54-149

[illegible]

Est. 12. Tab. 6.ª Num. 23.

de la libreria de S. Pablo de Cordova.

~~Num 28 Tab 6 5~~

Didaci deza archiepiſcopi hiſpalēſis no
uarum defenſionum doctrine āgeli-
ci doctoris beati Thome de a-
quino ſuper quarto libro
ſententiarum q̄ſtio-
nes profundiſſi
me ac vtiliſſi
me felicit᷑
incipi
unt.

Didaci deza archiepī hiſpalenſis nouarū defenſionū doctrine angelici doctoris btī Thome de aquino ſuꝑ quarto libro ſniarū q̄ſtiones ꝓfundiſſime ac vtiliſſime feliciter incipiunt.

Circa p̄mam diſtinctionem quarti libri ſentētiarū queritur vtrū in ſacramentis noue legis ſit aliqua virtus gratie cauſatiua et arguitur ꝙ non. quia idē non pōt eſſe in diuerſis. ſed ad ſacramenta concurrūt diuerſa. ſ. res ⁊ verba. vniꝰ aūt ſacramenti non poteſt eſſe niſi vna virtus. ergo videt̄ ꝙ in ſacramētis nulla ſit virtꝰ. ¶ Jn oppoſitū arguitur. qꝛ dicit Auguſtinus ſuꝑ Joānem. que tāta eſt vis aque vt corpꝰ tangat ⁊ coꝛ abluat. Et Beda dicit ꝙ dn̄s tactu ſue mundiſſime carnis: vim regeneratiuā contulit aquis. ¶ Jn hac queſtione erunt quattuoꝛ articuli vt ſupra in tribus libris.

Quantuȝ ad primū articulū ſit prima ꝯcluſio ꝙ diffinitio ſacramenti quā ponit magiſter. ſ. ſacramentū eſt inuiſibilis gratie viſibilis foꝛma ita vt eius imaginē gerat ⁊ cauſa exiſtat: eſt bene aſſignata. Hanc cōcluſionē tenet. S. Tho. in hac p̄ma diſtictione lectione prima. ar. p̄º ſub. ar. 3. ¶ Secunda cōcluſio eſt ꝙ ſacramēta noue legis cōſiſtunt in rebus ⁊ verbis. Hāc cōcluſionē tenet S. Tho. vbi ſupra. ar. 3. Et. 3ª. p. q. 60. articulis 4. et. 5. et. 6. et. 7. ¶ Tertia concluſio eſt ꝙ ſacramēta noue legis ſunt cauſa gratie nō ſolum ſine qua nō: ſed ⁊ cauſa per quā. Hanc cōcluſionē tenet. S. Tho. vbi ſupra in hac diſ. ar. 4. ſub. ar. p̄º. Et. 3ª. p. q. 62. ar. p̄º. Jtē de veri. q. 27. arti. 4. ¶ Quarta cōcluſio eſt ꝙ in ſacramētis noue legis eſt aliqua virtus gratie cauſatiua. Hāc cōcluſionē tenet. S. Tho. in hac diſ. loco ꝓxime allegato ſub. ar. 2. Et. 3ª. p. q. ꝓxime allegata. ar. 3. Et in de veritate loco proxime allegato.

Quantum ad articulū ſecundū arguendum ē cōtra cōcluſiones. Et quidē cōtra primā arguit Durandus ꝓbando ꝙ ad ſacramentum noue legis non requirant̄ tres cōdiciones poſite in pꝛobatione cōcluſionis. qꝛ vt dicit in ſacramēto matrimonij nulla pꝛedictarū triū condicionū repitur. ſufficiunt enim ad matrimoniū verum ſola verba expꝛimētia conſenſum in quibꝰ ille tres cōdiciones reperiri nō poſſunt. ¶ Jtem de neceſſitate ſacramēti oꝛdinis non eſt cōſecratio materie nec in ſe nec in ſuo ſimili ſaltē q̄tum ad quattuoꝛ minoꝛes oꝛdines et q̄mᵐ ad ſubdiaconatuȝ et tamē ſunt ſacramēta. ¶ Jtem tertia cōdicio. ſ. ꝙ ſacramēta contineāt inuiſibilem gratiā ſm̄ hugonē vel ꝙ ſint cauſa gratie ſm̄ magiſtruȝ: calūniā hēt apud multos. vnde diffinitio data a magiſtro non videt̄ bona. nec ſimiliter diffinitio hūgonis qua dicit̄: ſacramentū eſt materiale elemētum exterius oculis ſuppoſitū ex inſtitutione diuina ſignans ex ſimilitudine repꝛeſentās ex ſanctificatione inuiſibilē gratiā continēs. ſed diffinitio Auguſtini qua dicit̄: ſacramentuȝ eſt in quo ſub tegumēto rerū viſibiliū virtus diuina ſalutē noſtram ſecretiꝰ operatur: videtur ceteris pꝛeferēda vt puta q̄ nullam patit̄ calūniam. ¶ Contra ſecundam cōcluſionē arguit idē Durādus dicēs ꝙ matrimoniū pōt cōtrahi ſine verbis puta per litteras inter abſentes vel per nutus ⁊ ſigna inter mutos vel verecundos pꝛeſuppoſito interiori conſenſu ⁊ eſt eque verum ſacramētū ſicut matrimoniū per verba contractū. quod pꝛo tanto eſt qꝛ matrimoniū fuit in veteri lege ſicut et ī noua: nec aliquid reale additū eſt ad matrimoniū in noua lege ſupꝛa illud quod erat ō ratione eiꝰ in veteri niſi foꝛte īdiuiſibilitas. et ideo ſicut tūc poterat contrahi ſine verbis: ita ⁊ nūc. Nec valet quod ab aliquibꝰ dicit̄ ꝙ matrimoniū ſm̄ ꝙ eſt ſacramētum in diſpēſatione miniſtroꝛū conſiſtens: requirit aliqua verba. ſ. benedictioneȝ ab eccleſia inſtitutā. quia benedictio nubentium nō eſt de eſſentia matrimonij ſed ſolum de ſolemni

tate. nec omne matrimoniū benedicitur ſed ſo-
lum primū: et tamē ſecundum eſt ſacramentum
ſicut ⁊ primum. nec eccleſia pōt ſtatuere aliqua q̄
ſint eſſentialia ſacramento et cˀ. ¶ Item ꝙ non
omnia ſacramenta noue legis conſiſtant in ver-
bis ⁊ rebus ſed ſolum quedam patet. ſacramētū
enim matrimonij ſm̄ ſuum potiſſimū eſſe conſi-
ſtit in verbis exprimentibus conſenſum de p̄ſen
ti. ſacramentū etiam penitētie prout eſt ſacramē
tum noue legis hoc eſt ꝓut includit confeſſionē
penitentis ⁊ abſolutionē ſacerdotis: conſiſtit in
ſolis verbis. nec requirit̄ in aliquo predictorum
ſacramentorū aliqua res preter verba. ergo pre
dicta ſacramenta nō conſiſtunt in verbis ⁊ rebꝰ.
Et ſi dicat̄ ꝙ in matrimonio verba vnius coniu-
gum tenent locum forme ⁊ verba alterius tenēt
locū materie: in penitentia verba ſacerdotis ab
ſoluentis tenent locū forme ⁊ verba penitentis
tenent locū materie: non valet. qꝛ nos non dici-
mus quī in quolibet ſacramēto ſit aliquid ꝓ for
ma et aliquid pro materia: q̄uis in matrimonio
ſit difficile aſſignare hoc qꝛ quilibet coniugum
de pari ſe habet ad matrimoniū: et ideo verba
vnius cēſenda ſunt ſicut verba alteriꝰ. ſed que-
rimus an omnia ſacramenta noue legis cōſiſtāt
in verbis ⁊ rebus: et conſtat ꝙ non q̄ꝫm ad predi
cta duo ſacramenta. qꝛ cū dicitur ſacramentū cō
ſtare ex verbis ⁊ rebus: res ⁊ verba ſunt duo ſe-
parata ita ꝙ nec verba poſſunt accipi pro rebus
nec res pro verbis ſi illud dictum debeat verifica
ri. et ideo q̄uis in matrimonio ⁊ penitentia ſint
verba: non eſt ꝓpter hoc dicēdū ꝙ conſiſtant in
rebꝰ ⁊ verb̄. nec pſone ꝯcurrētes ad matrimoni-
um aut ad ſacramētū penitentie poſſunt dici res
prout nunc loquimur. qꝛ ſuſcipientes ſacramētū
non ſunt de intrinſeca rōne ſacramenti. et ſic pa-
tet ꝙ non omnia ſacramēta noue legis conſiſtūt
in rebꝰ ⁊ verbis ſaltē penitentia ⁊ matrimoniū.
hec durandus. ¶ Cōtra tertiam ꝯcluſionē argu
it idem Durandus ꝓbando ꝙ preter gratiā non
debeat poni diſpoſitio aut ornatꝰ cauſatus ī ani
ma per ſacramenta. conſtat enim inquit ꝙ ſine
diſpoſitione vel ornatu quem ponis: poteſt ha-
beri gratia vt in illis qui ſanctificantur in vtero:
vel in adultis qui iuſtificantur ante ſuſceptionē
baptiſmi: et in illis qui vere conteruntur ante cō
feſſionem et abſolutionem. gratia etiam habita
ſine illis ſufficientiſſime ornat animaꝫ. quare po
nere talem diſpoſitionem vel ornatum: videtur
eſſe pura adinuentio ad palliandum ꝙ ſacramē
ta aliquid cauſant in anima. de nullo enim alio
ſeruit predicta diſpoſitio vel ornatus. vel dicas
de quo et non erit facile fingere. hic autem nō in-
cludimus characterem quia de illo fiet inferius
mentio ſpecialis. ¶ Item matrimonium verum
⁊ ratum poteſt contrahi inter abſentes quātum-
cumq̄ꝫ diſtantes. ſi ergo per tale matrimonium
conferretur ꝯtrahentibus bene diſpoſitis gratia
que eſt a ſolo deo qui eſt preſens omnibus q̄tū-
cumq̄ꝫ inter ſe diſtantibus: qualiter tamen ꝑ ver
ba matrimonij prolata in hiſpania poteſt cōfer-
ri alteri coniugum exiſtenti in francia aliquis or
natus vel diſpoſitio ad gratiam non apparet ꝓ-
babile. ¶ Item vere contritus habet gratiam
anteq̄ꝫ confiteatur vel abſoluatur. ſi ergo per ſa
cramentalem abſolutionem cauſatur aliq̄s or-
natus in eo: ille nō poterit eſſe diſpoſitio ad gra
tiam que preceſſit nec ad augmentum gratie. qꝛ
ſicut dicit ſe oſtendiſſe libro primo diſtin. 17. for-
ma augmentabilis poteſt augeri ex parte ſolius
agentis ſine noua diſpoſitione ſubiecti. igitur nul
la neceſſitas eſt ꝙ per ſacramentuꝫ imprimatur
talis diſpoſitio vel ornatus. nec apparet vtilitas
quare nec probabilitas. ¶ Item per ſacramen-
ta que dicuntur characterem imprimere non po
nitur cauſari talis diſpoſitio vel ornatus. chara-
cter ergo excludit neceſſitatem ⁊ etiam congrui-
tatem cuiuſcūq̄ꝫ alterius diſpoſitionis ad grām.
cum ergo baptiſmus confirmatio ⁊ ordo dican-
tur imprimere characterem indelibilem: ſequi-
tur vt videtur ꝙ baptizatis confirmatis ⁊ ordi-
natis recipientibus alia ſacramenta: non impri-
matur per ea aliqua diſpoſitio vel ornatus: ⁊ ſic
illa ſacramenta nihil cauſabunt. Et ſi dicatur ꝙ
character baptiſmi non excludit neceſſitateꝫ nec
congruitatem alterius diſpoſitionis ad gratiam
abſolute ſed ſolum reſpectu gratie baptiſmalis:
et conſimiliter eſt de charactere confirmationis
⁊ ordinis: non valet. quia eadem eſt gratia ſm̄
ſpeciem per quam in baptiſmo tollitur culpa ori
ginalis ⁊ in penitentia culpa actualis ⁊ per quaꝫ
meritorie exercemꝰ actus ad quos deputamur
per confirmationem et ordinem et alia ſacramē
ta. et ideo ſi character tollit neceſſitatem vel cō-
gruitatem diſpoſitionis vel ornatus reſpectu v-
nius: tollit etiam reſpectu cuiuſcūq̄ꝫ alterius. et
ſic non videtur ꝙ ſit ponenda talis diſpoſitio vł
ornatus. hec durandus in forma. ¶ Contra ean
dem concluſionem arguit Scotus probando ꝙ
nullum ſacramentum etiam in virtute dei attin-
gat ad characterem vel diſpoſitionem ad grati-
am vel ornatum effectiue inducendo. Primo
ſic. creatura non poteſt agere inſtrumentaliter
ad terminum creationis ſm̄ te. et hoc vt tu di-

cis alibi maxime eſt verum de ſubſtantia corpo-
rea cuiuſmodi eſt ſacramentum. diſpoſitio aũt p̄
ma vel preuia ad gratiam qualem ponis: eſt ter
minus creationis. ergo et cetera. hoc probatur.
quia illa diſpoſitio eſt forma ſimpliciter superna
turalis: et quelibet talis eſt eque ineducibilis de
potentia naturali ſubiecti recipientis. eque etiaꝫ
ſubiectum eſt in potentia obediẽtiali ad quam-
cumqꝫ talem formam. ❡2°. quia iſta diſpoſitio
cum ſm̄ te ſit neceſſitas reſpectu gratie: quando
non eſt impedimentum in ſuſcipiente: ſequitur
ꝙ ſimul fiant in anima non indiſpoſita iſta diſpo
ſitio et gratia. igitur fit in inſtanti ſicut ⁊ gratia.
quia non eſt ſucceſſio in inductione alicuius for-
me: niſi penes partes mobilis vel forme. neutrũ
autem eſt hic. non primum quia ſubiectum eſt in
diuiſibile. non ſecundum quia tunc gradus for-
me non poſſent eſſe niſi talis diſpoſitio continue
fieret maior et maior. ſed poſſibile eſt in aliquo
ſuſcipiente ſacramentum minimam diſpoſitionẽ
induci ſicut ⁊ minimam gratiam infundi. ad illaꝫ
autem gratiam non requiritur niſi minima diſpo
ſitio. non eſt igitur ibi ſucceſſio penes gradus ſm̄
quos diſpoſitio ſucceſſiue inducatur. patet etiaꝫ
tertio illa propoſitio. quia inſtrumentuꝫ non a-
git niſi in virtute principalis agentis. igitur ſi in-
ſtrumentum poteſt agere in tempore ad illã diſ-
poſitionẽ: ſequitur ꝙ deus agat in tempore vel
ſucceſſiue ad eandem. conſequens videtur incõ-
ueniens. tum propter infinitatem potentie agẽ-
tis. tum propter ſũmam capacitatem ſuſcipien-
tis non habentis contrarium. ſic ergo ſupponitur
ex iſtis tribus rationibus ꝙ illa diſpoſitio preuia
ad gratiam quam tu ponis: inducatur vel indu-
ci poſſit in inſtanti. ſacramenta autem cõmuni-
ter non poſſunt habere actionem ſuam in inſtã-
ti. primo quia cõmuniter in ſacramentis requi-
runtur multa verba. illa autem non poſſunt ha-
bere eſſe in inſtanti: igitur in tempore. quare nec
agere actione ſua naturali: igitur nec ſupernatu-
rali. quia ſm̄ te quando inſtrumentum habet a-
ctionem excedentem ſuam virtutem: habet etiã
actionem propriam. ſi etiam fingatur vna illarũ
ſyllabarum totius orationis ſacramentalis ha-
bere eſſe in inſtanti quod ideo fictio eſt quia for-
matio huius ſyllabe eſt cum motu locali aeris et
motus non eſt in inſtanti: adhuc non ſaluatur
propoſitum. quia aut illa eſſet prima ſyllaba aut
vltima aut intermedia. quecũqꝫ ponatur ex quo
hẽt actionẽ ad illã diſpoſitionẽ q̃ cauſatur in iſtã
ti et nulla alia: ſequitur ꝙ illa ſola ſufficeret ⁊ illa
ſola inter alias haberet rationẽ ſacramẽti: q̃r om
nes alie preter illam nec inſtrumentaliter nec q̃-
cunqꝫ modo agunt illam diſpoſitionem preuiaꝫ
quod eſt inconueniens. quia in tali oratione ſa-
cramentali vna: non illa ſyllaba ponitur ſacra-
mentum ſed tota oratio. ꝙ ſi vltra fingas vlti-
mam ſyllabam eſſe ſacramentum completiue et
habere actioneꝫ que attribuitur ſacramento nõ
in virtute propria ſed in virtute omnium prece-
dentium ſicut vltima gutta in virtute omnium p̄
cedentium cauat lapidem. 8° phyſicoꝝ: hoc ni-
hil eſt. numq̃ꝫ enim in talibus vltimum comple-
tiue cauſat effectum in virtute precedentium: ni
ſi quia precedentia dereliquerunt aliquam diſ-
poſitionem preuiam ad illum terminum. hee au-
tem ſyllabe precedentes nullam taleꝫ diſpoſitio
nem derelinquũt ante vltimam. igitur ⁊ cetera.
❡3°. quia in aliquo ſacramento. ſ. in euchariſtia
non videtur iſta cauſalitas eſſe poſſibilis. et hoc
ſiue loquamur de ſacramento pleno ſiue eucha-
riſtia iam conſecrata: vel de ipſa conſecratione
ſacramentali que eſt via ad ſacramentum. nam
primo modo loquendo: illa ſpecies panis non vi
detur eſſe cauſa inſtrumentalis attingendo effe
ctum. ſ. exiſtentiam realem corporis chriſti hic.
neqꝫ etiam aliquam diſpoſitionem ad illum effe
ctum. De conſecratione etiam patet ꝙ illa ver-
ba prolata non attingunt tranſubſtantiationeꝫ
que eſt terminus principalis illius conſecratio-
nis: cum illa tranſubſtantiatio non fiat niſi virtu
te dei infinita quod eque vel magis patet q̃ꝫ de
creatione. neqꝫ attingit aliquam diſpoſitionem
preuiam ad illam tranſubſtantiationem: quia
aut illa diſpoſitio eſſet ĩ pane aut in corpore chri
ſti. neutruꝫ poteſt dici. non enim in corpore chri
ſti: quia iam non eſſet diſpoſitio. nec in pane: q̃r
cum illa diſpoſitio eſſet neceſſitas ad tranſubſtã
tiationem: in eodem inſtanti cum tranſubſtan-
tiatione eſſet. et tunc in illo inſtanti eſſet panis.
quia quando eſt diſpoſitio: eſt eius ſubiectum. ſic
ergo panis in illo eodem inſtanti eſt in quo eſt il
la diſpoſitio et tranſubſtantiatio quod includit
contradictionem. Similiter pura fictio videtur
ꝙ per iſta verba hoc eſt corpus meum magis al
teretur panis q̃ꝫ per alia verba prolata puta iſte
panis eſt panis et huiuſmodi: cum ſonus non ha
beat virtutem actiuam ad cauſandum realeꝫ al
terationem vt apparet in pane. Poteſt etiaꝫ ar-
gui hic vt prius. quia illa verba ſacramẽtalia ha
bent eſſe in tempore: igitur ⁊ actionem ſuam in
tempore. illa autem diſpoſitio ad euchariſtiam
ſi fingatur: non poteſt cauſari in tempore ꝓpter
ea que ſupra dicta ſunt. In propoſito etiam eſt

ratio ſpecialis quare verba cõſecrationis hoſtie
non poſſunt habere actionem reſpectu tranſub=
ſtantiationis ſeu diſpoſitionis neceſſarie ad illã
tranſubſtantiationem. quia non prius agũt cir=
ca paſſum q̃ tãgãt illud ſm te ꝛ ſm phm̃. 2. phi
ſicorum de ſimultate agentis ꝛ paſſi. nec autem
in inſtanti complete prolationis nondũ ſpecies
huiuſmodi obiecti verborum tangunt ſpẽm pa=
nis. quia multiplicatio ſoni non fit niſi in tempo
re ſm phm̃ in de ſenſu et ſenſato obiectione pe=
nultima. igitur per tempus poſt vltimum inſtãs
complete prolationis: nondum tranſubſtantia=
tio facta eſt nec diſpoſitio preuia ad ipſaꝫ. igitur
panis per totum illud tempus permanet quod
eſt contra cõmunem opinionem de eucharistia.
¶ 4°. arguitur. quia iſta opinio ponit pluralita=
tem ſine neceſſitate quod eſt contra doctrinam
philoſophorum vt patet pͥmo phy. de opinione
melliſi ꝛ eius cõmentatorꝫ contra anaxagoram.
et. 7°. phy. et. 3°. de anima. quia natura nihil fa=
cit fruſtra. ſemper enĩ paucitas ſi ſufficiat ad ſal=
uandum apparentiam: eſt magis ponẽda. ſed ta
lem diſpoſitionem fieri vniuerſaliter in ſacramẽ
tis: omnino videtur ſuperfluum. nec huiuſmodi
pluralitatis videtur eſſe aliqua neceſſitas vt pa
tet in eucharistia. quia fictio puriſſima videt̃ eſſe
ponere aliquam diſpoſitionem precedentẽ vel
inter ſpecies panis que ſunt ſacramentum et in
ter exiſtẽtiã corporis chriſti que eſt res ſignata.
in aliis etiam ſacramentis hoc probatur. nam in
illis que non imprimunt characterem: nulla ne=
ceſſitas videtur ponendi talem diſpoſitionem q̃
dicitur ornatus ſm te imo hoc videtur cõtra cõ=
munem doctrinam theologorum. in quibuſcũqꝫ
enim ſacramentis imprimitur diſpoſitio ad effe
ctum principalem ſi propter obicem in ſuſcipien
te non cauſatur tunc effectus finalis: ceſſante o=
bice ſufficit diſpoſitio ad illum effectuꝫ principa
lem. apparet etiam in ſacramentis imprimenti=
bus characterem que propter hoc ſunt initerabi
lia. ſed in ficte penitente ceſſante fictione: nihil ẽ
quod ſufficiat ad effectum vere penitentie alio=
quin non oporteret talem ficte confeſſum de eiſ
dem peccatis iterum confiteri. alias igitur in tali
ſacramẽto nulla imprimitur diſpoſitio que ſit diſ
poſitio neceſſitans ad effectum ſacramenti. hec
Scotus in forma. ¶ Contra eandem concluſio=
nem arguit Aureolus multipliciter. Primo ſic.
ſi ſacramentum haberet talem efficaciam et vir=
tutem: hoc deberet poni in ſacramento digniſſi=
mo puta eucharistie. ſed talem efficaciam ꝛ vir=
tutem impoſſibile eſt poni in ſacramento eucha
riſtie. igitur non oportet ponere in aliis ad ſaluã
dum eorum dignitatem. hoc probatur. quia trã=
ſubſtantiatio eſt actio incomprehenſibilis intel=
lectui creato. puta ꝙ aliquid tranſeat in aliud et
nihil ponat in eo nec maneat in ſe nec annihile=
tur. hoc videtur incõprehenſibile omni creato in
tellectui. et ratio eſt quia paſſio in ſecũdo modo
dicendi per ſe hic ſeparatur a ſubiecto: cũ tamen
ſubiectum in natura ſua determinet ſibi hãc paſ=
ſionẽ. Dicetur forte ꝙ iſtã tranſubſtãtiationẽ du
pliciter poſſumus cõſiderare. ſ. q̃tum ad termi=
num ad quẽ. ſ. corpus xpi et terminũ a quo puta
ſubam panis. licet ergo ſacrm̃ non habeat effica
ciam circa terminũ ad quem: habet tamen circa
terminũ a quo. omnia aũt illa miracula ſunt cir=
ca terminum ad quẽ. Cõtra iſtã reſpõſionẽ argu
itur ſic. qꝛ non intelligo ꝙ iſta opinio velit dicere
ꝙ virtute trãſubſtantiationis fiat aliquid in pa=
ne puta diſpoſitio aliqua ſicut aliq̃ mollicies vel
aliqua alia qualitas vel reſpectꝰ quo panis aptiꝰ
tranſeat in corpus xpi. ſi enĩ mille tales qualita
tes fiãt: non ꝑpter hoc apparet panis magis ap=
tus ad tranſubſtantiationẽ in corpus xpi. ¶ 2°.
quia illa qualitas ꝛ diſpoſitio induceretur in pa=
ne in vltimo inſtanti ꝓlationis verborꝫ ſacramẽ
talium. ſed in vltimo inſtãti ꝓlationis verborũ
panis non eſt ſed deſinit eſſe. et ſic illa diſpoſitio
ꝛ qualitas fieret in nõ ente. ſic igit̃ intelligo iſtaꝫ
reſponſionẽ non ꝙ ſacramẽta ſic agant in trãſitũ
panis in corpus xpi: quia ſic agerent in termino
ad quem: ſed quia agunt in panem non poſitiue
cauſando diſpoſitionem aliquam in pane ſed pͥ=
uatiue agendo in deſitionem panis ita ꝙ virtu=
te eorum deſinit eſſe panis. et ſi opinio ſic intelli=
gatur: arguitur contra eam ꝛ probo ꝙ ſi ſacramẽ
ta agunt ad deſitionem panis: neceſſario agunt
ad tranſitum in corpus chriſti et arguitur ſic. Ea
dem actione ꝛ motu quo quis recedit a termino
a quo: accedit ad terminum ad quem. nam nihil
aliud eſt receſſus ab hoc: q̃ acceſſus ad hoc. per
hoc enim ꝙ accedo ad hoc: recedo ab hoc. ſed
per te virtute verborum fit receſſus a ſubſtantia
panis: igitur virtute eorum fit acceſſus ad corpꝰ
chriſti. ¶ 2°. quia ſi verba ſacramentalia agunt
ad deſitionem panis: igitur actio eorum erit an=
nihilatiua. ſed impoſſibile eſt ꝙ annihilare con=
ueniat alicui creature. tum etiaꝫ quia per hoc do
ctores euadunt ꝙ panis in tranſubſtantiatione
non annihilatur quia tranſubſtantiatio non ter
minatur ad non eſſe panis ſed ad eſſe corpꝰ chri
ſti. quia panis non deſinit eſſe ſed conuertitur in
corpus chriſti. ¶ 3°. quia deſitio eſſe panis: nihil

aliud eſt q̃ ſubtractio influxus de ineſſe panis.
igitur agere ad hoc eſt agere ad hoc ꝙ deus ſub=
trahat influxum reſpectu panis. et tunc ſi illa vir
tus poteſt agere ad hoc ꝙ deus ſubtrahat influ=
xum reſpectu panis: ita et poſſet agere ad hoc ꝙ
ſubtrahet influxuꝫ reſpectu alterius creature. er=
go illud ſacramētum nō poteſt agere ad deſitio
nem panis. ¶ Confirmat̃ quia panis ſic deſinit eſſe
ꝙ totum eſſe panis. ſ. materia ꝛ forma deſinit eē.
tunc ſic. impoſſibile eſt aliquam creaturam ſic a=
gere ad deſitionem alicuius. igitur ꝛc̃. aſſumptū
probatur. qꝛ nullum accidens primo agit ad de=
ſitionem ſui ſubiecti. omnis auteꝫ actio creature
eſt accidens habens creaturā pro ſubiecto. ergo
nullius creature actio eſt primo ad deſitionē ma
terie. ¶ 4°. ſic ſuppoſito p̄mo ꝙ omnis actio crea
ture eſt accidens: ſecundo ſuppoſito ꝙ in tranſub
ſtantiatione ſunt duo ſigna. primuꝫ eſt non enti=
tas panis: ſecundū eſt corpis xp̄i entitas. quero
igitur de actione verborū ſacramētalium in quo
eſt ſubiectiue: aut in primo ſigno ſubſtantie ipſi⁹
panis aut in ſigno ſubſtantie corporis xp̄i aut eſt
actio ſine ſubiecto ſubſiſtens. nō poteſt dici p̄mū
quia in illo ſigno eſt nō entitas panis. probat̃ qꝛ
in inſtanti in quo eſt tranſubſtātiatio: primo nō
eſt panis qꝛ tunc primo conuerſus eſt in corpus
xp̄i. nec pōt dici ſecundū quia per te actio proce=
dens virtute illorum verborū: non attingit ter=
minum ad quem. relinquit̃ igitur tertius modus
ꝙ actio illa ſit ſubſiſtēs: vel oportet dicere ꝙ ta=
lis actio eſt impoſſibilis. Dices ꝙ actio illa eſt in
ſubſtantia panis que deſinit eſſe. ſubſtantia eniꝫ
panis eſt in aliquo ~~vltimo in~~ toto tempore p̄ce=
dente cōuerſionem: ꝛ actio eſt in pane pro inſtā=
ti deſitionis ad quod imediate ſequitur totū tē=
pus in quo panis habet non eſſe. Contra iſtā reſ
ponſionē arguitur ſic. ſuppoſito ꝙ panis non deſi
nit eſſe per motū ſed in inſtanti complete prola=
tionis verborum in quo primo ē actio diuina reſ
pectu termini ad quem tūc ſic. aut actio illoꝝ ver
boruꝫ eſt in eodē inſtanti in quo eſt actio diuina
ꝛ tunc cum actio illa per te ſit ſubiectiue in pane:
habeo ꝙ in eodem inſtanti erit ibi ſubſtantia pa=
nis ꝛ eſſe corporis chriſti. aut actio diuina ꝛ actio
verborum eſt in alio et alio inſtanti: et tunc vel
inter illa duo inſtantia eſt tempus mediū: et tūc
cadit medium inter eſſe panis ꝛ eſſe corpis chri=
ſti ita ꝙ eſt tempus in quo nec ē ibi panis nec cor
pus chriſti. vel inter illa duo inſtantia non cadit
tempus medium: et ſic erunt duo inſtantia imme
diata. igitur oportet dicere ꝙ actio illorum ver=
borum ſit in inſtanti in quo eſt actio diuina circa
corpus chriſti: et per conſequens quando panis
primo non eſt. et ſic nō eſt ſubiectiue in pane. igi=
tur vel eſt ſubiectiue in termino ad quem. ſ. ī cor
pore chriſti vel eſt ſubſiſtens. vtrūq; autem eſt
impoſſibile. ſic igitur patet ꝙ in ſacramento eu=
chariſtie non poteſt eſſe aliqua actiuitas reſpe=
ctu cuiuſcūq; diſpoſitionis in pane nec reſpectu
deſitionis panis nec reſpectu termini ad quem.
quia tunc actio creature haberet in termino ad
quem multa miracula que ſunt poſſibilia ſoli di=
uine virtuti. ¶ 2°. principaliter arguit ſic. ad ſal=
uandum veram efficaciam ſacramentorum reſ=
pectu gratie ꝛ ſanctificationis quam attribuunt
eis ſancti: non oportet ponere talem virtutem
inherentem per quam attingant ad aliquaꝫ diſ=
poſitionem preuiam ad gratiam puta characte=
rem vel ornatum. igitur concluſio falſa. cōſequē=
tia tenet ſed aſſumptum probatur. quia illi de a=
lia opinione ita bene ſaluant efficaciam et acti=
uitatem ſacramentorum ſicut tu. quod proba=
tur duplici ratione. prima eſt quia quando due
diſpoſitiones ita ſe habent ad aliquam formam
ſic ꝙ vna non eſt magis diſpoſitio vel neceſſitas
ex natura rei q̃ alia imo neutra eſt diſpoſitio ex
natura rei ſed vtraq; eſt diſpoſitio tm̄modo per
voluntatem agentis: eque bene ſaluat cauſalita
tem diſpoſitiuam qui ponit ꝙ inducitur tm̄mo=
do per ſecundam diſpoſitionem ſicut ille qui po=
nit ꝙ inducitur per primam. probatio iſtius eſt.
nam per te cauſalitas ſacramentorum non ē ni=
ſi diſpoſitiua per hoc ꝙ inducunt diſpoſitionem
ad gratiam. ſi igitur hoc quod tu ponis non eſt
magis diſpoſitio ex natura rei q̃ illud quod po=
nitur ab alijs ſed vtrūq; eſt diſpoſitio quia pla=
cet principali agenti: ſequitur ꝙ ita bene agit ali
quid inducendo aliam diſpoſitionem quecunq;
ſit illa: ſicut agit inducens preuiam diſpoſitioneꝫ
quam tu ponis. ſed character vel ornatus q̄ per
te ponitur diſpoſitio ad gratiam in anima non ē
magis diſpoſitio vel neceſſitas ex natura rei q̃
ſit illa extrinſeca operatio naturalis ſacramenti
puta ablutio vel aliquid huiuſmodi imo vtrūq;
eſt diſpoſitio quia placet diuine volūtati: ꝛ eque
bene placet diuine voluntati ꝙ ſola ablutio ſit
diſpoſitio ſicut ponunt alij ſicut character vel or
natus quem tu ponis. ergo non magis tua poſi=
tio ſaluat efficaciam ſacramentorum q̃ illi qui
ponunt in ſacramentis tantum naturalem ope=
rationem exterioreꝫ. maior nota eſt. minor pro=
batur. ſ. ꝙ character non eſt magis diſpoſitio ad
gratiā ex natura rei q̃ ſit naturalis operatio ex=
trinſeca ſacramentorum. primo quia dato oppo=

ſito ſequitur ꝙ habens ſummã gratiam: deberet
habere ſummũ characterem. probat̃ quia habẽs
formam aliquam in ſummo: neceſſario habet diſ
poſitionem que neceſſitat ad illam formã in ſum
mo. verbi gratia habens formã ignis in ſummo
habet diſpoſitionem que ad illã neceſſitat in ſũ=
mo. ſed conſequens eſt falſum quia in chriſto fu=
it gratia in ſummo quia non eſt ei datus ſpiritus
ad menſuram: et tamen xp̃s non habuit chara=
cterem quia character eſt ſpiritualis poteſtas a
xp̃o determinata. hec autez poteſtas ſpũalis nõ
eſt in xp̃o. ¶ 2°. ad idem quando aliquid eſt diſ=
poſitio ex natura rei: vbicũqꝫ eſt forma ibi eſt diſ
poſitio. ſi igitur character eſſet diſpoſitio ad gra=
tiam ex natura rei: tũc eſſet character in quocũqꝫ
eſſet gratia. ſed conſequens eſt falſuz nam in an
tiquis patribus puta Abrahã et alijs non eſt du
bium quin fuit gratia: et tamen in eis nullus po=
nitur ornatus aut character. ¶ 3°. ad idem quia
gratia precedit characterem. nulla autem forma
precedit ſuam diſpoſitionem. aſſumptum patet
quia in cathetizato adulto contrito eſt gratia: ⁊
tamen non eſt character niſi poſtq̃ eſt baptiza=
tus. tamen quia cõmuniter tenetur ꝙ ex contri=
tione cordis diminuatur culpa: ergo tunc datur
gratia quia de facto nullus eſt ſine culpa niſi ſit
in gratia. et tamen character non datur ei ex ſo=
la contritione ſed poſt ſuſceptionem ſacramen=
ti. ¶ 4°. ad idem. eque imediate anima eſt ſuſce
ptiua gratie ſicut glorie. ſed anima ſm ſolam eſ=
ſentiam ſuam eſt ſuſceptiua glorie ſm Auguſti=
num. eo enim anima eſt capax beatitudinis quo
eſt imago trinitatis. ergo ſimiliter ſm ſuam ſub=
ſtantiam eſt capax glorie. ¶ Confirmatur. quia
quãdiu manet diſpoſitio que ẽ neceſſitas ad for=
mam: manet forma. ſed non tãdiu manet gratia
q̃diu manet character. patet de malo ſacerdote
quo cadente in peccatum mortale: manet chara
cter non tamẽ manet gratia. ſic igitur apparet ꝙ
character non eſt diſpoſitio ad gratiam niſi ſola
diuina voluntate quia placet deo. ſed eque bene
ſola ablutio vel quecũqꝫ alia operatio naturalis
ſacramenti poteſt eſſe diſpoſitio. vt puta ſi place
ret deo ꝙ cuicũqꝫ fuerit talis op̃atio applicata de
tur gratia. igitur non magis ſacramenta erũt cau
ſa diſpoſitiua gratie per hoc ꝙ fuerint actiua reſ=
pectu characteris: q̃ꝫ hoc ꝙ habẽt proprias ope=
rationes naturales. ¶ Secũda ratio ꝓ p̃ncipali
aſſumpto eſt talis. ille modus qui ſaluat efficaci=
am ſacramentorum cum pluribus pactis et plu=
ribus inconuenientibus: non ſaluat eque bene ef
ficaciam ſacramentorum ſicut ille modus qui ſal

uat cum paucioribus pactis et nullis inconueniẽ
tibus. ſed ponentes ſacramenta agere tales cha
racteres et ornatus preuios ad gratiam per vir=
tutes infuſas: ponunt plura et ſuperflua pacta.
quod probatur. nam adminus oportet ꝙ ponãt
quattuor pacta. primum eſt de infuſione virtu=
tis puta ꝙ deus accedente verbo ad elementuz
pepigerit infundere huiuſmodi virtutem. ſecun=
dum pactum eſt in electione. nam ſi ſacerdos ha
beat tres hoſtias coram ſe et proferat verba ſa=
cramentalia dirigendo actionem ſuam ad vnaz
illarum: illa ſola conuertitur in corpus chriſti. er=
go oportet ꝙ hic ſit nouum pactum vt deus pe=
pigerit ꝙ virtus quam infundit verbis non agat
niſi in illud ad quod dirigitur intentio proferen=
tis. tertium pactum eſt in expectatione. nam in
ſacramento baptiſmi quod integratur ex ablu=
tione ⁊ verbo: non oportet ꝙ idem inſtans ſit fi
nis ablutionis ⁊ prolationis verborum. igitur ſi
prius finiantur q̃ꝫ ablutio: oportet ꝙ deus pepi=
gerit quod expectabit quouſqꝫ ſit facta ablutio ⁊
finita. vel ſi prius ſacerdos ablueret puerum q̃ꝫ
verba finiãtur ſi finita ablutione puer habet cha
racterem: igitur nihil faciunt vlterius verba illa.
ſi vero nondum habet characterem et gr̃am xp̃i
igitur deus expectat ita ꝙ pepigit ꝙ nõ dabit gra
tiam quouſqꝫ verba finiantur. quartum pactum
eſt quia deus pepigit ꝙ habenti characterem da
bit gratiam: quod pactum aliud eſt a predictis.
iſte modus ſimiliter ponit multa inconuenientia
que ſuperius ſunt adducta. ¶ Confirmatur. q2
aut illa verba cauſant characterem ad prolatio=
nem vltime ſyllabe: aut per omnes ſimul. non ſe
cundum quia impoſſibile eſt ꝙ omnes ſyllabe ſi
mul proferantur. nihil autem cauſat quando nõ
eſt. nec primum poteſt dari quia tunc prime fue=
runt ſuperflue nec fuerunt digne. et ſi non per pri
mam: eadem ratione nec per vltimam. ꝙ ſi dicas
ꝙ per vltimam in virtute precedentium: iam ve
nis ad aliud pactum quia oportet te dicere ꝙ ſic
eſt quia deus ſic ſtatuit. cur igitur deus non poſ=
ſet ſic ſtatuere ꝙ cui fuerit applicata exterior ablu
tio imediate conferat ei gratiam. ¶ Confirma=
tur adhuc. quia non apparet ſi ponatur talis vir=
tus in verbis: vbi ſit ſubiectiue. non enim in voce
aut ſono quia eſt quedam qualitas: qualitas au=
tem non eſt ſubiectum qualitatis. nec in aere fra
cto vel gutture aut toto ſpacio: quia omnia iſta
ſonant in quandam inconuenientiã. non igitur
iſta ſacramenta plus faciunt per virtutem infu=
ſam q̃ꝫ per ſolam ablutionẽ exteriorem. ¶ 3°. p̃n
cipaliter arguit probando ꝙ diſtinctio facta de

cauſa principali ⁊ inſtrumentali non iuuet. quia
inſtrumenta non aliter agunt niſi quia recipiunt
primū effectū ipſius agentis principalis qui non
eſt alius q̄ motus localis. nec habent aliquā vir
tutem impreſſam a principali agente ſed ſolum
motuꝫ localē. ponere autē ſacramēta illo modo
agere eſt inconueniens. aſſumptū probatur quia
ſicut eſt in alijs motibꝰ: ſic ſuo modo in motu lo
cali. ſed in alijs motibus puta in motu ad formā
agens actiue expellit formam per ſe ⁊ per ſuum
principium intrinſecuꝫ. forma autem inducta ab
agente: non expellit illam formam actiue: ſed a=
ctio agentis terminatur ad inductionem albedi
nis qua inducta propter incompoſſibilitatem ſe
quitur non eſſe nigredinis quod quideꝫ ē ab agē
te effectiue: formaliter vero ab ipſa albedine. er
go ſic eſt in motu locali ꝙ per illud quod mouet̃
ad vbi non expellitur aliud corpus actiue ſed tm̄
ꝓpter incompoſſibilitatem ſubiectiuam qua im
poſſibile eſt eundem ſitum numero eſſe in duabꝰ
dimēſionibus. actiue autem expellit̃ per mouen=
tes tale mobile. imaginandū eſt eniꝫ ꝙ in omni
actione artis per inſtrumentū: primꝰ effectꝰ agē=
tis eſt motus localis ordinatꝰ ad vlteriorem ef=
fectum. iſte autē motus localis recipit̃ in inſtru=
mento ꝑ quem acquirit̃ inſtrumento aliquis ſitꝰ
⁊ ex conſequenti excluditur ab eodem ſitu aliud
corpus eodem modo quo acquiſita aliqua for=
ma alicui ſubiecto: ex conſequenti fit excluſio ef=
fectus formalis alterius forme ab illo ſubiecto. ⁊
ſic per hoc in corpore fit alius et alius ſitus ⁊ per
conſequens alia ⁊ alia figura. quia alietas figure
ſequitur ad alietatem ſitus partium. quia figura
non eſt aliud q̄ terminatio q̄titatis. terminatio
vero variatur ad variationem ſitualem partiuꝫ
q̄titatis. et quia partes variant ſitum actiue ab
agente ex quadam autem repugnantia et incom
poſſibilitate ſubiectiua ab inſtrumento quod pri
mo recipit motum localem ab agente: ideo alia
⁊ alia variatio ſitus partium exigit aliud et aliud
inſtrumentum. cum ergo ſacramenta non agant
ſicut inſtrumenta artificialia per hoc ꝙ recipiunt
motum localem et cauſant ex quadam incōpoſ=
ſibilitate alium et alium ſitum: nec per modū in=
ſtrumentorum naturalium: nam talia non ſunt
aliud q̄ qualitates complexionales facientes cō
ſimiles qualitates ad quas neceſſario ſequit̃ for
ma ſubſtantialis: non ſic autem poteſt poni de ſa
cramentis: ſequitur ꝙ improprie dictum eſt ꝙ a=
gant ad gratiam inſtrumentaliter. ſed ſi agant:
hoc eſt applicando actiua paſſiuis. hec Aureolus
in forma. ¶ Contra quartam arguit Durandus
probando ꝙ nec in rebus nec in verbis ſacramē=
talibus ſit ponēda aliqua virtꝰ ſpiritualis a deo
influxa que cauſet inſtrumentaliter diſpoſitionē
vel ornatum in anima. ꝙ enim inquit in rebus
ſpiritualibus ſicut eſt anima rationalis cum ſuis
potentijs ſeparabilibus poſſit eſſe diſpoſitio ſpi=
ritualis: conſonum eſt rationi. ſed ꝙ in rebus pu
re corporalibus quales ſunt res ſacramentales
poſſit eſſe virtus ſeu qualitas ſpiritualis: non vi=
detur conſonum rōni. non enim quodlibet acci=
dens natū eſt eſſe in quolibet ſubiecto: ſed deter
minatū in determinato. actus eniꝫ actiuoꝝ ſunt
in patiente diſpoſito. ſubiectū autem receptiuuꝫ
virtutis ſpūalis non eſt res corporalis ſicut ſubꝫ
receptiuum accidētis corporalis nō eſt res ſpūa
lis. vnde ſicut angelus non pōt eſſe ſubm quanti
tatis corporalis vel coloris: ſic res corporales ſi
cut ſunt res ſacramentales nō ſunt ſuſceptiue a=
ctiuitatis ſeu virtutis ſpūalis. Ad hoc dicūt q̄daꝫ
ꝙ licet res ſpiritualis vt angelus non poſſet eſſe
ſubm quantitatis vel albedinis vel alteriꝰ quali
tatis corporalis: denominatur tamē a condicio=
ne corꝑali rōne effectus quē facit in corpore. dici
mus enim angelū eſſe in loco ratione effectꝰ quē
facit circa corpꝰ exiſtēs in loco. et ſimiliter vt di=
cunt q̄uis virtus q̄ eſt in ſacramēto nō ſit ſpūalis
ꝑ eſſentiā nec rōne ſubi: pōt tm̄ dici ſpūalis rōne
effectus quem facit in anima que eſt ſpiritualis ſi
cut etiā herba dicitur ſana ratione ſanitatis quā
facit. ſed hoc non valet. quia rōni bene conſonat
ꝙ corpus agat in corpus et ſpūs in corpus et ꝙ
denominent̃ ab effectu quē faciūt. ſed nō ꝯſonat
rōni ꝙ corpus agat in ſpūm nec per conſequens
habet ibi locū denominatio ab effectu. ¶ 2°. ar=
guit. quia q̄ ratione eſſet aliq̄ virtꝰ in verbis: ea=
dem ratione eſſet in alijs rebꝰ ſacr̄alibus ⁊ in mi=
niſtro quia hec omnia ſunt de neceſſitate ſacri. ſ;
hoc non pōt eſſe vt ꝓbat̃. igit̃ et cetera. ꝓbatio
minoris. q2 ſi in quolibet predictoꝝ ſit aliq̄ virtꝰ
tunc multiplicabunt̃ virtutes ſm̄ multiplicatio=
nē eoꝝ. hoc aūt non videt̃ cōueniēs quia in gene
re cauſe efficientis plura non occurrūt imediate
ad vnū effectū niſi ꝓpter imꝑfectionē cuiuſlibet
eoꝝ. ſupplent enī omnia vicē vniꝰ ꝑfecti agentis.
ſi ergo ſunt plures virtutes ſm̄ pluralitateꝫ eoꝝ
que concurrunt ad neceſſitatem ſacramēti: ſequi
tur ꝙ quelibet ſit imperfecta et de ſe inſufficiens
ad ꝓducendū effectū ſacramenti. et ſic deus da=
ret plures virtutes rebus ſacr̄alibus q2 nō poſſꝫ
eſſe vnica que totuꝫ produceret quod ē ficticiū.
vel ſi poſſet eſſe aliqua vna talis: melius eſſet ꝙ
illa daretur ſacramētis q̄ ꝙ alie imperfecte mul=

tiplicarentur. ¶3°. arguitur ſic ꝙ nec in ipſis verbis videtur eſſe talis virtus. quia cum oratio ſit quantitas diſcreta: impoſſibile eſt vnam virtutē numero eſſe in tota oratione. oportet igitꝰ ꝙ vel ſint tot virtutes quod ſunt ſyllabe in oratione: vel ꝙ ſolum in vltima ſyllaba ſit virtus illa. non poteſt dici ꝙ in qualibet ſyllaba ſit ſpecialis virtus: quia cum ſacramenta non habeāt efficaciaꝫ ſuam niſi in vltimo inſtāti quo verba complentꝰ ante quod inſtans precedentes ſyllabe deſierūt eſſe et per conſequens virtutes exiſtentes in eis ſequitur ꝙ ille virtutes nihil faciunt ad effectuꝫ ſacramenti: nec in inducendo ipſum quia tūc nō ſunt. nec in diſponendo ſicut dicitur ď guttis precedentibus cauationē lapidis que diſponunt ad illud quod vltima perficit qꝛ ante characterem vel ornatum quē ſacramenta efficiunt: nulla diſpoſitio precedit in anima que fiat per ſacramenta. Item nec talis virtus eſt ſolum in vltima ſyllaba quia per eandē rationem virtus q̄ eſt in aq̄ baptiſmi: eſſet ſolum in vltima parte aque q̄ tangit corpus baptizati quod ſatis aſſimilatꝰ fictitio ¶4°. arguitur ſic. nullū inſtrumentū agit in virtute alterius circa aliquam materiā niſi exercendo circa eandem ſuā propriā actionem. licet enī deus poſſet īmediate facere lectum: ſi tamen fiat mediante dolabra vt inſtrumento: neceſſe eſt ꝙ dolabra ſuam propriā actionē exerceat circa materiam de qua fit lectus. ſed res ſacramētales cū ſint corporales ſuam propriā actionem non poſſunt habere circa animā in qua recipitur effectus ſacramenti vt ꝓbat Auguſtinꝰ. 6°. muſice. igitur impoſſibile eſt ꝙ res ſacramentales agant aliq̄d in anima noſtra in virtute alterius. Ad hoc reſpondent aliqui ꝙ res ſacramētales agūt de ſe circa totum compoſitum ſicut aqua baptiſmi corpꝰ animatū abluit ⁊ oleum vngit ⁊ per conſequens agūt in qualibet partem. ꝓpter quod vt inſtrumentū dici poſſunt agere in animā que eſt pars totius compoſiti. ſed iſtud non valet. quia illud quod agit in totū compoſitum: non pōt agere in qualibet partē niſi q̄tuꝫ ad id in quo partes ſibi inuicem cōmunicant in cōpoſito qꝛ actio ⁊ paſſio cōmunis requirūt aliquā cauſam cōmunem. ſed anima vt eſt ſuſceptiua gratie vel characteris vꝰ alterius diſpoſitionis cauſate per ſacrm: in nullo cōmunicat cum corpore q̄m ad aliquā condicionem pertinentem ad compoſitū. igitur res ſacramētalis q̄ agit in totū cōpoſitum: non ꝓpter hoc agit in animā vt eſt ſuſceptiua gratie vel alteriꝰ ſpūalis effectus et ſic idē quod prius. ¶5°. arguit contra illud qđ dicitur ꝙ omne inſtrumentum

dū mouetur a principali agente: recipit ab eo aliquam virtutem. aduertendū eſt inquit ꝙ inſtrumentuꝫ vocatur aliq̄d dupliciter. vno modo id quod non agit niſi motū localiter ſicut eſt inſtrumentū artis vt dolabra vel ſecuris reſpectu artificis: et in talibꝰ recipitur proprie nomē inſtrumenti: ⁊ tale inſtrumentū nō agit niſi motum et per virtutem receptā a principali agēte vocādo virtutē receptam motū localē in eo cauſatum et non aliq̄d aliud: quia per motū localē nulla forma fit in mobili vt dicitꝰ. 8°. phy. ipſe tamē motꝰ localis poteſt dici virtꝰ qꝛ motus localis vniꝰ eſt ratio mouendi aliud ſicut motus localis baculi ē cauſa motus localis lapidis vel aeris. et qꝛ pura forma artificialis vt ē forma domus vel ſcāni poteſt acq̄ri per ſolū motū localeꝫ cum nō ſit aliud q̄ꝫ ordo vel cōpoſitio: in talibus inſtrumētū agit motū localiter ⁊ per virtutē receptaꝫ que eſt ipſemet motꝰ localis. nec eſt q̄renda alia rōne iam dicta. virtus autē q̄ eſt motus localis vel per talem motū acquiſita: nō eſt ſacramentis a deo influxa. qꝛ omnis motus localis qui eſt in rebꝰ ſacramētalibꝰ fit preciſe a virtute pure naturali ipſius miniſtri. alio modo capitꝰ inſtrumentū minꝰ proꝑe pro agēte ſecūdario ſiue cōiuncto ſicut calor naturalis dicitur inſtrumentum anime ⁊ omnis qualitas actiua naturalis dicitur eſſe inſtrumentū forme ſubſtantialis ſiue ſeparate ſicut agentia naturalia inferiora dicuntur inſtrumenta ſuperioꝝ agentiū a quibus habēt formas ſuas et virtutes operādi. inſtrumentū autem coniunctū vt calor anime nō mouetur localiter a principali agente vt de ſe patet nec recipit ab eo aliquaꝫ virtutem. quia eadē ratione virtus illa reciperet quandā aliaꝫ ad hoc vt attingeret ad eductionē forme ſubſtātialis cū ipſa ſit accidens ſicut ⁊ prima nec agat vltra ſuā ſpeciem niſi virtute alteriꝰ et ſic eſſet proceſſus in infinitū in virtutibus receptis quod eſt inconueniēs. dicitur igitur iſtud inſtrumentū agere in virtute alterius: quatenus eſt ei coniunctū ⁊ actio eius ordinatur ſub actione principalis agentis vt diſponens. inſtrumentum autem ſeparatuꝫ quod eſt ſecundariū agēs recipit a principali agente formā ⁊ virtutē operandi: non tamē oportet ꝙ quando agit ď nouo ꝙ recipiat nouam virtutē ſed agit per virtutem prius receptam ſm curſuꝫ nature. et per hoc nō poteſt dici ꝙ res ſacramētales recipiant aliquaꝫ virtutē a deo quādo applicantꝰ ad vſum. nō tñ eſt negādū qui deꝰ poſſit eis aliquā virtutē influere illam dūtaxat cuiꝰ a natura ſunt capaces. ſed nulla neceſſitas aut ꝯgruitas aparet ꝙ ita ſit ď facto

¶6°.arguit ſic.ſacramēta noue legis dicunť eſſe
ſigna ⁊ cauſe. et ꝙ ſint ſigna nō habet calūniam
ſed de cauſalitate ⁊ modo cauſalitatis: dubita=
tur.arguiť igitur ſic.ſicut rebus ſacramentalibus
cōpetit ratio ſigni:ſic ⁊ ratio cauſe ⁊ nō plus. ſed
res ſacramētales nō ſunt ſigna gratie niſi ex pa-
ctione ordinatione ſeu inſtitutione ⁊ nō per ali-
quā virtutē eis inherētem vel in eis exiſtentem.
¶7°.ſic.ſm omnes circūciſio in veteri lege con=
ferebat grām. ſed hoc fuit ſolum ex quadam pa=
ctione diuine ordinationis ſicut habeť Gene.17
hoc eſt pactū meū quod obſeruabitis. circūcide
tur in vobis omne maſculū. ⁊ ibidē. maſculus cu
ius caro preputij circunciſa non fuerit: delebitur
anima eius de populo ſuo qꝛ pactū meū irritū fe
cit.et ſimiliter videť ꝙ in alijs ſacramētis nō con
feratur gratia niſi ex pactione diuina. ¶Confir=
matur ꝑ Bedā qui dicit in homelia de circūciſio
ne dñi ꝙ idē ſalutifere curationis auxiliū circunci
ſio in lege cōtra originalis peccati vulnꝰ agebat
quod nūc baptiſmus agere reuelate gratie tem
pore cōſueuit. ecce ꝙ etiā ſimilez actionē attribu
it circūciſioni ⁊ baptiſmo.ſi ergo circunciſio nihil
agebat niſi ex pacto ⁊ vt cauſa ſine qua nō: ſequi
tur ꝙ nec baptiſmꝰ nec alia ſacramēta. ¶8°.ſic.
ſicut ſe habet lex vetus ad legē nouā:ſic ſacramē
ta noue legis ad ſacramēta veteris legis. ſed lex
vetus ſic ſe habet ad nouā legē ꝙ illud quod ꝓ=
mitebať in lege veteri:ſoluitur in noua nō ꝑ legē
ſed a deo in lege. igitur ſimiliter eſt in ſacramen=
tis ꝙ gratia in ſacramētis veteris legis promiſſa
vel figurata exhibetur in ſacramētis noue legis
non quidem per ipſa ſ; a deo in ipſis.et in hoc ſuf
ficienter excellunt ſacramēta noue legis ſacramē
ta veteris legis ſicut lex noua legem veterē. nec
eſt querenda maior excellentia quia iſta ſufficit.
¶9°.quia ratio in qua videtur potiſſime funda
ri contraria opinio eſt qꝛ.ſ.cauſa ſine qua non ſi
nihil faciat ad effectum inducendo diſponendo
vel meliorando q̄ꝫ[m] ad rationem cauſandi:nihil
habet ſupra cauſas per accidēs.ſicut albedo do=
mificatoris non eſt cauſa domus niſi per accidēs
nec pactio dat aliquid de ratione cauſe ſed ſolū
de ratione ſigni vt patet in exemplo de denario
plumbeo. quod autem eſt per accidēs omititur
ab arte nec ponitur in diffinitione vt diciť in. 6°
metha. vnde videtur ꝙ ſi ſacramēta non eſſent
niſi cauſa ſine qua non:in diffinitione ſacramenti
non poneretur iſta cauſalitas:nec ſancti fuiſſent
ita ſoliciti ponere iſtam cauſalitatem in diffini=
tione ſacramenti.ſed hoc non valet quia nullus
ſanctus poſuit in diffinitione ſacramenti ꝙ eſſet
cauſa gratie:ſed ſolum magiſter ſententiarum q̄
accepit ab Auguſtino ex.2°. libro Auguſtini de
doctrina chriſtiana ꝙ ſacramentum eſt inuiſibi=
lis gratie viſibilis forma. et addidit de ſuo illud
quod ſequitur.ſ.vt eius imaginem gerat ⁊ cauſa
exiſtat. nullus autez poteſt melius exponere ma
giſtrum q̄ꝫ ipſe ſemetipſum. ipſe autem exponit
ſeipſum in littera dicens ꝙ homo non querit ſa=
lutem in ſacramentis quaſi ab eis: ſed per illa a
deo.nec videtur valere illud quod aliqui dicunt
ꝙ in illis verbis magiſtri hec prepoſitio.a. deno
tat principale agens ſed hec prepoſitio. per.de=
notat cauſam inſtrumentalem. quia talis cauſa
inſtrumentalis accipienda eſt de cauſa ſine q̄ nō
ſm deſcriptionem beati Auguſtini dicentis ꝙ ſa
cramentū eſt in quo ſub tegumento rerum viſibi
lium diuina virtus ſalutem nr̄am ſecretius ope=
ratur. quod autem additur ꝙ illud quod eſt per
accidens dimittitur ab arte nec debet poni in diſ
finitione vel deſcriptione:dicenduz eſt ꝙ duplex
eſt accidens. vnum accidens per accidens quod
eſt ſeparabile et nihil penitus facit nec ad opera
tionem rei nec ad eius notificationem ſicut eſt ď
albedine reſpectu edificatoris ď quo accidente
procedit argumentum.aliud eſt accidens propꝰ=
um vel ex natura rei ſicut riſibile eſt propriū ho=
mini. vel ex ordinatione humana ſicut denarius
plumbeus accipit rationem ſigni ⁊ cauſe ſine qua
non reſpectu elemoſine regis. vel ex ordinatio=
ne diuina ſicut res naturales accipiunt rationez
ſigni ⁊ cauſe ſine qua non reſpectu gratie. et tale
accidens multum facit ad notificationem rei. et
ideo debet poni in deſcriptione notificante rem
precipue q̄ꝫ[m] ad quid nominis ſicut eſt deſcriptio
ſacramenti.¶10.quia auctoritas Auguſtini vel
Bede in qua fundatur contraria opinio non iu=
uat. non quidem Auguſtini quia non eſt eius in=
tentio ꝙ in aqua baptiſmi ſit aliqua virtus inhe=
rens ei:ſed ꝙ ibi eſt ſola virtus diuina aſſiſtens ſi
cut ipſe dicit in notificatione ſacramenti dicēs ꝙ
ſacramentum eſt in quo ſub tegumento rerū ſen
ſibilium virtus diuina ſalutem noſtram ſecretiꝰ
operatur. vnde verba ſua ſunt iſta. vnde eſt hec
tanta vis aque vt corpus tangat et cor abluat?
niſi faciente verbo non quia dicitur ſed quia cre=
ditur. ecce ꝙ non dicit aliquam virtutem eſſe in
aqua niſi quam facit fides verbi quo baptiſmus
confertur hoc eſt fides qua credimus patrem et
filium et ſpiritum ſanctū in cuius inuocatione cō
fertur baptiſmꝰ remittere peccata in baptiſmo. ⁊
ſic dicitur eſſe virtus in aqua per verbuz quia ve
re credimus ꝙ virtus patris ⁊ filij et ſpiritus ſan=

cti inuocata per verbum: ſanctificat baptizatum
in aqua. nec oportet imponere aliam virtutem
inherentem nec vnq̄ȝ hoc intellexit Auguſtinus.
Item auctoritas Bede non iuuat quia eſt con=
tra tenētes aliam opinionem. dicunt enim ꝙ illa
virtus eſt a deo ſicut a principali agente ⁊ a paſ=
ſione xp̄i ſicut a cauſa meritoria ⁊ ex fide eccleſie
ſicut ex continuāte inſtrumētum principali agen
ti. ſed caro xp̄i vel eius contact⁹: neutrum predi
ctorum eſt. igit̄ ex contactu cū aquis in ſuo bap=
tiſmo nulla vis data eſt aquis. Itē ſi ex tactu car
nis xp̄i eſſet data aliqua vis aquis: eſſet data tūc
⁊ illis aquis quas caro xp̄i tetigit. ⁊ tūc ille aque
habuiſſent in ſe talem virtutē: quod iterū eſt cō
tra eos quia dicūt ꝙ illa virtus nō eſt in ſacramē
tis niſi quando applicant̄ per vſum ad illum qui
recipit ſacramentū. et ideo dicendū eſt ꝙ Beda
non intelligit ꝙ aliqua virtus inheſerit aquis ex
contactu carnis xp̄i cum ipſe expreſſe dicat ꝙ idē
agebat circuncisio quod nūc agit baptiſmus: et
tamē nullus tenet ꝙ circuncisio haberet aliquaȝ
virtutem inherentē. ſed intelligit ꝙ baptiſmus
xp̄i in quo caro xp̄i aquā tetigit: fuit ſignū ⁊ repre
ſentatio ꝙ per xp̄m effectiue inq̄ȝm deus ⁊ meri=
torie inq̄ȝm homo: baptiſmus per ip̄m inſtitutus
eſſet ſacramentū regenerationis ſp̄ualis que fit
per aquā ſub preſcripta forma verboruȝ tanq̄ȝ ꝑ
ſacramentū ⁊ per ſolū deum tanq̄ȝ ꝑ cauſam im=
mediate efficiētem quicq̄d ad ſp̄ualem regenera
tionē ꝑtinet. Et iſtud ſatis inſinuatur Ioan. 3°.
vbi xp̄s loquēs ď baptiſmo dicit. Niſi quis rena
tus fuerit ex aqua ⁊ ſp̄u ſancto: nō p̄ōt intrare re
gnum dei. vbi poſtq̄ȝ fecit mētionē de aqua bap=
tiſmi nomine aque: poſtea totā eius efficaciā at=
tribuit ſpiritui ſancto ⁊ nullā aque dicens. quod
natū eſt ex carne caro eſt: ⁊ quod natū eſt ex ſpi=
ritu ſp̄ūs eſt. hec Durandus in forma. ¶ Contra
eandem cōcluſionē arguit Scotus ꝓbādo ꝙ nul
la virtus ſupnaturalis ſit in ſacramento. Primo
ſic. quia ſi illa virtus ſupnaturalis eſt in ſacramē
to aut eſt ibi indiuiſibiliter aut diuiſibiliter ideſt
tota in toto ⁊ in qualibet parte: aut tota in toto
⁊ pars in parte. nō primo modo quia inter om=
nes formas perficientes materiam corporalem
ſola intellectiua ponitur talis. nec ſecundo mo=
do quia tunc extenderetur per accidens in ſub=
iecto quod eſt contra rationeȝ virtutis ſp̄ualis.
¶ 2°. quia in ſacramentis requirunt̄ multa ver
ba. vel ergo in qualibet ſyllaba eſſet eadem vir=
tus omnino: vel in alia ⁊ alia ſyllaba eſſet alia et
alia virtus. ſi primo modo: tunc oportet dicere
ꝙ idem accidens migraret et remaneret poſtq̄ȝ
ſubiectum deſinit. ſi ſecundo modo: ſequit̄ ꝙ ſa=
cramentum conſiſtēs in tota oratione non habe
ret aliquam virtutē vnam. et ſi dicas ꝙ habet a=
liquam virtutē aggregatam ex multis virtutib⁹
partium: hoc non valet. quia non eſſet dare que
iſtarum eſſet principium cauſandi illum effectuȝ
ſpiritualem in anima. nec videtur ꝓbabile ꝙ ſa=
cramentū vnum formaliter cum huiuſmodi for=
malis ratio ſit ex ratione: habeat tot virtutes ſu
pernaturales aggregatas. ¶ 3°. q̄ro q̄n iſta vir=
tus ſupnaturalis cauſatur in iſto ſenſibili pertinē
te ad ſacramentum. aut enim ante applicationē
eius ad actuȝ ſiue vſum: aut in ipſa applicatione.
ſi ante: igitur eius creatio eſt pure miraculoſa q̄r
eſt per actum diuinum ⁊ non per aliquā pactio=
nem ꝑpetuam cū eccleſia. nam non ſequitur ad
aliquid propter quod poſſit dici quaſi cōſequēs
naturaliter ſine miraculo ſicut eſt de animatione
hominis. ſi vero cauſetur in applicatiōe ad vſum
ſequitur inconueniēs. nullum enim inſtrumentū
ideo eſt formaliter aptum ad vſum: quia aliquis
vtitur eo vt inſtrumento. patet inductione ⁊ ra
tione. nam idoneitas inſtrumenti precedit natu
raliter vſum inſtrumenti vt inſtrumētuȝ eſt. igit̄
non quia immergo puerū ſiue vtor aliquo ſenſi=
bili ad actum ſacramenti: ideo recipit illam virtu
tem ſp̄ualem. non eſt ergo dare quādo recipiat.
¶ 4°. quia hic ponitur pluralitas ſine neceſſita=
te. non enim patet neceſſitas talis virtutis que
fingitur in ſacramento. neq̄ȝ ſm̄ rationem natu=
ralem manifeſtum eſt neq̄ȝ ſm̄ fidem. quia ſicut
ſequendo rationē naturalem nō ſunt ponenda
plura niſi que ratio naturalis cōcludit: ita ſequē
do fidem non ſunt plura ponenda q̄ȝ veritas fi=
dei requirat. veritas autē fidei nō requirit pone=
re talem virtutem ſupernaturalem in aqua vel
in verbis: nec aliq̄ ratio cogit ad huiuſmodi plu=
ralitatem. preſertim quia ſi poneretur talis vir=
tus: ipſa non crearetur regulariter niſi ex pactio
ne diuina cum eccleſia. et ita ſine tot ſuperfluis in
aqua et anima intermediis: poteſt ſaluari ꝙ pa=
ctio diuina ſit immediata cauſa reſpectu effect⁹
conferendi recipienti ſacramēta. ¶ 5°. quia exē=
pla que adducuntur de virtute recepta in inſtru
mento non concludunt. non quidem illud exē=
plum de ſenſibili ſermone nam accipit manifeſte
falſum. nam ſermo audibilis non habet formali=
ter in ſe aliquam intentionem anime. quod pro=
batur quia ſermo nō īpoſitus ad ſignificādū: nul
lam talem formā habet in ſe. patet omnib⁹. ꝑ im
poſitionem autem non recipit aliquam abſolu=
tam formam nec relationem niſi forte rationis.

¶5°.etiam probatur aliter. qꝛ eodem exiſtente
agente principali et inſtrumento ſufficienti: ſeq
tur eadem actio.ſed ſi latinus proferat verba la
tina greco:idem eſt agens principale ⁊ inſtrumē
tum:quod eſſet ſi loqueretur alicui latino. et ta=
men effectus non ſequitur. quia nullus concep=
tus cauſatur in greco audiente.igitur ſermo non
erat inſtrumentū ex ſe ſufficiens ad cauſandum
anime conceptum in audiēte.fallit ergo exēpluʒ
pro tanto quia ſermo audibilis eſt ſignū remo=
tum reſpectu conceptus ita ꝙ facta imutatione
ſenſus ab ipſo ſermone ⁊ vlterius intellectus in=
ꝗ̃tum talis natura eſt: intellectus cognoſcēs ip
ſum eſſe impoſitum ad ſignificandum talem na=
turam ex collatione eius ad illud aliud:intelligit
illud aliud. non ita ꝙ ſermo per aliquam formā
cauſet conceptum de aliqua re: ſed eius concep=
tus eſt previus ad conceptuʒ de re que cauſatur
per propriam ſpēm rei vel fantaſma in anima.
quod patet. quia ꝗ̃tumcūꝫ ſermo proferretur
ſi audiens non haberet in ſe ſpēm rei prolate:nō
cauſaretur in eo conceptus de illa re. vnde ꝑ vo
ces non intelligimus res niſi quarum ſpecies ha
bemus.ſed ꝙ eas actualiter conſideremus: hoc
eſt propter collationem ſigni ad ſignatum. Itē
exemplum de inſtrumento artificis non conclu=
dit. valde enim impoſſibile videtur ꝙ aliqua for
ma ſpiritualis totiens cauſaretur in ſerra quoti=
ens moueretur ab artifice: ⁊ totiens deſinat eſſe
quotiens deſinit actu moueri. Item exemplum
de motu non cogit. quia quocūꝫ modo ſubſtan
tie cauſentur a celo: motus localis celi non pōt
eſſe formale principium producendi eas. igit̄ ⁊c̄.
¶6°. quia inſtrumenta artificialia non ſunt for=
maliter actiua ſed tm̄ receptiua vnius effectus
prioris ordinati ad effectum vltimum. ſerra enī
non habet in ſe niſi quantitatem figuram ⁊ mo=
tum localem de quibus omnibꝰ patet ꝙ nō ſunt
forme actiue. et probatur. quia aliter mathema=
ticus conſiderans quantitatem ⁊ figuram: non
abſtraheret a motu. Si autē ponatur ꝙ duricies
ſit qualitas actiua: hoc non valet. quia ſi deus de
potentia ſua abſoluta aliquod quātū molle con
ſeruaret ⁊ in eadem quantitate ⁊ figura mouen=
do ipſum localiter: eque diuideret aliquod cor=
pus ſicut modo inſtrumentum durum illud diui
dit. ergo duricies que eſt qualitas non eſt forma
le principium agendi. apparet tamen eſſe pro eo
ꝙ eſt quedam incompoſſibilitas reſiſtens corrū
penti. manente autem quantitate corporis et fi=
gura non mutato alio nec corrupto ſi localiter
mouetur: oportet ꝙ expellat aliud proportionā
tum quātitati ſue ⁊ figure. quod nō oporteret ſi
eius quātitas nō maneret ſed cederet. probatur
etiam propoſitum. quia vbicūꝫ eſt formalis in=
compoſſibilitas inter aliqua: vnum eorum non
expellit aliud actiue ſed tātūmodo formaliter.
agens autem quod inducit vnuʒ effectiue: expel
lit aliud effectiue. corpora autem videntur habe
re incompoſſibilitatem reſpectu eiuſdem vbi:ſi=
cut qualitates contrarie reſpectu eiuſdem ſubie
cti. ſicut igitur aliud agens effectiue inducit calo
rem: ita frigus expellit. non autē effectiue calor
expellit frigus: ſed tantūmodo formaliter. ita in
propoſito de expulſione vnius corporis ab vbi
per aliud corpus. diuiſio autem ligni per ſerram
vel ſecurim non eſt niſi quedam expulſio partiū
ab vbi ad quod mouetur ſecuris ab ipſo artifice
cedendo. tenendo ergo ꝙ inſtrumēta artificia=
lia non ſunt formaliter actiua ſed tantū recepti=
ua cuiuſdaʒ prioris effectus ordinati ad effectū
vltimum: apparet quomodo ſacramētum poteſt
dici inſtrumentum licet non habeat proprie vir
tutem actiuam reſpectu termini: ſed ſic ꝙ ſit effe
ctus prior ordinatus ad gratiaʒ. Et ſi dicat̄ ꝙ nō
eſt ſimile quia ſacramētū non ſuſcipit illum effe=
ctum priorem ſicut ſecuris recipit motionē: hoc
non obſtat. quia ſicut totum quod recipit effectū
priorem poteſt dici inſtrumentum: ita ⁊ quodaʒ
modo effectus ipſe receptꝰ poteſt dici inſtrumē
tum. vere enim poteſt dici ꝙ per motuʒ ſerre lig
num diuiditur. ſacramentum autem ſiue ſuſcep=
tio ſacramenti: eſt effectus ille prior in propoſi=
to. igitur ⁊c̄. ¶7°. arguit Aureolus. quia in ſacra
mento matrimonij nulla eſt talis virtus poſſibi=
lis poni: igitur nec in alijs. aſſumptum patet. que
ro enim vbi eſt illa virtus infuſa in ſacramento
iſto ſubiectiue. quia aut in coniunctione mutua:
aut in verbis vel ī ſignis. et patet ꝙ in nullo iſto=
rum. quia ſola copula carnalis cum verbis de fu=
turo quādoꝫ cauſat matrimoniū. Itē poſito ꝙ
talis virtus ſit in aliquo predictoꝝ: quero quid
cauſabit. aut enim cauſat primā rem ſacramēti. ſ.
obligationē: et hoc non poteſt dici cum illa ſit re
latio rationis: et reſpectu talium nō oportet po
nere virtutē actiuā. nec etiā cauſat ſecundā rem
ſacramenti. ſ. gratiam. igitur nihil. hec ille.

Quantum ad ar
ticulum tertiū primo notanduʒ
eſt ꝙ diffinitio ſeu deſcriptio ſa
cramēti quaʒ magiſter aſſignat
dicens ꝙ ſacramentum eſt inui
ſibilis gratie viſibilis forma cuius ſimilitudinem

vel imaginem gerit ⁊ cauſa exiſtit: eſt propria ſa
cramētoꝝ noue legis. nā ſaltē vltima particula
ſacramētis veteris legis nō congruit q̄ cauſa gra
tie nō erant ex ope opato. dicit̄ aūt diffinitio pro
pria ſacramētis noue legis: ſm ꝙ propriū dr̄ qḋ
ineſt omni ⁊ ſoli ⁊ ſemp. ſunt enī tria q̄ in p̄dicta
diffinitione tāgunt̄. Primū eſt ꝙ ſacramētū no-
ue legis eſt aliquod ſenſibile exteriꝰ homini ap-
poſitū. et hoc deſignat̄ cū dicitur viſibilis forma.
et ponit̄ viſibile pro ſenſibili eo ꝙ viſus nobilioꝛ
ſit omniū ſenſuū exterioꝛū ⁊ plures differentias
nobis oſtēdit ꝓut dicit̄ in pꝛimo methaphiſice.
Secundū ē ꝙ ſignificet effectū gratie ſanctificā-
tis ſm differētias ſacramētoꝛū. nō enī eſt idē om
nino effectꝰ propꝛiꝰ cuiuſlibet ſacramētoꝝ. ipſa
aūt ſignificatio eſt parti ⁊ inchoatiue ex natura-
li ſimilitudine: parti vero ⁊ cōpletiue ex diuina
inſtitutione. nō enī ad cōpletā ſignificationē ſa
cramēti ſufficit naturalis ſimilitudo rerū ſenſibi-
lium q̄ ſunt ſacramēta: ſed exigit̄ ꝙ ſimilitudo et
repreſentatio ex diuina inſtitutione determine-
tur. preſertim qꝛ effectꝰ ſacramētoꝝ qui ſignifi-
cant̄ ⁊ repreſentant̄: ſunt effectꝰ ſupnaturales. ſi
cut gr̄a exēpli i baptiſmo aqua ſenſibilis ex na
turali ꝓprietate habet vi mūdificatiuā ⁊ refrige
ratiuā: habet nitoꝛē quendā ⁊ diaphaneitatē q̄-
bus pluribꝰ aſſimilat̄. opoꝛtuit ergo ꝙ eius mul-
tiplex aſſimilatio vel repreſentatio determina-
retur ex diuina inſtitutione ad certū et determi
natum effectū ſacramēti. huiuſcemodi aūt ſimili
tudo nō attendit̄ ſm participationē eiuſdē qua
litatis vel foꝛme. nā talis ſimilitudo locū nō ha-
bet coꝛpoꝛaliū rerū ad ſpūales nec econtra. ſed
attendit̄ ſimilitudo ſm quandā proportionali-
tatem. vt in baptiſmo attēdit̄ ſimilitudo quia ſi
cut ſe habet aqua ad delēdas maculas coꝛpoꝛa-
les: ita gratia ſe habet ad diluēdas maculas ſpi
rituales. Tertiū eſt ꝙ ſenſibile appoſitū homini
exterius: ſit aliquo modo cauſa ſanctificationis
interioꝛis per quā ſuſcipiēs ſacramētū ſanctifi-
catur. vnde ſacramentū a ſanctificādo actiue di
ctum eſt. Tria predicta ꝯueniūt omnibꝰ ⁊ ſingu-
lis ſacramētis noue legis: nō tamē omnibus eo-
dē modo vt videbit̄ circa ſingula ſacramēta.

¶ **Secundo** Notādū eſt ꝓut acci
pitur ex dictis. S. Tho.
infra diſtin. 14. q. pᵃ ar. pᵒ ſub. ar. pᵒ ad pmū. Et
3ᵃ. p. q. 84. ar. pᵒ ad pꝛimū et 2ᵐ. ꝙ cum dicitur
ꝙ ſacramentum noue legis conſiſtit in rebus et
verbis: nomine rerum intelliguntur large loquē
do etiam ipſi actus ſenſibiles exterioꝛes. vnde ē
aduertendum ꝙ quia ſacramenta dicuntur me-
dicine quedam: ſicut in coꝛpoꝛalibus medicinis
quedam ſunt q̄ conſiſtunt in ſola paſſione vel re
ceptione curādi vt ſectio vulneris aut appoſitio
emplaſtri: quedam vero ſunt q̄ cōſiſtunt in acti-
bus infirmi curādi ſicut exercitationes ⁊ ſimilia:
ita etiam in ſacramētis quedā ſunt q̄ non reqrūt
actus eius qui ſanctificat̄ vel recipit ſacramentū
q̄ꝫᵐ ad ſubſtātiam ſacramēti niſi p accidens ſicut
remouēs ꝓhibens: ſed cōſiſtūt in ipſius paſſione
aut receptione quēadmodū baptiſmus cōfirma
tio eucharíſtia extrema vnctio. quedam autem
ſunt q̄ requirūt eſſentialiter ⁊ per ſe actus eius q̄
ſacramētū ſuſcipit ſicut eſt penitētia ⁊ matrimo-
niū. in illis ergo ſacramētis q̄ ſine actibus noſtris
cōplent̄ q̄ꝫᵐ ad eoꝝ ſubſtantiā: eſt materia q̄ cau
ſat ⁊ ſignificat quaſi medicina exterius appoſita.
in illis vero ſacramētis que q̄ꝫtū ad ſui ſubſtātiā
actꝰ nr̄os requirunt: nō eſt talis materia ſed ipi
actus noſtri exterius apparentes idipm̄ faciunt
quod materia facit in alijs ſacramētis vñ ⁊ ſunt
in huiuſmodi ſacramētis loco materie. cū ergo
dicitur in hac diſtinctione ex diffinitione hugo-
nis de ſancto victoꝛe ꝙ ſacramētum ē coꝛpoꝛa-
le vel materiale elementū extrinſecus oculis ſup
poſitū: materiale ſeu coꝛpoꝛale elementū accipi
tur cōmuniter pro omni ſenſibili ſiue ſit materia
aliqua coꝛpoꝛalis pmanens ſiue ſit actus ſenſibi
lis ſucceſſiuus. Ex quibꝰ inferimus ꝙ res ⁊ mate
ria ſacramētoꝝ non dicit̄ propꝛie vniuoce in om
nibus. vnde ⁊ in q̄buſdā ſacramētis materia eſt
ſanctificata vt in cōfirmatione ⁊ extrema vnctio
ne: in alijs vero non.

¶ **Tertio** Notandū eſt pro veritate
concluſionis tertie ꝙ vt. S.
Tho. deducit. pᵃ 2ᵉ. q. 112. ar. 2. in coꝛpoꝛe. acci
piendo gr̄am pro habituali dono dei gratū faci-
ente: ad gratie receptionē preexigit̄ aliqua homi
nis preparatio quia nulla foꝛma poteſt eſſe niſi i
materia diſpoſita. huiuſcemodi autem prepara
tio eſſe debet ſm cōgruentiam ad gr̄am ſuſcipiē
dam. vnde alia preparatio requiritur ad gratiā
ſuſcipiendā in adultis. ſ. motus liberi arbitrij eo
ꝙ in eis gratia datur ad opera meritoꝛia ꝓ tunc
explenda. et alia preparatio requiritur in infan-
tibus qui vſum liberi arbitrij non habent. qꝛ er-
go gratia que datur in ſacramentis noue legis li
cet ſit vna ſm eſſentiā eſt tamen multiplex vir-
tute ſm ꝙ ad multiplices effectus in pluribus et
diuerſis ſacramentis oꝛdinatur: conſequens eſt
ꝙ multiplex et diuerſa preparatio hominis exi-
gatur ad ſuſcipiendam multiplicem gratiam ſa-
cramentalem. oꝛdinantur ſiquidem ſacramenta

ad quoſdam ſpeciales effectus neceſſarios in vita chriſtiana. ſicut baptiſmus ordinatur ad ſpũalem regenerationē qua homo fit membrũ xp̄i. et eadem ratio eſt de ſingulis ſacramẽtis ꝓut ſuis locis videri habet. Sed ſciẽdum eſt ꝓut accipitur ex dictis. S. Tho. in hac diſti. lec. pª. ar. 4. ſub. ar. 5. Et. 3ª. p. q. 62. ar. 2. Et de veri. q. 27 ar. 5. ad. 12m. ꝙ ſicut a gratia que eſt ſubiectiue ĩ eſſentia anime fluunt quedam perfectiones ad anime potentias que dicunt̃ virtutes ⁊ dona quibus potentie perficiuntur in ordine ad ſuos actus: ita in ſuſcipientibus ſacramenta a gratia ipſa ſupra virtutes et dona fluunt quedã gratie perfectiones ordinate ad ſpeciales effectus ſacramentorum q̄ gratie ſacramẽtales appellãtur eo modo loquẽdi quo effectus denominatur a cauſa. Unde non eſt repugnãtia in dictis. S. Tho. cum dicit in primo opere in hac. ſ. diſti. loco proxime allegato ꝙ gr̃a quã ſacramẽtum directe cõtinet: differt a gr̃a que eſt in virtutibus ⁊ donis ꝗuis etiã illam gr̃am per quãdã continuationē contineãt. et cũ in ſecundo oꝑe dicit. ſ. 3ª. p. loco proxime allegato ad. 3m. ꝙ ratio gratie ſacramẽtalis ſe habet ad gr̃am cõmuniter dictã ſicut ratio ſpeciei ad genus que realiter ab eo nõ differt queãdmodũ ratio hominis ⁊ ratio animalis in homine ſed vna ſe habet ex additione ad aliam quã tamẽ includit. nã in primo oꝑe vocat gr̃am ſacramẽtalẽ ipſum gratie effectum qui ab eſſentia gratie gratũ facientis effluit. in ſecũdo vero opere vocat gratiã ſacramẽtalẽ ipſam gr̃am gratũ facientem ſm ꝙ ab ea effluũt non ſolum virtutes ⁊ dona: ſed etiã perfectiones quedã ſacramẽtales in ſuſcipiẽtibus ſacr̃a. ¶ Ex premiſſis inferimus ꝙ ad gr̃am ſuſcipiendã in ſingulis ſacramẽtis: ſpecialis exigitur preparatio in ſuſcipiẽte ad quam cauſandam virtus ſacramẽti cuiuſlibʒ immediate attingit ꝗuis inſtrumẽtaliter. hec autẽ preparatio ſpecialis eſt in quolibet ſacramento ſed nõ habet ſpeciale nomẽ in ſingulis ſacramentis ſed cõmuni nomĩe vocat̃ aliquãdo a Sancto Doctore ornatꝰ vt in hac diſ. q. pª. ar. 4. ſub. ar. pº in cor. vnde huiuſcemodi preparatio non eſt ad receptionẽ gratie inꝗ̃m eſt gratũ faciens abſolute prout ordinat̃ ad actꝰ meritorios vite eterne: ſed ſpecialiter ⁊ directe ꝓut ordinatur ad cauſandũ effectꝰ quoſdã ſacr̃ales. vt ſic forma recipiat̃ in ſubiecto ad ipſam ſpecialiter diſpoſito. et ꝗuis nõnũꝗ̃ ante ſuſceptionẽ ſacramẽti ſuſcipiens hẽt gr̃am gratũ facientẽ vt patet in eo q̄ vere cõtritꝰ accedit ad cõfeſſionẽ ⁊ vere ꝯtritꝰ ⁊ cõfeſſus ad ſacr̃ʒ euchariſtie ſuſcipiẽdũ nihilominꝰ ĩ ſuſcipiẽte ſacr̃m cauſat̃ ex oꝑe oꝑato ſacr̃i q̄daʒ p̄paratio vel ornatus ad recipiendam gratiã nõ abſolute cum eam habeat: ſed inꝗ̃m ordinatur ad effectus quoſdã ſacramentales ad quos priꝰ non inerat niſi in potentia remota. gratia enim preexiſtens in accedente ad ſacramentum: accipit in ipſo ſacramento virtute diuina vim et ordinem determinatũ ad ſpecialem effectum ſacramenti. dico autem in accedente ad ſacramentũ: vel actu vel voto quando articulus neceſſitatis non contemptus ſacramentũ excludit. vnde et ſanctificati in vtero: baptizandi ſunt ꝗ̄ꝗ̃ habeãt gratiam quatenus conſequantur quoſdam ſpeciales effectus gratie baptiſmalis ſicut characterem et xp̄o incorporari ⁊ huiuſmodi. ita ꝙ ante baptiſmum habent gratiam gratum facientem ſed nõ gratiã baptiſmalẽ inꝗ̃tũ addit ad illam.

¶ Quarto Notandum eſt ꝙ negantes virtutem eſſe in ſacramentis cauſatiuam characteris et ornatus ipſa attingẽdo: fundantur in tribus propoſitionibꝰ. Prima eſt ꝙ illud quod fit per creationē: attingi non poteſt ꝗ̃tum ad ſuum fieri ab agente creato: eo ꝙ creatio ſolius dei ſit actio. Secunda ꝓpoſitio eſt ꝙ omne quod fit aut producitur ſupnaturaliter: fit aut producitur per creationē. et ratio dicti eſt. quia ſupernaturaliter produci eſt ꝓduci virtute excedẽte totiꝰ nature v̾tutē. huiuſcemodi aũt virtꝰ ẽ diuina p̄tãſe. qđ aũt a ſolo deo fit: creari ꝯſueuit dici. Tertia ꝓpoſitio eſt ꝙ om̃e qđ fit ⁊ nõ educit̃ de potẽtia naturali materie vl̃ ſubiecti: fit ꝑ creationẽ q2. ſ. a ſolo deo. Ex ſingul̃ harũ ꝓpoſitionũ iſti p̄tẽdũt ꝓpoſitũ ſuũ cõcludere. ex p̄ma: q2 character ⁊ ornatꝰ q̄ ponitur diſpoſitio ad gr̃aʒ ſacr̃alẽ: fit ꝑ creationẽ queãdmodũ ⁊ gr̃a ad quã diſponũt. ex ſc̃da vero ꝓpoſitione: qm̃ character ⁊ ornatꝰ ſacr̃alis ſunt forme ſupernaturales. tum q2 excedũt omnẽ v̾tutẽ naturalẽ agẽtis creati. tum etiã q2 ſunt diſpoſitiones ĩmediate neceſſitantes ad formã ſupnaturalē q̄ eſt gratia ſacramẽtalis ſm eos q̄ characterẽ ⁊ ornatũ ponũt. ex tertia aũt ꝓpoſitione: q2 character ⁊ ornatꝰ ſacr̃alis nõ ſunt forme educibiles đ potẽtia naturali materie vel ſubi cũ ad huiuſcemodi formas ꝓducẽdas nõ ſe extẽdat v̾tus naturalis agentis creati ſicut nec ad gr̃am ad quaʒ immediate ⁊ adequate diſponũt. iſta ſunt illorũ motiua quibꝰ ſi reſpõdeamus eorũ opinio manebit ĩfirma ⁊ nr̃a firmata. Ad quod ſciẽdũ ẽ ſm ea que magiſter Herueus ſcripſit in hac diſ. p̄mo ꝙ creare eſt idem ꝙ nullo preſuppoſito aliquid ꝓducere. hoc autem dupliciter poteſt accipi. vno

modo ex parte ꝓducentis: alio modo ex pte ꝓducti. ex parte q̄dē ꝓducentis nihil preſupponere: eſt ꝙ producens agat nullū aliud agens p̄ſupponendo in cuius virtute agat. et ſic ſoli deo cōuenit in agendo nihil preſupponere. nam omnia alia agentia preſupponunt virtutem dei tanq̄ꝫ p̄mi agentis in cuius virtute agunt. et per conſequēs ſolius dei eſt hoc modo creare. ex parte vero facti vel producti nihil preſupponere: eſt ꝙ ꝓductum vel factum nullum ſubiectum preſupponat. ſed hoc contingit dupliciter. vel ꝙ nullū ſubiectum preſupponat ex quo fiat: vel ꝙ nulluꝫ ſubiectum p̄ſupponat in quo fiat. primo modo nullum ſubm̄ preſupponere: non eſt idem quod creari. nam omnes forme ſubſtantiales ⁊ accidentales nullum ſubm̄ ex quo fiant preſupponunt: cuꝫ tamen non om̄es creari dicant̄. ſecundo modo nullū ſubm̄ preſupponere ex parte facti: pōt accipi dupliciter. vno modo ita ꝙ repugnet rei facte vel ꝓducte ꝙ in ſubō fiat queādmodū repugnat angelo ⁊ toti per ſe ſubſiſtēti. alio modo q̄ꝛ licet non repugnet in ſubō fieri vel produci: nō tamē ſuum eſſe dependet a ſubō ita ꝙ ſine illo eſſe nō poſſit queādmodū eſt ď aīa rationali. et his duobus modis nullum ſubm̄ preſupponere: eſt ꝓprie creari. ſm̄ hec igitur tripliciter aliq̄d dicat̄ ꝓprie creari. vno modo ex parte agentis q̄ꝛ. ſ. fit ab agente quod nullū aliud agēs preſupponit nec aliter fieri pōt. ſecūdo modo ex parte facti q̄ꝛ. ſ. nullum ſubm̄ preſupponit vel in quo fiat vel a quo neceſſario in ſuo eſſe dependeat. tertio modo ex parte vtriuſq̄ꝫ. ſ. facientis ⁊ facti modo expoſito.

¶ Ex quibus inferimus ꝙ ſi aliq̄d ſit ad cui⁹ productionē concurrat vel principaliter vel inſtrumētaliter aliquod agēs quod aliud preſupponit in cuius virtute agit: ⁊ neceſſario p̄ſupponit ſubꝫ in quo fiat ⁊ a quo ſuū eſſe dependet: tale nō ꝓprie dicitur creari. vnde quia ad ꝓductionē characteris ⁊ ornat⁹ ſacramētalis cōcurrit agēs creatū inſtrumētaliter. ſ. miniſter ⁊ ip̄m ſacramētum qđ p̄ſupponit aliud primū agēs. ſ. deū in cui⁹ virtute agit et character ⁊ ornat⁹ p̄ſupponūt neceſſario ſubm̄ in quo fiāt ⁊ a quo eoꝝ eſſe depēdet. ſ. aīam rationalē: cōſequēs eſt ꝙ non ꝓprie dicantur creari. ac per hoc ꝙ deductio ex prima ꝓpoſitione in qua fundat̄ illorum opinio: inualida et nulla ſit. ꝙ aūt ſacramentū inſtrumētaliter concurrat ad cauſādū characterē ⁊ ornatū ſacramētalē ꝓbari nō pōt demōſtratiue eo ꝙ ſacramēta ⁊ eorū virtus ac efficacia ſint de ꝑtinētibus ad fidem q̄ a nobis ꝓprie ſciri nō poſſunt: verūtamē poterit ꝓbari ꝙ ſacramētis id nō repugnet. cui ſi adiungatur auctoritas ſanctoꝝ dicentiū ꝙ ſacramēta noue legis efficiunt quod figurāt: ſatis probabiliter cōcludi poterit ꝙ ſacramēta noue legis habēt aliquē modū cauſalitatis circa characterē et ornatū ſacramētalē. ꝙ aūt ſacramētis non repugnet cōcurrere inſtrumētalit̄ ad cauſandū in aīa ſuſcipiētis ſacr̄m characterē aut ornatū ſacramentalē ꝓbat̄ ſic. q̄m ſi repugnaret hoc eſſet vel quia corpori repugnet agere in ſpūm: vel q̄ꝛ repugnat agenti creato eſſe cauſam effectus ſupnaturalis: aut q̄ꝛ repugnat agēti creato cauſare diſpoſitionē ad formā que nō fit niſi ꝑ creationem. ſed nullū iſtoꝝ repugnat. non p̄mū tū q̄ꝛ cōmuniter ponitur ꝙ ignis inferni qui eſt agēs corporeū agit in aīas ⁊ ſpūs damnatoꝝ ſaltē detinēdo ⁊ alligando tanq̄ꝫ inſtrumētū diuine iuſticie. tum etiā quia ſm̄ cōmunē doctrinam philoſophoruꝫ ⁊ theologoꝝ corpora ſenſibilia imutant virtutes anime ſpūales ⁊ in eas aliquā habēt actionem. neq̄ꝫ repugnat ſecundum. q̄m opus meritorium vite eterne: effect⁹ ſupnaturalis eſt nobis. ad cuius cauſalitatē tamen vt ab omnib⁹ cōceditur cōcurrit ens creatū. ſ. liberū arbitriū: imo ⁊ ſuo modo corporalia hominis mēbra ſm̄ illud apoſtoli. Ro. 6. ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſeruire imundicie ⁊ iniq̄tati: ita nūc exhibite mēbra veſtra ſeruire iuſticie in ſanctificationē. neq̄ꝫ tertium repugnat. nā anima rationalis forma ē per creationē ꝓducta: et tamē virtus creata naturalis ad illā corpus diſponit. ſimiliter ⁊ gratia ⁊ gloria forme ſunt per creationem a deo producte: ⁊ tamen ad illas ens creatum diſponit. ſ. op⁹ virtutis ⁊ liberum arbitrium. Neq̄ꝫ deductio ex ſecunda propoſitione probat illorum propoſitum. quoniā illa ſecunda ꝓpoſitio nō eſt vniuerſaliter vera. non enim habet veritatem quando effect⁹ ſupnaturalis preſupponit neceſſario ſubm̄ in quo fiat ⁊ a quo ſuū eſſe dependeat. et iterum ad illū cauſandum concurrit vel concurrere pōt agens creatum quod aliud preſupponit vt in ꝓpoſito nr̄o ſicut deductuꝫ eſt ſupra. et ad probationem dicte ꝓpoſitionis: dicim⁹ ꝙ aſſūptuꝫ nō eſt verum niſi effect⁹ ſupernaturalis talis ſit ꝙ ꝓducat̄ nullo p̄ſuppoſito vel cōcurrēte ex pte agētis: aut nullo preſuppoſito ſubiecto ex parte facti quod non eſt in propoſito. Neq̄ꝫ valet deductio illorum ex tertia propoſitione. q̄m tertia ꝓpoſitio vera non eſt ſicut nec ſecunda: niſi ſimul cum eo ꝙ aliquid non educitur de potentia ſubiecti vel materie naturali: fiat non preſuppoſito vel concurrente aliquo ex parte agentis vel ſubiecto preſuppoſito ex parte facti.

¶ Quinto

¶ Quinto Notandū eſt φ licet cōmune ſit omnib⁹ ſacramētis noue legis φ efficiāt quod ſignificāt: nō tamē huiuſmodi efficientia ſe habet eodē modo circa omne id quod ſacramētū ſignificat. ad quod ſciēdū eſt φ in ſacramētis aliquid eſt ſacramētū tm̄. aliquid eſt res et ſacramētū. aliquid vero eſt res tm̄. ſacramentū tm̄ ſunt verba et res ſenſibiles q̄bus verba aplicant̄ in vnius ſacramēti cōſtitutionē. nam vt ait Auguſtin⁹ accedit verbum ad elemētū ⁊ fit ſacramentū. res ⁊ ſacramētū in quibuſdam dicit̄ eſſe character. in quibuſdā vero dr̄ ornatus quidā vel diſpoſitio ſpūalis. in ſacramēto vero euchariſtie eſt corpus xp̄i verū. et dicuntur iſta res ⁊ ſacramentū: qꝛ ⁊ aliquid ſignificant quod ē effect⁹ ſacramenti ⁊ reſpectu ei⁹ quod eſt ſacramētū tm̄: ſunt res ſignate. vñ circa id quod eſt res ⁊ ſacramētū: ſacramētū exterius ac ſenſibile talē habet efficaciā: φ illud attigit inſtrumētaliter. circa illud vero quod ē res tm̄: ſacramentū habet efficaciā nō illud attingēdo ſed ad illud diſponēdo. ita φ ad characterē ⁊ ornatū: virt⁹ ſacramēti ſe habet effectiue illa attingēdo. ad gratiam vero q̄ in ſacramētis dat̄: ſe habet diſpoſitiue. quēadmodum qualitates actiue ⁊ paſſiue elementoꝝ ꝯtingūt inſtrumētaliter ad formas educibiles de potētia materie: nō autē ad ꝓductionem anime humane q̄ eſt ab extrinſeco ad quaꝫ tamē diſponūt. ¶ Aduertēdū tm̄ φ in ſacramēto euchariſtie virtus ſacramētalis nō pertingit ſm̄ omnē modū etiā ad id qd̄ eſt res ⁊ ſacramētū. ſ. corpus xp̄i verū. vt eni. S. Tho. dicit in hac diſ. lec. p^a ar. 4. ſub. ar. primo: in trāſubſtantiatione panis vel vini in corp⁹ ⁊ ſanguinē xp̄i cum ſit q̄ſi quidam motus vel mutatio: duo ſunt. ſ. receſſus a termino a quo et acceſſus ad terminuꝫ ad quē. verba ergo ſacramentalia ꝯtingunt inſtrumētaliter ad trāſubſtantiationē q̄tū ad receſſuꝫ a termino a quo. ſed q̄tū ad acceſſum ad terminum in quē: non ꝯtingunt inſtrumētaliter niſi diſpoſitiue ſicut in alijs ſacramētis accidit. Idē in ſententia dicit infra diſ. 8. q. 2. ar. 3. ad. 5^m. Nec obſtat φ trāſubſtātiatio in ſacramēto euchariſtie importat ſimul ⁊ receſſum a termino a quo et acceſſuꝫ ad terminū in quē. qꝛ nihilomin⁹ in ea accipi p̄nt due mutationes. vna a parte termini a quo. ſ. deſitio ſubſtantie panis ſub ſpecieb⁹: et noua corporis xp̄i exiſtētia ſub illis a parte termini ad quem. vt eni. S. Tho. deducit d̄ veri. q. 28. ar. p^o i cor. in abiectione vnius affirmatiui ⁊ adeptione alterius: oportet duas mutationes intelligi quarum vna ſit generatio ⁊ alia corruptio vel ſimpliciter vel ſm̄ quid. vnde in trāſitu qui ē de albedine in nigredinē ſi conſiderer̄ ipſe mot⁹: idē motus ſignificatur p ablationē vni⁹ ⁊ inductionē alterius. non aūt ſignificatur eadē mutatio ſed diuerſa tm̄ ſe inuicē ꝯcomitantes. Idē dicit de iuſtificatione φ ſi iuſtificatio accipiat̄ vt quidā mot⁹ cuiꝫ oporteat eundē motū intelligi quo peccatuꝫ aufertur ⁊ iuſticia inducit̄: idē erit iuſtificatio ⁊ peccatorū remiſſio: differēs ſolū ratione ꝓut ambo eundē motū nominant ſm̄ diuerſos reſpect⁹ ad terminū a quo ⁊ ad terminū in quē. Si aūt iuſtificatio accipiat̄ p viā mutationis: ſic aliā mutationē ſignificat iuſtificatio. ſ. generationē iuſticie: ⁊ aliam peccatoꝝ remiſſio. ſ. corruptionē culpe. et ſic iuſtificatio ⁊ remiſſio peccatoꝝ non erūt idē niſi p concomitātiaꝫ. hec ille. Cōſimili modo in ꝓpoſito nr̄o dicendū eſt de trāſubſtātiatione in ſacramento euchariſtie q̄ per modū mutationis accipi debet cū fiat in iſtanti φ. ſ. alia mutatio formaliter ſit ipſa ſubſtantie panis deſitio: et alia noua corpis xp̄i exiſtētia ſub ſpeciebus panis. ita vt virtus ſacramētalis attingere poſſit inſtrumentalit̄ primā nō ſecūdā. Et ē quodā modo ſimile quod S. Tho. dicit de paſſione ⁊ morte xp̄i ⁊ d̄ ei⁹ reſurrectione. ait enim. 3^a. p. q. 56. arti. 2. ad. 4^m in iuſtificatione animarū duo ꝯcurrūt. ſ. remiſſio culpe ⁊ nouitas vite p grām. q̄tū ergo ad efficaciā que eſt p virtutē diuinā: tam paſſio xp̄i q̄ reſurrectio eſt cauſa iuſtificatiōis quo ad vtrūq̄. ſed $q̄^m$ ad exēplaritatē: ꝓprie paſſio et mors xp̄i eſt cauſa remiſſionis culpe p quā morimur peccato. reſurrectio vero xp̄i eſt cauſa nouitatis vite. et ideo apoſtolus dicit. Ro. 4. traditus eſt. ſ. xp̄s ꝓpter delicta nr̄a et reſurrexit ꝓpter iuſtificationem nr̄am. et q̄uis nō ſit omnimoda ſimilitudo hic ⁊ in nr̄o propoſito: ſufficit tm̄ φ ſit ſimile q̄tū ad hoc φ pōt cauſalitas vnius ſe extendere ad tranſitum ab vno in aliud q̄tū ad receſſum a termino a quo ⁊ φ nō ſic ſe extēdat q̄tum ad acceſſum ad terminum in quem.

¶ Sexto Notandū eſt φ qꝛ omne agens agit ſibi ſimile: ideo effectus agētis id eſt forma quā agēs inducit in paſſum: aliquo modo fit in agēte in quibuſdā vniuoce in q̄buſdā vero equiuoce vel analogice. effectus aūt eſt in agēte: inq̄tū in ei⁹ virtute actiua cōtinet̄. vnde ſicut agēs ſe habet ad virtutē actiuam: ita ſe habet ad cōtinēdum formā effectus. agens aūt principale habet virtutem actiuam ſicut formā quandā ꝑmanentē et cōpletam in ſua ſpecie ſꝫ eſſe nature. agēs vero inſtrumētale $inq̄^m$ huiuſmodi nō hēt v̓tutē agēdi tanq̄ formaꝫ

permanentem ⁊ habentem eſſe completū in natura: ſed habet illam participatā ⁊ deriuatam a principali agente per motum quo ab illo mouetur. et ideo eius virtus eſt quid incōpletū ⁊ eſt in fluxu ſeu tranſitu ab vno in aliud quēadmodum ⁊ motus. conſequēs ergo eſt ꝙ forma effectꝰ aliter ſit in agente principali ⁊ aliter in agente inſtrumentali. et poteſt aſſignari triplex differentia. prima eſt quia in agente principali forma effectus eſt ſm completam rationem vel ſpecificā ſi ſit agens vniuocum vel ſaltem analogicā ſi ſit agens non vniuocum. in agente autem inſtrumētali forma effectus non eſt ſm completā rōnem ſed ſm quandam incompletam ſimilitudinem. ſecunda differentia eſt. qꝛ forma effectus eſt in principali agente ſm eſſe ꝑfectum in natura. in agente vero inſtrumentali eſt per modū intentionis ⁊ non ſm eſſe completum in natura quēadmodum ſunt ſpecies colorum in aere. et inde eſt ꝙ talis forma effectus non denominat realiter agens inſtrumētale ſicut nec aer deferēs ſpecies colorum denominatur rubeus aut niger ſm aliquā illoꝝ. tertia differentia eſt. quia in agente principali forma effectus eſt ſm eſſe permanens ⁊ fixū ſiue ſit in eo vniuoce ſiue equiuoce vel analogice. in agente vero inſtrumentali forma effectus eſt per modum intētionis nō permanentis ſed fluentis duplici fluxu. vnus eſt de potētia in actū eo modo quo forma q̄ eſt terminus motus eſt in mobili dum mouet̄ vt fluens de potentia in actum. alius fluxus ē ab agēte in patiēs ꝑ medium inſtrumēti. ¶ Ex quibus inferimꝰ duo. primum eſt ꝙ licet virtus principalis agētis deriuetur ad inſtrumētum ꝑ motū quo ab agēte principali mouet̄: non tamē talis motus eſt ipſa virtꝰ inſtrumēti a principali agēte participata ꝑ quā attingit ad effectum naturā ſuam excedētem. nā cum talis motus ſit motus localis qui cōnaturalis ⁊ cōmunis eſt omnibꝰ corꝑibus: nō poſſet inſtrumētum corporale ꝑ ſolum motū quo a principali mouet̄ pertingere ad effectū ſuꝑexcedētē ipſius naturā. quia quod ſolo motu locali acquiritur: naturalē corporis virtutem nō excedit. inſtrumētum aūt ſeu agēs inſtrumētale ꝑ actionē quā habet ꝓut eſt motum a principali agente: ſemꝑ attingit ad aliquid vltra id quod cōpetit ſibi ſm ſuā naturā ſiue illud ſit vltima forma ſiue diſpoſitio ad illam: alias nō ageret vt inſtrumētū. calor ſiquidē ignis inq̄ꝫm ē inſtrumētū anime vegetabilis ⁊ virtutis nutritiue: generat carnem ſuꝑ naturalē ſui virtutem. ⁊ dolabra inq̄ꝫm eſt inſtrumentū ab artifice motū: ꝑtingit inſtrumentaliter ad fabricandum imaginē herculis aut lectuli formā. ad quos effectꝰ motus localis q̊ inſtrumentū a principali agēte mouetur nō ſufficeret niſi ſimul cū motu deriuaretur a principali agēte virtus taliū effectuū cauſatiua. ſicut in artificialibus virtus artis ⁊ in naturalibus virtꝰ ſubſtantie vel qualitatis que eſt principiū agēdi in cauſa principali. Secūdū qđ inferimus eſt ꝙ qꝛ corpus aut agēs corporeū eſſe pōt inſtrumētum ſubſtātie ſpiritualis ad aliquē effectū ſpūalē cauſandū: nullū inconueniēs eſt ꝙ in re corporali ſit inſtrumētaliter virtus ſpūalis ſm eſſe incōpletū ⁊ ꝑ modum intētionis fluētis quod importat inſtrumentaliter exiſtere. vnde virtus ſpūalis ē in ſermone a magiſtro ꝓlato exiſtēs cauſa diſcipline ꝓut cōtinet anime cōceptiones ſicut phs docet libro de ſenſu ⁊ ſenſato. et ſm ꝑhos in corꝑe celeſti eſt virtꝰ ſpūalis ſubſtātie ſeparate deriuata per motū quo ipſa ſpūalis ſubā mouet celū. et in ſemine eſt virtus ſpūalis anime diſpoſitiua ad ſpūalē ſubam .ſ. animā rōnalē ꝓut dr̄.16. de animalibꝰ. Accipiūt̄ premiſſa i hoc notabili ex dictis. S. Tho. in hac diſ. lec. pͣ. ar. 4. ſub. ar. pͦ. et 2. et. 4. Et. 3ͣ. ꝑ. q. 62. articulis pͦ. et. 4.

¶ **Septimo** Notandū eſt ꝓut accipit̄ ex dictis. S. Tho. de veri. q. 11ͣ. ar. pͦ. in cor. Et. pͣ. ꝑ. q. 117. ar. pͦ. ꝙ duplex modus ē acquirendi ſcientiā: vnus qñ naturalis ratio ꝑ ſeipſam deuenit in cognitionē ignotorū: et hic modus dicit̄ inuentio. alius ē qñ naturali rōni aliquis exterius āminiculat̄: et hic modus vocatur diſciplina. vtroq; aūt modo acquiſitio ſcientie cōtingit per deductionē et applicationē cognitoꝝ ad ignota. Ad quod ſciendū eſt ꝙ in nobis naturaliter preexiſtūt quedā ſcientiarū ſemina .ſ. prime cōceptiones intellectꝰ q̄ lumine intellectꝰ agentis ſtatim propoſitis terminis quoꝝ ſignificationes ſunt note cognoſcunt̄. ſiue huiuſcemodi cōceptiones ſint cōplexe ſicut dignitates: ſiue incōplexe ſicut rationes primoꝝ ⁊ vniuerſalioꝝ ſicut ratio entis ⁊ vnius ac ſimiliū. in iſtis aūt principijs vniuerſalibꝰ omnes cōcluſiones ſcientiaꝝ virtute includunt̄ ſicut in quibuſdā rationibꝰ ſeminalibus. ꝓceſſus ergo rationis ꝑuenientis ad cognitionē ignoti ꝑ inuentionē eſt vt principia cōmunia ꝑ ſe nota applicet ad determinatas materias: et inde procedat in aliq̄s particulares cōcluſiones ⁊ ex his in alias. et hūc eundem ꝓceſſum obſeruare oportet in acq̄ſitione ſciētie ꝑ diſciplinā. dr̄ enim aliq̄s aliū docere qꝛ decurſum rōnis quē in ſe facit rōne naturali: alteri exponit ꝑ ſigna. ratio ſiquidem naturalis

diſcipuli per huiuſmodi ſibi ꝓpoſita ſicut per q̄dā inſtrumēta ꝑuenit ad cognitionē ignotorū. vnde magiſter vel doctor dicitur cauſare ſciētiā in diſcipulo: ꝑuia operatione rationis naturalis diſcipuli. propter quod philoſophus dicit in pº. poſte. ꝙ omīs doctrina et omīs diſciplina ex preexiſtenti fit cognitione. ducit autē magiſter diſcipulū ex precognitis in cognitionē ignotorū dupliciter. primo quidē proponēdo ei aliquas ꝓpoſitiones minus vniuerſales quas tñ diſcipulꝰ ex precognitis diiudicare poteſt: vel cū ꝓponit ei aliqua ſenſibilia exēpla vel ſimilia vel oppoſita vel aliqua huiuſmodi ex quibꝰ intellectus addiſcētis manuducitur in cognitionē veritatis ignote. alio modo inq̄ꝫm ꝓponit diſcipulo ordinē ꝑncipiorū ad cōcluſiones q̄ forte per ſeipſum non haberet tantā virtutē collatiuā vt ex ꝑncipijs poſſet cōcluſiones deducere. ⁊ ideo dicit̄ in pº. poſte. ꝙ demonſtratio eſt ſylogiſmꝰ faciens ſcire. ſylogiſmus enim demonſtrationis tenet in premiſſis debitum ordinē principiorūꝫ ad cōcluſiones. ¶ Ex premiſſis inferimus ꝙ qꝛ actus actiuorū requirunt patiēs diſpoſitum ad recipiēdum illorum effectum: nō ſufficit ſermo audibilis propoſitus a magiſtro ad cauſandaꝫ ſcientiam vel cognitionē in diſcipulo: niſi intellectꝰ diſcipuli diſpoſitus ſit per aliquā preexiſtētem noticiam ⁊ terminorum ⁊ vniuerſalium ꝑncipiorum ex quibꝰ per doctrinā magiſtri poſſit deuenire ad cognitionem ignotorum. ⁊ inde ē ꝙ ſermo propoſitus non habenti noticiā terminorum vt cum ſermo latinꝰ proponitur greco ignorāti linguā latinā: non habet effectū in illo q̄uis ab intellectu proferentis vim habeat excitādi mentem auditoris ⁊ aliquā conceptionem in eo aggenerādi modo ſupra expoſito.

Quantum ad articulum quartū reſpondēdum eſt obiectionibꝰ aduerſariorū. Et quidē ad ea q̄ durādus obijcit contra primā cōcluſionē. ad primum negatur aſſumptū. neqꝫ arguēs ꝓbat. vnde. S. T. infra diſti. 26. q. 2. ar. pº. probat in reſponſionibꝰ ad argumēta tres illas condiciones reperiri in ſacro matrimonij. Et. ar. 3. ꝓbat ꝙ in ſacramēto matrimonij cōferat̄ gratia gratū faciēs. vnde falſum eſt ꝙ ad ſacramētū matrimonij ſola verba ſufficiūt cōſenſum exprimētia ſicut arguēs fingit. ¶ Ad. 2m. dicit̄ ꝙ ſanctificatio q̄ ponit̄ in diffinitione data ab hugone: non intelligit̄ cōſecratio materie ſacramēti nā in quibuſdā ſacramētis materia nō cōſecrat̄. ſed intelligit̄ ſanctificatio hōis cui ſacramētūꝫ adhibet̄. Unde. S. T. infra diſ. 24. q. pª. ar. pº. ſub. ar. 3. ſacramētū inq̄t nihil eſt aliud q̄ꝫ q̄dā ſctificatio homini exhibita cum aliquo ſigno viſibili. vnde cū in ſuſceptione ordinis quedā cōſecratio hōi adhibeat̄ ꝑ viſibilia ſigna: cōſtat ordinē eē ſacramētū. Itē ibidē ſub. ar. 5. aſſignat rationem q̄re materia in ſacramēto ordinis non ſctificat̄ ſicut in quibuſdā alijs ſacramētis. Et in reſponſione ad. 2m. dicit. materiā in alijs ſacramētꝭ oportet ſanctificari ꝓpter virtutē quā cōtinēt. ſed nō eſt ita in ꝓpoſito. ¶ Ad. 3m. dicit̄ ꝙ apō recte intelligētes dicta ſctōꝝ doctoꝝ: nullā calūniā habet ꝙ ſacramēta noue legis cōtineāt inſtrumētaliter inuiſibilē gr̄aꝫ ꝓut magis infra apparebit. ¶ Ad argumēta eiuſdē durādi cōtra ſecundā cōcluſionē ad primū reſpōdet. S. Tho. infra diſ. 27. q. pª. ar. 2. ſub. ar. 2. ad. 2m. ꝙ q̄uis muti vel coniuges diuerſarū linguarū vota ſua non poſſint mutuo verbis exprimere: pn̄t tñ exprimere nutibus: ⁊ tales nutus pro verbis cōputātur. Et in reſponſione ad. 3m. de verecūdis dicēdū inquit ꝙ ſicut dicit hugo de ſctō victore eos qui coniungūtur ſic oportet conſentire vt inuicē ſe ſpontanee recipiāt. qḋ iudicatur fieri ſi in deſponſatione nō cōtradicāt. vnde verba parētū cōputātur in caſu illo ac ſi eēnt puelle. ſunt enī ſufficiens ſignū ꝙ ſunt eius ex quo non contradicit. ¶ Ad. 2m. dicit̄ ꝙ aſſumptū eſt falſuꝫ. nā in ſacramētis penitentie ⁊ matrimonij: ꝓter verba q̄ ſunt forma ſacramēti ſunt etiā res pro materia. ſ. actus ſuſcipiētis ſacramētū exterius apparētes. nō enī exigit̄ neceſſario pro materia ſacramēti res corporalis ꝑmanēs: ſed ſufficit actꝰ ſucceſſiuꝰ. ⁊ de hoc dictū fuit in ſecūdo notabili. ¶ Ad argumēta eiuſdē durādi contra tertiā cōcluſionē ad ꝑm dicit̄ ꝙ quicquid ſit de gratia gratū faciēte q̄ datur abſqꝫ ſacramēti collatione ad quā etiā vt deductuꝫ fuit in tertio notabili aliq̄ diſpoſitio vel ornatꝰ exigit̄: ⁊ tñ de gr̄a ſacramētali id generaliter verū eſt prout in tertio notabili latiꝰ deductū fuit. vnde exēplū ab arguēte inductū de illis qui ſctificātur in vtero ⁊ de adultis q̄ ante ſuſceptionē baptiſmi per gr̄am iuſtificātur ⁊ de illis q̄ vere cōterūtur ante cōfeſſionē ⁊ abſolutionē: non eſt ad ꝓpoſitū. nā nr̄a concluſio ſpecialiter ad gr̄am ſacramētalē ponit ꝑuiuꝫ ornatum vel diſpoſitionē quocūqꝫ nomine appellet̄. ¶ Ad. 2m. dicitur primo ꝙ quia ad cōtractū matrimonij ſemꝑ requirit̄ quodā modo p̄ſentia cōtrahētiū vel ꝑ ſeipſos vel ꝑ procuratorē vel nūcium

vel per ſcripturā: ſemꝑ in cōtractu matrimonij eſt contactꝰ aliquis ſibi inuicē contrahētiū q̄ʒtūcūqꝫ ſint loco diſtātes. ratione cuiꝰ contactꝰ poteſt in illis ornatꝰ vel diſpoſitio ad grām cauſari. neqꝫ eſt difficiliꝰ hoc intelligere de ornatu vel diſpoſitione q̄ʒ de grā quod tñ arguēs cōcedit. Neqꝫ valet ratio ipſiꝰ. qꝛ ſicut grā eſt a deo: ita et ornatꝰ vel diſpoſitio ad grām eſt in ſacramētis p̄ncipaliter a deo et a ſacramētis non eſt niſi diuina virtute. Reſpondet ſecundo ꝙ in cauſis inſtrumētalibꝰ reſpectu effectuū ſpiritualiuꝫ nō neceſſario requiritur contactus corporalis: ſed ſufficit ſpūalis ꝑ fidē ⁊ votū vel deſideriū aut ꝓpoſitū. Unde. S. T. 3ª. par. q. 48. ar. 6. arguit ſic ſecūdo loco. nullū agens corporale efficacit agit niſi per contactuꝫ. vnde etiā et xp̄s tāgēdo mundauit leproſum vt oſtēderet carnē ſuā virtutē habere ſalutiferā ſicut chriſoſtomꝰ dicit. ſꝫ paſſio chriſti non potuit contingere oīnhes homines. ergo non potuit operari efficienter ſalutem omniū hominū. ecce argumentū. ad quod reſpōdet ꝙ paſſio xp̄i licet ſit corporalis: habet tñ ſpiritualeꝫ virtutē ex diuinitate vnitā. ⁊ ideo ꝑ ſpiritualē contactū efficaciā ſortitur. ſ. ꝑ fidē et fidei ſacramēta. ſm̄ illud apoſtoli Ro. 3°. quem ꝓpoſuit deus ꝓpiciatorē ꝑ fidē ⁊ ſanguinē ipiꝰ. Idē in ſentētia dicit de cauſalitate reſurrectionis xp̄i infra. q. 56. ar. p°. ad. 3^{m}. ¶ Ad. 3^{m}. dicit ꝙ in caſu illo ꝑ ſacramētalē abſolutionē cauſat aliquis ornatus in penitēte q̄ licet nō ſit diſpoſitio ad grām abſolute habēdā cum ꝑ cōtritionē ponat priꝰ illā habere: eſt tñ diſpoſitio ad grām ſacramētalē quā ante ſacramētū non habuit niſi in potētia remota. et ꝺ hoc dictū fuit i tertio notabili. ¶ Poteſt etiā dici ꝙ in caſu poſito: ꝑ ſacramētalē abſolutionē cauſat ornatꝰ vel diſpoſitio ad augmētū grē. Et ad huiꝰ improbationē dicit ꝙ licet grā poſſet augeri ſola diuina virtute abſqꝫ noua ſubiecti diſpoſitione: qꝛ tñ deꝰ ſic inſtituit: ad grē augmētationē ſacramēta noue legis cōferūt ornatū quēdā ſeu diſpoſitionē. ¶ Ad. 4^{m}. dicit ꝙ aſſumptū eſt falſum. qm̄ diſpoſitio q̄ dr̄ ornatꝰ in oībꝰ ſacramētis cōfert cuꝫ ſit diſpoſitio q̄dā ad grāꝫ ſacramētalē. Neqꝫ eſt verꝝ ꝙ character excludit neceſſitatē vel cōgruitatē diſpoſitionis q̄ dr̄ ornatꝰ ſunt eni in diuerſis ſubiectis. qꝛ diſpoſitio ornatꝰ eſt i eēntia aīe charact̄ vero eſt i aīe potētia. nec iterꝝ vnꝰ altero exiſtēte ſupfluit: qꝛ non ad idē ſed ad diuerſa directe ⁊ p̄ncipaliter ordinātur. nā ornatꝰ ordinat ad actū p̄mū. ſ. ad eē grē: character vero ad actū ſecūdū q̄ eſt oꝑatio. et de hac differētia latius dicet infra. 4. diſ. vnde argumētuꝫ ꝓcedit ex falſis. ¶ Ad argumēta ſcoti cōtra eādē tertiā cōcluſionē ad p̄mū dicit ꝙ minor eſt falſa. nam nec character nec ornatꝰ vel diſpoſitio ad grāꝫ eſt per ſe ⁊ ꝓprie terminꝰ creationis ꝓut latius declaratū fuit in q̄rto notabili. neqꝫ valet ꝓbatio arguētis ꝓut ex dicto notabili patet. ¶ Ad 2^{m}. cōcedimꝰ ꝙ character vel ornatꝰ aut diſpoſitio ad grām fiat in inſtāti. et ad huiꝰ improbationē dicimꝰ ꝙ licet in ſacramētis req̄rātur multa verba: virtꝰ tñ ſacramentis a deo collata dat in inſtāti in vltima. ſ. ſyllaba et in eiꝰ vltimo. Ut eni. S. Tho. dicit ꝺ verbis ſacr̄alibꝰ euchariſtie infra. diſ. 8. q. 2. ar. 3. ad. 6^{m}. virtꝰ cōuerſiua que eſt in verbis cū ſit ſacramētalis: ſequit ſignificationē. ſignificatio autē exiſtētis conuerſionis cū importet ordinē vniꝰ ad alterū: non pōt fieri ꝑ dictionē ſed oportet ꝙ per orōnē fiat. cuiꝰ ꝑtes q̄ʒuis ſucceſſiue ꝓferātur: tñ ſignificatio eſt tota ſimul quā tūc cōplet vltima orationis particula ad modum differētie vltime in diffinitionibꝰ. et hac ſignificatione exiſtente in vltimo ꝓlationis inſtāti: fit trāſubſtātiatio. hec ille. et conſimiliter dicendū eſt circa verba aliorū ſacrorū. Ideꝫ dicit. 3ª. ꝑ. q. 78. ar. 4. ad. 3^{m}. Cū autē arguēs dicit ꝙ ſacr̄m non habet actionē ſuā in iſtāti: dicit ꝙ licet hoc det: non ideo ſequit ꝙ non habeat effectū ſuū i inſtāti. nā actio ſacr̄i in termino hēt effectū ſuū ac per hoc in inſtāti. quēadmodum licet motus alterationis diſponens ad formam ignis cū ex aere fit ignis ſit in tēpore: hēt tamen effectū. ſ. forme introductionē in iſtāti qꝛ in ipſiꝰ termino. Cū aūt vlterius dicit ꝙ ſi aliqua ſyllaba efficit totū ſacramēti effectū: tunc illa ſola eſt ſacramētū: negat conſequentia. nā relique ſyllabe faciūt ad integritatē ſignificationis ſacramēti que completur in vltima ſyllaba in virtute p̄cedētium. Et cum arguens obiicit contra quia ſyllabe precedentes nullā diſpoſitionem derelinquūt: dicitur ꝙ eſt falſum. nā partiales ſignificationes precedentiū ſyllabaꝝ quodā ſucceſſionis ordine iuuāt ad cōplementū ſignificationis totius orationis. ¶ Ad. 3^{m}. dicit ꝙ cuꝫ verba ſacramētalia ſe habeāt in ſacramētis vt forme: in conſecratione corporis xp̄i verba ſunt q̄ faciūt diſpoſitiue ad trāſubſtātiationē que eſt terminꝰ cōſecrationis q̄ʒtū ad receſſum a termino a quo qui conſiſtit in panis deſitione prout deductuꝫ fuit in quinto notabili. Et cum arguens querit de tali diſpoſitione an ſit in pane aut in corpore chriſti: dicimus ꝙ cum talis diſpoſitio ſit priuatiua. ſ. nō eſſe panis: eſt in vltimo inſtāti prolatio-

nis verboꝝ i q̄ ē ꝛ corp⁹ xp̄i ſub ſacr̄o. vñ iplicaꝭ in ip̄a mutatiōe cōuerſiōis ſeu trāſubſtātiatiōis i q̄ cū ſit iſtātanea ſimul ē nō eē panis ꝛ eſſe corporis xp̄i ſub ſacr̄o. ſicut cū ex aere fit ignis: i toto tē poꝛe p̄cedēte ē aer ꝛ in vltimo iſtāti ipſi⁹ tēporis ē p̄mo nō aer ꝛ p̄mo ignis. ꝛ qꝛ huiuſcemodi cōuerſio vel trāſſubatio nō hēt ſubm̄ ꝑut lati⁹ dicetur infra. diſ. xi^a. ideo nec ip̄a panis deſitio ſeu nō eē panis ſubm̄ hēt. ꝑ q̄ndā tñ ſimilitudinē ꝫ ip̄a accidētia q̄ remanēt: ꝑñt hēre vicē ſubti trāſubſtātiationis ꝑut. S. T. notat. 3^a. p. q. 75. ar. 5. ad 4^m. ꝛ ꝑ ꝯñs deſitiōis panis q̄ in ip̄a cōuerſiōe implicaꝭ. vñ infra. diſ. xi^a. q. p^a. ar. 3°. ſub. ar. 2°. ad 3^m. S. T. dicit ꝙ ad hāc cōuerſionē nō ꝑtinet niſi illō nūc in q̄ deſinit eē panis ꝛ icipit eē corp⁹ xp̄i. Idē dicit. 7°. q̄libet ar. 9°. in coꝛ. Q̄ð aūt arguēs dicit videri ſibi purā fictionē ꝙ ꝑ iſta verba. hoc ē corp⁹ meū. magis altereꝭ panis q̄ꝫ ꝑ alia verba: dictū ē in fide ſuſpectū q̄ſi ex inſtitutiōe xp̄i verba ſacramētalia nō hēant aliquā ꝟtutē cauſandi realē effectū quā nō habēt ip̄e voces aut ſoni ab humana iſtitutiōe. hoc certe dictū periculoſuꝫ ē xp̄iano ꝛ ſcādalo patū: nec dignū ē vt ꝓbatiōib⁹ in cōtrariū refellaꝭ. Ad illud de inſtāti ſatis reſpōſuꝫ ē ſuꝑ. Ad illð qð i hoc tertio argumēto obijcit vltimo qꝛ. ſ. nō ꝑus verba cōſecratiōis agunt q̄ꝫ tāgāt: dicim⁹ ꝙ in inſtāti cōplete ꝑlatiōis verboꝝ: ꝟt⁹ verbi hēt tactū ſacr̄alē ex virtute ꝛ iſtitutiōe diuina. hic aūt tact⁹ ſufficit ꝙ ſit ſp̄ūalis ſicut ꝛ ip̄a virt⁹ verboꝝ q̄ qꝛ p̄ncipalr̄ ē dei virt⁹ q̄ preſens ē oīb⁹ reb⁹: oīa q̄ꝫtūcūqꝫ diſtātia ex diuina inſtitutiōe pōt attigere. Et ſimile eſt qð. S. Tho. dicit ð paſſiōe xp̄i. 3^a. p. q. 48. ar. 6. ad. 2^m paſſio inq̄t xp̄i licet ſit corpoꝛalis: hēt tñ ſp̄ūalem virtutē ex diuinitate vnitā. et ideo ꝑ ſp̄ūalē cōtactū efficaciā ſortiꭍ. ſ. ꝑ fidē ꝛ fidei ſacramēta. hec ille. Ex q̄b⁹ vltimis verbis ſatis cōſtat ꝙ efficacia q̄ fit ꝑ fidei ſacramēta ſit ꝑ ſp̄ūalē cōtactū. vñ acceſſus de quo Aug⁹ loqtur cū dicit ſuꝑ Joānē ꝫ accedit verbū ad elemētū ꝛ fit ſacramētū: videꭍ ꙗ debeat itelligi magis de ſp̄ūali aut virtuali q̄ꝫ ð corpoꝛali acceſſu. Et cōfirmaꭍ ex cōmuni vſu eccleſie quo multe hoſtie ſibi inuicē q̄dā alijs ſuppoſite ꝛ ſuppoſite ſimul i vna patena aut in vaſe alio cōſecrātur vna verboꝝ ſacramētaliū ꝑlatione. quarū q̄libet verba cōſecratiōis tāgere nō ꝑñt corpoꝛali tactu cū inferi⁹ exiſtētes a ſuperiorib⁹ operiātur ꝛ penit⁹ ocultētur. fit tamen ad oēs ſp̄ūalis cōtact⁹ ex intētione ſacerdotis verba ꝓferētis q̄ ſe extēdit ad omnē hoſtiaꝝ vel panū q̄ātitateꝫ q̄ corā ſacerdote ꝓponiꭍ. Et hoc expreſſe dicit. S. T. infra. diſ. xi^a. q. 2^a. ar. p^o. ſub ar. 3°. Autoꝛitas aūt ph̄i nō eſt ad ꝓpoſitū. qꝛ loquiꭍ de multiplicatiōe q̄ fit ꝑ motū. nos aūtē loq̄mur de vltimo inſtāti ꝑlationis verboꝝ in quo verba efficaciā hñt et cōtingūt materiā ſacramēti ſaltem tactu ſp̄ūali. ¶ Ad. 4^m. dꝛ ꝙ minoꝛ ē falſa. neqꝫ valet eius ꝓbatio qꝛ falſum aſſumit. nā imo i euchariſtia ē ponere aliquā diſpoſitionē ꝑuatiuā p̄cedētē oꝛdine nature exiſtētiaꝫ coꝛpoꝛis xp̄i ſub ſacramēto ꝑut dictū fuit in ſolutiōe p̄cedēte. qð aūt arguēs dicit de ficte penitēte falſum ē ſi fictio ſit qꝛ ei⁹ cōfeſſio fit ſine charitate. imo vt dicit. S. Tho. infra diſ. 17. q. 3. ar. 4. ſub ar. p^o. in. coꝛ. q̄ ſic fict⁹ accedit q̄ꝫuis tunc nō pcipiat abſolutiōis fructū: tñ recedēte fictiōe pcipere icipiet ſicut etiā ē ꝛ in alijs ſacramētis. vñ nō teneꭍ iterare cōfeſſionē q̄ fict⁹ accedit: ſꝫ tenetur poſtmodū fictionē ſuā cōfiteri. hec. S. Tho. ¶ Ad argumēta aureoli ꝯtra eādē ꝯcluſionē ad p̄mū dꝛ p̄mo ꝙ minoꝛ ē falſa. et ad ei⁹ ꝓbationē reſpōdet. S. T. in ſimili iſra. diſ. 8. q. 2. ar. 3. ad 4^m. ꝙ nulla creatura pōt agere ea q̄ ſūt ſuꝑ naturā q̄ſi p̄ncipale agēs: pōt tñ agere q̄ſi agēs inſtrumētale a ꝟtute icreata motū. qꝛ ſicut creature ineſt po^a obediētie vt in ea fiat q̄cq̄d creatoꝛ diſpoſuit: ita etiā vt ea mediāte fiat qð eſt ratio iſtrumēti. Idē i ſentētia reſpōdet. 3^a. p. q. 78. ar. 4°. ad. 2^m. ¶ Dicitur ſecūdo ꝙ ſolutio ibi data bona ē. et ad ei⁹ impugnationē dꝛ ꝙ rudis ē imaginatio ꝙ. ſ. diſpoſitio quā efficiūt verba ꝯſecratiōis in pane ſit coꝛpoꝛalis vt mollicies vel duricies aut aliq̄d tale. ſꝫ illa diſpoſitio ē vt ſuꝑ dictū fuit ꝑuatiua. ſ. deſitio panis. vñ ſecūd⁹ intellect⁹ quē ponit arguēs ver⁹ ē. Et ad ei⁹ p̄mā improbationē pꝫ reſpōſio ex his q̄ dicta ſunt i q̄nto notabili. ¶ Ad ſecundā negaꭍ ꝯſeq̄ntia. nō enī rē deſinere eē: ē idē penit⁹ qð ipſaꝫ anihilari. Vt. n. S. Tho. dicit infra. diſ. xi^a. q. p^a. ar°. 2°. illa trāſmutatio tātūmodo pōt dici ānihilatio: cui⁹ termin⁹ ad quē ē nihil. hoc aūt nō cōtingit in deſitione panis q̄ terminaꭍ ad ſubam coꝛpoꝛis xp̄i. ¶ Ad ꝯfirmationē dꝛ ꝙ arguēs male intellexit doctoꝛes dicētes ꝙ panis in trāſubſtātiatiōe nō ānihilaꭍ. nō enī ideo illð dicūt qꝛ ſuba panis nullo modo deſinat eē: ſꝫ qꝛ deſitio panis nō eſt vltimat⁹ termin⁹ trāſmutatiōis. deſinit certe eſſe panis: ſꝫ qꝛ cōuertiꭍ in coꝛp⁹ xp̄i: ideo doctoꝛes dicūt ꝙ nō ānihilaꭍ. ¶ Ad tertiā dꝛ ꝙ arguēs inepte loqtur cū dicit ꝙ deſitio eē panis nihil aliud ē q̄ꝫ ſubtractio influx⁹ dei in eē panis. nō enī hoc eſt illð: ſꝫ ē cauſa illi⁹. vñ agere ad nō eē panis: nō eſt idē q̄ ꝙ agere ad hoc ꝙ de⁹ ſubtrahat influxuꝫ ab eē panis. imo ecōtra qꝛ de⁹ ſubtrahit talē in-

fluxũ:ideo virtꝰ creata mota a virtute increata:
põt agere ad nõ eſſe panis. ¶ Ad ꝯfirmationem
dr̃ ꝙ aſſumptũ ẽ falſuꝫ loq̃ndo de actiõe inſtru-
mẽtali. et ad eiꝰ ꝓbationẽ dr̃ ꝑmo ꝙ maior ꝓpo
ſitio intelligit̃ de actione ꝑncipali q2 hec ẽ ꝓprij
ſubiecti et nihil eſt ꝑ ſe deſtructiuũ ſui ipſius non
de inſtrumẽtali habẽte efficatiã ꝑ virtutẽ alicuiꝰ
ꝑncipalis ꝑſertim dei. Dicit̃ ſecũdo ꝙ actio q̃ in-
ſtrumẽtaliter deſinit eẽ panis: nõ ẽ accidẽs panis
ſꝫ verboꝝ ſacramẽtaliũ vł illa ꝓferẽtis. ac ꝑ hoc
nõ agit ad deſtructionẽ ſui ſubti. ⁊ ideo argumẽ
tũ nõ ẽ ad ꝓpoſitũ. ¶ Ad q̃rtã dr̃ ꝙ loquẽdo de
actione vt ẽ actio: ẽ in verbis ſacramẽtalibꝰ ſicut
in ſubto vel in ꝓferẽte illa. loq̃ndo aũt de actiõe
ſm ꝙ recipit̃ in paſſo ꝑ modũ motꝰ: dr̃ ꝙ nõ hẽt
ſubꝫ. in quo differt huiuſcemodi ꝯuerſiõis actio
a cõuerſionibꝰ naturalibꝰ ꝓut. S. Tho. expreſſe
dicit ĩfra. diſ. 11a. q. ꝑa. ar. 3. ſub. ar. ꝑo. in cor. ad q̃d
facit q̃d ibidẽ dicit in reſpõſione ad. 3m. q̃d ẽ ſimi-
le ei ad q̃d nũc reſpõdemꝰ. Et eadẽ reſponſio in
ſentẽtia ponit̃ ab eo ad cõſimile argumẽtũ. 3a. ꝑ.
q. 75. ar. 4. ad ꝑm. et. 2m. inq̃t eni ad ꝑmũ. dicen
dũ ꝙ obiectio ꝓcedit de mutatione formali q2
forme ꝓpriũ ẽ in materia vel ĩ ſubto eẽ. nõ autẽ
hẽt locũ in cõuerſione totiꝰ ſube. vñ cũ hec cõuer
ſio ſubalis ĩportet quẽdã ordinẽ ſubarũ q̃rũ vna
cõuertit̃ in alterã: ẽ ſicut in ſubto in vtraqꝫ ſuba
ſicut ordo et numerꝰ. Ad. 2m. vero reſpõdet ꝙ
illa obiectio procedit de cõuerſione formali ſeu
mutatiõe. q2 ſicut dictũ ẽ formã oportet eẽ ĩ ma
teria vel in ſubto. nõ aũt hẽt locũ in cõuerſione
totiꝰ ſube cuiꝰ nõ eſt accipe aliq̃d ſubꝫ. Reſpon-
ſio aũt ibi data ſubſtineri põt. Et ad eius impu-
gnationẽ dicit̃ ꝙ actio verborũ ꝓprie loquẽdo
nec eſt in eodem inſtanti in quo eſt actio diuina
nec in alio inſtãti: ſed ĩ tẽpore precedẽti diuinaꝫ
actionẽ qua exiſtẽtia corporis xp̃i fit ſub ſacra-
mento. Unde diuiſio arguẽtis eſt inſufficiens.
Eſt eni intelligendũ ꝙ actio verborũ ſacramen-
taliũ ad deſitioneꝫ ſeu nõ eſſe panis vel vini ẽ in
tempore prolationis verborũ in cuius vltimo
inſtãti eſt dſitio ſeu nõ eẽ panis aut vini in quo-
met inſtãti fit cõſecratio corporis et ſanguinis
chriſti. ita ꝙ in eodẽ inſtãti eſt deſitio ſeu nõ eſſe
panis et exiſtentia corporis et ſanguinis chriſti
ſub ſacramẽto. Ex quibꝰ patet nullitas argumẽ
ti. Arguens videt̃ deceptus putãs ꝙ deſitio pa-
nis et vini ſit actio verborũ ſacramẽtaliũ quod
falſum eſt. imo eſt effectꝰ negatiuus ipſius actio
nis in vltimo inſtãti ſui tẽporis acquiſitus. idem
eſt eni dictu deſitio panis et nõ eẽ panis. ex quo
fit vt deſitio panis cũ ſit nõ ens nõ requirat ſub-
iectũ. ꝙ ſi querat̃ vtrũ deſitio panis ſit in inſtãti
vel ĩ tẽpore: dicimꝰ ꝙ ꝑmũ deſitiõis ſeu ꝑmũ nõ
eſſe panis fuit in iſtãti cõſecrationis vt dictũ eſt.
ſed eſt in tẽpore ĩmediate ſequẽti quãdiu durat
nõ eſſe panis. Nã idẽ inſtãs q̃d eſt terminꝰ actio
nis verborũ in quo eſt ꝑmum nõ eſſe panis: eſt
ꝑncipiũ tẽporis menſurãtis deſitionẽ ſeu nõ eſſe
panis et vini. et hec ſolutio valet ad multa ar-
gumẽta ſimilia q̃ circa eẽ et nõ eſſe forme aut ali
cuiꝰ virtutis nominales ꝑſertim obijciũt. ¶ Ad
2m. principale negat̃ aſſumptũ. et ad eiꝰ ꝓbatio
nẽ negatur iterũ aſſumptũ. neqꝫ valẽt ꝓbatio-
nes. non prima nã minor eſt falſa. ſ. ꝙ character
vel ornatꝰ nõ eſt magis diſpoſitio ex natura rei
ad gr̃am q̃ꝫ extrinſeca oꝑatio naturalis ſacramẽ
ti vt ablutio vel inũctio. ⁊ ad huius ꝓbationẽ di
cit̃ ꝙ licet vtraqꝫ diſpoſitio ſit ſm beneplacitũ di
uine volũtatis: nõ ideo ſequit̃ ꝙ vna ſit ex natu
ra ſua eq̃liter diſpoſitio ſicut ⁊ alia. quemadmo-
dũ licet liberũ arbitrium vel eius opus ſit diſpo
ſitio ad gloriã ſecundũ beneplacitũ diuine volũ
tatis ⁊ ſimiliter gr̃a gratũ faciẽs: non inde ſequi
tur ꝙ gratia ex natura ſua nõ ſit magis ⁊ perfe-
ctius diſpoſitio ad eternã gloriã q̃ꝫ liberũ arbitri
um vel eius opus. ¶ Neqꝫ valẽt q̃ arguẽs ad-
ducit ad ꝓbandũ ꝙ character non ſit magis diſ-
poſitio ad gratiã ex natura rei: nõ primũ nã ma
ior propoſitio non hẽt veritatẽ niſi de diſpoſitio
ne ad formã adequata ⁊ conuertibiliter ſe habẽ
te q̃lis nõ ẽ character reſpectu gratie. eſt eni cha
racter q̃daꝫ participatio ſacerdotij xp̃i deriuata
ad eiꝰ fideles. vnde nõ eſt diſpoſitio ad gratiã ni
ſi in illis qui ſacerdotiũ chriſti quodã modo par
ticipãt ei configuratis ſicut habenti plenã ſacer-
dotij poteſtatẽ ⁊ non participatã. et ideo in xp̃o
q̃ꝫtumcũqꝫ in ſummo habeat gratiã: nõ eſt in eo
character diſpoſitio ad gratiam. repugnat enim
perfectioni ⁊ plenitudini ſue poteſtatis ſacerdo
talis. exemplum autem de forma ignis non ẽ ad
propoſitum quoniã eius diſpoſitio adequate ⁊
cõuertibiliter ſe habet ad illã. Et per hec patet
reſponſio ad ſecundã probationẽ. q2 enim cha-
racter eſt diſpoſitio ad gratiã nõ adequata nec
om̃ino neceſſaria ſimpliciter loquẽdo: ideo po-
tuit eſſe gr̃a in antiquis patribus ſine characte-
re. Ut eniꝫ. S. Tho. dicit. 3a. ꝑ. q. 63a. aro. ꝑo. ad
3m ſacramenta veteris legis non habebant in ſe
ſpiritualem virtutem ad aliquẽ ſpiritualem effe
ctum oꝑãtẽ. et ideo in illis ſacramẽtis non req̃-
rebatur aliq̃s ſpiritualis character ſꝫ ſufficiebat
ibi corporalis circuncíſio quã apoſtolus ſigna-
culũ nominat. Ro. 4o. ¶ Ad tertiã dicit̃ ꝙ cha-

racter eſt diſpoſitio directe ad grām ſacꝛalem ⁊ hec nūꝗ̄ precedit characterē: ꝗ̄uis poſſit illum precedere grā abſolute gratum faciens. ¶ Ad quartā dicitur ad minorē ꝙ ſi intelligatur excluſiua ſolā: ita vt excludat quācumqꝫ diſpoſitionē ad gloꝛiā: falſa eſt. nā vt Apoſtolꝰ dicit. Ro. 6°. grā dei vita eterna. licet enim anima in eo ꝙ eſt imago trinitatis ſit capax beatitudinis: indiget tamē grā ad illā optinēdā: quoniā eſt eiꝰ capax grā adiuuāte ⁊ diſponente. queadmodum licet homo ſit naturaliter capax diſcipline: non ideo ſequitur ꝙ illā abſqꝫ doctrina doctoꝛis vel alio auxilio conſequi poſſit. ¶ Ad confirmationē dicitur ꝙ maioꝛ hēt veritatē quādo diſpoſitio eſt neceſſitās adequate ⁊ conuertibiliter ad foꝛmā et ꝗ̄^{m} ad fieri ⁊ ꝗ̄^{m} ad eſſe. ſed character non eſt diſpoſitio ad gratiā ex neceſſitate ſed per quandā congruitatis dignitatē pꝛout. S. Tho. dicit ītra diſ. 4. q. p^{a}. ar°. p°. ad. 5^{m}. Itē neqꝫ eſt diſpoſitio ad gratiā ꝗ̄^{m} ad eſſe. vnde obiectio nō militat in pꝛopoſito. Patet igitur ex ꝑmiſſis ꝙ non eque bene ſola ablutio vel quecunqꝫ operatio naturalis ſacramēti poteſt eē diſpoſitio ad grāz ſicut character ⁊ oꝛnatus ſacramētalis. ac ꝑ hoc ꝙ ſacra noue legis magis ſunt cauſa diſpoſitiua ad gratiā per hoc ꝙ ſunt cauſatiua characteris ⁊ oꝛnatus: ꝗ̄ per hoc ꝙ hūt pꝛopꝛias operationes naturales ſine illis. Neqꝫ valet ſecunda ratio ad pꝛobādum idē aſſumptum. pꝛimo qꝛ maioꝛ hēt veritatē tunc ꝓaiſe quādo cum paucioꝛibus pactis ſeruatur tāta ⁊ tā ꝑfecta efficacia ſacramētoꝛum qḋ tñ non eſt in ꝓpoſito. nā maioꝛ ⁊ perfectioꝛ efficacia ſacroꝛum eſt eoꝛum q̄ per virtutez quā continēt cauſant effectus ſacꝛales ⁊ diſponūt ad gratiā: ꝗ̄ illoꝛum ſacroꝛum q̄ nec virtutē nec cauſalitatē effectiuā hūt ad effectus ſacꝛales ſed ſunt tātūmodo ſigna. ꝑfectioꝛ ſiquidē eſt efficacia eius quod eſt et ſignuz ⁊ cauſa alicuius: ꝗ̄ eius quod eſt ſignum tātūmodo. Secundo qꝛ eque plura pacta requiruntur ſi ſacra non habeāt virtutem ⁊ cauſalitatē reſpectu grē vt arguens ponit: ꝗ̄ ſi illā habeāt vt nos ponimus. pꝛimum pactum eſt ꝙ verbo accedēte ad elemētum: diuina virtus aſſiſtat ad effectum ſacramēti cauſandum. ſecundum pactum eſt ꝙ in caſu de tribus hoſtijs poſitis coꝛā ſacerdote: diuina virtus cauſet ſacꝛalē effectum circa hoſtiā quā ſacerdos intēdit ⁊ non circa aliā quaſi deus pepigerit intētionem ſacerdotis verba pꝛoferētis ſequi. tertium pactum eſt quod ipſe arguēs contra nos adducit. quartum pactum eſt ꝙ ad ablutionem aque in baptiſmo diuina virtus cōferat gratiā. patet igitur ꝙ eque multa pacta ſequūtur ad opinionē arguētis queadmoduz ad noſtrā poſitionē. Inconueniētia aūt nulla ſequūtur ex nr̄a poſitione vt partim ſupꝛa declaratuz eſt ⁊ magis infra apparebit. ex opinione vero arguētis plura ſequuntur inconuenientia contra dignitatez ⁊ efficaciā ſacramētoꝛum noue legis q̄ ex dictis. S. Tho. colligi pñt in pꝛobatione cōcluſionis. ¶ Ad pꝛimā confirmationē dicitur ſicut ibi reſponſum eſt ꝙ ꝑ vltimā ſyllabā virtute pꝛecedētium. et cum arguēs infert ꝙ tunc iā venitur ad aliud pactum: reſpondemus ꝙ vana ⁊ puerilis eſt talis querela: quādo tota virtus et efficacia ſacramētoꝛum noue legis pꝛouenit ex voluntate ⁊ inſtitutione diuina ac ꝑ hoc ex pacto diuine pꝛouidētie beneplacito. neqꝫ minus eſt puerilis queſtio qua arguēs querit cur igit̄ deus non poſſet ſic ſtatuere ⁊c̄. dicimus ſane ꝙ poſſet deꝰ ſi voluiſſet. ſed ſicut colligitur ex auctoꝛitatibꝰ ſctōꝛum doctoꝛum noluit ad dignitatem ⁊ excellētiā inſinuādā ſacramētoꝛum noue legis. Ut enim. S. Tho. reſpondet in hoc ꝓpoſito de veri. q. 27. ar. 4. ad. 16^{m}. deus nō vtitur inſtrumētis vel cauſis medijs in ſua actione pꝛopter ſui indigentiā: ſed pꝛopter effectuū cōueniētiā. conueniēs enim eſt vt nobis diuina remedia exhibeātur ſēm moduz nr̄m. i. per ſenſibilia vt dicit Dioniſius. p°. ca°. eccleſ. hierar. ¶ Ad ſecundā confirmationē dicit̄ ꝙ virtꝰ illa ē in verbis ſubiectiue. ⁊ ad huius impꝛobationē dicimꝰ ꝙ licet vnū accidēs vel vna q̄litas non poſſit eē ꝑ ſe ſolum ſubm̄ alterius dās ei complete ſuſtētamētum: pōt tñ eſſe īmediatum ſubm̄ alterius virtute ſub̄e que vtrumqꝫ ſuſtētat. quemadmodum ſuperficies eſt ſubm̄ coloꝛis ⁊ potētia anime eſt ſubiectum virtutis. ſic etiam verba ratione pꝛimi ſubiecti vel pꝛoferētis verba vl' lingue vel gutturis vel aeris pōt eſſe īmediatum ſubiectum virtutis ſacꝛalis. ¶ Ad. 3^{m}. pꝛincipale dicitur ꝙ aſſumptum eſt falſum. ⁊ ad eius pꝛobationē dicitur ꝙ argumētum magis ē ad nr̄m ꝓpoſitum ꝗ̄ ad oppoſitū. nā ſicut in alijs motibus licet foꝛma inducta per agēs in paſſum expellat foꝛmā contrariā foꝛmaliter ⁊ pꝛopter incōpoſſibilitatē: virtus tñ agētis q̄ talē foꝛmā inducit in paſſum: effectiue ſe hēt ſicut ⁊ agēs ad talē effectum. et pari modo ꝗ̄uis id quod mouetur ad vbi expellat aliud coꝛpus pꝛopter incompoſſibilitatē vtriuſqꝫ in eodē vbi: virtus tamē ipſius agētis mouētis vnū coꝛpus ad vbi alteriꝰ effectiue ſe hēt ad talez effectum ſicut ⁊ ipſum agēs ⁊ mouens: non ſicut qḋ ſed ſicut quo. ex quo ſe=

quitur in propoſito noſtro ꝙ licet oꝛnatus vel
character aut grā foꝛmaliter ⁊ ꝑ incompoſſibili
tatē expellat a ſuſcipiēte ſacramētum foꝛmā vel
diſpoſitionē contrariā: virtus tñ ſacramēti deri=
uata a deo pꝛincipali agēte effectiue ſe habet ſi=
ue attingēdo ſiue diſponēdo ad ſacrālē effectū.
vnde arguēs videtur falli putās ꝙ idē numero
ſit virtus agētis vel pꝛincipalis vel inſtrumēta=
lis cum foꝛma inducta in paſſum quod verum
non ē. non enim virtus exiſtēs in ſemine eſt idē
numero cum foꝛma vel diſpoſitione cauſata in
fetu. nec caloꝛ ignis quo agit in lignum: eſt ipſe
caloꝛ numero quē ligno ignis immitit. ¶ Ad ar
gumēta durādi contra qrtā concluſionē: ad pꝛi
mum reſpōdet. S. Tho. in hac diſ. lec. p^{a}. ar. 4.
ſub. ar. 2. ad. 4^{m}. ꝙ in re coꝛpoꝛali non pōt eſſe
virtus ſpiritualis ſm eſſe completum: pōt tñ ibi
eſſe ꝑ moduꝫ intētionis ſicut in inſtrumētis mo
tis ab artifice eſt virtus artis. ⁊ ſermo audibilis
exiſtēs cauſa diſcipline vt dicitur in libro ꝺ ſen=
ſu ⁊ ſenſato: continet intētiones anime quodaꝫ
modo. in motu ēt eſt virtus ſubē ſeparate mo=
uētis ſm philoſophos. ⁊ ſemē agit virtute ani=
me vt dicitur in. 16. de animalibus. Idē in ſentē
tia reſpondet. 3. ꝑ. q. 62. ar. 4. ad. p^{m}. Et in de
veri. q. 27. ar. 4. ad. 4^{m}. Et in reſponſione ad
5^{m}. dicit ꝙ virtus illa nec pōt dici coꝛpoꝛea nec
incoꝛpoꝛea pꝛopꝛie loquēdo. coꝛpoꝛeum enim
⁊ incoꝛpoꝛeum ſunt differentie entis completi.
ſed pꝛopꝛie dicitur virtus ad incoꝛpoꝛeuꝫ. ſicut
etiam motus magis dicitur ad ens ꝙꝫ ens. obie=
ctio autē pꝛocedit ac ſi iſta virtus eſſet comple=
ta foꝛma. ¶ Ad. 2^{m}. reſpondet Sāctus Tho.
in hac diſ. loco pꝛoxime allegato ad. 5^{m}. ꝙ ſicut
virtus abſoluta nō eſt complete in quolibet cō
gregatoꝛum ad vnā actionē quaꝫ nullus per ſe
ꝑficere poteſt ſicut eſt de tractu nauis ſed eſt in
omnibus ſimul inqꝫtum ſunt omnes loco vnı⁹
agētis ⁊ ſic virtus in eis exiſtēs ſuā retinet vnita
tē: ita etiā eſt de inſtrumētis quādo vnum non
ſufficit. ⁊ ſic etiam eſt in alijs multis q̄ exiguntur
ad ſacramētum qꝛ in omnibus ſimul acceptis ē
illa virtus complete: in ſingulis autē incomple
te. Idē in ſententia reſpondet. 3^{a}. ꝑ. loco pꝛoxi=
me allegato ad. 4^{m}. ¶ Ad. 3^{m}. patet ſolutio ſu
pꝛa ex reſponſione ad. 2^{m}. ſcoti contra tertiā cō
cluſionem. cum autē arguēs dicit ꝙ ante chara=
cterē vel oꝛnatum nulla diſpoſitio ꝓcedit in ani
ma que atribuatur ſyllabis vel partibus oꝛatio
nis pꝛecedētibus vltimā quēadmodum fit aliq̄
diſpoſitio in lapide ex guttis pꝛecedentibus vl=
timā: dicitur ꝙ eſt falſum. quoniaꝫ immo ꝓcedit

ſcilicet diſpoſitio ad complemētum oꝛationis ⁊
ſignificationis verboꝛum quā faciunt ſyllabe et
dictiones ex ipſo oꝛdine ſucceſſionis quā ſigni=
ficationē virtus ſacrālis conſequitur. hāc auteꝫ
diſpoſitionē vltima ſyllaba non hꝛēt ſine pꝛece=
dētibus. naꝫ vt Sāctus Tho. inquit infra diſ. 8.
q. 2. ar. 3. ad. 6^{m}. de verbis ſacrālibus euchari=
ſtie: virtus conuerſiua q̄ eſt in verbis cum ſit ſa=
cramentalis: ſequitur ſignificationē. ſignificatio
autē exiſtētis conuerſionis cum impoꝛtet oꝛdi=
nem vnius ad alterum: non poteſt fieri ꝑ dictio
nē ſed opoꝛtet ꝙ per oꝛationem fiat cuius par=
tes ꝙꝫuis ſucceſiue pꝛoferātur: tñ ſignificatio eſt
tota ſimul quod tūc complet vltima oꝛationis
particula. Cum autē arguēs vltimo infert ꝙ ꝑ
eādē rationē virtus ſacrālis eſſet in vltima par=
te aque q̄ tāgit coꝛpus baptizati: reſpondemus
dupliciter. pꝛimo ꝙ non eſt ſimile ꝺ aqua que ē
res permanēs ꝙꝫ^{m} ad omnes ſui partes in quib⁹
omnibus ſimul pōt recipi ⁊ ſtare virtus: ⁊ ꝺ ver
bis ſacramētalibus que conſiſtūt in ſucceſſione
quoꝛū partes vt dictiones vel ſyllabe ſimul ſta=
re non poſſunt ſed ſibi inuicem ſuccedunt: ita ꝙ
eadeꝫ foꝛma vel virtus in omnibus ſimul recipi
non poſſit. Reſpondemus ſecundo ꝙ nullum
inconueniēs nobis eſt ꝙ virtus in ſacramēto ba
ptiſmi ſit in illa tātum aq̄ parte q̄ tangit coꝛpus
baptizati. immo multū rationabile id putamus
¶ Ad. 4^{m}. dicitur ꝙ minoꝛ ē falſa loquēdo diſ=
poſitiue ⁊ inſtrumētaliter. ⁊ de hoc latius dictū
eſt ſupꝛa in reſponſione ad p^{m} contra hāc quar=
tam concluſionem ⁊ in fine ſexti notabilis. Au=
guſtin⁹ autē loquitur de actione rei coꝛpoꝛalis
quā hēt ex ſua natura non vt inſtrumētum alte
rius pꝛincipalis agētis. Reſponſione autē quā
arguēs introducit non ē opus nobis. ¶ Ad. 5^{m}
dicitur ꝙ ſicut deductū fuit in ſexto notabili ar=
gumētum pꝛocedit ex falſa imaginatione argu
entis q̄ſi. ſ. qꝛ inſtrumētum non agit niſi motuꝫ
a pꝛincipali agēte: ideo nō recipit ab eo aliā vir=
tutē vel foꝛmā niſi tātūmodo motum. hoc autē
falſum eſt ſicut ibi patuit. neqꝫ ideo erit ꝓceſſus
in infinitum qꝛ ſtādum eſt in virtute pꝛincipalis
agētis a q̄ virtus quedaꝫ participata deriuatur
ad inſtrumentum. ita ꝙ inſtrumentum agit per
hanc virtutem ſibi communicatā. hec auteꝫ vir=
tus agit per virtutem agentis pꝛincipalis a qua
deriuatur. virtus autem pꝛincipalis agētis agit
non per aliam ſed ex ſui natura. ¶ Ad. 6^{m}. dici=
tur ꝙ conſequētia quā arguens infert ex mino=
re pꝛopoſitione nulla eſt. non enim ſequitur ex
pꝛemiſſis. nam plus requiritur ad rationē cauſe

q̄ ad rationem ſigni. vnde ſacramenta licet non habeant virtutem illis inherentem inq̄tū ſunt ſigna: habēt tamē illam inq̄tū ſunt cauſe. ¶ Ad 7^{m}. dicitur q̄ ſimilitudo non valet. quia circunciſio in veteri lege non cōferebat gratiam ex opere operato quemadmodum eam conferunt ſacramenta noue legis. et de hoc latius dicetur in queſtione ſequente. ¶ Ad. 8^{m}. dicitur q̄ minor ē falſa in eo q̄ dicit promiſſa in lege veteri ſolui in noua: non per legem nouā ſed a deo in lege. nā vt de ceteris taceamus: iuſtificatio hominis ad vitam eternam quam lex vetus non dabat ſed promitebat: non ſolum eſt a deo data in noua lege: ſed ꝛ per legem nouam. nam datur per grām per quam homines iuſtificātur ſm illud Ro. 3°. iuſtificati gratis per gratiam. gratia autem gratum faciens eſt proprie et principaliter ipſa lex noua prout Sanctꝰ Doc. pulchre deducit prima 2^{e}. q. 106. arti. pmo. et arti. 2° probat q̄ ipſa lex noua iuſtificet homines ad differentiam legis veteris que non iuſtificabat. vnde Auguſtinus in libro de ſpiritu ꝛ littera exponens illud Hiere. 31. dabo leges meas in mentes eorū ꝛ in corda eorum ſuperſcribam eas: que ſunt inquit leges dei ab ipſo deo ſcripte in cordibus: niſi ipa preſentia ſpiritus ſancti que. ſ. eſt per gratiam. ¶ Ad. 9^{m}. dicitur primo q̄ concluſio noſtra non fundatur potiſſime in ratione quam arguens recitat q̄uis et illa ſatis eā probet: ſed fundatur in auctoritatibus ſanctorum doctorum. ait enim Auguſtinꝰ ſuper illud Joan. 15. iam vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis. vnde iſta tanta virtus aque vt corpus tangat ꝛ cor abluat niſi faciente verbo: non quia dicitur ſed qꝛ creditur. nam ꝛ in ipſo verbo aliud eſt ſonus trāſiens aliud virtus manens. hec ille. in quibus verbis expreſſe dicitur q̄ in aqua baptiſmi eſt virtꝰ que cor abluit. item q̄ in verbis ſacramentalibꝰ baptiſmi eſt virtus manens. Item in de baptiſmo paruulorum. paruuli inquit baptizati inter credentes reputantur per ſacramenti virtutem. Item Ambroſius de ſacramentis. aliud inq̄t eſt elementum aliud cōſecratio. non ſanat aqua niſi ſpiritus ſanctus deſcendat in eam. Item Chriſoſtomus ſuper illud Joan. 5°. angelus autem domini deſcendebat ſm tempus ait. ſicut enim et in baptizatis non ſimpliciter aqua operatur: ſed cum ſpiritus ſancti acceperit gratiam: tūc omnia ſoluit peccata. et multe alie ſanctorum auctoritates adduci poſſent. vnde licet ſācti doctores diffinientes ſacramentum non ita expreſſe hāc virtutem tetigerint: id tamen fecerunt ſepe loquentes de ſacramentis noue legis. ex quorum dictis magiſter ſententiarum collegit diffinitionem in qua expreſſe poſuit ſacramenta noue legis cauſam eſſe gratie. Diſtinctio autem arguētis de accidente proprio et ſeparabili: friuola eſt et ad fugam cōficta. nam vt clare patet recte intelligentibus: diffinitio poſita a magiſtro non ad hoc eſt introducta vt quid nominis preciſe notificet. nō enim circa quid nominis ſacramenti fuiſſet magiſter tam ſolicitus tractans de ſacramentis eccleſie prout curationi adhibentur contra originalis et actualis peccati vulnera vt ipſe in prefatione huiꝰ quarti libri premittit. ¶ Ad. 10^{m}. dicitur q̄ arguens aſſumit falſum imo vtraq̄ auctoritas multum iuuat. et ad aſſumpti probationē dicitur q̄ gloſa quam dat verbis Auguſtini eſt cōficta. non enim propter ſolam aſſiſtentiam diuine virtutis Auguſtinus diceret vim eſſe aque vt corpus tangat et cor abluat. eſſet enim non tam improprie q̄ falſe dictum. nam cauſe per accidēs vel ſine qua non: non vere attribuitur q̄ ſua vi effectum cauſet. Nec obſtat quod ſequitur: niſi faciente verbo non quia dicitur ſed quia credit̄: nam huius dicti ſenſus verus eſt q̄ verbum. ſ. ſacramentale non habet vim cor abluēdi propter exteriorem ſonum quo a baptizante profertur: ſed quia creditur quia. ſ. ad predictum effectum requiritur fides in baptizato vel propria vt in adultis vel interpretatiua vt in īfantibus que eſt fides parentum vel eccleſie: pro eo q̄ per fidem huiuſcemodi: ſacramēta continuant̄ ſicut inſtrumenta principali agenti. ſ. deo tanq̄ efficiēti cauſe: et paſſioni xp̄i tanq̄ meritorie, put. S. Doc. ait in hac diſ. lec. p^{a}. ar. 4. ſub. ar. 3. Et huic vero ſenſui conſonat quod in auctoritate Auguſtini ſequitur cum dicit. nam et in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens: aliud virtus permanens. vbi etiam dicit virtutem in verbo permanentē. Huic etiam vero ſenſui fauet auctoritas ſupra poſita Auguſtini in de baptiſmo paruulorum cum dicit. paruuli baptizati inter credentes reputantur per ſacramenti virtutem et offerentis reſponſionem. ſ. fidei. vbi vtrūq̄ tangitur. ſ. virtus ſacramenti exiſtens in verbis: et fides offerentiū que per eorum reſponſionem inoteſcit. Quod autē arguens adducit ex auctoritate Bede cōtra noſtram opinionem: dictum eſt puerile. nā licet caro xp̄i vel eius cōtactus nō ſit principale agēs. ſ. deus nec ſit ipſa paſſio xp̄i: certum tamē eſt q̄ diuinitas xp̄i per eius carnem operata eſt nr̄am ſalutem. et paſſio chriſti ad idipſum vi habuit quia erat paſſio carnis chriſti. ita q̄ virtus et efficacia

paſſionis: carni chriſti tanq̃ inſtrumento coniũ-
cto aſcribẽda eſt. vnde Damaſcenus dicit in ter-
tio libro q̄ humana natura in chriſto erat velut
organum diuinitatis. et ideo vt Sanctus Tho-
mas notat in de veritate. q. 27. arti. 4. in cor-
pore: ſicut humana natura in chriſto cõmunica-
bat diuine virtuti inſtrumentaliter in corporali-
bus effectibus: ita etiam in ſpiritualibus. vnde
ſanguis chriſti pro nobis effuſus habuit vim a-
blutiuam peccatorum ſm illud Apocalipſis pri-
mo. lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo
Et Romanorũ. 3°. iuſtificati in ſanguine ipſius.
ſic igitur humanitas xp̄i eſt inſtrumentalis cauſa
iuſtificationis nr̄e. que quidem cauſa nobis appli
catur ſpũaliter per fidem: ⁊ corporaliter per ſa-
cramẽta. vnde illud eſt perfectiſſimũ ſacramẽtũ
in quo xp̄i corpus realiter cõtinet̃. ſ. euchariſtia ⁊
eſt omnium alioꝝ conſeruatiuũ vt Dioniſius di-
cit in eccleſiaſtica hierarchia. alia vero ſacramen
ta participant aliquid de virtute illa qua huma-
nitas xp̄i inſtrumẽtaliter ad iuſtificationẽ opera
tur. ratione cuiꝰ baptiſmus ſanguine xp̄i ſanctifi-
catus dicitur ab apoſtolo Hebre. 10. vnde ⁊ paſ-
ſio xp̄i in ſacramentis noue legis dicitur operari.
hec. S. Tho. patet igit̃ ex dictis q̃ irrationabili-
ter et minus docte arguens dixerit auctoritatē
Bede ſentẽtie Sãcti Tho. repugnare. Cũ aũt
arguens obijcit q̄ ſi ex tactu carnis xp̄i eſſet data
aliqua vis aquis: tunc data eſſet ⁊ illis aquis q̃s
xp̄s tetigit: et tunc ille aque habuiſſent in ſe talẽ
virtutem quod iterũ eſt contra eos qui dicũt q̄
illa virtus nõ eſt in ſacramentis niſi quãdo appli
cantur p̄ vſum ad illum q̄ recipit ſacramentũ: reſ
pondet. S. Tho. in hac diſ. lec. pª. ar. 4. ſub. arti.
2. ad. 2m. q̄ inſtrumẽto datur virtus agẽdi iſtru
mentaliter dupliciter. vno modo quaſi inchoati
ue quando inſtituitur in ſpecie inſtrumenti. alio
modo dat̃ complete quãdo actu mouetur a prin
cipali agẽte ſicut quãdo carpẽtarius vtitur ſerra.
et ſimiliter cõplete dat̃ virtus ſacramẽtis in ipſo
ſacramẽtoꝝ vſu. hec ille. vbi quod dicit inchoati-
ue: congrue intelligitur quaſi deputatiue. nã quã
do dolabra vel ſerra cum tali materia et ſub ta-
li figura cõſtituitur: propter ſui aptitudinẽ qua-
ſi deputatur vt ſit inſtrumentum artificis. et con
ſimili modo aqua ſm ſpeciem ſuam fuit deputa-
ta baptiſmali ablutiõi ex tactu carnis chriſti quã
do baptizatus eſt. in vſu tamen baptiſmi quan-
do. ſ. accedit verbum ad elementum: accipit cõ-
plete ideſt actu virtutem regeneratiuam. Et ex
his patet q̄ ſenſus quem ipſe arguens dat dictis
Bede ſit fictitius: cum ipſe dicat aperte q̄ chri-
ſtus vim regeneratiuam contulit aquis. hoc cer-
te non eſt idem dictu q̄ dicere tactum aque p̄ car
nem chriſti eſſe ſignum tantũmodo regeneratio
nis fiende per dei virtutem aquis aſſiſtentem. ta
lis enim ſenſus nimis extortus et confictus eſt.
Quod autem arguẽs vltimo adducit ex verbis
chriſti. Joan. 3°. niſi quis renatus fuerit ex aqua
⁊ ſpiritu ſancto et cetera: pro nobis facit cum ex-
preſſe ibi dicatur renatus ex aqua ſimul ⁊ ſpiritu
ſancto. ex quo ſequitur q̄ aqua vim habeat rege
neratiuam. Neq̧ obſtat quod poſtmodum mẽ-
tionem de aqua baptiſmi non fecerit ſed de ſpiri-
tu ſancto: tum quia ſufficiebat illud in eodem cõ
textu littere iam dixiſſe: tum etiam ad ſignifican
dam differentiam efficiendi inter aquam ⁊ ſpiri-
tum ſanctum ſicut inter cauſam principalem ⁊ in
ſtrumentalem. ¶ Ad argumenta Scoti contra
eandem concluſionem ad primum dicitur q̄ illa
virtus ſupernaturalis eſt in ſacramento indiui-
ſibiliter ideſt tota in toto ⁊ tota in qualibet eius
parte. neq̧ valet huiꝰ improbatio. quia aſſump-
tum habet veritatem de formis perficientibꝰ ma
teriam ſm eſſe reale ratum ⁊ permanens. virtꝰ
autem ſacramẽtalis non habet tale eſſe in ſacra
mentis ſed eſſe intentionale. et ideo argumentũ
non eſt ad propoſitum. ¶ Ad. 2m dicimus q̄ ſi-
cut dictum eſt ſupra: virtus verborum ſacramẽ-
talium eſt ſubiectiue in vltima ſyllaba in ordine
tamen ad precedentes. vnde diuiſio arguentis
eſt inſufficiens. nam neq̧ eſt actu eadem virtus
in omnibus ſyllabis: neq̧ eſt alia et alia in alia ⁊
alia ſyllaba: ſed eſt tota in vltima ſyllaba prout
dictum eſt et ſic ceſſat obiectio. ¶ Ad. 3m dicitur
q̄ iſta virtus ſupernaturalis actu et complete ẽ
in ipſa applicatione ad vſum et non ante. habet
tamen quandam aptitudinem ſaltē deputatio
nis ex inſtitutione ſacramenti quod alias dicitur
eſſe inchoatiue. et ſic ceſſat impugnatio huiꝰ par
tis. nam ſicut inſtrumentuꝫ anteq̃ applicetur ad
vſum eſt aptum ad illum: ita ex ipſa ſacramento
rum inſtitutione ſacramenta habent quandam
velut aptitudinē ad vſum ſacramentalē. ¶ Ad
4m. dicitur q̄ licet talis pluralitas non habeat
abſolutam neceſſitatem: habet tamẽ congruita-
tem multum rationabilem propter dignitatem
ſacramentorum noue legis vt non tm̄ ſint ſig-
na effectus ſacramentalis quemadmodum ſa-
cramenta veteris legis: ſed et ſint quodãmodo
cauſe. vnde falſum eſt q̄ veritas fidei non requi
rat ponere talẽ virtutem ſupernaturalem. non
tanq̃ ſit abſolute neceſſariũ: ſed quia congruum
eſt ⁊ multum rationabile. et cum arguens infert

ꝙ talis virtus nō crearetur regulariter niſi ex pa
ctione diuina: dr̄ ꝙ eſt verū ⁊ tamē ideo nō ſup=
fluit vt arguens obijcit. q2 licet pactio diuina po=
tuerit eſſe īmediata cauſa effectus ſacramētalis
noluit tamen deus ꝓpter rationes ſepe aſſigna
tas. ¶ Ad. 5^{m}. dicit̄ ꝙ aſſumptū eſt falſum. neqꝫ
valet ꝓbatio cōtra exēplum ꝺ ſenſibili ſermone
qm̄ iterū arguēs aſſumit falſum. et ad eius ꝓba=
tionē primā dicitur ꝙ ſermo nō ſolūꝫ habet vim
ſpūalem excitādi ⁊ edocendi audientes a prima
impoſitione ad ſignificandum: ſed etiā et magis
quādo profertur a dicēte ad inſtruendū audien
tem circa aliquē conceptum ipſius proferentis.
¶ Ad ſecundā probationē dicitur ꝙ ſermo audi
bilis non eſt per ſe ſolum inſtrumētum ſufficiens
ad cauſandū anime cōceptū in audiente: ſed re=
quiritur in ipſo aliqua terminorū noticia p quaꝫ
deueniat in cognitionē eorum que ſenſibili ſmo=
ne illi proponuntur. et propter defectū huiꝰ no=
ticie ſi latinus proferat verba latina greco igno=
ranti latinum: nō cauſat in eo animi ſui concep=
tum. nō quia in tali ſermone nō ſit vis cauſatiua
conceptus: ſed quia audiens nō eſt diſpoſitꝰ ad
illam recipiendā. quia actꝰ actiuorū ſunt in patiē
te diſpoſito. et ꝺ hoc ſatis dictū fuit in vltimo no
tabili. Neqꝫ valet improbatio ſecundi exempli
nam falſuꝫ eſt quod aſſumit nec arguēs probat.
vt eniꝫ. S. Tho. dicit in hac diſ. lec. p^{a}. ar. 4. ſub
ar. 2. ad. 3^{m}. nullū inconueniēs eſt ſi virtus que
motui ꝓportionatur: datur rei ſtati vel poſt mo
dicū deſiture. Neqꝫ valet improbatio tertij. qm̄
et ſi motus localis celi nō poſſit eſſe formale pri=
cipium ſubaꝝ inferioꝝ ſub ratione qua talis mo
tus eſt: pōt tamē eſſe cauſa ratione virtutis cele=
ſtis q̄ per motum localē defluit ⁊ deriuat̄ ad iſta
inferiora. et pari modo dicimꝰ ꝙ ratione virtu=
tis collate in vſu ſacramētoꝝ: pōt cauſari effectꝰ
ſacramētalis. ¶ Ad. 6^{m}. dicit̄ ꝙ aſſumptū eſt fal=
ſum ſi inſtrumēta capiātur ꝓut mota ſunt a prin
cipali agente. et ad eiꝰ ꝓbationem dicit̄ ꝙ q̄uis
ſerra vel aliud inſtrumētum nō habeat actiuita=
tem vel cauſalitatē ad artificiū conſtruenduꝫ ex
quantitate vel figura vel motu locali: habet ta=
men illam ex virtute principalis agentis. ſ. ex ar
te ſibi per motum intētionaliter cōmunicata. vn̄
totus proceſſus argumēti ſupuacuꝰ eſt eo ꝙ fun=
datur in hoc ꝙ inſtrumēta non hn̄t actiuitatē ad
effectū principalis agētis per formas ſibi ꝓprias
⁊ cōnaturales quod ⁊ nos concedimus: ſed dici=
mus ꝙ habēt illā vim ex ſuperiori forma. ſ. agen=
tis principalis. ¶ Ad. 7^{m}. negatur aſſumptum.
et ad eius probationem dicimus ꝙ loquendo ꝺ

ſacramēto matrimonij noue legis: virtus illa in=
fuſa eſt in verbis aut in ſignis vel actibus equi=
polentibus. et in caſu arguentis ꝺ copula carna=
li cum verbis de futuro: dicimus ꝙ ipſa virtꝰ da=
tur vel in eorum conſenſu qui tunc repetitur: vl̄
in aliquo alio ſigno equipolente verbis. Et cum
vltimo arguens querit quid cauſabit talis virtꝰ:
dicimus ꝙ diſpoſitionem ad gratiam que dicitur
ornatus: et poteſtatem vtēdi corpore coniugis
ac fidem ſeruandi et ſi qui alij ſunt effectus ſacra
mentales matrimonij. ¶ Ad argumentum ante
oppoſitum reſpōdet Sanctꝰ Thomas in hac di=
ſtinctione lectione prima arti. 4. ſub. arti. 2. ad
5^{m}. ꝙ ſicut virtus abſoluta non eſt complete in
quolibet congregatorum ad vnam actionē quā
nullus per ſe perficere poteſt ſicut eſt ꝺ tractu na
uis: ſed eſt in omnibus ſimul inq̄ꝫm ſunt omnes
loco vnius agentis et ſic virtus in eis exiſtens ſu
am retinet vnitatem: ita etiam eſt de inſtrumen
tis quando vnum non ſufficit. et ſic etiam eſt in
alijs multis que exiguntur ad ſacramētum. quia
in omnibus eſt illa virtus complete ſimul accep
tis: in ſingulis autem incomplete. Et in hoc arti
culus terminatur.

ITeruz cir
ca eandeꝫ diſtinctio=
nem queritur vtrum
ſacramēta veteris le
gis cauſent gratiam
et arguitur ꝙ ſic. quia
dicit Beda in home
lia circumciſionis. idē
ſalutifere curationis
auxilium circumciſio in lege contra originalis pec
cati vulnus agebat: quod baptiſmus agere reue
late gratie tempore conſueuit. ſed baptiſmꝰ nūc
cōfert gratiam. ergo et circumciſio gratiam con=
ferebat. et pari ratione alia ſacramenta legalia.
quia ſicut baptiſmus eſt ianua ſacramentorū no
ue legis: ita circumciſio erat ianua ſacramentoꝝ
veteris legis. propter quod apoſtolus dicit Ga
la. 5. teſtificor omni circumcidenti ſe qm̄ debitor
eſt vniuerſe legis faciēde. ¶ In oppoſitum argu=
itur quia dicit Gala. 4. conuertimini iterum ad
infirma elementa ⁊ egena. Gloſa. i. ad legeꝫ que
dicitur infirma quia non perfecte iuſtificat. ergo
ſacramenta veteris legis non conferebant gra=
tiam. ¶ In hac queſtione erunt quattuor articu
li vt ſupra.

QUantum ad p̄=
mū articulum ſit prima concluſio ꝙ ſacramēta veterꝭ legis gratiam nō cōferebāt ex aliqua virtute in eis exiſtente: queādmodum ſacramēta noue legis illam cōferunt. Hanc concluſionē tenet. S. Tho. in hac diſ. lec. pª. arti. 5. Et. 3ª. p. q. 62. arti. 6. ¶ Secunda concluſio eſt ꝙ in ſacramento veteri circūciſionis nō conferebatur gratia ex opere operato. Hanc concluſionem tenet. S. Tho. in hac diſ. lec. 2ª. arti. 4. ſub. arti. 3. Et. 3ª. p. q. 70. arti. 4.

QUantum ad articulum ſecundum arguitur contra concluſiones. Et quidē contra primam arguit Aureolus ꝓbando ꝙ differentia inter ſacramenta veteris ⁊ noue legis inconuenienter aſſignetur per hoc ꝙ ſacramēta noue legis cauſāt gratiam per virtutē eis inherentem alia vero non. Primo ſic. nobilitas inſtrumēti ⁊ cuiuſlibet ordinati in finem ſumitur ex rōne vtilitatis: qm̄ q̄to inſtrumentum eſt vtilius tanto eſt nobilius. ſed tāte vtilitatis eſſet circūciſio ſicut ē baptiſmus ſi ꝑ vtrūq; dat̄ gr̄a in eq̄li q̄tūcunq; det̄ alio ⁊ alio modo: ſiue ꝑ vnū ſacr̄m det̄ gr̄a ꝑ virtutē inherētem et ꝑ aliud ex ſolo pacto diuino: ſiue ꝑ vnum detur principaliter ⁊ per aliud ex cōſequēti. q̄tūcūq; enī fiat variatio de modo dū tn̄ vtrobiq; detur eq̄lis gr̄a in eodē gradu erūt eque vtilia. igit̄ ſacr̄a noue legis ⁊ veteris erūt eq̄lis nobilitatis ſi tm̄modo differāt vt tu ponis. ꝓbat̄ minor duplicit̄. p̄mo īductione ſecūdo rōne. p̄mo ſic. dato ꝙ in circūciſione nulla ſit virt⁹ īfuſa: in baptiſmo aūt ſit vt⁹ infuſa deīde gr̄a cōferat̄ vtrobiq; in eodē gradu: q̄d ad me de tali virtute inherēte. verbi gr̄a in ſimili ſi iſta medicina cōferat mihi ſanitatem in eodem gradu et eque faciliter ſicut illa: quid ad egrū vel medicū ſi iſta medicina non agit ꝑ aliquā virtutē a tota ſpecie ſicut alia ſed aliunde. vndecūq; veniat talis oꝑatio equalis vtilitatis iudicabunt̄. Ratione ꝓbat̄ ſic idē. nobilitas illi⁹ q̄d nullā habet appetibilitatē ꝓpter ſe ſed ꝓpter aliud: debet pēſari ex nobilitate illius a quo habet totā ſuā appetibilitatē. ſed tota appetibilitas ſacramētoꝝ eſt ex rōne effect⁹. ſ. gr̄e quā cōferūt. ergo ſi ꝯferāt gr̄am in eq̄li gradu dato ꝙ eam cōferāt differēter q̄ꝫm ad modū puta ꝙ vnū ꝑ virtutē infuſaꝫ aliud ex pacto: vnū p̄ncipaliter aliud ex cōſequēti: erūt eq̄lis nobilitatis in rōne inſtrumēti. Cōfirmat̄ qꝛ vbi vnū ꝓpter alterum: vtrobiq; tm̄ vnū. 2°. Topi. ſed nobilitas ſacramenti eſt propter nobilitatem effectus. igitur et cetera. Confirmatur quia virtus infuſa nō eſt ponibilis in ſacramentis. ſi etiam ponatur talis virtus: illa nō eſt propter ſe diligibilis. nō enī ſacramenta diligo propter virtutem: ſed ꝓpter effectum. et ſi eoꝝ effectus eſt equalis: nobilitas erit equalis. non ergo ꝑ hoc ſaluatur differentia ſacramētoꝝ veteris et noue legis q̄ꝫm ad eorum dignitatē. Dicetur forte ꝙ differunt quia ſacr̄a noue legis conferunt gr̄aꝫ in maiori gradu puta baptiſmus q̄ꝫ circuncīſio: contra qꝛ hoc non ſufficit. quia maior debet poni differentia inter baptiſmum ⁊ circuncīſionē: q̄ꝫ inter baptiſmū ⁊ baptiſmum. ſed inter baptiſmum ⁊ baptiſmum ē differentia maioris ⁊ minoris gradus a parte effectus. ſ. gratie ⁊ aliarū virtutum in baptiſmo infuſarum. probatio. quis enim dubitat quī Paulus receperit maiorem gr̄am ⁊ virtutem habundantius quando baptizatus fuit: q̄ꝫ vnus paruulus quādo baptizatur. ¶ 2°. quia in illis que ſunt alterius rationis in ſanctificando: oportet aſſignare effectus alterius rationis. ſed ſacramenta veteris ⁊ noue legis ſunt alterius rationis in ſanctificando. igitur eis correſpondet effectus alteri⁹ rōnis in ſanctificādo. ſed gr̄e maioris ⁊ minoris gradus nō ſunt alteri⁹ rationis. magis enī ⁊ minus nō diuerſificāt ſpēm. igit̄ ⁊c. hec Aureolus in forma. ¶ Cōtra ſecūdā cōcluſionē arguit Scot⁹ probando ꝙ de potentia dei abſoluta poſſibile eſt culpam originalem deleri ſine gratie infuſione cuius cōtrariū innuitur in ꝓbatione dicte cōcluſionis. p̄mo ſic. quecūq; ſibi inuicē repugnant circa aliquod ſubm̄: mutuo ſe excludūt circa illō. ergo cui repugnant plura circa aliq̄d ſubm̄: illud pōt per quodlibet illoꝝ expelli vel excludi ab illo ſubiecto. ſed culpe originali repugnat rectitudo in puris naturalibus etiā ſine gr̄a. patet d̄ facto ſm̄ magiſtrū ponentē hoīem a deo ſic conditum. patet etiā de poſſibili ꝑ rationē. qꝛ ſi nō poſſet natura fieri recta rectitudīe naturali ſine gr̄a tunc gratia eſſet naturalis licet non nature lapſe tn̄ nature in ſua ꝓpria rectitudine inſtitute. illud enim eſt naturale quod conſequit̄ naturā ſm̄ ſe. ergo ſequitur ꝙ per ſolam rectitudinē naturalē ⁊ ſine gratia poteſt culpa expelli. Si dicat̄ ꝙ rectitudo abſolute potuit eſſe in natura abſq; gr̄a tn̄ poſt culpam non pōt reſtitui abſq; gr̄a collata. ¶ Contra illud ⁊ ſimul ad principale arguit̄. forma nō hn̄s eſſe alteri⁹ rōnis: nō hēt aliā irreparabilitatē a quocūq;. qꝛ enī eſt talis forma et

tale eſſe habēs: ideo eſt reparabilis vel irrepara
bilis a quocūq;. ſed forma non habet eſſe alteri⁹
rationis in ſubiecto ex hoc ꝙ eius oppoſitum pre
ceſſit in eo vt patet ḋ frigore ⁊ calore circa aquā.
ergo forma non habet aliam irreparabilitateӡ a
quocūq; per hoc ꝙ eius oppoſitum preceſſit i ſub
iecto vt patet. ſed rectitudo naturalis ſi nō pre-
ceſſiſſet ſuū oppoſitū: poſſet reparari per te. ergo
⁊c. ¶ 3° ſic. qualēcūq; ſm formam abſolutā pōt
deus hominem creare: et ſm talem formam ab-
ſolutam pōt poſt culpaӡ reparare. ſed in pura re
ctitudine naturali pōt deus hominē creare: igit̄
et cetera. maior patet quia culpa non facit natu
ram in ſe eſſe aliā nec quin ſit capax illius cui⁹ pri
us fuit capax. agens aūt diuinum pōt illi impri-
mere quodcūq; cuius eſt capax ⁊ hoc ſine alio q̊-
cūq; qḋ non includitur in ratione illius impreſſi.
ſed gr̄a eſt huiuſmodi reſpectu iuſticie vel rectitu
dinis naturalis. ergo ⁊c. Sed ſi inſtet̄ contra ma
iorem qr deus non poteſt de non virgine facere
virginem ſm Hieronimū et tamē a principio po
teſt creare hominē virginem: nō valet inſtantia.
quia in maiori dictū eſt qualēcūq; ſm formā ab-
ſolutam: et ſic nō eſt inſtantia. qr quodcūq; abſo
lutuӡ importatū per virginitatē ſiue ſit perfectio
in mēte ſiue diſpoſitio in carne: totū pōt deus re-
parare. ſed vltra iſta virginitas dicit quandā ne
gationē actus preteriti vt. ſ. nūq; cecidiſſe mēte
vel carne in peccatū carnis. ex quo aūt actus ꝑ-
terijt: non pōt de⁹ facere quin preterierit. vnde
phs. 6. ethi. capi. 3°. cōmendat dictū agathonis
dicentis. hoc ſolo priuatur de⁹: ingenita facere q̄
facta ſunt. et ratio eſt quia nulla factio pōt eē nō
entis vel de non aliquo ente. qr maxime exten
dendo factionem quelibet eſt vel entis de non
ente vel nō entis de ente vt in ānihilatione. pre
teritum aūt non eſt ens et ipſum non preteriſſe
eſt aliud non ens. ergo nō poteſt ex preterito fie
ri nō preteritū. ¶ 4°. quia gr̄a non opponit̄ for-
maliter peccato originali nec modo dimittit̄ il-
lud peccatū per collationē gratie niſi quia gr̄a in
cludit equiualēter vel ꝓncipaliter in acceptatio
ne diuina iuſticiā originalem que formaliter op
ponitur peccato originali. hec Scot⁹ in forma.
¶ Contra eandem arguit Aureolus ſic. quādo-
cūq; aliquod ſubiectū eſt tale ꝙ ipſum eſt ſuſcep
tiuum oppoſitorum et medij inter illa oppoſita
non imediata: non videtur repugnantia quin a-
liquod agens poſſit illud reducere de vno extre
mo oppoſito ad medium reducendo ipſum ad
aliud extremum. ſed ſtatus purorū naturalium
eſt ſtatus medius inter culpam ⁊ gratiam quia
alias gratia eſſet ex puris naturalibus et ſequere
tur error Pelagij vel peccatum ineſſet ex puris
naturalibus ⁊ ſequitur error Manichei. ergo cū
anima ſit ſuſceptiua culpe ⁊ gratie et ſimiliter ſta
tus medij: ſequitur ꝙ non eſt repugnantia ꝙ de⁹
omnipotens faciat animam trāſire de ſtatu cul-
pe ad ſtatum naturalē non deducēdo ipſam ad
gr̄am. ¶ 2°. arguit probando ꝙ baptiſmus ⁊ cir
cunciſio nō differant penes hoc ꝙ baptiſm⁹ pri-
us delet culpam ⁊ circūciſio pri⁹ remittit obliga-
tionem ad penā. Primo quia vbi vnū ſequitur
⁊ ineſt propter aliud vt propter cauſam ꝓpriaӡ
non cōuenienter aufertur ſecūdū nō ablato pri-
mo. verbi gratia medicus volens curare morbū
conatur preſcindere prius cauſam. nec poſſibile
eſt morbum curari cauſa relicta. ſed culpa in ha-
bente originale erat cauſa obligationis ad carē-
tiam viſionis. ergo deus qui eſt medicus ordina
tiſſime ſanans animam: prius curat cauſam mor
bi. ergo prius delet culpam. ¶ 2°. quia ſi circun-
ciſio prius deleret obligationem q̄; culpam: ſeq̄-
tur ꝙ in aliquo inſtanti rationis eſſet aliquis dig
nus viſione et in peccato originali. per te enim q̊
dam ordine rationis eſt prius abſolutus ab obli
gatione ad carentiam viſionis q̄; ſit deleta cul-
pa originalis. et tunc in inſtanti quo culpa eſſet:
ineſſet ſimul vtrūq;. ſ. culpa ⁊ ſpes diuine viſiōis
quod eſt impoſſibile. igitur ⁊ cetera. ¶ Contra
eandem concluſionem potiſſime contra aliqua
contenta in probatione arguit Durandus. Pri
mo quia vt dicit culpa originalis vel actualis nō
eſt priuatio gratie formaliter ⁊ directe ſed ſolum
meritorie. quia propter meritum culpe vel po-
tius demeritum: deus aufert gratiam ſi peccans
eam prius habeat. propter demeritum etiaӡ ade
deus abſtulit gratiam ab omnibus de ſtirpe eius
deſcendentibus per viam naturalis generatio-
nis. quam gratiam deus omnibus illis infudiſſet
ſi adam non peccaſſet. ſed ipſa culpa originalis
vel actualis non eſt formaliter priuatio gratie
vt tua ratio aſſumit. ¶ Preterea priuatiue oppo
ſitoꝝ alterum neceſſe eſt ineſſe ſubiecto apto na
to. ſed deus poſſet facere ꝙ aliquis eſſet ſine cul-
pa originali et actuali et ſine gratia. ſicut ſi quis
miraculoſe formaretur de limo terre vt adam: ta
lis enim non haberet culpam originaleӡ neq; a-
ctualem neq; eſſet neceſſe ꝙ deus daret ei grati-
am quod etiam aliqui eſtimauerunt in ſua crea-
tione. gratia ergo ⁊ culpa originalis vel actualis
non opponuntur priuatiue vt neceſſe ſit ſemper
alterum ineſſe ſubiecto. hec ille.

QUantū ad ter-
tium articulum primo notādū
eſt prout. S. Tho. deducit pˢma
pte. q. 5. ar. 5. Et de veri. q. 21.
ar. 6. Et. pª 2ᵉ. q. 85. ar. 4. ꝙ ra
tio boni creati in tribus conſiſtit. ſ. in modo ⁊ ſpe
cie ⁊ ordine. eſt enim ratio boni inq̃ꝫm huiuſmo-
di ratio perfectiui. perfectiuum autem cum ſit ali
quid natum perficere: preſupponit eſſe perfectū.
vnūquodq; vero ꝑfectū eſt pˢmo ꝑ ſuam formā
ꝑ quam res in ſpecie conſtituitur. ſecundo per ſu
um eſſe. eſt enim vnūquodq; ꝑfectum ſm ꝙ hēt
eſſe actu ex cuius diuerſitate diuerſus modus ꝑ-
fectionis accipitur. tertio per ordinem vel incli-
natione ad propriam opationem ⁊ finem. ex tri
bus predictis accipi debet diuerſus gradus boni
tatis in rebus creatis. vnde Auguſtinꝰ dicit in li-
bro de natura boni. hec tria modus ſpecies ⁊ or
do tanq̃ generalia bona ſunt in rebus a deo fa-
ctis. ⁊ hec tria vbi magna ſunt: magna bona ſūt.
vbi parua: parua bona ſunt. vbi nulla: nullū bo-
num eſt. ¶ Ex qbus inferimus ꝙ q̃uis plura aut
diuerſa bona ſiue honeſta ſiue vtilia aut delecta-
bilia ordinem habeant ad vnum finem: nō ideo
ſequitur ꝙ ſint omnino eiuſdem gradus in boni
tate ⁊ perfectione. nam poterunt ſeinuicē prece-
dere ſm gradus bonitatis que ſumitur ex ſpecie
⁊ modo ⁊ iterum ex ipſo ordine. nam ad vnū fi
nem quedam ordinant̃ per ſe ⁊ quedam per ac-
cidens aut ex conſequenti. et quedam directe et
quedam indirecte. et quedam imediate vel de ꝓ
pinquo ⁊ quedā mediate et a remotis. et quoli-
bet iſtorum modorū contingit ſm magis et mi-
nus. vnde in propoſito noſtro q̃uis ſacramenta
veteris legis vtilia eſſent ad eundē effectum et
ad eundem finem ad quem vtilia ſunt ſacramē-
ta noue legis: non inde ſatis ꝓbatur ꝙ ſacramē-
ta veteris legis ſint omnino equalis bonitatis ⁊
perfectionis quēadmodū ſacramēta noue legis
etiā ſm rōnē q̃ inſtrumēta ſunt diuine potentie
⁊ virtutis ⁊ ſunt nobis vtilia. nam etiam poſito
q̃uis non cōceſſo ꝙ equalis grā in vtriſq; daret̃
⁊ tamē ſacramēta noue legis ꝑfectiora ſunt ſacra
mētis veteris legis. Ad quod ſciēdū eſt ꝙ ſacra-
mēta cōſiderari poſſunt ⁊ inq̃ꝫm ſigna ⁊ inq̃ꝫm ſa-
cramēta ⁊ inq̃ꝫm inſtrumēta diuine virtutis et in-
q̃ꝫm ſunt medicine quedam. et ſm oēs has cō-
ſiderationes ſacramēta noue legis p̄cellūt vete-
ris legis ſacramēta. pˢmo quidē inq̃ꝫm ſigna. tū qꝛ
ſacramēta veteris legis ſigna fuerūt futurorum.
ſacramēta vero noue legis ſigna ſunt iā factorū.

quāobrē ſigna dicunt̃ ⁊ rememoratiua ⁊ demon-
ſtratiua ꝓut. S. Tho. notat in hac diſ. lec. pª. ar.
pº ſub. ar. pº. ad. 4m. et ideo ꝯparātur hec ſacra
mēta ad illa ſicut veritas ad vmbrā ⁊ figuram. ſꝫ
quod dr̃ Joā. pº. gratia ⁊ veritas ꝑ Jeſum xp̄m
facta eſt. omnia enim vt apoſtolus inquit. pª Co
rin. 10. in figura cōtingebant illis. ſ. patribus ve-
teris teſtamēti. et Hebre. 11º. vmbrā habēs lex fu
turorū bonorum. tum etiam qꝛ ſacramenta no-
ue legis ſunt ſigna magis determinata ⁊ expreſ-
ſius ſignificantia q̃ ſacramenta veteris legis. ſa-
cramēta nāq; quedam fidei ꝓteſtationes ſunt.
vnde ſicut maior determinatio ⁊ explicatio arti
culorum fidei facta eſt poſt aduentū xp̄i in noua
lege q̃ in veteri: ſic ⁊ ſacramentoꝝ maior ⁊ expꝛ̄ſ
ſior eſt ſignificatio in noua lege q̃ in veteri. ꝓp-
ter quod Gregorius dicit ꝙ q̃to ſācti patres vi-
ciniores aduentui ſaluatoris fuerūt: tanto ſacra
menta ſalutis plenius perceperunt. Huic conſo-
nat quod apoſtolus dicit Hebre. 11º. iuxta fidē de
functi ſunt omnes iſti. ſ. antiqui patres nō accep-
tis repromiſſionibus ſed alōge eas aſpicientes
⁊ ſalutātes. q̃to autē aliquid alonge videtur: tā
to minus diſtincte ⁊ expreſſe videt̃. vnde prout
S. Tho. inquit in hac diſ. lec. pª. ar. 3. in cor. ſpe-
ciale fuit in ſacramentis noue legis ꝙ rebus ver-
ba adderent̃. quia non ſunt ſigna futurorū quē-
admodū ſacramēta veteris legis: ſed preſentiū
⁊ preteritoꝝ q̃ ⁊ certius cognoſcuntur ⁊ expreſ-
ſius ſignificari poſſunt. verba aūt inter homines
principatū optinēt ſignificādi ꝓut Auguſtinꝰ di-
cit in. 2º de doctrina xp̄iana. ¶ Itē ⁊ inq̃ꝫm ſacra
menta preeminēt ſacramēta noue legis veteris
legis ſacramētis. vt eni. S. Tho. dicit in hac diſ.
lec. pª. ar. pº ſub. ar. pº. ſacrꝫ ſꝫ ꝓꝓetatē vocabuli
importat ſanctitatē actiue. vt dicat̃ ſacr̃m q̃ ali-
quid ſacrat̃ ſicut ornamētū quo aliq̃d ornat̃. ſa-
cramēta aūt noue legis ꝑfectiꝰ participāt rōnem
ſanctificādi q̃ veteris legis ſacramēta. vt eni. S.
Tho. deducit in hac diſ. lec. pª. ar. 5. ad pˢmū. ſan
ctificatio quādoq; iportat emūdationē ⁊ ꝯſecra
tionē ſpūalē q̃ fit per grām. et ſic ſacramenta ve-
teris legis non dicebant̃ ſacra niſi q̃ſi ſigna ſacra
mentoꝝ ſanctificātiū. ſ. noue legis quoꝝ ē ꝑ grāꝫ
quā cauſant: ſpūaliter ſctificare. alio modo ſan-
ctificatio iportat mācipationē ⁊ deputationē ali
cuiꝰ ad aliquod ſacrū: et ſic ſacramēta veteris le
gis dicebant̃ ſacra ⁊ quaſi ſanctificātia: quia ꝑ ea
fiebat quedā idoneitas ad ſacros vſus et in tem
plo et in vaſis et in populo et in miniſtris. tanto
ergo verius ⁊ ꝑfectiꝰ ſacramēta noue legis dicū-
tur ſacra q̃ ſacramēta veteris legis: quāto veriꝰ

et perfectiꝰ homines ſanctificāt ſanctitate ſpūa-
li q̃ꝫm ad animas que vere et proprie ſanctitatis
ſuſceptiue ſunt. vnde aplus hebre. 9°. vtrorūqꝫ
ſacramētoꝝ ſanctificationem tangens inquit. ſi
enim ſanguis hircoꝝ ⁊ taurorū ⁊ cinis vitule aſp
ſus inquinatos ſanctificat ad emūdationem car
nis: quāto magis ſanguis xpi qui ꝑ ſpūm ſanctū
ſemetipſum obtulit imaculatū deo emūdabit cō
ſcientias vr̃as ab operibꝰ malis ad ſeruiēdū deo
viuenti. ¶ Rurſus et inq̃ꝫm inſtrumēta diuine vir
tutis ac potentie: ſacramēta noue legis p̄cellunt
legis veteris ſacramenta. inſtrumētuꝫ nāqꝫ q̃ꝫto
magis participat virtutem ⁊ efficaciā principa-
lis agētis: tanto ꝑfectiori modo rationeꝫ habet
inſtrumēti. vnde cū virtus dei principalis agen-
tis ad cauſandū effectus ſacramētales ſit ⁊ cōti-
neatur ſuo modo in ſacramentis noue legis non
ſolū vt eis aſſiſtēs ſed vt vim cauſatiuam ⁊ opa-
tiuā illis tribuēs ꝓut in precedēte queſtione fuit
determinatū: in ſacramētis autem veteris legis
erat tm̄ vt aſſiſtens nullā vim opatiuā illis acco-
modās ꝓpter quod apoſtolus Gala. 4. vocat
ea infirma ⁊ egena elemēta: conſequens eſt ꝙ ꝑ-
fectiora ⁊ nobiliora inſtrumenta diuine potentie
ſint ſacramenta noue legis q̃ꝫ veteris legis ſacra
menta. vnde ⁊ ſm doctrinā cōmunē ſacramēta
noue legis gr̃am cōferunt ex ope opato. i. ex vir-
tute in eis exiſtēte. ſacramenta aūt veteris legis
vel gr̃am nō conferebāt: vel ſi in aliquibꝰ gr̃a cō-
ferebatur vt in circūciſione: id non erat ex opere
operato. i. ex vi circūciſionis ſed ex virtute fidei
paſſionis xpi cuiꝰ ſignum erat. vnde ⁊ apoſtolus
dicit. Ro. 4. ꝙ abraā accepit ſignū circūciſionis
ſignaculum iuſticie fidei. q. ſ. iuſticia erat ex fide
ſignificata non ex circunciſione ſignificāte prout
S. Tho. exponit. 3a. p. q. 70. ar. 4. ¶ Deniqꝫ et
inq̃ꝫm ſacramenta ſunt medicine quedā: ſacramē
ta noue legis ſunt potiora ⁊ ꝑfectiora q̃ꝫ ſacramē
ta veteris legis. illa enim medicamenta potiora
ſunt: que ꝑfectiorē ſanitatē afferunt. huiuſcemo-
di aūt ſunt ſacramēta noue legis q̄ morbos pec-
catorū ⁊ penalitatū ⁊ reatuū qui ex peccatis re-
linquūtur directe ſanāt per gr̃am quaꝫ ex opere
opato cōferunt. ſacramēta aūt veteris legis nō
ſic peccatorum morbos ~~non~~ curabant ſed a qui
buſdam carnalibus imundicijs ⁊ irregularitati-
bus emundabant.

¶ Secundo Notandum eſt ꝙ vt
pōt accipi ex pluribus
locis doctrine. S. Tho. preſertiꝫ. pa 2e. q. 86. et
87. et. q. 109. ar. 7. Itē. 4. ſen. diſ. 18. q. pa. ar. 2.
in tribus ſubarticulis. Et de veri. q. 28. ar. 2. in
peccato mortali primo conſiderandus eſt ipſe
actus peccati qui etiam vocatur culpa inq̃ꝫm vo-
luntarius eſt ⁊ culpabilis. ſecundo auerſio mētis
creature ab incōmutabili bono quod deꝰ eſt. ter
tio conuerſio ad cōmutabile bonū. quarto p̄ua-
tio gratie. quinto macula anime ex gratie priua-
tione cauſata. ſexto offenſa dei. ſeptimo reatꝰ pe
ne. Cum aūt querit̃ vtrū peccatū mortale remit
ti poſſit abſqꝫ gratie infuſione: queſtio nō intelli-
gitur de ipſo actu peccati qui factus trāſijt et per
nullam virtutē aut potētiam fieri pōt vt non trā
ſierit. hoc enim ſolo deꝰ priuat̃ vt philoſophꝰ di
cit. 6. ethi. que facta ſunt: infecta facere. implicat
enim cōtradictionē. queſtio ergo referenda ē ad
alia q̄ circa peccatū conſiderant̃ vt dictuꝫ eſt. Et
vt plenius ꝓcedamus: de ſingulis prenotatis q̄
in peccato cōcurrunt: queramꝰ an ſine gratia gra
tum faciente remitti vel auferri poſſint. et quidē
de auerſione mētis ab incōmutabili bono q̄ fit ꝑ
peccatum mortale: dicendū videtur ꝙ abſqꝫ gra
tia dei remitti aut deleri non pōt. qm̄ talis auer-
ſio nō dicit priuationem qualiſcūqꝫ cōuerſionis
ad deū: ſed cōuerſionis ad deū quā peccatū mor
tale abſtulit. huiuſcemodi autē conuerſio erat ꝑ
gratiam gratū facientem. ergo ipſaꝫ peccati mor
talis auerſionem a deo deleri vel remitti: nō po
teſt intelligi niſi reſtituta conuerſione mentis ad
deum per peccatum ſublata. hec aūt ſicut dictuꝫ
eſt: fuit ꝑ gratiam gratū facientē qua mens amo
re ⁊ cognitione ferebatur in deū. ergo peccatuꝫ
mortale q̃ꝫm ad auerſionem a deo remitti nō po
teſt ſine gratia. ¶ De peccato vero q̃ꝫm ad tertiū
in ordine ſupra poſito. ſ. q̃ꝫm ad conuerſionem in
bonum cōmutabile: videtur dicendum ꝙ abſqꝫ
gratia habituali remitti aut deleri pōt ſm viam
S. Tho. nam vt ipſe deducit li. 2. diſ. 28. ar. 2.
Et. pa 2e. q. 109. articul. 7. et. 8. Et d̄ veri. q. 24.
ar. 12. homo exiſtens in peccato mortali poteſt
abſqꝫ gr̃a vitare ſingula peccata mortalia ſm a-
liquod tempus ⁊ pōt ceſſare ab actu peccati cō-
miſſi. hoc autem eſt retrahi a conuerſione ad cō-
mutabile bonū ſm quā peccauerat. Et preterea
pa 2e. q. 113. ar. 2. ad. 3m. expreſſe dicit ꝙ cum ali
quis a peccato vnius vitij tranſit in peccatuꝫ vi-
tij contrarij ſicut ab illiberalitate in ꝓdigalitatē
deſinit quidem habere actum preteriti vitij licet
non deſinat habere reatum. huiuſcemodi autem
deſitio: eſt deſinere conuerti ad cōmutabile bo
num in quod homo fuerat conuerſus. ex quo pa
tet ꝙ conuerſio ad cōmutabile bonum que fuit
in peccato cōmiſſo: pōt ceſſare vl̄ remitti aut d̄le
ri non ſolū abſqꝫ gratia: ſed et per aliud pctūm.

¶De peccato aūt q̄tū ad quartū qđ eſt ꝓuatio gratie: manifeſtū eſt ꝙ remiti aut deleri non pōt abſq̄ grē infuſione. implicat eni cōtradictionem ꝙ ſine poſita gratia: remittatur vel auferaᵗ ꝓuatio gratie. ſicut implicat cōtradictionem ꝙ abſq̄ virtute viſiua: auferatur ab oculo cecitas vel priuatio viſus. et ratio ē quia habitᵘ ⁊ priuatio ſunt oppoſita imediata quorum vno poſito: alterum āmouetur ⁊ ecōtra in ſubiecto apto nato. ¶De peccato q̄ᵐ ad quītū qđ eſt macula ex priuatione gratie conſecuta: pari ratione dicendū eſt ꝙ abſq̄ gratia deleri nō pōt. vt enim. S. Tho. dicit. pᵃ 2ᵉ. q. 86. ar. pᵒ. et. 2. macula anime eſt priuatio quedam nitoris ſeu fulgoris luminis grē. vnde remiti aut deleri nō poteſt niſi appoſitione fulgoris gratie. hoc eni generaliter verū eſt ꝙ remotio habitus fieri non pōt niſi per eiᵘ ꝓuationem: nec ecōtra āmotio priuationis fieri pōt niſi per habitᵘ poſitionē. ¶De peccato vero q̄ᵐ ad ſextū quod eſt offenſa dei: videᵗ dicendū iuxta mentē. S. Doc. ꝙ ſiue accipiaᵗ offenſa ex parte pecatoris ſiue ex parte dei ſm̄ ꝙ eſt peccatori offenſus: remiti nō poteſt abſq̄ gratia loquendo de potentia dei ordinata. cuiᵘ ratio eſt q2 vt. S. Tho. notanter dicat infra diſ. 15. q. pᵃ ar. 2. ī cor. et. ar. 3. ſub. ar. pᵒ in cor. et ad. 2ᵐ. vbi eſt offenſa nō ſolum eſt inequalitas iuſticie oppoſita ſ3 etiā amicitie. inequalitas aūt huiuſmodi: non tolliᵗ niſi per oppoſitā equalitatē amicitie. oportet ergo ad hoc ꝙ offenſa ꝑ peccatum mortale cōmiſſa tollatur: ꝙ fiat reſtitutio amicitie hominis ad deum ⁊ ecōtra. huiuſcemodi aūt amicitia fieri nō pōt niſi per grām ⁊ charitatē q̄ nos deo affectu cōiungit ꝑut Auguſtinᵘ dicit in libro de moribᵘ eccleſie. et ſuper illud: vt exilaret faciem in oleo pſalmo. 103. dicit gloſa Auguſ. ꝙ grā eſt nitor anime ſanctū cōcilians amorē. ¶Et preterea offenſa dei qua offenſus eſt peccatori: cauſat odiū dei ⁊ indignationem ſm̄ illud pſalmi odiſti omnes q̄ operanᵗ iniq̄tatē. non odio quod opponitur amori quo diligit omnia: ſic eni nihil odit eorum q̄ fecit vt dicaᵗ Sapiē. 11. ſed odio qđ opponitur amori quo diligit ſanctos ad vitā eternam. oportet ergo ꝙ per huiuſmodi amorē ⁊ benignitatem dei: ipſa dei offenſa tollatur. dilectio autē ⁊ beniuolentia dei ſm̄ cōmunē curſū ordinationis diuine ſemper cauſat in homine dilecto donū gratie dei ꝑut. S. Tho. deducit pᵃ 2ᵉ. q. 110. ar. pᵒ et. 2. et. q. 113. ar. 2. ad. 2ᵐ. Et multū expreſſe de veri. q. 28. ar. 2. ad. 6ᵐ. ¶Rurſus de peccato q̄ᵐ ad ſeptimū quod eſt reatus pene diſtinguendū eſt. nam remiſſio vel ablatio reatus pene dupliciter poteſt ītelligi. vno modo ex mera dei liberalitate nulla precedente ſatiſfactione et ſic deus de potentia abſoluta abſq̄ infuſione grē poſſet peccatori reatū pene remitere. ſecus ē de potentia dei ordinata. nā vt. S. Tho. dicit pᵃ 2ᵉ. q. 113. ar. 2. ad. 2ᵐ. ſicut dilectio dei nō ſolū cōſiſtit in actu volūtatis diuine ſed etiā importat quendā gratie effectū: ita etiam et hoc quod eſt deū nō imputare peccatū homini: importat quendā effectū in ipſo cui peccatū non imputaᵗ. ꝙ enim alicui nō imputeᵗ peccatū a deo: ex diuina dilectione ꝓcedit. Idem dicit de veri. q. 28. ar. 2. ad. 6ᵐ. vbi illum effectū dicit eſſe gratiam Alio modo reatus pene ablatio vel remiſſio poteſt intelligi per ſatiſfactionē condignā. et q2 ſatiſfactio condigna fieri nō poteſt deo ꝓ peccatis cōmiſſis abſq̄ gratia ꝑ quā actᵘ ſatiſfactorij ſunt deo accepti ex qua acceptatione vim habēt ſatiſfaciendi: ideo iſto modo reatus pene remiti vel tolli non pōt abſq̄ gratia. ꝑſertī q2 vt. S. Tho. deducit de veri. q. 28. ar. 2. in cor. reatᵘ pene tolli vel remiti nō poteſt iſto modo: niſi detur homini vnde poſſit ad eternā gloriā ꝑuenire quā reatus pene dāni priuabat. id aūt eſt gratia q2 gratia dei ē vita eterna ꝑut apoſtolus dicit. Ro. 6. ¶Et preterea priuatio gratie poſtq̄ ſemel fuit culpabilis ꝓpter peccatū cōmiſſum: ſemper eſt culpabilis quādiu eſt. nec poſſibile eſt ꝙ deſinat eſſe culpabilis: niſi omnino deſinat eſſe. quia qđ factum eſt: infectū eſſe non pōt. deſinere aūt eſſe niſi per gratie infuſionem fieri non pōt: ſicut nec generaliter priuationis ablatio eſſe poteſt niſi ꝑ habitus poſitionem ⁊ econtra.

¶Tertio Notādū eſt ꝙ aliqua ſunt que ſ3 ꝓprias rationes formaliter nō opponūtur: que tamē ſunt formaliᵗ oppoſita q̄ᵐ ad ꝓprios effectus. vitia eni carnalia non opponūtur directe ⁊ formaliter dono intellectus: ⁊ tamē formalē habēt oppoſitionē q̄tū ad ꝓprios effectus. nam effectus carnaliū vitiorū ſicut gule ⁊ luxurie: eſt cecitas mentis que formaliter ⁊ priuatiue opponitur mētis illuſtrationi que eſt effectᵘ proprius doni intellectus. Et ſimili modo culpa vel peccatū mortale ⁊ gratia ſm̄ proprias rationes nō opponunᵗ formaliᵗ et directe ſicut habitus ⁊ priuatio. tum q2 nō ſunt circa idem ſubiectū ꝓrimū. tum etiā q2 ſe habēt ſicut actus ⁊ habitus. opponiᵗ tamē peccatū gratie demeritorie. ex eo enim homo meretur gratia priuari: quia peccat mortaliter. verūtamen q̄ᵐ ad quoſdā effectᵘ qui ex peccato mortali cōſequuntur: peccatū mortale priuatiue opponitur gratie.

gratie. hi autez effect⁹ vel magis proprie defect⁹ ſunt ſicut priuatio gratie q̄ formaliter gratie opponitur priuatiue: ⁊ macula anime q̄ vt in precedenti notabili dictũ fuit eſt priuatio nitoris ſeu fulgoris luminis gratie. item effect⁹ peccati mortalis eſt auerſio et ſeparatio hominis a deo q̄ priuatiue opponitur cõuerſioni et coniũctioni hominis ad deum q̄ fit ꝑ gratiam. peccatũ etiam mortale facit hominem deo inimicũ et odioſuz: gratia vero facit hominem deo amicũ et charũ. rurſus peccatũ mortale dei offenſam parit: gratia vero honorem ⁊ reuerentiã deo tribuit. qui effectus ſicut habitus et priuatio opponũtur. deniqꝫ peccatum mortale reatum inducit pene eterne: gratia vero vite eterne meritũ cauſat. et in q̄buſdam alijs effectibus vtriuſqꝫ aſſignari poteſt dicta oppoſitio priuatiua. Ex quib⁹ inferimus ꝙ et ſi non ſequatur formali conſequentia ꝙ vel culpa mortalis vel gratia gratum faciens ſemꝑ inſit anime conſideratis earuz formalibus rationibus: id tamen conſequitur conſideratis effectibus vtriuſqꝫ. nam neceſſaria conſequẽtia ſequit̃ ꝙ vbi non eſt priuatio gratie ꝙ ſit gratia et econtra. et vbi non eſt priuatio fulgoris gratie: ſequit̃ ꝙ lumen gratie inſit et ſic de ceteris que ſicut habitus et priuatio opponunt̃. cum ergo. S. Tho. dicit ꝙ quia peccatũ mortale ⁊ gratia priuatiue opponuntur ideo alterũ illorum neceſſario anime ineſt: debet intelligi q̄ꝫ^{m} ad illorum effect⁹ nõ ſm rationes vtriuſqꝫ formales.

Quantum ad articulum quartũ reſpondendum eſt obiectionibus cõtra concluſiones. Et quidem ad primum Aureoli contra ꝑmaz concluſionem dicit̃ ꝙ minor eſt falſa. et ad eius ꝓbationez primã per inductionẽ: dicit̃ ꝙ q̄ꝫuis nihil ad illuz ſit de tali virtute inherente: nõ ideo ſacramẽtuz baptiſmi non erit nobilior circũciſione cum habeat in ſe virtutẽ quã nõ habet circũciſio. ſicut et in exẽplo arguẽtis ſi medicina amara et abominabilis infirmo cauſet ſanitatẽ non minus q̄ꝫ medicina dulcis ⁊ ſuauis: non inde ſequitur ꝙ medicina dulcis non ſit melior et eligibilior. Ad ꝓbationem ꝑ rationem dicit̃ ꝙ minor eſt falſa. nã vt in primo notabili deductũ fuit: ſicut quelibet res ita ⁊ ſacramẽta nõ ſolũ habẽt bonitatẽ ex ordine ad finẽ ſm quẽ dicuntur vtilia: ſed etiã ex ꝓpria ſpecie ⁊ modo in quib⁹ ſacramenta noue legis ꝑcellunt veteris legis ſacramẽta. imo ⁊ q̄ꝫ^{m} ad ipz ordinem in finẽ ꝑut in primo notabili latius fuit deductũ. Et ꝑ hec patet reſponſio ad primã confirmationem. naz ſecunda ꝓpoſitio non eſt vera ſimpliciter. Ad ſecundã confirmationẽ dicitur ꝙ aſſumptũ eſt falſum. et cũ vlterius arguit ſi ponatur talis virt⁹ infuſa: dicit̃ ꝙ prima ꝓpoſitio ẽ falſa. et ad eius ꝓbationẽ dicim⁹ ꝙ licet arguẽs non diligat ſacramẽta propter virtutem in eis exiſtẽtem cũ illam ipſe neget: nõ ideo ſequit̃ ꝙ ipſa non ſint ꝓpter talẽ virtutẽ magis diligibilia q̄ꝫ ſacramẽta in quib⁹ virtus ipſa non exiſtit nã propter noſtruz velle ſicut nec ꝓpter nr̃m affirmare vel negare nihil mutatur in re. Solutio autez quã arguens inducit: ſuſtineri põt ſed illa nõ indigem⁹ cũ ſufficiant q̄ dicta ſunt preſertiz in primo notabili. ¶ Ad. 2^{m}. dicit̃ ꝙ procedit ex falſo ſuppoſito .ſ. ꝙ effectus ſacramẽtorũ noue legis nõ differãt a ſacramentis veteris legis niſi ſm maiorẽ ⁊ minorẽ gradũ gratie. hoc aũt falſum eſt imo differunt in pluribus alijs q̄ arguunt vtraqꝫ ſacramẽta eſſe alterius ⁊ alteri⁹ rationis ꝑut latius deductũ eſt in ꝑmo notabili. ¶ Ad argumenta Scoti cõtra ſecundã concluſionẽ: ad primũ dicitur ꝙ ꝑma propoſitio non habet veritatẽ niſi quando ſibi inuicẽ ex toto repugnant: et tunc ad minorem dicitur ꝙ rectitudo in puris naturalibus ſine gratia: repugnat culpe originali non q̄ꝫ^{m} ad totũ qđ culpa originalis implicat et cauſat et ad illaz cõſequitur. ſolum enim illi repugnat directe ſecluſa gratia q̄ꝫ^{m} ad obliquitatem viriuz anime et ad inuicem ⁊ ad deũ. ſed ſunt multa alia quibus rectitudo in puris naturalib⁹ non directe ⁊ ꝑ ſe repugnat. ſicut illa vel illorum multa que in ſecundo notabili poſita ſunt tanq̄ꝫ peccati mortalis ſequela. vnde nõ dicim⁹ ꝙ rectitudo naturalis eſſe non poteſt abſqꝫ gratia: ſed dicimus ꝙ nõ poteſt peccatuz mortale expellere ſine gratia pro eo ꝙ abſqꝫ gratia non habet repugnantiaz ad totũ id quod eſt in peccato ⁊ ex peccato cauſatur ⁊ derelinquitur. vnde reſpõſio ibi data bona eſt. Et ad eius impugnationẽ que eſt ſecundũ argumentũ dicim⁹ ꝙ maior ꝓpoſitio eſt falſa quãdo irreparabilitas vel reparabilitas prouenit non ex parte ipſius forme ſm ſe aut ſm eſſe quod habet in ſubiecto: ſed ex parte diſpoſitionis ſubiecti ſicut eſt in ꝓpoſito. per hoc enim ꝙ peccatũ originale vel mortale preceſſit in ſubiecto ex quo tales diſpoſitiones ⁊ egritudines ac inhabilitates cauſate ſunt in anima: rectitudo naturalis efficitur irreparabilis niſi per gratiam. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur ꝙ maior prout iacet eſt falſa. et ad eius probationem negatur aſſumptuz in q̄ꝫ^{m} dicit ꝙ culpa mortalis non facit naturã incapacem illius cuius ſu-

it prius capax loquendo de capacitate proxima imo hoc eſt vnũ precipue cauſatum in anima ex culpa mortali ꝙ abſq; auxilio gratie nec poteſt a caſu peccati reſurgere nec operationes habe=re aut bona conſequi que poterat prius. ¶Ad 4m. dicitur ꝙ quãuis gratia ſm ſe et propriã ratio nem non opponaꝛ formaliter peccato originali: opponitur tamẽ illi q̃m ad plures eius effectꝰ, p=ut dictum fuit in tertio notabili. et talis oppoſitio ſufficit ad hoc ꝙ peccatum originale vel etiã a=ctuale remitti aut expelli abſq; gratia non poſſit ¶Ad argumenta Aureoli cõtra eandẽ conclu=ſionem: ad primũ reſpondet. S. Tho. in de veri. q.28. arti.2. ad.4m. ꝙ nihil prohibet aliqua cõ traria eſſe mediata reſpectu alicuiꝰ ſubiecti: que ſunt imediata q̃m ad tempus determinatum. ſi=cut cecum ⁊ videns ſunt mediata in cane: non tñ poſt nonũ diem. ſimiliter ⁊ homini reſpectu ſtatꝰ nature condite gratia ⁊ culpa cõparantur vt cõ=traria mediata: ſed poſt illud tempus quo adã gratiam accepit vel accipere potuit ita ꝙ etiam in omnes eius poſteros tranſierit; nullus caret gratia niſi per culpam originalem vel actualem. ¶Ad.2m. dicitur ꝙ arguens non habuit mentẽ S. Tho. in verbis illis. mens enim. S. Tho. fuit oſtendere id quod per prius ⁊ magis appropria=te circunciſio ſignificabat prout in membro gene rationis fiebat. ex hoc enim ſignificabatur ꝙ cir=cunciſio ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiſcentie que precipue in membris illis vi=get prout. S. Tho. inquit. 3a. p. q.70. ar.3°. ad p̃mum. non autem fuit eius intentio ordinem po=nere in reali cauſalitate vel inter effectus circun=ciſionis q̃m ad eorum fieri et eſſe. vnde ⁊ differẽ tia quam tangit de baptiſmo q̃m ad ipſam ſigni=ficationem attenditur pro eo ꝙ ablutio exterior que fit in baptiſmo ſignificat ablationẽ culpe ac per hoc dicitur illam plus deſtruere. Et ꝙ iſta fue rit mens. S. Doc. patet ex eo ꝙ articulo ſequen=ti.ſ.5°. ſub.ar.p̃°. in cor. aſſignans differentiã cir=cunciſionis ad baptiſmũ ſicut imperfecti ad per=fectũ: dicit ꝙ differt primo q̃m ad ſignificationẽ. quia circunciſio nõ ita ſignificabat expreſſe emũ=dationẽ totius hominis ab imundicia totius cul pe origialis ſicut ablutio baptiſmi. hec ille. quod dicit quia circunciſio fiebat particulariter in vno membro corporis: ablutio vero baptiſmi fit ĩ toto corpore. et tamẽ certũ eſt ꝙ in effectu tota cul pa originalis auferebaꝛ in circunciſione ſicut ⁊ in baptiſmo. Et p hec patet ſolutio ad illõ qd ſecũ do inducit quod pcedit ex eodẽ falſo fundamẽ=to. ¶Ad argumenta Durãdi cõtra eandẽ cõclu=ſionẽ patet reſponſio per ea q̃ dicta ſunt in tertio notabili. ¶Ad argumẽtũ ante oppoſitũ reſpon=det. S. Tho. 3a. p. q.62. ar. 6°. ad.3m. et. q.70. ar.4. in cor. ꝙ inter ſacramẽta veteris legis cir=cunciſio cõferebat grãm et q̃m ad effectus poſiti=uos et q̃tũ ad effectꝰ priuatiuos et q̃m ad repreſ ſionẽ concupiſcẽtie. verũtamẽ nõ cõferebat gra=tiam ex opere operato. i. p virtutẽ in ipſo circun=ciſionis ſacramẽto contentã: ſed ex opere opan=te. i. ex fide paſſionis xp̃i future cuius circunciſio erat ſignũ. ſm illud Ro.4. Abraã accepit ſignũ circunciſionis ſignaculũ iuſticie fidei. homo enĩ accipiens circunciſionẽ vt adultus pro ſe vel aliꝰ pro paruulis: profitebatur ſe ſuſcipere talẽ fidẽ. Et in hoc articulus terminatur.

TErtiũ circa primã diſtinctionẽ quarti ſentẽtiarum ⁊ duas ſequentes queritur vtrũ ſacramẽta veteris legis poſſint poſt paſſionẽ chriſti ſine peccato mortali obſeruari et arguitur ꝙ ſic. non enim credẽdum eſt ꝙ apoſtoli poſt acceptionẽ ſpũſſancti mortaliter peccauerunt. eius enim plenitudine ſunt induti virtute ex alto vt dicitur Luce vltimo. ſed apoſtoli poſt aduentũ ſpũſſancti legalia obſeruauerũt. dicitur enĩ Actuũ 12. ꝙ Paulus circuncidit Thimoteũ. et Actuũ 21. ꝙ Paulus ſm cõſiliũ Jacobi aſſumptis viris purificatus eſt: cũ eis intrauit tẽplum annuncians expletionẽ dierũ purificationis donec offerretur pro vnoquoq; eorũ oblatio. ergo ſine peccato mortali poſſunt poſt xp̃i paſſionem legalia ſacramenta obſeruari. ¶In oppoſitũ arguitur qr dicit ap̄lus Gala.5°. ſi circuncidimini xp̃s nihil vobis pderit. ſed nihil excludit fructũ xp̃i niſi peccatũ mortale. igitur circũcidi et alia ſacramenta legalia obſeruare poſt xp̃i paſſionẽ eſt peccatũ mortale. ¶In hac q̃ſtione erunt q̃ttuor articuli vt ſupra.

QUantum ad articulum p̃mũ ſit p̃ma cõcluſio ꝙ ſacramẽta veteris legis ⁊ alie cerimonie legales ceſſauerũt ſtatĩ poſt paſſionẽ xp̃i ⁊ quo ad vim obligãdi ⁊ q̃ ad eorũ vtilitatẽ. hãc cõcluſionẽ tenet. S. T. in hac diſ. p̃a. lec.2. ar.5. ſub. ar. p̃°. ⁊.2.

et.3.Item pᵃ2ᵉ.q.103.ar.3.et.4. ¶Secunda cōcluſio eſt ꝙ ſacra veteris legis pro nunc obſeruari non poſſunt ſine peccato mortali. Hanc cōcluſionē tenet.S.Tho.vbi ſupra. ¶Tertia concluſio eſt ꝙ baptiſmꝰ non cadebat ſub precepto ſed ſub cōſilio ante paſſionē xp̄i. Hanc cōcluſionē tenet.S.Tho.in hac diſ.2.q.pᵃ.ar.4.ſub.ar.3. Et.3ᵃ.p.q.66.ar.2. ¶Quarta concluſio eſt ꝙ gratia ſacramētalis eſt alterius rationis a gratia virtutū ⁊ donoꝝ. Hāc cōcluſionē tenet.S.Tho. in hoc.4ᵒ.diſtictiōe pᵐa lec.pᵃ.ar.4.ſub.ar.5. Et.3ᵃ.parte.q.62.articulo.2.

Quantum ad ſecūdū articulū arguitur cōtra cōcluſiones. Et quidē cōtra pᵐaꝫ ⁊ ſecundaꝫ concluſiones arguit Scotus. ipſe nāqꝫ primo vult ꝓbare ꝙ circuncīſio nō aliter obligauit poſt mortem xp̄i ꝙ̄ ante: ⁊ ꝙ iudei nō aliter tenebanꝰ vel non tenebanꝰ vſqꝫ poſt xp̄i aſcēſionē. Primo qꝛ nullus aliter ſe habet ad aliquā legē niſi qꝛ eſt ſibi aliter ꝓmulgata. ſed poſt paſſionē xp̄i anteꝙ̄ apoſtoli p̄dicaſſent baptiſmū: nō fuit baptiſmus aliter ꝓmulgatꝰ ꝙ̄ ante. ergo ꝑ conſequēs nō habuerūt ſe aliꝰ ad circūciſioneꝫ ꝙ̄ ante. ¶2ᵒ. quia ab eodē habēt precepta vim obligādi et medendi et curādi. patet ꝑ Bedā ſup illud Joā.3. et ponitur in littera diſ. pᵐa. niſi quis renatꝰ fuerit ⁊c. qui eni nūc ꝑ euāgeliū ſuū terribiliter ac ſalubriter clamat niſi quis renatꝰ fuerit et c. terribiliter dicitur propter arctam obligationem: ſalubriter ꝓpter efficacem medelam: ille duduꝫ clamabat ꝑ legem: maſculus cuiꝰ caro preputij circūciſa nō fuerit peribit anima eiꝰ de populo ſuo. ſed circūciſio habuit vim medēdi vſqꝫ ad eius reuocationem: ſed ꝑ ſolā xp̄i mortē non eſt aliter reuocata ꝙ̄ prius. patet ex ratione p̄cedenti quia non erat aliter ꝓmulgata. ¶3ᵒ. poſt mortē xp̄i vſqꝫ ad tēpus ꝓmulgationis: iudei tenebanꝰ circuncidere paruulos ſuos quia nullo modo cōſtabat eis de reuocatione circūciſionis. nō autē cōtulit eaꝫ paruulo niſi vt vtile ⁊ neceſſariū ad ſalutē: quia tenebantur ponere ſpem in ea ſicut prius tenebantur neceſſario habere firmam opinionem de circunciſione. quod nihil eſt dictu quia deꝰ nullum decipit nec obligat neceſſario ad decipiendū. ¶4ᵒ. nūꝙ̄ fuit homo relictꝰ ſine remedio certo de quo eſſet certꝰ ꝙ erat remediū certū. ſed illo tp̄e poſt paſſionē ante publicationē euangelij nullum fuit certū remediū iudeis datū de nouo quia nec publicatū. ergo remāſit idem quod p̄us eque certuꝫ remediū ſicut priꝰ. hec Scotus. ¶Ulterꝰ vult ꝓbare directe cōtra ſecundā ꝯcluſionē ꝙ poſt publicationē euāgelij poterant ſine peccato legalia obſeruari. quia Actu.21. legiꝰ de Paulo ꝙ aſcendit in hieruſalē et ibi de conſilio Jacobi et alioꝝ fratrū poſt quartā ſinodū habitaꝫ hieroſolymis purificatus ſm legē aſcēdit templū et obtulit ſacrificiū pro ſe. ꝙ aūt eſſet ibi ſolēniter euangeliuꝫ publicatū patet Actuum.21. dixit Jacobus vide quot milia hominū in iudea crediderūt ⁊ omnes emulatores ſunt legis. ergo ſtante tāta publicatione euangelij ibi et ipſo Paulo ⁊ iudeis cōuerſis approbaꝰ obſeruatio legis. et ipſe Paulus ibi inter tot chriſtianos opus legis impleuit. ꝙ̄ autē tempore fuerit iſta Pauli cōuerſio purificatio et oblatio ſm legē: cōuinci poteſt partim ex ꝓceſſu actuū: partim ex magiſtro hiſtoriaꝝ. iſtud eni fuit ante captionem Pauli per ſex dies ſicut patet Actu.21. iſta aūt captio fuit circa principiū regis Neronis: quia tertio āno neronis venit romam ſm magiſtrū hiſtoriarū. Nero aūt incepit regnare circa vigeſſimū annū poſt paſſionē xp̄i. in tanto aūt tempore videꝰ euangeliū ſatis publicatū vbi tamen Paulus maxime ſeruauit legalia. hec Scotus. ¶Cōtra tertiā cōcluſionē arguit Scotus ꝓbando ꝙ ſi ante paſſioneꝫ xp̄i baptiſmꝰ fuit ſub ꝯſilio: tūc circūciſio nō fuit ſub precepto. Primo quia ſi vnū preceptū impoſitū reuocat totaliter aliud: cōſiliū ſeu monitio de vno facit aliud nō neceſſariū quia cuiꝰ actꝰ preceptū eſt alterius ꝓhibitio eiuſdē actꝰ cōſiliū eſt licentia de nō obſeruando reliquū. ergo ſi preceptū de baptiſmo erat ꝓhibitio circunciſionis quantū ad fructū: ſequitur ꝙ conſiliū de baptiſmo erat reddens circunciſionem nō neceſſariā. ¶2ᵒ. quia ſi ante paſſionem aliquis iudeꝰ ad predicationē xp̄i vlꝰ Petri paruulū baptizaſſet ⁊ nō circuncidiſſet: ſi paruulus fuiſſet mortuꝰ fuiſſet ſaluatꝰ quia recepiſſet gratiam in baptiſmo. a prima enim inſtitutione baptiſmus cōtulit gratiam. ſi dicatur ꝙ paruulo ſuffeciſſet baptiſmus ſed pater peccaſſet non circuncidēdo illum: contra pater ante octauū dieꝫ potuit paruulum ſuū baptizare: et ex quo ille habuit remediū cōtra originale et hoc pater crediſſet nam credidit baptiſmū efficacē ad hoc: tūc videtur ꝙ nō tenebaꝰ neceſſario ꝓuidere paruulo de alio remedio. hec Scotus in forma. ¶Cōtra quartā cōcluſionē arguiꝰ a nōnullis quoꝝ dicta recitat Petrus d̄ palude ſic primo. ſicut ſe habet ſanitas per artem reſtituta ad ſanitatem per naturam: ſic gratia ſacramentalis ad virtutes qꝛ ſacramenta ſunt quedam medicine. ſed illa ē ea-

dem.7°.methaphiſice. ergo et cetera. ¶2°.per
idem tollitur malum inquātū priuat bonuꝫ op-
poſitum et inq̃ꝫm ledit ſubiectū diminuendo ha-
bilitatē ad aliud. vnde ⁊ viſus miraculoſe reſtitu
tus qui tollit cecitatem ⁊ indiſpoſitionē: eſt vnꝰ
et idem cū viſu naturali. ſed peccatū vnū ⁊ idem
eſt quod ꝑuat grām ⁊ corrūpit potentias anime
per maculā. ergo eodē tolleret̃ formaliter quātū
ad vtrūqꝫ. ¶3°. quia eodē tollit̃ defectus poten
tie ⁊ ꝑficit̃ potētia. cū enī defectꝰ potētie dicat pu
ram priuationē ꝑfectionis primo quidē ex parte
materie: ſecūdo ꝑficiet̃ potētia. ſicut eodē lumine
expellitur tenebra ⁊ illuminat̃ aer. ¶4°. qꝛ licet
vni ſm̄ diuerſa opponant̃ plura vt equali maius
et minus. 10. metha. tamē ſicut vnū eſt peccatuꝫ
quod habet inordinationē actꝰ et imperficit po-
tentias anime: ita vna eſt virtus que habentem
perficit ⁊ opus eiꝰ bonum reddit. ¶5°. quia per
idē recedit aliquid ab vno termino et tendit ad
oppoſitū vt per leuitatem a centro ſurſuꝫ. nec va
let ſolutio qua dicit̃ ꝙ vt opponit̃ virtuti ⁊ vt vul
nerat. quia ſi oppoſitio ad virtuteꝫ eſſet formalit̃
per aliud ꝙ̃ per vulnus: bene requireret̃ aliud ⁊
aliud remediū. ſicut in vulnerato qui cū hoc ha-
bet febrē duplex requirit̃ ſanitas. ſed qn̄ vtrūqꝫ
eſt per idem: vtrūqꝫ tollitur ꝑ idem. verbi gratia
aer eſt tenebroſus per abſentiā luminoſi ⁊ per in
terpoſitionē opaci. vnde requirit̃ lux formaliter
expellēs tenebrā ⁊ remouens opacum interpoſi-
tum quod cauſat inhabilitatē ad lucē. ſed ſi ſola
abſentia lucis cauſat tenebram: ſola reſtitutio
eius tollet vmbrā quātū ad omnē eiꝰ effectum.
et ſic eſt in ꝓpoſito quia peccatū non corrumpit
potentiā anime ꝑ habitū aliquē vel priuationeꝫ
differentes ab habitu ⁊ priuatione oppoſitis vir-
tuti. et ideo ſola virtus reſtituta ſufficit quo ad
vtrūqꝫ et c̄. Nec valet quod dicit̃ ꝙ grā ſacramē
talis non erat neceſſaria in ſtatu innocentie ſed
gratia virtutū tunc erat neceſſaria: et ſic videtur
ꝙ nō ſint idē. quia licet grā ſacramētoꝝ et virtu-
tum ſit vna: tamen fuit neceſſaria hec ⁊ nō illa in
ſtatu innocētie inq̃ꝫm huiuſmodi: ſm̄ tamē id qđ
in vtraqꝫ fuit neceſſariū. ſicut ſanitas per medici
nam reſtituta non eſt neceſſaria ei qui nūqꝫ fuit
infirmus: eſt tamen neceſſaria infirmo: et tamen
non differt a naturali niſi penes cauſam extrinſe
cam et accidentalem. vel dicendum ꝙ gratia ſa-
cramentalis non fuit neceſſaria in ſtatu innocen
tie inq̃ꝫm confertur per ſacramenta nec inq̃ꝫm or-
dinatur ad ſananduꝫ: ſed inq̃ꝫm ordinatur ad be-
ne operandum fuit neceſſaria. Nec obſtat ſecū-
do illud quod dicitur ꝙ .ſ. non contritus recipit
gratiam ſacramentalem ſi non fictus accedat. nō
contritus autem non habet virtutem penitentie
nec per conſequens alias virtutes et ſic videtur
ꝙ non ſunt idem. quia licet nullus adultus reci-
piat gratiaꝫ niſi non fictus: tamen non fictus po
teſt carere gratia ⁊ virtutibus vt ſi ſit attritus et
non contritus nec tunc erit ſine peccato et gra-
tia imo erit in peccato mortali ſed virtute ſacra
menti attritio mutabitur in cōtritionem et ſuſci-
piet grām virtutū et ſacramēti. ſic enim dicit fra-
ter Tho. ſuper. 4. ſenten. diſtin. 6. arti. 3. q. pri-
ma in vltimo argumento ꝙ ſufficit attritio pre-
cedens ad excludendum fictionem. ſi autem ſit
contritꝰ tunc ſuſcipiet grām ſacramentalem nō
per infuſionē noue gratie ſed per augmentū pre
exiſtentis: ſicut in illo qui bis vere penituit de eo-
dem peccato. nam in ſecunda ſuſceptione ſacra-
menti conſtat ꝙ nulla gratia noua ſibi infundit̃
ſed ſola preexiſtēs auget̃: quia nouiter infuſa eſſꝫ
eiuſdeꝫ rationis cum prima. Nec valet quod ter
tio dicitur ꝙ virtutes ſunt cōnexe ſed gratie ſa-
cramentales non: ergo non ſunt idem quia non
eſt ſimile. virtutes enim habēt cōnexionem quia
fluunt ab vna gratia que ſine eis eſſe non poteſt
ſed ſacramenta non fluunt a gratia que ſine eis
eſſe poteſt. Nec valet quod quarto cōſueuit ar-
gui quia diuerſorum effectuū ſunt diuerſe cauſe.
ſed effectus ſacramētales ſunt diuerſi. ergo a di-
uerſis gratijs et ſic non eſt vna. et dicenduꝫ ꝙ di-
uerſa ſacramēta habent diuerſos effectus q̄ ſunt
characteres vel ornatus: non autē gratie. vel di
cendum ꝙ diuerſitatem cauſarū formaliū ſequit̃
diuerſitas effectus: nō autē ad diuerſitatē efficiē-
tium maxime inſtrumentalium. ſicut enim vna ē
ſanitas que diuerſis infirmitatibus poteſt tolli ⁊
ſic diuerſis medicinis reparari: ita vna eſt gratia
que diuerſis peccatis tollitur et diuerſis ſacramē
tis reparatur. hec ille Petrus recitans dicta con
trarie opinionis.

QUantum ad ar
ticulū tertiū primo notandū eſt
ꝙ ſicut ex verbis apoſtoli Gala.
4°. accipitur: in aduentu xp̄i lex
vetus et obſeruantia legis fineꝫ
habuit. ait enim apoſtolus. at vbi venit plenitu
do temporis miſit deus filium ſuum factū ex mu
liere factum ſub lege: vt eos qui ſub lege erant re
dimeret. redempti autem ſunt per hoc ꝙ a legis
onere ſunt abſoluti veteri lege ceſſante. quo au-
tem tempore poſt aduentum chriſti lex vetꝰ cuꝫ
obſeruantijs ſuis finem habuerit: ipſe apoſtolus

determinat Hebreorum.9°.dicẽs.ideo noui te=
ſtamenti mediator eſt ſcilicet chriſtus vt morte
intercedente in redemptionem earum preuari=
cationum que erant ſub priori teſtamẽto repro=
miſſionem accipiant qui vocati ſunt eterne here
ditatis.vbi enim teſtamentum eſt:mors neceſſe
eſt intercedat teſtatoris. teſtamentum enim in
mortuis confirmatum eſt: alioquin nondũ va=
let dum viuit qui teſtatus eſt. ex quib⁹ verbis ap
paret ꝙ nouum teſtamentũ ideſt lex noua chri=
ſti vim et robur habuit morte chriſti interueniẽ=
te et non prius.nouo autẽ teſtamento firmato:
teſtamentum vetus deletum eſt.vnde Apoſto=
lus.8°.capitulo eiuſdem epiſtole dum cõmemo=
raſſet verbum domini Hieremie.31.dicentis.ec=
ce dies veniunt dicit dominus ⁊ conſumabo ſup
domum iſrael et ſuper domũ iuda teſtamentum
nouum non ſm teſtamentum quod feci patrib⁹
eorum:ſubiungit.dicendo autẽ nouum:vetera=
uit prius.quod autem antiquatur et ſeneſcit:ꝓ=
pe interitum eſt.ex quibus concluditur ꝙ virtus
noui teſtamenti cepit poſt paſſionem et mortẽ
chriſti et virtus et obligatio legis veteris ex tũc
ceſſauit.¶Sed conſiderandum eſt ꝙ ad virtutẽ
⁊ efficaciam legis non ſolum requirit ipſius inſti
tutio per legiſlatorem:ſed exigitur cum hoc ⁊ le=
gis promulgatio. Et enĩ Sãctus Thomas de=
ducit ꝑma ſecũde q̃ſtione.90.articulo.4..lex i=
ponitur aliquibus per modum regule ⁊ menſure
que tunc intelligitur imponi rebus mẽſuratis qñ
illis applicatur.lex igitur tunc imponitur his qui
ſub lege ſunt virtutem habens obligandi:quan=
do illis applicatur.huiuſcemodi autem applicatio
fit per hoc ꝙ in noticiam eorum deuenit quadaꝫ
legis promulgatione. Unde ad hoc ꝙ lex impo
ſita vim ⁊ robur habeat:neceſſario requiritur le=
gis promulgatio.inquit enim Auguſtinus libro
de vera religione.leges inſtituũtur cum promul
gantur. quod intelligendũ eſt de inſtitutione ef
ficaci ideſt vim coactiuam ⁊ obligatoriã haben=
te.non de inſtitutione tantũmodo ordinatiua ⁊
directiua qua leges inſtituuntur quando primo
a legiſlatore conduntur. ad deſtitutionem autem
ſeu abrogationem legis min⁹ requiritur. ſufficit
enim ad id:legis reuocatio per eum qui poteſt.
neqꝫ exigitur ad legis deſtructionem vel ad tol=
lendam legis virtutem ac eius vim obligatoriaꝫ
ꝙ reuocatio promulgetur quemadmodum exi=
gitur ad legis virtutem atqꝫ vim coactiuam: ei⁹
inſtitutionis promulgatio.plura enim requirun=
tur ad rei conſtitutionem q̃ȝ ad eius deſtitutio=
nem.¶Ex quibus inferimus ꝙ quãuis lex noua
non habuerit vim obligandi ita vt illam non ob
ſeruantes tranſgreſſores legis cenſeãtur vſqꝫ ad
ipſius promulgationem per apoſtolorum predi
cationem factam ſm Auguſtini ſententiam con
tra Hieronimũ quã cõmuniter ſequũtur theolo
gi:et tamen lex vetus mox vt per chriſti paſſionẽ
et mortem reuocata fuit iuxta apoſtoli documẽ=
ta ſupra poſita: virtutem ſuam et obligandi vim
amiſit: ita vt ex tunc nec vim preceptiuam nec
virtutem ſalutiferam aut alicuius vtilitatis effi=
caciam habuerit. vnde et ſtatim paſſione chriſti
parata ad ipſius mortem: lex ipſa vetus mortua
eſſe dicitur nihil virtutis aut vite amplius reti=
nens.vnde ex tunc iudei neqꝫ circumciſionem re=
cipere nec alias legis veteris obſeruantias tene
bantur ſeruare q̃ȝ eſt ex ipſius legis et obſeruan
tiarum vi: quicquid fuerit ex iudeorum erronea
cõſcientia qua forte putabant legem veterẽ ad=
huc durare ⁊ vim preceptiuam ac obligatoriam
pro tunc habere.conſcientia nãqꝫ erronea ligat
vt Sanctus Thomas deducit ꝑma ſecũde q̃ſtio
ne.19.articulo.5.

¶Secundo Notandum eſt ꝙ de inſtitutione ſacramẽ
ti baptiſmi non omnino idẽ videtur ſentire Sã=
ct⁹ Thomas in ꝑmo opere et in ſecundo.nam in
ꝑmo opere infra diſtictione.3.articulo.5.ſub ar=
ticulo.2.dicit ꝙ ſacramẽtum baptiſmi primo fu=
it inſtitutum q̃ȝ ad materiam in baptiſmo chri=
ſti. tunc enĩ vim regeneratiuam contulit aquis.
q̃ȝ ad formam vero fuit tunc quodã modo pre
figurata per preſentiam trium perſonarum in ſig
no viſibili. apparuit enim pater in voce. filius in
carne.ſpiritusſanctus in columba. fructus etiam
baptiſmi ibi fuit prefiguratus quando celi aper=
ti ſunt ſuper eum in ſignum ꝙ per ſacramentum
baptiſmi ianua celeſtis patrie aperienda foret.
neceſſitas autem ſuſcipiendi baptiſmum declara
ta fuit quãuis non impoſita Joan.3°. vbi domi=
nus dicit. niſi quis renatus fuerit ex aqua et ſpiri=
tu ſancto et cetera. efficaciam autem habuit ex
paſſione chriſti quantũ ad vltimũ effectum qui
eſt apertio ianue.ſed diuulgatio eius q̃ȝ ad om=
nes nationes precepta fuit Mathei vltimo. Et
ſub articulo.3.in corpore inquit.ante paſſionem
nullus obligabatur ad baptiſmum quia tunc nõ
erat inſtitutus ad obligandum ſed ad exercitan
dum. poſt paſſionem vero obligatorium fuit qñ
circumciſio mortua fuit quantũ ad omnes ad q̃s
inſtitutio potuit peruenire. hec Sanctus Tho.
in primo ope. In ſecundo vero opere tertia par
te queſtione.66.articulo.2.in corpore tenet ꝙ

baptiſmus q̃ꝫm ad ipſum ſacramentum vere fuit inſtitutus quando chriſtus baptizatus eſt. et qꝛ ſacramenta ex ſui inſtitutione habent ꝙ conferunt gratiam et accipiunt virtutem ad cauſandū effectum ſuum: ideo baptiſmi ſacramentuꝫ ex ipſa inſtitutione a tempore baptiſmi chriſti habuit virtutem ad effectus baptiſmales. ſed neceſſitas vtendi hoc ſacramēto indita fuit hominib⁹ poſt chriſti paſſioneꝫ ⁊ reſurrectionem. Unde i duobus videtur ꝙ aliter fuerit locutus in ſecūdo opere q̃ꝫ in primo. vnum eſt circa inſtitutionē baptiſmi. nam in ſecundo opere ſimpliciter dicit ſacramentum baptiſmi inſtitutum fuiſſe in baptiſmo chriſti: non hoc limitans q̃ꝫm ad materiam ſicut in primo opere. nomine autem ſacramenti ⁊ materia et forma deſignari videtur. Aliud eſt circa effectum ſacramenti. nam in primo opere dicit ꝙ fructus baptiſmi prefiguratus fuit in baptiſmo chriſti. in ſecūdo vero opere expreſſe dicit ꝙ ſacramentum baptiſmi accepit virtutem producendi ſuum effectum quando chriſtus eſt baptizatus. Poſſumus tamen vtrūqꝫ dictum trahere ad concordiam. primuꝫ ſic ꝙ in primo opere Sā̄ctus Doctor locutus eſt de inſtitutione baptiſmi q̃ꝫm ad eius expreſſionem. fuit enim ibi materia baptiſmi expreſſa. ſ. aqua in ipſo carnis xpi cō̄tactu. non autem fuit forma verborum expreſſa ſed deſignata in apparitione trium perſonarum patris in voce filij in carne et ſpiritusſancti in columba. perficitur enim forma baptiſmi in nomine patris et filij et ſpiritusſancti. In ſecūdo vero opere locutus eſt de inſtitutione baptiſmi ſimpliciter abſqꝫ expreſſione materie ⁊ forme. Secundum dictum poteſt etiam ad concordiam trahi ſic ꝙ in primo opere Sanctus Doctor locut⁹ eſt de vltimo fructu baptiſmi ſcilicet de apertione ianue celeſtis. queꝫ effectū habuit baptiſmus poſt paſſionem chriſti prout parum infra ſubiungit. vnde ⁊ hunc fructum baptiſmi prefiguratum fuiſſe dicit in eo ꝙ celi aperti ſunt ſuper chriſtuꝫ. nō autem fuit mens eius ꝙ totus fructus vel effect⁹ baptiſmi fuerit prefiguratus et non inſtitutus ante paſſionem chriſti. nam ⁊ ſupra diſtinctione 2ª. articulo. 4°. ſub articulo. 3°. expreſſe dicit ꝙ a tempore predicationis chriſti vſqꝫ ad eius paſſionem ſacramenta noue legis ſimul currebāt cū legalibus et vtraqꝫ ad ſalutem operabantur et exemplificat de baptiſmo. In ſecūdo vero opere non diſtinguens inter effectus baptiſmi: ſimpliciter dicit ꝙ ſacramentum baptiſmi virtutem accepit ad cauſandū ſuum effectuꝫ quando chriſtus eſt baptizatus.

Tertio Notandum eſt prout Sanctus Thomas deducit tertia parte queſtione. 62. articulo. 6. ꝙ virtus paſſionis chriſti copulatur vel continuatur nobis et per fidem et per ſacramenta differenter tamen. nam continuatio que eſt per fidem fit per actum anime qui eſt credere. corde enim creditur ad iuſticiam vt apoſtolus dicit Romanorum. 10. continuatio autem que eſt per ſacramenta fit per vſum exteriorum rerum in quibus ſacramenta cō̄ſiſtunt. nihil auteꝫ prohibet id quod eſt poſteri⁹ tempore anteq̃ꝫ ſit actu in rerum natura mouere ẜm ꝙ precedit in actu anime. ſicut finis qui eſt poſterior tempore mouet agentem ẜm ꝙ eſt apprehenſus per intellectū et deſideratus ab ipſo. ſed illud quod nondum eſt in rerum natura: nō mouet per vſum exteriorum rerum ſcilicet exiſtē̄tium in rerum natura. vnde cauſa efficiens non poteſt eſſe poſterior effectu in eſſe ordine durationis quemadmodum eſt cauſa finalis. hinc ergo eſt ꝙ a paſſione chriſti que eſt cauſa humane iuſtificationis: deriuatur virt⁹ iuſtificatiua ad ſacramenta noue legis: non autem ad ſacramenta veteris legis. naꝫ quia paſſio chriſti fuit prior duratione q̃ꝫ ſacramenta noue legis que de latere chriſti fluxerunt dormientis in cruce: potuit efficaciam habere ſuper illa et effectiue ea mouere et ad ipſa deriuare ſeu tranſfundere virtutem iuſtificatiuam ẜm ꝙ in vſu ſunt exercita in rerū natura. ſacramenta autem veteris legis preceſſerūt duratione paſſionem chriſti et ideo ipſa chriſti paſſio exiſtens illis poſterior non potuit efficaciam ſeu effectiuam cauſalitatem habere ſuper illa nec illa mouere vel ad illa effectiue agere aut virtutem ſuam ad illa deriuare ẜm ꝙ erant in vſu exteriorum rerum. habuit tamen cauſalitatem per modum finis in ſuſcipientibus ſacramenta veteris legis per fidem qua credebāt chriſti paſſionem futuram in redemptioneꝫ generis humani quam proteſtabantur in ipſis veteribus ſacramentis que illam prefigurabant. vnde ſacramē̄ta veteris legis non ex ipſis aut per virtutem ad illa deriuatam ex paſſione chriſti iuſtificabant: ſ per fidem paſſionis chriſti quaꝫ accedē̄tes ad ſacramenta illa habebant: iuſtificabant. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ baptiſmus ⁊ alia ſacramē̄ta noue legis ante paſſionem ⁊ mortem chriſti nō habuerunt virtutem ⁊ efficaciam ad ſuos effectus a chriſti paſſione niſi per fidem ⁊ proteſtationeꝫ ipſius quemadmodum ſacramē̄ta veteris legis eo ꝙ paſſio chriſti nondum actu eſſet tunc in rerum natura ſed eſſet ipſis poſterior. veruntamē

ipſam virtutem et efficaciam quam ſacramenta noue legis nunc habent: tunc habuerunt. non ex paſſione chriſti propter dictaȝ rationem: ſed ex ipſo chriſto illa inſtituente et virtutem et efficaciam illis realiter et efficienter conferente. nam licet paſſio chriſti fuerit illis poſterior ſi qua exercita ſunt ante chriſti paſſionem: chriſtus tamen illa inſtituens: duratione in rerum natura illa p̄ceſſit. Et hec videtur fuiſſe mens Sancti Thome tertia parte queſtione. 66. articulo. 2. ad p̄mum cum diceret ꝙ etiam ante paſſionem chriſti baptiſmus habebat efficaciam a chriſti paſſione inq̄ꝫm eam prefigurabat: aliter tamen q̄ ſacramenta veteris legis. nam illa erant figure tm̄: baptiſmus autem ab ipſo chriſto virtuteȝ habebat iuſtificandi per cuius virtutem ipſa etiam paſſio ſalutifera fuit. hec ille. In quib⁹ verbis duo que annotauimus ſatis ipſe expreſſit. vnum eſt cum dicit baptiſmum ante paſſionem chriſti habuiſſe efficaciam a xp̄i paſſione inq̄ꝫm eam prefigurabat. vnde non dixit inq̄ꝫm ab ea virtutem habebat. ex quo accipitur ꝙ reſpectu paſſionis chriſti ſignum tātūmodo erat prefiguratiuum queadmodum ſacramenta veteris legis. Aliud eſt cuȝ dicit ꝙ baptiſmus tunc ab ipſo chriſto virtutem habebat iuſtificandi. vnde non dixit a paſſione chriſti que tunc futura erat: ſed a chriſto in reruȝ natura iam exiſtente et ipſum baptiſmum inſtituente. Et facit ad iſtum ſenſuȝ quod ſequitur. per cuius ſcilicet virtutem ipſa etiam paſſio ſalutifera fuit. quaſi reſpōderet Sanct⁹ Doctor tacite q̄ſtioni qua fortaſſe aliquis q̄reret quomodo baptiſmus tunc habuit virtutem iuſtificandi et non a paſſione chriſti. reſpondet ſiquidem ꝙ illam a chriſto potuit habere qui propria exiſtentia preſens erat. a quo etiam ipſa paſſio virtutem iuſtificandi habet.

Quarto Notādum eſt ꝙ tēpus diuulgationis euāgelij poſt quod ſm Auguſtinum et cōmuniter omnes doctores theologos legalia non ſoluȝ mortua ſunt ſed ꝛ mortifera: non eſt ſatis certuȝ cum de eo tēpore non fiat expſſa mentio in canone ſacre ſcripture nec numerus annoꝝ requiſitus ad euangelij publicationem nobis determinatus eſt nec in quanta orbis parte predicatio euangelij ſufficiat ad ipſius diuulgationē qua vim habeat ad ſui obſeruantiam omnes gentium nationes obligādi. nam viginti fere annorum tempus non videtur ſufficere cum legamus Actuū. 21. ꝙ viginti annis poſt paſſionem chriſti tranſactis in principio ſcilicet imperij Neronis ſm magiſtruȝ hiſtoriaꝝ credentes ex iudeis emulatores erant legis nō pauci ſed multa milia eorum prout Iacob⁹ epiſcopus hieroſolymitanus refert Paulo. quo tempore et ipſemet apoſtolus Paul⁹ aſſumptis q̄ttuor viris votum habentibus purificatus eſt more legali intrans in templum ſinagoge iudeoruȝ annuncians expletionem dierum purificationis donec offerretur pro vnoquoqꝫ eoꝝ oblatio ſm legis obſeruantiam. Duo tamē nobis certa ſunt. vnum eſt ꝙ poſt aliquantulam promulgationeȝ euangelij adhuc legalia non fuerunt mortifera. hoc patet ex imediate dictis. aliud certum eſt ꝙ diu iam preterierit tempus aptum et neceſſariuȝ ad legitimam euangelij publicationem poſt qđ legalia non ſolum mortua ſed ꝛ mortifera cēſenda ſunt. Aduertendum tamen ꝙ tempore intermedio a paſſione chriſti vſqꝫ ad diuulgationem euangelij circunciſio et cetera legalia ſimpliciter mortua fuerunt quia nec vim preceptiuam et obligatoriā neqꝫ aliquid virtutis aut efficacie tūc habebant. ita ꝙ illo tempore iudei nec tenebantur illa obſeruare niſi forte propter erroneam cōſcientiam nec obſeruantibus aliquid illa prodeſſe poterant. habuerunt tamen iudei ſicut et cetere omnes gentes pro tunc remedium contra originale peccatum ſcilicet baptiſmuȝ qui a paſſione chriſti habuit ſue inſtitutionis complementuȝ et virtutem iuſtificandi et vniuerſaliter effectus baptiſmales cauſandi. habuit preterea vim preceptiuaȝ ꝛ obligationis neceſſitatem ſaltē poſtq̄ chriſto reſurgente precepit diſcipulis ſuis dicēs. euntes docete omnes gentes baptizātes eos in nomine patris ꝛ filij ꝛ ſpiritusſancti Mathei vltimo. Unde opinio dicentium ꝙ tempore intermedio a paſſione chriſti vſqꝫ ad diuulgationem euangelij paruuli iudeorum ſaluabantur in ſola fide parentum abſqꝫ circunciſione que iam ceſſauerat et abſqꝫ baptiſmo qui nondum fuerat ſub precepto: tenenda non eſt. nam poſt inſtitutionem completam baptiſmi: ſolus baptiſmus fuit remedium a deo datum contra originale peccatum iuxta verbuȝ domini Ioannis. 3°. dicentis. niſi quis renatus fuerit ex aqua et ſpiritu ſancto non poteſt introire in regnum dei. Neqꝫ obſtat ꝙ tempore illo ante diuulgationem euāgelij baptiſmus non fuerit de neceſſitate precepti cū tale preceptum nonduȝ eſſet diuulgatum. quoniā licet non fuiſſet tūc de neceſſitate precepti ita vt nouum peccatuȝ incurreret pro tranſgreſſione q̄ baptiſmum non ſuſciperet: fuit tamen de neceſſitate ſacramenti: quia ſine ipſo nullus pro tūc ſaluari poterat. non enim virtus paſſionis chriſti q̄

peccata delentur et homines iuſtificantur pote=
rat poſt chriſti paſſionem cõtinuari ac copulari
alicui ad ſalutem niſi ꝑ ſacramẽtum baptiſmi ad
quod erat inſtitutum ceſſante circunciſione cum
ceteris legalibus omnibꝰ. Neqꝫ iterũ obſtat ꝙ
iudei nondum euangelio diuulgato nõ crederẽt
aut ignorarẽt ſacramentum baptiſmi ad ſaluteʒ
hominũ et ad peccatũ delendũ fuiſſe inſtitutum.
nam illorum incredulitas vel ignorãtia virtuteʒ
baptiſmi et eius inſtitutionẽ ac neceſſitatem nõ
euacuaret. ſicut nec modo poſt euangeliũ per or
bem diffamatũ: iudeorꝫ et infideliũ incredulitas
aut ignorantia vim baptiſmi ⁊ eius neceſſitateʒ
non euacuat. neqꝫ ideo ſaluari poſſunt ſine bap=
tiſmo quia illud non credunt aut ignorant. nam
et quod plus eſt nec illi ad quos ſermo euange=
lij et neceſſitas baptiſmi nõ adhuc ꝑuenit: abſqꝫ
baptiſmo ⁊ fide euangelij ſaluari poſſunt. immo
vt. S. Tho. tenet. 6°. quolibet. ar. 4°. puer natꝰ
in deſerto vbi aqua ad illuʒ baptizandum habe=
ri nõ poteſt ſi moriatur ſine baptiſmo ſaluari nõ
poteſt: nec valeret ei ſine ſacramento baptiſmi fi
des parentum. et ratio eſt quia poſt paſſionem
xpi ex diuina inſtitutione remedium ſalutis hu=
mane ad ſolum baptiſmi ſacramentum eſt coar=
tatum. ita ꝙ ſine illo vel in re vel in voto ſuſcep=
to nemo poteſt fieri ſaluus iuxta verbuʒ domini
ſupra allegatum ex euangelio Joan. 3°.

Quantuʒ ad ar=
ticulum quartũ reſpondendum
eſt obiectionibus in contrariuʒ.
Et quidẽ ad primũ Scoti cõtra
primã cõcluſionẽ dicit̃ ꝙ prima
ꝓpoſitio non habet veritatem niſi de lege obſer
uanda ad cuius vim obligatoriam exigitur legis
promulgatio: que tamẽ non requirit̃ ad legẽ nõ
obſeruandam ꝓut deductũ fuit in primo notabi
li. et ideo nõ eſt idẽ iudiciũ de obſeruatione bap=
tiſmi et de ceſſatione vel nõ obſeruatione circun
ciſionis. quãobrem deficit argumentũ quia con=
cluſio de nõ ceſſatione circunciſionis non ſequi=
tur ex premiſſis probantibꝰ baptiſmi obſeruatio
nem. qm̃ vt ibi dictũ fuit: plus requiritur ad legis
obſeruationẽ q̃ꝫ ad legis ceſſationem vel obſer=
uationem. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ quicquid ſit ꝺ ma
iori ꝓpoſitione nam nõ eſt vſqꝫquaqꝫ vera: ⁊ ta=
men minor ꝓpoſitio qua dicitur ꝙ per ſolaʒ xpi
mortẽ non aliter reuocata eſt circũciſio q̃ꝫ prius
eſt falſa. neqꝫ valet eius ꝓbatio. nam vt deductũ
fuit in primo notabili: ad legis reuocationẽ non
requiritur reuocationis ꝓmulgatio. ¶ Ad. 3m. di
citur ꝙ aſſumptũ non eſt verum. nec valet eius
probatio qm̃ vt dictũ eſt nõ exigit̃ niſi legis reuo
catio ad hoc ꝙ lex vim nõ habeat obligãdi. nec
ad id requirit̃ aut reuocationis promulgatio aut
ꝙ de ipſius reuocatione cõſtet. nec ideo circunci=
ſio erat vtilis et neceſſaria paruulis iudeoruʒ qꝛ
ipſi iudei id exiſtimabant: nam erat ipſorꝫ ꝓ tem
pore illo erronea cõſcientia. vnde nec tenebant̃
iudei pro tunc firmã opinionẽ tenere de circunci
ſione obſeruanda. nec tenebantur ſpẽ ſalutis in
ea ponere. neqꝫ in hoc deus illos decepit vt ar=
guẽs obijcit cum nõ obligaſſet eos ad circunciſio
nis obſeruãtiã niſi vſqꝫ ad mortẽ xpi. ¶ Ad. 4m
dicit̃ ꝙ maior ꝓpoſitio eſt vera q̃ꝫm ad primã ſui
partẽ. ſed eſt falſa q̃ꝫm ad ſecũdã qua dicit ꝙ nũq̃ꝫ
fuit homo relictus quin certꝰ eſſet ꝙ haberet cer
tum remediũ. hoc aũt falſuʒ eſt. nam etiã modo
in deſertis vel iſulis nõnullis ſunt multi ad quos
noticia euangelij nõdum ꝑuenit. qui quãuis ha=
beant remediũ ſue ſalutis: non tñ certi ſunt ꝙ fue
rit tale remediuʒ. vnde tẽpore a paſſione chriſti
vſqꝫ ad euãgelij diuulgationẽ: iudei omnes certũ
habuerũt remediũ ſue ſalutis. ſ. fidẽ xpi ⁊ fidei ſa
cramẽta q̃ omnibꝰ in ſalutẽ omniũ gentiũ et na=
tionũ data fuerunt a xpo. q̃ꝫq̃ꝫ non omnes ꝓ illo
tempore certã haberẽt noticiam de tali remedio
habito. vnde in omnibꝰ predictis obiectionibus
arguẽs deceptus eſt putãs ꝙ ad legis reuocatio=
nem ⁊ ceſſationem eſſet neceſſaria reuocationis
ꝓmulgatio ſicut ad legis obligationẽ ⁊ obſeruã=
tiam qꝺ falſum eſt. ¶ Poſſet autẽ ad omnia ſu=
pradicta non incõgrue reſpõderi ꝙ tẽpore mor=
tis xpi fuit corã multis gentibus ꝓmulgata legis
reuocatio cũ dñs diceret Joã. 19. cõſumatũ eſt.
ſiue intelligat̃ vetus teſtamentum quod ex tunc
cõſumatũ. i. finitũ eſt ⁊ terminatuʒ. ſiue intelliga
tur cõſumatũ nouũ teſtamentũ. i. perfecte et cõ=
plete diſpoſitũ iuxta ꝓphetiam Hiere. 31. prout
apoſtolus intellexit Hebre. 8°. nam vt ibidẽ apo
ſtolus arguit dicẽdo nouũ teſtamẽtum eſſe cõſu
matũ id eſt ꝑfecte diſpoſitũ et inſtitutum: priꝰ te
ſtamẽtũ. ſ. legis veterauit. quod autem veteraſ=
cit et ſeneſcit prope interitũ eſt. ¶ Ad argumen=
tum eiuſdẽ Scoti contra ſecũdã concluſionẽ pa=
tet reſponſio ex his que dicta ſunt in quarto no=
tabili. concedimus enim ꝙ non ſtatim poſt quã=
tãcumqꝫ euangelij publicationem legalia fuerũt
mortifera ac per hoc ꝙ pro tunc poterãt ſine pec
cato obſeruari: dumtamen obſeruantes non po
nerent ſpem in eis ita vt reputarẽt ea eſſe ſibi ne
ceſſaria ad ſalutem. ¶ Ad argumenta eiuſdem
Scoti contra tertiam concluſionem: ad primum

dicitꝰ q maior propoſitio non eſt vera niſi poſtq̄ vnum preceptum impoſituʒ reuocat alterū. ſed in propoſito noſtro tempore ante paſſioneʒ chriſti quando baptiſmus erat ſub conſilio: nondum circumciſio fuerat reuocata per preceptuʒ baptiſmi. vnde potuit pro tunc conſilium de baptiſmo non tollere aut infirmare vim preceptiuam et obligatoriam. ¶ Ad. 2^{m}. concedimus primā conſequentiam. et reſponſionem ibi poſitam admittimus. et ad eius impugnationem dicitur q in caſu illo non excuſabat patrem paruuli a precepti tranſgreſſione de circumciſione obſeruāda: q paruulo originale peccatum fuiſſet per baptiſmum amotum. nam preceptum de circumciſione obſeruanda non ſolum datum fuit propter originale peccatum delendum: ſed etiam in ſignum proteſtatiuum redemptionis fiende per chriſtum, ꝑut Sanctꝰ Thomas notat in hac diſtin. lec. 2^{a}. ar. primo ſub arti. primo. Et prima ſecūde. q. 103. ar. 3. ad. 4^{m}. vnde ⁊ abrahe cui preceptum circūciſionis datum eſt fuit dictum. in ſemine tuo benedicētur omnes gētes. in ſemine tuo. i. in chriſto, ꝑut apoſtolus exponit Galatarū. 3°. quia ergo ante chriſti paſſionem adhuc redēptio futura erat ac fienda per xp̄ʒ: oportebat iudeis pro tunc ſigno circumciſionis proteſtari redemptionē eſſe fiedā per xp̄m. ¶ Ad argumenta cōtra quartam cōcluſionem ad primū dicitꝰ q maior eſt falſa. nō eniʒ eſt ſimile quod adducitur pro ſimili. quia grā ſacramentalis eſt medicinalis reſpectu quorundā morborum ⁊ defectuuʒ ad quos gratia virtutuʒ ex ſui ratione non ſe extendit. ars autē medicine et virtus naturalis ordinantur ad eandem ſanitatem. Unde ad hoc argumentum et ad omnia ſequentia eſt reſponſio q procedunt ex falſo ſuppoſito. ſ. q gratia gratum faciēs inq̄^{m} huiuſmodi que dicitur gratia virtutum ⁊ donorum ex ſui ratione ordinatur ad omnes effectus cauſandos ⁊ ad omnes defectus reparandos qui vel ex defectu nature vel ex commiſſis peccatis proueniunt quod eſt falſum. nam gratia gratum faciēs ex ſui ratione non plus habet q̄ facere habentem deo gratum ⁊ acceptum amore quodam amicitie. et facere actus ſuos dignos ⁊ meritorios vite eterne. ac per hoc ⁊ ea que his effectibꝰ aduerſantur remouere. gratia autem ſacramentalis ordinatꝰ directe ⁊ per ſe ad quoſdam effectus inducēdos quibus homo perficitur non tam ad opera meritoria vite eterne q̄ ad quedam ſingularitꝰ pertinentia ad cultum dei. ſ. religioneʒ chriſtiane vite: ⁊ etiam in remedium contra defectus quoſdā ex peccatis prouenientibus ad quos gratia virtutum ⁊ donoruʒ non per ſe ordinatur. Qui autem ſint hi effectus ⁊ defectus: docet pulchre Sāctus Thomas melius q̄ alibi tertia parte q̄ſtione. 65. articulo primo. ¶ Nec valet obiectio arguentis contra id quod dictuʒ eſt de defectibus quos tollit gratia ſacramentalis qua arguēs ſupponit q peccatum nō corrumpit potentiam anime per habitum vel priuationem differentes ab habitu et priuatione oppoſitis virtuti. nā hoc ſuppoſitum eſt falſum. quoniam quidam defectꝰ huiuſcemodi ſunt qui per ſe non opponuntur virtutibus imo ſunt illis cōpoſſibiles. quemadmoduʒ reatus pene temporalis. difficultas quedam ad penitētie opera. ignorātia qua homo neſcit vas ſuum id eſt vxorem propriam poſſidere et ſic dē ſimilibus. Et preterea gratia ſacramentalis vt dictum eſt: non ſolum ſe extendit ad reparandos defectus: ſed ad cauſandos effectus quoſdā ſpeciales ad quos gratia gratuʒ faciens ex ſeipſa nō ſe extendit. Ad cuius intellectum ſcienduʒ eſt q ſicut dictum fuit in queſtione precedente: capiendo gratiam ſacramentalem non pro ipſo effectu ſacramēti ſed pro gratia que effectum ſacramēti cauſat: habet ſe ex additione ad gratiam gratum facientem ſicut ratio ſpeciei ad genus prout Sanctꝰ Thomas dicit tertia parte queſtione 62. articulo. 2. ad. 3^{m}. ita q gratia ſacramentalis eſt gratia gratum faciens habēs ex virtute ſacramenti efficaciam ad quoſdam effectus ad q̄s per ſeipſam ſine ſacramentoruʒ vſu regulariter non ſe extendit. Reſponſiones autem alie quas arguēs introducit non ſunt nobꝭ neceſſarie ideo eas non proſequimur. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum reſpondet Sanctus Thomas in hac diſtinctione lectione ſecunda articulo. 5. ſub articulo tertio ad ſecundum. Et prima ſecunde q̄ſtione 103. articulo. 4°. ad primum. q tempore illo quo apoſtoli quedam legalia obſeruauerūt: nondum erant mortifera quāuis eſſent mortua. et ita ſine peccato poterant obſeruari non ponēdo in eis ſpem ſalutis. poſt plenam tamen euangelij diuulgationem: abſq; peccato obſeruari nō poſſunt. Et in hoc articulus terminatur.

¶ Diſtinctio quarta.

Circa q̃rtam diſtinctionē queritur vtrum baptiſm⁹ imp̄mat aliquē characterem in anima et arguit̄ ꝙ non. qꝛ vt dicit phs ſecundo ethicorum omne quod eſt i anima vel eſt potentia vel habitus vel paſſio. ſed character non eſt potentia. quia potentie omnibus hominibus cōmunes ſunt. character autem non cum ſit ſignum diſtinctiuum ſicut ipſum nomen oſtendit. et preterea potentie ſunt a natura non autem character. nec iterum eſt paſſio qꝛ paſſiones anime contingunt cum aliqua trāſmutatione corporali vt dicitur. 4°. ethicorum. et ptinent ad ſenſitiuam partem vt dicitur. 7°. phyſicorum. nec iterum eſt habitus quia habitus ordinatur ad agendum vt patet per diffinitionē Auguſtini: habit⁹ eſt quo quis agit cum tempus fuerit. ergo character non eſt aliquid in anima. ꝛ ſic baptiſmus nullum characterem imprimit in anima. ¶ In oppoſitum arguitur. quia Damaſcen⁹ in diffinitione baptiſmi ponit ſigillum. ſed ſigillū impreſſuꝫ in aliquo eſt character quidaꝫ. ergo in baptiſmo imprimitur character. ¶ In hac queſtione erūt quattuor articuli vt ſupra.

Quantum ad articulum primū ſit prima concluſio ꝙ character q̃ᵐ ad id quod eſt eſt forma abſoluta et potentia quedaꝫ ſupernaturalis. Hanc concluſionem tenet Sanct⁹ Thomas in hac diſtinctione queſtione p̄ma articulo primo. Et tertia parte queſtione. 63. articulo. 2. ¶ Secunda concluſio eſt ꝙ aliquis character eſt potētia actiua vt character confirmationis et character ordinis. Hanc concluſionē tenet Sanct⁹ Thomas in hac diſtinctione queſtione prima articulo. 4. ſub articulo. 3. Et tertia parte loco ſupra allegato. et eadem queſtione articulo. 6. ¶ Tertia cōcluſio eſt ꝙ character eſt ſubiectiue nō imediate in eſſentia anime ſed in potētia eius intellectiua. Hanc cōcluſionē tenet. S. Tho. in hac diſtin. q. prima arti. 3. ſub articulis p̄mo. 2. et. 3. Et tertia parte. q. 63. articulo. 4. ¶ Quarta cōcluſio eſt ꝙ per ſacramētū baptiſmi imprimitur character ſuſcipiēti. Hanc cōcluſionē tenet. S. Tho. in hac diſti. q. p̄ma. ar. 4. ſub. ar. 3. Et. 3ª. p. q. 63. ar. 6.

Quantum ad ſecundum articulum arguendum eſt contra cōcluſiones. Et quidem contra primaꝫ arguit Scotus probando ꝙ character non ſit forma abſoluta. Primo quia ſi ſic: cōtradicis tibi ipſi. naꝫ ſm̄ te diffinitio characteris eſt talis. character eſt ſignum cōmunionis fidei ꝛ ordinationis datum a hierarcha. vel ꝙ eſt ſignum communionis diuinorum et ſacre ordinationis ſi delium. et quocūqꝫ modo ſic vel ſic diffiniatur: ſignum ponitur in diffinitione characteris tanq̄ genus. ex hoc arguitur ꝙ character non poteſt eſſe forma abſoluta. quia ad quidditatem forme abſolute non pertinet aliquis reſpectus: quia tunc illa q̄dditas eſſet ad ſe et non eſſet ad ſe. nec etiā poteſt dici ꝙ relatio ponatur ibi tanq̄ gen⁹ ꝛ nō ſit vere genus: quia hoc modo ponitur ſubiectū in diffinitione accidentis. patet enī ꝙ relatio nō eſt ſubiectum abſoluti nec etiam relatio eſt ſuſceptiua. ¶ 2°. quia ſicut non ſunt ponenda plura ſine neceſſitate: ita quando aliquid ponitur preciſe propter aliud: non eſt illud ponendum perfecti⁹ q̄ requiratur ad illud aliud vel q̄ poſſit ex illo alio concludi. nam illa perfectio vlterior que poneretur fruſtra poneretur. ſed propter omnia illa propter que ponit̄ character: non eſt neceſſe ꝙ ſit perfectio abſoluta. poſſunt enim omnia illa ſufficienter ſaluari ſi ponatur ꝙ ſit forma reſpectiua. ergo ſupflue ꝛ ſine cauſa ponit̄ eē pfectio abſoluta. ¶ 3°. qꝛ falſum accipit̄ ꝙ nulla relatio nouiter adueīat ſine nouitate abſoluti. huiuſmodi enī falſitas patet multipliciter. p̄mo ſic. illa non pōt magis intriſece aduenire fundamēto q̄ ꝙ neceſſario ſequit̄ ip̄ꝫ poſito termio. qꝛ omnino nō pōt ineſſe fundamento circūſcripto termino. qꝛ tunc nō eſſꝫ reſpect⁹ ſed forma abſoluta. ergo ſi aliqͣs reſpect⁹ pōt extriſec⁹ aduenire fundamēto: ſeqt̄ ꝙ nō neceſſario ſeqt̄ fūdamētū poſito termino. ergo iſte reſpect⁹ pōt eſſe nou⁹ ſine nouitate fundamēti vel termini. ergo ad ei⁹ eē nouū poteſt eē mutatio qꝛ nō eſt ad aliqđ abſolutū. Et ſi dicas aliquē reſpectū extrinſecū aduenire ſubiecto nō fundamēto: hoc nihil eſt. qꝛ relationes intriſece vtpote ſimilitudo q̄ ꝯſeqt̄ albedinē ꝛ huiuſmodi poſſunt extrinſecus aduenire ſubiecto qꝛ funda-

mẽtũ de nouo aduenit. ergo ſi ille ſunt intrinſece et alie ſunt extrinſece: erit differentia earum in comparatione ad fundamentum. Item agens naturale non poteſt de nouo agere niſi ponatur aliquid nouum in ipſo vel in paſſo vel habitudo noua illorum. hoc apparet. quia omnibus iſtis vniformiter ſe habentibus: vniformiter erit actio cum tale agens agat de neceſſitate nature. ergo ſi aliquod agens naturale habet nouam actionẽ vel eſt aliqua forma abſoluta ante illam actionẽ noua in agente: vel aliqua noua in paſſo vel noua habitudo agentis ad paſſum. ſed nec primuz nec ſecundum eſt neceſſarium. poteſt enim ignis de nouo agere in lignum abſqꝫ hoc ꝙ ante illam actionem ignis recipiat nouam formam vel lignum. quia prima forma abſoluta quam recipit lignum eſt per illam actionem. ergo ibi eſt noua habitudo ignis ad lignum abſqꝫ omni nouitate forme abſolute. Hoc etiam patet experimentaliter. quia actiuo eodem modo ſe habẽte ſm formã actiuã: et paſſiuo eodem modo ſe habẽte ſm potentiam paſſiuam proximam: ſi fuerit aliquod impedimentum etiam inter illa interpoſituz: nõ aget illud agens in paſſuz. amoto autem illo impedimẽto ſiue obſtaculo aget. ergo ibi noua habitudo agentis ad paſſum ſine noua forma abſoluta erit. Item hoc probatur ex intentione philoſophi. 5°. phiſicorum. quia licet neget motum eſſe in ad aliquid prout ad genus ad aliquid pertinent relationes intrinſecus aduenientes: non negat tamen motum vel mutationez eſſe in ad aliquid extrinſecus adueniens immo concedit. concedit enim in genere vbi eſſe motum proprie et tamen vbi non eſt niſi reſpectus quidam corporis circumſcripti ad locum vel corpus circumſcribens. ¶ 4°. principaliter arguit. quia vt dicit aliud falſum ibi aſſumitur ſcilicet ꝙ relatio non poſſit fundare relationem. quia ſm Euclidez. 5° geometrie in principio: proportionalitas duarũ proportionum eſt ſimilitudo. ergo ſuper ꝓportionem que dicit formaliter relationem vel ſup vnitatem eius fundatur ſimilitudo. Et ſi dicas ꝙ ſimilitudo eſt vnitas in q̃litate ſꝫ philoſophũ. 5° methaphiſice: nõ valet. quia et ſi vno modo q̃d appropriatur ſubſtantie et eodem modo idem ⁊ diuerſuz que conſequũtur aliquid in q̃ꝫ[m] quid fundatur in vnitate ſubſtantie et equale in vnitate quantitatis ſtricte accepte ⁊ ſimile in vnitate q̃litatis: tamen alio modo accipiendo quid ⁊ quale et ſimile in omni genere inuenitur quid accipiẽdo rationẽ alicuius generis preciſe ad ſe. et inuenitur quale accipiendo formam in illo genere in ratione forme. et inuenitur quantitas virtutis. ⁊ ſic in omni genere inuenitur vnum ſimile et equale. hoc modo enim poſſunt relationes vnius ſpeciei dici ſimiles ſm vnitatem illius relationis: ſicut habentes vnam formam ſubſtantialem ſunt ſimiles ſm ſubſtantiam. Item quod additur de relatione fundata in charactere ſcilicet ſigni: illa poteſt fundari in alia quod preter noticiam quã ſenſibus ingerit aliud in cognitionem venire facit. quod eſt verum non ſolum de ſigno ſenſibili: ſed etiam verum eſt de ſigno intelligibili accipiẽdo ſenſum generaliter pro quacũqꝫ potẽtia cognitiua. nihil autẽ eſt ex cuius cognitione non poſſit deueniri in cognitionem alterius ſaltez vt ex cognitione poſteriorum in prius. et ſic illud poſterius poteſt dici ſignuz prioris. et ſic cõceditur ꝙ ſuper aliquam relationem realem poteſt fundari relatio ſigni ad aliquid prius: ſed talis relatio non tantũ ducit in cognitionez ſui ſed alteriꝰ. et hoc modo ſi quis videret paternitatem in ſuo fundamento: poſſet eſſe ſignum rememoratiuũ actus generationis preterite. et illo modo in ꝓpoſito et maxime hic non eſt inconueniẽs: quia illa relatio ſigni non eſt niſi relatio rationis loquendo de ſigno inſtituto ad placitum cuiuſmodi eſt character reſpectu ſacramẽti ſuſcepti. Itẽ illud quod dicitur de relatione configurationis vel obligationis non valet. poteſt enim religioſus per votum religionis obligari ad ſeruienduz religioni. et qui facit homagium per actum faciendi homagium obligari domino ſuo. et vniuerſaliter in talibus per promiſſionem precedentez et tamen non eſt ibi aliqua forma abſoluta ſuper quam fundetur illa obligatio nec forte alia relatio niſi rationis. et ita bene poſſet ſaluari ratio obligationis. ſicut ſi poneretur relatio realis ſicut in filio poſſet eſſe relatio alicuius habitudinis ad patrem puta obligationis ad dilectionez naturalem: et ſi poſſibile eſſet filiationem eſſe ſolam. Nec valet probatio de proceſſu in infinituz in relationibus realibus: quia aliqua eſt vltima relatio realis in qua nõ poteſt fundari aliqua relatio realis. ſicut aliquod accidens eſt vltimum in entibus quod non poteſt vlteriꝰ eſſe ſubiectuz alicuius alterius accidentis. et ideo non ſequitur ſi accidens eſt in accidente: ꝙ in accidentibꝰ eſſet proceſſus in infinitum. de relationibus tamen rationis bene conceditur ꝙ ibi poteſt eſſe proceſſus in infinitum. quia quelibet relatio ſiue realis ſiue rõnis põt vlteriꝰ fundare aliã relationẽ. ergo et c. ¶ 5°. ꝑncipaliter. qꝛ aliud falſũ aſſumĩt in ꝓbationibꝰ. ſ. ꝙ character ſit potentia iſto

modo ꝙ habens characterē poſſit in aliquē actū
in quo ſine illo nō poſſet. nam baptizatus in nul
lum actum ſimpliciter poteſt in quē non poſſet
non baptizatus. et hoc ſiue loquendo de actu in
quem poteſt actiue: ſiue de actu quē quodā mo-
do ab alio recipit. ita enim poſſet nō baptizatus
vngi chriſmate ſicut baptizatus. et ita poſſet ꝯ-
bluere ſicut baptizatus. Si autem loquamur de
poteſtate miniſtri hoc eſt per quam fit conueni-
ens miniſter alicuius principalis agentis et ſine
illa poteſtate non eſſet conueniens miniſter ta-
lis principalis agentis: talis poteſtas non opor-
tet ꝙ ſit forma abſoluta: immo ſufficeret in mul-
tis ꝙ ſit tantūmodo relatio rationis. ꝓbatur ꝑ m
te. nam dicis epiſcopatum non eſſe ordinem vl-
tra ſacerdotium: et tamen epiſcopus habet talē
poteſtatem miniſterialem quam non habet nō
epiſcopus. eſt enim conueniens in aliquo actu
cui deus aſſiſtit vt in actu ordinandi: et non ſimi
liter aſſiſteret ſi aliquis non epiſcopus exequere-
tur ſimilem actum. conſimiliter cōſtitutus iudex
ſi ferat ſententiam: ſententia tenet. prius autem
non tenuiſſet: quia ſententia a non ſuo iudice la-
ta nulla eſt. nec tamen ille iudex ſed nec ille epiſ-
copus habet aliquam formā abſolutam realem
ſed reſpectiuam forte niſi rationis tm̄. per illam
enim relationem rationis qua ille a principe con
ſtituitur iudex voluntas principis ratificat ſentē
tiam ab eo latam et vult eam obſeruari. non au
tem vult ſeruari ſententiam alterius non conſti-
tuti iudicis nec ratificat illam. et ita iſte per ali-
quam habitudinem ad voluntatē principis: ha
bet poteſtatem miniſterialem reſpectu principis
et illius principalis agentis ad aliquem actū cō
uenienter exequi. et multo minus poſſet relatio
realis poni ſi ineſſē talis poteſtas miniſterialiter
exequendi conuenienter in domo patris quam
non habet non filius. et iterum nepos aliquē ali-
um actum ſed inferiorem. et poteſtas illa ſic vel
ſic in auctoritate precipiendi vel imperandi: nō
eſt niſi cognatio vel filiatio. ſic etiam apparet iſ-
tas poteſtates de quibus arguitur in ſpeciali. nā
poteſtas ordinati ꝛ confirmati ſi eſt actiua: non
eſt niſi ad miniſtrandum cōuenienter in tali actu
diuino vt ipſe ad talem actum miniſterialem aſ-
ſiſtat operanti principaliter eo modo quo non
aſſiſteret ſimiliter miniſterio exhibito ab alio. Si
autem character baptiſmalis ponatur potentia
paſſiua: neq; vt receptiua neq; vt ratio recipien
di poni poteſt. nihil enim poteſt abſolute recipe
re anima baptizati: quod nō poſſet recipere ani-
ma non baptizati. ſed eſt poteſtas quedā recep
tiua de congruo a principali agente diſponente
agere in paſſum habens talem formam et nō in
aliud paſſum. talis autem ratio receptiua de con
gruo reſpectu principalis agentis voluntarie: po-
teſt eſſe ſola relatio. ſicut aliquis diſponit aliqd
agere in aliquem quia filius vel conſanguineus:
nolens aliquid ſimile cauſare in non habente ta-
lem relationem. hec Scotus in forma. ¶ Cōtra
ſecundam concluſionem arguit Aureolus pro-
bando ꝙ character non ſit potentia actiua. Pri-
mo quia ſi ſic: huiuſmodi eſſet character ſacerdo
talis. ſed nulla potentia actiua poteſt eſſe in ſa-
cerdote reſpectu conſecrationis. non enim aliq
actio creata attingit terminum ad quem trāſu-
bſtantiationis vt etiam tu concedis: quoniā ibi
fiunt multa miracula ad que nullum ordinē po
teſt habere virtus creata. nec etiam aliqua virt⁹
que ſit in ſacerdote attingit ad terminum a quo
ſcilicet panem. vel enim attingeret diſponendo
vt tranſeat in corpus chriſti facilius: vel faciēdo
ad ipſius deſitionem. non primo modo: quia il-
la diſpoſitio īduceretur ī fine prolationis. pro il-
lo enim inſtanti eſt preciſe actio verborū. in illo
autem inſtanti: panis non eſt. et tunc illa diſpoſi
tio eſſet non entis. tum quia illa diſpoſitio cum
ſit creatura: eque diſtat ab illo tranſitu ſicut pa-
nis. tum quia non apparet qualis diſpoſitio eſ-
ſet illa vtrum rarefactio vel calefactio vel huiuſ
modi. ſimiliter nec ſecūdo modo. nulla enim a-
ctio creature eſt ſine ſubiecto nec etiam corrup-
tiua: quelibet enim requirit in quid agat. tunc q̄-
ro vbi eſſet illa actio que ageret ad deſitionem
panis. non poteſt dici ꝙ in pane quia panis non
eſt quando eſt illa actio. nec in corpore chriſti q2
corpus chriſti non eſt terminus illi⁹ actionis nec
ſubiectum cum ſit nobilius nec illa actio attingit
terminū ad quem. item actio illa eſſet abſq; ter
mino ad quem. ad ipſam enim ſequeretur non
eſſe panis ſimpliciter abſq; aliquo termino vltra
et ſic illa actio eſſet annihilatiua quod non po-
teſt competere creature. ¶ 2°. quia ſi deus infun
dit partem illius virtutis in anima et partem in
verbis vt tu dicis: quare oportet ꝙ illa que poni
tur in anima ſit permanens et non ſufficit ꝙ ſit
virtus quedam tranſiens. quare etiam ponitur
duplex talis virtus vna immanens alia tranſiēs.
Si dicas ꝙ propter nobilitatem ſacramenti con
tra. nobilitas nō ponitur ex aliquo inherēte ſed
ex termino nobiliori inducto ſicut patet de me-
dicina poſito ꝙ induceret ſanitatem non a tota
ſpecie ſicut alia: eq; nobilis eſſē ſi īduceret ſanita-
tē ſicut alia dūm eque pfectā ſanitatē induceret.

¶3°.quia illa qualitas in verbis et in anima aut eſt eiuſdem rationis aut alterius. ſi eiuſdem rõnis: cõtra ſi ſint eiuſdẽ rõnis ita ꝙ quelibet ſit im perfecta et ambe cõſtituãt vnam pfectã virtutẽ tunc altera poterit tantum intendi ꝙ ſufficeret ſine alia ad illam actionem. dices ꝙ hoc deus bene poſſet facere ſed non ordinauit ⁊ cetera: contra quia iam venis ad pactum. ¶4°.idem inqt aparet de poteſtate diaconi et ſubdiaconi. non enim oportet in eis ponere qualitatem a qua ꝓfluat operatio ſimpliciter quia ſufficit ad hoc intellectus dictans voluntas imperans et potentia exequens nec quia faciliori modo eliciatur operatio quia eque bene et faciliter leget epiſtolã non ſubdiaconus ſine manipulo. ſimiliter ꝓbatum eſt prius ꝙ nulla eſt diſpoſitio in baptiſmo reſpectu gratie que ſit diſpoſitio ex natura rei. ¶5°.quia ſi character baptiſmi eſſet potẽtia ſuſceptiua: non deberet dici potentia ſed impotentia. nam potentia facile patiendi que ponitur in ſecunda ſpecie qualitatis in predicamentis: eſt impotentia ad reſiſtendum. ¶6°.quia ſecundũ dicta ſanctorum character non eſt aliud ꝙ̃ quedam qualitas exiſtens in anima que eſt ſimilitudo et propria ſpecies anime chriſti ſic ꝙ nullius alterius eſſentie ſit ſimilitudo. quia enim chriſtꝰ eſt princeps et caput fidelium: placuit deo inſtituere characterem agni qui daretur omnibꝰ venientibus ad fraternitatem chriſti et familiam p quam appareant filij et coheredes agni. Aſſumptum probatur primo per apoſtolum Galatarꝫ 3°. omnes inquit q̃ in chriſto baptizati eſtis chriſtum induiſtis. aut ergo baptizatus dicitur chriſtum induere quia induit gratiam et virtutes q̃ in baptiſmo infunduntur: et hoc non videtur bene dictum eo ꝙ multi ſuſcipiunt ſacramentum q̃ non ſuſcipiunt rem ſacramenti. aut quia induit chriſtum eſſentialiter: et hoc eſt impoſſibile. ergo non ex alio videtur niſi quia induit ſimilitudinem anime ipſius chriſti. Item Romanorũ.8°. quos preſciuit hos et predeſtinauit conformes fieri imagini eius. ergo aliqua imago chriſti formatur in nobis ex diuina predeſtinatione. Itẽ ꝑma Corinthiorũ.15°. ſicut portauimus imaginem terreni: ſic portemus imaginẽ celeſtis. Itẽ Dioniſiꝰ ſecũdo ð eccleſiaſtica hierarchia vocat characterẽ lumẽ quo ſignamur. iſtud autẽ lumen non videtur eſſe aliud ꝙ̃ pulchritudo et aſſimilatio. ſimiliter ibidem vocat characterem ſigillum quoddaꝫ. Poteſt autem talis ratio ad hoc induci. ſicut omnes qui aſſumuntur ad familiam principis portant ſignum ⁊ arma militie vel politie principis ⁊ ciuitatis vt per hoc proteſtentur ſe eſſe de tali domino: ſic eſt rationabile ꝙ in eis q̃ aſſumuntur ad chriſti familiam: ſit ſignum ſiue qualitas conformans chriſto capiti. et ſicut ĩ politia exteriori quanto magis quis ꝓpinquat ad principem et dignitatem ſicut milites ⁊ barones ſignis ſpecialioribus diſtinguntur: ſic infra chriſti familiam milites cuiuſmodi ſunt qui receperunt ſacramentum confirmationis ac principes ſcilicet qui receperunt ſacramentum ordinis diuerſis ſimilitudinibus deſignantur. ac per hoc alius et alius character in ſacramentis infunditur. ergo character non eſt aliud ꝙ̃ ſpecies ⁊ imago predicta et ſignum diſtinctiuum familie chriſti. Hec aureolus in forma contra ſecundam cõcluſionem. ¶Contra eandem concluſionem arguit Durandus et primo contra hoc ꝙ cõcluſio ponit characterem eſſe potentiam actiuam: dicens ꝙ in miniſtro ſit aliqua virtus ſicut in verbis ⁊ rebus ſacramentalibus licet habeat aliquã ꝓbabilitatem ꝙ̃ᵐ ad characterẽ ordinis per quẽ ordinatus dicitur operari diuina per miniſteriũ. tamen nullã ꝓbabilitatẽ habet de charactere baptiſmi: quia per baptiſmum non efficitur aliquis miniſter ſacramentorum ſed ſolum receptiuꝰ eorum. vnde cum virtus que ponitur ab aliquibus in ſacramento ſit actiua ad producendum aliq̃d in altero: character qui ponitur ꝓportionaliter in miniſtro debet eſſe potentia actiua ad producendum aliquid in altero. quod non poteſt dici de charactere baptiſmali. De charactere autem ordinis qui ſm hanc poſitionem dicitur eſſe potentia actiua licet ſit maior probabilitas: tamen inſtantiã habet etiam ſuppoſita predicta opinione. quia virtus que ponitur in ſacramentis ſm poſitorẽs huius opinionis: non eſt permanens ſed tranſiens. ſolum enim ponitur eſſe in rebus ſacramentalibꝰ pro tempore actualis exhibitionis ſacramenti. ergo conſimiliter virtus que ponitur in miniſtro debet eſſe tranſiens et non permanens poſt exhibitionem ſacramenti. hoc aũt ſm eos non conuenit characteri ordinis quẽ dicunt indelibiliter permanere. Et cõfirmatur. qꝛ non baptizatus poteſt baptizare dumtaxẽ ſeruet ritum eccleſie et habeat intentionem faciendi quod facit eccleſia. et tamen non baptizatꝰ nõ habet aliquem characterem. aut ergo habet aliã virtutẽ ſibi pro tempore quo baptizat exhibitaꝫ: aut non. ſi non: ergo in miniſtro nõ requiritur aliqua virtus proportionaliter correſpondẽs virtuti quam dicunt eſſe in ſacramentis. ſi autem habet: cum illa non ſit character vt dictum eſt

ſequitur ꝙ virtus que in miniſtro correſpondet
virtuti exiſtenti in ſacramētis non eſt character
ſed alia trāſiens ſi tamen aliqua ſit. quod ꝓtāto
dico q2 non videt̃ ꝙ aliqua virtus tranſiens aut
permanēs actiua vel paſſiua ſit in miniſtro vel in
ſuſcipiente ſacramentum per moduꝫ quo iſti po
nunt. dicunt enim ꝙ ſicut gratia eſt principiū vi-
te ſpiritualis: ſic talis virtus vel potentia eſt pri-
cipiū oꝑationis ſpūalis. quia quādocūqꝫ in eodē
ſuppoſito ſunt formaliter principiū quo viuitur ⁊
principiū quo operatur opera vite ſiue manēs in
ipſo ſiue tranſiens in alterum: īpoſſibile eſt ꝙ cor
rupto principio quo viuitur formaliter remane-
at in ipſo principiū oꝑationis vitalis actiuū vel
paſſiuum. q̄uis enim in ſemine equi quod nō eſt
viuens ſit virtus inſtrumentalis vitalis oꝑatio-
nis puta generandi alium equuꝫ: tamen in equo
viuente ⁊ habente vim generatiuam alterius eq̄
impoſſibile eſt ꝙ corrupta anima per quaꝫ viuit
remaneat in eo potentia generatiua. et idem eſt
de potentia receptiua operationis vitalis vt eſt
viſus vel auditus. cum ergo ſm iſtos gratia per
quam homo viuit ſpiritualiter poſſit corrumpi ī
aliquo remanente in eo charactere ordinis vel
baptiſmi: impoſſibile eſt ꝙ gratia et character ſic
ſe habeant ſicut principiuꝫ vite ſpiritualis et pri
cipium ſpiritualis operationis. quia principiū vi
talis operationis non poteſt eſſe vbi non eſt vi-
ta ſi ſubiectum ſit capax vtriuſqꝫ. hec Durandus
in forma. ¶ Contra tertiam concluſionem argu
it Scotus probando ꝙ inconuēienter ponatur
character ſubiectiue in potentijs anime. Primo
quia diſpoſitio ad formā nūq̄ꝫ debet poni in po-
ſteriori ſuſceptiuo forme. patet diſcurrendo per
ſingulas formas et diſpoſitiones earum. ſed cha
racter eſt ſm te diſpoſitio ad gratiaꝫ ⁊ gr̃a per te
eſt in eſſentia anime. ergo character non poteſt
poni in aliquo ſuſceptiuo poſteriori q̄ꝫ eſſentia a-
nime ſicut eſt potētia quia eſt accidens eiꝰ. ¶ 2°
quia ratio tua non valet cum ſic arguis. gratia ē
in eſſentia anime: ergo potētia vel diſpoſitio ad
gratiam eſt in potētia anime. imo ſequitur oppo
ſitum. ſ. ꝙ vel ipſummet ſuſceptiuū gratie ſit ſuſ-
ceptiuū potentie vel diſpoſitionis. vel ſaltem ſi
eſt diſpoſitio: illa non poteſt eſſe in aliquo poſte
riori illo in quo eſt forma. hoc etiam patet in ali-
js. quia habitus ſupernaturalis non eſt in habitu
naturali ſed in potentia naturali in qua eſt habi
tus naturalis. et hoc ideo quia potentia natura-
lis eſt prior vtroqꝫ habitu. ¶ 3°. quia probatio q̄
probatur gratia eſſe in eſſentia anime non cōclu
dit. quia perfectio naturalis priꝰ ineſt alicui q̄ꝫ po
tentia ſupnaturalis. nam potentia naturalis et
intrinſeca ſtatim ſequit̃ naturā ſui perfectibilis.
potentia autē et ſi ſit accidens ſm te: tamē eſt ꝑ-
fectio intrinſeca ipſius anime. ergo prius natura
liter ineſt ſibi potentia q̄ꝫ gratia. et per cōſequēs
poſſe habere rationem ſubiecti receptiui. ¶ 4°.
quia illud quod additur de vita non concludit.
quia vita ſpiritualis primo ineſt anime vt eſt cō-
iungibilis deo. vnde ſm Auguſtinum de ciuitate
dei: deus propter hoc dicitur vita eſſe: quia ani-
me non ineſt vita niſi in coniunctione eiꝰ ad de-
um vt ad obiectum. anima autem non eſt coniū
gibilis deo in ratione obiecti niſi per potentiaꝫ.
¶ 5°. quia illud quod additur de voluntate ꝙ ip
ſa oritur ex intellectu non valet. quero eniꝫ aut
intellectus habet talem prioritatem ante volun
tatem generationis ſiue originis et ex hoc nō ꝓ
batur perfectio in intellectu reſpectu voluntatis
ſed imperfectio. vniuerſaliter enim imperfectio-
ra precedūt perfectiora ordine generationis. 9°
methaphiſice. ſi autem intelligis ꝙ intellectus ſit
prior vel radix voluntatis tanq̄ꝫ eminenter vel
virtualiter continens voluntatem: hoc impro-
batur ex dictis. quia ordinatum ad alterum vt p̄
us origine non continet ipſum virtualiter vł emi
nenter. actus autem intellectus ordinatur eſſen
tialiter ad actum voluntatis vt probabitur infe-
riꝰ. ¶ 6°. quia ſi character eſt ſignum vt funda-
mentum obligationis anime ad deum: rationa-
bile eſt ꝙ ponatur in illa potentia cuius eſt p̄mo
obligari vel eſſe rationem obligandi. talis auteꝫ
eſt voluntas quia precipue per eius actum aliq̄s
ſe obligat principaliter. illa enim que concurrūt
ex parte intellectus vel alterius potentie in ho-
mine: non ſunt niſi preambula ad futurum velle
vt quedam ſigna manifeſtantia illud eſſe futu-
rum. hec Scotus in forma. ¶ Contra eandem
concluſionem arguit Durandus probādo ꝙ cha
racter non ſit in potentia intellectiua tanq̄ꝫ ī ſub
iecto. quia illa virtus que non perficit hominem
q̄ꝫm ad cognoſcere nec q̄ꝫtum ad appetere ſed ſo-
lum q̄ꝫm ad operari non eſt ponenda in potentia
cognitiua nec appetitiua ſed ſolum in potentia
executiua. ſed character non perficit hominem
quantū ad cognoſcere vel appetere ſed ſoluꝫ or-
dinatur ad operari. ergo non poteſt poni in po-
tentia cognitiua vel appetitiua ſed in potētia exe
cutiua per quam miniſter applicat formam ⁊ ma
teriam ſacramenti ad ſuſcipienteꝫ. maior patet.
ars enim ponitur in potentia intellectiua q2 ꝑfi-
cit hominem ad veram cognitionem factibiliuꝫ.
et virtus moralis ponitur in appetitu q2 inclinat

ad appetendum ꝓut recta ratio determinat. ſed
potentia factiua eſt in manib⁹ artificis. minor de
ſe manifeſta ē. quia character nō perficit ad cog
noſcere nec ad appetere ſed ſolū ad adminiſtra=
tionē ſacramentoꝝ. vnde ꝯuenienti⁹ poneretur
eſſe in manibus ſacerdotis quibus tenet hoſtiā
conſecrādam et ad hoc conſecrate ſunt vel i ore
vel in lingua proferente verba conſecrationis ꝙ̄
in intellectu. vt ſic virtus que ponitur in verbis
τ virtus miniſtri que dicitur character ſimul vni=
te concurrent ad effectū ſacramenti. ¶ 2°. argu=
it. quia diſpoſitio τ forma ad quam diſponit: de=
bent eſſe in eodē ſubiecto. ſed ſm te character ē
diſpoſitio quedā ad grām. ergo debet eſſe in vno
ſubiecto cum grā et non in alio. ad hoc dicunt q̄=
dā ꝙ duplex eſt diſpoſitio. vna que diſponit ſub
iectum in cōparatione ad vlteriorem actum ſiue
ille actus ſit forma ſiue operatio: et talis diſpoſi=
tio eſt in eodem ſubiecto cum actu ad quē diſpo
nit. character autē non eſt talis diſpoſitio ad gra
tiam. alia eſt diſpoſitio cōgruitatis. ſicut ſi dicere
tur homo prudens diſpoſitus eſt diſpoſitione q̄=
dam congruitatis ꝙ cōmitatur ſibi regimē alioꝝ
et ſic eſt vt dicūt de charactere. quia cū per chara
cterem efficiat̄ aliquis diſpenſator ſacramento=
rum: congruū eſt ꝙ ſibi detur gratia ſine qua non
poſſet ea bene τ digne miniſtrare. et talis diſpoſi
tio non oportet ꝙ ſit in eodem ſubiecto cum eo
ad quod diſponit. Sed hoc non valet propter
duo. primū eſt quia dictū eorum τ exēplū ꝑ eos
adductum magis eſt ad oppoſitū ꝙ̄ ad propoſi=
tum. congruū enim eſt ꝙ digno det̄ poteſtas. et
quia per prudentiam efficitur aliquis diſpoſit⁹ et
dignus ad regendū alios: ideo prudentia eſt diſ
poſitio cōgruitatis ad regimē aliorum. qui vero
non eſt prudēs expectare debet ꝙ efficiatur pru=
dens vel bonus. cū ergo character ſit poteſtas
adminiſtrādi ſacramēta τ grā ſit aliquid ꝑ quod
digne adminiſtrantur: rationabile eſſet dicere ꝙ
gratia eſſet diſpoſitio congruitatis ad characte=
rem ſicut prudentia vel virtus eſt diſpoſitio con
gruitatis ad habendū regimē aliorum τ nō ecō=
uerſo. ſ. ꝙ character ſit diſpoſitio cōgruitatis ad
gratiam. ſicut non eſt dicendum ꝙ poteſtas vel
auctoritas regendi ſit diſpoſitio ad prudentiā.
Secundū eſt ꝙ iſti vident̄ diuertere a dicto ſuo
de cauſalitate ſacramentorum. dicunt enī ꝙ vir=
tus quā ponunt eſſe in ſacramētis attingit inſtru
mentaliter ad ꝓductionē characteris et hoc at=
tingit diſpoſitiue ad gratiā. ſicut virtus que eſt in
ſemine hominis attingit inſtrumētaliter ad ali=
quam diſpoſitionē corporis: et per conſequens
attingit diſpoſitiue ad formam fiendam in eodē
ſubiecto. igitur character vel quecūq; diſpoſitio
quam faciūt ſacramēta inſtrumētaliter in anima
ſi ſunt diſpoſitiones ad grām cauſandā: ſunt in
eodem ſubiecto aliter non valet eoꝝ ſimilitudo
ſeu comparatio. ¶ 3°. arguit ſic. ſicut numus ſor=
titur rationem precij τ merlus rationem ſigni ex
humana inſtitutione: ſic res naturales ſortiūtur
rationem ſacramēti τ homo rationē miniſtri ex
diuina inſtitutione. ſed numus efficitur preciū τ
merlus ſignū per ſolā relationem rationis huma
ne ſic inſtituentis. ergo res ſacramentales ſorti=
untur rationem ſacramēti et homo rationē mi=
niſtri per ſolā relationē rationis diuine ſic iſtitu=
entis. cū ergo character ſit aliquid quo homo ef=
ficitur miniſter ſacramētoꝝ vel ſuſceptiuus eoꝝ:
patet ꝙ character non eſt niſi relatio rationis ex
ordine vel pactione diuina. ¶ 4°. quia cū ſcrip=
tum ſit Eccle. 24. qui elucidāt me vitā eternā
habebunt: ad ea q̄ ſunt fidei cū ſint ſatis obſcura
de ſe: non eſt conueniens adducere vias obſcu=
ras et que plus habent obſcuritatis τ difficulta=
tis ꝙ̄ propoſitum principale. ſic autem eſt ꝺ vir=
tute que ponitur in ſacramentis τ de charactere
qui ponitur in miniſtro. dicere autem ꝙ res natu
rales habent rationem ſacramēti τ homo ratio=
nem miniſtri ex ſola inſtitutione et ordine dei q̄
ſolus dat gratiam τ omnem effectū ſpiritualem
quem recipit ſuſcipiens ſacramenta: nihil difficul
tatis continet apud fideles. ergo τ cetera. ¶ 5°.
quia beatus Dioniſius a quo prima traditio cha
racteris apud nos aduenit: videtur idem ſentire
cum eo quod dictum eſt ꝺ charactere. recitat enī
quendam ritum qui obſeruabatur in primitiua
eccleſia quando adulti baptizabantur. tunc enī
accedenti ad baptiſmū: hierarcha. i. pōtifex ma
num imponebat et ſignabat eum ſigno crucis et
precipiebat eum aſcribi inter nomina chriſtiano
rum vt de cetero cum alijs admitteretur ad diui
na. τ iſte ritus exterior cum baptiſmo erat chara
cterizatio ſua. nec de alio charactere locutus eſt
Dioniſius. hec Durandus in forma. ¶ Contra
quartam concluſionem arguit Scot⁹ probando
ꝙ baptiſmus non imprimat aliquam formam q̄
dicatur character. Primo quia ſicut ſequēdo ra=
tionem naturalem non ſunt ponēda plura quo=
rum neceſſitas non apparet ex notis ſm rationē
naturalem: ita de creditis vel de ſacramentis nō
ſunt ponenda plura quoꝝ neceſſitas nō apparet
ſm fidē. ſed neceſſitas talis forme impſſe nō ap=
paret etiā ſm ea q̄ credita ſunt ꝺ baptiſmo. ergo
τc. minor ꝓbat̄. q: nec ſcriptura ſacra illō exꝑmit

eſſe neceſſarium in baptiſmo nec ſancti explicite
nec ſequit̄ euidenter ex veritate baptiſmi credi=
ta. quia tota veritas baptiſmi conſiſtit in ſacra=
mēto viſibili ⁊ in effectu īuiſibili. ⁊ effectū īuiſibilē
Augꝰ cōmunit̄ vocat vbiqꝫ gratiā vbi illū ſpeci=
ficat. Hic reſpōdet̄ ꝙ ſancti ſatis tradūt de cha=
ractere ſm illum modū quo loquimur vt patet ꝺ
Dioniſio ⁊ de Damaſceno. ſed iſte auctoritates
videntur eſſe vocales ⁊ nō ad intentionē ſancto
rum. ſicut enī reſpiciendo trāſlationem et expoſi
tionem vercellenſis capituli ſecundi eccleſiaſtice
hierarchie in parte ſexta in libro quem vidi ſunt
iſta verba que allegant̄ vt dicit ſm iſtā tranſla=
tionē. in ſurſum actū diuina beatitudo ad ſui ipſi
us participationē recipit et de proprio lumine ſi
cut quodā ſigno ipſi tradit diuinū faciēs ⁊ cōmu=
nicatorē in deo manentiū. et ſequit̄ ibidem. ſan=
ctū ſignū a hierarcha accedēti data aſſignatio.
vbi adducūt aliqui de alia tranſlatione talia ver
ba ꝙ venienti ad baptiſmū donatur a ſummo ſa
cerdote ſacrū ſignaculū. Similiter de Damaſce=
no libro. 4°. caplo pᵒ ſic adducit̄ ꝙ ꝑ baptiſmum
dat̄ nobis regeneratio et ſigillū per ſigillū intelli
gitur ſm eos character. ibidē etiam dicitur ꝙ illꝺ
eſt ſigillū. Q̄ autē iſte auctoritates non adducū
tur ad intentionē doctorū patet ꝺ prima quia ſic
continet planū littere ⁊ vercellenſis exponit in p̄
ma parte caplo. 6°. ſecundo declarat de quodā
preambulo ad baptiſmū ſm ritū grecoꝝ. in p̄mi=
tiua enim eccleſia baptizandus p̄mo in eccleſia in
ducebatur: cui hierarcha manū capiti imponens
ſignabat eum p̄cipiens ſacerdotibꝰ ꝙ tam ipſum
q̄ꝫ eius ſuſceptionem deſcribant. illud aūt fiebat
lōge ante baptizationē ſicut apparet ex proceſſu
littere ibi qꝛ de actu baptizandi determinat̄ par
te illa ſub littera. p. vnde vel textus ille Dioniſij
ſm intētionē illiꝰ vercellenſis trūcate adducit̄. p̄
miſſo enī de ꝓprio lumine ſicut quodā ſigno ipſi
tradit ⁊ cōmunicationē in deo manētiū. et tū de
iſtis ſubdit quoꝝ eſt ſanctū ſignū a hierarcha ac=
cedēti data ſignatio ⁊ ſacri ſalutaris deſcriptio. q̊
rum inq̄ꝫ redde ſingula ſingulis. ſ. illuminationis
tradite ſctūm ſignū et a hierarcha data ſignatio
. ſ. impoſitio manuū in capite ꝙ ſit cōmunicator
diuinoꝝ ſignū ē ſacerdotū ſalutaris deſcriptio q̊
. ſ. deſcribūt eū ⁊ eius ſuſceptionē tanq̄ꝫ in cōmu=
nionē xp̄ianoꝝ receptū. illa aūt impoſitio manu
um ⁊ deſcriptio fiebat lōge ante baptizationem.
ergo nullo modo illa hic dicta poſſunt intelligi
de aliquo ſigno imp̄ſſo in baptiſmo. quare ⁊c̄. Si
militer auctoritas Damaſceni valde inepte ad=
ducitur. qꝛ pars vniꝰ orationis adiungit̄ cū p̄te
alterius ſequētis pretermiſſa ſentētia cōcipiēda
cū p̄te precedente. iacet enī ſic littera in Damaſ.
per baptiſmū p̄mitiua ſpūſſancti aſſumimꝰ et eſt
ibi verſus. et ſequit̄ alius verſus ⁊ principiū alte
rius vite fit in nobis regeneratio ⁊ tunc ſequitur
ſtati cuſtodia et ſigillū ⁊ illuminatio. ergo nullo
modo vult ipſe dicere ꝙ ꝑ baptiſmū fit in nobis
ſigillū: ſed ꝙ ꝑ baptiſmū ſumimꝰ primitiua ſpūs
ſancti in primo verſu. et in alia clauſula ꝙ regeñ
ratio eſt p̄ncipiū vite ⁊ ſigillū ⁊c̄. ergo ex illa au=
ctoritate non pōt haberi niſi ꝙ baptiſmꝰ ſiue re=
generatio ſit ſigillū: non aūt ꝙ per baptiſmū fiat
in nobis ſigillū. Alia aūt auctoritas Damaſceni
nihil valet. nam expreſſe ibi loquitur de cruce di
cens. illa nobis ſignatio in fronte data eſt quem=
admodum iſraeli circumciſio. per ipſam enim fi=
deles ab infidelibus diſtinguntur. et ſequitur de
eadem cruce. illa ſcutum eſt arma ⁊ tropheū ad
uerſus diabolum. illud eſt ſigillum vt non appro=
ximet nobis vaſtator. non plus dicere vult niſi
ꝙ impreſſum eſt nobis ſigillum contra inimicū
et cōſtat hoc non eſſe ad propoſitum. ¶ 2°. prin
cipaliter arguit. qꝛ Auguſtinꝰ qui tantū tractat
de intentione baptiſmi vt pote in libro ſexto de
baptiſmo cōtra donatiſtas: et in vno volumine
de baptiſmo paruulorū: et in tertio volumine ꝺ
vnico baptiſmo: ⁊ cū hoc multa ſuꝑ Joā. et in a=
liquibus caplis libri de fide ad petrū: non tacuiſ=
ſet de charactere ſi ipſe fuiſſet imediatus et neceſ
ſarius effectꝰ baptiſmi. Et ſi dicas ꝙ non negat:
dico ꝙ ad propoſitum ſufficit ꝙ non affirmet. qꝛ
tāte inueſtigationis ſupponitur ꝙ ſi character fuiſ
ſet res proxima baptiſmi: alicubi expreſſiſſet. nūc
autem in baptiſmo nō diſtinguit niſi ſacramētū
hoc eſt aliquid viſibile: et rem ſacramenti. ſ. gra=
tiam. nec vnq̄ꝫ dicit fictū recipere rem ſacramen=
ti. nec vnq̄ꝫ initerabilitatē baptiſmi oſtendit per
talem characterē impreſſum. ¶ Confirmatur.
quia de conſecratione diſti. 4ª. colligunt̄ aucto=
ritates ſanctorū de baptiſmo. nec videt̄ veriſſi=
mile ꝙ nullus eorū locutus eſſet de charactere ſi
ipſe fuiſſet neceſſarius effectꝰ baptiſmi. et quod
videtur magni ponderis magiſter ſententiarū
nunq̄ꝫ de illo charactere ſm illam intētionē locu=
tus eſt: cum tamē ipſe diligēter auctoritates ſan
ctorū de materijs quas tractat copilauerit. ¶ 3°
quia nihil fruſtra ponendū eſt in operibus dei qꝛ
deus et natura nihil faciūt fruſtra. ſed character
ſm illū intellectū poſitus fruſtra ponitur. quod
probat̄ dupliciter. primo comparando ad effe=
ctū principalem baptiſmi qui eſt gratia. ſecundo
ad illos effectꝰ qui attribuunt̄ characteri. ſ. aſſi=
milare

milare diſtinguere ⁊c. q̃ꝫtum ad primum argui-
tur ſic. ſi character requirit͛ vt diſpoſitio ad gra-
tiã: aut ergo ex parte ſuſceptiui aut ex parte a-
gẽtis. non ex parte ſuſceptiui qꝛ anima non ha-
bens actu peccatum eſt ſumme diſpoſita ad ſuſ-
cipiẽdum gratiã. nec ex parte agẽtis qꝛ agẽs eſt
infinite virtutis. Et ſi dicas ꝙ requiritur vt diſ-
poſitio ꝑmanẽs ad effectum inducẽdũ quãdoqꝫ
poſterius tempore qui non ſtatim inducitur vt
pote ad hoc ꝙ fictus baptizatus poſtea recipiat
effectum baptiſmi: contra hoc autem arguitur.
aut pro illo poſteriori quando recipit vltimum
effectuʒ baptiſmi requiritur character vt diſpo-
ſitio ex parte ſuſceptiui: aut ex parte agentis et
ſtat ratio vt prius. arguitur etiã hic ſpecialiter.
quia ſine tali ſigno poſſet deus aſſiſtere baptiza
to ad cauſandum effectum baptiſmi recedente
fictione ſicut aſtitiſſet in ipſo baptiſmo ſi non fu
iſſet prius fictus. ¶ Confirmatur. quia effectus
baptiſmi non datur illi qui ponitur habere cha-
racterem niſi peniteat vere. ſed per verã penitẽ
tiam ſine tali forma daretur gratia q̃ꝫtum ad a-
lios effectus. probatur propoſitum qꝛ ſine for-
ma inherẽte poſſet baptizatus aſſimilari bapti-
zato ⁊ diſtingui a non baptizato per hoc ꝙ reci
pit baptiſmum ſicut patet in multis alijs qꝛ pro
feſſus in aliqua religione aſſimilatur alteri pro-
feſſo ⁊ diſtinguitur ab altero non profeſſo non
per aliã formã ſibi inherentem poſt profeſſionẽ
ſed quia talem actuʒ habuit in preterito. Eodẽ
modo de tertio effectu qꝛ ponitur ſignum con-
figuratiuum chriſto ſiue obligatiuũ. poteſt eniʒ
aliquis eſſe obligatus alicui ⁊ ita configuratus
illi q̃ꝫtum ad obligationẽ configurãdi ſine om-
ni forma inherente. ſicut ille qui facit homagiuʒ
obligatur alteri ad fidelitatem ſeruandam ⁊ ita
ad quandam configurationem vel confedera-
tionem: ⁊ profeſſus ex profeſſione tenetur con-
formari ſeu configurari prelato ſuo: ⁊ tamẽ nec
faciens homagium nec profitens recipit aliquã
formã abſolutaʒ que ſit ſignum profitendi. De
quarto effectu ſcilicet ꝙ ponitur ſignum cõme-
moratiuum ipſius ſacramenti arguitur: qꝛ aut
reſpectu ſacramenti ponitur tale ſignum reme-
moratiuum propter excellentiaʒ ſacramẽti in ſe
aut propter aliquã habitudineʒ ad alios qui ex
ſigno cognoſcant ſignatum. non primo modo
quia excellentiora ſunt fides ⁊ charitas q̃ꝫ ſuſce
piſſe baptiſmum: ⁊ tamẽ illa non habẽt aliquod
ſignum rememoratiuum poſtq̃ꝫ fuerit. nec ſecũ
do modo: qꝛ vel in comparatione ad deum vel
ad proximum. non ad deum qꝛ deus ſine om-
ni ſigno inexiſtente cognoſceret illum ſuſcepiſ-
ſe ſacramentum. non ad proximuʒ: quia vel ad
baptizatum in gratia ad maiorem gloriã in ha-
bẽte ſignum: vel ad dãnatum in inferno ad ma-
iorem confuſionem habentis tale ſignum. neu-
trum eſt dare quia maior gloria eſt beato habu
iſſe actuʒ charitatis q̃ꝫ ſuſcepiſſe baptiſmũ: ⁊ ma
ior confuſio eſt dãnato cecidiſſe a charitate q̃ꝫ a
ſuſceptione baptiſmi: ⁊ tamẽ charitatis ſeu actꝰ
meritorij nullum ponitur ſignum rememorati-
uum in beato vel dãnato. Specialiter auteʒ ar-
guo de beatitudine. quia ſi illud ſignum eſſet in
habente ad excellentiã in gloria: ſequitur ꝙ ſo-
lus ſacerdos inter omnes chriſtianos poſſet ha
bere talem excellẽtiã in gloria quia ſolus ſacer-
dos habet omnes characteres. ſequeretur etiã
ꝙ chriſtus careret illa excellentia in gloria quia
ipſe non eſt ſic baptizatus baptiſmo chriſti. nec
baptiſmus Joannis impreſſit characterem. nec
fuit ordinatus ita vt confertur in ordine ſacer-
dotali: quia non fuit ab aliquo ordinatus pari
ratione nec confirmatus cõfirmatione ſacramẽ
tali. etiaʒ ꝙ ſancti patres ⁊ beata virgo non ha-
berent illã excellentiam in gloria. ¶. 4°. princi-
paliter arguit ſic. quia non videtur probabile ꝙ
alicui qui non tãtum eſt in peccato mortali ſed
etiã actu peccat mortaliter: deus conferat ſuuʒ
donum. ⁊ huiuſmodi probatio eſt quia dei per-
fecta ſunt opera Deutero. 32. et ideo nullũ cu-
rat quem non perfecte curat. impium enim eſt a
deo dimidiam ſperare ſalutem vel imperfectaʒ
veniã. nullum ergo donum ſuum dat alicui pec
cãti mortaliter. ſed fictus in ſuſcipiendo baptiſ-
mum peccat mortaliter quia facit irreuerentiaʒ
ſacramento. ſed deus ex virtute huiꝰ actus quo
peccat mortaliter: non dat ſibi aliquod donum
ſpeciale. ergo quia omne donum dei datum ho
mini aut eſt gratia gratum faciẽs vel actualiter
vł diſpoſitiue. quod breuius dici poteſt: qꝛ deꝰ
nullum donum dat homini niſi vel propter bo-
num eius vel propter bonum eccleſie cuiuſmo-
di eſt donum linguarum vel illa de qua loquit͛
apoſtolus. ꝑͣ. Corin. 9°. ſed talis character nõ
poteſt poni nec dici gr͂a gratis data propter bo
num eccleſie: quia illud nulli valet in eccleſia niſi
tãtum habenti. patet quia nullus effectus vti-
lis eccleſie ſequitur. ſed nec eſt donum gratum
faciens: quia per iſtud donum non conſtituitur
perſona in aliquo gradu acceptionis reſpectu
dei. nec etiam tale confertur ſine gratia ⁊ chari-
tate quia deus perfecte ſanat. ¶. 6. arguitur ex
modo ponendi characterem quia ſcilicet ponit͛

indelibilis ꝛ hoc ſic. nulla forma ieſt anime quã
non poſſit delere deus. quia minus eſt delere ꝙ̃
creare. ſaltem non includeret contradictionem
formã creatam in anima deleri ab anima. ergo ſi
character ſit indelibilis: nulla talis forma eſt in
anima baptizata. ¶ Confirmatur iſtud. quia ſi
character eſt indelibilis: ergo eadẽ ratione illa
virtus quam ponis in ſacramentis eſt indelibi-
lis quod tu negas. ¶ 7°. tu ponis ꝙ circũciſio
non imprimebat characterem. contra quia ſecũ
dum te circunciſio non erat cauſa gratie niſi qꝛ
imprimebat diſpoſitionem ad gratiam. illa au-
tem diſpoſitio videtur character. hec Scotus
in forma.

Quantũ ad ter-
tium articulum primo notãdũ
eſt prout Sãctus Thomas di-
cit. 3ª. p. q. 63. arti. 2. ad. 4m. ꝙ
character ꝗ̃tum ad id quod eſt
in ſe eſt potentia quedã ſeu poteſtas vel princi
pium actiuum vel paſſiuum ſecundũ diuerſas
ſpecies characteris. habet tamẽ rationem ſigni
per comparationẽ ad ſacramẽtum ſenſibile cũ
quo reputatur vt vnum ſacramẽtum. ſacramẽ-
tum enim ſignum eſt. ſignum autem vt Augu⁹
dicit in ſecundo de doctrina chriſtiana ſpeciem
ingerit ſenſibus. quod intelligẽdum eſt capien-
do proprie ſignum. improprie tamẽ ꝛ per quã-
dã ſimilitudinem: omne quod figurat aliquid vel
diſtinguit ab alio: dici poteſt ſignum etiã ſi non
ſit ſenſibile. et hoc modo character etiã ſine reſ-
pectu ad ſacramẽtum exterius ſenſibile: dici po
teſt ſignum inꝗ̃tum configurat habẽtẽ chriſto
ꝛ diſtinguit fideles ab infidelibus ꝛ ipſos etiã fi-
deles ſecundum rationem miniſterij. ¶ Ex qui
bus inferimus ꝙ nomen characteris rem abſo-
lutã ſignificat de principali ſignificato. conſigni
ficat autem vel magis cõnotat reſpectum quẽ-
dã prout dicitur ſignum. vnde character relati-
uum eſt ſecundum dici quẽadmodum virtus ꝛ
ſcientia. res autẽ abſoluta quã principaliter ſig-
nificat eſt potentia ſeu poteſtas ſupernaturalis
collata homini per virtutem ſacralẽ. ac per hoc
poteſtas inſtrumẽtalis eſt quẽadmodum ꝛ vir-
tus ſacramenti a qua depẽdet. huiuſcemodi au
tem poteſtas eſt qua homo poteſt vel recipere
vel efficere actiones quaſdã hierarchicas. cha-
racter nãq; baptiſmalis eſt poteſtas ſpiritualis
collata baptizato in ſacramento baptiſmi ꝑ quã
efficitur potens ſuſcipere cetera alia ſacramẽta.
ſine q̃ poteſtate nullum eorum poſſet recipere
ꝗ̃uis aliquãdo effectus ſacramẽti habere poſſit
diuina virtute que ſacramẽtis non eſt alligata.
poteſt enim cathecuminus publice ꝛ firmiter et
corã perſecutore nomen chriſti confiteri ꝛ pro
eius confeſſione ſupplicia perpeti: qui effectus ẽ
ſacramenti confirmationis. ipſum tamen ſacra-
mentũ confirmationis ſuſcipere non poteſt. ita
vt ſi epiſcopus frontem nõdum baptizati chriſ-
mate conſignaret: nihil eſſet actum ad ipſius ſa-
cramenti receptionem. quod ꝛ beatus dioniſi⁹
expreſſe dicit. 2°. ca°. eccle. hierar. quoddam in-
quit eſt principium ſanctiſſimorum mãdatorũ
ſacre actionis ſcilicet ſacramentum baptiſmi ad
aliorum diuinorum eloquiorum ꝛ ſacrarũ actio
num ſuſceptiuã oportunitatem. ꝛ infra. ſi enim
eſſe diuinitus eſt diuina generatio: nequaꝗ̃ ali
quãdo quid nouerit deo traditorũ neq; quidẽ
operatus ſit q̃ nec ſubſiſtere diuinitus habuit.

¶ Secundo Notandum eſt ꝙ qꝛ
character ẽ poteſtas
ſeu potentia vt predictum eſt: conſequẽs eſt ꝙ
ſit principium agendi vel patiẽdi ſimpliciter nõ
determinato modo ſcilicet vel bene vl' male aut
facile vel difficile quemadmodum habitus. vn-
de character ẽ quo habens illum potens eſt vel
recipere vel efficere aliquid quod non põt ſim-
pliciter characterem non habens. et quidem de
charactere baptiſmali ꝛ de charactere ſacerdo-
tali id manifeſtum eſt. baptizatus nãq; ſecundũ
formã eccleſie per poteſtatem characteris fit po
tens ſuſcipere alia ſacramenta quorum nullum
ſine baptiſmali charactere poſſet recipere ꝗ̃tũ
cunq; res et verba aliorum ſacramẽtorum etiã
per miniſtros eccleſie illi applicarentur. item ha-
bens characterem ſacerdotalem potens eſt ali-
quid efficere ſcilicet cõficere verum corpus do-
mini ꝛ abſoluere ꝛ ligare in foro penitẽtie. quos
act⁹ nullo modo efficere poteſt non habẽs cha-
racterem ſacerdotalem. veruntamen de chara-
ctere ſacramẽti confirmationis ꝛ aliorum ordi-
num a ſacerdotali: non eſt ita manifeſtum ꝙ ha
bentes huiuſcemodi characteres aliquid effice-
re poſſint quod nullo modo poſſint illos nõ ha
bentes. nã confiteri fidem chriſti conſtãter corã
perſecutore ꝛ pro fidei confeſſione etiã mortem
ſubire quod eſt effectus ſacramẽti confirmatio-
nis: poteſt homo nondũ confirmatus nec etiã
baptizatus ſicut chatecuminus prout legitur ĩ
quibuſdã in legendis ſanctorum. deniq; legere
epiſtolã in eccleſia ꝛ euãgelium et actus exerce-
re inferiorum ordinũ: videtur poſſe qui nullũ
ordinem habet vt mere laicus et aliquãdo me-

lius ac expeditius ꝗ̃ ordinatꝰ. ¶Propter quod
ſciendum eſt ꝙ neceſſitas characteris baptiſma
lis ⁊ characteris ſacerdotalis reſpectu proprio=
rum effectuuꝫ: magis abſoluta eſt ꝗ̃ neceſſitas
characteris confirmationis ⁊ characteris alioꝝ
ordinum a ſacerdotali. naꝫ vt premiſſum eſt nõ
habens characterem baptiſmalem nullo modo
habere poteſt proprium ipſius characteris effe
ctum qui eſt ſuſceptibilem eſſe aliorum ſacramẽ
torum. vnde ⁊ baptiſmus ianua dictus eſt om=
nium ſacramentoruꝫ eo q2 ſicut non eſt aditus
ad interiora domus niſi per ianuã: ita ad cetera
omnia ſacramenta nec ad illorum aliquod: adi
tus eſt niſi per baptiſmum. neq3 ẽ inſtãtia de ma
trimonio quod ante inſtitutioneꝫ baptiſmi fuit
⁊ nunc abſq3 baptiſmo eſt inter infideles: q2 tale
matrimonium licet ſit in officium: non tamẽ eſt
ſacramentum. ¶ Neceſſitas autem characteris
confirmationis et aliorum ordinum a ſacerdo=
tali: non eſt tã abſoluta ꝙ non habẽs iſtos cha=
racteres habere nõ poſſit eorum proprios effe=
ctus ſaltem ꝗ̃tum ad ſubſtantiam actus. ſed eſt
neceſſitas quodãmodo coartata ad rationem
debiti ex officio. ꝗ̃uis enim non habens chara=
cterem confirmationis poſſit conſtãter nomen
chriſti ⁊ fidem catholicã etiam coraꝫ perſecuto=
re confiteri ⁊ mortem pro ſua confeſſione ſuſti=
nere: non tamẽ id poteſt ex debito ſue profeſſio
nis ⁊ officij. conſtituitur nãq3 confirmatus ex ra
tione characteris confirmationis: debitor et in
officio poſitus fidem chriſti catholicã etiaꝫ cum
mortis periculo confiteri conſtãter non ſolum
pro ſalute anime ſue: ſed ⁊ pro aliorum fideliuꝫ
ſalute quãdo neceſſitas occurrerit illos confor=
tãdi et ad fidei confeſſionem cohortãdi. Unde
Sanctus Tho. infra. diſ. 7. q. 2. ar. p°. ſub. ar. 3.
ad. p^m. ad ea inquit que ſunt neceſſitatis: homo
admittitur etiã ſi hoc nõ competat ei ex officio.
ſicut patet ꝙ etiam non habẽs ordinem in caſu
neceſſitatis baptizare poteſt licite: ꝗ̃uis hoc nõ
competat ſibi ex officio. ſimiliter etiã quia con=
fiteri nomen chriſti vbi confeſſio exquiritur eſt
neceſſitatis: ideo etiam non baptizatis hoc com
petit ꝗ̃uis hoc non habeãt ex officio characte=
ris in ſacramento confirmationis ſuſcepti. hec il
le. Et ad iſta facit quod ſupra ſcripſit eadeꝫ. diſ.
q. p^a. ar°. 2°. ſub. ar°. 2°. in cor. ait enim. hoc ſa=
cramẽtum ſcilicet confirmationis initium ſump
ſit ab aduẽtu ſpiritusſancti in diſcipulos. qui ꝗ̃=
uis prius ſpiritum ſanctum habuiſſent in mune
re gratie quo perficiebãtur ad ea que ad ſingu=
las perſonas eorum pertinebãt: tamen in die pẽ
thecoſtes ſuſceperunt ſpiritum ſanctum in mu=
nere gratie quo perficiebãtur ad promulgatio
nem fidei in ſalutẽ aliorum. ⁊ ideo facta eſt appa
ritio ſpiritꝰ ſancti in linguis igneis vt verbis eſ=
ſent profluui ad diuulgãdam fidem chriſti: ⁊ cha
ritate feruidi aliorum ſalutẽ querentes. ⁊ propt
hoc dicitur actuum. 2°. repleti ſunt ſpiritu ſctõ
⁊ ceperũt loqui. hec ille. Itẽ eadem. diſ. q. 2. ar.
p°. ſub. ar. p°. arguit ſic p° loco. character eſt ſig=
num diſtinctiuum. ſed pugna ſpiritualis omni=
bus indicitur. cum ergo confirmationis ſacra=
mentum detur ad roborandum in pugna ſpiri=
tuali: videtur ꝙ in ipa non fiat aliqua diſtinctio
alicuius ab altero per impreſſionẽ characteris.
ecce argumẽtum. ſequitur reſponſio. ad primũ
dicẽdum ꝙ pugna ſpiritualis qua quis pugnat
contra impediẽtes ſalutem ſui ipſius: omnibus
indicitur. ſed ad hoc non datur ſacramẽtum cõ=
firmationis: ſed ad perſiſtẽdum fortiter in pug=
na qua quis nomen chriſti impugnat: ⁊ vt inui=
ctus confeſſor chriſti permaneat. et huic pugne
non omnes exponuntur ſed ſolum confirmati.
hec ille. Item ſub. ar. 2. ad. 3^m. ait. ꝗ̃uis cuiuſli=
bet baptizati ⁊ credentis ſit confiteri quãdo cõ=
feſſio ab eo expetitur: non tamen eſt cuiuſlibet
ſe libere exponere ſed tantum confirmati. ⁊ hoc
etiam patet in apoſtolis in quibus hoc ſacramẽ
tum initium ſumpſit. quia ante aduentum ſpiri
tusſancti confirmãtis eos erãt clauſe fores cena
culi propter metum iudeorum: poſtea repleti
ſpiritu ſancto ceperunt loqui cum fiducia ⁊ pu=
blice verbum dei predicare. hec ille. Item. ar. 2.
ſub. ar. 2. arguit ſic tertio loco. maior eſt diſtin=
ctio virtutum ꝗ̃ gratie. ſed ad eandem virtutẽ
pertinet credere ⁊ confiteri ſcilicet ad fidem. er=
go ⁊ multo fortius pertinet ad eandem gratiã.
ergo gratia baptiſmalis que perficit ad creden=
dum: ⁊ gratia confirmationis que perficit ad cõ
fitendum eſt eadem gratia. ecce argumentum.
ad quod reſpondet ꝙ confiteri vbi ex confeſſio
ne imminet mortis periculum: non eſt tantum
fidei: ſed indiget auxilio alterꝰ virtutis ſcilicet
fortitudinis. et ſimiliter etiam indiget alia gra=
tia ſacramentali que remoueat effectum oppoſi
tum fortitudini. hec ille. Eadem in ſententia cũ
premiſſis tenet. 3^a. p. q. 72. ar. 5. in cor. ⁊ ad pri=
mum. Et in reſpõſione ad. 2^m. ſicut inquit bap=
tizatus accipit poteſtatem ſpiritualem ad pro=
teſtandam fidem per ſuſceptionem aliorum ſa=
cramentorum: ita confirmatus accipit poteſta=
tem publice fidem chriſti verbis profiteri quaſi
ex officio. Et quod dictum eſt de charactere cõ

firmationis ꝙ per ipſum accipit homo poteſta=
tem vt ex officio et ex officij debito poſſit exerce
re aliquos actus ad quos non poſſet ex debito
officij non habens ipſum characterem: eſt intel
ligendum de charactere ordinum aliorum a ſa
cerdotali. Unde Sãctus Thomas infra. diſtin.
24. q. 2. articuº. 2. ad. 9^{m}. dicendum inquit ꝙ
habens ordinẽm oſtiarij ſuſcipit poteſtatem vt
ex officio arcere poſſit aliquos ab introitu eccle
ſie: q̃uis etiã ⁊ hoc ab alijs fieri poſſit ſed non ex
officio. ⁊ ita eſt in omnibꝰ actibus minorum or=
dinum. Unde ſm premiſſa dicere poſſumus ꝙ
ſi accipiamus actus hierarchicos nõ ſolum q̃ꝫm
ad eorum ſubſtãtiã ſed ſimul cum hoc prout ex
debito officij exerceri debent: character confir=
mationis ⁊ character ordinis etiam q̃ꝫm ad ordi
nes inferiores ſacerdotio: omnimodaꝫ habent
neceſſitatẽ ad actus proprios ad quos ſunt: ita
vt a non habentibus characteres ipſos expleri
non poſſint. ¶ Ex preallegatis verbis Sancti
Doctoris videtur poſſe inferri ꝙ nondum con=
firmatus etiã ſi baptizatus ſit: non peccat mor=
taliter ſi pro conſeruãda vel roborãda aut etiã
promouenda fide chriſti in alijs hominibus a ſe
non ſe exponat periculo mortis corã perſecuto
re fidem conſtãter profitendo ⁊ alios ad tenen
dam fidem cohortãdo. probatur hoc. nã idem
dictu videtur ꝙ aliquis ex officio aut ex officij dẽ
bito ad aliquid teneatur vel non teneatur: ⁊ di
cere ꝙ ſi id non fecerit mortaliter peccat vel nõ
peccat ⁊ econtra. quoniã nullus peccat morta=
liter ſi non faciat id quod facere ex debito nõ te=
netur. ⁊ quiſqꝫ mortaliter peccat: eſt non faciẽs
id quod facere tenetur ex debito. Cum autem
ex preallegatis verbis Sancti Doctoris nullus
non confirmatus etiã ſi baptizatus fuerit tenea
tur ex debito officij ad fidem chriſti in alijs a ſe
promouendã vel conſeruãdã aut defendendaꝫ
⁊ roborãdã: ſequitur ꝙ ſi id non faciat non ideo
peccat mortaliter.

¶ Tertio Notãdum eſt ꝙ tã chara=
cter q̃ꝫ ornatꝰ qui per ſacra
menta ſuſcipiẽtibus confertur: ponitur diſpoſi=
tio ad gratiã diuerſimode tamen. naꝫ ornatus
ſm ꝙ ex dictis Sãcti Doc. colligi poteſt: eſt diſ=
poſitio ad gratiã ſicut via vel motus eſt diſpoſi
tio ad terminum et ſicut q̃litas eſt diſpoſitio ad
formã velut calor ad formã ignis. ſicut enim in
naturalibus formã ſubſtãtialem precedit in ma
teria quedã diſpoſitio qua fit apta ad talem for
mam qꝛ actus actiuorum ſunt in patiẽte diſpo=
ſito vt ait philoſophus ſecundo libro de aĩa: ita
diuina ordinatione per virtutẽ ſacramentis col
latã imprimitur ſuſcipiẽti ſacramentum quedã
diſpoſitio ſupernaturalis ad gratiã ſuſcipiendã
que vocatur ornatus. et quia huiuſcemodi diſ=
poſitio directe et immediate diſponit ad gratiã
que eſt ſubiectiue in eſſentia anime: conſequẽs
eſt ꝙ ipſa etiaꝫ diſpoſitio ornatus ſit in eſſentia
anime ſubiectiue. character vero eſt diſpoſitio
ad gratiã nõ ſicut qualitas diſponens ⁊ prepa=
rans ſubiectum ad formã velut quedaꝫ ipſius
inchoatio: ſed eſt diſpoſitio ad gratiã quaſi me=
ritorie ⁊ per modum dignificationis. habẽs eni
characterem qui eſt potentia qua homo poteſt
in actiones que ſunt miniſtrationes ⁊ receptio=
nes ſacramentorum et aliorum que ad cultum
dei pertinent: eo ipſo meretur de congruo ⁊ di=
gnus eſt recipere gratiã gratum facientem qua
ipſas actiones bene ⁊ idonee poſſit exercere. ſi=
cut ſi dicamus ꝙ habens potẽtias naturales in=
tellectus ⁊ voluntatis: eſt diſpoſitus ad habitꝰ
quibus bene exeq̃tur earum potentiarum ope=
rationes. Unde Sãctus Thomas in hac. diſti.
q. p̊ª. arº. p̊º. ad. 5^{m}. character inquit eſt diſpoſi=
tio ad gratiã per quãdã cõgruitatis dignitateꝫ.
ex hoc enim ipſo ꝙ homo per characterem mã=
cipatus eſt diuinis actionibus et inter membra
chriſti connumeratus: fit ei quedã congruitas
ad gratiã ſuſcipiendã qꝛ deus perfecte in ſacris
homini prouidet. vnde ſimul cum charactere q̃
daƚ homini vt poſſit exercere ſpirituales actio=
nes fidelium vel paſſiones ſeu receptiones: da=
tur gratia qua hec bene poſſit. hec ille. vbi cum
dicat ſimul cum charactere gratiã dari: ſatis in=
nuit ꝙ character nõ eſt diſpoſitio preparãs ſub=
iectum ad gratiã ſuſcipiendã ſed magis per mo
dum conſequentie quaſi gratiam ſibi vendicãs
ad bene operãdum ex diuina ordinatione. Idẽ
in ſententia ſcribit. 3ª. p. q. 63. ar. 4. ad. p̊m. cha=
racter inquit directe quidem ⁊ propique diſpo=
nit animã ad ea que ſunt diuini cultus exequen
da. ⁊ qꝛ huiuſmodi nõ fiunt idonee ſine auxilio
gratie nam vt dicitur Joã. 4º. eos qui adorant
deũ: in ſpiritu ⁊ veritate adorare oportet: ideo
ex conſequenti diuina largitas recipiẽtibus cha
racterem largitur gratiã per quã digne impleãt
ad que deputantur. ⁊ ideo characteri magis eſt
attribuẽdum ſubiectum ſm rationem actuum
ad diuinum cultum pertinẽtium q̃ꝫ ſm rationeꝫ
gratie. hec ille. vnde qꝛ potentia anime ẽ imme
diatum principium operationis non ipa anime
eſſentia: ideo character non ponitur ſubiectiue
in eſſentia anime ſed in eiꝰ potẽtia. eſt enim cha=

racter immediatū ꝑncipiū agendi vel patiendi .i. tradēdi vel recipiendi quaſdā actiones hierarchicas. Et ex hoc cōſequūtur quedā alie differētie inter characterē ⁊ ornatū. qꝛ .ſ. ornatus cōfertur anime in omnibus ſacramētis peractis omnibꝰ rite q̄ ſunt de eſſentia ſacramēti: ꝗuis in ſacramēto extreme vnctionis nō ſemꝑ hic effectus ſequat̃, ꝓut Sāctꝰ Doctor ſentire videt̃ infra. diſ. 23. q. pͣ. ar. 4. ſub arti. 2°. in. cor. et ad. pͫ. ⁊ de hoc aliquid ibi dicetur. character vero in tribus tātūmodo .ſ. baptiſmo confirmatione ⁊ ordine. qꝛ enī cōmune eſt omnibus ſacramētis gratiā cōferre niſi impedimētū ſit ex parte ſacramētuꝫ recipientis: ideo in omnibus ornatus imprimitur diſponēs ⁊ preparās ad gratie receptionē. character vero quia ꝑ ſe et directe ordinatur ad q̄ſdā operationes vel receptiones ꝑtinētes ſingulariter ad diuinū cultū conſtituēs ⁊ deputās hominē in quodā gradu ad aliquid ſacrū agendū vel recipiēdū quod ſingulariter conuenit in tribus ſacramētis enumeratis: ideo character non in omnibꝰ ſed in tribꝰ tātūmodo ſacramētis imprimitur. Et ſm premiſſa videtur ꝙ in ſacramētis in quibꝰ character imprimitur: nihilominus etiā imprimatur ornatus. neqꝫ enim vnum alterū excludit cum ſint ī diuerſis ſubiectis. neqꝫ vnꝰ horū altero exiſtēte ſuperfluit: eo ꝙ nō ad idem ſed ad diuerſa directe et ꝑncipaliter ordinentur nā ornatꝰ ad actū primū .ſ. ad eſſe gratie: character vero ad actū ſecūdum qui eſt oꝑatio. ⁊ ꝗ̄uis vterqꝫ dicatur diſpoſitio ad gratiā: verūtamen nō eodē modo ſꝫ aliter et aliter vt p̄miſſum eſt. Alia differētia eſt quia character eſt indelebilis ſicut et eius fundamētū vel cauſa .ſ. ſacerdotiuꝫ xp̄i quod eſt eternū. ornatus vero eſt diſpoſitio quedā delebilis queādmodū et gr̃a ſacramētalis ad quā diſponit. imo nec manet ꝗ̄diu manet gr̃a eo qḋ ſit diſpoſitio ad receptionem gr̃e ſacramētalis nō ad eius conſeruationē.

Quarto Notādum ē ꝙ characteri tria p̄cipue attribuūtur .ſ. ꝙ eſt ſignū diſtinctiuū: ꝙ eſt ſignū configuratiuū ⁊ ꝙ eſt ꝑncipium oꝑatiuū actionū ad cultum diuinū ꝑtinentiū. ⁊ ex horuꝫ quolibet conuincit̃ ꝙ character ſit in potētia anime intellectiua ſubiectiue. Ex p̄mo quidē qꝛ p̄ma diſtinctio in vita chriſtiana ad quā ordinatur character eſt ꝑ fidē que ſubiectiue eſt in itellectu. vnde et character p̄mo diſtinguit fideles ab infidelibꝰ ac ꝑ hoc rationabiliter ponitur ſubiectiue in intellectu. Ex ſecūdo vero qꝛ cōfiguratio q̄ eſt ꝑ characterē eſt ſm imaginē, ꝓut ex diffinitione characteris magiſtrali accipitur. ſubiectū autē imaginis: mēs eſt cuius p̄ma et nobilior potētia eſt intellectiua. in qua eſt ⁊ memoria ⁊ intelligentia que ſunt due ꝑtes imaginis ex q̄bus et oritur volūtas. vnde tota imaginis ratio eſt in intellectiua ꝑte ſicut ī radice. ex quo fit vt qḋ attribuitur homini ratione imaginis: ꝑncipaliter reſpiciat partē intellectiuā. Idē conſimiliter patet ex tertio. nā actiones p̄mo ꝑtinētes ad cultū diuinū: ſunt actus fidei ꝑ quā eſt p̄mus acceſſus ad deū ſm illud Hebre. 11°. credere enim oportet accedētē ad deū. fides etiā eſt q̄ ꝑ dilectioneꝫ oꝑatur vt apoſtolꝰ dicit Gala. 5°. Deniqꝫ cultus diuinꝰ ad cuiꝰ actiones character ordinat̃: eſt quedam fidei ꝓteſtatio ꝑ exteriora ſigna. rationabiliter igit̃ character ponitur in potētia anime intellectiua q̄ eſt ſubm̄ fidei. Neqꝫ obſtat ꝙ character non ordinat̃ directe ⁊ ꝑncipaliter ad intelligere vel cognoſcere ſꝫ ad ſuſcipiēdum vel cōferēdū ſacramētuꝫ: q̄m talis collatio ⁊ ſuſceptio p̄ſupponit intellectū dirigētem ⁊ intētionē ⁊ oꝑationē eo ꝙ homo eſt inſtrumētū dei animatū ⁊ rationale. vnde nō ſolū mouet̃ ⁊ applicat̃ ad opus a ꝑncipali agēte: ſed etiā qꝛ eſt liberi arbitrij: ip̄e ſe mouet ⁊ applicat ad illud. cuius motꝰ ꝑncipiū eſt intellectus qui dirigit intentionē ⁊ oꝑationē ſuſcipiētis vel conferentis ſacramētū. vnde character eſt potentia ſeu poteſtas homini impꝛ̄ſſa qua ſe poteſt applicare ex intētione ꝓpria vel aliena ſua tn̄ interpretatiue ad recipiēdum vel conferēdum ſacramēta eccleſie ⁊ hierarchicas actiones. qꝛ enim in ſuſcipiēte vel conferēte ſacramētū exigitur intētio ſuſcipiēdi vel conferēdi qḋ tradit eccleſia: intētio aūt p̄ſuppoponit tāqꝫ ſui ꝑncipium cognitionē ⁊ directionē intellectus ꝑ quē ꝓponitur voluntati id qḋ intendit: ideo caracter qui in ſuſcipiēte vel cōferente eſt ſpiritualis potētia ſuſcipiendi vel conferendi ſacramētum qḋ tradit eccleſia cōueniēter ponitur in potētia intellectiua ſubiectiue tāqꝫ in p̄mo ꝑncipio operis.

Quantum ad q̄rtum articulum reſpondēdum ē obiectionibus aduerſariorum. Et quidē ad p̄mum Scoti contra p̄mam concluſionē negatur aſſumptū. et ad eius ꝓbationem ꝑ diffinitioneꝫ characteris dicitur ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. .ſ. ꝙ ſignum ꝗ̄tum ad id qḋ eſt: ſit relatiuum ſm eſſe. hoc autem eſt falſum. qꝛ vt Augꝰ dicit ſecūdo libro de doctrina xp̄iana in ꝑncipio: ſignum p̄ter formā quam ingerit ſenſibus vel intelectui

facit aliquid in cognitionē venire. ex quo patet ꝙ ſignum preter reſpectum quem importat ad ſignatum: formā abſolutā dicit quā ingerit ſeu imprimit ſenſibus vel intellectui. vnde ſignum relatiuum eſt ſm dici ac per hoc de principali ſignificato rē abſolutā dicit q̄uis cōnotet reſpectum quendā ad ſignatum. ¶ Ad. 2^{m}. dicitur ꝙ minor eſt falſa neq; illā arguēs probat. eſſe enim potentiā vel principium agendi vel recipiendi quod quidditatiue dicit character: ꝑ formā pure relatiuā ſaluari non poſſet: cum relatio non ſit principium agēdi vel patiendi prout philoſophus dicit. 5°. phiſicorum. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur ꝙ licet verum ſit ꝙ nulla relatio nouiter adueniat ſine nouitate alicuius abſoluti: et tamē non eſt opꝰ illa propoſitione ad probationē noſtre concluſionis. neq; Sāctꝰ Tho. illo fundamento vtitur ad probādum characterem eſſe rem abſolutā ⁊ ideo argumentū non militat in propoſito noſtro. Veruntamen ad declarationē dicte propoſitionis videndum eſt quod Sāctꝰ Tho. notat ſecundo libro. diſ. p^{a}. q. p^{a}. ar. 5°. in reſpōſione ad. 8^{m}. duplex inquit eſt relatio. quedā eſt relatio abſoluta ſicut in omnibus que ſunt ad aliquid ſm eſſe vt paternitas ⁊ filiatio. et talis relatio non efficitur noua niſi per acquiſitionē illiꝰ in quo relatio fundatur. vnde ſi acquiratur per motum: talis relatio ſequitur motum. ſicut ſimilitudo vnius ad alterum ſequitur alterationem in q̄litate ſupra quā fundatur relatio. ſi autē acquiratur per creationem. ſequitur creationem. ſicut ſimilitudo creature ad deū fundatur ſuper bonitatem que per creationem acquiritur per quā creatura deo aſſimilatur. quedā autem relatiua ſunt que ſimul importāt relationem ⁊ fundamētum relationis. nouitas autem talium relationum exigit acquiſitionem illius rei que ſignificatur per nomen: ſicut ipſius habitus qui eſt ſcientia. et ſimiliter eſt de relatione quā importat nomen motus que efficitur noua per acquiſitionē ipſius motus a mouente in mobili. hec ille. Ex quibꝰ accipitur ꝙ etiā ſi nouitas mutationis ex parte fundamēti vel ex parte termini non ſequeretur neceſſario ad nouitatem relationis: neceſſe eſt tamen ꝙ ſit aliq̄ nouitas ſaltē ex parte motus vel actionis per quā noua relatio acquirit. ¶ Ad. 4^{m}. q̄tum ad primā ſui partem conſimiliter reſpondetur ꝙ non militat contra concluſionē: cum non probetur a nobis eo fundamēto quod arguens fingit. de quo ſi ad propoſitū occurrerit alias dicetur latius. Ad illud autē qđ arguens dicit relationem ſigni poſſe fundari in alia relatione: reſpondemus ꝙ quicquid ſit de hoc ſi poſſibile eſt an nō: ⁊ tū relatio ſigni quod eſt character ſacramentalis non fundatur niſi in re abſoluta prout deductum fuit in primo notabili. eo ꝙ character eſt relatiuum ſm dici nō ſm eſſe. Item quod arguens dicit de relatione configurationis vel obligationis non eſt ad propoſitum. nam q̄uis illud verum reperiatur in quibuſdā configurationibus ⁊ obligationibus: et tū veritatem non habet de configuratione characteris ſacramentalis qui eſt potentia ⁊ principium recipiendi vel tradēdi actiones hierarchicas que ſunt vere res in rerum natura q̄rum principiū eſſe nō poteſt relatio rationis. Quod autem arguens inducit de proceſſu in infinitum in relationibus realibus: non eſt ad propoſitū cū noſtra concluſio tali fundamēto non innitatur. ¶ Ad. 5^{m}. dicitur ꝙ aſſumptum eſt falſum. quoniā immo eſt verum quod aſſumitur in probatione concluſionis. neq; valet eius improbatio nā arguens falſum aſſumit. q2 baptizatus aliqđ poteſt quod nullo modo poteſt non baptizatꝰ ſcilicet ſuſcipere cetera eccleſie ſacramenta. ⁊ ad ꝓbationē arguentis dicitur ꝙ eſt puerilis: nā vngi chriſmate non eſt ſuſcipere ſacramentum cōfirmationis. poſſet enim brutum animal ⁊ lapis vngi chriſmate: ſed non ideo diceretur recipere ſacramentum confirmationis. nec etiā in homine vngi chriſmate eſt recipere ſacramentum cōfirmationis. ⁊ quod plus eſt: poſſet quis effectū confirmationis recipere ſine ſacramento baptiſmi: ⁊ tamen ſacramentum confirmationis non reciperet. vnde Sāctus Tho. 3^{a}. p. q. 72. ar. 6°. ad. 3^{m}. audientes inquit ꝑdicationem Petri acceperunt effectum confirmationis miraculoſe: non tamen confirmationis ſacramentum. dictū eſt autem ꝙ effectus confirmationis poteſt alicui conferri ante baptiſmū: non autem ſacramētū confirmationis. hec ille. Ad illud autē quod arguēs obijcit de poteſtate miniſtri ſacramentorum: dicitur ꝙ aſſumit falſum. nō enim huiuſcemodi poteſtas eſſe poſſet relatio rationis: q2 talis non poteſt eſſe principium realium actionū qualium miniſter ſacramēti eſt ꝑncipium. Neq; valet probatio arguentis ſumpta ex epiſcopatu: quoniā falſum impōit Sācto Thome. nuſq̄ enim ille dixit epiſcopatum non eſſe ordinē ſm ꝙ ordo eſt officium quoddā reſpectu quarundā actionum ſacrarum. immo contrarium dicit infra. diſ. 24. q. 3. ar. 2. ſub. ar. 2. ī corpore. Verum eſt tamen ꝙ negat epiſcopatum eſſe ordinem ſuperadditum ſacerdotio: capiendo ordi-

niem ſm ꝙ eſt ſacramentum. ſed hoc proprie et directe eſt dicere ꝙ epiſcopatus non eſt ſacramẽtum ſuperadditum ſacerdotio. vnde epiſcopatus vere ordinem dicit z realem poteſtatẽ in ſui ratione implicat q̄ epiſcopus potens eſt ad aliquas actiones hierarchicas ad q̄s ſacerdos non epiſcopus nullo modo eſt potens ꝑut Sanct⁹ Doc. expreſſe dicit loco proxime allegato. Falſum ergo eſt quod arguens dicit epiſcopum ſupra ſacerdotem non habere aliquã formã abſolutam realem quemadmodum iudex. nam vltra poteſtatem iuriſdicionis quam habet iudex que eſſe poteſt ens rationis: habet epiſcop⁹ poteſtatem ordinis que eſſe non poteſt ens rationis tãtummodo. cuius euidens probatio eſt qꝛ poteſtas ordinis ſemel collata epiſcopo auferri non poteſt ab eo etiam a papa conferente: ſicut poteſt auferri poteſtas iuriſdicionis. et ꝑpter hoc non eſt ſimile de poteſtate epiſcopi z de poteſtate iudicis. Ad id autem quod arguens dicit de poteſtate ordinati z confirmati: patet reſponſio ex his que dicta ſunt in ſecũdo notabili. Quod autẽ arguens obijcit de charactere baptiſmali ſi ponatur potentia paſſiua: non valet quoniã falſum aſſumit. nam vt dictum eſt in hac ſolutione z latius in ſecũdo notabili: anima baptizati aliquid poteſt recipere quod non poteſt recipere anima nõ baptizati ſcilicet characterem z reliqua ſacramenta. vnde arguens fere in omnibus procedit ex falſis. ¶ Ad argumenta Aureoli contra ſecundã concluſionem ad p̄mũ dicitur ꝙ minor eſt falſa. et ad eius probationem dicitur ꝙ virtus que eſt in ſacerdote attingit ad terminum a quo faciens ad deſitionem panis. z concedimus ꝙ talis diſpoſitio inducitur in fine prolationis verborum. et cum arguens querit vbi eſt illa actio que agit ad deſitionem panis: dicimus ꝙ actiue z miniſterialiter eſt in ſacerdote z in verbis: paſſiue autem eſt in pane. et cum arguens dicit contra quia panis non eſt quãdo eſt illa actio: dicimus ꝙ eſt falſum. nan ſi ponatur talis actio in tempore: planum eſt ꝙ in ipſa actione adhuc panis eſt licet ĩ termino actionis deſinat eſſe panis. ſi autẽ actio illa ponatur inſtãtanea: ſimul eſt z actio z panis deſinens eſſe z non eſſe panis. ita ꝙ actio illa paſſiue cum ſit p̄uatiua: poſſet eſſe in pane deſinẽte eſſe. Quod autem arguens vltimo obijcit ꝙ actio illa eſſet. annihilatiua: non valet nã aſſumit falſum. quoniam licet exiſtentia corporis chriſti non ſit terminus ad quem directe z per ſe actio illa attingat: eſt tamẽ vltimatus terminus ad quem diſponit deſitionem cauſando. vnde videtur ꝙ arguens non ſatis mentem Sãcti Thome in hac parte acceperit. ¶ Ad. 2^{m}. dicitur ꝙ procedit ex falſa imaginatione ſcilicet ꝙ nos dicamus ꝙ virtus exiſtens in ſacerdote z in ſacramento ſit diuiſibilis habẽs partem z partem. hoc autem eſt falſum. immo dicimus ꝙ vna z eadẽ virtus eſt tota in ſacramẽto z tota in ſacerdote ſed in neutro totaliter. Unde Sãctus Thomas infra diſtinctione octaua queſtione ſecũda articulo tertio ad nonum reſpondet ad ſimile argumentũ ꝙ quãdo aliquod opus perficitur pluribus inſtrumentis: virtus inſtrumentalis non eſt complete in vno ſed incomplete in vtroq;. ſicut manu z penna ſcribitur. z ſimiliter contingit in propoſito quia virtus inſtrumentalis ad faciendã predictam conuerſionem: non tãtum eſt in verbo vel in ſacerdote ſed in vtroq; incomplete qꝛ nec ſacerdos ſine verbo nec verbum ſine ſacerdote cõficere poteſt. hec ille. Simile dicit tertia parte queſtione ſexageſima ſecũda articulo q̄rto ad quartum. Et cum arguens querit quare ponitur duplex talis virtus vna imanens z alia tranſiens: reſpondemus ꝙ quia chriſtus ſacramentorum inſtitutor ſic ordinauit propter nobilitatem ſacramẽti. Et cum arguens obijcit ꝙ nobilitas non prouenit ex aliquo inherente: dicitur ꝙ eſt falſum et non ſatis docte dictum. qꝛ immo perfectio z nobilitas rei magis accipitur ex his que ſibi inſunt. Neq; verum eſt quod in exemplum adducit de medicina. nam nobilior eſt medicina que a tota ſpecie efficaciam habet ſanitatem cauſandi: q̄ʒ alia que ad id virtutem non haberet a tota ſpecie. vt enim deductũ fuit in queſtione precedente perfectio et nobilitas rei non ſolum accipitur ex ordine ad finem vel effectum: ſed ex propria ſpecie z ex modo. Cum autem arguens querit quare virtus que ponitur in anima ſcilicet miniſtri eſt immanens z nõ ſufficit trãſiẽs: reſpondet Sãctus Thomas loco proxime allegato ꝙ quia ſacerdos eſt ſimilior principali agẽti q̄ʒ verbum quia gerit eius figuram: ideo ſimpliciter loquẽdo ſua virtus inſtrumentalis eſt maior z dignior. vnde etiã permanet et ad multos huiuſmodi effectus ſe habet. virtus autem verbi tranſit cum verbo z ad ſemel tãtum eſt. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur ꝙ virtus que eſt in verbis et in anima miniſtri poteſt dici eiuſdem rationis ex eo ꝙ ad eundẽ effectum ordinatur. z poteſt dici alterius rationis eo ꝙ perfe=

ctiori modo eſt in miniſtro ꝗ̃ in ſacramēto. vn-
de ⁊ a miniſtro deriuatur quodam modo ad ſa-
cramentum. Ut enim Sanctus Thomas dicit
tertia parte queſtione ſexageſſima ſecunda arti-
culo quarto ad tertium: ſicut virtus inſtrumen-
talis proprie loquendo acquiritur inſtrumen-
to ex hoc ipſo ꝙ mouetur ab agente principali
ita et ſacramentum conſequitur ſpiritualem vir-
tutem ex benedictione chriſti ⁊ applicatione mi-
niſtri ad vſum. hec ille. Et cum arguens contra
obijcit ꝙ altera poterit tantum intendi ꝙ ſuffice-
ret ſine alia: reſpondem⁹ ſicut ibi reſponſum eſt.
et cum arguens obijcit ꝙ ſic dicendo venimus
ad pactum concedimus. neq; enim q2 nos po-
nimus virtutem inſtrumentalem in ſacramen-
tis: negamus ꝙ efficacia ſacramentorum ſit ex
diuino pacto. immo dicimus ꝙ ex diuina ordi-
natione ⁊ inſtitutione ⁊ ſi libeat dicere ex diuina
pactione eſt in ſacramentis noue legis ⁊ virtus
⁊ efficacia. ⁊ certe puerilis eſt talis obiectio.
¶ Ad. 4^m. dicitur ꝙ aſſumptu3 eſt falſum. ⁊ ad
eius probationē dicimus ꝙ potentia exequens
non ſolum eſt corporalis: ſed exigitur superna-
turalis. non vt faciliori modo eliciatur opera-
tio: ſed vt ex debito officij eliciatur. ⁊ de hoc la-
tius dici habet infra diſtinctione vigeſima quar-
ta. Quod autem arguens vltimo dicit proba-
tum eſſe ꝙ nulla eſt diſpoſitio in baptiſmo ⁊ ce-
tera: dicimus ꝙ eſt falſum. immo contrarium ꝑ
nos eſt probatum. ¶ Ad. 5^m. dicitur ꝙ ꝗ̄uis ma-
ior propoſitio haberet aliquid probabilitatis d̄
potentia corruptiua: nullā tamen habet de po-
tentia paſſiua perfectiua qualis eſt potentia ſuſ-
ceptiua in ſacramento baptiſmi. ¶ Ad. 6^m. dici-
tur ꝙ capiendo ſpeciem ⁊ ſimilitudinem pro po-
tentia agendi vel recipiendi deriuata a poteſta-
te chriſti ſ̄m quam anima noſtra illi conforma-
tur et configuratur: concedimus totum argu-
mentum quod non aliud concludit ex longo
ſuo proceſſu vt arguens ipſe colligit niſi ꝙ cha-
racter eſt ſpēs ⁊ imago chriſti ⁊ ſignum diſtincti-
uum familie chriſti qđ nos non negamus. Un-
de Sāctus Thomas tertia parte queſtiōe ſexa-
geſima tertia articulo tertio in corpore. totus
inquit ritus chriſtiane religionis deriuatur a ſa-
cerdotio chriſti. ⁊ ideo manifeſtum eſt ꝙ chara-
cter ſacramētalis ſpecialiter eſt character chriſti
cuius ſacerdotio configurātur fideles ſecūdū ſa-
cramentales characteres qui nihil aliud ſunt ꝗ̃
quedā participationes ſacerdotij chriſti ab ipſo
chriſto deriuate. hec ille. Et in reſponſione ad
ſecundum dicit. ſicut milites qui deputantur ad
pugnam inſigniuntur ſigno ducis qui quodam
modo ei configurantur: ita illi qui deputantur
ad cultum chriſtianum cuius auctor eſt chriſtus
characterem accipiunt quo chriſto configuran-
tur. ¶ Ad ea que durandus adducit contra eā-
dem concluſionem dicitur ꝙ procedunt ex fal-
ſo ſuppoſito ſcilicet ꝙ nos ponamus omnē cha-
racterem eſſe potentiam actiuam. hoc certe fal-
ſu3 eſt. immo ponimus ꝙ character baptiſmi ſit
potentia receptiua non actiua. baptizatus enim
per characterem quem recipit potens eſt recipe-
re cetera ſacramenta. neq; eſt neceſſe ꝙ ſi virtus
que eſt in ſacramētis ſit aliquo modo actiua: ꝙ
ideo character ſit potentia actiua: cum non or-
dinetur directe et per ſe ad idem. Ad id autem
quod arguens obijcit de charactere ordinis ꝙ
ſit virtus tranſiens ſicut ⁊ virtus que eſt in ſacra-
mento: patet reſponſio ex ſolutione ſupra poſi-
ta ad ſecundum Aureoli contra ſecundam con-
cluſionem. ¶ Ad confirmationem dicitur ꝙ pro-
cedit ex premiſſo falſo ſuppoſito ſcilicet ꝙ nos
ponamus characterem baptiſmi eſſe potentiam
ad conferendum baptiſmum vel ad aliquid a-
gendum. hoc autem eſt falſum vt ſepe dictum
eſt. Neq; iterum oportet ꝙ caracter aut virtus
que eſt in miniſtro ⁊ virtus que eſt in ſacramen-
tis: ſibi inuicem in omnibus correſpondeant et
preſertim in propoſito arguentis. quia ſacramē-
tum baptiſmi non habet miniſtrum proprium
ad agendum ſimpliciter ꝗ̄uis bene ad agendu3
ex officio. Ad id autem quod arguens ſubiun-
git volens probare ꝙ nulla virtus vl' potentia
ſit in miniſtro vel in ſuſcipiente ſacramentum q̄
ſit principium operationis ſpiritualis: dicimus
falſum eſſe ꝙ gratia ſit per quā homo viuit quo-
cunq; modo ſpiritualiter. licet enim vita perfe-
cta hominis ⁊ meritoria glorie eterne ſit ꝑ gra-
tiam: ⁊ tamen quedam vita ſpiritualis eſt per fi-
dem etiam abſq; gratia. vel poti⁹ per ſacramen-
tū fidei quod eſt baptiſmus ꝑ quē regeneramur
in vita et eſſe ſpirituali et reſpectu huius vite
tanꝗ̃ principij eſſendi: character dicit poten-
tiam operandi actiue vel paſſiue et non reſpe-
ctu vite perfecte que eſt per gratiam. hijs cōſo-
nat qđ. S. Tho. rn̄det in hac. diſ. q. p^a. ar. primo
ſub ar. p̄mo ad p^m. et. ar. 2°. ſub ar. p̄mo. ad. 3^m.
vnde et manente vita regeneratis ꝑ baptiſmu3
manet character. ¶ Ad argumēta Scoti cōtra
tertiam concluſionem ad p̄mum dicitur p̄mo ꝙ
maior non eſt vniuerſaliter vera. nam actus li-

beri arbitrij qui ſunt in potentia anime ſubiectiue et vſus membrorum in obſequium chriſti exhibiti qui in corpore ſunt ſubiectiue: ſunt diſpoſitio ad gratie receptionem que eſt in eſſentia anime et eſt illis prior. Dicitur ſecundo ꝙ ſicut deductum fuit in tertio notabili: character non eſt diſpoſitio ad gratiam ſicut ad eam preparans quaſi quedam ipſius inchoatio de qua diſpoſitione poſſet verificari propoſitio arguentis. ſed eſt diſpoſitio ad gratiam per modum conſequẽtie et per quandam congruitatis dignitatem. et talis diſpoſitio nihil refert ꝙ ponatur in priori vl' poſteriori ſuſceptiuo eius ad quod diſponit.

¶ Ad. 2^{m}. dicitur ꝙ ratio Sancti Doctoris falſe allegatur ab arguente. non enim Sanctus Doctor ſic argumentatur vt arguens refert. ſed argumentatur ſic in hac diſtinctione queſtione prima articulo tertio ſub articulo primo in corpore Et tertia parte queſtione ſexageſima tertia articulo quarto ad ſecundū. ſicut gratia que eſt ſpiritualis vite principium eſt in eſſentia anime ſicut in ſubiecto: ita et character qui eſt ſpiritualis potentia eſt ſicut in ſubiecto in naturali potentia anime. Unde nō ideo Sanctus Thomas ponit characterem in potentia anime quia eſt diſpoſitio ad gratiam vt arguens falſo illi imponit. ſed quia character eſt potentia ſpiritualis: ideo proportionabiliter debet eſſe ſubiectiue in potentia anime naturali. ſicut gratia que eſt vita ſpiritualis eſt ſubiectiue in eſſentia anime que eſt vita hominis naturalis. patet ergo ꝙ argumentū fundatur ſuper falſo. Quod autem vlterius obijcit de habitu ſupernaturali: non valet. quia ſubiectum habitus non eſt habitus ſed potentia: ſiue habitus ſit naturalis ſiue ſupernaturalis. potentie autem naturali conuenit eſſe ſubiectum potentie ſupernaturalis. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur ꝙ argumentū non militat contra nos. non enim aliud concludit q̃ꝫ ꝙ potentia naturalis prius ineſt anime q̃ꝫ gratia cum potentia ſit perfectio anime intrinſeca. hoc autem nos non negamus. et certe arguens inepte procedit. nam cum ex premiſſis non aliud habeatur niſi ꝙ potentia naturalis prius ineſt rei q̃ꝫ potentia ſupernaturalis: cōcludit inde ꝙ prius naturaliter ineſt anime potentia q̃ꝫ gratia quaſi gratia fuerit potentia anime quod eſt falſum. ¶ Ad. 4^{m}. dicitur ꝙ ſi in maiori propoſitione coniūgibilis deo intelligatur tanq̃ꝫ obiecto: maior eſt falſa. neqꝫ illud dicit Auguſtin⁹. ſi autem intelligatur de coniunctione ſicut principium ſpiritualis vite: vera eſt ſed non militat contra nos. nam iſto modo anima non eſt coniungibilis deo per potentiam ſed per eſſentiam ſcilicet gratie. ¶ Ad. 5^{m}. dicitur ꝙ intellectus eſt prior voluntate non ſolum prioritate originis ſed etiam perfectionis prout Sanctus Thomas deducit prima parte queſtione octoageſima ſecunda articulo tertio. et ad huius improbationem negatur aſſumptum. non enim intellectus ordinatur ad voluntatem ſicut ad finem. immo ſe habet ad illam ſicut motiuum ad mobile. bonum enim intellectum mouet voluntatẽ. ¶ Ad. 6^{m}. dicitur ꝙ non militat contra Sanctū Thomaꝫ qui nuſq̃ꝫ ponit characterem eſſe fundamentum obligationis anime ad deum in quo fundatur hec argumentatio. ¶ Ad argumenta Durandi contra eandem concluſionem ad primum patet reſponſio ex his que dicta ſunt in q̄rto notabili. ¶ Ad. 2^{m}. dicitur ꝙ reſponſio ibi poſita bona eſt et eſt ſm mentem Sancti Thome vbi allegatum eſt in tertio notabili: q̃ꝫq̃ꝫ ipſe non vtatur exemplo arguentis. et ad huius reſponſionis improbationem: dicitur ad primam ꝙ potentia et habitus adinuicem poſſunt dici diſpoſitiones aliter tamen et aliter. nam potentia dicitur diſpoſitio ad recipiendum habitum ſicut actum primum per modum cuiuſdam dignificationis et quaſi meriti de congruo. habens enim potentiam ad aliquid agendum: dignus eſt vt recipiat habitum quo bene et conuenienter operetur. habitus autem eſt diſpoſitio potẽtie non q̄ſi diſponens ad illam recipiendam vel acquirendam ſed ſicut potentiam diſponens ad rectam et conuenientem ipſius operationem. character vero eſt diſpoſitio ad gratiam primo modo. gratia autem eſt diſpoſitio characteris ſecundo modo. et vterqꝫ modus tangitur in verbis Sancti Thome ſupra allegatis in tertio notabili. vnde cum dicit characterem eſſe diſpoſitionem ad gratiam: eſt dictum ad eius propoſitum ſm primū moduꝫ diſpoſitionis. et cū dicit gratiam eſſe diſpoſitionem ad rectam operationem characteris: eſt etiam dictum ad eius propoſitum q̃ꝫ^{m} ad modum ſecundum. vnde neutrum dictuꝫ eſt ad eius oppoſitum ſane intellectum. arguens autem non aduertit in ſua argumentatione niſi ad ſecundum moduꝫ diſpoſitionis. et ideo argumẽtatio ſua eſt inſufficiens. Ad ſecundam improbationẽ reſponſionis dicitur ꝙ aſſumit falſum cum dicit. S. Tho. diuertere a dicto ſuo de cauſalitate ſacramētoruꝫ. neqꝫ valet eius probatio. nam conſequētia eſt neganda qua infert ꝙ diſpoſitio

debeat eſſe neceſſario in eodem ſubiecto cum eo
ad quod diſponit. hoc enim non eſt neceſſe pro-
ut Sanctus Thomas reſpondet ad ſimile argu-
mentum in hac diſtinctione queſtione prima ar-
ticulo tertio ſub articulo primo ad primum: niſi
quando diſpoſitio poſtea fit perfectio ad quam
diſponebat. non autem hoc oportet quando diſ
poſitio et perfectio ad quam eſt differunt per eſ-
ſentiaꝫ ſed poſſunt eſſe in diuerſis ſubiectis. ⁊ p̄-
cipue quando illa diuerſa habent ordinem ad in
uicem: ſicut operatio ſenſibilis eſt diſpoſitio ad
intelligibilem operationem: et ſimiliter chara-
cter eſt diſpoſitio ad gratiam. In tertia vero p̄te
aliter reſpondet queſtione. 63. articulo. 4. ad p̄
mum. ꝙ character directe et propinque non diſ-
ponit ad gratiam ſed ad exequendas operatio-
nes pertinentes ad diuinum cultum. et quia hu-
iuſcemodi operationes idonee non fiunt ſine au
xilio gratie: ideo ex conſequenti character dici-
tur diſponere ad gratiam. diſpoſitio autem ma-
gis debet poni in eo ſubiecto in quo eſt id ad qd̄
diſponit directe ⁊ propinque: q̄ꝫ in ſubiecto ī quo
eſt id ad quod diſponit ex conſequenti et remo-
te. ac per hoc character magis debet poni ſicut
in ſubiecto in potentia anime cuius ſunt opera-
tiones hierarchice ad quas directe et de propin-
quo diſponit: q̄ꝫ in eſſentia anime ī qua ſubiecti-
ue eſt gratia ad quam diſponit ex conſequenti
non per ſe et directe. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur ꝙ ſimilitu
do non valet. nam inſtitutio humana non eſt tā
te efficacie ꝙ poſſit formas reales īfluere vl' cau-
ſare in illis vel perſonis vel rebus circa quas eſt.
et ita ex pactione humana vel inſtitutione: non
ſequitur niſi ordo et relatio rationis. ſed inſtitu-
tio diuina eſt cauſa rerum et habet efficaciam ſu-
per reales formas naturales et ſupernaturales
reruꝫ. vnde ex diuina inſtitutione et pactione ſa
cramentorum cauſatur et in ſacramentis et ī mi
niſtris aliquid reale et abſolutum per quod exe-
quantur actiones et miniſteria ſacramentorum.
¶ Ad. 4^{m}. dicitur ꝙ ſacra ſcriptura et ea que fi-
dei ſunt: non vere elucidantur falſis ſenſibus et
expoſitionibus aut confictis adinuentionibus:
ſed teſtimonijs chriſti et apoſtolorum et veris
doctrinis ac expoſitionibus ſanctorum doctorū
quibus recte intelligentibus plane conſtat ꝙ in
ſacramentis noue legis ſit virtus aliqua ſuperna
turalis cauſatiua effectus quem figurant. Et cer
te mirabile eſt ꝙ arguens ad probandam verita
tem fidei et ſacramentorum: recurrat ad ea que
magis facilia ſunt et magis in cortice probabilia
cum dicat philoſophus multa falſa probabilio-
ra eſſe quibuſdam veris. Ipſe etiam arguens ſi-
bi contradicit tenens oppoſitum eius quod nunc
aſſumit infra diſtinctione vndecima articulo pri
mo ad primum in oppoſitum dicens ꝙ in his que
ſunt fidei non eſt ſemper eligendum illud ad qd̄
ſequuntur pauciores difficultates. ſic enim pone
remus in diuinis vnum ſuppoſitum et illud abſo-
lutum: ad quam poſitionem nulla difficultas ſe-
quitur ſm̄ humanam rationem. ſed eſt ponen-
dum magis illud quod eſt conſonum dictis ſan-
ctorum et traditioni eccleſiaſtice: licet plures di
ficultates occurrant. oportet enim intellectum
noſtrum captiuare in obſequium fidei. hec Du-
randus. ¶ Ad. 5^{m}. dicitur falſum eſſe ꝙ beatus
Dioniſius non fuerit locutus de alio charactere
baptizatorum q̄ꝫ de illo extrinſeco quem arguēs
cōmemorat tunc fieri per manus impoſitionem
pontificis cum ſigno crucis ⁊ per deſcriptionem
nominum baptizatorum. et de hoc magis dicet̄
in reſponſione ad argumenta Scoti contra q̄r-
tam concluſionem. ¶ Ad argumenta Scoti cō-
tra quartam concluſionem ad primum dicitur ꝙ
minor eſt falſa cum ſua probatione. nam eccle-
ſia catholica et ſancti ſatis explicite locuti ſunt
de effectu inuiſibili ſacramentorum qui eſt cha-
racter. Unde in capitulo maiores d̄ baptiſmo ⁊
eius effectu ex determinatione eccleſie per Ale-
xandrum tertium expreſſa mentio fit de chara-
ctere anime impreſſo: preſertim ex vltima parti-
cula vbi dicitur: tunc ergo characterem ſacramē-
talis imprimit operatio: cum obicem volunta-
tis contrarie non inuenit obſiſtentem. Auguſti-
nus quoqꝫ libro ſexto de baptiſmo contra dona
tiſtas capitulo primo ſic ait. habere et dare et ac
cipere baptiſmi ſacramentum: ſatis eluxit paſto
ribus eccleſie catholice toto orbe diffuſe ꝑ quos
poſtea plenarij concilij auctoritate: originalis cō
ſuetudo firmata eſt et ouem que foris errabat ⁊
dominicum characterem a fallacibus depreda-
toribus ſuis acceperat: venientem ad chriſtiane
vnitatis ſalutem: ab errore corrigi a captiuitate
liberari a vulnere ſanari: characterem tamen do
minicum in ea cognoſci potiꝰ q̄ꝫ improbari. Idē
in epiſtola ad donatum preſbyterum. vos inq̄t
oues chriſti eſtis: characterem dominicum por-
taſtis in ſacramento quod accepiſtis. Idem in
epiſtola ad vicentiū donatiſtā. q̄re ergo me inq̄t
nō baptizas vt abluas me a pc̄tis? rn̄deo q2 non
facio iniuriā characteri im̄patoris cum errorem
corrigo deſertoris. Idem in epiſtola ad bonifa-

cium comitē ait. ſi apud fugitiuos ⁊ predones ſeruos fecunditate multiplicentur: plus habet iuris ꝙ in eis dominicus character agnoſcitur qui in eis quos ſuſcepimus nec tamen rebaptizamus minime violatur. ſic enim error corrigendus eſt ouis: vt non in ea corrumpatur ſignaculum redemptoris. neqꝫ enim ſi quiſqꝫ regio charactere aſſignato deſertore ſignetur ⁊ accipiat indulgentiam atqꝫ ille redeat ad militiam ille autem eſſe in militia in qua nondum erat incipiat: in aliquo eorum character ille reſcinditur? an non potius in ambobus agnoſcitur ⁊ honore debito qm̄ regiꝰ eſt approbatur. vnde reſponſio ab arguente recitata ꝙ sancti ſatis tradunt de charactere: bona eſt ſicut patuit de Auguſtino ⁊ idem patet de Dioniſio et Damaſceno. et ad huius reſponſionis improbationem dicimus falſum eſſe ꝙ auctoritates Dioniſij et Damaſceni non adducantur ad eorum intentionem. Neqꝫ valet eius probatio. primo circa auctoritatē Dioniſij. nam arguens dicta Dioniſij male intelligens: duo ſigna vł ſignacula confundit in vnum. Ad cuius intellectum ſciendum eſt ꝙ beatus Dioniſius in ſecundo capitulo eccleſiaſtice hierarchie ponit ritum baptizandi qui fuerat in primitiua eccleſia premittens quedam preambula ad actum baptizationis inter que ponit quandam conſignationē crucis a hierarcha baptizando impoſitā et deſcriptionis ſignū quo a ſacerdotibus deſcribebatur baptizandus in numero chriſtianorū. poſtea vero quaſi in fine circa ipſum actum baptiſmi dicit. ter quidem ipſum ſūmus ſacerdos baptizat tribus perficiendi dimerſionibus et emerſionibus trinam diuine beatitudinis inuocans ſubſtantiā. In tertio vero capitulo quod incipit ſm̄ traductionem vercellenſis. hec quidem eſt q̄ꝫm in ſymbolis cuius titulus eſt theoria: explicat ſignificationem ritus predicti. vnde dicit parum poſt p̄nĉipium. nos autem aſcenſionibus ſacris imperfectorum principia reſpicientes et ea diuinitus eruditi cognoſcemus quorum ſunt characterū effigies et quorum ſunt inuiſibiliū imagines. ſunt enī vt in ea que eſt de inuiſibilibus et ſenſibilibus actione aperte diſputandum quedam quidē ſenſibiliter ſacra inuiſibilium imagines et in ea manuductio ⁊ via. In hoc enim capitulo expreſſā mentionē facit de ſigno interiori characteris cū dicit. cum vero .ſ. baptizatum aſcendentem .ſ. a fonte baptiſmatis diuina beatitudo in ſuam participationē recipit et proprio lumine tanqꝫ quodam ipſi ſigno tradit: diuinum perficiens ⁊ communicantem diuinorū partis ⁊ ſacre ordinationis. hec Dioniſius. Id autem ſignum de quo hic loquitur eſt character quem vocat lumen participatum .ſ. in mente a diuina beatitudine ꝑ quē baptizatus vt dicit perficitur diuinus ideſt deiformis et cōmunicatiuus diuinorum .ſ. ſacramētorum et eorum que pertinent ad ſacram ordinationem. Quod autem poſtea ſubiungit dicēs quorum eſt ſymbolum ſacrum a ſūmo ſacerdote aduenienti donatum ſignaculum et ſacerdotum ſalutaris deſcriptio in ſaluatis eum cōnumerās: tangit aliud ſignaculum exterius de quo mētionem fecerat in precedenti capitulo quod eſt ſignū interioris ſignaculi .ſ. characteris ſupradicti. Unde alia tranſlatio ſic habet. hoc autem ſignificat id ſignū quod decedenti pontifex primo largitur: ſalutariſqꝫ illa deſcriptio ſacerdotum per quam ille ſaluandis inſeritur. vbi aperte dicit ſignum quod primo tradit pontifex baptizādo: eē ſignū alterius ſigni quod illi tradit diuina beatitudo. Unde et de duobus ſignis infra Dioniſiꝰ cōmemorat cum dicit. vides autem horum diligētes imagines in hierarchice perficiendis ideſt baptizandis. vbi alia tranſlatio ſic habet. cernis nempe harum rerum diligentes imagines in his que pontificali geruntꝰ officio. patet igitur ex verbis beati Dioniſij allegatis ꝙ preter ſignaculum exterius quo baptizatus a pontifice ſigno crucis conſignatur et eiꝰ mandato a ſacerdotibꝰ in numero fideliū conſcribitur de quo procedit ratio arguentis: eſt ⁊ aliud ſignaculum interius a deo mentibus baptizatorū impreſſus quod nos cū ſanctis vocamus characterem. Auctoritatē etiā Damaſceni arguens volens ad ſenſum ſuum extorquere: corrumpit ſententiam male punctuādo et ſententias adinuicem colligatas ſeorſum diſiungendo contra apertū ſenſum littere. licet enim due particule in verſu illo deſignari poſſint vt arguens dicit: vnam tamen integram ſententiam componunt in qua ex baptiſmatis virtute et cauſalitate effectus ibi notati conſequi referūtur. iacet enim ſic littera. igitur nunc quidem per baptiſma primitias ſancti ſpiritus accipimus et principium alterius vite fit nobis regeneratio ⁊ ſigillum ⁊ cuſtodia et alleuiatio. vbi tres ipſos effectus ex vi ⁊ cauſalitate baptiſmatis prouenire ſatis denotat prepoſitio per quam ipſe arguens pro ſenſu ſuo impudenter ⁊ proterue a ſecunda particula verſus ſubtrahit: apponēs illam prime particule tantūmodo: cum tamē ſatis conſtet ex ſerie littere ꝙ cauſalitas baptiſmi ad omnes effectus ſequentes deriuetur. Quod aūt arguēs dicit de ſecūda auctoritate Damaſceni admittimꝰ

neq; illam auctoritatem ad propoſitum noſtrū adducit Sanctus Thomas. ¶Ad.2m. dicitur ꝙ ſupponit falſum. nam vt premiſſum eſt in precedente reſponſione ad primum Auguſtinꝰ expreſſam fecit de characterebaptiſmi mentionē. ¶Ad confirmationem dicitur ꝙ falſum ſupponit qm̄ in ea ipſa diſtictione capitulo. quomodo exaudit deus homicidas verſus medium: expreſſa mentio fit de charactere vbi dicitur. ſatis eccleſie catholice paſtoribus eluxit & ouem que foris errabat et dominicum characterem foris accipiebat: venientem ad chriſtiane vnitatis ſalutem ab errore corrigi characterem tamen dominicum in ea cognoſci potius ꝙ̄ improbari. Magiſter etiam ſententiarum nomen characteris expreſſit infra diſtinctione. 6a. capitulo pmo. Et ſi vt aliqui dicunt characterem ibi accepit non in ſignificatione noſtra ſed pro forma baptiſmi: dicimus ꝙ cum ex multorum ſanctorum auctoritatibus habeamus rationem de charactere ſm acceptionem noſtram: non ideo turbamur ſi magiſter ſententiarum de eo mentionem non fecerit. nam non omnia et ſingula ipſe tractauit et adhuc in quibuſdam erraſſe conuincitur. ¶Ad 3m. reſpōdet ipſemet Scotus infra diſtinctione 5a. ꝙ licet de potentia abſoluta poſſet deus cauſare gratiam que eſt principalis effectus baptiſmi et etiā illos effectus proprios aſſignatos characteri ſcilicet aſſimilare et cetera ſine tali forma abſoluta que ponitur character: tamen de potētia ordinata tenetur ꝙ cauſat illos effectus mediante iſta forma et congrue propter rationes predictas. et tunc ad rationem cum dicitur aut ē diſpoſitio ex parte paſſi vel agentis: reſpondet ꝙ eſt diſpoſitio ex parte recipientis. quia character eſt forma prior ſine qua non recipitur forma poſterior non ſimpliciter neceſſario: ſed neceſſario comparando ad potentiam agentis cauſantis vtraq; formam que ſcilicet ſic ordinauit. Et cum dicitur vltra in confirmatione ꝙ poſſet effectus baptiſmi haberi per veram penitentiam: dicit ꝙ de potentia ordinata non poteſt ſm iſtam opinionem haberi perfecta innocentia ſine tali forma intrinſeca. Huius ratio aſſignari poteſt ex dictis Sancti Thome in hac diſtictione queſtione. 3. articulo. 2. ſub articulo. 3. quia forma characteris eſt immediate et directe cauſa diſponēs ad gratiam. penitentia vero eſt cauſa remouens prohibens ſcilicet fictionem. Idem dicit tertia parte queſtione. 69. articulo. 10. ad. 2m. Ad illa que obijciuntur de alijs effectibus puta de diſtinctione et aſſimilatione: reſpondet Scotus ꝙ et ſi abſolute diſtinctio et aſſimilatio poſſent eſſe ꝑ actum tranſeuntem in preteritum: tamen perfectius et magis congrue ſunt per aliquam formā derelictam poſt actum tranſeuntem. Conſimiliter ad illud de obligatione ſeu configuratione. quia ſi homo recipiens homagium alterius vel prelatus recipiens alium ad profeſſionem poſſet aliquam formam imprimere obligato: magis hoc faceret ꝙ̄ ꝙ abſolute per actum preteritum ſibi eſſet obligatus. deus autem poteſt talem formam configurantem hoc eſt oſtendentem obligationem imprimere in anima. Quod etiam additur de ſigno rememoratiuo: dico ꝙ rememoratiuum eſt non tantū propter illos reſpectu quorum habet rationem ſigni ducens in rationē ſignati ſicut arguitur diuidendo: ſed habet etiam rationē ſigni rememoratiui propter ipſum quē ſuſcipit. et tamen ſi ponatur propter alios: non tm̄ eſſet quoddam in ſe rememoratiuum ſacramenti: ſed etiam eſſet ſignum ductiuum in illud. ſicut ſignum dicitur quod facit aliud in cognitionem venire. poteſt etiam concedi ꝙ in comparatione ad deum et ad proximos ſiue in beatitudine ad gloriam ſiue in damnatione ad confuſionem. Et quod obijcitur ꝙ deus poſſet cognoſcere ouem ſuam ſine ſigno: non obſtat quia etiam poteſt eam noſſe cum ſigno. beati etiam et damnati poſſunt iſtam noſſe ſignatam quam nō noſcerent non ſignatam. quia in beatitudine ad maiorem gloriam et in dānatione ad maiorem confuſionem. Ad hoc reſpondet Sāctus Thomas in hac diſtinctione queſtione prima articulo ſecūdo ad. 2m. ꝙ character eſt ſignum diſtinctionis et propter ipſum hominē qui ſuſcipit qui eo accipit diſtinctū poſſe ab alijs. et propter alios homines qui eū admittunt ad ſpirituales actiones ex conſignificatione ſacramentali exteriori interiorem perpendentes. et quo ad deum qui eius actionibus ſpiritualibus efficaciam prebet. Et cum obijcitur de fide & charitate ſiue de meritis reſpondet Scotus in reſponſione ad ſecundum argumētū principale ꝙ non omnis perfectio in anima habet tale ſignum rememoratiuum perpetuum: ſed illa per quam conſtituitur habens eam in aliquo determinato gradu in eccleſia. huiuſmodi non ſunt virtutes quia ſūt communes omnibus membris in quocūq; gradu: ſed ſacramenta tam illud per quod intratur in eccleſiā: ꝙ̄ alia vt confirmationis et ordinis. Sed Sanctꝰ Thomas breuius reſpondet loco proxime allegato ad tertium ꝙ configuratio characteris attēditur ad deū ſm participationē diuine ꝑtātis ꝙ̄

non eſt nec per gratiam virtutum neqꝫ per natu
ram. Ad id autem quod obijcitur de charactere
et actibus meritorijs: reſpondet Sanctus Tho
mas vbi ſupra ꝙ diſtinctio characteris precipue
attenditur q̃ꝫm ad operationes et receptiones
que ſunt in ſacramentis in quibus maxime ope=
rat̃ fides. Quod aũt obijcitur de ſacerdote: nõ
eſt inconueniẽs ꝙ habeat aliquam excellentiam
ſupra non ſacerdotes et gaudium accidentale.
Sed illa que obijciunt̃ ibi de chriſto et matre eiꝰ
ꝙ character non eſt beato ad gloriam: ſolui poſ=
ſunt inquit Scotus qr ſicut in natura creata ſunt
alique perfectiones non ſimpliciter ſed in tali na
tura quia ſunt perfectiones ſupplentes imperfe=
ctionem: ita poteſt dici de iſto ꝙ eſt perfectio ſup
plens imperfectionem. et ideo nõ competit om=
nino perfecto. neqꝫ etiaꝫ competit illi perſone in
qua eſt aliqua perfectio maior ſupplens imperfe=
ctionem q̃ꝫ ſit iſta. Ad declarationem huius ſo=
lutionis faciunt que Sanctꝰ Thomas ſcribit in
hac diſtinctione queſtione prima articulo. 3. ſub
articulo. 5. et ad p̃m et. 2m. Et tertia parte que=
ſtione. 63. articulo. 5. in corpe. ¶ Ad tertiaꝫ ra=
tionẽ ait Scotus pro opinione poteſt dici ꝙ deꝰ
peccanti mortaliter in ipſo actu quo peccat mor
taliter: confert aliquod donũ ſuum: quia nõ vult
ſacramentum ſuum quod vere ab eo ſuſcipit̃ eſſe
vanum. et ita vult ſibi aliquem effectum cauſa=
re. non autem vltimum quia indiſpoſitus eſt. et
cum probas ꝙ perfecte curat: concedo quando
curat. ſed tunc non curat imo tm̃ diſponit iſtum
ſiue preparat ad curationem. et concedo ꝙ per=
fecte preparat et iſtud eſt rationabile. quia licet
in actionibus beneplaciti circa perſonas priua=
tas forte non conferat dona ſua pertinentia ad
ſalutem illius perſone niſi perfecte ſanando illaꝫ
perſonam: in actibus vero vniuerſalibus concõ=
mitantibus remedia ſua vniuerſalia cuiuſmodi
ſunt ſacramenta: rationabile eſt vt aliquos effe=
ctus vniuerſales ordinaret cauſare cum talibus
remedijs non autem vltimatos: quia non om=
nes recipientes illa remedia ſunt adhuc idonei.
Per hoc apparet ad. 4m. concedo enim ꝙ eſt do
num pertinens ad bonum ſuſcipientis non autẽ
eccleſie. et cum dicit tale non poteſt conferri ſine
alijs donis perficientibus talem formam: poteſt
concedi in actionibus ſpecialibus circa perſonas
ſpeciales et modo ſpeciali: ſed non de actionibꝰ
generalibus concõmitantibus remedia genera=
lia conſtituta pro toto genere humano. illas enĩ
regulariter cauſat cum ipſis remedijs ne ſint va=
na. ¶ Secũduꝫ viam Sãcti Thome poteſt dici
ad argumentum ꝙ character eſt vtilis et propt̃
ſuſcipientem quia habet quandam poteſtatem
circa actiones hierarchicas et habet per illũ diſ=
poſitionem ad gratiam. et eſt vtilis etiam in reſ=
pectu aliorum quibus annumeratur et cõmuni=
cat ſm̄ actiones hierarchicas. ¶ Ad quintũ licet
multipliciter dicatur de indelibilitate characte=
ris nec ſit multum vtile recitare: breuiter dico ꝙ
nulla forma poteſt eſſe in anima alia ab anima
quam non poſſit deus de potentia abſoluta dele
re ſicut poſterius a priori: quia in hoc nulla po=
teſt inueniri contradictio. ſed character ſi pona=
tur hoc modo ẽ indelibilis. nec poteſt deleri hoc
modo quia nec virtute alicuius creature. patet
quia iſta forma eſt ſupernaturalis nec poteſt vir
tute diuina deleri de potentia eius ordinata: qr
ordinauit nullam formam ſupernaturalem dele
re niſi propter aliquod demeritum inherens ani
me. reſpectu autez characteris delendi: nulla po
teſt eſſe cauſa demeritoria. cum enim imprimit̃
in actu peccãdi mortaliter: nihil poteſt demereri
ipſum tolli. ¶ Ad confirmationem dicitur ꝙ nõ
eſt ſimile de virtute que eſt in ſacramento et de
charactere miniſtri prout ſupra dictum fuit ĩ reſ=
ponſione ad ſecũdũ Aureoli contra ſecundã con
cluſionem. ¶ Ad. 6m. reſpondet Sanctus Tho
mas tertia parte q̃ſtiõe. 63. articulo p̃mo ad. 3m
ꝙ ſacramenta veteris legis non habebant in ſe
ſpiritualem virtutem ad aliquem ſpiritualem ef
fectum operanteꝫ et ideo in illis ſacramentis nõ
req̃rebatur aliquis ſpiritualis character ſed ſuf=
ficiebat ibi corporalis circuncíſio quam apoſto=
lus ſignaculum nominat Romanorũ. 4°. Que
ſtione autem. 70. articulo. 4. dicit ꝙ circunciſio
non erat cauſa gratie ex opere operato: et ideo
non imprimebat diſpoſitionem ad gratiam que
eſt character. ¶ Ad argumentum ante oppoſitũ
reſpondet Sanctus Thomas in hac diſtinctio=
ne queſtione prima articulo primo ad primuꝫ: ꝙ
character non eſt habitus nec paſſio: ſed eſt po=
tentia conſequens animam ſm̄ ꝙ eſt in vita ſpi=
rituali regenerata. et ideo non oportet ꝙ omni
bꝰ inſit vel ꝙ a natura ſit. Et in hoc articulus ter
minatur.

¶ Diſtictio qnta et.vj.

Circa quintam ⁊ ſextā diſtinctiones q̄rti ſententiarū querit̄ vtrū paruuli infideliū ſint inuitis parentib⁹ baptizandi ⁊ arguitur ꝙ ſic. naꝫ magis ōbet homini ſubueniri ꝯ periculum mortis eterne q̄ꝫ contra periculū mortis temporalis. ſed puero in periculo mortis tēporalis exiſtenti eſt ſubueniendum etiam ſi parētes per maliciam contra niterentur. ergo multo magis eſt ſubueniendum pueris infidelium contra periculum mortis eterne etiam inuitis parentibus. ¶ In oppoſitum arguitur quia in decretis diſtinctione. 45. ex concilio toletano ſic dicitur. de iudeis precepit ſancta ſinodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. non eniꝫ tales inuiti ſaluandi ſunt ſed volentes vt integra ſit forma iuſticie. ¶ In hac queſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

Quantum ad pͥmum articuluꝫ ſit prima concluſio ꝙ paruuli infidelium filij non dum habentes vſum rationis: baptizandi non ſunt inuitis parentibus. Hanc concluſionē tenet Sanct⁹ Thomas. 2ª 2e. queſtione. 10ª. articulo. 12. Et tertia pte queſtiōe. 68. articulo. 10. Item. 2°. quolibꝫ articulo. 7. ¶ Secunda concluſio eſt ꝙ baptiſm⁹ per ſe loquendo equalem effectum habet in omnibus paruulis baptizatis. Hanc concluſionem tenet Sanctus Thomas diſtinctione precedente q̄ſtione. 2. articulo. 3. ſub articulo. 3. Et tertia parte queſtione. 69. articulo. 8. ¶ Tertia concluſio eſt ꝙ recipiens ſcienter baptiſmuꝫ a malis miniſtris preciſis ab eccleſia dei per hereſim vel ſciſma vel excōmunicationem extra caſum neceſſitatis peccat. Hanc concluſionem tenet Sanct⁹ Thomas in hac diſtinctione. 5. queſtione. 2. articulo. 2. ſub articulo. 5. Et tertia parte queſtione. 64. articulo. 6. ad. 2m. et articulo. 9. ad. 2m ¶ Quarta concluſio eſt ꝙ malus miniſter baptizans cuꝫ ſolemnitate quaſi miniſter eccleſie: peccat mortaliter. non autem ſi in caſu neceſſitatis ſine ſolēnitate et non vt miniſter baptizat. Hanc concluſionem tenet Sanct⁹ Thomas in hac diſtinctione. 5. queſtione. 2. articulo. 2. ſub articulo. 4. Et tertia parte queſtione. 64. articulo. 6

Quantuꝫ ad articulum ſecundum arguitur contra concluſiones. Et quidem cōtra primam arguit Scotus probando ꝙ paruuli iudeorum ⁊ taliorum infidelium ſint inuitis parentibus baptizandi. preſertim ꝙ princeps hoc poſſit facere cui in regimie reipublice tales ſunt ſubditi. Primo quia in paruulo dominus habet maius ius dominij q̄ꝫ parentes. vniuerſaliter enim in poteſtatib⁹ ordinatis: poteſtas inferior non obligat in his q̄ ſunt contra ſuperiorem. ſicut docet Auguſtinus de verbis domini homelia. 6ª. et ponitur in vltimo capitulo ſecundi ſentē. ſi illud iubet poteſtas quod non debes facere: hic ſane contēne poteſtātem tenendo vel ſequendo poteſtatē maioreꝫ. et declarat in exemplo de curatore ⁊ conſule et imperatore et de imperatore ⁊ deo. igitur ille q̄ habet regere rempublicam magis debet cogere vnūquēq꜄ ſubdito domino ſuperiori. ſicut ergo imperator deberet ſententiare aliquē obedire debere proconſuli contempto precepto curatoris et inferioris ſi contradiceret proconſuli: ita etiaꝫ ſi eſſent ſub eodem diuerſa ordinata ſcilicet ſi aliquis eſſet ſeruus titij et titius petri: magis deberet imperator cogere ſeruum ſeruire petro qui ē ſuperior titio q̄ꝫ titio ſi titius vellet vti ſeruo contra dominium petri. ergo maxime debet zelare princeps pro ſeruando dominio ſupremi domini ſcilicet dei. et per conſequens non ſolum licet ſed debet princeps auferre paruulos a dominio parentum volentium eos educare contra cultū dei qui eſt ſupremus et honeſtiſſimus domin⁹ et debet eos applicare cultui diuino. dico ergo breuiter ꝙ ſi princeps hoc faceret cum bona cautela ſcilicet ne parentes cognoſcentes hoc futurū occiderent paruulos et ꝙ baptizatos facerent religioſe educari: bene fieret. immo quod plus eſt credo religioſe fieri ſi parentes ipſi cogerentur minis et terroribus ad ſuſcipiendum baptiſmum et ad ſeruandum poſtea ſuſceptum. quia eſto ꝙ ipſi non eſſent vere fideles in animo: tū min⁹ malū eſt eis nō poſſe ipune legē ſuā illicitaꝫ obſeruare: q̄ꝫ poſſe eā libere ſeruare. itē filij eorū ſi bene educarent̄: in tertia ⁊ q̄rta ꝓgenie eſſent

vere fideles. et ſi dicas ꝙ ſm prophetiam Iſaie quam recitat Paulus Romanorum. 9°. reliq̃ iſrael conuertentur in finem et ideo iudeos non oportet cogi totaliter ad baptiſmum ſuſcipiendū et relinquendum legē ſuam non valet. quia non dubito quin vera ſit prophetia chriſti quaꝫ recitat Ioan. 5°. ego veni in nomine patris mei et non recepiſtis me: ſed alius veniet in nomine ſuo illum ſuſcipietis. ergo adminꝰ ex verbo chriſti erunt peruertendi quia adherebunt illi peſſimo antichriſto đ quo eſt ſermo chriſti predictꝰ. et ſi dicas ꝙ viſa deſtructione antichriſti illi qui ſibi adheſerant conuertentur: dico ꝙ pro tam paucis et ſic tarde conuertendis quia modicus eſt fructus eccleſie et de quibus nulla eſt propagatio filiorum in lege chriſtiana: non oporteret tot iudeos in tot mundi partibus tantis temporibus ſuſtinere in lege ſua perſtare quia finalis fructus eccleſie de eis erit modicus. vnde ſufficeret aliquos paucos in aliqua iſula ſequeſtratos permitti legem ſuam ſeruare de quibus tandem illa prophetia Iſaie compleretur. ¶ Confirmatur quod dictum eſt de parentibus infidelibus cogendis per minas et terrores. quia ſimile cōmendat concilium toletanum de quibuſdam iudeis qui pridem ad chriſtianitatem coacti ſunt ſicut factuꝫ eſt tēporibus ſiſebuti in quo approbabat eum tanq̃ religioſum principem quia cogebat infideles ad fidem. hec Scotus in forma.

¶ Contra eandem concluſionem arguit Durandus ponendo tres cōcluſiones. prima eſt ꝙ paruuli infidelium ſeparatorum a dominio et cōuerſatione fidelium quemadmodum ſarraceni ſubiecti regi granate ſunt ſeparati loco et dominio a fidelibus hiſpanis vicinis eorum. taliuꝫ inq̃ infidelium filij non ſunt eis auferendi nec ipſis inuitis baptizandi. nec in caſu quo liceret fidelibus iuſtum bellum contra eos mouere et bona et pſonas eorum tollere. ¶ Secunda concluſio eſt ꝙ ſi infideles ſubſunt dominio fidelium et cum eis in eadem terra conuerſantur tanq̃ liberi ſicut mercatores quandoq̧ morātur in dominio ꝛ terra fidelium et econtra: tunc non licet eoruꝫ filios ipſis inuitis rapere nec baptiſmo offerre. ¶ Tertia concluſio eſt ꝙ ſi infideles ſubſint principi fideli tanq̃ ſerui ſicut ſunt iudei: tunc filij talium poſſunt ipſis inuitis baptizari. et hanc concluſionem que proprie eſt contra noſtram concluſionem probat ſic. quia ſi non: hoc maxime videretur propter rationem tactam in probatione concluſionis que in virtute talis eſt. ꝙ q̃uis aliqui poſſint eſſe ſerui aliorum quo ad opera ciuilia: in his tamen que eis competunt iure naturali vel diuino nō ſunt ſerui ſed liberi. poteſt enī ſeruus comedere inuito domino et contrahere matrimonium vt habetur extra de coniugio ſeruorum capitulo primo. hec enim competunt eis de iure naturali. et ſimiliter poteſt inuito domino credere in deum et huiuſmodi que pertinent ad ius diuinum. ſed baptizari pertinet ad ius diuinum. ergo cum cura paruulorum iure naturali et diuino quātum ad hoc competat parentibus manifeſtuꝫ eſt ꝙ non poſſunt eis licite auferri vt baptizentur licet poſſint eis auferri vt vendantur ſicut ꝛ cetere res ad opera ciuilia. hec autem ratio directe concludit ꝙ iudei et ceteri infideles adulti qui ſunt ſerui chriſtianorum non poſſunt nec debent cogi ꝙ baptizentur et hoc fuit ꝑius conceſſum. ſed de pueris eorum carentibus vſu rationis ꝙ non poſſint licite eis auferri eis inuitis et baptizari: non probat. quia ſi auferrentur eis ꝛ baptizarentur: non fieret preiudicium pueris ſed potius cōferretur eis magnum beneficium. nec parentibus eorum quia licite poſſunt eis auferri ꝛ vendi in ſeruituteꝫ fidelibus vel infidelibus prope vel longe vt alij concedunt. quo facto ſubtrahuntur totaliter a cura parentum et ſubſunt in omnibus cure eorum quibus venditi ſunt. propter quod ſi ab eis offerantur baptiſmo nulli videtur fieri preiudiciuꝫ: licet predictis pueris ſtantibus ſub cura parentum fieret preiudicium ꝛ iniuria ſi eis inuitis baptizarentur. nec eſſet decens nec ſecurum ꝙ pueri baptizati manerent ſub cura infidelium. ſed quia vt predictū eſt pueri ſeruorum infidelium poſſunt per dominum licite ſubtrahi a cura parentuꝫ vendendo eos vel donando alijs qui ex tunc curam eorum habent non apparet quin liceat illis quibus ſunt venditi vel donati cuicunq̧ offerre eos baptiſmo ſine preiudicio cuiuſcunq̧. non ſic autem licet pueros infidelium liberorum auferre a cura parentum nec per conſequens offerre eos baptiſmo.

¶ 2°. ſic ad idem. res et bona ſeruorum ſunt dominorum ſuoꝝ in quorum terris habitant vt habetur extra de iudeis et ſarracenis capitulo et ſi iudeos. ergo res ꝛ bona iudeoꝝ ſunt principum chriſtianoꝝ. ſed filij ſunt quedam res parentuꝫ. ergo filij iudeoꝝ ſunt in poteſtate principum vt res eorum. poſſunt ergo eis vti vt placet offerēdo eos ad baptiſmum. ¶ 3°. quia princeps chriſtianus dominꝰ iudeorum poteſt filios eoruꝫ vēdere in ſeruitutem terrenam. ergo fortiori ratione poteſt eos offerre in ſeruitutem diuinā quod fit per baptiſmum. imo videntur in hoc mereri ſi

hoc faciunt propter ſalutem paruulorū et honorem dei ⁊ non vt parentes cogantur ad credendum quia illud non eſt licitum. ¶ Contra ſecundam concluſionē arguit Scotus probādo ꝙ paruuli baptizati inequaliter participant gratiam in baptiſmo. quia deus predeſtinauit electos ad diuerſos gradus glorie et hoc ante determinationem huius ſigni ad tantā vel tantam gratiaꝫ conferendam. et quia ordinato ad maiorē gloriam rationabiliter poteſt conferri maior et maior gratia: poſſet deus in determinando veritatem ſeu certitudinē huius ſigni diſponere conferre alicui illam gratiam que requiritur ad certitudinem huius ſigni: et alicui maiorem gratiam quem predeſtinauit ad maiorem gloriā. ſed ille vltimus gradus non confertur virtute baptiſmi ſed de ſpeciali beniuolentia diuina. et propt̄ hoc dici poteſt ꝙ ex parte cauſe principalis: effectus equalis cōmuniter datur virtute baptiſmi. quia ſupponitur de lege cōmuni ꝙ prima gratia nō datur maior abſqꝫ omni cauſa alia preter cauſam principalem. ¶ 2°. quia cauſa meritoria illiꝰ gratie que cōfertur in baptiſmo: poteſt efficacius operari ad gratiam in vno q̄ꝫ in alio. vel quia ſpecialius oblata pro vno q̄ꝫtum ad intentioneꝫ offerentis q̄ꝫ pro alio. vel quia q̄ꝫtum ad executionem pro vno oblata in effectu: pro alio non niſi in preuiſione diuina. primo modo chriſtus communiter ponitur noſſe omnia que deꝰ nouit ſciētia viſionis et per conſequens nouit omnes electos et ad quem gradū glorie fuerunt electi. potuit ergo predeſtinato ad maioreꝫ gloriā pleniꝰ offerre paſſioneꝫ ſuam: et precipue cum ſe offert pro genere humano vt de eis impleretur predeſtinatio diuina. ſecūdo modo paſſio chriſti multo efficacius operatur pro nobis qui ſumus in lege euāgelica: q̄ꝫ pro patribus in lege moyſi. quia obſequium preſtitum ad maius bonum acceptatur q̄ꝫ beneficium preuiſum. et iſto ſecundo modo eſt inequalitas in ſuſcipientibus gratiam per circunciſionem et baptiſmum propter inequaleꝫ applicationeꝫ cauſe meritorie ad eos. et forte etiam in baptizatis ante paſſionem ⁊ poſt. ſed ꝙ in primo modo. ſ. propter ſpecialiorem obligationem in voluntate chriſti fit inequalitas gratie in aliquibꝰ baptizatis eſt poſſibile. ¶ 3°. quia licet paruulum comparando ad paruulum cū nullaꝫ habeant propriam motionē: nullam habēt inequalitatem ad gratiam ex parte ſui: poteſt tamē in parentibus vniꝰ eſſe maior motꝰ pro ſuo paruulo q̄ꝫ alterius pro ſuo. vel in aliquibꝰ alijs miniſtrantibus vel aſſiſtentibus baptiſmo propter quorū merita deus vni paruulo poteſt conferre maiorem gratiam q̄ꝫ alteri. ſed hoc non eſt virtute baptiſmi ſed meriti. et hoc modo forte parentes beati Nicholai orationibꝰ ſuis meruerunt ſibi maiorem gratiam que erat in eo etiā paruulo vel principiuꝫ mirabilis effectus quia duobꝰ diebus in ebdomada vnica lactatione contentus erat tm̄. et quo ad hoc magis optandum eſt puerum baptizari a bono ſacerdote q̄ꝫ a malo quia orationes boni ſacerdotis quas multas facit ante ⁊ poſt baptiſmum: magis valent ⁊ exaudiunt̄ q̄ꝫ orationes mali. hec Scotus. ¶ Contra tertiam concluſionem arguit Scotus probando ꝙ a malo miniſtro preciſo ab eccleſia romana totaliter in caſu licet recipere ſacramentum baptiſmi. quia preceptū ſuperioris plus obligat q̄ꝫ preceptum inferioris. deus auteꝫ precepit baptiſmū ſuſcipi. eccleſia autē prohibet cōmunicare cum tali miniſtro. ergo magis obediendū eſt diuino precepto q̄ꝫ eccleſie in caſu iſto quo non eſt inuenire alium ad baptizandū melioreꝫ. ¶ 2°. quia plus tenetur excōmunicatus vitare aliū q̄ꝫ alius vitare eum. quia illud preceptū de vitādo non imponitur alicui niſi propter ſe. ſed preciſus vel excōmunicatus in caſu iſto non tenetur vitare aliūꝫ imo tenetur non vitare. ſi enim talis preciſus ſciret paruulum aliquem nō baptizatum ſtatī moriturum: tenetur neceſſario eum baptizare. et ita non vitare in caſu baptizandi. hoc probat̄. quia ſi inueniret eum expoſitum periculo vite corporalis propter famē: tenetur neceſſario eum nutrire ad ſaluandum vitā corporalē. magis enim tenetur diligere vitā eius ſpiritualem q̄ꝫ corporalē. ergo quando paruulus eſt expoſitus periculo vite ſpiritualis: tenetur ille ſibi conferre remediuꝫ neceſſarium ad vitā ſpiritualem. ergo multo magis alius non tenet̄ eum vitare de cōmunicādo cuꝫ eo in tali caſu vel actu. ¶ 3°. quia Auguſtinꝰ de baptiſmo ꝯtra donatiſtas libro. 8°. cito poſt principium videt̄ dicere ꝙ adulto licet recipere baptiſmuꝫ a preciſo ſi alius miniſter haberi non poteſt. melius eſt enī ꝙ a tali recipiat: q̄ꝫ ꝙ d̄ hac vita ſine baptiſmo diſcedat. ¶ 4°. quia in caſu quo pater paruuli non poſſet habere miniſtrum idoneum et iminet periculū mortis: tenetur neceſſario offerre illū preciſo. quia nimis eſſet durum dicere ꝙ tenet̄ paruulū ſuū permitere damnari perpetuo cum poſſet habere aliquē qui euꝫ baptizaret ſm illud de conſe. diſtin. 4ª. romanꝰ vbi dicitur in fine. romanꝰ pontifex non attēdit hominem qui baptizat ſed deuꝫ et ſi paganus ſit q̇ baptizat. et ṗma. q. ṗma ſi fuerit: non exhoreat

colūba miniſteriū maloꝝ. hec Scotus. ¶ Cōtra q̄rtā concluſionem arguit Durandus probando ꝙ in nullo caſu poteſt malus miniſter baptizare quin baptizet vt miniſter et per conſequens qui peccet. quia illud quod non poteſt facere aliquis niſi miniſter: non poteſt facere niſi vt miniſter. ſ; adminiſtrare quodcūqꝫ ſacramentum nō poteſt niſi miniſter tm̄ ille. ſ. qui ex ordinatione diuina ē miniſter. quia miniſter eſt de neceſſitate ſacramēti ſicut materia ⁊ forma. ergo nullus poteſt miniſtrare quodcūqꝫ ſacramētum niſi vt miniſter. et ideo quicūqꝫ baptizat ſi eſt verus baptiſmus: oportet ꝙ ſit miniſter veri baptiſmi ⁊ baptizet vt miniſter: licet non baptizet cum ſolēnitate inſtituta ab eccleſia. ſolēnitas enim nō dat ei eſſe miniſtrum ſed eſt ſignum miniſterij ſui. ¶ 2°. arguit ꝙ nullus caſus neceſſitatis excuſet eum. q2 caſus euitabilis non eſt caſus neceſſitatis excuſantis a peccato quia tollit rationem voluntarij. ſed talis eſt caſus noſter. quia ſi incumbat alicui baptizare puerum morietem ⁊ eſt ſibi conſcius alicuꝰ peccati mortalis: in poteſtate eius eſt habere diſplicentiā de peccato illo: et tunc poteſt ſine ſcrupulo puerum baptizare. ergo talis caſus neceſſitatis nō excuſat baptizantē quin peccet. hec ille.

QUantuz ad articulū tertium primo notanduz eſt ꝙ vt. S. Tho. docet p̄ma ſecunde. q. 94. arti. 4. capiendo naturam hominis que eſt homini propria: ad legem nature pertinent illa ad q̄ homo naturaliter inclinatur. ea autem ſunt que ratio recta dictat. huiuſcemodi autem inclinatio aliter eſt in homine ſm rationem ſpeculatiuam ⁊ aliter ſm praticam. quia enim ratio ſpeculatiua precipue verſatur circa neceſſaria que impoſſibile eſt aliter ſe habere: abſqꝫ aliquo defectu inuenitur veritas in concluſionibus proprijs ſicut et in principijs cōmunibus. ex quo fit ꝙ in ſpeculatiuis eadez ſit veritas apud omnes tam in p̄ncipijs q̄ꝫ in concluſionibus: licet veritas nō apud omnes cognoſcatur in ipſis concluſionibus ſed ſolum in principijs que dicuntur cōmunes animi conceptiones. apud omnes enim veruz eſt ꝙ triangulus habet tres angulos equales duobus rectis: quāuis hoc non ſit omnibus notuz. ratio vero pratica verſatur circa contingentia in quibus ſunt operationes humane. et ideo ſi in cōmunibus ſit aliqua neceſſitas: et tamen quāto magis ad propria deſcenditur: tanto magis inuenitur defectus. et inde eſt ꝙ in operatiuis non eſt eadem veritas vel rectitudo pratica apud omnes q̄ꝫm ad propria: ſed tantūmodo q̄ꝫm ad cōmunia. et apud illos apud quos eſt eadem rectitudo in proprijs: non eſt equaliter omnibus nota. apud omnes enim hoc verum eſt et rectum vt ſm rationem agatur. ex hoc autem principio ſequitur quaſi concluſio propria ꝙ dpoſita ſint reddēda. et hoc quidem vt in pluribus verum et rectum eſt. ſed poteſt in aliquo caſu contingere ꝙ ſit dānoſum et per conſequens irrationabile ſi depoſita reddantur: vt ſi aliquis petat arma depoſita ad impugnandum patriam. et hoc tanto magis inuenitur deficere: quāto magis ad particularia deſcenditur. quāto enim plures cōdiciones particulares apponuntur: tanto pluribus modis poterit deficere vt non ſit rectum vel in reddendo vel i nō reddēdo. hec. S. Tho. Ex qbꝰ i articulo ſequēte ipſe deducit ꝙ licet q̄ꝫm ad prima principia lex nature ſit omnino imutabilis: verūtamē q̄ꝫm ad concluſiones proprias primis principijs propinquas: lex naturalis mutabilis eſt in quibuſdam caſibus propter ſpeciales cauſas: q̄ꝫuis vt in pluribus ſit rectum ſemper quod lex naturalis habet. et inde eſt ꝙ licet dominium et ſeruitus ſint de iure gentium vt Iſidorus dicit quinto libro ethimologiarū quod a primeuo iure nature non recedit: niſi quia illud omnibus animalibus cōmune eſt: ius vero gentium ſolis hominibus prout Sanctus Thomas notat ſecūda ſecunde queſtione. 57. articulo tertio. Et tamē vt ipſe Doctor Sāctus inquit eadez ſumma. q. 10. articulo. 10. in corpore: poteſt iuſte per ſententiā vel ordinationem eccleſie auctoritatem dei habentis: ius dominij vel prelationis tolli ab infidelibus ſuper fideles: eo ꝙ infideles merent̄ poteſtatem amittere ſuper ſeruos ſuos qui transferuntur in filios dei. et loquitur de ſeruis infidelium qui eoruz ſerui erant anteq̄ꝫ chriſtiani fierēt. vnde circa īfideles qui temporali ſubiectione eccleſie et membris eius ſubijciuntur: hoc ius eccleſia ſtatuit vt ſeruus iudeorum cum fuerit factus chriſtianus: ſtatiz a ſeruitute liberetur nullo precio dato ſi fuerit vernaculus ideſt in ſeruitute natus. et conſimiliter ſi infidelis exiſtens emptus fuerit ad ſeruitiuz. ſi autem fuerit emptus ad mercationem: tenetur eum infra tres mēſes exponere ad vendendum. nec in hoc eccleſia iniuriā facit. quia cuz ipſi iudei ſint ſerui eccleſie: poteſt diſponere de rebus eorum. in illis vero infidelibus qui temporaliter eccleſie vel eius membris non ſubiacent: predictum ius eccleſia non ſtatuit: li-

cet poſſit ſtatuere de iure et hoc facit ad ſcanda-
lum vitandum. hec Sanctꝰ Thomas. Item ꝗꝫ-
nis coniunctio viri et vxoꝛis per matrimonium
ſit de iure nature ſm̄ illud Gene. 2°. propter hoc
relinquet homo patrem et matreʒ et adherebit
vxoꝛi ſue ſm̄ intellectum domini Matthei. 19.
vbi etiam id eſſe de iure diuino manifeſtū eſt. ve
rūtamen in aliquo caſu oꝛdinatione eccleſie cō-
iunctio matrimonialis pꝛedicta diſſoluitur: vt ſi
infidelis cohabitare non vult cum fideli ſine con
tumelia creatoꝛis pꝛout dici habet infra. ſ. diſtin
ctione. 39ª. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ ꝗꝫ lege
naturali filius ante pubertatem ſubijciatur cure
parentum et parentes iure nature diſponere ha-
beant circa filios ⁊ eis pꝛouidere circa ea que ius
naturale vel diuinum concernunt: quia tamen
huiuſcemodi ius vel lex naturalis cum ſit ratio-
nis pꝛatice ac per hoc circa particularia et conti-
gentia verſetur: defectum et mutabilitatem ha-
bere poteſt: ita vt aliquando propter occurren-
tes cauſas ſpeciales non ſit rectum legem ipſam
naturalem obſeruare. ideo cauſis occurrentibus
rectum et iuſtum eſſe poteſt filios a quoꝛundam
parentum cura ſubtrahere per euʒ qui poteſt. vn
de ſi parentes vellēt filias pꝛoſtituere vel filios
ſuos malos moꝛes docerent: iuſte ſibi tutela filio
rum auferretur et merito pꝛiuarentur iure patrie
poteſtatis. in his certe caſibus nō iam parentes
cenſendi eſſent ſed magis hoſtes filioꝛum. Cum
ergo parentes iudei vel pagani filios ſuos doce-
ant legem iniquam et eos inimicos chꝛiſtiane fi-
dei facere cōtendant et in odium chꝛiſti qui ē eo-
rum verus pater et dominus eos nutrire toto a-
nimo ſtudeant in malum ipſoꝛum et in eternam
damnationeʒ: videtur ꝙ per eum qui pꝛeeſt rei-
publice cuius ipſi parentes ⁊ filij ſunt partes: poſ
ſint et debeant filij auferri a parentum cura. quē-
admodum et propter alia minoꝛa crimina non-
nūꝗꝫ id de iure facere dignoſcuntur.

¶ Secundo Notandum eſt ꝙ qꝛ
administratio ſacra-
mentoꝛū et ea que ſunt iuris diuini non ſubiacēt
poteſtati et iuriſdicioni pꝛincipum ſeculariuʒ ni-
ſi ſm̄ oꝛdinationeʒ eccleſie cui claues celeſtis reg
ni et bonoꝛum ſpiritualium collate ſunt: videtur
ꝙ ſolo pꝛecepto vel diſpoſitione pꝛincipum ſecu
larium filij impuberes infidelium etiam ſibi ſub-
ditoꝛum: nec baptizari debeāt inuitis parentibꝰ
neqꝫ a cura vel tutela ipſoꝛū auferri propter pec-
catum infidelitatis. aut propterea ꝙ parentes fi
lios detinent et nutriunt in peccato infidelitatis
nec illos fidem chꝛiſtianam recipere permittunt.

Pꝛobatur pꝛimum. quia illud pꝛincipibus ſecu-
laribus et pꝛelatis etiam papa inferioꝛibus pꝛo-
hibitum eſt per eccleſiam in capitulo qui ſincera.
et capitulo de iudeis. 45.ª diſtinctione. Item
extra de iudeis et ſarracenis capitulo ſicut iudei.
Secundum pꝛobatur ex eo ꝙ eccleſia ritus infi-
delium ſibi ſubditoꝛum tollerat et a chꝛiſtianis
tollerari pꝛecipit: neqꝫ circa eos permittit illos
vexari vt in dicto capitulo ſicut iudei. et capitulo
et ſi iudeus. et multum aperte in pꝛedicto capitu
lo. qui ſincera. Ex quo ſequitur ꝙ contra eccleſie
tollerantiam et oꝛdinationem ſit pꝛincipes ſecu
lares et alios papa inferioꝛes filios infidelium a
cura parentum ſubtrahere propterea ꝙ in dam-
nabili ſua credulitate falſis ritibus filios inſtru-
ant. Qꝛ autem infideles tollerandi ſunt ab eccle
ſia in ritibus ſuis propter cauſam rationabilem
pꝛobat Sanctus Thomas ſecunda ſecunde que
ſtione decima articulo vndecimo. Sūmꝰ tamen
pōtifex vices chꝛiſti gerēs in terris qui nullis ec-
cleſiaſticis legibus aſtringitur nec pꝛedeceſſoꝛū
ſummoꝛum pontificum canonibus coartatur vt
in capitulo ſignificaſti extra de electiōe. et. 25ª
queſtione pꝛima capitulo ideo permitēte. §. his
ita reſpondetur: poteſtateʒ habet de filijs infide
lium vtroqꝫ modo diſponere ſi aliquando vide-
bitur expedire. non ſolum propter plenitudineʒ
poteſtatis ſicut vicariꝰ chꝛiſti in terris: ſed ⁊ ma-
xime ex ſpeciali chꝛiſti commiſſione qua Petro
et eius ſucceſſoꝛi dictuʒ eſt paſce oues meas Ioā
nis vltimo. paſtus hic intelligitur cōmuni docto
rum ſententia et verbo fidei et exemplo vite ⁊ ſa
cramentoꝛum diſpenſatione. oues autem chꝛiſti
dicti ſunt vniuerſi oꝛbis homines qui iudeoꝛum
et gentilium populis compꝛehenduntur. Iuxta
quod dominꝰ ait per pꝛophetā Ezechielis. 34.
errauerunt greges mei in cunctis montibus ⁊ in
vniuerſo colle excelſo et ſuper omnem facieʒ ter-
re diſperſi ſunt greges mei. Quod et redemptoꝛ
noſter ſatis innuit Ioānis decimo vbi dixit. et a-
lias oues habeo que nō ſunt ex hoc ouili et illas
opoꝛtet me adducere et vocem meam audient
et fiet vnum ouile et vnus paſtoꝛ. que verba ex-
ponens Gregoꝛius in homelia ait. quaſi ex duo-
bus gregibus vnum ouile efficit: quia iudaicum
populum ⁊ gentilem in ſua fide coniungit. Pau-
lo atteſtante qui ait: ipſe eſt pax noſtra qui fecit
vtraqꝫ vnum. Cui conſonat quod eccleſia in fe-
ſto beati Petri pꝛecinit dicens. Tu es paſtoꝛ o-
uium pꝛinceps apoſtoloꝛum: tibi tradidit deus
omnia regna mundi. Unde videtur ex pꝛedicta
chꝛiſti cōmiſſione ꝙ papa poſſit iudeoꝛum ⁊ infi-

delium filios impuberes a parentuʒ cura amo=
uere et illos bonis viris fidelibus in fide chriſti
educandos cõmittere quorum prouidentia ba
ptiſmum et alia eccleſie ſacramenta ſuſcipiant.
Et confirmatur. quia vt ſcribitur Actuum deci=
mo beato petro facto in mentis exceſſu dum vi
deret celum apertum et deſcendens vas quaſi
lintheum magnum in quo erãt omnia quadru=
pedia et ſerpentia terre et volatilia celi: ſimilis
facta eſt beato petro cõmiſſio ad paſcẽdas om
nes gẽtes cibo ſpirituali. vnde facta eſt vox ad
eum dicens ſurge petre occide et manduca. In
quibus verbis petrus intellexit ſibi eſſe precep
tum ꝙ non ſolum iudeos ſed etiaʒ gentiles ad
fidem reciperet et ſacramentorum paſcua cun=
ctis gentibꝰ tribueret. vnde cornelio ⁊ his qui
cum illo erant dixit. mihi oſtendit deus nemi=
nem cõmunem aut imundum dicere hominem
propterquod ſine dubitatione veni accerſitus.
vbi interlinearis ſic dicit. Intellexit petrus de
omnibus gentibus dictum eſſe: quia nullus ho=
mo diſcernendus eſt cum apud deuʒ non ſit p=
ſonarum acceptio. Et ſuper verbo omnia qua=
drupedia inquit gloſa Bede marginaria. om=
nes gentes crediture et in vnitatem corporis
chriſti aſſumende vt omnes efficiantur mẽbra
eius. et infra. precepit ergo gentes per incredu
litatem foris poſitas: ſocietati eccleſie quam pe
trus ſignificat inſeri. hec Beda: vnde notandũ
eſt verbum precepit. ex quo videtur ꝙ commiſ
ſio facta Petro de ouibus chriſti ideſt vniuer=
ſis gentibus ad ouile eccleſie adducendis: eſt
preceptiua pro loco ⁊ tempore. Et ꝙ non tan=
tũmodo oues et agni petentes ⁊ volentes ſed
etiam renuentes ad paſcua fidei et ſacramen=
torum debeant compelli: apparet tum ex eo ꝙ
in proxima auctoritate Actuum decimo dictuʒ
eſt petro ſurge petre occide et manduca. vbi in
verbo ſurge indicitur ſibi ſollicitudo. cum au=
tem dicitur occide deſignatur ꝙ etiam flagellis
vel alio modo coactionis ad fidem ex omni gẽ
te trahẽdi ſunt. vnde gloſa ordinaria exponit.
occide ideſt mortifica et macta vt hoſtiam deo
facias. vt deducti de vetuſtate: in nouitatem
tranſeant. Tum etiam et multum aperte id pa
tet ex illo verbo domini Luce decimo quarto.
exi in vias et ſepes et compelle eos intrare vt
impleatur domus mea. vbi vtrũqꝫ populuʒ do
minus iubet compelli et gentilem et iudaicum
prout Gregorius in homelia exponit. cũ de vi
ijs et plateis ad cenam quoſdam dominus vo=
cat: illum populuʒ deſignat qui tenere legis vr
banam conuerſationem nouerat ſcilicet iudai=
cum. cum vero conuiuas ſuos colligi ex vijs et
ſepibus precipit: agreſtem populum ideſt gen=
tilem querit. Unde Auguſtinus de verbis do=
mini ſermone trigeſimo tertio in perſona eorũ
qui ſepibus herent inquit. voluntate noſtra in=
tremus. et reſpondet non hoc dominus impe=
rauit. coge inquit intrare. foris inueniatur ne=
ceſſitas: naſcitur intus voluntas. Et in epiſto=
la ad Bonifacium comiteʒ. vbi eſt inquit ꝙ iſti
ſcilicet donatiſte clamare conſueuerunt. liber
eſt credere vel non credere. cui vim chriſtus in
tulit. quem coegit? ecce habent Paulum apo=
ſtolum. agnoſcant in eo prius chriſtum cogen=
tem et poſtea docentem. prius ferientem ⁊ po
ſtea conſolantem. mirum eſt autem quomodo
ille qui pena corporis ad euangelium coactus
intrauit: plus illis omnibus qui ſolo verbo vo=
cati ſunt in euangelio laborauit. et queʒ maior
timor compulit ad charitatẽ: eius perfecta cha
ritas foras mittit timorem. cur ergo non coge=
ret eccleſia perditos filios vt redirent: ſi perdi=
ti filij coegerunt alios vt perirent. hec Auguſti
nus. Idem in epiſtola ad donatum preſbyte=
rum. dicis inquit deum dediſſe liberum arbitri=
um: ideo non debere cogi hominem nec ad bo
num. attende ergo quod conſiderare non vis.
nam quis neſciat nec damnari hominẽ niſi me=
rito male voluntatis: nec liberari niſi bonãʒ ha
buerit voluntatem? non tamen ideo qui dili=
guntur: male ſue volũtati impune et crudeliter
permittendi ſunt. ſed vbi poteſtas datur a ma=
lo prohibendi ſunt et ad bonum cogendi. naʒ
ſi voluntas mala ſemper ſue permittenda ẽ vo
luntati: quare paulus non eſt permiſſus vti peſ
ſima voluntate qua perſequebatur eccleſiam.
ſed proſtratus eſt vt excecaretur. et excecatus
eſt vt mutaretur. ſi voluntas mala ſemper ſue
permittenda eſt libertati: quare monetur pa=
ter in ſcripturis ſanctis filium durum non ſoluʒ
verbis corripere: ſed etiam latera eius tunde=
re vt ad bonam diſciplinam coactus ⁊ domitꝰ
dirigatur. Unde iteʒ dicit. tu quidem percutis
eum virga: animam autem eius liberas a mor=
te. ſi mala voluntas ſemper ſue permittenda ẽ
libertati: quare corripiuntur negligẽtes paſto=
res et dicitur eis errantem non reuocaſtis: per
ditam ouem non inquiſiſtis. nõ ideo vobis diſ=

pliceamus quia reuocamus errantes et queri-mus perditos. melius enim facimus volunta-tem domini monentis ſi vos ad eius ouile re-dire cogamus: ꝙ conſentiamus voluntati oui-um errantium vt perire vos permittamus. no li ergo iam dicere quod te aſſidue audio dicere ſic volo errare ſic volo perire. Et parum infra. ſi ergo ſalus iſta corporalis ſic cuſtodienda eſt vt etiam in nolentibus ab eis qui eos diligunt ſeruetur: quanto magis illa ſpiritualis in cuius deſertione mors eterna metuitur. Et in epiſto la ad vincentium donatiſtam. putas inquit ne-minem debere cogi ad iuſticiam cum legas pa-tremfamilias dixiſſe ſeruis. quoſcunqꝫ inuene-ritis cogite intrare? cum legas etiam ipſum pri mo ſaulum poſtea paulum ad cognoſcendaꝫ ꝛ tenendam veritatem: magna violentia chriſti cogentis eſſe compulſum. et putas nullam vim adhibendam eſſe homini vt ab erroris perni-cie liberetur cum ipſuꝫ deum quo nemo nos v-tilius diligit: certiſſimis exemplis hoc facere vi deas: et chriſtum audias dicenteꝫ nemo venit ad me niſi quem pater attraxerit. quod facit in cordibus omnium qui ſe ad eum diuine iracun-die timore conuertunt. Et infra. vides itaqꝫ iaꝫ vt opinor non eſſe conſiderandum ꝙ quiſqꝫ co gitur: ſed quale ſit illud quo cogitur vtrum bo-num an malum. nõ quo quiſqꝫ bonus poſſit eſ-ſe inuitus: ſed timendo quod non vult pati: vꝫ relinquit impedienteꝫ animoſitatem: vel igno-ratam compellitur cognoſcere veritatem. vt ti mens vel reſpuat falſum de quo contendebat: vel querat verum quod neſciebat et volens ti-meat iam quod nolebat. hec Auguſtinꝰ. Et in-fra. mea primitus ſententia erat neminẽ ad v-nitatem chriſti eſſe cogẽdum. verbo eſſe agen-dum. diſputatione pugnandum. ratione vincẽ-dum ne fictos catholicos haberemus quos ap tos hereticos noueramus. ſed hec opinio mea non contradicentium verbis: ſed demonſtran tium ſuperabatur exemplis. ¶Si quis autem contendere velit ꝙ ſupradicte auctoritates lo quantur de his qui fidem chriſti in vnitate ec-cleſie primo receperãt et heretica peſte aut da-mnabili ſciſmate poſtea aberrauerunt: atten-dant ꝙ beatus paulus cuius exemplum tanta ſollicitudine Auguſtinus commemorat: ad fi-dem chriſti non prius ab eo ſuſceptam ſed ma-gis peruerſa animoſitate impugnatam denuo venire coactus eſt. attendant preterea verba domini ſupra commemorata ex euangelio Lu ce decimo quarto et Actuum decimo in quibus omnes generaliter extra eccleſiam exiſtentes compelli iubentur intrare. ¶Secundum ergo premiſſa dicendum videtur ꝙ vbi Sãctꝰ Tho-mas tenet ꝙ paruuli iudeorum vel paganoruꝫ baptizari non poſſunt inuitis parentibus neqꝫ ipſis prouideri circa ea que ſunt iuris diuini vel naturalis: loquitur de poteſtate principum ſe-cularium et prelatorum eccleſie inferiorum pa-pa. qui ſaltem in concernentibus fidem et fidei ſacramenta: preceptis ꝛ prohibitionibus eccle ſie ac ſummi pontificis ſubiacẽt ꝛ obedire tenẽ-tur. non enim iſti id poſſunt de iure facere pro-hibentibus eccleſie ordinationibus et ſtatutis ſupra allegatis. Non autem loquitur de ſũmo eccleſie prelato ſcilicet papa qui vices chriſti ge rit in terris plenitudinem poteſtatis habens in orbe. cui vniuerſi homines qui oues ſunt chriſti in perſona petri commiſſe fuerũt vt eas paſcat virentibus herbis ad eternam gloriam nutriẽ-tibus que ſunt eccleſie ſacramenta. ad quorum paſcua nullus hominum habet acceſſum niſi ꝓ-mo ad ouile chriſti quod eſt eccleſia introduca tur. hic enim ſupremus paſtor ouium chriſti cũ habeat a chriſto plenitudinem poteſtatis nul-lis hominũ ſtatutis aut regulis coartatur. neqꝫ etiam predeceſſorum ſummorum pontificum legibus cogi poteſt vt premiſſum eſt. vnde nõ obſtantibus ſupra allegatis prohibitionibꝰ ec-cleſie de non baptizandis infidelium paruulis: ille abſqꝫ alicuius iniuria poteſt contrauenire ſi aliquando id fieri iudicabit. Q; autem vſqꝫ ad-huc ſummus pontifex id fieri nõ preceperit: cau ſa videtur eſſe non ex defectu iuris ſed qꝛ non expedit. multa enim ſunt licita que fieri nõ ex-pediunt prout apoſtolus dicit prima Corinthio ruꝫ ſexto. Et poſſunt aſſignari rationes quare id nõ expediat: ſed precipua videtur eſſe quia probabiliter credi poteſt ꝙ ſi conſuetudo eccle ſie eſſet paruulos infidelium inuitis parentibus baptizare: imineret paruulis periculuꝫ mortis. nam multi potius eligerent filios mox natos i̇-terficere ꝙ ipſis inuitis baptizatos videre. et ma xime ſi poſt baptiſmum ipſis auferri deberent. ſi autem eos poſt baptiſmuꝫ parentibus dimit-terẽt nutriẽdos: veriſimile eſt ꝙ eos a fide chri ſti illos reuocare contenderent et ſuis ritibꝰ ac erroribus aſſuefacere ſtuderent quod eſſꝫ in d-decus chriſtiane fidei et in baptizatorum par-

nulorum detrimentum et plus nocerent oculti heretici ꝗ aperti infideles. Uel ſicut in capitulo de iudeis quadrageſima quinta diſtinctione dicitur: non ſunt vi trahendi homines ad credendum ſed potius ſuadendi vt integra ſit forma iuſticie. ſicut enim homo propria arbitrij voluntate ſerpenti obediens periit: ſic vocante ſe gratia dei: propria mentis conuerſione quiſque credendo ſaluatur. Et hanc rationem videtur pretendiſſe beatus iacobus dicens hermogeni vade liber quocunque volueris. non enim diſcipline noſtre eſt vt inuitus aliquis conuertatur. verum ꝙ hec ratio magis probat propoſitum de adultis ꝗ de paruulis vſu liberi arbitrij carentibus. ¶ Rurſus videtur ꝙ Sanctus Thomas loquatur in caſu quo filij infidelium apud parētes ſint. nam ſi a parentibus diſtrahantur vel ipſorum morte vel quia dominus filios vēdit dominis longe diſtantibus ita ꝙ parentū cura ſubueniri non poſſint: videtur ꝙ ipſo facto domini in cuius ſunt poteſtate vel alij quibus ipſi cōmiſerint: ius in eos habeant quaſi patrie poteſtatis. ac per hoc ꝙ eorum prouidentia baptizari poſſint inuitis parentibus. non enim videtur ꝙ in tali caſu expectari aut requiri debeat cōſenſus parentum in remotis degentium et qui nullo modo curam filiorum iā habent ſed ſunt magis vt mortui reputandi. non enim dicendum eſt ꝙ huiuſcemodi paruulis remedium deſit ſalutis. Unde talis ordo videtur eſſe circa curam paruulorum vſu rationis carentium ꝙ regulariter parentes curam habent iure nature filiorum quorum voluntas interpretatiua ē parentum voluntas quamdiu vſu rationis carent. vnde et pater teſtatur pro filio et eligit ei ſepulturam. decedentibus autem vel abſentibus parentibus: curam filiorum habent eorum tutores ſi dati ſint. in quo caſu ſi paruuli ſerui ſunt: eorum domini videntur eſſe tutores. ꝙ ſi aliquo caſu nec dominos habeant nec ſint eis dati tutores: videtur ſicut de expoſitis contingit ꝙ quicunque eos ſub cura ſua recipiat: ſit eorum tutor. quia quod in nullius iure eſt: occupāti cōceditur. ꝙ ſi adhuc talis tutor voluntarius deficeret: videtur ꝙ ipſi paruuli impuberes manerent ſub cura et tutela eccleſie et ſummi paſtoris cōmiſſione chriſti cuius tales paruuli ſunt agni. iuxta illud Joannis vltimo paſce agnos meos. in quo caſu per eccleſiam deberet eis prouideri de neceſſarijs non minus ad vitam ſpiritualem ꝗ corporalem.

Sed sciendum quod ecclesie prohibitio [illegible] non est cum decreto irritante [illegible]

¶ Tertio Notandum eſt pro declaratione ſecunde concluſionis ꝙ vt Sanctus Thomas deducit in hac quarta diſtinctione queſtione ſecunda articulo ſecundo ſub articulo tertio: effectus alicuius cauſe dupliciter dicitur ſcilicet per ſe et per accidēs. per ſe quidem dicitur effectus alicuius cauſe illud quod per ipſum producitur ad quod ex ratione cauſalitatis eſt ordinatum. ſicut domus dicitur effectus per ſe domificatoris: quia per artem domificatiuam que eſt ratio ſue cauſalitatis: ad talem effectum ordinatur. effectus per accidens alicuius cauſe ille dicitur ad quem cauſa non ordinatur ex ratione ſue cauſalitatis: ſed producitur ab ipſa cauſa ex conſequenti quia accidit vel coniungitur effectui per ſe. quemadmodum habitatio domus ad quam ex ratione artis domificatorie: domificator non per ſe ordinatur. nam habita domo conſtructa: eſt habitus finis et terminus artis edificatorie ſiue domus inhabitetur ſiue nō. Secundum hoc ergo dicimus ꝙ effectus directe et per ſe baptiſmi eſt ille ad quem ordinatur ex opere operato ideſt ex virtute baptiſmo a ſui inſtitutione collata: ſicut eſt regeneratio hominis in vita ſpirituali: chriſto incorporari: ablatio peccati et alij ſimiles effectus. effectus autem non directe et per ſe baptiſmi ē qui conſequitur ad baptiſmum non per ſe ex opere operato ſeu ex virtute baptiſmo collata: ſed vel ex diſpoſitione ſuſcipientis baptiſmum: vel ex merito vel deuotione baptizantis aut offerentis aut etiam dei ſpecialiter miſerentis: vel qualitercunque talis effectus aliunde eueniat ꝗ ex vi operis operati ipſius baptiſmi. loquendo ergo de effectu baptiſmi directe et per ſe ideſt ex vi operis operati: baptiſmus equalem effectum habet in omnibus baptizatis. ſm quē modum magiſter dicit in littera. nec melior eſt baptiſmus qui per meliorem datur: nec minus bonus qui per minus bonum datur: nec malus ꝗ per malum datur. nec maius munus datur in baptiſmo dato a bono: nec minus in baptiſmo dato a malo ſed equale quia nō eſt munus hominis ſed dei. loquendo vero de effectu per accidens vel ex conſequenti ſm modum dictum non omnes baptizati equalem percipiunt baptiſmi effectū. veruntamen quia in paruulis baptizatis ante vſum rationis nihil eſt ex parte ipſorum per quod magis vel minus ad recipien-

dum effectum baptiſmi diſponantur quia om-
nes quaſi pro diſpoſitione habēt eandem fideꝫ
et deuotionem eccleſie et omnes pariformiter
carent diſpoſitione que fit per vſum liberi arbi
trij: ideo cōmuniter dicitur ꝙ paruuli baptizati
equalem percipiunt baptiſmi effectuꝫ. ſed hoc
eſt intelligendum q̃ꝫm eſt ex parte ipſorum. naꝫ
ex merito vel deuotione vel offerentiū vel bap
tizantium vel etiam ex ſpeciali dei prouidentia
ac miſericordia: poſſibile eſt ꝙ in paruulis vnꝰ
alio percipiat pleniorem et perfectiorem bap-
tiſmi effectum quemadmodum in adultis.

¶ Quarto Notandum eſt pro de-
claratione quarte cōclu-
ſionis ꝙ dupliciter poteſt intelligi aliquē bapti
zare vt eſt miniſter baptiſmi. vno modo quia
baptizat non per virtuteꝫ propriam ſed vt q̊d-
dam inſtrumentum animatum principalis agē
tis habens ab illo virtutem quandam operan
di non per modum forme imanentis ſed p mo
dum intentionis tranſeuntis: et iſto modo qui
cūqꝫ baptizat ſiue in caſu neceſſitatis ſiue extra
illum et ſiue ſit perſona eccleſiaſtica ſiue laica et
ſiue vir ſiue mulier et ſiue ſit fidelis ſiue infide-
lis: baptizat vt miniſter dumtamen ſeruet for-
mam ab eccleſia inſtitutam et habeat intentio-
nem baptizandi ſaltem faciendi quod facit ec-
cleſia. Alio modo dicitur aliqs baptizare vt mi
niſter quia baptizat ex officio ſm inſtitutioneꝫ
eccleſie ideſt qui deputatus eſt ab eccleſia ad of
ficium baptizandi exercenduꝫ: et iſto modo ſo
lus ſacerdos eſt miniſter ſacramenti baptiſmi
vt de conſecratione diſtinctione quarta cōſtat.
qui non ſolum dicitur miniſter ſacramenti bap-
tiſmi quia baptizat non propria auctoritate et
virtute ſed per virtutem principalis agentis ſi-
bi intentionaliter collatam: ſm quem modum
omnis qui baptizat dicitur miniſter chriſti qui
eſt principaliter baptizans ſm illud Joannis
primo: ſuper quem videris ſpiritum deſcenden
tem et manentem ſuper eum: hic eſt qui bapti-
zat in ſpiritu ſancto: et ego vidi et teſtimonium
perhibui quia hic eſt filius dei: ſed etiam dicit
miniſter ecclie ideſt ab ecclia deputatꝰ. Scḋm
hec ergo dicimus ꝙ quarta concluſio debet in-
telligi de baptizante vt eſt miniſter non primo
modo ſolum ſed etiam ſecundo modo qui ſcili
cet ē et miniſter chriſti et miniſter eccleſie ideſt
ab eccleſia deputatus ad officium baptizandi
cum certa ſolemnitate. que licet non ſit de ſub-
ſtantia ſacramenti: concernit tamen officiū ba-
ptizandi ſm inſtitutionem eccleſie quam nō li-
cet pretermittere abſqꝫ peccato niſi neceſſitate
imminente prout Sanctus Thomas inquit in
hac quinta diſtinctione queſtione ſecunda ar-
ticulo primo ſub articulo primo. Circa hoc ta-
men videtur diſtinguendum inter excōmunica
tum vel ſuſpenſum: et inter illum qui eſt in pec
cato mortali non preciſus ab eccleſia. naꝫ ſacer-
dos excōmunicatus vel ſuſpenſus imminente
caſu neceſſitatis baptizandi puerum ſi non ha-
bet in promptu qui illum poſſit abſoluere: non
peccat baptizans abſqꝫ ſolemnitate ſicut vetu
la vel paganus in tali caſu baptizaret. nam nō
eſt in poteſtate ſua impedimentum excōmuni-
cationis auferre et tenetur liberare pueruꝫ ab
eterna morte illum baptizando. ſi auteꝫ habet
in promptu abſqꝫ periculo mortis pueri bapti-
zandi qui illum abſoluere poſſit: tenetur abſo-
lutionem petere modo debito vt abſolutus ac
mundus poſſit baptizare cuꝫ ſolemnitate ſicut
miniſter eccleſie. alias videtur ꝙ peccet bapti-
zando abſqꝫ debita ſolemnitate. non enim lici-
tum eſt miniſtro eccleſie miniſterium ſuum exe-
qui qualitercūqꝫ ſed modo ab eccleſia īſtituto.
vnde videtur ꝙ proprꝰ ſacerdos teneatur ſo-
lemniter baptizare quandocūqꝫ aliquem bap-
tizat: niſi periculum mortis baptizandi impedi
at ſolemnitatem. Si vero ſacerdos exiſtens in
peccato mortali nō tamen ab eccleſia preciſus
caſu neceſſitatis imīnēte baptizat abſqꝫ ſolem-
nitate vt vetula: non videtur excuſari et a pec-
cato omiſſionis quia ſcilicet omittit baptizare
modo inſtituto ab eccleſia ⁊ vt eccleſie miniſter
et a peccato cōmiſſionis quia ſacra pollutꝰ tra-
ctat. et quāuis peccaret etiam mortaliter omit
tens baptizare vel ſi exiſtens ī peccato morta-
li baptizaret cum ſolemnitate et vt miniſter ec
cleſie: non tamen dicendus eſt perplexus. nam
in tali caſu abſqꝫ periculo mortis pueri: poſſet
ſacerdos ſaltem conteri de peccato et ita abſqꝫ
peccato baptizare. et ſi multa ſint peccata qui-
bus irretitus eſt ita vt de ſingulis ſpecialiter cō
teri non poſſet vrgente periculo mortis pueri
adminus in generali poſſet conteri. et in tali ca
ſu neceſſitatis id ſufficeret ad baptizandum cū
ſolemnitate et vt eccleſie miniſter ſine eo ꝙ pec
catum nouum incurreret. Unde cum Sanctꝰ
Thomas dicit ꝙ ſacerdos exiſtens in peccato

moꝛtali non peccat ſi baptizet in articulo neceſ
ſitatis non quaſi miniſter eccleſie ſed ſicut vetu
la baptizaret: videtur ꝙ intelligat illum nõ pec
care pꝛo eo ꝙ exiſtens in peccato moꝛtali non
abſtinet ſe a baptizando et ſacra tractando ſi=
cut peccaret extra caſum neceſſitatis. quoniam
in tali caſu ad baptizandum tenetur ne puer ſi=
ne baptiſmo moꝛiatur et pereat eternaliter: mul
to magis q̃ȝ fame moꝛientem paſcere. non au=
tem intendit dicere illum non peccare pꝛo eo ꝙ
baptizat exiſtens in peccato cum poſſit a pecca
to mundari. item et pꝛo eo ꝙ non exercet offi=
cium ſuum ſm modum ab eccleſia inſtitutuȝ cũ
poſſit modo ſupꝛa expoſito. vel loquitur de illo
qui poſitus in magna pꝛeſſura ſubueniendi pue
ro periclitanti: non meminit peccata recolere ⁊
de eis conteri et neceſſitas periculi non patitur
illum ſolemniter baptizare. vel foꝛte loquitur
de exiſtente in peccato moꝛtali qui etiaȝ eſt ab
eccleſia pꝛeciſus et non poteſt in pꝛomptu ha=
bere iudicem qui illuȝ abſoluat. ſed hoc vltimũ
minus videtur de mente ſua.

Quantuȝ ad ar
ticulum quartum reſponden=
dum eſt obiectionibus contra
concluſiones. Et quideȝ ad ar
gumenta Scoti et Durãdi cõ=
tra pꝛimam concluſionẽ patet reſponſio ex his
que dicta ſunt in ſecundo notabili. recte enim
concluderent ſuum pꝛopoſitum: niſi pꝛincipib⁹
et alijs inferioꝛibus papa pꝛohibitum fuiſſet cõ
pellere infideles ad fidem ſuſcipiendaȝ. et q̃q̃
iura pꝛohibitiua videantur loqui de infidelib⁹
adultis non cogendis: quia tamen voluntas fi
lioꝛum impuberum eſt de iure voluntas paren
tum cũ ipſi filij libero careant arbitrio: ideo nec
parentes cogendi ſunt ad fidẽ in ſeipſis nec in
filijs niſi in caſibus in ſecundo notabili annota
tis. ¶ Ad argumenta Scoti contra ſecundam
concluſionem dicitur ꝙ non militant contra cõ
cluſionem noſtram. nam pꝛocedunt de effectu
baptiſmi per accidens vel ex conſequenti: qui
pꝛouenire poteſt aliunde q̃ȝ ex opere operato
ſacramenti. noſtra auteȝ concluſio loquitur de
effectu directe et per ſe baptiſmi qui pꝛouenit
ex ipſo opere operato. qui equalis eſt in omni=
bus paruulis vſu rationis carẽtibus quod et ar
guens concedit. ¶ Ad argumenta contra ter=
tiam concluſionem dicitur ꝙ non militant con
tra concluſionẽ. pꝛobãt enim ꝙ in caſu neceſſita=
tis a malo miniſtro pꝛeciſo ab eccleſia romana
licitum eſt ſacramentum recipere. quod et nos
concedimus ſi neceſſitas ſit omnino vꝛgens ita
ꝙ aliter ſubueniri non poſſit recipienti baptiſ=
mum niſi per malum miniſtrum. ¶ Ad argumẽ
ta Durandi contra quartam concluſionem di=
citur ad pꝛimum ꝙ procedit de miniſtro gene=
raliter ſumpto pꝛo eo qui non per pꝛopꝛiam ſu
am virtutem baptizat ſed per virtuteȝ alteri⁹.
noſtra autem cõcluſio loquitur de miniſtro ma
gis ſtricte qui ſcilicet eſt per eccleſiam miniſter
deputatus ſub certa foꝛma et ſolẽnitate ſine q̃
non ſe gerit quis vt miniſter ab eccleſia deputa
tus ſicut in quarto notabili deductum fuit. vn=
de argumentum non militat contra concluſio=
nem. ¶ Secundum argumentuȝ concedimus.
non enim pꝛocedit contra mentẽ Sancti Tho
me pꝛout in quarto notabili declaratũ ẽ. ¶ Ad
argumentum ante oppoſitum reſpondet San=
ctus Thomas ſecunda ſecunde queſtione deci
ma articulo duodecimo ad ſecundum ꝙ a moꝛ
te naturali non eſt aliquis eripiendus cõtra oꝛ
dinem iuris ciuilis. puta ſi quis a ſuo iudice con
demnetur ad moꝛteȝ tempoꝛalem: nullus de=
bet eum violenter eripere. vnde nec aliquis de
bet rumpere oꝛdinem iuris nature quo filius ẽ
ſub cura patris vt eum liberet a periculo moꝛ=
tis eterne. Idem reſpõdet tertia parte queſtio
ne ſexageſima octaua articulo decimo ad pꝛimũ.
Et ſecũdo quodlibet articulo ſeptimo ad ſecũ=
dum. Et in hoc articulus terminatur.

Circa pꝛe
cedentes diſtinctio=
nes queritur vtruȝ
baptiſmus aut con
firmatio a ficto ſuſ
cepta: recedente fi
ctione foꝛtiatur ſu
um effectum et ar=
guitur ꝙ non. quia
opus moꝛtuum qḋ
eſt ſine charitate: non poteſt vnq̃ȝ viuificari. ſȝ
ille qui fictus accedit ad baptiſmum vel confir
mationẽ: recipit ſacr̃ȝ ſine charitate. ergo nũq̃ȝ
poteſt viuificari hoc modo vt gratiam cõferat.
¶ In oppoſitũ arguitur. quia dicit Auguſtin⁹ in

libro de baptiſmo. tũc valere incipit ad ſalutez baptiſmus: cũ illa fictio veraci cõfeſſione receſſerit. qui corde in malicia pſeuerante vel ſacrilegio peccatoꝝ: oblationẽ nõ ſinebat fieri. ¶ In hac q̃ſtione erũt quattuor articuli vt ſupra.

Quantum ad primũ articulũ ſit iſta concluſio ꝙ qꝛ character quodã modo diſponit ad gr̃am: ideo recipiẽti characterẽ ſemp gr̃a confertur niſi ponat obicẽ fictiõis. quo tñ remoto: gratia ipſa confert̃. Hãc cõcluſionẽ tenet. S. Tho. ſup diſtin. 4. q. 3. arti. 2. ſub. arti. pmo et. 3°. Et. 3ª pte. q. 69. articulis. 9. et. 10.

Quantuz ad ſecundũ articulũ arguit̃ cõtra cõcluſionẽ cõtra quã arguit Durãdus primo. qꝛ effect⁹ in actu requirit cauſaz in actu vt videt̃ 2°. phy. ſed in eo q̃ pus ficte recipit baptiſmum et poſtmodũ recedit fictio: nõ ſuſcipit̃ actu baptiſm⁹. ergo nõ põt ẽẽ in eo actu aliq̃s effectus baptiſmi. ¶ 2°. qꝛ diſpoſitio neceſſitatis ad formã: nũq̃ põt ſtare cũ oppoſito forme q̃cq̃d ſit d̃ diſpoſitiõe neceſſitat̃ ad motũ. ſicut diſpoſitio neceſſitatis ad formã ignis: nõ põt ſtare cũ forma aque. ſ; charact̃ põt ſtare cũ oppoſito gr̃e. g̃ character nõ eſt diſpoſitio neceſſitatis ad gr̃az. ¶ 3°. qꝛ illud p quod homo diſponit̃ ad aliq̃d ſimpliciter et nõ ſm bene: nõ ẽ diſpoſitio neceſſitatis ad gr̃am. qꝛ qd̃ ſimplicit̃ dicit̃ et abſolute indifferẽs eſt ad bene vel male. gr̃a autẽ determinat ad id qd̃ ẽ bene. ſed character diſpõit ad aliq̃d agendũ ſimplr̃ et nõ ſm determinationẽ ad bene. ergo et cetera. ¶ 4°. quia illud nõ eſt diſpoſitio neceſſitatis ad gr̃am: ſine quo datur gratia et cũ quo nõ dat̃. ſed ſine charactere dat̃ gratia vt in baptiſmo flaminis: et cũ charactere quãdoq; nõ dat̃ vt in ficte accedẽtib⁹. ergo ꝛc̃. ¶ 5°. quia ſi in ſacr̃is eſt ſubiectiue aliq̃ virt⁹ ſpiritualis agẽs ad effectũ baptiſmi: tũc non apparet qualit̃ recedẽte fictione: baptiſm⁹ pus ſuſceptus poſſit de nouo hr̃e aliquẽ effectũ: qꝛ virt⁹ illa agit de neceſſitate nature nec agere põt niſi dũ ẽ. ſed talis virtus nõ eſt niſi in actuali exhibitione: trãſit eñi et nõ pmanet. igit̃ nihil põt niſi in actuali exhibitione. nec valet ſi dicat̃ ꝙ licet baptiſm⁹ trãſeat tñ manet character ad quẽ neceſſario ſequit̃ gr̃a: quia oſtẽſuz eſt ꝙ character nõ eſt diſpoſitio neceſſitans ad gr̃am. ¶ 6°. qꝛ diſpoſitio neceſſitatis poteſt accipi dupliciter. vno modo dicit̃ diſpoſitio neceſſitatis oĩs illa diſpoſitio q̃ neceſſario p̃exigit̃ ĩ ſubiecto ad hoc ꝙ aliq̃ forma in eo introducat̃: ſicut diaphaneitas eſt in aere diſpoſitio neceſſitatis ad recipiẽdũ lumẽ. alio modo dicit̃ diſpoſitio neceſſitatis ad quã neceſſario ſequit̃ forma. ſicut ad diſpoſitionẽ quã facit ſemẽ hoĩs in generatione hominis: ſequit̃ infallibiliter anima rõnalis. ſed character nullo predictoꝝ eſt diſpoſitio neceſſitatis ad gr̃am. ergo nullo modo. maior patet ex dictis. minor pbat̃. ꝙ eñi character nõ ſit diſpoſitio neceſſitatis ad gr̃am pmo modo: clarũ eſt qꝛ ſine charactere põt in anima recipi gr̃a. nec ſecũdo modo: qꝛ talis diſpoſitio nõ ſtat cũ oppoſito forme ad quã diſponit: nec ſe habet ĩdifferenter ad formã et puationẽ forme. character autẽ ſtat cuz oppoſito gratie et indifferenter ſe habet ad gr̃am et culpã. quare et cetera. ſi autẽ dicat̃ ꝙ character eſt diſpoſitio cõgruitatis: patet et alias pbatũ eſt ꝙ illud nõ eſt cõueniẽter dictum. ergo et cetera. hec Durandus.

Quantuz ad articulum tertiũ notãdũ eſt ꝙ ſicut deductũ fuit ſupra diſtictione q̃rta ſub tertio notabili ex dictis. S. Doc. character ẽ diſpoſitio diſponẽs animã directe et d̃ propinquo ad quaſdã actiones vel receptiones hierarchicas exequẽdas ptinẽtes ad diuinũ cultũ. et reſpectu harum actionum vel receptionum character eſt diſpoſitio neceſſitatis: capiendo ipſas actiones vel receptiones ſm ꝙ ex officio expleri habẽt. ad gr̃am vero recipiendã vt ibi dictum fuit: character nõ eſt diſpoſitio neceſſitatis ſm modũ dicẽdi. S. T. ſed magis congruitatis modo in dicto notabili expoſito. Sed videt̃ ꝙ ornat⁹ qui p oĩa ſacr̃a impmit̃: ſit diſpoſitio neceſſitatis ad gr̃am ſacramentalẽ ad quã directe et ĩmediate diſponit. Uerũtamẽ hic duplici diſtinctione op⁹ eſt. vna qꝛ diſpoſitio neceſſitatis dupliciter dr̃. vno modo dr̃ diſpoſitio neceſſitatis omnis illa diſpoſitio q̃ neceſſario p̃exigit̃ in ſubiecto ad forme vel actus receptionez. ſicut diaphaneitas eſt diſpoſitio neceſſitatis in aere ad recipiendũ lumẽ. alio modo dr̃ diſpoſitio neceſſitatis ad quã neceſſario ſequit̃ forma vel act⁹

ad quē diſponit. quēadmodum in generatione
animalis vltima diſpoſitio quā facit ſemē dicit
diſpoſitio neceſſitatis: qꝛ ad ipſam neceſſario ꝛ
infallibiliter ſeqtur itroductio forme animalis.
Alia diſtinctio ē qꝛ neceſſitas eſt duplex. quedā
abſoluta q̄ in omnē euētū infallibilis eſt. ꝑ queꝫ
modū neceſſariū eſt hominē eſſe cōpoſitum ex
aīa et corpe. alia eſt neceſſitas cōdicionata quē
admoduꝫ dicimꝰ neceſſariū eſſe corpꝰ graue ex-
tra ꝓpriū locū poſitum moueri deorſum. ē eniꝫ
hoc neceſſariū: hac condicione vel ſuppoſitione
ꝙ nō ſit aliquid ipediēs motū deorſum. His di
ſtinctionibꝰ p̄miſſis: dicimus ꝙ character ē diſ-
poſitio neceſſitatis p̄mo modo diſpoſitionis et
ſecūdo modo neceſſitatis ad actiones vel rece
ptiones hierarchicas. nam ex diuina ordinatio
ne nullus nō habēs characterē: pōt ex officij d-
bito exercere actiones hierarchicas actiue vel
paſſiue ad quas ordinat character. ad grāꝫ ve-
ro recipiēdaꝫ: character nō eſt diſpoſitio neceſ-
ſitatis ſm mētē. S. Tho. ſed eſt diſpoſitio con-
gruitatis. nā nō diſponit p̄mo et directe ad gra
tiam ſed ad predictas actiones hierarchicas.
Hoc notanter dicit. S. Tho. tā in primo opere
q̄ꝫ in ſecūdo. Unde in p̄mo ope diſ. 4. q. p̄ª. ar.
p̄º. arguit ſic quinto loco. Si dicat ꝙ character
eſt diſpoſitio ad grām cōtra. agēs infinitū nō re
quirit materiā diſpoſitā. ſed diſpoſitio nō eſt ne
ceſſaria niſi ad hoc ꝙ materia ſit diſpoſita. cum
ergo gratia ſit ab agēte infinite virtutis: videt
ꝙ non oporteat characterē dari in ſacramentis
ad diſponēdū ad grām. ecce argumentū. ſequi-
tur reſpōſio. Ad. 5m. dicendū ꝙ character ē diſ-
poſitio ad grām ꝑ quandā congruitatis digni-
tatē. ex hoc enim ipſo ꝙ homo mācipatꝰ eſt di-
uinis actionibus et inter mēbra xp̄i cōnumera-
tus: fit ei quedā cōgruitas ad grām ſuſcipiēdā.
quia deꝰ perfecte in ſacramētis homini ꝓuidet.
vnde ſimul cū charactere quo datur homini vt
poſſit exercere ſp̄ūales actiones fideliū vel paſ
ſiones ſeu receptiones: dat gratia qua hec bene
poſſit. hec ille. In ſecūdo vero ope. 3ª. ꝑ. q. 63.
arti. 4. ſic arguit p̄mo loco. character dicit diſ-
poſitio ad grāꝫ. ſed gratia eſt in eſſentia anime
ſicut in ſubiecto vt in ſecūda parte dictū eſt. er-
go videt ꝙ character ſit in eſſentia anime non
autem in potētijs. ecce argumentum. ad qđ ſic
reſpondet. Ad primuꝫ ergo dicendum ꝙ ſubm
alicui accidēti attribuitur ſm rationem eius ad
quod propinque diſponit: non autē ſm rōnem
eius ad quod diſponit remote vel īdirecte. cha
racter autem directe quidem et ꝓpinque diſ-
ponit animaꝫ ad ea que ſunt diuini cultus exe-
quenda. et quia huiuſmodi idonee nō fiunt ſine
auxilio gratie: quia vt dicit Joannis. 4º. eos q̄
adorant deū: in ſp̄ū et veritate adorare opor-
tet: ex conſequenti diuina largitas recipientibꝰ
characterem largit grām per quā digne imple
ant ad que deputant. et ideo characteri magis
eſt attribuendum ſubiectū ſm rationē actuum
ad diuinum cultum pertinentium q̄ꝫ ſm rōnem
gratie. hec ille. ¶ Neqꝫ obſtat dictis qꝛ. S. Doc.
ſupra diſtin. 4. q. 3. arti. 2. ſub. ar. 3. in corpore
dicit in baptiſmo inp̄mi characterem qui eſt im
mediata cauſa diſponens ad grām. q̄m non eſt
idem dictu eſſe aliquid diſpoſitio imediata: et
diſpoſitio neceſſitatis. poteſt enim cauſa vel diſ
poſitio congruitatis eſſe immediata. ¶ Uerū-
tamen aliquo modo licet improprie character
dici poteſt diſpoſitio neceſſitatis ad gratiam in
directe. ſ. ex cōſequenti inq̄ꝫm ex diuina ordina-
tione et largitate recipienti characterem ſacra
mentalem: deus ſemper infundit gratiam qua
habens characterem digne poſſit actiones vel
receptiones hierarchicas perficere niſi forte ip
ſe obicem ponat. vnde character non dicit diſ-
poſitio neceſſitatis ad gratiam quaſi efficiat in
ſubiecto aliquam diſpoſitionem vel qualitateꝫ
qua preparetur et fiat gratie ſuſceptiuum vel q̄
ſit gratie introductiua ad illam agens. ac ꝑ hoc
non proprie character dici debet diſpoſitio ad
gratiam ex qua vel a qua vel per quam vel ſi-
ne qua non. ſed poteſt dici diſpoſitio gratie ad
quam: quia ad characterem ſequitur in haben-
te: infuſio gratie a deo. et dicitur diſpoſitio ad
gratiam ſecundo modo de duobus predictis.
et dicitur neceſſaria neceſſitate nō abſoluta ſed
condicionata: ſi videlicet obicem fictionis non
ponat. Ornatus vero qui cōmuniter datur in
ſacramentis: proprie dicitur diſpoſitio ad gra-
tiam quia ad id primo et directe ordinatur. et
dicitur eius diſpoſitio neceſſitatis: p̄mo modo
diſpoſitionis et ſecundo modo neceſſitatis. diſ
ponit eni ornatꝰ ſacramētalis et p̄parat animā
ſuſcipiētis ſacramētū ad receptionem gratie. et
ad illum neceſſario gratia cōſequitur nō abſo-
lute: ſed hac cōdicione ſi obicem fictionis non
ponat. quo tamē remoto vtraqꝫ diſpoſitio ſuū
effectum habebit.

Quantuʒ ad q̄r
tum articulū reſpōdendū ē ob
iectionib⁹ cōtra cōcluſionē. Et
quidē ad primū reſpōdet̄ ex di
ctis. S. T. ad ſimile argumen-
tū de potētia dei. q. 3. ar. 11. ad. 5m. fuit eni argu
mētū quīto loco. Qd agit ī virtute alteri⁹: agit
vt inſtrumētū illius. inſtrumētū aūt nō mouet
niſi motū. mouēs autē et motū oportet eſſe ſi-
mul vt pbat̄. 7°. phy. cum ergo virt⁹ q̄ eſt in ſe-
mine nō ſit cōiuncta anime ſenſibili generantis
videt̄ q̄ nō poſſit agere vt inſtrumentū ei⁹ nec
in virtute illius. ecce argumētū. ſequit̄ reſpōſio.
Ad. 5m. dicendū q̄ inſtrumētū intelligit̄ moue-
ri a pncipali agēte quādiu retinet virtutē ſibi a
principali agēte impreſſam. vnde ſagitta tādiu
mouet̄ a pijciente: quādiu manet vis impulſus
pijcientis. ſicut etiā generatū tādiu mouet̄ a ge
nerāte in grauib⁹ ⁊ leuib⁹ quādiu retinet formā
ſibi traditā a generāte. vnde et ſemē tādiu intel
ligit̄ moueri ab aīa generātis: quādiu remanet
ſibi vis impſſa ab aīa licet corpaliter ſit diuiſuʒ.
oportet aūt mouēs et motū eſſe ſimul quātum
ad mot⁹ principiū: nō tñ quātū ad totuʒ motuʒ
vt apparet in pieciis. hec ille. Ex qb⁹ verbis reſ-
pōdem⁹ in pposito nr̄o pmo ad maiorē q̄ effe-
ctus in actu reqrit cauſaʒ in actu in pncipio mo
tus vl' actionis: nō neceſſario in toto pceſſu ſed
ſufficit virt⁹ ab ipſa cauſa relicta q̄ cōpleat effe-
ctū. Secūdo reſpōdet̄ ex hoc ad minorē q̄ quā
uis recedēte fictione nō ſit baptiſm⁹ exterior id-
eſt ipſa ablutio in aq̄: manet tñ virt⁹ ipſius ī cha
ractere vel ornatu p quā effectus conſequitur.
¶ Ad. 2m. dicit̄ pmo q̄ nō militat cōtra Sāctū
Thomā q̄ nō ponit characterē eē pprie diſpoſi
tionē neceſſitatis ad grām ſed cōgruitatis vt ſu
it in notabili declaratuʒ. Dicit̄ ſecūdo q̄ maior
habet veritatē d̄ diſpoſitione neceſſitatis abſo-
lute q̄lis diſpoſitio nō eſt character aut ornat⁹
ſacramētalis reſpectu grē. ſꝫ ē diſpoſitio neceſ-
ſitatis cōdicionate modo expoſito in notabili.
et hec ſtare pōt cū oppoſito forme ad quā diſpo
nit. ſicut grauitas q̄ ē diſpoſitio neceſſitatis ad
locū deorſum: ſtare pōt cuʒ loco ſurſum ī corpe
phibito deſcēdere. ¶ Ad. 3m. dicit̄ q̄ maior p-
poſitio vniuerſalit̄ ſumpta eſt falſa. nā potentie
naturales intellect⁹ et volūtatis: diſpoſitiones
ſunt hominis ad hitus virtutū recipiēdū: et tñ
ipſe potētie hominē diſponūt ad aliqd ſimplici
ter et nō ſm bene determinate. ¶ Ad. 4m. dr
pmo q̄ nō militat ↄtra Sāctū Thomā q̄ nō po
nit characterē eſſe diſpoſitionē neceſſitatis reſ-
pectu gratie. Dicit̄ ſecūdo q̄ maior hēt veritatē
de diſpoſitione neceſſitatis abſolute non condi
cionate q̄ pōt impediri ab effectu cōdicione nō
ſtante. et talis neceſſitatis: character eſt diſpoſi
tio ad grām. ¶ Ad. 5m. dr ad maiorē q̄ licet vir
tus ſacramenti poſtq̄ tranſit vſus baptiſmi nō
maneat actu in ſe: manet tamē in virtute ſui ef-
fectus. ſ. characteris et ornat⁹. et ad hui⁹ impro
bationē dr q̄ quāuis character nō ſit pprie diſ-
poſitio neceſſitāis ad graʒ: ſufficit tñ q̄ ſit diſpo-
ſitio congruitatis ad effectum gratie q̄ non da-
tur ex neceſſitate characteris ſed ex diuina ordi
natione. ¶ Ad. 6m. dicitur q̄ minor eſt falſa. im
mo loquēdo impropē de diſpoſitione neceſſita
tis qualis attribuitur characteri: character ē diſ
poſitio neceſſitatis ſecūdo modo. et ad hui⁹ im
probationē dicim⁹ q̄ maior hēt veritatē de diſ-
poſitione neceſſitatis abſolute: nō cōdicionate
qualis diſpoſitio ē character vt dictum ē. ¶ Ad
argumētū ante oppoſitū reſpōdet. S. Tho. ſu-
pra diſtin. 4. q. 3. ar. 2. ſub. ar. 3. ad primum q̄
baptiſmus magis habet efficaciam ex ope opa
to q̄d eſt opus dei et nō hominis. et ideo nō po
teſt eſſe mortuū propt̄ hominis fictioneʒ. Idē
reſpondet. 3a. p. q. 69. ar. 10. ad primum. Et in
hoc articulus terminatur.

¶ Diſtinctio ſeptima.

Circa ſe-
ptimam diſtin
ctioneʒ querit̄
vtrū ſacerdos
ſimplex etiam
ſi non ſit epiſ-
cop⁹ poſſit cō-
firmare et ar-
guit̄ q̄ ſic. q2 ī
ſacramētis ex
parte conferē-
tis requiritur ordo et intentio. ſed epiſcop⁹ nō
habet aliquem ordinem vel characterem queʒ
non habeat ſimplex ſacerdos. ergo ſicut epiſco
pus ita et ſacerdos ſimplex poteſt confirmare
ſi habeat intentionem confirmandi. ¶ In op-

poſitum arguitur. quia ſoli epiſcopi in locum a=
poſtoloꝛum ſuccedunt. ſed ſoli apoſtoli in p̄mi=
tiua eccleſia manus imponebant quod erat cō
firmare. ergo ſoli epiſcopi nunc poſſunt confir=
mare. ¶ In hac queſtione erunt quattuoꝛ arti
culi vt ſupꝛa.

Quantum ad p̄
mum articulum ſit hec conclu=
ſio ꝙ ſimplex ſacerdos nō epiſ
copus cōfirmare poteſt ex cō=
miſſione ſolius pape. Hanc cō
cluſionem tenet Sanctus Thomas in hac di=
ſtinctione queſtione tertia articulo pꝛimo ſub
articulo tertio. Et tertia parte queſtiōe ſeptua
geſima ſecunda articulo vndecimo ad pꝛimuz.

Quantuz ad ſe=
cundum articulum arguenduz
eſt contra concluſionem. con=
tra quam arguit Durandus
multipliciter. Pꝛimo ſic quia
de integritate cuiuſlibet ſacramenti ſunt mate=
ria et foꝛma et miniſter. ſed papa nō poteſt mu
tare aliquid circa foꝛmam ſacramentoꝛum vel
circa materiam. ergo nec circa miniſtruz. aut er
go ſimplex ſacerdos ex inſtitutione diuina eſt
miniſter confirmationis: et tunc abſqꝫ commiſ
ſione pape poteſt eam conferre. aut non eſt mi
niſter ſed ſolus epiſcopus: et tunc neqꝫ commiſ
ſione pape poteſt eam conferre. ad hoc tamen
poſſet aliquis dicere ꝙ miniſter non eſt ita d̓ in
tegritate ſacramenti ſicut materia et foꝛma. qꝛ
materia et foꝛma ſunt intrinſeca ſacramēto. mi
niſter autem extrinſece ſe habet ad ipſum. ꝓp=
ter quod aliqua variatio poteſt fieri circa mini=
ſtrum et non circa materiam vel foꝛmaz. quod
patet in ſacramento penitētie in quo poteſt fie
ri variatio circa miniſtrum per papam ſicut cū
papa dat aliquibus pꝛiuilegium abſoluendi cū
pꝛius abſoluere non poſſent. vel cum ſubtrahit
ab his qui pꝛius habuerunt. nūqꝫ tamē poteſt
mutare materiam aut foꝛmam ſacramenti pe=
nitentie. et ſimiliter videtur ꝙ poſſet facere cir
ca alia ſacramenta vt ſcilicet poſſet variare mi
niſtrum non autem materiā vel foꝛmā. ¶ Sed
iſtud non videtur: pꝛimo quia papa circa ſacra
mentum penitentie non mutat miniſtruz quia
miniſter eius eſt omnis ſacerdos: cum omni ſa=
cerdoti dicatur accipite ſpiritum ſanctum quo=
rum remiſeritis peccata et cetera. ſed ſubtrahit
materiam iſti vel illi ſicut ſibi placet. quod ē pꝛo
tanto quia cum ſacramentū penitentie ſit iudi=
ciale: materia huius eſt peccatoꝛ ſubditus. po=
teſt autem papa facere ꝙ ſubditus iſti ſacerdo
ti: ſibi amplius non ſit ſubditus. et ſic ſubtrahit
iſti vel illi materiam abſoluendi. qua ſubtracta
non poteſt ſoluere nec ligare. ſicut ſi ſacerdoti
ſubtraheretur panis et vinum: non poſſet con=
ficere. ſimiliter papa poteſt alicui ſubdere ſub=
ditum qui pꝛius ei non erat ſubditus: et tūc po
terit eum abſoluere quez pꝛius non poterat ex
defectu materie. nō ergo mutat papa miniſtrū
penitentie ſicut nec in alijs ſacramētis: ſed dat
materiam vel ſubtrahit. Uel poteſt alio modo
dici ꝙ papa miniſtrum alicuius ſacramenti mu
tare non poteſt: poteſt tamen pꝛecipere ꝙ nul
lus a tali vel tali miniſtro recipiat ſacramenta
et tunc recipiens contra inhibitionez pape pec
cat nec recipit gratiam. et quantuz ad ſacramē=
tum penitentie nihil omnino recipit, nec ſacra=
mentum nec rem ſacramenti. nō quia ſacerdos
non ſit miniſter: ſed quia confeſſio non eſt inte=
gra quando tacet peccatum quod actu cōmit=
tit et ſic eſt defectus in materia. aut ſi non tacet
nihilominus non recipit rem ſacramēti ſcilicet
gratiam cum actu cōmittat culpam: eſt tamen
verum ſacramentum. ſed quia totus effectꝰ pe=
nitentie eſt remiſſio culpe: ideo ſacramentum ē
in tali iterandum ſicut eſſet aliud ſacramentuz
per quod nihil penitus eſſet factum. nec valet
quod dicitur miniſtrum ſe habere extrinſece ad
ſacramentuz et materia et foꝛma intrinſece: qꝛ
ſicut miniſter conferens ſe habet extrinſece ad
ſacramentum: ſic et ſuſcipiens ipſum. ſed vbi ſuſ
cipiens aliquod ſacramentum eſt determinatꝰ
ſicut in extrema vnctione infirmus vel in oꝛdi
ne maſculus: per papam mutari non poſſunt.
vnde nullum eſt ſacramentum ſi ſanus inūgat
vel mulier oꝛdinetur. ergo ſimiliter circa mini=
ſtrū nihil omnino poteſt mutari abſqꝫ euacua=
tione ſacramēti quāuis extrinſece ſe habeat ad
ſacramentum. et hoc eſt ſecundum argumētū.
¶ 3º. arguit ſic. diſpenſare ſacramenta quoꝛum
actus reſpicit coꝛpus xp̄i myſticum: non conue
nit pape aut epiſcopis ratione iuriſdicionis. qꝛ
cum papa electus et epiſcopus cōfirmatus ha=
beant plenariam iuriſdicionem antequam ſint
conſecrati: poſſent tunc ſacramenta cōferre ſeu

diſpenſare quod eſt falſum. ergo non competit
eis ratione iuriſdictionis ſed ratione conſecra-
tionis. ſed ea que conſecrationez reſpiciunt: nō
conſecrato committi non poſſunt vt habetur
extra ꝺ conſecratione eccleſie vel altaris capl'o
vltimo. ergo papa vel epiſcopus non poſſunt
non epiſcopo cōmittere ꝙ poſſit alia ſacramen
ta conferre. ¶ 4°. arguit ſic. papa non habet
maiorem poteſtatem ꝙ̄ epiſcopus niſi in foro
cauſarum. ſi ergo ex commiſſione pape ſimplex
ſacerdos poteſt conferre confirmationem vel
minores ordines: idem poterit quilibet ſacer-
dos ex commiſſione proprij quod a nullo con-
ceditur. ¶ 5°. quia ſicut in baptiſmo confertur
poteſtas ſuſcipiendi ſacramentum: ſic in ordi-
ne diſpenſandi ea. ſed papa non poteſt facere
ꝙ non baptizatus ſuſcipiat veruz ſacramentū.
ergo non poteſt facere ꝙ non ordinatus illa or
dinatione qua quis recipit poteſtatem diſpen-
ſatiuam confirmationis vel ordinis: poſſit hoc
ſacramentum conferre. ¶ 6°. quia mirum eſſet
ſi aliquis poſſet in actionem reſpectu eius cui⁹
non habet potentiam. ſm iſtos autem chara-
cter ordinis vel baptiſmi ſunt poteſtas ſuſcipi-
endi et conferendi ſacramenta. nullus autem
poteſt habere characterem baptiſmi vel ordi-
nis ex commiſſione pape: ſed requiritur ſuſcep
tio ſacramentorum. ergo nō habenti characte-
rem ordinis per ſuſceptionem ſacramenti: non
poteſt per quemcūꝙ committi actus illius ſa-
cramenti. Item deducatur vt prius. quia mini-
ſter confirmationis aut eſt ordinatus ordine
epiſcopali: aut ſimplicis ſacerdotis. ſi epiſcopa
li: cōmitti non poteſt non epiſcopo. ſi ſimplicis
ſacerdotis: ſimplici ſacerdoti non eſt neceſſaria
commiſſio niſi forte propter prohibitionem ec
cleſie ad vitandum culpam inobedientie. ¶ 7°
arguitur quia ratio tue opinionis non videtur
concludere. cum enim dicit ꝙ papa habet ple-
nitudinem poteſtatis ſuper corpus myſticum
verum eſt vnam qua poteſt ſacramenta diſpē-
ſare: ſed non cōmittere cum hec ſit poteſtas cō
ſecrationis in qua cum ipo cōmunicant omnes
epiſcopi. aliam poteſtatem habet que eſt iuriſ-
dictionis que eſt in ſcrutando citando excōmu-
nicando ſuſpendēdo in qua nullus ei equatur.
et hanc poteſt cōmittere alicui vel in toto vel
in parte. ſed de hoc nihil ad propoſitum: ſed ꝺ
prima que cōmitti non poteſt. ¶ 8°. quia quod
dicitur ꝙ illa cōmiſſio non poteſt fieri niſi ſacer
doti qui habet poteſtatem ſuper corpus domi
ni verum: non videtur cogere. quia a corpore
domini vt cōſideratur in ſe vel per ſe puta paſ-
ſo vel mortuo: influit gratia in corpus myſticū
et non ab ipſo ſolum vt eſt in ſacramento. ſacer
dos autem non habet poteſtatem ſuper cor-
pus domini verum vt eſt in ſe ſed ſolum prout
eſt in ſacramento. et ideo quantum eſt de virtu
te ſermonis vel rationis: non eſt neceſſariuz ꝙ
ſibi ſoli competat diſpenſatio ſacramentorum
per que effluit gratia ſuper corpus myſticum.
quod etiaz patet. quia alius a ſacerdote poteſt
conferre baptiſmum quantuz eſt de ratione ſa-
cramenti: licet ex inſtitutione eccleſie ſolus ſa-
cerdos habeat auctoritatem miniſterij. ¶ 9°.
quia cum dicitur ꝙ preſbyteri cardinales confe
runt minores ordines: dicenduz eſt ꝙ eque du
bium eſt de minoribus ordinibus et de confir-
matione. non enim claret quomodo poſſint a
non epiſcopo conferri ſi ſolus epiſcopus ex or-
dinatione chriſti ſit horum ſacramentorum mi
niſter. ſi vero omnis ſacerdos ſit miniſter ſꝫ ex
ordinatione eccleſie reſeruatur ſolis epiſcopis
tunc quilibet ſacerdos poteſt vere confirmare
et minores ordines conferre licet peccet confe
rendo faciens contra ſtatutuz eccleſie. eccleſia
enim poteſt miniſtrum ſacramēti ligare ſuo ſta
tuto: ſed nō poteſt irritare ſacramentum cōcur
rentibus his que ſunt de neceſſitate ſacramen-
ti. et ſi hoc eſt verum: tūc Gregorius potuit cō
ferre ſacerdotibus ꝙ licite confirmarent qui ali
as peccaſſent confirmando licet alias cōfirmaſ
ſent. ſi autem non eſt ita ſed ſolus epiſcopus eſt
miniſter: neſcio cur non poſſit dici ꝙ Gregori⁹
cum fuerit homo et non deus errare potuerit.
¶ 10. quia videtur ꝙ proprius miniſter confir-
mationis ſit epiſcopus per illud quod dicitur ꝺ
conſecratione diſtinctione quinta. miniſter au-
tem minorum ordinum videtur eſſe ſimplex ſa
cerdos vt patet per illud quod dicitur extra de
ordinatis ab epiſcopo qui reſignauit epiſcopa-
tui capitulo primo.

QUantuz ad ar
ticulum tertium notandum ē
ꝙ circa concluſionem: difficul-
tatem facit ex vna parte quia
inſtituere eccleſie ſacramenta
et ea que de neceſſitate ſunt ſacramenti: perti-

net ad ſolam poteſtatem excellentie chriſti ſꝫ cōmunem theologorum doctrinam. quam poteſtatem vt communiter dicitur chriſtus hominibus non communicauit ſed ſibi reſeruauit q̄ꝫuis communicare potuerit. cum ergo miniſter ſit de neceſſitate ſacramenti qui ſacramentum conficiat et ſuſcipientibus conferat: videtur ꝙ inſtituere et determinare miniſtrum ſacramentorum ſolius ſit poteſtatis chriſti non alicuius hominis puri. Ex alia parte difficultatem facit quia confirmatio qua liniuntur baptizati chriſmate in fronte: eſt ſacramentum magnum vt magiſter dicit in littera et habetur de conſecratione diſtinctione quinta in capitulo de his vero et capitulo manus. cuius ſacramenti proprius miniſter eſt ſacerdos epiſcopus ita vt per inferiores etiam ſacerdotes perfici nō poſſit ſed irritum habeatur et vacuum ſi ab his hoc ſacramentum conferatur nec inter eccleſiaſtica reputabitur ſacramenta vt habetur in dicto capitulo manus. et tamen vt dicitur in capitulo peruenit nonageſima quinta diſtinctione Gregorius papa commiſit ſimplicibus ſacerdotibus ſacramentum cōfirmationis baptizatis miniſtrare. in quo facto videtur miniſtrum ſacramenti mutaſſe et nouum inſtituiſſe. quod Gregorius nequaq̄ꝫ feciſſet: niſi id de iure facere potuiſſet. nō enim fas eſt credere Gregorium in eo quod de neceſſitate eſt ſacramenti erraſſe. nam veritas ſacramentorum eccleſie concernit veritatem fidei in qua romanus pōtifex errare non poteſt iuxta promiſſionem domini dicētis Luce vigeſimo ſecundo. ſimon ecce ſathanas expetiuit vos vt cribraret ſicut triticum. ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua. quod inducens Bernardus ſcribens Innocentio pape. oportet inquit ad veſtrum referri apoſtolatuꝫ pericula queqꝫ et ſcandala emergentia in regno dei ea preſertim que de fide contingunt. dignum namqꝫ arbitror ibi potiſſimum reſarciri dāna fidei vbi fides defectum habere non poſſet. hec quippe prerogatiua eſt huius ſedis. cui eniꝫ alteri dictuꝫ eſt ego pro te rogaui petre vt non deficiat fides tua? hec Bernardus. Quia ergo vera ſunt que pro vtraqꝫ parte inducuntur et communi doctorum probātur ſententia: oportet vnum vel alterum dictum ſaniori intelligētia temperare. Unde circa primuꝫ dictum conſiderandum eſt ꝙ vt magiſter dicit in prima diſtinctione huius quarti: duo ſunt in quibus ſacramenta eccleſie conſiſtūt ſcilicet verba ⁊ res. hec enim intrinſece et ſubſtantialiter conſtituunt ſacramenta. vnde Auguſtinus dicit ſuper ioannem. accedit verbum ad elementum et fit ſacramentum. et quia propria et ſpecifica ac diſtincta ratio cuiuſcunqꝫ rei accipitur ex his que ſubſtantiam eius conſtituunt: inde eſt ꝙ cuiuſlibet ſacramenti ſunt determinate res et determinata verba quibus eſſentialiter perficitur et a ſingulis aliorum ſacramentoruꝫ diſtinguitur. miniſter autem ſacramentum cōferens q̄ꝫq̄ꝫ ſit cuilibet ſacramento neceſſarius: non tamen eſt pertinens intrinſece ad eſſentiam ſacramenti: ſed habet ſe ad illam extrinſece quod et generaliter commune eſt cauſis agentibus. ex quo fit vt non cuiuſlibet ſacramenti ſit proprius ⁊ determinatus miniſter ſed vnus ſit plurium nō ſolum vnitate nature ſed etiam vnitate ſtatus et ordinis eccleſiaſtici. immo vnus omnium ſacramentorum miniſter eſt ſicut ſacerdos epiſcopus. Simplex etiam ſacerdos miniſter eſt omnium ſacramentorum: preterq̄ꝫ ordinis ſacri ⁊ confirmationis. Unde videtur ꝙ determinatio miniſtri ſacramentoruꝫ non ſit ita propria et ſubſtātialis ſacramentis quemadmoduꝫ determinatio rerum et verborum ex quibus ſacramenta eſſentialiter conſtituuntur ſicut per materiam et formam. ac per hoc ꝙ nō eque pertineat ad poteſtatem excellentie chriſti determinatio miniſtri ſacramentorum ſicut rerum et verborum determinatio. Conſonant hec his que Sāctus Thomas dicit in hac diſtinctione queſtione ṗma articulo ſecundo ſub articulo tertio in corpore. quodlibet inquit ſacramentum determinat ſibi principale agens q̄ꝫ[m] ad neceſſitateꝫ ſacramenti: quia non habet efficaciam aliquaꝫ niſi ex auctoritate domini et merito ipſius. ſed nō quodlibet ſacramentum determinat ſibi miniſtrum quantū ad neceſſitatem ſacramenti: ſed quandoqꝫ ſolum q̄ꝫ[m] ad ſolemnitatem ſicut patet in baptiſmo. Quamobrem licet verum ſit prout communiter dicitur ꝙ poteſtatem excellentie circa inſtitutionem ſacramentorum chriſtus eccleſie aut eius prelatis non communicauerit: nihilominus probabiliter dici poteſt ꝙ determinationem miniſtri quorundam ſacramentoruꝫ commiſerit eccleſie et preſertim ſummo eius prelato vicario chriſti generali in terris. quemadmodum etiā commiſit legitimationem et determinationem perſonaruꝫ ad ſacra

mentum matrimonij contrahendū. non enim videtur minoris poteſtatis eſſe determinare ⁊ legitimare perſonas ad ſuſcipiendum ſacramētum q̄ ad illud conferendum. In ſacramento etiam penitentie per eccleſiam apponuntur cōdiciones quibus ſacramentum efficax ſit ⁊ non aliter. Unde videtur probabiliter dici poſſe ꝙ determinationem miniſtri in ſacramento baptiſmi: chriſtus preciſe non determinauerit ſed ꝙ ſummo eccleſie prelato id commiſerit. quia vt tenet conſuetudo eccleſie omnis homo ſine differentia ſtatus vel ſexus aut ordinis conferre poteſt ſacramentum baptiſmi. hoc autē nō videtur ex diuina inſtitutione expreſſe conceſſum. nam non legimus huius ſacramenti miniſterium fuiſſe cōmiſſum a chriſto alijs preterq̄ apoſtolis quibus dixit Mathei vltimo. euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filij et ſpiritus ſancti. apoſtoli autem pro tunc omnes ſacerdotes erant a domino conſecrati in die cene quādo inſtituto corporis et ſanguinis ipſius ſacramento: dictum ē illis hoc facite in meam commemorationem. et inde videtur ꝙ eccleſia rationem ſumpſerit ordinandi ꝙ officium baptizandi competeret ſolis ſacerdotibus vt in capitulo conſtat de cōſecratione diſtinctione quarta. Et nonageſima tertia diſtinctione capitulo diacones. Qꝫ autē omnis vtriuſq̄ ſexus cuiuſcunq̄ gradus ſtatus vel condicionis ſit conferre poſſit ſacramentū baptiſmi verum et ratum atq̄ efficax non legitur a chriſto inſtitutum. vnde videtur ꝙ eccleſie ordinatione factum fuerit per poteſtatem ſibi a chriſto collatam vel ſpeciali reuelatione vel alias familiari traditione facta apoſtolis aut eccleſie prelatis. Et huic conſonat quod Sanct⁹ Thomas dicit infra diſtinctione vigeſima tertia queſtione ſecunda articulo primo ſub articulo primo in corpore ꝙ laicos baptizare poſſe in caſu neceſſitatis: eſt diuina diſpenſatione factum: vt nulli regenerationis ſpiritualis facultas deſit. non enim ſola humana auctoritate poſſet eccleſia id inſtituere eo ꝙ virtus miniſtri ſacramentorum ſupernaturalis ſit nec niſi diuina communicatione et infuſione ab homine potuit participari. Et cōfirmatur. quia inſtitutio ſacramentorum q̄ᵐ ad ea que ſunt neceſſitatis pertinet ad poteſtatem excellentie chriſti. Unde Sanctus Thomas tertia parte queſtione ſexageſima quarta articulo ſecundo ad primū illa inquit que aguntur in ſacramētis per homines inſtituta: non ſunt de neceſſitate ſacramenti ſed ad quandam ſolemnitatem que adhibetur ſacramentis ad excitandam deuotionem ⁊ reuerentiam in his qui ſacramenta ſuſcipiunt. ea vero que ſunt de neceſſitate ſacramenti: ab ipſo chriſto conſtituta ſunt qui eſt de⁹ et homo

¶ Conſimiliter autem videtur probabiliter dici ꝙ miniſter ſacramenti confirmationis non fuit preciſe determinatus a chriſto: ſed vel ſimpliciter vel quantum ad aliquid aut in caſu: ei⁹ determinatio fuit eccleſie id eſt ſummo eccleſie prelato aliquo dictorum modorum commiſſa. Forte enim vt petrus de palude dicit: chriſtus determinauit ꝙ eſſet ſacerdos: cuius tamen q̄litatem et ordinem commiſit determinandum ſummo eccleſie prelato. qui vt videtur ex capitulo de his vero cum duobus capitulis ſequentibus de conſecratione diſtinctione quinta decreuit miniſtrum ſacramenti confirmationis eſſe epiſcopum: non aliquem inferiorem nec etiam ſimplicem ſacerdotem. ita vt ſi hoc ſacramentum ab alio q̄ ab epiſcopo conferretur irritum fuiſſet et vacuum. que conſtitutio ortum videtur habuiſſe a tempore apoſtolorū qui ſoli hoc ſacramentum conferebant in primitiua eccleſia. Unde Actuum octauo legitur ꝙ paulus et ioannes fuerunt miſſi in ſamariam ad cōferendum ſacramentum cōfirmationis his qui a philippo baptizati fuerāt. nō enī philippus epiſcopus fuit ſed diaconus. vnde ſuper illud manus imponebant eodem capitulo dicit gloſa. philippus qui ſamarie euangelizabat: vnus dē ſeptem fuit. ſi enim apoſtolus eſſet: manus imponere poſſet vt ſpiritum ſanctum acciperent qđ ſolis epiſcopis licet. Et quia par in parem non habet imperium nec ſummus pontifex legibus predeceſſoris ſui artatur vt in capitulo ſignificaſti et capitulo innotuit dē electio. et vigeſima quinta queſtione prima capitulo ideo permittente: videtur ꝙ beatus Gregorius potuit poteſtatem dare ſacerdotibus non epiſcopis miniſtrandi ſacramentum confirmationis ac per hoc miniſtrum huius ſacramenti mutare prout habetur ī capitulo peruenit nonageſima q̄nta diſtīctione. Iſta probabiliter dicta ſint ſalua eccleſie determinatione ac maiorum ſententia ad factum beati Gregorij ſaluandū. Neq̄ enī putandum eſt ꝙ tantus vir magna ſciētia preditus ac ſanctitate: erraſſet concedens quod

non potuiſſet circa id quod ē de neceſſitate ſacri. nec ꝓpter ſcandalū vitandū fieri debuit aliquid contra veritatem ſacramenti que concernit veritatem fidei. nā iuxta Hieronimi ſentētiā poti⁹ ſcandalum naſci permittitur q̄ꝫ ꝙ veritas relinquatur. Ad ſenſum predictorum poſſunt accipi verba Sancti Thome tertia parte q̄ſtione. 72. articulo vndecimo ad primum vbi dicit ꝙ papa in eccleſia habet plenitudinē poteſtatis ex qua poteſt quedam que ſunt ſuperiorum ordinū cōmittere inferioribus quibuſdam ſicut aliquibus preſbyteris concedit conferre minores ordines quod pertinet ad poteſtatem epiſcopalem. et ex hac plenitudine poteſtatis conceſſit beatus Gregorius papa ꝙ ſimplices ſacerdotes hoc conferrent ſacramentum quamdiu ſcandalū tolletur. Hec Sanctus Thomas. Et videtur ꝙ plenitudo poteſtatis de qua hic loquitur Sanct⁹ Thomas: non ſolum ſit poteſtas ordinaria pape ſed ſimul cum ea etiam poteſtas ex ſpeciali chriſti cōmiſſione circa determinationem aliquorum que ſunt de neceſſitate ſacramentorum ad quam plenitudo poteſtatis pape ordinaria non ſe extendit. Unde Sanctus Thomas tertia parte queſtione. 64. articulo. 2. ad tertium. apoſtoli inq̄t et eorū ſucceſſores ſunt vicarij dei q̄ꝫ ad regimē eccleſie conſtitute per fidem et fidei ſacramenta. vnde ſicut non licet eis conſtituere aliam eccleſiam: ita non licet eis tradere aliam fidem nec inſtituere alia ſacramēta. ſed per ſacramēta que de latere chriſti pendentis in cruce fluxerunt dicitur eſſe fabricata eccleſia chriſti. voco autem plenitudinem poteſtatis ordinariam quam chriſtus petro et eius ſucceſſoribus cōmuniter tradidit. Ea autem que Sanctus Thomas dicit in primo opere videntur dicta ſm poteſtatis ordinarie plenitudinē. Sed quia difficile eſt videre quomodo papa de poteſtate ordinaria poſſit determinare miniſtrum ſacramenti propter rationes ſuperius tactas: ideo videntur accipienda ad ſenſum predictum ea que in ſecundo opere ſcripſit. Et ad hoc facit quod Sanct⁹ Thomas dicit tertia parte queſtione ſexageſima ſexta articulo. 6° in corpe. ſacramentū inquit habet efficaciā ab inſtitutione chriſti. et ideo ſi pretermittatur aliquid eorum que chriſtus inſtituit circa aliquod ſacramentum: efficacia caret niſi ex ſpeciali diſpēſatione eius qui virtutem ſuam ſacramentis non alligauit. Et ſimile ē quod dicit ſupra q̄ſtione. 64. articulo. 2° ad primum. ea vero inquit q̄ ſunt de neceſſitate ſacramenti: ab ipſo chriſto conſtituta ſunt qui eſt deus et homo. et licet non ſint omnia tradita in ſcripturis: habet tamen ea eccleſia ex familiari apoſtolorū traditione ſicut apoſtolus dicit prima Corinthiorum vndecimo. cetera cum venero diſponam. ¶ Quibus autem nō placuerit iſte modus dicendi: oportet vt dicant ꝙ chriſtus per ſeipſum inſtituit et determinauit miniſtrum baptiſmi eſſe omnem hominem cuiuſcūqꝫ ſtatus ſexus aut conditionis fuerit: quāuis hoc in ſcriptura ſacra expreſſe nō habeatur. et tunc neceſſe habent dicere ꝙ ex ordinatione eccleſie inſtitutio chriſti circa miniſtrum baptiſmi fuerit limitata et coartata extra caſum neceſſitatis ad ſolos preſbyteros. vt in capitulo conſtat. et capitulo diacones ſupra allegatis. et ꝙ eccleſia ſeu eccleſie prelatus poteſtatem habuit ad id ordinandum ex diuina cōmiſſione q̄litercūqꝫ facta. ¶ Rurſus q̄bus non placet quod dictū eſt de miniſtro confirmationis ſed ꝙ a chriſto fuerit expreſſe inſtitutus et determinatus: quia ſm iura ſupra allegata talis miniſter eſt epiſcopus et non aliquis inferior: oportet dicere vnum e duobus. Uel ꝙ beatus Gregorius diſpenſauit circa miniſtrum confirmationis pro illa vice ex familiari inſtinctu vel reuelatione ſpirituſſancti et ꝙ poſtea non licuit etiam ſummo eccleſie prelato talis diſpenſatio niſi facta fuiſſet illi conſimilis diuina reuelatio. Uel ſicut dicit Scot⁹ ꝙ beatus Gregorius potuit ad ſedandum ſcandalum quod pro tunc in illis partibus excitabatur: facere preſbyteros illius regionis epiſcopos ad hoc ſacramentum conferendum: non q̄ꝫ ad alios actus epiſcopales ita vt quilibet eorum vere confirmaret tanq̄ꝫ epiſcopus. et potuerunt ad id p̄fici epiſcopi: ipſis etiam et populis ignorantib⁹.

Quantum ad articulum quartum patet reſponſio ad omnia argumenta cōtra concluſionē per ea que dicta ſūt in notabili. ¶ Ad argumentum ante oppoſitū patet reſponſio ex ſupradictis.

❡Diſtinctio.viij.et.ix.

Circa octauam ⁊ nonā diſtictiões q̄ritur vtrū forma ſacramenti euchariſtie ſit conueniens.ſ.hoc ē corpus meū: et hic eſt calix ſanguinis mei.⁊ arguitur ꝙ nō.q̄ forma ſacramēti ſufficit ad perfectionē ſacramēti. vnde ſacramentum baptiſmi quandoq̄ perficitur ſolis verbis forme prolatis ⁊ omnibus alijs pretermiſſis.ſi ergo predicta verba ſint forma ſacramenti huius: videt̄ ꝙ aliquando hoc ſacramentum poſſit perfici his ſolis verbis prolatis ⁊ omnibus alijs pretermiſſis q̄ in miſſa dicunt̄. qđ tamen videtur eſſe falſum quia vbi alia verba ꝑtermitterētur: predicta verba acciperent̄ ex parte ſacerdotis proferentis in cuius corpus et ſanguinem panis ⁊ vinum non conuertuntur.nō ergo predicta verba ſunt forma huius ſacramenti conueniens. ❡In oppoſitū arguitur q̄ Ambroſius dicit in libro de ſacramentis ꝙ cōſecratio fit verbis ⁊ ſermonibus domini ieſu. nam per reliq̄ omnia que dicuntur: laus deo defertur.oratione petitur pro populo pro regibus pro ceteris. vbi autem ſacramentum conficitur: iam non ſuis ſermonibus vtitur ſacerdos: ſed vtitur ſermonibꝰ xp̄i. ergo ſermo xp̄i conficit hoc ſacramentum. ❡In hac queſtione erūt q̄ttuor articuli vt ſup̄.

Quantum ad p̄mum articulū ſit prima cōcluſio ꝙ euchariſtia eſt ſacramentum. Hanc cōcluſionem tenet Sāctꝰ Thomas in hac diſtin. 8ª.q.pª. articulo p̄mo ſub arti.primo. Et tertia parte.q. 63.articulo p̄mo. ❡Secūda concluſio eſt ꝙ euchariſtia eſt vnū ſacramentū. Hanc cōcluſionē tenet.S.Tho.in hac diſtin. vbi ſupra ſub.ar.2. Et tertia parte vbi ſupra arti.2. ❡Tertia concluſio eſt ꝙ forma cōſecrationis panis cōpleta ⁊ preciſa conſiſtit in his verbis.hoc eſt corpꝰ meū. Hanc cōcluſionē tenet.S.Tho.in hac diſti.q.2. arti. p̄mo ſub.arti.p̄mo et.2.Et tertia p̄te.q.78 arti.2°. ❡Quarta ꝯcluſio eſt ꝙ in hac oratione hoc eſt corpus meū: li hoc nō ſignificat determinate illud qđ demōſtrat quādo ꝓfert̄. Hanc cōcluſionē tenet.S.Tho. in hac diſtin. loco proxime allegato ſub.arti.4. ad p̄mū. Et tertia.p.q. 78.arti.5. ❡Quinta concluſio eſt ꝙ cōpleta forma conſecrationis ſanguinis eſt iſta. hic eſt calix ſanguinis mei noui et eterni teſtamēti myſteriū fidei qui pro vobis et ꝓ multis effundetur in remiſſionē peccatoꝝ. Hanc cōcluſionem tenet.S. Tho.in hac diſti.q.2.arti.2. ſub articulo p̄mo. Et tertia parte.q.78.articulo.3.

Quantum ad ſecundum articulū arguendū ē cōtra cōcluſiones. Et quidē cōtra primā cōcluſionē arguit Aureolus ꝓbando p̄mo ꝙ in probatione cōcluſionis incōuenienter dictū ſit ꝙ corpus xp̄i cū ſpeciebꝰ concurrat ꝑ modū vnꝰ virtutis ⁊ arguit ſic. q̄ illud quod eſt res ſacramēti: non eſt ſacramentum ſaltē nō eſt virtꝰ ſacramēti. q̄ ſm̄ te virtus q̄ cū elemēto eſt ſacramētū: nō eſt res ſacramēti. vnde in baptiſmo character et gratia non ſunt virtus ſacramenti eo ꝙ ſunt res ipſe ſacramēti. ſed corpus xp̄i eſt vere res ſignificata ꝑ ſacramentū euchariſtie. ſic enim diffinit cap̄lū cū marthe. de cele. miſſa. et de conſe. diſti. 2ª. cap̄lo in xp̄o. ꝙ res huiꝰ ſacramēti eſt duplex.ſ. corpus xp̄i et charitas i mēte fideliū. Similiter magiſter idem dicit in preſenti diſti. ergo intra ſacramētū euchariſtie nō ingredit̄ corpus chriſti ſed tantūmodo ſpecies et verba. ❡2°. arguit contra aliud dictum probando ꝙ ſpecies non ſint materia huius ſacramenti. q̄ illud non eſt materia huius ſacramēti: in quo recipitur primus effectus ſacramenti. non enim res ſacramēti recipitur in materia ſacramenti ſicut character baptiſmi non recipitur in aqua ſed in anima. ſed in ſpeciebꝰ panis recipitur prima res huius ſacramenti puta corpus chriſti. ergo ⁊c̄. ❡Confirmatur. quia ſm̄ te materia ſacramenti eſt illud quod recipit virtutem infuſam quā ponis agere inſtrumentaliter ſaltem ad primam rem huius ſacramenti. hic autem nulla eſt talis virtus. nam corpus chriſti nō eſt hoc modo virtus nec pars virtutis vt probatum eſt cum ſit res ſacramenti. ❡Confirmatur. quia diaconus non poteſt dici materia ordinis ⁊ ratio eſt quia recipit primum effectum ordinis. ergo cum ſpecies hoc modo primum effectū ſacramēti huiꝰ recipiant: ſunt eni tegumentū ſub q̄ virtꝰ diuina opat̄ ſalutē ſʒ Ambroſiū. q̄re nō ſūt proprie

proprie materia huius ſacramēti. ¶ .3°. arguit
ꝙ vſus huius ſacramenti eſt pars eſſentialis hu
ius ſacramenti. qꝛ illud quod facit aliquid circa
ſacramentum quod figurat: vere pertinet eſſen
tialiter ad illud ſacramentum. de ratione enim
ſacramenti eſt ꝙ efficit quod figurat. ſed ſic eſt
de comeſtione. quia licet ſacramentum habeat
primū effectum et rem ſacri puta corpus chriſti
non tamē habet ſecundum effectum qui eſt vni
tas ⁊ charitas fidelium. immo abſqꝫ ſumptione
ſacramenti non habent ſpecies ꝙ ſignificent ta=
lem vnionem fidelium ⁊ eccleſie cuꝫ chriſto. er=
go ⁊c̄. ¶ Confirmatur. quia illud quod non tā
tum ex deuotione ſed ex opere operato ſignifi=
cat ⁊ efficit id quod ſignificat: eſt vere ſacramen
tum. patet per diffinitionem ſacramenti quam
ponit magiſter. ſed acceptio et ſumptio corpo=
ris chriſti eſt huiuſmodi. non enim efficit quod
ſignificat ex deuotione ſumētis ſed ex opere o=
perato. pone enim duos habētes equalem actū
deuotionis. vnꝰ celebret miſſam ⁊ alius audiat.
in iſtis eſt inequalis fructus ſacramenti ſtāte eq
litate deuotionis. hec ille. ¶ Contra ſecundam
concluſionē arguit Aureolus probādo ꝙ iſtud
ſacramentum non ſit dicendum vnum vnitate
integritatis preciſe. quia vbi eſt ſola vnitas inte
gritatis: non eſt verum dicere ꝙ accipiēs vnam
partem accipiat totum. ſicut non poteſt dici ꝙ
habens manum habeat totum corpus. ſed reci
piens corpus domini: recipit vere totum ſacra=
mētum. vnde recipiēs baptiſmum et confirma=
tionem ⁊ ſolum corpus domini cum alijs ſacra=
mentis: vere dicitur ꝙ recipit omnia ſacramen=
ta. ⁊ iſta ratio eque probat ꝙ iſtud ſacramētum
non ſolum dicitur vnuꝫ vnitate refectionis. hec
ille in forma. ¶ Contra tertiam concluſionem
arguit Scotus probādo ꝙ non ſolum illa ver=
ba hoc eſt corpus meum: ſint preciſa forma con
ſecrationis corporis chriſti. primo qꝛ verba ſa=
cramentalia ex vi verborum debent ſignificare
illud quod efficitur ex vi ſacramēti. ſed ex vi hu
ius conſecrationis efficitur ꝙ ibi ſit verum cor=
pus chriſti. ergo verba ſufficienter ex vi propria
debent ſignificare proprie ibi contineri corpus
chriſti. ſed hec verba hoc eſt corpus meum pro
lata ſine precedentibus hoc non ſignificāt abſo
lute quia li meum ſignificatur referri ad perſo=
nam loquentis. qꝛ licet miniſter poſſit intende=
re vt loquatur in perſona chriſti: non tamē ꝓp=
ter hoc ſignificatum illorum eſſet: quia li meum
non demonſtraret corpus chriſti ſed corpus lo
quentis. ſicut ſi inciperem ſic loqui mea doctri
na non eſt mea: licet intenderem loqui in perſo
na chriſti: tamē ex vi verborum non habetur ꝙ
iſta doctrina ſit chriſti ſed illius qui loquit̄. ſicut
angelus quando loquebatur in pſona dei: ego
ſum deus abraham. ⁊ per conſequens non eſſet
propoſitio falſa pro ſenſu pro quo fieret. tamē
non erat proprie ſignificatuꝫ huius propoſitio
nis ꝙ li ego ſupponeret pro pſona dei. ¶ .2°. ar=
guit quia dicit Ambroſius de conſe. diſ. 2ª. pa=
nis eſt in altari. ſermo chriſti creaturam mutat.
conſecratio quibus verbis fiat attendite. accipi
te ⁊ edite ex hoc omnes. hoc eſt corpus meum.
vbi videtur coniungere illa verba ſcilicet accipi
te tanqꝫ verba conſecrationis. ſed nō eſt intelli=
gendum tanqꝫ ſicut eſſentialiter pertinentia ad
neceſſitatem conſecrationis: ſed tāqꝫ neceſſario
premittenda. ⁊ nō ſolum illa ſed plura alia pre
cedētia in canone: ex quibus poſſit ex vi ſermo=
nis haberi ꝙ iſta verba hoc eſt corpꝰ meum: di=
cuntur in perſona chriſti. vnde non ſine cauſa
eccleſia ita cōnectit totum canonem miſſe ꝙ ab
illo loco: cōmunicātes vſqꝫ ad illum locum: ſup
plices te rogamus omnipotēs deus: non eſt ali
qua oratio que non neceſſario cōnectat cum ꝑ=
cedente vel per copulam vel per coniunctionē
copulatiuam ſicut hanc ergo oblationem ⁊ hu=
iuſmodi. vel per nomen infinitum vt quā obla=
tionem et cetera. ⁊ qui pridie ꝙ ⁊c̄. ⁊ poſt conſe
crationem ſupra que propitio et c̄. vel per rela=
tionem vt ibi ſimili modo ⁊ c̄. hec Scotus in for
ma. ¶ Contra quartā concluſionē arguit Sco=
tus probādo ꝙ in hac oratione hoc eſt corpus
meum: li hoc demonſtret aliquid determinatuꝫ
ſcilicet vel in tēpore preſenti vel in futuro et nō
aliquid commune vtriqꝫ. primo quia licet non
oporteret ꝙ hoc pronomen hoc demonſtraret
aliquid pro determinato tēpore cui conueniret
tamen ſicut tu arguis ſignificatio orationis cō=
ſtituitur ex ſignificato partium ⁊ partes ſignifi=
cant quādo proferuntur. ideo ſm te etiam ne=
ceſſe eſt dicere ꝙ li hoc quando profertur: illud
ſignificat etiam quod tunc demōſtrat. tunc aūt
non videtur poſſe demonſtrare aliquid quod
non eſt tunc contentuꝫ ſub illis ſpeciebus. qꝛ ſic
poſſet dici hic ignis eſt aqua vel hoc corpus eſt
aqua loquendo de igne ſtatim conuertendo in
aquam. ⁊ faciendo talem demonſtrationem ad
ſenſum in obliquo ad intellectum ī recto et hoc
diſtinguendo corpus quod nunc eſt vel in pro
ximo erit. ſed non videtur rationabile dicere d̄
aere ſtatim corrumpendo ꝙ hoc corpus eſt ig=
nis. hec enim eſt ſimpliciter vera hoc corpus eſt

aer. ⁊ de eodem nō dicitur ſimul ignis ⁊ aer. igitur. ¶.2°. quia ſi tunc ſignificāt partes orationis quādo proferuntur et ex ſignificatis earum hoc modo acceptis eſt ſignificatum totius orationis ſm ꝙ accipitur: oportet dicere ꝙ li eſt qn̄do profertur ponat ſignificatum ſuum pro preſenti quod ſignificat. ſubiectum autem pro alia parte diſiunctionis: nō accipitur pro aliquo eodem tēpore cum illo quod importatur per copulatiuaꝫ. ergo ſignificatio totius illius orationis non refertur ad aliquod idem tēpus vel inſtans. ¶.3°. quia diſiunctiua non ponit alteraꝫ partem determinate: ſed eſt fallacia conſequentis. ergo ſi ſtat diſiunctiue: non determinate ponit reſpectu predicati vnam ſcilicet hoc quod in proximo erit ſub iſtis ſpeciebus ſicut nec alterā ſcilicet quod nunc eſt ſub iſtis ſpeciebus. ⁊ ſic nō efficitur per iſtam orationem ſm te niſi vt ipſa ē vera. ergo per iſtā non efficitur magis illud qđ erit q̄ illud ꝙ nūc eſt ſub iſtis. ¶ 4°. arguit Aureolus probādo ꝙ hoc pronomen hoc non demonſtret aliquid partiale immo aliquid totale ita ꝙ demonſtrat non ſolum ſubſtantiā ſed quātitatem ⁊ accidentia cum totali ratione quantitatis. primo ſic. illud demonſtratur per hoc pronomen hoc: quod reſpondetur ad queſtionem factam per quid eſt hoc. iſta probatur. qꝛ de ſignificato interrogatiuorum non habemus certitudinē niſi per ſignificatum reſponſiuorum. ſed querendo quid eſt hoc: non reſpondetur aliqđ partiale ſed totum. poſſum enim querere quid eſt hoc vel quale eſt hoc vel quantū eſt hoc. ſed cum queritur quid eſt hoc: reſpondetur tā ſubſtantia q̄ quantitas ⁊ q̄ qualitas. ergo abſolute loquendo li hoc claudit omnia ſub ſe ⁊ econtra. Confirmatur per Ariſtotelem ⁊ commentatorem. 7°. metha. qui per hoc probant ꝙ ſubſtātia ē prior: quia per prius reſpondetur ad queſtionem factam per li hoc. ¶.5°. arguit contra concluſionem in hoc ꝙ ponit corpus chriſti eſſe ſub ſpeciebus per modum contenti. qꝛ vt dicit hoc falſum eſt. item qꝛ li hoc nō habet per ſe demonſtrare aliquid contentuꝫ ſed aliquid per ſe determinatum ad ſitum. hec aureolus in forma

¶ Contra quintam concluſionem arguit Durandus probando ꝙ in iſtis verbis: hic eſt calix ſanguinis mei: contineatur tota forma cōſecrationis ita ꝙ eis dictis ⁊ non alijs ſequētibus: vere eſſet ſanguis chriſti ſub ſpeciebꝰ vini. ⁊ arguit ſic. quia in illis verbis preciſe continetur forma conſecrationis ſacramēti: que ſunt ſignificatiua ⁊ expſſiua totalis effectus contētū in ſacramēto. ſed huiuſmodi ſunt hec verba: hoc ē corpꝰ meū reſpectu conſecrationis panis: et hic ē calix ſanguinis mei reſpectu cōſecrationis vini. ergo in his verbis conſiſtit preciſe forma ſacramēti. maior patet qꝛ hoc ſacramentum conſiſtit in conſecratione materie. ⁊ minor ſimiliter quia quicqđ eſt in conſecratione: totum ſufficienter exprimitur per illa verba. ¶ Confirmatur. quia ſm omnes doctores ſacramēta noue legis efficiunt qđ ſignificant. ſed predicta verba: hoc ē corpꝰ meū ⁊ hic eſt calix ſanguinis mei: cum dicantur recitatiue vt prolata per chriſtum: ſignificāt corpꝰ ⁊ ſanguinē chriſti eſſe ſub ſpeciebus panis et vini. ergo illa ſola verba ſufficiūt q̄tum eſt de neceſſitate ſacramenti. Ad hec duo inquit reſpondent quidam per interemptioneꝫ maioris vtriuſqꝫ rationis. qꝛ ſi aliquis dicat ego baptizo te ⁊ nihil plus: non eſt puer baptizatus niſi addatur in nomine patris et cetera. ⁊ tamē totus effectꝰ baptiſmi ſignificatur in primis verbis ſiue ſecūdis. et ſimiliter in propoſito q̄uis per illa verba ſignificetur quicquid continetur in ſacramento euchariſtie: non tamen oportet ꝙ alia non ſint de neceſſitate ſacramenti vel forme ſacramenti. Sed hec reſponſio parum valet. qꝛ cuꝫ effectus ſacramenti ſit a deo ⁊ non a ſacramētis niſi ſicut a ſigno vel ſicut a cauſa ſine qua non: ideo forme verborum debent ſignificare effectum ſacramenti eſſe a deo. quod fit per inuocationem trinitatis vel diuini nominis in omnibus ſacramētis que conſiſtunt in applicatione ad ſuſcipientem vt ſunt omnia ſacramēta preter euchariſtiā in quo ſignificatur corpus ⁊ ſanguis chriſti eſſe ſub ſpeciebus ſacramēti virtute diuina per hoc ꝙ verba conſecrationis recitantur vt prolata a chriſto. cum ergo dicatur cōmuniter ab omnibꝰ doctoribus ꝙ ſacramenta efficiunt id quod ſignificant ⁊ ꝙ forme ſacramentorum ſunt ille que ſignificant effectum ſacramenti: ſubintelligitur quādo ſignificant illum effectum eſſe a deo modo quo dictum eſt. ¶.2°. arguit ſic. forma conſecrationis corporis conſiſtit eſſentialiter in his verbis preciſe hoc eſt corpus meū. nec de eēntia huius forme eſt li enim ibi interpoſitum cum dicitur hoc eſt enim corpus meū. ⁊ hoc tenēt omnes doctores. ergo ſimiliter forma conſecrationis ſanguinis cōſiſtit eſſentialiter in his verbis hic eſt calix ſanguinis mei. nec de eſſentia forme eſt aliquid ei appoſitum. conſequētia patet. qꝛ nō minoris efficacie ſunt hec verba: hic eſt calix ſanguinis mei ad tranſubſtantiādum vinum in ſanguinem chriſti: q̄ ſint hec verba: hoc eſt cor-

pus meum ad tranſubſtātiandū panem in cor-
pus chriſti. ergo et cetera. ¶. 3°. arguit qꝛ gre-
ci conficiunt vere ſacramentū eucharistie ſicut ⁊
latini. nec vnq̄ inuentum eſt ꝙ eccleſia romana
ſenſerit grecos non vere conficere. ſed greci in
conſecratione ſanguinis nō ponunt omnia ver
ba q̄ ponit romana eccleſia: maxime ab illo ver-
bo noui ⁊ eterni teſtamenti vſq̄ ad finem. ergo
illa verba non ſunt de eſſentia forme qꝛ omiſſio
illorum euacuaret conſecrationem. quare et c̄.
minor patet. qꝛ forma conſecrationis corporis
ſm̄ grecos prout cōtinetur in miſſali beati Ba-
ſilij quā angelo dictante accepit vt dicitur ⁊ pro
ut in canone predicte miſſe de verbo ad verbū
habetur ſicut nos fecimus corā nobis legi ⁊ ex-
trahi eſt iſta. accipite comedite hoc ē corpꝰ meū
quod pro vobis tradetur in remiſſionem pecca
torū. verba autē cōſecrationis ſanguinis prout
in eodem canone continetur ſunt iſta. bibite ex
eo omnes. hic eſt ſanguis meus noui teſtamēti
qui pro vobis et ꝓ multis effundet̄ in remiſſio-
nem peccatorū. ex quibus apparet ꝙ forma gre
corum in conſecratione corporis chriſti non ha
bet enim ſicut nos habemus. habet tamē quod
pro vobis tradetur in remiſſionem peccatorū
quod nos non habemus. in conſecratione ve-
ro ſanguinis forma grecorum non habet eter-
ni nec myſteriū fidei nec calix que tamen omnia
nos habemus. vnde non videtur cum ipſi vere
conſecrent ſicut ⁊ nos: ꝙ omnia que nos habe-
mus ⁊ omnia que ipſi habent ſint de eſſentia for
me alioquin nec ipſi nec nos vere conſecramus.
quid autem veritatis habeat vtraq̄ opinio: ad
uertēdum eſt ꝙ quicquid ponitur in forma ver
borum qua vtitur romana eccleſia ſiue antece-
denter ſiue conſequenter: totum continet veri-
tatem: q̄uis non totum ſit de intraneitate for-
me. quod enim ꝑmittitur ꝙ ieſus eleuatis ocu-
lis in celum gratias agēs benedixit et c̄: q̄uis nō
habeatur in textu euāgelico pro tempore quo
chriſtus hoc ſacramētum inſtituit: tamē ex alijs
locis euāgelij poteſt hoc comprobari. ſi enim in
reſurrectione lazari Jeſus eleuatis oculis ſur-
ſum gratias egit patri: probabilius eſt ꝙ ſimile
fecerit ⁊ dixerit quādo panem ⁊ vinum in ſuum
corpus ⁊ ſanguinem tranſubſtātiauit. hec tamē
non ſunt de ſubſtātia forme ſed quedam ante-
cedentia. quod autem additur eterni ⁊ myſte-
rium fidei: vtriq̄ verū eſt. quia nouum teſtamē-
tum quod chriſti ſanguine confirmatū eſt eter-
na promittit: ſicut vetus teſtamentum promite
bat temporalia. dicitur etiā myſterium fidei: qꝛ
aliud exterius viſibiliter cernitur ⁊ aliud inuiſi-
biliter continetur. et ſic exponitur extra de cele.
miſ. ca° cum marthe. iſta tamē nō ſunt de eſſen-
tia forme ſicut nec antecedentia ſed ponuntur
ad excitationem deuotionis ⁊ ad exprimendū
fructū dominice paſſionis. quis enim dicit ꝙ illō
verbum myſteriū fidei ſit de eſſentia forme cō-
ſecrationis ſanguinis: cum equaliter conueniat
cōſecrationi panis ſicut cōſecrationi vini. vtro-
biq̄ enim aliud viſibiliter cernitur ⁊ aliud inuiſi
biliter cōtinetur. Itē ſi illud quod additur no-
ui ⁊ eterni teſtamenti vſq̄ in finem eſſet de ſub-
ſtantia forme conſecrationis vini: fortiori ratio
ne de ſubſtantia forme conſecrationis panis eēt
non ſolum hoc eſt corpus meum: ſed etiam qđ
pro vobis tradetur. hanc enim determinationē
expreſſius ponunt euangeliſte q̄ aliā. conſtat
autem ꝙ nullus dicit ꝙ de ſubſtantia forme cō-
ſecrationis ſit illa determinatio qđ ꝓ vobis tra-
detur. quare vt videtur de ſubſtātia forme con
ſecrationis vini nō eſt illa alia determinatio: no
ui ⁊ eterni teſtamenti ⁊c̄. eſt tamē de neceſſita-
te precepti eccleſie. ⁊ ideo totum ſub eodem ri-
tu profertur. ¶. 4°. arguit quia verba pertinē-
tia ad vſum huius ſacramenti: magis pertinent
ad integritatem forme q̄ verba pertinentia ad
eius effectum. quia inter hoc ſacramentū quod
conſiſtit in conſecratione materie ⁊ eius effectū
vſus eſt medius. ſed verba pertinentia ad vſū
non ſunt de integritate forme: vt illud accipite
⁊ mādūcate: vel illud accipite ⁊ bibite. ergo mul
to minus verba pertinentia ad eius effectū. ta-
lia autem ſunt illa que adducuntur vt noui te-
ſtamenti vſq̄ in remiſſionem peccatorū. ergo
non ſunt de eſſentia forme. ¶. 5°. arguit contra
probationem concluſionis ꝙ non valeat. quia
cum dicitur ꝙ de integritate orationis eſt totū
illud incluſiue vſq̄ in remiſſionem peccatorum
cum ſit determinatio predicati: ergo eſt de inte-
gritate conſecrationis ac per hoc de eſſentia for
me. hoc ſiquidem nō valet quia etiam determi-
natio predicati eſt hoc: quod pro vobis trade-
tur. ⁊ tamen non eſt de eſſentia forme conſecra
tionis panis. ¶. 6°. ad idē. quia cum arguitur
ꝙ ſub eodem ritu profertur a principio vſq̄ ad
finem dicendo: hic eſt calix ſanguinis ⁊c̄. vſq̄ in
remiſſionē peccatorum: quod non fieret niſi to
tum pertineret ad formā conſecrationis. hoc ſi-
quidem non valet quia non quecunq̄ proferū
tur eodē ritu ſunt de eſſentia ſicut accepit et hu
iuſmodi que non ſunt de eſſentia. ¶. 7°. arguit
ad idem Aureolus quia ſicut hoc quod dicitur

noui et eterni teſtamēti eſt determinatio forme
qua ſanguis conficitur: ſic hoc quod pro vobis
tradetur eſt determinatio forme qua corpꝰ cō-
ficitur. quod pōt expreſſe probari per illud pau
li. pª. Corin. 11°. ⁊ per euāgelia. ſed eccleſia a for
ma qua conficitur corpus abſtulit hoc quod di
co quod pro vobis tradetur ac per hoc non eſt
de eſſentia forme. ſimiliter eſt dicendum de hoc
qđ dicitur noui ⁊ eterni teſtamenti reſpectu for
me qua conficitur ſanguis. ergo ⁊c. ¶. 8°. quia
eccleſia tenet ꝙ greci vere conficiunt. qui tamē
vtuntur preciſe forma quam tradit paulus. hic
calix noui teſtamēti eſt in meo ſanguine. ¶. 9°.
arguitur ab aliquibus probando ꝙ verba non
ſint đ eſſentia huius ſacramēti ſic. quia nihil trā
ſiens eſt de eſſentia alicuius permanētis. ſed ſa-
cramētum eucharıſtie eſt quid permanens. per
manet enim quādiu remanēt ſpecies. verba autē
cōſecrationis trāſeunt in vltimo inſtāti ꝓlatio-
nis verborum. ergo ⁊c.

Quātum ad ter-
tium articulum primo notādū
eſt ꝑut Sāctus Thomas dicit
in hac diſ. q. 2. ar. pº. ſub. ar. pº.
in cor. ꝙ per formam cuiuſlibet
ſacramenti exprimitur id in quo ſubſtātia ſacra
menti conſiſtit. ſicut in forma baptiſmi ablutio
exprimitur qua baptiſmi perficitur ſacramētū.
⁊ huius ratio eſt quia forma ē que principaliter
ſubſtātiā rei conſtituit. vnde qꝛ ſacramētum no
ue legis ſubſtātialiter eſt ſignū rei ſacre cuius
cauſa exiſtit: cōſequēs eſt ꝙ forma ſacramēti ſig-
nificet ⁊ exprimat id in quo ſubſtātia ſacramenti
conſiſtit. qꝛ ergo forma ſacramēti eucharıſtie ex
preſſe ſignificat conſecrationē ⁊ trāſubſtātiatio
nē materie. ſ. panis ⁊ vini: ſequitur ꝙ ſubſtantia
huius ſacramēti in materie cōſecratione cōſiſtat
in quo primo differt ſacramētum eucharıſtie ab
omnibꝰ alijs q̄ cōſiſtunt in vſu ſeu applicatione
ad ſuſcipiētē ſacramētum. quēadmodum et per
verba que ſunt forme ſacramētorū exprimitur
vt in baptiſmo cum dicitur ego te baptizo ⁊c. et
in confirmatione conſigno te ſigno crucis ⁊c. et
conſimile eſt de alijs. Aduertēdum tamen eſt ꝙ
vt accipi pōt ex dictis Sancti Thome in vtroq̄
opere: materia in ſacramēto eucharıſtie duplex
eſt. vna propria. ſ. panis triticeus ⁊ vinū vitis.
alia eſt materia dicta per ſimilitudinē. ſ. panis et
vini ſpecies poſt illorū trāſubſtātiationē in cor-
pus ⁊ ſanguinē chriſti remanētes. ⁊ dicūtur hu-
iuſcemodi ſpecies materia ſacramēti per ſimili-
tudinē: qꝛ ſimilitudinē gerūt proprie materie. ſ.
panis ⁊ vini ⁊ vices eorum habēt q̄tum ad eſſe
⁊ agere ac pati. Cū ergo dicimus ꝙ hoc ſacra-
mētum cōſiſtit in conſecratione materie: vtroq̄
modo verificari pōt: aliter tamē ⁊ aliter. nā con
ſecratio materie ꝓprie dicte. ſ. panis et vini: in-
telligitur ipſa eorum tranſubſtātiatio in verum
corpus ⁊ ſanguinē chriſti. conſecratio vero ma
terie dicte per ſimilitudinē. ſ. ſpecierum remanē-
tium: intelligitur ipſa eorum ſanctificatio ex cor
pore ⁊ ſanguine chriſti participata q̄ ipſis ſpecie-
bus teguntur ⁊ in eis per modum ſacramēti cō
tinētur. Et ex hoc accipitur alia differētia. qꝛ pa
nis et vinum ſunt materia huius ſacramēti ex q̄
ſm ꝙ prepoſitio ex dicit ordinē: que tñ non re-
manet ſacramēto cōfecto. ſpecies vero ſacramē
tales dicuntur materia non ex qua ſed in qua: ⁊
hec remanet poſtq̄ ſacramētum conficitur. Et
de iſta materia intelligēdū eſt qđ Sāctus Tho-
mas dicit. 3ª. p. q. 73. ar. pº. ad. 3m. cum ait. et ex
hoc etiā conſequitur alia differētia. nā in ſacra-
mēto eucharıſtie id quod eſt res ⁊ ſacramētum
eſt in ipſa materia: id autē quod ē res tātum eſt ī
ſuſcipiēte. ſ. grā que confertur. hec ille. De ma-
teria vero proprie dicta que eſt panis et vinum
loquitur infra. q. 75. ar. 2. ad. 2m. vbi dicit ꝙ in
alijs ſacramētis manet ſubſtātia materie nō aūt
in iſto. ſ. eucharıſtie. ¶ Differt ſecūdo hoc ſacra
mentum ab alijs: qꝛ in alijs vſus ſacramēti. i. eiꝰ
applicatio ad ſuſcipiētem ſacramētū: eſt de ne-
ceſſitate ⁊ perfectione ſacramēti. in hoc autē ſa-
cramēto tota perfectio ſacramēti ē conſecratio
materie. vſus vero non eſt de eſſentia ſacramē-
ti. vnde ⁊ verba que in canone miſſe ad vſum ꝑ
tinent: non ſunt de forma huius ſacramēti: ſicut
accipite ⁊ manducate ⁊ bibite. ¶ Tertio differt
hoc ſacramētum eucharıſtie ab alijs: qꝛ eſt cau-
ſa ſanctitatis vere ⁊ proprie dicte non ſolum in
ſuſcipiēte ſacramentum: ſed in ipſa re ſacramēti.
alia vero ſacrā ſunt cauſa ſanctitatis vere ⁊ pro
prie dicte tātummodo in ſuſcipiēte qui ē ſubie-
ctum capax ſanctitatis proprie dicte. dicitur aūt
hoc ſacramētum cauſa ſanctitatis in re ſacramē
ti que eſt verum corpus et ſanguis chriſti: non
abſolute ⁊ ſimpliciter ſed ſm ꝙ eſt ſub ſacramē-
to. verba enim forme nec efficiunt corpꝰ xpi aut
ſanguinem eius eſſe ſimpliciter nec eſſe ſanctum
ſed faciunt ſicut cauſa inſtrumentalis ꝙ corpus
chriſti ſanctiſſimum ⁊ ſanguis eius ſanctiſſimus
ſit ſub hoc ſacramēto. ¶ Quarto differt quia in
alijs ſacramētis res ſacramēti ſiue ſit res tm̄ ſi-
ue ſit res ⁊ ſacramētum: eſt in ſuſcipiēte ſacramē

tum ſubiectiue. ꝛ huius ratio eſt qꝛ alia ſacramē
ta perficiuntur in acceptione vl' collatione ipo-
rum prout Sanctus Thomas notat in hac diſ.
q.pª.ar.pº.ſub.ar.pº ad.5m. in hoc autem ſacra-
mēto: pꝛima res que eſt res ꝛ ſacramētū non eſt
in ſuſcipiēte ſacramētum ſed in eo quod rema-
net loco materie.ſ. in ſpeciebus ſacr'alibꝰ: q̄uis
non ſicut in ſubiecto ſed ſicut in ſacr'o. ¶ Quin-
to differt hoc ſacramētū ab alijs: qꝛ foꝛme alio-
rum ſacramentoꝛum pꝛoferuntur ex pſona mi-
niſtri ſiue per modum exercētis actum ſicut cū
dicitur ego te baptizo vel ego te confirmo. ſiue
per modum imperātis ſicut i ſacramento oꝛdi-
nis dicitur accipe poteſtatē ꝛc. ſiue per modum
depꝛecātis ſicut in ſacramento extreme vnctio-
nis dicitur per iſtā vnctionē ꝛ noſtrā interceſſio
nem ꝛc. ſed foꝛma huius ſacramenti pfertur ex
perſona chꝛiſti loquētis. ex quo datur intelligi
q miniſter in perfectione huius ſacramēti nihil
agit niſi q pꝛofert verba chꝛiſti put Sāctꝰ Tho
mas inquit.3ª.p.q.78.ar.2.in coꝛ. quod intelli
gi debet in ſenſu quem habuit in pꝛimo opere i
hac.ſ.diſ.q.2.ar.pº.ſub.ar.3.in coꝛ. dicitur eniʒ
miniſter in hoc ſacramēto nihil agere niſi q pꝛo
fert verba xpi. non quin ſimul cum platione ver
boꝛum xpi habeat virtutem inſtrumētalē ꝛ effe-
ctiuā eius quod verba ſignificāt ꝛ efficiūt. alias
miniſter huius ſacramenti minus haberet virtu
tis ſupernaturalis ad conficiēdum hoc ſacramē
tum q̄ alioꝛum ſacramētoꝛū miniſtri quod fal-
ſum eſt cum ſit dignioꝛ ꝛ ſacratioꝛ ceteris ſacra-
mentoꝛum miniſtris. ſed dicitur nihil amplius
agere: qꝛ non habet alium actum exterioꝛē quē
exerceat ſicut eſt in alijs ſacramētis pꝛout in ſe-
quenti notabili magis explicabitur. Unde ꝛ lo-
co pꝛoxime allegato.ar.3. in reſpōſione ad.9m.
virtus inquit inſtrumētalis ad faciēdā pꝛedictā
conuerſionem: non tātum eſt in verbo vel in ſa
cerdote ſed in vtroq incomplete. qꝛ nec ſacer-
dos ſine verbo nec verbum ſine ſacerdote cōfi-
cere pōt. ꝛ qꝛ ſacerdos ē ſimilioꝛ pꝛincipali agē-
ti q̄ verbum quia gerit eius figurā: ideo ſimpli-
citer loquendo ſua virtus inſtrumētalis eſt ma
ioꝛ ꝛ dignioꝛ. vnde etiā permanet ꝛ ad multos
huiuſmodi effectus ſe habet. virtus autē verbi
trāſit ꝛ ad ſemel tm̄ eſt. hec. S. Tho.

¶ **Secundo** Notādum eſt pꝛout Sāctus Thomas de
ducit in hac.8.diſ.q.2.ar.pº.ſub.ar.3º.in coꝛ. q
miniſter in ſacramētis dupliciter operatur. vno
modo verbo pꝛonunciāſ. alio modo actum ali
quem exterioꝛem exercēs vt in baptiſmo patet.
et vtrumq iſtoꝛū eſt ſacramentalis cauſa eius
quod diuina virtute que in ſacramētis latet pfi-
citur. cauſa autem ſacramētalis ſignificādo effi-
cit. vnde in alijs ſacramētis in quibꝰ vtroq mo-
do miniſter operatur: opoꝛtet q verba pꝛolata
ſignificēt actum exercitum ꝛ actus exterioꝛ ſig-
nificet interioꝛem effectū vt in baptiſmo patet.
quia ablutio exterioꝛ quā verba foꝛme exp̄mūt
ſignificat interioꝛem ablutionem quam diuina
virtus perficit in ſacramento latēs. vbi ergo mi
niſter non operatur niſi verba pnunciās: opoꝛ-
tet q verboꝛum ſignificatio immediate ad hoc
quod efficitur referatur. in hoc autem ſacramē-
to cuius perfectio in ipa materie conſecratione
conſiſtit: non habet miniſter actum niſi pꝛonun
ciationem verboꝛum ſicut nec in aliqua alia ma
terie ſanctificatione. vnde opoꝛtet q verba foꝛ
me ſignificent hoc quod virtus diuina in ſecre-
to facit. hoc autem eſt eſſe coꝛpus xpi ſub ſpecie
bus illis. hec ille. Ex quibus infertur q actus a
miniſtro huius ſacramenti exercitus ſicut eſt cō
municare ſeu diſpenſare coꝛpus et ſanguinē xpi
ſuſcipientibus ſacramentum qui actus pertinet
ad vſum ſacramēti actiue: non eſt de eſſentia ſa
cramēti nec pertinet ad pꝛimā ipius perfectionē
que conſiſtit in conſecratione materie que ē to-
ta ſubſtātia ſacramēti. Ueruntamē talis actus
exercitus pertinet ad ſecundā perfectionem ſa-
cramenti q̄ ſe habet ad pꝛimā ſicut operatio rei
ad foꝛmā vel naturā eius put Sāctꝰ Thomas
dicit loco ſupꝛa allegato ſub.ar.2.ad.pm. ea ra
tione quia talis vſus pertingit ad hoc ad quod
ſacramētum inſtitutum eſt. Et idē dicit.3ª.p.q.
78.ar.pº.ad.2m. Unde cū magiſter dicit in hac
diſ. ex verbis Ambꝛoſij q conſecratio huiꝰ ſacri
his verbꝭ fit. accipite ergo ꝛ comedite ex eo om-
nes hoc ē coꝛpꝰ meū: ꝛ iterū accipite et bibite ex
hoc omēs hic ē ſanguis meus: loquit' de conſe-
cratione q̄m ad vtrāq perfectionē. pꝛimā.ſ. que
eſt de ſubā ſacramēti: ꝛ ſecūdā que ptinet ad eiꝰ
operationem pꝛout. S. Doc. exponit in hac diſ.
loco pxime allegato ad.pm. Et.3ª.p. loco pꝛo-
xime allegato.

¶ **Tertio** Notandum eſt ſicut accipi pōt ex dductione. S. Tho.
i hac diſ.q.2ª.arº.pº.ſub.arº.4º.ad.pm. Et.3ª.
p.q.78.ar.4. in coꝛ. q ſacra noue legis id effi-
ciūt qd figurāt ſeu deſignāt. ex quo ſequit' q ver
ba q̄ ſunt foꝛme ſacramētoꝛū nō ſolū ſint ſignifi
catiua rei ſignate: ſed etiā factiua. vnde hn̄t ſe ſi-
cut voces cōceptionis pꝛatice q̄lia fuerūt verba
de qbꝰ pꝓheta ait. ipe dixit ꝛ facta ſunt. et gene.

p̄mo. dixit deꝰ fiat lux ⁊ facta ē lux. huiuſcemodi
autē verborũ veritas non preſupponit entitatē
rei ſed ipſam facit ⁊ eã precedit naturaliter ſicut
cauſa ⁊ ſi ſimul ſint tēpore. verba igitur cōſecra
tionis q̄ ſunt forme in ſacr̄o euchariſtie: ſimul tē
pore ſunt ⁊ ſignificatiua ⁊ factiua rei ſignate. or
dine tñ nature factio ſcilicet ꝯuerſio ſignificatio
nē ſequitur prout Sãctꝰ Thomas notat in hac
diſ. q. 2. ar. 3. ad. 6ᵐ. Et. 3ᵃ. p. loco ꝓxime allega
to ad. 3ᵐ. ſignificatio autē et veritas locutionis
q̄ in prolatione vltime dictionis completur: cō=
ſurgit ex ſignificationibus partiũ ſucceſſiue p̄ce
dētium. non ſicut ex partibus ipſam componēti=
bus: ſed ſicut ex diſpoſitionibꝰ materialibus ad
ipſam diſponētibꝰ. nã ipſa orationis ſignificatio
ſimplex ē aliquid vnum ſignificãs q̄uis ſit reſul
tãs ex precedētibus conſignificationibꝰ dictio=
nũ. quēadmodũ philoſophꝰ dicit in. 5°. methaᶜ
ꝙ ſenariꝰ numerus non ē bis tria ſed ſemel ſex.
vnde ſicut ad naturaʒ ſenarij ſe hñt partes eius
vt diſpoſitiones materiales et non ſicut partes
vniꝰ qualitatis totius: ita ſignificationes dictio
num ſunt diſpoſitiones materiales totius ora=
tionis q̄ conſurgit completiue ex ſignificatione
vltime partis in ordine ad omnes p̄cedētes ꝓ=
ut Sãctꝰ Thomas dicit loco p̄allegato. ¶ Ex p̄
miſſis inferimus contra imaginationē quorun=
dã ꝙ in conſecratione euchariſtie partes oratio
nis nō hñt ſimpliciter ⁊ complete ſuuʒ ſignifica=
tum quãdo proferuntur: ſed in prolatione vlti
me dictionis. probatur hoc. quia ſignificata di=
ctionum in oratione conſecrationis habent de
pendentiam et ordinem ad ſignificatum vltime
dictionis q̄ illa complet et perficit per modũ vl=
time differentie ad quam ſe habent ſicut diſpoſi
tiones materiales prout dictum eſt ſupra. vnde
ſicut ratio materie per formã perficitur et cōple=
tur: ita et ratio ſignificatiua omnium dictionuʒ
precedentium vltimã; cōpletur et terminatur p
ſignificatũ vltime dictionis ex qua in ordine ad
precedentes reſultat totius orationis ſignifica
tio. ergo quãdo quelibet dictionum preter vlti
mã in oratione cōſecrationis ꝓfertur: nondum
habet ſui ſignificati complementum ſed eſt i pē=
dēti vſq; ad vltimã dictionem per quã comple=
tur. ac per hoc nec pro tunc determinat ſibi tem
pus cōſignificatuʒ: ſed veritatē locutionis refert
ad inſtans prolationis vltime dictionis. quem=
admodum ſi dicam nũc taceo: aduerbiũ nũc nō
facit demonſtrationem temporis in quo ꝓfer=
tur nam ſic falſum eſſet dictum: ſed facit demon
ſtrationem pro vltimo inſtanti locutionis fini=
tē. vnde cum dicitur hoc eſt corpus meum: pro=
nomē hoc non determinat ſubiectuʒ orationis
pro tempore vel inſtanti in quo profertur. et pa
ri modo verbum eſt non copulat pro tempore
in quo profertur ſed vtrũq; refertur ad inſtans
vltime dictionis ex cuiꝰ prolatione in ordine ad
precedētes dictiones reſultat ſignificatio facti=
ua ⁊ preſignatiua primi effectus ſacramenti. q̄ li
cet non precedat ipſum effectum tempore eo ꝙ
tranſubſtãtiatio fiat in inſtanti: precedit tamen
ordine nature. Unde Sanctꝰ Tho. infra diſ. 11ᵃ.
q. p̄ᵃ. ar. 3. ſub. arti. 2. arguit ſic p̄mo loco. Hec
conuerſio fit virtute verborum. ſed verba non
poſſunt aliquid facere niſi dum ſunt. ergo cũ ha
beant eſſe in ſucceſſione: videtur ꝙ ſucceſſiue cō
uerſio predicta fiat. ecce argumentum. ſequitur
reſponſio. Ad primũ ergo dicendũ ꝙ verba for
me hñt ſcr̄alē virtutem. vnde nō efficiũt niſi qđ
ſignificant. et ideo cum ſignificatio illius forme
non ſit perfecta niſi in vltimo inſtanti: tunc habʒ
efficaciam ſuam. hec ille. Et idem in ſentētia reſ=
pondet. 3ᵃ. p. q. 75. ar. 7. ad. 3ᵐ. Iſta inquit con=
uerſio ſicut dictum eſt fit in vltimo inſtanti pro=
lationis verborum. tunc enim completur ver=
borum ſignificatio que eſt efficax in ſacramento
rum formis. et ideo non ſequitur ꝙ iſta conuer=
ſio ſit ſucceſſiua. hec ille. ¶ Aduertēdũ tamen ꝙ
quãuis pronomē hoc cum dicitur hoc eſt corpꝰ
meum demonſtret ſubſtantiã non pro tempore
in quo profertur ſed pro inſtanti prolationis vl
time dictionis in quo ſub ſpeciebus ſacramēta=
libus eſt ſubſtãtia corporis xp̄i: et tamē ex inten
tione xp̄i inſtituentis et ſacerdotis verba profe=
rentis: pronomē hoc non facit demonſtrationē
determinate ſubſtantie corporis xp̄i ſed ſuppo=
nit confuſe ⁊ demonſtrat ſubſtantiã indiuiduaʒ
vage non tamē diſiunctiue ſcilicet vel illam que
eſt in termino a quo vel illam que eſt in termino
in quem prout aliqui falſo putant. ſed illaʒ que
eſt in termino in quem. ſ. in vltimo prolationis
non tamen determinate ſubſtantiam corporis
chriſti ſed confuſe ſubſtantiam que ibi eſt. vt ſit
ſenſus. hoc ideſt hec ſubſtantia vel ſubſtãtia hic
contenta eſt corpus meum. ita vt ſit demonſtra=
tio et ad ſenſum et ad intellectum. ad ſenſum in
obliquo: et ad intellectũ in recto. eſt enim intel=
ligentia dicti ꝙ ſubſtantia ſub iſtis ſpeciebus cō
tenta vel id quod ſub iſtis ſpeciebus eſt conten
tum eſt corpus meum. ita ꝙ ſubſtantia demon=
ſtratur in recto ad intellectum: ſpecies vero ad
ſenſuʒ in obliquo. Unde qđ Sãctꝰ Doc. dicit. 3ᵃ
parte. q. 78. ar. 5. ad. 2ᵐ. ꝙ hoc pronomen hoc

non demonſtrat ipſa accidentia ſed ſubſtantiaꝫ
ſub accidentibus contentā: ↄ̄bet intelligi de de=
monſtratione in recto: nam in obliquo etiaꝫ ip=
ſa accidētia demōſtrat. continet enim ſubā ſub
his. i. ſub demonſtratis accidētibus vt in eadeꝫ
ſolutione ipſemet dicit. ſi enim ſolummodo eēt
demonſtratio ad intellectum: non oporteret ꝙ
ſacerdos haberet ante ſe materiā: cum demon=
ſtratio ad intellectum ⁊ preſertim ſolius ſubſtā
tie abſtrahat ab hic ⁊ nunc. ¶ Sed fortaſſe ali=
quis putabit ꝙ nos ſm premiſſa incidimꝰ in mo
dum dicendi quem Sāctus Thomas reprobat
in vtroqꝫ opere quorundaꝫ dicentium ꝙ totus
ſenſus locutionis p̄dicte et omniū partium eius
referēdus eſt ad vltimum inſtās pronunciatio=
nis verborum. qui et in exemplum afferunt lo=
cutionem quam nos induximus cum quis dicit
nunc taceo. Sed in veritate noſter modus dicē
di lōge diſtat ab illorum opinione nec a doctri
na Sancti Doctoris in premiſſis vel in modico
deuiamus. Unde ſciendum eſt ꝙ Sāctus Tho
mas non reprobat moduꝫ dicendi illorum pro
eo ꝙ dicunt ſenſuꝫ predicte locutionis ⁊ omniū
eius partium referendum eſſe ad vltimū inſtās
pronunciationis verborum. nā hoc ipſe Sāctus
Thomas tenet expreſſe. 3ª. p. q. 78. ar. 5. in. cor.
vbi improbata illoruꝫ opinione ſic concludit. et
ideo oportet quidem intelligere predictam lo=
cutionem ſm vltimum inſtās prolationis ver=
borum. hec ille. ſed iprobat modum dicēdi illo=
rum pro eo ꝙ ponunt ꝙ referendo ſenſum pre=
dicte locutionis ad vltimum inſtās ipſius: pro=
nomen hoc demonſtrat determinatam ſubſtan
tiam corporis chriſti que in vltimo inſtāti pro=
lationis verborum eſt ſub ſpeciebus ſacramen=
talibus. ex quo ſequitur ꝙ cū dicitur hoc eſt cor
pus meum: exponi debeat. i. hoc corpus meum
ſeu hec ſubſtātia corporis mei eſt corpus meuꝫ.
qui ſenſus eſt falſus quia non hoc verba ſonāt.
vnde ⁊ ratio qua Sāctꝰ Doctor improbat mo=
dum dicendi illorum: eſt quia ſenſus talis locu=
tionis eſſet corpus meum eſt corpus meum. qđ
verba conſecrationis non faciūt nam idipm̄ fuit
etiam ante prolationem verborum. et quia ver
ba conſecrationis id ſignificāt quod efficiunt ſi=
cut ⁊ verba aliorum ſacramentoruꝫ noue legis
ideo cōcludit Sāctꝰ Thomas contra illos ꝙ nō
eſt ſenſus verborum conſecrationis quē illi opi
nantur. quamobreꝫ cum diceret Sāctꝰ Doctor
cōcludens: ⁊ ideo oportet intelligere predictaꝫ
locutionem ſm vltimuꝫ inſtās prolationis ver=
borum: ne videretur conſonare opinioni quaꝫ
improbat: excepit illud in quo illi deficiebant di
cens. nō tamē ita ꝙ preſupponatur ex parte ſub
iecti id quod eſt terminus conuerſionis ſcilicet
ꝙ corpꝰ chriſti ſit corpus chriſti neqꝫ etiaꝫ illud
quod fuit ante conuerſionem ſcilicet panis: ſed
id qđ communiter ſe habet q̄ꝫm ad vtrūqꝫ ſcilicet
contētum in generali ſub iſtis ſpeciebꝰ. non eniꝫ
faciūt hec verba ꝙ corpus chriſti ſit corpus xp̄i
neqꝫ ꝙ panis ſit corpus chriſti: ſed ꝙ contentuꝫ
ſub his ſpeciebus quod prius erat panis: ſit cor
pus chriſti. et ideo ſignanter non dicit dominus
hic panis eſt corpus meum quod eſſet ſm intel
lectum ſecūde opinionis. neqꝫ hoc corpus meū
eſt corpꝰ meum quod eſſet ſm intellectum ter=
tie. ſed in generali hoc eſt corpus meum nullo
nomine appoſito a parte ſubiecti ſꝫ ſolo prono=
mine quod ſignificat ſubſtātiam in communi ſi=
ne qualitate. i. forma determinata. hec Sāctus
Thomas.

¶ Quarto Notādum ē ꝙ licet ver=
ba que ſunt forme ſacra=
mentorū ſint expreſſiua primi et principalis effe
ctus ſacramenti: non ideo conſequens eſt ꝙ illa
ſola verba que expreſſiua ſunt effectus ſacramē
ti: ſunt de integritate ⁊ neceſſitate ſacramenti ſꝫ
omnia illa q̄ a chriſto inſtituta ſunt eſſe formas
ſacramētorum. nā ſacramēta vim hn̄t ex inſtitu=
tione chriſti. vnde omnia illa verba ſunt de pfe=
ctione ⁊ integritate ſacramēti que xp̄s inſtituit
⁊ nō plura nec pauciora. vt enim. S. Tho. dicit
in hac diſ. q. 2. ar. 4. ſub. ar. 3. verbum quo acce
dente ad elementū fit ſacramētū ſm Auguſ. di=
citur a ſanctis eſſe verbuꝫ ſaluatoris. quia ergo
veruꝫ eſſe ſupponimus ꝙ ritus eccleſie romane i
conficiendo hoc ſacramētum q̄ꝫm ad formā ver=
borum ⁊ materiam inſtitutus fuit a xp̄o ſicut in
canone miſſe reperitur ⁊ ꝙ a chriſto apoſtoli et
ab eis eorum acceperint ſucceſſores prout dicit
in caº cum marthe de cele. miſ. ideo tenendum
eſt ꝙ omnibus illis verbis quibꝰ eccleſia roma=
na vtitur in cōſecratione corporis et ſanguinis
domini ⁊ non pluribus vel paucioribus cōſecra
tur. ⁊ huius efficax ratio eſt quia xp̄s ſic inſtituit
corporis ⁊ ſanguinis ſui fieri conſecrationē. ra=
tionem autem congruentie quare xp̄s voluerit
conſecrationeꝫ ſanguinis ſui fieri pluribus ver=
bis q̄ꝫ fiat conſecratio corporis non ſolū verbis
exprimentibus effectum conſecrationis ſed etiā
verbis q̄ ſunt determinatiua ſubiecti vel predi=
cati orationis cōſecratiue aſſignat. S. Tho. in
hac diſ. q. 2. ar. 2. ſub. ar. pº. ad. 2m. ⁊. 3m. Et. 3ª.
p. q. 78. ar. 3. in. cor. Et multū aperte ſup epiſto=

las pauli exponens illud. pª. Corin. 11º. hic calix nouum teſtamẽtum ẽ in meo ſanguine. Ad cuiꝰ intellectum ſciẽdum ẽ ꝙ ſacramentum euchariſtie ẽ memoriale dominice paſſionis cũ dominꝰ dicat Luce. 22º. hoc facite in meã cõmemorationem. vnde ⁊ apoſtolus. pª. Corin. 11º. cũ referret verba domini dicẽtis hoc facite quotienſcũqʒ bibitis in meã commemorationẽ: exponẽs de quo fienda eſſet commemoratio domini ait. quotienſcũqʒ enim manducabitis panẽ hunc et calicem bibetis: mortẽ domini annũciabitis donec veniat. in paſſione autem chriſti ſanguis ſui corporis a corpore ſeparatus fuit ſeorſum effuſus pro ſalute generis humani cuius fructus et myſteria plura ĩ ſacra ſcriptura referanť. et ideo in hoc ſacramẽto ſanguis ſeorſum conſecratur a corpore qʒm eſt ex vi ſacramẽti: ꝗ̄uis ꝑ concomitantiã ſimul cũ corpore conſecretur. Et quia vt dictum eſt in hoc ſacramẽto: paſſionis chriſti recolitur cõmemoratio: congruũ fuit vt verba conſecrationis ſanguinis exprimerent myſteria paſſionis chriſti que in ſacra ſcriptura ⁊ ex traditione apoſtolorũ ſanguini xpi effuſo attribuuntur. Ubi autem ⁊ qualiter ac propter quid huiuſcemodi attributio in ſacra ſcriptura reperiatur: deducit pulchre. S. Doc. in hac diſ. q. 2. ar. 2. in tribꝰ ſub articulis. Et. 3ª. p. q. 78. ar. 3. Omnia ergo illa verba que in canone miſſe habẽtur determinatiua myſteriorum paſſionis xpi: intelligũtur a xpo inſtituta pro forma cõſecrationis ſanguinis ſm ꝙ conſignata ſunt ex ritu eccleſie tradito a xpo apoſtolis ⁊ ab apoſtolis ſuis ſucceſſoribꝰ ac toti eccleſie ꝓut determinatũʒ eſt in caº cũ marthe ſupra notato.

Quantuʒ ad q̃rtum articulum reſpondendum eſt obiectionibꝰ aduerſariorũʒ. Et quidẽ ad primũ aureoli cõtra primã concluſionem dicitur ꝙ maior ſimpliciter ſumpta ſicut iacet ẽ falſa. nã in ſacramentis imprimẽtibus characterem: character eſt res ſacramẽti ⁊ ſacramẽtũ ſm omnes doctores. ⁊ ita in ſacramẽto euchariſtie corpus chriſti eſt res ſacramẽti ⁊ ſacramẽtum. ⁊ iterum eſt virtus ſacramenti. ſ. ſpecierum remanẽtium poſt conſecrationẽ que ſunt ſacramẽtum tãtũ. Unde. S. Tho. ĩ hac diſ. 8ª. q. pª. arº. pº. ſub. arº pº. ad. 2m. dicit ꝙ ſicut ad ſpecies ſenſibiles aliorum ſacramẽtorũʒ ſe hẽt virtus q̃ interius ineſt que ſanctificationẽ acquirit ⁊ ſacramentũ efficit ſm hugonem: ita in hoc ſacramento ſe hẽt ipm corpus chriſti qđ per cõſecrationẽ ſub ſpeciebꝰ illis fit. vnde ſicut in alijs ſacramẽtis materiale elemẽtũ nõ eſt cauſa virtutis q̃ in ipſa ẽ nec alicuius ſpiritualis effectus in homine niſi mediãte virtute ſm ꝙ ex elemẽto ⁊ virtute quaſi vnũ efficiť: ita in hoc ſacramẽto ſpecies nõ ſunt cauſa corporis xpi nec alicuius effectꝰ in anima ſpiritualis niſi mediãte corpore xpi vero ſm ꝙ ex ſpeciebus et corpore xpi fit vnum ſacramẽtum. hec ille. Item. 3ª. p. q. 73. ar. pº. ad. 2m. ſicut inquit ſe habet virtꝰ ſpiritꝰ ſancti ad aquã baptiſmi: ita ſe hẽt corpꝰ xpi verũ ad ſpecies panis ⁊ vini. vnde ſpecies panis et vini nõ efficiũt aliquid niſi virtute corporis xpi veri. hec ille. Qđ autem arguens inducit de charactere et grã in baptiſmo non eſt ſimile. nam in hoc ſacramẽto euchariſtie ſunt quedam ſpecialia in quibus differt ab alijs ſacramẽtis ꝓut deductum fuit in primo notabili. nec eſt veruʒ ꝙ character ⁊ gratia nõ ſunt virtus ſacramẽti baptiſmi. nã omnis forma per quam aliquis ordinatur ad aliquid agẽduʒ vel ſuſcipiẽdũ quod ſit eius perfectiuum ſicut ẽ grã ⁊ character: virtꝰ illius eſt. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ maior eſt falſa prout iacet. nec valet eius probatio per ſimile de charactere baptiſmi. qꝛ ſicut dictum fuit in primo notabili hoc eſt vnuʒ in quo differt ſacramẽtũ iſtud ab alijs ſacramẽtis. qꝛ in hoc ſacramẽto primus effectꝰ recipitur in materia ſacramẽti: in alijs vero ſacramẽtis recipitur ĩ ſuſcipiẽte ſacramẽtũ. ¶ Ad primã cõfirmationẽ negatur minor. imo in materia huius ſacramẽti eſt talis virtus duplex. vna. ſ. corpus xpi quod eſt in ſpeciebꝰ ſicut in materia ex qua virtute ꝓfluit gratia in ſuſcipiẽte ſacramẽtũ cũʒ alijs effectibus ſpiritualis nutritionis vt dictũ eſt in reſponſione ad pm. alia ẽ virtus trãſubſtãtiãdi panem ⁊ vinũ in corpꝰ ⁊ ſanguinẽ chriſti. que virtꝰ eſt in verbis cõſecrationis et in materia ſacramẽti ſiue ſit panis ⁊ vinũ ſiue ſpecies ſacrãles in vltimo inſtãti prolationis verborum. ¶ Ad. 2am. confirmationẽ dicitur ꝙ nõ eſt ſimile de materia in ſacramẽto ordinis ⁊ aliorũ ſacramẽtorũ ⁊ de materia huiꝰ ſacramẽti ꝓut dictũ eſt. ¶ Ad. 3m. dicitur ꝙ maior propoſitio hẽt veritateʒ de illo quod facit aliquid circa ſacramẽtum qđ figurat primo ⁊ principaliter. ſed tũc minor eſt falſa. nã id quod primo efficitur ⁊ figurať per hoc ſacramẽtũ: eſt exiſtẽtia corporis xpi ſub ſpeciebus ſacramẽtalibꝰ. hoc autẽ nec efficitur nec figurať ꝑ comeſtionem. Et preterea falſum eſt ꝙ ſpecies ſacramẽtales abſqʒ ſumptione ſacramẽti nõ habeãt ꝙ ſignificẽt vnionẽ fideliũ ⁊ eccleſie cũ xpo.

Unde Sãctus Thomas infra diſtictione. 11^{a}.q.
2.ar.pͥmo ſub.ar.2.in coꝛ.dicit ꝙ vna cauſa qua
re panis et vinum ſunt materia huius ſacramen=
ti:accipitur vno modo ex ſignificatione duplicis
rei huius ſacramẽti. quia panis ex multis granis
conficitur et vinum ex multis acinis confluit qđ
competit ad ſignificandum coꝛpus xp̄i verum et
myſticum. Item tertia parte queſtione ſeptua=
geſima quarta articulo pꝛimo aſſignãs rationes
quare panis et vinuz eſt materia huius ſacramẽ=
ti dicit quaſi in fine. quarto ꝙ^{m} ad effectum reſpe
ctu totius eccleſie que conſtituitur ex diuerſis fi=
delibus ſicut panis conficitur ex diuerſis granis
et vinum fluit ex diuerſis vuis. ¶ Ad confirma=
tionem dicitur conſimiliter ad maioꝛem propo=
ſitionem ꝙ habet veritatem de illo quod ſignifi
cat et efficit ex opere operato id quod eſt pꝛimo
et pꝛincipaliter effectus ſacramenti: et tunc mi=
noꝛ eſt falſa. nam ſumptio coꝛpoꝛis chꝛiſti licet
ſignificet et efficiat ſecundum effectum qui ẽ cha
ritas et vnitas fidelium in chꝛiſto: non tamẽ effi
cit pꝛimum effectũ qui eſt ꝙ coꝛpus chꝛiſti ſit ſub
ſpeciebus ſacramenti. ¶ Ad argumentum Au=
reoli contra ſecundam concluſionem dicitur ad
minoꝛem ꝙ eſt falſa. nam licet recipiens coꝛpus
domini ſub ſpecieb⁹ panis recipiat totuz coꝛpus
domini: non tamen recipit totum ſacramentum
ſꝫm ꝙ eſt ſignum. quia non recipit totaz ſacramẽ
ti ſignificationem que non ſolum conſiſtit in ſpe=
ciebus panis ſed etiam in ſpeciebus vini. Unde
Sanct⁹ Thomas in hac diſti.8. q.pͣ.arti.pͦ.ſub
arti.2.ad.2^{m}.ratio inquit illa procedit quando
vtrũqꝫ ſignũ habet integram ſignificationem. ſic
autem non eſt hic. quia cibatio ſpiritualis nõ ſig=
nificatur perfecte nec per panis tm̄ nec per vini
tm̄ ſumptionem ſed per vtrũqꝫ ſignum: ſicut eſt i
ſignificatione nominum compoſitoꝝ. Et in reſ=
ponſione ad quintum dicit ꝙ quãuis xp̄s perfe=
ctius ſit ſub vtraqꝫ ſpecie: non tamen quantuz ad
integrum vſum ſacramẽti eſt ſub vtroqꝫ ſed ꝙ^{m}
ad diuerſos vſus. et ad minoꝛis pꝛobationem di
citur ꝙ in caſu illo quãuis recipiat quis omnia ſa
cramenta: non tamẽ recipit omnia integre; quia
nõ ſacr̄m eucharistie quod cõſiſtit in duplici ma=
teria ſacramenti. vnde non eſt ſimile de ipſo et
de alijs ſacramẽtis quoꝝ nõ eſt duplex materia.
¶ Ad argumẽta Scoti contra tertiã cõcluſionez
ad pꝛimũ dr̄ ad maioꝛẽ ꝙ verba ſacr̄alia debent
ſignificare illud quod efficitur ex vi ſacri non ſo=
lum ex vi verboꝛuz ſed magis ex inſtitutione xp̄i
et ex inſtitutione miniſtri pꝛoferentis. et ſic ſigni
ficant illa verba hoc eſt coꝛpus meum. Ut enim
reſpõdet. S. T. ad ſimile argumẽtũ.3^{a}.p.q.78.
ar.pͦ ad.4^{m}. ſi ſacerdos ſola verba p̄dicta pſer
ret. ſ. hoc eſt coꝛpus meum cum intentione cõfi=
ciendi: perficeret̄ hoc ſacr̄m. qꝛ intentio faceret
vt hec verba intelligerẽtur quaſi ex perſona xp̄i
plata: etiam ſi verbis pꝛecedẽtibus hoc nõ reci=
taret̄. Unde ſicut bene arguit Durãdus ſi opoꝛ=
teret ꝙ ex foꝛma verboꝛuz inſinuaretur coꝛpus
xp̄i ibi eſſe: non ſolum non fieret conſecratio per
hec verba hoc eſt coꝛpus meuz alijs non pꝛemiſ=
ſis: ſed etiam p eandẽ rationem eis pꝛemiſſis qđ
patet quia p̄cedẽtia verba. ſ. accipiens panez be
nedixit fregit deditqꝫ diſcipulis ſuis dicens hoc ẽ
coꝛpus meum: recitantur vt dicta a chꝛiſto. con=
ſtat autem ꝙ per hanc ſeriem verboꝛum non ſig
nificat̄ ꝙ coꝛpus xp̄i ſit ſub ſpeciebus panis quez
ſacerdos tenet vel coꝛam ſe habet ſed ſolũ ſub
ſpecieb⁹ panis quez chꝛiſtus accepit ꝛ benedixit.
ergo per hec verba non eſſet coꝛpus xp̄i ſub ſpe
ciebus panis p̄ſentibus ſacerdoti quod ẽ falſum
et erroneum. ſufficit ergo ꝙ verba cõſecrationis
ſignificent illud quod continet̄ in hoc ſacr̄o non
ex ſerie verboꝛum pꝛecedentium: ſed ex inſtitu=
tione xp̄i et intentione miniſtri gerentis perſonã
xp̄i. ¶ Ad.2^{m}. reſpondet. S. Tho. in hac diſtin.
.q.2.arti.pͥmo ſub.ar.2.ad pͥmuz: ꝙ ambꝛoſius
et euſebius et magiſter in littera loquunt̄ de cõ=
ſecratione eucharistie non ſolum quantuz ad id
quod eſt de perfectione eius pꝛima et eſſentialiſ
ſed etiam quantũ ad eius perfectionem ſecũdaz
et accidentalem. Idem reſpõdet.3^{a}.p.q.78.ar.
pͥmo ad ſcđm. et de hoc dictum eſt in ſecũdo no=
tabili. Unde vt refert petrus đ palude in hac di=
ſtinctione in miſſali ambꝛoſiano hec verba hoc
eſt enim coꝛpus meuz: et illa hic eſt enĩ calix ſan=
guinis mei et cetera vſqꝫ in remiſſionẽ peccatoꝝ
incluſiue ſcripta ſunt litteris aureis: et non alia
verba pꝛecedentia et ſequentia in ſignum ꝙ illa
tantũmodo ſunt de eſſentia ſacramenti. Neqꝫ
obſtat vt ipſe dicit ꝙ aduerbium enim ſit ibi etiã
ſcriptum litteris aureis quod tamen non eſt de
eſſentia ſacramẽti. qm̄ hoc ideo eſt quia ponitur
in medio partium eſſentialiũ foꝛme. vnde ne vi=
derentur due foꝛme ſi aduerbium enim ſcriberet̄
litteris nigris eo ꝙ faceret inter antecedentia et
ſequentia verba notam diſſimilitudinis: ſcriptũ
eſt ſicut alia aureis litteris. ¶ Ad argumẽta Sco
ti contra quartam concluſionem patet reſpõſio
ex his que dicta ſunt in tertio notabili. p̄cedunt
enim ex triplici falſo fundamento. vnum ẽ ꝙ. S.
Tho. dicat ſignificatũ totius oꝛationis conſtitui
ex ſignificatis partiuz. aliud eſt ꝙ partes oꝛatio=

nis cõſecratiue tunc ſignificant vere ⁊ complete
quando ꝓferuntur. tertiū eſt ꝙ cum dicitur hoc
eſt corpus meū: li hoc ſupponat diſiūctiue vel ꝓ
ſubſtãtia quã demõſtrat quando ꝓfertur vel pro
ſubſtãtia que erit in vltimo prolationis. iſta au-
tē falſa ſunt ſicut ĩ dicto notabili tertio apparet.
¶ Ad. 4^{m}. quod ẽ Aureoli dicit̃ primo ꝙ nõ ali
ud probat niſi ꝙ li hoc demonſtrat ſubſtantiam
cum his que ipſam concomitant̃. ſed illud nõ eſt
ex vi ſacri: ſed concomitatiue quod nos non ne-
gamus. Dicitur ſecundo falſum eſſe ꝙ cum queri
tur quid ẽ hoc, ꝓprie reſpõdeat̃ non ſolū ſubſtan
tia ſed quantitas et qualitas. nam quid querit ð
ſubſtantia directe et ꝓprie. Auctoritates autem
philoſophi et cõmentatoris pro nobis faciunt ⁊
contra arguentē. nam nõ per prius reſpõderet̃
ſubſtantia q̃ʒ accidens ad interrogationē factã
per quid eſt niſi quia quid eſt per ſe et primo que
rit de ſubſtantia. ¶ Ad. 5^{m}. dicitur ꝙ corp⁹ chri-
ſti dicitur eſſe in ſacramento contentū: nõ ꝓprie
ſicut locatum in loco ſed quodam ſpeciali modo
ꝓut in ſequẽti queſtione dicet̃. vnde falſum eſt ꝙ
li hoc non habeat demõſtrare aliquid contentū
ſi intelligatur dictum vniuerſaliter ſicut arguens
loquitur nec dictū ſuū ipſe ꝓbat. ¶ Ad argumẽ
ta Durãdi cõtra quintã concluſionẽ ad primū pa
tet reſpõſio ex his que dicta ſunt in quarto nota
bili. ꝓcedit enĩ ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ illa ſola ver
ba ſunt de neceſſitate ſacri: que ſunt expreſſiua ef
fectus ſacramenti. hoc autem falſū eſt vt ibi oſtẽ
ſum fuit. vnde reſponſio ab arguente poſita bo-
na eſt. Nec valet eius improbatio. nam preter
verba pertinentia ad inuocationem trinitatis ⁊
preter verba deſignantia effectū ſacramẽti: ſunt
in ſacro confirmationis alia verba de neceſſita-
te ſacri ſicut illa cõſigno te ſigno crucis. vnde pa
tet ꝙ replica arguẽtis non habet verū fundamẽ-
tum. ¶ Ad. 2^{m}. reſpõdet. S. T. in hac. 8. diſ. q. 2.
ar. 2. ſub. ar. p^{o}. ad. 2^{m}. ꝙ cū euchariſtie ſacrm̃ ſit
memoriale dominice paſſionis: nõ repſentatur ĩ
cõſecratione corporis niſi paſſionis ſubiectū. ſed
in cõſecratione ſanguinis repreſentat̃ paſſionis
myſteriū. nõ enī a corpe xp̃i ſanguis ei⁹ ſeorſum
fuit niſi per paſſionẽ. et ideo cõdiciones domini-
ce paſſionis exprimūt̃ per verba ſequẽtia magis
in cõſecratione ſanguinis q̃ʒ in cõſecratione cor-
poris. Idē ĩ ſententia reſpõdet. 3^{a}. p. q. 78. ar.
3°. ad. 2^{m}. Sed ſciẽdū eſt ꝙ in hac reſponſione
magis intẽdit. S. Doc. aſſignare rõnẽ cõgruẽtie
q̃re xp̃s ĩſtituit plura verba fore de neceſſitate cõ
ſecrationis ſanguinis q̃ʒ de neceſſitate cõſecratio
nis corpis: q̃ʒ intẽdat aſſignare rõnem efficacẽ q̃-
re in tot verbis ꝯſiſtat eſſentialiter forma ꝯſecra
tionis ſanguinis ⁊ in paucioribus forma ꝯſecratio-
nis corporis. nam huius ratio efficax eſt q: xp̃s
ſic inſtituit. qm̃ quãtū eſt ex parte verborum: per
pauciora potuit conſecrari ſanguis et per plura
corpus ſi xp̃s ſic inſtituere voluiſſet. ¶ Ad. 3^{m}. reſ
pondet Petrus de palude ꝙ ſi verū eſſet ꝙ greci
pauciora verba ꝓferãt in cõſecratione ſanguinis
q̃ʒ habeat ritus romane eccleſie: greci non vere
conficiunt niſi forte illam formā conſecrationis
habeant ex ſpeciali diſpẽſatione et traditione di
uina de qua tñ nondū conſtitit romane eccleſie.
Et cum arguens dicit ꝙ eccleſia romana non te-
net grecos nõ vere conficere: dicimus ꝙ non ob-
ſtat ſi greci ita occultẽt formam conſecrationis ꝙ
ad noticiã ſummi pontificis nõ deueniat. Quod
autē romana eccleſia dicit grecos non errare in
cõficiendo: eſt ꝓpterea ꝙ cõficiūt in fermẽto. ſed
non errãdo in hoc: poſſunt errare in nõ ſeruãdo
formã cõſecrationis a xp̃o inſtitutam. ¶ Ad. 4^{m}
dicit̃ ꝙ maior habet veritatẽ de verbis ꝑtinẽtib⁹
ad effectū ipſi⁹ vſus ſacri: nõ aūt de verbis ꝑtinẽ-
tibus ad effectū ſacramẽti qui vſum ſacri ꝓcedit
qualia ſunt verba cõſecrationis ſanguinis q̃ om-
nia ſunt determinatiua primi effectus ſacramẽti.
Nec eſt ſimile in hoc ſacro et in alijs. q: in hoc
prim⁹ effect⁹ conſiſtit in conſecratione materie q̃
vſū ipſius ꝓcedit. in alijs vero prim⁹ effectus cõ
ſequitur vſum ſacri. et ideo nimirum ſi in eis ver
ba ꝑtinẽtia ad vſum ſacri magis pertineãt ad in-
tegritatem forme q̃ʒ verba pertinentia ad ipſius
effectum. ¶ Ad. 5^{m}. dicit̃ ꝙ ſicut reſpõſum fuit ad
2^{m}. ratio. S. Tho. q̃ accipitur ex determinatio-
ne p̃dicati: nõ eſt prima et efficax ſed eſt ꝯgruita
tis ſuppoſita inſtitutione xp̃i que eſt ratio efficax
et prima. vnde q: xp̃s non inſtituit ꝙ illa deter-
minatio quod pro vobis tradet̃ eſſet de eſſentia
cõſecrationis corporis: ideo licet ſit determinati
ua p̃dicati orationis conſecratiue corporis: non
eſt de integritate eſſentiali ipſius. ꝙ autē id xp̃s
nõ inſtituerit: cõſtat ex ritu romane eccleſie quā
ſupponimus non errare. Et ſi obijciatur ꝙ Lucas
euangeliſta ponit illam determinationem. ſ. qð
pro vobis tradet̃: reſpondet. S. Tho. in hac diſ.
q. 2. ar. 2. ſub. ar. p^{o}. ad p^{m}. Et. 3^{a}. p. q. 78. ar. 3.
ad. 9^{m}. ꝙ euãgeliſte nõ intendebant tradere for-
mas ſacramentorum quas in primitiua eccleſia
oportebat eſſe occultas vt Dioniſius dicit in fine
eccle. hierar. ſed intenderūt hiſtoriam de xp̃o te
xere. et ideo non omnia verba ab euãgeliſtis po
ſita ſūt ð ſubſtãtia forme ſacramẽtorū. ¶ Ad. 6^{m}
dicitur ꝙ ratio ſumpta ex ritu non ponitur a. S.

Docto. quaſi ſit efficaciter concludens: ſed ponitur quaſi ratio ſumpta a ſigno ſuppoſita inſtitutione diuina que eſt ratio efficax. alia autem verba ſicut accepit et huiuſmodi licet proferant̃ eodem ritu: quia tamẽ non fuerũt inſtituta a xp̃o ꝓ forma conſecrationis: ideo non ſunt de eſſentia ſacramenti. ¶ Ad. 7^{m}. et. 8^{m}. patet reſponſio ex imediate dictis et ex reſponſione ad ſecũdum et tertium Durãdi. ¶ Ad. 9^{m} dicitur primo ꝙ quia eſſentia huius ſacramẽti cõſiſtit in conſecratione materie, ꝓut ſepe dictũ eſt ſupra: ideo verba ſunt de eſſentia cõſecrationis. q̃ vt reſpicit actũ ſacerdotis conſecrãtis trãſit ſicut et verba quãuis res cõſecrata maneat. Dicit̃ ſecũdo ꝙ licet nihil trãſiens ſit de eſſentia rei permanẽtis quantũ ad eẽ poteſt tamẽ eſſe de eiꝰ eſſentia quãtuꝫ ad fieri eo modo intelligendi qui poſitus eſt in primo notabili. et iſto modo verba conſecrationis dicunt̃ eſſe de eſſentia huiꝰ ſacramenti. ¶ Ad argumentum ante oppoſituꝫ patet reſpõſio per ea q̃ dicta ſunt ad primum Scoti contra tertiam concluſionem. Et in hoc articulus terminatur.

¶ Diſtinctio decima.

Circa decimaꝫ diſtinctionem q̃rit̃ vtruꝫ corpus xp̃i ſit in altari vel euchariſtie ſacramento realiter ⁊ arguitur ꝙ nõ. qꝛ nullũ corpꝰ põt eſſe ĩ diuerſis locis. ſed corpus xp̃i eſt vere in celo quo aſcendit. ergo impoſſibile eſt ꝙ ſit in altari. ꝓbatio ꝑme. quia nihil habꝫ eſſe extra terminos ſuos. ſed termini cuiuſlibet corporis locati ſunt ſimul cũ terminis corpis locantis. ergo nullũ corpus locatũ in vno loco poteſt eſſe extra terminos illiꝰ loci. et ita nõ põt ſimul eſſe in duobus locis. ¶ In oppoſituꝫ arguit̃ qꝛ veritas noui teſtamẽti debet reſpondere figuris veteris teſtamẽti. ſed in veteri teſtamẽto ip̃e agnus q̃ figurabat xp̃m ſumebat̃ in cibũ vt patet Exodi. 12°. ergo in noua lege ip̃m veruꝫ corpus xp̃i quod ꝑ agnuꝫ ſignificatur debet manducari. ¶ In hac q̃ſtione erũt quattuor articuli vt ſup̃.

Quantum ad ꝑmũ articulũ ſit ꝑma ꝯcluſio ꝙ verũ corpꝰ xp̃i ẽ ĩ ſacro euchariſtie ſm̄ veritatẽ et nõ ſolũ ſicut ĩ ſigno. Hãc cõcluſionẽ tenet. S. T. ĩ hac diſ. 10. ar. p°. Et tertia. p. q. 75. ar. p°. ¶ Secũda ꝯcluſio ẽ ꝙ totꝰ xp̃s totalitate ſubali ẽ realr̄ ĩ ſacro euchariſtie. Hãc cõcluſionẽ tenet. S. T. in hac diſ. ar. 2. ſub articul̄ p°. et. 2°. Et tertia. p. q. 76. articulis p°. et. 2. ¶ Tertia cõcluſio ẽ ꝙ totꝰ xp̃s totalitate quãtitatis continet̃ in hoc ſacro.

Quantum ad ſecundũ articulũ arguẽdũ eſt contra cõcluſiones. Et q̃dẽ contra primaꝫ arguit Durãdus ꝓbãdo ꝙ corpus xp̃i nõ ſit in hoc ſacro tanq̃ contẽtũ ſed ſolũ tanq̃ preſens. dicit enim ſic. refert aliq̃d eſſe p̃ſens alteri et eſſe in altero. ⁊ vt loquamur in ꝓpoſito: refert aliq̃d eſſe in loco et eſſe p̃ſens loco. eſſe enĩ in loco importat habitudinẽ cõtinẽtie ex parte loci. eſſe aũt preſens loco: nõ importat habitudinẽ continẽtie ſed ſoluꝫ realẽ exhibitionẽ eſſentie. vñ ⁊ locꝰ eſt p̃ſens realiter locato ſicut ecõuerſo: q̃uis locꝰ nõ cõtineat̃ a locato ſꝫ ecõuerſo. et q̃uis ꝓp̃e loquẽdo ita ſit vt dictũ ẽ: tñ large loquẽdo ꝯſueuit dici oĩe illḋ eſſe ĩ loco qḋ eſt p̃ſens loco. vñ et deũ dicimꝰ eſſe in oĩ loco et angelũ in aliq̃: cũ tñ deꝰ et angelꝰ loco nõ ꝯtineãt̃. et ſm̄ hoc dicere poſſumꝰ ꝙ aliq̃d eſt in loco dupl̄r. ſ. ꝓprie rõne cõtinẽtie vel large rõne ſolius p̃ſentie ad locũ. ꝑmo modo aliquid põt eſſe ĩ loco dupl̄r. ſ. circũſcriptiue vt quãtitas ⁊ ea q̃ quãtitate extendunt̃. et diffinitiue vt ea q̃ ſunt ĩ quãto ſꝫ quãtitate nõ extẽdunt̃ ſicut ponit̃ de aĩa humana. ex q̃ enĩꝫ corpꝰ cuiꝰ aĩa eſt actus loco terminat̃ et finit̃ tanq̃ termino et fine extrinſeco: cõſequẽs eſt ꝙ aĩa eodẽ termino finiat̃ ſed nõ circũſcribat̃ qꝛ nõ eſt quãta nec ſm̄ ſe nec ſm̄ accidens. large vero aliq̃d dicit̃ eſſe in loco rõne ſolius p̃ſentie ad locũ ſicut illud qḋ nec eſt quãtũ nec eſt in quãto. vt angelꝰ dr̄ eſſe in loco rõne ſolius ordinis quẽ hẽt ad locũ vel ad corpꝰ exiſtẽs in loco. his ſuppoſitis dicẽdũ eſt ꝙ corpꝰ xp̃i non eſt in hoc ſacro ꝑmo modo. ſ. circũſcriptiue. nec ſecũdo modo. ſ. diffinitiue ſꝫ tertio modo. ꝑmuꝫ patet qꝛ illḋ ẽ alicubi circũſcriptiue qḋ ꝯmẽſurat̃ loco ꝯtinẽti et cõfigurat̃ ei. ſed corpꝰ xp̃i non cõmẽſurat̃ nec ꝯfigurat̃ dimẽſionibꝰ ſpecieꝝ panis et vini nec loco eoꝝ: ergo nõ ẽ ibi circũſcriptiue. ſecundũ patet quia corpus xp̃i nõ eſt in ſpeciebꝰ

ſacramētalibus nec in aliquo alio ſubiectiue quē=
admodum anima eſt in corpore vt per illud poſ
ſit dici corpus eſſe diffinitiue in ſacramento quē=
admoduꝫ anima eſt diffinitiue ī loco in quo cor=
pus animatum eſt circunſcriptiue. hec ille. ex pre
dictis itaqꝫ vult deducere ꝙ inconuenienter di=
catur corpus chriſti eſſe in hoc ſacramento tan=
qꝫ contentum in ſacramento vel in loco ſacramē
ti. quia omne quod cōtinetur loco oportet ꝙ cir
cunſcribatur vel diffiniatur loco vel corpore exi
ſtente in loco. quorum neutrum conuenit corpo
ri chriſti prout eſt in ſacramento. ſed ſolum dici=
tur eſſe in ſacramento per preſentiaꝫ eſſentie ſeu
eo modo q̊ ſubſtantia non quanta puta angelus
dicitur eſſe in corpore quod poteſt ab eo moueri
per talem preſentiam et reſpectum preſentie ad
tale corpus ſine quacūqꝫ continētia a tali corpo
re. et ad hoc inducit aliquas probationes quas
non recito quia non ſunt proprie contra conclu
ſionem. ¶ Contra eandem concluſionem argu=
it econtra Aureolus imo verius contra Duran=
dum probando ꝙ preſentialitas quaꝫ habet cor
pus chriſti ad ſpecies nō ſit ordo aut reſpectus.
Primo ſic. nullam habitudinem habet nunc cor
pus chriſti ad ſpecies quā non haberet pri⁹ ſub=
ſtantia panis ad illas dum ibi erat preſens. licet
enim non omnem habitudinem quam habebat
panis ante trāſubſtātiationeꝫ ad ſpecies habeat
nunc corpus chriſti poſt trāſubſtātiationeꝫ quia
non habitudinē ſubiecti ad accidens vel extenſi
ad extenſionē: tamē econtra verum eſt dicere ꝙ
omnem habitudinem quā habet corpus xp̄i ad
ſpecies poſt tranſubſtantiationem: habuit panis
ante tranſubſtantiationē. Et hoc poteſt confir=
mari per hoc ꝙ fide tenemus ꝙ corpus chriſti eſt
hic per hoc ꝙ panis cōuertitur in ipſum. ergo cor
pus chriſti virtute illius ɔuerſionis acquiſiuit ha
bitudinem ad ſpecies quas habuit prius panis.
et circa iſtud fundatur tota intentio antiquoruꝫ
doctorum. ſed panis ante conuerſionem nō ha=
buit ad ſpecies aliquem reſpectum extrinſec⁹ ad
uenienteꝫ. non enim panis mediante aliquo reſ=
pectu erat preſens illis ſpeciebus eo ꝙ inter acci
dens et ſubm nullus cadit reſpectus medius. qđ
patet quia ea que per ſe vniunť: non vniunť me
diante aliquo reſpectu. ſed ſubm et accidēs per
ſe vniuntur. patet octauo methaphiſice vbi dicit
ꝙ nulla cauſa querenda eſt quare figura et es fa
ciunt vnum. de omni autem eo quod cuꝫ alio me
diante aliquo reſpectu tertio facit vnum: contin
git cauſam querere quare cū iſto facit vnuꝫ. cū er
go panis nullum talem reſpectum fundabat ī or

dine ad ſpecies. ergo nec corpus chriſti nunc fun
dat talem reſpectuꝫ. ¶ 2°. ſic. illud quod ꝓprie
et per ſe non denominatiue reſpondetur ad īter
rogationem factam per quid eſt hoc demonſtra
tis ſpeciebus: illud non habet tm̄ ad ſpecies reſ=
pectum preſentialitatis extrinſecus aduenientē.
probatur. nam de angelo qui habebat talem reſ
pectum ad columnam nubis non poterat reſpō=
deri demonſtrata colūna ad interrogationeꝫ fa=
ctam per quid eſt hoc: proprie niſi tm̄ denomina
tiue puta quia erat ab angelo mota vel huiuſmo
di. ſed ſm doctrinam ſanctorum et verbuꝫ chri=
ſti demōſtrato eo quod ſacerdos tenet in mani=
bus et facta interrogatione quid eſt hoc: reſpon
detur proprie et non tm̄ denominatiue corpus
chriſti. ergo habet ad ſpecies aliam habitudineꝫ
qꝫ reſpectum preſentialitatis. maior ꝓbata eſt ⁊
patet per exemplum de colūna qua demonſtra=
ta non poterat reſponderi ꝙ eſſet angelus vľ ſpi
ritus ſanct⁹. minor probatur auctoritate Augu=
ſtini in libro ſententiaruꝫ proſperi. ⁊ ſimiliter de
conſecratione diſti. 2ª caplo ante benedictionē.
et in illo caplo ego berengarius. et ē confeſſio ſi=
bi tradita a papa in conſiſtorio vbi confitetur ꝙ
illud quod ſacerdos tenet in manibus: eſt vera=
citer corpus chriſti. et Auguſtinus in capitulo al=
legato dicit ꝙ illud quod ante benedictionē fu=
it panis: eſt corpus chriſti. et chriſtus in cena di=
cit accipite ⁊ manducate hoc ſcilicet quod teneo
eſt corpus meum. ¶ 3°. quia reſpectus preſentie
extrinſecus adueniens ſubeſt voluntati ipſius p̄=
ſentis ſi ſit nature intellectualis ſicut de angelo
preſente huic loco. vnde poteſt ſe mutare de v=
na preſentia ad aliam pro libito voluntatis. ſed
preſentia quam habet chriſtus ad ſpecies: nō ſu=
beſt voluntati ipſius chriſti ſed īmediate ſoli di=
uine voluntati et inquātū eſt deus. vnde in quan
tum homo: non poteſt voluntate ſua transferre
ſe de preſentia quam habet ad ſpecies ad abſen
tiam. ¶ 4°. quia omnis reſpectus eſt aliquid de
relictuꝫ in aliquo ab alio ſm auctorem ſex princi
piorum. et patet inducendo. nam vbi eſt aliquid
derelictum ex circunſcriptione paſſiua. et quādo
ex adiacētia temporis. habitus vero ex ornatu.
ſed circa corpus chriſti non relinquitur aliquid
quod dicatur preſentia nec ornari nec circunſcri
bi et huiuſmodi. igitur. Si dicas ꝙ ille reſpectus
preſentie non eſt in aliquo ſex predicamentoruꝫ
contra. ergo erit dare vndecimum predicamen=
tū. dices ꝙ non eſt incōueniēs ꝙ Ariſtoteles nō
viderit oīa p̄dicamēta: cōtra. ita incōueniēs eſt ꝙ
tu nō videas ꝙ qcq̄d deť qđ ſit dicibile icōplexuꝫ

non reducat̃ ad aliquod decem generum. ❡5°.
quantitas corporis chriſti nullam habet p̄ſentiã
q̃ ſit reſpectus ad illas ſpecies. ergo nec ſubſtan-
tia corporis chriſti. tenet cõſequẽtia. quia vniſor
mis eſt connexio ſubſtantie corpis chriſti ad ſpe-
cies: ⁊ omniũ concomitantiũ. antecedens proba
tur. quia preſentia quãtitatis ad quãtitatem: nõ
eſt aliud q̃ȝ contactus. quod patet quia talis pre
ſentia eſt ſimultas. tũc ſic. illa ſimultas aut ē ſm
vltima aut ſm ſe tota: et quocunqȝ modo dicas
ſemper eſt ibi contactus. eo enim modo quo due
quantitates ſunt ſimul: eo modo ſe tangũt. ĩpoſ-
ſibile eſt enim a duabus quantitatibus ſibi inuicẽ
preſentibus circũſcribere ratiõnẽ contactus. ſi er
go quãtitas corporis xp̄i haberet talem preſen-
tiam ad tales ſpecies: eſſet ibi virtus contactus
et ita eſſet ibi extenſa. hec ille in forma. ex quib⁹
videtur ꝙ corpus xp̄i non ſit realiter in euchari-
ſtia tanq̃ȝ contentum nec tanq̃ȝ preſens ſpecie-
bus preſentia reſpectiua. ❡Contra aliqua con-
tenta in declaratione ſecunde concluſionis. ſ. ꝙ
ex vi ſacramenti continetur in euchariſtia anima
rationalis: non inq̃ȝtum anima ſed inquãtũ dat eſſe
corporeũ arguitur. et quidẽ ſupponitur ꝙ in xp̄o
non eſt alia forma ſubſtãtialis preter animaȝ ra-
tionalem que dat ⁊ eſſe ſubſtantiã et eſſe corpus
⁊ eſſe animal et eſſe hominẽ ⁊ cetera. arguit Sco
tus primo ſic. qꝛ ſi hoſtia cõſecrata in cena a chri
ſto in pixide fuiſſet conſeruata in triduo: permã-
ſiſſet ibi eadem res p̄mo cõtenta. illud autem in
quod fiebat primo cõuerſio non fuit materia pri
ma nec accidentia nec compoſitum ex materia ⁊
accidente. ergo compoſituȝ ex materia ⁊ forma
ſubſtantiali. illud ergo ſemper mãſiſſet ĩ triduo.
ſed tunc non erat compoſitum ex prima mate-
ria et anima intellectiua: quia chriſtus fuit vere
mortuus in cruce: et ita anima intellectiua vere
fuit ſeparata. ſed non poteſt ſimul eſſe ſeparata ⁊
vnita corpori. igitur ⁊ cetera. ❡2°. quia termi-
nus huius cõuerſionis oportet ꝙ ſit ens reale qꝛ
cõuerſio eſt realis. ſed anima intellectiua vt dat
eſſe corporeuȝ diſtinguẽdo contra eſſe intellecti
uum: ſm te nõ eſt aliq̄d reale ſed tm̃ quoddã ab-
ſtractum per actum intellectus ſicut cõmune eſt
aliquid preter ſingularia ſʒ te. ergo iſta cõuerſio
non poteſt eſſe in animam vt eſt dãs eſſe corpo
reum. ❡3°. ſic arguit. illud corp⁹ quod ponis ter
minum conuerſionis primũ: eſt corpus mathe-
maticum aut corpus naturale. non enim diſtin-
guit philoſophus corpus in plura. ſi mathemati-
cum: ergo includit actu quantitatem: ergo quan
titas eſſet ibi primo ex vi conuerſionis. nec erit
tranſubſtantiatio ſed tranſaccidentatio: ſi acci-
dẽs per ſe requiratur in termino. ſi ſit corpus na-
turale: ergo eſt naturale per formã ſubſtantialeȝ
vel per qualitatẽ. ſi primo modo habetur ꝓpoſi-
tũ ꝙ illa forma non eſt anima intellectiua. ſi ſecũ
do modo cuȝ q̄litas naturalis preſupponat quã-
titatem: adhuc habetur propoſitum ꝙ prim⁹ ter
minus cõuerſionis includit materiam cum quan
titate et qualitate et ita erit dupliciter ens ꝑ ac-
cidens. ❡4°. qꝛ non efficaciora ſunt verba ſup
ſanguinem q̃ȝ ſuper corpus. ſed dicendo hic ẽ ſan
guis vł hic eſt calix ſanguinis mei: non poteſt ibi
fingi terminus cõuerſionis ſola materia ſub mo
do quantitatiuo: quia illud non eſt ſanguis cum
ſanguis dicat aliquam ſubſtantiam que generat̃
a nutrimento ſumpto et eſt proximum conuertẽ
di in carnem nec generaretur nec conuerteretur
niſi haberet propriam formã ſubſtantialẽ. ❡5°.
quia cum dicitur hoc eſt corpus: non ponitur ad
diſtrahenduȝ de veritate carnis et oſſis et hm̃oi
ſed potius vt includit omnes partes eius qḋ eſt
primo animabile. ſed ſi diceretur hec eſt caro vel
os: fictio videretur ponere terminum conuerſio
nis eſſe tãtũmodo materiaȝ ſub modo quãtita-
tiuo vel materiã ſine forma ſubſtãtiali. ergo mul-
to magis in propoſito accipiendo corpus vt eſt
quoddam includens omnia illa ſicut hic accipi-
tur. ❡6°. quia iſta via non ſolum non ſaluat ſuf-
ficienter veritatem euchariſtie: ſed nec ſaluat ve
ritatem rei contente in euchariſtia ſm veritateȝ
corporis et ſanguinis chriſti. quia ſicut in exiſten
tia materiali ita et in euchariſtia erat idẽ corpus
viuum et mortuum vt probatur per multas au-
ctoritates ſanctorum. ſimiliter nec identitatem
ſanguinis effuſi ſuper terraȝ de latere chriſti mor
tui. hec ille cuȝ multis alijs rationibus adductis
ſuper ſecundo ſententiarum in materia de plura
litate formarum in homine que non ſunt ad pre
ſens ꝓpoſituȝ ideo nõ recitant̃. ❡Cõtra eadeȝ
in ꝯcluſione p̄ma cõtenta arguit Aureolus ⁊ ſm
idẽ tripliciter. p̄mo qꝛ quãdo aliqua differũt ſo-
la rõne: impoſſibile eſt ꝙ ꝑ aliquã actionẽ attin-
gatur vnũ ⁊ nõ aliud. ſʒ anima vt dat eſſe corpeũ
ꝑ te: ſola rõne differt a ſeipa vt dat eẽ ĩtellectiuũ.
trãſubatio aũt eſt actio realis. ergo ĩpoſſibile eſt
ꝙ attigat aĩam vt dat eẽ corporeuȝ quin attigat
eaȝ vt dat eſſe intellectiuũ. ergo ex vi cõuerſionis
eque directe anima ẽĩ ſacr̃o vt dat eſſe ĩtellectiuũ
ſicut vt dat eẽ corporeũ. ergo videt̃ contradictio
ꝙ termin⁹ cõuerſionis ſit anima dans eẽ corpeuȝ
⁊ vt ẽ ĩtellectiua ſit tãtũmodo termin⁹ ꝑ cõcomi
tãtiã. ❡2° ſic. nã ĩnocẽti⁹ in de officio miſſe dicit

ego inquit vitam eternaȝ habere deſidero. ideo
carnē chriſti comedo veraciter illam quā extra-
xit de virgine. tunc ſic. ſi in triduo aliquis apoſto
lorum confeciſſet: aut fuiſſet illa caro que hodie
eſt: aut non. ſi ſic: habetur propoſitum qꝛ illa ca-
ro q̄ tūc fuit: non includebat animā xp̄i vt dat eē
corporeum ſed aliam formam carnis. ſi vero nō
ſit eadem caro que hodie eſt in euchariſtia ⁊ illa
que fuiſſet in triduo: ergo non eſt ſacramentum
ſemper vniforme. et ſequitur vlterius ꝙ illa caro
que hodie eſt: non eſt illa a qua fluxit ſanguis in
cruce et que iacuit in ſepulchro. quia ſanguis exi-
uit a carne ſeparata ab anima rationali vt habe-
tur Joannis. 19. ſimiliter ſequitur ꝙ hodie non
ſit tranſubſtantiatio in ſanguinem qui emanauit
de chriſti latere: quia ille non erat animatus.
¶ 3°. ſic. ex eadem auctoritate. nam dicitur ibi il-
lam carnem manduco quam chriſtus de virgine
traxit. ſed conſtat ꝙ chriſtus non traxit de virgi
ne animam cum anima non ſit ex traduce. igitur
et cetera. hec Aureolus in forma. ¶ Contra ea-
dem ipſa arguit Henricus. 9°. quodlibet. q. 8ᵃ.
dicens poſt multa argumenta quibus probat in
homine eſſe aliam formam ſubſtantialem pret
animam rationaleȝ: infert ſic. ex parte corporis
patet in quid fit conuerſio: quia in corpus aliam
formaȝ habens preter animam rationalem. Itē
videndum eſt ex parte conuerſionis quia tota ſu
bſtantia panis conuertitur in verum corpus xp̄i
quia eſt ibi ⁊ non aliter niſi per conuerſionem. et
ideo cum materia non ſit corpus: non fit conuer
ſio in ſolam materiam. tunc enim cum minus eē
habeat materia q̄ forma ſubſtātialis habēs ma-
ius et verius eſſe: conuerteret̄ actione diuina in
minus eſſe. quod eſt inconueniēs quia ſicut deus
nulli eſt cauſa tendēdi in non eſſe ſm Auguſtinū
83. queſtionū: ita nec tendendi in minus eſſe: qꝛ
vtrūq; ſonat in defectum. ergo tota ſubſtātia pa
nis non cōuertitur in materiā. Item nec in mate
riam cū intentione corporeitatis abſq; re alicu-
ius forme: quia ſic non eſſet conuerſio in corpus
reale ſed rationis. vnde non fit conuerſio in rem
que eſt anima rationalis ſicut nec in diuinitateȝ.
Licet quedaȝ noua poſitio dicat ꝙ conuerſio fit
in animam ſm ꝙ dat eſſe corporeum non auteȝ
ſm ꝙ dat eſſe animatum tali anima. ſed ſi hoc eſ
ſet: tunc non eſſet conuerſio in corpus generatū
ex virgine: quia anima rationalis ſm nullam rō-
nem generata eſt. quod falſum eſt quia dicit Am
broſius ꝙ cōficim⁹ corpus qđ ꝺ virgine eſt. ¶ 2°.
quia ſi ita eſſet: tunc in triduo anima ſeparata a
corpore non potuit dici ꝙ corpus chriſti fuit i ſe
pulchro niſi ſm materiam. nec fuiſſet facta conſe
cratio niſi in nudam materiam et non in corpus
quia deficiebat terminus conuerſionis. qꝛ corp⁹
xp̄i non eſt corp⁹ vt dicunt niſi ab anima rationa
li. nec fuit illud corpus idem viuū ⁊ mortuuȝ niſi
vnitate ſuppoſiti. et ſic in triduo non fuiſſent vera
verba conſecrationis: hoc eſt corpus meū. ¶ 3°.
ſi hoſtia conſecrata ante mortē xp̄i fuiſſet ſerua-
ta: cum anima ſeparata in morte non manſiſſet
corpus. et ſic manentibus ſpeciebus ꝺfeciſſet res
ſacramenti et non fuiſſet corp⁹ chriſti ſub hoſtia.
que ſunt incōuenientia nec poſſunt euadi niſi po
nendo formam aliam in homine preter animā.
ſit ergo conuerſio in tale corpus quod manſit in
triduo idem quod prius. et conſecratum reman
ſiſſet: niſi ꝙ hora mortis in cruce mortuum fuiſſꝫ
per ſeparationem anime. vnde dicit Guilelmus
altiſiodorenſis ꝙ ſi corpus xp̄i fuiſſet ſeruatuȝ in
pixide: concedenda eſſet iſta: corpus chriſti mo-
ritur in pixide. nec per hoc intelligitur aliqua no
ua ꝓprietas aduenire. ſed ſenſus eſt: anima xp̄i
incipit non eſſe hic. et ſic non eſt ponendū ꝙ ma-
neat materia nuda ſine forma nec ꝙ forma cada
ueris introducatur. et ſic ſtat ꝙ diuinitas et ani-
ma non ſunt in ſacramēto ex vi ſacramenti licet
ſint ibi per naturalem concomitantiam quādiu
anima cōiuncta fuit preter triduum. Et ideo nō
valet quod moderni dicunt ꝙ conuerſio fit i ani-
mam ſm ꝙ dat eſſe corporeum: tamen vt eſt ra
tionalis non eſt ibi niſi per concomitantiam imo
fit cōuerſio in corpus quod habet formā. In bru
to autem cum non ſit alia forma q̄ anima: ſi vir-
tute diuina fieret conuerſio alicuius in corp⁹ bru-
ti dicendo hoc eſt corpus bruti: anima bruti eſſet
ibi vi verborum et non per concomitantiaȝ quo
ad illud quod eſt ibi ſm rem. quo ad rationē au-
tem vegetabilis et ſenſibilis: non eſſet conuerſio
in corpus ſed tm̄ in materiam ⁊ partes eius que
corpus non appellatur. hec Henricus in forma.
¶ Contra tertiam concluſionē arguit Durād⁹ ꝓ
bando ꝙ in euchariſtia nō ſit quātitas dimēſiua
corporis xp̄i. primo qꝛ nō ſequit̄ quātitas xp̄i nō
ſeparatur a corpore ſuo: ergo eſt cum corpore in
ſacramento per concomitantiam. ſicut enim lo-
cus celi nō ſeparatur ab eo ſm contactū q̄ tm̄ nō
ꝓpter hoc eſt i ſacramēto: ſic videt̄ eē hic. ¶ 2°.
ſic. ceſſante cauſa: ceſſat effectus. et ideo cū cor-
pus xp̄i ſit ꝓpter ordinē quem habet ad ſpecies
vt ſubſtantia nō vt quāta: ergo eſt hic ſuba et nō
quantitas. ¶ 3°. quia ꝙ aliqui arguunt videlicet
dicunt enim ꝙ non ſequitur: deus facit ꝙ calidū
preſens calefactibili non comparetur ei in ratio-

ne calefacientis ſuſpendendo actionem ⁊ retinē
do calorem: ergo in ſe non eſt calidum vel calefa
ctiuum. ergo a ſimili licet non faciat quantitatē
corporis chriſti eſſe in ſe indiuiſibilē quia hoc eſ
ſet contradictio: poteſt tamen facere ipſam com
parari ad ſpecies que ſunt extra modo indiuiſi
bili. hoc autem nō eſt ſimile. quia quod ſequitur
ad approximationem agentis ad patiens: eſt a
liquid abſolutum quod deus poteſt impedire. ſ
ſicut non poteſt facere ꝙ quātitates vnius ratio
nis adinuicem comparate vna non ſit inferior a
lia vel equalis: ſic etiā nec quantitates quecūq
adinuicem comparate quin vna ſit maior aut mi
nor aut equalis. quo facto ſic nō compararetur
diſſimiliter ad totum ⁊ partem vel pars ad par
tem et totum ad totum. ¶ 4°. ſic. impoſſibile eſt
ꝙ quantitas comparetur quantitati modo na
ture incompoſſibili. ſed modus nature quantita
tis: eſt diuiſibilitas. ergo impoſſibile eſt ꝙ quan
titas comparetur modo indiuiſibili. ſed ſi quan
titas corporis chriſti preſens eſſet ſpeciebꝰ mo
do ſubſtantie: compararetur ad eas modo indiuiſi
bili. igitur et cetera. ¶ 5°. quia ſubſtantia poteſt
comparari ad locum circumſcriptiuū mediante
quantitate quam habet ⁊ ſequitur modum quā
titatis quia hoc nō repugnat ſue nature. licet enī
ſubſtantia non ſit diuiſibilis aut quanta ſm ſe: eſt
tamen quanta et diuiſibilis per accidens ratione
quantitatis ſibi inherentis per quā extenditur.
ſed quantitas cum de ratione ſua intrinſeca ha
beat partes poſitione diſtinctas et per hoc ſit di
uiſibilis: nullo modo poteſt ſibi competere reſpe
ctu cuiuſcūq alteriꝰ indiuiſibiliter ſe habere. ꝓp
ter quod non comparari poteſt ad locū modo
ſubſtantie vt tota ſit ſub ſpeciebꝰ ⁊ tota ſub qua
libꝫ parte. ¶ 6°. quia anima rationalis que ſꝫ ſe
eſt indiuiſibilis quāuis ſit in corpore quāto ⁊ me
diante eo ſit in loco: tamen non comparatur nec
comparari poteſt diuiſibiliter ſeu quātitatiue ad
ipſum corpus quantum nec ad eius locū. immo
ipſa tota eſt in corpore et in qualibet parte cor
poris ⁊ ſimiliter ſe habet ad locum continēs cor
pus ſuum. ergo ſimiliter quantitas que de ſe ⁊ de
natura ſua intrinſeca eſt diuiſibilis quia habꝫ par
tes poſitione differentes quāuis ſit in ſubſtantia
q̄ de ſe eſt non quanta nec diuiſibilis: non poteſt
ratione ſubſtantie comparari ad aliquid indiui
ſibiliter: ſed neceſſario comparatur quantitatiue
⁊ diuiſibiliter. ita ꝙ neceſſario ſe habet diſſimilit
ad totum ⁊ ad quālibet eius partem. et ſic ſi quā
titas corporis xp̄i eſt in ſacramēto per cōcomi
tantiā ad ſubſtantiā: non apparet poſſibile quali
ter ipſa tota poſſit eſſe equaliter preſens ſpecie
bus ⁊ cuilibet parti ſpecierū. ¶ 7°. quia vbicūq ē
ſubſtātia in ſe realiter: ibi eſt ſubſtantialiter. quia
iſte modus eſt ab ea inſeparabilis. ergo ſimiliter
vbicūq eſt quantitas in ſe realiter: eſt ibi quanti
tatiue quia iſte modus eſt ſibi eſſentialis vel inſe
parabilis. ſed illud quod ineſt quantitatiue ali
cui: non pōt comparari ad totū vel eius partem
cōſimiliter. igitur vt prius. hec Durādus. ¶ Cō
tra eandem cōcluſionē arguit Scotꝰ ꝓbando ꝙ
modus ponendi corpus xp̄i quātū non quātita
tiue in eucharistia nō ſit cōueniēs. primo qꝛ vnū
quodq ſiue ſit primꝰ terminꝰ trāſubſtantiatio
nis ſiue ſecūdus: ſi tamē eſt ibi: habet ꝓprietates
ſuas q̄ ſibi neceſſario et naturaliter conueniunt.
qđ ꝓbatur ex eo ꝙ ſi deus creet ſubſtantiā quantā
vel natura generet ſubſtantiā vt concomitetur
quātitas: vtriuſq ꝓductionis primus terminus
eſt ſubſtantia ⁊ terminꝰ concomitās eſt quanti
tas. et tamē tā in genito q̄ in creato: quātitas ha
bet ſuum modū realē ſicut haberet ſi primo ter
minaret aliquā mutationē. et hoc ꝓbatur p rō
nem quia alia habitudo ad agens: non variat na
turam rei hoc eſt prima vel ſecunda mediata vl
immediata: dūtamē ꝓducatur. quia nec habitu
do ad aliud agēs variat naturā rei acte ſm Au
guſti. 3°. de trini. caplo. 9°. non ergo carebit quā
titas ſuo proprio modo naturali ꝓpter hoc tm̄
quia nō eſt primus terminus tranſubſtantiatio
nis: dumtamē ſit ibi realiter ſiue pmo ſiue ſecun
do per illā mutationem. ¶ 2°. ſic. ſi per conuer
ſionem ſit terminꝰ ad quem vbi prius fuit termi
nus a quo: ergo modus eſſendi huiꝰ ⁊ illius erit
ſimilis ille ſaltem qui poteſt eſſe cōmunis vtriq
ſed panis conuerſus erat hic quātitatiue ſuo mo
do quia ſub quantitate habens partē extra par
tem. ergo ⁊ ſubſtantia corporis xp̄i exiſtēs hic ex
vi conuerſionis: erit hic ſuo modo quantitatiue
habens. ſ. partem ſubſtātie ſub pte quātitatis. ⁊
tunc quantitas eius erit hic proprie dimenſiue.
¶ 3°. quia poſitio q̄ eſt differentia quātitatis ne
ceſſario eſt in quanto cōtinuo pmanēti. et iſtam
oportet ſaluari in propoſito que. ſ. dicit ordinem
partium in toto. nō enim eſt intelligere aliqđ eſſe
dimenſionatū: quin ſit ſignificare in toto ordinē
huius partis ad illā ſm quantitatē interminatā.
hec ille. ¶ Contra eandē arguit Aureolus ꝓbā
do ꝙ nō ideo quātitas corpis xp̄i in eucharistia
abſoluitur a legibus quātitatis: qꝛ nō eſt ibi niſi
per cōcomitantiā. primo qꝛ ſm te dimēſiones in
terminate non ſunt in materia niſi p formā ita ꝙ
cōcomitantur formā in materia. et generatio q̄ p

ſe terminatur ad formã: terminaẽ ſecundario et per accidẽs ad quãtitatem. et quãtũ dat generãs de forma: tantũ dat de quãtitate. ſed hoc nõ obſtante ꝙ quãtitates ſint in materia ꝑ concomitãtiam: nõ abſoluunẽ in ſe a legibꝰ quãtitatis. alias omne corpus eſſet indiuiſibile ſm ſuã quantitatem et c. ¶ 2°. quia ſi ratio tua ſit bona ꝙ qꝛ ſubſtantia eſt ibi ſine legibꝰ quãtitatis ideo ille dimẽſiones ſint ſine ꝓprietatibus quãtitatis eo ꝙ ſũt ibi per cõcomitantiã ſubſtãtie: per eandẽ rõnem ſequitur ꝙ iſte dimẽſiones ibi ſint ad indiuiſibilitatem reducte qꝛ ſunt ibi modo ſubſtãtie q̃ de ſe indiuiſibilis ẽ. ¶ 3°. quia omne accidẽs ꝫ ſi ſit poſterius ſuo ſubiecto: in illo tamẽ poſteriori q̃ aduenit ſubiecto: ponit ſuum effectũ formalẽ ꝫ ſuarũ paſſionũ circa ſubiectũ. ſicut albedo in poſteriori quo aduenit ſubiecto dat eſſe albũ. ſed ꝑ te in ſacramẽto altaris eſt vera quantitas corporis xp̃i realiter licet ꝑ accidens. ergo in illo poſteriori dabit eſſe quãtũ corpori ꝫ alias paſſiones quãtitatis. ¶ 4°. illud quod cõcurrit cum ſubſtãtia ad fundandũ ordinẽ ad diuiſibilitatẽ: videẽ habere per ſe ordinẽ ad illã. ſed quãtitas cum ſubſtantia cõcurrit ad fundandũ illũ ordinẽ qꝛ illa ſuba corporis xp̃i aut eſt diuiſibilis aut indiuiſibilis. ſi vt fundat illũ ordinẽ partium adinuicẽ ſit diuiſibilis: ergo per quãtitatẽ ꝫ habeẽ ꝓpoſitum. ſi ſit indiuiſibilis: ergo non habet partes. et ſic corpꝰ chriſti in ſacramento non habet caput niſi plura membra. hec ille in forma.

Quantum ad articulũ tertiũ primo notandũ eſt ꝙ verũ corpus xp̃i eſſe realiť in ſacramẽto euchariſtie ſub ſpeciebus panis et vini ſola fide tenetur a nobis. non enim ab intellectu viatoris id cõprehendi aut efficaciter ſeu demõſtratiue cognoſci poteſt ꝓut. S. Tho. deducit in hac diſtin. ar. 4. ſub. ar. 5. De modo aũt exiſtendi hoc certũ habemus ex determinatione eccleſie ꝙ corpꝰ ꝫ ſanguis xp̃i in ſacramẽto altaris veraciter continẽtur ſub ſpeciebꝰ panis et vini ꝑ tranſubſtantiationẽ panis in corpꝰ et vini in ſanguinẽ poteſtate diuina: ſicut habeẽ de ſumma trini. ꝫ fide catho. caplo firmiter credimꝰ. Duo ergo iſta inconcuſſe tenenda ſunt. vnuꝫ ꝙ corpus ꝫ ſanguis xp̃i vere cõtineanẽ in ſacramẽto euchariſtie ſub ſpeciebus panis ꝫ vini cõtra nõnullos qui cõcedũt corpus et ſanguinẽ xp̃i eſſe in ſacramẽto ratione preſentie ſed nõ ꝯtineri in ſacramẽto. i. in ſpeciebus ſacramẽtalibus. quibus caplm allegatuꝫ expreſſe aduerſatur cum dicat veraciter cõtinenẽ. Aliud eſt ꝙ id fiat per cõuerſionẽ et trãſubſtãtiationẽ panis ꝫ vini in corpus ꝫ ſanguinẽ xp̃i quod in eodẽ caplo notaẽ cum dicit trãſubſtãtiatis pane in corpus et vino in ſanguinẽ poteſtate diuina. vbi ablatiuꝰ teneẽ cauſaliter ex contextu litt ere. Circa modũ aũt continẽtie animaduertendũ eſt ꝙ aliqd cõtineri in alio dupliciter põt itelligi. vno modo ꝓprie et ſtricte quãdo. ſ. id qđ in alio contineẽ: cõcluditur ꝫ limitaẽ ab illo vel ſitu vel virtute ꝫ oꝑatione vel modo aliquo. ſicut dicimus ꝙ corpꝰ locatũ contineẽ in loco in quo eſt qꝛ ad illđ per ſuã quantitatẽ limitatur. et angelꝰ contineẽ in loco circa quẽ oꝑatur inquantuꝫ eius virtus ꝫ oꝑatio ꝓ tunc limitaẽ ad locũ illũ. Alio modo diciẽ aliquid cõtineri in alio minꝰ proprie quãdo. ſ. ꝑ ſuã realẽ entitatẽ eſt in eo q̃uis ab illo non cõcludaẽ aut predicto modo limiteẽ vel ab eo ꝑficiatur. ꝑ quẽ modũ eccleſia cãtat loq̃ns ad beatã virginẽ: in tua ſe clauſit viſcera factꝰ hõ. et iſto ſecũdo modo corpus xp̃i et ſanguis dicuntur in ſacramento contineri qꝛ. ſ. veraciter ꝫ ſm ꝓpriam entitatẽ exiſtũt in ſpeciebꝰ ſacramẽtalibus. et iſte videtur eſſe ſenſus capituli preallegati quem ſequiẽ. S. Tho. ad deſignãdũ ꝙ licet ſacramẽtũ ſit in genere ſigni: non dicunẽ corpus et ſanguis xp̃i eſſe in ſacramẽto vel ſub ſpeciebꝰ ſacramẽtalibꝰ tantũmodo ſicut in ſigno ſed ꝙ veraciter et ſm ꝓpriam entitatẽ in eis exiſtũt. Unde i hac diſti. ar. p̃mo ad. 5m. cũ diceret. S. Doc. ꝙ corpus xp̃i non eſt in ſpeciebꝰ ſacramẽtalibus vt in loco ꝑ ſe loquẽdo ſed vt in ſacramẽto adiecit. nõ ſolũ ſignificãte ſed cõtinente ipm ex vi cõuerſionis facte. Et tertia pte. q. 75. ar. p̃mo i cor. ſacramẽta inquit veteris legis illud verũ ſacrificium paſſionis xp̃i cõtinebant ſoluꝫ in figura ſm illud hebre. 10. vmbrã habens lex futurorũ bonorum: nõ ipſam rerũ imaginẽ. et ideo oportuit vt aliquid haberet plus ſacrificium noue legis a chriſto inſtitutum vt. ſ. contineret ipſum chriſtũ paſſum non ſoluꝫ in ſignificatione vel figura ſed etiam in rei veritate. et ideo ſacramentum quod ipſum xp̃ꝫ realiter cõtinet vt Dioniſius dicit. 4. capitulo eccleſia. hierar. eſt perfectiuũ omniuꝫ ſacramentorum alioꝝ in quibus virtus xp̃i participatur. hec ille. Et in reſponſione ad. 3m. cum diceret ꝙ corpus xp̃i eſt in diuerſis altaribus non ſicut in diuerſis locis ſed ſicut in ſacramento adiũxit. per quod non intelligimus ꝙ xp̃s ſit ibi ſoluꝫ ſicut in ſigno licet ſacramentuꝫ ſit in genere ſigni. ſed intelligimus corpus chriſti hic eſſe ſꝫ modũ proprium huic ſacramento.

Secundo

¶ Secundo Notãdũ eſt ꝙ vt. S. Tho. dicit. 3ª. par. q. 76. ar. 6. in. cor. per hoc ꝙ dicitur xp̄m eſſe ſub vel in ſacramẽto: deſignat̃ quedã habitudo ei⁹ ad ſacr̃m. eſt aũt in vel ſub ſacr̃o ratione illi⁹ qđ in ip̄m conuerſum ẽ prout ip̄e inquit in hac diſ. ar. 3. ſub. ar. 2. in. cor. ⁊ ad. 3ᵐ. non enim eſt xp̄s in ſacr̃o ratione ſui nec ratione ſue quãtitatiſ nec rõne ſue virtutis vl' operationis vt ibi. S. Doc. notat. quãobrẽ habitudo corporis vel ſanguinis xp̄i ad ſacr̃m: ad idem gen⁹ ꝑtinet ad quod habitudo ſubſtãtie panis vel vini in ip̄am cõuerſa pertinebat ꝗ̃uis non per omnia eodẽ modo. Hoc autẽ non ſic intelligim⁹ quaſi omnẽ habitudinẽ quã habuit ſubſtãtia panis aut vini ad ſpeciem ante trãſubſtãtiationẽ: habeat ſub̃a corporis et ſanguinis xp̄i poſt trãſubſtãtiationẽ. nam hoc falſum eſt cũ nõ habeat habitudinẽ ſubiecti ad accidẽs aut quãti ad ſuã quãtitatem vel extẽſi ad ſuam extẽſionem ⁊ ſic de ceteris habitudinibus intrĩſecis. ſed intelligimus ꝙ omnẽ habitudinẽ quã hẽt ſubſtãtia corporis ⁊ ſanguinis xp̄i ad ſp̄es ſacr̃ales: habuit ſub̃a panis ⁊ vini ſub illis preexiſtens ꝗ̃ꝗ̃ aliter et aliter. Unde dicere poſſum⁹ ꝙ habitudo corporis et ſanguinis xp̄i ad ſpecies ſacr̃ales: eſt habitudo ſignati ad ſignum ⁊ contẽti ad continẽs ⁊ p̄ſentis ad rẽ ſibi p̄ſentem. quas habitudines habuit ſub̃a panis et vini ad ip̄as ſpecies alio tñ ⁊ alio modo. nã habitudo ſubſtantie panis et vini ad ipſas ſpecies erat habitudo ſignati ad ſignũ ⁊ contẽti ad continẽs ⁊ preſentis ad preſens: ſibi ſuppoſitaliter ⁊ ẜm eſſe exiſtẽtie inherẽs ⁊ vnum numero cũ eo exiſtẽs ab illo hñs ⁊ eẽ ⁊ operari. ſubſtãtia vero corporis ⁊ ſanguinis xp̄i habet ad ſpecies ſacramẽtales eaſdẽ habitudines genere ſicut ad aliquid ſibi extrinſecum ſuppoſitaliter ⁊ ẜm eſſe exiſtentie ab illo diuerſum ac diſtinctũ numero nec ab illo depẽdẽs aut in eſſe aut in operari. itaq; ꝑ hoc ꝙ ſub̃a corpor̃ ⁊ ſanguinis xp̄i ſuccedit ſubſtantie panis ⁊ vini: ex ratione conuerſionis hẽt ad ſpecies ſacramẽtales quaſdam habitudines quas ſubſtãtia panis ⁊ vini prius exiſtẽs habuerat. non tamẽ omnes nec eodẽ modo ſed illas preciſe ⁊ illo modo q̃ ex vi ⁊ ex modo cõuerſionis neceſſario conſequũt̃. hee aũt ſunt quas ſupra notauimus ⁊ ſi que alie dari poſſunt extrinſece habitudines ⁊ reſpectus.

¶ Tertio Notãdum ẽ ꝙ in ſacramẽto euchariſtie panis ⁊ vinũ trãſubſtãtiãtur in verum corpus ⁊ ſanguinẽ xp̄i ita vt verum corpus ⁊ ſanguis xp̄i contineãtur in ſacramento prout catholica tenet eccleſia in ca° firmiter credimus de ſũma trini. ⁊ fide catho. et in ca° cum marthe. de cele. miſ. iuxta verbum domini Mathei. 26. dicẽtis: hoc eſt corp⁹ meum: ⁊ hic eſt ſanguis meus. et ideo neceſſe ẽ dicere ꝙ idipſum corpus xp̄i ⁊ ſanguis conſecratur ſub ſacramẽto: quod eſt veraciter corpus et ſanguis xp̄i in propria ſpecie extra ſacramentũ. vnde ſi in triduo mortis xp̄i aliquis apoſtolorũ ſacr̃m euchariſtie confeciſſet vel etiã poſt cenam domini ante ipſius mortẽ: corpus xp̄i fuiſſet ſub ſacramento in ip̄o mortis triduo exanime: eo ꝙ extra ſacramẽtum in ꝓpria ſpecie pro tũc exanime fuit. ſi enim corpus chriſti ſub ſacramẽto fuiſſet in illo triduo animatũ ac per hoc viuum: nõ fuiſſet ſub ſacramẽto idipſum corpus xp̄i ꝗ̃ᵐ ad ſubſtãtiã quod erat extra ſacramẽtum in ꝓpria ſpecie cum ĩ propria ſpecie extra ſacramẽtum ẜm fidem vere mortuum fuerit. mortuũ nãq; ⁊ viuum differũt eſſentiali differẽtia. eſt enim anima rationalis forma ſubſtãtialis ⁊ p̄ſe corporis humani prout de ſũma trini. ⁊ fide catho. diffinitũ eſt in clemen. vnde corpus hominis mortuũ et corpus viuũ nõ dicitur vniuoce ſed equiuoce corpus humanũ. quodcũq; enim eſſentialiũ p̄ncipiorũ ſubtrahatur: iã non remanet eadẽ ratio ſpeciei ⁊ per conſequẽs nec nomẽ vniuoce dicetur. ⁊ inde ẽ ꝙ in triduo mortis xp̄i eius corporalis oculus equiuoce dict⁹ eſt cum oculo xp̄i viui prout. S. Tho. deducit. 3°. quol;. ar. 4. ex q̊ vlterius ſequitur ꝙ corp⁹ xp̄i viuẽtis et mortui non fuit idem numero idẽtitate eſſentiali ⁊ ſpecifica: ꝗ̃uis fuerit idẽ numero idẽtitate ſuppoſiti ⁊ idẽtitate materie ⁊ idẽtitate eẽ exiſtẽtie. ¶ Ex ſupradictis inferimus duo. vnum eſt ꝙ ſi in triduo mortis xp̄i ſacramẽtum euchariſtie fuiſſet conſecratum: in toto triduo mortis fuiſſet ſub ſacramẽto eadẽ numero res ex vi ſacramenti in eo contẽta: q̄ eſſet idẽ numero corpus chriſti ⁊ identitate ſuppoſitali ⁊ idẽtitate eſſentiali. i. hñs eãdem omnino materiã ⁊ eãdẽ formã ſub̃alem. Aliud ẽ ꝙ ſi in die cene aliquis hoc ipſum ſacr̃m conficeret ⁊ illud ſeruaret vſq; in triduũ mortis xp̄i incluſiue: non fuiſſet in triduo ip̄o ſub ſacramẽto eadẽ res omnino primo contẽta. ſ. directe ex vi ſacramẽti q̃ fuerat ĩ ipſo ante triduũ mortis. ꝓbat̃ hoc. q̄m ſtãte caſu iſto corpus xp̄i ante triduũ conſecratũ: fuiſſet viuũ pro tũc ſub ſacramẽto. xp̄o autẽ in cruce moriẽte: corpus xp̄i ſub ſacr̃o fuiſſet mortuum ratione p̄miſſa in p̄ncipio notabilis. ac per hoc anima ſeparata a corpore ꝑ cui⁹ ſeparationẽ neceſſario noua forma corpo

reitatis materiā corporis xpi informaret in ſacramēto ſicut ⁊ extra ſacramētū. ⁊ per cōſequēs corpus xpi nō eſſet omnino idē eſſentialiter ſub ſacramento in triduo mortis quod fuerat ante triduū. nā variata forma ſubſtātiali: neceſſe eſt rem eſſentialiter variari. ⁊ ita res primo contenta ſub hoc ſacramēto .i. directe ex vi verborum nō fuiſſet omnino eadem eſſentialiter in triduo mortis que fuerat ante triduū. ¶ Sed contra iſta poteſt obijci qꝛ corpꝰ chriſti non aliter ē ſub ſacramento ꝙ ex vi verborū cōſecrationis. ſed corpus chriſti qđ fuit in triduo mortis non potuit eſſe ſub ſacramēto ex vi verborum cōſecrationis ꝓlate in die cene ſi fuit nō idē corpꝰ eſſentialiter qđ fuerat ante triduū. patet hoc qꝛ verba cōſecrationis ſtatim ꝓlata hn̄t ſuum effectū non ante nec poſt. ſed in die cene non potuerūt conuertere ſubſtantiam panis in corpus chriſti aliud ꝙ tunc erat alias non fuiſſet ſub ſacramēto verum corpus chriſti qđ eſſet in propria ſpecie. ergo ſi in triduo mortis fuiſſet ſub ſacramēto aliđ corpus chriſti eſſentialiter ꝙ ante triduum: nō potuiſſet cōfici per verba cōſecrationis ꝓlata in die cene ante triduū. igitur nullo alio modo. ⁊ ſic videtur falſum qđ in ſecūdo caſu ſupra inferebamus. ¶ Ad iſtā obiectionē dupliciẽ reſpōderi pōt. primo ꝙ verba cōſecrationis q̄n proferuntur a ſacerdote: diriguntur ex propria ſignificatione ſimul cum intētione cōſecrātis ad ſubſtātiā corporis xpi in ſacramēto. ⁊ ideo quicquid ſub ipſo ſacramēto pro quocūqꝫ tēpore ꝑtinet ad ſubſtātiā corporis chriſti: eſt ī eo virtute verborū ꝯſecrationis. vnde qꝛ in triduo mortis xpi forma noua cadaueris īformās materiā chriſti fuit de ſuba corporis xpi ꝑ vnionē ad verbum: omnis enim forma ſubſtantialis corporis ſuppoſito xpi vniti ſm̄ eſſe vere dici pōt de ſuba corporis xpi: ſequiẽ ꝙ fuiſſet in caſu dato ſub ſacramēto ex vi verborū cōſecrationis p̄cedētis. q̄ licet tēpore prolationis nō attigiſſent dictam formā cadaueris ſm̄ ſeipſam: attigiſſent tn̄ illā vnitā materie corporis xpi per hoc ꝙ ſubſtātiā corporis xpi attigerūt pro quocūqꝫ tēpore ſub talibꝰ ſpeciebꝰ exiſtētē. Ʒ hāc reſpōſionē huic obiectioni dedimus. li. 2. diſ. 15. ſub q̄nto notabili. Et huic conſonat qđ. S. Tho. dicit. 3ª. p. q. 77. arᵒ. 5. in. cor. vbi reijciēs quandā opinionē circa id qđ generatur ex ſpeciebꝰ ſacramētalibꝰ ſic ait. verum qꝛ nō rationabiliter videtur dici ꝙ miraculoſe aliq̄d accidat in hoc ſacr̄o niſi ex ipſa cōſecratione ex q̄ nō eſt ꝙ materia creeẽ vel redeat meliꝰ videẽ dicēdū ꝙ in ipa cōſecratione miraculoſe daẽ q̄ntitati dimenſiue panis ⁊ vini ꝙ ſit pͫ ſubm̄ ſubſequētiū formarū. hoc autē eſt ꝓpriū materie. ⁊ ideo ex cōſequēti daẽ predicte quātitati dimēſiue omne illud qđ ad materiā ꝑtinet. ⁊ ideo quicq̄d poſſit generari ex materia panis ſi eſſet: totū pōt generari ex p̄dicta quātitate dimēſiua panis vel vini. nō quidē nouo miraculo ſed ex vi miraculi prius facti. hec ille. ¶ Secūdo reſpōderi poteſt ꝙ in caſu dato nullum incōueniens nobis eſt ſi dicamꝰ ꝙ in triduo mortis materia corporis xpi fuit directe .i. ex vi verborum ſub ſacramēto: ſed forma ſubſtātialis cadaueris fuit ex naturali cōcomitātia. non enim cogimur dicere ꝙ quicquid ē de ſuba corporis xpi ſit pro quocūqꝫ tēpore ſub ſacramēto directe ex vi verborū ſacramētaliū: ſed ſufficit ꝙ tunc ſit quādo primo verba conſecrationis ꝓlata fuerint: quia verba conſecrationis id ſignificāt quādo proferuntur. vnde manētibꝰ ſpeciebꝰ ſacramentalibꝰ ſemꝑ totū corpꝰ xpi ſubſtātialiter manet ſub ſacramēto ſed nō ſemꝑ neceſſario manet ꝙtū ad totā ſui ſubſtātiā directe ex vi verborū ſacramētaliū. ſufficit enim ad veritatē corporis xpi ſub ſacr̄o: ꝙ totū corpus xpi qđ habet pro tūc in ꝓpria ſpecie ſit ſub ſacr̄o: etiā ſi aliqua eiꝰ pars ſubſtātialis ſit ibi nō directe ex vi verborū ſed ex naturali cōcomitātia. quēadmodū ad veritatē ſacramēti ſufficit ꝙ nūc totus xps cōtineaẽ ſub ſacramēto ꝓlatis verbis cōſecrationis ⁊ ꝙͫ ad diuinitatē ⁊ ꝙͫ ad humanitatē ac eiꝰ intrinſeca accidētia. ꝙuis nec diuinitas nec aīa rationalis in ꝙͫ aīa ē nec quātitas aut alia accidētia ſint ſub ſacr̄o directe ex vi verborū cōſecrationis ſꝫ tm̄modo ex naturali cōcomitātia.

¶ Quarto Notādū eſt ꝙ ſicut in p̄mo notabili deductū fuit: chriſtus eſt in hoc ſacramento ratione cōuerſionis panis ⁊ vini in ipm̄. huiuſcemodi aūt conuerſio fit ſm̄ ſubam. nā ſola ſubſtātia panis ⁊ vini in hoc ſacr̄o cōuertitur ex vi verborū ſacr̄alium remanētibꝰ panis ⁊ vini accidentibꝰ. vnde ⁊ terminꝰ in quē cōuerſionis ex vi verborꝫ eſt ſola ſuba corporꝭ ⁊ ſanguinis xpi nō accidētia: ꝙuis ⁊ nōnulla accidētia ſint in ſacr̄o ex reali cōcomitātia quā habēt ad ſubſtātiā non tn̄ ōnia. Ad qđ ſciēdū eſt ꝙ ~~vna~~ accidētia corporis et ſanguinis xpi ſunt ex cōſequēti ſub ſacramēto: q̄ ſunt corpori ⁊ ſanguini xpi intrīſeca prout. S. T. notat 3ª. p. q. 76. ar. 5. ad. 3ᵐ. nā hm̄oi accidentia ſunt q̄ realē ⁊ naturalē habēt illi cōcomitātiā. accidētia autē que nō intrinſece inherēt ſed ſunt aduenientia ⁊ denominātia corpus ⁊ ſanguinem xpi

ab extrinſeco: non cõueniunt corpori ⁊ ſanguini xp̄i vt ē ſub ſacramẽto. vnde et paſſiones que corpori xp̄i dum eſſet paſſibile ab extrinſeco inferebãtur ſicut irrideri cõſpui flagellari ⁊ alie huiuſmodi: nõ afficerẽt corpus xp̄i prout eſt ſub ſacramẽto ſi illo tẽpore cõſecratũ fuiſſet ac conſeruatũ. afficerẽt tñ illud ⁊ denominarẽt paſſiones q̃ illi cõuenirẽt intrinſece ſicut mori dolere ⁊ huiuſmodi. Quod aũt dictũ eſt de paſſionibus ab extrinſeco illatis: ſane intelligẽdũ eſt. eſt enĩ ſenſus ꝙ paſſiones ab extrinſeco illate nõ cõueniũt corpori xp̄i prout eſt ſub ſacr̃o. ſ. tanq̃ ab agente extrinſeco ibi ſibi illate. cõueniũt tñ illi ſub ſacramẽto vt. ſ. corpus xp̄i ſit illis affectum. verbi gratia ſi in die cene corpus xp̄i fuiſſet conſecratum ⁊ reſeruatũ ꝑ triduum: actio flagellationis carnificũ nõ attingeret corpus xp̄i vt eſt ſub ſacramẽto. nõ enim poſſet penetrare dimẽſiones ſacramẽtales ⁊ ad corp⁹ xp̄i peruenire. veruntñ corpus xp̄i ſub ſacramẽto: vulneribus afficeret̃ ex flagellatione facta illi extra ſacr̃m. Quia ergo eſſe in loco et loco diffiniri aut cõmẽſurari non cõuenit corpori chriſti ſm ſe et ab intrĩſeco nec ad illud hẽt naturalem cõcomitãtiã ſed cõuenit ſibi ab extrinſeco. ſ. a continẽte celo ĩ quo eſt ſicut in loco: ideo nec etiam cõcomitatiue. ſ. ratione ꝓprie quãtitatis cõuenit corpori xp̄i vt eſt ſub ſacr̃o. vnde licet veruꝫ ſit ꝙ corp⁹ xp̄i ſm propriã quãtitatẽ hẽt eſſe in loco ⁊ cõmẽſuratiue. ſ. in celo: ⁊ ip̄a eı⁹ quãtitas ſit vere ⁊ realiter ĩ ſacramẽto: non tñ vere dicitur ꝙ prout eſt in ſacramẽto cõuenit ſibi eſſe in celo nec alicubi quia ſm propriã q̃ntitatẽ nõ adaptat̃ dimẽſionibus ſacramẽti. per accidẽs tamẽ ⁊ multum indirecte põt dici corp⁹ chriſti ſub ſacramento eſſe in loco dimẽſionũ illius corporis qḋ in ip̄m cõuerſum ē ꝓut. S. Tho. dicit in hac diſ. ar°. p̄°. ad. 5ᵐ. Conuenit itaq; corpori xp̄i vt eſt ſub ſacramẽto hr̃e partes q̃ntitatiuas ⁊ habere partẽ extra partẽ ⁊ poſitionẽ ac ſitum partium prout ſitus dicit ordinẽ partium in toto. ſed non conuenit illi vt ſic eſſe in loco ⁊ loco cõmẽſurari ~~niſi~~ ſitus partium in loco. vnde non eſt verũ ꝙ eſſe in loco vel loco cõmẽſurari ſit proprietas ꝑ ſe ꝓpria ⁊ inſeparabilis quãtitati vel rei quãte ſicut riſibile eſt ꝓprium hominis prout aliqui falſo putãt. nam ⁊ dabilis eſt res quãta que proprie per ſe non eſt in loco nec loco cõmẽſurat̃ ſicut ē vltima ſpera.

Quinto Notãdum eſt ꝙ licet corpus xp̄i ſit ſub ſacramẽto cum tota ſua q̃ntitate: verũtamẽ vt ē ſub ſacramẽto non conuenit illi diuiſibiliter ⁊ partibiliter ſe habere ĩ reſpectu ad ſpecies ſacramẽtales ita vt hẽat partes ſue q̃ntitatis iuxta illaꝝ partes ⁊ aptetur paruũ paruo et magnum magno. licet enim corpori xp̄i in propria ſpecie ⁊ etiã in ſacr̃o ex reali cõcomitãtia cõueniat rõne ꝓprie q̃ntitatis habere in ſe partes diuiſibiles ⁊ hẽre partem extra partẽ q2 vt ſic iſta cõueniunt ſibi intrinſece non tñ iſta cõueniũt ſibi in ordine ad ſpecies ſacramẽtales q̃ ſunt ſibi extrinſece ⁊ ad quas non cõparatur ratione proprie q̃ntitatꝪ ſed ratione ſubſtãtie que eſt indiuiſibilis ⁊ impartibilis. habet enim q̃ntitas corporis xp̄i in ſacramẽto per cõparationẽ ad ſpecies ſacramẽtales ⁊ ad earuꝫ locum non modum propriũ. ſ. q̃ntitatiuum ſed modũ ſubſtãtie diuina virtute id operãte miraculoſe ſicut ⁊ non ratione ſui ſed ratione ſubſtãtie cõtinetur ſub ſacramẽto. Unde adaptando ſingula ſingulis dicere poſſum⁹ ꝙ quãtitas corporis xp̄i habet in ſacramẽto modũ ſubſtãtie in reſpectu ad ſpecies ſacramẽtales. ſ. modum indiuiſibilis: eo ꝙ non ſit ſub illis niſi ratione ſub̃e ⁊ ꝑ conuerſionẽ ſub̃e. ꝙ aũt nõ ſe hẽat modo q̃ntitatiuo ⁊ circumſcriptiuo ad ſpẽs ſacr̃ales et ad eaꝝ locũ: cauſa eſt q2 nõ hẽt ꝓportionẽ ad illas vel loci vel locati nec ad eas cõparat̃ localit̃ vel ſitualiter. nõ enĩ omnis q̃ntitas dimẽſiua ſe hẽt ad omneꝫ q̃ntitatẽ localit̃ ſeu circũſcriptiue aut ſitualiter vt. ſ. hẽat partẽ parti ⁊ totũ toti ⁊ paruũ paruo ac magnum magno coaptata: q2 nec omnis q̃ntitas oĩ q̃ntitati eſt applicata. ſine applicatione aũt ⁊ cõparatione: p̄dicta coaptatio eẽ nõ põt. Unde. S. T. in hac diſ. ar. 2. ſub. ar. 4. arguit ſic p̄mo loco. Corp⁹ xp̄i nõ eſt vltra dimẽſiones panis nec aliq̃ pars dimenſionis eſt ſub q̃ nõ ſit corp⁹ xp̄i. ergo ſi eſt ibi q̃ntitas tota corporis xp̄i: nec excedit dimẽſiones panis nec exceditur. ſed cõmunis animi cõceptio ē ꝙ due q̃ntitates quaruꝫ vna alteri ſuppoſita nec excedit nec excedit̃: ſunt eq̃les vt patet in p̀ncipio euclidis. ergo quãtitas corporis xp̄i tota equat̃ q̃ntitati panis qḋ eſt falſuꝫ. ecce argumẽtũ. ſequit̃ reſpõſio. Ad primũ ergo dicẽdũ ꝙ in ſuppoſitione: directe q̃ntitas applicatur q̃ntitati. ⁊ q2 quantitas xp̄i nõ directe applicat̃ q̃ntitati panis q2 nõ mediãte ip̄a corp⁹ xp̄i ſub dimẽſione panis eſt: ideo nõ ē ibi aliq̃ ſuppoſitio q̃ntitatꝪ ad q̃ntitatẽ nec aliqua cõmenſuratio quãtitatum. ⁊ ideo nõ ſequit̃ ꝙ ſint eq̃les. Itẽ tertio loco ſic arguit. quãdocũq; ſub aliqua quãtitate extrinſeca cõtinet̃ corpus aliquod hñs partes diſtictas ſm ſuã intrinſecã quãtitatẽ totã: cõtingit aſſignari ſub q̃ parte illi⁹ q̃ntitatis ſingule partes cõtineãtur. ſꝫ

corpꝰ xp̄i cũ ſit organicũ hēt partes diſtinctas. ſi ergo ſm totã ſuã quãtitatē cõtinet̃ ſub dimenſionibꝰ: erit aſſignare vbi ſit caput eiꝰ ⁊ manus ⁊ pes qḋ ē ipoſſibile: qr paruitas q̄ntitatis nõ ſufficit ad talē diſtãtiã. ⁊ p̄cipue cũ partes habeãt diſtantias determinatas ꝑpter multa intermedia q̄ hñt determinatas q̄ntitates. ecce argumētũ. ſequit̃ reſpõſio. Ad. 3^{m}. dicēdũ ꝙ ſitꝰ ſicut obiectio tãgit q̄ntitatem p̄ſuppõit. ⁊ qr q̄ntitas xp̄i nullam hēt ſimilitudinē ad dimēſiones panis: iõ etiã nec ſitꝰ partiũ corporis xp̄i. ⁊ ideo q̄uis corpꝰ xp̄i ꝑut eſt ſub ſacr̄o hēat partes diſtinctas et ſituatas ſitu naturali: nõ eſt tñ aſſignare in partibꝰ dimēſionũ panis vbi ſingule partes corporis xp̄i iaceant. neq̄ tamē ſequit̃ ꝙ dicamꝰ xp̄i corpꝰ cõfuſum: qr ordinē hñt partes in ſe: ſed ſm ordinē illũ nõ cõpant̃ ad dimēſiones exteriores. hec ille. Idē in ſentētia hētur ex dictis eiꝰ. ar. 3°. ſub. ar. p̄^{o}. in. cor. ⁊ ad. 2^{m}. ⁊. 3^{m}. ⁊ ſub. ar. 3. in reſponſione ad. 2^{m}. Itē. 3^{a}. p. q. 76. ar. 3. ad. 2^{m}. ⁊. 3^{m}. ⁊ ar. 4. ad. 2^{m}. ⁊. 3^{m}. Quod aũt dicit. S. D. i p̄allegata reſpõſione ꝙ corpꝰ xp̄i nõ hēt ſimilitudinē ad dimēſiones panis: debet ītelligi. i. ꝑportionē ſimilitudinis vt ipſemet declarat ſupra eodē. ar. ſub. ar. 3°. in. cor. ❡ Neq̄ qr corpꝰ xp̄i ſm totã ſuã q̄ntitatē ↄtinet̃ in dimēſionibꝰ ſacr̄alibꝰ ideo ē in eis localiter ⁊ cõmēſuratiue: qr non oē qḋ eſt vel cõtinet̃ in alio: eſt in eo localit̃ vel cõmēſuratiue vt ſit pars in parte ⁊ paruũ i paruo ⁊ magnũ in magno ⁊ totũ i toto. nã effectꝰ eſt ⁊ cõtinet̃ in cauſa ⁊ cauſa in effectu et virtꝰ rei ē in re cuiꝰ eſt ⁊ genꝰ in ſpecie ⁊ ecõuerſo: nõ tñ localiter aut cõmēſuratiue. ignis enim magnꝰ in parua aq̄ poteſt eē ſi calefaciat paruã aquã: ⁊ paruꝰ ignis i magna ſicut cauſa in effectu. ſicut aũt iſti modi eſſendi in ſunt alteriꝰ rõnis a mõ eſſendi i loco: ita ⁊ modꝰ eſſendi corporis xp̄i in ſacr̄o eſt alteriꝰ rõnis: q̄uis aliq̄d ſimilitudinis hēat cum mõ eſſendi in loco q̄ₜᵐ ad hoc. ſ. ꝙ corpꝰ xp̄i eſt in ſpeciebꝰ ſacr̄alibus ſicut i aliquo ſeparato extra ſubām ſuã ꝑut ſupra dictũ eſt ex dictis. S. T.

Quantũ ad q̄rtũ articulũ reſpõdēdũ eſt obiectionibꝰ contra cõcluſiones. Et p̄dē ad argumētũ durãdi cõtra p̄mã cõcluſionē dicit̃ ꝙ argumētũ ꝑcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ ſi corpꝰ xp̄i cõtinet̃ in ſacr̄o: ꝙ ſit ibi circũſcriptiue aut ſaltē diffinitiue. hoc aũt falſum eſt. nõ enĩ oē qḋ in alio cõtinet̃ ē in eo circũſcriptiue aut diffinitiue. nã cauſa vere dicit̃ cõtineri i effectu ⁊ genꝰ in ſpecie vt aĩal in homine: ⁊ tñ nec circũſcriptiue nec diffinitiue. qr cauſa in q̄ₜᵐ hmõi nõ diffinit̃ aut limitat̃ ad aliquē ſuũ effectũ nec aĩal ad hominē. vnigenitꝰ etiã deꝰ cõtētꝰ imo et clauſus legit̃ intra virginis viſcera: nec tñ circumſcriptiue nec diffinitiue. vnde adinuētio durãdi ꝙ corpꝰ xp̄i eēt preſens ſacr̄o ſed nõ cõtētũ in eo: nulla rõne ꝓbabilis eſt ⁊ eccleſie determinatione patet eſſe iprobabilis. nã vt in p̄mo notabili allegatũ ē: p eccleſiã eſt diffinitũ ꝙ corpꝰ ⁊ ſanguis xp̄i in ſacr̄o altaris ſub ſpeciebꝰ panis ⁊ vini veraciter continētur. ❡ Ad argumēta Aureoli cõtra eãdē cõcluſionē: ad p̄mũ dicit̃ ad minorē ꝙ ꝑ hoc ꝙ panis ante ↄuerſionē nõ hũit ad ſpēs reſpectũ p̄ſentialitatis extrinſecꝰ adueniētē ſicut poſt cõſecrationē hēt corpꝰ xp̄i: nõ ꝓbat̃ ꝙ nõ habuerit ad illas reſpectũ p̄ſentialitatis: ſed ꝙ nõ habuerit illum eodē mõ. ſ. extrīſecꝰ adueniētē. vnde in argumēto ↄmittit̃ fallacia figure dictionis. dicimꝰ ergo ſicut deductũ fuit in ſecũdo notabili ꝙ oēm habitudinē quã hēt corpꝰ xp̄i poſt cõſecrationē ad ſpēs ſacr̄ales: habuit ſub̄a panis ante cõſecrationē: nõ tñ eodē mõ vtrobiq̄. q̄uis aũt inter ſubiectũ ⁊ accidēs non cadat reſpectꝰ mediꝰ vnionē cauſans: cadit tñ reſpectꝰ vnionē cõſequens. oē enĩ accidēs habitudinē implicat inherētie ad ſuum ſubiectũ. ❡ Ad. 2^{m}. dicit̃ ꝙ nõ militat cõtra nr̃am cõcluſionē imo ꝓ ea. ꝓbat enĩ ꝙ corpꝰ xp̄i nõ ſolũ eſt p̄ſens ſacr̄o: ſ; exiſtit veraciter i ſacr̄o qḋ ⁊ nos tenemꝰ. ❡ Ad. 3^{m}. dicit̃ ꝙ ſi arguēs intēdat ꝓbare ꝙ corpꝰ xp̄i nõ ſolum eſt i ſacr̄o ſm reſpectũ p̄ſentialitatis extrinſecꝰ adueniētē ſ; ſicut in ip̄o realit̃ cõtētũ: ꝓ nobis facit. ſi vero ꝓbare cõtēdat ꝙ corpꝰ xp̄i nullũ hēat reſpectũ p̄ſentialitatis ad ſpēs ſacr̄ales: negãda eſt maior. nõ enim neceſſario cõſeq̄tur ꝙ p̄ſentia alicuius ad alterũ: ſit volũtaria rei p̄ſenti. nã celũ inferiꝰ ſuperiori celo p̄ſens eſt ⁊ econtra ⁊ vniuerſe res deo ſunt p̄ſentes: ⁊ tñ huiuſcemodi p̄ſentialitas nõ eſt rebꝰ p̄ſentibꝰ volũtaria ſ; neceſſaria. nec i habētibꝰ etiã liberũ arbitriũ maior ꝓpoſitio ē vniuerſalit̃ vera. q̄m dãnati inferno p̄ſentes ſunt: ſ; eorũ p̄ſentialitas nõ eſt illis volũtaria imo inuolũtaria. ❡ Ad. 4^{m}. dicit̃ ꝙ ~~maior~~ [minor] eſt falſa. nã ex exiſtētia corporis xp̄i in ſacr̄o relinq̄tur aliquis reſpectꝰ eiꝰ ad ſpēs ſicut cõtēti ad cõtētũ et ſignati ad ſignũ ⁊ p̄ſentis ad ſibi p̄ſens. ❡ Ad. 5^{m}. dicitur ꝙ ſi antecedēs intelligat̃ de p̄ſentia imediata ⁊ ꝑ ſe: cõcedit̃ ſ; tũc cõſequētia negatur. ⁊ ad eius ꝓbationē negatur aſſumptum. nã cõnexio ſubſtantie corporis xp̄i ad ſpēs: eſt ꝑ ſe ⁊ directe ex vi ſacr̄i: nõ aũt cõnexio aliorũ cõcomitãtium.

⁊ideo nimirum ſi p̄ſentia ſubſtātie corporis xp̄i
ſit p ſe ⁊ directe ad ſpēs ſacr̄ales: nō aūt p̄ſentia
quātitatis ipſi⁹. ſi vero antecedēs intelligatur d̄
p̄ſentia qualicūqꝫ ſiue ꝓpria ſiue impropria ſiue p
ſe ſiue ex ꝯcomitātia: falſa eſt. neqꝫ valet ei⁹ ꝓba
tio q̄r procedit de p̄ſentia quātitatis ad q̄ntita-
tē propria et p ſe qualē nos nō ponim⁹ in q̄ntita
te corporis xp̄i ad dimēſiones ſacr̄ales. ¶ Ad ar
gumēta ſcoti cōtra ſecūdā cōcluſionē ad primū
dicit̄ q̄ aſſumptū eſt falſuz. nā vt deductū fuit in
tertio notabili: in caſu argumēti nō fuiſſet ſub ſa
cramēto res p̄mo cōtēta eadē idētitate eſſentia-
li. eſſet tñ eadē idētitate ſuppoſiti ⁊ materie atqꝫ
eſſe exiſtētie. ¶ Ad. 2m. dicit̄ q̄ argumētū ſuppo
nit nos cū Sācto doctore dicere q̄ aīa corporis
xp̄i vt dat eē corporeū diſtinguēdo cōtra eē in-
tellectiuū: eſt p ſe termin⁹ conuerſionis in ſacr̄o
eucharíſtie. hoc aūt pōt hēre duplicez ſenſum. ſi
enim intelligat̄ q̄ſi concept⁹ aīe ſm̄ q̄ dat eē cor-
poreū, put ē diſtinct⁹ a cōceptu anime ſm̄ q̄ dat
eſſe intellectiuū ſit formalis ratio q̄ aīa eſt termi
nus p ſe dicte cōuerſionis: ſuppoſitū ē falſum. nō
enim nos illō dicim⁹. ſi vero intelligat̄ q̄ aīa xp̄i
eſt p ſe termin⁹ conuerſionis p hoc q̄ dat eē cor-
poreū ⁊ nō ea rōne q̄r dat eē intellectiuū: ſuppo-
ſitū eſt verū ſꝫ tūc minor eſt falſa. nā in hoc ſen-
ſu aīa xp̄i terminus realis ē ipſi⁹ cōuerſionis. aīa
enim, put dat eē corporeū: aliquid reale ē q̄r ve-
re ⁊ realiter dat homini eē corporeū. q̄ aūt non
ſit p ſe termin⁹ talis cōuerſionis ſm̄ q̄ dat eē in-
tellectiuū aut eē viuum: nihil a parte rei adimit.
nā tota res q̄ eſt aīa eſt talis p ſe termin⁹. ſed de-
notat q̄ etiā ſi aīa nō daret eē intellectiuū aut eē
viuum: p hoc q̄ dat eē corporeum eēt p ſe termi
nus ipſius cōuerſionis. nihil enim ꝓhibet q̄ vnū
⁊ idē plures habēs p̄fectiones: ſm̄ vnā ſit p̄ncipi
um vel terminus alicui⁹ ⁊ nō ſm̄ aliā. queadmo
dum q̄r eēntia diuina ⁊ ē natura ⁊ ē volūtas: ni-
hil ꝓhibet q̄ ſit p ſe principiuz ꝓductiuū filij vt ē
natura: ⁊ q̄ nō ſit p̄ncipium ꝓductiuū ipſius vt
eſt volūtas: q̄uis natura ⁊ volūtas in p̄re gene
rāte ſint omnino eadē res. nā diſtictio implicata
p negationē cum dicimus nō in q̄tū volūtas: nō
diſtinguit res ſꝫ cōceptus ⁊ rationes. ⁊ p conſe-
quēs negatio nihil a parte rei negat: ſꝫ tātūmo-
do rōnis conceptū. tota enim res q̄ eſt natura ⁊
voluntas in diuinis ē principiū ꝓductiuum filij.
¶ Ad. 3m. dicimus q̄ illō corpus q̄ō ponim⁹ ter-
minū p ſe cōuerſionis: ē corp⁹ naturale p formā
ſubſtātialez q̄ in caſu dato non ē aīa intellectiua
nec cōtra hoc arguēs obijcit. ſꝫ puto q̄ p̄ſuppo-
ſuit obiectionē quā in primo argumēto implica
uerat. ſ. q̄ nō eēt eadē res p̄mo cōtēta ſub ſacra-
mēto ante triduū ⁊ i triduo: ad quā obiectionē
patet reſpōſio ex ſolutione ad primū. ¶ Ad 4m
cōcedimus totū proceſſum. nihil enim aliud cō
cludit niſi q̄ cuz dicitur hic ē calix ſanguinis mei
termin⁹ cōuerſionis non ē ſola materia ſꝫ mate-
ria cum forma ſubſtātiali: ⁊ hoc nos ꝯcedimus.
ſꝫ vt videt̄ arguēs p̄ſupponit in hoc argumento
ſanguinē in corpore humano nō informari aīa
intellectiua ſꝫ ſola forma corporeitatis. ſꝫ certe
eius p̄ſuppoſitū ē falſum ſicut in ſecūdo libro ꝓ-
batū fuit ex dictis. S. Tho. diſ. 15. ſub. 4°. ar. in
reſpōſione ad 3m p̄cipale ſecūdo loco inductū
cōtra tertiā cōcluſionē ad quartā cōfirmationē.
quib⁹ nunc addim⁹ q̄ō. S. Tho. dicit in hac. diſ.
ar. 2. ſub. ar. p° in. cor. vbi ſic dicit. ad aīam non
terminatur cōuerſio panis nec vini: ſꝫ ad corp⁹
⁊ ſanguinē xp̄i q̄ ab aīa ſeparata nō ſunt. ⁊ ideo
aīa nō cōtinetur ibi ex vi ſacramēti: ſꝫ tamē cōti-
netur ibi ex naturali cōcomitātia ad corpus q̄ō
viuificat. hec ille. ¶ Ad. 5m. dicitur q̄ ꝓcedit ex
falſo ſuppoſito. ſ. q̄ nos ponim⁹ in caſu dato ter-
minū conuerſionis eē materiā ſine forma ſubali.
hoc autē ē falſum vt ex ſupra dictis patet. ¶ Ad
6m. dicitur q̄ aſſumptum ē falſuz. neqꝫ valet ei⁹
ꝓbatio naz procedit ex falſa arguētis imagina-
tione q̄. ſ. ex nr̄a poſitione ſeq̄tur q̄ in caſu dato
non eēt idē corpus ⁊ ſanguis xp̄i ſub ſacr̄o ⁊ ex-
tra ſacr̄m. hoc autē falſum ē ſicut ex tertio nota
bili diffuſe patet. imo ex nr̄a poſitione ſequit̄ q̄
fuerit idē corp⁹ vtrobiqꝫ. nā extra ſacr̄m corpus
xp̄i mortuū fuiſſet ⁊ p̄ cōſequēs nō habuiſſet ni-
ſi formā corporeitatis queadmoduz ſub ſacr̄o.
¶ Ad argumēta aureoli cōtra eādē cōcluſionez
ad p̄mū dicit̄ q̄ cōmittit̄ in eo fallacia figure di-
ctionis arguēdo a q̄d rei ad modū rei. ꝯcedim⁹
enī q̄ tota res q̄ eſt aīa intellectiua dās eē corpo
reum ⁊ eē intellectiuū: attingit̄ ex vi dicte cōuer
ſionis ⁊ nō ſolū attingit̄ eē corporeum ſed eē vi
uum ⁊ eē intellectiuum q̄r vtrūqꝫ eſt idē re. ſꝫ ex
hoc non ſequit̄ q̄ eodē modo vel eadē ratione
vtrūqꝫ attingatur ex vi ꝯuerſionis. ſicut oculus
eadē viſione attingit pomū dulce ⁊ rubeū ſꝫ nō
eodez modo: ſed pomum rubeum attingit p ſe
dulce autē p accidēs ⁊ cōcomitatiue. ſicut enim
dictuz ē ſupra: nihil ꝓhibet eidē rei ſm̄ vnam p-
fectionē aliquid p ſe attribui q̄ō non cōuenit ſibi
p ſe ſm̄ aliā p̄fectionē. ¶ Ad. 2m. dicitur q̄ in ca-
ſu illo fuiſſet caro chriſti eadē ſub ſacramento q̄
hodie ē ⁊ q̄ de virgine nata eſt: idētitate ſuppoſi
ti ⁊ idētitate materie ⁊ vnitate eſſe ſubſtātie: ſed
non idētitate ſpecifica forme ſubſtātialis. q̄r nec

pro tūc.ſ.in triduo fuit eadē caro chriſti in reruꝫ
natura exiſtēs cum carne quā nunc hēt idētita=
te forme ſubſtātialis. necꝫ reputamus inconue
niēs ꝙ ſacramētum nō ſit ſemꝑ vniforme ſi verū
corpꝰ chriſti in ꝓpria ſpē non ſit ſemꝑ vniforme.
necꝫ iterum ē nobis incōueniēs ꝙ illa caro q̄ eſt
hodie: non ē illa a qua fluxit ſanguis in cruce q̄
iacuit i ſepulchro. nec ꝙ hodie nō fiat trāſubſtā
tiatio in eundē ſanguinē qui emanauit de chri=
ſti latere q̄ꝫ^{m} ad idētitatē ſpecificā forme ſubſtan
tialis. ſi enim iſta eēnt nobis incōuenietia: nō mi
nus eſſent arguēti ⁊ ſuis cōplicibus. nā cum ani=
ma rationalis ſit forma ſubſtātialis humani cor
poris vt extra de ſūma trini. ⁊ fide catho. in de.
conſtat ꝙ nō eſt eadē caro nec idē corpus chriſti
idētitate ſpecifica hodie ⁊ iacēs in ſepulchro. nec
illa a qua ſanguis effluxit in cruce de latere xpi
q̄ꝫ q̄ꝫ ſicut ipſi dicūt fuiſſet in chriſto vtrobicꝫ idē
titas forme corporeitatis. nā omnis forma ſub=
ſtātialis ⁊ ꝑſertim anima intellectiua q̄ eſt perfe
ctior conſtituit ꝓpriā ſpeciē. ¶Ad. 3^{m}. dicitur ꝙ
ex auctoritate Innocētij quā arguens adducit
eq̄ poteſt argui contra illum ſicut cōtra nos. nā
ſicut chriſtus non traxit de virgine animam: ita
nec traxit formā ſubſtātialē quā arguens ponit
in homine ꝑter animā. q2 omnis forma ſubſtan
tialis foras etiam in brutis educitur ꝑ virtutem
maris ⁊ non femine. in chriſto autē fuit ꝑ virtu=
tem ſpiritusſancti. ſolā eni materiā virgo maria
miniſtrauit queādmodum ⁊ cetere femine pro=
uit. 3°. li^{o}. diſti. 4^{a}. S. Tho. deducit. Et. 3^{a}. p. q.
32. ar. 4. vnde dicēdum ē ad auctoritatē ꝙ ca=
ro q̄ mādncatur in ſacramēto dicitur trahi d̄ vir
gine ratione materie ex qua chriſti caro forma=
ta eſt: q̄ materia ſumpta fuit ex virgine. ſic expo
nit. S. Tho. 3^{a}. p. q. 31. ar. 5. ad. p^{m}. ¶Ad argu=
mēta hērici contra eādē concluſionē: ad primū
dicitur ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ ex nr̄a po
ſitione ſeq̄tur ꝙ conuerſio panis in ſacramento
eucharistie fiat vel in ſolā materiaꝫ corporis xpi
vel in materiā cuꝫ intētione corporeitatis abſcꝫ
re alicuius forme. hoc autē eſt falſiſſimuꝫ. immo
ſicut ex dictis patet nos ponimus ꝙ dicta cōuer
ſio fit in materiā ⁊ formā realē corporis xpi que
nō eſt alia q̄ꝫ anima. q̄ꝫ q̄ꝫ ex vi verborum anima
attingatur ſm ꝙ eſt forma corporeitatis: ꝑ cō=
comitātiā autē ſm ꝙ hēt perfectionē anime. Ad
id aūt quod arguēs vltimo adducit q2 tunc nō
eſſet conuerſio in corpus generatuꝫ ex virgine
eo ꝙ anima rationalis ſm nullā rationē genera
ta eſt: patet reſponſio ex duabus reſponſionibꝰ
proxime precedētibꝰ. ¶Ad. 2^{m}. dicitur ꝙ in ca=
ſu argumēti dici poteſt ꝙ corpus iacēs in ſepul=
chro fuit corpus chriſti non ſolum ſm materiaꝫ
ſed ſm idētitatē ſuppoſiti et eſſe ſuppoſitalis. nec
in tali caſu fuiſſet facta conſecratio in nudā ma=
teriā ſed in materiā cum forma quā tunc habuit
corpus chriſti in ſepulchro q2 idē per omnia ia=
cuit in ſepulchro et fuiſſet ſub ſacramēto. ac per
hoc verba conſecrationis vera eſſent ſi tunc fu=
iſſent prolata. nec reputamus incōueniēs ꝙ nō
fuerit idē corpus chriſti viuum ⁊ mortuum idē
titate forme ſpecifice. immo reputamus hoc ne
ceſſario dicēdum cū anima rationalis ſit forma
ſubſtātialis dās eſſe ſubſtātiale ⁊ ſpecificum. vn
de non eſt idē ſpecifice corpus animatum ⁊ cor
pus non animatum etiā ſi alia forma ſubſtātiali
fuiſſet informatum. ⁊ de hoc dictuꝫ fuit ad. 2^{m}.
aureoli. ¶Ad. 3^{m}. patet reſponſio ex ſupradictiſ
ſolutionibus ⁊ magis ex his q̄ dicta ſunt in ter=
tio notabili. Auctoritas autem guillelmi altiſio
dorēſis nō nos cogit cū in alijs inueniat̄ erraſſe
¶Ad argumēta durādi contra tertiā concluſio
nē: ad primum dicitur ꝙ non eſt ſimile de loco ⁊
de quātitate. q2 quantitas eſt quid intrinſecum
corpori ⁊ eſt cum eo vnum ſuppoſito ac per hoc
eſt ab illo inſeparabilis ſm eſſe. locus autem eſt
aliud ſubiecto ⁊ ſuppoſito a corpore locato ⁊ ei
extriſecum ⁊ ab illo ſm eſſe ſeparatum. vnde nō
hēt ad illud tātā concomitātiā quātā hēt quāti=
tas ad proprium ſubiectum. ¶Ad. 2^{m}. dicitur
ꝙ corpus chriſti eſt in ſacramēto propter ordi=
nē quē hēt ad ſpecies vt ſubſtātia non vt quāta
loquēdo ꝑ ſe ⁊ directe ex vi verborum. ſed ꝑ cō=
comitātiā ⁊ quaſi per accidēs ordinē hēt ad ſpe=
cies vt quāta. queādmoduꝫ ⁊ quodcūcꝫ corpꝰ
locatum hēt ordinē per ſe ad locum vt quātum
non vt ſubſtātia: ⁊ tū ſubſtātia etiā eſt in loco cō
comitatiue ⁊ ꝑ accidens. ¶Ad. 3^{m}. dicit̄ ꝙ ratio
quorundā ibi poſita bona eſt. nec valet reſpon=
ſio arguētiſ naꝫ ꝓcedit ex falſa imaginatione. ſ. ꝙ
quātitas corporis chriſti hēat ordinē vel cōpa=
rationē per ſe ad dimēſiones ſacramētales. hoc
aūt eſt falſum. ſicut enim quātitas corporis xpi
non eſt in ſacramēto ratione ſui ſed rōne ſubſtā
tie et modo ſubſtantie: ita necꝫ ſm ſe nec modo
ſui cōparatur ad ſpēs ſacramētales ſed rōne ſub
ſtātie ⁊ modo ſubſtātie. ſ. indiuiſibiliter. indiuiſi
bile aūt vel exiſtēs modo indiuiſibili non cōmē=
ſurari aut non comparari ad aliquid per ſe diui
ſibile: non eſt ꝑ hoc ꝙ deus ſuſpēdat ordinē ipiꝰ
ad illud. quia indiuiſibilis ad diuiſibile aut econ
tra non eſt ordo proportionis. ſed id cōuenit ei
ex eo ꝙ eſt indiuiſibile vel indiuiſibiliter ſe hn̄s.

ſicut ꝙ anima non cōmẽſuretur nec quātitatiue comparetur corpori quod informat: vt ſcilicet ſit pars in parte ⁊ totum in toto aut dicatur maior vel minor ſiue equalis: non ꝓuenit ex hoc ꝙ deus ſuſpēdat ordinē vel habitudinē anime ad corpus: ſed ex eo ꝙ ſm ſe eſt indiuiſibilis cui nō conuenit talis cōparatio ad corpus diuiſibile. ⁊ idem eſt dicendum de puncto reſpectu linee cui nec maior nec minor eſt nec equalis. vnde dato diuina virtute ꝑ miraculum ꝙ quātitas corporis chriſti ſit in ſacramēto modo ſubſtātie ⁊ indiuiſibiliter: abſqꝫ miraculo ſibi competit ꝙ dimēſionibus ſacralibus vt ſic non cōmēſuretur nec quātitatiue illis comparetur. ¶ Ad. 4m. dicitur ad minorē ꝙ q̄uis diuiſibilitas ſit modus nature quātitatis ſm partes intrinſecas: diuiſibilitas tn̄ reſpectu quātitatis extrinſece non eſt ita modus naturalis ac eſſentialis quātitati: ꝙ indiuiſibilitas ad quātum extrinſecum ſit ei modus incōpoſſibilis. vt enim petrus de palude adducit ſub exemplo: quādo ſpericum tāgit planum in pūcto vel vnum ſpericū aliud in cōuexo: vtrūqꝫ eſt diuiſibile ſm intrinſecā quātitatē: ⁊ tn̄ adinuicem cōparātur modo indiuiſibili cum ſe tāgant in pūcto. vnde qꝛ quātitas corporis chriſti modo indiuiſibili eſt in ſacr̄o: nō diuiſibiliter ſꝫ modo indiuiſibili ſe habet ad ſpecies ſacrales q̄ ſibi ſunt extrinſece: q̄uis ipſa quātitas corporis xp̄i in ſe habeat modum diuiſibilē ſm partes ſibi intrinſecas. ¶ Ad. 5m. dicitur ꝙ ꝓcedit ex falſo p̄ſuppoſito. ſ. ꝙ ſicut de ratione intrinſeca ⁊ eſſentiali quātitatis eſt habere partes i toto poſitione diſtictas: ita et de ei⁹ ratione intrinſeca ac eēntiali ſit habere partes poſitione diſtinctas reſpectu cuiuſuis extrinſece quātitatis ita vt totum comparetur ad totū ⁊ pars ad partem. hoc aūt falſuꝫ eſt vt ex dictis patet ⁊ preſertim reſpectu quātitatis ad quā nec habet ordinem nec ad eā applicatur vt in propoſito. ¶ Ad. 6m. dicitur primo ꝙ non eſt ſimile quod pro ſimili adducitur de anima rōnali. qꝛ indiuiſibilitas ipſius anime eſt ſibi naturalis ⁊ eſſentialis ac ꝑ hoc ab ea inſeparabilis non ſolum in ſe ſed in comparatione ad quodcūqꝫ aliud q̄ntuꝫ. neqꝫ per hoc ꝙ eſt in corpore q̄nto vel per eius quātitatē ad locū cōparatur: accipit modum diuiſibilem: ſed retinet modū indiuiſibilē ſibi propriū ⁊ ideo ad vtrūqꝫ ſe hēt indiuiſibiliter. diuiſibilitas autem quātitatis licet ſit ſue nature modus eſſentialis et inſeparabilis i ſe ⁊ q̄ꝫm ad partes intrinſecas toti: nō tn̄ in reſpectu ad quātitatem extrinſecā diuiſibilitas eſt ita ſibi connaturalis modus ⁊ eſſentialis ꝙ ab ea ſeparari non poſſit ſaltem virtute diuina. ⁊ hoc fit i hoc ſacramēto vbi quātitas corporis xp̄i hēt modum ſubſtātie indiuiſibilē eo ꝙ non per ſe ſed rōne ſubſtātie ſub ſacr̄o ſit. ¶ Dicitur ſecundo ꝙ licet anima rōnalis ꝑ comparationē ad corpus ⁊ ad locū nō accipiat modū diuiſibilē q̄ꝫm ad ſui eſſentiā: aliquē tamē modū diuiſibilē accipit rōne eorū. ſ. q̄ꝫm ad ſui virtutem ⁊ potētiā. nā nō eſt in toto corpore ⁊ in q̄libet ei⁹ parte tota et indiuiſibiliter ſm omnes ſuas virtutes et potētias: ſꝫ in vna parte corporis ē ſm potētiā viſiuā ⁊ non ſm potētiā olfatiuā: in alia vero econtra ⁊ ſic de pluribus eius potentijs q̄ diuiduntur ſm diſtinctas partes corporis. conſimiliter autēꝫ neqꝫ in ſingulis partibus loci ſui corporis eſt ſm om̄es ſuas potētias modo quo ſibi competit eſſe in loco. ſ. ꝑ accidens. ſic ergo ⁊ proportionaliter dicimus ꝙ q̄uis quātitas corporis chriſti in ſacr̄o non accipiat modū indiuiſibilē ſm partes intrinſecas totius eo ꝙ repugnat modo ſuo naturali: nimirū ſi q̄ꝫm ad aliquid ſibi extrinſecum vt in cōparatione ad dimenſiones ſacrales hēat modum indiuiſibilē ſubſtātie eo ꝙ ibi ſit diuina virtute rōne ſubſtātie ⁊ non ꝑ ſe. ¶ Ad. 7m. patet reſponſio ex dictis. licet enī modus eſſendi quātitatiue ſit modus eſſentialis ⁊ inſeparabilis quātitati q̄ꝫm ad ei⁹ partes intrinſecas: non tn̄ eſt ſibi eſſentialis ⁊ inſeparabilis ſaltē virtute diuina in reſpectu ad locum vel ad quātitatē extrīſecā. vnde omnia huiuſcemodi argumēta procedūt ex falſo fundamēto ꝙ. ſ. mod⁹ q̄ntitatiuus et cōmēſuratiuus ita eſt eēntialis et inſeparabilis quātitati reſpectu cuiuſlibet quātitatis extrinſece: ſicut ē reſpectu ſue totalitatis intrinſece. hoc autē falſum eſt maxime reſpectu quātitatis ad quā nec applicat̄ nec comparabilis eſt ſm aliquē modū proportionis q̄ntitatiue queadmodū eſt in ꝓpoſito noſtro ꝓut deductū fuit in quinto notabili. ¶ Ad argumēta ſcoti cōtra eādē cōcluſionē: ad p̄mū patet reſpōſio ex ſupradictis. ꝓcedit enim ex eodē falſo ſuppoſito quo argumenta p̄cedētia. ſ. ꝙ modus quātitatiuus ꝑ cōmenſurationē partis ad partē ⁊ totius ad totū conueniat quātitati neceſſario ⁊ naturaliter ac inſeparabiliter reſpectu cuiuſlibet quātitatis extrinſece. hoc aūt falſuꝫ eſt vt ex ſupradict̄ patet. vnde ꝙ quātitas corporis xp̄i nō comparetur ad ſpēs ſacrales modo quātitatiuo: non ꝓuenit ex ſola habitudine ad agēs: ſꝫ ex modo exiſtēdi in ſacr̄o: qꝛ non eſt in eo ꝑ modū quātitatis ſed ꝑ modū ſubſtātie. ¶ Ad. 2m. dicit̄ primo ꝙ conſequētia nō tenet: qꝛ dimēſio=

nes ſacramẽtales erãt ꝓprie termini a quo .ſ. ſubſtantie panis et vini ⁊ illi intrinſece ⁊ ſuppoſita ſr inherẽtes. termini aũt ad quem ſunt aliene ⁊ extrinſece ſe habẽtes. et ideo modus exiſtendi ſub illis termini a quo et termini in quez oportet ꝙ ſit diſſimilis. ¶ Dicitur ſecundo ꝙ minor eſt falſa. nam termin⁹ a quo cõuerſionis euchariſtie ẽ ſola ſubã panis et vini nã quantitas et cetera accidẽtia manẽt. ſubſtãtia aũt panis et vini non fuit ante cõuerſionẽ ſub ipſis dimẽſionib⁹ modo quãtitatiuo habẽs partẽ extra partẽ vt arguẽs deſipit. imo erat indiuiſibiliter exiſtẽs tota in toto et tota in qualibet eius parte. et quia ſubſtãtia corporis chriſti ſuccedit ſubẽ panis et quãtitas nõ eſt in ſacramento niſi rõne ſubſtantie: ideo merito ſubã corporis xp̄i cum ꝓpria quãtitate indiuiſibiliter et nõ modo quãtitatiuo exiſtit ſub ſacramento. ¶ Ad .3^m. concedimus totuz ꝓceſſũ. non enĩ militat cõtra nos qui ponim⁹ in quãtitate corporis xp̄i ſub ſacramẽto poſitionẽ q̄ eſt ordo partiũ in toto: quãuis negem⁹ poſitionẽ vel ſitum q̄ eſt ordo partiũ in loco. ¶ Ad argumenta aureoli cõtra eandẽ concluſionẽ: ad primum dicitur ꝙ ꝓcedit ex falſa imaginatione. quaſi nos dicamus ꝙ rõ efficax ꝓpter quã quãtitas corporis xp̄i in ſacr̄o abſoluitur a legib⁹ quãtitatis in reſpectu ad dimẽſiões ſacr̄ales et ad earũ locuz ſit quia nõ eſt ibi niſi per concomitantiã. hoc aũt falſũ eſt. ſed rõ ꝓp̄a et efficax eſt quia hẽt ibi modũ ſubẽ nõ modũ quantitatis. ¶ Ad .2^m. dicitur ꝙ ꝓcedit ex eadẽ falſa imaginatione. ſed quia ꝯñs recte ſeq̄tur ex ratione propria et efficaci quam nos ponimus: reſpondemus ad illud ꝙ ſi arguens itelligat de indiuiſibilitate reſpectu dimenſionum ſacramentalium: concedimus illud. ſi autem intelligat de indiuiſibilitate dimenſionum in ſe et ſm̄ poſitionem partium in toto: negamus conſequentiam. nam nos non ſic ponimus dimenſiones corporis chriſti eſſe in ſacramento ſine legibus ⁊ proprietatibus quantitatis prout ſepe dictum eſt ſupra. ¶ 3^m. et. 4^m. concedimus. nõ enim aliud concludunt niſi ꝙ quantitas corporis chriſti habet in ſe et in ipſo corpore ordinem et poſitionem partiuz in toto et alias leges quãtitatis. hoc autem non militat cõtra nos. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum reſpondet Sanctus Thomas in hac diſtinctione decima articulo primo ad quintum ꝙ corpus ibi eſt vt in loco vbi dimẽſiones ꝓp̄e cõmẽſurantur dimẽſionib⁹ loci. vñ quia dimẽſiones corporis xp̄i nõ cõmẽſurantur dimẽſionib⁹ ſacr̄alibus nec ipſarum loco ideo nõ eſt ibi ſicut in loco ſed ſicut in ſacramento. in celo autez tantũmodo eſt ſicut in loco vbi dimẽſiones ei⁹ cõmẽſurãtur dimenſionibus loci. quãobrem ꝑ hoc ꝙ corpus xp̄i ſimul eſt in celo ⁊ in ſacr̄o: non ſequitur ꝙ ſimul ſit in diuerſis locis. Idẽ in ſentẽtia reſpondet. 3^a. ꝑ. q. 75. ar. p̄°. ad. 3^m. Et in hoc articulus terminatur.

ITerũ circa decimam diſtictionẽ queritur vtrũ corp⁹ chriſti ſit ĩ euchariſtia mobiliter ideſt vtruz ibi moueatur localiter ⁊ arguitur ꝙ non. quia impoſſibile eſt idẽ eẽ motuz ⁊ quietũ quia ſic cõtradictoria verificarẽtur ꝺ eodẽ. ſed corp⁹ xp̄i in celo quietũ reſidet. nõ ergo mouetur in ſacr̄o. ¶ In oppoſituz arguitur. quia dicit ph̄us. 2°. thopi. ꝙ motis nobis: mouẽtur oĩa q̄ in nobis ſunt. ſʒ xp̄s eſt ĩ hoc ſacr̄o. ergo mouetur ad motũ ipſius. ¶ In hac q̄ſtione erũt q̄tuor articuli vt ſup̄.

QUantum ad p̄mũz articulũ ſit p̄ma cõcluſio ꝙ xp̄s ſm̄ eẽ qȯ hẽt in euchariſtia nõ mouetur ꝑ ſe: ſʒ põt moueri ꝑ accidẽs localiter ad motũ hoſtie. Hãc cõcluſionez tenet. S. T. in hac diſtinctione ar. 3. ſub. ar. 4. Et. 3^a. ꝑ. q. 76. ar. 6. ¶ Secũda cõcluſio eſt ꝙ null⁹ ocul⁹ corporalis põt videre corp⁹ xp̄i ꝓut eſt ĩ hoc ſacr̄o. ¶ Tertia cõcluſio eſt ꝙ oculus intellectualis beat⁹ põt videre corpus xp̄i ꝓut eſt ĩ hoc ſacr̄o. ¶ Quarta cõcluſio eſt ꝙ null⁹ ocul⁹ intellectualis nõ beatus põt videre ꝓpria virtute naturali corp⁹ chriſti ꝓut eſt in hoc ſacr̄o. Has tres cõcluſiones tenet. S. T. ĩ hac diſ. ar. 4. ſub. ar. p̄°. ⁊. 4. Et. 3. ꝑ. q. 76. ar. 7

QUantum ad ſecũdũ articulũ arguitur cõtra concluſiones. Et quidẽ cõtra p̄mã arguit Scotus ꝓbãdo ꝙ nulla virt⁹ creata põt mouere corp⁹ xp̄i vt ĩ ſacr̄o. p̄mo quia qȯ nõ hẽt virtutẽ motiuã ſup aliq̄d: q̄ñ illȯ eſt ꝑ ſe nõ mouet illȯ ꝑ accidẽs q̄ndo ẽ cũ alio cũ quo nõ facit ꝑ ſe vnũ ſicut act⁹ cũ potẽtia. ſʒ virt⁹ creata oĩno nõ põt ſup corp⁹ xp̄i in ſe ſub iſto modo exiſtẽdi ad mouẽdũ ipm̃. ergo q̄ñ ẽ cũ alio reſpectu cui⁹ nõ ẽ ſicut potẽtia

nec ſicut actꝰ:ſequitur ꝙ eadeꝫ virtꝰ non poterit
illud mouere etiam per accidens. ſic auteꝫ eſt cū
hoſtia. quod patet quia ſpecies nō eſt forma eiꝰ
nec ipſum eſt forma ſpeciei. ſi maior iſta negatur
quia graue exiſtens in naui mouetur a mouente
nauem licet graue non ſit forma nauis nec econ-
tra: inſtantia non eſt ad propoſitum quia virtꝰ
motiua illius poſſet ſuper graue per ſe ſi graue ꝑ
ſe eſſet. ideo autem addidi in maiore quorū neu
trum eſt actus alterius: quia et ſi aliquid quod ē
actus alicuius non poſſet per ſe moueri ab illo:
tamen poteſt per accidens moueri ab eodeꝫ po-
tente mouere totum cuius illud eſt actus. Sed
vt omnis inſtātia tollatur accipiatur iſta maior.
quando aliqua coniunguntur preciſe per actum
voluntatis contingenter ſe habentis ad illaꝫ cō
iunctionem: ſi vnum illorum ſit mobile omnino
improportionatum alicui mouenti et reliquū ꝓ-
portionatum: ipſum non eadeꝫ motione poteſt
mouere vtrūqꝫ coniunctorum. patet quia ſi mo-
uet vnum quod eſt ſibi proportionatum: non ꝓ-
pter hoc per accidens mouet reliquum. quia reli
quum nō eſt preſens iſto modo nec vt actus po-
tentie nec econtra nec ſimpliciter ex aliqua neceſ
ſitate ita naturali ſicut graue eſt preſens illi cui in
nititur et propter hoc ſimul mouetur cum illo. ſꝫ
tantūmodo eſt ſibi preſens voluntate alia con-
tingenter ſe habente ad illam coniunctionem q̃
per conſequens poteſt non velle iſtam coniun-
ctionem: ſtante tamen motione alterius illoruꝫ.
Exemplum iſtius. ſi angelus voluntarie faceret
ſe preſentem lapidi: ſi moueo lapidem: non ꝓpt
hoc moueo angelum: quia nec eſt mobilis per ſe
a virtute mea nec per accidens in propoſito quia
nec eſt forma nec pars alicuius mobilis per ſe a
me. ſi ergo angelus eſſet preſens lapidi moto a
me et ſimul moueretur: hoc non eſſet per actum
meum ſed per ſuam propriam actionem qua fa-
ceret ſe preſentem illi. Eodem modo in propoſi
to cuꝫ corpus xp̄i ſit preſens ſpeciei tantūmodo
per actum voluntatis diuine: ſi facio ſpeciem ha-
bere nouum vbi: per illam motionem nō erit ibi
corpus. quia nullo modo ſubeſt preſentialitas il
lius corporis neqꝫ noua neqꝫ antiqua voluntati
mee. nec etiam per accidens: quia non eſt forma
nec pars illius quod ſubeſt mee motioni. hec ſco
tus. ¶ Contra eandem cōcluſionem arguit du-
randus probādo ꝙ corpus xp̄i non mouetur ad
motuꝫ hoſtie. Primo quia quando aliqua duo
ita ſe habēt ꝙ nō ſunt vnū ſm ſubiectū nec ſe ha
bent vt continēs et contentū nec habent alliga-
tionem aut contactū: nullo modo vno moto mo
uetur alteruꝫ. ſed corpus xp̄i et ſpecies non ſunt
vnū ſubiecto nec vnū continet̄ ab alio nec habēt
alligationē nec contactū qꝛ non ſe tangūt. ergo
ad motum ſpecierū nullo modo nec per ſe nec ꝑ
accidens ſequitur motus corporis xp̄i. maior pa
tet inducendo in omnes modos ſm quos vno
moto mouetur aliud. minor patet ex dictis eo-
rum. ¶ 2°. quia vnum et idem non poteſt ſimul
moueri oppoſitis motibꝰ maxime quādo vterqꝫ
motus conuenit ei eodem modo. ſed illud conti
geret ſi corpus chriſti moueretur motu hoſtie. er
go et c̄. maior probatur. quia vno eleuante hoſti
am ſurſum: alius deponit aliam deorſum. ſi ergo
corpus xp̄i moueretur motu hoſtie vel ad motū
hoſtie: ſimul moueretur ſurſum et deorſuꝫ. ¶ 3°.
quia ſi corpus chriſti moueretur mota hoſtia: ea
dem ratione frangeret̄ fracta hoſtia. ſed illud eſt
falſum. ergo et aliud. ¶ 4°. quia corpꝰ chriſti exi
ſtens in celo localiter ſi ſit de nouo exiſtens ī hoc
ſacramento non motum localiter per ſe nec per est
accidens: ergo fortiori ratione exiſtens in hoc ſa
cramento nec deſerens locum ſuum in celo: non
mouet̄ rōne motus ſpecierum localiter nec per
ſe nec per accidēs. igitur. ¶ 5°. quia ſi ſic: hoc ma
xime videretur ꝓpter hanc rationem quia .ſ. qđ
incipit eſſe vbi ꝑus non erat et deſinit eſſe vbi pri
us erat: videtur localiter motuꝫ. ſed corpus xp̄i
per motum hoſtie deſinit eſſe in altari vbi prius
erat et incipit eſſe in ore hominis vbi prius non
erat. ergo ⁊ c̄. Sed iſta ratio nō valet ꝓpter mul
ta. p̄mo quia maior eſt falſa de modo quo aliq̃d
eſt in hoc ſacr̄o vbi eſt ſolū propter ordinem ad
ſpecies huiꝰ ſacri. ſicut enim corpus xp̄i non mo-
tum incipit eſſe in hoc ſacr̄o et corruptis ſpecie-
bus deſinit eſſe ibidem abſqꝫ motu ſuo: ſic trāſla-
tis ſpeciebꝰ incipit eſſe vbi ferūtur ſpecies per ſo-
lam trāſlationem ſpecieꝝ et non per motū ſuum
quia nō eſt preſens loco: niſi quia eſt preſens ſpe
ciebus exiſtentibus in loco. eadem autem eſt ra-
tio p̄ſentie xp̄i ad ſpecies ſiue ſint mote ſiue quieſ
centes. Itē quia maiore conceſſa pōt dici ad mi-
norem ꝙ corpus xp̄i in hoc ſacramento non deſi
nit eſſe vbi priꝰ erat nec incipit eſſe vbi priꝰ non
erat per motū hoſtie. quia corpus xp̄i ſolum pre
ſens eſt hoſtie ex vi ſacramenti ſed ad locum ho
ſtie nullā preſentiā habet ratione qua eſt ī hoc ſa
cramēto: quia ꝑ aliam rōnem comparat̄ ſpecies
ad locum et corpus xp̄i ad ſacramentum. et ideo
manētibus ſpeciebꝰ quātūcūqꝫ trāſferant̄ de lo-
co ad locū: corpus xp̄i preſens eis ſemper eſt vbi
erat: quia eſt in celo localiter et in ſpeciebꝰ ſacra-
liter. ad nihil aliud aūt habet realem preſentiaꝫ.

Et pōt poni exemplum ſatis conueniens qꝛ an
gelus ē realiter p̄ſens corpori quod mouet: iſta
tamē preſentia in angelo non eſt localis ſic ꝙ an
gelus ſit illi corpori propiquus et ab illo diſtet.
propterquod moto corpore de loco ad locum
angelus non mouet̃ in ſe nec per ſe nec per acci-
dens nec efficitur in aliquo loco de nouo. ſic cuʒ
preſentia corporis xp̄i in ſacramento non ſit lo-
calis quātūcūqꝫ ſpecies moueat̃ localiter: ipſum
tñ nō mouet̃ nec per ſe nec per accidens nec acq̄-
rit nouum locū. hec durandus. ¶ Contra ſecun-
dam cōcluſionē arguit ſcotus ꝓbando ꝙ oculus
corporalis poteſt videre corpus xp̄i vt exiſtens
in euchariſtia. Primo quia ſi corpus xp̄i vt exiñs
in euchariſtia non poſſet imutare viſum: hoc eſſʒ
quia eſt inextenſum. ſed hoc non valet quia an-
gelus nuſq̄ʒ eſt preſens localiter niſi diffinitiue.
mouet tamen localiter corpus ſibi proportiona
tum preſens. et ſi haberet virtutem alterandi ip
ſum: alteraretur corpus vt eſt preſens. ergo non
requiritur ex parte mouentis extenſio corpora-
lis ad hoc ꝙ alteret organum ad ſenſationem.
¶ 2°. quia corpus chriſti non eſt preſens ſub ſpe
cie alicuius adminus niſi minimo ſenſibili qꝛ nul-
li indiuiſibili eſt preſens. minimum autem ſenſibi
le poteſt percipi a ſenſu perfectiſſimo ſm philo-
ſophum in de ſenſu et ſenſato. ergo et iſtud pote
rit percipi a viſu perfectiſſimo non obſtante ſuo
modo exiſtendi. ¶ 3°. quia illud quod dicitur de
tactu in probatione concluſionis nō valet nec cō
cludit. quia contactus vt dicit habitudinem cor
poris ad corpus extrinſecum: non videtur neceſ
ſario requiri ad aliquam actionem abſolutam cu
iuſmodi eſt imutatio ſenſus: quia actio abſoluta
videtur poſſe precedere quēcūqꝫ talem reſpectū
extrinſecus aduenientē. ergo licet corpus xp̄i vt
hic non contingat excludendo talem reſpectum
extrinſecus aduenientem ad aliud corpus: nō ſe
quitur quin poſſet alterare quod eſt mouere vel
mutare ad formam abſolutam. ¶ 4°. quia illud
quod dicitur de quantitate non concludit niſi ꝙ
color non habet ordinem ad locum eo modo q̄
quantitas que eſt eius ſubiectum non habet ordi
nem ad locum. hoc aūt non eſt niſi quia non ē ex
tenſio ꝓportionabilis extenſioni quantitatis il-
lius corpis. ergo inferas ꝙ color non extenditur
extenſioni quantitatis continentis. ſed ſi inferat̃
ergo non pōt alterare mediū: nihil ad ꝓpoſituʒ.
¶ 5°. quia ſimiliter illud de deriuatione per me-
dium: non valet vt patet per primam rationem
quia angelus poteſt bene habere aliquem effe-
ctum ordinate determinatuʒ in paſſo ſm partes
paſſi: licet angelus vt agens non habeat alicubi
eſſe localiter. ¶ 6°. quia cum viſio ſit forma ab-
ſoluta: poteſt ſine cōtradictione fieri a deo in o-
culo q̄cūqꝫ ſiue glīficato ſiue non glorificato ſine
reſpectu preſentialitatis ad obiectum: vel quo-
cūqꝫ tali reſpectu vt videtur. ¶ 7°. quia illud qđ
additur de miraculo non valet. quia miraculum
non eſt ad illud quod includit cōtradictionem.
ſed ꝙ oculus corporalis videat corpus chriſti vt
hic primo implicat. patet. quia tam cauſatio q̄ʒ
terminatio viſionis requirit ī obiecto primo cau
ſante vel terminante diſpoſitionem debitam et
hoc ſm locum vt pote approximationem et di-
ſtantiam debitam. ſed corpus chriſti vt in eucha
riſtia: non poteſt đbite approximari organo nec
diſtare debite quia non eſt hic vt in loco. hec ſco
tus in forma. ¶ Contra tertiam concluſioneʒ ar
guit idem ſcotus probando ꝙ beatus per actum
beatificum non videt corpus chriſti in euchari-
ſtia. quia beatus non diſtinguitur a non beato ni
ſi beatificum obiectum videndo et ea que inclu-
duntur in ipſo vt eſt tale obiectū. ſed corpus xp̄i
in euchariſtia nō eſt tale obiectum beatificuʒ vt
patet nec incluſum in obiecto beatifico. patet qꝛ
eque naturaliter pertinet ad obiectum beatificū
in ratione obiecti videre vnam rem vnius ſacra-
menti ſicut alterius. ſicut ad fidem eque pertinet
credere veritatem vnius articuli ſicut alterius. ſ
nullo modo pertinet ad obiectum beatificum in
cludere iſtud ſub ratione oſtenſi. ſ. gratiam cōfer
ri paruulo in baptiſmo: vel gratiam conferri con
fitenti in confeſſione. et iſta eque veraciter inclu
duntur in ſacramentis iſtis ſicut corpus xp̄i in eu
chariſtia. ergo nullo modo obiectum beatificum
vt obiectuʒ tale eſt: includit corpus chriſti vt vi-
ſum in euchariſtia. et addo iuxta hoc ꝙ multo mi
nus requiritur ad beatitudinem ꝙ beatus vide-
at exiſtentiaʒ corporis chriſti in proprio genere.
quia multo minus requiritur ad beatitudineʒ ta
lis perfectio viſionis q̄ʒ viſionis in verbo. hec ſco
tus in forma. ¶ Contra quartā concluſioneʒ ar-
guit idem ſcot⁹ ꝓbando ꝙ intellectus angelicus
vel anime ſeparate ſiue hoīs beati: naturalr̄ po-
teſt videre exiſtentiam corpis xp̄i in euchariſtia.
Primo quia intellectus ſe habens ad intelligibi
lia ſicut ipſa ſunt intelligibilia in ſe: prius intelli-
git illud quod prius eſt intelligibile in ſe et ꝑ cō-
ſequens illud quod prius eſt in ſe ens. quia vnū-
quodqꝫ ſicut ſe habet ad eſſe ita ad intelligibili-
tatem et veritatem ſm ſe vt patet ſecundo me-
thaphiſice. talis aūt intellect⁹ reſpicit totum ens
et quodlibet ſm ordinē ſue intelligibilitatis. ſ̄ba

autem eſt prior ſicut in entitate: ita in cognoſcabi
litate quocūq; modo accidentali ipſius. ergo ta-
lis intellectus prius intelligit ſubam ipſaʒ q̄ quē
cūq; modum eiꝰ. et ꝑ conſequens nullus modus
eius ſub ſpecie pōt impedire intellectionē ſube a
tali intellectu. breuiter arguit ſic. modꝰ accidēta-
lis in ꝑ ſe obiecto: nō impedit cognitionem illius
obiecti. iſta preſentia in eucharistia eſt modus ac
cidentalis ſubſtātie corporis chriſti. ergo nō im-
pedit illam ſubſtātiā cognoſci a tali intellectu cu
ius ipſa eſt per ſe obiectum. eſt autē obiectū ꝑ ſe
illius intellectꝰ abſtracti qui nō depēdet in intelli
gendo a ſenſibus. igitur et cetera. dices ꝙ iſta conclu-
dunt ꝙ talis ſubſtantia corporis xp̄i poſſet cog-
noſci a tali intellectu ſed non intuitiue uideri qꝛ
illa exiſtentia eſt ſupnaturalis et ꝑ conſequēs im
proportionabilis intellectui creato vel naturali-
ter cognoſcenti. ſed contra hoc arguitur. qꝛ vir-
tus potēs cognoſcere obiectuʒ intuitiue dum eſt
preſens: pōt cognoſcere eius abſentiā dum ē ab-
ſens. patet ex ſecundo de anima. quia viſu nō tm̄
cognoſcimus lucē ſed tenebram. ſed intellectꝰ ta
lis poteſt cognoſcere ſubam panis vel preſentiā
panis quādo eſt preſens quia nō eſt obiectuʒ ſu-
pernaturale. ergo poteſt cognoſcere abſentiam
panis quando eſt abſens. et qua ratione poteſt
cognoſcere iſtam abſentiaʒ ſubſtantie panis: po-
teſt cognoſcere ſubſtātiam corporis chriſti. quia
illud in ſe eſt obiectum proportionatum tali in-
tellectui vt intuēti. ergo modus accidentalis ip-
ſius corporis non impedit quin ſit obiectum in-
tuibile ipſi intellectui. ¶ 2° ſic. totū ens creatum
ſicut eſt obiectum ꝓportionatum tali intellectui
quantū ad cognitionem abſtractiuam: ita quātū
ad intuitiuā. non enim differt intuitiua ab abſtra
ctiua: niſi ꝓpter preſentiam obiecti aliā et aliam.
quicq̄d autē poteſt eſſe ſibi preſens hac preſentia
hoc et illa. ſi ergo quodcūq; ens poteſt abſtracti-
ue cognoſci a tali intellectu quando eſt ſibi p̄ſens
vno modo: ſequitur ꝙ poteſt intuitiue intelligi
quando eſt ſibi preſens in ꝓpria exiſtentia actua
li. ¶ 3° ſic. naturale et ſupnaturale nō diſtingunt
naturam alicuiꝰ in ſe ſed tm̄ in cōparatione ad a-
gens. ideo enim dicit̄ aliquid ſupnaturale quia a
ſupnaturali agēte. naturale vero quia a naturali
agēte. habitudo vero ad agēs aliud et aliud non
concludit aliquid eſſe aliud et aliud in ſe ſm̄ Au
guſti. 3°. de tri. caplo. 9°. ergo nō concludit illud
eſſe aliud et aliud in ratione itelligibilis. hoc etiā
patet qꝛ impfectū ens poſſet eſſe ſupnaturale: et
naturale aliq̄d poſſet eſſe pfectius eo. ſicut om̄is
ſuba ē ſimpliciter pfectior omni accidēte. 7°. me-
thaᶜ. et tamē alicui ſubſtātie que eſt ens mere na
turale: poſſʒ ineſſe aliquod accidēs ſupnaturale.
hoc aūt patet quia virtutes theologice et chari-
tas et hm̄oi ſunt i determinata ſpecie qualitatis.
et ſm̄ multos āgelus habet naturaliter p̄ncipia
cognoſcēdi omnes ſpecies entium et cognoſcen
di illas virtutes licet ſint etiam ſupernaturalia.
Hec Scotus in forma.

Quantum ad ar
ticulū tertiuʒ primo notanduʒ ē
ꝙ licet ſm̄ doctrinaʒ philoſophi
omne moueri ē aliter ſe hr̄e nūc
q̄ priꝰ ſi moueri ꝓp̄e accipit̄: nō
tamen ecōtra omne qđ ſe habet aliter nūc q̄ pri
us ꝓp̄e mouet̄: niſi aliter ſe habeat ſm̄ formas ad
quas ꝑ ſe et directe eſt motꝰ vel mutatio. cū enim
paries albus efficit̄ de nouo ſimilis alteri parieti
nouiter dealbato: manifeſtū eſt ꝙ aliter ſe habet
q̄ priꝰ quia aliquā formā realē et aliqđ eſſe reale
de nouo acq̄rit. ſ. nouā relationē ſimilitudinis et
nouū eſſe relatiuū. et tamē non dicit̄ ꝓp̄e moueri
aut mutari qꝛ nō ſe habet aliter ſm̄ formā que ſit
ꝑ ſe terminꝰ motꝰ vel mutationis. nā ad relatio-
nem non eſt motus vel mutatio ex. 5°. phyſico-
rum. et ita non ſe habet aliter per ſui mutationē
ſed alterius. Secundum hoc ergo dicimꝰ ꝙ licet
corpus xp̄i poſt conſecrationē aliter ſe habeat q̊-
dam modo q̄ prius quia vere et realiter habet
eſſe ſub ſacramēto quod ante conſecrationeʒ nō
habuerat: nō tamen ꝓpterea dicit̄ ꝓprie moueri
ſeu mutari. non enim vt eſt ſub ſacramento: alit̄
ſe habet nunc q̄ prius per ſui mutationem ſed ꝑ
mutationem alterius. ſ. ſubſtantie panis conuer
ſe in ipſum. nullam enim formam acquirit vel ꝑ-
dit corpus xp̄i ſub ſacramento ad quaʒ ſit per ſe
motus vel mutatio. quia nō ſubſtātialem nā non
generat̄ aut corrūpitur. nec eius quātitas augmē
tatur vel diminuitur. nec ſm̄ ꝓpriam qualitateʒ
alterari pōt cum ſit corpus glorioſum. nec moue
tur localiter cum non deſerat locum. ſ. celum in
quo eſt ſm̄ illud Auguſ. donec ſeculum finiat̄ ſur
ſum eſt dominꝰ de cōſe. diſti. 2ᵃ. caplo p̄ma q̄dē.
Et cōfirmat̄ generaliter q̄ᵐ ad omnē motuʒ vel
mutationeʒ ꝓprie dictam. qꝛ nihil circa corpꝰ xp̄i
fit ſub ſacramento: niſi quod per verba conſecra
tionis exprimitur. nam ſacr̄a id tantūmodo effi
ciunt quod verba forme deſignant. vnde cū ver
ba conſecrationis nihil motꝰ vel mutationis rea
lis exprimant fieri circa corpus xp̄i: conſequēs ē
ꝙ nullo modo mutet̄ ꝑ hoc ꝙ ē ſub ſacr̄o. ¶ Ex
quibus inferimus ꝙ fallax ſit ratio quorūdam ſic

argumentãtiuꝫ. corpus xp̄i per hoc ꝙ eſt in ſacro
aliter ſe habet ꝙ̃ pri⁹ quia aliquod eſſe habet qđ
ante cõſecrationem nõ habebat. ſ. eſſe ſub ſacro.
ergo facta eſt in eo realis mutatio. certe fallit ta-
lis argumentatio ſm fallaciaꝫ conſequẽtis. nam
vt ſupra fuit premiſſum: recte ſequitur ſi aliquid
mouetur ꝙ aliter ſe habeat nũc ꝙ̃ prius. ſed ecõ-
tra: non recta conſequentia infertur ꝙ ſi aliquid
ſe habet aliter nunc ꝙ̃ prius: ideo proprie loquẽ-
do mutetur. eſſe enim quod corpus chriſti noui-
ter habet in ſacramẽto ſm quod vere et realiter
eſt ſub ſacramẽto: non eſt abſolutum nec ſm ali-
quam formam abſolutam que ſit terminus mo-
tus vel mutationis: ſed eſt quoddaꝫ eſſe relatiuũ
quod abſq̄ mutatione proprij ſubiecti per muta
tionem alterius de nouo acquiritur. ſ. per cõuer-
ſionem ſubſtantie panis in ipſum. aliter autem ⁊
aliter ſe habere ſm eſſe relatiuum: nõ neceſſario
arguit mutationeꝫ realem in ſubiecto etiam ſi eẽ
relatiuũ ſit reale vt patet ex. 5°. methaphiſice. et
5°. phyſicorum.

¶ **Secundo** Notãdum eſt ꝙ eſſe in loco diffinitiue ſi p̄
prie accipiatur: ẽ ita eſſe in vno loco ꝙ non ſimul
in alio prout. S. Tho. inquit p̄ª. p. q. 51. ar. 2. cuꝫ
ergo corpus chriſti ſit quãdoq̄ in vno loco ita ꝙ
ſimul etiam eſt in alio loco: ſi ſimul fiat conſecra-
tio in pluribus altaribus: conſequens eſt ꝙ pro-
prie loquendo corpus chriſti non eſt diffinitiue ĩ
loco etiaꝫ per accidens ratione ſpecierum ſm ꝙ
ſibi competit eſſe in loco. et ſic Sãctus Thomas
tam in primo opere ꝙ̃ in ſecundo negat corpus
chriſti eſſe in loco diffinitiue. Verũtamẽ ſi min⁹
proprie ⁊ large capiatur eſſe diffinitiue in loco p̄
eo qđ eſt non eſſe vbiq̄ ſed eẽ in loco vno vl' plu
ribus ſm aliquam determinationem ſeu limita-
tionem: ſic dici poteſt ꝙ corpus chriſti eſt in loco
per accidẽs diffinitiue: quia ita eſt ſacramentalr̃
in loco ſpecierum panis et vini remanentiũ poſt
conſecrationem vno vel pluribus: ꝙ non eſt ſa-
cramentaliter alibi. vnde corpus xp̄i ſm ꝙ habet
eſſe in propria ſpecie: eſt proprie loquendo diffi-
nitiue in loco quia ita eſt in vno loco ſcilicet in ce
lo ꝙ nõ eſt ſimul alibi. ſm vero ꝙ eſt in ſacramẽ-
to: poteſt dici non proprie ſed large loquẽdo ꝙ
eſt diffinitiue in loco: quãuis in pluribus locis ſa-
cramẽtaliter ſimul ſit ratione ſupradicta. Et iſto
ſecundo modo aliqui doctores loquuntur dicen
tes ꝙ corpus xp̄i ſm eſſe qđ habet in ſacramento
eſt diffinitiue in loco quãuis non circũſcriptiue.
diffinitur enim et limitatur vt ſic ad illum locum
preciſe in quo ſunt ſpecies ſacramentales.

¶ **Tertio** Notãdũ eſt ꝙ vt. S. T. di-
cit infra. diſ. 49. q. 2. ar. 2.
in cor. ſi a ſenſu remoueatur id qđ cõuenit ſenſui
inꝙ̃ᵐ eſt ſenſus: nõ erit ſenſus. et ſimilr̃ ſi a viſu re
moueat̃ id qđ eſt viſus inꝙ̃ᵐ eſt viſus: nõ erit vi-
ſus. cũ ergo ſenſus inꝙ̃ᵐ eſt ſenſus p̄cipiat magni
tudinẽ: et viſus inꝙ̃ᵐ ẽ talis ſenſus p̄cipiat colorẽ
impoſſibile ẽ ꝙ viſus p̄cipiat aliqđ qđ nõ ẽ color
nec magnitudo niſi ſenſus diceret̃ equoce. vñ q̄2
viſus et ſenſus eſt futur⁹ idẽ ſpecie in corp̄e glio-
ſo: nõ poterit eẽ ꝙ diuinã eſſentiã videat ſicut vi
ſibile p̄ ſe. videbit aũt eã ſicut viſibile p̄ accidens
dũ ex vna p̄te viſus corpalis tantã glĩaꝫ dei inſpi
ciet in corporib⁹ et p̄cipue glioſis et maxime ĩ cor
pore xp̄i. et ex p̄te alia intellect⁹ tã clare videbit
deũ: ꝙ in reb⁹ corpalr̃ viſis de⁹ p̄cipiet̃ ſicut in lo-
cutione p̄cipit̃ vita. quãuis eni tũc itellect⁹ noſter
nõ videat deũ ex creaturis: tñ videbit deũ ĩ crea-
turis corpalr̃ viſis. et hũc modũ quo de⁹ corpalr̃
poſſit videri ponit Aug⁹ in fine de ciuitate dei vt
patet verba ei⁹ intuẽti. hec. S. Doc. Dicit̃ aũt ali
quid videri aut ſentiri viſu vel ſenſu corpali p̄ ac-
cidens, put ipẽ paruꝫ ſup̄ deducit: qñ ex eo ꝙ p̄ ſe
ſentit̃ viſu vel ſenſu corpali: vis ſup̄ior apprehen-
ſiua cui⁹ eſt illud cognitũ p̄ ſe cognoſcere: ſtati ſi-
ne dubitatione et diſcurſu apprehẽdit. ſicut vide-
mus aliquẽ viuere ex hoc ꝙ loquit̃. qñ aũt aliter
ſe hẽt: nõ dr̃ illud ſenſus videre etiaꝫ p̄ accidens.

¶ Ex qb⁹ inferim⁹ et ex his q̄. S. T. dicit. p̄ª. p. q.
12. ar. 3. Et in hac diſ. 10. ar. 4. ſub. ar. p̄°. Et. 3ª. p
. q. 76. ar. 7. nũꝙ̃ fuiſſe mẽtis. S. T. ꝙ xp̄s ex ñs
ſub ſacro videt corp⁹ ſuũ oculo corpali tanꝙ̃ p̄ ſe
viſibile nec ꝙ̃ᵐ ad ſubaꝫ corpis nec ꝙ̃ᵐ ad ei⁹ ma
gnitudinẽ vl' colorẽ ſm modũ quẽ hñt ſub ſacro.
quãuis aliq̄ nõ ſatis aduertẽtes dicta ei⁹ id opina
ti fuerit. p̄bat̃ hoc ex p̄miſſis. qm̄ ſm ei⁹ doctrinã
null⁹ ocul⁹ corpalis etiã glificat⁹ põt videre ſubaꝫ
quãcũq̄ nec modũ ipſi⁹ ſubalẽ: cũ viſus corpalis
hẽat p̄ p̄ ſe obiecto accidẽs. ſ. q̄litatẽ p̄ obiecto p̄
prio: et quãtitatem p̄ obiecto cõmuni ſub modo
quãtitatiuo et qualificatiuo. nã viſio fieri hẽt ſm
figurã pyramidalẽ et p̄ imutationẽ factaꝫ in me-
dio et p̄ mediũ aeris vel aque in ſenſu a ſpecie de
riuata a re viſibili. vñ q̄2 quãtitas et q̄litas corpo
ris xp̄i ſm ꝙ exiſtũt ſub ſacro nõ hñt modũ quã-
titatiuũ nec qualificatiuũ ſed modũ ſube ſicut et
ratione ſubſtãtie ibi ſunt: cõſequẽs eſt ꝙ nec ſen-
ſus viſus nec alteri⁹ cuiuſuis ſenſus corpalis eſſe
poſſunt p̄ ſe obiectũ nec etiã p̄ accidẽs. nam ſuba
et modus ſube nõ dicuntur cognoſci per accidẽs
ſenſu corporali niſi quia quantitas et qualitas q̄
ſunt vnum ſubiecto cum ſubſtantia: cognoſcunt̃

a tali ſenſu p ſe. cū ergo vt p̄miſſum eſt qualitas
et quātitas corpis xp̄i put ſunt in ſacr̄o cognoſci
non poſſint ſenſu corporali p ſe imo habeant ibi
modū et rōnē ſub̄e: ſequit̄ q̄ nec p accidens ſenſu
corporali cognoſci poſſunt ſicut nec ip̄a ſub̄a.

¶ Quarto Notādū ē circa itellectuȝ quorūdā verborū. S. T.
ait enī in hac diſ. ar. 4. ſub. arti. p̄° ad p̄mū q̄ ſi o-
culus xp̄i eſſet extra ſp̄ēs ſacri nō videret ſub̄am
ſuā infra ſp̄ēs contētā ex natura glīe niſi miracu-
loſe. hec ille. vbi ſatis videt̄ innuere q̄ oculus xp̄i
exiſtētis in ſacr̄o videt ſub̄am ſui corpis ⁊ loquit̄
de oculo corporali. Hoc autē videt̄ premiſſis ob
uiare. deduxim⁹ enī ex dictis q̄ nullus ſenſus cor
poralis ſe extēdit ad pcipiendā alicui⁹ rei ſub̄am.
Sed ſciendū eſt q̄. S. Doc. loquit̄ in p̄allegatis
verbis de viſione p accidēs qua ſub̄m dicitur vi-
deri viſis ei⁹ accidētibus. hoc aūt dupliciter cōtin
git. vno modo p eandē potētiā. ſicut vidēs curſū
petri et albedinē parietis: p accidēs dicit̄ videre
petrum currētē et parietē albū. alio modo nō p
eandē potētiā queadmodū. S. T. dicit infra diſ.
49. q. 2. ar. 2. in cor. q̄ videm⁹ aliquē viuere ex
eo q̄ loquit̄. nō q̄ vtraq̄ʒ viſio ſit p eandē poten-
tiam: ſed q2 viſo per oculū corporalē q̄ quis loq̄
tur: intellect⁹ cognoſcit illū viuere. p quē moduȝ
ph̄s dicit. 7°. metha͡ q̄ accidētia magnā partem
cōferunt ad cognoſcēdū quod q̄d eſt. Vn̄ in ppo
ſito nr̄o oculus xp̄i exiſtētis ſub ſacr̄o videns p ſe
gloriā claritatis corporis ſui et colorē excellētiſ-
ſimū: cognoſcit p accidēs ſub̄m ipſi⁹ glorie clarita
tis ſm primū modū. ex ea aūt viſione corporali
intellect⁹ xp̄i deuenit p accidēs in nobiliſſimam ⁊
pfectiſſimā ſui corpis ſub̄am ⁊ humanitatē. argu
it enim tāt⁹ decor glorie: eminētiſſimā ſui corpis
naturā. et hoc q̄ʒ͞ᵐ ad ſecūdū modū. ¶ Sed quia
S. Doc. i p̄fata reſpōſione excludit a viſione cor-
porali xp̄i exiſtentis in ſacr̄o alioꝝ oculos extra
ſacr̄m exiſtētiū: cōſiderandū eſt q̄ vt ſepe dictuȝ
fuit ſupra: nec quantitas xp̄i put ē ſub ſacr̄o nec
ei⁹ qualitas hēt modū quātitatiuū aut qualificati
uum reſpectu ſpecierū ſacr̄aliuȝ: et p ꝯn̄s nec reſ-
pectu corporꝝ ipſas ſp̄ēs circūſtātiū. vnde q̄lita-
tes ſenſibiles nullū corp⁹ imutare pn̄t extra dimē
ſiones ſacr̄ales exiſtēs. nō ſolū ppter opacitateȝ
dimēſionū ſacr̄aliū quibus corp⁹ xp̄i velat̄ et tegi
tur queadmoduȝ impedimur videre id quod eſt
quocūq̄ʒ velamine corpali obtectū: ſed etiā quia
quātitas et qualitas ſenſibilis corpis xp̄i nullam
habēt ſʒ ſe hitudinē ad ſp̄ēs ſacr̄ales: eo q̄ ibi ha
beant modū ſubſtātie. et multo min⁹ ad mediuȝ
quod illas circūdat vt eſt aer. quāobreȝ imutari
nō pōt mediū a dimēſionib⁹ pprijs aut a qualita
tib⁹ corporis xp̄i. et p cōſequēs nec imutare pn̄t
aliquē ſenſum corporis extra ſacr̄m exiſtētis. nā
nō pōt ſenſus aīalis imutari aliqua ſpecie ſenſibi
li: niſi pri⁹ ab illa mediū imutet̄ per quod deferat̄
ad ſenſum, put ph̄s docet. 2°. li. d̄ aīa. Qz ergo q̄
litates ſenſibiles corpis xp̄i ſub ſacr̄o: nullā hn̄t p
portionē ad ſenſus corporꝝ extra ſacr̄m exn̄tium
ꝯſequēs eſt q̄ nec ab eis ſentiri aut pcipi poſſint
etiā ſi ſp̄ēs ſacr̄ales eſſent pure et trāſparētes. o-
portet enī pportionē eſſe ſenſibilis ad ſenſuȝ, put
hētur ex dictis ph̄i. 2°. d̄ aīa. Qz vero ſub̄a ſenti
ri nō pōt aliq̄ ſenſu corpali etiā p accidēs niſi per
hoc q̄ ei⁹ quātitas et q̄litas ſēſibilis ſenſu pcipiat̄
ſequit̄ ex p̄dictis q̄ ſb̄a corpis xp̄i ſub ſacr̄o nec p
ſe nec p accidēs videri pōt a corpali oculo extra
ſacr̄m exiſtēte. Sed qm̄ vt ſup̄ dictū eſt quātitas
et q̄litas ſenſibilis corpis xp̄i in ip̄o xp̄i corpe exn̄
te ſub ſacr̄o: habēt modū quātitatiuū et q̄lificati-
uū in reſpectu ad ip̄m corp⁹ xp̄i et ad eius ſenſus
vn̄ et quātū et quale et organicū ē hn̄s potētiaꝝ
et organoꝝ ſit⁹: ſequit̄ q̄ poſſint imutare et viſū
et alios ſenſus corpis xp̄i et ab eis pcipi: nō tamē
put ſunt ſub ſacr̄o nec q̄ʒ͞ᵐ ad modū exn̄di quem
hn̄t ſub ſacr̄o. i. in cōparatione ad ſp̄ēs ſacr̄ales.
Vn̄. S. T. 3ᵃ. p. q. 76. arti. 7. arguit ſic ſc̄do loco.
corpa glīoſa ſc̄tōꝝ erūt ꝯfigurata corpi claritatis
xp̄i vt dicit̄ Phili. 3°. ſed oculus xp̄i videt ſeip̄m
put ē in hoc ſacr̄o. ergo pari rōne q̄libet ali⁹ ocu-
lus glīficat⁹ pōt ip̄m videre. ecce argumentū. ſeq
tur r̄nſio. Ad. 2ᵐ dicendū q̄ ocul⁹ corpalis xp̄i vi
det ſeip̄m ſub ſacr̄o exn̄teȝ: nō tn̄ pōt videre ip̄m
modū eſſendi quo eſt ſub ſacr̄o qđ ptinet ad itel
lectū. neq̄ʒ tn̄ eſt ſimile d̄ alio oculo glīoſo: q2 ip̄e
ocul⁹ xp̄i eſt ſub hoc ſacr̄o in q̊ nō ꝯformat̄ ei ali⁹
ocul⁹ glīoſus. Hāc ſolutionē ad litterā nos repi-
m⁹ in q̄dā tertia pte. S. T. vetuſtiſſima manu et
calamo ſcriptā apud regnū valētie. qđ p tāto hic
referim⁹ q2 in oīb⁹ tertie partis codicib⁹ imp̄ſſis
⁊ in q̄ʒ multis etiā manu ſcriptis q̊s potuim⁹ lege
re: inuenim⁹ hāc ſolutionē vitio ſcriptoꝝ et imp̄ſ-
ſoꝝ ita ſenſu corruptā q̄ ſupiorib⁹ dictis. S. T. i
ip̄o eodē articulo et plurib⁹ alijs ſue doctrine ma
nifeſte repugnat. vn̄ lr̄a vera ē quā hic trāſtulim⁹
ad verbū ex dicto codice vetuſtiſſimo. ¶ Ex ſup̄
dictis tria colligūt̄. vnū ē q̄ ocul⁹ corpalis xp̄i exi
ſtēs ſub ſacr̄o: videt ip̄ȝ xp̄i corpus p ſe quātū ad
magnitudinē et colorē ac claritatē. p accidēs ve-
ro quātū ad ip̄am corpis ſub̄am: non tn̄ ſm eē ſa
cramētale: ſed ſm ſuū eē naturale. Secūdū eſt q̄
nullus ocul⁹ corpalis extra ſacr̄m exiſtēs: videre
pōt corp⁹ xp̄i exiſtēs ſub ſacr̄o nec q̄ʒ͞ᵐ ad ſub̄am

necq̃m ad accidētia et hoc nec p ſe nec p accidēs. ¶ Tertiū eſt ꝙ nec ocul⁹ xp̄i corꝑalis ſub ſacr̄o exi=ſtens nec aliquis alius oculus extra ſacr̄m exiſtēs videt modum quo xp̄s exiſtit in ſacr̄o necq̃m ad ſub̄am nec q̃m ad accidentia. et hoc eſt dictu ꝙ a nullo oculo corporali corpus xp̄i videtur per ſe vel per accidens ſm ꝙ eſt ſub ſacramento.

¶ Quinto Notandū eſt ꝙ vt accipi=tur ex dict. S. Tho. p̄ª. p. q. 57. ar. 2. et. 3. et. 4. et. 5. Et de veri. q. 8. arti. 12. et. 13º. cognoſcere myſteria gratie et occulta cordiū et futura contingētia ad vtrūlibet: exce=dit naturalē cognitionē angeloꝝ que nō ſe exten dit niſi ad ea q̄ angeli cognoſcūt vel ꝑ eſſentiam ſuā vel ꝑ ſpecies ſibi cōnaturales. hec aūt ſunt p̄n cipia cognoſcēdi rerū naturas et ea q̄ illas ſm d̄=terminatas cauſas naturales cōſequunt̄. illa aūt q̄ a ſola volūtate depēdēt etiā rationalis creatu re: cognoſci nō poſſunt naturaliter ab angelis. ⁊ multo min⁹ ea q̄ a ſola dei volūtate dependent. ſicut argumentat̄ apoſtolus p̄ma Corin. 2º. di=cens. quis eni ſcit hoīnū q̄ ſunt hominis: niſi ſpi=ritus q̄ in ipſo eſt. ita et q̄ dei ſunt nemo cognouit niſi ſp̄us dei. cū aūt omnia ſacra ꝑtineāt ad my=ſteria gr̄e et maxime ſacr̄m euchariſtie quod ē a=liorum ꝑfectiuū et cōpletiuū: cōſequēs eſt ꝙ my=ſteria hui⁹ ſacr̄i nō ſint ab āgelis naturaliter cog=nita nec abſtractiua cognitione nec intuitiua. vñ nullus angelus videre pōt naturali viſione mo=duꝫ exiſtēdi corꝑis xp̄i ſub ſacr̄o. et pari rōne nec dimenſiones ſacr̄ales in hoc ſacr̄o ſubſiſtere ſine ſubiecto. et ꝑ conſequēs nec abſentiā ſubſtantie panis et vini q̄ ante verba cōſecrationis inerant. et multo minus videre pōt cōuerſionē ſubſtātie panis et vini in corpus xp̄i. licet naturali viſione cognoſcat exiſtentiā corꝑis xp̄i ſm eſſe quod ha bet in rerū natura in ꝓpria ſpecie. nō enim cuiuſ=cūq; rei cognite: cognoſcit̄ naturaliter mod⁹ exi=ſtendi niſi ſit rei cōnaturalis. et nō ſolum hui⁹ ſa=cramēti myſteria q̄ ſunt miraculoꝝ omniū mira bilia angelus non pōt naturaliter videre: ſed vt S. Tho. tenet in hac diſ. ar. 4. ſub. ar. 4. in cor. Et. 2ª 2ᵉ. q. 5. ar. p̄º. in cor. ōmia q̄ ſunt fidei ſuꝑ naturalē cognitionē ſunt nō ſolū hominū ſed an geloꝝ. fidei eni ſuccedit viſio beata ⁊ ei correſpō det ſm illud p̄ma Corin. 13º. videmus nūc ꝑ ſpe culū in enigmate: tūc aūt facie ad faciē. nūc cog=noſco ex parte: tūc autem cognoſcā ſicut et cog=nitus ſum. Unde et. 2ª 2ᵉ. q. p̄ª. arti. 8. in cor. illa inq̄t ꝑ ſe ꝑtinēt ad fidē: quoꝝ viſione in vita eter na ꝑfruemur ⁊ ꝑ q̄ ducimur ad vitā eternā. Et. q. 4. ar. p̄º. i cor. ait. in hoc eni ſpam⁹ btificari: ꝙ vi debim⁹ apta viſiōe veritatē cui ꝑ fidē adherem⁹

Quantuꝫ ad q̄r=tū articulū reſpōdēdū eſt obie=ctionibus in cōtrariū. Et quidē ad argumētū Scoti ꝯtra p̄mam ꝯcluſionē dr̄ ꝙ maior nō eſt vſr vera. hēt enim inſtātiā ſicut arguēs ipe obijcit de graui exiſtēte in naui qd̄ ꝑ accidēs mouet a mo=uēte nauē: licet graue nō faciat vnuꝫ ꝑ ſe cū naui ſicut act⁹ cū potētia. Neq; valet rñſio arguentis ad hāc inſtātiā. nā aſſumptū nō eſt vſq; q̄q; verū cū plerūq; ſit tāti pōderis graue motū cū naui: ꝙ nauta non poſſꝫ ipm ꝑ ſe mouere extra nauē. nō=nūq; certe vehunt̄ cū naui imēſa tritici pondera vel ferri: q̄ ab ipo nauta moueri vel ſubleuari nō poſſēt. Et ad aliā formā argumēti dr̄ ad minoreꝫ ꝙ dupliciť deficit. p̄mo q2 ſupponit ꝙ corpus xp̄i ſola motione volūtatis diuine moueat̄ cū hoſtia ad motū hoſtie. hoc aūt falſuꝫ eſt. nā licet volun tas diuina cōcurrat ad talē motionē ſicut agens p̄imū eo modo. q̄ in oī actione agētis ſecūdi cō=currit: et tamē nō ideo agēs creatū p̄iuat̄ actio=ne ſua q̄ ſicut agēs ſecūdū mouet hoſtiā per ſe et cū hoſtia ꝑ accidēs mouet corpus xp̄i infra dimē ſiones hoſtie exiſtēs. vnde ad mouēdū illud per accidēs: nō eſt corp⁹ xp̄i mobile i ꝓportionatū virtuti agētis creati. vt arguēs falſe putat. Defi=cit ſecūdo q2 ſupponit ꝙ nō ſit neceſſaria cōnexio exiſtētie corꝑis xp̄i ad ſp̄ēs ſacr̄ales ſed mere vo luntaria queadmodū eſt aplicatio angeli ad cor pus qd̄ mouet. hoc aūt falſum ē. nā ſuppoſita or=dinatione diuina et virtute collata ſacramentis a deo: neceſſaria colligatio eſt corꝑis xp̄i ad ſp̄ēs ſacr̄ales. ita ꝙ illis manētibus: corp⁹ xp̄i abeſſe il lis nō pōt. ſicut contētū continēti. et inde ē ꝙ ad motū localē ſpecieꝝ neceſſario corp⁹ xp̄i mouea tur ꝑ accidēs. neq; ad huiuſcemodi motū exigit̄ ꝙ vnū alteri vniat̄ ſicut forma vel act⁹ potentie q̄q; ꝯtinēs ⁊ ꝯtētū q̄dā modo ſe hn̄t ſicut act⁹ ⁊ potētia q̄uis nō ꝑ modū inherētie. patet ergo ꝙ exēplū iductū d̄ angelo mouēte corpa nō ē ad ꝓpoſitū cū iter vtrūq; ſit ſola volūtaria colliga=tio. ¶ Ad argumēta Durādi ꝯtra eādē ꝯcluſionē ad p̄mū dr̄ ꝙ minor ē falſa. qm̄ corp⁹ xp̄i et ſpecies ſacr̄ales vere ſe hn̄t ſicut ꝯtinēs ⁊ ꝯtētū vt patet ex d̄terminatiōe eccl̄ie d̄ ſūma trini. et fide catho. i cap°. firmit̄ credim⁹. vñ arguēs i multis decept⁹ ē ex ſua falſa imagiatione ne dicā erroꝛe q̄ nega=uit xp̄ꝫ eē ꝯtētū ſub ſp̄eb⁹ ſacr̄alib⁹ quāuis dicat̄ il lis p̄ſens. ¶ Ad. 2ᵐ dr̄ ꝙ maior ꝓpoſitio hēt veri tatē qn̄ vnū et idē et ſm idē nō ſolū ſpecifice ſ nu merice mouet̄ per ſe diuerſis motibus. non autē eſt vera ſi vnum et ideꝫ moueatur non ſm idem

aut per accidens ſicut contingit in propoſito arguentis. nam corpꝰ xp̄i motū diuerſis motibꝰ ad eleuationem vniꝰ hoſtie et depoſitionē alterius nō moueť ſm idē eſſe ſacramētale numero. nam ſub alijs et alijs numero ſpēbꝰ ſacr̄alibꝰ corpꝰ xp̄i nō hēt idē numero eſſe ſacramētale quēadmodū ipſe ſpecies nō ſunt eedē numero. et iteruꝫ corpꝰ xp̄i nō moueť oppoſitis motibꝰ p ſe ſed p accidēs. p quē modū non eſt incōueniēs idem moueri ſimul oppoſitis motibꝰ. quēadmodū ⁊ ſol ſimul moueť ab oriēte in occidētem p accidēs motu firmamēti. et ab occidēte in orientē per ſe motu ꝓprio. et ſi due rote ponanť cōtrarijs motibꝰ moueri nō eque velociter quarū vna ad motū alteriꝰ raptiꝫ trahať et ambe ad motū tertie rote eas cōcludētis moueanť: ſimul mouebūť cōtrarijs motibꝰ p accidēs. ¶ Ad. 3^{m}. negať ꝯña. nam ad hoc ꝙ vnū frangať ad fractionē alteriꝰ: exigitur vtriuſqꝫ vnio ſm idē eſſe ſuppoſitale ita ꝙ vtrūqꝫ ſit fractionis aut diuiſiōis ſuſceptibile. ad hoc vero ꝙ vnū moueatur ad motū alteriꝰ: ſufficit inſeparabilis concomitantia: quāuis nō vnianť ad inuicē ſuppoſitaliter. vnde qꝛ corpꝰ xp̄i nō vniť ſpeciebꝰ ſacr̄alibus vnitate ſuppoſiti nec corpꝰ xp̄i ſm ꝙ ē in ſacramēto eſt corpꝰ frāgibile: cōſequēs nō eſt ꝙ frāgatur ad fractionē hoſtie. ſed qꝛ inſeparabiliter concomitať ſpecies ſacr̄ales: cōſequiť ꝙ moueať p accidēs ad earū motū. ¶ Ad. 4^{m}. dr̄ ꝙ conſequētia nō valet. qꝛ corpꝰ xp̄i non exiſtit de nouo ſub ſacr̄o p motū localē ſed p trāſubſtātiationeꝫ panis in ip̄m. et ideo nulla ratio cogit ꝙ p exiſtētiam ſacr̄alem moueať localiter in ꝓpria ſpecie a loco celi. nam ad nouā exiſtentiā alicuius ſubſtātie etiam in loco: nō neceſſario exigiť motꝰ localis vt patet cum primo ignis vel aliud corpus generatur alicubi. ſed exiſtens in vno loco ſacramēti: fit in alio loco ſpecierum p motum localem ipſarum deſerens primū locum. et ideo ratio cogit ꝙ moueatur localiter ad motum hoſtie per accidens tamē. nam nulluꝫ corpus pōt acquirere nouum locum relinquens primū: niſi aliquo modo moueať localiter ſaltem p accidens ad motū alterius. ¶ Ad. 5^{m}. dicif ꝙ prima inſtantia contra rationē vel fundamētū noſtre concluſionis non valet qm̄ aſſumit falſum. et ad eiꝰ ꝓbationē dicif ꝙ ſimilitudo nō tenet. qꝛ corpus xp̄i incipe aut deſinere eſſe in hoc ſacr̄o: nō eſt directe et per ſe eē vel nō eſſe in loco. et ideo nimirū ſi vterqꝫ terminus cōſequať abſqꝫ motu locali. ſed motis ſpeciebus ſacr̄alibus de loco ad locū: exiſtentia corporis xp̄i ſub ſacr̄o: p accidens terminatur ad acquiſitionē noui loci per deſitionem primi. hoc auteꝫ eſſe non poteſt ſine motu locali ſaltē per accidēs repugnat enim ꝙ aliquid deſerat locum prioreꝫ ⁊ acquirat nouū abſqꝫ motu ſuo locali eo modo quo ſibi cōpetit eſſe in loco. ꝙ autem corpꝰ chriſti non eſt preſens loco niſi quia eſt preſens ſpeciebus: nō arguit ꝙ nullo modo corpus xp̄i moueatur ad locum: ſed ꝙ non mouetur ad locum per ſe ſed per accidens ratione ſpecierum. Neqꝫ obſtat ꝙ eadem ſit ratio preſentie chriſti ad ſpecies ſiue ſint mote ſiue quieſcentes. quia non ideo ſequitur ꝙ ad motum earum nō moueatur et ad quietem earum non quieſcat per accidens. quēadmodum quia color eodem modo ſe habet ad corpus motū et ad corpus quieſcens quod īformat. ſ. per inherentiam q̄ non variať per corporis motum nec per eius quietem: nō ideo ſequiť ꝙ non moueatur localiter ad motum ſubiecti cū ipſe color ſit diſtans a priori loco ſubiecti et appropinquans nouo ſubiecti loco quāuis p accidens. Neqꝫ valet ſecunda inſtātia. nam ex toto eius ꝓceſſu nō aliud pōt recte cōcludi niſi ꝙ corpus xp̄i ꝓpter motū localeꝫ hoſtie nō deſinit eſſe per ſe vbi priꝰ erat. ſ. in celo: nec incipit eſſe per ſe vbi priꝰ nō erat. ſed ex illo nō recte cōſeqtur qui deſinat eſſe p accidēs vbi prius erat et incipiat eē per accidēs vbi prius nō erat. vnde falſum eſt ꝙ ad locum hoſtie nullā ꝓpꝭentiā habeat corpꝰ xp̄i per accidens ratione qua eſt in hoc ſacr̄o. Neqꝫ valet ꝙ p aliam rōnem cōparať ſpecies ad locuꝫ et corpꝰ xp̄i ad ſacr̄m: qꝛ hoc cōceſſo loquēdo de cōparatione per ſe: ſtat in veritate ꝙ corpꝰ xp̄i rōne ſpecieꝝ cōpareť ad ipſaꝝ locū p accidens. dicimꝰ enim ꝙ corpꝰ xp̄i cōparať ad ſpecies ſacr̄i per ſe: et ad earū locū p accidens. neqꝫ ꝯparatio ad ſpecies obſtat ꝯparationi ad locū imo iuuat nam ex eo ꝙ corpus xp̄i cōparatur ad ſpecies ſicut cōtentū ad continēs: ſequiť ꝙ moueatur localiter ad motū ipſaꝝ. quēadmodū qꝛ aqua cōparať ad vas ſicut contentū ad cōtinēs: moueť localiter per accidēs ad motum vaſis. et quāuis tranſlatis ſpeciebꝰ corpus xp̄i preſens ſpeciebus ſemp ſit vbi erat p ſe ⁊ in ꝓpa ſpecie. ſ. in celo: nō tamē ſemp eſt vbi erat p accidēs rōne ſpecieruꝫ ſacr̄alium. vnde corpꝰ chriſti ſemper eſt in ꝓpria ſpecie vbi erat localiter. ſ. in celo. ⁊ ſemp eſt ſacr̄aliter in ſpeciebus ipſis manētibꝰ. ſed nō ſemp eſt vbi erat localiter p accidēs trāſlatis ſpeciebus d̄ loco ad locum. Exemplū aūt de angelo licet nō ſit omnino ſimile: illud tū̄ admittimꝰ. negamꝰ tū̄ ꝙ preſentia angeli ad corpus locatū non ſit localis p accidēs. Ut eni dicit. S. T. p̄ª. p. q. 51. ar. 3º. ad. 3^{m}. licet deus nō moueať motis his in q̄bus

eſt q2 vbiqꝫ eſt: angeli tamē mouenť ꝑ accidens
ad motū corpoꝝ aſſumptoꝝ. Et q.52.ar.p°. in
corpe determinat ꝙ angelus dicať eſſe i loco cor
poreo per applicationē ſue virtutis ad locum. Et
articulo ſequēte in fine cōcludit ꝙ totum illud cui
imediate applicatur virtus angeli: reputať vnus
locus eius licet ſit continuū. Et confirmatur per
collectā quā in cōpletorio cātat eccleſia dicēs. vi
ſita queſumus dn̄e habitationē iſtā: et angeli tui
ſancti habitantes in ea nos in pace cuſtodiāt. vn̄
exemplum ab arguente inductū magis eſt ad ꝓ
poſitum nr̄m qꝫ ad oppoſituꝫ. ¶ Ad argumenta
Scoti contra ſecundā concluſionē ad primū dici
tur ꝙ ſimilitudo cui innititur non tenet. quia an-
gelus non mouet corpus vt quantum nec ad ip
ſius motionē requirit quantitas aut qualitas in
quātitate. ſed corpus ſenſibile mouet ſenſuꝫ cor-
poralem vt quātum. et mouet viſum vt quantuꝫ
coloratum. ita vt neceſſario requiratur magni-
tudo colorata in corpore ad hoc ꝙ moueat ſen-
ſum et a ſenſu corporali percipiatur. vnde argu-
mētum procedit nō a ſimili ſed a diſſimili. ¶ Ad
2m. dicať ꝙ corpus xp̄i ſub ſpeciebus eſt p̄ſens nō
ſolū minimo ſenſibili ſed et maiori et maximo q2
eſt totū in toto et totū in qualibet parte. ſed hoc
nihil ad ꝓpoſitū arguētis. nā non ideo ſequiť ꝙ
videať per ſe ab oculo corporali etiā pfectiſſimo
ſicut nec ſequiť ꝙ anima per ſe videať oculo cor-
porali quātūcūqꝫ perfectiſſimo: quāuis ſit tota i
toto corpe et in qualibet eius parte. vnde quia
magnitudo et qualitas corporis xp̄i non eſt ſub
hoc ſacro modo quātitatiuo aut qualificatiuo ſē
ſibili ſed ꝑ modū ſubſtātie cui nō cōpetit eſſe ꝑ ſe
viſibile ſiue ſit ſub magna ſiue ſub parua q̄ntitate
ideo quātūcūqꝫ corpꝰ xp̄i in ſacro ſit preſens ſpe
ciebꝰ ſacralibus paruis vel magnis: nullo modo
eſt ꝑ ſe viſibile. q2 qđ ſimpliciť non hēt modū viſi
bilē: nec ꝓpť magnā nec ꝓpť paruā quātitatē ſub
qua ſit. pōt eſſe ꝑ ſe viſibile. ¶ Ad.3m. dť ꝙ aſſum
ptū eſt falſum cū ſua ꝓbatione. vt eni phs dicit i
p° et 2° de generatione: corpa naturalia tāgēdo
ſe alterant et ſic adinuicē vniunť. Et in 2°. de a-
nima phs docet ꝙ inter viſum et viſibile et gene
raliter inter ſenſum et ſenſibile requiritur mediū
quod tangat corpꝰ ſenſibile et organū ſenſus per
quod ſpecies ſenſibilis deferať ad ſenſuꝫ. ex quo
patet ꝙ omnis viſio preſupponat cōtactū corpo
reū. vnde ⁊ cōtra democritū phs ibi inducit ꝙ ſi
medium ſpaciū inter viſibile et viſum eſſet vacu
um: viſio eſſe nō poſſet eo ꝙ nec ꝑ ſe nec ꝑ medi-
um corpꝰ viſibile poſſet tāgere organū viſus. vn̄
falſum eſt ꝓut arguēs dicit ꝙ imutatio ſenſus cuꝫ

ſit actio abſoluta pōt precedere quemcūqꝫ reſpe
ctum extrīſecus aduenietem. nam omnis imuta-
tio ſenſus preſupponit contactū inter ſenſibile et
ſenſum. ¶ Ad.4m. dicať ꝙ ratio quare color cor
poris chriſti exiſtentis in ſacramento non habet
ordinē ad locū ſpecierū: nō eſt preciſe illa quam
tangit arguens. ſed magis quia color corporis
xp̄i nō eſt ſub ſacramēto modo calificatiuo ſicut
nec quātitatiuo et per ꝯſequēs nec eſt ibi modo
alteratiuo aut viſiuo. hoc ē dictu ꝙ nō eſt ibi mo
do quo immutare poſſit nec medium circundās
ſpecies nec per conſequēs oculuꝫ videntis extra
ſpecies ſacramētales. vnde ex premiſſa quaꝫ po
nit arguens non ſolū infertur ꝙ color corpis xp̄i
ſub ſacramento nō extendiť extēſioni quātitatis
continētis: ſed etiam ꝙ ipſum medium cōtinens
alterare aut imutare nō poſſit. ¶ Ad.5m. patet
reſpōſio ex ſolutione ad primū. ¶ Ad.6m. dicať
ꝙ quāuis diuino miraculo poſſit fieri ſimilitudo
corporis xp̄i ſm eſſe quod habet in ꝓpria ſpecie
in oculo ſiue glorificato ſiue nō glorificato abſqꝫ
eius preſentialitate ſicut naturaliter fieret ſi cor
pus xp̄i preſens eſſet ꝓut. S. Tho. tenet in hac
diſtin. ar. 4. ſub. ar. 2. in corpore. ſm tamē ꝙ ha-
bet eē ſub ſacro nec diuino miraculo id fieri po-
teſt. nam ꝓut eſt in ſacramento qualitas ⁊ color
corporis chriſti non eſt ibi modo q̄lificatiuo nec
alteratiuo aut imutatiuo ſenſus vt ſepe dictum
eſt: ſed habet modū ſubſtantie cuius nulla ſimili
tudo formari poteſt que ſit viſibilis oculo corpo
rali etiam diuina virtute. implicat enim cōtradi-
ctionē ꝙ ſub̄a vel habēs modū ſub̄e abſqꝫ modo
quātitatiuo ⁊ viſibili: ſit per ſe viſibilis oculo cor-
porali. ¶ Ad.7m. dicať ꝙ procedit ex falſo intel-
lectu quē arguens habuit in verbis Sācti Tho-
me putans ꝙ. S. Doc. intelligeret ꝙ aliquis ocu
lus corporalis poſſet videre ꝑ miraculuꝫ corpus
xp̄i ſm eſſe quod habet ſub ſacro. hoc aūt falſuꝫ
eſt vt ex precedēte ſolutione patet. nam ſi argu-
ens allegat dictū. S. Thome ex loco ꝓxime alle
gato in reſponſione precedēte: manifeſtuꝫ eſt ꝙ
loquitur de corporis xp̄i ſimilitudine repreſentā
te ip̄m ſm eſſe quod habet i propria ſpecie. patet
hoc q2 loquiť i caſu q̊ in ſacro apparet ſpecies car-
nis vel pueri. talis aūt ſpecies nō repreſentat cor
pus xp̄i ſm eē qđ habet in ſacro: ſed ſm eē qđ hēt
in ꝓp̄a ſpecie. Vn̄. S. T. loco ꝓxime allegato ar
guit ſic ſecūdo loco. Illa oſtēſio. ſ. carnis vel pue
ri ē ad edificationē fidei. ſ3 nō cōfirmareť fides ſi
xp̄s in ſpecie alterꝰ carnis appareret. ergo in ſpe-
cie ꝓp̄a ibi apparet. ecce argumētum. ſequiť rn̄ſio.
Ad.2m. dicēdū ꝙ edificať fides et excitať ꝺuotio
quia illa

quia illa accidentia ſunt ſimilia omnino acciden
tibus carnis xp̄i vere. quod nõ erat de accidenti
bus panis: q̃uis nõ ſint ipſamet accidētia cor-
poris xp̄i. hec ille. ¶ Ad argumētū Scoti contra
tertiam cõcluſionē dicit̄ ꝙ minor eſt falſa pro ſe-
cūda parte. et ad eiꝰ ꝓbationē negat̄ aſſumptū.
nam nõ equaliter oĩes res cõtente in ſacris ꝑti-
nēt ad viſionē beatificā. ꝓ eo ꝙ q̄dam res ſacro-
rum ſunt q̄ nõ depēdēt a libero arbitrio hoīs ſed
a ſolo deo et ſunt de ſubā ſacri vel cõſequūtur ꝺ
per ſe ad ſacra ſicut forma ⁊ materia ſacrorū et
character ac ornatꝰ. et iſta magis directe ꝑtinēt
ad viſionem beatificā. quedā vero ſunt q̄ a libe-
ro arbitrio ſuſcipientis quodā modo dependēt
et ab eo impediri pñt ſicut gratia et deuotio ⁊ ꝓ-
nitas ad bonum q̄ non ſunt de ſubſtātia ſacramē
ti nec de per ſe ſacra cõſequūtur. et iſta non ita di
recte ꝑtinēt ad viſionē beatificā. nec eſt ſimile de
veritatibꝰ articulorū que oĩes equaliter ſe hñt
ad fidei veritatē et integritatē. ¶ Ad argumēta
eiuſdē Scoti cõtra quartā cõcluſionē: ad primū
dicit̄ ꝙ ex ꝓceſſu argumenti non aliud concludit̄
q̄ꝫ ꝙ modus exiſtēdi corporis xp̄i ſub ſacramēto
non impedit cognitionē ſubſtantie corporis xp̄i
ita ꝙ illo modo ignorato: ignoret̄ etiā ſubſtātia
corpis xp̄i ab intellectu abſtracto. hoc aūt cõceſ-
ſo a nobis: nõ video quid ad ꝓpoſitū faciat argu
entis cõtra nr̄ā cõcluſionē q̄ nõ negat ſubā cor-
poris xp̄i poſſe naturaliter videri oculo intelle-
ctuali nõ beato. ſed negat ſubā corporis xp̄i ab
illo videri ꝭm modū quo eſt ſub ſacro. vnde to-
tū eiꝰ argumentū ſicut iacet cõcedimꝰ. ¶ Ad. 2m
reſpõdetur cõſimiliter ꝙ nihil cõcludit ꝯtra nos.
nam ex ipſius proceſſu nõ aliud recte infertur: ni
ſi ꝙ corpus xp̄i pōt videri naturaliter ab intelle-
ctu nõ beato quādo eſt ſibi preſens in ꝓpria exi-
tia actuali: ſicut quādo ē ſibi preſens modo cog-
nitionis abſtractiue. et hoc aūt nõ ſequit̄ ꝙ talis
intellectus videat nec abſtractiue nec intuitiue il
lud ꝭm modum eſſendi quem habet ſub ſacro de
quo eſt nr̄a concluſio. ¶ Ad. 3m. dicit̄ ꝙ argumē-
tum ꝓcedit de naturali et ſupnaturali q̄ꝫm ad en-
titatē: et loquēdo ꝺ diſtinctione per ſe et forma-
li. verū eſt enim ꝙ per ſe et formaliter loquendo
nõ ideo eſt aliud ⁊ aliud ens ꝭm naturā ſpecificā
nec aliam et aliam rationem intelligibilis habet
quia eſt naturale vel ſupernaturale ꝭm ſuum fie-
ri vel eſſe in rerum natura ꝭm ſe. ſic aūt argumē-
tum nõ militat cõtra nos qui non ſic capimus in
ꝓpoſito nr̄o naturale et ſupernaturale. ſed ſi na
turale et ſupernaturale capiāt̄ formaliter ꝭm rō-
nem intelligibilis reſpectu alicuius virtutis intel
lectiue: neceſſario cõcludunt aliud et aliud in rō-
ne intelligibilis. nam ſic naturale dicitur quod a
tali intellectu per virtutem ſuam naturalem cog
noſci pōt. ſupernaturale vero dicitur quod ꝑ vir
tutē naturalē talis intellectus cognoſci non pōt
ſed per virtutē ſupnaturalem ſibi conceſſā. iſto
enim modo neceſſe eſt ꝙ naturale et ſupernatu-
rale ſint aliud et aliud in rōne intelligibilis a tali
intellectu. ⁊ in iſta acceptione. S. Tho. diſtigñt
in ꝓpoſito noſtro naturale et ſupnaturale. quē-
admodū enim naturale et ſupnaturale ꝭm rōnē
factibilis in reſpectu ad cauſam ꝓductiuā neceſ-
ſario arguit aliud et aliud in ratione factibilis re
ſpectu cauſe ꝓductiue: ita et naturale et ſupnatu
rale ꝭm rationem factibilis in ordine ad aliquē
intellectum: arguit aliud et aliud in ratione intel
ligibilis reſpectu talis intellectus. in ꝓpoſito ve-
ro noſtro. S. Tho. capit naturale et ſupernatu-
rale ꝭm ꝙ diſtinguitur in rōne intelligibilis ab in
tellectu creato. ¶ Ad argumentū ante oppoſitū
patet ſolutio ſup̄ ex rñſione ad ſecūdū Durādi ꝯ
p̄mā concluſionē. Et ĩ hoc articulus terminat̄.

¶ Diſtictio vndecima.

irca vndecimam diſtinctionem quarti ſentētiarum q̄ritur vtrū poſt cõſecrationem eucharistie remaneat ibi ſubſtantia panis et arguitur ꝙ ſic. qꝛ dicit Damaſceꝰ
libro quarto. quia conſuetudo eſt hominibus co-
medere panem et bibere vinum: coniugauit eis
ſuam diuinitatem et fecit ea corpus et ſanguinē
ſuum. et ita panis cõmunicationis non ſimplex
panis eſt ſed vnitus diuinitati. ſed coniugatio ē
rerum exiſtentium actu. ergo panis et vinum ſi-
mul ſunt in ſacramento euchariſtie cum corpore
et ſanguine chriſti. ¶ In oppoſitum arguitur qꝛ
dicit Ambroſius libro de ſacramentis. licet figu-
ra panis ⁊ vini videatur: nihil tamen aliud q̄ꝫ ca
ro chriſti ⁊ ſanguis poſt cõſecrationem credēda
ſūt. ¶ In hac q̄ſtiōe erūt q̄tuor articuli vt ſup̄.

perationis.ſi ergo nõ eſſe terminat vt nouũ:ter-
minat vt non in corpe ꝑrationem diſperationis.
¶ Forte diceꝭ ꝓpter iſta argumẽta aliter ad pri-
mas rationes ꝙ poſt cõuerſionẽ ſuba panis non
eſt totaliter nihil ſed eſt quodã modo aliqd. nõ
illud quod prefuit: ſed illud in quod cõuerſa eſt.
ſed cõtra hoc arguiꝭ p̃mo. qꝛ termin⁹ mutatiõis
in qꝫ^m eſt termin⁹:includit nõ eſſe alteri⁹ termini.
hoc ꝓbaꝭ. qꝛ in qꝫ^m eſt termin⁹: habet aliquã icõ-
poſſibilitatẽ ad aliũ terminũ. ergo vt eſt termin⁹
nõ includit aliquitatẽ alteri⁹ termini nec alteruꝫ
terminuꝫ eſſe aliquo modo aliqd. qꝛ cõtradictio
eſt ꝙ vt includit nõ eſſe eius: includat aliquitatẽ
ei⁹. ¶ 2°. ad ideꝫ. qꝛ corp⁹ xp̄i nullo modo aliter
ſe habet poſt cõuerſionẽ q̃ȝ ante. ergo nec aliqd
alio modo hẽt eſſe in ipſo. ſed panis nõ cõuerſus
nullo modo hẽt aliquitatẽ ſuã in corpe xp̄i nec a-
liquitatẽ corpis xp̄i. ergo nec panis poſt ꝯuerſio
nẽ. ꝓbaꝭ cõſequẽtia p̃ma. eſſe ſm quid in aliquo
eſt ꝓpter ei⁹ eſſe ſimpliciter. qꝛ eñi aliquid in ſe ẽ
tale: ideo ſic vel ſic habet aliquid in ſe. ergo non
eſt differẽtia in modo eſſendi alicui⁹ in aliquo ni-
ſi ꝓpter differẽtiã entis in ſe. ¶ 3°. ad idẽ. cuius ẽ
aliquitas: illud ẽ ea aliqd formalr. ſi ergo aliqtas
corpis xp̄i ſit eius nũc: quod fuit ſuba panis ẽ ali-
quid formaliꝭ illa aliqtate. quero qd aliqd. non
panis: qꝛ nõ eſt panis. Et preterea contradictio
videꝭ ꝙ aliqtate corpis ſit aliqd formalr qꝺ non
eſt panis. nec iſta aliqtate eſt aliqd quod fuit pa-
nis puta corp⁹ xp̄i. qꝛ qꝺ fuit ſuba panis ſimpliciꝭ
deſijt eſſe. corp⁹ xp̄i autẽ manet in eodẽ eſſe. nec
põt dici ꝙ iſta aliqtate eſt aliqd aliꝺ niſi panis vl'
corpus xp̄i. hec Scot⁹ in forma. ¶ Cõtra eandẽ
ꝯcluſionẽ ſimul et precedẽtẽ arguit Durãdus ꝓ-
bãdo ꝙ vel aliqd de ſuba panis puta materia re
manet in hoc ſacr̃o: vel ſuba panis veraciter ⁊ ꝓ
prie ãnihilaꝭ. Primo ſic. illud qꝺ nõ eſt magis in
alio nũc q̃ȝ pri⁹: nõ eſt magis ꝯuerſuꝫ in aliud nũc
q̃ȝ prius. ſed ſi panis nõ manet poſt cõuerſionem
plus q̃ȝ ante: nõ eſt magis cõuerſus in corpus xp̄i
nũc q̃ȝ pri⁹. Si dicaꝭ ꝙ vnũ manet i alio qꝛ cõmu
nicãt in materia et vnũ eſt educibile ꝺ altero vir
tute diuina: nõ valet. qꝛ ſimili modo maneret pa
nis in corpe xp̄i ſi eſſꝫ corruptus corruptione na
turali. qꝛ eodẽ modo cõmunicaret cũ ipſo in ma
teria et poſſet educi de ipſo virtute diuina. igitur
et c̃. ¶ 2°. ſic. oĩs terminus actionis attingiꝭ per
actionẽ. ſed in conuerſione panis in corp⁹ xp̄i ſm
te corpus xp̄i eſt termin⁹. ergo ꝑ talẽ actionẽ atti
gitur. ſed ſi nihil fit in ipſo q̃liter attingaꝭ nõ ẽ in-
telligibile cũ illud eſſet actio ꝑ quã nihil agereꝭ.
Nec valet ſi dicaꝭ ꝙ ꝑ cõuerſionẽ ſube aliqd aga
tur in corp⁹ xp̄i ꝓut eſt hic. ſ. ꝓut eſt in ſacr̃o alta
ris: qꝛ iſtud nõ fit ꝑ cõuerſionẽ. qꝛ ſi fieret cõuer-
ſio totius i totũ ſm ſubam et oĩa accidentia: cor
pus xp̄i nõ eſſet plus hic nũc q̃ȝ prius. ergo et c̃.
¶ 3°. qꝛ ſi in corruptione materia deſineret eſſe
quẽadmodũ et forma: tũc nõ eſſet corruptio ſed
ãnihilatio. ſed ſm hãc poſitionẽ materia panis ꝺ
ſinit eſſe ſicut ⁊ forma. ergo ibi eſt vera ãnihilatio
⁊ nõ cõuerſio. ¶ 4°. ſic. qualr põt itelligi cõuer-
ſio forme in formã preexñtem: nõ eſt itelligibile.
qꝛ nihil aliud videꝭ hic eẽ niſi ꝙ vna deſinit eſſe
alia incipiẽte eſſe. ex quo ꝑ deſitionẽ vni⁹ nihil ad
uenit alteri. et ꝙ materia q̃ fuit ſub vna forma ſit
ꝺ nouo ſub alia quẽadmodũ dicit ph̃s p̃mo phy.
ꝙ materia p̃mo fuit ſub vno ꝯtrario ⁊ poſtea ſub
alio. ¶ 5°. qꝛ ſi materia nõ ãnihilaꝭ ſed ꝯuertitur
hoc eſt altero duorũ modoꝝ. aut qꝛ manet non
in ſe ſed in ſuo ſimili. ſ. materia alteri⁹. aut quia ex
ipſa et materia alteri⁹ efficiꝭ vnũ. p̃mũ nõ põt di
ci qꝛ tũc ꝯuerſio nõ differret ab ãnihilatione. an-
nihilata eñi materia vni⁹: nihilomin⁹ ipſa rema-
net i ſimili materia alteri⁹. nec põt dici magis cõ-
uerti in materiã alicui⁹ determinati q̃ȝ in materiã
alterius cuiuſcũqꝫ cũ materia oĩum ſit eiuſdeꝫ rõ
nis. Si vero dicaꝭ ſecundũ: habeꝭ ꝓpoſitũ. qꝛ ſi-
cut materia nõ diſtiguiꝭ a materia niſi ꝑ formam
ſub q̃ eſt: ſic nõ põt effici vnũ cũ materia alterius
niſi qꝛ vtrũqꝫ efficiꝭ ſub eadeꝫ forma. ergo mate-
ria panis nõ põt cõuerti in materiã corpis xp̄i ni
ſi efficiaꝭ ſub eadeꝫ forma. et ſic aliqd qꝺ fuit ſub
forma panis: efficiꝭ ſub forma corpis xp̄i et nõ ꝺ-
ſinit totalr. ¶ 6°. ſi de duabus hoſtijs ſuba panis
vni⁹ ãnihilareꝭ manẽtib⁹ ſpecieb⁹: et ſuba panis
alteri⁹ cõuertereꝭ eo modo quo dicit tua poſitio
non plus maneret de ſuba panis vni⁹ q̃ȝ alterius.
ergo ſi p̃ma nõ dr̃ ꝯuerſa ſed ãnihilata: pari rõne
nec ſecũda. ¶ 7°. qꝛ ſi remanẽte corpe xp̄i in nul-
lo mutato rediret eadẽ ſuba panis q̃ p̃us fuit: ip-
ſa vere creareꝭ qꝛ de nihilo fieret. nõ eñi fieret ꝺ
ſuba corpis xp̄i nec ꝺ alia vt ſupponim⁹. ergo ſi p̄-
exiſtẽte corpe xp̄i et nihil ſubſtãtie panis in eo re
manẽte panis deſinat eſſe: vere ãnihilatur. ꝯña ꝓ
baꝭ. qꝛ eodẽ modo ſe hẽt aliqd vt ſit termin⁹ ad
quẽ ãnihilationis: et vt ſit termin⁹ a quo creatio
nis. et ideo ſicut exiſtẽtia corpis xp̄i non ipediret
qui eſſet creatio ſuba panis redeũte: ſic exñtia ei⁹
nõ impedit qui ſit vera ãnihilatio nihil ꝺ ſuba pa
nis remanẽte in ipſo. ¶ 8°. illud qꝺ p̃us fuit aliqd
et poſtea ẽ nihil: ẽ vere ãnihilatũ. ſed ſm te ſuba
panis ante ꝯſecrationẽ fuit aliqd: poſt ꝯſecratio-
nẽ aũt eſt nihil. ergo ſuba panis ẽ vere ãnihilata.
maior patet ꝺ ſe ex rõne terminoꝝ. minor ꝓbaꝭ.

qꝛ illud qđ nō eſt aliqͩ in ſe vel in alio: ē vere ni-
hil. qꝛ nō aliqͩ et nihil eqͥpollent. ſed ſubā panis
poſt ꝯſecrationē nō eſt aliqͩ in ſe qꝛ deſijt eē: nec
eſt in alio. ſ. corꝑe xp̄i qꝛ poſt ꝯſecrationē nihil eſt
plus in corꝑe xp̄i ꝙ̄ ante ſm te. ergo et c̄. et ſic ꝓ-
bata ē maioꝛ et minoꝛ et ꝯñā et ꝑ ꝯñs tota ratio.
hec Durādꝰ. ¶ Cōtra tertiā concluſionē arguit
Scotꝰ ꝓbādo ꝙ corpꝰ xp̄i nō icipit eē in ſacr̄o ſo-
lū ꝑ ꝯuerſionē panis in illud. p̄mo inqͭ ſuppono
ꝙ ſm te trāſubſtātiatio ē mutatio ſubalis eo mo
do quo cōcedit̄ eſſe mutatio. ex quo ſequit̄ ꝙ ha
bet pro ꝑ ſe termino ad quē ſubam. ꝑ nullā autē
mutationē hēt̄ ꝑ ſe illud qđ eſt poſteriꝰ ſuo ꝑ ſe
termino. ſed hm̄oi p̄ſentia ē qͩ poſteriꝰ ſimplicit̄
ſuba corꝑis xp̄i q̄ ſuba terminat mutationem: qꝛ
nō eſt hm̄oi p̄ſentia p̄us naturalr̄ aut eſſētialiter
ip̄a ſuba: qꝛ ſba corꝑis xp̄i poſſet eē ſine hm̄oi pre
ſentia. nec ſimul natura: qꝛ tūc nō poſſet p̄ſentia
talis deſtrui niſi deſtrueret̄ ſuba corꝑis xp̄i qđ eſt
falſū. ¶ 2º ſic. ꝑ nullā mutationē habet̄ ꝑ ſe illud
qđ eſt aliud a ꝑ ſe termīo. ſed hm̄oi p̄ſentia ē aliđ
ſimplr̄ a ſuba q̄ eſt ꝑ ſe terminꝰ trāſubatiōis. ergo
et c̄. maioꝛ patet. qꝛ vniꝰ mutationis ꝑ ſe: eſt vnꝰ
ꝑ ſe terminꝰ. et ita qͨcqͩ eſt aliud ab illo ꝑ ſe ter-
mino licet ſit ꝑ accidēs idē cū eo: nō habet̄ ꝑ ſe ꝑ
illā mutationē. minoꝛ patet. qꝛ hm̄oi p̄ſentia nō
eſt ſuba panis. nec iſta p̄ſentia ē ſba corꝑis xp̄i: qꝛ
hm̄oi ſba fuit qñ iſta p̄ſentia nō fuit. ¶ 3º. qꝛ deus
pōt facere corpꝰ ſuū p̄ſens cū pane manēte ſuba
panis: et tūc nō erit hic ꝑ aliquā mutationē q̄ ſit
ad ſubam vt ꝑ ſe terminū: qꝛ nulla ē noua ſba pa
nis. et tñ ꝑ illā acqͥrit̄ p̄ſentia eiuſdē rōnis cū illa
q̄ nūc habet̄. ergo opoꝛtet ꝙ ꝑ mutationē eiuſdē
rōnis. ergo ꝑ aliā fieret ꝙ̄ ꝑ mutationē ſbalē. ma
ioꝛ ꝓbat̄. qꝛ ad nouitatē poſterioꝛis: nō ſeqͭ no-
uitas p̄oꝛis ex. 6º. phy. vbi vult Ariſtoteles ꝙ in
tētio pōt eē motꝰ ſm vbi: licet nō poſſit ibi eē no-
uitas ſꝫ aliquā foꝛmā abſolutā. vñ aliqͩ pōt mo
ueri localit̄ ſine mutatione ad ſbam. cuiꝰ rō eſt. qꝛ
vbi ē qͩdā reſpectꝰ extrīſecꝰ aduenīēs et nō foꝛma
abſoluta. ſed p̄ſentia iſta poſterioꝛ ē ſba panis ſi-
cut reſpectꝰ poſterioꝛ ē abſoluto maxime poſteri
oꝛ ſuba. ergo ſine mutatione aliq̄ circa ſbā panis
pōt eē noua p̄ſentia corꝑis xp̄i ad panē. opoꝛtet
ergo dare aliā mutationē ad hm̄oi p̄ſentiā q̄ nō
ſit ſbalis. ⁊ ꝑ ꝯñs in ꝓpoſito ꝑ trāſmutationē ſba-
lē nō ꝑ ſe habet̄ iſta p̄ſentia. qꝛ terminꝰ eiuſdē rō
nis cuiuſmodi ē p̄ſentia: nō eſt ꝓp̄e et ꝑ ſe termi-
nus duaꝝ mutationū diſtīctaꝝ ſm genꝰ. et ſi di-
cas ꝙ pōt fieri p̄ſens cū ſba panis ſine mutatione
ſubali: tñ nūc fit p̄ſens ꝑ mutationē ſubalē panis
in corpꝰ xp̄i et nō ꝑ aliā: ꝯtra. in corpꝰ xp̄i p̄ꝛius fa
ctum p̄ſens pani: poſſet deꝰ conuertere panē. nō
enī hic eſt magis ꝯtradictio ꝙ̄ ꝙ modo conuerta
tur in corpꝰ xp̄i non p̄us p̄ſens. ergo ꝑ talē cōuer-
ſionē factā tūc in corpus xp̄i p̄us p̄ſens ſpeciei pa
nis: non fieret ibi de nouo ꝑ talē conuerſionē. vel
opoꝛtet dicere ꝙ fieret p̄ſens p̄us ꝙ̄ fuit p̄ſens et
ꝙ eadē p̄ſentia terminaret duas mutationes di-
ctas. ¶ 4º qđ conuertit̄ in aliqͩ p̄exiſtēs: magis
acqͥrit condiciones eius ꝙ̄ econtra. patet. ſi enī
nutrimentū conuertat̄ in carnē: magis animatur
anima corꝑis ꝙ̄ caro infoꝛmet̄ foꝛma eiꝰ. et vni-
uerſalr̄ acqͥrit cōdiciones abſolutas et vbi et ali-
as reſpectiuas carnis ꝙ̄ econtra. ergo ex ſola cō
uerſione panis in corpꝰ xp̄i p̄exiſtens: magis acq̄
reret panis vt conuerſus p̄ſentiā corꝑis xp̄i in ce
lo: ꝙ̄ corpus xp̄i preſentiā ſpeciei panis in altari.
¶ 5º. qꝛ deꝰ poſſet conuertere ſubam panis ī cor
pus xp̄i vt exiſtēs in celo vl̄ vt habēs eſſe in celo.
quia hic nō eſt maioꝛ contradictio ꝙ̄ in ea cōuer
ſione q̄ nūc ponit̄. ſed tūc nō haberet corpus xp̄i
eſſe ſub ſpecie panis ex ipſa cōuerſione: ergo nec
nūc. ¶ 6º. ſi panis quātus conuerteret̄ in corpus
xp̄i quātū ita ꝙ quātitas in quantitatē et ſuba in
ſubam: corpus xp̄i quātū non h̄ret vbi circūſcrip
tiue qđ fuit panis circūſcriptiue. ergo ex cōuerſio
ne ſubſtātie in ſubſtātiā: corpus xp̄i non hēt vbi
diffinitiue qđ erat ſube panis diffinitiue. antece-
dēs notū eſt. qꝛ non poſſet illud quātū corpꝰ xp̄i
eſſe circūſcriptiue in loco panis cū ſit maius pa-
ne. conſequētia ꝓbat̄. qꝛ ſicut ſuba et ſuba q̄ ſub-
ſunt quātitati diffinitiue ſe habēt ad locū: ita ſba
quāta ad ſubam quātā circūſcriptiue. ergo con-
uerſio ſube in ſubam facit ad eſſe circūſcriptiue ī
loco. hec Scotꝰ in foꝛma. ¶ Contra eandē ꝯclu
ſionē arguūt Scotꝰ et Durādꝰ ꝓbādo ꝙ ꝯuerſio
ſi eſt: nihil facit niſi diſpoſitiue ad eſſe corpꝰ xp̄i in
altari et ꝙ deꝰ ſine cōuerſione eque facere pōt. et
p̄mo ſupponit ꝙ ꝑ carētiā quātitatis eſt angelus
p̄ſens omni corꝑi. qꝛ ſola quātitas facit diſtare et
eſſe abſens. et ꝑ ꝯñs p̄uatio quātitatis facit realr̄
eſſe p̄ſens. et idē conueniret hoī ſi eſſet ſine quā-
titate ſicut angelo. et idē hoī quāto ſi nō vteret̄
quātitate reſpectu oīum. vel ſi abſolueret̄ ab vſu
quātitatis reſpectu huiꝰ et nō illiꝰ: iſti eſſet p̄ſens
et illi abſens realiter. ¶ 2º. oſtēdit qͩd conuerſio
faciat. nā qꝛ ſuba conuertitur ⁊ accidētia remanē
tia faciūt eſſe ibi corpus xp̄i ſacr̄alr̄ qꝛ ſignificant
ipſum ſicut p̄us ſignificabāt ibi eſſe ſubam ſuam.
ſed hoc nō eſt ibi eſſe realr̄ ſed eſſe ſicut in ſigno.
conuerſio vero ſube in corpus xp̄i: facit quidē ha
bere iſtas ſpecies habitudinē īmediatam. ſed ex
hoc non ſequitur ꝙ corpus xp̄i ſit hic realiter. qꝛ

licet cõuerſio fiat in corpus xp̄i directe ex vi ſacri
ꝓut eſt ſuba: fit tñ cõſequẽter ex naturali conco=
mitantia in corpꝰ qḋ eſt quantitas. et ſic cũ corpꝰ
etiã ſit quãtũ ꝓut eſt terminꝰ cõuerſionis: nõ põt
per hoc hic eſſe realiter p̄ſens cũ ſecũ ferat quãti=
tatẽ ꝑ quã diſtat et eſt realit̃ abſens. ¶ 3°. dicit ꝙ
diuina virtꝰ abſoluẽs quãtitatẽ ab vſu quãtitatis
q̄ eſt facere diſtare ⁊ eſſe abſens cõpletiue et vlti
mate: facit hic eẽ corpꝰ xp̄i. illud enĩ qḋ eſt realit̃ ⁊
eſt nõ abſens nec diſtãs realr̃ alicui: eſt ei preſens
realr̃. vñ quia ꝯuerſio facit hr̃e corpus hitudinē
ad iſtas ſpecies et nõ ad lapidẽ q̄ nõ eſt in ipꝫ cõ=
uerſus: inde ẽ ꝙ abſolutio ab vſu quãtitatis quã
ſola diuina virtꝰ facit: eſt reſpectu iſtaꝝ ſpecierũ
cauſa ꝓpter quã eſt ibi p̄ſens vbi eſt facta conuer
ſio et nõ alibi. ſi aũt vbicũqꝫ eſſet facta conuerſio
vbicũqꝫ eſſet. nõ ꝙ cõuerſio facit ipm eſſe ibi: ſed
ſolũ determinat abſolutionẽ ab vſu quãtitatis ꝑ
quã eſt ibi. ¶ 4°. dicit ꝙ deꝰ nulla facta cõuerſio=
ne põt facere abſolutionẽ iſtã ab vſu quantitatis
ſicut fecit qñ itrauit ad diſcipulos ianuis clauſis.
qñ enĩ erat in eodẽ loco cũ ianuis: nõ erat ibi lo=
calit̃ q2 duo corꝑa eẽ ſimul localr̃ eſt duo ꝯtraria
eſſe ſimul qḋ ẽ ipoſſibile: ſed alteꝝ p̄uabat̃ vſu q̄n
titatis ne locũ occupet qḋ eſt effectꝰ quantitatis
nõ formalis cũ vltima ſꝑa in ſuꝑficie cõuexa non
occupet locũ. et q2 ianue videbant̃ et nõ corpus
xp̄i: ideo ꝓ tũc ianue q̄dem erãt in loco ſuo loca=
liter: corpus aũt xp̄i erat ſimul cũ eis ſicut eſſꝫ v=
nus ſp̄us nõ localit̃ nec ꝑ motũ localẽ ꝑ quem ad
diſcipulos ſenſibilr̃ venit: ſed ꝑ abſolutionem ab
vſu quãtitatis effectiue et ꝑ realẽ exhibitionẽ p̄=
ſentie ſue formalr̃. vñ ſi ianue ſignaſſent xp̄ꝫ: fuiſ
ſet ibi ſacr̃aliter. nũc aũt ꝓpter defectũ ſigni: fuit
tm̃ preſens realit̃ et non ſacr̃aliter. ſed illud facit
nõ cõuerſione facta alicuiꝰ in corpꝰ xp̄i. ergo cor=
pus xp̄i diuina virtute ꝑ ſolam abſolutionẽ ab v=
ſu quãtitatis fit realit̃ p̄ſens ſine cõuerſione. ¶ 5°
declarat ſic. quia deus põt facere effectũ qui ẽ res
abſoluta vel relatio ſine cauſa eiꝰ in fieri ſicut geñ
rationẽ ſine alteratione. vnde ſi ex ꝯuerſione cau
ſat̃ iſta habitudo in corꝑe xp̄i ad ſpecies ꝑ quam
dicitur eẽ preſens realiter loco ſpecieꝝ: cũ eẽ hic
in corꝑe xp̄i remaneat trãſeũte cõuerſione: ergo
ſine cõuerſione põt deꝰ cauſare in corꝑe xp̄i iſtam
hitudinẽ q̄ eſt eſſe hic realr̃ preſens. et ſic habet̃
ꝓpoſitũ. ¶ Cõtra eandẽ cõcluſionẽ arguit durã
dus ꝓbando ꝙ poſſit eſſe corpꝰ xp̄i in altari nulla
facta ꝯuerſione ſed manẽte ſuba. et p̄mittit quã=
dã diuiſionẽ ex qua poſtea format argumẽta ſua.
q2 ſi conuerſio req̄reret̃: hoc eſſet ꝓpter alteram
iſtaꝝ cauſaꝝ triũ. aut q2 corpꝰ xp̄i nõ põt eſſe ſub

illis ſpeciebus ſimul cũ alio corpore: aut quia cor
pus xp̄i non poſſet eſſe in ſacramento niſi ſubſtã
tia panis mutaret̃ in ipſum: aut quia nõ ſaluaret̃
veritas verboꝝ ſacr̃aliũ. ſed neutro iſtoꝝ modo
rũ ĩpedit̃. ergo et c̄. Q2 nõ ꝓpter primũ ꝓbatur
ſic. corpꝰ quod põt ſimul eſſe cũ aliena quantita=
te: põt ſimul eſſe cũ ſubſtantia ſubiecta illi quãti=
tati. nõ enĩ repugnat duobꝰ corꝑibꝰ eſſe ſimul: ni=
ſi ratione quãtitatis cuiꝰ eſt excludere ab eodem
ſitu aliam quãtitatē. ſed corpꝰ xp̄i põt eſſe ſimul
cũ quantitate panis vt ponit cõmunis opinio q̄
tenet corpꝰ xp̄i eſſe in hoc ſacr̃o. ergo eque facilit̃
põt eſſe cũ ſuba panis manẽte ſub ſua quãtitate.
Nec ꝓpter ſecũdũ debet poni: quia cõuerſio pa=
nis in corpus xp̄i ſi ponat̃: nõ eſt ratio quare cor
pus xp̄i ſit ibi de nouo. quod patet dupliciter. pri
mo quia ſi ꝓpter cõuerſionẽ panis in corpus xp̄i
eſſet corpus xp̄i vbi fuit p̄us ſuba panis: eadẽ rõ=
ne ſi totus panis quo ad ſubam et quãtitatẽ con
uerteret̃ in quãtitatẽ corꝑis xp̄i: corpus xp̄i ⁊ ſua
quãtitas ex vi talis conuerſionis eſſent de nouo
vbi prius fuit panis. hoc autẽ falſum eſt. q2 tunc
oporteret ꝙ corpꝰ xp̄i mutaret̃ ſm locũ. compa=
raretur enĩ circũſcriptiue ad locũ vbi priꝰ fuit pa
nis. q2 non compareт̃ ad ipm ratione ſubſtãtie ſ3
rõne quãtitatis ſue: cũ cõuerſio eſſet nõ ſolũ ſube
in ſubam ſed quãtitatis in quãtitatẽ. ergo ſimilr̃
videt̃ ꝙ ꝓpter ſolã cõuerſionẽ ſube corꝑis xp̄i nõ
ſit vbi prius fuit panis. Secũdo q2 ꝑ cõuerſionē
alicuiꝰ rei in aliquã preexiſtẽtẽ: videt̃ magis fieri
ꝙ res cõuerſa ſit vbi erat res in quã conuertit̃ q̄ꝫ
ecõtra. ſicut cũ cõuertit̃ alimẽtũ in ſubam come=
dẽtis alimentũ: fit vbi erat comedẽs et nõ econ
tra. ꝙ ergo ſuba panis cõuertat̃ in corpꝰ xp̄i tãq̄ꝫ
in aliq̄d preexiſtẽs: magis fit virtute cõuerſionis
ꝙ panis ſit vbi erat corpꝰ xp̄i: q̄ꝫ ecõuerſo. Prop
ter tertiũ ſimiliter nõ oportet dicere ꝙ ſuba pa=
nis nõ remaneat. q2 ex quo ponit̃ corpꝰ xp̄i realr̃
in hoc ſacr̃o: ꝓ ipſo poteſt reddi vera locutio. vt
nõ ſolũ dicat̃ corpus xp̄i eſſe hic: ſed dicat̃ hoc. i.
contẽtũ ſub hoc ẽ corpus meũ q2 indefinita veri
ficat̃ ꝓ vno ſolo. nec oportet ꝙ ſuba panis dmõ
ſtraret̃ dato ꝙ eſſet ibi ſicut nõ fit demonſtratio
ſpecieꝝ ibi exñtiũ. ¶ 2°. p̄ncipalr̃ arguit ꝙ argu=
mentũ quoddã ſuꝑius poſitũ nõ valeat. ſ. ipoſſi=
bile ẽ aliq̄d eſſe nũc nouiter vbi nõ fuit prius niſi
ipſo mutato vel alio in ipſum. et c̄. dicit enĩ ꝙ v=
traqꝫ propoſitio huius argumẽti tã maior q̄ꝫ mi=
nor eſt falſa. ratio etiã magis concludit oppoſitũ
q̄ꝫ ꝓpoſitũ. ꝙ enĩ maior ſit falſa patet. q2 deꝰ poſ=
ſet facere ꝙ ſupra vltimã ſperã que nũc eſt: eſſet
alia cõtinẽs illã et in qua eſſet ſicut in loco. et ſic

vltima ſpera q̄ nūc eſt: eſſet in loco vbi prius nō
fuit abſqꝫ mutatione ſui et abſqꝫ mutatione alte-
rius in ipam. quāuis enī ſpa ꝺ nouo creata eſſʒ mu
tata large ſumēdo mutationē ꝓ creatione: tū nō
eſſet mutata in ꝑorē ſperā. et ſimilit̄ poſſet deꝰ fa
cere ꝙ corpꝰ xp̄i eſſet ꝺ nouo i ſacr̄o altaris abſqꝫ
mutatione ſui et abſqꝫ mutatione alteriꝰ in ip̄m
facta aliq̄ mutatiōe circa panē vł aliq̄d aliud. nec
ſequit̄ ſi circa panē ſit aliq̄ mutatio: ꝙ illa ſit ꝯuer
ſio panis in corpꝰ xp̄i: q2 pōt eſſe aliq̄ alia. ꝫ eſſet
fallacia conſequētis a ſupiori ad inferiꝰ affirmati-
ue. minor etiā ē falſa. q2 corpꝰ xp̄i exn̄s de nouo in
ſacr̄o: nō eſt vbi ꝑus nō fuit. q2 eē in ſacr̄o non eſt
hr̄e nouū vbi. nā vbi ē circūſcriptio corꝑis a circū
ſcriptione loci ꝓcedēs. cū ergo corpꝰ xp̄i nō ſit in
ſacr̄o circūſcriptiue: patet ꝙ nō ē in eo tāqꝫ i aliq̄
vbi. nec ꝑ ꝯn̄s eſt vbi ꝑus nō fuit cuiꝰ oppoſitū aſ-
ſumit minor ꝓpoſitio. rō etiā magis cōcludit op-
poſitū qꝫ ꝓpoſitū. q2 diffinitio nō pōt ꝯuenire ni-
ſi cui cōuenit diffinitū. ſi ergo alit̄ ſe hr̄e nūc qꝫ ꝑ-
us ſit diffinitio eiꝰ qꝺ eſt moueri vel mutari: non
ꝯueniet alicui niſi cui ꝯuenit eſſe motū vel muta-
tū. ſi ergo corpꝰ xp̄i ꝑ hoc ꝙ ē de nouo in ſacr̄o ſe
habeat alit̄ nūc qꝫ ꝑus ꝓut tu arguis: ſequit̄ ꝙ ip-
ſum ſit motū vel mutatū et nō panis in ip̄m cuiꝰ
oppoſitū intēdis ꝯcludere. et ſic pꝫ ꝙ illa rō nō co
git. ¶ 3°. ꝑncipalr̄. q2 cū ꝯuerſio nō ſit neceſſaria
ad exiſtētiā corꝑis xp̄i in ſacr̄o qꝫm ad eiꝰ ꝑmanen
tiā ſed ſolū quātuʒ ad fieri ꝺ nouo: q2 corpꝰ xp̄i in
ſacr̄o eſt quādiu ꝑmanēt ſpecies: cōuerſio autem
nō ſemꝑ fit ſed ſolū in ꝓlatione verboꝝ: ſatis du
rū eſt ⁊ derogare videt̄ īmēſitati diuine potentie
dicere ꝙ deꝰ nō poſſit facere corpꝰ ſuū in ſacr̄o eē
ꝑ aliū modū qꝫ ꝑ ꝯuerſionēʒ ſubſtātie panis i ipʒ.
maxime cū ponere cōuerſionēʒ fieri: difficilimuʒ
ſit videre q̄liter ipſa faciat aliq̄d ad hoc ꝙ corpꝰ
xp̄i ſit in ſacr̄o. q2 ſicut ſe habet ſub̄a ad ſub̄aʒ: ſic
ſe hēt quātitas ad quātitatē. ſed ſi fieret cōuerſio
quātitatis panis in quātitatē corꝑis xp̄i: nō ꝓpt̄
hoc quātitas corꝑis xp̄i fieret vbi ꝑus fuit quāti-
tas panis. ergo ſimiliter ꝓpter cōuerſionē ſubſtā
tie panis in corpꝰ xp̄i: nō apparet ꝙ corpꝰ xp̄i de-
beat eſſe vbi fuit ſub̄a panis nec ꝙ ad hoc tał cō
uerſio aliq̄d opet̄. ¶ 4°. ꝑncipalr̄ dicit ꝙ temera
riū eſt dicere ꝙ corpꝰ xp̄i virtute diuina nō poſſit
eſſe in ſacr̄o niſi ꝑ cōuerſionē ſubſtātie panis in ip
ſum. tenet enī fides ꝙ humanitas q̄ de ſe nata eſt
cōſtituere ꝓpriū ſuppoſitū: fuit in alieno ſuppoſito
ꝑ ſolā habitudinē exiſtēdi in alio ſibi dataʒ a deo.
q̄re ergo nō poterit dici ꝙ corpꝰ xp̄i nō mutatum
ſm locū nec ſm formā aliquā abſolutā poſſit eſſe
de nouo in ſacr̄o ꝑ nouū ordinē ſeu habitudineʒ
ſibi datā a deo inqꝫm eſt ſub̄a et nō inqꝫm eſt quāta
q2 ſm ꝙ eſt ſub̄a nō eſt limitata ad aliquē locuʒ.
¶ Cōtra eandē cōcluſionē arguit aureolꝰ ꝓban-
do ꝙ nō ſufficit dicere ꝙ in trāſubſtatione ſit ſucceſ
ſio eſſe vniꝰ ſub̄e poſt nō eē alteriꝰ. primo q2 oīe
qꝺ ſuccedit alteri: in aliq̄ ſuccedit illi. ſed non pōt
dari in q̄ corpꝰ xp̄i ſuccedat pani. ergo ⁊c̄. maior
nota ē q2 oīe qꝺ ſuccedit aut ſuccedit i eſſendo
q2. ſ. nō fuit ⁊ modo ē: vel ſuccedit in tp̄e q2 eſt in
tp̄e poſtqꝫ nō erat in tp̄e: vel ſuccedit in loco. ſed
nō eſt dare primū in ꝓpoſito q̄m v̄tute trāſubſta-
tionis corpꝰ dn̄i nō accipit eē pꝰ nō eē q2 priꝰ erat.
nec pōt dari ſecundū q2 eodē modo ſuccedit ipſi
nō eſſe panis lapis q̄ ē in altari q2 ē in tp̄e poſtqꝫ
panis habuit nō eē. nec ſufficit tertiꝰ modꝰ q2 hoc
modo nō eſſʒ aliud trāſubſtari panē in corpꝰ xp̄i qꝫ
eſſe corpꝰ xp̄i vbi fuit panis. ſimilr̄ nec pōt dari ꝙ
ſuccedat in ſpeciebꝰ vt q2 ꝑus fuerūt in pane ⁊ po
ſtea ſunt i corꝑe xp̄i: q2 hoc nō eſſʒ niſi trāſaccidē
tatio vel trāſaccidētiatio. ſic ergo pꝫ ꝙ nō pōt da
ri in q̄ ſit iſta ſucceſſio. ¶ 2°. q2 aut iſta ſucceſſio
ē ſm eē antiquū corꝑis xp̄i ꝯſeruatū pꝰ nō eē pa-
nis: aut acq̄ſitio alicuiꝰ noui eē in q̄ ſuccedit pani.
ꝑmū nō ſufficit q2 tūc panis diceret̄ trāſubſtari i oē
illud qꝺ ꝯſeruat̄ poſt nō eſſe panis. et ita ſi deus
ānihilaret lapidē: diceret̄ trāſubſtari i ſolē. imo hoc
modo panis trāſubſtaret̄ i ſolē et totū mūduʒ: q2
ſol ⁊ totꝰ mūdus ꝯſeruāt̄ poſt nō eſſe panis. ſi ve
ro det̄ ſecūdus modꝰ habet̄ ꝓpoſitū q2 illud acq̄
ſitū nō pōt eſſe entitas ſimplr̄. aut ergo eſt tēpus
aut locꝰ et nō apparet q̄d ſit vt ꝓbat ꝑma rō. ¶ 3°
ſic. certū eſt ꝙ ſucceſſio ē hitudo poſterioris ad ꝑ
us. ſi ergo trāſubſtatio ſit talis ſucceſſio: tūc paneʒ
trāſubſtari in corpꝰ xp̄i nō eſt aliud qꝫ deū dare cor
pori xp̄i hitudinē taleʒ poſterioris ad ꝑus. ꝫ hoc
nō ſufficit. tū q2 oīe poſteriꝰ in aliq̄ eſt poſterius
. ſ. natura vel tp̄e vel loco vel quoq̄ alio vt pꝫ. 5°
metha. in ꝓpoſito aūt nō pōt dari in q̄. tū q2 ta-
lis modꝰ ē cōmunit̄ ꝯ doctores: q2 ad illū ſequit̄
ꝙ neceſſario ē facta mutatio in corꝑe xp̄i eque et
magis qꝫ in pane. ¶ Cōfirmat̄ ꝙ ſi talis ſucceſſio ſit
reſpectꝰ: aut exigit̄ reſpectꝰ itrīſecꝰ aduenīēs aut
extrīſecꝰ aduenīēs. ſi ꝑmo modo: cōtra q2 ille nō
adijcit̄ niſi acq̄ſito aliq̄ abſoluto. ergo ꝑ trāſubſta-
tionē aduenit corꝑi xp̄i aliqꝺ abſolutū. ſi ſecūdo
modo: cū ad illū ſit ꝑ ſe motꝰ: ſequit̄ ꝙ corpꝰ xp̄i
mutabit̄ acq̄ſito tali reſpectu. ¶ 4°. q2 vbi vnuʒ
ꝑciſe ſuccedit alteri: nō eſt verū dicere ꝙ illud qꝺ
ſuccedit ⁊ accedit ad id qꝺ ſuccedit nō eſt immo
ecōtra. ſed ꝑ hugonē ꝺ ſacr̄is parte ſecūda capl̄o
octauo panis accedit ad corpꝰ xp̄i et ad vnitateʒ
cū eo. ſcti etiā cōmuniter dicūt ꝙ panis ⁊ vinum

tranſeūt in corpꝰ xp̄i. ergo talis trāſubatio nō eſt
ſucceſſio. ¶Cōfirmat̄ qꝛ licet forma ſuccedat ꝓua-
tioni: nō tñ priuatio dicit̄ cōuerti in formā. ¶5°.
qñ inter aliq̄ eſt hītudo ꝑ accidēs rōne alicuiꝰ ter
tij: trāſeūte illo tertio trāſit illa habitudo. verbi
grā. hītudo ē ꝑ accidēs int̄ polidetū et edificato
rē reſpectu tertij cui cōiungit̄. ſ. reſpectu artificis.
ſed quācito nō ē artifex: iā nō edificat polidetꝰ. ꝫ
ſm phm̄ p̄mo phy. ꝛ cōmētatorē ibidē: hītudo i-
ter terminū a q̊ et terminū ad quē: eſt ꝑ accidens
puta hītudo carnis et vermis rōne tertij qḋ tran
ſit ḋ vno in aliud. ꝫ in ꝓpoſito nō ē dare aliqḋ ter
tiū trāſiēs. ergo int̄ panē et corpꝰ xp̄i nō eſt talis
hītudo. ¶6°. arguit ꝙ trāſubatio vel ꝯuerſio nō
ſit ſubiectiue in pane. qꝛ īpoſſibile ē ꝙ aliqḋ acci-
dēs ſit in illo ſubiecto qḋ nūq̄ꝫ eſt dum illud acci-
dēs ē. ꝓbat̄ qꝛ accidēs eē in ſubiecto nō eſt aliḋ q̄ꝫ
ſuſtētari in ſubiecto. qḋ aūt nō eſt: ſuſtētare nō va
let. imo videt̄ eē cōtradictio ḋ plano dicere ꝙ ac
cidēs ſit in ſubiecto et ſubiectū nō ſit. ſed ꝑ te in ī-
ſtāti in q̊ trāſubatio eſt: panis non eſt. ergo et c̄.
¶7°. ad idē. qꝛ ſm te nihil trāſubationis eſt i tp̄e
p̄cedēte ſed ē totalr̄ in iſtāti. ergo nihil facit ꝑ te
dicere ꝙ panis habet eē in toto tp̄e p̄cedēte: et in
vltimo inſtāti ē trāſubatio. ergo in illo iſtāti habꝫ
ſubiectū. ſed tūc panis nō eſt. ergo etc̄.

Quantum ad articulū tertiū p̄mo notādū eſt ꝙ
ſm viā. S. T. rō formalis q̄ cor-
pus xp̄i exiſtit de nouo realr̄ ſub
ſacr̄o euchariſtie: ē cōuerſio ſub̄e
panis et vini in ſubām corꝑis et ſanguinis xp̄i. et
dr̄ rō formalis nō ꝑ modū forme abſolute ꝑma-
nētis ſicut ē calor vel albedo: ꝫ ꝑ modū motꝰ vl̄
actionis ſicut calefactio vel dealbatio. vñ exiſtē-
tia corꝑis xp̄i in ſacr̄o ē formalr̄ ꝑ dictā ꝯuerſio-
nē nō intrīſece ꝫ extrīſece. quēadmodū dicimus
genitū fieri formalr̄ ꝑ generationē ꝛ calidū ꝑ cale
factionē atq̄ꝫ albū ꝑ dealbationē. ꝑ hoc eniꝫ ꝙ ex
inſtitutione diuina et ex vi verboꝝ p̄dicta cōuer-
ſio terminat̄ ad ſubām corꝑis xp̄i vt ſuccedenteꝫ
ſubſtātie panis: terminat̄ ꝑ ꝯñs ad exiſtentiā xp̄i
ſub ſacr̄o et ē rō ipſiꝰ formalis. ip̄e etiā ſp̄ēs ſacr̄a
les remanētes poſt ꝯuerſionē: dici p̄ñt rō formal̄
ꝙ xp̄s exiſtat ſub ſacr̄o: aliter tñ q̄ꝫ dicta cōuerſio
. ſ. ꝑ modū forme ꝑmanētis extrīſece tñ. qꝛ enim
ſuba corꝑis et ſanguinis xp̄i ſuccedit ex vi cōuer-
ſionis ſub ſp̄ēbus ſacr̄alibꝰ ſubſtātie panis et vi-
ni cōuerſe in ip̄am: habet ad ſp̄ēs ſacramentales
quēdā modū ordinis et hītudinis ad inſtar ſub̄e
panis et vini q̄ priꝰ ſub illis extiterat: quāuis non
oīno ꝑ eūdē modū neq̄ꝫ q̄ꝫm ad oīa. nam cū ſuba
corꝑis et ſanguinis xp̄i nō ſuccedat in ſacr̄o ſicut
ſubiectū ſpecieꝝ ſacr̄aliū dās illis eē et ab illis in
trīſece īformatū: nō hēt ad illas ordinē et hītudi
nem ꝓprij ſubiecti neq̄ꝫ ab illis ſicut ab accidēti-
bus ꝑ inherētiā denominat̄. verūtñ quātū ad il-
las hītudines i q̄bus ſuba corꝑis ꝛ ſanguinis xp̄i
ſuccedit ſub̄e panis et vini in ordine ad ſp̄ēs ſa-
cr̄ales: formalr̄ ſe hn̄t ip̄e ſp̄ēs ad ſubām corꝑis ꝛ
ſāguinis xp̄i ſicut ſe habebāt formalr̄ ad ſubāꝫ pa
nis et vini capiēdo aduerbiū ſicut ꝓ etiā. Unde
dicimꝰ ꝙ ſp̄ēs ſacr̄ales formalr̄ ſignificāt corpus
xp̄i ſub ſacr̄o et formalr̄ illud cōtinēt et tegūt ꝛ ve
lāt quēadmodū ſubām panis et vini p̄us ſub eis
exiſtētē: nō tñ eodē modo qꝛ nō intrīſece ꝛ ꝑ mo-
dū inherētie: ſed extrīſece ꝑ modū ſacr̄i. qui mo-
dus naturalis nō eſt nec a phis cognitꝰ: ſed ſup-
naturalis a xp̄o diuina virtute inſtitutꝰ. hēt tamē
modꝰ quo corpꝰ xp̄i eſt in ſacr̄o q̄ꝫm ad aliq̄d ſimi
litudinē cū modo quo locatū hītudinē hēt ad lo
cū, put. S. T. dicit i hac diſ. ar. 3. ſub. ar. p̄° ad p̄m.
inq̄ꝫm. ſ. locꝰ eſt aliq̄d ſeparatū ſm eē a locato et ē
extra ſubām ipſiꝰ nec ē eiꝰ ſub̄e cauſa. Et inde ē ꝙ
quādoq̄ꝫ a doctoribꝰ dicit̄ ꝙ corpꝰ xp̄i in diuerſis
altaribꝰ eſt i diuerſis locis. qḋ eſt intelligēduꝫ nō
ꝓp̄e dictū ſed ꝑ quādā ſimilitudinē vt p̄miſſum ē
ſi referat̄ ad ipſas ſpecies. ſed ſi referat̄ ad locum
ſpecieꝝ: dicet̄ eſſe in pluribꝰ locis ꝑ accidēs. nā ꝫꝫ
predicta: rō formalis exiſtētie corꝑis ꝛ ſanguinis
xp̄i in ſacr̄o eſt et ip̄a cōuerſio ſubſtātie panis ꝛ vi
ni in ip̄m modo ſupra expoſito: et ip̄e ſp̄ēs ſacr̄a-
les: et iterū ordo vel hītudo ſub̄e corꝑis ꝛ ſāguīs
xp̄i ad ipſas ſp̄ēs: et quodlibet horuꝫ ſuo modo.

¶**Secundo** Notandum eſt ꝙ ter
minꝰ ꝑ ſe cōuerſionis
ſeu trāſubationis panis et vini in ſacr̄o euchari-
ſtie: nō ſolū eſt ip̄a corporis et ſanguinis xp̄i ſuba
ſm ſe, put aliq̄ putāt: ſed eſt ſuba corꝑis ꝛ ſangui
nis xp̄i ſub ſpeciebꝰ ſacr̄alibꝰ. nā terminꝰ ꝑ ſe mo-
tus vel mutationis eſt illud ad qḋ ꝑ ſe et directe
ordinat̄. cōuerſio aūt ꝛ tranſubatio predicta pa-
nis et vini: ꝑ ſe ordinat̄ nō ad hoc ꝙ fiat ſimplr̄ ꝛ
abſolute ſuba corꝑis et ſanguinis xp̄i nec ad hoc
ꝙ ſuba panis et vini cōuertatur in ſbām corꝑis ꝛ
ſanguinis xp̄i abſolute et ſimplr̄: ſed ſub ſacr̄o. i.
ſub ſpeciebꝰ ſacr̄alibꝰ. Unde. S. T. ſupra diſ. 8a.
. q. 2. ar. p̄°. ſub. ar. 3. in cor. ait. oportet ꝙ verba
forme ſignificēt hoc qḋ virtꝰ diuina in ſecreto fa-
cit. hoc aūt ē eē corpꝰ xp̄i ſub ſpeciebꝰ illis. ꝛ ideo
hec eſt cōueniēs forma huic ſacr̄o q̄ hoc qḋ dictū
eſt ſignificat. Itē. 3a. ꝑ. q. 78. ar. 5. in cor. nō enim
inq̄t faciūt hec verba. ſ. cōſecrationis ꝙ corpꝰ xp̄i

ſit corpꝰ xp̄i: nec ꝙ panis ſit corpꝰ xp̄i: ſed ꝙ contē
tum ſub his ſpeciebꝰ quod priꝰ erat panis: ſit cor
pus xp̄i. hec ille. Ideo enī verba cōſecrationis di
cunť et ſunt verba ſacr̄alia: qꝛ efficiūt cōuerſionē
panis et vini in ſubam corpis et ſanguinis chriſti
ſub ſacr̄o. i. ſub ſpeciebꝰ ſacr̄alibꝰ. Unde Augꝰ de
verbis do. ideo inq̄t iſta dicūť ſacr̄a: qꝛ in eis aliō
videť et aliud intelligiť. qō videť: habet ſpēz cor
poralē. qō intelligiť: fructū hēt ſpūalē. Et inde ē
ꝙ ip̄e in libro ſentētiaꝝ pſperi loquēs ō hoc ſacr̄o
inq̄t. hoc eſt qō dicimꝰ qō modis oibꝰ approbare
cōtendimꝰ: ſacrificiū eccleſie duobꝰ cōſtare. viſibi
li elemētoꝝ ſpecie: ⁊ inuiſibili dn̄i nr̄i Jeſu xp̄i car
ne ⁊ ſanguine. et ſacr̄o ⁊ re ſacr̄i. Idē ibidē. ſemel
imolatꝰ eſt in ſemetipſo xp̄s: et tn̄ quotidie imo-
latur in ſacr̄o. ¶ Ex q̄bus inferimꝰ ꝙ terminꝰ per
ſe trāſubationis in ſacr̄o euchariſtie nō tm̄ eſt ſba
corpis et ſanguinis xp̄i: ſed etiaz ipſiꝰ p̄ſentia ſub
ſpeciebꝰ ſacr̄alibus. nō ſolū ea rōne qꝛ preſentia ē
quid cōſequēs p ſe ad ip̄am ſubam in ſacr̄o contē
tā: ſed etiā qꝛ ex inſtitutione diuina ad talē p̄ſen-
tiam verba ſacr̄alia p ſe ordinanť. cuz enī dicitur
hoc eſt corpꝰ meū: ſenſus eſt. i. cōtentū ac preſēs
ſub his ſpeciebꝰ eſt corpus meū. Unde ſup illud
Mathei. 26. accepit Jeſus panē ⁊ benedixit in-
q̄t gloſa. ſub alia tn̄ ſpecie carnē et ſanguinē ſuum
tradidit xp̄s et deinceps ſumendū inſtituit vt fi-
des haberet meritū q̄ de his eſt q̄ nō videnť. Itē
beda finitis ait paſche veteris ſolēnijs: trāſijt ad
nouū qō in ſue redēptionis memoriā: eccleſiā fre
quentare deſiderat, p carne agni et ſanguine: ſue
carnis ſanguiniſqꝫ ſacr̄m i panis et vini figura ſub
ſtituēs. Et ex his apparet ratio quare panis con
uerſus in ſubam corpis xp̄i nō acq̄rit p̄ſentiaz ad
locū corpis xp̄i in celo quēadmodū alimentū qō
cōuertiť in ſbam nutriti acq̄rit locuz et p̄ſentiam
corpis nutriti et nō ecōuerſo. ratio ſiquidē eſt qꝛ
cū huiuſcemodi cōuerſio fiat ſola dei virtute et i-
ſtitutione: nō alio modo fit q̄ꝫ a deo fuit iſtituta.
ex inſtitutione aūt diuina ſicut p̄miſſum ē: panis
⁊ vinū in ſacr̄o euchariſtie ↄuertunť in ſubaz cor
poris et ſanguinis xp̄i. nō vt eſt ſimplr̄ et abſolu-
te nec vt eſt in celo: ſed magis vt ſit ſub ſpeciebꝰ
ſacr̄alibꝰ quaſi ſube panis et vini ſuccedēs. ac per
hoc ſimilē habēs habitudinē p̄ſentialitatis et cō-
tinētie ad ſpēs ipſas ſacr̄ales. q̄ habitudo ē i cor
pore xp̄i reſpectꝰ extrīſecus adueniēs ex mutatio
ne ſube panis in corpis xp̄i ſubam cauſatꝰ. cui reſ
pondet mutuꝰ p̄ſentie reſpectꝰ in ſpeciebꝰ rema-
nētibꝰ ſube panis ⁊ vini. Itaqꝫ terminꝰ in quē cō-
uerſionis panis et vini in hoc ſacr̄o non eſt preci
ſe ſba corpis et ſanguinis xp̄i: nec p̄ ſe ipſius p̄ſen
tia ad ſpēs ſacr̄ales: ſed ē vtrūqꝫ cōplectēs. ſ. ſba
corpis ⁊ ſanguinis xp̄i vt p̄ſens ſpēbus ſacr̄alibꝰ.
vere enī et realr̄ in ſubam corpis et ſanguinis xp̄i
cōuertiť ſuba panis et vini. nō q̄ſi in ſubam nouiť
acq̄ſitā aut nouū eſſe ſubale accipiētē: fit eniz hec
ↄuerſio in ſbam p̄exiſtētē: ꝟ ſicut in ſbam nouā p̄-
ſentialitatē et nouū eē p̄ſens ſub ſacr̄o capientez

¶ Tertio Notādū eſt ꝙ qꝛ hoc ſacr̄z
euchariſtie ſubalr̄ cōſiſtit in
cōſecratione materie q̄ fit p ↄuerſionē et trāſuba
tionē ſube panis et vini in ſbam corpis ⁊ ſanguis
xp̄i: illud, p̄p̄e eſt terminꝰ dicte cōſecrationis et cō
uerſionis: qō p formā ſacr̄i ſignificať. id aūt ē cor-
pꝰ et ſanguis xp̄i eē ſub ſpēbus ſacr̄alibꝰ. hoc eniz
ſignificať cū dr̄ hoc ē corpꝰ meū: et hic ē calix ſan-
guinis mei et ℭ. et quāuis p formā ſacr̄i nō ſignifi-
ceť exp̄ſſe ⁊ formalr̄ p̄dicta ↄuerſio ſed magis exi
ſtētia corpis xp̄i i ſacr̄o: qꝛ tn̄ hmōi exiſtētia ſicut
ab eccleſia poniť ē p cōuerſionē et trāſubationez
panis et vini in corpꝰ et ſanguinē xp̄i, put habeť i
capl̄o firmiť credimꝰ. §. vna vero ē fideliū. et i ca
pitulo cū marthe in p̄ncipio: ideo ex hoc ip̄o ꝙ p
formā ſacr̄i ſignificať exiſtia corpis et ſanguis xp̄i
ſub ſacr̄o: deſignať ꝙ ſit terminus dicte ↄuerſio-
nis et trāſubationis. ac p hoc ip̄a ↄuerſio ſeu trā-
ſubatio p verba forme iplicite deſignať. ſicut mo
tus vel via implicite deſignať in eiꝰ termino. quē
admodū deſignať ō albatio i noua albedinis ac-
quiſitione et generatio i forme ſbalis itroductio-
ne. ¶ Et cōfirmať iſta ratio ſm viā. S. T. qꝛ no-
uus modꝰ exiſtēdi ſube corpis et ſāguinis xp̄i ſub
ſpeciebꝰ ſacr̄alibus: aſſignari non pōt niſi p cōuer
ſionē ſube panis et vini i ip̄az. nā vt beū. S. Doc.
argumētať in hac diſ. q. p̄ᵃ. ar. 2. nihil pōt icipe eē
hic vel i aliquo cū prius non fuerit: niſi p motum
aut mutationē, p̄priā vl̄ alteriꝰ terminatā ad ip̄z.
vnde cū nulla mutatio dari poſſit i corpe xp̄i nec
localis que eſſe non poſſet niſi deſereret locū celi
contra Auguſtinuz dicētem: donec ſeculū finiať
ſurſum ē dn̄s de conſe. diſ. 2ᵃ. p̄ma hereſis. neqꝫ p
motū vel mutationē formalē cuz ſit corpꝰ glorio-
ſum inalterabile et incorruptibile: ſequiť ꝙ muta
tio fiat in pane ſed non localis. tum qꝛ talis mo-
tus ſenſu p̄cipeť. tum etiā qꝛ verba forme q̄ id ef-
ficiūt qō ſignificāt: talē motū localē nō deſignāt.
iterū nec motꝰ alterationis vel augmēti aut dimi
nutionis: eo ꝙ quātitas panis ⁊ q̄litas maneāt i-
mutate et eedē numero poſt cōſecrationem. cō-
ſequēs ergo eſt ꝙ mutatio panis fiat ſm ſbaz ad
corpus xp̄i terminatā q̄ eſſe nō pōt niſi per cōuer
ſionē ſubſtātie in ſubam. nō enī dici pōt ꝙ fiat mu
tatio panis ſm ſubam p aſſumptionez a corpore

xp̄i ſicut fuit quoꝝūdā antiquoꝝ opinio dicentiū ꝙ ad ꝓlationē verboꝝ cōſecrationis: xp̄s mediā te corpe ſuo ꝓut dicit partē humanitatis et nō totam humanitatē: aſſumit ſubām panis. rōne cuiꝰ aſſumptionis dicit̄ corpꝰ xp̄i eſſe ſub ſacro. quemadmodū ꝓpter aſſumptionē humanitatis a ſuppoſito filij in vtero virginis: dicit̄ deꝰ hō et filius dei fuiſſe ī vtero virginis. ita ꝙ ſm iſtos in ſacro euchariſtie cū ſuba corpis xp̄i: ſimul eſt ſuba panis et vini. falſitatē huiꝰ opinionis nōnulli doctores moderniores multis rōnibꝰ impugnare nitūtur quas fortaſſe tenētes dictā opinionē poſſent vtcūqȝ euadere. nobis aūt ſatis erit eiꝰ falſitatē oſtēdere ex auctoritate ecclie in caplo firmit̄ credimꝰ de ſūma trini. et fide catho. et in caplo cum marthe de cele. miſſa. vbi expſſe dr̄ ꝙ in ſacro altaris trāſubatur panis in corpꝰ et vinū in ſanguinem xp̄i poteſtate diuina. trāſubari aūt eſt ſubaz in ſbam trāſmutari. ex determinatione ergo eccleſie in ſacro euchariſtie ſuba panis tranſit vel trāſmutat̄ ſeu cōuertit̄ in ſubam corpis xp̄i ⁊ ſba vini in ſubaz ſanguinis xp̄i. vnde dicere ꝙ ī ſacro altaris manet ſuba panis aſſumpta a diuino ſuppoſito ſimul cū ſuba corpis xp̄i: expreſſe cōtradicit determinationi ecclie. ac ꝑ hoc opinio ſic dicētiū erronea eſt et a mētibꝰ fideliū refellēda. quare ambroſiꝰ dicit in libro de ſacris. licet figura panis et vini in hoc ſacro videat̄: et tñ nihil aliud ꝙ̄ caro xp̄i et ſanguis poſt cōſecrationē credēda ſunt. Itē euſebiꝰ de cōſecra. diſ. 2ª. caplo q̄ꝛ corpus. inuiſibilis inq̄t ſacerdos viſibiles creaturas in ſubam corpis et ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit ita dicēs. accipite et comedite hoc eſt corpus meum.

¶ **Quarto** Notādū eſt ꝙ vt. S. T. ꝯducit ī hac diſ. q. pª. arti. 2. in cor. et magis q̄nto q̄olibet. ar. 11º. oīs motꝰ denomiat̄ a termiō ad quē. ſicut motꝰ q̄ ē ad albedinē dr̄ ꝺalbatio. vñ motꝰ ānihilationis dr̄ q̄ꝛ eiꝰ terminꝰ ē nihil. cū ergo cōuerſio panis et vini in ſacro euchariſtie nō termine ꝑ ſe ⁊ directe ad nihil ſ; ad corpꝰ et ſanguinē xp̄i vt ꝑmiſſū eſt: ſeq̄t̄ ꝙ in tali ꝯuerſione nō fiat ānihilatio ſube panis ⁊ vini: quāuis poſt ꝯuerſionē nihil ſube panis et vini remaneat. Ad cuiꝰ intellectū ꝯſiderādū eſt ꝙ cōuerti aliq̄d ī aliō: ē aliq̄d ī aliō trāſmutari. q̄ꝺ aūt in aliō trāſmutat̄: pꝰ ꝯuerſionē aut ē illō aut ē ſub illo ſm duplex genꝰ ꝯuerſionis. vt eñ accipit̄ ex dictis. S. T. 3ª. ꝑ. q. 75. ar. 4. ī cor. duplex ē conuerſio vniꝰ in alteꝝ. q̄dā ē formalis q̄ñ. ſ. diuerſe forme ſibi iuicē in eodē ſubo ſuccedūt. ſicut q̄ñ aer cōuertit̄ in aquā: forma aq̄ ſuccedit forme aeris ī eadē materia. et talis ē ꝯuerſio q̄ fit ſm leges nature. alia ꝯuerſio ē totiꝰ entis in totū ens: q̄ñ tota ſba vniꝰ ꝯuertit̄ in totā ſubaz alteriꝰ. ⁊ hm̄oi ꝯuerſio ē ſup̄ leges nature. excedit eñ naturalē v̄tutē totiꝰ agētis creati cuiꝰ actio neceſſario p̄ſupponit māām vel ſubm. ꝯuerſio vero totiꝰ entis in totū ens: nō hēt ſubm cōmune vtriqȝ termino ſ; ponit ſucceſſionē quādā reꝝ ſubſiſtētiū q̄ ē ſubiue ī ipſis rebꝰ ſuccedētibꝰ ſicut ⁊ ordo ē in rebꝰ ordinatis. ꝑ p̄mā ꝯuerſionē. ſ. formalē: id q̄ꝺ ꝯuertit̄ in aliō fit ſub illo q̄ꝛ materia ꝯuerſi fit ſub forma eiꝰ ī q̄ꝺ cōuertit̄: forma p̄ma ꝺſtructa. vt cū aer cōuertit̄ in ignē: materia aeris formā aeris amittēs fit ſub forma ignis. ꝑ ſcdam vero ꝯuerſionē. ſ. totiꝰ ſube ī totā ſubaz: fit vt illō q̄ꝺ ꝯuertit̄ ſit ꝓp̄e ⁊ directe illō in q̄ꝺ ē ꝯuerſū ꝑ trāſmutationē ſube in ſubaz. ita vt illō q̄ꝺ ꝯuertit̄ nō maneat ſm aliq̄d ſui: ſ; illud tm̄modo in q̄ꝺ ꝯuerſū ē. vñ talis ꝯuerſio differt a creatiōe ⁊ ab ānihilatiōe. q̄ꝛ q̄ꝺ creat̄: oīno p̄us nō erat niſi ī potētia agētis. q̄ꝺ vero ānihilat̄: oīno nō remanet. ſ; q̄ꝺ ꝯuertit̄ ī aliō: p̄us erat aliq̄d in q̄ differt a creatiōe. et poſtq̄ȝ ꝯuerſū ē: manet in eo ī q̄ꝺ ē ꝯuerſū trāſmutata ſuba ⁊ ī hoc differt ab ānihilatione. huiuſcemodi aūt ꝯuerſio ē q̄ ī ſacro altaris panis ⁊ vinū ꝯuertunt̄ ī corpꝰ ⁊ ſāguinē xp̄i. tota eñ ſba panis ꝯuertit̄ ī totā ſubaz corporis xp̄i. et tota ſba vini ꝯuertit̄ ī totā ſubaz ſanguinis xp̄i. ac ꝑ hoc pꝰ ꝯuerſionē q̄ꝺ p̄us erat panis ē vere corpꝰ xp̄i. ſic tñ vt li quod p̄us: dicat ordinē tm̄modo durationis nō idētitatē ſubi. ex q̄ pȝ ꝙ nō ānihilat̄. ¶ Aduertēdū tñ ꝙ circa hoc in q̄buſdā verbis. S. T. videt̄ eē repugnātia ī p̄mo ope et in ſecūdo. dicit eñ in hac diſ. q. pª. ar. 2. ad pm. ꝙ in hac cōuerſione terminꝰ a q̄. ſ. ſuba panis ꝯuertit̄ ſm ſe totū in terminū ad quē. ſ. in corpꝰ xp̄i. nō q̄dē vt ſit ſub ip̄o: ſ; vt ſit ipſūmet. In. 3ª. ꝑo. ꝑ. q. 75. ar. 8. i. c. tenet ꝙ nō ſit dicēdū panis ē corpꝰ xp̄i. Sed ī v̄itate nulla ē repugnātia. nā in p̄mo ope loquit̄ q̄ȝm ad veritatē rei facta conuerſione ꝑ quā q̄ꝺ erat panis vere eſt corpus xp̄i cū ſit in ip̄m ꝯuerſum. In ſecūdo vero ope loq̄t̄. S. Doc. quātū ad veritatē et ꝓprietatē locutionis q̄ nō ſtat quādo terminꝰ in quē p̄dicat̄ ꝺ termino a q̄ ꝑ verbū ſubſtantiuū retēto ꝓp̄o noīe vtriuſqȝ extremi. eo ꝙ in tali p̄dicatione ſignificat̄ ip̄a extrema ſimul exiſtere quod eſt falſum. vnde cum dicitur panis eſt corpꝰ xp̄i: ſignificat̄ ex vi ſermonis ꝙ panis ī ꝓpria natura ſimul exiſtit cū corpore chriſti et eſt illud. hoc autem eſt falſum.

¶ **Quinto** Notandū eſt ꝙ in omni mutatiōe ē receſſus a termino a quo et acceſſus ad terminū in quē. vnde

in omni mutatione pōt ꝯſiderari receſſus termi-
ni a quo ſeorſum ab acceſſu termini in quē et ſic
denominari et ecōtra. quēadmodū in mutatiōe
qua ex aere fit aqua: receſſus a termino a q̊ ſeor-
ſum cōſideratꝰ denominaꝛ corruptio aeris. acceſ
ſus aūt ad terminū in quē ſeorſum ꝯſideratꝰ: vo
catur generatio aque. ipa tū mutatio a termino
a quo ad terminū in queꝫ: vtrūqꝫ iplicat quāuis
ſimpliciter ꝛ abſolute dicaꝛ generatio aque: quia
omnis motꝰ et mutatio ſpecificaꝛ et ꝑ conſequēs
denominaꝛ a termino in quē. ad ꝓpoſitum ergo
nr̄m in cōuerſione panis in corpꝰ xp̄i: cōſiderari
pōt receſſus a termino a quo ſeorſum ab acceſſu
ad terminū in quē: et ſic ꝓprijs vocabulis deno-
minari deſitio panis. ſicut acceſſus ad terminum
in quē denominaꝛ trāſubātio. eſt tū differētia. qꝛ
trāſubātio ſimplicit ꝛ abſolute denominat ipam
cōuerſionē ꝓpter rationē dictā quia omnis muta
tio ſpecificaꝛ et denominaꝛ ſimplicit a termino ī
quē. deſitio vero panis nō denominat ſimplr̄ et
abſolute dictā ꝯuerſionē: ſed receſſuꝫ tātūmodo
a termino a quo. et quāuis terminꝰ directe et ꝑ ſe
ac vltimatꝰ d̄ſitiōis panis ſit aliq̄d poſitiuū. ſ. ſb̄a
corpis xp̄i ſub ſpeciebꝰ ſacr̄alibꝰ: qꝛ tū ſub his ver
bis formaliter loquēdo ſolus receſſus a termino
a quo denominatꝰ eſt: ideo deſitio panis nō dici-
tur mutatio poſitiua: naꝫ forma v̄bi repugnaret.
cōuerſio ergo ipſa qua panis eſſe deſit et in ſub̄aꝫ
corpis xp̄i trāſmutaꝛ: mutatio eſt poſitiua ſic de-
nominata a termino ad quē poſitiuo. ſed deſitio
panis nō eſt mutatio poſitiua ſed ꝓuatiua: qꝛ ſic
denominata eſt a receſſu et defectu vel ꝓuatione
termini a q̊ nō a termino ī quē. quēadmodū quā-
do ignis cōuertiꝛ in aerē licet corruptio vel ꝓua
tio forme ignis habeat pro termino ad queꝫ ꝑ ſe
intēto ab agēte forme aeris introductionē que ē
terminꝰ poſitiuꝰ: quia tū hoc nomē ꝓuatio vl̄ cor
ruptio ipoſitū eſt ad ſignificādū receſſuꝫ a termi
no a quo et nō eſt ipoſitū ab eiꝰ termino ad queꝫ
vltimato et ꝑ ſe intento: ideo non dicit mutatio
poſitiua. et pōt dari ſimile in diuinis. nā eſſe a nul
lo et eſſe patrē: eadem ꝓprietas re eſt in p̄re. ſed
quia inaſcibilitas eſt nomē impoſitū ad ſignificā-
dū ipſam ꝓprietatē ſm̄ ꝙ dicit eſſe a nullo: ideo
inaſcibilitas ē notio ꝓuatiua. paternitas v̄o ē no
tio poſitiua: quāuis idē re ſit vtriuſqꝫ fūdamētū.

Quantuꝫ ad q̄r-
tū articulū r̄ndendū ē obiectio-
nibꝰ aduerſariorū. Et q̄dē ad ꝓ-
mū Joānis pariſieſis ꝯ ꝓmā ꝯclu
ſionē dr̄ ꝙ v̄ba damaſceni nō in
ducūꝛ ad mētē ipſiꝰ. nō eni ipē potuit intelligere
ꝙ in ſacro eucharıſtie panis ꝛ vinū aſſumereꝛ ſi-
mul cū corꝑe xp̄i i. ꝓp̄a natura ꝑ v̄tutē cōſecratio
nis: cū ipſe ſuꝑ eodē caplo exp̄ſſe dicat ꝙ panis ꝛ
vinū v̄tute diuina fiūt corpꝰ et ſanguis xp̄i ꝛ iteꝝ
ꝙ trāſeūt in corpꝰ et ſanguinē xp̄i. ait eni parum
ante mediū capli. ſi volēs ipm̄ deꝰ verbuꝫ factū ē
et ſancte v̄ginis puros et imaculatos ſanguines
ſibi ipi inſeminabilit carnē ſuſtinuit: nō pōt panē
ſui ipſiꝰ corpꝰ facere et vinū ꝛ aquā ſanguinē: ꝛ in-
fra. qꝛ ꝯſuetudo ē hoīnibꝰ panē comedere ꝛ aquā
et vinū bibere: ꝯiugauit eis eiꝰ deitateꝫ et fecit ea
corpꝰ et ſanguinē eiꝰ. qđ aūt dicit ꝯiugauit eis eiꝰ
deitatē: ſenſus ē qꝛ copulauit eis v̄tutē deitatis ꝑ
quā panis ꝛ vinuꝫ facta ſunt corpꝰ et ſanguis xp̄i
eo modo q̊ Augꝰ dicit accedit verbū. i. virtꝰ verbi
dei ad elemētū et fit ſacr̄m. itē parū infra ait. cor-
pus ē vere vnitū deitati qđ ex ſctā virgine corpꝰ.
nō q̄m ipm̄ corpꝰ qđ aſſumptū eſt ex celis deſcen
dit: ſ₃ q̄m ipē panis ꝛ vinū trāſeat in corpꝰ et ſan-
guinē dei. et ifra. quēadmoduꝫ naturalr̄ ꝑ come-
ſtionē panis et vinū ꝛ aqua ꝑ potū in corpꝰ ꝛ ſan
guinē comedētis ꝛ bibētis trāſmutaꝛ et nō fit ali
ud corpꝰ ꝓpter ꝓriū eius corpꝰ: ita et ꝓpoſitionis
panis et vinū et aqua ꝑ inuocationē et ſuꝑaduen
tū ſpūs ſcti: ſuꝑnaturalr̄ trāſit in corpꝰ dn̄i et ſan-
guinē et nō ſunt duo ſed vnū et idē. hec ille. in q̄-
bus verbis apte capiꝛ ꝙ mens damaſceni nō fu-
it panē et vinū per verba cōſecrationis ſimul eē
cum corꝑe xp̄i ſub ſacro: ſed magis ꝙ trāſirent et
tranſmutareꝛ in corpus ꝛ ſanguinē xp̄i. et ideo
verba ab arguēte allegata: in vero ſenſu accipi d̄
bēt. veruntū arguēs vt videꝛ nō ſimplici corde ſ₃
animo fallaci verba damaſceni trūcate et ꝑ par-
tes ex diuerſis locis ad ſuū ꝓpoſitū colligere pu-
tāuit. partē vnius dicti parti alteriꝰ copulādo vt
ſenſum fallacē ſimplicibꝰ aggeneraret. vnde in ꝓ
ma auctoritate qđ dicit panis aſſumiꝛ ꝛ vniꝛ dei-
tati i hac eſca ſpūali: nō ſic habeꝛ in v̄bis damaſ-
ceni. ſed habeꝛ hoc q̄ſi in medio capituli. ſpūſſan
ctꝰ ſuꝑuenit et hec facit q̊ ſuꝑ rōnem et intelligē-
tiā. panis aūt et vinū aſſumiꝛ. arguēs vero addi-
dit de ſuo. et vniꝛ diuinitati in hac eſca ſpūali. cū
aūt damaſcenꝰ dicit panis ꝛ vinū aſſumūꝛ: intelli
git ante cōſecrationē q̊ poſt cōſecrationē virtus
diuina fecit eſſe corpꝰ et ſanguinē ſuū vt in eodeꝫ
cōtextu littere ſubdiꝛ. ꝙ autē panē ꝛ vinū aſſumi
intelligat ante verba cōſecrationis. ſ. a ſacerdo-
te: apte mōſtraꝛ in eodē capitulo verſus finē cuꝫ
dicit. et ſi aūt q̄dam anticipā. i. refiguratā corpis
et ſanguinis domini panē et vinum vocauerunt
vt diuinꝰ baſilius dicit: nō poſtqꝫ ſanctificata ſūt

dixit:ſed anteꝗ̄ ſanctificata eſſent: ipſaꝫ oblatio-
neꝫ ita vocātes. quod aūt in eadē auctoritate ar-
guēs inducit: ſicut carbo eſt lignū vnitū igni ⁊ hu-
manitas deo in incarnatione: non habetꝛ in v̾bis
Damaſceni ſed arguēs falſe ſibi attribuit. ¶ Ad
ſecūdā auctoritatem Damaſceni patet ex dictis
q̄liter debeat intelligi panē ⁊ vinū aſſumi. ¶ Ad
tertiā patet cōſimil̾r qualiter debeat intelligi cuꝫ
dicit cōiugauit eis diuinitatē. nō enī intelligit ꝙ ꝑ
aſſumptionē panis et vini in ꝓpria forma vniuit
ea diuinitati q̄ſi i vnitatē ſuppoſiti. ſed ſicut dictū
eſt intelligit Damaſcenꝰ ꝙ deꝰ cōiugauit. i. copu-
lauit ſiue applicuit pani et vino diuinitatē. i. virtu
tem diuinitatis ꝑ quā trāſmutarentꝛ in corpus et
ſanguinē xp̄i. vn̄ cū diceret cōiugauit eis diuinita-
tē: addidit. et fecit ea corpꝰ et ſanguinē eiꝰ. ſic ex-
ponit. S. T. 3ª. ꝑ. q. 75. ar. 2. ad pᵐ. ¶ Ad quar-
tū dictuꝫ Damaſceni dicitꝛ ꝙ panis cōmunionis
ibi nō capitꝛ ꝓ pane triticeo ſed ꝓ corpore xp̄i ve-
ro. eo modo quo dn̄s dicit in euāgelio: panis quē
ego dabo caro mea eſt ꝓ mūdi vita Joan. 6º. et
apoſtolus pª. Cori. 11º. quicūqꝫ ait māducauerit
panē et biberit calicē dn̄i indigne: reꝰ erit corpis ⁊
ſanguinis dn̄i. vn̄ et quaſi exponēs Damaſcenꝰ ꝙ
corpꝰ xp̄i dixerit panē vnitū deitati: ſtatī ſubdit.
corpꝰ aūt vnitū deitati non vna natura eſt ꝫ vna
quidē corpis vnite autē ipſi deitatis altera. Iſto
etiā modo accipit panē Ambroſiꝰ in libro d̾ ſacra
mētis cū dicit. nō iſte panis eſt q̄ vadit in corpus
ſed panis vite eterne q̄ anime noſtre ſubām reſi
cit. Uel pōt dictuꝫ Damaſceni exponi iuxta mē-
tem Durādi ꝙ ſicut carbo et ignis nō ſunt vnum
ſuppoſito vnū tn̄ ſua corruptione trāſit in alteruꝫ
ſic panis cōmunionis nō eſt cū deitate vnū ſuppo
ſito ſed ſua corruptione vel qualicunqꝫ deſitione
trāſit in corpus xp̄i qđ eſt vnitū deitati. ſed pͥma
reſpōſio videtꝛ eſſe melior et magis ad ſenſū Da
maſceni. ¶ Ad auctoritatē aūt Dioniſij reſpōde
mus ꝙ Dioniſiꝰ vbi allegatꝛ nō loquitꝛ de aſſump
tione in ſacͤo altaris: ſed de aſſumptione in my-
ſterio incarnationis. vn̄ verba eiꝰ ſunt hec. vnum
enī illud et ſimplex atqꝫ ſecretū Jeſu diuini ver-
bi: nr̄e humanitatis aſſūpte ad cōpoſitū atqꝫ vi-
ſibile ſine imutatione ſui ꝑ ſūmā demētiā benig-
nitatēqꝫ ꝓceſſit. ſocietatēqꝫ nr̄aꝫ q̄ ſibi coniūgere
mur: beneficētiſſime excogitauit. nr̄a humilia di-
uinis ſuis excellētijs iūgēs. hec ille. Dato etiaꝫ ꝙ
Dioniſius loqueretꝛ de myſterio ſacͥ euchariſtie
auctoritas nō ꝓbaret ꝓpoſitū arguētis. nā ſūptio
vel aſſūptio nō eſſet itelligenda panis et vini ad
vnitatē ſuppoſiti corpis xp̄i: ſed ſicut accipi cōſue-
uit ꝓ ſumptione vel aſſūptione cibi. et ſm̄ hoc di
ceretꝛ xp̄s accepiſſe in hoc ſacͤo nr̄a vt cōmunicet
nobis ſua: q2 ex pane et vino q̄ ad nr̄ꝫ vſū habe-
mus et deo i altari offerimꝰ: xp̄s corpꝰ ſuū et ſan-
guinē nobis ꝯmunicat in qđ illa diuina v̾tute trā
ſubantꝛ. ¶ Ad. 2ᵐ. dr̄ ꝙ vt. S. T. exponit ibideꝫ
panis i auctoritate apl̄i ſtat ꝓ ſigno nō ꝓ ſignato
ideſt ꝓ ſpecie panis q̄ remanet poſt ꝯſecrationē
ꝑ cuiꝰ fractionē et ſūptionē ꝑticipamꝰ corpus dn̄i
ſub illa ꝯtētū. ¶ Ad. 3ᵐ. dr̄ ꝙ illa opinio quā ar-
guēs vocat antiquā: ē ꝑ eccl̄iaꝫ reprobata i capl̄o
firmit̾ credimꝰ de ſum. tri. et fi. ca. vbi determinatꝛ
ꝙ panis et vinū trāſubantꝛ in corpꝰ et ſanguinem
xp̄i. trāſubari aūt ē ſubām i ſubām ꝯuerti. Et cum
arguēs dicit ꝙ pauciores difficultates ſequūtꝛ ad
ſuū modū dicēdi q̄ꝫ ad nr̄ꝫ: dr̄ pͥmo ꝙ ē falſuꝫ. naꝫ
vt. S. T. deducit i hac diſ. q. pª. ar. pº. ſub. ar. pº.
modꝰ dicēdi arguētis ē ipoſſibilis et incōpotēs ⁊
hereticꝰ. Dicitꝛ ſcđo ſicut rn̄det Durādꝰ ꝙ in his q̄
fidei ſunt nō ſemꝑ ē eligēdū illđ ad qđ pauciores
ſequūtur difficultates. ſic enī poneremꝰ i diuinis
vnū ſolū ſuppoſitū. ad quā poſitionē nō ſequitꝛ dif
ficultas ſm̄ humanā rōnē. ꝫ ponēdū eſt magis id
qđ ē ꝯſonū dictis ſctōꝝ ⁊ traditiōi eccl̄ie licet plu
res difficultates occurrāt. oportet eniꝫ vt apl̄us
dicit captiuare itellectū i obſequꝫ xp̄i. Cuꝫ vero
arguēs dicit ꝙ aſſūptio ē ſpecialis articulꝰ: dr̄ ꝙ
verū eſt d̾ aſſūptione hūanitatis. ſed falſum eſt d̾
aſſūptione mēdoſa paneitatis i hoc ſacͤo. nā de
falſitate nullꝰ ē fidei articulꝰ. de nr̄a aūt vera poſi
tione ē articulꝰ. Ut. n. S. T. dicit. 2ª 2ᵉ. q. pª. ar.
8º. ad. 6ᵐ. ꝯtinentia corpis xp̄i ſub ſacͤo: ꝯcluditꝛ
ſub articulo d̾ oīpotētia ſicut et cetera alia mira-
cula. In tertio aūt ſen. diſ. 25. q. pª. ar. 2. ad. 10ᵐ
dicit ꝙ fides d̾ corpe xp̄i et d̾ oībꝰ ſacͥs: icluditꝛ in
articulo d̾ effectu gr̄e q̄ eſt ſanctā eccl̄iaꝫ catholi-
cā. vn̄ in ſymbolo niceno additū eſt ꝯfiteor vnū
baptiſma. pōt etiā dici ꝙ includitꝛ in articulo ſctō
rū cōmunionē. hoc enī ſacͥm ē vnitatis omniū fi
deliū ſm̄ illud apl̄i pª. Cori. 10. vnꝰ panis et vnū
corpꝰ multi ſumꝰ oēs q̄ de vno pane et de vno ca
lice ꝑticipamꝰ. ¶ Ad. 4ᵐ dr̄ ꝓut. S. T. rn̄det. 3ª.
ꝑ. q. 77. ar. 7. ad. 3ᵐ ꝙ in ꝯfeſſione berengarij dr̄
corpꝰ xp̄i frāgi nō in ſe: ꝫ in ſpeciebꝰ ſacͥalibꝰ. vn̄
locutio ē figuratiua. ponitꝛ enī ꝯtentū ꝓ ꝯtinente
ad maiorē expͥſſionē ꝙ xp̄i corpꝰ veracitꝛ ꝯtinetur
ſub ſpeciebꝰ. vn̄ talis locutio nō ē ad cōmunē vſū
loquēdi trahēda: ꝫ magis ad bonū ſenſū reſtrigē
da. ¶ Ad. 5ᵐ. dr̄ ꝙ q̄cq̄d ſit de differētia opiniōis
arguētis ad illaꝫ q̄ ponit ſubaꝫ panis manere ſub
ſacͤo ſine aſſūptione et ſine ꝯuerſiōe: ⁊ tn̄ iſta po
ſitio ē erronea ꝯ̄ d̾terminationem eccl̄ie q̄ ponit
ſubaꝫ panis ⁊ vini trāſubari i corpꝰ et ſanguinem

xp̄i: ac ꝑ hoc ſubām panis nō manere ſub ſacr̄o. ¶ Ad. 6^{m}. dicit̄ ꝙ nō aliud ꝓbat niſi ꝙ poſita aſ=
ſumptione paneitatis ſm̄ imaginationē arguen
tis: bene ſeq̄ret̄ ꝙ vbi eſſet corpus xp̄i ibi eſſet pa
neitas aſſumpta et ecōtra. ſed ex iſta cōdicionali
nō ꝓbatur antecedēs. ſ. ꝙ talis aſſumptio panei-
tatis ſit vera. nā licet illud incōueniēs nō ſeq̄ret̄
multa alia ſequūtur vt. S. T. ꝓbat ī hac diſ. q. p^{a}
. ar. p^{o}. ſub. ar. p^{o}. in cor. et poſt eū Herueꝰ et Du=
rādus. Et ꝑ hec patet rn̄ſio ad. 7^{m}. qḋ idipm̄ cō=
cludere nitit̄. ¶ Ad. 8^{m}. dicit̄ ꝙ minor eſt falſa cū
ſua ꝓbatione. nā ꝑ formā huiꝰ ſacr̄i non ſignificat̄
vnio rei cōtente ſub ſpeciebus cū corpe xp̄i cum
dicit̄ hoc eſt corpus meū. ſed ſignificat̄ eorū vni=
tas. i. ꝙ vnū ſit aliud. qḋ verificari non pōt dire=
cte et ſimplr̄ niſi ꝑ ꝯuerſionē panis in corpus xp̄i.
et cū arguēs dicit ꝙ ꝑ cōuerſionē: panis non eſt
xp̄s nec econuerſo: dicit̄ ꝙ cū dicit̄ hoc eſt corpus
meū: nō eſt ſenſus verbo⁊ ꝙ panis ſit corpꝰ xp̄i ī
quo arguēs fallitur. ſed ſenſus ē ꝙ cōtentū vl̄ res
cōtenta ſub ſpeciebꝰ eſt corpus xp̄i. ip̄m aūt cōtē
tum vel res cōtēta quādo verba cōſecrationis
cōplent̄: nō eſt panis ſed tātūmodo corpus xp̄i.
et ideo ſi finitis verbis cōſecrationis: panis eſſet
ſub ſacr̄o ſimul cū corpe xp̄i: cōſecrationis verba
non vere et directe ſignificarēt qḋ ſonāt a ſui iſti=
tutione. vn̄ argumētū ꝓcedit ex falſo intellectu
arguētis quē habuit in v̄bis cōſecrationis. ¶ Ad
argumēta Scoti cōtra ſecūdā concluſionē ad p̄=
mū dicit̄ ꝙ aſſumptū eſt falſum qn̄ illud qḋ p̄ceſ=
ſit et nihil eius remanet: cōuertitur in aliud ſicut
eſt in ꝓpoſito nr̄o. ſic in ſentētia reſpōdet. S. T.
3^{a}. p. q. 75. ar. 3. ad p^{m}. ¶ Ad. 2^{m}. negatur ꝯſimi
liter aſſumptū qn̄ id qḋ nec eſt in ſe aliq̄d nec ē in
alio ē conuerſum in aliud. ſic rn̄det. S. T. in hac
diſ. q. p^{a}. ar. 2. ad. 4^{m}. vn̄ reſpōſio poſita ab argu
ente bona eſt. neq; valet eiꝰ improbatio. nā ꝓce
dit ex falſa imaginatione arguētis exiſtimātis ꝙ
exiſtētia corpis xp̄i ſub ſacr̄o: ſit aliq̄d cōcomitās
ad deſitionē panis. quaſi deſitio panis habeat di
recte ⁊ ꝑ ſe aliū terminū quē exiſtētia corpis xp̄i
cōcomitat̄. hoc aūt falſum eſt. nā terminꝰ ꝑ ſe ⁊ di
recte deſitionis panis: eſt exiſtētia corpis xp̄i ſub
ſacr̄o ꝑ cōuerſionē ſubē panis in ſubām corporis
xp̄i: cū ad huiuſcemodi terminū ordinent̄ verba
cōſecrationis ꝓut dictū fuit in p̄mo ⁊ ſecundo ac
etiā quarto notabili. vn̄ magis pōt dici ꝙ in hac
ꝯuerſione deſitio panis ē cōcomitās et q̄ſi ꝑ acci-
dēs ſe hn̄s ad ip̄am cōuerſionē et exiſtētiā corpo
ris xp̄i in ſacr̄o. nō eni verba cōſecrationis ad de
ſitionē panis ordinant̄ directe ⁊ ꝑ ſe. ſed eſt aliq̄d
cōſequēs ad ꝑ ſe terminū ſm̄ ordinē cauſe forma
lis. vel ſm̄ ordinē cauſe materialis: eſt precedēs
ꝑ modū diſpoſitionis p̄uatiue. ¶ Ad cōfirmatio-
nē primā patet reſpōſio ex his q̄ dicta ſunt in q̄n-
to notabili. licet eni in hac cōuerſione nihil panis
remaneat: ſufficit ꝙ panis conuertat̄ in aliq̄d po
ſitiuū qḋ manet ad hoc ꝙ nō vere et ꝓp̄e dicatur
ānihilatio panis. ¶ Ad ſecūdā confirmationem
dicit̄ ꝙ ꝓcedit ex dicta falſa imaginatione arguē-
tis ꝙ. ſ. poſitio corpis xp̄i ſit in hac cōuerſione ali
q̄d concomitās et q̄ſi ꝑ accidēs ſe habēs ad deſi-
tionē panis. hoc aūt falſū eſt imo eſt ꝯtra vt pre
miſſum eſt. ¶ Ad. 3^{m}. dr̄ ꝙ maior eſt falſa. nā ī il=
lo caſu: panis nō ſe haberet eodē modo ſicut nūc
ſe hēt. et ad eiꝰ ꝓbationē dicit̄ ꝙ quāuis nec mate
ria nec forma panis maneat nūc ſicut nec tunc ⁊
tn̄ tūc nō eſſet cōuerſus in corpus xp̄i quēadmo-
dū eſt nūc. et deſitio panis tūc nō haberet pro ꝑ
ſe termino vltimato aliquid poſitiuū ſicut nunc
habet exiſtētiā corpis xp̄i ſub ſacr̄o. ¶ Ad. 4^{m}.
dicit̄ ꝙ ꝓcedit ex dicta falſa imaginatione arguē-
tis. ſ. ꝙ negatio eſſe panis ſit terminꝰ directe et ꝑ
ſe deſitionis panis. hoc aūt vt ſepe dictū eſt: ē fal
ſū. ſed terminꝰ eius directe et ꝑ ſe ac vltimatꝰ ē
corpus xp̄i ſub ſacramēto. et iſte terminus eſt no
uus ſicut et deſitio panis eſt noua. nā licet corpꝰ
xp̄i prius fuerit in ſe et ſm̄ eſſe naturale: non tn̄ p̄
us fuit ſm̄ eſſe ſacr̄ale. Reſpōſio aūt quā arguēs
recitat ad premiſſa argumēta: bona eſt. nec valēt
eius iprobationes. non p̄ma: nam ꝓcedit ex falſa
imaginatione arguētis. quaſi nos dicamꝰ ꝙ poſt
ꝯuerſionē: in termino in quē qui eſt corpus xp̄i ſit
vel maneat aliq̄d termini a quo. ſ. panis. hoc aūt
falſum eſt. imo dicimꝰ ꝙ panis vel aliquid eiꝰ nec
manet ī ſe nec in corpe xp̄i. ſed dicimꝰ ꝙ tota ſb̄a
panis cōuerſa eſt in ſubām corpis xp̄i. quāobrē
panis non ānihilat̄. q̄r licet non maneat in ſe nec
in corpe xp̄i; manet tn̄ illud in quod cōuerſum ē.
et hoc repugnat ānihilationi ꝓut deductū fuit in
q̄rto notabili. Sic reſpondet. S. T. ad ſimile ar-
gumētū ī hac diſ. q. 2. ar. 2. ad. 3^{m}. et. 4^{m}. Et. 3^{a}.
. p. q. 75. ar. 3. ad p^{m}. Et ꝑ hec p⁊ rn̄ſio ad ſecūdā
et tertiā iprobationē q̄ ꝓcedūt ex eadē falſa ima-
ginatiōe. ¶ Ad argumēta Durādi ꝯ eandē ꝯclu-
ſionē ad primū dicit̄ ꝙ aſſūptū eſt falſū. nō enim
neceſſario requirit̄ ad ꝯuerſionē vniꝰ in alterū: ꝙ
ꝯuerſum maneat in eo in qḋ cōuertit̄ nec ſm̄ to-
tū nec ſm̄ ptē. ſufficit eni ꝙ id in qḋ ꝯuertit̄ mane
at. ¶ Ad. 2^{m}. dicit̄ ꝙ licet nihil panis fiat in cor=
pus xp̄i: fit tn̄ ꝯuerſio panis in corpꝰ xp̄i. et ꝑ hoc
corpus xp̄i ipſa cōuerſione attigitur tanq̄ termi
nus ſm̄ eſſe ſacramētale. et cum arguēs obijcit ꝙ
talis attinctio non fit per cōuerſionem: dicimus

ꝙ eſt falſum. nec valet eiꝰ ꝓbatio. qꝛ q̄cq̄d fuiſſet
dato caſu quē arguēs ponit: et tñ nūc manētibꝰ
ſpeciebꝰ ſacr̄alibꝰ q̄ ſunt panis accidētia: certū ē
ꝙ ex vi ꝯuerſionis corpꝰ xp̄i magis eſt nūc hic ꝙ̄
ꝑus. ¶ Ad. 3^{m}. dicit̄ ꝙ nō eſt ſimilis caſus. nā tūc
nulla eēt ꝯuerſio materie ⁊ forme corrupte ī ali-
q̄d et ideo vere eēt ānihilatio. ſʒ in ꝓpoſito nr̄o
corruptio aut deſitio materie ⁊ forme panis: eſt
ꝑ cōuerſionē vtriuſq; ī corpꝰ xp̄i ⁊ ideo nō ē anni
hilatio. ¶ Ad. 4^{m}. dicit̄ ꝙ intellectui q̄ huiuſce-
modi ꝯuerſionē ꝯſiderat ſm̄ modū mutationū
naturaliū: nō eſt intelligibile ꝙ forma cōuertat̄
in formā ꝑexiſtētē. qꝛ ī naturalibꝰ cōuerſionibus
formā cōuertiī aliā formā: nō eſt aliō ꝙ̄ vnā for-
mā alteri ſuccedere ī ſubiecto. eo ꝙ virtute agē-
tis naturalis nō pōt forma in formā mutari nec
materia ī materiā. ſʒ cōſiderāti ꝙ ꝯuerſio ī ſacr̄o
euchariſtie ſupexcedit oēm naturalē mutatio-
nē ⁊ ꝙ fit v̄tute agētis īfiniti qꝺ̄ ē deꝰ q̄ hēt actio
ꝑē in totū ens ⁊ in oēm entitatē: bene intelligibi
le eſt ꝙ ī hac cōuerſione nō ſolū forma ſuccedit
forme ⁊ materia materie: ſʒ ꝙ forma cōuertit̄ in
formā ⁊ materia in materiā. nā cū vtriq; forme
⁊ vtriq; materie ſit cōis materia entis: ipē actor
totiꝰ entis pōt id qꝺ̄ eſt ētitatꝭ in vna: cōuertere
in id qꝺ̄ eſt entitatis ī altera: ſublato eo ꝑ qꝺ̄ ab
inuicē diſtiguebātur. Sic ī ſentētia reſpōdet. S.
T. ad ſimile argumētū. 3^{a}. ꝑ. q. 75. ar. 4. ad. 3^{m}.
Facit ad hoc qꝺ̄ dicit ī hac diſ. q. p^{a}. ar. 3. ſub. ar.
p^{o}. in. cor. ⁊ ad. p^{m}. ¶ Ad. 5^{m}. dicit̄ ꝙ argumētū
ꝓcedit ex inſufficiēti diuiſione. nā eſt aliꝰ modꝰ
quo materia nō annihilat̄ quādo. ſ. materia nō
ſolū manet in ſimili materia: ſʒ vere conuertit̄ in
ipaʒ ⁊ fit illa quēadmodū fit ī cōuerſione ſacr̄ali
¶ Ad. 6^{m}. patet reſpōſio ex ſolutione ad tertiū
ſcoti ꝯtra eādē ꝯcluſionē. nā in caſu certe arguē
tis licet nō plꝰ maneat de ſuba panis vniꝰ ꝙ̄ alte
riꝰ: ⁊ tñ ſuba vniꝰ panis nō ānihilaret̄ ꝑ eo ꝙ cō-
uerteret̄ in ſubaʒ corporis xp̄i. qꝛ qꝺ̄ in aliō vere
cōuertit̄: nō ānihilat̄. ſuba vero alteriꝰ panis āni
hilaret̄ eo ꝙ nec in ſe manet nec in aliō cōuertit̄.
¶ Ad. 7^{m}. reſpōdēt aliq̄ ꝙ maior ē falſa. imo vt
dicūt ſi ſuba panis cōuerſi ī corpꝰ xp̄i eadē nume
ro diuina virtute rediret: ipa in tali caſu nō crea
ret̄ ꝓprie ſʒ fieret ex corpore xp̄i ſm̄ eē qꝺ̄ hēt in
euchariſtia licet non fieret ex illo abſolute. Sed
qꝛ hec reſpōſio repugnat dictꝭ. S. T. in diſ. ſeq̄n
ti. q. p^{a}. ar. 2. ſub. ar. 4. ī. cor. Et. 3^{a}. ꝑ. q. 77. ar^{o}.
5. in. cor. Et cōtra gē. li^{o}. 4°. ca^{o}. 66. vbi exp̄ſſe
tenet ꝙ īpoſſibile ē ſubam panis ⁊ vini redire eā
dē numero ī hoc ſacr̄o ꝑ cōuerſionē corporis et
ſanguinis xp̄i ī ipaʒ. ideo alit̄ reſpōdēdū ē ad ar-
gumētū negādo ꝯſequētiā. ⁊ ad eiꝰ ꝓbationē di
cit̄ ꝙ in caſu dato ab arg ꝯ ēte ꝙ̄uis exiſtētia cor
porꝭ xp̄i ſm̄ ſe ⁊ abſolute. nō magis īpediret āni
hilationē ꝙ̄ creationē: īpediret tñ magis ānihila
tionē cōuerſio facta ſube panis ī ſubam corporꝭ
xp̄i. nō qꝛ aliq̄d panis ꝑ talē cōuerſionē maneat
in corpore xp̄i: ſʒ qꝛ ꝑ huiuſcemodi conuerſionē
ſuba panis cōuerſa eſt in ſubaʒ corporis xp̄i ⁊ fa-
cta ē illa ſm̄ modū loquēdi. S. T. diſ. ſequēti lo
co ꝓxime allegato. vnde argumētū peccat ꝑ fal
laciā ſm̄ nō cauſam vt cauſam. ¶ Aduertēdū tñ
ꝙ illi q̄ reſpōdēt ad hoc argumētū primo mō a
nobis reiecto: putāt euadere repugnātiā quāʒ ī
allegatis verbis. S. T. cōtra ſe aptiſſime legūt
dicētes duplicit̄. ꝑmo ꝙ. S. T. loq̄tur de īpoſſi-
bili ſm̄ potētiā dei ordinatā: nō aūt ſm̄ potētiāʒ
dei abſolutā. ſecūdo ꝙ licet ſm̄ potētiā dei ordi
natā ſit impoſſibile ꝙ ſuba corporis xp̄i ſm̄ eſſe
abſolutū vertat̄ in panē: non tñ ſm̄ eſſe ſacr̄ale.
hoc eſt dictu ꝙ ſicut pane deſinēte eē ſub ſp̄ebus
ſacr̄alibꝰ corpꝰ xp̄i incipit eē ſub eiſdē: ſic econtra
corpore xp̄i deſinēte eſſe ſub illis ꝙ iterū redeat
ſuba panis ſub eiſdem. Sed certe vtraq; euaſio
magis eſt ad illorū fugā ꝙ̄ ad intentionē. S. T.
vt patet recte intuēti verba ipiꝰ. ¶ Ad. 8^{m}. dicit̄
ꝙ minor eſt falſa ꝙ̄tū ad ſecūdā partē. nā nos nō
dicimus ꝙ ſuba panis poſt cōſecrationē ſit nihil
ꝙ̄uis dicamꝰ ꝙ poſt cōſecrationē hec eſt falſa: pa
nis ē aliq̄d. Unde. S. T. 3^{a}. ꝑ. q. 75. ar. 3. arguit
ſic tertio loco. oportet alterū cōtradictoriorꝫ eē
verum. ſed hec eſt falſa facta cōſecratione. ſuba
panis vel vini ē aliq̄d. ergo hec eſt vera. ſuba pa
nis vel vini ē nihil. ecce argumētū. ad qꝺ̄ reſpon
det ꝙ licet poſt cōſecrationē hec ſit falſa. ſubſtā-
tia panis eſt aliq̄d. id tamē in qꝺ̄ ſubſtātia panis
conuerſa eſt: eſt aliquid. et ideo ſubſtātia panis
non ē annihilata. Idē reſpondet ad ſimile argu
mētum in hac diſ. q. p^{a}. ar. 2. ad. 3^{m}. Ex quibꝰ ap
paret ſm̄ mētē. S. Tho. ꝙ hec eſt negāda poſt
conſecrationē. panis eſt nihil. nā non aliud ē pa
nē annihilari quod. S. Tho. negat: ꝙ̄ panē eſſe
nihil. ⁊ ad ꝓbationē minoris dicit̄ ꝙ aſſumptū
non eſt verū quādo id qꝺ̄ nō eſt in ſe vel in alio
aliquid: ē in aliq̄d cōuerſum ſicut cōtingit in ꝓ-
poſito nr̄o. ⁊ cū arguens dicit ꝙ nō aliq̄d ⁊ nihil
equipollēt: dicit̄ ꝙ ē verū capiēdo nō aliq̄d ſim-
pliciter. hoc aūt eſt quādo nō aliq̄d dicit̄ qꝺ̄ nec
in ſe nec in alio nec id in qꝺ̄ cōuerſum eſt eſt ali-
q̄d. ſic aūt capiēdo nō aliquid: falſum ē ꝙ panis
poſt conſecrationē ſit non aliquid. q̄ñ illud ī qꝺ̄
conuerſum eſt. ſ. corpꝰ xp̄i eſt aliquid: ꝙ̄uis pa-
nis ſit quodā modo nō aliquid qꝛ. ſ. nec in ſe nec

in alio eſt aliquid. ¶ Ad argumēta Scoti contra
tertiā ꝯcluſionē ad ṗmū dr̄ ꝙ ꝓcedit ex falſo p̄ſup
poſito .ſ. ꝙ p̄ſentia corporis xp̄i ſub ſacr̄o nō ſit ꝑ ſe
terminꝰ ꝯuerſiōis. nā ſicut deductū fuit ī ſcd̄o no
tabili: terminꝰ ꝑ ſe ꝯuerſionis ī eucariſtia non ē
ſub̄a corporis xp̄i abſolute ⁊ ſimplr̄ ſ ut p̄ſēs ſacr̄o.
ex quo ſequit̄ ꝙ ſub̄a corporis xp̄i ſimul cū ſua p̄ſen
tia eſt ꝑ ſe terminꝰ dicte cōuerſionis et nō ſolum
qꝛ p̄ſentia ē aliq̄d ꝯn̄s ꝑ ſe ad ip̄aꝫ ſub̄am in ſacr̄o
contētā: ſed etiā qꝛ ex inſtitutione diuina ad talē
p̄ſentiaꝫ forma ſacr̄i ꝑ ſe ordinat̄. neq3 obſtat ad
hoc ꝙ p̄ſentia corporis xp̄i ſit ꝑ ſe terminꝰ cōuerſio-
nis: ꝙ ſit poſteriꝰ natura ip̄a ſub̄a. nā generatio ꝑ
ſe terminat̄ licet nō ṗmo ad ꝓpriā paſſionem rei
genite: quāuis ſit illa poſterior naturalr̄. verūta-
mē in ꝓpoſito nr̄o nō incōgrue dici pōt ꝙ p̄ſentiā
corporis xp̄i ſub ſacr̄o eque ṗmo reſpicit ip̄a cōuer-
ſio ſicut ſub̄am cuiꝰ eſt, ꝓ eo ꝙ ut p̄miſſum fuit cō-
uerſio ſacr̄alis non ꝑ ſe ordinat̄ ad ſub̄am corporis
xp̄i ſimplr̄ ſumptā: ſed ut p̄ſentē ⁊ cōtentā ſub ſa
cramēto. Et ꝑ hec patet rn̄ſio ad ſcd̄m qd̄ ꝓcedit
ex dicto falſo fundamēto. ¶ Ad. 3^{m}. dicit̄ ꝙ rn̄ſio
ibi poſita ſufficiēs eſt. et ad eiꝰ ip̄robationē negat̄
ꝯn̄a. imo ꝑ talē cōuerſionē corpꝰ xp̄i eſſꝫ p̄ſens ſa-
cramēto: nō tn̄ eodē modo q̊ prius. nā ante ip̄aꝫ
ꝯuerſionē eſſet p̄ſens p̄ſentia locali qꝛ ꝑ motū lo
calē. ſed ꝑ cōuerſioneꝫ eſſet p̄ſens p̄ſentia ſub̄ali.
neq3 eſt īconueniēs ꝙ vniꝰ p̄ſentia ſm aliā et aliā
rōnem terminet duas mutationes. p̄ſentia eni ig
nis in aliq̊ loco pōt eſſe terminꝰ diuerſarū muta-
tionū. nā ignis pōt fieri ibi p̄ſens vel ꝑ generatio
neꝫ ignis vel ꝑ motū localē ipſiꝰ. ſicut ⁊ oculꝰ pōt
terminare duas mutatiōes .ſ. creationē vt ī ceco
nato illuminato a xp̄o: et mutationē generatiōis
ſicut ī naturaliter genitis. et vtroq3 modo oculꝰ
formatꝰ ē eiuſdē ſpeciei. ¶ Ad. 4^{m}. patet rn̄ſio ex
his q̄ dicta ſunt in ſcd̄o notabili vbi aſſignat̄ ratio
q̄re ſub̄a corporis xp̄i in ſacr̄o acq̄rit quaſdā hitudi
nes ſub̄e panis ⁊ nō ecōtra. ac ꝑ hoc ꝙ eſt diſſimi
le ei qd̄ accidit in nutrimēto. ¶ Ad. 5^{m}. dr̄ ꝙ ſi in
caſu arguētis cōuerſio ſub̄e panis fieret in corpꝰ
xp̄i exn̄s in celo remanētibꝰ accidētibꝰ panis tāq3
ſignis ſacr̄alibꝰ ſicut modo fit: minor ē falſa. imo
corpꝰ xp̄i eſſet ſub ſpecie panis ex vi ipſiꝰ cōuerſio
nis. ſi aūt ꝯuerſio panis fieret nō remanētibꝰ ſpe-
ciebꝰ panis: negāda eſt ꝯn̄a. nā cū alius modꝰ cō-
uerſionis eſſet tūc ⁊ aliꝰ nūc: nimiruꝫ ꝙ corpꝰ xp̄i
alio modo ſe haberet. ¶ Ad. 6^{m}. dr̄ ꝙ nulla ē cō-
ſequētia. nā in caſu argumēti aliꝰ modꝰ cōuerſio-
nis panis in corpꝰ xp̄i eſſet q̄3 nūc ē. ac ꝑ hoc alio
modo ſe hēret corpꝰ xp̄i ad locū panis q̄3 nūc. qꝛ
nūc rōne ſpecieꝝ remanētiū hēt aliquā hitudinē
ad locū panis quāuis ꝑ accidēs. tūc aūt nō rema
nentibꝰ ſpeciebꝰ nullā hr̄et. ¶ Ad argumēta Du
rādi ꝯtra eandē ꝯcluſionē ad ṗmū dr̄ ꝙ q̄cq̄d ſit
de eo qd̄ Durādus aſſumit d̄ quo ſatis dictū eſt
reſpondēdo ad argumēta Scoti: et tn̄ ratio Du-
rādi ad illud ꝓbandū nō ꝯcludit. nā maior ꝓpoſi
tio eſt falſa. qꝛ etſi dici poſſit ꝙ angelꝰ ꝑ carentiaꝫ
quātitatis ē non diſtās vel abſens: et tn̄ non ē ve
rū ꝙ ꝑ ſolā carentiā quātitatis angelꝰ ſit p̄ſens lo
co. qm̄ vt dictū fuit in ſecūdo libro diſti. 3ª. ange-
lus ē preſens loco ꝑ opationē capiēdo opationē
large vt ibi expoſitū fuit. vn̄ ſi nullibi opat̄: nulli-
bi eſt p̄ſens. vn̄ ſi ꝑ ſolā carentiā quātitatis ange-
lus eſſet p̄ſens loco: angelꝰ eſſet vbiq3: qd̄ cōmu-
niter ab oībus negat̄ nec ipſemet arguēs illud te
net. ea eni rōne q̄ ꝓpter carentiā quātitatis eſſet
p̄ſens vni loco: p̄ſens eſſet et oībus. nā ipſa carē-
tia quantitatis eodē modo ſe habet ad oīa loca.
¶ Ad. 2^{m} dr̄ ꝙ ꝓcedit ex falſa opinione arguen-
tis .ſ. ꝙ corpꝰ xp̄i non ſit vere contētū ſub ſacr̄o.
hoc aūt eſt falſuꝫ et ꝯ determinationē eccl̄ie ſicut
ꝓbatū fuit in q̄ſtione p̄cedēte. vn̄ dicimꝰ ꝙ cōuer
ſio ſub̄e panis in corpꝰ xp̄i: non ſoluꝫ facit corpus
xp̄i hr̄e ad ſpēs panis hitudinē imediatā ſicut ad
ſignū: ſed etiā hitudinē contēti ad ꝯtinens. eo ꝙ
conuerſio faciat corpus xp̄i vere et realiter eſſe p̄
ſens et contentū ſub ſacr̄o. et cū arguēs infert ꝙ
quia terminꝰ conuerſionis eſt corpus xp̄i quantū
non poteſt eſſe ſacr̄o realiter preſens cum ſecum
ferat quātitatē ꝑ quā diſtat et eſt realiter abſens
dicitur ꝙ ex illatione non aliud habet̄ niſi ꝙ quā
tum eſt ex parte quātitatis ſm quā circūſcriptiue
eſt in celo: corpꝰ xp̄i magis eſſet abſens ſacr̄o q̄3 p̄
ſens. et tamē alia ratio reformat pactū quia ex vi
conuerſionis corpꝰ xp̄i fit preſens ſpeciebus quē-
admodū fuerat priꝰ ſubſtātia panis. ¶ Ad. 3^{m} dr̄
ꝙ quāuis diuina virtus ſit cauſa ṗma ⁊ p̄ncipalis
q̄ faciat corpꝰ xp̄i eſſe preſens realiter in ſacr̄o: ni
hilominꝰ ipſa conuerſio facit idipſum ſicut cauſa
ꝓxima et ſecūdaria. abſolutio aūt ab vſu quāti-
tatis licet poſſꝫ facere corpꝰ xp̄i eē non diſtās vel
non abſens: non tamē poſſꝫ facere illud preſens
ſpeciebus ſicut dictū eſt ad primū. ſed illud facit
directe conuerſio ſubſtātie panis in corpus xp̄i. ⁊
inde eſt ꝙ corpꝰ xp̄i non eſt preſens ſacr̄aliter ni
ſi vbi facta eſt talis ꝯuerſio. ¶ Ad. 4^{m}. dicit̄ ꝙ vt
premiſſum eſt abſolutio ab vſu quātitatis nō ſuf-
ficit facere rē preſentē ſed req̄rit̄ realis exhibitio
rei vel ꝑ motū localem vel ꝑ aliā mutationē. vn̄
quādo xp̄s intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis
abſolutio ab vſu quantitatis preciſe nō fecit cor-
pus ipſiꝰ preſens ianuis: ſed magis exhibitio ſue

realis preſentie facta p motū localē quo ad diſci pulos venit. ſola enī abſolutio ab vſu quātitatis facere nō pōt ꝙ corpus xpi ſit alicubi vbi pus nō erat. ¶ Ad. 5m. dr pmo ꝙ aſſumptū nō ē vſqꝫ qꝫ verū. nō enī deꝰ poſſet facere ꝙ titiꝰ eſſet genitus a petro ſine generatione paſſiua pcedēte: nec cre aturā ſubſiſtētē ſine creatione paſſiua ꝛ relatione eiꝰ ad creatorē. Dicit ſcdo ꝙ etiā ſi p dei potētiā poſſet corpꝰ xpi eſſe ſub ſpeciebus sacri abſqꝫ pre dicta cōuerſione vt p annihilationē ſubſtātie pa nis vel per reſolutionem in materiā preiacentē non inde ſequit ꝙ nunc ita fiat de facto. vnde ar gumētū nullā habet apparentiā pcedēs a ppoſi tione de poſſibili ad cōcluſionē de ineſſe. ¶ Ad alia argumēta Durādi cōtra eandē cōcluſionē ad primū dr ꝙ cōuerſio in hoc sacro requirit pp ter ſecūdā cauſā ibi aſſignatā. ꝛ ad huiꝰ impugnatio nes dicit ad pmā ꝙ cōſequētia nō valet. qm pp terea ex vi cōuerſionis sacralis corpꝰ xpi eſt vbi prius fuit ſuba panis. quia rōne dimēſionū panis q remanēt facta conuerſione: manet locus et vbi qd erat ſubſtātie panis. ꝛ qꝛ corpꝰ xpi in qd fit cō uerſio ſuccedit ſube panis: ideo ſibi attribuit locꝰ et vbi panis. ac p hoc ſi fieret cōuerſio nō ſolum ſubſtātie panis ſed etiā quātitatis eiꝰ et aliorum accidētiū: nō remaneret vbi ſubſtātie panis in q poſt cōuerſionē corpus xpi diceret eſſe. nā ſubſtā tie nō debet locus niſi rōne quātitatis. et p conſe quēs corpꝰ xpi nō ſuccederet ſubſtātie panis i ali quo vbi. et ſic nō poſſet dici eſſe hic vel alibi pre ſens ſicut nūc dicit pp ter cōuerſionē ſoliꝰ ſubſtan tie panis remanētibus eiꝰ dimenſionibus quibꝰ p ſe debet vbi. vnde ſi accidētia panis ānihilarent non eſſet ibi corpus xpi. qꝛ nec ratione ſubſtātie q in ipm cōuerſa eſt cum ſube nō debeat per ſe lo cus. nec ratione pprie quātitatis q non eſt alibi niſi in celo. ¶ Ad. 2am impugnationē patet reſpō ſio p ea q dicta ſunt in ſecundo notabili et in reſ pōſione ad quartū Scoti cōtra tertiā cōcluſionē. requirit etiā cōuerſio in hoc sacro pp ter tertiam cauſam. nā licet de bonitate intellectꝰ fidelis poſ ſit reddi vera locutio dicēdo hoc eſt corpꝰ meū d rigore tn ſmonis videt ꝙ nō poſſet reddi vera locutio manēte ſubſtātia panis ſub ſpeciebꝰ ſimꝰ cum corpe xpi. qꝛ vt. S. Tho. bene notat diſti. ſe quente. q. pa. ar. po. ſub. ar. 2o. in corpe. ſi ſpēs sa cramētales haberēt ibi ſubm propriū. ſ. panē: du cerēt immediate ſignificationē ſuam ꝛ demōſtra tionē in illud. ita vt dicēdo hoc eſt corpꝰ meū: p ly hoc directiꝰ ꝛ imediatiꝰ demōſtraret panis qꝫ cor pus xpi quātū eſt ex vi verbox. ¶ Ad. 2m pncipa le dr ꝙ aſſumptū ē falſū qꝫm ad tres ſui partes. nam et maior et minor ē vera ꝛ rō cōcludit bene ſuū ppoſitū. neqꝫ valet ipugnatio maioris qm p cedit ex falſo itellectu in dictis Scti. T. non enī S. Tho. itelligit illā maiorē de mutatione ſuba li qn dicit vel alio mutato in ipm. quāuis enī corpꝰ xpi ſit in hoc sacro vbi pus nō erat p mutationē ſubalē alteriꝰ. ſ. panis in ipm qꝛ p aliā eiꝰ mutatio nē eſſe nō pōt vt pbatū fuit in tertio notabili: et tn ppoſitio vlis quā. S. Tho. aſſumit vt deſcen dat ad ppoſitū ſuū nō eſt coartata ad mutatio nē ſubalē ſed ad qualēcūqꝫ. et patet hoc. qꝛ infra articulo ſequēti in corpe aſſumēs illā ppoſitionē ſic illā pponit. nihil pōt incipe hic eſſe cū priꝰ non fuerit: niſi p motū aut mutationē ppam vel alte rius terminatā aliquo modo ad ipm. hec aūt p poſitio ſic ſumpta: veriſſima ē nec hēt inſtātiam in caſu arguētis. nā ſi ſupra vltimā ſperā q nunc ē alia crearet: iſta nouiter creata mutaret p ſui cre ationē. cuiꝰ mutatio eſſet terminata ad vltimā q nūc eſt qꝛ ad eiꝰ ptinentiā et locationē. ſi aūt. S. Doc. alicubi capit in illa maiori cōuerſionē p mu tatione ſubali dicēs altero conuerſo in ipm vel p alteriꝰ cōuerſionē in ipm ſicut. 3a. p. q. 75. ar. 2. in cor. debet accipi dictū applicādo dictā maiorē ad ppoſitū ſuū de exiſtētia corpis xpi ſub hoc sacro vbi pus nō erat. p eo ꝙ vt dictū eſt: non pōt alia mutatio panis terminari ad corpꝰ xpi niſi fuerit cōuerſio ſubalis. in quo arguēs deceptꝰ fuit putās ꝙ p aliquā aliā mutationē panis poſſet corpꝰ xpi eſſe ſub sacro: quā tn ipſe nō aſſignat qꝛ nec aſſig nare poterat, put in tertio notabili fuit deductū. Neqꝫ valet ipugnatio minoris qꝛ pcedit ſicut ꝛ cōtra maiorē ex falſo itellectu i verbis. S. T. nā cū ipſe dicit corpus xpi eē vbi prius nō erat: non intelligit de exiſtētia eiꝰ in sacro: ſed in loco vbi p ſe ſunt ſpēs sacrales in quo p accidēs dicit eē cor pus xpi, put deductū fuit i qſtione pcedēte. Neqꝫ valet impugnatio rōnis. nā ſi aliter ſe hre nūc qꝫ prius capiat in tota ſui cōmunitate: obiectio ſup ponit falſum. ſ. ꝙ ppria et adequata diffinitio eiꝰ qd eſt moueri vel mutari ſit aliter ſe hre nunc qꝫ prius. qm vt deductū fuit in pcedēte qſtione ſub pmo notabili: in plus ſe hēt aliter ſe hre nūc qꝫ p us: qꝫ moueri vel mutari pprie. i. ſm formas ad quas eſt ppe motus vel mutatio. vn vt ibi ſatis dictū fuit: corpus xpi abſqꝫ ſui mutatione aliter ꝛ aliter ſe habet in sacro nūc qꝫ prius. ſi aūt capiat ſtricte aliter ſe hre. ſ. ſm aliquā formax ad quas eſt pprie motꝰ vel mutatio: falſum pſupponitur in minori. ſ. ꝙ corpus xpi etiā ſm poſitionē nrām aliter ſe hēat ſub sacro qꝫ pus. vn ex nulla pte im pugnatio arguētis pbat cōtra rōnē. Scti. T. ꝙ chriſti

chriſti corpꝰ ſit ſub ſacramēto per ſui mutationez
vel motū propē dictū. ¶ Ad. 3^{m} pncipale dicitur
ꝙ decepto p falſam imaginationē qualis arguēs
eſt: durū videt̄ et derogare imēſitati diuine potē
tie ꝙ corpus xpi abſqʒ aliq̄ ſui mutatione nō poſ-
ſit eſſe ſub sacro niſi p cōuerſionē ſubſtātie panis
in ipm. ſed recte intelligēti et modū exiſtētie cor
poris xpi ſub ſacro veraciter ꝯſiderāti iuxta ſacri
canonis et eccleſie determinationē et ſm formā
ꝯſecrationis a xpo traditā: nō pōt rōnabilit̄ aliuz
modū inuenire p quē ſit corpꝰ xpi ſub ſacro niſi p
ꝯuerſionē ſubſtātie panis in ipm. nec ſic dicere de
rogat imēſitati diuine potētie q̄ vt ab omnibꝰ cō
cedit̄ ad id qd̄ cōtradictionē implicat nō ſe extē-
dit. nec eſt difficile videre q̄liter ꝯuerſio faciat ali
q̄d ad hoc ꝙ xpi corpus ſit i hoc ſacro. Ad ea aūt
q̄ arguēs inducit ad ꝓbandā huiꝰ difficultatē reſ-
pōſum fuit in ſolutione ad pmū. ¶ Ad. 4^{m}. dicit̄
ꝙ certe magis ipe arguēs temerarie loquit̄ ꝯtra-
dicēs agnite veritati et p̄ſerti nō valēs aſſignare
aliū modū quo xps poſſit eſſe ſub ſacro abſqʒ ſui
mutatione niſi p cōuerſionem ſubſtātie panis i ip
ſum. neqʒ valet ſimile qd̄ adducit de humanitate
xpi. nā falſum ē ꝙ p ſolā hītudinē exiſtendi in alio
humanitas xpi ſit p̄ſens diuino ſuppoſito: cuz ſm
doctrinā catholicā fuerit aſſūpta ad vnitatē diui
ni ſuppoſiti et ad ſubſiſtendū in rex natura p ipm
idez eſſe et ſubſiſtere diuini ſuppoſiti ita vt vere et
realiter ſit deꝰ homo et homo ſit deꝰ. quod nullo
modo verum eſſz ſi preſentia humanitatis ad di
uinū ſuppoſitū eſſet p ſolā habitudinē relatiuaz ſi
cut arguēs putat. ¶ Ad argumēta aureoli contra
eandē ꝯcluſionē ad primū dicit̄ ꝙ ſupponit falſuz.
nō eni nos dicimꝰ ꝙ in trāſubatione ſacrali eſt ſo
la ſucceſſio ſubſtātie poſt ſubam: ſed etiā vera cō
uerſio ſube in ſubam. et cū arguens vult ꝓbare ꝙ
non ē ibi ſucceſſio in eſſendo: dicimꝰ ꝙ verum eſt
ſm eſſe abſolutū et naturale. et tn̄ eſt ibi ſucceſſio
in eſſendo ſm eſſe ſacrale reſpectu eſſe naturalis
cui pōt dici ſuccedere. nō p ipſius oſitionē: ſed qꝛ
poſt eē naturale: ſimul cū eo ſuccedit in corpore
xpi eſſe ſacrale. et p eundē moduz eſt ibi ſucceſſio
ſm locum. qꝛ poſt locū circūſcriptiuū quē habet
corpus xpi in celo p ſe: ſuccedit ei locus ſpecieruz
quē habet ſub ſacramēto p accidēs. ¶ Ad. 2^{m}. dr̄
ꝙ talis ſucceſſio ē cuiuſdā noui eſſe. ſ. ſacramenta
lis in quo ſuccedit et eſſe ipſius panis et eſſe anti
quo naturali corpis xpi. neqʒ valet huiꝰ improba
tio. qꝛ licet non ſit entitas vel eſſe ſimpliciter: eſt
tamē quoddā eſſe ſacramētale. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur
ꝙ procedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ trāſubatio non
aliud ſit q̄ʒ ſucceſſio ſubſtātie ad ſubam. hoc autē
eſt falſum vt dictū eſt. nā preter hoc ꝙ trāſubſtā
tiatio implicat ſucceſſionē ſubarū: importat etiā
et magis q̄dditatiue cōuerſionē ſubſtātie in ſbaz.
¶ Ad cōfirmationē dicit̄ ꝙ talis ſucceſſio eſt reſ-
pectus extriſecus adueniēs corpori xpi. et cū ar-
guēs obijcit ꝯtra hoc ꝙ ad hmōi reſpectū eſt p ſe
motus: ex quo ſequit̄ ꝙ corpꝰ xpi mutabit̄ acq̄ſi-
to tali reſpectu: dicimꝰ ꝙ antecedēs nō eſt veruz
et eſt ꝯtra phm. 5°. phy. et iterū cōſequētia ē fal-
ſa. nā etiam ſi motꝰ requirat̄ ad relationē vel reſ-
pectū: non inde ſequit̄ ꝙ in quocūqʒ extremo reſ
pectiuo ſit fiat mutatio. naz ſufficit mutatio i vno
correlatiuox ad hoc ꝙ in altero acq̄rat̄ nouꝰ reſ-
pectꝰ extriſecus adueniēs. ¶ Ad. 4^{m}. dr̄ ꝙ proce
dit ex eodē falſo fundamēto. ſ. ꝙ trāſubatio non
ſit aliud q̄ʒ ſucceſſio qd̄ eſt falſum vt ſepe dictū ē.
¶ Ad. 5^{m}. dicit̄ ꝙ phs et eiꝰ cōmentator loquun-
tur de trāſmutatione formali in qua eſt habitudo
vel ſucceſſio termini a quo ad terminū in quē rō-
ne ſubiecti. ſed trāſubatio ſacralis nō eſt formal̄
mutatio ſ totiꝰ ſubſtātie in totā ſubam: ac p hoc
non ē per mediū ſubm. vnde auctoritas philoſo-
phorū non cogit nos in hac parte. ¶ Ad. 6^{m}. dr̄
ꝙ nō procedit ꝯtra. S. Tho. qui nuſq̄ʒ ſcripſit ꝙ
trāſubatio vel cōuerſio ſit ſubiectiue in pane. qui-
nimo tenet expreſſe ꝙ iſta cōuerſio vel tranſuba-
tio non habet ſubiectū in quo differt a cōuerſio-
nibus et mutationibꝰ naturalibꝰ. verū eſt tamen
ꝙ inq̄ʒm importat quādā ſucceſſionē eſt ſubiecti-
ue in ſibi inuicē ſuccedētibus. ſ. in pane ⁊ corpore
xpi ſicut ordo in ordinatis. Hoc tenet. S. Tho. i
hac diſ. q. pa. ar. 3. ſub. ar. p° ad. 3^{m}. Et. 3^{a}. p. q. 75.
ar. 4. ¶ Ad. 7^{m} dr̄ ꝙ trāſubſtātiatio cuius nihil ē
in tpe precedēte ſed totaliter in iſtanti: nō eſt ꝓ-
prie trāſubari ſed trāſubatū eſſe. et rōne trāſuba-
tionis ſic accepte nō inducimꝰ nos ꝙ panis habz
eſſe toto tpe precedēte: quaſi velimꝰ ponere trā-
ſubationē ſic dictā in pane ſicut in ſubiecto. ſed il-
lud iducimꝰ ratione trāſubationis q̄ iportat mo-
tū in fieri. ſ. ꝓlationē verbox quaſi diſpoſitionez.
queādmodū illuminatio ſolis dicit̄ quādoqʒ ipe
ſolis acceſſus ad orientē cuiꝰ terminꝰ eſt illumina
tio nri emiſpij. Unde. S. T. in hac diſ. q. pa. ar. 3.
ſub. ar. 2. arguit ſic q̄rto loco. In oi factione ē fie
ri et factū eſſe. ſed fieri et factum eſſe non ſunt ſi-
mul qꝛ qd̄ fit nō eſt: qd̄ aūt factuz eſt iā eſt. ergo ē
ibi priꝰ et poſteriꝰ. ecce argumentū. ſequit̄ rn̄ſio.
Ad. 4^{m}. dicēdū ꝙ mutatio vt dictū ē i inſtāti eſt.
ſed motꝰ p̄cedēs eſt in tpe. ſi ergo includit̄ i factio
ne tā motꝰ p̄cedēs q̄ʒ mutatio q̄ eſt terminꝰ eiꝰ ſi-
cut generatio alterationis: tunc fieri ptinebit ad
motū p̄cedētē: ⁊ factū eſſe ad terminū motꝰ q̄ eſt

ipſa generatio. et ſic nõ ſimul fit et factũ eſt. ſi aũt
factio nõ extẽdit ſe ad mutationẽ illã: tũc vtrũq;
eſt ſimul et fieri ꝛ factũ eſſe. et ſic qḋ fit: eſt ſi dica-
tur fieri rõne ipſi⁹ mutationis q̃ tunc eſt. ſed factũ
eſſe ratione termini mutationis. ſicut eni dicim⁹
ꝙ ſimul terminaꝛ mot⁹ et terminat⁹ eſt: ſimul illu
minaꝛ aer ꝛ illuminatus ẽ: et ſimilr̃ etiã eſt in cõ
uerſione de qua loqm̃ur. ¶ Ad argumentũ ante
oppoſitum patet reſponſio ex ſolutione ad p̃mũ
ioannis pariſienſis contra primam concluſionẽ.
Et in hoc articulus terminatur.

Diſtictio duodecima.

Circa du-
odecimã diſtin-
ctionẽ queritur
vtrũ accidentia
ſeparata a ſuba
panis cõuerſi in
corpus xp̄i poſ-
ſint immutare ſub
ſtãtialiter aliqḋ
extrinſecũ. et ar
guiꝛ ꝙ nõ. q2 ni
hil agit vltra ſuã ſpẽm: ſed citra quãq; q2 effectus
nõ eſt nobilior ſua cauſa. ſed ſuba eſt nobilior oĩ
accidẽte. igitur illa accidẽtia nõ poſſunt aliquam
ſubaꝫ generare. ¶ In oppoſitũ arguiꝛ. q2 iſte ſpe
cies habẽt eandẽ virtutẽ quã habebãt ante tran
ſubãtionẽ q2 nihil ẽ eis ablatũ ſed additũ. ſed an
te trãſubãtionẽ poterãt aliqḋ ſubaliter imutare.
ergo et poſt. ¶ In hac queſtione erunt quattu-
or articuli vt ſupra.

Quantum ad ar
ticulũ p̃mũ ſit p̃ma cõcluſio ꝙ in
ſacro eucharıſtie accidentia pa-
nis remanẽt ſine ſubiecto qḋ ſit
ſuba. et quantitas ſine quocũq;
ſubiecto: q̃ tñ eſt ſubm alioꝝ. Hãc ↄcluſionem te
net. S. Tho. in hac diſ. q. p̃a. ar. p̃. ſub. ar. 3. Et
3a. p. q. 77. ar. p̃. et. 2. Itẽ. 4. cõtra gẽ. ca. 63.
Et. 9. quodlibꝫ. ar. 5. ¶ Secũda ↄcluſio ẽ ꝙ p̃di-
cta accidẽtia poſſunt imutare ſubaliter aliqḋ ex-
triſecũ. Hãc ↄcluſioneꝫ tenet. S. Tho. in hac diſ.
vbi ſupra. ar. 2. ſub. ar. p̃. ꝛ. 2. Et. 3a. p. q. 77. ar.
3. Et cõtra gen. 4. li. caplo. 66. ¶ Tertia cõclu
ſio eſt ꝙ p̃dicta accidẽtia poſſũt corrũpi et ex eis
corruptis põt generari ſuba. Hãc ↄcluſionẽ tenet
S. Tho. i hac diſ. loco ꝓxime allegato. ar. 3. ꝛ. 4.
Et. 3a. p. vbi ſupra. arti. 4. et. 5. Item contra gẽ
tiles loco proxime allegato.

Quantum ad ſe-
cundũ articulũ arguẽdũ eſt con
tra cõcluſiones. Et q̃dẽ cõtra p̃
mã arguit Scot⁹ ꝓbãdo ꝙ alia ac
cidẽtia eque põt eẽ ſine ſubiecto
ſicut quãtitas. p̃mo q2 dependẽtia ad p̃mũ: ẽ eſſen
tialior ꝙ̃ ad aliqḋ poſteri⁹ loquendo ꝺ abſolutis
dependẽtib⁹. ſed qualitas eſt forma abſoluta ſi-
cut quãtitas. ergo eque eſſentialr̃ vel eſſentialius
ꝺpẽdet qualitas a ſuba ꝙ̃ a quãtitate. ſi ergo po
teſt eſſe qualitas ſine actuali dependẽtia ad ſubaꝫ
poterit eẽ qualitas ſine ꝺpẽdẽtia actuali ad quã-
titatẽ. ¶ 2⁰. ſic. abſoluto ꝛ pfectiori: nõ magis re
pugnat p ſe eẽ ꝙ̃ abſoluto iperfectiori. ſed q̃litas
eſt forma abſoluta ſm te ꝛ pfectior ꝙ̃ quantitas.
ergo ꝛ c̃. minor pbaꝛ p̃mo quãtũ ad ſecũdã pteꝫ.
q2 q̃litas ẽ p ſe p̃ncipiũ agẽdi actiõe reali. pꝫ etiaꝫ
tu ↄcedis: ſ3 quãtitas nõ. q2 nulla actio realis vt
hic loqm̃ur ↄuenit quãtitati. Secũdo q2 ſm ordi
nẽ ſubaꝝ: attẽdiꝛ ordo q̃litatũ. ſubſtãtijs eni no-
biliorib⁹ correſpõdẽt q̃litates nobiliores. nõ ſic
aũt correſpõdet ordo quãtitatũ. nõ eni ſemp no
bilior ſba ẽ maior quãtitate. maxima eni i genere
corpaliũ cuiuſmodi ſunt elemẽta: ſunt impfectiſ-
ſima. illḋ aũt videꝛ pfecti⁹ qḋ ꝓportionalr̃ in ſua
pfectione correſpõdet pfectiori. Tertio q2 p q̃li-
tates: ſube pfecte ↄſequũꝛ finẽ ſuũ. vꝫ eni act⁹ btĩ
ficus ẽ q̃litas: vel ſi nõ ſaltẽ ſm oẽm opinionẽ ad
btĩtudineꝫ reqrũꝛ aliq̃ forme ſupnaturales: vel
aliq̃ forma q̃ eſt q̃litas. quãtitas aũt nullo modo
eſt p̃ncipiũ attigẽdi finẽ ſuũ. Quarto q2 quãtitas
ↄſequiꝛ cõpoſituꝫ rõne materie: q̃litas aũt rõne
forme. forma aũt ẽ ſimplr̃ pfectior ꝙ̃ mã. 7⁰. me
thaꝭ caplo vltimo. et iſtud vltimũ forte ẽ rõ p̃mi
et ſecũdi et tertij medij. ꝓpꝫ hoc eni ordo q̃litatũ
correſpõdet ſm pfectioneꝫ ordini ſubaꝝ. et ꝓpꝫ
hoc q̃litas ẽ p̃ncipiũ actionis realis ꝛ etiã ipi ſube
p̃ncipiũ attingẽdi finẽ ſuũ. Quĩto q2 illud qḋ ma
gis cõuenit cũ pfectione ſimplr̃: eſt ſimplr̃ pfecti⁹.
q̃litas aũt vtpote ſapiẽtia magis cõuenit cũ pfe-
ctione ſimplr̃ ꝛ ſimilr̃ intelligere et velle: ꝙ̃ quã-
titas. q2 vel eſt vna rõ formalis diuine ſapiẽtie ꝛ
create ſapiẽtie q̃ eſt q̃litas: vel ſi nõ ſaltẽ ad oẽm
ꝓpinquitatẽ in analogia magis ẽ ꝓpinq̃tas ſapi
entie create ad diuinã ſapiẽtiã: ꝙ̃ alicui⁹ quãtita-
tis ad deũ vꝫ ad aliqḋ ei⁹. vꝫ ſicut poſſibile ẽ pfe
ctionẽ ſimplr̃ eẽ in creatura. ſ. cũ limitatione: q̃li-

tas q̄ eſt ſapiẽtia eſt pfectio ſimplr̄ habẽtis eam.
nulla aũt quãtitas eſt pfectio ſimplr̄ nec etiam ſi=
cut poſſibile ē creaturã hr̄e rõnem pfectionis ſim
pliciť. ℭ 3°. pncipalr̄. magis videť repugnare ac=
cidẽti relatiuo ſeu reſpectiui eſſe ſine ſubiecto q̃
cuiq̃ abſoluto vel alteri accidẽti. ſed iſtud põt eē
ſine quocũq̃ ſubiecto. ergo quodcũq̃ aliud. pro
bať minor. qꝛ ſi repugnet ſibi: aut ergo vnde ac=
cidẽs aut vnde relatio. nõ vnde accidẽs qꝛ tunc
repugnaret cuicũq̃ accidẽti. nec vnde relatio qꝛ
tũc repugnaret relationi diuine qḋ eſt falſum qꝛ
illa nõ eſt in ſubiecto. ℭ 4°. nã multa alia accidẽ
tia de facto ſunt ibi ſine ſubiecto. nam ille ſpecies
euchariſtie poſſunt rareſieri et cõdenſari. ſed taľ
ꝯdenſatio vľ rarefactio nullũ hẽt ſubm. ergo erit
ibi mot⁹ rarefactionis et cõdẽſationis ſine ſubie=
cto. maior nota ē ad ſenſum. ſed minor pbať. qꝛ
cũ ille ſpẽs cõdenſanť vel rareſiũt: quãtitas pꝛor
et quãtitas poſterior ē alia et alia. ita q̄ nihil pꝛo=
ris remanet in poſteriori: nec aliq̃ pars poſterio
ris pfuit in pꝛori. ergo illa rarefactio nullũ habet
ſubm: qꝛ nec pꝛorẽ quãtitatẽ nec poſteriorẽ. Aſſũ
ptũ iſtud de alietate quãtitatis pbať pmo ſic. ter
minos mot⁹ opoꝛtet eſſe incompoſſibiles ex. 5°.
phy. ergo nihil vnius termini manet in altero ſi=
cut incõpoſſibile nõ eſt in ſuo incõpoſſibili. ſi etiã
dicatur q̄ aliq̃ quantitas hic manet eadẽ ſed ter
mini mutatiõis ſũt magis ꝛ min⁹ in ipſa quãtitate
manẽte: hoc nõ valet. qꝛ ſubꝫ motus et terminos
opoꝛtet realiter differre. ſed quãtitas illa et ma=
ius et min⁹ in quãtitate nõ differũt realiter. non
enĩ põt dici q̄ fiat variatio ẜm maius et min⁹: q̃n
fiat variatio ẜm eſſentiã quãtitatis: cũ maius et
minus nõ ſint niſi ipm quantũ eſſentialr̄. cum er=
go ſubm mot⁹ ſtet ſub vtroq̃ termino: vnus autẽ
termin⁹ nõ ſtet cũ alio: opoꝛtet ſubm mot⁹ ab v=
troq̃ realiter differre. Secundo pbať idẽ aſſũp=
tũ ſic. quelibꝫ pars rarioꝛis eſt rarior. ergo q̄libꝫ
pars rarioꝛis eſt maior ẜm quãtitatẽ q̃ pꝛi⁹. er=
go quelibꝫ ē quãta noua quãtitate. ſi dicas q̄ nõ
ſequiť omnino noua quãtitas ſed noua ẜm ptẽ
tm̃: cõtra. qꝛ ſi aliq̃d pꝛioꝛis quãtitatis maneat: q̄=
ro in q̄ ſubiecto. non niſi in eodẽ quo pꝛius qꝛ acci
dens nõ migrat. igiť illud qḋ pꝛi⁹ fuit quãtũ hac
quãtitate: modo erit quãtũ eadẽ. ergo non põt
eſſe quãtũ nec ẜm ſe totũ nec ẜm partẽ aliq̃ no=
ua quãtitate: niſi idẽ ſit ſimul quãtũ duab⁹ quãti=
tatib⁹ qḋ eſt ĩpoſſibile. vel niſi in rarefactione ſit
aggeneratio nouarũ partium ſubſtãtie ſub noua
quãtitate et additio quãtarũ ad quãtas preexĩ=
tes ſit rarefactio. ſed hoc nihil eſt qꝛ tũc non q̄li=
bet pars rarioꝛis eſſꝫ rarior. illa enĩ pars antiqua
non eſſet rarior formalr̄ p hoc q̄ ſibi cõtinuareť
alia pars noua. igiť. Cõfirmatur ſic argumẽtũ.
ſicut quãtitas diuina virtute habet eſſe in eucha=
riſtia ſine ſubiecto: ita habet omnia q̄ ſibi cõueni=
re poſſunt in ſubiecto eadẽ diuina virtute. ſꝫ quã=
titas coniũcta ſubiecto rareſit et condẽſať nec tñ
ipſa eſt ſubm illius mot⁹. ergo et in pposito cum
eſt ſeparata ipſa rareſit ꝛ cõdenſať ſine hoc q̄ ſit
ſubm mot⁹. Itẽ quia illa fractio et diuiſio ſpecie=
rũ: eſt motus. et tamẽ nõ habet ſubm. et idẽ diciť
de appoſitione. igitur. ℭ Ulterius arguit q̄ in eu
chariſtia quãtitas nõ ſit ſubm alioꝛum accidẽtiũ.
pꝛimo qꝛ ẜm phm pmo metha: accidẽs nõ acci=
dit accidẽti niſi quia ambo accidũt eidem ſubie=
cto. nihil enim hoc illi magis ineſt: q̃ illud huic.
ℭ 2°. quia ſicut ſube conuenit p ſe eſſe: ita accidẽ
ti cõuenit inherere. ergo ſicut repugnat ſube ĩhe=
rere: ita accidẽti p ſe eſſe vel ſubſtare. ℭ 3°. quia
nullũ dependẽs terminat depẽdentiã eiuſdẽ rõ=
nis. ſed omne accidẽs depẽdet depẽdẽtia ad ſub
iectũ: ergo nullũ accidens terminat hanc depen
dẽtiam. ℭ Contra eandẽ ꝯcluſionẽ arguit aureo
lus pbando q̄ modus q̄ poniť accidẽs in eucha=
riſtia ſeparari a ſubiecto non ſit ꝯueniẽs. ſ. q̄ deť
accidẽti ſubſiſtere et modus eſſendi ſubſtãtie et
entis cõpleti. qꝛ cõtradictio eſt q̄ aliqua virtute
vnum gen⁹ trãſmutetur in aliud vel ſpẽs in ſpẽm
vt q̄ qualitas fiat quãtitas vel homo fiat equ⁹.
ratio ē. qꝛ hoc repugnat p ſe in pmo modo. ſeq̃ť
enĩ ex hoc eandẽ rẽ eẽ et nõ eẽ. ſed eſſẽtia accidẽ=
tis ẜm gen⁹ ſuũ ꝯſiſtit in eſſe rẽ interminabilẽ in=
trĩſece p ſua pncipia ſꝫ oĩno p extrĩſecũ puta p ſub
iectũ. ſicut eẽ linee ꝯſiſtit ĩ eſſe rẽ interminatã ĩtri
ſece: eẽ aũt terminatã extrĩſece. ſ. p pũcta. ergo ĩ=
poſſibile ē q̄ hoc modo accidẽtia fiãt entia termi
nata ꝛ integra. tũc enĩ gen⁹ accidẽtis mutareť in
ſubam cui ſoli ꝯuenit ĩtrĩſece ẜm gen⁹ ſuũ eẽ eſſen
tiã integrã ꝛ terminatã. ℭ 2°. arguit q̄ quãtitas
nõ ſit ibi ſine ſubo pl⁹ q̃ q̄litas. qꝛ quãtitas nõ eſt
aliq̃d hñs ptes ſꝫ eſt ptibilitas ipa formalis q̄ hñs
ptes eſt formalr̄ partibile. ſed ꝯſtat q̄ ptibilitas
eſt ſubiectiue in eo qḋ hẽt ptes formalr̄ cuiuſmo=
di ſunt q̄litates remanẽtes in euchariſtia. ergo quã=
titas ē ſubiectiue ĩ illis q̄litatib⁹. aſſũptũ pbať qꝛ
res ē partibilis p quãtitatẽ. tũc q̄ro: aut illa ptibi
litas ē ipamet quãtitas: aut ē aliq̃d aliud ipſiꝰ a
quãtitate. ſi deť pmũ: habeť ppoſitũ. ſi deť ſcḋm
cõtra: qꝛ tũc poſſẽ intelligere ſbam partibilẽ ſine
quãtitate et poſſet de⁹ facere eã ſub illo modo d=
relicto nõ faciẽdo eaꝫ ſub quãtitate. ſimiliter tũc
cauſalitas eius eſſet cauſalitas efficientis et non
forme. igiť opoꝛtet dare pꝛimũ modũ q̄ quanti=

taſit ipſamet partibilitas partiū. ¶Confirma
tur ꝙ aliter nō poteſt vitari quin plures dimēſio
nes eſſent ſimul. nā cum dimēſio imediate conſe
quatur partes: ſi partes ligni aut alteriꝰ ſube vel
accidentis quāti ſint diuiſe a partibus quantita=
tis: neceſſario alie erūt dimēſiones ſube vł quali=
tatis ⁊ alie dimēſiones quātitatis. ſi enī illud qđ
ſubſternitur quātitati haberet partē et partē cor
reſpondētē partibꝰ quantitatis ſubſtractā: tūc di
uerſe realitates hoc modo haberēt aliam ⁊ aliaꝫ
partibilitatē. qꝛ multiplicato effectu formali: mł=
tiplicat̃ formalis ratio illius effectꝰ: et tūc habe=
rent neceſſario aliā ⁊ aliā diuiſioneꝫ. ¶Ulterius
arguit ꝙ deꝰ poſſet omne accidens quātūcūqꝫ ſit
modice entitatis: a ſubiecto ſeparare. ṗmo quia
illud qđ nō implicat ꝯtradictionē in ṗmo modo
dicēdi per ſe: eſt deo poſſibile. ſed accidēs eſſe et
ſubm nō eſſe: nō eſt repugnātia ꝑ ſe in primo mo
do. qꝛ repugnantia in ṗmo modo: eſt affirmatio
et negatio vniꝰ et eiuſdē modi. ſi dicat̃ accidens
eſt et ſubm nō eſt licet predicatuꝫ ſit idē: tñ ſubm
non ē idē ꝑ ſimplicē indiuiſionē. ¶2°. qꝛ deꝰ po=
teſt manutenere quācūqꝫ realitatē in ſuo eſſe. tūc
ſic. quando due realitates ſic ſe habēt ꝙ vna non
eſt alia: licet fundēt eandem indiuiſionē: pōt deꝰ
manutenere vnā illaꝝ non manutenendo aliam
nec indiuiſionē illaruꝫ. ¶3°. quia plus pōt deus
per ſuā potētiā facere qꝫ intellectꝰ arguere vel in
tueri. ratio eſt qꝛ multa deo poſſibilia ſunt q̃ nō
pōt intellectꝰ noſter intueri. ſicut patet de vnio=
ne ad verbū. ſed licet intellectus noſter nō poſ=
ſit intuitiue apprehendere accidēs nō apprehen=
dēdo ſubm: tñ arguitiue pōt a poſteriori cognoſ
cere ꝙ vna res nō eſt alia, ꝓpter trāſmutationeꝫ
qꝛ contigit ſubm de vno in aliud tranſmutari. et
tūc intellectꝰ poteſt arguere ꝙ quandocūqꝫ duo
ſic ſe habent ꝙ vnuꝫ pōt manere alio nō manēte
illa non ſunt eadeꝫ. et ideo nō eſt contradictio ꝙ
vnū intelligat̃ nō intellecto alio. ſed ſic eſt de ac=
cidēte et ſubo. igit̃ et cetera. hec ille. ¶Cōtra ſe=
cundā ꝯcluſionē arguit ſcotꝰ ꝓbando ꝙ in actio=
nibus naturalibꝰ imediatū ṗncipiū actionis non
ſemꝑ ſit accidēs. primo qꝛ nihil agit vltra ſuam
ſpēꝫ. ſed terminꝰ actionis naturalis eſt quādoqꝫ
ſuba. igit̃ accidēs nō eſt imediatuꝫ principium a=
ctionis predicte. ſi dicas ꝙ verū eſt virtute ꝓpria
ſed virtute alterius cuiꝰ ē inſtrumētū aliq̄d bene
poſſet agere vltra ſuā ſpēm ſicut ſi ſerra agat ad
formā ſcanni: cōtra. quia nihil eſt inſtrumentum
alicuius cauſe niſi ſuperioris cauſe in genere cau=
ſe efficientis. ergo ſi accidens coniūctum eſt iſtru
mentum: ſubſtātia erit ſuperius agēs. ſed ſuꝑius
agens prius naturaliter agit: et ſi eſt naturale a=
git quicq̄d poteſt. ergo in illo priori natura in eo
dem tamē inſtāti tēporis in quo accidēs agit vt
inſtrumētū eius ſuba ꝓducit terminū tantū quā=
tum ꝓducere pōt. ſed pōt ꝓducere totā ſubaꝫ qꝛ
perfectio ſube ꝓducte nō excedit ꝑfectioneꝫ ſube
producētis. ergo in ſecundo inſtanti nature: acci
dens nō ꝓducit ſubam vel eadē ſuba bis ꝓducet̃
ergo. ¶2°. quia omnis potētia mere paſſiua eſt
cōtradictionis. 9°. methaͤ. ſuba aūt non ē in po=
tentia cōtradictionis ad ꝓpriā paſſionē. ergo ha
bet aliā cauſalitatē reſpectu eiꝰ a cauſalitate ma=
terie. nō autē niſi efficientis. ꝙ non formalis: pa=
tet de ſe. de fine aūt non ē ſermo hic. vnde videt̃
ꝙ oportet te iſtud concedere ſm dicta tua. dicis
enim potētias fluere ab eſſentia anime. et hic di=
cis ꝙ accidens habet virtutē inſtrumētalē qꝛ cau
ſatur a principijs eſſentialibus anime vel ſubſtan
tie. iſta autē non poſſunt intelligi tm̄modo paſ=
ſiue ꝑ ſubiecto receptiuo. ¶3°. ſi accidēs ꝓducit̃
et per aliqđ ṗncipiū imediatū ꝓductiuū qđ ē per
ſe accidens: ſequit̃ ꝓceſſus in infinitū non loquē=
do de infinitate accidētali. ſ. generantiū in eadē
ſpecie de qua loquūtur phi. quero ordinem eſſen
tialeꝫ in iſtis accidentibꝰ. vbicūqꝫ enim eſt ordo
accidentalis in generationibus: oportet dare ex=
tra illum ordinem aliquā cauſam eſſentialit̃ per=
fectiorem. ergo reſpectu accidentiū ſingularium
in ſpecie caloris: damus cauſam ꝓximā eſſentia=
liter ordinatā ad totā illam ſpēm. eodē modo ar
guam de indiuiduis illius ſpeciei et non eſt proce
dere in īfinitū in ordine eſſentiali. ergo ſtabit ad
aliquam ſpēm accidētis q̃ erit cauſata et non ab
aliquo accidente ſed imediate a ſuba. et ꝑ conſe=
quens ſuba habebit rationē ṗncipij actiui imedia
te reſpectu accidētis. Confirmat̃ ꝑ phm. 7°. me=
thaͤ caplo. 7°. in fine vbi dicit phs ꝙ ꝓpriuꝫ ſube
ex his accipere eſt ꝙ neceſſe ē preexiſtere aliquā
aliā ſubaꝫ actu exiſtentē q̃ facit vt aīal ſit aīal. q̄=
le vero et quantū: nō neceſſario niſi poteſtate. ſo
lum actu preexiſtere q̃ ꝓducat. ſed ad hoc ꝙ quā
tum et quale ꝓducant̃: nō oportet aliquod quā=
tuꝫ vel q̄le preexiſtere niſi in potētia tm̄. ergo ali=
q̄d quod non eſt quantū vel quale actu: pōt eſſe
principiū ꝓductiuum imediatū quāti vel qualis.
Item quarto metheoroꝝ dicit ꝙ ſingulum eſt il
lud quod eſt: dū poteſt in ꝓpriā operationeꝫ. et
ſimile habetur a damaſceno caplo ſexto. et licet
iſte auctoritates habeant inſtātiā in entibus im=
perfectis: tamē videtur valde incōueniēs ꝙ ens
perfectum ſm genus inter creata: careat actione
ita ꝙ forma eius nō poſſit eſſe imediatū pricipiū

ꝓimū productiuū alicuꝰ actionis. ¶ 4°. arguit̃ ſic ſm vnū ꝑncipiū tuum. quia illa forma eſt ꝑncipium agēdi: in qua generās et genitū aſſimilant̃. ſed genitū aſſimilat̃ ꝑncipaliter generāti ī forma ſubali. ſm q̄d aūt in accidētibus ſi in illis aſſimilatur. nec pōt euadi dicēdo ꝙ iſta ꝯcludūt formam ſubalē eſſe ꝑncipiū agēdi ſed remotū tā reſpectu ſube ꝙ̄ reſpectu accidētis d̄ q̄bus ꝓcedūt rōnes. hoc nō ſufficit. qꝛ nullus negat in deo eē aliquaꝫ formā q̄ ſit ꝓimū ꝑncipiū agēdi. nō ꝙ deus ſine cauſis intermedijs intriſecis agat: ſed qꝛ ī ſuo ordine cauſandi ꝑ nihil intermediū vltra formā ſuam agit. ita eſto in ꝓpoſito qđ tamē falſuꝫ ē ꝙ accidēs habeat quādā actionē ad ſubam poſteriorē actione ſube: ſuba tñ ꝑ ꝓꝑam formā ſuā erit ꝑncipiū actionis ſibi ꝓꝑe ī ſuo ordine agēdi. hec ſcotus in forma. ¶ Ulteriꝰ arguit ꝙ accidēs ſeparatū nō poſſit imutare ad formā ſubaleꝫ in virtute ꝓpria nec in v̓tute ſube quā informat. cōſtat enī ꝙ nō in virtute ꝓꝑa: qꝛ tūc ageret in virtute ꝓꝑa vltra ſuā ſpēm. ꝙ aūt nec inq̄ᵐ eſt inſtrumentum ſube ꝓbat̃. quero enī q̄d intelligit̃ ꝑ hoc ꝙ dicitur in virtute ſube agere. qꝛ ſiue intelligat̃ abſolutuꝫ ſiue reſpectꝰ: quero in q̊ eſt illđ. ſi enī intelligat̃ abſolutū qđ eſt in ſuba panis vel ſit in ſuba ſimpliciter: ſequit̃ ꝙ ꝑ nihil ſiue ꝑ nō ens generabit vł virtute nihili. ſi intelligat̃ abſolutū qđ eſt accidēs vł in accidēte: nihil eſt ibi nobiliꝰ ipſo accidēte. et ꝑ cōſequēs nō magis pōt in virtute talis in aliq̄d ꝑfectiꝰ ꝙ̄ in virtute ꝓꝑa. ſi intelligat̃ hitudo accidētis ad ſubam vel ad ſubam ꝑorē: cū ad nihil non ſit aliq̄ hitudo et panis nō ſit aliqđ ens: ſeq̄tur ꝙ ꝑ hoc ꝙ eſt in v̓tute: nō ponit̃ aliq̄d poſitiuuꝫ et ita idē qđ prius. ¶ 2°. qꝛ ex tuis verbis videt̃ ꝙ ponas illā virtutē inſtrumētalē eſſe in accidente. dicis enī ꝙ illa virtus cauſat̃ in accidentibꝰ vel ꝙ ipſam recipiunt eo ꝙ cauſant̃ a ꝑncipijs eſſentialibus ſube. et tūc ſequit̃ manifeſte cū nihil in accidente ſit nobiliꝰ accidēte: non pōt accidēs ꝑ hoc ꝙ dicat̃ in virtute. i. ꝑ hanc virtutē in aliq̄d ꝑfectiꝰ ꝙ̄ poſſit ex ſe. ſed intellectꝰ verus horū verborū in virtute talis cauſe vbi dicta verba locū habēt: videt̃ eſſe iſte. ſ. ꝙ dicit habitudinē cauſe inferioris ad cauſam ſuꝑiorē vel ꝑfectiorē concurrenteꝫ in cauſando. ſicut influētia quā recipit agēs inferius a ſuꝑiori: nō eſt aliqua forma tūc cauſata ſed ē tātūmodo ordo certꝰ cauſarum in ſimul agēdo. ¶ 3°. quod nō eſt: nullā rōnem cauſe habet reſpectu geniti quādo generat̃. patet ex. 2°. phy. et. 5. methaᶜ caº de cauſa. qꝛ cauſa in actu et effectus ī actu ſimul ſunt et non ſunt. patet etiam ratione. quia non ens quādo nihil eſt: nihil cauſat in quocūq̄ꝫ ordine cauſe. ſuba aūt nō eſt quā iſtud accidens afficit et cuius erat accidens. ergo illa ſuba nullam habet rationem cauſe ꝓpinque vel remote reſpectu effectꝰ cauſati ab accidēte. et ꝑ ꝯñs accidens nō cauſat in virtute eius tanq̄ꝫ in virtute cauſe ſuꝑioris. ¶ 4° nihil eſt cauſa inſtrumētalis reſpectu illius ad qđ ſua virtꝰ actiua ſufficit ad ꝓducēdū. patet ſi accipiat̃ inſtrumētū ſtricte: ſicut ſerra et ſecuris dicunt̃ inſtrumēta mouentia mota. tale enim inſtrumentū non habet de ſe formā ſufficientē ad ꝓducendū effectū: ſed tm̄ ꝑ motionem ꝑncipalis agētis ſuꝑioris ꝓducit̃ qđ ꝓducit̃. ſi etiā inſtrumentū accipiat̃ alio modo ꝓut cauſa inferior dicit̃ inſtrumētū vel forma quaꝫ hmoi cauſa recipit ꝑ motionē agentis ſuꝑioris q̄ forma agit: adhuc nullū iſtorū inſtrumētoꝝ ꝑ formaꝫ ſuam pōt in effectū reſpectu cuius eſt inſtrumentū. ſed neceſſe ē ꝙ ad illū effectuꝫ cōcurrat ſimul illđ cōcauſans cuiꝰ eſt inſtrumentū. nūc aūt accidens ꝑ formā ſuā ꝑciſe ſine oī actiōe ſube in quodcūq̄ꝫ agat agit. ergo nullo modo agit in v̓tute ſube vł vt inſtrumētū eiꝰ ad aliquē effectū. ¶ 5°. pōt argui ꝑ principia tua. qꝛ omne inſtrumētū ē mouēs motū. ſed accidēs in ꝓpoſito nō ē motū a ſuba cū ipſa nō ſit. ergo accidēs nō eſt inſtr̄m. ¶ 6°. ꝙ accidēs ſeparatū nō ſit ꝑncipiū generādi ſubaꝫ ꝑncipale ſicut erat panis in quo ꝑus erat illud accidēs arguit̃ ſic. oīe agēs totale vł ē vniuocū ⁊ ita eque ꝑfectū cū ꝓducto: vel equocū et ita ꝑfectiꝰ. accidēs aūt ē omnino imꝑfectiꝰ ſuba. ergo et cͣ. dicetur forte ꝙ aliqđ agēs equiuocū pōt eſſe ignobilius ſuo effectu ſicut albedo reſpectu ſenſationis: et ſicut cōmētator recitat de galieno ſuꝑ illđ 7°. methaᶜ de illa v̓tute quā vocat diuinā q̄ ē formatiua fetꝰ et tñ non eſt ſimpłr nobilior fetu formato. cōtra hoc arguit̃. licet illa ꝓpoſitio ſimpłr imꝑfectiꝰ ſm ſpēm vel genꝰ nō pōt eſſe totale ꝑncipiū actiuū reſpectu ꝑfectioris: ſit mihi eque nota ſicut alia in ꝓhia: qua negata neſcirē ꝓbare aliquē ordinē entiū nec ꝙ ꝑmū ens ſit ꝑfectiſſimum imo poſſet ꝓteruiendo dici ꝙ totum vniuerſum et quodlibet in eo eſt factū a muſca. ſi enim arguas ꝙ muſca eſt imperfecta: et tamen ideꝫ dicis ꝙ imperfectiꝰ pōt producere ꝑfectius. habito hoc nulla eſt ratio quare non poſſit imꝑfectius ꝓducere aliquid ſic ꝑfectius. nec illa poſſet reprobari ꝙ prima cauſa ſit perfectiſſima excellens omnia alia in creatione: nec etiam addito ꝙ ſit cauſa equoca. imo ꝙ cū hoc poſſet ſtare ſm iſtam ꝓteruiā ꝙ eſſet imperfectiſſima vel imperfectior creatis. Tamē probo dictam propoſitionem aliter. ꝑmo ſic. cauſa vniuoca hēt effectū vniuocū ꝓ termino

adequato ſue potētie. ſ; p te cauſa equoca total'
ē impfectioꝛ cauſa vniuoca. ergo ipoſſibile ē cau-
ſam illā equiuocā eē cauſam totalē reſpectu illi⁹
effect⁹. et ſic de⁹ nō poſſ; facere effectū cuiuſcūq;
creature qḋ ē abſurdū. p; ꝯña. qꝛ effect⁹ adeq̄tus
potētie pfectioꝛi: nullo modo pōt eē a potētia im
pfectioꝛi. Secūdo ſic. vbicūq; ad pductionē ali-
cui⁹ effect⁹ ꝯcurrūt cauſa vniuoca ꝛ cauſa equoca
equoca eſt pfectioꝛ ſm phm ſcḋo metha. et libꝛo
metheoꝛoꝝ. ppt hoc eni opoꝛtet totū oꝛdinē ac
cidētalē reducere in aliquā ſpēm eſſētial'r ſupioꝛē
in cauſando: qꝛ diffoꝛmitas vniſoꝛmis opoꝛtet q̄
reducat' in cauſā vniſoꝛmē q̄ ſit cauſa vniſoꝛmita
tis i cōtinuatione gen̄rationis ꝛ coꝛruptionis. ex
hoc hēo iſtā ppoſitionē q̄ vbi ad idē concurrunt
cā vniuoca ꝛ equoca: cā equoca ē pfectioꝛ. ſ; q̄ nō
poſſit ſine vniuoca: hoc ē aliq̄lis ipfectionis in cā
equoca. patet qꝛ de⁹ pōt ſine cauſa vniuoca. ſed
ſol nō pōt in aīal pfectū licet poſſit in aīal ipfectū
ergo q̄cūq; cauſa equoca pōt ſine vniuoca i effe-
ctū: ipa eſt ſimpl'r pfectioꝛ q̄ illa equoca q̄ poſſet
ꝯcurrere cū vniuoca ad illū cauſandum. et p ꝯñs
equoca totalis hēt duplicē pemīnētiā cauſalitat'
ſup effectū. vnā quā hēt equoca vl'r cōcurrēs cum
vniuoca. et aliā qꝛ hēt illā pfectionē quā vniuoca
addidit in cauſando. qꝛ illa carēt multe cauſe eq-
uoce licet longe pfectioꝛes vniuocis. Tertio ſic. ſi
foꝛma cauſe equoce daret eē foꝛmal'r alicui: non
poſſet dare eē ſimpl'r pfecti⁹ ſeipā. ſ; dās eē effecti
ue alicui dat ei eē modo ipfectioꝛi q̄ dādo ſibi eē
foꝛmal'r. nō eni eſt poſſibile q̄ aliq̄s mod⁹ dandi
aliqḋ eē ſit ita pfecti⁹ ſicut dādi foꝛmal'r illud eē. ſi
cut nec eſſētia diuina pōt alicui dare eſſe a ſe in q̄-
cūq; genere pfecti⁹ q̄ ſit eē qḋ ipa dat foꝛmaliter.
Quarto. ſi cauſatū ſit ſimpl'r pfecti⁹ lic; ſit ſimplex
tū ſm intellectu; pōt diuidi in duo .ſ. in illud in q̄
coequat' ſue cauſe et in illḋ in q̄ excedit ſuā cauſā.
pꝛimū dicat'. a. ſecūdū. b. iſte effect⁹ .ſ. a. pciſe ē ef-
fect⁹ ſue cauſe: qꝛ ſimpl'r eque pfectū ens ſicut cā.
ergo. b. erit a ſeipo vl' a nihilo: qꝛ ab. a. vt ab ipſa
cauſa nō pōt eē. nā vltra effectū adeq̄tū cauſe nō
pōt. ꝛ iſta rō accipit' ab auicena ſexto ſue metha.
patet ergo q̄ ppt nullas pticulares inſtātias ne-
gāda ē iſta vl'is ppoſitio q̄ nota ē ex terminis: q̄
totale cauſans nō pōt eē impfecti⁹ ſuo cauſato lo
quēdo d̄ cauſa efficiēte. et q̄ totale cauſans equo-
cū: eſt pfectius qꝛ nō eque pfectū. ſpēs aūt ſe hñt
vt numeri. ex q̄bus p; q̄ accidēs ſepatū nō eſt to
talis cauſa effectiua generationis ſube: nec p ꝯñs
coꝛruptiua alicui⁹ ſube. nec pōt in vltimū gradu;
alterationis diſponētis ſubam ad coꝛruptione;.
ideo cōcedit' q̄ ſi tota ſuba ignis in ſpa ſua d̄ſtrue

ret' et manerēt ibi omnia ſua accidētia: gutta aq̄
ibi poſita non deſtrueret' ab illis. hec ſcot⁹. Cō
tra tertiā ꝯcluſionē arguit idē ſcotus pbādo q̄ cū
ex accidentib⁹ ſeparatis generat' vermis: foꝛma
ſubalis noua nō recipiat' ſubiectiue in dimēſioni-
bus interminatis: nec adueniat noua materia q̄
ſubijciat' foꝛme nouiter generate. contra pꝛimu;
arguit ſic pꝛimo. foꝛma determinata ad aliqḋ re-
ceptiuu;: nullo modo pōt aliud pficere ſicut nec
albedo angelū nec ſapiētia lapidē. ſed foꝛma ſba
lis determinat' ad materiā ſubalem vt ad ppꝛiū
ſuſceptiuū. ergo nullo modo pōt perficere dimē-
ſionē de genere quātitatis q̄ non eſt materia ſba
lis. 2°. quia foꝛma de genere pꝛioꝛi: non pōt p
ficere ſuſceptiuum de genere poſterioꝛi. ergo nec
foꝛma ſbalis dimēſionē. antecedēs pbat'. qꝛ act⁹
pꝛeſupponit potētiā ꝛ hoc loquēdo de oꝛdine oꝛi
ginis. act⁹ aūt generis pꝛioꝛis nec oꝛigine nec p-
fectione aliq̄d ſupponit d̄ genere poſterioꝛi. 3°.
quia manifeſtū videt' q̄ foꝛma ſubalis eſt talis a-
ctus q̄ nat⁹ eſt ꝯſtituere p ſe ſubam. ergo potētia
ad talem actū: nō eſt aliq̄d de genere quātitatis.
4°. illud qḋ eſt eſſentialis ratio terminādi de-
pendētiā ad aliud: nō pōt ad illud depēdere. foꝛ-
ma ſubalis eſt hm̄oi reſpectu quātitatis. ergo ꝛc̄.
5°. quomodo d̄ potētia dimenſionis pōt edu-
ci foꝛma ſubalis: cū ex natura rei non ſit in illa vt
in ppꝛio potētiali. 6°. quia tunc ignis genitus
ex illa dimēſione et ex foꝛma ſubali ignis: nō eſſ;
vniuoce nec vniſoꝛmiter ignis cum alio igne ge-
nito ex foꝛma ſubali et ex materia ignis. et tunc
non vniuoce ageret cōburendo hoſtiā ſicut cōbu
rendo lignum. 7°. quia ſequeretur abſurditas
iſta nō ſolum in vno .ſ. q̄ erat ignis mathematic⁹
ex quantitate et foꝛma ſubſtātiali compoſit⁹: ſed
etiam ſequit' talis proceſſus in generationibus ꝛ
coꝛruptionibus vſq; ad fine; mundi. nam ex illo
igne habēte dimenſionē p materia et materiato
generabat' aqua habēs idem p materia qḋ habu
it coꝛruptum p materia. et ex illa aqua aer et ſic
vſq; ad fine; mūdi vel in infinitū ſm phos. 8°
quia ſequitur q̄ ſi ſacerdos eſſet nutritus de iſtis
ſpeciebus ſicut eſt poſſibile per magnum tempus
quouſq; multe partes materie fluxiſſent ꝛ multe
noue generate ſemp fuiſſent: ſequitur q̄ iſte par-
tes nō ita erunt vere partes carnis conſtitute ex
eſſentialibus partib⁹ carnis ſicut alie partes que
nō eſſent genite ex ſpecieb⁹. et ſic poſſibile eſſ; po
nere caſum q̄ puer nutritus ex ſpeciebus vſq; ad
finē vite ſue: nō reſurgeret niſi homo cōpoſit⁹ ex
dimēſionibus et foꝛma ſubali vna vel pluribus.
Secūda pars ꝯcluſionis improbat'. qꝛ ſi mate

ria redeat: queritur quãdo venit. aut ſit ĩ vltimo
inſtanti q̊ generat̃ aliquid ex ſpeciebus: aut ante
vltimũ inſtans. nõ ante ꝓpter duo. ꝑmũ eſt quia
tũc manẽte ibi eucariſtia: erit ibi alia materia a
materia corꝑis xp̃i qđ non tenet cõmunis ſcola.
ſecũdũ eſt q꜡ tũc illa materia eſſet ſine forma qđ
eſt ſimpl̃r impoſſibile ſm te. ſaltẽ nõ eſt poſſibile
ſine nouo miraculo. ſed miracula nõ ſunt ponen
da ſine neceſſitate. ſi vero dicat̃ ꝙ in iſtanti gene
rationis redit ibi materia: fruſtra ponit̃ ibi redire
ad hoc vt agẽs naturale generaret ex ea. q꜡ ſm
te nõ generat niſi đ materia quãta. ſimil̃r nõ poſ-
ſet generare niſi cũ iſta generatione concomite-
tur aliq̃ corruptio ſm te. ſed tunc nõ corrũperet
aliquã ſubam q꜡ illa materia non redit cũ forma
ſubali corrũpenda. ¶ Cõtra eandẽ cõcluſionem
arguit durãdus probãdo ꝙ quãtitas euchariſtie
nõ poſſit natural̃r corrũpi. q꜡ ſi corrũperet̃ natu-
raliter: hoc eſſet vel actione cõtrarij vel corrup-
tione ſubiecti aut diuiſione ſui. non primo modo
quia quãtitas nõ habet cõtrariũ. nec ſecũdo mo-
do q꜡ in hoc ſacro non hẽt ſubm. nec tertio mo-
do: q꜡ omne qđ corrũpit̃ diuiſione ſui habet ter-
minũ in minꝰ. ſed quãtitas nõ habet terminuꝫ in
minus ſed eſt de ſe diuiſibilis in infinitũ. ergo na-
tura nõ põt corrũpere talẽ quãtitatẽ: q꜡ tũc ſimul
haberet eam et nõ haberet. hec durãdus ĩ forma.

Quantum ad ar
ticulũ tertiũ ꝑmo notanduꝫ ẽ ꝙ
quãtitas ex duobus hẽt ꝙ poſſit
eſſe ſubm alioꝝ accidẽtiũ magis
q̃ꝫ econtra. ꝑmũ eſt q꜡ ẽ ꝑma diſ
poſitio materie q̃ eſt ꝑmũ ſubm et ꝑmũ ꝑncipiuꝫ
indiuiduationis rerũ materialiũ et magis de pro
pinq̊ ſe hñs ad materiã. vnde vnitas et multitu-
do ẽt diuiſio et indiuiſio in rebꝰ corꝑalibꝰ q̃ ſunt ꝑ
ma q̃ conſequũtur materiã ſicut omne ens: cõue-
niunt materie ꝑ quãtitatẽ. materia eni ꝑma eſt đ
ſe circũſcripta quantitate vna numero ſaltẽ om-
nium generabiliũ et corruptibiliũ. fit aũt cõmu-
nicabilis multis et plurificat̃ ſm numerũ: ꝑ quã-
titatẽ ꝑ quam habet extenſionẽ et diuiſionẽ. et in-
de eſt ꝙ quãtitas inter alia accidẽtia magis ſe te-
net ex parte materie tanquã eiꝰ ꝓpria diſpoſitio.
ac ꝑ hoc ꝙ cetera accidẽtia ſenſibilia fundentur ĩ
ſuba mediãte quãtitate et ſit illis prior naturalit̃
non claudẽs in ſui ratione mãm ſenſibilẽ, put phs
dicit. 7°. metha°. in tantũ ꝙ quidã antiquoꝝ cre
derent dimẽſiones eſſe ſubam rerũ ſenſibiliũ: q꜡
remotis qualitatibꝰ nihil ſenſibile remanere vide
bant niſi quantitateꝫ. ſic ergo patet ꝙ quantitas
magis põt eſſe ſubm alioꝝ accidẽtium q̃ꝫ econtra
ex ꝓpinquitate quã habet ad materiã q̃ eſt ſubm
primũ omniũ in rebꝰ corꝑalibꝰ. ¶ habet ꝑterea
idipſum quãtitas ex ſui rõne: q꜡ eſt poſt materiã
primã ſecundũ principiũ indiuiduationis. ſm. n.
ꝙ aliquid eſt principiũ indiuiduationis: ſm hoc
eſt ſubm accidẽtiũ. nam ad ꝑmuꝫ ſubm ꝑtinet eẽ
ꝑncipiũ indiuiduationis. quãtitas vero dimenſi
ua eſt ꝑncipiũ indiuiduationis ꝑ hoc ꝙ diuiſio ⁊
plurificatio materie eſt ꝑ quãtitatẽ in q̃ꝫ plures
forme numero ſunt in pluribꝰ materie partibus.
nec poſſũt accipi plures partes materie numero
ſeu ĩ idiuiduo: niſi ꝑ diuiſionẽ q̃ ſibi cõpetit ꝑ quã-
titatẽ, put dictũ fuit. vbicunq̃ꝫ autem intelligit̃ di
uerſitas partiũ eiuſdem ſpeciei: neceſſe eſt intelli
gi indiuiduationẽ, put. S. Tho. ſignanter notat
cõtra gen. li. 4. caplo. 65. nã q̃ ſunt vnius ſpeci-
ei nõ multiplicant̃ niſi ſm indiuiduũ. de his autẽ
latius dictũ fuit in. 2°. li. 3ª. diſ. q. ꝑª. ¶ Ex q̇bus
inferimꝰ duo. ꝑmũ eſt ꝙ ad ꝓbandũ aliquod acci
dens habere reſpectu alteriꝰ magis rationẽ ſub-
iecti q̃ꝫ econtra: imꝑtinẽs eſt ratio ſumpta ex ma-
iori vel minori ꝑfectione ipſorum ſm genꝰ vl̃ ſpe
ciem. non eni ratio ſubiecti cõuenit alicui ꝓpt eiꝰ
perfectioneꝫ imo vero ꝓpter ipſius imperfectio
nem. nam ratio ſubiecti cum ſit ratio receptiui et
ſubijcibilis eſt exiſtentis in potentia. quãobrẽ ma
teria magis habet rationem ſubiecti q̃ꝫ forma: q꜡
habet ſubijcibilis et receptiui rationẽ. vñ et boe-
tius dicit ꝙ forma ſimplex: i. nõ admixta potẽtie
ſubm eſſe non põt. ¶ Secundũ quod inferimus
eſt ꝙ ſi quãtitas ſine materia haberet eſſe actu ꝑ
ſe: haberet per ſe indiuiduationẽ: quia ꝑ ſe habet
diuiſionẽ illaꝫ ſm quã diuidit̃ materia. ita vt poſ-
ſet habere partes nõ ſpecie ſed numero differen-
tes ſm ordinẽ q̃ attendit̃ in ſitu partiũ. per queꝫ
moduꝫ vna linea differret numero ab alia ſi in a-
lio et alio ſitu caperentur. vnde et vna quãtitas
habẽs eſſe in ſubo: differt numero ab alia non ſo
luꝫ ex parte ſubiecti ſed etiã ex diuerſo ſitu. ⁊ hec
ſecunda differentia cõuenit quantitati ꝑ ſe: quia
quãtitatis ꝓpriũ eſt ſitum habere: ita vt nec ſuba
nec aliud accidẽs ſitũ habeat niſi ꝑ quantitatẽ. et
q꜡ in hoc ſacro dimẽſiones ꝑ ſe ſubſiſtunt diuina
virtute: cõſequens eſt ꝙ ex ſeipſis indiuiduant̃ ⁊
per ea alia accidentia q̃ in eis fundantur. Accipi-
untur ꝑmiſſa in hoc notabili ex multis locis Sã-
cti Tho. et ad propoſitum noſtrum in hac diſtin
ctione queſtione ꝑma articulo ꝑmo ſub. arti. 3°.
Et. 3ª. p. queſtione. 77ª. articulo. 2°.

¶ Secundo Notanduꝫ eſt, put ac
cipi põt ex dictiſ. S. T.

$ṗ^{a}$.ꝑ.q.77.ar.6.ꝙ differētia eſt inter ſubꝫ forme
ſubalis et ſubiectū forme accidentalis $q̃^{m}$ ad cau
ſalitatē. qꝛ ſubm forme ſubalis qđ eſt materia ṗ-
ma: eſt cauſa ipſiꝰ forme tm̄modo ſubiectiua ꝛ re
ceptiua et nullo modo efficiēs: qꝛ de ſe eſt prima
potentia. ſubm vero forme accidētalis cuꝫ ſit ens
actu: pōt eſſe cauſa ipſiꝰ forme: nō ſolū materialr̄ ꝛ
ſubiectiua: ſed etiā effectiua. Ad cuiꝰ intellectum
ſciēdū eſt ꝓut notāter dicit. S. Doc. $ṗ^{o}$. li. ſen. diſ.
17. q. $ṗ^{a}$. ar. 2. ad. 2^{m}. ꝙ oibus accidētibꝰ cōmuni
ter loquēdo ſubꝫ eſt cauſa quodā modo in $q̃^{m}$ ac-
cidētia in eē ſubti ſuſtētant̄: nō tn̄ ita ꝙ ex ṗncipi-
js ſubti oia accidētia educant̄. nā vt ibidem dicit
ſubm diuerſimode ſe hēt ad diuerſa accñtia. Que
dā eni ſunt accidentia naturalia q̄ cauſant̄ ex ṗn-
cipijs ſubti: et hoc dupl̄r. qꝛ vel cauſant̄ ex ṗncipi-
js ſpeciei: et ſic ſunt ꝓprie paſſiones q̄ ꝯſequūt̄ to
tā ſpēm. vel ex ṗncipijs indiuidui: et ſic ſunt acci-
dētia cōmunia ꝯña ṗncipia naturalia indiuidui. ꝛ
vtraqꝫ huiuſcemodi accidentia cauſantur effecti
ue a ſubo. non ꝑ motū vel trāſmutationeꝫ: ſed ꝑ
naturalē emanationē vel effluxū ſeu reſultationē
ꝓut. S. T. dicit. $ṗ^{a}$. ꝑ. loco ſupra allegato ad. 3^{m}.
et. arti. ſequēte ad. $ṗ^{m}$. Et quāuis emanatio ipſa
ſeu effluxꝰ vel reſultatio ſit a generāte ſicut a cau-
ſa ṗncipali: dicit̄ tn̄ quodā modo cauſalitatis eſſe
a ſubo: ea rōne qꝛ ꝑ aliquā ſubti diſpoſitioneꝫ vel
qualitatē aut v̾tutē: fit talis emanatio ꝑ hūc mo-
dū. nā ſicut forma ſubalis nō introducit̄ materie
niſi poſtqꝫ materia ꝑ virtutē et actionē generātis
eſt ſūme diſpoſita ad eiꝰ receptionē: ita nec ꝓprie
paſſiones et accidētia naturalia. i. q̄ naturali ori-
gine ꝓducunt̄: fluūt ſeu emanāt i ſubo niſi poſtqꝫ
ſubm et ex ꝑte materie ad recipiēdū et ex ꝑte for
me ad ꝓducēdū: ſit ſūme diſpoſitū ꝑ actionē ꝛ vir
tutē agētis. ſicut eni agēs diſponit materiā ad re-
cipiendā formā ſubalē: ita et illam diſponit ad re
cipiēdū accidētia q̄ naturaliter cōſequūtur cōpo
ſitionē forme cū materia. Itē ſicut forma ꝑ actio
nē et v̾tutē agētis materiā informat ac ꝑficit et ꝑ
ꝯñs ex vtroqꝫ cōpoſitū ꝯſtituit: ita et ꝑ actioneꝫ
ac v̾tutē agētis hēt v̾tutē cauſandi p̄dicta accidē
tia naturaliter ꝯña. ac ꝑ hoc ſubm accidētiū qđ ē
ipſum cōpoſitū tū rōne materie tū rōne forme: ē
illoꝝ cauſa ꝛ receptiua ꝛ ꝓductiua ꝑ modū cuiuſ-
dā emanationis ſicut dictū eſt: aliter tn̄ et aliter.
nā in $q̃^{m}$ ſubꝫ eſt in potentia ratione materie ad
huiuſmodi accidētia: eſt illorum cauſa ſubiectiua
ſeu receptiua. in $q̃^{m}$ vero eſt in actu per formā eſt
illorum principium ꝓductiuum modo preexpo-
ſito. Aduertēdum tamē ꝙ predictam diſpoſitio-
nem materie et virtutem forme non ponimꝰ qua

ſi mediā cauſam inter ſubm et ꝓprias paſſiones.
nam ſubm imediatū principiū eſt ꝓpriarū paſſio
num eiꝰ. ſed ponimꝰ illā diſpoſitionē et virtutem
tanqꝫ aliquid reqſitū ꝛ precedēs in ſubo. Quedā
vero ſunt accidētia ꝑ violētiā ab agente extrinſe
co inducta: et iſta nō cauſant̄ effectiue a ſubo cuꝫ
ſint ṗncipijs ſubti repugnantia. et ꝑ conſequens
ſubm eſt eorū cauſa materialis tantūmodo et re
ceptiua. Alia vero ſunt accidētia q̄ quidē cauſan
tur ab extrinſeco agēte nō repugnantia pricipijs
ſubti. et iſta ſunt in duplici differētia. qꝛ quedam
ſunt q̄ habēt eē ꝑmanēs in ſubto ſicut caliditas ꝛ
albedo et ſimilia. alia aūt ſunt q̄ nō habēt eſſe ꝑ-
manēs ſed ſucceſſiuū et in fieri queadmodū mo-
tus vel mutatio et actio et opatio. Loquēdo er-
go ō ṗmis accidētibꝰ: dicendū eſt ꝙ ſi ſubm ꝑ ali-
quā ſui diſpoſitionē vel virtutē cooꝑatur agenti
principali ad eorum ꝓductionē: nulli dubiū eſt ꝙ
ſit ſuo modo illoꝝ cauſa effectiua. vt quādo cor-
pus ꝑ calorem quē habet intrīſece: adiuuat cali-
dum exteriꝰ agēs ad cauſandū in ipſo raritatem
vel ſiccitatē ſaltē in maiori gradu. aliquando ta-
men ſubm nō cooꝑatur extrinſeco agēti qꝛ nullā
habet diſpoſitionē actiuā ad inducendū accidēs
aliqđ ab agente intētum vt ſi ignis inducat ī cor-
pus frigidū et humidū de nouo calorem: et tunc
ſubm eſt ipſius cauſa receptiua non effectiua. Si
autē loquamur de ſecūdis accidētibus q̄ habent
eſſe ſucceſſiuū et in fieri: ſic eſt dicendū ꝙ ſubm ē
illorum cauſa nō ſolum ſubiectiua ſed etiā effecti
ua vel ꝓductiua quāuis nō imediata. naꝫ cū oīs
motus vel mutatio aut actio vel opatio niſi vio-
lenta ſit aut omnino ſuꝑnaturaliter imiſſa elicia-
tur a ſubiecto ꝑ aliquā formā aut virtutē vel po-
tentiam ſibi intrinſecam: conſequens eſt ꝙ ꝓce-
dat a ſubiecto effectiue ſeu elicitiue.

¶ Tertio Notandū eſt ꝓut. S. Tho.
dicit ſupra diſ. $ṗ^{a}$. ar. 4°. ſub
ar. $ṗ^{o}$. ad. 3^{m}. ꝙ inſtrumētū virtutē nō accipit ab
agēte ṗncipali niſi ſm ꝙ illi cōtinuat̄. huiuſcemo
di vero cōtinuatio dupl̄r contigit. vno modo ꝑ
realē p̄ſentiā et actionē ṗncipalis agētis cuiꝰ con
tactu agēs inſtrumētale virtutē participat agen-
di aliqd ſupra naturalē ipſius virtutē. per quē mo
dum virtus artificis cōmunicat̄ ferre vel gladio
quādo ipſum actu mouet ad conſtruēdā ſtatuā.
Alio modo predicta cōtinuatio fit non ꝑ realem
et actualē preſentiā ac motionē ṗncipalis agētis
ſed per ipſius virtutē inſtrumēto tranſfuſaꝫ. quē
admodū ſemē deciſum a generāte habet virtutē
ad ꝓducendū animal ꝑ virtutē anime ſenſitiue q̄
non ꝑ ſe ipſaꝫ eſt actu in ſemine ſed ꝑ virtutē quā

ſibi tranſfundit et qua mediante fit applicatio anime ad ſemen et ſeminis ad ipſam continuatio. per quem etiã modũ ſacra noue legis virtutẽ habent ex paſſione xpi. nam vt gloſa dicit ſup illud in ſimilitudinem preuaricationis ade Ro. 5°. ex latere xpi dormiẽtis in cruce: fluxerũt ſacra per q̃ ſaluata eſt eccl'ia. dicũtur aũt ſacra fluxiſſe ex paſſione xpi: nõ p contactũ actualẽ paſſionis xpi ſm ſeipſam: cũ longe ante vſum ſacrorũ que in eccleſia ſunt paſſio ipſa trãſierit: ſed p hoc ꝙ virt⁹ eius ſacris aplicatur et illis cõtinuat̃ per ipſorũ ſuſceptionem. De iſto ſecũdo modo cõtinuationis inſtrumẽti ad agẽs pncipale loquit̃. S. Tho. d po. dei. q. vel mate. 3ª. ar. 11°. ad. 5m. inſtrumẽtũ inqt intelligitur moueri a pncipali agẽte quãdiu retinet virtutẽ ſibi ab eo impreſſam. tãdiu eniz ſagitta mouet̃ a pijciente: quãdiu manet in ea vis impulſus pijciẽtis. ſicut etiã generatũ tãdiu mouet̃ a generante in grauibus ⁊ leuib⁹: quãdiu retinet formã ſibi traditã a generãte. vnde et ſemẽ tãdiu intelligit̃ moueri ab anima generãtis: quãdiu remanet ſibi vis impreſſa ab aïa licet corpaliter ſit diuiſum. oportet aũt mouẽs ⁊ motum eſſe ſimul q̃tũ ad motus pncipiũ: nõ tñ q̃tũ ad totũ motuz ſicut apparet in piectis. hec ille. ¶ Ex quib⁹ inferimus falſam eſſe imaginationẽ quorũdã dicentiũ ꝙ inſtrumentũ nullã virtutẽ a pncipali agẽte participat niſi tantũmodo ipſius motionẽ actualẽ. ac per hoc ꝙ neceſſario exigit̃ actualis exñtia pncipalis agẽtis et eius actualis applicatio per motum ad inſtrumentũ: ad hoc ꝙ inſtrumentũ vim agẽdi habeat vel pducendi aliq̃d vltra ſuam ſpeciem. In propoſito autẽ nr̃o loquẽdo iſto ſecundo modo cõtinuationis: dicunt̃ ſpecies ſacr̃ales continuari in ſacro euchariſtie ſubſtãtie conuerſe in corpus xpi q̃ prius fuerat ſuba panis ſicut iſtrumentale agẽs pncipali agẽti: inq̃tũ. ſ. virtus ſube panis cuz ſuo eſſe exiſtẽtie et ſubſiſtẽtie tranſfuſa fuit et cõmunicata virtute diuina ſacr̃alibus ſpeciebus ad pducendũ et generandũ illa q̃ ex ſuba panis pduci aut gen̄rari poterant. Neq3 obſtat ꝙ ſubſtantie q̃ generant̃ vel generari poſſunt ex ſpeciebus ſacr̃alibus ſint pfectiores ipſis ſimpliciter et in ſua natura. quia cũ ſpecies ſint agẽtia inſtrumẽtalia: nõ neceſſario dʒ̃ aut excedere aut equari effectib⁹ q̃tũ eſt ex parte ſui. hoc eni ppriũ eſt agentis principalis. quod ſi eſt agẽs vniuocũ equatur effectui. ſi vero eſt equocũ vel analoguz excedit effectũ. nõ tamẽ neceſſario ſm ſe et i natura ſua: ſed in v̄tute agẽdi et inq̃tũ eſt agẽs put S. Tho. notat ſupra diſ. pª. q. pª. ar. 4. ſub. ar. p° ad. 3m. et in multis alijs locis. Vñ vt ibi. S. Doc. ait in reſpõſione ad quartũ: agẽtia inſtrumẽtalia pprie loquendo nec ſunt vniuoca nec equiuoca et p cõſequẽs nec analoga. huiuſcemodi eni mẽbra ſimpliciter loquẽdo ſunt diuiſiones illius cauſe cuius ẽ ſimilitudinẽ habere cũ effectu. hec aũt eſt pncipalis agẽtis et nõ iſtrumẽtalis vt cõmentator dicit. 11°. metha. verũtamẽ agẽtia iſtrumẽtalia reduci pñt ad eorũ vtrũlibet: ſcḋm ꝙ pncipale agẽs in cui⁹ virtute inſtrumẽtũ agit eſt cauſa vl' vniuoca vel equoca vel analoga. inq̃tũ p virtutẽ agẽtis pncipalis quã participãt: vel equant̃ effectibus in agẽdo vel illos excedũt. Vt. n. S. T. dicit. pª. p. q. 118. ar. p°. in cor. nõ refert dicere ꝙ aliq̃d moueat̃ a pncipali agẽte vel ab inſtrumento. ſic nõ refert dicere ꝙ aïa gen̄rati cauſet̃ ab aïa gen̄rantis: vel a v̄tute ab ipſa deriuata q̃ eſt in ſemie. Sciẽdũ tamẽ ꝙ ſpẽs ſacr̃ales ad imutãdũ aliq̃d ſubaliter ſiue ad agẽdũ vel patiẽdũ: ſunt agentia inſtrumẽtalia: nõ ſolũ ſube panis et vini cui⁹ ante cõuerſionẽ fuerũt accidẽtia: ſed etiaz et magis diuine virtutis p quã pncipaliter hñt ꝙ p ſe ſubſiſtant in eodẽ eſſe numero et cũ eadẽ virtute agẽdi vel patiendi q̃ ſuba panis et vini prius habuerãt. Vt eni. S. Tho. dicit. 3ª. p. q. 77. ar. 3. ad. 3m virtus inſtrumẽtalis forme ſubalis panis: conſeruat̃ in ſpẽbus ſacr̃alibus diuina virtute ſicut etiã prius erat. et ideo poſſunt agere ad formã ſubalẽ inſtrumẽtaliter. per quem moduz aliquid poteſt agere vltra ſuam ſpeciem: non quaſi virtute propria ſed virtute principalis agentis.

¶ **Quarto** Notandũ eſt ꝙ. S. Tho. in hac diſti. q. pª. ar. 2. ſub ar. 4. introducit opinionẽ cõmentatoris auerroys de dimẽſionibus interminatis precedentibus formã ſubalẽ in materia: ad pbandũ modũ q̃ ex dimẽſionib⁹ ſacr̃alib⁹ aliq̃ ſuba generari poſſit. et vt videt̃ ea rõne. S. Doc. mot⁹ fuit vt oſtẽderet ꝙ talis generatio fieri poſſit via nature abſq3 miraculo: ſuppoſito pmo miraculo facto in cõſecratione corpis et ſanguinis xpi. videlicet ꝙ dimẽſiones panis et vini remaneant cũ eodẽ eſſe et ſubſiſtẽtia ⁊ cũ eadẽ virtute agẽdi ac potẽtia patiẽdi q̃ fuerãt ſube panis et vini. Fuit eni mẽs. S. T. q̃tũ põt accipi ex verbis ipius ꝙ queadmodũ ſi ex ſba panis et vini ante conſecrationem generaretur vermis aut cinis vl' alia ſuba: mãeret ſub vtroq3 termino trãſmutationis idẽ ſubm. ſ. materia prima: ita et ex ſpẽb⁹ ſacr̃alib⁹ habẽtib⁹ idẽ eẽ et eandẽ virtutẽ ac potẽtiã agẽdi et patiẽdi: põt fieri cõuerſio vel trãſmutatio in aliquã ſubam: manente ſub vtroq3 termino trãſmutationis eodẽ ſubo. ⁊ q2 ſpẽs ipſe ſacr̃ales non habẽt materiaz partem

ſui ſed ſunt quantitates preciſe et accidẽtia: pu-
tauit. S. Doc. introducẽs dictã opinionẽ cõmen
tatoris: aſſignare quoddã ſubꝫ ipſiꝰ trãſmutatio
nis vel generationis aut cõuerſionis manẽs ſub
vtroq; termino. ſ. dimẽſiones īterminatas quas
poſuit cõmẽtator in materia ante omnẽ formam
ſubalem. Unde mẽs. S. Doc. videtur fuiſſe talis
q̄ꝫm pōt accipi ex verbis eiꝰ in p̄mo ope: qr ſicut vir
tute diuina in ſpeciebꝰ ſacralibus remanet idẽ eẽ
et ſubſiſtere ac virtus ſubſtãtie panis et vini: ita ꝛ
remanẽt dimẽſiones interminate q̄ ſcḋm eum ine-
rant materie panis et vini. vnde ſicut in naturali
trãſmutatione materia cũ dimẽſionibus ītermi-
natis ē ſubm manẽs ſub vtroq; termino trãſmu-
tationis ſcḋm cõmentatorẽ: ita et in trãſmutatio-
ne qua ex ſpẽbus ſacralibꝰ aliq̇d generat̃: manẽt
tanq̃ ſubm ſub vtroq; termino: dimẽſiones īter-
minate q̄ remãſerũt ex vi cõſecrationis et diuina
virtute in ſpeciebꝰ ſacralibus. cõuertunt̃ tñ ī ma-
teriã rei q̄ generat̃ ꝓpter taliũ dimẽſionũ ꝓpinq̇-
tatẽ ad ipſam. cui materie in eodẽ inſtãti naturalr̃
aduenit forma cuiꝰ diſpoſitiones p̄ceſſerũt in di-
mẽſionibꝰ ꝓpter naturalẽ concomitãtiã forme
ad materiã. vt ſic illud generatũ ſit compoſitũ ex
materia et forma. Secũdũ eni hũc modũ dicẽdi
in dimẽſionibꝰ ſacralibus ſunt ītelligẽde duplices
dimẽſiones. ſ. terminate q̄ p formã ſubalẽ panis
et vini fuerãt ante cõſecrationẽ actuate q̄ dicebã
tur dimẽſiones totius cõpoſiti. et dimẽſiones in-
terminate q̄ ſcḋm cõmẽtatorẽ intelligunt̃ in mate-
ria ante omnẽ formã ſubalẽ: q̄ et in materia rema
nẽt amiſſa quacũq; forma. huiuſcemodi aũt dimẽ
ſiones intermĩate ſunt q̄ corruptis dimẽſionibus
termĩatis p actionẽ agẽtis: cõuertunt̃ in materiã
rei generãde ſicut dictũ eſt virtute diuina p mira
culũ cõſecrationis p̄cedẽtis. ita ꝙ dimẽſiones in-
terminate ſe hẽant p modũ materie: terminate
vero p modũ forme. ac p hoc ſicut in trãſmutatio
ne naturali ſube in ſubam manet materia ſub v-
troq; termino tanq̃ ſubm trãſmutationis: ita et
in trãſmutatione q̄ ex ſpẽbus ſacralibꝰ aliq̇d gen̄-
ratur: dimẽſiones interminate ī materiã diuĩa vir
tute cõuerſe ſint tanq̃ ſubꝫ manẽs ſub vtroq; ter
mino. ſ. a quo q̄ dimẽſiones terminate ſunt: et in
quẽ q̄ forma eſt rei generate ex dimenſionibꝰ. vt
ſic generatio vermis aut alteriꝰ ſube ex dimenſio-
nibus ſacralibꝰ: ſit iã modo naturali nõ indigẽs
nouo miraculo. vñ. S. Tho. loco ſupra allegato
in reſpõſione ad. 4m. dicit ꝙ cõuerſio dimẽſionũ
in materiã: eſt miraculoſũ. ſꝫ ꝙ materia iã exiſtẽs
recipiat talẽ formã cuiꝰ diſpoſitiones p̄ceſſerũt in
dimẽſionibꝰ: hoc ẽ naturale. ¶ Sed licet ad hoc
ꝓpoſitũ. S. Doc. vſus fuerit in p̄mo ope opinio-
ne cõmẽtatoris de dimẽſionibꝰ interminatis: ipſe
tamẽ hãc eiꝰ opinionẽ nõ tenet. imo cõtra illã ſpe
cialẽ edidit tractatũ ď natura materie et dimẽſio
nibꝰ interminatis ītitulatũ. eſt eniꝫ cõſuetudinis
doctoꝝ ſcribẽtiũ nõnũq; vti alioꝝ opinionibꝰ ad
aliq̇d ꝓbãdũ: q̄s ipſi nõ tenẽt. imo vbi ꝓpriam ſen-
tẽtiã ꝓmere libet: illas refutãt ꝛ ipugnãt. Qualit̃
aũt. S. Tho. dimẽſiones interminatas cõcedat
latiꝰ dictũ fuit li°. 2°. diſ. 18. ſub q̄rto ꝛ q̄nto nota
bili. Uerũtñ in ſecũdo ope. ſ. tertia pte. S. Doc.
nõ tenuit p̄dictũ modũ dicẽdi circa gen̄rationem
alicuiꝰ ſube ex ſpẽbus ſacralibꝰ. nõ eni poſuit ſub-
iectũ aliqđ trãſmutationis idẽ manẽs ſub vtroq;
termino: nec dimẽſiones interminatas nec aliã
materiã in quã ipſe cõuertant̃. ſed poſuit genera-
tionẽ fieri p ꝯuerſionẽ ſpẽrum ſacraliũ ſcḋm totum
in totã rẽ ex eis generatã. Unde. 3a. p. q. 77. arti.
5. ad. 3m. dicit ꝙ quãtitas dimẽſiua panis et vini
et naturã retinet ꝓpriam ꝛ accipit miraculoſe vim
et ꝓprietatem ſube. et ideo pōt trãſire in vtrũq;. ſ.
in ſubam ꝛ dimẽſionẽ. Et articulo ſequẽti in cor.
dictũ eſt inq̇t ꝙ ſpẽs ſacrales poſſunt ꝯuerti ī ſub
ſtãtiã aliquã q̄ ex eis generat̃. p eandẽ aũt rõnẽ
pñt cõuerti in corpꝰ humanũ per quã pñt cõuerti
in cineres vł in vermes. Et in reſpõſione ad ſecũ
dũ dicit ꝙ ſpẽs ſacrales etſi nõ ſint ea ex quibus
corpus hois cõſtat: tñ in ea cõuertuntur. hec ille.
Itẽ li°. 4. cõtra gẽ. caplo. 66. reprobãs quãdã
opinionẽ. mirãdũ iq̇t videt̃ cur negẽt hoīeꝫ hoc
ſacrali cibo poſſe nutriri refugiẽtes hoc ſacrm in
carnẽ et ſãguinẽ poſſe ꝯuerti: cũ ad ſenſũ appareat
ꝙ p putrefactionẽ vel cõbuſtionẽ ī aliã ſubaꝫ. ſ. ci
neris et pulueris ꝯuertat̃. hec ille. Aduertẽdũ tñ
ꝙ quãuis gen̄rari totã ſubam ex totis dimẽſiõibꝰ
abſq; ſubo manẽte ſub vtroq; termĩo: excedat vi
res naturalis trãſmutationis q̄ neceſſario req̇rit
ſubm: nõ tñ q̄ dicta ſunt repugnãt dictis. S. T. ī p̄
mo ope et ī ſcḋo qbꝰ dicit ꝙ ex dimẽſionibꝰ ſacra-
libꝰ pōt gen̄rari q̇cq̇d ex ſuba panis et vini gen̄ra-
ri poſſꝫ abſq; nouo miraculo. nã licꝫ gñatio ſbe ex
ſpẽbꝰ ſacralibꝰ nõ fiat ſine miraclo cum fiat abſq;
ſubo ꝛ ex ſolis accñtibꝰ: et tñ fit abſq; nouo mira
culo. q̄m eo ipo miraclo q̄ p ꝯſecrationẽ factũ eſt
vt ſpẽs panis et vini maneãt abſq; ſuba p ſe ſubſi
ſtẽtes ī ipo eẽ et ī eadẽ v̄tute ac efficacia cauſandi
q̄ fuerũt panis et vini: fit ex ꝯſequẽti ꝙ ex ſpẽbus
corruptis generet̃ q̇cq̇d ex pane et vino genera-
ri poſſet ante ꝯſecrationẽ. nõ tñ modo nature ſi-
cut tũc: cũ talis gen̄ratio ſubꝫ nõ hẽat idẽ manẽs
ſub vtroq; termĩo ſꝫ miracłoſe. nõ nouo miraclo
ſꝫ p p̄mũ factũ ex vi ꝯſecrationis vt dictum eſt.

QUantuʒ ad q̃r-
tum articulū reſpōdēdū eſt ob-
iectionib⁹ aduerſarioꝝ. Et q̄deʒ
ad p̄mū ſcoti cōtra p̄mā ꝯcluſio
nē dicit̃ ꝙ nō aliud ꝯcludit niſi ꝙ
qualitas pōt eē ſine dependētia actuali ad quan
titatē: quēadmodū et ſine dependētia actuali ad
ſubam. ſ. ꝑ diuinā potentiā: qđ nos nō negamus
cū id. S. Tho. teneat. 7°. q̄dlibet. ar. 10. vn̄ argu-
mētū nō militat cōtra nr̃aʒ ꝯcluſionē. ¶ Ad. 2^{m}.
cū ſuis quicꝫ ꝓbationib⁹ dicit̃ ꝙ ſi argumentū p̄tē
dit ꝙ q̄litas pōt v̄tute diuia ꝑ ſe ſubſiſtere abſcꝫ
ſubō ſicut et quātitas: illud ꝯcedim⁹ nec militat ꝯ̄
nr̃am ꝯcluſionē vt dictū eſt. ſi vero p̄tendat ꝓba
re ꝙ q̄litas eque vl̓ magis pōt eſſe ſubm quātita
tis ſicut ecōtra: dicim⁹ ꝙ in argumēto cōmittitur
fallacia ſm nō cauſam vt cauſam. nā ſicut ꝺductū
fuit in p̄mo notabili: ad ꝓbādū ꝙ vnū accidēs ſit
magis ſubm alteri⁹ q̃ꝫ ecōtra: ip̄tinēs eſt rō ſup̄ta
ex maiori vel minori ꝑfectione ipſoꝝ ſm gen⁹ vl̓
ſpēm. eo ꝙ rō ſubiecti nō ſit ꝑ ſe loquendo rō ꝑfe
cti: ſed magis rō iꝑfecti. vn̄ dato ꝙ q̄litas ſit ꝑfe-
ctior quātitate ſm gen⁹ ſuū: non inde ꝓbat̃ ꝙ eꝗ
ꝓprie cōueniat ſibi rō ſubiecti alioꝝ accidentiuʒ
quēadmodū quātitati. ¶ Ad. 3^{m}. p̄ncipale dr̃ ꝙ
q̄cq̄d ſit ꝺ maiori ꝓpoſitiōe nā nō ē vera ꝺ relatio
ne ſm rōnē ſui gen̄ris vt. S. T. ꝓbat i pleriſcꝫ lo
cis. ⁊ ꝑſerti p̄°. li. ſen. diſ. 26. Et. p̄ᵃ. ꝑ. q. 28. ar. p̄°
Et ꝺ poᵃ dei. q. 7. ar. 8. et. q. 8. ar. 2. et tn̄ minor ē
falſa loquēdo ꝺ relatione reali creata. et ad ei⁹ ꝓ-
bationē dr̃ ꝙ eē actu ſine ſubō: pl⁹ repugnat rela-
tiōi q̃ꝫ q̄litati vl̓ quātitati. nō icꝫ^{m} ē accn̄s p̄ciſe nec
p̄ciſe icꝫ^{m} ē relatio: ſ icꝫ^{m} ē relatio accn̄s. nā vt ſic
min⁹ hēt entitat̓ ꝺ ſua natura q̃ꝫ q̄litas aut quāti-
tas. vn̄ ⁊ p̄ter ſubʒ exigit relatio fūdamētū. Et p̄-
terea argumētū nō militat ꝯ̄ nr̃aʒ ꝯcluſionē. naʒ
nihil aliꝺ ꝯcludit q̃ꝫ ꝙ q̄litas et quātitas pn̄t eē ꝑ
aliquā v̄tutē abſcꝫ ſubō: qđ nos nō negam⁹. licet
dicam⁹ ꝙ i ſacr̃o euchariſtie q̄litas nō ſit oīno ab-
ſcꝫ ſubō: ſ ei⁹ ſubʒ ſit quātitas. ¶ Ad. 4^{m}. dr̃ ꝙ ra
refactio ⁊ ꝯdēſatio ſūt mot⁹ alteratiōis. vn̄ ſi acci-
piat̃ vt i ip̄o termio i quē: nihil p̄oris quātitat̓ re-
manet i poſteriori. ſ quātitas acq̄ſita ⁊ poſterior
ē alia a p̄ori quātitate. nec vt ſic req̄rūt aliꝺ ſubʒ
p̄tercꝫ ip̄am rē rarefactā vel ꝯdēſatā q̄ nec ē cor-
pus xp̄i nec dimēſiones ſacr̃ales ſ alia res ex illis
gen̄rata. nā in termino eiuſcemodi motus altera
tionis: deſinūt eē dimenſiones p̄ores ſacr̃ales et
alie ꝺ nouo gen̄rant̃ ſimul cū re ex dimēſionib⁹ ſa
cr̃alib⁹ gen̄rata. et ꝑ ꝯn̄s deſinit eē corp⁹ et ſāguis
xp̄i ſub ſacr̃o. Si vero rarefactio et ꝯdēſatio capi
antur vt mot⁹ et via a termino a q̊ in terminū in
quē: ſic cū ſint q̄dā diſpoſitio ad raritatē aut dēſi-
tatē vl̓ ad aliquē eaꝝ maiorē gradū nōdū corru
ptis ſpēb⁹ ſacr̃alib⁹ hn̄t ꝓ ſubō ſacr̃ales dimenſio
nes q̄ vicē hn̄t ſubē panis ⁊ vini. i toto aūt t̄pe tal̓
alterationis nō acq̄rit̃ noua quātitas: ſ fit diſpo-
ſitio ad illā. vt eni phs ꝓbat in libro de ſenſu ⁊ ſē-
ſato in motu alterationis ſimul alterat̃ totū i ter
mino mot⁹ ⁊ nō pars poſt partē i ip̄a mot⁹ ſucceſ
ſione quēadmodū fit i motu locali ꝑut. S. T. ibi
explicat et in cōmēto et ſup. 6°. phyſi. lec. 5ᵃ. Vn̄
falſū ē ꝙ in caſu argumēti: mot⁹ rarefactionis aut
ꝯdēſationis nō hēat ſubm. hēt ſiq̄deʒ capiēdo hu
iuſcemodi motū ꝓ diſpoſitione ad raritatē vl̓ cō
dēſationem. ſ. ip̄as dimēſiones ſacr̃ales q̄ manēt
eedē numero in toto t̄pe talis diſpoſitionis. non
eni variant̃ quouſcꝫ noua quātitas vel rarior vl̓
denſior i vltimo inſtāti ip̄ius diſpoſitionis acq̄ra
tur. tūc vero ſicut dimenſiones ſacr̃ales deſinūt
eſſe: ita ⁊ mot⁹ rarefactionis vl̓ ꝯdenſationis ceſ
ſat. nā hito termino ceſſat mot⁹. Videt̃ aūt ꝙ ar
guens fallit̃ putās vel ꝙ mot⁹ rarefactionis et cō
denſationis nō ſit alteratio: vel ꝙ in motu alte-
rationis nō ſimul alteret̃ totuʒ ſ pars poſt p̄tem
ꝑ cōtinuā acq̄ſitionē et deꝑditionē ſm grad⁹ for-
me qđ falſum eſt. verū eſt tn̄ ꝙ in p̄dicto caſu ra-
refactionis et ꝯdenſationis dimenſionū ſacr̃aliū
nō manet idē ſubm in termino a quo et in termi-
no in quē: ſed ſufficit ꝙ maneat ſicut dictū eſt. nā
et generatio q̄ ex ſpēbus ſacr̃alib⁹ res aliq̄ gen̄rat̃
ſubm nō habet idē manens ſub vtrocꝫ termino
vt ſup̄ dictuʒ eſt in q̄rto notabili. Et ꝑ hec patet
reſpōſio ad ſecūdā ꝓbationē eiuſdem aſſumpti.
Ad vltimā confirmationem dicit̃ p̄mo ꝙ non eſt
ſimile hinc inde. nam in rarefactione et conden-
ſatione quantitatis coniūcte ſubō: eſt ipſa ſuba q̄
ſit ſubm ꝓprium motus. in rarefactione autē vel
condenſatione euchariſtie: quantitas habet vi-
cem ſubſtantie: et ideo poteſt habere rationem
ſubiecti. Dicitur ſecundo ꝙ minor eſt falſa in q̃ꝫ^{m}
dicit ꝙ in rarefactione et cōdenſatione naturali
quantitas non eſt ſubm motus. imo eſt ſimul cuʒ
ſubſtantia: nā et manet eadem in toto motu diſ-
poſitionis ad raritatem et denſitatem. et ſi capia
mus diuerſos grad⁹ eiuſcemodi diſpoſitionis: nā
magis ac magis diſponitur ſubiectum ad rarita-
tem et denſitatem: poſſumus dicere ꝙ idem ſub-
iectum cum eadem quantitate manet ſub vtrocꝫ
termino diſpoſitionis. ꝓcedit enim talis diſpoſi-
tio ab imperfectiori gradu ſicut a termio a q̊: ad
ꝑfectiorem ſicut ad terminū in quē. Ad id aūt qđ
vltimo obiicitur dicitur ꝙ aſſumptum eſt falſuʒ.

nam fractio et diuiſio ſpecierũ hẽt ꝑ ſubiecto ipſas partes diuiſas et fractas cũ ſit motus localis vel ſaltem nõ ſine illo. et idẽ dicẽdũ eſt de appoſitione. ¶ Ad ea q̃ ſecũdo loco obijcit ſcotꝰ cõtra concluſionẽ: dicit̃ ꝙ oĩa ꝓcedũt ð accidẽte ſm̃ ꝓpũm modũ eſſendi naturalẽ. accidẽtia aũt in ſacro euchariſtie: hñt modũ eſſendi ſupnaturalẽ ỽtute diuina. ſ. modũ eſſendi ſubẽ pſerti quãtitas. et ideo argumẽta nõ ſunt ad ꝓpoſitũ. ¶ Ad argumenta aureoli cõtra eãdẽ ꝯcluſionẽ: ad p^{m}ũ dr̃ p^{m}o ꝙ minor eſt falſa. nã omne accidẽs et oĩs res creata: certis ſui generis limitibꝰ terminat̃ ſm̃ ꝓpam et ſpecificã differẽtiã. nec huiuſcemodi terminationi repugnat dependẽtia accidẽtis a ſubiecto. tũ qꝛ cũ ſit alienũ et extriſecũ ab eſſentia accidẽtis nõ impedit ſue eſſentie limitationẽ et terminationẽ ſed ponit aliã. ſ. determinatũ ordinẽ accidẽtis ad ſubm̃. nã alia rõ dependẽtie et ordinis ad ſubꝫ eſt quãtitatis et alia q̃litatis et ſic de ceteris accidentibꝰ. tũ etiã quia interminabilitas quã habet ex ſe accidẽs et cuiꝰ terminationẽ recipit a ſubiecto: eſt q̃ꝫ^{m} ad eſſe qð realiter differt ab eſſentia ⁊ eſt ei extrinſecũ: ac ꝑ hoc terminationẽ ſui generis et ſpeciei nõ impedit. Reſpõdetur ſecũdo ꝙ dato ſed nõ cõceſſo ꝙ eſſentia accidẽtis ſm̃ genꝰ ſuũ conſiſteret in eſſe rẽ interminabilẽ intrinſece ꝑ principia ſua vt arguens deſipit: nihil obſtat ꝙ virtute diuina det̃ accidenti ꝙ actu ꝑ ſe ſubſiſtat. nã eſſe et ſubſiſtere vel in ſe vel in alio cum nõ ſit de eſſentia aliciuꝰ rei create: nihil variat̃ de eſſentia rei ꝑ hoc ꝙ in eius eſſe vel ſubſiſtere variatio fiat. Unde. S. T. in hac diſ. q. p^{a}. ar. p^{o}. ſub. ar. p^{o} ad. 2^{m}. dicit. eſſe in ſubiecto nõ eſt diffinitio accidẽtis: ſed res cui debet̃ eſſe in alio. et hoc nũꝙ ſeparatur ab aliq̃ accidente nec ſeparari põt. qꝛ illi rei q̃ eſt accidẽs: ſm̃ rõnem ſue q̃dditatis ſemper debet̃ eſſe in alio. ſed põt eẽ ꝙ illud qð debet̃ alicui ſm̃ rõnem ſue q̃dditatis: ei ỽtute diuina agẽte nõ conueniat. et ſic patet ꝙ facere accidẽs eſſe ſine ſuba: nõ eſt ſepare diffinitionem a diffinito. hec ille. Idẽ in ſentẽtia dicit. 3^{a}. p. q. 77. ar. p^{o}. ad 2^{m}. Patet igit̃ falſuꝫ eẽ vt arguẽs infert ꝙ genꝰ accidẽtis mutet̃ in ſubam. ac ꝑ hoc ꝙ in ſacro det̃ accidẽti virtute diuina ꝙ ſubſiſtat abſq; ſubiecto ¶ Ad. 2^{m}. dicit̃ ꝙ aſſumptũ eſt falſũ. et ad eiꝰ ꝓbationẽ dicit̃ ꝙ res eſt ꝑ accidẽs partibilis ꝑ quãtitatẽ tanꝗ ꝑ id qð eſt ꝑ ſe partibile. et cũ q̃rit̃ ð ipſa partibilitate: dr̃ ꝙ ipa quãtitas põt dici partibilitas ſube ſicut cauſa formal̃. et iterũ aliq̃d impſſum a quãtitate põt dici partibilitas ſube ſicut effectꝰ cauſe formal̃. et ſic nec ꝑ p^{m}ũ hẽtur ꝓpoſitũ arguẽtis. ſ. ꝙ quãtitas nõ ſit aliq̃d hñs ptes et ꝑ ſe partibile. Neq; valet qð obijcit̃ p^{m}o ꝫ ſecũdũ: qꝛ ꝯña eſt falſa nec arguẽs illã ꝓbat. nõ enim põt aliq̃d itelligi cũ effectu formali ſine cauſa formali: ſicut nõ põt intelligi aliq̃d eſſe albũ ſine albedine. Neq; valet qð ſecũdo obijcit̃: q̃m et ipſa ꝯña eſt falſa nec eam ipſe ꝓbat. ¶ Ad ꝯfirmationem dr̃ ꝙ aſſũptũ eſt falſuꝫ. nec valet eiꝰ ꝓbatio nã dimẽſio ꝯſequit̃ imediate ⁊ ꝑ ſe partes diuiſas quãtitatis. ptes aũt ſube et q̃litatis cõſeq̃tur per accidẽs et mediãte quãtitate. licet eñ ptes ſube vel q̃litatis diuiſe diuiſiõe quãtitatis ſint alie q̃ꝫ^{m} ad ſui eſſentiã a partibꝰ quãtitatis: nõ tñ ſunt alie quãtũ ad dimenſionẽ. nõ eñ ſuba vel q̃litas ẽ dimenſionata niſi dimẽſione quãtitatis. nã nõ ſunt dimẽſionate ꝑ ſe ſed ꝑ accidẽs. vñ vna et eadem quãtitate numero eſt dimẽſionata ⁊ magnitudo ꝑ ſe et ſuba et q̃litas ꝑ accidẽs. ſicut vna ⁊ eadem numero albedine dr̃ ſuba alba et quãtitas alba. multiplicatio aũt effectꝰ ꝑ ſe: multiplicat rõnem vel cauſam formalẽ: ſed nõ multiplicatio effectꝰ ꝑ accidẽs. nã plures effectꝰ ꝑ accidẽs cauſari poſſunt et denominari ab vna et eadẽ cauſa formali. ¶ Ad ea q̃ aureolus vlteriꝰ arguit: ad p^{m}ũ dicitur ꝙ minor nõ eſt vĩr vera. nã aliqð accidens ẽ ſine quo ſubm̃ eſſe: implicat repugnãtiã cõtradictionis. nã creaturã eſſe ſine relatione ad creatorem iplicat cõtradictionẽ. itẽ ⁊ aliqð accidẽs eſſe ſine ſubo vt relationẽ realeꝫ eẽ ſine ſubo relatiuo cõtradictionẽ implicat in p^{m}o modo dicẽdi ꝑ ſe. non qꝛ idẽ p̄dicatuꝫ affirmat̃ et negat̃ de ſubo et accidente: ſed qꝛ affirmat̃ et negat̃ ſimul de q̃libꝫ eorũ. nã dicere creaturã eſſe ſine relatiõe creationis: eſt dicere creaturã eſſe creaturã et nõ eẽ creaturam: cũ relatio creationis per ſe conſequat̃ ad creaturã inq̃ꝫ^{m} eſt creatura. et ſimiliter relationẽ eſſe ſine ſubiecto relatiuo: implicat contradictionem. nam relatio id quod eſt: eſt ad terminũ relatiuũ. terminus aũt relatiuꝰ nec eſſe nec intelligi põt abſq; correlatiuo quod ẽ ſubꝫ relationis. vñ dicere relationẽ eſſe ſine ſubo relatiuo: eſt dicere relationẽ eſſe ⁊ relationẽ nõ eſſe. ¶ Ad. 2^{m}. dr̃ ꝙ aſſũptũ ẽ falſũ. nõ eñ deꝰ põt manutenere in reꝝ natura materiã ſine forma nec rẽ ſine eſſe qꝛ iſta implicãt contradictioneꝫ. ¶ Ad. 3^{m}. dicit̃ ꝙ quãuis intellectꝰ poſſit argumẽtari accidẽs relatiuuꝫ eẽ abſq; ſubo: nõ tñ id põt vere ꝯcipe qꝛ implicat cõtradictionẽ. de accidẽtibꝰ vero abſolutis ẽ alia rõ ſicut dictũ ẽ ſupra ad argumẽta ſcoti. ¶ Ad p^{m}mũ ſcoti cõtra ſcðaꝫ ꝯcluſionẽ dicit̃ ꝙ rñſio ibi data ſufficiẽs eſt. et ponit eam. S. Tho. in hac diſti. q. p^{a}. ar. 2. ſub. ar. 2. ad. 2^{m}. Et. 3^{a}. p. q. 77. arti. 3. ad. 3^{m}. Et ad eius ipugnationẽ dicimꝰ ꝙ argu-

mentū ꝓcedit ex falſo ſuppoſito .ſ. ꝙ prius et po=
ſterius natura dicant̄ ſm̄ diuerſa inſtātia nature.
hoc aūt falſum ē: nā h̄mōi inſtātia fictitia ſunt. nō
enim ꝓprie et formaliter loquēdo dicit̄ aliqd̄ pri
us natura altero q̄ſi precedat ipm̄ ꝑ aliquod in=
ſtās: ſed q2 vnū eſt vel depēdet ab alio et nō ecō
tra . et cōſimiliter aliqd̄ agere ṗus natura altero
nō eſt agere ꝑ aliqḋ inſtās nature ṗus illo: ſed al=
terū in agēdo depēdere ab ipo et nō ecōtra . vn=
de inſtrumētū inq̄tm̄ h̄mōi ſimul et in eodem in=
ſtanti agit cū principali agēte. ſed quia actio iſtru=
mēti depēdet a motu ⁊ a virtute ṗncipalis agen=
tis: dicit̄ agēs poſterius natura. ¶ Ad. 2^{m}. cōce=
ditur tota deductio argumēti ſed nō militat con
tra nos. ponimus eni ſm̄ doctrinā. S. T. ꝙ potē
tie anime fluūt ab anima effectiue et ꝓpe paſſio=
nes a ſubiecto vt ipe docet. ṗª. p. q. 77. ar. 6. i cor.
et ad. 2^{m}. ¶ Ad. 3^{m}. dicimꝰ ꝙ ꝓcedit ex falſo ītel
lectu verboꝝ. S. T. nuſq̄ enim. S. T. docuit vel
ſcripſit ꝙ ſuba nō ſit vel poſſit eſſe ṗncipiū imme
diate ꝓductiuū alicuiꝰ accidētis . imo ꝯtrariū eiꝰ
tenet ṗma pte vbi allegatū eſt in ṗcedēte ſolutio
ne. et. ṗº. li. ſen. loco ānotato in ſecūdo notabili.
qḋ autē ipe in pleriſq̄ locis ſcripſit: eſt ꝙ ſuba nō
eſt imediatū ṗncipiū motus vel opationis in re=
bus creatis . hoc aūt multo ſtrictiꝰ dictum ē q̄ ṗ=
mū et differentiꝰ . aliquoꝝ eni accidētiū ſuba eſt
ṗncipiū imediate ꝓductiuū : nō tamē alicuiꝰ mo=
tus vel opationis ꝓprie dicte. et ḋ hoc latiꝰ dictū
fuit in ſecūdo notabili. vn̄ fruſtra laborāt quidā
doctrine. S. Thoꝰ ſequaces vt defendāt ꝙ nulla
ſuba creata ē ṗncipiū imediate ꝓductiuū accidē
tis: tanq̄ fuerit. S. Thoꝰ documētū. Et ꝑ hec pꝫ
rñſio ad ꝯfirmationē inquātū ꝯcludit de ſba ime
diatione ṗncipij reſpectu oīs accidētis. Ad illud
aūt qḋ infert ḋ imediatione ṗncipij ex quarto me
theoroꝝ et ex dictis damaſceni: dr̄ ꝙ ex illis non
aliud habet̄ niſi ꝙ oīs ſuba hēt ꝓpā opationē: et
hoc nos ꝯcedimꝰ. ſed nō tanq̄ agēs ꝓmū ⁊ im=
mediatū: ſed tanq̄ agens ṗmū . ¶ Ad. 4^{m}. dr̄ ꝙ
reſpōſio ibi data bona ē. et ad eiꝰ ipugnationē di
cimꝰ ꝙ nō eſt ſile de deo qḋ inducit̄ ꝓ ſimili . nam
actio dei eſt ipſa eiꝰ ſuba: et ideo imediatum eius
ṗncipiū eſt ſuba . ſed oīs actio et opatio creature
eſt accidēs: et ideo imediatū eiꝰ ṗncipiū oportet
eſſe accidēs. et de hoc ſatis fuit diſputatū in ṗmo
libro diſ. 3ª. ¶ Ad ea q̄ ſcotꝰ vlteriꝰ arguit ad ṗm
dicimꝰ ꝙ cum dr̄ in virtute ſube agere: nomie vir
tutis intelligit̄ aliquid abſolutū qḋ eſt accidens
et eſt in ſpeciebꝰ ſacr̄alibus ſubiectiue. et cū argu=
ens obijcit ꝙ nihil eſt in accidētibꝰ ſacr̄alibꝰ nobi=
lius illis: dicit̄ ꝙ eſt falſum. nā virtꝰ ipis cōmunica

ta a ſuba panis et vini cuiꝰ erāt accidētia: eſt illis
nobilius q̄tm̄ ad rōnem agēdi. et multo magis vir
tus ipſis ſpēbus diuinitꝰ data. ¶ Ad. 2^{m}. pꝫ rñſio
ex imediate dictis. ītellectꝰ aūt quē arguēs habꝫ
cū dr̄ aliqd̄ agere in ṽtute alteriꝰ cauſe: falſus ē et
fictiꝰ. ¶ Ad. 3^{m} dr̄ ꝙ in maiori ꝓpoſitione debꝫ
ītelligi qḋ nō ē: nec in ſe nec ī ſuo effectu vel ṽtu=
te derelicta: alias nō eſſet vera ꝓpoſitio. vn̄ q2 ex
ſuba panis ⁊ vini ante vel ī ſui ꝯuerſione in corpꝰ
xp̄i cōmunicata ⁊ relicta ē dimēſionibꝰ ſacr̄alibus
ṽtus agēdi oēm effectū quē ſba panis et vini ṗus
facere poterat: ideo ſube panis ⁊ vini ītelligūt̄ eē
licet nō in ſe: in ṽtute tū ſua dimēſionibꝰ cōmuni=
cata. et iterū ṗter hāc ṽtutē adeſt ṽtꝰ diuina coa
gēs ſicut dictū ē. ¶ Ad. 4^{m}. dr̄ ꝙ ſi arguēs intelli
gat iſtr̄m q̄cūq̄ mō capiat̄ neceſſario idigere ṗn=
cipali agēte ſimul ꝯcauſante ad effectū ꝓducēdū
ſm̄ ſe et in ꝓpā natura ac exñtia: falſū ē ſicut ḋdu=
ctū fuit in tertio notabili. ſi vero arguēs ītelligat
illud de ṗncipali cauſa coagēte vel ꝑ ſe vel ꝑ vir=
tutē inſtrumēto cōmunicatā: dictū arguētis ē ve=
rū ⁊ deductio eiꝰ valet: ſꝫ nō militat ꝯ nos q̄ poni
mꝰ ꝙ i actione ſpērū ſacr̄aliū coagit ſuba panis ⁊
vini nō ꝑ ſeipaꝫ ſꝫ ꝑ ṽtutē ill' cōmunicatā et relictā
¶ Ad. 5^{m}. negat̄ mior nā accidētia ſacr̄alia ītelli=
gūt̄ moueri a ſba panis ⁊ vini quādiu ꝑ ṽtutē ipiꝰ
agūt quā retinēt. queādmodū ſagitta tādiu mo=
uet̄ a ꝓiciēte: quādiu manet ī ea vis ipulſus ꝓiciē
tis. ⁊ ḋ hoc latiꝰ dictū fuit ī tertio notabili . ¶ Ad
6^{m}. dr̄ ꝙ argumētū nō ē ad ꝓpoſitū . nā ꝓcedit ḋ
agēte ꝓpe vniuoco vł equoco qḋ ē agēs ṗncipale
ḋ q̄ tm̄modo dat̄ diuiſio ꝑ equocū ⁊ vniuocū ac
analogū . vt. n. dictū fuit ī tertio notabili ex ṽbis
S. T. agētia iſtrumētalia ꝓpe loquēdo neq̄ ſunt
vniuoca nec equoca aut analoga. q2 ḡ ſpēs ſacra
les ſūt agētia iſtrumētalia reſpectu diuine ṽtutis
⁊ ſube panis ⁊ vini vt ſepedictū ē: ideo ꝓpe loqn̄
do neq̄ ſunt vniuoca agētia nec equoca nec ana
loga niſi ꝑ reductionē ad ṗncipale agēs. Neq̄ ite
rū veꝝ ē ḋ agēte iſtrumētali ꝙ ſemp ſit nobiliꝰ ſuo
effectu : q2 effectꝰ nō ꝓportionat̄ inſtrumēto ſed
ṗncipali agēti q̄ ꝑ vilia iſtrumēta q̄nq̄ inducit no
biliores effectꝰ. imo nec ḋ agēte ṗncipali id verū
eſt capiēdo nobilitatem ſimpl'r ⁊ in natura ſua: ſꝫ
ſufficit ꝙ ſit nobiliꝰ inq̄tm̄ ē agēs ꝓut. S. T. notat
ſup diſ. ṗª. q. ṗª. ar. 4. ſub. ar. ṗº. ad. 3^{m}. ꝑ quē mo
dū accidēs pōt eē nobiliꝰ ſuba ſi ſit ṗncipiū eius
actiuū. Qḋ āt arguēs dicit hāc ꝓpoſitionē eē ſibi
maximā videlicet ſimpl'r īꝑfectiꝰ ſm̄ ſpēm vel ge
nus nō pōt eſſe totale ṗncipiū actiuū reſpectu ꝑ=
fectioris: ſi ītelligat totale ṗncipium ꝑ excluſionē
cuiuſcūq̄ alteriꝰ ṗncipij: ꝓpoſitio eſt cōcedēda. ſi

vero itelligat totalitatē ex pte effect⁹ quaſi agēs
imperfect⁹ ſm ſpēm ſuā nō poſſit eſſe pncipiū acti-
uū effect⁹ pfectioris q̄ꝫ ad ſui totū p virtutez ſibi
ↄmunicatā a pncipali agēte: ppoſitio falſa ē quā-
tūcūqꝫ arguēs pteruiēs habeat illā ſicut maximā.
nec ſic dicēdo deſtruim⁹ ordinē cauſaꝝ in vniuer-
ſo ſm quē agēs eſt pus ꝛ pfecti⁹ ſuo effectu. nā ta
lis ordo non attēdit̄ inter agētia inſtrumētalia: ſ
inter agētia pncipalia et q̄ꝫ ad rōnez agēdi: non
quātū ad oīa ſimplicit̄ ſicut dictū eſt. Et p hec pꝫ
reſpōſio ad totā deductionē argumēti in q̄ argu
ens decipitur putans q quia agens inſtrumen-
tale imperfectius ſm genus ſuo effectu: non va-
let pformā ppriā eē pncipiū actiuū illi⁹ quātuꝫ
ad totuꝫ: q p ↄſequēs necꝫ poſſꝫ eē tale pncipiū
p virtutē pncipalis agētis: qd̄ eſt ↄtra oēm phiaꝫ
et rerū experiētiā. ¶ Ad argumēta ſcoti contra
tertiā ↄcluſionē dicit̄ q octo argumēta ei⁹ ↄ pmaꝫ
ptem ſue diuiſionis: nō militāt ↄtra nos. nuſq̄ꝫ. n.
S. Tho. ſcripſit vl' docuit q ex dimēſionib⁹ ſacra
lib⁹ generaret̄ aliqd p hoc q forma geniti recipit̄
in ipſis dimēſionib⁹ p materia: ita vt ſic generatū
cōpoſitū eſſꝫ ex dimēſionib⁹ et tali forma ſubali ſi
cut tāqꝫ ex materia ꝛ forma. ↄtra qd̄ pdicta octo
argumēta ↄcludūt. ¶ Ad ea q̄ obijcit ↄ ſcdaꝫ ptē
diuiſionis dr̄ et ad id qd̄ q̄rit rñdem⁹: q materia
rei gen̄rate ex dimēſionib⁹: fit in vltimo inſtāti ge
nerationis q̄ ipā res gen̄rat̄ et fit ſimul cū ppā for
ma ſbali et quātitate illi debita. et ad hui⁹ ipugna
tionē dr̄ q pcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. q nos dica-
mus materiā rei generāde aduenire abſqꝫ quāti-
tate. hoc aūt eſt falſum. imo vt dictū eſt: fit et ad-
uenit ſimul cū quātitate et forma ſubali. nā dimē
ſiones in oīa iſta ſimul conuertunt̄. Unde. S. T.
3ª. p. q. 77. ar. 5. ad. 3ᵐ. dicendū inq̄t q quātitas
dimēſiua panis et vini naturā retinet pprīā ꝛ ac-
cipit miraculoſe vim ꝛ pprietatē ſube. et ideo po
teſt trāſire in ſubaꝫ et in dimēſionē. hec ille. Necꝫ
obſtat qd̄ ſecūdo obijcit̄. nam licet nō corrūpa
tur ibi aliq̄ ſuba: corrūpunt̄ tū dimēſiones haben
tes vim ſube. ex qua corruptione cōſequit̄ gene-
ratio rei cōpoſite ex materia et forma p cōuerſio-
nem ſpecierū ſacraliū in ipām, put deductuꝫ fuit i
quarto notabili. ¶ Ad ea q̄ durādus vltimo obij
cit contra eandē concluſionē dicit̄ q minor ē fal-
ſa: quia imo quātitas eucharīſtie pōt naturaliter
corrūpi duobus modis illorū. ſ. pmo et tertio q̄s
arguens recitat pſuppoſito primo miraculo facto
in conſecratione. pmo modo: quia licet quātitas
non habeat cōtrariū: eſt tamē ſuſceptibilis con-
trariorū. quēadmodū ſba que de ſe non hēt con
trarium eſt tamē ſuſceptibilis cōtrarioruꝫ. vnde
ſicut paſſio magis facta abijcit a ſuba et tandem
corrūpitur per corruptionē qualitatis ſibi cōna-
turalis et cōſeruatiue a contraria qualitate: ſicut
ſuba aque corrūpit̄ per corruptionez frigiditatis
a calido: ita et in eucharīſtia paſſio magis facta p
actionē qualitatū contrariaꝝ abijcit a dimēſioni
bus q̄ tandē corrūpunt̄ p corruptionē q̄litatuꝫ q̄
fuerant cōnaturales ſube panis et vini in ipſis di-
menſionib⁹. cū enim ſicut dictū eſt ſupra: dimēſio
nes in hoc ſacro remanētes vim habeāt ſube pa-
nis et vini: exigūt ad ſui cōſiſtentiam qualitates
cōnaturales et conſeruatiuas panis ꝛ vini. et per
cōſequēs corrūpi poſſūt ipſis corruptis qualita-
tibus: quēadmodū cōtingeret circa ſubam panis
ꝛ vini ſi ibi eſſꝫ. Itē dimēſiones corrūpi pñt tertio
modo. ſ. p diuiſionē ſui. q̄m licet quātitas vt quā-
titas ē ſit diuiſibilis in ifinitū: tū vt eſt naturalis ꝛ
habet q̄litates pprias nature rei cui⁹ ē quantitas
terminū habet in maximū et minimū vt phs do
cet ſcđo libro đ aīa: ita vt vltra illos terminos iā
deſinat eē quātitas talis rei. vn̄ qꝛ dimēſiones ſa-
crales ſunt naturales et ſenſibiles: tuꝫ qꝛ ſunt p-
prie rei naturalis. ſ. ſube panis ꝛ vini q̄ pceſſit: tū
etiā qꝛ informant̄ q̄litatib⁹ naturalib⁹ et ſenſibili
bus: terminū hñt ꝛ in maximū et in minimū. ac p
hoc corrūpi poſſunt, put ſunt dimēſiones panis ꝛ
vini p ↄtinuā diuiſionē vel etiā augmentationeꝫ
¶ Ad argumētū ante oppoſitū patet reſpōſio ex
ſupradictis. Et in hoc articulus terminatur.

Diſtictio đcima tertia.

Circa finē
duodecime diſtictio
nis et circa decimam
tertiā diſtinctionem
quarti ſententiarum
queritur vtrū hoſtie
vel ſanguini a duob⁹
conſecrato poſſit ali
quid admiſceri ꝛ ar-
guitur q non. qꝛ nec
plures poſſunt eandē hoſtiā cōſecrare: nec ſpecie
bus panis et vini pōt aliqd admiſceri. ergo q̄ſtio
falſa. antecedēs pbatur pro prima pte. quia plu-
rium agentiuꝫ ſunt plures actiones maxime quā
do quilibet ſufficit ad agendum. ſed vnus ſacer-
dos tantū poteſt ↄſecrare. ergo ſi plures ↄſecrāt
ſimul: ſunt plures ↄſecrationes ſup eandē hoſtiā

et ita fit iniuria ſacro. pro ſecūda parte ꝓbat᷑. q2
vt in p̄mo de generatione ꝓbat ph's: accidēs nō
ꝑmiſcet᷑ ſubſtātie: ſed quilibet liquor ſuba q̄dam
eſt. cū ergo ſpēs ſint tm̄ accidentia: videt᷑ ꝙ nihil
poſſit eis ꝑmiſceri. ¶ In oppoſitū arguit᷑ et p̄mo
ꝓ prima parte q̄ſtionis. q2 cōſuetudo ē quarūdā
eccleſiarū ꝙ noui ſacerdotes in ſua ordinatione
ep̄o cōcelebrāt ſup eandē materiā panis et vini.
ꝓ ſecunda parte arguit᷑. q2 mai⁹ ē corrūpi q̄3 per
miſceri. ſed ille ſpēs p̄nt corrūpi. ergo et miſceri.
¶ In hac queſtione erunt q̄ttuor articuli vt ſup.

Quantū ad primū articulū ſit p̄ma concluſio ꝙ
plures ſacerdotes poſſunt ſimꝉ
vnā et eādē hoſtiam cōſecrare.
Hāc cōcluſionē tenet. S. Tho. i
hac diſ. q. p̄a ar. 2. ſub. ar. 2. Et. 3a. p. q. 82. ar. 2.
¶ Secūda cōcluſio eſt ꝙ vino cōſecrato pōt ali-
quis alius liq̄r ꝑmiſceri. Hanc ꝯcluſionem tenet
S. Tho. diſ. p̄ce. q. p̄a. ar. 2. et. 6. Et. 3a. p. q. 77.
arti. 8. Item quodlibet. 10. arti. 3o.

Quantū ad articulū ſecundū arguēdū eſt cōtra
cōcluſiones. Et q̄dē ꝯtra p̄mā
arguit durādus in hūc modū. cō
cluſio iſta inquit pōt intelligi du
pliciter. vno modo ꝙ plures ſacerdotes ſic cōſe-
crēt vnā hoſtiā ꝙ vn⁹ cōſecret vnā ptē hoſtie pu-
ta medietatē et alius ꝯſecret aliā medietatē: ho-
ſtia tm̄ integra remanēte. alio modo ꝙ q̄libet ꝯſe
cret eam totā. primū adhuc pōt intelligi duplr̄.
vno modo ꝙ q̄lib3 intēdat ꝯſecrare ſolū medie-
tatē nō ſignādo quā medietatē hoſtie. alio mo-
do eā ſignādo ſenſu vel imaginatione vel q̄cūq3
alio modo. ſi p̄mo modo: ſic dicēdū eſt ꝙ plures
ſacerdotes nō p̄nt cōſecrare vnā hoſtiā ſi nullus
ſignet quā medietatē intēdit cōſecrare ſed ſolum
in generali intendit de medietate q̄cūq3 ſit illa et
nō de tota. qḋ ſic patet. q2 q̄ rōne talis ſacerdos
cōſecret hāc medietatē puta q̄ eſt a dextris: eadē
rōne ⁊ illā q̄ eſt a ſiniſtris. q2 intētio ſua nō ē ma-
gis de hac q̄3 de illa: ſed ē abſolute ꝺ medietate q̄
īdifferēter ſe hēt ad hāc ⁊ ad illā. ergo aut vtrāq3
equalit᷑ cōſecrat aut neutrā. nō vtrāq3 q2 tūc cōſe
craret totā qḋ nō pōt eſſe cū nō intēdat cōſecra-
re totā ſed ſolū medietatē. ergo neutrā cōſecrat
qḋ eſt ꝓpter defectū intentionis q̄ deb3 eē deter-
minate de materia ꝯſecrāda. ¶ Si aūt intelligas
ſcḋo modo. ſ. ꝙ ſacerdos ſignet medietatē quam
vult ꝯſecrare: ſic poſſ3 videri alicui ꝙ ſi ꝯſecratio
fuit ꝑ trāſubſtātionē panis in corp⁹ xp̄i: nullo mo-
do eſt poſſibile hoſtia manēte integra: vnā ptē
cōſecrari ſine alia pte. p̄mo q2 talis cōſecratio nō
eſt poſſibilis niſi vna pars ſube panis poſſit ꝯuer
ti ſine alia parte. ſed hoc nō ē poſſibile vt ꝓbabit᷑.
ergo et c̄. ꝓbatio minoris. q2 ſuba panis ſub quā-
titate hoſtie nō hēt ptem imo quātitas ſua ē eſſē
tialit᷑ ſua partibilitas. nō eni ꝑter partes quātita
tis ſunt alie ptes materie vt aliq̄ imaginant᷑: niſi
dicerem⁹ ꝙ alia eſt extēſio materie ⁊ alia quātita-
tis qḋ nō eſt ve₂. ergo non pōt ꝯuerti pars ſube
panis niſi ſimul cōuertat᷑ ſua quātitas q̄ eſt eſſen-
tialit᷑ et intrinſece ſua partibilitas. q̄ facto hoſtia
nō remanet integra. q̄re et c̄. ¶ 3o. q2 vnū nume
ro nō pōt fieri multa niſi diuiſione quātitatis: cu3
diffinitio quāti ſit ꝙ quātū eſt diuiſibile in ea q̄ in-
ſunt. 5o. metha. ſed ſi pars ſube panis ꝯuerteret᷑
quātitate manēte integra: vnū numero. ſ. ſba pa-
nis diuideret᷑ in plures ptes. ſ. in ptē cōuerſam et
in ptē nō ꝯuerſam abſq3 diuiſione quātitatis. er-
go hoc non eſt poſſibile. ſed ad hoc poteſt dici ꝙ
ſi pars q̄ ꝯuertit᷑ maneret actualr̄ et nō corrūpet᷑
iſte rōnes ꝓcederēt naturalr̄ loquēdo. ꝟ q2 pars
q̄ ꝯuertit᷑ ſua ꝯuerſione deſinit eē: nec miru3 quia
deſinit actu eē: ideo nō oportet ꝙ ꝯuerſione talꝭ
partis: quātitas ꝯuertat᷑. nec ad diuiſionē totius
in tales ptes quarū vna corrūpit᷑ et alia remanet
req̄rit᷑ diuiſio quātitatis. q2 tā forma ſbalis q̄3 acci
dētalis ꝑ quātitatē extēſa: corrūpit᷑ ſm ptē quāti
tatiuā quātitate manēte corrupta. actio. n. corrū
pētis naturalr̄ licet nō ſit niſi in aliq̄d quantū: tm̄
reſpicit q̄litatē vt terminu3 q̄ abijcit᷑ et corrūpit᷑.
quātitatē vero: vt ſubm̄ qḋ manet nec corrūpit᷑
niſi ꝑ accidens q̄ten⁹ corruptis q̄litatib⁹ corrūpit᷑
ſbale et ꝑ ꝯñs quātitas q̄ ineſt ſube vt ſubiecto. ⁊
ſicut fit naturalr̄ corruptio ptis quātitatiue albe-
dinis abſq3 corruptione aut diuiſione quātitatis
ſic v̄tute diuīa pōt fieri corruptio ptis ſube panis
et ꝑ ꝯñs cōuerſio ei⁹ in corp⁹ xp̄i abſq3 corruptio-
ne et diuiſione quātitatis. poſſet etiā v̄tute diuīa
fieri ꝙ pars ſube panis maneret et fieret ſub alia
quātitate puta nō corrupta nec diuiſa. q2 lic3 dif-
finitio quāti ſit ꝙ quātū ē diuiſibile ī ea q̄ īſunt: tm̄
hic nō eſſ3 diuiſio ꝟ aliḋ gen⁹ actiōis videl3 corrup
tio et ꝯuerſio vt nūc fit ī ſacro: vꝉ trāſlatio eiuſdē
ſubti ꝺ vno accidēte ad aliḋ. ſicut. n. de⁹ poſſ3 face
re ꝙ ſuba q̄ ē nūc ſub vna quātitate fieret ſub alia
puta nō corrupta nec diuiſa: ſic vt videt᷑ poſſ3 fa-
cere ꝙ pars ſube exn̄s ſub pte vn⁹ quātitatis fie
ret ſub pte alter⁹ quātitatis. ꝓpter qḋ dicēdū eſt
aliter ꝙ ſi media pars hoſtie īegre pōt ſēſu ima-
ginatōe vel ītellectu ſignari abſq3 reali diuiſione

tunc media pars poteſt conſecrari ſine alia. quia
concurrũt omnia q̄ ptinẽt ad ſacramẽtũ.ſ.forma
materia miniſter et intẽtio. eſt aũt valde difficile
videre quomodo ſenſus imaginatio vel intelle-
ctus: inter partes cõtinuas poſſit diſtincte ſigna-
re vnã partẽ nihil accipiẽdo de altera. Si aũt cõ-
cluſio intelligat̃ ſecũdo modo .ſ. an plures ſacer-
dotes poſſint cõſecrare vnã hoſtiã ita ꝙ quilibȝ
cõſecret eam totã: ſic eſt duplex modus dicendi.
q̇dam eñi dicũt ꝙ ſic etiã ſi nõ ſimul ꝓferãt verba
cõſecrationis ſed vnꝰ poſt aliũ. quoꝝ rõ eſt. qꝛ ſa-
cerdos cũ ordinat̃: cõſtituit̃ in gradu eoꝝ qui in
cena acceperũt poteſtatẽ a dño cõſecrãdi. ſ; apo
ſtoli q̇ tunc hãc poteſtatẽ acceperũt: xp̄o cenanti
cõcenauerũt. et ideo noui ordinati ſm̃ quarũdã
eccleſiaꝝ cõſuetudinẽ: ep̄o celebrãti concelebrãt.
et ꝑ ꝯñs conſecrãt eandẽ materiã cum ep̄o. nec ꝑ
hoc iterat̃ conſecratio ſuꝑ eandẽ materiã: quia li
cet diuerſis tẽporibus ꝓferãt verba vnus ⁊ alius
tamẽ ſicut dicit Innocẽtiꝰ tertiꝰ: intẽtio debȝ fer-
ri ad idem inſtãs cõſecrationis. forte ad illud in
quo cõſecrat ep̄s. Sed hic oriunt̃ aliqua noua du
bia. primũ eſt qꝛ et ſi ap̄li xp̄o cenanti cõcenaue-
runt: non tñ cõcelebrauerũt. quare ſimilit̃ ordina
ti: ep̄o cõmunicãti cõmunicare debẽt quod etiaȝ
fit ſm̃ cõſuetudinẽ omniũ eccleſiaꝝ: nõ tamẽ de-
bent concelebrare. Et q̄d dicit̃ ſecundo ꝙ hec eſt
ꝯſuetudo aliquaꝝ eccleſiaꝝ: dicẽdũ ꝙ bene ẽ con
ſuetudo in aliq̄bus eccleſijs ꝙ illi q̇ ordinant̃ i ſa-
cerdotes: ep̄o incipiẽte canonẽ miſſe ipſi incipiũt
et ꝑficiunt totuȝ exceptis verbis cõſecrationis q̄
nõ dicũt: et ſuꝑ hoc ſpecialiter inſtruunt̃. et cũ in
illis verbis conſiſtat ꝯſecratio: cõſtat ꝙ non con
ſecrãt cũ ep̄o. et ſi in aliq̄bus locis ſit ꝯſuetudo ꝙ
dicãt verba ꝯſecrationis: non eſt dubiũ ꝙ pericu
loſa eſt et magis eſt abolenda q̄ȝ ſeruãda. qꝛ vix
aut nũq̄ȝ põt fieri ꝙ oẽs ſimul ꝓferãt v̄ba ꝯſecra-
tionis: cũ illi q̇ ordinant̃ ſint parũ ſciẽtes et parũ
diſcreti nec vnꝰ expectat aliũ in dicẽdo verba ca-
nonis ⁊ ꝯſecrationis: nec illa v̄ba dicunt̃ in alto
vt vnꝰ poſſit audire aliũ et ſe ei ꝯformare. ⁊ ſic cõ
tigit ꝙ vnꝰ ꝓfert v̄ba ꝯſecrationis ante aliũ: et p̄
mus ꝯſecrat totũ ſi tũc ꝯſecrare intẽdit et ſequẽ-
tes nihil faciũt ſ; iterãt v̄ba ꝯſecrationis ſuꝑ ma-
teriã iã ꝯſecratã. Itẽ talis ꝯſuetudo potiꝰ debȝ di
ci corruptela vel abuſus q̄ȝ conſuetudo. cuius rõ
eſt. qꝛ qñ aliq̇d eſt omiſſũ de ptinẽtibꝰ ad ordina
tionẽ alicuiꝰ: illud debȝ ſuppleri anteq̄ȝ ille exeq̇t̃
officiũ ſui ordinis. ſ; ordinatio ſacerdotũ non eſt
cõpleta qñ fit ꝯſecratio in miſſa: imo reſtãt q̄daȝ
faciẽda .ſ. manuũ ĩpoſitio cũ ꝑſcripta forma v̄boꝝ
accipite inq̇t ſpũm ſctũm. ergo irrationabile ẽ ꝙ
ſacerdotes ſimul cũ ep̄o ſint ꝯcelebrãtes cũ non-
dũ cõpleta ſit ordinatio eorũ. Nec valet q̄d di-
citur ꝙ intellectꝰ omniũ fert̃ ad idẽ inſtãs conſe-
crationis .ſ. ad illud in quo ep̄s profert verba: qꝛ
intẽtio nõ facit ꝙ verba habeãt ſuã efficaciaȝ an-
teq̄ȝ proferant̃ vel poſtq̄ȝ ꝓlata ſunt. alioquin ef-
fectꝰ conſecrationis poſſet anticipari vel differri
ſm̃ volũtatẽ ſacerdotis. ita ꝙ ꝓferẽs verba cõſe-
crationis mane et intẽdẽs ꝙ nõ haberẽt effectuȝ
ſuũ tũc ſed circa tertiã: cõſecraret circa tertiã vir
tute verboꝝ precedẽtiũ: quod nõ videt̃ cõueni-
ens ſed periculoſuȝ et enorme. ergo verba conſe
crationis habẽt effectũ ſuũ in p̄mo inſtanti q̇ ꝓla
ta ſunt vel nũq̄ȝ. ſi ergo nõ oẽs ſimul verba cõſe-
crationis ꝓferãt: qui p̄mus ꝓfert totũ ꝯſecrat ſi ꝑ
tunc ꝯſecrare intẽdit. ſeq̄ntes aũt nihil faciũt: ſ;
ſolũ verba cõſecrationis iterãt ſuꝑ materiã cõſe-
cratã. Et ad hoc dicũt quidã ꝙ illi q̇ ꝓferunt ver
ba priꝰ q̄ȝ ep̄s: nõ itẽdũt tũc cõſecrare et ideo tũc
nõ ꝯſecrãt cũ deſit intẽtio tũc cõſecrandi. ſed vir-
tus verboꝝ trãſeuntiũ manet virtute diuina i ae
re vſq̄ȝ ad iſtãs in quo ep̄s ꝓfert verba ꝯſecratio
nis: et tũc cõcurrũt oẽs v̄tutes verboꝝ p̄cedẽtiũ
et ſic omñes cõſecrãt eandẽ materiã. cũ eniȝ eccl̃ia
regat̃ a ſpũ ſancto: credibile ẽ ꝙ ꝯſuetudines ab
eccleſia approbate ſint cõformes diuine volũtati.
et ideo vbi eſt talis cõſuetudo quã romana eccle
ſia ſcit et innocẽtius qui fuit papa ſciuit nec repro
bauit imo potius approbauit: temerariũ videtur
tales cõſuetudines reprobare. quãuis eñi intẽtio
ſacerdotis nõ poſſit anticipare vel retardare ef
fectũ verboꝝ: diuina tñ virtꝰ cui ꝯcordes ſunt ta-
les ordinationes põt effectũ verboꝝ ſuſpẽdere ⁊
retardare. Qꝫ aũt innocẽtiꝰ talẽ cõſuetudinẽ ap-
probet: cõfirmatur ꝑ illud q̄d ipſe dicit de officio
miſſe p̄te. 3ª. ca. 9º vbi dicit ſic. cõſueuerũt p̄ſbyte
ri cardinales romanũ põtificẽ circũſtare. cũq̄ȝ cõ
ſumatũ eſt ſacrificiũ: d̄ manu eiꝰ cõmunionẽ acci-
pere: ſignificãtes ap̄los q̇ cũ dño pariter diſcũbẽ-
tes d̄ manu eiꝰ euchariſtiã acceperũt. Primũ aũt
iſtoꝝ .ſ. ꝙ virtꝰ precedẽtiuȝ verboꝝ remaneat in
aere vſq̄ȝ ad inſtãs verboruȝ in quo ep̄s cõſecrat
eſt adeo deriſoriũ ꝙ nõ eſt reprobatione dignũ.
ꝙ eñi deꝰ ꝓpter particularẽ cõſuetudinẽ aliquaꝝ
eccleſiarũ trãſferat accidẽs d̄ ſubo in ſubm .ſ. vir-
tutẽ quã ponũt in verbis q̄ tranſeũt et conſeruet
eam in aere et mutet ritũ ſacroꝝum quẽ ipſe iſtitu
it: eſt pure fictiũ. ſed illud q̄d vl̃is eccl̃ia tenet d̄
ſacramẽtis et articulis eſt a ſpũ ſctõ. Q̄d autẽ dr̃
de Innocẽtio qui videtur approbaſſe illã ꝯſuetu
dinẽ: põt dici ꝙ approbauit vt doctor ⁊ nõ vt pa
pa. nec ſua doctrina tenet̃ in omnibus. nec eccle-
ſia romana

ſia romana tenet illud qḋ ipſe dicit de preſbyteris cardinalib⁹ cōcelebrātib⁹ cū papa. et ſi fiebat tēpore ſuo: nunc tñ nō fit. qꝛ viſuꝫ eſt periculuꝫ poſſe de facili cōtingere ī tali celebratione: imo vix fieret quin periculū cōtigeret. ꝛ ideo illa cōſuetudo abolita eſt ſicut nobis cōſtat qui in curia romana lōgo tempore ſtetimus ꝛ adhuc ibidem ſum⁹ et miſſis ſummoꝝ pōtificū interfuim⁹ in quib⁹ illa cōſuetudo nūq̄ fuit cōſeruata. et ſi obſeruaretur: nō eēt neceſſariū credere ꝙ bene fieret. qꝛ ſm hieronimū nō qḋ fit rome ſꝫ qḋ fieri debet attēdendū eſt. Alius mod⁹ eſt ꝙ plures ſacerdotes eādē hoſtiā pñt conſecrare dū tñ verba cōſecrationis ſimul ꝓferāt alias nō. ſed ꝑmo ꝓferēs totum cōſecrat et ſequens nihil facit. qḋ ꝓbatur ſic. cōcurrētib⁹ omnib⁹ q̄ ſunt de neceſſitate ſacri: vere pficitur ſacřm. ſed quādo ſacerdos ꝓfert verba cōſecrationis ſup debitā materiā cū intētione cōſecrādi: tūc cōcurrūt omnia q̄ ſunt de neceſſitate ſacri. ergo vere cōſecrat. ſed qua rōne iſte cōſecrat: eadē rōne ꝛ alius q̄ eadeꝫ verba ſimul ꝓfert ſimili intētione. quare ꝛc̄. hec durād⁹. ¶ Cōtra ſecūdā cōcluſionē arguit durādus tripliciť. ꝑmo cōtra hoc qḋ dicit cōcluſio de liquore addito alteri⁹ ſpeciei. vult eñ ꝓbare primo ꝙ ſi talis liquor eſt eq̄lis vel maioris virtutis: deſinit ibi totaliť eſſe ſanguis xp̄i. ſecūdo ꝙ ſi ſit minoris virtutꝭ: remanet ibi ſanguis ſub oi parte ſpecierum ſub qua prius erat. ſed nō incipit eē ſub liquore admixto ꝛ corrupto. qꝛ quod inde generatur eſt vinū ꝛ non ſpecies vini. ꝑmū ꝓbat. qꝛ quādo deſinit eſſe cōſecratio: deſinit eē ſanguis. ſed ſic eſt in ꝓpoſito. ergo etc̄. minor ꝓbatur. qꝛ ꝙ deſinat ibi eſſe q̄tum ad q̄litates ſaporis ꝛ coloris: nō eſt difficile videre. qꝛ vt dicitur ꝑmo phy. ad agendum ſufficiūt duo cōtraria. ad patiendū vero vnum ſubiectū. ſed hic eſt dare contrarietatē inter q̄litates ei⁹ quod apponitur puta aque ꝛ eius cui apponitur puta vini. ſubiectū aūt paſſibile ſub vtraq; q̄litate eſt quātitas q̄ de ſe nata ē ſubijci ꝯtrarijs. ergo iſta ſufficiunt ad hoc vt q̄litates ſpecierum vini per admixtionē cōtrarij puta q̄litatum aque corrūpātur. De quātitate aūt quomō corrūpatur ꝑ admixtionē liquorum: nō clare patet. qꝛ nō ꝑ actionem cōtrarij nec per corruptionem ſubiecti nec per diuiſionem: ſed diuina virtute corrūpitur. ſed dato ꝙ nō corrūpatur quātitas: corruptio q̄litatū ſufficeret ad hoc vt ſanguis xp̄i ibi deſineret eſſe ꝓpter duo. Primo qꝛ ſpēs vini ptinēt ad ſacřm: q̄ten⁹ repreſentāt ſubſtātiā vini q̄ conuerſa ē. ſed ſubam magis repñtant q̄litates q̄ quātitates. qꝛ quātitas eſt oibus coīs: q̄litates aūt alique ſūt ꝓprie ſm naturā forme ſpecifice. ergo q̄litates magis pertinent ad hoc ſacřm q̄ quātitas. ipſis ergo corruptis: deſinit ſacřm. ſecūdo qꝛ ſacřm eſt ſenſibile ſignū vt patet ex ſua diffinitione. ſed ſpēs magis ſunt ſenſibiles rōne q̄litatū q̄ quātitatis: vt ſic eorū corruptio ſufficiat ad corruptionē ſacramēti. vnde Innocēt⁹ terti⁹ dicit ꝙ vbi ſimilitudo deficeret: ſacřm nō eēt. ſimilitudo aūt attenditur penes q̄litates. ſecūdū patet qꝛ tādiu manet ſāguis chriſti: q̄diu manēt ꝑme ſpecies. ſꝫ ille manēt incorrupte ſiue diuiſe ſiue non q̄mdiu ſunt maioris virtutis: qꝛ corrūpūt ꝛ non corrūpūtur. igitur ꝛc̄. hec durādus i forma. ex q̄bus videť ꝙ. S. Tho. diminute diſtinguit de admixtione liquoꝝ alteri⁹ ſpēi. ¶ .2°. pōt argui cōtra eādē partē cōcluſionis q̄ dicit ꝙ per additioneꝫ modici liquoris alterius ſpeciei: aliq̄ pars ſpērū corrūpitur. qꝛ nō magis ſequiť corruptio ſpērum ꝑ additionē aq̄ poſt cōſecrationē: q̄ ante. ſed ꝑ appoſitionē aq̄ ante cōſecrationē: nō dicim⁹ aliquā partē vini q̄tūcūq; modicā corrūpi ſic ꝙ illa non fiat ſanguis xp̄i ſicut in alijs. imo vinū cōuertit in ſe aquā: et totū eſt vinū quod totū cōuertiť in ſanguinem ſicut ipſemet Thomas dicit. diſ. 11ª. arti. de aq̄. ergo a ſimili gutta aque appoſita ſpēb⁹ vini: nulla ſpecierū pars corrūpitur: ſed ſola gutta aq̄ cōuertitur. vnde in nulla parte ſpecierū deſinit eſſe ſanguis xp̄i in qua ꝑus eēt. ¶ .2°. loco cōtra eādeꝫ cōcluſionē arguit idē durād⁹. ꝓbādo ꝙ ſi liquor appoſitus ſpecieb⁹ vini ſit eiuſdeꝫ ſpeciei quo ad naturā ſubſtātie ꝛ q̄litatū vt pote ſi de eodē dolio ꝑmo cōſecratur vinū et poſtea cōſecrato apponeretur ſimile nō cōſecratū: ꝙ non ꝓpter hoc deſinit ibi eſſe ſanguis xp̄i ſiue illud quod apponitur ſpēbus vini cōſecrati ſit maius ſiue eq̄le ſiue minus. qꝛ ſimile nō corrūpit ſibi ſimile. ſed cōtingit ꝙ liquor appoſitus ſpēb⁹ vini ſit ꝑ oīa ſimilis eis. ꝛ ſic poniť in propoſito cū de eodē dolio vtrūq; vinū accipiť. ergo ꝑ appoſitionē talis liq̄ris ſpēs ꝑexiſtētes nō corrūpūtur. ¶ Ulteri⁹ ex hoc arguiť ſic. quotieſcūq; q̄ntū additť q̄nto manēte quātitate vtriuſq; quātūcūq; fiāt vnū ꝯtinuū: ſemꝑ tñ diſtinguntť ſm poſitioneꝫ ꝛ ſitū. qꝛ due quātitates etiā ſi ſint partes vni⁹ quātitatis cōtinue: neceſſario diſtigunť ſitu ꝛ poſitione. ſꝫ ſic eſt in ꝓpoſito vt oſtēſuꝫ ē. qꝛ vinū appoſitū et ſpēs quib⁹ apponiť: manēt quo ad quātitatē ſuā ꝛ quo ad q̄litates. ergo quātūcūq; faciāt vnum ſm cōtinuitatē eo ꝙ ſūt ſimilia ſm ſpēꝫ ꝛ vtrūq; liq̄dū ꝓpter qḋ de facili cōtinuanť: ſemꝑ tñ diſti-

guntur ſm ſitū. hāc aūt cōtinuitatē quātitatū ꝛ
nihilominꝰ diſtictionē ſm ſitū: nō ſic intelligo ꝙ
totū vinū appoſitū ſit ex vna parte ꝛ ſpēs vini cō
ſecrati ex alia ꝛ cōtinuētur ſolū ſm vnū latꝰ in ꝗ
applicent̄. quēadmodū ī inciſiōe ramꝰ appoſitus
trūco: cōtinuat̄ ei ſolū ſm vnā extremitatē. ſi tñ
ſit ibi vera cōtinuatio qꝛ talis modꝰ cōtinuatio=
nis ē ꝯtra naturā liq̄doꝝ quoꝝ vnū ſubītrat al=
teꝝ ſm ꝑuas partes ꝛ cedūt vnū alteri: ſemꝑ tñ
diſtingūtur ſm ſitū partes vtriuſq; vini licet im
ꝑceptibilr̄ ꝓpter paruitatē ꝑtiū ꝛ ſimilitudinē ea
rū. et ideo ſub partibꝰ ſpērū vini ꝑexiſtētibꝰ: ma=
net ſāguis xp̄i ꝛ nō ſub partibꝰ vini appoſiti. Cō=
firmat̄ qꝛ oēs doctores coīter dicunt ꝙ ſanguis
xp̄i nō deſinit eē ſub ſpēbꝰ vini cōſecrati niſi ꝑ ta=
lē alterationē ſeu immutationē ꝑ quā deſineret
ibi eē ſuba vini ſi ſubeſſet. ſꝫ cōſtat ꝙ ꝑ appoſitio=
nē vini ſimilis ī ſuba et q̄litate p̄cedēs nullo mō
dſineret eē. ergo ꝑ appoſitionē vini ſimilis ī ſuba
et q̄litate vino cōſecrato ꝛ ſpēbꝰ eius: nō deſinit
corpꝰ xp̄i eē ſub ſpēbꝰ p̄oribꝰ vini ꝯſecrati. ¶.3°.
loco arguit cōtra eādē cōcluſionē ꝓbādo ꝙ ſi li=
quor appoſitus ſit eiuſdē ſpēi quo ad ſubam nō
aūt quo ad aliq̄s q̄litates: puta ſi vino rubeo cō
ſecrato apponeret̄ vinū albū nō cōſecratū: ꝙ ad=
huc remanet ſanguis xp̄i ac ſi fuiſſet appoſitū vi=
nū totalit̄ ſimile. qꝛ p̄cedēs color nō ē corruptꝰ
nec nouꝰ generatꝰ ſm rē ſed ſolū ſm apparētiā ꝑ
ſuſceptionē paruaꝝ ꝑtiū vtriuſq; liquoris. qd̄
ex eo poſſet aliq̄s credere hic: qꝛ color q̄ reſultat
ex appoſitiōe vini albi cū rubeo: nūq̄ apparet ita
purꝰ nec ita vniformis ī ſuis ꝑtibꝰ ſicut ſi eēt na=
turalis. vel dato ꝙ precedēs color corrūpat̄: nō
obſtat q̄ ad ꝓpoſitū. qꝛ corruptio vel variatio
illaꝝ ſpērū q̄ ſe hn̄t ꝑ accidēs ad sacr̄m: nō mu=
tat ip̄m. ſꝫ variatio albi et nigri circa vinū: ſe hēt
ꝑ accidēs ad sacr̄m. pōt eni cōfici de vno ſicut de
alio. iſte etiā q̄litates nō ꝓprie demonſtrāt ſpēm
vini: cū pn̄t in aliis rebꝰ inueniri. nō ſic aūt eſt de
ſapore vel aliq̄ alio tali. ergo corruptio vel mu
tatio taliū q̄litatū: nō mutat sacr̄m. Et pōt cōfir
mari ꝑ rōnē īmediate p̄us factā. qꝛ ſuba vini nō
deſineret eē ꝑ ſolā alterationē de colore in colo
rem. et eodē mō nec ſanguis xp̄i. ¶ Ulterius fi=
naliter tertio ꝓbat ꝙ rō adducta ꝓ cōcluſiōe nō
valet. fundat̄ eni cōcluſio ī hac rōne. q̄libet pars
mixti eſt mixta. ſi ergo aliq̄s liquor miſceat̄ ſpē=
bus vini ꝯſecrati: q̄libet pars totiꝰ mixti erit mix
ta. ergo nō erit ſeorſum ſignare liquorē appoſi=
tū et ſpēs ꝑexiſtētes. ergo ꝑ totū mixtū eſt ſuba
liquoris appoſiti. ſed ſanguis xp̄i nō eſt ī hoc ſa=
cr̄o cū ſuba alterīꝰ corporis. ergo ꝑ talē admix=
tionē: deſinit ibi eē ſanguis xp̄i. ecce rōnē. ꝙ aūtē
iſta rō nō valeat: oſtēdit dicēs. in appoſitione in=
q̄t ſimiliū: nō eſt mixtio ꝓprie dicta ſm quā q̄li=
bet pars mixti eſt mixta de q̄ loquit̄ ariſtoteles
p̄° de gene. illa eniꝫ mixtio diffinit̄ ſm ip̄m ꝙ eſt
mixtibiliū alteratorū vnio. et loq̄tur de altera=
tione q̄ inducit corruptionē. ſic eni alterātur ele
mēta vt veniūt ī cōpoſitionē corporis mixti: qꝛ
nō manent actu ſm ſuas formas ꝛ q̄litates acti=
uas ꝛ paſſiuas ſꝫ virtute tm̄. ſimilia aūt ſm ſpēm
ſi ſint q̄ ad oīa ſimilia: nullo mō ſe alterāt. ſi vero
ſint ſimilia ſm ſpēꝫ ſube et diſſimilia ſm aliq̄s q̄=
litates ſicut vinū albū eſt diſſimile rubeo: ſic pn̄t
ſe alterare aliquo mō ſꝫ nō corrūpere. mixtio er
go taliū eſt ꝑ iuxtapoſitionē partiū. ita ꝙ nulla
pars eſt ibi mixta ſꝫ totū dicit̄ mixtū: q̄tenus cō=
tinet partes diuerſoꝝ. hec ille in forma.

Quātum ad ter=
tiū articuluꝫ p̄mo notādū eſt ꝙ
ſicut deductū fuit li°.2°.diſ.3ª.
ſub q̄rto notabili. Et.d.18ª. ſub
ſecūdo notabili: q̄uis ſuba cor=
porea ꝑtes nō hēat niſi ꝑ q̄ntitatē: et tñ ipſa ſub=
ſtātia q̄nta vere hēt partes in q̄s diuidit̄ alias a
partibꝰ q̄ntitatiſ q̄ nō ſunt aliud q̄ ſuba. vnde et
facta diuiſiōe ꝑ q̄ntitatē: vere dicūtur ibi eē plu=
res ſube et nō ſolū plures q̄ntitates. diuiſo eniꝫ
ligno ꝛ diuiſo lapide ī plures partes: vere dicū=
tur ip̄e partes plura ligna ꝛ plures lapides ꝛ nō
ſolū plures q̄ntitates ligni ꝛ lapidis. ſicut eni al
bedo extēſa ꝑ q̄ntitatē vere eſt ī ſe albedo et de
p̄dicamēto q̄litatis: ꝛ ſi diuidat̄ ꝑ diuiſionē q̄nti
tatis fiūt plures albedines de p̄dicamēto q̄litatiſ
ꝛ nō ſolum plures q̄ntitates: ita ꝛ ſuba diuiſa in
partes diuiſione q̄ntitatis: ad p̄dicamētū ꝑtinet
ſube nō ad p̄dicamētū q̄ntitatis: alias nō eſſent
plures ſube diuiſe. diuiſa igit̄ ſuba corporea in
plures partes diuiſione ſue q̄ntitatiſ: alie ſūt par
tes ſube diuiſe a partibꝰ q̄ntitatis. et ille ſunt de
p̄dicamēto ſube. iſte vero de p̄dicamēto q̄ntita=
tis. verūtñ rō partibilitatis vtrobiq; eſt ꝑ q̄ntita
tē cui cōuenit partibilitas ꝑ ſe. ſube vero ꝛ q̄lita
ti ꝑ accidēs qꝛ ꝑ q̄ntitatē. et ſicut ſuba diuiſione
q̄ntitatis hēt partes de genere ſube p̄ter partes
q̄ntitatis: ita ꝛ hēt extēſione quātitatis ꝓpriā ex
tēſionē p̄ter extēſionē quātitatis. vn̄ ꝛ lignū triū
palmorū maiꝰ lignū et maior ſuba dicit̄ q̄ lignū
vniꝰ palmi: ꝛ nō ſolū dr̄ hēre maiorē q̄ntitatē. et
vnꝰ homo vere dr̄ hō maior alio: ꝛ nō ſolū hēre
maiorē q̄ntitatē. et vna albedo dr̄ eē maior alia
ꝛ nō ſolū eē in maiori q̄ntitate. ¶ Ex q̄bꝰ inferi=

mus ꝙ ſicut in q̄ntitate vel magnitudine pſſit ſi-
gnari plures partes ſenſu vł intellectu q̄ntitate
realiť nō diuiſa: ita et ſignari pſſit ſenſu vł intelle
ctu plures ꝑtes ſubē realiť nō diuiſe. oīs enī ex-
tēſio ꝑtes hꝫ̄t ī potētia. Ex quo vlteriꝰ inferť ad
nr̄m ꝓpoſitū ꝙ ſacerdos pōt partē hoſtie ſenſu
vel intellectu ac intētione ſignare ⁊ illaꝫ ab alijs
partibꝰ mēte diuidere ⁊ ſic diuiſam cōſecrare: re-
ſiduo hoſtie mēte nō conſecrato. ⁊ pſerti id fieri
pōt diuina virtute q̄ pōt ſubām corrūpere vł in
aliā rē cōuertere vel ī toto vel ī ꝑte manēte ⁊ nō
cōuerſa ipiꝰ q̄ntitate. ſicut enim cōtigit ꝑ actionē
agētis naturalis vel artificialis ꝙ manēte incor-
rupta q̄ntitate corrūpať albedo ipiꝰ in toto vel
in parte: ita ⁊ virtute diuina fieri pōt deſitio ꝑtis
ſubē panis et eiꝰ cōuerſio in corpꝰ xp̄i abſqꝫ cor-
ruptione ⁊ diuiſione ſue q̄ntitatis. ¶ Neqꝫ va-
let cōtra iſta quorūdā inſtātia ſic arguētiū. vnū
numero nō pōt fieri multa niſi diuiſiōe quātita-
tis. ſꝫ ſi pars ſubē panis cōuerteretť ī corpus xp̄i
q̄ntitate manēte integra: vnum numero. ſ. ſuba
panis diuideretť in plures ꝑtes. ſ. in partē cōuer
ſam ⁊ in partē nō cōuerſam abſqꝫ diuiſione q̄nti
tatis qꝺ̄ ē impoſſibile. Hec certe inſtātia nō ob-
ſtat in ꝓpoſito nr̄o. qm̄ partes ſubē panis q̄ a re
ſiduo panis diuidiť: nō manet ſed deſinit eē pa-
nis cū ſit cōuerſa in corpꝰ xp̄i. ac ꝑ hoc nō fit vna
numero vt cōnumerari poſſit parti reſidue pa-
nis. imo deſinit eē vna numero. ⁊ ita ꝑ talē diui-
ſionē nō fiūt plura numero vt obiectio ſuppone
bat. ſi vero pars ſubē panis diuiſa maneret in eē
actuali: forte inſtantia locū hēret. nā pars diuiſa
nō poſſet facere vnū numero abſqꝫ q̄ntitate niſi
diuino miraculo fieret ſpūalis. pōt enī deꝰ cōuer
tere corporeā ſubām ī ſpūm, ꝑut. S. T. dicit diſ.
p̄cedēte. q. pᵃ. ar. 2. ſub. ar. 4. ad. 2ᵐ. ſed tūc nō
eſſet ſuba panis et ꝑ cōſequēs nō faceret cū reſi-
dua manēte ſub q̄ntitate: plures numero qꝛ nō
eſſent vniꝰ ſpēi. poſſet tñ diuina virtute creari ꝺ̄
nouo ſimul cūꝫ parte ſubē diuiſe q̄ntitas ꝑ quā
fieret vnū numero integra manēte p̄ma q̄ntita-
te a q̄ fuerat ſeꝑata. ſed ī ꝓpoſito nr̄o nō eſt opꝰ
recurrere ad hoc miraculū cūꝫ pars ſubē diuiſa
ipa ſua diuiſione ex vi cōſecrationis deſinat eſſe
ſubſtātia panis ſicut dictū eſt.

¶ Secundo Notādū eſt ꝙ ī que-
ſtiōe an plures ſacer-
dotes poſſint cōſecrare eādē hoſtiā. S. T. tenet
partem affirmatiuā in p̄mo ⁊ ſecūdo opere vbi
allegatū eſt ꝓ cōcluſione. ꝑ eo ꝙ ſm̄ morē q̄rū-
dā eccleſiarū plures ſacerdotes quādo in pſby-
teros ordinātur: cōcelebrāt epiſcopo ordinato
ri. et pſerti ꝓpter ꝯſuetudinē romane eccleſie in
q̄ prout Innocētiꝰ tertiꝰ refert in libro de ſacris
cōſueuerūt preſbyteri cardinales romanū circū
ſtare pōtificē ⁊ cū eo pariť celebrare. hoc aūt in-
troductū eſt ad repſentādūꝫ ꝙ in p̄ma huiꝰ ſacri
inſtitutione xp̄o cōſecrāte et verba ꝯſecrationis
tradēte: apoſtoli ritū huiꝰ ſacrificij a dn̄o didice-
rūt, ꝑut Innocētiꝰ tertiꝰ inq̄t. ⁊ videť ꝓbabile ꝙ
ritū cōſecrādi didicerint: verba cōſecrationis ſi-
mul cū xp̄o ꝓferēte ſaltē mentaliter recitādo. ita
ꝙ repſentatio eiꝰ qꝺ̄ xp̄s geſſit circa inſtitutionē
huiꝰ ſacri non ſolū ſit in ſumptione ⁊ coīcatione
eucharıſtie omniū pſbyteroꝝ ſimul cū epiſcopo
ſed etiā in ſimultanea recitatione verboꝝ cōſe-
crationis. ſed vtrū talis cōcelebratio fiat oībus
ſimul ⁊ ad idē inſtās verba cōſecrationis ꝓferēti
bus: an etiā q̄buſdā eorū priꝰ verba cōſecratio-
nis ꝓferētibus et alijs poſteriꝰ: nō expſſe accipiť
ex verbis. S. Doc. nā qꝺ̄ dicit in hac diſ. q. pᵃ. ar.
2. ſub. ar. 2. ad. 2ᵐ. ꝙ. ſ. oēs cōcelebrātes ep̄o
debēt intētionē ſuā referre ad illꝺ̄ inſtās in quo
epiſcopꝰ verba profert: pōt intelligi vtroqꝫ mō.
nā etiā proferēdo verba cōſecrationis taliter ꝙ
cōpleātur in ipo inſtāti in quo ep̄s illa complete
ꝓnūciat: req̄riť ꝙ intētionē ſuā referāt ad inſtās
in quo ep̄s verba cōplet cū intētio miniſtri req̄-
ratur ad effectū ſacri. Unde qꝛ rōnabiliꝰ ⁊ ſe-
curiꝰ nobis videť ⁊ verbis. S. Tho. nō diſſonat
diſtinguēdū fore dicimꝰ in q̄ſtione propoſita. qꝛ
vel noui ſacerdotes ꝯcelebrātes ep̄o ordinato
ri ⁊ preſbyteri cardinales ſummo pōtifici vbi ta
lis eſt cōſuetudo verba conſecrationis ſimul cū
illis ꝓferūt intētionē ſuā cōſecrādi referentes ad
inſtās in quo ep̄s vł papa verba cōplet: ⁊ in hoc
caſu oēs ſimul vere cōſecrāt ⁊ omniū eſt vna nu
mero cōſecratio qꝛ oēs vnā cōſecrationē pre-
tendunt facere, ꝑut. S. Tho. notat in hac diſ. q.
pᵃ. ar. 2. ſub. ar. 2º. ad. pᵐ. vel nō oēs ſimul cum
ep̄o aut papa verba conſecrationis ꝓnunciāt: ⁊
tūc dicēdū videtur ꝙ illi q̄ priꝰ verba ſacralia ꝓ-
ferūt ſiue plures ſint ſimul ſiue vnus ſolus cū in
tentione conſecrādi ſtatim verbis ꝯſecrationis
prolatis: cōſecrent hoſtiā. ceteri vero qui poſte
riꝰ ꝓferūt nō cōſecrāt niſi abuſiue loquēdo: ꝓ-
lationē verborū cōſecrationis vocādo cōſecra-
tionē. qm̄ qꝺ̄ ſemel cōſecratū eſt: nō amplius cō
ſecrať. certū nāqꝫ eſt ꝙ primi verba ſacralia ꝓfe
rentes cū intētione cōſecrādi ſtatim verbis ꝓla-
tis: vere cōſecrāt cū omnia requiſita ad efficaciā
ſacri ibi concurrāt. nec in iſto caſu preſbyteri nō
cōſecrātes fruſtra verba cōſecrationis ꝓferunt.
nā in ipſa verborū recitatione: repreſentāt apo

ſtolos cū xp̄o cõſecrāte: verba cõſecrationis ſaltem mēte protuliſſe, ad qđ ſolū repreſentādum huiuſcemodi cõcelebratio pluriū preſbyterorū originē habuit. nā et apoſtoli tūc nõ cõſecrauerūt. vnde ſola verborū recitatio abſqꝫ cõſecratione: eſt ſufficiēs repreſentatio eiꝰ qđ tūc factū eſt. Si vero ꝑmi vnꝰ vel plures verba ꝯſecrationis proferētes hēant intētionē nõ ꝯſecrādi quouſqꝫ ceteri verba finiāt: videt̄ in tali caſu ꝙ non cõſecrēt ſtatim verbis finitis propter defectū intētionis. qꝛ vt dictū eſt intētio miniſtri neceſſario requirit̄ ad efficaciā ſacramēti. Utrū autem verba ipſoꝝ priꝰ prolata poſtea ꝙ̄ alij verba ꝓferūt ſimul cū illis efficaciā habeāt cõſecrādi: dubiū nobis eſt. nā vt bene obijcit durādꝰ intentio proferētis verba nõ põt efficaciā dare verbis ꝓ voto ſuo. ſ. vel ante ꝙ̄ ꝓferātur vel poſt inſtās quo prolata ſunt. qm̄ ex inſtitutione diuina: in vltimo inſtāti prolationis hn̄t effectū vel nūqꝫ. alias vt inquit durādꝰ proferēs verba conſecrationis in mane: cõſecraret hora tertia ſi eius intētio fuiſſet pro tūc cõſecrādi. qđ ſatis videt̄ extraneū niſi forte diuina diſpēſatione in caſu nr̄o aliter fiat vt quidā dicūt. ſed hoc incertū nobis eſt. imo nõ eſt veriſimile ꝙ abſqꝫ neceſſitate vel eccleſie magna vtilitate: ordo et inſtitutio tanti ſacr̄i diuino nutu variet̄. preſertī cū morte xp̄i ⁊ lege teſtamēti ꝑpetua: fuerit confirmatū. ⁊ qđ plus eſt prout deducit apoſtolꝰ Hebre. 7°. non ſine iureiurādo ꝑ eum qui dixit ad xp̄m: iurauit dn̄s et nõ penitebit eū tu es ſacerdos in eternū. ⁊ infra. hic aūt. ſ. xp̄s eo ꝙ maneat in eternū: ſempiternū hēt ſacerdotiū. Et cõfirmat̄ qꝛ in verbis cõſecrationis inuiolabilitas huiꝰ ſacramēti ꝓponit̄ cū dicitur noui ⁊ eterni teſtamēti. vnde ⁊ Innocētiꝰ tertius in libro de ſacramētis ꝙ̄uis probabilē dicat illoꝝ opinionē: illā tn̄ nõ diffinite acceptat. imo eā quā nos tenemus recitat nec illā refellit. ex quo videt̄ ꝙ dn̄s Innocentius in hac re dubius fuerit. vnū tn̄ eſt ꝙ vtroqꝫ modo teneatur: repreſentatio eiꝰ quod factū eſt xp̄o corā diſcipulis in vltima cena cõſecrāte: ſaluat̄. niſi ꝙ modus dicēdi quē nos probamus: magis et plenius ipſam repreſentationē aſſignat ⁊ cõſuetudinē pluriū cõcelebrātiū non dānat. imo intētionem eccleſie q̄ illā tollerat ad ſolā repreſentationē: magis explicat. ⁊ iterū nec ꝓlationē verborū cõſecrationis fruſtrat: ſiue oēs ſimul ſiue alij ꝑus aut poſterius alijs verba cõpleāt. quāobrē videt̄ nobis iſte modus dicēdi ſecurior.

¶ Tertio Notādū eſt ꝙ ſicut dictum fuit diſ. 11ª. in ꝑmo notabili ex inſtitutione diuina ⁊ ex vi verboꝝ cõſecrationis: corpꝰ xp̄i ⁊ ſanguis ſunt in hoc ſacr̄o ꝑ conuerſionē ſubē panis ⁊ vini in ipſa. ac ꝑ hoc corpꝰ et ſanguis xp̄i ſuccedūt ſub ſpeciebus ſacr̄alibꝰ ſubſtātie panis ⁊ vini cuius ipē ſpēs fuerāt accidētia. ex quo fit vt corpus et ſanguis xp̄i hēant quēdā modū ordinis et habitudinis ad ſpēs ſacramētales ſicut habuerāt ſubſtātia panis ⁊ vini ꝙ̄uis non ꝑ oīa prout ibi deductū fuit. ipſe etiā ſpecies ſacr̄ales habitudinē quādā hn̄t ad corpus et ſanguinē xp̄i q̄ ſub eis exiſtūt ſicut ad illa in que ſubē panis ⁊ vini cõuerſe ſunt. habitudo aūt eſt vt ibi dictū fuit ſicut cõtinētis ad cõtētū ⁊ p̄ſentis ad ſibi preſens. Ex his aūt cõſequit̄ ꝙ ſpēs ſacr̄ales ꝑtinēt ad hoc ſacr̄m qꝛ fuerūt accidentia ſubē panis ⁊ vini q̄ in corpus ⁊ ſanguinē xp̄i fuit cõuerſa: ⁊ qꝛ eiꝰ eſſe ac virtutē retinēt. ꝓbat̄ hoc. qm̄ ea rõne ſpēs ſacr̄ales ꝑtinēt ad hoc ſacr̄m: qꝛ corpꝰ ⁊ ſanguis xp̄i cõtinētur ſub illis. hoc aūt cõtingit eo ꝙ ipſe ſpēs fuerūt accidētia ſubē panis ⁊ vini cui corpus ⁊ ſanguis xp̄i ſuccedūt ꝓpter conuerſionē panis ⁊ vini in ipſa: et qꝛ vim eēndi ac ſubſiſtēdi retinēt panis et vini. vnde. S. Tho. diſ. precedēte. q. pª. ar. 2. ſub. ar. 6. ꝓbat ꝙ varietas dimēſionū q̄ nõ tollit ab eis eē ⁊ ſubſiſtere in quo ſunt cõformes ſubē p̄cedenti nõ tollit ſacr̄m. ¶ Ex quibꝰ inferimus ꝙ qꝛ inter accidētia quātitas propinquius ſe hēt ad ſubam ⁊ hēt ex ſeipſa quēdā modū indiuiduationis rõne cuius ipſa eſt magis ſubm̄ alioꝝ accidētiū corporaliū ꝙ̄ ecõtra prout deductū fuit diſ. p̄cedēte: conſequēs eſt ꝙ inter ſpēs ſacr̄ales quātitas magis retinet vim ſubē panis ⁊ vini in ſubſiſtendo ⁊ ſubſtādo q̄litatibꝰ et alijs accidētibꝰ: ꝙ̄ aliquod alioꝝ accidentiū. Ex quo vlterius ſequit̄ ꝙ q̄ntitas ipſa magis ⁊ priꝰ ꝑtinet ad hoc ſacr̄m ꝙ̄ qualitas vel aliqđ aliud accidēs. vnde et manēte q̄ntitate: manet corpus ⁊ ſanguis xp̄i. ⁊ illa deficiēte ſtatim corpus ⁊ ſanguis xp̄i deſinūt eē quicquid ſit de ceteris accidētibus prout. S. T. deducit ſupra diſ. 10. ar°. 4. ſub. ar. 2. Et. 3ª. p. q. 76. ar. 8. in. c. et ad. 3m. Falſa eſt ergo opinio dicētiū ꝙ inter ſpēs ſacr̄ales: q̄litas magis pertineat ad hoc ſacr̄m ꝙ̄ quātitas: pro eo ꝙ q̄litas magis rep̄ſentat ſubā cuiꝰ eſt accidēs ꝙ̄ ipſa q̄ntitas. nā vt dicūt quātitas eſt cōis oībus ſubſtātijs corporalibus et ſic rep̄ſentat ſubam ꝙ̄tū ad id quod hēt cõmune cū ceteris. ſ. ꝙ̄m ad naturā generis. q̄litates aūt aliq̄ ſunt ꝓprie ſm̄ naturā forme ſpecifice. Probatur iſtorū falſa opinio. qꝛ eorū fundamētum eſt falſum. ſ. ꝙ repreſentatio vel modus rep̄ſentādi ſubſtātiā panis ⁊ vini

ſit accidētibꝰ poſt conſecrationē remanētibꝰ ratio propter quā ꝑtinēt ad hoc ſacrm̄. hoc autē eſt falſum: tū qꝛ vt deductum eſt ſupra: ſpēs ſacramētales non ꝑtinēt ad hoc ſacrm̄ niſi qꝛ ſunt accidētia panis ⁊ vini habētia vicē ⁊ vim ipſorū in ſubſiſtēdo atqꝫ ſubſtādo. hoc autem magis ⁊ ꝓus cōuenit quātitati ꝙ qualitati aut alijs accidētibus. tum etiā qꝛ repreſentatio ipoꝝ cum ſit repreſentatio ad ſenſum: magis impedit veritatē ſacramēti ꝙ iuuet. repreſentāt enim ſpēs panē ⁊ vinū ibi eē. nā accidētia cōferūt ad cognoſcēdū ſubſtātiā cuius ſunt prout phs dicit libro p° de aīa. ⁊ tn̄ illud eſt falſum qm̄ poſt conſecrationē ſuba panis ⁊ vini non iā eſt ſub ſpeciebus. ſpēs igitur ſacrales in eo ꝙ repreſentāt ſubſtantiā panis et vini deficiūt immo ⁊ fallūt. ac ꝑ hoc ex tali repreſentatione magis veritatē ſacramēti impediūt ꝙ ad ipſam ꝑtineāt. vnde et in feſto corporis xp̄i eccleſia hymnū de conuerſione panis ⁊ vini in corpus ⁊ ſanguinē xp̄i pāgēs metrice concinit. et ſi ſenſus deficit ad firmādū cor ſincerū ſola fides ſufficit. et in ſequenti verſu. p̄ſtet fides ſuplemētū ſenſuū defectui.

¶ Quarto Notandū eſt prout. S. Tho. dicit diſ. pre. q. p°. ar. 2. ſub. ar. 6. in. cor. Et magis. 3ª. p. q. 77. ar. 8. in. cor. ꝙ corpus ⁊ ſanguis chriſti nō remanēt in hoc ſacramēto niſi ꝙdiu ſpēs ſacramentales manēt eedē numero. cōſecratur enim panis hic ⁊ hoc vinum. ⁊ ex hoc cōcludit ꝙ ſi fiat tā parua alicuius liquoris admixtio ꝙ non poſſit diffundi ꝑ totū ſed vſqꝫ ad aliquā partē ſpērū: deſinit eſſe ſanguis xp̄i ſub illa parte vini conſecrati: remanebit tn̄ ſub alia. hec ille. Huiꝰ vero dicti rationem hinc poſſumꝰ accipere qm̄ ſpēs ſacramētales vini eodē modo ſe hn̄t ad liquorē illis admixtū: queadmodū ſe haberet vinū ante conſecrationē. ſed ſi tūc aliquis liquor vino ꝯmiſceretur q̄ntūcūqꝫ in pua quātitate ſiue eſſet eiuſdē ſpeciei vt ſi vinū vino p̄exiſtēti admiſceretur: ſiue alterius ſpēi vt ſi admiſceretur aq̄ vino: etiā ſi paruꝰ liquor admixtus cōuerteretur in vinū p̄exiſtēs vt quādo gutta aque multo vino admiſcetur vt phs dicit p° de gene. manifeſtū eſt ꝙ talis commixtio fieret ꝑ hoc ꝙ aq̄ appoſita penetraret aliquā partē vini propter naturā liquidorū. huiuſcemodi aūt penetratio ſi ambo ſint bene liquida: fieri non pōt abſqꝫ diffuſione et ſubintratione vtriuſqꝫ i ſe inuicē ita vt ſingule partes ſingulis partibus ꝑmiſceantur vſqꝫ ad minima. ex tali aūt cōmixtione et ſubintratione rerū liquidarū vtriuſqꝫ fit vna materia non eadē numero q̄ prius propter admixtionē extranee materie vt. S. Tho. inquit. 3ª. p. q. 77. ar. 8. in cor. nō enim liquidorū penetratio et cōmixtio in ſe inuicē ſi bene fluida ſunt: fit ꝑ iuxta poſitionem partiū queadmodū eſſe poſſet rerū ſiccarū aut non liquidarū. imo ambo fiūt vnū ſubto ac ſitu vel ꝑ cōuerſionē in ſe inuicem ſi vnū ſit tāto maioris virtutis vt poſſit aliud in ſe conuertere ſicut fit in nutrimēto: vel ꝑ reſultationem tertij ſi ſint equalis virtutis aut virtus vniꝰ non multū excedat alteriꝰ virtutem. Et cōfirmatur qꝛ omne agēs naturale in agēdo repatitur: ac ꝑ hoc ꝙm ad aliquid variatur. ⁊ maxime hoc cōtingit q̄n do agens ⁊ patiēs ſunt res liquide q̄ faciſime alterātur. vnde ⁊ phs dicit p° de gene. ꝙ bene liq̄da ſunt facile miſcibilia. q̄ntūcūqꝫ igitur liquor appoſitus liquori p̄exiſtenti ſit parue quātitatis ſemꝑ liquor preexiſtēs aliq̄d patitur a ſupinfuſo ꝓpter reſiſtētiā qua oē patiēs naturaliter reſiſtit agēti etiā ſi finaliter ab eo vicat̄. ita ꝙ pmꝰ liq̄r ꝙm ad ꝑtē quā liquor adiectꝰ ꝑfundit: ſemꝑ variatur vel ſm̄ ſpēm vel ſm̄ numerum. Unde S. Tho. 10. quodlꝫ. ar. 3. in. cor. ſi inquit aliꝰ liquor in parua quātitate admiſceretur vino: nō poſſet illius liquoris ꝑmixtio ad totū vinū ꝑuenire ſed ad aliquā partē eiꝰ quā variaret: vel ſm̄ ſpēm ſi eſſet alterius ſpeciei: vel ſm̄ numerum ſi eſſet eiuſdē ſpeciei. Idem dicit diſ. pre. q. p°. ar. 2. ſub. ar. 6. in. cor. Et. 3ª. p. q. 78. ar°. 8. in. cor. Cum ergo in ꝓpoſito nr̄o idem modus ⁊ ordo cōmixtiōis ſit liquoris appoſiti ad ſpecies ſacramētales vini qui fuiſſet ſi liquor appoſitꝰ fuiſſet vino: cōſequēs eſt ꝙ ꝑ admixtionem aque ꝙtūcūqꝫ modice q̄ntitatis ad ſpecies ſacramētales aliquātula pars ſpecierū illa. ſ. quā aqua ſubintrat ⁊ cui miſcetur: nō remanet eadem numero q̄ prius. ac ꝑ hoc ꝙ ſub illa parte ſpecierū deſinit eſſe ſanguis chriſti. nā vt ſupra fuit p̄tactū: corpus et ſanguis xp̄i non manent ſub ſacramento vel ſub aliqua eius parte niſi ꝙdiu ſpecies ſacramentales manent eedem numero. ¶ Et preterea vltra modū predictū quo vel ꝑ cōuerſionē inuicem vel per reſultationem tertij fit variatio ſpecierū ſacramentaliū in toto vel in parte: eſt ⁊ alius modus. qꝛ ex admixtione alterius liquoris bene liquidi tāta fit penetratio partiū liquoris in partibus dimēſionū ſacramentaliū ꝙ etiā ſi nō fieret cōuerſio vnius in alterū nec ex eorū commixtione aliquod tertiū reſultaret: tn̄ fieret diuiſio dimenſionū ſacramētaliū in tā minutiſſimas partes propter naturā liquidorū q̄ ſunt faciſime diuiſionis: ꝙ non remanerent partes tāte

magnitudinis in qua poſſet ſaluari natura vini
ſi ibi eſſet. quo dato: ipſe particule minutiſſime
iã non eſſent accidẽtia ꝓpria vini. q2 ſm regulã
phi ſecundo de aĩa: omnium natura conſtãtium
eſt certꝰ numerus magnitudinis augmẽti ⁊ de-
cremẽti. ⁊ per cõſequẽs deſinerẽt eſſe ſpecies ſa-
cramentales. ac p hoc deſineret eſſe ſanguis xp̃i
ſub illis. non enim corpus et ſanguis xp̃i manẽt
ſub ſpeciebus ſacramẽtalibꝰ: niſi q̃diu manent
illamet accidẽtia numero q̃ fuerãt ſube panis ⁊
vini in corpus ⁊ ſanguinẽ xp̃i conuerſe. nec ipſe
ſpecies dici debẽt ſacramẽtales: niſi dum ſunt il-
lamet accidẽtia numero panis ⁊ vini q̃ preexti-
terãt. verũtñ ſm modum loquẽdi. S. Tho. qñ-
do liquor bene fluidus pmiſcetur ſpeciebus ſa-
cramẽtalibus etiã ſi ſit in parua quãtitate: nõ ſo-
lum deſinit eſſe ſanguis xp̃i ſub parte ſpecierum
quã liquor pfundit, ꝓpter ſubintrationẽ partium
minutiſſimarum in inuicẽ vtriuſqꝫ. ſ. liquoris et
ſpẽrũ: ſed etiã p mutuã actionẽ in alterutrũ qñ-
do ſunt alterius ſpẽi in ſuba vel in q̃litate. Un-
de. S. Tho. diſ. pre. q. pª. ar. 2. ſub. ar. 6. in. cor.
inquit. ſi liquor additus eſſet minoris q̃ntitatis
non poſſet ptingere ad om̃es dimẽſiones totiꝰ
vini ſꝫ ad aliquas ⁊ illas imutaret altero dicto-
rum modorũ. ſ. vel ſm ſpẽm ſi eſſet alterius ſpẽi
vel ſm numerũ ſi eſſet eiuſdẽ ſpẽi. ita ꝙ paruus
liquor corrũpet partẽ ſpecierũ. Jtẽ. 3ª. p. q. 77.
ar. 8. in. cor. dicit ꝙ ſi liquor adiũctus ſpeciebus
ſacr̃alibus eſſet tã parue quãtitatis ꝙ nõ poſſet
pfundi p totũ: non fieret totum vinũ pmixtũ
ſed aliqua pars eius q̃ quidẽ non remaneret ea-
dem numero ꝓpter pmixtionẽ extranee mate-
rie. remaneret tñ eadem ſpecie non ſolũ ſi partiꝰ
liquor pmixtus eſſet eiuſdẽ ſpeciei: ſꝫ etiã ſi eſſet
alterius ſpeciei. quia guta aq̃ multo vino pmix-
ta trãſit in ſpeciem vini vt dicit̃ in pº de gene. pa-
rũ aũt ſupra dixerat ꝙ id quod eſt cõmixtum ex
duobus: neutrũ miſcibilium eſt ſed vtrũqꝫ trãſit
in quoddã tertiũ ex his compoſitum. et in reſpõ-
ſione ad ſecũdum dicit ꝙ liquor appoſitus vino
conſecrato miſcet̃ ſpeciebꝰ ſacr̃alibꝰ: ita ꝙ pmix-
tione facta: corrumpunt̃ predicte ſpẽs vel in to-
to vel in parte ſm modũ ſupradictũ. ¶ Aduer-
tendũ tñ ꝙ in pmiſſis ſignãter locuti ſumꝰ de li-
quoribus qui ſunt bene fluidi ſicut aqua vinum
acetum ⁊ ſimiles. nã ſi liquor appoſitus nõ ſit be-
ne fluidus ſicut eſt oleũ ceruiſia ⁊ ſimiles qui ꝓp-
ter ſui groſicẽ ⁊ compacitatẽ nõ ſunt facile pe-
netrabiles ⁊ aliqui ſupnatãt: non ita pñt cõuerti
aut diuidi in minutiſſimas ptes: vel nõ ita ꝓmpte
ꝙ ſtatim poſt appoſitionẽ deſinãt eſſe ſpecies ſa-
cramentales quas appoſitus liquor cõtingit. et
p conſequens nec ꝙ ſub eis deſinat eſſe ſanguis
xp̃i. ſi vero quandoqꝫ omnino penetrent̃ ⁊ vſqꝫ
ad minima ſubintrent̃ ac in inuicẽ cõmiſceantur
deſinent ibi eſſe ſpẽs ſacramentales ⁊ per conſe-
quens ſanguis xp̃i.

QUantum ad ar-
ticulũ quartum reſpondendum
eſt obiectionibus in cõtrarium.
Et quidem ad ea q̃ durãdus ar-
guit cõtra pmã concluſionẽ: di-
cimus ꝙ cõcluſio nr̃a intelligitur ſic ꝙ plures ſa-
cerdotes pñt ſimul vnã ⁊ eandem hoſtiã totã cõ-
ſecrare. item ⁊ põt intelligi ꝙ plures ſacerdotes
pñt vnã hoſtiã per partes cõſecrare ita ꝙ vnus
medietatem ⁊ alius alterã medietatem. ⁊ iuxta
diuiſionem arguẽtis põt etiã vnus ⁊ idem ſacer-
dos medietatem hoſtie conſecrare: aliã medie-
tatem non conſecrãdo manẽte quãtitate hoſtie
integra: ſignãdo tñ ſenſu vel intellectu medieta-
tem hoſtie conſecrãdã. ⁊ q̃uis ipſemet arguens
putet ſe ſoluere argumẽta que obijcit cõtra hãc
vltimã partem: non tñ ad veritatem ſoluit pmũ.
nã cum neget ſubam habere partes in ſe etiam p
diuiſionem quãtitatis: nõ eſt intelligibile ꝙ ma-
nente quãtitate hoſtie integra: ſubſtãtia panis
q̃ in tota hoſtia eſt vna ⁊ indiuiſibilis: corrũpat̃
q̃tũ ad medietatem hoſtie aut conuertatur in
corpꝰ chriſti manente ſuba panis ſub alia hoſtie
medietate. qm̃ hoc dato: neceſſe eſt ꝙ ſubſtãtia
panis prius exiſtẽs in tota hoſtia partim mane-
at ſub quãtitate et partim deſinat eẽ ſub ea. hoc
aũt eſt dare partẽ ⁊ partem ſubſtãtie panis ma-
nente tota hoſtie quãtitate integra. vnde argu-
mẽtũ manet adhuc inſolutũ. Aliter ergo reſpõ-
dendũ eſt negãdo. ſ. minorẽ. et ad eius ꝓbatio-
nem dicit̃ ꝙ aſſumptũ eſt falſum. nã vt deductũ
fuit in pmo notabili: licet ſuba nõ hẽat partes ni-
ſi per quãtitatem ⁊ diuiſione quãtitatis: alie ta-
mẽ ſunt partes ſube a partibus quãtitatis. ac p
hoc põt pars ſube vel corrũpi vel in aliud con-
uerti: manẽte quãtitate incorrupta nec in aliud
cõuerſa. vnde arguẽs falſe imaginatur de parti-
bus ſube. ⁊ de hoc latius dictum fuit in pmo no-
tabili. ¶ Ad ea vero q̃ ipe durãdus inducit con-
tra pmũ intellectũ concluſionis: patet quid dicẽ-
dũ ſit ex ſecundo notabili. vbi ⁊ doctrina. S. T.
defenditur: ⁊ conſuetudinẽ quarundã eccleſiarꝫ
ꝓbamus: ⁊ periculũ ac inſtãtias quas magiſter
durãdus obijcit: euadimus mediã viã tenẽtes.
¶ Ad argumẽta eiuſdem durãdi cõtra ſecundã

cõcluſionẽ: cõcedim⁹ qd ipſe ꝑtẽdit cõcludere in pͥma parte. ſ. ꝙ deſinit eſſe ſanguis xp̄i ſub ſacr̄o totaliter: quãdo liquoꝛ appoſitus ſpẽb⁹ ſacr̄alibus eſt equalis vł maioris virtutis q̄ ſit virtus ſpecierũ ſacramẽtaliũ ſibi cõmunicata a ſubſtãtia vini: cuius fuerũt accidẽtia. negam⁹ tñ quod dicit de quãtitate ſpecierũ ꝙ non coꝛrũpitur naturaliter per admixtionẽ liquoꝛũ. ⁊ iterũ negamus ꝙ q̄litates magis pertineant ad hoc ſacramẽtum q̄ quãtitas. Neq̄ valet ei⁹ ꝓbatio q̄ᵐ ad pͥmum: qm̄ eſt falſum aſſumptũ. nã quãtitas ſpecierũ pōt coꝛrũpi ⁊ ꝑ actionẽ cõtrarij ⁊ ꝑ diuiſionem ꝓut deductũ fuit q̄ſtione p̄cedẽte in reſpõſione ad ea q̄ durãd⁹ vltimo obijcit. ¶ Neq̄ valet eius pͥma ꝓbatio q̄ᵐ ad ſecundũ: qm̄ vt deductum fuit in tertio notabili: aſſumptũ eſt falſum. non enĩ repreſentatio ſpẽrũ eſt ratio per ſe ꝓpter quã pertineãt ad hoc ſacramẽtũ. ſed rõ ꝑ ſe eſt q2 ſunt accidẽtia panis ⁊ vini vicẽ ⁊ vim eoꝛũ retinẽtia. hoc aũt magis ꝑtinet ad quãtitatẽ q̄ ad q̄litates vt ibi declaratum fuit. ¶ Neq̄ valet eius ſecũda ꝓbatio. nã licet ſacr̄m ſit ſenſibile ſignũ ſm̄ rationẽ generis: magis tñ ꝑtinet ad ſacr̄m noue legis ꝙ ſit cauſa eius cui⁹ ſimilitudinem gerit. ratio aũt cauſalitatis in hoc ſacramẽto magis ꝑtinet ad quantitatẽ q̄ propter rõnes ſupꝛa poſitas vim ⁊ virtutẽ retinet ſub̄e panis ⁊ vini queadmodum ⁊ ſubſiſtere: qd nõ conuenit q̄litatibus niſi mediãte quantitate. dictũ autem innocẽtij non aliud ꝓbat niſi ꝙ ſimilitudo req̄ritur in hoc ſacramẽto. ſed hoc nõ obſtat qui magis requiraꝛ ratio ſubſiſtẽtie et cauſalitatꝭ ac virtutis q̄ magis ꝑtinet ad quantitatẽ. ¶ Ad illud qd durãd⁹ arguit cõtra ſecundã partẽ quãdo. ſ. fit ad ſpẽs ſacramẽtales additio liquoꝛis alterius ſpeciei in modica quãtitate: dicim⁹ ꝙ minoꝛ ẽ falſa. qm̄ vt deductũ fuit in q̄rto notabili: commixtio rerũ liquidarũ in quãtũcũq̄ parua quãtitate: coꝛrũpit partes ſe inuicẽ penetrantes: ita ꝙ nõ manẽt eedẽ idẽtitate numerica: q̄uis pars maioꝛ ⁊ foꝛtioꝛ cõuertat aliã in ſe q̄tũ ad naturã ſpecificã. vnde ſi gutta aque multo apponaꝛ vino: pars vini q̄ cõmiſcetur aq̄ conuertit aquã in vinũ virtute toti⁹ quãtitatis vini cui⁹ eſt pars ſed non in idẽ numero quod erat ipſa pars vini q̄ etiã non manet eadem numero. nã rõne materie aq̄ ſibi addite: totum cõmixtũ licet ſit vinum nõ eſt idẽ numero qd prius. plus enĩ de materia facit non idem numero. Qd aũt. S. T. dicit vbi arguẽs illũ allegat: parum illi valet. q2 licet. S. Tho. dicat ꝙ q̄ndo modica aq̄ multo vino miſcetur: vinũ cõuertit i ſe aquã ⁊ totũ eſt vinũ: intelligit q̄tũ ad naturã ſpecificã. fit enim totũ vinũ: ſed nõ idẽ numero qd pri⁹ ꝓpter additionẽ materie aque. qd enĩ plus hẽt nũc de materia q̄ ante: nõ eſt idẽ numero qd pri⁹: cũ idẽtitas materie requiraꝛ ad idẽtitatẽ numericã. ¶ Ad illa que ſecundo loco arguit quãdo liquoꝛ appoſit⁹ ſpẽbus vini eſt eiuſdẽ ſpeciei ⁊ q̄litatis: ad pͥmũ reſpõdeꝛ ad maioꝛẽ ꝙ quãdo vnũ eſt omnino ſimile alteri: eſt vera loquendo de coꝛruptione ꝑ ſe. ⁊ tñ ꝑ accidens vel ex cõſequẽti: omnino ſimile pōt coꝛrũpere ſibi ſimile non ꝑ viã actionis ſʒ per viã diuiſionis modo ſupꝛa poſito in q̄rto notabili. nã in reb⁹ bene liquidis ꝓpter maxĩmã vtrarũq̄ partiũ ſubintrationẽ ⁊ cõmixtionẽ: nõ remanent partes in tãta quãtitate in qua poſſit cõſeruari vtriuſq̄ natura. ex quo fit vt naturaliter cõmixtum trãſeat in aliã naturã vel ſpecificã vel ſaltem indiuiduã. ¶ Ad. 2ᵐ. dicitur ꝙ maioꝛ ẽ vera quãdo vtriuſq̄ quãti manet eadẽ quantitas numero. ⁊ tunc ad minoꝛẽ dicitur ꝙ eſt falſa in ꝓpoſito nr̄o prout dictũ eſt in q̄rto notabili ⁊ in ſolutione p̄cedẽti. nõ enim vini appoſiti ⁊ ſpecierũ ſacr̄alium poꝛis vini: manet eadẽ quãtitas numero q̄ntũcũq̄ vinum appoſitũ ſit eiuſdẽ ſpeciei cũ vino cuius fuerãt ſpẽs ſacr̄ales ꝑ illa parte in qua ſe inuicẽ ſubintrãt et cõmiſcenꝛ vt ſepe dictum eſt. vnde argumẽtũ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. Et ꝑ hec patet reſpõſio ad cõfirmationẽ ¶ Ad ea q̄ tertio loco inducit cõtra eãdem concluſionẽ in caſu quo liquoꝛ appoſitus ſit eiuſdẽ ſpeciei quo ad ſub̄am nõ aũt quo ad coloꝛẽ: dicitur pͥmo ꝙ etiã ſi nõ differãt in alio p̄ter q̄ in coloꝛe vt ſi vnũ vinũ ſit albũ ⁊ aliud rubeũ: falſum eſt ꝙ coloꝛ vtriuſq̄ nõ ſit in aliquo coꝛruptus ⁊ nouus generat⁹. nã ex ipſa mixtione: coloꝛ vtriuſq̄ vini nõ eſt ita purus ſicut antea. fallitur enĩ arguẽs ex ſuo falſo fundamẽto. ſ. ꝙ huiuſcemodi mixtio nõ ſit vera ſed aparens per iuxtapoſitionẽ partiũ qd vt ex dictis patet eſt falſum. Dicitur ſecũdo in caſu quo p̄cedẽs coloꝛ coꝛrũpatur: ꝙ ſi fieret ſola variatio coloꝛis albi et nigri manentib⁹ dimẽſionibus ſacr̄alib⁹ eiſdem numero: verũ diceret. ſed in ꝓpoſito nr̄o nõ ſic eſt. qm̄ vt dictũ eſt ſupꝛa: ꝑ additionẽ materie liquoꝛis appoſiti: ſicut nõ manet vtriuſq̄ partis cõmixte eadẽ materia numero: ita neq̄ eedẽ dimẽſiões. vnde argumentũ ꝓcedit ex falſo. ¶ Ad illud qd finaliter arguit cõtra rõnem adductã pro cõcluſione: dicitur ꝙ ꝓcedit ex dicto falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ quãdo vina ſimilis ſpeciei adinuicẽ ꝓfunduntur: nõ eſt vera mixtio q̄ eſt alteratoꝝ vnio ſed aparens ꝑ iuxta poſitionẽ partiũ. hoc aũt eſt in

ꝑpoſito nr̃o falſum vt ſepe dictũ fuit. Neqꝫ valet eiꝰ rõ ad id ꝓbãdũ. qꝛ alteratio p̃ſertim liq̃dorũ nõ ſolũ cõtingit ꝑ actionẽ cõtrarij agẽtis: ſed etiã ꝑ defectũ quãtitatis debite ⁊ neceſſario req̃ſite ad naturas illoꝝ. ⁊ de hoc ſatis dictũ eſt ſupra ⁊ latiꝰ in q̃rto notabili. ¶ Ad argumentũ aũ oppoſitũ ad id qð obijciť ꝓ prima parte reſpondet. S. Tho. in hac diſ. q. pª. ar. 2. ſub. ar. 2°. ad pᵐ. q̃ qꝛ intẽtio req̃riť ad ꝑfectionẽ ſacramẽtoꝝ. ideo cũ oĩes ſacerdotes ſimul ꝯcelebrãtes eãdẽ hoſtiã hẽant intẽtionẽ faciẽdi vnã tm̃modo cõſecrationẽ: nõ eſt ibi niſi vna omniũ conſecratio. Ad illud vero qð obijciť ꝓ ſecũda ꝑte reſpõdet. S. Tho. diſ. precedẽte. q. pª. ar°. 2°. ſub. ar. 6. ad. pᵐ. q̃ philoſophꝰ intelligit de accidẽte cuius ſubiectũ eſt ſubã. nõ ſic aũt eſt in propoſito. et in hoc articulus terminať.

¶ Diſtictio decia q̃rta

Circa decimã quartã diſtictionẽ queritur. vtrũ ſacr̃m penitentie poſſit tollere culpam remanẽte reatu ⁊ arguiť q̃ nõ. qꝛ remota cauſa: remoueť effectꝰ. ſed culpa eſt cauſa reatus pene. ideo enim aliquis ẽ dignꝰ pena qꝛ culpã commiſit. ergo remiſſa culpa non poteſt remanere reatꝰ pene. ¶ In oppoſitũ arguitur. qꝛ ſecũdo regum. 12°. dicitur q̃ cum dauid penitens dixiſſet ad natham peccaui domino: dixit natham ad illum. dominus trãſtulit a te peccatum tuum. non morieris: verũtamen filius qui natus eſt tibi morte morietur. qð fuit in penã precedentis peccati vt ibidem dicitur. ergo dimiſſa culpa per penitẽtiã remanet reatus alicuius pene. ¶ In hac queſtione erũt quattuor articuli vt ſupra.

Quantum ad pmũ articulũ ſit pma cõcluſio q̃ penitẽtia eſt ſacr̃m ⁊ recte dicať ſacr̃m penitẽtie. Hãc cõcluſionẽ tenet. S. Tho. q̃ᵐ ad pmã partẽ in hac diſ. q. pª. ar°. p°. ſub. ar°. p°. Et. 3ª. p. q. 84. ar. p°. q̃ᵐ vero ad ſecundã partẽ tenet illã S. Tho. infra. diſ. 16. q. pª. ar°. p°. ſub. ar°. 3°. in. cor. ¶ Secũda ꝯcluſio eſt q̃ penitẽtia interior ẽ quedã ſpecialis virtꝰ ab alijs diſtincta. Hãc concluſionẽ tenet. S. Tho. in hac diſ. vbi ſupra. ſub ar. 2. et. 3. Et. 3ª. p. q. 85. ar. p°. ⁊. 2°. ¶ Tertia cõcluſio eſt q̃ peccata ſunt materia ſacri penitẽtie. Hãc cõcluſionem tenet. S. Tho. 3ª. p. q. 84. ar. 2. ¶ Quarta cõcluſio eſt q̃ ſacr̃m penitẽtie nũq̃ tollit culpã manẽte culpe reatu. Hãc concluſionem tenet. S. Tho. in hac diſ. q. 2. ar. p°. ſub. ar. 2. Et. 3ª. p. q. 86. ar. 4.

Quantum ad ſecundũ articulũ arguiť cõtra cõcluſiones. Et quidẽ cõtra pmã arguit durãdꝰ ⁊ pmo vult ꝓbare q̃ penitẽtia non ſit ſacr̃m nec debeat dici ſacr̃ꝫ penitẽtie: ſꝫ ſacr̃m cõfeſſionis ⁊ abſolutiõis. qꝛ in cõfeſſione ⁊ abſolutiõe ꝯſiſtit hoc ſacr̃m tãq̃ in ſua materia ⁊ ſua forma. penitẽtia aũt ſi accipiať pro habitu vl' actu iteriori: ẽ ad hoc ſacr̃m preuia tãq̃ diſpoſitio ſuſcipiẽtis. ſi aũt accipiať ꝓ executione pene ſatiſfactorie: ſic eſt cõſequẽs ad hoc ſacr̃m. et ſic penitẽtia q̃cũq̃ p̃dictoꝝ modorũ accepta nõ eſt intrinſeca huic ſacr̃o. ¶ Cõtra ſecũdã cõcluſionẽ arguit q̃ penitẽtia nõ ſit quedã ſpecialis virtꝰ ab alijs diſticta potiſſime a iuſticia. qꝛ vel eẽt infuſa vel acq̃ſita. ſed neutrum eſt. ergo etc̃. minor ꝓbať. qꝛ nulla virtꝰ eſt ĩfuſa preter tres theologicas vt dicit ſe probaſſe tertio libro. q̃ aũt non ſit acq̃ſita ꝓbat. qꝛ ſi eẽt ſcðm ſe q̃dã virtꝰ acquiſita ex actibꝰ penitẽdi: tunc ille q̃ pluries peccaret ⁊ pluries peniteret eſſet virtuoſior ſeu plures virtutes hẽret q̃ innocẽs qui ſemp in actibꝰ virtuoſis ꝑſeuerat. et ꝑ cõſequẽs nõ acq̃reret ſibi virtutẽ penitẽtie ex actibꝰ penitẽdi: qꝛ nũq̃ peniteret eo q̃ peccatũ nõ feciſſet. hoc aũt eſt irriſoriũ. eſt ergo virtꝰ penitẽtie ipſamet virtꝰ iuſticie cuius actꝰ eſt reddere vnicuiq̃ qð ſuũ eſt. deo obediẽtiã obſeruãdo mãdata ⁊ fugiẽdo trãſgreſſionẽ eoꝝ. ⁊ ſi ꝯtigat trãſgredi: tũc elicit actũ penitẽdi ꝓpť quẽ actũ ſortiť nomẽ penitẽtie. ¶ 2°. ad idẽ. qꝛ penitere nõ põt eẽ pricipalis actꝰ alicuiꝰ virtutis. qꝛ pmꝰ ⁊ pncipalis actꝰ virtutis: nũq̃ ꝑexigit actũ vitij in operãte virtuoſe. actꝰ enĩ pncipalis tẽperãtie nõ req̃rit q̃ hõ pꝰus intẽpate egerit. nec actꝰ pncipalis liberalitatis req̃rit q̃ aliq̃s priꝰ fuerit auarus. ⁊ ſic de ſingulis virtutibus. alioquin nullus poſſet fieri v̄tuoſus: niſi priꝰ fuiſſet vitioſus qð

nō ē verū. ſed penitere neceſſario p̄ſupponit actū
vitioſum p̄ceſſiſſe in penitēte: eſt enī de malo cō=
miſſo. ergo penitere nō pōt eſſe p̄mus ⁊ p̄ncipal̄
actꝰ alicuiꝰ virtutis. ergo et c̄. ¶ 3°. qr actꝰ primꝰ
⁊ p̄ncipalis v̄tutis cuiuſlibꝫ: ē ſm̄ electionez boni
vt fiat. ſecūdꝰ vero differēs a p̄mo re vel rōne: ē
fuga mali ne fiat malū. tertiꝰ aūt ē ſi ꝯtigat malū
fieri: ꝙ illō diſpliceat vt pꝫ in oībus virtutibꝰ. et
ſic penitere ō malo qō iā ꝯtingit: nō eſt p̄mꝰ et p̄n
cipalis actꝰ virtutis: ſed ſecūdariꝰ vel tertiꝰ et de
obiecto ꝯtingēti ꝑ accidēs ipſi v̄tuoſo. cōtigit enī
virtuoſū peccare ſed nō inq̃ꝫᵐ ē v̄tuoſus. ꝑ hitum
tū virtutis deteſtat̄ malū ſi qō cōtingit. ¶ 4°. qr
oīs v̄tꝰ vl̄ ē itellectualis vl̄ theologicalis vl̄ mo=
ralis. ſ penitētia neutrū eſſe pōt. ꝯſtat enī ꝙ non
eſt itellectualis. ꝙ aūt nō ſit theologica ꝓbat̄. qr
v̄tus theologica hēt deū ꝓ obiecto et nō actū hu
manū bonū vel malū. ſ penitere hēt ꝓ obiecto a=
ctū humanū. ſ. pctm̄ ꝑ hoīem cōmiſſū. ergo peni=
tētia nō eſt v̄tꝰ theologica. ꝙ autē nō ſit moralis
patet qr v̄tus moralis nō hēt ꝓ fine ꝓximo nec ꝓ
circūſtātia iformātē aliq̄d qō excedat dictamē rō
nis naturalis. ſed penitētia vl̄ penitere hēt ꝓ fine
ꝓximo et ꝓ circūſtātia informātē aliquid qō ex=
cedit dictamen rōnis naturalis. quod patet quia
finis ꝓximꝰ penitēdi eſt vt hō recōciliet̄ deo queꝫ
offendit ꝑ peccatū ſatiſfaciēdo ꝑ penitētiaꝫ. illud
aūt nō cadit ſub dictamie rōnis naturalis. opor=
tet ergo ꝙ actꝰ penitēdi non ſolū ſit a virtute mo
rali: ſed theologica vna vel pluribꝰ qualitercūqꝫ
hoc fiat. ergo penitentia non eſt ſpecialis virtus
ſm̄ ſe diſtincta ab alijs potiſſime a iuſticia. ¶ 5°.
quia omnis virtus moralis q̄ ordinat hominem
ad alterū in rōne debiti: ꝑtinet ad iuſticiā. ſed pe
nitentia ordinat hoīem ad alteꝝ in rōne debiti.
igitur ꝑtinet ad iuſticiā. maior patet. qr virtutes
morales alie a iuſticia aut nō ordināt hoīem ad
alterū vt tēperantia: aut ſi ordināt vt liberalitas
non tn̄ in rōne debiti. non enim liberalis tenet̄ ei
cui dat ex aliquo debito. ſi eniꝫ teneret̄ ex debito
nō eſſet liberaliter datū ſed neceſſario redditūꝫ.
ſed ad ſolā iuſticiā ꝑtinet ratio debiti vt ip̄m no=
men ſonat. qō enī iuſtū eſt fieri: debituꝫ eſt. et qō
debitū eſt: iuſtū ē reddi. et ſic patet maior. minor
ꝓbatur: qr penitētia ordinat hoīeꝫ ad deū i rōne
debiti. hec durādus in forma. ¶ Cōtra tertiā cō=
cluſionē arguit aureolus. et p̄mo ꝓbat ꝙ materia
vel obiectū penitētie virtutis nō ſit peccatuꝫ ſed
pena. primo ex dicto phi. 2°. ethi. iuſticia puniti=
ua in penis eſt q̄ reducit offenſam ad equalitatē.
cōſiderandū eſt. n. ꝙ ille q̄ iniuriat̄: hēt plꝰ qr egit
qō nō debet. ille vero q̄ paſſus ē hēt minꝰ qr pri=
uatus ē honore ꝓp̄o. pena aūt iuſta reducit iſtos
ad eq̄litatē. ꝓpt̄ qō pena vt ſic: ē obm̄ iuſticie pu
nitiue. a ſimili pctm̄ cū inducat quādā inequalita
tem inter deū et hominē auferēdo illud qō ſuum
eſt puta reuerētiā obediētiā et honorē: i quo deꝰ
per peccatorē q̄ꝫᵐ eſt ex parte peccatoris: fit mi=
nus habens. peccator autem attribuendo ſibi et
vſurpando proprium votum et beneplacituꝫ ac
deſiderium: fit plus habens. idcirco hanc inequa
litatem reducit ad eq̄litatem penitētia: auferen=
do peccatori propria deſideria et exhibendo re=
uerentiam deo ⁊ obedientiam. ergo peccatū nō
eſt obiectum penitentie ſed pena vt reductiua il
lius inequalitatis ad equalitatem. ¶ 2°. ſic. illō
eſt proprie obiectum ⁊ materia alicuius virtutis
circa quod illa virtus immediate ponit et conie=
cturat bonum et medium rationis facit quod eſt
quaſi forma inducenda a virtute. ſed penitentia
non ponit huiuſmodi bonum et medium ratio=
nis circa peccata ſed circa penas vt illius ineq̄li=
tatis reductiuas. ergo et c̄. maior pꝫ ex. 2°. ethi.
quia virtus eſt coniectatrix mediū puta circa me=
dium rationis conſiſtens. et debitas circunſtan=
tias inducit in materiam determinatam. minor
patet quia in peccatuꝫ huiuſmodi circunſtantias
non inducit. ſed agens circa penitenteꝫ apponit
penas: quia et quando et vbi et ſicut oportet. et
ſic de alijs circunſtantijs. Confirmatur. quia nul
la virtus habet pro obiecto illud quod corrum=
pit cum ipſa habeat modificare ſuum obiectum.
ſed penitentia corrūpit peccata. ergo et c̄. ¶ 3°.
ſicut eſt de iuſticia punitiua et vindicatiua: ſic ē ō
penitentia. iuſticia enim punitiua eſt directiua in
penis que a iudice infliguntur. iuſticia autem vin
dicatiua eſt directiua in penis que infligunt̄ a ꝑ=
ſona priuata vbi iudicis non habetur preſentia.
ſicut tempore machabeoꝝ: machabeus ⁊ filij eiꝰ
punierunt peccatores. vltra iſtas eſt tertia puni
tiua ſui ipſius infligendo penā ſibi debitaꝫ ſm̄ iu
diciū rationis: et hec eſt penitētia. dico ergo ꝙ ſi
cut eſt ō iuſticia punitiua et vindicatiua que ſunt
ad alterum: ſic eſt de penitētia que eſt iuſticia pu
nitiua in ſeipſum. ſed iuſticia punitiua et vindica
tiua ſunt directe in penis: nec habent pro obie=
cto peccata ſed penas: licet moueantur ex pecca
tis commiſſis: tamen proprius actus illarum eſt
circa moderationem penarum in alteruꝫ ſm̄ cir=
cunſtantias requiſitas. ergo iuſticia directiua pe
narum in ſeipſum et ſi motum capiat ex peccato
tū totus eiꝰ actꝰ eſt circa penas vt reductiuas ad
eq̄litatē. hec ille. ¶ 2°. loco arguit ꝓbādo ꝙ nullꝰ
aliꝰ actꝰ penitētis ſit ō eſſentia penitētie q̄ ē ſacrꝫ

preter cõfeſſionẽ. primo qꝛ iſtud ſacꝛ pōt ēē ſine ſatiſfactione. vnde papa pōt cõmittere ſimplici ſacerdoti ꝙ abſoluat penitentẽ a pena et culpa. et ſimiliter ſacerdos nullã tenet iniũgere penitẽtiam tãta poſſet apparere cõtritio in penitẽte. ſed nullũ ſacr̃m pōt ēē ſine eo qḋ eſt ꝓpa materia ſacri vel ꝺ eiꝰ eſſentia. ergo ꝛc. ¶ 2º. quia illud nõ eſt materia ſacri: in q̃ nõ pōt ēē aliq̃ v̓tus ſupnaturalis infuſa ſm te q̃ dicis ꝙ i materia ſacri ē virtꝰ ſupnaturalis iſuſa actiua reſpectu diſpoſitionis gratie. ſed in ſatiſfactione nulla pōt ēē v̓tus iſuſa q̃ ſit actiua reſpectu illiꝰ diſpoſitionis: qꝛ ante ſatiſfactionẽ infundit gr̃a. ſi dicas ꝙ nõ delet culpa ſine ſatiſfactiõe in ꝓpoſito cõtra. ſatiſfactio in ꝓpoſito nõ eſt ſignũ ſenſibile. ergo nec materia huiꝰ ſacri. ¶ 3º. ſic. nũꝙ eſſentia huiꝰ ſacri manet qñ morbꝰ nõ manet. ſed qñ penitẽtia ipoſita explet nõ manet morbꝰ qꝛ culpa iã deleta eſt. ergo ꝛc. cõſimiliter dico de ꝯtritione ꝙ nõ pōt ēē materia huiꝰ ſacri cũ non ſit ſignũ ſenſibile. hec ille.

¶ Contra q̃rtã ꝯcluſionẽ arguit ſcotꝰ. ꝓbando ꝙ ceſſante actu peccati: nõ manet aliq̃s reatꝰ vel obligatio q̃ ſit aliq̃d reale relatiuũ vel abſolutum. qꝛ nulla relatio realis mãet i anima ceſſante actu peccati. Scḋo quia ſi maneret: nõ ab illa diceret anima peccatrix. Primũ ꝓbat. qꝛ relatio realis itrinſecꝰ adueniẽs: ſequit neceſſario poſitionẽ extremoꝝ. hic aũt non ſeq̄t. patet. qꝛ manẽte eadẽ aīa et deo ſeu pena eodẽ modo ſe hñte: non ꝓpt hoc aīa eſt obligata ad penã qꝛ nõ ante peccatũ. ꝙ ſi ſit extrīſecꝰ adueniẽs: neceſſe ē ſibi dare cauſã ꝑ quã adueniat extremis iã poſitis ſicut ē de vbi. non eniꝫ pōt ēē reſpectꝰ realis q̃ nõ ſequat extrema poſita: qui ſibi vt termino reſpondeat aliqua actio realis. ſed iſtius obligationis dari non pōt actio realis nec agẽs reale. nõ eñi anima: qꝛ peccando nõ habuit niſi vnicã actionẽ deordinataꝫ q̃ fuit ad illud velle ꝓuatũ debitis circũſtãtijs. et ita nõ ad illũ reſpectũ vt ad terminũ. nec pōt dici iſta obligatio terminꝰ diuine actionis imediate qꝛ nulla aīa dr̃ peccatrix precise ab illo qḋ eſt terminꝰ imediatꝰ diuine actiõis. Secũdũ ꝓbat. quia ſi eſſet i aīa talis obligatio: nõ poſſet fingi in eſſe niſi a deo imediate. et ita ꝑ illã non eſſꝫ aīa peccatrix formalr̃: cuꝫ deꝰ non ſit cauſa peccati ꝑ ſe ſed ſolũ ꝑmiſſiue. iſtã difficultateꝫ tãgit magiſter diſ. 18. caplo vltimo. et videt ſoluere ꝑ hoc ꝙ polluta eſt aīa q̃uſq; peniteat: ſicut erat duꝫ erat in eo praua volũtas. et exẽplificat ꝺ illo q̃ tetigit morticiniũ. ceſſante eñi actu: eſt imundꝰ ſicut ꝓus. et ſubdit. ita polluta aīa remanet ſicut fuit in ip̄o actu peccati: qꝛ ita eſt longe a deo ꝑ diſſimilitudinem. ipſa enim diſſimilitudo q̃ eſt anime ex peccato ꝛ eſt elongatio anime a deo: macula videt. ſed contra iſtud ſtat prioꝛ deductio. quia macula iſta vel elongatio vl̓ diſſimilitudo quocũq; nomine cenſeatur: non pōt eſſe tãtũmodo carentia gratie habitualis: quia iſta totaliter ineſt in p̄mo peccato. nec carentia rectitudinis in actu: quia illa nõ eſt nata manere niſi manẽte macula i actu. item macula ſũmi odij et ſũmꝰ amoꝛ ipſius. a. repugnãt. ergo per vnum aufertur aliud. et per cõſequẽs macula odij. a. poſſet auferri per imoderatum amoꝛem ipſius. a. ¶ 3º. quia ſi aliquid derelictuꝫ ab actu peccati dicatur manere: illud nõ eſt foꝛmaliter peccatum quia poteſt ſtare in iuſtificato: ſicut habitus vitioſus vel diſpoſitio ad illum manet in iuſtificato ſubito. ꝛ hoc patet. quia in principio ꝓnꝰ eſt ad acquirendũ illam inclinationem habitꝰ vitioſi. ſed repugnãdo contra eaꝫ meretur et acquirit habitũ cõtrarium. vnde magni peccatoꝛes non ſtatim quando iuſtificati ſunt habent illã pacem quam habẽt perfecti et exercitati in virtutibus. quicũq; etiam habitus vel diſpoſitio vitioſa relinq̄tur ex actibus: deſineret ēē poſt fluxum tempoꝛis niſi firmaretur perfecte ꝑ frequentioꝛes actus. ſicut vniuerſaliter oĩs diſpoſitio ad habitum: deſinit eſſe ceſſantibus actibus. ſed illud quo aliquis dicitur peccatoꝛ poſtꝙ cõmiſit: non deſinit eſſe. non ergo eſt ibi aliq̃ abſolutum vel relatiuũ poſitiuꝫ vel priuatiuꝫ a q̃ dicat peccatoꝛ a tempoꝛe ceſſationis vſq; ad penitentiam: ſed tñ quedã relatio rationis inq̃tũ ē obiectũ intellectꝰ vel voluntatis dei. quia poſtꝙ cõmiſit: volũtas dei oꝛdinat illũ ad penã coꝛreſpondentem peccato: et intellectus ꝓuidet ꝑ omni tempoꝛe donec pena ſit perſoluta. ¶ 4º. quia Auguſtinus ſuper illud pſalmi: beati quoꝛum remiſſe ſunt iniquitates et ꝛ. videre inquit peccata deum: eſt ad penam imputare. auertere aũteꝫ faciem a peccatis: hoc eſt ea ad penam non reſeruare. ita ergo dicit peccata ab eo tecta non vt nõ videat: ſed vt non velit animaduertere id eſt punire. ergo hominẽ remanere in reatu poſt actuꝫ peccati tranſeuntẽ: non eſt aliud niſi ipſum a dei voluntate oꝛdinari ad penaꝫ condignam illi peccato. obiectum autem intellectus vel voluntatis vt intellectum vel volitum: non habet niſi reſpectum rationis. ergo et cetera. ¶ 5º. quia eſto ꝙ deus in multiplicatione meritoꝛum non intenderet habitũ charitatis ſicut poſſibile eſt ſi merita ſint remiſſa vl̓ etiã ſi eſſet inteſa: tñ ille q̃ plura merita habuerit trãſeũtibꝰ iterioꝛibꝰ et exterioꝛibꝰ ē magis meritꝰ q̃ aliꝰ. quod nihil aliud ē niſi qꝛ

oꝛdinatus eſt ad maioꝛem glīam: ꝑ qđ nō habet
aliquod poſitiuū vel ꝑuatiuū abſolutū vel relati
uū intrinſecū iſti: ſed tm̄modo relatio rōnis iq̄ꝫm
eſt obiectum diuine voluntatis vt ſic oꝛdinet ad
multipliciorē gloriā. iſti eni in acceptatione diui-
na oꝛdinant ꝑ iſta merita: vel iſte ꝑ iſta merita oꝛ
dinat ad talē vel talē gloriā. ſicut ergo iſta accep
tatio ꝓpter merita trāſeuntia nihil eſt realiter ni
ſi actus diuine volūtatis et in iſto tm̄modo rela-
tio rōnis ſicut in obiecto volito: ita ex alia parte
ꝓpter peccata trāſeuntia ē abiectio vel reprobatio
vel expulſio in volūtate diuina: et in peccato-
re eſt relatio rōnis tm̄ vt obiecti reprobati ad ta
lem vel talē penā. ¶ 6°. qꝛ ſi qs offendat magnū
ꝑncipē tali offenſa cui coꝛreſpondeat magna pe-
na: ceſſante illo actu nihil eſt in ipo quod ꝑus nō
fuit ante actū peccati ꝓpter qđ nūc dicat inimic9
et non ꝑus: ſed tm̄ in voluntate domini eſt act9
tranſiēs ſup ipſum: et ꝑ hoc in ipſo eſt relatio rō-
nis vt in obiecto volito ad talē penaꝫ. ex quo pa
tet ꝙ ceſſante actu peccati: nihil aliud eſt offenſa
macula vel reatus niſi iſta relatio rationis. ſꝫ iſta
relatio rationis .ſ. oꝛdinatio ad penam vt eſt diſ
conueniēs anime: dicitur eius macula ſicut ꝑ op-
poſitum pulchꝛitudo. vt aūt eſt obligatio foꝛma
liter ad illam penam: dicitur reat9. et vt eſt actus
volūtatis diuine in qua eſt tota illa realitas per
quem actum oꝛdinatur ad talem penam: dicitur
offenſa. hec ſcotus in foꝛma. ¶ Cōtra eandē cō-
cluſionē arguit aureolus: et ꝑmo nitit probare ꝙ
illud quo quis dicit foꝛmalit peccatoꝛ trāſeunte
actu peccati: nō ſit reſpect9 realis. quia nullus reſ
pect9 realis pōt de nouo acquiri: niſi acquiſito ali
quo abſoluto. ſed trāſeūte actu peccati: nō adue
nit aliquod abſolutuꝫ reale de nouo. igitur et c̄.
¶ Itē cū iſte reſpect9 non ſit de genere relatiōis
ſm te nec apparet de quo genere ſit: nō eſt rōna-
bile illū ponere. ¶ Itē ſi obligatio ad penā eſt il-
lud quo aliqs dicit foꝛmaliter peccatoꝛ: ergo in
quocunqꝫ eſſet talis obligatio: ille eſſet in culpa
quod eſt falſum. qꝛ peccato ꝑ penitentiā dimiſſo
adhuc remanet obligatio ad aliquā penaꝫ. dices
ꝙ ſola obligatio ad penā eternaꝫ eſt illud q̊ quis
dicitur foꝛmaliter peccatoꝛ: cōtra. quia peccatuꝫ
veniale manet ſine obligatione ad penā eternā.
ergo vbi nō eſt obligatio ad penam eternā: ibi ē
ratio culpe. ¶ Vlteri9 ꝓbat ꝙ illud quo quis di-
citur foꝛmalr peccatoꝛ trāſeunte actu peccati: nō
ſit priuatio actualis iuſticie vl' gratie in volūtate.
qꝛ illud non pōt dici foꝛmalis ratio peccati quo
nō intenſo nec remiſſo: peccatū dicit intendi ⁊ re
mitti. foꝛmalis enim rō ⁊ illud cuius eſt ratio: mu
tuo intendūtur. ſed tali priuatione non intenſa
nec remiſſa: peccatū dicitur intēdi ⁊ remitti. ergo
et c̄. minoꝛ ꝓbatur. qꝛ priuatio iuſticie et gratie
non ſuſcipit intēſioneꝫ aut remiſſionē ex additio
ne peccatoꝝ. eque eni priuat gratia q̇ fecit vnum
peccatū: ſicut q̇ fecit mille. ſimiliter aliqs poſſꝫ eē
priuatus grā: nec tamē diceret peccatoꝛ ſicut ille
qui in puris naturalib9 crearet. nec valet ſi dicas
ꝙ ex priuatione gratie ſimplr non dicitur qs pec
catoꝛ: ſed opoꝛtet ꝙ cōmiſerit culpā ꝑ quā gratia
ſe priuauit. hoc eni nō valet: qꝛ ego loq̊r de foꝛ-
mali rōne peccati. ¶ Vlteri9 arguit ꝙ illud q̊ qs
dicitur foꝛmalr peccatoꝛ tranſeunte actu peccati
nō ſit macula ex peccato relicta: ſicut cōtagiuꝫ ex
contactu moꝛbi. quia tūc illud eſſet q̄dam habili
tas relicta. et hoc nō pōt eſſe: quia aliqs non pec
catoꝛ pōt eſſe magis habilitatus q̄ꝫ peccatoꝛ aut
eſſet aliq̇d aliud: et nō apparet q̇d pōt eē. hec ille.

Quantū ad arti-
culū tertiū ꝑmo notandū eſt ꝑ-
ut .S. Tho. deducit. 3ª. p. q. 84
ar. ꝑ°. ad. ꝑm. ꝙ in illis sacrīs que
habēt effectū coꝛreſpōdentē hu
manis actib9: ipſi actus humani ſenſibiles ſunt lo
co materie. et hoc cōtingit in ſacro penitentie et
matrimonij. vnde in ſacro penitētie: actus peni-
tentis ſunt ꝓxima ipſius materia ex qua. remota
vero ⁊ circa quā: ſunt peccata circa q̄ act9 penitē-
tis verſant. de pctīs enim penitens dolet et pctā
cōfitet et ꝑ pctīs ſatiſfacit. act9 vero penitētis ſūt
plures et accipiunt ſm rōnē recōpēſationis q̄ eſt
ꝓꝑa ſacri penitētie. ꝑtinet enim ad ſacrm penitē
tie ꝓut .S. Tho. inq̇t infra diſ. 16. q. ꝑª. ar. ꝑ°. ſub
ar. 2. in coꝛ. offenſam culpe ꝑcedentis abolere ꝑ
modū recōpēſationis: alit tm̄ q̄ꝫ ſit recompēſatio
quā vīdicatiua iuſticia ꝑtendit ī duob9. ꝑmo qꝛ ī
vīdicatiua iuſticia ille q̇ peccauit ſe hēt ad recōpē
ſationē vt patiēs tm̄ iq̄ꝫm pena ꝑ quā fit culpe re-
cōpēſatio: ē ab alio īflicta .ſ. a iudice ſm ei9 arbitri
um: nō ſm volūtatē offēdētis vel offenſi. et ideo
nō ꝑſupponit ad recōpēſationē doloꝛ đ pctō: ſꝫ ex
pena recōpēſāte doloꝛ īfligit. ī penitētia aūt ille
q̇ peccauit ſe hēt ad recōpēſationē etiam vt agēs
qꝛ ipe ſpōte ſua ad penā recōpēſantē accedit ⁊ iō
diſplicētia cl'pe ꝑexigit. ſcđo differt qꝛ ī vīdicatiua
iuſticia taxat pena recōpēſans ſꝫ arbitriū iudicis
nō ei9 ī quē cōmiſſū ē pctm̄. ſꝫ in penitētia oꝫ ꝙ pe
na recōpēſans taxet ſm arbitriū ei9 ī quē pctm̄ cō
miſſū ē: qꝛ talis recōpēſatio fit ad recōciliādū ani
mum offenſi: q̄ reconciliatio eſſe nō pōt niſi pena
recompenſantis voluntati eius ſufficiat. et ideo

opoꝛtet in penitẽtia ꝙ modus pene ſatiſfactoꝛie ſm arbitriũ ſacerdotis qui vicẽ dei obtinet ſerue tur. vtriq; ergo recõpẽſationi hoc cõmune eſt: ꝙ nõ fiat recõpenſatio ſ; arbitriũ ei⁹ ꝗ peccauit ſed alteri⁹ hoīs. arbitriũ aũt rectũ: requirit cognitionẽ culpe. ꝗ quidẽ ſi ei ꝗ debet penã taxare p eũ ꝗ peccauit fiat: confeſſio dicit̃. ſi aũt alias. ſ. iudicis examine dr̃ ꝯuictio. et qꝛ in penitẽtia ſpõte ꝗ peccauit ad recõpẽſationẽ faciendã accedit: requirit̃ ſatiſfactio. et ſic recõpẽſatio ptinẽs ad ſacr̃; penitẽtie: trib⁹ gradibus pficit̃. quoꝝ pmus eſt diſplicentia culpe pterite: alias nõ ſpõte ad recõpenſationẽ accederet: et hoc p cõtritionẽ pficit̃. ſecundus eſt vt culpã ſuam notificet deo p ſacerdote; alias nõ ſe ad recõpenſatione; ſm arbitriũ ei⁹ in quẽ peccauit offerret: ⁊ quãtũ ad hoc eſt cõfeſſio. terti⁹ eſt vt recõpenſet ſm arbitriũ ſacerdotis: et ꝗ̃m ad hoc ẽ ſatiſfactio. Ex quib⁹ īferim⁹ ꝙ ad integritatẽ eſſentialẽ ſacr̃i penitẽtie ptinẽt tria predicta p materia. ſ. cõtritio coꝛdis ꝯfeſſio oꝛis ⁊ ſatiſfactio opis. et qꝛ omnia iſta penã aliquã implicãt: ideo hoc ſacr̃; rõnabiliter a pena denominatur et ſacr̃m penitẽtie appellat̃ ꝑut. S. Tho. notat infra diſ. 16. q. pª. ar. pº. ſub. ar. 3. in coꝛpe.

Secundo Notandũ eſt ꝑut. S. Tho. deducit. 3ª. p. q. 90. ar. 2. in coꝛ. ꝙ duplex ẽ pars ꝑut ph̃s tradit in. 5º. methaᵉ. ſ. pars eſſentie et pars quãtitatis. pars eſſentie ſunt naturalr̃ ꝗdẽ foꝛma ⁊ materia. logice vero gen⁹ et differẽtia. quodlib; aũt ſacr̃m diſtinguit̃ in materiã et foꝛmã ſicut in partes eſſẽtie ꝗ cõſiſtit in reb⁹ et verbis ſicut in pma diſtinctione fuit pmiſſum. qꝛ vero quãtitas ſe tenet ex pte materie: ptes materie quãdoq; dicunt̃ ptes quãtitatis etia; in reb⁹ nõ quantis. materia aũt ĩ hoc ſacr̃o ſunt act⁹ penitẽtis: foꝛma vero eſt abſolutio ſacerdotis. vñ partes quãtitatis penitẽtie: in actib⁹ penitẽtis aſſignande ſunt. et ſunt in genere tres ſupꝛa poſite in fine pꝛecedentis notabilis. ſ. coꝛdis cõtritio oꝛis cõfeſſio ⁊ opis ſatiſfactio. ſũt aũt iſte partes nõ penitẽtie virtutis ꝗ eſt penitẽtia interioꝛ quãuis poſſint eſſe act⁹ ipſi⁹: ſed penitentie exterioꝛis ꝗ eſt ſacr̃m. quãobrẽ coꝛdis cõtritio ꝗ hic ponit̃ pars ſacr̃i penitẽtie: debet accipi non ſm id qđ eſt in ſua eſſentia pꝛeciſe que manet in coꝛde: ſed ꝑut virtualiter implicat ꝓpoſitum cõfeſſionis et ſatiſfactionis rõne cui⁹ efficit̃ quid ſenſibile et aliqđ exteri⁹ participatiue quemadmodũ et ipſa cõfeſſio et ſatiſfactio. eſt eñi vera cõtritio ꝑut pars ſacr̃i penitẽtie ponit̃: doloꝛ de peccatis cõmiſſis cu; ꝓpoſito illa cõfitẽdi et p illis ſatiſfaciẽdi ad arbitriũ ſacerdotis. vñ huiuſcemodi partes penitẽtie: partes eſſentiales ſunt ipſius et integrales cũ ſint partes materie eſſẽtiã ſacramẽti penitẽtie ſubalit̃ integrãtis. ¶ Sciẽdũ tñ ꝑut. S. T. deducit. 3ª. p. q. 90. arti. 3. ad. 3ᵐ. ꝙ oẽs partes integrales habẽt oꝛdinẽ quendã adĩuicẽ. ſed ꝗdã habẽt oꝛdinẽ tm̃modo in ſitu ſiue cõſequẽter ſe habeãt ſicut ptes exercit⁹: ſiue ſe tangant ſicut ptes acerui: ſiue etiã habeãt colligãtia; ſicut ptes dom⁹: ſiue ꝯtinuent̃ adinuicẽ ſicut ptes linee. ꝗdã vero ptes hñt inſup oꝛdinẽ virtutis ſicut ptes aĩalis quarũ pma ꝟtute ẽ coꝛ: ⁊ alie quodã oꝛdine ꝟtutis depẽdent adinuicẽ. ꝗdã autem partes integrales oꝛdinant̃ oꝛdine tp̃is queadmodũ partes tp̃is et mot⁹. partes igit̃ enumerate ſacr̃i penitẽtie: hñt ad ſeinuicẽ oꝛdinẽ virtutis et tp̃is: non oꝛdinẽ ſitus. qꝛ cũ ſint act⁹ ſeu operationes: poſitione; non hñt ſitus. hñt ꝗdẽ inter ſe oꝛdinẽ virtutis qꝛ virt⁹ vni⁹ dependet a ꝟtute alterius. opis eñi ſatiſfactio ꝟtute; hẽt penitentie ex ꝟtute cõfeſſionis et cõtritionis. oꝛis aũt cõfeſſio virtutẽ penitẽtie hẽt ex ꝟtute contritionis. et iterũ opis ſatiſfactio virtualiter contine t̃ in oꝛis confeſſione. et ambe virtualit̃ continent̃ in cõtritione coꝛdis. hñt p̃terea inter ſe oꝛdine; tempoꝛis: qꝛ regulariter loquendo cõtritio coꝛdis duratione p̃cedit oꝛis cõfeſſionem. et oꝛis confeſſio operis ſatiſfactionẽ. Ex ꝗbus colligim⁹ ꝙ ſacr̃m penitẽtie eſt ꝗddã totũ de genere ſucceſſiuoꝛũ ex cui⁹ qualibet parte cõcludi ſeu inferri põt ip̃m totum: quãuis de vna ſola pte non ꝓpꝛie pꝛedicet̃. nõ eñi eſt totũ vl̃e: ſed totũ integrale. et quia in ſucceſſione cõſiſtit vt dictũ eſt: adhuc nõ ſatis ꝓpꝛie de oĩbus partib⁹ ſimul ſumptis p̃dicari põt. põt eñi inferri ſi hoꝛa diei eſt ergo dies ẽ. ſed non eſt vera p̃dicatio dicendo vna hoꝛa diei eſt dies. neq; etia; eſt p̃dicatio ꝓpꝛia ſi dicat̃ omnes hoꝛe diei ſunt dies. ſic igit̃ in ꝓpoſito nr̃o qꝛ penitentia eſt totũ ſucceſſiuũ: ex ꝗlibet parte penitẽtie ꝯcludi põt ipſum totũ. nã ſi coꝛdis contritio eſt vt eſt pars penitentie: ipſa penitẽtia eſt: et ſic ex ceteris partibus inferri põt: non tamẽ ipſum totũ de ꝗlibet parte vere pꝛedicat̃. Nota hoc. S. Tho. īfra diſtin. 16. q. pª. arti. pº. ſub. arti. 3. ad. 2ᵐ.

Tertio Notãdũ eſt ꝙ penitẽtia dr̃ dupliciter. ſ. penitẽtia virt⁹ ⁊ penitentia ſacr̃m. penitẽtia ſacr̃; eſt ſignũ ſanctificatiuũ habẽs p materia actus penitẽtis contritionem videlicet ⁊ confeſſionẽ ac ſatiſfactionẽ. ⁊ p foꝛma: ſacerdotis abſolutionẽ. penitẽtia ꝟtus ẽ hitus electiu⁹ quo hõ dolet d̃ pctõ a ſe cõmiſſo inꝗ̃m ẽ dei offẽſa et vt expiabile eſt p volũtariam recompenſationem cum ſpe venie. et penitentia

iſto modo eſt in volũtate ſicut in ſubo. huiꝰ virtutis actꝰ eliciti ſunt tres parũ ſupra poſiti quos diximus partes integrales et materiales ſacri penitẽtie, put. S. Tho. notat infra diſ. 16. q. pͣ. ar. pͦ. ſub. ar. 3. ad. 2m. huiuſcemodi aũt virtꝰ penitẽtia nec connumeraſ ꝓprie inter ꝟtutes theologicas qꝛ nõ hẽt deũ imediate ꝓ obiecto. ſunt enĩ materia et obiectũ imediatũ huius virtutis peccata cõmiſſa circa q̃ verſanſ eius actꝰ predicti. ſ. ꝯtritio confeſſio et ſatiſfactio. nec iterũ cõnumeratur virtutibꝰ moralibꝰ de qbus phi diſſeruerũt. ſed ẽ ꝓprie loquẽdo virtus moralis infuſa, put. S. T. dicit in hac diſ. q. pͣ. ar. 2. ſub. ar. pͦ. in coꝛ. Et. 3ͣ. p. q. 85. ar. 5. in coꝛ. q̃ reduci hẽt ad virtutem iuſticie et ad eiꝰ ſpeciẽ cõmutatiuã. vt enĩ. S. Tho. dicit. 3ͣ. p. q. 85. arti. 3. ad. 3m. ſicut eſt cõmutatio quedã in beneficijs cũ. ſ. aliqs ꝓ beneficio recepto grãm repẽdit: ita etiã eſt cõmutatio in offenſis cũ aliquis ꝓ offenſa in alterũ cõmiſſa: vel inuitus puniſ qð pertinet ad vĩdicatiuã iuſticiã: vel voluntarie recõpenſat emendã quod ptinet ad penitentiã q̃ reſpicit pſonã peccatoris quẽadmodum iuſticia vindicatiua pſonã iudicis. vñ penitẽtia et vindicatiua iuſticia: circa idẽ verſanſ qð eſt offenſe punitio: aliter tñ et aliter, put deductũ fuit in pmo notabili. Differũt preterea vt. S. T. inquit in hac diſ. q. pͣ. ar. pͦ. ſub. arti. 6. in coꝛ. primo qꝛ vindicatiua iuſticia ꝓpe eſt in iudice penã infligẽte. ſed penitẽtia eſt in ipo reo q̃ volũtarius penã ſuſtinet ꝓ culpa cõmiſſa. ſecũdo differũt qꝛ iuſticia vindicatiua reſpicit offenſã cõmuniter. ſ; penitẽtia virtus reſpicit ꝓpe offenſam dei. ⁊ ideo opoꝛtet ꝙ penitẽtia ſit circa emẽdationẽ offenſe volũtarie aſſumptã et talẽ qualis deo conuenit. nõ abſolute et ſimplr: ſed iuxta poſſibilitatẽ penitẽtis. Pro quo ſciẽdũ eſt ꝙ ſm phm. 5ͦ ethicoꝝ dupliciter dr iuſtum: ſimplr videlicet et ſm qd. ſimplr iuſtũ eſt inter equales eo ꝙ iuſticia ẽ q̃dã equalitas. qð iuſtũ phs vocat politicũ vel ciuile eo ꝙ oẽs ciues equales ſunt q̃m ad hoc ꝙ imediate principi ſubſunt ſicut liberi tñ. iuſtũ aũt ſm qd dicitr qð eſt iter iequales vt inter illos quoꝝ vnꝰ eſt ſub alteriꝰ poteſtate ſicut ſeruꝰ ſub dño et filiꝰ ſub patre. hoc enĩ iuſtũ nõ exigit recõpenſatiõis equalitatẽ: ſed recõpenſantis poſſibilitatẽ et recipientis acceptationẽ. ⁊ huiuſcemodi iuſtũ: eſt qð in ꝟtute penitẽtie repitur. nã penitẽs recurrit ad deũ cũ emẽdationis ꝓpoſito ſicut ſeruꝰ ad dominum et ſicut filiꝰ ad prẽ ſm illud Luce. 15. pater peccaui in celũ et corã te. Aduertẽdũ tñ ꝙ quãuis penitẽtia virtus nõ ſit eſſentialr virtus theologica ſicut dictũ eſt: et tamẽ ꝓpinquiſſima ẽ theologicis virtutibꝰ. eo ꝙ et ſi nõ habeat deũ ꝓ imediato obiecto: habet tñ deũ ꝓ fine ꝓximo. ꝓpter hoc enim in peccata cõmiſſa deſtruẽda et abolenda moueſ: vt deo peccatoꝛẽ recõciliet. vñ ⁊ actꝰ eius ẽ peccatũ expellere et peccatoꝛẽ iuſtificare. et qꝛ virtutes theologice nõ ſolũ habẽt deũ ꝓ immediato obiecto ſed et pro ꝓximo fine: inde ẽ ꝙ actꝰ penitẽtie virtutis qñqȝ attribuũtur virtutibꝰ theologicis. nõ ſicut eos elicientibus: ſed ſicut ꝓximis impantibꝰ. Notat hoc. S. Tho. in hac diſtinctione. q. pͣ. arti. pͦ. ſub. arti. 4. ad. 2m.

¶ Quarto Notandũ eſt ꝙ vt accipitur ex dictis. S. Tho. iſra diſtin. 22. q. 2. ar. pͦ. in coꝛ. in quolibet ſacr̃o fit quedã ꝓmotio ſuſcipiẽtis ad aliquã ſanctitatem qm̃ ſacrm̃ eſt ſacrũ ſignũ ſanctificãs, put dictũ fuit ſupra diſ. pͣ. huiuſcemodi aũt ꝓmotio fit triplr quẽadmodũ cõtingit in naturalibꝰ et moralibꝰ. aliqñ enĩ ad talẽ ꝓmotionem homo q̃ ꝓmouetur non coopaſ niſi recipiẽdo ſctitatẽ vel ſctificationẽ ab agẽte quẽadmodũ fit in ſacr̃o baptiſmi. nã cũ ſit q̃dã ſpũalis vite regeneratio: tota ſctificatio ẽ ab exterioꝛi. ſ. a deo pncipalr: et ab ipo ſacr̃o iſtrumẽtalr. ipe aũt ſuſcipiẽs ſacrũ: ad hmõi ſctificationẽ regeñrationis nõ coopaſ actiue: ſed hẽt ſe tñmodo paſſiue. ſicut enĩ nullus põt ſeipm naturali vita geñrare: ita nec ſeipm regeñrare põt i ſpũali vita. regeñratio enĩ terminaſ ad vitã ſpũalẽ antequã regeñrãdꝰ nec opari nec coopari põt cũ iſta pſuponãt eẽ. qñqȝ tñ vt in adultis: pſupponiſ in ſuſcipiẽte remotio ipedimẽti. ſ. fictiõis: ſed hoc nõ ꝓpe ẽ opari vel coopari ad grẽ ſctificationẽ. vñ in baptiſmo ſignũ ſacr̃ale eſt materia exterius apoſita nõ aliqs actꝰ ex parte baptizati. Aliquãdo aũt ꝓmotio ad ſctitatẽ fit ꝑ viã merendi. et ad huiuſcemodi ꝓmotionẽ: ipſe homo ꝓmotꝰ nõ ſolũ ſe habet paſſiue: ſed et coopaſ actiue per principiũ quod in ſe habet. ſ. grãm ꝑ quã ad ſanctitatẽ meriti ſuis opibus ptingere põt abſqȝ aliquo exterioꝛi adminiculo. et ratio eſt quia in ipſo vita ſpiritualis eſt integra ac ꝑ hoc potens eſt operari operationes talis vite. Aliqñ vero ꝓmotio ad ſctitatẽ: fit coopante ipſo qui ꝓmoueſ: nõ tamẽ ſufficienter niſi exteriꝰ adiuueſ. et hoc cõtingit in illo q̃ poſt baptiſmũ moꝛtalr peccat. et rõ ẽ quia per peccatũ amiſſa gratia ⁊ charitate: ſpũalis vite firmitas et pfectio tolliſ. quãobrẽ ad perfectionẽ meriti ad ſanctitatẽ que ex merito ꝓuenit: per ſeipſum attingere non põt. ſ; qꝛ in eo aliq̃d ſpũalis vite adhuc manet in ſui radice. ſ. in fidei ſacr̃o quod ẽ baptiſmꝰ: ideo ad reparationẽ priſtine itegritatis et ſanctitatis in baptiſmo ſuſ

cepte: homo cooperari pōt per illud vite principium qđ retinet. nec tñ ſufficit ꝑ ſeipſum niſi exterius adiuuet̃: ꝓpterea ꝙ vita ſpūalis in eo integra nō ſit. queadmodū et pradicē vite q̄ manet ī corde: infirm⁹ pōt coopari ad ſanitatē recuperādā: adiut⁹ exteriori adminiculo medicine. vñ qꝛ ſacr̃m penitētie eſt qđ ad reparationē vite ſpūalis ordinat̃: ideo ſacr̃ale ſignū ſunt exteriores actus quib⁹ homo ad ſalutē ſuā coopatur: adiutus tñ et cōplementū reparationis accipiēs ab extriſeco ꝑ abſolutionē ſacerdotis. queadmodū materia in alijs ſacr̃is ꝑ miniſtri ſanctificationē efficaciā recipit ſacr̃alē. dictū eſt enī ſupra ꝙ act⁹ penitētis ſunt materia in hoc ſacr̃o. ex his autē infert S. Tho. loco ꝓxime allegato ad. 2^{m}. differētiaꝫ quādam īter materiā hui⁹ ſacr̃i et materiā alioꝝ ſacr̃orū: ꝑ hoc ꝙ materia in alijs ſacr̃is repreſentat exteri⁹ agēs in ei⁹ ſanctificatione inq̄ꝫ^{m} ab exteriori dat̃: ac ꝑ hoc aliq̄ modo cōpetit ei ꝙ recipiat virtutē ſupnaturalē et vt grām cauſet ex īfluētia videlicet agētis exterioris. ſ. dei a quo ſanctificat̃ et quā rep̄ſentat. ſed materia ī ſacr̃o penitentie q̄ eſt penitētia exterior. i. act⁹ penitētis: rep̄ſentat coopationē recipiētis ſacr̃m et nō influētiam que ē ex parte extrīſeci cū nō ſctificet̃ ꝑ aliquam formā verborū. et ideo nō ꝯpetit ei ꝙ grām aliq̄ modo cauſet. verba aūt q̄ a ſacerdote abſoluēte ꝓferunt̃ put. S. Tho. ibideꝫ notat in reſpōſione ad. 3^{m} īmediate ferunt̃ ad eū qui ſe ſubijcit ſacr̃o. vñ ipſe ſanctificat̃ virtute abſolutionis et grāꝫ ſuſcipit. nō aūt ſanctificat̃ ei⁹ cōfeſſio vt ex ea grām accipiat: ſicut erat ī baptiſmo đ ſctificatiōe aque.

¶ Quinto Notandū eſt ꝓut. S. T. deducit in plurib⁹ locis ꝛ p̄ſertim libro p°. ſen. diſti. 26. q. 2. ar. p°. in cor. et ar. 2. ad. 3^{m}. et. 4^{m}. Et diſti. 30. ar. 3. ad. 3^{m}. Et diſti. 33^{a}. arti. p°. in cor. Et quodlibet p°. ar. p°. in cor. Itē. 9. quodlibꝫ. ar. 4. ꝙ relationes que habent cauſam et fundamentū reale in ſubiecto ſūt reales. vnde ꝛ vnitas ac pluralitas relatiōis realis eſt ſm vnitatē et pluralitatē rerū ſup quas relatio fundatur. et inde eſt ꝙ cōtingit relationem eſſe vnā ex parte vni⁹ extremi que ex parte alterius plurificat̃. vna enim tñmodo relatione reali paternitatis refert̃ pater ad multos filios. plures autē filij nō vna numero ſed plurib⁹ relatiōibus referunt̃ ad vnū patrē, put. S. Tho. deducit 3° ſentē. diſ. 8. arti. 5. Et diſti. 21. q. p^{a}. arti. p°. ſub arti. 2. ad. 5^{m}. Et. 3^{a} ꝑ. q. 35. arti. 5. ¶ Ex quibus inferim⁹ ꝙ cum reat⁹ ad penā ſit relatio habens ī ſubiecto fundamētū reale qđ eſt eius cauſa. ſ. peccatū et aliquid ex peccato derelictū. eſt eniꝫ peccatū nō ipſa deformitas vel defectus ſed act⁹ deformis et defectuoſus ꝓut in ſecundo libro habitum fuit: cōſequens eſt ꝙ reat⁹ pene in peccatore ſit relatio realis. conſequit̃ enī reat⁹ pene peccatum: ſiue ex natura rei qꝛ. ſ. eſt act⁹ culpabilis qui eo ipſo ꝙ cōmittit̃: reatū. i. obligationē ad penā inducit ſm ꝙ Aug⁹ dicit in libro p̄mo cōfeſſionū ꝙ omnis inordinat⁹ anim⁹ ipſe ſibi eſt pena qꝛ. ſ. ex ſui rōne reatū pene infert. ſiue ex ordinatione dei q̄ vniuerſas res et ip̄a etiā mala: ſua ꝓuidētia in bonū ordinat. ordo aūt reb⁹ a deo inſtitutus realis eſt. Vñ falſa videt̃ nobis opinio dicētiūꝫ ꝙ reatus pene in peccatore ſit relatio nō realis ſed rōnis. ſequit̃ enī ex ea ꝙ peccator nō realr̃ ſed ſola apprehēſione intellect⁹ nr̃i eſſet debitor offenſe et obligatus ad penā quod eſt abſurdū. Neqꝫ cōtra hoc valet ꝙ deus eſt realiter domin⁹ cū tñ dominiū nō ſit in deo relatio realis. qm̄ hoc ideo eſt quia in creatura ſeruitus eſt relatio realis rōne cuius de⁹ realiter denominat̃ domin⁹. ſed ſm iſtoꝝ opinionē terminus correlatiu⁹ reatus ē nō ens. ſ. pena futura: et ita ex vtraqꝫ parte ponitur ab eis relatio rationis. vnde in neutra parte eſt relatio realis propter quā alterum correlatiuorum ſic denominet̃ realiter. ac ꝑ hoc nulla ratio eſt propter quam peccator dicatur realiter obligatus ad penam. Neqꝫ valet ratio et motiuum iſtorum. dicunt enim ꝙ quia peccatuꝫ trāſit actu non poteſt eſſe fundamentum relationis realis quia in nō ente nihil reale fundari poteſt. qm̄ vt S. Tho. deducit. 3°. libro ſentē. diſtin. 8. arti. 5. ī cor. Et in hoc. 4° diſtin. 41. arti. p°. ſub. arti. 2. ī cor. q̄daꝫ relationes nō īnaſcunt̃ ex actionib⁹ ſm ꝙ ſunt in actu ſed magis ſm ꝙ fuerunt. ſicut relationes patris et filij non fundant̃ in hoc ꝙ ē actu generare vel gen̄rari. alias huiuſcemodi actu ceſſante: nō amplius in patre et filio remanerēt pr̄nitas et filiatio. ſed relationes iſte īnaſcuntur ex hoc ꝙ eſt genuiſſe ꝛ generatum eſſe in preterito. quia vero omne preteritum eſt perpetuū qm̄ qđ ſemel preterijt: nō poteſt nō fuiſſe: et quod factū eſt nūq̄ꝫ deſinit eſſe factum: ideo actu generationis actiue et paſſiue tranſeūte: remanent relationes paternitatis et filiationis in patre ꝛ filio fundate in eo ipſo ꝙ pater genuit et filius genitus ē. Et vt. S. Tho. notat loco ꝓxime allegato ī. 3°. poteſt dici ꝙ huiuſcemodi filiationes q̄ innaſcuntur ex actionibus ſm ꝙ facte ſūt: fundāt̃ etiā ſup id qđ in agēte et patiēte ex actiōe relinq̄t̃ ſiue ſit diſpoſitio ſiue hītus ſiue aliquod ius vel ptās aut quicq̄d aliud tale eſt. vnde in pr̄e ex eo ꝙ genuit īnata eſt patria ptās ſeu ius pr̄nū ꝛ in filio filialis

ſubiectio et ius hereditariū et ſimilia q̄ i ipſis ma
nentibꝰ ſemꝑ manent ſuꝑ quibꝰ paternitas et fi=
liatio fundari dicunt̄. vnde in ꝓpoſito nr̄o q2 rea
tus pene ĩnaſcit̄ ex actu peccati ſm̄ ꝙ eſt cōpletꝰ
ac ꝑ hoc fundat̄ in eo ſm̄ ꝙ eſt aliq̄d factuȝ: ideo
trāſeūte actu peccati: reatꝰ pene manet in peccā-
te. q2 hoc qđ eſt illū peccaſſe: adhuc manet in eo
trāſeunte peccato. et iterū ex ipſo actu peccati re
linquit̄ in peccatore aliq̄d reale ſuꝑ quod reatus
ipſe pōt dici fundatꝰ. ſicut eſſe peccatorē dei offē=
ſorē ac cōtēptorē trāſgreſſorē mādatorū dei: deo
odibilē ac rebellē et voluntati eius repugnātem.
Itē derelinquit̄ ex peccato deordinatio mētis ꝓ
nitas ad peccandū hebetudo ſenſus macula ani
me et ineq̄litas iuſticie et nonnulla alia q̄ ex actu
peccati realr̄ conſequūtur et manēt in peccatore
trāſeunte peccato. hec aūt oīa q2 culpabilia ſunt
in peccatore: fundamētū dici poſſunt reatꝰ pene.
Unde τ đ macula id expreſſe dicit. S. Doc. li. 2.
ſen. diſ. 42. lec. p̄ª. in gloſa li. macula inq̄t eſt me
diū inter actū peccati et reatū quaſi effectꝰ ipſius
actus et fundamētū reatꝰ. Quod autē. S. Tho.
dicit li. 2. ſen. diſ. 42. q. p̄ª. ar. 2. ad p̄ᵐ. ꝙ cauſa
ꝓxima reatꝰ eſt ipſe defectꝰ per actū peccati idu=
ctus: nō debet intelligi q̄ſi đfectꝰ formalr̄ ſumptꝰ
ſit preciſe cauſa ꝓxima reatꝰ: ſed ꝙ ratio formal̄
cauſe reatꝰ ſit ipſe defectꝰ. nam cū peccatū non ſit
ſola deformitas vel actus deordinatio: ſed actꝰ
deformis et deordinatꝰ: conſequens eſt ꝙ cauſa
reatꝰ pene q̄ ex peccato naſcit̄: nō ſolum ſit defor
mitas aut deordinatio: ſed actꝰ ipſe deformis et
deordinatꝰ. ita vt cauſa τ fundamentuȝ reatꝰ ſit
nō ſolū priuatio aut defectꝰ: ſed actus cui ꝓuatio
et defectus adiungit̄. vnde ibidē. S. Tho. in reſ-
pōſione ad. 3ᵐ. dicit ꝙ reatꝰ nō fundat̄ ꝑ ſe loquē
do ſuꝑ diſpoſitionē vel habitū ſed ꝑ accidēs ſm̄
ꝙ talis diſpoſitio vel habitꝰ cuidā defectui adiū=
gitur. ¶ Neq3 iterū valet argumētatio aliorū.
arguūt enim ſic. reatꝰ relationē importat ad pe-
nam eternā vel tēporalē q̄ futura eſt et ꝑ conſē=
quēs ad nō ens actu. ſed omnis relatio entis ad
non ens: eſt relatio rationis. ergo reatꝰ ad penā
eſſe non pōt relatio realis ſed rōnis. Ad quorꝫ ar
gumentationē reſpondemꝰ ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuꝑ
poſito. ſ. ꝙ reatꝰ dicat relationē ad penā ſicut ad
terminū vel extremū correlatiuum. hoc certe eſt
falſuȝ. non enī dicit̄ reatꝰ ad penā quaſi ad termi
num correlatiuū: ſed pena ponitur ibi expoſitiue
aut determinatiue quaſi reatꝰ pene. vnde reatus
pene i vi vnius dictionis relatio eſt habēs ꝓ ſub-
iecto peccatorē ſeu delinquētem cuiꝰ correlatiuū
eſt perſona in quā peccat̄. cum enī reatꝰ pene ni-
hil aliud ſit ꝓprie loquēdo q̄ȝ obligatio ad penaȝ
ꝓut. S. Tho. inquit liº. 2. diſ. 42. q. p̄ª. ar. 2. in
cor. extrema vel termini correlatiui ſunt ille qui
obligat̄ ꝓpter peccatū ex vna parte: et ille cui eſt
obligatus ex alia parte. huiuſcemodi autē extre=
ma correlatiua: entia in actu ſunt. vnde reatꝰ pe-
ne ſeu reatꝰ ad penā: relatio eſt obligationis qua
obligatorie refert̄ peccator ad illū in quē pecca-
uit reſpectu cuiꝰ dicitur eſſe reatꝰ. et ſm̄ hoc apo=
ſtolus dicit p̄ma Cori. 11º. quicūq3 māducauerit
panē et biberit calicē dn̄i indigne: reꝰ erit corꝑis τ
ſanguinis dn̄i. itaq3 qui māducat indigne ex vna
parte: et corpꝰ ac ſanguis dn̄i in que peccat̄ et q̄=
bus offēditur ex altera: ſunt correlatiua relatio-
ne reatꝰ pene cuiꝰ ſubiectuȝ eſt māducās indigne
q̄ dicit̄ reus: et terminꝰ eſt corpꝰ et ſanguis dn̄i.

Quantuȝ ad q̄r-
tum articulū reſpōdendū ē ob-
iectionibus aduerſariorꝫ. Et q̄-
dem ad argumētū durādi cōtra
p̄mam cōcluſionē dicitur ad ma
iorem ꝙ arguens inſufficienter tāgit totalitateȝ
ſacramēti penitētie. nō enī conſiſtit ſolūmodo in
confeſſione et abſolutione: ſed et in cōtritione τ
in ſatiſfactione. et ad ꝓbationē arguentis dicitur
ꝙ penitētia q̄ ponit̄ preuia ad hoc ſacr̄m: eſt pe-
nitentia virtꝰ quā nos nō ponimꝰ partē integra=
lē ſacr̄i penitētie. neq3 iterꝫ pōimꝰ partē huiꝰ ſacr̄i
actū eiꝰ interiorē ꝓut eſt interior actꝰ ꝑ ſe. ſ3 po=
nimꝰ cordis cōtritionē partē integralē huiꝰ ſacr̄i.
que licet ſit eſſentialr̄ actꝰ interior: ſm̄ tñ ꝙ impli
cat ꝯfeſſionē et ſatiſfactionē in ꝓpoſito q̄ ſūt actꝰ
exteriores: ſit q̄dā modo. ſ. ꝑticipatiue actꝰ exte=
rior ꝓut đductū fuit i ſcđo notabili. Similr̄ etiam
τ executio pene ſatiſfactorie quamuis ſit in actu
exercita ꝯſequēs ad hoc ſacr̄m: ſm̄ tñ ꝙ ē i ꝓpoſi
to penitētis: ſimul ē iplicite cū ꝯtritione et cōfeſ=
ſione. et iſto modo ponit̄ pars ſacr̄i penitētie vt
ibi dictū fuit. ¶ Ad argumēta eiuſdē ꝯ ſcđam cō=
cluſionē đr ad p̄ᵐ ꝙ penitētia v̄tꝰ ſm̄ ꝙ hic loqui-
mur đ ea: eſt v̄tꝰ iſuſa q̄ reduci hēt ad v̄tuteȝ iuſti
cie cōmutatiue ꝓut dictū fuit i tertio notabili. vn̄
minor argumēti ē falſa. nec ꝓbatio quaȝ allegat
ex ſcriptis ſuis in tertio libro valet: nā ad illa ibi-
dem ſufficiēter reſpōſum fuit. ¶ Ad. 2ᵐ. dicit̄ ꝙ
aſſumptū eſt falſum. et ad eiꝰ ꝓbationē negatur
maior: nec valet eius ꝓbatio q̄m licet tēperantia
et liberalitas et alie virtutes quarū actꝰ ꝑncipa=
les ſunt in ꝓmouēdo ad bonū nō preexigāt actū
vitij in opante: nō inde ſeq̄t̄ ꝙ penitētia cuiꝰ actꝰ
ꝑncipalis ē in retrahēdo a malo ipm̄ đteſtando

non preſupponat actū vitij. ſicut eni nō eſt de rō-
ne virtutis ꝙ p̄exigat actū peccati in operante: ita
nec eſt ↄtra rōnē virtutis ꝙ illū p̄exigat. ſic in ſen
tētia r̄ndet. S. T. ad hoc argumētū in hac diſ. q.
p̊a. ar. p̊o. ſub. ar. 2. ad. 4^{m}. ¶ Ad. 3^{m}. dr̄ ꝙ ſi ele-
ctio dicat̄ boni. ſ. act⁹ vel operatiōis: ↄcedim⁹ ꝙ p̊-
mus act⁹ cuiuſlibet virtutis ē ſcḋm electionē boni
vt fiat. q̄ſi oīs act⁹ a virtute elicit⁹ ē bon⁹ et ē bo-
nū ꝙ fiat etiā ſi materia circa quā eſt ſit ſcḋm ſe ma
lū. ſi vero electio dicat̄ boni. ſ. materie circa quā
vel obiecti: falſa eſt ꝓpoſitio. nā act⁹ penitētie p̊n
cipalr̄ ſūt circa peccatū. vt eni dictū fuit i p̊mo no
tabili: de peccatis penitēs dolet ⁊ peccata ↄfitet̄
⁊ ꝓ peccatis ſatiſfacit. vn̄ ſic capiēdo electionē bo
ni: argumētū ꝓcedit ex falſis. nō eni ē de rōne vir
tutis ꝙ hēat actū ſuū p̊ncipalē circa obiectū qḋ
eſt ſcḋm ſe bonū. vn̄. S. T. loco ꝓxime allegato di
cit. aliq̄ ſunt v̊tutes q̄ p̊ncipalē actū hn̄t in retra-
hēdo a malo ſicut dictū ē i tertio libro ꝺ tēperan-
tia et modeſtia et hm̄oi. et ſimilr̄ act⁹ ꝑfect⁹ peni-
tētie ē in retrahēdo ab aliq̄ malo. nec ꝓpt̄ hoc ſe
q̄tur ꝙ nō ſit v̊t⁹. hec ille. ¶ Ad. 4^{m}. dr̄ ꝙ penitē
tia ē v̊t⁹ moralis īfuſa. neq̧ valet ↄ hoc obiectio
arguētis nā ꝓcedit ꝺ v̊tute morali acq̄ſita. v̊t⁹. n.
īfuſa ſicut excedit in ſua origine v̊tutē naturalē
ita ⁊ excedit ī ſua operatiōe ſaltē ex ꝑte finis dicta-
mē rōnis naturalis. ¶ Ad. 5^{m}. dr̄ ꝙ nō militat ↄ
S. T. q̄ tenet ꝙ penitētia ē pars iuſticie i hac diſ.
. q. p̊a. ar. p̊o. ſub. ar. 5. et. 6. Et. 3a. ꝑ. q. 85. ar. 3o.
¶ Ad argumēta durādi ↄ tertiā ↄcluſionē ad p̊m
dr̄ ꝙ ex ꝓceſſu argumēti nō aliḋ ↄcludit̄ niſi ꝙ pe
na ſit materia vel obiectū penitētie qḋ nos nō ne
gam⁹ loquēdo mediate et ex ↄſequēti. nā p̊mo et
magis īmediate penitētia ē circa pctā. nō eni pe-
nitere ꝓut ē act⁹ virtutis penitētie etiā ſcḋm voca-
buli ethimologiā ē p̊ncipalr̄ penas dare vl̄ penas
ſuſtinere: ſ ē penitudinē ſeu diſplicētiā hr̄e p̊mo ⁊
ex ↄſequēti penas ſuſcipe vl̄ ſubire. penitudinē aūt
vl̄ diſplicētiā hr̄e: act⁹ ē hn̄s ꝓ obiecto p̊ncipali ⁊
īmediato peccatū. vn̄ ad ſimile argumētū r̄ndet
S. T. 3a. ꝑ. q. 84. ar. 2. ad. 2^{m}. ꝙ vet⁹ et mortal̄
vita ē obiectū penitētie. nō rōne pene ſcilicet p̊n-
cipalr̄: ſed rōne culpe ānexe. ¶ Ad. 2^{m}. dr̄ ꝙ mi-
nor ē falſa. et ad ei⁹ ꝓbationē negat̄ aſſūptū. nō
eni penitētia circa penas tm̄modo mediū conie-
ctat: ſ etiā et p̊mo circa peccata ſcḋm quoꝝ diuerſi
tatē penas moderat̄. vn̄. S. T. i hac diſ. q. p̊a. ar.
p̊o. ſub. ar. 4. ad. 4^{m}. r̄ndet ad ſimile argumētū
ꝙ ſicut vīdicatiua iuſticia ↄſtituit mediū in offē-
ſis q̄ ſunt ei⁹ materia non q̄dem tenēdo medium
in offenſis vt quaſdā retineat et quaſdā abijciat
ſicut temperātia ponit mediū in delectationibus
ſed omni offenſe ꝓportionādo penā debitam. et
ſimiliter penitētia ꝓ quolibet peccato cōmiſſo pe
nam infert ſibi ꝺbitā: nō autē ita ꝙ dimittat aliqḋ
peccatū et aliquod abijciat. Ad cōfirmationē di-
citur ꝙ maior eſt falſa ſi vniuerſaliter capiat̄. nā
virtus q̄ p̊ncipalē actū habet in retrahēdo a ma
lo: ꝓ obiecto habet illḋ qḋ deſtruit. ⁊ ad ꝓbatio-
nē aſſumpti dicit̄ ꝙ penitētia etiā in deſtruendo
peccatū: tenet medium vt in ꝓxima ſolutione di
ctū eſt. ¶ Ad. 3^{m}. dicit̄ p̊mo ꝙ minor eſt falſa. nā
ſicut dictū eſt in reſpōſione precedēte: iuſticia pu
nitiua et vindicatiua nō ſolū habet ꝓ obiecto pe
nas: ſed etiā peccata ſcḋm quorū ꝓportionē in pe
nis mediū tenet. Reſpōdet̄ ſecūdo ꝙ nō eſt ſimi
le omnino de vindicatiua iuſticia et de penitētia
ꝓut dictū fuit in p̊mo notabili. nam in vindicati-
ua iuſticia ille q̄ peccauit ſe habet ad recōpenſa-
tionē q̄ fit ꝑ penas tm̄modo vt patiēs. que pene
ſunt ab alio. ſ. a iudice inflicte nō ſcḋm volūtatem
offendētis. ac per hoc ab illo nō amplius req̄rit
iuſticia vindicatiua niſi ꝙ penas patiat̄. vnde nō
preſupponit̄ in illo dolor de peccato. ſed in peni-
tentia ille qui peccauit ſe habet ad recōpenſatio
nē ꝓ culpa vt agēs quia ſpōte ſua ad penam acce
dit vt ſibi reconciliet animū offenſi ad qḋ preexi
git̄ ꝙ habeat diſplicētiā de peccato in eum cōmiſ
ſo. ¶ Ad ea q̄ ſecundo loco arguit reſpondet̄ ad
primū dupliciter. primo q̄r licet iſtud ſacramētū
poſſit eſſe ſine ſatiſfactione in actu exteriori: non
tamē eſſe poteſt ſine ſatiſfactione in ꝓpoſito vo-
luntatis. per quē modū vt ſupra dictū eſt in ipſa
cōfeſſione implicat̄. vnde neq̧ ex cōmiſſione pa-
pe valeret abſolutio confitētis abſq̧ ſatiſfactiōe
eius in ꝓpoſito. ſatiſfactio aūt nō ſolum eſt aliq̄d
ſenſibile in actu poſita: ſed etiā ſcḋm ꝓpoſitū impli
cata in cōfeſſione. niſi ꝙ in actu exercita: eſt q̄d ſē
ſibile ſcḋm ſe. in cōfeſſione vero implicita eſt ſenſi-
bile participatione cōfeſſionis. Reſpōdet̄ ſecun-
do ꝙ ſicut dictū fuit in primo notabili. oēs tres
partes ſacramēti penitētie. ſ. contritio cōfeſſio et
ſatiſfactio ſunt quodā modo penales ac per hoc
ad ſatiſfactionē cōferūt. et ideo nulla aliarū eſſe
poteſt ſine aliquo modo ſatiſfactionis. vnde qū
ſacerdos nullā tenet̄ iniungere penitenti ſatiſfa-
ctoriam penam ꝓpter eius magnā contritionem
ipſa ei⁹ contritio inq̄ntū penalis eſt habet vim ſatiſ
factionis. ¶ Ad. 2^{m}. dicitur ꝙ maior ꝓpoſitio eſt
falſa. nec. S. Tho. tenet vt arguens ſibi imponit
ꝙ in omni materia ſacramenti ſit virtus ſupnatu
ralis infuſa actiua. imo tenet oppoſitum. ſ. ꝙ non
in omni prout deductum fuit in quarto notabili.
¶ Ad. 3^{m}. dicitur primo ad minorem ꝙ licet qū
expletur

explet penitẽtia iposita nõ maneat morbꝰ quo ad culpã:manet tñ quo ad reatũ ex culpa conſecutum. Dicitur ſecundo ꝙ licet tẽpore expletionis penitẽtie in actu exteriori ſit iã culpa deleta nunq̃ tñ delet ſine penitẽtia vel ſatiſfactione in ꝓpoſito implicita in cõtritione ⁊ confeſſione. et iterũ ex ipa actuali expletione penitẽtie impoſite ⁊ auget grã ⁊ penitens cõſequitur cõpletum gratie effectũ q2 liberatur totaliter a reatu peccati. Sic i ſententia reſpõdet. S. Tho. infra diſ. 16. q. pª. ar. pº. ſub. ar. 2. ad. 3m. Et. 3ª. p. q. 90. ar. 2. ad. 2m. ¶ Ad argumẽta ſcoti cõtra quartã cõcluſionẽ ad pm dicitur ꝙ aſſumptũ eſt falſũ. ⁊ de eiꝰ falſitate plura dicta ſunt in quinto notabili. ⁊ ad eiꝰ ꝓbationẽ q̃tũ ad pmã partẽ: dicitur ꝙ reatꝰ pene ẽ relatio aduenĩẽs peccatori intrinſece q2 per ꝓpriã voluntatẽ ⁊ actionẽ. ⁊ cum arguẽs obijcit ꝙ manẽte eadẽ anima et deo ac pena eodẽ modo ſe habẽte: nõ ꝓpter hoc anima ẽ obligata ad penã ſicut nec añ peccatũ: dicitur ꝙ obiectio ꝓcedit ex falſis. q2 licet poſt peccatũ cõmiſſuʒ maneat eadẽ aĩa q̃m ad ſubam: nõ tñ manet eodẽ modo ſe habẽs ſicut añ peccatũ q̃m ad multa que ex peccato incurrit in quĩto notabili partim recitata. deꝰ etiã q̃uis in ſeipo eodẽ modo ſe habeat q2 immutabilis eſt: ⁊ tamẽ q̃tũ ad effectꝰ circa nos nõ eodẽ modo ſe hẽt poſt peccatũ ⁊ añ peccatũ. nã ante peccatũ gratiã cõferebat quã poſt peccatũ peccatori ſubtrahit. ⁊ multis alijs bonis peccatores ꝓuati ſunt a deo q̃ añ peccatũ illis tribuebat ſm illõ pſalmi. ad nihilũ deductꝰ eſt in cõſpectu eiꝰ malignꝰ: timẽtes autẽ dñm glorificat. ⁊ iterum iniuſti punient̃ ⁊ ſemẽ impiorũ peribit: iuſti aũt hereditabũt terrã ⁊ inhabitabũt in ſeculũ ſeculi ſup eã. pena quoq; debita poſt peccatum: nõ fuit debita añ peccatum. ¶ Ad illa aũt q̃ arguẽs adducit ſi reatꝰ pene ponatur reſpectꝰ realis extrinſecꝰ aduenĩẽs: reſpõdere nõ cogimur cum ponamꝰ relationẽ reatus intrinſecꝰ aduenire. verũtamẽ arguẽs multa nõ ſatis docte ne dicã inepte ad ꝓpoſitũ ſuuʒ accumulat. ¶ Illa vero q̃ ad ꝓbãdũ ſecunduʒ arguens inducit: nõ militãt cõtra nos qui nõ dicimꝰ ꝙ aĩa ſit aut dicatur ꝓprie peccatrix ꝓpter reatũ pene in illa manentẽ. imo dicimꝰ ꝙ manente reatu: aĩa põt eſſe nõ peccatrix ſed iuſta ⁊ deo grata per graʒ iuſtificatẽ. Difficultas aũt quã magiſter tãgit vbi arguẽs illũ allegat: nõ eſt quã nũc habemꝰ de reatu: ſed eſt de macula q̃ aliud eſt a reatu. ⁊ licet impertinẽter arguat hic cõtra magiſtrũ: placuit ꝓ veritate ac reuerẽtia magiſtri reſpõdere. vñ dicimꝰ ad pm ꝙ arguẽs aſſumit falſũ q2 imo macula peccati eſt ꝓprie carẽtia habitualis grẽ: ⁊ generalit̃ eſt ꝓuatio cuiuſcũq; pulchritudinis aĩe iuſte. Neq; ꝓbatio arguẽtis valet. q̃ñ licet macula peccati ſit pmo peccato vl' magis ꝓprie loquẽdo ex pmo peccato: nõ ideo ſeq̃tur ꝙ nõ maneat etiã poſt peccatum quouſq; ꝑ recõpẽſationẽ offenſe ſatiſfactorie expietur per grãm. nã traſeũte cauſa in fieri: põt effectꝰ manere. Itẽ dicimꝰ ꝙ carentia rectitudinis manet in actu ſimul cuʒ carẽtia grẽ. neq; valet qḋ arguẽs cõtra obijcit. q2 ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ macula ex peccato cõſecuta: nõ maneat poſt peccatuʒ ſed trãſeat cũ actu peccati. hoc aũt eſt falſũ. ¶ Ad. 2m. cõcedimꝰ totã deductionẽ: ⁊ tñ peccator nõ põt habere ſummũ amorẽ dei: niſi ꝑ graʒ iuſtificãtem. ac ꝑ hoc nec macula ſummi odij auferri põt abſq; grã. ¶ Ad. 3m. dicit̃ ꝙ nõ militat cõtra nos: ſʒ cõtra illos qui dicũt ꝙ a reatu peccati dicatur ꝑ ſe ⁊ formalit̃ aĩa peccatrix. qḋ nos non dicimꝰ vt ex ſup dictis patet. ¶ Ad. 4m. negatur cõſequẽtia. non enim ex dictis Auguſtini ibi allegatis infert̃ nec dũ neceſſario ſed nec ꝓbabiliter cõſequẽs ab arguẽte illatũ. ſtat enĩ bene cũ dictis Auguſtini ꝙ reatꝰ pene ſit q̃dã obligatio ad penã exiſtẽs in peccatore ex eius peccato cõſecuta. non enĩ repugnãt ſibi inuicẽ immo magis ſe cõſequũtur ꝙ in peccatore ſit reatꝰ vel obligatio ad penã ⁊ ꝙ deus peccatũ ipius ad penã imputet. ¶ Ad. 5m. dicitur ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ merita nihil reale ponãt in homĩe ꝑ qḋ dignꝰ ſit glĩa eterna. hoc enĩ eſt falſiſſimum ⁊ errori ꝓpinquũ. meritũ nãq; habilitatẽ ⁊ dignitatẽ quãdã ponit i habẽte ad vitã eternã. vnde ⁊ vocat̃ meritũ cõdigni: q2 ſcilicet in homĩe meritũ habẽte cauſat ꝯdignitatẽ glorie eterne. ſm ꝙ dñs dicit Luce. 10. dignꝰ eſt operarius mercede ſua. ponit ꝑterea meritum in opãte meritorie quãdã iuſticie formã ꝑ quã gloria eterna fit ſibi debita ſm iuſtũ dei iudiciũ. ſm illõ apoſtoli. 2ª. ad Thi. 4º. bonũ certamẽ certaui curſum cõſumaui fidẽ ſeruaui. in reliquo repoſita ẽ mihi corona iuſticie quaʒ reddet mihi dñs i illa die iuſtꝰ iudex. nõ ſolũ autẽ mihi ſʒ ⁊ his q̃ diligũt aduentum eiꝰ. rurſus ⁊ merita hoĩs ꝑſupponunt in eo graʒ et cauſant grẽ augmẽtũ. vt enĩ Auguſtinꝰ ait ſup epiſtolã Ioãnis: charitas meretur augeri. ſ. ꝑ bona opa vt aucta mereat̃ ꝑfici. vnde argumẽtuʒ ꝓcedit ex falſis. ¶ Ad. 6m. dicit̃ ꝙ maior eſt falſa q2 immo ſunt multa poſt actũ peccati in offendẽte magnũ ꝑncipem: quorũ nõnulla ſunt numerata in quĩto notabili. vnde arguẽs i ꝑmiſſis rõnibꝰ ꝓcedit ex ſua falſa ⁊ cõficta imagi

natione. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra eādē cōcluſionē ad p̄mū dicitur p̄mo ad maiorem ꝙ eſt falſa ſi loq̄tur de abſoluto nouiter acquiſito vt arguēs p̄tēdit. nā in pariete albo acquirit̃ de nouo reſpectus realis ſimilitudinis ad aliū parietē nouit̃ dealbatū abſq̧ eo ꝙ acquirat de nouo aliquod abſolutū. Dicitur ſecundo ad minorē ꝙ etiā eſt falſa, ꝓut latiꝰ deductū fuit in quinto notabili. ¶ Ad. 2^{m}. dicitur ꝙ aſſumptū eſt falſum tā in eo ꝙ dicit reſpectū reatꝰ non eſſe de genere relationis: q̄ in eo ꝙ nobis falſe imponit idip̄m tenere. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ nos cum ſctō thoma dicamꝰ ꝙ obligatio ad penā ſit illud quo aliquis dicitur formaliter peccator. hoc aūt eſt falſum. imo nos dicimꝰ ꝙ ab ip̄o peccato ⁊ ab ip̄a culpa etiā poſtq̄ tranſijt actu: peccator formaliter dicit̃ peccator. ⁊ de hoc ſatis dictū fuit in quinto notabili. cetera q̄ arguēs cumulat ſunt impꝰtinētia. ꝓcedunt enī ex eodē falſo ſuppoſito. ¶ Ad illō qō ſecundo loco obijcit dicitur ꝙ loquēdo abſolute de formali rōne peccati ſicut arguēs in fine obiectionis dicit ſe locutū: argumētum ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. nos tenere ꝙ priuatio actualis iuſticie vł grē ſit illud quo quis dicitur formalit̃ peccator trāſeunte actu peccati. ¶ Ad illud quod tertio loco arguit dicitur ꝙ quicq̄d ſit de ꝓbatione arguentis nam eſt inepta ⁊ ex falſa imaginatione conficta. ſ. ꝙ macula ſit habilitas: ⁊ tamen argumētum, ꝓut iacet non militat contra nos q̄ non tenemus illud contra qō obiectio ꝓcedit. ¶ Ad argumentū ante oppoſitum reſpōdet. S. Tho. 3^{a}. p. q. 86. ar. 4. ad. p^{m}. ꝙ remota cauſa totaliter: remouet̃ effectus. vnde remota vel remiſſa culpa totaliter p penitentiā: non manet reatus. id autem contingit quādo p penitentiā remittitur culpa et q̄tum ad auerſionem a deo et q^{m} ad conuerſionem in bonum cōmutabile: quorū vtrūq̧ eſt in peccato mortali. ſed ſi peccatum p penitentiā remittatur q̄tum ad p̄mū non q^{m} ad ſecundū: nō ſequitur ꝙ reatus peccati omnio tollatur ſed ꝙ tollitur quo ad p^{m} nō quo ad ſecundum. Poteſt etiā reſponderi ad maiorē ꝙ habet veritatem in illo quod eſt cauſa nō ſolū q^{m} ad fieri ſed etiā q^{m} ad eſſe. non tamen tenet in cauſa que eſt tātummodo q^{m} ad fieri. Et in hoc articulus terminatur.

Terū circa decimā quartā diſtinctionē querit̃ vtrū poſt penitentiā reſurgat hō in eq̄li virtute ⁊ arguitur ꝙ ſic. dicit enī apoſtolꝰ Ro. 8°. diligētibus deū oīa coopantur in bonū. vbi dicit gloſa Auguſtini ꝙ hoc adeo verū eſt vt ſi qui eorū deuiēt ⁊ exorbitēt: hoc ip̄m deꝰ faciet eis in bonū ꝓficere. ſed hoc nō eſſet ſi hō reſurgeret in minori virtute. ergo. ⁊c. ¶ In oppoſitū arguit̃ q̄ charitas ꝑficiēs vł ꝑfecta maior ē q̄ charitas incipiens. ſ; quādoq̧ aliquis cadit a charitate ꝑficiēte: reſurgit aūt ī charitate incipiē te. ergo reſurgit hō qñq̧ in minori charitate et virtute. ¶ In hac queſtione erūt quattuor articuli vt ſupra.

Uantum ad p̄mū articulū ſit iſta concluſio ꝙ penitēs nō ſemp reſurgit in eq̄li grā vł charitate ei a q̄ cecidit ſ; quādoq̧ in minori. Hāc cōcluſionē tenet. S. Tho. 3°. li°. ſen. diſ. 31. q. p^{a}. ar. 4 in tribus ſubarticulis. Et. 3^{a}. p. q. 89. ar. 2.

Uantum ad ſecūdū articulū arguēdū eſt contra cōcluſionē. cōtra quā arguit ſcotus, ꝓbādo ꝙ oīs reſurgens a peccato: reſurgit ad maiorem gloriā q̄ ante caſum. p̄mo q̄ reſurgēs reſurgit in oībꝰ illis bonis q̄ priꝰ habuit iā viuificatis. ⁊ p̄ter hoc ī iſto actu peñie p quē reſurgit ⁊ quē ſup addit illis p̄teritis. ⁊ ſic hēt plura merita ī acceptatione diuina q̄ dū cecidit. et ex ea parte ordinat̃ ad maiorē gloriā. Si dicat̃ ꝙ nō cuicūq̧ merito debet̃ aliqō p̄miū eēntiale ſibi correſpōdēs in gloria ſ; tñ aliqō p̄miū accidētale: cōtra hoc. q̄ ſi q̄s illud ſolū hēret ſine alio merito: ꝓpt ſolā grām ſine meritis btīficaret̃ ſicut paruulꝰ baptizatꝰ. gloria enī cuiuſcūq̧ habētis ꝓpriū meritū: excedit gloriā talis. ergo quodcūq̧ meritū ſequēs alia merita iā habita: req̄rit ꝓpriū gradū glīe eēntialis ſibi correſpondētē. nec tñ p quodcūq̧ meritū ſtati auget̃ grā. nec hñs plura merita ſemp ē in maiori grā. ſi ergo ſufficiat ſola grā ad aliquā gloriā: tñ meritis correſpondet aliq̄s determinatꝰ gradꝰ glorie. ſaltē licet maiori grē

ſine merit꜡ correſpōdeat maior glīa: tñ in q̇cūqꝫ gradu eodē ponit̃ meritū ānexū licet illo nō ſtatim intēdit̃ gr̄a: tñ correſpōdet ſibi aliq̇s gradꝰ glorie vltra illū gradū q̇ preciſe correſpōdet iſti gr̄e. ¶.2°. q2 iſta via cōſonat ſcripture q̇ in multis locis iſtā ſententiā diuine iuſticie aſſerit ꝙ reddet vnicuiqꝫ ſm opa ſua in pſalmo et ad romanos. nuſqꝫ aūt habet̃ ꝙ vnicuiqꝫ reddet ſm habitū ſuū. Cōſonat etiā obſeruātie diuie legis q2 ſm ipam vtile eſt q̄tū poſſibile ē: opa meritoria exercere q̄tūcūqꝫ remiſſa: adeo vt ⁊ ſi ꝑ illa non ſtati auget̃ gr̄a q2 correſpōdet ſingulis i acceptatione diuina determinatꝰ gradꝰ glorie. nec adeo expedit ſaluare gr̄aꝫ: q̄ꝫm opꝰ remiſſum agere ꝑ qđ nō auget̃ gr̄a. q2 ⁊ ſi iſte remiſſe agēs nō hēat maiorē gr̄am ꝑ opꝰ ſuū q̄ ille dormiēs in q̇ ſaluatur gr̄a ſine tali ope: nō tñ iſte fruſtra egit nec in nullo excedit illuꝫ q̇ dormiuit. imo ꝑ hoc qđ egit: iā dignꝰ eſt aliquo bono eterno quo nō eſt dignꝰ ille aliꝰ. hec ſcotꝰ in forma. ¶ Cōtra eādē cōcluſionē arguit aureolꝰ ꝓbādo ꝙ reſurgēs a peccato ſemꝑ reſurgit i maiori habitu charitatis ⁊ gr̄e vel ſaltē in eq̄li ⁊ idē eſt de glīa. ꝓmo q2 bona opa reuiuiſcūt. ergo meret̃ eūdē gradum glīe quē priꝰ. ⁊ nō ſolū hoc: ſꝫ eūdē gradū gr̄e. ꝑ actū etiā penitētie acq̇rit̃ nouū meritū q̇ additꝰ priorībꝰ meret̃ ampliorē gradū gr̄e et ex cōſeq̄nti gr̄aꝫ glīe ampliorē. ¶.2°. q2 quādo aliq̇ cadūt ordinate ſub merito mediate et imediate ita ꝙ alteri debet̃ meritū alio mediante: q̇cūqꝫ meret̃ mediatū meret̃ imediatū ꝑ qđ deuenit̃ ad illud mediatū. ſꝫ augmētū glīe ⁊ augmētum gr̄e hoc mō cadūt ſub merito ordinate: ꝙ nullus meret̃ augmētuꝫ glīe niſi mediāte augmēto charitatis iuxta illud Auguſtini charitas meret̃ augeri vt aucta mereat̃ ꝑfici ſuꝑple ꝑ ꝓmiū glīe. q̄ſi dicat ꝙ ideo charitas auget̃: vt ꝓmiū glorie augeat̃. ac ꝑ hoc videt̃ ꝙ glīa ꝑ hoc auget̃: q2 gr̄a priꝰ auget̃. ſꝫ per te bona opa merent̃ augmētū glīe: ergo neceſſario merent̃ augmētū gr̄e. Cōfirmat̃ q2 cuicūqꝫ cōpetit augere maiꝰ: cōpetit augere minꝰ. bona aūt opa merent̃ augmentū glīe. ergo ⁊ augmētū gr̄e. ¶.3°. q2 q̇ hēt plura merita ē deo magis acceptꝰ. ergo q̇cūqꝫ meret̃ maiorē gradū ꝓmij: meret̃ maiorē gradū gr̄e. ¶ 4°. q2 q̇cūqꝫ eſt melior: magis ē deo gratꝰ. ſꝫ q̇cūqꝫ hēt plura merita ē melior. ergo ē deo magis gratꝰ. ¶.5°. q2 ex oppoſito ſeq̄tur hoc incōueniēs ꝙ q̇ magis diligit̃ a deo: minꝰ ꝓmiat̃. nā ꝑ te habēteꝫ minorē gr̄aꝫ magis ꝓmiabit. h̄ aureolꝰ in forma ¶ Cōtra eādē ꝯcluſionē arguit hēricꝰ q̇dlibet. 5 q. 23. vbi vult probare ꝙ reſurgēti uꝫ a peccato vnꝰ nō reſurgit in maiori gr̄a q̄ aliꝰ ſꝫ oēs i eq̄li dicēs ſic. aliq̇ dicūt ꝙ charitas dat̃ ſm conatū recipiētiū. ⁊ q2 poſt peccatū pōt hō plꝰ vel minꝰ conari et vnꝰ plus q̄ aliꝰ et deꝰ paratꝰ eſt dare cuilibet ſm ꝙ paratꝰ eſt ⁊ diſpoſitꝰ: pōt reſurgere in eq̄li vel maiori vel minori. ſꝫ hoc nō valet. q2 conatꝰ q̇ eſt i deteſtationē peccati ⁊ adeptionē gr̄e eſt ad bonū ſuꝑnaturale. ⁊ ideo nō pōt eſſe ſine gr̄a ꝑueniēte liberū arbitriū ⁊ inclināte ad illum motū ⁊ ꝑueniēte illū conatū. ¶.2°. q2 gr̄a non dat̃ regularit̃ ſm mēſurā conatꝰ. q2 ſi gr̄a ꝑueniens daretur ſm mēſurā conatus: tunc daretur ſm menſuram operum ſequētium quod eſt falſum. q2 ſi gratia daretur ſm mēſuram operum ſeq̄ntiū: tūc oēs q̇ ex maiori gr̄a ꝑuenirētur: maiora opa facerēt: qđ nō ponit̃. ſi ergo illa gr̄a ſit gratū faciēs: nō dat̃ ſm mēſurā conatus. ſi vero gratis data ꝑueniēs conatū liberi arbitrij: oportet ꝙ ip̄ ex ſe ſine coopatione liberi arbitrij i deteſtationē peccati ⁊ appetitū gr̄e moueat: ita vt liberū arbitriū nō moueat̃ niſi motū. cui inclinationi ſeu ipulſui ſi liberū arbitriū nō reſiſtat: q̄ro vtrū anteq̄ coagat det̃ gr̄a iuſtificās: aut nō ſꝫ expectat̃ eiꝰ coopatio q̇ dicit̃ conatꝰ. ſi ꝓmo mō ergo non dat̃ illa ſm conatū. ſi ſcđo mō: tūc gr̄a dabit̃ ex merito ⁊ ſic iuſtificatio erit ex merito cōgrui nō cōdigni qđ nō eſt dicēdū: q2 tūc parū dabit̃ largitati diuine. q2 Auguꝰ cōtra pelagianos videt̃ ſentire ꝙ gr̄a iuſtificās ꝑuenit oēm motū liberi arbitrij ex electione. ⁊ ideo nō eſt ponēdū ꝙ libero arbitrio a gr̄a impulſo ⁊ non rebellāti: det̃ gr̄a iuſtificās vt ip̄m nō rebellare ſit nō meritū cōgrui. ⁊ ideo videt̃ magis ꝙ deꝰ inclinat per gr̄am grat꜡ datā ad deteſtationē peccati ⁊ bonū ſuꝑnaturale dūmodo tali motui nō reſiſtat: dat gr̄am licet nō conet̃ nec cooperet̃. vt ſic in ꝓma iuſtificatione deꝰ iuſtificet te ſine te nō rebellāte vt coopatores dei ſimꝰ ſolū augmētū gr̄e iuſtificātis merēdo. ita vt mēſura charitat꜡ ſit a deo ſolū ſm libitū voluntatis eiꝰ. q̄ꝫm tñ ex parte liberi arbitrij in quo recipit̃: hēt cōmēſurari diſpoſitioni eiꝰ. hec aūt diſpoſitio ē pure negatiua. ſ. nō reſiſtere. in pura aūt negatione: nō eſt magis ⁊ minꝰ. ⁊ ideo nō magis reſiſtit vnꝰ q̄ alter ſꝫ oēs eq̄liter: licet reſiſtere bene recipiat magis ⁊ minꝰ q2 ſit ꝑ aliq̇d poſitiue. ⁊ ideo ꝓma gr̄a iuſtificās q̄ꝫm eſt ex parte liberi arbitrij: eq̄liter dat̃ oībus. ⁊ ſic oīs reſurgēs inq̄tum reſurgēs: in eq̄li charitate reſurgit. ¶.2°. loco ꝑncipaliter agit de cōparatione charitatis ꝑcedētis ad ſequētē dicēs. ſi vero fiat cōpatio ad charitateꝫ quā cadēdo amiſit dicēdū ꝙ hāc q̄ſtionē ꝑcedunt alie due. ſ. vtrum

opa mortificata reuiuiſcãt in reſurgẽte. et dato
ꝙ ſic: vtrũ charitas ex q̃ ꝓceſſerunt reparetur in
charitate illa q̃ reſurgẽs iuſtificatur: an diſpoſitio
ne diuina reſeruetur cõferẽda in augmẽto charita
tis qđ fiet in glorificatione. ſi ꝓmo mõ: tũc quili=
bet in maiori reſurgeret. ſi ſecũdo mõ: tũc nõ re
ſurgeret in minori ſi poſt ꝓmã grãz ꝑ bona opa
aliquod augmẽtũ gratie meruiſſet. ¶. 3°. loco
vult ꝓbare ꝙ cuilibet reſurgẽti a peccato datur
maior grã q̃ȝ inocẽti dicẽs. ſi inq̃t fiat cõparatio
ad q̃litatẽ recipiẽtis iuſtificationẽ a peccato ori=
ginali tm̃ vt in paruulis: non req̃rit ibi grã ꝑue=
niẽs ad inclinãdũ liberũ arbitriũ neq̃ꝫ ꝑparatio
poſitiua vt in adultis: ſȝ ſolũ req̃rit ꝙ nõ pona=
tur obex. ſ. motus aliq̃s in peccatum mortale. ⁊
ſic iſta diſpoſitio negatiua ẽ. ꝓpter qđ eq̃lis grã
confert oibꝰ innocẽtibꝰ. ſȝ alia eſt rõ negationis
i nõ ponẽdo obicẽ: et alia illiꝰ in nõ rebellãdo. q̄r
iſta eſt negatio ꝓceſſus in maluȝ: illa aũt pugne
cõtra bonũ. ⁊ ꝑtinet iſta ad cõcupiſcibilẽ ⁊ cõuer
ſionẽ ad bonũ vt nũc. illa ad iraſcibilẽ et ꝯuerſio
nẽ a bono ſimpliciter. q̄r ergo peiꝰ eſt impugnare
bonũ ſimpliciter q̃ȝ cõcupiſcere bona vt nũc: quia
formalis rõ peccati magis cõſiſtit in auerſione a
bono ſimpliciter q̃ȝ in cõuerſione ad bonũ vt nũc.
nõ enĩ mala eẽt illa cõuerſio: niſi q̄r mala ẽ auer=
ſio. tãto ecõtra melior eſt ipugnatiõis negatio
q̃ȝ cõcupiſcẽtie. ⁊ melior diſpoſitio: ad maiorem
grãm diſponit. ideo maior grã datur quibuſcũq̃ꝫ
reſurgẽtibꝰ a peccato actuali q̃ȝ q̃ datur innocẽ=
tibꝰ purgatis a ſolo originali. hec ille.

Q Uãtum ad ter=
tiuȝ articulũ ꝓmo notãdum eſt
ꝓut accipitur ex dictis. S. Tho.
pª. 2ᵉ. q. 114. ar. 2. ⁊. 3. ꝙ opus
meritoriũ ex cõdigno vite eter
ne: dicitur illud qđ hẽt cõdignitatẽ ad vitã eternã
q̃ eſt eius ꝓmiũ vel merces. i. quod in virtute illi
eq̃tur. ꝓpter quã eq̃litatẽ ei debetur ſm̃ iuſtũ dei
iudiciũ. vñ apoſtolꝰ. 2ª. ad thimo. 4°. enume=
rãs opa meritoria a ſe facta: ſubiũgit. in reliquo
repoſita ẽ mihi corona iuſticie quã reddet mihi
dñs in illa die iuſtꝰ iudex. nõ ſolũ aũt mihi: ſed et
his q̃ diligũt aduẽtũ eiꝰ. condignitas aũt ⁊ eq̃li=
tas operum humanoꝝ ad ꝓmiũ ⁊ mercedẽ vite
eterne: nõ eſt illis ex natura propria aut virtute
nã nõ ſunt cõdigne paſſiones huiꝰ tẽporis ad fu
turã gloriã q̃ reuelabitur in nobis: ⁊ ꝑ cõſequẽs
neq̃ꝫ actiones ſunt cõdigne. ſed ex participatio=
ne eſt diuinitatis quã hñt ꝑ virtutẽ ⁊ motionem
ſpũſſancti eis cõmunicatã cũ grã gratũ faciẽte ꝑ
quã vt ſecũda petri ꝓ° dicitur: efficimur diuine cõ=
ſortes nature ac ꝑ hoc filij dei et heredes eterne
glorie q̃ eſt naturalis dei hereditas. iuxta quod
apl̃s dicebat Ro. 8°. quicũq̃ꝫ ſpũ dei agũtur: hi
ſunt filij dei. ſi aũt filij: ⁊ heredes. heredes quidẽ
dei: coheredes autẽ xp̄i. q̄r ergo nos heredes et
digni ſumꝰ vite eterne inq̃ȝm ſumꝰ filij dei ꝑ grãz
ꝑ quã efficimur diuĩe cõſortes nature: cõſequẽs
eſt ꝙ radix ⁊ rõ merẽdi vitã eternã ſit grã gratũ
faciens. ita ꝙ abſq̃ꝫ illa nullꝰ actꝰ vel habitus nec
etiã ipa charitas ſi a gratia ſeparari poſſet: ſuffi
ciẽs eſt ad merẽdũ vitã eternã ꝓut. S. Tho. no=
tat de veri. q. 27. ar. 2°. ad. 4m. Ad cuiꝰ intelle=
ctũ cõſiderãdũ eſt ꝓut accipi põt ex deductione
S. Doc. pª. 2ᵉ. q. 111. ar. 3. in. cor. Et de veritate
loco ꝓxime allegato in cor. ꝙ ad cõſecutionem
finis tria exiguntur. ſ. natura ꝓportionata ad finẽ
⁊ inclinatio ad finẽ illũ q̃ eſt appetitꝰ finis. ⁊ mo=
tus i eũ finẽ. ſicut patet i rebus naturalibꝰ. nã in
terra eſt natura q̃dã per quã ſibi cõpetit tãq̃ꝫ fi=
nis ꝓportionatꝰ eſſe i medio cẽtro. hãc aũt natu
rã cõſeq̃tur inclinatio in locũ cẽtri ſm̃ quã terra
appetit naturaliter locũ illũ. ita ꝙ ſi ꝑ violẽtiã ex
tra ipm detineatur: remoto ꝓhibẽte ſtatim deor=
ſuȝ mouetur. hõ etiã ad cõſequẽdũ finẽ ſibi cõna=
turalẽ qui eſt cõtẽplatio diuinorũ q̃lis eſt poſſi=
bilis ꝑ lumẽ intellectui hois connaturale: exigit
naturã tali fini ꝓportionataȝ q̃ eſt humana. hẽt
etiã naturalẽ appetitũ ad finẽ ipm ⁊ ſm̃ vires na
turales hẽt opatiões quibꝰ talẽ finẽ adipiſci põt
adiuuãtibꝰ virtutũ habitibꝰ qui appetitꝰ inclina=
tionẽ ꝑficiũt ac determinãt. cũ igitur ꝓter hũc fi=
nẽ ſit aliꝰ finis hois ad queȝ ordinatur ⁊ ꝑparatur
a deo ſupra hũane nature cõditionẽ. ſ. vita eter
na q̃ cõſiſtit in dei viſione ꝑ eſſentiaȝ ſoli deo cõ=
naturalis ac ꝑ hoc omis nature create ꝓportio
nẽ excedẽs: neceſſarium eſt ꝙ ad hmõi finẽ cõſe=
quẽdũ homini detur a deo non ſolũ aliq̃d ꝑ qđ eiꝰ
appetitꝰ in hũc finẽ inclinetur ⁊ ad illuȝ operetur: ſed
etiã ꝙ aliquid ſibi detur per quod natura hois ad
quãdã dignitatẽ ſublimetur vt talis finis ſit ei ꝯpe
tẽs ⁊ ꝓportionatꝰ. et hoc eſt grã gratũ faciẽs. q̃
vt ꝓmiſſuȝ eſt facit hoiem cõſortẽ diuine nature
ac ꝑ hoc filiuȝ dei ⁊ diuine hereditatis q̃ eſt vita
eterna benemeritum ⁊ heredẽ. ⁊ hec grã eſt illa
aq̃ que iuxta verbũ dñi Joãnis. 4°. fit in homi=
ne fons aq̃ ſaliẽtis in vitã eternã. i. faciẽtis homi
nem meritorie ⁊ cõdigne ꝑ bona opera ſalire in
vitã eternaȝ. exigitur ꝓterea ꝙ detur hoi a deo
aliquid ꝑ quod eius affectus in hũc finẽ ſupna=
turalẽ inclinetur. ⁊ hoc eſt charitas q̃ diffuſa eſt
in cordibꝰ noſtris ꝑ ſpũm ſctũm q̃ datus eſt nob

vt apoſtolꝰ dicit Ro. 5°. ad exequendū aūt opa quibꝰ huiuſcemodi finis acquirit᷑: dātur cū charitate cetere virtutes infuſe. verūtamē qꝛ omis virtꝰ dicit᷑ in ordine ad aliquā naturā pexiſtentē cū ſit quedā diſpoſitio pfecti. i. eiꝰ quod pfectum eſt ſm naturā, put philoſophꝰ dicit in. 7°. phy. ⁊ ab ipa natura hēt efficaciā opādi: nā ſicut eſt primū principiū in eſſendo ita eſt ⁊ in opādo: ideo oēs virtutes etiā charitas hñt rationē ⁊ efficaciā merēdi a grā gratū faciēte. que vt pmiſimus eſt quedaꝫ natura diuina participata in ordine ad quā ⁊ cuiꝰ virtute oēs habitꝰ tā infuſi ꝙ̄ acquiſiti vim habēt diſponēdi hominē ad finē ſupnaturalem q̇ eſt vita eterna. ¶ Ex pmiſſis inferimus ꝙ ſm mēſurā gratie gratū faciētis: accipi debēt q̄ntitas ⁊ gradꝰ meriti reſpectu premij eſſentialis ⁊ non ſm menſurā operum ſm ſe ⁊ ꝙ̄m ad eorum ſubſtātiā. nā vt ſic humana opera ordinē nō hñt ad finē vite eterne: ſed ex ſola grē operatione ⁊ informatione mediāte habitu charitatis qui eſt immediatū pncipiū operis meritorij ſm illō. pª. Corin. 13°. ⁊ ſi diſtribuero in cibos pauperū oēs facultates meas: ⁊ ſi tradidero corpꝰ meū ita vt ardeā: charitatē aūt non habuero nihil mihi pdeſt. Faciunt ad iſta ea q̄. S. Tho. dicit. pª. p. q. 95. ar. 4. in cor.

¶ **Secundo** Notādū eſt ꝙ ꝙ̄uis principia merēdi ſint grā ⁊ charitas, put dictuꝫ eſt ſupra: nullꝰ tamē p hoc ſolū ꝙ hēt grām ⁊ charitatē meret᷑. et rō eſt qꝛ meritū ꝯſiſtit in actu. eſt enim, ppꝛie loquēdo actio ſm quā quis facit ſibi debitā mercedē. vnde ⁊ aplus dicit. 2ª. ad thimo. 2°. nō coronabit᷑ niſi q̇ legitime certauerit. ſiq̇deꝫ pmiū et corona p merito dātur. gratia nāqꝫ ⁊ charitate dicimur mereri nō tāꝙ̄ meritis: ſed tāꝙ̄ pricipijs meritorū. actibus vero a grā ⁊ charitate elicitis vel imperatis: dicimur mereri tanꝙ̄ ipis meritis. itaqꝫ meritū implicat actū vel opationē pro ſubſtātia operis: et grē ac charitatis a quibꝰ elicit᷑ vel imperatur vim ⁊ virtutē influxā pro formali rōne ac efficacia merēdi. vnde poſſibile eſt ꝙ pro ſola grā ⁊ charitate abſqꝫ proprijs actibꝰ detur aliq̇bus vita eterna ſicut pueris decedentibus mox baptizatis. ⁊ tamen nullꝰ abſqꝫ proprijs actibus etiā ſi perfectus ſit grā ⁊ charitate: meretur vitā eternā. nec illā conſequi poteſt tanꝙ̄ premium pro meritis ſuis. ⁊ ſignāter dico ſuis: nā pro meritis alienis ſibi cōmunicatis. ſ. chriſti: dici poteſt vitā eternā dari tanꝙ̄ premium pro meritis his qui nullum meritum, ppꝛium habuerunt vt ſupradictis infantibus.

¶ **Tertio** Notādū eſt ꝙ vt. S. Tho. deducit. pª. 2ᵉ. q. 112. ar. 4. in cor. habitꝰ duplicē magnitudinē habere pōt. vnaꝫ ex parte finis vel obiecti ſm ꝙ dicitur vna virtus alia nobilior inꝙ̄m ad maius bonū ordinatur. aliā vero ex parte ſubiecti quod magis ⁊ minus participat habitū inherētē. ſm igitur primā magnitudinē: grā gratum faciens nō pōt eē maior ⁊ minor. qꝛ grā ſm ſui rationē coniungit hominē ſummo bono quod eſt deꝰ. ſed ex parte ſubi: grā pōt ſuſcipere magis vel minus. cuiꝰ diuerſitatis ratio pma quidē eſt ex parte dei qui diuerſimode ſue gratie dona diſpenſat vt ex diuerſis gradibus pulchritudo et perfectio eccleſie conſurgat. ſicut etiā diuerſos gradꝰ rerū inſtituit ad hoc ꝙ vniuerſum eſſet perfectum. vnde apoſtolus ad epheſeos. 4°. poſtꝙ̄ dixerat: vnicuiqꝫ data eſt grā ſm mēſurā donationis chriſti enumeratis diuerſis gratijs: ſubiūgit. ad conſumationē ſanctoruꝫ in edificationē corporis xpi. Secūda vero ratio diuerſitatis accipitur ex parte hominis pparātis ſe ad gratiā. qui enim magis ſe ad gratiā prepat: pleniorē gratiā a deo accipit. huiuſcemodi aūt diuerſa pparatio dari poteſt in adultis q̇ aliter ⁊ aliter ad gratiā ſuſcipiēdā motu liberi arbitrij deo tñ ſpecialiter adiuuāte ſe diſponunt. quā diſpoſitioneꝫ. S. Doc. plerūqꝫ vocat conatū. in infantibus vero dari non poteſt huiuſmodi preparationis diuerſitas cuꝫ omniū ſit vna ⁊ equalis pparatio. ſ. ſacramētuꝫ baptiſmi. motus aūt liberi arbitrij in quē homo auxilio dei conatur: eſt ⁊ in deum per fidei cognitionē vel p timorē aut etiā dilectionē: ⁊ in peccatum per eius deteſtationeꝫ. vnde hominis pparatio ad gratiā: non ſolum eſt diſpoſitio priuatiua vt q̇dā falſe opinati ſunt: ſed etiā poſitiua. ⁊ licet ſupponat aliquid ſupernaturale. ſ. ſpecialem dei motionem animuꝫ excitātem ⁊ conuertētem ad deum ſiue per proſpera ſiue per aduerſa ſm illud trenorum vltimo conuerte nos domine ad te ⁊ conuertemur: ipſa tñ ſm ſe motus liberi arbitrij eſt ſub eiꝰ poteſtate cadēs. alioqui non preciperetur nobis zacharie pº. conuertimini ad me ⁊ ego cōuertar ad vos. vnde ⁊ prouerbiorum. 16° dicitur. hominis eſt animum preparare. vbi interlinear̃ dicit. ex libero arbitrio. hoc tamē intelligēdum eſt adiuncto ſpeciali dei auxilio vt dictū eſt prout. S. Tho. notat. pª. 2ᵉ. q. 109. ar. 9. ad. pᵐ. Iuxta quod dominꝰ ait Ioā. 6°. nemo pōt venire ad me niſi pater q̇ miſit me traxerit illum. et infra caº. 15°. ſine me inquit nihil poteſtis facere. vbi interlinearis dicit nec pa-

rum. vñ apoſtolus vtrũqꝫ cõplectitur p̊ᵃ corin. 3°. dicẽs dei adiutores ſumus.

¶ Quarto Notandũ eſt ꝓut accipitur ex dictis. S. Tho. in hac diſ. q. 2. ar. 2. ſub. ar. 2. et. 3. Et. 3ᵃ. p. q. 89. ar. 4. et. 5°. ꝙ ſicut opera peccatorum trãſeunt actu ⁊ remanent reatu in peccatoris debito: ita ⁊ opa in charitate facta poſtqꝫ trãſeũt actu: manẽt merito in acceptatione diuina. manẽt aũt in eo gradu bonitatis ⁊ efficacie merẽdim quo facta ſunt. nã ſic a deo acceptata fuerũt. qui vt dicitur iacobi p̊° dat omnibus affluenter ⁊ nõ improperat. ac per hoc poſtqꝫ ſemel deus acceptauit illa vt in tali gradu eẽnt meritoria vite eterne: ſemper in ſeipſis fuerunt in eo gradu meritoria. hic autẽ gradus accipitur ſm mẽſurã perfectionis gratie et charitatis a qua proceſſerunt. vnde huiuſcemodi opera qꝫᵐ eſt ex parte ipſoꝝ nec mortificari poſſũt nec a gradu perfectionis quẽ habuerunt dum fierẽt: vnqꝫ cadunt. ⁊ ratio eſt quia nõ amplius fuerũt in ſeipſis poſtqꝫ actu trãſierunt. quod autem non eſt: nec cadere nec mortificari poteſt. et inde eſt ꝙ in eo gradu bonitatis in quo facta ſunt et a deo acceptata duꝫ fierẽt: valẽt ad p̄miũ accidẽtale omnibus in grã pſeuerãtibꝰ. ⁊ tãto vnicuiqꝫ horum magis proderunt: quanto in maiori ſteterit gratia ⁊ charitate. vnuſquiſqꝫ enim beatus gaudebit de bonis operibus a quocũqꝫ in charitate factis. ⁊ nõ ſolũ de ſubſtãtia operis ſed etiã de eo ꝙ in charitate facta ſunt. et tãto magis gaudebit qꝫto ex maiori charitate ꝓdierũt ab operãte. imo vt. S. Tho. dicit. 3ᵃ. p. q. 89. ar. 5. ad. 3ᵐ. ipſe qui ꝑ penitẽtiã reſurgit in minori charitate: conſequitur quidẽ premiuꝫ eẽntiale ſm quãtitatẽ charitatis in qua iuenitur. habebit tñ gaudiũ maiꝰ de operibus in prima charitate factis qꝫ de operibus q̄ ſecũdo fecit quod ꝑtinet ad premiũ accidẽtale. verũtamẽ huiuſcemodi opa meritoria dicũtur per ſequens peccatũ mortificari ⁊ a merito vite eterne cadere: quo ad illũ cuiꝰ fuerũt opera. qui poſt peccatũ ab eo cõmiſſum factus eſt indignꝰ vita eterna imo ⁊ reꝰ mortis. ac ꝑ hoc vita ⁊ merito ipſoꝝ operum priuatus eſt. et reputãtur ei illa opa velut mẽbra quedã corporis mortificata motu ⁊ ſenſu carẽtia: inqꝫᵐ ipſi ex huiuſmodi bonis nullus fructꝰ ɔ̄merito ſui peccati ꝓuenit. qꝫuis vt premiſſuꝫ eſt in dei acceptatione ⁊ quo ad alios in grã ⁊ charitate exiſtẽtes: talia opera viua ⁊ meritoria ſint. et his cõſonat qꝛ cum qui opa meritoria ſemel fecit: ſcriptura ſacra hortaẗ vt illa conſeruet ne non ſibi ſed alijs tãtũmodo ꝓſint. dicẽs apocali. 3°. tene qꝺ habes vt nemo accipiat coronã tuaꝫ. qꝺ exponit. S. Tho. li. p̊°. ſen. diſ. 40. q. 3. ar. vnico ad. p̊ᵐ. ⁊ de corona p̄ſentis iuſticie et de corona future glorie. de prima quidẽ: quia dum opera alicuius in charitate facta q̄ ſibi et alijs ꝓderant ſm ꝙ ſpiritus charitatis facit merita ſanctorum eſſe cõmunia: ipſo peccãte ſibi ꝓdeſſe deſinunt ad meritũ vite eterne: eoruꝫ tamẽ fructus in illis manet qui in gratia pſeuerãt. de corona vero future glorie: quia ſancti in patria exiſtẽtes gaudẽt de omnibꝰ meritis ſanctorum qui in mundo ſunt. vnde aliquo peccãte cuius multa merita p̄ceſſerunt: gaudiũ illorum meritoruꝫ in eternuꝫ manebit in beatis qꝺ ipſe peccãdo amiſit. Eãdẽ expoſitionẽ in ſententia ponit. p̊ᵃ. p. q. 23. ar. 6. ad. p̊ᵐ. Et de veri. q. 6. ar. 3. ad. p̊ᵐ.

¶ Quinto Notãdum eſt prout. S. T. deducit infra diſ. 45. q. 2ᵃ. ar. p̊°. ſub. ar. p̊°. ꝙ opus vnius nullo modo põt alteri valere ad p̄mium eſſentiale beatitudinis conſequẽdũ per viã meriti vt. ſ. ex operibus q̄ vnus facit alter mereatur vitã eternam nã ſors glorie redditur ſm grãm ⁊ meritũ accipiẽtis. per viã tamẽ orationis opus vnius alteri dũ eſt in via põt valere etiã ad p̄miũ eſſentiale obtinẽdum. ſicut quãdo vnus impetrat orationibus alteri primã gratiã ꝑ quã bene operando vitã eternã conſequitur. ipe enim orationes ſuſe pro vno reputãtur velut orationes ipſius. verũtamẽ qꝫᵐ ad p̄mium accidentale vel ad aliquid conſequẽs ſeu acceſſoriũ ad p̄miũ eſſentiale opus vniꝰ valere põt alteri etiaꝫ ꝑ viã meriti. Ad quorum intellectum cõſiderãduꝫ eſt vt põt accipi ex dictis. S. Tho. li°. 3. ſen. diſ. 31. q. p̊ᵃ. ar. 4. ſub. ar. p̊°. ad. p̊ᵐ. et. ſub. ar. 3. ad. 4ᵐ. Et infra in hoc. 4°. diſ. 49. q. 5. ar. p̊°. c. Itẽ de veri. q. 26. ar. 6. ad. 8ᵐ. ⁊ in pleriſqꝫ alijs locis ꝙ premium eſſentiale reſpondet habitui gratie ⁊ charitatis: p̄mium vero accidẽtale reſpondet ipſis bonis operibus. quod nõ eſt ſic intelligẽduꝫ q̄ſi p̄mium eẽntiale non cõcernat ipa opa: ſed quia non reſpondet operibus etiã meritorijs q̄ſi aliquid cõſequẽs ꝑ ſe ex ipſis: ſed ſicut aliquid pro ipis datuꝫ ex miſericordia ⁊ liberalitate dei. Ita ꝙ ex duobꝰ pendet eẽntiale p̄miũ beatitudinis. primo et principaliter ex liberali dei donatione qua non ſoluꝫ deus largitur p̄miũ ipſum qꝺ eſt gloria eterna: ſed et tribuit gratiã ⁊ charitatem q̄ ſunt radix et virtꝰ illã merẽdi. De p̊mo ait dñs Ioã. 10. et ego vitã eternã do eis. Itẽ apoſtolꝰ Ro. 6°. grã dei vita eterna. Et ad titum. 3°. ſm

ſuā miām ſaluos nos fecit. Unde. S. T. pᵃ. 2ᵉ. q. 114. ar. pᵒ. in. c. deducit ꝙ meritū hōis apud deū eſſe nō pōt niſi ſm pſuppoſitionē diuine ordinationis. ita ſcilicet vt id homo cōſequatur a deo p ſuā operationē quaſi mercedē: ad qđ deꝰ ei virtutē opādi deputauit. ⁊ ex hoc pbat in reſpōſione ad. 3ᵐ. ꝙ deus nō efficit ſimpliciter loquendo debitor nobis ex nr̄a actione: ſꝫ ſibi ipſi inquantum debitū eſt ꝙ ſua actio impleat. De ſecūdo inquit apl'us Ephe. 4ᵒ. vnicuiq; noſtrū data ē gratia ſm menſurā donationis xp̄i. vtrumq; aūt dn̄s cōplexus ē Joā. 4ᵒ. dicēs aqua i. eſt gr̄a quā ego dabo ei: fiet in eo fons aq̄ ſalientis in vitā eternā. iuxta quod ppheta dicit in pſalmo gratiā ⁊ gloriā dabit dn̄s. ¶ Secūdo pēdet eſſentiale p̄miū ex operibus vniuſcuiuſq; gr̄a ⁊ charitate informatis tāq; ex meritis. vnde Roma. 2ᵒ. dicebat apl'us. theſaurizas tibi irā in die ire ⁊ reuelationis iuſti iudicij dei qui reddit vnicuiq; ſm opera eius. Et pᵃ Cori. 3ᵒ. vnuſquiſq; inquit, ppriā mercedē accipiet ſm ſuū laborē. Juxta quod dicebat pᵃ ad thimo. 2ᵒ. non coronabitur niſi qui legitime certauerit. Quia igitur gratuite donationes dei non ſunt cōmunes oibꝰ etiā in gratia exiſtētibꝰ ſꝫ ſingulis fiūt ſm dei beneplacitū iuxta illud apl'i pᵃ Cori. 12ᵒ. hec aūt omnia opatur vnꝰ atq; idē ſpiritus diuidens ſingulis, put vult. quod cōſonat verbis dn̄i dicētis Joā. 3ᵒ. ſpiritꝰ vbi vult ſpirat. ⁊ iterum gr̄a et charitas nō ſunt eedē numero in omnibꝰ ſed ſingulariter ⁊ diuerſimode ſingulis diſtribuunt ſm illō apoſtoli pᵃ Corin. 12ᵒ. diuiſiones gr̄arū ſunt. vnde ⁊ Mathei. 25. dicit de deo in figura hōis peregre pficiſcētis ꝙ vni ſeruorū dedit qnq; talēta: alij duo alij vero vnū: vnicuiq; ſm ppriā virtutē: conſequēs eſt ꝙ ⁊ opa meritoria nec ſunt coīa oibꝰ in gr̄a exiſtētibus nec ſunt eq̄lis meriti: ſꝫ vnicuiq; ſunt, ppria ſm mēſurā gratie ⁊ charitatis ac conatus ad operādū: q̄ in ſingulis hoībus conſurgit maior vel minor ſm ꝙ gr̄am ⁊ charitatē participat ⁊ ſm ſpecialē dei motionē que, ppriā virtutē ſingulorū excitat ⁊ iuuat. Ex quo vlterius ſequit ꝙ nec in p̄mio eſſentiali glorie oēs in charitate exiſtētes cōmunicēt: ita ꝙ p̄mium ſingulare vnius ſit alteriꝰ: nec etiā ſit omniū eq̄lis p̄mij retributio. vnde ⁊ Joā. 14. dn̄s ait. in domo patris mei mānſiones multe ſunt. i. diuerſa premia meritorū vt interlinearis exponit. Juxta quod apl'us pᵃ Corin. 15. ait. ſtella differt a ſtella in claritate: ſic ⁊ reſurrectio mortuorū. ¶ De premio vero accidētali eſt alia ratio. q2 enī premium accidētale reſpondet operibus inquantum ad ipſum genꝰ operis vt ſupra dictum eſt: ⁊ opa vniꝰ in charitate facta cōmunicātur oibꝰ in gr̄a exiſtētibus: ita ꝙ opus vniꝰ reputatur eē alteriꝰ eo ꝙ oēs vnū ſint in charitate: ideo illud premium accidētale quod cōmuniter et p ſe conſequit ad meritū boni operis: eſt omnibꝰ exiſtētibus in gr̄a cōmune ſicut eſt gaudiū de bonis operibus et gratiarū actio deo ſicut bonoꝝ omnium largitori ⁊ ſi qđ aliud huiuſmodi ſit quod coīter cōſeqtur ex oī ope bono. cōſequitur nāq; ad opus bonum cuiuſlibet: ꝙ oēs boni ⁊ virtuoſi de illo gaudeāt ⁊ deo gr̄as referāt. Unde quantuis huiuſcemodi premiū accidētale magis cōmunicet exiſtētibus in gr̄a q2 magis participāt de pfectione virtutis ⁊ de vnione adinuicē: non tamē cōſequit ad meritū boni operis ſpecialiter, ppter gratiā et charitatē: ſed ex ratione generali virtutis. virtus enī vniuſcuiuſq; etiā in puris naturalibus cōſtituti inclinat illū ad gaudēdū de bonis operibus cuiuſlibet alterius ⁊ ad gr̄arū actiones deo agēdas p benefactis. Alia vero ad premiū accidentale ptinētia q̄ non p ſe ex genere operis conſequūtur ſꝫ magis ex diuinā largitate queadmodum ſunt aureole: nec ſm ſe nec quantum ad meritū quod reſpiciunt: ſunt oibus etiā in gr̄a exiſtētibus cōmunia. nō enī ex ipomet ope quo virgo meretur aureolā virginitatis vel martyr aureolā martyrij: omēs in gr̄a exiſtētes illas merētur. eſt enī aureola, put. S. Doc. deſcribit infra diſ. 49. q. 5. ar. pᵒ. c. gaudiū de operibus a ſe factis habentibus ratiōnē victorie excellentis. ⁊ quantuis omēs beati de aureola cuiuſlibet gaudeāt: hoc ipm tamē gaudium nō eſt illis aureola. nā eiuſcemodi gaudiū nō datur in p̄miū victorie gaudētis: ſed magis reſpicit victoriā alienā, put. S. Tho. ibi dicit in reſpōſione ad. 4ᵐ. aureola enī id ē quod corona. corona autē victoribꝰ reddit nō victori cōgaudētibꝰ. vnde apl'us dicit. 2ᵃ. ad thimo. 2ᵒ. nō coronabit niſi q̄ legitime certauerit. Faciūt ad premiſſa ea q̄. S. Tho. ſcribit. 2ᵒ. ſen. diſ. 27. ar. 5. in. cor. duplex eſt inquit p̄mium reſpōdēs merito. vnū quod comitat actum meritoriū vt ipſa delectatio boni operis et ſimilia. aliud quod pro bono opere reddit a deo vt vita eterna. ad hoc autē duplex meritum: diuerſimode actus meritorius ordinatur. q2 ad p̄mū p̄mium eſt proportionatus ſm formā ſuā. verbi gratia ex hoc ipſo ꝙ eſt actus ab habitu pfecto procedēs: eſt delectabilis. vnde in principia actus reducitur ſicut in cauſam. ſed ad premiū quod exterius redditur: ordinatur ſm proportionē dignitatis. ⁊c.

¶ Sexto Notādum eſt ꝙ meritū du pliciter accipit̃. ꝓprie ſcilicet et improprie vel abuſiue. ꝓprie capiēdo meritū nullus motus liberi arbitrij p̄cedēs gratiā dura tione habet rationem meriti in ſtatu poſt pecca tum nec de congruo nec de condigno reſpectu gratie ſuſcipiende: ꝗuis poſſit habere rationē cuiuſdam diſpoſitionis ⁊ preparationis ad reci piendā gratiā. et ratio eſt q2 ſicut dictum fuit in ſecundo notabili: meritum ꝓprie acceptum eſt actio ſm quā quis facit ſibi debitā mercedē. ſed in ſtatu poſt peccatū anteq̄ȝ quis gratiā recipi at iuſtificantē: homo exiſtit in peccato mortali. nā poſt peccatum ade qui non eſt in gratia gra tum faciēte: eſt in peccato mortali. nō enim poſt corruptā naturā per primum peccatum: eſt me dius ſtatus inter ſtatum gratie et ſtatum pecca ti mortalis quod non deletur niſi ꝑ gratiā. ſed peccator per nullā actionem ſuā facit gratiā ſibi debitā nec de congruo nec de condigno. nā vt argumentatur apoſtolus Ro. 11°. ſi gr̄a eſt nō eſt ex operibus: alioquin gratia iam nō eſt gra tia. q2 ſcilicet ideo dicitur gr̄a: q2 gratis datur. iuxta illud apoſtoli Ro. 3°. iuſtificati gratis per gratiam. vbi interlinearis expōit: ſine meritis. ⁊ gloſa marginaria exponens aduerbium gratis dicit. non per legem: non per propriā volunta tem: ſed per gratiā chriſti que donum dei eſt. ⁊ infra. huius gratie percipiende: nulla precedūt merita: quia meritis impij non gr̄a: ſed pena de betur. nec iſta eſſet gr̄a: ſi non daretur gratui ta. hec gloſa. et eſt ſumpta ex Auguſtino ī libro de ſpiritu ⁊ littera. et de iſta propria acceptione meriti loquitur. S. Tho. li°. 2°. ſen. diſ. 27. ar. 4. ⁊. p̊^{a}. 2^{e}. q. 114. ar. p̊°. vbi abſolute determi nat ꝙ nullus poteſt ſibi mereri primā gratiam. vnde ibi. p̊^{a}. 2^{e}. abſolute et vniuerſaliter loquit̃ dicens ꝙ omne meritum repugnat gratie. tum q2 eſt gr̄a iuxta dictū apoſtoli ſupra allegatum Ro. 11°. tum etiā q2 ante gratiā in ſtatu peccati homo habet impedimētū ꝓmerēdi gr̄am. ſ. ipm̄ peccatū. ⁊ infra. ar. 7. in. cor. dicit ꝙ nullꝰ pōt ſibi mereri reparationē poſt lapſū nec merito con digni nec merito cōgrui. idē autem eſt dictu nō poſſe mereri repationē poſt lapſum: et nō poſſe mereri primā gratiā ſine qua lapſus peccati re parari non pōt. ¶ Improprie vero vel abuſiue pōt dici meritū ad gr̄am: ipa diſpoſitio ⁊ prepa ratio ad gratie ſuſceptionē. eo modo loquendi quo id quod eſt diſpoſitū ⁊ ordinatū ad aliq̄d dici pōt abuſiue mereri illđ. quēadmodū mate ria ad formā diſpoſita: dici pōt illam mereri. iſto enī modo meritum accipit̃ improprie ⁊ abuſiue q2 nō proprie importat debitū reſpectu eius rei quā quis dicit̃ mereri qđ in rōne meriti implicat̃ ſed quēdā ordinē ⁊ ꝓportionē ad illā. ⁊ iſto mō loquit̃. S. Tho. li°. 2°. ſen. loco ꝓxime allega to in reſpōſione ad. 4^{m}. ait enī ſic. indignū pōt ſumi dupliciter. vel negatiue tm̄: et ſic deus dat gratiā indignis q2 his qui nō ſunt ſufficiēter ad hoc digni: ſed tn̄ hn̄t aliquā diſpoſitionē ad reci piēdū ex quo dicūtur quodā modo ex cōgruo gratiā mereri. vel ſumitur contrarie vt dicātur indigni qui hn̄t voluntatē reſiſtētē gratie: et tali bus gratiā deus non infundit q2 ad virtutem non cogit. vnde q2 p̄paratio ⁊ diſpoſitio homi nis ad gratiā nō importat rōnē debiti ac ꝑ hoc nec proprie rōnem meriti: ideo vt. S. Tho. de ducit. p̊^{a}. 2^{e}. q. 112. ar. 3. nō neceſſario dat̃ gra tia preparāti ſe ad illā ⁊ faciēti quod in ſe eſt q̄ȝ^{m} eſt ex liberi arbitrij motione. quādo vero ex di uina ordinatione gr̄a datur facienti quod in ſe eſt: ratio debiti non accipitur ex ipſo opere faci entis et per conſequens nec ratio meriti: ſed ex parte dei ſic ordinātis qui ſibi ipi debitor eſt im plēdi quod ꝓmiſit ſeu preordinauit.

QUantum ad q̄r tum articulū reſpondēdum eſt obiectionibus aduerſariorum. Et quidē ad primum ſcoti con tra concluſionem reſpōdet. S. Tho. 3°. li°. ſen. diſti. 31. q. p̊^{a}. ar. 4. ſub. ar. 3. ad 2^{m}. ꝙ penitētia omnia bona reſtituit q̄ penitēs priuſq̄ȝ peccaret habuit. ſed non eſt neceſſariū ꝙ illa reſtituat in equali gradu bonitatis. nam talis gradus maior vel minor aut equalis: non conſequitur per ſe ex penitentia: ſed commenſu ratur ſm quantitatē gratie in qua penitens re ſurgit. que recipitur ſm mēſurā donationis xp̄i vt apoſtolus dicit Ephe. 4°. proportionatur etiā conatui tā q̄ȝ diſpoſitioni qua penitens mo uetur in amorē dei ⁊ deteſtationem peccati. vn de in argumēto committitur fallacia figure di ctionis: nam mutatur quantum in quale. Reſ ponſio autem ibi data: vera eſt q̄ȝ q̄ȝ nō multum ad propoſitum argumenti. ⁊ ad eius improba tionem: dicitur ꝙ propter ſolā gratiam ſine ꝓ prijs meritis poteſt aliquis beatificari: ſed non pōt mereri btītudinē. verūtamē falſum ē ꝙ gl̄ia cuiuſcūq̄ȝ habētis ꝓpriū meritū: excedit gloriā cuiuſq̄ȝ ꝓprium meritū non habētis ſi in habitu gratie et charitatis pares ſunt loquēdo de glo

ria eſſentiali que vt dictum eſt in notabilib⁹: non cõmenſurat̃ operibus ſed habitui gr̃e. Et ex hoc ſequit̃ falſuʒ eſſe ꝙ meritũ quodcũqȝ ſequẽs alia merita iam habita: requirit ꝓprium gradũ glorie eſſentialis ſibi correſpondentẽ. nam pñt a gratia eiuſdem grad⁹ multa bona opera etiã meritoria procedere et meritũ merito ſuperaddi: ſine eo ꝙ maior gradus glorie eſſẽtialis ſibi debeat̃. qm̃ vt dictum eſt: gloria non reſpondet meritis niſi rõne gratie et ſm eius mẽſurã. licet enim quolibet actu meritorio mereatur homo augmentuʒ gr̃e cui reſpondet et augmentũ glorie: et tamen ſicut non auget̃ gratia ꝑ quẽlibet actum meritorium: ita nec quolibet merito reſpondet augmẽtũ glorie. mereri nãqȝ augmentũ gratie: eſt ad illđ diſponi. vnde ſicut quelibet gutta aque diſponit ad lapidis cauationem: non tamẽ quelibet gutta cauat lapidem ſed vltima in virtute omniũ: ita ꝗlibet actus meritorius diſponit ad augmentũ gr̃e et tamẽ per quẽlibet actũ meritorium nõ fit actu gratie augmentũ: ſed poſtq̃ȝ exiſtẽs in gratia fuerit ſufficienter diſpoſitus ad gratie augmẽtũ ꝓut S. Tho. inquit p̊a 2e. q. 114. ar. 8. ad. 3m. Cui cõſonat quod dicit li°. p̊°. ſen. diſti. 17. q. 2. ar. 3. ad 5m. quando inquit eſt talis actus charitatis qualis requiritur ad augmentũ charitatis: tunc etiaȝ augetur premiũ ſubale quod debet̃ charitati maiori conſequenti actum: non charitati q̃ eſt radix actus. non aũt omnes ſunt tales vt dictum eſt. ⁊ ideo ad multitudinem actuuȝ non ſequitur đ neceſſitate augmentum premij ſubalis. hec ille. vñ non eſt verum vt arguẽs dicit ꝙ vltra gradũ glorie qui preciſe correſpondet gratie: correſpondeat actui meritorio aliq̇s gradus glorie eſſentialis ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ aſſumptum eſt falſum ad intellectuȝ arguentis. imo in ſacra ſcriptura premium vite eterne attribuitur gratie dei. vt Joã. 4° cum dñs dicit mulieri ſamaritane: aqua quaȝ ego dabo. i. gratia fiet in eo fons aque ſalientis in vitam eternam. et dicitur ſalientis: quia ex vi et impetu gratie vita eterna adipiſcitur. Item et Ro. 6°. dicit̃ gratia dei vita eterna. Auctoritates aũt quas arguens inducit non faciunt pro eo. vnde ad eas reſpondet Sanct⁹ Thomas infra diſtin. 49. q. p̊ma. arti. 4. ſub. arti. 4. ad. 2m. et. 3m. ꝙ opera nõ habent ꝙ eis retributio glorie reddat̃ niſi inq̃ȝm ſunt charitate informata. et ideo ſm diuerſos charitatis gradus erunt diuerſi gradus ĩ gloria. et quamuis habitus charitatis vel cuiuſlibet virtutis non ſit meritum cui debeatur premium: eſt tamen principium et tota ratio merendi in actu. et ideo ſm eius diuerſitatem: premia diſtinguntur. Necqȝ iterum via arguentis bene cõſonat obſeruãtie diuine legis: ſed magis via Sãcti Thome. nam lex diuina eſt proprie et formaliter gratia dei ſcripta in cordibus hominum ꝓut apoſtolus dicit Hebre. 8°. inducens illud Hiere. 31°. dabo leges meas in mentes eorũ et in corda eorum ſuperſcribam eas. vnde Auguſtinus dicit in libro de ſpiritu et littera ꝙ ſicut lex factoꝝ ſcripta fuit in tabulis lapideis: ita lex fidei ſcripta eſt in cordibus fidelium. et alibi dicit in eodem libro que ſunt leges dei ab ipſo deo ſcripte in cordib⁹ niſi ipſa preſentia ſpiritusſancti. ſ. per gratiam. et hec eſt lex de qua apoſtolus dicit Romanoꝝ. 8° lex ſpiritus vite in chriſto Jeſu liberauit me a lege peccati et mortis. quia ergo lex diuina eſt proprie et formaliter gratia ſpũſſancti diffuſa in cordibus noſtris: conſequens eſt ꝙ magis conſonet obſeruãtie diuine legis dicere ꝙ premiũ vite eterne correſpondet gratie: magis q̃ȝ operibus. Qꝛ autem vtile ſit ad conſequendum premium vite eterne ſm obſeruantiaȝ diuine legis exercere opera meritoria: ideo eſt qꝛ opera meritoria ſunt gratia informata et ab ea et non ſine ea vim habent et vtilitatem merendi vitam eternam ad quam opera ipſa ex ſe non ſufficiũt ſm illud apoſtoli Romanorum. 8°. non ſunt condigne paſſiones huius temporis ad venturam gloriam que reuelabitur in nobis. Unde in exemplo quod arguens inducit de remiſſe agente ⁊ de dormiente concedimus ꝙ remiſſe operans non fruſtra egit et ꝙ excedit in aliquo illum qui dormiuit et ẽ dignus aliquo bono eterno quo alius dormiens nõ eſt dignus. ſed tale bonum non eſt premium eſſẽtiale ſed premiũ accidentale. vnde Sanct⁹ Thomas infra diſtin. 49. q. p̊ma. arti. 4. ſub. arti. 4 ad. 3m. quamuis inquit ex ipſo genere actus poſſit aliquis gradus in merendo conſiderari: nõ eſt reſpectu premij eſſentialis quod eſt gaudium de deo: ſed reſpectu alicuius accidentalis premij qđ eſt gaudium đ aliquo bono creato. Idem in ſententia dicit. 3a. ꝑ. q. 89. arti. 5. ad. 3m. ¶ Ad argumenta aureoli contra eandem concluſionem: ad primum patet reſponſio ex his que dicta ſunt ad primũ ſcoti. licet eniȝ opera meritoria mortificata per peccatum reuiuiſcant per penitentiam: nõ tamẽ in equali gradu meriti reſpectu premij eſſẽtialis: ſi in minori gratia reſurgit. Quod autẽ arguens dicit ꝙ per actuȝ penitentie acquiritur nouum meritum qui additus prioribus meret̃ ampliorem gratiam et gloriam: dicimus ꝙ illud nõ ſemper eſt verum vt dictum fuit in quinto notabili. verũtamen quando illud contingit: nõ ex vi

actus penitentie meretur maiorē gl'iam: ſed ex
vi gratie que augeť. ¶ Ad. 2m. cōcedimus totā
deductionem. nō eni aliquid concludit ꝯtra nos
qui tenemus ꝙ augmentū gratie mereť augmen
tum glorie et ꝙ bona opa eo ipſo ꝙ mereňť aug-
mentū glorie: mereňť augmētū gratie. ¶ Ad. 3m
diciť ꝙ antecedens eſt verū ſi habēs plura meri-
ta ſit in maiori gratia ꝙ̄ habens pauca. ſed ſi ecō
uerſo ponatur: antecedens eſt falſum. nec enim
actus aut pluralitas actuū ſꝫ ſe faciūt hoīeꝫ deo
acceptū ad premium eſſentiale conſequenduꝫ: ſꝫ
gratia ipſa et charitas. vnde Marci. 12. et Luce
21. diuitibus multa mittentibus in gazophilacio
dn̄s dicit de vidua paupere duo tantūmodo mi-
nuta mittēte. vere dico vobis ꝙ vidua hec pau-
per pluſꝙ̄ omnes miſit. vbi gloſa dicit. intimatur
ꝙ̄ ſit acceptabile deo quod offertur bono animo
qui nō offerentiū ſubam: ſed pēſat conſcientiam.
Juxta quod apl'us dicebat p̊a Corin. 13°. et ſi di-
ſtribuero in cibos paupeꝝ omnes facultates me
as: et ſi tradidero corpus meū ita vt ardeā: chari
tatē aūt non habuero: nihil mihi ꝓdeſt. Et ꝑ hec
patet reſpōſio ad. 4m. dicitur eni ad minorē ꝙ
non eſt vera niſi cū pluribus meritis habeat etiā
maiorē grām. ¶ Ad. 5m. negatur cōſequentia. et
ad eius ꝓbationē negať aſſumptū. imo nos con-
trariū tenemus loquendo de premio eſſentiali.
¶ Ad argumēta henrici cōtra eandē cōcluſionē
ad primū eoꝝ q̄ primo loco obijcit dicitur ꝙ aſſū
ptū eſt falſū ꝙ̄m ad id qđ dicit ꝙ. ſ. conatus qui ē
in deteſtationē peccati et adeptionē gratie: non
pōt eſſe ſine grā preueniente liberū arbitrium lo
quēdo de grā gratū faciente vt arguēs pretēdit.
licet eniꝫ predicti motus haberi nō poſſint abſqꝫ
ſpeciali dei auxilio: non tn̄ preſuppōnūt grām ha
bitualē gratū facientē. Et de hoc. S. Tho. p̊a 2e.
. q. 109. ar. 6. Et. q. 112. ar. 2. Unde infra diſtin.
17. q. p̊a. ar. 2. ſub. ar. 2. ad. 2m. voluntas inquit
nr̄a eſt omnino pediſequa reſpectu diuine grē et
nullo modo preuia: qꝛ ipſa volūtas bona q̄ grāꝫ
gratū facientē precedit: ex deo nobis ꝓuenit qui
gratuita ſua volūtate nos ꝓuocat ad hoc vl' fla-
gellis vel aliquo auxilio interiori aut exteriori.
¶ Ad. 2m. diciť ꝙ aſſumptū eſt falſum. et ad eiꝰ
ꝓbationē negatur cōſequētia. qꝛ conatꝰ ad cuius
menſurā regulariter datur grā: eſt directe et ime
diate diſpoſitio quedā materialis ad gratie rece
ptionē: nō ad opa ſubſequētia grām niſi remote.
vnde ſm eius mēſurā: nō ſemꝑ intēſio et meritū
operū ſequentiū cōmenſurať. ſed eoꝝ cōmenſu-
ratio eſt ſm mēſuram grē et conatꝰ a grā cauſati
a quibus opa ipſa imediate ꝓcedunt. vnde argu

ens fallitur putans ꝙ nos ponamus conatū qui
eſt preparatio ad grām recipiendā: eſſe illūmet
conatū qui eſt in iam habēte grām ad opa elicīē-
da quod ē falſum. Dicimꝰ itaqꝫ ꝙ grā gratū faci-
ens datur a deo regulariter ſm mēſurā conatꝰ: ⁊
tamē ipſuꝫ conatū preuenit quedā grā gratis da
ta. ſ. motio diuina q̄ ipſum excitat et intendit. hu
iuſcemodi autem motio aliquando eſt ꝑ ꝓſpera
aliquando ꝑ aduerſa. Et cū arguēs inſtat ꝙ tūc
ipſa gratia gratis data ex ſeipſa ſine coopatione
liberi arbitrij mouet appetitū in deteſtationē pec
cati et gratie deſideriū: negať conſequentia. non
enim cōſequiť ꝙ illud qđ ab alio moueť: nō coo-
peretur ad motū. imo in habentibus liberū arbi-
triū vt cōmuniter accidit cōtrariū. qm̄ is qui mo
uetur ē etiā mouēs. Cum aūt arguēs querit vtrū
gratia iuſtificās detur ante ꝙ̄ liberū arbitriū coa
gat actione q̄ dicitur conatus an non: reſponde-
mus ꝙ regulariter nō datur. deus tamē pōt illam
dare etiā abſqꝫ conatu vel ꝙ conatꝰ precedat gra
tiam nō tempore ſed natura. et de hoc. S. Tho.
p̊a 2e. q. 112. ar. 2. ad. p̊m ⁊. 2m. Et cū arguēs īfert
ꝙ tunc gratia dareť ex merito congrui nō ꝯdigni
et ꝑ conſequēs iuſtificatio: cōcedimꝰ capiēdo me
ritum improprie et large ſicut dictuꝫ fuit in ſexto
notabili. nec id eſt parū dare largitati diuine imo
multū. qm̄ magne largitatis eſt dare grām abſqꝫ
merito ꝯdigni. Ad auctoritatē Auguſtini dicitur
ꝙ arguens addidit de ſuo: iuſtificās. nam Augu-
ſtinus grām tantūmodo dicit preuenire omnem
motum liberi arbitrij. et illa gratia non eſt habi-
tus gratū faciens aut gratia iuſtificās: ſed quedā
diuina motio gratis data que aliquando datur
per proſpera aliquando per aduerſa per quam
liberum arbitriū primo incipit moueri ad deum.
Et de hoc. S. Tho. li°. 2°. ſen. diſtin. 27. arti. 4.
Et in hoc. 4°. infra diſtin. 17. q. p̊a. ar. 2°. ſub. ar.
p̊°. et. 2. Et p̊a 2e. q. 112. ar. 2. Nec eſt verum vt
arguens dicit ꝙ dictus motus liberi arbitrij ſit diſ
poſitio pure negatiua ſcilicet gratie non reſiſtere
imo eſt diſpoſitio et actio poſitiua videlicet diui
ne motioni conſentire et gratiam deſiderare et
pro habenda gratia deum orare. et hoc eſt deo
diſpoſitiue cooperari. vnde falſe arguens expo-
nit verbum apoſtoli dicentis p̄ma Corinthiorū
3°. dei adiutores ſeu cooperatores ſumꝰ. nō eniꝫ
vere dicitur cooperator qui tantummodo non
reſiſtit: alias martyres ꝙ̄plures dicereňť coopa-
tores tyrānoꝝ. ¶ Ad ea q̄ ſecūdo loco iducit: dr̄
ad queſtionē quam mouet ꝙ charitas ex q̄ ꝓceſ-
ſerunt opera per peccatū mortificata: repať i re-
ſurgēte non ſemꝑ in equali gradu: ſed aliquando

in maioꝛi aliquādo in minoꝛi ſm maioꝛē vel mi-
noꝛē reſurgentis conatū. et licet ante lapſuꝫ me-
ruiſſet ꝑ bona opa augmentū gratie: ſi tamen re-
ſurgit in minoꝛi conatu: nō reſurgit cū tali gratie
augmēto. qm̄ ſicut gratia ita gratie augmētū da-
tur de cōmuni curſu ſm capacitatē recipiētis. nec
opoꝛtet ꝙ reſurgenti detur ſemꝑ augmentum gr̄e
quod pri⁹ meruit: qm̄ vt. S. Tho. dicit li°. 3°. diſ.
31. q. pͣ. ar. 4. ſub. ar. 3. ad. 4ᵐ. homo ꝑ peccatū
factus eſt alter ꝗ͂ pꝛius in gr̄a exiſtēs. et ideo nō
plenarie ad pꝛiſtinū gradū eſt reſtitut⁹. et per cō
ſequens non plenarie recipiet effectū pꝛioꝛū me-
ritoꝝ niſi ꝗ͂ᵐ ad pꝛemiū accidentale quod ē gau
dium de ipſis operibus: et mēſuratur magis actib⁹
ꝗ͂ habitu gratie et charitatis. ¶ Cū autem dicit
tertio loco ꝙ maioꝛ gratia datur ſemper quibuſ-
cūꝗ͂ reſurgentibus a peccato actuali ꝗ͂ inocenti
bus purgatis a ſolo oꝛiginali: non eſt verum. nec
ꝓbatio eius valet. nam licet magis ardua ſit ⁊ vt
ſic melioꝛ impugnationis negatio ꝗ͂ negatio cō-
cupiſcentie: ſufficit tamen ad vtrāꝗ͂ quantūcūꝗ͂
parua gratia. nec eſt neceſſarium ꝙ tanta gr̄a et
non maioꝛ detur vnicuiꝗ͂ quanta requiritur ad ne
gationē impugnationis vel concupiſcentie. vn-
de dari poteſt innocēti maioꝛ gratia ꝗ͂ ſit illi ne-
ceſſaria ad negationem cōcupiſcentie: et etiā ma
ioꝛ ꝗ͂ penitenti reſurgēti ad negationē impugna
tionis. ¶ Ad argumētū ante oppoſitū reſpondet
S. Tho. 3ͣ. ꝑ. q. 89. ar. 2. ad. pᵐ. ꝙ dictū apoſto-
li intelligi debet nō de omnibus diligētibus deuꝫ
qui ꝑ peccatum a dei amoꝛe cadunt: quod patet
in his qui cadūt et nūꝗ͂ reſurgunt: vel qui reſur-
gūt iterū caſuri. ſed intelligitur de his qui ſm ꝓpo-
ſituꝫ dei vocati ſunt ſancti. ſ. pꝛedeſtinati q̄ quo-
tieſcūꝗ͂ cadāt: finaliter tamē reſurgūt. cedit aūt
eis in bonū hoc ipſum ꝙ cadūt. nō quia ſemꝑ in
maioꝛi gratia reſurgūt: ſed quia reſurgūt in ꝑma
nentioꝛi gratia. non q̄dem ex parte ipſius gr̄e qꝛ
quāto gr̄a eſt maioꝛ: tanto de ſe eſt ꝑmanentioꝛ.
ſed ex parte hominis q̄ tanto ſtabilius in gr̄a per
manet quanto ē cautioꝛ et humilioꝛ. vnde et glo
ſa ibidē ſubdit ꝙ ideo ꝓficit eis in bonū ꝙ cadunt
quia humilioꝛes redeūt atꝗ͂ doctioꝛes fiūt. Idē
fere in ſentētia reſpōdet li°. 3°. ſen. diſ. 31. q. pͣ. ar.
4. ſub. arti. 3°. ad pꝛimum. Et in hoc articulus ter
minatur.

Diſtictio decima quīta.

Circa diſti-
ctionem quintā deci
mā queritur vtrū ho-
mo poſſit deo ſatiſ-
facere ꝓ peccatoꝛ ar
guitur ꝙ non. qꝛ ille
cui⁹ totū quod habꝫ
nō ſufficit ad vnum
debitum exſoluēduꝫ
nō poteſt ꝓ alio ſuo
debito ſatiſfacere. ſed quicq̄d homo eſt et poteſt
et habet: non ſufficit ad exſoluendū debitū ꝓ be-
neficio creationis. vnde Eſaie. 15. dicitur ꝙ ligna li
bani non ſufficiēt ad holocauſtū. ergo nullo mo-
do poteſt ſatiſfacere pꝛo debito offenſe cōmiſſe.
¶ In oppoſitū arguitur. quia ſicut dicit Hierony
mus: qui dicit deum aliquid impoſſibile pꝛecepiſ
ſe homini: anathema ſit. ſed ſatiſfactio eſt in pꝛe-
cepto Luce. 3°. facite dignos fructus penitentie.
ergo poſſibile eſt deo ſatiſfacere. ¶ In hac q̄ſtio
ne erunt quattuoꝛ articuli vt ſupꝛa.

Quantum ad ar
ticulū pꝛimum ſit pꝛima concluſio
ꝙ purus homo de cōmuni curſu
et ſm dei pꝛeoꝛdinationem: nō
pōt perfecte ſatiſfacere deo pꝛo
peccatis cōmiſſis niſi in virtute meriti xp̄i. Hanc
concluſioneꝫ tenet. S. Tho. 3°. li. ſen. diſtin. 20.
arti. 2°. vbi licet. S. Tho. loquatur de ſatiſfactio
ne pꝛo peccato totius humani generis: pꝛima ta
men ratio et ſecunda quas ad id ꝓbandum indu
cit: idipſum concludūt de peccato moꝛtali cuiuſli
bet hominis. Eandē cōcluſionē tenet. 3ͣ. ꝑ. q. pͣ.
ar. p°. ad. 2ᵐ. ¶ Secūda concluſio eſt ꝙ nulli⁹ po
teſt ſatiſfacere deo de vno peccato: alio retento.
Hanc concluſionē tenet. S. Tho. in hac diſtin. q.
pͣ. ar. 3° ¶ Tertia cōcluſio eſt ꝙ nullus extra cha
ritatem exiſtens pōt ſatiſfacere deo ꝓ peccatis ꝑ
gratiam et charitatem pꝛius dimiſſis quo ad cul
pam. Hanc concluſionem tenet. S. Tho. in hac
diſtinctione queſtione pꝛima articulo tertio ſub ar
ticulo ſecundo. ¶ Quarta concluſio eſt ꝙ opera
extra charitatem facta non ſunt pꝛopꝛie merito
ria alicuius boni etiam tempoꝛalis. Hanc cōclu-
ſionem tenet Sanctus Thomas in hac diſtictio
ne loco pꝛoxime allegato ſub articulo quarto.

Quantum ad ar-
ticulum ſecundū arguēdū eſt cō-
tra concluſiones. Et quidē con-
tra p̄mā arguit ſcot⁹ ꝓbando ꝙ
poſſibile ſit de potētia dei abſo-
luta deū accipe aliquē actū penitētis tanquā ſa-
tiſfactionē iuſtā ꝓ peccato: nō coniūcto merito
paſſionis xp̄i. p̄mo q2 nō eſt īpoſſibile filiū dei nō
fuiſſe incarnatū et ꝑ conſequēs nec paſſum. et tñ
poſſibile eſt deū ꝑduxiſſe predeſtinatū ad beati-
tudinē et iuſte: non tñ excludēdo miſericordiā.
ergo poſſibile fuiſſet modo penitentē ſibi ſatiſfe-
ciſſe: q2 non pōt iuſte ſine ſatiſfactione peccatorē
beatificare. Confirmat̄ iſtud ꝑ Auguſti. 13. de tri.
caplo. 4°. fuit q̄dem et alius modus nr̄e redem-
ptionis poſſibilis q̄ ſcilicet ꝑ incarnationē et paſ-
ſionē: ſed nullus nr̄e miſerie ſanande ꝯuenientior.
ergo lapſus noſter potuit ſanari alia via q̄ ꝑ in-
carnationē et paſſionē xp̄i. ¶ 2°. quia paſſio xp̄i
non delet culpā noſtrā niſi vt cauſa meritoria et
ꝑ conſequēs vt cauſa ſecūda q̄ non eſt de eſſētia
rei. ergo illa reducat̄ ad genus cauſe efficiētis. ſed
quicq̄d poteſt de⁹ per cauſam ſecundā efficiētem
pōt imediate. ergo ſine illa poſſet iuſte et ordina-
te remittere culpā. Si dicat̄ ad iſtud ꝙ deus poſ-
ſet ſine xp̄o mediatore deleuiſſe iuſte culpā via-
toris et ita eum ꝑduxiſſe ad beatitudinē ſm pri-
mū argumentū et imediate iuſtificaſſe iuxta ſecū-
dum argumentū: ſed tamē nō ꝑ viā ſatiſfactio-
nis quia non fuiſſet aliquid equiualēs redditum
tunc: nunc aūt eſt redditū equiualens per chriſti
paſſionē cum iſta tamē tali q̄li ſatiſfactione iſti⁹:
contra. ſatiſfactio eſt redditio equiualens ꝓ equi-
ualenti. ſed quantū malū fuit peccatū auertens
a deo: tantum bonum eſt conuerſio ad deum ex
charitate. quantum etiam bonū natum fuit in-
eſſe actui noſtro: tantum bonum et non plus ab-
ſtulit peccatū noſtrum: et tantum bonum poteſt
ineſſe actui nr̄o ſecundo. ergo per ipſum omnino
equiualens redditur. Si dicat̄ ꝙ actus malus nō
ſit equiualēs in bono illi malo in diſplicentia niſi
actus ille eliciatur a gratia: ſed prima gratia non
datur alicui peccatori niſi ex paſſione xp̄i: contra.
de potentia dei abſoluta bene poſſet dari prima
gratia ſine merito paſſionis xp̄i. qd̄ ꝓbatur. quia
ſūma gratia data creature: data eſt anime xp̄i et
ſine merito quocūq̄. nulla enī paſſio eius nec p̄-
uiſa nec exhibita erat meritū reſpectu grē confe-
rende ſibi. imo p̄uidebatur vel pri⁹ videbat̄ grā
habitur⁹ q̄ paſſio acceptāda. ¶ Itē paſſio xp̄i fu-
it bonū finitū etiā accepta ſm totā rationem me-
riti in ea: quia non erat bonum infinitum. nec per
conſequēs acceptat̄ a deo infinite ex parte obie-
cti: quia nō fuit deus beatus acceptando illā paſ-
ſionem ſicut amādo ſuā eſſentiā. ſi ergo īfinitas
in peccato prohiberet ſatiſfactionem eſſe poſſibi-
lem: etiā ꝓhiberet eam poſita paſſione xp̄i. ¶ 5°.
ſic. deus de potentia abſoluta poſſet dediſſe pec-
catori poſt attritionē tanquā poſt diſpoſitionē
congruam et meritum de congruo: gratiam per
quam motus eius fieret contritio. et ſic ꝑ ſatiſfa-
ctionem deleuiſſe peccatum: quia per actum il-
lū reddentem deo equiualens illi bono quod ab-
ſtulit peccatum. poſſet etiam actus ille eſſe alias
indebitus: quia licet q̄cquid ſumus et poſſumus
teneamur deo: tamē ex maxima ſua miſericordia
conſiderans noſtram fragilitatem et difficultatē
ad bonū: noluit nos regulariter obligare niſi ad
decalogum. et ita potuiſſet ordinaſſe ⁊ obligaſſe
hoīem tm̄ ad decalogū xp̄o non incarnato. poſſ3
ergo tunc homo aliqua ſupererogationis opera
exercere que alias eſſent ſibi indebita. et tūc ſal-
uaretur tota ratio ſatiſfactionis. de potentia or-
dinata tamen deus non diſpoſuit ſibi reconcilia-
re iniuſtum: niſi per obſequium ſibi magis gratū
q̄ erat offenſa eius ſibi diſplicens. et illud eſt me-
ritum paſſionis xp̄i. hec ſcotus in forma. ¶ Con-
tra eandem cōcluſionē arguit aureolus. p̄mo q2
rigor iuſticie exigit ꝙ actus ſatiſfactorius ſit equi-
ualens in bonitate malicie act⁹ peccati. ſed poſſi-
bile eſt habere actum gratia informatum equiua-
lentē in bonitate malicie peccati. ergo ⁊ cetera.
minor probatur. quia ſi act⁹ gratia informat⁹ nō
poſſet equiualere vel preponderare malicie pec-
cati: hoc eſſet vel quia culpa ē infinita ratione ob-
iecti vel ratione ſui vel ratione op̄antis. ſi primo
modo: non magis eſt infinit⁹ actus peccati in ma-
licia q̄ actus bonus gratia informatus in bonita-
te: quia vterq̄ eſt in deū obiectiue. ergo ſi propt̄
obiectū infinitum actus peccati habet infinitam
maliciam: eadem ratione actus gratia informa-
tus habet infinitā bonitatē. ſi ſecundo modo: nō.
quia actus peccati non eſt infinitus formalit̄ nec
actus gratia informatus. ſed tertio modo poſſet
intelligi infinitas malicie actus ex parte operan-
tis hoc modo. ſ. quia quātūcūq̄ augeret̄ act⁹ bo-
nus in bonitate: nūquā equaret gradū malicie ſa-
tiſfaciēdo. cuius ratio eſt. quia in cōmiſſione pec-
cati eſt magna iniuſticia ex parte hominis. quā-
do vero homo elicit actū bonum: nō videtur ꝙ
poſſit ſatiſfaciendo illam iniuſticiam adequare
quia nullus ſatiſfacit exhibēdo illud ad quod a-
lias etiam ſi non eſſet fienda ſatiſfactio teneret̄.

ſed homo dato q̈ nõ peccaret: tenetur deo oẽm
bonũ actũ exhibere quẽ exhibet ⁊ plus q̈ exhibe
bat. ergo et cetera. ſed iſta ratio non ðbet moue-
re: quia licet de cõgruo et decenti homo obliget̃
ad impẽdendũ omnẽ bonũ actũ: hoc tñ non eſt
de rigore iuſticie. alias quilibz obligaret̃ ad intrã
dum religionẽ et actus ꝯſimiles q̇ ſunt ſuperoga
tionis. ergo ſi ad tales actus nõ tenet̃ homo ð ri-
gore iuſticie: ſi poſt peccatũ eliciat talẽ actum: po
terit ſic inteſum elicere in bonitate: q̈ peccati ma
culam adequabit. et ꝑ conſequẽs erit ſatiſfacto-
rius. hec ille in forma. ¶ Contra eandẽ arguit du
randus dicẽs. quidam dicunt q̈ licet homo ex ſe
non poſſit ſatiſfacere reddẽdo equiualẽs: põt ta
men hoc ꝑ hoc q̈ ſibi cõmunicat̃ meritũ paſſiõis
xp̄i quod fuit aliquo modo infinitũ. ſed hoc nõ vi
detur verum. q2 nec ipſe xp̄s ſm q̈ homo potuit
deo reddere ꝑ ſeipſo equiualẽs beneficijs accep-
tis. cum ergo quicq̇d erat in xp̄o ſm humanã na-
turam totũ eſſet obligatũ deo et ei debitũ: non
potuit eſſe ſatiſfactio de cõdigno ꝓ quocũq̧ pec
cato conſiderãdo naturã operis vel rei: ſed ſolũ
ſm acceptationẽ gratuitã dei. ¶ Sed contra pre
dicta arguũt quidam dicentes q̈ predicta deter-
minatio tollit omne meritũ et omnẽ poſſibilita-
tem ſatiſfaciẽdi. quod ꝓbant q2 q̇ nihil põt ſolue
re: in nullo põt ſatiſfacere. ſed ſm predicta quic-
q̇d homo habet ẽ debitum deo ratione beneficij
accepti. ergo nullus põt aliquo modo ſatiſfacere
ꝓ delicto cõmiſſo. eodẽmodo etiã tollit omne
meritum. q2 nullus meret̃ qui nõ habet aliq̇d qð
poſſit impendere ꝓ premio. ſed ſm predicta nul
lus homo habet aliquid quod poſſit impendere
ꝓ premio. ergo nullus homo põt aliq̇d mereri.
Sed iſta ſunt ſatis friuola quia bene concludunt
q̈ nullus põt deo ſatiſfacere de condigno ſm eq̄
litatẽ emende ad offenſam: nec mereri ð condig-
no ſtricte et ꝓprie loquẽdo de merito cõdigni vi-
tam eternam et hoc eſt concedendũ. ſed de con-
gruo et ſm dei acceptationẽ gratuitã: põt homo
mereri apud deũ et ſatiſfacere deo ð peccato cõ-
miſſo. nec predicte rationes ꝓbant oppoſitũ. ac-
ceptat enim deꝰ nr̃a bona opera vt meritoria et
ſatiſfactoria: quãuis ſint in nobis ab ipſo et quã-
uis non reddamꝰ ei niſi quod ſuũ eſt. ſicut ſcriptũ
eſt ꝑmo Parali. 29. tua ſunt omnia et q̃ de ma-
nu tua accepimus dedimꝰ tibi. et hec opinio ma-
gis conſonat pietati fidei qua minꝰ attribuimus
nobis ⁊ plus deo. vt dicat quilibet bonus cũ pſal
mo. ſaluum me fac quoniam voluit me. et illud
Roma. 9. non eſt volentis neq̧ currẽtis: ſed dei
miſerẽtis. hec ille. ¶ Contra ſecundam et tertiã
concluſiones arguit ſcotus probando q̈ aliquis
manẽs in vno peccato poſſit ſatiſfacere pro alio
et q̈ non oportet ſatiſfactiones pro peccatis ha-
bitualiter eſſe coniunctas. primo q2 oppoſita ſen
tentia videt̃ nimis dura contra peccatores et oc
caſio maioris obſtinationis. ſi enĩ iſte homo ve-
re penitẽs et humiliter recipiẽs ſatiſfactionẽ et
poſt ieiunium triũ dierũ cras recidiuat in peccatũ
mortale: de illo non penitẽs ſecundo die ieiunet
quod ſibi fuit impoſitũ. ſi dicas q̈ illud ieiuniũ ſe-
cunde diei nõ eſt aliqua ſatiſfactio exterior: ma-
gis eſt occaſio inducendi iſtum lapſum vt tertio
die non ieiunet. et ꝑ conſequẽs ad nouũ peccatũ
mortale cũ ſit tranſgreſſio precepti eccleſie et vi-
carij dei in hoc caſu. ¶ 2° ſic. ſi poſt lapſum ante
cõpletã penitẽtiã non exequat̃ quis ſatiſfactionẽ
priſtinã et ſibi impoſitã: peccat mortaliter nouo
peccato. ſi ergo exequat̃: bene facit q2 actũ obedi
entie facit. ſed nõ facit actũ obediẽtie niſi inq̈m il
lud eſt ſibi ipoſitũ tanquã pars ſatiſfactionis. er-
go ſatiſfacit. ¶ 3°. quia ſi alicui offenſe in regẽ cor
reſpõdeat preciſe ſm legem abſciſio manus: ſi iſti
etiam inuito abſcinditur manus: ſatis patitur et
in tantũ ſufficit regi q2 ſm legem et iuſticiam nõ
debet ab eo penam vlteriorẽ exigere: et tamẽ nõ
recipit eum in gratiam vel amicitiam. multo ma-
gis poſſet ſufficere pro punitione culpe ſi aliquis
penã debitam ſibi infligeret: licet non eſſet in gra
tia vel amicitia ipſius iudicis offenſi. hec Scotus
in forma. ¶ Contra eandẽ concluſionẽ arguunt
quidam alij. primo ſic. quia ille qui acceptata pe-
nitentia poſtea incidit in mortale: ſolum eſt de-
bitor pene certe et finite. ſed illam exſoluit. ergo
non poteſt ab eo plus exigi et ſic ſatiſfacit. ¶ 2°.
quia ſm iuſticiam humanam ſi quis penam taxa
tam et acceptatam pro precedente offenſa ſibi
dimiſſa exſoluerit etiam poſtq̈ denuo offendit: li
beratus eſt totaliter. ergo ſimiliter et ſm iuſticiã
diuinam. ¶ 3°. quia ſi non eſſet liberatus ab hac
pena et exſolueret eam in inferno: aut ergo fini-
tam aut infinitam. ſi finitam: eadem ratione fini
ta pena facta in peccato mortali debuit ſatiſface
re vel ſufficere. ſi infinitam: hoc videtur inconue
niens quia nõ erat debitor niſi pene finite. ¶ 4°
quia videtur inconueniẽs q̈ homo tantũ punia-
tur pro peccato quod fuit ſibi veraciter dimiſſum
ſicut ꝓ peccato quod nũq̈ fuit ſibi dimiſſũ. alio-
quin non prodeſſet cõtritio nec confeſſio. ſꝫ iſtud
ſequeret̃ ſi ꝓ peccato dimiſſo puniret̃ pena eter-
na in iferno. ergo et cetera. Et ſi dicatur q̈ nihil
prohibet q̈ aliquis puniat̃ equali pena ꝓ pecca-
to dimiſſo ac ſi non fuiſſet dimiſſum: non quidem

per ſe quia in dimiſſione culpe dimittitur reatus pene eterne: ſed per accidẽs. ſ. ratione ſtatus q2 ĩ inferno nulla eſt redẽptio: non valet. q2 ꝙ in inferno nõ ſit ſtatꝰ expiãdi penã: hoc eſt q2 nõ ẽ ibi ſtatus expiandi culpã et ad culpaꝫ ſequit̃ pena. ſ̃ iſtud nõ habet locũ quo ad penã culpe dimiſſe ꝺbitam: q2 illa iã eſt expiata. et hoc expreſſe videt̃ tenere. S. Tho. infra diſ. 22ª. ar. pͦ. in ſolutione quinti argumẽti. ¶ Cõtra quartã cõcluſionẽ arguunt quidã et pͥmo cõtra ꝓbationeꝫ cõcluſionis dicẽtes ꝙ non cõcludit. quia arguit de amore dei ad nos ꝑ quem nobis dat: et non ꝺ amore noſtri ad deũ quo carent mali qui tamen nõ carent primo quia deus diligit bonos et malos. ¶ 2ͦ quia ſicut exiſtẽs in charitate meretur bona gratie q2 habet amorem gratuitum: ſic exiſtẽs in ſtatu nature meretur bona que ſunt ad cõſeruationeꝫ nature. quia ſicut ſe habet amor gratuitus ad bona gratie: ſic amor naturalis ad ea que ſunt nature. ¶ 3ͦ. ꝓbant ꝙ nullus homo poteſt aliquid mereri de condigno: quia totum eſt ex liberalitate dantis ſm gratiam et non ſm debitum. ¶ 4ͦ. quia deo non poſſumus reddere equiualens. ergo multo minus poſſumus eum cõſtituere debitorem nobis. ſi dicat̃ ꝙ peccãs mortaliter meret̃ ex condigno penam: et tamẽ deus nõ eſt debitor infligendi talem penam ita vt ſit iniuſtus ſi eam non infligat. et ſimiliter in bonis poteſt eſſe meritum de condigno proprie et ſtricte ſumpto: ⁊ tñ deus non erit debitor reddendi premium ꝓ tali merito nec erit iniuſtus ſi nõ reddat. ſed hoc nõ valet. quia non eſt ſimile in bonis et in malis. q2 in bonis merenti ex condigno ſi non reddat̃ premium: ſubtrahitur ei bonum quod eſt ei debituꝫ et ita fit ei iniuſticia niſi hoc procederet de voluntate ſua quia nullus patitur iniuſtuꝫ volens. ſed ſi peccanti non infligitur pena quam meruit: non fit ſibi iniuſticia ſed gratia. quia pena vt pena eſt rationeꝫ mali habet quo quilibet libenter caret. et ideo in bonis merenti ex condigno reddendũ eſt premiuꝫ ex debito. et ille ad quẽ pertinet reddere: iniuſtus eſt ſi nõ reddat. in malis vero ſi nõ redditur pena pro culpa: non fit peccanti iniuſticia ſed miſericordia.

Quantũ ad articulum tertiũ primo notanduꝫ ẽ ꝙ vt accipitur ex dictis. S. T. in hac diſ. q. pͣ. ar. pͦ. ſub. ar. 2. ſatiſfactio ex vi nominis importat recompenſationem culpe ſeu offenſe cõmiſſe. et ſic diffinitur ꝙ eſt quedam iniurie illate recõpenſatio. vnde ſicut iniuria illata implicat directe et ĩmediate inequalitatem iuſticie et ex conſequenti inequalitatem amicitie oppoſitam: quoniã iniurioſa actio non ſolum offendit iuſticiam ſed et amicitiam: ita et ſatiſfactio directe importat equalitatem iuſticie: ex conſequenti vero equalitateꝫ amicitie. vt enim. S. Tho. inquit diſ. precedente. q. 2. ar. pͦ. ſub. ar. 2ͦ in cor. qui aliqueꝫ offendit contra equalitatem amicitie peccat inq̃ꝫm effectũ debitum non impendit. et contra equalitateꝫ iuſticie: inq̃ꝫm rem debitam ſubtrahit. ¶ Poteſt ergo conſiderari ſatiſfactio et ſm ꝙ implicat equalitatem iuſticie: et ſm ꝙ equalitatem amicitie reſtituit. equalitas autem iuſticie eſt duplex. quedam eſt ſm adequationem abſolutaꝫ rei ad rem. alia eſt ſm quandam proportionalitateꝫ quia. ſ. ſicut ſe habet debitum ad illum cui debetur: ita ſe habet et quod redditur ad illum qui debitum reddit. loquendo igitur de ſatiſfactione que fit deo per penitentiam propter culpam in eum cõmiſſã de qua eſt nunc ſermo noſter: dicimus ꝙ vtroꝙ modo equalitatis iuſticie poteſt fieri ab homine ſatiſfactio deo pro peccatis in eum cõmiſſis. preſuppoſito ꝙ et ſi homo totũ quod eſt ⁊ põt debeat deo pro beneficijs receptis creationis conſeruationis et gubernationis ac redẽptionis: nõ tamen ab eo exigit deus tanq̃ꝫ debitum neceſſitatis totuꝫ quod põt facere: ſed eſt homini prefixa a deo quedam menſura operum et actionuꝫ quã neceſſario et ex debito implere debeat. ſ. operuꝫ mandatorum. ita vt relinquant̃ homini quedaꝫ opera ſupererogationis quibus poſſit ſatiſfacere pro cõmiſſis. Ad cuius intellectum conſiderãdum eſt ꝙ quia opera ex charitate facta ex eadeꝫ ratione habent ꝙ ſint meritoria vite eterne et ꝙ ſint ſatiſfactoria ꝺo pro culpis cõmiſſis ex hoc. ſ. ꝙ ſunt ꝺo grata prout. S. Tho. notat in hac diſ. q. pͣ. ar. 3. ſub. ar. 3. in cor. ideo videtur eſſe idem iudicium de condigna ſatiſfactione et de merito condigni q̃ꝫm ad hoc vt non plus exigatur ad cõdignam ſatiſfactionem: q̃ꝫ ad merituꝫ condigni. ĩmo videtur ꝙ minus. quia nullus preter xp̃m cuius opera non ſunt puri hominis ſed dei ⁊ hominis: poteſt alteri mereri ex condigno vitam eternam: et tñ vnus põt ſufficiẽter et cõdigne ſatiſfacere ꝓ alio ꝑut. S. T. dicit infra diſ. 20. ar. 2. ſub ar. 3. in cor. cũ ergo homo poſſit mereri de ꝯdigno premiũ eſſentiale: conſequẽs eſt ꝙ poſſit deo ꝯdignã ſatiſfactionẽ exhibere pro peccatis cõmiſſis. Ad ꝓbationẽ aſſumpti ꝙ. ſ. homo poſſit mereri de cõdigno vitã eternam: ſcienda ſunt duo. pͥmũ eſt ꝙ vt. S. T. deſcribit liͦ. 2ͦ. ſen. diſ. 27ª.

arti.3°.in coꝛ.meritum ex condigno dicitur quã-
do inter pꝛemiũ et meritũ īuenitur equalitas ſm
rectam extimationeʒ. huiuſcemodi enim equali-
tas facit condignitatem meriti ad pꝛemium. Se
cundum eſt ꝙ vt. S. Tho. dicit in pleriſqʒ locis ⁊
ſignanter. pª 2e. q.114. arti.3. Et Ro. 4°. lec. pª.
et caplo. 6°. lec. 4. et. caplo. 8°. lec. 4ª. opus me
ritoꝛium hominis dupliciter cõſiderari põt. vno
modo q̃ʒm ad ſubam opis et ſm ꝙ ꝓcedit ex libe-
ro arbitrio: et iſto modo nullũ opus hoīs ē meri-
toꝛium vite eterne de condigno. nõ enim poteſt
eſſe condignitas vbi eſt maxima inequalitas. eſt
autem inequalitas maxima inter opera liberi ar-
bitrij q̃ʒm ad ſui ſubam q̃ non excedunt vires hu-
mane mentis: et inter vitam eternaʒ q̃ eſt bonũ
quoddam excedẽs ꝓpoꝛtionẽ ⁊ vires create na-
ture: ſm illud pª Coꝛin. 2°. nec oculus vidit nec
auris audiuit nec in coꝛ hoīs aſcendit q̃ pꝛepara-
uit deꝰ his q̃ diligunt illũ. quãobꝛē ipſe apoſtolus
dicebat Ro. 8. non ſunt cõdigne paſſiones huius
tempoꝛis ad futurã gloꝛiaʒ q̃ reuelabit in nobis.
Alio modo põt conſiderari opus meritoꝛiuʒ ſm
ꝙ ꝓcedit ex gr̃a ſpũſſancti. et ſic meritoꝛiũ eſt vi-
te eterne ex condigno. tũ quia iſto modo quanti
tas et valoꝛ meriti attenditur ſm virtutem ſpũs
ſancti mouentis nos ꝑ gr̃am ad vitam eternam.
ſicut eniʒ virtus inſtrumẽti vt dolabꝛi ex motiõe
ꝑncipalis agẽtis attendit ad ꝓducendũ effectuʒ
ad quẽ ꝓpꝛia virtute non poſſet attingere: ita et
ꝑ gr̃aʒ ex ſpeciali motione ſpũſſãcti attẽdit v̾tus
⁊ efficacia ꝑ quaʒ liberũ arbitriũ põt opus elicere
meritoꝛiũ hñs cõdignitatẽ ad pꝛemium vite eter
ne quã deſignat impulſus gratie et motionis ſpi
ritusſancti quo impellimur. vt nõ iaʒ gradiẽdo ſ;
quaſi ſaliẽdo: ꝑ opus meritoꝛiũ vitam eternã at-
tingamꝰ: ſm illud Joan. 4°. fiet in eo fons aque
ſalientis in vitaʒ eternam. qd̾ enim ꝑ ſaltũ ⁊ im-
petu alteriꝰ alicubi ducit: vi et ꝓpꝛia virtute ipſiꝰ
illuc ꝑuenit. ac ꝑ hoc a condigna. i. equali vel non
minoꝛi virtute trahit homo ꝑ gr̃am q̃ʒ ſit virtus
eterne gloꝛie. Tũ etiã qꝛ ꝑ gr̃am ſpũſſãcti homo
adoptat in filiuʒ dei cõſoꝛs factus diuine nature.
iuxta verbũ apl̃i petri. 2ª. petri. p° dicẽtis. vt per
hec. ſ. ꝑ gr̃am et charitatẽ efficiamini diuine con-
ſoꝛtes nature. filijs aũt etiã iure adoptionis d̾be
tur paterna hereditas ſm illud apl̃i Ro. 8. ſi filij
⁊ heredes. hereditas aũt dei pr̃is eſt vita eterna.
Unde colligendo ſub epilogo dicimus ꝙ opꝰ no
ſtrũ habet cõdignitatẽ. i. equalẽ virtutis valoꝛeʒ
ad mercedẽ que eſt vita eterna ex tribꝰ. p̄mo et
pꝛĩcipaliter ex diuina miſericoꝛdia et liberalita-
te qua oꝛdinauit et pꝛedeſtinauit nos ad vitam
eternam conſequendam per operationẽ noſtrã
quaſi ad mercedem. ſecũdo ex motione ſpũſſãcti
qua mẽs noſtra gratia infoꝛmata mouetur et q̃ſi
rapitur in amoꝛẽ et cognitionẽ dei. ꝑ quã motio-
nem virtus ſpũſſancti nobis cõmunicat ex q̃ va-
loꝛ opis noſtri attenditur pꝛincipaliter. tertio ha
bet cõdignitatẽ ex habitu gr̃e que eſt q̃dã diuine
nature participatio ꝑ quã filij ſumus q̃bus here-
ditas vite eterne iure filiationis eſt debita. quod
eni eſt debitũ: ex ꝯdigno redditur. Relinquit ergo
ꝙ ex tribus cauſis ꝓtactis ſimul pꝛeſerti ex p̄ma ⁊
ſecunda: opꝰ meritoꝛiuʒ eſt condignũ vite eterne
cõdignitate et adequatione quãtitatis rei ad rẽ.
Aduertendũ tñ ꝙ ꝯſiderãdo opus meritoꝛiũ nõ
ſm ꝙ pꝛocedit ex eterna dei oꝛdinatione ⁊ ex a-
ctuali motione ſpũſſancti a quo ſicut dictũ ē hẽt
quandã valoꝛis infinitatẽ: ſed inq̃ʒm ꝓcedit ex li-
bero arbitrio etiã ꝑ habitũ gr̃e infoꝛmato pꝛeci-
ſe: nõ habet ꝯdignitatẽ ad pꝛemiũ eſſentiale vite
eterne ſm equalitatẽ quãtitatis rei ad rem: ſ; ſm
equalitatẽ ꝓpoꝛtionis vel ꝓpoꝛtionalitatis. ⁊ rõ
eſt. quia habitꝰ gratie quãuis ſit quedã diuine lu-
cis ac nature participatio: ⁊ tamẽ cũ ſit quid crea
tum in nobis: nõ habet ex ſui ſuba et ꝓpꝛia virtu
te infinitatẽ: licet illã habeat eius infuſio ex parte
infundentis. ⁊ ideo opus meritoꝛium etiã ex par
te gratie ſecluſa motione actuali ſpũſſancti: non
habet valoꝛẽ infinitũ. et ꝑ cõſequẽs nõ coequat
valoꝛi vite eterne q̃ vt dictum eſt hẽt ex ꝑte obie
cti infinitatẽ. et ſub iſta cõſideratione. S. Doc. di
cit aliquãdo ꝙ opus nr̃m meritoꝛiũ nõ eſt eq̃le p̄
mio vite eterne adequatione quantitatis abſo-
lute ſed adequatiõe ꝓpoꝛtionis. Uerũtamẽ vbi
loquitur de opere meritoꝛio ſm ꝙ ꝓcedit ex mo-
tiõe actuali ſpũſſancti vt pª 2e. q.114. ar.3. ⁊.4.
Et Ro. 6. ſup illõ gr̃a dei vita eterna. Et Ro. 8.
ſuper illud nõ ſunt condigne paſſiones ⁊c̃. Item
Hebꝛe. 6. lec. pª. eq̃litatẽ tribuit illi ad mercedis
p̄miũ: ſm adeq̃tioneʒ quãtitatis rei ad reʒ vt ex
verbis eiꝰ plane accipit recte ĩtelligẽti. Uñ ibideʒ
pª 2e. ar.3. in coꝛ. cũ diceret opꝰ meritoꝛiũ ſʒ ꝙ ꝓ
cedit ex gr̃a ſpũſſancti eẽ ꝯdignũ vite eterne: ad-
iũxit motionẽ actualẽ ſpũſſancti dicẽs. ſic eni va-
loꝛ meriti attendit ſm virtutẽ ſpũſſãcti mouẽtis
nos in vitã eternã. Et ĩ reſpõſione ad. 3m. poſtq̃ʒ
dixit ꝙ gr̃a ſpũſſancti quã in p̄ſenti habemus eſt
equalis gloꝛie in v̾tute quãuis nõ in actu: adiun-
xit ad cõplementũ v̾tutis gr̃e et valoꝛis meriti p̄
ſentiã ſpũſſancti ꝑncipaliter mouẽtis ſubiungẽs.
et ſimiliter ꝑ gr̃am inhabitat hoiem ſpũſſanctus
q̇ eſt ſufficiẽs cauſa vite eterne. vnde et dicit eſſe
pignus hereditatis noſtre. 2ª. Coꝛin. p°. hec ille.

¶ Quia ergo ſicut dictū eſt nō plus requirit̄ ad ſatiſfactionē cōdignā q̄z ad meritū de cōdigno: ſequitur ex premiſſis q̄ homo p penitētiā adiūctis trib⁹ cauſis predictis ad meritū cōdigni req̄ſitis pōt deo exhibere ſatiſfactionē cōdignā p culpis cōmiſſis cōſiderādo ſatiſfactionē ſm q̄ ordinat̄ ad eq̄litatē iuſticie reſtituēdā. Qđ aūt. S. Tho. dicit in hac diſ. q. pª. ar. 2. in reſpōſione ad. 3m. q̄ deo nō pōt fieri equiualēs ſatiſfactio ſed bene ſufficiēs p eo. ſ. q̄ a deo acceptat̄: p tāto dictum eſt q2 homo totū qđ ē et pōt debet deo. et ideo nullū opus facere pōt in ſatiſfactionē culpe cōmiſſe qđ alias pp̄ter beneficia recepta nō ſit debitum deo: ac p hoc nulla ſatiſfactio hoīs poſſet equalens eē. nā ſatiſfactio equalēs tā ex vi nominis q̄z ex vſu loq̄ndi importat recōpēſationē ſm rei eq̄ualētiā quā hr̄e non pōt illud op⁹ qđ alias debitū eſt. qđ eni debitū eſt ſm ſe totū p vno: nō pōt p alia re plene ſatiſfacere. ſufficiēs vero ſatiſfactio nō importat recōpenſationē ſm rei equalentiā ſed recōpenſationē q̄ ſatiſfaciat offēſo. vnde q2 opus etiā alias debitū ei cui iniuria illata eſt pōt ab eo acceptari i recōpenſationē illate iniurie ex eius benigna liberalitate: ideo talis recompenſatio dicta eſt ſufficiēs ſatiſfactio cū ſufficiat ad recōciliandū offendentē offenſo. q2 ergo de⁹ ex ſua maxima miſericordia acceptat in recōpēſationē culpe cōmiſſe q̄dam hoīs opa alias ſibi debita cōſiderās hoīs fragilitatem: inde eſt q̄ ſatiſfactio p huiuſmodi opa appellet̄ a. S. Doc. ſufficiēs quāuis nō equiualens. Et q̄ iſta fuerit mens ipſi⁹: p3 ex obiectione ad quā reſpōdet q̄ fundat̄ in hoc q̄ quicq̄d homo eſt et pōt ꝛ hēt nō ſufficit ad ſoluēdum debitū p beneficijs a deo ſuſceptis. verūtñ preſuppoſito q̄ de⁹ nō exigit ab hoīe p beneficijs ſuſceptis totū qđ pōt tanq̄ ſibi debitū ſed remittit illi quedā operū genera quib⁹ ſatiſfaciat p culpis cōmiſſis. ſuppoſito etiā q̄ hec ipſa opa facta in charitate de⁹ acceptet in ſatiſfactionē: nō ſolū talis ſatiſfactio eſt ſufficiēs ſed etiā eſt equiualēs ex valore operū pp̄ter grām ꝛ charitatem q̄bus pfecta ſunt. ꝛ maxime pp̄ter motionem ſpūſſancti cuius virtute valorē habēt diuinū et infinitū vt ſup̄ dictū fuit. Ūñ. 3°. li. ſen. diſ. 20. ar. 2. ad pm. S. Tho. tenet q̄ licet impoſſibile ſit homini reddere deo equiualēs pro beneficijs acceptis: poſſibile tamen eſt q̄ p culpis ſatiſfaciat ſatiſfactione q̄ ſit equiualēs culpe. Et in ſenſu predicto accipiēdum eſt qđ. S. Tho. dicit in hac diſtin. loco prime allegato in corpe vbi ſic concludit. vnde non poteſt homo ſatiſfacere ſi ly ſatis eq̄litatē quantitatis importet. vel loquitur de ſatiſfactione nō inq̄zm pcedit ex gratia et charitate et ex motione ſpeciali ſpiritusſancti. Quod vero dicit infra. arti. 3. ſub. ar. 2. in cor. q̄ equalitas in ſatiſfactione ad deū non eſt ſm equiualētiā operū: non obſtat dictis. q2 loquit̄ in caſu q̄ aliq̄s ſatiſfaciat exiſtens in peccato. ¶ Si vero cōſideret̄ ſatiſfactio inq̄zm eſt ad reſtituendā amicitie equalitatem: ſic condignitas opis ſatiſfactorij attendit̄ ſm equalitatē pportionis vel pportionabilitatis. et rō eſt quia huiuſcemodi condignitas attendit̄ ſm acceptationē ei⁹ in quē peccat̄. acceptatio aūt recompēſationis: pcedit ex amore vel amicitia reſtituta. Satiſfactio aūt īter amicos put. S. Tho. notat in hac diſ. q. pª. ar. 2. in cor. non exigit eq̄litatem ſm adequationē q̄ntitatis rei ad rē. ſ. recōpenſationis ad offenſam: ſed ſm pportionē operis ſatiſfactorij ad poſſibilitatē ſatiſfacientis vt videlicet ſatiſfaciat iuxta poſſe ſuū penſata ei⁹ neceſſitate et facultate. et ſm hanc cōſiderationem multo ampli⁹ eſt homini poſſibile deo ſatiſfacere p culpis cōmiſſis. Uerūtamē q̄uis hic modus ſatiſfaciendi ſit ſufficiens: nō tamē huiuſmodi ſatiſfactio eſt cōdigna ſi a modo ſatiſfaciēdi ſup̄poſito ſm equalitatē iuſticie ſeparet̄, put accipit̄ ex dictis. S. Tho. 3ª. p. q. pª. ar. 2. ad. 2m. vbi cū dicit: et ſic hominis puri ſatiſfactio ſufficiēs eſſe nō potuit pro peccato: intelligit pro peccato totius humane nature. vt ex precedentibus et ſequentibus manifeſte apparet.

¶ Secundo Notandū eſt. put. S. Tho. deducit. 3ª. p. q. 46. arti. 2. ad. 3m. q̄ iuſticia dei q̄ exigit ab hoīe ſatiſfactionē p peccato: dependet ex volūtate diuina. q̄ñ ſi voluiſſet hominē a peccato liberare abſq3 omni ſatiſfactione: cōtra iuſticiā nō feciſſ3. ille enim iudex nō pōt ſalua iuſticia culpā dimittere ſine pena: qui hēt punire culpā in aliū cōmiſſā vt in aliū hominē vel in rempublicā aut in ſupiorem principē. ſed deus nō hēt ſupiorē et ipē ē ſup̄premū et cōmune bonū toti⁹ vniuerſi. et ideo ſi dimittat peccatū qđ habet rōnem culpe ex eo q̄ contra ipm cōmittit̄: nulli facit iniuriā. nam et q̄cūq3 homo remittit offenſam in ſe cōmiſſā abſq3 ſatiſfactione: miſericorditer et nō iniuſte facit. et inde eſt q̄ dauid miam petēs dicebat. tibi ſoli peccaui. quaſi dicat potes ſine iniuſticia mihi dimittere. hec ille. Jdē in ſententia dicit. li°. 3°. diſ. 20. ar. 4. ſub. ar. p°. ad. 3m. ¶ Ex q̄bus inferimus q̄ poſſibile fuit de potentia dei abſoluta hominem ſatiſfacere deo p culpis cōmiſſis abſq3 merito paſſionis xp̄i. pbat̄ hoc. quia plus eſt peccatū remittere oīno abſq3 ſatiſfactiōe: q̄z illđ remittere p ſatiſfactione

tiſfactione aliq̄ abſq; merito paſſionis xp̄i. Sed
fortedicet̃ ꝙ aſſumptũ nõ eſt verũ loquẽdo d̃ ſa=
tiſfactione cõdigna q̄ importat equalitatẽ recõ=
penſationis ad offenſam illatã. nã cum offẽſa dei
habeat quandã infinitatẽ q2 tanta ẽ offenſe gra=
uitas quãta magnitudo pſone in quã cõmittitur
oportet ꝙ cõdigna hoïs ſatiſfactio habeat quẽ=
dam modũ infinitatis quẽ tamen hr̃e non põt p
quecũq; opa nr̃a niſi adiũcto merito paſſiõis xp̄i
quod ifinitatem hẽt inq̃;m fuit meritũ nõ puri ho
minis ſed dei z hoïs: et fuit deo exhibituz p ſatiſ=
factione et recõciliatione totius humani generis
ſm illd̃. p̄a. Joã. 2. ipſe eſt ppiciatio p pctis nr̃is.
non p nr̃is aũt tm̃: ſed etiã p toti9 mundi. Juxta
qđ aplus dicebat. 2a. Corin. 5. de9 erat in chriſto
mũdũ recõciliãs ſibi: nõ reputãs illis d̃licta ipoꝝ.
vnde min9 eſſe videt̃ deũ remittere offenſã abſq;
vlla ſatiſfactione: q̃; ꝯdignã ſatiſfactionẽ accepta
re abſq; merito xp̄i cũ talis ſatiſfactio ſit homini
ipoſſibilis. ¶ Sed ad hãc obiectionẽ dupliciť reſ
pondem9. p̄mo q2 ſicut in p̄ncipio notabilis pre=
miſſuz fuit: iuſticia dei q̄ ſatiſfactionẽ exigit p pec=
cato: ex volũtate dei dependet. illa ergo eſt con=
digna ſatiſfactio p peccato: quã de9 ſua puidẽtia
et volũtate fiendã p peccato ordinauit. vñ ſicut
modo nõ eſt cõdigna ſatiſfactio p peccato ſꝫ or=
dinez quẽ de9 inſtituit abſq; merito paſſionis xp̄i
ſibi cõmunicato: ita ſi deus voluiſſet aliũ moduz
cõdigne ſatiſfaciendi puidere: ille eſſet equiualẽs
et cõdigna ſatiſfactio p peccato. nec eñi tunc aut
nunc eſt cõdigna ſatiſfactio p cõmiſſis: niſi ſm di
uine volũtatis acceptationẽ. vnde et cõmuniter
a doctorib9 tenet̃ ꝙ poſſibilis fuit deo alius mo=
dus ſatiſfaciendi p totius humani generis pecca
tis: q̃; p paſſionẽ xp̄i. et quãuis cõuenientior mo=
dus ſatiſfaciẽdi qui nũc inuenit̃ ſit p xp̄i paſſionẽ
et tamẽ ſi aliũ modũ deus elegiſſet: ille eſſet ꝯue
nientior. Et de hoc. S. Tho. 3o. li. diſ. 20. ar. 4.
per totũ. vbi ſub. ar. 2. ad queſtionẽ vtruz alius
modus ſatiſfaciẽdi cõueniẽtior fuiſſet q̃; p chriſti
paſſionẽ: reſpõdet ꝙ q̃;m eſt ex parte nr̃a cõueniẽ
tior modus eſſe nõ potuit: ſed tamẽ deo non au=
fertur potẽtia quin potuiſſet aliũ modũ cõueniẽ=
tiorẽ feciſſe cui9 potẽtia limitata nõ eſt. hoc tamẽ
eſſet ſm aliũ ordinẽ rebus impoſitũ. ¶ Secũdo
reſpõdem9 ꝙ etiã ſecluſo merito paſſionis xp̄i ſi=
cut offenſa dei p peccatũ fuit infinita ex parte ob
iecti: ita et opus nr̃m ſatiſfactoriũ habet quãdaz
infinitatẽ ex parte p̄ncipij. ſ. ſpũſſancti mouentis
nos ad illud. ex qua motione ſimul cum infuſio=
ne gratie: ſatiſfactio p peccatis habet infinitum
valorem vt ſupra fuit deductum. vñ ſi de9 ſatiſfa
ctionẽ nr̃am abſq; merito xp̄i acceptare voluiſſz
condigna z equiualẽs fieri poſſet p motionem et
gr̃am ſpũſſancti nobis cõmunicatã. Et hoc expſ
ſe dicit. S. Tho. in hac diſ. q. p̄a. ar. 2. ad. p̄m. vbi
cũ recitaret ſecundã opinionẽ quã ipſe tenet ſm
ordinẽ qui nũc eſt a deo inſtitut9. ſ. ꝙ virtute me
riti xp̄i ſit ſatiſfactio p peccato: dicit in fine. ſi ta=
men alio modo de9 gr̃am daret: ſufficeret ſatiſfa
ctio per modũ predictũ. ſ. in principio ſolutionis
vbi reſpõdet ꝙ ſicut offenſa habuit quandã infi=
nitatem ex infinitate diuine maieſtatis: ita et ſa=
tiſfactio accipit quandã infinitatẽ ex infinitate di
uine miſericordie. put eſt gratia informata.

¶ **Tertio** Notãduz eſt. put. S. Tho.
deducit. 3a. p. q. 19. ar. p̄o. in
cor. ꝙ actio eius qđ mouet̃ ab altero: eſt duplex.
vna quidẽ quam hẽt ſm ppam formã. alia autez
quã habet ſm ꝙ mouet̃ ab alio. ſicut ſecuris ope
ratio ſm ppriaz formã eſt inciſio: ſꝫ ſm ꝙ mouet̃
ab artifice: operatio ei9 eſt facere ſcãnum. opera=
tio igit̃ que eſt alicui9 rei ſm ſuã formaz: eſt ppria
eius nec pertinet ad mouentẽ niſi ſm ꝙ vtit̃ hu=
iuſmodi re ad ſuã opationẽ. ſicut calefacere eſt p
pria opatio ignis: nõ autẽ fabri niſi quatenus vti=
tur igne ad calefaciendũ ferrum. ſed illa opatio
q̄ eſt rei ſolũ ſm ꝙ mouet̃ ab alio: nõ eſt alia pre=
ter opationẽ mouẽtis ipſum ſicut facere ſcãnũ nõ
eſt ſeorſum operatio ſecuris ab operatione arti=
ficis. et ideo vbicũq; mouens et motum habent
diuerſas formas ſeu virtutes opatiuas: ibi opor=
tet ꝙ ſit alia operatio mouens z alia opatio ppa
moti: licet motũ participet opationez mouẽtis z
mouens vtatur operatione moti: et ſic vtrũq; a=
git cũ cõmunicatione alteri9. ſic igitur in xp̄o hu=
mana natura habet ppriam formã et virtutẽ per
quam operatur et ſimiliter diuina. vnde z huma
na natura habet ppriam opationem diſtinctam
ab opatione diuina et econuerſo. et tamẽ diuina
natura vtitur opatiõe nature humane ſicut ope=
ratione ſui inſtrumenti. et ſimiliter humana na=
tura participat operationem diuine nature ſicut
inſtrumentum participat operationez principa=
lis agentis. et hoc eſt quod dicit Leo papa ĩ epi=
ſtola ad flauianum. agit vtraq; forma. ſ. tam na=
tura diuina q̃; humana in xp̄o: cum alterius com=
munione quod pprium eſt. verbo. ſ. operãte qđ
verbi ẽ: et carne exequẽte quod carnis ẽ. hec ille.
Ratio autez fundamẽtalis cõmunionis vtriuſq;
nature in ppria cuiuſq; operatiõe: eſt vnitas hy=
poſtaſis ſubſiſtentis cuius eſt pprie opari tãquaz
agentis queadmodũ et eſſe put ipſe Doc. S. tã=
git ibidẽ ĩ reſpõſione ad. 3m. vnde quãuis vtraq;

oꝑatio in xp̄o diuina.ſ. et humana fuerit alterius
et alterius nature tanq̄ȝ principij formalis : et tn̄
vnius tantūmodo ſuppoſiti eſt tanq̄ȝ p̄ncipij ope
rantis. ita vt omnes xp̄i oꝑationes ac paſſiones
vnus et idē deus et homo expleret. hoīe ea q̄ dei
ſunt: et deo ea q̄ hoīs ſunt faciēte. ſm̄ quē moduȝ
vere dicimus deū manducaſſe: ſup terrā ambulaſ
ſe: deū mortuū et crucifixū et pānis inolutū: atq̄ȝ
hoīem celos creaſſe et mortuos reſuſcitaſſe. vn-
de Leo papa in epiſtola ad flauianū. ꝓpter hāc
inquit vnitatē ꝑſone in vtraq̄ȝ natura: et fili⁹ ho-
minis legitur deſcēdiſſe de celo: cū fili⁹ dei carneȝ
de ea virgine de q̄ eſt nat⁹ aſſumpſerit. et rurſus
filius dei crucifixus dicit̄ ac ſepult⁹ cū hec nō in di-
uinitate ipſa qua vnigenit⁹ conſempitern⁹ et con
ſubſtātialis eſt patri: ſed in nature humane ſit in-
firmitate ꝑpeſſus. vnde vnigenitū filiū dei cruci-
fixū ⁊ ſepultū: omnes etiā in ſymbolo cōfitemur
ſm̄ illud apl̄i dictū. ſi eni cognouiſſent: nūq̄ȝ dn̄m
maieſtatis crucifixiſſent. Ex quib⁹ inferim⁹ ad ꝓ
poſitū noſtrū ꝙ omnis actio et paſſio xp̄i ſiue ſit
humana ſiue diuina: valorē habuit quodā modo
infinitū inq̄ȝm erat non puri hoīs: ſed dei et hoīs.
ac ꝑ hoc ꝙ meritū xp̄i et ſatiſfactio quam deo pa-
tri pro ſalute noſtra exhibuit: virtutem habuit i-
finitam inq̄ȝm erat hominis dei.

¶ Quarto Notādū eſt ꝙ ſatiſfactio penitētialis tripliciter pōt
cōſiderari. vno modo inq̄ȝm eſt ad ſolutioneȝ pe-
ne debite ꝓ peccato. alio modo inq̄ȝm eſt iniuncta
per ſacerdotē. tertio modo inq̄ȝm eſt ad reconcili
andū penitētē deo. p̄mo ⁊ ſecūdo modo videt̄ ꝙ
ſatiſfactio penitētialis nō neceſſario debeat fieri
in charitate: ſuppoſito ꝙ ꝑ contritionē penitētis
et abſolutionem ſacerdotis culpa fuerit dimiſſa.
Probatur de p̄mo. quoniā ex virtute ſacramenti
penitentie ꝑ cōtritionē et abſolutionē ſacerdotiſ
pena dāni eterna q̄ debita fuerat ꝓ peccato com
miſſo: fuit cōmutata in penā tēporalē. pena autē
temporalis q̄ȝm eſt ex iuſticie debito: non videtur
ꝙ exigat neceſſario expleri in charitate. nā ad de
bitum iuſticie ſufficit ꝙ pena debita ſoluatur. quē
admodū et apud nos ſufficit debitori pecuniam
debitam vel etiā penā ſibi īpoſitā reddere q̄ȝm ꝑti
net ad eq̄litatē iuſticie: ſiue ex amore ſiue ex timo
re aut etiā cōpulſus reddat qd̓ debet. Et ſm̄ iſtū
modū. S. Tho. dicit infra diſ. 22ª. q. p̄ª. ar. p̄º. in
reſpōſione ad. 5m ꝙ ſm̄ opinioneȝ quorūdaȝ pe-
na debita ꝓ peccato ꝑ cōtritionē et abſolutioneȝ
ſacerdotis dimiſſo: pōt in inferno expiari. q2 pe-
na eo ip̄o ꝙ ſoluitur: expiat̄. neq̄ȝ ex hoc ſequitur
vt dicit ꝙ in inferno ſit redēptio: quia pena q̄ ſol-
uitur nō redimitur. neq̄ȝ eſt incōueniēs ꝙ q̄ȝm ad
aliquid accidentale pena inferni minuat̄ vſq̄ȝ ad
diē iudicij ſicut etiā auget̄. hec ille. In quibus ver
bis ſi. S. Tho. huic opinioni aſſentit vt p̄ma fa-
cie videtur: oportet dicere ꝙ loquit̄ de expiatio-
ne pene cōſiderata ratione ſolutionis preciſe: nō
autem cōſiderata rōne ſatiſfactionis. naȝ vt ipſe
expreſſe tenet in hac diſ. q. p̄ª. ar. 3. ſub. ar. 2. exi-
ſti in peccato mortali: pena quā ſuſtinet nō valet
ei ad ſatiſfactionē. Et infra diſ. 21. q. p̄ª. ar. 2. ſub
arti. 3. dicit ſic. in illis q̄ dānātur nō pōt aliqua cul
pa dimitti nec aliq̄s reatus tolli cū careant chari
tate per quā et culpa purgatur et reatus tollitur.
et ideo culpa venialis in eis ſemꝑ manebit: ſi etiā
ante peccatū mortale veniale dimiſſuȝ fuiſſȝ q̄ȝm
ad culpam manente reatu. et ꝓpter hoc eterna-
liter dānati de venialibus punientur. hec ille. Et
in reſponſione ad. 2m. apte dicit ꝙ culpa vel rea-
tus dānatorū etiam venialis ꝑ penā expiari non
pōt. Cui vero hec concordātia dictorū ipſius nō
placuerit: reſtat vt in dictis. S. Tho. expreſſam
fateatur repugnantiā quēadmodū in quibuſdaȝ
alijs dictis ſuis reperit̄ ip̄o etiam Doc. S. illā no
tante. Et ꝑ iſta patet quid reſpōdendū eſt ad ob
iectiones petri de palude quas infra. 22. diſtin.
inducit cōtra premiſſa verba. S. Doc. in eadem
diſtin. q. p̄ª. ar. p̄º. ad. p̄m. ¶ De ſecundo vero pla
nius patet. quoniā ſacerdos nec imponit nec im
ponere intendit penitentiaȝ iniunctam ſub debi-
to ꝙ in gratia et charitate ſoluatur. ac ꝑ hoc ſuffi
cit penitenti ad implendam iniunctionē ſacerdo
tis: ꝙ penitētiaȝ iniunctā in quocūq̄ȝ ſtatu exple-
at. ita ꝙ ſi illā implet exiſtens in peccato morta-
li: non tenet̄ illaȝ amplius reiterare nec tranſgre
ditur ſacerdotis preceptum de penitentia adim
plenda. Et hoc videt̄ tenere. S. Tho. in hac diſ.
q. p̄ª. arti. 3. ſub. arti. 2. ad. 2m. Et in ſuo ſimili d̓
confeſſione infra diſtin. 17. q. 3. arti. 4. ſub. ar. p̄º.
in cor. Neq̄ȝ obſtat differētia quam ibi aſſignat i
reſponſione ad. 2m. inter contritionem et ſatiſfa
ctionē que fiunt deo et confeſſioneȝ q̄ fit homini.
quia ibi loquitur de ſatiſfactione q̄ȝm ad omnē ſui
effectum et maxime inq̄ȝm reconciliat deo de quo
effectu ſtatim dicemus. nūc autē loquimur de ſa-
tiſfactione ſm̄ ꝙ obligat ex iniunctione ſacerdo-
tis. ſm̄ quē modū eſt ab homine ſicut cōfeſſio fit
homini. ¶ Si vero ſatiſfactio penitentialis con-
ſideretur ſm̄ ꝙ eſt ad reconciliandum deo pecca
torem offenſam tollendo iuxta quod in quadaȝ
eccleſie collecta dicitur: deus qui culpa offende-
ris penitentia placaris: ſic neceſſario exigitur ꝙ ī
gratia et charitate ſatiſfactio penitētialis fiat. q2

cum reconciliatio hominis ad deū importet ami
citie reſtitutionē: fieri non pōt ab eo q̄ inimicus ē
et per opera q̄ deo nō ſunt accepta ſed diſplicēt.
iuxta illud Gregorij. ſi is qui diſplicet ad interce-
dendum mittit: rogati anim⁹ ad iracundiā ꝓuo-
catur. vnde et ꝑ ꝓphetā dn̄s dicit Eſaye p̄mo of
ferentib⁹ deo victimas et holocauſta in peccatis.
quo mihi multitudinē victimaꝝ veſtraꝝ: plenus
ſum. holocauſta arietum et adipē pinguiū et ſan
guinē vituloꝝ et agnoꝝ nolui. ne offeratis vltra
ſacrificiū fruſtra. Ubi ergo. S. Tho. dicit ꝙ ſatiſ-
factio nō valet aut effectū non habet ſi fiat in pec
cato: accipit ſatiſſactionē q̄ꝫm ad omnes effectus
ſuos: et preſertim q̄ꝫm ad effectum q̄ nos recōcili-
at deo ſm̄ queꝫ habet ꝓpe ſatiſfactionis rōnem.

¶ Quinto Notādū eſt ꝑut. S. Tho. dicit p̊a. p. q. 21a. ar. p̊o. ad.
3m. ꝙ debitū dupliciter attēdi pōt in oꝑatione di
uina. aut ſm̄ ꝙ aliquid debet deo: aut ſm̄ ꝙ ali-
quid debet rei create. et vtroq̄ꝫ modo deus debi
tum reddit. debitūꝫ eſt deo vt impleat in reb⁹ id
quod eius ſapiētia et volūtas habet et qđ ſuā bo
nitateꝫ manifeſtat. et ſm̄ hoc iuſticia dei reſpicit
decentiā ipſius ſm̄ quā reddit ſibi quod ſibi debe
tur. d̄bitū etiā eſt alicui rei create ꝙ habeat id qđ
ad ipſam ordinatur: ſicut homini ꝙ habeat ma-
nus et ꝙ ei alia animalia ſeruiant. et ſic etiam de⁹
operatur iuſticiam quando dat vnicuiq̄ꝫ quod ei
debetur ſm̄ rationem ſue nature et condicionis.
ſed hoc debitum depēdet ex primo. quia hoc vni
cuiq̄ꝫ debet: quod eſt ordinatum ad ip̄m ſm̄ ordi
nem diuine ſapiētie. et licet de⁹ hoc modo debitū
alicui det: non tamē ipſe eſt debitor: q2 ipſe ad a-
lia non ordinatur ſed potius alia ad ip̄m: et ideo
iuſticia quādoq̄ꝫ dicitur in deo condecētia ſue bo
nitatis. quandoq̄ꝫ vero retributio ꝓ meritis. hec
S. Tho. Et quāuis hic videat loqui de debito in
reſpectu ad naturas rerum: et tamē cōſimili mo-
do eſt cōſiderandū de debito in reſpectu ad do-
na gratuita q̄ dupliciter poſſunt dici debita. vno
modo debito diuine condecētie et veritatis. ſm̄
quē modum debitū eſt fieri ea q̄ a deo ordinata
ſunt. iuxta qđ apoſtolus dicit. 2a. ad Thimo. 2o
deus fidelis permanet ſeipſum negare non pōt.
et iſto modo omnis effect⁹ predeſtinationis dici
poteſt debit⁹: et hoc duplici ratione. vna in reſ-
pectu ad deū. nā preſuppoſita diuina ordinatiōe
vel ꝑmiſſione de cōferenda alicui gr̄a ⁊ vita eter
na atq̄ꝫ alijs auxilijs q̄ dona iſta concernunt: de⁹
eſt debitor illa donandi. debitor inquam ſuiipſi⁹
ideſt ſue condecētie et veritatis. alia ratione hoc
debitū accipi pōt in reſpectu ad illū cui deus vel
ꝑmiſit vel preordinauit eiuſcemodi dona largi-
ri. q̄m ex ipſa dei ordinatione vel ꝑmiſſione: quo
dam modo quāuis nō ſimpliciter de⁹ efficit debi
tor illi⁹ ad dona ꝑmiſſa vel preordinata largien-
da. Unde. S. Tho. li°. 2°. ſen. diſ. 27. arti. 3. ad
4m. deus inq̄t non efficit debitor nobis niſi forte
ex ꝑmiſſo: quia ip̄e bona oꝑantibus p̄miuꝫ repro
miſit. et ideo nō eſt incōueniēs ſi ab ipſo quis me
reri poſſit ex q̄ aliquo modo debitor eſt. hec ille.
Itē. p̊a 2e. q. 114. ar. p̊o. ad. 3m. dicit ꝙ quia actio
nr̄a non hēt rationē meriti niſi ex preſuppoſitiōe
diuine ordinationis: non ſequit ꝙ de⁹ efficiat ſim
pliciter debitor nobis ſed ſibi ipſi inq̄ꝫm debituꝫ ē
vt ſua ordinatio impleat. ex quib⁹ verbis conſeq
tur ꝙ ſm̄ quid. ſ. p̄ſuppoſita dei ꝑmiſſione vel or-
dinatione: de⁹ efficit d̄bitor alicui. ¶ Alio modo
pōt attēdi debitū in donis dei gratuitis ſm̄ ordi
nem creature ad creaturā ⁊ effect⁹ ad effectū aut
ad finē. et hoc modo dicim⁹ ꝙ oꝑibus q̄ ex gratia
et charitate ꝓcedunt: debitum eſt premiū eſſen-
tiale vite eterne. ſm̄ illud apoſtoli Ro. 4. ei qui
operatur: merces nō imputatur ſm̄ gratiam ſed
ſm̄ debitum. Uerūtamē q2 huiuſcemodi debitū
ꝓuenit in operationibus meritorijs ex diuina p̄-
ordinatione et ꝑmiſſione ac etiā ex dei liberalita
te largientis gratiā et charitateꝫ et quedam ſpe-
cialia auxilia ad operationes meritorias elicien
das: ideo hoc d̄bitū depēdet ex premio. ⁊ vtrūq̄ꝫ
debitum habet pro ratione prima: diuinam vo-
luntatē et bonitatē ex qua depēdet totus effect⁹
predeſtinationis. iuxta quod apoſtolus dicebat
Ro. 9°. non eſt volentis neq̄ꝫ currentis ſed miſe-
rentis eſt dei.

Quantuꝫ ad q̄r-
tum articulū reſpōdēdum ē ob-
iectionibus in cōtrariū. Et q̄dēꝫ
ad argumēta ſcoti cōtra p̄mā cō
cluſionē dicit ꝙ nō militāt cōtra
concluſionē nr̄am q̄ loquit d̄ ſatiſfactione nō ſm̄
potētiam dei abſolutā: ſed ſm̄ potentiam dei or-
dinatam et ſm̄ cōmunē curſuꝫ. preordinauit eni
deus nulluꝫ opus eſſe condigne ſatiſfactoriū pro
peccato niſi ꝓcedens a gr̄a que operat in nobis
ex merito paſſionis xp̄i: ſm̄ illud apoſtoli Ro. 3°
iuſtificati gratis ꝑ gratiam ipſius ꝑ redēptionem
q̄ eſt in xp̄o Jeſu quē ꝓpoſuit deus ꝓpiciatorem
ꝑ fideꝫ in ſanguine ipſius ad oſtēſionē iuſticie ſue
ꝓpter remiſſionē precedētium delictorū. Iuxta
qđ dr̄. p̊a. Joā. 2°. ip̄e ē ꝓpiciatio ꝓ peccatis nr̄is
nō ꝓ nr̄is aūt tm̄: ſed etiā ꝓ toti⁹ mūdi. Et. p̊a. pe
tri. 2°. dr̄ de xp̄o. q̄ peccata nr̄a ip̄e ꝑtulit in corpe

ſuo ſup lignū.i.penā pro peccatis debitam vt in=
terlinearis dicit. vnde concedim⁹ cum ſcoto ꝙ ð
potētia dei abſoluta deus potuit acceptare ſatiſ
factionē hominis ꝓ peccato abſq; merito xpi. et
de hoc dictū eſt diffuſius in ſecundo notabili. ⁋Et
ꝑ dicta patet ꝙ nec argumētū aureoli militat cō=
tra concluſionē ſi loquaꝛ vt videꝛ de potētia dei
abſoluta. ſi vero loqretur de potētia dei ordina=
ta dicendū eſſet ad maiorē ꝙ ð rigore iuſticie nō
ſufficit ad actum ſatiſfactorium de cōdigno ꝙ ſit
equiualēs in bonitate: malitie act⁹ peccati. ſꝫ exi=
gitur cū hoc ꝙ actus ſatiſfactori⁹ non ſit alias de=
bitus. et iterū exigitur ꝙ ſit acceptus ei cui fit ſa=
tiſfactio eo ꝙ ſatiſfactio iplicat reſtitutionē ami
citie, put dictum eſt in primo notabili. vnde quia
omnis actio et opatio hoīs et qcquid eſt ⁊ pōt ð
betur deo, p beneficijs acceptis in creatione ⁊ cō=
ſeruatiōe ac gubernatione: nullus act⁹ hominis
quātūcūq; equalēs eſſet in ꝑfectione malitie pec
cati: eſſet ſatiſfactori⁹, p culpa in deū cōmiſſa: niſi
deus ſua benignitate et miſericordia illū actum
acceptaret in ſatiſfactionē qui alias ſibi eſſet de=
bitus. acceptat autē adiuncto merito paſſionis
xpi non aliter ſm cōmunē curſum vt ex inductis
auctoritatibus et pleriſq; alijs ſacre ſcripture cō=
ſtat. ⁋Ad argumētū durādi contra eandē con=
cluſionē dicitꝛ ꝙ aſſumptū eſt falſum. et ad ei⁹ p=
bationē dicitꝛ ꝙ licet maior ſit vera capiendo re=
duplicatiuā ſm ꝙ homo, put reduplicat naturā
humanā: et tamē eſt falſa, put reduplicat ſuppoſi=
tum xpi cuius erāt omnes actiones et opationes
tāquā pncipij agētis. vt eni. S. Tho. docet li°. 3°
ſen. diſ. 10. q. p̄ª. ar. p̄°. ſub. ar. p̄°. in cor. reduplica
tiua oīm gen⁹ cauſe pōt reduplicare. omnis nāq;
opatio ſuppoſiti xpi eſt infiniti valoris etiā ſi ei cō=
ueniat ratione humane nature qꝛ nihilominus ē
operatio dei. et de hoc multa dicta ſunt in tertio
notabili. Obiectiōes aūt quas arguēs recitat cō
tra ſe et reſpōſiones preterim⁹ qꝛ illis nō indige=
mus. ⁋Ad argumēta ꝯtra ſecūdā et tertiā cōclu=
ſiones ad p̄mū dicitꝛ ꝙ aſſumptū eſt falſum. imo
opinio arguētis eſſet cauſa erroris et pſeuerandi
in peccatis. et nr̄a ſentētia inducit ad correctionē
et emēdationē vite: et cautelā adhibet ne penī=
tēs recidiuet. et ſi forte recidiuet: ꝙ ſatagat vt re
ſurgat. Ad pbationē aūt aſſumpti dicitur dupli͛r.
p̄mo ꝙ licet lapſus in peccatū tertio die non ieiu
net: non ideo eſt fractor precepti a ſacerdote in=
iuncti niſi forte illa dies determinata eſſet ſibi in=
iuncta ad ieiunandū. nam poſſet alia die ieiuna=
re. raro enim conſueuerunt ſacerdotes iniunge=
re ſub precepto dies determinatos ieiunādi. Di=
citur ſecundo ꝙ ieiunās poſt lapſū tertia die: nō
eſt fractor precepti iniuncti a confeſſore. nā non
eſt iniunctū a ſacerdote ſub neceſſitate precepti
ꝙ ieiunet exiſtens in gratia: ſed tm̄modo ꝙ ieiu=
net. ac per hoc in quocunq; ſtatu ieiunet vel gra
tie vel peccati: implet preceptum iniunctū a ſa=
cerdote: quāuis tale ieiuniū nō ſit ſatiſfactorium
ꝓ peccatis cōmiſſis. et ideo nr̄a poſitio nō p̄bet
ei occaſionē tranſgrediēdi p̄ceptū eccleſie aut no
uum peccatū cōmittendi. ⁋Ad. 2m. dicitꝛ ad mi=
norē ꝙ eſt falſa. nā implēs penitētiam iniunctā
poſt lapſum nō facit actū obediētie inq̄ʒm talis pe
nitentia ē pars ſatiſfactionis niſi forte materialr
ſed inq̄ʒm eſt ſibi iniūcta a ſacerdote. et qꝛ ſicut di=
ctū eſt in quarto notabili nō eſt ſibi impoſita ſub
precepto vt impleatꝛ in gratia: ideo quāuis exīs
in peccato illā impleat: facit actū obedientie ſibi
iniunctū etiā ſi non ſit, pprie et formaliter ſatiſfa=
ctorius. ⁋Ad. 3m. dicitur ꝙ nō aliud ꝯcludit niſi
ꝙ exiſtēs extra grām et amicitiā dei pōt penas lu
ere pro peccato in deū cōmiſſo. et hoc nos conce
dimus, put deductū fuit in quarto notabili. et tn̄
inde non ſequitur ꝙ ſatiſfaciat: quia plus requiri
tur ad ſatiſfactionē q̄ʒ ad pene expiationē vt ibi
dictū fuit. ⁋Ad argumēta alioꝝ contra eaſdem
cōcluſiones reſpōdetꝛ ꝙ non militant cōtra con=
cluſionem. nō enim aliud concludunt niſi ꝙ pena
debita, p peccatis iam dimiſſis in penitentia quo
ad culpā per cōtritionē et abſolutionem pōt ex=
pleri in peccato mortali qð nos nō negamus: cū
expiari poſſit a dānatis in inferno vt. S. Tho. te
netꝛ vbi allegatū eſt i quarto notabili. verūtamē
cum hoc ſtat ꝙ talis pena nō ſit, pprie et formal͛r
ſatiſfactoria: qꝛ non ſufficit ad reconciliādū deo
peccatorē vt ibi fuit deductū. ⁋Ad argumenta
contra quartā ꝯcluſionē ad primū dicitꝛ ꝙ q̄ʒm eſt
ex vi argumētationis nō aliud cōcludit niſi ꝙ de
us amore quodā quo diligit bonos et malos: lar
gitur bona quedā gratuita liberalitate peccato=
ribus. ſed non probat ꝙ peccatores qui deū non
amant imo magis odio habent: mereantur illa
bona a deo ſibi largiri quod tenet noſtra conclu
ſio. vnde argumentū non procedit ad propoſi=
tum concluſionis. ⁋Ad. 2m. dicitur ꝙ argumen
tum non eſt ad propoſitum quia procedit ð ſta=
tu nature. i. in puris naturalibus abſq; peccato.
noſtra autem concluſio loquitur de opibus extra
charitatē et ſub peccato factis. homo eni exiſtēs
in peccato nec meretur bona gratuita nec natu=
ralia nec eterna nec tēporalia: imo magis mereꝛ
ſupplicia. ⁋Ad. 3m. et. 4m patet reſponſio ex his
q̄ dicta ſunt in quīto notabili. eſſe eni aliqð bonū

ex liberalitate donantis: non ſubtrahit debitum
donandi quando ex liberalitate donantis donū
cadit ſub ꝓmiſſione ſicut eſt in ꝓpoſito. naȝ ex ſū=
ma dei bonitate et liberalitate ꝓmiſſa eſt merces
bene .i. meritorie opantibꝰ. iuxta illud pª ad Thi
mo. 4°. pietas ad omnia vtilis eſt ꝓmiſſionē ha
bens vite q̄ nunc eſt et future. et ad Titū primo
q̄ ſm pietatē inquit eſt in ſpē vite eterne quā pro
miſit q̄ non mentiꝛ deus. cui conſonat quod dicit
Mathei. 20. voca oparios et redde illis merce=
dem ſuā. et Luce. 10. dignus ē oparius mercede
ſua. et apl'us dicit pª Corin. 3°. vnuſquiſq; ꝓpriaȝ
mercedem accipiet ſm ſuū laborē. ꝙ autē detur
merces ſm debituȝ bene opantibꝰ: expreſſe dicit
apl'us Ro. 4°. ei qui opatur merces nō imputatꝛ
ſm grām ſed ſm debitum. ¶ Ad argumentū an
te oppoſitum reſpondet. S. Tho. in hac diſtictio
ne queſtione ꝑma articulo ſecundo ad tertiuȝ ꝙ
quamuis homo totum ſuuȝ poſſe deo debeat: nō
tamen ab eo exigitur de neceſſitate vt totum qđ
poſſit faciat ſed eſt quedam menſura homini ad=
hibita que ab eo requiritur ſcilicet impletio man
datoruȝ dei. vnde ſuper ea poteſt aliq̄d erogare
vt ſatiſfaciat. Et in hoc articulus terminatur.

Diſtictio decima ſexta.

CIrca di
ſtinctionē ſextā
decimā queritur
vtrū peccatum
vēiale poſſit re=
mitti ſine morta
li et arguitur ꝙ
ſic. pctō qđ ſuffi=
cīēter punitū eſt
nō debetur alia
pena qꝛ nō iudi
cat bis deus in idipſum. ſed peccatū veniale po=
teſt aliquis in mortali exiſtens ſufficienter in ſe=
ipſo punire cum debeatur ei pena finita. ergo nō
reſeruabitur vlterius ad penam. ſed nūq̄ȝ abſol
uitur aliquis a reatu pene niſi prius abſoluatur a
culpa. ergo manente peccato mortali poteſt ve=
niale dimitti. ¶ In oppoſitum arguitur qꝛ Gre=
gorius dicit ꝙ veniale peccatum obſcurat mētē
ſed mortale obtenebrat. ſed obſcuritas nō remo
uetur niſi per lucem. lux autem eſt ſpiritualis gra
tia que etiā mortale delet. ergo non poteſt dimit
ti veniale ſine dimiſſione mortalis. ¶ In hac q̄=
ſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

QUantū ad pri=
mum articulum ſit hec concluſio
ꝙ peccatum veniale non poteſt
dimitti abſq; mortali vel morta
li remanente. Hanc concluſionē
tenet. S. Tho. in hac diſtin. q. 2. ar. p°. ſub. ar. 3.
Et. 3ª. p. q. 87. arti. 4.

QUantum ad ſe=
cundū articulū arguendū eſt cō=
tra cōcluſionē contra quā arguit
durandus. ꝑmo quia peccatum
mortale differt a veniali eo ꝙ in
mortali ſunt tria. ſ. culpa q̄ conſiſtit in deordina=
tione actus. offenſa q̄ cōſiſtit in ꝑuatione grē. nō
eniȝ deus dicitꝛ offendi peccatori ſm affectuȝ ſed
ſm effectū inq̄ȝᵐ peccatorē ꝑuat grā que habetur
ad amicū. tertiuȝ eſt pena q̄ peccato mortali de=
betur. ꝓpter qđ ad remiſſioneȝ peccati mortalis
requiritꝛ reordinatio voluntatis per contritionē
contra culpam: reſtitutio gratie cōtra offenſam
cōmūtatio pene eterne in tēporalē. ſed in pecca=
to veniali eſt q̄dam culpa ꝓpter deordinationē
actus: ſed nō eſt ibi offenſa predicto modo acce=
pta qꝛ veniale peccatū de ſe nō tollit grām et eſt
ibi pena debita ſed finita. ergo ad remiſſionē eiꝰ
ſolū requiritꝛ reordinatio voluntatis ꝑ debitam
diſplicentiā eius qđ indebite placuit et ſolutio pe
ne finite. nō autē reſtitutio gratie q̄ non ē amiſſa
rōne peccati venialis. ſed hec poſſunt fieri ab ho
mine exiſtēte in peccato mortali. igitꝛ et c̄. ¶ 2°.
quia ponatur ꝙ puer non baptizatꝰ exiſtēs in ori
ginali quādo venit ad etatē qua ꝑmo pōt pecca=
re peccet venialiter et ſtatī moriatꝛ: aut punietur
in inferno ꝓ peccato veniali pena finita vel infi=
nita. ſi finita: fortiori rōne potuit eam in ꝑſenti vi
ta ſoluere ſi vixiſſet: nō obſtāte peccato originali
cum quo nō ſtat grā. ſi infinita: videtur incōueni
ens cū ſm taxationē diuinā peccato veniali non
debeatꝛ niſi pena finita. Forte dicetꝛ ꝙ puer veni=
ens ad etatē in qua pōt peccare: nūquā peccat ꝑ=
mo venialiter ſed mortaliter. ſed hoc eſt manife
ſte falſum in pueris tā baptizatis q̄ȝ nō baptiza=
tis. multa enī ſunt delicta puerorȝ q̄ ab omnibus
reputantꝛ venialia antequā aliq̄s iudicet eos pec
caſſe mortaliter. ¶ 3° quia ſm oēs ꝑ opa bona
facta extra charitatē: meretꝛ aliq̄s ſaltē de cōgruo
aliquod bonum temporale. ſed expiatio pene tē=

poralis debite peccato veniali:eſt quoddā bonū
tēporale.ergo ꝑ bona opa facta extra charitatez
pōt aliquis mereri apud deū expiationē talis pe
ne.et ſic exiſtēs in peccato mortali poterit ꝑ aliq̄
bona opera penalia ſatiſfacere de pena peccato
veniali debita. ¶ 4°. quia ſi quis obſtaret potiſ=
ſime videret̄ ꝙ pena nō eſt apud deū ſatiſfacto-
ria niſi quaten⁹ acceptatur. ſed ab hoīe qui eſt in
peccato mortali:quicq̄d fit nō acceptat̄ a deo cū
ſit inimic⁹. ergo nō eſt ſatiſfactoriū ꝓ aliquo pec=
cato quantūcūqȝ veniali. ſed hoc non obſtat. qꝛ
aliquid pōt eſſe acceptum dupliciter. vno modo
tanquā remunerandū vita eterna:et talis accep
tatio non eſt niſi ꝑ gratiam. alio modo pōt aliq̄d
eſſe acceptum deo tanquā remunerabile aliq̊ bo
no tēporali:et ſic bona facta extra charitatē ſunt
deo accepta:non ſolū ad adipiſcendū tempora-
le:ſed etiā ad expiationē pene temporalis pecca
to veniali debite. et in hoc eſt euacuatū totū fun
damētū tue opinionis. ex hoc eni ſolo ponis pec
catū veniale non poſſe dimitti ſine mortali:quia
nihil pōt eſſe deo acceptū ſine gratia. hoc autem
falſū eſt niſi de ſola acceptatione ad meritū vite
eterne. ¶ 5°. quia ratio tue poſitionis non cogit.
cum enim dicis ꝙ peccatū mortale oppōit̄ chari
tati:veniale aūt feruori charitatis:dicendū ꝙ ex
neutra parte eſt oppoſitio formalis. cū eni vtrūqȝ
peccatū tam mortale q̄ȝ veniale formaliter conſi
ſtat in deordinatione actus:vtriqȝ tm̄ opponitur
reordinatio act⁹ formaliter. charitas aūt vel fer=
uor charitatis nulli eoꝝ oppōit̄ formaliter. ſed
charitas conſecutiue oppōit̄ peccato mortali:qꝛ
non ſtat cū deordinatione actus peccati morta=
lis. feruor aūt charitatis non opponitur peccato
veniali:nec formal̄r vt dictū eſt:nec conſecutiue
quia cū peccato veniali ſtat charitas ⁊ feruor cha
ritatis. feruor enim charitatis aut intelligit̄ intē=
ſio charitatis quantū ad habitū:⁊ iſte nūq̄ȝ dimi
nuitur per quodcūqȝ peccatū. aut intelligit̄ de in
tenſione charitatis quātū ad actū:et talis feruor
non opponitur veniali:quin cū tali feruore poſſit
manere peccatū veniale. nec talis feruor ſufficit
ad deletionē peccati venialis ſine aliqua diſplicē
tia vel contritione. ſola aūt diſplicētia vel contri
tio ſufficit ad deletionē peccati venialis ſine tali
feruore. et ideo minor dicte rationis ē falſa. ꝙ̊ ⁊c̄.
¶ 6°. quia dictum gregorij non iuuat. quia pecca
tum veniale non obſcurat per diminutionem lu=
minis gratie vel charitatis. quia ſm̄ omnes licet
gratia et charitas poſſint augeri:nūquā tamē mi
nuuntur. et ideo non oportet ꝙ venialia dimittā
tur per intenſionem luminis gratie et charitatis.

dicuntur tamen obſcurare et non totaliter obte
nebrare:quia cum omne peccatū mortale fiat ex
defectu luminis rationis:minor defectus eſt ī cō=
miſſione peccati venialis qđ dicitur obſcurare:q̄ȝ
in cōmiſſione peccati mortalis quod dicitur obte
nebrare. hec durandus in forma. ¶ 7°. arguit̄ ab
alijs. qꝛ cum veniale poſſit fieri mortale et econ=
uerſo:videt̄ ꝙ non plus depēdeat remiſſio venia
lium a remiſſione mortaliū q̄ȝ ecōtra. ſed morta=
le pōt remitti ſine veniali:ergo econuerſo. ¶ 8°.
quia pena debita veniali eſt finita ſimpliciter et
non ſub cōdicione ſicut eſt de pena debita morta
li cōfeſſo. ergo pōt ſolui. ¶ 9°. quia nō eſt ibi offē
ſa ſicut in mortali ſed ſolū deordinatio volūtatis
et pena finita. ergo ſufficiunt duo oppoſita. ergo
et c̄. ¶ 10. quia quod non tollitur actu et aptitu=
dine ꝑ peccatum:non oportet reſtitui ad remiſ=
ſionem peccati. ſed per peccatum veniale nō tol
litur gr̄a actu ſicut ꝑ peccatū mortale:nec aptitu
dine ſicut per ſecundum. ergo et c̄.

QUantu͛z ad ter=
tium articulū ꝑ̇mo notandū eſt
ꝙ peccatuz remitti a deo ſiue ſit
veniale ſiue mortale:eſt deū ta=
le peccatū non imputare. deum
autē nō imputare peccatū prout Auguſtin⁹ dicit
exponēs illud pſalmi. 31. beat⁹ vir cui nō imputa
uit dn̄s peccatū:eſt nolle punire peccatū. hoc ve=
ro importat quendam effectuz beniuolentie dei
ad illum cui non imputat peccatū cauſatum me=
diante gratia ſm̄ illud apl̄i Ro. 4° ſicut et dauid
dicit beatitudinez hoīs cui deus accepto. i. ex gr̄a
fert iuſticiā ſine opibus. quā beatitudinē exp̄mit
dicens:beat⁹ vir cui nō imputauit dn̄s peccatum
qđ gloſa exponit de peccato veniali ꝓut etiā. S.
Tho. notat. 3ª. ꝑ. q. 87. ar. 4. in cor. ſicut eni dile
ctio dei nō ſolū cōſiſtit in actu volūtatis diuine ſꝫ
etiā importat quendā gratie effectū in creatura
a deo dilecta quāuis nō eterne dilectioni coeter=
nū:ita et hoc qđ eſt deū non imputare hoī pctm̄
importat quēdā effectū gr̄e in hoīe cui peccatum
non imputat̄. nā et ꝙ alicui nō imputet̄ peccatū
a deo:ex diuina ꝓcedit dilectiōe ꝓut. S. Tho. di=
cit p̊ª 2ᶜ. q. 113. ar. 2. ad. 2ᵐ. ſm̄ hec igit̄ patet ꝙ
remiſſio culpe cuiuſcūqȝ fit ꝑ gr̄am vel per gratie
actū. Et cōfirmatur. qꝛ ad remiſſionez cuiuſlibet
peccati etiā venialis:exigit̄ diſplicētia et deteſta
tio peccati:ac ꝑ hoc contritionis act⁹. nam cū re=
miſſio peccati fiat ꝑ adherentiā et cōiunctionem
ad deuz a quo omne peccatum ſeparat totaliter
vt mortale et ſm̄ quid vt veniale:conſequēs eſt

ꝙ peccati remiſſio fiat per receſſum a peccato nõ greſſu ſed affectu qui eſt dteſtatio quedam ⁊ diſplicentia peccati: qui ſunt act⁹ ꝓprij penitẽtie virtutis ꝗ efficaciam habet ſatiſfactoriã ex gratia cũ qua infundit̃ ſicut et cetere virtutes. ¶Ex quib⁹ inferimus ꝙ ſolutio pene debite ꝓ peccato: ex ſe ipſa preciſe nõ ſufficit ad expiationẽ peccati etiã venialis nec ad plenam ſatiſfactionẽ niſi virtute gratie et charitatis ꝑ quam eſt amicitia hominis ad deum. ex qua ꝓuenit ꝙ pena ſit deo acceptabilis et ꝑ conſequens ꝙ habeat rationem ſatiſfactionis. nam abſqꝫ dei acceptatione contingit penam debitam ſolui et expiari: ſed non ꝓprie ſatiſfacere. vnde. S. Tho. in hac diſti. q. 2ª. ar. pº. ſub ar. 3º. ad. 3m. pena inquit non tollit etiam offenſam hominis niſi ab eo in quẽ peccatũ cõmiſſum eſt acceptetur. nec acceptari põt quãdiu inimicitia ad ipſum manet. et ideo manente inimicitia hominis ad deũ per peccatum mortale: pena quantacũqꝫ veniale non purgat. vnde Eſaie. 58º. dominus dicit non eſſe accepta ieiunia eorũ qui ad lites et cõtentiones ieiunabãt. Falluntur ergo qui putant idẽ omnino eſſe penam debitã ꝓ peccato ſolui aut expiari: et eſſe pro peccato ſatiſfactoriã. vt enim. S. Tho. dicit infra diſtin. ſequẽte. q. 2. arti. 4. ſub. arti. 3. ad. 3m. pena quã anime i purgatorio ſuſtinent: non poteſt proprie dici ſatiſfactio: quia ſatiſfactio opus meritorium reqrit. ſed largo modo dicit̃ ſatiſfactio: pene debite ſolutio

¶**Secundo** Notãdũ eſt prout accipitur ex dictis Sãcti Thome in hac diſtinctione. q. 2. arti. ꝑmo ſub arti. ꝑmo ad. 2m. et ſub arti. 2. in corꝑe. ⁊ ad. 3m. ꝙ differentia eſt inter peccatum mortale et veniale. quia quodlibet peccatũ mortale opponit̃ cuilibet quantũcũqꝫ parue charitati. et ratio eſt quia charitas quantũcũqꝫ parua: deo coniũgit per affectum. eſt enim charitas in nobis quidam amicitie amor in deum. amor autem amicitie quantũcũqꝫ paruus: coniungit amantẽ rei amate. quia ergo quodlibet peccatum mortale auertit peccatorem a tali dei amore: cõſequens eſt ꝙ opponatur cuilibet etiam parue charitati. veniale vero peccatũ quãuis opponatur feruori charitatis: nõ tamen cuilibet ſed illi tantũmodo qui per actum peccati venialis extinguitur aut tepeſcit. ex verbo enim ocioſo non omnis feruor charitatis intercipitur: ſed ille tantũmodo qui excitatur ad ꝓximum edificandum verbis ſalutiferis. Et ex hac differentia conſequitur alia quia ſcilicet vnũ peccatum mortale remitti nõ poteſt ſine alio. habẽt enim omnia peccata mortalia cõnexionẽ ex parte auerſionis ab incõmutabili bono quod ẽ deus. vnũ vero peccatũ veniale remitti poteſt abſqꝫ alio eo ꝙ cõnexionem non habeant ad inuicẽ nec ex parte cõuerſionis nec ex parte auerſionis. nã in eis nulla eſt auerſio a deo: cum veniale non repugnet charitati que deo coniungit. ex parte aũt conuerſionis ad bonum cõmutabile cõnexionẽ nõ habẽt venialia ſicut nec peccata mortalia: eo ꝙ bona cõmutabilia ſint multiplicia ⁊ diuerſa: ac per hoc voluntas hominis multipliciter et diuerſimode poteſt ipſis affici et ꝑ conſequẽs vni ⁊ nõ alteri. tollitur autem peccatum veniale per feruorem charitatis implicantem cõtritionis actũ quo ipſum peccatum veniale diſplicet. non enĩ poſſet culpa venialis remitti: manente ad illam affectu voluntatis: alias duo oppoſita eſſent ſimul vera. Sciẽdũ tamẽ prout. S. Tho. notat in hac diſtin. q. 2. arti. 2. ſub. arti. 2. ꝙ contritio poteſt accipi tripliciter. vel actu vel habitu vel medio modo. habitu quidẽ contritio exiſtens non ſufficit ad peccati venialis dimiſſionem quia tũc quicũqꝫ haberet penitentie virtutis habitũ cui⁹ actus eſt quelibet contritio: conſecutus eſſet peccati venialis dimiſſionem: et ſic peccatũ veniale cum grã eſſe non poſſet. nec iterũ requirit̃ ꝙ ſemper ſit actualis contritio: qꝛ ſeqretur ꝙ peccatũ quod quis in memoria vel in cogitatione nõ habet: remitti non poſſet. et ideo dicendum ꝙ reqritur ꝯtritio medio modo: qua ſcilicet ⁊ ſi actu peccatum non diſpliceat explicite: diſplicet tamẽ implicite: quia ex virtute actus quem agit ſequeretur diſplicentia explicita peccati venialis ſi cogitatio ad illud ferretur. nam ſi feruenter in deum quis fertur: diſplicet ei omne quod a deo retardat. vnde vt Sãct⁹ Doctor infert loco proxime allegato ad primum: poteſt eſſe tam feruẽs motus charitatis in deum ꝙ omnia peccata venialia ꝯſumat etiã ſine actuali ipſorum cogitatione.

¶**Tertio** Notandum eſt ꝙ vt accipitur ex dictis Sãcti Thome pª 2e. q. 71. arti. 4. Et. 2ª 2e. q. 24. arti. 12. Et in queſtionibus diſputatis de virtutib⁹ queſtione vel materia ſecũda de charitate articulo decimo tertio: peccatum mortale dupliciter opponit̃ charitati. vno modo ꝗ̃tũ ad ipſam eſſentiam charitatis. alio modo quantũ ad eius actum. et quidem ꝗ̃tũ ad eſſentiam charitatis: quia illam deſtruit. quemadmodum corpus opacum vel tenebroſum lumen ſolis a rebus illuminatis interpoſitum tollit. vt enim Sanctus Thomas deducit loco proxime allegato et in queſtionibus diſputatis: quia actus non directe contrariatur habitui ſed actui

poſſet alicui videri ꝙ per actum peccati mortalis impediretur quidez oppoſitus charitatis act⁹ ſed non tolleret̃ habitus ſicut contingit in habitibus acquiſitis. non enim aliquis amittit habitum gramatice ſi contra gramaticam agat. ſed de habitu charitatis eſt aliter. habitus enim charitatis non habet cauſam in ſubiecto ſed totaliter depẽdet a cauſa extrinſeca. charitas enim diffunditur in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis vt dicitur Ro. 5°. non autem ſic de⁹ cauſat charitatem in anima vt ſit cauſa eius ſolũmodo q̄ꝫm ad fieri et nõ q̄ꝫm ad conſeruationez ipſius. ſicut edificator eſt cauſa dom⁹ ſolum q̄ꝫm ad fieri. vnde eo ſubtracto: adhuc remanet domus. ſed deus eſt cauſa charitatis et gratie in anima et q̄ꝫm ad fieri et q̄ꝫm ad conſeruationem. ſicut ſol eſt cauſa luminis in aere. et ideo ſicut ſtatim ceſſaret lumen in aere ſi interponeretur aliqḋ obſtaculũ: ita etiam ſtatiz ceſſat habitus charitatis in anima quando anima ſe auertit a deo per peccatum. et hoc eſt quod Auguſtinus dicit. 8°. ſup gene. ad litteram. non ita deus operatur hominez iuſtum. i. iuſtificando eum: vt ſi abſceſſerit maneat in abſente quod fecit. ſed potius ſicut aer preſente lumine nunc factus eſt lucidus: abſente vero obſcurat̃: ſic fit homo deo ſibi preſente illuminatus: abſente autem cõtinuo tenebratur. ¶ Secundo modo opponit̃ peccatũ mortale gratie et charitati q̄ꝫm ad ipſius actum. actus enim charitatis eſt coniungere hoĩem deo ita vt in deo maneat et deus in eo ſcḋm illud p̄ma Ioã. 4°. q̄ manet in charitate in deo manet et deus in eo. itẽ actus charitatis eſt deũ diligere ſup omnia ita vt in oĩbus velit ſe ei ſubijcere et preceptorũ eius regulam ſequi. cũ ergo peccatuz mortale ſeparet hominẽ a deo ⁊ faciat illũ diligere terrena bona et cõmutabilia pluſq̄ꝫ deũ et eſt repugnans preceptis dei: conſequens eſt ꝙ directe opponatur charitati q̄ꝫm ad ipſius actum.

Quantũ ad articulum quartũ reſpondendũ eſt obiectionibus in cõtrarium. Et quidẽ ad primũ durandi conceditur totus p̄mus pceſſus. et cũ ex illo infert vltimo ꝙ debita diſplicentia de peccato veniali et ſolutio pene debite poſſunt fieri ab homine exiſtente in peccato mortali: dicimus ꝙ hoc eſt falſum. qm̃ debita diſplicẽtia nõ ẽ abſq̄ꝫ contritione ac per hoc nec ſine actu charitatis p ut infra diſtin. 17ᵃ dicetur. ſolutio autem pene debite quãuis in peccato mortali fieri poſſit: nõ tamen eſt ſatiſfactoria niſi preſuppoſita gratia put dictum fuit in p̄mo notabili. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ ſolutio ibi data eſt ſufficiens et eſt conformis doctrine. S. Tho. li°. 2°. ſen. diſ. 42. q. p̄ᵃ. ar. 5. ad 7m. Et. p̄ᵃ 2ᵉ. q. 89. ar. 6°. Et in queſtionibus de malo. q. 7. ar. 10. ad. 8m. Et ad eius improbationem negatur aſſumptũ. nec eſt verũ iudiciũ eoꝝ qui reputãt aliqua facta pueroꝝ eſſe peccata venialia anteq̄ꝫ poſſint peccare mortaliter. ¶ Ad 3m. dicitur ꝙ quicquid ſit de quibuſdam bonis tẽporalibus: et tamen de reparatione ſiue culpe ſiue pene poſt lapſum: maior ppoſitio eſt falſa: nã et ſolẽniores doctores contrarium tenent. vnde S. Tho. p̄ᵃ 2ᵉ. q. 114. ar. 7. in cor. omnia inq̄t beneficia q̄ poſt lapſum peccati mortalis a deo homo cõſequit̃ quibus reparat̃: non cadũt ſub merito nec condigni nec congrui vt ibi ꝯducit. Et ĩ reſponſione ad. 2m dicit ꝙ exiſtens in gr̃a poteſt alteri mereri ex congruo primã gr̃am: quia nõ eſt ibi impedimẽtum ex parte merẽtis: quod tamen inuenitur dũ aliquis poſt meritum gratie a iuſticia recedit. Et inde eſt ꝙ diſtinctione precedẽte. q. p̄ᵃ. arti. 3. ſub. ar. 4. in cor. cuz dixiſſet ꝙ aliq̄s dicatur mereri ex merito cõgrui aliquod bonũ tẽporale: in fine ſic concludit. q2 tamẽ hoc merituz non ppꝛie meritũ dicitur: ideo magis concedendũ eſt ꝙ opera extra charitatem facta nõ ſint alicuius boni meritoria: q̄ꝫ ꝙ ſint. ¶ Ad. 4m. dicitur ꝙ diſtinctio poſita ab arguente de acceptatione diuina: eſt ab eo conficta nec auctenticis doctoribus probata. quamobrem euacuare non valet fundamentum noſtre opinionis que et auctoritate ſacre ſcripture roboratur et ſentẽtijs ſanctorum doctorum fulcitur. dicit enim apoſtolus prima Corinthioꝝ. 13°. ꝙ nullum donum gratuituz abſq̄ꝫ charitate prodeſt homini aliquid. nec homo aliquid eſt abſq̄ꝫ charitate etiam ſi plura alia bona habeat. ad quod etiam facit quod apoſtolus dicit ad Titum p̄mo. omnia munda mũdis coinquinatis autem et infidelibus nihil eſt mundum. iuxta quod Auguſtin⁹ dicit in libro de vera et falſa penitentia. ſcio dominũ inimicũ omni criminoſo. quomodo ergo qui crimẽ reſeruat: de alio recipiet veniã? ſine amore dei conſequetur veniam: ſine quo nemo vnquã inuenit gr̃am. ¶ Ad 5m. dicitur ꝙ aſſumptũ eſt falſum. et ad ei⁹ probationem reſpõdetur ꝙ iterũ aſſumit falſum. et de charitate patet ex tertio notabili. de feruore vero charitatis probatur. quia feruor charitatis eſt motus intenſe et quaſi velociter tendẽs ad deuz. peccatuz vero veniale eſt motus a deo retardãs.

nec valet probatio arguentis de peccato veniali et feruore charitatis. quia feruor charitatis nūq̄ ſtat cum peccato veniali cui opponitur: quamuis ſtare poſſit cum alio ꝓpter rationem tactam i ſecundo notabili. ꝙ aūt feruor charitatis non ſufficiat ad deletionem peccati venialis ſine diſplicentia vel contritione: non eſt ad ꝓpoſitū. non enim ideo ſequit̃ ꝙ nō valeat ad remittēdū peccatū veniale. imo magis ſequitur ꝙ valeat. nam feruor charitatis explicite vel implicite ſemp implicat diſplicentiā peccati. put. S. Tho. dicit i hac diſtin. q. 2. ar. 2. ſub. ar. 2. in cor. et ad pmū. Et 3^a. p. q. 87. ar. p^o. in cor. et ad. 3^m. Cum autē arguens dicit ꝙ ſola contritio ſine feruore charitatis ſufficit ad delendū peccatū veniale: dicim⁹ ꝙ. S. Tho. nullibi dicit ꝙ ego legerim ꝙ ꝑ ſolum feruorem charitatis peccatū veniale remittat̃ ita ꝙ nō per aliq̄d aliud. ſed dicit ꝙ per feruorē charitatis remittitur virtute cōtritionis ⁊ diſplicentie in eo explicite vel implicite contente. vnde nō militat contra nos ꝙ aliquādo ꝑ ſolam contritionem et diſplicentiā remittat̃. verūtamē q̄ huiuſcemodi cōtritio ⁊ diſplicentia ſunt act⁹ charitatis: nō abſurde dici pōt ꝙ veniale ꝑ contritionē deletū: cū feruore charitatis. i. cū ſpeciali actu charitatis deleatur. ¶ Ad. 6^m. dicit̃ ꝙ aſſumptū eſt falſū. nec valet ei⁹ ꝓbatio. quia licet peccatum veniale nō obſcuret grām et charitatē per diminutionem luminis: obſcurat tamē ipſi⁹ actū per modū obſtaculi interpoſiti ipedientis motū charitatis in deū. vnde. S. Tho. in queſtionibus de malo. q. 7. ar. 2. ad. 16^m. act⁹ inq̄t pōt diminui dupliciter. vno modo q̄ꝫ ad facultatē agēdi vt. ſ. homo non poſſit tantū agere: et ſic quod diminuit actū: diminuit pncipiū actus quod eſt forma. alio modo quātum ad executionem act⁹: et ſic nō oportet vt id quod diminuit actum: diminuat formam. nō eni diminuit grauitatem lapidis: colūna que retinet ipſum ne cadat deorſum. nec diminuit virtutem greſſiuam hominis qui ligat ipſum. et ꝑ hūc modum veniale diminuit actum charitatis: nō autē primo modo. Hanc reſpōſionē pretendit. S. T. in hac diſtin. q. 2. ar. p^o. ſub. ar. 2. ad. 3^m. cū dicit peccatū veniale quāuis deo diſpliceat q̄ inordinatū eſt: non tamen facit peccantē deo diſplicentem: q̄ nō priuatur claritas gratie ſed quodam modo obnubilat̃ inquātum eius ꝓceſſus ad exteriora impeditur. et ideo gregorius dicit ꝙ peccatum veniale obſcurat: ſed mortale obtenebrat. hec ille. vbi quod dicit non tamē facit peccantē deo diſplicentē: debet intelligi ſimpliciter ad differentiam eius qui peccat mortaliter inq̄ꝫ pulchritudinem gratie non amittit ſicut qui peccat mortaliter. verūtamē ſm quid et inquātū actū inordinatum elicit: deo diſplicet. non enim pōt diſplicere peccatum quin diſpliceat ipſe qui peccat inq̄ꝫ eſt ſic peccans: quamuis ſimpliciter non diſpliceat. Expoſitio autem arguentis de obſcuritate et tenebroſitate reſpectu luminis rationis non eſt ad mentē gregorij. ¶ Ad. 7^m. dicitur ꝙ quicquid ſit de maiori nam non eſt omnino ſimilis vtriuſq̄ dependentia: et tamen minor eſt falſa. nam peccatum mortale remitti non poteſt ſine infuſione gratie. cuicūq̄ autem de nouo infunditur gratia: omnia venialia remittuntur prout Sāctus Thomas expreſſe tenet tertia parte q̄ſtione octuageſſima ſeptima articulo ſecundo in corpe ad finem. et articulo tertio in corpore quaſi in principio. licet enim noua gratie infuſio non neceſſario requiratur ad remiſſionem peccati venialis: quotienſcūq̄ tamen noua gratia infunditur: omnia peccata venialia delentur. ¶ Ad. 8^m. dicitur ꝙ quāuis pena debita veniali ſit finita: nō inde ſequitur ꝙ non oporteat eſſe deo accepta. ¶ Ad. 9^m. dicitur ꝙ licet in veniali non ſit ſimpliciter dei offenſa: quodam tamen modo in eo offenditur deus cum deo diſpliceat. ¶ Ad. 10^m. dicitur ꝙ licet peccatum veniale non tollat actu vl̄ aptitudine habitum gratie et charitatis: tollit tamen actum ipſius. et ideo oportet ꝙ ad eius deletionem reſtituatur actus charitatis et gratie. quod eſſe non poteſt niſi gratia reſtituta ſi ꝑ peccatum fuit ſublata. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum reſpondet Sanctus Thomas in hac diſtictione queſtione ſecunda articulo pmo ſub articulo tertio ad tertium: quod recitatum fuit in pmo notabili. Et in hoc articulus terminatur.

Teruz circa eandem diſtinctionem queritur vtrum penitētia habeat partes et arguitur ꝙ non. penitentia enim ē virtus et ſacramentum. ſed ei inquantū ē virtus nō aſſignant̃ partes cum virtus ſit habitus quidā qui eſt ſimplex qualitas mentis. ſimiliter etiam ei penitentie inquantum eſt ſacramentum nō videtur ꝙ partes ſint aſſignāde: q̄ baptiſmo et alijs ſacris nō aſſignant̃ ꝑtes. ḡ penitētie nulle ꝑtes debēt aſſignari.

¶ In oppoſitum arguitur. quia partes ſunt ex q̄bus ꝑfectio alicuiꝰ integratur. ſed penitentie ꝑfectio integratur ex pluribus. ſ. ex contritione confeſſione et ſatiſfactione. ergo penitētia hēt ptes.
¶ In hac q̄ſtione erunt q̄ttuor articuli vt ſupra.

Quantū ad primū articulum ſit iſta cōcluſio ꝙ partes ſacri penitētie conuenienter aſſignant̄ tres. ſ. cōtritio confeſſio et ſatiſfactio. Hanc concluſionem tenet. S. Tho. in hac diſtin. q. pª. arti. pº. ſub. arti. 2. Et. 3ª. p. q. vltima. ar. 2.

Quantum ad ſecundū articulum arguitur cōtra concluſionem. Et quidē contra eandē arguit durandus ꝓbādo ꝙ penitētia vt eſt ſacr̄m non habeat pro partibus tria predicta. ſ. contritionem confeſſionē et ſatiſfactionem. primo q2 omne ſacramentū diſpenſat̄ a miniſtris eccleſie ſcḋm qualibet ſui partem. ſed nec cōtritio nec confeſſio nec ſatiſfactio confert̄ penitēti a miniſtris eccleſie. ergo non quodlibet eorum eſt pars ſacri penitentie. ¶ 2º. ſi iſte ſunt partes ſacri penitētie: aut ſūt partes ſubiectiue aut integrales. non ſubiectiue quia totū ſaluatur perfecte in qualibꝫ parte ſubiectiua. ſed ſacramētum penitentie non ſaluatur perfecte in aliqua iſtarum trium partium. q2 ſacramentū penitētie nō ſaluat̄ ꝑfecte in ſola ꝯtritione et ſic ď alijs. ergo non ſunt ptes ſubiectiue. nec integrales: q2 totū integrale requirit actualiter quālibet ſui ptem. ſed ſacr̄m penitētie dum exhibetur: nō requirit actualiter ſatiſfactionē. ergo ſatiſfactio nō eſt de eiꝰ integritate. ¶ 3º. quia preter materiā et formā in ſacris nō eſt dare alias partes ꝓprie dictas. ſed cōtritio et ſatiſfactio nō ſunt materia nec forma ſacri penitētie. forma enī conſiſtit in verbis abſolutionis. materia vero ſi qua ſit eſt in verbis cōfeſſionis quibꝰ penitēs ſuā conſcientiā aperit ſacerdoti. ergo contritio ⁊ ſatiſfactio non ſunt partes ſacri penitētie ꝓprie loquēdo. ¶ 4º. ſpecialiter arguit de cōtritione. q2 quicq̄d ē de integritate ſacri: oportet ꝙ ſit aliquid ſenſibile extrinſecꝰ adhibitū. loq̄mur enī modo de illo qď eſt ſacr̄m tm̄. ſed cōtritio nō ē huiuſ modi. ergo nō eſt de integritate ſacri tanq̄ꝫ pars intrinſeca ſacri penitētie: ſed p̄exigit̄ neceſſario ad hoc vt penitēs ſit diſpoſitꝰ ad ſuſcipiendū effectū ſacri qui ē gr̄a et rēmiſſio peccati mortalis. quia nullū peccatū pōt remitti quādiu voluntas manet in eo. voluntatē aūt recedere ab eo qď priꝰ volebat: eſt diſplicere ei quod priꝰ placebat. in q̄ diſplicētia dolor cōtritionis cōſiſtit. et ideo cōtritio requirit̄ tanquā diſpoſitio neceſſaria penitentis et nō tanquā pars intrinſeca ſacri. ¶ 5º. arguit ſpecialiter de ſatiſfactione. quia deficiente aliquo quod eſt de neceſſitate ſacramēti: fruſtratur totū ſacr̄m. ſed ſi aliqui non exſoluant penitentiam in confeſſione ſibi iniunctā: nihilominꝰ prius fuit verum ſacramentū. ergo ſatiſfactio non eſt de intraneitate ſacramenti penitentie tanq̄ꝫ pars. ſed ſicut contritio preexigitur tanq̄ꝫ diſpoſitio penitētis ſine qua effectum ſacramenti nō reciperet: ſic ſatiſfactio cōcomitatur tanq̄ꝫ operatio ſine qua fructus ſacramenti in penitente non remaneret. patet ergo vt dicit ꝙ contritio et ſatiſfactio non ſunt partes ſacramēti penitentie ꝓprie loquēdo. ſi vero ſumat̄ pars large ꝓ omni eo quod requiritur ad debitam confeſſionē ſiue antecedenter ſiue conſequenter: ſic contritio et ſatiſfactio poſſūt dici partes penitentie. ¶ 6º. arguūt alij quia ſine eſſentia ſacramēti non habetur totus effectus ſacramēti. ſed quandoq̄ꝫ eſt tanta contritio ꝙ non requirit̄ ſatiſfactio. et ſic ſine ſatiſfactione eſt ꝑfectum ſacr̄m penitētie. et ꝑ conſequens nō eſt de eſſentia: cum ſine parte eſſentiali non poſſit eſſe ꝑfecta rei eſſentia. ¶ 7º. poteſt argui quia ſi cōtritio ſit pars integralis ſacramēti penitentie: ſeq̄tur ꝙ ille qui nō contritus cōfitetur et abſoluitur non recipit integrū ſacramētū penitentie cum deſit ei prima pars integralis. ſed hoc videtur falſum. quia ſi ſic: abſolutio et confeſſio nihil in eo cauſarent tunc nec poſt.

Quantum ad articulū tertium primo notanduꝫ eſt ꝙ vt accipit̄ ex dictis. S. T. ſupra diſtin. 14. Et. 3ª. p. q. 85. penitentia dicitur dupl'r. ſ. penitentia virtus et penitētia ſacr̄m. penitētia virtus eſt habitus electiuus quo q̄s volūtarie dolet de peccatis ab eo cōmiſſis quando debet et q̄modo debet cū intētione illa abolēdi. abolet autē peccata cōmiſſa: per cōtritionem confeſſionē et ſatiſfactionem. vnde iſta tria ſunt actus ꝓprij penitentie virtutis. penitentia ſacr̄m eſt ſignū ſanctificās ꝑ qď homo recipit a deo veniā ꝓ cōmiſſis et recōciliationē ꝑ eccl'ie miniſtros ꝑut. S. T. deſcribit ſup diſ. 14. q. pª. ar. pº. ſub. ar. 2. ī cor. ꝯſtat aūt ſacr̄ꝫ hoc ex ꝯtritione cōfeſſione et ſatiſfactione ꝓ materia: ⁊ ex abſolutiōe ſacerdotis pro forma. ita ꝙ actus penitentie virtutis ſunt partes materiales

penitentie ſacramẽti. non enĩ in hoc ſacr̃o mate-
ria eſt res exterior ſicut in baptiſmo et confirma
tione: ſed materia ſunt actus humani. ſ. peniten-
tis. et inde eſt ꝙ in hoc ſacr̃o ratio ſignificãdi pͥn-
cipaliter cõſiſtit in actibꝰ penitẽtis. efficacia vero
que magis eſt a forma: cõſiſtit in abſolutione ſa-
cerdotis, put. S. Tho. notat infra. diſ. 22. q. 2ª.
arti. 2. ſub. ar. 2. in cor. Ex quo vlterius ſequit̃ ꝙ
in hoc ſacr̃o materia nõ ſit ꝑ miniſtrũ eccleſie ad-
hibita ſuſcipiẽti ſacr̃m queãdmodũ in baptiſmo
et quibuſdaʒ aliȷs. qm̃ actꝰ humani applicari non
poſſunt ad aliqd̃ niſi ꝑ eum a quo eliciunt̃. perfi-
citur tamẽ huiꝰ ſacr̃i materia et conſumat̃ per ec-
cleſie miniſtrũ qꝛ per abſolutionẽ ſacerdotis, put
S. Tho. dicit in hac diſ. q. pª. ar. pº. ſub. arti. 2. ad
pͥmum. ſunt autẽ predicti tres actꝰ partes mate-
riales ſacr̃i penitentie: quandoqꝫ ſm̃ ꝙ ſunt actu
exerciti extra animam. quandoqꝫ vero ſm̃ ꝙ ſũt
in actu interiori anime et in ꝓpoſito. quãdoqꝫ ve
ro mixtiʒ. vnde. S. Tho. infra diſti. 22. q. 2. ar.
pº. ſub. ar. 2. ad. 3m. tres inquit partes penitentie
ſunt et in penitẽtia exteriori et interiori. qꝛ cõfeſ-
ſio et ſatiſfactio q̃ videntur tm̃ ad exteriorẽ peni
tentiã ptinere: inueniuntur in interiori penitẽtia
qꝫm ad ꝓpoſitũ et premeditationẽ eoꝝ. et etiã cõ
tritio q̃ videt̃ tm̃ interioris penitẽtie eſſe: inueni
tur in penitẽtia exteriori ſm̃ quedã ſigna quibus
ſenſibiliter manifeſtat̃ vel aliȷs vel ſaltẽ ipſi peni-
tenti q̃ dolorẽ ſenſibilẽ percipit in ſeipſo. hec ille.

¶ Secundo Notandũ eſt, put. S.
Tho. ex dictis phi. 5º.
metha. deducit in hac diſ. q. pª. ar. pº. ſub. ar. 3. in
cor. Et. 3ª. p. q. vltima. ar. 2. in cor. ꝙ partes inte
grales ſunt duplices. quedã ſunt partes quãtita-
tis q̃ ſunt aliquando vniꝰ rõnis vt in totis omo-
geneis queãdmoduʒ eſt aqua cuiꝰ quelibet pars
eſt aqua. quãdoqꝫ vero ſunt diuerſarũ rationum
vt in totis ethereogeneis ſicut eſt domꝰ vel cor-
pus animalis. quedã vero ſunt partes eſſentie ſi
cut in naturalibus materia et forma. et hee ſemꝑ
ſunt diuerſaꝝ rõnum et habẽt ordinẽ nature adi
uicẽ et quãdoqꝫ etiã ordinẽ tp̃is. in omni aũt ſa-
cramẽto ſunt partes eſſentie habẽtes rõnem ma
terie et forme quibꝰ conſtituit̃ ſacr̃m et ſine quibꝰ
non ꝯſiſtit. hee aũt partes generaliter ſunt res et
verba. de quibꝰ Auguſtinꝰ inquit: accedit verbuʒ
ad elementũ et fit ſacr̃m. in hoc vero penitẽtie ſa
cramẽto ſpecialr̃ ponunt̃ etiã partes quãtitatis.
et dicunt̃ partes quãtitatis partes materie ea rõ
ne qꝛ quãtitas ſe tenet ex parte materie. ſunt enĩ
materia in ſacr̃o penitẽtie actꝰ penitentis. forma
vero abſolutio ſacerdotis. actꝰ aũt penitẽtis ſunt
cõtritio confeſſio et ſatiſfactio. ¶ Sed animad-
uertendũ eſt ꝙ in totis ethereogeneis de quorũ
numero ẽ ſacr̃m penitentie: qdã ꝑtes integrales
ſunt pͥncipales ſine qbꝰ totũ nõ põt ꝯſiſtere queã-
admodũ ĩ corpe aĩalis caput et cor et ſi q̃ alie ſũt
ſine quibꝰ vita aĩalis nõ ducit̃. ⁊ huiuſcemodi par
tes in ſacr̃o penitẽtie ſunt cõfeſſio penitẽtis ⁊ ab-
ſolutio ſacerdotis. alie ſunt ꝑtes q̃ faciũt ad ꝑfe-
ctionẽ et cõplemẽtũ totiꝰ: põt tñ ſine illis totũ in
ẽẽ ꝯſiſtere: queãdmodũ ſunt in corpe hoĩs manꝰ
et pes et cõſimiles. et huiuſcemodi ꝑtes in ſacr̃o
penitẽtie ſũt ꝯtritio ⁊ ſatiſfactio. põt enĩ ſine iſtis
partibꝰ ſacr̃m penitẽtie ꝯferri et recipi: quãuis nõ
cõplete nec fructuoſe, put. S. T. videt̃ ſentire iñfra
diſ. 17. q. 3. ar. 4. ſub. ar. pº. ĩ cor. vbi dicit ꝙ cõfeſ
ſio ſm̃ ꝙ ẽ pars ſacr̃i et ordinat ꝯfitẽteʒ ad ſacer-
dotẽ q̃ hẽt claues eccl̃ie: põt ẽẽ in eo q̃ nõ eſt ꝯtri
tus qꝛ põt peccata ſua ſacerdoti ĩnoteſcere et cla
uibꝰ eccl̃ie ſe ſubȷcere. et quãuis tũc nõ ꝑcipiat ab
ſolutionis fructũ: tñ recedẽte fictiõe: ꝑcipe incipi-
et ſicut etiaʒ ẽ et ĩ aliȷs ſacr̃is. vñ nõ tenet̃ iterare
ꝯfeſſionẽ q̃ fictꝰ accedit: ſꝫ tenet̃ poſtmodũ fictio-
nẽ ſuã ꝯfiteri. hec ille. vbi fructũ abſolutionis vo
cat grãm et remiſſionẽ pctõꝝ: nõ ipſam abſolutio
nẽ ſacr̃aleʒ quã etiã fictꝰ recipit. qđ patet ex eo ꝙ
dicit nõ ẽẽ iterãdã ꝯfeſſionẽ ac ꝑ hoc nec ſacerdo
tis abſolutionẽ. ex q̃ etiaʒ ſeq̃ videt̃ ꝙ talis abſqꝫ
cõtritione cõfeſſionẽ faciẽs: ſacr̃m penitẽtie rece
perit in cõfeſſione et abſolutione qꝫqꝫ nõ ꝑfectuʒ.
ꝓbat̃ hoc qꝛ alias recedẽte fictione nõ ꝑciperet fru
ctũ abſolutiõis et ꝯfeſſionis. nã nullũ opꝰ qđ nõ ẽ
ſacr̃m: ſi fiat in pctõ mortali põt viuificari recedẽ
te fictione: eo ꝙ efficaciã hẽat ex ope opante ac ꝑ
hoc dũ fit. vñ ſi illo tp̃e quo fit efficax nõ ẽ factuʒ
in pctõ: nõ ampliꝰ efficax põt ẽẽ. ſacr̃a vero vi ha
bent ex ope opato: et ideo ſi ꝑ mortale peccatuʒ
ſeu ꝑ fictionẽ mortificet̃ dũ fiũt: peccato ac fictio
ne recedẽte: viuificari pñt eo ipſo ꝙ ſacra ſunt et
actu fuerũt exercita. cũ ergo dicat. S. Doc. ꝙ ꝯfeſ
ſus nõ ꝯtritꝰ recedẽte fictiõe. i. poſtqꝫ fit ꝯtritꝰ ꝑci
pit abſolutionis fructũ: ꝯſequẽs eſt ꝙ eiꝰ ꝯfeſſio ⁊
ſacerdotis abſolutio fuit ſacr̃m et ſi nõ oĩo cõple
tũ. alias recedẽte fictione viuificari non poſſent.

Quantũ ad arti-
culũ quartũ reſpondẽdũ eſt ob-
iectionibus in cõtrariũ. Et qdeʒ
ad primũ durãdi reſpondet. S.
Tho. in hac diſtin. q. pª. arti. 2.
ad primũ ꝙ in ſacramentis in q̃bus actꝰ humanꝰ
eſt ꝓ materia et non alia res exterior: maior ꝓpo
ſitio non hẽt veritatem niſi forte qꝫm ad materie

conſumationem. quia ergo in ſacramẽto penitẽtie actus humani ſunt pro materia: maior ꝓpoſitio veritatẽ nõ habet ſicut nec in ſacramẽto matrimonij. vnde ſi ꝓpoſitio arguentis eſſet vniuerſaliter vera: contra ipſum militaret qui ponit cõfeſſionẽ eſſe partẽ penitẽtie ſacramẽti: que tamẽ non diſpenſatur a miniſtris eccleſie ſed a penitẽte. ¶ Ad. 2^{m}. dicit ꝙ ſunt partes itegrales. et ad huius improbationẽ dicit ꝙ minor eſt falſa ſi ſacramentũ penitentie ꝑfecte et complete exhibeatur: quãuis nõ ſit actualiter ſatiſfactio quando ẽ contritio et confeſſio. quod ideo eſt quia ſacrm̃ penitentie non eſt aliquod totũ permanens ſed ſucceſſiuũ cuius partes ſimul non ſunt ſed ſibi inuicem ſuccedunt. Et accipitur iſta ſolutio ex reſponſione. S. Tho. ad ſimile argumentum ĩ hac diſtin. loco prime allegato ſub. ar. 3°. ad. 2^{m}. Et 3^{a}. p. q. vltima. ar. 3. ad. 3^{m}. ¶ Ad. 3^{m}. dicit ꝙ minor eſt falſa. et ad eius ꝓbationem dicitur ꝙ aſſũptum eſt falſum ꝙ. ſ. ſola confeſſio ſit materia huius ſacramenti nec arguẽs illud ꝓbat. ¶ Ad. 4^{m} dicitur ꝙ maior habet veritatem de ſenſibili extrinſecus vel in ſe vel in ſuo effectu aut in ſigno. et in hoc ſenſu minor eſt falſa: quia imo contritio prout eſt pars huius ſacramẽti: eſt aliquid ſenſibile extrinſecus aliquo predictorum modorum. vnde. S. Tho. diſtin. ſequẽti. q. 2^{a}. ar. p^{o}. ſub. ar. 2°. ad primũ. in contritione inquit eſt duplex dolor de peccato. vnus in parte ſenſitiua qui paſſio eſt: et hic non eſt eſſentialiter contritio prout eſt actus virtutis: ſed magis effectus ipſius. ſicut enĩ penitentie virtus exteriorem penam ſuo corpori infligit ad recompenſandum offenſam que in deum cõmiſſa eſt officio membrorum: ita etiam et ipſi concupiſcibili penam infert doloris predicti quia ipſa etiam ad peccatum cooperabatur. ſed tamen hic dolor poteſt ꝑtinere ad contritionem inq̃ᵐ eſt pars ſacramenti et c̃. hec ille. Item infra diſtin. 22. q. 2. ar. p^{o}. ſub. ar. 2. ad. 3^{m}. dicit ꝙ tres partes penitentie ſunt et in penitentia exteriori et interiori. quia confeſſio et ſatiſfactio q̃ videntur tantũ ad exteriorem penitentiam pertinere: inueniuntur in interiori penitentia q̃ᵐ ad ꝓpoſitum et premeditationem eorum. et etiam contritio que videtur tantũ interioris penitẽtie eſſe: inuenitur in penitẽtia exteriori ſm quedam ſigna quibus ſenſibiliter manifeſtatur vel alijs vel ſaltem ipſi penitenti qui dolorem ſenſibilem percipit in ſeipſo. Ad hoc facit quod dicit. S. Tho. 3^{a}. p. q. vltima. ar. 2. ad ꝓmũ. ¶ Ad. 5^{m}. dicitur ꝙ ĩ tali caſu ſacramentum nõ fuit omnino completũ deficiente aliqua parte ad totale complementũ requiſita. verũtamen non ideo ſequitur ꝙ nullũ fuit ſacramentũ. fuit profecto exiſtentibus partibus principalibus q̃ ad eius conſiſtentiam faciũt ſcilicet confeſſione ⁊ abſolutione. quemadmodũ dicitur hominẽ conſiſtere in humano corpe: manu aut digitis deficientibus que partes ad integritatem corporis humani pertinent. et de hoc dictum fuit in ſecundo notabili. ¶ Ad. 6^{m}. dicit ꝙ ſicut reſpondet. S. Tho. in ſimili in hac diſtin. q. p^{a}. ar. p^{o}. ſub. ar. 2. ad. 2^{m}. quãuis peccatũ dimittatur ante actualem confeſſionem: nũquam tamen dimittitur ante confeſſionem in propoſito exiſtentem. ſicut etiam ante baptiſmum actualiter ſuſceptũ aliquis rem baptiſmi conſequit ex propoſito ſuſcipiendi baptiſmũ: ita et reſpondẽdum eſt d̃ ſatiſfactione. Ad quod facit quod. S. Doc. dicit ibidem ad. 3^{m}. ꝙ ex propoſito ſatiſfaciendi gratia confertur in hoc ſacramento: quãuis ſatiſfactio actualis gratiã preſupponat. Poteſt etiam dici ꝙ in ipſa contritione cum ſit dolor voluntarius et in ipa confeſſione propter erubeſcentiam: implicatur ſatiſfactio. vnde et tãta poteſt eſſe contritio et confeſſionis erubeſcentia: ꝙ ſufficiat ad ſatiſfactionem debitam pro peccato. Inde eſt ꝙ. S. Tho. ſupra diſtin. 15. q. p^{a}. ar. 3°. ſub. ar. 3. ad ꝓmũ dicit ꝙ quanto eſt maior cõtritio: tanto magis diminuit de pena. et ideo ꝓbabile eſt ꝙ minoris pene ſit debitor. et ꝓpter hoc deberet a ſacerdote diſcrete computari vt ei minorem penam iniungat inq̃ᵐ inuenit eũ melius diſpoſitũ. ¶ Ad. 7^{m}. patet reſponſio ex his q̃ dicta ſunt in ſecundo notabili. ¶ Ad argumẽtum ante oppoſitum reſpõdet. S. Tho. 3^{a}. p. q. vltima. ar. ꝓmo ad. 2^{m}. ꝙ non eſt ſimile de penitentia et de baptiſmo ac ſimilibus ſacramẽtis. quia in eis materia non ſunt actus humani ſed aliqua res exterior vel ſimplex vt aqua aut oleum vel compoſita vt chriſma: et ideo in eis non aſſignantur partes. ſꝫ in ſacramento penitentie materia ſunt plures actus humani et ideo ratio non ſequitur. Et in hoc articulus terminatur.

Diſtictio dcia ſeptima

Circa decimā ſeptimam diſtinctionē ꝗritur ꝑmo vtruʒ vere contritꝰ et penitens plꝰ debeat eligere penam inferni vel omnino non eē ꝙ̄ peccare et arguit̄ ꝙ ſic. q2 nō minus debet aliquis eligere penam inferni vł oino non eſſe ad vitandum culpam ſi eſſent neceſſaria ad eam vitandam : ꝙ̄ debeat fortis eligere mori ad vitandum culpam oppoſitam fortitudini. ſed ſm rectam rationem fortis debet eligere mortem ad vitandum vitium oppoſitum fortitudini quando de facto oportet alterum incurrere vt docet philoſophus. 3°. ethi. ergo chriſtianus debet eligere incurrere penam inferni vel omnino non eſſe: ad vitandum peccatum mortale qđ eſt offenſiuum dei ſi oporteret alterum incurrere ¶ In oppoſitum arguitur quia maius malū: magis eſt fugiendum. ſed eſſe in inferno vel omnino non eſſe: eſt maius maluʒ ꝙ̄ peccare. ergo magis eſt fugiendum et minus eſt eligendum. minor ꝓbatur: q2 illud eſt maius malum: quod priuat plꝰ de bono. ſed omnino non eſſe priuat eſſe bonuʒ. eſſe autem in inferno priuat non ſolum bonū moris et meriti: ſed etiam poſſibilitatē redeundi. malum autē culpe neutruʒ predictoruʒ priuat. ergo et c̄. ¶ In hac q̄ſtiōe erūt q̄ttuor articuli vt ſup.

Quantū ad primum articulū ſit ꝑma cōcluſio ꝙ cōtritꝰ tenet̄ in generali velle pati magis quācūq; penā ꝙ̄ peccare. Hanc cōcluſionē tenet. S. T. ꝑmo quodlibet articulo nono. Item in hac diſtictione queſtione ſecunda articulo tertio ſub articulo ꝑmo ad quartū. ¶ Secūda cōcluſio eſt ꝙ q̄libet contritꝰ magis dolet de peccato inq̄m eſt offenſa dei ꝙ̄ de eodem prout eſt nociuum ſibi ipſi. Hanc concluſionem tenet. S. Tho. in hac diſtinctione loco proxime allegato. ¶ Tertia cōcluſio eſt ꝙ fortis fortitudine politica plus debet fugere peccatū fortitudini oppoſitū ꝙ̄ mortē corporalē. et ſm rectā rationem eligit mortem quādo caſus occurrit: ꝓpter bonū cōmune cuius ipſe pars eſt. Hanc cōcluſionē tenet. S. Thomas tertio libro ſentē. diſtin. vigeſima nona q̄ſtione ꝑma articulo tertio. Itē arti° q̄nto ad tertiū. Eandē cōcluſionem tenet ꝑma pte queſtione. 60ª. arti° q̄nto ad ꝑmuʒ. Et. 2ª 2e. queſtione. 26. articulo. 3°.

Quantum ad ſecundū articulū arguendū eſt cōtra concluſiones. Et quidē contra ꝑmā arguit durandus ꝓbādo ꝙ ꝓ vitādo malo culpe: nullꝰ debet eligere penam inferni vel omnino nō eſſe. ꝑmo quia malum pene nūq̄ eſt neceſſariuʒ eligere ꝓpter malum culpe vitandum: niſi quia ſine eo non poteſt culpa vitari: aut quia per tale malum promouetur bonū virtutis et ipeditur malū vitij oppoſiti. ſ; neutrū iſtorū pōt dici de pena iferni vł de pura nō entitate. ergo et c̄. maiorē ſupponit eē ꝓbatā in p̄cedētibꝰ dictis ſuis. minor ꝓbat̄. q2 nullū malū pene ē neceſſariū ad vitādū culpā: niſi illud qđ eſt materia v̄tutis oppoſite. ſicut patet in actibꝰ v̄tutū q̄ habēt ꝓ materia aliqua penalia ſicut fortitudo que eſt circa picula mortis vel mortē inferētia. q2 qui non agit fortiter quādo tēpus incūbit: peccat. ſed nullꝰ pōt fortiter agere niſi ſuſtinēdo triſtia circa q̄ ē actꝰ fortitudinis. ergo ad vitādū peccatū oppoſitū fortitudini: neceſſariū ē penalia et triſtia ſuſtinere vel eligere. ſed pena iferni nō eſt materia alicuiꝰ virtutis. de pura autē non entitate conſtat: cum non eſſe et virtuteʒ et ſubiectū virtutis deſtruat. ergo ſuſtinere penam inferni vel omnino nō eſſe: non eſt neceſſariū ad vitādū malū culpe. ¶ 2°. ꝓbat̄ ꝙ nec etiam ſit licitū eligere p̄dicta. quia nūq̄ maluʒ pene licite eligit̄ ꝓpter maluʒ culpe vitandum: niſi quia eſt ꝓmotiuū virtutis oppoſite. ſicut licitū ē triſtia ſuſtinere ſm corpꝰ in q̄ cōſiſtit malū pene: vt meliꝰ cōſeruet̄ bonū virtutis et pfectius euitet̄ malum oppoſiti vitij. et hoc modo licitū ē corpꝰ affligere ieiunijs et vigilijs ꝓpter ꝓmotionē boni tēpantie et repreſſionem vitij oppoſiti. pter aūt iſtos modos nūq̄ eſt licitū eligere malū pene ꝓ malo culpe euitādo. ſ; pena inferni vł oīo nō eē: nō ꝓmouet ad aliquā v̄tutē vt ſic faciliꝰ impediat̄ vitium oppoſitū. ergo eligere penā iferni vel oīno nō eſſe nō ē in vllo caſu licitū. ergo nec culpa ē eligenda ꝓpter vitādā penā iferni vel oīo nō eſſe. nec iſte pene vel defectꝰ ſunt eligēdi ꝓpter vitādū malū culpe. et ideo concluſio ſupponit falſum. ſupponit eni vnū eſſe eligendū ꝓ altero vitando et querit quid pro quo et tamē neutrū ē ꝓ altero eligēdū.

Sed contra hoc vt dicit quidaʒ dicunt ꝙ ꝑdicta ratio impedit ſeipſam. quia ſi pena eſt eligenda ad vitandum culpam quando pena eſt materia virtutis oppoſite culpe: pena autẽ inferni vt dicũt quantũ ad illud qđ eſt ibi mere penalitatis: ẽ materia virtutis. ergo ipſa eſt eligẽda. aſſumptuʒ ꝓbãt. qꝛ pena recõpẽſans deordinationẽ culpe: ẽ materia iuſticie puniẽtis culpã ꝑ penaʒ. ſed pena inferni eſt huiuſmodi qꝛ ꝑ eã recõpenſat̃ ex iuſticia culpa cõmiſſa. ergo ſm rectã rõneʒ ſi vigeret in dãnato: deberet eligere ſuſtinere penaʒ inferni antequam ſua culpa remaneret impunita. Iſtud autẽ non valet: qꝛ nec eſt ad ꝓpoſitũ nec eſt in ſe verum. ad ꝓpoſitũ ſiquidẽ non eſt qꝛ nos nõ q̃rimus vtrum peccator exiſtẽs in pena inferni iuſte a deo ſibi inflicta ꝓpter culpã ab eo cõmiſſam: debeat plus velle ſuſtinere penã illam: q̃ꝫ ꝙ ſua culpa remaneat impunita vel econuerſo. ſed querimus vtrum vere contritus qui non eſt in illa pena nec eſt illius pene debitor debeat vel poſſit licite velle ſuſtinere penam inferni vel omnino nõ eſſe propter euitationem culpe future et iminentis ex aliqua tẽtatione. et hec ſecunda queſtio nõ eſt eadem cum prima nec vna dependet ex alia. et ſic illud dictum non eſt ad ꝓpoſitum. Iteʒ nec eſt in ſe verum quia iuſte condẽnatus ad morteʒ tẽporalem: poteſt licite optare et velle ꝙ nõ moriatur ſed condonetur ei penitẽti miſericorditer pena mortis tam a parte q̃ꝫ a iudice. nec iſtud eſt contra iuſticiaʒ ꝙ ex cauſa culpa ſic remaneat impunita ſed eſt actus miſericordie. et eodẽ modo ſi dãnatus penitere poſſet et optaret penam inferni ſibi a deo miſericorditer dimitti vel relaxari: non optaret contra iuſticiam. nec deus ſi eam relaxaret faceret contra iuſticiam ſed ſm miſericordiam. et ideo falſum eſt quod dicunt alij ꝙ dãnatus plus deberet ſm rectam rationẽ ſi vigeret in eo eligere ſuſtinere penam inferni: q̃ꝫ culpa ſua remaneret impunita. imo ſi in eo vigeret recta ratio non obſtinatus in malo: deberet petere et optare ꝙ pena inferni ſibi remitteretur. Ad formaʒ ergo rationis eorum dicendum eſt ꝙ pena quando eſt materia virtutis circa quam actus virtutis neceſſario verſatur et fugere penam eſt totaliter virtuti contrarium: ſuſtinere talem penam eſt neceſſario eligendum. ſicut eſt de pena quam ſuſtineret fortis ciuis in rebus bellicis pro defenſione reipublice. pena autem inferni non eſt hoc modo materia virtutis vt declaratuʒ eſt. et ideo ex hac ratione non eſt eligenda. ergo et cͤ. Si autem ampliaretur ſic ꝙ poneretur ꝙ oporteret alterum incurrere culpam videlicet vel penam inferni ſeu omnino non eſſe: an in caſu iſto deberet homo potius eligere ſuſtinere penam inferni vel omnino non eſſe q̃ꝫ peccare vel econuerſo: et dicendum ꝙ hec poſitio eſt impoſſibilis. quia pena pro cuius vitatione incurritur culpa et ſi non vitatur culpa incurritur pena: non poteſt ſic ſe habere ad culpam vt ſi vitetur culpa neceſſariuʒ ſit incurrere penam. ſed pena inferni eſt huiuſmodi quia timore talis pene incurritur culpa. hoc eniʒ pertinet ad timorem ſeruilem vt homo omittat peccare ne incurrat penam gehẽne. ergo talis pena non poteſt ſic ſe habere ad culpam: vt ſi vitetur culpa neceſſarium ſit incurrere talem penam. quin potius oppoſito modo ſe habent quia ſi non vitatur culpa: incurritur pena. nec incurritur pena: niſi incurratur culpa. vnde ſe habẽt ſicut antecedẽs et conſequens et non ſicut oppoſita vel immediate diſparata quorum vnum oporteat ineſſe altero non inherente ſicut ponitur pro ypotheſi. propter quod ipſa eſt impoſſibilis. nec eſt mirum ſi ex ſuppoſitione falſa et impoſſibili ſequitur falſum et impoſſibile. et ſic nihil concluditur verum aut poſſibile contra opinionem que dicit ꝙ propter vitandam culpam non eſt neceſſariũ nec licitum eligere penam inferni vel omnino nõ eſſe. Sed quidam homines dimittentes veritatem rei abſolute: volunt gloriari de conſequentijs logicis factis ex ypotheſi. Item predicta ſuppoſitio non ſolum eſt impoſſibilis ſed incompoſſibilis hoc eſt includens contradictoria. et talis ſuppoſitio non debet fieri ſm aliquam artem et ſm eam poſſunt concludi contradictoria. ſicut ſi ponatur ꝙ homo non ſit rationalis: ſequitur ꝙ homo non ſit homo: quia per ſuppoſitionem non eſt rationalis: et ſic non eſt homo cum rationale ſit de intellectu et de intrinſeca ratione hominis. et ſic eſt vna contradictio ſcilicet ꝙ homo nõ ſit homo. alia cõtradictio eſt quia ſequitur ꝙ homo ſit rationalis ex quo eſt homo et ꝙ non ſit rationalis per ſuppoſitionem. ꝙ auteʒ predicta ſuppoſitio includat contradictioneʒ patet. quia nullus poteſt peccare niſi volens cum đ ratione peccati ſit eſſe voluntarium ſm Auguſtinum. ſi ergo hominem non volentem peccare neceſſarium eſſet incurrere penam inferni vel omnino non eſſe iſta neceſſitas proueniret ex parte infligentis tales penas: et hic ẽ ſolus deus qui ſolus poteſt hominem annihilare et facere ꝙ omnino patiatur ab igne infernali. ſi autem deus poneret has penas infligere nolẽtibus peccare: quid aliud eſſet niſi ꝙ deꝰ diceret homini: aut tu peccabꝭ aut ego ponam te in iferno vel omnino ãnihilabo qđ eſſʒ

inducere hominem ad peccandum ex timore pe
ne cōminate. hoc aūt non ſoluz eſt impoſſibile ſꝫ
incōpoſſibile qꝛ includit contradictionē. qꝛ nullꝰ
conformādo volūtatē ſuā voluntati diuine volē
do quod deus vult eum velle peccat. ſed ſi deus
cōminatur has penas alicui īfligere niſi peccaret
induceret eum ad peccanduz et ſic vellet eū pec=
care. ergo homo faciendo hoc ad quod deus eū
induceret: non peccaret ſed induceret eū ad pec
candum. ergo non peccando peccaret quod im=
plicat dare contradictionem. Sed eſto ꝙ hee pe
ne poſſent infligi a creatura puta ab angelo ma=
lo: adhuc dicendum ꝙ propter eas vitandas nō
liceret peccare nec tamē liceret eas eligere ad vi
tandum peccatum ꝓpter rationes prius dictas.
et ſi dicatur ꝙ niſi peccaret incurreret has penas
concedatur tamē nō ſuſtineret eas voluntarius
ſed inuitꝰ. ſi enim eas volūtariꝰ ſuſtineret pecca=
ret. et eſt ſimile ſi quis maliuolus vult me occide
re et occidor ab eo inuitus: nō pecco. ſed ſi vellez
occidi peccarem. ⁊ ſimiliter eſt in propoſito quia
ex hoc tollitur ratio peccati: ꝙ tollitur ratio vo=
luntarij. propter quod non valet iſta conſequē=
tia. non eſt illicitum penā inferni ſuſtinere vel oī=
no non eſſe ne culpa incurrat̄: ergo non eſt illici=
tum eligere penā inferni vel omnino nō eſſe ꝓp=
ter culpam omnino vitandā. Confirmat̄ quia il=
lud quod ſeparat hominez a deo et ab eiꝰ viſione
in perpetuum: nullo modo poteſt recte eligi qꝛ
deus et viſio dei debent ſumme amari et optari.
ſed pena dāni ſeparat a deo et ab eius viſione in
perpetuuz. igitur illa pena nullo modo pōt recte
eligi etiā ſi milleſies poſſet a creatura infligi. Jtē
ſi aliquid moueret ad oppoſitū et ꝓ concluſione:
hoc maxime videret̄ ꝙ melius ē mala pati q̄ ma
lo conſentire et c̄. ſed ad hoc dicenduz eſt ꝙ hoc
eſt verum ſub hoc ſenſu ꝙ non eſt illicitum mala
pati ſi eſt ibi purum pati: quia omne illicitum cō=
ſiſtit in actione. ſed eligere mala pati cum non ſit
puruz pati ſed aliquo modo agere ſaltez quo ad
actum interiorem: nūq̄ eſt licitum ꝓpter malum
culpe euitanduz niſi ſit ad hoc neceſſarium qḋ eſt
quando tale maluz eſt materia virtutis vel ſit ꝓ=
motiuum boni virtutis et valeat ad impediēduz
facilius vitium oppoſitum. quod non habet locuz
in pena inferni. Sed contra hoc dicunt quidā ꝙ
licet pena inferni pro tempore quo infligitur nō
promoueat ad bonum virtutis nec ſimiliter om=
nino non eē quin potius deſtruit ſubiectuz ⁊ om=
ne bonum: tamen pro tempore electionis ꝓmo=
uent. quia electio eſt virtuoſior quando aliquis
tanta mala eligit ne faciat contra virtutem. exē=
plum de forti qui eligit mori propter bonum rei=
publice. ſed iſtud non probat ꝙ pena inferni vel
omnino non eſſe debeat eligi ad vitandum mor
tale niſi ſub condicione. ſ. ſi oporteret alterum in
currere. hec autem poſitio impoſſibilis et incom
poſſibilis eſt vt declaratum fuit. ſed poſito ꝙ eſſꝫ
poſſibilis: adhuc argumentum nō valet. quia mi
nor propoſitio eſt falſa. quia fortis ſm fortitudi=
nem virtutis moralis: nūquaz debet eligere mor
tem ad vitandum vitium oppoſitum fortitudini:
maxime quando poſt mortem non ſperatur alia
vita ſicut Ariſtoteles et alij gentiles non ſperaue
runt. ſed ſufficit ad virtutem fortitudinis mora=
lis ꝙ fortis eligat virtuoſe agere in rebus bellicis
propter bonum reipublice non obſtante timore
mortis qui eſt in talibus periculis. ita ꝙ ſi incur=
rat mortem: incurrat inuitus ⁊ non ex electione.
quia ex parte eius non erit pro tunc voluntariuz
ſimpliciter neq̄ mixtum: ſed eſt pura paſſio que
ſm ſe non eſt virtuoſa ſed ſolum ratione antece
dentis. quia propter timorem mortis qui quan=
doq̄ contingit in factis bellicis non omiſit ſe vir=
tuoſe exponere pro dēfenſione reipublice. et ſi for
tis eligat mori: electio non eſſꝫ virtuoſa imo eſſꝫ
vitioſa vt poſtea patebit. neq̄ ſimiliter pena in=
ferni et omnimoda non entitas non ſolum quā=
do infligerentur non promouerent ad virtutem
ſed ſi preeligerentur redderent electionem vi=
tioſam. hec ille in forma. ¶ Contra ſecundam
concluſionem arguit idem durandus probando
ꝙ diſtinctio ibidem facta non valeat dicens. cul=
pa quatenus eſt dei offenſiua et peccanti nociua
ratione pene culpe debite: ſunt vnum et idem in
ter que non debet poni diſtinctio. quod proba=
tur ſic. quia ira et offenſa non dicitur in deo ſm
affectum ſed ſm effectum in q̄m infert penaz et ſe
parat. ergo offenſa dei nō eſt niſi pena īflicta vel
infligenda peccatori. et ſic in idem coincidit offē
ſa cum pena. ſed inter talia non cadit diſtinctio.
ergo culpa non eſt magis odienda quatenus of=
fenſa dei: q̄ ratione pene per quā eſt nociua pec=
catori. Sed contra hoc arguunt vt dicit quidam
probare nitētes ꝙ offenſa dei eſt aliud realiter q̄
pena peccati. dicunt eniz ꝙ offenſa poteſt dici a=
ctiue vel paſſiue quando vnus offendit aliū. ſ.
ex parte offendentis et ex parte offenſi. offenſa
enim offendentis nihil aliud eſt q̄ illud ꝑ quod
offendēs diſplicet offenſo. ſ. aliq̊d dictū vel factū
vel omiſſio alicuius debiti fieri quod diſplicet of=
fenſo et maxime quādo talis diſplicētia ē ibi que
tollit amicitiā offēſi ad offendētē et merito debe
at inducere inimicitiā oppoſitā. offēſa aūt paſſiue

dicta ex parte. ſ. illius qui offendit: nihil aliud eſt
ꝗ̃ diſplicētia quā merito debet habere offenſus ꝺ
iniuria illata ab offendente: ſm quā dicit ꝙ ſimi-
liter ſunt odio impiꝰ et impietas eius. impietas
ſm ſe: impius aūt ratione impietatis. Probatur
ergo primo ꝙ impoſſibile eſt ꝙ offenſa actiue di-
cta ſit idē quod pena. qꝛ offenſa actiue dicta eſt il
lud ꝑ quod offendēs meret penaʒ. ſed pena nō ē
meritū pene. quia ſiue in bonis ſiue in malis: illud
quod retribuit ꝓ merito nō ē idē cuʒ merito. ergo
et c̄. Qꝛ autem offenſa paſſiue dicta ſm quā dici-
tur offenſus offendi et hoc in cōparatione ad de
um: et pena qua offendēs punit nō ſint idē: ꝓbat
triplici rōne. prima eſt quia illa q̄ poſſunt eſſe ſine
ſe inuicē: nō ſunt idē. ſed ſic eſt de offenſa dei ⁊ pe
na peccatoris. ergo et c̄. maior patet de ſe. minor
ꝓbat. ſ. ꝙ pena pōt eſſe ſine offenſa et offenſa ſi-
ne pena ſaltē ꝓ eodeʒ inſtāti qꝺ dico ideo qꝛ licet
nūq̃ poſſet eſſe pena niſi eſſet offenſa dei: nec of-
fenſa dei quin ſequat aliqua pena: tamē pōt eſſe
pena ꝓ aliquo tpe ꝓ quo non eſt offenſa et econ-
uerſo ſaltem in actu. qꝺ faciliter patet pͥmo q̄ ad
hoc ꝙ pena poſſit eſſe ꝓ aliquo ꝓ quo non eſt of-
fenſa. et hoc patet dupliciter. pͥmo qꝛ ablata offē
ſa ꝑ contritionem adhuc manet pena quā pecca
tor cōtritus ſoluit. ergo ⁊c̄. ſecūdo qꝛ deꝰ non ſo-
lum punit illū qui offendit pena exterminante: ſʒ
etiā pena emēdante ⁊ iā deo reconciliato ſatiſfa-
ciente. ſed talis pena infligitur ablata offenſa. er
go impoſſibile eſt ꝙ offenſa dei et pena ſint ideʒ.
et ſicut ꝓbatū eſt ꝙ pena pōt eſſe ſine pena: ita ꝙ
non oportet exiſtēte offenſa ꝙ ſtatiʒ ſit pena: qꝛ
ſtatim quādo peccator peccat eſt offenſa: ſʒ non
ſtatim eſt pena. ergo et c̄. Secūdo ꝓbat idem ex
cōparatione offenſe ad penam ſic. qꝛ offenſa dei
aut eſt diſplicentia dei de peccato: aut voluntas
penā inferendi. ſed neutrum iſtoꝝ eſt pena. ergo
offenſa nō eſt pena. maior patet de ſe. minor pro
batur. qꝛ diſplicentia de peccato importat actuʒ
volūtatis dei. ſed actus volūtatis dei nō ē pena.
ergo et c̄. Tertio qꝛ doctores cōmuniter dicūt ꝙ
dānato diſplicet peccatū non rōne offenſe diuine
ſed ratione pene. ſed hoc nō eſſʒ ſi offenſa diuina
et pena eſſēt idē. ergo ⁊ c̄. Hec autem friuola ſūt.
quia illa diſtinctio de offenſa actiue dicta et paſſi
ue: ſolū habet locū in illis in quibus eſt offenſa ꝓ
prie dicta que eſt motꝰ animi ad diſplicentiaʒ. i il-
lis enim illa diſplicentia per quā homo eſt forma
liter offenſus dicitur offenſa paſſiue: quatenus ē
ab alio cauſata. et illud dictum vel factuʒ ex quo
cauſatur talis diſplicentia: dicitur offenſa actiue
quia eſt cauſa talis diſplicētie. et in talibus offen-
ſa actiue dicta: non eſt pena ſed merituʒ pene vt
iſti bene dicūt quantū ad hoc. nec offenſa paſſiue
dicta eſt pena: ſed eſt motꝰ animi ſm diſplicētiaʒ
et ſunt ſeparabilia ꝓ aliquo tpe. in deo autem nō
eſt offēſa ꝓprie quia in eo nō eſt motus animi ad
diſplicentiam cauſatꝰ ex aliquo malo dicto vel fa
cto noſtro: ſed omnino ſimiliter ſe habet in ſe ſi-
ue peccemus ſiue bene faciamus. et per cōſequēs
reſpectu dei nulla eſt offenſa actiue dicta qꝛ om-
nis actio reſpōdet paſſioni et ecōtra. ſed dicitur
deus iratus vel offenſus: ſoluʒ metaphorice et ꝑ
ſimilitudinē ad hominē qui dicit offenſus ab alio
quādo vult ei infligere penam et infligit quando
punit. et ſimiliter deꝰ quia punit peccatorē infligē
do penā: dicitur ei offenſus vel iratus. ita ꝙ offē
ſa nec eſt in deo paſſiue nec in nobis actiue reſpe-
ctu dei: ſed eſt ꝺnominatio metaphorica rōne ſo
lius pene quā infligit peccatori. et ideo pͥmum ar
gumentū qꝺ ꝓcedit de offenſa dei actiue vel paſ-
ſiue dicta: nō eſt ad ꝓpoſitū. Ad ſecundū dicendū
eſt ꝙ offenſa dei nec eſt diſplicētia ꝺ peccato nec
voluntas infligēdi penā: ſed eſt ſola denomiatio
metaphorica ſumpta a pena quā deꝰ infligit ex ſi
militudine pene quā homo iratus vel offēſus al-
teri infligit eidē. Ad tertiū dicendū ꝙ verba do-
ctorum nō ſemꝑ ſunt ſacralia nec ꝓpria. qꝛ ſi ꝓpͤ
loquamur in hac materia: dicimus ꝙ dānatis diſ
plicet eorum culpa ratione pene ⁊ non qꝛ eſt cō-
tra rationem vel cōtra mādatum diuinuʒ. ſed ex
hoc nō offendit deus nec iraſcit. hec ille. ¶ Con-
tra tertiā cōcluſioneʒ arguit durādus ꝓbando ꝙ
loquendo de fortitudine pure morali de qua tra
ctauerunt philoſophi qui ignorauerūt aliā vitaʒ
futuram poſt iſtā: licet fortis non debeat recede-
re ab opere virtuoſo timore mortis: nūq̃ tamē li
cet ei eligere morteʒ ꝓ defenſione reipublice vel
in quocūq̃ alio caſu qui ad preſens occurrat. Ad
cuius euidētiā ſciendū eſt ꝙ ſicut dicitur. 8°. ethi.
amabile quidē bonū vnicuiq̃ aūt ꝓprium. et ſm
hoc in bonis q̄ dicuntur amari et eligi: accipit gra
dus dupliciter. vno modo ſm quantitateʒ boni
quia maius bonū magis eſt eligendū ceteris pa-
ribus. et ideo cum bonuʒ anime ſit potius bono
corporis et bonū corporis bonis exterioribꝰ: bo
na anime ſūt preeligenda bonis corpis et illa bo
nis exterioribus: ⁊ mala oppoſita ſunt magis odi
enda ⁊ fugienda. Alio modo poteſt accipi gradꝰ
in bonis diligendis et eligēdis ex parte hominis
quia ꝓprium bonum magis eſt diligendū ⁊ eligē
dum ꝗ̃ extraneū: ſicut quilibet tenet plus dilige
re ſe ꝗ̃ alterū. et ideo amicabilia q̄ ſunt ad alteꝝ
venerūt ex amicabilibꝰ ad ſeipſuʒ. dico aūt bonū
extraneum

extraneū ꝛ nō cōmune: q2 in bono ꝯmuni inclu=
dit formaliter bonū ꝓpriū. ſicut in bono totius
corporis includit bonū partis. ciuis enī pars ē
ciuitatis. ꝛ ideo ciuis pl9 debet diligere bonū ci
uitatis ꝙ̄ bonū ſuū ſolū. et pl9 velle ꝙ ↄ̄ſeruet
bonū toti9 ciuitatis: ꝙ̄ ſolū bonū ſuū incluſo bo
no ſuo in bono ciuitatis. ſic enī diligēdo bonū
ciuitatis: diligit bonū ſuū ꝛ bonū aliorū quod ē
meli9 ꝙ̄ diligere bonū ſuū ſolū. bonū aūt extra=
neū voco bonum ꝑſone ꝑuate vel reipublice cu
ius homo nō eſt pars. ſicut reſpectu ciuis pariſiē
ſis bonū extraneū ē bonū ciuis tholoſani et etiā
bonū ciuitatis tholoſe. ꝛ vtrūq3 bonū debet ci=
uis pariſiēſis minus diligere ꝙ̄ bonū ſuū ꝓpriū.
cū enī diligere aliquē ſit velle ei bonū: ſicut quili
bet homo tenetur plus diligere ſeipſum ꝙ̄ aliū
hominē vel quācūq3 cōmunitatē in qua ipſe non
includit: ſic tenetur plus velle bonū ſibi ꝙ̄ alicui
de ꝑdictis. ꝛ plus fugere malū ſuū ꝓpriū ꝙ̄ ma=
lum cuiuſcūq3 extranei. et plus debet diſplicere
illi q̄ peccauit peccatū ſuū: ꝙ̄ peccatū cuiuſcūq3
alterius ꝑſone ꝑuate vel omnium aliorū. ꝛ ſicut
eſt in malis culpe: ſic eſt in malis pene ceteris pa
ribus. Ex his arguitur ad ꝓpoſitū ꝑmo ſic. ele=
ctio ꝑ quā eligitur malū maximū ꝓ aliquo bo=
no ad cui9 cōſeruationē nihil penitus ꝓdeſt ſed
poti9 obeſt: non eſt virtuoſa ſed magis vitioſa.
iſtud patet q2 cum electio ſit eorū que ſunt ad
finem: ſi illud quod eligitur non ꝓſit ad cōſecu=
tionem finis ſed potius noceat: talis electio eſt
fatua nec ē ſm prudētiā q̄ facit electionē rectā.
ſed electio mortis q̄ eſt maximū malum ſm nō
credētes aliā vitā: nihil facit ad ↄ̄ſeruationē rei=
publice ſed poti9 nocet. ergo talis electio nō eſt
bona nec virtuoſa. maior iā patet. ſed minor ꝓ=
bat. q2 cum bellū ſuſcipit pro cōſeruatione rei=
publice: ad hoc ꝓficit ꝛ ꝓducit bellū cum victo=
ria. ꝑ hoc enī cōſeruat reſpublica: ꝙ ciues pug=
nāt fortiter cōtra hoſtes ꝛ eos vincūt. mors aūt
vnius ciuis vel pluriū magis impedit victoriā
ꝙ̄ ꝓmoueat. et ideo ꝙ̄uis fortis debeat eligere
fortit pugnare ꝓ defenſione reipublice nō obſtā
tib9 periculis q̄ ſunt in reb9 bellicis: non tū debet
eligere mori ſ3 oppoſitū. ꝛ ſi mors cōtigat: debet
ei diſplicere tāꝙ̄ nociua ſibi ꝛ reipublice. ¶ Con
firmat. q2 ſimile ē de vno ciue ꝛ de quolibet alio
ꝛ de oībus ſimul. ſed nihil ē dictu ꝙ omēs ciues
debeāt eligere mortē pro defenſiōe reipublice.
q2 cū res publica ꝑncipaliter cōſiſtat ī vita ciuiū
mors eorū non ē cōſeruatio reipublice ſ3 totalis
deſtructio. et mors cuiuſlibet eſt ei9 diminutio.
vñ mors ciuiū vni9 vel omniū: non ꝓmouet nec
cōſeruat rēpublicā ſed ſubuertit vel minuit. Itē
ꝛ redit ī idē. null9 aggrediēs bellū ſub ſpe victo=
rie: eligit mori in bello: q2 nō ſtāt ſimul in eodē
mors ꝛ victoria. ſed omnis virtuoſus aggredi=
ens bellū pro defenſione et cōſeruatione reipu=
blice: aggreditur ipſm ſub ſpe victorie q2 alit nō
pōt defendi nec cōſeruari. ergo talis non eligit
mori. ¶ 2°. ꝑncipaliter ad propoſitū arguitur.
q2 ſm beatū Auguſtinū de trinitate: oīs recte
eligēs efficit melior quādo illud aſſequit quod
recte eligit. q2 electio recta nō eſt niſi de vere bo
no nōdū habito vel minori malo quādo opor=
tet ipſm vel maius incurrere. aſſecutio autē veri
boni: reddit hoīem meliorē. vitatio etiā maio=
ris mali ꝑ min9 malum: reddit hominē min9 ma=
lum. ꝛ ſic aſſecutio eius qđ recte eligitur: reddit
hominē meliorē vel min9 malū ꝙ̄ eēt ſi nō aſſeq
retur qđ eligit. ſed q̄ aſſequit mortē nō credens
vel nec ſperās aliā vitā: non efficitur melior nec
min9 mal9 ꝙ̄ eſſet ſi viueret qualitercūq3 q2 effi=
citur oīo non ens ſm opinionē quā habuerunt
ph̄i gētiles de morte. ergo talis mors nō poteſt
eligi ſm rectā rationē. ſed oīs electio virtuo=
ſa ſm rectam rōnē eſt. ergo ꝑ nullā virtutē pure
moralē pōt recte eligere mortē. ꝛ ſi cōſtaret ciui
b9 vel ſi ꝓbabiliter crederēt ꝙ morerētur in bel=
lo: nō debēt ſe exponere. virtus enī fortitudinis
pure moralis ē circa timores et audacias vt pa=
tet. 3°. ethi. neutrū aūt iſtorū eſt circa ꝑicula cer=
ta ſeu q̄ certitudinaliter inferūt mortē. de malo
enim qđ eſt vel eſtimat ineuaſibile: nō eſt timor
ſed triſticia quia iā eſtimatur q̄ſi ꝑſens. audacia
etiā eſt cū fiducia euadēdi. ꝓpter qđ virtus for=
titudinis q̄ eſt circa timores et audacias: nunꝙ̄
eſt circa ꝑicula de quibus eſtimatur certitudina
liter ꝙ inferāt mortē. ꝛ multo minus virtus for
titudinis pure moralis cōſiſtit in electione mor
tis nec habet eā adiunctā. ſecus ē de fortitudine
adiūcta fidei cuiuſmodi fuit in martyrib9. ¶ 3°.
ad ꝑncipale. quia rō partis oppoſite dicēs ꝙ bo=
nū cōmune ꝑferēdū eſt bono ꝑuato: non valet.
quia bonū cōmune non ē ꝑferēdū bono ꝑuato
niſi quādo in bono cōmuni includitur bonū ꝓ=
priū. alias bonū cōmune ē extraneū nec ē ꝑferē=
dum bono ꝓprio. ꝛ cū cōcludit vlterius ꝙ pro
cōſeruatione boni cōmunis in quo includit bo=
nū ꝓpriū debet homo exponere vitā ſuā: verū
eſt etiā ꝙ debet exponere ꝑiculo de quo ꝑſumit
veriſimiliter poſſibilis euaſio et defenſio reipu=
blice. ꝙ autē ꝓpter hoc debeat eligi mors: non ē
verū quia hoc nō ꝓdeſſet cōſeruationi reipubli
ce ſed poti9 obeſſet. ¶ 4°. quia illud qđ addu=

citur de pħo. 8°. ethi. dicēte ꝙ ꝓ amicis oportet multa pati ⁊ mori ſi oporteat. ſed plus tenetur aliquis diligere cōmunitatē ꝙ̄ ꝑuatos amicos. ergo ꝓ bono communi debet hō eligere mori ſi neceſſe ſit ⁊c. hoc in quātū nō obſtat ſed potius cōfirmat ꝓpoſitū nr̄m. quia cōſtat ꝙ nullus debet diligere amicū plus ꝙ̄ ſeipm̄. et ideo nullꝰ debet eligere mori ꝓ conſeruatione vite amici. ſed debet facere illud qḋ ꝑtinet ad rōnē amicicie. ⁊ ſi ex hoc ſeq̄tur mors: nō ſequit̄ ex electione ſed cauſaliter. nec ſolū exponit ſe hō licite ꝑiculis mortis ꝓ defenſione reipublice vel amici: ſed etiā ꝓ defenſione bonoꝝ ſuoꝝ tēporaliū. et tn̄ nullꝰ ſapiēs diceret ꝙ hō virtuoſe eligeret mori ꝓ cōſeruatione bonoꝝ ſuoꝝ tēporaliū. hec ille.

Quātum ad tertium articulum ꝑmo notādum eſt ꝙ circa titulū q̄ſtionis ſex cōcluſiones formari pn̄t. ꝑma ē ꝙ nullū malum culpe eligēdum ē ꝓ vitando alio malo culpe vel pene. ⁊ huius rō eſt q̄a nihil eligēdū ē niſi qḋ recte rationi concordat. ſed quodcūq̄ maluʒ culpe a recta rōne diſcordat eo ipſo ꝙ ē malum culpe. ergo nullo mō recte eligēdum ē. implicat enī contradictionē ꝙ aliquid diſcordās a recta rōne ſit recta rōne eligēduʒ nec ſm̄ ſe nec ꝓ quocūq̄ malo vitādo. nā in eo ꝙ ponitur diſcordās a recta rōne: ponitur eē illicitum. in eo vero ꝙ ponitur eſſe recta rōne eligēdū: ponitur eſſe licituʒ. ⁊ ita ponitur idē ſimul eē licitum ⁊ illicitū. ¶ Si quis vero dicat ꝙ rō dicta ꝓbat nulluʒ malum culpe eē propter ſe eligēdum nec ꝓ vitādo malo pene: ſʒ non ꝓbat ꝙ minus maluʒ culpe nō ſit eligēdum ꝓ vitādo maiori malo culpe vt mēdaciuʒ ꝓ vitādo adulterio: reſpondemus ꝑmo q̄a cum peccatū includat ꝑ ſe ⁊ intrinſece rōnē illiciti: nullo mō pōt ſibi cōuenire eiꝰ oppoſitū. ſ. eē licitū. ſicut īpoſſibile ē ꝙ aīal ſit aliquo mō inſenſibile eo ꝙ de rōne eius ꝑ ſe ⁊ intrinſeca ſit eē ſenſibile. ac ꝑ hoc nec pro vitando maiori malo culpe nec quomodocūq̄ aliter: malū culpe ē eligēdū. Reſpōdemus ſecūdo ꝙ cū nullū malū culpe ſit ſm̄ ſe eligēduʒ eligere vel cōmittere minꝰ malū culpe ꝓ maiori malo culpe vitādo: nō poſſet ꝯtingere niſi quia neceſſariū eēt alterum illoꝝ eē eligēdum. ſʒ hoc in nullo caſu cōtingere pōt. nō enim dabilis ē caſus in quo neceſſariuʒ ſit aliquod malum culpe ꝯmittere. nā cū omīs culpa ſm̄ ꝓpriā rōnē ſit voluntaria ita ꝙ ſi non ē volūtaria nō ſit culpa iuxta dictum auguſtini: cōſequēs eſt ꝙ nulla culpa ſeu peccatuʒ culpabile debeat neceſſario cōmitti. vnde ꝓpoſitis volūtati duobꝰ malis culpe vt mēdacio ⁊ adulterio: pōt ⁊ debet vtrūq̄ refutare quia nullo caſu neceſſariū eſt alterū eoꝝ eligere. ¶ Secūda cōcluſio eſt ꝙ quādoq̄ licitum ē immo ⁊ neceſſariū eligere malū pene ꝓpter vitādum malū culpe queādmodū cōtingit in actibus virtutum q̄ hn̄t pro materia aliquod malū penale. ſicut fortitudo q̄ eſt circa ꝑicula mortis. nullus eniʒ pōt fortiter agere niſi triſtia et mala pene ſuſtinēdo ꝓut pħs dicit. 3°. ethi. ſed quandoq̄ neceſſariuʒ ē fortiter agēdo aggredi pericula mortis ꝓ vitādo malo culpe vt quādo occurrit fortiter eē agēdum ꝓ defenſione fidei vel reipublice ad quā tenetur ex vi ꝑcepti cuius fidelis ꝓ loco ⁊ tēpore. nā tūc peccaret q̄ fortit̄ agēdo: malum pene ſeu periculū nō aggrederetur. vt enī dicit. S. Doc. 2ª. 2ᵉ. q. 123. ar. 4. in cor. ad ꝟtutē fortitudinis ꝑtinet ne retrahat̄ a bono rōnis ꝓpter timorē mali corporalis. q2 nullū bonum corporale equalet bono rōnis. et ideo oportet ꝙ fortitudo animi dicat̄ q̄ firmiter retinet voluntatē hominis in bono rōnis contra maxima mala. maxime autē terribile iter omnia corporalia mala: mors eſt q̄ tollit oīa corporalia bona. ¶ Tertia cōcluſio ē ꝙ licitū eſt eligere maluʒ pene nō ſolum ꝓ vitādo malo culpe: ſʒ etiam ꝓ maiori bono ꝓmouēdo. ꝑ quē modum licitum ē corpꝰ affligere vigilijs ⁊ ieiunijs ad reꝑmēdam carnis cōcupiſcētiā ꝓpter boni tēperātie promotionē ⁊ ad ſupceleſtium cōtēplationē excitādam. Iuxta quod apoſtolus dicebat. 2ª. Corin. 6°. in omnibus exhibeamꝰ noſmetipſos ſicut dei miniſtros in multa patientia in tribulationibus in neceſſitatibꝰ in āguſtijs in plagis in carceribus in ſeditionibus in laboribus in vigilijs in ieiunijs. ⁊ hinc ē ꝙ auguſtinus hortatur ī regula dicēs. carnē vr̄am domate ieiunijs ⁊ abſtinētia eſce et potus quātuʒ valitudo ꝑmittit. ¶ Quarta cōcluſio ē ꝙ malum pene quandoq̄ eligēdum eſt ꝓ vitādo maiori malo pene: quando. ſ. maius malū vitari nō pōt niſi minꝰ malum pene incurratur. ꝑ quē modū ſectio mēbri quādoq̄ eligēda ē pro vitādo malo mortis vbi alterū ipoꝝ incurrere neceſſariū ſit. ¶ Quinta cōcluſio ē ꝙ conſiderādo penā inferni ſm̄ cōmunē curſuʒ inq̄m̄. ſ. hēt grauiſſima peccata adiuncta nullus debet eligere penā inferni pro quocūq̄ malo culpe vitādo. cuius rō eſt q̄m ſicut in ꝑma cōcluſione fuit deductū: pro vitādo malo culpe nulluʒ aliud culpe malum eligēdum eſt. ſʒ pena inferni ſm̄ cōmunē curſum ⁊ ſtatū dānatoꝝ hēt

mala culpe adiuncta et grauiſſima.ſ.odium dei inuidiā ꝓximoꝝ deſperationē ac impenitētiā ⁊ q̄ plura alia q̄ ex ip̄o penarum dolore ⁊ miſerrimi ſtatus ꝑpetuitate:dānati incurrunt.ergo nullo modo regulariter loquēdo pena inferni ꝓ aliq̄ malo culpe vitādo eligēda ē. Neqꝫ ē dabilis caſus poſſibilis in quo alterum illoꝝ neceſſario ſit eligēdum.nā caſus talis contingere non poſſet niſi deo p̄cipiēte alicui ꝙ eligat penā eternā ſubire.huiuſcemodi aūt caſus non ſolum ē impoſſibilis ſꝫ etiā incōpoſſibilis capiendo penā inferni vt in hac quinta concluſione accipitur. ꝓbatur hoc.nā pena inferni ſic accepta:hēt grauiſſimas culpas adiunctas.ſ.odium dei et obſtinationeꝫ in peccatis ⁊ q̄ plurima alia. vnde ſi deus p̄cipet homini hoc modo penaꝫ inferni eligere: p̄cipet grauiſſima peccata committere q̄ talia ſunt ex propria illoꝝ ratione. ⁊ tamē inq̄tū diuio p̄cepto illa committeret:peccata nō eēnt:nec ip̄e peccata cōmitteret. ⁊ ſic peccata cōmitteret ⁊ nō cōmitteret peccata quod eēt cōtradictoria ſimul eē vera. ¶ Sexta concluſio ē ꝙ loquēdo de pena inferni q̄m ad ip̄am penalitatē preciſe:magis eligere debet vere contritus penā inferni ſubire q̄ malum culpe cōmittere. cuius ratio ē quia cū homo debeat plus deūꝫ diligere q̄ ſeipſum:plꝰ debet refugere dei offenſaꝫ q̄ quodcūqꝫ ſibi nociuū. vnde licet pena īferni ſit maximū hominis nocumētum:plus debet homo bene diſpoſitus mēte eligere penā inferni ſubire q̄ malum culpe cōmittere. Sed vtrum dabilis ſit caſus ī quo neceſſariū ſit homini alterum illoꝝ incurrere: videtur dicēdum ꝙ ſm cōmunē curſum diuine ordinatiōis:non ē caſus poſſibilis loquēdo de potētia dei ordinata cui reſpōdet cōmunis rerum curſus.imo videtur ꝙ caſus ſit incōpoſſibilis. ꝓbatur hoc. q̄m vt dictū fuit in p̄cedēte cōcluſione:talis caſus dari non pōt niſi deo p̄cipiēte alicui ꝙ velit ⁊ eligat penā inferni ſubire.hoc autē poſſibile non ē de potētia dei ordinata ſm quā ſubire penā inferni ſe hēt vt conſequēs ad malū culpe mortalis cōmittere.nā ſm ordinē inſtitutum diuine iuſticie: ad malū culpe mortalis cōſequitur reatus pene infernalis. ⁊ nullus penaꝫ inferni incurrit niſi malū culpe cōmiſerit. vn̄ ſm cōmuneꝫ curſum diuine iuſticie:qui nō cōmittit malū culpe:non incurrit penā inferni.ſꝫ vt ponitur caſus q̄ non cōmittit malū culpe: debet penā inferni ſubire. ac ꝑ hoc ſtāte caſu ſimul cū cōmuni ordine diuine iuſticie:ſequitur ꝙ q̄ nō cōmittit maluꝫ culpe:incurrit penā inferni quod ē cōtradictoria eē ſimul vera. ⁊ ꝑ cōſequēs ſeq̇tur ꝙ caſus ſit incōpoſſibilis.Si vero pena īferni capiatur q̄m ad rationē penalitatis p̄ciſe:⁊ de ſpeciali dei diſpēſatione p̄ter cōmunē curſum diuine iuſticie:caſus nō eſt incōpoſſibilis de potētia dei abſoluta q̄m ex nulla parte implicatur cōtradictio.nā non repugnat contradictorie ꝙ deus reuelet alicui dānationē ſuā eternā.nec ꝙ illi p̄cipiat velle ⁊ eligere ip̄am ſuā dānationē ac penā inferni.nec iteruꝫ repugnat ꝙ quis ſubire eligat penā inferni ⁊ ſummū maloꝝ ex diuio p̄cepto ſibi impoſito. Et hoc videtur eſſe d̄ mēte. S. Tho. p°. ſen. diſ. vltima ar° vltimo ad. 2m. Et pa. 2e. q. 19. ar. 10. ad. 2m. Et de ve. q. 23. ar. 8. ad. 2m. Et p° quodlibet. ar. 9. Quod aūt ip̄e dicit in p̄allegatis locis hominēꝫ cui fieret reuelatio non teneri ad volēdū ſeu eligendum penas inferni illas ſingulariter explicādo ſꝫ ꝙ in tali caſu ſufficeret velle ⁊ optare penam inferni ſubire implicite et in genere vel in ſua cauſa volēdo.ſ. diuinā volūtatē et ordinē iuſticie diuine ſeruari debet itelligi q̄m eſt ex debito reuelationis de q̄ ponitur ab eo caſus.ſed ſi deus ſub p̄cepti debito imponeret illi cui fieret reuelatio ꝙ penā inferni q̄m ad oēs penalitates vellet ſubire:teneretur id eligere etiaꝫ explicite ex vi p̄cepti. quia licet malū pene ſub rōne qua tale malum ē nō cadat ſub electione eo ꝙ non hēat vt ſic rationem bonitatis: ⁊ tn̄ inq̄tū id ē a deo p̄ceptū: rationē hēt bonitatis ⁊ ē eligibile ſicut ⁊ hēt rationē eligibilis inq̄tū eſt ꝓmotiuū boni vel impeditiuū maioris mali ſicut dictuꝫ fuit in ſecūda ⁊ tertia ⁊ quarta cōcluſionibus.

¶ Secundo Notādū eſt ꝙ nomē offēſe actiue ſumptū ⁊ ſm cōmunē vſum loquēdi: importat de p̄ncipali ſignificato actū indebitū vel omiſſionē debiti actus in alterius iniuriā vel detrimētuꝫ. cōnotat vero relationem offēdētis ad offenſum. paſſiue vero in creaturis dicit aliquē effectū cōmiſſione vel omiſſione offendētis cauſatum. in deo vero nullum effectuꝫ dicit:eo ꝙ ex actione creature vel ex actus omiſſione nihil realiter in deo effici pōt. vn̄ offenſa qua deus dicit̄ offēſus creature:non ponit in deo aliquid reale: ſꝫ reſpectū quēdam ad creaturam. ē aūt generaliter veruꝫ d̄ relationibus q̄ dicūtur de deo ex tēpore ꝙ oēs ſunt realiter in creatura. in deo vero tm̄modo ſm rationē ꝓut declaratum fuit libro p° diſ. 30. vn̄ offenſa qua creatura dicitur deū offēdere:dicit relationē realē in creatura. in deo vero dicit relationē rōnis tm̄modo. dicit̄ eni deus offēſus:nō ab offēſa q̄ ſit aliq̄d realit̄ in deo: ſed

denominatione extrīſeca ab offēſa actiue ſumpta q̄ realiter ē in hoīe peccatore. queadmodum de⁹ dicit dñs creature nō a relatione dñij q̄ realiter ſit i deo: ſ; a ſeruitute q̄ realiter eſt in creatura. nō eni eſt incōueniēs ꝙ ab vna ⁊ eadē re numero diuerſe denominatiōes ſumātur. ſicut ab vno ⁊ eodē honore numero exiſtēte i honorante iuxta dictū phi in p° ethicoꝝ: denominat vn⁹ honorās ⁊ ali⁹ honorat⁹. ſi igit̄ querat de offenſa reali a q̄ de⁹ denominat realiter offēſus a peccatore: dicēdū erit ꝙ ē offenſa actiue exiſtēs realiter ī peccatore. ſ. vel act⁹ indebit⁹ vel omiſſio act⁹ debiti. nā vt p̄miſſum ē: de⁹ dicit realit̄ offenſus queadmodū ⁊ dñs denominatione extrinſeca. ſ. a reali offenſa extra deū exiſtēte i creatura. poteſt etiā huiuſcemodi denominatio relatiua trahi a relatione rōnis in deo inq̄ȝm relatio offēſe in creatura terminat ad deū cū dicit peccator offendit deum. ꝓpter quā terminationē: rō ſiue diuina ſiue humana intelligit reſpectū quēdam dei ad creaturā eo ꝙ omis termin⁹ relatiuus eſt correlatiu⁹ alteri termino. ¶ Ex quib⁹ inferim⁹ ꝙ q̄uis ex eo ꝙ de⁹ offendit a peccatore ſequat aliq̄s effect⁹ a deo i peccatore ſicut p̄uatio gr̄e ⁊ pene iſlictio: nō tñ offenſa q̄ de⁹ dicit offenſus ē ꝓprie loquēdo p̄uatio gratie vel pene inflictio aut aliq̄s ali⁹ effect⁹ ex offenſa ſecut⁹ ꝑut aliqui falſo putāt. niſi forte fiat denominatio p cauſaȝ p modū quo aliquādo vocam⁹ punitionē dei q̄ malos punit: irā dei q2 eſt effect⁹ ire dei. denominat eni quādoq̄ȝ effect⁹ a cauſa ⁊ cauſa ab effectu. ira vero dei dicit nō paſſio ſicut in nobis: ſed volūtas puniēdi. vñ rōnabili⁹ illi dixiſſent offenſaȝ dei eē volūtatē puniēdi peccatorē: q̄ȝ eē ipaȝ penā qua peccatoreȝ punit. q2 ꝓpiqui⁹ ſe hēt ad offenſam peccatoris q̄ de⁹ dicit offenſus: q̄ȝ pena ipa qua de⁹ peccatorē punit. q̄uis ⁊ talis denomiatio nō adhuc eēt ꝓpria aut formalis. Et ex his vlteri⁹ inferim⁹ ꝙ cū dicit de⁹ offenſus: nō ſoluȝ ē denomiatio metaphorica vt ſi ſenſus ſit ꝙ de⁹ ſe hēt in puniēdo offendētē ad modū hominis offenſi. ſ; etiā eſt denominatio vera denominatione extrīſeca mō ſupra expoſito. dicit eni de⁹ vere ⁊ realiter offenſus peccatori: q2 vere ⁊ realiter peccator deū offendit. queadmodū dicit de⁹ dñs creature: nō ſoluȝ q2 ſe hēt in regēdo ⁊ coercēdo ad modū hoīs q̄ dñs eſt aliorū: ſ; q2 vere ⁊ realiter eſt dñs creature ꝓpter realē ſubiectionē ⁊ ſeruitutē creature ad deū.

¶ Tertio Notādū eſt ꝙ vt. S. T. dicit. 2ª. 2ᵉ. q. 145. ar. p°. honeſtū idē eſt ꝙ virt⁹. bonū aūt honeſtuȝ ē qḋ ꝓpter ſe q̄rit. virtutes igit̄ propter ſe appetēde ſunt. qḋ ⁊ phus dicit i p° ethi. Neq̄ȝ obſtat ꝙ felicitas ſit finis ⁊ p̄miū virtutꝭ vt ibi phus inq̄t. nā vt phus ibidē diſtiguit: eorū q̄ ꝓpter ſe appetuntur: q̄dā appetunt ſolū ꝓpter ſe ⁊ nū q̄ȝ ꝓpter aliud ſicut felicitas q̄ eſt vltim⁹ finis. quedaȝ vero appetūtur ⁊ ꝓpter ſe inq̄ȝm hñt i ſeipſis rōnē bonitatis etiā ſi nihil boni p ea nobis adueniret: verūtamē ⁊ ſunt appetibilia inq̄ȝm. ſ. ꝑducūt nos in aliqḋ bonū ꝑfecti⁹. ⁊ hoc mō virtutes ſūt ꝓpter ſe appetēde. ⁊ inde eſt ꝙ phus dicit in. 3°. ethi. ꝙ viro forti honeſtū eſt ipa fortitudo ⁊ finis ipſi⁹. nā fortis honeſtatꝭ cauſa ſubit ⁊ agit ea q̄ ad fortitudinē ꝑtinēt. q̄uis igit̄ fortis nulluȝ vlterius p̄miū ſperet: ꝓpter ſolā fortitudinis opationeȝ ſubire debet pericula etiā mortis quādo oportet ⁊ pro quo oportet ſeruatꝭ ceteris circūſtantijs ad actū virtutꝭ req̄ſitꝭ. maius eni bonum eſt virtutꝭ bonū ⁊ ipſius opationis honeſtas: q̄ȝ ſit malū pene laborū ⁊ periculoꝝ etiā mortꝭ q̄ pro loco ⁊ tēpore fortis ſubire debet. q2 ergo p acq̄rēdo ſeu ꝓmouēdo bono virtutꝭ licitū eſt eligere malū pene ꝑut deductū fuit in tertia ꝯcluſione p̄mi notabilis: conſequēs eſt ꝙ fortis etiā fortitudine morali ſi caſus occurrat debeat non ſolū ꝑicula ſ; ⁊ mortē eligere pro cōſeruādo vl ꝓmouēdo bono virtutꝭ ſiue ne a bono virtutꝭ recedat. Neq̄ȝ valet vt q̄dā obijciūt ꝙ fortꝭ ſoluȝ moraliter nō credēs aliā vitā: nullum p̄miū ſperet poſt mortē ac p hoc ꝙ p mortē ſuā non efficiatur melior. omis aūt recte eligēs efficitur melior dū id qḋ eligit aſſeq̄tur ſm auguſtinum. hoc inquā non valet quoniā virt⁹ ⁊ ei⁹ virtuoſa operatio cū ſit de maximis bonis: ꝓpter ſe ē appetēda ⁊ eligēda etiā ſi nullum hēat vlteriorē finem ſicut premiſſum eſt. Neq̄ȝ eſt veꝝ ꝙ eligēs mortē corporalē pro bono virtutis conſeruādo vel aſſequēdo non efficiatur melior q̄ poſt hāc vitā aliā non credit nec ſperat: q2 p mortē deſinit eſſe omnino ſm opinionē ſuā: ⁊ tñ in eligēdo mortē et in ꝑicula mortis ſuſtinēdo q̄ mortē p̄cedunt: melior efficitur q̄ȝ fuerit anteq̄ȝ eligat mori et ꝓ illo tēpore dignus eſt laude ⁊ honore. vñ phus tertio ethicoruȝ tractatu de fortitudine capitulo penultimo dicit ꝙ vere fortes turpe fugere ⁊ mortē tali ſaluti p̄ferēdaȝ eē cēſent. ⁊ ca° vltimo dicit. vir fortis maxime dign⁹ eſt vita maximiſq̄ȝ bonis p̄uatur idipſum ſciēs qḋ quidē dolorem affert. verū nihilomin⁹ eſt fortis ⁊ eo magis fortaſſe: ꝙ honeſtateȝ q̄ eſt in bello his anteponit. Iuxta quod. S. Tho. inq̄t. 2ª. 2ᵉ. q. 123. ar. 5. in. cor. pericula mortis q̄ ſunt in bellicis: directe

īminēt hoī ꝓpt aliq̄d bonū inq̄tm videlicet deſendit bonū cōmune ꝑ iuſtū bellū. Facit ad hoc q̄d S. Tho. dicit. 3a. p. q. 50. ar. 6. in. cor. ꝙ de morte xp̄i dupliciter loq̄ poſſumus. vno modo ſm ꝙ eſt in fieri. alio modo ſm ꝙ eſt in facto eē. dicitur aūt mors eſſe ī fieri quādo aliq̄s per aliquā paſſionē naturalē vel violētā tendit in mortē. ꝛ hoc modo idē eſt loq̄ de morte xp̄i et de paſſione ipſi⁹. ſed ī facto eſſe mors xp̄i cōſideratur ſm ꝙ iā facta eſt ſepatio corporis ꝛ anime. Itē. 2a. 2e. q. 124. ar. 4. arguit ſic q̄rto loco. martyriū eſt actus meritorius. ſed actus meritorius non pōt eſſe poſt mortē. ergo āte mortē. ꝛ ita mors non eſt ō ratione martyrij. ad quod reſpōdet ꝙ meritū martyrij non eſt poſt mortē ſed ī ſpōtanea voluntaria ſuſtinētia mortis. ꝑut. ſ. aliq̄s volūtarie patiť inflictionē mortis.

Quantum ad articulū quartū reſpōdēdū eſt obiectionibus aduerſarioꝝ. Et q̄dē ad ꝑmū cōtra ꝑmā cōcluſionē dicitur ꝙ minor ē falſa inq̄tm dicit penā inferni vel oīo nō eſſe: nō eſſe meritoriā alicuius virtutꝭ. q̄uis enī pena inferni vel nō eſſe oīo poſtq̄ actu cōtigit non poſſit eſſe meritoria virtutꝭ ſm cōmunē ordinē diuine iuſticie pōt tamē eſſe meritoria virtutis anteq̄ ſit actu ꝛ ī facto eſſe dū. ſ. eſt ī fieri in ꝑmeditatione ꝛ electione aut etiam ī tollerantia doloꝝ ꝛ ꝑiculorū q̄ nata ſunt mortem inducere. ſic enī eſſe poteſt materia virtutꝭ obediētie ꝛ charitatꝭ vt ī caſu vltimo poſito ī ſexta cōcluſione ꝑmi notabilis vel etiā alterius virtutꝭ. vnde cum quis eligit exponere ſe morti et mortē ſubire ꝓpter bonū reipublice: ipſe electionis act⁹ eſt circa materiā virtutꝭ fortitudinis. et cōſimiliter dicēdū eſt de electione non eē ſimpliciter. ꝛ eſt ſimile quod. S. Tho. dicit. 3a. p. q. 50. ar. 6. in. cor. et ad. 2m. ꝙ mors xp̄i ſm ꝙ conſideratur ī fieri ꝑut. ſ. ꝑ paſſionem xp̄s tendebat ī mortē: fuit cauſa noſtre ſalutis ꝑ modū meriti. nō ſic aūt ſm ꝙ conſideratur ī facto eſſe poſt ſepationē corporis ꝛ anime. ¶ Ad 2m. dicitur ꝙ reſpōſio ibi data bona ē inq̄tm dicit ꝙ pena īferni vl' oīo nō eē pōt eē materia virtutꝭ neq̄ valēt contra nos eius improbationes. nō ꝑma q2 nos non loq̄mur de pena inferni vel de nō eſſe oīo poſtq̄ ſunt ī facto eſſe quicq̄d illi loquātur. ſed loquimur de ipſis penis ꝑut ſunt in fieri. ſ. in ꝑmeditatione ꝛ electione hoīs vere cōtriti q̄ ſe illis penis exponit ꝓpter bonū virtutis ꝛ vt fugiat malum culpe oppoſiti vitij. ſicut cum q̄s eligit mortē ſubire pro fidei confeſſione vel ne xp̄i fidē abneget aut etiā pro ſalute reipublice ſicut legiť p° machabeorū. 6°. ꝙ fecerit eleazar filius ſaura ſuppōnēs ſe elephāti vt illū occideret. ex cui⁹ caſu nō dubitabat ſe eſſe moriturū ꝛ hoc vt ſuū populū liberaret prout cōmendať in textu. Neq̄ valet ſecūda improbatio q2 nos nō loq̄mur in caſu ipſius: ſed ī caſu quādo pena eſt materia virtutis ꝛ fugere penā eſt totaliter virtuti contrariū. in quo caſu arguēs nobiſcum aſſentit. Cū aūt arguēs dicit ampliādo caſū ꝙ ſcilicet oporteat alteꝝ incurrere culpā videlicet aut penā inferni ſeu oīo non eſſe ꝙ caſus eſt impoſſibilis imo ꝛ incōpoſſibilis: dicimus ꝙ nō eſt vniuerſaliter verū ſed aliquādo ſic et aliquādo non ꝑut deductum fuit ī p° notabili ſub quīta ꝛ ſexta cōcluſionib⁹ vbi patet reſpōſio ad omia q̄ arguēs adducit ī contrarium longo ſuo ꝓceſſu. Unde reſponſio quorūdā ab eo recitata bona eſt. neq̄ valet improbatio arguētis qua ꝓbare nititur caſum eſſe impoſſibilē ſicut patuit ī ſexta concluſione ꝑmi notabilis. Neq̄ valet ſecunda ſuppoſito ꝙ caſus ſit poſſibilis. nam aſſumptum eſt falſum et cōtra doctrinā ph̄i vbi allegatū eſt in tertio notabili. ¶ Ad argumēta contra ſecūdam cōcluſionē ad pm dicitur ꝙ aſſumptū eſt falſum, nec valet eius ꝓbatio nā ſupponit falſum ꝙ ſcilicet ira ꝛ offenſa dei non eſt niſi pena inflicta vel infligēda peccatori. licet enī ira dicatur ī deo ſm effectum inq̄tm. ſ. infert penā: nō ideo ſeq̄tur ꝙ ira ſit idē quod pena. imo magis ſeq̄tur ꝙ ira dei ſit inferēs penā. huiuſmodi autē eſt volūtas puniēdi q̄ methaphorice denomiatur ira ad ſimilitudinē hoīs irati q̄ ex paſſione ire penā infert. deus aūt punit nō ex paſſione ſed volūtate recta ꝛ iuſto iudicio. vt enī. S. Tho. dicit cōtra gentiles libro p° ca°. 92. interdū volūtas ex ſapiētie ordine ī illum effectū tēdit ī quē aliq̄s ex paſſione defectiua inclinatur. iudex enī ex iuſticia punit ſicut ꝛ iratus ex ira. ꝛ ſic deus aliquando dicitur iratus inq̄tm ex ordine ſue ſapiētie aliquē vult punire. ſm illud pſalmi: cum exarſerit in breui ira eius. ¶ Reſponſiones aūt quas arguens dat ad rationes ꝓbantium ꝙ offenſa dei ſit aliud realiter q̄ pena peccati: non valēt. non ꝑma tum q2 licet offenſa paſſiue dicta nō ſit aliq̄d reale ī deo cauſatū ab offendēte ſicut ī nobis contigit: et tn̄ deus vere dicitur offenſus propter realem actum offenſionis hominis peccatoris contra deum. vnde quia per contritionē peccatoris deus deſinit eſſe offenſus manēte pena ꝛ reatu pene: manifeſtū eſt ꝙ offenſa aliud rea-

liter ſit ꝙ̄ pena. Tum etiã qꝛ ꝙ in deo nõ ſit rea=
liter offenſa paſſiue dicta ꝓut dicit effectũ offen
dẽtis: nõ ſoluit illoꝝ rõnem ſed magis iuuat. qꝛ
cum offenſa actiue dicta nõ ſit realiter idẽ quod
pena vt ipſe arguens concedit: ſi nulla eſt i deo
offenſa paſſiue dicta: conſequẽs eſt ꝙ nullo mõ
offenſa ſit idẽ realiter quod pena. vnde reſpon=
ſio arguentis magis eſt fuga ꝙ̄ vera reſponſio.
¶ Neqꝫ valet ſecunda reſpõſio naꝫ aſſumit fal=
ſum ꝓut patet ex ſecundo notabili. Neqꝫ tertia
reſpõſio valet ſed eſt manifeſte verboſa ⁊ ad fu=
gam. nã dictum illud doctoꝝ veriſſimũ eſt ⁊ ꝓ=
prie dictum. eſt eni ſenſus ꝙ damnato nõ diſpli=
cet peccatum ea rõne qꝛ eſt contra voluntatem
dei: ſed qꝛ pro illo penã ſuſtinet. deus autem dr̄
offenſus a peccatore non ſolũ denominatione
metaphorica vt arguens putat: ſed etiã deno=
minatione propria ꝙ̄uis ab extrinſeco prout in
ſecundo notabili expoſitũ fuit. ¶ Ad argumen
ta contra tertiam concluſionẽ ad p^{m} dicit̄ ꝙ fun
datur in quodam falſo. ſ. ꝙ in nullo caſu mors
alicuius particularis ꝑficit ad ſalutẽ ⁊ bonũ rei=
publice. hoc enĩ falſum eſt. nam ⁊ contigere põt
⁊ nõnũꝙ̄ contigit ꝙ propter mortẽ vnius tota
reſpublica ſaluata eſt ſicut Aug⁹ narrat quinto
libro de ciuitate dei de mucio q̇ pro pace roma=
ne reipublice morti ſe obtulit regẽ porſenã occi
dere querẽs. ⁊ de curcio q̇ armatus equo conci
to in abruptũ hiatũ terre ſe ꝑcipitẽ dedit pro li=
beratione populi romani. ſic et ꝯtigerat de elea
zar p° machabeoruꝫ. 6°. ſi in beſtia loricata lori=
cis regis rex ſupꝑſederat vt ipſe putauit. vnde ⁊
textus dicit viſum eſt ei ꝙ in ea eſſet rex et dedit
ſe vt liberaret populum ſuum ⁊ acq̇reret ſibi no
men eternum. ¶ Ad. 2^{m}. dicit̄ ꝙ minor eſt falſa.
immo eligẽs mori pro bono reipublice: multo
melior efficitur adipiſcendo bonum virtutis et
honorẽ ac gloriã pro actu virtutis etiam ſi poſt
mortẽ nihil premij aut boni adeptus eſſet. ſuffi
cit enĩ ꝙ ante mortẽ in ipſa mortis electione: bo
num virtutꝭ acq̇ſierit in quo ⁊ factus eſt melior.
Cum autẽ arguẽs dicit ꝙ ſi cõſtaret ciuibus vel
ſi probabiliter crederẽt ꝙ morerẽtur i bello: nõ
deberent ſe exponere: falſum eſt ⁊ contra veraꝫ
philoſophiam ſicut patet ex auctoritatibus phi
in tertio notabili. ⁊ iterum libro. 9°. ethi. ca°. 8°.
⁊ probus inq̇t obtẽperat mẽti. atqꝫ veꝝ eſt illud
quod de ſtudioſo dicit̄. complura inquã ipſum
agere ⁊ amicorũ ⁊ patrie gratia ⁊ ſi opus fuerit
mortẽ obire. ⁊ infra. expetit enĩ potius vitaꝫ ho
neſtam vno anno: ꝙ̄ annis multis. ⁊ vnuꝫ actũ
honeſtum magnũue: ꝙ̄ multos ⁊ paruos. atqꝫ
his q̇ pro amicis: qui pro patria mortem obeũt
hoc forſitaꝫ accidit. magnaꝫ igit̄ ſibi ipſis eligũt
honeſtateꝫ. Juxta quod dicitur ꝓuerbioꝝ. 12°.
q̇ negligit damnũ. ſ. corporale vel tẽporale ꝑp=
ter amicum: iuſt⁹ eſt. Item ⁊ eſt contra verbum
domini Joã. 15.° dicentis maiorẽ hac dilectione
nemo habet ꝙ̄ vt animam ſuaꝫ ponat quis pro
amicis ſuis. Quod ſecutus beatus Joãnes p^{a}
Joã. 3° inq̇t. ⁊ nos debemus pro fratribus aĩas
noſtras ponere. i. vitam corporalem. Juxta qđ
Auguſtin⁹ libro p° de doctrina chriſtiana ponẽs
ordinẽ diligendoꝝ ex charitate dicit. ꝙ plus di=
ligere debemus ꝓximuꝫ. ſ. quo ad ſalutẽ anime
ꝙ̄ corpus proprium. ita ꝙ exponere vitam cor
poralem pro ſalute proximi ſpirituali vel eſt ne
ceſſitatis in caſu: vel eſt ſuperogationis ⁊ perfe=
ctionis. Conſonat quod. S. Doc. 2^{a} 2^{e}. q. 26.
ar. 4. ad. 2^{m}. ⁊ ar. 5. per totum dicit. Itẽ in. q. đ
virtu. q. de charitate. ar. 9°. ad. 15^{m}. ſic ait. dicen
dum inquit ꝙ ſꝫm ea q̇ pertinẽt proprie ad pro=
priam perſonã alicuius: plus debet exhibere di=
lectionis effectũ parẽtibus ꝙ̄ extraneis niſi for=
te inq̇ꝫ^{m} in bono alicuius extranei depẽderet bo
num cõmune. quod etiaꝫ ſibi ipſi preponere de=
bet. vt cum aliq̇s ſeipſum periculo mortis expo
nit ad ſaluandũ in bello ducẽ exercitus vel in ci
uitate pricipem ciuitatis inq̇ꝫ^{m} ex eis dependet
ſalus totius cõmunitatis. hec ille. Item. 2^{a}. 2^{e}.
q. 32. ar. 6. in. cor. expreſſe dicit ꝙ pro liberatio
ne magne perſone per quam eccleſia vel reſpu=
blica ſuſtentaretur: laudabiliter ſeipſum ⁊ ſuos
periculo mortis quis exponeret cum bonũ cõ=
mune ſit proprio preferendum. Patet igit̄ fal=
ſum eſſe ſuppoſitum arguẽtis. neqꝫ probat ipſi⁹
propoſituꝫ ꝙ virtus fortitudinis pure moralis
ſit circa timores ⁊ audacias que reſpiciunt futu
ra pericula quia etiã conſiſtit circa triſticias que
reſpiciunt malum iminens et preſens prout. S.
Tho. dicit. 2^{a}. 2^{e}. q. 136. ar. 4. ad. 2^{m}. vñ phus
dicit li°. 3°. ethi. capitulo vltimo de fortitudine.
mors q̇dẽ atqꝫ vulnera forti viro moleſta erũt.
feret tamẽ ꝙ honeſtum eſt ea ferre vel turpe nõ
ferre. ¶ Ad. 3^{m}. pricipale patet ſolutio ex reſpõ
ſione ad p^{m}. procedit eniꝫ ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ
homo etiam pro conſeruatione boni cõmunis
in quo bonum proprium includitur non debet
ſe exponere periculo mortꝭ de quo nõ preſumi
tur veriſimiliter ꝙ euadat. hoc autem falſum eẽ
ex ſupra dictis apparet. ¶ Ad. 4^{m}. dicitur ꝙ etiã
procedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ nullus debet eli
gere mori pro cõſeruatione vite amici. hoc aũt
ex ſupra allegato philoſophi dicto. 9°. ethi. cõ=

uincitur eſſe falſum. quod exponens. S. Tho. in cõmento dicit. hoc autem accidit his qui moriũtur propter virtutem. q2 licet minus viuant vna tamen ſola actione qua ſe pro amico exponunt: maius bonum faciunt q̃3 in multis alijs actionibus. et ita in hoc ꝙ ſe exponunt mori pro amicis virtuoſe agendo: magnum bonum ſibi ipſis eligunt. Neq3 confirmat dictũ arguẽtis ꝙ homo pro conſeruatione ſuoꝝ bonorum tẽporalium non debet ſe morti exponere. tum q2 nõ eſt hoc veꝝ in omni caſu quãdo. ſ. bona temporalia multum conferunt ad bonum reipublice ⁊ ad virtuoſas operationes explendas. tum etiã q2 non eſt ſimile de bonis temporalibus q̃ min⁹ amari debẽt ab homine q̃3 corpus proprium. amicus autẽ magis diligendus eſt quo ad bona ſpiritualia q̃3 corpus proprium. ⁊ multo magis diligẽdum eſt bonum virtutis. ¶ Ad argumentuꝫ ante oppoſitũ reſpondeť ex dictis. S. Tho. ꝑ° quodlꝫ. ar°. 9°. ad ꝑᵐ ꝙ minor ẽ falſa. ⁊ ad ei⁹ ꝓbationem negatur aſſumptum. nam vt ibi dicit. S. Tho. plus preponderat bonum diuinuꝫ contra quod agit culpa bono nature create cui opponiť pena: q̃3 perpetuitas pene tẽporalitati culpe. ⁊ in hoc articul⁹ terminať.

Teruꝫ circa decimam ſeptimã diſtinctionem queriť vtruꝫ confeſſio facta ab illo q̃ non eſt contrit⁹ nec penitens: aliquid valeat ⁊ arguiť ꝙ nõ. quia cõfeſſio diſtinguiť contra contritionẽ ⁊ ſatiſfactionẽ. ſꝫ cõtritio ⁊ ſatiſfactio nõ valẽt ſine charitate. ergo nec ꝯfeſſio. ¶ In oppoſitũ arguiť q2 cõtritio valet ſine actuali cõfeſſione dũmodo hẽať in ꝓpoſito. ergo ſimiliter confeſſio valet ſine actuali cõtritiõe. ¶ In hac queſtione erunt q̃ttuor articuli vt ſupra.

Quantum ad ꝑmum articulum ſit iſta cõcluſio ꝙ cõfeſſio facta ſine contritione eſt ſacr̃alis q̃3uis tũc nõ valeat ad remiſſioneꝫ peccati valet tñ poſtea recedẽte fictione. in quo caſu ꝯfeſſus nõ teneť peccata ꝑus cõfeſſa iterũ confiteri ſed tñmodo fictionẽ. Hanc cõcluſionẽ tenet Sanctus Thomas in hac diſtictione queſtione tertia articulo quarto ſub articulo ꝑ°.

Quantum ad ſecundũ articulũ arguẽdũ eſt cõtra cõcluſionẽ. Et q̃dẽ cõtra eãdẽ arguit dnrãd⁹ dicẽs. aliquis põt dici non cõtrit⁹ ⁊ nõ penitẽs dupliciter. vno modo q2 dolet de peccatis ſꝫ nõ ſufficiẽter. alio modo q2 nõ dolet de peccatiſ nec pro tunc abſtinere ꝓponit. ꝑmo modo cõfeſſio facta a non contrito: valet q2 nulli põt conſtare de ſufficiẽti contritione. ⁊ ideo ad hoc ꝙ excuſetur a tranſgreſſione precepti de cõfeſſione: ſufficit ꝙ reputet ſe contritum: et credibile eſt ꝙ de⁹ ſuppleat reſiduum aut ꝙ per abſolutionem precedens dolor virtute clauium qui fuit inſufficiens: efficitur tunc ſufficiẽs: aut poſtmodum ſuperueniente contritione dimittiť peccatum nec tenetur ad iterandum confeſſionẽ prius factam. ſi autẽ ſit incontritus q2 non penitet nec pro tunc abſtinere proponit: ſic eſt difficilior queſtio. circa quaꝫ ſunt duo modi dicendi. primus ꝙ talis confeſſio valet ad remiſſionem culpe. quia impenitens quando cõfitetur abſoluitur licet tũc non recipiat fructuꝫ abſolutionis: tamẽ recedẽte fictione recipiet ſicut de baptiſmo dictum eſt. ⁊ forte ratio huius opinionis eſt q2 ſicut in baptiſmo imprimiť character ad quẽ recedẽte fictione conſequitur gratia: ſic in penitẽtia recipitur quedam diſpoſitio vel ornatus ad quẽ recedente fictione ſequitur gratia per quaꝫ eſt remiſſio peccatorum. ¶ Sed iſtud non videť alijs propter tria. primo quia nullus talis ornatus imprimitur in ſacramẽto penitẽtie ſed eſt adinuentio ficta. ¶. 2°. q2 ſi aliquid tale imꝑmitur: non manet niſi cum gr̃a: alioqui multiplicareť in eodeꝫ ſm̃ numeꝝ cum cõtigat iterari cõfeſſionẽ et abſolutionẽ de eiſdẽ peccatis. ⁊ iterata cauſa iteratur effectus quod eſt incõueniẽs. ſi autẽ nõ manet niſi cum gr̃a: non imꝑmiť niſi ꝑ confeſſioneꝫ ⁊ abſolutionẽ per quã cõferť gr̃a quod non eſt in ꝓpoſito. ¶. 3°. q2 dato ꝙ talis ornat⁹ poſſet eſſe cum gr̃a ⁊ ſine gratia: ad ipſum non ſequereť gratia recedẽte fictione quacũq3: cũ indifferenter ſe habeat ad gratiam et ad priuationem ei⁹ ſicut prius dictuꝫ eſt de charactere baptiſmi. ¶. 4°. arguiť contra illum moduꝫ ⁊ pro alio. ſ.

ꝙ talis confeſſio non valet ad remiſſionē culpe
nec pro tunc nec recedente fictione. qꝛ talis im-
penitens aut confitetur ſuam impenitentiam q̄
eſt propoſitum non abſtinēdi: aut nō. ſi non cō-
fitetur: tunc eſt fictus fictione q̄ eſt ſpeciale pec-
catum ⁊ contēptus ſacramēti. ⁊ ita cōfeſſio eius
non eſt integra cum omittat confiteri illud pec
catū. confeſſio aūt q̄ nō eſt integra nō valet ſed
eſt iterāda. ergo etc̄. ſi vero confitetur talem fi-
ctionem: non debet abſolui. quia miniſter cū ſit
inſtrumentū p̄ncipalis agentis. ſ. dei non debet
aliquē abſoluere quem ſcit a deo non abſolui.
ſicut inſtrumēta artis nō agūt niſi ꝑut mouētur
a p̄ncipali mouente. ſed ſacerdos ſcit illum qui
non penitet a deo non abſolui. ergo nullo mo-
do debet talem abſoluere. ⁊ ideo dicit dioniſius
in fine eccleſiaſtice hierarchie ꝙ ſacerdotibꝰ vtē
dum eſt virtutibꝰ hierarchicis quomodo diuini
tas eos mouerit. ſi autē ſacerdos preſumat de
facto talem abſoluere: peccat ſicut ille qui a di-
uino ordine auertitur. nec abſolutio conſequit̃
effectum aliquem: quia virtus ſacramentorum
eſt p̄ncipaliter a deo: non autē a ſacramētis vel
miniſtro niſi ſicut a cauſa ſine qua non. ⁊ ideo q̄
ſic confitetur ⁊ de facto abſoluitur: tenetur iterū
eadem confiteri ⁊ de eis abſolui. hec durandus
in forma etc̄. ¶ Contra eandem concluſionem
arguit godofredus. 5°. quodlibet. q. 12. multi-
pliciter. p̄mo quia ſi aliquis virtute abſolutiōis
facte conſequatur gratiam poſtea ⁊ non ſtatim
hoc eſt quia aliqua diſpoſitio imprimitur in ani
ma ad quam ſequit̃ gratia ceſſante impedimen
to quod eſt fictio que manet tranſeunte abſolu
tione ſicut poſt baptiſmum remanet character
ad quem ſequitur gratia recedente fictione. ſed
hoc non poteſt poni in abſolutione ſacramen-
tali. quia ſi ibi aliqua diſpoſitio imprimitur: non
manet q̄ʒdiu abſolutio impeditur. ergo non po
teſt poni ꝙ in ficte confitēte vi abſolutionis pre
terite ſequatur poſtea gratia et remiſſio pecca-
torum. minor patet. quia illa diſpoſitio aut po-
teſt manere cum peccato: aut non. ſi non: ergo
nulla talis facta eſt in ficte confitente cum remā
ſerint peccata. ſi autem poteſt manere cum pec-
cato: tūc habēs ex vna abſolutione talē diſpo-
ſitionem ſi iterauerit peccatum: nō tenetur iterū
confiteri quia habet diſpoſitionem que innata
eſt ꝑ ſacramentalem abſolutionem ad quā de-
bet ſequi gratia ⁊ remiſſio peccatorū niſi ſit im-
pedimentū ex parte hominis. hoc autē videtur
inconueniēs. ergo inconueniens eſt ponere ta-
lem diſpoſitionem manentem in ficto per quā

poſtea ſequatur remiſſio peccatorū. ¶. 2°. quia
de ratione ſacramenti penitentie vel penitentie
ſacramentalis eſt habere iſtas tres partes ſimul
ſaltem in propoſito ſcilicet confeſſionem contri
tionem ⁊ ſatiſfactionem. nec ſufficit vnum eorū
ſine alio in re vel in propoſito. ſed illa non ſunt
in ficte confitente nec in re nec in propoſito. er-
go eiꝰ confeſſio non eſt pars vere penitentie ſa-
cramentalis. nec per conſequens liberat̃ niſi cō-
fitendo iterato confeſſione que ſit pars vere pe
nitentie. ¶. 3°. quia talis fictus ſaltem facto mē
titur et committit nouum peccatum fingendo
ſe velle dimittere peccatum quod quidem non
confitetur. ⁊ ſic eius confeſſio nō eſt integra. er-
go debet haberi pro nulla. et ſic non tollit̃ obli-
gatio precepti per talem confeſſionem. ¶. 4°.
quia iſta fictio aut eſt falſa aſſertio qua confitēs
aſſerit ſe contritum cum non ſit vel eſt defectus
purus diſplicentie de peccato. ſi primo modo
tunc committit nouum peccatū quod non con
fitetur. ⁊ ſic confeſſio nulla eſt quia non eſt inte-
gra. ſi ſecundo modo: aut tenetur cōfiteri fictio
nem illam aut non. ſi non: hoc eſt contra te qui
ponis ꝙ debet confiteri fictionem. ſi ſic: contra.
quia non poteſt confiteri fictionem modo quo
debet niſi dicat in ſpeciali ꝙ talia peccata in ſpe-
ciali confeſſus fuit ſine diſplicentia. quia ſic ſo-
lum reducuntur ad noticiam ſacerdotis omnia
peccata confeſſa: niſi forte confiteretur eidē cui
prius: et tunc ſufficeret dicere confeſſus fui vo-
bis ſine diſplicentia et de hoc confiteor. Item
cum defectus talis diſplicētie non dicat ſpeciale
peccatum: non videtur ꝙ indigeat ſpeciali con-
feſſione ſi in confeſſione tali confertur aliquid
vnde recedente fictione conſequatur remiſſio
peccatorum. ſicut etiam baptizatus cum fictio-
ne: non indiget alio ſacramento ad tollendum
reatū illius fictiōis niſi ꝙ recedat. ſic ergo ſequi
tur ꝙ ficte confitens tenetur iterū confiteri. ita
ꝙ ſi redit ad eum cui prius confeſſus fuit pecca
ta ſua ſi ille habeat in memoria: ſufficit confite-
ri in generali fictionem ſuam. ſi autem alij: tene-
tur ſolū iterare in ſpeciali. ¶. 5°. quia rationes
alterius partis non valent que ſunt potiſſime
tres. prima eſt quia confeſſio que eſt pars peni-
tentie que eſt ſacramentum: non requirit niſi ꝙ
homo ordinet ſe ad ſacerdotem notificando ei
peccata ſua ⁊ ſubijciat ſe clauibꝰ eccleſie. ſed hoc
poteſt facere tam fictus q̄ʒ contritus. ergo con-
feſſio ſic facta ſufficit ad penitentiam prout eſt
ſacramentum: ita ꝙ non oportet ea iterare ſequi
tur tamen ſuam fictionem confiteri. Secūdo qꝛ

ficte confitens implet preceptum eccleſie. ſed nõ impleret niſi faceret illud quod requiritur ex parte confeſſionis. ergo et cẽ. Tertio quia ſacramentum noue legis eſt rememoratiuum demonſtratiuum et pronoſticum. ſed pronoſticum eſt reſpectu futuri. ergo ſacramentum noue legis reſpicit gratiam futuram. et licet aliquis per confeſſionẽ preſentẽ dato ꝙ non conteratur non habeat gratiam: tamen poteſt eam vi confeſſionis facte habere in futuro. ergo et cẽ. ¶ Sed iſte rationes nõ cogunt quod patet diſcurrendo per ſingulas. qr ad primam diceretur ꝙ confeſſio que eſt pars penitentie ſacramentalis proprie accepta: requirit diſplicentiam peccati ſine qua non eſt perfectum ſacramentum penitentie propter defectum materie conuenientis que debet eſſe peccator contritus vel attritus: licet ſit ibi aliquid pertinẽs ad confeſſionez ſacramentalem quia tenetur celare audita ſub ſigillo confeſſionis. ad quod tenetur etiam ſi nullam abſolutionez impenderit. ¶ Ad ſecundum dicendum eſt ꝙ preceptum de confitendo abſolute: non eſt preceptũ eccleſie ſed dei. ſed confiteri tempore determinato: eſt preceptũ eccleſie. vnde dicendum ꝙ ſimplex narratio peccati ſufficeret ad implendum preceptum eccleſie non tamen ad implendum preceptuz dei ſine diſplicentia. vel poteſt dici ꝙ etiam non implet preceptum eccleſie quia eius confeſſio vt dictum eſt non eſt integra. item etiam non ſatiſfacit intentioni eccleſie que intendit confeſſionem faciendã ad receptionem euchariſtie dignam ad quam requiritur diſplicentia peccati. ¶ Ad tertium dicẽdum ꝙ ſacramenta noue legis non dicuntur ſigna pronoſtica reſpectu gratie formaliter ſatiſfacientis: ſed magis demonſtratiua quia ſemper in eis confertur gratia niſi ſit defectus ex parte recipientis. ſed dicuntur ſigna pronoſtica reſpectu q̃rundam aliorũ. puta reſpectu coniunctionis chriſti et eccleſie dicitur matrimonium ſignum pronoſticum. et ideo argumentum procedit ac ſi eſſent ſigna pronoſtica reſpectu gratie et ideo non valet. hec godofredus in forma.

QUantum ad articulum tertiuz primo notandũ eſt prout accipitur ex dictis Sãcti Thome in hac diſtinctione q̃ſtione tertia ſub diuerſis articulis ꝙ in confeſſione ſꝫm ꝙ eſt pars ſacramẽti: duo poſſunt conſiderari ex quibus pendet valor eius et neceſſitas. primum eſt debitum quo omnes ſemel in anno omnia peccata ſua tenentur confiteri chriſtifideles poſtꝗ̃ ad ãnos diſcretionis peruenerint iuxta capitulum omnis vtriuſqꝫ ſexus de peni. et remiſſi. Secundum eſt fructus ſeu effectꝰ confeſſionis: et hic eſt duplex. vnus eſt ordinare confitentem ad ſacerdotem ſubijciendo illũ clauibus eccleſie quas habet ſacerdos ex inſtitutione chriſti tanquã iudex peccatorum datus in terris ſꝫm illud Joan. 20. quorũ remiſeritis peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta erunt. ſubijcitur autem is qui cõfitetur iudicio ſacerdotis per confeſſionem per quam ſacerdos eius conſcientiam cognoſcit. nam in foro penitẽtie in quo ſacerdos iudex peccatorum eſt conſtitutus: non ad alterius accuſationem vel teſtimonium fertur ſententia: ſed ipſe peccator eſt ſui accuſator et teſtis per confeſſionem per quam conſcientia peccatoris innoteſcit ſacerdoti. Alius effectus eſt principalis et vltimatus confeſſionis ſicut cauſe diſponentis ſcilicet remiſſio peccatorũ ſꝫm illud Jacobi vltimo confitemini alterutrum peccata veſtra et orate pro inuicem vt ſaluemini. vnde ambroſius libro de paradiſo: non poteſt quiſqꝫ iuſtificari a peccato niſi ante fuerit peccatum confeſſus. Conſiderando igitur confeſſionẽ quantum ad debitum quo fideles confiteri tenẽtur et quantum ad primuz ipſius effectum. ſ. peccatorem clauibus eccleſie ſubijcere: contritio nõ neceſſario requiritur ad confeſſionez. De primo probatur. tum quia preceptum de confeſſione ſicut iacet in capitulo omnis preallegato: non obligat ad confeſſionem faciendam cũ contritione. tum etiam quia contritio ſi vera eſt: non eſt ſine gratia quaz nemo de cõmuni curſu ſcire poteſt ſe habere. iuxta quod apoſtolus dicebat prima Corinthiorum. 4°. nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum. et Job. 9°. dicitur. et ſi ſimplex fuero hoc ipſum ignorabit anima mea. nullus igitur ſcire poteſt an ſit vere contritus. vnde ſi preceptum de confeſſione peccatorum fienda obligaret confitentem ad contritionem tunc habendam: nullus ſcire poſſet an per confeſſionem a ſe factam liber fieret a precepto eccleſie. ex quo duo ſequerentur. vnum eſt ꝙ oporteret pluries eadem peccata confiteri. aliud eſt ꝙ per quamcũqꝫ reiteratam confeſſionem nõ poſſet quis implere eccleſie preceptum. ac per hoc ꝙ preceptuz eccleſie obligaret ad aliquid impoſſibile quod ẽ contra dictum hieronimi anathematizantis euz qui dixerit deum precepiſſe aliquid impoſſibile. deniqꝫ ſꝫm veriorẽ ſentẽtiã doctoꝝ theologoꝝ ꝑcepta dei moralia nõ obligant hoiẽ ad illa ex

charitate implenda. nulla ergo ratione dicendũ
eſt ꝙ preceptum de cõfeſſione ex vi precepti obli
get confitentem ad contritionem habendaꝫ que
ſine charitate eſſe non poteſt. De ſecundo ꝓbaт.
nam abſqꝫ gratia et per conſequens ſine contri=
tione: poteſt peccator ſua cõfeſſione manifeſta=
re ſacerdoti peccata ab eo cõmiſſa. ac per hoc ſe
clauibus eccleſie ſubmittere que contra peccata
ex inſtitutione xpi ordinanт. item et poteſt reci=
pere abſolutionem ſacerdotis quãuis ꝓ tunc nõ
valeat ad peccatorum remiſſionem. Si vero cõ=
ſideretur confeſſio quantum ad vltimũ et princi
palem effectum. ſ. remiſſionem peccatorum: ne=
ceſſario requirit in confitente contritionẽ de pec
catis. nam remiſſio peccatorum eſſe non poteſt
ſine iuſtificatione. iuſtificatio autẽ peccatoris nõ
fit ſine contritione. vnde gloſa ſuper illud pſalmi
ſacrificium deo ſpiritus contribulatus dicit. ſpũs
contribulatus et contritus: eſt ſacrificium in quo
peccata ſoluuntur. Iſta videtur eſſe ſentẽtia. S.
Doc. de confeſſione peccatoꝝ loco preallegato
articulo quarto vbi et tenet expreſſe ꝙ confeſſio
ſacramẽtalis põt eſſe informis et ꝙ agens confeſ
ſionẽ peccatoꝝ coram ſacerdote fictꝰ. i. non con
tritus: nõ tenetur recedente fictione iterare con
feſſionẽ. ex quo ſequitur ꝙ valuit confeſſio quam
fictus. i. nõ cõtritꝰ fecit quãtum eſt ad implendũꝫ
eccleſie preceptum. Et in reſpõſione ad. 2^m^. dicit
ꝙ licet de ratione cõtritionis et ſatiſfactionis ſit
ꝙ homo vnitus ſit deo ꝑ charitateꝫ: non autem
eſt hoc de ratione confeſſionis. Item infra diſtin
ctione vigeſſima prima queſtione tertia articulo
primo ſub articulo primo ad primum dicit. ſicut
enim baptiſmus eſt ſacramentum quamuis quis
fictus accedat nec eſt mutandũꝫ propter hoc ali=
quid de eſſentialibus ſacramenti: ita confeſſio nõ
deſinit eſſe ſacramentalis quamuis ille qui confi=
tetur emendationem non proponat.

¶ Secundo Notandum eſt prout
S. Tho. expõit ſupra
diſtin. 4. q. 3. ar. 2. ad. p^m^. ꝙ fictus ꝓprie dicitur
qui aliquid oſtẽdit dicto vel facto quod nõ eſt in
rei veritate. hoc aũt circa ſacramẽta contingit q̃
drupliciter ſicut ipſe doctor ſanctꝰ deducit ex ver
bis Auguſtini tertia parte queſtione ſexageſſima
nona articulo nono in corpore. vno modo ſi is
qui ad ſacramentum accedit: non credit. alio mo
do dicitur fictꝰ qui credẽs ſacr̃m: ipſum contẽnit
nolens illud recipere. tertio modo dicitur fictus
qui circa ſacramenti celebrationeꝫ ritum eccleſie
non ſeruat. quarto modo accedit quis fictus ad
ſacramentũ per hoc ꝙ indeuotus. i. cum cõſcien=
tia peccati mortalis accedit. et de ficto iſto mo=
do vltimo nunc loquimur. cuius fictio contingit
dupliciter prout ideꝫ Sanctus Doctor notat lo
co preallegato quarta. ſ. diſtinctione huius. vno
modo quando ex hac intentione aliquid dicitur
vel fit vt aliud oſtendatur q̃ꝫ rei veritas habet.
et iſto modo fictio eſt ſpeciale peccatuꝫ. alio mo
do contingit fictio quãdo. ſ. aliud oſtenditur di=
cto vel facto q̃ꝫ rei veritas habet: veruntamẽ nõ
ea intentione id dicitur vel fit vt aliud oſtendaт
q̃ꝫ ſit in rei veritate. et iſto modo vt ibi Sanctus
Thomas innuit fictio non eſt ſpeciale peccatum
ſed circunſtantia ſeu condicio aggrauans pecca=
tum non mutans ſpeciem peccati. Ex quibus in=
ferimus ad propoſitum noſtrũ ꝙ loquendo de fi
ctione ſm vltimũ modum in eo qui fictus acce=
dit quia non cõtritus ad cõfeſſionẽ: fictio non eſt
nouum peccatum mortale alias eſſꝫ ſpeciale pec
catum ab alijs diſtinctũ que fictus confitetur. qđ
negat Sanctus Thomas in preallegatis verbis
de illo qui fictus accedit ad baptiſmũ quia nõ cõ=
tritus vel indeuotus. Et eſt omnino ſimile de ſa=
cramento penitẽtie. nam capiẽdo eodẽ modo fi=
ctum in vtroqꝫ ſacramento: eadem ratio eſt de fi
ctione vtrobiqꝫ. Cũ ergo. S. Tho. dicat ꝙ in eo
q̃ fictus accedit ad baptiſmum fictio non eſt ſpe
ciale peccatum: conſequens eſt ꝙ nec in eo qui fi
ctus quia non contritus accedit ad confeſſioneꝫ.
Et confirmatur. quoniam ſi fictio qua quis non
contritus ad confeſſionem accedit eſſet ſpeciale
peccatum: teneretur illã confiteri ſimul cum alijs
peccatis mortalibus. alioquin confeſſio non eſſet
integra et per conſequens eſſet nulla ac per hoc
eſſet reiteranda. quod Sanctus Thomas in pre
allegatis verbis negat cum dicit: vnde non tene
tur iterare confeſſionem qui fictus accedit. in eo
vero quod ſtatim ſubiungit dicens: ſed tenetur
poſtmodum fictionem ſuam confiteri: ſatis appa
ret ꝙ fictio non fuit cum alijs peccatis confitẽda
ex neceſſitate.

¶ Tertio Notandum eſt ꝙ in dictis
Sancti Thome loco preal=
legato in hac diſtinctione queſtione tertia articu
lo quarto ſub articulo primo vbi dicit ꝙ qui fictꝰ
accedit ad confeſſionem tenetur poſtmodum. ſ.
fictione recedẽte confiteri fictioneꝫ ſuã: videtur
eſſe quedã repugnãtia. nam ſi talis fictio ẽ ſpecia
le peccatũ: ſimul cum alijs peccatis debuit peni=
tens illã confiteri. ſi vero non eſt ſpeciale pecca=
tum prout. S. Tho. videtur ſentire: nec ſimul cũ
alijs: nec poſtmodum fictione recedente eſt ne=
ceſſario confitenda. propter quod ſciendum eſt

ꝙ in eo qui accedit ad confeſſionem fictus quia
non contritus: duo poſſunt conſiderari quantuꝫ
pertinet ad propoſitum. vnum eſt ꝙ accedit im=
penitens vel non penitens de peccatis que con=
fitetur. et hoc eſt materiale in fictione ſup quod
fictio ipſa fundatur. aliud eſt quia inquantū acce
dit impenitens vel non penitens: ipſo facto aliō
oſtendit q̄ꝫ in rei veritate ſit. qui enim confitetur
peccata ſua ſacerdoti: eo ipſo oſtendit ſe remiſſio
nem peccatorum per abſolutioneꝫ ſacerdotis q̄=
rere. ac per hoc oſtendit ſe de commiſſis dolere ⁊
propoſitum habere non ea iterū cōmittendi ſine
quibus remiſſio peccatoꝝ haberi non pōt. quod
non ſic eſt in veritate in eo qui non contritus ad
confeſſionem accedit. et hoc ſecundū eſt formali
ter ipſa fictio. vtrūqꝫ autē horū ẜm ea q̄ premiſſa
ſunt de mente Sācti Thome eſt circūſtantia ag=
grauans et nō trahens in aliam ſpēm peccati. vt
enim Sāctus Thomas dicit. pª 2ᵉ. q. 18. arti. 11º.
illa circunſtantia que non reſpicit ſpecialem ordi
nem rationis in bono vel malo morali niſi pre=
ſuppoſita alia circunſtantia a qua actus moralis
habet ſpeciem boni vel mali: non dat ſpecieꝫ bo=
ni vel mali ipſi actui. ſicut tollere aliquid in mag=
na quantitate vel parua: nō reſpicit ordinem ra=
tionis in bono vel malo: niſi preſuppoſita aliqua
alia condicione per quaꝫ actus habeat ſpeciē bo
ni vel mali quemadmodum hoc quod eſt eē alie
num quod repugnat rationi. vnde tollere alienū
in magna vel parua quantitate: non diuerſificat
ſpeciem peccati: ſed poteſt peccatum minuere vł
aggrauare. cum igitur fictio qua quis non contri
tus accedit ad confeſſionem non reſpiciat ẜm ſe
ſpecialem ordineꝫ rationis in bono vel malo nec
q̄ꝫᵐ ad materiale nec quantū ad ſui formale: con
ſequens eſt ꝙ neutro modo addat nouā ſpecieꝫ
peccati ſed ſit circunſtantia quedaꝫ aggrauans.
Qꝫ auteꝫ neutro modo fictio ẜm ſe reſpiciat ſpe=
cialem ordinem rationis: probatur de primo. nā
non conteri vel non penitere de peccato ſeu ac=
cedere ad confeſſionem abſqꝫ contritione et pe=
nitentia de peccatis mortalibus: nō repugnat ẜꝫ
ſe ordini rationis vel legi dei niſi preſuppoſita a=
lia condicione. ſ. ꝙ talis accedens: peccata cōmi=
ſerit mortalia de quibus non penitet. niſi enī hoc
preſuppoſito: accedens ad confeſſionem ſine pe=
nitentia ac contritione de peccatis mortalibus
nō peccat mortaliter. ſicut patet in eo qui ſine cō
ſcientia peccati mortalis accedit ad confeſſioneꝫ
alicuius venialis propter eccleſie preceptum im=
plendum vel ad ſupererogationem. iſte enim ac
cedit ad confeſſionem non cōtritus nec penitēs
de peccatis mortalibus quia illa non cōmiſit aut
eorum conſcientiam non habet: et tamen ſic ac=
cedens non peccat. non ergo fictio materialiter
ſumpta que vt dictum eſt conſiſtit in eo ꝙ q̇s ac=
cedit ad confeſſionem non penitens vel non cō=
tritus addit nouam ſpeciem peccati. Deniqꝫ nec
ſecundum. ſ. ipſa fictio formaliter ſumpta. naꝫ vt
patuit ex dictis Sācti Thome in precedēte nota
bili: fictio qua aliquid oſtenditur dicto vel facto
quod rei veritas non habet ſed non ea intentio=
ne vel fine vt aliquid oſtendatur q̄ꝫ ſit in rei veri
tate: non eſt ſpeciale peccatum ſed circunſtantia
non trahens in aliam ſpeciem. cum ergo fictio q̄
quis oſtendit facto ſe contritum per hoc ꝙ acce=
dit ad confeſſionem cum tamen cōtritus non ſit
non ea intentione fiat ẜm cōmunem curſum vt
aliud oſtēdat q̄ꝫ rei veritas habeat ſed magis in=
tentione implendi preceptum eccleſie de facien=
da confeſſione vel propter aliquod periculuꝫ im
minens aut etiam quandoqꝫ deſiderans per cō=
feſſionem et conſilium ſacerdotis moduꝫ inueni=
re quo a peccato reſipiſcat ⁊ in futurum cauere ꝓ=
ponat: conſequens eſt ẜm mentem Sancti Tho
me ꝙ talis fictio etiam formaliter ſumpta nouaꝫ
ſpeciem peccati non addat nec ſit ſpeciale pecca=
tum. ex quo vlterius ſequitur ꝙ nec cum alijs pec
catis que fictus confitetur nec poſtmoduꝫ fictio=
ne recedente: ſit neceſſario confitenda. quoniam
ẜm doctrinaꝫ Sācti Thome et cōmuniter docto
rum theologorum: circunſtantie que in aliaꝫ ſpe
ciem non trahunt: non ſunt de neceſſitate confeſ
ſionis etiam ſi peccatum aggrauent. Quod ergo
Sanctus Thomas dicit ꝙ qui fictus accedit ad
confeſſionem tenetur poſtmodum fictione rece=
dente ſuam confiteri fictionem: intelligendū eſt
ẜm diſtinctionem quam ipſe ponit circa peccata
recidiuantis infra diſtinctione vigeſſima ſecunda
queſtione prima articulo quarto in corpore. dicit
enim ꝙ in confeſſione dupliciter eſt aliquid expo
nendum. vno modo directe: et ſic exponi in cōfeſ
ſione debet ſacerdoti omne illud cuius abolitio
ſeu remiſſio per confeſſioneꝫ queritur. et iſto mo=
do peccata dimiſſa nullo modo confiteri tenetur
recidiuans nec in generali nec in ſpeciali cuicūqꝫ
confiteatur. alio modo indirecte ſicut illud ſine q̊
ſciri non poteſt debitus ſatiſfaciendi modus. ſicut
confitens confitetur interdū ſacerdoti ſe eſſe in=
firmuꝫ vt ei ieiunium non imponat. hec. S. Tho.
Et ꝯſimili diſtīctione dici pōt in ꝓpoſito nr̄o ꝙ q̄
fict⁹ qꝛ nō ꝯtrit⁹ ꝯfeſſus ē peccata ſua: tenet̄ poſt=
modū. ſ. recedēte fictione ſuā fictionem confiteri
non directe tanquā aliquid neceſſario delendum

per cõfeſſionem: ſed indirecte vt cõſiderata cauſa fictionis: debita cautela p ſacerdotez deinceps adhibeat. nõ eni cauſa fictionis vna eſt ſemp nec in grauitate equalis. et ideo ad remediũ adhibẽdũ et in futurũ precauẽdũ: debet fict⁹ fictionẽ ſuã poſtq̃z receſſit ſacerdoti pãdere. ¶ Sed ↄ id qđ eſt premiſſum q. ſ. fictio accedẽtis ad cõfeſſionez nõ cõtriti nõ ſit ſpeciale peccatũ obijci põt. qm ſ3 regulã ſupra poſitã ex dictis. S. Tho. illđ eſt ſpeciale peccatũ quod eſt ↄtra ſpecialẽ ordinem rationis. ſed predicta fictio importat aliquid contra ſpecialem ordinẽ rationis. ſ. ſacrilegium. nam accedẽs ad ſacrm indigne: ſacrilegiũ cõmittit qđ eſt ſpeciale peccatum queadmoduz ſi quis rapiat alienã rem de loco ſacro. ¶ Ad hãc autẽ obiectionem reſpondem⁹ q minor ppoſitio nõ eſt vera. non enim accedens ad confeſſionẽ fictus qr non ↄtritus non tamẽ ea intẽtione vt aliud oſtendat q̃z rei veritas habet: cõmittit ſacrilegiũ. nã ſacralis confeſſio nõ exigit neceſſario cõfitentẽ contritum eo q ſit medicina infirmis. i. peccatorib⁹ debita. vñ. S. Tho. ſupra diſti. 9. ar. 3. ſub. ar. p° ad 2m. duplex inqt eſt medicina. vna remouẽs morbum et talis debet infirmis. et huic cõparat baptiſm⁹ et penitentia. alia medicina eſt pmouẽs in ſanitatem pfectam: et talis non debetur infirmis ſed iam ſanis. et huic comparatur euchariſtie medicina. Item infra diſtin. 24. q. pª. ar. 3. ſub. ar. p°. ad. 3m. alique inquit medicine ſunt q̃ exigunt robur nature alias cum periculo mortis aſſumũtur. et alie ſunt que đbilibus dari poſſunt. ita etiã in ſpiritualibus q̃dam ſacra ſunt ordinata ad remedium peccati: et talia peccatoribus ſunt exhibenda ſicut baptiſmus et penitentia. illa vero q̃ perfectionem gře conferunt: requirunt hominez per gratiam confortatũ. Idem dicit. 3ª. p. q. 80. arti. 4. ad. 2m. Ex quibus apparet nõ eſſe neceſſarium vel debitum q ſacramentum penitentie quantum ad confeſſionem et abſolutionem ſine quibus non eſt: conferatur contritis qui ſunt ſani ab infirmitate peccati cum ſit medicina infirmis ideſt peccatoribus debita. nec per conſequẽs cõmittit ſacrilegium qui ad confeſſionez accedit nõ contritus. nam ſacrilegium cum ſit ſacramẽti vł rei ſacre violatio: non cõmittitur niſi quando aliquis facit contra id quod debitũ eſt rei ſacre vel ſacramento.

¶ Quarto Notandum eſt q vt Sãctus Thomas deducit pª 2e. q. 100. arti. 9. illud proprie cadit ſub precepto legis: pro quo pena legis infligitur. ad inſtituendum autem penam: aliter ſe habet lex diuina et aliter lex humana. non eniz pena legis infligitur niſi pro illis de quibus legiſlator habet iudicare quia ex iudicio lex punit. homo autem qui eſt legiſlator humane nõ habet iudicare niſi de exterioribus actibus quia homines vidẽt ea q̃ parẽt vt dicitur pmo Regũ. 16°. ſed ſolius dei qui ẽ lator legis diuine eſt iudicare de interioribus motibus voluntatũ ſm illud pſalmi ſcrutãs corda et renes de⁹. et inde eſt vt ibi ſubiũgit q modus virtutis qui ad motum vel actuz tãtũmodo interiorem pertinet: non cadit ſub pcepto humano. quã obrem lex humana nequaquam diiudicat vtruz volens vel eligens aut tali vel tali ĩtentione homo legis preceptuz adimpleat. ſufficit eniz q homo legi humane ſubditus impleat legis preceptum quantũ ad ſubam operis. et pari ratione homo non tenetur implere legis preceptum ex habitu informãte et radicato. vnde lex humana nõ punit illum qui vult occidere ſed non occidit: nec iudicat tranſgreſſorem eſſe legis qui debitum honorem parẽtibus impendit ex naturali compaſſione licet non ex electione rationis vel ex habitu pietatis. Ex quibus inferimus q preceptuz de confeſſione ſemel in ãno fienda per capitulũ omnis vtriuſq̃z ſexus: non obligat confitentẽ vt confiteatur peccata ſua contritus: cum illud preceptum ſit legis humane et contritio ſit actus interior. vnde quod decretalis dicit omnia: debet ĩtelligi diſtributio de oĩb⁹ pctĩs exteriorib⁹ nõ đ pctĩs cordis dũtaxat: de q̃bus tñ põt dictuz accipi per modũ ↄſilij. Et ſi dicat q ↄfeſſio ſacřalis ẽ đ foro penitẽtie et p ↄſequẽs de foro conſcientie que eſt act⁹ interior: reſpõdem⁹ q licet cõfeſſio ſm ſe ſit đ foro penitẽtie: pceptũ tñ đ ↄfeſſione fiẽda p dictũ capitulũ eſt đ foro iudiciali. vñ nõ ĩplicat ſigillũ ſecreti queadmodũ ſacřalis ↄfeſſio imo a legiſlatore ẽ toti eccłie pmulgatuz. Sz neq̃z ↄfeſſio put ẽ đ iure diuĩo ĩſtituta a xp̃o et pmulgata a iacobo obligat ↄfitẽtem vt cõfiteat pctã ſua corde cõtritus. nõ qr a deo dari nõ poſſit đ hoc pceptũ q̃ iudex ẽ actuũ interiorũ ſcrutãs renes et corda: ſ3 qr non legit tale pceptũ de facto fuiſſe ĩpoſitũ. vñ et btũs iacob⁹ qui ↄfeſſionis đterminationẽ expſſit: ſimplr locut⁹ eſt dicẽs. cõfitemini alterutrũ peccata vřa. qđ aũt addit vt ſaluemini vbi videt contritio implicari ſine q̃ pctõrib⁹ non eſt ſal⁹ magis deſignat finẽ pcepti q̃z ſit pcepti ↄdicio. finis eni pcepti nõ cadit regularit ſub pcepto alias ĩplẽs pceptũ diuinũ ſine charitate: eẽt diuini pcepti trãſgreſſor qr finis pcepti ẽ charitas vt apłs dicit pª Thimo. p°. qđ tñ coiter nõ tenet. Nec obſtat q finis ſit a legiſlatore intẽtus: qr vt. S. T. dicit. pª 2e. q. 100. ar. 9.

ad.2m.intentio legiſlatoris eſt ꝺ duobꝰ. de vno quidem ad qꝺ intēdit ꝑ precepta legis inducere et hoc eſt virtꝰ. aliud aūt eſt de q̄ intēdit preceptū ferre:et hoc eſt qꝺ ducit vel diſponit ad virtutem.ſ.actꝰ virtutis.nō enim idē eſt finis precepti et id de quo daꝛ preceptū. ſicut neqꝫ in alijs rebꝰ idē eſt finis et qꝺ eſt ad finē.hec.S.Tho. Ex quibus accipiꝛ ꝙ non oīe qꝺ legiſlator intēdit quādo fert legem:cadit ſub legis precepto ; ſed illud tm̄modo de quo intēdit ferre preceptum.omnis eni legiſlator intendit ꝑ leges et precepta ab illo edita:ſubditos facere virtuoſos ꝑ aſſuetudinem ex actibꝰ preceptoꝝ. et tamen nō illis ſub ꝓcepto imponit ꝙ ſint virtuoſi aut ꝙ opa faciāt vt v̄tuoſi. nam hoc preceptū non eſt ſed finis precepti.

Q Uantū ad articulū quartū reſpondēdū eſt obiectionibꝰ aduerſarioꝝ.Et q̄dem ad primū durādi dicit ꝙ aſſumit falſum qꝛ imo i ſacro penitentie ornatꝰ impmiꝛ ꝑut in q̄ſtione precedēte fuit ꝺductū.¶Ad.2m.dicimꝰ ꝙ iterū aſſumptū ē falſum. ſicut eni in ſacris q̄ impmūt characterē character eſt diſpoſitio manēs cū gr̄a et cum peccato:ita et in ſacris characterē nō imprimentibꝰ ornatus ē diſpoſitio q̄ cū gr̄a et cum peccato manere pōt.⁊ ad ꝓbationē aſſumpti negaꝛ cōſequētia. licet eni iterata cōfeſſio virtute abſolutionis ſufficiēs eſſꝫ quantū eſt de ſe cauſare ornatū : vbi tn̄ illū inuenit:ornatū non cauſat ſed forte auget.queadmodū ſacr̄m eucbariſtie natū eſt gr̄am de nouo cauſare in nō habēte digne tn̄ vel nō ficte ſuſcipiēte. et tamē in habēte gr̄am: nō aliā cauſat ſed preexiſtentē auget.vnde nō eſt verū vniuerſaliter ꝙ iterata cauſa itereꝛ effectꝰ : ſed ſufficit ꝙ vnꝰ et idem amplieꝛ.¶Ad.3m.negaꝛ cōſequentia.nā quāuis ornatꝰ indifferēter exiſtere poſſit cū gr̄a et cū eiꝰ ꝑuatione: nō tamē indifferenter ad vtrūqꝫ diſponit:ſed eſt diſpoſitio ad ſolā gr̄am. ac ꝑ hoc ad ipſum ſequiꝛ gr̄a recedēte fictione. queadmodū et in naturalibꝰ licet calor ignis caleſaciētis aquam ſtare poſſit cū forma et qualitatibꝰ aque ꝯtrarijs: ad ſolā tn̄ formā ignis ⁊ ad eius qualitates diſponit. ¶Ad.4m.patet reſpōſio ex his q̄ dicta ſunt in ſecūdo et tertio notabilibꝰ. ¶Ad argumenta godofredi ad ꝑmū dicimꝰ ad ꝓbationē minoris ꝙ illa diſpoſitio pōt manere cum peccato ſicut et character.neqꝫ valet obiectio in cōtrariū: qꝛ vt bene reſpōdet bernardꝰ de gānaco illa diſpoſitio nō agit niſi in v̄tute abſolutionis date. quāobrem non hēt virtutē niſi ad illa peccata q̄ fuerūt materia talis abſolutionis. peccata aūt poſtmodū iterata:non ſunt materia ꝑterite abſolutionis.et ideo v̄tus ipſiꝰ ad illa nō ſe extēdit.¶Ad.2m.dr̄ ꝙ nō aliud ꝯcludit niſi ꝙ ſacr̄m penitētie nō hēt totā ſuā efficaciā abſqꝫ tribꝰ illis partibꝰ cōtritiōe ꝯfeſſione et ſatiſfactionē.hoc aūt nō militat ꝯtra nos cū ponamꝰ ꝙ q̄ fictꝰ qꝛ nō ꝯtritꝰ cōfiteꝛ peccata ſua:nō ꝯſequiꝛ remiſſionē pctōꝝ q̄uſqꝫ recedēte fictione hēat cōtritionē.non aūt ꝯcludit argumētū ꝙ ꝯfeſſio ⁊ abſolutio non hēant aliquē effectū ſine alijs duabꝰ. ꝙ aūt arguēs dicit ꝯfeſſionem nō eſſe ſacr̄alē niſi ſimul ꝯcurrētibꝰ cōtritione ⁊ ſatiſfactione:falſū eſt. nā vt dictū fuit in ꝓcedēte q̄ſtione quāuis ſacr̄m penitētie ad ſui ꝑfectionem et cōplemētū exigat oēs illas ꝑtes:ꝯſiſtere tn̄ pōt ſubaliter in cōfeſſione et abſolutione licet nō ita ꝑfecte. vn̄ quāuis nō ſimul cōcurrāt ꝯtritio et ſatiſfactio:nihilominꝰ tn̄ ꝯfeſſio et abſolutio ſacr̄ales eē poſſūt.ſunt eni ꝑtes ꝑncipales ſacr̄i q̄ ſine alijs eē ꝑnt ſicut caput et cor in aīali abſqꝫ manu vl̄ ꝑede q̄ ad cōplemētū corꝑis ꝯferūt.¶Ad.3m.diciꝛ ꝙ argumētū ꝓcedit ex duobꝰ falſis. vnū eſt ꝙ accedēs ad ꝯfeſſionē fictꝰ qꝛ nō ꝯtritꝰ cōmittit nouū pctm̄.aliud eſt ꝙ ꝯfeſſio nō eſt integra q̄n dictam fictionē qs nō ꝯfiteꝛ.et de hoc latiſſime fuit dictū in ſecūdo ⁊ tertio notabili.¶Ad.4m.dr̄ ꝙ fictio de q̄ hic loq̄mur eſt purꝰ defectꝰ diſplicētie de peccato.quā fictionē teneꝛ fictꝰ quodā modo cōfiteri nō tn̄ ſimpl̄r. et ꝺ hoc latiꝰ dictū fuit i tertio notabili¶Ad.5m.dr̄ ꝙ rn̄ſiones ibi poſite ad rōnes alteriꝰ ꝑtis nō valēt. nō ꝑma q̄m ſupponit falſū. nā vt.S.Tho.ꝺducit i hac diſ.q.3.ar.4.cōfeſſio ſacr̄alis pōt eſſe iformis.i.ſine charitate et ꝑ ꝯñs abſqꝫ vera diſplicētia pctī : quāuis ſine illa ſacr̄m penitētie nō ſit oīo ꝑfectū.et ad ꝓbationē aſſūpti dr̄ ꝙ ſupponit falſū. nō eni mā ꝯfeſſionis ſacr̄alis eſt ꝺ neceſſitate peccator ꝯtritꝰ vl̄ attritꝰ:ꝫ peccator abſolute vl̄ magis ipſa pctā. et rō ſupra tacta fuit in tertio notabili ex dictis.S.Tho. qꝛ videlicet ſacr̄m penitētie ē medicina adhibēda ꝯ morbū pctī. ¶Neqꝫ valet ſcd̄a rn̄ſio nā ſupponit ꝙ ꝯfeſſio vt cadit ſub ꝓcepto diuino ⁊ nō tm̄ eccl̄ie:ꝺbeat fieri neceſſario a ꝯfitēte ꝯtrito. hoc aūt falſū ē ꝑut i q̄rto notabili fuit ꝺductū. Qꝺ aūt arguēs dicit ꝯfeſſionē ficti qꝛ nō ꝯtriti nō eē integrā:falſū ē.nā vt ꝓbatū fuit i tertio notabili manifeſtatio talis fictionis nō eſt de neceſſitate cōfeſſionis ſacramētalis cū nō ſit ſpeciale pctm̄. Qꝛ aūt huiuſcemodi ꝯfeſſio ficti nō ſufficiat ad receptionē eucbariſtie: nō ē ad ꝓpoſitū nr̄m in q̄ non q̄rimꝰ qꝺ req̄ratur ad cōfeſſionē ꝑ recipiēda digne eucbariſtia:ꝫ qꝺ illi debeaꝛ ex neceſſitate i quātū ē ſacr̄al.

et p̄terea poſſet q̄s cōfiteri ficte modo predicto et poſtmodū ad receptionē euchariſtie cōteri fictione recedēte. in hoc certe caſu confeſſio fuiſſet informis et ficta: et tamē cum contritione ſubſequente recedente fictione ſufficiens eſſet ad digne ſuſcipiendam euchariſtiam et per cōſequens precepto eccleſie ſatiſfacere. ¶ Nec tertia reſpōſio valet. q̄m ex nr̄a concluſione non ſequitur ꝙ ſacramenta noue legis aut etiā ſacrm̄ penitentie ſint pronoſtica ſigna. nam ꝙ in caſu noſtro cōfeſſio et abſolutio ſacramentalis non demonſtrent gratiam confitenti collatam ſed conferendā: nō eſt ex natura ſacramēti penitētie vel confeſſiōis aut abſolutionis ſacr̄alis: ſed cōtingit p̄ accidēs ꝓpter fictionē confitētis adiunctā. hoc aūt p̄ accidens: nō obſtat quin ſacra noue legis ſm̄ ſe et regulariter ſint demōſtratiua ſigna. Et preterea licet in caſu fictionis predicte confeſſio et abſolutio ſint pronoſtica ſigna reſpectu gratie quā tūc non cōferunt ſed in futurū fictione recedēte conferendā ſignificant: et tamē reſpectu ornat⁹ queꝫ in preſenti conferunt ſigna ſunt demōſtratiua ac per hoc ptinent ad ſacramenta noue legis. vnde argumentū nō recte contra nos ꝓcedit. ¶ Ad argumentū ante oppoſituꝫ reſpōdet. S. Tho. i hac diſtin. q. 3. ar. 4. ſub. ar. p̄°. ad. 2m. ꝙ nō eſt ſimile. qꝛ contritio et ſatiſfactio fiunt deo: ſed confeſſio fit homini. et ideo de ratione cōtritionis et ſatiſfactionis eſt ꝙ homo ſit deo p̄ charitatē vnit⁹ non aūt de rōne confeſſionis. Sed ꝯtra iſtā ſolutionem arguūt quidā qꝛ ſicut vnio ad deū fit per charitatē: ita et vnio ad hominē erit p̄ charitatē. et p̄ conſequēs idem iudiciū eſt de cōfeſſione que fit homini: et de cōtritione et ſatiſfactione q̄ fiūt deo. Sed certe obiectio iſta parū habet efficacie. q̄m vnio rōnalis creature ad deū: eſt vere et proprie per charitatē quia deus charitas eſt. et ideo Joānes apoſtol⁹ infert. p̄°. Joā. 4°. ꝙ q̄ manet i charitate in deo manet et deus in eo. cui cōſonat apoſtolus paulus. p̄ª Corin. 6° dicens. qui adheret deo: vnus ſpūs eſt. ſ. cuꝫ deo. iuxta qd̄ dn̄s ad patrē orans dicebat Joā. 17°. ego pro eis ſanctifico meipſum vt ſint et ipſi ſanctificati in veritate vt omnes vnū ſint ſicut tu pater in me et ego in te: vt et ipſi in nobis vnū ſint. vnio aūt hominis ad hominē: multipliciter fit ꝙ̄ per charitateꝫ ſm̄ diuerſas hominū ſocietates. et in ꝓpoſito noſtro eſt vnio hominis ad hoīem p̄ ſubiectioneꝫ q̄ penitens p̄ confeſſionē ſubijcitur ſacerdoti. et iterum eſt vnio p̄ cōmunicationē in vno ſacro et in actibus hierarchicis. vnde inſtantia parū habet momenti. Et in hoc articulus terminatur.

Diſtinctio decima viij.

CIrca decimā octauā diſtinctionē et finē precedētis q̄ritur vtrū cōfeſſio non integra poſſit aliqd̄ valere ad ſalutem et arguit̄ ꝙ ſic. qꝛ ſacerdoti nō debet fieri cōfeſſio de peccatis niſi ꝓpter abſolutionem. ſed quandoqꝫ ſacerdos qui audit cōfeſſionē pōt de aliquibus peccatis abſoluere et nō de omnib⁹. ergo ad minus in tali caſu non oportet ꝙ confeſſio ſit integra. ¶ Jn oppoſitū arguit̄ qꝛ ypocriſis eſt impedimētū penitētie. ſꝫ diuidere ꝯfeſſionē ad ypocriſim ptinet vt augu⁹ dicit. ḡ cōfeſſio dbet eſſe itegra ſic vt oīa pctā vni ſacerdoti quis cōfiteat̄. ¶ Jn hac q̄ſtiōe erūt quattuor articuli vt ſupra

QUantuꝫ ad primū articulū ſit ꝯcluſio p̄ma ꝙ cōfeſſio debet eē itegra ſic vt hō cōfiteat̄ vni ſacerdoti omnia pctā q̄ ſue memorie occurrūt. Hāc cōcluſioneꝫ tenet. S. Tho. in hac diſ. q. 3. ar. 4. ſub ar. 2. ¶ Secūda ꝯcluſio ē ꝙ quāuis penitēs teneatur oīa pctā ſua vni ſacerdoti confiteri: et tū neceſſariū nō eſt ꝙ ab vno abſoluat̄ ab oībus pctīs ꝯfeſſis. ſꝫ pōt a q̄buſdā abſolui ab vno et a q̄buſdam ab alio. Hanc cōcluſionē tenet. S. Tho. loco preallegato in reſpōſione ad quartū.

QUantum ad articulū ſecūdū arguēdū eſt ꝯ concluſiones. Et q̄deꝫ ꝯ p̄mā arguit durādus nō q̄dē directe ꝯ ꝯcluſionē ſꝫ ꝯ ei⁹ ꝓbationē dicēs ꝙ rō adducta p̄ ꝯcluſione non videt̄ neceſſario ꝓbare ꝙ neceſſariū ſit oīa peccata cōfiteri vni et eideꝫ ſꝫ ſolū ꝙ eſt valde ꝯgruū. qꝛ ſꝫ eā non ē neceſſe oīa pctā ſimul ꝯfiteri niſi rōne grauitatꝭ quā vnū ſortit̄ ex alio: vel rōne medicine q̄ p deſſet ꝯ vnū et nō ꝯ aliud. ſꝫ ꝓpter p̄mū nō oportet hoc ponere qꝛ circūſtātie aggrauātes nō ſunt d neceſſitate cōfeſſionis: ſꝫ ſolū ille q̄ addūt nouā ſpēꝫ pcti. ſꝫ vnū pctm̄ ſi recipiat ḡuitatē ex alio ſibi adiūcto: nō tū recipit nouā ſpēꝫ. ḡ ad ꝯfeſſionē vni⁹ pcti ñ reqrit̄

neceſſario ꝙ fiat mẽtio de alio. nec ꝓpter ſecũdũ .ſ. ꝓpter medicinã. q2 vel loquit̃ de medicina que expellit mozbũ: vel ð illa q̃ preſeruat a recidiuo. medicina aũt que expellit mozbuꝫ peccati vnius nũquã eſt contraria medicine alteri⁹ peccati. q2 eadẽ eſt medicina expellẽs omne peccatũ .ſ. gr̃a. et ita ratione illius medicine nõ opoztet confiteri ſimul omnia peccata: ne medicina q̃ curat vnũ peccatum grauet vel augeat aliud q2 iſtud nũq̃ꝫ eſt. nec ratione medicine preſeruatiue: quia non eſt de ratione vere penitẽtie ꝙ homo ab ea non poſſit excidere. ergo non eſt neceſſarium ad veram penitentiaꝫ ꝙ exhibeant̃ omnimoda remedia contra recidiuũ. Alius eſt aũt mod⁹ efficacioz ꝓbans eandẽ concluſionẽ et ẽ talis. confeſſio reſpondet cõtritioni ſicut ſignũ ſignato. q2 ea q̃ ſunt in voce: note ſunt earũ que ſunt in anima paſſionum. et etiã cozreſpõdet ꝓ ſimile. quia ꝑ cõtritionem fit mẽtalis cõfeſſio corã deo: ſicut ꝑ cõfeſſioneꝫ vocalẽ fit manifeſtatio pctõꝝ corã miniſtro. ſed contritio non põt eſſe de vno peccato ſine alio. ergo nec cõfeſſio. et ſic patet ꝙ cõfeſſio debet fieri integre de omnib⁹ peccatis vni et eideꝫ. qð ẽ intelligendũ de peccatis q̃ memozie occurrũt ꝑ ma diſcuſſione cõſcientie q̃ debet cõfeſſionẽ precedere. hec durãdus. ¶ 2°. põt argui directe cõtra cõcluſionẽ. q2 ſicut ꝯfeſſio habet determinatũ miniſtrũ: ita videt̃ habere debitã materiã q̃ eſt illud ꝑ quod peccata manifeſtant̃. ſed cõfitens vt videt̃ põt manifeſtare partẽ peccatoꝝ ꝑ vnũ ſignũ .ſ. verbo: et partem ꝑ aliud .ſ. ſcripto. ergo põt partẽ peccatoꝝ manifeſtare vni miniſtro et aliaꝫ partẽ alteri. ¶ Cõtra ſecũdam ꝯcluſioneꝫ arguit durãdus dicẽs ꝙ licet eccleſia ſeruet illũ modũ .ſ. ꝙ inferioz audiẽs totam ꝯfeſſionẽ abſoluit ð caſibus quibus põt: ſuperioz autẽ ad quem remittit̃ audit ſolũ caſum ꝑtinenteꝫ ad ſe et de illo abſoluit: tamẽ cõtra iſtũ modũ et ꝯtra ꝯcluſionẽ ſequũtur aliqua incõuenientia. primũ eſt q2 confeſſio q̃ fit inferiozi integre de omnib⁹ et ipſe nõ abſoluit de oĩbus: nõ habet aliquã abſolutionẽ ſibi cozreſpondentẽ. ſecundũ eſt q2 cõfeſſio q̃ fit ſuꝑiozi de ſolo caſu ꝑtinente ad ip̃m: nõ eſt integra. tertiuꝫ eſt q2 cũ de illo peccato fuerit confeſſus inferiozi dubiuꝫ eſt quare tenet̃ iterato alij confiteri. quia quãuis rite cõfeſſus poſſit ſi velit iterato cõfiteri ꝙ tamẽ ad hoc obliget̃ nõ videt̃ rationabile. q̃rtum eſt q2 abſolutio q̃ fit ab inferioze et ſuperioze nõ eſt vna nec de eiſdẽ peccatis ſed de diuerſis que omnia vident̃ incõuenientia. Forte dicetur ꝙ non obſtãte ꝙ inferioz abſoluat de caſib⁹ ꝑtinẽtibus ad ip̃m et ſuꝑioz de caſu ad ſe pertinente: ẽ tamẽ vna abſolutio: quia q̃libet eoꝝ abſoluit vt miniſter dei qui ẽ vnus licet miniſtri ſint plures. ꝫ iſtud nõ ſoluit imo poti⁹ confirmat. q2 ſicut miniſter nõ abſoluit niſi vice dei: ſic nõ fit ei confeſſio niſi vt miniſtro dei. ſi ergo abſolutio q̃ fit a pluribus miniſtris ẽ vna ꝓpter vnitatẽ dei cuius miniſtri ſunt: eodeꝫ modo confeſſio facta plurib⁹ erit vna et ſufficiẽs. ¶ 2°. põt argui contra vtrãq̃ꝫ ſimul cõcluſionẽ. q2 ſicut homo nõ tenet̃ confiteri integre niſi de quib⁹ recolit: ſic cũ cõfeſſio fiat ꝓpter abſolutionẽ: nõ tenetur confiteri integre niſi ei qui põt ipſum abſoluere. vnde videt̃ ſufficere ꝙ peccatoz cõfiteatur inferiozi de illis de quibus põt eum abſoluere et de reliquis ſuꝑiozi: et ꝑ quẽlibet abſoluat̃ de caſibus ad eũ pertinẽtibus. abſurdũ eniꝫ videt̃ ꝙ aliq̇s teneat̃ confiteri de aliq̃ peccato ſacerdoti qui nõ põt eum de illo peccato abſoluere. et ſic videt̃ ꝙ licite põt dimidiari tã cõfeſſio q̃ꝫ abſolutio. Cõfirmatur q2 non eſt neceſſe vt quod ſemel cõfeſſi ſum⁹: iterũ confiteamur vt habetur de peni. diſ. ꝓa. caplo mẽſurã. ſed dimidians confeſſionẽ curato et epõ: rite confitet̃ in caſu in quo curat⁹ non põt eum abſoluere de omnibus nec eps vult audire niſi ð ſuis q2 nemo tenetur confiteri illi qui nõ vult vel non põt eum abſoluere. ergo et c̃. et huius opinionis videtur eſſe bernardus de gannaco in impugnationibus henrici quodlibet primo. q. 26.

QUantuꝫ ad tertium articulũ primo notandũ ẽ ꝙ vnũ peccatum põt aggrauari ſeu grau⁹ fieri ex aliquo adiuncto tripliciť. vel nõ mutãdo ſpẽꝫ queadmodũ fit ex adiunctione circumſtantiaruꝫ que per modum accidẽtis inherẽt actui. ſicut reꝫ alienam tollere inuito dño in magna quantitate grauius peccatũ eſt q̃ꝫ in parua. vel mutãdo ſpẽꝫ quemadmodũ furtũ vel rapina aggrauatur ſi fiat in loco ſacro ex adiunctione ſacrilegij. vel tertio modo ſi fiat ex adiunctione alterius peccati numero. quod licet ſpeciem non mutet: eſt tamẽ nouum peccatũ ſm ſe et nõ tantũmodo peccati circumſtantia. ſicut actus furti precedens aggrauatur ex alio actu furti ſubſequente et ecõtra. peccati autem grauitas attendi põt vel quantuꝫ ad peccatum in ſe ſicut contingit in primis duobus modis in quozũ primo grauitas attẽdit̃ ſꝫ aliq̇d accidẽtaliter inherens. in ſecũdo vero attẽditur grauitas ſm aliq̇d eſſentiale. aliquãdo vero attẽditur grauitas nõ quãtũ ad peccatũ in ſe ꝓꝑe z directe loquẽdo: ſed quãtũ ad effectũ qui relinquit̃

in peccante.quanto enĩ actus peccati magis mul
tiplicantur tanto fit in peccante maioꝛ diſpoſitio
ad peccandum.et non ſoluꝫ in ſimilibꝰ actibꝰ ſed
etiam in diſſimilibus ea ratione quia ex quolibet
actu peccati diſponitur appetitus peccãtis ad re-
pugnandũ vel nõ obediendũ iudicio ⁊ oꝛdini ra
tionis et ad ſequẽdũ ſue paſſionis impulſus. per
quẽ modũ vt phs dicit. 2°. ethi. ex actibꝰ huma-
nis generaꝛ habitꝰ. quãuis eniꝫ ex quolibet actu
regulariter nõ generet habitus: ex quolibꝫ tamẽ
actu cauſaꝛ diſpoſitio quedã ad habitũ et ꝑ cõſe-
quens ad ſubſequẽtes actus. et de hoc. S. Tho.
p^{a} 2^{e}.q.51.ar.2.et.3. Quia ergo quodlibet pec-
catũ adiũctũ alteri in eodeꝫ ſubiecto fit grauiꝰ et
grauitas cuiuſlibet peccati qꝺ homo confiteri te-
netur debet inoteſcere confeſſoꝛi ad moderãdũ
penitentie iniunctionẽ et ad precauendũ recidi-
uantis lapſum: conſequẽs eſt ꝙ eidẽ ſacerdoti de
beat peccatoꝛ omnia peccata ſua cõfiteri. alioqn
ſacerdos nõ poſſet totã grauitatẽ peccati agnoſ
cere. vnde. S. Tho. in hac diſti.q.3.ar.4.ad p^{m}
ſic dicit. vnũ per ſe cõſideratũ non ita demõſtrat
malam diſpoſitionẽ peccãtis ſicut quãdo cũ plu-
ribus alijs ꝯſideraꝛ. qꝛ in vnũ peccatũ aliqs quã
doqꝫ ex ignoꝛantia vel infirmitate labiꝛ: ſed mul
titudo peccatoꝝ demõſtrat maliciã peccantis vl
magnam ipſius coꝛruptionem. hec ille. Neqꝫ ob
ſtat ꝙ huiuſcemodi grauitas peccati non mutet
ſpeciẽ vt ſic non ſit neceſſario ꝯfitenda: nam hoc
eſt verũ tanquã ſm ſe ꝑtinens ad confeſſionem.
ſed tanquã circunſtãtia peccatuꝫ aggrauans: de-
bet conſiderari et ſimul cuꝫ peccato põderari vt
innoteſcat illi ꝑ hoc ꝙ confeſſione ꝑ ſe expꝛimaꝛ
qꝛ non eſt ꝑ ſe neceſſario confitenda. et tamẽ eo-
ipſo ꝙ peccata ꝑ confeſſionẽ referanꝛ: innoteſcit
confeſſoꝛi grauitas quã vnum habet ex alterius
adiunctione. quãobꝛem licet eiuſcemodi graui-
tas non ſit ſm ſe confitẽda: peccata tamẽ ex qui-
bus conſequiꝛ et innoteſcit: ſunt eidẽ ſacerdoti ꝑ
confeſſionẽ exponẽda. Unde ſatis liquet ex pꝛe-
miſſis ꝙ ratio. S. Thoͤ qua ꝓbat omnia pecca-
ta eſſe vni ſacerdoti confitẽda ꝑ hoc ꝙ vnũ pec-
catum ex adiunctione alteriꝰ fit grauiꝰ: eſt efficax
ad ꝓpoſitum. Neqꝫ certe eſt minꝰ efficax ꝓbatio
ſumpta ex ratione qua medicina q̃ pꝛodeſt vni
moꝛbo alteri põt nocere ſiue ſit medicina expulſi
ua moꝛbi ſiue pꝛeſeruatiua. niſi enĩ medicus con-
feſſoꝛ omnes peccatoꝛis malas diſpoſitiones et
incẽtiua aut inducentia ad peccãdũ cognoſceret
poſſꝫ nonũqꝫ medicinã penitẽtie iniũcte adhibe-
re q̃ licet eſſet ſatiſfactoꝛia ac ꝑ hoc expulſiua rea
tus pene vniꝰ peccati: fuiſſet tñ occaſionẽ pꝛebẽs
aliud incurrẽdi peccatũ. verbi grã. ſi penitẽs con
fiteretur ſe laute vixiſſe et taceret ꝙ peccatũ inanis
gloꝛie aut ſupbie vel ypochꝛiſis frequẽter cõmiſiſ
ſet: ſacerdos volẽs reatũ gule a contrario ꝑ ieiu-
nia et coꝛꝑis macerationẽ expiare: occaſionẽ pꝛe
beret penitẽti ſupbiã aut ypochꝛiſim cõmittendi
exterminando iuxta verbũ euãgelij faciẽ ſuaꝫ vt
appareat hominibꝰ ieiunãs. ꝙ ſi penitens peccata
ſupbie aut ypochꝛiſis vel inanis gloꝛie nõ tacuiſ-
ſet: ſacerdos aliã impoſuiſſet illi penitentiã q̃ nõ
fuiſſet ei occaſio ſuperbiẽdi. vnde gregoꝛiꝰ in pa-
ſtoꝛali. ſepe enim qs dum ſe ꝑ abſtinentiã ab iglu
uie ciboꝝ reſtringere nititur: inanis gloꝛie tenta-
tione fatigaꝛ. in quo nimirũ vnũ vitium nullate-
nus extinguiꝛ niſi aliud nutriaꝛ. et in ſupioꝛi capi-
tulo. curandũ eſt inquit ꝑdicatoꝛi quatenꝰ ſic ter-
gatur triſticia vt nõ augeaꝛ leticia. ⁊ ſic repꝛimatur
aboꝛta foꝛmido: vt tñ non creſcat enutrita ꝑcipi-
tatio. conſimiliter et cõſiderãdo penitẽtiam ꝓut
eſt medicina a moꝛbo peccati pꝛeſeruans: opoꝛ-
tet penitentẽ omnia peccata ſua eideꝫ ſacerdoti
confiteri ꝓpter eandẽ rationẽ ne. ſ. confeſſoꝛ ꝓp-
ter ignoꝛantiã quoꝛũdam peccatoꝛũ imponat il
li penitentiam que licet a quibuſdam peccatis ꝑ-
ſeruet: alijs tamen incentiuum pꝛebeat.

Secundo Notandũ eſt ꝙ inte-
gritas cõfeſſionis pec
catoꝛũ. i. ꝙ omnia peccata in ſpeciali ⁊ i ĩdiuiduo
penitẽs cõfiteaꝛ vni ſacerdoti et nõ fiat pluribus
diuiſa: magis oꝛdinatur ad debitã ſatiſfactioneꝫ
imponendã cõfitenti et ad remediũ contra rea-
diuũ pꝛeſtandũ qꝫ ad abſolutionẽ ꝑ ſacerdotem
impendẽdã. Ad cuiꝰ intellectũ conſiderandũ eſt
ꝓut accipi põt ex dictis. S. Tho. in ſequenti diſ.
.q.p^{a}.ar.p^{o}.et.3° ꝙ efficacia abſolutionis eſt ꝑ vir
tutem clauiũ quas habet ſacerdos noui teſtamẽ
ti. huiuſcemodi aũt virtꝰ qꝫ^{m} pertinet ad abſolu-
tionem per ſacerdotem confitenti collatam: ad
tria ſe extendit. pͥmo ad remiſſionẽ culpe ad quã
eccleſie claues agunt in re vel in voto miniſteria
liter tñ et diſpoſitiue. in voto quidẽ: qm̃ ſine vo-
to ſubijciendi ſe clauibus eccleſie et earuꝫ effectũ
percipiẽdi: nulli põt fieri remiſſio culpe moꝛtalis.
in re vero: qm̃ ſi ante abſolutionẽ aliqs nõ fuiſſet
ꝑfecte diſpoſitus ad grãm ſuſcipiendã: in ipſa cõ-
feſſione et abſolutione ſacrãli gratiam conſeq̃re
tur ſi obicẽ non poneret. hinc eſt ꝙ ſacerdotibus
habentibus claues eccleſie dictũ eſt a dño Joan.
20. quoꝝ remiſeritis peccata remiſſa erũt. Secũ
do ſe extendit ad remiſſionẽ reatus pene eterne
que ſimul cũ culpa remittitur ex vi clauium a paſ
ſione chꝛiſti efficaciã habentiũ. Tertio ſe extẽdit
virtus clauiuꝫ

virtus clauiũ ad remiſſionẽ partis pene tẽpora-
lis ſatiſfactorie. vnde et de pena q̃ in purgatorio
debetur: aliquid virtute clauiũ p abſolutionẽ re-
mittitur. ita vt min⁹ in purgatorio puniat̃ abſolu
tus ante ſatiſfactionẽ iniunctã vel iniungendam
decedẽs q̃ ſi ante abſolutionẽ decederet. Ad hos
aũt tres effectus circa quos efficacia clauiũ eccle
ſie p abſolutionẽ verſat̃: nõ neceſſario requiritur
ꝙ confeſſio peccatoꝝ ſit integra modo preexpo-
ſito eidẽ ſacerdoti facta. ꝓbatur hoc. qm̃ huiuſce
modi integritas cõfeſſionis ad hoc exigit̃ in con
fitente: vt ſacerdos audiẽs confeſſionẽ cognoſ-
cat quantitatẽ et qualitatẽ grauitatis peccatorũ
non ſolũ quam habẽt ſingula ex ſeipſis: ſed etiã
ex adiũctione alteri⁹ ad alterũ. ſed ad predictos
tres effectus nõ neceſſario exigit̃ ꝙ cõfeſſor quã-
titatẽ et qualitatẽ percipiat peccatoꝝ. nam non
cauſant̃ neq̃ ꝓueniũt ex abſolutione ſacerdotis
penſantis aut cõmenſurãtis qualitatẽ et quanti-
tatem peccatoꝝ: ſed ſimpliciter ex virtute clauiũ
per abſolutionẽ confitẽti cõmunicatã: preſupoſi
ta tamẽ vera peccatoꝝ contritione. his enim exi
ſtentibus tres predicti effect⁹ ex abſolutione cõ-
ſequunt̃ quantũcunq̃ magna et multa ac grauia
ſint niſi aliqua forte ſuperiori vt epo fuerint reſer
uata. vnde q̃tũ attinet ad effectũ ꝓprium abſolu
tionis: nihil refert ꝙ peccata confeſſa magna vel
parua aut magis vel min⁹ grauia ſint. Ad iniun-
ctionẽ vero debite penitẽtie et ad precauendum
ne penitẽs recidiuet: neceſſario exigitur integri-
tas cõfeſſionis. ꝓbat̃ de primo. qm̃ iniuncta pe-
nitẽtia eſt ad ſatiſfaciendũ deo. p peccatis cõmiſ-
ſis. ſatiſfactio aũt ex ꝓpria nominis rõne equali-
tatẽ ꝓportionis deſignat emẽde ad offenſã. vñ
et actus iuſticie vindicatiue ponit̃ et diffinit̃ ꝙ ẽ
iniurie illate recompenſatio q̃ certe fieri non põt
niſi cõmenſuratis quãtitate et qualitate pene ad
culpam. debita ergo ſatiſfactio p peccatis iniun-
gi nõ poteſt p cõfeſſionẽ abſq̃ cognitione quan-
titatis et qualitatis culparũ. hanc autẽ cognitio-
nem cõfeſſor habere non põt niſi p cõfeſſionẽ ple
nam et integrã penitẽtis. eo ꝙ iudiciũ ſacerdotis
in ſacramẽto penitẽtie: fit occultũ inter ſacerdotẽ
et reũ dũtaxat. in quo nõ eſt pars accuſãs aduer-
ſa ſicut in forenſi iudicio: ſed re⁹ ipſe eſt ſpontane
us ſui accuſator. Probat̃ preterea de ſecũdo qm̃
medicina preſeruans recte aptari nõ põt niſi pẽ-
ſatis ſingulariter cauſis et qualitatib⁹ morboꝝ
alioquin vt ſupra dicebat̃ poſſet dũ ab vno mor
bo preſeruat: alterũ enutrire. vnde Auguſtinus
diffiniẽs ſatiſfactionẽ dicit ꝙ eſt peccatoꝝ cau-
ſas excidere et eoꝝ ſuggeſtionibus aditũ non in
dulgere. cauſas aũt peccatoꝝ non põt confeſſor
excidere niſi plene et radicaliter cognoſcat om-
nia q̃ peccata aggrauãt et eoꝝ augent maliciam.
Patet igit̃ ex premiſſis ꝙ nõ eque requirit̃ inte-
gritas cõfeſſionis modo ſupra expoſito ad abſo
lutionẽ p ſacerdotẽ impendẽdã: et ad penitẽtiã
ſatiſfactoriã iniungendã. ac p hoc ꝙ cõfeſſio inte-
gra peccatorũ vni facta ſacerdoti: nõ neceſſario
exigit plenam et integram abſolutionem ab vno
confeſſore impenſam ſibi correſpondentem: ſed
poteſt abſolutio dimidiari aut diuidi: cõfeſſione
peccatorum integra et vni facta manente.

Quantum ad ar
ticulũ quartũ reſpõdendũ ẽ ob-
iectionib⁹ aduerſarioꝝ. Et q̃dẽ
ad primũ durãdi cõtra ꝓbatio-
nẽ p̃me cõcluſionis dicit̃ p̃mo ꝙ
cum hec materia nõ ſit demõſtrabilis: nimirũ ꝙ
ratio. S. Tho. nõ ſit neceſſario cõcludẽs. nam et
ipſe p eam nõ neceſſario cõcludere pretẽdit. Dr
ſecundo ꝙ quicq̃d ſit de rõne. S. Tho. ipſius ta-
men improbatio p arguẽtem adducta inefficax
eſt. qm̃ minor ꝓpoſitio argumẽti falſa eſt imo ꝓp
ter vtrũq̃ oportet illud ponere. nec valet rõ ei⁹
contra primũ qm̃ ſupponit duo falſa. vnũ ẽ ꝙ pec
catũ alteri adiunctũ de quo loq̃tur. S. Tho. ſit
eius circũſtantia. hoc aũt eſt falſũ. nã. S. Tho. lo
quitur de peccato adiũcto qđ eſt vel alterius ſpe
ciei vel ſm ſe eſt aliud numero ab eo cui adiungi
tur. circunſtantie vero alicui⁹ actus nõ ſunt alte-
rius ſpeciei: nec ſunt alij actus ſm numerũ ab eo
cui⁹ ſunt circũſtãtie. nã nõ ſunt p ſeipſos act⁹: ſed
accidẽtia act⁹ ſi maneãt in ratione circũſtãtiarũ.
aliud falſũ qđ ſuppõit eſt ꝙ peccatũ nõ aggrauat̃
niſi vl ex ipſi⁹ circũſtãtia vel ex peccato alteri⁹ ſpe
ciei. hoc certe falſum ẽ qꝛ etiã aggrauat̃ ex pecca-
to qđ nec eſt ei⁹ circũſtãtia nec eſt alterius ſpeciei
ſed ẽ aliud numero peccatũ. et de hoc lati⁹ dedu-
ctũ fuit in p̃mo notabili. Neq̃ valet obiectio cõ-
tra ſecundũ vtroq̃ modo ſumat̃ medicina. nõ q̃
dẽ valet loquendo d medicina expulſiua morbi
qm̃ ratio arguẽtis ꝓcedit d medicina q̃ eſt grã q̃
qꝛ expellit oẽ pctm̃: nõ ↄtrariat̃ medicine alicu
ius peccati. S. Tho. vero nõ loquit̃ de hac medi
cina ſꝫ de medicina q̃ eſt penitẽtia iniũcta a ſacer
dote. hec eni quãuis nõ ſit expulſiua peccati q̃ ad
culpã: eſt tñ expiatiua peccati quãtũ ad reatũ pe-
ne. et huiuſcemodi medicina adhibita vni pecca
to: põt nõnũq̃ cõtraria eẽ medicine alteri⁹ pecca
ti. ꝑut ex dictis beati gregorij ꝓbatũ fuit in primo
notabili. Neq̃ valet obiectio loquẽdo de medi-

cina ꝑſeruatiua. nā quāuis nō ſit ꝺ rōne vere penitētie ꝙ homo penitēs nō poſſit ab ea excidere: ē tñ de rōne vere penitētie ſ3 ꝙ eſt ſacr̄alis et a miniſtro ſacri imponit̄: ꝙ quātū eſt ꝺ ſe ſufficiēs ſit ꝑſeruare penitētē ne ab ea excidat. et ideo talis penitētia iponēda ē ad ꝑſeruādū ab vno peccato: q̄ nō ſit alteri⁹ peccati nutritiua. De modo aūt probādi cōcluſionē quē arguēs dicit efficacioꝛe3: non certe deberet ipe gloꝛiari cū illū accepit a Sācto Doctoꝛe q̄ nec talē modū ꝓbādi ꝑtermiſit. vñ loco ꝑallegato ꝓ cōcluſione in rñſione ad ſecundū ſic dicit. ſacerdos cōfeſſionē audiēs vice3 dei gerit et ideo debet ei fieri confeſſio ſicut fit deo in cōtritione. vñ ſicut nō eſſet ꝯtritio niſi q̄s ꝺ oib⁹ cōtereret̄: ita nō eſſet ꝯfeſſio niſi q̄s ꝺ oibus q̄ memoꝛie occurrūt cōfiteat̄. hec ille. ¶ Ad. 2ᵐ. dr̄ ꝙ ſupponit falſū. ſ. ꝙ ſignū ꝑ qꝺ māifeſtant̄ peccata ſit ꝺbita materia ſacri penitētie. qꝺ certe falſū ē. imo materia ꝺbita ſunt pctā quocūqꝫ ſigno manifeſtētur. vñ rō ſi ex veris ꝓcedat: magis eſt ad ꝓpoſitū nr̄m q̄ʒ ad oppoſitū. qꝛ ſicut debita materia huius ſacri q̄ ſunt pctā nō eſt diuidēda vel reſcindenda ſic vt penitēs q̄dā cōfiteat̄ et alia non: ita nec miniſter diuidi debet vt q̄dā peccata vni manifeſtent̄ et alia alij. ¶ Ad argumētū ꝯtra ſecūdā cōcluſionē dr̄ ꝑmo ꝙ cū eccl̄ia vt arguēs ꝯcedit ſeruet hūc modū ꝙ. ſ. inferioꝛ audiēs totā cōfeſſionē abſoluit ꝺ caſib⁹ de q̄bus pōt: et ſupioꝛ ad quē remittit̄ audit ſolū caſum ꝑtinente3 ad ſe et de illo abſoluit: iſte tanqua3 rōnabilioꝛ tenend⁹ ē. Dicit̄ ſecūdo ꝙ incōueniētia q̄ arguēs adducit nō militāt. nō pꝛimū qꝛ ſicut deductū fuit in ſecūdo notabili: nō ē neceſſariū ꝙ ꝯfeſſio quātū ad ſui integritatē habeat abſolutionē aliquā ſibi coꝛreſpōdentē. Neqꝫ militat ſecūdū nā ſufficit ꝙ ꝯfeſſio ſemel ſit integra vni facta ad hoc ꝙ ꝺbita penitētia iniungi poſſit. Neqꝫ tertiū militat qꝛ nō eſt inconueniēs ꝙ ꝓpter aliq̄d ꝯtingēs teneat̄ ꝑ accidens penitēs bis ꝯfiteri vnū pctm̄ ſicut ⁊ ꝑ accidēs bis abſoluit̄ ab vno peccato qꝺ in ꝑma ꝯfeſſione memoꝛie nō occurrit. nā tunc ab eo oblito penitens abſoluit̄. et ite3 ab illo abſoluit̄ q̄ñ poſtea memorie occurrit et illud ꝯfitet̄. Neqꝫ quartu3 incōueniēs militat. qꝛ nulla rō cogit ꝙ abſolutio ꝺ eiſdē peccatis ſit vna et integra ſicut ē ꝯfeſſio, ꝓut dictū fuit in reſpōſione ad ꝑmū incōueniēs. reſpōſione aūt quā arguēs introducit nō indigemus. ¶ Ad argumentū ꝯtra vtrāqꝫ ꝯcluſionē ſimul dicit̄ ꝙ licet cōfeſſio ſit ꝓpter abſolutionē: integritas tñ et indiuiſio cōfeſſionis magis eſt ꝓpt̄ debitā iniunctionē penitētie q̄ʒ ꝓpter abſolutionē. argumētu3 aūt ꝓcedit quaſi itegritas et idiuiſio cōfeſſiōis ſit neceſſaria ꝓpter abſolutionē qꝺ eſt falſum ꝓꝛout deductū fuit in ſecūdo notabili. et ꝓpter hoc nec abſurdū nec incōueniēs eſt ꝙ teneat̄ quis cōfiteri ſacerdoti pctm̄ a quo nō pōt abſolui. nō enī ad id tenet̄ ꝓpter abſolutionē ſed ꝓpter debitā penitentie iniūctionē q̄ taxari recte nō pōt aliquo tacito peccato. Ad cōfirmationē dicitur ꝙ aſſūptu3 eſt verū loquēdo de ꝑ ſe. ſecus aūt eſt ꝑ accidens Et per iſta patet reſponſio ad argumentum ante oppoſitum. Et in hoc articulus terminatur.

Diſtictio ꝺcima nona.

Circa decimā nonā diſtictionē q̄rit̄ vtrū quilib3 ſacerdos poſſit vti claue qua3 habet in quēlibet hoīem ⁊ arguitur ꝙ ſic. qꝛ ptās clauiu3 i ſacerdotes deſcendit ex illa dñi auctoꝛitate q̄ dixit: accipite ſpūm ſctm̄ quoꝝ remiſeritis pctā remittunt̄ eis. ſed illud indeterminate dixit de oibus. ergo habēs clauē pōt ea vti indifferenter in quēlibet. ¶ In oppoſitū arguit̄ qꝛ in ꝺcretis. 16. q. pᵃ dicit̄. nulli ſacerdotū licet parrochianū alteri⁹ abſoluere aut ligare. ergo nō quilibet poteſt quēlibet abſoluere. ergo ⁊c̄. ¶ In hac queſtione erūt quattuoꝛ articuli vt ſupꝛa.

Quantu3 ad pꝛimū articulū ſit ꝑma concluſio ꝙ claues eccleſie et ptās ſacerdotalis ſunt idē re. Hāc cōcluſionē tenet. S. Tho. ſupꝛa diſ. 18. q. pᵃ ar. pᵒ. ſub. ar. 2. ¶ Secūda concluſio eſt ꝙ ſacerdos nō pōt regulariter loquēdo vti claue in quēlibet hoīem. Hāc ꝯcluſionē tenet. S. Tho. in hac diſtin. q. pᵃ. ar. 3. ¶ Tertia ꝯcluſio eſt ꝙ ſacerdos habet ptātem arbitrādi in foꝛo penitentiali. Hāc concluſionē tenet. S. Tho. diſtin. precedente articulo tertio ſub articulo quarto.

Quantum ad ſecundū articulū arguendū ē contra cōcluſiones. Et quidē cōtra pꝛimā arguit ſcot⁹ ꝓbādo ꝙ nō

ſint idē character ſacerdotalis ⁊ claues eccl'ie. q2 ille ptātes ſūt diſtīcte: quarū vna pōt eē ſine alia. ſed ptās cōficiendi corp⁹ xpi ſiue character ſacerdotij pōt eē ſine illa q̄ includit̄ i clauib⁹. ergo ⁊ c̄. minor pbat̄. q2 ſic fuit in apoſtolis in cena cū dicebat̄ eis: hoc facite in meā cōmemoratione. vbi data eſt ptās conficiēdi euchariſtiā ſed non ptās clauiū vſq₃ poſt reſurrectionē Joā. 20. dicente xpo: quoꝝ remiſeritis peccata et c̄. ¶ Conſimilit̄ videt̄ poſſe argui de quolibet ſacerdote nunc ordinato. pri⁹ eni diat epiſcopus ordināďo: accipe ptātem conficiēdi vel celebrandi miſſam tā p viuis q₃ p defunctis dans ei calicē. ⁊ quibuſdā iterpoſitis ponit manū ſup caput ei⁹ dicens: accipite ſpūm ſanctū quoꝝ remiſeritis peccata remittūt̄ eis. vnde dicit q̄ q̄libet ſacerdos pri⁹ tēpore accipit ptātem ꝯficiēdi q₃ abſoluendi. ergo eſt alia et alia. ⁊ iſtud pbat q̄ nō tm̄ diſtinguit̄ a charactere ſi character eſt aliq̄d vnum: imo q̄ ſunt diſtincte ptātes inter ſe. ¶ 3°. q2 character nō pōt eſſe niſi relatio. relatio aūt non pōt eſſe eadē ad plures terminos. ſed corp⁹ xpi verū vel myſticū et cōſecratio hui⁹ ⁊ abſolutio illi⁹ ſunt diſtincti termini. ergo illud q̄d eſt relatio ad conſecrationē: non ē idē cū ptāte ad abſolutionē. ¶ 4°. arguit q̄ ſint due claues ſimpliciter ſm eſſentiā et q̄ poſſunt d potētia dei abſoluta ab inuicē ſeparari. ſicut eni₃ aliquis nūc preſidēs pōt alteri cōmittere auctoritatē cognoſcēdi i cauſa nō cōmittendo ſibi auctoritatē ſententiādi in ea. vtpote ſi diceret cōmitto tibi auctoritatē examinādi cauſam iſtā et referas mihi vt ſentētiē. poſſet etiā conferre auctoritatē ſentētiandi ſine auctoritate cognoſcendi. vt ſi ſic diceret: cōmitto tibi vt ſine omni cognitione cauſe ſententies ſicut placebit: talis tm̄ cōmiſſio non eſſet ordinata alicui cui⁹ voluntas eſſet obliq̄bilis. ita nūc poſſet cōmittere de⁹ auctoritatē cognoſcendi ſine auctoritate ſentētiandi. et eſſ₃ iſta cōmiſſio ſi eſſet ordinata ſimpliciter in humanis. poſſet etiā de potētia dei abſoluta alicui nō habēti volūtatē nō obliq̄bilē cōmittere auctoritatem ſentētiādi ſine oī cognitione cauſe. d potētia aūt ordinata ſiue de facto vtrūq₃ cōmittit̄ cuilib₃ ſacerdoti. hec ſcot⁹ in forma. ¶ Cōtra ſecūdā ꝯcluſionē arguit durād⁹ volēs pbare q̄ abſolute loq̄ndo de ſacr̄o penitētie circūſcribēdo oēm ordinationē eccl'ie: q̄libet ſacerdos pōt quēlibet abſoluere. et ei⁹ rō pma eſt q2 ꝯcurrētib⁹ ad ſacr̄m q̄ ſunt de neceſſitate ſacr̄i et d̄bita diſpoſitione ſuſcipientis: verū eſt ſacr̄m et ſuſcipiēs recipit oēm effectū ſacr̄i. ſ3 circūſcribēdo a ſacr̄o penitētie ordinationē eccl'ie: q̄libet ſacerdos eſt debit⁹ miniſter: ⁊ cōfeſſio peccatoꝝ eſt debita materia. forma aūt debita eſt abſolutio q̄ d̄r abſoluo te et c̄. confitens aūt ſi ſit penitēs: eſt ſufficiēter diſpoſit⁹ ad ſuſcipiendū tā ſacr̄m q₃ effectū ſacr̄i. ergo his concurrētibus nō ſolū eſt verū ſacr̄m: ſed etiā ſuſcipiēs recipit oēm effectū ſacr̄i. maior patet. minor clara eſt quātū ad materiā et formā ſacr̄i. ſed dubiū ē quātū ad miniſtrū et diſpoſitionem recipiētis. et quātū ad hoc pbat̄ ſic. q2 q̄ non q̄libet ſacerdos ſit debit⁹ miniſter nec q̄libet peccator penitēs ſit ſufficiēter diſpoſit⁹ ad recipiēdū ſacr̄m penitentie et ei⁹ effectū a quolibet ſacerdote: non pōt dici niſi q2 penitētia eſt ſacr̄m iudiciale et ideo req̄rit q̄ ei⁹ miniſter ſit ſacerdos iuriſdictionē habēs et q̄ iudicand⁹ ſit ei ſubdit⁹ q̄d non inuenit̄ i quolibet ſacerdote reſpectu cuiuſlibet peccatoris. ſed hoc nō cogit. q2 et ſi penitētia ſit ſacr̄m iudiciale tm̄ eſt volūtariū. vn̄ ſacerdos q̄ eſt iudex in ſacro penitētie: magis eſt arbitrari⁹ de voluntate partiū aſſumpt⁹ q₃ habēs iuriſdictionē de ſe ſup partes eis inuitis vel altero eoꝝ inuito. cū eni iudiciū penitētie agat̄ inter deū et hoīes: cōſtat q̄ ex parte dei ſacerdos eſt iudex volūtarie aſſumpt⁹ q̄ ſibi fecit ſacerdotes mediatores et arbitros inter ſe et hoīes. et idē eſt ex parte hoīm q2 quātūcūq₃ ſacerdos ſciret peccatū penitētis: niſi ipe penitēs voluntarie illud exprimeret et exponeret ſe iudicio ſacerdotis: nō poſſet ſacerdos iudicialit̄ agere cū eo quo ad forū penitentie. ergo vbi peccator voluntarie ſe ſubijcit iuriſdictioni ſacerdotis aſſumēs eū quaſi arbitrū que₃ de⁹ prius aſſūpſit ad hoc: videt̄ q̄ ille ſit ver⁹ iudex et homo verus ſubditus quātū ptinet ad tale iudiciū. ſed hoc poteſt facere q̄libet peccator reſpectu cuiuſcū q₃ ſacerdotis circūſcripta omni ordinatione eccleſie. ergo tūc q̄libet ſacerdos eſt ver⁹ iudex et quilib₃ peccator cōfitēs vere penitēs eſt ei ſubiect⁹ vere vel ſubdit⁹. ¶ Cōfirmat̄ ſic. q2 papa nulli eſt ſubdit⁹ niſi quaten⁹ volūtarie ſe ei ſubijcit. ex iure. n. diuino nulli ſubijcit̄ ſed oīb⁹ pēſt. ex iure vero humano nulli pōt ſubijci: q2 canonū ſtatuta papam nō ligāt ſicut nec leges imperatorē vt notat̄ extra de ꝯſtitutionib⁹ cap̄lo pmo i gloſa. ergo cū ſubijciat ſe alteri in foro penitētie: neceſſe ē q̄ ſufficiat ſubiectio q̄ fit ex mera volūtate. ¶ Jtē hoc idem patet ex alio ſic. q2 papa nō pōt ſe ſubijcere iuriſdictioni alteri⁹ q̄ ad forū ꝯtētioſū. vn̄ non pōt committere alicui q̄ excōmunicet eū niſi ei⁹ ſententie paruerit. q2 talis iuriſdictio inuolūtaria eſt q̄ ad ſubditū et ex alteri⁹ volūtate depēdet. et ſic eſſet in iuriſdictiōe fori penitētie niſi eſſ₃ mere volūtariū. ¶ 3°. ſic q2 ſi ex ordinatione diuina miniſter

ſacri penitẽtie eſt ſacerdos hñs iuriſdictionẽ: tũc
in caſu extreme neceſſitatis nõ poſſz q̃libet ſacer-
dos quẽlibet pctõrem abſoluere. qz nulla neceſ-
ſitas mutat miniſtrũ a deo ĩſtitutũ. vñ ſicut in ex-
trema neceſſitate nullus põt ſacr̃aliter abſolui ni
ſi a ſacerdote eo ꝙ ſacerdos ẽ miniſter inſtitutus
ſacri penitẽtie: ſic nullus poſſz abſolui niſi a ſacer
dote habẽte iuriſdictionẽ ſi talis iuriſdictio req̃re
ret̃ ad miniſtrũ ex inſtitutione xpi. tenet aũt eccle
ſia ꝙ in caſu neceſſitatis q̃libet ſacerdos põt quẽ
libet pctõrẽ de q̃libet peccato abſoluere: nec etiã
forte poſſet ꝯtrariũz ordinare. ¶ 4°. qz dato ꝙ
miniſter ſacri penitẽtie ſit ſacerdos habẽs iuriſdi
ctionẽ: idem ſequit̃ qz cõſuetudo dat iuriſdictio-
nem. ſed tũc fuiſſet cõſuetudo ꝙ quilibet abſolue
ret quẽlibet a q̃libet. ideo ⁊c̃. ſic ergo q̃libet ſacer
dos poterat abſoluere quẽlibet ei volentẽ confi-
teri: ſicut oliʒ iudices cartularij omni homini ſe eis
ſubijciẽti ius dare poterãt nõ alij. hec durãdus in
forma. Poſtea vero ꝓbat alias duas ꝯcluſiones
quarũ p̃ma eſt ꝙ ꝑ ordinationẽ eccleſie congrue
factũ eſt ꝙ nõ quilibet poſſit abſoluere quẽlibet.
ſecũda eſt ꝙ eccl̃ia hoc faciẽdo nihil mutat d̃ eſſẽ-
tialibus in hoc ſacr̃o. ſed iſte ꝯcluſiones nõ mili-
tãt ꝯ beatum thomaz ſ̃ ꝑ ipſo: ideo ꝓbationes il
larũ nõ recito. ¶ Cõtra tertiã ꝯcluſionem arguit
ſcot⁹ ꝓbando ꝙ ſacerdos nõ habeat ptãtez arbi
trãdi. p̃mo qz nulli cõmittit̃ ptãs arbitrãdi ĩ aliq̃
cauſa: cui⁹ arbitriũ nũquã erit rectum ꝓpter quã-
cũqz diligentiaz poſſibilẽ adhiberi ab ipſo ſed tñ
a caſu vel ꝑ miraculũ ſpeciale. ſed ꝑ quãcũqz dili-
gentiã poſſibilẽ adhiberi a ſacerdote nõ põt ipſe
pertingere ad illud indiuiſibile pene quo deus iu
dicat peccatorẽ eẽ dignũ. ſi ergo cõtigat: hoc erit
a caſu vel ꝑ miraculũ ſpeciale. ergo nõ habet ali-
quã auctoritatẽ arbitrãdi. ¶ 2°. quia nõ eſt veri-
ſimile ꝙ de⁹ dederit eccl̃ie ptãtẽ arbitrãdi ſic ꝙ ip
ſe voluerit arbitriũ eccleſie ratificare et tñ ꝙ ĩpoſ
ſibile ſit eaz recte arbitrari ſic vt ratificet̃ niſi a ca
ſu vel ꝑ miraculũ ſpeciale. ¶ 3°. qz null⁹ cõſtituit̃
arbiter inter ꝑtes ſub hac ꝯdicione ꝙ p̃ciſe arbi-
tret̃ ad volũtatẽ vni⁹ partis et hoc maxime quã-
do nõ põt determinate noſſe volũtatez illi⁹ ꝑtis.
ſed in iudicio penitentie ꝑtes ſunt de⁹ ⁊ peccator
inter quos eſt ſacerdos arbiter. ergo nõ ligat̃ pre
ciſe ad arbitrandũ illã penã quã de⁹ ſibi infligeret
maxime cũ nõ poſſit ſibi cõſtare de volũtate dei
quo ad hoc preciſe vt eſt mẽbrũz eccleſie. ¶ 4°.
qz ſi ſacerdos ĩponat penitẽtiã aliquãtulũ maio-
rẽ q̃z correſpõdeat pctĩs: nõ eſt ꝓbabile qui peni-
tẽs teneat̃ eam ĩplere. ergo ſi aliquãtulũ pena ſit
minor cõdigna: videt̃ ſufficere. nã ſi nõ alia citra
illam punctalẽ quã dictat diuina iuſticia: ergo nõ
oporteret explere aliquam vltra illud punctale
diuine iuſticie. hec ſcotus in forma.

QUantuz ad ter-
tiũ articulũ primo notãdũ eſt ꝙ
claues eccl̃ie poſſunt dupliciter
ꝯſiderari. vno modo quãtũz ad
eſſentiã ĩnq̃z[m]. ſ. ſunt q̃dam ptãs
ligãdi atqz ſoluẽdi in foro penitẽtie. q̃ ptãs ẽ idez
ſubaliter qḋ character ſacerdotalis. diuidit̃ autẽ
et nominat̃ plures ſ̃m diuerſos act⁹ ad q̃s ordi-
nat̃. et quãtũz ad hoc claues eccl̃ie nõ neceſſario
exigũt in ſuſcipiente iuriſdictionẽ. põt eñi claues
eccl̃ie et characterẽ ſacerdotalẽ ſuſcipe q̃ nullum
habet ſibi ſubditũ ſicut monachus vel etiaz ſim-
plex cleric⁹ cui aĩarũ cura cõmiſſa non eſt. iuriſdi-
ctio aũt ſubditũ vel ſubditos p̃ſupponit circa q̃s
eſt. nã et quẽdã modũ imꝑij in habente cõnotat.
iudex ſiquidẽ ab habẽdo iuriſdictionẽ ĩ ſubditos
dict⁹ eſt. vñ quẽadmodũ ſi nõ eſt ſeru⁹ nõ eſt dñs
ita ſi nõ eſt ſubdit⁹ nõ eſt iudex nec prelat⁹. Iux-
ta qḋ ap̃lus Ro. 14°. arguit illũ q̃ alienũ ſeruum
iudicare p̃ſumit dicẽs. tu quis es q̃ iudicas alienũ
ſeruũ: dño ſuo ſtat aut cadit. q̃ſi iudiciũ nõ debite
ferat̃ in alienũ ſeu nõ ſubditũ. Et cõfirmat̃ ꝓpoſi
tũ. qz ꝑ hoc ꝙ aliq̃s ordinat̃ ſacerdos ab epõ: nõ
hẽt ꝙ ſubditos ep̃i ordinatoris iudicare hẽat vel
abſoluere aut ligare nec in foro exteriori nec ĩ fo-
ro penitẽtie niſi cũ hoc ꝯſtituat eũ officialem vel
penitẽtiariũ ſuũ. Ex q̃bus ĩferim⁹ ꝙ ꝑ illa verba q̃
ordinãdo ſacerdoti dicunt̃ in ei⁹ ordinatione: ac-
cipe ſpũm ſctũm q̃ruz remiſ̃is pctã et c̃: ptãs ordi
nis tãtũmodo ꝯfert̃ nõ iuriſdictionis. nõ eñi per
illa verba vt tactũ eſt: adiudicat̃ ſeu aſſignat̃ or-
dinato ĩ ſacerdotẽ aliq̃s ſubdit⁹ in quẽ ſicut in ꝓ-
priã materiã actũ ligãdi et ſoluẽdi exerceat ex of
ficio. ¶ Alio modo pñt cõſiderari claues eccleſie
quãtũ ad exercitiũz act⁹ q̃ eſt ligare et ſoluere: et
iſto modo neceſſario exigũt iuriſdictionẽ in habẽ
te. qm̃ abſoluere aliquez a peccatis et illũz ligare
ſeu obligare ad penã tẽporalẽ ex debito pſoluen
dã q̃ duo ſunt act⁹ clauiũ: auctoritatẽ et imꝑium
req̃rit ſupra ligatũ vel abſolutũ. et ꝑ ꝯñs ptãtem
iuriſdictionis ꝑ quã põt q̃s ſententiã iudicialiter
ferre ſiue abſolutoriã ſiue obligatoriã. nõ eñi aliḋ
eſt ſentẽtiã ferre: q̃z ſentẽtialr̃ ius dicere qḋ ẽ act⁹
ꝓpri⁹ iuriſdictionis. et qz exercitiũ act⁹ clauiũ eſt
de neceſſitate ſacri penitentie eo ꝙ huiuſcemodi
ſacr̃m abſqz actu ſacerdotis abſoluẽtis et ligãtis
nõ cõplet̃: inde eſt ꝙ. S. Tho. dicit ſup̃ diſ. 17. q.
3. ar. 3. ſub. ar. 4. ꝙ de neceſſitate hui⁹ ſacri eſt nõ

ſolū vt miniſter habeat ordinē ſicut in alijs ſacramētis: ſ etiā ꝙ habeat iuriſdictionē. et ideo ſicut ille qui nō eſt ſacerdos non pōt hoc ſacrm̄ ꝯferre ita nec ille qui iuriſdictionem non habet.

¶ Secundo Notandum eſt ꝙ licet for⁹ penitētialis ſ3 q̄d poſſit dici volūtari⁹ inq̄tū ad ꝑcipiēdū effectū ſeu fructū ſacri exigit ꝙ act⁹ penitētis ab eo voluntarie fiant: nā ꝯtritio eſt dolor volūtarie aſſumpt⁹ ꝑ pctis: ꝯfeſſio aūt et ſatiſfactio fructū penitētie nō obtinēt niſi volūtarie fiāt: ſimpliciť tū loquendo for⁹ penitētie ſm ꝙ ad ſacrm̄ ptinet: obligatorius ē et debiti rōnem iplicat. nā tria predicta ex parte penitētis et abſolutio ex pte cōfeſſoris ſm ꝙ ptes ſunt ſacri penitētie vī habēt obligatoriā3. ꝓbať hoc inducēdo ꝑ ſingula. nā poſtq̄ q̄s eſt cōſtitutus in peccato mortali: ex debito iuris diuini teneť ꝯteri ꝺ pctis cōmiſſis ſm illud Luce.13. putatis q2 et ipſi.ſ. galilei ꝺbitores fuerit preter omnes hoīes hitātes in hierſm. nō dico vobis ſed ſi nō penitentiā habueritis: oēs ſimiliť peribitis. primus aūt act⁹ penitētie virtutis et pma pars ſacri penitētie eſt ꝯtritio de pctis. Similr̄ et confeſſio pctoꝝ in foro penitētie ꝺbitū importat ex ſua inſtitutione ſm illud Jaco.5°. ꝯfitemini alterutrū peccata vr̄a vt ſaluemini. fuit autē iſta precepti ꝺ cōfeſſione ꝓmulgatio ꝑ iacobū facta: ſumpta ex precepto et inſtitutione xp̄i quā iacob⁹ et alij apoſtoli habuerūt vel voce xp̄o iſtituente: vel ſpeciali dei reuelatione: quāuis in textu euāgelioꝝ expreſſe non habeať. nō eni oīa q̄ xp̄s geſſit ſcripta ſunt ſm illud Joā.20. multa quidē et alia ſigna fecit ieſus in cōſpectu diſcipuloꝝ ſuoꝝ q̄ non ſunt ſcripta in libro hoc. Et videť ꝓbabiliť dicēdu3 ꝙ eccleſie pceptū de cōfeſſione fiēda tpe determinato a quolib3 pctōre ꝑ caplm̄ omnis vtriuſq3 ſex⁹ fundamentū habuit ex inſtitutione et pcepto xp̄i de ꝯfeſſione ſimpliciť fienda. nō eni videť ꝓbabile ꝙ aliter tantū oneris ecclia xp̄ianis iponiſſ3. et fortaſſe neq3 ad id ptās ecclie ſe poſſet extēdere cū peccatoꝝ cōfeſſio fori penitentialis ſit de eſſentia ſacri cui⁹ inſtitutio et precepti obligatio ptinet ad ptātem excellētie xp̄i. Deniq3 ſatiſfactio ꝑ peccatis cōmiſſis: debiti rōnem iportat q̄ omnis peccator tenetur deo ſatiſfacere pro offenſa in eum cōmiſſa ad arbitriū ipſi⁹. quod moderādu3 deus ſacerdotib⁹ velut ei⁹ miniſtris cōmiſit. vñ et ſatiſfactio act⁹ iuſticie vīdicatiue eſt q̄ ex ꝓpa rōne debitū iportat. Demum et abſolutio ſacerdotis debitū in ipſo iplicat. teneť eni ex officio et ex obligatione diuini pcepti ſacerdos abſoluere penitētem ꝺ pctis ſibi rite cōfeſſis de q̄bus eſt vere contritus. alias peccaret mortaliter iniuriā faciēs cōfitēti: et videreť nō abſoluēdo ſacri violator. Patet igiť ꝙ ſimplr̄ loquēdo oēs ptes ſacri penitētie rōnem debiti iportāt. et ꝑ ꝯñs ipm̄ penitentie ſacrm̄ nō debet dici volūtariū ſacrm̄. ac ꝑ hoc ſequiť ꝙ for⁹ penitentie ſimplr̄ et ꝑ ſe loquēdo non eſt volūtari⁹ nec ex parte rei nec ex pte iudicis. ſ eſt for⁹ iudicialis nō iudicio arbitri vt q̄da3 putāt ſed iuriſdictionali. eſt eniꝫ iudex fori penitētie habens iuriſdictionē in reū. nō eni eſt in arbitrio penitentis cōfiteri vel nō ꝯfiteri pctā ſua: ſed vt ꝑmiſſu3 eſt teneť ex debito iuris diuini illa ꝯfiteri. nec eſt poſitū in eius arbitrio ligari aut abſolui a cōfeſſore. neq3 iteꝝ eſt in arbitrio penitētis ſe ſubijcere huic vel alteri ſacerdoti: ſed ex ꝺbito ſubijcitur per ꝯfeſſionē huic ſacerdoti et non alij eo ꝙ ſubdit⁹ ſit hui⁹ et nō illius. et q2 ſup hūc habeat iuriſdictionē et nō ſup illū. eſt autē iudex fori penitētialis iuriſdictionē habens ſup̄ eos quos iudicat nō ſolu3 ex ordinatione ecclie ſed etia3 ex vi ſacri et inſtitutione xp̄i. nō quidē determinate ſup hūc vel illū ſ indeterminate. eo eniꝫ ipo ꝙ xp̄s inſtituit ſacerdotes iudices in foro penitētie ꝑ illa x̄ba quoꝝ remiſeritis pctā et c̄. Joā.20. dedit eis ſimul cū ptāte clauiū ptātem iuriſdictionis in foro penitentie. nō determinatā ſup hos vel illos: ſed indiſtinctā ſup eos quos ſubijceret eis ecclia ſeu eius ſūmus ꝓlatus ptāte clauiū ligādos et abſoluendos. Et ſm hoc verificať q̄d. S. Tho. infert vt in precedēte notabili fuit allegatū ꝙ.ſ. ꝺ neceſſitate ſacri penitentie eſt nō ſolū vt miniſter habeat ordinē: ſed ꝙ etiā hēat iuriſdictionē. q̄d veꝝ nō eſſet niſi ex vi ſacri et ex inſtitutione xp̄i cōferretur ptās iuriſdictionis ſaltē indiſtīcte ſacerdotibus. ꝓbať hoc. nā oīa q̄ ſunt ꝺ neceſſitate ſacroꝝ a xp̄o inſtituta fuerunt ad quē ſolū ptinet ſacroꝝ iſtitutio. Vñ cu3. S. Tho. dicat ꝙ de neceſſitate ſacri penitētie eſt nō ſolū vt miniſter habeat ordinem ſ etiā iuriſdictione3: ſequiť ꝙ de ei⁹ mente ptās iuriſdictionis ſacerdotū ſit a xp̄o indeterminate. huiuſcemodi aūt iuriſdictionis determinationem: xp̄s cōmiſit vicario ſuo generali q̄ preeſt omnib⁹ in ecclia.ſ. btō petro et in eo ſingulis eius ſucceſſorib⁹ legitime ſuccedētib⁹. a q̄bus ꝓuincie dioceſes et parrochie ſm gradus prelatoꝝ et cōgruētiā curatoꝝ ſunt in ecclia xp̄i diuiſe. vnde. S. Tho. infra diſ.24.q.3.ar.2.ſub.ar.3. ad pmu3. quāuis inq̄t oībus aplis data ſit cōmuniter ptās ligādi et ſoluendi: tū vt in hac ptāte ordo aliquis ſignificareť: primo ſoli petro data eſt vt oſtēdať ꝙ ab eo in alios debeat iſta poteſtas deſcēdere. ꝓpter q̄d etiā ei dixit ſingulariter ꝯfirma fratres

tuos et paſce oues meas. hec ille. vbi qđ dicit iſta
ptãs deſcẽdere: intelligi debet ꝙ̊ ad vſũ quãtũ ad
eiꝰ determiationẽ ex pte materie. vel ſi intelligaꝛ
quãtũ ad eſſentiã: debet itelligi miniſterialr quẽ=
admodũ deſcẽdit ipſa ptãs ordinis nã auctorita
tiue a xp̄o deſcẽdit. et eodẽ modo intelligi debet
qđ dicit ſupra diſ.19.q.p̊ª.ar.3.ſub.ar.p̊º.ad.p̊m.
ꝙ ipſe.ſ. petrꝰ pre alijs hẽt ptãtem iuriſdictionis
qꝛ.ſ.ab eo ptãs iuriſdictionis oĩbus determinaꝛ
et limitaꝛ quantũ ad materiã.ſ.ſubditos. vel loq̄
tur đ iuriſdictione ꝙ̊ ad forũ cauſaꝝ. ¶Ex q̄bus
inferimꝰ p̄mo ꝙ omnis ſacerdos habet ex ſui or=
dinatione ſimul cũ clauibꝰ poteſtatẽ iuriſdictio=
nis in foro penitẽtie quãtũ ad hitũ et ſm̃ eſſentiã
ſup oẽs hoies peccatores etiã ſup papaꝫ. indiget
tñ quãtũ ad exercitiũ actꝰ: determinatione dicte
ptãtis ex parte materie circa quã ſeu obiecti: fien
da p ſummũ eccl̃ie p̄latũ vel p eiꝰ cõmiſſionẽ or=
dinariã vel delegataꝫ. vñ ſicut ordinatione pape
determinaꝛ huiuſcemodi iuriſdictionis ptãs i ſin
gulis ſacerdotibus modo expoſito ꝙm ad alios p
hoc ꝙ eos ſubijcit illis in foro penitẽtie: ita et de=
terminaꝛ quo ad ip̄m papaꝫ p hoc ꝙ papa eligit
aliquẽ ſacerdotẽ in cõfeſſorem. eo enĩ ipſo ſe ſue
iuriſdictioni ſubmittit quã indiſtĩcte habet ſacer
dos a xp̄o ſimul cũ ordine ſacerdotali. Et cõfir=
maꝛ hoc. qꝛ papa ex iure humano nulli põt ſubij=
ci nã canonũ ſtatuta papã nõ ligãt ſicut nec leges
imꝑatorẽ. nec iterũ ꝓpria volũtate ſe põt hoi ſu=
bijcere tanquã ꝓprio iudici iuriſdictionem ſuper
eum habẽti. nõ enim põt cõmittere alicui ꝙ illuꝫ
excõmunicet. et ſi de facto ipſum excõmunicaret
etiã ad ipſiꝰ inſtãtiaꝫ: ſentẽtia eſſet nulla qꝛ a non
ſuo iudice. et ſicut hoc eſt in foro contentioſo: ita
eſſet ꝛ in foro penitẽtie niſi ſacerdos quẽ papa eli
git in cõfeſſorẽ haberet ex ſui ordinatione inſtitu
tione xp̄i ptãtem iuriſdictionis in foro penitẽtie
ſup omnẽ hoieꝫ quẽ eccl̃ia ſeu eiꝰ ſummꝰ prelatꝰ đ
terminauit et illi actu ſubijceret. Dicere aũt ꝙ pa
pa ꝓpa volũtate põt cõſtituere ſup ſe iudicem
cui ſe ſubijciat in foro penitẽtie nõ aũt in foro cõ=
tentioſo: eſt volũtarie dictuꝫ et abſq; vlla rõne.
nam vterq; forus ex ſui rõne exigit iudicẽ iuriſdi=
ctionem hñtem ſup illuꝫ cui cõſtituiꝛ iudex. papa
aũt nulla ptãte humana neq; etiã ſua põt ſubijci
alteriꝰ hois iuriſdictioni eo ꝙ ex inſtitutione xp̄i
omnibꝰ preſit et nulli ſubijciaꝛ. Unde videꝛ ꝙ ſi=
cut clericꝰ non põt etiã ſi velit renũciare p̄uilegio
fori nec ſe ſubijcere iudici ſeculari niſi đ licentia pa
pe a quo p̄uilegiũ eccleſie emanauit: ita nec papa
põt renũciare p̄uilegio primatꝰ et ſumme ptãtis
ac iuriſdictionis ſup oĩes hoies et ꝙ nulli hoim

iudicialiter ſubijciaꝛ a xp̄o ſibi et ſuis ſucceſſoribꝰ
cõceſſo ꝓmiſſorie p illa verba: tibi dabo claues re
gni celorũ Mathei.16. et impletiue p illa verba
Joãnis vltimo: paſce oues meas et paſce agnos
meos. eo ꝙ huiuſcemodi priuilegiũ datũ ſit ſum=
mo et generali vicario xp̄i ſedẽ apoſtolicam legi
time tenẽti rõne dignitatis et apoſtolice ſedis ac
preſidẽtie vniuerſalis orbis totiꝰ. quãobrẽ niſi q̄=
libet ſacerdos haberet a xp̄o ptãtem iuriſdictio=
nis in foro penitẽtie ſup oĩes hoies etiã ſup pa=
pã modo ſupra expoſito: nec papa poſſet ſe ali=
cui ſubijcere tanq̃ iudici: nec aliq̄s hoim poſſet il
lum iudicare aut abſoluere ꝛ ligare iudicialiꝛ nec
in foro penitẽtie nec in cõtẽtioſo ꝓpter defectum
iuriſdictionis ꝙ̄ neceſſario requiriꝛ in iudice vtri=
uſq; fori et ſine q̄ ſententia lata ipſo iure eſt nulla
tanquã a nõ ſuo iudice. Uñ. S. Tho. infra diſ.19.
.q.p̊ª.ar.3.ſub.ar.p̊º.in cor. vſus inq̄t clauiũ req̄=
rit aliquã prelationis ptãtem p quã ille in quem
vſus clauiũ cõmunicaꝛ: efficiꝛ ꝓpria materia illiꝰ
actus. et in reſpõſione ad ſecundum ait. materia
ꝓpria ptãtis ordinis efficiꝛ aliq̄s p iuriſdictionẽ
et ideo non põt aliq̄s claue vti ad eũ in quẽ iuriſ=
dictio nõ daꝛ. ¶Secũdo inferimꝰ ꝙ ptãs iuriſdi=
ctionis in ſacerdotibꝰ ad abſoluendũ et ligandũ
in foro penitẽtie: eſt res abſoluta ideꝫ in eſſentia
cũ clauibus eccleſie et charactere ſacerdotali. nec
ex hoc ſequiꝛ ꝙ debeant dici tres claues eccleſie.
quoniam huiuſcemodi ptãs iuriſdictionis in cla
uibꝰ eccleſie et maxime in claue ſciẽtie iplicaꝛ per
quã ſicut ſacerdos recipit dignos et excludit in=
dignos: ita et admittit ſubditos et excludit non
ſubditos. et ideo nõ cõnumeraꝛ clauibus.

¶Tertio Notãdũ eſt ꝙ vt. S. Tho.
deducit in hoc quarto diſ.18
.q.p̊ª.ar.2.ſub.ar.3. oꝑatio ſacerdotis in vſu cla
uiũ: eſt cõformis dei oꝑationi cuius miniſter eſt.
deꝰ aũt habet oꝑationẽ et in culpã et in penã. ſed
in culpam ad ſoluendũ quidẽ directe: ad ligandũ
autẽ indirecte inꝙm obdurare dicaꝛ dũ grãm non
largitur. ſed in penã habet oꝑationẽ directe quã
tum ad vtrũq; quia et penã parcit et penam infli
git. ſimiliter ergo ſacerdos et ſi in abſoluendo ex
vi clauium habeat aliquã oꝑationem ordinataꝫ
ad culpe dimiſſioneꝫ modo iam dicto: non tamẽ
ligando aliquã oꝑationem habet in culpã: niſi li=
gare dicaꝛ inꝙm non abſoluit ſed ligatos oſtẽdit.
ſed in penam habet ptãtem et ligandi ꝛ ſoluẽdi.
ſoluit enim a pena quam dimittit: ſed ligat ad pe
nam que remanet. ſed ad hanc ligare dupliciter
dicitur. vno modo conſiderando ipſam quanti=
tatem pene in cõmuni: et ſic nõ ligat niſi inquãtũ

non ſoluit ſed ligatum oſtẽdit. alio modo conſi=
derando penã hanc vel illã determinate: et ſic li
gat ad penã imponẽdo eam. hec ſctũs thomas.
Ex quib⁹ īferim⁹ ꝙ arbitriũ qd̃ ſm doctores ſan
ctos cõmiſſum eſt ſacerdotibus ad vſum ligandi
et ſoluẽdi peccata ꝑ illa verba: quorũ remiſeritis
peccata remittunt̃ eis et quorꝝ retinueritis reten
ta ſunt Joã. 20. nõ vno modo intelligẽdũ ẽ: ſed
diuerſimode ſm premiſſa. nã reſpectu culpe arbi
triũ ligãdi et ſoluẽdi eſt in ſacerdotibus qꝛ poſſũt
arbitrio ſuo admittere ad ſacr̃m penitentie dig-
nos ⁊ excludere indignos. abſoluit enī ſacerdos
penitentẽ a culpa ꝑ hoc ꝙ ſacr̃m penitẽtie illi cõ
fert qd̃ inſtrumẽtaliter et diſpoſitiue ad remiſſio-
nem culpe opatur. ligat vero: excludẽs ipm a ꝑ-
ceptione ſacri. Sed reſpectu pene arbitriũ ligãdi
et ſoluendi eſt in ſacerdotib⁹ multipliciter. pͥmo
quãtũ ad penã eternã et hoc eo ipo modo q̊ eorꝝ
arbitriũ ſe extẽdit ad culpã. nã reatus pene eter-
ne ſimul cũ culpa vel remittit̃ vel retinet̃. ſecun-
do quantũ ad penã tẽporalẽ: ligãdo quidẽ pͥmo
cõmutãdo ꝑ collationẽ ſacri penã eternã in penã
temporalẽ ad quam penitẽs obligat̃ ſoluẽdã in
hoc ſeculo vel in futuro. ſecũdo iniungẽdo peni-
tentiã ꝓ ſatiſfactione et cautela peccatorꝝ. quam
penã penitẽs tenet̃ ſoluere in foro eccleſie etiam
ſi culpã cõmiſſam excederet: quãuis in foro dei in
futuro ſeculo ad exceſſum nõ teneat̃. in abſoluen
do vero eſt arbitriũ ſacerdotis pͥmo aliqͩ de pe-
na peccato debita ꝑ abſolutionẽ remittẽdo virtu
te clauiũ. ſecundo remittẽdo penã purgatorij in
toto vel in parte imponẽdo penitẽti penitentiã
ꝓ peccatis cõfeſſis iniunctam cui⁹ ſolutione facta
in hac vita tantũdẽ remittit̃ de pena in purgato-
rio perſoluẽda. ¶ Aduertendũ tñ ꝙ huiuſcemo-
di arbitriũ ſacerdotib⁹ a xpo cõmiſſum: eſſe debꝫ
nõ ſm ipſorũ meram et liberã voluntatẽ ſed cla-
ue diſcretionis regulatũ penſatis diuinis regulis
et qualitate penitẽtium ac etiã cauſis et facilitate
peccatorꝝ. et precipue regulari debet diuino inſti-
ctu et ſpũſſancti motione. Juxta quod dioniſius
in fine eccleſiaſtice hierarchie dicit ꝙ ſacerdotib⁹
vtendũ eſt virtutibus hierarchicis q̊modo diui-
nitas eos mouerit. verum quia iudex arbiter nõ
ita eſt aſtrict⁹ iuris regulis preſertim in penis vel
inferendis vel remittendis quin poſſit ꝓ qualita
te loci tẽporis vel perſone et alijs penſatis circũ
ſtantijs diſpenſare in ſtatutis aut cõſuetis penis
ac regulis vel illas ꝓ ſuo arbitrio cõmutare. ideo
ſacerdos iudex arbiter cõſtitutus a xpo inter deũ
et peccatorẽ: nõnũquã etiã claue nõ errãte ꝓ pec
catis grauiorib⁹ leuiores iniũgit penitẽtias et ꝓ
leuioribus grauiores et pro eiſdẽ cõmiſſis diuer-
ſas ſm diuerſitatẽ ꝑſonarũ et mores hominũ im
ponit penitẽtias. queadmodũ et prudẽs medic⁹
ſm ꝓpriũ arbitriũ arte medicine regulatũ: va-
rias infirmis apponit medicinas pro ſingulorum
egrotantiũ qualitate cõſideratis tẽporis et loci
atqꝫ alijs circunſtãtijs. pene ſiquidẽ ſatiſfactorie
precipue in foro penitentie vt medicine ſunt pec
catoribus adhibẽde. et quãtũ ad eiuſcemodi va-
rias cõmutationes et diſpẽſationes attendit̃ ar-
bitriũ ſacerdotis iudicis fori penitẽtialis. qd̃ mo-
do expoſito regulatũ in terris: iuxta verbũ domi
ni Mathei. 10. approbatur in celis. Neqꝫ obſtat
huic approbationi ꝙ aliquãdo poſt peractã peni
tentiã iniũctam a ſacerdote diſcreto et circũſpe-
cto: aliquid plus ꝺ pena exigat̃ a peccatore ĩ pur-
gatorio. qm̃ ſacerdos prudẽs et circũſpectus nõ
iniungit penitẽtiam tanquã ſimpliciter ſatiſfacto
riam in oĩ foro: ſed ſatiſfactoriam in foro eccleſie
militãtis in quo de occultis cõſcientie iudicat̃. nõ
ex cordis inſpectione: ſed per cõiecturas et ſm al
legata ac cõfeſſa a reo et nõ alias ꝓbata. vnde diſ
cret⁹ confeſſor ꝓpter incertitudinẽ humani iudi-
cij vltra penitentiã iniunctã: merita paſſionis xpi
penitenti applicat vel applicanda precat̃ ad debi-
te ſatiſfactionis complemẽtũ. inſuꝑ et dei miſeri-
cordiã ſuꝑ penitẽtem implorat in ſignũ ꝙ penitẽ
tia iniũcta ab eo nõ imponit̃ tanquã plene ſatiſ-
faciens ſed aliũde complẽda remittat̃. veruntã-
men ſententia ſacerdotis approbat̃ in celis qꝛ vt
ab homine et in foro eccl̃ie iuſte lata fuit penſa-
tis omnib⁹ q̃ ſm humanã extimationẽ cõſiderari
potuerũt ꝓ q̃litate penitentis. cui vt Sãct⁹ Doc.
inquit infra diſti. 20. ar. 2. ſub. ar. 2. ad. 3ᵐ. plus
ꝓdeſt quãdoqꝫ minor debito penitẽtia qꝫ maior
q̃ magnitudine ſua poſſet illũ a expletiõe retrahe
re. et ideo id quod ꝑ eam in terris abſolutum eſt
et remiſſum a ſacerdote: in celis remittit̃ et abſo-
lutũ habetur a deo. quãuis reſiduũ debiti a iudi-
ce exactiſſimo vſqꝫ ad vltimũ quadrantem vt in
euangelio legitur exigatur in purgatorio.

QUantũ ad arti-
culum quartũ reſpõdẽdũ eſt ob
iectionib⁹ in contrariũ. Et qͥdẽ
ad primũ ſcoti ꝯtra primã cõclu
ſionẽ negat̃ minor. et ad ei⁹ pro-
bationẽ negat̃ aſſumptũ. imo in cena dñi per illa
verba hoc facite ⁊c̃: xp̃s dedit ptãtẽ et ꝯficiendi
⁊ ligãdi atqꝫ ſoluẽdi in foro penitẽtie: quãuis ad
vſum ligãdi et ſoluẽdi nõ illã extẽderit vſqꝫ poſt
reſurrectionẽ cũ dixit apoſtolis: accipite ſpũſſan

ctum quorum remiſeritis peccata et cetera. vnde Sā-
ctus Thomas infra diſtinctione vigeſſima quar-
ta queſtione ſecunda articulo tertio ad ſecundū
dn̄s inquit diſcipulis dedit ſacerdotalē poteſtatē
quantū ad principalē actū ante paſſionē in cena
quando dixit: hoc facite in meam cōmemoratio-
nem. ſed poſt reſurrectionē dedit eis ſacerdota-
lem poteſtatē quantū ad actū ſecūdariū qui eſt
ligare et abſoluere. Et p̄ hec patet reſponſio ad
2m. quia pari modo epiſcopꝰ confert ordinando
in ſacerdotē totam ptātē ſacerdotalē ſimul: ſed
primo quantū ad actū cōficiendi: et ſecūdo quā-
tum ad actū ligandi et ſoluēdi. ¶ Ad. 3m. dicitur
ꝙ vtraq̄ ꝓpoſitio et maior et minor eſt falſa. ma
ior quidē q̄m vt determinatū fuit ſupra diſtictio-
ne quarta character de principali ſignificato rem
abſolutam dicit cū reſpectu quodā adiuncto. mi-
nor etiam eſt falſa q2 vt cōcluſum fuit tertio libro
diſtinctione octaua: vna relatio realis termina-
ri pōt ad plures reales terminos: ſicut eadē filia-
tione refertur vnꝰ filiꝰ ad prēm et matrē. ¶ Ad
4m. dicit ꝙ argumentū ꝓcedit ꝺ poſſibili qꝺ non
negamꝰ. nos vero loquimur de facto eſſe et ideo
nō eſt ad ꝓpoſitū. ¶ Ad argumēta cōtra ſecūdā
concluſionē ad primū dicit ꝙ minor eſt falſa ſi de
bitus miniſter dicat et quantū ad ptātem et q̄ꝫm
ad ptātis exercitiū. et ad eiꝰ ꝓbationē cōcedimus
aſſumptū ſed minor eſt falſa. nā vt deductū fuit
in ſecundo notabili: ſacr̄m penitētie ſimpliciter lo-
quendo nō eſt volūtariū imo quantū ad omnes
ſui partes implicat rōnem debiti. falſum eſt etiā
ꝙ ſacerdos ſit index arbitrarius de volūtate par
tiū aſſūptus. imo eſt a ſolo xp̄o ſūmo iudice ſub
delegatꝰ. nō enim de cōſenſu hominū peccatorū
dictum eſt ſacerdotibꝰ a xp̄o in perſona apoſto-
lorū. quecūq̄ alligaueritis ſup terrā et cetera. Mathei
18. et quorum remiſeritis peccata remittuntur eis: et
quorum retinueritis retenta erunt Joā. 20. vnde
gregoriꝰ illud exponēs. principatū inquit ſuperni
iudicij ſortiuntur: vt vice dei quibuſdā peccata reti
neant quibuſdā vero relaxent. neq̄ eſt verū ꝙ
peccator ꝓpria volūtate ſe exponat iudicio ſacer
dotis ſed ex debito diuini precepti ꝓmulgati per
apl̄m iacobū dicentē: confitemini alterutrū pec
cata vr̄a. in cuius figurā xp̄s iuſſerat decē lepro-
ſis: ite oſtēdite vos ſacerdotibus Luce. 17. vbi ſu
per verbo ſacerdotibus interlinearis dicit: q̄ ſunt
figura ſacerdotij futuri in eccleſia. ¶ Ad cōfirma
tionem dicit ꝙ aſſumptū eſt falſū quātū ad forū
penitētie in quo q̄libet ſacerdos ptāte ſacerdota
li iuriſdictionē habet ſup omnē hominē etiā ſup
papā. put deductum fuit in ſecūdo notabili. quā-
uis determinatio talis iuriſdictionis fuerit pape
cōmiſſa. qui eo ipſo ꝙ eligit aliquē in cōfeſſorem
determinat quo ad ſe iuriſdictionē quā ipſe con
feſſor ex ordine ſacerdotali habet quantū ad ip-
ſam eſſentiā poteſtatis. Et ſm hec debet intelli-
gi quod. S. Tho. dicit diſtin. precedēte. q. 3. ar. 3
ſub. ar. 4. ad. 4m. q. ſ. prelatis eccleſie conceſſū
eſt a iure ꝙ poſſunt ſibi eligere proprios cōfeſſo-
res qui quātū ad hoc ſunt eis ſuperiores. ſicut etiā
vnus medicus ab alio curatur nō inquantū eſt me-
dicus ſed inquātū eſt infirmus. hec ille. vbi cū di-
cit qui quantū ad hoc ſunt eis ſuperiores: ſatis inu-
it ꝙ talis ſuperioritas cōueniat ſacerdotibꝰ ex ordi
ne ſacerdotali. ita vt eligere cōfeſſorē. i. determi-
nare materiā ꝯfeſſori: cōueniat prelatis pape in-
ferioribꝰ iure humano cōmiſſione. ſ. pape. ipſi ve-
ro pape conueniat iure diuino xp̄i. ſ. inſtitutione.
ptās vero ligādi atq̄ ſoluēdi iudicialiter ſeu iuriſdi-
ctionaliter omnē prelatū etiā papā: cōueniat ſa-
cerdotibꝰ nō iure humano ſed diuino ex iſtitutio-
ne xp̄i. ¶ Ad. 2m. dr̄ ꝙ argumētū ꝓpoſitū nr̄ū cō
firmat. nā q2 papa iure humano nulli ſubiectus ē
nec ipſe alicui hominū ſe ſubijcere pōt: nullꝰ ſacer
dos poſſet iudicare papā in foro penitentie ſicut
nec in foro exteriori cauſarū niſi hr̄et iure diuino
. ſ. a xp̄o iuriſdictionē in foro penitētie ſup illū. vn̄
falſum ē ꝙ iuriſdictio ſacerdotis in papā ſit ei ſo-
la volūtate pape cōceſſa. et de hoc latiꝰ dictū fuit
in ſecūdo notabili. ¶ Ad. 3m. ꝯcedimꝰ totū argu-
mentū q2 niſi iuriſdictio q̄ꝫm ad eſſentiā fuiſſet da-
ta a xp̄o omni ſacerdoti in quēlibet hoīem: nullꝰ
poſſet etiā in extrema neceſſitate abſolui ſacramentaliter
a quocūq̄ ſacerdote. vn̄ ratio ꝓ nobis facit. facul
tas igitur qua ius canonicū tribuit oībus ſacer-
dotibus ꝙ in caſu extreme neceſſitatis abſoluere
poſſit quēlibet hoīem a peccatis: nō eſt ptās iuriſ
dictionis quantū ad ſui eſſentiā: ſed ē determina
tio extēſiua materie iuriſdictionis. quā ex ſua or-
dinatiōe habēt oēs ſacerdotes a xp̄o. ¶ Ad. 4m
dicit ꝙ talē iuriſdictionē nō habēt ſacerdotes ex
cōſuetudine ſed iure diuino. vnde argumētū pro
cedit ex falſo ſuppoſito. ¶ Ad argumēta ſcoti con
tra tertiā ꝯcluſionē: ad primū dicit ꝙ minor ē fal-
ſa. imo ſi cōfeſſor diligēs ſit et circūſpectꝰ: ſua diſ-
cretione et ſm regulas canonū et preſertī diuino
inſtinctu adiutꝰ poterit attingere in ligando aut
ſoluēdo penitentē: rectū iudiciū q̄ꝫm ptinet ad fo-
rum eccl'ie in quo nō iudicat ſemp ſm abſolutam
adequationē pene ad culpā: ſed ſm ꝙ expedit ſa
luti penitētis. et de hoc dictū fuit late in tertio no
tabili. Et preterea ad rectū iudiciū ſacerdotis cū
ſit puri hoīs nō requiritur ꝙ attigat pūctualiter qꝺ in

ſtū eſt: ſ ſufficit ꝙ parū a limite iuſticie diſtet. Et ꝑ hec patet rñſio ad ſecūdū et tertiū q̄. ꝓcedūt ex eodē falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ īpoſſibile ſit ſacerdoti recte arbitrari circa penas debitas pctīs ſibi ꝯfeſſis. ¶ Ad. 4m. dicit ꝙ nō eſt ſile de penitētia maiore ꝯdigno et ḋ minore cōdigno. qꝛ penitētia maior ꝯdigno: nō tm̄ obligat ex delictoꝝ grauitate ſ ex iniūctione ꝯfeſſoris. q̄ nō ſolū iniūgit penitētiam ad ſatiſfaciēdū ꝓ pctīs: ſ etiā ad cautelā futurorū et emēdationē penitētis. vſ et poſt hāc vitā ꝑut S. Tho. dicit īfra diſ. 20. ar. 2. ſub. ar. 2. ad. 2m. nō exigit a penitēte illud ſuperexcedēs ex iniūctione ſacerdotis: ſ ſolū q̄tm̄ ſufficit ad debitū ſoluendū. pena aūt minor ꝯdigno nō attingit ad plenā ſatiſfactionē ꝓ peccatis cōmiſſis et ideo oportet aliūde cōpleri. ¶ Ad argumētū ante oppoſitū pꝫ rñſio ex ſup dictis. Et in hoc articulus terminat.

¶ Diſtictio vigeſſima.

Circa vigeſſimā diſtictionē q̄rit vtrū per indulgētias poſſit aliqd remitti de pena ſatiſfactoria et arguit ꝙ nō. qꝛ hoc ad ptātem excellētie ptinet vt ſine ſacro effectus ſacramētorū tradat. ſ null9 hēt ptātem excellentie niſi xp̄s. cū ergo ſatiſfactio ſit pars ſacrī opās ad dimiſſionē pene debite: videt ꝙ null9 pur9 homo poſſit dimittere debitum pene ſine ſatiſfactione. ¶ In oppoſitū arguit. qꝛ ecclīa generalis nō pōt errare. qꝛ ille q̄ in oībus exaudit9 eſt ꝓ ſua reuerētia dixit petro ſup cui9 ꝯfeſſione fundata ē ecclīa ego ꝓ te rogaui petre vt nō deficiat fides tua Luce. 22°. ſ ecclīa generalis indulgētias approbat et facit. ergo indulgētie aliquid valēt. ¶ In hac queſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

Quantuꝫ ad primū articulū ſit pma ꝯcluſio ꝙ indulgentie valorē hñt ex meritis xp̄i ꝛ alioꝝ ſctōꝝ. Hāc ꝯcluſionē tenet. S. Tho. ī hac diſ. ar. 3. ſub ar. p°. ¶ Secūda ꝯcluſio ē ꝙ indulgētie valēt per modū recōpēſationis et ſatiſfactionis capiendo de meritis xp̄i et ſanctoꝝ. Hāc cōcluſioneꝫ tenet S. Tho. vbi ſupra. et. 2°. quodlibet. ar. vltimo.

Quantum ad ſecūdū articulū arguēdū eſt cōtra ꝯcluſiones. Et qdem cōtra ſecūdā arguit durād9 preſerti contra aliq̄ cōtēta in ꝓbatione eius dicens. ḋ merito xp̄i nullū eſt dubiū qui ptineat ad theſaurū ecclīe et ſufficiat. xp̄s eni ꝑ paſſionē ſuā ſatiſfecit q̄tm ad ſufficiētiā ꝓ peccatis mūdi ſicut ꝑ dixerat ioānes baptiſta: ecce agn9 dei ecce q̄ tollit peccata mūdi vt habet Ioā. p°. et pa. cañ. Ioā. 2°. caplo. dicit ꝙ ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris et nō ſolū pro peccatis noſtris ſed totius mundi. conſtat aūt ꝙ nō oēs de mūdo ſaluantur ſed pauci reſpectu alioꝝ ſm illud euangeliūꝫ multi ſunt vocati pauci vero electi. ergo de pena xp̄i que ſufficere pōt ad recōpenſandū penā omnium peccatorum mundi debitā: ſemper multuꝫ reſtat cum pro paucis qui ſaluantur ſatiſfaciat. et ſi omnes de mundo ſaluarentur adhuc meritum paſſionis xp̄i ſupabundaret. quia qua ratione ſufficiēs eſt ad ſatiſfaciendū ꝓ peccatis toti9 mundi eadē ratione ſufficiēs eſt ad ſatiſfaciēduꝫ pro peccatis plurium mūdoꝝ ſi eſſent. de merito aūt paſſionis ſanctoꝝ poteſt verti in dubiū vtrum pertineant ad theſaurū eccleſie. poſſet enim videri ꝙ nō. qꝛ vnus nō pōt mereri alteri ſic ꝙ meritū vni9 cedat alteri ad meritū ſed ſolū qꝛ fruct9 ſeu merces meriti vnius redūdat in alterum vt cum aliquis ſeruit diuiti vt pauper ei obligatus a debito liberetur vel vt habeat mercedem operis in toto vel in parte prout placet operanti transferre. ex hoc ſic arguitur. intētio merētis eſt neceſſaria ad hoc ꝙ fructus ſeu merces meriti ſui redundet in alterum. ſic eni fructus meriti paſſionis xp̄i in nos redundat ex eius expreſſa intentione. dixit enim hoc eſt corpus meū quod pro vobis tradetur: et hic eſt calix et c̄. ꝙ aūt intentio quorumcūq̄ fuerit fructum paſſionū ſuarum in nos trāſferre: nulla hiſtoria docet nec in geſtis martyrum legitur. qualiter nobis per indulgentiā factam a quocūq̄ nō bene appareat. ¶ Idē probatur ſic. illud quod eſt plenarie remuneratum vel poſtea remunerabitur: non videt ꝙ ſit pro alio ſatiſfactorium. ſed quicquid pene ſuſtinuerūt ſancti martyres vltra q̄ peccata eorum meruerunt eſt eis plenarie remuneratum vel reſumpto corpore remunerabitur plenarie. ergo non videtur ꝙ illud poſſit nob cedere ad ſatiſfactionem. ſed de theſauro eccleſie

datur nobis per indulgentiam pene ſatiſfactori-
am ſm hanc opinionem. ergo pene quas ſcti ſuſti-
nuerunt non pertinent ad theſaurū eccleſie: ſed
ſolum paſſio chriſti que excedit penam omnibꝰ
peccatis mundi debitam. minor ſupponitur. ma-
ior etiam videtur ex precedentibus ſatis clara.
quia ſi tota merces meriti reddetur merēti ⁊ eā
in ſeipſo et pro ſeipſo recipit: nihil reſtat quod in
vtilitatem alterius poſſit cedere quia extra totū
nihil eſt. Sed tamen contra hanc rationem dicūt
aliqui ꝙ ſm eā ſequitur ꝙ nullus homo nec etiā
xp̄s homo poſſit ſatiſfacere pro alio nec in toto
nec in parte: nec aliquis pro ſeipſo que ſunt falſa
et erronea. quod probāt ſic. quia dicūt ꝙ ipſi xp̄o
et omni homini plene remuneratū eſt vel plena-
rie remunerabitur ī reſurrectione quicq̄d merue-
runt ſuſtinendo quaſcūq; paſſiones et quoſcūq;
labores. ſi ergo illud quod plenarie remuneratū
eſt alicui non poteſt cedere ad ſatiſfaciendum ꝓ
alio: ſequitur ꝙ nec ipſe xp̄s per paſſionem ſuam
nec aliquis ſanctus fecit vel paſſus eſt aliquid qḋ
poſſit alijs cedere ad expiationē alicuius pene. im
mo nec ſibi ipſi cum totum remuneretur. Hec aūt
inſtantia continet quedam manifeſte falſa. con-
ſtat enim ꝙ merita xp̄i non fuerunt ei in ſeipſo a
deo plene et perfecte remunerata nec remunera
buntur ſicut ceteris ſanctis. nam ſūma merces q̄
remunerātur ſancti pro ſuis meritis eſt viſio bea
ta et fruitio. cetera enim omnia ſicut dotes corpo
ris et quecūq; alia pertinēt ad premiū accidenta
le quod eſt minus et reſpectu primi eſt quaſi ſm
quid. cum ergo xp̄s ꝓ ſuis meritis nō fuerit remu
neratus viſione et fruitione beatis: hec enim ha-
buit pleniſſime abſq; vllo merito ab inſtanti ſue
conceptionis: patet ꝙ merita eius nō fuerunt ei
in ſeipſo remunerata eque plene et perfecte ſicut
ceteris ſanctis nec illo ſummo premio quo deus
merita ſanctorū et paſſiones remunerat ſupra cō
dignū ſm illud Ro. 8. non ſunt condigne paſſio-
nes huius temporis ad futurā gloriam que reue
labitur ī nobis. ergo qḋ eſt ei minꝰ plene remune
ratū: poteſt nobis cedere ad ſatiſfactionē et illud
potiſſime fuit meritū ſue paſſionis. vnde omnes
doctores concorditer dicunt ꝙ xp̄s per ſuam paſ-
ſionē nō meruit ſibi niſi gliam corꝑis et exaltatio
nem ſui nominis. nobis aūt meruit redemptionē
ſeu liberationem a peccatis. et ſic clare falſum eſt
qḋ iſti dicunt ḋ merito xp̄i ⁊ eius remuneratione
in ſeipſo et c̄. Item falſum eſt quod dicunt ꝙ ſm
rationem nr̄am ſequeret̄ ꝙ nullus homo poſſet
ſatiſfacere pro alio nec etiam pro ſeipſo. quia pe-
na per penam recompēſatur. ſi ergo quis ꝓ pecca
tis ſuis ſit debitor pene et ipſe cōtritus ꝓpria ſpō
te vel ex ſacerdotis impoſitione faciat aliquā pe
nitētiā: quare nō ſatiſfaciet in aliquo ꝓ ſeipſo. ſi-
militer ſi de voluntate ſacerdotis vel ſatiſfacien
tis vnus faciat penitentiam ꝓ alio impoſitā: qua
re non ſatiſfaciet pro eo in aliquo non apparet ex
ratione noſtra nec ſequit̄. Circa quod intelligen
dum ꝙ omne opus bonū factū ꝓ deo in charita-
te eſt meritorium vite eterne. ſi autē ſit penale nō
ſolum eſt meritorium quia bonum: immo eſt ſa-
tiſfactorium pro pena nec plus remunerabit̄ in-
quantum penale niſi per expiationem pene debi
te. ſemper tamen acceptum erit deo inquantum
eſt bonum et virtuoſum et remunerabitur p̄mio
eſſentiali. ſi autem operans non ſit debitor alicu-
ius pene vel non tante: tunc opus ſuum penale
remunerabitur non ſolum premio eſſentiali quia
bonum fuit: ſed premio accidentali quia fuit pe-
nale. et ſm hoc martyres non ſolum dicuntur ha
bere auream hoc eſt premium eſſentiale: ſed au-
reolam hoc eſt aliquod premium accidētale ꝓp-
ter penalitatem martyrij. cum ergo dicitur ꝙ om-
ne opus bonum remuneratum eſt vel remunera
bitur cuilibet in reſurrectione: verum eſt quantū
ad premium eſſentiale. ſed ſi ſit non ſolum bonū
ſed penale et operans ſeu ſuſtinens penam facit
debitor pene pro ſeipſo vel ſuſtinuit eam ꝓ alio
tunc talis pena non plus remunerabitur quia iam
ceſſit in ſolutionem alterius. hec durandus in for
ma. ¶ Contra eandem concluſionem arguunt q̇
dam alij dicentes ꝙ dubium eſt de merito xp̄i et
quo ad penam damni et quo ad penam ſenſus.
quia quicquid ſit de pena actualis peccati quo ad
penam ſenſus: non videtur ꝙ penam dānī chriſtꝰ
ſoluerit qui illam non ſuſtinuit. ¶ 2°. quia cum
actuali mortali debeatur pena eterna: non fuit
tantum de penalitate in morte chriſti nec intenſi
ue nec extenſiue quantum eſt in pena ſenſus eter-
na que eſt in inferno. vnde cum equalitas ſatiſfa-
ctionis attendatur ſm comparationem pene ad
penam: chriſtus quidem potuit mereri dimiſſio-
nem pene eterne totalem damni ⁊ ſenſus que fit
in baptiſmo adulti peccatoris: et commutatio-
nem pene eterne in temporalem que fit in peni-
tentia quia diuinitas illud operata eſt quia deus
agere et coagere poteſt et ſic meritum fuit infini-
tum. ſed non potuit vt videtur ſatiſfacere ꝓ pe-
na eterna. quia non potuit ex humanitate ſuſti-
nere tantam penam quanta eſt illa inferni. nec di-
uinitas cōpaſſa ē quia pati nō potuit. imo videt̄
ꝙ nec ſolutio pene tp̄alis fieri poſſit. quia nō potu-
it eē tātꝰ dolor ī morte xp̄i: quātꝰ ē dolor debitus

omnibus peccatis confeſſis et confitendis in hac vita. ¶3°. arguitur quia ad ptātem excellentie chriſti pertinet dare effectum ſacramenti ſine ſacramento. ergo purus homo per indulgentias q̄ non ſunt ſacramēta non poteſt dimittere penam q̄ eſt effectus ſacramenti. ¶Contra ſecundā cōcluſionē arguit aureolus probando ꝙ papa pōt dare indulgētias non ſolum per modū recōpenſationis et ſatiſfactionis quod fit accipiendo de merito xp̄i et ſanctorum: ſed etiam auctoritate ſibi tradita a xp̄o cum dicit: quodcūqꝫ ligaueris ſuper terram erit ligatum et in celis et quodcunqꝫ ſolueris et c̄. abſolute nihil aliud pro recompēſatione dando: poteſt penas quas voluerit relaxare. probatur hoc. quia reſcripta papalia obtinent vim iuris et auctoritatis ſanctorum. cuius ratio ē quia ſunt maioris auctoritatis in diffiniendo cū ipſe confirmet et det vim auctoritatibus ſanctorum et iuriſperitorum. ſed in reſcriptis papalibꝰ vbi continetur tenor indulgentie quam largitur videtur ꝙ relaxet auctentico modo: non autem per modum recompenſationis accipiēdo de merito chriſti. non eniꝫ continetur in reſcripto pape volumus ꝙ d̄ merito xp̄i quod tibi applicamus relaxentur tibi centuꝫ dies. ſed dicitur ſic. nos ergo de omnipotentis dei miſericordia et auctoritate apoſtolorum petri et pauli confiſi relaxamus tibi centū dies et c̄. ex quibus patet ꝙ ibi non exprimitur niſi dei miſericordia cuius miniſtri ſumus ꝛ auctoritas apoſtolica. ¶2°. quia dictum fuit petro: quodcūqꝫ ligaueris et c̄. tunc qui dicit quodcūqꝫ nihil excludit. tunc arguitur ſic. omne vinculum ſuper terram impediens ab ingreſſu celi papa poteſt ſoluere et in eius poteſtate eſt auctentice relaxare apud quem eſt clauium plenitudo. ſed obligatio ad penam eſt vinculum impediens ſuper terram ab ingreſſu celi. nullus enim ingreditur quouſqꝫ reddat vltimū quadrantem. ergo et c̄. ¶3°. ſic. cui cōmittitur maius cōmittitur minus. ſed maius eſt abſoluere a culpa q̄ꝫ a pena. et cōmiſſum eſt capiti eccleſie ab omni culpa ſine exceptione abſoluere. ergo et c̄. ¶4°. quia claues non ſolum extendunt ſe ad culpam ſed ad penā. ſed in aliquo ſacramento quandoqꝫ poteſt relaxari tota pena ſicut in baptiſmo. ergo videtur ꝙ datum ſit alicui in eccleſia maxime principi ꝙ ſaltem miniſtrando ſacramentuꝫ penitentie poſſit totam penam relaxare. nā relaxatio culpe fit mediante ſacramento. relaxatio pene fit abſolute licet quandoqꝫ fiat etiam mediante ſacramento. hec aureolus.

Quantuꝫ ad tertium articulū primo notandum eſt ꝙ vt ex verbis ap̄li accipitur Colo. p°. et ibi notat. S. T. xp̄s ꝛ eccl̄ia eſt vna pſona myſtica cuius caput eſt xp̄s: corpus vero oīes iuſti ex qbꝰ ꝯſtituit̄ eccleſia. q̄libet aūt iuſtus eſt quaſi mēbrū huiꝰ corpis. iuxta quod ipē apoſtolꝰ dicit Ro. 12. multi vnū corpꝰ ſumus in xp̄o: ſinguli autē alter alterius mēbra. dicitur autem eccleſia corpꝰ ad ſimilitudinē vniꝰ hoīs put. S. Doc. exponēs dictū verbū ap̄li Colo. p° ait. Attendit̄ vero ſimilitudo quantū ad tria. p° q̄ꝫ ad diſtictionē mēbrorū ſm illud Ephe. 4°. et ipē. ſ. xp̄s dedit q̄ſdā qdē apoſtolos: q̄ſdā aūt pphetas: alios vero euāgeliſtas: alios aūt paſtores et doctores ad cōſumationē ſanctoꝝ in opus miniſterij in edificationē corpis xp̄i. Secūdo q̄ꝫ ad miniſterium quo vnuꝫ membrū alteri ſeruit ſm illud apoſtoli. pª. Cori. 12°. nō pōt oculꝰ dicere manui opa tua nō idigeo aut iterū caput pedibꝰ: non eſtis mihi neceſſarij. Tertio quia ſicut cōſtituit̄ vnuꝫ corpꝰ ex vnitate anime: ita et eccleſia vna cōſtituit̄ per vnitatem ſpūs. vnde apoſtolꝰ pª Corin. 12°. eteni ī vno ſpiritu oīes nos in vnū corpus baptizati ſumus. et Ephe. 4°. vnuꝫ corpꝰ et vnꝰ ſpiritus ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtre. Chriſtꝰ cōſimiliter dicit̄ caput eccl̄ie ad ſimilitudinem capitis ī corpore naturalis quantū ad tria put ibi Ephe. p°. S. Tho. deducit. et. 3ª. p. q. 8. arti. p°. ſ. quātuꝫ ad ordinem et pfectionem et virtutem. q̄ꝫ ad ordinem quidem: quia ſicut caput eſt pma pars hominis incipiendo a ſupiori et altior ceteris: ita et xp̄s eſt primꝰ ppinquitate ad deū et altior cūctis gratia et virtutibꝰ. iuxta qđ ap̄ls dicit Ro. 8°. vt ipſe ſit primogenitus in multis fratribꝰ. Item et quantū ad pfectionem. q2 ſicut in capite hoīs eſt omniū membroꝝ perfectio eo ꝙ in capite vigeāt oīes hoīs ſenſus et interiores et exteriores: ita et perfectio ſpiritualis omniū membroꝝ eccleſie viget in capite xp̄o in quo eſt plenitudo omniuꝫ gratiarū ſm illud Joā. p°. et vidimus gloriā eius quaſi vnigeniti a patre plenum gratie et veritatis. Tertio quantuꝫ ad virtutem influendi. q2 ſicut virtus et motus ceterorum membroꝝ ꝛ eoꝝ gubernatio fluit a capite propter vim ſenſitiuam et motiuā ibi predominantē: ita et omnis virtus ac motus ī ſpirituali vita fluit a xp̄o in omnia mēbra eccleſie ſm illud Joānis pmo. de plenitudine eius nos oīes accepimꝰ. ¶Ex ſupradictis inferimꝰ ꝙ ſicut in corpe naturali virtus et motꝰ ſin-

gulo℞ membro℞ naturaliter cedit in miniſteriū et pfectū toti⁹ corpis et p cōſequēs omniū membro℞ corporis: ita et virtus et opatio ac mot⁹ et paſſio cuiuſlibet iuſti ſm vitā ſpiritualez ordināt lege diuina in miniſteriū totius corpis eccleſie et ex conſequenti cedunt in profectum ſingulorum eccleſie membrorum. Iuxta quod apoſtolus dicebat Gala. 6°. alter alterius onera portate ꝛ ſic adimplebitis legem xp̄i legem videlicet charitatis et dilectionis quam xp̄s ſuis fidelibus pro nouo mandato reliquit dicens Ioā. 13°. mandatuꝫ nouum do vobis vt diligatis inuicem ſicut dilexi vos. Unde prima Corin. 12°. apoſtolus dicebat: pro inuicem ſolicita ſunt membra. ꝛ ſi qd patitur vnum membrū: compatiuntur omnia membra. ſiue gloriatur vnum membruꝫ: congaudent omnia membra. vos autem eſtis corpus chriſti ꝛ membra de membro. Ihinc eſt ꝙ beatus petrus in canonica prima capl'o q̄rto inquit. vnuſquiſq; prout accepit gratiam in alterutrum illā adminiſtrantes ſicut boni diſpēſatores multiformis gr̄e dei. vbi ſuper verbo accepit iterlinearis dicit: qd-libet donum ſpiritus ſancti ad ſeruiendum alijs tam ſecularibus ꝙ̄ ſpiritualibus.

¶ Secundo Notandū eſt ꝙ vt accipitur ex dict. S. T. in hac diſtin. ar. 3. ſub. arti. 2. ad. 5m. et infra diſ. 4. q. 2. ar. p°. ſub. ar. p°. et. 2°. bonum vnius cōtinuatur alteri dupliciter. vno modo p charitatē que eſt vinculum vniens membra eccleſie ex qua vnione ex mutuis operibus quodlibet membruꝫ aliquod emolumentū reportat ſm menſurā ſtatus vniuſcuiuſq; queādmodū fit et in corpe naturali. et non ſolum in hac vita ſed etiaꝫ in patria in qua omnes d̄ bonis ſingulo℞ gaudebūt. vñ apoſtolus Ephe. 4°. creſcam⁹ inquit in illo p oīa qui eſt caput xp̄s ex quo totū corpus cōpactū et connexū p omnē iūcturā ſubminiſtrationis ſm opationem in menſuram vniuſcuiuſq; membri augmentum corporis facit in edificationē ſui in charitate. et de hac cōmunione ponitur articulus fidei cum dicitur ſancto℞ cōmunionem. propt̄ hāc cōmunionez pp̄heta dicebat. particeps ego ſum omnium timentium te et cuſtodientium mandata tua pſalmo. 118. vbi interlinearis dicit: mēbruꝫ particeps eſt totius corporis. et iſte modus continuationis et cōmunicationis eſt inter membra eccleſie et ſine indulgentijs et abſq; intentione facientis ex virtute charitatis que omnia omnib⁹ charitate vnitis facit cōmunia. Alio modo bonū vnius cōmunicatur alteri per intentionem faciētis et hoc dupliciter. vno modo per intentionem determinate directam ad aliquem vt quādo qs aliqua opera ſpecialiter et d̄terminate ad hoc facit vt alteri proſint. huiuſcemodi enim opera ſm intentionem facientis efficiuntur eius pro q̄ fiūt quaſi ei a faciente collata. et iſto modo cōmunicatio bonorum vni⁹: alteri fit etiā nō per indulgentias ſed quilibet poteſt de bonis ſuis ꝓprijs pro alio ſatiſfacere ſeruatis his q̄ ad verā ſatiſfactionem requirunt. Alio modo fit cōmunicatio ꝛ cōtinuatio bono℞ vnius alteri per intētionē facientis nō imediatā et determinatam ad illū ſed mediate ꝛ ex conſequēti. et hic modus ē qui fit p indulgentias quibus fit cōmunicatio ex intentione facientis primo et imediate cōmuniter toti eccleſie cuius ipſe bona faciens membrū eſt. et ex conſequenti ac mediate et indeterminate fit cuilibet membrorum eccleſie ſm determinationem eius qui preeſt eccleſie cuius eſt bona eccleſie communia ſingulis eius membris diſtribuere ad ſimilitudinem capitis naturalis a quo fluit ꝛ diſtribuitur virtus et operatio ſingulis membris corporis. vnde ſicut aliquis conſequeretur fructum vt remiſſionem pene debite ex bonis alterius ſibi datis ad ſatiſfactionem: ita et idipſum conſequitur ſi ei bona alterius per eum qui poteſt ad ſatiſfactionem ſuorum delictorum diſtribuantur. ꝛ iſtū modum cōmunicationis inter membra eccleſie docuit nos apoſtolus paulus Colo. p̄mo dicens gaudeo in paſſionib⁹ pro vobis et adimpleo ea q̄ deſunt paſſionum xp̄i in carne mea pro corpore eius quod eſt eccleſia. vbi gloſa ordinaria paſſiones inquit adhuc deſunt eo ꝙ paritoria meritorum eccleſie non eſt plena neq; adimplebitur niſi cum ſeculum fuerit finitum. dicitur autem paritoria vas aut dom⁹ vbi pariter multa inferuntur. Et eniꝫ. S. Doc. ibi dicit in poſtilla: deus ordinauit in ſua predeſtinatione quantum meritorum deberet eſſe per totam eccleſiam tam in capite ꝙ̄ in membris ſicut et predeſtinauit numerum electorum. et inter hec merita precipue ſunt paſſiones ſanctorum. ſed chriſti ſalicet capitis merita ſunt infinita. quilibꝫ vero ſanctus exhibet aliqua merita ſm menſuram ſuam. et ideo dicit apoſtolus adimpleo ea que deſunt paſſionum chriſti. i. totius eccleſie cuius caput eſt chriſtus. adimpleo inquit id eſt addo menſuram meam. hec Sanct⁹ Thomas. Quibus conſonat quod auguſtinus dicit ſuper. ps. 61. exponens p̄miſſa apoſtoli verba. ad cōmunem inquit hanc quaſi rempublicaꝫ noſtram quiſq; pro modulo noſtro exſoluimus quod debemus et pro poſſe virium noſtrarum quaſi canonem paſſionum inferimus. Ihunc etiā

modū cōmunicatiōis inuit idē apl's. 2ª. ad Thi. 2°. cā dicit. omnia ſuſtineo ꝓpter electos vt et ipſi ſalutem ꝯſequant̄. quod. S. Tho. exponens in poſtilla dicit. q2 quecūqʒ bona fiūt: ſpecialiter cedunt in bonū electoꝝ: non reprobozum.

¶ Tertio Notādū eſt ꝓut colligit̄ ex dictis. S. Tho. in hac diſ. ar. 2. ad. 3^{m}. Et infra diſ. 45. q. 2. ar. p̊°. ſub. ar. 4. Et diſ. 49. q. 5. ar. p̊°. in coꝛ. ꝙ opus bonū et penale ex charitate ꝓcedēs tripliciter poteſt conſiderari. vno modo ſm ꝙ ꝓcedit ex radice charitatis: et ſm hoc eſt meritoꝛiū vite eterne. alio modo ſm ꝙ ex genere ſuo eſt op⁹ bonū et virtuoſuʒ et vt ſic eſt meritoꝛiū cuiuſdā p̄mij accidētalis vt gaudij et laudis et hm̄oi. habet eni opus bonum ex habitu eliciente et ex ꝓximo fine ac ex debitis circūſtantijs rōnem laudabilis ⁊ delectabilis. tertio modo pōt conſiderari inq̄ꝫ^{m} eſt penale: et ſm hoc habet ꝙ ſit ſatiſfactoꝛiū ꝓ peccato. fit eni ſatiſfactio ꝑ opa penalia inq̄ꝫ^{m} eſt q̄dā recompenſatio per quaʒ aliquid ſubtrahitur a peccāte quod ſibi eſt pena ſm adequationeʒ ad id qđ peccatoꝛ quantū in ſe fuit ſubtraxit de honoꝛe dei. vñ ſm hanc triplicē conſiderationē huiuſcemodi op⁹ bonum et eſt remunerabile p̄mio eſſentiali vite eterne: et eſt remunerabile pꝛemio accidētali ſm duplicem rationem quam habet meriti: et eſt ſatiſfactoꝛiū ꝓ peccato ratione penalitatis: ita ꝙ vnū hoꝛum nec impedit nec diminuit aliud. licet eniʒ opus bonum de quo loquimur ſit remuneratum pꝛemio eſſentiali: non ideo minus remunerabile eſt pꝛemio accidentali. neqʒ his duobus pꝛemijs remuneratū: remanet min⁹ ſatiſfactoꝛiū ꝓ peccato. ſicut enim vna ratio bonitatis ipſius opis aliā non conſumit: ita nec cuiuſlibet bonitatis ꝓfect⁹ alterius pꝛofectum conſumit aut minuit ſed magis iuuat. potentius eſt eni bonū q̄ʒ malū et magis ſui diffuſiuū ac cōmunicatiuū ſm regulā dioniſij libꝛo de diuinis nominibus. et tamē opus malum ſm plures rationes malicie: multipliciter eſt punibile: neqʒ pena vna aliam euacuat. Facit ad iſta quia vt. S. Tho. dicit infra diſti. 49. q. 5. ar. 2. ſub. arti. p̊mo ad p̊mū: eidem merito ſm diuerſa que in ipſo ſunt diuerſa pꝛemia reſpondēt. vnde et virginitati reſpondet aurea ſm ꝙ pꝛopter deum ſeruatur imperio charitatis. aureola vero ſm ꝙ eſt quoddam perfectionis opus habēs rationem victoꝛie excellentis. fructus vero ſm ꝙ ꝑ virginitatem homo in quandam ſpiritualitatem trāſit a carnalitate recedēs. ¶ Ex pꝛemiſſis duo inferimus. vnum eſt ꝙ licet opera bona ſanctoꝛū et paſſiones quas pꝛo xp̄o aut pꝛo iuſticia ſuſtinuerunt ſint ſufficienter remunerata vel remuneranda pꝛemio eſſentiali et accidentali ſm ꝙ habent rationem meriti: nihilominus adhuc remanent ſatiſfactoꝛia pꝛo peccato ex ratione penalitatis. vnde opera martyꝛum penalia non min⁹ reſtant ſatiſfactoꝛia pꝛo peccato poſtq̄ʒ aureā. i. pꝛemium eſſentiale et aureolam quod pꝛemium eſt accidentale ſancti martyꝛes receperunt: q̄ʒ ante earum receptionem. ex quo fit vt quantumcūqʒ ſancti viri remunerati vel remunerandi ſint pꝛemio eſſentiali vel accidentali pꝛo merito ſuorum operum: nihilominus opera ipſa inq̄ꝫ^{m} ſatiſfactoꝛia ſunt pꝛo peccato: permanent in theſauro eccleſie in quo ſemel repoſita fuerunt diſtribuenda membꝛis eccleſie per illum qui eccleſie preeſt. non enim opus bonum ſatiſfactoꝛium inquātum huiuſmodi eſt remunerabile pꝛopꝛie loquēdo. quoniam vt ſic non eſt meritoꝛium cum ſit datum in recompenſationem ⁊ ſolutionem delicti. ratio autē ſoluti alia eſt a ratione meriti. ¶ Secundo inferimus ex dictis. S. Docto. in pꝛeallegatis locis ꝙ huiuſcemodi opa bona quātūcūqʒ pꝛo alijs deo offerantur vel alijs ad ſatiſfactionē applicentur: nihilominus pꝛoſunt ipſis facientib⁹ et offerentibus vel applicantibus ſm rationem q̄ meritoꝛia ſunt ſiue pꝛemij eſſentialis ſiue accidentalis. eo ꝙ omne opus ex charitate pꝛocedens ē meritoꝛium facienti vt ei conueniat illud pꝛophete. et oꝛatio mea in ſinū meum conuertetur. verūtamen inq̄ꝫ^{m} ipſa opera bona ſunt ſatiſfactoꝛia pꝛo peccato non pꝛoſunt facienti ſi ex ipſius intētione fiant et offerantur deo in ſatiſfactioneʒ alterius. quia opus bonum inquantum ſatiſfactorium habet ꝙ ſit recompenſatiuum pene debite ad reatum. recompenſatio autem fit ſm adequationem vnius ad alterum. vnde quia reat⁹ duorum peccantium maioꝛem recompenſationem exigit q̄ʒ reatus vnius: conſequens eſt ꝙ ſatiſfactio facta pꝛo vno et quantitatem ſui reatus non excedens non valet ad ſatiſfactioneʒ alteri⁹. op⁹ autem bonum ſm ꝙ eſt meritoꝛiuʒ taxatur ex radice charitatis que rationem meriti non extēdit per ſe loquendo ad aliū preterquā ad habenteʒ ipſam et per eam opanteʒ. vt eni. S. Tho. notat infra diſti. 45. q. 2. ar. p̊°. ad p̊mū: ſoꝛs vite eterne alicui non datur niſi pꝛo ſuis operibus. nam et ſi quis impetrat alteri vt ad vitam eternam perueniat: nūquam tamen hoc fit niſi per opera illi⁹ pꝛopꝛia. dum ſcilicet pꝛecibus alicuius alteri datur gratia per quam vitam eternam meretur. et ſm hoc Apocha. 13°. ſcribitur opera enim illoꝛū ſequūtur illos. hinc et apoſtolus ait. 2ª. Coꝛi. 5°.

oẽs nos manifeſtari oportet ante tribunal xp̄i vt recipiat vnuſquiſqꝫ ꝓpria corporis prout geſſit. Rationẽ aũt differentie aſſignat. S. Tho. in hac diſ. ar. 2. ſub. ar. 3. ad. p̄m. Et infra diſti. 45. q. 2. ar. p̄o. ſub. ar. p̄o. q2 premiũ eſſentiale reſpondẽs operibus ratione meriti: redditur ſm diſpoſitionem hominis. nã ſm capacitatẽ videntium erit plenitudo viſionis diuine. et ideo ſicut vn9 nõ diſponitur per actum alterius: ita vnus alteri non meretur premium eſſentiale: niſi meritũ eius habeat efficaciam infinitam ſicut xp̄i cui9 merito ſolo pueri baptizati ad vitam eternam perueniũt. ſed pena tẽporalis ꝓ peccato debita poſt culpe remiſſionẽ: nõ taxatur ſm diſpoſitionẽ eius cui debetur: quia quãdo q2 ille qui eſt melior habet maioris pene reatũ. et ideo quãtũ ad pene dimiſſionem act9 vni9 efficit alteri9 charitate mediante.

¶ Quarto Notandũ eſt q2 vt. S. T. dicit ſupra diſ. 15. q. p̄a. ar. 2. ad. p̄m. ſatiſfactio non reſpondet peccato niſi ſm q2 eſt offenſa dei. vnde talis modus eſſe deb3 ſatiſfactionis qui conueniat ad tollendam offenſam deo illatam. offenſa autem alicui illata non conuenienter tollitur niſi fiat ſm recompenſationem ad illatam iniuriã. huiuſcemodi aũt recompenſatio ſufficiens eſſe non poteſt deo niſi ſm ipſius acceptationem eo q2 ſatiſfactio fieri non poſſit deo ſm equiualentiam pene ad culpam conſiderato genere pene. et inde eſt q2 licet pena debita ꝓ peccato mortali ſit pena eterna dãni ⁊ pena ſenſus eterna: homo vere ⁊ plene ſatiſfacere põt pro culpa mortali penam temporalem ſenſus tã tũmodo ſuſtinendo hic vel in purgatorio: ea rõne quia deus per miſericordiam ſuam talẽ pena3 acceptat in recompenſationem ſibi illate iniurie. Ex quibus inferimus neceſſariũ non eſſe ſi aliq̃s pro peccato alterius ſatiſfaciat q2 omnem pena3 exſoluat q̃ debita eſt pro peccato ex ipſo genere culpe. ita vt ꝓ pena dãni eterna peccato debita ſuſtineat penam dãni eternam. et ꝓ pena eterna ſenſus: ſuſtineat penam ſenſus eternã. ſed ſufficit q2 exſoluat ꝓ peccato penam ſm arbitriũ dei illã acceptantis. nam et homini offenſo ſufficiẽs pena eſt in recõpenſationem offenſa illa quã exſoluit offendẽs ad beneplacitum et acceptationem offenſi. vnde et ꝓ manu abſciſa nõnũq̃ offendẽs pecunia ſatiſfacit eo q2 offenſus illã in recõpenſationem dãni acceptat. Inepta eſt igitur quorũdam inſtantia qua inferre putant q2 xp̄s ſatiſfacere non potuit ꝓ peccato mortali actuali eo q2 penam dãni hominis peccato debitam ipſe nõ ſuſtinuerit. falluntur certe iſti ignorantes propriã rationem ſatiſfactionis que non conſiſtit principaliter in adequatione ſm quantitatem et qualitatem pene quemadmodum reſtitutio: ſed magis in acceptatione dei cui offenſa ẽ illata prout Sanctus Thomas expreſſe dicit ſupra diſtictione decima quinta queſtione prima articulo tertio ſub articulo ſecundo. quãuis loquendo de quantitate pene xp̄i quam pro peccato humani generis moriendo exſoluit: dici poteſt q2 virtualiter adequauit penam debitam pro peccato imo ⁊ ſuperauit conſiderata condicione perſone q̃ erat verus deus et homo cuius vita corporalis infinitũ habuit valorem ex coniuncta diuinitate ac ꝓ hoc potuit eſſe ſufficiens recompẽſatio vite ſpiritualis hominis perdite pro peccato. vnde. S. Tho. 3a. p. q. 48. arti. 2. ad. 3m. dignitas inquit carnis chriſti non eſt extimanda ſolum ſm carnis naturam: ſed ſm pſonam aſſumẽtem inquãtu3. ſ. erat caro dei ex quo dignitatẽ habebat infinitam.

¶ Quinto Notandum eſt ꝓut accipitur ex dictis. S. Tho. i hac diſ. ar. 3. ſub. ar. 2. ad. p̄m. q2 remiſſio q̃ fit p indulgentias nõ ptinet ad diſpẽſationẽ ſacrorũ ſed ad diſpẽſationem bonoꝝ cõmuniũ eccleſie. vnde et legati ac alij non ſacerdotes indulgentias facere poſſunt. et iterũ in arbitrio dantis indulgentiã ẽ taxare quantũ per indulgentiã de pena remittatur. ſacerdos vero taxare non poteſt quantum per clauem ordinis in foro confeſſionis de pena peccato debita remittat: ſed tantum remittitur quantum deus ordinauit. ex quo ſequitur q2 poteſtas faciendi indulgẽtias non fuit petro conceſſa p illa verba Mathei. 16o. tibi dabo claues regni celoꝝ et quodcũq3 ligaueris ſup terrã erit ligatum et in celis et quodcũq3 ſolueris ſup terrã erit ſolutum et in celis. neq3 per verba illa quecũq3 aligaueris ſup terram et c̃. Mathei. 18. neq3 p illa verba: accipite ſp̄m ſanctũ quorũ remiſeritiſ peccata remittuntur eis et c̃. Joã. 2o. nam per omnia iſta verba data eſt petro et apoſtolis ac eius ſucceſſoribus poteſtas clauium ligãdi et ſoluẽdi in foro penitẽtie ſm cõmunem ſanctorũ doctoꝝ ſententiã. que ptãs directe ordinat ad diſpẽſationem ſacramẽti penitentie. ad quam ptãtem vt ex verbis. S. Tho. eſt premiſſum: nõ ptinet relaxatio q̃ per idulgẽtias fit imo vt videtur nec huiuſmodi indulgẽtiarũ relaxatio ptinet ad ptãte3 iuriſdictionis tãq̃ ſit eius effectus directe et imediate. probatur hoc ex duobus. primo quia effectus ꝓpri9 iuriſdictionis cadit in inuitu3. põt eni homo inuit9 excõmunicari et inuit9 ab excõmunicatione abſolui. ſed nulli inuito relaxatio que fit

per indulgentias communicari pōt. ſecūdo quia nullus pōt vti iuriſdictione quā habet in ſeipſum nec in ſuꝑiorē vel equalē. nemo enī pōt etiā ſi velit ſeipſum aut ſuꝑiorē vel equaleꝫ excōmunicare aut ab excōmunicatione abſoluere. et tamē faciens indulgētias vti pōt ꝓ ſeipſo indulgētia quaꝫ alijs concedit et eiꝰ effectū conſequit̃. et parimodo pōt indulgētiam cōcedere ſuo ſuꝑiori aut eq̄li. vnde quod. S. Tho. dicit loco ꝓxime allegato ꝙ .ſ. remiſſio que fit ꝑ indulgētias eſt effectꝰ clauis iuriſdictionis: d̄bet intelligi ſm̄ preſuppoſitionem qꝛ .ſ. faciēs indulgētias debet habere ſuꝑioritatē et poteſtatē iuriſdictionis ordinariā vel d̄legatam ſuꝑ eos quibꝰ dat indulgentiā. nō quaſi facere indulgētias ſit directe et imediate effectꝰ poteſtatis iuriſdictionalis: ſed qꝛ poteſtas diſpēſandi theſaurū eccleſie merita videlicet xp̄i et ſctōꝝ non ꝑtinet niſi ad illū qui preeſt illis quibus īdulgentiā ꝯcedit. eo ꝙ diſpenſare bona cōmunitatis nō poteſt niſi q̄ cōmunitati preeſt. nec alijs ea diſpēſare pōt niſi illis q̄bus in cōmunitate degētibꝰ preſidet. Et ꝙ iſta fuerit mens. S. Docto. plane accipit̃ ex his q̄ dicit infra. ar. 5. ſub. ar. 4. ad. p̄m. vbi dicit ꝙ epiſcopꝰ poteſt accipe ſibi ſuffragia eccleſie que alijs diſpenſat. quoꝝ effectꝰ imediatꝰ ē remiſſio pene ꝑ indulgētias et nō iuriſdictionis. Et in reſponſione ad tertiū dicit ꝙ excōmunicatio ꝓfertur ꝑ modum ſententie quā nullus ī ſeipſum ferre pōt: eo ꝙ in iudicio non pōt idē eſſe iudex et reus. indulgentia aūt nō per modum ſententie datur ſed per modum diſpenſationis cuiuſdam quā homo pōt facere ad ſeipſum.

Quantū ad articulū quartum reſpōdendum eſt obiectionibꝰ aduerſarioꝝ. Et q̄dem ad primū durādi cōtra primā concluſionē dicit̃ ꝙ minor ē falſa ſicut diffuſe deductū fuit in p̄mo et ſecundo notabili. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ maior ꝓpoſitio nō eſt vl̄r vera. nam cum in operibus bonis alia ratio ſit remunerabilis alia ratio ſatiſfactoria: poſſunt bona opera ſufficienter remunerari ſiue ī re ſiue in ſpe et ꝙ inſuper maneat in eis ratio ſatiſſactoria quia non obſtāte eorū remuneratione ſint vlterius ſatiſfactoria ꝓ peccato. et de hoc latius dictum fuit in tertio notabili. reſponſione autem quā arguens introducit nō indigemꝰ. ¶ Ad argumēta alioꝝ contra eandē ꝯcluſionē ad p̄mū dicitur ꝙ ꝓcedit ex falſo fundamēto .ſ. ꝙ ſatiſfactio p̄ncipaliter cōſiſtat in adequatione pene ad culpam vel ad penā debitā ꝓ peccato ſm̄ quantitatem et qualitatē ad modū reſtitutionis. hoc aūt falſum eſt. imo p̄ncipaliter conſiſtit ſatiſfactio in acceptatione eius cui offenſa fuit illata. et de hoc dictum fuit in quarto notabili. vnde nec ex ordinatione diuina nec ex ipſius acceptatiōe pena dāni recōpenſat̃ per penā dāni. imo ex diuina inſtitutione pro pena damni et pro pena ſenſus eterna fit ſufficiens recōpenſatio per penam temporalem virtute ſacramenti penitētie ꝑ quod huiuſcemodi fit cōmutatio: et ex chriſti inſtitutione et ex efficacia paſſionis chriſti cuiꝰ virtꝰ in ſacramētis opatur. ¶ Ad. 2m. dicitur p̄mo ꝙ procedit ex eodem falſo fundamēto ꝙ .ſ. ſatiſfactio conſiſtat p̄ncipaliter in adequatione pene ſatiſfactorie ad penam abſolute debitam ꝓ peccato ſm̄ quantitatem et qualitatem qꝺ falſum eſt. quinimo magis conſiſtit in acceptatione dei q̄ pronior eſt ad remittendū penā q̄ꝫ ad illā exigenduꝫ. Dicit̃ ſcd̄o ꝙ licet pena paſſionis et mortis xp̄i ſm̄ genꝰ ſuū non fuerit tāta quāta pena ſenſus inferni: fuit tamen tanta imo et ſuꝑexcedēs in virtute conſiderata ꝑſona chriſti q̄ mortem et paſſioneꝫ ſubijt q̄ erat ꝑſona diuina ac ꝑ hoc infiniti valoris et ad merendū et ad ſatiſfaciendū. et de hoc dictuꝫ fuit in quarto notabili. Quod autē arguēs dicit diuinitatem in xp̄i paſſione nō fuiſſe compaſſaꝫ: falſum eſt et hereticum vtpote contra ſymboluꝫ fidei quod in eccleſia aperte concinit deum paſſuꝫ crucifixum ac mortuum. vnde articulus fidei eſt deum vere fuiſſe paſſuꝫ et mortuuꝫ: quamuis nō ſm̄ diuinitatem ſed ſm̄ humanitatem. ¶ Ad. 3m reſpondet Sanctꝰ Thomas in hac diſtinctione articulo tertio ſub articulo p̄mo ad tertium: ꝙ effectus ſacramentalis abſolutionis eſt diminutio reatus. et hic effectus non inducitur per indulgētias ſed pro eo faciens indulgentias ſoluit penā quam debebat de eccleſie cōmunibus bonis. hec Sanctus Thomas. Et ſupra in reſponſione ad ſecundum dicit ꝙ qui indulgētias ſuſcipit nō abſoluitur ſimpliciter loquendo a debito pene: ſed datur ſibi vnde debitum ſoluat. hec ille. et ſtat ſolutio in hoc ꝙ effectus ſacramēti penitentie proprie eſt abſolutio a peccato et reatus pene diminutio: non penam pro pena exſoluere quod fit ꝑ indulgentias. ¶ Ad argumēta aureoli contra ſecundam concluſionem: ad primum dicitur ꝙ minor eſt falſa. nam prelati eccleſie etiam papa circa ſacramenta et effectus ſacramentorū ſunt miniſtri tantummodo et diſpenſatores non auctores ſiue inſtitutores ſm̄ illud prima Corinthioꝝ 4°. ſic nos exiſtimet homo vt miniſtros chriſti ⁊ diſpenſatores miniſteriorum dei. Item nec ſunt

dominibonorũ eccleſie. non temporalium prout. S. Tho. notat. 2ª2ᵉ. q. 185. arti. 7°. et multo minus ſpiritualiũ quod et. S. Tho. notat eo dez libro. 2ª2ᵉ. q. 100. ar. p°. in cor. et in reſponſione ad vltimũ ſic ait. quãuis enī res ecclīe ſint eius. ſ. pape vt pncipalis diſpẽſatoris: nõ tñ ſunt eius vt domini et poſſeſſoris. et loquit̃ de reb⁹ ſpũalibus vnde et ſtatiz ſubdit. et ideo ſi recipet ꝓ aliqua re ſpirituali pecuniã nõ careret vitio ſimonie. miniſtri aũt et diſpẽſatores nec auctoritatiue nec ꝓ libito ſue volũtatis diſpẽſare pñt bona domini ſui ſed iuxta cõmiſſionẽ a dño ſibi cõceſſam. vñ et fidelis et infidelis īueniri põt iuxta illud Mathei 24°. quis putas eſt fidelis ſeruus ⁊ prudens quẽ ꝯſtituit dñs ſupra familiã ſuã. qđ exponẽs chriſoſtomus in homelia inquit. fidelem eum dicit: qm̃ nihil qđ dñi ſui eſt ſibi ꝓpriũ fecit. nihil etiã de rebus ſui dñi vane et inaniter conſumpſit. quocirca apoſtolus loco ꝓxime allegato dicebat. hic iã q̃ritur inter diſpenſatores ſi fidelis quis inueniatur. Qđ autẽ arguẽs allegat ꝙ in reſcriptis papalib⁹ indulgẽtiaꝝ nõ expreſſe dicit̃ de merito xp̄i qđ tibi applicam⁹ et c̃: non obſtat. nã poſtq̃ȝ fidei regula et ecclīe doctrina nobis ꝯſtat cunctos eccleſie prelatos miniſtros eſſe xp̄i: nõ opus eſt in q̃libet miniſterij actu idipm̃ exp̄mere. verũtamẽ in ipſis indultis papalib⁹ ſatis implicat̃ auctoritas indulgẽdi apud deũ et erga papã miniſteriũ cũ dicitur vt arguẽs refert ŏ omnipotẽtis dei miſericordia. quaſi relaxatio indulgẽtiaꝝ pncipaliter et primena auctoritate aploꝝ petri et pauli: debeat intelligi de auctoritate nõ p̄meua ſed delegata. ¶ Ad 2m. dicitur p̄mo ꝙ auctoritas allegata nõ eſt ad ꝓpoſitũ. nam p illa verba nec data fuit petro nec ꝓmiſſa poteſtas diſpẽſandi merita xp̄i et ſanctorum repoſita in theſauro eccleſie ꝓut deductum fuit in quinto notabili. Dicit̃ ſecũdo falſum eẽ ꝙ relaxare peccata aut peccatoꝝ debita auctentice ſit apud illũ apud quẽ eſt clauiũ plenitudo loquẽdo de plenitudine data puro homini: niſi intelligatur auctẽtice dictum ab auctoritate delegata. ¶ Ad. 3m. dicit̃ ꝙ aſſũptũ nõ eſt vlr veruȝ. vnde ſi valeret modus arguẽdi: nõ ſolũ papa poſſet indulgẽtias facere: ſed et omnis ſacerdos cui commiſſuȝ ẽ a culpa abſoluere. ¶ Ad. 4m. dicit̃ p̄mo ꝙ argumẽtũ non eſt ad ꝓpoſitũ. qm̃ relaxatio q̃ fit p indulgẽtias non ptinet ad claues ecclīe nec ad ſacramẽtoꝝ diſpenſationẽ prout dictũ fuit in quinto notabili. Dicit̃ ſecũdo ꝙ ſimilitudo nõ tenet. qm̃ baptiſm⁹ eſt q̃dam ſpũalis regeneratio ī qua baptizatus chriſto regeneratur. ⁊ ideo nimirum ꝙ in eo tota pena debita pro peccatis relaxetur ſicut et fit plena abſolutio peccatorum. ſacramentum vero penitentie ordinatur ad ſanationem per modum medicine cuius non eſt omnes morborum reliquias et defectus totaliter eradicare. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum reſpõdet Sanct⁹ Thomas in hac diſtinctione articulo tertio ſub articulo primo ad tertium ꝓut recitatum fuit ſupra in reſponſione ad tertiũ contra eandẽ cõcluſionẽ. Et in hoc articulus terminat̃.

Diſtinctio vigeſſima. j.

Circa vigeſſimam p̄maȝ diſtinctionẽ q̃ritur vtrum peccatum veniale poſſit expiari q̃ ad culpam per penam purgatorij ⁊ arguit̃ ꝙ non. quia cl'pa actualis non delet̃ niſi per contritionem. ſed poſt hanc vitam nõ erit contritio que eſt actus meritorius. quia tunc nõ erit meritum nec demeritum cum ſm̃ Damaſcenum hoc ſit hominibus mors quod angelis caſus. ergo poſt hanc vitam non dimittitur veniale in purgatorio quo ad culpam. ¶ In oppoſituȝ arguitur. quia prima Corin. 3°. per lignum fenuȝ ſtipulam venialia intelliguntur. ſed lignum fenũ ſtipula per purgatorium conſumuntur. ergo ipſe culpe veniales poſt hanc vitam remittent̃. ¶ In hac q̃ſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

Quantuȝ ad primum articulum ſit prima cõcluſio ꝙ culpa venialis in eo qui cũ gratia decedit remittit̃ poſt hãc vitam in purgatorio. Hanc concluſionẽ tenet. S. Tho. in hac diſtin. q. pª. ar. 3°. ſub. ar. p°. Item in q̃ſtionibus ŏ malo. q. 7ª. ar. 11° ¶ Secunda cõcluſio eſt ꝙ peccatũ veniale mortali adiunctuȝ in inferno punit̃ pena eterna. Hãc concluſioneȝ tenet. S. Tho. in hac diſtin. q. p̄ma articulo. 2. ſub. arti. 3. Et in queſtionibus de malo queſtione. 7ª. arti. 19.

Quãtũ ad ſecũdũ

Quantum ad ſecundū articulū arguēdū eſt cōtra cōcluſiones. Et quidē cōtra ꝑmam arguūt aliqui. ſ. ꝙ nulla culpa venialis remittat̃ in purgatoꝛio ſed ī via ſolum. qꝛ decedēs in gr̃a cum moꝛitur aut recolit de veniali aut non. ſi recolit actu ⁊ penitet: culpa dimittit̃. ſi nō penitet peccat moꝛtaliter quia eligit a gloꝛia retardari. Si vero nō recolit: aut ſic eſt diſpoſitus ꝙ ſi recoleret peniteret ⁊ tunc dimittit̃. aut nō peniteret ⁊ ſic moꝛtaliter peccat. ¶ Cōtra ſecundā cōcluſionē arguit̃ a quodā. qꝛ volēs malum ſimpliciter pōt velle bonum ſm qd. ſicut adherēs bono fini ꝑ charitatē firmiter: pōt nihilominus peccare venialiter. ſic e conuerſo adherēs firmiter malo fini: pōt ſm quid velle bonum et ſic penitere de veniali. Cōfirmat̃ rō qꝛ magis eſt dare ſummuꝫ bonum ꝙ̃ ſummuꝫ malū. ſi ergo adherere ſummo bono cōpatit̃ malum imꝑfectuꝫ: multo magis ecōtra adherere ſummo malo cōpatit̃ imꝑfectum bonum. ¶ 2°. videt̃ ꝙ neceſſaria adherētia non plus faciat ꝙ̃ voluntaria ꝙ̃diu eſt voluntaria. ſicut enī illud quod eſt neceſſario albū non pōt eſſe nigrum: ſic illud qđ eſt voluntarie album ꝙ̃diu vult eſſe albuꝫ non pōt eſſe nigrū. ꝙ ſi per voluntatem pōt eſſe ſimul album et nigrum: pari rōne ſi per neceſſitatē eſt albū nihilominus cum hoc poterit eſſe nigrū. qꝛ contrarietas non cauſat̃ ex neceſſario ⁊ voluntario ſꝫ ex natura rei intrīſeca qꝛ contrarietas eſt differentia ſm foꝛmā. cum ergo voluntarie adherēs bono fini poſſit velle malum ſm qd ſicut iuſtus in via pōt peccare venialiter: ⁊ ecōtra adherēs voluntarie malo fini facere bonum ſm quid ideſt ex circunſtātijs ſicut infidelis. ergo quādo ſunt ī termino cui neceſſario adherēt: ⁊ beati poſſūt peccare venialiter ⁊ dānati penitere de veniali. ¶ 3°. arguitur contra quoddam contētum in pꝛobatione concluſionis. ſ. ꝙ peccatum veniale non poteſt dimitti quo ad penam niſi dimittat̃ quo ad culpam. Contra hoc poteſt dubitari qꝛ ſi nihil aliud impediat niſi defectus gratie q̄ impedit penaꝫ moꝛtalis ſolui culpa durante quia exiſtēs in ſolo veniali habet gratiam ⁊ bona eiꝰ penalia ſunt deo accepta ⁊ grata aliter non videretur ꝙ aliqui adulti poſſent euolare qꝛ omnes habent multitudinē venialiuꝫ quia ſepties in die cadit iuſtus que quidem in momēto moꝛtis poſſunt deleri quo ad culpam. Si autem reſtet ſolutio pene: diu ſtabunt ī purgatoꝛio ⁊ ſic non euolabunt niſi dicatur ꝙ prius ſatiſfecerūt ⁊ tunc remiſſio pene ꝓceſſiſſet remiſſionem culpe quod eſt pꝛopoſitum ⁊ contra cōcluſionem.

¶ Contra eandem concluſioneꝫ arguit ſcotus ꝓbando ꝙ peccato veniali nullo modo debeatur pena eterna nec per ſe nec per accidēs. ⁊ q̄dē ꝙ non per ſe: pꝛobat tripliciter. pꝛimo ſic. qꝛ nō ſtat cum charitate debitum pene eterne. ſed cuꝫ charitate ſtat veniale non tantum non deletuꝫ poſt actuꝫ ſed etiam actualiter commiſſum ſm omnes. ergo ⁊c. pꝛobatur maioꝛ. quia per charitatē eſt aliquis dignus vita eterna. ſi ergo cuꝫ hoc ſtat debitum pene eterne vel ad penā eternam: ergo aliquis ē dignus ſimul vita eterna et pena eterna. ſed hoc eſt impoſſibile quia nullus pōt eſſe debitoꝛ pene pꝛo inſtāti ꝓ quo ē oꝛdinatus ad gloꝛiaꝫ. qꝛ tūc ſimul poſſent ſtare gloꝛia ⁊ aliqua pena. Pꝛobat̃ ſecundo eadē maioꝛ. qꝛ poſt actū peccati moꝛtalis nihil manet de peccato niſi debitū pene. ergo ſi debitum pene eterne poſſet ſtare cum gr̃a: peccatum moꝛtale nō remiſſum poſſet ſtare cum gr̃a eo modo quo manet. ⁊ tunc idem eſſet amicus ⁊ inimicus. ¶ 2°. qꝛ eſſentialis pena damnatoꝛuꝫ non ē pena ſenſus ſed dāni. illa autē neceſſario concomitatur quamcunq; penam qꝛ nulla pena pōt ſtare cuꝫ beatitudine. ergo debitum ad quācunq; penaꝫ eternam: includit debitum ad penam eternam dāni. et per conſequēs ad penam eſſentialis dānationis. ſed iſta non coꝛreſpondet venialibus ¶ 3°. qꝛ peccatū veniale ⁊ moꝛtale ſunt impꝛopoꝛtionabilia in rōne malicie vel offenſe. qꝛ infinita venialia ſi eſſent non equarētur vni moꝛtali in rōne offenſe qꝛ nec omnia iſta auerterent a fine vltimo ſicut vnum moꝛtale. ergo pena ſm iuſticiā coꝛreſpondēs moꝛtali: impꝛopoꝛtionabiliter ⁊ in infinitum excedit penam debitam veniali. ſed non impꝛopoꝛtionabiliter ⁊ ī infinituꝫ intēſiue excedit. qꝛ quelibet pena ſm intēſioneꝫ finite ſoluꝫ excedit vel excedit̃ ab illa. ergo hoc erit ſm extēſioneꝫ. ergo non debetur veniali de ꝑ ſe pena eterna. ¶ 2°. arguit ꝙ nec per accidēs debeatur ſibi pena eterna quando coniungitur moꝛtali. qꝛ deus ſemper punit citra condignū. et eſto ꝙ ſimpliciter ſm rigoꝛeꝫ puniret vſq; ad condignuꝫ: omnino iniuſtum eſſet penam eternam infligere pꝛo illo cui ſm ſe debetur pena tēpoꝛalis. quantūcunq; enī coniungat̃ alteri: hoc non facit illud ī infinitum exire illud genus culpe. ergo non iuſte coꝛreſpōdet ſibi pena ī infinitum excedēs. hec ſcotus ī foꝛma.

Quātum ad tertium articulū primo notādū eſt φ in homine ſunt duo affectus. vn⁹ charitatis quo aīa deſiderat eſſe cū xpo. ali⁹ naturalis quo aīa refugit ſeparationē a corpore. q̄ adeo eſt hoī naturalis: φ eū petro nec ſenectus abſtulit vt auguſtin⁹ dicit ſup ioānē. ex cōiūctione ergo horum duoꝝ affectuū: vellet aīa ſic cōiungi deo: φ non ſepararet a corpore ſm illō apoſtoli. 2ª. ad Corin. 5°. nolum⁹ expoliari ſed ſupueſtiri vt abſorbeat qō mortale ē a vita. ſꝫ qꝛ hoc ē impoſſibile: quādiu enī ſum⁹ in corpore pegrinamur a deo vt ibidē ſubdit: inſurgit q̄dā cōtrarietas inter p̄dictos affect⁹: ꝛ quāto charitas eſt pfectior tāto ſenſibili⁹ affect⁹ charitatis vicit affectū nature. ꝛ hoc ad pfectionē charitatis ptinet. Huiuſcemodi aūt pfectio charitatis pōt intelligi dupliciter. vno mō ex parte diligibilis. alio mō ex parte diligētis. ex parte q̄dē diligibilis pfecta ē charitas vt diligat aliq̄d q̄ꝫtū diligibile eſt. de⁹ autē ſicut infinite bon⁹ eſt: ita ꝛ infinite diligibilis ē. ꝛ p hūc modū nulli⁹ creature charitas pōt eē perfecta: ſed ſolū charitas dei qua ſeipm diligit. Ex parte vero diligētis tunc eſt charitas pfecta: qn̄ diligit tātū quātū pōt. qō q̄dē contigit tripliciter. vno mō ſic φ totum cor hoīs actualiter ſemp feratur in deū: ꝛ hec eſt pfectio charitatis patrie q̄ nō eſt poſſibilis i hac vita i qua impoſſibile eſt ppt humane vite infirmitatē ſemp actu cogitare de deo ꝛ moueri dilectione ad ipm. Et de hac pfectione loq̄tur apl'us phili. 3°. cum dicit. nō φ iaꝫ acceperi aut iā pfect⁹ ſim. ſequor autē ſi quo mō cōprehēdā. Itē ꝛ pª Cori. 13°. vbi dicit. cū venerit qō pfectū eſt euacuabitur ꝛc. Alio mō vt homo ſtudiū ſuū deputet ad vacāduꝫ deo ꝛ reb⁹ diuinis p̄termiſſis alijs niſi q̄ꝫtū neceſſitas p̄ſentis vite req̄rit. ꝛ iſta eſt pfectio charitatis q̄ eſt poſſibilis i via: nō tn̄ eſt cōis oībus habētibus charitatē: ſꝫ eſt ppria pfectoꝝ q̄ cū apl'o dicere poſſūt. audem⁹ ꝛ bonā voluntatē habemus magis peregrinari a corpore ꝛ p̄ſentes eē ad deuꝫ. ꝛ ideo cōtēdimus ſiue abſentes ſiue p̄ſentes placere illi. 2ª. Cori. 5°. Et iteꝝ. phili. p°. deſiderium habēs diſſolui ꝛ eſſe cū xpo. Tertio mō ſic φ habitualiter aliq̄s totū cor ſuū ponat in deo ita. ſ. φ nihil cogitet vel velit qō diuine dilectioni ſit cōtrariū: ꝛ hec pfectio eſt cōis oībus charitatē habētibus. hec enī pfectio conſeq̄tur ſpēm charitatis ꝛ ideo conuenit oīb⁹ charitatē habētib⁹ ꝛ ſm oē tēp⁹. quēadmodū eſſe pfectū aīa rōnali conuenit oī homini ꝛ ſemp. vn̄ iſta pfectio charitatis eſt q̄ eſt d̄ neceſſitate precepti charitatis traditi Mathei. 22°. cū dicit diliges dn̄m deū tuuꝫ ex toto corde tuo ꝛc. Accipiunt premiſſa ex dictis Scti thoᵉ. in. q. de vir. q. 2ª. de charitate ar°. 11°. ad. 8ᵐ. Et. 2ª. 2ᵉ. q. 24. ar. 8. in. cor. ¶ Ex q̄b⁹ inferimus φ nō repugnat charitati vie nolle diſſolui ꝛ eſſe cum xpo. nec peccat mortaliter q̄ vel appetitu viuēdi i corpore ſine tn̄ creatoris offenſa: vel mortē refugiēdo vult peregrinari a dn̄o ꝛ a gloria retardari. ita vt voluntati dei vitaꝫ ꝛ mortē ſuā ſubijciat. qm̄ vt deductuꝫ ē: de neceſſitate p̄cepti charitatis id tm̄modo eſt φ nihil hō velit aut operet qō ſit diuine voluntati ꝛ ei⁹ preceptis repugnās. nec aliq̄d creatū pluſq̄ꝫ deum aut equaliter diligat. ſed his nō cōtrariatur q̄timēs mortē aut etiaꝫ vita iſta carnis infirmitate cōtēt⁹ pegrinari vult a dn̄o ꝛ a gloria retardari. nō eniꝫ ex p̄cepto diuino hō tenet velle diſſolui ꝛ eſſe cū xpo vel ad gloriaꝫ eterne vite q̄ꝫcit⁹ feſtinare. q̄ꝫuis ſit contra p̄ceptū charitatis p̄ferre ſimpliciter p̄ſentē vitā: glie. Et confirmat quia redēptor noſter qui pctūm nō fecit nec inuētus eſt dolus in ore ei⁹: mori timēs viuere poſtulabat dicēs. pat mi ſi poſſibl'e ē tranſeat a me calix iſte. q̄ſi homo mortē recuſans vt ābroſius dicit. quocirca Auguſtin⁹ exponēs illō ioānis vltimo ꝛ alius te ciget ꝛ ducet quo tu nō vis: inq̄t. quia ad illā moleſtiā nolens eſt duct⁹: nolēs ad eā venit: ſed volēs eā vicit et reliq̄t affectū infirmitatis quo nemo vult mori. q̄ adeo ē naturalis: vt euꝫ nec ſenect⁹ abſtulit petro. vnde et dn̄s: trāſeat a me calix iſte. hec auguſtinus.

¶ Secundo Notādū eſt φ vt accipit ex dictis ſcti thome in. q. de malo. q. 7. ar. 11°. in. cor. aliter remittitur peccatū veniale ꝛ q̄ꝫtum ad culpā ꝛ q̄ꝫᵐ ad penā: ꝛ aliter peccatum mortale. nā q̄ꝫtū ad culpā peccatuꝫ mortale remittit p nouā gr̄e ꝛ charitatis infuſionē per quā remoueat impedimentum puenīedi ad eternam gloriā qō eſt peccatū mortale cui gr̄a ꝛ charitas opponit. ad remiſſionē vero peccati venialis: nō neceſſario req̄ritur noua gratie et charitatis infuſio. eo φ peccatuꝫ veniale gr̄e ꝛ charitati nō repugnat ſed cum ea ſtare poſſit. ſed ſufficit actus charitatis feruidus ipſi peccato veniali oppoſit⁹. quēadmodum impedimētum corporis grauis deſcēdēdi ad locū ppriuum qō eſt p corruptionē grauitatis in ipſo tolli non pōt niſi p eiuſdē grauitatis reſtitutionem: qō fit p iteratā ipſius generationē. impedimētuꝫ vero quod eſſet ex aliquo obice oppoſito

tollitur p violētū motū ipſum obicēre mouētē. nec ex p̄dictis ſeqtur q plus reqraṫ ad culpe venialis remiſſionē ad quā exigiṫ ſupra grā3 τ charitatē aliqs in actu charitatiſ feruor: ad remiſſionē3 vero culpe mortalis reqritur ſol9 habit9 grē τ charitatis. quoniā3 vt ſctūs thomas reſpōdet ad ſimile argumētū loco ſupra allegato ar°. 11°. ad. 2m. habēti vſu3 liberi arbitrij: nō infunditur noua grā ſine feruore charitatiſ. vn̄ plura reqrūtur ad remiſſionē peccati mortalis q̄3 ad remiſſionē venialis. licet eni ad feruorē charitatis reqratur grā τ charitas: et tn̄ ipſe charitatis feruor reqritur p ſe τ imediate ad deletionē peccati venialis. Quo ad penā aūt peccatū mortale q̄tū eſt de ſe non eſt remiſſibile eo q peccās mortaliter quaſi inimic9 dei mereṫ penā interminabilē τ eternā. peccatū vero veniale remittiṫ p ſolutionē pene tēporalis finite: qr ex ſui rōne non p̄uat hoiem p̄ncipio ſoluēdi τ ſatiſfaciēdi qd eſt grā ſicut p̄uat peccatū mortale. verūtamē in hac vita ſicut pctm̄ mortale p miā3 dei fit remiſſibile quo ad culpā: ita τ q̄tū ad penā p grām ſacror: vel totaliter ſicut fit in baptiſmo: vel p cōmutationē pene interminabilis τ eterne i penā finitā τ tēporalē ſicut fit in penitētia. ſed i futura vita peccatum mortale remitti nō pōt q̄tum ad culpa3 eo q poſt hāc vitā aīa nō imutaṫ eſſentiali imutatione p nouā charitatis et grē infuſionē: eo q ſtat9 ille nō ſit ſtat9 nouā grām recipiendi. culpa aute3 non remiſſa: nec remittiṫ pena. qr quādiu manet culpa: manet debitū pene qd p ſe ad culpā conſeqtur. pctm̄ autē veniale remittitur poſt hāc vitā q̄tū ad culpā eo modo quo remittitur in hac vita. ſ. p actum charitatis repugnātē venialib9 in hac vita cōmiſſis. q̄uis eni ſtatus future vite nō ſit ſtatus merēdi nec recipiēdi grām d nouo: eſt tn̄ ſtatus exercēdi act9 grē τ charitatis in hac vita recepte. q̄tum ad penam vero pctm̄ veniale remittiṫ in futura vita p ſolutionem pene. q etiā hēt vim ſatiſfactionis p̄pter grām a q p̄cedit cui9 virtute ſolutio pene fit deo accepta ſumendo large ſatiſfactionē p̄ut ſctūs thomas notat ſup̄ diſ. 17. q. 2. ar. 4. ſub. ar. 3. ad. 3m.

Tertio Notādū eſt q in hac materia de remiſſione peccati venialis i purgatorio videtur eē quedā repugnātia in dictis ſcti thome. qm̄ in hac diſ. q. p̄a. ar. 3°. ſub. ar. p̄°. ad. 4m. dicit q poſt hāc vitā non pōt eſſe meritū reſpectu p̄mij eſſentialis: ſ3 reſpectu alicui9 accidentalis pōt eē q̄diu manet homo in ſtatu vie aliquo mō. et ideo i purgatorio pōt eē act9 meritori9 q̄tum ad remiſſionē culpe venialis. In queſtionib9 vero de malo. q. 7. ar. 11°. ad 6m. videṫ dicere q poſt mortē nō pōt homo mereri nec p̄mium eſſentiale nec accidētale. arguit eni ſic ſexto loco. eiuſdē rōnis eſſe videtur q aliquis mereatur p̄mium eſſentiale vel accidētale τ q ei remittatur peccatum. qr eadem rōne qua aliqd accedit ad vnum oppoſitorum: recedit ab altero. ſed homo poſt mortē nō pōt mereri nec p̄mium eſſentiale nec accidētale. ergo pari rōne non pōt p̄cipere remiſſionē peccati nec venialis nec mortalis. ecce argumētum. ad qd reſpōdet q meritum glorie eſſentialis vel accidētalis p̄tinet p ſe ad profectum ſpiritualē q eſt p augmentum ſpiritualis boni. vn̄ non ē ſimilis rō. hec ille. vbi videṫ concedere q homo poſt mortē mereri nō pōt nec p̄mium eſſentiale nec accidētale. p̄ut i argumēto ſupponebatur. Idipſum videṫ tenere ſupra diſ. 17. q. 2. ar. 4. ſub. ar. 3. i. cor. vbi dicit q illi q in purgatorio ſunt hn̄t dolorem de peccatis grā informatu3 ſed nō meritorium qr non ſunt i ſtatu merēdi. Et in reſpōſione ad. 3m pena inqt illa quā aīe in purgatorio ſuſtinēt: nō pōt proprie dici ſatiſfactio qr ſatiſfactio op9 meritorium reqrit. ſed largo mō dicitur ſatiſfactio pene debite ſolutio. hec ille. vbi videtur loq de merito premij accidētalis. ſ. remiſſionis peccati quo ad penā qd reſpicit ſatiſfactio. Ad tollendam p̄miſſorū repugnātiā conſiderandu3 eſt q meritum dupliciter accipi pōt. vno mō ſtricte vl' magis proprie: τ ſic includit p̄fectum quendam ſpūalem ſiue reſpectu p̄mij eſſentialis ſiue reſpectu premij accidētalis. p quē modum opus martyrij τ virginitatiſ dicunṫ opera meritoria qr aliqd p̄fectus ſpūalis addunt i martyre et virgine ſupra p̄fectum ſpūalem quē hn̄t i ordine ad premium eſſentiale. vnde martyr τ virgo ſupra aureā dicunṫ mereri aureolā. τ iſto modo capiēdo meritum loqtur ſanct9 thomas vbi dicit q poſt morte3 vel i purgatorio non pōt homo mereri nec p̄miu3 eſſentiale nec accidētale. Alio modo meritum accipitur large vel min9 p̄prie p quacu3q operatione vel diſpoſitione aliqd conferēte: ſiue p ſe aliqd efficiēdo ſiue per accidēs remouendo prohibens ad conſecutionem p̄mij ſiue eſſentialis ſiue accidentalis: etiam ſi nihil profectus ſpūalis addat vel afferat. τ iſto modo loqtur ſanctus thomas loco preallegato i hac. diſ. vbi dicit q poſt hanc vitā pōt eſſe meritu3 reſpectu p̄mij accidētalis: τ q in purgatorio pōt eſſe actus meritorius q̄tu3 ad remiſſionē culpe venialis. na3 remiſſio culpe venialis p̄ut ſctūs doctor notat loco p̄rime allegato i queſtionib9 de

in malo reſpōdēdo ad quītū: nō facit p ſe profectū ſpūalē ita ꝙ addat aliqd ad augmētum ſpūalis boni. confert tñ per accidēs ad bonū ſpūale conſequēdum: remouēdo impedimētū. ſ. pctm̄ veniale qđ prohibebat glorie eterne adeptionem. nō eniꝫ remiſſio venialis peccati aliqd addit aīe bonitatis aut pfectionis intriſece quam p̄us nō haberet. nā nō addit aliquē gradum charitatis aut feruoris quem p̄us aīa non hēret. nec aliqd bonitatis ſm gen⁹ operis addit bonis ipſi⁹ operibus. ac p hoc nihil meriti addit ſm ꝙ meritum dicit profectum ſpiritualem ad p̄mium accidētale vel eſſentiale: ſed tm̄modo remouet ꝓhibens cōſequēdi tale p̄mium. queadmodum ille q remouet trabē prohibētē motū lapidis deorſum nihil grauitatis aut alterius qualitatis intriſece diſponētis ad motū cōfert lapidi: ſed tm̄modo remouet exterius ꝓhibēs motum. Et ꝙ iſta cōcordātia fuerit ſm mentē ſcti thome: plane accipitur ex reſpōſione ad ſextum ſupra allegata in q̄ſtionibus de malo. vbi declarās quomodo capiat meritum ꝓprie: dicit ꝙ meritum glorie eēntialis vel accidētalis ptinet p ſe ad ꝓfectum ſpiritualem q eſt p augmētum ſpūalis boni. et ſupra ad q̄ntum vt p̄miſſum eſt dicit ꝙ remiſſio culpe venialis nō facit ꝓfectum ſpūalem p ſe. ſ. q̄tum ad augmētum ſpiritualis boni.

Quantum ad articulum quartū reſpōdēduꝫ eſt ad argumēta ꝯtra cōcluſiones. Et quidē ad argumētum cōtra p̄mam concluſionē dicit̄ falſum eſſe ꝙ ſi quis recolat de veniali ꝛ nō penitet: peccat mortaliter. nō eni tenetur homo ex vi pcepti dolere et penitere de venialibus quotiēs memorie occurrunt: ſicut nec tenetur illa confiteri. vt eni bene arguit petrus đ palude: ſi ſine peccato mortali pōt homo nō vitare veniale: poterit abſq; peccato ipm̄ p contritionē non expiare. qꝛ nō tenet̄ homo pl⁹ pctm̄ expiare q̄ illud vitare. vnde argumētū procedit ex falſis. ¶ Ad argumēta cōtra ſecūdā cōcluſionē ad p̄mū dicit̄ ꝙ argumētū ꝓcedit de volētib⁹ bonuꝫ vel malum in ſtatu vie: nō de exiſtētibus in termino q̄les ſunt beati ꝛ dānati. vñ ſicut bti nullum malum agere poſſunt nec ſimpliciter nec ſm qđ qꝛ ſunt in gr̄a cōfirmati q nullū pctm̄ ſecū cōpatitur nec mortale nec veniale nec maluꝫ aliqđ: ita ꝛ dānati qꝛ ſunt i malo obſtinati nullū bonū agere poſſunt nec ſimpliciter nec ſm qđ. nam voluntas i malo obſtinata nulluꝫ bonū velle aut agere pōt rōne deliberatiua. ꝛ huius rōnem aſſignat ſctūs thomas infra diſtictione vltima. q. 2. ar. p̄°. ſub. ar. p̄°. qꝛ dānati ꝛ obſtinati i malo: ſunt oīno auerſi a fine vltimo recte volūtatis. voluntas aūt bona eē nō pōt niſi p ordinē ad finē vltimuꝫ. ¶ Ad 2^m. dicit̄ ꝙ conſequētia vltima totius ꝓceſſus ē nulla. nā nō eſt ſimile de his q adherēt bono vel malo exiſtētes i ſtatu vie: ꝛ de his q ſunt i termino ſicut dictuꝫ eſt. ¶ Ad. 3^m. dicitur ꝙ pcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ nihil aliud impedit penā ſolui ꝓ quocūq; peccato niſi defect⁹ gr̄e. hoc autē eſt falſum de peccato veniali. q̄m ſicut dictū fuit in ſecūdo notabili: ad ſolutionē pene peccati venialis: p ſe ꝛ directe impedit defect⁹ actus charitatis excitati cōtra ipm̄ veniale pctm̄: etiā ſi non deficiat gr̄a habitualis. Nec obſtat ꝙ bona penalia exiſtētis i ſolo veniali cum gr̄a ſint deo accepta ꝛ grata: qꝛ id poterit eē quo ad aliqđ meritum vel ad ſolutioneꝫ pene ꝓ peccato veniali p̄us remiſſo quo ad culpā. ſꝫ nō erunt ſatiſfactoria aut ſolutoria pene debite ꝓ peccato veniali cui adhuc inheret. nā q̄diu manet culpa venialis: manet ꝛ reat⁹ pene debite. Nec valet ꝙ ſepties i die cadit iuſt⁹: qꝛ ſepties etiam ſurgere poteſt. illi auteꝫ adulti q euolare dicunt̄: p̄us ſemp cōterunt̄ de culpis q̄ penas pro culpis debitas exſoluant. p̄us inquā vel tēpore vel natura. nā tantus eſſe pōt feruor charitatꝭ ꝙ nō ſolū culpā venialē deleat ſed ſimul etiā pene reatū. ¶ Ad argumenta ſcoti contra eandem concluſioneꝫ dicitur ꝙ rōnes ꝓbantes ꝙ pro peccato veniali nō debet̄ p ſe pena eterna: nō militāt cōtra nos. nā idipm̄ tenet ſctūs thomas in hac diſ. q. p̄ª. ar. 2. ſub. ar. 3. ad. p̄^m. Et in. q. de malo. q. 7. ar. 10. in. cor. Ad illa autē q ſecūdo loco inducit ad ꝓbādū ꝙ nec p accidēs rōne mortalis adiūcti debeat̄ peccato veniali pena eterna reſpōdet ſctūs thomas loco ꝓxime allegato ad. 2^m. et. 7^m. ad p̄mam partē argumēti de punitione dei citra cōdignū reſpōdet ad. 7^m. ꝙ pena peccati venialis etiā cū in inferno punit̄: mitigat̄ q̄tum ad acerbitateꝫ: q̄uis graui⁹ puniat̄ q̄ ab hoīe puniret̄. qꝛ multo maiorē grauitatē hēt ſm ꝙ cōparatur ad deū prout punit̄ a deo: q̄ ſm ꝙ comparatur ad hoīem ꝓut punit̄ ab hoīe. hec ille. Ad ſecundā vero partē reſpōdet ad. 2^m. ꝙ acerbitas pene directe reſpōdet quātitati peccati. ſed eternitas pene reſpōdet indelebilitati ei⁹. q quidē cōuenit aliquādo veniali peccato p accidēs vt dictū eſt. Et i reſpōſione ad q̄ntū dicit ꝙ nō ꝓpter maioritatē culpe pctm̄ veniale cōiūctū mortali diuti⁹ punit̄: ſed ꝓpter indelebilitatem q ꝓuenit

ex adiūcto vt dictū eſt. Idē in ſententia dicit p̊ª 2ᵉ. q. 87. ar. 5°. ad. 3ᵐ. ¶ Ad argumētū ante oppoſitū reſpōdet. S. Tho. in hac diſ. q. p̊ª. ar°. 3°. ſub. ar. p̊°. ad. 4ᵐ. ꝙ poſt hāc vitā nō poteſt eſſe meritū reſpectu p̄mij eſſentialis. ſed reſpectu alicui⁹ accidētalis pōt eſſe ꝗdiu manet homo ī ſtatu vie aliquo mō. et ideo in purgatorio pōt eſſe act⁹ meritori⁹ ꝗtū ad remiſſionē culpe venialis. Q̄liter aūt capiat ſctūs doctor hic meritū: dictū eſt ī tertio notabili. ⁊ ī hoc articul⁹ terminat̄.

Quarta eandem diſtictionē iterū q̄rit̄ vtrū in quolibet caſu teneat̄ ſacerdos celare peccata q̄ ſub ſigillo cōfeſſionis nouit et arguit̄ ꝙ nō. q꞉ mag̈ debet homo ſeruare conſciētiā ſuā ꝗ famam alterius: q꞉ charitas ordinata eſt. ſed aliquando aliquis peccatum celans incurrit proprie conſcientie detrimentum ſicut cum in teſtimonium adducitur pro peccato illo et cogitur iurare de veritate dicenda. ergo videtur ꝙ ī aliquo caſu liceat confeſſionē publicare. ¶ In oppoſitum arguit̄. q꞉ dicit decre. de pe. ⁊ re. caueat ſacerdos ne verbo vel ſigno vł alio quouis mō ꝓdat aliquaten⁹ peccatorē. ¶ In hac q̄ſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

Quantum ad p̊mum articulū ſit prima concluſio ꝙ de neceſſitate ſacramenti penitentie eſt ꝙ ſacerdos cōfeſſor celet confeſſionē ſibi factā. Hanc concluſionē tenet ſanctus thomas in hac diſtictione vigeſſima p̊ma. q. 3. ar. p̊°. ſub. ar. p̊°. ¶ Secunda cōcluſio eſt ꝙ ſacerdos debet celare non ſolum peccata confitentis: verumetiam alia in confeſſione ſibi dicta per que peccata confitentis poſſent deprehēdi. Hanc concluſionem tenet ſanctus thomas vbi ſupra ſub articulo ſecundo. ¶ Tertia cōcluſio eſt ꝙ ſacerdos ꝓpter nullum p̄ceptū eccleſie vel p̄lati debet reuelare ꝯfeſſionē. Hanc cōcluſionē tenet ſanct⁹ thomas vbi tenet p̊mā cōcluſionē ī reſpōſione ad ſecūdū ¶ Quarta ꝯcluſio ē ꝙ ſacerdos de volūtate ⁊ licētia ꝯfitētis pōt reuelare pct̄m ſibi cōfeſſū. Hāc cōcluſionē tenet ſctūs thomas vbi ſup̄. ar. 2°.

Quantum ad ſecundū articulum arguēdū eſt contra cōcluſiones. Et q̄dē cōtra p̊mā cōcluſionē vel ei⁹ ꝓbationes arguit ſic durādus dicēs ꝙ rō ad cōcluſionē adducta nō valet. ꝗuis enī illud qḋ agit̄ interius ꝑ xp̄m: rep̄ſentet̄ exterius ꝑ miniſtrū factis ⁊ verb̄ vel altero eoꝝ ꝗtū ad p̊ncipalē effectū ſacr̄i: nō tñ oportet ꝙ oēs circūſtātie rep̄ſentent̄. verbi grā. miniſter baptizās facto ſuo quo lauat exteri⁹ et verbo ſuo quo dicit ego te baptizo etc̄: rep̄ſentat ablutionē ſp̄ūalē a peccatis quā xp̄s facit interi⁹. ⁊ hoc eſt effect⁹ p̊ncipalis baptiſmi. et cōſimiliter eſt ī cōfirmatione ordie extrema vnctione. ⁊ eodē mō eſt ī cōfeſſione q꞉ p̊ncipalis effect⁹ quē de⁹ facit interi⁹ eſt remiſſio pctōꝝ. et iſtud rep̄ſentat̄ exteri⁹ per miniſtrū cū dicit abſoluo te ⁊c̄. celare autē peccata cōfeſſa: nō eſt effect⁹ ſacr̄i ſed obligatio miniſtri de qua q̄rit̄ vñ veniat. nec apparet ꝙ veniat ex hoc ipſo ꝙ illud qḋ interi⁹ agit̄ a xp̄o debet rep̄ſentari ꝑ illud qḋ gerit̄ exterius a miniſtris. hoc enī intelligit̄ de effectu ſacr̄i. ſic enī et nō aliter intelligitur ꝙ ſacr̄a efficiunt quod ſignificāt. ¶ 2°. q꞉ q̄ritur q̄liter intelligit̄ ꝙ xp̄s celat peccata cōfitētiū. aut enī hoc intelligitur ꝓ preſenti ſeculo vel pro futuro. nō pro p̄ſenti: q꞉ ſic xp̄s equaliter celat peccata nō cōfeſſa ſicut cōfeſſa. nō enī reuelat iſta vel illa. ſi aūt intelligit̄ ꝓ futuro: nō apparet q̄liter ſit veꝝ. q꞉ licet ſacr̄a ſignificēt illud qḋ p̄ſentialiter efficit̄ niſi recipiēs ſit īdiſpoſit⁹: tñ ꝙ ſignificet illḋ qḋ ī futuro ſeculo agit̄: null⁹ vnꝗ dixit. ¶ 3°. q꞉ in futuro ſeculo nō celabunt̄ peccata cōfeſſa neq₃ incōfeſſa: ſ₃ oīa erūt oīb⁹ manifeſta virtute diuina. ꝓpter qḋ ex iſto latere non apparet ꝙ ſacerdos debeat celare peccata ſibi cōfeſſa. ¶ Cōtra ſecūdā cōcluſionē pōt argui. q꞉ ſi circūſtātie peccatoꝝ cōfeſſoꝝ eēnt celāde ſicut ⁊ peccata cōfeſſa: tūc videret̄ ꝙ tertia ꝑſona cū q̄ cōfitēs cōfitet̄ ſe peccaſſe caderet ſub ſigillo cū ſit circūſtātia peccati ⁊ aliq̄d faciēs ad neceſſitatē vel bonitatē cōfeſſionis ī caſu. ſ₃ hoc ꝯſequēs eſt falſum, ꝓpter multa. p̊mo q꞉ tertia ꝑſona nō eſt pct̄m neq₃ circūſtātia peccati. ſed nihil aliḋ cadit ſub ſigillo cōfeſſionis niſi pct̄m vł ei⁹ circūſtātia. ergo ⁊c̄. ¶ 2°. q꞉ nihil cadit ſub ſigillo confeſſionis niſi illud ꝑ qḋ cōfitēs poſſet ꝓdi. ſ₃ quādoq₃ cōfeſſor poſſet loq̄ de peccatis illius tertie ꝑſone abſq₃ ꝓditione cōfitētis. ergo ⁊c̄. ¶ 3°. q꞉ hora tēp⁹ ⁊ loc⁹ nihil faciūt ad expſſionē peccati ideo nō cadūt ſub ſigillo ꝯfeſſionis. ergo a ſimili

nectertia pſona. ¶.4°.qꝛ rō q̄re teneť cōfeſſio
nē celare: eſt qꝛ p̄ſumiť ꝙ de⁹ celet remittēdo. ſꝫ
nō ſic p̄ſumiť ꝺ peccato tertie pſone pdite. ergo
etc̄. ¶.5°.qꝛ nihil cadit ſub ſigillo ꝯfeſſionis qꝺ
nō expectat ad iudiciū illi⁹ fori. ſed tertia pſona
nō eſt hmōi. ergo ꝛc̄. ¶.6°.qꝛ gen⁹ peccati ē ma
gis intimū rei q̄ꝫ circūſtātia. ſꝫ gen⁹ peccati nō ca
dit ſub ſigillo qꝛ licitū eſt ꝯfeſſori dicere talis p=
ſona cōfeſſa eſt mihi de oībus peccatiſ ſuis. ergo
multo min⁹ circūſtātia tertie pſone. ¶.7°.qꝛ cō
feſſor pōt loq̄ de peccatis cōfitētis nō referendo
ad ipm. ergo multo magis de peccatis nō cōfitē
tis. ¶.8°.qꝛ ſi ſic: tūc ſigillū cōfeſſionis eēt i p̄iu=
diciū obſeruātie diuine. qꝛ tūc nō poſſet corrigi
tertia pſona accuſata in cōfeſſione. ¶ Cōtra ter
tiā cōcluſionē arguiť. qꝛ rō pro illa ꝯcluſione po
tiſſima eē videtur iſta ꝙ eccleſia nō pōt mutare
illa q̄ ptinēt ad veritatē articuloꝝ et ſacroꝝ: cuꝫ
p̄lati eccleſie nō ſint dñi ſed miniſtri nō fundato=
res ſed executores. ſꝫ ad celationē cōfeſſionis te
neť miniſter ex natura ſacri. ergo i hoc nō pōt p
aliquē diſpēſari. ſed iſta rō videť deficere i mino
ri. qꝛ licet ex natura ſacri cōfeſſionis ꝛ abſolutio
nis teneať penitēs ad faciēdū penitētiā ſibi iniū=
ctā: tñ papa pōt cuꝫ eo diſpēſare vt nō teneať eā
facere. nec pp̄ter hoc dicit veritatē ſacri mutare
¶.2°.qꝛ ex natura ſacri ſacerdotij teneť ſacer=
dos celebrare. pōt tñ papa cū eo diſpēſare licite
vt nō celebret. ¶.3°.qꝛ rō p ſanctuꝫ thomā ad=
ducta videtur nō valere. cum enī dicit ꝙ occul=
tatio eſt de natura ſacri: hoc nō videť valere. qꝛ
illa occultatio nō ptinet ad formā nec ad mate=
riā ſacramēti. ſimiliter ſine tali occultatiōe rema
neret pfectū ꝛ integruꝫ ſacrm̄. ergo videť ꝙ ſup
hoc papa poſſet diſpēſare. ¶ Cōtra quartā con
cluſionē arguiť p durādum p̄mo qꝛ ſi licētia con
fitētis nō ſufficit ad dicēdum id qꝺ auditum ē in
cōfeſſione niſi hēatur noua noticia: tunc nō ſuffi
ciunt verba p q̄ non hētur de peccato noua no=
ticia ſꝫ ſolum de p̄cedēte noticia datur licētia. ſꝫ
p hec verba: licētio te ad dicēdum illud qꝺ a me
in cōfeſſione audiſti: nō datur aliqua noua noti
cia: alioquī oīs audiēs hec verba acciperet noti
ciā de peccato dicto in cōfeſſione. ſed ſolum dať
licētia qꝛ nec plus verba ſonāt. ergo p illa nunq̄ꝫ
ē licitū ſacerdoti dicere qꝺ audiuit in cōfeſſione.
¶.2°.qꝛ ſi talis licētia ſufficeret: eſſet via ad re=
uelationē cōfeſſionuꝫ ꝛ ſuſpicionē criminum. qꝛ
iudex habēs aliquē ſuſpectum ꝺ aliquo crimine
poterit ei dicere da ſacerdoti licētiā dicēdi quid
audiuit de te. ſi dat licētiam ꝛ data valeat: habe
bit teſtimoniuꝫ contra ſe. ſi nō dat ꝛ dare poſſit
vt ponit tua opinio: merito habebitur amplius
ſuſpect⁹. ꝛ ita nō erit vſq̄ꝫquaq̄ꝫ ſecretum quod
dictum erat in cōfeſſione: cum oporteat vel ta=
lē licētiam dare ad reuelationē confeſſionis: vel
incurrere notam grauis ſuſpicionis. melius eſt
ergo vt dicatur ꝙ talis licētia nec verba q̄ ſonāt
talē licētiam ſufficiunt: ſed oportet ꝙ penitēs di
cat ſacerdoti extra confeſſionē in generali vł in
ſpeciali peccatum qꝺ vult alteri reuelari. ¶.3°.
arguiť ab alijs quia ſicut iudex ꝺ crimine occul=
to quod vidit non poteſt iudicare reum p hoc
ꝙ reus dat ei licētiā vt iudicet eum ſm̄ ꝙ ſcit vel
vidit. ergo a ſimili in pp̄oſito. ¶.4°.qꝛ in lege
nature ſol⁹ actor eius pōt diſpēſare ſicut de plu
ralitate vxoꝝ. ſꝫ de lege nature ē celare crimē. er
go ꝛc̄. ¶.5°.qꝛ nō minus debet celare qꝺ audi=
uit in cōfeſſione q̄ꝫ ſi vidiſſet occultū. ſꝫ tunc nō
poſſet licētiare ꝺ dicēdo. qꝛ ſicut nō pōt mihi da
re licētiam vt occidā eum: ſic nec ꝙ diffamē eum
¶.6°.qꝛ teneť obedire p̄lato i licitis ꝛ honeſtiſ.
ſi ergo ꝺ licētia cōfitētis licet ſibi reuelare: ergo
tūc teneť p̄lato p̄cipiēti reuelare obedire qꝺ fal=
ſum ē. ¶.7°.qꝛ ſicut qꝺ ptinet ad foꝝ exteriorē
ꝺ nullius licētia pōt ptinere ad foꝝ conſciētie ſic
ſcilicet quaſi de licētia pape ex his q̄ dixi tibi i fo=
ro exteriori poſſis me abſoluere in penitētia ni=
ſi iterꝝ dicā tibi vt cōfeſſori: ſic nec ecōuerſo q̄ di=
cta ſunt in hoc foro: ꝺ nullius licētia poſſunt di=
ci in alio foro niſi aliter dicatur.

Quātum ad ter=

tium articulū p̄mo notāduꝫ eſt
put ſanctus thomas dicit expo
nēs illud pſalmi. 31. beati quoꝝ
remiſſe ſunt iniq̄tates ꝛ quorū
tecta ſunt peccata: ꝙ in peccato duplex ē defor=
mitas. vna q̄ eſt ex p̄uatione gr̄e qua. ſ. aīa p̄ua=
tur p pctm̄: ꝛ hec deformitas nō tegitur ſꝫ tota=
liter tollitur q̄ndo reſtituitur ei gr̄a. alia macu=
la ē q̄ cōtrahiť ex actu p̄terito: ꝛ hec non deletur
qꝛ nō datur ei ꝙ nō fecerit: ſꝫ datur ei ꝙ illud qꝺ
fecerat nō imputeť ei ad culpā. et hec tegitur. ſ.
p gr̄am ꝛ charitatē remittentē culpam. iuxta qꝺ
apoſtolus petrus dicebat p̄ͣ petri. 4°. charitas
operit multitudinē peccatoꝝ. Secūdū hec igiť
tectio ſeu optio vel celatio peccatoꝝ apud deū
eſt effectus gr̄e ꝛ videtur eē idē re cum remiſſio
ne peccatoꝝ. vñ ꝛ pſalm⁹ cū dixiſſet: bt̄i quoꝝ re
miſſe ſūt iniq̄tates adiūxit: ꝛ quoꝝ tecta ſūt pec
cata. p̄s. 31. Auguſtin⁹ vero hec verba exponēs
illa dicit eē pctā tecta ſeu coopta q̄ nō videntur a
deo ad puniendū. aiteni. ſi texit pctā de⁹ noluit

aduertere. ſi noluit aduertere: noluit aĩaduer=
tere. ſi noluit aĩaduertere: noluit punire: noluit
agnoſcere: maluit ignoſcere. Et infra. tecta ergo
pctã q̃re dixit: vt nõ viderentur. q̃d enim erat dei
videre pctã: niſi punire pctã? vt noueris q2 hoc
eſt dei videre pctã: qḋ punire pctã. q̃d enĩ dicit
auerte faciẽ tuã a peccatis meis. pctã ergo tua
nõ videat: vt te videat. hec auguſtin⁹. vbi nõ pu
nire pctã: debet itelligi pena eterna. nã loq̃ndo
de pena tẽporali: etiã poſtq̃ pctã remiſſa ſunt p
grãm ꝛ p ſacr̃m penitẽtie ac p hoc tecta ꝛ nõ pu
niẽda eternalit̃: manẽt puniẽda pena tẽporali. ꝛ
ita manẽt nõ tecta a deo ſ3 viſa ꝛ apta ad ea pu=
niẽdũ tẽporalit̃ hic vel ĩ purgatorio. Cũ ergo
in ſacr̃o penitẽtie p̃ncipalis effectus ſit remiſſio
pctõrum: cõſequẽs ẽ q̃ ꝛ tectio ſeu optio pctõrũ
vt. ſ. nõ puniãtur eternalit̃ a deo: ſit ſacri penitẽ=
tie p̃ncipalis effect⁹. ſimul enĩ cũ remiſſiõe culpe
remittit̃ in ſacr̃o penitẽtie ex vi danũ ꝛ reat⁹ pe
ne eterne. put ſctũs thomas notat ſup diſ. 18. q.
pª. ar. 3. ſub. ar. 2°. Ex q̃ ſeq̃tur q̃ pari mõ ſit de
neceſſitate ſacri penitentie ſignificatio optionis
ſeu celationis peccatoꝝ queadmodũ ꝛ ſignifica
tio remiſſionis pctoꝝ. vñ ſicut violator ſacri pe
nitẽtie cẽſeret ſacerdos q̃ abſolutionẽ pctoꝝ ſacra
lem nõ impẽderet vere ↄtrito ꝛ recte ei pctã ſua
ↄfitẽti p̃termittẽs ſignificationẽ qua p verba ab
ſolutionis ſignificat̃ remiſſio pctoꝝ illi facta itẽ
rius a deo p grãm: ita ꝛ violator ſacri penitẽtie
debet cẽſeri ſacerdos q̃ reuelãs pctã ſibi cõfeſſa
p̃termitteret ſignificationẽ imo ↄtra eã ageret
q̃ in hoc ſacr̃o ſignificat̃ q̃ vere penitẽti ꝛ ↄfeſſo
tegũtur ꝛ opiunt̃ pctã ne. ſ. eternaliter puniant̃
a deo. ¶ Ex q̃b⁹ inferim⁹ q̃ celatio ſeu ſigillũ cõ=
feſſionis nõ eſt ex iſtitutione eccleſie nec habuit
originẽ ex capit̃lo oĩs vtriuſq3 ſex⁹ de. peni. ꝛ re.
q̃uis ibi fuerit generalit̃ pmulgatũ ꝛ ↄtra faciẽ=
tes pena fuerit apposita. ſ3 habuit originẽ ex iſti=
tutiõe xp̃i queadmodũ ꝛ penitẽtie ſacr̃m. eiuſdẽ
enĩ inſtitutionis ẽ ꝛ ſacr̃m ꝛ ſignificatio ſacri. eo
q̃ de eẽntia ſacri noue legis ſit q̃ ei⁹ ſignificatio
nẽ gerat cui⁹ cauſa exiſtit ſicut patet ex ipi⁹ diffini
tione in p̃ma diſtictiõe poſita. vñ. S. Tho. ĩ hac.
diſ. q. 3ª. ar. p°. ſub. ar. p° ad. 2m. p̃ceptũ inq̃t d cõ
feſſione ſeruãda id eſt celãda: ↄſeq̃tur ipm ſacr3.
ꝛ ideo ſicut p̃ceptũ de ↄfeſſione ſacrali faciẽda: ẽ
d iure diuio ꝛ nõ põt aliq̃ diſpẽſatione vł iuſſio=
ne hũana homo ab eo abſolui: ita nullus ad re=
uelationẽ ↄfeſſionis põt ab hoĩe cogi vł licẽtiari

¶ Secundo Notãdũ eſt q̃ ſecre=
tũ ſeu ſigillũ cõfeſſio=
nis nõ tã fuit inſtitutũ in fauorẽ ↄfitẽtis ne. ſ. p=
deret a ↄfeſſore: q̃ ad ſignificationẽ ſacri penitẽ
tie mõ preexpoſito. ꝛ ideo ſi ſacerdos reuelaret
pctã ſibi cõfeſſa etiã ſi pſona cõfitẽt̃ inde nõ pde
ret̃: nihilomin⁹ videt̃ q̃ eẽt ſacri violator niſi a=
lio mõ ea ſciret q̃ p cõfeſſionẽ. pbat̃ hoc. q2 cu3
celatio ꝛ occultatio pctõrũ ne. ſ. videãtur a deo
vt puniẽda ſit p̃ncipalis effect⁹ ſignat⁹ ſacri peni
tẽtie vt pmiſſũ eſt: ſeq̃tur q̃ pctõru3 reuelatio p
cõfeſſorem q̃ huiuſcemodi effect⁹ ſignificationẽ
ſacralẽ tollit: ſit ſacri q̃dã violatio ei⁹ integritatẽ
diruẽs. vñ videt̃ q̃ peccet mortalit̃ et ſit fractor
ſigilli ↄfeſſionis ↄfeſſor q̃ peccata reuelat ſibi cõ
feſſa etiã ſi pſonã cõfitẽtẽ nõ pdat. nã nõ ſolum
peccatoris pſona p virtutẽ ſacri penitẽtie tegit̃
ꝛ opitur ne videatur a deo puniẽd⁹: ſ3 ꝛ ipa eius
pctã cõfeſſa teguntur vt nõ videãtur a deo. i. vt
nõ imputẽtur ad penã. vñ ꝛ in pſalmo p̃allega=
to peccata ipa dicũtur tecta. et vniuerſa delicta
opit charitas ait beat⁹ petr⁹ pª petri. 4°. quãob=
rem nõ ſolũ ſignificatio ſacramẽti q̃ eſt p ſigillu3
cõfeſſionis depit ꝛ violatur ſi pſona cõfitẽtis p=
datur: ſ3 etiã ſi peccata ipa poſtq̃ tecta ſunt apõ
deũ: p cõfeſſorẽ reuelẽtur q̃tũcũq3 pſona cõfitẽ=
tis nõ detegatur. Et cõfirmatur. quia confeſſor
p cõfeſſionẽ nõ ſolũ pſonã peccatoris ſcit vt de⁹
ꝛ nõ vt homo: ſ3 etiã ipa peccata cõfeſſa nouit p
cõfeſſionẽ vt deus ꝛ nõ vt homo. vñ videtur q̃
ſigillũ cõfeſſionis ad vtrũq3 extẽdatur ꝛ nõ ſolũ
ↄiũcti vt quibuſdã placet ſed ꝛ diuiſim. Et iſta
videtur fuiſſe mẽs ſancti thome. p̃mo q2 rõnem
ſigilli cõfeſſionis fundat ĩ hoc q̃ ↄfeſſor ea q̃ ſcit
p cõfeſſionẽ: ſcit vt deus ꝛ nõ vt homo. hec autẽ
rõ nõ ſolũ militat circa pſonã cõfitẽtis ꝛ peccata
ↄfeſſa cõiũctim: ſ3 etiã circa vtrũq3 diuiſi3. Secũ=
do q2 in hac diſ. q. 3. ar. p°. ſub. ar. 2. in. cor. dicit
q̃ ſub ſigillo cõfeſſionis cadunt illa per q̃ poſſet
peccator vel pctm̃ dephẽdi. vbi diſiunctiue loq̃=
tur d dephẽſione peccatoris ꝛ peccati. deſignãs
q̃ vtrũq3 nõ ſolũ cõiũncti ſ3 diuiſim ad ſigillum
cõfeſſionis ptinet. Tertio q2 in reſponſione ad
pm loquẽs in caſu in quo p confeſſionẽ confeſſor
ſcit aliquẽ hereticũ quẽ nõ põt inducere q̃ deſi=
ſtat a corruptiõe plebis: nõ cõſulit ſctũs doctor
q̃ cõfeſſor tacita pſona confeſſi heretici: hereſim
ipam reuelet plato: ſ3 q̃ tñmodo dicat plato in
generali q̃ diligẽtius inuigilet ſup gregẽ ſuum.
ſed ſi fieri poſſet abſq3 p̃iudicio ſigilli ↄfeſſionis
melius poſſet plat⁹ remediũ adhibere ne plebs
corrũperetur heretica peſte: ſi ipa hereſis in ſpe
ciali p confeſſorẽ fuiſſet ſibi reuelata. ¶ Ex pre=
miſſis inferri põt q̃ cõfeſſor etiã de licẽtia confi=
tẽtis nõ põt abſq3 peccato mortali ꝛ ſine fractio

ne ſigilli confeſſionis reuelare alicui peccata ſibi confeſſa ita vt dicat ſe illa audiuiſſe in ꝯfeſſione. Probatur hoc. qꝛ ſic dicēdo: dicit ſe illa audiſſe vt deus ⁊ nō vt homo. ſꝫ nec qui confitetur nec aliquis purus homo licētiare pōt confeſſorē ꝙ reuelet alteri ea q̄ ſcit vel audiuit vt deus ⁊ non vt homo. vnde ſanctus thomas loco p̄allegato. ar. 3. in. coꝛ. exp̄ſſe tenet ꝙ confeſſoꝛ non pōt dicere ego audiui hoc in confeſſione. Neqꝫ iſta aduerſant̄ his q̄ ſanctus thomas dicit loco ꝓxime allegato. ar. 2°. ꝙ quando is qui confitet̄ licētiat cōfeſſorē ad dicēdū peccata q̄ ab eo audiuit in cōfeſſione: nō frāgit ſigillum cōfeſſionis ſi illa dicat. qꝛ aliud eſt dictu cōfeſſorē reuelare ea q̄ audiuit in confeſſione: ⁊ aliud eſt dicere illum reuelare ꝙ audiuit ea in cōfeſſione. nam hoc eſt reuelare ꝙ audiuit ea vt deus ad quod nec is q̄ confitetur nec alius homo purus licētiam dare pōt: ad id autē ſic. quia ꝑ talē licētiam confeſſoꝛ ea q̄ audiuit in confeſſione: iterum videtur audire ſaltē implicite vel interpꝛetatiue extra confeſſionē vt homo. ad quod reuelandum non videtur incōueniēs ꝙ is qui confitetur poſſit licētiare. verumtamē ſecurius nobis videtur iuxta opinionē durandi ꝙ ad reuelandum peccata q̄ audiuit in confeſſione: non ſatis ſit confeſſori ꝙ confitēs ſibi dicat: do vobis licētiam reuelandi peccata q̄ vobis cōfeſſus ſum: niſi peccata reuelanda iterum extra confeſſionē ⁊ foꝛum penitētie illi explicet. nam dubium eſt an peccata q̄ ſacerdos ſemel ſciuit vt deus et nō vt homo ꝑ exp̄ſſam ⁊ ſpecialē cōfeſſionē penitētis: ſciat in ſpeciali ⁊ exp̄ſſe vt homo abſqꝫ iterata eoꝛum confeſſione vel expꝛeſſione i ſpeciali. Et foꝛte ſctūs thomas vbi dicit ꝙ is qui confitetur poteſt licētiam dare confeſſori vt peccata ſibi confeſſa reuelet: intellexit de licētia cum expꝛeſſione iterata peccatoꝛum extra foꝛum penitētie per quam confeſſoꝛ ſciat eius peccata non vt deus ſed vt homo. Et facit ad hoc quod loco pꝛoxime allegato ad p̄m ſanctus doctoꝛ dicit ꝙ papa non poteſt licētiare confeſſorē vt reuelet peccata confeſſa: quia nō pōt facere ꝙ ſciat illa vt homo: qđ tamē pōt facere is q̄ confitet̄. ſed certū eſt ꝙ nec iſte id pōt commode facere niſi iteꝝ peccata reuelāda cōfeſſori explicet extra foꝝ penitētie. Si tñ fuerit mēs ſcti doctoꝛis ꝙ ſola licētia abſqꝫ iterata explicatione peccatoꝝ ſufficiat: certū eſt ꝙ in ip̄a licētia intellexit implicitā eē iteratā peccatorū reſerationē. dare enī licētiā dicēdi peccata cōfeſſa: eſt interp̄tatiue ⁊ implicite dicere iterū ipſa peccata. maxime qꝛ per talē licētiā duꝫ confeſſoꝛ reuocat peccata ad memoꝛiam vt ea reuelet: videtur ipſe qui illa confeſſus fuit iterum memorie confeſſoꝛis ea reponere ⁊ nouā noticiāꝫ illorum ei dare ſine qua non ſatis videtur ꝙ confeſſoꝛ illa poſſet ſcire ⁊ i ſpeciali reuelare vt homo cum ea pri⁹ non nouerat niſi vt deus. ¶ Quod autē aliqui adducunt pꝛo ſimili đ depoſito apđ aliquē ꝙ deponēs ſine noua receptione ⁊ traditione pōt facere ꝙ depoſitarius illud habeat vt donum vel mutuum: dicēdo quod habebas vt depoſitum: habeas ⁊ nunc vt donuꝫ vel mutuū vel ſi etiam dicat do tibi licētiā vtēdi ad libitum depoſito fidei tue cōmiſſo: ita penitens pōt dicere confeſſori: quod confeſſus ſum tibi vt deo vl̄ ſub ſigillo confeſſionis: habeas nūc vt homo et reueles ipſa. non certe eſt conſimile q̄tū ad pꝛopoſitum noſtrum licet pari iure. ſ. diuino vtrūqꝫ firmetur: nam deponēs depoſituꝫ apud aliquē depoſuit illud vt homo ⁊ vt dominus rei. ⁊ depoſitarius recepit depoſitū vt ſic ab illo et vt homo ſui iuris. ⁊ ideo mirū ꝙ quocūqꝫ mō ⁊ quibuſuis verbis etiā ſine noua vnius traditione ⁊ alterius receptione: deponēs qđ ſuum eſt alteri donet ⁊ depoſitū in mutuū vel donū conuertat ⁊ depoſitarius illud etiā vt mutuuꝫ vel donum recipiat. ſed in ꝓpoſito noſtro is q̄ cōfitet̄: ſecretū cōfeſſionis deponit apđ cōfeſſorē nō vt apud hominē ſed ſicut apud deū. neqꝫ poſt cōfeſſionē habet tanq̄ dn̄s in poteſtate ſua peccata cōfeſſa vt illa. ſ. poſſit repetere vel ꝓ libito de eis diſponere. nō enim illa apud ſacerdotēꝫ ſibi depoſuit ſed deo. ſunt enim poſt cōfeſſionē ſub foꝛo ⁊ poteſtate dei. ſacerdos quoqꝫ peccata ſibi confeſſa non recipit vt homo ſed vt deus. ⁊ illa poſt abſolutionem: dei ſecreto ac ſigillo obtegit ⁊ ſibi ⁊ cunctis omnib⁹ occultauit. vnde ſacerdos reus eſſet pꝛoditionis diuini ſecreti ⁊ fractionis diuini ſigilli: ſi clauſa ⁊ operta peccata abſqꝫ dei mādato alicui reuelaret. vnde multuꝫ diſſimile eſt quod pꝛo ſimili afferebatur.

Quantum ad q̄rtum articulū reſpōdēdū eſt obiectionibus in cōtrariū. Et q̄dē ad p̄m durādi ꝯtra p̄mā ꝯcluſionē dicit̄ ꝙ minoꝛ eſt falſa. quoniam vt deductum fuit in p̄° notabili: celatio et occultatio peccatoꝝ in confeſſione dictoꝝ: pꝛincipalis effect⁹ eſt ſacramēti penitētie queadmodū ⁊ remiſſio peccatoꝛuꝫ. ¶ Ad. 2m. dicit̄ ꝙ xp̄s celat peccata vere ꝯfitētiū ⁊ i hoc ſeculo ⁊ i futuro: qꝛ nō videt ea delēdo culpā eoꝝ ⁊ maculam

per infuſionē gratie. nec videt ea quantū ad reatū pene eterne q̄ ſimul remittit̄ cum culpa. vnde falſum eſt ꝙ xp̄s equaliter celat peccata nō cōfeſſa ſicut cōfeſſa et equalit̄ vtraq̄ reuelat. nā loquēdo de celatione ſiue occultatione et ꝺ reuelatiōe ad puniēdū, put loquimur in ꝑpoſito: peccata cōfeſſa celat et tegit: peccata vero nō confeſſa reuelat. arguēs autē decipit̄ nō intelligēs modū celationis peccatoꝝ quē ſigillū cōfeſſionis deſignat. nō enī huiuſcemodi celatio eſt quātū ad noticiā hominū: ſed quo ad noticiā dei cui ꝑ ſacrm̄ penitentie occultantur peccata cōfeſſa q2 nō videt ea ad puniendū. Et ꝑ hec patet ſolutio ad. 3^{m}. aſſumit enī falſū capiēdo celationē ad puniendū, put loquimur in ꝑpoſito. nā ſic peccata ꝯfeſſa celabūtur in futuro ſeculo: incōfeſſa vero non q2 eternaliter punientur. ¶ Ad argumēta cōtra ſecundam cōcluſionē ad p̄mū dicit̄ ꝙ imo cōſequēs eſt veꝝ. neq̄ valēt ea q̄ in cōtrariū adducunt̄. Non p̄mū quia licet tertia perſona nō ſit peccatū nec circumſtantia peccati: peccare tamē cū tertia pſona eſt peccatū vel circūſtātia peccati. et pari modo nō dicimꝰ ꝙ tertia pſona cadit ſub ſigillo cōfeſſionis ſm̄ ſe abſolute ſed vt eſt obiectū actꝰ peccati. nā non frangit ſigillū cōfeſſionis ſi cōfeſſor dicat mulier alteri nupta. ſed frāgit illud ſi dicat de eo q̄ ſibi eſt confeſſus: hic cognouit mulierem alteri nuptam vel hec mulier nupta eſt adultera. ¶ Neq̄ valet ſecundum q̄m aſſumit falſum. non enī precipua cauſa ſigilli confeſſionis eſt ne is qui cōfitet̄ ꝓdatur: ſed ſignificatio ſacramēti. et de hoc dictū fuit i ſecūdo notabili. ¶ Neq̄ valet tertiū, ꝓpter duo. primū eſt quia aſſumit falſum ſi vniuerſalit̄ capiat̄. nam tēpus et locus nōnūquā ducūt in noticiā peccati et peccatoris. ſecundū eſt ꝙ ſimilitudo non valet. nam tertia perſona cum qua quis peccat cum ſit perſona peccās: magis facit ad expreſſionem peccati q̄ tempꝰ et locus. ac per hoc magis cadit ſub ſigillo confeſſionis. ¶ Neq̄ valet quartū quia falſum aſſumit. non enim ratio ſigilli confeſſionis eſt preſumptio confeſſoris ꝺ remiſſione facta peccatori a deo. ſed ratio eſt ſignificatio ſacramenti que ex xp̄i inſtitutione fit per ſigillum confeſſionis. ſiue enim peccator peniteat ſiue non: nihilominus ſacramentū penitentie et ipſa peccatorum confeſſio ſuam habet ſignificationem. Unde. S. Tho. in hac diſti. q. 3. arti. p° ſub arti° p° ad p̄mū ſic ait. quidam dicunt ꝙ ſacerdos non tenet̄ ſeruare ſub ſigillo confeſſionis niſi peccata de quibus penitens emendare promittit: alias poteſt ea dicere ei qui poteſt prodeſſe et non obeſſe. ſed hec opinio videtur erronea cum ſit cōtra veritatem ſacramenti. ſicut enim baptiſmus eſt ſacramentū quāuis quis fictus accedit: nec eſt mutandum propter hoc aliquid de eſſentialibus ſacramenti: ita confeſſio non deſinit eſſe ſacramētalis: quāuis ille qui confitetur emendationē nō ꝓponat. et ideo nihilominus ſub occulto tenēdū eſt. hec ille. ¶ Neq̄ valet quintū q̄m aſſumit falſum nec arguēs illud ꝓbat. nō enī iudiciū fori ſigillum cōfeſſionis inducit: ſed ſignificatio ſacri ex diuina inſtitutione. ¶ Neq̄ valet ſextū nā minor male ſumitur ſub maiore. q̄m genꝰ peccati nō eſt genus ad ſigillū confeſſionis. vnde cōſequētia eſt nulla. ¶ Neq̄ valet ſeptimū q̄m aſſumptū ē falſum ſi cōfeſſor loquat̄ de peccatis cōfitētis vt ab eo auditis in confeſſione. ſi vero loquat̄ de peccatis confitentis nō vt ſunt confitentis ſed abſolute quantū ad eoꝝ genus vel ſpeciē: licite pōt fieri. et idem iudicium eſt de peccatis tertie perſone.

¶ Neq̄ valet octauū q̄m eius cōſequentia ē neganda. et ad eius ꝓbationē reſpondet. S. Tho. in ſimili in hac diſtin. q. 3. ar. p°. ſub. ar. p°. ad p̄mū dicens. nec tamē ſigillū confeſſionis contra charitatem militat: quia charitas non requirit ꝙ apponatur remedium peccato quod homo neſcit. illud autem quod ſub confeſſione ſcitur: eſt quaſi neſcitum cum neſciat vt homo ſed vt deus. tamē aliquod remediū adhibere debet in predictis caſibus quantū pōt ſine cōfeſſionis reuelatione: ſicut monendo eos qui confitent̄ et alijs diligentiam apponendo ne corrumpant̄ per hereſim. pōt etiā dicere prelato ꝙ diligentius inuigilet ſup gregem ſuum. ita tamē ꝙ non dicat aliquid p quod verbo vel nutu confitentē ꝓdat. hec ille. ¶ Ad argumēta cōtra tertiā cōcluſionē: ad p̄mū dicitur ꝙ ratio pro cōcluſione aſſignata bona eſt et efficax. neq̄ valet eius prima impugnatio: q2 nō eſt ſimile qđ pro ſimili adducitur. q̄m penitentia iniuncta aut ipſa penitentie iniūctio per ſacerdotē non eſt de eſſentia ſacri penitentie quēadmodū celatio peccatorū q̄ pertinet ad ſacri ſignificationē. nā etiā ſine diſpenſatione pape poſſet confeſſor nō iniūgere penitentiā confitēti ſed remittere illū ad penas purgatorij manēte ſacro et confeſſione in ſui integritate. neq̄ itēꝝ penitentiā iniunctā negligere eſt contra eſſentiā ſacri. Neq̄ valet ſecūda q̄m aſſumptū eſt falſum. licet enī ptās celebrandi ſit de natura ſacerdotij: ipſe tamē actus celebrandi nō eſt ꝺ eiꝰ natura nec ad eam pſe et neceſſario conſequit̄. ¶ Ad. 2^{m}. dicitur ꝙ aſſumptū eſt falſum. quāuis enī occultatio peccatoꝝ non ptineat ad formā preciſe vel ad materiam ſacri: pertinet tamen ad totam eſſentiā ſacri ad quam pertinet

ſignificatio. qm̄ ſacramētū eſſentialiter eſt ſignuz ſicut patuit in p̄ª diſtictione ex ipſius diffinitione. ¶ Ad argumēta contra quartā cōcluſionē patet q̇d dicendū ſit ex ſecūdo notabili. ¶ Ad argumētū ante oppoſitū reſpōdet. S. Tho. ī hac diſ. q. 3. ar. p̄º. ſub. ar. p̄º. ad. 3ᵐ. ꝙ homo nō adducit̄ in teſtimoniū niſi vt homo. et ideo abſq̧ leſione conſcientie pōt iurare ſe neſcire qđ ſcit tantuz vt deꝰ. Et in hoc articulus terminatur.

PRimā queſtionē vigeſſime ſecūde diſtictionis reliq̇ intactaz qm̄ de eiꝰ materia ſm̄ mentez ſancti thome ſatis dictū fuit ſupra diſtictione p̄ma et diſtinctione quarta. Et vtrū corruptū idez numero poſſit redire quod tangitur in ſecunda q̄ſtione einſdez diſtinctionis: videbitur infra diſtictione quadrageſſima quarta.

Diſtictio vigeſſima. iij.

CIrca vigeſſimā tertiā diſtictionē querit̄ vtrum extrema vnctio ſit ſacramentuz et arguit̄ ꝙ nō. quia ſicut oleū aſſumit̄ ad infirmos ita et ad cathecuminos. ſed vnctio q̄ fit oleo ad cathecuminos nō eſt ſacramentū. ergo nec extrema vnctio que fit oleo ad infirmos. ¶ In oppoſitū arguitur quia ſacramenta nihil aliud ſunt q̄ȝ quedam ſpirituales medicine. ſed extrema vnctio eſt quedam ſpiritualis medicina quia valet ad remiſſionem peccatorum vt dicitur Jacobi. 5º. ergo eſt ſacr̄ȝ. ¶ In hac q̄ſtione erunt q̄ttuor articuli vt ſupra.

QUantuz ad primū articulū ſit p̄ma concluſio ꝙ extrema vnctio nō eſt q̇d ſacrale ſ; ſacr̄m. Hāc ꝯcluſionez tenet S. T. in hac diſ. q. p̄ª. ar. p̄º. ſub. ar. p̄º. ¶ Secūda cōcluſio ē ꝙ effectꝰ p̄ncipalis huiꝰ ſacri ē remiſſio pctōꝝ q̇ ad reliq̇as pcti. Hāc cōcluſionē tenet. S. T. vbi ſup̄. ar. 2. ſub. arti. p̄mo. ¶ Tertia ꝯcluſio ē ꝙ materia ꝓxima huiꝰ ſacri eſt oleū ꝑ ep̄m ꝯſecratū. Hāc ꝯcluſionē tenet. S. T. in hac diſ. ar. 3. ſub. ar. 3. ¶ Quarta ꝯcluſio eſt ꝙ forma huiꝰ ſacri ē ōrō dep̄catiua ⁊ nō indicatiua. Hāc ꝯcluſionē tenēt. S. T. vbi ſup̄. ar. 4. ſub. ar. 2.

QUantum ad ſecundū articulū arguendū ē ꝯtra ꝯcluſiones. Et q̇dē ꝯtra p̄mā arguit petrꝰ ꝺ̄ palude dicens ꝙ eiꝰ ꝓbatio ē dubia q2 effectꝰ p̄ncipaliter intētus in adminiſtratione ſacrōꝝ nō ē character vel ornatꝰ ad q̄ ſoluz attigit actio ſacri; q2 hec ꝯſequit̄ fictꝰ q̄ tñ ſacr̄m ſuſcipit non rē ſacri. ſ; effectꝰ p̄ncipalr̄ intētꝰ eſt curatio morbi ſpūalis q̄ eſt ꝑ gr̄am ad quā nō attigit ſacr̄ȝ ſ; diſponit. niſi forte dicat̄ ꝙ iſta curatio ē q̇dez formalr̄ et imediate ꝑ gr̄am ſacr̄alem et nō ꝑ gr̄am gratū faciētē et ꝙ ſacr̄m attigat ad gr̄am ſacr̄alez nō aūt ad illā q̄ eſt ī v̄tutibꝰ et donis qđ nō eſt ꝓbabile q2 tūc fictꝰ recipet gr̄am curātē ſicut characterē ſi ita eſſȝ effectꝰ ſacri ꝓpriꝰ ſicut illud. et ſic ſine gr̄a gratū faciēte et charitate ſanaret̄ hō a pctō qđ eſt ipoſſibile. vñ etiā gr̄a ſacr̄alis ꝓut differt a gr̄a q̄ eſt in v̄tutibꝰ et donis forte nō ē aliud q̄ȝ diſpoſitio ad illā q̄ dicit̄ character vel ornatꝰ vel effectꝰ. ita ꝙ diuerſe gr̄e q̄ ſunt in diuerſis ſacr̄is ſūt diuerſe diſpoſitiones ad gr̄am vel diuerſi effectꝰ gr̄e. q2 aliđ eſt liberari ab originali aliud ab actuali et ſic ꝺ̄ alijs. hec petrꝰ ꝺ̄ palude ī forma. ¶ Cōtra ſecūdā cōcluſionē arguit durādꝰ ꝓbādo ꝙ p̄mꝰ effectꝰ huiꝰ ſacri nō ſit corroboratio nature ꝯ ꝺ̄bilitatē ex peccato relictā. q2 talis debilitas nature ꝑ quaz patimur difficultatē ad ōpa gr̄e eſt tā in ſanis q̄ȝ ī infirmis. ſi ergo ꝓp̄us effectꝰ extreme vnctionis ē exhilaratio mētis ad tollēdū p̄dictā debilitatē ſeu difficultatē: videt̄ ꝙ hoc ſacr̄m deberet ita exhibi ſanis ſicut ī infirmis qđ nullꝰ tenēt. ¶ 2º. q2 ſi talis exhilaratio mētis ē ꝓp̄us effectꝰ extreme vnctionis tūc nō ꝺ̄beret dari ī infirmis q̄ iā ꝑ infirmitate amiſerūt vſuȝ rōnis q̄ātūcūq̧ p̄us petiuiſſēt hoc ſacramētū: q2 ī eis non pōt ēē talis exhilaratio. hoc aūt falſuȝ ē. ¶ 3º. q2 p̄dicta ꝺ̄bilitas nature ſeu difficultas ad ōpa gratie ineſt oībꝰ a natura ſicut a cauſa ꝑ ſe: licet ꝓueniat ex pctō origiali ſicut a cauſa remouēte ꝓhibēs ſicut ꝺ̄ alijs ꝺ̄fectibꝰ fuit dictū in ſcđo libro. et ideo hēt rōnez defectꝰ naturalr̄ vel ſpūalis. cū aūt ꝑ hoc ſacr̄m aliq̇d indulgeat̄ vt in ipſa forma huiꝰ ſacri expreſſe dicit̄: qualiter autez pōt dici ꝙ p̄dictꝰ defectꝰ indulget̄. hoc enī nō ſolū eſt ī p̄ope dictū ſed clare falſū. ſubdit̄ enī ī forma verboꝝ. indulgeat tibi dn̄s quicq̇d deliq̄ſti ꝑ viſū vel ꝑ auditū et ſic de ceteris. ergo per hoc ſacr̄ȝ i-

dulgetur delictũ quo ad culpã vel penã culpe de=
bitam in toto vel in parte: vel aliquã ſequelã. q̃ꝛ
neutrũ eſt ipſe predictus defectus qui nobiſcũ p̄=
ſeuerat ꝑ toto tp̄e vite preſentis et precedit om̄e
nr̄m actuale peccatũ. ¶ 4°. quia ſi talis exhilara
tio mentis eſt ꝓprius effect⁹ hui⁹ ſacr̄i: mirũ eſt ꝙ
in forma eius non fit aliqua mẽtio de illa et fit ex=
preſſa mẽtio de remiſſione peccatoꝝ quam tu di=
cis nõ eſſe effectũ ꝓpriũ ſed cauſaliter contingen
tem. hoc eni eſt cõtra naturã forme ſacr̄orum que
efficiũt q̃d ſignificãt. melius eſt ergo ꝙ dicatur ꝙ
effectus huius eſt remiſſio peccatorũ. ¶ 5°. q̃r ſa=
cramẽta illud efficiũt quod ſignificãt. ſed per for
mã hui⁹ ſacr̄i directe ſignificat̃ dimiſſio peccatoꝝ.
eſt enim talis forma. per iſtam vnctionem et ſu=
am piiſſimaz miſericordiam indulgeat tibi domi=
nus quicquid deliquiſti per viſum ⁊ ſic de ceteris.
ergo ꝑ hoc ſacramentum fit dimiſſio peccatorum
quo ad culpam vel quo ad penam vel aliam ſeq̃=
lam. Sed quia peccatũ poteſt dimitti quo ad cul
pam vel quo ad penam ei debitam ſeu quamlibz
aliam ſequelam: ideo adhuc eſt dubiuz ſm̄ quod
iſtorum dicatur dimitti peccatũ. ſi enim dicat̃ di=
mitti quo ad culpam: cũ duplex ſit culpa. ſ. morta
lis et venialis: impoſſibile eſt ꝙ per hoc ſacramẽ
tum dimittatur culpa mortalis. quia ſicut baptiſ=
mus eſt ſpiritualis regeneratio et penitẽtia ſpiri=
tualis reſuſcitatio: ſic extrema vnctio ſanatio vel
medicatio. vnde exhibet̃ ꝑ modũ medicationis.
in plurib⁹ eni infirmitatib⁹ vtunt̃ medici vnctiõe.
ſed ſanatio non eſt niſi habẽtis vitã. ergo extre=
ma vnctio cũ ſit ſpiritualis ſanatio preſuppõit vi=
tam ſpũalem. ſed in eo in quo eſt peccatũ morta
le: nõ eſt vita ſpũalis. ergo extrema vnctio nõ or
dinatur ad dimiſſionez peccati mortalis quo ad
culpã. ſi ergo ordinat̃ ad dimiſſionẽ alicui⁹ pecca=
ti quo ad culpã: oportet ꝙ illud ſit veniale q̃d eſt
quaſi quedam infirmitas in vita ſpũali. Sed nec
iſtud videt̃ quibuſdã. q̃r cõtra vnũ defectũ ſuffi=
cit vnũ remediũ. ſed ſacr̄m penitẽtie ſufficiẽter d=
let om̄e peccatũ veniale quo ad culpã. ergo quo
ad hoc nõ ordinat̃ aliquod aliud ſacramentum.
ad hoc tamẽ poſſet dici ꝙ vnũ remediuz ſolum ẽ
per ſe inſtitutũ contra vnũ defectũ interimentez
vitam ſpũalem. ſicut baptiſmus contra peccatuz
originale: et penitentia contra peccatum actuale
mortale. ſed contra defectum qui non interimit
vitam ſpiritualem ſicut eſt peccatum veniale nul
lum ſacramentum eſt neceſſarium. multa tamen
remedia vtilia ſunt ſicut penitentia et cõfeſſio ge
neralis non ſacramentalis et benedictio epiſco=
palis. et idem poſſet eſſe d extrema vnctione nõ

obſtante ratione ſupradicta. ſed quia nulluz pec=
catum dimittitur quo ad culpam niſi voluntas q̃
fuit deordinata per eam reordinetur per debitã
diſplicentiam: etiam adhuc dubium eſt quomo=
do per extremam vnctionem dimittatur veniale
peccatum: cum non appareat quid ipſa operetur
ad talem diſplicentiam. poteſt tamen dici ꝙ hoc
modo operatur extrema vnctio ad dimiſſionem
peccati venialis: quia per eam datur digne ſuſci=
pienti quedam ſpiritualis hilaritas mentis. non
quidem contra illam debilitatem vel difficultatẽ
ad bonum nobis inataz vt alij dicunt: ſed contra
oppreſſionem quam infirmus tunc patitur. tuz ex
debilitate corporis. tum ex memoria precedẽtiũ
peccatorum propter que poſſet facilius in deſpe
rationem cadere. quam hilaritatem mentis for=
te vocat iacobus alleuiationem cum dicit: et alle
uiabit eum dominus. ad hanc ergo ſequitur con=
uerſio mentis in deũ et generalis diſplicentia om
nium debitorũ que ſufficiat ad deletionez omniũ
peccatorũ venialium. et ideo poſtq̃ btũs iacob⁹
dixit: et alleuiabit eum dñs ſubiunxit: et ſi in pec=
catis ſit dimittent̃ ei. et ſic primus effectus huius
ſacr̄i eſt exhilaratio mentis: ſed non principalis
nec pricipaliter intent⁹. quia ille eſt remiſſio pec=
catorum venialiũ quo ad culpã modo quo dictũ
eſt: vel quo ad penam in toto vel in parte quod
ſignificat vnctio olei quod eſt mitigatiuũ doloꝝ.
hec durandus in forma. ¶ Contra tertiam con=
cluſionem arguit idem durandus probando ꝙ p̄
ma ratio aſſignata quare materiam huius ſacra=
menti oportet eſſe oleum conſecratum: non va=
let. ſ. quia chriſtus non eſt vſus vnctionibus cor=
poralibus et c̃. ꝙ enim hoc non valeat: dicit ſe ꝓ=
baſſe diſ. 7ª. ibidem aũt arguit ſic dicens. ꝙ chriſ=
ma quod eſt materia cõfirmationis oporteat eẽ
conſecratum quidam probant ſic. quorũ cũq̃ ſa=
cramentorum materia fuit xp̄o applicata corpo=
raliter: illa materia non indiget noua cõſecratio
ne quia tactu xp̄i conſecrata fuit. vnde chriſoſto=
mus dicit ꝙ nunquã aqua baptiſmi peccata cre=
dentium purgaret: niſi tacta dominici corp̄is ſan
ctitate fuiſſet. et ideo aque baptiſmi quantum eſt
de neceſſitate: non oportet ꝙ prius benedicãtur
q̃ ſacramento applicentur. idem de materia eu=
chariſtie q̃r xp̄o fuit applicata et ab ipſo benedi=
cta. dr̄ eni Mathei. 26. et Luce. 22. accepit aũt
ieſus panẽ et bñdixit: ſimilit̃ et calicez. et ideo nõ
oportet ꝙ mã ꝑus bñdicat̃ q̃ forma x̄boꝝ ſacr̄a=
liũ ſup ipſam ꝓferat̃. ſecus aũt eſt de chriſmate et
oleo ſancto et oleo infirmoꝝ. oportet eni ꝙ ꝑus
bñdicant̃ q̃ exhibeat̃ ad vſum ſacr̄i: q̃r xp̄s nõ ẽ

vnctus viſibilib⁹ vnctionibus. nec fieret iniuria ī-
uiſibili vnctioni q̄ vnctus eſt pre cōſortibus ſuis.
Sed iſtud nō videt̄. primo quia ſi applicatio ma-
terie ad xp̄m reddit eam ſanctificatā: videtur ꝙ
non ſolum non oporteat eam ſanctificari ad hoc
ꝙ ſit materia baptiſmi: ſed etiā ſi ſanctificat̄ ꝙ fiat
iniuria priori ſanctificationi ſi ſit eiuſdē rōnis: vl̄
ꝙ prima fuerit inſufficiēs ſi ſecunda ſit alteri⁹ rō-
nis ſicut ipſi dicunt de vnctione. ¶ 2°. quia falſū
eſt ꝙ xp̄s nō fuerit vſus vnctionibus viſibilibus.
dicit̄ enim Ioā. 12. ꝙ maria accepit librā vnguē-
ti nardi piſtici et vnxit pedes ieſu. Et Luce. 7. dr̄
ꝙ oſculabat̄ pedes eius et vnguēto vngebat. et
xp̄o mortuo vnctū eſt corpus ei⁹ p̄ nicodemū vt
habet̄ Ioā. 19. ergo falſum eſt ꝙ xp̄s nō fuerit vn
ctus viſibilib⁹ vnctionib⁹. Et ſi dicat̄ ꝙ xp̄s nō fuit
vnct⁹ viſibilib⁹ vnctiōib⁹ p̄ modū ſacri vel ſacra-
lis ſicut fuit vſus pane et vino cōſecratis et aqua
baptiſmi ioānis tanquā quodā ſacrali: nō obſtat
quia xp̄s a ſacris vel ſacralib⁹ nihil virtutis acce-
pit. et ſi aliquā virtutē dedit ex ſuo tactu: dedit oī-
bus q̄ tetigit q̄ in vſum ſacrorum debebāt venire.
hec ille. ¶ Contra quartā concluſionē arguit pe-
trus dicens. quod autem dicit. S. Tho. ꝙ nullus
effectus ſequitur ex hoc ſacramento concurrenti
bus omnibus q̄ ſunt de eſſentia ſacramēti: videt̄
dubiū. quia gratia non eſt minoris virtutis q̄ꝫ na-
tura. ſed concurrentibus cauſis naturalibus p̄ ſe
et eſſentialibus: impoſſibile eſt non ſequi effectū.
nec aliqua cauſa per accidēs et ſine qua non: po-
teſt impedire effectū: niſi p̄ hoc ꝙ impedit cōcur-
ſum alicuius cauſe per ſe. ſicut obſtaculum corpo
ris opaci impedit illuminationē inquantū impe-
dit preſentiā illuminantis īmediatā quod ē cau
ſa per ſe et ſic de alijs. vnde cum omne ſacramen
tum noue legis ſit per ſe cauſa gratie non ſic ꝙ at
tingat gratiā ſed quia diſponit ad eam: neceſſe ē
ꝙ concurrentib⁹ omnib⁹ q̄ ſunt de eſſentia ſacra-
menti cauſetur diſpoſitio ad gratiam in omni ſa-
cramēto noue legis et per conſequens in iſto. et
ideo tenendus eſt thomas magis in cōtrarijs di-
ctis. vnde et in matrimonio de cuius eſſentia eſt
conſenſus: illo poſito nihilominus cauſat̄ ornat⁹
licet contrahentes ſint in peccato mortali: q̄ po-
ſtea recedēte illa fictione habet efficaciam dūta-
men conſenſus affuerit. ſed ſi conſenſus cōtrahē-
di non fuerit: nihil eſt actum ſed illo conſenſu po
ſito licet diſſentiat in bono fine. ſic in penitentia
non ſolum voluntas confitēdi eſt de eſſentia: ſed
etiam voluntas dolēdi et abſtinendi et huiuſmo
di que dicitur attritio. quia et ſi non contritio que
quandoq̄ꝫ eſt effectus ſacramenti ⁊ p̄ conſequēs
non de eſſentia: tamen attritio eſt de eſſentia. ſed
in hoc eſt differentia inter penitentiam et matri-
moniū. quia omnes partes eſſentiales matrimo
nij oportet ſimul concurrere: aliter nihil agitur. ⁊
dico quantum poſſibile eſt vt. ſ. ſimul conſentiāt
et ꝙ conſenſus ſimul ſit cū verbis: licet verba cū
ſint quantitas ſucceſſiua: nō poſſint eſſe ſimul. in
penitentia autem non oportet ꝙ partes eſſentia
les ſint ſimul. imo ſatiſfactio ſequitur et contritio
precedit et confeſſio precedit abſolutionem. et ſi
contritus poſtea confiteatur quia forte nō eſt o-
bligatus ad pluries conterendū ſicut nec ad plu
ries confitendum aut ſatiſfaciendum niſi negati-
ue idest ad non complacendum quando confite
tur: ſic ſi nec contereretur nec attereretur dumta
men non haberet oppoſitum: ipſe reciperet effe-
ctum. ſi etiam nulla attritio precedat nec conco-
mitetur: quamuis non ſint omnes partes ſacra-
menti ſed ſolum due. ſ. confeſſio et abſolutio: im
primitur ornatus qui recedente fictione poſtea
operatur. quia non eſt neceſſe ꝙ ſimul he partes
concurrant ſicut nec de duabus formis euchari-
ſtie. ſed ad hoc ꝙ plenius et perfectius effect⁹ ſa-
cramenti euchariſtie ſequat̄: bene oportet ꝙ om
nes partes concurrant. et ideo cum contritio nō
ſit d̄ eſſentia huius ſacramenti ſicut nec baptiſmi
quia habet materiam exteriorē: illa ceſſante im
primitur ornatus hic ſicut ibi character. ¶ 2°. q̄r
in ſolutiōe tertij arguit ſic Sāct⁹ Thomas ꝙ ver
ba indicatiua non ſunt forma ſed diſpoſitio: verū
eſt quando vtraq̄ꝫ verba dicuntur. quia tunc ite-
raretur ſacramentum cum de verbis deprecati-
uis non ſit dubium quin ſint forma alias non eſſꝫ
ſacramentum ex ſola materia et diſpoſitione for
me ſine eſſentiali forma. tamen ambroſius vſus ē
forma indicatiua dicens vngo hos oculos tuos
in nomine patris et c̄. que quidem videtur eadē
ſm̄ ſubam et per conſequens valere. quia cū que
reretur de officio ambroſiano a patribus: decre-
tum fuit ꝙ ambroſianū in ſua dioceſi teneretur.
gregorianum vero per orbem. nec aliquid de his
que ambroſius docuit in cultu religionis chriſtia
ne fuit reprobatum ſed tacite approbatū. ſed tho
mas dicit contrarium ꝙ forma hec non poteſt eē
indicatiui modi. quod verum eſt de potentia or-
dinata: ſed de potentia abſoluta ſi alique eccle-
ſie habeant ſolum formam indicatiui modi ſicut
ambroſiana ſaltem tempore ambroſij vt dicitur
non eſt dicēdum ꝙ nihil ſit actū. et licet cōueniēs
forma ſit indicatiua: tū ſi ſit deprecatiua nō p̄pter
hoc ſacr̄m eſt irritum: ſicut in baptiſmo greci vtū
tur dep̄catiua: baptizetur ſeruus chriſti et cetera.

ita hic econuerſo. Si dicatur ꝙ non eſt ſimile qꝛ vtendo verbis deprecatiuis vbi eſt effectus certus nō eſt periculū de mēdacio: ſicut ſi deprecaretur ꝙ ſolem faceret cras oꝛiri: tamē ecōuerſo vti verbis indicatiuis vbi effectꝰ eſt incertus eſſꝫ periculū mendacij. et ꝓpter hoc magis pōt dici baptizetur ſeruus xp̄i: nec eſt falſum etiaꝫ ſi nō intendat: quia ſola indicatiua ē vera vel falſa: q̄ꝫ poſſit dici vngo oculos tuos et c̄: quia neſcit̄ vtruꝫ anima vngat̄ oleo leticie. quia etiā quādo ſacerdos dicit ego te baptizo: neſcit vtruꝫ ille intendat ludere ſicut multi iudei faciunt et ſic non eſt baptiſmus. et ſimiliter quādo dicit abſoluo te: neſcit ſi ē fictus. et in cōfirmatione. ſed quia ſupponitur ex his q̄ exterius apparēt: excuſatur vel refert̄ ad exterioꝛem actū de quo eſt certꝰ non ad interioꝛeꝫ. Similiter in pꝛopoſito magis eſt veriſimile ꝙ iſte confeſſus et cōmunicatꝰ et timēs moꝛtē ſit non fictus: q̄ꝫ de alio. et ſic pōt ſupponere vnctionē inuiſibilem ſicut ibi ablutionē interioꝛem. vel refert ſe ad vnctionē exterioꝛē de qua certus eſt. Nec eſt dicendū ꝙ beatꝰ ambꝛoſiꝰ errauerit quia ſcti non ſibi pepꝑciſſent in contradicēdo. ſicut nec cipꝛiano qui rebaptizabat baptizatos ab hereticis: nō pepercit auguſtinꝰ quin hoc dānaret. et paulꝰ i facie reſtitit petro qui iudaizare cogebat. hec petrus.

QUantuz ad tertiū articulū pꝛimo notandū ē ꝙ ſicut in eccleſia militante baptiſmus eſt ſacr̄m intrātiuꝫ pꝛopter quod dicit̄ ſacr̄ꝫ regenerationis ita et extrema vnctio eſt ſacr̄m exeuntiū. quāobrem et extrema vnctio appellat̄ eo ꝙ ſit vltimum remediū ad tollēdos defectus qͦ in eccleſia militante cōferri pōt. vnde et pꝛopꝛius eius effectus eſt quaſi quedā diſpoſitio et pꝛeparatio imediate diſponēs ad gloꝛiam vite future in eccleſia triumphāte. et habet efficaciā per modum cuiuſdaꝫ medicationis ſicut baptiſmꝰ per modum ablutionis. Ad cuiꝰ intellectum ſciendūꝫ eſt ꝙ quāuis in omnibꝰ ſacramētis cōferatur vel augeat̄ gratia ꝑ quā fit remiſſio peccatoꝛū: tria tamē ſacramenta ſunt directe et pꝛincipaliter oꝛdinata ad tollendos peccati defectus. ſ. baptiſmus penitentia et extrema vnctio: aliter tn̄ et aliter. nā baptiſmus oꝛdinat̄ ad tollendū generaliter omne peccatuꝫ tā oꝛiginale q̄ꝫ actuale. penitētia vero oꝛdinatur ꝑ ſe ad peccatū actuale tollēdū. extrema vero vnctio oꝛdinatur directe et p̄ncipaliter ad tollēdos quoſdam defectꝰ ex peccatis actualibꝰ pꝛouenientes q̄ alias dicūt̄ reliquie peccatoꝝ. huiuſcemodi autē defectus ꝑut. S. Tho. notat in hac diſ. q. p̄ͣ. ar. 2. ſub. ar. p̄ͦ. ad. 2ᵐ. nō ſunt ille diſpoſitiones ex actibus peccatoꝝ relicte q̄ velut quidā habitꝰ inchoati dicunt̄ pꝛonitates ſeu inclinationes ad peccanduꝫ. ſed ſunt quedam ſpiritualis habilitas ex peccatis in mēte relicta qua ad actꝰ gratie minus potēs eſt anima et ad actus gloꝛie robur nō habet. ſicut enim infirmitas coꝛꝑalis membꝛa debilitat ne ꝓpꝛias operatiōes recte ac expedite explere valeant etiam poſt recuperatam ſanitateꝫ quouſq̄ꝫ fuerint roboꝛata: ita et ſp̄ūalis egritudo ex peccato ꝓueniēs mentē hoīs debilitat ⁊ ad ſpirituales actiones gratie et multo magis gl̄ie fragilem ac ineptā reddit. et ad hāc debilitatem tollendā oꝛdinatur ſacramentū extreme vnctionis non ad tollendā debilitatem et ineptitudinē naturalem quā homo habet in puris naturalibꝰ ad opa gratie: nec ad eaꝫ que ex peccato oꝛiginali cōſecuta eſt ad operationes virtutū: ita vt ſine gr̄a vel gratuito dei auxilio: illas recte agere non poſſit ſm̄ ꝙ apoſtolus dicebat Ro. 9ͦ. non eſt volētis. ſ. velle neq̄ꝫ currentis. ſ. currere ſed dei miſerentis. ad illū enim effectū quodlibet ſacr̄m p̄ncipaliter inſtitutuꝫ eſt: qui in foꝛma expꝛimit̄ eo ꝙ ſacramētū id efficiat quod figurat. in foꝛma autē huius ſacramēti non expꝛimitur debilitas ſeu infirmitas niſi que ex peccatis actualibus eſt conſecuta cum dicit̄. indulgeat tibi dn̄s quicquid deliq̄ſti per viſum et ſic de ceteris ſenſibus per q̄s peccata actualia cōmittuntur.

Secundo Notandū eſt ꝙ rō̄ efficaciter ꝓbans ꝙ materia quoꝛūdā ſacr̄oꝝ neceſſario exigit̄ ꝯſecrata nō aūt materia quoꝛūdā alioꝝ: eſt qꝛ xp̄s ſic inſtituit. ſuppoſita aūt xp̄i inſtitutione ꝑ rōne neceſſaria et efficaci: adducunt̄ a doctoꝛibꝰ nonnulle rōnes ꝓbabiles et ꝯgruētie. et ſic. S. Tho. adducit tres rōnes ꝯgruētie ad ꝓbādū māꝫ huiꝰ ſacr̄i extreme vnctionis debere eē ꝯſecratā. nō ſicut neceſſario ꝯcludētes: ſed tanq̄ꝫ ꝓbabiles et ꝑ modū cuiuſdā ꝯgruētie. in quaꝝ p̄ma qͦ dicit xp̄m nō vſum fuiſſe hoc ſacr̄o nec aliqua coꝛꝑali vnctione: debꝫ intelligi d̄ vſu tanq̄ꝫ ſacr̄o ſicut vſus ē pane et vino in vltima cena ſacr̄m iſtituēs coꝛꝑis et ſanguinis ſui: vel ſicut aliq̄ ſacr̄ali quēadmodū vſus fuit aq̄ in baptiſmo ioānis. nā loquēdo de q̄licūq̄ꝫ vſu generaliter: xp̄s q̄buſdā vnctionibꝰ viſibilibus vſus eſt. dicit̄ eni Luce. 7ͦ. ꝙ mulier q̄ erat in ciuitate peccatrix attulit alabaſtrū vnguēti et oſculabat̄ pedes dn̄i ⁊ vnguēto vngebat. et ioā. 12. dr̄ ꝙ maria accepit libꝛā vnguēti nardi piſtici ꝓcioſi ⁊ vnxit pedes ieſu. Mathei āt. 26. ⁊ Marci. 14 ſcribit̄

ꝙ mulier hec effudit vnguentū etiaȝ ſuper caput
ieſu. Nec obſtat huic itellectui ꝙ xp̄s a ſacramē-
tis vel ſacralibus nihil virtutis accepit. quia nos
nō facimꝰ vim in hoc ꝙ xp̄s illis vtens ab eis vir-
tutem acceperit: ſed qꝛ per hoc ꝙ eis vſus eſt vir
tutem illis dederit ad hoc ꝙ eſſent ſacramentuȝ
vel ſacrale. ſed nec quia quibuſdam illoꝝ quibꝰ
xp̄s vſus eſt dedit eam ipſam virtutē: ideo conſe
quens eſt ꝙ omnibꝰ rebus q̄bus vſus fuit aut ſuo
tactu vim aliquā tribuit: cōtulit virtutē ſacramē-
ti vel ſacralis: ſed illis tantūmodo quas voluit ⁊
ſua inſtitutione ad id ordinauit. vnde quāuis in
die cene quādo ſacrm̄ iſtituit euchariſtie: vſus ſit
pane et vino dans illis virtutē vt eſſent materia
ſacri: non inde ſequitur ꝙ cuicūqꝫ pani et vino q̄-
bus aliquando vſus fuit: virtutem ſacri vel ſacra
mentalis contulit. nec quotienſcūqꝫ carne ſua a-
quam tetigit: dedit illi virtutem vt eſſet materia
ſacramenti baptiſmi vel aliquid ſacramētale: ſed
tunc ſolūmodo quando aquas iordanis tetigit
baptizatus a ioanne. quia tunc et non alias eam
virtutem ſibi dare inſtituit ⁊ ad hoc ad baptiſmū
ioannis venit.

¶ Tertio Notandū eſt ꝙ in ſacramē-
tis primus effectus eſt id qđ
eſt res et ſacramentū. in hoc autē ſacro extreme
vnctionis res et ſacrm̄ eſt quedam interior deuo
tio q̄ eſt ſpūalis vnctio, put. S. Tho. dicit in hac
diſtinctione queſtione pma articulo ſecundo ſub
articulo tertio ad tertium. huiuſcemodi vero in-
terior deuotio procedit a charitate q̄ vt apoſto-
lus dicit diffuſa eſt in cordibus noſtris p ſpirituȝ
ſanctū qui datus ē nobis. vn̄ et ſpūalis vnctio po
nitur effectꝰ ſpūſſancti ſm illud Eſaie .61. ſpiritꝰ
dn̄i ſuper me eo ꝙ vnxerit me. et quandoqꝫ ſicut
cauſa ab effectu denominatꝛ ſpūs ſanctus vnctio
vt pma Joā. 2°. vnctio eius docet vos de omni-
bus. i. ſpūſſanctꝰ, put gloſa exponit. ex quo fit vt
in accedente ad hoc ſacrm̄: regulariter loquēdo
preſupponatur gratia ⁊ charitas. ita vt qui in pec
cato mortali ad hoc ſacrm̄ accedit: fictꝰ accedat.
vnde. S. Tho. i hac diſ. q. pª. ar. 2. ſub. ar. p°. i. c.
ait. ſicut baptiſmꝰ eſt quedā ſpūalis regeneratio
et penitētia quedā ſpūalis ſuſcitatio: ita et extre
ma vnctio eſt qđā ſpūalis ſanatio vl̄ medicatio.
ſicut autē corpalis medicatio preſupponit corpo-
ralem vitā in medicato: ita ſpūalis ſpūaleȝ. et ſic
hoc ſacrm̄ non datꝛ contra defectꝰ quibus ſpūalis
vita tollitꝛ. ſ. pctm̄ originale et mortale. hec ille. tā
ta igitꝛ pōt eſſe fictio in accedēte ad hoc ſacrm̄ cū
peccato mortali: ꝙ ſacri ſuſceptio nō conferat il-
li grām. et p conſequēs ꝙ primuȝ effectū ſacri q̄ ē
interior deuotio nō recipiat. et quia deficiēte pri
mo effectu qui ē alioꝝ fundamētū et ad eos diſ-
ponit nullus aliꝰ cōſequi pōt: ideo pōt cōtingere
ꝙ peractis rite omnibꝰ q̄ ſunt đ eſſentia huiꝰ ſacri
accedēs ad ſacrm̄ etiā cū intētione illud recipien
di: nullū eiꝰ effectū cōſequatꝛ, put. S. Tho. notat
in hac diſ. q. pª. ar. 4. ſub. ar. 2. in cor. et ad. pm̄. et
hoc eſt ſpeciale in hoc ſacro. eo ꝙ fictio charitatē
expellēs ex conſequenti abijcit dūotionē interio
rē et ſpūalem vnctionē quā ſola charitas elicit. q̄
vt dictū fuit eſt primus effectꝰ huius ſacri: quo re
pulſo oīs aliꝰ effectus repellitꝛ. In alijs vero ſa
cramētis que cōſiſtunt eſſentialiter in eoꝝ vſu: p-
mus effectꝰ qui eſt res et ſacrm̄ ſicut eſt character
et ornatꝰ non neceſſario preſupponit in ſuſcipien
te grām et charitatē. quāobrē fictio gratiā tollēs
nō phibet pmū illoꝝ effectū, et ideo peractis ri-
te omnibꝰ q̄ ſunt de eſſentia ſacri: ſuſcipiens ſacrȝ
ſemper pmū effectū ſacri conſequitꝛ. ſ. characterē
vel ornatū. In ſacro vero euchariſtie quod non
conſiſtit eſſentialiter in vſu ſ; in cōſecratione ma-
terie: res et ſacrm̄ et p conſequēs primus effectꝰ
ſacri eſt corpus ⁊ ſanguis xp̄i vt exiſtūt ſub ſacro.
et licet ſumptio huiꝰ ſacri reqrat in ſumēte grām
et charitatē ſm illud apl̄i pma Cori. 11°. q̄ mādu-
cat et bibit idigne: iudiciū ſibi māducat et bibit. ⁊
tn̄ quia eſſe ſacri euchariſtie nō cōſiſtit in vſu ſ; in
cōſecratione materie: quātūcūqꝫ ſumēs fictꝰ acce
dat. i. ſine charitate: nihilominꝰ ſacrm̄ ſuū pmū ef
fectū cōſequitꝛ. ſ. corpꝰ et ſanguinē xp̄i ſub ſacro cō
ſecratum peractis his q̄ ſunt de eſſentia ſacri.

Quantū ad arti-
culū quartū reſpōdendū eſt ob-
iectionibus in cōtrariū. Et qđeȝ
ad argumētū petri cōtra primā
cōcluſionē dicitꝛ ꝙ effectꝰ pncipa
liter intentꝰ in adminiſtratione ſacroꝝ ē duplex.
vnꝰ ē cōmunis oībus ſacris. ſ. collatio gratie gra-
tū faciētis vel eiꝰ augmētatio in accedētibus cum
grā et per ꝯſequēs remiſſio pctōꝝ. alius ē ꝓpꝰ
cuiuſlibet ſacri ordinatꝰ ad ſpecialē defectū ſpūa
lē tollendū in cuiꝰ remediū: ſpeciale ſacrȝ ē iſtitu-
tū. et hic effectꝰ ꝓprꝰ eſt diſpoſitio qđam et ꝑpa-
ratio ad grām ſacralē q̄ eſt ꝓpa vni ſacro nō alte
ri ꝑ ſe loqndo. Utrū aūt hic effectꝰ differat a grā
ſacrali et qliter dictū fuit ſup diſ. pª. ſub tertio no-
tabili. vn̄ cuȝ. S. Tho. dicit in hac diſ. q. pª. ar. p°.
ſub. ar. p°. in. c. ꝙ ſacrm̄ dicitꝛ illa actio ecclie q̄ at-
tigit ad effectū pncipalr intētū in adminiſtratiōe
ſacroꝝ: intelligit de effectu pncipali ꝓpo cuiuſli-
bet ſacri qui ē vel character vel ornatꝰ vel qđaȝ

alia diſpoſitio imediata ad gratiam ſacr̄alem ad
quã tale ſacr̄m inſtitutũ eſt. hũc eni effectũ actio
ſacr̄i directe pertingit. arguens autem obijcit de
principali effectu cõmuni omnibꝰ ſacr̄is qui ẽ gr̄a
gratũ faciẽs. vnde argumẽtũ nõ ꝓcedit ad mẽteꝫ
ſancti doctoris. ¶ Ad argumẽta durãdi cõtra ſe
cundã cõcluſionẽ ad ꝑmũ reſpõdet. S. Tho. in ſi
mili. q. 2. huius diſ. ar. 2. ſub. ar. ꝑ°. ad. ꝑm. arguit
eni ſic ꝑmo loco. pricipalioꝛ effectꝰ huiꝰ ſacr̄i ẽ ſa=
natio mẽtis ꝙ̃ ſanatio corpis. ſed etiã ſani corpe
indigẽt ſanatione mẽtis. ergo eis debet hoc ſacr̄ꝫ
cõferri. ecce argumẽtũ. ad quod reſpõdet ꝙ quã=
uis ſpũalis ſanitas ſit ꝑncipalis effectꝰ huiꝰ ſacr̄i:
tamẽ oportet ꝙ ꝑ curationẽ corpalẽ ſignificet̃ cu
ratio ſpũalis etiã ſi corpalis ſanatio nõ ſequat̃. et
ideo ſolũ illis hoc ſacr̄o ſanitas ſpũalis dari põt
quibꝰ curatio corpalis cõpetit. ſ. infirmis. ſicut ille
ſolus põt baptiſmũ ſuſcipe: qui põt corpalis ablu
tionis eſſe particeps: nõ aũt puer in vẽtre matris
exiſtẽs. hec ille. ꝑ que patet reſpõſio ad hoc argu=
mentũ. naꝫ licet debilitas ſeu difficultas ad opus
gratie ex peccato relicta ſit quãdoqꝫ in ſanis cor=
pore ſicut in infirmis: nõ ideo ad illã tollendã ad
hibẽda eſt extrema vnctio ſanis ſed infirmis ꝑci=
ſe. quia adhibitũ ĩfirmis figurat ſenſibiliter qđ ef=
ficit. ſ. infirme mentis ſanationẽ. qđ nõ figurat ſi
adhibeat̃ corpe ſanis. eſt aũt de rõne ſacr̄i ꝙ ſig=
nificet ſeu figuret corpaliter quod efficit ſpũalit̃.
¶ Ad. 2m. dicitur ꝑmo ꝙ. S. Tho. nullibi ponit
ꝙ exhilaratio mẽtis ſit ꝓprius effectꝰ extreme vn
ctionis. vnde argumẽtũ nõ militat cõtra nos ſed
magis cõtra ipſum arguẽteꝫ qui tenet ꝙ ꝑ hoc ſa=
cramẽtũ dat̃ digne ſuſcipiẽti q̃dam ſpũalis hilari
tas mẽtis contra oppreſſionẽ quã infirmꝰ tũc pati
tur et propt̃ debilitatẽ corpis et ex memoria pec
catoꝝ precedentiũ ꝓpter q̃ poſſet faciliꝰ in deſpa
tionẽ cadere. cõtra q̃ directe ꝓcedit argumentuꝫ
de illis qui ꝑ infirmitate amiſerunt vſum rõnis in
quibꝰ non põt eſſe talis exhilaratio. ⁊ ita argumẽ
tum retorquet̃ in ſuũ factorẽ. ¶ Ad. 3m. dicit̃ ꝙ ꝓ
cedit đ debilitate ſeu difficultate ad opa gr̄e que
ineſt omnibus a natura. noſtra vero concluſio lo
quit̃ de đbilitate mẽtis cauſata ex peccato actua=
li que ſupuenit dicte naturali debilitati. ⁊ ideo nõ
eſt ad ꝓpoſitũ. Ad id aũt quod arguẽs obijcit ex
vocabulo ĩdulgeat quod ponit̃ in forma verbo=
rum: dicimꝰ ꝙ cum in peccato ſit et culpa et reatꝰ
pene et reliquie ex peccato conſecute: indulgere
peccatum de horũ quolibet et de omnibus intel=
ligi põt. vnde cuꝫ dicitur in forma huius ſacramẽ
ti indulgeat tibi dominꝰ: indulgẽtia ĩtelligit̃ quo
ad reliquias ex peccato in anima conſecutas ſi lo
quamur de proprio et ſpeciali effectu huius ſacra
menti. quamuis et de alijs duobus quodam mo=
do accipi põt indulgẽtia prout. S. Tho. deducit
ĩ hac diſ. q. ꝑa. ar. 2. ſub. ar. ꝑ°. ad. 2m. ¶ Ad. 4m.
dicit̃ ꝙ argumentũ non militat ꝯtra ſctũꝫ thomã
qui non ponit taleꝫ hilaritatẽ eſſe ꝓpriũ effectum
huiꝰ ſacramẽti vt dictũ eſt. quod aũt. S. Doc. di=
cit remiſſionẽ peccatoꝝ nõ eſſe ꝓpriũ effectũ hu=
ius ſacramẽti niſi ꝯtigẽter. ſ. ſi in peccatis ſit et ſuſ
cipiẽs ſacr̄m nõ ponat obicẽ: intelligit̃ đ remiſſio
ne peccatoꝝ quo ad culpã et reatuꝫ pene eterne
vt ipſemet expreſſit. q. ꝑa. huius diſ. ar. 2. ſub. ar.
ꝑ°. in coꝛ. nam et talẽ remiſſionẽ non per ſe et ſim
pliciter attribuit huic ſacramẽto beatꝰ iacobus ip
ſius promulgatoꝛ: ſed contigenter et in caſu cum
dicat cõdicionaliter: et ſi in peccatis ſit remittun=
tur ei. propriũ autẽ effectuꝫ huius ſacr̄i ponit re=
miſſionem peccatoꝝ quo ad reliquias vt dictum
eſt. q̃ ſunt defectꝰ q̃daꝫ quibꝰ ex peccatis cõmiſſis
reddit̃ mens debilis et inepta ad opationes gra=
tie et glorie. et hec eſt remiſſio peccatoꝝ quaꝫ ſa=
cramentũ extreme vnctionis efficit et figurat cũ
in forma dicit̃. indulgeat tibi dñs et c̃. Et ꝑ hec pa
tet reſpõſio ad quintũ vbi arguens non ſatis reſ=
pondet ad rationem ꝓbantem ꝙ hoc ſacramen=
tum non fuerit inſtitutũ ad remiſſionẽ peccati ve
nialis vt ipſe opinat̃. nam vt. S. Tho. inquit in
hac diſ. q. ꝑa. ar. 2. in coꝛ. ſacramentum penitẽtie
ſufficienter in hac vita delet venialia quo ad cul=
pam. et non minus potens eſt delere venialia q̃
ad reliquias et reatum pene ex vi diſplicẽtie quã
penitentia per contritionem cauſat. oppreſſio au=
tem quam infirmus in extremis patitur tum ex
debilitate corporis tum ex memoria precedenti=
um peccatorum: non eſt illi peccatum. vnde ſi ad
delendam talem oppreſſionem hoc ſacramentuꝫ
ordinaretur: non fuiſſet inſtitutum ad remiſſio=
nem peccati quod eſt aperte contra formam ſa=
cramenti cum dicitur quicquid deliq̃ſti et cetera.
Neqꝫ valet dicere ꝙ tollendo eiuſcemodi oppreſ
ſionem preſeruat infirmum a peccato deſperatio
nis vt arguens innuit: quia tunc ſacramentuꝫ ex=
treme vnctionis non eſſet peccati ablatiuum ſed
a peccato preſeruatiuum. hoc autem repugnat
forme ſacramenti cum dicit indulgeat tibi domi=
nus. indulgentia enim non eſt de peccato futuro
ſed de prius commiſſo. Et preterea ſi hoc ſacra=
mentum principaliter eſſet a peccato preſeruati=
uum: magis dandum eſſet ſanis vt a peccati infir
mitate preſeruarentur ꝙ̃ infirmis. quod eſt con=
tra eccleſie determinationem et contra auctori=
tatem beati iacobi in promulgatione huius ſacr̄i.

dicẽtes.infirmat᷑ quis in vobis:īducat p̄ſbyteros eccl̄ie et c̄. ¶Ad argumẽta eiuſdẽ durãdi contra tertiã ↄcluſionẽ ad primũ dicitur falſum eſſe ꝙ ſi at iniuria priori ſanctificationi materie ſacri p ſe cundã ſanctificationẽ quãdo eſt alteri⁹ rõnis a p̄ma ſicut ẽ in ꝓpoſito nr̃o.neq; iterũ ꝓpter ſcdam ſanctificationẽ reddit᷑ p̄ma inſufficiẽs q2 non ad idẽ ordinant᷑. Unde ad ſimile argumẽtũ reſpondet.S.Tho.ī hac diſ.q.p̄ᵃ.ar.3.ſub.ar.2.ad.p̄ᵐ ꝙ p̄ma ſanctificatio ẽ materie ſm ſe:ſed ſcd̃a magis ptinet ad vſum ipſi⁹ ſm ꝙ eſt actu cõferẽs effectũ ſuũ.et ideo neutra ſupfluit:quia etiam īſtrumẽta efficaciã accipiunt ab artifice et dū ſiunt et dum ad actũ applicant᷑. Simile reſponſionē ponit ſupra diſ.7.q.p̄ᵃ.ar.2.ſub.ar.3.ad.3ᵐ. ¶Ad 2ᵐ.patet reſpõſio ex his q̄ dicta ſunt in ſecundo notabili. ¶Ad argumẽta contra q̄rtã ↄcluſionẽ ad primũ dicit᷑ ꝙ arguẽs nõ habuit mentẽ.S.T. in dictis ſuis circa materiã in qua arguit.et ideo ſibi videtur ꝙ repugnent inuicẽ.nõ eni intellexit differentiã huius ſacri ab alijs quantũ ad primũ effectũ qui in hoc ſacro preſupponit grãm non in alijs ꝓut deductũ fuit in tertio notabili ex cuius dictis patet reſpõſio ad argumentũ. ¶Ad.2ᵐ. dicit᷑ ꝙ.S.Tho.vbi allegat᷑ tenet ſcripture ſacre auctoritatẽ que ponit formã hui⁹ ſacri deprecatiuam nõ indicatiuã dicens.infirmatur quis in vobis:inducat preſbyteros eccleſie vt orent ſup eũ vngẽtes eum oleo in nomine dñi:et oratio fidei ſaluabit infirmũ et alleuiabit eum dñs.Ad id aũt quod arguens obijcit de officio ambroſiano in q̄ forma huius ſacramẽti ponit᷑ per modũ indicatiuum:reſpõdet.S.Tho.in hac diſ.q.p̄ᵃ.ar.4.ſub arti.2.ad.3ᵐ.ꝙ verba illa indicatiui modi q̄ ſm morẽ quarundam eccleſiarũ premittunt᷑ orationi depcatiue:nõ ſunt forma hui⁹ ſacri ſed ſunt q̄dam diſpoſitio ad formã:inquantũ intẽtio miniſtri determinat᷑ ad actum p illa verba.et videtur ꝙ.S.Doc.loquatur de eccleſia ambroſiana cui⁹ morẽ ipſe optime nouit cum eſſet italicus.arguens autẽ accepit verba indicatiui modi nõ ad intentionẽ ambroſij ordinantis qui illa premiſit tã quã preambulum quoddã ad verba deprecatiua forme vt.S.Tho.dicit. ¶Ad argumentũ ante oppoſitũ reſpõdet.S.Tho.in hac diſ.q.p̄ᵃ.ar.p̄ᵒ ſub.ar.p̄ᵒ.ad.p̄ᵐ.ꝙ oleũ quo cathecumini vnguntur:ſua vnctione nõ perducit ad peccati remiſſionẽ q2 hoc ad baptiſmũ ptinet:ſed aliquo modo ad baptiſmũ diſponit vt ſupra diſtinctione ſexta dictũ eſt.et ideo non eſt ſacramentũ illa vnctio ſicut vnctio extrema.hec ille. Et in hoc articulus terminatur.

Diſtictio vigeſſima.iiij

Circa vigeſſimã quartã diſtinctionẽ querit᷑ vtrũ ordo ſit ſacr̃m et arguitur ꝙ nõ.q2 ſicut platio ſpũalis que eſt ordo datur cũ quadã conſecratione:ita et prelatio ſecularis q2 reges inunguntur.ſed regia dignitas nõ eſt ſacr̃m.ergo nec ordo d̄ quo loquimur. ¶In oppoſitũ arguit᷑.quia ordo ab oĩbus numerat᷑ iter ſeptẽ eccleſie ſacramẽta. ¶In hac queſtione erũt quattuor articuli vt ſupra.

Quantũ ad primũ articulũ ſit p̄ma concluſio ꝙ ordo eccleſiaſtic⁹ in quo dat᷑ ſpiritualis ptãs eſt vere ſacr̃ꝫ.Hãc ↄcluſionẽ tenet.S.Tho.in hac diſtin.q.p̄ᵃ.ar.p̄ᵒ.ſub.ar.3.et.4. ¶Secũda concluſio eſt ꝙ licet ſint plures ordines:oĩes tamẽ ſunt vnũ ſacr̃m et nõ plura. Hãc ↄcluſionẽ tenet S.Tho.in hac diſtin.q.2.ar.p̄ᵒ.ſub.ar.p̄ᵒ.

Quantũ ad articulũ ſecundum arguit᷑ contra cõcluſiones. Et quidẽ cõtra p̄maꝫ arguit ſcot⁹ ꝓbando ꝙ ſacr̃m ordinis nõ ſit ptãs ſpũalis ad aliquẽ actũ in eccleſiaſtica hierarchia.p̄mo quia ex iſta deſcriptione ſequit᷑ ꝙ epiſcopat⁹ ſit ordo cũ ſit ptãs ad aliquem actum ſpũalem in eccleſia vt pote ad actum confirmãdi et conferẽdi ordines ſacros.et non tantũ ptãs congrue exercẽdi ꝫ ſimpliciter exercendi q2 non epiſcopus ſi attemptet iſtos act⁹ vt videtur nihil facit. ¶2ᵒ.quia ſequit᷑ ꝙ ſub ordine ſacerdotali nõ ſit aliq̄s ordo quod eſt cõtra oĩes.ꝓbat᷑.quia iſtã ptãtem nõ habet diacon⁹ nec ſubdiacon⁹.q2 et ſi ipſe poſſit aliquid facere congrue quod non faceret laic⁹:tñ ſi laicus attemptet illud facere ſimpliciter faceret. ¶3ᵒ. quia ſequit᷑ ꝙ ſacerdotiũ ſit duo ordines.q2 ſacerdoti competit duplex ptãs ſpũalis.ſ.ↄficiendi euchariſtiã et abſoluẽdi penitentẽ que nõ ſunt vna poteſtas quia vna videtur prior altera.quia in cena deus contulit primã aplĩs:ſecundã autem nõ niſi poſt reſurrectionẽ Ioã.2.hec ſcot⁹ in forma.

¶Contra

¶ Contra ſecundā concluſioneȝ arguit durand⁹ ꝓbando ꝙ ordo in generali acceptus nō diuidatur in ſpeciales ordines ſicut in ſacra ſed ſicut in ſacrm̄ et ſacralia. ita ꝙ ſolū ſacerdotiū eſt ordo ⁊ ſacramentū: cetera vero ſunt ordines non tamē ſacramēta ſed quedā ſacralia. et hoc probat pm̄o ſic. quando plures actiones ordinant ad vnum ſpiritualem effectuȝ ita ꝙ vna attingit illum alie vero ſolum diſponūt: illa ſola que pncipaliter attingit eſt ſacrm̄: cetere vero ſunt ſacralia tantuȝ ſicut patet de cathecíſmo ⁊ exorciſmo reſpectu ablutionis ſub determinata forma verborū. quia enim omnes iſte actiones ordinant ad ablutionem peccati originalis et ad hāc attingit ſola ablutio exterior: cetere vero ſunt tantum diſpoſitiones: ideo ſola ablutio eſt ſacrȝ. exorcizatio aūt et cathetizatio ſunt ſacramentalia tantū. nunc ē ita ꝙ omnes ordinationes miniſtrorum eccleſie ſunt principaliter propter ſacrm̄ euchariſtie conficiendum et miniſtrandum. ad hoc aūt attingit poteſtas ſacerdotalis. cetere vero ſolū diſponūt quedam a remotis et alie de propinquo. ergo ſola ordinatio ſacerdotalis eſt ſacramentū: cetere vero ſunt ſacramētales tantum. ¶ 2°. ſicut poteſtas que datur in baptiſmo eſt ad ſuſcipiendum ſacramēta: ſic ptās ordinis vt eſt ſacramentū eſt ad conficienduȝ vel cōferendū ea. correſpondēt enim ſibi inuicē ſicut potentia actiua et paſſiua. ſ; in ordinibus ſub ſacerdotio non cōfertur aliqua poteſtas ad conficiendū vel cōferendū ſacramēta. vnde diacon⁹ qui ſupior eſt inter illos: ex ordine non habet aliquod ſacrm̄ conficere vel conferre: quāuis ſacrm̄ euchariſtie confectū a ſacerdote habeat mediāte vaſe diſpēſare vel portare ſolūmodo vl' offerre. ergo nullus ordo ſub ſacerdotio eſt ꝓprie ſacrm̄. ¶ 3°. quia in ordinatione ſacerdotis confert poteſtas vel deputatio p quā ordinatus poteſt aliquid facere quod prius non poterat etiam quo ad genus facti. ſicut ordinat⁹ in ſacerdotem poteſt cōficere corpus domini abſoluere in foro penitentie quod non poterat ſine tali ordine. ſed in ordinibus inferioribus ſacerdotio nulla poteſtas vel deputatio confert ordinato per quam poſſit aliquid quod nō poterat pri⁹ ſed ſolum per quaȝ licet facere quod non licebat prius. quicquid enim pōt diaconus ordinat⁹ puta legere euangeliuȝ miniſtrare ſacerdoti et c̄: totum poterat facere prius ſed non licebat ei. et ſimiliter eſt in inferioribus ordinibus. ergo cū poteſtas ſit ad poſſe et nō ad licere: poteſtas q̄ confertur in alijs ordinibus a ſacerdotio nō eſt poteſtas ſimpliciter ſed ſm̄ quid. nec illi ordines ſunt ordines ſimpliciter cum ordo ſit ſignaculum eccleſie mediante quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato. quare nec ſunt ſacramenta ſimpliciter ſed ſm̄ quid ſiue quedaȝ ſacramentalia. et quod plus eſt: in quibuſdā minoribus non datur poteſtas per quam ordinatus poſſit aliquid facere vl' ei liceat quod prius non poſſet vel ei non liceret ſicut eſt de hoſtiario lectore et acolytho. oīa eniȝ officia predictorum ordinum licite faciunt nō ordinati ſicut ordinati ſm̄ vſum vniuerſalis eccleſie. vnde deputatio ad predicta officia faciēda videtur eſſe ab inſtitutione eccleſie ad ſolēnitatem diuini cultus. eccleſia autem non poteſt inſtituere ſacramenta ſed ſolum ſacramētalia. ¶ 4°. cōfirmatur hoc per cōmune dictum doctoruȝ. dicūt enim cōmuniter ꝙ diſtinctio ordinum non eſt totius integralis in ſuas partes nec totius vniuerſalis in partes ſubiectiuas: ſed totius poteſtatiui cuius hec eſt natura ꝙ totum ſm̄ completam rationem eſt in vno: in alijs autem eſt aliqua participatio illi⁹. et ita eſt hic. tota enim plenitudo huius ſacramenti eſt in vno ordine. ſ. in ſacerdotio in alijs autem eſt aliqua participatio ordinis. ex quo ergo tota plenitudo ſacramenti eſt in ſacerdotio in alijs autem ſolum quedam participatio patet ꝙ non ſunt proprie ſacramenta ſed quedā ſacramentalia. nec video quare hoc nō poſſit teneri probabiliter. imo non videtur ꝙ aliter poſſit ſaluari dictum fratris thome cuius ſunt verba precedentia. quia ſi quilibet ordo eſt per ſe et ſimpliciter ſacramentum: tunc plures ordines ſunt plura ſacramenta et non vnum tantū vt ipſe dicit. et iterum ordo erit totum vniuerſale ad ſpeciales ordines et ſacramentū. ſimiliter ſpeciales ordines erunt eius partes ſubiectiue. quia ille ſūt partes ſubiectiue que per ſe et ſimpliciter recipiunt predicationem totius. et ſic eſſet in propoſito ſi quilibet ordo eſſet per ſe et ſimpliciter ſacramentum quod iterum ipſe negat. ſi vero omnes ordines ſunt vnum ſacramentum vt partes eius quemadmodum conſecratio panis et cōſecratio vini faciunt vnum ſacramentum completum euchariſtie: ſequeret ꝙ ſpeciales ordines erunt partes integrales vnius ſacramenti ordinis. quēadmodum in ſacramento euchariſtie cōſecratio panis et vini ſunt partes integrales eius. hoc auteȝ iterum ipſe negat. non reſtat ergo ꝙ poſſit ei⁹ intentio ſaluari niſi modo ſupradicto. ſ. ꝙ ſacerdotium ſit per ſe et ſimpliciter ordo et ſacramentuȝ cetera vero ſint ſacramentalia tantum. ¶ 5°. pncipaliter. quia ſi aliqd moueret ad oppoſituȝ: hoc potiſſime videretur ratio quam quidam inducūt

que talis eſt. omne illud in quo confertur gratia
ex opere operato: eſt ſacramentum. ſed in ordi-
natione diaconi et ſubdiaconi gratia confert̄ ex
opere operato. ergo ſunt ſacramēta. minor ꝓba-
tur ſic. quicūq; deputatur diuinitꝰ ad aliquod of-
ficium cuius executio non pōt fieri ꝯgrue ſine gra
tia: illi datur grā in collatione officij quia deꝰ nō
deficit in neceſſarijs. ſed diaconus et ſubdiaconꝰ
in ſua ordinatione deputant̄ ad officia que con-
grue ſine gratia exequi nō poſſunt. deputant̄ eniꝫ
ad ſacr̄a tractanda q̄ imundis tangere nephas ē
ſm̄ dioniſiū p̄mo capitulo eccleſiaſtice hierarchie
ergo in eorum ordinatione confertur eis gratia.
ergo ſunt ſacramenta. Sed hoc non valet ꝓpter
duo. p̄mo quia maior ꝓpoſitio ē vera in illis ope
ribus q̄ directe et imediate ordinant̄ ad tollēdū
peccatum. q2 cum peccatū non tollatur niſi ꝑ gra
tiam: actio per quā confert̄ gratia eſt ibi principa
liſſima et ideo eſt ſacr̄m ſicut eſt ablutio in baptiſ
mo. in operibus autē q̄ non imediate ordinātur
contra peccatū ſed ad conferendū poteſtatē ſeu
officium ꝓpter aliquē finem: illa ſola operatio eſt
ſacr̄m per quam cōfertur poteſtas q̄ directe ⁊ im
mediate ordinat̄ ad finem intentū: quia illa ſola
eſt principalis: cetere vero et ſi eis conferat̄ gra-
tia: ſunt adminiculatiue. ⁊ ideo ſolū ſunt ſacr̄ales
et non ſacr̄m. ſic autē eſt in ordinibus vt declara-
tum eſt prius ideo et c̄. ¶ 2°. quia poſſet dici ad
minorē propoſitioneꝫ ꝙ ipſa non ſumitur vniuer
ſaliter pro omnibus ordinibꝰ ſub ſacerdotio ſed
ſolū pro diaconatu et ſubdiaconatu. nec eius ꝓ-
batio ſe extendit ad minores ordines de quibus
ſuperius facta eſt mentio videlicet ad hoſtiariuꝫ
lectorem et acolythū. quia officia predictoruꝫ or
dinum poſſunt exerceri ſine gratia quamuis non
meritorie quia ſine gratia nullum opus eſt meri-
torium. et ideo per illam rationem non probat̄
ꝙ in collatione predictorum ordinum conferat̄
gratia. Dictum etiam dioniſij ꝙ imundis ſymbo
la tangere nephas eſt: intelligitur de adminiſtra
tione ſacramentoruꝫ que non pertinet ad diaco
num vel ſubdiaconum ſed ſolum ad ſacerdoteꝫ.
Rurſus ſi dicatur ꝙ ſacramentum et ſacramēta-
lia debent ſimul conferri: cum ſacerdotio autem
non ſimul conferuntur reliqui ordines: non va-
let. quia non oportet ſacramentalia ſimul confer
ri cum ſacramento. nam in primitiua eccleſia pri-
us multis diebus et quandoq; pluribus annis ca
thetizabantur aliqui prius q̄ꝫ baptizarentur ſicut
legimus de beato martino. et eodē modo prius
tempore promouetur quis ad minores ordines
gradatim antequā fiat ſacerdos vt probato i mi-
noribus: maiora cōmittantur. hec durandus in
forma. ¶ 6°. ab alijs arguitur ſic. ſi quilibet ordo
per ſe non debeat dici ſacramentum ſed omnes
ſimul vnum ſacramentum ſunt: ergo quilibet or-
do aut eſſentialiter pertinet ad ſacramenti ordi-
nis rationeꝫ ſicut conſecratio vini eſſentialiter ꝑ-
tinet ad ſacramentum euchariſtie ſicut conſecra-
tio panis ⁊ ecōuerſo quod nullus dicit. vel i vno
tantum conſiſtit ratio ſacramenti. ſ. in ſacerdotio
in alijs autem concomitatiue tantū tanquā in ſa
cramentalibus adiunctis et habetur propoſituꝫ.
¶ 7°. quia ſi ordo eſt ſacramentum: quilibet or-
do erit ſacramentum. ſed cum ordines ſint ſeptē
ſequitur ꝙ ſint ſeptem ſacramenta. ¶ 8°. quia ſi
quilibet ordo eſt ſacramentū: aut per ſe et ſic ſūt
partes ſubiectiue et ordo erit totum vniuerſale.
aut ſic ꝙ omnes ſunt vnuꝫ ſacramentum: et tunc
ſunt partes integrales. ſed vtrūq; eſt falſū. ¶ 9°
illud ſolum eſt ſacramentum quod attingit ad ef
fectum principaliter intentum. quod vero diſpo
nit eſt ſacramentale. ⁊ hoc patet per Tho. ſupra
diſtinctione vigeſſima tertia queſtione prima. cū
ergo ſolum ſacerdotium attingit ad effectuꝫ p̄n-
cipalem: illud ſolum eſt ſacramentum: cetera ve-
ro ſacramentalia.

Quantum ad ar
ticulum tertium primo notādū
eſt prout. S. Tho. dicit ſup̄ diſ.
4ª. q. p̄ª. ar. p̄°. in cor. ꝙ differē-
tia eſt inter habitum et potētiā.
quia potentia eſt qua poſſumus aliquid ſimplici-
ter. habitus autem eſt quo poſſumus aliquid be-
ne vel male. ſicut intellectus eſt quo cōſideramꝰ.
ſcientia eſt qua bene conſideramus. concupiſcibi
lis eſt qua concupiſcimus. temperantia qua bene
concupiſcimus. intemperantia qua male concu-
piſcimus. Sed aduertenduꝫ eſt ꝙ licet modi agē
di bene vl̄ male et facile vel difficile ⁊ ſimiles: ſint
ſm̄ habitum eo ꝙ ſint quedam ipſius actus quali
ficationes: et tamen aliqui ſunt modi agendi qui
non dicuntur ſm̄ habitum ſed magis conueniūt
agenti ſm̄ potentiam agendi eo ꝙ determinant
agens ſm̄ ꝙ eſt potens agere. ſicut licite vel illici
te agere aut agere ex officio vel non ex officio. nā
licite vel ex officio agere: eſt agere ſm̄ ꝙ habet fa
cultatem vel poteſtatem aut gradum ſiue ſtatuꝫ
illud agendi. illicite vero vel non ex officio agere
eſt non ſm̄ potentiam aut ſm̄ ſtatum vel officiū
agere. hec enim omnia reſpiciunt actum ex parte
agentis ſm̄ ꝙ potens eſt vel non potens. vnde i
propoſito noſtro poſſe agere ſimpliciter et poſſe

agere licite vel ex officio in actibus hierarchicis ecclesie militãtis: ad characterẽ ordinis ꝑtinet ꝙ eſt in habẽte poteſtas q̃dam agẽdi. vñ qꝛ ſubdiacono cõpetit licite et ex officio oblatiões a populo accipe et in altari ponere ac eas offerre diacono ſimul et calicem cuꝫ patena miniſtrare: diacono vero competit licite ex officio corpꝰ xp̃i in patena portare et ſanguineꝫ cum calice diſpenſare ideo et in ſubdiacono et in diacono ponit̃ character ordinis: alius tñ et alius ſm vtriuſqꝫ ordinis differentiã. et idẽ dicendũ eſt de habẽtibus ordines generaliter ſiue ſacros ſiue nõ ſacros. qꝛ eniꝫ ꝑ ſingulos ordines cõpetit ordinato licite et ex officio actꝰ ꝓprios ſinguloꝝ exercere: idcirco cuꝫ ſingulis ordinibus arguitur dari ſuſcipienti poteſtas quedã ſpũalis q̃ dicit̃ character ſine q̊ nullus eoſdeꝫ actus licite et ex officio miniſtrare valet. dico aũt vtrũqꝫ ſimul: quoniã vt. S. Tho. notat in hac diſ.q.2.ar.2.ad.9m. omnes actꝰ minorũ ordinũ poſſunt ꝑ nõ ordinatos illis ordinibus licite exerceri: non tamẽ ex officio. Ex quo accipit̃ de mente ipſius ꝙ ꝑ charactereꝫ ordinis habeat ordinatꝰ directe et ꝑ ſe ꝙ actus eiuſcemodi ordinis ex officio miniſtret. vnde falſum eſt qꝺ aliqui dicũt ꝙ licere nõ eſt poſſe niſi ſm q̇d. nam licere aliq̇d facere: nõ ẽ aliud dictu q̃ʒ poſſe licite aliq̇d facere. poſſe aũt licite facere: poteſtatis ſimplicit̃ eſt vt patet ex premiſſis. Et cõfirmat̃. qm̃ poteſtas iuris: poteſtas ſimplicit̃ eſt. ſicut cõiugẽ poſſe vti coniuge ſua: poteſtatis ſimpliciter eſt magis q̃ʒ poſſe vti aliena quod nõ eſt iuris poteſtatis. poteſtas auteꝫ iuris eſt ꝓprie poteſtas licite vel ex officio aliquid faciendi.

Secundo Notanduꝫ eſt prout accipitur ex dictis. S. Tho. ſupra diſ.7.q.pª.ar.pº.ſub.ar.pº.in cor. Et diſ.23.q.pª.ar.pº.ſub.ar.pº.in cor. ꝙ hec eſt differentia inter ſacramentum et ſacramentale. quia ſacramentum habet aliquem effectum principaliter intentum in adminiſtratione ſacramentoꝝ ad quem ſua actione attingit illum efficiẽdo aut perficiendo. ſacramentale vero dicitur illa actio que non habet alium principalem effectuꝫ niſi effectum ſacramenti. quem ſua actione non attingit ſed ad illum ordinatur diſponendo vel ornãdo aut prohibens remouendo vel quomodolibet aliter. ita ꝙ et ſacramentum et ſacramentale ad eundem effectum principalem ordinantur aliter tamen et aliter ſicut dictum eſt. effectus autẽ principalis ſacramenti cuiuſlibet accipitur hic nõ cõmunis qui eſt collatio gratie gratum facientis ſm ꝙ perficit ad opera virtutum et donoꝝ: ſed effectus proprius qui dicitur gratia ſacramentalis. eſt enim huiuſcemodi effectus ſpecialis cuiuſlibet ſacramenti ordinatus ad ſpecialem ipſius finem qui eſt vel ad perficiendum hominem ĩ his que pertinent ad cultum diuinum ſm religioneꝫ chriſtianam vel ĩ remediuꝫ contra defectum peccati et aliquando ad vtrũqꝫ prout Sanctꝰ Thomas ꝯducit tertia parte q̃ſtione ſexageſſima quinta articulo ꝓmo. vnde in adminiſtratione ſacramentorum om̃nis illa actio que attingit ex opere operato ad effectum principaliter ideſt propter ſe intentum: eſt operatio ſacramenti. ſi vero ſint plures actiones ordinate ad vnum effectum principalem tantũmodo: vna attigendo illuꝫ et perficiendo: alie vero diſponendo qualitercunqꝫ non tamẽ attingẽdo: omnes ad vnũ ſacr̃m preciſe ꝑtinent. ſed vna illaruꝫ q̃. ſ. attingit et ꝑficit eſt actio ſacramẽti: alie vero dicunt̃ actiones ſacr̃ales. Ex quibus inferimꝰ ꝙ cũ in collatione cuiuſlibet ſeptẽ ordinum ſit actio ordinata ad cauſandum ex opere operato aliquẽ effectũ principaleꝫ conſequẽs eſt ꝙ quilibet ordo ſit ſacr̃m. Probatio aſſumpti. ꝓmo qꝛ in quolibet ſeptẽ ordinũ imprimitur ſpecialis character. vnde et nullus ordinũ eſt iterabilis. omne aũt ſacr̃m in quo nõ imp̊mitur character eſt iterabile. itẽ et ꝑ quẽlibet ordinem aliquis cõſtituit̃ ſuꝑ plebẽ in diſtincto gradu poteſtatis quod fit ꝑ characterẽ qui eſt ſignuꝫ diſtinctiuũ ab alijs. character aũt eſt effectus quidã principaliter intentꝰ in adminiſtratione ſacr̃i in quo imprimit̃. Secũdo idẽ ꝓbat̃. qm̃ quilibet ordo habet propriã formã et ꝓpriã materiã ſenſibilẽ et in quolibet eoꝝ dat̃ cum quadã conſecratione ſpecialis poteſtas ſpiritualis ſicut ex formis ſinguloꝝ apparet. quilibet ergo ordo eſt ſacr̃ꝫ. nã vt. S. Tho. dicit in hac diſ.q.pª.ar.pº.ſub. ar.3.ĩ cor. ſacr̃m nihil aliud eſt q̃ʒ q̃dam ſctĩficatio hoĩ exhibita cũ aliquo ſigno viſibili. Tertio quia ſinguli ordines cõferri poſſunt ſeorſum ab alijs et ꝺ facto talis erat ꝯſuetudo antiqua ꝓut apparet ex caplõ in ſingulis. et caplõ ſequẽti. 77. diſ. et idem ſeruat̃ nũc de tribus ſacris ordinibus vt in caplõ de eo. et caplõ litteras. et caplõ dilectꝰ. de tẽpo. ordi. minores vero ordines quãuis nũc dari poſſint omnes vna die: et tamen collatio vnius ꝓcedit ſemꝑ collationẽ alterius. et in ſingulis ordinibus collator ſiſtere poteſt ſi vult. hoc aũt non licite fieret ſi aliqui ordines ſacr̃m non eſſent ſꝫ q̃dam ſacr̃alia vt nõnulli putãt de ſex ordinibꝰ ſacerdotio inferioribus. nam nullus ſacramentorũ collator ſiſtit in his que ſacramentalia tantũmodo ſunt: ſed ſemper officiuꝫ ſuũ complet in ſacr̃o

ad qđ ſacramētalia diſponūt. Itē ſi peractis aliquādo ſacramētalib⁹ ſacramētū nō dek: opoꝛtet qñ ſacrm ꝯfert iterare ſacramētalia. ꝫ ſi qs oꝛdinet quocūq; oꝛdine abſq; alio ſupioꝛe vl inferioꝛe: poſtea cū oꝛdinē ſuſcipit q̄ defuit: nō iterak oꝛdo ſuſcept⁹. ergo null⁹ oꝛdo reſpectu alteri⁹ eſt ſacramētale. Vñ p vtraq; pte pōt foꝛmari ratio ſic illđ nō ſe hēt ad aliud vt ſacramentale: qđ nō pōt cū eo licite cōferri nec cū ipo omiſſo licite iterari. ꝫ ſic eſt ď ſingulis ſacris oꝛdinib⁹ ad ſeinuicē: et de nō ſacris reſpectu ſacroꝝ. ergo et c̄. Sciēdū tñ ꝙ licet q̄libet oꝛdo eccleſiaſtic⁹ ſit ſacramētū ꝫ pmiſſa: plures tñ oꝛdines nō ſūt plura ſacramēta. vnū eni tantūmodo ē oꝛdinis ſacramētū cōtinēs ſeptē oꝛdines. et rō eſt. q2 ſacramētū oꝛdinis cōplete et pfecte ſtat i oꝛdine ~~ſacramētali~~ a q̄ ſex alij oꝛdines eccleſiaſtici rōnem participāt ſacramēti ad quē et vltimate oꝛdinank. vtrūq; aūt hoꝝ ē de mēte. S. Tho. ꝙ eni q̄libet ſeptē oꝛdinū ſit ſacramētū: dicit in hac diſ. q. 2. ar. p°. ſub. ar. 3. q̄lib3 inquit oꝛdo eſt ſacer cū ſit ſacramētū. ꝙ aūt licet ſint plures oꝛdines nō ſint plura ſacramēta: dicit eadē queſtione. ar. p°. ſub. ar. p°. ad. 2m.

¶ Tertio Notādū eſt ꝙ vt. S. Tho. deducit. pª. p. q. 77. ar. p°. totū poteſtatiuū mediū ē inter totū vl'e et totū integrale. nā totū vl'e adeſt cuilibet parti ꝫm totā ipſius eſſentiā et virtutē vt aial hoi et equo: ⁊ ideo de ſingulis ei⁹ partib⁹ ꝓpe predicak. totū vero integrale nō eſt in q̄libet pte neq; ꝫm totā eſſentiā nec ꝫm totā virtutē. queadmodū tota dom⁹ non eſt in pariete aut in tecto preciſe. nec totu3 coꝛp⁹ hois ꝫm eſſentiā et virtutē eſt in vno ei⁹ brachio aut crure. idcirco totū itegrale nullo modo ď ſingulis partib⁹ p̄dicak. predicak aūt aliq̄ modo lic3 impꝛoꝑe de oib⁹ ſimul. vt ſi dicam⁹ ꝙ paries tectū et fundamētū ſunt dom⁹. totū vero potētiale ſeu poteſtatiuū adeſt ſingulis partibus ꝫm totā ſua3 eſſentiā: ſed nō ꝫ totā virtutē. ſicut tota aia quātū ad ſui eſſentiā eſt in viſu et tota in auditu et tota in intellectu et tota in volūtate et ſic ď ceteris eius partib⁹ potētialib⁹. ſed nō eſt in earū ſingul' ꝫm totā ſuā ꝟtutē. nō eni videt p auditu3 nec audit p viſum nec intelligit p voluntate3 nec amat p intellectū. vnde et medio modo ſe habet totu3 poteſtatiuū in p̄dicatione. q2 eni eſt totū ꝫm eſſētiā in ſingulis partib⁹: participat quodāmodo p̄dicationē toti⁹ vl'is: ita vt predicari poſſit aliq̄liter de ſingulis partibus. ſed q2 nō adeſt illis ꝫm totā ſuā virtutē: talis p̄dicatio nō eſt ꝓpꝛia ſicut ē totius vl'is. et p hunc modū aug⁹ dicit. 10. de trinitate ꝙ memoꝛia intelligentia et voluntas ſunt vna vita vna mens et vna ſuba anime. Cum igik in ꝓpoſito noſtro ſacramentū oꝛdinis ſe habeat vt totū poteſtatiuū ad ſingulos oꝛdines eccleſiaſticos, put. S. Tho. notat in hac diſ. q. 2. arti. p°. ſub. ar. p°. ad. 2m. poterit predicari quodāmodo quāuis impꝛopꝛie ď ſingulis oꝛdinib⁹: ita vt q̄lib3 oꝛdo dicak oꝛdinis ſacramentu3 et omnes ſimul vnū oꝛdinis ſacramētū. et huiuſcemodi predicatio eſt p participationem, put. S. Tho. dicit loco ꝓme allegato. participāt eni alij oꝛdines nomē et rōnem ſacramēti a ſacerdotio in q̄ eſt cōplete et pfecte. Sed ſic dicendo videk ex natura ipſius predicationis cōſequi ꝙ plures oꝛdines ſunt plura ſacramēta. queadmodū quia q̄libet hō eſt aial conſequēs eſt ꝙ plures hoies ſint plura aialia. id aūt eſt expꝛeſſe cōtra mentē Scti Doctoꝛis loco ꝓme allegato ſicut patet recte ītuēti argumētū ipſi⁹ et reſpōſionē. Propter qđ eſt conſiderandū ꝙ natura totius vniuerſalis ita eſt in ſingulis ſuis partib⁹ ſubiectiuis: ꝙ ad earū diuiſione3 et multiplicationē ipſa diuidik et multiplicak in creaturis put. S. Tho. docet. pª. p. q. 39. ar. 3. i plurib⁹ eni hoibus plures ſunt humanitates et plures ſunt aialitates. et ideo natura vl'is pluraliter predicatur de plurib⁹ partib⁹ ſubiectiuis. dicim⁹ eni petrū et ioānem et martinu3 eſſe plures hoies et plura aialia. Natura aūt toti⁹ poteſtatiui licet aſſit tota ꝫm eſſentiā cuilibet pti: nō tñ diuidik et multiplicak ad earū diuiſionē et multiplicatione3. non eni in plurib⁹ anime potētijs diuidik aut plurificatur ipſa aia: ſed vna numero tātūmodo eſt in ſingulis et in oibus ſimul. et ꝓpter hoc licet potētie aliquādo recipiāt predicationē ſui toti⁹ poteſtatiui qđ eſt aia: nūquā tamē pluraliter de illis p̄dicatur ꝫ ſingulariter dūtaxat. vñ quāuis auguſtinus in auctoꝛitate preallegata cōcedat plures potentias anime eſſe vnā anime eſſentiā: nūqua3 tamē ꝯcederet illas eē plres aias ſeu anime ſubſtātias. Quia igik ſacramētū oꝛdinis ſe habet ſicut totu3 poteſtatiuū ad ſeptē oꝛdines eccleſiaſticos: ideo quāuis dici poſſit ꝙ quilibet oꝛdo eſt ſacramētu3 plures tñ oꝛdines nō ſunt plura ſacramēta ꝫ vnū ſacramētū. qđ complete et pfecte ē in ſacerdotio in alijs vero oꝛdinib⁹ et incōplete et participatiue. hec eſt via ſancti thome. Scot⁹ vero facilius ⁊ min⁹ artificioſe, pbat in ſeptē oꝛdinib⁹ vnitate3 ſacramenti ex eo. ſ. quia omnes oꝛdines alij oꝛdināt ad ſacerdotiū et ab eo habent vnitatē ſacramenti. ſed nec iſtā viā. S. Doc. reliquit intacta3.

¶ Verū ex ſupradictis oꝛik dubitatio. q2 ſicut ſacramentū oꝛdinis ſe habet vt totū poteſtatiuum ad ſeptē oꝛdines: ita et oꝛdo qui eſt ſacramentū.

et tamē nō ſolū dicimꝰ ſingulos ordines eſſe ordinē: ſed et dicimꝰ plures ipſorum ſicut diaconatum et ſubdiaconatum et acolitatum eſſe plures ordines. vnde videt̃ ꝙ pari ratione ſacramentū predicetur pluraliter de pluribus ordinibus quēadmodum et ordo. ¶ Ad huius dubitationis ſolutionem: animaduertendum eſt ꝙ vt Sanctus Thomas diſtinguit in hac diſtinctione queſtione tertia articulo ſecundo ſub articulo ſecūdo in corpe: ordo prout ð eo hic loquimur dupliciť pōt accipi. vno modo ſm ꝙ eſt ſacrm̄. alio modo ſm ꝙ eſt officiū quoddā reſpectu aliquarū actionuꝫ ſacrarū. nec eſt eadē ratio vtriuſqꝫ nā et epiſcopatus ponit̃ ordo ſecundo modo: nō tñ primo modo vt ibi ðducit. S. Doc. Scdm̄ hāc ergo diſtinctionē reſpōdemꝰ ad dubitationē ꝙ ordo ſm ꝙ predicatur pluraliter de ſeptē ordinibꝰ: accipit̃ put eſt officiū quoddā et vt dicit gradū quendam poteſtatis ſpūalis ad quaſdā actiones hierarchicas. et in hac acceptione ordo habet ſe vt totum vniuerſale ad ſeptē ordines eccleſiaſticos. et ideo p̄dicat̃ de ſingulis ſingulariter et de pluribus pluraliter. ſm vero ꝙ ordo eſt ſacrm̄: nō predicatur pluraliter de ſeptem ordinibus ſed ſingulariter. quia vt ſic nō ſe habet ad ipſos vt totum vniuerſale ſed vt totum poteſtatiuū. vnde preſbyteratus et diaconatus ac ſubdiaconatus et ſic de ceteris: nō ſunt plures ordines ſed vnus tantū ſm ꝙ ordo eſt ſacrm̄. quia in omnibꝰ ratio ſacri eſt vna ab vno. ſ. ſacro euchariſtie vel ſacerdotio cui omnes deſeruiunt. ſunt tamen plures ordines ſm ꝙ ordo eſt officiū vel gradus quidā ſpūalis miniſterij. Et poteſt dari ſimile nam poteſtates pretorū et preſidum plures poteſtates ſunt conſideratis eorum ſuppoſitis et ſm ꝙ ſunt quedam participationes a regia poteſtate deriuate. ſed conſiderādo illas inq̄m ſunt radicaliter regia poteſtas que in illis reſidet et vim eis tribuit: non ſunt plures numero ſed vna tantum. quemadmodum et de veritate dicitur cōmuniter ꝙ omnium verorum eſt vna veritas ſcilicet diuina conſiderando originem a qua omnes veritates deducuntur ⁊ que in omnibus veris relucet et dat eis rationem veritatis et ſm quam de omnibus iudicamus. vnde anſelmus dicit in libro de veritate ꝙ ſicut tempus ſe habꝫ ad omnia temporalia quia eſt in omnibus vnum numero: ſic veritas ſe habet ad omnia vera. ſi autem cōſideretur veritas in reſpectu ad ſuppoſita in quibus eſt ſubiectiue et quantum ad diuerſas participationes ſingulorum: pluriuꝫ verorum ſunt plures veritates.

Quantum ad articulū quartū reſpondēdum eſt obiectionibꝰ in cōtrariū. Et q̄dē ad p̄mū ſcoti contra p̄maꝫ ꝯcluſionē dicit̃ ꝙ nihil concludit contra nos qui ponimꝰ epiſcopatū eſſe ordinē q̄dam modo, put in ſequēti queſtione declarabit̃. ¶ Ad 2^{m}. negat̃ conſequētia. et ad eius ꝓbationem negat̃ aſſumptū. nec valet eius ꝓbatio. nā poſſe aliquid facere congrue vel licite et ex officio quēad modū pōt diaconꝰ ⁊ ſubdiaconꝰ poteſtatis ē, put in primo notabili fuit deductū. quā poteſtatē laicus nō habet etiaꝫ ſi attēptet facere qð illi faciunt qð et arguēs cōcedit. ¶ Ad. 3^{m}. negat̃ cōſequentia. et ad eiꝰ ꝓbationeꝫ negat̃ aſſumptū. nā ptās conficiēdi corpus dñi et ptās abſoluēdi et ligādi in foro penitētie: vna tātūmodo poteſtas ē quātum ad eſſentiā, put dictuꝫ fuit ſupra. 19^{a}. diſ. nec vt ſic vna eſt prior altera vt arguēs fingit. qꝛ vbi vnum tm̄ eſt: nō eſt prius et poſteriꝰ. ipſam autē vnā poteſtatē xp̄s cōtulit apoſtolis in cena quantū ad actū conficiēdi euchariſtiā. poſt reſurrectionem vero Joā. 20. eandē poteſtatē extendit ad actū ligandi et ſoluēdi penitētē. vnde argumētū ꝓcedit ex falſis. ¶ Ad argumēta durādi cōtra ſecundā cōcluſionē ad primuꝫ dicit̃ ꝙ maior habet veritatē quando vtraqꝫ actio ordinat̃ de ꝓpinq̄ et imediate ad eundē effectū ſpiritualē et actio q̄ illū nō attigit nō habet aliū effectū, primiorē quē attingit ex ope opato. nam agere ex ope operato non cōuenit niſi ſacro. et tunc ad minoreꝫ dicit̃ ꝙ quāuis omnes ordines miniſtrorū eccleſie ordinent̃ vltimate ad ſacrm̄ euchariſtie tanquā ad finem remotū: quilibet tñ ordo habet ſpecialē effectū ad quē imediate ordinat̃: et illū attingit ex ope opato, put in ſecundo notabili latiꝰ deductū fuit. vnde argumētū deficit qꝛ minor ꝓpoſitio nō ſumit̃ ſub maiore recte intellecta. ¶ Ad. 2^{m}. dicitur ꝙ licet poteſtas q̄ dat̃ in baptiſmo ſit paſſiua et poteſtas q̄ dat̃ in ordine ſit actiua: nō oportet ꝙ vna nō ſe extēdat plus q̄ alia. quia nō ſe habēt adinuicē vt potētia actiua et paſſiua in eodē genere. nā poteſtas ordinis nō eſt actiua reſpectu potentie paſſiue baptiſmi. nec ecōuerſo poteſtas q̄ dat̃ in baptiſmo eſt paſſiua reſpectu actiue q̄ dat̃ in ordine. et ideo quāuis poteſtas paſſiua baptiſmi ſit tātūmodo ad ſuſcipiendū ſacra: non ſequit̃ ꝙ ptās actiua ordinis ſit tātūmodo ad cōferēdū ſacrm̄. et tñ eſt verū ꝙ omnis ptās ordinis ē vel ad cōferēdū ſacrm̄ vel ad miniſtranduꝫ in ſacro. ¶ Ad. 3^{m}. dr̄ falſum eē ꝙ ptās ſit tantūmodo ad

poſſe ſimplr et nõ ad poſſe licite vel ex officio ꝓut in primo notabili fuit deductuȝ. vnde argumẽtum in illo falſo fundatũ: nullã vim habet. et quãuis in minoribus ordinib⁹ non detur poteſtas ad aliquid licite faciendũ quod prius facere non liceret: in omnib⁹ tamen et maioribus et minoribus datur poteſtas faciẽdi aliqd ex officio quod non ordinat⁹ facere nõ poterat ex officio. ¶ Ad. 4ᵐ. cõcedimus vſqȝ ad ſecundã conſequẽtiã ad quaȝ dicimus ꝙ eſt falſa. nam licet in ſacerdotio ſit pfectio et plenitudo ſacramẽti ordinis in alijs vero ordinibus ſit partialiter et ſm participationẽ: nõ ideo ſequitur ꝙ alij ordines non ſint ſacramenta participatiue. quẽadmodũ licet pfectio ⁊ plenitudo entitatis ſit in deo: nõ ideo ſequit̃ ꝙ creature q̃ entitatem a deo participant nõ ſint entia ꝑ participationẽ. dictum autẽ. S. Tho. aliter ſaluatur melius q̃ falſa opinione arguentis prout apparet ex tertio notabili. vnde argumentum quod arguens adducit. S. Tho. obijcit et ad illud reſpõdet in hac diſtin. q. 2. arti. pᵒ. ſub. arti. pᵒ. ad. 2ᵐ. ſed fortaſſe arguens non ſatis habuit menteȝ ipſius. ¶ Ad. 5ᵐ. dicitur ꝙ ratio ibi inducta ꝓ noſtra cõcluſione ſufficiens eſt. et ad eius primã impugnationem dicit̃ ꝙ limitatio maioris ꝓpoſitionis eſt ab arguente conficta cõtra cõmune dictuȝ doctorum et contra diffinitionẽ ſacri generaliter ſũpti ſm quam cõmune eſt ſacris noue legis id efficere ex opere operato quod exterius deſignãt. Fallit̃ auteȝ arguens primo putans ꝙ in ſacris noue legis ſola gratia gratuȝ faciẽs eſt effect⁹ qui ex opere operato cõfertur. hoc autẽ eſt falſum. naȝ vltra gratiam in quibuſdaȝ ſacris character confert̃ ex opere operato. et in omnibus ex oꝑe operato cõfertur ornatus vel aliqua diſpoſitio. Fallitur ſecũdo putans ꝙ quia alij ordines a ſacerdotio ordinantur principaliter et vltimate ad ſacr̃m eucharistie quod eſt finis intentus in ſacerdotio: ꝙ nõ habet eorũ quilibet ꝓprium et ſpecialem finẽ intentum ꝓpter quem ſit. hoc auteȝ eſt falſum ſicut patuit in tertio notabili. ¶ Ad. 2ᵃᵐ impugnationem dicit̃ ꝙ aſſumptũ eſt falſum. imo minor ꝓpoſitio rationis aſſumpte eſt vera vniuerſaliter pro omnib⁹ ordinib⁹. in omnib⁹ enim datur gratia nõ habenti vel augetur habenti niſi ordinandus fictus accedat: eo ꝙ nullus actus ordinum debite exercetur cum peccato mortali. deus autẽ nõ deficit in neceſſarijs. neqȝ eſt dicendũ ꝙ deus inſtituerat ordines in eccleſia quorũ actibus ordinatus mereri nõ poſſet quod ſine grã nequit fieri. limitatio vero ad dictũ dioniſij eſt abſqȝ ratiõe ab arguente conficta. ſi enim in veteri lege non licuit homini de ſemine aaron accedere ad miniſtrãdum deo cum macula corporali, ꝑut dicitur Leuitici. 21ᵒ. multo minus licebit miniſtris noui teſtamenti accedere ad miniſterium dei cũ macula ſpirituali. Quod autem arguẽs dicit non oportere ꝙ ſacr̃alia ſimul cum ſacro conferant̃: falſum eſt. neqȝ obſtat ꝙ in primitiua eccleſia prius multis diebus vel ãnis cathetizabant̃ aliqui q̃ baptizarentur: nam adueniente baptiſmi tempore iterũ cathetizabantur ſaltem ſub compendio dum q̃rebatur ab eis: credis hoc et illi reſpondebant credo. et illud ꝓprie erat ſacramẽtale ad ſacramẽtũ baptiſmi. vnde ſemper ſacr̃alia ſuo adiunguntur ſacro. ¶ Ad. 6ᵐ. dicit̃ pᵒmo ꝙ ſupponit quod nos non dicimus. imo dicimus ꝙ quilibet ordo per ſe in tertio modo dicit̃ ſacr̃m et omnes ſimul vnum ſacr̃m. Dicitur ſecundo ꝙ diuiſio poſita ab arguente eſt inſufficiens. deficit enim alius modus ꝙ. ſ. in vno tantũ conſiſtit perfecta ratio ſacramenti vt in ſacerdotio: in alijs auteȝ participatiue. nõ tanquã in ſacramẽtalibus vt arguens fingit: ſed ſicut in participantibus non perfecte rõneȝ ſacramenti. ¶ Ad. 7ᵐ. patet reſponſio ex his q̃ dicta ſunt in tertio notabili. ¶ Ad. 8ᵐ. negatur prima conſequentia. nam quilibet ordo eſt ſacramẽtuȝ per ſe in tertio modo: et tamen non ideo ſequit̃ ꝙ ordines ſint partes ſubiectiue. ſufficit enim ad talem predicationem ꝙ ſint partes poteſtatiue. ſecunda etiam conſequentia eſt falſa prout in tertio notabili eſt deductuȝ. ¶ Ad. 9ᵐ. dicitur ꝙ minor eſt falſa. quia imo quilibȝ ordo habet aliquẽ effectum ſpecialem et imediatuȝ principaliter intentum quem attingit: quamuis omnes ordines cõmuniter et mediate ordinentur ad effectũ ꝑncipalem ſacerdotij vltimate. et de hoc latius dictum fuit in ſecundo notabili. ¶ Ad argumentuȝ ante oppoſitum reſpondet Sanct⁹ Thomas in hac diſtinctione queſtione pᵒma articulo pᵒmo ſub articulo tertio ad tertium. et ſtat ſolutio in hoc ꝙ licet ordo qui eſt ſacramentuȝ detur cum quadaȝ conſecratione: non inde ſequitur ꝙ omne qđ datur cum conſecratione ſit ſacramentum. ſed illud tantũmodo quod datur ad diſpenſationem diuinorum ſacramentorum quod non eſt in benedictione et conſecratione aut etiã vnctione monachoꝝ abbatũ vł regũ. Et in hoc articul⁹ termiat̃.

ITeruz circa vigeſſimaz quartaz diſtinctionē q̄ritur vtrū epiſcopat⁹ ſit ordo et arguit̄ q̄ non. qꝛ vn⁹ ordo nō dependet a p̄cedēti quantuz ad neceſſitatem ſacramēti. ſed epiſcopalis poteſtas dependet a ſacerdotali quia nullus pōt recipere epiſcopalē niſi prius habeat ſacerdotalē. ergo epiſcopatus nō eſt ordo. ¶ In oppoſitū arguitur. quia ordo nihil aliud eſt q̄ quidā poteſtatis gradus i ſpūalibus diſpēſandis. ſed epiſcopi poſſunt diſpēſare aliqua ſacra q̄ nō poſſūt diſpēſare ſacerdotes ſicut ꝯfirmationē et ordinē. ergo epiſcopatus eſt ordo. ¶ In hac queſtione erunt q̄ttuor articuli vt ſupra.

QUantuz ad primū articulū ſit prima ꝯcluſio q̄ epālis poteſtas eſt ſuperior poteſtate ſimplicis ſacerdotis i reſpectu ad corpus chriſti myſticū. Hanc ꝯcluſionē tenet. S. Tho. in hac diſti. q. 3. ar. 2. ſub. ar. pmo. Et cōtra gen. li. 4. caplo. 75. ¶ Secūda ꝯcluſio eſt q̄ epiſcopat⁹ eſt ordo ſm q̄ ordo eſt poteſtas ad actiones hierarchicas reſpectu corporis myſtici: non autē ſm q̄ ordo eſt ſacramentū. Hāc ꝯcluſionē tenet. S. T. vbi ſup.

QUantū ad articulū ſecundū arguit̄ cōtra ꝯcluſiones. Et quidē cōtra primam ſunt multe auctoritates hieronimi qui videt̄ ſenſiſſe q̄ ſūma poteſtas ꝯſecratiōis ſiue ordinis erat ptās ſacerdotalis. ita q̄ ois ſacerdos quātū eſt de ptāte ſacerdotali pōt oia ſacra miſtrare: ꝯfirmationē oēs ordines oēs benedictiones et oēs conſecrationes facere. ſ; ꝑpter periculū ſciſmatis fuit ordinatū vt ſacerdotes vnū ex ipſis eligerēt q̄ diceret̄ eps idest ſup alios intēdēs. cui obedirēt et cui reſ̄uatū eſt ordines facere et hmōi q̄ nō faciūt niſi ſoli epi. et q̄ eps eſt maior ſacerdote quātū ad ptātē iuriſdictionis: ſ; nō quo ad ptātē ordinis vl̄ cōſecrationis: ſed ſunt pares quāuis ex ordinatiōe eccleſie aliq̄ ſint reſeruata epis et ꝓhibita preſbyteris. q̄ quidē dicta hieronimi habent̄ in decretis diſ. 93ª. caplo legim⁹ in Eſaia et c̄. ſed qꝛ dicta opinio nō plus eſt cōtra thomā q̄ ꝯtra oēs alios doctores: et rōnes eius ſufficiēter ſoluit durādus et petr⁹: et dicta hieronimi cōuenienter exponūt ideo eas nō recito de preſenti. ¶ Cōtra ſecūdaz ꝯcluſionē et ei⁹ ꝓbationē arguit durādus dicens q̄ quicq̄d ſit de ꝯcluſione: rō tñ iſtoꝝ nō concludit bene ſm mētē eorū. cū eni dicūt q̄ ſacrm ipoꝛtat habitudinē ad ſacrm euchariſtie: ſi intelligat̄ in cōſecrādo tm̄: contra eos eſt qꝛ minores ordines nullā talē habitudinē habēt: et tamē ſm eos ſunt ſacramēta. ſi aūt intelligat̄ hec habitudo in cōſecrādo vel diſponēdo ad cōſecrationē ſeu cōſecrati ſuſceptionē: iterū eſt cōtra eos. qꝛ ſicut poteſtas minoꝝ ordinū eſt ad diſponēdū populuz ad ſacramēti euchariſtie ſuſceptionē: ſic ptās epiſcopalis eſt ad ordinādū miniſtrū ad eiuſdē cōſecrationē vel cōfectionē. ſicut ergo ꝓpinquiorē et nobiliorē habitudinē ad ſacrm euchariſtie habet ꝯſecrās q̄ recipiēs: ſic nobiliorē et ꝓpinquiorem habitudinez hēt ad illud ſacrm ptās epiſcopalis q̄ poteſtas minorum ordinū. ergo ſi minores ordines ſunt ſacramēta ſm iſtos: ſequit̄ q̄ ordinatio epiſcopalis fortiori rōne erit ſacramentum. ¶ 2°. quia ſicut cōſecratio panis et vini cōſtituūt vnū ſacramētū tanquā ptes ei⁹ integrales: ſic ordinatio ſacerdotis ſimplicis et ordinatio ſummi ſacerdotis. i. epiſcopi cōſtituūt vnū cōpletū ſacramentū ſacerdotij. cū eni ꝑfectū ſit q̄d poteſt facere ſimile ſibi: illud ſacerdotiū nō eſt cōpletuz per quod ſacerdos nō recipit poteſtatē ordinādi alium in ſacerdotē et tale eſt ſacerdotiū ſimplex. ſacerdotiū aūt ſūmum. i. epātus eſt ꝑfectū ſacerdotiū: qꝛ ꝑ ipm recipit̄ poteſtas ordinādi aliū in ſacerdotē ſūmum vel ſimplicē. et ſic ordinatio ſimplicis ſacerdotis et ordinatio epālis conſtituunt vnū ſacramentū ꝑfectū. ¶ 3°. quia ordo non eſt aliud niſi grad⁹ poteſtatis vel miniſterij in ſpūalibus diſpēſandis. ſed epiſcopi pn̄t diſpenſare aliq̄ ſacra q̄ nō poſſūt diſpenſari ꝑ ſimplices ſacerdotes: ſicut cōfirmationē et ordinē ſacrū. ergo epātus eſt ordo et ſacrm. ¶ 4° arguit̄ ab alijs. qꝛ ſatis videret̄ mirabile q̄ ordinatio acoliti qui deb; portare cādelabrū vrceolū aquā et vinū eſſet ſacramentū: et ordinatio epālis ad quaz vel a qua dependet tot⁹ ordo eccleſiaſticus nō eſſet ſacrm. ¶ 5°. quia epātus eſt a deo inſtitut⁹ et cum ſigno ſenſibili cōſecrationis dat̄: ⁊ ex ope opato confert gratiam vt videtur multo magis q̄ alij ordines quia de⁹ nō deficit in neceſſarijs et ipſe epiſcopus plus indiget q̄ quicūq; ali⁹. ergo videt̄ q̄ epāt⁹ ſit verū ſacramētū habēs oīa q̄ requirunt̄ ad eſſentiā ſacramēti. ¶ Contra eandē ꝯcluſionez et cōtra primā ſimul arguit aureol⁹ ꝓbādo q̄ epāt⁹

non ſit altius ordo diſtinctus a ſacerdotio. qꝛ aut
eſſet ordo ſupioꝛ ſacerdote aut inferioꝛ. ſed nec
ſic nec ſic. ergo nullo modo. ꝓbaꝛ minoꝛ. qꝛ ꝙ nō
ſit inferioꝛ patet. qꝛ inferius pꝛi⁹ ſumiꝛ et preſup-
poniꝛ ordini ſupioꝛi. ſed cōſecratio in epm̄ non ꝓ
ſupponiꝛ ordinationi in ſacerdotiū ſed magis ecō
tra. ergo et c̄. ꝙ etiā nō ſit ſupioꝛ patet. qꝛ nullum
actū ſupiorē habet vt diſtiguiꝛ cōtra ſacerdotiū.
patet quia act⁹ epi vt differt a ſacerdotio eſt ordi
nare. actus vero ſacerdotis vt differt ab epo: eſt
cōficere corpus xpi. cōſtat aūt ꝙ cōficere corpus
xpi eſt act⁹ melioꝛ et dignioꝛ q̄ȝ ordinare. ergo ꝛc̄.
Diceꝛ forte ꝙ gradus epalis eſt dignioꝛ eo ꝙ iclu
dit ordinē ſacerdotaleȝ et vltra hoc addit aliq̄d
aliud qd̄ eſt ſibi ꝓpꝛiū et ambo ſunt digniora ſimꝉ
q̄ȝ alterū ꝑ ſe: cōtra qꝛ hic nō cōparaꝛ epatus ad
ſacerdotiū quātū ad illud qd̄ ambo includūt: ſed
preciſe quātū ad illud quo vnū differt ab alio. li-
cet ergo epatus poſſet dici ordo: nō tamē diſtin-
ctus a ſacerdotio: qꝛ nō ordinaꝛ ad actū ſupiorē
actu ſacerdotis: nec ad inferiorē nec ad equaleȝ.
ꝙ enim nō ad ſupiorē nec inferiorē: ꝓbatuȝ eſt. ꝙ
autē non equalē patet. tū quia cōficere et ordina
re nō ſunt actus equales. tuȝ qꝛ in ordine hierar-
chico nō poſſunt eſſe duo equalia. ¶ 2°. ſic. gra-
dus epalis et ſacerdotiū nō ſunt diſtīcte poteſta
tes. ergo nec diſtincti ordines. antecedēs patet.
quia quādocūq̄ȝ aliq̄ forma ſic ſe habet ꝙ ei debē
tur multi act⁹: ſi alter eoꝝ impediꝛ et poſtea con
tingat remoueri īpediēs: non cauſaꝛ noua forma
nec in ꝑma forma aliud variaꝛ niſi ꝙ remoueꝛ im
pediēs pꝛioꝛis forme. Exēplū eſt. quia in haben-
te aīam rationalē vbi quandoq̄ȝ impediꝛ act⁹ rō-
nis et poſtea remoueꝛ impedimētū: nō daꝛ noua
anima vel forma: ſed tm̄ remoueꝛ illud qd̄ prius
impediebat aīam rōnalem ne exiret in actuȝ rō-
nis. ſed ordinare in ſacerdotē eſt act⁹ cōmunis ſa
cerdoti inquantū ſacerdos eſt: et tm̄ eſt act⁹ impe
ditus in eo. ꝓbaꝛ. qꝛ nemo dat qd̄ nō habet ſicut
in naturalibus vbi ſorma trāſfundit ſeipſaȝ. ergo
ſacerdotis eſt ordinare in ſacerdotē. ſed hoc ꝑti-
net ad ſacerdotē qui hēt illā formā potentē tranſ
fundere ſeipſam. vnde papa non poſſet ordines
cōmittere nō ſacerdoti. poſſet aūt cōmittere cui-
cūq̄ȝ ſacerdoti. ergo videꝛ ꝙ conferre ordines ſit
ꝑtinēs ad ſacerdotē. Cōfirmaꝛ. qꝛ pone ꝙ aliquis
ſit ſacerdos omni alio circunſcripto: papa poteſt
ei cōmittere ordines. pone autem omnia alia et
circūſcribe ſacerdotium: non poterit ei papa cō-
mittere poteſtatem ordinandi. hoc videtur ſatis
probabile. quia omnis forma ex quo eſt ī actu: vi
detur ꝙ poſſit ſe cōmunicare in eadē ſpecie. ergo
quicūq̄ȝ ſacerdos poterit ordines celebꝛare. er-
go ſi poteſtas illa nō ſit impedita ſicut eſt d̄ facto
et impedimētum remoueatur per hoc ꝙ fit epiſ-
copus: non datur ei noua poteſtas ſed tantūmo
do pꝛiſtina poteſtas pꝛius impedita expediꝛ im
pedimēto remoto. et hec reductio illius poteſta-
tis ad vſum dicitur ampliatio poteſtatis. hec au
reolus in forma.

Quantuȝ ad ter-
tium articulū pꝛimo notāduȝ eſt
ꝙ vt accipiꝛ ex dictis. S. Tho. i
hac diſtinctione omnis ordo ec-
cleſiaſticus accipit nomē et rōnē
ſacramenti a ſacramēto euchariſtie ad quod or-
dinatur. vnde et omnes ſeptē ordines ſunt vnuȝ
ſacr̄m quia ad vnū. ſ. euchariſtie ordinanꝛ. ordi-
nanꝛ autem ad illud ꝑ actiones ꝓpꝛias actualiꝛ
deſeruiendo euchariſtie ſacramēto: ſiue ei⁹ conſe-
crationi ſiue ſumptioni ſiue adorationi ſiue q̊mo
dolibet aliter miniſtrando. cum igiꝛ poteſtas epi
ſcopalis ſm̄ ꝙ dicit gradū ſupra ſacerdotiū non
ordinetur actualiter ꝑ actiones ſuas ad ſacramē
tum euchariſtie: cōſequēs eſt ꝙ non ſit ordo q̄ eſt
ſacramētū. Ad cui⁹ plenioꝛē intellectū ſciēduȝ ē
ꝙ quia nullus pōt epiſcopalē poteſtatē recipe ni-
ſi fuerit ſacerdos: epatus in ſui ratione implicat
ſacerdotiū. ex quo fit vt epiſcopus ſūmus ſacer-
dos dictus ſit. pōt ergo ꝯſiderari epatus vel quā
tum ad rōnem ſacerdotij preciſe quam includit
vel quantū ad gradū ſacerdotio ſupiorē quē im-
portat. ꝑmo modo ideȝ eſt iudiciū de epiſcopatu
et de ſacerdotio. vn̄ vt ſic: ita ordinaꝛ epatus ad
ſacr̄m euchariſtie ſicut et ſacerdotiū. et pari mo-
do dici pōt ordo q̄ eſt ſacr̄m ſicut et aliud. ſic eniȝ
idē eſt dictu: epatus eſt ordo q̄ eſt ſacr̄m: ac ſi di-
catur ſacerdotiū eſt ordo q̄ eſt ſacr̄m. Conſonat
his qd̄. S. Tho. dicit ſupra diſ. 7ª. q. 3. ar. ꝑ°. ſub.
arti. 3. ſciendū inquit ꝙ cū epatus nō addat aliq̄d
ſupra ſacerdotiū ꝑ relationē ad corp⁹ dn̄i veruȝ ſꝫ
ſolū ꝑ relationē ad corpus myſticuȝ: papa ꝑ hoc
ꝙ eſt epoꝝ ſūmus: nō dicꝛ habere plenitudineȝ
poteſtatis ꝑ relationē ad corp⁹ dn̄i verū: ſed ꝑ re
lationē ad corp⁹ myſticū. et ſub iſta cōſideratiōe
nō loquiꝛ. S. Tho. de epiſcopatu vbi dicit ꝙ nō
eſt ordo ſm̄ ꝙ ordo eſt ſacr̄ȝ. imo ſub hac cōſide-
ratione innuit ꝙ epatus eſt idē ordo q̄ et ſacerdo-
tiū cū dicat ꝙ vt ſic. i. in ordine ad euchariſtiā: eps
nō habet ptātē ſupiorē ſacerdote. Alio modo po
teſt ꝯſiderari epatus quātū ad gradū ptātis quē
addit ſacerdotio: et quātū ad hoc nō directe ꝛ ꝑ-
mo ordinaꝛ ad corp⁹ xpi verū ſeu ad euchariſtie

ſacr̃m:ſed ad corpus xp̃i myſticũ.eſt enĩ ptãs epi
ſcopalis ſm̃ ꝙ preeminet ſacerdotio:ad regẽduȝ
et diſponendũ populũ xp̃ianũ circa ſpũalia ⁊ ad
preficiẽdos eccleſie miniſtros ad diuinũ cultuȝ et
ad quedã alia ſubſeruiẽtia et conſequẽtia diuino
cultui mãcipãda. vnde ep̃atus hoc ſecundo mo-
do conſideratꝰ:nõ eſt ordo q̇ eſt ſacr̃ȝ:ſ; eſt ordo
q̇ cõmuniter dictꝰ eſt gradus q̇daȝ ptãtis.et quia
character ordinis cuiuſlibet ordinat p̃mo et dire
cte recipientẽ ꝑ actiones ꝓpas ad euchariſtie ſa-
cramẽtuȝ:ideo ep̃atus ſecũdo modo dictꝰ q̇ non
p̃mo reſpicit euchariſtie ſacr̃ȝ:characterẽ nõ imp̃
mit.et ſub iſta ꝯſideratione loquit̃.S.Tho.cum
dicit ꝙ ep̃atꝰ nõ eſt ordo ſm̃ ꝙ eſt ſacr̃ȝ.Facit ad
premiſſa qđ.S.Tho.dicit ſupra diſ.7.q.3.ar.p̃°.
ſub.ar.2.ad.3m.ait enĩ.quãuis ep̃s nõ habeat ali
quẽ ordinẽ ſupra ſacerdotẽ ſm̃ ꝙ ordines diſtin-
guũt̃ ꝑ actꝰ relatos ad corpꝰ dñi verũ:tamẽ habȝ
aliquẽ ordinẽ ſupra ſacerdotẽ ſm̃ ꝙ ordines di-
ſtinguũt̃ ꝑ actꝰ ſupra corpꝰ myſticuȝ.vnde dioni-
ſius in eccleſiaſtica hierarchia ponit ep̃atum ordi
nẽ:et cũ quadã ꝯſecratione dignitas epiſcopalis
confert̃.et ideo in ꝓmotione mẽbrorũ corporis my
ſtici:aliquid poteſt cõpetere epiſcopo qđ non cõ-
petit ſimplici ſacerdoti.Itẽ.3a.ꝑ.q.82.ar.p̃°.ad
4m.epiſcopus inq̇t accipit poteſtatẽ vt agat in ꝑ
ſona xp̃i in corpus eiꝰ myſticuȝ.i.ſuꝑ eccleſiã.quã
quidẽ poteſtatẽ nõ accipit ſacerdos in ſua conſe-
cratione:licet poſſit eam habere ex epiſcopi com
miſſione.Et infra.ad ep̃m ꝑtinet tradere non ſo-
lum populo ſed etiaȝ ſacerdotibꝰ ea ex quibꝰ poſ
ſunt ꝓprijs officijs vti. ¶ Ex p̃miſſis inferimꝰ fal-
ſam eſſe opinionẽ quorũdam dicẽtiũ ꝙ epiſcopa
tus nõ ſit aliud q̃ȝ ſacerdotiũ cõpletũ ſiue ad totã
ſui ꝑfectionẽ extenſum.nã ſicut corpꝰ xp̃i veruȝ et
corpꝰ xp̃i myſticuȝ nõ ſunt eiuſdẽ rationis:ita nec
ſacerdotiuȝ qui eſt ptãs ordinata ad xp̃i corpꝰ ve
rũ:eſt eiuſdẽ rõnis cũ epiſcopatu q̇ ẽ poteſtas ad
corpus xp̃i myſticũ ordinata quãtũ ad id in quo
ſuperat ſacerdotiũ.et ꝑ ꝯñs vnũ extenſione non
fit aliud,ꝓut iſti dicũt.Et cõfirmat̃.q2 ep̃atꝰ et ſa
cerdotiũ habẽt materiã et formã alteriꝰ ſpeciei q2
alia verba et alias res ſenſibiles.ergo nõ ſunt idẽ
ſacramentũ qđ eſſentialiter conſtat ex rebꝰ ⁊ ver
bis.non enĩ poſſunt eſſe idẽ eſſentialit̃ ſacramẽtũ
q̄ ſunt in eſſentialibꝰ diuerſa.vnde.S.Tho.i hac
diſ.q.3.ar.2.ſub.ar.3.ad.3m.alterìꝰ generis dicit
eſſe ep̃atum a ſacerdotio quantũ ad id in q̊ ep̃a-
tus ſacerdotiũ precellit.ait enĩ ſic.poteſtas ſacer
dotis excedit̃ a ptãte ep̃i quaſi a poteſtate alte-
rius generis.ſed poteſtas epiſcopi excedit̃ a po-
teſtate pape quaſi a ptãte eiuſdẽ generis.

¶ Secundo Notãdũ eſt ꝙ nõ que
cũq; relatio vel ordia
tio ad ſacr̃m euchariſtie:dat ordini ꝙ ſit ſacr̃m:ſ;
ordinatio vel relatio p̃ncipaliter et directe ordi-
nata ad actualẽ euchariſtie cõſecrationẽ vel vſuȝ
aut miniſteriũ.vñ q2 ſeptẽ ordines tã ſacri q̃ȝ nõ
ſacri p̃ncipaliter et directe ordinant̃ ad deſeruiẽ-
dũ ſacro euchariſtie quãtũ ad actualẽ eiꝰ cõſecra-
tionẽ vel vſum:ideo q̇libet ſeptẽ ordinũ ſortitur
rationẽ ſacri ordinis.q2 vero ep̃atus ſm̃ ꝙ eſt al
tior ſacerdotio nõ ordinat̃ p̃ncipalit̃ ⁊ directe ad
actualẽ euchariſtie ꝯſecrationẽ vel vſum:nõ enĩȝ
ptãs epiſcopalis vt ſic cooꝑat̃ actualiter ſacerdo
ti miſſam celebrãti aut euchariſtie ſacr̃m actu cõ-
ficienti:ideo ep̃atus non eſt ſacr̃m nec pars ſacri.
Pro quo ſciẽdũ eſt ꝙ licet ſacerdotalis poteſtas
ab epiſcopali d̃riuetur cuius auctoritate ſacerdo-
tes agere poſſunt qđ ad eorũ ꝑtinet officiũ et ĩ eu
chariſtie ſacro vtuntur rebꝰ ꝑ ep̃m conſecratis ſi-
cut calice altari et pallijs:ad cõſecrationem tamẽ
corporis xp̃i in quo ſacr̃m euchariſtie eſſentialit̃
cõſiſtit:nõ iuuatur ſacerdos ab ep̃o niſi in quãtuȝ
ab eo ptãtem conſecrãdi corpus xp̃i accepit.per
hoc aũt ꝙ quis ab alio accipit potentiaȝ ad actuȝ
non ꝓprie dicitur habere actum ab illo aut illum
cooperari ad eius actũ:nec dicit̃ ab illo agẽs actu
ſed potens actu agere.nõ enim generãs ꝓprie di
citur cooperari actualiter corpi graui ad motum
ꝓ eo ꝙ dedit ſibi formã et grauitatẽ.vnde pro eo
ꝙ ep̃s ſacerdotem ordinauit et contulit ei ptãteȝ
conſecrandi euchariſtiaȝ:non ꝓprie dici debet ꝙ
cooperatur ſacerdoti vel illi miniſtrat ad eucha-
riſtie conſecrationẽ.ſicut nec pater ſacerdotis ꝓ-
prie dici debet cooperari illi ad conſecrationem
ſeu diſpenſationem ſacramẽti:quia dedit illi mẽ-
bra quibus in ipſa conſecratione vel diſpẽſatione
miniſtrat.Et confirmat̃.quia poteſtas ep̃alis nõ
ſolum data eſt eccleſie ad miniſtros ſacramẽti eu
chariſtie ordinandos:ſed ad plurima alia in ec-
cleſia dei et circa populum chriſtianum peragen-
da.non igitur debet ſimpliciter et abſolute dici ꝙ
epiſcopatus ſit poteſtas data et ordinata ad ſa-
cramentũ euchariſtie conficiendũ.ac per hoc nec
dici debet ꝙ ſit ordo qui eſt ſacramentuȝ.quia vt
ſupra habitum eſt:ordo non participat rationeȝ
ſacramẽti niſi quia directe et principaliter eſt iſti-
tutus ad miniſtrãdũ circa euchariſtie ſacr̃m dum
actu celebrat̃.Et preterea ſicut bene arguit petrꝰ
đ palude ſi ep̃atꝰ deberet ꝑtinere ad ſacr̃m eucha
riſtie ꝓ eo ꝙ inſtituit et ordinat miniſtros ad ipiꝰ
ſacri miniſteriũ:multo magis d̃beret dici ꝙ perti
net ad ſacr̃m confirmationis quia illud confert.

et ad ſacr̄z penitētie ac extreme vnctionis: qꝛ ita
ordinat illoꝝ miſtros ſicut ꝛ miſtros euchariſtie.
¶ Tertio Notandū eſt ꝙ vt accipitur
ex pleriſqꝫ locꝭ ſcripture. S.
Tho. et p̄ſertim. 3ª. p. q. 62. ar. vltimo. et. q. 70.
ar. 4. potiſſimū in ſacr̄is noue legis eſt ꝙ i cauſā
do id qḋ ſignificāt: habēt efficaciā tanquā inſtru=
mēta ex ope opato: ſiue quātū ad effectū ꝓpriū
cuiuſlibet q̄ eſt gr̄a ſacr̄alis vel character aut or=
natꝰ: ſiue quātū ad effectū cōmunē q̄ eſt gr̄a gra=
tū faciēs. vn̄ precipua differētia inter ſacr̄a noue
legis et ſacr̄a veteris legis eſt qꝛ ſi aliqḋ ſacr̄m le
gis veteris cōferebat gr̄am ſicut cōmuniꝰ tenet̄ ḋ
circūciſione: illā nō cauſabat ex ope opato ſed ex
fide paſſionis xp̄i cuiꝰ circūciſio erat ſignū. quā cir
cūciſus ꝓfitebat̄ vel adultꝰ ꝓ ſe vel aliꝰ ꝓ paruul̄.
dicunt̄ aūt ſacr̄a noue legis efficaciā h̄re ex ope
opato: qꝛ ex ip̄o ſacr̄o. i. ex rebꝰ et verbis q̄bꝰ cōſi=
ſtit ſacr̄m q̄ h̄nt virtutē ſupnaturalē in ipſis exiſtē
tē ſm eē intētionale: efficiūt qḋ ſignificant et non
ex ſacr̄m conferētis merito aut intētione vel fide
ex q̄bus vel aliq̄ iſtoꝝ ſacr̄a veteris legis efficaciā
habuerūt: et non ex ipſo ope opato qḋ nullā i ſe
cōtinebat virtutē iuſtificātē. vn̄ apl̄s Ro. 4°. di=
cit ꝙ abrahā accepit ſignū circūciſionis ſignaculū
iuſticie fidei. quia. ſ. iuſticia erat ex fide ſignificata
non ex circunciſione ſignificante. ¶ Ex quibꝰ infe
rimꝰ ꝙ nulle actiones quantūcūqꝫ cōſiſtant in ſig
nis et rebꝰ et ſint ex inſtitutione diuina: attingūt
ad rationē ſacr̄i noue legis niſi habeāt efficaciā ꝛ
virtutē ex ope opato efficiendi id quod ſignificāt
quantūcūqꝫ etiā in tali actione det̄ gratia gratū
faciens aut aliq̄s ſp̄ūalis effectꝰ conſequat̄. ē enī
quaſi differētia ſpecifica ſacr̄i noue legis ꝙ ex ope
opato virtutē habeat cauſandi id quod figurat.
vn̄ licet vnctio regū et cōſecratio virginū fiat per
ſigna ſenſibilia et in eis gr̄a det̄ ꝓut. S. Tho. in=
quit infra diſ. 38. q. p̄ª. ar. 5. ad. 2m. qꝛ tn̄ gratia ī
eis nō ꝯfert̄ ex ope opato: ſacr̄a nō ſunt. Et conſi
militer in ꝓpoſito nr̄o licet cōſecratio epiſcopi fi=
at p ſigna ſenſibilia et cōſiſtat in q̄buſdam rebꝰ et
verbis et habeat inſtitutionē a xp̄o ac etiā in ipſa
detur epiſcopo cōſecrato ſp̄ūalis q̄dā poteſtas ꝛ
gratia gratū faciēs niſi obex ponat̄: qꝛ tn̄ hos effe
ctus nō habet ex ope opato ſed vel ex fide vel ex
deuotione cōferentis aut ſuſcipiētis et p̄ncipalit̄
ex diuina virtute aſſiſtente que non deficit in ne=
ceſſarijs: ideo ipſa epiſcopi conſecratio nō eſt ꝓ=
prie ſacramentum noue legis. nec ideo epiſcopa
tus meretur dici ſacramentum quia eſt poteſtas
indelebilis: quia etiam conſecratio calicis et alta
ris eſt indelebilis que tamē non eſt ſacramētū.

Quantum ad ar
ticulū quartū reſpōdendū ē ob=
iectionibꝰ in cōtrariū. Et quidē
ad primū durādi cōtra ſecundā
ꝯcluſionē dicit̄ ꝙ ordo qui eſt ſa
cramētū: importat habitudinē ad ſacramentum
euchariſtie et in cōſecrādo et in miniſtrando con
ſecrationi et ſumptioni ſacramēti ſiue ad ſūptio=
nem diſponēdo. et cū arguens obijcit ꝙ pari mo
do ep̄atus ordinat̄ ad ſacr̄m euchariſtie ordinan
do miniſtrū ad eiꝰ conſecrationē: negat̄ ſimilitu=
do. nā vt viſum fuit in ſecūdo notabili: epiſcopa=
tus non ita ꝓprie dicit̄ ordinari vel habitudinem
habere ad euchariſtie ſacr̄m ſicut ſacerdotium et
ſex alij ordines inferiores. ꝓpter quā differentiā
iſti poſſunt dici ſacr̄m non aūt epiſcopatꝰ. ¶ Ad
2m. negat̄ aſſumptū. et ad eiꝰ ꝓbationē dicitur ꝙ
procedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ ep̄atus rōne ſacer
dotij pfecti quod includit: habet p̄tātem ordinā=
di aliū ſacerdotem. hoc autē falſum eſt. tum quia
ſacerdotiū epiſcopi nō eſt pfectiꝰ aut cōpletius q̄
ſacerdotiū ſimplicis ſacerdotis. vnde. S. Tho.
contra gē. li. 4°. capl̄o. 76. neceſſe eſt inquit ali=
quā ſupiorē poteſtatē eſſe in eccl̄ia alicuius altio
ris miniſterij qui ordinis ſacr̄m diſpēſat. et hec ē
epiſcopalis poteſtas q̄ et ſi quantū ad cōſecratio
nem corporis xp̄i nō excedat ſacerdotis poteſtatē
excedit tamē eam in his q̄ ptinent ad fideles: nā
et ipſa ſacerdotalis p̄tās ab ep̄ali deriuat̄. Tum
etiam qꝛ licet epiſcopus debeat eſſe ſacerdos ad
hoc ꝙ poſſit alium in ſacerdotem ordinare: non
tamen id poteſt ex vi ſacerdotij p̄ciſe: ſed magis
ex poteſtate quā habꝫ ſupra corpus xp̄i myſticū.
Facit ad hoc quod. S. Tho. dicit i hac diſti. q. 3.
ar. 2. ſub. ar. p̄°. ad. 3m. ſacerdos inquit repreſen=
tat xp̄m in hoc ꝙ per ſeipſum aliqḋ miniſteriū im
pleuit. ſꝫ ep̄s in hoc ꝙ alios miniſtros īſtituit et ec
cleſiā fundauit. vn̄ ad ep̄m ptinet mācipare aliq̄d
diuinis obſequijs quaſi cultū diuinū ad ſimilitudi
nē xp̄i ſtatuēs. ¶ Ad. 3m. dr̄ ꝙ non militat ꝯ nos
nā ex vi argumēti nō aliḋ concludit̄ niſi ꝙ ep̄atꝰ ē
ordo qḋ nos nō negamꝰ. ꝙ aūt ſit ſacr̄m: ex ꝓceſ
ſu argumēti nō īfert̄. ¶ Ad. 4m. dr̄ ꝙ recte cōſide
rāti vnde ordo habeat rōnem ſacr̄i qḋ latius di=
ctū fuit i ſcḋo notabili: nō eſt mirabile ꝙ ordīatio
acoliti ſit ſacr̄m ꝛ nō ordinatio epiſcopalis. neqꝫ
obſtat ꝙ ab epiſcopatu depēdeat totus ordo ec=
cleſiaſticus: nā ex tali dependentia nō neceſſario
infert̄ ꝙ ſit ſacr̄m. ſicut nec ꝙ papatꝰ ſit ſacr̄m: licꝫ
ab eo pleniꝰ depēdeat totus ordo eccleſiaſticus.
¶ Ad. 5m. dicit̄ falſum eē ꝙ poteſtas epiſcopalis

deꝛ ep̄o ex ope opato aut etiā gr̄a gratū faciens. danꝛ enī iſta in ꝯſecratione epiſcopi: quia ep̄s indiget gr̄a et deus nō deficit in neceſſarijs. ſed nō danꝛ ex ope opato ſed ex opere opante et magis ex diuina aſſiſtētia et largitate, ꝑut latius dictum fuit in tertio notabili. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra ſecūdā ꝯcluſionē ad p̄mū dicꝛ ꝙ minor eſt falſa. īmo epiſcopat⁹ quantū ad id qđ eſt ſibi ꝓpriū eſt ſupior ſacerdote. nec valet ꝓbatio in cōtrariū quia aſſumit falſum. nā licet null⁹ act⁹ epiſcopi ſit ſuperior vel altior actu ſacerdotis in reſpectu ad corp⁹ xp̄i verū: ſunt tñ alij act⁹ in reſpectu ad corpus xp̄i myſticū in quib⁹ ep̄s precellit ſacerdotē ſimplicē: ſicut eſt cōfirmare ſacerdotes ordinare cōſecrare altare et calicē et virgines benedicere ⁊ plures alij. vnde. S. Tho. ī hac diſ. q. 3. ar. 2. ſub ar. p̄° in p̄ma rōne ad oppoſitū ſic dicit. poteſtas tāto eſt altior quāto ad plura ſe extēdit. ſed ptās ſacerdotalis vt dicit dioniſi⁹ extēdit ſe ad purgādū et illuminādū tm̄. ep̄alis aūt ad hec et ad ꝑficiendū. ergo ſupra ſacerdotalē ptātē debet eē epiſcopalis. et hāc cōcluſionē in deciſione articuli ipſe tenet. ¶ Ad. 2m. dꝛ ꝙ antecedēs eſt falſum. ⁊ ad eius ꝓbationē negaꝛ minor ꝙ. ſ. ordinare ſit communis actus ſacerdoti inquātū eſt ſacerdos. ꝑſertim ſi intelligaꝛ quātū ad oēs ordines. nā maiores ex eo ꝙ ſacerdos eſt cōferre nō pōt etiā ex cōmiſſione pape, ꝑut. S. Tho. dicit diſ. ſequēti. q. p̄a ar. p̄°. ad. 3m. et ſupra diſ. 7a. q. 3. ar. p̄°. ſub. ar. 3°. in cor. minores aūt ordines pōt ſacerdos cōferre nō ex vi ſacerdotij: ſed ex ſpeciali pape cōmiſſiōe. vñ argumētū ꝓcedit ex falſis. Et ꝑ hec patet reſpōſio ad cōfirmationē. ꝓcedit enī ex illo falſo fundamēto ꝙ ſacerdos ex rōne ſacerdotij hēt ꝙ poſſit cōferre ordines. hoc aūt eſt falſum. qm̄ magis de ꝑ ſe id habet ex ptāte ſpeciali et noua ſibi a papa collata. ſacerdotiū autē preſupponiꝛ materialiter et diſpoſitiue, ꝓ eo ꝙ hēt ptātem ꝯficiēdi corpus dñi verū a quo depēdet tota ꝑfectio corpis myſtici. Quod aūt dicit omnē formā ex quo ē in actu poſſe cōmunicari in eadē ſpecie: non eſt vlr verū niſi forte in formis q̄ ſunt educibiles ꝺ materia q̄lis nō eſt ptās ſacerdotalis. gr̄a enī non pōt aliā gr̄am cauſare nec vn⁹ angel⁹ aliū creare et ſic de multis ſimilib⁹. et certe mirabilis eſt ſapientia arguētis q̄ nō habere ptātem: vocat hr̄e impeditam ptātem. et papā cōmittere vel ꝺlegare ſacerdoti facultatē minores ordines cōferendi: vocat papā auferre impedimētū quo ſacerdos ordīes cōferre nō valet. et q̄rendū eēt ab arguēte qđ impedimentū illđ eſt qđ ab ipſa ſua ꝓmotiōe hēant oēs ſacerdotes. nō enī eſt ſpecialis ꝓhibitio pape vel ſibi facta reſeruatio cū hec nō legaꝛ. vnde imaginatio arguētis irrationabilis eſt et pura fictio. ¶ Ad argumētū ante oppoſitū dicꝛ ꝙ procedit de ordine q̄ eſt ſacr̄m de quo nos cōcedimus ꝙ epiſcopat⁹ nō eſt ordo. ¶ Argumētū in oppoſitū admittim⁹. nō enī militat cōtra nos qui ponim⁹ ep̄atū eē ordinē, ꝑut ē q̄dā ptātis grad⁹ ī ſp̄ūalib⁹ diſpēſandis. Et in hoc articulus terminaꝛ.

Diſtinctio vigeſſima vj vigeſſima vij. vigeſſima viij. et vigeſſima ix.

CIrca vigeſſimā ſextā diſtinctionē ⁊ tres ſequētes q̄ritur vtrū matrimoniū ſit ſacr̄m et arguiꝛ ꝙ nō. q2 omne ſacr̄m noue legis hēt aliquā formā q̄ eſt de eſſētia ſacri. ꝫ benedictio q̄ fit ꝑ ſacerdotē in nuptijs: non eſt de eſſentia matrimonij. ergo nō ē ſacr̄m. ¶ In oppoſitū arguiꝛ. q2 dꝛ Ephe. 5°. ſacr̄m hoc magnū ē. ꝫ et c̄. ¶ In hac q̄ſtione erūt q̄ttuor articuli vt ſup̄.

QUantū ad primū articulū ſit p̄ma concluſio ꝙ matrimoniū eſt vere et realiter ſacr̄m. Hāc cōcluſionē tenet. S. Tho. ī hac diſ. q. 2. ar. p̄°. ¶ Secūda cōcluſio ē ꝙ ſacr̄m matrimonij ꝯfert gr̄am. Hāc ꝯcluſionē tenet. S. T. vbi ſup̄. ar. 3. ¶ Tertia ꝯcluſio ē ꝙ ꝯiūctio nex⁹ matrimonij nō eſt relatio rōnis ꝫ eſt aliquid reale. Hec cōcluſio habeꝛ ex dictis. S. Tho. diſ. 27. eius quarti. arti. primo ſub. arti. p̄mo in cor. et ad argumēta.

QUantum ad ſecūdū articulū arguiꝛ ꝯ cōcluſiones. Et q̄dē ꝯ p̄mā arguit durādus dicēs. tenēdū ē abſolute ꝙ matrimoniū ē ſacr̄m cū hoc ꝺtermīnet eccl̄ia extra ꝺ hereticis ad abolēdā. vbi numeraꝛ matrimonium inter alia ſacr̄a vbi dicitur ſic. vniuerſos qui de ſacramento corpis et ſāguinis dñi noſtri ieſu chriſti vel ꝺ baptiſmate ſeu pec

catorum ꝯfeſſione matrimonio ſeu ceteris ſacr̃is
eccleſiaſticis aliter ſentire aut docere nõ metuũt
q̃ʒ ſacroſancta romana eccleſia predicat et obſer
uat: vĩculo anathematis innodamꝰ. matrimonio
etiã cõpetit generalis rõ ſacri q̃ eſt ꝙ ſacr̃m eſt ſa
cre rei ſignũ. matrimoniũ enim ſignificat coniun-
ctionẽ xp̃i et eccl̃ie. vñ apl̃us loquẽs de matrimo
nio Ephe. v°. dicit. ſacr̃ʒ hoc magnũ eſt. ego aũt
dico in xp̃o et in eccl̃ia. Duo ergo ſunt tenenda d̾
matrimonio nec oppoſita eoꝝ poſſunt teneri vel
aſſeri ſine periculo hereſis. p̃mũ eſt ꝙ matrimoni
um eſt licitũ. et ideo taciani et martiani et ceteri
qui nuptijs detrahũt: cenſent̃ heretici. ſecundum
eſt ꝙ matrimoniuʒ eſt ſacr̃m eo modo quo ſacre
rei ſignũ dicit̃ ſacr̃m. et dicere oppoſituʒ ſimiliter ẽ
hereticũ cũ ſit cõtrarium dicto apl̃i iam allegato.
matrimoniũ enĩ initiatũ inter cõiuges ꝑ cõſenſuʒ
animoꝝ: ſignificat cõiunctionẽ xp̃i et eccleſie per
fidẽ et charitatẽ. matrimoniuʒ vero cõſumatum
ſignificat cõiunctioneʒ xp̃i et eccleſie ꝑ cõformita-
tem nature aſſumpte. Preter autẽ duo predicta
ſunt alia duo circa matrimoniũ circa q̃ ſine pi̾cu-
lo hereſis licitũ eſt cõtrarie opinari. quoꝝ vnum
eſt theologicũ videlicet vtrũ in matrimonio con
ferat̃ gr̃a ex ope opato ſicut in alijs ſacr̃is noue le
gis. ſecundũ vero ẽ logicũ vtrũ matrimoniũ ha-
beat plenã vniuocationẽ cũ alijs ſacr̃is. hec durã-
dus. Et poſt multa dicta circa primũ: loquẽs de
ſecũdo ſic dicit. ſciendũ inq̃t ꝙ cũ vniuoca ſint q̊-
rum nomẽ eſt cõmune ⁊ rõ. i. diffinitio ſ̃m illð no
men ẽ eadẽ: diſcurrendũ eſt ꝑ rõnes ſeu diffinitio
nes ſacri in p̃ncipio huiꝰ quarti poſitas quarũ p̃oꝛ
et cõmunioꝛ diffinitio ſacr̃i eſt ꝙ ſacr̃m ẽ ſacre rei
ſignũ. et ſ̃m hãc diffinitionẽ nõ eſt dubiũ quĩ ma-
trimoniũ ſit vniuoce ſacr̃m cũ alijs. eſt enĩ ſignuʒ
ſacre rei ideſt cõiunctionis xp̃i et eccleſie vt prius
dictũ fuit: quãuis aliter ſit in hoc ſacr̃o et in alijs.
qꝛ in alijs ſacr̃is: res ſacra cuiꝰ ſignũ ſunt: nõ ſoluʒ
eſt ſignificata ſed contẽta. in matrimonio aũt res
ſacra cuiꝰ eſt ſignũ: eſt ſolũ ſignificata ſed nõ cõtẽ
ta. alie aũt ſunt diffinitiones ſeu deſcriptiones ſa
cramẽti aſſignate ꝑ beatũ auguſtinũ et hugonem
de ſc̃tõ victoꝛe et magiſtrũ ſentẽtiaruʒ. qui om̃es
cõueniunt in hoc ꝙ ſacr̃m noue legis eſt aliqð ſig
nũ vel ſenſibile extrinſecꝰ hoĩ appoſitũ ad effectuʒ
ſp̃ũalis ſanctificationis. et quantũ ad hoc matri
moniũ nõ videt̃ hr̃e ꝑfectã vniuocationem cũ ſa
cramẽtis noue legis. p̃mo quãtũ ad hoc ꝙ ſacr̃m
eſt ſignũ. qꝛ illa q̃ exteriꝰ agunt̃ in ſacr̃is noue le-
gis: excedũt dictamẽ rationis naturalis. cũ enim
ſacr̃a ſint q̃dam facta ꝓteſtãtia fidẽ: ſicut fides eſt
de his que rõneʒ naturalẽ excedũt: ſic ea q̃ exteriꝰ
aguntur in ſacramẽtis ſunt ſigna ex diuina inſtitu-
tione et excedũt dictamen rõnis naturalis vt pa
tet in ceteris ſacr̃is a matrimonio. ſ. in baptiſmo
cõfirmatione et oꝛdine et hm̃oi. de illis enim que
exteriꝰ in predictis ſacramẽtis agunt̃: nulla rõ na
turalis põt reddi. de illis autẽ q̃ exterius agunt̃ i
matrimonio: poteſt reddi ratio naturalis puta ꝙ
cõtrahentes matrimoniũ cõſentiãt et cõſenſum
ſuũ exprimãt. hoc enĩ dictat ratio naturalis de q̊-
libet cõtractu volũtario. ergo illud ſignũ coꝛpale
vel ſenſibile qð eſt in matrimonio et in ceteris ſa-
cramentis: nõ ſumit̃ vniformiter vel vniuoce hic
et inde. qꝛ in alijs ſacr̃is illa q̃ exteriꝰ agunt̃ ſunt
ſigna ſp̃ũalis effectꝰ ex diuina inſtitutione cuiꝰ nõ
põt reddi rõ naturalis. illud aũt qð exterius agit̃
in matrimonio dũ contrahit̃: ẽ pure de dictami-
ne rõnis naturalis excepta ſignificatione coniun
ctionis xp̃i et eccleſie ſ̃ʒ quã dictũ eſt ꝙ matrimo
niũ habet cuʒ alijs ſacr̃is quandã vniuocationeʒ.
¶ 2°. patet idẽ ex hoc ꝙ ſacr̃m eſt aliq̇d extrinſe
cus appoſitũ. ex quo põt ſic argui. ſacr̃a cõſiſtũt in
opere opato applicato illis q̃ ſuſcipiũt ſacr̃m. ſed
iſtud nõ conuenit vniuoce matrimonio et ceteris
ſacr̃is. ergo et c̃. maioꝛ patet ex his q̃ dicta ſunt d̾
ſacr̃is noue legis. minoꝛ ꝓbat̃. qꝛ in ceteris ſacr̃is
baptiſmo cõfirmatione oꝛdine extrema vnctio-
ne ⁊ penitẽtia: preter omnẽ actũ ſuſcipiẽtiũ ſacra
mentũ eſt aliq̇d extrĩſecũ qð eis applicat̃. ſicut aq̃
in baptiſmo cũ determinata foꝛma verboꝝ. et i
ceteris ſimiliter et etiã in penitẽtia de q̃ minus vi
det̃ ꝙ preter omnẽ actũ ſuſcipientis: applicant̃ ei
verba ſacerdotis abſoluentis. in matrimonio au
tem nihil eſt de predictis. qꝛ ad matrimonium ſu
ficiunt verba cõtrahentiũ exprimẽtia cõſenſuʒ ſu
um ſine quocũq̧ extrĩſeco appoſito vel eis applica
to. ergo quantũ ad hoc ꝙ ſacr̃m eſt opus opatuʒ
homini extrĩſecus appoſitũ: nõ eſt vniuocatio in-
ter matrimoniũ et ſacr̃a noue legis. Et ſi dicatur
ꝙ verba vniꝰ coniugũ alteri applicant̃ extrinſecus
et econuerſo quando vnꝰ dicit accipio te in vxo-
rem: ⁊ mulier dicit accipio te in maritũ: adhuc nõ
eſt hic plena vniuocatio cum his que extrinſecꝰ
agũt̃ i alijs ſacr̃is. qꝛ i alijs ſacr̃is applicatio nõ fit
per ſuſcipientes ſacramentũ ſed ꝑ aliũ. et ideo ſa-
cramẽtũ dicit̃ ſignũ ſenſibile extrinſecus appoſitũ
in matrimonio aũt p̃dicta applicatio fit ꝑ ſuſcipiẽ
tes et nõ ꝑ exterioꝛẽ. quare non ſimilit̃ ẽ hic et ibi.
Itẽ matrimoniuʒ nõ ſolũ cõtrahit̃ inter p̃ſentes
exprimentes ſibi inuicẽ cõſenſuʒ ſuũ: ſed inter ab-
ſentes ꝑ litteras vel per nuncium. et tũc nõ ẽ ap-
plicatio vniuoca cum applicatione que fit in alijs
ſacr̃is in quibus opoꝛtet ſuſcipientem eſſe realit̃

pꝛeſentem cõferenti. nõ eni eps põt cõferre oꝛdi
nes vel ſacꝛm cõfirmationis vel baptiſmi vel ex=
treme vnctionis vel ſacꝛalis abſolutionis pecca
toꝝ his q̄ ſunt ab eo ꝓlõga terraꝝ ſpacia ſemoti:
ſed ſolũ pꝛeſentibus. nec ſacerdos exiſtẽs in hiſ=
pania põt cõficere panẽ exiſtentẽ in india. mulier
aũt exiſtẽs in frãcia cõtrahere põt cũ viro exiſtẽ=
te in hiſpania et eſt verũ matrimoniũ. quare non
eſt vniuoca applicatio hic et ibi. ❡3°. patet idem
ex eo ꝙ ſacꝛm exhibeꝛ ad effectũ ſanctificationis
ſpũalis. ex quo arguiꝛ ſic. ſacꝛm cõfert grãm non
habẽti niſi ponat obicẽ: aut ſi habet auget eã. ſed
matrimoniũ nullũ iſtoꝝ facit. ergo nõ eſt vniuo=
ce ſacꝛm ſicut alia ſacꝛa noue legis. maioꝛ ſuppo=
nitur. minoꝛ ꝓbaꝛ. ꝙ eni matrimoniũ nõ cõferat
grãm non habẽti: ſatis patet. qꝛ hoc ꝑtinet ſolũ
ad ſacꝛa q̄ oꝛdinanꝛ ad remiſſionẽ culpe moꝛta=
lis vt ſunt baptiſmꝰ et penitẽtia. nec auget eaꝫ ꝓ=
us habenti. qꝛ cõtinentibꝰ exiſtentibꝰ in gratia et
poſtea cõtrahentibꝰ: nõ augeꝛ gratia ſed potius
minuereꝛ ſi grã ꝛ charitas recipent diminutionẽ.
qꝛ meliꝰ eſt cõtinere q̃ȝ nubere ſm illud apli pma
Coꝛi. 7°. qui nubit bene facit. q̄ nõ nubit melius
facit. ergo et c̄. ❡4°. quia circa ſacꝛa noue legis
alia a baptiſmo: oꝛdinatio eccleſie põt hr̄e vi pꝛe
cepti ſed nũquã eſt de neceſſitate ſacꝛi. ſed oꝛdia
tio eccleſie circa matrimoniuꝫ: eſt de neceſſitate
matrimonij. facit enim eccleſia ꝑſonas legitimas
ad cõtrahenduꝫ: et de illegitimis facit legitimas
vt placet. ergo matrimoniũ nõ eſt vniuoce ſacꝛꝫ
cũ pꝛedictis. ❡5°. quia abſq; baptiſmo nullꝰ eſt
ſuſceptiuꝰ ſacꝛi pꝛopꝛie dicti cũ baptiſmus ſit ia=
nua ſacramẽtoꝝ. ſed ante baptiſmũ contrahunt
infideles verũ matrimoniuꝫ inter ſe ſicut fideles
poſt baptiſmũ. ergo et c̄. nec obſtat ꝙ matrimo=
niũ eoꝝ nõ dicaꝛ ratũ: qꝛ ſi ambo baptizenꝛ; iam
matrimoniũ eoꝝ eſt ratũ. ſed nõ eſt magis ſacꝛꝫ
q̃ȝ pꝛiꝰ vt ꝓbabiꝛ. ergo et c̄. ꝓbatio aſſũpti. qꝛ ĩ oĩ
ſacꝛo opus eſt nouo facto cũ cõſiſtat in ope opa=
to. ꝫ in tali matrimonio nihil ẽ ꝺ nouo factũ. ſolũ
enim ſunt baptizati. baptiſmꝰ aũt eſt ſacꝛm diſtin
ctũ a matrimonio. ſicut ergo tale matrimonium
non fuit ſacꝛꝫ ante baptiſmũ vniuoce cũ p̄dictis
ita nec poſt cũ tamẽ ſit verũ et ratũ. et mirum eſt
ꝙ aliqui volũt q̄rere plenã vniuocationẽ inter ſa
cramẽta que ſunt pꝛeciſe noue legis et tenenꝛ ſo=
la fide: et matrimoniuꝫ quod nõ ſolum eſt in no=
ua lege ſed fuit in veteri et ante omnẽ legẽ ſcriptã
tam pꝛo ſtatu inocentie q̃ȝ nature et eſt pꝛeciſe ꝺ
dictamine rationis vel abſq; fide excepta ſignifi
catione coniunctionis xpi et eccleſie. igitur et c̄.
❡6°. quia ſacramentũ qꝺ nõ eſt neceſſitatis: ha=
bet ꝑ miniſtros eccleſie diſpenſari. vnde ſolus ba
ptiſmus q̄ eſt ſacꝛm neceſſitatis põt ꝑ quemlibet
laicũ diſpẽſari. ꝫ matrimoniũ non eſt neceſſitatis
quãtũ ad qualibet ꝑſonã: et tñ nõ diſpẽſaꝛ ꝑ mi=
niſtros eccl̄ie. benedictio eni nubẽtiũ nõ eſt ꝺ ne=
ceſſitate. ergo matrimoniũ nõ eſt ſacꝛm. ❡7°. qꝛ
om̄e ſacramẽtũ hẽt foꝛmã diſtictã a materia. ſed
hoc nõ eſt ĩ matrimonio. nõ eni verba exꝓmẽtia
cõſenſum viri: ſunt magis foꝛma q̃ȝ verba mulie=
ris nec ecõtra. ergo et c̄. ❡8°. quia q̄ exteriꝰ agũꝛ
in ſacꝛis ꝓꝑe ſumptis: nõ poſſunt eẽ ꝺ dictamine
pure rõnis naturalis. qꝛ cũ ſacramẽta ſint q̄dam
ꝓteſtationes fidei: ſicut fides eſt de his q̄ rõnem
naturalẽ excedũt: ſic eoꝛũ q̄ exteriꝰ agunꝛ nõ põt
eſſe rõ naturalis in ſacramentis ſicut in baptiſmo
cõfirmatione et oꝛdine. in matrimonio aũt eoꝛũ
q̄ exteriꝰ agunꝛ: põt reddi naturalis rõ vtpote ꝙ
eſſentiam et conſenſum ſuũ expꝛimant. ergo et c̄.
❡9°. quia circa ſacramenta oꝛdinatio eccl̄ie põt
hr̄e vim p̄cepti. ſed tale p̄ceptũ nũquã eſt ꝺ neceſ
ſitate ſacramẽti vt patet ex p̄cedentibꝰ. ꝫ oꝛdina
tio eccl̄ie circa matrimoniũ ẽ de neceſſitate ſacꝛi.
facit eni eccl̄ia ꝑſonas illegitimas ad cõtrahẽduꝫ
et ꝺ illegitimis legitimas ꝓut placet. ergo matri=
moniũ nõ eſt ꝓꝑe ſacꝛm. ❡10°. qꝛ ſacꝛa non deij
ciũt hoĩem a ꝑfectioꝛi ſtatu. ſed matrimoniũ deij
cit hoĩem a ſtatu cõtinẽtie q̄ eſt melioꝛ ꝛ ꝑfectioꝛ
matrimonio dicẽte aplo pª Coꝛi. 7°. q̄ nubit bẽ
facit. q̄ nõ nubit meliꝰ facit. ergo videꝛ ꝙ matrimo
niũ nõ ſit ſtricte ꝛ ꝓꝑe ſacramẽtũ: ꝫ ſolũ large ꝓut
ſacꝛm dicaꝛ ſacre rei ſignũ. ❡11°. quia rõnes con=
trarie opinionis nõ mouẽt q̄ ſunt ſpecialiꝛ due. ꝓ=
ma eſt qꝛ om̄e remediũ ꝯtra pctm̄ ẽ ſacꝛm. ꝫ ma=
trimoniũ ẽ in remediũ cõtra pctm̄ inſtitutũ dicen
te aplo pª Coꝛi. 7°. ꝓpter foꝛnicationẽ vnuſq̄ſq;
ſuã vxoꝛẽ habeat. ergo ẽ ſacramẽtũ. Secunda rõ
eſt qꝛ ſi matrimoniũ nõ eſſet ſacꝛm: cauſa matri=
monij eſſet pure coꝛpalis et ꝑtineret ad iudicẽ ſe=
cularẽ ꝛ nõ eccleſiaſticũ. ꝫ illꝺ ẽ ꝯ canones. g̃ et c̄.
Sed iſta argumẽta nõ cogũt. nõ q̄dẽ pꝛimum: qꝛ
nõ om̄e remediũ ꝯtra pctm̄ ẽ ſacramẽtũ. qꝛ ſi ali
cui idigẽti deꝛ pecunia: ẽ ſibi in remediũ ne egeſta
te cõpulſus fureꝛ. et ſic daꝛ ſibi ĩ remediũ ꝯ pctm̄.
ꝛ tamẽ datio pecunie nõ eſt ſacramẽtũ. ſic cuꝫ per
actũ matrimonij ſatiſfiat ꝯcupiſcẽtie: matrimõiuꝫ
eſt remediũ ne ꝯcupiſcẽtia icitet ad alias coꝛrup=
telas puta foꝛnicationẽ adulteriũ. ꝛ ſic ẽ in oĩbꝰ q̄
ex natura ꝯtractꝰ ipediũt pctm̄ ne fiat. talia ãt nõ
ſũt ſacramẽta ꝫ ſolũ illa remedia q̄ ex natura actꝰ
nõ hñt hoc facere: ſed ex diuina iſtitutione ꝑ v̄tu=
tẽ ſupnaturalẽ eis collatã vel aſſiſtẽteꝫ adhibitis
quibuſdã ſenſibilibꝰ quoꝛũ non poſſet reddi ratio

naturalis qđ non ẽ in matrimonio. Similiter ſecunda rõ nõ valet. qꝛ dicit̃ ꝙ matrimoniũ ẽ ſacrꝫ ſaltẽ large. eſto etiã ꝙ nullum eſſet ſacr̃m: adhuc cognitio eiꝰ ꝑtineret ad iudicẽ eccleſiaſticũ. qꝛ cognitio de hoc qđ eſt pure peccatũ et ꝑtinet ad cõſciẽtiã ſolã nec ledit rempublicã tꝑaliter vel ĩ rebus vel ꝑſonis: pertinet ad iudicẽ eccleſiaſticũ. talis aũt eſt erroꝛ circa matrimoniũ. ideo quo ad hoc cauſa matrimonij eſt pure ſpũalis et ꝑtinet ad iudicẽ eccleſiaſticũ. ideo et c̃. ❡Cõtra ſecũdã cõcluſionẽ arguit idẽ durãdus dicẽs ꝙ circa hanc ꝯcluſionẽ aliter opinant̃ iuriſte ⁊ aliter theologi. iuriſte eñi qui nouerũt textũ decretoꝝ et decretalium in q̃bus mens romane eccleſie exprimitur ⁊ fuerũt expoſitores et gloſatores canonũ et decretaliũ et aliqui eoꝝ fuerũt de collegio cardinaliũ ſancte romane eccleſie: tenẽt ꝙ in ſacro matrimonij nõ confert̃ gr̃a. ganfredus eñi in ſũma ſua titulo de ſacris nõ iterandis dicit ſic. fit et alia diuiſio ſacroꝝ. quedã eñi ſũt in q̃bꝰ ꝯfert̃ gr̃a vt pͣ.q.pͣ quicquid: vt ſunt ſacr̃a neceſſitatis et oꝛdinis. q̃dam aũt ſunt in q̃bus nõ confert̃ gr̃a vt matrimonia cũ cõtrahunt̃ ⁊ ob hoc in eoꝝ cõtractu precia interueniunt. vt. 32.q.2. honorãt̃. et ꝯdiciones pecuniarie vt extra đ cõdi. appo. in matri. caplõ đ illis. hec gãfredꝰ. Itẽ oſtiẽſis in ſũma ꝓmo libro titulo de ſacris nõ iterãdis dicit. tertia diuiſio ſacramẽtoꝝ hec ẽ. qꝛ q̃dã ſunt in q̃bus ꝯfert̃ gratia vt pͣ.q.pͣ quicq̃d. vt ſunt ſacr̃a neceſſitatis oꝛdinis ſiue dignitatis. quedã vero ſunt in q̃bus gr̃a nõ cõfert̃ ſicut matrimonia ſiue cũ cõtrahunt̃ q̃ñ precia interueniunt. 32.q.2. honorant̃. 30.q.5. aliter. et condiciones pecuniarie apponunt̃. extra de cõdi. appo. c. de illis. ſiue cũ cõſumant̃. 30.q.3. cõnubia. qđ nõ eſſet ſi ꝑ ipm̃ gr̃a conferret̃. nã illis in q̃bus gr̃a cõfert̃: talia ſymoniã inducũt et c̃. Itẽ extra đ ſymo. cũ in eccleſia et coꝛpe dicit ber. in apparatu. ꝓ beñdictionibꝰ nubẽtiũ aliq̃d accipi ꝓhibet̃ quia ꝑ eas gr̃a cõfert̃. ſed ꝓ matrimonio aliq̃d dare vel recipe nõ eſt peccatũ pͣ.q.pͣ quicq̃d. 32.q.2. honorant̃. qꝛ licet ſit ſacr̃m: ꝑ ipſum tñ gratia nõ ꝯfert̃. argumẽto. 25.q.pͣ. nuptiarũ. 32.q.2. cõnubia. Itẽ ſup illo caplõ honorãtur notat̃ ſic in apparatu. ſi q̃ras quare ĩ hoc ſacro potius interueniat pecunia q̃ꝫ in alijs: dicũt quidam ꝙ ꝓpter onera matrimonij. ſed certe eadẽ rõne ꝓ ingreſſu monaſterij poſſꝫ recipi pecunia ꝓpter onera q̃ ſuſtinet monaſteriũ. ſed hec eſt rõ. quia ĩ hoc ſacro nõ cõfert̃ gratia ſpũſſancti ſicut fit ĩ alijs. vt pͣ.q.pͣ mulier. et caplõ ſicut inuiſibilis hec apparatus. ꝙ aũt ſub pacto precij poſſit quis licite aliquã ſibi deſpõſare: expreſſe dicitur extra de condi. appo. caplõ de illis. ibi enim dicit̃ ꝙ ſi aliq̃s ſub hmõi verbis iuramẽtũ alicui mulieri preſtiterit: ego te in vxoꝛẽ accipiã ſi tantũ mihi donaueris: reus ꝑiurij nõ habet̃ ſi eam nolentẽ ſibi ſoluere quod ſibi dari petijt: non accepit in vxorẽ. ſup quo dicit ber. in apparatu. talis cõdicio eſt licita in ſponſalibus vt hic patet. ſed cõſtat ꝙ pro ſacris cõferẽtibꝰ gr̃am non licet dare aut recipe pecuniam ex pacto ſeu ex ꝯtractu alicuiꝰ precij. ergo ſm̃ predictos doctores in ſacramẽto matrimonij nõ confert̃ gratia. quoꝝ opinio an ſit vera vel falſa et allegationes quas de iure canonico ꝓ ſe inducunt an bene adducant̃ ꝑ eos vel male: nõ determino quo ad preſens. ſed hoc ſolũ accipio tanq̃ꝫ verũ ꝙ cũ predicti doctores nouerint iura canonica et eoꝝ ſcripta et dicta habeant̃ a papa ⁊ cardinalibus et a prelatis et ceteris eccleſiaꝝ rectoribus quoꝝ eſt ſpecialiter ſcire quid eccl̃ia romana predicat et obſeruat: nec ſcripta eoꝝ quo ad predictũ articulũ de matrimonio reprobent̃ tanq̃ꝫ erronea vel ꝯtraria đterminationi eccl̃ie: ꝙ ſentire ꝙ ſacr̃m matrimonij nõ cõferat gr̃am: non ẽ cõtra determinationẽ eccleſie nec cõtra illud quod eccleſia romana predicat et obſeruat. Huic etiaꝫ opinioni conſentit magiſter ſen. li. 4°. diſ. 2ͣ. circa ꝓncipiũ dicens ꝙ ſacroꝝ noue legis: alia remedia cõtra peccatũ prebẽt et gr̃am adiutricẽ cõferunt vt baptiſmꝰ. alia in remediũ tantũ ſunt vt coniugiũ. alia gratia et virtute nos fulciũt vt euchariſtia et oꝛdo. ergo tã ex diuiſione q̃ꝫ ex dictione excluſiua cũ dicit in remediũ tm̃ ſunt vt coniugiũ: videt̃ magiſter ſentẽtiaꝝ ſacr̃m cõiugij a collatione gr̃e ſepaſſe. Moderni aũt theologi quaſi cõmuniter tenẽt ꝙ ꝑ ſacr̃m matrimonij ꝯfert̃ gr̃a niſi contrahẽtes ponãt obicem ſicut fit in alijs ſacramẽtis quibꝰ eq̃parant ſacr̃m matrimonij ĩ hoc caſu. alias nõ videt̃ eis poſſe tenere ꝙ matrimoniũ ſit ſacr̃m noue legis. hec durãdus. ❡Contra tertiã ꝯcluſionẽ arguit aureolꝰ ꝓbando ꝙ matrimoniũ nõ ſit relatio realis. qꝛ relatio realis nõ aduenit nouiter ſine mutatione facta in aliq̃ abſoluto puta ĩ fundamẽto vel rõne fundandi. ſꝫ relatio cõiugis ad cõiugẽ aduenit nulla mutatione facta in fundamẽto vel rõne fundãdi. fundamẽtũ eiꝰ ẽ coꝛpꝰ. ratio vero fũdãdi eſt actus volũtatis. modo nulla mutatione facta in coꝛpe: ſolo actu voluntatis adueniẽte et conſenſu: oꝛit̃ relatio nulla facta mutatiõe reali ſed tãtũmodo eſt ibi ꝑ actuꝫ voluntatis. talis autẽ relatio eque bene eſt reſpectus rõnis ſicut illa que aduenit ꝑ actum intellectꝰ. hec aureolꝰ. ❡2°. ꝯtra eãdẽ ꝯcluſionẽ arguit petrꝰ de palude ꝓbãdo ꝙ vinculũ matrimõiale ſit

aliq̄d abſolutū in corpe. et q̄ ſit aliq̄d abſolutum poteſt ſic pbari. quia om̄e ſacr̄m noue legis ē cauſa gratie diſponēdo ad eam. et ſicut in imprimētibus characterē ipſe character eſt diſpoſitio ī aliis ornat⁹: ita et hic ipſummet vinculū cōiugale ē diſpoſitio. et ſic ē aliq̄d abſolutū cū diſpoſitio ſit in p̄ma ſpecie q̄litatis vel ſecunda et nō in genere relationis. q̄ aūt ſit diſpoſitio in corpe: ex hoc videtur. q2 gr̄a ſacr̄alis in matrimonio eſt contra carnis cōcupiſcentiā ꝓpter quā melius eſt nubere q̄ꝫ vri. vbi autē eſt morb⁹: ibi et medicina. et ſi vinculum eſt in ipō corpe ſubiectiue: tūc eſſet bene cauſa quare corrūperet corruptione ipſius corporis ſicut in morte mariti corrūpit vinculū in corpore eius ſicut et oīs diſpoſitio corpea. et p conſequēs iſta q̄ eſt ad gr̄am ſacr̄alem q̄ eſt vt ſciat hō ſuum vas poſſidere in ſanctificatione p quā generatiua ordinat et alia q̄ ad bonū vſum ꝯiugii requiruntur. ſed quomodo corrūpit corruptione obiecti cū diſtictoꝝ obiectoꝝ abſolutoꝝ corruptio vni⁹ nō ſit corruptio alterius nec generatio vni⁹ ſit generatio alteri⁹. imo q̄ ſunt vnū corrūpunt ſimul et ſimul generant et diuerſa ſeorſum maxime quādo vnū nō eſt cauſa alteri⁹. pōt eniꝫ abſolutū deſtrui nō ſolum p ſe ſui corruptione: ſed p accidēs corruptione ſue cauſe in cōſeruari. nō eſt aūt vn⁹ cōiux cauſa alteri⁹ nec eſſentia coniugii in vno eſt cauſa eſſentie vīculi in alio. vñ dicēdū q̄ ſicut corrupto colore corrūpit viſio quāuis viſio ſit aliq̄d abſolutū: nō quia color ſit ei⁹ cauſa q2 idem eſſet ſi viſio eſſet a deo effectiue: ſed q2 eſt termin⁹ ei⁹ a quo depēdet: ſic q2 in matrimonio vinculū q̄ꝺ eſt in vno ꝯiugū habet alteꝝ p termino: ideo illo deficiēte deficit. ſicut viſio licet nō ſit relatio ſed q̄litas abſoluta: tamē neceſſaria cōſequētia includit reſpectū ad viſibile ſicut ad terminuꝫ. et inde eſt q̄ illo reſpectu deſtructo: deſtruitur et ipſa viſio. ſic et in ꝓpoſito. ¶3°. arguūt alii vt dicit petr⁹ q̄ tale vinculū ſit in aīa ſubiectiue. q2 ſacr̄alis diſpoſitio eſt ad gr̄am gratū facienteꝫ q̄ eſt ex parte anime ſeparate. et vbi eſt gr̄a ſubiectiue: ibi etiaꝫ debet eſſe ipſa diſpoſitio. et tunc videt q̄ ſiue ſit relatio ſiue aliquid abſolutū: non poſſit deleri. q2 aīa q̄ eſt ei⁹ ſubm̄ et aīa que eſt ei⁹ obiectū: ſunt incorruptibiles. vnde cū talis relatio nō corrūpat corruptione ſubiecti nec obiecti nec a ꝯtrario q̄ꝺ nō habet nec p peccatum cū ſit in peccatorib⁹: p conſequēs nec p mortē alterius nec vtriuſq̄ꝫ. ſicut nec ſimilitudo q̄ vna anima rōnalis alteri aſſimilatur poſtq̄ꝫ create ſunt: nō corrūpit ī eternū. nec tamē vna eſt cauſa alteri⁹. Pōt tamē ꝓbabiliter ſuſtineri q̄ adhuc tale vinculū morte cōiugū alterius corrūpit. quod patet tripliciter. p̄mo q2 illō quod eſt ab agēte et cōſeruāte p intellectū ꝓpter certū finē: fine deficiente deficit. vnde motus celi quē angelus facit ꝓpter generationē: illa deficiente ceſſabit quia angelus non plus mouebit ad effectū poſtq̄ꝫ nō plus mouebit a fine. ſic quia deus ad actus corpales licet mediante ſacro hoc vinculū impreſſit: inde eſt q̄ altero mortuo a quo vl̄ ad quē non poſſit huiuſmodi act⁹ exerceri: deus deſinit cōſeruare ne fruſtra conſeruet. et ſic dſinit eſſe vinculū p ſubtractionē influentie cauſe cōſeruantis. ſecus aūt eſt de charactere qui eſt ad act⁹ ſpirituales propter quod eſt indelebilis. Sed cōtra hoc eſt quia character nō eſt niſi ad act⁹ vie. ſicut baptiſmus ad recipiendū hic alia ſacra. cōfirmationis ad confitendū corā tyrāno. ordinis ad conficiēdū et c̄. que oīa ꝓpria ſunt huic vite prout diſtinguit contra aliā. ergo homo non deberet indelebiliter habere characterem ſi ſolum habet actum vel effectuꝫ in hac vita mortali et non in alia in qua ceſſat collatio et ſuſceptio ſacramētoꝝ. Ad hoc poſſet dici quia ſicut remanēt et reparantur virtutes cardinales in patria quo ad act⁹ circa finem: ſic et characteres. eſt enim quidam ſpecialis ornatus ſanctorum noui teſtamēti ex charactere baptiſmali reſpectu antiquorum qui non habuerunt hanc conformitatem ad xp̄m. et ſimiliter confirmatoruꝫ erit ſpecialis gloria reſpectu non confirmatorum quaſi militum xp̄i. et ſimilit ordinatorum quaſi chriſti miniſtrorum. ſed vinculum matrimonii non eſſet ad gloriam ſed ignominiam: cum ſtatus coniugatorum ſit infim⁹ pro tempore gratie quando vinculum iſtud eſt aliq̄d reale. nam tempore legis quando preferebatur coniugium virginitati: non erat aliquid reale. vnde non poteſt manere realiter. ¶2°. patet idem ſic. quia ſicut propter maximam egritudineꝫ ſciētia a ſenſibilibus acquiſita corrumpitur in intellectu: ſic et vinculum per morteꝫ habentis: licet ſit in anima. et etiam per mortem alterius q̄ſi obiecti ſicut ſciētia p corruptionē organi phātaſie in litargia et ſurla q̄ꝺ ē corruptio obiecti nō ſubi. Sed cōtra hoc q̄ꝺ dictū eſt ſciētiaꝫ corrūpi p egritudinē: eſt illud q̄ꝺ dicūt doctores ſciētiā remanere in anima ſeparata q̄ tamē magis corrūpi deberet p mortē q̄ꝫ per aliam minorē trāſmutationē. ꝓpter q̄ꝺ videret alicui q̄ cū dicit ſciētiaꝫ corrūpi p egritudinē: intelligit quo ad vſum et actū. q2 in parte ſenſitiua corrūpit ſpēs et aliq̄ hit⁹ correſpōdētes quos oportet ꝺ nouo gen̄rari ſi ꝺbeat in actū exire. ſed eſſentia habitus intellectualis non corrūpit et c̄. Sꝫ ſuſtinēdo dictū cōmune pōt dici q̄

iſta ſtant ſimul ſm habitũ ſcientie in intellectu et virtutis in volũtate corrũpi per infirmitatē non p mortē. nā p īfirmitatē vita durāte corrupto obiecto intellect⁹ et p conſequēs volũtatis qđ eſt organũ fantaſie: oportet habitũ intellectualē ceſſare ab actu. ſola aũt ceſſatio act⁹: corrũpit habituꝫ ex habitib⁹ acquiſitũ. ſicut ſubtractio calefaciētis remittit et tandē corrũpit calorēaque hoc eſt in via quādo nihil ſic firmaṫ in aīa quin poſſit corrũpi. ſed in morte ſicut aīa ſeparaṫ a corpe ī corruptibilibus: ſic in ipſa q̄cūqꝫ tunc ſunt vt ſpecies et habit⁹ imobiliter firmanṫ. vñ ſicut frequētia actuum nō cauſat in ipſa habitũ nouũ: ſic nec ceſſatio actuũ corrũpit habitũ antiquũ. Itē nō eſt ibi ceſſatio actuũ. quia oīs diſpoſitio et pfectio diſponit et pficit ſuũ ſubm diuerſimode ſm diuerſum modũ eſſendi ei⁹. vñ habit⁹ et ſpecies anime cōiūcte ſuũ vſum ſiue actum nō habēt ſine ſpecie fantaſtica: q2 tūc eſt natura anime intelligētis et volūtatis ſpecularī fantaſmata. ſed quādo eſt ſepata: habet modũ intelligēdi et volēdi cōformeꝫ angelis ſicut modũ eſſendi. vñ tunc pōt vti ſpecieb⁹ ꝛ habitibus ſuis ſine fantaſmate. ¶ 3°. patet ideꝫ ſic. pōt enim imaginari ꝙ ſicut p cōſenſum expreſſuꝫ cauſaṫ vinculũ ſpūale q2 ſignificat cōiunctionem xpi et eccleſie ſpūaleꝫ. et ſignificādo cauſat p ꝯſis coniūctionē animoꝝ quā etiā ſignificat vt rē contentā. ſed p ꝯiunctionē corpoꝝ ſequēteꝫ ſignificātem cōiūctionē xpi et humane nature: cauſaṫ vinculũ corpale. ſicut ergo corrũpiṫ viſio corrupto viſibili ad qđ eſt vel ſubtracto ab ei⁹ preſentia: ſic q2 vinculũ matrimoniale corpale et ſpūale eſt ad alterũ in ordine ad act⁹ vite huius mortalis cui homo fundit⁹ moriṫ per mortē naturalē: inde eſt ꝙ tunc corrũpit vtrūqꝫ. ſic igiṫ per mortē ciuilē qua cogitat q̄ dei ſunt: tolliṫ ſpūale qđ erat ad cogitādum q̄ mūdi ſunt. ſicut ſublata intellectione tollitur volitio etiā ſi nō eſſet ab ea cauſata: q2 eſt tale oēm ad qđ habet neceſſariā hitudinē. ſicut ſcibile ſublatũ aufert ſcientiā. hec petr⁹ in forma.

Quantuꝫ ad tertiũ articulũ pmo notandũ eſt ꝙ vt. S. Tho. dicit ſup diſti. p̊ª. lec. p̊ª. ar. p̊°. ſub. ar. 3. diffinitio ſacri quā magiſter ponit q. ſ. eſt inuiſibilis gr̄e viſibilis forma cui⁹ ſimilitudineꝫ gerit et cauſa exiſtit: rōnem ſacri noue legis cōpletiſſime dſignat. cui ſententialr̄ eadē eſt diffinitio poſita ab hugone de ſctō victore ꝙ ſacrm̄ noue legis eſt ſignũ aliqđ ſenſibile extriſec⁹ hoi appoſitũ ad effectũ ſpūalis ſanctificationis ꝑut. S. Tho. ibideꝫ dicit ſub. ar. 5. cuicũqꝫ ergo ſacro hec diffinitio cōpetit vere et ppꝛie diceṫ ſacrm̄ noue legis. et ſi d oībus verificaṫ: conſequēs eſt ꝙ nomē ſacri noue legis vniuoce dicaṫ. illud eniꝫ nomē de multis vniuoce dicaṫ: quoꝝ eſt vna et eadem rō nois ꝑut phs dicit in predicamētis. qđ intelligi debet de idētitate rōnis nois illi⁹ quod de plurib⁹ cōmuniter predicaṫ. non d idētitate rōnis nois cōmunis ad aliquā ſpēm cōtracti addita differētia. nam vt. S. Tho. notat. p̊ª. p. q. 29. ar. vltimo in cor. aliquid eſt de ſignificatione min⁹ cōmunis: qđ tñ non eſt de ſignificatione magis cōmunis. rōnale eni idu dit in ſignificatione hois: qđ tñ non ē de ſignificatione aīalis. vñ aliud ē q̄rere d ſignificatione aīalis: et aliud eſt q̄rere de ſignificatione aīalis qđ ē homo. hec ille. Unde in ppoſito nr̄o q2 diffinitio vel rō ſacri noue legis p̄allegata ꝯuenit matrimonio et nō ſolũ alijs ſex ſacris: ſequiṫ ꝙ nomen ſacri noue legis vniuoce dictũ ſit de ſacro matrimonij et d alijs ſacris noue legis. Probatio aſſũpti. qm̄ in matrimonio eſt viſibilis forma. ſ. ſignuꝫ ſenſibile exterius ſenſui ſuppoſitũ videlicet verba vtriuſqꝫ contrahētis auditui ſenſibilia. accipitur eni in pmiſſa diffinitione viſibile extēſo noie p ſēſibili cōmuniter. huiuſcemodi aũt viſibil̄ ſeu ſēſibilis forma eſt ſignũ inuiſibilis gr̄e cui⁹ et cauſa exiſtit ex diuina inſtitutione. Ut eni. S. Tho. deducit ſupra diſ. 2. q. p̊°. ar. p̊°. ſub. ar. 2. et in hac diſ. q. 2. ar. 3. ſacrm̄ matrimonij ſicut ꝛ alia ſacra noue legis gr̄am cōfert inſtrumētaliter et diſpoſitiue. nō ex ppꝛia virtute: ſed ex ipſa inſtitutione diuina. p gr̄am eniꝫ q̄ daṫ in matrimonio ſic carnis concupiſcētia repꝛimiṫ vt ſciat matrimoniũ contrahēs vas ſuũ in honoꝛe poſſidere et nō in paſſione deſiderij ꝑut apl's dicit pma Theſa. 4°. et nō ſolũ gr̄am ſacrm̄ matrimonij cauſat et ſignificat ex diuina inſtitutione: ſed etiā id qđ eſt in matrimonio res et ſacrm̄. ſ. cōiūctionē ſeu nexũ adiuicē contrahētiũ. nā licet ex natura verboꝝ et cōſenſu cōtrahētiũ naſcaṫ nexus q̄daꝫ inter cōtrahētes: inſeparabilitas tñ huiuſcemodi nexus ſm quā eſt ſacrm̄ noue legis: ex diuina ē inſtitutione. vñ et inter bona ꝯiugij inſepabilitas ꝯiugũ ſacꝝ appellaṫ. huiuſcemodi aũt ꝯiūctio ſpūalis ē inq̄tm̄ matrimoniũ eſt ſacrm̄: quāuis ſit ibi etiā aliq̄ materialis cōiunctio ſm ꝙ matrimoniũ eſt in officiũ nature et ciuilis vite, ꝑut. S. Tho. inq̄t diſtin. ſequēte. q. p̊ª. ar. 2. ſub. ar. p̊°. in cor. et ſicut in alijs ſacramentis: ita et in matrimonio ipſe ſpiritualis nexus qui eſt res et ſacramentũ operatur diſpoſitiue ad gratiam ex diuina inſtitutione. conſequēs ergo eſt ꝙ nomen ſacramēti noue legis vniuoce dicatur

dicatur d̄ matrimonio ⁊ de alijs ſex ſacris. Neq̄ obſtat q̄ matrimoniū aliq̄d hēat ꝓpriū ab alijs ſacris: aut aliquo etiā careat quo nō oīa alia ſacramēta carēt. nam ſicut q̄libet ſpēs ſub cōmuni genere vniuoco hēt aliq̄d propriū qd̄ alie ſpēs ſub ipo genere nō hn̄t eo q̄ q̄libet ſpēs ſpecifica differētia ab alijs diſtiguit̄: ita et nimirꝫ q̄ ſacr̄m quodlibet aliq̄d ꝓpriū hēat vl' aliquo careat qd̄ alia ſacr̄a nō hēant aut illo nō careāt. nā vt premiſſuꝫ ē: idētitas rōnis generꝭ vniuoci nō tollit̄ ꝑ diuerſas ſpecificas rōnes ſpērū ſub illo genere

Secundo Notandū eſt q̄ d̄ forma ſacri matrimonij expſſe habet̄ ꝑ. S. Tho. q̄ ſunt verba qb⁹ cōſenſus matrimonialis exp̄mit̄. vt i hac diſ. q. 2ª. ar. p°. ad. pm. Et. diſ. 28. ar. 3. ſecūda rōne i oppo m. de materia autē: nō ita expſſe ⁊ determinate habet̄ ex ſcriptis ſuis. imo videt̄. S. Doc. dubie loqui. nam in hac diſ. 26. loco ꝓxime allegato ad 2m. dicit q̄ ſacr̄m matrimonij nō hēt aliā materiāꝫ niſi ipſos actus ſenſui ſubiectos q̄ ſunt loco materialis elemēti queadmodū eſt in ſacr̄o penitētie. Itē. ar. 3°. ad. 2m. dicit q̄ ſicut aq̄ baptiſmi vel forma verboꝝ nō opatur ad gratiā imediate ſed ad characterē: ita act⁹ exteriores ⁊ verba exp̄mētia cōſenſuꝫ directe faciūt nexū quedā q̄ eſt ſacramētū matrimonij. vbi videt̄ q̄ accipiat act⁹ exteriores ꝓ materia: ⁊ verba cōſenſuꝫ exp̄mētia ꝓ forma. Sed diſ. 28. ar. 3°. ſecūda rōne in oppo m que ē prope ſentētie cōfirmatiua tenet q̄ debita materia ſacri matrimonij: ſūt ꝑſone legitime ad contrahēdū: qd̄ ⁊ iuriſte coiter tenēt. In deciſione etiā q̄ſtionis dicit q̄ conſenſus expſſus ꝑ verba d̄ preſenti inter ꝑſonas legitimas ad cōtrahēdū: matrimoniū facit. q꞉ hec duo ſūt de eēntia ſacramēti: alia autē oīa ſunt de ſolēnitate ſacramēti. In reſpōſione quoq̄ ad. 4m. nō ſunt inq̄t ꝓhibita clādeſtina matrimonia q̄ſi cōtra eēntialia matrimonij exiſtētia ſicut ſunt ꝓhibita matrimonia illegitimaꝝ ꝑſonaꝝ q̄ ſunt materia indebita huic ſacr̄o. hec ille. Itē diſ. 42. q 3ª. ar. 2°. in. cor. ait. cum in ſecūdis nuptijs inueniātur omīa q̄ ſunt de eēntia: q꞉ debita materia quā facit ꝑſonaꝝ legitimitas: ⁊ d̄bita forma. ſ. expſſio cōſenſus interioris ꝑ verba: cōſtat q̄ ſcd̄m matrimoniū eſt ſacr̄m ſicut pm. vn̄ videt̄ q̄ ſit q̄dā variatio in dictis. S. Tho. de materia ſacramēti matrimonij. ¶ Sed ꝓ dictoꝝ concordātia diſtinguēdū videt̄ de materia. q꞉ q̄dā eſt materia ex q̄. ſ. res conſiſtit ſicut corpus dicit̄ materia ex qua homo cōſtituit̄. alia vero eſt materia circa quaꝫ q̄ hēt rōnē obiecti. vbi ergo. S. Tho. dicit q̄ actus humani ſenſui ſubiecti ſunt materia ſacri matrimonij: videt̄ accipere materiam ſacri ex q̄. ꝯſiſtit enī integritas ſacri ex actib⁹ humāis ⁊ ex verb̄ cōſenſum exp̄mētib⁹. vbi vero dicit ꝑſonas legitimas eē materiā hui⁹ ſacri: videt̄ capere materiā circa quā. actus enī cuiuſlibet matrimoniū ꝯtrahētis: terminātur ad aliū contrahētē in quem tāq̄ in cōiugē cōſentit. Sed nō ſatis apparet q̄ ſunt actus humani in matrimonio cōcurrētes q̄ p̄ter verba cōſenſum exp̄mētia dicātur eē materia ſacramēti. nā actus ꝯſenſus cuꝫ ſint mētales: non ſunt ſenſibiles. materia autē ⁊ forma in oībus ſacramētis ſūt q̄dā ſenſibilia. alij vero actus humani p̄ter cōſenſuꝫ ⁊ verba vl' nutus cōſenſum exp̄mētia: nō videtur eē de eēntia ſacramēti. ac ꝑ hoc nec ſunt materia aut forma q̄ eēntiam ſacramēti cōſtituūt. nō enīꝫ tact⁹ manuuꝫ vel amplexus aut etiā verba alia incidētia ſunt de neceſſitate ſacri. quāobrē videt̄ q̄ actus humani quos. S. Doc. ponit materiā hui⁹ ſacri ſint vel ipſi cōſenſus vtriuſq̄ cōtrahētis q̄ ſcd̄m q̄ ꝑ verba exp̄mūtur: fiūt quodāmodo ſenſibiles. queadmodū. S. Tho. dicit. 3ª. ꝑ. q. vltima. ar°. 2°. ad. pm. q̄ cōtritio ſcd̄m eēntiā eſt in corde ⁊ ꝑtinet ad interiorē penitētiā. ⁊ tn̄ virtualiter ꝑtinet ad penitētiā exteriorē inq̄tuꝫ implicat ꝓpoſituꝫ cōfitēdi ⁊ ſatiſfaciēdi. ⁊ ſupra diſ. 22. q. 2. ar. p° ſub. ar. 2. ad. 3m. dicit q̄ cōtritio q̄ videt̄ interioris tm̄modo eē penitētie: inuenit̄ in penitētia exteriori ſcd̄m q̄dā ſigna q̄bus ſenſibiliter manifeſtatur vel alijs vl' ſaltē ipi penitēti. Sic ergo dicim⁹ in ꝓpoſito nr̄o q̄ licet ꝯſenſus voluntatis ſcd̄m ſe non ſit ſenſibilis ſed mētalis: efficit̄ tamē ſenſu ꝑceptibilis duꝫ ꝑ verba vel nut⁹ manifeſtatur. ipe etiā motus lingue ⁊ labioꝝ quo verba ꝓferunt̄ ⁊ eſt aliud realiter a verbis ꝓlatis: dici pōt actus humanus q̄ eſt materia ex qua i hoc ſacramēto. ⁊ ſi q̄ alij motus vel actus ſunt ad cōtractuꝫ matrimonij cōcurrētes de neceſſitate.

Tertio Notādum eſt q̄ ex natura matrimonij inter coniuges initur q̄dā cōtractus quo vn⁹ alteri obligat̄ propria volūtate ad actus matrimoniales. oīs aūt cōtract⁹ reddit̄ debit⁹ q꞉ lege ē regulatus. regulatur aūt matrimonij cōtract⁹ triplici lege. implicat enim q̄dā ad legē nature ꝑtinētia ⁊ q̄dā legē humanam cōcernētia ⁊ alia q̄ lege grāe inſtituta ſunt. Ad legē nature ꝑtinet ꝓcreatio ⁊ educatio filioꝝ ad quā ſicut ad finē ordinat̄ cōmunicatio opeꝝ inter viꝝ ⁊ vxorē prout ſunt matrimonio cōiuncti. nā enī ad id inclinat nō ſolū hoīs ſpecifica: ſed ⁊ generica aīalis. oībus ſiq̄dē aīalibus

cõmunis intẽtio eſt filios pcreare, put phs dicit
8°. ethi. ⁊ ẜm hoc: bonũ matrimonij ponit̃ ples.
Rurſus lex nature ẜm rõnẽ ſpecificã. ſ. humane
nature dictat vt ꝯiuges ſibi inuicẽ fidẽ ſeruẽt vt
.ſ. neuter ad alienũ thoꝝ accedat ⁊ ðbitũ matri
monij ſibi inuicẽ reddãt. ad q̃ ex ipa nã cõtract⁹
matrimonialis obligãtur ppt mutuã poteſtatẽ
quã inuicẽ cõiuges ſibi tribuunt ẜm illud aplī
p̊ª Cori. 7°. mulier ſui corporis poteſtatẽ nõ hẽt
ſʒ vir. ſimiliter ⁊ vir ſui corporꝭ poteſtatẽ nõ hẽt
ſʒ mulier. ⁊ q̈tũ ad hec: ponit̃ bonũ matrimonij
fides. Ad legẽ vero humanã ptinet amicitia cõ
iugalis ⁊ mutuũ obſequiũ ſibi inuicẽ a cõiugib⁹
ipẽdẽdũ et alia nõnulla q̃ eoꝝ cõuictũ reſpiciũt.
⁊ iſta qꝛ debiti rõnẽ ipoꝛtãt: ad bonũ fidei redu
cunt̃. Ad legẽ vero gr̃e ptinet ⁊ ſignificatio cõiũ
ctionis xp̄i ad eccleſiã: ⁊ inſepabilitas cõiugũ cu
ius oppõm huic ſignificationi repugnat. ⁊ colla
tio gr̃e q̃ in ſacro matrimonij ſicut ⁊ in alijs con
fert̃. nõ eni ex nã cõtract⁹ matrimonialis iſta cõ
ſecuta ſunt: ſʒ ex xp̄i inſtitutione. vñ ante xp̄i in
carnationẽ matrimoniũ iſta nõ habuit. ⁊ q̈tum
ad hec: bonũ matrimonij ponit̃ ſacrꝫ. Quia igi
tur in matrimonio ex ipa nã cõtractus cõcurrũt
aliq̃ ptinẽtia ad legẽ humanã et alia ptinẽtia ad
legẽꝫ nature q̃ per hũanas leges determinãtur
prout. S. Tho. deducit. p̊ª. 2ᵉ. q. 95. ar. 2. ideo
ſacrm matrimonij magis ſubiacet ordinationi
et legi hũane q̈ aliud ſacrm. fundat̃ eni, put eſt
ſacrm: in ꝯtractu matrimonij ẜm ꝙ eſt i officiũ
nature ⁊ ad cõiugalẽ ſocietatẽ ordinat̃. put. S.
Doc. dicit i fra diſ. 31. q. p̊ª. ar. 2. ad. 7m. quãobrẽ
aliq̃ ſunt de neceſſitate hui⁹ ſacri ẜm ordinatio
nẽ eccleſie: ita vt nõ ſolũ deficiẽtib⁹ illis q̃ ẜm le
gẽ gr̃e ex inſtitutione xp̄i reqrunt̃: ſʒ ⁊ deficiẽti
b⁹ illis q̃ ad rõnẽ ꝯtract⁹ matrimonialis ẜm legẽ
nature ⁊ hũana iura neceſſaria ſũt: deficiat ſacrꝫ
matrimonij. ⁊ inde ẽ ꝙ ẜm leges hũanas ipedi
mẽta q̃dã aſſignant̃ q̃b⁹ ſacrm matrimonij non
ſolũ cõtrahẽdũ impedit̃: ſʒ ⁊ dirimit̃ contractũ.
Q̈uis tñ hoc ſpẽciale hẽat pre ceteris ſacris: non
ideo dici debet ꝙ nõ vniuoce cũ alijs rõnẽ ſacri
noue legis pticipat. nã q̈tũ ad hoc qð eſt eẽ no
ue legis ſacrm: eadẽ rõ eſt ipi⁹ ⁊ alioꝝ. quicqd ſit
de illo ẜm ꝙ in ſui rõne implicat cõtractũ quẽdã
volũtarie donationis q̃ humanis legib⁹ ſubijcit̃
⁊ eaꝝ cõdicionib⁹ ac determinationibus firma
tur vel infirmatur.

¶ **Quarto** Notãdũ eſt ꝙ ſacrm ma
trimonij poſt pctm: eſt i
remediũ cõtra cõcupiſcẽtiã put in hac diſ. et ſup
diſ. 2ª. magiſter ex ſctoꝝ auctoritatibus tradit.
qð ⁊ apli ſentẽtia roborat̃ dicẽtꝭ p̊ª Cori. 7°. pp
ter fornicationẽ vnuſqſqꝫ vxorẽ ſuã hẽat ⁊ vna
q̈qꝫ virꝫ ſuũ. Circa qð tñ aduertẽdũ eſt put. S.
Tho. inq̃t i hac diſ. q. 2. ar. 3. ad. 4m. ꝙ ꝯtra cõ
cupiſcentiã põt matrimoniũ pſtare remediũ du
plicit̃. vno mõ ex parte actus ei⁹ et hoc duplicit̃.
vno mõ vt act⁹ ad quẽ inclinat cõcupiſcẽtia exte
rius: turpitudine careat. ⁊ hoc fit p bona matri
monij q̃ honeſtãt carnalẽꝫ cõcupiſcẽtiã. alio mõ
vt act⁹ turpitudineꝫ hũs ipediat̃ qð fit ex ipa nã
act⁹. qꝛ dũ cõcupiſcẽtie ſatiſfit i actu cõiugali: ad
alias corruptelas non ita incitat. ppter qð dicit
apoſtol⁹ meli⁹ eſt nubere q̈ vri. q̈uis eni opa cõ
cupiſcẽtie cõſiderata ẜm ſe nata ſint cõcupiſcẽtiã
augere: tñ ẜm ꝙ rõne ordinãtur: ipam repmunt
qꝛ ex ſimilib⁹ actib⁹ ſimiles relinquũt̃ diſpoſitio
nes ⁊ hitus. Alio mõ pſtari põt remediũ ꝯtra cõ
cupiſcẽtiã: vt repmat̃ in ſua radice. ⁊ ſic remediũ
pſtat ſacrm matrimonij p grãm q̃ in eo dat̃. hec
S. T. Qꝛ aũt matrimonij ſacrm gratiã cõferat
pbat eo dẽ. ar. i. corr. ⁊ ſup diſ. 2ª. q. p̊ª. ar. p̊°. ſub.
ar. 2°. tũ qꝛ p hoc ꝙ ẽ grãm cõferre ex ope opa
to: differũt ſacra noue legis a ſacris veteris le
gis. tũ etiã qꝛ vbicũqꝫ dat̃ diuinit⁹ facultas aliq̃
dant̃ etiã auxilia q̃b⁹ homo ꝯueniẽter vti poſſit
facultate illa. eo ꝙ de⁹ nõ deficit i neceſſarijs nec
in illis q̃ rõnabilit̃ expediunt. qꝛ ergo i ſacro ma
trimonij dat̃ hoi ex diuina inſtitutione facultas
vtẽdi ſua vxore ad plis pcreationeꝫ: cõſequẽs ẽ
ꝙ det̃ ei gr̃a ſine q̃ id ꝯueniẽter facere nõ poſſet.
fuit eni ppter pctm p̊mi parẽtis vuln⁹ cõcupiſcẽ
tie effrenate ſic appetitui hoīs inflictum: ꝙ abſqꝫ
gr̃e medicina ſufficiẽter ſanari nõ põt. quãobrẽ
apoſtol⁹ paul⁹ doles et gemẽs de carnalis cõcu
piſcẽtie infectione: p ſolã dei grãm poſſe libera
ri clamabat dicẽs Ro. 7°. video aliã legẽ in mẽ
bris meis repugnãtẽ legi mẽtis mee et captiuan
tẽ me in lege peccati q̃ eſt in mẽbris meis. infelix
ego homo qs me liberabit ð corpore mortꝭ hu
ius? et reſpõdet. gr̃a dei p ieſum xp̄m dñm nr̃m.
Et ca° ſequẽti dicebat. lex eni ſpũs vite. ſ. gratia
in xp̄o ieſu liberauit me a lege pcti et mortꝭ. Itẽ
2ª. Cori. 12. aplus refert ter dñm rogaſſe q̃ten⁹
diſcederet ab eo ſtimul⁹ carnis ⁊ reſponſum ſibi
fuiſſe a dño: ſufficit tibi gratia mea. q̃ſi nihil ali
ud eẽt remediũ ſufficiẽs cõtra carnis effrenataꝫ
ꝯcupiſcẽtiã. Inde ẽ ꝙ ſapiẽtie. 8. dr̃. ſciui q̃m alit̃
nõ poſſum eẽ cõtinẽs niſi de⁹ det. Cõcludim⁹ er
go ex pmiſſis ꝙ nec act⁹ cõiugalis nec bona ma
trimonij ſufficerẽt remediũ pſtare corruptioni
cõcupiſcẽtie carnalis: niſi in ſacramẽto matrimo
nij gr̃a ad illud preſtãdũ cõferret̃. vñ iuriſte dicẽ

teſ ſacrm matrimonij fuiſſe a deo inſtitutū in re
mediū cōtra cōcupiſcētiaꝫ nō tm̄ in eo grām dari
videtur ꝓpriā vocē ignorare. Cū aūt magiſter
dicit ſupra diſtinctione ſecūda ꝙ ſacrorū noue
legis qdā prebēt remediū ꝯtra pctā ⁊ grām ad-
iutricē cōferūt vt baptiſmꝰ: alia in remediuꝫ tm̄
ſunt vt cōiugiū: alia grā ⁊ virtute nos fulciūt vt
ordo: diſtīguit ſacra ſm̄ id ad quod ṗncipaliter
ordinātur ꝑut. S. T. exponit ibi. lec. 2ͣ. in glo.
li. nā vt ipſe dicit: oīa ſacra noue legis ⁊ cōferunt
gratiā ⁊ ī remedium ſunt cōtra pctm̄. verūtamē
qdā pricipaliter ordinata ſunt ī remediuꝫ cōtra
ſpecialē morbū: vt matrimoniū cōtra cōcupiſcē
tiā. quedā vero pricipaliter ſunt ordinata ad re
medium morbi ſimul ⁊ ad gratiā cōferēdā: ſicut
baptiſmꝰ q̄ eſt ſpūalis regeneratio per quā vetꝰ
homo corrūpit ⁊ nouꝰ generat. qdā aūt qꝛ gra
tiā ṗſuppònūt: ordinātur ad gratie pfectionē ſi-
cut eucariſtia. vn̄ S. T. eadeꝫ lectione dicit. q.
ṗͣ. ar. 2ͦ. ad. 3ͫ. matrimoniuꝫ dr̄ a magiſtro eē
tm̄ in remediū: ſꝫ hoc ē ꝑ grām q̄ in eo cōfertur.

Quinto Notandū eſt ꝙ vt accipi
pōt ex dictis. S. T. in hac
diſ. q. ṗͣ. preſerti. ar. ṗͦ. ſub. ar. ṗͦ. ad. 2ͫ. ⁊. 3ͫ. ⁊
infra diſ. 29. ar. 3. ſub. ar. 2. c. cōiunctio vl̄ nexꝰ
q̄ dicit matrimoniū: relatio qdā eſt realis. q̄ licet
ſit vna ex parte cauſe finalis qꝛ. ſ. ad eādē nume
ro generationē prolis ac educationē ordinātur
ſed ex parte ſubiecti alia ⁊ alia eſt ſm̄ numeruꝫ.
huiuſcemodi autē relationis fundamētū videt
eſſe ſm̄ mētē. S. T. multiplex. nā inq̄tū matri-
moniū importat indiuiſibilē animoꝝ ꝯiūctionē
fundamētū ipſius ē vel mutuꝰ amor vel mutua
fides quā vterqꝫ cōiūx alteri debet. et ſic loq̄tur
3ͣ. ꝑ. q. 29. ar. 2ͦ. in. cor. cum dicit. forma matri
monij cōſiſtit ī quadā indiuiſibili cōiūctione ani
moꝝ per quā vnus cōiugū indiuiſibiliter alteri
fidē ſeruare tenet. inq̄tū vero matrimoniū im-
portat cōiūctionē obligatoriā corporū: funda-
mētū relationis matrimonij eſt poteſtas quedā
q̄ in vtroqꝫ cōiuge ex verbis cōſenſum exṗmēti-
bus cauſat. qua alteruter cōiugū in corpꝰ alte-
rius ꝑut apl̄us dicit Ro. 7ͦ. habet poteſtatem.
illud enī videt eſſe fundamētū relationis matri
monij: in quo eēntialiter ſubſiſtit vel fundat ma
trimoniū. hoc aūt ē mutua poteſtas cōiuguꝫ in
alterutrū ꝑut ſctūs doctor dicit infra diſ. 30. q.
ṗͣ. ar. 2. in. cor. Et cōfirmat ꝑ ea q̄ dicit diſ. 28.
ar. 4. in. cor. matrimoniū inq̄t nō eſt eſſentialit
ipſa cōiūctio carnalis: ſed quedā aſſociatio viri
⁊ vxoris ī ordine ad carnalem copulā ſm̄ ꝙ eis
dat poteſtas in inuicē. hoc aūt fundamētū vide
tur eſſe mediatū. eſt enī immediatū fundamētū
aſſociationis ꝯiugalis vnitas eo ꝙ ad vnā ꝓlis
generationē ⁊ ad vnā vitā domeſticaꝫ ordinat
ꝑut. S. T. innuit in hac diſ. q. ṗͣ. ar. ṗͦ. ſub. arͦ.
ṗͦ. Unde. S. T. infra diſ. 31. q. ṗͣ. ar. 3. ad. 5ͫ. di
cit ꝙ in ſacris in q̄bus imṗmit character: tradit
poteſtas ad actꝰ ſpūales. ſed in matrimonio ad
actus corporales. vnde matrimoniū rōne pote
ſtatis quaꝫ in ſe inuicē cōiuges accipiūt cōuenit
cū ſacris in q̄bus character imṗmit ⁊ ex hoc hēt
inſeꝑabilitatē. ſed differt ab eis inq̄tū poteſtas
illa ē ad actus corporales: ⁊ ꝓpter hoc non imṗ
mit characterē ſpūalē. hec ille. Utrūqꝫ autē fun-
damētū. S. Doc. innuit diſ. 27. huiꝰ. q. ṗͣ. ar. ṗͦ.
ſub. ar. 2. ad. 3ͫ. vbi dicit ꝙ cōiūctio viri ad mu
lierē per matrimoniū: ē maxima cū ſit ⁊ animaꝝ
⁊ corpoꝝ ⁊ ideo cōiugiū nominatur. Secundū
aūt ꝙ matrimoniū eſt ſacrm: videt ꝙ fundamē
tū relationis cōiugij ſit vnitas cultꝰ fidei xp̄iane
⁊ cōcorſ ītētio cōiugū ad prolē generādā ⁊ edu
cādā ad fidē xp̄i. ſicut enī matrimoniū vt ē ſacra
mētū addit quādā rōnē cōiunctionis ad matri-
moniū ꝑut eſt ī officiū nature: ita ⁊ hēt īmedia-
tū fundamētū ſuꝑueniēs fundamēto matrimo-
nij ſm̄ ꝙ eſt in officiū nature. Unde. S. T. infra
diſ. 31. q. ṗͣ. ar. 2. ad. 7ͫ. aliud inq̄t eſt matrimo
nio eē matrimoniū: ⁊ aliud eſt ei eē ſacrm. qꝛ nō
ſolū ad hoc eſt inſtitutū vt ſit ī ſignū rei ſacre: ſꝫ
etiā vt ſit ī officiū nature. ⁊ ideo rō ſacramēti eſt
quedā cōdicio aduenies matrimonio ſm̄ ſe cōſi
derato ex quo etiā honeſtatē hēt. Et īfra. q. 2ͣ.
ar. 2. ad. ṗͫ. dicit ꝙ proles prout eſt bonū ſacri
addit ſupra ꝓlē prout eſt bonū intētū a natura.
nā enī intēdit prolē ꝑut in ipa ſaluat bonū ſpēi.
ſed in prole ſm̄ ꝙ eſt bonū ſacramēti matrimo-
nij: vltra hoc intelligit vt proles ſuſcepta vlte-
rius ordinet in deū. Nō igit eſt vera opinio di-
cētiū ꝙ nexus vel cōiunctio matrimonialis q̄ ex
ipo matrimonij ſacramēto cauſat ex inſtitutiōe
diuina: ſit relatio nō realis ſed rōnis. naꝫ relatio
illa q̄ fundamētuꝫ ⁊ cauſam hēt realē: realis eſt.
cum igitur matrimonialis nexus viri ad mulie-
rem ⁊ ecōuerſo hēat cauſam ſui realē. ſ. ſacramē
tum qd̄ in verbis et rebus cōſiſtit: hēt etiā funda
mētum reale. ſ. mutuā poteſtatē in inuicē: cōſe-
quēs eſt ꝙ ipſa nexus relatio ſit realis. Et cōfir-
matur. qꝛ id qd̄ eſt diſpoſitio ad effectū realem
oportet eſſe reale. non enī ens rōnis cauſalitatē
hēt ī effectū realē: ageret enī vltra ſuā ſpeciē. cū
igit predicta cōiūctio vel nexus ſit diſpoſitio ad
aliq̄d reale. ſ. ad gratiā gratum facientē: ſeq̄tur ꝙ
aliq̄d reale ſit. Qꝛ autem nexus matrimonialis

diſponat ad gratiā ex virtute diuina: notat.S.
Tho.in hac diſ.q.2.ar.3.ad.2^{m}.ſicut inquit aq̄
baptiſmi vel forma verboꝝ nō operat̄ ad gr̄am
imediate:ita actus exteriores ⁊ verba exp̄men=
tia cōſenſum directe faciunt nexum quēdā q̇ eſt
ſacramentū matrimonij. ⁊ huiuſmodi nexus ex
virtute diuine inſtitutionis diſpoſitiue opatur
ad gratiā.hec ille. ꝙ autē hic dicit nexum ipſum
eſſe matrimonij ſacramētum:debet intelligi nō
de eo qꝺ eſt ſacramētum tm̄:ſed de eo quod eſt
res ⁊ ſacramētum prout ipſe Doc.S.dixerat ſu=
pra eadē.q.ar.p̄°.ad.5^{m}. ⁊ videtur ꝙ nexus iſte
ſit ornatus in ſacramēto matrimonij quē ſupra
diſtictione quarta diximus eſſe effectum ſpecia
lem i ſingulis ſacramētis cauſatum.

Quantum ad q̄r
tum articulū reſpōdendum eſt
obiectionibus in cōtrarium.Et
q̇dem ad p̄mum durādi contra
primā cōcluſionē: dicitur falſuꝫ
eſſe ꝙ ſacramētum matrimonij nō participet eā
dem rationē ſacramenti noue legis cum alijs ſa
cramētis. ⁊ per cōſequēs ꝙ nō dicatur ſacramen
tum noue legis vniuoce cū illis. neqꝫ valet pro=
bationes in contrariū.nā per nullā illaꝝ probat̄
ꝙ ratio cōmunis ſacri noue legis diuerſificet̄ in
matrimonio ⁊ in alijs ſacris prout in p̄mo nota
bili deductū fuit. ꝙ autē probēt rōnē ſpecificā eē
diuerſam i matrimonio ⁊ i alijs ſacris:nō obſtat
cōcluſioni. nam illud generale eſt oībus cōtētis
ſub coī vniuoco. vnde ſi argumētū valeret:pari
ratione probari poſſet ꝙ nullum ſacr̄m dicit̄ ſa=
cramētū vniuoce cū aliquo alio. nā nō eſt aliqꝺ
ſacr̄m qꝺ nō ab oībus alijs differat per aliq̇d ſibi
ſpeciale.ſicut patet inducēti ꝑ ſingula. Verūta=
mē arguēs ad ꝓbationē minoris.ſ. ꝙ hoc ſacr̄m
cū alijs noue legis in q̇buſdā nō conueniat:aliq̄
falſa aſſumit. ſicut eſt illꝺ ꝙ ſacr̄a noue legis ex=
cedūt dictamē naturalis rōnis:nō autem ſacr̄m
matrimonij.hoc autē falſum eſt. nā ⁊ i ſacr̄o ma
trimonij ſunt aliq̄ de quibꝰ reddi non pōt rō na=
turalis. ſicut eſt ꝙ ex verbis vtriuſqꝫ cōiugis cō
ſenſum exp̄mētibus cauſet̄ in aīa vtriuſqꝫ orna=
tus quidā ⁊ diſpoſitio ſpiritualis ꝑ quā eoꝝ q̇li=
bet ſcit vas ſuū poſſidere ad honorē dei ⁊ nō in
paſſione deſiderij,ꝓut ap̄lus dicit p̄ª Theſa. 4°.
Itē nec rō naturalis reddi pōt de hoc ꝙ huiuſ=
modi ornatus diſpoſitiue operet̄ ad collationē
gr̄e gratū faciētis. Itē ꝙ proles ſit bonum ſacri
matrimonij ſm̄ ꝙ ē ad fidē xp̄i procreāda ⁊ edu
cāda:excedit dictamē naturalis rōnis ſicut ⁊ ipſa

fides xp̄i. ⁊ nōnulla alia aſſignari poſſunt. Pre=
terea ꝙ ſignū ſenſibile ſit extrīſecus appoſitū per
ſuſcipientes vel ꝑ alios:nihil refert ad rōnē ſacri
inq̄ꝫtum ſacr̄m ē. vnde ⁊ huiuſcemodi appoſitio
aliquādo fit ꝑ miniſtros eccleſie vt i ſacr̄o ordi=
nis ⁊ cōfirmationis.aliquādo ꝑ alios vt in bap=
tiſmo ⁊ in matrimonio.aliquādo aūt fit per mi=
niſtros maiores.ſ.ſacerdotes.aliquādo ꝑ mino
res vt ꝑ diaconos q̇ ſanguinē diſpēſant ſumenti
bus euchariſtiā. nec eſt cōtra rōnē ſacri ꝙ etiam
caro xp̄i per eos diſpēſetur quicq̇d ſit de rōne p̄=
cepti. Patet igit̄ ꝙ non eſt de rōne ſacri noue le
gis in q̄ꝫtuꝫ huiuſmodi aliq̇s determinatꝰ modꝰ
applicādi exterius ſenſibile ad ſuſcipiētēꝫ ſacr̄m.
quāobreꝫ diuerſitas huiuſcemodi applicationis
nō arguit diuerſitateꝫ rōnis vniuoce i ſacris.Et
confirmatur. q2 in ſacr̄o penitētie licet quedam
pars ſigni ſenſibilis applicet̄ ſuſcipiēti ſacr̄m per
aliū.ſ.per ſacerdotē vt eſt abſolutio:aliq̇d tamē
eius per ipſummet ſuſcipientē ſibi applicat̄ ſicut eſt
cordis cōtritio ⁊ oris cōfeſſio. neqꝫ etiā eſt cōtra
rōnem ſacramenti euchariſtie ꝙ talis applicatio
fiat ꝑ ſuſcipiētē ſacr̄m. nam pōt q̇s proprijs ma=
nibus ſumere corpus ⁊ ſanguinē dn̄i ſalua veri=
tate ſacri euchariſtie. Ex q̇bꝰ apparet ꝙ arguens
nō ſatis rationabiliter motus eſt ad equocādū
nomē ſacri dictū de matrimonio ⁊ de alijs.Et ꝑ
hec patet reſpōſio ad.2^{m}. ¶Ad.3^{m}.dicit̄ ꝙ mi=
nor eſt falſa,ꝓut in p̄° notabili deductū fuit. ⁊ ad
eius probationē dicitur ꝙ aſſumptū nō eſt vni=
uerſaliter veꝝ.nam in ſacramēto cōfirmationis
ordinis ⁊ euchariſtie:gr̄a cōfertur nō habēti niſi
ponat obicē. q̄ tamē non ordināt̄ur p̄ncipaliter
ad remiſſionē culpe mortalis ſed ad alios ſpūa=
les effectus. Itē falſum eſt ꝙ ſacr̄m matrimonij
non augeat gratiā habēti ipſam. nec valet ꝓba=
tio in cōtrariū . tum q2 licet cōtinētes ſint in ꝑfe=
ctiori ſtatu q̄ꝫ nubentes:nō inde ſeq̇tur ꝙ ſint in
maiori gratia gratū faciēte. Vnde.S.Tho.2ª.
2ᵉ.q.152.ar.4°.ad.2^{m}. licet virginitas inquit
ſit melior q̄ꝫ continētia cōiugalis:pōt tamē cōiu
gatus melior eſſe q̄ꝫ virgo duplici ratione.p̄mo
quidem ex parte caſtitatis ſi.ſ.ille q̇ eſt coniuga
tus habeat animuꝫ magis paratum ad virgini=
tatem ſeruādam ſi oporteret q̄ꝫ ille qui eſt actu
virgo. vnde auguſtinꝰ inſtruit virgineꝫ in libro
de bono coniugali vt dicat.ego non ſuꝫ melior
q̄ꝫ abraham:ſed melior ē caſtitas celibum q̄ꝫ ca=
ſtitas nuptiarum.et rationem poſtea ſubdit di=
cens. quod enī nūc ago:melius ille egiſſet ſi tūc
agenduꝫ eſſet. quod autem illi egerunt:ſic ego
non agerem etiam ſi nunc agēdū eſſet.Secūdo

qꝛ forte ille q̄ non eſt virgo habet aliquā excellē tioꝛem virtutem. vnde auguſtinus dicit i libꝛo đ virginitate. vnde ſcit virgo ꝗ̄uis ſolicita que ſunt dn̄i: ne forte propter aliquā ſibi incognitā infirmitatem non ſit matura martyꝛio. illa vero mulier cui ſe p̄ferre geſtiebat: iā poſſit bibere calicem dn̄ice paſſionis. ¶Tum ſecundo qꝛ licet cōtinentibus poſtea contrahentibus non augeat̄ gratia ad omnes actus virtutū generaliter: augetur tamē ad act⁹ matrimoniales debite exercēdos. vnde apoſtol⁹ p̄a Theſa. 4°. cōiugatos vocat per matrimoniū ſanctificatos cū dicit. vt ſciat vnuſquiſq; veſtrū vas ſuū poſſidere in ſanctificatione ⁊ honoꝛe: nō in paſſione deſiderij ſicut gētes q̄ ignoꝛant deū. auctoꝛitas autē apoſtoli debet intelligi ꝗ̄tum ad ſtatū: non ꝗ̄tū ad vite meritū quod magis penſatur ex aīo operātis ꝗ̄ ex ipſo genere actus. ¶Ad. 4m. dicitur ꝙ diſſimilitudo ibi aſſignata: non ꝑtinet ad rationem ſacramēti in genere: ſed ad ſpecificā differētiā. et de hoc dictū fuit latius in tertio notabili ¶Ad. 5m. dicitur ad minoꝛem ꝙ licet ante baptiſmum inter infideles ſit verū matrimoniū vt eſt quidā contractus in officium nature: non tn̄ inter eos eſt ſacramētū matrimonij. vnde ſicut eſt de alijs ſacramētis: ita ⁊ de matrimonio ꝙ. ſ. nullū ſuſcipi pōt abſq; baptiſmo. vt eni ait. S. Tho. infra diſ. 39. ar. 2°. ad. p̄m. ꝗ̄uis infidelib⁹ non cōpetat matrimoniū ſm ꝙ eſt ſacrm̄ i diſpēſatione miniſtroꝝ eccleſie cōſiſtēs: cōpetit tamē eis inꝗ̄m eſt i officiū nature. Quod aūt arguēs dicit ꝙ ſi infideles cōiugati baptizētur eoꝝ matrimoniū nō eſt magis ſacrm̄ ꝗ̄ pꝛius: falſum ē. imo tunc eſt ſacrm̄: nō pꝛi⁹. et ad ei⁹ pꝛobationē dicit̄ ꝙ minoꝛ eſt falſa. tum qꝛ ip̄a eoꝝ vita cōiugalis ⁊ actus matrimoniales i inuicē reddi poſt baptiſmū in oꝛdine ad fidē xp̄i: ſunt noua facta ⁊ oꝑa quib⁹ eoꝝ matrimoniū hēt rōnē ſacri. tū etiā qꝛ ipſe actus baptiſmi ē quoddā op⁹ oꝑatū faciēs matrimoniū pꝛi⁹: eē denuo ratificatū ⁊ ꝑ cōſequēs hēre rōnē ſacri propter fidē in ipſo acceptam ⁊ cultū religionis xp̄iane pꝛoteſtatum. vnde. S. T. infra diſti. 39a. ar. 5°. ad. p̄m. dicit ꝙ matrimoniū infideliū nō eſt oīno firmū et ratū ſed ratificat̄ poſtmodum per fidē xp̄i. ¶Ad. 6m dicitur ꝙ maioꝛ non eſt vniuerſaliter vera. non eni neceſſitas vel non neceſſitas ſacramenti eſt ratio ꝙ miniſtretur vel non miniſtretur per miniſtros eccleſie: ſed talis ratio ſumitur ab īſtitutione diuina. ſi eni nullus eſſet ep̄s in mūdo nec ſacerdos: nemo poſſet oꝛdinari in ep̄m vl̄ ſacerdotem: ꝗ̄uis neceſſitas huiuſcemodi oꝛdinationis imineret populo xp̄iano ad ſuſcipiēda ſacra eccleſie ſaltē ſacramētū penitētie qđ eſt neceſſitatis moꝛtaliter peccantibus. ¶Ad. 7m. dicitur ꝙ minoꝛ ē falſa nec valet ꝓbatio arguētis vt apparet ex ſecūdo notabili. ¶Ad. 8m. patet ſolutio ex reſpōſione ad p̄m. ¶Ad. 9m. patet reſponſio ex his q̄ dicta ſunt in tertio notabili. ¶Ad. 10m dicitur ꝙ minoꝛ eſt falſa cōſiderando matrimoniū ſm ꝙ eſt ſacrm̄. ſ. inꝗ̄tum ex īſtitutione diuina eſt ſignū rei ſacre ⁊ inſeparabilitatem inducit ⁊ alia q̄ ad ipſius ſignificationē pertinēt. ſm quā rationē matrimoniū ſacrm̄ grē dicitur ⁊ eſt quid dignius ſtatu continētie. vnde ⁊ in ip̄o vt ſic: ex opere oꝑato virtus diuina ſupꝛa naturā aliq̄d oꝑatur. Itē ex habūdāti dicimus ꝙ etiam cōſiderādo matrimoniū ſm ſui naturā: dicta minoꝛ eſt falſa. alias beata virgo ꝑ cōtractū matrimonij cū ioſeph decidiſſet a ſtatu ꝑfectionis qđ eſt abſurdū. matrimoniū eni beate virginis nō fuit ſacrm̄ noue legis chꝛiſto nondū incarnato. Neq; valet pꝛobatio arguentis ex auctoꝛitate apoſtoli. nā ap̄l'us ibi loq̄batur de matrimonio non ꝗ̄tū ad ſui eſſentiā q̄ cōſiſtit in quodā nexu ⁊ ſocietate cōiugali: ſed ꝗ̄tū ad eius act⁹ matrimoniales ⁊ ſolicitudinē domeſticā ac curā mundanam quā cōiugati habere cōſueuerūt. ⁊ hunc intellectū ap̄l'us ſatis exp̄ſſit cū p̄mitteret auctoritati allegate. qui ſine vxoꝛe eſt: ſolicitus ē que dn̄i ſunt quomodo placeat deo. qui aūt cū vxoꝛe eſt: ſolicitus eſt q̄ ſunt mūdi quomodo placeat vxoꝛi ⁊ diuiſus eſt. ſuꝑ quo verbo interlinearis dicit. nō natura. ſ. matrimonij: ſꝫ actu. i. diuiſione officij: non p̄ncipalis intentionis vt ibi. S. Tho. exponit. et vocat p̄ncipalē intentionē: vinculū cōiugale vel pꝛolē. Qꝛ autem matrimoniū ex ſui natura nō habeat imꝑfectionem ſꝫ ex vſu nubentium: inuit apoſtolus eodem ca° cum dicit. reliquū eſt vt qui habent vxoꝛes tanꝗ̄ non habentes ſint. vbi interlinearis dicit. ſtudendo dei ſeruicio: non operi carnis. ⁊ gloſa marginaria ſuper eodem verbo ait. quod vtiq; facit qui habens vxoꝛem non exigit debitū ſed reddit. ⁊ qui pꝛopter infirmitatem pꝛopꝛiā ducit vxoꝛē plangens poti⁹ qꝛ ſine vxoꝛe eſſe non potuit: ꝗ̄ gaudens quia duxit. ⁊ maxime qui pari conſenſu continentiam ſeruant. hec gloſa. et addit. S Doc. vel cauſa generande pꝛolis ad cultum dei vxoꝛem pꝛopꝛiā cognoſcit. ſm quas rationes celibatus ioānis non pꝛefertur cōiugio abꝛahe pꝛout auguſtinus inquit in libꝛo de bono coniugali. Confirmat pꝛopoſitum noſtrum auguſtinus in libꝛo de ſancta viduitate. vides inquit

coniugalē pudicitiā ⁊ thori chriſtiani matrimonialem fidē eſſe donum ⁊ hoc a deo. vt illud qđ vltra liberorum procreādorꝝ neceſſitatem modum concubēdi aliquatenus concupiſcētia carnalis excedit: non nuptiarum ſit hoc maluꝫ: ſed veniale ſit propter nuptiarꝝ bonū. non enim de cōiugio qđ copulatur liberorꝝ procreādorꝝ cauſa ⁊ fide pudicitie ꝯiugalis ⁊ indiſſolubili q̄ꝫ diu viuūt ambo matrimonij ſacro que omia bona ſunt: ſed de illo imo dico carnis vſu qui in infirmitate coniugum agnoſcitur et interuētu boni nuptialis ignoſcitur: ait apoſtolus. ſecundū veniā dico: non ſm imperiuꝫ. Et preterea dato ꝙ matrimonium q̄ꝫtuꝫ ad actum ⁊ ipſius vſum ſit ſtatu inferior q̄ꝫ ſtatus continentie: nō ideo dici debet ꝙ deijcit nubētes etiā primo continētes a ſtatu pfectiori. nā huiuſcemodi deiectionis: nō eſt cauſa p ſe matrimonium: ſed volūtas nubētium q̄ preeligit ſtatū matrimonij ſtatui cōtinētie. cui voluntati ⁊ preelectioni: ſuccurrit matrimonium illā honeſtādo ⁊ impfectionē ipſius excuſans ac ſupplens p bona matrimonij q̄ ſunt ples fides ⁊ ſacramētuꝫ. ⁊ inde eſt ꝙ matrimoniū dicitur eſſe inſtitutū in remediū. et hoc ſatis expreſſe innuit apoſtolus p^{a} Cori. 7°. cum dicit. dico autē nō nuptis et viduis bonū eſt illis ſi ſic pmāſerit ſicut ⁊ ego. ꝙ ſi nō ſe cōtinēt: nubāt. melius eſt eni nubere q̄ꝫ vri. ⁊ infra. ſi q̄s autē turpē ſe videri exiſtimat ſup virgine ſua ꝙ ſit superadulta ⁊ ita oportet fieri: quod vult faciat. vbi ⁊ ſup verbo ⁊ ita oportet fieri: dicit interli. vt nubat qꝛ virgo non vult cōtinere. ex q̄bus verbis manifeſte accipitur ꝙ voluntas ꝓpria deijcit nubentes a perfectiori ſtatu continentie: nō matrimoniuꝫ. Et confirmatur qꝛ ante matrimonium cōtractum: volētes nubere decidūt a perfectiori ſtatu continētie quem habuerant. ¶ Ad. 11^{m}. dicimus ꝙ reſponſio data ad p̄mam rationem ē multum impertinēs. nam remedium cōtra peccatum quod. S. Tho. dicit eſſe ſacrm: eſt ſenſibile ſignū ex opere opato ſanctificās ⁊ grām conferēs. et ideo non eſt ad ꝓpoſituꝫ remedium qđ pecunia data exhibet pauperi ne furetur. arguens autez decipitur ex ſua falſa opinione ꝙ. ſ. ſacramētū matrimonij nihil cōferat ex opere operato nec grām tribuat nec aliquid plus agat: q̄ꝫ cōcupiſcētie ſatiſfaciēdo pactuꝫ coit⁹ remedium prebere ne cōtrahētes illicitos appetāt cōcubit⁹ hoc autē falſum eſt, put ex p̄mo ⁊ quarto notabili ſatis cōſtat. Reſpōſio vero ad ſecūdā rationem nō militat contra. S. Tho. qui tali ratione non vtitur. ⁊ licet ratio ipſa parum habeat efficacie: arguēs tamē ad eius inſtātiam aliqua falſa ⁊ inepta aſſumit. que qꝛ doctrinā ſcti thome non tāgūt: intacta reliquimus. ¶ Ad ea q̄ durādus allegat cōtra ſecūdaꝫ concluſionē ex gloſis ⁊ expoſitionibus iuriſtarū: paucis verbis reſpōderi pōt ꝙ in nr̄o propoſito iuriſte illud opinātes falcē mittere p̄ſumunt i meſſeꝫ alienā. ſiq̄dē de ſacris et de eorum effectibus preſerti de grā in ſacramētis collata: nō eſt iuriſtarū ſed theologorum quorū eſt ſacre ſcripture ſtudio inſeruire cuius fide ⁊ auctoritate ſacra firmātur ⁊ q̄ruꝫ eſt myſteria xp̄i a quo ip̄a inſtituta ſunt ſacramēta noſſe. vnde iuriſtarū auctoritas pace illoruꝫ dixeri deficit i propoſito. motiuum autē eorum fallit. qꝛ interuentio pecunie pmittitur in matrimonio non rōne qua ē ſacramētuꝫ: ſed inq̄ꝫtum eſt q̄dam cōtractus in officiū nature ordinatus ſm quam rōnem matrimoniū non habet ſpūalitatē. quāobrem locum i eo hēt pactio pecuniaria. Et hāc reſpōſionē pretēdit. S. Tho. diſ. pcedente. 25. q. 3. ar. 2. ſub. ar. p^{o}. ad. 2^{m}. Neq; eſt ſimile de ingreſſu monaſterij. qꝛ talis ingreſſus eſt pure ſpūalis nō habens iplicitum de ſui rōne aliq̄d temporale queadmodū ſacrm matrimonij propter quod licite poſſit pactū pecunie incidere. Dictum autez magiſtri ſen. debet intelligi ſicut. S. Tho. illud exponit vbi allegatuꝫ eſt in quarto notabili. Capitula autē que iuriſte allegāt ex decretis nō probant eorū propoſitū ſicut patet illa recte intuētibus. ¶ Ad argumēta contra tertiā cōcluſionē ad p̄mū aureoli dicit ꝙ minor eſt falſa. q̄m aliq̄d reale abſolutum đ nouo adueniēs eſt fundamētū relationis matrimonij prout in quīto notabili latius fuit deductuꝫ. qđ nō eſt i corpore ſicut in ſubiecto prout arguens putat ſed in aīa. ¶ Argumēta aūt petri de palude q̄bus ꝓbat fundamētū relationis matrimonij eſſe reale abſolutū cōcedimus. nā illud videtur nobis eſſe de mēte. S. Tho. et de hoc dictuꝫ fuit i quīto notabili. ¶ Ad argumētū ante oppoſitū reſpōdet. S. Tho. in hac diſ. 26. q. 2. ar. p^{o} ad. p^{m}. et in hoc articulus terminatur.

¶ Diſtinctio trigeſima ⁊ trigeſima prima ⁊ trigeſima ſecūda.

Circa trigeſimam diſtictionem ⁊ aliqs ſequentes qritur vtrū matrimoniū beate marie virginis habuerit aliqua bona excuſantia illud et arguitur ꝙ ſic. q2 matrimoniuꝫ eius fuit vniuoce matrimoniū cū matrimonio aliaꝝ. ſed matrimoniū aliarū habet aliq̄ bona excuſantia vt patet p magiſtrū diſ. 31ª. ergo ⁊ matrimoniū beate marie virginis habuit illa. ¶ In oppoſitū arguit. q2 ſm pħm. 8°. ethi. amicitia que ē inter viꝝ ⁊ vxorē eſt naturalis ⁊ includit i ſe honeſtū vtile ⁊ delectabile. ſed illud qḋ de ſe ē honeſtum nō indiget aliqua excuſatione. ergo nec matrimonio debent bona excuſantia attribui. ¶ In hac q̄ſtione erūt q̄ttuoꝛ articuli vt ſupra.

Quantum ad p̄mum articulū ſit p̄ma cōcluſio ꝙ matrimoniū hēt aliqua bona illud excuſantia. ſ. fides ꝓles et ſacrm̄. hāc concluſionem tenet S. Tho. in hac diſ. 31. q. p̄ª. ar. p̄°. ⁊. 2°. ¶ Secūda cōcluſio eſt ꝙ per p̄dicta bona act⁹ matrimonij excuſatur a peccato ⁊ nō ſine illis. hāc cōcluſionē tenet. S. Tho. vbi ſupra. q. 2ª. ar. p̄°. ⁊. 2. ¶ Tertia cōcluſio ē ꝙ btā virgo an̄ ei⁹ coniugiū cū ioſeph vouit virginitatē non abſolute ſꝫ ſub cōditione. ſ. niſi de⁹ aliter diſponeret. hāc cōcluſionem tenet. S. Tho. in hac diſ. 30. q. 2. ar. p̄°. ſub. ar. p̄°.

Quantum ad ſecundū articulū arguēdū eſt cōtra cōcluſiones. Et q̄dē contra p̄mā arguit ſcot⁹ ꝓbādo ꝙ non ideo cōiugiū debet hēre aliqua bona excuſantia actū: ꝓpter dānū rōnis qḋ homo in illo actu incurrit. p̄mo q2 i ſtatu inocētie fuiſſet matrimoniū hn̄s illa bona: nec tn̄ fuiſſent tūc excuſātia actū carnalē cū tūc nō fuiſſet aliqḋ dānū. ergo nec tūc ponēda ſunt taꝗ excuſantia illū actū. ¶. 2°. q2 in matrimonio ioſeph ⁊ marie nō oportuit ponere aliq̄ excuſantia. nec vniuerſaliter i matrimonio ſpūali cū pari voto caſtitatis cōiugū. ¶. 3°. q2 multo magis p̄uat homo vſu rōnis p ſomnū ꝗ p iſtū actū ⁊ magis ſm intētionē. vn̄ p°. ethi. dr̄ ꝙ felix nō differt a miſero niſi ſm medietatē vite. ſ. in vigilia ⁊ ſm extēſionē q2 ſomn⁹ diu p̄uat. iſte aūt act⁹ q̄ſi momentanee. ergo nullus ſm rectā rōnē deberet ſe exponere ſōno niſi eēnt aliq̄ bona excuſantia ⁊ melioꝛa iſtis qḋ tn̄ nō cōcedit. Dicet forte ꝙ ibi ſūt bona excuſantia neceſſitas nature ⁊ cōfoꝛtatio oꝛganoꝝ. q2 ſine ſōno eēt nimia debilitatio ⁊ hebetatio ſenſitiuaꝝ viriū. ⁊ p conſequēs i pediret intellect⁹ q2 i tellect⁹ impedit i pedito phātaſmate. aliť dr̄ ꝙ nō patit ꝓpꝛie q̄s dānū in ſōno ſicut in iſto actu. q2 poſt ſōnū vigoꝛat intellect⁹: ſed poſt iſtū actū hebetat. ita ꝙ p iſtū actū nō tm̄ p̄uatur q̄s illo bono: ſꝫ reddit min⁹ apt⁹ ⁊ habilis ad aliqḋ bonū poſt illū actū. oppoſitū eſt ḋ ſōno. Sed ꝯtra iſta arguit. q2 ꝑpetu⁹ vſus rōnis ē maius bonū ꝗ act⁹ virtutꝭ. et ideo q̄ p aliquē actuꝫ p̄uaret ſe ꝑpetuo vſu rōnis: peccaret moꝛtalit. ſed carētia vſu rōnis p mometo nō eſt tātū malū ſicut act⁹ oppoſit⁹ actui virtutꝭ. nec q̄dcūꝗ p̄uans vſum rōnis ad tēp⁹ eſt pctm̄. nā nimia toꝛmēta ita i pediūt vſum rōnis ſicut voluptates: ⁊ tn̄ martyꝛes ſciēter ſe exponētes ad talia toꝛmēta: nō peccabāt ſꝫ merebātur. ¶. 4°. arguit aureol⁹ q2 null⁹ act⁹ virtutꝭ indiget aliq̄ excuſante. ſꝫ act⁹ matrimonij ē act⁹ virtutꝭ. ergo ⁊c. ¶ Cōtra ſecūdā cōcluſionē arguit durād⁹ ⁊ alij q̄dam ꝓbātes ꝙ cognoſcens vxoꝛē ad vitādū foꝛnicationē nō in vxoꝛe ſed in ſe: nō peccet. Primo q2 plus tenet q̄s ſibi ꝗ alteri. ſꝫ indiſtincte ꝓpter vitādā foꝛnicationē in cōiuge petēs debitum non peccat. ergo multo min⁹ ꝓpť vitādā in ſe. ¶ 2°. q2 nō pōt dici ꝙ vitare foꝛnicationeꝫ in alio ptineat ad redditionē debiti pluſꝗ vitare i ſeipſo. q2 reddere debitū eſt cū petit expſſe vel interp̄tatiue quādo ſcit illā tentari de ſeipſo. ſed q̄ndo nō petit ab iſto nec tentat de iſto ſed ſpecialiter de alio: tūc ſi cognoſcat nō eſt redditio ſꝫ pure petitio ſicut ⁊ ſi p ſe petat. ¶. 3°. q2 paſſio non ē pctm̄ niſi deoꝛdinet hominē. ſed quādo rō eam oꝛdinat ⁊ eā p̄uenit ⁊ rep̄mit: tunc ipſa nō deoꝛdinat. vnde cū homo hūc actuꝫ eligat ne paſſio ad pctm̄ impellat eum: nō eſt pctm̄. ¶. 4°. q2 ſi paſſio p̄cedēs fuit vitioſa q2 foꝛte tentat⁹ de aliena p̄uenit iudiciū rōnis: tamē non ſeqtur ꝙ act⁹ ſequēs ſit vitioſus qui nō ſeqtur ex paſſione ſed impatur a rōne volēte coꝛrigere qḋ omiſit vł amiſit. ¶. 5°. q2 actus quādo eſt ḋ ſe mal⁹ ⁊ oꝛdi-

naꝛ ad bonū finē:nō fit male de quo ꝗritur. ſed
actus matrimonij ē huiuſmodi. ergo ⁊c. ¶.6°
quia quādo ꝑncipalis finis nō eſt poſſibilis:lici-
tum eſt intēdere ſecūdariū finē. ſed ꝑncipalis fi-
nis matrimonij ē liberoꝝ procreatio. ſecūdari⁹
autē eſt vitatio fornicationis magis in ſeipſo ꝙ̄
in alio. vñ apl'us propter fornicationē vitādam
vult ꝙ hēat vnuſqͥſqꝫ ſuā et vnaqueqꝫ viꝝ ſuuꝫ.
vnde ſi ſenes ⁊ ſteriles ꝗ prolē habere nō poſſūt
propter fornicationē vitādā cōtrahāt:non pec-
cant. licet itaqꝫ ad ſecūdū finē conuenire ad quē
licet cōtrahere. ergo ſi tibi licet cōtrahere ⁊ ꝑ cō
ſequens petere ꝓpter prolē vbi eſt poſſibilis:ſic
vbi illa nō eſt poſſibilis. ſicut licet cōtrahere ꝓp-
ter vitandā fornicationē in ſeipſo:ſic ꝓpter hoc
licet cōuenire ⁊ debitū petere. nō ſic autē licet cō
uenire propter ſanitatē:qꝛ illa nō eſt finis matri
monij nec pꝛīcipalis nec ſecūdari⁹. vnde ⁊ ſi ho-
mo aliter nō poſſit ſanari niſi cognoſcēdo vxo-
rem:nō propter hoc deberet eā cognoſcere. qꝛ
ꝙ̄uis finis eſſet bonus:tñ non eēt bonus huiuſ-
modi act⁹. qꝛ ſicut dicitꝛ vulgo iſta cauda nō eſt
in iſto vitulo. ſicut nec ꝓpter hoc liceret baptiza
ri. ergo ⁊c. ¶Contra tertiā cōcluſionem arguit
ſcotus ꝓbādo ꝙ beata virgo nō vouerit caſtita
tem ſolū ſub cōdicione. ſ. niſi de⁹ aliter diſpone-
ret. ꝑmo qꝛ in oī voto quātūcūqꝫ abſoluto:in-
telligitur hec cōdicio ſi deo placet. qꝛ nullus de
bet deo offerre aliqͩ velit ipſe aut nolit nec or-
dinate intēdit offerre. ſic ergo cū iſta cōdicio ſit
intellecta:ſtat votū ſimpliciter abſolutū. ¶2°.
qꝛ ſancti cōuincūt hoc ex illo verbo interroga-
tionis ei⁹ ad gabrielē. quomodo fiet iſtud qm̄
viꝝ nō cognoſco? ſi eñ tātūmodo non cogno-
uiſſet ⁊ ſine firmo ꝓpoſito nūꝗ̄ cognoſcēdi:nul
la eſſet qͦſtio. qꝛ in poſterū cognita cum nō eſſet
ſterilis cōcepiſſet. ⁊ ideo fuit queſtio de ſuperna
turali: qꝛ firmiſſime vouerat vel diſpoſuerat ſe
nūꝗ̄ cognoſcēdā a viro. ⁊ ad hunc intellectum
exponit auguſtin⁹. ſpūſſanctus ſupueniet in te.
¶.3°. qꝛ dicentes ipſam non ſimpliciter vouiſſe
hoc ponunt:qꝛ ſi ſimpliciter vouiſſet:non potu
iſſet cōtrahere matrimoniū. ſed hoc nō valet qꝛ
illa duo ſunt cōpoſſibilia. qꝛ in contractu matri
monij eſt mutua datio corpoꝝ ad carnalem co
pulam nō niſi ſub cōdicione implicite ſi petatur.
vnde contrahētes cum propoſito ſtatim vouē-
di caſtitatē:vere contrahūt. hec autē cōdicio nō
preiudicat voto caſtitatꝭ poſito etiā in cōtractu
matrimonij:niſi illa cōdicio ponatꝛ in effectu. er-
go vbi eſt certitudo ſimpliciter ꝙ nunꝗ̄ ponatꝛ
in effectu:ibi in nullo preiudicat voto caſtitatis
contractus matrimonij. ſed hic fuit talis certifi-
catio. ex quo eñ Mathei ꝑmo habem⁹ ꝙ ange
lus inſtruxit ioſeph dicens. noli timere accipere
mariam in coniugem tuam:multo magis indu
bitanter concluditur ꝙ ipā ꝑ angelum vel ime-
diate a deo anteꝗ̄ deſponſaretur ipi ioſeph fuit
certitudinaliter edocta. noli timere accipere io-
ſeph virum iuſtū in coniugē. ecce eñ ſpūſſanct⁹
dabit tibi eum in cuſtodem ⁊ teſtē virginitatis.
ꝗ tecum pari voto contineat ⁊ in multis tibi ad
cuſtodiam virginitatis congruētibus obſequa
tur. nec mirum de iſta probabilitate:cuꝫ quicqͩ
factū eſt in ioſeph per viſionem angeli:totū fa-
ctum eſt ratione marie que fuit imediata in illa
ineffabili et mirabili conceptione. ſ. vnigeniti fi-
lij dei. ¶Itē adultera habet poteſtatem corpo
ris viri ſui qꝛ per matrimonium fuit ſibi data et
indefectibiliter data. et tamē non habet nec ha-
bere poteſt vſum illius ꝓpter peccatum prohi-
bēs perpetuo vſum ſtāte poteſtate data ī matri
monio. multo magis ergo propter aliquā cau-
ſam honeſtā poſſet ordinare ꝙ aliqua daret al-
teri poteſtatem corporis ſui ſine intētione vnꝗ̄
dādi vſum. ⁊ multo magis liceret contrahere ſi
ſciret dictū coniugē nūꝗ̄ petituꝝ. ¶.5°. arguit
ꝑ exēpluꝫ dicēs ꝙ huiuſmodi exēplū haberi pōt
extra de verbo ſigni. ca° exijt qui ſeminat. li°. 6°.
vbi dicitꝛ ſentētialiꝛ ꝙ retēto dñio:cōcedere alijs
vſum non eſt inutile qꝛ vſus eſt neceſſarius vtē
tibus. ⁊ a ſimili in propoſito cōcedere poteſtatē
corporis ſui ad talē actum ſi petatur retento tñ
vſu ſibi qꝛ ab illo nō peteꝛ:nō eſt inutile. tñ iſtud
exēplum patitur calūniam. qm̄ nō ita videtur ꝙ
vſus poſſit reſeruari dominio tradito ſicut ecō-
tra. qꝛ poſteri⁹ magis traditꝛ ſine ꝑori ꝙ̄ ecōtra.
ſed quo ad hoc valet:ꝙ alicui pōt cōpetere vnū
ſine alio. in propoſito tñ maria nec vſuꝫ ſibi reti-
nuit auctoritate ſua:ſꝫ certificata fuit a ſpū ſctō
ꝙ nūꝗ̄ alius cui vſus debebatur illum exigeret.
¶.6°. arguit ꝑ aliud exēpluꝫ. qꝛ ſi ꝗs cōtraxiſſet
ſponſalia cum iuramēto ⁊ poſt vouiſſet virgini
tatem:videtur illi cōſulēdū ꝙ cōſumaret ſpōſa-
lia cōtrahendo de facto vt ſeruaret fidem in iu-
ramento. ⁊ tamē vt ſeruaret votuꝫ:ſtati ante cō
ſumationem deberet homo volare ad ordineꝫ.
ergo licet iſti dare poteſtatē corporis ſui coniu-
gi contrahēdo vere matrimonium ratum:⁊ ta-
mē cum intentione nunꝗ̄ dandi vſum. videtur
etiam ex parte ſui hoc:ꝙ ſcit nunꝗ̄ vllum vſum
petiturum. ergo multo magis liceret contrahe
re ſi ſciret predictum coniugem nunꝗ̄ petituꝝ.
hec ſcotus.

QUantum ad articulū tertium p̄mo notandū eſt ꝓut accipit̄ ex dictis. S. Tho. ſupra diſtin. 26. q. 2. ar. 2. ꝙ matrimoniū et eſt in officiū nature et eſt in remediū contra peccatū ⁊ eſt ſacr̄m eccleſie. Primo modo fuit inſtitutum ante peccatum per illa verba q̄ a deo inſpirat⁹ adā protulit geñ. 2. quamobrē relinquet homo p̄rem ſuū ⁊ matrē et adherebit vxori ſue et erunt duo in carne vna. vl̄ per illa verba precedētia. et edificauit dñs de⁹ coſtam quā tulerat de adam in mulierē et adduxit eam ad adam. nam adduxit eam illi in adiutoriū ſimile ſui ſicut predixerat capl̄o p̄mo. in adiutoriū videlicet coniugalis et domeſtice vite. Secundo modo fuit matrimoniū inſtitutū poſt peccatum. et quāuis hec inſtitutio nō legat̄ expreſſe in ſacra ſcriptura: certum tamē eſt factā fuiſſe, ꝓut conſtat ex illis verbis apoſtoli. propter fornicationē vnuſquiſq̧ ſuā vxorez habeat et vnaq̄q̧ virū ſuum habeat. Tertio modo inſtitutum fuit matrimoniū in noua lege a xp̄o. nec inuenit̄ expꝛ̄ſſius q̄ꝫ ꝑ illa verba Mathei. 19. quod ergo deus coniunxit: homo nō ſeparet. inſeparabilitas eniꝫ competit matrimonio quantū ad ꝑfectam rōnez ſm̄ ꝙ eſt ſignum ꝑpetue cōiunctionis xp̄i et eccleſie. nam licet cōueniat illi quodā modo ſm̄ ꝙ ē in officium nature ad bonū prolis ordinatū, ꝓut habetur de voto et voti redēptione capl̄o vnico libro ſexto: magis tamen directe ſeparabilitas coniugū repugnat ſignificationi predicte q̄ꝫ bono ꝓlis, ꝓut. S. Tho. dicit infra diſti. 33. q. 2. ar. p̄°. ad 2m. nam ad bonū ꝓlis pōt ſufficere diuturna coniunctio viri et vxoris etſi nō eſſet ꝑpetua, ꝓut. S. Doc. innuit eadē diſ. q. p̄a. ar. 3. ſub. ar. 3. in. c. vnde īſeparabilitas matrimonij ſm̄ ꝙ ordinat̄ ad bonū ꝓlis: nō ē d̄ p̄ma ītētione nature ad quā ꝑtinet ei⁹ ꝓcreatio ⁊ nutritio ⁊ īſtructio: niſi q̇ſq̧ proles ad ꝑfectā etatez ꝑueniat, ꝓut. S. Tho. dicit ibi. q. 2. ar. 2. ſub. ar. p̄°. ad. p̄m. eſt tñ de p̄ma intētione ſm̄ ꝙ matrimoniū ē ſacr̄m eccleſie. et ideo vt. S. Doc. dicit ibidē ad. 3m. ex quo inſtitutuꝫ eſt vt ſit eccleſie ſacr̄ꝫ: manēte tali inſtitutione nō pōt ſub diſpēſatione cadere: niſi forte ſm̄ ꝙ fit in miraculis ꝑ eum q̇ illud inſtituit. Secundū p̄mā aūt inſtitutionē. ſ. in officiū nature: matrimoniū habet duplicē finē, ꝓut. S. Tho. notat ſupra diſ. 26. q. p̄a. ar. p̄°. in cor. vnū p̄cipalē qui eſt ꝓlis ꝓcreatio et educatio vſq̧ ad ꝑfectū ſtatū hoīs īquātū homo eſt: qui eſt ſtat⁹ virtutis. vñ ſm̄ ph̄m. 8°. ethi. tria a parētib⁹ habem⁹. ſ. eſſe nutrimētuꝫ et diſciplinā filius aūt a parente educari et inſtrui non poſſet niſi determinatos et certos haberet parētes. hoc autē non eſt niſi eſſet aliqua obligatio viri ad mulierem determinatā que matrimoniū facit. Aliuꝫ finē ſecūdariū habet matrimoniuꝫ etiā ſm̄ ꝙ ē in officiū: q̇ eſt mutuū obſequiū ſibi a ꝯiugib⁹ in reb⁹ domeſticis impēſum. ſicut eniꝫ naturalis ratio dictat vt hoīes ſimul cohabitēt q̄ꝛ vn⁹ ſolus nō ſufficit ſibi ī omnib⁹ que ad vitā pertinēt, ꝓpter quod homo dr̄ naturaliter politicus: ita etiā eoꝛuꝫ que neceſſaria ſunt ad humanā vitam: quedam opera ſunt que viris competunt quedam vero mulieribus. vnde natura hominis inclinat vt ſit quedā aſſociatio viri ad mulierē in qua eſt matrimoniū. vtrūq̧ autem finem ph̄s tangit. 8°. ethi.

Secundo Notādū eſt ꝙ tria illa q̄ ponunt̄ bona matrimonij. ſ. fides, ꝓles et ſacr̄m: nō ſunt ſacr̄o matrimonij quaſi extrīſec⁹ adiacētia, ꝓut. S. Tho. inq̇t in hac diſ. 31. q. p̄a. ar. p̄°. ad. 2m. ſed ſunt d̄ itrīſeca ipſius rōne tanquā ad illa ꝑ ſe ⁊ ſm̄ ꝓpꝛiaꝫ rōnez ordinati. prima duo ſm̄ ꝙ eſt in officiū nature cōſiderādo fidē et ꝓlem, ꝓut ſunt in ſuis p̄ncipijs vt pro ꝓle capiat̄ intētio ꝓlis et ꝑ fide debitū ſeruādi fidē: nā ſine iſtis matrimoniū eſſe non pōt. ipſi cant̄ eni ī matrimonio ex ipa pactiōe ꝯiugali, ꝓut S. Tho. notat ī hac diſ. 31. q. p̄a. ar. 3. in. c. ita vt ſi ꝯtrariūm aliq̇d exp̄meret̄: nō eſſet verꝫ matrimoniū. tertiū vero bonū eſt de intrīſeca ratione matrimonij inquātū eſt ſacr̄ꝫ gr̄e, ꝓut. S. Doc. ibidē dicit. verūtamē nō eſt de intrīſeca rōne matrimonij nec inquātū ē in officiū nature nec inq̄ꝫm ē ſacr̄ꝫ eccleſie: ꝙ iſta bona ſint excuſantia matrimoniuꝫ aut ipſi⁹ actū. ſed hoc accidit matrimonio poſtq̄ꝫ vis generatiua ꝑ quā peccatū originale traducit̄ infecta eſt et corrupta ꝑpt̄ p̄mū ade peccatuꝫ. ex tūc. n. in cōiūctione viri et vxoris: iactura q̄dā rōnis contingit, ꝓpter vehementiā delectationis q̄ in eoꝛū cōmixtione carnali abſoꝛbet̄ ratio. in ea etiam coniūctione ſupuenit carnis tribulatio quā oportet cōiugatos ſuſtinere ex ſolicitudine tēporaliū. ꝓpter quod apl̄us dicebat p̄ma Corin. 7°. ſi acceperis vxorē non peccaſti. et ſi virgo nupſerit nō peccauit. tribulationē tamē carnis hēbunt hmōi. vnde et in ſtatu inocētie ante peccatū: fuiſſent iſta bona matrimonij et matrimoniū vl̄ actū eius honeſtātia. non tñ tunc fuiſſent matrimoniū aut eius actū excuſantia. nō eni in illo ſtatu ī actu matrimonij iactura incidiſſet mentis. nec carnis tribulatio ob ſolicitudinē temporalium coniuges vexaret. nam nullū in ſtatu innocentie fuiſſet malum: nec deformitas immoderate concupiſcen-

tie contigiſſet: quando vires inferiores omnino
rationi ſubdebant. vnde auguſtin⁹ ait.14°.de ci=
uitate dei caplo.26.abſit vt ſuſpicemur non po=
tuiſſe prolez fieri ſine libidinis morbo.ſed eo vo=
lūtatis nutu mouerent illa mēbra: quo cetera. et
ſine ardore ac illecebroſo ſtimulo cum tranquili=
tate anime et corporis. et infra. vt enim ad pariē
dum non doloris gemit⁹ ſed naturalis impulſus
feminea viſcera relaxaret: ſic ad concipiendū nō
libidinis appetitus: ſed voluntari⁹ vſus naturam
vtrāqꝫ cōiungeret. hec auguſtin⁹. deeſſz aūt tunc
libidinis appetitus: nō quaſi in ſtatu īnocentie mi
nor eſſet delectatio ſm ſenſum q̄ꝫ nunc: imo fuiſſz
tunc tanto maior delectatio ſenſibilis: quāto eſſz
natura humana purior ⁊ corpus magis ſenſibile.
ſed ideo id cōtingeret qꝛ vis cōcupiſcibilis nō in=
ordinate ſe extuliſſet ſup delectatione q̄ per rōnē
regulata fuiſſet. ad quā non ptinet vt ſit minor d=
lectatio in ſenſu: ſed vt vis cōcupiſcibilis nō īmo=
derate delectationi preter rationis menſuraz in=
hereat quod ſonat nomē libidinis. quēadmoduz
ſobrius in cibo nō minorē habet delectationē q̄ꝫ
guloſus: ſed minus ei⁹ concupiſcibilis ſuper hmōi
delectationē requieſcit. vnde verba auguſtini pīn
ducta nō excludunt a ſtatu īnocentie magnitudi
nem delectationis: ſed ardorē libidinis et inq̄etu
dinem anime. Et de hoc. S. Tho. 2°. li°. ſen. diſ.
20.q.pª.ar.p°.et.2. Et.pª.p.q.98.ar.2°. Cum
igitur in matrimonio vel eius actu nulluz malum
aut iactura in ſtatu īnocentie incidiſſet: cōſequēs
eſt ꝙ nullis bonis indigeret illud vel eius actum
excuſantibus. nā vbi malum aut defect⁹ non ē: nō
eſt opus excuſatione. ¶ Ex quib⁹ inferimus ꝙ in
matrimonio beate virginis quāuis fuerint predi
cta bona prout magiſter ex verbis auguſtini ī lit=
tera dicit: non tamē fuerūt matrimoniū excuſan=
tia. tum quia hmōi bona non dicuntur matrimo=
nium excuſantia niſi vel quantū ad actuz cōmix=
tionis carnalis qui poſt peccatū adeo non contin=
git ſine iactura rationis. vel quantū ad ſolicitudi
nem rerū tēporalium quā coniuges habent vt fi=
lijs et domui ſue prouideant. iuxta quod aplus di
cebat pª Corin. 7°. qui cū vxore eſt ſolicitus eſt q̄
ſunt mundi. ſed vtrūqꝫ horum ī matrimonio bea
te virginis defuit. nam nullus fuit ibi carnalis cō=
cubitus. nec mens beate virginis ſolicita fuit eo=
rum que mundi ſunt. ſed vt auguſtinus dicit ſem
per intenta fuit in domino. nec in ipſa motus ali=
quis vel actus vnq̄ꝫ fuit inordinatus. vñ nec mor
tale peccatum cōmiſit nec veniale. vt in ea imple
atur quod ſcriptum eſt canticorum. 4°. tota pul
chra es amica mea et macula non eſt in te.

¶ Tertio Notanduz eſt prout accipi=
tur ex dictis. S. Tho. in hac
diſtin. 31ª. q. pª. ar. 2. ad. 2m. ꝙ fides ſm ꝙ ponit
bonū matrimonij: nō eſt fides q̄ eſt virtus theo=
logica: ſed eſt quēdam pars iuſticie ſm quā pro=
miſſa ſeruant que vulgariter fidelitas appellatur.
eſt enim in matrimonio quidam contractus in q̄
vir et vxor ſibi inuicem promittunt ꝙ alter alteri
debitum reddat: ⁊ neuter ad aliū thorū accedat.
inſurgit autem huiuſcemodi debitū ea ratione: ꝙ
per contractū matrimonij vterqꝫ coniugū ptātez
ſui corporis transfert in alterū quantū ad actum
matrimonialem coitus ſm illud apli pª Corin. 7.
vxori vir debitum reddat: ſimiliter autez et vxor
viro. et explicans rationem debiti: ſubiungit. mu
lier ſui corporis poteſtatē non habet ſed vir. ſimi
liter autem et vir ſui corpis ptātem non habet ſ
mulier. fides ergo q̄ ponitur bonum matrimonij
quoddam iuſticie debitum importat. qđ vt phs
docet. 5°. ethi. eſt proprie ad alterum non ad ſe=
ipſum. ſui enim ad ſe nec proprie eſt ius nec iniu=
ria. vnde per fidem q̄ ponitur bonuz matrimonij
neuter coniugum ſibi aliquid debet ſed ſuo coniu
gi. debet autem alter alteri duo pretacta q̄ in bo=
no fidei implicant. ſ. ꝙ debitū ſibi reddat et ꝙ ad
alium thorū non accedat. nam p quodlibet horū
importat iuſticie debitum q̄ vnus cōiugum alteri
tenetur lege matrimonij: ſibi aūt nequaq̄ꝫ. nō eni
cōiux ex vi cōtract⁹ matrimonij ſibi ipſi tenet red
dere debitū aliquo caſu: nā non init ſecum matri
monialē cōtractū ſed cū ſuo coniuge. nec fidem ſi
bi ipſi ſeruare p cōtractū matrimonij pollicet: ſed
ſuo cōiugi. vnde quāuis q̄ accedit ad thorū nō ſu
um peccet contra id quod ſibi ipſi debet ſm illud
apli pª Corin. 6°. qui aūt fornicat in corpus ſuuz
peccat. et tamē illud debituz nō eſt ex lege matri
monij ſed ex lege dei et ex rationis dictamine qui
bus vnuſquiſqꝫ debet ſibi ipſi nō agere cōtra vtu=
tem aut cōtra preceptū dei. eſt enī huiuſcemodi
debitū: iuſticie generalis ad quā ptinēt act⁹ omni
um virtutū ſm ꝙ phs dicit. 5°. ethi. ꝙ iuſticia eſt
omnis vtus. p quē modū ſiue cōiugatus ſiue non
cōiugatus: ſibi ipſi debet nō accedere ad nō ſuaz.
ex lege aūt ſpeciali matrimonij: vterqꝫ ꝯiux idipz
debet nō ſibi ſed alteri cōiugi cui fidē ſeruare pro=
mittit. ¶ Ex quib⁹ inferimus ꝙ vterqꝫ ꝯiux tenet
ex cōtractu matrimonij reddere debitū alteri cō=
iugi expreſſe vel interpretatiue id petēti: ſalua tñ
perſone ſue incolumitate. nam cōtra pſone ipſi⁹
ſalutem et conſiſtētiam: iniuſta eſſet exactio. nec
tunc teneretur coniux alteri petēti ſatiſfacere: ni=
ſi ex cauſa illicita factus fuiſſet impotens vel ſibi

ꝑiorius ad reddendū ꝓut. S. Tho. notat in hac
diſ.32.ar.p°.ad.2m.et.3m.verūtamē exigere de
bitum nō tenet̃ quantūcūqꝫ carnali cōcupiſcētia
ferueat: etiā ꝓ vitanda in ſe fornicatione. neqꝫ eni
tenet̃ lege matrimonij per quā vt premiſſum eſt
non efficitur debitor ſui quātū ad ipſius act⁹ red
ditionē: ſed alterius coniugis. Unde. S. Tho.
infra diſ.38.q.pª.ar.3.ſub.ar.2.ad.4m.q2 inquit
ex matrimonij vinculo nō obligat̃ quis ad debitū
petendū: ideo non pōt petere debitū ſine pecca
to. quāuis poſſit ſine peccato reddere debitū exi
gēti poſtqꝫ obligatus eſt ad hoc ꝑ carnalē copu
lam precedētem. nec lege diuina aut rationis ad
id tenet̃: cū huiuſcemodi actus turpitudinē habe
at ex imoderantia paſſionis et detrimētum affe
rat menti. vnde et ad bona ſpiritualia hominem
reddit ineptū prout magiſter ex dictis auguſtini
hieronimi et ambroſij dicit in littera. ¶ Fallit igi
tur ratio quorūdam ſic argumentantiū. magis te
netur quiſqꝫ vitare fornicationē in ſeipſo qꝫ in cō
iuge. ſed pro vitanda fornicatione ſui cōiugis te
netur alter carnaliter illi reddere debitū. ergo et
pro vitanda fornicatione in ſeipſo tenet̃ exigere
debitum a coniuge ac illi carnaliter cōmiſceri. Et
confirmāt argumētationē ſuam dicētes ꝙ ad bo
num fidei quod matrimoniū implicat: duo perti
nent. ſ. reddere debitum cōiugi et ad alienū tho
rum non accedere. nam ſi ſemꝑ debitum redde
ret et tamē ad non ſuum cōiugem accederet: con
tra bonum fidei nihilominus faceret. ſicut ergo te
netur quilibet coniugū ꝓpter bonum fidei debi
tū reddere ad vitandam fornicationem in alte
ro: ita et ad bonum fidei pertinet ꝙ quiſqꝫ ne ac
cedat ad non ſuam et pro vitanda fornicatione ī
ſe debitū exigat. fallit certe iſtorū argumētatio q2
procedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ exigere debitum
pro vitanda fornicatione in ſe: pertineat ad debi
tum fidei. nam licet vitare fornicationem in ſe v
triqꝫ coniugum conueniat ex vi fidei promiſſe q̄
ponitur bonum matrimonij: non tamen id cōue
nit exigendo debitum. nam ſunt alij modi hone
ſtiores et efficaciores quibus coniūx poteſt forni
cationem in ſe vitare. ſicut ieiunando orando et
ſtudio litterarum vacando. et precipue ex dei ad
iutorio quod nulli deeſt pie poſcenti. poteſt autē
quilibet his auxilijs vti ne fornicetur: eo ꝙ concu
piſcentie motus imperio ſue voluntatis ſubdun
tur ſm illud gene.4. ſub te erit appetitus eı⁹ et tu
dominaberis illius. in altero vero coniuge nō ſic
poteſt vitare fornicationem: quia non eſt in eius
poteſtate appetitus illius. ac per hoc nec pōt con
cupiſcentiam ipſius ieiunijs et orationibus aut a
lijs abſtinentijs refrenare: quoniā ad huiuſcemo
di opera non valet vnus coniugū alium arctare.
nec habet alium modum efficacem niſi reddēdo
debitum ad quem ex lege matrimonij et fide pro
miſſa ipſe tenetur.

¶ Quarto Notandum eſt ꝙ vt. S.
Tho. deducit in hac diſti.
31ª.q.pª.arti.p°.in cōmixtione carnali viri et mu
lieris: quedam rationis iactura incidit. eo ꝙ ꝓp
ter vehementiam delectationis abſorbetur ratio
ita vt non poſſit in actu ipſo aliquid intelligere.
vnde duo ibi mala cōtingunt. ſ. imoderatio paſ
ſionis que eſt vitium in moribus: et mentis hebe
tudo quibus ad ſpiritualia bona redditur homo
ineptus. quamobrē exodi.19. dicit̃ populo accep
turo legem dei. eſtote parati in diē tertium et ne
appropiquetis vxoribus veſtris. et vt hieronim⁹
dicit: in actu coitus corda prophetarū ſpiritu pro
phecie non tanguntur. Auguſtin⁹ quoqꝫ dicit in li
bro.2° ſoliloquiorū. nihil ſic deijcit animā ab arce
virtutis ſue: ſicut contactus ille corporum ſine q̊
vxor haberi non poteſt. eligere aūt aliquid q̊ ho
mo fiat expers rationis ⁊ ad diuina ineptus: eſſe
non pōt abſqꝫ peccato: cum homo et ad ratione
vtendum et ad res diuinas capiēdas fuerit crea
tus. cōmixtio igitur carnalis viri ⁊ mulieris ex eo
rum electione procedens: ſemper eſt peccatū ni
ſi dei ordinatione et rationis moderatiōe explea
tur. hoc autē contingit quādo predicta cōmixtio
eligitur a viro et vxore matrimonio coniunctis
ad prolis generationem et ad ipſius in cultu dei
educationem ad quod matrimonium legitur in
ſtitutū. ipſa enim matrimonij inſtitutio fuit q̄dā
matrimonialis actus ordinatio. et q2 ex ꝯtractu
matrimonij ſm dei inſtitutionē: vir ſui corꝑis po
teſtatē nō habet ſed mulier: nec mulier ſui corꝑis
ꝑtātem habet ſ; vir ꝓut apl'us dicit pª Corin.7°.
ideo ipſo iure matrimonij tenetur vir vxori debi
tum reddere et vxor viro ſalua vtriuſqꝫ corporis
incolumitate ꝓut etiā apl'us ibidē dicit. et q2 red
ditio debiti eſt act⁹ virtutis iuſticie: inde ē ꝙ car
nalis cōmixtio viri et vxoris ſecūdario ordinat̃ ⁊
honeſtat̃ eo ipſo ꝙ fit ꝓpter redditionē debiti. vñ
duobus modis carnalis cōmixtio eligit̃ et explet̃
a cōiugibus abſqꝫ peccato. videlicet ꝓpter geñra
tionem et educationē ꝓlis. vel propter redditio
nem debiti q̊ vterqꝫ ꝯiugū alteri tenet̃. q̊cūqꝫ aūt
alio fine commiſceantur: ſemper incidit peccatū
ſaltem veniale. et inde eſt ꝙ communiter a ſan
ctis ponuntur duo bona excuſantia actum matri
monij ſcilicet proles et fides qua vterqꝫ coniugū
alteri tenetur reddere debitum. ¶ Ex quibus

inferimus cū.S.Doc.in hac diſ.31ª.q.2.ar.2.ad
2m. ꝙ licet quando alter coniugum explet actū
coitus cū ſuo coniuge intēdens fornicationem in
illo vitare nullū peccatū ꝯmittat q2 id eſt quedā
redditio debiti que ad bonū fidei ꝑtinet. ſi tamē
intendat vitare fornicationē nō in coniuge ſed in
ſeipſo: peccatū ſaltē veniale cōmittit. Probatur
hoc ex pmiſſis. q2 ex iſtitutione matrimonij: duo-
bus tātūmodo modis ordinat̄ ⁊ honeſtatur car-
nalis cōmixtio matrimonialis. videlicet ſi propt̄
bonū prolis fiat: aut ſi ꝓpter debiti redditionem
exhibeatur. cum igitur quando coniūx debitū pe
tit a cōiuge eo fine vt in ſeipſo vitet fornicationē
quā aliter timet: nō intēdat ꝓlis generationē nec
debiti redditionē quia petere debitū non eſt de-
bitum reddere: conſequēs eſt ꝙ nec bono prolis
nec bono fidei talis coitus a peccato excuſet̄. Cō
firmatur hoc correlariū ꝑ auguſtinū libro enchi-
ridion caplo. 78. dicētē. putari poſſet non eē pec
catū miſceri coniugi nō filiorū procreandorū cau-
ſa quod bonū eſt nuptiale: ſed carnalis etiā volu
ptatis ⁊ fornicationis ſiue adulterij ſiue cuiuſcūq3
alterius imundicie mortiferū malū incontinētiū
deuitet infirmitas: niſi apoſtolus addidiſſet. hoc
autem dico ſm veniā non ſm imperiū. quis autē
iam eſſe peccatū neget cū dari veniā facientibus
apoſtolica auctoritas fateat̄. Item libro ð bono
coniugali caplo. 10. concubitꝰ inquit neceſſarius
cauſa generādi: inculpabilis et ſolus ipſe nuptia-
lis eſt. ille aūt q̄ vltra iſtā neceſſitatem ꝓgreditur
iam nō rationi ſed libidini obſeqtur. et hūc tamē
non exigere ſed reddere cōiugi ne fornicādo dā-
nabiliter peccet: ad pſonā ꝑtinet coniugalem. ſi
aūt ambo tali cōcupiſcētie ſubigunt̄: rē faciūt nō
plane nuptiarū. verūtamē ſi magis in ſua coniun
ctione diligūt quod honeſtū q̄3 quod inhoneſtū
eſt: ideſt quod eſt nuptiarum q̄3 id qð nō eſt nup-
tiarū: hoc eis auctore aplo ſm veniā cōceditur.
cuius delicti nō habēt hortatrices nuptias: ſ3 dep̄
catrices ſi dei miſericordiā nō a ſe auertāt. Et ca-
pitulo ſequēti. decus ergo cōiugale eſt caſtitas ꝓ
creādi et reddēdi carnalis debiti fides. hoc ē opꝰ
nuptiarū. hoc ab omni crimine defendit apl'us di
cēdo: et ſi accepis vxorē nō peccaſti: et ſi v̄go nup
ſerit nō peccat. exigēdi aūt debiti ab alterutro ſe-
xu īmoderatior ꝓgreſſio ꝓpter illa q̄ ſupra dixi-
mus ꝯiugibꝰ ſm veniā ꝯcedit̄. Idē in ſermone de
bono nuptiarū inqt. hoc ꝙ coniugati victi concu
piſcentia vtunt̄ inuicē vltra neceſſitatē liberos ꝓ
creandi: ponā in his ꝑ quibꝰ quotidie dicit̄. dimit
te nobis debita nr̄a ſicut et nos dimittimus debi
toribus nr̄is. Hāc ſentētiā magiſter ſecutꝰ cōdu-
dit in hac. 32ª. diſ. caplo pmo ſic dicens. reddere
debitū cōiugale nulliꝰ eſt criminis. exigere aūt vl-
tra generandi neceſſitatē: culpe eſt venialis.

Quinto Notandum eſt ꝙ verba il
la apoſtoli: propter forni-
cationē vnuſquiſq3 ſuam vxorem habeat et vna-
queq3 ſuū habeat virū pma Corin. 7°. duplicem
poſſunt habere ſenſum. vnus eſt ꝙ apl'us ponat
fornicationem vitandā pro fine principali matri
monij his q̄ non ſe continēt de quibꝰ ibi loqtur. et
in hoc ſenſu non videt̄ ꝙ apoſtolꝰ per illa verba
ꝓmulgauerit inſtitutionē matrimonij etiā ſm ꝙ
eſt in remedium contra peccatū fornicationis vt
aliqui doctores dicūt. nam cum omnis inſtitutio
matrimonij fuerit a deo: non potuit matrimoniū
inſtitui ad id qð eſt peccatū nō ſolū mortale ſed
neq3 veniale. ſed ſicut in precedēti notabili dedu
ctū fuit: cōmixtio carnalis ꝓpter vitandā fornica
tionē in ſeipſo ſemꝑ eſt peccatū ſaltem veniale.
ergo et accipe vxorē ſeu nubere ꝓpter fornicatio
nem vitandā quod eſt grauꝰ. cōſequēs ergo ē ꝙ
per verba ꝓpoſita ſub iſto ſenſu: apoſtolus nō ꝓ-
mulgauit inſtitutionē matrimonij a deo factam.
ſed ſunt illa verba pmiſſionē matrimonij deſignā
tia tanquā minoris mali q̄3 fornicatio. Et huic ſē
tentie conſonant verba ſubſequentia cū apoſto
lus dicit. hoc autē ſm indulgentiam dico nō ſm
imperium. vbi interlinearis dicit. peccat qui ſica-
git ſed leuius. Item et verba illa: ꝙ ſi non ſe con-
tinent nubant: melius eſt enim nubere q̄3 vri. Si
tamen quis intelligit ly propter fornicationē vi-
tandam. ſ. non in ſe ſed in ſuo coniuge: non ſeque
retur predictū inconueniens. quia huiuſcemodi
vitatio fornicationis eſt per redditionem debiti
que nullum implicat peccatum: imo eſt actus vir
tutis iuſticie ad quem coniuges tenentur et ē me
ritorius exiſtentibus in charitate. ſed hic intelle-
ctus non videtur eſſe ad intentionē apoſtoli ge
neraliter dicentis. propter fornicationem vnuſ-
quiſq3 ſuam vxorem habeat. non enim monuiſſ3
apoſtolus non nuptos vxores accipere pro vitā
da fornicatione in vxoribꝰ. et plane hoc patet cū
dicit infra quaſi eadem verba repetens. ꝙ ſi ſe nō
continent nubant. vbi expreſſe matrimonium cō
cedit non ſe continentibus ad vitandam in ſeip-
ſis fornicationem. quod et ſonant verba ſequen-
tia. melius eſt enim nubere q̄3 vri. Alius ſenſus
illorum verborum eſſe poteſt vt ly propter forni
cationem non deſignet finem principalem matri
monij ſed ſecundarium et ex conſequenti: non ta
men per ſe ſed ſimul cum principali. ita ꝙ finis pn
cipalis ſit filiorum procreatio et educatio ſimul

etiam et ex cõſequẽti vitatio fornicationis. et ſub
iſto ſenſu verba premiſſa apſi poſſũt accipi tanq̄
inſtitutionis matrimonij ꝓmulgatoria quantuz
ad finem ſecundariũ matrimonij. et ſic ceſſat incõ
ueniens qđ ſequebat̃ ad primũ ſenſum ſupra po=
ſitũ. nullũz enim peccatũ eſt vxorẽ accipe et debi=
tum exigere principaliter ad ꝓlem generandam
et educandã: et ſecũdario ac ex conſequẽti ꝓpter
vitandã fornicationẽ in ſe. huiuſcemodi autẽ in=
ſtitutio ſecũdaria nõ legitur expreſſe vbi vel quã=
do fuerit facta. vnde ꝓbabiliter dici põt ꝙ non fu
it ſpecialiter facta poſt primã que ponit̃ gene. 2°
de qua fuit dictum in p̃mo notabili. ſed quia poſt
peccatũ ex inobediẽtia viriũ inferioꝝ ad rõnem
conſecuta eſt in appetitu ſenſitiuo quedaz libidi=
nis effrenatio: factũ eſt vt matrimoniũ p̃mo iſti=
tutũ ad ꝓlem generandã et educandaz: ſit etiam
inſtitutum in remediũ cõtra libidinis effrenatio=
nẽ ex ipſa natura matrimonij. q̄ dum obligat con
iugem ad ſuaz: vetat accedere ad alienam. ita vt
extenſio prime inſtitutionis matrimonij ad refre
nandam carnis inordinatam cõcupiſcentiam ac
per hoc ad fornicationem vitandam vocetur q̄=
dam matrimonij ſecundaria inſtitutio.

¶ Sexto Notandũ eſt ꝙ vt. S. Tho. dicit ſupra diſ. 28. ar. 4. in c.
cõſenſus qui matrimoniũ facit eſt cõſenſus in ma
trimoniũ. matrimoniũ autẽ non eſt eſſentialiter
ipſa coniunctio carnalis: ſed eſt q̄dam aſſociatio
viri ⁊ vxoris in ordine ad carnalez copulã et ad
alia q̄ ex cõſequenti ad virũ et vxorez ꝑtinẽt ſm
ꝙ eis dat̃ poteſtas in inuicẽ reſpectu carnalis co=
pule. et hec aſſociatio cõiugalis copula appellat̃.
ex quo ſequit̃ ꝙ conſentire in matrimoniũ: eſt cõ
ſentire in carnalẽ copulã: nõ explicite ſed implici
te eo modo quo effectꝰ continet̃ in ſua cauſa. po=
teſtas enĩ ad carnalẽ copulã in quã conſentit̃ per
matrimoniũ: eſt cauſa carnalis copule. ſicut pote
ſtas vtẽdi re ſua: eſt cauſa vſus. et qm̃ qui cauſaz
dãni dat dãnum ipm̃ dare videt̃: ideo quibus nõ
licet tradere corpus ſuũ carnali copule: licituz nõ
eſt dare alteri ꝑ matrimoniũ ꝑtãtez ſui corpis ad
carnalẽ copulã. ꝓpter qđ hieronimꝰ dicit ꝙ virgi
nitatẽ vouẽtibꝰ: nõ ſolũ nubere ſ3 et velle nubere
dãnabile eſt. ſ3 ſic dicẽdo: videmur icidere i alteꝝ
duoꝝ incõueniẽtiũ. ſ. ꝙ vel nõ fuit verũ matrimo
niũ inter btãm virginẽ et ioſeph ſi ꝑtãtem ſui cor
poris ad carnalẽ copulã illi nõ tradidit. vł ꝙ btã
ꝟgo q̄ priꝰ vouerat ꝟginitatẽ: aliq̄d dãnabile cõ=
miſiſſet. Quocirca aĩaduertendum eſt ꝙ vt acci=
pitur ex verbis magiſtri in littera teſtimonio au=
guſtini: beata virgo propoſuit in corde ſuo votũ
virginitatis ſeruare: ſed votũ ipſum ore non ex=
preſſit. vouit autem virginitatem non abſolute
ſed ſub condicione niſi deus aliter iuberet vel in=
ſpiraret. poſtmodum vero ſpeciali ſpiritusſancti
conſilio cuius diſpoſitio condicionaliter in voto
ſuo cadebat: contraxit matrimoniuz cum ioſeph
certificata prius ꝙ ioſeph in ſimili propoſito eſſ3
ſeruandi virginitatẽ prout. S. Tho. notat in hac
diſ. 30. q. 2. arti. p°. ſub. arti. 2. ad. 2ᵐ. vnde nu=
bens non ſe cõmiſit periculo fractionis voti. nam
licet per contractum matrimonij traderet pote=
ſtatem corporis ſui viro ſuo ioſeph ad carnalem
copulam: quia tamen huiuſcemodi traditio ex vi
contractus matrimonialis eſt quodã modo con=
dicionalis. ſ. ſi coniũx petat expreſſe vel interpre
tatiue: ideo nullum periculũ fractionis voti bea=
te virgini iminebat ipſa prius edocta diuina reue
latione ꝙ vir ſuus ioſeph nũquaz petiturus eſſet
debitum habens firmũ propoſitum virginitatez
ſeruandi. vnde beata virgo et verũ matrimoniũ
contraxit et voti rea nequaq̄ fuit. non enim per
matrimonium a voto ſuo receſſit: imo ſemp vir=
ginitatem tanquã optimũ et ſibi acceptiſſimum
optabat. ita vt poſt matrimonium contractum
firmius ac expreſſius votum virginitatis virgo
ipſa et ioſeph pari conſenſu deo offerrent. Aucto
ritas autem hieronimi ſupra poſita locum habet
in vouentibus virginitatem que poſtmodũ a vo
to ſuo recedunt et nuptias ſibi preeligunt.

QUantum ad ar
ticulum quartum reſpondendũ
eſt obiectionibus in contrariuz.
Et quidem ad primũ ſcoti con=
tra primam concluſionez dicitur
ꝙ conſequentia eſt nulla. quoniã ſicut dictum fu=
it in p̃mo notabili: in ſtatu innocentie vbi nullus
defectus aut iactura incidiſſet: non fuiſſet opꝰ ex=
cuſatione quẽadmodum in ſtatu poſt peccatum
vbi actꝰ matrimonij rationis iacturã ſemp infert.
vnde argumentũ pretẽdens ſimile ſoluitur ꝑ diſ=
ſimile. ¶ Ad. 2ᵐ. dicitur ꝙ bona matrimonij non
dicunt̃ excuſantia matrimoniũ quãtũ ad ſui eſſẽ=
tiã: ſ3 dicunt̃ excuſantia actũ ipſiꝰ carnalẽ videlicet
cõmixtionez. et ideo vbi actus carnalis nõ icidit
bona matrimonij nõ ſũt actu excuſãtia ſ3 aptitudi
ne. vñ in matrimonio btẽ ꝟgis bona ipa vere fue
rũt: ſ3 nõ fuerũt excuſãtia nõ iteruenĩete actu car=
nali. et ſimile dicẽdũ ẽ in matrimonio qđ arguẽs
vocat ſpũale cũ pari voto caſtitatis ꝯiugũ. verũ=
tñ nõ videt̃ omnino ſimile hic et ibi. nã i matrimo
nio ꝯtrahẽtiũ cum pari voto caſtitatis: bona pñt

dici excuſantia et ſi nõ actu: tamẽ aptitudine. qm̃ ſi actus matrimonialis interueniſſet: excuſaretur per bona matrimonij. verũ in matrimonio beate virginis videt̃ nobis ꝙ bona matrimõij nec actu nec aptitudine fuerũt excuſantia. qm̃ etiã ſi actus matrimonialis incidiſſet: nõ indigeret excuſatione eo ꝙ nullam iacturã aut defectũ mentis beate virgini inferret propter rationes in primo notabili aſſignatas. ¶ Ad. 3^{m}. dicit̃ ꝙ reſpõſiones ibi date bone ſunt. et ad replicã dicit̃ ꝙ licet nõ omne quod priuat vſum rationis ad tempus ſit peccatũ: eligere tamẽ illud ſemꝑ eſt peccatuꝫ niſi ꝓpter aliquod bonum qꝺ ex eo prouenit excuſetur. vnde et martyres peccarẽt ſe exponendo ad tormenta vſum rationis impediẽtia niſi inde bonuꝫ veritatis fidei et iuſticie proueniret. ¶ Ad. 4^{m}. quod eſt aureoli dicit̃ ꝙ actus matrimonij nõ eſt actus virtutis niſi ſm ꝙ habet bona excuſantia q̃ ſunt de intrinſeca ipſi⁹ ratione inq̃ꝫ^{m} eſt actus virtutis, ꝓut deductũ fuit in ſecundo notabili. argumentũ autẽ ꝓcedit quaſi illa bona excuſantia extrinſecus aduenirent actui matrimonij ſm ꝙ eſt actus virtutis quod ẽ falſum. vnde. S. Tho. ĩ hac diſ. 31. q. p^{a}. ar. p^{o}. ad. 2^{m}. reſpondet ad ſimile argumentũ ꝙ iſta bona q̃ matrimoniuꝫ honeſtant ſunt de ratione matrimonij. ⁊ ideo nõ indiget eis quaſi exterioribus quibuſdã ad honeſtandũ: ſed quaſi cauſantib⁹ in ipſo honeſtatẽ que ei ſm ſe cõpetit. ¶ Ad argumẽta durãdi contra ſecundã cõcluſionẽ ad primũ patet reſponſio ex his q̃ dicta ſunt in tertio notabili. ¶ Ad. 2^{m}. dicit̃ ꝙ aſſũptũ eſt falſum ſicut patet in tertio notabili. neqꝫ valet eius probatio. nã non ſolũ eſt reddere debitũ illo modo quo arguẽs dicit: ſed etiaꝫ quandocũqꝫ vir ſcit vxorẽ tentari ſpecialiter ꝺ alio ⁊ econtra. et hoc ꝓbatur ex verbis apl̃i p^{a} Corin. 7°. vbi cuꝫ diceret. ꝓpter fornicationẽ vnuſquiſqꝫ ſuã vxorẽ habeat et vnaqueqꝫ virum ſuum: ſtatĩ ſubiungit. vxori vir reddat debitũ ſimiliter et vxor viro. deſignãs ꝙ redditio debiti ſit abſolute propter fornicationẽ vitandã. quod etiã patet ex eo qꝺ parum infra dicit. nolite fraudare inuicẽ niſi forte ex conſenſu ad tẽpus vt vacetis orationi. et iterum reuertimini in idipſuꝫ ne tẽtet vos ſathanas ꝓpter incontinẽtiã vr̃am. vbi interlinearis dicit ſuꝑ verbo nolite fraudare inuicẽ. ſubtrahere debituꝫ quod poſſet eſſe cauſa adulterij. et ſuꝑ verbo ne tẽtet vos ſathanas: interlinearis dicit. ne occaſio detur diabolo trahẽdi in laqueum fornicationis vel adulterij. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ ratio ordinat paſſionem qua q̃s tẽtatur a carnali concupiſcẽtia preueniẽdo petitionem debiti ita vt nullum ſit peccatũ. nam licet ordinet ⁊ reprimat talem paſſionẽ quodam modo ne. ſ. adulteriũ cõmittat: non tamẽ ſimpliciter et perfecte ordinat: cum in tali actu coitus ſemper incidat malũ. ſ. priuatio vſus rationis. et poſſet melius et perfectius paſſionẽ concupiſcentie reprimere et ordinare ꝑ ieiunia et orationes et per ſtudium litterarũ. et de hoc dictũ fuit in tertio notabili. Et ꝑ hec patet reſpõſio ad. 4^{m}. ¶ Ad. 5^{m}. dicitur ꝙ nihil concludit contra nos. cõcedimus enim ꝙ act⁹ matrimonij non ſit male quando ordinatur in bonũ finem. ſed bonus finis eius eſt vl̃ proles vel fides ad quam pertinet redditio debiti non petitio. ¶ Ad. 6^{m}. dicitur p^{mo} ꝙ maior ꝓpoſitio eſt vera vniuerſaliter capiẽdo licitum: vl̃ pro eo quod non eſt malum: vel ꝓ eo qꝺ eſt minus malum. et tunc concedendum eſt ꝙ vitatio fornicationis in ſeipſo exigendo debitum: eſt licitum. i. minus malũ q̃ꝫ fornicatio. Dicit̃ ſecũdo ꝙ ſicut deductũ fuit in quinto notabili: finis ſecũdarius matrimonij eſt vitare fornicationẽ in ſeipſo quãdo hoc intẽditur non ꝑ ſe ſ; ſimul et ex cõſequenti cũ principali fine qui eſt filioꝝ procreatio et educatio. vnde ſi ſenes et ſteriles qui ꝓlem habere nõ poſſunt cõtrahãt tantũmodo ꝓpter vitãdam fornicationẽ in ſeipſis: nõ ſunt ſine peccato ſaltem veniali. et ideo iſtis matrimoniũ conceditur ab apl̃o ſm indulgẽtiã. verũtamẽ poſſunt ſenes et ſteriles predicti matrimoniũ contrahere abſqꝫ peccato ſi contrahant p̃ncipaliter propter habendam cõiugalẽ ſocietatẽ in alijs ab actu matrimoniali: dum tamẽ illum ſub pacto non excipiant. et etiam propter ſupplendas alias vite neceſſitates. arguẽs aũt fallitur putans ꝙ qꝛ apl̃us cõcedit nuptias ꝓpter vitandam fornicationem in ſeipſo: ꝙ ꝓbet eas hoc modo fieri abſqꝫ vllo peccato quod falſum eſt: cum illud apoſtolus concedat nõ abſolute ſed ſm indulgentiam q̃ in ꝓpoſito eſt de leui aut veniali peccato. ¶ Ad argumẽta contra tertiam concluſionem ad primuꝫ dicit̃ ꝙ licet in omni voto abſoluto intelligatur hec cõdicio ſi deo placet: quando tamen illa exprimit̃ in voto ſub quibuſdam verbis deſignantibus ꝙ votum non ſit ſimpliciter in omnem euentuꝫ: faciunt votum condicionatũ. et talis fuit illa cõdicio quam beata virgo expoſuit voto virginitatis ſub illis verbis: niſi de⁹ aliter ordinaret. illa nãqꝫ verba aliquid plus cõdicionis ſignificabãt: q̃ꝫ cũ dicit̃ cõmuni ſermone faciam hoc ſi de⁹ voluerit. nam hec ex vſu loquentium magis ſunt deprecatiua diuini auxilij q̃ꝫ condicionaliter dicta. eundẽ enim ſenſum faciunt ac ſi diceretur cũ auxilio dei.

ſed virgo beata illa verba in corde appoſuit: dubitando an voluntas dei votum ſuum probaret an non. et habuit rationem dubitādi propterea quia tempore illo matrimonium virginitati preferebatur propter expectationē beñdicti ſeminis per viam generationis venture prout. S. Tho. dicit in hac diſtin. 30. q. 2. arti. p°. ſub. arti. p°. et ideo non ſimpliciter: ſed ſub condicione honeſtiſſima vouit beata virgo. ℂ Ad. 2m. dicit ꝙ aſſumptum eſt falſum. nam tempore illius īterrogationis: iam beata virgo vouerat abſolute et ſimpliciter virginitatem ſimul cum viro ſuo ioſeph. votum autem beate virginis ſub condicione: fuit ante eius deſponſationem cum ioſeph. et ratio q̄ ad hoc mouet eſt quia virginitas ſm ſe eſt quid optimū et prefertur matrimonio: et eſt perfectior cadens ſub voto q̄ȝ ſine voto ſeruata. vnde qr beate virgini attribuendum eſt omne illud qđ eſt melius: ratio conuincit quia ipſa vouerit virginitatem poſtq̄ȝ ad ānos diſcretionis peruenit. ⁊ quāuis abſolute loquendo perfectius ſit votū virginitatis ſimpliciter factum q̄ȝ cum condicione: nō tamen illo tempore vt dictū eſt. Et accipitur hec ſolutio ex dictis. S. Tho. loco proxime allegato et. 3a. p. q. 28. arti. 4. in cor. et ad pmū vbi ſic dicit. quia videbatur eſſe lege prohibitum non dare operam ad relinquendum ſemen ſuper terraȝ ideo non ſimpliciter virginitatem vouit dei genitrix ſed ſub ꝯdicione ſi deo placeret. poſtq̄ȝ aūt ei inotuit hoc eſſe acceptum deo: abſolute vouit anteq̄ȝ ab angelo annunciaretur. ℂ Ad. 3m. dicit ꝙ aſſumptū eſt falſum. non eniȝ propter hoc ſanctus thomas ſequens auguſtinum et magiſtrum dicit votum virginitatis beate virginis fuiſſe nō abſolutuȝ ſed ſub condicione: vt ſine voti fractione potuiſſet matrimoniū contrahere: ſed quia ꝑ illo tempore non expediebat imo nec fas erat vouere abſolute virginitatem propter rationes ſupra allegatas. vnde argumentū procedit ex falſo ſuppoſito. Et per hec patet reſponſio ad. 4m. et. 5m. et. 6m. que procedunt ex eodem falſo ſuppoſito. ℂ Ad argumentum ante oppoſitum et in oppoſitum patet reſponſio ex ſupra poſitis in notabilibus et in reſponſionibus. Et in hoc articulus terminatur.

Diſtictio trigeſſima tertia cum nouem ſequentibus.

CIrca diſtictionē trigeſſimā tertiā et noueȝ ſequētes q̄rit vtrū votū ꝯtinētie ānexū ordinib9 ſacris īpediat ne ordinat9 poſſit habere ſimul duas vxores ⁊ arguit ꝙ nō. qr nihil impedit niſi a ſuo cōtrario. ſ ordo nō ē ꝯtrari9 matrimōio cū vtrūq̄ȝ ſit ſacrȝ et duo matrimonia ſint duo ſacra. ḡ nō impedit matrimoniū nec duo matrimonia ſimul. et ſimiliter pōt argui ꝙ votū cōtinētie non impediat matrimoniū. quia clemēs papa dicit ꝙ votū ſimplex non dirimit matrimoniū ꝯtractū. ℂ In oppoſitū arguitur. quia hr̄e plures vxores nūquā licuit alicui ſine diſpēſatione ꝑ diuinaȝ īſpirationeȝ habita vt dicit q̄daȝ decretalis đ diuortijs. ḡ et c̄. ℂ In hac q̄ſtione erunt q̄ttuor articuli vt ſupra.

QUantuȝ ad primū articulū ſit pma ꝯcluſio ꝙ vnū virū hr̄e plures vxores ſimul repugnat iuri naturali matrimonij nō pmeuo ſ ſecūdario: nec tū aliq̄ñ licuit ſine diuina diſpēſatiōe. Hāc ꝯcluſionē teñt. S. T. ī hac diſ. 33. q. pa. ar. p°. et. 2. ℂ Scđa ꝯcluſio ē ꝙ votū ſolēne īpedit matrimoniū ꝯtrahēdū et dirimit ꝯtractū. ſ votū ſimplex licet īpediat ꝯtrahēdū: nō tū dirimit ꝯtractū. Hāc ꝯcluſionē teñt. S. T. ī diſ. 38. hui9 q̄rti. q. pa. arti. 2. et. 3. ℂ Tertia ꝯcluſio ē ꝙ ī voto ſolēni religiōis papa diſpēſare nō pōt ptāte ordīaria ideſt abſq̄ȝ ſpeciali dei ꝯſilio aut reuelatione. Hāc ꝯcluſionē tenet S. T. 2a 2e. q. 88. ar. 11°. ℂ Quarta ꝯcluſio eſt ꝙ ordo ſacer īpedit matrimoniū contrahendum ⁊ dirimit contractuȝ. Hanc cōcluſionē tenet. S. T. diſtin. 37. huius quarti. q. pma. arti. pmo.

QUantum ad ſecūdū articulū arguēdū ē ꝯ ꝯcluſiones. Et q̄dē ꝯ pmā arguit aureolus probando ꝙ habere plures vxores ſit contra primariuȝ ius nature et ꝙ nullo modo poſſit ibi cadere diſpenſatio. Et arguit primo ex auctoritate chriſtī

Mathei.19. cum enim quereret ab eo de libello
repudij quo dimiſſa vna alia ducebat dicit ꝙ nū-
quā fuit licitum ſed ꝓpter duriciā cordis eorū cō
ceſſum fuit populo iſrael. ſed non fuiſſet ſemꝑ illi-
citum niſi fuiſſet cōtra ius nature. Dices forte ꝙ
ex quo repudiabat vnam nō fuit illicitum ducere
aliam: contra qꝛ ſtatim xp̄s ſubdit. et ſi duxerit a-
liam mechat. Itē gloſa ſuꝑ gene. caplo. 4°. reꝑ
hendit lamech qui fuit primꝰ habens plures vxo
res. et certū eſt ꝙ tunc nō erat aliud ius ꝗ ius na
ture. ¶ 2°. ſic. in cōtractu matrimonij eſt equali-
tas inter virū et vxorē et hoc vt videtur ex dicta
mine rationis naturalis. ſed contra ius nature ē
ꝙ vna vxor ſit pluriū virorū. eſt enim contra finē
matrimonij. ſ. contra bonū prolis. nam tūc ꝓles
non poſſet congrue educari. confunderetur enī
ꝓles nec eſſet qui miniſtraret et nutrimentum et
mores iuxta exigentiam ꝓpter diſtractionē alte-
rius parentū quem oporteret pluribus debitum
exhibere. ¶ 3°. ſic. in contractu matrimonij datur
ſimpliciter ptās corporis nō pro certa portione
temporis. hoc premiſſo arguitur ſic. illud eſt illici
tum ſimpliciter qd̄ eſt ꝯ naturā iuſti cōtractꝰ. ſꝫ ꝯ
naturā ꝯtractꝰ matrimonialis eſt hr̄e plures vxo
res. ergo et c̄. minor ꝓbat. qꝛ cōtra naturā contra
ctus matrimonij eſt ꝙ non totū corpus vnius cō-
iugū et ſm omē tempus ſit in ptāte alterius. ſed
ſi vir habeat plures vxores: non totum corpꝰ vi-
ri ſemꝑ erit in ptāte vxoris. probatur. quia queli-
bet haberet ius in corpus viri ſm totum tempus
aut ſm partem tm̄. ſi p̄mo modo: habet ꝓpoſitū.
ſi ſecūdo modo: ſequit ꝙ vir obligat ad nulli red
dendū debitū. ergo obligat ad peccatū. ꝓbat an
tecedēs. quia omnibꝰ ſimul reddere debitū eſt im
poſſibile. aut ergo reddet vni et nō alteri: et tunc
erit iniuſticia. aut nulli et habet ꝓpoſitū. aut ali-
cui nunc et alteri tūc: et non apparet cur prius iſti
ꝗ illi. ¶ 4°. contractꝰ matrimonialis eſt ꝯtractꝰ
intenſiſſime amicitie. ſed ex. 9°. ethi. amicitia intē
ſiſſima non eſt poſſibilis ad plures. cuꝰ ratio eſt
qꝛ plures poſſunt eſſe inter ſe diſcordes et ex con
ſequenti induceret diſcordiā in tertio cum quili-
bet eorū eſſꝫ amicus in ſūmo. cū ergo illud ſit tol
lēdum quod impedit talē amicitiā. ergo talis plu
ralitas eſt tollenda. ¶ 5°. quia ſimile eſt de natu-
rali inſtinctu in alijs animalibꝰ et naturali iudicio
in hominibꝰ. rō ſimilitudinis quia vtrūqꝫ ſequit
debitū condicionis nature. ſed inſtinctꝰ nature in
alijs animalibꝰ facit ꝙ tempore aſſociationis tm̄
ſit vna vnius. ergo ita erit multo fortius in homi
ne. hec ille. ¶ Contra eandem concluſionem ar-
guit per oppoſitum durandus dicens ꝙ quicquid
ſit de concluſione: tamen ratio ibidē adducta pa-
titur calūniam. qd̄ enī primo dicit ꝙ pluralitas v-
xorum impedit finē ſecundariū matrimonij q̄ eſt
pax in familia: nō valet. quia hunc finē non impe-
dit ꝑ ſe pluralitas vxorꝝ ſed malicia vel ꝓteruia.
vna enī exiſtēte litigioſa vxore pax impedit. plu-
ribus aūt exiſtentibus pacificis nō impedit. ꝑ ac-
cidens ergo impeditur finis ſecundariꝰ matrimo
nij vna vel pluribus exiſtētibꝰ vxoribus et non ꝑ
ſe: licet facilius poſſit impediri ex pluralitate vxo
rum. que aūt ꝑ accidens contingūt: ſub arte non
cadūt. et ideo ſicut licitū eſt contrahere cū vnica
exiſtente litigioſa nō obſtante ꝙ finis ſecundariꝰ
matrimonij aliqualiter impediat: ſic vt videt lici
tum eſt quātū eſt de iure naturali cōtrahere cum
pluribꝰ licet ex hoc ſequat turbatio pacis aliquā-
do. ¶ 2°. quia cōmunicatio operum que ſunt ne
ceſſaria in vita humana non eſt finis ſecundarius
matrimonij per ſe ſed ſolum per accidens qꝛ ꝓp-
ter ꝓcreationē ꝓlis et eius educationem. oīa alia
opera domꝰ poſſunt melius fieri per virū ꝗ per
mulierē ſicut dicit auguſtinꝰ tractans illud v̄bum
quod habetur geñ. 2°. de formatione mulieris
qd̄ dixit dn̄s: non eſt bonū hominē eſſe ſolum: fa-
ciamus ei adiutoriū ſimile ſibi. dicens ꝙ illud ad-
iutorium fuit ꝓpter ꝓcreationē prolis et eiꝰ edu-
cationem ad q̄ neceſſaria eſt mulier quia oīa alia
poſſunt melius fieri ꝑ virum ꝗ ꝑ mulierem. ergo
et c̄. ¶ 3°. quia quando finis ſecundarius preiudi
cat principali: negligendus ē finis ſecundariꝰ ꝓp
ter principalem. ſed principalis finis matrimonij
eſt generatio et educatio prolis cui quādoqꝫ pōt
preiudicare ille ſecūdarius qui eſt pacifica habi-
tatio cum vnica vxore. vel forſitā ipſa eſt ſterilis
ergo in hoc caſu fuit licitum pretermittere ſecun-
darium finem ꝓpter primariū: quod fit accipien-
do cum prima vxore ſterili aliam ſecundā. ¶ 4°
quia cum dicitur ſecundo ꝙ ex diuina diſpenſatio
ne licuit habere plures vxores propter multipli-
cationem fideliū: non videt valere. quia diſpēſa-
tio q̄ facta dicitur fuiſſe primo abrahe in cuiꝰ do-
mo primo refulſit fides: aut fuit facta pro eo aut
pro omnibus poſteris. non pro eo tantum quia
alij non fuiſſent excuſati accipiendo plures vxo-
res. ſi pro omnibus: aut eis innotuit aut nō. ſi nō
īnotuit diſpenſatio: non fuerunt excuſati a tranſ-
greſſione. ſi īnotuit: cum nō innotuerit eis verbo
īnotuit exemplo ſolum. ſed hoc modo eque īno-
tuit infidelibus ſicut fidelibus. ergo eque licuit in
fidelibus habere plures vxores ſicut fidelibꝰ. qd̄
eſt contra illud quod dicunt ꝙ cauſa diſpenſandi
fuit multiplicatio fidelium ad cultum dei. et ſine
dubio

dubio ſatis durum eſt ꝙ omnes infideles peccauerint ducendo plures vxores: precipue cum de agar quam accepit abraham poſt ſaram; nat⁹ ſit yſmaei cuius ſucceſſores omnes fuerũt infideles et habuerunt plures vxores. irrationabile etiam videtur ꝙ apud omnes infideles ratio naturalis fuerit adeo obumbrata ꝙ iudicauerint pluralitatem vxorum licitã ſi ipſa eſſet cõtra ius naturale. nec eſſet licita niſi ex diſpenſatione diuina ſi diſpẽſatio talis dicaꝷ reuelatio ſpecialiter facta ſi alicui facta fuerit. ℭ 5°. quia alij dicunt ꝙ primi qui habuerũt plures vxores non potuerũt licite cõtrahere cum ſecũda viuente ꝑma cum qua ſimpliciꝷ ꝑmo contraxerãt niſi de conſenſu ei⁹. cuius ratio eſt. quia duob⁹ contrahẽtibus inter ſe ſimpliciter quilibet trãſfert totã poteſtatẽ corporis ſui in alterum. et ideo ſine cõſenſu eius nõ poteſt obligare alteri corpus ſuũ. potuit tamẽ de cõſenſu eius ex cauſa ſi ſcilicet vxor ſit ſterilis vel ꝓpter paucitatem humani generis. et ſic fuit in abrahã vt habetur geneſis. 16. et. 32. q. 3. c. dixit ſara ad abraham. ecce cõcluſit me dñs ne parerẽ. ingredere ad ancillã meam ſi ſaltẽ ex ea ſuſcipiã filios. ecce ꝙ ꝺ voluntate vxoris ſterilis propter ſterilitatẽ ei⁹ accepit ſecundaꝫ hoc modo. et hac de cauſa habuit iacob plures vxores: quia de voluntate rachelis creditur ꝙ lya ſuppoſuerit ſe. quaſi voluit eniꝫ rachel parcere verecundie ſororis antiquioris cum eſſet conſuetudo apud ipſos vt antiquiores primo traderenꝷ ad nuptias. de volũtate etiã duarum earũ ingreſſus eſt ad ancillas earũ. ad ancillã quidẽ rachel ꝓpter eius ſterilitateꝫ vt habetur gene. 30. ad ancillaꝫ vero lye poſtq̃ꝫ lya credidit ſe deſijſſe parere. ꝓceſſu vero temporis mos inoleuit habere plures vxores de volũtate prime tacita vel expreſſa: vel conſuetudine ſuper hoc obtenta; nec in hoc videntur peccaſſe. vnde auguſtinus dicit et habetur in littera ꝛ recitaꝷ. 32ª. q. 4. obijciuntur. ꝙ quãdo mos erat peccatũ nõ erat. et ideo antiquis iuſtis non fuit peccatũ ꝙ plurib⁹ feminis vtebantur. neqꝫ contra naturã hoc faciebant cum non laſciuiendi ſed gignendi cauſa hoc facerent. nec contra morẽ quia eo tempore ea fiebant. nec contra preceptũ qꝛ nulla lege erat ꝓhibitum. Quod aũt dicit innocentius ꝙ nũquã licuit habere plures vxores ſimul niſi tibi fuit diuina reuelatione conceſſum: exponendum eſt non de reuelatione que eſt ſpecialis inſpiratio: ſed interiori dictamine quo ſciuerunt antiqui patres ꝙ pro multiplicatione generis humani licuit habere plures vxores de voluntate principalis vel de conſuetudine ſuper hoc obtenta. ſicut eniꝫ lex naturalis non eſt ſcripta in codice ſed impreſſa i mẽte; ſic dictamẽ rationis quo ſcitur in quo caſu lex non aſtringit cum ſit quedam legis interpretatio poteſt dici diſpenſatio. et quia eſt menti a deo impreſſa ideo vocatur diuina diſpẽſatio. et ſic exponit ipſemet inocentius dictum ſuũ. ſ. quid intelligat per reuelationem dicens ꝙ quandoqꝫ mos interdum etiam fas cenſetur. vt fas referatur ad cauſam ꝓpter quam licuit. mos vero ad conſuetudinem obtentã ſuppoſita cauſa. ℭ 6°. confirmatur predicta opinio ab alijs. quia licet ex cauſa renũciare iuri ſuo nõ minus in parte q̃ꝫ in toto. ſed per hoc ꝙ vir emittit votũ caſtitatis in totũ preiudicaꝷ alteri. ſed ꝑ hoc ꝙ contrahit cum ſecũda ſolum in parte. ergo ſi de licẽtia eius et cõſenſu licet emittere votũ; ſicut pari conſenſu matrimonia emiſerunt ꝓpter bonũ caſtitatis: pari ratione ꝓpter ſterilitatem vxoris vel multiplicationem humani generis de licẽtia prime vxoris licuit accipere ſecundam. ℭ 7°. ad idẽ. quia ſicut eſt contra legem nature ſupinducere ſecundam: ſic et eijcere caſtam. ſed abrahã voluit eijcere agar ſuadente ſara. nec ſuperinduxiſſet agar niſi angelo reuelante et illud eſt ſcriptum. nihil aũt eſt plus ſcriptum ꝺ ſanctis patribus habẽtibus plures vxores niſi ꝙ conſentiẽtib⁹ primis ꝓpter ſterilitatẽ alias ducebant. ſicut abrahaꝫ rogatu ſare duxit agar. et ſicut iacob ad rogatũ ꝑmarũ illarũ ancillas duxit ſic et de alijs. nõ eſt aũt ſcriptũ: dixit dñs ad abraham audi vocem ſare ingrediendo ad agar. ergo et c̃. ℭ 8°. quia quod nulla lege eſt prohibitum poteſt eſſe conſuetudine licitum. iſtud aũt eſt huiuſmodi. et tũc mos erat crimẽ nõ erat vt auguſtinus dicit. ℭ 9°. arguitur ab alijs ꝙ ex pape diſpẽſatione liceat alicui habere duas vxores ſimul. qꝛ hoc eſſet omnino cõtra rõnem ſi quis diceret ꝙ ſicut papa diſpenſat in ſolẽni voto continẽtie ꝓpt bonum cõmune ſicut diſpenſatum fuit cum quodã monacho de genere regis aragonũ vt contraheret ꝓpter defectũ heredis: ſic diſpenſare poteſt vt princeps habens vxorem ſterilem de qua non poſſet ſuſcipere prolem: ea viuente et conſentiente acciperet aliam. nec minus eſt contra ius naturale et diuinum non ſoluere votum q̃ꝫ pluralitas vxorum. quia et ſi vtrũqꝫ cadat ſub precepto: nõ tamen indiſpenſabiliter. ℭ Contra ſecundã concluſionem arguit ſcot⁹ ꝓbando ꝙ ratio non valet aſſignata cur votum ſolẽne impediat matrimonium pluſq̃ꝫ votum ſimplex: quia. ſ. per votum ſolemne dat aliquis ius in ſe et c̃. quia licet illa ratio ſit probabilis: tamen habet inſtantiam. quia vouens in voto priuato dat corpus ſuũ deo quãtuꝫ

ad actum voti.ergo non poſſꝫ poſtea dare corpꝰ
ſuum coniugi ad actū ꝯtrariū. non enī minꝰ tranſ
fert a ſe illud qđ dat imediate deo q̄ſi mediante
homine vicario. Si dicat̃ ꝙ deꝰ noluit vti poteſta
te corꝑis imediate ſibi dati vt ſimpliciter datio ſe
quens ad cōiugiū nulla eſſet: voluit autē ſic eſſe đ
datione ſibi facta mediāte homine.ſed hoc nō va
let.qꝛ ſcriptura nō exꝑmit illaꝫ voluntatem dei
nec illā volūtateꝫ eiꝰ. Nec valet ſi dicat̃ ꝙ vouēs
ſolēniter mittit in poſſeſſionē illū cui vouit: nō au
tem vouēs ꝑuate ſed quaſi ꝓmittit.ſed contra qꝛ
omnia intrīſeca voto vt reſpicit actū voluntatis
per quē obligat ſe vouēdo ⁊ trāſſert dominiū ſuū
in alterū.qꝛ ꝑ ſolā volūtatē eſt dñs.et trāſſert do
miniū oīa inquātū illa ſunt equalia hinc inde.er-
go non magis eſt datio hic q̄ ibi vel ſola ꝓmiſſio
hic q̄ ibi. ¶ Cōtra tertiā cōcluſionē arguit aureo
lus impugnādo quoddā dictū ibidē contētum in
virtute vel ſaltē apparenter.ſ. ꝙ papa vel eccleſia
non pōt votū ſolēne continētie relaxare.et argu-
it ſic. quia votū non eſſet actus latrie niſi ſit rōna
biliter et licite factuꝫ. non pōt ergo interpretatio
voti vergere in preiudiciuꝫ cōmunitatis vel ſalu-
tis vouētis.et ſi votū ꝓpter talē rationē non tenē-
at: ex eadē cauſa pōt votū cōmutari ſicut votum
peregrinationis in votū religionis.ſed hoc nō d-
bet fieri ꝓpria auctoritate: ſꝫ ad illū ꝑtinet cōmuta-
tio ad quē ꝑtinet interpretari quid ſit maiꝰ vel mi
nus bonū cuiuſmodi eſt papa vel prelatꝰ.et ratio
eſt quia in voto eſt obligatio ⁊ cōtractꝰ inter deū
et homines.cōmutatio ergo debet fieri de cōſen-
ſu cuiuſlibet partis . locū autē partis dei tenet dei
vicarius papa et prelatus in ordine ad ſuū ſubdi
tum. ¶ 2°. quia frequēter factū eſt ꝙ talis diſpen
ſatio eſt ꝓpter maiꝰ bonū.qꝛ maius bonū eſt pax
chriſtianitatis vel ꝓmotio fidei et ſimilia q̄ conſe
quuntur quādoq̄ ex iſtis diſpēſationibus: q̄ cōti-
nentia cuiuſcūq̄ . nā ꝯtinētia nō habet bonitateꝫ
ex ſe ſed ex circūſtātia: quia ex cōtinētia intellectꝰ
vigoratur ad contēplationē veritatis ⁊ diuinoꝝ.
item quia cōtinentia eſt bonū priuatū quod non
eſt tantū bonū ſicut bonū cōmune.hec ille. ¶ 3°.
ad idem arguit durandus.quia huic diſpenſatio-
ni nō obſtat niſi excellentia materie ſi non poſſet
fieri recompenſatio: vel ſolemnitas adhibita.ſed
neutrum iſtorum poteſt obſtare.ergo et c̄.minor
ꝓbatur quo ad vtrāq̄ partem . et quidē ꝙ ꝑmuꝫ
non obſtet oſtenditur.fuerunt enim quidaꝫ dicē-
tes ꝙ in voto continentie non poteſt diſpenſari
ꝓpter excellentiam materie.quia omnis diſpen-
ſatio in voto requirit compenſationem.ſed con-
tinentia non pōt per bonum aliquod compenſa-
ri ſꝫm illud quod habetur Eccle.26. non eſt dig
na ponderatio anime cōtinentis: et quia per eam
triūphat homo de hoſte domeſtico: et ꝑfectiꝰ cō-
formatur homo xp̄o quantū ad puritatē mentis
et corporis.ergo in voto continētie non pōt diſ-
pēſari ꝓpter defectuꝫ cōpenſationis. ſed iſtud nō
valet. quia virginitas vel continentia non eſt ali
quid bonū ſꝫm ſe ſed ſolū medicina contra impe-
dientia liberaꝫ contemplationem diuinorū q̄ re-
mouet. ad hoc eniꝫ ordinat̃ vt patet per apoſto
lum Corin.7°.ex hoc ſic arguitur.finis eſt melior
his que ſunt ad finem. ſed contemplatio eſt finis
virginitatis vel continentie.ergo eſt aliquid me-
lius vtroq̄.ergo cum poſſit diſpenſari in voto cō
templationis vel orationis non obſtante eiꝰ dig
nitate: fortiori ratione poteſt diſpenſari in voto
continentie. Nec obſtat quod dicat̃ ꝙ non eſt dig
na et c̄. quia hoc eſt verum de bonis exterioribꝰ
vel corꝑalibus pertinentibus ad priuatā ꝑſonaꝫ.
ſed bonum ſpūale vel bonuꝫ cōmune gentis vel
regni preponderat bono continentie.magis etiā
conformamur đo per bonū contemplationis qđ
pertinet ad animā q̄ per bonū continētie qđ ꝑti-
net ad corpus.patet ergo prima pars minoris ꝙ
votū continentie non eſt idiſpenſabile rōne ma-
terie. Qꝫ aūt non ſit indiſpenſabile ratione ſolē-
nitatis quod fuit ſecunda pars minoris probat̃.
vbi ſciendum ꝙ quidā dicunt ꝙ tale votū eſt idiſ-
penſabile ratione ſolēnitatis . quia ſicut habetur
Leuitici vltimo: quod ſemel ſanctificatum eſt do
mino non poteſt in alios vſus cōmutari.ſed ꝑ ſo-
lemne votum continentie ſaltem in religionis ꝓ-
feſſione et ſacri ordinis ſuſceptione: ſanctificatur
quis domino: et ſemel ſanctificatꝰ ſemper manet
ſanctificatus . ergo non pōt deputari ad alios v-
ſus et maxime contrarios vt eſt vſus matrimo-
nij.maior patet ex auctoritate allegata. minoreꝫ
declarant quantū ad vtrāq̄ ſui partem . quia ſo-
lēnitas adhibetur vnicuiq̄ rei ſꝫm illius rei condi
cionem. ſicut ſolēnitas militie conſiſtit in appara-
tu equorum et armorum et concurſu militum qꝛ
hoc militie congruit. et ſolēnitas nuptiarum con
ſiſtit in ornatu ſponſi et ſponſe et conuentu ami-
corum que nuptijs congruant. et ſimiliter cuꝫ vo
tum ſit promiſſio deo facta: ſolēnitas voti accipi-
tur ſꝫm illud ſpirituale quod ad deum pertinet.ſ.
ſꝫm aliquam ſpecialem benedictionem vel conſe
crationem: quorum vtrūq̄ ſit in profeſſione cer-
te regule et ſacri ordinis ſuſceptione.ſic autē con
ſecratus nūquaꝫ conſecrationem amittit quādiu
manet quia in rebus inanimatis ideꝫ patet.calix
enī ſemel cōſecratus quādiu manet integer ſemꝑ

remanet conſecrat⁹: nec eſt in ptāte prelati cuiuſ-
cūq; ꝙ ſemel cōſecratū deſinat eſſe cōſecratuꝫ. et
ſic patet minor ꝓ vtraq; parte. ſequit̄ ergo cōclu
ſio. ſ. ꝙ cōſecratus dño ꝑ ſolēne votum continen
tie non pōt ꝑ quecūq; prelatuꝫ ad vſus matrimo
nij deputari. hoc tamē intereſt vt iſti dicant inter
ſolēnitatē voti ꝑ ſuſceptionē ſacri ordinis et ꝑ ꝓ-
feſſionem religionis. quia ſolēnitati ordinis non
eſt annexū votum cōtinentie eſſentialiter ſed ſo-
lum ex ſtatuto eccleſie ꝙ votuꝫ continētie ſe habꝫ
ad eam accidentaliter et ecōtra. et ideo in tali vo
to pōt diſpēſari per eccleſiam nō obſtante conſe-
cratione cui non cōiungit̄ votum ꝑ ſe. ſed votum
cōtinentie eſſentiale eſt ſtatui religionis ꝑ quem
homo totaliter renūciat ſeculo dei ſeruitio māci-
patus. qđ non pōt ſtare ſimul cuꝫ matrimonio in
quo incumbit neceſſitas ꝓcurande vxoris et pro
lis et familie et rerū que ad hoc requirunt̄. ꝛ ideo
cōſecratio q̄ fit in ꝓfeſſione religionis habet eſſē-
tialiter annexū votū continentie. ꝓpter qđ ſicut
non pōt fieri ꝙ ſemel conſecrat⁹ deo per ꝓfeſſio-
nem religionis nō maneat conſecratus: ſic nō po
teſt fieri ꝙ poſt votuꝫ cōtinentie tali benedictio-
ne conſecratū ꝓfeſſus poſſit transferri ad contra
rium actū matrimonij. ſed quicqđ ſit de iſta con-
cluſione: ratio tamē iſta nō cogit. Quod enī dici
tur in maiori ꝙ illud qđ ſemel eſt dño cōſecratuꝫ
non pōt in alios vſus cōmutari: verū eſt paſſim ꝛ
indifferenter: poteſt tamē in caſu pro magna ne-
ceſſitate. vnde dauid et qui cum eo erāt comede
runt panes domino conſecratos nec peccauerūt
quia neceſſitas excuſauit eos vt habet̄ p° Regū
21. et hodie ſi quis laicus periculoſe ſitiret nec ha
beret cum quo biberet niſi cum calice conſecrato
non peccaret ſi in eo biberet. et ſi in talibus excu-
ſat neceſſitas perſonalis: fortiori ratione vtilitas
cōmunis. et ſimiliter videretur dicendum in ꝓpo
ſito ꝙ conſecratus domino per votum continen-
tie ſolēnizatum: poſſet diſpenſatiue tradi ad ma
trimonium ꝓpter bonū cōmune. Quod etiaꝫ di-
citur in minori ꝙ propter ſolēne votum continē-
tie conſecratur quis domino: poſſet dici ꝙ illa cō
ſecratio que fit in ſacri ordinis ſuſceptione et ꝓ-
feſſione religionis omnino per accidens ſe habet
ad votum continentie. et hoc ipſi concedunt de
cōſecratione que eſt in ſuſceptione ſacri ordinis.
Idē etiam videtur de benedictione que eſt in ꝓ-
feſſione religionis. quia ad profeſſioneꝫ nulla be
nedictio ex neceſſitate requiritur: ſed ſolum emiſ
ſio voti in manu prelati et que ſi nulla attendere-
tur benedictio vera eſſet profeſſio et q̄ obligaret
apud deum et homines ſicut habita benedictio-
ne. quemadmodum dicitur đ eo qui manet in re-
ligione anno ꝓbationis tranſacto qui reputatur
vere profeſſus abſq; benedictione aliqua. quan-
do etiam benedictio additur: illa magis reſpicit
bonum vel votum obedientie q̄z continentie qꝛ
eſt benedictio habitus qui eſt ſignum ꝙ deferen-
tes ſimilem habitum viuunt in ſimili obedientia.
propter quod videtur ꝙ ſicut poteſt diſpenſari in
voto continentie ſolēnizato per ſuſceptioneꝫ ſa-
cri ordinis: ita quando ſolemnizat̄ per profeſſio-
nem religionis. ¶2°. ad idem. ꝙ enim ſolēniza-
tio voti non obſtet quin tale ſit diſpenſabile: pa-
tet conſiderando quid ſolēnitas addat ad votū.
addit enim ſolum quandam perfectionem acci-
dentalem. ſicut enim in ſacramentis et ceteris re
bus differunt ea que ſunt đ neceſſitate ab his que
ſunt de ſolēnitate: ita in votis. vtrobiq; enim res
eſt perfecta eſſentialiter excluſa ſolēnitate. ita ꝙ
ſolēnitas non addit niſi quendam decorem acci-
dentalē. cum ergo votum ſit eſſentialiter quedaꝫ
promiſſio ac per hoc quedam obligatio: quicqđ
obligationis eſt in voto: totum eſt ibi excluſa ſo-
lemnitate. eſt autem in voto duplex obligatio.
vna ſolius promiſſionis poſt quaꝫ res non debꝫ
alteri tradi: et hec ſola eſt in voto ſimplici. alia eſt
promiſſionis et traditionis rei promiſſe poſt quā
res non poteſt alteri tradi cum primus iam ſit a-
deptus dominiuꝫ rei: et hec eſt in voto perfecto.
eſſentialiter enim perficitur votum cum ſit q̄daꝫ
promiſſio: in hoc ꝙ res promiſſa tradit̄. et ex hoc
habet votum ꝙ dirimat matrimonium iam con-
tractum etſi nulla ſolemnitas additur. que quan
do additur nihil obligationis addit ſed ſolū quē
dam decorem. ex quo ſic poteſt argui. illud ſine q̄
votum eſt eſſentialiter perfectuꝫ nec addit voto
aliquam obligationem: non impedit quin in vo-
to poſſit fieri diſpenſatio. ſed ſolēnitas voti ē hu
iuſmodi vt declaratum eſt. ergo non impedit quī
in voto continentie quantūcūq; ſolēnizato poſ-
ſit diſpenſari. ¶4°. ad principale arguitur. quia
ſm bernardum: quod pro charitate inſtitutum ē
contra charitatem non debet militare. ſed ſi non
poſſet diſpenſari in ſolēni voto continentie: tunc
aliquando militaret contra charitateꝫ ſicut quā-
do pro diſpenſatione pax vnius regni poſſet ac-
quiri. ergo in tali caſu poſſet diſpenſari. ¶5°. ar-
guit petrus de palude probando ꝙ papa poſſit
diſpenſare in ſolēni voto religionis. quia qua ra-
tione obligatio ad actum matrimonialem non ē
eſſentialis matrimonio: eadem ratione obligari
ad caſtitatem non eſt eſſentiale ad religionem.
ſed ſicut in matrimonio eſt ipſe contractus tranſ-

ſiens ex quo cauſatur vinculum quod eſt eſſētiale matrimonio ad quod cōſequitur obligatio ad reddendum debitū et ius petendi quaſi actio: ſic in religione eſt ipſa profeſſio quaſi contractus facti tranſiens ex qua innaſcitur vinculum ad ipſam religionem. per quod quādiu viuit dicitur religioſus talis religionis ſicut coniūx talis coniugis. niſi ꝙ vinculum matrimoniale eſt quedaꝫ vera res abſoluta vel reſpectiua ſicut character et ornatꝰ in alijs ſacramentis. vinculū auteꝫ religionis nō eſt res ſed relatio rationis ſicut eſſe conſecratum in calice vel altari. Item ipſam eſſentiam religionis conſequitur obligatio ad actus religiōis etiā poſitiuos vt eſt obedire: et priuatiuos vt eſt non habere propriū et non vti coniugio. ſicut obligatio ad actum coniugij ſequit̄ vinculū coniugij. niſi ꝙ in matrimonio obligatio eſt firmata de iure diuino: non ſolū ſm ſe ſed ſm ꝙ eſt acceſſoria ſacramenti a deo inſtituti. ſed obligatio ad ea que ſunt religionis eſt quidem d̄ iure diuino ſm ſe qꝛ dicit: vouete et reddite dn̄o deo veſtro. et nō ratione eius quod ſequit̄ quod nō eſt ſacramentuꝫ ſed quedā cōſecratio ab homine adinuēta. ſicut nō vti calice ad vſus ꝓphanos ſm ſe ſuppoſita cōſecratione eſt d̄ iure diuino quia ꝓhibet ſancta ꝓphanari: ſed nō ratione conſecrationis q̄ eſt per hominē. ita ꝙ ſicut papa pōt diſpēſare vt calix vēdatur etiam nō conflatus: ſic et ꝙ monachus manens monachꝰ vxoretur. quia ſupra votum ſimplex non fit per profeſſionem niſi quod eſt poſitiuum. ſed in voto ſimplici pōt papa diſpenſare. ergo et in iſto ratione voti. ſed obligationē ꝓut eſt ex ſacramento eccleſie pōt ipſe remittere. ergo et totalem. ¶6°. ꝙ papa poſſit diſpēſare in voto cōtinentie ſolēnizato per ꝓfeſſionē ſic ꝙ matrimonium poſtea contractū teneat: arguit. quia papa ſtatuit illud quod ipſe cum vult deſtituit. vnde ſicut pōt facere ꝙ matrimoniū teneat in gradu ab eccleſia ꝓhibito: ita et ꝙ teneat poſt ꝓfeſſionem cuiꝰ ſolēnitas eſt ꝑ eccleſiam inſtituta que facit tales ꝑſonas inhabiles. non eni ſubſtantia voti facit ꝑſonam illegitimā q̄ eſt a iure naturali vel diuino: ſed ſolēnitas q̄ eſt ꝑ eccleſiā. et pōt eſſe ſufficiens cauſa diſpenſandi vt ſarracenꝰ rex cum tota terra ꝓmittat cōuerſionē ſi ſanctimonialis ſibi detur cuius amore captus eſt. ſicut iacob cōſenſit dare dinam filio regis ſichē alienigene ꝓpter circumciſionem. aut ſi regina concupiſcēs monachum ſimiliter. ſic enim moyſes duxit vxorē ethiopiſſam alienigenā. et ꝙ hoc poſſit licere patet. quia papa licet non poſſit facere ꝙ ꝓfeſſus non fuerit profeſſus: poteſt tamen facere ꝙ non ſit obligatus religioni nec ad vota religionis. quia in omni obligatione intelligitur auctoritas pape excepta. ſicut non poteſt facere ꝙ calix non fuerit conſecratus ſed bene poteſt ipſum deordinare ab hoc qd̄ ꝑ cōſecrationem erat dedicatus: vt ſi prohibeat ꝙ cū calice ſancti dioniſij non celebretur in memoriaꝫ et reuerentiam illius. vnde non erit monachus obligatus ad caſtitatem ſi papa irritat obligationem tanq̄ꝫ eccleſie cōtrariam et maioris boni impedimentum. et per conſequens poterit contrahere. et ſic de alijs votis: ſicut fecit regi aragonuꝫ prius monacho queꝫ propter defectum heredis compulit exire monaſterium et ad matrimoniū contrahendum. qui vxoratus fuit liberatus a voto caſtitatis. vnde nec poſt mortem vxoris tenebatur continere et paupertatem habere: vnde filios heredes habuit. nec per conſequens obedire: quia non poteſt tolli vnum d̄ eſſentialibus quī tollantur alia ſm quoſdaꝫ. vnde ꝙ ipſe vxore impregnata redijt ad monaſterium: fuit perfectionis. et ſm hoc poteſt dici ad decretalem ꝙ veruꝫ eſt ꝙ quādiu obligatus eſt regule: non poteſt ſibi dari licentia quia caſtitas eſt ſibi ānexa. vnde cum monachus ſit epiſcopus non habet propriū nec poteſt teſtari niſi de priuilegio ſpeciali: nec ē liberatus ab obedientia. vnde ſi reſignās epiſcopatui redeat ad clauſtrū: tenetur obedire ſine noua profeſſione. ſicut patet in raymūdo qui poſtq̄ꝫ reſignauit: inuitus factus eſt magiſter ordinis. ꝑ hoc etiam patet ꝙ papa poteſt de regularibus facere ſeculares. ¶7°. probat ꝙ papa poteſt ſimpliciter facere d̄ monacho non monachum. quia eſſe monachum eſſentialiter eſt eſſe obligatū ad tria vota per talem modum profitendi. licet autem papa non poſſit facere ꝙ iſte non fuerit ſic obligatus quia nec deus poſſet: poteſt tamen facere ꝙ qui ſic fuit obligatus: non plus ſit obligatus. quia aut hoc prohibet votum vel ius diuinū aut ſtatutū humanuꝫ. non primū: quia in voto vt votum eſt papa poteſt diſpenſare. nec etiam ſtatutum humanū: quia omne ſtatutum iuris poſitiui amouere poteſt. ſicut ergo papa poteſt facere ꝙ religioſus non ſit obligatus ad paupertatem aut caſtitateꝫ vel obedientiam quia licet iſta vota dicantur ſubſtantialia religionis plus q̄ꝫ alia ex hoc ꝙ ſine iſtis nō eſt religio que poſſet eſſe ſine alijs: nihilominus tamen quando in regula et ſtatutis continentur alia ſicut iſta: eque ſunt eſſentialia religioni illa ſicut iſta. alias vna religio non differret eſſentialiter ab alia: cum omnis religio contineat iſta tria et multe equaliter. qua ergo ratione papa poteſt diſpēſare in illis: ita et in iſtis. iſtis

autem tribus amotis non ſtat religio. ergo papa poteſt facere de monacho non monachuz. Si dicatur ꝙ ratio non valet: quia aliquis prelatꝰ diſpenſat in ſilentio qui nō diſpenſat in caſtitate: dicendum ꝙ hoc nō valet: quia illa diſpenſatio eſt ſm regulam ſibi cōmiſſam et non iſta. papa vero diſpenſat nō quia cōmittitur ſibi in regula: ſed in re ſuo tanquā ille in cuius preiudiciū nihil potuit promitti. et qua ratione papa pōt diſpenſare i omnibus eſſentialibus eiuſdē: fortiori ratione in vno vel duobus. ſed verū eſt ꝙ tunc non manet monachus ſi aut ab omnibꝰ vel aliquibꝰ abſoluatur: qꝛ tria illa ſunt de eſſentia monachatus. ¶8° arguit. quia rationes pro parte oppoſita et inſtantie contra predicta non valēt. ꝙ enim in voto cōtinentie ſolēnizato p profeſſionē religionis papa non poſſit diſpēſare: arguūt aliqui quadruplicit. Primo quia abdicatio ꝓprietatis et cuſtodia caſtitatis adeo ſunt ānexa regule monachali vt cōtra eam nec ſūmꝰ pontifex valeat licētiam indulgere. extra de ſtatu monachali cū ad monaſteriū in fine. Secundo qꝛ cōſecrata: perpetuo durāt cōſecrata quādiu et ille res. Tertio quia papa non poteſt diſpēſare in matrimonio non conſumato, ſed ꝓfeſſio ſoluit matrimoniū non cōſumatum. ⁊ ſic eſt fortius vinculū et per conſequēs minus diſpenſabile. Quarto quia ſi papa poſſet in ſolemni voto continētie diſpenſare: tunc iſte cū quo diſpēſaret: poſſet licite ad ſeculū reuerti et contrahere matrimoniū. ſed ponamꝰ ꝙ intraſſet religionem poſt matrimoniū initiatū ⁊ nō conſumatuz et eo ꝓfeſſo vxor eiꝰ cōtraxiſſet cū alio: tunc ſequeret̄ ꝙ aliquis viuente vxore legitima poſſet cuz alia cōtrahere. hoc autē nō videtur. quare et c̄. Sed iſte inſtantie nō valent. nō quidem prima: quia dicit̄ ꝙ papa nō poſſet diſpenſare ſed irritare vel non pōt diſpenſare quādiu ille manet monachꝰ quia eſſentialiter eſt hoc illi annexū. ſed papa pōt facere de monacho non monachū. Similiter nec ſecunda valet. quia dicit̄ ꝙ ſolēnitas voti ꝑut dirimit matrimoniū poſt contractū: quo ad iſtū effectū eſt per eccleſiā que ſtatuit tales ꝑſonas inhabiles. et ſic debet intelligi illud de voto caplo p° li. 6. alias falſum eſſꝫ ſi intelligeret ꝙ eſſentia ſua eſſet per eccleſiam: cū ſacer ordo q̄ eſt verū ſacrꝫ nō ſit ꝑ eccleſiam. ſed ꝙ irritet matrimoniū eſt annexū vtriqꝫ ex ſtatuto eccleſie et nō de iure naturali quo ſolū pater et mater ſunt inhabiles. nec cō lege diuina. licet autem non poſſit fieri quin cōſecratum fuerit conſecratū: poteſt tamen fieri ꝙ ex conſecratione non conſequat̄ illud quod ex ſolo ſtatuto eccleſie ipſum conſequitur. cuiuſmodi eſt eſſe inhabilē ad matrimoniū. Ulterius tertia iſtātia non valet. quia dicitur ꝙ profeſſio ſoluit vinculum matrimonij non cōſumati: non ex ſtatuto eccleſie ſed ex hoc ꝙ eſt mors ciuilis. vnde profiteri vitam heremiticam: ſoluit matrimonium ſicut profiteri vitam cenobiticā. poteſt autēz papa diſpēſare in morte ciuili quia pōt heremitā cogere ad epiſcopatū redire. ideo ⁊ c̄. Item qꝛ in morte ciuili non eſt aliquod reale amouendū ſicut eſt in matrimonio. ideo ex ſtatuto dei eſt ꝙ mors ciuilis que eſt diſpēſabilis per hominē: tollat matrimoniū diſpēſabile per hominem. Deniqꝫ quarta non valet. quia dicitur ꝙ ſicut non eſt inconueniens poſt matrimoniū conſumatuz alterum mori et ſic matrimoniuz ſolui et nihilominꝰ ſi mortuus ſuſcitaretur poſſet contrahere cum alia prima viuente: ſic non eſt inconueniēs ꝙ poſt matrimonium initiatū: per ingreſſum religionis et per mortem ſpūalem ſolutum: ſi religioſus per diſpenſationem ſuſcitetur ad vitam ciuilē ꝙ contrahat cū alia prima viuente. nec propter hoc habet plures vxores ſed vnam tm̄ quia cum prima fuit ſolutū matrimonium. hec petrus d̄ palude. ¶9°. ad idē arguit godofredus. 11°. quodlibet. q. 17ª. dicens ꝙ ad reformationem pacis vbi imineret periculum vel perturbatio eccleſie vel in aliquo tali caſu: poteſt diſpenſari in tali voto. quia ſi non poſſꝫ aut hoc eſt quia non poteſt recompenſari p eque bonum vel melius: aut propter votum: aut ꝑpt ſolemnitatem voti. ſed nullum iſtorum impedit. primuz non: quia virginitas vel continentia monachalis non eſt de eſſentia virtutis continentie ſed eſt quidam gradus accidentalis ſuꝑadditus. ſicut abſtinere a carnibus non ē de eſſentia eiꝰ in quo principaliter conſiſtit virtus abſtinentie: ſed eſt quoddā accidētale additū. ꝓpter quod caſtitas ioānis non prefertur matrimonio abrahe. vitare aūt periculum diſcordie ex qua poſſit cōturbari pax eccleſie et reformare pacem in tali caſu: ē ſatis maiꝰ bonum q̄ꝫ illud accidētale ſuꝑadditūꝫ ſuper bonum continētie coniugalis. bonū eni cōmune melius eſt et diuinius q̄ꝫ bonum ſingularis ꝑſone: ꝙ oportet adeo actus maioris ꝑfectionis de ſe intermittere. ſ. actus vite contemplatiue vt exerceantur actus minus perfecti. ſ. actus vite actiue propter bonum cōmune. Nec eſt cōtra hoc quod dicitur Eccleſiaſtici. 26°. non eſt digna pōderatio continentis anime. tum quia ibi non accipitur continentia pro ſpeciali virtute ſed ꝓ omni. tum quia matrimonium non tollit bonum cōtinentie ſimpliciter: ſed tantū quantum ad illum gradum accidentalem. Secundum etiam nō im-

pedit.ſ.obligatio voti.quia votum fatuū nō obli
gat.ſ ſi aliquis ſic voueret ſeruare aliquid ꝙ ſi to-
tus mundus periret nō dimitteret:fatuū eſſet.er-
go nō obligaret tale votum . ſufficit enim ꝙ ꝓpt
propriū cōmodū vel ꝓpria ſponte:non intendat
quod vouit mutare. ille etiā cuius ē diſcernere in
quo caſu expedit ſeruare votū:pōt in diſpēſatio-
ne voti:extra ꝺ iureiurādo veniētes. Tertiū etiā
non impedit.ſ.ſolēnizatio. ꝑmo quia omne illud
quod ex ſtatuto eccleſie habet vigorē:per eccleſi-
am pōt mutari et in eo papa pōt diſpenſare . ſed
omnes ſolēnizationes et oēs religiones ſuper-
addite religioni xp̄iane habēt vigorē ex cōfirma
tione eccleſie. ergo et c̄. ſicut enim cōtinentia an-
nexa ordini ſacro eſt ex ſtatuto eccleſie : ita etiaꝫ
dicta ſolēnizatio. propter quod ita pōt diſpenſa-
ri in vno ſicut in alio. Secundo quia nulla ſancti-
ficatio cuiuſlibet religionis ab homine cōficte : de
bet preiudicare religioni chriſtiane in qua impri-
mitur aliquid idelebile i anima.ſed ſi talis ſancti
ficatio impediret matrimoniū per quod tolleret̄
perturbatio eccleſie et religionis xp̄iane: tūc pre-
iudicaret religioni chriſtiane . ergo et c̄. Tertio
quia ſanctificatio qua aliquid deputat̄ cultui diui
no licet repugnet actibus cōtrariis.ſ. inhoneſtis
et vitioſis:non tamē repugnat actibus honeſtis i
caſu neceſſitatis exercendis: licet ſint ſimpliciter
minus boni ꝙ̄ actus religionis.ſ.actus contēpla-
tionis. ſicut patet ꝙ epiſcopi ꝓpter neceſſitatem
cōmunitatis tenent̄ intermittere actus contēpla
tionis vt vacent actibus vite actiue. et religioſus
in neceſſitate patris teneretur ītermittere obſer-
uantias religionis propter laborē manuū ad ſub
ueniendū patri.ſed actus matrimonij ſunt actus
honeſti licet non ſint ita boni ſicut actus religio-
ſorum ſimpliciter loquēdo : tamē in caſu tante ne
ceſſitatis eſſent magis boni et magis neceſſarij ꝙ̄
actus religioſoꝝ . ergo ſanctificatio religionis nō
impedit quin in aliquo caſu tāte neceſſitatis poſ-
ſet diſpēſari cū religioſo ꝙ matrimoniuꝫ contra-
hat . decretalis autē illa de ſtatu monachoꝝ cum
ad monaſteriū:non dicit impoſſibilitatem ſed no
tat difficultatem. ſicut dicitur nō poſſe fieri qꝺ nō
ſine magna cauſa pōt fieri.hec ille. ¶ 10.ad idem
arguit henricus. 5°.quodlibet.q.27.quod inq̄t
alij dicunt ꝙ ſemel ſanctificatum deo non pōt in
alios vſus mutari vt dicitur Leuitici vltimo : qꝛ
non pōt fieri vt ſanctificatū ſanctificationeꝫ amit
tat vt patet in calice.ſolemnitas autem voti con
ſiſtit in quadā conſecratione qua anima deo ſan-
ctificatur ⁊ ideo non poteſt non eſſe ſanctificata.
ſicut ſemel factus ſacerdos non poteſt nō eſſe ſa-
cerdos.et ſic papa in voto continētie diſpenſare
non poteſt niſi quando eſt accidentaliter ānexa
voto vt patet in ſacro ordine. tunc eniꝫ papa po
teſt diſpenſare. non aūt quādo eſſentialiter ē an-
nexa vt in voto religionis.hoc inquā non valet.
quia ſanctificatum non pōt mutari in alios vſus
contrarios per diſpenſationē. pōt tamen mutari
in vſum magis proficuū in quo virtute ſaluat vo-
tum . vt ſi vrgente neceſſitate lapides altaris in
alium vſum conuerterent̄ .nec eſt differentia ſiue
eſſētialiter ſiue accidētaliter ſit ānexa voto . quia
qualitercūq; quis obliget ſe voto vel iuramento
ſemper ītelligitur excepta auctoritas ſuperioris
vt extra de iureiurando veniētes . Sciendum tñ
ꝙ in malo quod auertit a fine vt eſt peccatū mor
tale vel retrahit vt eſt veniale:non cadit diſpen-
ſatio nec dei nec hominis.quia ſicut deus i ſe pec-
care non poteſt:ita nec creaturā a ſe auertere nec
retrahere. aliud auteꝫ eſt malum quia eſt occaſio
mali vt eſt vſus diuitiarum et temporaliū . ſuper
quo malo cauendo inducta ſunt ſtatuta legis po
ſitiua.quoꝝ quedam ſunt īmediate a deo vt ſacra
menta et alia que ꝑtinent ad credenda : et in tali
bus ſolus deus diſpenſat.alia ſunt inſtituta ꝑ ho-
minem:et illa habēt diſpenſationē pro loco et tē
pore. et ideo quia viuere i matrimonio vel extra
habere temporalia vel non : ſunt ab inſtitutione
humana nec contrariant̄ iuri diuino vel naturali
in talibꝫ poteſt diſpenſare. īmo debet cum videt
hoc eſſe bonuꝫ reipublice. hec ille in forma. ¶ Cō
tra quartam ꝯcluſionē arguit ſcotus probādo ꝙ
non ideo matrimoniuꝫ impeditur ꝑ ſacros ordi-
nes quia habent ānexum votū continentie. quia
id votum aut ſit ānexum ꝙ illud vouet ſuſcipiēs
aut tantūmodo quia ex p̄cepto eccleſie eſt q̄ſi an
nexum quia teneret̄ ſeruare ac ſi voueret. non ꝑ-
mo modo: quia nullus vouens vouet nolitum.ſ
iſte ſuſcipiens ordinem ſacrum explicite habet in
voluntate non continere vt eſt poſſibile. ergo ip
ſe non vouet continentiam . Si dicas ꝙ vouet in
facto quod facit in ſuſcipiendo ordinem quia an-
tiqui patres latius vouerunt et iſte ſuſcipit ſimile
ſignum:contra. nullus tenetur ex voto ad votuꝫ
factum ab alio ſi habet votum contrarium. prete
rea ſuſcipiunt orientales idem ſignum: et tamen
ſine voto caſtitatis. Si ſecundo modo : ergo con
trahens ſimpliciter contrahit. probatur extra de
matrimonio contra interdictum eccleſie contra-
cto ex litteris. licet contra interdictum trāſire ad
ſecunda vota non debuerit:non eſt conueniēs vt
hoc ſacramentū coniugij diſſoluatur . alia tamen
penitentia debet eis imponi quia cōtra ꝓhibitio-

nem eccleſie hoc fecerunt. ergo ſi tantūmodo eſt
annexum votum continentie ordini ſacro ex pre
cepto eccleſie: ſequitur ꝙ non ſimpliciter illegiti-
mat ad contrahendum. vniuerſaliter enim in iu-
re ſtatutum hoc fieri prohibens: non illegitimat
niſi contineat talem ſententiam: ſi contractū fue-
rit dirimatur: vel ſi copulati fuerint non ſunt ali-
qualiter copulandi. hec ille.

Quantuꝫ ad ter-
tium articulū primo notandum
eſt prout. S. Tho. ꝺducit ſupra
diſtin. 26. q. ṗa. arti. ṗo. ad ṗmū.
ꝙ natura hominis ad aliquid in
clinat dupliciter. vno modo quia eſt conueniens
nature generis: et hoc eſt cōmune omnibus aīali
bus cum quibus conuenit in natura generis. alio
modo natura hoīs inclinat ad aliquid qꝛ eſt con
ueniens nature ſpecifice per differētiam eſſētialē
qua ſm phm ſpecies humana abūdat a genere ī-
quantū. ſ. eſt rationalis. et vtroq; iſtoꝝ modorū
natura hoīs inclinat ad matrimoniū. nō ſicut ad
id quod ē neceſſariū ad ꝑfectionē cuiuſlibet hoīs
qꝛ talis inclinatio quēlibet obligaret eo ꝙ natu-
rales ꝑfectiōes oībꝰ ſunt cōmunes ꝓut. S. Tho.
ibi notat. ar. 2. in corꝛ. ſed ſicut ad id qđ ē neceſſa-
riū ad ꝑfectionē multitudinis ſeu cōmūitatis. nō
tū vtroq; modo īclinat natura hoīs ad matrimo
niū equaliter nec ſm idē. cū enī matrimoniū ꝓut
phs docet. 8o. ethi. hēat ꝓ fine principali filiorum
ꝓcreationē et educationē: ꝓ fine vero ſecūdario
habeat mutuū obſequiū ſibi a cōiugibꝰ in rebꝰ do-
meſticis impēſum: eo ꝙ ad humanā vitā quedaꝫ
opa ſunt cōpetētia viris et qdā mulieribꝰ: natura
humana ſm rōnem generis īclinat ad matrimo-
niū quantū ad ṗncipalē finē qui eſt filiorū ꝓcrea-
tio et educatio. ſm rōnem vero ſpecificā inclinat
ad matrimoniū quātū ad finē ſecūdariū q̇ eſt mu
tuū obſequiū ſiue operū cōmunicatio q̄ neceſſa-
ria ſunt ad vitaꝫ. Neq; obſtat ꝙ homo in natura
generis cōueniat cū ceteris animalibꝰ in quibꝰ na
tura non inclinat ad matrimoniū quāuis inclinet
ad filioꝝ ꝓcreationeꝫ et educationem. qm̄ vt. S.
Tho. loco ṗmo allegato tāgit: et magis expreſſe
in queſtionibꝰ de potētia dei. q. 2. ar. 2. in corꝛ. na
tura cōmunis vt generis aliquē modū et aliquaꝫ
ꝑfectionē accipit ex ꝓprijs ſpeciei in qua continet̄
quod ſibi non cōpetit ſm rōnem generis. vnde ī
hoīe aīalitas ꝑfectior eſt q̄ in brutis aīalibus. ac ꝑ
hoc ⁊ actio q̄ debetur nature animalis: perfectior
eſt in homine q̄ in alijs aīalibus. eſt enī in homīe
ſm ꝙ cōpetit ṗcipijs ſpeciei humane. ex quo fit

vt homo ꝑfectius habeat actū virtutis imagina-
tiue q̄ reliqua aīalia ſm ꝙ competit eius rōnali-
tati. nimirū igitur ꝙ natura generis in hoīe incli-
nat ad matrimoniū nō in alijs aīalibus. matrimo
niū enim nō ſolū dicit cōiunctionē maris et femi-
ne ad filioꝝ ꝓcreationē et educationē: ſed et ad ī-
ſtructionē in moribꝰ. importat etiā coniugale vi-
culuꝫ conſenſu et pactione vtriuſq; cauſatū qđ in
alijs animalibꝰ nō inuenit̄. et inde eſt ꝙ tanquaꝫ
cōtractus inter hoīes dūtaxat exiſtēs: diffinit̄ ꝙ ē
viri et mulieris coniunctio maritalis inter legiti-
mas ꝑſonas indiuiduā vite cōſuetudinē retinen-
tes. Confirmāt ea que ſupra dicta ſunt de duplici
fine matrimōij verba auguſtini ī libro de bono cō
iugali caplo tertio ſic dicentis. cur ſit bonū coniu
giū querit̄ merito. quod mihi nō videt̄ ꝓpter ſolā
filioꝝ ꝓcreationē: ſed ꝓpter ipſam etiā naturaleꝫ
in diuerſo ſexu ſocietatē. alioquin nō iā diceretur
coniugiū in ſenibus: preſertim ſi vel amiſiſſent fi-
lios vel minime genuiſſent. nunc vero in bono li-
cet annoſo cōiugio ⁊ ſi emarcuit ardor etatis in-
ter maſculū et feminā: viget tamē ordo charitatꝭ
inter maritum et vxorē. ¶ Ex quibꝰ inferimus ꝙ
ſiue aliquid repugnet matrimonio quātū ad ṗn-
cipalē eius finē ſiue quantū ad finē ſecundariū: cō
tra naturā hoīs et cōtra eius naturalē inclinatio-
nem dici debet. et ꝑ conſequēs diſpēſatio illiꝰ ſtā-
te matrimonio: ꝑtinet ad nature cōditorē et ma-
trimonij inſtitutorē. nā eius ſolius eſt diſpenſare
in lege: cuius eſt legē condere. vnde qꝛ pluralitas
vxorū ſimultanea et ſi non repugnet principali fi
ni matrimonij: repugnat tamē fini ſecundario ꝓ
eo ꝙ cōiugalis vita et mutuū coniugū obſequiūꝫ
ſm operū cōmunicationē vix aut nūquā duci po
teſt cū amore et pace ipſoꝝ ſine quibꝰ vita matri
monialis grauis et difficilis reddit̄ et diu ꝑmane-
re non poſſet: cōſequēs eſt ꝙ nūquaꝫ licitum fuit
vnū virum plures habere vxores niſi diſpenſan-
te nature auctore q̇ preter et ſupra naturales re-
rum inclinationes: mouere et ordinare res cōdi-
tas pōt. Eſt ad hoc et ſpecialis ratio qꝛ ex diuina
inſtitutione coniunctio matrimonialis eſt vnius
ad vnam tātūmodo ſm illud gene. 2. propt̄ hāc
relinquet homo patrem et matrem et adherebit
vxori ſue et erunt duo in carne vna. vbi nō dictū
eſt vxoribus ſed vxori vt interlinearis dicit. et e-
runt duo non plures. ſequitur ergo ꝙ diſpēſatio
ad plres vxores: ex ſola dei auctoritate eē poſſit.
Unde. S. Tho. in hac diſtin. 33a. q. ṗa. arti. 2. in
corꝛ. lex inquit de vnitate vxoris: non eſt humani-
tus ſed diuinitus inſtituta. nec vnquā verbo aut
litteris tradita: ſed cordi impreſſa ſicut et alia q̄

ad legem nature qualitercūqꝫ pertinent. et ideo in hoc a ſolo deo diſpenſatio fieri potuit per inſpirationē internā. que quidē principaliter ſanctis patribꝰ facta eſt et ꝑ eoꝝ exēplum ad alios ē deriuata eo tempore quo oportebat predictū nature preceptū pretermitti vt maior eſſet multiplicatio ꝓlis ad cultum dei educāde. Huic ſententie fauet quod chriſoſtomꝰ dicit in homelia Mathei 19. inquit enim. non ſolum aūt ex modo creationis: ſed etiā ex modo legiſlationis mōſtrauit q̄m vnum oportet vni cōiūgi et nūquā reſcindi. vnde ſequitur et dicit. propter hoc relinquet homo patrē et matrē et adherebit vxori ſue. Et hoc nō iam pro opinione tenendū putamꝰ: ſed pro veritate in cap̄lo gaudemus de diuortijs diffinita. vbi innocentiꝰ tertius ſic dicit. neqꝫ vlli vnquā licuit inſimul plures vxores habere: niſi cui fuit diuina reuelatione conceſſum.

Secundo Notandum eſt ꝙ ſicut apparet ex ſupra dictis matrimoniū non ſolū eſt ex inſtitutione diuina inquantū eſt ſacr̄m: ſed etiā inquantū eſt in officium nature. vnde et cōſenſus cōtrahentiū non haberet vim efficiendi matrimoniū q̄ꝫm ad ꝓpriā et perfectam ſui rōnem: niſi ꝓpter efficaciā quam habet ex diuina inſtitutione. et hoc expreſſe dicit S. Tho. ſuꝑ diſ. 27. q. pᵃ. ar. 2. ſub. ar. pº. ad pᵐ. vinculum ergo ꝑpetuū inter cōiuges et eius īdiſſolubilitas per totā vitam q̄ conſequit̄ naturam matrimonij: ex diuina eſt inſtitutione tanquā ex cauſa prima et ꝑncipali. ex mutuo aūt conſenſu: ē ſicut ex cauſa ſecundaria et inſtrumentali, put ibidem. S. Tho. docet. Fallunt̄ igitur qui putāt ſolo conſenſu coniugatoꝝ poſſe matrimoniū reſcindi vel in eo diſpenſari q̄ꝫm ad ipſius ſubalia: argumentantes ꝙ vnūquodqꝫ ꝑ illas cauſas diſſoluitur ꝑ quas et conſtituit̄. vnde qꝛ contractus matrimonij fit ex pari cōſenſu viri et mulieris: videt̄ illis ꝙ et ex eoꝝ mutuo conſenſu diſſolui et in eo diſpēſari poſſit. Certe motiuū iſtoꝝ vt ex premiſſis apparet eſt fallax. ſupponit enim hoc falſum ꝙ matrimoniū vim et efficaciā habeat ex ſolo cōiugatoꝝ cōſenſu: quaſi fuerit quidā humanꝰ contractus cōtra verbū dn̄i dicētis Mathei. 19. q̄s deꝰ cōiūxit homo nō ſeparet. vnde ſi motiuū illorū valeret: poſſet etiā vxor de ꝯſenſu viri plures habere maritos quod eſt abſurdū. ꝓbatur illud. qꝛ vir et vxor q̄ꝫm ad cōtractū matrimonij et ad vtriuſqꝫ cōſenſum: ad paria iudicant̄. et hanc rationē tangit inocentiꝰ in cap̄lo preallegato gaudemus dicens. euidēter apparet pluralitatē in vtroqꝫ ſexu cum nō ad imparia iudicent̄: circa matrimonium reprobandā. Et ex his inferimꝰ ꝙ quāuis ex licētia et ꝑſuaſu ſare abrahā duxerit agar in ſecundam vxorē: factū fuiſſet illicitū et vterqꝫ peccaſſet: niſi ex diuīa diſpēſatione facta ꝑ reuelationem abrahe: illud fuiſſet ꝓbatum. et idipſū tenēdum eſt de pluralitate vxoꝝ in ceteris antiq̄s patribus quos a peccato excuſari oporteat. Neqꝫ obſtat ꝙ talis diſpēſatio in ſacra ſcriptura non legatur. q̄m vt. S. Tho. dicit in hac diſ. q. pᵃ. ar. 2. ad. 3ᵐ. qualis eſt lex: talis debet eſſe diſpēſatio legis. et quia lex nature nō eſt litteris ſcripta ſ; cordibus impreſſa: ꝓpter hoc nō oportuit diſpenſationem eoꝝ que ad legē nature ꝑtinent lege ſcripta dari: ſed ꝑ internam inſpirationē fieri. Sed contra iſta obijci pōt. qꝛ vt auguſtinꝰ dicit in littera loquens d̄ pluribus vxoribꝰ: quādo mos erat peccatum nō erat. vbi videtur ꝙ ipſa cōſuetudo fecit eſſe licitū habere plures vxores. nō ergo id aſcribendum eſt ſpeciali diſpēſationi diuine. Ad hanc obiectionem reſpōdet. S. Tho. in hac diſti. 33. q. 2. ar. 2. ſub. ar. 3. ad. 4ᵐ. ꝙ in illo v̄bo auguſtini mos nō ponit̄ pro cōſuetudine ſed ꝓ actu honeſto: ſ; ꝙ a more quis dicit̄ morigeratꝰ quia eſt bonoꝝ morum. vel ſicut a more ph̄ia moralis nominatur. hec ille. et eſt ſenſus ꝙ mens auguſtini fuit dicere ꝙ quando mos erat ideſt quando a patribus illis fiebat qui honeſtis actibus morigerati erant: peccatum non erat plures habere vxores. ea ſcilicet ratione quia viri bonis moribus ꝑditi: ſine dei auctoritate ac conceſſione id non feciſſent. nouerant profecto ꝙ eius erat in lege diſpenſare cuius et legem condere. Neqꝫ iſte ſenſus repugnat his q̄ ſupra dixerat. S. Tho. q. pᵃ. arti. pº. ad. pᵐ. vbi reſpondet ad ipſa eadem verba auguſtini capiendo morem pro cōſuetudine. nā ibi reſpondet ex abundanti etiam capiendo morem pro conſuetudine ad ſenſum arguentis. quia nec in eo ſenſu argumentum militat contra concluſionem quā ibi. S. Doc. tenet. nam illa conſuetudo habuit vim et originē ex diuina diſpenſatione primis ſanctis patribꝰ facta. per quorū exemplū ad alios deriuata eſt, put. S. Tho. dicit infra. ar. 2. in cor. in quibus iā obtinuit conſuetudo ꝑ tempore q̄ oportuit prolē multiplicari ad cultū dei.

Tertio Notandū eſt ꝙ votū ſolēne cōtinētie dirimens matrimoniū dupliciter ſolēnizat̄. ſ. ꝑ ſacri ordinis ſuſceptionē: et ꝑ ꝓfeſſionē in religione, put habetur in cap̄lo vnico de voto et voti redēptione libro ſexto. ſed diuerſimode: quia ꝑ ꝓfeſſionē tacitam vel expreſſam alicui de religionibus approbatis: vouet profitens continētiam ſicut aliq̄d de eſſentia

talis profeſſionis.ſunt enim tria hec vota.ſ.conti
nētie et obediētie ac pauptatis ita eſſentialia reli
gioni ſimpliciter:ꝙ in illis tota et ꝑfecta ratio re=
ligionis conſiſtit: nec aliquo eoꝝ deficiente ſtare
poſſet perfecta religio ꝓut.S.Tho.deducit.2ª.
2ᵉ.q.186.ar.3.et.4.et.5.et.6.Et opuſ.18.de ꝑ=
fectione vite ſpūalis in pluribus capitulis.Unde
eo ipſo ꝙ quis ꝓfitet̃ aliquā de religionibꝰ appro=
batis:vouet ſolēniter continentiā obedientiaꝫ et
pauptatē in quibus eſſentialiter conſiſtit religio.
ꝓinde illi modi viuendi in q̄bus hoīes matrimo=
nio vtunt̃:nō ſunt ſimpliciter et abſolute loquen=
do religiones:ſed ſm quid inquantū in aliq̄ par=
ticipāt quedā que ad ſtatum religionis ꝑtinent.ꝓ
ut.S.Tho.notat.2ª2ᵉ.loco proxime allegato
.ar.4.ad.3ᵐ.per ſuſceptionē vero ſacri ordinis
vouet quis ſolēniter cōtinentiā: non tanquā ali=
quid ſacro ordini eſſentiale:ſed tanquaꝫ aliq̄d ex
ſtatuto eccleſie ſibi annexuꝫ. non enim repugnat
eſſentialiter matrimoniuꝫ ſacris ordinibus: nam
poſſunt actꝰ et officia ſacroꝝ ordinū licite et ſuffi=
cienter expleri ꝑ coniugatos ſicut nunc in eccleſia
grecoꝝ obſeruat̃: et ante romane eccleſie ſtatu=
tum:in eccleſia latinoꝝ licitū fuit.¶ Ex quibꝰ infe
rimus ꝙ nō eſt eadē ratio diſpēſandi in voto ſo=
lēni cōtinentie ꝑ ꝓfeſſionē religionis ſolēnizato:⁊
in voto cōtinentie ſolēni ꝑ ſacri ordinis ſuſceptio
nem.nam diſpēſare in voto cōtinentie ſolemni cū
eo qui ꝓfeſſus eſt aliquā de religionibus approba
tis vt.ſ.poſſit matrimoniū cōtrahere:idem eſt ꝙ
facere de religioſo ſimpliciter: nō religioſum ſim=
pliciter.ꝓbatur hoc.qm̄ vt premiſſum eſt votum
ſolēne continētie ſicut et obediētie et paupertatꝭ
eſt de eſſentia profeſſionis in religione.vnde tria
vota continētie pauptatis et obedientie:eſſētia=
liter conſtituunt religioſum inq̄ᵐ eſt religioſus.ſi
cut ergo nulla res ſubſiſtere pōt ſine his q̄ ipſam
ſubſtātialiter conſtituūt: ita nec religioſus abſq̄
tribus votis prefatis pōt vere religioſus mane=
re.Diſpēſare aūt in voto ſolēni continētie cuꝫ eo
qui ordinē ſacrū ſuſcepit: nō eſt diſpenſare in eo
quod eſt ſacro ordini eſſentiale.ac per hoc nō eſt
facere d̄ ordinato in ſacris nō ordinatū in ſacris.
ſed eſt manente ipſo vere et realiter in ſacris or=
dinato:illum abſoluere ab obligatione ſeruandi
continentiam ad quam per ſtatutum eccleſie te=
nebatur.huiuſcemodi autem diſpenſatio non eſt
aliud q̄ꝫ in ſtatuto eccleſie diſpenſare. Patet igit̃
ꝙ non eſt eadem ratio diſpenſandi in vtroq̄ vo=
to ſolemni imo multū diuerſa. quamobrē aucto=
ritas ſeu ptās diſpenſandi in vno non arguit po=
teſtatē et auctoritatem in altero diſpenſandi. vñ
cōmuniter tenetur et a theologis et a canoniſtis
ꝙ papa pōt diſpenſare cū ordinato in ſacris etiā
preſbytero ꝙ matrimoniū contrahat:ipſo manē
te preſbytero:imo et cuꝫ ordinis executione. ſed
an diſpenſare poſſit cum ſolēniter ꝓfeſſo religio=
nem approbatam ꝙ matrimoniuꝫ contrahat:du=
bium eſt apud multos et magnos. Ad cuius du=
bij declarationem inquirendū videt̃ an papa poſ
ſit facere ꝙ religioſus ſolēniter ꝓfeſſus non iaꝫ ſit
religioſus.nam ſi hoc papa pōt:poterit cū religio
ſo ꝓfeſſo diſpēſare ꝙ matrimoniū contrahat: ſin
autem non. eiuſdem enim poteſtatis et efficacie
eſt hoc et illud prout ſupra fuit probatum. Pro
quo ſciendū eſt ꝙ vt accipit̃ ex dictis auguſtini in
libro de vera religione: religio a ligando dicta ē.
religet nos inquit auguſtinus religio vni omnipo
tenti deo. religari aūt quis dicitur ſm nominis ꝓ
prietatē:qui pˀmo ligatꝰ iteruꝫ ampliꝰ alligat̃.om=
nis autē fidelis primo ligat̃ deo per fidem q̊niam
vt dicitur Hebre.11°. accedentem ad deum opor
tet credere qr eſt. ligatur aūt hoc modo ꝑ ſuſcep
tionem ſacri baptiſmatis quod et dicit̃ ſacramen
tū fidei eo ꝙ in baptiſmo baptizatus fidem pro=
teſtatur vel per ſeipſum vt adultus vel aliꝰ ꝓ eo
ſi eſt infans.iſta auteꝫ ligatio quamuis ꝓcedat ex
ſpontanea hominis voluntate vera vel interpre
tatiua quia vt auguſtinꝰ dicit nemo credit niſi vo
lens: ligat tamen ad ea que neceſſaria ſunt homi
ni ad ſalutem quia ſine fide impoſſibile eſt place=
re deo Hebre.11°. Secundo iteruꝫ ligatur fidelis
ſpontanee ad quedam que licet nō ſint ſaluti ho
minis neceſſaria:ſunt tamē facilius et perfectius
ad ſalutem conducētia quemadmodū opera cō
ſilioꝝ ſm illud Mathei.19.ſi vis perfectꝰ eſſe va=
de et vende omnia que habes et da paupibus et
veni ſequere me.et illud apoſtoli pª Corin.7°.de
virginibus autem preceptuꝫ domini non habeo
conſilium aūt do.et ad iſta homo ligatur per vo=
tum quod dicit̃ a doctoribus ſingulare.vnde per
reſpectū ad primā ligationeꝫ que eſt ꝑ fidem:iſta
dicitur religatio a qua ſumptū eſt nomen religio
nis que ſtatū perfectionis importat et de qua eſt
nobis ſermo ad preſens. verum ꝙ prima ligatio
que eſt per fidem:poteſt dici quodāmodo religa
tio per comparationem ad aliam priorē qua qui
libet homo inquātū nature rōnalis eſt:ligat̃ ad p̄
cepta iuris naturalis. vnde et conſueuit dici xp̄ia
na religio: quia per ipſam vltra id ꝙ fideles liga=
ti ſunt ad iura nature: religant̃ iterū ad ea q̄ fidei
xp̄i ſunt que leges nature excedunt. Capiēdo au=
tem religionem ſecundo modo ad propoſitū no
ſtrum: ab ea dicti ſunt religioſi quaſi deo religati

per obligationez qua ex voto ligati ſunt ad q̄dā opera conſiliorum. huiuſcemodi autez obligatio ſeu religatio fit dupliciter .ſ. ſimplici ſeu nuda ꝓmiſſione que fit per votum ſimplex. et ſolēni profeſſione ad religionem approbatam que fit ꝑ votum ſolēne quod implicat nō ſolum ꝓmiſſionem ſed et actualem promiſſe rei exhibitionem. q̄ cōplementū eſt et perfectio promiſſionis prout. S. Tho. inquit in hac diſ.38.q.pª.ar.2. ſub.ar.3.et quodlibz.8.ar.10. huiuſcemodi autem exhibitio fit per hoc ꝙ homo ſolenniter vouens religionē ſe totum dedicat deo et diuinis obſequijs. ex tūc ſe faciens per profeſſionem ſeruū dei: nihil libertatis ſibi retinens ad ea que mūdi ſunt. vnde gregorius loquens de religioſis dicit ſup ezechielez. ſunt quidam qui nihil ſibimetipſis reſeruāt: ſ; linguam ſenſum vitam atq; ſubam: omnipotēti deo imolāt. quos dioniſius.6°. capl'o eccle. hierar. dicit nominari dei famulos ex dei puro ſeruitio ac famulatu et vniri ad deo amabilem perfectionez.

¶ Duo igitur penſanda ſunt in voto ſolemni per profeſſionem ad certam religionem. vnum ē realis et actualis traditio qua ex ipſa ratione profeſſionis: profitens ſe totum deo tradit mūdo abrenuncians ac ſe in poſſeſſionem deo exhibens diuinis obſequijs ex tunc mancipatum. aliud eſt ipſius profitentis quedam conſecratio qua deo et diuino cultui vſq; ad mortem dedicatur. duo iſta accipi poſſunt ex dictis dioniſij.6°. capl'o eccleſia. hierar. Primum cum dicit. vnde diuini duces noſtri nominationibus eos .ſ. monachos ſacris dignati ſunt. alij quidem therapeutas .i. cultores dei alij autem monachos ipſos nominātes ex dei puro miniſterio et famulatu: et non partita ac ſingulari vita tanq̄ vnificante eos inſeparabilibus ſacris complicationibus in deiformē vnitatem ⁊ amicam deo conſumationem. Secundum tangit cum ſubiungit. propter quod et conſumatiuā eis donauit gratiam ſacra legiſlatio: et quedam eos dignata eſt conſecratiua inuocatione. Ex vtroq; autem horum duorum videtur efficaciter probari ꝙ monachus ſeu religioſus profeſſus ita eſt diuino cultui et dei ſeruitio mancipatus totalit' mūdo abrenuncians: ꝙ nulla humana auctoritate ⁊ diſpenſatione ad vitam ſecularem et ad mūdi negocia reuerti poteſt. Ex primo quidem probat'. quoniā ſicut nulla humana auctoritate aut diſpēſatione fieri poteſt ꝙ matrimonium conſumatuz diſſoluatur pro eo ꝙ vterq; coniugum realiter et actualiter ſe tradit in poteſtatem alterius: dicēte dn̄o quos deus coniūxit homo non ſeparet: ita videtur ꝙ nulla humana auctoritate vel diſpenſatione fieri poſſit ꝙ matrimoniuz ſpirituale quod cum deo anima contrahit: diſſoluatur poſtq̄ fuerit conſumatum per realem et actualez traditionem qua religioſus per ſolēnem profeſſionez deo ſe tradidit. tenet conſequentia. quia nō minoris immo maioris firmitatis eſt matrimoniuz ſp̄uale quod cū deo contrahitur: q̄ carnale quod cōtrahitur inter homines. vnde per illa verba domini quos deus coniunxit homo non ſeparet: non minus adempta fuit a poteſtate hominū ſeparatio ſeu diſſolutio matrimonij ſpiritualis quo ꝑ ſolemne votum religionis religioſus per realem ſui traditionem deſpōſatur et ſp̄ualiter copulat' deo: q̄ ſeparatio coniugum carnaliter contrahētiū imo magis quāto maiori gratia et nexu homo deo dicatus: eſt alligat' deo q̄ carnaliter contrahentes adinuicem. quod apoſtol' ſatis innuit pª Cori.6. qm̄ de nexu carnaliter contrahentium inducit illud gene.2°. et Mathei.19. erūt duo in carne vna. de nexu vero ſpiritualis coniugij cum deo dicit. qui autem adheret domino vnus ſpiritus eſt. maior profecto eſt et firmior ac perfectior nexus in vno ſpū q̄ in vna carne. Unde magiſter i hac diſtin.38. ex dictis innocentij pape arguit a minori ad maius ſic dicens. ſi enim de omnibus hec ratio cuſtoditur vt quecūq; viuente viro alteri nupſerit adultera habeatur nec ei agende penitentie licentia conceditur niſi vnus de illis fuerit defunctus: quāto magis de illa tenenda eſt que ante ſe imortali ſponſo coniunxerat ⁊ poſt ad humanas nuptias trāſmigrauerit? Conſonat his. S. Tho. in hac diſtin.38.q.pª.ar.3. ſub.ar.3. vbi pro veritate queſtionis arguentis primo loco ait. ille qui facit votum ſolemne contrahit matrimoniū ſpirituale cum deo quod eſt multo dignius q̄ materiale matrimoniū.

¶ Ex ſecundo vero id probatur. quoniam vt accipitur ex Leuitici vltimo capitulo: quod ſemel deo dedicatuz eſt: ad alios vſus trahi nō poteſt. vnde vt ibi dicitur: omne qd dn̄o conſecratur ſiue homo fuerit ſiue animal ſiue ager: nō veneet neq; redimi poterit. et ſubiungitur ratio quia quicq̄d ſemel fuerit conſecratū: ſanctum ſanctorum erit domino. et ad deſignanduz ꝙ domino conſecratum non liceat ad mūdanos vſus conuertere: ſubinfertur in textu. ⁊ omnis cōſecratio que offertur ab homine: non redimetur ſed morte morietur. vbi in eo ꝙ dicit nō redimetur: ſatis ſignificatur ꝙ cōmutatio etiam in meli' locum non habet: ſed erit ſic dn̄o conſecratū vſq; ad mortez. quod dſignatur in eo ꝙ dicit ſed morte morietur. qua ſalicet leuite diuino cultui conſecrati: dicebātur mortui. quemadmodū apud nos

religioſi mortui mũdo dicũt̃ ꝓut nicholaꝰ de lyra
ibi exponit. cui expoſitioni cõſonat interlinearis
cum dicit ſup̲ illud ſed morte moriet̃. viuo autẽ
iã non ego: viuit vero in me xp̄s Gala. 2°. Ad qđ
facit quia in eodẽ capl̄o ſupra preceperat deꝰ ſic.
animal quod imolari p̄ot dño ſi quis vouerit: ſan
ctum erit et mutari nõ poterit. i. nec melius malo
nec peius bono. ¶ Et confirmat̃ quia in rebꝰ in-
animatis in quibus cõſecratio et ſanctificatio nul
lam formã ponit realem quod ſemel deo cõſecra-
tũ eſt: ad mũdanos vel humanos vſus nulla hu
mana poteſtate poteſt trahi quãdiu in ſuo eſſe ꝑ-
manet ſicut patet de calice et de eccleſia cõſecra-
tis. multo ergo magis de homine deo conſecrato
et ſanctificato tenendũ eſt ꝙ ad humanos ⁊ mũ-
danos vſus deinceps trahi non p̄ot in quo ſancti
ficatio et conſecratio formã aliquã imprimit rea-
lem. ¶ Cõfirmat̃ vtraq; ꝓbatio per id qđ dñs di
cit Luce. 9°. nemo mittens manũ ſuã ad aratrũ
et aſpiciens retro aptus ẽ regno dei. reſpicit ꝑfe-
cto retro: qui poſtq̃ diuinis obſequijs vitam ſuã
et mores ſolẽniter dño dedicauit: retro ad mũdi
ſolicitudines conuertit̃. quod proculdubio reli-
gioſus efficeret ſi poſt ſolẽne votum continentie
quo diuinis obſequijs ſe realiter tradidit mundo
et mundanis curis abrenũcians: cõtraheret ma-
trimoniũ ꝑ quod mundi negotijs et ſolicitudini-
bus coniugatus implicat̃ ſm illud apl̄i pª Corin.
7°. qui cũ vxore ẽ: ſolicitꝰ eſt q̃ ſunt mũdi q̃modo
placeat vxori et diuiſus ẽ. ſ. a ſpũaliũ ſolicitudine.

¶ Quarto Notandũ eſt ꝙ ſicut acci
pitur ex dictis S. Tho. 2ª
2ᵉ. q. 88. ar. 7. in cor. non eſt omnium rerũ eadẽ
ſolẽnitas: ſed vnicuiq; rei cõpetit ſolẽnitas ſm ip
ſius condicionẽ. eo ꝙ vt. S. Tho. dicit in hac diſ.
38. q. pª. ar. 2. ſub. ar. 3. in cor. ad ſolẽnitatem rei
pertinere dicunt̃ illa q̃ ei completũ eſſe tribuunt.
vnde quia votũ eſſentialiter eſt promiſſio deo fa
cta q̃ complementũ ſuũ accipit quando id quod
ꝓmittit̃ realiter et in preſenti deo dat̃: inde eſt ꝙ
ſolẽnitas qua votum dicit̃ ſolẽne: conſiſtit in rea-
li et actuali donatione ſui qua quis ſe deo tradit
diuinis obſequijs ſe in perpetuũ mancipando: vel
ſimpliciter quemadmodũ fit ꝑ profeſſionẽ in re-
ligione per ſedem apl̄icam approbata. vel nõ ſim
pliciter ſed ad certũ miniſterium ſicut fit per ſacri
ordinis ſuſceptionem. Circa quod aduertendũ
eſt ꝙ quia complementũ rei nõ ſolum habetur ex
his que ſunt de eius ſubſtãtia: ſed etiã ex rebꝰ ip-
ſam perficientibꝰ accidentaliter: duplex cõſidera
tur ſolẽnitas voti. vna q̃ conſiſtit in his quibꝰ vo
tum ſubſtantialiter complet̃ et fit ſolemne: que ẽ
ipſi voto eſſentialis ſine qua ſubſtãtia voti ſolem
nis eſſe non p̄ot. et hec ſolẽnitas cõſiſtit in hoc ꝙ
quis ſe deo donat tradẽs ſe pure et realiter ac a-
ctualiter dei ſeruitio. alia eſt ſolemnitas voti non
ſubſtantialis ſed accidẽtalis conferẽs ad bene eẽ
ipſius et ſine qua nihilominꝰ votũ poſſet eſſe ſolẽ
ne. Prima ſolẽnitas que eſt voto eſſẽtialis: com
plectit̃ de ſui natura tria. primũ ꝙ quis ſe deo et
dei ſeruitio realiter et actualiter tradat. ad quod
requiritur neceſſario ꝙ ipſe ſit ſui iuris et ſui com-
pos: alias inualida eſſet donatio. propter quorũ
defectũ votum ſolẽne pueri ante annos puberta
tis et furioſi: ratum non eſt. Secũdũ eſt ꝙ ſolem-
niter vouens donet et tradat ſe ei qui vicem dei
habeat. quia a nõ habente poteſtatem non valet
receptio niſi is qui poteſt recipere ratã habeat re
ceptionem. vicẽ autem dei habens in terris eſt ſũ
mus pontifex q̃ eſt xp̄i vicarius generalis in orbe
et ipſius auctoritate ac cõmiſſione quidam alij ꝓ-
lati iferiores. et quia ſicut donatio que fit per vo-
tum ſolemne eſt voluntaria eo ꝙ votũ ſit ex ſui
natura factum ſpontaneum: ita et receptio eſſe d̄
bet voluntaria. ideo ſi prelatus propter cauſam
rationabilem recipere non vult eum qui ſe voto
tradit: traditio ſui nõ efficit votum ſolemne. Ter
tium quod votum ſolemne eſſentialiter comple-
ctitur eſt realis et actualis ac pura vouẽtis ſui do
natio non implicans aliquid voto ſolemni repug
nans. huiuſcemodi autem ſolemnitas in tribus
predictis conſiſtens ita eſt voto ſolemni eſſentia
lis: ꝙ nec ſtatuto eccleſie nec aliqua conſuetudi-
ne variari poteſt manente eadem natura voti ſo
lemnis. Solemnitas vero voto ſolemni acciden
talis non neceſſaria ad ſui ſubſtantiam aut conſi-
ſtentiam ſed conferens ad habendam noticiam
ipſius et ad eius reuerentiã: complectitur plura
et eſt ſm diuerſitatẽ temporum et locorũ et ho-
minũ condicionem variabilis. et hec ſolẽnitas ẽ
que per ſtatutum eccleſie vel per conſuetudinem
voto ſolẽni eſt adhibita. Et vt meliꝰ harũ ſolẽni-
tatum ratio et diuerſitas capiat̃: in vtroq; voto
ſolemni illam ſub exẽplo aſſignabimꝰ. in voto enĩ
ſolemni per ſacri ordinis ſuſceptionem: ſolẽnitas
ꝓma et eſſentialis voto cõſiſtit in eo ꝙ quis ſui iu
ris et ſui cõpos exiſtens volũtarie ſe offert deo in
manibus epiſcopi ad certum miniſteriũ ac famu
latum in miſſe celebratione et in quibuſdã alijs
actibus ſpũalibus ꝑpetuo exhibendũ ſimul et in
ipſius receptione per ep̄m vice dei tradentẽ ſibi
characterẽ cum quadam ſpũali conſecratione. ꝙ
autẽ iſta fiant quibuſdam cerimonijs obſeruatis
ad reuerentiam ſacramẽti ꝑtinet ad ſolemnitatẽ

talis voti accidētalem. Item et ꝙ voto solēni ꝑ ſuſceptionem ſacri ordinis ſit annexum votū cōtinentie: ſolēnitatem ipſius concernit accidentalem ex ſtatuto eccleſie. non enim votum continētie eſt de natura aut ſubſtātia ſacri ordinis. nam et apud grecos vere ordinati ſunt in ſacris abſqꝫ eo ꝙ votum continentie ſimpliciter voueant. In voto autē ſolēni per profeſſionem in religione ꝑ eccleſiaꝫ approbata: ſolēnitas voto eſſentialis cōſiſtit in eo ꝙ vouens ſolēniter ſe tradit pura ⁊ reali ac actuali donatione deo in manibus eius qui vicem dei ad illum recipiendum gerit. ſe et totaꝫ eius vitam dei ſeruitio mancipando: mūdo ⁊ his q̄ mūdi ſunt abrenūcians. Qꝫ autē huiuſcemodi donatio et realis traditio fiat per hec vel illa verba in profeſſiōe expreſſa: aut ꝙ fiat in ſcriptis ſigno vel ſubſcriptione ſe donantis munita: vel ꝙ fiat tacite per ſuſceptionem habitus profeſſorum aut ꝙ fiat poſt ānum probationis vel certo modo infra annum atqꝫ alijs conſimilibus obſeruatis: totū pertinet ad ſolēnitatem accidētalem voti ſolēnis per ꝓfeſſionē religionis. nam et ſine his premiſſis eſſe pōt huiuſcemodi votū ſolēne et obligat vouentem apud deū. et hoc ſatis aperte ꝓbatur ex capitulo porrectū. et caplo ad aplicam. et caplo conſulti. et caplo ſtatuim⁹. de regu. et ex caplo non ſolū eo. titu. li. 6°. nam ex caplo porrectum: habetur ꝙ abſqꝫ ſuſceptione habitus religionis et extra monaſterium et ſine forma cōſueta verboꝝ: profeſſionē et votum ſolēne fecerit q̄dam canonicus per hoc ſolū ꝙ ſe reddidit abbati in monachum pretermiſſis quibuſcūqꝫ alijs ſolemnitatibus iuris. ex caplo vero ad apoſtolicaꝫ patet ꝙ pretermiſſa ſolēnitate iuris ne ante annum probationis profeſſio recipiatur: tenuit profeſſio facta infra probationis annū. ex caplo aūt conſulti: accipitur ꝙ etiam infra annum ꝓbationis religioſus non poteſt redire ad ſeculum: ſi cōſtet ꝙ quando intrauit religionem: vitam ſecularem propoſuerit abſolute mutare etiam ſi profeſſionem nō fecerit. ex caplo vero ſtatuimus ꝓbatur nouicios in probatione poſitos ante ꝓfeſſionem factā et ante habitū ꝓfeſſorum ſuſceptū: votum ſolēne feciſſe nec ad ſeculum redire poſſe: ꝓ eo tantūmodo ꝙ abſolute voluerit vitā mutare et in religione perpetuo deo ſeruire. ex capitulo vero nō ſolū: habetur ꝙ abſqꝫ profeſſione tacita vel expreſſa et ante annum ꝓbationis ingreſſus religionem ad ſeculum redire non pōt ſi conſtet euidenter illum vitā voluiſſe mutare. Patet igit̄ ꝙ deficientibus alijs quibuſcūqꝫ ad ſolēnitatē voti per eccleſiam ſtatutis: ſi quis realiter pure et actualiter religioni ſe dederit cum propoſito vitaꝫ ſecularem perpetuo mutandi quod pertinet ad ſolemnitatem eſſentialem voti ſolemnis: cenſet̄ vere religioſus et votum ſolemne deo feciſſe: ita vt nec ad ſeculum redire nec matrimonium contrahere poſſit. Et confirmatur. quoniaꝫ huiuſcemodi ſolēnitates que per eccleſiam voto ſolemni ſunt adiecte: non ſemper eedem nec eodē modo obſeruate fuerunt. imo pro diuerſis temporibus et ſm̄ diuerſas hominum condiciones et varias religionum cōſtitutiones: reperimus illas mutatas: ſic vt nec ipſa profeſſio expreſſa eiſdeꝫ verbis et ſolēnitatib⁹ in oībus religionib⁹ ꝓferat̄. Ad qđ facit quod Sanctus Thomas dicit in hac diſtinctione trigeſſima octaua queſtione p̄ma articulo ſcđo ſub articulo tertio vbi tertio loco ſic arguit. ante ↄſtitutionē certarū regularū potuit votū ſolēnizari etiā ſine ordinis ſuſceptione. ſed nunc nō minus ſe poſſent homines obligare deo q̄ꝫ pri⁹. ergo et nunc ſolemnitas voti poteſt eſſe ſine profeſſione certe regule. ecce argumentum. ſequitur reſponſio. ad tertium dicendum ꝙ anteq̄ꝫ eſſent iſte regule que modo ſunt: erat aliquis modus viuēdi ab eccleſia approbatus quo aliqui ad ea que ſupererogatiōis ſunt ſe obligabāt. ⁊ tunc certi tēporis obligatio ad illum modum viuendi: idem faciebat quod nunc obligatio ad certam regulā. hec ille. ¶ Ex premiſſis inferimus ꝙ ſolemnitas voti de qua habetur in capitulo vnico de voto ⁊ voti redemptione libro ſexto ꝙ ex ſola conſtitutione eccleſie eſt inuenta: non eſt ea ſolemnitas que voto ſolemni eſt eſſentialis: ſed eſt ſolemnitas voto accidentalis quaꝫ eccleſia adinuenit ad hoc ꝙ illi conſtet de veritate et certitudine ſolemnitatis ſolemni voto eſſentialis. quatenus ad ipſius obſeruationem: vouentes cogere valeat: et lites mote preſertim pro matrimonio vel contra matrimonium: in iudicio eccleſie dirimi poſſint. quia enim eccleſia non iudicat de occultis: ſepe i iudicio falleretur niſi voto ſolemni religionis qđ in occulto fieri poteſt: quaſdam ſolemnitates et determinationes appoſuiſſet quibus votum ſolēne ante deum occulte emiſſum: exterius ad noticiam eccleſie perueniret. vnde quando precedēte ſolemnitate eſſentiali voti ſolēnis eccleſia nōnunquam iudicat pro matrimonio contra votuꝫ ſolemne religionis deficientibus ſolemnitatibus vna vel pluribus per eccleſiam adinuentis: non illud fit pro eo ſimpliciter ꝙ ſolemnitates ab eccleſia inſtitute n̄ fuerunt: ſed quia deficientibus illis non conſtat eccleſie ꝙ prima ſolemnitas eſſentialis voto fuerit obſeruata. nam ſi de eius veri-

tate ſibi alias conſtaret: nõ pro matrimonio ſed
pro voto ſolẽni ferret iudicium quantũcunqꝫ pre
termiſſe fuiſſent ſolẽnitates voti ab eccleſia ſtatu
te. Et eſt ſimile in matrimonio. qꝛ enĩ matrimoni
um ſubſtãtialiter cõſiſtit ĩ mutuo cõſenſu vtriuſqꝫ
coniugis: inde eſt ꝙ ſi ſm veritatẽ vir conſenſerit
in mulierem et econtra: matrimoniũ eſt verum ſi
perſone ſint habiles ad cõtrahendũ quantũcũqꝫ
ſolẽnitates et ea que per eccleſiã ſtatuta ſunt ipſi
matrimonio non interueniant. ſic ꝙ ſi alter cõiu-
gum alteri nubat interuenientibus omnibus iu-
ris poſitiui ſolẽnitatibus: hoc ſecunduꝫ matrimo
nium nullũ erit. et econuerſo ſi aliquis cõiugũ ſm
veritatẽ in alio non cõſenſit etiã ſi verba cõſenſũ
exprimentia ꝓtulerit et in eo matrimonij ꝯtractu
alie ſolemnitates ab eccleſia adinuente obſerua-
te fuerint: nullũ eſt matrimoniũ. ita ꝙ ſi cõiunx nõ
cõſentiens: alteri ſm veritatẽ nupſerit: verũ ma-
trimoniũ contrahet: nõ obſtante ꝙ per eccleſiaꝫ
in primo caſu pro ſecundo matrimonio ſit iudica
tum contra primuꝫ: et in ſecundo caſu pro primo
matrimonio iudicetur cõtra ſecundũ. eccleſia aũt
vtrobiqꝫ ferret tale iudiciũ per facti errorem iudi
cans preſumptione iuris de veritate matrimonij
per ſolẽnitates ab eccleſia ſtatutas exterius con-
currentes. vnde ſi ei conſtaret de veritate cõſen-
ſus ꝯiugũ in vtroqꝫ caſu ecõtrario iudicaret: quã-
uis ſolẽnitates iuris poſitiui omiſſe fuiſſent.

Quinto Notanduꝫ eſt ꝙ votum ſi
ꝓprie capiat: eſſentialiter
eſt q̃dam promiſſio iuxta diffinitioneꝫ hugonis d
ſancto victore. ꝓmiſſio auteꝫ eſt de aliquo in futu
rum implẽdo. vnde votum ſimplex quod eſt ꝓ-
miſſio de impletione futuri: habet ꝓprie rõnem
voti. votũ autẽ ſolẽne ex ea parte qua ſolẽnitatẽ
habet que conſiſtit in cõplemento et actuali iple-
tione voti vt dictũ eſt: non habet ꝓpriã rationeꝫ
voti quãuis habeat voti cõplementuꝫ et pfectio-
nem. nihil enĩ ꝓhibet ꝙ aliquid habeat pfectã ra-
tionem rei cuius ꝓpriã rationeꝫ nominis non ha
bet. ſicut ſcientia in deo pfectã habꝫ rationeꝫ ſed
non habet ꝓpriã nominis rationeꝫ. impoſituꝫ eſt
enim ſciẽtie nomẽ: ſciẽtie creaturarũ de cuius pro
pria rõne eſt ꝙ ſit accidẽs quoddaꝫ qualitatis. q̃
ratio nõ reperit in deo in quo nullũ eſt accidens.
Ex quibus inferimꝰ ꝙ diſpẽſatio ſeu relaxatio vl
cõmutatio locũ non habet ꝓprie loquẽdo in vo-
to ſolẽni: ſed tantũmodo in voto ſimplici. ꝓbat
hoc. qm̃ diſpẽſare in voto ſeu votuꝫ relaxare aut
cõmutare votum: nihil aliud eſt q̃ꝫ obligationem
de voto implendo tollere vel in aliud implendũ
cõmutare. ſed hoc in voto ſolẽni locũ non habet
nam quod factũ eſt et adimpletũ: non iam relin-
quitur vt ſic fiendũ nec ad illud implendũ rema-
net obligatio. ac per hoc nec relaxari poteſt nec ĩ
aliam obligationẽ põt cõmutari. nõ enim relaxa
ri põt aut cõmutari qđ omnino non eſt. Cum er-
go doctores dicunt ꝙ prelatus eccleſie vel ſupre-
mus vel inferior põt in voto diſpenſare ſeu votũ
relaxare aut cõmutare: debet intelligi d voto ſim
plici in quo iſta locũ habent ꝓ eo ꝙ eſt promiſſio
implicãs obligationem de aliquo in futurum adi
plendo. vnde circa votuꝫ ſolẽne quod eſt ſubalit
et formaliter rei promiſſe actualis traditio cũ poſ
ſeſſione deo facta: ſi prelatus eccleſie habet aliqd
quod agat: erit rem deo traditam et conſecrataꝫ
ac diuinis obſequijs in perpetuuꝫ mancipatam a
deo et dei ſeruitio auferre et alteri. ſ. mundo illaꝫ
dare: atqꝫ rem deo dicatam ad mundanos vſus
conuertere. Sed certe neqꝫ nobis cõſtat nec pro
babile videtur ꝙ aliquis eccleſie prelatus etiã ſũ-
mus poteſtatẽ habeat id faciẽdi. imo videtur cõ
trarium poſſe ꝓbari. primo ratione: qm̃ non mi-
nus efficitur vouẽs ſolẽniter religionem res dei ⁊
in dei poſſeſſionem tradita: q̃ꝫ coniunx per matri
monium conſumatũ efficitur alterius cõiugis res
poſſeſſa imo vero magis. nam per votum ſolẽne
religionis fit vouens res dei et quantum ad cor-
pus et quantũ ad animam. per matrimoniuꝫ ve-
ro conſumatum coniũx non fit res alterius coniu
gis nec ſe dat illi in poſſeſſionem niſi quantuꝫ ad
corpus ſm illud apoſtoli pma Corin. 7°. mulier
poteſtatem corporis ſui non habet ſed vir. ſimi-
liter autem et vir ſui corporis poteſtatem nõ ha-
bet ſed mulier. cum ergo eccleſia aut eccleſie pre-
latus poteſtatem non habeat auferẽdi coniugeꝫ
ſuo coniugi et alteri tradere poſt matrimoniũ cõ
ſumatum: neqꝫ qđ fortius eſt illum deo ⁊ dei obſe
quijs dedicare: nam non poteſt ipſum religioſuꝫ
facere contra ſui coniugis voluntatem: cõſequẽs
eſt ꝙ minus poſſit eum qui ſolemniter vouet reli
gionem deo auferre ⁊ a perpetuo dei ſeruitio ſub-
trahere et alteri ſiue homini per coniugium ſiue
alias mundo et mundanis negotijs illum dare.
Probatur ſecundo auctoritatibus ſacre ſcriptu-
re que ſupra tacte fuerunt. prima eſt illa que ſumi
tur Leuitici vltimo capitulo. quod ſemel deo de
dicatũ eſt: ad alios vſus trahi non poteſt. ex qua
auctoritate prout latius expoſita fuit ad litteraꝫ
in tertio notabili: plane habetur ꝙ prohibitione
legis diuine hi qui ſolemniter vouent religionem
cũ ſint deo conſecrati: deo auferri aut a dei ſerui-
tio quod vouerunt niſi diuina auctoritate ſubtra
hi non poſſint nec ad mundanos vſus conuerti.

Secunda auctoritas eſt Luce.9.nemo mittens
manū ad aratrū ⁊ aſpiciēs retro aptus eſt regno
dei.ex qua precepto diuino nobis prohibetur a dei
ſuitio ſemel cepto retrocedere: ⁊ maxime poſtq̄
dei ſeruitutē ꝓfitemur et in ſeruos eius ad ſpecia
lē religionis cultū et ſeruitiū dedicati ſumꝰ. Ter-
tia auctoritas eſt Mathei.19. quos deus coniū-
xit:homo non ſeparet. ex qua diuina ꝓhibitione
cauetur ne matrimonio perfecte coniūctos per eiꝰ
conſumationē homo ſeparet. q̄ prohibitio nō ſo
lum intelligenda eſt circa matrimoniū carnale:ſ
magis et fortius circa matrimoniū ſpūale,ꝑut de
ductū fuit in tertio notabili. His auctoritatibus
cōtinentur diuine legis ꝓhibitiones cuius diſpenſa
tio vel cōmutatio aut abrogatio nō eſt humane
poteſtatis ſed ſoliꝰ dei legiſlatoris. ¶ Nec valēt
contra premiſſa rationes quorūdam ſic arguen-
tium.primo quia papa gerit vicem dei tanquā ge
neralis xp̄i vicarius in terris. ergo ſicut deus po-
teſt religioſum ſibi datū in ſeruitiū a ſeruitute reli
gionis abſoluere et a ſe illum manumittere ac li-
bertati dare vt etiam nubat ſi velit:pari ratiōe vi
detur q̄ idipſū poſſit papa efficere qui vices xp̄i
gerit in orbe. ¶ Secundo quia vouens ſolēniter
vouet principaliter in manus pape et eius volū-
tate et auctoritate in religione recipitur. ergo eiꝰ
auctoritate et voluntate poteſt a religione abſol
ui et libertati donari:ꝑcipue cauſa rationabili in-
teruen iente pro bono reipublice aut pro chriſtia-
ne fidei augmento. ¶ Sed ad primum iſtorum
reſpondemus q̄ per hoc q̄ papa eſt chriſti vica-
rius in terris:non eſt factus dn̄s rerū xp̄i nec ſer-
uorum dei: ſed magis diſpēſator et ꝓcurator ſeu
adminiſtrator ſm̄ illud apoſtoli pª Corin. 4°.ſic
nos exiſtimet homo vt miniſtros xp̄i et diſpenſa
tores miniſterioꝝ dei. imo et ſeruus ſeruorū dei
ipſe nō ficte aut fallaciter ſe ſcribit. vnde ſicut diſ
penſator aut procurator domini abſq̄ eius volū
tate et commiſſione res domini alienare nō pōt
ita nec papa poteſt res deo dicatas aut ſeruos di
deo ſubtrahere et alteri alienare abſq̄ ipſius ſpe
ciali cōmiſſione. Juxta quod ap̄ſus dicebat. 2ª.
Corin.10.poteſtatem dedit nobis dn̄s in edifica
tionē et nō in deſtructionē. Et infra cap̄lo vltimo
non poſſumus inquit aliquid aduerſus veritatē
ſed pro veritate. nō legitur aūt huiuſcemodi ſpe
cialis cōmiſſio vſq̄ adhuc facta.imo magis habe
tur in ſcriptura ſacra de eo expreſſa ꝓhibitio,ꝑut
deductū fuit ſupra. Quod vero dicunt papā diſ-
penſaſſe cum quodā monacho,ꝓfeſſo ſolēniter q̄
egreſſus a monaſterio matrimoniū contraheret
non cōſtat ex ſcriptura auctentica. et ſi conſtaret
dicimus q̄ id papa feciſſet occulto ſpūſſancti con
ſilio inſpirato ⁊ directo ad illum ſingularē caſum.
et ideo illud factum ad alios caſus etiam ſimiles
non debet paſſim extendi. quēadmodum nec q̄r
ex ſpeciali ſpūſſancti cōſilio aliquando tempore
apoſtolorum baptizabantur xp̄iani in nomine xp̄i
abſq̄ expreſſa inuocatione patris et filij et ſpūs
ſancti,ꝑut legitur actuū octauo:ideo cōmuniter ⁊
indifferēter d̄bēt fideles baptizari in nomine xp̄i
tantū.nec ad diſpenſandū in tali forma baptiſmi
papa habet ꝓpriā et ordinariā poteſtatē ꝑut.S.
Tho. dicit ſupra diſti.3ª.q.pª.ar.2.ſub.ar.2.ad.
3m. ¶ Ad.2m.reſpondetur q̄ papa nō recipit re-
ligioſos ſolēniter ꝓfitentes in ſeruos ſuos nec ad
ſui ꝑpetuum ſeruitium: nec ſibi eos recipit ad reli
gionē:ſed deo et in ſeruos dei et ad ſeruitium dei
mācipatos.quēadmodū ꝓcurator res dn̄o tradi-
tas vel ſibi oblatas vice dn̄i ⁊ ꝓ dn̄o non recipit ſi
bi ſed dn̄o ſuo.qui licet a pricipio poſſet illas non
recipe preſertim rōnabili cauſa ocurrēte: poſtq̄
tamē illas vice ſui dn̄i et pro dn̄o et in eius domi-
nium ſemel recepit: nō habꝫ ꝑtātem illas alienā-
di et dn̄o ſubtrahendi abſq̄ eius ſpeciali manda-
to.quod ſi faceret:factum nō valeret nec ipſe de-
bitam ſeruaret dn̄o ſuo fidelitatem. de qua apo-
ſtolus dicit pª Corin. 4°.hic iam queritur inter diſ-
penſatores ſi fidelis quis inueniatur. ¶ Ad ratio
nem autē quam afferūt de bono reipublice procu
rando reſpondet.S.Tho.2ª2e.q.88.ar.11°.ad
p̄mū. q̄ periculis vel ꝓfectibus rex humanarū ē
obuiandum per res humanas: non autē per hoc
q̄ res diuine conuertantur in vſum humanū. ꝓfeſſi
autem religionem:mortui ſunt mundo et viuunt
dn̄o. vnde non ſunt reuocādi ad vitā humanam
occaſione cuiuſcūq̄ euentus.hec ille. Et cōfirma
tur hec ſolutio per id quod xp̄s reſpondit dicenti
ſibi a xp̄o vocato. domine permitte mihi primū
ire et ſepelire patrē meum. ait eni illi.ſine vt mor
tui ſepeliant mortuos ſuos. quod exponens am
broſius querit ſic. cum religioſum humani corpo
ris ſepeliendi accipiamus officiū:quomodo pa-
terni quoq̄ funeris ſepultura prohibetur:niſi vt in
telligas humana poſthabēda diuinis. bonū ſtu
dium ſed maius impedimētū. non ergo paterni
funeris ſepultura ꝓhibetur:ſed neceſſitudini gen
ris diuine religionis pietas antefertur. Chriſoſto
mus vero conſonat ſic querēs.quid magis neceſ-
ſarium paternis exequijs? quid facilius:cum non
eſſet multum temporis dandum? et reſpondet.
per hoc docemur preferre ſpiritualia cunctis ad-
modum neceſſarijs. Cirillus quoq̄ ex dictis ver-
bis chriſti ſic ꝯcludit. hinc percipe q̄ p̄ferenda ſit

pietas qua deo tenemur: amori parētū. ¶ Cōfirmatur ſecūdo exēplo btī mathei aplī q̄ ephigeniā virginē deo dedicatā noluit in vxorē dare hirtaco regi, ꝓmittēti dimidiū regni ſui dare aplō ad fidē xpī cōuertēdū ſi id faceret. imo qđ et multū facit ad nr̄m ꝓpoſitū reſpondit hirtaco. tu rex ſciens ephigeniā regis eterni ſponſam efectā et ſacro velamine cōſecratā: quomodo poteris ſponſam potētioris te tollere et tuo matrimonio copulare. ꝓpter q̄ verba et denegationē ephigenie mortē ſubijt et martyr effectꝰ eſt. ¶ Sciēdū tamē eſt ꝙ in hac materia ſanctꝰ thomas aliter ſentijt in primo ope et aliter in ſecūdo. ſed tenendū eſt qđ vltimo ſcripſit tanquā magis ac maturiꝰ ab eo digeſtū et magis de mente eius exiſtens.

Quantū ad articulū quartū reſpondēdū eſt obiectionibꝰ in cōtrariū. Et quidē ad argumēta aureoli cōtra pmā ꝯcluſionē: dicitur ꝙ quicq̄d ſit de ꝓpoſitionibus ab arguēte aſſumptis qm̄ aliq̄ patiuntur calūniā et nō ſunt ſatis ꝓbabiles: et tamē cōtra concluſionē nr̄am nō militant. nō enim aliud concludunt niſi ꝙ pluralitas vxorū omni tēpore ſit cōtra legē nature: quod nos nō negāmꝰ nec concluſio nr̄a. ꝙ aūt deus q̄ eſt auctor nature et inſtitutor legis nature poſſit in lege nature ac ꝑ hoc in pluralitate vxoꝝ diſpēſare qđ et nos dicimꝰ: rōnes arguētis nō impugnāt. quāobrē nihil ꝯtra nos cōcludūt. Ad illud vero qđ arguēs aſſumit in ſecūdo argumēto ꝙ. ſ. nō minꝰ ſit ꝯtra legē nature virū hr̄e plures vxores q̄ȝ vnā vxorē plures habere maritos: reſpondet. S. Tho. diſ. 33ª. huius quarti. q. pª. ar. pº. ad. 7^{m}. ¶ Ad argumēta durādi cōtra eandē ꝯcluſionē q̄ȝ^{m} ad rōnes illam ꝓbantes: ad pmū dicit̄ ꝙ maior eſt falſa. qr etiā abſq; malicia et ꝓteruia vxoꝝ: ipſa earū pluralitas ꝑ ſe quia vt in pluribus impediret pacē in domo et familia. nā ex matrimonio amor naſcit̄ intēſiſſimus viri ad vxorē et econuerſo, ꝓut phs dicit 9º. ethi. tum ex ipſa natura contractus matrimonialis. tum et magis ex diuina inſtitutione et gr̄a in ſacrō collata. iuxta qđ dicit̄ gene. 2. ꝓpter hoc relinquet homo pr̄em et matrē et adherebit vxori ſue. amor aūt intēſus: zelū cauſat q̄ nō patitur cōſortiū in amato: querēs ſingularitatē in amato ꝓut augꝰ dicit li. 83. queſ. et maxime hoc cōtingit inter virū et vxorē. vn̄ et ſpeciali nomine dicit̄ zelotipia. Facit ad hoc qđ dioniſiꝰ dicit. 4º. caplō de diui. no. deꝰ inq̄t appellat̄ zelotes ꝓpter multū amorē quē hēt ad exiſtētia. nō ergo ē ꝑ accidēs ſ

magis ꝑ ſe ꝙ pluralitas vxoꝝ parit zelū et cōtentionē. et multū rariſſime ac ꝑ accidēs cōtinget ꝙ cū pluralitate vxoꝝ pax habeat̄ in domo. ¶ Ad 2^{m}. negat̄ aſſūptū. nec valet eiꝰ ꝓbatio qr etiam ſi alia opera neceſſaria ad vitā viri meliꝰ poſſent fieri abſolute loquēdo ꝑ aliū virū q̄ȝ ꝑ vxorē: et tamē habita vxore ꝓpter filioꝝ ꝓcreationē ⁊ educationē: aliq̄ ſunt opa viro neceſſaria q̄ nō ita bene et cū pace viri et vxoris fierēt ꝑ aliū virū: maxime ſi cōcernerēt vt nōnūq; cōtingit medicamētum corporis viri vel quomodolibet aliter tactum ipſiꝰ. nō enī vxor ſuſcepta id patiēter ferret. Ad auctoritatē autē auguſtini dicit̄ ꝙ ipſe nō loquit̄ abſolute ſed ſub ꝯditione. ſ. ſi cauſa filiorū excludatur. ait eni ſic. quapropter nō inuenio ad qđ adiutoriū facta ſit mulier viro: ſi pariendi cauſa ſubtrahat̄. nā iſta cauſa ſubtracta: alia opa eque benē vel melius fieri poſſent ꝑ virū. verūtamen ſuppoſito ꝙ mulier data ſit in adiutoriū viro principaliter cauſa filios pariēdi: conſequitur ꝙ ſit ei data in adiutoriū etiā alioꝝ quorūdā operū que ſunt viro neceſſaria. et ꝙ iſte fuerit ſēſus auguſtini patet quia ipſemet in libro de bono ꝯiugali caplō tertio ponit aliā cauſam adiutorij preter filioꝝ generationē et educationē. ſ. ipſam naturalē in diuerſo ſexu ſocietatē ꝓut ſupra fuit allegatū in primo notabili. ¶ Ad. 3^{m}. dicit̄ ꝙ quāuis in eo caſu in q̄ arguēs loquit̄ licitū ſit pretermittere finē ſecūdarium ꝓpter pmariū: nō tn̄ ſequit̄ ꝙ id fiat paſſim et a quocūq;: ſed ex diuina diſpēſatione. non enī quotiēſcūq; caſus occurrit diſpēſande vel mutande legis: liberū eſt cuilibet ipam vel mutare aut in ea diſpenſare: ſed ille ſolus ad id ptātem habet q̄ legem cōdidit. vnde argumētū non militat ꝯtra nos qui ponimus ꝙ licitum aliquādo fuit et eſſe pōt vnum virum plures hr̄e vxores diſpēſatione diuina. ¶ Ad. 4^{m}. dicit̄ ꝙ diſpēſatio de pluribus habendis vxoribꝰ facta fuit abrahe et alijs eiꝰ poſteris illū imitantibꝰ circa diuinū cultū augendū. quoꝝ quibuſdā innotuit non ſolū exēplo abrahe ſed etiā inſpiratiōe interna. Nec; inde ſeq̄tur vt arguēs obijcit ꝙ ea diſpenſatio et ſanctoꝝ patrū exēplum excuſaret infideles plures ſimul vxores habentes. quia cū non eas haberēt ꝓpter cultum dei veri augendū ſed ꝓpter eoꝝ laſciuiā et infidelitatē: cōſequēs eſt ꝙ non id feciſſent exēplo abrahe et ſanctoꝝ patrū. ac ꝑ hoc nulla ratio ex illoꝝ exemplo potuit infideles excuſare. Nec nobis ē incōueniēs ſi omnes infideles peccauerit plures ducēdo vxores aut ꝙ in eis in hoc fuerit ratio naturalis offuſcata: cū in multis alijs contra rationis dictamen et preſertim circa cultum vnius dei

habuerint rationē obūbratā imo et mentem de=
prauatam,ꝑut apoſtolus ſcribit Ro.pmo. Unde
S.Tho.i hac.33ª.diſ.q.pª.ar.3.ſub.ar.p°.ad.pm
in gentibus inquit q̃ꝫm ad multa lex nature offuſ=
cata erat. vnde accedere ad cōcubinā malū non
reputabāt. hec ille. Et certe mirabile eſt ꝙ durū
videaꝛ arguenti om̄es infideles peccaſſe ducēdo
plures vxores. de quibꝰ apoſtolus dicit Ro.p° ꝙ
mutauerūt gloriā incorruptibilis dei in ſimilitu=
dinē imaginis corruptibilis hominis et volucrū
et quadrupedū et ſerpentiū. et imutauerūt natu
ralem vſum in eum vſum q̄ eſt cōtra naturā: re=
pleti omni iniquitate malicia fornicatione auari
tia nequitia pleni inuidia homicidijs cōtentione
dolo malignitate ſuſurrones detractores deo o=
dibiles cōtumelioſi ſupbi elati inuētores malorū
parentibꝰ nō obedientes inſipientes incōpoſiti ſi
ne affectione abſqꝫ federe ſine miſicordia. ¶Ad
5m. dicitur ꝙ opinio tacta in argumēto eſt falſa.
nam obligatio ex iure naturali aut diuino: cōſen=
ſu vel pacto ꝯtrahentium diſſolui non pōt. matri
moniū aūt lege nature et lege diuina eſt cōtractꝰ
duorꝫ tātūmodo viri.ſ.et mulieris. dicitur eni geñ.
2. erūt duo in carne vna et adherebit homo vxo
ri ſue nō vxoribꝰ,ꝑut notat interlinearis. quod ⁊
dñs firmat Mathei.19.dicēs. qui fecit hominem
ab initio: maſculū et feminā fecit eos et dixit. ꝓp=
ter hoc dimittet homo pr̄em et matrē et adhere
bit vxori ſue et erunt duo in carne vna. qđ expo=
nens chriſoſtomꝰ inquit. nō ſolum aūt ex modo
creationis: ſed etiā ex modo legiſlationis mōſtra
uit q̄m vnū oportet vni cōiungi. vbi modū crea=
tionis poſuit notādo ius nature: modū vero le=
giſlationis ad denotandū ius diuinum. firmauit
etiā ibi idipſum dñs inquiēs phariſeis. dico autē
vobis qꝛ quicūqꝫ dimiſerit vxorē ſuam niſi ob for
nicationē et aliā duxerit: mechatur. nā vt innocē
tius argumētaꝛ in caplo gaudemus de diuortijs
ſi vxore dimiſſa duci alia de iure nō pōt: fortius ⁊
ipſa retenta. vnde conſenſus aut licentia ſare et
vxorū iacob non ſufficeret matrimoniū abrahe
et iacob cum ancillis vel ſecundis vxoribꝰ facere
licitū abſqꝫ diuina diſpenſatione. Et ꝺ his latius
dictū fuit in ſecundo notabili. Expoſitio autē ar=
guentis ad dictū innocentij friuola eſt et deſtruit
textū. tum qꝛ nō eſt in vſu ſanctorꝫ doctorꝫ dicta=
men interius rationis vocare diuinā reuelationē.
tum etiam quia interiꝰ rationis dictamē: lex com
munis eſt cunctis naturaliter impreſſa. cum ergo
innocentius dicat: niſi cui fuit diuina reuelatione
cōceſſum: apte mōſtrat ꝙ loquiꝛ de ſpeciali reue=
latione alicui facta nō de ea q̄ omnibus eſſet com
munis. Necqꝫ iuuat arguentē imo magis oppug=
nat qđ ibi dicitur: q̄ mos quandoqꝫ interdū etiā
fas cenſetur. nā ly quandoqꝫ et interdū deſignāt
ꝙ non loquiꝛ innocētius de more oībus cōmuni
ſed de ſpeciali aliquibꝰ conceſſo. ¶Ad.6m. dicitur
ꝙ procedit ex dicto falſo arguentis fundamento
.ſ.ꝙ ius matrimonij et eius bonū fidei depende=
at ſimpliciter ex cōſenſu contrahentiū. qđ falſum
eſt vt in precedēti reſpōſione et magis in ſecūdo
notabili eſt deductū. Quod aūt adducitur ꝓ ſimili
de voto caſtitatis pari conſenſu cōiugū cōmiſſo
nō eſt ad ꝓpoſitum. quia tale votum nec preiudi
cat nec alterat ꝯtractū matrimonij: nec illi repug
nat quēadmodū plures vxores ducere. quod vt
ſatis eſt dictū ſupra repugnat nature ⁊ inſtitutio=
ni matrimonij. ¶Ad.7m. dicitur falſum eſſe ꝙ ſo
la pſuaſione ſare abrahā voluit eijcere agar: ſed
pricipaliter diuina auctoritate ⁊ diſpēſatione. vn
de.S.Tho.in hac diſti.33ª.q.pª.ar.3.ſub.arti.3.
ad.3m. dicit ꝙ ſicut in lege moyſi per diſpēſationē
licebat dari libellū repudij ad euitandū vxoricı=
dium: ita ex eadē diſpēſatione licuit abrahe eijce=
re agar ad ſignificādū myſteriū quod apoſtolus
explicat Gala.4. ¶Ad.8m. dicitur ꝙ minor ē fal
ſa. nam vt ſepe dictū eſt ſupra: pluralitas vxorū
et lege nature et lege diuina eſt prohibita. Ad au
ctoritatē vero auguſtini de more reſponſum eſt
ex dictis ſancti thome in ſecundo notabili. ¶Ad
9m. dicitur ꝙ ꝓcedit ex falſo fundamento.ſ.ꝙ pa
pa pōt diſpenſare in ſolēni voto cōtinentie ordi=
naria poteſtate abſqꝫ ſpeciali reuelatione. Et de
hoc latiſſime dictū eſt i tertio et q̄rto ⁊ quinto no
tabilibus. ¶Ad argumentū ſcoti cōtra ſecundā
ꝯcluſionē dicitur ꝙ ſecunda ſolutio ibi data ē bo=
na et de mēte ſancti thome. et ad eius impugna=
tionē dicitur ꝙ aſſumptū eſt falſum. non enim om=
nia ſunt equalia hinc et inde. quia vouens ſolēni=
ter: dat ſe actualiter deo et mittit deū in poſſeſſio
nem ſui dādo ſe in manibus eius q̄ vicē dei gerit.
et realiter ac actualiter recipiꝛ in rē poſſeſſā. hoc
autē non facit qui vouet tantūmodo ſecū voto
priuato. Unde.S.Tho.in hac diſ.38.q.pª.ar.3.
ſub.ar.3.ad.3m. votū inquit ſolēne habet actua
lem exhibitionē ꝓprij corpis quā nō habet votū
ſimplex. neqꝫ iterū vtrūqꝫ votum equaliter obli=
gat etiā apud deū. nam tale votū priuatū: habet
vim tantūmodo ꝓmiſſionis. votū vero ſolemne
eſt ſimul cū ꝓmiſſione realis exhibitio. ꝓmittens
autē nō equaliter ſe obligat nec quo ad deū nec
quo ad homines ſicut ille q̄ promittit ⁊ ſimul dat
quod ꝓmittit. vnde falſū eſt qđ arguēs dicit per
ſolā voluntatē dominiū transferri ſicut et per rei
traditionem.

traditionē. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra tertiā concluſionē ad pm patet reſpōſio ex his q̄ dicta ſunt i quīto notabili. quod autē arguēs vltimo adducit φ locum partis dei tenet papa eius vicarius: verum eſt ſed ſicut eius miniſter et fidelis diſpenſator: non ſicut dominus. vnde licet a pncipio promiſſionis ⁊ etiam traditionis poſſit papa vel inferior ꝑlatus propter rōnabilē cauſam nō recipere illum qui ſe deo ꝓfitetur in religione: poſtq̄ tū ſemel ipm vice dei recipit: nō videtur eſſe i eius poteſtate abſq̄ ſpeciali dei licētia illū deo ſubtrahere ⁊ mūdo dare. Et de hoc latius dictum fuit in q̄nto notabili. ex q̄bus etiā patet reſponſio ad. 2m. ¶ Ad. 3m. quod eſt durandi dicit φ diſpēſationi in voto ſolēni: obſtat ipa voti ſolēnitas. et ad huius improbationē p̄mā de facto dauid dicitur φ nō eſt ſimile. q̄ vt in textu innuitur panes illi nō erāt ꝓhibiti maxime tēpore neceſſitatis niſi viris coinq̄natis cum mulieribus a mane vſq̄ ad veſperā. i. eodē die. vt nicholaus ibi exponit. ⁊ ſic intelligi debet qđ xp̄s dicit Mathei. 12°. quos nō licebat ei edere nec his q̄ cū eo erāt. ſ. ſi nō mūdi eſſent a mulierum cōtactu. vnde hieronimus dictū dn̄i exponens ait. obſerua tū φ panes propoſitionis nec dauid nec pueri eius acceperūt anteq̄ mūdos ſe a mulieribus eſſe reſpōderit. conſecrati vero dn̄o per ſolēne votū religionis: ſimpliciter ⁊ abſolute prohibiti ſunt ad mūdanos vſus redire ꝓut diffuſius deductum fuit in tertio notabili.
¶ Nec valet ſecunda improbatio q̄ñ aſſumit falſum. nam vtraq̄ cōſecratio ⁊ p ſuſceptionem ſacri ordinis ⁊ p ſolēne votū religionis: eſt eēntialis. q̄uis annexio voti cōtinētie ſit ſacro ordini accidētalis: ſolēni autē voto religionis eſſentialis. arguēs vero videt fuiſſe deceptus i verb ſcti thome. putans φ ſctūs thomas dixiſſet conſecrationē per ſuſceptionē ſacri ordinis eſſe accidētalē pro eo φ annexionē voti continētie dixit eſſe ordini ſacro accidētalē. non enim vtrūq̄ eſt idē dictu. ordini namq̄ ſacro eēntialis ē cōſecratio: ſed non eſt illi eſſentiale votum cōtinentie. Fallitur preterea arguēs exiſtimās conſecrationem p ſolēne votum religionis q̄ eſt illi eſſentialis: conſiſtere in benedictione qua prelatus benedicit profeſſum aut ipſius habitum. hoc autē eſt falſum prout ex tertio et quarto notabili ex verbis ſacre ſcripture ⁊ ex dict dioniſij deductū fuit. Ad illud quod ſecundo arguens inducit φ ſcilicet ſolēnitas voti non addat voto niſi quādam perfectionem accidentalē: dicitur φ argumentum procedit ex falſo p̄ſuppoſito arguētis. nam ſicut ex quarto notabili manifeſtum exiſtit quedā ſolēnitas eſt voto ſolēni religionis eſſentialis ſine qua ſolēne votū ſubſiſtere nō pōt. nō eni omium rerū eſt eadē neq̄ eodē modo ſolēnitas. ¶ Ad. 4m. dicit φ aſſumptū eſt falſū. tū q̄ charitas ⁊ ſi det bonā volūtatē: nō ideo prebet facultatē. alioqui laicus exiſtēs in charitate poſſet conficere corpus dn̄i melius q̄ ſacerdos in peccato mortali exiſtēs. vnde q̄ nullꝰ eccleſie ꝑlatus poteſtatē hēt abſq̄ dei ſpeciali cōmiſſione religioſum diuinis obſequijs cōſecratū ⁊ ſpirituali matrimonio xp̄o copulatum ac mundo mortuum ad mūdanos vſus conuertere. ideo q̄ntūcūq̄ id ꝓ charitate militaret: nō eſt i hominū poteſtate id facere. tū etiā q̄ vt apl's dicit Ro. 3°. nō ſunt faciēda mala vt veniāt bona. tū tertio q̄ falſum eſt φ indiſpēſabilitas i voto ſolemni religionis militat cōtra charitatē imo magis pro charitate. exēplo ⁊ doctrina xp̄i q̄ Luce 9°. dicēti ſibi: dn̄e permitte mihi pm̄ ire ⁊ ſepelire patrē meū: reſpondit. ſine vt mortui ſepeliāt mortuos ſuos. tu autē vade et annūcia regnū dei ꝓut latiꝰ deductū fuit i quīto notabili. vnde ſi argumētatio valeret: poſſet etiam papa diſpēſare i pluralitate vxorū et maritorū vel auferre vxorē a viro ſuo poſt cōſumatū matrimoniū et dare alteri pro pace habēda alicuiꝰ regni aut ꝓ cōuerſione alicuius multitudinis ad fidē xp̄i qđ nullus diceret. ¶ A. 5m. quod ē petri de palude dicitur φ quicq̄d ſit de propoſitionibꝰ aſſumpt ab arguēte nā aliq̄ nō ſunt vſq̄quaq̄ vere: ⁊ tū preſuppoſitū arguētis ex quo argumētationem infert falſum eſt. nā vt ſepe dictū eſt ſupra ⁊ magis i notabilibus: falſum eſt φ ſup votū ſimplex nihil habeat votum ſolēne: per ſolēnitatē ⁊ profeſſionem niſi quod eſt poſitiuū. q̄ imo habet aliq̄d quod eſt ⁊ de iure nature ⁊ de iure diuino in quo papa diſpēſare non pōt ordinaria poteſtate. vnde falſū eſt φ papa facere poſſit φ monachus manēs monachꝰ vxoret. repugnat enī matrimoniū: eſſentie monachatus q̄ conſiſtit in mūdi ⁊ eorū q̄ mūdi ſunt abrenūciatione et pfecta ſeq̄la xp̄i. matrimoniū vero implicat mundi curas et a xp̄o diuidit ꝓut apl's dicit pa Corin. 7°. ¶ Ad. 6m. patet ſolutio ex reſpōſione ad argumēta durādi. ꝓcedit enī ex eodē falſo fundamēto. ſ. φ ſolēnitas q̄ facit ſubaliter votū eſſe ſolēne ſit p eccleſiā tm̄modo inſtituta. cuius falſitas patet latiſſime ex q̄rto notabili. ¶ Ad. 7m. dicit φ aſſumptū eſt falſum. ſ. φ papa poſſit facere φ religioſus ſemel obligatꝰ voto ſolēni ad religionē: nō plus ſit obligatꝰ. ⁊ cū arguēs querit

q̄d hoc ꝓhibeat: dicim⁹ ꝙ natura voti ſolēnis et ius diuinū ac naturale. Neq; valet qđ arguens inducit cōtra p⁹ᵐ. nā licet papa poſſit diſpēſare in voto vt ē votū ꝓprie .ſ. ꝓmiſſio q̄dā: nō tñ diſpēſare pōt in voto vt ē ſolēne. qđ addit ad votum vt eſt ꝓmiſſio: rei ꝓmiſſe actualē traditionē ꝓut ſatis deductū fuit i quarto ⁊ q̄nto notabilibus. Qđ autē arguēs dicit ꝙ papa pōt facere ꝙ religioſus ſolēniter ꝓfeſſus nō ſit obligat⁹ ad paupꝰtatē aut caſtitatē vel obediētiā: falſum ē cū obligatio ad iſta ſit de eēntia religionis. vñ religioſus ſine iſtis: eēt religioſus ſine religione qđ implicat cōtradictoria. nec valet rō arguētis q̄m aſſumit falſum .ſ. ꝙ alie obſeruātie ſint eq̄ ſubalia religioni queadmodū illa tria. ⁊ de hoc .S. T. 2ª. 2ᵉ. q. 186. ar. 7. et. 9. Et cū arguēs obijcit ꝙ tūc vna religio nō differret eēntialiter ab alia: dicimus ꝙ id nullū eſt icōueniēs: cū tñ differāt ⁊ diuerſitate finiū ⁊ diuerſitate obſeruātiarꝫ ſeu exercitiorꝫ q̄ ſunt diſpoſitiones ad tria vota eēntialia obſeruāda. Et accipit̄ iſta ſolutio ex dictꝫ .S. Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 188. ar. p°. c. ⁊ ad. 2ᵐ. ⁊. 3ᵐ ¶ Ad 8ᵐ. dicit̄ ꝙ aſſumptū eſt falſuꝫ. qꝛ imo rōnes q̄s ꝓ parte oppoſita ſctūs thomas adducit ſūt valide ⁊ efficaces: et reſpōſiones q̄bus arguēs nitit̄ eas diſſoluere ſunt inualide. Patet ꝺ p̄ma q̄m expoſitio quā dat ad capitulū cū ad monaſteriū: ē friuola ⁊ abſq; rōne ab eo cōficta. p̄mo qꝛ nō minus ē irritare votū q̄ꝫ in eo diſpēſare ſꝫ eiuſdem poteſtatis. ſecūdo qꝛ falſum ē ꝙ papa poſſit facere de monacho ſolēniter ꝓfeſſo nō monachuꝫ vt ex dictis patet. et i hoc cōmittit̄ in argumēto fallacia petitionis p̄ncipij. De ſecūda cōſimiliter patet qꝛ falſum etiaꝫ aſſumit. ꝙ enī votū ſolēne matrimoniū poſt ꝯtractū dirimat: nō hēt ex ſtatuto eccleſie ſed ex natura ſui ꝓut .S. T. expꝛſſe dicit in hac diſ. 38. q. pª. ar. 3. ſub. ar. 3. in. coꝛ. ⁊ ꝺ hoc lati⁹ dictuꝫ eſt i tertio ⁊ q̄rto notabilib⁹. De tertia patet ſimiliter: q̄ꝫq̄ꝫ nō ſic i forma .S. Tho illa vtat̄. q̄m falſum ē ꝙ papa poſſit diſpēſare in morte ciuili qua ſolēniter vouēs religionē moritur mūdo. Neq; valet eius p̄ma ꝓbatio. nā religioſus vł heremita ſolēniter ꝓfeſſus ſi i epiſcopatu p̄ficiat̄: nō redit ad ſeculū nec ad vitā mundanā: ſed magis aſcēdit ad vitā ſpūalē pfectiorē ſemꝑ mūdo mortuus et xp̄o viuēs. iuxta quod apoſtolus paulus factus ep̄s dicebat Gala. 2°. viuo autē iam nō ego: viuit vero in me xp̄s. vbi ſuꝑ illud iam nō ego: interlinearis dicit .i. vetus homo. ⁊ ſuꝑ illō viuit vero i me xp̄s: interlinearis dicit .i. nouus homo. Et de hoc .S. Tho. 2ª 2ᵉ. q. 184. ar. 7. Ad quod facit qđ ſupꝛa dixerat q. 88. ar. 11°. in reſponſione ad 4ᵐ. Neq; valet ſecunda pꝛobatio. qꝛ quicq̄d ſit ꝺ moꝛte ciuili ꝑ alium modum vt ſeruitutis vel alias: de moꝛte tamē ciuili ꝑ ſolēnē pꝛofeſſionē religionis: aſſūptū eſt falſum. nā vt i tertio notabili deductū fuit auctoꝛitate dioniſij: ſolēniter vouēs religionem realē quādā cōſecrationē recipit ſpūalē. Quarta vero reſpōſio non militat ꝯtra ſanctū thomā cuius non eſt rō illa quā ſoluere nititur. verūtamē nec illa ē valida. nā auctoꝛitas apoſtoli Ro. 7°. ⁊ pª Coꝛi. 7°. ex qua ſumptū eſt ꝙ vxoꝛ alligata eſt viro ſuo q̄ꝫdiu ip̄e vixerit poſt cui⁹ moꝛtem pōt alteri nubere: loq̄tur ꝺ moꝛte naturali non de ciuili. quāobrem ſolutio arguētis ex illa non pꝛobatur. ¶ Ad. 9ᵐ. qđ eſt godofredi dicit̄ ꝙ illud eſt ꝓpter votū ſimul cū ſolēnitate voti. nec valēt ea que arguēs cōtra hoc adducit. non p̄muꝫ quoniā illud pꝛocedit de voto ſimplici qđ non excedit vī pꝛomiſſionis. nō de voto ſolēni qđ mutare vel relaxare non eſt in poteſtate vouētis nec totius eccleſie militantis abſq; ſpeciali dei cōmiſſione pꝛout ſepe dictum eſt ſupꝛa. nā cum votum ſolēne ſit votum iam adimpletum non habet in eo locum diſpēſatio ſeu relaxatio aut voti commutatio que pꝛopꝛie reſpiciūt votum adimplēdum. vnde facere de monacho nō monachum vel ip̄m matrimonium contrahere aut ad mundanos vſus redire: aliud genus eſt actionis .ſ. ſubtrahere deo rem ab eo poſſeſſam imo ⁊ eius ſponſam ꝑ conſumatuꝫ matrimoniū ſpūale et alteri tradere: ad qđ nō valet poteſtas eccleſie oꝛdinaria. et de hoc plenius dictum fuit in quīto notabili. Neq; valet ſecūdū de ſolēnitate voti nā falſum aſſumit vt ſepe dictū eſt ſupꝛa. religiones vero ſuperaddite dicunt̄ habere vigoꝛē ex cōfirmatione eccleſie: q̄ꝫᵐ ad hoc ꝙ ipſius eſt diſcernere ⁊ appꝛobare q̄ ſint vere religiones deo grate. ſed poſtq̄ꝫ religiones ꝑ eccleſiam ſunt appꝛobate ⁊ ꝑ manus eccleſie pꝛelati ⁊ ipſius auctoꝛitate recepti ſunt ad religionē ſolēniter vouētes: nō eſt i poteſtate eccleſie aut ei⁹ pꝛelati idipſum reuocare ⁊ irritare. ⁊ de hoc latius dictū eſt in quīto notabili. Ad id autem qđ ſecūdo adducit dicit̄ ꝙ pꝛocedit ex falſo .ſ. ꝙ ſanctificatio ⁊ cōſecratio religionis ſit ab homīe cōficta. Neq; valet id qđ tertio adducit q̄m iterū aſſumit falſum .ſ. ꝙ matrimoniū et actus matrimonij nō repugnet religioni. huius enī falſitas ⁊ ex p̄dictis ſolutionibus ⁊ ex notabilibus ſufficienter apparet. Quod autē vltimo exponit decretalem cum ad monaſteriuꝫ de difficultate nō de poſſibilitate: expꝛſſe deſtruit textum q̄ ſimpli-

citer dicit: nō pōt. vnde gloſa ordinaria ibi hanc
& ſimiles friuolas expoſitiones repellit & ſimpli-
citer tenet ſicut ſonat text⁹ q̄ id papa nō poteſt.
¶ Ad .10ᵐ. quod eſt hērici dicit̄ pmo q̄ obiectio
ipa ſe ſoluit i eo q̄ concedit ſanctificatū deo nō
poſſe in cōtrarios vſus mutari p diſpēſationē.
quoniā vſus matrimonij cōtrarij ſunt vſibus et
actionib⁹ religionis ſicut expſſe habet̄ ex aucto-
ritate apoſtoli pᵃ Cori. 7°. Dicit̄ ſecūdo q̄ etiā ſi
votum ſolēne religionis & vita religioſa cōmu-
tari poſſit in aliqd meli⁹ xpiane reipublice: opus
eēt id fieri per habētē ad id poteſtatē. q̄ tamē in
terris nō eſt: niſi ex ſpeciali conſilio & cōmiſſione
ſpūſſancti. non eni legis diſpēſatio aut cōmuta-
tio etiā ſi aliqd melius occurrat a quocūq; licite
fieri pōt ſed a legiſlatore tm̄modo vel ipſius cō
miſſione. & de hoc dictū fuit in q̄rto & quito no-
tabilib⁹. Auctoritas autē ex caᵒ venietes de iu-
reiurādo: nō eſt ad propoſitū. qm̄ ſolēniter vo-
uēs religionē interueniēte ſuperioris auctorita
te id approbantis vouet. vnde text⁹ ille de voto
ſimplici et de iuramēto pmiſſorio intelligit̄ que
reſpiciūt aliqd in futurū auctoritate ſuperioris
diſcernēdū. vnde ſicut nō habet locū dictū capi-
tulū in iuramēto aſſertorio eo q̄ nō eſt de futu-
ro adimplēdo ſed de iā adipleto: ita nec locum
hēt in voto ſolēni qd̄ q̄ cōpletū eſt: non reſpicit
futurū. Cetera q̄ arguēs dicit cōtinēt nōnulla fal
ſa de q̄bus ſatis dictū eſt ſupra. licet eni viuere
in matrimonio vel extra: habere temporalia vl̄
nō habere ſit ex inſtitutione & electione hūana a
pncipio: poſtq̄ tamē matrimoniū q̄s elegit & cō
ſumat et eligit nō habere tēporalia p votū ſolē-
ne religionis: nō eſt i electione aut inſtitutione
hūana ab eo qd̄ elegit recedere aut id reuocare
¶ Ad argumēta ſcoti cōtra tertiā cōcluſionē di-
citur q̄ matrimoniū ptrahēdū impedit̄ p ſacros
ordines q̄ habēt annexū votū continētie vtroq;
modo. Neq; valet iprobatio pmi. nā reſpōdet̄
ad minorē q̄ licet ſuſcipiēs ordinē hēat i volun-
tate nō cōtinere abſolute loquendo: ſimpliciter
tm̄ & in particulari in volūtate hēt continētiā vo
uendi & id eligit volēs ſuſcipere ſacros ordines.
vnde i eo eſt volūtariū mixtū queadmodū in
eo q̄ per metū aliqd eligit ſicut i proijciēte mer-
ces ſuas in maritimēs maris periculū. vn̄ eiuſce
modi factū magis eſt volūtariū q̄ inuolūtariū
put philoſophus dicit tertio ethicorū. Neq; va
let iprobatio ſecūdi nā pma cōſequētia eſt falſa.
et ad eius pbationē dicit̄ q̄ interdictum eccleſie
eſt duplex. vnū eſt qd̄ dirimit matrimoniū cōtra
hēdū non tm̄ contractū: & de hoc procedit rō ar-
guētis. aliō interdictū eſt qd̄ nō ſolū dirimit cō-
trahendum ſed etiā dirimit contractū: & tale in-
terdictum eſt qd̄ ipedit matrimoniū per ſuſcep
tionē ſacri ordinis: ſicut patet ex caᵒ pᵒ de cleri.
cōiu. vnde huiuſcemodi interdictū eccleſie ille-
gitimat pſonas ad cōtrahēdū vt nō valeat ma-
trimoniū ab eis vel cum eis cōtractū. ¶ Ad ar-
gumētū ante oppoſitū reſpōdet. S. T. diſ. 37ᵃ.
hui⁹ quarti. q. pᵃ. arᵒ. pᵒ. ad. pᵐ. q̄ q̄uis ordo ſa-
cer nō hēat cōtrarietatē ad matrimoniū in q̄tū
eſt ſacramētū: hēt tamē repugnātiā quādam ad
ipm ratione ſui actus q̄ impedit actus ſpūales.
Poteſt etiā dici q̄ etiam ſi fm̄ ſe nō repugnaret
repugnat tamē propter eccleſie prohibitionē. &
in hoc articulus terminatur.

¶ Diſtinctio. xliij.

Circa q̄dragesimā ter-
tiā diſtinctionē
& q̄ſdā ſequen-
tes q̄rit̄ vtrum
corruptum vel
annihilatū: per
dei potentiam
poſſit idem nu
mero reparari
et arguit̄ q̄ nō.
q̄r dicit phus in. 2°. de generatione q̄ ea quorū
ſuba corrūpit̄: non reiteratur eadē numero. ſed
eorū q̄ i nihilū rediguntur: ſuba corrūpit̄. ergo ea-
dē numero iterari nō poſſūt. ¶ In oppoſitū ar-
guit̄ q̄r dicit auguſtin⁹. 22. de ciuitate dei. ſi ca
ro humana oībus pijſſet modis nec vlla ei⁹ ma-
teries i vllis nature latebris remanſiſſet: vn̄ vel-
let eā repararet oipotēs. ſed ſi nulla materia re-
manet de re corrupta: qd̄ corrūpit̄ in nihilū re-
digit̄. ergo deus id qd̄ in nihilum eſt redactum
pōt idē numero reparare. ¶ In hac queſtione
erunt quattuor articuli vt ſupra.

Quantum ad p-
mum articulū ſit pma cōcluſio
q̄ nullū corruptū vel annihila-
tū pōt p agēs naturale idē nu-
mero repari. Hāc cōcluſionē te
net. S. Tho. in hac diſ. 44. q. pᵃ. ar. pᵒ. ſub. ar.
2°. in reſpōſione ad. pᵐ. Et quodlibet. 4. ar. 5.

Itē contra gē.li°.4.ca°.81. Itē ſuper epiſtolas pauli exponēs illud.p^a.Cori.15. ſed dicet aliqs q̄modo reſurgūt mortui. ¶ Secūda ꝯcluſio eſt ꝙ res būs eſſe ꝑmanēs ſi fuerit corrupta vl' annihilata: pōt per diuinā potentiā eadē numero reparari. Hāc cōcluſionē tenet.S.T.locis ꝑme allegatis. ¶ Tertia cōcluſio ē ꝙ res ſucceſſiue ſicut mot⁹ ⁊ tēp⁹ ſi corrupte fuerit vl' ānihilate: nō pñt ꝑ aliquā potētiā etiam diuinā eadē numero repari. Hāc cōcluſionē tenet.S.Tho.in quodlibet preallegato.

Quantum ad ſecundū articulū arguēdū eſt cōtra cōcluſiones. Et qdem cōtra ꝑmā arguit ſcot⁹ probādo ꝙ ꝑ agēs naturale aliqd deſtructū poſſit idē numero repari. ꝑmo ꝑ illō.8°.metha.ca°.3.ſi agēs idē ⁊ materia eadē: effect⁹ erit idē. qr nō aſſignat diuerſitatē effectus poſſibilē niſi ꝓpter diuerſitatē efficiētis vel materie. ⁊ poſſibile eſt idē eſſe efficiēs ⁊ eādē materiā reſpectu ſecūdo ꝓducti. ergo poſſibile eſt ſecūdo ꝓductū eſſe idē cū ꝑmo ꝓducto. minor ꝓbat. qr ⁊ ſi frequēter i corruptione fiat diſpſio vel diuiſio materie: tñ oppoſitū eſt i multis caſib⁹. puta ꝙ includatur ignis intra vrinale ⁊ ibi corrūpat in aere; deinde ex iſto aere generet ignis ꝑ reflexionem radio⁊ ſolariū: tūc materia incluſa erit eadē. cō ſimiliter ſi ex ſolido generetur ſolidū vbi ꝑ̄iſe forma geniti pōt ſeq formā corrupti: ſeqtur ꝙ q̄ rōne tota materia ꝑ̄fuit ſub forma corrupti: pari rōne eadē tota erit ſub forma generādi. Dicetur forte ꝙ illud dictū phi debet intelligi cū hac cōdicione ꝑm ip̄m.5°.phi.ꝙ nō eſt tm̄modo numeratio forme propter alietatē ſubiecti vl' materie ſed etiā tēporis. Uel forte aliter dicetur ꝙ ariſtoteles licet aſſerat ꝙ ſi agens ſit aliud a materia alia: nō tñ ex oppoſito antecedētis ſi agens idē ⁊ materia eadē: ſeqtur ꝙ effect⁹ ſit idē. vnde in fine cōcludēdo ait. ſi ergo idē cōtingit ex materia idē facere: palā qr ꝑncipiū qd eſt vt mouēs idē. nam ⁊ ſi materia altera ⁊ mouēs: ⁊ quod ꝑfectū eſt ſuple: cū mouēs aliud: qd factum ē erit aliud. ¶ Sed cōtra ꝑmā reſpōſionē arguit. qr ſi agēs agat nūc in.a.inſtāti vſq ad inſtās.b.cauſabit idē. ergo ſi cauſet in.a.⁊ in tēpore intermedio inter.a.⁊.b.deſtruatur illud cauſatū ⁊ iterū agat i inſtāti.b.cauſabit illud idē. tenet cōſequētia ex hoc ꝙ cōtinuitas tēporis intermedij: nihil facit ad idētitatem permanentis quod habet in illo tēpore et in terminis. Si neges aſſumptum qr in.b.inſtāti nō pōt cauſa ſecunda a cauſa vniuerſali puta celo habere eandē influētiā quam habuit in inſtāti.a.⁊ ideo nō poterit tunc cauſare idē. cōtra hoc arguitur dupliciter. Primo qr ſimilis influentia ſufficit ad identitatē effectus. ſi eni in inſtanti.a. eſſet aliud agēs approximatū paſſo: produceretur idem in numero quod illō agens producit: ⁊ tamē influentia non eſſet eadem numero cū influentia iſtius: ſed tantūmodo ſimilis. nunc autē in alio inſtanti puta.b. erit influentia ſimilis que fuit in inſtanti.a. ¶.2°.qr influentia non eſt aliquid abſolutum receptū in cauſa inferiori: ſed eſt tm̄modo ordo in cauſando ad cauſam ſuperiorē continue quantum eſt de ſe coagētem. ergo non erit alia influentia ſicut nec alius ordo cauſe ſuperioris ad inferiorem. igitur. ¶.3°.qr aut ſimpliciter eſt impoſſibile idem numero bis produci: et tunc ſeqtur ꝙ deus hoc non poterit. aut nō ſimpliciter eſt impoſſibile: ⁊ tunc ſeqtur ꝙ in cauſalitate eorū in qbus fuit ꝑ̄us iſtud poſſibile: et nūc erit. ſed ꝑ̄us fuit in cauſalitate rerum naturaliū. ergo ⁊ nunc erit. ¶.4°.quia ſi vbi eſt continua actio agētis naturalis reſpectu producti ſicut eſt i ſole reſpectu radij ſi pro primo inſtanti produceret radiū ⁊ in tēpore habito conſeruaret: in vltimo inſtāti puta.b. erit idem radius cum non dependeat illa identitas radij in ſecundo inſtanti ab exiſtētia eius in tempore intermedio. quia ſine illa exiſtentia poſſet idem numero eſſe productum in eodē inſtāti. ergo ſequitur ꝙ eſſe in illo intermedio deſtructo: poſſet eſſe idē in vtroq extremo. ¶.5°.qr potentia ad formam ſemel productā: adhuc remanſit in materia deſtructa illa forma vel quocūq modo ceſſante. ergo poſt corruptionem illius forme: iterum pōt produci eadem forma in numero ꝑ agēs naturale. aſſumptum probatur. qr ſi deus reduceret eandem formam quod nō negatur ſibi poſſibile: illam faceret per ſe vnum cum materia ſicut ꝑ̄us. ergo in materia erat potentia reſpectu eius eadem que ꝑ̄us. conſequentia vero probatur. qr nihil eſt in potentia materie: quod nō poſſit reduci in actū per agēs naturale. ¶.6°.quia negatio illa que ſuccedit corruptioni rei: eſt eiuſdē rationis cum negatione que precedit rei productionem. ſed illa negatio que precedit generationem rei: nō impedit eius productionem. ergo nec illa que ſequitur impedit quin eadem res producatur. ¶.7°.qr variato poſteriori: non oportet variari prius. ſed vnitas rei prior eſt q̄ eius permanētia: ⁊ permanētia poſterior eſt vnitate rei. ergo

variatio in permanẽtia ſeu in cõtinuatione du-
rationis que eſt per mediam coꝛruptionẽ inter
generationẽ rei ⁊ eius reparationẽ: nõ impedit
eius vnitatẽ. ¶.8°. arguit ꝙ probatio cõcluſio-
nis nõ valeat que conſiſtit in hoc. ſ. ꝙ ſi actio vel
motus non poſſit reparari idẽ numero: ꝙ nec
terminus motus vel actionis. ⁊ hoc tripliciter.
pꝛimo qꝛ duo motus differentes ſm ſpeciem vt
motus rectus ⁊ circularis: poſſunt eſſe ad eũdẽ
terminum vel locũ numero vt patet. 7°. phyſi-
coꝛũ. Secũdo qꝛ auguſtinus. 3°. de trini. ca°. 9.
dicit ꝙ generatio vniuoca et equiuoca poſſunt
ad idem terminari. aliqua enĩ ſunt ꝗ poſſunt ge
nerari ex putrefactione et nihilominus ex ꝓpa-
gatione. Tertio qꝛ in ꝓpoſito reſurrectio ⁊ na-
turalis pꝛopagatio: ad idẽ terminantur nume-
ro: ⁊ tñ ſunt diuerſe actiones ſm ſpeciẽ differen-
tes. ⁊ ideo non ſequitur ſi mutatio vel actio nõ
eſt vna: ꝙ ideo non ſit foꝛma vna vel idem ter-
minꝰ. ¶.9°. qꝛ auctoꝛitas phi. 2°. de generatio
ne ad oppoſitum allegata: non cõcludit pꝛopo-
ſitum. qꝛ intẽtio philoſophi eſt ꝙ ea quoꝝ ſuba
non deperit: redeũt eadẽ numero: ſicut ſol ẽ idẽ
numero in qualibet circulatione. ſed ea quoꝛũ
ſubſtãtia deperit: nõ eſt neceſſe eadem numero
redire. ſed non intendit ꝙ non ſit poſſibile. hec
ſcotus. ¶ Contra eandeꝫ concluſionem arguit
aureolus dubitatiue ingrẽdo. qꝛ non apparet ra
tio quare non poſſit per agens naturale idẽ nu
mero redire: niſi pꝛopter diuerſitatẽ tẽpoꝛis pꝛe
cedẽtis ⁊ ſequẽtis. ſed hoc non valet: qꝛ identi-
tas tempoꝛis non requiritur ad identitatẽ effe-
ctus. qꝛ ſi ſic: ſequerẽtur multa inconuenientia.
pꝛimum eſt. qꝛ capio ignẽ ⁊ ſtupam: tunc in illo
inſtanti poſſum applicare ignem ad ſtupam. po
no ꝙ non applicẽ pꝛo illo inſtanti ſed ꝑ alio. aut
ergo erit ideꝫ ignis generatus in ſtupa ꝗ fuiſſet
ſi in illo inſtanti applicatꝰ fuiſſet: aut non. ſi ſic: er
go varietas tempoꝛis nihil facit ad varietatem
effectus. ſi non: hoc videtur manifeſte inconue-
niẽs ꝙ ille ignis nunꝙ̃ potuiſſet pꝛoduci ab ali-
quo igne niſi in illo inſtanti. Secundũ eſt qꝛ po
no ꝙ ignis calefaciat aliqͦd calefactibile vſqꝫ ad
certum gradũ et tunc ceſſet calefacere. pono ꝙ
poſt modicam hoꝛam incipiat iterum calefac-
re illud ideꝫ. hoc poſito manifeſte patet ꝙ eadẽ
numero intẽſione intendit nunc iſtum caloꝛem
illius calefactibilis: qua intendiſſet ſi pꝛima cale
factio non ceſſaſſet. ergo identitas tempoꝛis ni
hil facit ad pꝛopoſitum. hec aureolus in foꝛma.
¶ Contra ſecundam concluſionem arguit du-
randus in hunc modum dicẽs ꝙ ſalua reueren-
tia potẽtie diuine cui ſubeſt om̃e poſſibile: vide
tur ꝙ nullũ ꝑmanẽs coꝛruptum vel annihilatũ
põt idem numero reparari. quod põt multipli-
citer pꝛobari. pꝛimo ſic. nõ plus põt deus nunc
agens ꝑ voluntatẽ: ꝙ̃ ſi ageret ex neceſſitate na
ture. ſed ſi deus ageret ex neceſſitate nature: nõ
poſſet eandẽ rem numero coꝛruptaꝫ reparare.
ergo nec agẽs per voluntatem. maioꝛ patet qꝛ
poſſe reſpicit potẽtiam. eãdem autẽ potentiam
ſupponimus in deo ſi ageret ex neceſſitate natu
re: quã habet agens ꝑ voluntatẽ. voluntas enĩ
non addit nec auget potentiam: imo quicquid
põt per ſolam potẽtiam. ſed ꝑ voluntatẽ habet
ꝙ potentia ſm foꝛmã voluntatis exeat in actũ.
vnde ꝑ volũtatem non habet niſi libertatẽ vtẽ-
di potentia: quam non haberet ſi ageret ex ne-
ceſſitate nature. vnde philoſophi ꝗ poſuerunt
deum agere ex neceſſitate nature: poſuerunt in
eo tantam potẽtiam quantam nos ponimus. ſ.
infinitaꝫ. minoꝛ declaratur. qꝛ ſi deus ageret ex
neceſſitate nature licet ageret ꝑ potẽtiam infini
tam: ageret tamẽ modo alioꝛũ agentium natu
ralium. ꝓpter quod licet poſſet pꝛoducere ꝑfe-
ctioꝛẽ effectum ꝙ̃ alia: non poſſet tamẽ coꝛrup-
tum repare ſicut nec alia. Cõfirmatur. quia pa-
ter in diuinis generat filium ex neceſſitate natu
re. ⁊ ab omnibus conceditur ꝙ ſi diuina genera
tio interrumperetur ⁊ iteraretur ꝙ eſſet alia ge
neratio ⁊ alius filius. ⁊ ſi hoc eſſet ĩ deo reſpectu
diuinoꝛum: foꝛtioꝛi rõne eſſet ĩ eo reſpectu crea
turarũ. ¶.2ª. ratio talis eſt. agẽs naturale non
põt repare idem ſm numerum: ergo nec deus.
antecedẽs ſupponit̃. ꝓbatur conſequentia. qꝛ ſi
agẽs naturale non poſſet repare idẽ ſm nume-
rum ⁊ deus poſſit: hoc erit vel pꝛopter differen
tiam virtutis agẽtis vel ꝓpter differẽteꝫ modũ
agẽdi. ex parte enĩ termini non põt eſſe differen
tia cum ponatur idẽ terminus reſpectu vtriuſqꝫ
agẽtis ⁊ actionis. non ꝓpter differẽtem moduꝫ
agendi vt pote qꝛ deus agit ſine motu ⁊ muta-
tione natura vero non. qꝛ in repatione rei quo
ad foꝛmam coꝛruptam: a quocunqꝫ fiat ẽ vera
mutatio: quia ſubiectum ſe habet aliter nunc ꝙ̃
ꝑus. ſ. materia recipiẽs foꝛmã que ꝑus fuit ſpo-
liata. vnde ſi lumine coꝛrupto deꝰ reparet ipſuꝫ
eſſet vera mutatio ſicut ſi ſol reparet illud. Iteꝫ
ꝙ aliquid rei remaneat ideꝫ numero: magis vi-
detur facere ꝙ illud cuius erat pars poſſit idem
numero redire: ꝙ̃ ſi nihil remaneret. qꝛ plus eſt
reparare vtrãqꝫ partẽ ꝙ̃ alteram tantum. ſed in
motu ⁊ mutatiõe aliqͩd rei coꝛrupte remanet. ſ.
materia vel ſubm: in annihilatione autẽ angeli

nihil remanet. ergo facilius videt̄ ꝙ res corrup
ta reparetur ꝑ motum ⁊ mutationē: ꝗ res anni
hilata ꝑ creationē vel recreationē. ergo modus
agēdi ꝑ motū ⁊ mutationē: non impedit agēs
naturale pluſꝗ̄ diuinum quin poſſit idē nume=
ro reparare. Itē nec propter differētē virtutem
agēdi vt pote q: deus agit īfinita virtute: agēs
vero naturale finita. quia effectus finitus q̄ ſm
ſpēm ſuam pōt produci et producitur a virtute
finita: nunꝗ̄ exigit infinitatem virtutis in cauſa
ſua niſi propter modum quo producitur. puta
ſi producatur ꝑ creationē vel alio modo q̄ crea
ture non competit. ſed omnis forma naturalis
in rebus generabilibus ⁊ corruptibilibus excep
ta anima rationali: eſt quidam effectus finitus
qui ſm ſpēm ſuam pōt produci et producitur a
virtute finita. ergo nunꝗ̄ requirit in producēte
virtutē infinitam niſi producatur ꝑ creationem
vel tali modo qui creature non cōpetat. ſꝫ eius
productio in ſecunda productione etiam ſi fiat
a deo: eſt ꝑ verā mutationē ſicut ſi fieret a crea
tura vt ſtatim dictum ē. ergo reparatio rei cor=
rupte non neceſſario requirit virtutē infinitam.
differētia ergo virtutis infinite in agēte: nō pōt
eſſe cauſa quare deus poſſet reparare idē nume
ro non autē natura. quod ergo ē in cauſa qua=
re natura nō poſſit: abſꝗ̄ dubio videtur eē illud
quod tangit phūs. 2°. de generatione. ſ. ꝙ idē
manēs idē ſemp natum eſt facere idē. ad hoc au
tem ꝙ agēs faciat idē numero: oportet ꝙ mane
at idē in ſe quo ad virtutē ⁊ idem in habitudine
ad paſſum vel productum quo ad actionē. cū
autem actio nature interrumpatur: non manet
eadem habitudo agētis ad paſſum vel produ=
ctum. nec eadem habitudo reparari pōt. ⁊ ideo
non pōt repari idē productum ſm numerum.
iſtud etiam inuenitur in deo ꝑ comparationem
ad ea quoꝝ ſubſtātia deperijt in toto vel in par
te. quia actio dei in creaturam interrumpitur: ⁊
ideo non manet eadem habitudo dei agētis ad
creaturam pro prima rei productione ⁊ eius re
paratione. ⁊ hec ratio cōmunis eſt ad ea q̄ ſunt
ſucceſſiua ⁊ ꝑmanētia. ¶. 3ª. ratio talis eſt. quia
idem locus acquiritur pluribus motibus locali
bus. ſed eadē forma ſm materiam vł ſm nume=
rum non acquiritur pluribꝰ actionibus: ⁊ cauſa
eſt quia motus non terminatur ad locum vt ſit
ſed vt mobile ſit in loco. ⁊ ideo non oportet lo=
cum variari naturaliter. ſed formā oportet va=
riari actione ꝑ quam forma acquiritur. Ex hoc
pōt ſic argui. ſi eadē forma numero ſit in mate=
ria pluribus actionibus: oportet ꝙ vtraꝗ̄ actio
vel ſaltē altera terminētur ad formā non vt ſit
ſimpliciter ſed vt ſit in materia vel in ſubo. ⁊ ꝓp
ter hoc ad eādē formam terminatur generatio
hominis ⁊ eius reſurrectio: quia vł vtraꝗ̄ actio
vel ſaltē altera terminatur ad animā nō vt ſim=
pliciter ſit ſed vt ſit in materia. ſed in his quorū
ſuba deperijt: vtraꝗ̄ actio. ſ. productionis ⁊ re=
parationis terminatur ad formam vt ſit ⁊ nō ſo
lū vt ſit in hoc. ſ. materia vel ſubiecto. ergo im=
poſſibile ē ꝙ he due actiones terminētur ad eā=
dem formam. ¶. 4ª. ratio talis eſt. quia ſi deus
crearet angelum ⁊ poſtea annihilaret ⁊ deinde
repararet: verum eſſet dicere ꝙ angelus bis fuit
realiter ⁊ non numeratione agentis puta dei q̄
vnus eſt: nec cuiuſcūꝗ̄ extrinſeci ab angelo: q:
ſi deus nihil feciſſet niſi angelū quē annihilatū
poſtea reparaſſet: adhuc eſſet verū dicere ꝙ an=
gelus bis fuiſſet. quod non poſſet verificari niſi
numeratione angeli vel durationis eius quod
idē eſt. ¶. 5ª. ratio talis eſt. quia eandē formam
puta lumē idem numero reparari aut eſt poſſi=
bile ſimplicit̄ aut impoſſibile ſimplicit̄. ſi ſit poſſi
bile: ergo erit poſſibile virtute nature. ꝓbatur:
q: quandocūꝗ̄ aliqs effectus eſt ſimplicit̄ poſſi
bilis ⁊ cauſa eſt eque potēs nunc ⁊ prius: ex tali
cauſa poteſt idē effectus produci nunc ⁊ prius.
ſi ergo reparatio eiuſdē luminis eſt effectus ſim
pliciter poſſibilis: ergo cauſa naturalis q̄ primo
facit et eo corrupto manet eque potēs vt prius
poſſet illum modū eſſendi ſm numerum repa=
rare. hoc autē eſt falſum. relinquitur ergo ꝙ re=
paratio eiuſdē luminis ſm numerum: eſt ſimpli
citer impoſſibilis. talis autem effectus ſubterfu
git omnē cauſam. ergo ꝑ nullam virtutē poteſt
idē lumē ſm numerum reparari. ¶. 6ª. ratio eſt
quia multiplicato eo a quo per ſe ⁊ totaliter vł
eſſentialiter depēdet effectus: multiplicat̄ effe=
ctus. ſed productum illo modo depēdet a pro=
ductione. ergo impoſſibile eſt eē vnum produ=
ctum ⁊ duas productiones. ¶. 7°. quia hoc ex=
preſſe dicit frater thomas vt dicit. 4°. ſentē. diſ.
44. ar. 2°. in ſolutione tertij argumenti quod
fuit tale. vnus homo nō eſt plura animalia etc̄.
ad quod reſpondet ꝙ illa ratio concludit opti=
me ⁊c̄. vt ꝑus recitatum eſt. ex quibus clare pa=
tet ꝙ intentio eius eſt ꝙ ea quorum ſubſtantia
in aliquo deperijt: non poſſunt ſm numerū re=
parari. hoc dicit in eodē. 4°. diſ. 12. ar. 2. q. 4.
in cor. ſolutionis. ⁊ in vltima parte. q. 77. ar. 5.
idem per omnia dicit. hec autem pars fuit eius
opus vltimum ⁊ finale vt patet ex eius incom=
pletione. hec durandus. ¶. 8°. arguit aureolus

ꝓbando ꝙ coꝛruptum redire idē numero ali-
quo modo implicet cōtradictionē. qꝛ illud quo
apꝓhenſo omnibus alijs ſtantibus eiſdē intel-
lectus neceſſario ponit diuerſitatē numeralē cir
ca illud: impoſſibile eſt ꝙ illo ſtante ſtet nume-
ralis vnitas. ſi enī illud poſſet ſtare cum identi-
tate numerali: intellectus concipiens illud non
neceſſario poneret circa illud diuerſitatē nume
ralem. ergo ſi apꝓhenſo aliquo omnibus alijs
ſtantibus eiſdē intellectus neceſſario ponit di-
uerſitatē numeralem: videtur impoſſibile ꝙ illo
ſtante fiet identitas numeralis. ſed apꝓhenſo
hoc ꝙ aliquid fuit coꝛruptum ⁊ redijt omnibus
alijs ſtantibus paribus: intellectꝰ neceſſario po-
nit circa illud diuerſitatem numeralē. ergo im-
poſſibile eſt ꝙ ſtante hoc ꝙ aliquid ſit coꝛruptū
⁊ poſtea redierit: impoſſibile eſt ꝙ illud ſit idem
numero. maioꝛ patet. quia ſi itellectus cogitur
eſtimare ⁊ ponere diuerſitatem numeralem: ne
ceſſario opoꝛtet ꝙ hoc ſit ex natura terminoꝛū
ſic occurrētium intellectui qui ſtatim apꝓhen-
dit talem diuerſitatem ſine diſcurſu. minoꝛ pro-
batur. accipio enim eundem motoꝛem numero
idē celum mobile: eandē terram circa quam mo-
ueatur. volo ꝙ oīa iſta ſint eadē hodie ⁊ cras
poſtea conſidero reuolutiones celi ab oꝛiēte in
occidēs ⁊ ecōtra q̄ ſunt hodie: ⁊ vlterius cōſide
ro reuolutiones q̄ erunt cras: quero vtrum iſte
vbietates ⁊ reuolutiones vel circulationes ſint
eedē hodie ⁊ cras ſeu hodie ⁊ heri aut nō. ſi nō
habetur ꝓpoſitum. ſi vero intellectus cōſide-
rat iſtas eſſe eaſdē hodie ⁊ cras: contra quia tūc
non conciperet plures motus nec hodie et cras
nec duos dies: qꝛ ꝑ diuerſas reuolutiones fiunt
alij ⁊ alij dies. ergo intellectu apꝓhēdēte diem
hodiernā ⁊ craſtinā: eſſent dies vnꝰ. ergo intel-
lectus non hēt vnde numeret iſtas vbietates ex
numeratione celi vel motoꝝ vel terre circa quā
mouetur: quia iſta manēt hodie ⁊ cras eadē nu
mero. ergo hoc habet ex natura interruptionis
qꝛ eo ipſo quo reuolutio et dies concipiť vt in-
terrupta: cōcipiť vt numerata. ſimiliter ſol mo-
uetur ab oꝛiēte ⁊ fit aer lucidus et aſcēdēte ſole
ceſſat aer eē lucidus ⁊ poſt ſole redeunte iterū
fit lucidus. patet ꝙ intellectus non apꝓhēdit
primam lucē ⁊ ſecundam eē eādē: ⁊ tamē manet
idē ſol ⁊ idē aer. vnde ergo: certe non niſi qꝛ in-
tellectus apꝓhēdit lucē coꝛruptam ⁊ poſt re-
deuntē interruptam ⁊ ex hoc neceſſario nume-
rat ipſam omnibus alijs ſtātibus eiſdē. ſimiliter
idē patet ď lumine candele pluries abſcōſe ⁊ diſ-
cooꝑte ꝙ intellectꝰ neceſſario numerat hoc ſo-
lo cōꝓhenſo ꝙ lumē interrūpiť ⁊ redit. ¶. 9°.
arguit ſic. qꝛ ſicut ſe hēt quātitas ꝑmanēs ad ſu-
um dimēſionatū: ſic quātitas ſucceſſiua ad ſuū.
ſꝫ ſi interrūpať quātitas ꝑmāſiua: neceſſario nu
merať ſuū quātum nec manet idē numero. ſicut
lignū ante diuiſionē erat vnū numero ⁊ poſt di
uiſionē eſt plura. ergo ſic erit de quantitate ſuc-
ceſſiua ꝙ illud qđ eſt quātū ſucceſſiuū cuius eſt
ipm durās: ſi interrūpať neceſſario cedit in alie-
tatē numeralē. ſed eē tēpoꝛalia in q̄ᵐ ſignificanť
ꝑ verba: ſunt q̄dam durabilia ⁊ mēſurata tēpo-
re. ergo impoſſibile ē ꝙ ſi ſint interrupta ſm tē-
pus: ſint eadē numero. ¶Confirmatur. quia ſicut
ſe hēt motus ad ſuam durationē: ita q̄es ad ſuā
ꝑmanētiā qꝛ tēpus mēſurat omnia iſta. ſꝫ inter
rupta duratione: motus non pōt cōcipi idē qui
prius quia non eſt idē tēpus. ergo ita eſt ď quie
te ⁊ ꝑmanētia. ¶. 10. arguit ſic. quia interrupto
intellectu alicuius: interrumpitur et ipſū. ⁊ illo
non redeunte: non redit. oppoſitum enim impli
cat cōtradictionē. ſed ď intellectu vniuſcuiuſqꝫ
eē ⁊ actus: eſt duratio ⁊ tēpus quia talia ſignifi-
cata ꝑ modum verbi: non poſſunt intelligi ſine
tēpoꝛe ⁊ duratione. ſed idē tēpus ⁊ eadē dura-
tio nullo modo pōt redire eadē numero ſi inter
rumpať. ergo nec eē aut quicūqꝫ alius actus ta
lis. minoꝛ ꝓbatur primo qꝛ eē ⁊ ea q̄ ſignificā
tur ꝑ verba: includūt in ſuo intellectu ipſum tē-
pus vt patet ꝑ cōmētatoꝛem. 4°. phy. qui dicit
ꝙ foꝛmalis ratio motus in q̄ᵐ eſt paſſio: eſt ꝙ ſit
mutatio coniūcta tēpoꝛi. ⁊ ſubdit ꝙ verba ſunt
impoſita foꝛmis fluētibus. fluxus autē intelligi
non pōt ſine tēpoꝛe. ſed ꝓbať minoꝛ quo ad
aliā partē. ſ. ꝙ non poſſit idē tēpꝰ aut idē motus
redire idē numero. quia impoſſibile eſt motum
ſeu tēpus coꝛruptū ⁊ rediēs continuari: alias tē
pus rediēs non fuiſſet interruptum nec coꝛrup
tum illud quod redijt. ¶Confirmatur. quia ratio
quare aliqui imaginanť ꝙ coꝛruptū poſſit idē
numero redire: eſt quia capiūt ꝙ tēpus non ſit
de eēntia ⁊ intellectu rei. eſt tū de oīi intellectu
quo res exprimiť per verbū. ¶Confirmať. quia
impoſſibile eſt ꝙ aliquis bis viuat niſi duplici vi
uere. ſed q̄ prius fuit moꝛtuus ⁊ poſtea reuixit:
bis vixit. ergo opoꝛtet ꝙ ſit duplex viuere: ergo
duplex eē. maioꝛ patet ꝑ ſimile. qꝛ impoſſibile ē
aliquē bis moueri vno motu. ergo impoſſibile
eſt aliquē bis viuere niſi ꝑ duplex viuere. ¶. 11°.
arguit qꝛ variata cauſa variať effectꝰ. ſed cauſa
idētitatis in foꝛma coꝛrupta ⁊ redeūte: eſt idēti
tas materie ⁊ agētis. ipſius aūt coꝛrupti licet ſit
eadē materia: non tamē eſt idē agēs foꝛmaliter

⁊ in actu. agēs eni formalit̄ ⁊ in actu: eſt ꝑ actio=
nē ⁊ formalē ꝓductionē. ſed ꝓductio ⁊ actio nō
ē eadē q̄ redit poſt interruptionē. ergo nec agēs
in actu: qđ req̄rit̄ ad idētitatē numeralē. Cōfir=
mat̄. q꞉ ſicut actio ſpecificat̄ ex termino ⁊ forma
ſic numerat̄ ex ipo. ſi ergo nō poſſit redire eadē
actio: nec eadē forma. ¶ Cōtra tertiā ꝯcluſionē
arguit aureolus ꝓbādo ꝙ oēm rē ſucceſſiuā cor
ruptā preter tēp⁹ pōt deus eādē numero repare
ſiue illa ſit mot⁹ ſiue actio ſiue relatio. primo ſic.
deus pōt facere quicq̄d facere nō eſt nō facere ⁊
ꝙ factū nō implicat ꝯtradictionē. ſed ſi de⁹ faciat
aliq̄d quicq̄d ſit ſiue ꝑmanēs ſiue ſucceſſiuuȝ qđ
fuit ſub prioritate eſſe ſub poſterioritate: nulla
eſt cōtradictio. q꞉ cōtradictio ē affirmatio ⁊ ne=
gatio eiuſdē de eodē. ſed in ꝓpoſito nō ſequitur
affirmatio ⁊ negatio eiuſdē p̄dicati de eodē ſub
iecto. ſi eni dicat̄ ꝙ ſubiectū prioritatis ⁊ poſte=
rioritatis eſt idē numero: nō negatur idē de eo=
dē: q꞉ ſubm̄ prioritatis vl̄ poſterioritatis nō eſt
ipſa prioritas vel poſterioritas. ſi eni ſubſtractū
ꝓ̇oritatis ⁊ poſterioritatis eēt idē qđ prioritas ⁊
poſterioritas: cōtradictio eēt ꝙ deus repararet
aliq̄d corruptū pri⁹: q꞉ tūc faceret ꝙ ꝓ̇oritas eēt
poſterioritas. ¶ .2°. q꞉ deus pōt facere ꝯtra re
pugnantiā intellectuū vbi nō pōt inferri contra
dictio primi modi. licet ergo repugnet intellec=
tui ſignificare ꝙ idē numero reparetur: cui⁹ ra=
tio ē q꞉ duratio ē de cointellectu rei: ideo nume
rata duratiōe intellect⁹ numerat neceſſario ipm̄
durās. ꝓpter qđ cōmuniter dicit̄ ꝙ res ꝑmanēs
nō mēſurat̄ tēpore. ſȝ licet hoc repugnet intelle
ctui intelligere ⁊ ſignificare: q꞉ tū pōt arguere ꝙ
ibi nō eſt cōtradictio q꞉ p̄dicatū affirmatū ⁊ ne=
gatū nō dicit̄ de eodē q꞉ non eſt idē res durās ⁊
ſua duratio ſiue res ꝓ̇or ⁊ ſua ꝓ̇oritas. ergo etc̄.
hec aureolus. ¶ Cōtra eādē cōcluſioneȝ arguit̄
ab alijs. q꞉ nulla rō adducta pro illa cōcluſione
ſiue a ſctō thoma ſiue a godofredo ſiue ab ipſo
durando: efficaciter concludit propoſitū. qđ pa
tet diſcurrēdo ꝑ ſingulas rationes eorū. godo=
fredus namq꞉ arguit ſic primo loco pro illa cō=
cluſione. q꞉ ponere vnitatē cū iterruptione eēn
di in illis ꝺ quorū vnitatis rōne eſt continuatio
implicat cōtradictionē. q꞉ ponēdo ꝯtinuationē
eēndi: negat̄ interruptio. ⁊ ponēdo interruptio
nē: negatur cōtinuatio. et ſic ponēdo vnitatē in
talibus cuȝ interruptione: eſt implicare cōtradi=
ctionē. ſed omnia ſucceſſiua ſicut motus et tēp⁹
includūt in ratione ſue vnitatis continuitatem
eēndi: quia eorū vnitas eſt eorum continuitas.
ergo ponere vnitatē in talibus cū interruptiōe
eſt ponere contradictoria. qđ ponit q̄ dicit eun=
dem motū qui fuit reparari: quia diſcōtinuatus
eſt. ¶ .2ª. ratio eiuſdeȝ talis eſt. q꞉ qui ponit ea
eſſe ſimul de quorū ratione eſt non eē ſimul: cō=
tradictionē implicat. ſed ꝺ ratione prioris ⁊ po=
ſterioris in motu ⁊ tēpore eſt non eſſe ſimul. er=
go qui ponit ea eſſe ſimul implicat cōtradictio=
nē. ſed qui ponit partē motus vel tēporis p̄teri=
tam eandē numero reparari: non ſolū ponit pri
us ⁊ poſterius eſſe ſimul ſed etiā eſſe idē quia p̄=
teritum prius et poſtea reparatū ſequitur ꝙ pri
us ⁊ poſterius ſint idem ⁊ per conſequēs ſimul.
¶ .3ª. ſua ratio eſt iſta. quia ponatur ꝙ mobile
moueatur ab. a. in. c. ꝑ. b. ſi ergo eadem pars nu
mero motus q̄ preceſſit pōt poſtea reparari: ſe=
quitur ꝙ pars motus q̄ fuit ab. a. in. b. poſſit re=
parari poſtea dū mobile moueatur ab. a. b. in. c.
ſed hoc implicat cōtradictoria. quia ſequeretur
ꝙ ideȝ mobile moueretur ſimul pluribus moti=
bus differētibus ſolo numero: ⁊ ꝙ eodē tēpore
moueretur ad. b. ⁊ a. b. ergo eandē parteȝ mo=
tus numero q̄ preceſſit poſſe reparari: implicat
contradictioneȝ. he ſunt rationes godofredi q̄
vidētur eſſe eedē cum probatione ſctī thome ꝓ
tertia ꝯcluſione inducta: ⁊ cū probatione hērici
7°. quodlibet. q. 14ª. ¶ Predicte tū rōnes non
vidētur valere. nō quidē prima. vn̄ ad illā reſpō
det durand⁹ dicēs ꝙ quicq̄d ſit de cōcluſione: rō
tū prima videt̄ ſolubilis. cū eni dicit̄ ꝙ oīne ſuc=
ceſſiuū ad ſui vnitatē numeralē req̄rit continui=
tatē eo ꝙ ſua vnitas eſt ſua continuitas: dicēdū
ꝙ cōtinuitas q̄ req̄rit̄ ad vnitatē mot⁹ nō eſt cō=
tinuitas ei⁹ cū alio motu: q꞉ ſine hac q̄libet mo=
tus eſt vnus in ſe. nec eſt cōtinuitas eiuſdē mo=
tus ad ſeipſum q꞉ idē non continuat̄ ſibi ipi. ſed
eſt continuitas partiū continētiū eundē motū.
ſola ergo interruptio huic continuitati contra=
ria ſoluit vnitatē motus. nunc autē ita eſt ꝙ in=
terruptio q̄ eſſet inter primū motum et eius re=
parationeȝ: non ſolueret illam continuitatē nec
eſſet ei contraria. ponimus eni ꝙ ſicut prima vi
ce partes motus fuerūt continuate: ita ⁊ in eius
reparatione. interruptio ergo q̄ poneret̄: ſoluȝ
argueret ꝙ motus primo exiſtēs et poſtea repa
ratus non eſſent duo motus continuati cōſtitu
entes ꝑ ſuam continuationē vnū tertiuȝ motū.
ſed nō argueret qui eēt idē motus ꝓ̇mo exiſtēs
⁊ poſtea reparat⁹. qđ aūt plus aſſumit̄ ꝙ mot⁹
req̄rit ad ſui vnitatē continuitatē eſſendi: dicen
dū ꝙ cōtinuitas eēndi quā req̄rit mot⁹ nō eſt ꝙ
ſit cōtinue ⁊ ſemꝑ: alioqui hoc pōt poni dato ꝙ
motus corrupt⁹ idē numero reparet̄. q꞉ tā ꝓ̇ma

vice q̃ ſecunda: ponitur ꝙ eius duratio eſſet con-
tinua ſucceſſione ſuaruꝫ partium. hec durandus.
¶ Similiter ſecunda ratio nõ videtur valere. qꝛ
vt patet per dicta aureoli contra tertiã cõcluſio-
nem recitata: nulla cõtradictio eſt ꝙ illud quod
fuit ſubiectũ prioritatis poſtea ſit ſubiectũ poſte-
rioritatis. ¶ 3ª. deniqꝫ ratio non videtur valere.
imo ſicut dicit durãdus illa ratio clare d̃ficit: quia
cũ dicitur ꝙ ſi deus poſſet reparare eundẽ motuꝫ
ſm̃ numerum tũc prima pars motꝰ qua tranſitur
ab. a. in. b. poſſet reparari dum adhuc durat ſecũ-
da pars qua tranſit̃. a. b. in. c. dicendũ eniꝫ ꝙ hoc
non eſt veꝝ. quod etiam patet in permanentibꝰ.
ſi enim ponamus ꝙ deus poſſet reparare albedi-
nem corruptam in aliquo cui ſucceſſiſſet nigredo
oppoſita vel alia albedo numero differens a p̄ma
tamen non diceremus ꝙ deus poſſꝫ reparare eã-
dem albedinẽ ſtante nigredine in eodeꝫ ſubiecto
vel alia albedine numero differẽte. non enim poſ
ſunt oppoſita eſſe in eodeꝫ ſimul ſubiecto nec duo
accidẽtia ſolo numero differẽtia. ſimilit̃ in ꝓpoſi-
to p̄ma pars motꝰ non põt reparari manẽte ſecũ
da. ſed nullũ argumentũ eſt nõ põt hoc modo re
parari: ergo nullo modo. imo eſt fallacia cõſequẽ
tis ꝓcedendo a deſtructione inferioris ad deſtru
ctionem ſuperioris. aliquid enim implicat contra
dictionem vno modo quod nõ implicat alio mo-
do. hec durãdus. videtur ergo ꝙ rationes ille nõ
ſufficienter probent concluſionem. ¶ Ulteriꝰ vi-
detur ꝙ nec rationes quibus durandus eandẽ ꝓ-
bat cõcluſionem valeant. premittit enim duran-
dus quomodo ſucceſſiua vel tranſeuntia differũt
a ꝑmanentibus ex quibus arguit ad propoſituꝫ.
prima differentia eſt. quia res ꝑmanens duratio-
ne ſua non interrupta: poteſt pluries ſumi ſm̃ ſe
totam et ſm̃ quãlibet partem ſui vt homo vel la-
pis. ſucceſſiua vero et generaliter tranſeuntia: nõ
poſſunt pluries ſumi ſm̃ ſe nec per aliquid ſui du
ratione ſua non interrupta. ſecunda differentia ẽ
ꝙ res permanentes ſunt res ꝓprie et ſimplicit̃ vt
homo lapis albedo nigredo et ſic de ceteris. res
autem ſucceſſiue non ſunt res proprie et ſimplici-
ter ſed ſolum quedam rerum habitudines vel q̃-
dam reales modi eſſendi. cuius ratio eſt. quia il-
lud quod adueniens alicui non reddit ipſuꝫ ma-
gis compoſitũ q̃ prius: non eſt res proprie et ſim
pliciter. ſed talia ſunt omnia tranſeuntia et ſucceſ
ſiua vt motus tempus et huiuſmodi. non eniꝫ ce-
lum eſt magis compoſitum q̃ ſi ſtaret: quia motꝰ
ad locum nihil variat circa reꝫ vt dicitur. 8°. phy.
et idem eſt de motu ad formam q̃m eſt preciſe de
ratione motus. quia nullam compoſitionem po-
nit ſm̃ ſe circa ſubiectum preter illam que eſt for-
me terminantis motum et eſt res permanens.
¶ Ex prima differentia arguit ſic. minus eſt rem
iam exiſtentem conſeruare ne corrũpatur: q̃ cor-
ruptam reparare. ſed in ſucceſſiuis et tranſeunti-
bus deus non poteſt rem conſeruare ne corrum-
patur. ergo fortiori ratione nec poteſt corruptã
reparare. maior videtur manifeſta. ſed minor ꝓ-
batur. quia ſi aliquod ſucceſſiuũ vel tranſiens poſ
ſet conſeruari dum eſt in eſſe ne corrumperet̃: tũc
poſſet pluries ſumi. et ſic eſſet ꝑmanens et nõ trã
ſiens. Sed dicet aliquis ꝙ de rõne trãſeuntis eſt
ꝙ non poſſit pluries ſumi continue ⁊ ſua duratio
ne non interrupta: quia tunc eſſet ſtans et nõ trã
ſiens. ſed nihil ꝓhibet quin poſſit pluries ſumi ea
interrupta. nec ꝓpter hoc erit ſtans ſed qualibet
vice erit fluens et tranſiens. ꝓpter quod maior
videtur falſa. quia magis videt̃ eſſe contra rõneꝫ
ſucceſſiui vel tranſeũtis ꝙ poſſit ꝑmanere ne cor
rumpatur: q̃ poſſit reparari poſtq̃ corruptũ eſt.
ſed iſtud non valet. quia ſi idẽ ſucceſſiuũ puta idẽ
motus numero põt reparari: veruꝫ eſſet dicere ꝙ
mobile ſubiectũ eſſet bis motũ realiter. illud aũt
nõ diceretur ratione numerationis ſubiecti quia
illud eſt vnuꝫ. nec ratione numerationis ſpacij qꝛ
ſimiliter eſt vnum. ergo oportet ꝙ ſit ratione nu-
merationis motus vel durationis eius vel men-
ſure extrinſece. ſi rõne numerationis motꝰ: habe-
tur ꝓpoſitũ qꝛ omnis realis numerus eſt pluriuꝫ
rerũ. et ita motus precedẽs et ſequens nõ eſſent
vnus motus realiter ſed plures quod eſt noſtruꝫ
ꝓpoſitum. ſi dicat̃ ꝙ hoc eſt ꝓpter numerationẽ du
rationis: in idem redit. qꝛ duratio motus non eſt
aliud q̃ motꝰ. et ideo ſi vnuꝫ numerat̃ realiter: et
aliud. nec ratione mẽſure extrĩſece vel cuiuſlibet
alterꝰ extrinſeci: qꝛ deꝰ poſſet facere ꝙ eſſet ſoluꝫ
motus primi mobilis et illum poſſet interrũpere
et iterato reparare et eſſet verũ dicere ꝙ celũ eſſꝫ
bis motum: non per numerationẽ alicuiꝰ menſu-
re extrinſece quia nulla eſſet: nec ꝑ numerationeꝫ
ſubiecti vel ſpacij aut mouentis. ergo ꝑ numera-
tionem motꝰ vel durationis qđ ideꝫ eſt. ¶ Item
eundem motũ poſſe reparari vel eſt poſſibile ſim
pliciter: vel impoſſibile ſimplicit̃. ſi ſit impoſſibile
ſimpliciter: ergo erit poſſibile virtute nature. pro
batio. quia quandocunqꝫ aliquis effectus eſt ſim
pliciter poſſibilis ⁊ cauſa eſt eque potens nunc et
prius: ex cauſa tali poteſt idẽ effectus ꝓduci nunc
ſicut prius. ſi ergo reparatio eiuſdẽ motus ſit effe
ctus ſimpliciter poſſibilis: ergo cauſa naturalis q̃
primo facit et eo corrupto remanet eque potens
vt prius: poſſꝫ illuꝫ motum eundẽ numero repa-

re. hoc autem eſt falſum. relinquitur ergo ꝙ reparatio eiuſdē motus ſm numerū eſt effectꝰ ſimplr impoſſibilis. talis autez effectꝰ ſubterfugit omnez cauſam. ergo per nullam virtutē poteſt motꝰ idē numero reparari. ¶ Itē ſi motus poſſet idez numero reparari: eodēmodo poſſet et tēpus. et ſic dies que preceſſit poſſet ſtatiz reparari et non ſolum ſemel ſed ſemp. et ita totus decurſus tēporis eſto ꝙ duraret in infinitū: nō eſſet realiter niſi vnꝰ dies imo vna breuiſſima hora vl' breuiſſima pars vnius hore. qꝛ idē argumentū poteſt fieri de hora et de parte hore ſicut de tota die. q̄ omnia ſunt abſurda. ergo et c̄. ¶ Ex ſecunda differētia arguit ſic. licet idez ſubiectum poſſet eſſe ſucceſſiue ſub oppoſitis formis vl' habitudinibus: impoſſibile tamen eſt et cōtradictionē implicat ꝙ oppoſitarum formarum vel habitudinuz vna ſit alia nec ſimul nec ſucceſſiue. ſicut poſſibile eſt ꝙ eadez aqua priꝰ ſit calida et poſtea frigida vel ꝙ idem homo primo ſedeat et poſtea ſtet. ſed impoſſibile eſt ꝙ caliditas ſit frigiditas vel ꝙ ſedere ſit ſtare. ſꝫ ſi idez ſucceſſiuum vel tranſiens poſſet reparari: ſeqͥtur ꝙ vna habitudo ſit alia. ergo īpoſſibile eſt ꝙ idez ſucceſſiuū vel tranſiens reparetur. minor ꝓbatur. quia ſicut dictum eſt: ſucceſſiua non ſunt proprie res ſed habitudines rerum. ſicut motus eſſentialiter eſt ſucceſſio vel habitudo ſucceſſionis mobilis in loco. per eandem rationē partes motꝰ ſunt eſſentialiter partes ſucceſſionis. partes autē ſucceſſionis: ſunt prius et poſterius vel potius prioritas et poſterioritas. ita ꝙ quādo dicitur ꝙ vna pars motus eſt poſterior et alia prior: non eſt p̄dicatio denominatiua alicuius habitudinis addite ad partes motꝰ: ſed eſt eſſentialis quia partes motus ſunt eſſentialiter ipſa habitudo prioritatis et poſterioritatis exiſtentie mobilis ſm aliaz et aliam partez in loco: ſicut motꝰ eſt eſſentialiter ſucceſſio eius per totum locum. ſi ergo pars motꝰ que preterijt poſſet reparari eadē numero: tunc habitudo prioritatis efficeretur habitudo poſterioritatis quod eſt impoſſibile vt dictum fuit. patet ergo ꝙ ſucceſſiua vt motus et tempus nō poſſunt eadem numero reparari. hec durandꝰ. Sed ꝙ iſte rationes non ſufficiēter concludāt ꝓpoſitū imo ſint ſolubiles: oſtendit petrus de palude dicens ꝙ ad rationes illas durādi poteſt inſtari qꝛ durandus ad ſuam primā rationē bene inſtat nec ſoluit ad inſtātiam ſed contra arguit adducendo nouam rationem ad concluſionē. et poteſt inſtātia cōfirmari ſic. plus enim videtur aliquid d̄ nouo ꝓducere quod nūquā habuit eſſe: q̄ illud quod aliquod eſſe habuit illo perdito reparare. ſi ergo plus eſt aliquid corruptū reparare q̄ exiſtens ne corrumpatur conſeruare: ſimiliter maius eſt illud quod nūquā fuit ꝓducere q̄ ꝓductum ꝯſeruare. ſed motū qui nūquā fuit pōt deus de nouo ꝓducere. ergo multo magis productū ne flueret et deſineret cōſeruare. conſequens eſt falſum: ergo et antecedēs. et ſic ſi ratio bene concludit ꝙ motus non pōt poſt q̄ fuit reparari: ita concludit ꝙ ante q̄ fuit non potuit ꝓduci. ꝓpter qd̄ eſt dicendū ꝙ maior eſt vera ex parte agētis: quia non eſt minoris virtutis ꝓducere et reparare q̄ ꝓductum conſeruare: ſed non ex parte effectus. ſunt enim aliq̄ effectus quibus repugnat conſeruari eodez modo nunc et prius ſicut ſucceſſiua: non autem ꝓduci et ideo poſſunt ꝓduci ad eſſendū non autē conſeruari in eſſendo. ¶ Ad ſecundam rationē vt dicit pōt inſtari. quia ex ſola numeratione habitionis vel habitudinis pōt dici aliquid ēē bis hitum ſine hoc ꝙ habēs vel habitū ſit multiplicatū. ſicut corpus humanū fuit in reſurrectiōe bis animatuz vel vnitum ſine binario corpoꝝ et animarum ex ſola habitudine eoꝝ adinuicē multiplicata: ita et in ꝓpoſito. item ſi vltima ſpera moueretur: nihil eſſet ibi habēs niſi celū: nec habituz niſi motꝰ: nec vbi nec aliquis terminus: et tamē diceret̄ bis motum ſi eiꝰ motus interrūperet̄ ſicut alia corpora q̄ mouent̄ ad vbi et locum. ergo. ¶ Ad tertiaz pōt dici ꝙ idez numero reparari eſt poſſibile ſimplicit̄ et tamen eſt impoſſibile nature quia quāuis natura agentis et ſubiecti ſint eque potentia ſicut priꝰ ex quo ſequitur ꝙ eque perfectuz effectū poſſunt producere ſicut prius: non tamen ſe habent eodē modo numeraliter adinuicē ſicut prius: ſed ſolū modo eadē ſpecie. et ideo in eundē effectum ſpecie poſſunt non numero. licet autem materia nō eodem modo ſe habeat ad deum poſt q̄ habuit formam q̄ prius quando eā a deo recipiebat: deꝰ tamen eodem modo ſe habet ad omnia. et vlterius etiam deus ex parte obiecti nullam habitudinem requirit. vnde ſicut ſine ſubiecto pōt ꝓducere effectum: ſic ſine hoc ꝙ ſubiectuz habeat eādem habitudinem poteſt eundem effectum imprimere. ¶ Ad quartam dicit ꝙ bene concludit niſi ꝙ eſt ibi petitio principij. quia cum continuitas ſit tota cauſa vnitatis in rebus ſucceſſiuis motu ꝛ tēpore; nullus diceret tempus poſſe reparari q̄ negaret de motu. ſi autez dicatur ꝙ poſt diem iudicij erit vna dies: nihil ad propoſitum quia loquimur de die qui eſt motus celi: tunc autem non erit. ſed forte aliquis diceret ꝙ nullum eſt inconueniens ſi ſit idem dies numero heri et hodie: ſicut nō eſt incōueniens ſi eſt idem aſinus germani

ſuſcitatus et mortuus et oculus perditꝰ et reſtitutus. ¶ Ad quintam dicit ꝙ ſupponit multa falſa ī ꝓlogo ſuo. primo ꝙ omnes res permanētes ſint res proprie et ſimpliciter dicte. quia hoc eſt contra eum qui dicit ꝙ relatio eſt res permanēs: que tamen eſt habitudo et per conſequēs non eſt res proprie et ſimpliciter ſm eum. etiam ſm eum ſequentia ſex predicamēta non ſunt res ſed habitudines: quoꝝ tamē ſitꝰ habitus et vbi poſſunt habere eſſe permanēs quod eſt cōtra ſuā diſtinctionem. ¶ 2°. quia cū motus ſit actus entis in potētia: et ex actu et potentia ꝓprie dicta ſit cōpoſitio vera et ꝓpria: videt̄ ꝙ omnis motus cū ſuo mobili faciat vnam compoſitionē. nec obſtat quod dicit quia non variat aliquid circa ſubiectū: quia verum eſt de motu ad vbi in mobili incorporali. ſed falſum eſt de mobili corporali quod per motum caleſit. motus autem ad formam: per ſe variat aliquid circa ſubiectum quantum ad accidētalia. ſed q̄ꝫm ad ſubſtantiam non niſi per accidēs inq̄ꝫm generatio et corruptio ſunt termini alterationis extrinſeci. ¶ 3°. quia continuitas ſucceſſiua que per eſſentiam eſt motus: nō eſt habitudo ſicut nec continuitas manens vt linea ſuperficies corpus. quia ſimul iſte ſpecies quantitatis ponuntur in predicamentis. et ſicut diuiſibilitas ī ea que inſunt eſt ratio cōmunis quantitatis: ita continuitas omnis quantitatis continue tam permanentis q̄ꝫ ſucceſſiue. differentia autem diuiſiua alicuius predicamenti non videtur eſſe ſpecies alterius cū predicamenta ſint impermixta. vnde cū continuitas et prioritas ſint differentie quantitatis: quia prima diuidit contra diſcretum ſecunda contra permanentem: videtur ꝙ iſta non ſint eſſentialiter habitudines que ſunt de genere relationis. hec petrus. ex quibus videtur ꝙ rationes durandi non ſufficienter probant concluſionem iſtam. ¶ Vlterius videtur ꝙ nec rationes quorūdam aliorum ad eandem concluſionem ſufficiant. arguunt enim ſic primo. quia ſicut continuitas eſt de ratione linee: ſic de ratione temporis. ſ; deus non poteſt facere ꝙ linea diſcontinua ſit vna: quia cum numerus cauſetur ex diuiſione continui: contradictio eſt ꝙ ſit continuum actu diuiſum et non ſit ibi numerus: et ſic eſſet vnum ⁊ nō vnum ſed multa. ergo ſimiliter eſt ex quo motus eſt interruptus non eſt vnus. ¶ 2°. arguūt. quia deus non poteſt facere ſpeciem generis alicuius ſimul cum oppoſitis differentijs. ſicut non poſſet facere aliquod animal quod ſimul eſſet rationale et irrationale. ſed preſens preteritum et futurū ſunt differentie per ſe eſſentiales in motu et tempore. ergo non poteſt facere d̄ preterito preſens vt. ſ. quod eſt preteritum: idem numero ſit p̄ſens ¶ 3°. arguunt. quia cōtradictio eſt ꝙ idem ſibi ipſi ſuccedat. cum autem poſterius ſuccedat priori facere de motu preterito preſentē: eſt facere ꝙ vnum idem et ſm idem ſit prius et poſterius et ſibi ipſi ſuccedat: imo ꝙ ſit et non ſit: quia quod p̄terierat: non eſt: et quod eſt nō preterijt. he ſunt rationes eorum. ¶ Sed iſte non vidēt̄ valere ad propoſitum concludendum vt dicit petrus. nam contra primā eſt inſtantia. q2 ſicut deꝰ non poteſt facere ꝙ due linee ſimul exiſtentes in actu diuiſe ſint vna: ſic etiam non poteſt facere ꝙ duo motꝰ ſimul exiſtentes diſcontinuati ſint vnꝰ nec de hoc eſt queſtio. ſed ſicut poteſt facere ꝙ linea ānihilata eadem numero reparetur et habebit eādē numero continuitatem quā prius non obſtante diſcontinuitate temporis que fuit media: ſic et motum qui fuit cum ſua continuitate reparabit non obſtante ꝙ ſua cōtinuitas fuerit interrupta ſicut et continuitas linee fuit annihilata. ¶ Similiter vt dicit ſecunda ratio videtur non valere ſi motus eſt alia res a tempore. quia licet nō poſſit fieri de preterito preſens ſicut nec d̄ albedine nigredo ſi tamen hoc eſt verum: tamen ſicut ſubiectū quod eſt album fit nigrum: ſic videtur ꝙ motus qui erat ſubiectum temporis preteriti vel futuri fiat ſubiectū t̄pis p̄ſentis. imo plꝰ videtur ꝙ de vno contrario fiat aliud formaliter. quia non eſt maior incompoſſibilitas inter contraria ꝓpe dicta puta albedinē et nigredinē: q̄ꝫ inter formas ſubāles diſtinctas ꝑ differētias oppoſitas puta aīatum inanimatū. ſed deus poſſet ſubito facere de trunco vitulū et de non viuo viuū et econtra. ergo de albedine nigredinē. ſed ibi ē ſubiectū cōmune qd̄ remanet ⁊ forma cedit forme nō vna fit alia. ideo et c̄. ¶ Deniq; tertia ratio non videtur valere vt dicit petrus. quia diceretur ꝙ deus non poſſet facere quin preteritū ſit preteritū: ſed idipſū quod eſt preteritum poteſt reſumere vt et fuerit preteritum et nihilominus ſit preſens et futurū. ſi enī deus celum dum mouetur annihilaret et poſtea repararet: nihil prohibet vt videtur ꝙ cum eadē latione qua prius mouebatur: ipſum repararet. ideo et c̄. ¶ Vlterius bernardus de gānaco in impugnationibꝰ henrici quodlibet. 7°. q. 14. arguit ꝙ deus poſſet eundem motum numero reparare. quia ſicut interruptio in eſſe aliorum nō impedit ꝓpter identitatē ordinis ad potētiam diuinā ſic nec in motu. ergo et c̄. vbi ſciendū ꝙ bernardꝰ ibidem inducit aliquas rationes generales ad ꝓbandū ꝙ deus omne corruptū vel annihilatum

poteſt idē numero reparare dicēs. coꝛrupta aliq̄
foꝛma: certū eſt ꝙ materia manet eadeꝫ numero
et etiā potētia ad foꝛmā ſm ꝙ materia ē ſua po-
tentia. ſed ſi in materia diſtiguim⁹ iſtā potentiam
per reſpect⁹ diuerſos ad foꝛmas diuerſas: nō ma
net eadē potētia. potētia aūt hoc ſecundo modo
dicta: dicit oꝛdinem ad talē vel talē foꝛmam. ſed
in materia non manet ampli⁹ oꝛdo ad foꝛmā coꝛ
ruptam eandem numero reparandā. qꝛ materia
nō eſt ꝑ ſe in potētia ad foꝛmā que per agēs natu
rale non pōt in ea introduci: qꝛ potentia paſſiua
nō extēdit ſe vltra actiuaꝫ que ſibi coꝛreſpondet.
nullū autē agens naturale pōt eandē foꝛmaꝫ nu-
mero reparare cū non poſſit eandē trāſmutatio-
nē numero repetere. ergo in materia nō remanet
potētia ad eandē numero foꝛmā que coꝛrupta ē
reparandā: ſed ad eandē in ſpecie ſolū. identitas
autem talis potētie: nihil facit ad hoc ꝙ idem nu-
mero reſurgat. bene tamen manet materia in po
tentia ad eandem foꝛmā. ſed hec potētia non eſt
naturalis ſed obedientialis: quia ſolum reſpectu
dei qui poteſt in materia facere quicquid nō ipli-
cat contradictionē. qđ non eſt ſi eadeꝫ foꝛma nu-
mero reparet̄. in materia autē pꝛeter potentiam
naturalē eſt potētia obedientialis ſicut et in cete
ris creaturis. et quia nulla coꝛruptio vel ānihila-
tio diminuit de diuina potētia aliquid: ſicut deus
potuit hanc foꝛmā ꝓducere antequā ꝓduceretur
ita pōt poſtq̄ꝫ coꝛrupta eſt vel etiaꝫ ānihilata. vñ
ſi materia pꝛima ānihilaretur: de⁹ poſſet eandem
numero reparare cum eius annihilatio nihil ſub-
trahat diuine potentie. itē diuina potentia eo ꝙ
potētia: habet quendam oꝛdinem ad oīa ꝑ ſe ꝑ ſe poſſibilia
ſaltē rōnis: qꝛ entis ad non ens non eſt
niſi relatio rationis. iſte autem oꝛdo non tollitur
ex parte diuine potentie per annihilationem cu-
iuſcūq̄ꝫ. quia ita poteſt dei potentia circa nihil ſi-
cut circa aliquid. vnde eque poteſt pꝛoducere la-
pidem de materia et de nihilo. ergo annihilatio
rei non impedit quin deus poſſit eandem repara
re. ex quo etiam patet ꝙ interruptio in eſſe nō im
pedit quin deus eandem rem numero poſſit repa
rare. quia eundem oꝛdinem quem habet potētia
dei ad illud eſſe: ſemper habet. ita ꝙ licet fiat īter
ruptio in ipſo eſſe: nūquam tamen in illo oꝛdine
quin ſemper illud eſſe dependeat a potentia dei.
licet quando illud eſſe eſt in actu: potentia dei in-
fluat. quando autem non eſt: non influit. et ideo
infinities poteſt idem numero quantūcūq̄ꝫ coꝛ-
ruptum vel ānihilatum fuerit reparare. et hoc eſt
pꝛopꝛium deo et nulli alteri agenti cuius potētia
non habet eundem oꝛdineꝫ ad rem que eſt et ad
illam que non eſt: cum potentia creata non reſpi
ciat nihil quaſi potens aliquid de nihilo pꝛoduce
re ſicut potētia dei. item quod pꝛoducitur ꝑ ean-
dem actionem numero: poteſt eſſe ideꝫ numero
etiam in naturalibus. ſed deus eadeꝫ actione nu
mero pꝛoducit hoc pꝛoductū cum pꝛimo pꝛodu-
citur et cum ſecundo: quia ex parte dei non diuer
ſificatur actio. nec ex parte eius in quo recipitur.
quia hoc non diuerſificat neceſſario actioneꝫ: qđ
non requiritur ad eam. receptio auteꝫ in ſubiecto
non requiritur in actione diuina que nullum ſub-
iectum neceſſario requirit. nec terminus diuerſifi
cat. quia ſicut deus concepit hoc pꝛoductum pꝛo
ducere quando pꝛimo pꝛoducit: ita etiam quan-
do annihilatū eſt pōt idem cōcipere quod iteruꝫ
infinities pꝛoducat̄. vnde ſicut conceptus diuin⁹
ſemper fertur ſuper hoc pꝛoductum quantūcūq̄ꝫ
annihiletur: ita pōt et potentia qua agit̄ ſemper
per eandem actionem. quod patet in ſimili. edifi
catoꝛ enim pōt concipere eandē domuꝫ numero
quam pꝛius fecit que modo coꝛrupta eſt: et ꝓdu-
cere eandem ſpecie non numero quia alia et alia
actione agit nunc et pꝛius. alia auteꝫ et alia actio
requirit alium et alium terminum. ſed quia deus
eadem actione ſemper agit idem frequenter: pōt
eſſe terminus ſue actionis. non ergo idētitati po
tentie materie vel cuiuſcūq̄ꝫ creature imponēdū
eſt ꝙ poſſit ideꝫ numero reſurgere: ſed diuine po
tentie que poteſt quicquid non implicat contra-
dictionem. hic autem nulla contradictio eſt cum
interruptio in eſſe reſpectu diuine potentie non
faciat aliquam diuerſitatem in eſſe. hec ille. et po
ſtea ſubdit ſicut ſupꝛa dictum eſt ꝙ iſta argumen
ta ita concludunt de ſucceſſiuis ſicut de permanē
tibus. quare etc. ¶ Ultimo arguitur contra ea q̄
dicit ſanctus thomas in quarto et ſupꝛa recitata
ſunt. arguit ſiquidē ſcotus ꝙ aliquid totaliter an
nihilatum poſſit per dei potentiā ideꝫ numero re
parari. pꝛimo quia ad hoc eſt auctoꝛitas auguſti-
ni. 22°. de ciuitate dei caplo. 2°. vbi loquens de
carne hominū reddenda in reſurrectione: et ſi in
quit omnibus periſſet modis nec vlla eius mate-
ria in vllis nature latebꝛis remanſiſſet: vnde vel
let eam reparare omnipotēs. ergo totaliter coꝛ-
ruptum et deſtructum in totali eſſe poteſt idē nu
mero reparari. ¶ 2°. quia ſi deſtructū eſſet anni-
hilatum: illud nihil ſequēs annihilationē: eſſꝫ eiuſ
dē rationis cum nihilo quod eſſet termin⁹ a quo
creationis. patet. quia iſte mutationes oppoſite
haberent idem pꝛo termino: vna pꝛo termino a
quo alia pꝛo termino ad quē. ſed nihilum pꝛece-
dens creationē nō repugnabat quin illud cui op-

ponitur poſſet creari. ergo et poſt ānihilationem poterit recreari idē numero. Confirmať ratio. q2 planum eſt ꝙ ex parte cauſe manet eadem ptās. ex parte aūt lapidis eſto ꝙ lapis ſit annihilat⁹: tāta eſt poſſibilitas ſimpliciter ad eſſe poſt annihilationē: quāta ante creationē quia nō magis īcludit contradictionē. nec illud nihil in quo ceſſit lapis: magis priuat poſſibilitatē quia non priuat niſi tanquā oppoſitū. ſed eidem et eſſentialiter opponebatur ante creationem. ergo et c̄. ¶ 3°. quia in homine eſt aliqua entitas poſitiua que neqꝫ ē pars materialis nec formalis nec partes ſimul ſicut probatum eſt in tertio et arguitur ſic. quia aliquid eſt ibi cauſatū a cauſis intrīſecis. ſed nec cauſa materialis nec cauſa formalis eſt cauſata a cauſis intrinſecis nec ambo ſimul. eſt ergo ibi aliqua alia entitas a cauſis diuiſim acceptis: ⁊ illa dſtruitur: alioquin homo non eſſet vere mortuus: quia nō eſſꝫ corruptio totalis entitatis hominis. et tamen illa entitas reparabiť eadem numero: alioquin non eſſet idē homo. ergo. ¶ 4°. quia ſi de⁹ in hoc inſtāti. a. et ī toto tēpore medio vſqꝫ ad. b. et in inſtanti. b. conſeruaret iſtud eſſe: concedendum eſſet ꝙ eſſet omnino idē numero. ergo ſi ī. a. conſeruat et idem in. b. inſtanti: et in tempore nō conſeruet: erit idem. et tamen erit interruptuꝫ in tempore intermedio. probatur conſequentia. q2 identitas iſtius eſſe vt eſt in. b. ad ſeipſum vt eſt ī. a. non dependet eſſentialiter ex cōſeruatione ꝑ illo tempore medio. quia neqꝫ vt a cauſa formali neqꝫ vt a cauſa materiali neqꝫ vt a quacūqꝫ cauſa eſſentiali. hoc etiam probatur aliter. quia alioquin non poſſet deus idem eſſe cauſare in aliquo īſtāti poſteriori quod in inſtanti priori. quia ſi in inſtanti priori cauſat et in tempore ſequenti conſeruat illud eſſe: vt conſeruatum ī tempore eſſentialiter requiretur ad identitatem illius cauſe in inſtanti. b. et ſi tunc non eſſet conſeruatum in illo tempore ſed primo cauſatum in. b. non poſſꝫ creari idem. ¶ 5°. quia diuerſitas poſteriorꝫ non arguit diuerſitatem priorum eſſentialiter. ſed illa īſtantia ad ipſum eſſe permanēs ſunt eſſentialiter poſteriora. vnde et idem eſſe manet in qbuſcūqꝫ inſtantibus ſuccedentibus. ergo ſiue fiat cōtinuatio inter illa inſtantia ſiue non: non minus ipſum eſſe poterit idem eſſe. Uel ſic. ſi idem eē eſſet ī. a. et in tēpore ſequenti in. b. eſſet idem in. a. et in. b. ergo ſi deſtruatur poſterius eo quod eſt durare ī tempore intermedio: adhuc non neceſſario ſeqretur ex hoc diuerſitas eius in. a. et in. b. ¶ 6°. q2 ex illa radice ꝙ eſſe ſimpliciter interruptū vel deſtructum non poteſt redire idem: ſequuntur multa inconuenientia. primuꝫ eſt ꝙ deus non poſſet reſuſcitare brutum idem numero. cuius oppoſitū nōnūquā legitur factum miraculoſe a ſanctis. vt patet de tauro queꝫ ſuſcitauit ſanctus ſilueſter vt habetur in legēda eius. et hoc negare deo eē poſſibile: videtur eſſe magne infidelitatis. et tamē anima eius ſenſitiua interrupta ē et deſtructa. Secundum eſt quia omnia accidentia que corrūpūtur in corruptione hominis vel ante reſurrectionem: nō poſſ ēt eadē numero redire. et tūc homo reſuſcitatus non haberet eandem propriam paſſionem numero quam prius. quia iſta propa paſſio non manſit poſt mortē quia erat totius vt totius et non tm̄ anime. ſed conſequēs eſt impoſſibile ꝙ ſit idem ſub ſpecie et non habeat eandem propriam paſſionem. Tertium eſt. quia potentie anime ſenſitiue que ſm te ſunt accidentia: cū nō ſint accidentia ſolius anime ſed totius compoſiti primo de ſenſu ⁊ primo de ſomno: ꝙ non poſſent redire eedem. et ita homo reſuſcitatus non haberet eandem potentiam viſiuam vel auditiuam. Quartum eſt ꝙ non haberet eandem quantitatem numero. quia illa non manet nec in materia ſola manente: nec in anima intellectiua. igiť et c̄. ¶ 7°. poſitio tua deficit. quia totuꝫ eſſe hominis poteſt manere non iterruptum. primo quia vt ꝓbatum eſt entitas totalis interrumpitur. Secundo quia eſſe anime intellectiue non eſt totale eſſe hominis vt tu accipis. quia omne ens habet aliquod eſſe. ſed homo vt homo: eſt aliquod ens et non tm̄ anima. ergo habet aliquod eſſe propriuꝫ et non tm̄ eſſe anime. Tertio quia contradicis tibi. quia alibi dicis ꝙ ſtatus anime in corpore eſt perfectior ꝙ̄ ſtatus eius extra corp⁹: quia ē pars compoſiti et omnis pars: materialis eſt reſpectu totius. Contra hoc arguitur. quia quod habꝫ totaliter idem eſſe: non eſt imperfectius ex hoc ſolo ꝙ nō cōmunicat alteri idem eē. ſed per te anima ſeparata habet totaliter idem eſſe quod coniuncta: imo eſſe quod eſt totale eē hominis quādoqꝫ cōmunicatur corpori. ergo ipſa in nullo ē imperfectior pro eo ꝙ non cōmunicat idē eſſe corpi. maior apparet. quia perfectio naturaliter preſupponitur ei quod eſt cōmunicare perfectionē. ergo non eſt maior vel minor per hoc ꝙ cōmunicat vel nō cōmunicat. et hoc maxime ſi per talem cōmunicationem nullum aliud eſt eē totius ꝙ̄ iſtud idem. Quarto quia in homine eſt aliqua forma ſubſtātialis alia ab aīa intellectiua. et per conſequēs cū cuiuſlibet forme ſit dare eē: in anima intellectiua non eſt totale eē compoſiti. ergo et c̄. ¶ 8°. quia tunc cum in morte chriſti relatio maternitatis

q̄ erat in virgine ad xp̄m fuerit interrupta in paſſione xp̄i: ſequitur ꝙ poſt paſſionē non eſt eadē mater numero q̄ prius. hec ſcot⁹ in forma. ¶ Cōtra eandē cōcluſionē arguit aureolus et p̄mo ꝓbat ꝙ dicere ꝙ nulla realitas q̄ in morte fuit corrupta redeat eadem numero in reſurrectione: eſt derogare veritati reſurrectionis imo negare reſurrectionē. tum qꝛ reſurrectio eſt ei⁹ quod cecidit iterum ſurrectio. niſi aūt aliquid corruptū et perdens eſſe iterū redeat: non ſtat veritas diffinitionis reſurrectionis. ergo nec veritas diffiniti. qꝛ ille caſus non eſt localis ſed ſm entitatem in nō eſſe. Tum ſecundo quia forte corrupto corrūpit eius humanitas que eſt tertia entitas diſtincta a materia et forma. ⁊ illa eadem numero redibit in reſurrectione. Tum tertio quia dato oppoſito: ſequuntur innumerabilia incōueniētia vt puta ꝙ ſāguis xp̄i quem reſumpſit in paſſione nō fuit idem numero et ante paſſionē. quia ille fuit corruptus nec eius forma ſubſtātialis manſit cum nō ſit animatus anima xp̄i. ſimiliter ꝙ capilli ſanctoꝝ quorū conſtat formā ſubalem in morte corrumpi: nō reſurgent idē numero cōtra illud euangelij: capillus de capite veſtro non peribit. ſimiliter ſequitur ꝙ non redibit eadem ꝓpria paſſio indiuidui: qꝛ illa per te eſt accidens et corrūpitur in morte. ſeqtur etiam ꝙ non redibit eadē maſculinitas et femineitas: ſimiliter nec eadē filiatio. ſimiliter ſeqtur ꝙ nō redibit eadem caro numero. quia caro humana nō dicit ſolā materiam et formā: ſed dicit materiā accidētibus affectā ex ſecūdo de anima vbi habetur ꝙ caro eſt mediū calidi et frigidi et humidi et ſicci. item ꝙ ſenſus tactus non redibit idē numero: ac ꝑ hoc nec idē aīal: ſimiliter nec idē oculus. q̄ omnia ſunt cōtra ſacrā ſcripturam. ¶ 2°. ꝓbat ꝙ dicere ꝙ nullū corruptū poſſit idē numero redire diuina virtute: derogat diuine oīpotentie. tū quia auguſtinus. 22. de ciuitate dei vbi querens quomodo caro comeſta a vermib⁹ incinerata et diſperſa reſurget et redibit eadē: dicit hoc non eſſe difficile apud illum qui nouit omnes partes. et dato ſm eum ꝙ non remaneret ſ omnibus periſſet modis vt nulla eius materia in vllis nature latebris remanſiſſet: vnde vellet repararet eam altiſſimus omnipotens. tum quia ī principio capituli querens de cicatricibus martyrum ſi remanebunt et redibunt: dicit ꝙ apud omnipotentē poſſibile eſt ꝙ redeāt. et hoc oportet concedere de xp̄o ſm textum euangelij cū apparens apoſtolis poſt reſurrectionem dixit. videte manus meas et pedes meos qꝛ ego ipſe ſum. ergo redierūt eedē cicatrices. aliter non fuiſſet efficax argumentū xp̄i ad ꝓbandū reſurrectionem. diceretur enim ſibi ꝙ nō ſunt iſte cicatrices ſ alie. tum quia damaſcenus querēs poſſibilitatē reſurrectionis: nō vadit ad aliud q̄ʒ ad reſurrectionē chriſti. vnde libro quarto capl'o vltimo dicit. non ens factum et effluxum: reparare poterit idē iterū omnipotens. tum quia textus canonis hoc idem oſtendit vt patet de virga virtute diuina conuerſa in ſerpentē et iterum redeūte eadem numero. et de manu moyſi que prius fuit facta leproſa que poſtea rediit ad priorem ſtatum. tum quia miracula ſanctorum hoc teſtantur: vt patet de tauro quem ſanctus ſilueſter ſuſcitauit. hec ille.

QUantū ad articulū tertiū primo notandū eſt ꝓut accipitur ex dictis ſācti thome in pluribus locis et ſignāter de potētia dei. q. 2. ar. 2. ad. 5^{m} et. q. 9. ar. 5. ad. 18^{m}. et. q. 10. ar. 2. ad. 12^{m}. ꝙ generans et omne agens naturale aſſimilat ſibi genitum vel paſſum: non q̄ʒ^{m} ad proprietates indiuiduales ſ ſm formā ſpecificā. et rō ē. qꝛ talis aſſimilatio cauſatur ſm rationem principij formalis actionis vel generationis. illud enī eſt principiū actionis in agente: ſm quod effect⁹ agenti aſſimilatur. huiuſcemodi autem principium non ē principaliter proprietas indiuidualis ſed ſpecifica: ſiue ſit principium mediatum ſicut eſt forma ſubſtātialis agentis: ſiue ſit principium imediatū ſicut eſt forma accidentalis. non enī pater ex ratione generationis generat filium ſibi ſimilem in paternitate que eſt proprietas indiuidualis. nec ſapiēs generat ſapientem nec artifex artificē nec petrus petrū. generat tamē ſemꝑ homo hoīē ⁊ leo leonē et ſic de ceteris q̄ denominant̄ ſm formā ſpecificā. in rebus etiā inaīatis ignis generat ignē ſibi ſimilē in forma ſpecifica: nō in ꝓprietatibus indiuidualib⁹ que accipiunt̄ ſm hic et nūc et ſm alia principia indiuiduātia. nō enim ignis generat ignem in eodē loco in quo ipſe eſt. nec ignis generatus generat̄ in eodē nūc in quo ignis generans eſt generatus: nec ſemꝑ eiuſdē quantitatis et virtutis et actionis: nec in eadē numero materia igni vel carbonis. vnde tam eſt propoſitio aſſumpta vera et infallibilis: ꝙ etiā in diuinis vbi maxima vnitas eſt: nō fallat. non enim pater generat patrem aut ingenitū: ſed filium ab eo diſtinctū in proprietatibus perſonalibus. nec pater et filius ſpirant patrē aut filium: ſed ſpūm ſanctū ab eis diſtinctū ꝓpetate perſonali. generat tū de⁹ deū et deus ſpirat deū. eo ꝙ deitas q̄ hēt modū quen=

dā forme ſpecifice in eo ꝙ cōmunis ē tribꝰ pſonis eſt principium formale generationis et ſpirationis. ¶Ex quibus inferimꝰ ad ꝓpoſitū nr̄e q̄ſtionis ꝙ nulla conſequentia neceſſaria inferri pōt ꝙ ſi agēs eſt idē numero etiā ſi eadē numero ſit materia: ꝙ effectus ſit idem numero. probatur hoc. qm̄ forma individualis non eſt illi principiū agēdi. nec per conſequēs aſſimilatio effectus ad cauſam agentē: fit quantū ad eius formā individualem ſed ſm formā ſpecificam vt deductū fuit. ergo idētitas numerica agentis: non cauſat effectū eſſe idem numero. vnde phs octavo methaphiſice vbi dicit ꝙ ſi effectus eſt idem: principiū agens aut movens eſt idem: intelligit de idētitate ſpecifica non de individuali vt clare accipitur ex exemplis ab eo poſitis. vnde ſanctus thomas concludens ibi ſententiam phi ait. ſi ergo contingit aliquid idem ſm ſpeciem fieri ex alia et alia materia vt phialam ex auro et argento: manifeſtū eſt ꝙ principium movens oportet eſſe idē. ſ. artem. ex quo etiam conſequit̄ ꝙ illud dictum phi: idem inq̄ᵐ idem natum eſt facere idem: debet intelligi de idētitate ſpecifica non ō individuali que nō eſt per ſe et principaliter principium agendi: ac per hoc nec cauſa aſſimilationis effectus ad agēs: q̄ꝙ q̄ principia individualia nōnūq̄ conferant ad quādā operationis d̄terminationē, put. S. Tho. docet de potētia dei. q. 2. ar. 2. in cor.

¶Secundo Notandū eſt ꝙ ſicut phs dicit pᵒ phy. non quodlibet fit naturaliter ex quolibet: ſed vnumquodq̄ habet ꝓpriam materiā ex qua fit, put ipe dicit etiā octavo libro methaᶜ. neq̄ iterum agens naturale ex qualibꝫ materia facere poteſt effectū quem aptum natum eſt facere: ſed requirit materiam diſpoſitam ſue virtuti et actioni proportionatam. ſicut enim agens naturale eſt quid finitū et determinatū in ſpecie: ita eſt finite virtutis ac actionis ad vnum aliquid determinate: ſic vt nō niſi certo modo et per determinata media ſuum effectum ꝑducat. et preſertim hoc apparet quādo effectus habet agens vnivocum a quo ex neceſſitate nature procedat: ita ꝙ agens naturale equivocum ad eius ꝑductionem non ſufficiat queadmodū eſt de animalibꝰ pfectis q̄ non generantur niſi ex ſemine. ad quoꝝ ꝑductionem ſimul cū virtute celeſti ſine qua nihil hic inferius naturaliter generatur: requirit̄ neceſſario agēs eiuſdē ſpeciei. ꝓpter quod phs dicit. 2ᵒ. phy. ꝙ ſol et homo generāt hoiem. ¶Ex q̄bus inferimꝰ ꝙ p agēs naturale idē numero corpꝰ quod fuit vivum: poſt ipſiꝰ mortem reſurgere non poteſt nec ab aīa reſumi. ꝓbat̄ illud. qm̄ cadavera mortuorū aut pulveres vel elementa in que mortuorū corpora ſolvuntur: nō ſunt ꝓpria materia corporis humani per animam vivificandi. nec ſunt materia diſpoſita ⁊ proportionata ex qua agens vnivocum. ſ. homo producere poſſit aut hominem aut corpus vivū aīa rationali. nam nec ad productionē hominis nec ad formationē humani corpis homo agere poteſt naturaliter niſi per virtutem ſeminis ab eo reſoluti et in loco determinato. ſ. in matrice mulieris materiam corporis humani ad carnē et oſſa diſponentem et preparantem: cum autē circa pulveres et cadavera mortuorum nec ſemē nec aliqua virtus humana talium operationum efficaciam habere poſſit naturali virtute: conſequens eſt ꝙ per agens naturale nec idem homo qui vivus fuit reſurgere nec idem ipſius corpꝰ numero reſumi poſſit. Si autē quis contentioſe dicat ꝙ celum primū alterans hec inferiora per aliquam influentiam poteſt ex pulveribus aut cadavere abſq̄ hominis interveniente naturali operatione corpus humanum formare et ad animā et anime virtutes recipiendum organizare: quēadmodum et poteſt vermes aut ranas abſq̄ agēte vnivoco quandoq̄ generare: poterit ſimili ꝓtervia contendere dicens primū hominem ex limo terre virtute celeſti fuiſſe materialiter formatum contra ſcripture ſacre doctrinam dicentis gene. 2ᵒ. formavit dominus deus hominē de limo terre et inſpiravit in faciem eius ſpiraculum vite. non enī maioris virtutis aut efficacie eſt ex limo terre corpus hominis formare: q̄ꝙ illud ex pulveribus aut etiam ex elemētis in que reſolvitur corpus mortuum iterato reformare. nam vtrobiq̄ eſt materia multū remota et indiſpoſita ad corporis humani formationem nullam inclinationē ſeu aptitudinem naturalem ad illud habens. Et de pulveribus in quos humana corpora reſolvūtur poſt mortem: notāter id dicit ſanctꝰ thomas in cōmento ſuper epiſtolas pauli exponens illud pᵃ Corin. 15ᵒ. inſipiens tu quod ſeminas non vivificatur niſi prius moriatur. vnde pari abſurditate vtraq̄ contentio eſſet refellenda. homo nāq̄ aut etiam humani corporis formatio vt ſupra tactum eſt: non niſi per virtutem ſeminis ab homine deciſi et certo modo ac loco et per determinata media multiſq̄ motibus et alterationibus ac converſionibus et ad vltimum niſi per cōmixtionem viri et mulieris: naturaliter produci aut formari non poteſt. talē enim modū ꝑducendi hoīnes et hominum corpora viventia: deus a principio mundi inſtituit et naturalibus cauſis indixit.

iuxta illud gene. p°. maſculū ⁊ feminā creauit eos
benedixitqꝫ illis deus et ait. creſcite et multiplica
mini et replete terram. vbi interlinearis dicit. fe-
cunditatē ſexus accipite. et gloſa ordinaria. mul
tiplicatio inquit hominū: coniunctione maris et
femine perficitur. nō igitur dānande ſunt nuptie
quas ad propagationem ſuperna benedictiō in-
ſtituit. Unde auguſtinꝰ nono libro ſuper geñſim
ad litteram caplo. 3. exponēs illud gene. 2. facia
mus ei. ſ. ade adiutoriū ſimile ſui ait. ſi autem que
ratur ad quam rē fieri oportuerit hoc adiutoriū
nihil aliud ꝓbabiliter occurrit qꝫ propter filios ꝓ
creandos. ſicut adiutoriū ſemini: terra eſt vt vir-
gultū ex vtroqꝫ naſcatur. hoc enim et in prima re
rum conditione dictum erat maſculū et feminā
fecit eos et benedixit eos deus dicens creſcite et
multiplicamini et implete terram. que ratio con-
ditionis et coniūctionis maſculi ⁊ femine atqꝫ be
nedictio: nec poſt peccatū hominis penāqꝫ defe-
cit. ipſa enī eſt ſm quam nūc terra hominibꝰ ple-
na ē dominantibꝰ eius. hec auguſtinꝰ. Premiſſā
rationē ꝑtēdit. S. Tho. in hac diſ. ar. p°. ſub. ar. 3.

Tertio Notādū eſt ꝙ. S. Tho. 4.
quodlibet. arti. 5. tenet ꝙ qꝛ
vnitas rerum ſucceſſiuarū ſicut motꝰ et temporis
habet in ſui ratione durationis cōtinuitatem que
interrūpitur in earū corruptione: deꝰ non pōt il-
la eadem numero reparare ſi corrumpant̃. eo ꝙ
talium interruptio: eorū repugnat vnitati indiui-
duali. ea aūt que cōtradictionē implicant: ſub nu
mero deo poſſibiliū non cōtinent̃ quia deficiūt a
ratione entis. verūtamē res ille quarū vnitas nō
habet in ſui ratione continuitatem durationis ſi-
cut ſunt res permanētes niſi per accidēs inquātū
earum eſſe eſt ſubiectū motui: ſi in nihilū redigāt̃
vel ſi corrūpant̃ ſm ſubſtātiā: poſſunt per diuinā
potentiam eedē numero reparari: non tñ ꝑ agēs
naturale: eo ꝙ naturale agēs nō pōt illa ꝓducere
ſine motu queadmodū deus pōt. quia in dei po-
teſtate ē ꝓducere effectus ſine cauſis medijs. hec
ille. Et quātū ad id quod ſactꝰ doctor dicit d̄ agē
te naturali: ſtat eius ratio in hoc ꝓut aliqui eiꝰ ſe-
quaces intellexerūt: ꝙ quia agēs naturale nō po
teſt aliqd ꝓducere niſi ꝑ motū: oportet ꝙ nouo
motu corrupta reſtaurent̃ alio a motu quo pri-
mo fuerūt ꝓducta. ſed diuerſis motibus et ꝓdu-
ctionibus: ꝓduci nō pōt eadē res numero. tū qꝛ
omnis res ꝓducta depēdet eſſentialiter a ſua pro
ductione. ac ꝑ hoc vbi eſt diuerſitas numero ꝓdu
ctionū: non pōt eſſe idētitas numerica rerū ꝓdu-
ctarū. tum etiā qꝛ diuerſe ꝓductiones nō vident̃
poſſe terminari ad eſſe idē numero. idētitas aūt
ſm numerū ipſius eſſe: requirit̃ ad idētitatem nu
mericam rei. Sed iſti vt nobis videt̃ falluntur in
verbis ſācti doctoris quātū ad vtrāqꝫ ꝓbationē.
quātū ad primā quidem: qm̄ expreſſe tenet. S.
Tho. diſ. ſequente. 44. q. pª. ar. p°. ſub. ar. 2. ad
2m. ꝙ alia et alia cōiunctio corporis et anime in
prima hominis generatione et ī reſurrectione: q̄
coniūctio vt dicit ſignificat actionē vel ꝓpaſſionē
non pōt impedire idētitatem humanitatis vtro-
biqꝫ et ꝑ conſequēs nec hominis: quia actio ⁊ paſ
ſio ex quibꝰ conſurgit humanitas: non ſunt d̄ eſſē
tia humanitatis. et ideo earū diuerſitas nō indu-
cit humanitatis diuerſitatē. nam et generatio et
reſurrectio nō ſunt idem motꝰ numero: nec tamē
ꝓpter hoc īpeditur idētitas reſurgentis. hec ille.
Ubi manifeſte apparet ꝙ nō fuit aliquādo mētis
eius dicere ꝙ idētitas numero motus vl' actionis
requirit̃ neceſſario ad idētitatē numericā rei ꝓdu
cte. imo patet ꝙ mens eius fuerit diuerſis motibꝰ
et productionibus vt generatione et reſurrectio-
ne eandem rem numero poſſe bis produci. Et ꝓ-
terea ad ꝓbandū ꝙ idē homo numero reſurget
aſſumit ipſe doctor ſanctus ꝓ efficaci fundamen-
to loco ꝓxime allegato ſub. ar. p°. ad. 4m. et. 11°.
quodlibet. ar. 6. ꝙ remanentibꝰ principijs eſſen-
tialibus indiuidui materia. ſ. et forma: remanet ī-
diuiduū idem: etiam ſi accidētia eius varientur ⁊
mutentur. cum ergo motꝰ et actio per quā res ꝓ-
ducitur ſit illi accidens et nō de ipſius eſſentia: cō
ſequens eſt ꝙ eius diuerſitas ſm mentē Sancti
Thome non obſtet quī res ipſa ſit eadē numero.
Quātū ad ſecundā vero ꝓbationem fallunt̃ pla-
ne: qm̄ quicqd eſſet de alijs rebus ab homine ī q-
rum corruptione eſſe earū interrūpitur et perit: ⁊
tamē ratio nihil ꝓbat de homine cuiꝰ eſſe manet
idē numero et actu in anima. aīa enī rationalis
quāuis in corpore eſſe exiſtentie acquirat: retinet
tamē illud idē a corpe ſeparata. vnde ꝑ mortem
hominis nō interrūpit̃ aut diſcontinuat̃ ipm̄ eiꝰ
eſſe. ac ꝑ hoc ex interruptione aut diuerſitate ip-
ſius eſſe ꝓbari non pōt ꝙ per agēs naturale idem
homo numero nō poſſit reparari. qd tñ. S. Doc.
per verba allegata contendebat maxime ꝓbare.
vñ videt̃ ꝙ ſanctꝰ thomas aliā rōnem pretendat
in verbis ſupradictis ad ꝓbandū ꝙ per agēs na-
turale non pōt idē numero corruptū reſumi. Ad
cuius intellectū animaduertēdū eſt ꝙ. S. Tho.
in eo quodlibet non loquit̃ de qualicūqꝫ rei cor-
ruptione vt p̄dicti eius ſequaces male videntur
ſenſiſſe. ſed loquit̃ de corruptione totalis ſubſtā-
tie rei per quam res in nihilum decidit. et hoc pa
tet tam ex titulo queſtionis qꝫ ex ipſiꝰ cōcluſione.
vbi cum

vbi cum dicit ſi in nihilū redacta fuerint vel ſi fuerint ſm ſubſtantiā corrupta: ly ſm ſubſtātiam: debet intelligi totā. et diſiunctio vel tenet̃ expoſitiue et ponit̃ ꝑ ſeu. ſic ergo vere capiendo mentem ſancti doctoris ratio quā pretendit ex illo fundamento. ſ. ꝙ agēs naturale non pōt res ꝓducere ſine motu: eſt talis. agēs per motum neceſſario requirit materiā preſuppoſitā qꝛ motus eſt actꝰ exiſtentis in potentia. cum aūt eius qd̃ in nihilū decidit vel ſm totā ſubam rei deperit nec forma nec materia remaneat: conſequēs eſt ꝙ ꝑ agēs naturale qd̃ neceſſario agit ꝑ motum: id quod in nihilum decidit vel ſm totā ſui ſubam deperit: idē numero reparari aut reſtaurari nō pōt. ſed ſolūmodo ꝑ agēs diuinū quod pōt agere abſqꝫ motu ac per hoc nulla preſuppoſita materia. vnde ſoliꝰ dei eſt et creare et ea q̄ in nihilum decidūt eadēꝫ numero reſtaurare. Si vero quis cōtra titulū et deciſionem quodlibeti ꝑallegati cōtendat dicere ꝙ ſanctus thomas intelligit nō ſolū de corruptione totius ſubſtantie ſed etiā tātūmodo partis. ſ. forme ſubalis: adhuc argumētatio ſeu ꝓbatio quam illi pretendūt ex dicto fundamēto nullā habet efficaciaꝫ ſm doctrinam ſancti thome prout ſupra fuit deductū. ſed pōt ex illis verbis ratio alia accipi doctrine ſancti doctoris conſona. et eſt rō talis. quia omnis motꝰ et actionis vel oꝑationis naturalis principiū formale in agēte eſt illud in quo effectus agēti aſſimilat̃. agit enī omne agēs ſibi ſimile in quātū agit. principiūꝫ aūt formale agendi non eſt agēti forma indiuidualis ſed forma ſpecifica: ſiue tale principiū ſit mediatum ſiue imediatum ꝓut in ꝑmo notabili deductū fuit. quia ergo inquit ſanctus doctor: agēs naturale non poteſt aliquid producere abſqꝫ motu quo agit circa materiam quam preſupponit quia ex nihilo aliq̄d facere non poteſt: conſequēs eſt ꝙ per agens naturale non poſſit produci aliquid niſi ſimile aut idē ſm formā et nō ſm materiam. ac per hoc ꝙ non agit niſi ſimile aut idem ſm ſpeciem et nō idē numero q̄ꝫm eſt ex vi motus eius vel actionis. Et licet per hanc rationem directe et imediate probetur ꝙ non poſſit produci idem numero ipſi agenti: ex conſequenti tamen imo et multo magis ꝓbatur ꝙ non poſſit produci idem numero alteri. quoniā agēs per formā ſuam que eſt agendi principium: magis natum eſt aſſimilare ſibi paſſum q̄ꝫ alteri. veruntamē prima ratio ſumpta ex premiſſis verbis ſancti doctoris. ſ. agens naturale non poteſt agere ſeu producere abſqꝫ motu: ē magis ad mentem et ad propoſitum ſancti thome in ꝑallegato quodlibet.

¶ Quarto Notanduꝫ eſt circa ſecundam cōcluſionē ꝙ ſicut durandus allegat. S. Tho. videtur tenere in nonnullis locis oppoſitū concluſionis. ſ. ꝙ res permanens ſi fuerit corrupta vel annihilata non poteſt eadē numero redire etiam ꝑ potentiā diuinaꝫ. ſicut in hoc. 4°. ſupra diſ. 12. q. pª. ar. 2. ſub. ar. 4 in cor. vbi expreſſe dicit ꝙ id quod in nihilū redactum eſt non pōt iterū idem numero ſumi. Item parū infra cōcludēs contra opinionē quorūdam ſic dicit. et ideo impoſſibile eſt dicere ꝙ ſubſtātia panis redeat nec ſm totuꝫ nec ſm partē: ſi redire proprie ſumatur vt ſit idem numero quod redit. ſi autē materia panis redire dicatur non qꝛ eadē numero redeat ſed alia eiuſdē rationis: tūc oportebit dicere ꝙ illa alia materia de nouo creet̃. hec ſanctꝰ thomas. in cuius vltimis verbis ſatis apparet ꝙ loquitur non ꝺ potētia agētis naturalis ſed de potentia dei cuius ſolius eſt materiam creare. Idē videtur tenere in hac diſ. 44. q. pª. arti. p°. ſub. ar. 2. ad. 3m. vbi dicit ꝙ ſi in homine pret̃ animā rationalē eſſet alia anima ſenſitiua vt quidaꝫ opinati ſunt: argumentū ad quod reſpondet optime concluderet. ſ. ꝙ homo reſurgens non eſſet idem animal numero. nam ſtante illo ꝛ opinione cum anima ſenſitiua non ſit incorruptibilis ſicut patet in brutis: in morte hominis corrumperet̃ ſiue cederet in nihilum: et ita non poſſet eadē numero redire ac per hoc nec ideꝫ numero animal et per conſequens nec ideꝫ homo. quia quod nō eſt idem animal: nō eſt idem homo. et videtur loqui de potentia dei per quam reſurrectio hoīm ē futura. Item illud idem videt̃ dicere. 3ª. ꝑ. q. 77. ar. 5. c. inquit enī. ſi vero ſuba panis aut vini ſit annihilata: non pōt iterū redire. quia quod in nihilum redigitur: non redit iterū idem numero. niſi forte dicat̃ redire predicta ſubſtantia: quia deus de nouo creat aliam nouā ſubſtantiā loco prime. hec ſanctꝰ thomas. vbi loqui videt̃ nō ꝺ potētia agētis naturalis: ſed de potētia dei cuꝰ ſolius eſt nouā ſubam de nouo creare. Sed quia in preallegato quodlibet ſanctꝰ doctor ex ꝓpoſito mouet queſtionem vtrū deus poſſit id quod in nihilum eſt redactū idem numero reparare arguens pro et contra: et ſic ꝺ principali intentione queſtionē pertractans et per membra diuidens concludit res permanentes corruptas vel in nihilum redactas eaſdē numero poſſe per dei potentiam redire non autem ſucceſſiuas vt ſunt motus et tēpus hoc tenēdum eſt fuiſſe de mente ipſius quicquid dixiſſet in alijs locis incidentaliter loquens alias deducēdo q̄ſtiones. ſic enim pħs in pleriſqꝫ philo

ſophie libris vtit̃ ꝓpoſitionibꝰ aliorũ ad ꝓpoſituʒ
ſuũ ꝓbandum: cõtra quas tamẽ arguit vbi occur
rit ex ꝓpoſito et in ſpeciali de eis inquirere et ve-
ritatem determinare et illas refutat. nõ enim eis
aliquãdo vſus fuerat tanquãʒ ex ꝓpria ſententia
ſed ſicut ꝓcedens ex conceſſis ab aduerſariꝫ. vn-
de et ſanctꝰ thomas in ipſomet articulo per durã
dum allegato. 44a. diſtin. huius quarti: q2 argu
mentum primũ ſpecialiter tangebat queſtionem
de reditu eiuſdeʒ rei numero poſt ipſiꝰ corruptio-
nem ꝓbãs ex auctoritate phi partẽ negatiuã: ipſe
ſanctus doctor in reſpõſione tenuit partem affir-
matiuaʒ conformiter his que in queſtione de q̊li-
bet determinauerat: reſpondẽs ad dictum phi ꝙ
loquebatur de iteratione que fit per motum vel
mutationem naturalem. ac per hoc ꝙ ratio indu
cta ſm phi intentionem: non eſt ad propoſitum.
vbi. ſ. ſermo erat de reſurrectione cõmuni que nõ
per motum vel mutationem naturalem ſed per
virtutem et actionem diuinam eſt futura. ex quo
ſatis apparet ꝙ in reſponſione ad tertiuʒ imedia-
te ſubſequens eiuſdeʒ articuli non mutauit ſentẽ-
tiam: ſed vſus eſt alioruʒ opinione contra ipſoſ-
met ponentes animã ſenſibilem et rationaleʒ di-
uerſas eſſe in homine.

¶ Quinto Notanduʒ eſt ꝙ ſicut boe
tius dicit in libro de ebdo.
id quod eſt: poteſt habere aliquid admixtum ſeu
adiunctum. ſed ipſum eſſe: nihil preter ſe hẽt ad-
mixtũ nec aliquo participat. cuius ratio aſſignat̃
a ſancto doctore in cõmento: ex duplici modo q̃
aliquid poteſt aliud participare. eſt enim duplex
modꝰ participandi. vnus eſt quo materia vel ſub
iectum participat formam vel accidẽs. et iſto mo
do eſſe non põt aliquid aliud participare quia eſt
quid abſtractũ et formaliſſimuʒ et eſt actualitas
om̃is forme. abſtractũ aũt deſignat̃ abſq; cõcre-
tione quẽadmoduʒ bonitas et albedo et ſimilia.
participatio vero ꝑ modũ quo materia vel ſubm
participat formã vel accidẽs: nõ fit abſq; compo
ſitione participãtis et participati et nomine con-
creto deſignat̃ ſicut eſt lignũ vel albũ. alius modꝰ
participãdi eſt q̊ particulare vel ſingulare partici
pat vniuerſale ſicut homo animal. per quẽ modũ
etiam ea q̃ in abſtracto deſignant̃: põt aliq̃d par-
ticipare. ſicut albedo participat colorem et boni-
tas qualitatem. ſed ipſum eſſe: nec iſto modo ali
q̃d participat quia ẽ quid cõmuniſſimuʒ nihil ſuꝑ
ſe habẽs ſub rõne eſſe vniuerſaliꝰ. vnde et ipſum
ens qđ eſt cõmuniſſimũ: participat ipm eſſe ꝑ mo
dũ quo cõcretũ participat abſtractũ. ¶ Ex q̃bus
inferimꝰ cũ. S. Doc. in. q. de po. dei. q. 5. ar. p°. ad
2m. ꝙ eſſe ſubale rerũ ꝑmanẽtiũ: eſt ꝑ ſe quid ſim
plex et indiuiſibile et per conſequens totuʒ ſimul
ac per hoc ꝙ non menſuratur tempore ſed inſtã-
ti. vnde opuſ. 44. caplo. 3. cum dixiſſʒ. S. Tho.
in principio capituli ꝙ mobilia q̃ʒm ad ſuum eſſe ⁊
ſuam durationem mẽſurantur tempore quia du-
ratio eorum non eſt tota ſimul: quaſi in fine capi-
tuli exponens illud ſm verum ſenſuʒ: ſic ait. iuxta
quod intelligendũ ꝙ mobile põt conſiderari du-
pliciter. vel q̃ʒm ad ſuam ſubam ſeu eſſentiam: vel
quantũ ad ſuum eſſe. ſi conſideratur q̃ʒm ad ſuam
ſubam: ſic non menſuratur tempore. eo ꝙ ſubſtã-
tia mobilis in quolibet nunc temporis eſt: nec ha
bet ſucceſſionem nec prius nec poſterius. ſi auteʒ
conſideretur quãtũ ad ſuũ eſſe: hoc põt eſſe dupli
citer. quia aut cõſiderari põt q̃ʒm ad ſuum eẽ ſuba-
le: aut q̃ʒm ad ſuuʒ eſſe quod habet in motu quod
eſt ſuum moueri. ſi conſideratur primo modo: ſic
non menſuratur tempore. ſecundo auteʒ modo
menſurat̃ tempore. moueri enĩ mobilis: nõ eſt to
tum ſimul ſed ſucceſſiuũ. hec ille. ¶ Ex quibus appa
ret ꝙ ſm mentẽ ſancti thome: eſſe ſubale ſm ſe to
tum eſt ſimul non in ſucceſſione. vnde idem eſſe
exiſtentie vel ſubſiſtentie eſt in rebꝰ inanimatis ꝑ
totam earum duratiõnẽ et ideʒ viuere in anima-
libus. viuere autem viuẽtibus eſt eſſe prout phs
dicit. 2°. li. de aĩa. Unde. S. Tho. 2°. li. ſen. diſti.
15. q. 3. ar. p°. ad. 4m. dicit ꝙ diuina bonitas ſem-
per eſſe rebus influit: non aliud et aliud ſed vnuʒ
et idem: nec tamen res dicuntur ſemper fieri vel
creari vel inſtitui apud nos: ſed tunc cum primo
eſſe acceperint. Juxta quod in de virtu. in cõmu-
ni. arti. 11°. in cor. dicit. eſſe ſubſtantiale quod dat
forma ſubſtantialis: eſt vno modo. et ideo vbi ẽ
aliud eſſe ſubſtãtiale: eſt alia res. Jtem cõtra gẽ.
li. 2°. caplo. 19. ratione. 4a. dicit. ipſum eſſe crea-
ture ſubſtantiale nõ eſt diuiſibile predicto modo
. ſ. ſm magis et minus. Uerũtamen dicitur a ſan-
cto doctore in nõnullis locis: eſſe corruptibilium
rerum menſurari tempore eo ꝙ ſubiaceat motui
duplici ratione. ratione. ſ. ſubiecti quod ſubiacet
tranſmutationi propter actionem contrarioruʒ
quorum eſt ſubiectum. et iterum ratione cauſarũ
inferiorum que cõferunt ad conſeruationeʒ ipſiꝰ
eſſe. que ſubiacent motui et tranſmutationi ſaltẽ
corporum celeſtium ex quibus duratio rei habet
varietatem ſm quam ipſuʒ eſſe rei per accidens
dicitur variari. eſt enim duratio accidens conſe-
quens rem ipſaʒ ratione ſui eſſe. Unde. S. Tho
pa 2e. q. 31. ar. 2. in cor. quia humanuʒ inquit eſſe
ſubiacet cauſis tranſmutabilibus: ſm hoc homi-
nem eſſe eſt in tempore. Jtem p°. ſen. diſti. 19a. q.

2.ar.pº.ad.4m.dicit ꝙ eſſe rerũ temporaliũ nõ menſuraꝛ tempore niſi ꝓut ſubiacet variationi ex motu celi. Itẽ. 4º.ſen.diſ.17.q.2.ar.pº.ſub.ar. 3.ad.3m.eſſe inquit hoĩem quod ſm ſe eſt in iſtãti: ꝑ accidẽs mẽſuraꝛ tempore ſm ꝙ cauſe ſue variabiles ſunt ꝑ tempus. ſed quãdiu cauſe ipſiꝰ eſſe hominis manẽt eedẽ: et ipſum eſſe manet. ſꝫ mutatis cauſis mutaꝛ illud eſſe priori deſtructo. hec ille. Itẽ diſ.49.q.3.ar.pº.ſub.ar.3.ſic dicit. ꝑ accidens vero aliquid ĩ tempore eſſe dicitur: ad cuius ſpeciei cõplementũ nihil requiriꝛ quod in futurũ expectetꝛ: ſicut eſſe hoĩem quod in vno inſtãti cõpletur: ſed eſt cõiunctũ motui q̃ per ſe eſt in tẽpore ꝓut eſſe hoĩs variabile ẽ. Itẽ in.q.de poª dei.q.5.ar.pº.ad.2m.dicit ꝙ ipſum eſſe rerũ permanentiũ non eſt diuiſibile niſi per accidens ꝓut alicui motui ſubiacet. ſm ſe aũt eſt in inſtãti. In cõmento quoqꝫ ſup.8º.phy.lectione.21.ſic dicit. motus ſm ſe cadit in tẽpore. eſſe vero non cadit in tempore ſed ſolum ſm ꝙ ſubiacet motui.

¶ Sexto Notandũ eſt ꝙ res ſucceſſiua ideo ſic dicta eſt: quia eius partes ex quibus conſtat ſibi inuicẽ ſuccedunt et non ſimul ſtant: ad differẽtiam rei ꝑmanentis cuius partes ſimul ſtant. rerũ autem ſucceſſiuarum eſt differẽtia. quia quedã ſunt ſucceſſiua diſcreta ſicut motꝰ qui reperitur in angelis ex indiuiſibilibus cõpoſitus: et tempus eiuſcemodi motũ mẽſurans: de quibus dictũ fuit in ꝑmo libro diſtin.37. alia ſucceſſiua ſunt cõtinuitatẽ habentia quorum partes nõ ſolum ſibi inuicẽ ſuccedũt: ſed continuantur et copulanꝛ ad aliquẽ terminũ quod eſt cõmune omni cõtinuo ꝓut dicitꝛ in predicamentis. ex ratione aũt ſucceſſionis ꝓuenit in rebꝰ ſucceſſiuis ꝙ ſemꝑ vna pars ſit prior et alia poſterior. ex ratione vero cõtinuitatis: competit rei ſucceſſiue vnitas et idẽtitas. imo nõ eſt alia vnitas rei ſucceſſiue et idẽtitas: niſi eiꝰ cõtinuitas ſm quam ſolam totũ cuiꝰ partes ſunt diuerſe et nõ ſimul ſtãt eſt vnum et idẽ numero. vñ de ratione totius ſucceſſiui cõtinui ſunt duo. ſ. ꝙ ſit vnũ et idẽ numero in ſui totalitate nam hoc ipm eſt eſſe cõtinuum: ⁊ ꝙ ſit ex partibus priori et poſteriori compoſitũ. Ex quibus inferimꝰ ꝙ quia corrupta vel annihilata re ſucceſſiua eius prior continuitas redire nõ poteſt eadem numero per aliquam potẽtiam: cõſequens eſt ꝙ nec redire poſſit eadẽ numero eiꝰ vnitas et identitas. aſſumptum probatur. qm̃ re ſucceſſiua corrupta: eius continuitas interrumpitur imo et deſtruitur. poſito ergo ꝙ res ipſa ſucceſſiua vt motus vel tempus reſtaureꝛ per potẽtiã diuinam: continuari non poteſt rei iam corrupte quia non enti nihil poteſt cõtinuari. ergo non eſt vna vtriuſqꝫ continuitas. exiſtente autem alia et alia continuitate rei ſucceſſiue corrupte et rei inſtaurate: non põt eſſe res ipſa vna et eadẽ numero. Sed ad hanc rationẽ dicetur ꝙ licet continuitas rei inſtaurate nõ poſſit cõtinuari continuitati rei corrupte: redit tamẽ ipſa eadẽ in re reſtaurata ſicut et redit ipſamet res corrupta. Sed reſponſio hec ſtare non põt. quod ꝓbatur ex rõne prioris et poſterioris rei ſucceſſiue. nam dato caſu ꝙ res ſucceſſiua corrupta vel annihilata reſtauretur: neceſſe ẽ ꝙ omnes partes rei iſtaurate: poſteriores ſint omnibus partibꝰ rei prius corrupte tum quia ſuccedunt illis. quod autẽ alteri ſic ſuccedit in rebus ſucceſſiuis: poſterius eſt eo. tũ etiã quia reſtauratio rei corrupte: eſt in tẽpore poſteriori illi tempori quo res corrupta prius eſſe habuerat. ergo partes rei iſtaurate poſteriores ſũt partibus prioris rei corrupte. cũ ergo partes ꝑores et partes poſteriores in rebus ſucceſſiuis nõ poſſint eſſe eedẽ numero ſed neceſſario ſunt alie et alie: conſequẽs eſt ꝙ non eadem numero ſꝫ alia et alia ſit continuitas vtrarũqꝫ. et per conſequens res que ex vtriſqꝫ conſtituiꝛ eſt alia et alia. ſi vero iterũ dicatur ſubterfugiendo ꝙ ad eandẽ continuitatem rei alicuius ſucceſſiue non neceſſario exigitur ꝙ ſint eedem partes numero ſed ꝙ ſibi inuicem ſuccedant: dicimus ꝙ nec iſtud valet ĩ ꝓpoſito noſtro. tum quia licet ad continuitatem ſufficiat ꝙ partes ſibi inuicẽ ſuccedant: ad eandẽ tñ numero cõtinuitatẽ requiriꝛ neceſſario ꝙ eedẽ numero ſint partes ſibi inuicẽ ſuccedẽtes. quia ſicut ſimpliciter ad ſimpliciꝛ: ita magis ad magis. tum ſecundo qꝛ inter rem prius corruptã et eius inſtaurationem: intercidit tempus medium in q̃ nec iſte nec ille ſunt. ratione cuius ipſa ſucceſſio vtrarũqꝫ partium non põt habere cõtinuitatẽ cũ fuerit prius interrupta. interruptio autem ſucceſſionis: ſoluit et reſcindit eius continuitatem. patet igitur ꝙ partes rei ſucceſſiue inſtaurate ꝑ quãcũqꝫ potentiã: continuari non poſſunt partibꝰ rei ſucceſſiue prius corrupte. et per conſequẽs nec ex ſucceſſione vtrarũqꝫ partiũ conſtitui põt vnũ et idẽ totũ continuũ ſucceſſiuũ. Sed forte rurſus dicetur ꝙ inter rem corruptã et eius inſtaurationẽ nõ neceſſario intercidit tẽpus mediũ: ſed eẽ põt ꝙ in tempore ꝑcedente res ſucceſſiua corrũpaꝛ ⁊ in inſtanti quod eſt terminꝰ ipſius tꝑis reſtaureꝛ per dei potentiã. inter tẽpus autẽ et vltimũ iſtãs quo terminaꝛ: nõ cadit aliquod mediũ vt phs ꝓbat. 4º.et.6º.phy. Sed ꝯtra hoc ſunt duo. vnũ eſt ꝙ ſaltẽ vbi intercidit tẽpus mediũ vel incidũt

duo inſtãtia q̃ etiã ſucceſſionẽ et cõtinuitatez reſ-
cindunt: non poteſt per potentiã diuinam eadez
res numero ſucceſſiua redire qȯ ſatis eſſet noſtro
ꝓpoſito. aliud eſt. qꝛ etiã in caſu ꝙ. ſ. nõ incideret
tempus mediuz: ſtat ratio ſupꝛa poſita, ꝓbans ꝙ
rei inſtaurate et rei pꝛius coꝛrupte partes nõ pñt
eſſe eedẽ numero: cũ alie ſunt pꝛioꝛes alie poſte-
rioꝛes. que diuerſitas licet nõ repugnet identita-
ti partiũ rei ꝑmanentis nec earum cõtinuitati: re-
pugnat tamẽ continuitati et identitati numerali
partiũ rei ſucceſſiue q̃ neceſſario exigit eundẽ nu-
mero oꝛdinem in earum ſucceſſione. eo ꝙ rei ſuc-
ceſſiue continuitas et eiꝰ partiũ: ex ipſa earuz ſuc-
ceſſione cõſtet. cũ eni non ſint ſimul ꝑmanẽtes: cõ-
tinuari ſibi inuicem non pñt niſi ſucceſſionis non
interrupte cõtinuitate: ex qua pꝛioꝛis et poſterio-
ris partis ſemꝑ eſt idem oꝛdo in re ſucceſſiua. ita
ꝙ eiuſdẽ numero rei ſucceſſiue nũquã ea pars q̃ ẽ
altera pꝛioꝛ: eſt illa poſterioꝛ aut ſimul cuz ea nec
ecõtra. nec eiuſdez numero rei ſucceſſiue poſſunt
eſſe nunc partes pꝛioꝛes nunc poſterioꝛes ſibi ip-
ſis inuicem. qȯ neceſſario cõtingeret ſi res ſucceſ-
ſiua coꝛrupta eadem numero poſſet redire. nam
vt ſupꝛa dicebatur: partes eius in reditu poſterio-
res eſſent partibus quas ante coꝛruptionem ha-
buit vt pote in poſterioꝛi tempoꝛe eſſe habẽtes.
ex quo ſequeret̃ ꝙ eſſet eadẽ res numero et non
eſſet eadẽ res numero. quia in eo ꝙ partes rei coꝛ-
rupte ſunt pꝛioꝛes partibus rei inſtaurate: ſequit̃
ꝙ res coꝛrupta et res inſtaurata non ſit eadẽ nu-
mero. ſed ponebatur eadẽ numero. et ita eſſz ea-
dem numero et nõ eſſet eadem numero: quod ẽ
cõtradictoꝛia eſſe ſimul vera. vnde patet ex pre-
miſſis ꝙ nõ ſubiacet potẽtie diuine rẽ ſucceſſiuaz
coꝛruptã ſeu ãnihilataz eãdẽ numero reſtaurare.

Quantũ ad arti-
culũ quartũ reſpondẽdũ eſt ob-
iectionibꝰ in cõtrariũ. Et quidez
ad primũ ſcoti cõtra ꝑmã cõclu-
ſionẽ dicit̃ ꝙ auctoꝛitas phi non
eſt ad ꝓpoſitũ. qꝛ phs loquit̃ de identitate et di-
uerſitate ſpecifica vt manifeſte accipit̃ ex exẽplis
ab eo ibi poſitis et patet etiaz rõne. nã ſicut dedu-
ctũ fuit in ꝑmo notabili: in agẽte naturali ꝑncipiũ
foꝛmale agẽdi ſꝫm ꝙ effectꝰ aſſimilat̃ agẽti: nõ eſt
foꝛma ĩdiuidualis ſed ſpecifica. et ideo ex ipſa ra-
tione actionis vel ꝓductionis non habet paſſum
vel ꝓductũ ꝙ ſit ſimile vel idem agenti identita-
te numerica ſed dũtaxat ſpecifica. vnde vt bene
durandus obijcit contra arguentẽ: ſi ꝓpoſitio phi
deberet intelligi q̃ꝫm ad identitatem vel diuerſita-
tem numericam: eadẽ numero circulatio celi q̃ fu-
it heri eſſet hodie et cras et ſemper: cum agẽs ſit
idem numero. ſ. mouens celum et idem numero
ſubiectum. ſ. celum. nec valet argumentum a ſimi-
li quod aliqui adducunt dicentes ꝙ ſicut agẽs idẽ
ſpecie producit idem ſibi ſpecie: ita agens idẽ nu-
mero producit idem numero. qm̃ ſimilitudo non
valet pro eo ꝙ principiũ foꝛmale agendi ſicut di-
ctum eſt non eſt foꝛma ĩdiuidualis ſed foꝛma ſpe-
cifica. et aſſimilatio producti vel paſſi ad agens: ẽ
naturaliter ſꝫm id quod eſt pꝛincipiũ foꝛmale agẽ-
di. ¶ Ad. 2^m. dicitur ꝙ hoc argumentuz eſt repli-
ca cõtra reſpõſionem quã ipſe arguẽs introducit
quaz nos nõ ꝓbamꝰ et ideo cõtra nos nõ militat.
¶ Ad. 3^m. dicit̃ ꝙ idẽ numero bis ꝓduci: non ſim-
pliciter eſt ĩpoſſibile qꝛ deo ẽ poſſibile. ẽtñ ĩpoſſi-
bile agẽti naturali ꝓpt̃ rõnes tactas in ꝑmo et ſe-
cũdo notabili. ex q̃bus etiã apparet falſitas vlti-
me cõſequẽtie. nõ eni res poſt ſui coꝛruptionẽ eſt
ſic in potẽtia agẽtis naturalis: nec etiã in potẽtia
materie ꝓpinq̃ ſicut ãteq̃ꝫ ꝑmo fieret. ¶ Ad. 4^m.
dicit̃ ꝙ aſſumit falſũ. ſ. ꝙ idẽtitas numerica radij i
vltimo inſtãti nõ depẽdet a cõtinua exiſtẽtia ra-
dij tẽpoꝛe intermedio. qꝛ ĩmo ipa continuatio ra-
dij in toto illo tẽpoꝛe cauſat ꝙ idem radius ſit in
quolibet eiꝰ inſtãti. vnde ſi tẽpoꝛe intermedio ceſ-
ſet exiſtentia radij: nõ iam erit idẽ radius in vlti-
mo inſtãti cum habeat alias indiuiduales condi-
ciones. ſ. quandã nouitatẽ quia tẽpoꝛe interme-
dio non fuit et poſtea eſt. itẽ eſt noua actione agẽ-
tis ꝓductus: eo ꝙ agẽs ꝑ caſum fuit in ocio tẽpo-
re intermedio: ac ꝑ hoc aliter ſe habuit nũc q̃ꝫ pri-
us. item et ipſe radius habuit eſſe in alia tẽpoꝛis
duratione. huiuſcemodi aũt diuerſitas condicio-
num indiuidualium facit rem eſſe non eandez nu-
mero. ¶ Ad. 5^m. dicit̃ ꝙ antecedẽs eſt verꝫ loquẽ-
do de potẽtia materie remotiſſima q̃ eſt idem cũ
ſua eſſentia q̃ nullũ oꝛdinẽ determinatũ habꝫ ad
determinatã foꝛmã. et tunc cõſequentia eſt nulla
qm̃ agens naturale nõ eſt ſufficiẽs ex tali potẽtia
remotiſſima foꝛmã determinataz educere: quod
tamen deꝰ põt qui etiam ex nihilo põt foꝛmã edu-
cere. vt enim deductũ fuit in ſecundo notabili: a-
gens naturale non põt ex quolibet facere qȯlibet
ſed ex materia diſpoſita et ꝓpoꝛtionata facit de-
terminatũ effectũ. illa aũt ꝓpoſitio nihil ẽi potẽ-
tia materie qȯ ꝑ agẽs naturale nõ poſſit in actuz
reduci: habet veritatẽ de potẽtia naturali non de
obediẽtiali. potẽtia aũt naturalis materie per ſe
eſt ad id ad quod agẽs naturale habet per ſe ⁊ di-
recte potẽtiã actiuã. id autem eſt ſimile vel idem
ſpecie non numero, put in ꝑmo notabili fuit ỏdu-

ctum. ¶Ad. 6m. dicit̃ ꝙ ꝓductioneȝ rei corrupte non impedit negatio ipſius inq̃ȝm negatio eſt. ſed impedit quia in agente naturali non eſt potentia actiua ad ꝓducendū rem corruptaȝ vel annihilatam eandem numero. nec in materia eſt potentia per ſe ad illud ſicut dictū eſt. impediunt preterea indiuiduales proprietates vt temporis loci et aliarum circumſtantiarū q̃ faciunt vnum numero. ¶Ad. 7m. dicitur ꝙ in eo cōmittitur fallacia non cauſe vt cauſe. non enim variatio in ꝑmanentia vel duratione rei corrupte impedit per ſe eādem numero redire: ſed impediunt que dicta ſunt i ꝓcedente ſolutione. ¶Ad. 8m. dicitur ꝙ procedit ex falſo intellectu quē arguēs habuit i verbis ſancti thome. nō enī ſanct⁹ doctor fundat ꝓbationeȝ cōcluſionis in hoc ꝙ actio vel motus alius et ali⁹ non poſſit terminari ad idem numero ſicut male intellexit arguēs: cum ipſe teneat contrarium de prima hominis generatione et ꝺ eius reſurrectione ſicut in tertio notabili fuit oſtenſuȝ. ſed fundat illam in hoc quia agēs naturale ꝓſupponit materiā eo ꝙ agat neceſſario per motuȝ. et ideo actio eius nō ſe extendit ad id quod eſt ſimpliciter corruptū vel annihilatū. naȝ de tali corruptione ibi loquebatur, ꝑut latius deductuȝ fuit in tertio notabili. ¶Ad. 9m. dicit̃ ꝙ arguēs falſe exponit textū phi ſicut clare apparet litteraȝ inſpicięti. vnde nullus comētator talem habuit expoſitionē. vbi et comētator auerois ſic ait. dicamus ergo ꝙ omnis ſubſtantia indiuidua manens incorruptibilis neceſſario reuertitur ſꝫm idem indiuiduum. corruptibilia auteȝ impoſſibile eſt vt reuertantur niſi ſꝫm ſpeciē. verbi gratia. aer gen̄rabitur ab aqua et aqua ab aere: non ꝙ indiuiduū illius aque corrupte reuertatur per ſe quamuis materia eſſet eadē et agens idem. qm̄ ſi idem agens ex eadē materia faceret lateres ⁊ poſtea corrumperentur vt faceret alios poſterius: manifeſtum eſt ꝙ differūt a precedentibus. hec comentator. ¶Ad ea que obijcit aureolus cōtra eandem cōcluſionem dicitur ꝙ quicquid ſit de eorū ꝓceſſu nam non eſt ſatis efficax: et tamē quantū ad preſens ſufficit: ꝓcedunt ex falſo ſuppoſito. non enim diuerſitas tēporis eſt ſufficiēs cauſa quare non poſſit per agēs naturale idem numero corruptū redire. ſed cauſa eſt que in precedētibus ſolutionibus eſt tactaꝫ latius in primo et ſecundo notabilibus. ¶Ad argumenta durādi contra ſecundā cōcluſionem: ad primū dicitur ad minorē ꝙ eſt falſa. et ad ei⁹ probationē dicimus ꝙ quāuis in tali caſu de⁹ ageret modo aliorum agētiū naturalium quātū ad hoc qđ eſt ex neceſſitate nature agere: non tamē ſequitur ꝙ quantuȝ ad omnia haberet modum agēdi illorum. nam cū deus habeat virtutē et potētiam infinitam quām nullum agens naturale habet: alium modū agendi habere poſſet q̃ȝm ad illa q̃ virtutem et potentiam infinitam requirunt. ſicut eſt agere nulla materia preſuppoſita et agere in iſtāti et agere ex quolibet quodlibet nulla diſpoſitione aut proportione naturali preſuppoſita. quos modos agendi non attingit agēs naturale quia eſt virtutis finite et non agit niſi per motum. et ꝺ numero illorum eſt eādem rem numero corruptam reſtaurare. Ad confirmationem dicimus ꝑmo ꝙ argumentum eſt caſſum quia procedit nō ſolum ex caſu impoſſibili: ſed etiam incompoſſibili. dicitur ſecundo ex ſuperabundanti ꝙ poſito ꝑ impoſſibili caſu arguentis: argumentuȝ procedit ex falſo ſuppoſito. quia enim diuina generatio nō eſt res ſucceſſiua cum ſit ipſa dei patris potentia ⁊ ſubſtantia: eadē numero gen̄atio virtute dei patris et idem filius reitergretur. ¶Ad. 2m. negat̃ conſequētia. et ad eius ꝓbationem dicit̃ ꝙ illud eſt propter differentiam virtutis agentis et ꝓpter differentem modum agēdi. et ad eius ꝑmam improbationem ꝙ. ſ. non ꝓpter differentem modum agendi: dicitur ꝙ arguens inſufficienter tangit differentiam vtriuſqꝫ agentis q̃ȝm ad modum agendi. nam non ſolum aut primo et per ſe ſtat i hoc ꝙ eſt agere cum motu vel mutatione vel ſine illis: ſed in multis alijs. et quantum ſufficit ad ꝓpoſitum noſtrum ſtat in hoc differentia: q2 deus poteſt ex nihilo aliquid agere: propter quod poteſt corruptum ſeu annihilatum idem numero reſtaurare. hunc auteȝ modum agendi naturale agens habere non poteſt. item poteſt deus agere ex materia preſuppoſita abſqꝫ motu et mutatione prius diſponente et preparante ac proportionante materiam ad formam introducendam. q̃lem modum agendi non poteſt habere agens naturale. quamobrem deus poteſt ex quolibet q̃olibet agere quod non poteſt agens naturale. et licet in tali modo agēdi materia aliquo modo mutetur quia nunc habet formā quam prius non habebat: nō tamen mutatur preuijs alterationibus et motibus quibus mutatur et variatur ſꝫm modum agendi agentium naturalium. patet igitur ꝙ noſtra concluſio verificatur propter diuerſum modum agendi agentis dei et naturalis agētis. Item neqꝫ valet improbatio arguentis ſecunda quātū. ſ. ad differentē virtutem agentis. vnde cōceditur primus proceſſus vſqꝫ ad minorem principaliter intentaȝ ab arguente. ſ. ꝙ productio rei corrupte ſecundo facta etiam ſi fiat a deo: eſt per

verã mutationẽ ſicut ſi fieret a creatura. ad quaꝫ dicimꝰ ꝙ deficit. tum q2 falſum eſt ꝙ etiaꝫ ſi deꝰ in reparatione eiuſdem rei numero ageret per veram materie vel ſubiecti mutationeꝫ: ꝙ effectus fieret a creatura per talem motũ et mutationeꝫ. nam vt ſtatim probatum eſt: agens naturale nõ poteſt effectum naturaliter producere omni illo motu et eo ſolo quo agens diuinũ poteſt illũ producere. tum etiaꝫ quia reparatio rei corrupte vel annihilate etiam ſi fiat per motum vel mutationem: requirit in agente virtutẽ infinitam q̃ poſſit ex q̊libet facere quodlibet: eo ꝙ res corrupta non remaneat in potentia naturali ad ſecundam ſuimet numero ꝓductioneꝫ vt deductum eſt ſupra. vnde argumentum procedit ex falſis. ¶ Ad. 3ᵐ. dicitur ꝙ aſſumptũ eſt falſum q̃ꝫᵐ ad ſecundã partem. ſ. ꝙ eadẽ forma ſm numerũ non acquiritur pluribus actionibꝰ. nec cauſa ibi aſſignata eſt vera. imo eadẽ forma numero acquiri põt varia actione. Unde ad formaꝫ argumẽti dicit̃ primo ꝙ maior nõ eſt vniuerſaliter vera nec arguens eam probat. Dicit̃ ſecundo ꝙ ⁊ ſi in actionibꝰ agẽtium naturalium gratia materie ſit vera eo ꝙ ꝓpter rationes preallegatas non poſſunt rẽ corruptã eãdem numero reparare: formaliter tñ et ꝑ ſe nõ repugnat pluribus actionibus eandẽ formã acquiri non ſolum vt ſit in ſubiecto: ſed etiã vt ſimpliciter ſit. Nec valet ratio quorũdam ꝓbare volentium ꝙ repugnet cõtradictorie pluribus actionibꝰ agẽtis vel agẽtium naturaliũ eandẽ formã acquiri. arguunt enim ſic. omne agẽs naturale agit ꝑ motuꝫ ita ꝙ actio agentis naturalis materialiter eſt motus. ſed motꝰ ſm phm. 3°. phy. eſt in genere ⁊ ſpecie ſui termini. ergo multiplicat̃ vel identificat̃ ex ratione ſui termini: quia a quo aliq̃d ſpẽm habet habet et vnitatem vel pluralitatem. ſequitur ergo ꝙ ad eandem formã numero non pñt diuerſi motꝰ terminari: ac ꝑ hoc nec actiones diuerſe agentis naturalis. Sed certe ratio iſtoꝝ parũ valet nam valet gr̃a materie nõ gratia forme. qm̃ licet actio agẽtis naturalis nõ ſit ſine motu qui ſm ſe ſpecificat̃ a termino ⁊ reducit̃ ad eiꝰ predicamẽtuꝫ et genus ⁊ ſpeciẽ: formale tñ in actione nõ eſt motus nec accipit̃ ex termino: ſed ꝓpriũ genus ⁊ differẽtias habet et ad ſpeciale predicamẽtũ pertinet: et diuerſificant̃ eius ſpecies ſm formarũ diuerſitatẽ q̃ ſunt principia agẽdi. vnde ꝑ ſe et formaliter loquẽdo actio ſicut nõ ſpecificat̃ a termino: ita nec idẽtificat̃ nec plurificat̃ ab vnitate vel pluralitate termini. et ꝑ conſequẽs nõ repugnat per ſe et formaliter loquẽdo ꝙ eadẽ actio terminetur ad plures terminos ſicut eſt de actione diuina: aut ꝙ plures actiones terminent̃ ad eundẽ numero terminũ. plures nãqꝫ actiones etiã agentium naturaliũ: ad eandẽ formã et ad idẽ productum videmus terminari. ſol enim et agens particulare diuerſis actionibus eandẽ rem producũt vt plantã vel animal. quocirca phs dicit. 2°. phy. ꝙ ſol et homo generãt hominẽ eundem. ſ. numero. non certe eadem actione ſed pluribus. conſimiliter pater et mater diuerſis actionibꝰ eundem numero filiũ generãt. et licet mater magis ſe habeat vt patiẽs q̃ꝫ vt agens: aliquas tamen habet actiones circa filij generationeꝫ. et ſi id reperitur in actionibus agẽtium naturaliũ: multo veriꝰ erit ſi fuerit agens diuinũ cuiꝰ actio nullã realem induit relationẽ ad eius ꝓductuꝫ. ¶ Ad. 4ᵐ. dicitur ꝙ in illo caſu angelus diceret̃ bis creatꝰ: non numeratione ipſius angeli nec ipſius eſſe ſubalis: ſꝫ propter duplicẽ eius creationẽ paſſiuam et ꝓpter duplex tempus vel duplex inſtans temporis in q̊ primo et ſecũdo fuiſſet creatus et habuiſſet eſſe. ¶ Ad. 5ᵐ. patet ſolutio ex reſponſione ad tertiũ ſcoti contra ꝑmam concluſionem. ¶ Ad. 6ᵐ. dicitur ꝙ minor eſt falſa. vt enim deductum eſt i tertio notabili ex dictis ſancti thome: nec actio nec paſſio ſunt de eſſentia rei producte. ¶ Ad. 7ᵐ. patet quid dicẽdũ ſit ex quarto notabili. ¶ Ad. 8ᵐ. quod eſt aureoli dicit̃ ꝙ maior eſt vera de intellectu qui falli non poteſt: nõ auteꝫ de intellectu qui humanis vel ſenſibilibus imaginationibus decipi poteſt. et tũc ad minorẽ dicit̃ ꝙ quantũ ad circulationes et reuolutiones et dies vel tẽpora nõ militat contra nos. nam iſta ſunt entia ſucceſſiua de quibus cõcluſio noſtra tertia tenet ꝙ ſi corrupta vel annihilata fuerint: per nullã potẽtiam poſſunt eadẽ numero reſtaurari. de luce vero ſolis q̃ ſm ſe eſt qualitas ac per hoc res ꝑmanẽs: dicimꝰ ꝙ intellectus verus et qui nõ fallitur vnã tantũmodo luceꝫ ſolis et eandẽ numero iudicabit eſſe tam ſole aſcendẽte q̃ꝫ deſcendente: quicq̃d dicat intellectus deceptus ex ſenſus apparentia. idẽ dicendum eſt de lumine candele abſconſe et diſcooperte. vtrobiqꝫ enim eſt eiuſdem lucis cõtinuatio q̃ꝫuiſ ſenſus noſter id non percipiat eo ꝙ res ꝑ ipſam bis illuminãtur. Unde. S. Tho. 2°. ſentẽ. diſtin. ꝑᵃ. q. ꝑᵃ. arti. 5. ad primũ in oppoſituꝫ dicit. ꝙ ſi ſol eſſꝫ ab eterno: radius eius ab eterno eſſꝫ. Et infra diſtin. 15. q. 3ᵃ. arti. ꝑ°. ad. 4ᵐ. dicit ꝙ ſicut influentia ſolis per irradiationem eſt ſemper quãdiu aer illuminatur vt poſſit dici ſemꝑ ſol facit lumen in aere: ita et diuina bonitas ſemꝑ eſſe rebus influit: non aliud et aliud ſed vnum et idẽ. Item quodlibet. 4°. arti. 9. ad primũ: lumen in-

quit ſemper ſit in aere quia ſemper actione ſolis
illuminãtis conſeruatur: non ꝙ ſemper fiat aliud
et aliud lumen. ¶Ad. 9m. conceditur deductio.
non eniȝ aliquid concludit niſi de rebus ſucceſſi-
uis. Et ad confirmationē de quiete: idem eſt dicē
dum. nam vt. S. Tho. dicit infra diſ. 49. q. 3. ar.
p°. ſub. ar. 3. in coꝛ. quies ſicut et motꝰ eſt in tēpo-
re eo ꝙ quieſcere eſt eodeȝ modo ſe habere nunc
vt prius. ita ꝙ de ratione quietis eſt vt aliq̄d ſui
complemēti in futurū expectet̄. omne autē tale vt
ibi ſanctꝰ doctoꝛ premittit eſt per ſe in tempoꝛe.
¶Ad. 10m. dicitur ꝙ minoꝛ eſt falſa loquendo de
eſſe rerū permanētiū et de actu qui eſt foꝛma. et
ad eius pꝛobationē dicit̄ ꝙ dictuȝ comentatoꝛis
non habet veritatē de verbis ſubſtãtiuis ſeu ſig-
nificantibus res ꝑmanētes qualia ſunt eſſe viue-
re et ſimilia: ſed de verbis adiectiuis impoſitis ad
ſignificandū res ſucceſſiuas. ſ. foꝛmas fluentes vl'
fluxus earū. et per hec patet ad primā confirma-
tionē. Ad ſecundā confirmationem negat̄ antece
dens. nā vt dictum fuit ad. 4m durādi contra ſe-
cundā cōcluſionem: ſm idē numero eſſe et viuere
poteſt aliquid bis eſſe et viuere ꝓpter duplicē ſui
ꝓductionem ſaltem paſſiuā: et ꝓpter dupliceȝ ſui
durationem vel tempoꝛe vel inſtanti. neq; valet
eius ꝓbatio per ſimile de motu. quia motꝰ ē eſſen-
tialiter res ſucceſſiua: non autem eſſe aut viuere.
¶Ad. 11m. dicitur ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ
requiritur ad idētitatem rei reſtaurate poſtquaȝ
fuit coꝛrupta: idētitas agētis ſm ꝙ eſt actu agens
ideſt ſm ꝙ agit eadem actione numero qua pꝛi-
mo rem ꝓduxit. hoc autem non neceſſario exigit̄
q̄ꝫm eſt ex ratione identitatis rei pꝛout dictum fu-
it ad. 3m. durandi contra ſecundam concluſionē.
quod autem arguens dicit ꝙ non eſt eadem pꝛo
ductio actio poſt interruptioneȝ: dicitur ꝙ loquē
do de actione dei per cuius ſolam potentiam fit
ꝙ redit eadem numero res coꝛrupta: dictum ar-
guentis eſt falſum. nam dei vna tātūmodo actio
eſt qua pꝛoducit omnes creaturas ⁊ circa vniuer
ſas res agit etiam ſi milleſies eas pꝛoduceret. Ad
confirmationem dicitur ꝙ aſſumit falſum. nō enī
actio foꝛmaliter et inquantuȝ actio: ſpecificat̄ ex
termino: ſed magis ex pꝛīcipio foꝛmali pꝛout ſan
ctus thomas docet in pluribus locis: et per ſe ha
bet genus et differentias que pertinent ad ſpecia
le pꝛedicamentum. ¶Ad argumenta aureoli cō-
tra tertiam concluſionem: ad pꝛimū dicitur ꝙ mi
noꝛ eſt falſa. imo ex illa poſitione ſequeretur con
tradictio pꝛout deductum fuit in ſexto notabili.
neq; valēt ea que arguens adducit ad pꝛobatio-
nem minoꝛis. quia licet non ſequatur hec cōtra-
dictio. ſ. ꝙ pꝛioꝛitas ſit poſterioꝛitas: ſequitur ta-
men iſta contradictio ꝙ eedem partes numero ſi
mul ſint pꝛioꝛes et poſterioꝛes reſpectu eiuſdē: et
ꝙ eadem numero res ſit et non ſit eadeȝ numero
pꝛout ibi fuit oſtenſum. Et per hec patet reſpon-
ſio ad. 2m. vbi arguēs nōnulla falſa aſſumit. vt ꝙ
duratio ſit de cointellectu rei. item ꝙ repugnet ī-
tellectui eandem numero rem permanenteȝ coꝛ
ruptam reſtaurare: pꝛopter que etiā argumentū
deficit. ¶Ad argumenta alioꝛum cōtra eandem
concluſionem dicitur ꝙ aſſumptū eſt falſuȝ. et ad
eius pꝛobationē dicitur ꝙ impugnatio pꝛime ra-
tionis non valet. dicimus enim cum arguente ꝙ
continuitas que requirit̄ ad idētitatē numraleȝ
motus: eſt continuitas ſuarū partiū. ſed hec eadē
numero nō redit nec redire poteſt in reſtauratio
ne rei pꝛius coꝛrupte. nam ad eandem cōtinuita-
tem numero neceſſario exigitur idem oꝛdo par-
tium ſibi inuicem ſuccedētium. nam continuitas
partium rei ſucceſſiue: ex earū ſucceſſione non in-
terrupta conſtat pꝛout dictū fuit in ſexto notabi
li. in reſtauratione autem rei ſucceſſiue coꝛrupte
non poteſt idem oꝛdo partiū redire. quia cū eſſe
huiuſcemodi partium ſit in ſucceſſione: neceſſe ē
ꝙ partes rei inſtaurate ſuccedant partibus quas
res habuit ante ſui coꝛruptionē et ſint illis poſte-
rioꝛes tam ex ratione ſucceſſionis q̄ꝫ etiā quia exi
ſtunt tempoꝛe poſterioꝛi. cum auteȝ partes pꝛio-
res et poſterioꝛes rerū ſucceſſiuaruȝ non poſſint
eſſe eedem: conſequens eſt ꝙ res ex eis conſtitu-
ta non poſſit eſſe eadeȝ numero. ita ꝙ ponere ip-
ſam eandem numero: eſt ponere contradictoꝛia
pꝛout in ſexto notabili fuit deductum. ¶Neq;
valet impugnatio ſecunde rationis. nam non ſo-
lum ſequitur ꝙ eadē res q̄ pꝛius fuit ſubiectū pꝛio
ritatis: poſtea ſit ſubiectuȝ poſterioꝛitatꝭ vt argu
ens fingit. ſed ſequitur ꝙ eadem res ſit ſimul p̄oꝛ
et poſterioꝛ ſeipſa ſm idem. ac per hoc ꝙ ſit eadē
res numero ⁊ non ſit eadem res numero quod ē
contradictoꝛia ſimul eē vera. ¶Impugnatio aūt
tertie rationis non militat contra ſanctū thomaȝ
q̄ talē rōnē nō adducit. et per conſequēs neq; cō-
tra eum militant ſubſequentes inſtantie cōtra ra
tiones alioꝛum inductas ad pꝛobandum tertiaȝ
concluſioneȝ. et ideo nobis non incumbit ad eas
reſpondere. ¶Ad rationem bernardi de gānaco
quam adducit contra tertiā concluſionē ex ſimili
de rebus permanētibus: dicit̄ ꝙ non eſt ſimile de
ſucceſſiuis. quia ad reſtaurationem eiuſdem nu-
mero rei ſucceſſiue poſt eius coꝛruptionem: ſequi
tur implicatio contradictionis vt dictum eſt: nō
autem ex reſtauratione rei permanētis coꝛrupte.

¶ Ad argumenta ſcoti vltimo poſita contra ea q̃
ſcripſit ſanct⁹ thomas in quarto et in tertia parte
que recitata ſunt in quarto notabili preterq̃ʒ ad
ſeptimū non reſpondemus. qm̃ ſicut ibi deductū
fuit non videtur. S. Tho. illa ſcripſiſſe tanquam
ex propa ſentētia: ſed ſequēs aliorum opinionem
vbi quaſi incidenter tangebat̃ materia. vnde in
4°. quodlibet ibi allegato vbi ex propoſito inq=
rebat veritatem queſtionis: contrarium tenuit.
¶ Ad. 7^m. in quo ꝓbare nititur ꝙ non totum eſſe
hominis remaneat in anima ſepata quod ē cōtra
doctrinā ſancti thome ī multis locis: dicimus ad
primā impugnationem ꝙ ſi loquatur de totali en
titate hominis. ſ. corpe et anima: antecedens eſt
falſum. nam anima nō corrūpitur nec materia p̄=
ma. ſi autē loquat̃ d̄ totali entitate que. ſ. reſultat
ex vnione anime ⁊ corporis que dicit̃ humanitas
conſequētia ē nulla. naʒ quāuis humanitas ī mor
te hominis non remaneat: nihilominus remanet
cum anima ſepata a corpe idem eſſe quod prius
fuit totius cōpoſiti. et per hec patet reſponſio ad
primā impugnationem. ¶ Ad ſecundā impugna
tionē dicitur ꝙ arguēs falſum aſſumit. qm̃ vnum
et idem eſſe exiſtentie eſt anime et totius homi=
nis. neqꝫ valet ꝓbatio aſſumpti quia iterū aſſumit
falſuʒ. qm̃ capiendo ens prout dicit̃ ab actu eſſen
di: homo et anima cōiuncta corpi vnum et idem
ens dicunt: eo ꝙ habent vnū et idem eſſe exiſten
tie numero quicquid ſit de eſſe eſſentie. ¶ Ad ter
tiam impugnationem dicit̃ ꝙ aſſumptū eſt falſū.
quia in dictis. S. Tho. nulla contradictio eſt ī eo
de quo arguens obijcit. nō enim ſibi inuicē repug
nant ꝙ ſtatus anime ſit ꝑfectior in corpe q̃ʒ extra
corpus: et ꝙ totum eſſe hominis remaneat cum
anima ſepata. non enī ſtatus anime dicit̃ ꝑfectior
in corpore pro eo ꝙ habeat plus de eſſe exiſten=
tie vel plura eſſe exiſtētie q̃ʒ a corpe ſeparata. naʒ
neqꝫ exiſtens in corpe habet niſi vnuʒ tātūmodo
eſſe exiſtētie nec plus de eo participat cum ſit de
ſe quid indiuiſibile cuius ꝓprietas eſt vel totum
haberi vel nihil. et de eius indiuiſibilitate lati⁹ di=
ctum fuit in quinto notabili. attenditur aūt plus
de ꝑfectione anime in corpe q̃ʒ extra corpus: q̃ʒ^m
ad hoc quia in corpore complet rationeʒ ſpeciei
humane q̃ reſultat ex vnione eius ad corp⁹. et qꝛ
eius cognitio naturalis ad quā requirit̃ accipere
a ſenſibilibus: ꝑficitur in corpore magis q̃ʒ extra.
Unde. S. Tho. in queſtionib⁹ de anima. ar. p°. ī
reſponſione ad p̄mum dicit ꝙ licet anima habeat
eſſe cōpletum: nō tamē ſequitur ꝙ corpus ei acci=
dentaliter vniat̃. tum quia illud idem eſſe quod ē
eſſe anime cōmunicatur corpori vt ſit vnū eſſe to
tius compoſiti. tum etiaʒ quia et ſi poſſit ꝑ ſe ſub=
ſiſtere: non tamen habet ſpeciem completaʒ: ſed
corpus aduenit ei ad cōpletionem ſpeciei. Et ad
7^m. dicendum inquit ꝙ anime vnit̃ corpus et ꝓp
ter bonum quod eſt ꝑfectio ſubalis vt. ſ. complea
tur ſpecies humana: et ꝓpter bonum quod eſt ꝑ=
fectio accidētalis vt. ſ. perficiat̃ in cognitione itel
lectiua quam homo ex ſenſibilibus acquirit. Un
de ad formā argumenti dicit̃ primo ꝙ maior pro
cedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ ſanctus thomas dicat
animā ſepatam ex hoc ſolo eſſe imꝑfectam qꝛ nō
cōmunicat corpori ſuuʒ eſſe. hoc autem falſuʒ eſt.
naʒ vt ex dictis patet: non ex eo ſolo anima ſepa
rata a corpe habet ſtatū imperfectiorē q̃ʒ in cor=
pore: ſed magis ꝓpter ea que ſtatī dicta ſunt. Di=
citur ſecundo ꝙ maior ꝓpoſitio ſicut iacet eſt fal=
ſa quando id quod habet totaliter eſſe: eſt natu=
raliter aptum natum cōmunicare alteri ſuum eē.
ſicut eſt anima intellectiua q̃ naturaliter apta na
ta eſt vniri corpori et ei cōmunicare ſuum eſſe et
in corpore habere complemētum ſpeciei. vnum=
quodqꝫ autem tunc perfectum eſt quando attin
git vel habet id ad quod naturaliter eſt aptū na=
tum. Neqꝫ valet probatio maioris. quia licet ꝑfe
ctio qua naturaliter aliquid eſt in ſe: preſupponat̃
ei quod eſt cōmunicare alteri ſuam perfectioneʒ
non inde ſequit̃ ꝙ aliqua ꝑfectio illi adueniat ex
ipſa cōmunicatione quando naturaliter aptū na
tum eſt illam cōmunicare. naʒ vt. S. Tho. notat
p̄^a. p. q. 6. arti. 3. in cor. perfectio alicu⁹ rei triplex
eſt. prima quidem ſm ꝙ in ſuo eſſe cōſtituitur. ſe=
cunda vero eſt prout ei aliqua accidentia ſupad=
duntur ad perfectam operationeʒ neceſſaria. ter=
tia autem perfectio alicuius eſt per hoc ꝙ attigit
illud ad quod ordinatur. ¶ Ad quartam impug
nationem dicitur ꝙ aſſumptum eſt falſum. d̄ quo
latius dictum fuit ſupra in ſecundo libro. ¶ Argu
menta aureoli vltimo poſita concedimus qꝛ pro
nobis faciunt. ¶ Ad argumentum ante oppoſituʒ
patet reſponſio ex ſupra dictis. Et in hoc articu=
lus terminatur.

TEruz circa quadrageſimã tertiam diſtinctionẽ q̃ritur vtruz reſurrectio omnium mortuoruz erit in eodem inſtanti et arguitur q̃ non. quia nullus reſurget in inſtanti. ergo et c̃. conſequentia patet. antecedens probatur. quia nullus motus localis poteſt eſſe in inſtanti nec ſubito vt habetur in 6 ſenſu et ſenſato. ſed ad reſurrectionem exigitur aliquis motus localis in collectione cinerum. ergo non fiet in inſtanti nec ſubito. ¶ In oppoſitum arguitur quia p° Corin. 15. dicitur. omnes quidem reſurgemus in momento i ictu oculi. ergo reſurrectio omnium erit ſubito. ¶ In hac q̃ſtione erunt quattuor articuli vt ſup.

QUantuz ad primum articulum ſit prima concluſio q̃ reſurrectio mortuorũ fide tenenda eſt. ratione tamẽ naturali probabiliter cõuinci poteſt. Hanc concluſionem tenet. S. Tho. quantum ad primã partem in hac diſtin. ar. p°. ſub. ar. p°. et. 3. Et opuſculo. 3. caplo. 154. Item opuſculo. 6. in caplo de carnis reſurrectione. Quantũ vero ad vtrãq; partẽ tenet illam contra gen. li. 4°. caplo 79. ¶ Secunda cõcluſio eſt q̃ licet reſurrectio ſola diuina virtute perficiatur: tamẽ angeli cooperabuntur ad aliquid preambulum reſurrectioni. Hanc concluſionem tenet. S. Tho. in hac diſtin. vbi ſupra. ar. 2. ſub. ar. 3. ¶ Tertia concluſio ẽ q̃ reſurrectio ſingulorum erit in inſtanti. Hanc concluſionẽ tenet. S. Tho. in hac diſti. ar. 3. ſub. ar. 3. ¶ Quarta cõcluſio eſt q̃ omnes homines reſurgent ſimul et in eodem inſtanti. Hãc concluſionẽ tenet. S. Tho. in cõmento ſuper epiſtolas pauli p° Theſ. 4°. lec. 2ª.

QUantum ad ſecundũ articulum arguenduz eſt contra concluſiones. Et quidez contra primaz arguit ſcotus dupliciter. p̄mo contra fundamentum concluſionis. ſ. q̃ rationes ꝓbantes imortalitatem anime non ſunt efficaces. ſecundo q̃ conceſſo illo fundamento: rationes ꝓbantes reſurrectionem non conuincunt. ¶ Contra primũ arguit ſic. quia prima ratio noſtra que fundatur i hac propoſitione q̃ naturale deſiderium non eſt fruſtra et c̃: illa inquit probatio nõ valet. quia aut arguitur de naturali deſiderio ꝓpe dicto et illud non eſt aliq̃s actus elicitus ſed ſola inclinatio nature ad aliquid: et tũc planuz eſt q̃ nõ põt ꝓbari deſideriũ naturale ad aliquid niſi primo ꝓbetur poſſibilitas in natura ad illud. et ꝑ cõſequẽs econuerſo arguendo: eſt petitio ꝑncipij. aut arguit̃ de deſiderio naturali minus ꝓpe dicto q̃. ſ. eſt aliq̃s actus elicit⁹ ſed concorditer inclinationi naturali et tũc certuz eſt q̃ nõ poteſt ꝓbari q̃ aliquod deſideriuz elicitum ſit naturale illo modo niſi prius ꝓbetur q̃ ad illud idẽ ſit naturale deſideriũ p̄mo modo. ¶ Et ſi arguas. illud naturaliter deſideratur quod apprehenſo ſtatiz actu elicito deſideret̃ quia iſta ꝓnitas non videt̃ eſſe niſi ex inclinatiõe naturali: hoc vno modo negaret̃. primo quia vitioſus ſtatim inclinatur ad deſiderandũ ſm ſuuz habitũ illud qđ ei offert̃. ſed quia natura non ſtatim ex ſe eſt vitioſa nec in omnibus: et quilibꝫ ſtatim appetit illud apprehenſum: ſequit̃ q̃ illud deſideriũ non eſt vitioſum. ergo iſta reſponſio nõ eſt generalis. ideo põt dici q̃ oportet oſtendere illã apprehẽſionẽ eſſe ſm rectã rationẽ et non erroneam. alioquin ſi ad apprehenſioneꝫ erroneã ſtatim omnes appetãt actu elicito: nõ ſequitur illud eſſe conſonum inclinationi naturali nature imo magis oppoſitũ. non eſt aũt manifeſtũ per rationem naturalẽ q̃ ratio oſtendẽs hoiem ſemp eẽ tãq̃ appetibile: ſit recta et non erronea. quia pri⁹ oportet oſtendere q̃ iſtud poſſet competere homini. breuiter ergo omne mediũ ex deſiderio naturali videtur eſſe inefficax: qꝛ ad efficaciaz ei⁹ oportet oſtendere vel potentiam naturalem eſſe in natura ad illud: vel q̃ apprehenſio ad quam ſtatim ſequitur deſiderium illud ſi eſt actus elicitus: ſit apprehenſio certa et non erronea. et horuz p̄mũ eſt idem cum ꝯcluſione q̃ cõcludit̃ ex deſiderio naturali. ſecũdũ autez eſt difficilius vel minus notum cõcluſione iſta. et ſi dicat̃ q̃ deſideriũ naturale hominis ad imortalitatẽ ꝓbat̃ ex hoc q̃ naturaliter fugit mortez: non valet quia equaliter concluderet de bruto. ¶ 2°. principaliter arguit ad idem q̃ illa ratio que adducitur ad idem oſtendenduz ex imaterialitate ipſius anime que infert animaz non habere potentiam ad non eſſe: non valet. qꝛ licet materia ſit illud quo res poteſt eſſe et non eſſe: non tamen eſt ſic intelligendum q̃ materia eſt qua res cuius ipſa eſt pars poteſt eſſe et non eſſe. ſed ſic q̃ materia eſt qua res cuius ipã ẽ pars vel que recipitur in ipſa: poteſt eſſe ⁊ nõ eſſe. alioquin forma ignis non poſſet non eſſe: qꝛ materia

non eſt pars forme ignis. ¶ 3°. arguit ꝙ illa ratio
que ſumitur ex identitate eſſe ipſius anime in cor
pore et extra corpus: non valeat. quia ſi intelligi
tur animam per ſe habere eſſe idem in toto ⁊ ex-
tra totum prout per ſe eſſe diſtinguitur cõtra in-
eſſe accidentis: hoc modo forma ignis ſi eſſꝫ ſine
materia: haberet per ſe eſſe et tunc poſſet conclu
di ꝙ forma ignis eſſet incorruptibilis. ſi autem in
telligitur de eſſe per ſe quod competit compoſi-
to vel ſuppoſito in genere ſubſtantie: falſum eſt ꝙ
anima ſine corpore habeat per ſe eſſe. quia tunc
eſſe eius non eſſet cõmunicabile alteri. quia indi-
uiduis etiam per ſe eſſe iſto modo eſt incõmuni-
cabile. tamẽ quolibet modo intelligatur: ratio de
ficit. anima habet per ſe eſſe ſine corpore: ergo nõ
indiget corpore. quia in ſecundo intellectu: ante-
cedens eſt falſum. in ṗmo conſequentia non va-
let: quia niſi addas in quod naturaliter ſine mira
culo habet per ſe eſſe primo modo. ſed hec ꝓpoſi
tio eſt credita et non per naturalẽ rationem oſtẽ
ſa. ¶ 4°. principaliter arguit. quia illa ratio que
fundatur in hoc ꝙ anima nõ eſt ſeparabilis a ſeip
ſa et c̃: non concludit. quia non omnis corruptio
eſt per ſeparationem alicuius ab alio. accipiendo
enim eſſe angeli ſi illud ponatur aliud ab eſſen-
tia: non eſt ſeparabile ab ipſo. eſt tamen diſtincti
bile per ſucceſſionem oppoſiti ad ipſum eſſe. hec il
le. ¶ 2°. loco arguit ꝙ rationes probãtes animã
non poſſe perpetuo remanere extra corpus: ſint
inefficaces. primo quidẽ: quia prima ratio q̃ fun-
datur in hac propoſitione: nulla pars extra totũ
eſt perfecta et c̃: non ꝓcedit. quia illa maxima nõ
eſt vera niſi de parte que recipit aliquã perfectio
nem in toto. anima rationalis autem non recipit
ſed cõmunicat. vnde ratio poteſt formari ad op-
poſitum quia nõ repugnat alicui eque perfecto ĩ
ſe manere: licet alteri non cõmunicet ſuam perfe-
ctionem. hoc autem apparet ex cauſa efficiẽte cui
nõ repugnat quãtũcũqꝫ manere ſine ſuo effectu.
ſed anima manet eque perfecta in eſſe ſuo ꝓprio
ſiue coniũcta ſiue ſeparata tantũ in hoc habẽs dif
ferẽtiam ꝙ ſeparata non cõmunicat ſuũ eſſe alte
ri. ¶ 2°. quia ſecunda ratio fundata ſuper hoc ꝙ
ſeparatio anime a corpore eſt violenta et c̃: non
procedit. quia dicetur ꝙ duplex eſt inclinatio na-
turalis. vna ad actũ primũ et imperfecti ad perfe
ctum et concomitatur potentiam eſſentialẽ. alia
ad actum ſecundũ et concomitatur potẽtiam ac-
cidentalem. de prima verum eſt ꝙ oppoſitum eiꝰ
eſt violentum et non perpetuũ: quia ponit imꝑfe
ctionem perpetuã quã pħs habuit ꝓ inconueniẽ
ti: quia ponit in vniuerſo cauſas aliquando abla-
tiuas cuiuſcũqꝫ imperfectionis. ſed ſecunda incli
natio et ſi perpetuo ſuſpendatur: nullũ violentũ
proprie dicitur. quia nec imperfectio nature aut
inclinatio anime ad corpus eſt tantũ ſecũdo mo
do. vel diceretur ſm auicenaꝫ ꝙ appetitus anime
ſatiatus eſt per hoc ꝙ perficit corpus: quia coniũ
ctio eſt ad hoc vt anima mediãte corpore acqui-
rat ſuam perfectionem et per conſequens nec ſi-
ne corpore. ſimul autem cõiuncta acquiſiuit quã-
tum ipſum ſimpliciter appetijt acquirere illo mo-
do. ¶ 3°. principaliter. quia tertia ratio fundata
ſuper iuſticia dei retribuentis: non valet. quia nõ
apparet per rationem naturaleꝫ ꝙ ſit vnus rector
hominum ſm leges iuſticie retributiue et puniti-
ue. et eſto ꝙ ſic: diceretur ꝙ vnicuiqꝫ in bono actu
ſuo fit retributio ſufficienter. ſicut dicit Auguſti-
nus. iuſſiſti domine et ita ẽ vt ſit ſibi pena omnis
peccator. ita ꝙ ipſum peccatũ eſt prima pena pec
cati. hec ſcotus. ¶ Contra ſecundam concluſio-
nem arguit aureolus probando ꝙ opinio noſtra
habet ponere ꝙ anima beata poteſt virtute pro-
pria ſe vnire corpori organico et diſpoſito: et ita
ꝙ reſurrectio non ſolum fiat diuina virtute quo
ad vnionem anime et corporis. quero inquit q̃d
intelligis per talem vnionem quam tu ponis eſſe
relationem inter animam et corpus. aut intelli-
gis intimam preſentialitatem anime ad corpus:
aut vltra iſtam intimam preſentialitateꝫ dicit ali
quod agere fluens ab anima in corpus. modo a-
nima poteſt in iſtos duos reſpectus in ordine ad
corpus perfecte diſpoſitum. tum quia poteſt ſe fa
cere intime preſentem corpori perfecte diſpoſito
et poteſt propria virtute corpus perfecte diſpoſi
tum animare. ergo et c̃. de preſentialitate eniꝫ ꝓ-
bo aſſumptum. quoniam ſicut anima poſt reſur-
rectionem exiſtens in celo poteſt ſe et corpꝰ pro-
prium facere intime preſens alicui corpori in ter-
ra: ſic ſeparata corpori diſpoſito. Cõfirmat̃. quia
ſicut angelus põt ꝓpria virtute ſe tranſmutare d̃
vna preſentialitate ad aliam qua caret et de non
preſente facere preſentem ſe alicui: ita videtur ꝙ
anima ſeparata poſſit facere ſe p̄ſentẽ intime ſuo
corpori. ſecunduꝫ ſimiliter probo. ſ. de animare.
quia omne agens reſpectu illius quod dicitur ab
eo profluere: habet potentiam. modo animare ⁊
viuificare dicitur profluere ab anima. ergo et c̃.
¶ 2°. loco arguit ꝙ vnio anime cum materia nõ
importet coniunctionem ſeu copulationem que
ſit habitudo mera poſitiua ſed magis aliquid pri
uatiuum ſcilicet indiuiſionem. non enim anima
⁊ corpus ſunt proprie copulata vel vnita ſcilicet
aliquo medio: ſed potius ſunt vnum indiuiſum

in actu. et hoc probatur duplici ratione. prima ē.
quia non eſt maior vnitas duarum partium lig-
ni eiuſdem continui ſub quantitate: q̃ʒ ſit compo
ſiti ex materia et forma. ſed vnitas partium ligni
ſub quantitate: non eſt vnitas que ſit copulatio
aut quedaʒ habitudo poſitiua: ſed eſt vnitas om
nimode indiuiſionis eo ꝙ pars eſt omnino indi-
uiſa in actu ab alia parte: alias nō eſſet vnitas cō
tinuationis. Secunda ratio eſt ſm ꝙ omnes di-
cunt: tres ſunt ſubſtantie. ſ. materia et forma ⁊ cō
poſitum ex his quod nō eſt res ſuperaddita ſed
reſultans ex duabus. tunc ſic. compoſitum nō eſt
altera partium nec ambe vt iuncte ſunt: quia nō
coniunguntur proprie ſed diuiduntur abinuicem
in actu. et hoc modo dicenduʒ eſt ꝙ ſunt vna res
indiuiſa in quoddam tertium reſultans. probat̃
ergo ꝙ ſit dare talem tertiam rem: et per conſe-
quens ꝙ materia et forma ſunt idem in actu: et ꝑ
conſequens indiuiſa in illa re. quia entitas com-
poſiti eſt vna res. res autem et vnum conuertun
tur: et vnum et indiſtinctuʒ ſunt idem. quero q̇d
eſt ſubiectuʒ illius indiuiſionis et indiſtinctionis
aut illud eſt materia et forma ſic ꝙ quodlibet eo-
rum ſm ſuam entitatem ſit indiuiſum ab alio: aut
illud eſt res tertia que ſit addita: aut illud eſt v-
trũqʒ. ſ. materia et forma vt ſunt indiuiſa. non pri
mo modo: quia indiuiſio non poteſt fundari ī re-
bus diuiſis. nec ſecundo modo: quia tunc compo
ſitum eſſet res tertia compoſita et eſſet diuiſa ab
alijs. oportet ergo dare tertium. ſ. ꝙ illam indiui-
ſionem fundat vtrũqʒ. ſ. materia et forma: et hoc
modo reſultatiue conſtituāt vnum indiuiſuʒ. Cō
firmatur per dictum philoſophi approbantis di-
ctum licroſon qui dicit ꝙ non debet concedi iſta
homo eſt albꝰ: ſed homo albet. quia in prima no
tatur diuiſio inter ſubiectum et predicatum quod
non notatur in ſecunda. et ariſtotiles quidem di-
cit ꝙ ſubiectum ⁊ forma ſunt duo in potentia ſed
nō ī actu. hec aureolus. ¶ Contra eandem con-
cluſionem tendunt in virtute argumenta henri-
ci quodlibeto. 11°. q. 14. vbi querit vtrũ anima ſe
parata non impedita poſſit reuniri virtute ꝓpria
corpori diſpoſito. dicit enim ſic. anima cum ſit for
ma que non educitur de potētia materie ſed crea
tur et per naturam vel eſſentiam ſit preſens ſuo
perfectibili vt proprium actiuũ cum proprio paſ-
ſiuo: actionē que eſt eſſe: anima ex ſeipſa agit na-
turaliter in proprium corpus cum eſt ei approxi-
mata. ſicut calidũ approximatũ calefactibili: per-
ficit ipſum in eſſe calido. proprium enim actiuum
approximatũ ſuo paſſiuo: īpoſſibile eſt non agere
propriam actionem. et ideo anima vnita corpo-
ri: communicat ei vires ſuas vt forma materie. et
ideo cum vnita fuerit corpori ſuo diſpoſito vt ſe
habeat ad ipſum ſicut naturalis perfectio: agit in
ipſum perfectionem que ē eſſe. ita tamē ꝙ licet a-
nima non impedita voluntarie transferat ſe ī cor
pus ſuum et ei intimetur: per hoc tamen non vni-
tur ei ſic. naʒ tam anima q̃ʒ angelus poteſt ſe trāſ
ferre in lapidem: ſed ſic intimata corpꝛi ſuo diſpoſi
to vt naturale actiuuʒ ꝓprio paſſiuo: naturaliter
non volũtarie niſi volũtate concomitante: vnit̃
corpori et dat ei eſſe ſubſtantiale. ſicut ſi ſub ſpe-
ciebꝰ ſacramēti virtute diuina reiteret̃ ſubſtantia
panis: ille ſpecies illi ſubiecte darent eſſe acciden
tale ſicut prius. et ſicut graue non impedituʒ facit
ſe deorſum et vnit ſe ei vt terminetur appetitꝰ eiꝰ.
ſed hoc aliter eſt in graui aliter in anima. qꝛ gra-
ue per pondus grauitatis: anima per pondus a-
moris volũtarij fertur ad ſuũ corpus et ei intima
tur. tamen ꝑ pondus amoris naturalis: vnit̃ ei et
quieſcit naturalis appetitus. et ſic propria virtute
poteſt ſe trāſferre ad ſuuʒ corpus non impedita.
hec ille. ¶ Contra tertiā concluſionē arguit durā
dus probando ꝙ reſurrectio mortuoꝝ q̃ʒ[m] ad or
ganizationeʒ corpoꝝ non fiet in inſtāti. primo qꝛ
impoſſibile eſt motũ localē fieri in inſtanti. ſed ſi
organizatio corpoꝝ in reſurrectione ſubito fieret
motus localis fieret in inſtāti. ergo iſta organiza-
tio non fiet ſubito. maior ſupponit̃. ſꝫ minor ꝓbat̃.
quia pulueres ex q̇bus formabit̃ corpꝰ vel erunt
maioris quātitatis aut minoris q̃ʒ corpꝰ formādũ
aut equalis. ſi maioris quātitatis et corpꝰ formet̃
ex eis ſubito: ſequit̃ ꝙ aliq̇d de loco pulueꝝ rema
nebit vacuũ: aut ad illuʒ mouebit̃ alia pars aeris
circũſtātis in īſtāti. vacuũ aũt nō pōt eē: ergo iſte
motꝰ erit ī iſtāti. ſi aũt ſit maioris quātitatꝭ q̃ʒ cor-
pꝰ formādũ: idē ſequit̃. qꝛ corpꝰ formatum ſubito
occupabit maiorē locũ. ſꝫ hoc nō poterit eē niſi ſu
bito cedat ei aliq̄ pars aeris circũſtātis. ceſſio aũt
illa nō poterit fieri ſubito niſi qꝛ pars illa aeris q̄
dꝫ cedere ſubito moueat̃ ꝺ loco: et ſic idē q̇ꝺ priꝰ.
ſi aũt equalis: idē ſequit̃. qꝛ organizatũ aliter figu
rabit̃ q̃ʒ pulueres ex q̇bus formabit̃. ſꝫ ī figuratiōe
noua neceſſe ē eē nouũ ordinē et nouā poſitionē
partiũ ſubi ſm dextrũ et ſiniſtrũ ante ⁊ retro. ſi g̊
corpꝰ formabit̃ ſubito: noua poſitio partiũ fieret
ſubito. ſꝫ talis nō pōt fieri niſi cũ locali ceſſiōe cor-
pis circũſtātis. g̊ motꝰ localis eſſꝫ ī iſtāti. Forte di
cet̃ ad hāc rōneʒ ꝙ motꝰ local' pōt diuia ꝟtute fie
ri in iſtāti: licet hoc nō poſſit fieri ꝟtute nature. il-
la āt ceſſio q̄ localr̃ cedit pars aerꝭ corpi reſurgēti
fiet ꝟtute diuia. nā ſic corpꝰ motũ ab aliq̊ expellit
aliud ꝺ loco ſuo ⁊ cogit ipm moueri: et tñ corpus

expulſū ꝓprie nō moueṫ a corpe expellēte ſ3 a mo
tore eius: ita in ꝓpoſito deus formās corpus ma
ius ꝙ̄ ſint pulueres ex quib⁹ formabiṫ: formando
tale corp⁹ expellet partes aeris circūſtātis de lo
cis ſuis in inſtāti. ſed iſta reſpōſio nō videṫ vale
re. qꝛ qđ dicıṫ ꝙ motus localis virtute diuina pōt
fieri in inſtāti: nō eſt verū. qꝛ ſimile eſt de altera
tione per quā forma educiṫ de eſſe imperfecto ad
eſſe ꝑfectum ꝑ medios gradus: et de motu locali
per quē mobile quacūqꝫ virtute moueaṫ ꝑtranſit
de extremo in extremū ꝑ mediū. ſed talis altera
tio non pōt fieri in inſtāti ſed neceſſario fit in tꝑe.
ergo et oīs motus localis. maior patet. qꝛ magis
videṫ ꝙ talis alteratio poſſit fieri in inſtāti ꝙ̄ ali
quis mot⁹ localis. videm⁹ enī in genere alteratio
nū ꝙ aliqua pōt fieri in inſtāti etiā ꝑ naturā vt il
luminatio aeris. ſed nullū motū localē videmus
fieri in inſtāti. ergo quantū eſt ex genere eoꝝ: ma
gis repugnat motui locali fieri in inſtanti ꝙ̄ alte
rationi. in ſpeciali aūt poniṫ ſimul cauſa vtrobiqꝫ
quia poniṫ ꝙ non ſit ꝓceſſus ab extremo in extre
mū niſi per mediū. quia ſi nō eſt poſſibile talē alte
rationē eſſe in inſtāti: impoſſibile eſt aliquē motū
localē fieri in inſtanti. minor ꝓbaṫ. qꝛ ſequereṫ ꝙ
ſubiectū alterationis ſimul eſſet magis ꝑfectū3 et
min⁹ ꝑfectū ſm eandē formā vel ſpēm. qꝛ in eodē
inſtāti eſſet ſub forma ſm gradū mediū et ſ3 gra
dum ꝑfectū. illud autē eſt īpoſſibile: qꝛ tunc idem
poſſet ſimul eſſe magis et min⁹ calidū et magis et
min⁹ album quod ē impoſſibile qꝛ maius et min⁹
habēt oppoſitionē et incōpoſſibilitatē cu3 poſſint
eſſe termini mot⁹ ſeu mutationis. itē ſi mot⁹ localꝭ
poſſet fieri in inſtāti: ſequereṫ ꝙ mobile ſimul eſſ3
in medio et in termino. ſi enim pri⁹ eſſet in medio
ꝙ̄ in termino: iam nō eſſet mot⁹ in inſtanti ſed in
tēpore: quia pri⁹ et poſteri⁹ duratione neceſſario
requirunt tēpus. ſed idē corpus eſſe ſimul ī diuer
ſis locis localiter: eſt īpoſſibile quacūqꝫ virtute. er
go impoſſibile eſt ꝙ mobile ſimul ſit in medio et ī
termino. et ꝑ cōſequēs ꝙ mot⁹ localis fiat in iſtā
ti. ¶ 2°. principaliter arguit cōtra concluſionem
ꝓbādo ꝙ aīatio et organizatio nō fiāt in eodē in
ſtāti. qꝛ animatio eſt q̄dam mutatio. ſed termini
mutationis q̄ ſunt habit⁹ et priuatio ſm phm. 7°
et 5°. phy. non poſſunt eſſe ſimul tēpore in eodē
ſubiecto. ergo aīatione3 p̄ceſſit tꝑe in corpe orga
nizato ꝙ ſubijciṫ anime p̄uatio actualis exiſtēs ip
ſius aīe. et ſic animatio corpis et eius organizatio
non fuerūt ſimul. Forte diceṫ ad hāc rōnem ꝙ il
la aīatio non erit mutatio: qꝛ omnis inductio for
me in paſſum quam nō preceſſit īpm paſſum tꝑe
non ē mutatio ſed ē paſſio de genere paſſionis. ꝙ
non ſit mutatio: videtur qꝛ omnis mutatio eſt in
ter terminos oppoſitos qui nō cōpatiunṫ ſe inuice3
in eodē ſubiecto ꝓ eodē inſtāti. ergo vbi eſt vera
mutatio: oportet terminū a quo p̄exiſtere in ſub
iecto ante introductionē termini ad que3. ſi ergo
ſubm nō preexiſtit: nō erit mutatio. erit tn̄ paſſio
quia omnis receptio paſſio quedam eſt. Sed iſta
reſpōſio non valet. licet enī poſſit eſſe aliq̄ paſſio
ſeu receptio q̄ non ſit vera mutatio: tn̄ animatio
q̄ erit in reſurrectiōe: erit vera mutatio quia ſub3
ſe habebit aliter tūc ꝙ̄ prius. materia eni3 ī q̄ reci
pietur aīa: fuit pri⁹ imediate ſub forma puluer3.
non enī vt iſti imaginanṫ precedet formatio cor
poris naturaliter aīationem: imo animatio prece
det naturaliter formationē. ſi enim formatio cor
poris p̄cederet aīationē: p̄cederet eam vt diſpoſi
tio materie in fieri ſolū qꝛ illa nō manet cum for
ma. ſed talis formatio vt iſti dicūt in eodē inſtāti
eſt cum aīa. ergo ſimul eſſet et nō eſſet. Ite3 deus
in agēdo non indiget diſpoſitionē fieri: qꝛ poteſt
quālibet formā introducere in materiā īmediate
poſt quācūqꝫ aliam. nō eni3 eſt limitatus ad agē
dum per determinata media ſicut agentia natu
ralia. cū ergo animatio fiat virtute diuīa: patet ꝙ
nō requirit aliquā diſpoſitionē in fieri precedētē.
nec pōt dici ꝙ formatio corpis ſit diſpoſitio in eē
et ꝙ precedat animationē: qꝛ omnis diſpoſitio in
eſſe ſequiṫ formā ſubalem q̄ imediate ꝑficit mate
riā et prius ordine nature ꝙ̄ quecūqꝫ alia ꝑfectio
¶ Cōtra quartā cōcluſionē arguit durādus. dicit
enī ꝙ nō oēs reſurgēt in eode3 inſtāti: ſ3 p̄us re
ſurgent illi q̄ fuerūt mortui ꝙ̄ illi q̄ in aduentu xp̄i
inuenienṫ viui ⁊ nihilomin⁹ morienṫ vt reſurgāt.
et dicit ꝙ hoc oportet ponere maxime ꝓpter au
ctoritatē ſcripture. dicit enī apl's p̄ª Theſa. 4°. ꝙ
mortui qui in xp̄o ſunt: reſurgēt primi. deīde nos
qui relinq̄mur ſimul rapiemur cū illis in nubibus
obuiā xp̄o in aera. ex quo patet ꝙ quādo mortui
iā reſuſcitati obuiabunt xp̄o in aera: tūc ſimul ra
pienṫ illi q̄ viui inuenienṫ. ſed illi in īpo raptu mo
rienṫ et deinde reſuſcitabunṫ. ergo poſteri⁹ reſuſ
citabunṫ ꝙ̄ p̄mi qꝛ cu3 primis reſuſcitatis adhuc
vixerunt vita mortali. hoc etiā cogunt verba au
ctoritatis. diciṫ enī ꝙ illi p̄us mortui: viui erāt ma
ioris meriti et maioris dignitatis apud deum ꝙ̄
aliq̄ eoꝝ qui poſtea fuerūt mortui. nec videṫ ītel
ligi de prioritate nature: qꝛ inter indiuidua eiuſ
dem ſpeciei non eſt ordo nature. oportet ergo ꝙ
intelligaṫ de prioritate tꝑis ꝙ iā alijs reſuſcitatis
illi qui in aduētu xp̄i viui reperienṫ: cū illis rapien
tur adhuc viuētes vita mortali: ac deinde moriē
tur et poſtea reſuſcitabuntur. hec ille.

QUantum ad ar
ticulū tertiū ṗmo notandum eſt
ꝙ vt. S. Tho. dicit ī hac diſ. 43
ar. ṗ°. ſub. ar. 3. principiū reſurre
ctionis corpoꝝ humanorum nō
pōt eſſe natura: quāuis ad vitam nature reſurre=
ctio terminet̄. cuius ratione aſſignat q: in natura
nullū eſt actiuū principiū reſurrectiōis nec reſpe=
ctu cōiunctionis anime ad corp⁹: nec reſpectu diſ
poſitionis q̄ eſt neceſſitas ad talē cōiunctionem.
qm̄ talis diſpoſitio induci nō pōt a natura niſi de=
terminato modo ꝑ viaȝ generationis ex ſemine.
vnde et ſi ponat̄ eē aliqua potētia paſſiua ex ꝑte
corpis ſeu etiā inclinatio quecūq̄ ad anime cōiū=
ctionē: nō eſt talis ꝙ ſufficiat ad rōnem mot⁹ na=
turalis. Idē ſententialiter dicit contra gen. li. 4°
caplo. 81. reſpōſione vltima. reſurrectio inq̄t quā=
tum ad finē naturalis eſt inq̄ᵐ naturale ē aīe eſſe
corpi vnitā. ſed ṗncipiū ei⁹ actiuū nō eſt naturale
ſed ſola virtute diuina cauſatū. Cōſonāt iſta ver
bis apli ṗª Cori. 15. dicētis. quoniā quidē per ho=
minē mors. ſ. ꝑ adam: et ꝑ hominē. ſ. xp̄m reſurre
ctio mortuoꝝ. Iuxta quod ioan. 5°. dicebat dn̄s.
qui in monumētis ſunt audient voceȝ filij dei et q̄
audierint viuent. et caplo. 6°. et ego reſuſcitabo
eum in nouiſſimo die. hic eſt ꝙ articulus fidei po=
nitur in ſimbolo carnis reſurrectio. ¶ Ex quibus
inferim⁹ ꝙ nō fuit de mēte ſancti thome aliquan=
do dicere ꝙ gn̄ralis hoīm reſurrectio futura cog
noſci poſſit ratione naturali demōſtratiua. ꝓbat̄
hoc. qm̄ quod naturali virtute ſiue actiua ſiue paſ
ſiua fieri nō poteſt: ratione naturali et preſertim
demōſtratiua a priori cognoſci non pōt. nam rō
naturalis nequaq̄ ſe extēdit ad cognoſcēdos ef=
fectus efficaciter aut demōſtratiue cauſaꝝ ſupna
turaliū: cū non ſe extēdat lumīe naturali ad cog=
noſcendū demōſtratiue quidditates ſupnatura=
lium cauſarum: et ꝑ conſequēs nec efficaciā virtu
tis earū. quia virtus et opatio rei: ſubam eius de=
mōſtrat: eo ꝙ ꝓpa rei opatio ꝯſequat̄ ꝓpriā ipſi⁹
naturā. Qd ergo. S. Tho. dicit ꝯtra gē. li. 4. ca°.
79. ꝙ ad oſtēdendū reſurrectionē carnis futurā
euidēs rō ſuffragat̄: debet accipi nō ſimplicit̄ ꝛ ab
ſolute dictū: ſed ex q̄buſdā ſuppoſitis q̄ ibi ſubiun=
git. ſ. ꝙ anime hoīm ſunt imortales: et ꝙ natura=
le hoīs deſideriū eſt tēdere ad felicitatē. itē ꝙ ex
diuina ꝓuidētia peccantib⁹ ꝯdigne pena debet̄ et
bene agētib⁹ p̄miū. ex q̄bus ſuppoſitis: reſurrectio
nē hoīȝ ſeu corpoꝝ humanoꝝ ibi ſctūs doctor de
ducit. q̊ꝝ veritas licet nob̄ nō ꝯſtet ꝑ rōnē natura
lē certitudīe euidētie: q: tn̄ intellect⁹ lumīe natura=
li illuſtrat⁹ hēt ad eis aſſentiendū ꝓbabiliores rō=
nes q̄ȝ ad ꝓbandū oppoſita: ideo illoꝝ veritatē p̄=
ſupponit tanq̄ recto iudicio rōnis cōſentaneā. ex
qua p̄ſuppoſita: cognoſci pōt ꝑ certitudinē euidē=
tie futura reſurrectio corpoꝝ humanoꝝ. vt enim
deductū fuit ṗmo libro ṗma q̄ſtione ꝓlogi: ex ṗn=
cipijs nō ſcitis ſ; firmit̄ creditis: pōt iferri cōcluſio
ſciētifica et ꝑ euidētiā cognita. nā vt ibi fuit decla=
ratū euidētia ꝯcluſionū nō neceſſario arguit eui=
dētiā ṗncipioꝝ in oīm cognoſcēte q̄ᵐ ad q̄d rei vl̄
ꝓpter q̄d. ſufficit eni ꝙ q̄s firmiter aſſentiat ṗnci
pijs vl̄ ꝓpoſitionib⁹ p̄ſuppoſitis: ad habēdū euidē
tiā ꝯcluſionū q̄ ex illis p̄ſuppoſitis neceſſario cōſe=
quūtur. nec refert ꝙ eiuſcemodi credita vl̄ p̄ſuppo
ſita ſint ꝓpoſitiones neceſſarie et ꝑ ſe note: aut ꝙ
ſint ꝓbabiliores q̄ȝ oppoſite: dū tn̄ credēs vel eas
p̄ſupponēs firmit̄ illis aſſētiat. et quāuis tal̄ dedu
ctio nō ſit demōſtratio faciēs ſimplicit̄ ſcire. i. oīb⁹
eſt tn̄ demonſtratio faciēs ſcire credēti principia.

¶ Secundo Notandū ē ꝙ ad ꝓbā
dū veritatē aliquā intē
tā. S. Tho. ſicut etiā eſt moris ph̄i et cōmunit̄ oīȝ
doctoꝝ ſcribētiū: nō ſolū adducit rōnes neceſſa=
rias vel ſimpl̄r euidētes: ſ; etiā ꝓbabiles et veriſi=
miles. nā ex vtriſq̄ ſm̄ eaꝝ grad⁹ veritas adiuua
tur. imo ꝛ nōnūq̄ putat ſibi ſatis eē queadmodū
et ph̄s ſolit⁹ ē facere: ſi afferat tantūmodo ꝓpoſi=
tiones recto iudicio ꝓbabiliores q̄ȝ ſint eaꝝ oppo
ſite. tū q: forte veritas ꝓbāda nō patit̄ demōſtra
tionē humano īgenio euidētē. qm̄ vt ph̄s dicit ṗ°
ethi. certitudo nō eſt in oībus ſimilr̄ ꝑquirēda. nā
ad hoīem diſciplinatū ꝑtinet vt nō aliā certitudi
nē querat in vnaquaq̄ materia: q̄ȝ patit̄ rei natu
ra. tum etiā quia veritatis amatorib⁹ ſufficit ad ꝓ
bandas concluſiones intētas: ꝓpoſitiōes habere
ꝓbabiliores et magis intellectui cōſentaneas q̄ȝ
earū oppoſite. vn̄ in ꝓpoſito nr̄o. S. Tho. ꝓbat ī
diuerſis locis aīas hoīm eē imortales: et ꝙ natu=
rale deſideriū ē hoī ꝑpetuo viuere: ac etiaȝ ꝙ ſm̄
ordinē diuine iuſticie et ꝓuidētie: hoīes et ī corꝑe
et in aīa ſunt puniēdi vel p̄miādi ꝓ meritis ſuis: ſi
cut et ꝑ corp⁹ et ꝑ aiam peccāt et bene agūt. ex q̄=
b⁹ p̄ſuppoſitis vt inq̄t ꝯtra gētiles loco ſup̄ allega
to: rō euidēs accipi pōt ad ꝓbandā futuraȝ hoīm
generalē reſurrectionē. ꝓbat aūt ea ipſa q̄ p̄ſuppo
nit: multis rōnib⁹. quibuſdā efficaciter id ꝓbātib⁹
iuxta modū q̊ lumīe rōnis naturali in hac vita ab
hoīe ꝓbari pn̄t. q̄buſdā v̊o tāquā multo magis re
cte rōni ꝯſentaneis ac ꝓbabiliorib⁹ q̄ȝ ſint illaruȝ
oppoſite: ita vt iuidie aut īpudētie ſit illas negar̄.
q̄ ꝓbatio ſufficit nō ꝯtētioſis ꝛ q̄rētib⁹ v̊itatē: ꝛ p̄ci
pue qn̄ etiā fidei documētiſ roborat̄. nō. n. doctor

veritatis debitor ē omnia q̄ docet ꝓbare demon
ſtratione a priori via tātūmodo reſolutoria. nec
tenetur ora ꝓteruoꝝ et qui nō niſi cōtentionibus
ſtudēt: obſtruere. eſſꝫ enī labor ſuꝑuacaneus. naꝫ
calūniatoribus et cōtentioſis: nequaquā deſunt
verba quibꝰ veritatem impugnare audeant et cō
tentionibꝰ ꝓ ſuo deſiderio inſeruiāt. imo et ſi an=
gulo concludant̄: foramina ſibi fictionū et adinuē=
tionū parare nō ceſſant quibus hinc inde euade-
re poſſint ne a veritate capiantur. quēadmodum
iuxta chriſoſtomi exēplū ſuper illō Mathei. 22.
tunc abeuntes phariſei et c̄. ſi aliquis claudere vo
luerit aque currētis meatuꝫ: ſi excluſa fuerit ꝑ ali-
quā violentiā: aliunde ſibi ſemitam querit.

¶ Tertio Notandum eſt ꝙ in aīabus ſeparatis eſt naturalis incli-
natio ad ꝓpria corpa. tum quia anime create fue
runt a ꝑncipio vt eſſent forme taliū corporū. for
me aūt: naturalis appetitus eſt vniri ꝓprie mate-
rie. ꝓpter quod phs dicit. 8°. methaᶜ. ꝙ non eſt q̄
renda ratio quare ex materia et forma vnuꝫ fiat
niſi quia hic eſt actꝰ et illa eſt ipſius potentia. tum
etiam qꝛ anima quādiu eſt ſeparata: nō hēt totaꝫ
ſui ꝑfectionē. neqꝫ quātū ad eſſe qꝛ creata ē a deo
vt ſit pars eſſentialis hoīs. pars autē non totalit̄
eſt ꝑfecta extra totū. item nec habet complemen
tum ſpeciei ſeparata a toto cuiꝰ eſt complemētuꝫ
habere ſpeciei. nec iterū habet totā ſui ꝑfectioneꝫ
q̄ꝫᵐ ad opationē et virtutem. deſunt enī illi ꝓprie
opationes q̄ per corpꝰ neceſſario exercent̄ quales
ſunt vegetatiue ⁊ ſenſitiue. deſunt ei preterea po
tentie naturales q̄ ſunt dictarū opationū imedia
tum principiū. nā licet eas habeat aīa ſeparata ī
radice ſue virtutis et eſſentie: non tñ illas habet ī
actu: cū earū ꝓpriū ſubm ſit cōpoſituꝫ ex corpe et
anima. vnde reſurrectio futura hoīm: dici pōt na
turalis nō ſolum quia terminat̄ ad vitam nature
id eſt q̄ naturaliter viuit̄: ſed etiā quia aīa natura-
lem habet appetitū et inclinationē vt reuniat̄ ꝓ-
prio corpori. ¶ Sed occaſione dictoꝝ quidā etiā
ſancti thome ſequaces opinati ſunt ꝙ in reſurre-
ctione cōmuni vnio aīarum ad corpa ſufficienter
diſpoſita et organizata: fiet ex neceſſitate nature
ſuppoſito cōmuni curſu ſm diuinā ordinationem
ꝙ habita diſpoſitione ſufficiente in ſubiecto: ſtati
et neceſſario introducit̄ forma. ꝓpter quod talis
diſpoſitio dicit̄ neceſſitas ad formā. dicunt prete
rea ꝙ quia ꝓ̄o actiuo naturali approximato ſuo
paſſiuo vltimate diſpoſito neceſſario ſequitur a-
ctio agētis in paſſum ſicut calidū approximatū ca
lefactibili ſatis diſpoſito non pōt non agere in ip
ſuꝫ: ideo in generali reſurrectione corpibus refor
matis et organizatis ac ſufficiēter diſpoſitis: ani-
me ſeipſas reuniunt effectiue per actū elicitū pro
prie voluntatis quo appetūt et volunt corporibꝰ
reuniri. Probant iſti opinionē ſuam. qꝛ anime ſal
tem beatificate poſſunt ſe trāſferre ad quodcūqꝫ
corpus voluerint quēadmodū et angeli ſancti. cū
ergo velint et appetant reuniri ſuis corporibꝰ: po
terunt ſe trāſferre multo magis in ꝓpria corpora
q̄ꝫ in alia. vnde dicunt ꝙ motꝰ ſeu tranſlatio qua
anime ſe transferunt in propria corpa ſicut illorū
motores: eſt voluntaria actu volitionis elicito.
ꝙ autem ſic tranſlate vniantur eis vt forme ſub-
ſtantiales dando illis eſſe et vitam: ineſt eis na-
turaliter inq̄ꝫᵐ ex ſui natura ſunt forme ipſorū cor
porum. ¶ Sed certe iſtorū opinio deficit et in ꝓ=
batione et in preſuppoſito et in ſeipā. in probatio
ne quidē: qꝛ non eſt equa libertas transferendi ſe
ad corpora animabꝰ etiam beatis et angelis. naꝫ
quia anima a ſui creatione et ex ꝓpria natura de=
terminatur ad vnum ſolū corpus quod viuificat
nō pōt etiam a corpe ſeparata aliquod aliud cor
pus mouere naturali virtute. et ꝑ conſequēs nec
ei vniri vt motor. angelꝰ vero quia nec ex ſua na
tura nec ex eiꝰ creatione eſt forma dterminata ad
aliquod corpꝰ imo eſt naturaliter a corporibus
abſolutus: poteſt indiſtincte ſe transferre ad qō=
cūqꝫ corpus voluerit et illud mouere. ¶ Deficit
preterea opinio in preſuppoſito. ſupponit enim ꝙ
in reſurrectione reformatio corpoꝝ quantuꝫ ad
ſuas partes integrales ⁊ organizatio precedit a-
nime reunionem tanquā diſpoſitio media neceſ-
ſitans anime vnionem. hoc autē falſum eſt. tū qꝛ
vt. S. Tho. optime deducit. pͣ. ꝑ. q. 76. ar. 6. et i
. q. de ſpiri. crea. ar. 3. et in. q. de anima. ar. 9°. ani=
ma non vnitur corpori per medium nec median
tibus aliquibꝰ diſpoſitionibꝰ accidentalibꝰ. et vni-
uerſaliter nec forma ſubalis ſue materie eo ꝙ ma
teria ſm ſeipſam eſt in potētia ad eſſe ſubale cor-
poreū quod ei acquirit̄ ex ipā forme ſubalis vnio
ne: ita vt ad hoc nullaꝫ reqrat diſpoſitionē. vnde
anima et oīs forma ſubalis: nō ſubiecto cōpoſito
ꝫ materie nude vnit̄ q̄ eſt ꝓpriuꝫ ipſiꝰ receptiuū. in
nuda autē mā ante formā ſubalem non ſunt aliq̄
accidētia q̄ ex ſui ratione p̄ſupponūt ſubiectum in
actu. verꝫ ē tñ ꝙ quedā diſpoſitiones poſſūt q̄daꝫ
modo dici medie reſpectu forme ſubalis, put dice
tur q̄ſtione ſequēte. Tū etiā qꝛ ſpeciali rōne defi-
cit p̄ſuppoſitū i reſurrectione futura in q̄ ſm cōem
ſentētiā doctoꝝ reformatio corpoꝝ humanoꝝ
quātū ad ꝑtes itegrales et eorū organizatio ſola
diuina ꝟtute fiet cuiꝰ opatio nō indiget tpe. vñ vt
cōmuniter ponitur huiuſcemodi reformatio ⁊ or

ganizatio ſimul cũ animatione p anime reunionẽ fiet in inſtãti. ita ꝙ deus vniẽdo aiam corpibus reformať ea debitis partibus et organis neceſſarijs ad anime opationes. ac p hoc ſm ordinẽ cauſe agentis ipſa vnio animarũ ad corpa et eoꝝ viuificatio precedit naturaliter reformationem corporũ et organizationem. ¶ Rurſus illoꝝ opinio deficit in ſeipſa. quia anime humane vniunť corporibus ſiue in ſui creatione ſiue in reſurrectione ſicut forme eoꝝ ſbales dãtes eis eẽ ⁊ viuere. vnio aũt formarũ ſubalium ad ꝓprias materias: non eſt per ipſarũ actionem ita ꝙ ſeipſas effectiue vniant. ſed vnio earũ quantũ eſt ex parte ſui eſt p informationẽ. quãobrem dicunť vniri formaliter dũtaxat. vnio aũt ſube ſpũalis ad corpalez p modum forme: eſt vnio q̃m ad eſſe. nullius aũt rei eẽ eſt ſue poteſtatis ſubiectũ. et ideo nõ eſt in ptãte ſube ſpũalis vniri corpori vel ab eo ſeparari. effectiue aũt et per actionẽ: a ſola cauſa efficiente cauſatur. Unde. S. Tho. cõtra gen. li. 2. caplo. 68. forma inquit ſubalis eſt pricipiũ eſſendi ſubaliter ei cuius eſt forma. nõ principiũ effectiuũ ſed formale quo aliquid ẽ et denomiať ens. forma nãqꝫ et materia conueniũt in vno eſſe: quod nõ contigit de principio effectiuo cum eo cui dat eſſe. hec ille. Et infra caplo. 71. dicit. non eſt aliqd vnũ faciẽs ex materia et forma niſi agẽs quod potentiam reducit ad actum. hec ille. Neqꝫ poſſunt ſaluare dictũ ſuum ſm ꝙ anima eſt motor corporis. quia ꝙ anime humane vniant corporibꝰ vt eorũ motores: habẽt ex eo ipſo ꝙ ſunt eoꝝ forme ſubſtantiales dantes eis eſſe et viuere. vnde nõ alio modo anime mouent corpora q̃ informãt: qꝫ dãdo eis vitã. ex quo fit vt ſi aliquod membrũ corporis mortificetur: non poſſit ab anima moueri. omnis nãqꝫ motꝰ corpi animato cõueniẽs ab anima: eſt opatio vite. cum ergo anime ſeparate nõ poſſint habere a ſeipſis effectiue. ſ. p actum ꝓprie voluntatis ꝙ vniant corporibus dando eis vitã ſicut eorũ forme ſubales vt ꝓbatum eſt: ſequitur ꝙ neqꝫ a ſeipſis habeãt. i. p propriã voluntatez ꝙ vniant ſuis corporibus vt motores: ſed ꝙ id habeant a deo q̃ animas creauit et talẽ naturaz illis dedit vt eſſent ſuoꝝ corpoꝝ formẽ ſubales: et eis naturaliter vniant primo ⁊ p ſe vt forme: et ex cõſequenti vt motores. verũtamẽ non negamus ꝙ anime ſeparate in reſurrectione habeãt actũ voluntatis elicitũ q̃ velint et illis cõplaceat corpibus reuniri. nõ tñ ita ꝙ talis actus ſit cauſans reunionem: ſed quia eſt illam tantũmodo concomitans. vnde p concomitantiam dũtaxat ſuſtineri poſſet dictum iſtoꝝ: quãuis non ſit ꝓprie dictum nec tali modo loquendi cõmuniter eſt vtendum abſqꝫ determinatione appoſita. vt dicatur ꝙ anime ſeparate in reſurrectione ſeipſas reuniunt corporibus per concomitantiaz: quia de ipſa earum reunione quam ſolus deus ſua potentia et beneplacito facit: ille gaudent.

¶ Quarto Notandũ eſt ꝙ in reſurrectione corpoꝝ concurrũt quattuor actiones, put ex dictis ſancti thome accipitur in hac diſ. ar. 2. ſub. ar. 3°. ſcilicet collectio cinerũ et eorum preparatio ad reformationẽ corporis humani: et ipſa corpoꝝ reformatio ac organizatio: et vnio anime ad corpꝰ formatũ et organizatum. pme due actiones vt cõmuniter ponuť fient miniſterio angeloꝝ ſm illud Mathei. 24. mittet filiusbois angelos ſuos et congregabunt electos eius a quattuor vẽtis a ſũmis celoꝝ vſqꝫ ad terminos eoꝝ. i. a quattuor climatibꝰ mũdi. ſ. oriente occidẽte aquilone et auſtro. q̃ loca ponũtur pro quocũqꝫ loco indeterminate vbi fuerint pulueres et cineres corpoꝝ mortuoꝝ. motꝰ autẽ localis quo angeli mouent corpa: non fit in iſtãti ſed in tẽpore ſiue diſcreto ſiue cõtinuo, put dictuz fuit in ſecũdo libro. vnde due actiones pmo enumerate in tẽpore fiẽt nõ in inſtãti: ſi inſtans ꝓprie capiať p indiuiſibili tpis. eo ꝙ nõ fiãt abſqꝫ motu locali q̃ ſaltẽ a creatura fieri non põt niſi in tpe. ſi vero capiať minꝰ ꝓprie p tpe breuiſſimo et impceptibili: poſſet dici ꝙ predicte due actiones angeloꝝ fient in inſtãti. ſm quẽ modũ illud aplĩ pª Cori. 15. in momẽto in ictu oculi: põt referri etiaz ad actiones pdictas angeloꝝ. due vero alie actiones. ſ. formatio corpoꝝ et organizatio ⁊ vnio anime ad corpa: fiẽt in reſurrectione a ſolo deo. non enĩ illa duo fieri pñt miniſterio ãgeloꝝ. nã imutatio materie p formã: nõ ſubeſt potẽtie angelorũ niſi applicãdo p motum localẽ actiua paſſiuis, put auguſtinꝰ dicit. 3°. li. d tri. et deducit illd. S. Tho. in pluribꝰ locis vt. pª. p. q. 91. ar. 2. et. q. 110. ar. 4 ad. 3m. et ꝯtra gẽ. li. 3°. caplo. 103. Cũ ergo ꝓpuz actiuũ i natura nõ eſt qd poſſit ex pulueribꝰ corporum p morte reſolutoꝝ eadẽ numero corpa reformare et organizare, put deductũ fuit i pmo notabili: ꝯñs eſt ꝙ angeli ex pulueribꝰ ab eis collectis reformare et organizare nõ pñt corpa hoiz mortuoꝝ. et multo minꝰ nec aĩas corpibꝰ ipĩs reunire q̃ ſicut a ſolo deo creať: ita ⁊ a ſolo deo ꝓprijs corporibꝰ vniunť. deꝰ aũt qr i reſuſcitatione mortuorum et generaliter circa creaturas non agit ex neceſſitate nature ſed per voluntatem: poteſt agere reformationem et organizationẽ corporum et in tẽpore et in inſtãti. eſt enĩ huiuſcemodi effectꝰ

cui non repugnat fieri in tempore aut in instanti.
vnio vero anime ad corpus si consideretur ex parte
anime: fieri non pôt successiue in tẽpore: sic intelli
gendo ꝙ aliquid anime pri⁹ vniaṫ corpi et aliqđ
post. quia cũ nullũ indiuisibile habeat partes: eẽ
nõn pôt ꝫm vnã partem et nõ ꝫm aliam: sed aut
totũ est aut nihil est. anima aũt ꝫm suã essentiam
indiuisibilis est. vnde ⁊ in corpe quod viuificat to
ta est in toto et tota est in q̃libet eius parte. quaꝫ
obrem ꝫm rationẽ sue essentie vniri non pôt cor-
pori nisi tota vniatur. et ꝑ consequens repugnat
anime ꝙ eius vnio ad corp⁹ quantũ est ex pte sui
vniatur successiue ac in tẽpore. non eni potest eẽ
in motu vl' actione successio ex parte mobilis aut
passi: nisi mobile habeat partẽ et parteꝫ ꝫm quas
successio datur. verũtamẽ posset deus si vellet v-
nionem anime ad corpus facere successiue et in tẽ
pore: hoc modo ꝙ aĩa primo vniret tota vni mẽ-
bro vt capiti et postea vniret alteri membro to-
ta. sed quia volũtatẽ dei et rationes diuine ꝓui-
dentie cõprehẽdere nõ possumus: iudicare nos
oportet de diuinis actionibus ⁊ effectib⁹ ꝫm ea q̃
nature rerũ patiunṫ. videmus aũt ꝙ in actionib⁹
rerum naturaliũ trahitur mora tẽporis et maior
vel minor ꝫm maiorẽ vel minorẽ resistentiã mo-
bilis ad motorẽ vel etiã ex parte medij. resistẽtia
autẽ hmõi est ꝑpter aliquẽ defectũ agentis. nam
si agẽs esset sũme potens: nec passum aut mobile
nec etiam mediũ per quod fit motus sue actioni
resistere posset. cum aũt deo agẽti ex nulla parte
possit a creatura fieri resistẽtia cũ sit infinite virtu
tis: iudicanduꝫ nobis est ꝙ diuine actiones circa
creaturaꝫ presertim ille in quibus agentia creata
non cõmunicant: fiant in instanti non ꝑ successio-
nem tẽpoꝝ. ac ꝑ hoc tenendũ est ꝙ in resurrectio
ne reformatio et organizatio corpoꝝ et vnio ani
marum ad omnes partes suoꝝ corpoꝝ: fiet diui-
na virtute et actione in instanti. et habet auctori
tatẽ apostoli ꝑ⁹ Corin. 15. dicẽtis. omnes quidem
resurgem⁹ in momẽto in ictu oculi. vbi ꝫm exposi-
tionem sancti thome in cõmento: ly in momento
quod accipiṫ magis ꝓprie ꝑ instanti tempis qđ ẽ
nunc: refertur ad organizationeꝫ corporuꝫ et ad
vnionem animarũ corpib⁹ q̃ fiunt a deo. quod ve
ro dicit in ictu oculi: refertur ad collectionem pul
uerum et eoꝝ dispositionẽ que ꝑ angelos fient in
tempore imperceptibili. ictus eni oculi prout dici
tur esse apertio palpebrarũ: fit in tam breuissimo
tempore ꝙ quasi est imperceptibile.

¶ **Quinto** Notanduꝫ est ꝙ durand⁹
ad argumẽta q̃ adducit cõ
tra tertiã cõclusionẽ q̃ sunt originaliter scoti res-
põdet dicẽs ad ꝑmũ ꝙ non oportet motũ localẽ
fieri in instãti dato ꝙ organizatio fiat in instanti.
quia cũ collectio pulueruꝫ fiat prius tẽpore mini
sterio angeloꝝ: pôt de⁹ facere ꝙ pulueres ex q̃bus
corpa formanṫ sint eiusdẽ quãtitatis et figure cuꝫ
corpibus formãdis. et tũc nõ habebit locuꝫ argu-
mentũ: qꝛ corp⁹ formatũ precise occupabit illum
locũ quẽ pulueres occupabãt. vel dato ꝙ corpus
formãdũ sit maioris quãtitatis q̃ꝫ pulueres: pôt
dici ꝙ deus annihilare poterit partes aeris circũ-
stantis q̃ꝫᵐ sufficit ꝓ occupatione corpis formãdi
et illud est cõueniẽtius dicere q̃ꝫ ponere motũ lo-
calẽ fieri in instãti qꝛ illud ẽ possibile ꝫm omnes.
motũ aũt fieri in istanti ẽ simpliciter impossibile.
similiter si corp⁹ formandũ sit maioris quãtitatis
meli⁹ esset et possibili⁹ dicere ꝙ locus ad modicũ
tẽpus maneret vacu⁹: q̃ꝫ ꝙ partes aeris vicini il-
luc mouerenṫ in instãti. de⁹ eni pôt facere vacuuꝫ
ꝓut vacuũ dicit vltimũ continẽtis non habentis
actu aliquod corp⁹ contẽtũ. sicut posset oĩa an-
nihilare q̃ sunt infra celũ celo remanente in sua fi
gura. Posset etiã dici ꝫꝫ aliquos ꝙ rarefactio ⁊ cõ
densatio cũ sint alterationes: possent fieri in istã-
ti. ad rarefactionẽ eni sequiṫ maior quãtitas que
ꝫm istos de nouo generaṫ: et ꝑ condẽsationẽ seq
tur minor q̃ similiter de nouo generaṫ. et sic ꝑ su-
bitam rarefactionẽ aut cõdensationẽ pôt aer oc-
cupare maiorẽ vel minorẽ locũ: et sic cedere alte-
ri vel implere locũ alterius et non ꝑ motũ localẽ.
hec durandus. et vt nobis videṫ ꝑma respõsio et
tertia sunt magis verisimiles q̃ꝫ secũda. Pôt etiã
ꝓbabiliter dici ꝙ quãuis mot⁹ localis ꝓprie dict⁹
per nullã virtutẽ possit fieri in instanti eo ꝙ de rõ
ne eius sit durationis successio: capiendo tñ trãsla
tionẽ corporis de loco ad locuꝫ ꝓ mutatione ꝫm
ꝙ a motu distinguiṫ: fieri pôt in instãti saltem vir
tute diuina. nõ enim repugnat cõtradictorie ꝙ si
at transit⁹ de loco ad locuꝫ in instãti magis q̃ꝫ de
forma ad formã. sed de⁹ potest trãsmutare in in-
stanti aliquid de forma ad formã vt albũ in nigrũ
et ecõtra sine repugnãtia cõtradictionis: nam et
hoc pôt natura in generatione rerũ naturaliũ qꝛ
in eodẽ instanti fit trãsitus de forma in formã. si-
mul eniꝫ et in istanti introduciṫ in materia forma
ignis et expelliṫ forma aeris qꝛ generatio vnius
est corruptio alteri⁹. ergo multo magis deus pôt
trãsferre in instãti corp⁹ de loco ad locũ absq̃ cõ-
tradictione. imo et videṫ ꝙ huiuscemodi transla
tio de facto fuerit in formatione corpis xp̃i i vte-
ro v̄ginis. qđ vt cõmuniter teneṫ virtute spũs san-
cti formatũ fuit et organizatũ ac aĩatum nõ in tẽ
pore sed in instãti. ex q̃ necessario sequiṫ ꝙ subito
in instanti

in inſtãtio occupauit maiorẽ locũ. qđ fieri nõ po=
tuit niſi corpus in eo exiſtẽs cederet corpori xpi
trãſferẽdo ſe in aliũ locum in eodẽ inſtãti. alias
dandũ fuiſſet vbi vacuũ vel ꝑ aliquod tẽpus fu
iſſent duo corpora ĩ eodẽ loco quod nullus ſcri
bẽtium dixit: q̃uis ⁊ hoc deo ſit poſſibile. Secũ=
dũ hoc igitur ꝓbabiliter dici põt ad argumẽta=
tionẽ durandi ꝙ in reſurrectione corpoꝝ: in eo=
dem inſtãti in quo format̃ ⁊ organizatur corpꝰ
diuina virtute ⁊ occupat maiorẽ locũ q̃ pulue=
res ex quibꝰ format̃ ſi maioris eſt quãtitatis: cor
pus preexiſtẽs in ea parte quã occupat corpus
organizatũ ſimul ⁊ ĩ eodẽ inſtãti cedit illi trãſfe=
rendo ſe in aliũ locũ ſaltẽ diuina virtute ſi natu
raliter id fieri nõ põt: quod nobis quicq̃d dicat
durandus certum non eſt. nam ſm phos quibꝰ
etiam theologi cõſentiũt: quãdo ex aere gene=
ratur ignis vel ex aqua aer: corpus generatũ cũ
ſit rarius q̃ illud ex quo fit: neceſſario occupat
maiorez locum. oportet igitur ꝙ aliud corpꝰ in
illa parte maiori ꝓexiſtẽs: cedat illi ⁊ trãſferatur
vel ſm totum vel ſm partẽ in aliũ locũ in inſtã=
ti tẽporis. Probatur hoc. quia generatio fit in
inſtãti: ita ꝙ aer vel ignis eſt generatꝰ in inſtanti
⁊ per cõſequẽs in eodẽ inſtãti eſt in loco ſibi eq̃li
alias in aliquo tẽpore eẽt corpus nõ in loco qđ
eſt abſurdũ. cum ergo locus ſibi equalis ſit ma=
ior q̃ corpus ex quo generatus eſt: ex neceſſita
te debet ſubintrare locum alterius corporis ibi
ꝓexiſtẽtis nam locus ille nõ erat vacuus. opor=
tet igitur ꝙ tale corpus in ipo eodem inſtãti ce=
dat corpori generato trãſferẽdo ſe in aliũ locuz
vel ſm totum vel ſm partẽ. alioqui vt ſupra di
cebatur ſeq̃retur vnũ e duobus: vel ꝙ detur va
cuũ quod phis eſt abſonuz: vel ꝙ duo corpora
ꝑ aliquã moram tẽporis ſint in eodẽ loco quod
eſt impoſſibile abſq̃ diuino miraculo. non ẽ aũt
probabile ꝙ in omnibus eiuſcemodi generatio
nibus naturalibus ĩmiſceat̃ diuinũ miraculum.
¶ Si vero quis obijciat contra ꝓmiſſa ꝙ omnis
mutatio ẽ terminus alicuius motus ſm doctri=
nã philoſophi ⁊ etiã ſcti doctoris qđ nõ videtur
ſm hanc reſpõſionẽ verificari: dicimus ꝙ immo
verificat̃. nã in generatione ignis ex aere: acq̃ſi=
tio maioris loci ⁊ tranſlatio corporis cedẽtis in
alium locum: eſt terminus motus alterationis
q̃ naturaliter ꝓcedit generationẽ diſponẽs ma=
teriam ad formã introducendã. ⁊ pari modo in
reſurrectione corpoꝝ ipa loci acq̃ſitio corporis
organizati ⁊ animati ſimul etiã ⁊ trãſitus corpo
ris illi cedẽtis: ſunt termini motꝰ localis quo mi
niſterio angeloꝝ pulueres colliguntur et diſpo
nunt̃ ad corpoꝝ reformationẽ et organizatio=
nẽ. neq̃ eſt incõueniẽs ꝙ duo termini ſint vnius
motus q̃ndo vnus terminat ꝓmo ⁊ alius ex cõ=
ſequẽti ⁊ vnus terminat ꝓpter aliũ: ꝑ illaz regu=
lam topicã: quãdo vnũ propter aliud: vtrobiq̃
vnũ. ¶ Ad ea autẽ q̃ durãdus adducit ad ꝓbã=
dum motũ localẽ nõ poſſe fieri in iſtãti: dicimus
ꝙ nõ ſunt ad propoſitũ nr̃m q̃m procedũt de al
teratione et motu locali proprie dictis q̃ fiunt ꝺ
extremo in extremũ ꝑ mediuz. nos aũt loq̃mur
de eis ſm ꝙ ſunt q̃dam mutationes ꝺ extremo
ad extremũ abſq̃ medio. non ẽ enĩ neceſſarium
ꝙ in motu locali fiat trãſitus de loco ad locum
ꝑ mediũ ſpaciũ. ſicut patet de motu angeloꝝ q̃
poſſunt trãſire a loco in locũ ſine eo ꝙ medium
ſpaciũ tranſeãt prout dictũ fuit in ſecũdo libro.

QUantum ad ar
ticulum quartũ reſpõdẽduz eſt
obiectionibꝰ cõtra cõcluſiones.
Et q̃dẽ ad argumẽta ſcoti ꝯtra
fundamẽtũ prime concluſionis
patet reſpõſio ex his q̃ dicta ſunt in p° et ſecũdo
notabili. ¶ Ad ea vero q̃ ſecũdo loco arguit: ad
ꝓmum dicit̃ ꝙ minor ẽ falſa. imo anima rationa
lis recipit vnita corpori aliquas ꝑfectiões quas
non hẽt ſeparata a corpore: de q̃bus dictũ eſt in
tertio notabili. ⁊ illa ipa cõmunicatio quã argu
ens cõcedit fieri ꝑ aĩam corpori: eſt q̃dã aĩe per=
fectio eo ꝙ naturaliter apta nata ſit ad id cõmu
nicandũ corpori: vt eẽ ⁊ viuere et reliq̃s ꝑfectio
nes potẽtiaꝝ ⁊ opationuz aĩe. neq̃ valet ſimile
qđ arguẽs adducit ꝺ cauſa efficiẽte. q̃ talis cau
ſa efficiẽs de qua verificatur dictuz arguẽtis: nõ
eſt ex ſua natura ordinata ad cõmunicãdũ ꝑfe=
ctionẽ ſuã effectui queãdmodũ eſt aĩa rõnalis.
¶ Ad. 2^{m}. dicit̃ ꝙ diſtinctio arguẽtis eſt ficticia.
nam oppoſitũ vtriuſq̃ inclinationis ẽ habẽti in=
clinationẽ violẽtum. non enim graui tm̃modo
eſt violẽtum ꝓuari grauitate: ſed etiã eſt violẽ=
tum impediri ꝙ deorſum nõ moueat̃ vel etiam
ꝙ ſurſum ferat̃. dictum aũt auicene parũ valet
q̃ naturalis anime appetitus nõ ſolũ eſt vt cor=
pori coniungat̃ quocũq̃ modo vel quãtacũq̃
mora: ſed etiã vt corpori cõiũcta maneat in ſem
piternũ. ſm illud aplĩ. 2ª. Cori. 5º. nam ⁊ qui ſu
mus in hoc tabernaculo ingemiſcimus grauati
eo ꝙ nolumus expoliari. ſ. a corpore ſed ſupue
ſtiri vt abſorbeatur qđ mortale eſt a vita. Et cõ
firmatur per id qđ dñs dicit in euãgelio mathei
26. pater mi ſi poſſibile ẽ trãſeat a me calix iſte.
vbi interlinearis dicit. ſ. vt me nõ moriẽte mors

moriatur. Cõfirmatur ſecũdo rõne. quia mors non eēt penalis naturaliter niſi in aĩa eēt appetitus naturalis ad manēdũ cũ corpore. ¶ Ad. 3m dicitur ꝙ aſſumptũ eſt falſuꝫ prout ex deductione ſcti thome optime apparet ꝺ diuina prouidētia contra gē. li°. 3°. ca. 64. ⁊. 75. ⁊. 76. ⁊. 77. ⁊ ca°. 111°. cuꝫ ſeptē capitulis ſequētibus. ⁊ de diuina iuſticia ꝑ penas ⁊ p̃mia ca°. 140. cuꝫ ſeptē capitulis ſequētib⁹. Jtē. p̃a. p. q. 22. de dei prouidentia. ⁊. q. 103. et de diuina iuſticia. q. 21. Et in hoc. 4°. infra diſ. 46. ⁊ in pleriſqꝫ alijs locis. Et certe mirabile ē ꝙ arguēti nõ appareat ratio naturalis ad probãduꝫ ꝙ ſit vnus rector hominũ ſm leges iuſticie retributiue et punitiue: ad qð p̄hi fidei veritate carētes ſola ducti ratione naturali plures inuenerunt rationes. ſicut patet ꝑ p̄hm. 12. methaᶜ: ⁊. 10. ethicoꝝ. ⁊ in libro politicoꝝ. vnde ſalua pace eius dixerĩ: videtur ꝙ affectu tantũmodo contentionis ne dicã proteruie contra p̃mam concluſionē argumēta ſua cõfinxerit. ¶ Ad argumēta aureoli contra ſecundaꝫ concluſionē ad primũ circa id quod querit dicimus ꝙ vnio ſeu cõiunctio aĩe ad corp⁹ ſm ſctũ thomã in pluribus locis et ſignãter diſ. ſequenti q. p̃a. ar. p̃°. ſub. ar. 2°. ad. 2m. põt dicere actionē ⁊ paſſionē et relationē. põt etiam ſignificare intimã p̃ſentialitatē aĩe ad corpus vt arguēs dicit. tunc ad minorem dicimus ꝙ eſt falſa quocunqꝫ modo dictoruꝫ capiatur vnio. ⁊ ad probationē de intima p̃ſentialitate: dicitur ꝙ ſimilitudo nõ valet. quia p̃ſentialitas quã anima ex ſe põt effectiue habere poſt reſurrectionē ſimul cũ corpore ad aliud corpus in terra: eſt tñmodo p̃ſentialitas motoris quã habebit per dotē glorie. preſentialitas autē aĩe ſeparate ad corpus propriũ eſt non ſolum per modum motoris ſed eſt etiã tãqꝫ forme materie ꝓprie. vñ ſicut deductũ fuit in tertio notabili: q̃uis anima propria voluntate poſſit ſe et corpus ſuum mouere motu locali ⁊ tamē vnire ſe corpori vt forma eius naturalis dando illi eſſe ⁊ vitã: non eſt per ſe in voluntate anime per aliquē eius actum elicitum: ſed naturaliter ineſt ei non effectiue ſed formaliter. effectiue autē a principio agēte quod eſt deus. ⁊ de hoc latius dictum fuit in tertio notabili. Et per idē patet reſponſio ad confirmationē. quia preſentialitas angeli eſt tantũmodo ſicut motoris ⁊ non ſicut forme naturalis vel ſubſtãtialis corporis ⁊ ideo non eſt ſimile. neqꝫ valet probatio ſecundi: quoniã animare ⁊ viuificare nõ dicitur ab aĩa profluere effectiue ſed formaliter. ¶ Ad id quod ſecundo loco arguit ad primam rationē dicitur ꝙ non aliud concludit niſi ꝙ forma ⁊ materia vnite habēt inter ſe quandã indiuiſionē quia ſunt vnum in compoſito et in vno eſſe exiſtentie. ſed ex hoc non ſequitur ꝙ non ſibi inuicē coniungantur. vnum enĩ quod formaliter dicit indiuiſionem: om̃e ens conſequitur. ſed non ideo ab entibus remouentur vnitates quedam poſitiue. neqꝫ ē omnino ſimile de partibus ligni prout arguēs putat. qr partes ligni ſunt eiuſdē rationis ⁊ nature. materia vero ⁊ forma nõ ſunt vnius nature ſed diuerſaruꝫ. ⁊ ideo magis proprie poſſunt dici inter ſe cõiũcta q̃ꝫ partes ligni q̃ꝫ ⁊ ipe ſatis congrue dici poſſunt coniuncte. Ad ſecundam rationē reſpõdetur conſimiliter. nam ſiue compoſitum ex materia ⁊ forma ſit tertia res ex illis reſultans ſiue non ſit tertia res: rõ non probat propoſitum arguētis. nã ex ea non aliud concludit q̃ꝫ ꝙ materia ⁊ forma vnite habeant in compoſito quandã vnitatis indiuiſionem. ſed ex eo non ſequitur ꝙ non ſit ibi vnitas poſitiua. imo omnis indiuiſio cũ ſit priuatio requirit vnitatē poſitiuam in qua fundetur: alioquin cum de ſe ſit negatio: per ſeipſam ſubſiſtere non poteſt. ¶ Ad ea que hērricus inducit cõtra eandē concluſionē dicitur ꝙ non militant cõtra nos. non enĩ ex verbis eius accipi poteſt dare ꝙ dicat animã poſſe ſe vnire corpori effectiue ſed magis formaliter: cũ dicat ꝙ ſi non ſit impedita poſſit ſe vnire corpori diſpoſito: non volũtarie niſi voluntate concomitante: ſed naturaliter quod ⁊ nos ſm doctrinam ſancti thome tenemus. in hoc tamē deficit ꝙ dicit animaꝫ dare eſſe corpori mediante actione. hoc autē falſum eſt. quinimo anima non aliter dat eſſe q̃ꝫ informando ⁊ viuificando corpus formaliter: quod non eſt per actionē anime ſed per formalē effluxum. ¶ Ad primum durandi contra tertiã concluſionem patet reſponſio ex quinto notabili.

¶ Ad. 2m. reſpondet ipſe durandus ꝙ argumētum procedit ex falſo ſuppoſito. quia non ponimus vt argumētum ſupponit ꝙ organizatio p̃cedat tēpore vel natura: ſed econuerſo animatio ordine nature precedit organizationem. et ſubiectũ eius eſt ſola materia que prius fuit ſub forma puluerum ⁊ poſtea efficitur ſub anima et ſic eſt ibi vera mutatio. hec ille. et ſtat ſolutio in hoc quia p̃uatio exiſtentie anime in corpore: nõ eſt ſimul cum organizatione ſed precedit ipſam in materia. ideo non eſt in eodem inſtanti cum animatione: q̃uis organizatio ſit cum ea in eodē inſtanti. ¶ Ad argumentuꝫ durandi contra quartam concluſioneꝫ reſpondet ſanctus tho=

mas in cõmento ſuper epiſtolam primã ad theſa. ca°. 4°. lec. 2ª. ꝙ ex auctoritate apoſtoli ab arguẽte inducta non accipitur ꝙ mortui qui in chriſto ſunt reſurgent prius ꝙ̃ illi qui reperientur viui. ſed quod ex ea poteſt accipi eſt ꝙ illi prius reſurgẽt ꝙ̃ iſti occurrant chriſto. ita ꝙ ordo nõ ponatur reſurrectionis ad reſurrectionẽ: ſed reſurrectionis ad raptum vel ad occurrẽtiam. vnde apoſtolus non dicit: deinde nos qui viuimus reſurgemus. ſed dicit: deinde nos qui viuimus ſimul rapiemur cũ illis in nubibus obuiã chriſto in aera. quia enim poterat quis opinari ꝙ veniẽte domino ad iudicium: illi qui pro tunc viui reperiẽtur prius ei occurrent ꝙ̃ q̃ in chriſto mortui fuerant: ideo apoſtolus volens illã opinionem excludere dicit ꝙ tam viui qui tunc reperiẽtur ꝙ̃ qui mortui fuerant: ſimul rapientur in nubibus obuiam chriſto. quod intelligendum eſt viuis prius morientibus ⁊ ſimul cum alijs reſurgentibus. Et hoc conſonat dictis eiuſdem apoſtoli pª Corin. 5°. dicẽtis. omnes quidem reſurgemus in momento in ictu oculi. Cum autem ambroſius ⁊ auguſtinus dicant ꝙ qui tũc inuenientur viui in raptu morientur: raptus non accipitur pro raptu in nubibus: nam anteꝙ̃ in nubibus ſubleuentur illi qui viui reperientur: morientur in terra et reſurgent ſimul cum alijs. ſed dicuntur in raptu morituri: quia raptĩ id eſt breuiſſimo tẽpore erunt mortui quia ſtatim reſurgent. ¶ Ad argumentũ ante oppoſitum reſpondet ſanctus thomas in hac diſtictione articulo tertio ſub articulo tertio ad quartũ: ꝙ congregatio cinerum que ſine motu locali eſſe non poteſt: fiet miniſterio angeloꝝ. ⁊ ideo erit in tẽpore ſed imperceptibili propter facilitatẽ operandi q̃ cõpetit angelis. ⁊ ſubintelligitur ꝙ alia fiet abſq; motu locali vt organizatio corpoꝝ ⁊ animatio. ⁊ in hoc articulus terminatur.

¶ Diſtinctio. xliiij.

Circa q̃dragesimã q̃rtã diſtinctionẽ ꝑmo q̃rit̃ vtrũ in reſurrectiõe anima reſumat idẽ corp⁹ numero qd̾ ꝑus hũit ⁊ arguit̃ ꝙ nõ. q2 corp⁹ humanũ per corruptionẽ vſq; ad elemẽta reſoluit̃. ſ3 ille partes elemẽtoꝝ in q̃s corp⁹ humanũ reſolutũ eſt: nõ conueniũt cũ corpore humano qd̾ in ea reſolutu3 ẽ niſi i materia ꝑma: q̃modo q̃libet alie partes elemẽtoꝝ cũ ꝑdicto corpore ꝯueniũt. ſi aũt ex alijs partib⁹ elemẽtorũ corp⁹ formaret̃: nõ diceretur idẽ numero. ergo nec ſi ex illis partib⁹ corp⁹ repararet̃: erit idẽ numero. ¶ In oppoſitu3 arguit̃. q2 ſicut dicit damaſcen⁹. li°. 4°. reſurrectio ẽ ei⁹ qd̾ cecidit ſecũda ſurrectio. ſ3 hoc corp⁹ qd̾ nunc gerim⁹ ꝑ mortẽ cecidit. ergo idẽ nũero reſurget. ¶ In hac q̃ſtione erũt q̃ttuor articuli vt ſup̃.

Quantum ad ꝑmũ articulũ ſit iſta ꝯcluſio ꝙ ad idẽtitatẽ reſurgẽtis exigit̃ ꝙ habeat eãdẽ materia3 numero. ita ꝙ ſi aĩa petri iformaret materiã corporis pauli: nõ eẽt idẽ petr⁹ q̃ pri⁹. Hec cõcluſio hẽtur ex dictis. S. Tho. in hac diſ. q. pª. ar. p° ſub. ar. p°. ⁊. 2. Et q̃dlibet. 11°. ar. 6.

Quantum ad ſecundũ articulũ arguit̃ cõtra cõcluſionẽ cõtra quã arguit durãdus dicẽs ꝙ cuicũq; materie aĩa vniat̃ in reſurrectione ex quo ẽ eadẽ forma ẜm numeꝝ: ꝑ ꝯſequẽs erit idẽ petr⁹ ẜm numerũ. qd̾ ꝓbat̃ ꝑmo ſic ex natura materie ẜm phm. 7°. metha. materia ẜm ſe nec ẽ q̃d neq; quãtũ neq; q̃le nec aliud ꝑdicamẽtoꝝ: nec tñ eſt nihil nec negatio nec ꝑuatio ſed ẽ tñ pura potẽtia ſuſceptiua formaꝝ corporaliũ ⁊ ꝑuationũ. ⁊ ideo dicit beat⁹ auguſtin⁹. 12. cõfeſſionũ ꝙ materia nec ẽ corp⁹ nec forma nec aliq̃d ꝺe formatũ ⁊ ſic eſt ꝓprie nihil: ⁊ tñ nõ eſt nihil ſ3 eſt aliq̃d informe receptiuũ oĩum formaꝝ. ⁊ cõmẽtator ꝺ ſuba orbis dicit ꝙ materia ſubatur ꝑ poſſe. ex q̃

patet ꝙ ad intrīſecā naturā materie nulla actua
litas oīo ꝑtinet ſed pura potētialitas ad recipiē
dū quācūq; actualitatē in materia poſſibilē reci
pi. ex hoc arguitur ſic. quādo aliqd nullā diuer=
ſitatē hēt ex ſe: ſed oportet ꝙ quā hēt vel habe=
re pōt trahat ex alio. ſ. ex forma ſibi īdita ⁊ ex dā
te formaꝫ: ex vno formaliter et ex alio effectiue.
ergo materia debet iudicari eadē vel diuerſa ſo
lū ex forma ſibi indita. exiſtēte ergo eadē forma
oīnis materia ſibi vnita nūc ⁊ ꝑus: debet iudica=
ri eadē. ſi aūt hec: ⁊ cōpoſitū. maior de ſe manife
ſta ē. minor ꝓbaṫ ex natura materie q̄ eſt ꝙ ma=
teria ſit pura potētia vt ſtati dictū eſt. qꝛ ex quo
materia eſt pura potētia: ō ſe nō hēt aliqđ eſſe ſꝫ
ſolū poſſe eē: ſed totū ſuū eſſe ē a forma ⁊ ꝑ cōſe
quēs idētitas ⁊ diuerſitas: cum ab eodē habeat
quodlibet eē ⁊ eſſe vnū in ſe ⁊ diuerſum ab alio.
materia ergo cū de ſe nullā habeat entitatē ſed
ſolū potētiā ad entitatē: ex ſe non hēt aliquā di=
uerſitatē ſed ſolū potētiam ad diuerſitatē. ⁊ hoc
eſt quod dicit comētator ſup. 2°. metha. ꝙ ī fun
damēto nature nihil eſt diſtictū. vocat autē fun
damentū nature materiā primā. ⁊ patet minor.
ſeqtur ergo concluſio. ¶ 2°. ſic. niſi tota vnitas
materie ⁊ cōpoſiti eēt a forma: tūc aīal qđ nutri=
tur poſt conuerſionē alimēti nō eſſet ſimpliciter
idē qđ prius ⁊ quo ad eēntiā. cōſequēs eſt falſuꝫ
ergo ⁊ antecedēs. falſitas cōſequētis patet ꝑ da
maſcenum. li°. 4°. ca°. 5°. vbi dicit ꝙ panis ⁊ vi=
num ⁊ aqua: in corpus ⁊ ſanguinem comedētis
trāſmutanṫ: nec tamē fit aliud corpus q̄ꝫ ꝑmo. ⁊
idē videtur ſentire ariſtoteles primo de genera
tione. eſt etiaꝫ ad hoc ratio: qꝛ ſi aīal eſſet aliud
eēntialiter poſt nutrimētum q̄ꝫ ante: aut eēt ₰m
totum aut ₰m partē. non ₰m ſe totū vt de ſe pa
tet. tūc enī in oī nutritione eēt noua generatio
quod eſt falſum. nec ₰m partē: qꝛ aut ₰m formā
aut ₰m materiaꝫ. non ₰m formam: qꝛ vt dicitur
ꝑ° de gene. in hoc differt nutritio a generatione
ꝙ in nutritione nō accipit materia nouaꝫ formā
q̄ prius non fuit: ſed fit ſoluꝫ ſub forma q̄ prius
extitit. in generatione autē accipit materia no=
uam formam q̄ omnino nō fuit. nec ₰m materiā
quia aut ₰m totum aut ₰m partē. non ₰m totū
quia materia animalis preexiſtēs: non ſimul to=
ta abijcitur ⁊ alia totaliter noua inducitur vt de
ſe patet. nec ₰m partē: quia materia non hēt de
ſe partē ⁊ partē in eſſentia ſua circumſcripta par=
tialitate quātitatiua de qua nō loquimur. ergo
idē animal penitus quo ad ſubſtātiam in toto ⁊
in parte eſt ante nutritionē ⁊ poſt. ⁊ ſic patet fal
ſitas conſequētis. probatio conſequētie. quia ꝑ
nutritionē forma animalis fit de nouo in mate=
ria alimēti q̄ ſi de ſe haberet aliquam vnitatē ꝑ=
ter illā quam hēt a forma: tunc materia poſt nu
tritionē differret a materia ante nutritionē ſicut
differt totum a parte. et ꝑ conſequēs eſſet aliud
animal ſalteꝫ in parte. patet ergo ꝙ materia de
ſe nullam habet identitatē aut diuerſitatem niſi
quam habet a forma. ⁊ ſic manēte eadem forma
erit eadem materia vndecunq; veniat et ꝑ con=
ſequēs idē compoſitum. ¶ 3°. arguit. quia ra=
tiones partis oppoſite non procedūt. arguunt
enim ſic quidam dicētes ꝙ ſi anima petri vniret
materie non quam hic habuit ſed illi quam pau
lus habuit: non eēt homo idē numero ſimplici=
ter. quia variato vno de illis q̄ ſunt de neceſſita
te ad vnitatē compoſiti: variatur compoſitum.
ſed ſic eſt hic. ergo ⁊c. maior ab omnibus conce
ditur. probatio minoris quo ad illaꝫ partē ꝙ. ſ.
vnitas compoſiti depēdet non ſolum ex forma
ſed ex forma ſimul ⁊ materia. quia ab illo habet
aliquid vnitatē a quo entitatē. ſed compoſitum
habet entitatē eſſentialē non ſolum a forma ſed
a forma ⁊ materia ſimul: alias tota ētitas ⁊ eēn=
tia hominis eēt in anima ſeparata. ergo ⁊ vnita
tem eēntialē. Item probatio ꝙ materia non ſit
vna vnitate ſue eēntie que eſt potētia a forma.
quia vnum conuertitur cum ente. vnde ſicut in
materia ē triplex entitas: ſic ⁊ triplex vnitas. eſt
enim in materia prima potentia quedam a ſolo
deo effectiue ⁊ a nullo alio quomodocunq;. ſe
cūdo participat a forma eē actuale. tertio a quā
titate eē extēſum. ꝑ° debetur vnitas ſubſtantia=
lis potētialis. ſecundo vnitas ſubſtātialis actua
lis. tertio vnitas accidētalis que eſt principium
numeri. modo iſta vltima numeratur numero
quantitatis cuius eſt effectus formalis. ita ꝙ illi
qui dicunt ꝙ in augmēto tota quātitas preexi=
ſtēs corrumpitur ⁊ noua generatur: nō poſſunt
ſaluare ꝙ ſit idē quantū puer ⁊ ſenex licet ſit idē
homo. ⁊ ſimiliter ſiī corpore chriſti viuo ⁊ mor=
tuo reſuſcitato non eſſet eadē quantitas nume
ro: non eēt idē quantum numero. ſed quo ad ſe
cundum eſt vnitas actualis ſubſtantialis a for=
ma ſubſtātiali. vnde iſta eſt tota a forma ſubſtā
tiali et ſola ſicut prima a forma accidētali. tertia
eſt vnitas potētialis quam habet a ſe nō ab alio
formaliter ſicut nec entitatē. verbi gratia. in ge=
nerato ⁊ corrupto eſt vna materia numero nu
meroſitate eēntiali potētiali non actuali nec ac=
cidētali. Hanc rationē alij deducunt aliter dicē=
tes ſic. ab eodē habet aliquid vnitatē ⁊ entitatē
in ſe ⁊ diſtinctionē ab alio. ſed materia hēt enti=

tatẽ eſſentialez non a forma nec ꝑ formam licet
nõ ſit forma. ergo habet vnitatẽ in ſe ⁊ diſtictio
nẽ ab alio non a forma nec ꝑ formam. non ergo
habet materia totã vnitatẽ ⁊ diſtinctionẽ a for=
ma ſicut ſupponũt priores rationes. Probatur
minor tripliciter. pº qr materia eſt ingenerabilis
⁊ incorruptibilis vt dicit pº. phy. ſed nulla enti-
tas q̃ ſit in materia ꝑ formaz vel a forma ẽ inge=
nerabilis ⁊ incorruptibilis cum ꝑ generationez
acquiratur ⁊ ꝑ corruptionẽ amittatur. ergo ⁊c.
Itẽ ſecundo realis cõpoſitio ẽ ad minus duoꝝ
realiter differẽtium. ſed materia ⁊ forma faciunt
compoſitionẽ eẽntialẽ vel realẽ. ergo ſunt duo
realiter diſtincta. quod non eẽt niſi materia ſm
ſe haberet aliquã realẽ vnitatẽ preter illam quã
habet a forma. Itẽ tertio ſubiectum manet idẽ
ſub vtroqꝫ termino tranſmutationis. ſed mate
ria eſt ſubiectum tranſmutationis q̃ eſt a forma
in formã. ergo eadẽ eſt materia ſub diuerſis for
mis. quod nõ poſſet eẽ ſi materia haberet totaz
vnitatẽ ſuam a forma. Sed ꝙ iſte rationes non
cõcludãt patet. qr cũ materia ꝺ ſe ſit in pura po=
tẽtia ad eẽ: ex tali entitate cõpetit ei duplex diſti
ctio. vna qua diſtinguitur a puro nõ ente ꝑ hoc
ꝙ ipa ẽ aliquo modo ens. alia qua diſtiguit ab
actu ꝑ hoc ꝙ ipa eſt potẽtia. et ꝺ hac duplici diſti
ctione ꝓcedit ratio q̃ probat ꝙ materia hẽt ali=
quam entitatẽ ⁊ vnitatẽ in ſe ꝑ quam eſt ingene
rata ⁊ incorruptibilis ⁊ alia a forma realit ⁊ ſub=
iectũ trãſmutationis q̃ eſt a forma in formam. ⁊
ad hoc ſufficit entitas potentialis ſolũ ⁊ vnitas
proportionabiliter ei correſpondẽs. ſed de hac
nõ loq̃mur: ſed ſolũ querimꝰ de diſtinctione ma
terie a materia ⁊ eius vnitate. talẽ autẽ diſtictio
nẽ: impoſſibile eſt inuenire in materia ſm ſe cuz
oĩs materia ſit pura potẽtia tãtũ. ⁊ ꝑ hoc vna
non poteſt diſtingui ab alia ſm cõnumẽrationẽ
potẽtie cum in hac conueniãt: ſed ſm numeralẽ
diſtinctionẽ potẽtie a potẽtia. qr numerus eoꝝ
q̃ ſunt vnius rationis: ſupponit actualitatẽ eoꝝ
ſeu entitatẽ actualẽ eorũ qua numerãtur ſi ſunt
actu plura. ſi aũt ſolũ poſſunt eſſe ⁊ nondũ ſunt
poſſunt quidẽ plura eſſe ſm numeꝝ ſed nondũ
ſunt. cũ ergo materia non hẽat aliquam entita=
tẽ actualẽ ſm ſe ſed omnẽ quam hẽt habeat per
formam ⁊ a forma: ꝯſequẽs eſt ꝙ ſm ſe non põt
habere aliquẽ numerũ quo diſtiguatur actu ab
alia materia. Si aũt aliquis diceret ꝙ tota diſti=
ctio numeralis ẽ quidẽ ꝑ formam vel a forma ſe
ſolũ q̃tum ad fieri nõ aũt q̃tum ad conſeruari
ac ꝑ hoc materia q̃ eſt facta ꝑ formã diuerſa nu=
mero a quacũqꝫ alia materia: ſemꝑ remanet alia
nec recipit aliam vnitatẽ numeralẽ ſub quacũqꝫ
forma fiat de nouo ſed ſemꝑ retinet ꝑexiſtẽtem
⁊ ſic non oportet ꝙ materia q̃ fit ſub alia forma
ſit eadẽ numero cum omni materia q̃ prius fuit
ſub eadẽ: dicẽdum ꝙ non valet. quia licet in cau
ſis efficiẽtibus aliquid poſſit eſſe cauſa in fieri et
non in conſeruari: non tamen in cauſis formali
bus. nihil eniz põt eẽ albũ ſine albedine. cũ ergo
forma ſit cauſa entitatis ⁊ vnitatꝭ materie ꝑ quã
vna diſtinguitur ab alia nõ efficiẽs ſed formalis
impoſſibile eſt talẽ diſtinctionẽ fieri vel cõſerua=
ri ſine forma. patet ergo ꝙ remanẽte eadem for
ma ſm numerum: quecũqꝫ materia adueniat ⁊
vndecũqꝫ: eſt idẽ homo ſm numerum propter
hoc ꝙ tota vnitas actualis cuiuſcũqꝫ rei ẽ a for=
ma. ¶ .4º. arguit. quia ſm hanc viam euadun
tur multe difficultates q̃ ſunt circa materiam re
ſurrectionis. ſicut eſt illa de coſta ade ꝺ qua for=
matũ eſt corpus mulieris vt dicitur gene. 2º. et
illa qua queritur ſi aliq̃s homo nutritur ex car=
nibus alterius hominis ⁊ de ſupfluo alimẽti ge=
neretur alius homo in quo illorum talia reſur=
gẽt. ſm eniz ea que dicta ſunt prius: non differt
q̃tum ad vnitatẽ numeralẽ reſurgentis in quo
talis materia reſurgat cum ipſa de ſe nullam ha
beat vnitatẽ aut pluralitatẽ: ſed omnia iſta com
petunt ei per formam que ſi eſt eadẽ: totum cõ=
poſitum erit idẽ. hec durandus. ¶ Contra ean=
dẽ concluſionez arguit ioannes de neapoli. 2º.
quodlibet. q. 6. vbi ſic dicit. ſi anima petri vnire=
tur materie pauli vel lapidis: eẽt idẽ petrus nu=
mero qui fuit. quod põt ſic probari. exiſtẽte ea=
dẽ forma numero ⁊ eadẽ materia: eſt idẽ cõpoſi
tum numero. ſꝫ ſic ẽ in propoſito. ergo ⁊ cetera.
maior patet de ſe. quia ſicut entitas realis com=
poſiti depẽdet extrinſece ⁊ eẽntialiter ex ſola en
titate materie ⁊ forme: ſic ⁊ vnitas numeralis ex
vnitate numerali. minor etiam q̃tum ad vnam
partez ſupponitur. ſ. ꝙ ſit eadẽ forma: ſed q̃ꝫm ad
aliam declaratur. Ad cuius euidẽtiam ſciẽdum
eſt ꝙ duplex vnitas attribuitur materie. ſ. intri=
ſeca ⁊ eẽntialis: ⁊ alia extrinſeca. ſed prima ẽ po=
tẽtia q̃dam de genere ſubſtantie. ⁊ q̃ꝫm ad talem
vnitatẽ dicitur eẽ vna materia omniũ generabi
lium ⁊ corruptibilium ſeu inuicẽ trãſmutabiliuz
vt patet in primo de generatione. ⁊ alia eſt ſup=
ueniens. ſ. vnitas actualis ⁊ hec eſt etiã duplex.
quia quedã eſt ſubſtãtialis quam. ſ. habet a for=
ma ſubſtantiali ratione cuius dicitur eẽ vna ma
teria in vno cõpoſito. ⁊ quedã eſt actualis acci=
dẽtalis quaz hẽt a quantitate dimẽſiua ſm quã
dicitur eẽ materia generati ⁊ corrupti qr forme

earum ſuccedunt ſibi in eadē parte materie. materia autem partialitatē hēt a quantitate dimēſiua. ſed conſtat q ſi anima petri vniretur materie lapidis vel pauli: eſſet eadē materia q̄ prius extitit ſub forma petri cum p exiſtēte primo modo identitatis et ſecundo. Ad vnitatē autem numeralē cōpoſiti: iſte due vnitates materie ſufficiunt nec requiritur tertia. quod probatur dupliciter. Primo quia plures partes materie quantitatiue diſtincte poſſunt concurrere et de facto concurrūt ad vnum numero vt patet de diuerſis partibus materie elementorum concurrentibus ad generationem mixti quod eſt vnum numero: et de materia cibi et cibati que poſt nutritionē ſunt in nutrito quod eſt vnum numero. Secundo quia ſi aliqua mulier de carnibus humanis nutriretur ſic q materia fetus fuiſſet ſub forma ſubſtātiali alterius hominis et tandē proles continue de humanis carnibus veſceretur: conſtat q in reſurrectiōe finali materia talis prolis eſſet ſub formis illorum hominū quorum carnibus talis proles nutrita fuiſſet et mater eius paſta. et per conſequēs ſub forma talis prolis eſſet alia materia iſto modo ab ea q̄ prius fuit ſub eadem forma. et tamen talis eſſet idē homo in numero qui prius fuit propter vnitatē numeralem forme ſubſtantialis et propter vnitatem materie numeralē primam et ſecundam de tribus predictis q̄uis deeſſet tertia. ergo predicte due ſufficiunt ad vnitatem numeralem compoſiti nec requiritur tertia. per quod etiam patet concluſio principalis. q ſi anima alicuius hominis deſineret eē in tota ſua materia et d nouo vniretur toti alicui alteri materie: eēt idem homo numero qui fuit. ¶. 2°. principaliter. quia hanc ſecundā concluſionem cum predicta ſecunda ratione expreſſe ponit auguſtinus. 22. d ciuitate dei. ca°. 20. vbi agens de reſurrectione finali querit de illis qui veſcuntur carnib⁹ humanis ſub qua forma reſurgent: et reſpondet q ſub forma illorum quorum fuerunt ille carnes: et materiam in tali homine deus aliunde ſupplebit. et nihilominus erit idē homo numero qui fuit. vnde dicit ſic. q̄ritur cum caro hominis mortui etiam ſi ſit viuētis caro: cui potius eorum in reſurrectione reddatur vt pote ſi quiſpiam cōfectus fame atq cōpulſus veſcatur cadaueribus hominum. et ſubdit reſponſionem paucis interpoſitis. reddetur caro illi homini cuius caro humana primit⁹ eſſe cepit ſua. illi vero quem fames exinaniuit: ab eo qui pōt etiam exalata reuocare reddetur. et ſubdit quod ē ad propoſitum. quāuis et ſi omnib⁹ periſſet modis nec vlla eius materies i vllis nature latebris remanſiſſet: vnde vellet eam repararet omnipotens. ¶. 3°. quia hec eſſe videtur ſentētia ioānis baptiſte Mathei. 3°. potēs ē de⁹ de lapidibus iſtis ſuſcitare filios abrahe. ex quo videtur q anime filiorum abrahe qui iā mortui erant: poſſent vniri materie lapidis et eſſent nihilominus idē filij abrahe qui fuerant. vnde dicit hieronimus ſup matheum predicta verba exponēs. in quo dei indicat potētiam vt qui d nihilo cuncta fecerat: poſſit et de ſaxis duriſſimis populum procreare. prima enim ſunt rudimēta fidei credere deū poſſe quicqd velit. hec ioānes.

Quantum ad articulum tertiū primo notandū eſt q vt latius deductū fuit. 3ª. diſ. ſecūdi libri. q. pª. cōmunicatio materie q̄ eſt p ei⁹ pluRificationē ſub multis formis et in multis indiuiduis nō fit niſi p ei⁹ diuiſionē quam materia non habet a ſe ſed a quātitate prout phūs inquit p°. phy. materia enim prima de ſe circunſcripta quātitate: vna numero eſt omniū generabiliū et corruptibilium. fit autē plures numero p quantitatem per quam habet extēſionē et diuiſionē. vnde materia p quantitatē habet q ſit principium pluralitatis indiuiduorum et indiuiduationis cuiuſlibet ſm q indiuiduum ē hoc aliquid ad ſenſum demōſtrabile diſtinctū loco et poſitione ac figura a quocūq alio ſue ſpeciei. ac p hoc a quantitate primo et deinde ab alijs accidētibus q̄ conſequuntur et fundātur in quātitate: hēt q ſit materia propria. i. idiuiduata huius et illius. materia antē ſic pluRificata et indiuiduata ſimul etiam quia hēt rationē primi ſubiecti qd in alio non recipit: ē primū principiū indiuiduationis formarum vt expreſſe dicit. S. D. pª. p. q. 75. ar. 5. in. cor. vt eni ipſe docet in pluribus locis: forma receptibilis in materia q̄tū eſt d ſe communicabilis eſt multis ſm eandē rationē. et inde ē q quia ſpecies rerum ē principaliter a forma: ideo vna ſpecies cōmunicabilis eſt pluribus indiuiduis. plures enim homines vnius tātūmodo ſunt ſpēi. et iterū ꝓprietates q̄ per ſe cōſequūtur formā: ſūt pluribus indiuiduis cōmunicabiles queadmodū riſibile et diſciplinabile ſunt ꝓprietates omnibus hominibus communes. idiuiduatio autē et incōmunicabilitas forme et formarum multiplicatio ac diuerſitas ſm numerū prouenit ex parte materie et ex parte materialiū proprietatū. et hinc ē q oēs aīe q̄tū eſt de ſe ſunt eq̄les pfectio-

neſpecifica.ſunt autē ineq̄les ſm ꝑfectiones in-
diuiduales ex parte corporum in quibus recipi
untur ⁊ in quibus indiuiduantur ⁊ multiplican
tur prout oſtenſum fuit libro ſecundo diſ. 32ª.
vnde proprie loquēdo materia non habet a for
ma indiuiduationē ⁊ ꝙ ſit hec ſed magis ecōtra
¶ Neq̄ obſtat dictis quod. S. Tho. dicit. pª. p.
q. 7. ar. pᵒ. in. cor. ꝙ materia quodāmodo finit̄
ꝑ formam inq̄ntum materia anteq̄ recipiat for-
mā eſt in potētia ad multas formas: ſed cum re
cipit vnam: terminatur ꝑ illam. forma vero fini-
tur ꝑ materiam inq̄ᵐ forma in ſe conſiderata cō
munis ē ad multa. ſed ꝑ hoc ꝙ recipitur in mate
ria: fit forma determinate huius rei. nā finitatio
ſeu terminatio materie ꝑ formā non eſt per mo
dum indiuiduationis ſed ꝑ modum ꝑfectionis
inq̄ntū ꝑ formā eius potētia reducit̄ ad actum: ⁊
de indeterminata ad plures formas: fit determi
nata ad vnā formā. nō ꝙ fiat de vniuerſali parti
cularis ſeu indiuidua: nā materia ⁊ eius potētia
ex ſe eſt vna numero omniū generabiliū ⁊ cor-
ruptibilium. itaq̄ vna numero exiſtēs: eſt inde-
terminata ad plures formas ⁊ multis plurifica-
bilis: quēadmodū limus terre vnꝰ numero exi-
ſtens eſt cōmunicabilis ⁊ plurificabilis in multa
vaſa. q: enī cōmunitas materie ad plura mate-
rialia ē realis: cōpatit̄ ſecū indiuiduationē mate
rie. nā indiuiduatio nō repugnat cōmunitati ſ;
vniuerſalitati. vna enī ciuitas nūero ⁊ vna poſ-
ſeſſio: ē cōmunis pluribꝰ. finitatio vero ⁊ termi-
natio forme ꝑ materiā: eſt ꝑ modū indiuiduatio
nis. q: forma q̄ de ſe ē cōis ⁊ vniuerſalis ad plu-
ra indiuidua: ꝑ hoc ꝙ recipit̄ in materia indiui-
duat̄ ⁊ eſt ꝓpria forma indiuidui diſticta nūero
a forma ꝓpria alterꝰ indiuidui. ¶ Aduertēdū
tn̄ ꝙ q: aīe humane ſunt a ſolo deo ꝑ creationē
⁊ a deo infundūtur corporibꝰ: ideo indiuidua-
tio aīaꝝ humanaꝝ nō ſolum ē a corporibꝰ q̄ ſūt
eaꝝ ꝓprie materie: ſed ē pricipaliter a deo q̄ di-
uerſas aīas numero diuerſis numero corpori-
bus deputat: ⁊ hāc infūdit huic corpori ⁊ illā illi
ꝓut accipi pōt ex dictis. S. Tho. cōtra gē. liᵒ. 2.
caᵒ. 81. ⁊ magis plane in reſponſionibus ad arti
culos cētum ⁊ octo magiſtri ioānis de vercellis
arᵒ vltimo. ¶ Ex quibꝰ inferimus falſam eē opi-
nionē et abſq̄ fundamēto dicētiū materiā a for-
ma tm̄modo habere vnitatē ⁊ pluralitatē ⁊ idē-
titatē aut diuerſitatē. ꝓbat̄ hoc ex premiſſis q̄m
dictū iſtoꝝ ꝓcedit ex falſo fundamēto. ſ. ꝙ mate
ria hēat indiuiduationē ⁊ idētitatē aut diuerſita
tē a forma ꝑ ſe. hoc aūt falſū eſt ſicut ex ſupra-
dictis fuit deductū.

¶ Secundo Notandū eſt ꝙ licet
forma ſubalis adue-
niat materie nude nullā formā. ſ. habēti nec ſub
ſtantialē nec accidētalē: non tn̄ phiſice loquēdo
aduenit materie ſe habēti ſm totā ſue potentie
capacitatē indifferēter ad om̄es formas. Ad cu-
ius intellectū conſiderādū eſt ꝙ ꝑ motū ꝓceden
te introductionē forme: materia diſponebatur
ad certā ⁊ determinatam formam quā in termi-
no motus recipit. inter motū aūt ⁊ eius termi-
num: nullū cadit mediū forme vel durationis.
nec inter tempus alterationis ⁊ inſtans genera
tionis ad quod terminatur. vnde non eſt dan-
dum tēpus aut inſtans temporis inter vltimā
diſpoſitionē materie et introductionem forme
in quo materia ſit indifferēs ad omnes formas
ita vt cauſalitas qualitatū ⁊ diſpoſitionum que
per totum tēpus alterationis diſponunt ad for
me ſubſtantialis introductionē: attingat tanq̄
eius terminum ipſam forme introductionem ⁊
vnionē cum materia q̄ fit in inſtāti quod termi-
nat motum alterationis ꝓcedētis: q̄uis nō ſem
per attingat ad ipſam forme ſubſtātiā producē-
dā. Neq̄ obſtat ꝙ forma aduenit materie nu-
de ab omi alia forma ⁊ diſpoſitione. q: talis de-
nudatio materie nō niſi ꝑ introductionē forme
cōplet̄. forma enī ſua introductione: ſimul ⁊ ma
teriā informat ⁊ a ꝓcedētibꝰ forma et diſpoſitio-
nibꝰ expoliat. ac ꝑ hoc ipſam materiā nudā atti-
git ⁊ replet vt nullū tēpus vel inſtans tēporis
dari poſſit in quo materia nō hēat vel diſpoſitio
nes ad formā: vel ipſā formā. ⁊ propterea phūs
dicit ꝙ corruptio vnius eſt generatio alterius.
quia. ſ. ipſa corruptio ꝓcedētis forme: nō niſi ge-
neratione ⁊ introductione aduenietis forme ꝑ-
ficitur. vn̄ precedētes diſpoſitiones neceſſitāt et
vt ita loquar trahūt nouā formam. ac ꝑ hoc ipſa
forma nō aduenit materie indifferēti ſed deter-
minate ⁊ diſpoſite. i. q̄ imediate ante inſtans in-
troductionis forme fuit diſpoſita ad ipſius for-
me receptionē. itaq̄ vtrūq̄ vere dici poteſt ⁊ ꝙ
forma ſubſtantialis vnit̄ ⁊ aduenit materie nu-
de ab oī forma ſubſtantiali vel accidētali q: ſ. in
ipſa forme vnione materia expoliatur oī forma
ſubſtantiali ⁊ accidentali quā prius habuerat. ⁊
ꝙ aduenit ⁊ vnitur materie diſpoſite ea. ſ. ratio
ne quia tali materie vnitur q̄ immediate ante in
ſtās vnionis diſpoſita erat ad talis forme recep
tionē. ita ꝙ nullum tēpus aut inſtans temporis
ꝓceſſit imediate forme introductionem in quo
materia non fuiſſet diſpoſita ad illam recipiēdā
⁊ in quo ad ipſius introductionē non neceſſita-

ret curſu ⁊ ordie nature. ſicut aũt materia dicit
diſpoſita mõ p̄dicto ad recipiẽdã formã ſubalez
quã agẽs intẽdit: ita ⁊ ẽ diſpoſita ad recipiẽdum
ex cõſequẽti ſimul cũ forma quãtitatẽ ⁊ q̄litates
⁊ generaliter diſpoſitiones q̄bus fit ꝓpria mate
ria ⁊ ꝓpriũ ſubm forme denuo introducte. ipſe
eni diſpoſitiones p̄cedẽtes q̄ diſponebant mate
riã ad forme ſubalis introductionẽ: ſimul diſpo
nebãt ex ꝯſequẽti materiã ad recipiẽdũ cum for
ma diſpoſitiones cõueniẽtes forme: q̄bus mate
ria eſſet ꝓpria ipſius materia. Et vt iſta meliꝰ ca-
piãtur ꝓponamus ſub exẽplo ꝙ in generatione
ignis ex aere: ignis generãs agit i aerẽ alterãdo
ipm inducẽs in eo caliditatẽ et alias ignis q̄lita-
tes: ſimul ⁊ minuẽs ⁊ gradati corrũpẽs aeris q̄li
tates diſponendo materiã aeris ad recipiẽdum
formã ignis ſubalem. tandẽ q̄litates ignis virtu
te ignis agẽtis in tãtũ intẽdũtur: vt p earũ actio
nẽ neceſſario corrũpat aeris forma ⁊ inducatur
forma ignis ſubſtãtialis inductis ſimul cum for
ma qualitatibus igni cõgruentibus: corruptis
tñ prius natura ſimul cum forma aeris et i eodẽ
inſtãti qualitatibus igneis diſponẽtibus i toto
tẽpore alterationis. qualitates aũt iſte precedẽ
tes ⁊ diſponentes: ſunt eiuſdem ſpeciei cũ qua-
litatibus inductis cum igne generato: ſed ſunt
alie ab eis numero. ⁊ q̄uis ſint diſpoſitiones nõ
repugnantes forme ignis generati: corrumpũ-
tur tñ in eius aduentu per corruptionẽ ſubiecti
quod erat aer. accidentia nãq̄ dupliciter corrũ
puntur. ⁊ actione contrarij: et corruptione ſub-
iecti. differunt aũt iſte diſpoſitiones cum forma
inducte: a primis diſpoſitionibus diſponẽtibus
ſicut perfectum ⁊ imperfectum. prime enim ſunt
imperfecte vnde et compatiuntur ſecum in eo-
dẽ ſubiecto aliam formam vt aeris: quam tales
diſpoſitiones cum noua forma ſubſequẽtes nõ
compatiuntur. differunt preterea q2 p̄me diſpo
ſitiones dicũtur eſſe diſpoſitiones q̄tum ad fie-
ri tñmodo forme introducende: eo ꝙ ſine illis
naturaliter non fiet introductio forme in mate-
ria. diſponunt enim p̄parãdo materiã ad recep-
tionẽ forme. ſubſequentes vero ſunt eius diſpo-
ſitiones q̄m ad eſſe: quia per eas ſm curſum na-
ture forma introducta habet eſſe in materia: et
ipſis corruptis forma deſinit eſſe in materia. rur
ſus prime diſpoſitiones poſſunt dici medie iter
materiam ⁊ formam q2 ad earum vnionẽ diſpo-
nunt et quaſi mediant quia precedunt in mate-
ria formam introducendaz. diſpoſitiones vero
aduenientes cum forma: ſunt poſteriores in ma-
teria ipſa forma. vnde non intelliguntur vt me-
die inter materiam ⁊ formam: immo magis for-
ma eſt media inter ipſas ⁊ materiam. nam intro
ducta forma prius natura: ſubſequũtur ipẽ diſ-
poſitiones in materia. Et de iſtis ſecũdis diſpo-
ſitionibus verificatur qđ ſãctus thõmas dicit in
pluribus locis ꝙ forma nõ vnit materie per ali-
quod mediũ. ac per hoc ꝙ nec aĩa vnitur corpo
ri mediãtibꝰ diſpoſitionibꝰ accidẽtalibꝰ. ſicut pa
tet. p̄ª. p. q. 76. ar. 6. Et de ſpiritualibꝰ creaturis
arº. 3º. Jtẽ in. q. de aĩa. ar. 9º. nã de p̄mis diſpoſi
tionibꝰ q̄m ad fieri: ipſe doctor ſctũs tenet ꝙ pñt
dici medie inter materiam ⁊ formam. vnde con
tra gen. liº. 2º. caº. 71. poſtq̄ deduxit ꝙ aĩa non
vnit corpori per mediũ nec vniuerſaliter forma
materie: ſubiũgit. põt tamẽ dici aliquid eſſe me
diuz inter aĩam ⁊ corpus ⁊ ſi nõ in eſſendo: tñ in
mouẽdo ⁊ in via generationis. in mouẽdo q̄dẽ
q2 in motu quo aĩa mouet corpꝰ: eſt q̄dã ordo
mobilium ⁊ motoꝝ. aĩa eni oẽs oꝑationes ſuas
efficit p ſuas potẽtias. vnde mediante potentia
mouet corpꝰ ⁊ adhuc mẽbra mediante ſpiritu ⁊
vlterius vnũ organũ mediante alio organo. in
via aũt generationis: diſpoſitiones ad formam
p̄cedũt formã in materia: q̄uis ſint poſteriores
in eſſendo. vñ ⁊ diſpoſitiones corporis q̄bus fit
ꝓpriũ pfectibile talis forme: hoc modo poſſunt
dici medie inter aĩam et corpus. hec ille. Quod
autem dicit diſpoſitiones ad formam precedũt
formã in materia q̄uis ſint poſteriores i eẽndo
debet intelligi nõ quaſi eedẽ numero ſint diſpo-
ſitiones q̄ precedũt ⁊ diſpoſitiones poſteriores
in eẽ: ſed q2 ſunt eedẽ ſpẽ et differũt vt p̄miſſuz ẽ
ſicut perfectum ⁊ imperfectũ. De ipſis etiam diſ-
poſitionibus p̄cedentibus intelligitur quod di-
cit. p̄ª. p. q. 48. ar. 4. ꝙ habilitas materie ad re-
cipiẽdum formam: eſt per diſpoſitiones quibus
materia p̄paratur ad actũ. q̄ quãto magis mul-
tiplicant: tanto magis eſt habilior ad formam.
¶ Ex ſupradictis inferimus ad propoſituz nře
queſtionis ꝙ per actionẽ agentis et per diſpoſi-
tiones quibus materia diſponitur ad recipien-
dũ formã ſubalez: fit materia ꝓpriũ ſuſceptibile
⁊ propria materia talis forme: ⁊ non ſimpliciter
neq̄ primo p formaz ipſam. ac p hoc dicimus ꝙ
corpus hominis ab agẽte mediãtibꝰ diſpoſitio-
nibꝰ hẽt ꝙ ſit ꝓpria materia ⁊ ꝓpriũ ſubiectũ ani
me rationalis: ⁊ nõ primo aut ſimpliciter ab aĩa
rationali. ⁊ p cõſequẽs nec ꝙ hoc corpus ſit idẽ
vel diuerſum illi. cõtra opinionẽ quorundaz di-
centium ꝙ a ſola anima ⁊ ab agente habet cor-
pus humanũ ꝙ ſit idem vel diuerſum alteri. ita
ꝙ ſi anima petri in reſurrectione communi reſu

mat corpus qđ fuit pauli: erit illud idẽ corpus nu
mero quod fuerat ante mortez ipſius petri. certe
iſtoꝝ opinio q̃ꝫ^m ad radicẽ eſt falſa, ꝓut ex premiſ
ſis fuit deductuꝫ. ac ꝑ hoc quod ex ea inferunt de
anima et corpe humano nõ habet veritatẽ et ca-
ſus eſt impoſſibilis ꝓut. S. Tho. ꝓbat contra gẽ.
li. 2. caplo. 73. et eſt eius ꝓbatio. qm̃ q̃ eſt ꝓpor-
tio aïe hoïs ad corp⁹ hoïs: eadem eſt ꝓportio aïe
hui⁹ hoïs ad corpus hoïs huius. vñ ſicut impoſſi-
bile eſt ꝙ aïa hoïs ingrediaẗ aliud corpus q̃ꝫ hoïs
ſicut ꝙ aïa canis ingrediaẗ corpus lupi: ita nõ eſt
poſſibile aïam huius hoïs ingredi aliud corpus q̃ꝫ
iſtius hoïs. ad motiuũ aũt illoꝝ. ſ. ꝙ ab eo habet
res vnitatem a quo habet eſſe: dicetur in ſolutio-
nibus argumentorum.

¶ Tertio Notandũ eſt ꝙ q2 vnum et
ens cõuertũẗ et vnũquodq̃ꝫ
in tantũ eſt vnũ inq̃ꝫ^m eſt ens, ꝓut phs dicit. 4. me
tha. ideo ſicut in materia conſideraẗ triplex enti-
tas: ita et cõſideraẗ triplex vnitas. conſideraẗ enĩ
in materia quedã entitas potentialis quãtuꝫ ad
id quod eſt in ſe; quia eſt q̃daꝫ potẽtia a deo crea
ta in ordine ad formã ſubalez: non ad hãc vel ad
illã determinate tanq̃ꝫ ad ꝓpriuꝫ ipſius actum. et
hanc entitatẽ conſequiẗ vnitas quedã realis qua
omniũ generabiliũ et corruptibiliũ diciẗ eſſe vna
numero materia. Alia entitas cõſideraẗ in mate-
ria actualis quã habet a forma qua informaẗ ſm
ꝙ ꝑ eam actu exiſtit in rerũ natura. et hãc entita-
tem cõſequiẗ in materia vnitas q̃dã ſpecifica nõ
directe ſed ꝑ reductionẽ. forma enim ex ꝓpria rõ
ne habet ꝙ ſit cõſtitutiua ſpeciei. vnde per hoc ꝙ
aduenit materie ipſam informans: conſtituit for
maliter compoſitũ in determinata ſpecie ad quã
reductiue pertinet materia: eo ꝙ partes ad ſpẽm
totius pertinent per reductionem non directe q2
per ſe et directe non reponiẗ in genere vel ſpecie
niſi quod habet rõnem toti⁹. vnde talis entitas
et vnitas magis ꝓprie conuenit materie ex rõne
compoſiti q̃ꝫ ex rõne forme: quãuis quodã modo
forma ſit cauſa. Alia entitas conſideraẗ in mate-
ria actualis ſed accidẽtalis qua diciẗ eſſe extenſa
et dimẽſionata: quã habet a quãtitate ſm quam
materia diciẗ eſſe magna vel parua. et hãc entita
tem conſequiẗ in materia vnitas numeralis. Et
qm̃ ꝑ hoc ꝙ aliquid eſt vnũ: habet ꝙ ſit in ſe indi
uiſum ⁊ diſtinctũ ab aliquo alio: ideo ſm quãlibꝫ
harũ vnitatũ vna materia dici põt diſtincta ab a-
lia. ꝑ primã nãq̃ꝫ vnitatẽ diſtinguiẗ materia pͥma
generabiliũ et corruptibiliũ a materia corporum
celeſtiũ. nã ſicut dictũ eſt: pͥma vnitas conſeq̃ẗ ma
teriã ſm ꝓpriã rõnẽ inq̃ꝫ^m. ſ. eſt potẽtia. Q2 ergo
alterius rõnis eſt potẽtia materie generabiliuꝫ et
corruptibiliũ a potẽtia materie corpoꝝ celeſtiuꝫ
q2 illa eſt potẽtia ad eſſe iſta vero eſt potẽtia tm̃-
modo ad vbi: ideo ſm primã vnitatez accipiẗ di-
ſtinctio materie vtroruq̃ꝫ corpoꝝ. Secũdũ vero
tertiã vnitatẽ accipiẗ diſtictio vni⁹ materie ſigna
te vel indiuidualis ab alia. diſtinguiẗ enĩ materia
huius ĩdiuidui a materia alteri⁹ indiuidui etiaꝫ ſi
ſint eiuſdẽ ſpeciei: ꝑ hoc ꝙ materia hui⁹ habet aliã
numero quãtitatẽ et extẽſionẽ et figurã ac ſituꝫ et
ſic de ceteris ꝓprietatibus q̃ ſm quãtitatẽ dicunẗ
vel in ea fundanẗ: a quãtitate et ceteris condicio
nibus q̃bus materia alteri⁹ indiuidui eſt ſignata ⁊
indiuiduata. Secundũ vero vnitatẽ ſecundã quã
materia hẽt ſuo modo ꝑ formã: non ꝓprie et dire
cte accipiẗ diſtinctio materie a materia: ſicut nec
ꝓpe et directe materia dẽ vna ſm illam vnitatez
ſed reductiue tm̃modo. vñ non eſt in vſu philoſo
phoꝝ ſaltẽ magne auctoritatis dicere ꝙ vna ma-
teria in generabilibus et corruptibilibus differat
ſpecie ab alia materia: ſed tm̃modo primo et ter
tio modis reperiẗ apud ꝓbatos phos et maxime
apud ariſtotelẽ cui⁹ phiſica doctrina verior et ꝓ-
babilior habeẗ: ꝙ vna materia diſtinguaẗ ab alia.
Unde. S. Tho. in. q. de ſpũa. crea. ar. 8. in cor. ſic
ait. diſtinctio materie a materia non inueniẗ niſi
duplex. vna ſm ꝓpriam rationẽ materie et hoc ſm
habitudines ad diuerſos actus. cũ enim materia
ſm ꝓpriã rationẽ ſit in potẽtia: potentia autẽ ad
actũ dicatur: neceſſe eſt ꝙ ſm ordinẽ actuũ atten
datur diſtictio in potẽtijs et materijs. et hoc mo-
do materia inferioꝝ corpoꝝ q̃ eſt potẽtia ad eſſe
differt a materia celeſtiũ corpoꝝ que eſt potẽtia
ad vbi. ſecũdã autẽ diſtictio materie: eſt ſm diui-
ſionẽ quãtitatis: ꝓut materia exiſtens ſub his di-
mẽſionibus diſtinguiẗ ab ea q̃ eſt ſub alijs dimen
ſionibus. et pͥma quidẽ materie diſtinctio facit di-
uerſitatẽ ſm gen⁹. q2 ſm phm. 5°. metha. genere
aũt differunt: ſm materiã diuerſa. ſecunda aũt di
ſtinctio materie facit diuerſitatẽ indiuiduoruꝫ in
eadẽ ſpecie. hec ſanct⁹ doctor. Ex q̃bus colligiẗ ꝙ
oĩs diſtictio materie a materia eſt vel ſm gen⁹ q̃
accipiẗ ex ipſa potẽtia materie. vel ſm numerum
⁊ hec accipiẗ ex diuerſitate dimẽſionũ primo: ⁊ ex
cõſequẽti aliaꝝ accidẽtaliũ diſpoſitionũ. nõ ergo
per formã ſubalem diſtinguiẗ hec materia ab illa
ſicut falſe quidã opinati ſũt. ac ꝑ hoc nec materia
habet a forma ꝙ ſit vna niſi ſicut fuit pͥmiſſum in-
directe ⁊ reductiue. imo magis forme ſubales plu-
rificãẗ et diſtinguũẗ numero ſub vna ſpẽ ex eo ꝙ ĩ
plurib⁹ et diſtictis numero materijs recipiũẗ. q̃ vñ
habeãt ꝙ ſint plures ⁊ diſticte numero: dictuꝫ eſt

latius in primo notabili. vñ quãuis huiꝰ forme ſit
hec materia et alteriꝰ altera: id nõ infert̃ cauſati-
ue ſed magis cõſecutiue. hec enim indiuidua ma-
teria: infert hãc indiuiduã formaꝫ ſicut cauſa effe-
ctũ. nã materia eſt cauſa hecceitatis et indiuidua
tionis forme. forma vero hec et indiuidua: argu-
it vel infert hãc indiuiduã materiã tanquã ꝓpriũ
ſubm nõ ſicut cauſa effectũ: imo econtra ſicut effe
ctus arguit et infert cauſam cõſecutiue. conſequit̃
enim ad hãc materiã ſignatã: ꝙ forma in ea recep
ta fiat hec et ſignata ſicut effectꝰ cõſequit̃ ad cau-
ſam. omne eni receptum recipit̃ ad modũ recipi-
entis quẽ modũ recipiẽs illi cõmunicat.

QUantũ ad arti-
culũ quartũ reſpõdendũ eſt ob-
iectionibus aduerſarioꝝ. Et q̇-
dẽ ad primũ durãdi cõtra cõclu-
ſionẽ dicit̃ ꝙ minor argumenta-
tionis eſt falſa. ſ. ꝙ materia omnẽ diuerſitatẽ quã
habet trahat a dãte formam effectiue et a forma
formaliter et a nullo alio. qm̃ vt deductũ fuit in p̄
mo et tertio notabilibꝰ: diuerſitatẽ indiuidualeꝫ
non trahit materia a forma ſubali directe ⁊ per ſe
loquẽdo: imo ecõtra forma habet illã diuerſitatẽ
a materia dimẽſionata et indiuiduata. et ad pro-
bationẽ minoris dicit̃ ꝙ aſſumptũ eſt verũ ꝓpor
tionaliter capiẽdo eſſe et eſſe vnũ aut diuerſum.
et tunc ad minorẽ dicimꝰ ꝙ licet materia de ſe nul
lam habeat diuerſitatẽ: nõ inde ſequit̃ ꝙ omnem
illã habeat a forma: naꝫ nec habet a forma ſubali
omnẽ ſuã entitatem. ſicut enim ſubã cõpoſita nõ
habet omnẽ ſuã entitatẽ a forma ſubali ſed indi-
uiduã entitatẽ habet a materia quãtitatibꝰ ⁊ qua
litatibꝰ ſignata: ita etiã et materia que ẽ pars ſub-
ſtantie cõpoſite et cuiꝰ entitatẽ participat: nõ om
nẽ ſuã entitatẽ habꝫ a forma. quãuis eni eſſe ſube
cõpoſite ſit formaliter a forma inq̄ꝫm eſt eẽ ſimpli-
citer: inq̄ꝫm tamẽ eſt eſſe indiuiduatuꝫ nõ eſt p̄mo
et ꝑ ſe a forma ſed a materia dimẽſionibꝰ et quali
tatibꝰ ſignata. quẽadmodũ licet cõpoſitũ ſit ens
ſimpliciter ꝑ formã ſubalem: nõ inde ſequit̃ ꝙ ſit
ens albũ et quantũ ꝑ formã ſubalem. auctoritas
aũt comentatoris nõ facit ad ꝓpoſitũ arguentis.
cõcedimꝰ eni ꝙ ĩ materia p̄ma ſcḋm ſe preciſe nihil
eſt diſtictũ: ſ; nõ ide ſequit̃ ꝙ omnẽ diſtictionẽ ha
beat a forma. ¶ Ad. 2m. negat̃ cõſequẽtia. et ad
eiꝰ ꝓbationẽ dicimꝰ ꝙ materia alimẽti poſt cõuer
ſionẽ ꝑ virtutẽ nutritiuã: aliquã habet vnionẽ pre
terq̄ꝫ a forma. ſ. a materia nutriti prius exiſtente ĩ
quã conuertit̃ et cum qua fit etiã ſubaliter vna et
eadẽ materia nutriti. vnde poſt cõuerſionẽ: ean-
dem vnitatẽ et idẽtitatẽ numero ſeu indiuidualẽ
ab ea participat ſicut et naturã. huiuſcemodi aũt
indiuidualem vnitatem: nõ habet materia per ſe
et directe a forma ſed magis econuerſo vt ſupra
dictum eſt. ¶ Ad. 3m. dicitur ꝙ aſſumptum eſt fal
ſum. ⁊ ad eiꝰ ꝓbationẽ dicit̃ ꝙ reſpõſio arguentis
ad rationes ꝓ noſtra cõcluſione: nõ valet. conce-
dimus eni ꝙ vna materia nõ põt diſtigui ab alia
ſcḋm cõmunẽ rationẽ potẽtie: ſed negamus ꝙ non
poſſit diſtingui materia a materia ſcḋm ſpecialem
ac numeralẽ diſtinctionẽ potentie a potẽtia. neq̄ꝫ
valet eius ꝓbatio nã minor eſt falſa. qm̃ vt ſepe
dictũ eſt ſupra et deductũ fuit in notabilibus: ma
teria non habet omnẽ entitatẽ actualem a forma
q̄ꝫm ad omnẽ modũ et rõnem ipſius entitatis. ſo-
lutione autẽ arguẽtis nõ indigemꝰ. ¶ Ad. 4m. di
cimus ꝙ ꝓpter difficultates occurrentes vt ipſe-
met arguẽs alibi dicit non eſt recedendũ a verita
te. maxime quia via ſancti thome oẽs illas diſ-
ficultates optime euadit ſicut patet legenti accu-
ratius doctrinam ſuaꝫ de hac materia. et quia qḋ
difficilius eſt in eis: tangit et obijcit ioãnes ð nea-
poli: ad reſponſiones ſuoꝝ argumentoꝝ id reſer
uamus. ¶ Ad argumẽta ioãnis de neapoli cõtra
eandem cõcluſionem dicimus ad primũ ꝙ ſtante
caſu per eum poſito: minor argumentationis ẽ fal
ſa. et ad eius ꝓbationẽ admittimus diuiſionẽ vni-
tatis materie quã introducit quãuis nõ ſit omni-
no ſufficiẽs. et tunc ad minorẽ dicimus ꝙ eſt falſa
nã non eſſet vna et eadẽ materia vnitate nume-
rali: cũ non haberet illã vnitatẽ ac identitatẽ que
materie cõuenit ꝑ dimẽſiones et alia accidẽtia ip
ſam indiuiduantia et q̄ faciunt ipſam eſſe hanc et
vnam numero. Et cũ arguẽs dicit ꝙ ad vnitateꝫ
numeralem cõpoſiti due prime vnitates materie
ſufficiũt nec requirit̃ tertia: dicimꝰ ꝙ eſt falſum. qꝛ
dimẽſiones ꝑſefaciunt ad indiuiduationẽ cõpoſi
ti ex materia et forma. Et ad arguẽtis primã ꝓba
tionẽ dicimus ꝙ aſſũptũ eſt falſum q̄ꝫm ad vtrũq̄ꝫ
loquẽdo de diſtinctione partiuꝫ ꝑ ſeparationem
ab vnitate totius mixti vel nutriti. nam falſum ẽ
ꝙ in generatione mixti concurrant plures partes
elementoꝝ actu et formaliter diſtĩcte. qm̃ vt phs
dicit p̄mo libro de generatione: elemẽta non ma
nent actu in mixto ſed virtute in vno tãtũmodo
videlicet q̄ꝫm ad formas ſubales: ĩ vna forma ſub
ſtãtiali mixti q̄ virtute cõtinet ꝑfectionẽ formarũ
elemẽtoꝝ. quantũ vero ad q̄litates: manẽt ĩ vna
media q̄litate q̄ ſapit naturã q̄litatũ elementoꝝ.
q̄ qualitas eſt ꝓpria corporis mixti: differẽs tñ in
diuerſis mixtis ſ; diuerſaꝫ mixtionis ꝓportionẽ.
materie aũt cibi ⁊ cibati poſt nutritionem nõ ſunt

diuerſe numero materie: ſed vna tm̄ facta per cōuerſionem alimēti in ſubſtātiam aliti. vnde ī vno numero nutrito: vna numero materia eſt dimenſionata. ꝑ conuerſionē nāq; alimēti: incorporatur alimentū nutrito ita ꝙ vnum corpus numero ex vtroq; conſtituatur. Ad ſecūdā ꝓbationē reſpōdet. S. Tho. in hac diſti. q. pª. ar. 2. ſub. ar. 4. ad 4m. ꝙ non eſt poſſibile ꝙ totū quod fuit in carnibus comeſtis: in ſemen conuertat̄. quia poſt multam depurationē cibi peruenitur ad decoctionez ſeminis quod eſt ſupfluitas vltimi cibi. illud autē quod de carnibus comeſtis in ſemen conuertitur magis ꝑtinet ad veritatē humane nature in eo q̄ ex ſemine naſcit̄: q̄ȝ in illo ex cuius carnibus ſemē eſt generatum. et ita reſurget in eo qui ex ſemine naſcitur. reſiduum autē materie reſurget in illo ex cuius carnibus comeſtis ſemen eſt generatū. hec ſanctꝰ thomas. Et ſtat ſolutio in hoc ꝙ quia ſemē non eſt de veritate humane nature in generante ſed in generato ad quod ex intentione nature ordinatur: ideo reſurget in gen̄rato. et reſiduū quātitatis debite ſupplebit in reſurrectione diuina virtus aliunde. quod ſupplementū diuina virtute cōuertetur in ſubſtantiā dicte partis generate ex ſemine. et ſic fiet vnū numero corpus quod fuerat in viuo. Neq; obſtat ꝙ illa pars ſeminis eſſz parua quantitate: quoniā virtute diuina pōt conuerti magnū corpus in ſubſtantiā parui ita vt ſit vnū et idē cū illo. nam et virtute naturali multo maiꝰ corpus per totaz vitā hominis ex cibis comeſtis conuertit̄ in ſubām corporis nutriti quod habuit mox generatꝰ quod fuit paruiſſimū: et totum fit vnum et idem corpus numero. ¶ Ad. 2m. principale dicitur ꝙ ex auctoritate auguſtini non habetur ꝙ materia totaliter aliena: fiat materia alicuius reſurgentis eadē numero quā ante mortē habuerat ꝓpter idētitatem anime quod arguens ꝓbare nititur: ſed per virtutem diuinā que pōt etiā id quod in nihilū redactū eſt idē numero reparare. hoc autē aliud eſt dictu ab eo qđ arguens probare conat̄. vnde dictum auguſtini nō confert ad ſuum ꝓpoſituȝ imo magis ad noſtrū qui ponimꝰ reſurrectionem corpoꝝ in idētitate numerali ſola diuina virtute fieri. que pōt iuxta verbuȝ auguſtini carnē humanā alicuiꝰ vnde vellet eam reparare etiam ſi omnibꝰ modis periſſet nec vlla eiꝰ materies in vllis nature latebris remanſiſſet. vnde ſanctꝰ thomas opuſ. 32. đ natura materie capitulo ſeptimo ꝯcludēs ſic ait. ex quo patet ꝙ idē homo numero reſurget et nō alius cū omnia ſua ꝑcipia redeāt adinuicē eadē numero. aīa enim humana ſimplicit̄ eadē numero manet poſt mortem cū plenitudine virtutū ſuarū ad ꝑficiendum materiā in omni gradu eodē quo prius eam perficit. etiā materia manet eadē numero cū ipſa ſit incorruptibilis. eaſdē etiam dimēſiones neceſſe eſt manere in materia licet non niſi in potentia et cōſtat ꝙ non naturali: aliter agens phiſicū eaſdem numero ꝓduceret quod falſum eſt. manent ergo in potentia materie eedē numero reſpectu agentis diuini. quia aliter non foret idē numero indiuiduum: cum dimenſiones agant ad indiuiduationem vt ſupra dictum eſt. et ideo ex eadem materia et eiſdē dimenſionibus cum anima eadem reſurget idē homo numero et non alius. ¶ Ad. 3m. dicitur ꝙ verbū ioānis baptiſte impertinēter adducitur. nam locutio illa eſt figuratiua et ſuſcitatio capitur ibi ꝓ conuerſione gētilium. vnde interlinearis ſuper verbo lapidibus dicit. gētibꝰ quoꝝ corda erant inſenſibilia. et gloſa marginaria. gentiles inquit lapides vocat. et eſt ſenſus. ne gloriemini de ſemine carnis: quia hi tm̄ ſunt filij dei qui per gratiā ſunt illuminati et interius ſuſcitati. Et huic intellectui conſonant verba hieronimi q̄ arguēs inducit ſic exponentis. in quo dei indicat potentiam vt qui de nihilo cuncta fecerat: poſſit et de ſaxis duriſſimis populum procreare. ſed ⁊ ſi locutio beati ioānis fuiſſet ad proprietatem ſermonis: non inde arguens concluderet ſuuȝ intentū. quoniam ſicut dictum eſt: non eſt idem dicere ꝙ deus poſſit virtute ſua infinita materiam lapidis facere eandem numero cuȝ materia corporis petri: et dicere ꝙ illud poſſit fieri ex ſola vnione et iformatione anime petri quod arguens contēdit probare. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum dicitur ꝙ licet corpus humanum per mortem vſq; ad elemēta reſoluatur: poteſt virtute diuina ideȝ numero reſumi: non ſolum q̄ȝm ad materiam primam: ſed etiam q̄ȝm ad dimenſiones et alias proprietates indiuiduales quibus materia fit vna et eadem numero. Et preterea materia que ſemel fuit ſub forma petri: aliquam habitudinem habet ad animā petri quam non habet ad alias formas ſub quibus nūquam fuit. ac per hoc verius dicitur eſſe eadē petri materia q̄ȝ quecūq; alia exiſtēs ſub formis elementorū. Et in hoc articulꝰ terminat̄.

TErtiā circa quadrageſimaꝫ qꝛtā diſtinctioneꝫ queritur vtrū coꝛpa ſctōꝛū pꝰ reſurrectionē erūt īpaſſibilia et arguiṫ ꝙ non. omē eni moꝛtale eſt paſſibile. ſed hō pꝰ reſurrectioneꝫ erit aīal rationale moꝛtale. hec eni eſt diffinitio hoīs q̄ nūq̄ ab eo ſeparabiṫ. ergo coꝛpꝰ erit paſſibile.

¶ In oppoſitū arguiṫ. qꝛ omē paſſibile eſt coꝛruptibile: qꝛ paſſio agētis facta abijcit a ſubā. ſed coꝛpoꝛa ſanctoꝝ poſt reſurrectionē erunt incoꝛruptibilia vt dicit pͣ Coꝛi. 15. ſeminaṫ in coꝛruptione ſurget in incoꝛruptione. ergo erunt impaſſibilia.

¶ In hac q̄ſtione erunt q̄ttuoꝛ articuli vt ſupꝛa.

QUantuꝫ ad pꝛimū articulū ſit iſta cōcluſio ꝙ impaſſibilitas coꝛpis gloꝛificati ꝓuenit in eo virtute diuina ꝑ qualitatē ſupnaturalē coꝛpi glorioſo inherentē, ꝓpter plenū dominiū anime ſuper coꝛpus. hec cōcluſio habeṫ ex dictis. S. Tho. in hac diſ. q. 2. ar. pͦ. ſub. ar. pͦ. et. 2. et. ar. 3. ſub. ar. pͦ.

QUantū ad articulū ſecundū arguēdū eſt cōtra ꝯcluſionē cōtra quā ſcotꝰ arguit ꝓbādo ꝙ īpaſſibilitas coꝛpoꝛis glīoſi nō ꝓueniat ex pleno dominio anime ſuper coꝛpus nec ex ceſſatione motus celi. non quidē ꝓpter pꝛimū: quia arguitur ſic. qꝛ aīa non repugnat qualitatibus elementaribus q̄ ſunt in coꝛpoꝛe ſuo etiā in q̄ꝫm contrarie non reducte ad mediū in q̊ ſunt actiue. pꝫ qꝛ ſupponit eas ī ſuo ſuſceptiuo et nihil repugnat ei qđ exigit ī ſuo ſuſceptiuo. nec etiā repugnat effectibꝰ illaꝝ q̄litatū. qꝛ ſi agūt mutuo: nō agūt niſi actiōe vniuoca. ſaltē effectꝰ illi nō repugnāt aīe vſq; ad magnam intēſionē qꝛ cum hoc ſtāt cum aīa licet intendanṫ vſq; ad magnum gradum. ergo tunc non repugnabunt anime vt eſt foꝛma infoꝛmās. ſi ergo aīa ꝓhibet actionem illarum qualitatum non ꝓpter repugnantiam ſui ad actionem illaruꝫ ſed ꝓpter imperium ſuper actum voluntatis quaſi ex pleno dominio ſuper coꝛpus: licet non videtur pꝛobabile quia ſupꝛemus angelus per ſolum imperium ſue voluntatis non poteſt impedire actioneꝫ alicuius naturalis cauſe. cauſe enim naturales nō obediunt angelis ad nutum q̄ꝫm ad actionem et alterationem earum. Dicetur foꝛte ꝙ imperium voluntatis non ꝓhibet qualitates illas adinuicē agere: ſed ex anima plenarie beata redundat in coꝛpus quedam qualitas pꝛohibēs hmōi paſſionem coꝛruptiuam. ſicut durities eſt quedā impaſſibilitas. ſ. pꝛohibens hanc paſſionem que eſt faciliter incidi. ſed contra hoc eſt. illa qualitas non eſt q̄litas celeſtis. tū qꝛ nec ꝑſpicuitas nec lux nec lumē. tū qꝛ coꝛpꝰ humanū cū ſit mixtū: nō ē receptiuū q̄litatis celeſtis. vel ergo erit q̄litas elemētaris vel ꝓꝑa mixti. ꝫ ſiue ſic ſiue ſic: nō īpedit omēꝫ actionē vel paſſionē. patet hoc etiā in exēplo. qꝛ licet durities ꝓhibeat inciſionē: nō tñ cōbuſtionē vł aliā paſſionē deſtructiuā. hoc etiā ꝓbaṫ ꝑ rōnē. qꝛ omēs foꝛme eiuſdē ſuſceptiui ꝓximi: ſunt eiuſdē gen̄is phiſici ex. 5. et. 10. metha. ꝫ omēs tales ſunt ꝯtrarie vł medie vt habeṫ in eodē. 10. omēs aūt hmōi: nō ꝓhibēt actionē mutuā imo ſunt ꝑ̇ncipia actionis mutue. g̊ iſta q̄litas ē elemētaris vel mixti et ꝑꝯſis eiuſdē ſuſceptiui non ꝓhibebit oēm paſſionē coꝛruptiuā: ꝫ magis erit ꝑ̇ncipiū agēdi ⁊ patiēdi. ¶ Itē illa q̄litas aut repugnat alijs q̄litatibꝰ: et tūc nō ꝓhibꝫ oēm actionē qꝛ eſt eiuſdē rōnis. aut nō repugnat: et tūc nō ꝓhibꝫ actionē alicuiꝰ illaꝝ in aliā. qꝛ iſte alie ſunt inter ſe repugnātes et ita ꝑ̇ncipia mutuo agēdi. et ita nulli earum actionū repugnat. ꝙ aūt ceſſatio motꝰ celi nō ſit cauſa huiꝰ īpaſſibilitatis: ꝓbaṫ. tū qꝛ cōtra hoc eſt articulꝰ. ſtante celo: approximato igne ſtupe ꝙ ignis nō coꝛrūpat ſtupā: erroꝛ. tū qꝛ ſꝫ phꝫ. 2. đ ge. motꝰ celi ꝑ tāto eſt cauſa generationis: qꝛ adducit generās. ergo tm̄modo facit ad p̄ſentiā vł approximationē generantis reſpectu materie. ergo ſi ſine motu habeṫ eadē p̄ſentia vel approximatio eque foꝛet generatio exēplū huiꝰ. ſi ſubito ꝑ diuinā potētiā ſol fieret p̄ſens aeri ſicut nūc fit ꝑ motū: eodē modo illuminaret et calefaceret ſibi ſuppoſita ſicut nūc calefacit. imo tūc q̇dē nō ceſſaret agere quouſq; totalr̄ coꝛrupiſſꝫ ſibi ſuppoſitum ſi poſſet coꝛrūpe ſe. nūc aūt qꝛ nō īmoꝛaṫ ſup paſſū ſuppoſitū: minꝰ agit efficaciter in ipm̄. ¶ Cōtra eādē cōcluſionē arguit aureolꝰ ꝓbādo ꝙ iſta īpaſſibilitas nō ꝓueniat ex aliq̄ foꝛma paſſiua. qꝛ īpaſſibilitas coꝛpoꝝ nō ſolū cōſiſtit in nō poſſe pati ab iectionē foꝛme cōuenietis: ſed etiā trāſlationē violentā de loco ad locū. ſed hāc ſecūdā impaſſibilitatē non videṫ hr̄e poſſe coꝛpꝰ ꝑ aliquā qualitatē qꝛ ſic opoꝛteret ꝙ per illā fieret foꝛtiꝰ et valentiꝰ ī reſiſtendo q̄ꝫ ſit quecūq; potentia motiua creata. ꝓbatur ꝯſequentia per ariſtotelē in de motu animaliuꝫ qui dicit ꝙ opoꝛtet potentiam reſiſtentis

fortiorē quidem eſſe potētia mouente. ſed nō eſt
dare vt videt̃ aliquā potētiā in corpe glorioſo ex
cedentē vim motiuam omniū angelorꝫ vel aliorꝫ
mouentiū. ergo et c̃. ¶2°. quia illa virtus tolle
ret paſſibilitatem abiectiuam impediēdo agens
ne ageret. aut ergo hoc erit ſubtrahendo actionē
agēti: aut paſſionem materie. ſed nulla virt⁹ crea
ta poteſt ſuſpendere virtutem actiuam ab agere
nec materiam a pati. eo ꝙ nulla virtus creata po
teſt ſeparare ſubm a ſua ꝓpria paſſione. agere au
tem videt̃ ꝓpria paſſio eſſe virtutis actiue: ſicut
calefacere caloris et hoc paſſiuo preſente. ſimili
ter paſſio materie: eſt pati ſm comentatorē ſecū
do celi et mūdi. ¶3°. quia nulla virtus creata po
teſt auferre illud qđ conuenit alicui in ſecūdo mo
do dicendi per ſe. ſed cōpoſito ex elementis con
uenit per ſe ſecūdo modo pati et corrumpi. qr ꝑ
mo celi et mūdi dicit̃ ꝙ per ſe eſt ꝙ omne corrup
tibile corrūpat̃ et omne paſſibile patiat̃. ¶4°.
nūꝙ abiectiua paſſio pōt ab aliqua forma impe
diri niſi ꝓpter manutenētiam forme cōtrarie. ſed
quecūꝙ forma manuteneat̃ in corpe glorioſo: nō
eſt tante actiuitatis ꝙ poſſit reſiſtere omni agen
ti cōtrario. ergo nulla talis forma in corpe glioſo
pōt ſic manuteneri vt p hoc excludat̃ omnis paſ
ſio abiectiua. Dices ꝙ illa qualitas eſt ligans for
mā cū materia: vel vnā formā cū alia et reddens
impoſſibilē ſeparari ab alia. ⁊ ideo licet forma nō
habeat de ſe ꝙ poſſit manuteneri in ſubiecto per
reſiſtentiā ei⁹ cōtra omne corruptiuū: tamē hoc
poteſt habere mediante illa qualitate. Cōtra qr
tunc oporteret ꝙ qualitas illa fundaret formalē
contrarietatē ab actiuis q̄ apta nata ſunt agere i
corpus: ex quo eſſet corpi ratio reſiſtēdi omi agē
ti. quo poſito: ſequit̃ ꝙ illa qualitas poſſꝫ pati: cū
omne cōtrariū patiat̃ a cōtrario. et ꝙ ſic poſſet di
minui et poſſet corrūpi. et ita nō redderet corp⁹
incorruptibile. hec aureolus. ¶Cōtra eandē cō
cluſionē arguit durād⁹, ꝓbādo ꝙ ipaſſibilitas cor
porꝫ glioſorꝫ nō erit p aliquā formā inherētem: ſꝫ
ſolū p diuinā virtutē aſſiſtentē beatis et ꝓhibētē
actionem cuiuſlibꝫ extrinſeci inferentis paſſionē.
quod probat primo ſic. quia ſicut ſtatui beatorū
repugnat paſſio contra naturam: ſic et motus lo
calis contra voluntatem. inaturalitas autem im
portat violentiam et diſplicentiam in cognoſcen
tibus. ſed ꝙ corpora beata nō poſſint moueri cō
tra voluntatem: non conuenit eis per aliquā vir
tutem inherentē: ſed ſolum per diuinā virtutem
eis aſſiſtentem. ergo idem ſentiēdū eſt de paſſio
ne que eſt contra naturā. probatio minoris. ſi eni
eſſet in corporib⁹ beatis p aliquam virtutē intrin
ſecam ꝙ non poſſent ab alio moueri contra volū
tatem: oporteret ꝙ in quolibet beato eſſet tāta vir
tus in reſiſtendo quanta eſſet in quocūꝙ alio im
pellendo. iſtud aūt non eſt verū. qr ſm hoc opor
tet in minimo beato ad hoc ꝙ non poſſet moueri
cōtra voluntatē: eſſe tantā virtutē quātā ē in quo
cūꝙ hoie vel angelo. alioquin ſi nō eſſet tāta: poſ
ſet moueri ab alio cōtra volūtatē. ponere autem
in minimo beato equalē virtutē cū omnibus ali
is tā hoibus q̄ angelis: inconueniēs eſt cū ſm na
turam angeli excedāt hoies: et ſm gliam ſint gra
dus tam in hoibus q̄ in angelis. ergo et c̃. ¶2°.
ſic. quia paſſibilitas ꝓpe dicta ⁊ corruptibilitas
ſibi correſpōdent. ergo et impaſſibilitas et incor
ruptibilitas. ſed incorruptibilitas beatorꝫ nō erit
per aliquam virtutem inherentē vt ꝓbabit̃: ergo
nec impaſſibilitas. ꝓbatur minor. quia effect⁹ cō
munis requirit cauſam cōmunē. ſed incorruptibi
litas poſt reſurrectionem erit cōmunis bonis et
malis. ergo in eis erit per aliquam cauſam cōmu
nem. ſed in malis incorruptibilitas non erit p ali
quam formā inherentē: ergo nec in bonis. ꝙ autē
in malis non ſit incorruptibilitas per aliquā for
mā inherentē: probatur ex dictis aliorum q̄ tenēt
oppoſitam opinionem. hoc eni expreſſe cōcedūt.
et probatur ꝑ rationem. quia cū paſſio ꝓpe di
cta ſit via ad corruptionem. vt dicit̃. 2°. de gene.
ſi aliqua forma prohiberet corruptionē in dāna
tis: ꝓhiberet et paſſionem qr ad vtrūꝙ ſe exten
deret virt⁹ eius. nec ageret libere vt vnū ꝓhibe
ret aliud vero ꝑmitteret. cū ergo dānatorꝫ in cor
porib⁹ nō ꝓhibeat̃ paſſio ꝓpe dicta: patet ꝙ non
ꝓhibebit̃ corruptibilitas p aliquā formā inheren
tem. ¶3°. ſic. qr augu⁹ in epl'a ad dioſcorꝫ ſic dicit
ſicut ab igne fornacis caldeorꝫ abſtulit de⁹ vtutē
cōburendi q̄m ad aliqđ qr. ſ. corpa puerorꝫ illeſa
ſeruata ſūt: ſꝫ māſit q̄m ad aliqđ qr illo igne cōbu
rebant̃ ligna: ita auferet ab omnib⁹ corruptionē
et dimittet eis naturā modo p̄dicto. ſ. ipediendo
exceſſum actionis. et ſic ipaſſibilitas erit in corpi
bus btōrum p hoc ꝙ virt⁹ diuina btis aſſiſtēs ꝓhi
bebit actionē cuiuſlibet extrīſeci inferētis corrup
tionē. ¶4°. ſic. qr effect⁹ ꝑuatiu⁹ nō reqrit niſi cāꝫ
ꝑuatiuā. ſꝫ eē impaſſibile ē quidā effect⁹ ꝑuatiuus.
ergo nō reqrit niſi cām ꝑuatiuā. nō ergo oportet
ꝙ corpa glioſa ſint ipaſſibilia p aliquā formā inhe
rentē. hec durād⁹. ¶Cōtra eādē ꝯcluſionē arguit
hērric⁹. 9. q̄dlꝫ. q. 16. vbi ſic dicit. oportet ꝙ illđ p
qđ corp⁹ btūm eſt ipaſſibile: ſit tale ꝙ ꝯſeruet ipꝫ
ne ab aliquo interiori vel exteriori pati poſſit niſi
a ſolo deo. nec hoc poni poteſt virtus elementa
ris vt argutū eſt. nec celeſtis: quia celum nō venit

in compoſitionē cuiuſcūq; corporis. oportet ergo
ꝙ ſit aliquid poſitiuū ſupnaturale ꝑ qḋ corp⁹ bea
tū omnino ſit īpaſſibile. dicūt aūt aliq ꝙ hec v̄tus
nō erit aliḋ q̄ glīa anime ꝑ quā corp⁹ ſuū erit ple-
narie ſubiectū ſibi. ꝓpter quod in corpe nō pote-
rit eē aliq paſſio ꝯtra eius diſpoſitionē: qꝛ paſſio
nō fit ab aliquo agēte in paſſum niſi qꝛ dominiū
forme debilitat̄ ſupra patiēs. ſed hoc non ſufficit
qꝛ quantūcūq; corp⁹ ſit ſubiectū anime: ſi nihil re
ceptiuū ſit in corpe per qḋ in ſe vel a ſe ſit impaſſi-
bile: qꝛ ꝙ non patiatur hoc hēt ex illa ſubiectione
vt dicunt: ex hoc ergo bene habebit ꝙ nūquā pa-
tietur: ſed nō ꝙ quātū eſt de ſe ſit impaſſibile. nos
aūt querim⁹ cauſam impaſſibilitatis qua nec pati
poſſit. ſi eni dominiū aīe ſup corp⁹ nō pōt debilita
ri: poſſet tñ debilitari dominiū alicui⁹ qualitatis ꝛ
ſi nūquā debilitaret̄: et ſic poſſet fieri paſſio a q̄li-
tate vīcēte. nos aūt q̄rim⁹ corp⁹ impaſſibile qḋ ex
ſe neceſſe eſt nō pati. vñ ex iſta rōne nō pōt poni
corp⁹ impaſſibile ꝓpter glīam aīe niſi ponendo ꝙ
aīa in hoīe det eſſe corporeū vt hō non ſit cōpoſi
tus niſi ex aīa et materia pmā. vbi non video ali-
quā mixtionē nec formā elemēti nec illā q̄ eſt ex
elemētis nec aliā corruptionē q̄ ſeparationē ani
me a materia. nūc aūt nos ponim⁹ ſeparationē
anime a corpe qḋ habet eſſe corporeū ꝑ formā q̄
reſultat ex elemētis ex q̄bus cōponit̄ q̄ per ſuam
potētiā cōtinet aīam. qꝛ ſi ſola aīa ſit forma ī hoīe
nō video cauſam corruptionis ſiue aīa ſit glīfica-
ta ſiue nō. qꝛ ſi corpus humanū ex ſe paſſiuū ē ſm
aliā formā q̄ ſit aīa: oportet ꝙ ſit īpaſſibile ex diſ-
poſitione poſitiua ſm ſe preter aīam: et ꝙ īmutet
corp⁹ īmediate cū de paſſibili fit īpaſſibile. et ſimi
liter hō de mortali factus īmortalis: nō nouā vi-
tam aſſumēdo ſed quēdā modū vite. ita ꝙ ſi ꝑ īm
poſſibile aīa nō glīoſa corpi exiſtēti cū tali diſpoſi
tione cōiūgeret̄: īmortalis eſſet homo. ſi aūt hō
eſſet cōpoſit⁹ ex aīa et ſola materia pmā: cū ma-
teria pmā ex ſe ſit incorruptibilis ſicut corpus cū
illa dote: nō pōt poni iſta via ꝙ ſit ex ſe corrupti-
bilis. hec henric⁹.

Quantū ad ter-
tiū articulū pmo notandū eſt ꝙ
q̄ttuor iſta: impaſſibilitas ſubtili
tas agilitas et claritas: ſunt ī cor
poribus glīficatis et ad eoꝝ or-
natū et decorē: ſimul etiā et vt ꝑ ea corpa pfecte
obediant aīabus ſuis et eis ſubdant̄: nō ſolū quā-
tū ad eſſe ſubale quod ab aīabus corpa habēt: ſ3
etiā inq̄ntum anime ſunt ipſoꝝ motores. vt eni. S.
Tho. deducit infra diſ. 49. q. 4. ar. 5. ſub. ar. 3°.
ex eo corpus glīoſum ſubtile dicit̄: quia pfecte ab
aīa informat̄ q̄ntum ad eſſe ſubale. impaſſibile vero
dicitur: ex eo ꝙ ex vi aīe cōſeruatur īmune ab om
ni leſione. inq̄ntum autē perfecte ſubditur corp⁹ glo
rioſum anime vt forme ſm accidentales formas
q̄ ſunt in corpe ab anima: accipitur corporis clari
tas. inq̄ntum vero corpus pfecte ſubditur anime vt
motori: ſic ponitur in eo agilitas. habet nāq; ani-
ma beata pro eo ꝙ eſt perfecte ſubdita deo et illi
per beatitudinem cōiūcta: hoc ſingulare mun⁹
ꝙ corpus ſit illi perfecte ſubditum et inquantum
eſt eius forma et inq̄ntum eſt motor ipſius. vt ſic cor
pus ſit illi ꝓportionatū et q̄ntum ad omnia bene diſ
poſitum. et quoniā huiuſcemodi munera dantur
corporibus humanis in premiū meritoꝝ quoꝝ
anime ſunt principales cauſe etiā ſi per corpora
opera meritoria exerceantur qꝛ eius libera volū
tate ac electione fiūt et anima eſt q̄ monet corp⁹
et quid ſit agendū imperat: rationabiliter dicte
perfectiones redūdant a gloria anime in corpus
vt etiam corpora dicātur glorioſa. nam et ab ani
ma meritum dicit̄ redundare in corpus. ita vt to
tus homo et quātū ad aīam et q̄ntum ad corpus me
reri dicatur in bonis operib⁹. vnde et congruum
eſt vt et homo premiet̄ et quātū ad aīam et q̄ntum
ad corpus ꝑ redūdātiā ab anima in corp⁹. et hāc
redundātiā ab aīa in corpus reſurgentium: ponit
expreſſe auguſtin⁹ in epiſtola ad cōſentiū. anima
quippe ait in corpore animali viuit quidē: ſed non
viuificat vſq; ad auferendam corruptionem. in
corpore vero ſpiritali: qm̄ perfecte adherens dño
vnus ſpūs eſt: ſic viuificat vt ſpiritale corpus effi
ciat abſumens omnē corruptionē. hec auguſtin⁹.
vbi quod dicit de incorruptione: intelligendū eſt
et de alijs tribus perfectionibus ſupra poſitis: nā
idem eſt iudicium de omnibus. Iſte autē modus
redundantie glorificationis ab anima in corpus
congruit nature anime a qua naturaliter fit redū
dantia in corpus propriū quantum ad eſſe et o-
perari ſibi cōnaturale. vnde ſicut huiuſcemodi na
turalis redūdantia fit ab anima in corpus per ali
qua poſitiua corpori inherentia ſicut eſt eſſe et vi
ta et potentie ac virtutes quibus corpus diſponi
tur et proportionatur anime et q̄ntum ad eſſe et q̄ntum
ad operari: ita et rationabiliter ponitur ꝙ redū-
dantia glorie ſupernaturalis fiat ab anima in cor
pus per aliqua poſitiua corpori inherentia quib⁹
corpus reddatur bene diſpoſitum et proportio-
natum anime glorificate et q̄ntum ad eſſe et quan-
tū ad operari que in ſtatu glorie ſibi conueniunt.
non enim gloria minus efficax eſt q̄ natura im-
mo magis eo ꝙ naturam perficiat. Et preterea

niſi obedientia et ſubiectio corꝑis ad aīam in vi-
ta glorioſa ineſſet illi ꝑ aliquod inherēs poſitiuū
non eſſet corꝑi prōpta et delectabilis. naꝫ nullus
actus eſt delectabilis et facilis rei niſi ſit illi cōna-
turalis ꝑ aliquā formā inherētē que ſit ꝑncipiū ta-
lis actus. vnde et ꝓpter hoc ponit̄ cōmunit̄ cha-
ritas in hoīe forma q̄dam et virtꝰ inherēs ac īfor-
mans: ne oꝑa charitatis ab hoīe ꝓcederēt nō prō
pte et delectabiliter. Et cōfirmat̄. q2 ſm̄ hoc dici
tur ſapiē. 8. ꝙ diſponit oīa ſuauiter: q2 oīa mouet
ad ꝓꝑas actiones et debitos fines: dādo ſingulis
rebꝰ formas ꝑ quas ad fines ſibi ꝓſtitutos a deo ⁊
ad ꝓprias oꝑationes īclinant̄. Itē cuꝫ ꝑfecta obe
dientia et ſubiectio abſq3 vlla repugnātia corꝑis
ad aīam ſit q̄d ſuꝑnaturale excedēs natural' cor-
ꝑis cōdicionē: tū q2 naturalr̄ eſt cōpoſitū ex con-
trarijs ſibi inuicē repugnātibꝰ: tū etiā ꝓpter mo-
tus appetitꝰ ſenſitiui ad terrena et ſenſibilia tēdē-
tes: et laſſitudinē et debilitatē ac infirmitatē mē-
broꝝ et organoꝝ q̄bus caro cōcupiſcit aduerſus
ſpūm ꝓut apl's dicit gala. 5°. niſi potētie naturali
corꝑis humani ſuꝑadderet̄ aliq̄ forma ꝑ quaꝫ ad
plenā et omnimodā obediētiā anime tenēdā ꝑfi-
ceret̄: multo imꝑfectior eſſet motꝰ corꝑis ꝑ virtu
tē anime gl'ificate ceteris actibꝰ et actionibꝰ etꝰ na
turalibꝰ. Hūc modū redūdantie ponit. S. Tho.
in hac diſ. q. 2. ar. 3. ſub. ar. p°. in cor. corpꝰ inquit
gl'ioſum erit omnino ſubm̄ aīe gl'ificate: nō ſolum
vt nihil in eo ſit qḋ reſiſtat voluntati ſpūs q2 hoc
fuit etiā in corpe ade: ſed etiā vt ſit in eo aliq̄ ꝑfe-
ctio effluēs ab aīa gl'ificata in corpꝰ ꝑ quaꝫ habile
reddat̄ ad ꝑdictā ſubiectioneꝫ. q̄ quidem ꝑfectio
dos gl'ificati corꝑis dicit̄. Itē in reſpōſione ad ſe-
cūdū dicit ꝙ poſt reſurrectionē aīa ꝑfecte dn̄abit̄
corꝑi: tū ꝓpter ꝑfectionē ꝓprie virtutis: tū ꝓpter
habilitatē corꝑis gl'ioſi ex redūdātia glorie ab aīa
in ipm̄. Eandē ſentētiā tenet. pª. ꝑ. q. 97. ar. p°. in
cor. et. 2°. li. diſ. 19. ar. 5. Et hoc conſonat verbis
apl'i dicētis pª Cori. 15. ſeminat̄ in corruptione. ſ.
corpꝰ: ſurget in incorruptione. ſeminat̄ in ignobi
litate: ſurget in gl'ia. ſeminat̄ in īfirmitate: ſurget
in v̄tute. ſeminat̄ corpꝰ aīale: ſurget corpꝰ ſpūale.
et infra. oportet corruptibile hoc induere incor-
ruptionē: et mortale hoc induere īmortalitateꝫ.
vbi ſatis innuit apl's ex modo loquēdi ꝙ incorrup-
tibilitas et virtꝰ et gl'ia ac īmortalitas corporū re
ſurgētiū: futura eſt ꝑ aliquā formā ſeu diſpoſitio-
nē corꝑibus inherētē cū dicit. ſurget in virtute ſur
get in gl'ia ſurget corpus ſpūale ⁊c̄. huiuſcemodi
eni denominationes ex cōmuni vſu loquētiū pre
ſuppōnūt in ſubiecto denomiato aliquā formā po
ſitiuaꝫ cuiꝰ rōne ſint vere et ꝓp̄e. Vn̄ augꝰ in ep'la
ad cōſentiū exponēs predicta verba apl'i. q̄d inq̄t
ſibi vult iſta diſtīctio et mortui reſurgēt incorrup
ti et nos īmutabimur: niſi q2 om̄es incorrupti re-
ſurgēt. ſed ex his iuſti etiā īmutabunt̄ in illā incor
ruptelā cui omnino nulla poſſit nocere corruptio
ac ꝑ hoc q̄ in eam non cōmutabunt̄: incorrupti q̄
dē reſurgēt integritate mēbroꝝ: ſed tn̄ corrūpēdi
dolore penaꝝ. hec augꝰ. vbi nō dicerent̄ iuſti īmu
tari ad differētiā maloꝝ: niſi aliq̄d poſitiuū inhe-
rēs reciꝑent ſm̄ qḋ īmutent̄. ¶ Et cōfirmant̄ iſta
ꝑ id qḋ apl's ibi ſubiūgit dicēs. q̄lis terrenꝰ tales ⁊
terreni: et q̄lis celeſtis tales et celeſtes. Et pleniꝰ
philipē. 3°. ſaluatorē inq̄t expectamꝰ dn̄m nr̄m ie
ſum xp̄m q̄ reformabit corpꝰ humilitatis nr̄e cōfi-
guratū corꝑi claritatis ſue. ſꝫ nulli dubiū eſſe debꝫ
ꝙ celeſtis. ſ. xp̄s reſurrexit ⁊ nūc viuat in corꝑe ha
bēte impaſſibilitatē ſubtilitatē agilitatē et clarita
tem ꝑ formas inherentes: cū etiā in vita mortali
degens habuerit in trāſfiguratione corpꝰ clarifica
tū per formā claritatis ſuo corꝑi inherenteꝫ. alio-
qui claritas ipa nō fuiſſet viſa a circūſtātibꝰ apl'is
ſicut in euāgelio legit̄: quāuis nō fuerit ꝓ tunc cla
ritas illa aſſumpta ſicut forma ꝑmanēs quemad-
modū poſt reſurrectionē: ſed ſicut paſſio trāſiens
hoc tn̄ nō abſtulit ipſiꝰ inherētiā corꝑi. nō enim ru
bedo q̄ hoī ſuꝑuenit verecūdia cōmoto aut calor
ira ꝑmoto: deſinit eſſe erubeſcenti vel irato inhe
rens: quāuis non ſit illi vt forma permanens ſed
velut trāſiens. Unde hieronimus exponens illa
verba et reſplenduit facies eius ſicut ſol Mathei
17°. dicit. quomodo transfiguratus ſit euāgeliſta
demonſtrās dicit. et reſplenduit facies eius ſicut
ſol: veſtimenta autē eius facta ſunt alba ſicut nix.
vbi ſplendor faciei oſtenditur et candor deſcribi
tur veſtium: non ſubſtātia tollitur ſed gloria cō-
mutatur. certe transformatus eſt dominꝰ in eam
gl'iam qua venturꝰ eſt poſtea in regno ſuo. trans-
formatio ſplendorem addidit: facieꝫ non ſubtra
xit. hec hieronimus. Et preterea aliter fuit corpꝰ
xp̄i incorruptibile in triduo et aliter poſt reſurre-
ctionem. nam in triduo nondum erat glorioſum
ſed in triduo erat incorruptibile per virtutem aſ-
ſiſtentem ſolum. ergo poſt reſurrectioneꝫ exiſtēs
iam glorioſum: fuit incorruptibile etiam per vir-
tutem inherentem. Item ꝓbat ſententiam nr̄aꝫ
multum expreſſe quod auguſtinꝰ ſcribit in epiſto
la ad dioſcorū. tam potenti ait natura deus fecit
animā: vt ex eius pleniſſima beatitudine que in fi
ne temporū ſanctis promittitur: redundet etiaꝫ
in inferiorem naturam quod eſt corpus non bea
titudo que fruentis et intelligentis eſt propria: ſꝫ
plenitudo ſanitatis. i. incorruptionis vigor.

¶ Secundo Notādū eſt φ quattuor pfectiones ſupra dicte glorificationē corpoꝝ reſurgentiū ꝯcernētes et diſponētes corpa ipſa ad pfectā obedientiam et ſubiectionē aiarū: cōſueuerunt a magiſtris dotes corpoꝝ nominari ꝑpter aliquā ſimilitudinē quaȝ habēt ad dotes q̄ i matrimonio carnali danť ſpōſo a parētib⁹ ſpōſe ad ſuſtinēda onera matrimōij. et accipiť ſimilitudo put. S. Tho. ꝺducit iſra diſ. 49.q.4.ar.p°.p totū. qm̄ ſicut dotes in carnali matrimonio aſſignanť ſpōſo ad vſum: tū ꝑpetas et dominiuȝ ipſaꝝ ptinēt ad ſpōſam: vn̄ et ſoluto matrimonio dos remanet ſpōſe ƒm iura: ſic et in matrimonio ſpūali pdicte pfectiones danť ſpōſe ſpūali.ſ.eccl̄ie i mēbris ſuis a p̄re ſpōſe q̄ eſt tota trinitas eo φ effect⁹ in creaturis ad totā ptinēt trinitatē. ita φ ſunt ipſi⁹ ſpōſi.ſ.xp̄i inq̄ꝫm ad ei⁹ gl̄iaȝ et honorē cedūt. ſed ſunt ſpōſe q: in ip̄a et ad ei⁹ ornatū ac decorē danť. ⁊ ſicut dotes in matrimonio carnali nō ꝯſueuerūt aſſignari ſpōſe qn̄ deſpōſať ſed quādo i domū ſpōſi traducit ſic φ pſentialiter ſpōſuȝ habeat: ita et ſpūalis matrimonij dotes nō ꝯferunť i hac vita i q̄ iuxta verbū apl̄i.2ª. Cori.5°.pegrinamur a dn̄o. ſed donanť ſpōſe qn̄ traſferť in domū ſpōſi.ſ. in gl̄iaȝ eterne vite i qua ſpōſo pſentialr̄ pfruit. ꝑpter quā rōneȝ dona gr̄e q̄ in hac vita fidelib⁹ danť: nō ꝯſueuerūt appellari dotes. Et q: nō oportet φ ſimilia in oib⁹ ſint ſimilia: ſufficit ad p̄fataȝ adaptationē φ in dotibus matrimonij ſpūalis aſſigneť ſimilitudo ad dotes matrimonij corpalis q̄ꝫm ad premiſſa et ſi q̄ alia iueniri pñt: quāuis nō in oib⁹ inter has dotes et illas ſimilitudo apteť. vn̄ pdicte ſpūales dotes nō danť ad onera matrimonij ſuſtinēda cū in patria nec on⁹ nec labor aut fatigatio vlla ſit ƀ ſūma q̄es et gaudiū ac omniū bonoꝝ aggregatio. itē nec in matrimonio ſpūali dotes ptinēt ad ornatū et decorē exteriorē queadmodū dotes matrimōij corpalis: ſed ꝯferūť ſpōſe ad ornatū et decorē iteriorē ƒm illud ꝑphete oīs gl̄ia ei⁹ ab intus. Unde leui argumētatione vel magis fallaci obijciūt q̄daȝ ꝓbare volentes φ dotes ſpūales pāſſignate non ſint forme aut pfectiones corpib⁹ gl̄ificatis intriſece inherētes: p eo φ dotes matrimōij corpalis ſint ſpōſis nō forme inherētes ſed dona q̄daȝ ab extriſeco decorātia. certe hoc modo argumētātibus: logici cōſueuerūt ioco reſpōdere φ ſimilitudo non currit quattuor pedib⁹ ſed ſemper aliquo vel aliquibus claudicat. Uerū reſpondentes ad rem eoꝝ obiectioni: dicim⁹ φ poſſȝ habere aliquē colorē ſi preaſſignate quattuor pfectiones: principaliter darenť pro ratione dotis queadmoduȝ id quod in matrimonio corpali aſſignať in dotē. hoc tn̄ eſt falſuȝ. imo p̄ncipaliter danť diuinit⁹ ad diſponēdū et pficiēdū corpa reſurgētiū vt ſint apta et ꝑportionata aiab⁹ gl̄ificatis tā in decore q̄ꝫ in debita ſubiectione ad exequēdas aiarū operationes corpales: et ne in aliq̄ ſint aiabus ponderi aut rebellioni queadmoduȝ in hac vita vbi caro cōcupiſcit aduerſus ſpm̄ et corp⁹ quod corrūpiť grauat aiam. ratio aūt et nomē dotis nō primo ⁊ p̄ncipaliter: ſed ex cōſequēti ꝑpter ſimilitudines aſſignatas ſupinducta eſt a magiſtris ad quādaȝ adaptationē. vnde ꝯſiderata earū ꝑpria et p̄ncipali rōne: magis habēt φ ſint corpib⁹ itrinſece inherētes: q̄ꝫ φ ſint ab extriſeco p aſſiſtētiā tātūmodo diuie virtutis corpa denominātes. nā pfectiones ⁊ diſpoſitiōes reꝝ ꝑpe loquēdo itriſece ſūt ill'.

¶ Tertio Notandū eſt φ iuxta doctrinā ph̄i p° libro de generatione et iducit illud. S. Tho. li.3°. ſentē. diſ.15.q.2. ar.p°. ſub.ar.p°. nō q̄libet mot⁹ eſt paſſio ꝑpe loquēdo ſed tantūmodo mot⁹ alterationis. et rō ē quia paſſio ꝑpe dicta eſt ƒm quā aliq̄d a re abijcitur ei cōnaturale aut cōueniēs: et aliq̄d ei impmiť ſue nature extraneū vel diſcōueniēs. paſſio enim importat quādā victoriā agētis ſup paſſum. omne aūt q̄ð vicit: quaſi trahiť extra terminos ꝑpos ad terminos alienos.ſ. vicētis. queadmodū ſi ignis agat in aerē et ei⁹ reſiſtētiaȝ ſuperet: trahit aerē ad eius ꝑpetates et naturā. vn̄ alterationes q̄ fiūt cōtra naturā alterati: magis ꝑpe dicunť paſſiones ſicut egrotationes q̄ꝫ ſanationes, put ph̄s dicit.5°. metha͂. inde eſt φ illuminatio ꝑpe nō dicitur paſſio quāuis ſit alteratio: q: p eam nō abijciť qualitas aliq̄: ſed magis recipiť nō inaturalis ſed nature cōueniēs. per motū autē localē nō abijcitur aliq̄d a re ei intriſecū nec aliq̄d illi imprimiť. nā mot⁹ localis eſt ƒm id q̄ð eſt extra rē q̄ moueť .ſ.ƒm locū. locus eni eſt q̄ p motū localē et dep̄ditur et acquiriť. ac p hoc q̄ð moueť ƒm locū: nō patitur ꝑprie loquendo. ¶ Ex quib⁹ inferim⁹ φ dos impaſſibilitatis qua pficienť poſt reſurrectioneȝ cōmunē corpa btōruȝ: nō ordinať ꝑpe loquendo ad reſiſtēduȝ motori ne violēter ab eo moueanť motu locali. nec fortificat corp⁹ glorioſuȝ ad eiuſcemodi reſiſtētiā. ꝓbatur hoc ex ſupra dictis. qm̄ dos impaſſibilitatis ad remouēdū paſſibilitateȝ corpoꝝ conferť. ſed hmōi paſſibilitas eſt q̄ a paſſione ꝑpe dicta denominať p quā a re q̄ patiť abijciť aliq̄ forma vel q̄litas ſibi cōnaturalis aut nature cōueniēs nā paſſibilitatē ipropē dictā q̄.ſ.non abijcit aliq̄d a re ſed tātūmodo facit eam receptibilē: nō aufert a corpib⁹ glorioſis ſicut eſt paſſio q̄ in actibus

in actibus potẽtiarũ ſenſitiuarũ cõtingit. nõ eniꝫ corpa glorioſa minꝰ mouent̃ a ſenſibilibꝰ ſimilitudines eoꝝ recipiẽdo: ꝙ̃ ante glificationẽ imo magis ac pfectiꝰ: quanto vires ſenſitiue q̃ in aĩa radicãtur ꝑ eius glificationẽ ſunt maioris virtutis et efficacie. cuꝫ ergo ꝑ motũ localẽ nõ inferat̃ paſſio ꝓpriedicta his q̃ mouent̃ vt deductũ eſt: ſequit̃ ꝙ impaſſibilitas corpoꝝ glificatoꝝ nõ impediat directe et ꝑ ſe quĩ corpa glioſa moueri poſſint ab aliquo motore extriſeco motu locali: ꝯtra opinionẽ quorũdam dicẽtium ꝙ dos impaſſibilitatis ſi ineſſet corpibus glorioſis: eque preſeruaret ipſa ne ab aliq̊ mouerent̃ localiter: ſicut nec ꝙ ab illo paterent̃ paſſione alteratiua. vñ ꝓbabiliꝰ dici poſſet ſi in corpibus glioſis debeat poni aliq̃d poſitiuum ad reſiſtendũ motioni locali alicuiꝰ motoris extriſeci: ꝙ illud fuerit dos agilitatis ꝑ quã vt cõmuniter doctores dicũt corpus glioſum pfecte ſubijcit̃ anime glificate in ꝙ̃m eſt corpis motor. naꝫ ꝑ dotẽ agilitatis ſic corpꝰ eſt anime ſubiectũ ⁊ aĩa illi dominat̃ vt motor: ꝙ ad ipſiꝰ nutuꝫ et libitum quocũqꝫ voluerit aĩa moueat̃ corpꝰ localiter. ad tale autẽ dominiũ anime ⁊ obediẽtiã ac ſubiectionem corpis: videt̃ conſeq̃ ꝙ cõtra voluntatẽ anime moueri nõ poſſit corpꝰ localiter. verũtamen veriꝰ nobis videt̃ ꝙ ad reſiſtẽdum motori extraneo ne violenter corpꝰ glorioſum moueat localit̃ ſufficit glorificatio et btitudo anime ꝑ quã aĩa ſic pficit̃ et dominat̃ corpi: vt nulli creature ipſa nolente ſubijciat̃ corpꝰ ad motũ localẽ: nec aliquid triſte aut ſibi indecẽs vel diſcõueniens a creatura aliq̃ aĩa beata pati poſſit. violẽtia aũt q̃ corpi ſuo inferret̃ ad motũ localẽ: magis redundaret in decꝰ et violẽtiaꝫ anime ꝙ̃ corpis: qꝛ directe fieret cõtra dominiũ anime ſupra corpꝰ. et ideo magis videt̃ ꝙ anima beata ex vi ac pfectione ſue btitudinis habeat ꝙ tali violẽto motui reſiſtat: ꝙ̃ ꝙ ex dote corporis illi reſiſtatur: cum ipſa violẽtia nõ directe inferatur corpori ſed anime.

Quantum ad articulũ quartũ rñdendũ eſt obiectionibꝰ in ꝯtrariũ. Et q̃dem ad pͥmũ ſcoti ꝯtra ꝯcluſionem dr̃ ꝙ rñſio ibi data ẽ bona. et ad eius ĩpugnationem dicit̃ ꝙ diuiſio ex qua ꝓcedit argumentũ eſt ĩſufficiẽs. nõ eni q̃litas q̃ corpa reſurgẽtiũ erũt ĩpaſſibilia ẽ qualitas celeſtis nec elementaris nec qualitas ꝓpͣ et naturalis mixti: ſed ẽ q̃dã qualitas ſupnaturalis redũdãs ad corpus ex glia beatitudinis anime ꝑ quã habet plenũ dominiũ ſupra corpus. vnde qꝛ argumẽtum ꝓcedit de qualitate ꝓpria et cõnaturali corpi mixto: nõ eſt ad ꝓpoſitũ. ¶ Ad. 2^{m}. de repugnãtia illiꝰ q̃litatis ad alias: dicit̃ ꝙ qualitas p̃dicta ſupnaturalis nõ impedit actionẽ qualitatũ elemẽtariuꝫ vel mixti ob cõtrarietatẽ vel repugnantiã formalẽ ad illas ſed ex rõne pfectionis qꝛ ſic pficit et fortificat ſubiectũ ꝙ a nulla cõtrarietate agẽtiũ naturaliũ pati põt paſſiõe leſiua ſeu corruptiua. ¶ Ad. 3^{m}. qđ arguẽs obijcit ꝓbãs ꝙ ceſſatio motus celi nõ ſit cauſa ĩpaſſibilitatis corpoꝝ: dicimꝰ ꝙ nõ militat contra doctrinã. S. Tho. quã ſcripſit in ſecũdo opere vltimate: q̃cq̃d ſcripſerit in pͥmo ope: de quorum varietate latiꝰ dictũ fuit in. 2°. li. diſ. 14. ſub quarto notabili. ¶ Ad argumẽta aureoli cõtra eandẽ ꝯcluſionẽ: ad pͥmũ dicit̃ ꝙ aſſũptũ eſt falſum. naꝫ ſicut deductuꝫ fuit in tertio notabili: ĩpaſſibilitas corpoꝝ reſurgentiuꝫ non ordinat̃ ꝑ ſe loquendo ad reſiſtẽdũ agẽti cõtrario ꝙ̃m ad motũ localeꝫ: ſ; ad reſiſtendũ paſſioni leſiue ſeu corruptiue a qua denominat̃ paſſibilitas ꝓpriedicta: ꝯtra quã dat̃ dos ĩpaſſibilitatis. ¶ Ad. 2^{m}. dicit̃ ꝙ virtꝰ impaſſibilitatis dat̃ corpibꝰ glificatꝭ ad ſubtrahẽdũ paſſionẽ corpis corpꝰ vigorãdo ac ꝑ hoc impediẽdo actionẽ cõtrarij agẽtis ne paſſionẽ abiectiuã inferat illi. et tũc ad minorẽ dicit̃ ꝙ eſt falſa. et ad eiꝰ ꝓbationem dicit̃ ꝙ ſupponit falſum. ſ. ꝙ agere ſit ꝓpria paſſio virtutis actiue. hoc autem eſt falſuꝫ imo eſt actio ab illa procedens. actio autem nullius rei eſt propria paſſio ſicut nec eius effectꝰ ad quem actio terminatur. ſed bene verũ eſt ꝙ agere ſemper cõſequit̃ virtutem actiuã naturalem ſi non ſit aliq̃d impediẽs et patiẽs ſit ſufficienter diſpoſitum: q̃ duo in ꝓpoſito noſtro deſunt. quia impaſſibilitas impedit actionẽ agentis contrarij: et corpus glorificatum nõ eſt ad patiendũ diſpoſitum. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur ꝙ minor eſt falſa. licet eniꝫ compoſito ex elemẽtis per ſe conueniat eſſe paſſibile et corruptibile: non tamẽ ꝑ ſe illi cõuenit pati et corrũpi: alias ſemper illi cõuenirent. ad auctoritatẽ autẽ phi dicimus ꝙ loquit̃ ſm viaꝫ nature. impaſſibilitas aũt facit ꝙ corpus paſſibile de natura ſua: nũquaꝫ patiatur virtute diuina q̃ eſt ſup omnem vim et curſuꝫ nature. ¶ Ad. 4^{m}. dicit̃ ꝙ reſponſio ibi poſita bona ẽ. et ad eiꝰ impugnationem dicitur ꝙ aſſumptũ eſt falſum. nam nõ ſoluꝫ contrarietas eſt ratio formalis reſiſtendi cuilibet agenti: ſed etiã forma pficiens et vigorem p̃ſtans ſubiecto ne patiatur a contrario: quãuis huiuſcemodi forma agẽti aut eius virtuti actiue non contrariet̃. non enim celũ habet virtutẽ contrariã caliditati ignis: quãuis reſiſtat illi ne ab eo calefiat aut exuratur. ¶ Ad argumẽta durãdi cõtra eãdẽ

concluſionem: ad primũ patet reſponſio ex ſolutione ad primuz aureoli: et latius ex his que dicta ſunt in tertio notabili. quod aũt arguenti vt dicit eſt magnũ inconueniẽs ꝙ in minimo beato ſit virtus equalis ad reſiſtendũ virtuti et hoim et angelorũ: nobis non eſt incõueniens per virtutem illi diuinitus datã. eſſet autẽ inconueniẽs ſi illi ineſſet ex natura ſua. ¶ Ad. 2^{m}. dicit primo ꝙ non eſt ſimile de incorruptibilitate dãnatorum et beatoruz. et ad ꝓbationẽ dicitur ꝙ aſſumptũ eſt falſum. nõ enim eſt vniuerſaliter veruz ꝙ effectus cõmunis aliquibus ꝓueniat ex cauſa cõmuni. ſicut icorruptibilitas q̃ cõmunis eſt anime et celo: non habet in vtroq̃ vnã cauſaz cõmunẽ preciſe ſed diuerſaz. quia incorruptibilitas aie illi cõuenit ex ſpũalitate ſue nature. corpori vero celeſti: nõ ex ea cauſa ſed qr non eſt cõpoſitũ ex cõtrarijs. Dicitur ſecundo falſum eſſe ꝙ incorruptibilitas ſit effectus cõmunis in beatis et in dãnatis ſicut nec impaſſibilitas. qm̃ impaſſibilitas in beatis: aufert omnem paſſionem nõ ſolum leſionis: ſed et triſticie et doloris. talis autẽ nõ eſt impaſſibilitas dãnatorũ. et idem iudiciũ eſt de incorruptibilitate quia vt arguens ſupponit: ſibi inuicẽ correſpondent impaſſibilitas ⁊ incorruptibilitas. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur ꝙ in verbis auguſtini aduerbiũ ſicut: non deſignat omnimodam ſimilitudinez ſed q̃z^{m} ad aliquid. ſ. q̃z^{m} ad effectum: qr vtrobiq̃ impedita fuit actio agẽtis contrarij manente natura. non autẽ fuit ei⁹ intentio ponere ſimilitudinem vtrobiq̃ q̃z^{m} ad cauſam et modũ cauſe. nam ipſemet auguſtin⁹ i epiſtola ad conſentium tenet expreſſe ꝙ incorruptibilitas corporum beatorum erit per imutationẽ ipſorum. ſ. ꝑ formã inherentez. incorruptibilitas aũt dãnatorum nõ erit per eorũ imutationem. ſ. ex aliqua forma inherente. idem tenet de forma inherente in corporibus beatorum in epiſtola ad dioſcorũ. et de vtraq̃ auctoritate auguſtini verba inducta fuerunt in primo notabili. ¶ Ad. 4^{m}. dicitur ꝙ effectus priuatiuus non neceſſario exigit cauſam poſitiuã formalẽ in ſubiecto. et tamẽ quãdo effectus priuatiuus deſignat perfectionẽ ⁊ nobilitatez ſubiecti: perfectior eſt ſi ex cauſa formali aut fundamentali poſitiua procedit. vnde qr incorruptibilitas in beatis eſt ad eoruz perfectionẽ et gloriam: ineſt eis ꝑ formã inherentẽ poſitiuaz. in dãnatis vero quia eſt ad eorum punitionem ⁊ malum: nõ ineſt incorruptibilitas per aliquã formam poſitiuam. ¶ Ad id quod ex dictis henrrici obijcitur: dicimus ꝙ non aliud ex dictis eius militat contra nos: niſi quia arguit ꝙ ſi in homine nõ eſt alia forma ſubſtãtialis preter animã rationalem: corpora reſurgentium non erunt impaſſibilia per aliquã dotem impaſſibilitatis ſed per naturam: quia tunc in homine nihil aliud eſſet niſi materia prima et anima rationalis quarum quelibet eſt incorruptibilis ex ſui natura. vnde et cõpoſitum ex eis preciſe incorruptibile erit per naturam. Sed ad hanc obiectionem reſpondemus ꝙ licet in homine non ſit alia forma ſubſtantialis preter animã rationalẽ: eſt tamẽ in eo forma mixti accidẽtalis. i. complexio ex qualitatibus elemẽtorum in corpore humano reſultans: in qua virtus vnius elementorum predominatur: ex q̊ prouenit actio et paſſio qualitatum per quas diſponitur corpus ad corruptionem et tandem corrũpitur. vnde propter hanc formã mixti habentez in virtute contrarietatem qualitatum elementarium et alias diſpoſitiones quas requirit corpus humanum que ſunt corruptibiles: corpus humanum eſt corruptibile per naturã. ac per hoc indiget ſupernaturali virtute per quã fiat mũere glorie incorruptibile. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum reſpondet Sanct⁹ Thomas in hac diſtinctione queſtione ſecunda articulo primo ſub articulo ꝑmo ad ꝑmũ: ꝙ ſm anſelmũ mortale ponit a philoſophis in diffinitiõe hominis qui nõ crediderunt hominem totum aliquãdo poſſe eẽ imortalem: quia non viderunt homines niſi ſm hui⁹ mortalitatis ſtatum. Vel poteſt dici ſm phm. 8. methaphiſice: ꝙ quia differentie eſſentiales ſunt nobis incognite: vtimur quandoq̃ differẽtijs accidentalibus ad ſignificãdum eſſentiales differẽtias que ſunt accidentalium cauſa. vnde mortale non ponitur in diffinitione hominis q̃ſi ipſa mortalitas ad eſſentiam hominis pertineat: ſed quia illud quod ẽ cauſa paſſibilitatis et mortalitatis ſm preſentem ſtatum. ſ. compoſitio ex contrarijs eſt de eſſentia hominis. ſed tũc non erit cauſa ei⁹ propter victoriam anime ſuper corpus. hec ſanctus thomas. Et in hoc articulyſ terminatur.

ULteriꝰ circa quadrageſimã quartam diſtictionez quĩt vtrũ corpꝰ glĩoſum ꝑ dotẽ ſubtilitatis poſſit eſſe in eodẽ loco ſimul cuʒ alio corꝑe et arguit̃ ꝙ ſic. qꝛ vt dr̃ philip. 3°. reformabit corpꝰ humilitatis nr̃e cõfiguratũ corpi claritatis ſue. ſed corpꝰ xp̃i potuit ſimul eſſe cuʒ alio corpe ĩ eodẽ loco vt patet ꝑ hoc ꝙ poſt reſurrectionẽ intrauit ad diſcipl'os ianuis clauſis vt dicit̃ ioã. 20 ergo etiã corꝑa glĩoſa rõne ſubtilitatis poterunt eſſe cũ aliĳs corꝑibus nõ glĩoſis ſimul in eodeʒ loco. ¶ In oppoſitũ arguit̃. qꝛ dicit boetiꝰ in libro ð trinitate: in numero differẽtiã varietas facit accidentiũ. nã tres hoĩes neqꝫ genere neqꝫ ſpecie ſed ſuis accidẽtibꝰ diſtãt. nã ſi vl' omnino cũcta ab his accidẽtia ſeparamꝰ: tñ locꝰ eſt cũctiſ diuerſus quẽ vnũ fingere nullo modo poſſumꝰ. ergo ſi ponantur duo corpa in eodẽ loco: erũt vnũ corpꝰ numero. ¶ In hac q̃ſtione erũt q̃tuor articuli vt ſup.

QUantuʒ ad primũ articulũ ſit p̃ma concluſio ꝙ corꝑa btõrum erũt ſubtilia ꝑ aliquã formã eis inherentez q̃ dicit̃ dos ſubtilitatis. Hãc cõcluſionẽ tenet. S. Tho. in hac diſ. q. 2. ar. 3. ſub. ar. p̃°. i. c. Itẽ infra diſ. 49. q. 4. ar. 5. ſub. ar. 2. et ſub. ar. 3 ¶ Secũda cõcluſio eſt ꝙ corpꝰ glĩoſum non hẽt ex rõne ſue ſubtilitatis ꝙ poſſit eſſe cũ alio corpore ſimul in eodẽ loco. Hãc concluſionez tenet. S. Tho. in hac diſ. q. 2. ar. 2. ſub. ar. 2. in. c. ¶ Tertia ꝯcluſio eſt ꝙ diuina virtute duo corꝑa poſſũt ſimul eſſe in eodem loco. Hanc concluſionẽ tenet S. Tho. loco ꝓxime allegato ſub. ar. 3.

QUantum ad ſecundũ articulũ arguendũ eſt cõtra cõcluſiones. Et quidez cõtra p̃mã arguit durãdus ꝓbando ꝙ dos ſubtilitatis non eſt qualitas inherẽs corpi glĩoſo. ꝑfecta inquit ſubiectio corporis ad aĩam q̃ ad oꝑationes cognitiuas ⁊ appetitiuas: videt̃ ꝑtinere ad dotẽ ſubtilitatis. et hec ſubiectio põt intelligi vel quantuʒ ad oꝑationes ſenſitiuas preciſe vt nihil ſit in corꝑe quo puritas taliũ oꝑationũ impediat̃ ſicut nũc fit in nobis frequenter ꝓpter groſiciẽ et impuritatẽ ſpirituuʒ deſeruiẽtiũ oꝑationibꝰ ſenſitiuis. omnis enim talis impuritas ſegregabit̃ a corꝑibus glĩoſis. vel põt intelligi talis ſubiectio ꝓpter ꝑfectam obediẽtiaʒ quã tunc habebũt vires ſenſitiue appetitiue ad rationẽ. q̃ obediẽtia nõ eſt modo quãdo caro cõcupiſcit aduerſus ſpũm: et ob hoc corpꝰ nunc dicit̃ aĩale ab aĩalitate: qꝛ motꝰ aĩales magis ſunt ĩ nobis ſcḋm ĩpedimẽtũ ſenſualitatis q̃ ſcḋm dictamẽ rationis. ſed tunc dicet̃ corpꝰ ſpũale: qꝛ oĩes tales motus erũt plenarie ſubiecti ſpũi. quocũqꝫ autez modorũ accipiat̃ ſpũalitas: nõ videt̃ neceſſariuʒ ꝙ dicat aliquã qualitatẽ ſupnaturalẽ inherentez corꝑoribꝰ glorioſis. qꝛ ſubtilitas primo modo accepta. ſ. ꝓ puritate oꝑationũ ſenſitiuarũ: põt eſſe ꝑ ſolã puritatẽ humorꝝ et ſpũum deſeruiẽtiũ operationibus ſenſitiuis. ſecũdo modo aũt accepta poteſt eſſe ꝑ diuinã ꝓuidẽtiã aſſiſtentẽ. nec apparet bene quomodo ꝑ aliquã qualitatem inherẽtẽ hoc eſſe poſſit. quia actus cuiuſcũqꝫ qualitatis ſiue naturalis ſiue ſupnaturalis: nõ eſt liber ſed neceſſarius et ideo ad idẽ ſemꝑ inclinat. ſed obediẽtia viriũ ſenſitiuarũ ad rõnem vel intellectũ: non põt eſſe ſcḋm inclinationẽ ad idem: qꝛ quãdoqꝫ ſcḋʒ rectam rõnem aliquid eſt appetendũ: quandoqꝫ vero eiꝰ oppoſitũ ideo et c̃. et quãuis ſcḋm hãc viaʒ ſubtilitas nõ ſit aliqua forma ſubtilitatiſ ſicut nec impaſſibilitas: põt tamen dici dos quia dos ſponſe ex qua iſtud nomen tractum eſt: conſiſtit nõ ſolum in illis que ſponſam ornant et circunſtãt q̃ſi intrinſece: ſed etiaʒ in his que aſſiſtunt extrinſece vt ſi ad tuitionẽ eius daretur ei certa cuſtodia militum. hec durandus. ¶ Cõtra ſecũdam ꝯcluſionem arguit̃ ab aliĳs ꝓbando ꝙ per dotẽ ſubtilitatis corpꝰ glorioſum poſſit eſſe cũ alio corꝑe. p̃mo quia cuiuſlibet dotis corporis glorioſi: eſt aliquis ꝓprius effectus. ſed dotis ſubtilitatis nõ videtur eſſe aliquis effectꝰ niſi penetrare aliud corpꝰ ⁊ facere ſe ſimul cuʒ eo. ſed hec eſt forma creata et datur corporibus glorioſis. ergo poſſunt ſe facere ſimul cum alio corpore non ſubtili penetrãdo ipſum. ¶ 2°. quia illud poſſet eſſe ꝑ virtutẽ creataʒ ꝓbatur. quia xp̃s inq̃ᵐ deus poſſet facere ꝙ corpus glorioſum eſſet cũ glorioſo. nec tamen ſequitur ꝙ poſſet ſe facere ſimul cũ non glĩoſo. igit̃ nõ eſt tm̃ per diuinã potentiã: ſed per aliquid quod eſt in eo. ſed hoc non videtur aliud q̃ dos ſubtilitatis. ergo et c̃. ¶ 3°. ſi ſubtilitas nõ eſſet rõ eſſendi cũ alio corꝑe: tunc corpus poſt reſurrectionez eſſet in onus anime. anima eñi quantum eſt ex ſe põt eſſe cũ quocũqꝫ corꝑe. et ſi corpus non poſſʒ eſſe cum alio corpore: iã eſſet ſibi in onus quia nõ poſſet cũ illo illud quod poſſʒ ſine ipſo: quod eſt

contra auguſtinũ.10. de ciuitate dei. ¶ 4°. ſicut
deus poſſet facere vnũ corpꝰ ꝓ nunc cũ alio cor-
pore: ita põt ipm cõſeruare ꝑ aliquod tẽpus ⁊ ꝑ-
petuo. igit̃ a ſimili poterit ſibi dare aliquã formaȝ
ꝑ quã ſit cum alio corꝑe et ꝑ quã perpetuo cõue-
niat ſibi eſſe cum alio ꝓ libito volũtatis ſue. ¶ 5°.
magis videt̃ de corꝑibus gl'oſis ꝙ ꝑ ſubtilitatem
ſuã poſſint ſe facere ſimul cũ alio corꝑe: ꝙ̃ de alijs
nõ glorioſis. ſed aliq̃ alia corꝑa inueniunt̃ q̃ poſ-
ſunt ſe facere ſimul cũ alio corpore vt ignis cum
ferro et vinũ cũ pane. ignis eniȝ in ferro oportet
ꝙ vere ſit: qꝛ ferrũ ignitũ habet ꝓpriã operationem
ignis et ferri ſeu actionẽ: vnde ſi eſt acutũ combu
rit et ſcindit. nec põt dici ꝙ ſit ibi in aliena mate-
ria: quia due forme ſubales ſpecifice nõ poſſunt ꝑ
ficere ſimul eandẽ partẽ materie. ꝙ etiã vinuȝ ſit
vbiq̃ȝ in pane: patet quia vini humiditas eſt ĩ pa
ne. ſed humiditas non põt ſeparari a ꝓprio ſubie
cto vt patet ꝑ phm̃. 2°. de aĩa de humido aque ⁊
aeris licet minꝰ ſit ſenſibile. vnde quandocũq̃ȝ im
primunt̃ digiti in aere vel in aqua: ſm eũ interci-
pitur aqua inter digitos. qδ patet qꝛ manet hu-
miditas q̃ non ſeparatur ab eis. ergo multo ma-
gis hoc poſſunt corꝑa glorioſa. hec argumẽta re
citat ſcotꝰ tanq̃ȝ aliena. ¶ Cõtra tertiã concluſio
nem arguit durandus ꝓbando ꝙ per nullã potẽ-
tiam poſſit fieri ꝙ duo corpora ſint ſimul in eodẽ
loco ꝓprio ſiue ꝙ ſint indiſtincta ſm ſitum. qꝛ cor
pus nõ impedit̃ eſſe ſimul cum alio corꝑe: niſi rõ-
ne quantitatis. quia nihil põt ꝓhibere quin cor-
pus poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodeȝ lo
co: niſi illud ꝑ quod vnum corpus requirit diſtin
ctum ſitum ab alio. nihil enim eſt impeditiuũ idẽ
titatis: niſi quod eſt cauſa diuerſitatis. ſꝫ ſola quã
titas eſt illud ꝑ quod vnũ corpus requirit diſtin-
ctũ ſitum ab alio. ergo ſola quantitas ſm naturã
impedit ſimultatẽ pluriũ corpoꝝ in eodem loco.
hoc ſuppoſito ꝓbatur ꝙ duo corpora ex hoc ꝙ ha
bent diſtĩctas quantitates: nõ poſſint eſſe ſimul
in eodem loco. primo ſic. nõ minus neceſſe ẽ duo
corpora diſtingui ab inuicem ſitu et poſitione: ꝙ̃
duas partes eiuſdem corporis. ſed partes quan-
titatiue eiuſdem corporis ſic neceſſario diſtingu-
untur ſitu ſeu poſitione: ꝙ impoſſibile eſt eas ſi-
mul eſſe ſimultate oppoſita huic diſtinctioni. ergo
ſimiliter duo corꝑa adeo diſtinguũtur ſitu et po-
ſitione: ꝙ non poſſunt eſſe ſimul ſimultate illi di-
ſtinctioni oppoſita. vtraq̃ȝ premiſſaꝝ probat̃ et ꝓ̇
mo maior ſic. quia actualis diuiſio partiũ quãtita
tis: non tribuit partibꝰ diuiſis ꝙ poſſint eſſe plus
ſimul ꝙ̃ ante diuiſionem. ſed vna quantitas effi-
citur due ſola diuiſiõe. ergo ſimultas q̃ repugnat
partibus eiuſdem quãtitatis: repugnat q̃buſcũq̃ȝ
duabus quãtitatibꝰ. et iterũ due quantitates iter
ſe diuiſe poſſunt vniri et fieri partes eiuſdẽ quãti
tatis: ſicut ecõuerſo partes vnite diuidi pñt et fie
ri quãtitates diſtincte. ꝓpter qδ omnino videtur
idem eſſe iudiciũ de quãtitatibꝰ diuiſis et de parti
bus eiuſdẽ quãtitatis: precipue quia quelibȝ pars
quãtitatis eſt quãtitas. ⁊ ſic patet maior. ſ. ꝙ quã
impoſſibilitatẽ habẽt partes eiuſdẽ quãtitatis vt
ſint ſimul: eandẽ habent quecũq̃ȝ corpora. minor
ꝓbat̃. ſ. ꝙ partes eiuſdẽ quantitatis ſic diſtinguũ
tur ſitu vel poſitione ꝙ nullo modo pñt ſimul eẽ
ſimultate oppoſita tali diſtinctioni. qꝛ de intrinſe-
ca et eſſentiali ratione quantitatum ſine qua nõ
eſt poſſibile quantitatẽ eſſe vel intelligi: eſt ꝙ ha
beat partẽ extra partẽ ſeu iuxta quod vocat̃ ad ꝑ̃
ſens diſtigui poſitione vel ſitu qui eſt ordo parti-
um in toto. que diffinitio vel diſtinctio ſm poſi-
tionem et ordo repugnat ſimultati partis in par
te vel partis cum parte. vnde contra rationẽ quã
titatis eſt ꝙ partes eiꝰ ſint ſimul: ſed ſemꝑ vna eſt
extra aliam et non in alia vel cum alia. alioquin
due non eſſent aliquid maius vna nec totũ maiꝰ
parte quod eſt ĩpoſſibile. et ſic patet minor. ſequi
tur ergo cõcluſio principalis. ſ. ꝙ duo corpora vel
due quantitates neceſſario diſtinguuntur ſitu ſeu
poſitione ſic ꝙ impoſſibile eſt ea eſſe ſimul: ſꝫ ne-
ceſſario vnum eſt extra aliud et nõ in alio nec cuȝ
alio poſitione vel ſitu indifferens. ¶ 2°. ꝓbat̃
ſic idem et eſt eadem virtus rõnis cum preceden
te. quia ſi duo corpora poſſũt eſſe ſimul ita ꝙ quã
titates eorum ſint indiſtincte ſm ſitum vel poſi-
tionem modo quo expoſitum eſt: ꝑ eandẽ rõneȝ
partes eiuſdem quãtitatis pñt ſuꝑ ſe replicari ita
vt ſint indiſtincte poſitione nec vna ſit extra ali-
am. et tantũ poterunt replicari: vt tota replica-
tio fiat ſuꝑ vnam minimã partem: ita ꝙ extra eaȝ
non ſint alie ſed in ea vel cum ea ſimul. hoc auteȝ
videtur impoſſibile. quia tunc maximum corpus
poſſet contineri localiter a minimo loco. ſ. a ſolo
loco illius partis ſuꝑ quam facta eſſet replicatio.
et ſic totus vnus mons maximus poſſet intrare
per foramen acus: et totum celum contineri ĩ mi
nima burſa ſaluata quantitate vtriuſq̃ȝ. ſ. montis
et celi: quod non videt̃ poſſibile. quare et c̃. ¶ 3°
ſic. ſicut partes quantitatis ſucceſſiue vt ſunt tem
pus ⁊ motus habẽt inter ſe ordinẽ durationis: ſic
partes quantitatis ꝑmanentis habẽt inter ſe or-
dineȝ poſitionis. ſed nulla virtute põt fieri ꝙ par
tes quantitatis ſucceſſiue vt ſunt partes tempo-
ris et motus ſint ſimul duratione cum de ratione
earum ſit prius et poſterius ſm durationeȝ. ergo

ſimiliter nulla virtute fieri poteſt ꝙ partes quan=
titatis permanentis ſint ſimul poſitione. et ꝑ ean
dem rationem nec due quantitates diuerſoꝝ cor
porū cum idem iudiciū ſit vtrobiq̧ pro eo ꝙ que
libet pars quantitatis eſt quantitas vt dictuȝ fu=
it. quare et cͭ. ¶ 4°. quia ſicut ſe habēt duo accidē
tia eiuſdem ſpeciei ad idem ſubm; ſic duo corpo=
ra ad locum. ſed duo accidentia eiuſdem ſpeciei
non poſſunt ſimul eſſe in eodē ſubiecto. ergo nec
duo corpora in eodem loco. minor probatur. q2
duo accidentia eiuſdē ſpeciei vel ſunt equalis gra
dus vel inequalis: puta quia vnum eſt intenſius
alio. ſi ſint inequalis gradus: īpoſſibile eſt ꝙ ſint
ſimul in eodem ſubiecto. alioquin idem ſubiectū
eſſet magis album et minus albuȝ quod videtur
implicare contradictionem. et iteruȝ termini mo
tus vel mutationis ſunt incompoſſibiles. ſed hu
iuſmodi accidentia poſſunt eſſe termini motꝰ vel
mutationis ſm alterationeȝ intenſionis et remiſ
ſionis. quare et cͭ. ſi vero ſunt eiuſdem gradus: idē
ſequiť. q2 ſubm non eſt in potentia ad aliquā for=
mam niſi mediante mutatione. ſed ſubm habens
aliquam formā: non poteſt mutari ad ſimilitudi=
nem eiuſdem gradus priore manente. quia idem
non poteſt ſimul eſſe tale formaliter in actu et ta
le in potētia. ſed illud ſequereť ſi ſubiectuȝ habēs
aliquam formā poſſet mutari ad ſimilitudineȝ. er
go et cͭ. ¶ 5°. quia rationes que fiūt pro parte op
poſita ſunt ſolubiles. quod patet diſcurrēdo per
ſingulas. primo quidem arguunt ꝙ duo corpora
non poſſunt eſſe ſimul in eodem loco. quia chri=
ſtus natus eſt clauſo matris vtero: remanſit eniȝ
virgo poſt partum. ſed iſtud non potuit eſſe niſi
corpus chriſti naſcendo ſimul eſſet cum corpore
matris. quare et cͭ. ſed iſta ratio non valet. dicitur
enim ꝙ veriſſimum eſt beatam mariam virgineȝ
permanſiſſe in partu et poſt partum ſicut ante: fu
it enim virgo non ſolum ex carentia experientie
delectationis veneree per quam experientiaȝ vir
ginitas proprie amittitur: ſed etiam propter in=
tegritatem membri corporalis. nec tamen prop
ter hoc in natiuitate chriſti fuerunt duo corpora
ſimul ſcilicet corpus chriſti cum corꝑe matris: q2
eſt alius modus poſſibilis ſcilicet ꝙ virtute diui=
na fuit facta dilatatio neruorum et meatuum na=
turalium: non ruptio aliqua vel fractio aliqua. ſi=
cut ſm auguſtinum. 14. de ciuitate dei factum fu
iſſet in omnibus mulieribꝰ ſi ſtatus īnocentie du=
raſſet. quia tunc peperiſſent ſine dolore que nunc
eſt pena peccati ſm ſententiam domini gene. 3°.
vnde proles nata fuiſſet per dilatationem mem
brorū naturalium et non per fractionem vel diui
ſionem que non pōt eſſe in ſentiētibus ſine dolo=
re. et hunc modum videnť tenere gregorius nice
nus et ambroſius ſuꝑ illo verbo Luce. 2°. omne
maſculinum et cͭ. ibi enim dicit gregorius nicenus
ſic. hoc auteȝ legis decretū in ſolo incarnato deo
ſingulariter et ab alijs differenter impleri videť.
ipſe nāq̧ ſolus ineffabiliter conceptus ac incom=
prehenſibiliter edificatus: virginalem vterū ape
ruit. non ante cōnubio reſeratū ſeruans poſt par
tum mirabilē inuiolabiliter ſignaculuȝ caſtitatis.
et ambroſius dicit ibidem. non enim rurſus coitꝰ
vulue virginalis ſecreta reſerauit: ſed immacula=
tum ſemen inuiolabiliter vtero ſpiritusſanctus ī=
fudit. et ſubdit quod eſt ad propoſitum dicens. q̇
ergo vuluam ſanctificauit alienam vt naſceretur
ꝓpheta: hic eſt qui aperuit matris ſue vuluam vt
īmaculatus exiret. ¶ 2°. arguunt quidam dicen=
tes ꝙ xp̄s ponitur ſurrexiſſe clauſo tumulo. quod
non potuit eſſe niſi ſimul eſſet corpus chriſti cum
lapidibus ſepulchri. ſed hec ratio non valet. quia
ex nullo textu ſacre ſcripture habetur ꝙ chriſtus
reſurrexit clauſo ſepulchro. et ideo aſſertio cōtra
ria non preiudicat fidei neq̧ ſcripture. ꝙ ſi ex di=
ctis aliquoꝝ ſanctorum haberetur ꝙ chriſtus re=
ſurrexit clauſo ſepulchro: accipiendum eſt ꝓ opi=
nione. et ſi hoc dictum eſſet approbatuȝ per eccle=
ſiam: tunc reſpondendum eſſet ſicut in ſolutione
tertij argumenti ſtatim dicetur. ¶ 3°. arguunt q̇=
dam quia chriſtus poſt reſurrectionē intrauit ad
diſcipulos ianuis clauſis vt habetur ioā. 20. ſed
hoc non concludit: quia hoc eſt abſolute verū. ſ.
ꝙ cum fores eſſent clauſe venit ieſus. ſed non di=
citur ꝙ intrauerit per ianuas clauſas. cum enim
corpus glorioſum poſſit moueri per aerem ſicut
per terram: et chriſtus diuina virtute potuit cor=
pus ſuum oſtendere ⁊ occultare prout voluit: po
tuit intrare ad diſcipulos per feneſtras vel per a=
lium aliquem locum: et tunc primo ſe oſtendere
quando fuit coram diſcipulis: ſed non per ianuas
clauſas. ⁊ ſi per ianuas clauſas intrauit: potuerūt
ſubito claudi ⁊ ſubito aperiri: ita vt apertio ⁊ clau
ſio lateret diſcipulos. et quia res dicitur fieri quā=
do īnoteſcit: ideo dicūtur clauſe quia apertio ea=
rum nulli apparuit. et hoc modo poſſet dici ſurre
xiſſe clauſo ſepulchro ſi illud alicubi legeretur. vľ
poſſet dici ꝙ chriſtus ratione qua deus habuit in
ſua poteſtate corpus et figuram corporis ſui: ita
ꝙ potuit figuram corporis ſui mutare in figuram
anguſtam et ſic intrare per quācūq̧ rimā ianuarū
eis remanentibus clauſis. et quāuis aliqui dicant
hoc non fuiſſe conueniens: nullus tamē dicit qui
fuerit poſſibile chriſto inquantuȝ deus. conueniē=

tius autem videtur ponere modum qui ab omnibus credit᷑ eſſe poſſibilis: ꝙ̄ ponere illum q̄ a pluribus impoſſibilis reputat᷑. beatus etiā auguſtin⁹ videtur hunc modū tenere. Poteſt etiam aliter reſpōderi ad predictas tres inſtātias dicendo ꝙ ſi deus pōt facere ⁊ facit ꝙ ideꝫ corp⁹ xp̄i ſit ſimul in celo et in ſacro abſq; hoc ꝙ ſit in medio: multo fortius pōt facere ꝙ idem corp⁹ ſit ſucceſſiue in locis diſtantibus et nō in medio. et ſic potuit de⁹ facere ꝙ corpus xp̄i fuiſſet primo in vtero matris ⁊ poſtea extra abſq; hoc ꝙ fuiſſet in medio ſimul cū corpore matris. et idē poteſt dici de egreſſu xp̄i ex ſepulchro clauſo et de ingreſſu ad diſcipulos ianuis clauſis. et ſi iſtud eſt poſſibile deo quod prima facie apparet poſſibili⁹ ꝙ̄ illud quod fide tenem⁹ de ſimultate exiſtētie realis corpis xp̄i in celo et ī ſacramēto et de ſimultate eiuſdē in plurib⁹ ſacris tunc predicte inſtantie ſumpte ex dictis ſcripture ſunt clare ſolute et omnes auctoritates ſanctoꝝ doctoꝝ predicta loca ſcripture exponētiū. ¶ 4° arguunt q̄dam. qꝛ corp⁹ celeſte non pōt diuidi ſaltem quantū ad ſubam ſperarū. vnde dr̄ iob. 27. ꝙ celi velut ſolidiſſimi quaſi ere firmati ſunt. ſi ergo corpus gl̄ioſum non poſſet ſimul eſſe cuꝫ alio corpe: nūꝙ̄ corpus xp̄i aſcēdiſſet ad celū empireum: nec corpa ſctōꝝ poſt reſurrectionē illuc aſcenderent qd̄ eſt erroneū. ſed dicendū ꝙ ſiue ponat᷑ celū diuiſibile ꝑ naturam ſiue virtute diuina: non oportet ponere corp⁹ xp̄i in aſcēſu ad celos ſimul fuiſſe cum corpibus ſperarū: ſed celū ceſſit corpori xp̄i. et ſi dicat᷑ ꝙ omne diuiſibile eſt corruptibile dicendū ꝙ nō oportet quia diuiſio nō arguit corruptibilitatē in illis in quib⁹ eſt: ſed addit facilitatem quia corruptibile diuiſuꝫ in plures partes facilius corrūpit᷑ ꝙ̄ ſi eſſet integrū. quia ſingule partes nō poſſunt tantū reſiſtere quantum totū integruꝫ. diuiſio tn̄ nō dat eis corruptibilitatē ſed ſupponit. quod patet. quia ſi eſſet quantū mathematicū quātūcūq; diuideret᷑: non corrumperet᷑. non enim corrūperet᷑ a cōtrario quia quātitas nō habet cōtrarium. nec corruptione ſubiecti quia ſubꝫ non habet vt ponit᷑. nec diuiſione ad minima: qꝛ tale quantū ſm ſe diuiſibile eſt in infinitū. nec eſt poſſibile ꝑuenire ad minimū: nec cōiunctum toti neq; ſeparatū a toto. patet ergo ꝙ diuiſio nō arguit corruptibilitatē ſaltē illa q̄ fieret virtute diuina. nec celi dicūt᷑ ſolidiſſimi qui poſſint diuina virtute diuidi et p̄bere trāſitū corpib⁹ gl̄ioſis ad celū empireū. ſed dicunt᷑ ſolidiſſimi qꝛ naturaliter ſūt incorruptibiles. videt᷑ etiā ꝙ rōnabiliter oporteat hoc ponere. quia niſi celū ſit ſm aliq̄d diuiſibile ita vt cedat corpori gl̄ioſo: neceſſariū eſt ꝙ corpora gl̄ioſa nūꝙ̄ poſſint eſſe in celo niſi ſemꝑ ſint ſimul cū alio corpe. quod forte reputarēt aliq̄ ſatis abſurdū. ¶ 5°. arguūt quidā. qꝛ corp⁹ non impediret᷑ eſſe cū alio corpe: niſi ratione quātitatis. ſed virtute diuina fit ꝙ in ſacro altaris eſt corpus xp̄i ſimul cū quantitate panis. ergo eadeꝫ virtute poſſet fieri ꝙ ſimul eſſet cuꝫ ſuba panis. ergo duo corpa eſſent ſimul. ſed dicēdū ꝙ corp⁹ xp̄i, put ſpectat ad genus ſubſtātie: eſt vere in ſacro altaris. nec illud eſt ꝯtra dicta niſi ponat᷑ ꝙ in eodē ſacro ſit quantitas corporis xp̄i. quia ſola quātitas impedit coexiſtentiā pluriū corpoꝝ in eodē loco. ſicut aūt oſtenſum fuit pri⁹: nō eſt verū ꝙ quantitas xp̄i ſit ī hoc ſacro: nec ex vi cōuerſionis vt omnes cōcedunt: nec ex aliqua cōcomitātia quāuis vnū ab altero nō ſeparetur vt pleni⁹ fuit ſupra declaratum. item ſm omnes corpus xp̄i nō eſt in ſacramēto altaris quātitatiue: ſed ſub qualibꝫ parte hoſtie quantūcūq; minima eſt totū corp⁹ xp̄i. vnde nō pōt ibi videri nec a ſeipſo nec ab alio vt fuit declaratū in precedētibus. nec vt ſic cōpetebat corpi xp̄i aliquis motus vel actio ſeu paſſio. quādo aūt querim⁹ vtrū virtute diuina vnū corpus poſſit eſſe cū alio: intelligim⁹ hoc de exiſtētia quantitatiua vtriuſq; corpis. et ideo nō eſt ſimile hinc et inde. ¶ 6°. principaliter arguit. qꝛ tenentium partē oppoſitā: ꝓbabilior modus ponēdi ē illoꝝ q̄ dicunt ꝙ modus quo eſt poſſibile duo corpora eſſe in eodē loco talis eſt. quātitas eniꝫ per quā corpus comparat᷑ ad locū: habet duo facere .ſ. reddere corp⁹ quantū et occupare locū. primū eſt act⁹ eius formalis. ſecundū eſt act⁹ ei⁹ q̄ſi cauſe efficientis. ex quo pōt tripliciter argui. Primo ſic. ſicut ſe habet calor ad calefaciendū: ſic quantitas ad occupandū locū. ſed virtute diuina poteſt fieri ꝙ calor preſens calefactibili nō calefaciat ipſum vt factū fuit in fornace babilonis reſpectu trium pueroꝝ. ergo eadē virtute fieri pōt ꝙ quantitas preſens loco nō occupet locū. et ſic alia quātitas poterit eſſe ſimul cū ipſa. ¶ 2°. ſic. virtute diuina pōt fieri ꝙ prius maneat amoto poſteriori cū hoc nō implicet aliquā ꝯtradictionē ſeu repugnantiā intellectuū. ſed dare eſſe quantū ſubiecto ꝑ prius cōpetit quantitati ꝙ̄ occupare locū. qꝛ ille eſt act⁹ formalis qui ſimul eſt cū forma in ſubiecto. alius aūt eſt act⁹ eius vt efficiētis reſpectu alterius q̄ frequēter eſt tp̄e poſterior. ergo ꝟtute diuina pōt fieri ꝙ corp⁹ maneat quantū et nō occupet locū. et ſic idē quod pri⁹. ¶ 3°. ſic. nō videtur ꝙ duo corpa impediant᷑ ſimul eſſe in loco eodem niſi qꝛ nō apparet ꝑ q̄d diſtiguerent᷑. ſꝫ illud nō impedit qꝛ corpa ſuis quātitatib⁹ diſtiguūtur non ꝑ

loca: quãuis ꝑ diſtictionez locoꝝ appareat vel ma
niſeſtetᷣ diſtictio corpoꝝ. dato etiã ꝙ diſtiguerentᷣ
ꝑ loca: deꝰ tñ pōt facere ꝑ ſe qḋ pōt facere mediã-
tibꝰ cauſis ſecũdis. et ita pōt diſtinguere duo cor
pora et diſtictionez eoꝝ ꝯſeruare abſq̄ diſtictio-
ne locoꝝ. q̄re et c̄. iſte inquaꝫ modus iter ceteros
ꝓbabilior eſt: ſ tñ nō valet nec ꝯcludit. ¶ Dr̄ eni
ad ṗmũ ꝙ nō eſt ſiĺe ď calefactiōe reſpectu calorũ
et de occupatione loci reſpectu quãtitatiſ. qꝛ ꝑ ca-
lefactionẽ fit aliq̄ natura ī calefacto. ſ. calor q̄ vir-
tute diuina pōt īpediri ne fiat ꝯſeruãdo q̄litatem
oppoſitã. ꝓpt̄ qḋ calidũ p̄ſens calefactibili: pōt vir
tute diuiã īpediri ne calefaciat. ſ ad occupare lo-
cũ: non ſeq̄tᷣ aliq̄ nã abſoluta ex p̄ſentia locati ad
locũ vel ecōtra: ſ ex hoc ſolũ occupatᷣ locꝰ a locato
qꝛ locatũ hēt īfra locũ diſtēſionẽ ſuarũ partiũ. cuꝫ
ergo hoc ſit eſſentiale locato ꝓut ē quãtũ: īpoſſi-
bile ē ꝙ locatũ ſit ī loco et ꝙ nō occupet ip̄m. ac ꝑ
ꝯſequẽs quin ſit incōpoſſibile alteri ſic occupanti.
¶ Similr̄ ſecũda rō nō valet. dr̄ eni ꝙ deꝰ pōt fa-
cere ꝙ corpꝰ ſit quantũ et ꝙ nō occupet locuꝫ: qꝛ
pōt facere corpꝰ ſine loco. ſ ſuppoſito ꝙ corpꝰ ſit ī
loco: nō pōt fieri ꝙ nō occupet locũ qꝛ nō eſt ṗus
imo nec aliḋ realiter ē quãtũ eẽ ī loco q̄ꝫ occupare
locũ. qꝛ occupare locũ eſt in loco hr̄e partes poſi
tione diſtictas et diſtãtes adinuicem et ab oī alia
quãtitate. et iſtud nō eſt aliud q̄ꝫ eẽ quãtũ. nec in
ꝓpoſito facit difficultatẽ corpꝰ cōtinẽs aliud in q̄
cōtentũ dr̄ eſſe ſicut in loco. qꝛ ſi duo corpa pone
rentᷣ eẽ in eodẽ loco cōtinẽte et ṗus corpꝰ totalr̄
ãnihilaretᷣ: nō ꝓpter hoc p̄cedentia corpa deſine-
rẽt ſimul eſſe. et quãuis iſta ſimultas nō eſſꝫ ſm lo
cũ: eſſꝫ tñ ſm poſitionẽ partiũ q̄ ſemꝑ eſt incōpoſ
ſibilis quãtitati: cum diſtãtia partiũ quãtitatis ſit
eſſentialiᷣ intrīſeca quãtitati. ¶ Silr̄ tertiũ nō cō
cludit. dr̄ eni ꝙ deꝰ nō pōt cōſeruare diſtictionem
corpoꝝ ſine diſtinctione locoꝝ. qꝛ pōt facere plu
ra corpa q̊ruꝫ neutrũ ſit ī loco. nō tñ pōt facere ꝙ
duo quãta ſint diſticta et partes eoꝝ ſint poſitio-
ne diſticte: cũ hoc ſit ꝯtra intrīſecã rōnem quãtita
tis. et qꝛ hoc ſequitᷣ ſi ponerentᷣ plura corpa ī eo-
dẽ loco: ideo illud nō ē poſſibile. ¶ Ad formã er-
go rōnis dicẽdũ ꝙ nō ꝓhibentᷣ plura corpa eſſe in
eodẽ loco qꝛ locꝰ ſit cauſa diſtictionis corpoꝝ: ſed
qꝛ diſtictio corpoꝝ req̄rit diſtictã poſitionẽ eorũ
quaꝫ nō cōpatitᷣ vnitas loci. ſic ergo videtᷣ ꝙ duo
corpa quãtitatiue ſumpta nulla v̄tute pñt ſimul
eẽ in eodẽ loco. ſi aũt alteꝝ eoꝝ nō cōpararetᷣ ad
aliud quãtitatiue ſicut eſt ď corpe xp̄i in ſacr̄o vel
alio modo deo poſſibili licet nob ignoto: tũc vnũ
corpꝰ poſſet eẽ ſimul cũ alio in eodẽ loco. ſ alterũ
nō eſſet ibi localiter nec quãtitatiue. hec durãdꝰ.

¶ Cōtra eandẽ ꝯcluſionẽ arguit ſcotꝰ īprobãdo
modũ ponendi q̊ dicitᷣ ſolũ deuꝫ poſſe facere duo
corpa ſimul in eodem ſitu. ṗmo qꝛ vel manẽt pri-
cipia eſſentialia iſtoꝝ corpoꝝ vt ſunt in vno loco
diſtincta: vel non. ſi ſic: ergo ſolus deꝰ nō ꝯſeruat
qꝛ cũ cauſis ſecũdis manẽtibꝰ et cōcurrentibus cō
ſeruat cuiꝰ cōtrariũ dicitᷣ in poſitione. ſi nō: ſequitᷣ
ꝙ deꝰ cōſeruat et nō ꝯſeruat vnũ et ideꝫ ſimul. qꝛ
cōſeruat ſm te illud eſſe diſtictũ. nō ꝯſeruat enim
niſi qḋ eſt. ſ mã illiꝰ eſt mã iſtius ⁊ forma illius eſt
forma iſtius. ergo nō ſunt diſticta nec ꝯſeruat vt
diſtincta. et ſic ponis contradictoria. et ſi dicas ꝙ
deus pōt ꝯſeruare illa corpa diſticta ſine diſtictio
ne ṗncipioꝝ intrīſecoꝝ illorũ: hoc nō valet. quia
deꝰ nũquã conſeruat nec pōt ꝯſeruare rẽ ſine ſuis
ṗncipijs eſſentialibꝰ vt hoiem ſine aīa et corpe hu
mano. ergo nec diſtictas res pōt ꝯſeruare ſine di-
ſtinctis ṗncipijs eſſentialibꝰ. talia aũt ſunt mate-
ria et forma. ergo et c̄. ¶ 2°. ſic. aut ſitꝰ eſt forma-
le diſtictiuũ et eſſentiale quãtitatis: aut accidẽta-
le et caſuale. ſi formale et eſſentiale: ergo deus de
potẽtia abſoluta non pōt ꝯſeruare quãtitateꝫ di
ſtictã ab alia ſine ſitu. ſicut deꝰ nũq̄ꝫ pōt facere ef-
fectum cauſe formalis ſine ipſa vt hoiem ſine aīa
albũ ſine albedine: qꝛ eſt cōtradictio. ſi autẽ ſitus
ſit accidẽtalis aut caſualis rō diſtictionis quanti-
tatis: ergo ante illud habuit cauſam eſſentialem
formalẽ diſtinctionis ꝓpriã. et tũc deus cōſeruat
illa diſticta ſm ſuas cauſas ṗores ſine illo quod ē
accidẽtalis rō. vel ſi eſt caſualis: tũc cōſeruat cau-
ſam ſine effectu qḋ eſt poſſibile. ¶ 3°. quia ī cauſis
eiuſdem ordinis nō eſt circulus. ſed diſticta quã-
titas eſt cauſa diſtictionis ſitus effectiua vt acci-
pis in vna ratione cōtra aliã opinionẽ. ergo ecō-
uerſo ſitus nō pōt eſſe cauſa effectiua diſtictionis
quãtitatis. ¶ 4°. quia inter quãtitatẽ et quãtita
tem nō eſt repugnãtia formalis nec inter ſitum ⁊
ſitũ nec inter vbi et vbi. qḋ ꝓbatur. quia quecũq̄
forme quãtũcũq̄ ſint cōtrarie ſi ſint in diuerſis: ni
hil ſibi repugnãt. ſed duo vbi ſunt in diuerſis. er-
go nō repugnant. vñ dato ꝙ in hoc corpe ſit hoc
vbi et in alio aliud vbi: iſta duo nō repugnant reſ
pectu corpis ſibi ſubiecti. quia hoc vbi eſt in vno
corpe et aliud eſt ī alio. ſi ergo eſt īpoſſibilitas ꝙ
iſta duo vbi ſint in diuerſis: hoc nō ē ꝓpter repug
nantiã quã habẽt inter ſe abſolute: nec etiã vt cō-
parantᷣ ad ſubm. oportet ergo ꝙ ſit ꝓpter cōpa-
rationẽ ad eundẽ terminũ reſpectu cuiꝰ accipiun-
tur. ſed nec ſic eſt incōpoſſibilitas. qꝛ duos reſpe-
ctus extrīſecos eſſe in diuerſis nō ad diuerſos ter
minos: nō eſt īpoſſibile. qꝛ nec eſt impoſſibile de
reſpectibꝰ intrinſecis aduenientibꝰ vt duos reſpe

ctus ſimilitudinis i diuerſis ad vnũ ſiſe. hoc etiaꝫ
patet. qꝛ icõpoſſibilitas quãti ad quãtũ coexiſten
di in eodẽ loco: ẽ ſicut incõpoſſibilitas cauſe eſſen
di ſine ſuo effectu naturali. ſ cũ cauſa ſit ꝑoꝛ ſuo
effectu et oĩe ꝑus naturalr̃ deus poſſit cõſerua-
re ſine poſteriori: nõ eſt ipoſſibile quãtũ eſſe ſimul
cũ quãto et quãtũ eſſe ſine ſuo effectu q̃ eſt eſſe in
loco diſticto. ¶ Cõtra eandẽ cõcluſionẽ arguũt
alij vt recitat ſcot⁹ ꝙ ꝑ nullã potẽtiam duo coꝛpa
poſſint eẽ ſimul. ꝑmo qꝛ ſm boetiũ ꝑmo ꝺ trinita
te: in numero differẽtiã accidẽtiũ varietas facit. ⁊
ſequit̃. loc⁹ ſemꝑ eſt diuerſus. coꝛpoꝝ duoꝝ locuꝫ
vnũ: nullo modo fingere poſſum⁹. ex hoc ſic argu
itur. ſi varietas loci i numero differẽtiã facit: ꝯtra
dictio ẽ ꝙ duo coꝛpa ſint in eodẽ loco. ¶ 2°. qꝛ di
mẽſio eſt formalis rõ repugnãdi duo coꝛpa eſſe i
eodẽ loco. qꝛ ſm pħm. 4. phy. ſole dimẽſiones fa
ciũt ꝑ ſe diſtare nõ ꝑ paſſionẽ nec ꝑ aliquid aliud.
tũc ſic. ſi formalis rõ repugnãdi duo coꝛpa eſſe ſi-
mul eſt dimẽſio diſticta: tũc manẽte dimẽſione q̃ ẽ
formalr̃ rõ huius repugnãtie: ipoſſibile eſt duo coꝛ
ꝑa eſſe ſimul. Confirmat̃ ſic. ſic ſe vident̃ hr̃e due
dimẽſiones ad eſſendũ in eodẽ loco: ſicut duo ac-
cidẽtia ꝯtraria ad idẽ ſubm. ſ duo accidẽtia ꝯtra-
ria nõ pñt eſſe ſimul i eodẽ ſubo. g̊ nec duo coꝛpa
habẽtia diſtictas dimẽſiones pñt eſſe ſimul i eodẽ
loco. maioꝛ ꝓbat̃. qꝛ q̃cq̃d inducit vnũ ꝯtrarioꝛũ
expellit reliquũ. ergo q̃ mouet vnũ coꝛp⁹ ad locũ
expellit reliquũ. ſed hoc non fieret ſi poſſent eẽ ſi
mul i eodẽ loco. g̊. ꝙ aũt duo accidẽtia ꝯtraria nõ
poſſint eẽ ſimul i eodẽ ſubto ꝑ aliquã potentiã: pꝫ
4°. metha. vbi dicit pħs ꝙ ſi ꝯtraria ſunt in eodẽ
pari rõne et ꝯtradictoꝛia. ¶ 3°. ſic. in coꝛꝑe natu-
rali nõ ſunt niſi iſta. ſ. materia et forma ⁊ q̃litates
et quãtitates. ſed formalis rõ repugnãdi duo coꝛ
poꝛa eſſe in eodẽ loco: nõ eſt materia nec forma
ſubalis nec q̃litates: qꝛ coꝛp⁹ aliqꝺ põt rarefieri ⁊
ꝯdenſari manẽte eadẽ materia et forma et q̃lita-
tibus ſola quãtitate mutata. ſed tñ corpus ꝯdẽſa
tũ et rarefactũ occupat aliũ et aliũ locũ. ¶ 4°. nã
duo idiuiſibilia nõ pñt eſſe imediate: qꝛ tũc nõ eſ-
ſent duo ex. 6°. phy. ergo a ſimili põt argui. ſi duo
coꝛpa ſunt ſimul imediata: nõ remanẽt duo. eadẽ
eni rõ q̃ eſt ꝺ vno eſt ꝺ alio. ¶ 5°. qꝛ a puncto ad
pũctũ nõ põt trahi niſi vna linea recta. ſed ſi duo
coꝛpoꝛa eſſent ſimul: poſſẽt trahi due linee recte
quaſi in duobus coꝛpoꝛibus. ergo et cͤ.

Quantuꝫ ad ter-
tiũ articulũ ꝑmo notãduꝫ ẽ ꝙ vt
S. Tho. deducit p̊ª Coꝛi. 15. lec.
6. exponẽs illꝺ aplĩ ſeminat̃ coꝛ-
pus aiale ſurget coꝛp⁹ ſpũale: aia rõnal ꝺr̃ et aia ⁊
ſpũs. ſed aia ꝺr̃ ſm ꝙ ꝑficit coꝛp⁹. ſpũs aũt dicit̃ ꝓ
prie ſm mentẽ ſm ꝙ ſpũalibus ſubſtãtijs. i. angel
aſſimilat̃. iuxta illꝺ Ephe. 4. renouamini ſpũ mẽ
tis vr̃e. vñ ⁊ potẽtiaꝝ aie q̃dã ſunt q̃ ꝯueniũt aie
ſm ꝙ denominat̃ aia coꝛpus viuificãs: quibus. ſ.
aia oꝑat̃ circa coꝛpus: ſicut potẽtie vegetatiue q̃
oꝛdinant̃ ad coꝛꝑis nutritionẽ et augmẽtationeꝫ
et ſm coꝛpus generationẽ. alie ſunt potẽtie q̃ cõ-
ueniũt aie ſm ꝙ hẽt rõnem ſpũs ſicut ſunt rõna-
les. ſ. itellectus ⁊ volũtas q̃bus mẽs nr̃a ꝑficit̃. nã
his potẽtijs et eaꝝ oꝑationib⁹: creaturis ſpũalib⁹
aſſimilat̃. alie vero ſunt potẽtie q̃ cõueniũt aie et
ſub rõne aie et ſub rõne ſpũs. et iſte ſunt potentie
ſenſitiue q̃ inquãtũ hñt eẽ in coꝛꝑe et determinãt̃
ſubiectiue ad oꝛgana coꝛꝑalia: reſpiciũt aiam ꝓut
eſt aia coꝛpus viuificãs. inq̃ꝫᵐ vero deſeruiũt aie ⁊
ſunt velut ei⁹ inſtrumẽta ad oꝑationes mẽtis. ſ. i-
tellectus et voluntatis q̃ oꝛtũ hñt a ſenſu ꝓ ſtatu
iſto i q̊ indiget phantaſmatib⁹: oꝛdinant̃ ad aiam
ſub rõne q̃ eſt ſpũs. qꝛ igit̃ coꝛp⁹ ꝑficit̃ ab aia vt ſit
ꝯueniẽs eius oꝑationib⁹ cũ vnaq̃qꝫ res ſit ꝓpt ſuã
oꝑationẽ: ideo ſm ꝙ diuerſimode coꝛpus ſubijcit̃
aie et illi deſeruit in oꝑationibus ſuis: ſic diuerſi-
mode ꝺr̃ eſſe ꝑfectũ ꝑ aiaꝫ. vñ qꝛ in ſtatu huius vi
te coꝛpus nr̃m deſeruit aie in oꝑationibus q̃ ꝯue
niũt aie inq̃ꝫᵐ eſt aia coꝛpus viuificans et ſuſtẽtãs
quãtũ aũt ad oꝑationes aie ſm ꝙ hẽt rõneꝫ ſpũs
quãuis aliq̊ modo ſubſeruiat aie: tñ multũ ipedi-
mentũ illi affert ꝓpter ipius ifirmitates et neceſſi
tates ac paſſiones: iuxta qꝺ ꝺr̃ Sapiẽ. 9. coꝛp⁹ qꝺ
coꝛrũpit̃ aggrauat aiam: inde eſt ꝙ coꝛpus nr̃m i
ſtatu huius vite ẽ et ꝺnomiat̃ magis aiale q̃ꝫ ſpũa
le vtpote magis paratũ et ꝯcoꝛs aie ad illi deſer-
uiẽdũ i oꝑationibus q̃ ſunt aie vt aia eſt. ſ. in vege
tatiuis et ſenſitiuis: q̃ꝫ i oꝑationibus q̃ ſunt ei⁹ ſub
rõne ſpũs. ſm quã rõnem apl̃s dicit p̊ª Coꝛi. 2°.
aialis hõ nõ ꝑcipit ea q̃ ſunt ſpũs dei. vocãs hoies
aiales eos q̊ ſenſuũ motus et oꝑatiões ſequũt̃ in
iudicãdo q̃ꝫᵐ ad vi aꝑhẽſiuã et i appetẽdo q̃ꝫᵐ
ad vi appetitiuã. in ſtatu vero reſurrectionis in q̊
oꝑatiões ꝑme q̃ ad bonũ coꝛꝑis directe oꝛdinãt̃
. ſ. vegetatiue ceſſabũt: qꝛ nec gñratio erit dicẽte
dño i reſurrectiõe nec nubẽt nec nubent̃ Mathei
19. neqꝫ augmẽtuꝫ coꝛꝑis erit aut nutrimentũ: qꝛ
neqꝫ eſuriẽt neqꝫ ſitiẽt Apocha. 7°. ſed coꝛpus ab
ſqꝫ vllo ipedimẽto et laboꝛe iceſſanter ſeruiet aie
ad ſpũales oꝑationes eius: idcirco tũc coꝛp⁹ nr̃m
iuxta verbũ aplĩ erit ſpũale. Colligimus itaqꝫ ex
ſupdictꝭ ꝙ p⁹ reſurrectionẽ coꝛpa ſctõꝝ erũt ſpũa
lia. tñ qꝛ tãta erit cõcoꝛdia carnis et ſpũs viuificã
te ſpũ. i. aia ſm ꝙ eſt ſpũs ſubditã carneꝫ: vt nihil

carnis ſpūi repugnet queādmodū nūc qn̄ caro
ꝯcupiſcit aduerſus ſpūm vt apl's dicit Gala. 4°.
tū etiā q̄ nullis corpalibꝰ alimētiſ quibꝰ corpa ad
vitā aīalēꝫ ſuſtētant̄ egebūt: ſ; ſolo ſpū viuificāte
oīs eſuriēdi ac ſitiēdi moleſtia deuitabitur. Et
hāc duplicē rōneꝫ tāgit auguſtinꝰ in libro enchiri-
diō. et. 13. li. de ciuitate dei. Huiuſcemodi aūt ꝓꝓe
tas ſpūalitatis nō cōnumerat̄ dotibꝰ corpoꝝ: ſed
eſt tanq̄ʒ eaꝝ radix. nā ex eo ꝙ corpa poſt reſurre
ctionē erūt diuino munere omnino ſubiecta et o-
bediētia aīe nō ſolū ſub rōne q̄ aīa eſt ſed etiaꝫ vt
ſpūs ē modo ſup̄ expoſito: ꝓuenit ꝙ ſint recepti-
bilia q̄ttuor dotū ꝑ deriuationē ab aīa in corpus.

Secundo Notādūꝫ eſt ꝙ nomē
ſubtilis dr̄ d̄ corpibus
gl'ioſis nō ſ̄ꝫ ꝓꝓetatē ſed ꝑ quādā trāſumptionē.
īpoſitū eſt enī nomē ſubtilis ſ̄m ꝓꝓetatē et p̄maꝫ
nominis īpoſitionē a v̄tute penetrandi. vn̄ corpa
facile penetratiua: ſubtilia dn̄r a ph̄o. 2°. de gen̄.
quāobrē corpa rara et fluida: ſubtilia appellant̄ eo
ꝙ quālibꝫ partē etiā minimā tangētis ſe ſubītrāt
ſicut aq̄ et aer. corpa p̄terea ſolida et nō fluida q̄
ex ſui diſpoſitione ſunt bene penetratiua: ſubtilia
cōſueuerūt dici queādmodū veru et acꝰ. et iſta ſ̄ꝫ
gradꝰ v̄tutis penetratiue dicūt̄ corpa magis vel
minꝰ ſubtilia. ꝑ oppoſitū aūt corpa groſſa dicūtur
q̄ nō facile ſunt penetratiua. vn̄ corpa q̄ ſ̄m ꝓꝓe-
tatē dicunt̄ ſubtilia: aut ſunt fluida vl' humida aut
rara vel ſunt ex ſui cōpoſitione acumine q̊dā diſ-
poſita. his enī ꝓꝓetatibꝰ corpa ſunt facile penetra
tiua. ſed ꝓpt̄ hāc nominis rōneꝫ ⁊ ꝓꝓetatē: corpa
gl'ioſa pꝰ reſurrectioneꝫ nō magis dicerent̄ ſubti-
lia q̄ʒ in ſtatu huiꝰ vite ante reſurrectionē. q̄ non
plus hn̄t virtutis penetratiue illa q̄ʒ iſta corpa: cū
vtraq̄ʒ ſint eadeꝫ numero ſinguloꝝ hominū eiuſ-
dē quātitatis et corpulentie et eiuſdē figure ac cō
plexionis. quāobrē nomē ſubtilis vt p̄miſimꝰ non
ꝓꝓe denominat corpa gl'ioſa. Neq̄ʒ obſtat ꝙ cor
pora gl'ioſa pꝰ reſurrectionē poterūt celos pene-
trare et ꝑ ꝯn̄s quecūq̄ʒ alia corpa qd̄ fieri non pōt
ab ipſis eiſdē corpibꝰ in ſtatu huiꝰ vite exiſtentibꝰ
q̄m virtꝰ illa penetratiua nō ꝯueniet corpibꝰ gl'io
ſis ꝑ dotē ſubtilitatis aut ꝑ aliquā formā eis inhe-
rentē: ſed ꝑ dei virtutē illis aſſiſtentē ſicut ponit ſe
cūda ꝯcluſio. et ideo ab illo modo penetrādi non
dicunt̄ corpa ſubtilia. verūtamē trāſumptiue cor
pa gl'ioſa dicta ſunt ſubtilia: ꝓpter aliquā cōueni-
entiā quā hn̄t ad corpa rara q̄ ſ̄m ꝓꝓetatē vocāt̄
ſubtilia. corpꝰ enī raꝝ ꝓut ph̄s dicit. 4. phy. illud
dr̄ qd̄ hēt paꝝ d̄ materia ſub magnis dimēſionibꝰ.
et quia hoc ip̄m ꝓuenit ex ꝑfectione ſpecifica for-
me: inde eſt ꝙ corpa rara ceteris paribꝰ plus hn̄t
de forma q̄ʒ de materia: ꝑ cōtrariū ad corpa dēſa
in quibꝰ plus ē de materia q̄ʒ de forma. et dicunt̄
rara plus hr̄e de forma: non ſolū rōne ꝑfectionis
ſpecifice forme ſubalis: ſed etiā ex rōne dimenſio-
nū q̄ ſunt quedā forme accidentales. vnde in ele
mentis ignis et aer q̄ ſunt elemēta rariora: dicūt̄
magis formalia q̄ʒ aqua et terra q̄ ſunt elementa
denſiora. q̄ ergo corpa gl'ioſa erūt ꝑfectiſſime ꝑ
aīas viuificata et anime habebūt plenū dominiū
ſup corpora ita vt corpora dicāt̄ maxime forma-
lia tāquā formis plena ⁊ ꝓfundata nihil ī ſe habē-
tia formis repugnās aut nō cōueniēs: ideo ꝑ quā
dam aſſimilationē ad corpa rariora trāſlatiue ap
pellant̄ ſubtilia: nō q̄ rara ſed q̄ formalia. i. for-
mis omnino ſubiecta et plena. Ex ſupradictis
in hoc et in p̄cedente notabili inferimꝰ ꝙ de mēte
S. Tho. in hac diſ. q. 2. ar. 2. ſub. ar. 3. et īfra diſ.
49. q. 4. ar. 5. ſub. ar. 3. adiunctis his q̄ dicit pᵃ
Cori. 15. in cōmēto lec. 6. corpa gl'ioſa duplici rō-
ne ſubtilia appellant̄. vna eſt q̄ ſunt maxime for-
malia modo p̄expoſito. qua rōne inter elementa
aer et ignis dicunt̄ corpa ſubtilia. alia eſt q̄ non
ſolū ſunt aīe ſumme obedientia ⁊ ſubiecta ſub rō-
ne qua aīa eſt: ſed etiaꝫ ſub rōne qua aīa ſpūs eſt.
ita vt nō iā dicatur caro concupiſcit aduerſus ſpi-
ritum: ſed magis ipſa dicantur ſpiritualia corpo-
ra ex omnimoda conformitate et obedientia ad
ſpiritum. et quoniaꝫ ſubtilitas ſpiritibus et rebus
ſpiritualibus appropriatur: ideo hac ſecūda ratio
ne corporibus glorificatis ſubtilitas attribuitur.
Poſſunt etiam dici corpora glorioſa ſubtilia: q̄
in ſua compoſitione nihil impuritatiſ aut male cō-
mixtionis vel cōnexionis aut etiam inepte conti
nuitatis habebunt. iuxta quod apoſtolus dicit pᵃ
Corinthioꝝ. 15. ſeminatur ſcilicet corpus in igno
bilitate: ſurget in gloria. ſeminatur in infirmitate
ſurget in virtute. ea enim que nihil fedum aut im
purum vel etiam extraneum habent cōmixtū ap
pellantur ſubtilia. ſicut aurum puriſſimum vel ar-
gentum: ſubtile dicitur.

Tertio Notandum eſt ꝙ vt San-
ctus Thomas tradit ſupra
diſtictione decima articulo tertio ſub articulo ter
tio ad primū: et ſumptum eſt a philoſopho quar-
to methaphiſice: vnitas rei conſequitur eſſe ipſiꝰ.
partes autem alicuius continui ante diuiſionem
non habent eſſe actu cuilibet propriū ſed poten-
tia tm̄. habent tamen eſſe actu cōmune oībꝰ. ſ. eē
totiꝰ. et ideo nulla partiū ī toto hēt vnitatē ꝓꝓaꝫ
ī actu ſed oēs participāt vnitatē totiꝰ: ita ꝙ totū
et partes ſunt vnū ens actu. et inde eſt ꝙ partiuꝫ
in toto: nō eſt accipe numeꝝ in actu ſ; in potentia

tū̄. et ꝓpterea forma q̄ eſt tota in ipo toto et to=
ta in partibꝰ eiꝰ: nō dr̄ ante diuiſionē cōtinui eē in
eo plures vel pluries actu ſed tm̄modo in poten
tia. poſt diuiſionē vero multiplicat̄ ſm actū: ſicut
patet ð forma ligni et etiā de aīa in aīalibꝰ ānuloſ-
ſis. Et hic accipit̄ intellectꝰ eiꝰ qð ipe. S. Doc. di-
cit pmo qdlibꝫ articulo penultimo ꝙ. ſ. duo corpa
facit actual' diuiſio materie corpal'. duas aūt ptes
vnꝰ corpis: diuiſibilitas potētialis. vñ qꝛ eſſe actu
in loco debet̄ ꝓpe et ꝑ ſe quāto habēti eſſe in actu
ideo ptibꝰ i toto continuo nō debet̄ locꝰ ppꝰ actu
ꝫ ipſi toti ꝑcīſe cuiꝰ locus ē vnꝰ omniū partiū rōne
totiꝰ cuiꝰ ſunt ptes. et hec ē ſentētia phi. 4°. phy.
¶ Ex qbus īferimꝰ ꝙ duo corpa vel due ptes con
tinui diuiſe magis habēt ꝙ diſtiguant̄ loco et ſitu
ꝗ̄ due ptes exiſtes in toto. ꝓbat̄ hoc. qꝛ duabus
aut pluribꝰ partibꝰ in toto exiſtibꝰ: vnꝰ tm̄modo
locus et ſitꝰ actu debet̄ vt pmiſſum ē. ſ. locꝰ totiꝰ.
ſed duobꝰ corpibꝰ vel duabꝰ partibꝰ cōtinui actu
diuiſis: ex natura corporeitatis ꝛ dimēſionis quā
titatiue nō vnꝰ locus ꝫ plura loca et plures ſitus
actu debent̄. ac ꝑ hoc minꝰ pñt dici ſimul eē in eo-
dē loco duo corpora vel due ptes diuiſe a toto: ꝗ̄
due partes vel plures exiſtes in toto. ipſa eniꝫ a=
ctualis diuiſio partiū quātitat' a toto: tribuit par
tibus diuiſis ꝙ nō poſſint eſſe ſimul in eodeꝫ loco
plus ꝗ̄ ante diuiſionē: ſicut ꝛ eis tribuit ꝙ habeāt
eſſe actu et ſint plura corpa. vñ partes i toto pñt
dici hr̄e vnū et eundē ſitū localē. ſ. totiꝰ quātitati-
ui: quāuis nō eandē poſitionē vel poſitionis ordi
nem i toto. Ut eni. S. Tho. ait opuſ. 42. de na
tura generis caplo antepenultimo: poſitio ſm ꝙ
ptinet ad genꝰ quātitatis: differt a poſitione q̄ eſt
predicamentū qð ſitus appellat̄. qꝛ poſitio primo
modo dicit ordinē partiū adinuicē in toto exiſtiū.
poſitio aūt ꝑdicamentū: dicit ordinē partiū totiꝰ
locati ad locū. et hec poſitio nō eſt ſic eſſentialis ꝛ
de intriſeca rōne totiꝰ cōtinui queadmodū et pri-
ma ſine q̄ cōtinuū intelligi nō pōt. qꝛ de rōne eſſē
tiali quātitatis cōtinue eſt hr̄e partē poſt partem
cōtinuitate extēſas q̄ ſine poſitiōe pmo modo di-
cta eē nō pōt. eſſentie aūt ꝑdicamentoꝝ ſunt imp
mixte: ita ꝙ nihil qð eſt in vno ꝑdicamento ſm ſe
eſt de eſſentia eiꝰ qð eſt in altero ꝑdicamēto. ſunt
eni ꝑdicamēta decē genera pmo diſticta. ꝯſequēs
eſt ergo ꝙ ſitus q̄ ponit̄ vnū de decē ꝑdicament'
eſſe nō poſſit ð eſſentia ſeu rōne eſſentiali quanti
tatis cōtinue q̄ in altero ꝑdicamēto ꝑ ſe reponit̄ ꝛ
eſt ipſiꝰ ꝑ ſe differentia. ¶ Qꝛ aūt aliquādo repia
tur dictū a phis ꝙ totus locꝰ reſpondet toti corpi
locato et ptes loci ꝓportionaliter reſpōdēt parti
bus locati aut ꝙ totū eſt in toto loco et pars i pte
nō ideo dictuꝫ eſt q̄ſi ꝓprie loquendo ptes totius
corpis locati habeāt partes ipſiꝰ loci tanꝗ̄ ꝓpria
loca realit̄ et actu: ꝫ qꝛ rō humana ſua cōceptione
vel imaginatione diuidit partes locati q̄ ſunt po
tētia diuiſibiles ſm ordinē et menſurā partiū loci
et ſic ſingulis tribuit tanꝗ̄ ꝓpa loca ſingulas par=
tes loci. eo ꝙ rō ſua apprehenſione pōt diuidere. i.
ſeorſum cōcipe vel imaginari ea q̄ realiter ſūt vni
ta: et pariformiter vnire. i. vnita apphēdere ea
q̄ in re ſunt diuiſa. ꝫ qcqd intellectꝰ nr̄ apphēdat
et tñ a pte rei ea q̄ ſunt diuiſa et plura: nō ſunt v-
nū aut indiuiſum. nec ecōtra qð eſt vnū et idiuiſū
nō eſt actu plura ꝛ diuiſa. nō eni ꝓpt̄ nr̄e rōnis ap
prehēſionē vel cōceptioneꝫ: aliqd i re ipſa mutat̄.

¶ **Quarto** Notādū eſt ꝙ ſancti ꝛ doctores dicentes ꝙ ſola vir
tute diuina et ꝑ miraculū duo corpa poſſunt eē ſi-
mul in eodem loco: itelligūt ð loco ꝓpo ita ꝙ idē
locꝰ ꝓpus ſit vtriuſꝗ̄ corpis ſimul. naꝫ duo corpa
eſſe ſimul in eodē loco cōmuni vel ꝙ idē locus ſit
ꝓpriꝰ vni et cōmunis alteri: fieri pōt ꝑ naturaꝫ et
ꝑ artē. nā locꝰ ꝓpus infimi celi ē locꝰ cōmunis ſpe
re ignis. et ambe ſpere hñt vnū locū cōmunē. ſ. ſu
perficiē cōcauā tertij celi. et locus ꝓpus aeris. ſ. cō
cauū elementi ignis ē locꝰ cōmunis elemēti aque.
et aq̄ et aer ſimul hñt eūdeꝫ locū cōmuneꝫ. ſ. ſupfi
ciem cōcauā pmi celi. et iterū ꝑ artem ſi rota fiat i
medio rote: locus ꝓpus maioris rote eſt locꝰ cō-
munis rote minoris introduſe. et ſi tres rote fue=
rint: due rote introduſe habebūt ſimul eundeꝫ lo
cū cōmuneꝫ. ſ. locum ꝓpuꝫ rote maioris. Sed ſic
dicēdo dubiū eſt q̄modo ſcti et doctores dicāt ꝙ
qñ xp̄s naſcendo exiuit ð vtero ꝟgiali clauſo ſal=
ua omnino ꝟginitate et itegritate clauſtri pudo=
ris: et qñ pꝰ reſurrectionē itrauit ad diſcipulos ia
nuis clauſis ioā. 20. et qñ aſcendit i celū videtibꝰ
diſciplis actuū p°: duo corpa ſimul fuerūt i eodeꝫ
loco ꝑ miraculū ſola dei ꝟtute. qð etiā dicūt futu
rū eē pꝰ diem iudicij qñ ſcti et iuſti cū ſuis corpibꝰ
penetrabūt celos ad ſedes ſibi paratas iter ange
los dei. Et ē cauſa dubitatiōis ꝑſerti ſeqñtibꝰ viā
S. Tho. quoniā vt ipſe dicit in hac diſ. q. 2. ar. 2
ſub. ar. 3. ad. 3m. qñ duo corpa ſic ſe hñt ꝙ vnuꝫ eſt
alteri itroduſū: corpꝰ maiꝰ. ſ. icludēs ē locꝰ corpis
minoris rōne illiꝰ ſuperficiei q̄ ðſignat̄ ex ꝯtactu ter=
minoꝝ corpis minoris. et loqt̄ ſanctꝰ doctor ð loco
ꝓprio nā de eo fuerat tota vis argumentationis
q̄ ducit ad hoc incōueniens ꝙ ꝛ ſi locus corporis
maioris ſit locus cōmunis corporis minoris. ſ. in=
troduſi: locū tñ pprium nō hēt. Ad qð rñdet. S.
Doc. ꝙ illa poſitione facta q̄ ſupponit̄ i argumēto
corpus maiꝰ eſt locus corpis minoris et ē ꝓut re-

citatū eſt. vñ niſi intelligeret de loco cōmuni non
eſſet argumentū ſolutū cuꝰ tota vis erat de loco
ꝓprio. cū igiť in caſibus enumeratis vnū corpus
ſit alteri introcluſum ac ꝑ hoc minoris circūferen
tie: videť ſm dicta ſcti thome ꝙ locꝰ ꝓꝑus corpo
ris xp̄i trāſeūtis ꝑ clauſum vterꝫ virginalez fuerit
ſupficies q̄ in ip̄o tranſitu deſignabať intra termi=
nos dimēſionū vteri virginalis ex cōtactu termi=
norꝫ corporis xp̄i. et idē videť contigiſſe quando
xp̄s intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis ꝙ. ſ. i ip̄a
penetratione ianuaruꝫ: locꝰ ꝓꝑꝰ xp̄i fuit ſupficies
q̄ ex eiꝰ cōtactu deſignabať infra terminos quāti=
tatis ianuarꝫ. et idē videť dicendū qñ in eiꝰ aſcen
ſione penetrauit celos. et idip̄m erit ſentiendum
de quocūq; corpe glīoſo aliud corpꝰ penetrante.
ex quo ſequiť ꝙ in caſibꝰ prenotatis nō contingit
duo corpa eſſe in eodē loco ꝓp̄o: imo quodlibet
eorꝫ hēt ſuū ꝓpriū locū. nā corpꝰ penetrās et ītro=
cluſum hēt ꝓ loco ꝓp̄o ſupficiē corpis cōtinentis
et includētis vt deductū eſt. corpꝰ vero cōtinens
et includēs: hēt ꝓ loco ꝓp̄o ſupficiē alteriꝰ corpis
eius dimēſiones circūſcribentez. Patet igitur ra=
tio dubitādi q̄modo in caſibꝰ p̄allegatis: cōmunis
ſentētia doctorꝫ teneat duo corpa ſimul eſſe i eo=
dē loco ꝓp̄o. vnde magis videreť dicēdū ꝙ ratio
miraculi in commemoratis caſibꝰ ſtet in eo ꝙ v=
num corpꝰ penetrat aliud quātūcūq; ſolidū ſit et
ei introcludiť abſq; alicuiꝰ eorꝫ ruptione aut diui=
ſione vel diminutione et generaliter om̄i imuta=
tione alteratiua ad ītra: manēte vtroq; corpe ito
ta ſui integritate ac etiā ſine eo ꝙ vnū corpꝰ alte=
ri cedat. nā huiuſcemodi effectꝰ excedit penitꝰ viꝫ
cauſarum naturaliū imo et totius nature create.
Tenētes tñ cōmunē viā doctorū: dicere poſſumꝰ
ꝙ in p̄aſſignatis caſibus et ſimilibꝰ ratio q̄ ꝓbat ꝙ
corpꝰ alteri introcluſum hēat ꝓpriū locū ſupficieꝫ
videlicet corpis introcludētis quā corpꝰ introclu
ſum deſignat ex cōtactu ſuarū dimēſionū: falſum
ſupponit. ſ. ꝙ talis deſignatio fiat actu et realiter
in corpe penetrato etiā includēte. nam in p̄dictis
caſibus vt cōmuniter poniť a ſctis et doctoribus
penetratio et ītrocluſio vniꝰ corpis ꝑ aliud: facta
eſt abſq; vlla corruptione vel ruptione aut diui=
ſione vel quacūq; imutatione intrinſeca vtriuſq;
corpis: ſeruata penitꝰ illorꝫ omnimoda integrita
te et cōtinuitate. ac ꝑ hoc dari nō pōt actualis de
ſignatio ſupficiei i corpe cōtinēte et includēte per
cōtactū corpis introcluſi. nā talis d̄ſignatio actua
lis fieri non poſſet ſine aliq̄ ruptione reali corpis
penetrati ſeu introcludētis. ꝓbať hoc. qm̄ ſm do
ctrinā ph̄i. 4°. phy. quā om̄es tenēt: locus eſt ſu=
perficies ſeparata ſubiecto actualiter et realiter a
corpe locato et ab eiꝰ dimēſionibus. talis autē ſe=
paratio fieri nō poſſet ꝑ cōtactū corpis alteri ītro
cluſi: niſi facta aliq̄ ruptione vel diſcōtinuatione
reali in corpe cōtinēte et introcludēte: ꝑ quā ſupfi
cies corpis vniꝰ eſſet a ſupficie alteriꝰ diſticta ſub=
iecto ⁊ ſeparata. nā ante penetrationē nulla erat
in ꝓfundo corpis penetrati actu et realiter ſigna
ta ſupficies. Patet igiť falſum eſſe qđ ſupponebať
. ſ. ꝙ in caſibus ſupra cōmemoratis locus ꝓprius
corpis xp̄i eſſꝫ q̄dam ſupficies in corpe penetrato
deſignata. reſtat ergo ꝙ vel corpus xp̄i in ipſa pe
netratione vel trāſitu ꝑ aliud corpꝰ nō habuit lo
cū ꝓpriū qđ eſt deo poſſibile vt. S. Tho. dicit in
reſpōſione ꝓxime allegata. vel habuit ꝓ loco pro
prio ꝓpriū locū corpis ab eo penetrati et ꝑ quod
trāſibat. ac ꝑ hoc neceſſario duo corpa fuiſſent ſi=
mul in eodē loco ꝓprio qđ et cōmuniter a docto=
ribus teneť et ab ip̄o ſācto doctore. et tūc dicēdū
eſt ꝙ. S. Tho. in p̄allegatis verbis non loquiť in
caſibus p̄notatis in q̄bus ſm doctrinā ſanctorꝫ ⁊
vt nobis videť ſm veritatē fidei vt ex verb̄ ſcrip=
ture ſacre accipi pōt ꝑ corpꝰ xp̄i eſt penetratio fa=
cta alteriꝰ corpis ſalua vtriuſq; corpis omni inte=
gritate modo ſupra explicato. ſed loquiť abſolu=
te de incluſione corpis in aliud corpus nō ꝑ ſubi=
trationē et penetrationē realē vniꝰ ꝑ aliud: ſed ꝑ
quandā iuxtapoſitionē: ſicut quādo rota in rota
poniť et aqua in vaſe. vel ſi loquiť de penetratio
ne q̄ vnū corpꝰ aliđ penetrat: nō loquiť in caſu ꝙ
integritas vtriuſq; corpis modo ſupradicto ſer=
veť. nā et argumētū abſolute ꝓcedit de corpe i a=
lio icluſo: nō de corpe xp̄i aut de corpe glorioſo.

Q Uantum ad ar
ticulū quartum reſpondendum
eſt obiectionibꝰ in contrariū. Et
quidē ad ea q̄ durandus inducit
cōtra primā cōcluſionē dicitur p̄=
mo ꝙ ꝓcedunt ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ ſubiectio cor
pis glīoſi q̄ ad operationes cognitiuas et appetiti
uas ꝑtinet ad dotē ſubtilitatis. hoc aūt falſuꝫ eſt.
nā vt. S. Tho. dicit i hac diſ. q. 2. ar. 3. ſub. ar. p̄°.
ad. 3ᵐ. ꝑ dotē agilitatis corpꝰ glīoſum reddiť ha=
bile nō ſolū ad motū localē: ſ etiā ad ſenſuꝫ ⁊ ad
om̄es alias opatiōes aīe ꝑ corpꝰ exequētes. Jdeꝫ
deducit ifra diſ. 49. q. 4. ar. 5. ſub. ar. 3. c. Ad q̄d
aūt ꝑficiat corpꝰ glīoſum dos ſubtilitatis: dictum
fuit in p̄cedēte articulo ſub p̄mo notabili et ſup̄ in
hoc notabili ſcđo. ¶ Dr ſcđo ꝙ etiā ſi dos ſubtili=
tatis ꝑficeret corpꝰ ad obediēdū aīe i ſuis opatio
nibꝰ: rō nō ꝓbaret eiꝰ ꝓpoſitū. tū q2 falſū aſſumit.
nō enī veruꝫ ē ꝙ actꝰ cuiuſcūq; q̄litatiſ ſiue naturať

ſiue ſupnaturalis ſit determinatus ad vnū tm̄modo et neceſſariꝰ ac ꝑ hoc nõ liber. nã ſaltē de actibus q̄litatis ſupnaturalis vt fidei ſpei et charitatis verū nõ eſt. nã niſi actꝰ iſtarū qualitatū eſſent liberi.i.a libero arbitrio ꝓcedētes: nõ eſſent meritorij qđ eſt abſonū. tū etiã quia et ſi dos ſubtilitatis eſſet ad aliq̄d vnū determinata: obiectio non cõcludit. q̄m illud vnuꝫ eſſet ꝑficere corpꝰ ad ꝑfectã obediētiaꝫ anime. ad qđ licet ſemꝑ inclinaret nihil repugnaret ꝙ quãdoq̄ꝫ corpꝰ obediat aīe in hoc et quãdoq̄ꝫ in alio etiã actu oppoſito vt nunc ad motū nūc ad quietē. q̄m iſta variatio nõ eſſet ex parte corpis ſed ex parte aīe nūc imꝑantis corpori vt moueaẗ nunc vero vt quieſcat. et ſic inclinatio corpis ꝑ dotē ſubtilitatis ad vnū tm̄modo eſſet.ſ.ad obediendū anime ad nutū. ¶ Ad argumēta cõtra ſecūdã cõcluſionē ad ꝑmū diciẗ ꝙ minor ē falſa nec arguens illã ꝓbat. ¶ Ad.2^{m}. diciẗ ꝑmo ꝙ antecedēs ſicut iacet eſt falſum quãtū ad ſecūdã partē. nã vt ſanctꝰ thomas deducit in hac diſ.q.2.ar.2.ſub.ar.4. diuina virtute eque põt fieri vt duo corpa glorioſa ſint ſimul: ſicut et duo nõ glorioſa et ſicut gl'ioſum et nõ gl'ioſum. Diciẗ ſecūdo negãdo cõſequētiã. nulla eniꝫ rõne ſequiẗ ꝙ ſi xp̄s inq̄ꝫ^{m} deus non poſſet facere ſimul corpꝰ gl'ioſum cū nõ gl'ioſo: ꝙ id poſſet facere corpꝰ glorioſum per aliquid poſitiuum in eo exiſtens. imo magis ſequitur ꝙ nullo modo poſſit illud facere. q̄m ſi maior potētia aliq̄d non põt: multo minus id poterit potētia inferior et minor. ¶ Ad.3^{m}. negatur cõſequētia. et ad eiꝰ ꝓbationē diciẗ ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito quãtū ad ſecundã partē. q̄ſi nos dicamꝰ ꝙ corpꝰ poſt reſurrectionē non poſſit eſſe cū alio corpore ſimul in eodem loco. hoc autem nos nõ dicimꝰ. imo dicimꝰ ꝙ poterit ſed non per aliquã formã vel virtutem ſibi inherentem: ſ; per diuinam virtutē aſſiſtētem volūtati aīe beate. ꝑ quē modū auguſtinꝰ dicit corpus beati poſſe cum alio corpore ſimul eſſe in eodem loco. ¶ Ad 4^{m}. diciẗ ꝙ cõſequentia eſt nulla. non eni ad omnem effectū quē deꝰ põt facere ſua infinita potentia: põt dare virtutem creatã alicui creature. ſicut deus potuit et põt mundū creare: ſed nulli creature cõferre põt virtutē vel formã aliquã ad creandum mundū vt cõmunis ſentētia tenet doctorū. ¶ Ad.5^{m}. reſpondet ſanctꝰ thomas ſuꝑ boetium de trinitate vbi q̄rit an duo corpora poſſint intelligi ſimul eſſe in eodē loco in reſponſione ad.3^{m}. ꝙ in ferro ignito nõ ſunt duo corpa ſed vnū corpus habēs q̄dē ſpēm ferri ſed aliquas ꝓprietates ignis. et per eandē reſpõſionem dici debet ꝙ panis intinctus vino: vnū corpus eſt nõ duo corpa.

nam in ipſa intinctione panis: ſubſtãtia vini corrumpitur et manēt vini ꝓprietates. ſi tamē in pane eſſent alique poroſitates: in illis poſſet ſubſtãtia vini remanere: ſed tūc nõ eſſent duo corpa ſimul in eodē loco ꝓprio. quia locus ꝓpriꝰ corporis panis eſſet ſuꝑficies corpis illū cõtinētis. ꝓprius autē locus vini eſſet ſuꝑficies cuiuſlibet poroſitatis in pane exiſtētis. et ad ꝓbationē arguentis dicitur ꝙ licet humiditas non poſſit a ꝓprio ſubiecto ſeparari naturaliter ita ꝙ ſubm vt aqua ⁊ aer maneant abſq̄ꝫ humiditate: põt tamē ꝑ ſubm cõmunicari alteri ſubiecto queadmodū et caliditas ignis. dictū autē phi non obſtat q2 loquiẗ in caſu particulari ex quo nõ infertur ꝙ in omnibꝰ ſic contingat. ¶ Ad argumēta durandi cõtra tertiã concluſionē: ad primū admittimus aſſumptū.ſ. ꝙ diſtincta quantitas cū diſtinctione materie quã facit: eſt cauſa ꝙ vnū corpus naturaliter requirit diſtinctū ſitum ab alio et impedit ſimultatē pluriū corpoꝝ in eodē loco. et tunc ad argumētū qđ ex hoc ſuppoſito arguēs format: dicimꝰ ꝙ minor ē falſa. q̄m vt deductum fuit in tertio notabili: partes quãtitatiue exiſtētes in toto: nõ habēt actu ⁊ realiter alium locum niſi locū totiꝰ. ac ꝑ hoc totuꝫ cõtinuū et eius partes omnes ſimul ſunt actu in eodem loco: totū per ſe et partes rõne totius. ꝙ autem plures partes cõtinui in toto aptitudinē habeãt vt ſint in pluribus et diſtictis locis ſi diuidaẗ inter ſe et a toto: nõ tribuit eis ꝙ dū habēt eſſe in toto actu habeãt diſtictionē ſitꝰ. vñ in maiori ꝓpoſitione meliꝰ et veriꝰ dixiſſet arguens ꝙ magis neceſſe ē duo corpa diſtigui ab inuiceꝫ ſitu et poſitione: q̄ꝫ duas partes eiuſdē corpis. arguēs aūt videẗ deceptꝰ fuiſſe putans ꝙ ſicut ꝑtes hñt in toto ordinē poſitionis ac ꝑ hoc diuerſuꝫ ſitū quãtitatiuū in toto: ita hēant diſtictū ſitū localē. hoc aūt ē falſū. nõ eni hr̄e partē extra ꝑtē in loco: ē de eſſentiali rõne quãtitatis cõtinue: ſed bene hr̄e parteꝫ extra ꝑteꝫ in toto. nec ex hoc ſeq̄ẗ illud neceſſaria ꝯñã niſi ſꝫm potētiã cauſaꝝ naturaliū. vñ argumētū ꝓcedit ex falſis. ¶ Ad.2^{m}. diẗ ꝙ nobis nõ eſt inconueniēs ꝙ v̄tute diuia corpꝰ magnū ſit i minimo loco. nã et nõnulli doctores intelligūt verū eē ad lr̄aꝫ qđ dñs dicit Mathei.19. faciliꝰ ē camelū ꝑ foramē acꝰ trãſire: q̄ꝫ diuitē intrare in regnū celoꝝ. ſ; q̄cq̄d ſit de hoc: verūtñ ex caſu poſito d̄ replicatione ꝑtiū totiꝰ ſuꝑ ſe: nõ ſeq̄ẗ ꝙ maximū corpꝰ cõtineaẗ localiẗ a minimo loco. nã licet ex ipa replicatiõe ꝑtiū fiat multo mīor lõgitudo totiꝰ corpis nõ ſic fieret minima latitudo. nã ꝑ replicationem creſceret corpulētia ſ; ꝓfunditatē ita vt tota corpis ſuꝑficies circūferētie requireret magnuꝫ locū

eo ꝙ locus circũſcribit locatum ſcḋm omnez eiꝰ ſup=
ficiem, put phs dicit. 4°. phy. vnde in argumẽto
negãda eſt cõſequẽtia qua inferṫ ꝙ ex replicatio=
ne partiũ totiꝰ ſequiṫ maximũ corpꝰ eſſe in mini=
mo loco. ¶ Ad. 3m. diciṫ ꝙ ſimilitudo ſũpta ĩ ma=
iori eſt vera loquẽdo de ordine poſitionis partiũ
quãtitatiuaꝝ in toto: qm̃ vtrobiqꝫ ẽ par neceſſi=
tas. et ſic cõcedimꝰ ꝙ nulla virtute fieri põt ꝙ par
tes quãtitatis cõtinue ꝑmanentis ſint ſimul poſi=
tione. et ꝑ eandẽ rõnem nec due quãtitates diuer
ſoꝝ corpoꝝ. ſꝫ hoc cõceſſo: nõ ſequiṫ ꝓpoſituꝫ ar=
gũẽtis. ſ. ꝙ ꝑ nullã virtutẽ fieri põt ꝙ diuerſe par=
tes quãtitatis vel due quãtitates diuerſoꝝ corpo
rũ ſint ſimul poſitione ſeu ſitu locali. qm̃ poſitio
vel ſituꝰ localis nõ eſt ita eſſentialis quãtitati cõti=
nue quẽadmodũ poſitio vel ordo poſitionis par
tiũ in toto. nã ſicut dicebaṫ in tertio notabili: po=
ſitio et ſituꝰ localis ꝑtinet ad aliud p̃dicamentuꝫ a
quãtitate. ac ꝑ hoc nõ põt eſſe de eſſentia quanti
tatis qꝛ eſſentie p̃dicamentoꝝ ſunt impermixte.
¶ Ad. 4m. diciṫ ꝙ maior eſt falſa qm̃ alia eſt cõ=
paratio vtrobiqꝫ. nã accidẽtia cõparanṫ ad ſubm
informatiue et intrĩſece. due aũt forme eiuſdẽ ſpe
ciei non pñt ſimul informare ſubm idẽ ſcḋm eandẽ
partẽ. corpꝰ aũt cõparaṫ ad locũ ſicut ad aliquid
extrĩſecũ ⁊ nõ informatiue. duo aũt nõ repugnat
ad idẽ cõparari nõ informatiue ſꝫ extrĩſece: tam ĩ
abſolutis ſicut plures linee circuli ad idẽ centruꝫ
terminanṫ et cõparanṫ: qꝫ in relatiuis quẽadmo
dũ in patre ⁊ matre ſunt due relatiões reales ter
minate ad eũdẽ filiũ. locatũ vero cõparaṫ ad lo=
cũ ſicut ad terminũ, put phs dicit. 4°. phy. ¶ Ad
5m. dṙ ꝙ aſſumptũ eſt falſũ ſicut patebit ꝑ ſingu=
las rñſiones ad rõnes oppoſitas. p̃ma nãqꝫ rñſio
ad p̃mã rõnem eſt ficticia et ꝯtra auctoritates ſa
cre ſcripture ſcḋm ꝙ cõmuniter exponunṫ a ſctis et
in eccl̃ia cãtanṫ. caniṫ enĩ ab vli eccl̃ia de btã vir=
gine ꝙ eſt porta illa clauſa de q̃ ezechieľ. 44. dṙ
et ꝯuertit me ad viã porte ſanctuarij exterioris q̃
reſpiciebat ad oriẽtẽ et erat clauſa et dixit dñs ad
me. porta hec clauſa erit et nõ apieṫ et vir nõ trã
ſiet ꝑ eam. et poſt pauca. eritqꝫ clauſa pñcipi. vbi
interlinearis dicit. virgo maria virgo ante partũ
virgo in partu virgo poſt partũ. hec verba ꝓphe
te ꝑtractãs auguꝰ in ſmone caſtiſſimũ ait. quid ẽ
porta ĩ domo dñi clauſa niſi ꝙ maria ſemper erit
intacta. et infra. et q̃d eſt clauſa erit in eternũ: ni=
ſi qꝛ maria virgo eſt ante partuꝫ et poſt partũ. et
ſequiṫ loquẽs in ꝑſona btẽ v̓ginis. illi facta ſuꝫ ia=
nua clauſa: q̃ poſt ſuã reſurrectionẽ ingreſſus eſt ꝑ
oſtia clauſa. et ĩfra. q̃ natꝰ ẽ de vẽtre meo: me ma=
trẽ dimiſit intactã. adĩpleuit ventrẽ meũ diuinita
te et vteꝝ meuꝫ nõ euacuauit caſtitate. de beata
etiã v̓gine cantat eccl̃ia ꝙ eſt ortꝰ concluſus fons
ſignatꝰ. dicere autẽ ꝙ vterꝰ beate v̓ginis in partu
filij dei fuerit relaxatꝰ: apte repugnat p̃dictis au=
ctoritatibꝰ. nã relaxatio talis eſſe nõ poſſet niſi cũ
quadã dilatatione mẽbri v̓ginalis q̃ nullo modo
fieri poſſet manẽte eius omnimoda integritate.
non enim integritas corpis ſolidi ſoluiṫ per ſolaꝫ
eius ruptionem aut ſciſionẽ: ſed etiã per ꝯtinuita
tis p̃ſtine relaxationẽ. nam qḋ relaxaṫ: nõ manet
ita ſolidũ ⁊ cõpactũ ſicut fuerat ante relaxationẽ.
ac ꝑ hoc nec manet ĩ eadẽ integritate nec ita clau
ſum ſicut ante. Et cõfirmaṫ. qm̃ ſi eque integrũ ⁊
clauſuꝫ ac ſolidũ manſiſſꝫ clauſtrũ virginale poſt
relaxationẽ ab arguẽte confictaꝫ ſicut p̃us: vt q̃d
poniṫ ab eo mẽbri virginei relaxatio. vnde videṫ
ꝙ arguẽs pretẽdat aliquẽ modũ apertionis fuiſ=
ſe mẽbri virginei in partu filij dei. qḋ manifeſte de
rogat virginitati beatiſſime matris q̃ a ſanctis et
a tota eccleſia predicaṫ cuꝫ integritate inuiolata
clauſtri pudoris. vnde auguꝰ in quodaꝫ ſermone
de natiuitate dñi ait. fas nõ erat vt ꝑ eius aduẽtũ
violaretur integritas matris qui venerat ſanare
corrupta. et in alio ſermone eiuſdẽ feſti. cuiꝰ ortus
inquit ex carne vbertateꝫ nutrientis attulit: inte=
gritatẽ pariẽtis nõ abſtulit. item leo papa in ſmo
ne ſecũdo de natiuitate inquit. oportuit enim vt
primã genitricis integritatẽ: naſcẽtis incorruptio
cuſtodiret. et in tertio ſermone. hũc inquit ſibi di
em quẽ in ſalutem mundi ex beata maria naſcere
tur elegit: integro ꝑ omnia pudore generãtis. cu=
ius virginitas ſic nõ eſt violata partu: vt non fue=
rat temerata cõceptu. et iterũ in ſermone quarto
de beata virgine dicit. que ſalua integritate virgi
nea: corꝑee tm̃ eſſꝫ miniſtra ſubſtantie. vnde cõ=
tra fictionẽ dicte relaxationis poſſet ſic argui. vel
talis relaxatio ſcidit aut diſcontinuauit cõtinuita
tẽ membri virginei aut non. ſi primũ dicaṫ: error
eſt manifeſtus contra virginitatẽ beatiſſime ma=
tris que ab vniuerſali eccleſia predicaṫ virgo an=
te partum et virgo in partu et virgo poſt partum
dicẽte ꝓpheta: ecce virgo cõcipiet et pariet filiuꝫ.
ſi vero in relaxatione facta nõ fuit ruptio aliq̃ ſeu
ſciſura aut diſcõtinuatio partiũ clauſtri virginalis
idipſum ſequitur quod ſua fictione vitare conten
dit ſcilicet duo corpora ſimul eſſe in eodẽ loco. nã
quantũcũqꝫ mẽbrũ pudoris relaxatũ fuiſſet dum
tamen nec corruptio nec partiũ diſcõtinuitas fa=
cta fuiſſet: in ipſo exitu corpis xp̃i neceſſario duo
corpora fuiſſent in eodẽ loco. ita enĩ duo corꝑa ſi
mul ſunt in eodem loco ſi corpus glorioſuꝫ pene=
trans ꝑtrãſeat papirũ ſubtilem: ſicut ſi tranſiens

penetraret parietē ferreū. nā difficultas eſſendi
duo corpora ſimul in eodē loco non ſtat in groſi-
tie aut duritie vel mollicie corporū: ſed in hoc ꝙ
vnum corpꝰ penetrās et trāſiēs ꝑ aliud abſq̃ eo-
rum cōtinuitatis ruptione nō habet locū ꝓpriū
niſi locū corpis penetrati, put deductū fuit in q̄r-
to notabili. ꝙ aūt corpa ſint duriora aut mollia vl'
laxiora nihil facit ad ꝓpoſitū. Ad dicta vero am-
broſij et gregorij niceni reſpōdet. S. Tho. 3ª. p. q.
28. ar. 2. ad p̄m. ꝙ premiſſa verba ambroſij dicta
ſunt exponēdo id qđ euāgeliſta induxit d lege. ſ.
oē maſculinū adaperiēs vuluā ſanctū dn̄o voca
bitur. qđ quidē vt beda inq̄t conſuete natiuitatis
more loquit̄: nō ꝙ dn̄s ſacri vētris hoſpiciū quod
ingreſſus ſanctificauerat: egreſſus de uirgīaſſe cre
dendus ſit. vn̄ illa aptio nō deſignat reſerationē
clauſtri pudoris virginei: ſed ſolū exitū, plis d vte
ro matris. hec. S. Doc. Et in eo ſenſu accipi de-
bet dictū gregorij niceni. ¶ Neq̄ valet reſpōſio
arguētis ad ſecundā rōnem: qm̄ et temeraria eſt
repugnās ſentētie ſanctorū doctorū et veritati q̄
cōmuniter in eccleſia predicat̄. vn̄ ſup illud Ma-
thei. 28. et accedēs reuoluit lapidē et ſedebat ſu
per eum: dicit interlinearis. nō vt egreſſuro ianu-
as aperiat: ſed vt egreſſum eiꝰ pandat iā factum.
Itē auguſtinꝰ in ſermōe tertio d reſurrectione: fe
fellit inquit cuſtodes. ſ. xp̄s. exiliuit de ſepulchro
apparuit diſcipulis ianuis nō apertis. inde clauſus
exijt: huc excluſus intrauit. Itē beda in homelia.
qui eni mortalis clauſo virginis vtero potuit naſ
cendo ingredi mundū: ipſe factꝰ imortalis clauſo
ſepulchro potuit reſurgēdo exire de mūdo. Itē
chriſoſtomꝰ ſuper ioānem. ſurrexit q̄dem dn̄s la-
pide et ſignaculis ſepulchro iniacētibꝰ. ¶ Neq̄
valēt reſponſiones ad tertiā rationem. nō prima
quia niſi xp̄s intraſſet ad diſcipulos poſt reſurre-
ctionē ꝑ ianuas clauſas: nō ita accurate euāgeli-
ſta ioānes cōmemoraſſet ioā. 20. ꝙ fores eſſent
clauſe quādo venit ieſus et ſtetit in medio diſcipu
lorū. qđ et iterū eodē capl'o notanter repetiuit di-
cens. et poſt dies octo iterū erant diſcipuli eiꝰ in-
tus et thomas cū eis: venit ieſus ianuis clauſis et
ſtetit in medio. imo ſi intraſſet ꝑ feneſtram aut ri
mas aliq̄s domꝰ ſicut iſte deſipit: videret̄ euāgeli-
ſta cōmemorās et repetēs ꝙ intrauit ad diſcipu-
los ianuis clauſis: cauſam dare falſitati qđ eſt ab-
ſurdū. nō eni, put augꝰ dicit in ep'la ad hieronimū
fas eſt in ſacra ſcriptura fictū aut ſupfluū aliquid
imaginari. Unde ipe augꝰ in q̄dā ſermōe paſcha-
li. nōnulli inq̄t de hac re ita mouent̄ vt pene pere
clitent̄ afferentes cōtra diuina miracula p̄iudicia
ratiocinationū ſuarū. ſic eni diſputāt. ſi corpꝰ erat
ſi hoc ſurrexit de ſepulchro qđ pependit in ligno
quomodo ꝑ oſtia clauſa intrare potuit. q̄bus reſ-
pondet: ſi cōprehendis modū nō eſt miraculum.
vbi deficit ratio: ibi eſt fidei edificatio. Idē ſuper
ioānem exponens p̄miſſa verba euangeliſte. mo
li inquit corporis vbi diuinitas erat: oſtia clauſa
non obſtiterunt. ille quippe nō eis apertis. ſ. ianu
is intrare potuit: quo naſcente virginitas matris
inuiolata ꝑmanſit. ¶ Neq̄ ſecūda reſpōſio ſtare
pōt. nā vt ſanctꝰ thomas arguit cōtra ſic reſpon-
dētes in hac diſ. q. 2. ar. 2. ſub. ar. 5. in cor. ꝙ cor-
pus aliquod ſit in minori loco q̄ȝ ſit ſua quantitas
eſſe non pōt niſi per hoc ꝙ quantitas corpis ꝓpa
efficiatur aliquo modo minor ſeipſa. qđ quidem
non pōt intelligi niſi dupliciter. vno modo ex va
riatione quātitatis circa eandē materiā. vt. ſ. ma
teria q̄ primo ſubeſt magne quātitati: poſtea ſub
ſit parue. ſed hoc eſſe nō pōt: q2 mutatio quanti-
tatis circa materiā: repugnaret impaſſibilitati et
incorruptibilitati corpis glorioſi. quia nullus mo
tus q̄ fit ſm̄ aliquid itrinſecū rei: pōt eſſe ſine paſ-
ſione abijciēte a ſub̄a. et p̄terea ſequeret̄ ꝙ corpꝰ
glorioſū quādoq̄ eſſet rariꝰ et quādoq̄ ſpiſſius.
q2 cū nihil diuidi poſſit ab eo de materia ſua: quā
doq̄ eadē materia eſſet ſub paruis dimēſionibus
et quādoq̄ ſub magnis: et ita rareſieret et dēſare-
tur qđ eſſe non pōt de corpe impaſſibili. alio mo-
do pōt intelligi ꝙ quantitas corpis g'li'oſi efficiat̄
minor ſeipſa ita. ſ. ꝙ ꝑtes corpis g'li'oſi ſubintrent
ſe inuicē et ſic redeat ad quātūcūq̄ paruā quanti
tatē. ſꝫ hoc nō pōt eſſe q2 repugnaret recte diſpo-
ſitioni corpis humani q̄ req̄rit d'terminatū ſitū et
diſtātiā partiū. vn̄ nec ꝑ miraculū nū quā hoc fiet.
et ideo dicēdū ꝙ corpꝰ g'li'oſū ſemꝑ erit i loco ſibi
eq̄li. Qđ aūt arguēs dicit augūm fuiſſe ſue opinio-
nis: ē falſiſſimū ſicut pꝫ ex auctoritatibꝰ ſup̄ poſitiſ.
¶ Neq̄ valet rn̄ſio quā vltimo ponit ad tres p̄di
ctas iſtātias. tū q2 nō ē ſile qđ adducit. qm̄ corpꝰ
xp̄i nō eſt in ſacr'o local'r nec quātitatiue ſed ꝑ ſuā
ſub̄am. eſt aūt ꝯtra rōnem corpis ꝙ localiter trā-
ſeat d loco ad locū abſq̄ medio, put ph̄s ꝓbat. 6.
phy. tū etiā q2 nec ex textu ſacre ſcripture nec ex
itellectu ſctōꝝ doctoꝝ talis modꝰ h'ri pōt in p̄di-
ctis caſibꝰ. vn̄ ea facilitate cōtēnēdꝰ eſt: q̄ et abſq̄
fundamēto et ficticie ē adiuētꝰ. et licet deo fuerit
poſſibilis: modꝰ tn̄ ponēdi ſctōꝝ doctoꝝ verior ē
et ſecurior vt pote magis cōcordās l're ſacre ſcrip
ture cōtra quā ſtādū nō eſt phātaſijs hoīꝫ nō trāſ
cēdētibꝰ reꝝ ſenſibiliū cōdiciones. ¶ Neq̄ iterū
valet rn̄ſio eius ad quartā rōnem. nā cū celum ſit
infrangibile et indiuiſibile per naturam, put ph̄s
docet. 2°. li°. de celo: vnde et iob. 27°. dicitur ꝙ

celi velut ſolidiſſimi quaſi ere firmati ſunt: nõ mi-
nus incõueniẽs eſt ꝑ naturã ponere corpꝰ celeſte
ſcīdi aut diuidi vt cedat corpori glorioſo: ꝙ̃ duo
corpora ſimul eſſe in eodẽ loco. cũ ergo a ſanctis
doctoribꝰ cõmuniter teneat̃ et vniuerſalis eccl'ia
predicet cõcorditer littere ſacre ſcripture ꝙ in na
tiuitate xpi et in eiꝰ exitu de ſepulchro et in ipſius
ingreſſu ad diſcipulos ianuis clauſis: duo corpo-
ra ſimul ſteterint in eodẽ loco: ſecuriꝰ et veriꝰ dici
tur ꝙ in aſcẽſione xpi ſuper om̃es celos duo cor-
pora fuerint ſimul in eodẽ loco: ꝙ̃ ꝙ aliud genus
miraculi ꝑ ruptionẽ et ſciſſionẽ celoꝝ factum ſit. p̃
ſertim qꝛ primꝰ modus aſcẽſionis xpi per celorū
.ſ. penetrationẽ: p̃dicatur in vniuerſali eccleſia. q̃
predicatio nõ eſt contẽnenda dicẽte ap'lo pᵃ Co-
rin. 15. ſi inanis ẽ predicatio nr̃a: inanis ẽ et fides
nr̃a. ¶ Reſpõſionẽ aũt arguẽtis ad quintã rõnem
admittimꝰ. ſed ratio illa quinta nõ eſt ſancti tho
me neqꝫ ſm eiꝰ doctrinã ꝓbaret̃. ¶ Ad. 6ᵐ. ꝓnci-
pale dicitur ꝙ r̃ſiones date ad tres rõnes alias
ꝓbãtes ꝙ ꝑ diuinã potẽtiã duo corpa pñt eſſe ſi-
mul in eodem loco: nõ ſufficiẽter ſoluũt. nõ prima
ꝓpter duo. p̃mum ẽ qꝛ ſupponit falſum. nã quãdo
virtute diuina ĩpedit̃ ne ignis exurat ſeu calefaci-
at ſicut factũ fuit in camino triũ pueroꝝ: non ſolũ
diuina virtꝰ ĩpedit naturã caloris ne ĩprimat̃ cale
factibili: ſ₃ etiã ĩpedit et aufert ab igne actionẽ vt
calefacere vel cõburere ꝑ quã natura caloris ĩfun
ditur calefactibili. quãuis et poſſibile ſit deo ſub-
trahere effectũ nõ ſubtrahẽdo actionẽ cauſe ſecũ
de. et pari modo põt impedire ne corpus adueni
ens loco alteriꝰ expellat p̃mum a loco aut diſtin-
guat ſibi locũ ab illo. ac ꝑ hoc facere põt ꝙ ambo
corpa ſimul ſint ĩ eodẽ loco. vnde nihil differt ad
ꝓpoſitũ ꝙ manente actione ſecũde cauſe ſubtra
hat̃ de virtute eius effectꝰ: aut ꝙ ſimul cũ effectu
ſubtrahat̃ vel impediat̃ actio: nam deo vtrũqꝫ eſt
eque poſſibile. Secundũ eſt qꝛ licet ad occupare
locũ nõ ſequat̃ ĩ loco ex p̃ſentia locati aliq̃ forma
intrĩſeca: ſeq̃tur tñ aliq̃ extrĩſeca loco et intrĩſeca
locato. ſ. vbi qđ ſm auctorem ſex p̃ncipioꝝ eſt for-
ma q̃dam diſticta ab alijs p̃dicamẽtis exiſtẽs ſub
iectiue in locato. ita ꝙ ꝑ hoc ꝙ deus ĩpedit actio-
nẽ corꝑis ſecũdo aduenĩẽtis. ſ. expulſionẽ corpo-
ris primo exiſtẽtis in eodẽ loco: ĩpedit ne ex eius
p̃ſentia cauſet̃ forma vbi diſticta a forma vbi cor
poris p̃us exiſtẽtis. et ſic nõ ſolũ impedit actionẽ
corꝑis locati: ſed etiã impedit in loco extrĩſece et
intrĩſece in locato quandam diſtinctã formã vbi.
¶ Neqꝫ valet r̃ſio ad ſecũdã rationẽ: qm̃ minor
eſt falſa capiẽdo occupare locum ſm vim nominis.
vnde occupare locũ dupliciter poteſt accipi. vno
modo quãtũ ad rõnem nominis: et ſic occupare
locũ idem eſt ꝙ locũ replere. alio modo occupa-
re locũ eſt replere locũ et nõ cõpati in eodem lo-
co aliud corpus: et hoc ſecundum ſe habet ex ad
ditione ad primũ. et quãuis ſm vim et ordinẽ na
ture duo iſta nõ ſeparent̃ adinuicẽ: ſ₃ qꝛ nõ cõpati
aliud corpꝰ in eodẽ loco ſe hẽt ex additione ad re
plere et occupare locũ ſm primã acceptionem: eſt
q̃d poſteriꝰ illo. et ꝑ conſequens põt diuina v̄tute
ab eo ſeparari ita vt duo corpa ſint in eodẽ loco ⁊
illũ repleãt et illum ſimul occupẽt ſm ꝙ occupare
locũ capit̃ in p̃ma ſignificatione. vñ cõcedimus ꝙ
corpus occupare locũ eſt in loco hr̃e partes poſi
tione diſtictas et diſtãtes abinuicẽ. ſed falſum eſt
ꝙ de eiꝰ rõne eſſentiali et p̃meua ſit hr̃e partes po
ſitione diſtictas et diſtãtes loco ab omni alia quã
titate vt arguẽs infert. vñ arguẽs deceptus eſt in
ſignificatione p̃maria eiꝰ qđ eſt occupare locum.
¶ Neqꝫ valet reſpõſio ad tertiã rõnem qm̃ aſſu-
mit falſum. nã cũ locus ſit extrinſecus locato: non
poſſunt duo corpora habere diſtictionem inter ſe
a loco niſi ab extrinſeco. ſ₃ neceſſarium eſt cum ſint
duo corpa ſm ſubam et ſm ꝓꝑetates intrinſecas
ꝙ ab intrĩſeco diſtĩguant̃ adinuicẽ: qđ arguẽs ne-
ceſſario hẽt ꝯfiteri cũ ponat deũ poſſe facere plu-
ra corpora quorũ neutrũ ſit in loco. et cum diſtin
ctio corpoꝝ ab extrĩſeco ſit poſterior et accidẽta
lis quãtũ attinet ad ꝓpoſitũ: conſequẽs eſt ꝙ deꝰ
põt cõſeruare diſtinctionẽ ſubalem et intrĩſecam
duoꝝ corpoꝝ abſqꝫ eoꝝ diſtictione extrinſeca et
accidẽtali. Qđ aũt arguẽs dicit deum nõ poſſe fa-
cere duo quãta diſticta ſic ꝙ partes eoꝝ ſint poſi-
tione indiſtincte: cõcedimus capiẽdo poſitionem
ſm ꝙ eſt ordo partiũ in toto et ꝑtinet ad p̃dica-
mentũ quãtitatis: q̃ poſitio eſt de intrĩſeca ratiõe
quãtitatis. ſi aũt arguens intelligat ſicut videtur
de poſitione q̃ eſt ordo partium locati in loco que
pertinet ad p̃dicamentũ ſitus: negamus illud. et
ad huius improbationẽ dicimus ꝙ aſſumptum eſt
falſum. non enĩ poſitio ſitualis eſt de intrĩſeca ra-
tione quantitatis. et hoc habet ipſe arguẽs cõce-
dere cum ponat deum poſſe facere plura corpora
quorum neutrum ſit in loco. nam corpora quan-
ta quedam ſunt et quãtitas eſt de intrinſeca eorũ
cõpoſitione: ita vt nõ ſit dare corpus nec mathe-
maticum nec naturale ſine eo ꝙ ſit quantum vel
quantitas. ¶ Cum vero arguẽs vult reſpõſionem
ſuam coaptare et applicare ad formam argumenti
primo contradicit ſibi ipſi dicens ꝙ nõ prohiben
tur plura corpora eſſe in eodem loco: qꝛ locus ſit
cauſa diſtinctionis corpoꝝ: nam parũ ſupra dixit
oppoſitum. Secundo aũt aſſumit falſum. nã vt ſu-

p̄ra dictū eſt: diſtinctā poſitionē corpoꝝ cōpatit̄
vnitas loci ꝑ virtutē diuinā. ¶ Ad argumēta ſco-
ti cōtra modū dicēdi ſancti thome .ſ. ꝙ ſolus deꝰ
pōt facere duo corpa eſſe in eodē ſitu: ad primuꝫ
dicit̄ ꝙ ꝓcedit ex malo intellectu verborū ſancti
thome. nā cū dicit ſanctꝰ thomas deū ſolū id poſ
ſe: nō intēdit excludere omnē coopationē vel cō-
cauſalitatē cauſarū naturaliū. ſed mēs ſua eſt dice
re ꝙ ad illū effectuꝫ nulla alia cauſa ſufficere pōt
nec pōt ad illū attingere quāuis ad aliqua q̄ talis
effectꝰ p̄ſupponit coopetur. ſicut p̄ncipia eſſentia-
lia duorū corpoꝝ coopant̄ ad cōſiſtētiā corporū
ſine qua duo corpa nec in eodē loco nec in diuer-
ſis eſſe nō poſſēt: et dimēſiones q̄ coopant̄ ꝑ hoc
ꝙ apte nate ſunt eſſe in loco. ſed neutra iſtarum
cauſaꝝ attingit ad hunc effectū qui ē duo corpo-
ra eſſe in eodē loco. Et cōſimiliter cū dicit̄ ꝙ ſolꝰ
deus cōſeruat duo corpa in eodē loco: debꝫ intel-
ligi inq̄tum ipſa conſeruatio terminat̄ ad hoc ꝙ ſint
ſimul in eodē loco. ad quē effectū ſola dei opatio
attingit ꝑ ſe: quāuis ad hoc ꝙ ipſa corpa ſint et di
ſtincta ſint numero: coopent̄ diuine actioni pricī-
pia eoꝝ eſſētialia et accidētalia. Et eſt ſimilis mo
dus loquēdi cuꝫ ſancti et doctores cōmuniter di-
cunt ꝙ īfuſio grē homini eſt a ſolo deo: qꝛ ad hūc
effectū ꝑ ſe ſolus deꝰ attingit. quāuis ad quedam
q̄ huiuſcemodi infuſio p̄ſupponit .ſ. ad hoīs conſi-
ſtētiā cauſe naturales coopentur. nā ſi homo nō
eſſet: nō poſſet illi gr̄a infundi. Reſpōſio autem
quā arguēs introducit ad nihilū valet. ¶ Ad. 2^{m}
dicit̄ ꝙ ſitꝰ q̄ dicit ordinē et poſitionē partiū in to
to: eſt eſſentiale diſtīctiuū quātitatis. et ſine hoc
ſitu deꝰ non pōt ꝯſeruare quātitatē cōtinuā diſtin
ctam ab alia. ſitꝰ vero q̄ dicit ordinē et poſitioneꝫ
partiū cōtinui in loco: ē accidētale diſtinctiuū ip-
ſius: non tū̄ caſuale. et ſine hoc ſitu deꝰ pōt conſer
uare duo quāta et duo corpa. nam ante iſtū ſituꝫ
formalē cauſam et eſſentialeꝫ diſtinctionis habet
quātitas q̄ eſt cauſa diſtīctionis ſitus localis. vn̄
S. Tho. ſuꝑ boetiū de trini. vbi q̄rit an loci varie
tas aliquid faciat ad diuerſitateꝫ ſm̄ numerū: di-
cit ꝙ ex eodeꝫ cauſat̄ diuerſitas ſm̄ numerū: ex q̊
cauſat̄ neceſſitas diuerſitatis locoꝝ ī diuerſis cor
poribus .ſ. ex diuerſitate materie ſub dimenſioni-
bus exiſtētis vt parū ſupra inquit et latius articu
lo p̄cedēte. et ꝯcludēs ait. et ideo ip̄a diuerſitas lo
corū in ſe conſiderata eſt ſignū diuerſitatis ſꝫ nu
merū. Et ī reſpōſione ad p̄mū et. 2^{m}. et. 3^{m}. dicit
ꝙ rationes ille cōcludūt ꝙ diuerſitas loci nō eſt
cauſa diuerſitatis indiuiduorū ſm̄ ſe qđ ipſe cōce
dit: ſed per hoc inquit nō remouet̄ quin cauſa di-
uerſitatis locoꝝ .ſ. diuerſitas materie ſub dimen-
ſionibus ſit cauſa diuerſitatis ſm̄ numerū. vn̄ ſm̄
iſta argumētū nihil cōcludit cōtra nos. ¶ Ad. 3^{m}
dicitur ad maiorē ꝙ in cauſis eiuſdē ordinis et ra
tionis: nō datur circulꝰ. ſed in minori deficit argu
mentū: quia diſtīcta quātitas et diſtinctꝰ ſitꝰ loca
lis nō ſunt cauſe adinuicē eiuſdē ordinis. nā diſti-
cta quātitas eſt cauſa diſtinctionis ſitus a priori.
diſtinctꝰ vero ſitꝰ eſt cauſa diſtīctionis quātitatis
a poſteriori et ꝑ modū ſigni. ¶ Ad. 4^{m}. dicimus
ꝙ quicq̄d ſit de eius ꝓceſſu: et tū̄ nihil cōcludit cō
tra nos. imo idipſum infert qđ nos tenemus .ſ. ꝙ
nō ē impoſſibile deo: quātū eſſe ſimul cū quanto
et quantū eē ſine ſuo effectu qui ē eſſe in loco diſ-
tincto. ¶ Ad argumēta alioꝝ cōtra eandē cōclu-
ſionē q̄ recitat ſcotꝰ: ad primū reſpōdet ipſe ſcotꝰ
ꝙ auctoritas boetij ſic eſt intelligēda non ꝙ acci-
dentia faciāt indiuiduū nec eiꝰ differētiā ſubſtan-
tialē et multo minꝰ locus qꝛ poſſibile eſt corpꝰ in-
diuiduū eſſe ſine loco ſicut patet de vltima ſpera.
ſed eſt intelligēdū ꝙ facit diuerſitatē numeralem
ideſt oſtēdit nobis diuerſitatē numeralē qꝛ diffe-
rētia accidētiū facit nobis talē diuerſitatē īnoteſ-
cere. et quo ad hoc meliꝰ facit locus ad īnoteſcen
duꝫ q̄ꝫ alia: eo ꝙ naturali cognitione nō poſſumꝰ
illa duo corpa cognoſcere ſi ipſa eſſent in vno lo-
co. hec ſcotꝰ. et cōſonat ſentētie ſancti doctoris ſi
cut patet in reſponſione ad ſecūdū īmediate pre
cedente. ¶ Poſſet etiā breuiꝰ dici ad argumētuꝫ
ꝙ boetius loquit̄ de differētia indiuiduoꝝ non a
priori ſed a poſteriori. et cū dicit nullo modo fin-
gere poſſumꝰ duobꝰ corꝑibꝰ vnū locū: loquit̄ cōſi-
derata vi naturaliū cauſaꝝ: nō ꝯſiderata dei potē
tia a q̄ magis depēdēt omnes effectꝰ cauſarū ſecū
darū q̄ꝫ ab ipſis cauſis ſecundis ꝓpter qđ illis re-
motis deus pōt ꝓducere effectꝰ quos vult. ſic ex-
ponit ſanctꝰ thomas ſuꝑ boe. de tri. in reſpōſione
ad. 4^{m}. ¶ Ad. 2^{m}. reſpōdet ſcotus negando ma
iorē .ſ. ꝙ dimēſio ē formalis ratio repugnādi duo
corpa eſſe ſimul. nā vt dicit: diſtīcte dimenſiones
cū ſint in diſtinctis ſubiectis non habēt formaleꝫ
repugnātiam ſm̄ ſe q̄ nō eſt niſi quo ad idē ſubm̄
ſed pōt eſſe repugnantia inter eas quātū ad effe-
ctuꝫ que ſm̄ eum dicit̄ repugnantia virtualis. qm̄
repletio loci facta ꝑ vnum corpus: repugnat ꝙ ſi
mul fiat repletio eiuſdeꝫ loci ꝑ aliud corpus. deꝰ
autem pōt ſubtrahere effectū a ſua cauſa natura-
li. et iſta etiam ſolutio concordat doctrine ſancti
thome vt patet ex eius dictis proxime allegatis.
Ad confirmationē reſpōdet ſcotus negādo ſimi-
litudinem. et cauſa diſſimilitudinis eſt quia diſtin
cte dimenſiones nō ſunt formaliter contrarie. et
ideo poſſunt eſſe ſimul ī eodē loco potius q̄ꝫ duo
accidentia

accidẽtia cõtraria. Et ꝑ hec patet reſpõſio ad id
qđ ſeqtur ꝙ .ſ. vnũ cõtrariũ expellit aliđ a ſubto.
nã ſuppõit falſuʒ qꝛ diſtĩcte dimẽſiones nõ ſunt
ꝯtrarie, ꝓut dictũ eſt. ¶ Ad. 3^{m}. reſpõdet ſicut ad
2^{m}. ꝙ licet dimẽſio ſit cauſa repugnandi ꝙ duo
corpora ſint ĩ eodẽ loco: nõ tñ eſt rõ formalis ſi-
cut dictũ eſt. ¶ Ad. 4^{m}. reſpõdet ipe ſcotꝰ ꝙ cõ-
ſequẽtia nõ valet. qꝛ indiuiſibilia nullã hñt mag
nitudinẽ ⁊ ideo fiũt vnũ ſimul poſita. diuiſibile
autẽ licet ſit cũ alio diuiſibili: manet tñ magnũ. ⁊
ideo nõ valet ſi indiuiſibilia nõ pñt eſſe ſimul niſi
fiãt vnũ: ꝙ idẽ ſit ꝺ diuiſibilibꝰ. ſʒ reſpõſio iſta ma
nifeſte aſſumit falſum. nã duo pũcta terminãtia
duas lineas ſimul exiſtẽtes ſũt ſimul ⁊ tñ nõ fiũt
vnũ imo qđlibet pũctuʒ ẽ diſtĩctũ ſubto ab alio.
vñ meliꝰ reſpõderi põt ex dictis. S. T. in hac diſ.
q. 2. ar. 2. ſub. ar. 2. ad. 3^{m}. negãdo maiorẽ. ⁊ ad
eius ꝓbationẽ dicit ꝙ phꝰs loqtur ſuppoſito ꝑ
ĩpoſſibili ꝙ duo pũcta exiſterẽt ẜm ſe nõ tãq̃ ter
mini magnitudinũ. nũc aũt qꝛ ẜm veritatẽ duo
pũcta nõ pñt eſſe ĩ rex nã niſi ſint termini magni
tudinũ vt lineax: duo pũcta pñt eẽ ſimul ĩ eodẽ
loco ita ꝙ nõ fiãt vnũ ſed maneãt diſtĩcta ſubtis
eo tñ mõ quo pũcto cõuenit eẽ in loco. ſ. ꝑ acci-
dẽs qꝛ corpus vel linea cuiꝰ eſt terminꝰ eſt ꝑ ſe in
loco ꝓut phs dicit. 4°. phy. ¶ Ad. 5^{m}. reſpõdet
S. Tho. loco ꝓxime allegato ſub. ar. 3°. ĩ reſpõ
ſione ad ſcðm ꝙ minor eſt falſa. nã poſito ꝑ diui-
nã virtutẽ ꝙ duo corpora ſint ĩ eodem loco: nõ
ideo due linee recte pñt trahi a pũcto ĩ pũctũ ſʒ
a diuerſis pũctis. nã cũ pũctꝰ ſit ſubiectiue in cor
pore cuius ẽ terminꝰ: due linee recte ĩ duobꝰ cor
poribꝰ nõ pñt trahi niſi q̃libet a pũcto in punctũ
in ſuo corpore qđ eſt diſtĩctum numero ab alio
corpore ẜm ſubam et accidẽtia intrinſeca: q̃uis
nõ loco. vñ argumẽtũ fallit ſuppõnẽs ꝙ ab eodẽ
puncto deſignato ĩ loco deberẽt trahi due linee
duox corpox exiſtẽtiũ in ipſo loco. qđ falſuʒ eſt
qm̃ linea recta in aliquo corpore nõ trahit niſi a
pũcto in pũctũ exiſtẽtiũ ſubiectiue in ipo corpo
re cuiꝰ ſunt termini. ac ꝑ hoc in diuerſis corpori
bꝰ a diuerſis pũctis trahũtur diuerſe linee recte.
¶ Ad argumẽtũ ante oppoſitũ reſpõdet. S. T.
in hac diſ. q. 2. ar. 2. ſub. ar. 2. ad. p^{m}. ꝙ corpus
xp̃i nõ habuit ex dote ſubtilitatis ꝙ poſſit eſſe ſi
mul cũ alio corpore in eodẽ loco ſicut minor ar
gumẽti ſuppõit. ſed id põt ex diuinitatis virtu-
te poſt reſurrectionẽ ſicut ĩ natiuitate. ⁊ ideo nõ
ſequit ꝙ rõne ſubtilitatis id cõueniat corpori
bus glorioſis. ⁊ in hoc articulus terminatur.

ULteriꝰ cir
ca diſtĩctionez q̃dra-
geſimã quartaz q̃rit
vtrũ aĩa ſepata poſ-
ſit pati ab igne cor-
poreo et arguitur ꝙ
nõ. qꝛ oẽ qđ patit re-
cipit aliqđ ab agẽte.
ſi ergo aĩa patiat ab
igne corporeo: opor
tet ꝙ aliqđ ab eo recipiat. ſed oẽ qđ recipitur in
aliquo ẽ in eo ꝑ modũ recipiẽtis. ergo qđ recipi
tur ab igne in aĩa nõ eſt ĩ eo materialiter ſʒ ſpũa
liter. ſed forme rerũ in aĩa ſpũaliter exiſtẽtes: ſũt
ꝑfectiones illius. ergo ſi ponat ꝙ aĩa patiat ab
igne corporeo: hoc nõ erit ĩ eiꝰ penã ſʒ magis in
eius ꝑfectionẽ. ¶ In oppoſitũ arguit. qꝛ eadem
rõ eſt de aĩabus ſeparatis ⁊ de oĩbus ꝙ ab igne
pati poſſint. ſed oẽs ab igne corporeo patiũtur
cũ puniãtur ab illo igne a q̃ corpora dãnatoruʒ
poſt reſurrectionẽ patiẽtur quẽ oportet eẽ cor-
poreũ. ergo aĩe ſeparate ab igne corporeo pati
poſſũt. ¶ In hac q̃ſtiõe erũt q̃ttuor articłi vt ẽ.

QUantum ad p̃-
muʒ articulũ ſit p̃ma cõcluſio ꝙ
ignis inferni affliget corporali-
ter dãnatos poſt reſurrectionẽ
q̃uis nõ alterabit eox corpora
a ſua naturali diſpoſitione. Hãc ꝯcluſionẽ tenet
S. Tho. in hac diſ. q. 3. ar. p°. ſub. ar. 3. in. cor. et
ad. 3^{m}. Et cõtra gẽ. li°. 4. ca°. 89. Itẽ q̃dlibet. 7
ar. 11. ⁊. 13. ¶ Secũda cõcluſio eſt ꝙ aĩa ſeparata
põt pati ⁊ affligi ab igne corporeo. Hãc ꝯcluſio
nẽ tenet. S. T. in hac diſ. q. 3. ar. 3. ſub. ar. 3. Itẽ
cõtra gẽ. li°. 4°. ca. 90. E in q̃ſtionibꝰ de aĩa. ar.
21. Et q̃dlibet. 3. ar. 13. ¶ Tertia cõcluſio ẽ ꝙ p̃-
uatio diuie viſionis ẽ p̃cipalis pena dãnatox.
Hãc cõcluſionẽ tenet. S. T. in pleriſq̃ locis ⁊ p̃-
ſertĩ in q̃ſtionibꝰ ꝺ aĩa loco ꝓxime allegato ĩ cor.
Et cõtra gẽ. li°. 3. ca°. 141. Itẽ opuſ. 3°. ca. 174.

QUantum ad ſe-
cundũ articulũ arguẽdũ eſt cõ-
tra cõcluſiones. Et quidẽ con-
tra p̃mã arguit durãdus ⁊ p̃mo
cõtra cõcluſionez in ſe. ⁊ arguit
p̃mo ſic. illud qđ nihil reale abĳcit ſed ſolũ illud
qđ eſt nature ꝯueniẽs: nõ affligit nec inducit ve
ram paſſionẽ que ſit vere afflictiua. ſed ꝑ ſpũalẽ
ĩmutationẽ nihil reale abĳcit: ſed ſoluʒ ponitur.

illud qđ eſt nature cõueniẽs: qꝛ talis receptio eſt
ꝑfectio ſenſuū. ergo ꝑ talẽ imutationẽ nihil affli
gitur: nec talis receptio ẽ paſſio vere afflictiua.
vtraq; ꝑmiſſarū de ſe patet. ¶. 2°. ſic. ꝑ illud qđ
ẽ cõmune beatis ⁊ dãnatis: nõ põt poni afflictio
dãnatoꝝ. ſed ſpũalis imutatio ſenſuum a ſenſi-
bilibus: eſt cõis beatis ⁊ dãnatis. ergo ꝑ illaꝫ nõ
põt poni fieri afflictio dãnatoꝛum. patet maioꝛ.
quia poſita cauſa cõmuni: poniť effectus cõis. ⁊
ideo ſi cauſa afflictionis eẽt in beatiſ ⁊ dãnatis: ſe
quitur ꝙ afflictio ſimiliter eẽt eis cõmunis qđ non
eſt verū. minoꝛ ſimiliter patet de ſe. quia ſenſus
beatoꝝ imutabūtur ſimpliciter a ſenſibilibꝰ ſicut
ſenſus dãnatoꝝ: alioqui nõ cognoſcerẽtur ſen-
ſibilia q̃ dãnati cognoſcūt. ſi autẽ dicatur ꝙ bea-
ti apꝛehẽdẽt ignẽ ſeu imutabuntur ſicut dãnati
ab illo: nõ tñ apꝛehẽdẽt ipm vt nociuum vel le-
ſiuū quomodo dãnati ipm apꝛehendẽt: contra
quia aut ille ignis erit in coꝛpoꝛibus damnato-
rum leſiuus aut nõ. ſi nõ et tu dicis ꝙ apꝛehen-
dent eū vt leſiuū: ergo iſta apꝛehẽſio erit falſa.
et ſic nõ affligẽtur ſm veritatẽ ab igne ſed ſoluꝫ
ex ſua falſa apꝛehẽſione ſeu eſtimatione qđ eſt
incõueniens. Et iterū vnde veniret dãnatis illa
falſa eſtimatio ꝙ iudicẽt illū ignẽ vt eis nociuuꝫ
ſi ĩ veritate nõ ſit eis nociuꝰ. nõ põt dici ꝙ a deo
qꝛ deus nulli imittit falſuꝫ iudiciū ſicut nec puer
ſum apetitum. nec ex ſeipis: quia damnati poſt
reſurrectionẽ erunt eque ꝑfecti ſeu ꝑfectioꝛes ſi
cut nunc ſunt. ⁊ ideo ſicut nunc poſſunt recte iu
dicare de igne vtrum ſit eis nociuus vel nõ: ita
tunc poterūt vt videtur. Et iterū quicq̃d ſit de
alijs ſenſibilibus alioꝛum ſenſuum ⁊ maxime vi
ſus ꝙ poſſunt imutare ſenſū intẽtionaliter ſi-
ne reali et naturali imutatione qđ tñ nõ omnes
cõcedunt: ſenſibilia tamẽ tactus ⁊ maxime caloꝛ
nõ videtur imutare ſenſum tactus niſi naturali
mutatione vel ſaltem nõ ſine ea. caloꝛ eniꝫ non
videtur in medio vel oꝛgano cauſare niſi calo-
rem. vel ſi cauſet aliquid aliud: nõ tamẽ ſine ca-
loꝛe. ꝓpter quod nõ bene apparet quomodo ca
loꝛ ignis nõ poſſit ſenſum tactus imutare ſpũa-
liter ⁊ nõ naturaliter. ſi vero ille ignis ſit eis ve-
re leſiuus: habetur ꝓpoſitum. ſ. ꝙ damnati affli-
gentur vera paſſione naturali ab igne illata. qđ
patet ſic. obiectum tempoꝛe vł natura pꝛecedit
actum potentie. ſed ignis vt vere leſiuus immo
vt actu ledẽs: eſt obiectum actualis apꝛehẽſio-
nis vel actualis afflictionis ſequẽtis in dãnatis.
ergo ꝑus tempoꝛe vel ſalteꝫ natura: ignis ledit
coꝛpoꝛa dãnatoꝛū: q̃ apꝛehẽdatur ⁊ q̃ ſequať
doloꝛ in eis. ſed illa leſio ex quo ꝑcedit omnem

immutationem ſpũalem: nõ põt eſſe niſi ꝑ muta
tionẽ realem ⁊ naturalem. quare ⁊c. ſic ergo pa
tet ꝙ doloꝛ ſenſibilis qualis ponitur in damna-
tis non poteſt cauſari per ſolam immutationeꝫ
ſpiritualem ſeu intentionalem. Et qđ dicitur ꝙ
ſenſibilia ꝓpoꝛtionata delectant impꝛopoꝛtio-
nata vero offendunt dato ꝙ non immutẽt imu
tatione naturali vt coloꝛes ⁊ ſoni: non valet. qꝛ
q̃uis triſticia poſſit cauſari ex oĩbus illis q̃ no
bis nolẽtibus accidunt vt oſtendit auguſtinus
14. de ciuitate dei: doloꝛ tamẽ ſenſibilis ſm eun
dem non eſt niſi ex leſione carnis pꝛoueniẽs. ꝑ-
dicta ergo ſenſibilia q̃tumcūq; impꝛopoꝛtiona
ta cauſare poſſent triſticiam ſeu diſplicentiã. ſed
doloꝛem ſenſibilẽ nihil poteſt cauſare niſi quod
coꝛpus imutat realiť. ¶. 2°. ꝑncipaliter arguit
cõtra ꝓbationẽ cõcluſionis qua dicitur ꝙ qꝛ ce-
lum ꝑ motum ſuū eſt ꝑmū alterãs: ideo ceſſan-
te motu celi ceſſabit omnis alteratio. illud eniꝫ
non põt teneri ſaltem pariſius cum ſit articulus
condẽnatus. dicit eniꝫ articulus ꝙ dicere ꝙ ceſ-
ſante motu celi ſi ignis eſſet iuxta ſtupam nõ cõ
bureret illam: erroꝛ. Item illa ratio videtur re-
pugnare poſitioni. quia ꝑmum alterans eſt cau
ſa cõmunis alterationis ⁊ non cuiuſdam tantū.
ſi ergo ꝑ ceſſationem motus celi tanq̃ ꝑmi alte
rãtis ceſſent alie alterationes: opoꝛtet dicere ꝙ
oĩes ceſſent ⁊ nõ quedam ſic et quedam nõ qđ
eſt contra eos q̃ dicunt ꝙ ceſſabit actio natura-
lis nõ autem intẽtionalis. Item quia iſta diſtin
ctio alterationum ſeu paſſionum ẽ ſatis dubia.
quia omnis alteratio quam facit ſenſibile in mo
tum vel in ſenſum: videtur eſſe naturalis ⁊ rea-
lis. naturalis quidem: qꝛ eſt ex ꝑncipijs naturali
bus naturaliter agẽtibus. realis vero: qꝛ ꝑ eam
fit vera ⁊ realis foꝛma in ſuſceptiuo q̃ habet to-
tum ſuū eſſe circūſcripta omni opatione aĩe. ve
rum qꝛ imutatio taliū ſenſibilium non coꝛrūpit
aliquid ꝑ ſe ſed ſolū illa q̃ ſunt a ſenſibilibus ta-
ctus: qꝛ cõſiſtẽtia coꝛpoꝛis ꝑ ſe depẽdet ex qua-
litatibus tangibilibus et nõ ex alijs ſenſibilibus
ideo imutationes qualitatū tangibiliū poſſunt
ꝑ ſe ꝑtinere ad coꝛruptionem coꝛpoꝛis. nõ autẽ
ille que ſunt ab alijs. ꝓpter hoc tñ non debet di-
ci ꝙ immutatio que fit a qualitatibus tangibili
bus ſit realis et naturalis: illa vero q̃ fit ab alijs
ſenſibilibus nõ ſit realis ⁊ naturalis ſꝫ ſolum in-
tẽtionalis. omnes enim ſunt reales ⁊ naturales
⁊ equaliter depẽdent a ꝑmo alterante. ⁊ ideo ſi
immutatio alioꝛuꝫ ſenſibilium puta coloꝛum ⁊
ſoni poſſunt eẽ ceſſante motu celi: eadẽ rõne po
terit eſſe imutatio naturalis ſm qualitates tan

gibiles. Item nullo modo videtur ꝙ celum ra=
tione ſui motus localis ſit cauſa alicuius altera
tionis nec illius q̄ eſt ab illo im̄ediate nec cuiuſ=
cūq̧ alterius. primo quia principium quo alte=
rans alterat naturaliter: eſt aliqua qualitas al=
terantis ſiue vniuoca cum termino alterationis
ſiue equiuoca. ſed motus localis non eſt aliqua
qualitas corporis celeſtis nec aliqua forma ab=
ſoluta. ergo non poteſt eſſe prīcipium ſeu ratio
alicuius alterationis. maior patet. quia ſola for
ma poteſt eſſe principium quo aliquid agit. illa
autem reſpectu alterationis nō poteſt eſſe for=
ma ſubſtantialis vt patet p ariſtotelem de ſenſu
⁊ ſenſato. nec quantitas: quia illa nullius actio=
nis eſt principium imo abſtrahit ab omni actio=
ne ⁊ paſſione. nec relatio vt patet. 5°. phy. relin=
quitur ergo ꝙ ſit aliqua qualitas ⁊ ſic patet ma
ior. minor de ſe manifeſta eſt ⁊ nihilominus ha=
betur. 8°. phy. vbi dicitur ꝙ motus localis nihil
variat in celo ⁊ ideo ſolus ille motus ei attribui
tur. Secundo quia impoſſibile eſt ꝙ aliquid ha
bens prīcipium agendi eque perfectum vt prius
⁊ paſſum eque diſpoſitum vt prius: non poſſit a=
gere ſicut prius. ſed ceſſante motu celi ignis re=
manebit ita calidus ſicut prius et ſtupa eque diſ=
poſita vt calefiat ſicut prius. ergo eis approxima
tis neceſſario ignis cōburet ſtupam ſicut prius. et
eodem modo cum corpora dānatorum ſint ve
re paſſibilia: carēt eni dote impaſſibilitatis quaꝫ
habent corpora beatorum: poterunt vere cale
fieri et imutari ab igne ſicut nunc immutantur.
ceſſatio ergo motus celi non impedit veram et
naturalem alterationem corporum. quia mot⁹
eius ad illam non requirit: q̄uis requiratur ad
alteratione generationis ⁊ corruptionis ⁊ alia=
rum mutationuꝫ per hoc ꝙ adducit alterans ſci
licet ſolem ⁊ alia aſtra reſpectu diuerſarum par=
tium terre que ſui preſentia agunt vbi prius nō
agebant ⁊ propter ſui abſentiam nō agunt vbi
prius agebant. hec ille. ¶ Contra eandem con=
cluſione arguit ſcotus probādo ꝙ ceſſante mo=
tu celi agētia inferiora poſſent agere. quia non
eſt ratio agendi ex parte cauſe particularis: niſi
quia habet formam ſufficiēter actiuam ⁊ paſſuꝫ
ſufficienter approximatum. ⁊ ſi dicas ꝙ cum hoc
requiritur aliud agēs vniuerſale. ſ. celum: volo
non inq̄ntum motū localiter quia motus loca=
lis non ē ſibi ratio agēdi in ſuo ordine. nihil eniꝫ
facit motus localis ſm philoſophū. 2°. de gene
ratione: niſi ꝙ eſt adducens generans hoc ē per
ſeipſum fit approximatio agentis habentis vir=
tutē actiuam propriā: ⁊ approximatio ad paſſuꝫ
eſt habitudo ſiue aſpectus ad corpus celeſte ha
bens determinatam rationem cauſe ſuperioris
reſpectu cauſe inferioris ſuppoſite: que omnia
haberet etiam ſi requieſceret. ergo requiſita ad
actionem eſſent tunc q̄ nunc. hec ille. ¶ Contra
eandē concluſionē arguit aureolus probando
ꝙ organa ſenſuū damnatorum puta tactus ca=
lefiēt realiter. primo quia apprehenſio excellētis
calidi ē quedam calefactio trahens medium ar=
monie tactus ad extremum. ſed ita erit in dam=
natis. ergo ⁊c. ¶. 2°. ſic. nā ſcriptura dicit ꝙ dā=
nati mittētur in ignē ⁊ ardebunt. ¶. 3°. quia au
ctoritates ſanctoruꝫ puta auguſtini et gregorij
idē ſonant nec diſtinguunt paſſionē intentiona
lē a reali. ¶. 2°. loco vult probare ꝙ non poſſit
eē in ſenſu paſſio intētionalis ſine reali: quoniaꝫ
paſſio intentionalis actio ē realis. p̄mo nam ſm
ariſtotelem. 2°. de anima excellens ſenſibile cor
rumpit ſenſum. ⁊ hoc patet per experientiam in
viſu reſpectu intenſiſſimi coloris ⁊ i auditu reſ=
pectu excellētis ſoni. ſed impoſſibile ē ꝙ aliqua
actio corrumpat ſenſuꝫ niſi ſit actio realis vt cuꝫ
apprehēſione cōcurrat realis trāſmutatio. ¶. 2°
nam ibidē philoſophus dat differentiā inter ſen
ſum ⁊ intellectum. q2 intellectus poſt excellens
intelligibile fortius itelligit. econtrario autē eſt
de ſenſu. nam auditus poſt maximum ſonū mi=
nus audit: quod non eſſet niſi potentia auditi=
ua tranſmutaretur realiter. ¶. 3°. quia ad expe
riētiam patet ꝙ poſt viſionem intenſam coloris
viridis remanet potētia viſiua alterata adeo vt
alia videantur ſibi virida. ſimiliter poſt maximū
lumē apparent omnia luminoſa: quod non eſſet
niſi apprehenſio ſenſuum eſſet cum reali tranſmu
tatione. ſimiliter idem patet q2 ad ſenſationem
odoꝝ ſunt i ſenſu reales tranſmutationes nam
prouocant et curant reuma. non ergo operatio ſen
ſus eſt abſtracta ſicut operatio intellectus. ¶. 4°
q2 dicit philoſophus. 2°. de aīa ꝙ viſio eſt que=
dam coloratio. ſimiliter auditio eſt quedam ſo
natio. ⁊ ratio eſt q2 obiectum ſenſibile actuat et
quodammodo tranſmutat ſenſum ad ſui ſimili
tudinem realem. ¶. 5°. q2 organa ſenſuum exi
ſtunt in quadam ſpoliatione a forma apprehēden
da i quodam medio inter extrema. viſus eni eſt
ſpoliatus ab excellēti colore ⁊ lumine: ideo eius
organū conſiſtit i quadā diaphoneitate. ⁊ ſimili
ter tactus cōſiſtit i medietate qualitatū tāgibili
um recedēte ab extremis. tale aūt mediū extre=
morū in quolibet organo ſenſuuꝫ vocat ariſto
teles armoniā. tunc ſic. comprehēſiones ſenſuū
nō ſunt niſi mutationes medioꝝ. ſꝫ huiuſmodi

mutationes medioꝝ ſunt reales tráſmutationes. ergo imutationes ſenſuum ſunt paſſiones tráſmutatiue. ⁊ hic eſt ꝙ magis facte abijciunt a ſenſu ꝑ tanto qꝛ ſenſibilia agẽtia ſm ſuas extremitates corrũpunt ꝓportionẽ ſenſus pro tãto qꝛ trahunt eã a medio ad extremũ. nec ariſtoteles intẽdit ꝙ huiuſmodi tráſmutationes ſenſuũ ſint generaliter ſalus ⁊ ꝑfectio niſi ꝺ mutatione ſenſus vſq; ad gradus q̃ proportionãtur armonie organi a qua cũ exeunt: trahũt mediũ ad extrema. ideo cõp̄hẽſio ſumme calidi ĩ ſenſu tactus nõ eſt aliud q̃ calefactio. ſimiliter cõprehẽſio excellẽtis coloris ĩ viſu: eſt quedã coloratio trahẽs mediũ ad extrema et ideo abijcit a ſuba. hec ille. ¶ Cõtra eandẽ concluſionẽ arguit hẽricus quodlibet. 11°. q. 8ª. dicẽs. dicunt q̃dã ꝙ ſola apprehẽſio ſine imutatione reali põt cauſare dolorẽ ⁊ maiorez q̃ ſi eſſet ibi realis imutatio ſicut erit ĩ corporibus dãnatoꝝ. qꝛ ignis non imutabit corpora eoꝝ cõburẽdo: ſed per ſpẽm intẽtionalẽ calorum imutabit exceſſiue ad quã ſeq̃tur maxim⁹ dolor. ſed quomodo poſſit hoc fieri naturaliter: nõ video. qꝛ ſi in tali imutatione nulla ſit abiectio: nihil recipitur niſi ſenſibile ſm ꝙ ſenſibile. ſi autẽ non cauſat dolorẽ ſed delectationẽ vnde nõ affligeret ea niſi ſupnaturaliter ſenſus ꝑfectiſſimos. Si ergo oportet ponere corpora dãnatoꝝ vere affligi nec ſit ibi imutatio corruptiua nec deus ĩmittat dolorẽ qꝛ tunc pro nihilo eſſet ibi ignis: tunc ſi ꝑciperetur corruptiua imutatio vbi nõ eſt deceptio: eſſet ſicut eſt ĩ dormiẽtibus q̃ ſomniãt ſe cõburi. hec ille. Itẽ bernard⁹ ibidẽ ſic dicit. poſitio illa que ponit corpora dãnatorum affligi per intẽtionalẽ immutationem non naturalẽ vel realẽ: non eſt multũ rationabilis. qꝛ licet app̄henderẽt illam imutationẽ intentionalẽ: tamẽ cum hoc ſcirent ꝙ in nullo põt eis nocere. ⁊ ideo non apprehenderent dolorez. Itẽ illa imutatio intẽtionalis non fit ab igne niſi per imutationẽ naturalẽ: aliter non plus affligeret eos calor ignis preſentis q̃ abſentis. quia ex quo nõ imutat realiter: ſufficeret ꝙ calor eẽt imaginatus. ea eni que imaginantur: freq̃ẽter plus mouent q̃ ea que in picturis videmus. ille autẽ ignis non plus faceret ĩ eis q̃ ignis pictus q̃ reduceret eis ad memoriam veruz ignẽ abſq; hoc ꝙ aliquam realem imutationẽ faceret ĩ eis. ſicut aliqui dicunt ꝙ ignis verus nullam realez imutationem facit ĩ eis. hoc autẽ eſt idem dicere ac ſi negaretur illa afflictio fieri per verum ignẽ. Itẽ apprehẽdere nocumentum quod nullo modo nocere poteſt: eſt deceptio. et ſic deciperẽtur dãnati. et ideo hec poſitio non eſt multũ tenenda. hec ille. ¶ Contra ſecundaz concluſionẽ arguit durandus dicẽs ꝙ hec opinio probabilis ẽ ponendo ꝙ aĩa ſeparata vel angelus ſit in loco per eſſentiam ſuã. qꝛ tunc poteſt virtute diuina detineri in loco ne moueatur ad alium ad quez vellet. non tamẽ bene apparet quomodo virtus detẽtiua ſit in igne. hoc tamẽ nõ obſtãte: poſſet dici ꝙ dicitur detineri ab igne: quia detinetur in igne. ⁊ ſic ab eo patitur eo modo quo deſiderãs mortẽ ⁊ faſtidiens vitã: dicit ꝙ aĩa patitur a ſuo corpore in quo detinetur. ⁊ nihilominus graue videtur aliq̃bus ꝙ iſte ſit totus mod⁹ quo anima vel demones patientur. quia ſm hunc modum: equaliter pateretur aĩa vel demon ſi detineretur ĩ pulcherrima camera ⁊ optime ornata ſicut patitur ab igne: qꝛ non ponitur pati niſi q̃tenus detinetur. hoc autẽ non reputatur adeo penale cõmuniter ſeu graue: ſicut p̄dicamus eẽ grauẽ penam damnatoꝝ hominum vel demonũ. Et confirmatur. qꝛ ſicut anime dãnatorum detinẽtur ĩ inferno: ſic aĩe puerorum decedẽtiuz in ſolo originali in libo. ſi ergo ſola detentio eſt afflictio: ſeq̃tur ꝙ aĩe decedẽtium ĩ originali tãtum affliguntur: q̃tum demones ⁊ aĩe dãnatorum quod non videtur conueniẽs. ſi vero ſpũs ponatur eſſe in loco ꝑ operationẽ: tunc non bene apparet qualiter patiatur a loco ꝑ detẽtionẽ. qꝛ operationum quedam manẽt ĩ agente vt intelligere ⁊ velle: ⁊ ꝑ iſtas non poteſt ſpũs eẽ magis ĩ loco q̃ per eſſentiam. alie vero ſunt q̃ tranſeunt ĩ materiam exteriorẽ: et per has ſolas põt cõpetere ſpũm eſſe ĩ loco quatenus mouet vel facit aliq̃d circa locum vel circa corpus exiſtens in loco. hec autẽ operatio licet poſſit conuenire angelis: non tamẽ põt cõuenire animabus ſeparatis. qꝛ aĩa ſeparata nec mouet ad formam qꝺ eſt cõmune ſibi ⁊ angelis. nec põt mouere aliqꝺ corpus ad locum: qꝛ cum habeat determinatuz mobile. ſ. corpus cui vnitur vt forma mediante quo mouet quicq̃d mouet: ſeparata ab eo nihil aliud põt mouere. ſi ergo ſpũs non ſit ĩ loco niſi per operationẽ ⁊ nullã talẽ põt habere aĩa ſeparata: ſeq̃tur ꝙ ipſa nõ ſit ĩ loco. ⁊ ꝑ conſequẽs ꝙ ibi non detineatur nec ꝑ determinationẽ affligatur. Itẽ probatur de aĩa ⁊ angelis ſimul eſto ꝙ vtriq; conueniat operari circa locũ ꝙ non affligãtur ꝑ detẽtionẽ in loco. qꝛ ſi eſſe ĩ loco ẽ operari ĩ loco: eẽ ſeu detineri violẽter ĩ loco: eſt operari ĩ loco violẽter vel ꝯtra voluntatẽ. ſed illud nõ põt cõpetere aĩe ſeparate vl' angelo. ergo ⁊c. maior de ſe patet. minor probatur. quia magis

pōt homo cogi ad operādū q̄ angelus vel aīa ſeparata. ſed homo non pōt cogi coactione ſimpliciter dicta ad operandum ea que dependent ex libero arbitrio: q̄uis poſſit impediri ne faciat quod vellet facere. nam ſi p violentiam manus alicuius hominis applicetur ad pcutiēdum aliū talis non pcutiet actiue. qꝛ principium actiuum operationis non eſt in illo ſed mere paſſiuum. ꝛ multo magis videtur ꝙ aīa ſeparata vel angelus non poſſit cogi ad aliquam actionē depēdētē a libero arbitrio. talis autem eſt omnis actio quā habet vel habere pōt aīa ſeparata vel angelus circa locum. quare ſi eē in loco eſt operari in loco: et detineri ī loco eſt operari ī loco violēter patet ꝙ nec angelus nec aīa ſepata poſſunt violēter detineri in loco. nec p conſequens affligi p violētā detentionē. Si vero dicatur ꝙ non ſunt in loco nec detinētur in loco p actionē ſuām in locum ſed potius p actionē quā recipiunt a loco: contra. detineri a loco ſuppōnit eſſe ī loco. ſi ergo paſſio ſpūs in loco eſt per detētionē ī loco ſeqtur ꝙ paſſio in loco ſupponit eſſe in loco. ſed poſterius preſuppōnēs ſuum pius: non eſt cauſa eius. ergo patet ꝙ a loco non eſt ratio anime vl angelo ꝙ ſit in loco. hec ille in forma. ¶ Contra eandē arguit henricus. 8°. quodlibet. q. 34. dicēs. quidā dicunt ꝙ ſpūs alligatur igni ꝛ nō pōt ſeparari ꝛ impeditur ab agēdo quod agere cupit ꝛ in hoc ſumme affligitur. ſed hoc modo nō patitur ab igne inferēte paſſionē niſi occaſionaliter. ſed ipe in ſe huiuſmodi dolorē excitat ſicut cor hominis excitaret paſſionē iracundie ad preſentiā repugnantis. Itē dicunt alij ꝙ patitur ab igne non vt eſt natura inflictiua: ſed vt ē inſtrumētū diuine iuſticie. ſed ſic nō plus pateretur ab igne inq̄tum eſt calidus q̄ ab aere. ideo dicēdū eſt ꝙ ignis affligit ſpūm inq̄tum calidus. ꝛ eodē genere ē afflictiuū quo affligit ſenſu3. ¶ Contra tertiā concluſionē arguit aureolus probando ꝙ miſeria dānatorum pricipaliꝰ formaliꝰ ꝛ eſſentialiꝰ conſiſtat in diſplicētia ō deo eterna: q̄ in carētia diuine viſionis vel in afflictione penali. pmo ſic. in illo actu cōſiſtit infelicitas dānatorum: q̄ eſt ſummū malum illorū. patet quoniā ſicut felicitas eſt ſummū bonū formale beatorū ſic infelicitas dānatorum eſt ſummū malum formale illorū. ꝛ ſicut felicitas beatorū conſiſtit in ſummo eorū bono eſſentialiter: ſic infelicitas dānatorū in ſummo eorū malo. ſed malignari ī diuinitate ſiue diſplicere de diuinitate quod idem eſt: eſt ſumme malū formale dānatorū ꝛ maius q̄ non videre diuinitatē. probatur. qꝛ non videre diuinitatē vt ſic non habet rationē deteſtabilis ꝛ culpe. vt formetur ſic ratio. illud quod habet maiorē rationē deteſtabilis ꝛ fugibilis: habet maiorē rationē mali ad potētiā cui ineſt. ſed diſplicere de diuinitate habet rationē deteſtabilis ꝛ fugibilis plus incōparabiliter q̄ non videre deum. qꝛ non videre deū eſt tantūmodo malum non videti. ſed diſplicere ꝛ odiu3 illud ſunt actus q̄ q̄tū eſt ō ſe puarēt diuinitatē ſi poſſent. omnis enī qui odit alium q̄tum eſt de ſe vellet illū non eē. ꝛ ideo odire diuinitatē: eſt velle non eſſe diuinitatē. ¶ Confirmatur hoc ex diffinitione felicitatis quā ponit ariſtoteles p° ethi. dicēs ꝙ eſt opatio hominis ſm maximū bonū eius in vita pfecta. ergo per oppoſitū infelicitas eſt opatio ſm maximū malū hominis ī vita impfectiſſima. ſed nulla eſt opatio q̄ conſiſtat in tanta deteſtabilitate ꝛ habituali malo: q̄ illa que eſt abominatio ꝛ diſplicētia diuinitatis. ergo ꝛc. ¶ 2°. ſic. beatitudo ꝛ infelicitas opponunt. tūc ſic. maior eſt oppoſitio inter actus contrarios poſitiue q̄ inter actū ꝛ puationē eius. ꝛ ideo maius malū eſt illud quod opponit bono cōtrarie: q̄ illud quod opponitur puatiue tantūmodo. patet enī ꝙ pius eſt iniuſte agere: q̄ ſolū non agere iuſte puatiue. ſic ergo cū infelicitas conſiſtat in malo maxime oppoſito beatitudini: oportet ꝙ conſiſtat ī actu oppoſito contrarie: non actu oppoſito puatiue. ſ3 beatitudo cōſiſtit ī actu viſionis ſm aliquos: vel ſm alios ꝛ melius ī vltima cōplacētia diuinitatis q̄ eſt delectatio q̄dam vltimata ō deo viſo. oppoſitū autē viſionis: nullum eſt niſi oppoſitum puatiue puta non videre. oppoſitu3 autē cōplacētie cōtrarie eſt ipa diſplicētia. ergo ī illa maxime conſiſtit infelicitas. ¶ 3°. ſic. beatitudo conſiſtit in q̄etatione vltimi finis. ſed inq̄etatio in diuinitate non eſt aliud q̄ diſplicētia de illa. probatur. qꝛ per oppoſitu3 q̄etatio eſt ſumma cōplacētia in illa. ergo infelicitas dānatoru3 conſiſtit in quadā diſplicētia vltimi finis ꝛ p conſequens diuinitatis. iſta autem diſplicentia non eſt aliō q̄ odire deū ꝛ diſplicere ī eo. hec aureolꝰ

Quantum ad articulum tertium pmo notandū eſt prout ex dictis. S. Tho. accipitur. p°. 2e. q. 35. ar. p°. ꝛ. 2°. ꝙ delectatio ꝛ dolor ad appetitu3 ptinent. omnis autē motus appetitiuus ſeu inclinatio conſeqēs apphēſionē: ptinet ad appetitū intellectiuū vel ſenſitiuū. nam inclinatio appetitus naturalis non conſeqtur apphēſionem

ipſius appetentis:ſed alterius.ſ.datoꝛis nature.
delectatio vero ⁊ doloꝛ p̄ſupponunt i eodē ſub=
iecto ſenſum vel appꝛehēſionē alicuius:vel noci
ui aut diſconuenientꝭ ſicut eſt doloꝛ:vel cōueniē=
tis ſicut eſt delectatio. vnde doloꝛ nō eſt paſſio
coꝛpoꝛis nec ſubiectiue eſt ī coꝛpoꝛe:q̄uis cau=
ſa ipſius in coꝛpoꝛe ſit.ſ.leſio vel aliquod aliud
coꝛpoꝛi nociuum aut diſconueniēs. ſed motus
doloꝛis ſemꝑ eſt in anima. non enī coꝛpus dole
re poteſt niſi dolēte anima. itē nec doloꝛ eſt act⁹
virtutis ſenſitiue appꝛehēſiue:q̄uis ad doloꝛem
req̄ratur apphēſio leſionis vel nociui aut diſcō=
uenientis per virtutē aliquam cognoſcitiuam. ſ3
eſt actus vl' motus vt pꝛemiſſum eſt appetitus
vel ſenſitiui vel intellectiui ſm ꝙ doloꝛ ex dupli
ci apphēſione cauſari pōt pꝛout. S. Doc. dedu=
cit vbi ſupꝛa. ar. 2ᵒ. ſ. vel ex apphēſione exterio=
ris ſenſus:vel ex apphenſione interioꝛis ſiue in=
tellectus ſiue imaginationis. interioꝛ aūt appꝛe
henſio ad plura ſe extēdit q̄ʒ exterioꝛ. eo ꝙ que=
cūqʒ cadunt ſub exterioꝛi apphēſione:cadunt
ſub interioꝛi ſed non ecōuerſo. veruntamē ſicut
ex vſu loquēdi illa delectatio q̄ ex exterioꝛi app
hēſione cauſatur:delectatio nominatur:illa ve=
ro q̄ ex apphēſione interioꝛi cauſatur gaudiū3
appellatur:ita ⁊ ille ſolus doloꝛ qui ex appꝛehē
ſione interioꝛi cauſatur:triſticia nominatur. qui
vero cauſatur ex exterioꝛi apphēſione:communi
ni nomine apellatur doloꝛ. vnde triſticia eſt q̄=
dam ſpēs doloꝛis ſicut ⁊ gaudiū3 delectationis
capiendo doloꝛē cōmuniter pꝛo actu vel motu
appetitus cauſato ex appꝛehenſione generaliter
alicui⁹ nociui. ⁊ ſic capit doloꝛē apoſtolus. ro. 9.
dicēs. triſticia eſt mihi magna ⁊ cōtinuus doloꝛ
coꝛdi meo: pꝛo eodem vtens triſticia ⁊ doloꝛe.
ſi tamē doloꝛ capiatur pꝛo motu appetitus cau
ſato ex apphēſione exterioꝛis ſenſus d̄ nociuo
cōiuncto p̄ſenti: ſic doloꝛ ex oppoſito diſtingui
tur contra triſticiam ſm diſtinctionē apphēſio
nis interioꝛis ⁊ exterioꝛis. hoꝛum aūt doloꝛum
interioꝛ qui alias dicitur doloꝛ coꝛdis:ē maioꝛ ⁊
grauioꝛ tam ex parte cauſe q̄ʒ ex parte appꝛehē
ſionis pꝛout. S. Tho. ꝯducit. pª. 2ᵉ. loco ſupꝛa
allegato arᵒ. 7ᵒ. ex parte quidē cauſe:quia cau=
ſa doloꝛis exterioꝛis eſt malum cōiunctū quod
repugnat coꝛpoꝛi. cauſa autem interioꝛis dolo
ris eſt malum coniunctum quod repugnat ap=
petitui. ex parte vero apphēſionis:quia doloꝛ
exterioꝛ ſequitur apphēſionem interioꝛem vl'
imaginationis vel etiam rationis. cum itaqʒ do
loꝛ interioꝛ repugnet directe ⁊ per ſe appetitui
doloꝛ autē3 exterioꝛ repugnet appetitui non p
ſe ſed quia repugnat coꝛpoꝛi:ſequitur ꝙ ex par
te cauſe doloꝛ interioꝛ ſit maioꝛ q̄ʒ exterioꝛ. na3
id quod eſt per ſe eſt pꝛius et melius in bonis et
peius in malis eo quod eſt ꝑ aliud. ſimiliter etiā
ex parte apphēſionis doloꝛ interioꝛ eſt maioꝛ.
nam appꝛehenſio rationis et imaginationis eſt
altioꝛ q̄ʒ apphenſio ſenſus tactus. vnde ſimpli=
citer ⁊ ꝑ ſe loquendo doloꝛ interioꝛ grauioꝛ eſt
doloꝛe exterioꝛe. verūtamē quādo doloꝛ exteri
oꝛ eſt cū doloꝛe interioꝛi:tūc doloꝛ augetur. qꝛ
ergo in dānatꝭ vterqʒ doloꝛ cōiungit̄: ideo gra
uiſſimus ē doloꝛ dānatoꝛū.

Secundo Notādum eſt ꝙ ob=
iecta ſenſuū ſunt ipa
ſenſibilia extra ſenſus exiſtētia habentia eſſe rea
le ⁊ naturale in vniuerſitate rerum. ⁊ iſta ſenſibi
lia ſunt que a ſenſibus per ſe ⁊ directe percipiun
tur:q̄uis medium quo ipa percipiuntur ⁊ app=
henduntur a potētijs ſenſitiuis ſit ſpēs ⁊ ſimili=
tudo cuiuſlibet ſenſibilis quam ſenſus imediate
recipiunt: ⁊ qua mediante feruntur in ipa ſenſi=
bilia tanq̄ʒ in pꝛopꝛia obiecta. licet enim ſpecies
albedinis intentionaliter ꝑueniat ad oꝛganum
⁊ ad ipſum ſenſum viſus:non tamen cognitio ⁊
iudicium potentie viſiue fertur in ipam albedi=
nis ſpeciē: ſed in albedinem realiter extra oculū
exiſtentē. vnde ⁊ pcipit gradu3 intenſionis eius
⁊ ipſius extenſionem ac magnitudinē ⁊ figuram
ſupꝛa quam fundatur:q̄uis ſpecies p̄dicta albe
dinis in viſu recepta intentionaliter illas condi
ciones non habeat actu. et idem dicendum eſt ī
ſingulis ſenſibus. non enim ſenſus auditus iu=
dicium ⁊ cognitio fertur directe ⁊ per ſe in ſpēm
ſoni aut vocis quam immediate recipit et a qua
imutatur intentionaliter:ſed ſup ſonum et vo=
cem extra auditum in rerum natura exiſtentem
cuius eſt ipa ſpecies ⁊ quam repſentat. ⁊ idipm
eſt circa intellectum. qui licet ſpeciem rei intelli=
gibilis pꝛimo ⁊ immediate recipiat:eius tamen
cognitio ⁊ iudicium p ſe ⁊ pꝛimo ac directe non
fertur ſupꝛa ipam ſpeciem receptam:ſed ſup re3
intelligibilem extra intellectum exiſtentem per
ſpeciem repꝛeſentatam. ⁊ ratio generalis eſt qꝛ
omnis potētia ſiue ſenſitiua ſiue intellectiua:ꝑ=
mo ⁊ ꝑ ſe ac directe fertur in pꝛopꝛium obiectu3
quod non eſt ſpecies vl' ſimilitudo que in ſenſu
vel ī intellectu recipitur ſubiectiue:ſed res ꝑ illā
repꝛeſentata. non enim obiectum viſus dicitur
ſpecies coloꝛis ſed ipſe coloꝛ ⁊ ſic de ceteris. ob=
iectum namqʒ eſt quod pꝛimo ꝑ ſe ⁊ directe ter
minat actionem potētie. Ex quibus inferimus
ꝙ cum mot⁹ vel actus aut paſſio appetitus cau

ſetur ex apprehenſione ⁊ perceptione ac iudicio
virtutis cognitiue ⁊ ipſum neceſſario preſuppo
nat: primo ⁊ directe fertur in ipſas res apprehen
ſas ⁊ cognitas tanq̄ in propria obiecta poten=
tie cognitiue: non in ſpecies vel ſimilitudines re=
rum in vi cognitiua intentionaliter ⁊ immedia=
te receptas. vnde ⁊ philoſophus. 6. metha. po=
nit bonum ⁊ malum eſſe differētias appetibiles
eo ꝙ ſint condiciones rerum in eſſe reali ⁊ natu
rali exiſtētium circa quas verſatur potētia appe
titiua. neq̄ enī appetitus dolet aut triſtatur nec
delectatur de ſpecie coloris vel ſoni intētionali
ſed de ipſo colore aut ſono in rerum natura exi=
ſtēte quorum ſunt ipſe ſpecies. ⁊ circa etiam ſen=
ſum tactus nō dolet aut triſtatur appetitus nec
delectatur de ſpecie obiecti tangibilis conuenien
tis vel diſconuenientis: quam ſenſus tactus in=
tētionaliter recipit: ſed de ipſo obiecto tangibi=
li conueniēti vel diſconuenienti extra ſenſum ta
ctus exiſtente. nam hoc eſt quod ſenſum tactus
offendit ⁊ ledit aut demulcet ⁊ iuuat. ⁊ ideo bo
num vel malum quod tactui infert: quid reale ē
non apparens aut ſimilitudinarium queadmo=
dum ignis pictus vt quidā obijciunt: q̄uis non
inferatur ſm naturalē corporis vel organi im=
mutationem. ¶ Aduertēdum tamē ꝙ quia ob=
iecta ſenſus tactus ſunt qualitates quibus cor=
pus animalis ⁊ organa ſenſuum conſtant ⁊ cō=
ſeruantur ac etiam corrūpuntur: dupliciter pñt
dici conuenientia vel diſconuenientia ſenſui ta=
ctꝰ. vno modo reſpectu nature corporum ⁊ or=
ganorum. ex eo enim ꝙ ſenſus tactus eſt aptus
natus apphendere et percipere qualitates tan=
gibiles ex quibus vt dictum ē conſeruat̄ ⁊ etiā
corrumpitur corpus animalis: habet ſenſum et
perceptionem earum prout ſunt conuenientes
vel diſconueniētes aut nociue nature corporis
propter quod vt ſanctus thomas dicit de veri.
q. 26. ar. 3. in. cor. tactus appellatur ſenſus eo=
rum ex quibus componitur animal ⁊ per q̄ cor=
rumpitur. Alio modo poſſunt dici tangibilia cō
uenientia vel diſconuenientia ſenſui tactus ſm
rationem talis potentie inq̄tum. ſ. conueniunt
vel diſconueniunt proportioni et armonie ſen=
ſus tactus quā habet reſpectu proprij obiecti.
⁊ iſte modus ſecundus conueniētie vel diſcon=
ueniētie eſt magis proprius ſenſui tactus eo ꝙ
eſt ipſius potentie in ordine ad proprium obie=
ctum. ac per hoc magis directe ⁊ primo ⁊ per ſe
apphenditur a ſenſu tactus q̄ primus modus.
ex quo fit vt apprehenſio ⁊ cognitio ſenſus ta=
ctus ſemꝑ ſit cum pceptione conueniētie vel diſ
conueniētie ſecundo modo dicte: ſed non ſemꝑ
cum pceptione pmi modi: queadmodū in dāna
tis poſt reſurrectionē cōmunē.

¶ Tertio Notandum eſt prout ſan=
ctus thomas dicit de verita=
te. q. 26. ar. pᵒ. in. cor. ꝙ quia paſſio proprie ac=
cepta ē cum quadam abiectione prout patiēs a
contraria qualitate tranſmutatur in contrariā
ampliatur nomē paſſionis ſm vſum loquentiū
vt qualitercunq̄ aliquid impediatur ab eo qđ
ſibi competit: pati dicatur. vt ſi dicamus graue
pati ex hoc ꝙ prohibetur ne deorſum moueat̄.
⁊ hominē pati ſi prohibeatur ſuam facere volū=
tatem. Huiuſcemodi autem impedimētum: du
pliciter poteſt contingere. vno modo ex impro
portione ⁊ diſconuenientia obiecti ſenſibilis: ⁊
ſm iſtū modū tam ſenſus tactus q̄ ceteri om=
nes dicuntur pati ab obiecto improportionato
⁊ diſcōueniēti: circa quod ſenſus non poteſt ha
bere in actu ſuo illam perfectionē ad quā eius
virtus ſe extendit. nam cum obiectum ſit moti=
uum potentie et reducens potētiam ad actum
conuenientem ſue virtuti: ſi obiectum mouens
ſit illi diſconueniens ⁊ improportionatum: non
poterit actum proportionatum ſue virtuti eli=
cere. vnde q2 ſenſus iſto modo impeditur a ſua
perfecta operatione: pati dicitur paſſione pro=
priedicta. Alio modo contingit impedimētum
in operatione ſenſus ex leſione organi corpora
lis: ⁊ iſto modo pati poſſunt oēs potentie q̄ hñt
eē in organis corporalibus. nam cū he potētie
vtant̄ organis corporalibus ad ꝓprias opatio
nes: neceſſe ē ꝙ ad defectū organorū ſequatur
defectus in ſenſuum actionibꝰ. ac p hoc ex leſio=
ne vel nocumēto organi patitur ſenſus impedi
mētū ꝓprie opationis. iſto etiā modo patiūtur
q̄uis indirecte potētie organis corporalibꝰ nō
vtētes ſicut intellectiue: ſm ꝙ accipiunt ad ꝓpri
as opationes a potētijs organis vtētibus. con=
tingit nāq̄ ꝙ leſo organo virtutis imaginatiue
intellectus opatio ipediatur: eo ꝙ intellectꝰ in=
diget phantaſmatibus ad ſuam opationē. iſto
etiam modo paſſionis ex leſione vel nocumēto
corporis: ſpeciali quadā ratione p̄ ceteris ſenſi=
bus patitur ſenſus tactus pro eo quia apphen=
dit ⁊ pcipit ipam corporis leſionē vel nocumētū
quod alij ſenſus non pcipiunt. vt enim dictum ē
ſupra: ſenſus tactus eſt ſenſus. i. hēt ſenſationē
eorū ex q̄bus cōponitur aīal ⁊ p que corrūpitur.
⁊ ideo eius ē leſionē ⁊ nocumētū corporis ſenti
re: ex cuius apphēſione cauſatur in appetitu ſen=
ſitiuo dolor corporalis. q̄ nō ſolum dicitur cor=

poralis ꝓpterea quia ex corporali ſenſu cauſaꝛ:
ſed et qꝛ ex corpis leſione vel nocumēto īſurgit.
verūtū iſte modus ſentiēdi et patiēdi nō contin
git niſi circa corpora q̄ immutari poſſunt natu=
rali imutatione. vnde in ꝓpoſito nr̄o quia cor=
pora dānatorū poſt reſurrectionez ſunt oīo im=
paſſibilia ſm naturalē immutationē: non erit in
dānatis dolor ex leſione vel nocumento corpo
ris exortus: ſed tm̄modo ex paſſione ſupra poſi
ta qua potētie ſenſitiue patiunꝛ a diſcōueniēti ⁊
improportionato ſibi obiecto. vt eniz ph̄us di=
cit. 2°. li°. de aīa vel. 3°. ſecūdum grecos ca° q̄m
aūt ſentim⁹: quia ſenſus cōſiſtit in quadā ꝓpor=
tione: ideo ſenſibilia diſcōueniētia et impropor
tionata dolorē afferūt ſenſui: cōueniētia vero et
proportionata afferūt delectationez. et dicūtur
afferre ſenſui dolorē vel delectationē: non quia
ſenſus ſit ꝓprie dolere aut delectari: ſed quia ad
dolorē et delectationē ſemper reqrīꝛ tactus ſen
ſus ꝑut. S. Tho. expōit. p̄a. 2e. q. 35. ar°. p̄°. ad
2m. et ꝓbat ibi philoſoph⁹ a ſigno id veruz eſſe
exemplificādo in omnib⁹ ſenſib⁹. vbi et de ſenſu
tact⁹ dicit. tactui quoqꝫ non calidū ſane ſimplex
.i. ī ſummo ac frigiduz: ſꝫ id quod ē ad rationē .i.
ꝓportionē redditū amicū ē atqꝫ iocūdū. Faciūt
ad p̄miſſa quo ad duplicē modū patiēdi ſenſus
tactus ea q̄. S. Tho. deducit. p̄a. 2e. loco proxi=
me allegato. ar°. 2°. ad. 3m. ſenſibilia inquit ta=
ctus ſunt doloroſa nō ſolū inq̄ꝫm ſūt impropor
tionata virtuti app̄henſiue: ſed etiā inq̄ꝫm cōtra=
rianꝛ nature corporis. aliorū vero ſenſuū ſenſi=
bilia poſſunt quidē eſſe improportionata virtu
ti apprehēſiue: nō tū contrariātur nature niſi in
ordine ad ſenſibilia tactus. hec ille. Quātum ve
ro ad id quod dictū ē ꝙ ſenſus tactus in corpo=
rib⁹ poſt reſurrectionē nō patiꝛ ex leſione vel no
cumēto corporis ſed ꝓpter diſconueniēs et im=
proportionatū obiectū: faciūt ad predicta ea q̄
S. Tho. ſcripſit in hac diſ. q. 2. ar. p̄°. ſub. ar. 4.
ad. p̄m. dicens. q̄litates quas tact⁹ p̄cipit ſunt ille
ex quib⁹ conſtituiꝛ aīalis corpus. vnde per qua
litates tangibiles corpus aīalis ſm ſtatū preſen
tē natū eſt imutari imutatione naturali et ſpūa=
li ab obiecto tactus. in corporib⁹ tū glorioſis a
quib⁹ impaſſibilitas excludit naturalē imutatio
nē: erit imutatio a q̄litatib⁹ tāgibilib⁹ ſpiritualis
tm̄. hec ille. Et idē dicēdū eſt ſm ei⁹ viā et proba
biliorū doctoꝝ circa corpora damnatorū: cū etiā
ponāꝛ ab eis īpaſſibilia ſm naturalē imutationē

Quarto Notādū ē ꝑut. S. Tho. inq̄t. p̄a. 2e. q. 22. ar. 2°.
ad. 3m. ꝙ dupliciꝛ organuz aīe pōt tranſmutari.
vno modo trāſmutatione ſpūali ſm ꝙ recipit in
tētionē rei. et hoc per ſe inueniꝛ in actū app̄hen=
ſiue virtutis ſenſitiue. ſicut oculus imutaꝛ a viſi
bili: nō ita ꝙ colorēꝛ ſed ita ꝙ recipiat intētionē
coloris. eſt aūt et alia naturalis trāſmutatio or=
gani ꝑut organū trāſmutaꝛ q̄tū ad ſuā natura
lē diſpoſitionez puta ꝙ calefit aut infrigidaꝛ vel
alio modo ſimili trāſmutaꝛ. et hm̄oi tranſmuta
tio: ꝑ accidēs ſe habet ad actū app̄hēſiue v̄tutis
ſenſitiue. puta cū ocul⁹ fatigaꝛ ex forti intuitu vꝉ
diſſoluiꝛ ex vehemētia viſibilis. hec ille. Et id ip
ſuz dicit loco vltime allegato in notabili p̄cedē=
te ſpecialiꝛ de ſenſu tact⁹. tactus inq̄t dicꝛ maxi=
me materialis inter alios ſenſus: qꝛ hꝫt plus de
materiali immutatione adiūctū. nō tū immuta=
tio materialis ſe habet ad actū ſentiēdi qui perfi
ciꝛ ſpūali imutatiōe niſi ꝑ accidēs. hec ille. Ex
quib⁹ īferim⁹ pro p̄ma ꝯcluſiōe ꝙ nō eſt d̄ ꝑ ſe ra=
tione ſenſus tact⁹ nec ꝑtinet ad ei⁹ ꝓpriā paſſio
nē abſolute ⁊ ſimpliciꝛ ꝙ app̄hēdat ſuū obiectū
mediāte naturali imutatione: ſed hoc accidit ta
ctui ꝑ ſtatu vite preſentis ī quo humana corpo
ra immutari pn̄t naturali imutatiōe a ſuis qua=
litatib⁹. non eñ vt. S. Tho. dicit in hac diſ. q. 2.
ar. p̄°. ſub. ar. 3. ad. 2m. imutatio naturalis neceſ
ſario p̄cedit imutationē ſpūalē: niſi quādo orga
nū ſenſus tact⁹ aptū ē imutari naturali imutati=
one. qꝛ oē paſſiuū ſm ſuū modū recipit actio=
nē agētis. et ideo ſi aliq̄d ſit quod naturali imu=
tatiōe immutari nō poſſit ſicut eſt d̄ corporibus
humanis poſt reſurrectionez: ibi erit ſpiritualis
immutatio tantū non precedēte naturali immu
tatione. Dicimus ergo ſecunduz premiſſa ꝙ ig=
nis inferni cruciat corpora damnatorum vere ⁊
realiter ſm ſenſum tactus ⁊ cauſat in damnatis
dolorem corporalem: non exurendo vel cale=
faciēdo eoꝝ corpora: ſed ꝑ hoc ꝙ eius caliditas
exceſſiua eſt diſcōueniēs ⁊ improportionata ac
etiā horrida ſenſui tact⁹ qui vt ſupra dictum eſt
auctoritate philoſophi: conſiſtit ſm ſui ſubſtā=
tiam et virtutē in quadā ꝓportione et armonia
reſpectu ꝓprij obiecti quod pari modo requirit
habere ꝓportionē et quoddaz temperamētum
vt ſic congruat ſenſui tactus ſicut actiuum paſſi
uo. et idē dicēduz eſt de aquis niuiū q̄s ſimul cū
igne ſcriptura ponit in penā dānatoꝝ futuras
eſſe. Q: ſi aduerſari⁹ ꝑtinax inſtet ⁊ querat quo
modo ignis vel eius caliditas pōt eſſe tactui diſ
cōueniēs et horrori ac nocumēto non illum nec
ipſius organū exurēdo aut calefaciēdo: reſpōde
m⁹ ꝙ eo ipō modo quo voces incōſonantes au=
ditū offendūt et illi penam igerūt ac ſūt horrori

et odoꝛ fetidus eſt olfatui penalis et illū offendit et figure hoꝛribiles offendūt et cruciāt viſum: cū tamen voces diſſone nec odoꝛ fetidus nec facies hoꝛrida afficiāt ſuis qualitatibꝰ predictos ſenſus naturali imutatione. ſicut enī odoꝛ fetidus nō facit fetidū olfatū nec vocū diſſonantia ſenſum auditus foꝛmaliter abſonū nec figura hoꝛribilis ſenſum viſus facit hoꝛridū et tamē penā et cruciatuꝫ ſuis potētijs ingerūt: ita et ignis calidiſſimus coꝛpoꝛibꝰ et tactui oppoſitꝰ ſenſuꝫ tactꝰ offendit ⁊ cruciat: nō illū vel ipſius oꝛganū exurēs aut calefaciens: ſed quia ē illi improportionatꝰ et diſcōueniens ac hoꝛridus tanq̄ꝫ armonie et tēperamento ſue virtutis offenſiuꝰ. ſentit nāqꝫ ipſius caloꝛē intenſiſſimū et ſuo tēperamēto plurimū diſcōueniens: ac ꝑ hoc ⁊ ſue cōuenietis oꝑationis impeditiuum. vt enī premiſſum ē in tertio notabili: qualitercūqꝫ aliq̄d impedit̄ ab eo qḋ ſibi cōuenit: patit̄. Predicte rōni ad penā dānatoꝝ accedit ꝙ ex oꝛdinatione diuine iuſticie: tātū infert cruciatꝰ ⁊ doloꝛis ignis infernalis dānatis hominibꝰ: quantuꝫ eis inferret ſi eoꝝ coꝛpa exurēdo toꝛq̄ret. vñ ſi qs ſequēs imaginationē ſm ea q̄ vident̄ in hoc ſtatu nō ſatis cōprehēdat ꝙ ignis inferni ſola imutatione ſpūali poſſit inferre dānatis hoībus tā acerbiſſimā penā coꝛpoꝛalē quāta in eccleſia predicatur adiūgat premiſſis ꝙ pena et cruciatus dānatoꝝ oꝛdinatione diuine iuſticie eis irrogat̄ ꝓpter eoꝝ demerita. vnde volūtate et diſpoſitione dei: tantus doloꝛ et cruciatꝰ ac etiā ſuperexcedēs pōt illis inferri ab igne ꝑ ſolā actionē et imutationē ſpūaleꝫ quātus inferri poſſet ꝑ imutationē naturalē calefaciēdo et exurendo. nā et naturaliter non eſt minoris efficacie ad cauſandū doloꝛē acerbiſſimum apprehenſio aīalis q̄ fit ꝑ imutationem ſenſuū ſpiritualē: q̄ꝫ ea q̄ fit ꝑ imutationē coꝛꝑis materialē. imo eſt plerūqꝫ maioꝛis ꝓut in ꝑmo notabili deductuꝫ fuit. Facit ad iſta qḋ. S. Tho. dicit in hac diſ. q. 3. ar. 2. ad. 3m. ignis inquit ille erit inſtrumētum diuine iuſticie puniētis. inſtrumētū auteꝫ nō ſolum agit in virtute ꝓpꝛia et ꝑ ꝓpꝛiū modū: ſed etiā in virtute ꝑncipalis agētis et ſm ꝙ eſt regulatū ab eo. vnde quāuis ignis ſm ꝓpꝛiam virtutē non habet ꝙ aliquos cruciat magis vel minus ſꝫ modū peccati: habet tamen hoc ſm ꝙ eius actio modificat̄ ex oꝛdine diuine iuſticie. hec ille.

¶ **Quinto** Notandū eſt ꝙ vt latiꝰ fuit deductuꝫ. li. 2°. diſ. 2. q. ꝑa. ſub notabili ꝑmo: qḋ ſctūs thomas dicit ſubaꝫ incoꝛpoꝛeā vt angelū vel aīam humanā eſſe in loco nō ꝑ eſſentiā ſed ꝑ oꝑationē: debet intelligi nō ꝙ ipſa eſſentia rei incoꝛpoꝛee preſentialiter nō ſit in loco ſed tātūmodo eiꝰ virtus ⁊ oꝑatio: nā hoc expꝛeſſe eſt cōtra ipſiꝰ doctrinā vt ibi fuit ꝓbatum. ſed debet intelligi ſic ꝙ ſuba incoꝛpoꝛea nō eſt in loco ꝑ eſſentiā. i. ꝙ eius eſſentia nō eſt illi rō eſſendi in loco ſed ſua virtus et oꝑatio. itaqꝫ ſuba icoꝛpoꝛea et eius eſſentia ē in loco quādo oꝑat̄ in loco vel aliquā habet ad locū habitudinē. ſed ratio foꝛmalis qua ſic eſt in loco: nō eſt ipſa ſua eſſentia ſed eius oꝑatio vel qualiſcūqꝫ vnitio aut habitudo ꝓut ibi expoſitū fuit. ſed vt ibi tactū fuit: ea ſūt intelligēda loquēdo de exiſtētia ſubſtātie ſpūalis in loco ſm viā et oꝛdinē nature quē deus illi indidit. qm̄ ſupnaturaliter et virtute diuina: non ſolū dicto modo cōuenit eis eſſe in loco: ſed modis alijs ꝓut diuīa ꝓuidētia diſpoſuerit. Vñ circa ꝓpoſitū nr̄e ſecūde ꝯcluſionis dicimꝰ viā ſequētes ſancti doctoꝛis ꝙ poſt hanc vitam anime dānatoꝝ ſunt ſicut in loco in inferno et in ipſo infernali igne per diuinam iuſticiam et voluntatem per quā ibi eternaliter detinentur etiam ſi nullam operationem habeant circa locum inferni aut ignis nec circa coꝛpoꝛa in eis exiſtentia. ſunt ergo ipſe anime et animarū eſſentie dānatoꝝ in inferno ſicut in loco: quāuis nec earū eſſentia aut operatio ſit illis exiſtendi in eo loco ratio et cauſa: ſed ipſa diuina iuſticia et dei prouidentia. et licet non dicātur ibi eſſe per operationem: poteſt tamen dici ꝙ ſunt ibi per paſſionē quam ſuſtinent: non tanq̄ꝫ ꝑ cauſam aut rationem foꝛmalem: ſed magis tanq̄ꝫ per effectū. vt ſic deducatur conſequentia. anime dānatoꝛuꝫ ſunt in inferno et in igne eterno ibi parato: quia diuina iuſticia tali loco illas alligauit. ⁊ quia ſic ſunt in tali loco: ideo ibi taliter puniūtur et patiuntur. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ in caſſuꝫ laboꝛant nōnulli querentes a nobis qui ponimꝰ ſubſtātias ſpirituales eſſe in loco per operationē que ſit illa operatio per quam ſicut per rationem foꝛmalem anime dānatoꝛum et demones ſunt in loco inferni et in eius ignibus. naꝫ vno verbo ſue queſtioni reſpondemus ꝙ et ſi nullam habeant ī inferno operationem per quaꝫ ibi ſunt: veraciter tamen ibi ſunt vt in loco: cauſa et ratione ſup̄ poſita. Neqꝫ contradicimus nobis dicentes ſubſtātias ſpirituales eſſe in loco naturaliter per operationem. nam ſic dicendo: non dicimꝰ ꝙ ſubſtantie īmateriales et ſpūales nulla virtute eē pñt ī loco niſi ꝑ oꝑationē: ſꝫ ꝙ naturali v̄tute cōuenit eis eē in loco ꝑ oꝑationē. et adhuc capiēdo multū large oꝑationē ꝓut ſcđo libꝛo loco p̄allegato ānotatuꝫ fuit ex dictꝭ ſcti thome. vñ nulla in nobꝭ ē contradictio ſi nūc dicamꝰ ꝙ ſupnaturalr̄ ⁊ v̄tute diuīa aīe et ſubē ſpūales pñt eſſe in loco nō ꝑ oꝑationē.

Q Uantũ ad articulũ quartũ reſpondẽdũ eſt obiectionibus cõtra ꝯcluſiones. Et quidẽ ad primũ durãdi cõtra p̃mã ꝯcluſionẽ dicit̃ ad minorẽ ꝙ eſt falſa quãtũ ad ſecundã ꝑtem. nõ eni eſt veruꝫ ꝙ imutatio ſpũalis ſit ſemꝑ cõueniẽs nature ſenſuũ niſi quãdo obiectũ imutãs eſt ꝓportionatum potẽtie ſenſitiue. ſi aũt ſit illi iꝓportionatuꝫ: eſt per cõſequẽs ei diſcõueniẽs et nociuũ. et ꝺ hoc latius fuit dictũ in tertio ⁊ quarto notabilibꝰ. ¶ Ad 2^{m}. dicit̃ ꝙ licet imutatio ſpũalis ſit genere cõmunis beatis et damnatis: differt tñ ſpecie in vtriſqꝫ nec vt ſic eſt illis cõmunis. nã imutatio ſpũalis ſẽſuũ in beatis eſt ꝓportionata eoꝝ ſenſibꝰ vt potẽ ab obiecto proportionato cauſata. imutatio vero ſpũalis ſenſuũ dãnatoꝝ eſt illis improportionata et diſcõueniens tanqꝫ ab obiecto diſcõueniẽte et improportionato cauſata. vñ reſponſio ibi data bona eſt. Et ad eiꝰ primã impugnationẽ dicimus ꝙ ignis inferni erit corꝑalibus ſenſibꝰ dãnatoruꝫ vere leſiuꝰ et nociuus: nõ ex leſione aut imutatione alteratiua corpoꝝ: ſed quia ledit armoniã ſenſus et naturali eius ꝓportioni nocet: eo ꝙ ſit obiectũ improportionatũ et diſconueniẽs. nã vt in tertio notabili allegatũ fuit ex auctoritate phi: ſẽſus cõſiſtit in quadã ꝓportione in ordine ad ꝓprium obiectũ. vnde eſtimatio dãnatorum qua iudicant illũ ignẽ eſſe eis nociuũ: vera eſt. arguẽs aũt deceptꝰ eſt putans ꝙ ignis inferni ſola leſione aut imutatiõe naturali corꝑis cauſet nocimentũ ſenſui. qꝺ non eſt verũ vt in predictis notabilibus ſatis deductũ fuit. Ad ſecundã impugnationẽ ꝺ ſenſibilibꝰ tactꝰ eſt eadẽ reſpõſio. aſſumit eni arguẽs in ea hoc falſum ſi vlr capiat̃ ꝙ. ſ. ſenſibilia tactꝰ non imutant ſenſum tactꝰ niſi naturali imutatione vł nõ ſine ea. hoc certe veritatẽ nõ habet niſi quãdo organũ tactꝰ aptũ natuꝫ eſt imutari naturali imutatione, ꝑut dictũ fuit i tertio notabili. qꝺ in ꝓpoſito nr̃o nõ cõtingit. qm̃ corꝑa dãnatorũ imutabilia ſunt tali imutatione diuina iuſticia id exigẽte. Quod aũt vltimo arguẽs obijcit contra id quod dictum eſt ꝙ. ſ. ſenſibilia tactus abſqꝫ imutatione naturali nocent ſenſui: dicimus ꝙ auguſtinus vbi allegatur: loquit̃ de dolore ſenſibili ſm ſtatũ vite preſentis in quo leſio carnis põt contigere in corporibus humanis. nos aũt loquimur in cõcluſiõe de dolore ſenſibili corpoꝝ dãnatoꝝ in futuro ſtatu in quo nõ ex leſione carnis: ſed ex leſione ſenſus corꝑalis cauſabit̃ dolor ſenſibilis. ¶ Ad. 2^{m}. principale contra ꝓbationem cõcluſionis ⁊ ad argumentũ ſcoti ꝯtrá eandẽ cõcluſionem dicitur ꝙ non militãt ꝯtra nos. qm̃ ꝓbatio illa ꝑ ceſſationẽ motus celi nõ eſt de mente ſancti thome in vltimis eius ſcriptis: quicquid in p̃mis tenuerit ꝑut latius oſtẽſum fuit li. 2°. diſ. 14. ſub quarto notabili. ¶ Ad argumẽta aureoli cõtra eandẽ concluſionẽ: ad primũ dicit̃ ꝙ aſſumptũ eſt falſuꝫ nec arguẽs illud ꝓbat. et eſt expreſſe cõtra phm in. 2. li de anima. ¶ Ad. 2^{m}. dicimꝰ ꝙ vbi dicitur in ſacra ſcriptura ꝙ dãnati mittent̃ in ignẽ et ardebũt: ardor accipitur pro ſenſu et ꝑceptione ardoris. ſentiet nãqꝫ ſenſus corporalis tactus calorẽ ignis eẽ maximũ: nõ ex imutatione naturali corporũ: ſed ex imutatione ſpũali. et de hoc ſatis dictuꝫ fuit in tertio et quarto notabilibus. Et in eodẽ ſenſu auguſtinꝰ et gregoriꝰ et alij ſancti loquunt̃ de ardore dãnatoꝝ. nec fuit illis opus ſacrã ſcripturam exponentibꝰ diſtinctionẽ facere de paſſione naturali et intentionali que in rudimentis phie cõmuniter docetur. ¶ Ad id qꝺ ſecũdo loco vult ꝓbare dicimus ad p̃mã ꝓbationẽ ꝙ actio dicit̃ realis dupliciter. vno modo ex eo ꝙ realẽ alterationeꝫ vel tranſmutationẽ naturalẽ cauſet in paſſum. et iſto modo negat ſanctꝰ thomas realẽ actionẽ in imutatione ſpũali circa corpora dãnatorum. alio modo dicitur actio realis ex eo ꝙ non eſt ſm ſolã intellectus appꝛehẽſionẽ. et iſto modo cõcedimꝰ ꝙ imutationes ſpũales ſenſuũ ſunt reales et cauſãt effectum realẽ. vnde imutatio intentionalis non dicit̃ ab intentione quã intellectꝰ quibuſdaꝫ rebꝰ per conſiderationem attribuit: ſed dicit̃ intentionalis. i. ſm ſimilitudinẽ et ſpẽm facta: non imediate per ipſam rem ſm eſſe materiale qꝺ habet: vnde et ſpũalis quãdoqꝫ appellat̃. ꝙ aũt talis actio corrumpat ſenſum vel eius organũ: ꝑ accidẽs cõtingit et nõ ſm omnẽ ſtatũ vt dictũ eſt. ¶ Ad ſecundam probationem concedimus antecedens et pro nobis facit. ſed negamꝰ conſequẽs capiẽdo trãſmutationẽ realẽ pro naturali. i. quãtũ ad naturalẽ diſpoſitionẽ organi ſenſus. ¶ Ad tertiã dicimus ꝙ nihil cõcludit cõtra nos. nã talis alteratio potẽtie viſiue non eſt ꝺ per ſe ſm imutationẽ naturalem: ſed per intentionalem et ſpũalem. ꝙ aũt odores aliquãdo reuma curẽt: non ideo ẽ qꝛ naturaliter imutent potentiam olfatiuam: ſed qꝛ fumalis quedam euaporatio recipitur in organo olfatus: que tranſmutatione naturali illud imutãs cauſat reumatis ſanitatem: et non ipſa potentie olfatiue ſenſatio. vnde ꝓbatio arguẽtis ꝓcedit ex falſo. ¶ Ad quartã dicit̃ ꝙ arguẽs falſum imponit ariſtoteli. nã ipſe contrariũ docet in. 2. de anima. ¶ Ad quitã cõcedimꝰ preambulũ ibi poſituꝫ.

et ad ꝓbationē ex eo ſumptā: negaṫ aſſumptum.
nam cōprehēſiones ſenſuum: ſunt ſenſibiliū appre
henſiones et ꝑceptiones. que licet cauſenṫ ex mu
tatione medioꝝ: nō tñ ſunt ipſe medioꝝ mutatio
nes. et cū inde infert arguēs ꝙ imutationes ſenſu
um ſunt trāſmutatiue: cōcedimꝰ ſpiritualiter non
naturaliter et materialiter ꝑ ſe loquendo. et ideo
falſum eſt ꝙ magis facte abijciant a ſenſu loquen
do de abiectione naturalis diſpoſitionis. qḋ autē
vltimo infert ꝙ comprehēſio calidi nō ſit aliud ꝙ̄
calefactio et comprehēſio coloris ſit quedam co=
loratio: falſum eſt. non enim id ex precedentibꝰ
recte intellectis quēadmodū expoſuimꝰ vera cō=
ſequentia pōt concludi. ¶ Ad argumēta henrici
⁊ bernardi dicit̄ ꝙ ꝓcedunt ex vno falſo preſuppo
ſito. ſ. ꝙ ignis inferni nō vere affligit corpora dā=
natoꝝ abſqꝫ eoꝝ imutatione naturali. hoc autez
falſum eſt, put late deductū fuit in notabilibꝰ. cru=
ciat, pfecto vere et realiter ſenſus corpales dāna=
torum et ipſum etiā tactū non exurēdo aut cale=
faciendo: ſed maxima ſua diſproportione offen=
dente armoniā et ꝓportionē ipſoꝝ ſenſuū. offen=
dit ſiquidē ſenſum viſus ignis infernalis ſua ſpe=
cie horribili. nam cū damnati ſint igne circundati
et inuoluti: habent ſemꝑ ignem oculis obiectuz.
qui etiaz apud nos in ſtatu hoc grauis et horribilꝭ
eſt oculis corporalibus: ita vt ipſum ferre diu nō
poſſent: non ſolum ꝓpter organi corruptionez: ſꝫ
etiam quia lumē ignis eſt improportionatum po
tentie viſiue et ſibi odioſuz. quāto magis erit ocu
lis dānatorū odibilis et horribilis lux illa ſulphu
rea fediſſima ⁊ quadam terrena opacitate cōmix
ta ignis infernalis: ex cuius apprehenſione cauſeṫ
in appetitu maximꝰ dolor et anguſtia. eſt etiaz ig=
nis inferni maxime nociuus ⁊ horribilis ſenſui ta
ctus: non ipſum vel ipſius organū exurendo vel
calefaciēdo: ſed quia eius calor nimis ab ipſo gra
uiter ſentiṫ tanqꝫ ſue ꝓportioni et temperamen=
to offenſiuus. ſicut enim et nūc ſenſus tactus calo
rez ſentit exceſſiuū ignis oppoſiti mēbris corporis
abſqꝫ eo ꝙ ſenſus ipſe naturali imutatione calefi=
at quātūcūqꝫ membra ipſa calefiāt et exurenṫ: ita
et in inferno ſenſus tactus corporis dānatorum
ſentiet nimiū calorē ignis oppoſiti abſqꝫ eo ꝙ exu=
ratur vel calefiat: nulla etiam exuſtione aut cale=
factione corporibꝰ imiſſa. nō eni ſenſus tactus ſen
tit calorez vel frigus ea ratione per ſe loquendo
quia corpus vel eius organum calefit aut frigeſ=
cit: quoniā vt deductū fuit in tertio et quarto no=
tabilibus: imutatio naturalis corporum vel orga
norum: non neceſſario requiritur ad ſenſationez
et ꝓprias operationes potentiarum. ſed propte

rea quia calidum vel frigidū ſibi eſt oppoſituz vt
ꝓprium obiectū. vnde ſicut quādo eſt nimius ca=
lor exurēs corpus ſentiṫ vt nociuus armonie cor
poris: ita etſi non exurat corpꝰ ſi tamē eſt impro=
portionatꝰ ſenſui tactꝰ: ſentiṫ nihilominus vt no
ciuus proportioni et armonie potentie tactiue.
¶ Ad ea q̄ durandꝰ arguit cōtra ſecundā conclu=
ſionē: ad p̄mū dicit̄ ꝙ nos ponimꝰ eſſentiā anime
ſeparate ⁊ angeli vt demonis eſſe in inferno ſicut
in loco et ibi detineri per diuinā iuſticiā modo ex=
poſito in quito notabili. neqꝫ fieri debet vis vtrū
dici debeat ꝙ ab igne detineṅ vel in igne prout
arguēs difficultat: quia vtrūqꝫ poſſibile eſt ꝑ vir=
tutē diuinā. cū autē arguens dicit ꝙ ſola detentio
non videṫ eſſe ſibi tanta pena quātā eccleſia p̄di=
cat paratā eſſe dānatis angelis et aīabus: dicit̄ ꝙ
ſubſtātie nobili et inter alias creaturas digniori
habēti ex ſui natura arbitrij libertatē ſicut eſt ani=
ma rōnalis et angelus: grauiſſima pena eſt cōtra
volūtatē ſuā detineri ne faciat aut vadat quo ve=
lit. et precipue ab infimo corpore et in fediſſimo
ac turpiſſimo loco et ſue dignitati abiectiſſimo q̄=
lis eſt locus inferni qui in inferioribus partibꝰ et
obſcuriſſimis terre ſitus eſt. naz creature intelle=
ctuali maxime dignitatis et excellentie eſt liberi
eſſe arbitrij et ſua libertate potiri. vnde et metri=
ce canitur. non bene pro toto libertas vendiṫ au
ro. et homines pro libertate tutanda: omnia bo=
na et vitaz corporalem frequenter exponunt. ve
runtamē ex ipſa aīarū detētione cōſequūtur plu=
rime alie penalitates vt mentis perturbatio pre
ira et impatientia contra deum: et rabies quedaz
ꝙ inde liberari non poſſunt: et anguſtia intollera
bilis ꝙ in eo loco ſocietati demonum ſint eterna=
liter deputati ⁊ quāplurime alie quas longum eſ=
ſet recitare. vnde quāuis in pulcherrima camera
et optime ornata anima contra ſuam liberam vo
luntatem ſit detēta et alligata ſicut in carcere: nō
leuiter ſed grauiter pateretur. multo tamen gra=
uius et intollerabiliꝰ patiṫ ſub terra et in turpiſſi=
mo loco incarcerata vbi omnes ſpurcitie et totiꝰ
mundi purgamenta poſt ignis conflagrationem
congregabuntur prout. S. Tho. notat infra diſ.
47. q. 2. ar. 3. ſub. ar. 3. ad. 3^{m}. et diſ. vltima. q. 2
ar. 3. ſub. ar. p°. vt impleatur illud ſapiētie. 5. pug
nabit cum illo. ſ. deo iudice orbis terraruz contra
inſenſatos. ¶ Ad confirmationē vero dicit̄ ꝙ nō
eſt ſimilis detētio aīarū in inferno: et aīaꝝ in ſolo
originali decedentiū in libo. quia detentio illarū
in inferno: erit cum multis et intollerabilibus pe=
nis. non autem talis erit detentio harum in lim=
bo. non enim miſeria et acerrima pena animaruz

in inferno eſt ex ſola detẽtione: ſed ex multis ali=
js que conſequunť: q̃q̃ȝ et ipſa detentio ſm ſe nõ
eſt ſimilis vtrarũq; animarũ vt conſtat etiaȝ me=
diocriter ſapientibus. Alia vero que arguẽs obij=
cit de actione imanente vel tranſeũte: nõ ſunt ad
propoſitũ cum nõ ponam⁹ aĩas dãnatoꝝ eſſe i lo
co inferni p operationem quicq̃d ſit de argumen=
tationis proceſſu quoniaȝ in nõnullis ẽ vitioſus.
¶ Ad ea que henric⁹ adducit cõtra eandẽ cõclu=
ſionẽ dicitur ꝙ deductio eſt puerilis. nam ſpirit⁹
igni alligatus et illi incarceratus et ab eo impedi
tus ne libere operetur: nõ occaſionaliter ſed cau=
ſaliter ab illo patitur. ſicut homo veraciter et cau
ſaliter a carcere patitur ſi ab eius incluſione et fri=
gore ac feditate nocumentũ accipiat. põt autem
ignis inferni et animarũ detẽtio inibi penas ſup̃=
dictas iferre animabus: nõ ſua virtute ſed in quã=
tum eſt inſtrumentuȝ diuine iuſticie. per quẽ mo=
dum etiaȝ ab aere paterentur ſi deus illas carceri
aereo manciparet: et a quocũq; alio corpore cui
diuina iuſticia eas alligaret. vnde et gregorius li=
bro quarto dialogorum narrat ꝙ germanus epiſ
copus capuanus inuenit animã paſchaſij diaconi
in termis angulanis penas luentem ꝓ eo ꝙ par=
tem laurentij contra ſimachum papam tenuiſſet.
¶ Ad argumẽta aureoli contra tertiã cõcluſioneȝ
dicitur ꝙ non obſiſtũt noſtre concluſioni. naȝ illa
ꝓcedunt de maximo malo ⁊ ſũma miſeria culpe.
noſtra aũt concluſio loquitur de maximo malo ⁊
ſumma miſeria pene. iſta eniȝ plurimuȝ differunt.
nam vt accipitur ex dictis ſancti thome i pleriſq;
locis: culpa et pena differunt. primo q2 culpa eſt
malum actionis: pena aũt eſt malũ agentis. ſecũ
do quia culpa eſt volũtaria: pena vero cõtra vo=
luntatem patientis. et ex his conſequiť tertia dif
ferentia quia. ſ. culpa eſt in agendo: pena vero in
patiendo. ¶ Ad argumentum ante oppoſitũ reſ=
pondet ſanct⁹ thomas loco pro concluſione alle
gato ad. 4^{m}. ꝙ ignis agit in animam non p mo=
dum influẽtis. ſ. caloreȝ: ſed p modum detinẽtis.
et ideo ratio nõ eſt ad propoſitum. Et in hoc arti
culus terminatur.

¶ Diſtinctio. xl.v.

CIrca qua
dragesimã quintã di
ſtinctioneȝ queriť v=
trũ ſancti q̃ ſunt i pa=
tria cognoſcant orõ
nes nr̃as et arguiť ꝙ
non. q2 ſicut ſcti poſt
mortẽ vidẽt verbum
ita et angeli de q̃bus
dr̃ Mathei. 18. ange
li eoꝝ ſemp vidẽt faciẽ pr̃is. ſed angeli verbũ vi=
dentes nõ ꝓpter hoc oĩa cognoſcũt: cũ a neſciẽtia
minores a ſupiorib⁹ purgenť vt patet p dionyſiuȝ
quĩto capl̃o celeſtis hierarchie. ergo nec ſcti quã=
uis videãt verbũ: in eo orõnes nr̃as cognoſcunt
nec alia q̃ circa nos aguntť. ¶ In oppoſitũ arguiť.
quia ſup illud iob. 14. ſiue nobiles fuerint filij ei⁹
ſiue ignobiles nõ intelligẽt: dicit btũs gregori⁹ in
libro moraliũ. hoc de aĩab⁹ ſctis ſentiẽdũ nõ ẽ: q2
q̃ int⁹ oĩpotẽtis dei claritatẽ vidẽt: nullo mõ credẽ=
duȝ eſt ꝙ ſit foris aliq̃d qđ ignorẽt. ergo ſcti orõ=
nes ſibi factas cognoſcunt. ¶ In hac queſtione
erunt quattuor articuli vt ſupra.

QUantuȝ ad pri=
mũ articulũ ſit iſta cõcluſio ꝙ bti
in pr̃ia vidẽt i verbo orõnes mẽ
tales et vocales eis a nobis dire
ctas. Hanc concluſionem tenet
S. Tho. in hac diſtin. q. 3. arti. p̃mo.

QUantum ad ſe=
cundũ articulũ arguiť cõtra con
cluſionẽ ꝯtra quã arguit durãd⁹ i
hũc modum dicẽs. in btis hoib⁹
et angel̃ poniť duplex cognitio.
p̃ma. ſ. nãlis ⁊ btã: et q̃dã media q̃ ẽ reuelatoria. ſi
q̃rať ð p̃ma cognitiõe an p eã bti cognoſcãt orõ=
nes nr̃as dicẽdũ ẽ ꝙ nõ: ſaltẽ aĩe ſepate. et hoc pȝ
dupl̃r. p̃mo q2 nãl̃ cognitio aĩe ſepate nõ ẽ pfecti=
or q̃ȝ nãlis cognitio eiuſdẽ aĩe ꝯiũcte. alioqui fugi
endũ eſſȝ aĩe vniri corpi ſi ex ei⁹ vnione ipa effice=
reť ipfectior. ſȝ aĩa ꝯiũcta corpi nõ cognoſcit nãli
cognitione cogitationes cordiũ nec exteriora fa=
cta abſẽtiũ. ergo ſimil̃r aĩa ſepata nõ põt cognoſ=
cere cognitione naturali orões nr̃as mentales
nec vocales viuoꝝ abſẽtiũ. ¶ 2°. q2 natural̃ cog=
nitio aĩe ſepate coĩs ẽ bonis et mal̃. ſȝ mali nõ cog
noſcũt nec cogitatiões nec facta viuẽtiũ ſicut dicit

beatus gregorius ſumēs argumentū de aīa diuitis epulonis qui ignorabat ſtatū et facta ſuorum fratrū. ergo nec anime beate cognoſcūt naturali cognitione facta vel cogitata viuentiū. ſi autem queratᷣ an beati cognitione beata cognoſcāt orationes nr̄as vocales vel mētales: dicenduꝫ eſt ꝙ non. quia illa q̄ quādoq̧ cognoſcunṫ et quādoq̧ nō: non ꝑtinēt ad cognitionē beatā. ſed cognitio ſi quā habēt beati de orationibus noſtris mentalibus vel vocalibꝰ: nō ſemꝑ eſt in eis. quia ſi cognitio talium ſemꝑ eſſet in eis: eadē ratione et cognitio omniū alioꝝ particulariū cōtingentiū. et ſic non indigerent ꝙ eis aliquid reuelareṫ quod falſum eſt: cuꝫ angeli q̄ non ſunt animabꝰ inferiores ꝑ reuelationē purgentur a neſciētia multarū reꝝ vt patet ꝑ dioniſiū. ergo talis cognitio nō eſt beata. minor iā patet: ſed maior ꝓbatur. quia cognitio beata eſt vna cognitio ſemꝑ manēs ꝑmanens et reſpectu vnius ꝑ̄ncipalis obiecti eodeꝫ modo ſemꝑ ſe habentis. et ideo impoſſibile eſt ꝙ ꝑ eam aliquid de nouo cognoſcaṫ niſi ſit aliqua mutatio in obiecto repreſentāte vel in ipſa oꝑatione vel vtroq̧ modo. cōſtat autem ꝙ in obiecto non pōt eſſe aliqua mutatio nec in actione quin ſit alia ſ̄ꝫ numerū: niſi forte ſ̄m intēſionē mutareṫ. in ſimplicibus enim formis: nō inueniṫ aliud genus mutationis. mutatio aūt ſ̄m intēſionem nō eſt in beatitudine: alioquin beatitudo eſſentialiter augereṫ quod nullus ponit. etiam ſi eſſet: nō ſufficeret ad hoc ꝙ aliq̇d ꝺ̄ nouo cognoſcereṫ: ſed ſolū ad hoc ꝙ prius cognitū intēſius cognoſcereṫ. reſtat ergo ꝙ in cognitione beata non eſt mutatio niſi ſit alia ſ̄m numerū. et ſic non eſſet eadeꝫ beatitudo qua ſemper aliquis eſt beatus quod eſt incōueniens. relinquitur ergo ꝙ ea que nō ſemper cognoſcunṫ a beatis: non cognoſcantur cognitione beata. et hec fuit maior. minor ꝓbata eſt. ideo ſequitur cōcluſio. ſi autem loquamur de reuelationis cognitione: ſic dicendum eſt ꝙ om̄es beati cognoſcunt or̄ones nr̄as ſiue mentales ſiue vocales que ad eos diriguntᷣ. quia ſ̄m beatum auguſtinum et habetur in littera diſ. 49. ad beatitudineꝫ requiriṫ ꝙ vnuſquiſq̧ habeat quicquid vult: nec velit aliquid inordinate. ſed quilibet recta volūtate vult cognoſcere ea que ad ipſuꝫ pertinent. et ideo beati quibus nulla rectitudo deeſt: volunt cognoſcere ea que ad ipſos pertinēt et cognoſcūt. ſed orationes quas ad eos dirigimus: ad eos pertinent tanq̄ ad mediatores inter nos et deuꝫ. ergo beati illas orationes cognoſcunt. et tamen hoc non fit cognitione naturali vel beata vt probatū eſt. relinquitur ꝙ ſit cognitio reuelatoria que pertinet ad beatitudinē accidentalē. hec durandus in forma. ¶ Contra eandē cōcluſionē poſſēt adduci multa argumenta anglicoꝝ doctoꝝ q̄ recitata fuerunt tertio ſententiaꝝ dum de ſcientia anime xp̄i tractaretur: ſed non oportet hic recitare.

Quantū ad articulum tertiū notandum eſt ꝓpter argumentationē durandi ꝙ vbicūq̧ ſanctꝰ thomas loquitur de hac materia ꝙ ego viderī tenet ꝙ beati hoīes ⁊ angeli nō ſucceſſiue ſed ſimul et vno intuitu vidēt in verbo oīa que ab eis ī verbo videnṫ. ita ꝙ nec in viſione verbi nec in viſione rerū in verbo ꝓficiant. et ſ̄m hāc ſancti doctoris doctrinā: in prōptu et breui ſermone reſpōderi pōt ad obiectionē qua durandus ꝓbare nititur ꝙ ſcti in pr̄ia nō cognoſcāt in verbo or̄ones hoīꝫ hic viuētiū eis directas. nā tota vis ſue argumētationis ſtat in duobꝰ ab eo p̄ſuppoſitis. vnū ē ꝙ viſio btā eſt vna tm̄modo ſemꝑ manēs nullā variationē aut īnouationē hn̄s nec circa verbū nec circa res ī verbo viſas. ſecūdū p̄ſuppoſitū eſt ꝙ beati non cognoſcūt a ꝑ̄ncipio ſue btitudinis nec ſemꝑ or̄ones ad eos fuſas nec mētales nec vocales: ꝓ eo ꝙ ſi huiuſcemodi or̄ones ſcti a ꝑ̄ncipio ſue btitudinis habuiſſēt ī verbo: cōſimili rōne haberent cognitionē omniū aliaꝝ rerū cōtigētiū. Reſpōdemꝰ ergo cōcedēdo primū p̄ſuppoſitū ꝙ ſecūdū ab eo ſuppoſitū ē falſuꝫ. imo q̄libꝫ btūs a pr̄icipio ſue btitudinis cognoſcit in verbo oīa illa q̄ vnquā in verbo cognoſcet. Neq̧ valet obiectio durādi cōtra hoc: qꝛ nō eſt ſil̄e ꝺ̄ alijs particularibꝰ cōtingētibꝰ. nā cū or̄ones a viuētibꝰ fuſe ſanctis ſint ꝺ̄ ꝑtinētibꝰ ad ipos et ꝑ ꝯn̄s ad eoꝝ beatitudinē ꝓut ī hac diſ. S. Tho. deducit. q. 3. ar. pᵒ. ſicut a principio totā et plenā habēt ſancti ſuam beatitudineꝫ ita et habent cognitionē omniū eoꝝ que ad btitudinē et gloriā ſuam ꝑtinēt. de alioꝝ vero particulariū cognitione q̄ ad ſctōꝝ btitudinē directe nō ꝑtinēt: eſt alia ratio. Qꝛ ſi rurſus cōtra hec inſteṫ qꝛ nullius creature cognitio ē de ſuba beatitudinis: ergo ad btitudinē equaliter ſe videṫ hr̄e cognitio omnis creature: ac ꝑ hoc btūs aut oēs creaturas cognoſcit ī verbo aut nullā: rn̄det. S. Tho. de veri. q. 8. ar. 4. ad. 12ᵐ. ꝙ quāuis nulla cognitio creature ſit ꝺ̄ ſuba btitudinis q̄ſi beatificās: tm̄ aliq̄ creature cognitio ꝑtinet ad btitudinē tāquā neceſſaria ad aliquē actū beati. ſicut ad btitudinē angeli pertinet vt cognoſcat omnes qui ſuo officio cōmittunṫ. et ſimiliṫ ad ſanctoꝝ beatitudineꝫ pertinet vt cognoſcant omnes qui eoꝝ beneficia

implorāt vel etiā creaturas alias de quibꝰ lauda-
re debent deū. hec ille. per ꝙ ſatis patet reſponſio
ad dicta durandi cōtra cōcluſionem. Uerūtamē
videt̃ nobis ſine aſſertione ꝙ abſqꝫ preiudicio do
ctrine ſancti thome: reſponderi poſſet ad premiſ
ſam durandi obiectionē concedēdo ſecundum ꝓ-
ſuppoſitū. ſ. ꝙ ſancti in patria nō vidēt in verbo a
principio ſue beatitudinis omnes orationes que
ad eos pro quocūqꝫ tp̄e dirigunt̃. et circa primuꝫ
preſuppoſitum diſtinguendo ſic. ꝙ eoꝝ q̄ vident̃
in verbo: quedam cognitio et viſio eſt in qua cō-
ſiſtit ſubſtantia et ꝑfectio beatitudinis ſicut viſio
triuꝫ ꝑſonarū in vnitate eſſentie ſimul etiā et om-
niū eſſentialiū ac notionaliū attributoꝝ dei ꝓceſ
ſionū quoqꝫ et relationū ꝑſonaꝝ ⁊ ſi q̄d aliud eſt
q̄d directe diuinitatē et ꝑſonarū trinitatē concer-
nat. in hoꝝ ſiquidē viſione ſtat tota beatitudinis
ſub̄a. ita vt etiaꝫ ſi nihil aliud beati in verbo cog-
noſcerent: vere et ꝑfecte eſſent beati. vnde auguꝰ
quinto libro cōfeſſionū. infelix inquit homo q̄ ſcit
illa oīa. ſ. creata: te aūt neſcit. beatꝰ aūt qui te ſcit
etiā ſi illa neſciat. qui vero te et illa nouit: nō ꝓp-
ter illa beatior: ſed ꝓpter te ſolū beatꝰ eſt. Que-
dā vero ſunt viſa in verbo: in quoꝝ viſione ex ꝑte
ipſorū non ꝯſiſtit ſub̄aliter beatitudo: ſed eſt illo-
rū cognitio ꝑtinēs ad beatitudinē cuiuſlibꝫ beati.
et iſta ſunt oīa illa q̄ ꝑtinent ad ꝑfectionē natu
ralem intellectꝰ: nā ad hec ſe extēdit naturale de
ſideriū rationalis creature: queādmodū genera ⁊
ſpecies rerū et rationes earū que in deo videbit
quilibet vidēs eſſentiā diuinā, put. S. Tho. docet
pᵃ. p. q. 12. ar. 8. ad. 4ᵐ. horū aūt viſio non diſtin
guit̃ realiter a viſione primo poſita trinitatis ꝑſo
narū in vnitate eſſentie et diuinorū attributoruꝫ
q̄ꝫᵐ ad viſionis ſub̄am: ſed diſtinguit̃ rōne a parte
rerū cognitaꝝ. et harū vtrarūqꝫ rerū viſionē btī
habēt a principio ſue beatitudinis nec in ea ꝓfici-
unt. Alia vero ſunt quoꝝ cognitio nō pertinet ad
eſſentialē ꝑfectionē intellectus beati et ꝑ ꝯſequēs
nec ad eoꝝ beatitudinē. ſicut eſt cognitio futuroꝝ
cōtingētiū et cogitationū aliaruꝫ creaturarum et
eoꝝ q̄ fieri p̄nt a deo non tn̄ ſunt aut fiēt. et horuꝫ
cognitioneꝫ nō habēt regulariter beati in viſione
verbi ſed ꝑ reuelationē vel alias. de his nāqꝫ fiūt
illuminationes et locutiones angelorū de quibꝰ
ſanctꝰ thomas i ſecūdo libro ſentētiaꝝ diſ. 11ᵃ. Et
pᵃ. p. q. 106. et. 107. Itē de veri. q. 9. Hec aūt ſūt
in duplici differētia. nā quedā ſunt q̄ nec ſm̄ ſe nec
ex directione vel intētione alterius ꝑtinēt ad eſſē
tialē ꝑfectionē intellectus beati. et iſta nullo mo-
do ꝑtinēt ad ꝑfectionē beatitudinis nec regulari
ter cognoſcuntur in viſione verbi. Alia vero ſunt
que licet ſm̄ ſe et abſolute non ſint de perfectiōe
eſſentiali intellectus beati: fiunt tn̄ de eius perfe-
ctione ex intentione aut directione alterius. et d̄
numero iſtoꝝ ſunt orōnes et petitiones q̄ a nob̄
fiūt angelis et hominibꝰ beatis de particularibus
neceſſitatibꝰ nr̄is. hoꝝ ꝓfecto noticia abſolute et
ſm̄ ſe nō ꝑtinet ad ꝑfectioneꝫ ſanctoꝝ. ac per hoc
nec ad eoꝝ beatitudinē. verūtamē quādo huiuſ-
cemodi orōnes et petitiones ad eos dirigūtur a
nobis: iā eaꝝ noticia ad ꝑfectionē ꝑtinet beatoꝝ
et ꝑ ꝯn̄s ad eoꝝ beatitudinē. nam licet deſideriuꝫ
ſanctoꝝ in patria nō ſe extēdat ad cognoſcēda fa
cta et vota alioꝝ ſimpliciter: extendit tamē ſe ad
omnia illa cognoſcēda q̄ illis attinēt. attinēt autē
orōnes dū ad eos dirigunt̃. vnde nō eſſet deſide
riū beatoꝝ cōpletū et ꝑ ꝯn̄s nec cōpleta ipſorum
beatitudo: niſi ea cognoſcerent cū ad ipſos perti
neant. Et qm̄ ea que ad beatitudinē cuiuſuis bea
ti ꝑtinent: ipſe videt et cognoſcit in verbo in cuiꝰ
viſione conſiſtit beatitudo: conſequēs eſt ꝙ eiuſ-
cemodi orationes et implorationes q̄libet btūs
ad quem fiūt cognoſcit in verbo. Rurſus quia vt
deductum eſt: tales orationes aut petitiones ſci-
re non abſolute et ſm̄ ſe nec ſemꝑ fuit de ꝑfectio-
ne intellectus beati ad quem fiunt: et ꝑ cōſequēs
nec ad eius beatitudinem ꝑtinuit: ſed poſtq̄ꝫ ad il
lum per ipſos orātes et implorantes directe fue-
runt: ſequit̃ ꝙ tunc et non ante viſe ſunt in verbo
a beato deum vidente: non tamen noua viſione
q̄ꝫᵐ ad ſui ſub̄am ſed ipſa eadem viſione numero
qua a principio ſue beatitudinis deuꝫ et alia i ver
bo videt. Et eſt ſimile quod dictuꝫ fuit ſm̄ doctri
nam ſancti thome libro ſecundo diſtin. 3. q. 2. ꝙ
per eaſdem ſpecies numero a ſua prima conditio
ne angelis concreatas: cognoſcunt angeli futura
contingentia quando actu fiunt in rerum natura
que tamen dum futura erant: per eaſdē ipſas ſpe
cies non cognouerant: ea ratione quia poſita in
actu exiſtentie: habent actualem aſſimilationem
ad dictas ſpecies et non ante. ratione cuius tunc
pertinent ad eorum cognitionē et non ante dum
futura contingentia eſſent. fit aūt de nouo ipſa aſ
ſimilatio nulla facta mutatione in ſpeciebus: ſed
in rebus ipſis que de potentia reducunt̃ ad actū.
Sic ſuo modo in propoſito nr̄o: nulla facta muta
tione in obiecto. ſ. in verbo in quo ab eterno om
nes res create et omnia earū facta et vota et con
diciones ac ꝓꝑetates actu et perfectiſſime relu
cent ac repreſentantur: nec in ipſa viſione beati
ad quem orationes porriguntur q̄ꝫᵐ ad viſionis
ſub̄am: qm̄ ipſa eadē numero viſione qua a prin-
cipio ſue beatitudinis videt in verbo: videt nunc

oꝛationes ſibi directas: et poteſt poni exempluz in eo qui aſpiciens in ſpeculo plures facies reſultantes: ſi alia facies de nouo ſpeculo obijciat̄: eodem aſpectu numero videt faciē hanc de nouo reſultantem in ſpeculo: quo alias a pꝛincipio videbat facies: ꝙꝙ nō eſt per omnia ſimile exemplū quia res in verbo nō ꝓpꝛie ſunt tanꝙ in ſpeculo ſ; magis ſicut in cauſa pꝛout. S. Tho. dicit de veritate. q. 8. ar. 4. in coꝛpoꝛe. et. q. 12. ar. 6. in coꝛpe et tamen ꝙ^m ad propoſitum noſtrū: nihil differt ꝙ res ſint in verbo ſicut in ſpeculo vel ſicut in cauſa. nam ſicut in ſpeculo poteſt videri de nouo facies ſuperueniēs ipſo eodem aſpectu quo p̄me ꝓpter hoc ꝙ illi de nouo obijcitur: ita et poteſt videri in verbo de nouo oꝛatio vel petitio fuſa ad beatum eadem numero viſione quam a pꝛīcipio beatitudinis habuit: ꝓpterea ꝙ diuina voluntate et ꝓuidentia tunc et non ante obijcitur ⁊ manifeſtatur menti ipſius beati eo ꝙ ſit ad ipſum pertinēs quāuis in verbo ab eterno actu ⁊ perfectiſſime reluceret ſicut et cetera omnia que quoquo modo habent rationem entis. Et ſm̄ iſta dicendum eſt ꝙ vbi ſanctus thomas dicit ꝙ omnia q̄ videt beatus in verbo: ſimul et non ſucceſſiue illa videt ita ꝙ in tali viſione nullus beatus pꝛoficit: debet intelligi de illis in quoꝛum viſione conſiſtit per ſe et directe beatitudo vel ad eam ſunt per ſe conſequentia que ſupꝛa annotauimus in pꝛimis duobus membꝛis. non de omnibus que vident̄ ī verbo a beatis. Si eniz beatitudo anime augebitur intenſiue poſt diem iudicij reſumpto coꝛpoꝛe etiā ꝙ^m ad viſionē dei vt ipſe doctoꝛ ſanctus infra tenet diſtin. 49. q. p̄^a. ar. 4. ſub. ar. p̄^o. in coꝛpoꝛe ⁊ in reſponſione ad tertiū et quartū: non abſurde poteſt dici modo ſupꝛa expoſito: quoddam beatitudinis augmentum extenſiue in beatis eſſe. immo et magis videtur augmētū beatitudinis poſſe fieri extenſiue ꝙ^m ad aliqua particularia facta vel dicta hominum vt nos ponimus: ꝙ intenſiue etiam circa viſionē dei pꝛout Sanctus Thomas loco pꝛeallegato tenet. Hec ſcripſimus non aſſertiue ſed tanꝙ pꝛobabiliter dicta ſaltem ad exercitandum legentium aut ſcribentium ingenia.

¶ Diſtictio quadrageſima vj. quadrageſima vij. et quadrageſima viij.

Circa quadrageſimā ſextā quadrageſimā ſeptimā ⁊ q̄drageſimā octauaꝫ diſtictionē q̄rit̄ vtruꝫ xp̄s ī gn̄ali ⁊ vltimo iudicio iudicans ſm̄ foꝛmā hūanā ſit oſtēſur^9 repꝛob̄ foꝛmā diuinā ⁊ arguit̄ ꝙ ſic. qꝛ ſi nō hoc potiſſime videret̄ qꝛ diuinitas ſine gaudio videri nō pōt. ſ; hoc nō valet: qꝛ ea q̄ ſunt ī affectu: nō de neceſſitate ſequūt̄ ad ea q̄ ſequunt̄ in ītellectu. vn̄ augu^9 dicit. p̄cedit ītellect^9 et ſeq̄t̄ tard^9 aut null^9 affect^9. ſ; viſio ad ītellectū ꝑtinet: gaudiū autē ad affectū. ḡ pōt eē viſio diuinitatis ſine gaudio. ¶ In oppoſitū arguit̄. qꝛ dicit̄ ioā. 17. hec ē vita eterna vt cognoſcāt te deū xp̄z. ex q̊ pꝫ ꝙ eſſentia btītudinis ī dei viſiōe ꝯſiſtit. ſ; de rōne btītudinis ē gaudiū. ergo diuinitas ſine gaudio videri nō pōt. ⁊ per ꝯn̄s nō videbit̄ in iudicio a dānatis. ¶ In hac queſtiōe erūt quattuoꝛ articuli vt ſup̄.

Quantuz ad pꝛimū articulum ſit p̄ma ꝯcluſio ꝙ xp̄s ī vltimo iudicio iudicabit nō ſolū ī nā hūana ſ; etiā q̊dā modo ſm̄ nāz humanā. Hāc ꝯcluſionē teīt. S. T. 48. diſ. hui^9 q̄rti. q. p̄^a. ar. p̄^o. Et. 3^a. p. q. 59. ar. 2. Itē opuſ. 3. p. p̄^a. caplo. 57. ¶ Secūda cōcluſio ē ꝙ xp̄i diuinitas ī iudicio poſſit a mal̄ videri ſine gaudio. Hāc ꝯcluſionē tenet. S. T. loco p̄allegato diſ. 48. ar. 3. ¶ Tertia ꝯcluſio eſt ꝙ in vltimo iudicio oīa merita et demerita ſingulorū erūt oīb^9 bonis et malis nota. Hāc ꝯcluſioneꝫ tenet. S. T. ſup̄ diſ. 43. ar. 5. ſub. ar. 2. ¶ Quarta cōcluſio ē ꝙ ꝓbabile eſt illō vl̄e iudiciū futuruꝫ eē ꝙ^m ad diſcuſſionē et ſentētiā mentaliter ⁊ non vocaliter. Hanc cōcluſionē tenet. S. T. diſ. 47. huius quarti. q. p̄^a. ar. p̄^o. ſub. ar. 2.

Quantum ad ſecunduz articulum arguitur contra concluſiones. Et quidem cōtra pꝛimā arguit ſcotus p̄mo. qꝛ aliud eſt dicere xp̄s in foꝛma humana iudicabit: et aliud xp̄s ſm̄ foꝛmā humanaꝫ

iudicabit. vera enī eſt iſta ꝙ chriſtus in forma hu
mana creat animas. ſed nō iſta: ſcōm humanita-
tem creat. imo q̄cq̄d fecit verbū ex quo naturam
humanā aſſumpſit q2 faciēs naturā humanā non
depoſuit: hoc fecit in natura hūana. niſi diſtīguas
hoc quod ē in natura humana: ad intellectū eius
quod dicit̄ ſm naturā. vbi notat̄ nō tm̄ concomi-
tātia ad actū: ſed cauſalitas nature humane reſ-
pectu act⁹. ſi primo modo intelligas ꝙ in natura
humana iudicabit: nō eſt queſtio niſi eadē iſti v-
trū quādo iudicabit deponat naturā humanam.
ergo oportet ad hoc ꝙ ſit alia q̄ſtio ꝙ habeat ali⁹
intellect⁹ qui magis ꝓpe exprimit̄ ſic: ſm naturā
humanam iudicabit. ſed hoc eſt falſū loquendo
de iudicare principaliter. quod ꝓbat̄. quia iudici-
um principale eſt ꝑfecta et propria determinatio
eius quod reddendū eſt alicui ſm merita. iſta au
tem determinatio ꝑfecta includit perfectū dicta-
men intellectus ꝙ hoc ſit reddendū: et perfectā
determinationē voluntatis per velle efficax ſuf-
ficiens ex ſe ad executionem illius determinati. ſꝫ
chriſtus ſm naturam humanam non pōt habere
tale velle reſpectu premij reddendo illud iudica
to. quia non poteſt habere imperium principalit̄
efficax coniungendi animā aliquam obiecto bea-
tifico. quia ſm auguſtinum de vidēdo deū: in ei⁹
poteſtate ē videri. ſi vult enim videtur: ſi nō vult
non videtur. ¶ 2°. quia rō cōcluſionis non valet
loquendo de principaliter iudicare. quia xp̄s per
actū redēptionis nō meruit principale dominiū
reſpectu hominis. ꝓbat̄. nā inq̄ʒᵐ redēptor habu
it rōnem cauſe meritorie pro nobis. cauſa autem
q̄ tantū eſt meritoria: non pōt eſſe pricipalis. nō
enim cauſat niſi quia ab alia cauſa principaliori ac
ceptat̄ que ꝓpter iſtud acceptatum principaliter
cauſat. ergo eſto ꝙ trinitati teneamur tanq̄ʒ dn̄o
ſupremo ꝓpter redēptionem quaſi nouo iure vl-
tra ius dominij quod habet ex creatione quod ve
rum eſſet ſi tantū bonum eſſet nobis redēptio vt
accepta a trinitate q̄ʒᵐ creatio: adhuc non ſequit̄
ꝙ xp̄o ſm naturā humanā ratione redēptionis
obligemur vt ſupremo dn̄o. ¶ 3°. quia alia ratio
non valet. quia chriſtus non introducit inq̄ʒᵐ re-
dēptor vt principalis introducens: ſed tantūmo
do vt cauſa meritoria. hec ſcot⁹ in forma. ¶ Con
tra ſecundā cōcluſionē arguit idem dupl̄r. ꝑmo ꝓ
bando ꝙ diuina eſſentia pōt videri ſine hoc ꝙ vi
dens eam gaudeat. ꝑmo q2 omne abſolutū prius
alio: pōt ſine contradictione eſſe ſine eo. ſed viſio
diuine eſſentie eſt abſolutū aliquid ſaltem ab om
ni reſpectu ad gaudium et eſt ꝑus naturaliter illo.
non enim obiectū delectat niſi prius apprehēſum.
ergo ſine cōtradictione poſſet viſio illius eſſentie
eſſe in aliquo ſine delectatione. nec iſtud negaret
ph̄s niſi q2 poneret cōnexionē cauſarū ſimpl̄r ne-
ceſſariā. ita ꝙ ſm eum neceſſariū eſt ſimplicit̄ cau
ſe prime coagere ſecundis ſm ꝙ pōt coagere eis.
coagēdo aūt nature rōnali iā vidēti diuinā eſſen-
tiam q̄ʒᵐ pōt coagere: ſequit̄ delectatio. q2 cauſa
ꝑrima illius delectationis quātū eſt ex ſe: neceſſi
tatur ad illū effectū. ſed theologi negāt illā ꝓpoſi
tionē. ad quod dcū ꝙ neceſſitat̄ cauſa ſecūda quā-
tum eſt ex ſe: neceſſitat̄ cauſa ꝑma. quia negant ꝑ
mam cauſam neceſſario coagere cauſe ſecūde q̄ʒᵐ
pōt. ¶ 2°. quia rō tua nō valet. nō enim ꝓbat ni-
ſi ꝙ illa ratio dlectabilitatis q̄ eſt diuina bonitas
nō poſſit eſſe nō delectabilis. ſed nō ſequit̄: ergo
non pōt nō delectare. q2 delectabile dicit aliquid
in ſe: vel ſi dicit reſpectū nō niſi aptitudinalē qui
neceſſario cōſequit̄ fundamentū. ſed delectare di
cit effectum poſteriorē contingēter cauſabilē ma-
xime ex cōtingēti determinatione voluntatis ad
coagendū ipſi delectabili. ¶ 3°. quia illa auctori-
tas ioan. 17. hec eſt vita eterna etc̄: non iuuat. q2
ſm ph̄m. 12. metha. actus intellectus eſt vita. er-
go actus intellectus eterni eſt vita eterna. ſi actu
actu. ſi aptitudine: aptitudine. videt̄ autē viſio di
uine eſſentie ſi concederetur dānatis licet nō eſſē
eterna actu: tamen aptitudine q̄ʒᵐ eſſet ex parte
actus vel potentie: apta nata eſſē vt eſſet eterna.
ſed ſi ex hoc inferas ergo beatitudo: nō ſequit̄. im
mo ſi tu dicas xp̄m dicere ꝙ hec eſt beatitudo vt
cognoſcāt te et cetera: tu nō accipis textū euāgelij
ſed quādā gloſam ſpecialiorē intellect⁹ littere. ſi
ergo vis ꝑcīſe pōderare verbū ſine om̄i gloſa: ſol
uo tibi ꝙ eſt vita eterna. ſi autē ꝑ alias gloſas vis
arguere ꝙ loquat̄ de btītudine: ergo licet mihi ad
dere gloſam nō diſtrahētē: vt cognoſcāt te aman
do et fruēdo. hec ſcot⁹. ¶ 2°. loco cōtra eandē cō
cluſionē arguit idē ſcot⁹ ꝓbādo ꝙ btūs nō neceſ-
ſario fruat̄ deo et ꝙ clara dei viſio nō īferat neceſ
ſario ī volūtate appetitū vel dilectionē ſui. primo
q2 habit⁹ nō pōt eſſe cauſa ꝑor opationis q̄ʒ potē
tia ſꝫ ſemꝑ ſecūda: q2 illud ē potētia q̄ ſimpliciter
poſſum⁹. vn̄ hītus nō vtit̄ potētia: ſed potētia hī-
tu ſicut cauſa ſecūda. cauſa aūt ꝑor nō determīat̄
ad agēdū nec ꝑ ꝯſ̄s neceſſitat̄ ꝑ cauſam ſecundā
ſed ecōtra. ergo null⁹ hītus aut lumē glorie neceſ
ſitat volūtatē ad fruēdū deo. ¶ 2°. quia btā vir-
go habuit in via maiorē charitatē charitate ali-
cui⁹ btī inferioris grad⁹. et tn̄ iſta charitas nō ne-
ceſſitabat eam ad fruēdū deo etiā qn̄ ꝯtēplaba-
tur deū. ¶ 3°. quia eſto ꝙ lumen glorie neceſſitet
intellectū ad videndū omne obiectū ꝑſens: tn̄ ſi
voluntas

voluntas ſit cauſa imperās illam viſionē: pōt nō
imperare. contigenter enī cōiungit intelligentiā
memorie illius obiecti quod cōtingēter amat. vi=
deť autē ꝙ illi habeat ſic coniungere qꝛ ꝑ auguſti
nū de trinitate in multis locis: in gignitione ver=
bi perfecti cōcurrit voluntas ſic copulās. illa autē
viſio eſt verbū ꝑfectū ſm eum. 15. de trinitate. er
go nullus habit⁹ neceſſitat in patria volūtatē ad
fruendū deo. ¶ 4°. quia volūtas beata eſt eadē
potentia q̄ fuit nō beata. ergo habens eaꝫ poteſt
q̄ꝫ[m] eſt ex parte potētie: in quecūqꝫ actū in quem
prius poterat. quia nihil eam neceſſario impedit
nec deficit neceſſario aliquid requiſitū: licet forte
nō poſſit poſſibilitate ꝓpinqua peccare qꝛ impe=
dita eſt vel ſuſpēſa vel preuenta per actionē cau=
ſe ſupioris ꝑuenientis et continue agētis ad oppo=
ſitum. ſ. ad actū beatificū. et ſicut cauſa ſupior pōt
potentia abſoluta agere ad oppoſitū nō tamē po
tētia ordinata: ſic ſimpliciter poſſibile eſt impedi
mentū ceſſare et voluntatē peccare. ſed nō ē poſ=
ſibile potētia ordinata impediēs ceſſare: nec etiaꝫ
eſt in ꝓpinqua poteſtate volūtatis peccare: quia
nō eſt in poteſtate eius ꝙ impediens ceſſet: ſicut
non eſt in poteſtate cauſe ſecūde actio ꝑme. ¶ 5°
quia cōtra libertatem volūtatis eſt ꝙ determine
tur ad bene velle ꝑ quecūqꝫ habitū inherētē ſibi.
quia ipſa non eſſet voluntas: niſi eſſet cauſa ꝑor
reſpectu ſui habitus et ita nata vti habitu et dter
minare ipſum ad agēdum et non determinari ab
ipſo ſic ꝙ oppoſitum non ſit in ſua poteſtate. quia
ſic ipſa totaliter quantū ad illud ſubiaceret habi=
tui. ¶ 6°. quia ſi volūtas beata neceſſario fruere=
tur deo: hoc videreť pro tanto ꝙ viſio beatifica
cum includat perfectionē cuiuſlibet alterius finis
intrinſeci: non relinquit volūtatē in potentia reſ
pectu alterius et tollit omnē priuationē ſicut for=
ma celi a ſua materia. ſed illud motiuū nulluꝫ eſt.
quod patet. quia nulla forma pōt auferre ꝑuatio
nem a ſuſceptiuo qđ natū eſt recipe aliam formā.
quia manēte in ea aptitudine ad recipiendū: non
pōt tolli carentia niſi ponať illud: nec aliter tolliť
niſi ſicut illud poniť. forma ergo celi cū non inclu=
dat in ſe formas inferiorꝫ ſimpliciter nec eminen=
ter eo modo quo ens infinituꝫ includit oīa alia
ſequiť ꝙ non tollit a ſua materia priuationē iſta
rū formaꝝ: et tamē materia eſt capax iſtaꝝ. vnde
iſta via videť irrationabilis ponendi celū incor=
ruptibile: qꝛ ꝑ iſtam viaꝫ nō tolliť corruptibilitas
in q̄ꝫ[m] eſt ex principijs intrīſecis: licet ſalueť ꝙ non
poſſit corrumpi ab agente naturali: quia iſta for=
ma ita continet alias ꝙ ꝑ aliquod agens natura=
le non poteſt expelli. exempluꝫ huius patet in a=
nima intellectiua que eſt forma perfectior forma
celi: non tamē tollit aliquā priuationē aliaruꝫ for=
marū: imo nec conſtituit corp⁹ incorruptibile reſ=
pectu agentis naturalis: pro quāto aliquā formā
concomitantem requirit ad quā pōt naturale a=
gens attingere corrumpendo. ſola ergo forma in
finita ſi poſſet materiam ꝑficere: poſſet per viam
iſtam auferendo. ſ. priuationem cōſtituere cōpoſi
tum incorruptibile. tamē adhuc eſſet dubiū an ſuſ
ceptiuū eſſet in potētia ad alias formas ſub ꝓpri
jsrōnibus quas habet in illa forma vna infinita.
hec ſcotus. ¶ Cōtra eandē arguit godofred⁹. 2°
quodlibeto. q. ꝑ[a]. ꝓbando ꝙ de⁹ poteſt ſuſpende
re actum volūtatis manēte aperta viſione. quia
ſicut deus poteſt ſubtrahere influentiā ſuam reb⁹
q̄ꝫ[m] ad ſuum eſſe ſubale et redigere eas in nihiluꝫ
ita pōt ſubtrahere influentiam ſuā q̄ꝫ[m] ad ꝑfectio=
nes ſecundas. ſ. q̄ꝫ[m] ad opationes. ita ꝙ pōt ſub=
trahere rebus opationes ſuas: ſicut ſubtraxit ab
igne in camino pueroruꝫ. et poteſt manente vna
actione: aliā ſubtrahere niſi ſit de ratione ei⁹. ſicut
de ratione amādi eſt habere obiectū condignuꝫ.
et ideo licet nō poſſit ipſum diligere ſine cognoſ=
cere: pōt tamē cauſare cognitiones boni ſine eius
amore: quia nō ita dependet equaliter cognitio
ab amore ſicut econtra. ¶ 2°. quia ratio inducta
ꝓ concluſione ꝙ viſio dei eſt beatitudo q̄ non po
teſt eſſe ſine dilectione et delectatione: nō valet.
diceretur enim ꝙ videns deum et non amās: eſſꝫ
beatus quo ad quid in q̄ꝫ[m] haberet principaleꝫ a=
ctū beatitudinis: nō tamē eſſet beatus ſimpliciter
quia ad eſſe beatū ſimpliciter concurrit act⁹ vtri=
uſqꝫ potentie. hec ille. ¶ Ad idem arguit ibidem
bernardus de gānaco dicens ꝙ contrariū conclu
ſionis eſt ꝓbabili⁹. quia voluntas in nihil ferť niſi
ſuppoſita diuina influētia: ſiue moueať a ſe ſiue ab
obiecto. hanc aūt influentiā deus pōt ſubtrahere
a voluntate. et ideo ſicut inſtrumentum non mo
uetur ſubtracta influentia principalis agentis: ſic
nec voluntas diligendi deum fertur in eū niſi de⁹
actum voluntatis influat: queꝫ tamen poteſt nō
influere cum ſit eſſentialiter poſterior q̄ꝫ actus in
tellectus. hec ille. et idem argumentum facit con=
tra henricum. 12. quodlibet. q. 5. ¶ Contra eā=
dem arguit durandus diſtin. 48. q. 2. dicens cuꝫ
queritur an diuinitas poſſit videri ſine gaudio vł
delectatione: aut queritur de poteſtate dei aut ō
natura rei. ſi queritur de poteſtate dei: ſic dicēduꝫ
eſt ꝙ de potentia abſoluta poſſet facere ꝙ intelle
ctus creatus videret ipſum nude et aperte: et ta=
men non delectaretur neqꝫ gauderet. cuius ratio
eſt. quia quādo duo actus ſunt ſubordinati in rō=

ne priori ⁊ poſteriori: prior actus pōt eſſe ſine po
ſteriore abſq; aliqua cōtradictione. ſed viſio diui
ne eſſentie et quecūq; cognitio ſe habet ad gaudi
um ſeu ad delectationē voluntatis vt pōr: qꝛ vo
luntas non pōt gaudere vel delectari in aliq̄ niſi
precognito. ergo nō implicat cōtradictionē ꝑo-
nere viſionē ſine gaudio vel delectatione. ſed deꝰ
pōt facere quicq̄d nō implicat cōtradictionē. q̄re
et c̄. Si aūt queraẜ de natura rei: ſic dicendum eſt
ꝙ ad viſionem diuine eſſentie nudam et apertā
neceſſario ſequiẜ gaudium vel delectatio. cuiꝰ ra-
tio eſt. quia ſummū bonū preſens et cognitum ⁊
nihil habens admixtum de rōne mali: neceſſario
delectat loquēdo d̄ neceſſitate rei ſiue ordinis na
turalis in rebus creatis. vnde et diffinitur delecta
tio per cauſam ſuam ꝙ eſt coniūctio conueniētis
cum conuenienti cū eius perceptione. ſed deus vi
ſus eſt ſummū bonū nihil habens de admixtione
mali cum ipſe in eſſentia ſua ſit bonitas et eius vi-
ſio ſit ſūma et cōuenientiſſima hoīs ꝑfectio. ergo
ipſe ſic cognitus neceſſario cauſat delectationem
in cognoſcente. et ad hāc intētionē ꝓcedit argu
mentū factū in contrariū. ſ. ꝙ viſio dei eſt beatitu
do ad quam neceſſario ſequitur gaudiū vel dele
ctatio. hec durandꝰ. Cōtra eandē concluſionem
poſſent adduci multa argumēta que recitat adā
12. q. ꝑmi. ſed qꝛ in ſecundo recitata ſunt et ſolu-
ta: ideo hic non oportet ea replicare iterū. ¶ Cō
tra tertiā concluſionē arguit durandus dicens ꝙ
nō oportet ad hoc vt ſentētia iudicis appareat iu
ſta: ꝙ quilibet cognoſcat ſigillatim omnia merita
vel demerita alioꝝ: ſed ſufficit ꝙ cognoſcat illos
qui erunt a dextris eſſe bonos et iuſtos quibꝰ di-
cetur: venite benedicti et c̄. illos autē qui erunt a
ſiniſtris cognoſcat eſſe malos et iniuſtos quibus
dicetur: ite maledicti et c̄. ¶ 2°. quia nō occurrit
aliqua auctoritas ſacre ſcripture que expreſſe di-
cat ꝙ peccata alicuius in ſpeciali fiant alijs nota.
quāuis ſit expreſſa auctoritas beati auguſtini ꝙ q̄
libet in ſpeciali ſua peccata cognoſcet. dicit enim
ſecundo de ciuitate dei ꝙ omnia vnico mentis in
tuitu enumerabuntur. quod autem cognoſcitur
ſolum in genere: non enumeraẜ. ¶ Contra quar
tam concluſionem arguit durandus dicens ꝙ li-
cet diſcuſſio meritorum et demeritorum fiat tan-
tum mentaliter: tamen ſententia proferetur vo-
caliter. quod probatur quia xp̄s iudicabit vt deꝰ
et homo. ergo iudicium eius fiet non ſolum diui-
no modo ſed etiā humano. fiet autem diuino mo
do per hoc ꝙ merita et demerita vniuſcuiuſq; ad
memoriam imperceptibiliter reuocabūtur: et ſic
diſcuſſio eorum erit mentalis. modo autē huma
no fiet: ſi ſententia ſit vocalis. ergo vtroq; modo
fiet iudicium. ſ. mentaliter et vocaliter. ¶ 2°. qꝛ
ſententia debet coaptari his contra quos fertur.
ergo ſicut in iudicio particulari fertur ſentētia mē
taliter vel ſpiritualiter contra animas exutas cor
poribus que ſunt mere ſpiritus: ita in iudicio ge-
nerali debet ferri ſententia contra animas reſum
ptis corporibus partim ſpiritualiter et parti cor
poraliter quod fiet ſi meritorum diſcuſſio fiat mē
taliter: quoniam ſi fieret vocaliter requireret lon
giſſimū tēpus. prolatio vero ſententie fiet voca-
liter qꝛ poterit ferri modico tp̄e. hec ille.

Quantū ad ter-
tium articulum primo notandū
eſt ꝙ magiſter ioānes ſcotus cir-
ca primā concluſionem refert po
ſitionē ſancti thome quaſi ad lit
terā ſm ꝙ illam deducit in hac diſ. 48. loco pro
cōcluſione allegato. et arguit cōtra eam inuēs ꝙ
ſanctꝰ doctor itellexiſſet xp̄m i generali iudicio eē
iudicaturū ſm ꝙ homo. ita ꝙ iudiciū eiuſcemodi
cōueniret xp̄o ſm humanā naturā ꝑmaria aucto
ritate nulla. ſ. priori ꝑſuppoſita. et certe mirabile ē
ꝙ tantꝰ vir vel nō habuiſſet in verbis ſcti thome
verū intellectū quē ille multipliciter expreſſit in
primo et ſecundo ope. vel ſi mentē ipſiꝰ et intelli-
gentiā attigit: ꝙ finxerit ſe aliter intellexiſſe. ſed
ſiue obiectiones ſcoti ꝓcedāt ex falſo intellectu ſi
ue ex cōficta quadā inaduertētia et diſſimulatio
ne: nullatenꝰ ſentētie ſancti doctoris repugnāt: q̄
nūq; tribuit xp̄o ſm naturā humanā primariam
auctoritatē iudicādi homines ad ꝑmia vel ſuppli-
cia eterna: ſed auctoritatē ſecūdariā et quaſi dele
gatam. Unde in hac diſ. 48. loco ꝓ cōcluſione al
legato arguit ſic ꝑmo loco. iudiciū auctoritatē re-
quirit in iudicāte. ſed auctoritas ſup viuos ⁊ mor
tuos eſt in xp̄o ſm ꝙ eſt deus. ergo in forma diui
nitatis iudicabit. Itē ſecundo loco arguit ſic. ī iu-
dice requiritur poteſtas inuicabilis. vnde Eccle.
7°. noli querere fieri iudex niſi valeas virtute irrū
pere iniquitates. ſed virtꝰ inuincibilis ꝯuenit xp̄o
ſm ꝙ eſt deꝰ. ergo in forma diuinitatis iudicabit.
Item quarto loco arguit ſic. Danielis. 7°. diciẜ.
aſpiciebā donec throni poſiti ſunt et antiquꝰ die-
rum ſedit. throni aūt iudiciariam poteſtatē deſig
nant. antiquitas autē de deo dicitur ratione eter-
nitatis vt dioniſius dicit in libro de diuinis nomi
nibus. ergo ſm hoc iudicare cōuenit filio, put eſt
eternꝰ. non igiẜ ſm ꝙ homo. Ecce argumenta: et
ſequūẜ reſpōſiones. Ad primū dicēdū inq̄t eſt ꝙ ī
xp̄o ſm diuinā naturā ē auctoritas dominij reſpe

ctu vniuerſalis creature ex iure creationis. ſed in
ipſo ſm humanā naturam: eſt auctoritas dominij
quam ꝑ paſſionē ꝓmeruit: et eſt quaſi auctoritas
ſecūdaria et acquiſita: ſed prima eſt naturalis et
eterna. Ad ſecundū reſpondet ꝙ quāuis xp̄s ſm
ꝙ homo nō habeat a ſe inuincibilē poteſtatem ex
naturali virtute humane ſpeciei: tn̄ ex dono diui=
nitatis etiā in humana natura habet inuincibilez
poteſtatē ſm ꝙ omnia ſunt ſubiecta pedibꝰ eius
vt dicit p̄a Corin. 12. et Hebreoꝝ. 2. et ideo iudi=
cabit quidē in humana natura: ſed ex virtute di=
uinitatis. Ad quartuz reſpondet ꝙ in illa viſione
danielis manifeſte exprimitur totus ordo iudicia
rie poteſtatis. q̄ quidē ſicut in p̄ma origine ē in ip=
ſo deo et ſpecialius in patre qui eſt fons totius di
uinitatis. et ideo p̄mo p̄mittit ꝙ antiquus dieruz
ſedit. ſed a patre iudiciaria poteſtas traducta eſt
in filium nō ſolū ab eterno ſm diuinā naturā: ſed
etiam in tp̄e ſm humanā in q̄ meruit eam. et ideo
ſubiungit in viſione predicta. ecce cū nubibus ce=
li quaſi filius hominis veniebat et vſqꝫ ad antiqu
um dierum ꝑuenit et dedit ei poteſtatem et ho=
norem et regnuz. hec ſanctꝰ thomas in p̄mo ope=
re. In ſecūdo vero opere. 3. p. q. 59. ar. 2. in cor.
poteſtatē iudicandi quā xp̄s habet: deducit ⁊ fun
dat in auctoritate illa ioā. 5. poteſtatē dedit. ſ. pa
ter ei. ſ. filio iudicium facere qꝛ filius hominis eſt.
ex qua auctoritate ſatis conſtat ꝙ auctoritas iu=
dicandi in chriſto ſm humanam naturam: non ē
primaria ſed ſecundaria et a diuinitate deriuata.
Item in eadem queſtionis deciſione ſic ait. ſcien=
dum tamen ꝙ quāuis apud deum remaneat pri=
meua auctoritas iudicandi: hominibus tamē cō=
mittitur a deo iudiciaria poteſtas. Et infra. ſicut
enim inquit deus per cauſas medias tanquā pro
pinquiores effectibus cooperatur: ita iudicat per
hominem chriſtum homines vt ſit ſuauius iudici
um hominibus. Et in reſponſione ad. 3m. dicēdū
inquit ꝙ cognoſcere occulta cordium et diiudica
re: pertinet per ſe ad ſolum deum. ſed ex refluen=
tia diuinitatis ad animam chriſti: conuenit etiam
ei cognoſcere et iudicare occulta cordiuz. et ideo
dicitur Ro. 2°. in die cum iudicabit deus occulta
hominum per ieſum chriſtuz. hec ſanctꝰ thomas.
Ex quibus omnibus allegationibꝰ manifeſte ap
paret ꝙ ſanctus thomas nequaꝗ̄ tribuit chriſto
ſm humanam naturam auctoritatez ſeu poteſta
tem iudicādi viuos et mortuos p̄mariā: ſ; ſecūda
riā tm̄modo ⁊ ꝑ cōmiſſionē a dō. ſ. tota trinitate.

¶ Secundo Notādum eſt ꝙ nonē
idem dictu xp̄o compe
tit poteſtas iudicandi viuos et mortuos in hūa=
na natura: et dicere xp̄o competit ſm humanam
naturam poteſtas iudicandi viuos et mortuos.
nam ad veritatem prime locutionis ſufficit ꝙ po
teſtas iudicandi competat chriſto habenti huma
nam naturam et in ea in iudicio apparenti. ſed ad
veritatem ſecūde ꝓpoſitionis nō ſolum id exigit
ſed etiam ꝙ humana natura ſit xp̄o cauſa vel ra=
tio habendi poteſtatem iudicandi. multe nāqꝫ ꝓ
poſitiones verificantur de xp̄o primo modo: que
ſecundo modo nō ſunt vere. verū enim eſt dicere
xp̄s in humana natura vel habens humanā natu
rā creat animas quotidie ⁊ eſt vbiqꝫ ac gubernat
mundū. ſed verū nō eſt dicere ꝙ chriſtus ſm hu=
manā naturam vel ſm ꝙ homo ſit vbiqꝫ vel cre=
at animas aut gubernat mundū. quoniaz huma=
na natura non eſt cauſa ſeu ratio formalis quare
huiuſcemodi actus xp̄o conueniant. vnde circa p̄
mū modum loquendi nulla verſatur dubitatio i=
ter doctores. ſed queſtio eſt circa ſecundū modū
loquendi. Uerum quia vt dictum fuit notabili p̄
cedente chriſto data eſt poteſtas iudiciaria qua=
ſi cōmiſſaria aut delegata per quem modum non
cōuenit ei ſm diuinā naturā in qua eſt patri equa
lis et habet eandez numero poteſtatem ex rōne
ſue nature diuine cum patre ⁊ ſpiritu ſancto: ideo
oportet dicere ꝙ poteſtas iudiciaria ſecundaria
et quaſi delegata competit chriſto ſm humanaz
naturam. quod multis auctoritatibus et rationi=
bus aſtrui poteſt: e quibꝰ aliquas auctoritates ſa
cre ſcripture cum expoſitionibus ſanctorū docto
rum hic afferemus. Prima eſt illud ioannis. 5. et
poteſtatem dedit ei iudicium facere quia filiꝰ ho=
minis ē. vbi interlinearis dicit. filius hominis ha=
bet poteſtatem iudicij vt et a malis poſſit videri.
et notandum ꝙ aduerbium quia: deſignat ratio=
nem date poteſtatis. vnde dicta verba auguſtinꝰ
pertractans ſuper ioānem ait. quia verbum caro
factum eſt ex virgine maria: homo factus: filiꝰ ho
minis eſt. et quia filius hominis eſt: accepit pote=
ſtatem iudicium facere quod. ſ. erit in fine ſeculi.
Secūda auctoritas eſt illō Mathei. 25. cū vene
rit filius hominis in maieſtate ſua et omnes ange
li cum eo: tunc ſedebit ſuper ſedez maieſtatis ſue
et congregabuntur ante eum omnes gentes ⁊ ſe=
parabit eos ab inuicez ſicut paſtor ſegregat oues
ab hedis. que verba exponens hieronimus inqt.
poſt biduum quidem paſcha facturus et traden=
dus cruci et illudendus ab hominibus: recte pro
mittit gloriam triumphantis. hec ille. vbi gloriaz
triūphantis appellat aduentum filij hominis ad
iudicium in maieſtate ſua de quo ad litteram lo=
quitur textus. vnde ſicut verificatur ſm humanā

naturam quod dicitur poſt biduum paſcha facturus et tradendus cruci et illudendus ab hominibus: ita et ſm humanam naturā capiendū eſt qḋ dicitur. ꝑmittit gloriā triūphantis.ſ. aduentū filij hominis ad iudiciū in maieſtate ſua et c̄. Tertia auctoritas eſt mathei vltimo vbi xp̄s ipſe dicit. data eſt mihi poteſtas in celo et in terra. vbi gloſa dicit. hoc non de coeterna patris diuinitate ſed de aſſumpta dicit humanitate. Cui conſonat hieronimus dicens. illi poteſtas data eſt qui paulo ante crucifixus qui ſepultus in tumulo qui poſtea reſurrexit. cum autem crucifixus ſit et ſepultus ſm humanā naturam: cōſequens eſt ꝙ et ſm humanam naturā data eſt ſibi poteſtas in celo et in terra. poteſtatem autem cōſequitur iudicandi facultas ſm illud apoſtoli Ro.13. vis non timere poteſtatē: bonum fac. ſi autē malū feceris: time. non enim ſine cauſa gladium portat. dei enim miniſter eſt vindex in iram ei qui malū agit. Eſt etiā ad idem auctoritas apoſtoli. Ro.14. vbi cū apoſtolus diceret. in hoc enim xp̄s mortuus eſt et reſurrexit vt viuorū et mortuorum dominet̄: ſubiūgit. tu autem quid iudicas fratrem tuū. oēs enī ſtabimus ante tribunal xp̄i. in quibus verbis ſatꝭ accipitur ꝙ apoſtolus ea ratione tribuat xp̄o tribunal quod eſt ſedes iudicij: quia per hoc ꝙ mortuus eſt et reſurrexit: viuorum et mortuoꝝ dominatur. cū ergo mortu9 ſit et reſurrexerit ꝙ̄m ad naturam humanam et non ꝙ̄m ad diuinā: ſequitur ꝙ ſm naturam humanam ſibi competat tribunal iudicij. Rationes autem quamplures id atteſtantur quas ſanct9 thomas aſſignat in primo et ſecūdo opere locis pro cōcluſione allegatis quas nō erit opus hic recitare.

Tertio Notandum eſt ꝙ voluntas dicitur libera eo ꝙ non neceſſitatur prout. S. Tho. docet de veritate.q.22ª. arti.6. vnde ſicut duplex eſt neceſſitas vna coactionis et alia naturalis ordinis vel inclinationis ita duplex eſt libertas voluntatis. vna a coactione et hec eſt propria voluntati inꝙ̄m eſt volūtas ac per hoc ipſam conſequitur in omni ſtatu nature et reſpectu cuiuſlibet obiecti. eſt enim cōtra rationem voluntatis cogi. nam aliquid cogi proprie loquendo: nihil aliud eſt ꝙ̄ violentiā ſibi inferri. violentum autem ſm ph̄m. 3°. ethicorum eſt cuius principiū eſt extra nihil cōferente paſſo vim. cum autem voluntas ex ſui ratione ſit quedā inclinatio et appetitus quidam: omnis eius act9 ex ipſius inclinatione procedit. nam ſicut dicitur aliquid naturale quia eſt ſm inclinationem nature ita dicitur aliquid voluntarium quia eſt ſm inclinationem voluntatis. vnde non poteſt cōtingere ꝙ voluntas aliquid velit: et ꝙ inclinatio eius in id non feratur. et per conſequens non eſt poſſibile ꝙ ad illius volitionem voluntas nihil cōferat. ac per hoc ꝙ talis eius actus ſit coactus et violentus ſm premiſſam deſcriptionē violenti. ſicut enī eſt impoſſibile ꝙ aliquid ſimul ſit violentū et naturale: ita eſt impoſſibile ꝙ aliquid ſimul ſit coactum et voluntarium. Alia eſt libertas qua volūtas dicitur libera a neceſſitate naturalis ordinis vel inclinationis. et iſta non eſt propria voluntati inꝙ̄m eſt voluntas: eo ꝙ ipſa voluntas ad aliquid neceſſitat̄ naturali ordine et ex naturali ſua īclinatione prout ḋducit. S. Tho. pª.p.q.82.ar. p°. Et.pª2ᵉ.q.10.ar.p°.et.2.et ī pleriſqȝ alijs locis. Neqȝ huiuſmodi libertas conſequitur voluntatem reſpectu quorūlibet obiectorum: ſed tātūmodo reſpectu eorum que ſunt et ordinantur vt media ad finem: ad quem tamen neceſſarium ordinem aut cōnexionem non habent. et inde eſt ꝙ huiuſcemodi libertas: diuine volūtati non tribuitur circa proprium et per ſe volitum quod eſt ipſe. neqȝ tribuitur voluntati create hominis vł angeli reſpectu vltimi finis clare viſi. Falſum ē igit̄ vt nōnulli opinantur ꝙ voluntas beati libera ſit iſto ſecundo modo libertatis ad amandum vel non amandum beatitudinem ſuam aut eſſentiā diuinam clare viſam. et multo minus ad imperādum intellectui beato ne.ſ. diuinam eſſentiam videat aut contempletur. hoc patet. quia vt libro p̄mo diſtinctione prima queſtione tertia notabili quarto deductum fuit: talis voluntas moueretur ad id imperandum contra iudicium rationis: qḋ de voluntate beata dici non poteſt. quoniam in patria vbi omnia conſona ſunt eſt perfecta potētiarum tranquilitas ita vt actus vnius actui alterius non repugnet. Probatur aſſumptum. quoniam intellectus clare videns eſſentiam diuinā: iudicat rectiſſime diuinam eſſentiam eſſe ſummam et puriſſimam bonitatem: ac per hoc diligendam eſſe ſumme. et per conſequens ꝙ actus illam diligendi non ſit ſuſpendendus. Et cōfirmatur. quia voluntas ad nihil mouetur niſi propoſitum ſibi fuerit per rationem. nam bonum cognitum ē proprium obiectum voluntatis. vnde niſi per iudicium rationis proponeretur voluntati vt bonum diuinam eſſentiam clare viſam non eſſe amandā vel actum illam diligendi eſſe ſuſpendendū: voluntas ad neutrum moueretur. cum autem nō ſit poſſibile intellectū beati tale iudicium ferre quia vt ſic eſſet peruerſum et per conſequens non eſſꝫ iudiciū intellectus beati ſed miſeri et infelicis: ſe-

quitur ꝙ voluntas nullo modo poſſit moueri vl
ad non amandum eſſentiam dei clare viſam: vel
quod idem eſt ad ſuſpendendū actum diligendi
circa illam. et per eandem rationem nec impera-
re poteſt intellectui ꝙ ſuſpendat actum videndi
eſſentiam diuinam ſibi clare et imediate obiectaʒ
ſeu propoſitam. nam talis voluntas non eſſʒ bea
ta ſed miſera et peruerſa contra rectum rationis
dictamen imperans.

¶ Quarto Notandum eſt ad decla-
rationem premiſſorum ꝙ
vt. S. Tho. deducit de veri. q. 24. ar. 8. liberum
arbitrium creature per gratiam poteſt confirma-
ri in bono. quod quidē ex hoc apparet. ꝓpter hoc
enim naturaliter liberum arbitriū creature in bo-
no confirmatū eſſe non poteſt: quia in ſua natu-
ra non habet ꝑfecti et abſoluti boni rationeʒ: ſed
cuiuſdam boni particularis. huic autem perfecto
bono et abſoluto ſcilicet deo: liberum arbitriuʒ ꝑ
gratiam vnitur. vnde ſi fiat ꝑfecta vnio vt deꝰ ip-
ſe ſit liberi arbitrij tota cauſa agendi: in malū fle-
cti non poterit. quod quidem in aliquibus conti
git et precipue in beatis. quod ſic patet. volūtas
enim naturaliter tendit in bonū ſicut in ſuū obie-
ctum. ꝙ aūt aliquando in malum tendat: hoc nō
contingit niſi quia malum ſibi ſub ſpecie boni pro
ponitur. malum enī eſt inuoluntariū vt dicit dio-
niſius. 4. caplo de diui. no. vnde nō pōt eſſe pec-
catum in motu voluntatis. ſ. ꝙ malum appetat ni
ſi in apprehenſiua virtute defectus preexiſtat per
quem ſibi malum ꝓponitur vt bonum. Hic auteʒ
defectus in ratione poteſt accidere dupliciter. v-
no modo ex ipſa ratione. alio modo ex aliquo ex
trinſeco. ex ipſa quidē ratione: quia ineſt ei natu-
raliter et imutabiliter ſine errore cognitio boni i
vniuerſali: tā boni quod eſt finis ꝗ boni qđ eſt ad
finem. non auteʒ in particulari ſed circa hoc erra-
re poteſt vt exiſtimet aliquid eſſe finem quod nō
eſt finis: vel eſſe vtile ad finem quod nō eſt vtile.
et ꝓpter hoc volūtas et naturaliter appetit bonū
qđ eſt finis. ſ. felicitatē in gēnrali: et ſimiliter bonū
qđ eſt ad finē. vnuſquiſqꝫ enī appetit naturalr̄ vti-
litatē ſuā ſimpliciter. ſꝫ in hoc vel in illo fine appetē
do aut hoc vel illo fine vtili eligēdo: incidit pecca
tum voluntatis. Ex aliquo autem extrinſeco rō
deficit: cum propter vires inferiores que intenſe
mouentur in aliquid: interrumpitur actus ratio-
nis vt limpidie et feruenter ſuum iudicium de bo
no voluntati non ꝓponat. ſicut cū aliquis habēs
rectam eſtimationē de caſtitate ſeruanda: et per
concupiſcentiam delectabilis appetit contrarium
caſtitati ꝓpter hoc ꝙ iudicium rationis aliqualr̄
ꝯcupiſcentia ligatur vt phs dicit. 7. ethi. Vterqꝫ
autē iſtoꝝ defectuū totaliter a beatis tollet̄ ex cō
iunctione ipſoꝝ ad deū. nā diuinā eſſentiā viden-
tes: cognoſcent ipſum deū eſſe fineʒ maxime amā
duʒ. cognoſcēt etiam oīa q̄ ipſi deo vniūt vel q̄
ab eo diſiungūt in particulari cognoſcētes deum
non ſolum in ſe ſed ꝓut eſt ratio alioꝝ. et ex hac
cognitionis claritate intantuʒ mens corroborat̄
ꝙ in inferioribus virībꝰ nullus motꝰ inſurgere po
terit niſi ſm regulā rationis. vnde ſicut nunc imu
tabiliter bonū in generali appetimus: ita imutabi
liter in particulari bonū debitum appetūt beatoꝝ
mentes. ꝑ ſupernaturalē autē inclinationē volun
tatis erit eis charitas ꝑfecta ligans eos cum deo.
vnde nullo modo peccatū ī eis incidere poterit.
⁊ ſic erunt ꝑ grāʒ confirmati. Ex quibus apparet
falſitas dicentiū ꝙ contra libertatē voluntatis ē
ꝙ determinetur ad bene velle ꝑ quēcūqꝫ habituʒ
inherentē ſibi. imo vt. S. Tho. deducit. 2ª 2ᵉ. q.
24. ar. 11. in cor. habitui ꝓpriū eſt vt inclinet po
tentiā ad agendū quod cōuenit habitui: inqꝫᵐ fa-
cit aliquid videri bonuʒ quod ei cōuenit: malum
autē quod ei repugnat. ſicut enim guſtus diiudi-
cat ſapores ſm ſuam diſpoſitionē: ita mens homi
nis diiudicat de aliquo faciēdo ſm ſuam habitua
lem diſpoſitionem. vnde et phs dicit. 3º. ethicoꝝ
ꝙ qualis vnuſquiſqꝫ eſt: talis finis videtur ei. hec
ſanctus thomas.

¶ Quinto Notandū eſt ꝙ circunſtā-
tie et geſta q̄ ī iudicio gene
rali concurrūt: nō ſunt ſatis determinate et parti
culariter in ſacra ſcriptura expreſſa. nam et de die
vniuerſalis iudicij dominꝰ dicit Marci. 13º. ꝙ ne-
mo ſcit neqꝫ angeli in celo. et ideo tertia et quar-
ta concluſio capiēde ſunt tanqꝫ ꝓbabiliter dicte ⁊
etiam ꝓbabilius ꝗ earū oppoſite. verū tertia con
cluſio magnū videtur habere fundamentū in tex
tu ſacre ſcripture. pᵃ Corin. 4. vbi aplˢ reprehen
dēs eos q̄ de factis et dictis alioruʒ iudicant: ait.
itaqꝫ nolite ante tēpus iudicare quoadusqꝫ veni-
at dn̄s qui et illuminabit abſcōdita tenebraruʒ et
manifeſtabit conſilia cordiū. non enī facerent hec
ad ꝓpoſitum apl̄i niſi illuminatio ⁊ manifeſtatio
abſconditoꝝ et corduʒ: futura eſſet in die iudicij
non ſolū ſingulis quo ad ſe ſed etiam quo ad ali-
os. vnde et iterlinearis ſuper illud: illumiabit ab-
ſcondita tenebrarū dicit. et quia tunc omnia no-
ta omnibus: poterūt de ſe iudicare ⁊ de alijs. Cui
conſonat quod ioānes chriſoſtomꝰ dicit et habe-
tur ſupra diſ. 17. in littera dicens. nūc autē ſi recor
deris peccatorū tuorū et frequenter ea in conſpe
ctu dei pronuncies et ꝓ eis depreceris: citius illa

delebis.ſi vero obliuiſceris: tunc eoꝝ recordaberis nolens quādo publicabunt̄ in conſpectu omnium amicoꝝ et inimicoꝝ et ſanctoꝝ angeloruꝫ. Accedit ⁊ his auctoritatibus ratio ſatis ꝓbabilis quā ſanctꝰ thomas inducit ſupra diſ. 43ª. loco ꝓ cōcluſione allegato. nā vt inquit: ſicut oportet ꝙ iudex et aſſeſſor iudicis merita cauſe cognoſcant ad hoc ꝙ iuſtā ſentētiā ꝓferāt: ita oportet ad hoc ꝙ iuſta ſentētia appareat: ꝙ omnibꝰ ſentētiā cognoſcentibus: inoteſcāt merita et demerita ſingulo ꝝ. hoc autē fiet diuina virtute vel ad memoriā ſinguloꝝ illa reducente ſi noticiā eoꝝ habuit hic aliquando: vel ſi non habuit: nouam eoꝝ noticiā mentibus ſingulorum ingerente.

Quantum ad articulū quartum reſpondendum eſt obiectionibꝰ aduerſariorum. Et quideꝫ ad argumēta ſcoti cōtra primā cōcluſionē dicit̄ ꝙ ꝓcedūt ex falſo vel ficto intellectu in ſcriptis ſcti thome. vnde nō militāt cōtra ipſius doctrinā ſicut patuit in ṗmo notabili. ¶ Ad argumēta eiuſdē contra ſecundā concluſionē: ad primū dicit̄ ꝙ ſi arguens loquit̄ de potentia ſm ordinē nature: prima ꝓpoſitio nō eſt vlr vera. nā anima itellectiua prior eſt naturaliter ſuis potētijs intellectiuis: et tamen nō pōt eſſe ſine illis. et ſubiectū priꝰ eſt naturaliter ſua ꝓpria paſſione: et tamē ordine et potētia nature non pōt eſſe ſine illa. licet enī actꝰ intellectus naturaliter ṗor ſit actu volūtatis et quandoqꝫ poſſit ſine illo eſſe: verūtamē quādo voluntas ab obiecto intellectus neceſſitat̄ ad actū: nō pōt eſſe via nature ꝙ actus intellectus ſit quin ſequat̄ volūtatis actꝰ. et de hoc ſatis fuit dictuꝫ in tertio et quarto notabilibꝰ. ſi aūt arguēs loquat̄ de potentia dei abſoluta: argumēta eius non militant cōtra nr̄am concluſionē q̄ non intelligit̄ de potētia dei abſoluta, ꝑut dictū fuit libro ṗmo diſ. ṗª. q. 3. ī quarto notabili. ¶ Ad. 2ᵐ. dicit̄ ꝙ ratio ſancti thome ꝓ cōcluſione nō ſolū ꝓbat de aptitudine: ſed etiā de actu ꝑut ex tertio et quarto notabili apparet. vnde falſum arguēs aſſumit nec illud ꝓbat. ¶ Ad. 3ᵐ. reſpōdet magiſter durandus ꝙ expoſitio arguētis ad illō ioā. 17. hec eſt vita eterna et c̄: eſt abſurda et periculoſa in fide. naꝫ ſi nomine vite eterne non deſignatur niſi actio vitalis eterna et non beatitudo ipſa: tunc dici pōt ꝙ dānati habebūt vitā eternā quia habebūt aliquam opationē vitalē eternā puta dolorē vel triſticiam mentalē de amiſſione beatitudinis et de afflictione corporis ꝑ ignē. cui dicto contradicit ſcriptura ſacra Mathei. 25. que vitā eternā ꝓmittit ſolis bonis dicens. ibunt hi. ſ. mali in ſupplicium eternū iuſti vero in vitam eternā. hec durandus. Et certe arguens deceptꝰ eſt putās ꝙ eadē ſignificatio ſit nominis in vi vniꝰ dictionis aſſumpti: quaꝫ ſignificat ſi accipiat̄ ſm partes. et qr vita eterna ſm partes et in vi duarū dictionum non aliud ſignificat q̄ꝫ operationē vitalem eternā q̄ poteſt competere et bonis et malis et beatis et dānatis: extiſtimauit ꝙ etiam in vi vniꝰ dictionis ſm ꝙ beatitudo ſola dicat̄ vita eterna ex vſu ſacre ſcripture et ſanctoꝝ doctoꝝ: cōueniret cuilibet opationi vite ſi maneat in eternū. hoc autē eſt falſum et ex falſa imaginatiōe ꝓueniēs. naꝫ in diuinis pat̄ ē ſpūs et filius eſt ſpūs qr deꝰ ſpūs eſt vt dicit̄ ioan. 4°. itē et pater eſt ſanctꝰ et filius eſt ſanctꝰ: et tamen hoc nomē ſpūſſanctꝰ in vi vniꝰ dictionis: eſt nomē ꝓprium ſoliꝰ ꝑſone que ꝓcedit a patre et filio ſm omnes ſanctos et doctores cōmuniter. ita vt hec ſit falſa. pater eſt ſpūſſanctus et filiꝰ eſt ſpūſſanctꝰ ſumpto nomine ex vſu loquētiū in vi vniꝰ dictionis. ¶ Ad ea que idem ſcotꝰ arguit ſecundo loco dicitur ad primū primo ꝙ minor ꝓpoſitio eſt falſa tam in naturalibus q̄ꝫ in ſupernaturalibus. naꝫ omnis virtus et vniuerſaliter omnis habitus determinat potentiam reſpectu actus. vnde et phs 2°. ethi. potentiam dicit qua poſſumꝰ: habitū vero quo taliter poſſumꝰ. habitus enim virtutis determinat potentiā ad bene opandū: malus vero ad malum. Reſpondet̄ ſecundo ꝙ argumentum ſupponit falſum. ſ. ꝙ habitus q̄ eſt lumen glorie in patria et neceſſitat voluntateꝫ ad fruendum deo ſit poſterior voluntate. hoc autem falſum eſt. immo reſpectu obiecti volūtatis ī patria ⁊ reſpectu ipſius actionis: lumen glorie prius eſt voluntate. nam per lumen glorie potentia intellectus beati videt diuinam eſſentiam et ꝓponit eam vt ꝓpriū obiectum voluntati. arguens aūt ꝓcedit in argumento tanq̄ꝫ ſi omnis habitus eſſet poſterior omni potentia quod minꝰ docte dicitur. licet eniꝫ habitus ſit poſterior natura potentia quā informat nihilominꝰ poteſt alias potētias p̄cedere. ¶ Ad 2ᵐ. dicit̄ ꝙ quātūcūqꝫ beata virgo habuerit ī via maiorē charitatē q̄ꝫ alij ſancti: nō oſtēdebat beate virgini diuinam eſſentiam clare viſam. nec ī patria charitatis eſt diuinam eſſentiā aperte manifeſtare: ſꝫ luminis glorie. vnde ex perfectione charitatis et preſertim in via non poteſt inferri clara viſio diuine eſſentie que eſt prima cauſa neceſſitandi intellectum ad fruenduꝫ deo. vnde in argumento cōmittitur fallacia ſm non cauſam vt cauſam. ¶ Ad. 3ᵐ. dicitur primo ꝙ aſſumptū eſt fal-

ſum in ꝓpoſito nr̄o. qm̄ voluntas non pōt imperare vel nō imperare aliquid niſi ſibi proponatur ab intellectu vt bonū quod ab ītellectu beato cōtingere non pōt in patria. ſic reſpōdet ſanctꝰ thomas ad ſimile argumentū de veri. q. 24. arti. 8. ad. 2^{m}. quod erat tale. in poteſtate liberi arbitrij eſt vti gratia vel non vti: nā liberū arbitriū a gratia cogi non pōt. ſed ſi liberū arbitriū gratia ſupinfuſa nō vtiť: cedit in malū. ergo nulla gratia ſuperueniēs pōt liberū arbitriū cōfirmare in bono. ecce argumētū: ſequiť reſpōſio. ad ſecundū dicendū ꝙ in poteſtate liberi arbitrij eſt nō vti habitu cum pōt hoc ipm̄ quod ē nō vti habitu ſibi ꝓponi ſub ſpecie boni: quod de gratia in beatis accidere non pōt. hec ſanctꝰ thomas. Diciť ſecūdo ꝙ poſito licet non cōceſſo ꝙ volūtas poſſet nō imperare viſionē diuine eſſentie ſuppoſito lumine glorie et obiecto preſente: poſtꝗ̄ tamē imperat illam ꝛ intellectꝰ ꝓponit volūtati diuinā eſſentiā eſſe ſūmum bonū: nō pōt voluntas illā non amare ꝓut ex tertio ꝛ quarto notabili apparet. et in hoc caſu loquiť noſtra cōcluſio. ¶ Ad. 4^{m}. diciť ꝙ quicqd ſit de quibuſdā ꝓpoſitionibꝰ in eo aſſumptis nam non ſunt vſquequaꝗ vere: et tamē argumentū nō militat cōtra nr̄am cōcluſionē. quia nō aliud concludit niſi ꝙ de potētia dei abſoluta et nō de ordinata: poteſt volūtas non diligere eſſentiā diuinā clare viſam. et hoc nos cōcedimus ſicut dictū fuit in reſpōſione ad primū primo loco cōtra hanc ſecundā cōcluſionē. ¶ Ad. 5^{m}. diciť ꝙ aſſumptum eſt falſum neq̄ valet eius ꝓbatio. tum quia habitus quo volūtas neceſſitať ad amandū diuinam eſſentiā clare viſam: nō eſt ſibi inherēs nec ſuꝰ habitus: ſed eſt habitꝰ intellectꝰ. ſ. lumen glorie faciens diuinā eſſentiā clare videri. tum etiam qꝛ etiā de habitu informāte voluntatē eſt falſa propoſitio prout ex quarto notabili eſt manifeſtū. ¶ Ad 6^{m}. dicitur ꝙ procedit ex falſo ſuppoſito. nō enim ſanctꝰ thomas aſſignat rationem quā arguēs inducit ad ꝓbandū cōcluſionē vt arguens fingit ſicut patet in locis ꝓ concluſione allegatis et ex tertio et quarto notabili. Neq̄ eſt ſimile quod in argumento inducitur de forma celi: qm̄ in materia celi non eſt potētia ad aliā formā ſicut viſum fuit in ſecundo libro. et inde eſt ꝙ materia celi non pōt naturaliter alia forma informari. ſed ītellectus beatus licet videat diuinā eſſentiam: non ideo tolliť aut minuitur eius potētia ad hoc ꝙ ab alijs obiectis informetur et ꝑficiatur. vnde intellectus beatus non ſolum cognoſcit diuinam eſſentiā: ſꝫ multa alia de creaturis etiam ꝑ aliam cognitionem.

¶ Ad argumēta godofredi contra eandē concluſionem: ad primū dicitur ꝙ non militat ꝯtra nos qui tenemꝰ ꝙ deus de potētia abſoluta pōt ſuſpēdere actū voluntatis manēte aperta viſione. noſtra aūt concluſio intelligiť ꝗ̄^{m} eſt ex parte nature rei. ſ. voluntatis beati. ¶ Ad. 2^{m}. diciť ꝙ capiēdo beatitudinē ſicut arguēs capit: nō eſt ad ꝓpoſitum nr̄e cōcluſionis q̄ loquiť de ꝑfecta ꝛ ſimpliciter beatitudine qualis eſt in pr̄ia. ¶ Ad argumēta bernardi et durādi cōtra eandē cōcluſionē dicitur ꝙ non militant cōtra nos quia ꝓcedūt ď potentia dei abſoluta ſm̄ quā non obſiſtūt nobis q̄ idipſum tenemꝰ. ¶ Ad argumēta durādi contra tertiā cōcluſionē: ad primū diciť ꝙ aſſumptū ē falſum. non enī ſufficeret ſaltē nō ſatiſfaceret plene cōſciētijs exiſtentiū in iudicio ſi cōfuſa cognitione ꝑ hoc ꝙ quidam ſunt a dextris et quidā a ſiniſtris cognoſcerēt rectitudinē diuine ſentētie ꝗ̄^{m} eſt ex parte rei. vnde ꝓbabilius diciť ꝙ nō ſolū noticia confuſa et in generali ſed noticia in particulari et ꝑ certitudinē cognoſcēt om̄es ſentētiā iudicis iuſtam et rectiſſimam: ſinguloꝝ merita et demerita cognoſcētes. ¶ Ad. 2^{m}. diciť ꝙ quāuis non ſit auctoritas ſacre ſcripture q̄ in forma verboꝝ illud dicat expreſſe: eſt tamē auctoritas ſacre ſcripture q̄ recte intellecta illud ꝓbet ſicut apparet ex quinto notabili. ¶ Ad argumēta durandi cōtra quartam cōcluſionē diciť ꝙ vt tactū fuit in quinto notabili: non pōt ꝓ certo diffiniri de circūſtantijs eorum q̄ in iudicio generali facta et dicta erūt: eo ꝙ ſacra ſcriptura aut certa dei reuelatio nos nō docuit expreſſe de ſingulis. et ideo cōtra diuerſa opinantes ex nulla parte pōt efficaciter ꝓbari ſua opinio. magis tamē veriſſimile eſt ꝙ ſentētia ꝓferetur mentaliter ſicut et meritoꝝ ac demeritoꝝ diſcuſſio. qď auguꝰ tenet. 2°. de ciuitate dei. vnde qꝛ arguēs de diſcuſſione tenet ꝙ fiet mentaliter: ſi ꝓprie debeat fieri coaptatio: rationabiliꝰ eſt ꝙ ſentētia ꝓferať mētaliter. neq̄ oportet ꝙ ſentētia illa ꝓferatur more iudiciū humanoꝝ qui ſicut accuſatio et teſtificatio in cauſis fiūt vocaliter: ita ꝛ ſententiam ferunt vocaliter. in generali tn̄ iudicio accuſatio et teſtificatio ac defenſio erit mētalis. ſm̄ illud apl̄i Ro. 2. teſtimoniū illis reddēte conſciētia ipſoꝝ ꝛ inter ſe inuicē cogitationū accuſantiū aut etiā defendentiū in die cū iudicabit dn̄s occulta hoim̄. idcirco rationabiliꝰ diciť ꝙ ſentētia ꝓferetur mētaliter. nec oportet ꝙ ſentētia coapteť his cōtra quos dať: ſed magis accuſationi et meritis cauſe. ¶ Ad argumētū ante oppoſitū reſpondet S. Tho. diſ. 48. huiꝰ quarti. q. p^{a}. ar. 3°. ad. 3^{m}. ꝙ verbum auguſtini eſt intelligendū quando id qď apprehendiť per intellectū precedentē: eſt bonū

per participationē et nō ꝑ eſſentiaꝫ ſicut ſunt oēs creature: eo ꝙ in eis pōt eſſe aliq̄d quare affectus nō moueat. ſimiliter etiā in via deꝰ cognoſcit̄ per effectꝰ: et intellectꝰ nō attingit ad ipſam eſſentiaꝫ bonitatis eiꝰ. vnde non opoꝛtet ꝙ in via affectus intellectū ſequat̄: ſicut ſeq̄ret̄ ſi eſſentiā eius videret q̄ eſt ipſa bonitas. Et in hoc articulꝰ terminat̄.

Diſtinctio. xl.ix.

CIrca q̄dragesimā nonā diſtīctioneꝫ q̄rit̄ vtrū vltima beatitudo vel felicitas hūana ſit aliquis actꝰ eternꝰ et arguit̄ ꝙ non. qꝛ beatitudo eſt homini cōmunicabilis. ſ eternitas nō pōt ei cōmunicari qꝛ qđ in tēpoꝛe factū eſt non pōt eſſe eternū. ergo vltima beatitudo hūana nō eſt aliq̄s actꝰ eternꝰ. ¶ In oppoſitū arguit̄. qꝛ vltima hoīs beatitudo in dei viſione cōſiſtit. ſ in hoc cōſiſtit vita eterna vt patet ioānis. 17. hec ē vita eterna vt cognoſcāt te. ergo beatitudo humana eſt aliquis actus eternus. ¶ In hac q̄ſtione erunt quattuoꝛ articuli vt ſupꝛa.

QUantuꝫ ad pꝛimū articulū ſit pꝛima concluſio ꝙ beatitudo ſeu felicitas humana eſt actꝰ et nō habitꝰ. Hanc cōcluſionē tenet. S. Tho. in hac diſti. .q.pͣ.ar.2.ſub.ar.2. Itē.pͣ 2ͤ.q.3.ar.2. ¶ Secūda concluſio eſt ꝙ beatitudo hoīs eſt vita eterna et actꝰ eternitate mēſuratꝰ. Hāc cōcluſionē tenet. S. Tho. in hac diſti. vbi ſupꝛa ſub.ar.3. Iteꝫ ꝯtra gentiles libꝛo.3°.caplō.61.

QUantum ad ſecundū articulū arguēdū eſt contra cōcluſiones. et q̄deꝫ cōtra pꝛimā arguit ſcotꝰ ꝓbādo ꝙ btitudo nō cōſiſtat in opatione. quia nullū agēs eſt ꝑfectiꝰ ex hoc ꝙ ꝑ actioneꝫ ſuam aliq̄d ꝓducit. ſed operās eſt aliquo modo cauſa ſue opationis. ergo nō eſt ſimpliciter ꝑfectioꝛ ꝑ ſuam opationē. beatꝰ vero eſt ſimpliciter ꝑfectioꝛ ꝑ ſuā beatitudinē. ergo et c̄. maioꝛ ꝓbat̄. quia effectus nō eſt ſimplicit̄ ꝑfectio agētis: cū agēs vel ſit eque ꝑfectū puta ſi eſt vniuocū: vel eſt illo ꝑfectiꝰ puta ſi ſit equiuocū. Cōfirmat̄. qꝛ ſi ſimplicit̄ fit de impfectioꝛi ꝑfectiꝰ: ergo ſimplicit̄ mutat̄. incōueniens aūt eſt agēs in eo ꝙ agēs mutari ſm phꝫ.3. phy. quia tunc in eo ꝙ eſſet in actu eſſꝫ in potētia. Cōfirmat̄ etiā quia beatꝰ nō ē cauſa effectiua ſue beatitudinis quia tūc beatificaret ſe. eſt aūt cauſa effectiua ſue opationis. ergo et c̄. Dicet̄ foꝛte ꝙ i actu ſunt duo. ſ. ſuba actus et foꝛma a qua habet ꝑfectionē. et ſm pꝛimū pꝛincipiū eius ē potētia naturalis. q̄ꝫm ad ſecundū pꝛīcipiū eiꝰ eſt habitꝰ. ſi ergo ille ſit acquiſitꝰ et ē ſicut tu ponis: cōtra hoc arguitur. Pꝛiꝰ eſſentialiter nō pōt depēdere ab aliqua cauſa a qua non dependeat poſteriꝰ eſſentialiter. ſ actus eſt pꝛioꝛ eſſentialiter ſua foꝛma: alioquin non neceſſario illa foꝛma pꝛeexigeret actū ad ſui eſſe. ergo ſi intellectꝰ creatꝰ eſt cauſa ſube actꝰ: tūc illa foꝛma depēdebit ab intellectu creato: et non niſi in aliquo genere cauſe qꝛ nihil videt̄ eſſentialiter depēdere ab aliquo qđ non ē cauſa eiꝰ loquēdo de actu puro quocūq̄. Itē illa foꝛma nō eſt niſi aliqua cōdicio ipſiꝰ actus. potētia aūt q̄ elicit actum non elicit illū nudū ſed cū tali vel tali condicione ſeu circūſtātia. ergo potētia nō tm̄ eſt cauſa ſubſtātie actꝰ ſed etiā illiꝰ foꝛme actus. Itē ꝙ habitus ſit cauſa diſtīcta a potētia alicuiꝰ diſtincti omnino videt̄ ꝓbabile. tū quia nō eſt niſi cauſa ſecunda reſpectu potētie. cauſa autē ſecunda et pꝛima non habēt diſtīctos effectꝰ ſibi ꝓpꝛios. tum qꝛ reſpectu neutriꝰ: eſſet hec pꝛima et illa ſecūda. quia ille effectꝰ ꝓpꝛiꝰ habitui eſſet neceſſario foꝛma abſoluta quia relatio nō eſt ꝑ ſe terminꝰ actionis vl̄ agentis. nō eſt aūt ꝓbabile actionē attīgēteꝫ obiectum beatificū includere duo abſoluta. ¶ 2°. pꝛincipaliter arguitur ſic. qꝛ habitus eſt perfectio ſimpliciter nobilioꝛ actu. ſed beatitudo eſt perfectio nobiliſſima. ergo magis cōſiſtit in habitu q̄ꝫ in actu. pꝛobatur maioꝛ. tum quia ſm phm.3°. thopicoꝝ bonum diurnius eſt melius. ſed habitus ē bonum diurnius ſeu permanentius q̄ꝫ actus. qꝛ habitus eſt de difficili mobilis: actus autem ſtatim trāſit. tum quia habitus eſt aliqua cauſa actus: alioquin non facilius nec perfectius ageret habēs habitum q̄ꝫ non habens. non autem eſt cauſa niſi effectiua quod patet diſcurrendo per cauſas. et nō effectiua vniuoca vt patet. ergo equiuoca ac per hoc nobilioꝛ. ¶ 3°. quia abſolutum ſine contradictione poteſt manere abſq̄ reſpectu fundato in

eo quia eſt prius naturaliter tali reſpectu. ſed reſpectus ad obiectū fundat̄ in opatione. ergo operatio pōt eſſe et manere ſine reſpectu ad obiectū. ſed ſine eo nō eſt beatitudo: alioquin eſſet beatitudo et nō in obiecto beatifico. ¶ 4°. quia nulla opatio īmediate pficit eſſentiā ſed ſolū potentiā. ſed beatitudo immediate perficit eſſentiam anime. ergo beatitudo nō cōſiſtit in opatione. minor ꝓbat̄ quintupliciter. Primo qꝛ nobiliori pfectioni correſpōdet nobili⁹ pfectibile. ſed beatitudo ē nobiliſſima perfectio. eſſentia autē eſt nobili⁹ pfectibile ꝙ potētia ſm rem ſi differāt realiter: et ſaltem ratione ſi differant ratione: qꝛ qualis eſt ordo aliquoꝝ diſtictoꝝ realiter: talis eſt ordo eorūdē ſm rōnem quādo ſola rōne diſtinguūtur. pma ꝓpoſitio licet habeat īſtātiā de pfectionib⁹ alterius rōnis ſm gen⁹ puta de ſubali ꝛ accidentali: ſiquidē pfectio ſubalis quia dat eſſe ſimpliciter reqrit pfectibile ſm quid ens. ſ. in potētia. pfectio aūt accidētalis qꝛ dat eſſe ſm quid requirit pfectibile ſimpliciter ens in actu. tñ de pfectionib⁹ accidētalibus cōparatis inter ſe videt̄ eſſe vera cōparando ad pfectibilia receptiua actuū. qꝛ ſi impfecti⁹ ē capax alicui⁹ accidētis qō maxime pficiat illud accidentaliter: ſupius nō pōt ſumme pfici accidētaliter illa pfectione nec alia niſi excellēte. ¶ 2°. ꝓbat̄ eadē minor. quia quicqd eſt imediatū ſuſceptiuū accidētalitatis ſi poſſit p ſe eſſe: poſſet p ſe recipere illud et nō aliud niſi mediante illo. ergo ſi potētia anime poſſet eē ſeparata ab eſſentia: poſſet recipe beatitudinē et p cōſequēs eſſꝫ beata: eſſentia aūt nō ſine illa. et ita natura nō intellectualis poſſet eſſe beata qꝛ accidens et natura intellectualis manēs in ſe nō poſſet eſſe beata qꝛ carens imediato ſuſceptiuo beatitudinis. ¶ 3°. ad idem. qꝛ natura intellectualis non eſſet beata niſi p accidens: ſicut lignū calefacit qꝛ calidūꝫ. cōſequēs eſt incōueniens quia pfectio per accidens nō ē eſſentialiter perfectio illius cuius eſt per accidens. cōſequentia probatur. quia ita ineſſet nature beatificabili beatitudo per accidens medium: ſicut calefacere ineſt ligno mediāte calore. ¶ 4°. ad idē. gratia eſt gloria conſumata. ſed gratia eſt principaliter in eſſentia anime et redundat in potentia ſub ratione habitus ꝛ virtutis. ergo et c̄. ¶ 5°. qꝛ beatitudo eſt per quendam illapſum vel circūintellectionem obiecti beatifici reſpectu beatificabilis. et iſte illapſus vel circūintellectio potius eſt in eſſentia ꝙ in potentia. nam ex illapſu in eſſentiam redundat vel deriuatur in potentias. nō autem econuerſo quia a priori fit redundantia vel deriuatio in poſterius ꝛ non econtra. illud enī eſt principalius tale a quo aliud eſt tale et non econtra. aſſumptū probat̄. quia beatitudo principali⁹ conſiſtit in obiecto increato inꝙᵐ eſt bonū voluntatis create. ipſa autem anima vel natura angelica mediante voluntate transformatur vt cōuertatur in illud prout eſt poſſibile vi amoris ſm ꝙ dicit dioniſius ꝙ amor eſt vis transformatiua et conuerſiua amantis in amatuꝫ. et hugo ſup illud calidum et acutū et ſupferuidū. amor vnū facere vult dilectū cum ipſo. ſ. amāte. et poſt dilectus ingerit ſe vt ſi fieri poſſit hoc ipſe ſit quod ipſe. ſ. qui amat. et ſic miro quodaꝫ modo incipiat expelli et exire a ſe. Ex his arguitur ſic. vt natura amās exeat ex ſe et incipiat eſſe quod amat: nō pōt fieri niſi p circūintellectionem. nō aūt anime aut nature create illaberetur diuinitas ſed potius ecōtra vt in natura tali nihil appareat niſi ſumme vel diuine diſpoſitiōes: imo vt nō appareat aliud eſſe ꝙ de⁹. ſicut ferrum candens igne lucet et ardet vt ignis quaſi non ſit nec appareat eſſe aliud ꝙ ignis. hec ſcotus. ¶ Cōtra eandē cōcluſionē arguit henricus. 3°. quodlibet. q. 12. vbi querit vtrūꝫ beatitudo principali⁹ pficiat eſſentiam anime vel potentiam: ꝛ reſpōdet ſic. dicendū inquit ꝙ ſm auicenā et alios philoſophos bonuꝫ quod eſt beatitudo hominis nō reſpicit eſſentiā anime ſed ſolum potentiam mediāte opatione. ſed iſti non viderunt vnam beatitudinem que conſiſtit nō ſolū in actu intellectus et voluntatis in quib⁹ non eſt niſi beatitudo creata: ſed principalius conſiſtit in obiecto quod eſt beatitudo īcreata que deus eſt inꝙᵐ eſt bonum voluntatis que ſe transformat in illō ꝙᵐ poſſibile eſt ſm naturaꝫ et hoc vi amoris ſm quē elicitur vt habitu voluntatis volitio vera. vñ hugo ſup ſeptimuꝫ capl̄m celeſtis hierarchie dicit. ſi enim in dilectū nō vadis adhuc foris amas. et ſequitur. amor eni te facere vult vnuꝫ cum illo qm̄ dilectio ſupeminet ſcientie et maior eſt intelligentia. plus enim diligit̄ ꝙ intelligit̄ ꝛ intrat dilectio et appropinquat vbi ſcētia foris eſt. qō fit nō per hoc ꝙ homo illabat̄ diuinitati ſed diuinitas anime. ſicut ferruꝫ candeſcit ex hoc ꝙ ignis ꝓfundat ſe in ferro ꝛ non per hoc ꝙ ferrū ꝓfundat ſe in igne. illapſus autē magis fit in eſſentia aīe ꝙ in potētijs. ſicut gratia et gloria ꝙ̄ eſt grā cōſumata pncipaliter ē in eſſentia et ex redūdantia in potētijs ſub rōne habit⁹ et virtutis. p talē eni illapſum anima inflāmat̄ et illuminat̄ ardore caliditatꝭ ꝛ ꝓut eſt poſſibile dei formalitatem habet vt quaſi non ſit nec appareat aliud eē ꝙ deus. ſicut ferrū cādēs in igne lucet et ardet vt quaſi non appareat eſſe aliud ꝙ ignis nec diſtinctum quid ab eo. deinde

per deriuationē diuinitas illabiť potentijs.i. ſube
ꝑut habet rationem potentie. vnde eſt vnꝰ illapſus nec pōt fieri illapſus in eſſentia quin redūdet in potētijs.dico ergo ꝙ beatitudo principaliꝰ pficit eſſentiā ꝙ̃ potentias: quia in illa pncipaliꝰ habetur deus q̄ eſt beatitudo: et pficit illā quodam modo p ſuā eſſentiā. potētias autē anime nō niſi per illas operationes terminatas ad eſſentiam ſub ratione veri et boni: licet pceptio huius pfectiōis non pueniat aīe niſi p potētias.hec ille. ¶ Cōtra eandē cōcluſionē arguit aureolus ꝓbādo ꝙ beatitudo nō conſiſtat in opatione ſm ſuā rōnem abſolutā, put eſt quedā q̄litas abſoluta: ſed potiꝰ ꝓut eſt exhibitiua obiecti in eſſe pſentiali. pmo ſic. opatio nr̄a ſub illa ratione eſt beatificatiua ſub q̄ inſaciatiua qꝛ beatitudo eſt ſumma ſacietas iuxta illud auguſtini beatꝰ eſt q̄ habet quicq̄d vult. ſ opatio nō eſt ſaciatiua vt eſt talis qualitas ſed vt exhibitiua obiecti beatifici in eſſe preſentiali. ergo et c̄. maior nota eſt et ꝓbata p auguſtinū.12.ꝺ ciuitate dei. minor patet quia ſolū finis habet facere: non autē illud qꝺ eſt ad finē vt ſic. operatio autē in ratione qua eſt q̄litas preciſa exhibitione obiecti: eſt ens ad finē et nō ipſe finis. ſimiliter vt ſic eſt bonū finitū ⁊ limitatū. nullū autē tale bonū ſaciat. item vt ſic diſtinguiť a deo. nullū autē bonum ſaciat niſi deus ex pmo cōfeſſionū. item vt ſic relinquit potētiā ad aliā opationem puta aliā viſionem. nō ergo vt ſic cōtinet omnē formā. et per conſequēs vt ſic nō ſaciat. ergo per oppoſitū ipſa ſaciat inq̄ꝫ^m eſt finis. et hoc habet inq̄ꝫ^m eſt exhibitiua finis et vt ſic eſt infinita et ſummū bonum et virtualiter continens omne bonū. iſta tamē non cōpetunt opationi formaliter: ſed extriſece inq̄ꝫ^m eſt exhibitiua ſūmi boni ⁊ infiniti. ex quo patet ꝙ vt ſic non relinquit potētiam ad aliud: quia oīe bonū cōtineť ciuiliter in eo quod exhibet. ¶ 2°. ſic. philoſophus dicit pmo ethi. de bono ⁊ dicit ꝙ bonū accipiť ꝓ vtili qualis eſt oīs bonitas ordinabilis in finē. vlteriꝰ obiectū beatificū eſt vltimus finis: actꝰ vero eſt finis ſub fine. his ſuppoſitis arguo ſic. in omni ordinabili in finem et in omni eo qꝺ eſt finis ſub fine: ratio eiꝰ quod eſt ordinabile in finē nō accipiť penes abſolutū ſed in cōnetione ad finē. que cōnexio cōſiſtit in exhibitione ipſiꝰ finis. hec ꝓpoſitio apparet in exēplo. ſi enī appeto potionē exhibentē ſanitatē: nō eam appeto propter abſolutū ſed pꝰſe vt ordinať et cōnectitur ſanitati. ſi enim appeteret ratione abſoluti: iā nō appeteretur ꝓpter aliud ſed ꝓpter ſe. ſed bonitas actus beatifici eſt bonitas ordinabilis in finē nec appetitur propter ſe ſed ꝓpter aliud: nec beatificat propter ſe ſed propter obiectuꝫ quod exhibet preſens. ergo non beatificat nec ratio eiꝰ inq̄ꝫ^m eſt beatitudo ſumi debet penes eius abſolutū ſed penes exhibitionē finis. ¶ Confirmať. quia q̄ñ aliquid nō competit alicui p ſe et primo ſed per aliꝺ non competit ſibi per rationeꝫ ſui abſoluti ſed ex cōnexione ad illud. ſed beatificare non competit opationi per ſe et primo ſed ex ratione obiecti. ergo et c̄. vnde ſi deꝰ faceret abſolutū opationis ſine exhibitione obiecti: nō beatificaret. ſi autē per impoſſibile faceret exhibitionē obiecti remoto abſoluto ipſius actꝰ beatificaret. vnde ex hoc poteſt ſic argui. illud eſſentialiter cōſiſtit in eo: quo poſito et remoto omni alio poniť: et q̊ remoto omni alio poſito remoueť. ſed ſic eſt de exhibitione obiecti. ergo. ¶ Confirmať. quia ſm auguſtinū beatus eſt q̄ habet quicq̄d vult et nihil male vult. i. q̄ habet quicq̄d recte vult. iſta aūt habitio nō conſiſtit i abſoluto opatiōis qꝛ illo volito nō ex hoc habeť volitū eē bonū. ſ cōſiſtit i exhibitiōe obiecti q̄ exhibitiōe habeť preſentialiť oīe bonū in quadam ratione eminenti. hec aureolus. ¶ Cōtra ſe eandam cōcluſionem arguit ſcotus probando ꝙ viſio beatifica non menſuretur eternitate. primo quia ſm te principiū actus q̄ꝫ^m ad ſubam eſt potētia. ſed ſm formā ſuam principium eius eſt habitus. et ſi habitus ſit īfuſus: perfectio actionis erit a cauſa exteriore que cauſat habituꝫ. ex hoc arguitur ſic. impoſſibile eſt actū inq̄ꝫ^m informatum ſm quam rationem tu dicis actum beatificatū: eē magis permanentem vel īmutabiliorē eſſe q̄ꝫ ſm ſubſtantiā: quia impoſſibile eſt illud cui ineſt aliquid per accidens: eſſe īmutabilius eo cui ineſt. ergo ſi actus ſm ſubam mēſurať euo quia eſſe eius ſm te menſuratur euo: ſequitur ꝙ actus inq̄ꝫ^m informatus vel habituatus haberet maiorem inmutabilitatē q̄ꝫ eui. ¶ 2°. quia apparet manifeſte falſum ꝙ aliquod creatum menſureť eternitate vt diſtinguitur cōtra euum. quia ſi euū includat ſucceſſionem ſiue potētialitatem ad diffiniēdū: hoc videť competere cuilibet creato quod nō eſt ꝓprie temporale. eternum enim ſicut eſt totum ſimul actu: ita caret potētia non eſſendi. ¶ 3°. quia tua probatio non valet. nō enim ſequiť. creatura ītellectualis non pōt ex ſuis naturalibꝰ in beatitudinē. ergo btītudo in ſua natura eſt eminētioris pmanentie q̄ꝫ creatura ītellectualis qꝛ eſt accidēs eius et tale accidens quod non conſequiť principia ſubiecti nec ſubeſt cauſalitati huius ſubiecti: eſt tū in ſe quoddā minꝰ nobile et minꝰ pmanēs. ¶ 4°. quia nō aliter viſio q̄ꝫ triſticia damnatorum ſit eterna patet. quia mathei decimo q̄nto ꝺr̄. ite maledicti

in ignem eternū. et multa talia ponuntur in ſcripturis. conſtat autē ꝙ illa pena non eſt eterna aliqua eternitate diſtincta ab euo vel tempore ꝑpetuo. ergo cōſimiliter perpetuitas beatitudinis nō eſt proprie eternitas nec neceſſe eſſe: ſed eui poſſibilis eſſe et nō eſſe tū ꝑpetuo cōſeruati. hec ille.

Quantuꝫ ad tertiū articulū primo notādū eſt ꝙ ſicut latius d̄ductū fuit libro tertio diſ. 23. q. pª. ſub tertio notabili: habitus adueniens potentie opatiue: vnū principiū conſtituit cū ea ad eundē actū. queadmodū ex ſpecie ſenſibili vel intelligibili et potētia quam informat: fit vnū p̄ncipiū ſentiendi aut intelligēdi reſpectu eiuſdeꝫ actus. ac ꝑ hoc eadē opatio ꝑfecta i ſuo genere eſt et a potentia et ab actu ſicut vnus effectus ab vna cauſa vel principio. ita ꝙ et ſuba actꝰ et actus modificatio ſeu determinatio ē ab vtroqꝫ et ab habitu et a potentia ꝑ habitū informata. vnde idē numero actꝰ meritorius et q̄ꝫm ad ſubam actꝰ et q̄ꝫm ad rōnem meriti ē ⁊ a potētia liberi arbitrij et ab habitu charitatis. Nec obſtat qd̄ phs dicit. 2º. ethi. ꝙ. ſ. potentia eſt q̄ poſſumꝰ et habitꝰ ē quo bene vel male poſſumus: qm̄ hoc phi dictū eſt ꝑ quandam appropriationē. quia eni potētia ſine habitu poteſt actū ꝓducere q̄ꝫm ad ſui ſubam et habitu habet ꝙ bene vel male opereṫ: ideo ꝑ quandā rōneꝫ adaptationis ſubſtātia actus attribuitur potētie: habitui vero attribuiṫ modus bone vel male opationis. et iſto modo ꝑ quandā. ſ. appropriationē accipiendū eſt quod. S. Tho. dicit in hac diſ. q. pª. ar. 2. ad. 2m. de ſuba actus et de forma. i. habitu a q̄ perfectionem habet actus. veruntamē q̄ꝫm eſt ex parte rei eadeꝫ opatio eſt: et q̄ꝫm ad ſubam et q̄ꝫm ad modum ſeu determinationem ipſius eſt tota ab vtroqꝫ: quāuis potentia ab habitu participet modum bene vel male operandi: et habitꝰ a potētia ſubam actus. Cōfirmāṫ iſta per diffinitiones vel deſcriptiones habitus datas a comentatore qui. 3º. de anima dicit. habitus eſt quo quis agit cum voluerit. et ab auguſtino dicente. habitus eſt quo aliquid agitur cum opus fuerit. vt enim ex vtraqꝫ diffinitione accipitur: nō ſolus modus agēdi habitui tribuitur: ſed ⁊ ipſum agere. Falſa ē igitur imaginatio quorundam opinātium ꝙ quādo actus procedit a potentia habitu informata: ſint circa actum duo effectus diſtincti a duobus principijs diſtinctis procedētibus. ſ. ſubſtantia actus a potentia: et modus ſm̄ quem actus dicitur bonus vel malus ab habitu.

Secundo Notandū eſt ꝙ vt. S. Tho. dicit in pluribus locis et ſignanter. pª 2e. q. 50. ar. 2. ad. 2m. et latius in. q. de virtuti. in cōmuni. ar. 3. ſubiectū tripliciter cōparaṫ ad accidēs. vno modo ſicut prebens ei ſuſtentamentū nā accidens ꝑ ſe nō ſubſiſtit: fulciṫ enim ꝑ ſubiectū. alio modo ſicut potentia ad actū. ſubm̄ eni accidēti ſubijciṫ ſicut quedā potentia actui. vñ et accidens forma diciṫ. tertio modo ſicut cauſa ad effectū: nam principia ſubiecti ſunt principia per ſe accidētis. quantū ergo ad primū: vnū accidens alterius ſubiectū eſſe nō poteſt. nam cū nullū accidēs per ſe ſubſiſtat: non poteſt alteri ſuſtētamētū prebere: niſi forte dicaṫ ꝙ in q̄ꝫm eſt a ſubto ſuſtētatū aliud accidēs ſuſtentat. ſed q̄ꝫm ad alia duo vnuꝫ accidēs ſe habet ad aliud ꝑ modū ſubiecti: nam vnū accidēs eſt in potentia ad alterū ſicut diaphaneitas ad lucē et ſuperficies ad colorē. vnum etiā accidēs pōt eē cauſa alterius vt humor ſaporis. et ꝑ hūc modū dicitur vnū accidēs alterius accidētis eſſe ſubm̄: non ꝙ accidens poſſit alteri accidēti ſuſtētamentuꝫ p̄bere: ſed quia ſubiectū eſt principiū accidentis altero mediāte. Ex quibus inferimꝰ ad ꝓpoſituꝫ nr̄ꝫ ꝙ licet imediatū ſubiectū beatitudinis ſit potentia quia eſt p̄ncipiū eius imediatū: primū tū ⁊ magis ꝓprie ſubm̄ beatitudinis eſt aīa cuius ipſa potētia eſt accidēs. vnde dicere potētiā anime eē ſubiectum beatitudinis: non ē aliud dictu q̄ꝫ dicere ꝙ anima ē ſubiectū beatitudinis mediāte potētia. ſicut dicere ꝙ vnū accidēs eſt ſubiectū alterīꝰ nō eſt aliud dicere q̄ꝫ ꝙ ſuba ſm̄ ꝙ eſt ſub vno accidente eſt ſubm̄ alterius. ꝓut. S. Tho. exponit pª 2e. loco preallegato. Et accedit huic rationi in materia noſtra quia beatitudo non ſolum eſt accidens ſed et eſt actus. i. opatio quedaꝫ. actiones aūt et operationes: ſunt ꝓprie ſuppoſiti tanq̄ꝫ ſubiecti agentis et nō formaꝝ aut potentiarū q̄ ſunt principia non agētia ſed quibus agens agit. non enim viſus eſt ꝓprie videns: ſed homo vel aīal ꝑ viſum. et cōſimiľr nō ꝓprie intellectus eſt intelligēs aut voluntas volēs: ſed homo vel aīa eſt itelligēs et volens ꝑ intellectū et volūtatē. vñ etiam in q̄ꝫm beatitudo ē ſubaliter opatio: hēt ꝓ primo ⁊ principali ſubiecto: nō potētiā intellectiuaꝫ a qua imediate ꝓcedit ſicut a p̄ncipio quo: ſed magis ipſam aīam vel hoīem a quibꝰ ꝓcedit ſicut a principio quod: et a quibus et in quibꝰ habet ſubſiſtētiā et ſuppoſitationē in rerum natura. loquimur nūc de beatitudine hominis. Patet igitur ꝙ per hoc ꝙ ſanctꝰ thomas ponit btitudinem eſſe ſubaliter operationem intellectꝰ ac per hoc ꝙ ſubiectiue ſit

in potentia intellectiua imediate: nō negat beatitudinem eſſe opationē anime principaliter et animā eſſe eius pmū et pncipale ſubiectū quāuis nō imediatū. imo magis illud affirmat vt ex premiſſis manifeſte cōſtat. Facit ad iſta qḋ. S. Tho. dicit de veri. q. 27. ar. 5. ad. 17m. ait eni. ſicut eſſentia anime imediate eſt eſſendi principiū: opationis vero principium eſt mediantib9 potentijs: ita imediatus effect9 gratie eſt conferre eſſe ſpirituale quod ptinet ad informationē ſubiecti ſiue ad iuſtificationem impij que eſt effect9 gratie operantis. ſed effectus gratie mediantibus virtutibus ꝛ donis: eſt elicere actus meritorios quod pertinet ad gratiam coopantem. hec ille.

¶ **Tertio** Notandū eſt ꝙ vt. S. Tho. deducit. 2a 2e. q. 132. ar. pº. in cor. et in. q. de malo. q. 9. ar. pº. gloria claritatē quandā ſignificat. vnde gloriari idem: eſt qḋ clarificari vt auguſtinus dicit ſup ioānem. claritas aūt et decor quandā habent manifeſtationē. et ideo nomē glorie pprie importat manifeſtationez alicuius de hoc quod ſuo ſplendore cōſpicuū et decorum videtur: ſiue illud ſit bonuz corporale ſiue ſpūale. quia vero illud quod ſimpliciter clarū eſt a multis conſpici poteſt et a remotis: ideo pprie per nomen glorie deſignatur ꝙ bonū alicui9 deueniat in multorum noticiam et approbationez. largius tamen accepto nomine glorie: nō ſolum cōſiſtit in multitudinis cognitione: ſed etiā paucoꝝ vł vni9 aut ſui ſolius. ſm quē modū apls dicit. 2a Corin. pº. gloria noſtra hec eſt teſtimoniū cōſciētie noſtre. quia ergo ſancti in patria gratia conſumati et confirmati habent ſplendorē gratie ꝛ cōſpicuitatez omnibus manifeſtam et hoc in ſempiternum: dicunt eſſe in eterna gloria. itaqꝫ gloria ſanctoꝝ in patria eſt ipſa claritas gratie conſumate. nam et ſm claritatē gratie in via: apoſtolus in premiſſa auctoritate deſignās gloriam in via ſanctoꝝ cū dixiſſet: gloria noſtra hec eſt teſtimonium cōſciētie nře: ſubiūgit ꝙ in ſimplicitate cordis et ſinceritate dei ꝛ nō in ſapiētia carnali: ſed i gratia dei cōuerſati ſumus in hoc mūdo. Quāobrez S. Tho. de veri. q. 27. ar. 5. ad. 6m. dicit ꝙ ſicut charitas vie non tollit in pria ſed remanet augmētata ppter hoc ꝙ in ſui rōne nullū defectū importat: ita etiā gratia quia nullū in ſui rōne iportat defectū: p ſui augmētū fit gloria. nec dicit eſſe diuerſa pfectio nature in ſtatu vie et patrie ꝙ̄m ad gratiam ppter formā diuerſam pficientē: ſꝫ ppter diuerſam pfectionis mēſurā. hec ſctūs doctor. vbi apte dicit grām cōſumatā et gliam idez eſſe. cum enim gloria ſit eſſentialiter claritas vt premiſſum eſt: recte dicitur ꝙ gratia cōſumata ſit gloria qm gratia lumē quoddā appellat. dicimus eni lumen gratie. i. lumen quod eſt ipſa gratia capiēdo genitiuū intrāſitiue. Ex quib9 inferim9 ꝙ gloria ſctoꝝ in patria nō eſt ſubaliter ipſa beatitudo: ſed ē q̄dāmodo eius cauſa ſicut et gratia cōſumata. vnde ſi alicubi in ſcriptura auctētica gloria beatoꝝ dicta ſit ipſa beatitudo ſeu diuina viſio aut fruitio debet accipi dictum per cauſam non ſm predicationem eſſentialem.

¶ **Quarto** Notandum eſt prout. S. Tho. deducit. 2a 2e. q. 23 ar. 2. in cor. ꝙ deus ſm hoc diſponit omnia ſuauiter ſicut dicit ſapientie. 8. qꝛ mouet oīa ad debitos fines idideſ ſingulis rebus formas per quas inclinant ad fines ſibi preſtitutos a deo. ſi eni motus aut opationes rerū non pcederent ab aliqua forma vel habitu pficiente et inclināte rem q̄ mouetur vel agit ad talē actionē vel motū: mot9 vel actio nō eſſet rei cōnaturalis. et p cōſequēs neqꝫ eſſet illi delectabilis et ſuauis imo magis eſſet ei quid violentū. cū autez beatitudo et viſio diuine eſſentie ſit act9 improportionatus p exceſſuz nature intellectualis: ſi nō pcederet in beatis ex aliquo habitu ſupnaturali diuinit9 īfuſo intellectib9 beatoꝝ ſed fuiſſet illis imiſſus per modū cuiuſdā illapſus vt quidā falſo opinati ſunt: ſequeretur ꝙ non eſſet mētibus beatoꝝ ſuauis et delectabilis. imo tanqꝫ ſimpliciter ab extrinſeco pncipio diuitus et imiſſus: eſſet magis violent9 et triſtis. quēadmodū eſt corpori graui motus ſurſum repugnans et violent9 quādo a pncipio extrīſeco ſurſū mouet. id aūt dicere eſt abſurdum de pfectiſſima operatione qualis eſt beatitudo ſeu diuine eſſentie viſio que et ſm phos et ſm theologos cōplementū habet in delectatione. vñ et ppheta dicebat. delectationes in dextera tua vſqꝫ in finē. dexteram appellās contēplationē diuine maieſtatis i patria p cōparationē ad ipſius cōtemplationem i via. vnde ſicut opinio magiſtri in. 17. diſ. primi libri cōmuniter a doctorib9 reijcit: ponēs ꝙ actus charitatis quo deū diligim9 eſſet penitus ab extriſeco. ſ. a ſpū ſancto p modū illapſus imiſſus et nō ab intrinſeco p formā aliquā volūtatem mouētē et inclinantē ad charitatis dilectionē: ita et iſtoꝝ cōſimilis opinio dicentiū beatitudinē et viſionez diuine eſſentie imitti a deo mētib9 beatoꝝ p moduz illapſus: tanqꝫ falſa refellenda eſt. imo et quāuis aliquādo pro opinione teneri potuit et ſi minus vera: nunc aūt pro errore cenſeri debet iuxta verum intellectum decretalis ad noſtrū in clemētina loco quinto in numero errorum ibi compu-

tatorum. vbi textus ſic dicit. quinto q quelibet i-
tellectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata
q anima nō indiget lumine glorie ipſam eleuā
te ad deum vidēdū et eo beate fruēdū. hec decre
talis. et facit cōtra dictā opinionē qm ſi actus bea
titudinis et viſionis diuine eſſentie fuiſſet menti-
bus beatorum a deo p illapſum imiſſus: non indige
ret natura intellectualis lumine glorie quo eleua
retur ſupra ſui naturā ad videndum deum et deo
fruendum quod decretalis pro errore cenſet. pro
batur illud. quoniā ſi actus beatitudinis et viſio-
nis dei imitteretur per modū illapſus a deo: ipſe
actus ſufficeret mētib⁹ beatorum in puris natu-
ralibus exiſtentium quo viderent deum. nam ad
habendum actionem aliquam penitus ab extrin-
ſeco: ſufficit ipſa rei naturalis conſiſtentia non ſo
lum non diſpoſita: ſed etiam repugnante natura
dū tamē a virtute mouētis vel agētis ſuperet. ſi-
cut patet in graui ſurſum piecto. vel ſaltem ſuffi-
ceret ipſa rei natura non repugnans.

¶ **Quinto** Notādū eſt q vt boetius diffinit quinto libro de con
ſolatione: eternitas eſt interminabilis vite tota ſi
mul et perfecta poſſeſſio. dicitur autē intermina
bilis vite ſm q interminabile dicit negationē ter
mini et a parte ante et a parte poſt. vt ſic dicatur
interminabilis vita q nec habet principium nec fi
nem. dicitur vero tota ſimul: tum q nec in ſeipſa
habet prius et poſterius nec preteritū nec futurū
nec iſta habet ſm aliquē modū tranſmutationis
adiuncta. et dicitur perfecta: quia nihil ſibi deeſt
nec aliquid participatione alterius habet. vnde
ſm hanc eternitatis rationē ſolus deus eſt eter-
nus: nam nulla creatura eſt cuius eſſe intermina-
bile ſit nec principiū habens nec finē. omnis enī
creatura et omne aliud a deo principiū habuit ſui
eſſe. neq iterum aliquod ens preter deum habet
omnem ſui pfectionem totā ſimul. neq rurſus eſt
aliqua creatura que non habeat ſuum eſſe et om-
nem ipſius perfectionem participatam a deo. ſoli
igitur deo propriū eſt eſſe eternum eſſentialiter et
per naturam. ſecundū aliquā tamen participatio
nem eternitatis creature alique dicuntur eterne
ſm magis et minus ſm q plus vel minus partici
pant de perfectionibus eternitatis. Unde ad p-
poſitum nrm beatitudo creata hominū et ange-
lorum eſt eterna inq^{m} participat interminabilita
tem a parte poſt. erit enī in perpetuū abſq fine.
item et quia eſt tota ſimul non p partes aut i ſuc-
ceſſione. totam nāq diuinā eſſentiam et omēs ip
ſius perfectiones et rationes quas vnq videbit
beatus: ſimul a pricipio ſue beatitudinis videt. ſz
illud auguſtini vltimo libro de trinitate. non erūt
.ſ. in patria volubiles noſtre cogitationes ab alijs
in alia euntes atq redeuntes: ſed omnem ſciētiā
noſtram vno ſimul conſpectu videbimus. quo cir
ca hieremie. 31. propheta dicebat. et non docebit
vltra vir proximum ſuum et vir fratrem ſuū di-
cens cognoſce dominum. omnes enim cognoſcēt
me a minimo eorū vſq ad maximū ait domin⁹.
¶ Ueruntamen eternitas huiuſcemodi beatitudi-
nis deficit ab eternitate dei: tum quia eſt partici-
pata a deo et non ſibi connaturalis nec menſura
adequata. tum etiam quia non eſt interminabi-
lis a parte ante: et hoc eſt cōmune omnibus crea
tis eternitatem participantibus. Item et deficit
quia quāuis ipſa eorum beatitudo ſm ſe ſit intrāſ
mutabilis actu et potentia dono dei: patitur ta-
men ſecū tranſmutationes nōnullas intellectio
num et affectionum ac etiam locorum ſuo modo
in quibus non eternitate ſed tempore menſurā-
tur. ſm q auguſtinus dicit. 8. ſuper geneſim ad lit
teram q deus mouet creaturam ſpiritualem per
tempus. vbi et dicit q per tempus moueri: eſt p
affectiones moueri. Deniq et alia ſunt que min⁹
participant d eternitatis duratione quemadmo-
dum dānati et eorum ſupplicia. quorū participa-
tio eternitatis q^{m} ad hoc tātūmodo attenditur
q eſt interminabilis a parte poſt prout. S. Tho.
notat in hac diſ. q. p^{a}. ar. 2. ſub. ar. 3°. ad. 4^{m}. Et
p^{a}. p. q. 10. ar. 3. ad. 2^{m}. vnde et in ſacra ſcriptura
dānati cruciandi et mittendi dicūtur in ignē eter-
num qui paratus eſt diabolo et angelis eius. non
tamen participant intrāſmutabilitate. imo nō ſo
lum in affectionibus et intellectionibus tranſmu
tationem habent: ſed etiā in eorum ſupplicijs. ſm
illud iob. 24. ad nimium calorem tranſibunt ab
aquis niuium. idcirco magis dicuntur menſurari
tēpore etſi ppetuo: q eternitate. ſm illud pſalmi
inimici dnī mētiti ſunt ei et erit tēp⁹ eorū in ſecula

Quantum ad articulū qrtū reſpōdendū eſt obie
ctionibus in cōtrariū. Et quidē
ad pmū ſcoti cōtra pmā cōcluſio
nē dicit q qcqd ſit d maiori ppo
ſitione nā nō eſt vſr vera et pferti qn aliqd pduci-
tur per actionē agētis imanentē nā tunc tale pdu
ctū cū maneat in agēte facit ad ipſi⁹ perfectionem
quēadmodū verbū formatū in itellectu p ipſius
opationē pficit itellectū. verūtn minor ppoſitio
nō recte ſumit ſub maiore. nā maior pcedit d eſſe
ctu agētis pducto p actionē ſuā q aliqn vt qn ē qd
extriſecū penit⁹ nō d pfectio agētis. minor vo pce-

dit de operatione que cū ſit in agente ſubiectiue
ſemper eſt pfectio ipſius quia eſt finis quidā eius
ad quē ordinatur. qm̄ vnaqueq̄ʒ res eſt ꝓpter ſu
am opationem, put phs dicit ſecūdo de celo. et pͣ-
cipue id verū eſt de opatione imanente qualis ē
beatitudo. vnde in argumento cōmittitur falla-
cia figure dictionis mutando effectū in opationē
¶ Et ad primā confirmationē dicimꝰ ꝙ loquēdo
ꝓprie de motu prout aliquid abijcit a re mota de
quo loquitur phs vbi allegat̄: prima conſequen-
tia ē falſa. naʒ qđ perficit̄: magis acquirit q̄ʒ ab eo
aliquid abijciat̄. vn̄ phs. 7°. phy. ꝓbat ꝙ in q̄ʒm ali
quid pficit̄ nō alterat̄ quāuis aliquādo precedat
alteratio. et ibi expreſſe negat alterationē eſſe in
parte intellectiua p hoc ꝙ ſcit aut intelligit. neci
ipſa virtutū acquiſitione ꝓ eo ꝙ vt ſic pficitur. et
cum arguens infert ꝙ tūc in eo ꝙ eſſʒ in actu eſſʒ
in potētia: dicitur ꝙ eſt falſa illatio. naʒ licet agēs
antequā agat ſit in potētia ad actionem: in q̄ʒm tn̄
agit: in actu eſt tam pͥmo q̄ eſt forma vel eſſe: q̄ʒ in
ſecūdo qui eſt actio vel operatio. ¶ Ad ſecūdam
cōfirmationē dicit̄ ꝙ ſolutio ibi data bona eſt et ē
ſancti thome in hac diſtin. q. pͣ. arti. 2. ſub. ar. 2.
ad. 2m. Et ad eius improbationeʒ dicit̄ ꝙ forma
de qua ſanctꝰ doctor loquit̄ in reſpōſione et ipſe
etiam arguēs in impugnatione: eſt cōdicio et pfe
ctio quedam actus quaʒ habet ab habitu pficiēte
potentiam. hoc ſuppoſito: dicit̄ pͥmo ad impugna-
tionem ꝙ talis forma non eſt poſterior eſſentia-
liter ipo actu. naʒ qđ eſt poſteriꝰ alio eſſentialiter
cōſequit̄ illud eſſentialiter. ipſa aūt forma. ſ. perfe
ctio adueniēs actui: nō cōſequit̄ eſſentialiter ſub-
ſtantiā actus ſed accidētaliter: alias omnis actus
haberet perfectionem habitus quod eſt falſum.
illud autem quod accidentaliter conſequitur ali-
quid: nō neceſſario dependet a cauſa ipſius ſicut
patet de gratia et charitate. ⁊ idem iudiciū eſt de
lumie glorie qđ ſanctꝰ thomas appellat in noſtro
ꝓpoſito formā pficientē ſubam actus. Reſponde
tur ſecundo ꝙ impugnatio arguētis ꝓcedit ex fal
ſo intellectu quē habuit in verbis ſancti thome pu
tans ꝙ mens eiꝰ fuiſſet dicere actum beatitudinis
q̄ʒm ad ſui ſubam preciſe: elici a naturali potētia. ⁊
q̄ʒm ad formaʒ qua perficit̄: tm̄modo elici ab actu
luminis glorie. hoc certe falſum eſt. qm̄ vt dedu-
ctuʒ fuit in pͥmo notabili ſm doctrinā ſcti thome
vtrūq̄ʒ eſt ab vtroq̄ʒ. vnde argumentū procedit
ex falſo ſuppoſito. Et p hec patet reſpōſio ad ter-
tiam et quartā confirmationes q̄ ꝓcedūt ex eodē
falſo ſuppoſito. ¶ Ad. 2m. pͥcipale dicitur ꝙ ma-
ior eſt falſa prout. S. Tho. dducit. pͣ 2e. q. 71. ar.
3. Et ad eius primā probationem reſpondet ſan
ctus thomas ibidem ad primū ꝙ nihil prohibet
aliquid eſſe ſimpliciter altero potius: quod tamē
ſm quid ab eo deficit. ſimpliciter enim potius iu-
dicatur quod preeminet q̄ʒm ad id quod per ſe ꝯſi
deratur in vtroq̄ʒ. ſm quid autem quod preemi-
net ſm id quod per accidens ſe habet ad vtrūq̄ʒ.
oſtenſum eſt autem ex ipſa ratione actus et habi
tus ꝙ actus ē potior in bonitate et malicia q̄ʒ ha-
bitus. ꝙ autem habitus ſit diuturnior q̄ʒ actus: ac
cidit ex eo ꝙ vtrūq̄ʒ inuenitur in tali natura que
non poteſt ſemper agere et cuius actio eſt in mo
tu tranſeunte. vnde ſimpliciter actus eſt potior
tam in bonitate q̄ʒ in malicia. ſed habitus eſt po-
tior ſm quid. Ad ſecundam probationem reſpō-
det ſanctꝰ thomas ibidem ad. 3m. ꝙ habitus eſt
cauſa actus in genere cauſe efficientis. ſed actus
eſt cauſa habitus in genere cauſe finalis ſm quaʒ
conſideratur ratio boni et mali. et ideo in bonita
te et malicia: actus preeminet habitui. ¶ Ad. 3m.
dicitur ꝙ maior non eſt vniuerſaliter vera. non
enim habet veritatem quando reſpectus conſeq̄
tur per ſe ad abſolutum. nam non poteſt ſepara-
ri a creatura reſpectus ad creatorem. nec mane-
re poteſt potētia ſine reſpectu et ordine ad actū.
et pariformiter neq̄ʒ operatio vel actus abſq̄ʒ or-
dine et reſpectu ad obiectum: cum ab illo habeat
ſpecificationem prout philoſophus dicit. 2°. de
anima. ¶ Ad. 4m. dicitur ꝙ minor eſt falſa. et ad
primam eius ꝓbationem dicitur primo ꝙ nobilio
ri perfectioni correſpondet nobilius perfectibile
non ſimpliciter ſed ſibi proportionatum et adeq̄
tum. nec ſemper imediate ſed ſufficit ꝙ mediate ⁊
principaliter. eſſentia autem anime licet ſit nobi-
lius perfectibile q̄ʒ potentia intellectiua reſpectu
beatitudinis: non tamen eſt ita adequatuʒ et im
mediatum. et ideo potētia ipſa imediatius perfi
citur q̄ʒ eſſentia anime. Dicitur ſecundo ꝙ proba
tio arguentis procedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ ſan-
ctus thomas teneat beatitudinem non eſſe pfe-
ctionē eſſentie anime. hoc aūt falſum eſt. imo te-
net ꝙ magis et principaliꝰ ſit perfectio eſſentie a-
nime q̄ʒ potentie quāuis non imediatius, put de-
ductum fuit in ſecūdo notabili. Et per hec patet
reſpōſio ad omnes quinq̄ʒ probationes minoris
que procedunt ex eodē falſo ſuppoſito. verūtamē
quia in ſingulis aſſumunt̄ alique ꝓpoſitiones mi-
nus vere: ideo ſingulas percurramꝰ. ¶ Ad ſecun-
dam ꝓbationē dicit̄ ꝙ loquendo naturalr̄: caſus
poſitus in argumēto eſt impoſſibilis. qm̄ potētie
aīe ſunt naturales eius ꝓprietates p ſe cōſequen-
tes ipſius eſſentiam ſaltem originaliter. verunta
men loquendo ꝺ potentia dei abſoluta: dicimus

ꝙ ſi potētia intellectiua anime beate haberet eſſe ſeparatum ab eſſentia aīe et diuina eſſentia eſſet illi preſens queadmodū nunc dum eſt anime cō-iuncta: nullū nobis eſt inconueniēs fateri ꝙ fuiſſꝫ beata abſqꝫ anima. et cum arguēs infert ꝙ tūc natura non intellectualis poſſit eſſe beata: negatur conſequentia. nam potentia intellectiua habens eſſe ſubſiſtēs per diuinam potētiā: natura quedāꝫ eſt intellectualis. et quia eſſe eius per ſe ſubſiſtēs eſſet vitale: per conſequens et eius operatio vitalis eſt non alia vita ꝙ̄ intellectuali. Et ſi obijciat ꝙ ſola potentia intellectiua non complet rōnem nature humane: reſpondemus dupliciter. primo ꝙ licet non eſſet completa natura humana: eſſet tamen cōpleta quedāꝫ natura ſpūalis ſicut eſt angelus quāuis inferior illo. Reſpondem⁹ ſecundo ꝙ et ſi potentia intellectiua ſubſiſtens per ſe ſeparata ab anima nō haberet cōplementum nature humane ſed eſſet aliquid eius: nihilominus poſſꝫ beatitudinem recipe et eſſe beatam. queadmodū et nunc ante reſurrectionem corpoꝝ: anime ſanctorum defunctorum ſunt beate: quāuis non habeant complemētū nature humane que complectitur corpus ſimul et animāꝫ. Neqꝫ obſtat ꝙ talis potētia intellectiua maneret accidēs ſicut nūc eſt in anima exiſtens: quia ſicut in ſacramento euchariſtie quantitas dimēſiua panis et vini per diuinam potentiam habet poſt conſecrationēꝫ omnem illam opationēꝫ quā ſuba panis aut vini haberet ſi preſens eſſet ſicut et habet per dei potentiam eius eſſe ſubſiſtentie: ita et potentie intellectiue ſeparate ab anima poſſet dari p diuinā potētiam ꝙ haberet omnem illam operationem quā coniuncta anime habuiſſet ſicut et daret ſibi p caſum ꝙ haberet eſſe ſubſiſtens nam ad huiuſcemodi eſſe conſequitur operari. ¶ Ad tertiam negat antecedens. nam licet anima mediante potētia ſit beata: non ideo ſequitur ꝙ per accidēs ſit beata. non enim eſt idem dictu cauſa mediata et cauſa per accidens. nā non dicitur artifex cauſa p accidens domus pro eo ꝙ mediante ſerra et dolabra illam edificat. imo quādo cauſa imediata recipit virtutem agendi a cauſa mediata: effectus magis et principalius producitur a cauſa mediata et prima ꝙ̄ a cauſa imediata. Unde in propoſito noſtro licet potentia intellectiua imediatius habeat perfectionem beatitudinis: magis et pricipalius anima eſt beata cuius virtute et ſubſiſtētia potentia intellectiua fit beata. Ad exemplum autem de ligno calido: dicimus ꝙ calefactio proprie et principaliter et per ſe a ligno calido efficitur magis ꝙ̄ a calore loquendo de principio qd. et quāuis lignum nō ſit cauſa per ſe calefactionis lignum tamen calidūꝫ eſt cauſa eius per ſe. ¶ Ad quartam dicitur ꝙ non concludit propoſitum arguentis. quoniam gloria etiam eterna non ē ideꝫ re in beatis quod beatitudo prout oſtenſum fuit in tertio notabili. vnde licet gloria ſit in eſſentia anime ſicut et gratia: non inde ſequitur ꝙ in eſſētia anime ſit beatitudo ſubiectiue. ¶ Ad quintāꝫ dicitur primo ꝙ aſſumptum eſt falſūꝫ prout in qrto notabili deductum fuit. neqꝫ valet eius probatio. quia beatitudo et ſi principalius cōſiſtat ī obiecto increato: non tamen prout obiectum eſt p̄ſens intellectui per illapſum: ſed per modum obiecti. nam deum eſſe preſentem per illapſūꝫ: commune eſt omnibus creaturis. ſed in ratione obiecti cogniti et amati: ſolūmodo eſt in creaturis intellectualibus. Dicitur ſecundo ꝙ dato ſed non conceſſo ꝙ diuina eſſentia vt dare viſa eſſet preſens menti beate per illapſum: talis illapſus imediate fieret potentie et per potentiam eſſentie. et hoc probatur ex auctoritate dioniſij quam arguens allegat. nam transformatio amantis in amatum per quam arguens dicit fieri illapſum amati in amantem: eſt per actum amoris ſm dioniſium. actus autēꝫ amoris īmediate elicitur a potentia voluntatis: quamuis principaliter ab eſſētia anime. vnde ex ea ratione magis probatur ꝙ beatitudo ſit imediate a potentia et in potentia anime ꝙ̄ in eſſentia. Et per hec patet reſpōſio ad dicta henrici. ¶ Ad argumenta aureoli cōtra eandem concluſionem dicimus ꝙ non militant contra concluſionem noſtram imo conferūt ad eius declarationem. cōcedimus nāqꝫ ꝙ beatitudo nō conſiſtit in operatione ſm ſuam rationem abſolutam: ſed prout eſt exhibitiua obiectiui eſſe preſentiali ſm modum loquendi arguentis. niſi eniꝫ operatio intellectus terminaretur ad obiectum beatificum intellectui preſens: non eſſet beatitudo. non enim viſio diuine eſſentie eſt beatitudo inꝙ̄m eſt viſio abſolute: ſed inꝙ̄m eſt viſio diuine eſſentie. ¶ Ad argumenta ſcoti contra ſecundāꝫ concluſionem: ad primum dicitur ꝙ deficit dupliciter. primo quia aſſumptum non eſt ſimpliciter et vniuerſaliter verum. nāꝫ gratia accidentaliter ineſt homini: et tamen facit illum magis permanere in bonis operibus et propoſitis ꝙ̄ permaneret per ſolāꝫ naturam ſuam liberi arbitrij. immo et facit hominem impecabilem etiā in hac vita ac per hoc diuturnius pmanere in bono quod tamē per ſuam naturā non pōt ſicut apparet in cōfirmatis vt in beata virgine et ſanctis apoſtolis adhuc viatoribus prout communi⁹ tenet. Secūdo deficit

quia ſuppoñit falſum. ſ. ꝙ ſanctꝰ thomas teneat ꝙ actꝰ beatitudinis ſm̄ ſubam̄ mẽſuret̃ euo. hoc certe eſt falſum. imo ſm̄ doctrinaꝫ ſancti thome actꝰ beatitudinis et q̄z^{m} ad ſubam et q̄z^{m} ad ꝑfectionẽ ex lumine glorie: mẽſurat̃ eternitate participata dono dei ꝓut deductũ fuit in quinto notabili. nec oꝑationes intellectiue alie a beatitudine in btis menſurant̃ euo vt arguẽs putat: ſed tẽpore quãtis nõ primi mobilis ꝓut ex dictis auguſtini apparet in notabili ꝓxime allegato. ¶ Ad. 2^{m}. dicitur ꝙ ꝓcedit de eternitate eſſentiali et ꝓut eſt menſura adequata. beatitudo aũt ſanctoꝝ menſuratur eternitate participata et nõ ſicut adequata menſura. ¶ Ad. 3^{m}. dicit̃ ꝙ ꝓbatio ſancti doctoris nõ ſolũ ſtat in eo qđ arguẽs tangit: ſed magis in hoc ꝙ virtute et dono dei creatura intellectualis attigit beatitudinẽ. ꝓpter quod ſicut homo fit particeps diuine oꝑationis in vidẽdo deũ: ita fit particeps eternitatis qua diuina oꝑatio mẽſurat̃. Vñ S. Tho. ĩ hac diſ. q. p^{a}. ar. 2. ſub. ar. 3. ad. 3^{m}. eternitas inquit nõ eſt cõmunicabilis hoĩ ita ꝙ ſit eiꝰ mẽſura adequata vel alicuiꝰ quod in ipſo eſt. põt tamẽ hoĩ cõmunicari ſm̄ quãdã participationem vt ſicut hõ fit particeps diuine oꝑationis in vidẽdo deum: ita ſit particeps eternitatis qua diuina oꝑatio menſurat̃. et ſic ipſa eiꝰ oꝑatio dicitur vita eterna. hec ille. ¶ Ad. 4^{m}. reſpondet ſanctꝰ thomas vbi allegatum eſt in fine quinti notabilis ꝙ eternitas non eſt ſimilis hinc et inde. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum reſpondet ſanctus thomas per ea que recitata ſunt in reſponſione proxime poſita ad. 3^{m}. Et in hoc articulus terminat̃.

VLteriꝰ circa eandẽ diſtictioneꝫ querit̃ vtrũ beatitudo vltima hoĩs conſiſtat eſſentialiter in actu intellectꝰ et arguitur ꝙ nõ. qꝛ beatitudo vltima hoĩs conſiſtit in ꝑfecta cõiũctione hoĩs ad deũ. ſed ꝑfectius homo deo ꝯiungit̃ ꝑ voluntatẽ q̄z ꝑ intellectũ. vnde dicit hugo de ſancto victore ſeptimo caplo eccleſiaſtice hierarchie ſup illud mobile et acutũ et c̃. dilectio ſupeminet ſciẽtie et maior eſt intelligẽtia. plus enĩ deꝰ diligitur q̄z intelligat̃: intrat dilectio vbi ſciẽtia foris ẽ. ergo beatitudo magis conſiſtit in dilectione q̄z in cognitione et in voluntate q̄z in intellectu. ¶ In oppoſitũ arguit̃ qꝛ ioãnis. 17. dicit̃. hec ẽ vita eterna vt cognoſcãt te verũ deum et quẽ miſiſti ieſuꝫ xp̄m. ſed vita eterna eſt beatitudo ipſa. ergo beatitudo in cognitione conſiſtit. ¶ In hac queſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

QUantuꝫ ad primũ articulũ ſit p̄ma concluſio ꝙ vltima hoĩs felicitas vel beatitudo nõ cõſiſtit eſſentialiter in aliq̃ actu volũtatis. Hãc cõcluſioneꝫ tenet. S. Tho. in hac diſ. q. p^{a}. ar. p^{o}. ſub. ar. 2. Et p^{a} 2^{e}. q. 3. ar. 4. Et cõtra gẽ. li. 3. caplo. 26. Iteꝫ qđlibet. 8. ar. 19. ¶ Secũda cõcluſio eſt ꝙ vltima felicitas hoĩs cõſiſtit eſſentialiter in actu intellectꝰ. Hãc cõcluſioneꝫ tenet. S. Tho. vbi ſupra. Et. p^{a}. 2^{e}. q. p̄dicta. ar. 8. ¶ Tertia concluſio eſt ꝙ vltima felicitas hoĩs non cõſiſtit in oꝑatione intellectus pratici. Hãc ꝯcluſionẽ tenet. S. Tho. in hac diſ. vbi ſupra ſub. arti. 3. Et. p^{a} 2^{e}. vbi ſupra. ar. 5. Et cõtra gẽ. li. 3. capl'is. 34. et. 35. et. 36.

QUantum ad articulũ ſecundũ arguẽdũ eſt contra cõcluſiones. Et q̇deꝫ contra p̄mã arguit ſcotꝰ ꝓbando ꝙ beatitudo p̄ncipaliter cõſiſtit ĩ actu volũtatis plus q̄z in actu intellectꝰ. qꝛ finis extra ẽ ſimpliciť optimũ et ſũme volẽdũ. ergo inter ea q̃ ſunt ad ipm̄: qđ eſt ſibi ĩmediatiꝰ et magis ĩmediate tẽdit in ipm̄ vt in finẽ vltimũ: eſt p̄ncipalius in beatitudine formali et magis finis intra. ſed actꝰ volũtatis ĩmediatiꝰ tẽdit in deũ vt in finẽ vltimũ cũ finis vltimꝰ in q̄z^{m} hmõi ſit ꝓpriũ obiectũ volũtatis et ipſiꝰ velle. ergo et c̃. maior ꝓbat̃. illud enĩ eſt magis volendũ voluntate libera: qđ appetitui naturali eſt magis appetẽduꝫ naturalr̃. ſed hmõi eſt quod ẽ ꝓpinquiꝰ vltimo fini qui ſimplr̃ maxime appetit̃ naturalr̃. ¶ 2°. quia volũtas põt velle ſuũ actũ ſicut ĩtellectꝰ ĩtelligere ſuũ actũ. aut ergo vult ſuũ actũ ꝓpť ĩtelligere aut ecõtra aut neutrũ ꝓpter alterũ. et loq̊r de velle ordinato. non p̄mũ: qꝛ ſm̄ anſelmũ. 2°. cur deꝰ homo caplo p̄mo ordo ꝑuerſus eſt velle amare vt intelligeret. nec tertiũ: qꝛ in ordinatis per ſe ad eundẽ finẽ: eſt aliquis ordo inter ſe tanq̄z ad fineꝫ ſub fine. ergo ſecundũ: et hoc vult anſelmꝰ. ¶ 3°. ſi beatitudo ſit ſũme volenda: ergo illud eſt maxime beatitudo intra qđ inter intriſeca eſt ſũme volendũ. ſꝫ hmõi eſt aliquod velle. plus enim appetit volũtas perfectionẽ ſui in fine vltimo: q̄z ꝑfectionẽ intellectꝰ.

et hoc recte

et hoc recte loquēdo de appetere liberiori ſicut
naturalr̄ plus appetit appetitu naturali. ¶ 4°
quia ꝑfectiſſimus habitꝰ voluntatis in via ꝑficit
eā ſecūduꝫ capacitatē quā habet pro tūc. ergo ſi
ille eſt nobilior quocūqꝫ habitu ītellectꝰ: capaci
tas volūtatis pro via ē maior vl' aliquid maius
ꝙ̄ capacitas ītellectus. ergo et pro pr̄ia. quia vl'
eſt eadē capacitas hic et ibi loquēdo de capacita
te remota q̄ eſt ſm gradū nature capacitatis: vl'
illa correſpondet ibi ꝓportionabiliter iſti hic lo-
quēdo de capacitate ꝓpinqua. quia prima capa
citas non pōt ſaciari niſi per aliquid ꝓportiona
biliter ꝑficiēs eaꝫ. ergo nō niſi per nobilius ſi illa
eſt aliquid nobilius. ¶ 5°. quia ſi nullꝰ actus volū
tatis eſſet eſſentialiter beatitudo vel de eſſentia
beatitudinis: ergo deꝰ poſſet ſeparare om̄e gau
diū et delectationeꝫ a beatitudine. et ſic aliquis
poſſet eſſe beatus et nō gauderet nec complace
ret ſibi in illa quod videt̄ abſurdū. Cōfirmatur
quia ꝑfectꝰ eſt aliquid ſi de eſſentia eiꝰ ſit aliqua
ꝑfectio ſiue quādo includit eſſentialiter aliquaꝫ
ꝑfectionem: ꝙ̄ ſi non eſſet niſi cōcomitās. ſed de
ratione beatitudinis ē ꝙ ſit ꝑfectio maxima. ma
gis aūt eſſet perfecta ſi de ratione eius eſſet dele
ctātio. ¶ 6°. quia pena eſſentialiter ē triſticia: er
go premiuꝫ erit eſſentialiter gaudiū. antecedēs
patet. quia oēm actū volūtatis volūtas elicit vo
lūtarie et delectabiliter ⁊ nihil tale pōt ei eſſe pe
nale quia oīs actus p̄ter triſticiā: eſt volūtarius
et delectabilis reflectēdo ſe ſuper actū. ſicut eniꝫ
volēs volo me velle: ita nolens volo me nolle.
ſed nullū volūtariū videt̄ eſſe penale. ergo bea
titudo eēntialiter ⁊ formaliter nō videt̄ eſſe niſi
gaudium et delectatio ſiue actus delectabilis.
¶ Cōfirmat̄. qꝛ malū quod ē inhoneſtuꝫ: perti-
net ad penā per ſe. ergo om̄e bonū honeſtū per
ſe ꝑtinet ad premiū: et malū pene per ſe pertinet
ad triſticiā ſicut bonū cōmodi ad gaudium. hoc
enim ē volūtariū ⁊ delectabile ſicut aliud ē inuo
lūtariū ⁊ triſtabile. ergo p̄miū eſſentialiter inclu
dit gaudiū et delectationē. hec ſcotus in forma.
¶ Contra eandē cōcluſionē arguūt alij vt reci-
tat petrꝰ de palude. primo ſic. illa potētia q̄ eſſen
tialiter ꝑtinet ad imaginē dei: eſt q̄ eius capax et
particeps beatitudinis eē pōt. ſed volūtas eſt eſ
ſentialiter pars imaginis. ergo ⁊c̄. Si dicatur ꝙ
maior habet inſtātiā in intellectu agēte q̄ eſt pa-
rs imaginis nec tn̄ habet actū in beatitudine: di
cēdū ꝙ maior ꝓpoſitio intelligit̄ de potētia paſ
ſiua cū beatificari ſit pati ⁊ recipere. ¶ 2°. ſic. om
nis actꝰ per queꝫ imediate et perfecte attingitur
obiectū beatificū ſub ratione qua eſt beatificuꝫ
eſt eſſentialiter beatificus. ſed actus voluntatis
eſt huiuſmodi. ergo ⁊c̄. maior patet dupliciter.
primo quia finis quo eſſentialiter eſt actus quo
imediate habet̄ finis gratia cuiꝰ. dico aūt imme
diate: quia ꝓpter hoc in actu reflexo non pōt eē
beatitudo quia nō attingit obiectū beatificū im
mediate ſed mediāte actu recto. ſecundo ꝓbat̄
eadem maior. quia ſicut omnis actꝰ qui imedia-
te attingit viſibile obiectuꝫ inq̄ꝫm eſt viſibile ē eſ-
ſentialiter et formaliter viſio: ſic omnis actus q̄
attingit immediate obiectū beatificū vt eſt bea
tificuꝫ obiectiue: ē eſſentialiter et formaliter bea
titudo ſubiectiue. et ſi dicat̄ ad hāc maiorē ꝙ ve
ra eſt quādo attingit obiectū nondū habituꝫ: ſꝫ
hic eſt iam habitū per actum intellectus ideo ⁊c̄
dicēdū ꝙ non eſt habitū omnimodo quo habe
ri pōt immediate quod requirit̄ ad verā beatitu
dinē. nec oportet addere primo: qꝛ ſi viſio inter
rūperet̄ et poſtea videretur ſicut fuit ī paulo: ita
eſſet beatifica ſecūda viſio ſicut prima. vnde vi-
ſio non habet rationeꝫ beatitudinis quia prima
alias cognitio vie eſſet beatifica: ſed quia imme
diata. Et ſi dicatur ꝙ illa primitas et poſteriori-
tas que fuit in paulo accidentaliter accipiat̄ ſm
illos qui dicūt ꝙ beatitudo auget̄ intēſiue in re-
ſurrectiōe et ꝙ intēſio ſit per generationē et cor
ruptionē: tūc eni per ſe viſio poſt reſurrectioneꝫ
preſupponit viſionē ante: nec tn̄ eſt minꝰ beatifi
ca ſm eoſdē. minor patet. ſ. ꝙ actus voluntatis
in pr̄ia immediate fertur in deū ſub ratione qua
obiectū beatificū: quia deꝰ eſt obiectū beatificuꝫ
ſub ratione qua eſt omnis boni bonuꝫ ⁊ ſummū
bonū. volūtas aūt in pr̄ia eſt perfectiſſima. non
eſt aūt potētia perfectiſſima: niſi quādo imedia-
te in obiecto ſuo inuenit rationē om̄is ſūmi bo-
ni. cum aūt eius obiectū ſit bonuꝫ in cōi: non eſt
perfecta niſi attingat ſūmū bonū in ratione om
nis boni. Item actus intellectus nihil ponit cir-
ca obiectū. ergo ſicut inuenit obiectū beatificuꝫ
ſic ſimplex et imediatū repreſentat ipſum volū-
tati. ¶ 3° ſic. potētia que habet actū eſſentialē in
merito: habet actū eſſentialē in premio. ſed vo-
luntas eſt huiuſmodi. ergo etc̄. maior patet. qꝛ
ſi albū inq̄ꝫm albū et per ſe diſgregat: hoc eſt per
albedinē qua eſt albū. ſed merens inq̄ꝫm merens
vel ſaltem per ſe premiatur ratione meriti quia
conuenit omni et per ſe licet non ſoli cuꝫ aliqui
ſint beati ſine merito. ſicut etiam ignis per ſe eſt
calidus: ꝙ̄uis aliquis non ignis ſit calidus vel
per ſe vt aer vel per accidēs vt aqua. ergo merēs
debet premiari ſm illud et per illud ⁊ ſm q̄d me
ruit. et pari ratione potentia que habuit eſſen-

tialiter actũ in merito: habere debet actũ eſſentialẽ in premio. dico autẽ potẽtia quia ſecus eſt de habitu. eſt eni aliquis habitus q̃ habuit eſſentialiter actum in merito ſicut fides quia ſine fide impoſſibile eſt placere deo: qui tñ nõ hẽt actũ in patria quia nõ manet ſed potẽtia ibi manet. dico autẽ qui habuit formaliter et ſubiectiue non quod in alio efficit ſicut intellectus agẽs quia repugnat beatitudini eſſentiali ꝙ efficiatur a potentia creata: ſed debet recipi in ea. minor patet. quia diligere deũ eſt per eſſentiã actus meritorij. nec concludit ratio quin alie potẽtie poſſint beatificari vel accidentaliter vel organice vel eſſentialiter vt intellectus: quia credere vel iudicare eſt de eſſentia meriti ſicut eligere. ❡4°. q2 potentia eſſentialiter libera: eſt eſſentialiter beatificabilis. ſed volũtas eſt hmõi. ergo ꝛc. maior patet. quia oppoſita nata ſunt fieri circa idẽ: nõ per accidẽs ſed per ſe. vnde cũ ſalus beatitudinis ꝛ dãnatio miſerie ſint oppoſita ꝛ nihil eſt per ſe dãnabile dãnatione perfecta. ſ. quo ad penã dãni et ſenſus niſi habẽs vſum liberi arbitrij. ergo nihil eſt per ſe beatificabile niſi habẽs vſũ liberi arbitrij. ꝙ autẽ paruuli beatificãtur ẽ per auctoritatẽ. potẽtia aũt p eſſentiã libera p eſſentiã ẽ beatificabilis. ſed volũtas ẽ hmõi. ergo etc̃. Si dicatur ꝙ intellectus agens eſt liber quia immaterialis et tñ non eſt beatificabilis: dicendum ꝙ non omne immateriale eſt liberũ nec omnis potẽtia immaterialis ẽ libera eſſentialiter: ſed illa q̃ eſt ſubiectum actus liberi. nõ propter hoc ꝙ ipſum patitur: ſed per hoc ꝙ actus ſuus elicit⁹ vel imperatus eſt in poteſtate ſua quod eſt de intellectu poſſibili et voluntate non de agẽte qui penitus agit de neceſſitate nature. tñ cum etiã potẽtie organice et pure actiue vt vegetatiua beatificentur in patria ſaltem accidẽtaliter toto corpore beatificato: non eſt negãdum quin intellectus agens beatificetur per accidẽs quia et actũ naturalẽ in intellectu poſſibili multo nobili⁹ eliciet q̃ in via. hec petrus. ꝛ ſubdit ꝙ iſte rationes bene concludũt ꝙ actus volũtatis eſſentialiter eſt de eſſentia beatitudinis actiue q̃ eſt in patria conſiſtẽs in delectatione dei et ꝓximi qui ẽ ciuitas ciuium ſupernorũ et regnum dei non carẽs felicitate politica. ❡Contra eandẽ concluſionẽ arguũt alij vt recitat durãdus. primo quia beatitudo cõſiſtit in actu nobiliſſimo. ſed actus voluntatis eſt nobilior actu intellect⁹. ergo ꝛc̃. maior patet ex primo ethicorum et decimo. minor probat̃. quia ille actus eſt nobilior in quo ꝛ ẽm quem ſumus liberi: q̃ ille ẽm quem nõ habem⁹ libertatem. ſed ẽm actum voluntatis ſumus liberi non autẽ ẽm actum intellectus qui neceſſitatur ab obiecto. ergo ꝛc̃. ❡2°. quia beatitudo cõſiſtit in operatione que elicitur a potẽtia perfecta per nobiliſſimum habitũ. ſed volũtas perficitur nobiliori habitu q̃ intellectus. ergo in operatione volũtatis magis conſiſtit beatitudo q̃ in operatione intellectus. maior patet vbi ſupra. minor probatur. quia nobilior habitus eſt charitas q̃ quicũq alius vt patet per apoſtolũ pª Corin. 13. charitas autem perficit voluntatẽ. quare ꝛc̃. ❡3°. in operatione illius potẽtie conſiſtit beatitudo principalis: q̃ magis reſpicit obiectum ſub ratione qua eſt beatificum. ſed talis eſt voluntas magis q̃ intellectus. quare ꝛc̃. maior videtur manifeſta quia operatiões rationẽ ſumunt ex obiectis. minor probatur. quia ratio obiecti beatifici eſt ſummũ bonũ et perfectum. ſed ſub hac ratione voluntas potiſſime reſpicit ſuum obiectum: cum ratio boni ſit ratio obiecti voluntatis. ❡4°. in illo actu conſiſtit principaliter beatitudo: per quẽ perfectius intellectus vnitur deo. ſed talis eſt actus volũtatis magis q̃ intellectus. ergo ꝛc̃. maior patet quia beatitudo noſtra cõſiſtit in vnione ad ſummũ bonũ. minor ꝓbatur quia vnio anime cũ deo inchoatur in viſione ſed conſumatur in delectatione q̃ pertinet ad voluntatem. et iterum dicit hugo d̃ ſancto victore ſuper ſeptimum capitulum celeſtis hierarchie ꝙ dilectio ſupereminet ſcientie ꝛ maior eſt intelligẽtia. plus enim diligitur deus q̃ intelligatur ꝛ intrat dilectio vbi ſcientia foris ſtat. item quod eſt poſteri⁹ generatione: eſt prius perfectione. ſed actus voluntatis eſt poſterior actu intellect⁹. ergo eſt perfectior. ſed in perfectiori actu principalius conſiſtit beatitudo. ergo ꝛc̃. ❡5°. in optimo actu conſiſtit beatitudo ſiue felicitas. ſed actus voluntatis eſt melior actu intellect⁹. ergo ꝛc̃. maior nota eſt ſed minor ꝓbatur. quia ille actus eſt melior: quo efficimur meliores. ſed per actum voluntatis dicimur boni ſimpliciter loquendo et vnus melior altero. ẽm aũt actũ intellect⁹ null⁹ dicit̃ bonus nec vn⁹ melior alio loquendo ſimpliciter ſed ſolum cũ determinatione vt pote bonus clericus vel huiuſmodi. quare et cetera. ſecundo q2 ille actus ẽ melior: cuius oppoſitum eſt peius. ſed dilectioni dei opponitur odium dei quod eſt peius ignorantia vel infidelitate que opponit̃ cognitioni dei. ergo diligere deum eſt melius q̃ cognoſcere ipſum. et ſic patet minor. ſequitur ergo cõcluſio. ❡6°. premiũ reſpondet merito. ſed meri

tum magis conſiſtit in actu volũtatis ꝙ̃ in actu intellectus: ergo ⁊ premium. ergo ⁊c̃. ¶ 7°. ſi in actu volũtatis nõ cõſiſteret btitudo: tũc vidẽs deū ⁊ non delectatus in ipſo eſſet beatus. hoc aũt eſt falſum. ergo ⁊c̃. antecedẽs patet ſed probatur falſitas cõſequẽtis. quia ſi vidẽs deũ non delectaretur: poſſet triſtari quia viſio dei nõ excludit triſticiã niſi inferat delectationẽ. qui autẽ triſtatur miſer eſt nam triſticia eſt quedã miſeria et ſic idē ſimul eſſet beatus ⁊ miſer quod eſt impoſſibile. hec argumenta recitat durãdꝰ ⁊ ſunt ꝓ maiori parte ſumpta ex dictis hẽrici in ſuis quolibetis. ¶ Cõtra ſecundam cõcluſionem et precedentẽ arguit ſcotus probãdo ꝙ beatitudo nõ conſiſtat formaliter nec eſſentialiter in vnica operatiõe. primo quia beatitudo cõſiſtit ſimul in actu intellectus ⁊ volũtatis. quod patet qꝛ beatitudo conſiſtit in perfecta vnione beatificabilis cum deo. hec aũt concludit vnionẽ ſm omnem potentiam ſm quam anima eſt vnibilis deo. ſed huiuſmodi eſt tã intellectus ꝙ̃ volũtas. quia ſicut deus ſub ratione qua eſt ſummũ verũ eſt immediatū obiectum intellectus: ita ſub ratione qua eſt ſummũ bonū eſt ĩmediatum obiectum volũtatis. ergo ⁊c̃. ¶ 2°. per quā virtutem aliquid mouetur ad terminũ: per eandem quieſcit in termino. ſed tã per intellectum ꝙ̃ per voluntatẽ natura intellectualis mouetur in deũ. ergo per vtrãq; potentiam in ipſo quieſcit. ſed beatitudo eſt perfecta quies nature intellectualis in deo. ergo ⁊c̃. ¶ 3°. quãdo ad perfectionẽ alicuiꝰ in actu primo plura requirũtur: ad perfectionẽ eiuſdẽ in actu ſecundo plura requirũtur. ſed ad perfectionẽ nature rationalis in actu primo plura requirũtur. ſ. intellectus ⁊ voluntas qꝛ ſi vna eſſet ſine altera: non eſſet perfecta natura ĩ actu primo. ergo ad perfectionẽ eius in actu ſecũdo requiruntur multi actus ſecũdi iſtis primis correſpõdẽtes. ergo beatitudo q̃ eſt cõpletiſſima ꝑfectio nature intellectualis: in actu ſecundo requirit iſtos duos actus ſecundos. maior probatur. quia natura non poteſt eſſe perfecte quieta niſi quodlibet per ſe pertinẽs ad eius naturalē perfectionem quietetur. da enim ꝙ aliquod tale non quietetur: ergo natura nõ ſm quodlibet ſui intrinſecū quietaꝛ̃. ergo nõ perfecte. ꝑfectio enī quietatiua totius nature: includit ꝑ ſe quietationem cuiuſlibet actus primi per ſe pertinentis ad ipſam naturã. ¶ 4°. quia auguſtinus dicit. 13. de trinitate ꝙ beatus eſt qui habet quicq̃d vult. ſed non tm̃ recte vult homo vnam operationem ſed plures: quia ſi recte vult fruitionem recte vult viſionẽ ſine qua non eſt fruitio. ſi etiã recte vult viſionẽ: recte vult fruitionẽ. quia ſm anſelmũ. 2° cur deus homo: natura intellectualis ad hoc accipit intellectum ad diſcernẽdũ bonum a malo: vt per voluntatem bonũ diligat ⁊ malum odiat. Item ex eadē auctoritate ſi per vnam operationem poteſt habere quicq̃d vult aut ergo per operationem volũtatis: et tunc ſequitur ꝙ deſcriptio auguſtini equiualet iſti. beatus eſt qui vult quicquid vult. qꝛ habere eſt velle cum oĩs operatio voluntatis ſit velle. ſed viator vult quicquid vult. ergo ipſe eſt hic beatus. Si autẽ illud habere ſit per actum intellectꝰ: tũc ſequitur ꝙ beatꝰ eſt qui intelligit quicquid vult. ⁊ tunc ſequitur vt prius ꝙ vel viator eſt beatus quia intelligit quicquid vult; vel oportet dicere ꝙ iſtud habere non conſiſtit in ſolo actu voluntatis nec ſolius intellectꝰ nec in quacũq; vnica operatione. ¶ 5°. qꝛ beatitudo cõſiſtit in operatione quacũq; per quā beatus diſtinguitur a non beato per ſe. ſed beatus per ſe diſtinguitur a non beato per actum intellectus: quia beatus videt obiectum beatificum non aũt non beatꝰ. diſtinguitur etiā per actum voluntatis: quia ſi cauſe ſint diſticte ⁊ effectus. ſed actus intellectꝰ eſt cauſa actus voluntatis: quia ea poſita ponitur ille actꝰ et illa nõ poſita nõ ponitur et remota remouetur. hec ſcotus in forma. ¶ Cõtra tertiam cõcluſionem arguit petrus ꝺ palude dicẽs. in patria ſicut in via ẽ duplex felicitas ſilicet ſpeculatiua et pratica: cum quicquid perfectionis ẽ in via eminentius ſit in patria. loquendo ergo ꝺ felicitate contemplatiua: illa conſiſtit in actu intellectus: non ſolum pure aut eſſentialiter imo totaliter. ad quā quicũq; actus voluntatis ſiue ſit dilectio ſiue delectatio aut fruitio nõ ſe habet eſſentialiter immo nec conſequenter nec accidẽtaliter: quia non poteſt aliquis actus voluntatis ſequi intellectum pure ſpeculatiuũ. ille enim ſpeculatiuꝰ qui non dicit de proſequibili aut fugibili nũq; mouet. 3°. de anima. et inde eſt ꝙ habitibus ſpeculatiuis in intellectu: nullus habitꝰ correſpondet in voluntate: ſed ſolum habitibꝰ intellectus pratici: ſicut partibus prudentie correſpondẽt habitꝰ moralis in appetitu. ¶ 2°. poſſumus loqui de beatitudine ſupernaturali actiua: et illa conſiſtit in actu intellectus pratici antecedẽter ſicut ⁊ oĩs actus voluntatis: ⁊ in actu voluntatis eſſentialiter: et in actu delectationis conſequenter: vel ſm rem ſi differunt re: vel ſm rationem ſi differunt ratione tãtū. ciuitas enim ciuium supernorum et eorum felicitas conſiſtit

in dilectione dei et ſui ⁊ proximi ordinata qualē
requirit illa. et ſic poteſt dici beatitudo pax ⁊ re=
gnum dei. ſed principalitas eſt penes volunta=
tem. quia omnis cognitio pratica ordinatur ad
voluntatē ſicut ad finez quia finis pratice eſt o=
pus ſecūdo methaphyſice. ❡. 3°. ſi loquamur ꝺ
beatitudine prout dicit ſtatum aggregatum ex
illa duplici felicitate: ſic conſiſtit quidem in actu
vtriuſqꝫ eſſentialiter ſed in actu intellectus prī=
cipaliter: quia illud quod eſt minus in toto ag=
gregato ē principalius. huiuſmodi autez ē felici
tas contēplatiua non actiua: cuꝫ iſta ſit propter
illam ſm philoſophuꝫ. vnde cum beatitudo ſit
finis et non ad opationem ſicut ad finem: hoc ē
differēter. quia beatitudo contemplatiua ē om
nium actionum finis ſui generis ⁊ aliorum. vn=
de ē ſimpliciter finis licet non ſit finis gratia cu=
ius quia hoc eſt ipſum obiectum. ſed beatitudo
actiua ē finis actionum praticaruꝫ ſed non om=
nium ſimpliciter. immo ipſa ordinatur ad contē
plationē que ſine illa poſſet turbari. dilectio er=
go dei in patria licet non ordinet deum in aliud
tamen ipſamet ordinatur in viſionem ſicut mi=
nus bonum eiuſdē ſubiecti ad aliud maius bo=
num eius. ſꝫ in hac deductione dubium ē ꝙ bea
titudo ſumma non habet fruitionem annexam
ſed beatitudo minor. ſ. actiua. cum tamen dicat
philoſophus ꝓ°. metha. ⁊. 9°. ethi. conſideratio
ſapiētie habet mirabiles delectationes ⁊ puriſſi
mas ſortes. ſed illud non eſt niſi mediante actu
pratico qui dictat deum eē ſummum bonum vł
ſumme amādū ⁊ huiuſmodi. hec petrꝰ. ⁊ ſubdit
ꝙ quattuor rationes ſecundo loco poſite con=
tra pͥmam concluſionē probāt illud quod dictū
eſt ꝺ beatitudine pratica.

QUātum ad ter=
tium articulum pͥmo notandū
eſt ꝙ ſm communiter doctores
theologos ⁊ philoſophos bea
titudo hominis ſeu felicitas po
nitur duplex. vna eſt intrinſeca illi et formaliter
dicta: et hec beatitudo pōt adhuc ſubdiſtingui
quia vel accipitur prout includit oē illud quod
pertinet ad pfectionem beatitudinis hominis ⁊
ſm corpus ⁊ ſm animā: ⁊ ſic accipit boetius bea
titudinem quinto libro de conſolatione diffini=
ens eam ꝙ eſt ſtatus omnium bonorum aggre
gatione pfectus. ſic etiam capit beatitudinē au=
guſtinus. 13. liͦ. de trinitate dicens ꝙ beatus eſt
qui habet quicquid vult ⁊ nihil mali vult. vł ac=
cipitur magis ſtricte pro illo quod inter omnia
bona hominis ⁊ omnes perfectiones humanas
ē optimum ⁊ perfectiſſimum. ⁊ ſic beatitudo ho
minis ponitur eius optima ⁊ perfectiſſima ope=
ratio. Alia ē beatitudo hominis extra ipſuꝫ ſup
poſitaliter exiſtens. q̄ obiectiue ⁊ effectiue dici=
tur hominis beatitudo. ⁊ hec beatitudo ē deus
qui ē ſimpliciter ſummum bonum. ⁊ dicitur bea
titudo effectiue: quia efficit hominē beatuꝫ cau
ſans in eo beatitudinē intrinſecam et formalem
qua. ſ. denominatur formaliter beatus. dicitur
autē beatitudo obiectiue: quia ē proprium ⁊ im
mediatum obiectum pfectiſſime opationis que
dicta ē beatitudo intrīſeca hominis ⁊ formalis.
Unde cum in pſenti queſtione ē queſitum vtrū
beatitudo hominis vltima conſiſtat eēntialiter
in actu intellectus: non queritur ꝺ beatitudine
obiectiua ⁊ effectiua hominis que ē deus ꝺ qua
in dubium non vertitur ſi conſiſtat in actu intel
lectꝰ an non: cum ſit notiſſimum recte intelligē=
ti ꝙ deus non ſit actus vel operatio noſtri intel
lectus. Item neqꝫ queſtio noſtra querit ꝺ beati
tudine intrinſeca ⁊ formaliter dicta ſm primam
acceptionez prout. ſ. includit omne illud quod
ptinet ad hominis pfectionem vel ſm animam
vel ſm corpus. nam impertinens ⁊ abſqꝫ ratio=
ne q̄ſtio moueretur: cum nulli dubium ſit ꝙ bea
titudo ſic ſumpta complectatur omne bonuꝫ et
omnem perfectionem tam corporis q̄ꝫ anime ⁊
tam intellectus q̄ꝫ voluntatis. ac ꝑ hoc dubium
non eſt ꝙ beatitudo ſic ſumpta non conſiſtit in
ſolo actu intellectus. Reſtat igitur ꝙ queſtio
debeat intelligi de beatitudine intrinſeca homi=
ni ⁊ formaliter dicta ſm ꝙ ſtricte accipitur ꝓ op
tima ⁊ pfectiſſima hominis operatione que pri=
mo ⁊ immediate attingit ſummū bonum ⁊ bea
titudinem q̄ deus eſt.

❡ Secundo Notandum eſt ꝙ qr beatitudo hominis ē
ſummum ac optimum bonum eius ⁊ vltimus fi
nis vt in precedēti notabili fuit premiſſum: quo
cūqꝫ modo capiatur beatitudo ſiue formaliter
ſiue obiectiue ⁊ effectiue: neceſſario debet poni
directe et per ſe obiectum voluntatis humane.
nam bonum ⁊ finis inq̄ꝫ[m] hmōi: proprium ⁊ per
ſe obiectum ē voluntatis. et quia ſummum bo=
num eſt ad quod omnia alia bona referuntur ⁊
quod omne bonum in ſe complectitur: et vlti=
mus finis ē ad quem omnes alij fines ordinan=
tur: conſequēs eſt ꝙ primum ⁊ principale ac im
mediatuꝫ obiectum voluntatis ſit ſūmum bo=
num ⁊ vltimus finis. ac per hoc ⁊ beatitudo ipa
quocunqꝫ dictorum modorum capiatur. nunc

eſt ita ꝙ proprius voluntatiſ actus eſſe non põt
primum ⁊ directe ac ꝑ ſe eius obiectum ſicut nec
viſio põt eſſe primum obiectuꝫ viſus. tum quia
omnis anime potẽtia ꝑ ſuum proprium actum
tendit in proprium ⁊ per ſe obiectum. ⁊ per con
ſequens proprius actus potentie non eſt ipſum
eius ꝑ ſe obiectum. tum etiam quia primum ob
iectum voluntatis p̄cedit omnem ipſius actuꝫ.
hoc enim eſt cõmune omnibus potentijs q̃ mo=
uentur a ſuis obiectis. non ergo põt actus vo=
luntatiſ eſſe primum volitum quod eſt beatitu=
do. tuꝫ tertio quia nulla potẽtia anime fertur in
ſuam propriam opationem niſi per actum refle
xum ꝑ quem nũq̃ fertur in proprium ⁊ ꝑ ſe ob=
iectum: ſed magis actu et opatione directa. ſeq̄=
tur ergo efficaci ratiõe ꝙ beatitudo ſiue forma=
lis ſiue obiectiua vel effectiua nullo modo con
ſiſtat in opatione voluntatis q̃m ad ſui ſubſtan
tiam. ¶ Rurſus in omni re que appetit aliquid
tanq̃ finẽ eius ⁊ bonum ad extra .i. ſuppoſito di=
ſtinctum: aſſecutio ⁊ adeptio realis ipſius: ẽ finis
⁊ bonum appetentis ad intra. quemadmodum
ſi aliquis appetat pecuniam tanq̃ finẽ ⁊ bonum
ipſius: finis ⁊ bonum eius ad intra eſt adeptio ⁊
aſſecutio pecunie. Cum ergo nullus actus vo=
lũtatiſ ſit aſſecutio vł adeptio vltimi finis ⁊ ſum=
mi boni quod eſt deus ⁊ beatitudo hominis ad
extra: conſequens eſt ꝙ nulla operatio volunta
tis ſit eſſentialiter beatitudo hominis ad intra.
Probatio medie. quoniam tres ponũtur com=
muniter actus ſeu opationes voluntatis. ſ. deſi
derare amare ⁊ delectari: q̃q̃ delectari nõ ſit ꝓ=
prie opatio put primo libro diſ.. pª. dictum fuit.
ſed nullum iſtorum proprie eſt adeptio vel aſſe
cutio aut habitio vltimi ⁊ ſummi boni. nam de=
ſiderium ẽ actus vel opatio qua voluntas ten=
dit in id quod nondum habet. conſtat autẽ ꝙ
hoc non eſt aſſequi vel adipiſci rẽ appetitam im=
mo magis ſupponit rem eſſe non habitam et nõ
adeptam. amare etiam rem vel finẽ aut bonum
aliquod: non eſt ex ſui ratione illud aſſequi vel
habere: eo ꝙ amare ſe extendat ad bonum ab=
ſens ſicut ad preſens: ⁊ ad bonum non habituꝫ
ſicut ad habitum. amamus enim abſentes ſicut
⁊ p̄ſentes. ⁊ q̃m eſt ex vi amoris: equale bonum
eis optamus ac volumus. Et ſi quis dicat ꝙ a=
mor ad abſentes ẽ impfectus ad p̄ſentes vero ẽ
magis intimus ⁊ perfectus: non obſtat propoſi
to noſtro immo iuuat. nam amor quãtumcũq̃
pfectus ⁊ intimus: non facit ꝑ ſe ⁊ immediate rẽ
amatam ſibi preſentẽ preſentia reali: nec facit eã
haberi et poſſideri ab amãte: alioqui omnis res
intime amata eſſet habita et poſſeſſa realiter ab
amante quod falſum eſſe conſtat. vnde dato ꝙ
amor perfectus ⁊ intimus non eẽt niſi ad preſen
tes vt iſti dicunt: p̄ſentia eorum ꝑ aliam opatio
nem q̃ per amare p̄ſupponeretur iam habita. et
ſi iterũ dicatur ꝙ amare ex ſui ratione ẽ vis vni=
tiua amantiſ ⁊ amati ſm dioniſium: id eſt intelli=
gẽdum de vnione affectus: non p realẽ preſen=
tiam qualem facit beatitudo formalis. ⁊ de hoc
S. Tho. pª 2ᵉ. q. 28. ar. pº. delectari vero cuꝫ ſit
quedam quietatio ⁊ gaudium in bono adepto
p̄ſupponit bonum iam aſſecutum ⁊ habitum. nõ
enim ex hoc ꝙ delectamur in aliquo: fit habituꝫ
⁊ p̄ſens nobis: ſed magis econuerſo quia ẽ habi
tum ⁊ p̄ſens nobis: delectamur in eo. ſeq̄tur igi=
tur ꝙ delectari in bono non ſit ipſa aſſecutio vel
adeptio aut poſſeſſio boni. Reliquitur igitur a
ſufficiente diuiſione ꝙ nulla opatio voluntatis
eſt adeptio vel aſſecutio beatitudinis q̃ deus ẽ.
⁊ ꝑ conſequens ꝙ nullus actus voluntatis põt
eẽ beatitudo formalis ⁊ ad intra. quia vt dedu=
ctum eſt: illa operatio qua primo beatus aſſeq̄=
tur vltimum finẽ ⁊ ſummum bonum quod eſt
deus tanq̃ obiectum beatificum: eſt beatitudo
formalis ad intra. Et in his duabus rationibus
ſtat ſentẽtialiť tota vis deductionis ſctĩ thome
quam in hac diſtinctione adducit ad probandũ
primam et ſecundam concluſionẽ. quas placuit
ſentẽtialiter hic adducere propter iuniores qui
forte non aduerterẽt motiua ſancti doctoris et
eorum efficaciaꝫ. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ pa=
rum facit ad propoſitum aduerſariorum argu=
mentari ꝙ actus vel habitus voluntatis ſit per=
fectior q̃ actus vel habitus intellectus: ad pro=
bandum ꝙ beatitudo intrinſeca ⁊ formalis exi=
ſtat eẽntialiter in actu voluntatis. nam ſicut ex
dictis fit manifeſtũ: non habet actus intellectus
ꝙ in illo cõſiſtat eſſentialiter beatitudo potiꝰ q̃
actus volũtatis: propterea formaliter loquen=
do quia perfectior illo eſt: ſed quia actus itelle=
ctus perfectiſſimus qui eſt viſio diuine eſſentie
eſt quedã aſſecutio ſeu adeptio vltimi ⁊ ſummi
boni quod ẽ deus. quam aſſecutionẽ vel adep=
tionem nullus actus voluntatis importat pro=
ut fuit ſupra probatum. ⁊ iterum quia actus in=
tellectus poteſt eſſe primum ⁊ per ſe volitum ⁊
primum obiectum voluntatis: non autem actꝰ
voluntatiſ vt ſupra patuit. Unde cum dicimus
ꝙ beatitudo hominis formalis ⁊ intrinſeca ẽ ꝑ=
fectiſſima ⁊ optima eius operatio: perfectioneꝫ
ei tribuimus magis ex eo ꝙ eſt adeptio ⁊ aſſecu
tio ſummi boni et vltimi finis: q̃ propter aliam

perfectionem quam habeat ex habitu vel potē-
tia aut ex ipſa ſubſtantia act⁹: q̄uis ⁊ q̄^{m} ad hu-
iuſcemodi perfectionē abſolute loquendo: per-
fectior ſit actus intellectus q̄ actus voluntatis
vt infra probabitur. ſed talis perfectio non ē illi
ratio formalis ꝙ ſit ipſa beatitudo ſubſtantiali-
ter. Rurſus nec ē condicio faciēs ad propoſitū
aduerſarioꝝ ꝙ actus volūtatis intimius ⁊ ma-
gis tendat ad deum ſicut in obiectum beatificū.
nam ex eo recte pōt inferri ꝙ beatitudo q̄ deus
eſt ſit magis ⁊ intimius obiectum volūtatis. ſed
inferri non pōt recta conſequentia ꝙ ipſe actus
voluntatis quo tendit in obiectum beatificum
ſit beatitudo ad intra. ꝑut ſanct⁹ thomas reſpō-
det in hac diſ. q. pª. arº. pº. ſub. arº. 2º. ad. p^{m}. nā
tēdere in obiectum beatificum: non ē ipſum adi
piſci et poſſidere quod ē beatitudo formalis ad
intra vt ſupra fuit ꝓbatū.

¶ Tertio Notandum ē ꝙ vt ē doctri
na cōmunis omniū docto
rum: obiectum proprium voluntatis ē bonum
cognitum ꝑ intellectum et ab ipſo ſibi vt bonū
ꝓſentatum. ⁊ qꝛ omnis potentia anime ſiue affe
ctiua ſiue cognitiua ꝑmo ⁊ directe fertur in pro-
prium obiectum ꝑ ſuam operationē ⁊ in quod-
cūq̄ aliud feratur fertur ſm ꝙ participat ratio-
nē ſui obiecti: ideo voluntas ferri non pōt in ali
quid ſua opatione: quod non habeat rationem
boni cogniti. ita ꝙ omne bonum ſub quacunq̄
ratione voluntas in illud feratur: eſt ꝑmo cog-
nitum ab intellectu ⁊ ſub tali ratione ab eo vo-
luntati ꝓſentatum vt bonū. ex quo fit vt q̄uis
q̄^{m} ad aliquid voluntas moueat intellectū ad
intelligēdum: ſimpliciter tñ ⁊ ꝑmo intellect⁹ mo
uet voluntatē. nā ⁊ ſi moueat voluntas intellec
tum ad exercitium ſui actus: hoc non ē niſi quia
ꝑ intellectum proponitur voluntati tale exerci
tium actus: bonum eſſe. cum enim voluntas ſit
potētia ceca nō cognoſcēs: niſi ꝓponeretur ſibi
ab intellectu aliquid ēē bonum: nūq̄ ad id mo-
ueretur. vnde omnē voluntatis actum neceſſa-
rio ꝓcedit apphēſio ⁊ cognitio intellectus: ſꝫ nō
omnē apprehenſionē aut cognitionē intellectus
ꝓcedit actus aut mot⁹ voluntatis. ita ꝙ ſm or-
dinē et proceſſum actuum vtriuſq̄ potētie ꝑut
mutuo ſe mouēt: ſtatur in actu intellectus ſicut
in ꝑmo mouente prout. S. Tho. notat. pª. p. q.
82. ar. 4. ad. 3^{m}. intellectus autē abſq̄ volun-
tate moueri pōt: vel a ꝑncipio intellectiuo altio
ri. ſ. a deo quod ē primum ꝑncipiū cōſiliandi: vel
a naturali inclinatione ipſius ītellectus ſm quā
ad ꝓſentiā obiecti intelligibilis naturaliter mo-
uetur ad illud intelligēdū ſicut ad id quod eſt
ipſius perfectio naturalis. ⁊ de ꝑncipio motiuo
altiori dicit illud ſanct⁹ thomas pª parte loco ꝓ-
xime allegato. de naturali autē inclinatione vel
appetitu: notat illud de veri. q. vel materia. 22.
ar. 12. ad. 2^{m}. Nec ē contra ꝓmiſſa qđ. S. Tho.
dicit. pª. 2ᵉ. q. 17. ar. 5. ad. 3^{m}. ꝙ ꝑmus actus vo-
luntatis ex rationis ordinatione non eſt: ſed ex
inſtictu nature aut ſuperioris cauſe. nam aliud
eſt loqui de ordinatione rationis ſm imperium
de qua ibi loquitur ſanctus doctor: ⁊ aliud ē lo
qui abſolute đ actu ſeu opatione intellectus. qꝛ
ordinatio rationis q̄ eſt ſm imperium: ꝓſuppo-
nit aliquē actum voluntatis vt ibi ſanctus tho-
mas docet. ar. pº. itē preſupponit alios actus ra-
tionis vt conſilium ⁊ inq̄ſitionē de agēdis. vnde
ordinatio rationis ſm imperiū non ꝓcedit om-
nē actum voluntatis. ⁊ tamē apphēſio ⁊ cogni-
tio boni de qua hic loq̄mur: ꝑor ē omni actu vo
luntatis. ad quā cognitionē pōt voluntas mo-
ueri ad id appetēdū abſq̄ vlteriori ordinatione
rationis ꝑ imperiū ex inſtictu. ſ. nature quo vo-
luntas naturaliter tēdit in bonū cognitum: vel
etiam ex motione ſupioris cauſe. ſ. dei. ꝑut ſctūs
thomas dicebat loco ꝓallegato. Ad quoꝝ ple-
niorē intellectū ſciēdū eſt ꝙ intellect⁹ duplicē ha
bet cognitionē. vnā ſine diſcurſu q̄ pōt appellari
intuitiua ſicut ē cognitio ꝑmoꝝ principioꝝ ſiue
cōplexorū ſiue incōplexorū q̄ oblata intellectui
ſtati cognoſcūt. ⁊ iſtā cognitionē nō ꝓcedit act⁹
volūtatis. aliā cognitionē hēt ītellect⁹ q̄ eſt diſcur
ſiua ſeu rōcinatiua ꝑ quā ex cognitione quorū-
dā ī cognitionē alioꝝ deuenit: eo ꝙ oblata intel
lectui nō ſtati cognoſcūtur ꝑfecte. ⁊ hāc intelle-
ct⁹ cognitionē pōt ꝓcedere act⁹ volūtatis deſide-
rātis cognoſcere huiuſcemodi res ⁊ ad eaꝝ no-
ticiā habēdā mouētis intellectū. verūtñ hunc vł
hos act⁹ volūtatis ſemꝑ ꝓcedit aliq̄s act⁹ intelle-
ctus quo dictat ⁊ ꝓponit volūtati bonū ēē inq̄-
rere diſcurſiue de noticia illarū reꝝ. ¶ Ex q̄bus
infertur ꝙ ſimpliciter loquēdo intellect⁹ ē ſupe-
rior ⁊ nobilior potētia q̄ volūtas. probaꝛ ex ꝓ-
miſſis. qꝛ q̄nto aliq̄d magis hēt rōnē cauſe moti
ue reſpectu alteri⁹: tāto ē illo nobilius ⁊ ꝑfecti⁹.
vnde cū intellectus ſimpliciter loquēdo ſit ꝑma
cauſa voluntatem mouens ad ſuam operatio-
nē vt ex dictis patet: ſeq̄tur ꝙ ſit potētia nobilior
illa. Accedit etiā ad id ꝓbandū qꝛ potētie ſpeci-
ficanꝛ. i. ſpēm hñt ex obiectis. illa ergo potētia ē
eminētior alia et ꝑfectior cui⁹ obiectū ē ſimplici⁹
⁊ magis abſolutū. nā quāto aliq̄d ē ſimplici⁹: tā-
to magis accedit ad ſimilitudinē dei qui ē ſimpli

ciſſimus ceteris paribus ac ꝑ hoc ē nobilius ⁊ ꝑfectꝰ. obiectū aūt intellectꝰ ſimpliciꝰ eſt ꝙ̄ obiectū volūtatis. nā rō veri qḋ eſt obiectū intellectꝰ accipit̃ ſm̄ ipaꝫ ſpēm rei ſine habitudine ad aliā rē. ratio autē boni cū ſit ratio appetibilis accipit̃ per cōparationeꝫ ad aliud ⁊ cōuenit rei non ſm̄ ſuaꝫ ſpēm abſolute qꝛ nulla res creata ē bona ꝑ ſuā eſſentiaꝫ ſed ꝑ aliqḋ eſſentie additū vt boetius dicit libro de ebdo. vnde. S. Tho. de veri. q.21.ar.5. humanitas inqt nō habet rationē boni aut bonitatis niſi inꝙ̄m eſſe habet. natura aūt vel eſſentia cuiuſlibet rei create nō eſt ſuū eē: ſed eē participās ab alio. ex quo īfert ꝙ licet bonitas abſolute diceretur de re creata ſm̄ eſſe ſuū ſubſtātiale: nihilominꝰ adhuc remanet habere bonitatem per participationē ſicut ⁊ habet eſſe participatū. deus vero ē bonitas ꝑ eſſentiā inꝙ̄m eius eſſentia ē ſuuꝫ eſſe. alias rationes plures tangit ſanctus thomas in diuerſis locis ad ꝓbandā ꝑeminētiā intellectus ad voluntatē. ⁊ ſignāter cōtra gē. libro. 3°. ca. 26.

¶ **Quarto** Notādū eſt ꝙ ſicut philoſophus docet p° li° de anima ⁊. 2°. ⁊. 7°. metha. motus ⁊ operationes ſunt ſuppoſitoꝝ tanꝙ̄ agentiuꝫ et mouētiū. formis autē ⁊ partibus tribuitur motꝰ vel actio nō tanꝙ̄ agētibus: ſed tanꝙ̄ pricipijs vel inſtrumētis q̄bus agēs agit ⁊ mouet. vnde ꝓprie loquēdo nec intellectus intelligit: ſed ē principiū quo intelligēs intelligit. nec volūtas amat: ſed ē prīcipiū quo amās amat. ⁊ quia idē ſuppoſitum eſt habēs intellectū ⁊ voluntatē: idē eſt ſuppoſitum cognoſcēs ꝑ intellectum ⁊ amās per voluntatē. cum ergo dicit̃ ꝙ intellectꝰ proponit et oſtendit voluntati ꝓpriū obiectū. ſ. bonū: eſt impropria locutio vſu loquētiū tollerata ꝑ figurā ſinedochē poſita parte pro toto. eſt eni ſenſus ꝙ intelligēs ꝑ potētiā intellectus ꝓponit ⁊ oſtēdit volēti ſeu amāti ꝓpriū obiectū. ſ. bonū. ita ꝙ idē ſuppoſitū vt ē intelligēs ⁊ cognoſcēs ꝓponit ⁊ oſtēdit ſibi ipi vt volēti ſeu volūtatē habēti bonum ſuū: qḋ ſic oſtēſum volēs ꝑcipit ⁊ cognoſcit non vt volēs ſed vt ē intelligēs: ⁊ ad illḋ mouet̃ affectu inꝙ̄m eſt volēs. i. volūtatē habēs. veruꝫ quia intellectꝰ ⁊ volūtas ſunt prīcipia q̄bꝰ volēs ⁊ intelligēs habēt motꝰ ſuos ⁊ opationes: ideo huiuſcemodi motus ⁊ opationes ipſis potētijs intellectus ⁊ volūtatis accōmodātur tanꝙ̄ agētibus ⁊ mouētibꝰ aut motis: magis ex vſu loquētiū ꝙ̄ ex ꝓprietate locutionis: ⁊ magis ꝑ figurā ſinedochē poſita parte ꝓ toto vt dictum eſt. Ex q̄bus inferimus ꝙ licet potētia intellectꝰ vt ē talis potētia: maiorē habeat inclinationē ⁊ appetitum naturalē ad actū propriū ꝙ̄ ad actum voluntatis: ⁊ potētia volūtatis ecōtra magis inclinetur appetitu naturali in actum ꝓprium qḋ eſt velle ꝙ̄ in actū intellectꝰ: ſuppoſitū tamen quod vnum et idē eſt cognoſcēs ⁊ volēs: appetitu rōnali illuꝫ magis vult ⁊ in illū actū vtriuſꝙ potētie magis inclinatur: q̄ perfectior ⁊ nobilior eſt ⁊ magis in vltimū ⁊ ſummū eius bonū conducit. vnde volēs pōt magis inclinari in actuꝫ intellectus ſi nobilior ſit: ⁊ cognoſcēs pōt magis inclinari in actū volūtatis ſi melior ſit. imo ⁊ eo modo quo dici cōſueuit intellectū intelligere ⁊ volūtatē velle: etiā volūtas magis īclinat̃ ⁊ magis tēdit in actū intellectꝰ ſi melior ē et dignior ſit ꝙ̄ in actū ſuū propriū. nā cū voluntas in nullū bonum tēdat ſua volitione niſi ab intellectu ꝓponat̃ ſibi vt bonū: cōſequēs eſt ꝙ in id qḋ ꝓponitur ſibi ab intellectu vt magis bonū: magis inclinetur ⁊ magis illud velit ꝑ illā regulā. ſicut ſimpliciter ad ſimpliciter: ita magis ad magis. Ad habēdā autē cōparationē actuū intellectꝰ ⁊ voluntatis iuxta ꝓpoſitū nr̃m ſm̄ bonitatem ⁊ ꝑfectionē: aīaduertēdū eſt ꝙ vt. S. T. deducit de veri. q. 22. ar. 11°. in cor. intellectus ⁊ volūtas ⁊ eoꝝ actus tripliciter pñt adinuicē cōparari. vno modo abſolute ⁊ ſm̄ ſe nō reſpectu huius vel illius rei: ⁊ ſic intellectus ē eminētior voluntate. nā ꝑfectio ⁊ dignitas intellectꝰ ⁊ actꝰ eius conſiſtit in hoc ꝙ res intellecta per ſuā ſpēm ē in intellectu. ꝑfectio autē ⁊ dignitas volūtatis ⁊ actus eiꝰ cōſiſtit in hoc ꝙ ordinat̃ ad aliquā rem nobilē ⁊ ꝑfectaꝫ ſm̄ eſſe qḋ res illa hēt in ſeipa. quia igitur per ſe ⁊ ſimpliciter loquēdo ꝑfectius ē ⁊ dignius habere in ſe nobilitatē alterius rei ꝙ̄ ad ipam rē nobilē extra ſe exiſtentē ordinari: conſequēs eſt ꝙ ſm̄ hanc cōparationē abſolutaꝫ intellectus ⁊ volūtatis altior ⁊ perfectior ē intellectus. Alio modo pñt intellectꝰ ⁊ volūtas ac eoꝝ actus cōparari ꝑ reſpectuꝫ ad res circa quas ſunt: et iſto modo ſi res intellecte ſint ꝑfectiori modo in intellectu eas cognoſcēte ꝙ̄ in ſeipis quemadmodū ſunt res materiales et corporales: intellectꝰ eſt nobilior ⁊ ꝑfectior volūtate. eo ꝙ res ipſe nobiliori modo ſunt in intellectu cognoſcēte ꝙ̄ in ſeipſis ꝑut volūtas ad illas ordinat̃. qꝛ in ſeipis ſunt materialiter ⁊ corporaliter: in intellectu vero ſunt īmaterialiter ⁊ ſpūaliter. vnde ꝑfectius ē ⁊ dignius cognoſcere res corporales: ꝙ̄ illas amare. Tertio modo intellectꝰ ⁊ volūtas ac eoꝝ actus pñt cōparari per reſpectuꝫ ad res diuinas ⁊ ſic ſi loq̄mur in ſtatu vie in quo res diuine ſunt

in intellectu nr̃o imperfectiori mõ ꝙ̄ in ſeipſis nec attingimus ad earũ eſſentiaz ſm illud apoſtoli pª Cor.xiij. videm⁹ nũc per ſpeculũ in enigmate: volũtas ⁊ eius actus digniores ſunt et perfectiores intellectu ⁊ eius actu. vnde in ſtatu vie perfectior in nobis eſt amor dei ꝙ̄ ipſius cognitio. ſm quē modũ hugo de ſancto victore exponens illud ⁊ calidũ ⁊ acutũ ⁊ ſuperferuidum. 7. ca. celeſ. hierar. ait. dilectio ſupereminet ſciētie ⁊ maior eſt ꝙ̄ intelligētia. plus eni diligit̃ ꝙ̄ intelligitur ⁊ intrat dilectio vt appropiquet vbi ſciētia foris ſtat. verũtamen illud plus debet accipi intēſiue nõ extēſiue: quia nihil pōt volũtas diligere niſi quod ꝑcognitũ eſt ab itellectu. nec iſto modo intrat dilectio vbi foris ſtat ſciētia. Si vero fiat comparatio intellect⁹ ad volũtatē ⁊ ecõtra in ſtatu patrie: ſic pares videtur eē in ꝑfectione ⁊ dignitate ꝙ̄ᵐ eſt ex parte rei cognite ⁊ amate. tantũ eni in patria beatus diligit deũ: quãtũ cognoſcit et econtra. ſed ſupereminet cognitio dilectioni ⁊ ſm pmã cõparationē ipaꝝ potētiarum ⁊ earũ actuũ que dicta eſt ſm abſolutã cõparationē: ⁊ iterũ ſm ꝙ etiam in pr̃ia intellect⁹ mouet voluntatē ⁊ oſtendit ei ſummum bonũ quod debeat ſumme diligere ⁊ eo frui. ¶ Voluntas autē in ſtatu pr̃ie nõ videtur ꝓprie dici motrix intellectus etiã ad exercitiũ ſui act⁹. ſ. viſionis diuine: eo ꝙ obiecto ꝑſente ⁊ intimato intellectui perfuſo lumine glorie: ſufficiēter mouet intellectus ad videndũ dei eſſentiam: ⁊ obiectaliter ab ipſo obiecto clare oſtenſo: et effectiue a deo ſua virtute ⁊ motione intellectũ eleuante ⁊ ei vi tribuēte: et etiã ex naturali inclinatione intellectus ipſam impellēte ad ſui perfectionē optimam ⁊ vltimatam habēdam. ꝙ autem voluntas velit ⁊ ſibi complaceat intellectuz videre diuinã eſſentiã: magis videtur eſſe per cõcomitãtiam acceptãdo ⁊ amando ipſam viſionē: ꝙ̄ per moduz imperij. non eni eſt opus imperio vbi et naturalis appetitus inclinat ⁊ obiectum aperte oblatum inuitat et agens potēs ⁊ efficax vi tribuit ad vidēduz. Item ꝑeminet in pr̃ia intellectus voluntati ꝙ̄ᵐ ad hoc ꝙ primo attingit per clarã viſionem deum non ſolum inꝙ̄ᵐ eſt pmuz ⁊ perfectiſſimum entiũ ⁊ omnium rerum prima cauſa: ſed etiam inꝙ̄ᵐ eſt ſummuz intellectualis creature bonum et obiectum beatificum ac ſup omnia eſſe diligendum: anteꝙ̄ voluntas attingat deum per amorem aut fruitionez tanꝙ̄ bonum adeptum ⁊ ſibi preſens ſaltem ꝑoritate nature. niſi eni intellectus totum id cognoſceret ⁊ videret ac illud dictaret ⁊ voluntati oſtenderet nullatenus volũtas ſuo amore vel quauis alia operatione ſummum bonum ⁊ obiectum beatificuz attingere poſſet. vnde attinctio ſeu aſſecutio per intellectum ſummi boni inꝙ̄ᵐ eſt obiectum beatificum: non ſolum eſt prior natura attinctione ⁊ aſſecutione voluntat̃: ſed etiam eſt ipſius cauſa.

¶ Quinto Notãdum eſt prout ſanct⁹ thomas deducit ꝯtra gen. liᵒ. 3ᵒ. ca. 26. ꝙ appetitus ſub propria ratione appetitus non eſt aliqḋ propriuz intellectualis nature ſed oībus reb⁹ naturalibus ieſt: ꝙ̄uis non eodem modo ſit in diuerſis. que tamen diuerſitas procedit nõ ex ratione apetitus ſed ex diuerſitate cognitionis rerum. ille enim res que omnino cognitione carent: habēt apetitum naturalem tantum. qui apetitus licet non ſequatur cognitionē ipſarum rerum: ſequitur tamen cognitionē auctoris rerũ. vnde ⁊ actiones rerũ que ex ſuo naturali apetitu procedunt: magis attribuuntur auctori rex ꝙ̄ rebus ipſis. ⁊ hinc ē ꝙ res naturales cognitione carentes: magis dicunt̃ agi ſuis ꝓprijs actionibus ꝙ̄ agere. res vero q̃ habēt cognitionē ſenſitiuã preciſe: habēt cõſequēter ⁊ apetitum ſenſibilē tm̃modo ſub quo iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis continētur. res vero q̃ habēt cognitionē intellectiuã: habēt cõſequēter ⁊ apetitum cognitioni proportionatum. ſ. intellectiuum q̃ proprio nomine volũtas apellat̃. voluntas igit̃ ſm ꝙ eſt apetit⁹: nõ eſt aliqḋ ꝓprium intellectualis nature: ſed ſm ꝙ intellectus cognitionē ſeqtur ⁊ ab eo dependet. Ex q̃bus inferimus ꝙ voluntas ſub ratione q̃ eſt appetitus: eodē modo ſe habet in omnibus rebus apetitum habentibus. nam vt habitum eſt ſup tota diuerſitas apetitus inꝙ̄ᵐ appetitus eſt: ꝓuenit ex cognitione rerum quaruz eſt appetit⁹. ſicut ergo appetitus naturalis ⁊ appetitus ſenſitiuus ſe habēt in rebus q̃bus inſunt: ita ⁊ appetitus qui eſt voluntas ſe habebit ꝙ̄ᵐ eſt ex ratione appetitus. nunc aũt ſic ē ꝙ nec appetit⁹ naturalis nec appetitus ſenſitiu⁹ eſt finaliter ꝓpter ſe aut ꝓpter ſuum ꝓprium actum ſed propter aliquam aliam ꝑfectionē rei. ergo conſimile erit de appetitu qui ē volũtas. Probatur aſſumptum ratione ⁊ experimento. ratione: quoniam appetitus ex ſua formali ratione non eſt aliud ꝙ̄ vis ſeu potentia qua res habēs appetitum in aliqḋ inclinatur ⁊ in eo habito quieſcit. actus vero ꝓprius ipſius eſt inclinatio ſeu inclinari in aliquid quod alijs nominibus dicitur tendere vel appetere aut in re habita quieſcere. ſed illud aliquid

in quod finaliter res inclinaт vel tendit: non ē ipſa vis vel potentia q̄ res in illud tendit nec eſt ipſum inclinari vel tendere quo formaliter in illud tēdit. ergo appetitus quicūq; ſit ſub ratione propria appetitus non eſt finaliter et vltimate propter aliquem actū vel motū ſuum: ſed ſemper ipſa potentia appetitus et actus eius ad aliquid vlterius ordinatur. Experimento autem id ꝓbatur p̄mo de appetitu naturali. nam appetitus corporis grauis et eius actus. ſ. appetere locum deorſū et motus cōſequens ad locum deorſum nondū habitum et quies in eo iā habito: non ſunt ꝓpter ſe finaliter et vltimate. et de appetere et moueri ad locum deorſum: manifeſtum eſt quia vterq; actus eſt ſicut via quia tendētia et motus rationē vie habent. via autem non eſt ꝓpter ſe ſed ꝓpter terminū. idē etiam apparet de quieſcere in loco habito. non enī corpus graue quieſcit in loco deorſum ꝓpter ibi quieſcere finaliter: ſed ꝓpter ſui cōſeruationem in eo loco ſibi cōnaturali. et ſimile eſt de omni appetitu naturali. idē etiam patet de appetitu animali vel ſenſitiuo. nūq; enī appetitꝰ ſenſitiuus eſt finaliter propter actū ſuum: ſed ſemper propter aliā perfectionē per actū ſuū acquirēdam vel cōſeruandā. nō enim aīalia appetunt cibū non habitū nec delectant in cibo habito ꝓpt ipſum appetere aut amare cibū nec propter quieſcere in cibo habito: ſed propter ſumptionē cibi et vlterius propter conſeruationē nature. ad hoc enim datus eſt aīalibꝰ appetitꝰ ſenſitiuꝰ vt mediāte illo proſequant cōuenientia ſue nature et fugiant nociua. Conſequēs ergo eſt ꝙ pari modo appetitus intellectiuꝰ qui dicitur volūtas nō ſit finaliter et vltimate aut ꝓpter ſe aut ꝓpter ſuā opationē: ſed ꝓpter aliquā aliam pfectionē hoīs cuiꝰ eſt appetitus. vltima aūt pfectio hoīs conſiſtit in pfectiſſima eiꝰ opatione. vnde cū in hoīe dari nō poſſit perfectior aut eque perfecta opatio ad quā voluntas et operatio ipſius ac motus ordinentur et propter quam finaliter ſint niſi operatio intellectus: ſequit ꝙ voluntas et eius operatio vel motus ſint finaliter et vltimate ꝓpter opationē perfectiſſimam intellectus.

Sexto Notādū eſt ꝙ diuiſio felicitatis ſeu beatitudinis humane ī cōtemplatiuā vel ſpeculatiuā et praticā: accipit ſm diuiſionē vite actiue et cōtēplatiue. que etiam accipitur ſm diuiſionem intellectꝰ pratici et intellectus ſpeculatiui: eo ꝙ vita ꝓprie humana eſt ſꝫ intellectum viuere. eſt autem vita contemplatiua que principaliter intendit contemplationi veritatis. vita vero actiua dicta eſt quia principalit intendit exterioribus actionibus. et d̄ his ſanctꝰ thomas ſecunda ſecunde q̄ſtione cētesima octogeſima articulo p̄mo et ſcd̄o. qr ergo felicitas ſeu beatitudo hominis conſiſtit in vltima et optima eius operatione: relinquitur ꝙ felicitas ſeu beatitudo contemplatiua conſiſtat in optima et perfectiſſima conſideratione veritatis: et felicitas ſeu beatitudo actiua cōſiſtat in optima et perfectiſſima actione exteriori vna vel pluribus. Ex quibꝰ inferimꝰ ꝙ quia vita actiua proprie loquendo nō manet in patria: ꝙ felicitas ſeu beatitudo pratica in beatis proprie non manet. veritas antecedētis habetur ſententia domini Luce decimo cū dicit marthe. martha ſolicita es et turbaris erga plurima: porro vnum eſt neceſſarium: maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea. ex quibus verbis habetur expreſſe ꝙ vita actiua ſolicitudinem habet temporalium et turbationem erga plurima que non ſunt in patria: et ꝙ aliquādo deficiet ſcilicet poſt ſtatū huius vite. vnde auguſtinus in libro de verbis domini exponens illō turbaris erga plurima ait: ideſt circa multa es occupata. vult enim homo occurrere quando miniſtrat et aliquando non poteſt. queritur quod deeſt; paratur quod adeſt: diſtenditur animus. nā ſi martha ſufficeret: adiutorium ſororis non poſceret. multa ſunt: diuerſa ſunt: quia carnalia ſunt quia temporalia ſunt. et infra exponens illud. maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea: inquit. non tu malam ſed illa meliorem. vnde meliorem: quia ab ea non auferetur: a te auferetur aliquando omnis neceſſitas. non enī cū veneris ad illā patriam: inuenies peregrinum quē ſuſcipias hoſpitio: ſꝫ bono tuo auferetur vt quod melius eſt detur. auferetur a te labor vt requies detur. tu nauigas: illa in portu eſt. eterna enim ē dulcedo veritatis. Idem auguſtinus de queſtionibus euangeliorum: martha inquit ſignificat eccleſiam que excepit dominum in cor ſuum. maria ſoror eius que ſedebat ad pedes domini et audiebat verbum illius: ſignificat eandem eccleſiā ſed in futuro ſeculo vbi ceſſans ab opere miniſterioq; indigentie: ſola ſapientia perfruitur. ꝙ autem cōqueritur ꝙ ſoror eius eā non adiuuet: occaſio datur ſententie domini qua oſtendit iſtam eccleſiā ſolicitam eſſe et turbari erga plurima cum ſit vnū neceſſarium ad quod per miniſterij huius merita peruenitur. maria ergo dicit optimam partē elegiſſe: quia per hanc ad illam tenditur et non auferetur. Deniq; gregorius ſexto moralium dicit. per mariam que verba domini reſidens audiebat contemplatiua vita exprimitur. per marthā

exterioribus obſequijs occupatã: actiua vita ſigni
ficatur. ſed marthe cura non reprehẽditur: marie
vero laudatur: quia magna ſunt actiue vite meri
ta: ſed contemplatiue potiora. vnde nec auferri
vnq̃ marie pars dicitur quia actiue vite opa cor-
pore tranſeunt: cõtemplatiue autẽ gaudia meli⁹
ex fine cõualeſcunt. Rurſus gloſa marginaria et
eſt bede ſuper lucam ſuper illud maria optimam
partem et c̄: dicit. ecce pars marthe non reprehẽ-
ditur ſed marie laudatur. neq̃ enim bonã partez
elegiſſe mariam dicit ſed optimam: vt etiaz pars
marthe iudicaretur bona. quare autẽ pars marie
ſit optima: ſubinfert cum dicitur. que non aufere
tur ab ea. actiua etenim vita cum corpore deficit.
quis enim in eterna patria panem eſurienti porri
gat vbi nemo eſurit? quis potuz tribuat ſicẽti vbi
nemo ſitit? quis mortuũ ſepeliat vbi nemo mori
tur? cuz preſenti ergo ſeculo vita aufertur actiua.
contemplatiua autez hic incipitur et in celeſti pa-
tria pficit̃. quia amoris ignis qui ardore inchoat
cum ipm quẽ amat viderit: in amore ſemper am-
plius igneſcit. contẽplatiua ergo vita minime au
fertur quia ſubtracta preſentis ſeculi luce: perfici-
tur. Confirmat̃ cõcluſio noſtra correlaria rõne.
qm̃ felicitas ſeu beatitudo patrie cum ſit vera et
ꝓprie dicta: conſiſtit in optima et vltima opatio-
ne hoīs ad quã omnes cetere ordinant̃ et illa ad
nullam vlteriorẽ. ſed omnis opatio pratica etiaz
ſuprema: ad aliã vlteriorem ordinat̃ ſiue ſit prati
ca circa agibilia ſiue ſit circa artificialia ꝓut ſctũs
thomas efficaciter deducit contra gen. li. 3. capi.
34. et. 35. et. 36. cui deductioni breuitatis cau-
ſa lectorem remitto. Neq̃ obſtat ꝙ in patria bea
ti ſint optime diſpoſiti et vltimate perfecti q̃m ad
prudentiam et virtutes ac ipſarum actus de qui-
bus eſt intellectus praticus ita vt in agendis ni-
hil peruerſum aut non rectum illis cõtingere poſ
ſit. quoniã talis beatoꝝ diſpoſitio et perfectio: ex
vera beatitudine contemplatiua ꝓuenit. ſ. ex con
iunctione ad deum: per viſionem diuine eſſentie
primo: et per eius dilectionem ac fruitionem ſe-
cundo. per quam coniunctionez ad deum qui eſt
regula veritatis ac rectitudinis: beati ſunt confir-
mati in bono vt nec circa agẽda nec circa cognoſ
cenda vllo modo errare poſſint prout ſanct⁹ tho
mas de angelis docet. pª. p. q. 62. arti. 8. et vni-
uerſaliter de beatis in de veritate. q. 24. arti. 8.
vnde ſanctus doctor. 2ª 2e. q. 181. arti. 4. oſten-
dit ꝙ vita actiua non maneat poſt hanc vitaz. et
articulo primo eiuſdem queſtionis in reſponſio-
ne ad tertium dicit ꝙ ſicut virtus que ordinatur
in finem alterius virtutis tranſit quodã modo in
ſpeciem eius: ita etiam quando aliquis vtitur his
que ſunt vite actiue ſoluz prout diſponũt ad cõtẽ
plationẽ: cõprehendunt̃ ſub vita cõtẽplatiua.

Quantum ad ar
ticulũ quartũ reſpondendũ ẽ ob
iectionibus cõtra concluſiones.
Et quidẽ ad primũ argumentũ
ſcoti contra primã concluſionez
dicitur pmo ꝙ minor eſt falſa. nam īmediati⁹ ten
dit in deum ſicut in obiectũ beatificũ operatio in
tellect⁹ in quod act⁹ volũtatis non tẽdit niſi me-
diante et preuio actu intellect⁹ quo oſtendit̃ vo-
luntati deum eſſe ſummũ bonũ et obiectũ beatifi
cum ac p hoc eſſe ſumme amandũ. vnde nulla ra
tione de⁹ attingit̃ a volũtate p ſuũ actuz: ſm quã
non pus attingat̃ ab intellectu. fallitur autẽ argu
ens putans ꝙ quia bonum eſt obiectum volunta
tis: ꝙ ratio boni non apprehẽdatur ab intellectu.
quod eſt falſum. nam vt in tertio notabili dedu-
ctum fuit: omne bonum in quod fertur voluntas
et ſub quacũq̃ ratione in illud feratur: primo cog
noſcitur ab intellectu et per illum ꝓponitur et in-
timatur voluntati: ita vt nihil omnino a volunta
te attingitur p proprium actũ: quod prius nõ at-
tigerit intellectus per ſuam operationem. Dici-
tur ſecundo ꝙ argumentum peccat per fallaciaz
ſm non cauſam vt cauſam. nam vt deductuz fu-
it in ſecundo notabili: tendere in obiectum beati
tudinis mediatius vel imediatius: non eſt condi
cio faciens per ſe actum alicuius potentie ẽẽ bea
titudinem formalẽ. ſed condicio conferẽs ad hoc
per ſe eſt ꝙ talis tendentia ſit adeptio ſeu aſſecu-
tio prima et imediata obiecti beatitudinis quod
eſt deus. talis autem adeptio non eſt per aliquez
actũ voluntatis p ſe loquẽdo ꝓut in ſecundo no-
tabili fuit probatuz. ¶ Ad. 2m. dicit̃ ꝙ ordine na
ture actus volũtatis ordinat̃ ad actũ intellectus
et ſignãter reſpectu beatitudinis. q2 vt. S. Tho.
deducit. pª 2e. q. 4. ar. 4. in cor. rectitudo volun
tatis requirit̃ ad beatitudinẽ et antecedenter et
concomitanter. iuxta qḋ domin⁹ dicit mathei. 5°.
beati mundo corde qm̃ ipſi deũ videbunt. quod
exponens chriſoſtomus inquit. mundos hic ait
vel eos qui vniuerſalem virtutẽ poſſident et nul
lius ſibi malicie conſcij ſunt: vel eos qui in tẽperã
tia conſiſtũt que maxime neceſſaria ẽ ad videdũ
deum. et his conſonat aplus hebreoꝝ vltimo di-
cens. pacem ſequimini cũ omnib⁹ et ſanctimoniã
ſine qua nemo videbit deũ. ex quib⁹ auctoritatib⁹
plane accipit̃ ꝙ bonitas volũtatis ordinat̃ ad bo
num intellectus. Ad auctoritatẽ anſelmi dicit̃ ꝙ

non ſic iacet ſicut arguẽs allegat. ſed quod ibi vi=
detur facere ad ꝓpoſitũ arguẽtis: illud precipue ē
ideo natura rationalis eſt vt diſcernat inter iuſtũ
et iniuſtũ inter bonũ et malũ inter maius bonum
et minꝰ bonum: alioquin fruſtra facta eſſet ratio=
nalis. et infra. ad hoc itaqꝫ factã eſſe rationalē na
turam certũ eſt: vt ſummũ bonũ ſup omnia ama=
ret non ꝓpter aliud ſed ꝓpter ipſum. Sed iſta re=
uera parũ faciũt ad intẽtionē arguẽtis. quia aliud
eſt loqui de rationali natura q̄ includit intellectũ
et volũtatē: et aliud eſt loqui de intellectu ꝑ com
paratione ad voluntatē. nam quia rõnalis natu=
ra cõprehẽdit intellectũ et voluntatē que princi=
paliter ordinat̃ ad amãdũ deũ: fruſtra eſſet rõna
lis natura ſaltē q̃ꝫm ad vnã ſui partem. ſ. volũtatē
ſi nõ amaret deũ tanquã ſũmũ bonũ. et niſi diſcer
neret inter bonũ et malũ et inter maiꝰ bonũ ⁊ mi
nus bonũ: fruſtra eſſet q̃ꝫm ad aliã partē intellectꝰ
qui ad illud datus eſt rõnali nature. non tanquaꝫ
eius finis vltimus: ſed tanq̃ꝫ cõſequẽs ad intelle=
ctum. eo modo quo ꝓpheta dicit. iclinaui cor me
um ad faciẽdas iuſtificationes tuas in eternũ ꝓp
ter retributioneꝫ. vbi prepoſitio ꝓpter non tenet̃
cauſaliter ſed cõſecutiue. Uerũtamen infra in eo
dē caplo quod arguẽs allegat anſelmus tenet qđ
facit pro nr̃a cõcluſione: et ordinat actꝰ volunta=
tis ad actũ intellectꝰ qui eſt aſſecutio vltimi finis
dicens. ꝙ ſi ad ſummũ bonum eligendũ et aman
dũ iuſta facta eſt. ſ. rationalis natura: aut talis ad
hoc facta eſt vt aliquando aſſequeret̃ qđ amaret
et eligeret aut nõ. ſed ſi ad hoc non iuſta eſt facta
vt quod ſic amat et eligit aſſequat̃: fruſtra facta ē
talis vt ſic illud amet et eligat. hec anſelmꝰ. in q̄=
bus verbis aperte colligit̃ ꝙ eligere ⁊ amare ſum
mũ bonum ordinat ad eiꝰ aſſecutioneꝫ q̄ conſiſtit
in viſione diuine eſſentie. ex quo etiaꝫ patet ꝙ ſm̃
anſelmũ aſſecutio ſummi boni non ē ipm eligere
vel amare. ¶ Ad. 3m. negat̃ minor. et ad eiꝰ ꝓba=
tionem dicit̃ ꝙ ſi perfectio in fine vltimo capiatur
tanq̃ꝫ in obiecto: ꝓpoſitio eſt vera loquẽdo de ap
petitu naturali volũtatis. ſed ſic ſumpta ꝓpoſitio
non militat cõtra nos. nam et nos cõcedimꝰ ꝙ ꝑ=
fectio volũtatis quã habet ꝑ actũ ſuuꝫ eſt ꝙ ferat̃
in finē vltimũ ſicut in obiectuꝫ et hoc plus appetit
voluntas. ſi aũt capiat̃ perfectio voluntatis in fi=
ne vltimo quaſi actꝰ eius ſit finis vltimꝰ aut quid
ſumme appetẽdum a volũtate tanq̃ꝫ obiectũ fina
le: falſa eſt ꝓpoſitio. nõ enim tanq̃ꝫ ſummũ bonuꝫ
et obiectũ beatitudinis appetit voluntas recta ac
tu libero magis actũ ſuũ q̃ꝫ actuꝫ intellectus imo
minus cũ ſibi ꝓponat̃ ab intellectu actus ſuꝰ. ſ. vi=
ſio diuine eſſentie vt ꝑfectiꝰ et nobilius bonũ. naꝫ

charitas q̄ perficit voluntatem maxime in beatis
nõ querit q̄ ſua ſunt p̊a Corin. 13. quod exponens
auguſtinꝰ in regula dicit. qꝛ cõmunia ꝓprijs nõ ꝓ=
pria cõibus anteponit. et de hoc latiꝰ fuit dictum
in quarto notabili. ¶ Ad. 4m. põt reſpõderi ꝑ il=
lud quod reſpõdet. S. Tho. ad ſimile argumẽtuꝫ
in hac diſ. q. p̊a. ar. p̊o. ſub. ar. 2. ad. 3m. ꝙ charitas
per hoc ꝙ eſt altior virtꝰ ceteris q̄ ſunt in via: non
habet ꝙ actꝰ eiꝰ ſit ſubſtãtia ipſa beatitudinis: ſed
vel inclinatio in ipaꝫ ſicut in ſtatu vie: vel q̇etatio
in ipſa ſicut ĩ ſtatu pr̃ie. Põt etiã reſpõderi negã=
do cõſequẽtiã primã. nõ enim ſequit̃ ꝙ ſi volũtas
ꝑficiat̃ in via ꝑfectiori hĩtu q̃ꝫ intellectus: ꝙ ideo
eius capacitas ſit maior. nõ eñi hoībꝰ dant̃ dona
gratuita ſm̃ capacitatē naturalē queẽadmodũ an
gelis ꝓut libro ſecũdo dictũ fuit. imo capacitas in
tellectꝰ ē maior naturaliter q̄ ſe extẽdit ad entia ⁊
nõ entia ⁊ bona et mala ⁊ ad res neceſſarias circa
quas ꝓprie nõ eſt volũtas. vñ nõ ſequit̃ ꝙ in pr̃ia
volũtas ſit capax ꝑfectioris hĩtus q̃ꝫ itellectus: ſꝫ
magis ecõtra. nã itellectꝰ beati eſt capax luminis
glie qđ precellit hitum charitatis. ¶ Ad. 5m. reſ=
põdet durãdꝰ ꝙ ſi de potẽtia dei abſoluta intelle=
ctꝰ clare videret deũ et volũtas nõ delectaret̃ in
ipſo: hoc nõ eſſet qꝛ viſio itellectꝰ nõ eſſet ſufficiẽs
q̃ꝫm eſt ꝺ ſe q̇etare maxime volũtatē: ſed qꝛ ꝓhibe
tur diuina virtute cõſecutio talis q̇etatiõis. et tũc
hõ btũs eſſet in habẽdo illud qđ iter omnia bona
humana eſt potiſſimũ: ſed nõ in habẽdo q̇cq̇d na
tũ eſt cõſequi ad ipm. neqꝫ tñ ex hoc poſſet inferri
ꝙ talis beatꝰ qꝛ nõ delectat̃ de viſione dei: poſſet
de ea triſtari et ſic miſer eſſe. qm̃ triſticia non põt
eſſe niſi de aliquo apprehenſo ſub rõne mali et no
liti. deus autē et viſio eiꝰ ſi ponatur ſola: non põt
habere rationē mali et noliti. et ideo quãuis poſ=
ſet virtute diuina actus delectationis ſuſpendi ne
ſequatur ad viſionē: non tñ in vidente deum põt
cauſari triſticia nec de deo nec de viſione dei. hec
durandus et bene. Ad cõfirmationē dicit̃ ꝙ quia
eſſentie rerũ conſtãt ſuis limitibus et ſunt ſicut nu
meri prout phs dicit. 8. metha. quibus addita vl'
ſubtracta vnitate non manent eedem: ideo eſſen
tia beatitudinis vel cuiuſcũqꝫ alterius rei non eſ=
ſet perfectior imo deſtrueretur ſi aliquid ſue eſſen
tie adderetur. vnde et cõiter a doctoribus tene=
tur ꝙ deus non poteſt facere aliquam rem melio=
rem q̃ꝫ ipſa ſit q̃ꝫm ad bonitatem eſſentialē. ac per
hoc falſum eſt ꝙ beatitudo eſſꝫ perfectior q̃ꝫm ad
perfectionem eſſentialem ſi delectatio eſſꝫ de eiꝰ
ratione. et loquimur nũc ꝺ beatitudine nõ prout
importat aggregationē oīum bonoꝝ: ſed ꝓut cõ=
ſiſtit in optima et perfectiſſima operatione intel=

lectualis nature. ¶ Ad. 6m. dicitur primo ꝙ antecedēs eſt falſuz. licet enī triſticia conſequatur naturaliter ad penā: nō tamē eſt idē eſſentialr quod pena: alias omīs pena eſſz triſticia. et ſic abciſio mēbri vel exuſtio corporis non eſſent pene corporales nec eſſent quid penale patiētibꝰ niſi quia illuz contriſtarent quod ē ridiculū. neqȝ valet probatio antecedētis. nō enī pbatur ꝙ pena eſſentialiter ſit triſticia per hoc ꝙ voluntas omnē actum ſuuz elicit volūtarie ac delectabiliter: aut quia nullum voluntariū eſt penale: ſed eſt fallacia ꝯſequentis. Dicitur ſecūdo ꝙ prima cōſequētia nō valet etiā ſi pena eſſet idē quod triſticia. qm̄ pena et pmiuz nō ſunt oppoſita ſm ſuas rōnes formales. imo pena quādoqȝ appellatur premiū maloꝝ operum. vnde apl's Ro. pͦ poſt peccata quorundam enumerata: penas quas deꝰ illis infligit: vocat mercedē ſuoꝝ operuz dicens. mercedē quā oportuit erroris ſui in ſemetipſis recipiētes. merces aūt premium eſt quod redditur pro operibꝰ. item redditio vl' retributio pro opibus: pmiuz appellatur. ſed eq̄liter dicitur pena reddi pro malis opibus ſicut et premium pro bonis. vnde apoſtolus ibidem ſecundo cap'o cōmuniter vtitur verbo redditionis p malis operibus et pro bonis dicēs. qui reddit vniciqȝ ſm opa eius. his quidē qui ſm patiētiaz boni operis: gloriā et honorē et incorruptionē querentibus vitam eternā. his aūt qui ſunt ex contētione et qui nō acquieſcunt veritati: ira et indignatio tribulatio et anguſtia in omnē animaz hoīs operantis malū. et multa ſimilia ſunt in ſacra ſcriptura quibus pena maloꝝ dicta eſt premiū ſuorū operum. Et per hec patet reſpōſio ad confirmationem q̄ fundatur in predictis falſis. ſi autez triſticia dicatur per ſe conſequens ad penā: et gaudiuz per ſe conſequēs ad premiū: nō militat cōtra nos cum dicamus ꝙ gaudiū et delectatio cōſequitur per ſe ad beatitudinē eſſentialē ſicut eius propria paſſio. ¶ Ad argumēta alioꝝ que recitat petrus de palude cōtra eandē cōcluſionē: ad primū dicitur ꝙ non aliud cōcludit niſi ꝙ potētia ſm quā attenditur imago dei eſt capax et particeps beatitudinis quod nos nō negamus. ſed non inde pbatur ꝙ pertineat eſſentialiter ad beatitudinē. ſufficit enī ad veritatē prime ppoſitionis: ꝙ participet beatitudine vel antecedenter vel conſequēter: qd nos de actibus voluntatis concedimus. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ minor eſt falſa. quoniam vt deductum fuit in tertio notabili; nullus actus voluntatis pōt ferri in propriū obiectū etiam in obiectum beatificū niſi mediante et preuio actu intellectus. item ſicut probatum fuit in ſecundo notabili: per nullū actum voluntatis fit obiectum beatificum pſens et adeptum mēti noſtre quod eſt de ratione operationis in qua eſſentialiter cōſiſtit beatitudo vt ibi probatum fuit. ꝙ autem dicit voluntatē in patria eſſe perfectiſſimam quia imediate in obiecto ſuo inuenit rationem omnis ſui boni: dicitur ꝙ ſi aduerbium imediate capiatur per negationē alterius obiecti voluntatis. ſ. boni creati prout arguens videtur capere: non ſufficit ad probanduz ꝙ actus volūtatis ſit eſſentialiter beatitudo: ſed requiritur vlterius ꝙ ſit actus imediatus per priuationem alterius actus preuij primo attingentis obiectuz beatificum quod non competit alicui actui voluntatis. cum autem dicit ꝙ actus intellectus nihil ponit circa obiectū: dicimus ꝙ ad beatitudinē formalem non requiritur ꝙ aliquid ponat pprie loquendo circa obiectū beatificuz: ſed req̄ritur ꝙ ponat et faciat obiectū beatificū eſſe preſens menti et a mēte habitum. ¶ Ad. 3m. reſpondet. S. Tho. 8. quodlibet. ar. 19. ꝙ meritū conſiſtit in agendo: premiū autem in recipiēdo. actio autem primo pertinet ad volūtatez quia ipſa mouet omnes alias vires. ſed receptio primo ptinet ad intellectū q̄ȝ ad volūtatem. vnde premiū prius attribuitur intellectui: meritum aūt voluntati. Cum aūt arguens dicit ꝙ merēs debet pmiari ſm illud et p illud p quod et ſm qd meruit: dicimus ꝙ id non eſt neceſſarium. nam qui vadit ad eccleſiam beati petri ad lucrandum indulgentiā pedibus vadit ⁊ pedibus ac corpore meretur: ſed premium non corpori aut pedibus primo et per ſe datur ſed anime. ¶ Ad. 4m. dicitur ꝙ pcedit ex falſo ſuppoſito. ſupponit enim ꝙ libertas ſit ratio formalis qua potētia eſt btificabilis. hoc autē eſt falſum. nam vt bene arguit durandus ſi ppter libertatem poneretur felicitas in actu voluntatis: deberet poni in actu libero ⁊ non in actu neceſſario. ſed actus volūtatis reſpectu dei in patria: erit neceſſarius et non liber. non neceſſitate coactionis ſed naturalis inclinationis: ſiue in diligendo deū amore beniuolentie: ſiue fruendo deo amore concupiſcentie. ex quo ſequitur ꝙ in nullo actu voluntatis in patria conſiſtit beatitudo. et ita argumentum retorquetur contra arguentē ſi eius ſuppoſituz ſit verum. ¶ Ad argumenta tertio loco inducta cōtra eandē cōcluſionē reſpōdet durandus q̄ illa recitat ad primū ꝙ minor eſt falſa quia imo econtrario actꝰ intellectꝰ eſt nobilior actu voluntatiſ. et ad eius pbationem dicit ꝙ capiēdo libertatez put opponitur coactioni: minor ē falſa. quia ita ē liber actus intellectꝰ ſicut actus voluntatis. qr circa actū pprium nulla potētia cogitur. pbat illd. qm̄

illud dicitur coactum quod eſt contra inclinatio-
nem rei. cum ergo omnis potẽtia habeat natura-
lem inclinationẽ ad actum ꝓpriuz: conſequẽs eſt
ꝙ circa illum non cogat̃. ac per hoc ſicut voluntas
non põt cogi circa ꝓprium actum: ita nec intelle-
ctus. ſi autẽ capiatur libertas put opponit̃ neceſſi-
tati naturali: reſpondet ꝙ maior eſt falſa vl'r ſum
pta. alias nobilior actus eſſet in deo velle et ama
re alia a ſe q̃ amare ſeipſum. qm̃ alia a ſe deꝰ vult
libere: ſeipſum autẽ vult ex neceſſitate nature. et
etiam in nobis nobilior eſſet voluntas eorũ que
ſunt ad finez q̃ libere volumus: q̃ voluntas finis
quẽ neceſſario volumus. hec aũt omnia falſa ſunt
¶ Ad. 2^{m}. reſpõdet ꝙ licet charitas inter habitꝰ
vie ſit nobilior: non tamẽ eſt ſimpliciter nobilior
omni habitu: qr lumẽ glorie eſt nobilius charita-
te. nec oportet ꝙ habitus qui eſt precipuus reſpe
ctu meriti: ſit precipuus reſpectu premij cum me-
ritum et premiũ quaſi contrarias cõditiones ha-
beãt. breuiꝰ tamẽ reſpõdet ſanctꝰ thomas ad hoc
argumentuz ſicut patuit ſupra ad quartum ſcoti.
¶ Ad. 3^{m}. reſpondet in ſentẽtia ſicut reſponſum ẽ
ad primũ ſcoti per interẽptionẽ minoris. et ſi ar-
guatur ꝙ obiectũ beatificũ habet rationẽ beatifi-
cantis inq̃ ^{m} bonũ: bonum aũt eſt obiectũ volun-
tatis: reſpõdet ꝙ bonũ cadit per ſe et ꝑ prius ſub
obiecto intellectꝰ q̃ volũtatis. ſed quia bonũ eſt
obiectum volũtati adequatũ nõ autẽ intellectui
q̃ tendit in aliquid cõmuniꝰ. ſ. in ens et in totã ra-
tionem entis: ideo magis conſueuit dici ꝙ ſit ob-
iectũ voluntatis q̃ intellectꝰ. hec durãdus. Sed
breuiꝰ et magis ad rem reſpõdet. S. Tho in hac
diſ. q. p^{a}. ar. p^{o}. ſub. ar. 2. ad. p^{m}. ꝙ ratio illa oſten
dit ꝙ beatitudo ſit in voluntate ſicut ſuũ obiectũ
non autẽ quaſi actus eius. Sic etiã reſpondet cõ
tra gentiles libro tertio caplo. 26. ad. p^{m} in con-
trariũ. nõ eni inquit ſi felicitas ꝑ hoc ꝙ habet ra-
tionẽ ſũmi boni eſt obiectũ voluntatis: ꝓpterea
neceſſe eſt ꝙ ſit ſubaliter ipſe actus volũtatis. im
mo ex hoc ipſo ꝙ eſt primũ obiectũ volũtatis: ſe-
quitur ꝙ nõ ſit actꝰ eius. ¶ Ad. 4^{m}. reſpõdet ne-
gando minorẽ. et ad eiꝰ ꝓbationẽ reſpõdet ꝙ cõ
ſumatio q̃ btĩtudo cõſumat̃ in dilectione: eſt acci-
dẽtalis btĩtudini. nã ipſa delectatio eſt q̃daz acci
dẽtalis ꝑfectio ꝑcedẽtis opationis. vñ cõſumatio
ne eſſentiali in ſola viſione cõſumat̃ btĩtudo. Sz
ad hoc argumẽtũ reſpondet ſanctꝰ thomas loco
ꝓxime allegato ad. 5^{m}. ꝙ ꝑ affectũ homo ꝑfectiꝰ
deo cõiungit̃ q̃ ꝑ intellectũ: inq̃ ^{m} cõiũctio q̃ eſt ꝑ
affectũ ſupuenit ꝑfecte cõiũctioni q̃ eſt ꝑ itellectũ
ꝑficiens et decorãs eam. ſed tamẽ oportet ꝙ pri-
ma cõiunctio ſit ſemꝑ per intellectuz. Ad dictum
autẽ hugonis reſpõdet durãdus ꝙ intelligit̃ pro
ſtatu vie prout dictuz fuit in quarto notabili. Ad
illud autẽ quod additur ꝙ id quod eſt poſterius
generatione eſt priꝰ ꝑfectione: reſpondet ꝙ habz
veritatez quando id quod eſt poſteriꝰ ſe habet in
reſpectu alteriꝰ ſub ratione materie vel ſubiecti. ſꝫ
inter ꝑfectiones terminantes generationẽ: prior
eſt etiam ꝑfectior. ſicut forma ſubſtantialis eſt pri
or generatione: et etiã eſt ꝑfectior ordine nature
quacũq; forma ipſam conſequẽte naturaliter. vi-
ſio autem et dilectio aut delectatio non ſe habẽt
vt materia et forma: ſed ſicut due perfectiones q̃-
ruz ſecunda ordinatur ad primã ¶ Ad. 5^{m}. reſpõ
det negando minorem. et ad primaz eius proba-
tionem dicit ꝙ minor eſt falſa. nam poteſt aliq̃s
dici bonꝰ ſimpliciter et abſolute quia eſt in ſe ꝑfe-
ctior. et talem bonitatez magis habet homo per
intellectum q̃ per voluntatem. vnde ſciẽtie ſunt
ſimpliciter meliores habitibꝰ perficiẽtibus volun
tatem. alio modo poteſt aliquis dici bonus boni-
tate relata et ordinata ad aliquid acquirendum
vel agendũ: et ſic aliquis homo dicitur magis bo
nus per voluntatem et per actus perficientes ap
petitum q̃ per intellectum. ſed quia hec bonitas
habet rationem meriti: reſpicit meritum. prima
autem magis reſpicit premiuz. et ideo ſimpliciter
et abſolute meliores ſunt actus habitus intelle-
ctus q̃ voluntatis. Ad ſecundam probationem
eiuſdẽ minoris dicit ꝙ cũ dr̃ illud ẽ maiꝰ bonũ cui
opponitur maius malum: dicendum ꝙ ibi eſt du-
plex defectus. primus ꝙ illa propoſitio eſt intelli
genda in bonis diſparatis quorum vnum nõ ſup
ponit alterum vt ſi dicatur ꝙ iuſticia eſt melior li-
beralitate et iniuſticia peior illiberalitate. ſed in-
ter bona quorũ vnum ſupponit alterum: non ha-
bet locum. ſicut non ſequitur. euechia eſt maiꝰ bo-
num q̃ ſanitas: ergo cacochia eſt maius maluz q̃
egritudo. qr euechia includit ſanitatẽ ⁊ nõ ecõuer
ſo vt apparet ex. 2° ethicorum. ſimiliter in propo-
ſito diligere includit cognoſcere et non econuer-
ſo. et ideo non oportet ꝙ ſi odire eſt maius malũ
q̃ ignorare: ꝙ ipſum diligere ſit maius bonum q̃
cognoſcere. Secundus defectus eſt quia ibi non
eſt vtrobiq; vniformiter oppoſitio. quia odiuz op
ponitur dilectioni contrarie. ſed ignorantia non
opponitur cognitioni contrarie ſed priuatiue vel
contradictorie. hec durandus. et concordat his
que docet. S. Tho. prima ſecunde. q. 66. arti. 3°
¶ Ad. 6^{m}. reſpondet in ſententia ſicut reſponſuz
eſt ad tertium eorum que recitat petrus de palu-
de. ¶ Ad. 7^{m}. reſpondet ſicut reſponſuz eſt ſupra
ad quintum ſcoti. ¶ Ad argumenta ſcoti contra

ſecundam concluſionem: ad primum dicitur ꝙ ꝓcedit de totali perfectione beatitudinis et eſſentiali et antecedēte ⁊ conſequēte. et ſic non militat contra nos qui non ponimus beatitudinē ſic ſumptam in vna parte ſed in pluribus. et per idē patet ad.2^{m}.et.3^{m}.et.4^{m}.et.5^{m}. ¶ Ad argumēta petri de palude contra tertiam concluſionē dicitur ꝙ procedunt ex falſo ſuppoſito $q\bar{z}^{m}$ ad ea q̄ dicit de felicitate pratica q̄ in patria proprie loquēdo non eſt prout in ſexto notabili probatum fuit. Quod autem dicit in primo argumento ꝙ loquēdo de felicitate contemplatiua: actus voluntatis ſiue dilectio ſiue fruitio non ſe habet ad illam nec conſequenter nec accidentaliter: non videtur eē verum. nam licet intellectus ſpeculatiuus ſm ſententiam philoſophi tertio de anima: non dicat d̄ proſequibili aut fugibili nec ad hoc moueat: non ideo ſequitur ꝙ non dicat de diligibili aut fruibili. nam dilectio et delectatio naturaliter conſequūtur cognitionē veritatis prout. S. Tho. pulchre deducit. $2^{a}2^{e}$.q.180.arti.7. nam praticus intellectus ab operatione exteriori que ad aliquid agendum vel faciendum ordinatur denominatur praticus. praxis enim grece talem ſignificat operationem. vnde de contemplatione ſapientie dicitur ſapientie. 8. non habet amaritudinem conuerſatio illius nec tedium conuictus eius ſed leticiam et gaudium. et gregorius dicit ſuper ezechielem ꝙ vita contemplatiua amabilis valde dulcedo eſt. Quod autem in ſecundo argumento dicit ꝙ pax beatorū poteſt dici beatitudo pratica: nō admittitur. nam vt. S. Tho. deducit in hac diſti. .q.p^{a}.arti.2.ſub.arti.4.in corpore: ad beatitudinem requiritur pax: nō que ſit ipſa eſſentia beatitudinis: ſed ſicut remotio eorū que poſſunt beatitudinem impedire. vnde ſicut ibi innuit eo appetitu naturali quo omnes appetunt beatitudinem deſiderant etiam pacem pro eo ꝙ naturaliter refugiunt impedimenta beatitudinis. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum patet ſolutio ex his que dicta ſunt in notabilibus et in reſponſionibus argumentorum. Et in hoc articulꝰ terminat̄.

ULteriꝰ circa eādē diſtictionē querit̄ vtrū oēs homines appetāt beatitudinē et arguitur ꝙ non. nullus enī vult illd̄ quod ignorat vt patet ꝑ augu^{m}.13°.d̄ trinitate. et ꝑ phm̄ q̇ dicit tertio de aīa ꝙ obiectū voluntatis eſt appetibile apprehēſum. ſed non oēs cognoſcunt beatitudinē cum multi circa beatitudinem errauerint. ergo non omnes appetunt beatitudinē. ¶ In oppoſitum arguit̄. qꝛ boetius tertio de conſolatione probat ꝙ mētibꝰ omniū hominum veri boni cupiditas eſt inſerta. verum aūt bonū dicit beatitudinē. ergo beatitudo ab omnibus appetitur. ¶ In hac q̄ſtione erūt quattuor articuli vt ſupra.

QUantū ad primū articulū ſit iſta ꝯcluſio ꝙ oīs creatura rationalis naturaliter ⁊ ex neceſſitate appetit ſuā beatitudinē. Hāc concluſionē tenet. S. Tho. in hac diſ. q.p^{a}.ar.3.ſub.ar.3. Et.$p^{a}2^{e}$.q.5 ar.8. Itē de veri.q.22.ar.p^{o}.ꝓbat omnia bonū appetere. Et contra gen.li.3°.caplo.16.oſtendit ꝙ finis cuiuſlibet rei eſt bonum.

QUantū ad articulū ſecūdū arguēdū eſt ꝯtra cōcluſionē cōtra quā arguit ſcotus ꝓbādo ꝙ iplicet cōtradictionē ꝙ oēs appetāt beatitudinē in vli apphēſam nō aūt i particulari. qꝛ btitudo i vli apphēſa: appetit̄ neceſſario ꝓpt hoc ꝙ i ea ē oīs rō boni et nulla rō mali nec defectꝰ boni. cū aūt in btitudīe in ꝑticulari apphēſa pleniꝰ īueniat̄ rō oīs boni q̄ in btitudīe i vli: ſequit̄ ꝙ tūc finē ſeu btitudinē in particulari apphēſā oēs neceſſario appeterēt. ¶ 2°. qꝛ vle nō includit maiorē ꝑfectionē q̄ particulare. imo magis videt̄ particulare addere ꝑfectionē ſup vle. ergo btitudo in vli non dicit maiorē ꝑfectionē q̄ in particulari. ſi ergo īpoſſibile ſit nō appetere btitudinē i vniuerſali apphēſā qꝛ in ea nō ē aliq rō mali: multo minus poterit finis apphēſus i particulari nō appeti. ¶ 3°. ſi voluntas neceſſario appeteret btitudinē i vli: iſta neceſſitas debet poni in volūtate ꝓpt naturalē īclinationē volūtatis in btitudinē. ſed īclinatio nālis ē ad

particulare ⁊ nõ ad aliq̃d vniuerſale. ergo multo
magis ponet̃ neceſſitas in volũtate in appeten-
do finẽ vltimum in particulari. ¶ 4°. quomodo
ſtant ſimul ꝙ volũtas neceſſario appetat beatitu
dinẽ in vniuerſali cõceptã et intellectꝰ non dictat
ſed dictat ꝙ beatitudo nõ ſit niſi in iſto fine parti
culari: et tamẽ ꝙ voluntas nõ neceſſario velit fi-
nẽ illum in particulari: hoc non eſt aliud dicere ni
ſi ꝙ voluntas idem appetit neceſſario et non ne-
ceſſario. ¶ 5°. quia neceſſitas in cauſa inferiori nõ
põt determinare modũ agẽdi cauſe ſupioris ſicut
nec ipſam põt determĩare ad agẽdũ. cauſa ſupior
ergo ſi neceſſario agat: hoc habebit ꝑ intrĩſecum
potẽtie ſue vt ex natura illiꝰ cauſe. ſi ergo volũtas
habeat neceſſitatẽ ad volendũ aliq̃d: illa neceſſi-
tas cõuenit ei ex rõne ſui et nõ ex aliqua cauſa iſe-
riori. et tũc vlterius arguo. cauſa ſupior ſi neceſſa-
rio agit: eadem neceſſitate mouet cauſas inferio-
res ad agẽdum quarũ actiones neceſſario requi-
runt̃ ad actionẽ ſui. cum ergo in aliqua volũtatis
actione in volẽdo requirat̃ apprehẽſio in intelle-
ctu: ſequit̃ ꝙ ſi voluntas neceſſario velit beatitu-
dinẽ: ꝙ neceſſario determinet intellectũ ad ſemꝑ
cõſiderãdũ d̃ beatitudine qđ ẽ falſum. ¶ 6°. q2 il-
la ꝓpoſitio in q̃ fundat̃ tua poſitio falſa eſt. ſ. illud
in q̊ nõ eſt aliq̃ ratio mali nec defectꝰ boni: neceſſa
rio ẽ volitũ a volũtate. falſitas autẽ hm̃oi patet.
q2 volũtas reſpectu cuiuſcũq3 actꝰ volẽdi vel no-
lendi: libera ẽ et a nullo obiecto neceſſitat̃. nõ tñ
volũtas põt nolle vel odire beatitudinẽ nec velle
miſeriã. vnde deberet ſic argui. q2 voluntas non
põt reſilire ab illo obiecto in quo nulla eſt rõ ma-
li nec defectꝰ boni. ergo volũtas nõ põt odire aut
deteſtari beatitudinẽ. et hoc veruꝫ eſt. ſed ex hoc
nõ ſequit̃ ꝙ neceſſario velit beatitudinẽ. hec ſco-
tus in forma. ¶ Cõtra eandẽ concluſionẽ arguũt
alij vt recitat durandꝰ. et p̃mo p̃mittũt quandam
diſtictionẽ: ſecũdo arguũt. dicũt eni ꝙ duplex eſt
appetitꝰ. ſ. naturalis et electiuꝰ accipiẽdo appeti-
tũ electiuũ nõ ſolum ꝑ appetitu ꝯſequẽte electio-
nem intellectiuã q̃ ſola fert̃ in beatitudinẽ. et dif-
ferũt iſti duo appetitꝰ q̃m ad actꝰ ſuos. quia actus
appetitꝰ naturalis nõ eſt aliquis actꝰ elicitus: ſed
eſt aliq̃ naturalis inclinatio ad illud qđ appetit̃.
actꝰ aũt appetitꝰ electiui vt nunc loquimur: nõ ẽ
ſola naturalis inclinatio: ſed ẽ quidã actꝰ elicitus
qui dicit̃ velle. ꝙ aũt actꝰ appetitꝰ naturalis nõ ſit
aliquis actꝰ elicitꝰ ꝓbat̃ ſic. q2 actꝰ appetitꝰ natural'
ſemꝑ ẽ ſtante natura cuiꝰ eſt appetitꝰ. ſed nos nõ
experimur ꝙ aliq̃s actꝰ elicitꝰ ſit ſemꝑ in nobis. ma
xime in intellectu et volũtate de quoꝝ appetitu
reſpectu beatitudinis agit̃. ergo talis actꝰ non eſt
elicitus. Confirmat̃ per illud quod dicit phs. 2°.
poſ. cõtra platonẽ ꝙ incõueniẽs eſt in nobis eſſe
nobiliſſimos habitus et ꝙ lateant nos. et fortio-
ri rõne incõueniẽs eſt nos habere nobiliſſimos a-
ctus qui lateãt nos. et iterũ appetitꝰ naturalis cõ
munis eſt omnibꝰ cognoſcẽtibus et nõ cognoſcẽ-
tibus. et nõ ſolũ actui ſed potẽtie puta materie. ſꝫ
conſtat ꝙ appetitꝰ naturalis in nõ cognoſcẽtibus
nõ eſt aliquis actꝰ ſed eſt ſola ĩclinatio naturalis
rei. ſicut appetitꝰ materie ẽ eius inclinatio ad for-
mam. ſicut dicit phs p̃mo phy. ꝙ materia appetit
formã et actꝰ appetitus grauis ẽ inclinari deorſuꝫ
moueri enim deorſum eſt actꝰ generantis et non
ipſius grauis vt determinat phs. 8. phy. ergo ſilr
actus appetitus naturalis in quacũq3 re: non eſt
aliquid elicitum ſed eſt pura inclinatio rei natura
lis ad ſuaꝫ ꝑfectionẽ. hoc ſuppoſito dicitur ad cõ
cluſionem ꝙ ſi loquamur de appetitu naturali: ſic
omnes hoĩes de neceſſitate et ſumme appetunt
beatitudinẽ. et ꝙ de neceſſitate appetant probat̃
ſic. quelibet res imperfecta nata ꝑfici per aliã: na-
turali appetitu appetit illam per quam perficitur
formaliter. et hoc ſtatim patet: quia naturali ap-
petitu quodlibet imperfectum appetit ſuam per-
fectionem cum talis appetitus non ſit aliud q̃m na
turalis inclinatio imperfecti ad ſuam ꝑfectioneꝫ.
eſt etiam hec inclinatio neceſſaria cuꝫ non ſequa-
tur cognitionem ſine qua non eſt libertas. ſed na
tura humana quantũ eſt de ſe eſt imperfecta. ſũ-
ma autem perfectio appetibilis eſt beatitudo. er
go omnes homines de neceſſitate appetunt bea
titudinẽ. ꝙ autem ſumme appetant eaꝫ tali appe
titu. ſ. naturali probatur ſic. illud in cuius poteſta
te nõ eſt agere: in eiꝰ poteſtate nõ eſt remiſſe age-
re: ſed ſicut neceſſario agit: ſic toto conatu agit. ſꝫ
natura humana et quecũq3 alia q̃m ad appetituꝫ
naturalem non habet in poteſtate ſua appetere
vel non appetere: ſed neceſſario appetit quicq̃d
appetit. ergo non eſt in eius poteſtate remiſſe ap
petere: ſꝫ neceſſario appetit toto conatu. hoc aũt
eſt ſumme appetere. ergo et c̃. iſte aũt appetitus
non eſt appetitus voluntatis ſed ĩtellectus: quia
beatitudo eſt actus ⁊ perfectio intellectꝰ. appeti
tu aũt naturali vnũquodq3 appetit ſuã ꝑfectionẽ
et non aliud. et ideo appetitu naturali intellectꝰ
appetit beatitudinem et non voluntas. hec durã
dus. poſtea ſubdit. vtruꝫ autẽ om̃es hoĩes ex ne
ceſſitate appetant beatitudineꝫ actu elicito qui ẽ
velle ſequens cognitionem: duplex eſt modus di
cẽdi. vnus eſt ꝙ voluntas nõ vult ex neceſſitate
beatitudineꝫ ſibi propoſitam in vniuerſali ſiue in
particulari ſed libere. et iſtud probatur primo ſic.

nulla neceſſitas pōt eſſe in actione cauſe ſuperio-
ris a neceſſitate actionis potentie inferioris quia
hoc includit cōtradictionem. quod enim neceſſi-
tatur ab alio: eſt inferiꝰ vt ſic. ⁊ ideo ſi ſuperior po
tentia neceſſitaret̃ per inferiorē: iaꝫ nō eſſet ſupe-
rior ſed inferior. ſed volūtas inter omnes poten-
tias eſt ſupior. ergo non pōt neceſſitari in actione
ſua ex actione cuiuſcūqꝫ alterius potentie. ſi ergo
in ea ſit neceſſitas: oportet ꝙ illā habeat ex ſe. tūc
arguitur ſic. potētia ſupior q̄ habet neceſſitatē reſ
pectu ſue actionis: eadē neceſſitate mouet poten
tias ſibi ſubiectas. ſed volūtas pōt mouere oēs
alias potentias. ergo ſi ipſa neceſſitat̃ ad aliquid
volenduꝫ: oportet ꝙ neceſſario moueat omnes
alias potētias ad oſtendēdum ſibi ſuuꝫ volitum.
hoc aūt eſt falſum. quia ſi potētie inferiores neceſ
ſitarent̃ ad oſtendēdū voluntati ſuū obiectū reſ-
pectu cuiꝰ ipſa neceſſitatur ad volendū: ſequit̃ ꝙ
illud obiectum ſemper eſſet oſtēſum et ſemp voli
tum quod eſt manifeſte falſum. ¶ 2°. quia nullus
habitus acquiſitꝰ quantūcūqꝫ ſit intēſus pōt tātū
inclinare volūtatē quantū appetitꝰ naturalis. ſed
ſi volūtas neceſſitaret̃ ad volendū: tunc tantum
inclinaret̃ in obiectū ſuū per aliquē habitū acqui-
ſitum: quantū inclinat̃ ꝑ appetituꝫ naturalē: quia
vtroqꝫ modo inclinaret̃ ex neceſſitate. ergo volū
tas nullo actu elicito et concurrēte quocūqꝫ habi
tu acquiſito quantūcūqꝫ intēſo: neceſſitat̃ ad ali-
quid volendū: ſed libere vult quicq̄d vult etiam
beatitudinē tam in vli q̄ in particulari. ¶ 3°. con
firmat̃ hoc per auctoritateꝫ beati auguſtini in en-
che. 86. caplo vbi ſic dicit. neqꝫ enim tūc aut volū
tas nō erit aut libera dicēda nō eſt: qua beati eſſe
ſic volumꝰ vt eſſe miſeri nō ſolū nolumus: ſed ne-
quaq̄ prorſus velle poſſumus. ecce ꝙ liberam di
cit volūtatē in volēdo beatitudinē. vnde ſi volū-
tas habeat aliquē actum reſpectu beatitudinis: il
le actus erit velle ⁊ reſpectu miſerie erit nolle. ſed
non eſt neceſſariū ꝙ volūtas habeat aliquē actū
poſitiuuꝫ. q2 ꝓpoſito ſibi quolibet obiecto bono
vel malo: poteſt ſuſpendere omnē actum volun-
tatis. ¶ 4°. quia ſi aliquid moueret ad oppoſituꝫ
potiſſime hoc videret̃ eē auctoritas auguſtini. 13.
de tri. caplo. 3. et. 4. dicētis ꝙ omnes beatitudi-
nem appetūt vt veritas clamat. et idē dicit anſel-
mus de caſu diaboli caplo. 4. ſed illud qd appetit̃
ab omnibꝰ: videt̃ neceſſario appeti. nam cōtingē-
tia inſunt vni et nō alteri. ergo beatitudo neceſſa
rio appetit̃. itē auguſtinꝰ in encheridion dicit ꝙ mi
ſeri eſſe nō ſolū nolumꝰ: ſed nūq̄ velle poſſumꝰ.
ergo ex oppoſito ſic volumus eſſe beati ꝙ neceſſa-
rio hoc volumꝰ. et probat̃ cōſequētia. quia ſicut ſe
habet nolle ad miſeriā: ſic velle ad beatitudineꝫ.
et iterū omne nolle cauſat̃ ex aliquo velle. nec eſt
aliquod velle ex quo ſequat̃ nolle eſſe miſerū ni-
ſi velle eſſe beatū. ſed iſta nō debēt mouere q2 au
ctoritas beati auguſtini. 13. de tri. et anſelmi de ca
ſu diaboli: intelligunt̃ de appetitu naturali quo q̄
libet creatura rationalis neceſſario appetit beati
tudinē: nō autē de actu elicito. illud aūt auguſtini
in encheridiō nō facit ad ꝓpoſitū. quia verum eſt
ꝙ nō poſſumꝰ velle miſeriā: ſed nō ſequit̃ ergo de
neceſſitate nolumus miſeriā. quia poſſum circa v-
trūqꝫ ſuſpēdere oēm actionē tā nolēdi q̄ volen
di. et ideo neuter eſt neceſſariꝰ ſimpliciter et abſo
lute ſed ſub cōdicione. ſ. ſi habeā aliquē actū poſi-
tiuuꝫ circa aliquod eoꝝ. quia reſpectu beatitudi-
nis non poſſum habere niſi illum qui eſt velle. nec
reſpectu miſerie niſi illum qui eſt nolle. ¶ Cōtra
eandem cōcluſionē arguit durādus ex ꝓpriis pro
bando ꝙ voluntas nō neceſſario appetit beatitu
dinē ſm cōmunē rōnē beatitudinis. vbi dicit ꝙ du
plex eſt actꝰ appetitꝰ. quidā eſt efficax qui eſt de re
habita vt delectatio: vel eſt motꝰ ad rem haben-
dam vt ſi ſit deſideriū efficaciter inclinās ad per-
fruitionem rei. et tali appetitu nō neceſſario volu
mus beatitudinem ꝓpoſitā ſolum ſm cōmunē rō
nem beatitudinis. quia tā delectatio q̄ deſideriū
efficax ſunt reſpectu boni ꝓpoſiti in particulari d
quo delectamur ſi ſit habitū et in quod tendimꝰ ſi
ſit non habitum. habitio enim rei vel ꝓſecutio ad
eam: reſpicit ſingularia. eſt aūt alius actꝰ appetitꝰ
ſeu voluntatis qui nō eſt velle efficax ſed velle cō
dicionatū ſeu quedā velleitas qua dicimur velle
etiam ea que quandoqꝫ ſunt impoſſibilia nobis.
et hoc modo oēs volunt beatitudinē ſm cōmu
nem rōnem. ꝓpoſito enī cuicūqꝫ ꝙ bonū eſt bene
hr̃e ⁊ malo carere: nullus ē q̄ quadā velleitate nō
tendat in hoc. ſed q2 nō eſt efficax: ideo nō euidē
ter experimur quin potiꝰ videt̃ eſſe velle habitua
le magis q̄ actuale. et hec videtur eſſe intētio bea
ti auguſtini. 13. d trini. caplo. 8. qui probat ꝙ ſicut
omnes hoīes volunt eſſe beati: ita volūt eſſe im-
mortales. cōſtat autē ꝙ illud velle non eſt efficax
ſed ſolum quedā velleitas. quia ſicut nullus vel-
let bono carere ſed potius ſemp bonū habere: ita
vellet ſemper eſſe quia ſine eſſe non poſſet bene
habere. Confirmatur. quia nullus appetit qd re-
putat ſibi impoſſibile. ſed dānati ſciunt beatitudi
nem eſſe ſibi īpoſſibilē. ergo eam nō appetūt effi-
caciter. ¶ Contra eandē cōcluſionē arguūt alii vt
recitat aureolꝰ. p°. ſen. diſ. pª. ꝑmo q2 dicit auguꝰ
ꝑmo retractationū caplo. 9. nihil eſt tam in pote
ſtate voluntatis q̄ ipſa voluntas. ex quo colligit̃
ꝙ ſi actus

ꝙ ſi actus voluntatis ſit in poteſtate volẽtis: multo magis imediate. ſed in poteſtate volentis eſt velle finem et nõ velle mediãte intellectu. poteſt enim auertere intellectũ a cõſideratione finis. q̊ facto nõ volet. ergo ſtatim cõſiderare poterit nõ velle. ¶ 2°. quia agẽs qđ neceſſitaṫ ad agendum eadem neceſſitate remouet ꝓhibẽs actionẽ ſi poteſt. quod patet de graui qđ de neceſſitate mouetur deorſum: ideo de neceſſitate remouet omne ꝓhibẽs motũ ſi põt. ſed volũtas nõ remouet ꝓhibẽs et ĩpediẽs illã a volitione finis. ſ. nõ cõſiderationẽ intellectꝰ. et tñ poſſet figendo intellectuꝫ et manutenẽdo ĩpm in cõſideratione finis. ergo cũ non faciat: volitionẽ finis nõ neceſſario eliciebat. ¶ 3°. quia impoſſibile eſt extremũ alicuiꝰ coordinationis reſpicere extremũ alteriꝰ coordinationis ſub quacũqꝫ neceſſitate: quĩ tanta neceſſitate reſpiciat quodcũqꝫ mediũ neceſſario reqſitũ inter extrema. ſed volitio finis eſt quaſi vnuꝫ extremũ coordinationis oĩum volitionũ aliaruꝫ. finis aũt ẽ aliud extremũ omniũ volitionũ. mediũ aũt inter iſta duo extrema volitionũ. ſ. et fineꝫ: eſt cõſideratio ipſius finis. hec aũt cõſideratio nõ eſt neceſſaria imo põt eam ſuſpẽdere voluntas. ergo nec appetitus aut cõnexio volũtatis cũ fine erit de neceſſitate. ¶ 4°. quicqđ neceſſario quieſcit ĩ aliquo ſibi ꝑſente: neceſſario manutenet illđ preſens ſibi ſi põt. ſicut patet de graui qđ manutenet ſe in cẽtro in quo de neceſſitate quieſcit. ⁊ ſimiliter appetitꝰ ſenſitiuꝰ tenet ſenſum in illo ſenſibili in q̊ neceſſario delectatur et quieſcit ſi tamẽ põt illud preſens hr̃e. cuius ratio eſt. qꝛ ꝙ aliquid quieſcat neceſſario in aliquo ſibi preſente: hoc eſt ꝓpter cõueniẽtiã ꝑfectã et ꝓpter eandẽ vim neceſſario ſibi cõiungi: et ita quãtũ põt facere ꝙ cõiũctio ſit preſens et in actu. ſed volũtas nõ neceſſario tenet finẽ ſibi preſentẽ ꝑ cõſiderationẽ: et tñ põt. ergo nõ videtur neceſſario quieſcere in fine apprehenſo. ¶ 5°. omne agens de neceſſitate: neceſſario agit vſqꝫ ad vltimũ ſue potentie: vt patet de graui qđ toto impetu moueṫ inferius. et ratio huius eſt. qꝛ ſicut in poteſtate ſua nõ eſt actus: ita nec intenſio actus. ſed voluntas nõ ferṫ de neceſſitate in finẽ apprehenſum ſm̃ vltimũ potentie ſue. nõ eniꝫ experimur nos intẽſiſſime et ſm̃ conatum ardẽtiſſimũ diligere beatitudinẽ apprehẽſam. ergo nec dilectio finis ſit in voluntate de neceſſitate. ¶ 6°. quia potẽtia libera ꝑ participationem: nõ magis libere tẽdit in obiectũ qꝫ illa q̃ eſt libera per eſſentiam. ſed intellectꝰ in cõſiderando de fine vltimo non neceſſitatur a voluntate. ergo nec voluntas neceſſitabitur ad tendendũ in obiectũ. ¶ 7°. qñ agentia ſunt ordinata: ſi neceſſitas eſt in ſuperiori: et in omnibus aliꝭ erit. ſed voluntas eſt ſuꝑior in toto regno anime et mouet intellectũ ad cõſiderandũ de fine. ergo ſi ipſa neceſſitaṫ reſpectu finis: et intellectus neceſſitabiṫ ad cõſiderandũ de fine cuiꝰ oppoſitũ experimur. ¶ Cõtra eandẽ arguit ipſe aureolus ꝓbando ꝙ vltimo fine qualitercũqꝫ citra intuitiuã noticiã apprehẽſo: volũtas nõ neceſſario eligit actũ cõplacentie aut deſiderij reſpectu illius. Primo qꝛ illud nõ neceſſario voluntas diligit aut d̃ſiderat: in quo defectũ reperit boni et rationẽ alicuiꝰ mali. lata enĩ ſuꝑ illam rõnem mali aut defectũ boni: apparet ꝙ nõ neceſſario cõplacebit. ſed bonuꝫ ſummũ apprehẽſum in vl̃i hẽt vt ſic apprehẽſum defectũ boni et rõnem alicuius mali. vl̃e enĩ eſt in potẽtia et idcirco in vl̃i fine apprehẽſo cõſideraṫ ſub quadã imꝑfectione. vnde ĩ eſſe cognito ẽ imꝑfectũ puta potẽtiale obſcurum nõ ſatiãs nõ quietãs. q̃ omnia includũt defectum alicuiꝰ boni et rõneꝫ mali. ergo nõ apparet ꝙ ſic cõceptũ neceſſitaret volũtatẽ ad cõplacendũ in ſe ⁊ delectandũ vel quietãdũ. nec valet ſi dicaṫ ꝙ ſaltem neceſſitabit ad deſiderãdũ. nullum nãqꝫ deſideriũ hẽt neceſſitatẽ: niſi quatenꝰ cõplacẽtia ex q̃ oriṫ eſt neceſſaria. cũ ergo volũtas nõ neceſſario cõplaceat ĩ fine ſic apprehẽſo: neqꝫ neceſſario illuꝫ deſiderabit: alioquin neceſſariũ depẽderet a contingẽti qđ eſt impoſſibile. nec obuiat ſi dicaṫ ꝙ in ſummo bono ſic apprehẽſo nõ inueniṫ aliquis defectus ſed in modo apprehẽdendi. hoc quideꝫ nõ obſtat. quia modus apprehẽdẽdi ſumme facit ad hoc ꝙ obiectũ moueat: cuꝫ bonum apprehenſum moueat voluntatẽ vt patet. 3°. ethi. et in. 6°. dicitur ꝙ mẽs pratica mouet. vnde clare apprehẽſum aliter mouet qꝫ cõfuſe et diminute. hoc enĩ modo nõ quietat vt patet. ¶ 2°. ſub illo actu nõ eſt voluntas de neceſſitate: quĩ põt impediri et caſualr̃ et deliberate. ſed ſtãte apprehẽſione ſummi boni poſſibile eſt vt illđ homo nõ appetat nec volũtas ſit ſub actu deſiderij. poſſibile ĩquã eſt ex inaduertentia et manutẽtione vt patet. quia diſputãtes đ ſummo bono vel ſtudẽtes circa materiã vltimi finis: non ſunt in cõtinuo appetitu. alias ſeq̃reṫ ꝙ legẽs primũ ethicoꝝ et decimũ eſſet in ꝯtinuo appetitu vltimi finis qđ nullꝰ experiṫ. poſſibile ẽ etiã ex deliberatione: quia poteſt concipi deſiderium finis ſub ratione impeditiui maioris boni puta ĩquiſitionis veritatis circa vltimuꝫ finem quia nõ bene vident qui affectant verum. multis etiã alijs cauſis poteſt homo ſe figere et munire ne dum conſiderat vltimum finem illum deſideret. puta quia illud eſt vanũ et inutile et multa talia. ergo

voluntas nō neceſſario deſiderat finem ſic appre
hēſum. ¶ 3°. quia quāuis hec diſputatio ſit de va
na experiētia: quilibet enim rediēs ad ſeipſum vi=
dere pōt quod exprit̄: nihilominꝰ tamē conādū
eſt declarari. nullus enim actꝰ de neceſſitate exīs
in intellectu vel volūtate: videt̄ poſſe latere nos
vnde quilibet experit̄ quādo dubitatiue aliquid
cognoſcit vel quādo certitudinal̄r. et pari modo
debet experiri quādo cōplacet imobiliter aut cō=
tingēter. iterrogatꝰ enī quilibet laicꝰ facta ſibi iter
rogatione de ſummo bono vtrū vellet ipſum ha=
bere: reſponderet vtiqꝫ ꝙ vellet. et ſi vltra inter=
rogaret̄ an poſſet non velle: reſponderet vtiqꝫ ꝙ
ſi vellet illud nō curaret. imo plus vellet pro ſta=
tu iſto aliquid aliud. ergo patet ꝙ illud non vole
bat de neceſſitate. ¶ 4°. qꝛ nullus actꝰ volūtatis
eſt neceſſarius niſi actꝰ reflexus ſuper illū ſit neceſ
ſarius dum volūtas reflectit̄ ſuper illū. verbi gra
tia. voluntas nō complacet neceſſario in aliquo
niſi placeat ſibi complacentia dum reflectitur ſup
eam. alioquin ſi nō neceſſario cōplacet in compla
centia: poteſt ſibi diſplicentia complacere. ⁊ ſic cō
placebit triſtabiliter et violenter qđ eſt impoſſibi
le cū omnis motꝰ complacētie ſit ſpontaneus. ſed
clarum eſt ꝙ actꝰ voluntatis quo reflectit̄ ſup cō=
placētiā finis vltimi nō eſt neceſſarius. imo multi
nollent ꝙ illa complacentia ſit neceſſaria vt ipſi q̄
iſtam partem tenent. et iterum cōplacētia nō ha=
bet in ſe vnde neceſſario complaceat: cum non ſit
magnum bonū hominem in tali cōplacentia oc=
cupari. ergo nec cōplacētia vltimi finis erit neceſ=
ſario in voluntate. ¶ 5°. quia in nullo imobilitat̄
voluntas niſi quietetur in illo. ſed in complacētia
vltimi finis ſic apprehēſi voluntas non experitur
quietē aut ſui quietationē. ergo nec ibi imobilita=
tur. videt̄ enim eſſe repugnātia ꝙ cōplaceat imo=
biliter in aliquo et tamē nō quietet̄ ſed potiꝰ non
quieſcat in eo. ¶ 6°. quia nullus amor cōcupiſcē=
tie eſt in voluntate neceſſario: niſi amor amicitie
ſit neceſſariꝰ ex quo amor cōcupiſcentie procedit
alias effectus eſſet neceſſarius et cauſa contingēs
quod eſt impoſſibile. ſed complacere in vltimo fi
ne ſic vl̄r apprehēſo: non eſt niſi amor concupiſcē
tie. nec enim deſiderare eum eſt niſi concupiſcere.
non enim cōcupit̄ vt quoddā ſubſiſtēs quod poſ=
ſit complacere amore amicitie: ſed potiꝰ vt q̄dā
pfectio et bonum appetētis. nunc aūt omnis talis
concupiſcētia oritur ex amore ſui ipſius. ſed con=
ſtat ꝙ amor amicitie quo quis ſe amat non ē ne=
ceſſariꝰ ſed cōtingens et in noſtra poteſtate: alio=
quin non poſſemꝰ nos plus vel minus amare. nec
caderet virtus et vitium circa iſtuꝫ amorem: cum
virtus ſit habitus electiuus et cum de eis que ne=
ceſſario ſunt non vituperemur. ergo ſi cōtingit cir
ca iſtum amorem agere et errare imo et ſeipſum
contemnere propter deum: neceſſe eſt ꝙ nullius
boni concupiſcentia reſpectu ſui inſit imobiliter ⁊
neceſſario voluntati. hec ille. ¶ Ulterius arguit
probando ꝙ fundamēta ſancti thome ꝓ hac con
cluſione nō valeāt. et colligit ex dictis ſcti thome
in diuerſis locis decem rōnes. prima eſt hec. dicit
enim phs. 2°. phy. ꝙ ſicut ſe habet intellectus in
ſpeculabilibus: ſic ſe habet finis in agibilibꝰ. ſed i=
tellectus de neceſſitate adheret principijs in ſpe=
culabilibꝰ: quāuis cōcluſionibus adhereat contin
genter. ergo voluntas vltimo fine neceſſario ad=
heret: quāuis contingēter adhereat his q̄ ſunt ad
finē. Contra iſtam rationē obijcit ſic aureolus di=
cens ꝙ illa ratio euidēter eſt deducibilis ad oppo
ſitum ſic arguēdo. ſicut ſe habet principium in ſpe
culabilibus: ſic finis in agibilibus. ſed ſic ſe habet
principium in ſpeculabilibus reſpectu intellectus
ꝙ non ſolum vniuerſaliſſimū principiū de quoli=
bet eſſe vel non eſſe et c̄: neceſſitat intellectū. imo
etiam quodlibet principiū particulare per ſe no=
tum ſicut patet in mathematicis. ergo ſic ſe habe
bit finis reſpectu voluntatis ꝙ non ſolū finis vni=
uerſaliſſimꝰ et vltimus neceſſitabit volūtateꝫ: im=
mo etiam quilibet finis particularis. honor autē
et voluptas et ſciētia ſunt per ſe appetibilia bona
et quidam fines vt patet pmo ethicoꝝ. ergo ap=
prehenſo honore aut voluptate: voluntas neceſ
ſario cōplacebit ⁊ deſiderabit ſi ratio tua ſit bona.
Et confirmat̄. qꝛ phs. 2. phy. non loquit̄ de prin
cipijs vniuerſaliſſimis nec de fine vltimo: ſed de
quolibet principio et de quolibet fine de q̄ mani=
feſte patet ꝙ nō mouet neceſſario volūtatē: alias
humilis nō ꝯteneret honores nec tēperatꝰ volup
tates. Preterea quandocūqꝫ ex vna ſimilitudine
reperta inter aliqua arguitur oīs ſimilitudo: ē fal=
lacia cōſequētis. ſed phs et cōmentator aſſimilāt
principiū fini in ſecūdo phyſicoꝝ in ordine ad cō=
cluſiones et ea q̄ ſunt ad finē dicēdo ꝙ queadmo=
dū ſi principia ſunt: cōcluſiones ſunt. eodē modo
ſi fines ſunt: ea q̄ ad finē ſunt. volēs ex hoc cōclu=
dere ꝙ nō eſt in eis neceſſitas ſimpliciter ſed ꝯdi
cionata vt patet ibidē. ergo ꝯcludēs ex hoc neceſ
ſitatem ſimpl̄r in volūtate reſpectu finis: facit fal
laciam cōſequētis. ¶ Secūda ratio ē hec. omnis
motus reducitur ad imobile. ſicut patet de motu
aīalium. animal enī nō moueret̄ niſi alicui imobi=
li initeret̄ vt patet. ſed volūtas mouet̄ ad diuer=
ſa obiecta et ſe habet ad ea mobiliter et cōtingen
ter. ergo neceſſe eſt ꝙ i aliquo obiecto imobiliter

figat.illud aūt non pōt eſſe niſi vltimus finis. er-
go finem vltimū vult de neceſſitate. ¶Cōtra iſtā
rationem dicit ꝙ eſt deducibilis ad oppoſituȝ ſic
arguēdo. omnis mot⁹ reducat ad aliquid imobile
ſed voluntas deſiderans ꝑ ſe ſanitatē: mouet ad
potioneȝ. ergo in illa motione oportet aliqd im-
mobile reperiri. ſed hoc eſt falſum quia nec imobi
litatur voluntas in deſiderio ſanitatis nec in deſi
derio potionis. ergo non eſt verū ꝙ omnis mo-
tus volūtatis reducat ad aliquid in quo volūtas
imobiliter quietet. nec valet ſi dicatur ꝙ in appeti
tu potionis propter ſanitatē nō oportet poni ali
quid imobile quia appetit⁹ ſanitatis eſt ꝓpter fe-
licitatem. nō valet inquam. quia dicit phs primo
methaphiſice ꝙ ſcire appetitur propter ſe eſto ꝙ
nullum aliud bonum debeat euenire. manifeſtat
autē hoc ſenſuum delectatio. ergo in iſto motu ꝑ-
ciſo quo quis appetit aliquid propter ſcire aut ꝓ-
pter videre: non occurrit aliquod obiectū cui vo
luntas inhereat imobiliter et de neceſſitate. Pre
terea ideo animalia non mouentur niſi alicui im-
mobili innitant: quia mouentur propter impulſio
nem. pars aūt expellens animalia: neceſſe eſt vt
figatur. ſed voluntas non mouet ſe per expulſio-
nem ſed per ꝓpriam libertatem. ergo nō indiget
aliquo imobili. ¶Tertia ratio hec eſt. voluntas
neceſſario vult illud cuius participatione vult qc-
quid vult. ſed participatione beatitudinis vult qc
quid vult. ergo beatitudinem neceſſario vult.
¶Contra iſtam rationem inſtat dicens ꝙ poteſt
deduci euidenter ad oppoſitum. primo ſic. volū-
tas non neceſſario vult illud ſine cuius participa-
tione aliquid vult. ſed voluntas appetit intelle-
ctum et noticiam veritatis eſto ꝙ nihil aliud de-
beat euenire. imo precindendo omne bonū pre-
ter ipſum ſcire. ergo volūtas non neceſſario vult
finem vltimū quo preciſo: adhuc poteſt appete-
re aliquid propter ſe. Preterea voluntas non ne
ceſſario vult illud cuius participatione vult quic-
quid vult cuȝ non determinetur circa ea de neceſ-
ſitate que vult. ſed volūtas quantūcūqȝ velit ali-
quid participatione vltimi finis: non tamen ne-
ceſſitatur ad illud volendum. ergo nec de neceſſi
tate volet finem. Preterea voluntas vult illō cu
ius participatione vult quicquid vult ſȝ eos. ſed
eſtimans deum eſſe ſummū bonum: eſtimat par-
ticipatione eius volendū quicquid vult. ergo ma
nente illa eſtimatione: de neceſſitate vult deum.
hec autem eſtimatio manet in quolibet fideli. er-
go fidelis de neceſſitate vult deū. cuius oppoſitū
ipſi dicunt. Preterea voluntas poteſt velle om-
ne quod participat ratione vltimi finis. ſed liber-
tas et experientia libertatis eſt magna pars vlti-
mi finis et ſummi boni. ergo preſente ſummo bo-
no: voluntas poteſt vti ſua libertate in non volē
do finem. aut ergo volūtas vtetur ſua libertate ⁊
tamen nollet vti. et ſic cogetur in nolendo finem
quod eſt inconueniēs manifeſtum. ¶Quarta ra
tio eſt. quia motus ſecūdi motoris per impreſſio
nem primi mouentis tendit in eundem fineȝ quo
tendit primū mouens. ſi enim in aliū: iam nō mo
uetur per impreſſionē primi mouētis in ipſuȝ. ſed
voluntas mouet in omnia que vult ex deſiderio
vltimi finis. ergo nihil vult in quo non includatur
deſiderium vltimi finis. nec etiaȝ reſilit ab aliquo
niſi ex deſiderio vltimi finis. ſequit ergo ꝙ nō po
teſt reſilire a fine. et per conſequēs vult finem de
neceſſitate in vniuerſali oſtenſum. ¶Cōtra hanc
rationem inſtat dicens ꝙ iſta ratio poteſt dedu-
ci ad oppoſitum ſic. agens enim ſecundū nō agēs
ſm impreſſionē primi: non neceſſario tendit in ipm
per oppoſitum ꝓpoſitionis eorū. ſed volūtas po
teſt appetere aliquos fines ſecundos ꝓpter ſe et
preciſe abſqȝ impreſſione primi finis. appetit eniȝ
eos eſto ꝙ nullum bonuȝ debeat euenire ſm phȝ
p̄mo metha. et p̄mo ethi. ergo nō neceſſario mo-
uetur in vltimū finē. Preterea voluntas appetit
ſuam libertatē et vſum libertatis ſue propter im-
preſſionem vltimi finis. ſed volendo ſuam liber-
tatem: ſuſpendet actum ſuū circa vltimū fineȝ. er
go ex impreſſione vltimi finis poteſt ſuſpendere
actum circa ipſuȝ. ¶Quinta ratio eſt. illud quod
naturaliter elicitur: neceſſario elicitur. ſed deſide
rium finis neceſſario elicitur a volūtate ipſo oſtē-
ſo. omnis eniȝ natura vult et appetit naturaliter
ſibi bonum. iuxta illud primi ethi. omnia bonū ap
petunt. et illud p̄mi metha. omnes homines na-
tura ſcire deſiderant. et illud boetij. inſerta eſt no
bis naturaliter boni veriqȝ cupiditas. ergo volū-
tas de neceſſitate appetit vltimū finem ſibi oſten
ſum per intellectum. ¶Contra hanc rationē in-
ſtat dicens ꝙ iſta ratio ad oppoſituȝ reducit ma-
nifeſte hoc modo. illud quod naturaliter elicitur
neceſſario elicitur. ſed voluntas neceſſario elicit
deſiderium reſpectu multorum ſm eos. ponunt
enim ꝙ voluntas vult naturaliter intellectuȝ ve-
rum et ſuppoſitū eſſe et viuere et multa alia. er-
go voluntas de neceſſitate deſiderabit eſſe et ſci-
re et multa alia apprehenſa et non ſolum vltimū
finem. hoc autē eſt cōtra experientiaȝ: quia multi
deſiderant non eſſe et non viuere. vnde et fortis
non ſperans aliam vitam: exponit ſe morti vt pa-
tet. 3°. ethi. ¶Sexta ratio talis eſt. quod ē idem
apud omnes: tale ē imobile vt patet. 5°. ethicoꝝ.

ſed velle beatitudinem cõmune eſt apud omnes ſm auguſtinũ.13.de trini.caplo.8.dicentem.omnes beati eſſe volunt.et infra.illa vera eſt et ꝓſpecta et examinata et eliqta ac certa ſententia: beatos eſſe oẽs hoĩes velle. et infra. hoc veritas damat et natura compellit cui ſumme bonus et imutabiliter beatus indidit. et philoſophꝰ.10.ethicorum dicit ꝙ volumus quidem omnes bona: eligimus autez nequaꝗ̃. et multa alia dicit de iſta materia auguſtinus.13.de trini.ergo videtur ꝙ volũtas neceſſario appetit beatitudinem per intellectum apprehenſam. ¶ Contra iſtam rationem inſtat dicens ꝙ ratio poteſt reduci in oppoſitum in hunc modũ.illud eſt neceſſariũ:quod eſt idem apud omnes.ſed omnes volunt vile emere ⁊ care vendere vt ibidem de mimo recitat Auguſtinus qui dixit omnibꝰ exiſtentibus in foro.et multa alia ſunt que omnes volunt cõmuniter qꝛ ad illa naturaliter inclinamur.ergo iſta et multa alia de neceſſitate vellemus cuiꝰ oppoſitũ experimur. ¶ Septima ratio eſt. ſicut ſe habet veruz malum vel apparẽs reſpectu ꝓſecutionis vel deſiderij:ſic verum bonũ vel apparens reſpectu fuge et reſilitionis. ſed malũ verũ vel apparens non põt a voluntate deſiderari vel ꝓſequi. igiť veruz bonum vel apparẽs nullo modo põt reſpui.tale autez eſt beatitudo vel finis vltimꝰ. ergo ab illa oſtenſa ꝑ intellectũ:volũtas non põt reſilire. ¶ Cõtra hãc rationem iſtat dicẽs ꝙ rõ poteſt deduci in oppoſitum ſic. voluntas põt ꝓſequi quicq̃d ĩtellectus põt iudicare ſub ratione boni.ſed ſuſpẽſio volitionis finis vltimi põt apprehendi ſub ratione boni inq̃ꝫm in illa ſuſpenſione eſt magna libertas: et inq̃ꝫm illa volitio includit quandam inutilẽ occupationẽ. occupari videlicet in continua muſitatione reſpectu finis.ergo non apparet cur volũtas non poſſit proſequi illam ſuſpenſionez. ¶ Octaua ratio eſt. qꝛ ſi illud quod minꝰ videť ineſſe ineſt: ⁊ id quod magis.ſed minus videť ꝙ beatitudo in vlĩ cognita et cõfuſa trahat imutabiliter volũtatẽ: q̃ꝫ de obiecto beatifico clare viſo.ergo cũ illa neceſſitate fruať:multo fortius deo clare viſo. ¶ Cõtra hanc rõnem inſtat reducendo rõnez in oppoſitũ ſic.ſi illud quod minꝰ videť ineſſe ineſt:et illud qð magis. ſed minꝰ videtur ꝙ beatitudo apprehẽſa vt ſummũ bonũ confuſum et vlẽ traheret imutabiliter volũtatẽ: q̃ꝫ de deo apprehenſo vt ſummũ et ſic certitudinaliter eſtimato: qm̃ ꝑticularia magis mouent q̃ꝫ vniuerſalia in moralibus. ergo ſi ſummũ bonum vniuerſale et confuſuz trahat dũ apprehenditur imutabiliter voluntatem: multo fortius deus cum eſtimabitur ſummũ bonum trahet ad ſe ĩmutabiliter voluntatem ad ſe diligendum: cuius oppoſitum ipſi dicunt. nec valet ſi dicatur ꝙ hoc ſolum tenetur per fidem. non valet inquam. tum quia hoc tenetur per rationez ꝙ deus eſt ſummũ bonum et illud quo magis excogitari non poteſt ſm anſelmũ proſolo.tuz quia licet teneatur per fidem et per firmã eſtimationez: eque efficaciter mouebit ac ſi teneretur per ſcientiaz. ſicut dicit phs.7°.ethicoruz contra volentem euadere ſermonez ſocratis dicentis ꝙ impoſſibile eſt agere contra ſcientiam vt patet ibidem. ¶ Nona ratio eſt. quia ab illo non poteſt voluntas reſilire: vbi nullam rationem inuenit mali ſed reperit rationem omnis boni.ſed in deo clare viſo nullam mali reperit rationem imo plenitudinez omnis boni. ergo a dilectione illius reſilire non poteſt. Et confirmatur. quia voluntas moueť ex aliquo cur ſm anſelmum. ¶ Cõtra hãc rõnez inſtat reducens eam in oppoſitũ ſic. ſi ab illo reſilire nõ poteſt volũtas vbi nullam rationez mali inuenit ſed potius omnis boni: ergo cuz in deo concepto a viatore ſub ratione omnis boni viator nihil tale reperiat: ſtante iſta eſtimatione non poterit reſilire. et ſic nullus poterit peccare niſi fiat priꝰ hereticus. Et ad cõfirmationem dicenduz ꝙ volũtas in reſiliẽdo habebit aliqð cur. ſ. experiẽtiam ꝓprie libertatis. ¶ Decima ratio eſt. obiectuz quod replet totam capacitatem potẽtie imo excedit eaz ſic implet et mouet illam ꝙ non poteſt reſilire ab illo: maxime ſi mouetur ſm inclinationez nature. ſed deus eſt obiectum implens totam capacitatẽ voluntatis et in ipſum diligendum voluntas naturaliter inclinatur. ergo ipſo preſente impoſſibile eſt ꝙ reſiliat ab eodem. ¶ Contra hanc rõnem inſtat ſic. obiectum quod non replet totam capacitatem potentie: non attrahit ĩmobiliter voluntatem. ſed tale eſt deus. quod patet dupliciter. p̃mo quidez quia non replet niſi mediante actu dilectionis. dilectio vero illa non replet totam potentiam voluntatis cum voluntas ſit in potentia ad multas alias dilectiones. Secũdo vero quia illud nõ ſatiat quod relinq̃t deſideriũ poſſibile reſpectu alteriꝰ obiecti. nũc aũt preſente beatitudĩe adhuc põt volũtas in multis alijs cõplacere ⁊ forſitã in experiẽtia ꝓprie libertatis. ergo non attrahit ĩmobiliter volũtatẽ. ſic ergo q̃cq̃d ſit de cõcluſione: rões nõ ſunt multũ ſtabiles. et illud ẽ maxime rõnabile ꝙ ſummũ bonũ vlr̃ cõſideratuz et apphẽſum trahat ĩmobilr̃ volũtatẽ. qm̃ ſtãte firma eſtimatiõe ꝙ hoc ſummũ bonũ ſit ſolꝰ deꝰ: ipe deꝰ ſic apphẽſus ĩmobiliter mouet volũtatẽ. hoc aũt videť neceſſariũ: quia ſumpta maiore ꝑ intel

lectum et ei adherēte per voluntatem ſi ſit firma
opinio de minoꝛi abſq; hoc ꝙ nō ſit ſcientia: ſtati
concluſio eſt volita vt patet. 7°. ethi. vnde ſi vo-
lo omne dulce et lacte demōſtrato dicēdo hoc eſt
dulce: ſtati cōcluſio eſt volita. ſ. hoc lac. pari rōne
ſi de neceſſitate volo ſummū bonū: ſtati ergo ſeq̄
tur ꝙ deꝰ eſt volitꝰ de neceſſitate. tū qꝛ ſtante cō-
nexione formalis obiecti ſup qd̓ trāſit potētia cū
materiali obiecto: ſimul trāſit ſup vtrūq; potētia.
ſi ergo ſummū bonū eſt volitū neceſſario et illud
applicat firma opinio ipſi deo: omnino ſeq̄r ꝙ deꝰ
cōceptꝰ vt ſummū bonū neceſſario appetiꝛ. idcir-
co opinio illa videꝛ valde rationabilis. hec ille.

Quantū ad ter-
tiū articulū primo notandū eſt
prout. S. Tho. deducit. pª. p. q.
40. ar. 3. in coꝛ. ꝙ duplex ſit ab-
ſtractio per intellectū. vna q̄dē
ẜm ꝙ vl̓e abſtrahiꝛ a particulari ſicut animal ab
hoīe. alia vero ẜm ꝙ forma abſtrahiꝛ a materia
vel ſubiecto ſicut forma circuli abſtrahiꝛ ꝑ intelle
ctum a materia ſenſibili vt cupri vel eris. et ē dif-
ferētia inter has abſtractiones. qꝛ ẜm abſtractio
nem vniuerſalis a particulari: id qd̓ abſtrahiꝛ eſt
cōmune ei a quo abſtrahiꝛ et cōmunicabile multꝭ
cōmunitate rōnis q̄ eſt ꝑ predicationē. ẜm vero
abſtractionē forme a materia vel ſubiecto: id qd̓
abſtrahitur nō habet ex vi abſtractionis ꝙ ſit cō
mūe cōmunitate rōnis: nā pōt iſto modo abſtra-
hi ꝑ intellectum forma ſingularis a ſingulari ma-
teria vel ſubiecto: ſicut ꝯſiderādo huiꝰ circuli enei
figurā circularē abſq; cōſideratione eris qd̓ ē eius
materia indiuidua. ſed quādoq; id qd̓ iſto modo
abſtrahiꝛ eſt cōe cōitate rei. queādmodū mā pri-
ma cuiꝰ vnitas et cōitas ſub pluribꝰ formis ē real̓
preter opationē itellectꝰ. nullo eni intellectu crea
to exñte: materia pma vna numero vnitate eſſen
tie eſt cōicabilis pluribꝰ formis ſibiīuicē ſuccedēti-
bꝰ. aliqñ tñ forma q̄ abſtrahiꝛ a mā vel ſubiecto: ē
cōis pluribꝰ cōitate rōnis nō ex vi talis abſtractio
nis ꝑ ſe loquēdo: ſed accidit ei ex eo ꝙ forma ea-
dē ẜm ſpēz repiꝛ ī pluribꝰ ſubiectis. vñ talis cōitas
cōſequiꝛ imediate abſtractionē primi modi. quē-
admodū ſi abſtrahaꝛ ꝑ intellectum forma circuli
particularis ab iſto ſignato ere vel cupro: forma
ſic abſtracta ſingularis et indiuidua eſt q̄ꝫm eſt ex
vi talis abſtractionis. verūtñ pōt intellectꝰ appre-
hendēs ī ferro et in ligno et in alijs ſubiectis eſſe
formā circuli: abſtrahere iterū ab iſta et ab illa et
ab alia forma circuli vnā rōnē cōem oībꝰ figuris
circularibꝰ. q̄ abſtractio iā eſt ẜm primū modū. ſ.
vl̓is a ꝑticulari. ſed vt dictū eſt ẜm abſtractionē
forme a mā ꝑ ſe loquēdo: non hēt id qd̓ abſtrahiꝛ
ꝙ ſit cōe cōitate rōnis ei a q̊ abſtrahitur aut alijs.
Secūdū hāc igiꝛ diſtictionē abſtractionis dicimꝰ
ꝙ cōitas de q̄ ſctūs doctoꝛ loq̄tur cū dicit ꝙ oēs
hoīes appetūt btītudinē ẜm cōem ipſiꝰ rōnē: nō
eſt cōitas rōnis ẜ abſtractionē pmi modi. ſ. vl̓is
a particulari: ẜ ē cōitas ẜm abſtractionē forme a
materia vel ſubiecto. Probaꝛ hoc. qm̄ ponēs ſe-
cūdū modū q̊ btītudo pōt cōſiderari ẜm rōnem
ſpecialē ꝑ oppoſitū ad cōem rōnē pmi modi: ſpe
cialē rōnē btītudinis aſſignat nō ī aliquo particu-
lari reſpectu vl̓is: ſed ī ipſa materia vel materiali
btītudinis. ait enim ſic pª 2e. q. 5. ar. 8. in coꝛ. alio
modo poſſumꝰ loq̄ de btītudie ẜm ſpecialē rōnē
q̄ꝫm ad id in q̊ btītudo cōſiſtit. i. q̄ꝫm ad materiā in
qua poniꝛ vel ẜm erroꝛes quoꝛūdā vel ẜm veri-
tatē. Et cōfirmaꝛ. qm̄ in hac diſtictione vbi alle-
gatū eſt ꝓ pma cōcluſione ad pmū: diſtiguit d̓ btī-
tudie ꝑ ſe et ꝑ accidēs. vocās btītudinē ꝑ ſe ipſam
formā btītudinis q̄ ē bonū ꝑfectū. btītudinē vero
ꝑ accidēs vocat id qd̓ ē materia vl̓ ſubiectū forme
btītudinis. et inducit ꝓ ſimili duplex viſibile. ſ. ꝑ ſe
vt coloꝛ: et ꝑ accidēs vt hō vel alia res coloꝛata.
Falſū igiꝛ itellectū habuerūt in verb ſcti thome
q̄ ꝓ eo ꝙ ipē poſuit btītudinē ẜm cōem rōnē ap-
peti naturalr̄ ab oībus tanq̄ finale obm volūta-
tis: itellexerūt btītudinē ẜm rōnē vlītatis vl̓ ẜm
ꝙ eſt q̄d vl̓e. qd̓ falſū eſt nō ſolū ex p̄cedētibꝰ: ſed
etiā qꝛ ī pleriſq; locis ſctūs thomas aſſignat diffe
rētiā inter ꝓpꝛiū obm intellectꝰ et ꝓpꝛiū obm vo-
lūtatis: ꝑ hoc ꝙ intellectꝰ ferꝛ in ſuū obm ẜm ꝙ in
eo recipiꝛ ꝑ mediū ſpeciei. volūtas aūt ferꝛ in ſuū
obm ẜm ꝙ eſt in rebꝰ in q̄bꝰ nō eſt rō vlītatis ẜ re-
rū ſinglaritas. et hec differētia ē ſumpta ex doctri
na phi ſexto libro metha. Q ſi nōnūq; dicat ſan-
ctꝰ doctoꝛ obm volūtatis nō eſſe hoc vel illud bo
nū ẜ bonū ī cōmuni vel vlr̄ ſūptū: nō ē ſenſus ꝙ ẜ
rōnē vlītatꝭ ſit tale obm. ẜ ē ſenſus ꝙ bonū ẜ na
turā boni abſolute: eſt ꝓpꝛiū obm volūtatis: nō ẜ
ꝙ ipa natura boni ē īdiuiduata ī hoc vl̓ illo bono.
vñ volūtas ī bonū extra intellectū ferꝛ. et quāuis
oē tale bonū ſit hoc et īdiuiduū: qꝛ tñ cū ſit hoc
bonū ē etiā bonū: ferꝛ ꝑ ſe volūtas in illd̓ qꝛ ē bo-
nū: nō qꝛ ē bonū hoc. i. ſic indiuiduatū. Ad qd̓ fa-
cit qd̓. S. Tho. dicit ī ſimili mā pª 2e. q. 29. ar. 6°
in coꝛ. dicēdū inq̄t ꝙ de vl̓i duplr̄ cōtigit loq̄. vno
modo ẜ ꝙ ſubeſt itētioni vlītatis. alio aūt modo
diciꝛ de natura cui talis intentio attribuiꝛ. alia eſt
eni cōſideratio hoīs vl̓is: et alia hoīs ī eo ꝙ ē hō.
ſi igiꝛ vl̓e accipiaꝛ pmo modo: ſic nulla potētia ſen
ſitiue partis neq; apphēſiua neq; appetitiua pōt ī

vlē:quia vlē fit p abſtractionē a materia indiuiduali in qua radicatur oīs virtus ſenſitiua. pōt tamen aliq̄ potētia ſenſitiua et app̄hēſiua et appetitiua ferri in aliq̄d vl̄iter. ſicut dicim⁹ ꝙ obm viſus ē color ſm gen⁹. nō q2 viſus cognoſcat colorē vlē3 ſed q2 ꝙ color ſit cognoſcibilis a viſu nō ꝯuenit colori inq̄3^{m} eſt hic color: ſed inq̄3^{m} ē color ſimplicit. hec ſanct⁹ thomas. Ad idē facit qð dicit in de veri. .q.22.ar.4.ad.2^{m}. quāuis iquit appetit⁹ ſemp intēdat ad aliq̄d i rex natura exiſtēs qð eſt p modū particularis et nō vl̄is: tñ ad appetendū qñq3 mouetur p app̄hēſionē alicui⁹ vl̄is cōdicionis. ſicut appetim⁹ hoc bonū ex hac cōſideratione q̄ ꝯſideram⁹ bonū ſimplr eē appetēdū. qñq3 vero p app̄hēſionē particularis ſ3 particularitatē ſuā. ⁊ ideo ſicut appetit⁹ diſtinguitur ex cōſequēti p differētia3 app̄hēſionis quā ſequitur: ita etiā ex cōſequēti diſtinguitur per vlē et particulare. hec ille. Idē3 in ſententia dicit.p^{a}.p.q.80.ar.2.ad.2^{m}.

¶ **Secundo** Notandū eſt ꝙ appetitus naturalis eſt duplex. quidā ē cōis omnib⁹ reb⁹ naturalib⁹ etiā cognitione carētib⁹. ali⁹ eſt appetit⁹ naturalis q̄ ſeq̄tur app̄hēſionē virtutis cognitiue. appetit⁹ naturalis p̄mo modo: nō eſt potētia ~~ſpūālis~~ nec aliq̄s act⁹ elicit⁹ a potētia appetitiua: ſed ē ſola naturalis inclinatio ad id qð appetitur cōſequēs formā naturalē rei cui eſt cōnaturalis et cōproducta. ⁊ inde eſt ꝙ p hm̄oi appetitū nō dicuntur res ex ſeipſis appetere bonū ſed ab alio dirigi in bonu3. ſ. a generāte a quo hñt naturā. appetit⁹ aūt naturalis ſecūdo modo: ē act⁹ elicit⁹ a potētia appetitiua cōſequēs app̄hēſionē potētie cognitiue. loq̄mur nūc de appetitu, put nominat actū: nō ipam potētiā appetitiuā. Accipitur iſta diſtinctio ex dictis. S.T.p^{a}.p.q.80.ar.p^{o}. Et.p^{o}.li.ſen.diſ.p^{a}.q.vltima. ar.p^{o}.ad 3^{m}. Et.4°.li.ſen. diſ.5.q.2.ar.p^{o}.ſub.ar.p^{o}.in.c. et ad.p^{m}. et i multis aliis locis. Et multū expreſſe de veri.q.22.ar.3.ad.3^{m}. ¶ Ex qb⁹ inferim⁹ ꝙ i aīalib⁹ et hoīb⁹ appetit⁹ ſenſitiu⁹ aut itellectiu⁹ naturalis: nō excludit appetitū naturalē cōem etia3 reb⁹ inaīatis ſ3 ſupadditur ei. ⁊ hoc exp̄ſſe dicit ſctūs thomas de veri. loco, pxime allegato i rñſione ad 2^{m}. vbi ꝯcludēs dicit. et ideo cū appetit⁹ naturalis ſit determinat⁹ ad vnū nec poſſit eē multiformis vt i tot diuerſa extēdat ſe quot aīalia idigēt: neceſſariū fuit vt aīalib⁹ ſupadderetur appetit⁹ aīalis cōſequēs app̄heſionē: vt ex multitudine app̄hēſox appetit⁹ aīalis in diuerſa ferretur. Et in rñſione ad 5^{m}. dicēdū inq̄t ꝙ vnaq̄q3 potētia appetit ſuū obiectū appetitu naturali. ſed appetit⁹ aīalis ad ſpecialē potētiā ptinet. et q2 appetit⁹ naturalis determinat⁹ eſt ad vnū: aīal aūt ſequitur app̄hēſionē: ideſt ꝙ ſingule potētie appetunt bonū determinatū: ſ3 vis appetitiua appetit quodcūq3 bonū app̄henſum. hec ille. Et p^{a}2^{e}.q.26.ar.p^{o}.in cor. exp̄ſſe diſtinguit triplicē appetitū. ſ. naturalē ſenſitiuū et intellectiuu3. Itē.p^{a}.p.q.80.ar.p^{o}.ad.3^{m}. ait. vnaqueq3 potētia anime eſt q̄dam forma ſeu natura et hēt naturalē inclinationē in aliq̄d. vñ vnaqueq3 appetit obiectū ſibi ꝯueniēs naturali appetitu: ſupra quē eſt appetit⁹ aīalis cōſequēs app̄hēſionē quo appetitur aliquid nō ea ratione qua ē cōueniens ad actum hui⁹ vel illius potentie vt pote viſio ad videndum et auditio ad audiēdum: ſed quia eſt ꝯueniēs ſimpliciter aīali. Facit ad iſta plurimum deductio quam doctor ſanctus ponit de veritate loco, pxime allegato. arti.4°.

¶ **Tertio** Notandū eſt ꝙ volūtas dupliciter pōt dici cōpleta ſeu pfecta vel incōpleta ſiue impfecta. vno modo reſpectu act⁹ interioris voluntatis ſicut eſt velle aut appetere vel deſiderare. alio modo reſpectu act⁹ exterioris q̄ eſt, pſecutio ei⁹ qð quis appetit vel deſiderat aut vult. volūtas primo modo pfecta ſeu cōpleta: eſt rōnis volūtas. i. q̄ cōſequitur rōnis deliberationē ac determinationem. et hec dicitur volūtas hoīs ſimpliciter et abſoluta. i. nō condicionata, put. S.Tho. dicit.3^{a}.p.q.21.ar.4. illud enim abſolute volumus: quod ſm deliberatā rationē3 volum⁹. impfecta aūt volūtas hoc primo modo eſt p oppoſitū volūtas nō abſoluta ſed ꝯdicionata. illud enī quod volūtas ſub condicione vult vt ſi ſit poſſibile vel ſi aliud nō obſiſtat vl̄ quomodo libet aliter: non ſimpliciter et complete volumus ſed ſm quid. quāobrem talis voluntas conſueuit appellari velleitas quedam. i. imperfecta voluntas. perfecta autē voluntas ſiue completa ſecundo modo dicitur voluntas qua quis appetit aut vult aliquid ſimpliciter et abſolute. i. abſq3 condicione: non ſolū actu interiori voluntatis: ſed etiā actu exteriori quo tēdit et conatur ad, pſecutionē eius quod appetit aut vult. voluntas autem imperfecta iſto ſecūdo modo: dicitur voluntas q̄licet aliquid appetit aut vult abſolute. i. abſq3 condicione: non tñ nititur illud aſſequi pro ſuo conamine non, ppter defectum actus interioris qui eſt velle aut appetere: ſed, ppter defectū operis exterioris ad illud obtinēdum requiſiti. eo ꝙ actui exteriori proſecutionis ad illud habendu3 quod appetit eſt aliquid adiūctū quod ſibi non placet aut ē difficile. et ſm diſtinctionem voluntatis hoc ſecundo modo: conſueuit appellari voluntas perfecta voluntas efficax: et volūtas imperfecta volūtas

ineffica. Secundũ igit̃ primũ modũ diſtictionis volũtatis cũ querit̃ an omnes hoies appetãt naturaliter btitudinẽ volũtate pfecta q̃ꝫm ad generalem ſeu cõem rõnem btitudinis q̄ eſt rõ boni completi: reſpõdemꝰ ſm̃ mentẽ ſcti thome ꝙ ſic. non ſolũ ꝓ ſtatu patrie: ſed etiã ꝓ ſtatu vie. ꝓbat̃ hoc. qm̃ loquẽdo de actu interiori volũtatis ſm̃ queꝫ accipitur diſtinctio volũtatis primo modo ſupra poſito: omnes naturaliter bonũ ſuũ completũ appetunt et volũt. ac per hoc ſuã beatitudinem ſm̃ cõem rationẽ quaꝫ nullus rõnis compos ignorat cognitis terminis. Si vero q̄ſtio fiat de volũtate pfecta vel imperfecta ſecũdo modo: reſpondemꝰ ꝙ pro ſtatu vie nõ oĩes hoies appetũt beatitudinem volũtate pfecta ſed ĩpfecta q̄ velleitas poteſt dici vel magis ꝓpe voluntas ineffica. ꝓbat̃ hoc. q2 nõ oĩes conant̃ bonis opibus cõſeq̄ beatitudinẽ ſine q̄bus ipſa beatitudo obtineri nõ poteſt. ſicut apparet in obſtinatis et peccatoribꝰ finaliter ĩpenitẽtibꝰ. q̄ tñ interiori actu volũtatis appetũt et volũt abſolute beatitudinẽ ſm̃ rõnem cõmunẽ. ſ. boni cõpleti et pfecti. nõ enĩ in volẽdo vꝉ appetẽdo beatitudinẽ: cõdicionẽ aliquã apponunt vel p̄ſupponũt. queadmodũ ẽ volũtas aliquorũ de ĩpoſſibili qđ nullus ſciens eẽ ĩpoſſibile appetit aut vult ſimplicit̃ etiã actu interiori: ſed ſub cõdicione. ſ. ſi poſſibile foret. vñ velle aliq̄d abſolute et ſimplicit̃ põt accipi duobus modis. vno modo vt ſit idem dictu ꝙ abſqꝫ condicione: ⁊ ſic omnes hoies appetũt abſolute et ſimplr̃ beatitudinẽ ſꝫ cõem ipſiꝰ rõneꝫ. alio modo capit̃ abſolute et ſimpliciter vt dicat nõ ſolũ velle et appetere aliq̄d: ſ; ſimul etiã et ad illđ obtinẽdũ opibꝰ conari. et iſto modo nõ oẽs appetũt beatitudinẽ etiaꝫ ſub eiꝰ rõne cõi q̄ eſt ratio completi ⁊ pfecti: quia nõ oĩes bonis opibus ⁊ meritis conant̃ bonũ ſuum cõpletum et perfectũ adipiſci ſine quibus obtineri non valet ſm̃ ordinem a deo inſtitutum.

¶ Quarto Notandũ eſt ꝙ capiendo appetitũ pro actu elicito a volũtate: debet ĩtelligi p̄ma cõcluſio nõ quaſi rõnalis natura ſemp actu appetat beatitudineꝫ queadmodũ ſemp hẽt naturã et ea q̄ ſm̃ eſſe naturaꝫ cõſequũt̃: ſed debet intelligi ꝙ naturaliter appetit beatitudinẽ q2. ſ. ex natura ſua hẽt ꝙ ſi ꝓponatur volũtati ab intellectu id qđ eſt ſummũ bonuꝫ quod eſt beatitudo: naturalr̃ appetit ipꝫ ſi aliquẽ actũ circa illđ hẽt. Unde. S. Tho. p̄a 2e. q. 10. ar. p̄o. arguit ſic ſecũdo loco. id qđ eſt naturale: ineſt alicui ſemp ſicut igni eſſe calidũ. ſed nullus motꝰ ineſt voluntati ſemp. ergo nullꝰ motꝰ eſt naturaꝉ volũtati. ecce argumentũ. ad qđ rñdet ſentẽtialit̃ ꝙ illa que pertinent ad motũ vel que ſequũt̃ motum etiam in rebus naturalibus: nõ ſemp inſunt. ſicut ignis non ſemper mouet̃ ſurſum: ſed quãdo eſt extra locũ ſuũ. et ſimiliter nõ oportet ꝙ volũtas q̄ de potẽtia in actũ reducit̃ dum aliquid vult ſemp actu velit: ſed ſolũ quando eſt in aliqua diſpoſitione determinata. Eandẽ ſolutionẽ dat ad ſimile argumẽtum de veri. q. 22. ar. 5. Itẽ. p̄a 2e. loco ꝓxime allegato. ar. 2. in cor. ſic dicit. vnde ſi ꝓponat̃ aliquod obiectũ voluntati quod ſit vniuerſaliter bonũ et ſm̃ omnẽ cõſiderationẽ: ex neceſſitate voluntas in id tendit ſi aliquid velit. nõ enim poterit velle oppoſitum. hec ille. vbi non dicit abſolute volũtas in id tendit: ſed cũ hac additione: ſi aliquid velit. quod exponit q2. ſ. non poterit velle oppoſitũ. quaſi ſic debeat intelligi volũtatem naturaliter et ex neceſſitate velle ſummuꝫ bonum ſibi ꝓpoſitũ: quia. ſ. nõ põt velle oppoſitũ. ita ꝙ neceſſitas qua volũtas naturaliter tendit ĩ ſummũ bonũ vel in beatitudinẽ per actũ eliciꝰuꝫ magis eſt q̃ꝫm ad determinationem actꝰ per obiectum q̃ꝫ q̃ꝫm ad exercitiũ actus: et hoc in ſtatu vie nam in ſtatu patrie vbi ſummũ bonũ et beatitudo ſemp eſt obiectiue ꝓpoſituꝫ voluntati: vtroqꝫ modo voluntas naturaliter et neceſſario in illud fert̃ actu elicito ꝓut deductũ fuit li. p̄o. diſ. p̄a. q. 3a. ſub notabili quarto. ¶ Ad premiſſoꝝ aũt declarationẽ eſt aĩaduertẽdũ ꝓut. S. Tho. deducit de veri. q. 22. ar. 6. in cor. ꝙ indeterminatio voluntatis inuenit̃ reſpectu triũ. ſ. reſpectu obiecti: reſpectu actus: et reſpectu ordinis in fineꝫ. reſpectu obiecti quidẽ eſt indeterminata voluntas q̃ꝫm ad ad ea q̄ ſunt ad fineꝫ non q̃ꝫm ad ipm̃ finẽ vltimũ. non enĩ de neceſſitate ac determinate volũtas appetit aut vult aliquid eoꝝ q̄ ſunt ad finẽ quemadmodũ appetitꝰ reꝝ naturaliũ qui ſicut eſt determinatus reſpectu finis: ita ⁊ reſpectu medioꝝ q̄ ſunt ad finẽ. Secũdo eſt volũtas indeterminata reſpectu actus: q2 etiã circa obiectũ determiatũ. ſ. vltimũ finem põt vti actu ſuo cum voluerit vel non vti. põt enim exire in actũ volẽdi reſpectu cuiuſlibet obiecti et nõ exire. qđ intelligendũ eſt ꝓ ſtatu vie ſicut oſtẽſum fuit ex dictis ſancti thome libro p̄mo loco ꝓxime allegato. in rebus vero naturalibus nõ eſt in poteſtate appetitꝰ exire in actum vel non exire: eo ꝙ res inanimate nõ mouent̃ a ſeipſis ſed ab alijs ac ꝑ hoc nõ eſt in eis moueri vel nõ moueri. Tertio voluntas eſt indeterminata reſpectu eoꝝ que ordinãt ad finẽ: in q̃ꝫm volũtas poteſt appetere illud qđ ſm̃ veritatẽ ordinat̃ in finẽ debitum vel ſm̃ apparentiã tm̃. et hec indeterminatio ex duobꝰ cõtingit. ſ. ex ĩdeterminatione cir-

ca obiectū in his q̄ ſunt ad finē. et iterū ex indeter minatione apprehēſionis q̄ pōt nō eſſe recta. et q2 volūtas dicit̄ libera inq̄ꝫm nō eſt neceſſario deter minata: cōſequēs eſt ꝙ libertas volūtatis in tribus predictis cōſideret̄. ſ. q̄ꝫm ad actū inq̄ꝫm poteſt velle et nō velle. et q̄ꝫm ad obm in his q̄ ſunt ad finem: inq̄ꝫm pōt velle hoc vel illud et eius oppoſitū. et q̄ꝫm ad ordinē in finē: inq̄ꝫm pōt velle id qd vere ducit in finem vel id quod vere non ducit.

¶ Quinto Notanduꝫ eſt ꝙ ſicut phs docet. 9. ethi. amicabilia q̄ ſunt ad alterū: veniūt ex amicabilib9 q̄ ſunt ad ſeipſum. vñ et ad amicos amorē habem9 ⁊ amicitiā q2 illos reputam9 eſſe nos ipſos. et inde eſt ꝙ p̄cepti forma de diligēdo, primo impoſita ē vnicuiqꝫ ſm meſurā dilectionis ſui cū dicit̄. diliges ꝓximū tuū ſicut teipſuꝫ. leuitici. 19. et mathei. 22. amor igit̄ ſui eſt principiū cuiuſlibet amoris ad alteruꝫ. et q2 in appetibilib9 ſicut et in ſpeculabilib9 principia inſunt nobis a natura: conſequēs eſt ꝙ vnuſquiſqꝫ naturaliter ſeipm amet: ita vt ꝑ ſe loquendo nullus poſſit ſeipm odio hr̄e. iuxta qd apl's dicebat ephe. 5°. nemo vnq̄ꝫ carnē ſuā odio habuit. Aduertēdū tñ, put. S. Tho. deducit. 2a 2e. q. 25 ar. 7. ꝙ amare ſeipm contigit tripliciter, vno modo ſm ſuā ſubam et naturā et ꝑfectiones naturaꝫ cōſequētes. et iſte amor eſt cōis et naturalis omnib9 hoib9 ſicut ⁊ ceteris reb9 naturalib9. omnes enī hoies et boni et mali naturalr̄ amāt ſuā cōſeruationē et generaliter bonuꝫ ad qd ex ſui natura inclinant̄. Alio modo amare ſeipm contingit ſm meliorē et pricipaliorē parteꝫ ſui. et iſtud amare ē ꝓpriū bonoꝝ q̄ amāt ſe in illo et ad illud qd ē bonum ſm mētem rōnalē q̄ eſt in hoie potior et pricipalior pars. q̄ ab aplo appellat̄ interior homo 2a. corin. 4. Tertio modo cōtingit amare ſeipm ſm partē carnalē et ſenſitiuā. ſ. q̄ꝫm ad ea ad q̄ caro et ſenſualitas incitant cōtra iudiciuꝫ rationis. ſm ꝙ apl'us dicit Gala. 5°. caro cōcupiſcit aduerſus ſpūm et ſpūs aduerſus carnē. et iſte amor eſt ꝓprius maloꝝ hoim et peccatoꝝ. vñ cū dicim9 naturale eē hoiem amare ſeipm ita vt nemo poſſit ſe odio hr̄e: intelligim9 de p̄mo modo. Sed cōtra hoc obiici pōt q2 naturalib9 nō meremur. ſi ergo homo ſeipm naturalr̄ amat: ſequit̄ ꝙ null9 mereat̄ ſeipm amās cuius oppoſituꝫ cōiter tenet̄. Ad hoc reſpondēdū eſt ſicut ſctūs thomas reſpōdet ad ſile argumētū qd fit de appetitu naturali vltimi finis in hac diſ. q. pa. ar. 3. ſub. ar. 3. et d veri. q. 22. ar. 7. homini inquit eſt indit9 appetitus vltimi finis ſui in cōmuni vt. ſ. naturaliter appetat ſe eſſe completū in bonitate. ſed in quo illa comple

tio conſiſtit vtrū in virtutibus vel ſcientijs vel delectationib9 vel hm̄oi alijs: nō eſt ei determinatū a natura. quādo ergo ex ꝓpria ratione adiut9 dei gr̄a apprehēdit aliquod ſpeciale bonū vt ſuā beatitudinē in quo vere beatitudo ſua cōſiſtit ſicut viſionē dei: tūc meret̄ nō ex hoc ꝙ appetit beatitudinem quaꝫ naturaliter appetit: ſed ex hoc ꝙ appetit hoc ſpeciale. ſ. viſionē dei qd nō naturaliter appetit: in quo tñ ſm rei veritatē ſua beatitudo cōſiſtit. ſi vero aliq̄s p ratiōnē erroneā deducat̄ vt appetat aliquod ſpeciale tanq̄ꝫ beatitudinē ſuaꝫ vt carnales delectationes in quib9 tñ ſm rei veritatem ſua beatitudo nō cōſiſtit: ſic appetēdo ſuā beatitudinē demeret̄. nō q2 appetit beatitudinē: ſed q2 idebite appetit hoc vt beatitudinē in quo beatitudo nō vere cōſiſtit. ¶ Cōſimiliter dicendū eſt ꝙ amare ſeipm primo modo amoris ſimplr̄ et abſolute: nō ē meritoriū q2 naturalr̄ ineſt vnicuiqꝫ talis amor. ſed amare ſeipm q̄ꝫm ad aliqua ſpecialia. ſ. ſub deo et ꝓpter deū et ad obſequiū dei: eſt meritoriū adiūcta gr̄a. eo ꝙ ad iſta ſpecialia nō ineſt amor ſui naturaliter: ſed iſta determinant̄ per rationē et diſcretionē hoīs fide et charitate adiuti. vñ in vtroqꝫ caſu volendo id quod quis naturalit̄ vult: nō eſt meritoriū vel demeritoriuꝫ ſm ſe: ſed volendo id quod naturaliter vult ſm ſpecialem determinationem prout dictum eſt.

¶ Sexto Notandū eſt, put ſanct9 thomas deducit. pa. p. q. 82. arti. 2. in cor. ꝙ ſicut intellect9 naturalr̄ ex neceſſitate inheret primis principijs: ita voluntas vltimo fini vt iam dictū eſt. ſunt aūt q̄dam intelligibilia q̄ non hn̄t neceſſariā cōnexionē ad prima principia ſicut cōtingētes ꝓpoſitiones ad quaꝝ remotionē non ſequit̄ remotio p̄moruꝫ p̄ncipioꝝ: et talibus nō ex neceſſitate aſſentit intellect9. quedā autem ꝓpoſitiones ſunt neceſſarie que habent cōnexionem neceſſariā cum p̄mis pricipijs ſicut concluſiones demōſtrabiles ad quarū remotionē ſequitur remotio primoꝝ p̄ncipiorum. et his intellect9 ex neceſſitate cōſentit cognita cōnexione neceſſaria cōcluſionū ad principia p demōſtrationis deductionē. nō aūt ex neceſſitate aſſentit anteq̄ꝫ hm̄oi neceſſitatē ꝯnexionis per demōſtrationē cognoſcat. ſimiliter etiā ex parte volūtatis. ſunt enī que dā particularia bona que nō habēt neceſſariā cōnexionē ad beatitudinē quia ſine his pōt aliq̄s eē beat9: et hm̄oi volūtas nō de neceſſitate inheret. ſunt aūt quedā habentia neceſſariā cōnexionem ad beatitudinē quib9. ſ. homo deo inheret in quo ſolo vera beatitudo cōſiſtit: ſed tñ anteq̄ꝫ p certitudinem diuine viſionis neceſſitas hm̄oi cōnexio

nis demonſtretur: volũtas nõ ex neceſſitate deo inheret nec his q̄ dei ſunt. ſed volũtas videtis deum ꝑ eſſentiã: de neceſſitate inheret deo ſicut nũc ex neceſſitate volumꝰ eſſe beati. patet ergo ꝙ volũtas nõ ex neceſſitate vult quecũqꝫ vult. hec ſanctus thomas. Ex quibꝰ apparet ꝙ ſicut in ſpeculatiuis intellectꝰ naturalit̄ et ex neceſſitate aſſentit primis principijs et his ꝓpoſitionibꝰ q̄ neceſſariã habẽt ad prima principia cõnexionẽ quibus. ſ. remotis prima ꝑncipia non ſtarẽt: ita etiã in appetibilibus volũtas naturaliter ⁊ ex neceſſitate appetit vltimũ finẽ humane vite qui eſt ſummũ et ꝑfectũ bonum. et ex cõſequẽti eadẽ neceſſitate appetit illa bona que neceſſariã habẽt cõnexionem ad vltimũ finẽ et ſummũ bonũ. ſine quibꝰ conſtat ipſum ſummũ bonũ et vltimũ finẽ adipiſci nõ poſſe. veruntamẽ eſt differẽtia inter ſpeculabilia et opabilia ſeu appetibilia. qm̄ in ſpeculabilibꝰ ſunt multo plures cõcluſiones de quibꝰ habere certitudinẽ põt intellectus ꝙ habent neceſſariã dependẽtiam et cõnexionem ad prima principia ꝑ ſe nota vt ſunt ꝓpoſitiones demõſtrabiles. ꝑ demonſtrationẽ nãqꝫ certificatur intellectus d̄ neceſſaria cõnexione concluſionis ad principia ex quibus deducitur. in opabilibus vero ſeu appetibilibꝰ: modica et forte nulla poteſt haberi certitudo in ſtatu vie de medijs. ſ. bonis particularibꝰ q̄ neceſſariam habent cõnexionẽ ad ſummũ bonũ et vltimũ finem ita ꝙ ſine illis ꝑſus haberi nõ poſſit: ꝓ eo ꝙ operabilia et appetibilia magnã habeãt varietatem ꝓpter diuerſitatẽ tempoꝝ locorũ ac condicionũ et conſuetudinũ hoĩm q̄ conſiderãda ſunt circa agenda eo ꝙ opationes ſunt circa particularia, ꝑut dicitur ꝑmo metha. ꝓpter qđ phs dicit in ꝑmo ethi. ꝙ ſcientia moralis non patitur demonſtrationẽ. vnde pauciſſima ſunt de quibus ſit ꝑ ſe notũ et pro certo cõſtet ꝙ habẽt neceſſariã cõnexionẽ qualis dicta eſt ad vltimũ finem. aliqua tamen ſunt: ſicut eſſe et viuere et ea q̄ neceſſaria ſũt ad hoĩs cõſiſtẽtiã ſine qua homo finẽ ſuũ conſeq non poteſt, ꝑut. S. Tho. notat. pa 2e. q. 10. ar. 2. ad. 3m. et huiuſcemodi bona naturaliter et ex neceſſitate volũtas appetit queadmodũ et vltimuꝫ finem. credendũ tamen eſt ꝙ videntes clare diuinam eſſentiam: videntin ea ſi que alia ſunt bona q̄ neceſſariam cõnexionem habeant ad ſummũ ⁊ perfectũ bonum ac vltimũ finem. et illa ſic videntes: naturaliter et ex neceſſitate volunt et amãt.

¶ Septimo Notandũ eſt ꝙ vt. S. Tho. deducit de veri. q. 22. arti. 5. in rebus ordinatis oportet primuꝫ includi in ſecundo. et in ſecundo inuenitur nõ ſolum illud qđ competit ſibi ſm rõnem ꝓpriam: ſed etiam illud qđ ei cõpetit ſm rationem primi. ſicut hoĩ conuenit non ſolum ratione vti quod ei competit ſm ꝓpriaꝫ differẽtiam que eſt rationale: ſed etiam vti ſenſu et alimento quod etiaꝫ ei competit ſm ſuũ genus quod eſt aĩal et viuũ. natura autem et voluntas hoc modo ordinant̄ vt ipſa voluntas etiaꝫ quedã natura ſit. et ita in voluntate oportet inueniri non ſolum id quod voluntatis ē ſed etiã id quod nature eſt. hoc aũt eſt nature cuiuſlibet create: vt a deo ſit ordinata in bonũ naturaliter appetens illud. vnde et voluntati ipſi ineſt quidam naturalis appetitus boni ſibi conuenientis. et preter hoc habet aliud appetere ſm ꝓpriam determinationẽ nõ ex neceſſitate qđ ei cõpetit vt volũtas eſt. ſicut autẽ eſt ordo nature ad volũtatem: ita ſe habꝫ ordo eoꝝ q̄ naturalr̄ vult volũtas ad ea reſpectu quorũ ex ſeipſa determiatur: non ex natura. et ideo ſicut natura eſt volũtatis fundamẽtũ: ita appetibile qđ naturalr̄ appetitur eſt alioꝝ appetibiliũ principiũ et fundamẽtũ. in appetibilibꝰ aũt finis eſt ꝑncipiũ et fundamentũ eoꝝ q̄ ſunt ad finem: cũ ea q̄ ſunt ad finẽ nõ appetant̄ niſi rõne finis. et ideo qđ volũtas de neceſſitate vult quaſi naturali ĩclinatione ĩ ipſuꝫ determinata: eſt finis vltimꝰ vt beatitudo et ea q̄ in ipſo fine includuntur vt eſt cognitio veritatis et q̄dam huiuſmodi. ad alia vero non determinatur de neceſſitate naturali inclinatione: ſed propria diſpoſitiõe abſqꝫ omni neceſſitate. hec ſctũs thomas. Ex quibꝰ colligitur ꝙ voluntas non dicitur proprie loquẽdo dña ſui actꝰ ſm ꝙ eſt natura: ſed ſm ꝙ eſt voluntas. vnde et eadẽ q̄ſtione ⁊ ar. 7° loco ĩ oppoſitũ arguit ſanctꝰ doctor ſic. ex eo ꝙ aliqđ eſt volũtariũ: dicit̄ eſſe in nobis inq̄m nos dñi ſumus illiꝰ. ſed illud qđ eſt in nobis cuiꝰ dñi ſumꝰ poſſumꝰ velle et nõ velle. et ita nõ de neceſſitate volũtas aliq̄d vult. ecce argumẽtũ. ad qđ reſpondet ſic. Ad. 7m. dicẽdũ ꝙ etiã illa rõ. ꝓcedit de voluntate ſm ꝙ volũtas eſt. hoc eni eſt ꝓpriũ volũtati inq̄m eſt volũtas: ꝙ ſit domina ſui actus.

Quantũ ad articulũ quartũ reſpõdendũ eſt obiectionibꝰ aduerſarioꝝ. Et q̄dẽ ad primũ ſcoti cõtra cõcluſioneꝫ dicitur ꝑmo ꝙ procedit ex falſo intellectu quem habuit in dictis ſancti thome. putans ꝙ cõmunis ratio ſm quã ſanctꝰ thomas dicit beatitudinẽ appeti naturaliter ab hoĩe: ſit ſm abſtractionem vniuerſalis a particulari. quod eſt falſum vt oſtenſuꝫ fuit in primo notabili. Dicitur

ſecūdo ꝙ capiēdo beatitudinez in particulari pro
re in qua vere ponit̄ beatitudo formalis q̄ habet
rationē omnis boni et nihil mali aut defectꝰ ſicut
eſt viſio diuine eſſentie: cōcedimꝰ ꝙ ab omnibꝰ ne
ceſſario ⁊ naturaliter appetit̄ cognoſcētibus in ea
eſſe omnē boni rōnez et nihil mali aut defectꝰ. nō
eni ſanctꝰ thomas negat rē particularē in qua eſt
beatitudo ab omnibꝰ naturalit̄ appeti: niſi qꝛ non
omnibꝰ nota eſt eius perfecta et ſumma ratio bo-
nitatis. nec dicit beatitudinez naturaliter appeti
ab omnibus niſi preſuppoſito ꝙ rō ꝑfecti boni ab
omnibꝰ cognoſcit̄ cognitis terminis eſſe beatitu-
dinē. quod nō ſic eſt d̄ re particulari beatitudinis.
nam multi ſunt q̄ ignorāt ī qua re beatitudo hoīs
vere cōſiſtat. quāobrē de eo varie fuerūt opinio-
nes et errores ſicut apparet ex p̄mo libro et deci-
mo ethicorū. Et ꝑ hec patet rñſio ad.2^{m}.et.3^{m}.
et.4^{m}. ¶Ad.5^{m}.dicit̄ ꝙ deficit in multis. primo
in eo qd̄ dicit ꝙ neceſſitas in cauſa īferiori nō pōt
determinare modū agēdi cauſe ſupioris. hoc enī
nō eſt vl̄r verū. nam habitꝰ eſt cauſa inferior po-
tētia naturali et poſterior ſm naturā: et tñ deter-
minat modū agēdi potētie vel bene vel male ſm
rōnem habitꝰ et prōpte et delectabiliter. item ſen
ſus cauſa inferior eſt intellectu: et tñ ꝑ ſpēm ſenſi-
bilis ab eo oblatā: determinat intellectū ad intel-
ligendū rē cuiꝰ eſt illa ſpēs. et ſemē tritici determi-
nat virtutē ſolis q̄ eſt ad plures effectꝰ: ad produ
ctionē tritici. et multa ſimilia dari pñt. Deficit ſe-
cundo eo ꝙ dicit volūtatē eſſe cauſam ſupiorē in-
tellectu qd̄ eſt falſuz prout in q̄ſtione precedente
fuit oſtēſum. Deficit tertio in eo ꝙ dicit neceſſita-
tem q̄ volūtas neceſſitat̄ ad aliq̄d volēdū: ꝯueni
re ei ex rōne ſui et nō ex aliqua alia cauſa. hoc aūt
falſum eſt. nā vt in precedēte q̄ſtione fuit ꝓbatuz
volūtas neceſſitat̄ ad volendū illud quod ſibi ꝓ-
ponit̄ ab intellectu eſſe bonū et appetibile. neceſ-
ſitat̄ inquā q̄ꝫ^{m} ad ſpecificationē actꝰ ꝑ obiectū ſub
hoc ſenſu. ꝙ ſi aliq̄d vult: neceſſario vult illud qd̄
ſibi propoſituz eſt ab intellectu eſſe bonū. Quar
to deficit quia ex neceſſitate quaz intellectꝰ infert
voluntati q̄ꝫ^{m} ad ſpecificationem actus ꝑ obiectū
pretendit inferre ꝙ volūtas neceſſitat intellectū
et alias vires anime ad exercitiū actus. et ſic com
mittitur in argumento fallacia equiuocationis vl̄
ſm quid ad ſimpliciter. nam ſi ex neceſſitate quā
infert intellectus voluntati debet inferri ꝙ volū-
tas neceſſitat intellectuz: vtraqꝫ neceſſitas debet
accipi eiuſdem rationis: aliter cōmittitur fallacia
vt dictum eſt. vnde licet intellectus neceſſitet vo
luntatem ad volendum beatitudinez ſibi propo-
ſitam ſub ratione perfecti boni: nō inde ſequitur
ꝙ voluntas ſic neceſſitata neceſſitet intellectū ad
ſemper actu conſiderandum d̄ beatitudine. quia
nec neceſſitas quam intellectus infert voluntati
neceſſitat voluntatem vt ſemper actu velit beati
tudinem: ſed tunc dūtaxat quādo eſt ſibi propoſi
ta beatitudo vt perfectum bonum. ¶Ad.6^{m}.di
citur ꝙ propoſitio illa in qua fundat̄ ratio ſcti do
ctoris intelligitur pro ſtatu vie: non abſolute ſed
ſuppoſito ꝙ voluntas circa tale bonū debeat ha-
bere aliquem actum. quē intellectum. S. Tho. ex
primit. p̄^{a} 2^{e}. q.10. ar.2. in cor. ꝓut allegatuz fuit
in quarto notabili. nam ſuſpendere actum volen
di circa illud: bene pōt voluntas in ſtatu vie ꝓut
ipſe expreſſe dicit in principio eiuſdez articuli. ait
enim. voluntas mouet̄ dupliciter. vno modo q̄ꝫ^{m}
ad exercitiū actus. alio modo q̄ꝫ^{m} ad ſpecificatio-
nē actꝰ que eſt ex obiecto. primo ergo modo vo-
luntas a nullo obiecto ex neceſſitate mouet̄. pōt
enim aliq̄s de q̄cūqꝫ obiecto nō cogitare et ꝑ con
ſequēs nec actu velle illud. hec ille. Idez in ſentē-
tia dicit d̄ veri. q.22. ar.6. in cor. Ex quibꝰ patet
ꝙ argumētū nō militat cōtra ſanctū thomaz imo
dictis eius cōſonat. ¶Ad argumēta quorundam
que recitat durandus dicimꝰ primo ꝙ ſi in diſtin-
ctione quam premittit de duplici appetitu: appe
titus naturalis capiat̄ pro appetitu qui conſequi
tur naturam et eſt illi cōnaturalis qualis eſt appe
titus cōmunis omnibus rebus naturalibꝰ: cōcedi
mus ſuppoſitū. ſ. ꝙ talis appetitꝰ nō eſt actꝰ elici-
tus ſ; inclinatio quedā īnata nature. ſi aūt appeti
tus naturaľ dicat̄ naturaľ eo ꝙ naturaľr in aliq̄d
tēdat etiā ſi cōſequat̄ ex aliq̄ apꝓhēſione virtutis
cognitiue: ſic dicimꝰ ꝙ illud preſuppoſitū non eſt
vl̄r verum ꝓut latius deductū fuit in ſecūdo nota
bili. Nunc vero reſpōdēdo ad argumēta dicimꝰ
ꝙ ad p̄mū patet reſpōſio ex his q̄ dicta ſūt ad.5^{m}
ſcoti. ¶Ad.2^{m}.dicit̄ ſicut reſpōdet durādꝰ ꝙ ar-
gumētū nō eſt ad ꝓpoſitū. quia nos nō loquimur
de inclinatione volūtatis in ſuū obiectum per ali
quē habitum acquiſitū: ſed per ipſam met naturā
potentie q̄ habet neceſſariaz habitudinē ad illud
obiectum vt in ipſum feratur actu elicito. et illa ī-
clinatio pōt eſſe ita efficax ſuppoſita preſentia ta
lis obiecti: ſicut iclinatio appetitꝰ naturalis. ¶Ad
3^{m}.reſpondet durandus ꝙ auctoritas auguſtini
loquitur de libertate a coactione: non de liberta
te a naturali neceſſitate. q̄ vt ſanctꝰ thomas inq̄t
in pluribus locis: libertati volūtatis nō repugnat
Quod vero vlteriꝰ ibi dicunt: nos concedimꝰ ꝓ
ſtatu vie ꝓut ſupra dictū eſt. ¶Reſpōſiones au-
tem quas dant ad auctoritates auguſtini et an-
ſelmi nō valent. cum enim dicunt primo ꝙ aucto-

ritates beati auguſtini et anſelmi intelliguntur ꝺ appetitu naturali non aũt ꝺ actu elicito: patet expreſſe ꝙ non eſt verũ. dicit enim auguſtinus.13.ꝺ trinitate caplo tertio ĩ fine ꝙ ille mimꝰ qui promiſit ſe dicturũ quid oĩes vellẽt et dixit: vile vultis emere et care vendere. ſi inquã dixiſſet beati omnes eſſe vultis miſeri eſſe nõ vultis: dixiſſet aliq̃d quod nullus in ſua non cognoſceret volũtate. q̃c quid enim aliud quiſq; latenter velit: ab hac voluntate tamẽ nõ recedit. vbi conſtat ꝙ loquitur ꝺ voluntate vel actu voluntatis elicito de quo mimꝰ dixerat vile vultis emere et care vẽdere. et nõ ſolum loquitur de appetitu naturali voluntatis. Itẽ in quarto caplo eiuſdẽ libri inquirit: cum omnes velint beatitudinẽ: an oĩes eam nouerit. cõſtat aũt ꝙ velle ſequens cognitionẽ: eſt actꝰ elicitus. Item in quĩto caplo dicit ꝙ oĩes hoĩes beati eſſe volunt: idq; vnũ ardẽtiſſimo amore appetunt. et ſubiungit ꝙ nullus põt amare qꝺ omnino neſcit. et ita loquit̃ de amore ſequẽte cognitionẽ. Anſelmus etiã de caſu diaboli caplo.13. circa finẽ dicit, omnes quippe volũt beati eſſe. et loquit̃ de beatitudine abſolute q̃ includit cõmoduz. de qua dicit ꝙ iuſticiã non oĩes volũt: cõmodũ vero nõ ſolum omnis natura rõnalis: ſed etiam omne qꝺ ſentire põt vult. nã nullus vult niſi quod aliq̃ modo putat ſibi cõmodũ. et ſic loquit̃ de velle quod ſequit̃ cognitionem. qꝺ velle eſt actꝰ elicitus. et ſic expoſitio qua exponunt dicta auguſtini et anſelmi non eſt vera vt clariſſime patet intuenti dicta eorũ in predictis locis. ¶ Ad argumẽta durandi quibus ꝓponit diſtinctionẽ de appetitu efficaci et nõ efficaci: patet quid dicendũ ſit ex tertio notabili. Neq; obſtat dictis noſtris auctoritas auguſtini quam adducit. nam appetere ĩmortalitatem huiꝰ vite corpalis: apprehẽdit̃ vt impoſſibile poſt ſtatũ peccati. et ideo nimiruz ꝙ appetat̃ appetitu condicionato. ſed beatitudinẽ cõſequi: nõ reputatur ĩpoſſibile etiã a peccatoribꝰ dũ non conantur operibus illam cõſequi. ac per hoc pñt habere appetitum naturalẽ beatitudinis: non condicionatum ſed abſolutum q̄ꝫm ad interiorem actũ. de dãnatis aũt poteſt concedi ꝙ nõ habeant appetitũ beatitudinis efficacem et abſolutũ ſicut arguens dicit: quia ſciunt beatitudinẽ eſſe impoſſibilẽ ſibi. ¶ Ad argumenta que recitat aureolus cõtra eandem concluſionem: dicitur ad prima quattuor ꝙ non militant cõtra nr̃am cõcluſionem. nam oĩa concludunt ꝙ voluntas non de neceſſitate vult finem vltimũ quia põt ſuſpendere actum conſiderationis intellectus circa illum. quod nos nõ negamus pro ſtatu vie. nr̃a autẽ concluſio intelligit̃ vt ſupra dictum eſt q̄ꝫm ad ſpecificationem actus volũtatis per obiectũ: non q̄ꝫm ad exercitiuz actꝰ. et de hoc latius dictum fuit in q̃rto notabili. Auctoritas autẽ auguſtini quam arguens allegat in primo argumento: loquitur de voluntate electiua non de naturali. vt eni. S. Tho. dicit infra diſ. vltima. q.2. ar. p°. ſub. ar. p°. in cor. duplex voluntas conſiderari poteſt in nobis. ſ. voluntas deliberatiua et voluntas naturalis. naturalis voluntas non eſt ex nobis ipſis: ſed ex auctore nature q̃ in natura hanc inclinationẽ poſuit que naturalis voluntas dicitur. voluntas vero deliberatiua eſt in nobis ex nobis ipſis ſm ꝙ in poteſtate noſtra eſt inclinari per affectũ ad hoc vel illud. et de iſta diſtinctione volũtatis dictum eſt diffuſius in ſeptimo notabili. ¶ Ad. 5m. negatur minor. et ad eiꝰ probationem dicitur ꝙ aſſumptum eſt falſum. immo experimur ꝙ maiori conatu et ardore appetimus beatitudinem et eſſe et viuere que naturaliter et ex neceſſitate appetimꝰ: q̄ꝫ quodcũq; aliud appetibile. quod patet. quia iſta bona cunctis aliis appetibilibus preponimus appetitu recto. et ĩ quocũq; alio appetibili implicite et virtute appetimus beatitudinem et eſſe. ꝙ autez nõ ſentiamꝰ intenſionis ardorem in amando beatitudinẽ: nõ obſtat. quia huiuſcemodi ardorem magis efficit plerũq; impetus paſſionis q̄ꝫ ordo nature qui ab auctore nature ſm rei condicionem moderatur. ex quo fit vt voluntas cuz ſit potentia intellectualis nature: nõ eo impetu feratur etiam in id quod naturaliter appetit: quo fertur appetitus naturalis ĩ rebus inanimatis que magis agũtur q̄ꝫ agãt. voluntas vero etſi naturaliter feratur in beatitudinem: et tamen ipſa ſe fert in illam actu a ſe elicito de quo nunc loquimur. nam talis eſt ipſius natura ꝙ ipſa ſe ferat quo tendit affectu. ¶ Ad. 6m. dicitur primo ꝙ minor ſicut iacet eſt falſa. immo ſi voluntas ſimpliciter et determinate imperat ĩtellectui ꝙ conſideret de fine vltimo intellectus ex neceſſitate conſiderabit. et ſicut voluntas neceſſitat intellectum q̄ꝫm ad exercitium actus: ita intellectus neceſſitat voluntatem q̄ꝫm ad ſpecificationem actus per obiectum. vnde. S. Tho. p̊a 2e. q. 9. ar. p°. ad. 3m. voluntas inquit mouet ĩtellectuz q̄ꝫm ad exercitium actus. ſed q̄ꝫm ad determinationem actus que eſt per obiectum: intellectꝰ mouet voluntatem. Dicitur ſecundo ꝙ conſequẽtia nõ valet. non eni ſequit̃ ſi voluntas nõ neceſſitat intellectũ: ꝙ ideo intellectꝰ nõ neceſſitet volũtatez. niſi imaginet̃ arguens ꝙ omne ab alio motuz: moueatur ab illo et eodez modo. quod nõ ſolũ ẽ falſum: ſed eſt puerile dictum. et maxime in ꝓpoſito

nr̃o cõſequẽtia eſt falſa: qꝛ intellect⁹ eſt p̃mus mo
toꝛ comparatione volũtatis. ¶ Ad. 7m. dr̃ primo
ꝙ minoꝛ eſt falſa. imo intellectus eſt ſuꝑioꝛ vt in
precedẽti articulo probatum fuit. Dicitur ſecũdo
concedendo cõſequens illatũ modo expoſito in
reſponſione precedente. et cum dicit arguens ꝙ
experimur oppoſitum: dicitur ꝙ eſt falſum. immo
manifeſte experimur ꝙ ad imperium voluntatis
intellectus exercet actum ſuuz. ¶ Ad argumenta
aureoli contra eandẽ cõcluſionem: ad primũ dici
tur ꝙ procedit ex falſo intellectu quẽ arguens ha
buit in dictis ſancti thome: queadmodũ reſpõſuz
fuit ad primũ ſcoti. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ etiam ꝓ-
cedit ex falſa imaginatione quaz habuit ex dictis
ſancti thome. exiſtimãs ꝙ quecũqꝫ appheſio vlti-
mi finis et beatitudinis neceſſitet voluntatẽ ad il
lum appetendũ ſm mentẽ ſancti thome qđ eſt fal
ſum. ſed ſm ei⁹ doctrinã illa apphenſio beatitudi
nis per intellectum determinat et neceſſitat vo-
luntatẽ: qua apprehendit̃ beatitudo ſic ꝙ eſt ſum-
mũ bonũ et dictat volũtati ſumme eſſe appetẽdã.
que apprehẽſio eſt pratica. nã de apprehẽſione pu-
re ſpeculatiua: ĩ pleriſqꝫ locis ipſe dicit cũ pħo. 3o.
libro de aĩa ꝙ nõ dicit aliqđ de fugibili aut ꝓſequi
bili. vñ põt intellect⁹ cõſiderare bonũ ſub rõne ve
ri et vt ſic diſputare de bono: et ꝙ ad ipam cõſide
rationẽ boni nõ moueatur voluntas ad illud ap-
petendum: quia intellect⁹ non dictat ꝓ tunc illud
eſſe appetendum. cõcedimus ergo ꝙ ſtante appre
henſione ſummi boni ſpeculatiua preciſe: volun-
tas põt non appetere illud actu nec deſiderare vt
arguens obijcit. ſed hoc non militat contra nos.
¶ Ad. 3m dicitur ꝙ ſi laico ꝓponat̃ intelligibiliter
que ſit natura beatitudinis et ſummi boni: falſuz
eſt vt arguens dicit ꝙ aliud bonum plus appetat.
et preterea ĩ quocũqꝫ bono quod homo appetat
primo et principaliter appetit̃ vltimus finis. Ut
eniz. S. Tho. dicit. pa 2e. q. pa. ar. 6. in coꝛ. vltim⁹
finis hoc modo ſe habet in mouẽdo appetitum ſi
cut ſe habet in alijs motionib⁹ primũ mouẽs. ma-
nifeſtũ eſt aũt ꝙ cauſe ſecũde mouentes non mo
uent niſi ſm ꝙ mouent̃ a primo mouẽte. vnde ſe-
cũda appetibilia nõ mouẽt appetitũ niſi in oꝛdie
ad primũ appetibile qđ eſt vltimus finis. neqꝫ ob
ſtat ꝙ appetẽs aliquid nõ actu cogitet de vltimo
fine nec ſemper illud appetat. qm̃ vt ſctũs doctoꝛ
ibidẽ dicit ad tertiũ: nõ opoꝛtet ꝙ ſemꝑ hõ cogi-
tet de vltimo fine quandocũqꝫ aliqđ appetit vel
operat̃. ſed virtus p̃me ĩtẽtionis q̃ eſt reſpectu vl
timi finis: mãet in quolibet appetitu cuiuſcũqꝫ rei
etiã ſi de vltimo fine actu non cogitet. ¶ Ad. 4m
dicitur ꝙ complacere de complacentia quaz quis
habet de bono adepto vel amato: dupliciter po-
teſt contingere. vno modo ipſo eodem actu quo
habet̃ cõplacẽtia boni amati. queadmodũ eodez
actu fruitionis fruimur deo et fruitione dei prout
S. Tho. dicit. pa 2e. q. 11a. ar. 3. ad. 3m. et ſicut eo-
dez actu intelligo rem et intelligo me intelligere
prout. S. Tho. inquit. po. li. ſen. diſ. pa. q. 2. ar. po.
ad. 2m. et iſto modo eandẽ neceſſitatẽ vel cõtigẽ
tiã habet ipſum cõplacere de complacẽtia: quam
hẽt complacẽtia de bono adepto cuz vtriuſqꝫ ſit
idem actus. alio modo põt cõtingere eiuſcemodi
complacere ꝙ ſit per reflexionẽ voluntatis ſuꝑ cõ
placẽtiam habitã de bono adepto vel amato: et
iſto modo ipm cõplacere eſt ali⁹ act⁹ a cõplacẽtia
de qua eſt: ⁊ nõ eſt ſimul cũ actu p̃me cõplacentie
cum iſte actus ſit rect⁹ et ille reflex⁹. et ꝑ cõſequẽs
non hẽt ex ſua rõne ꝙ ſit eiuſdẽ neceſſitatis vł cõ-
tingẽtie cũ prima cõplacẽtia de bono amato. hac
diſtinctione habita dicim⁹ ꝙ loquẽdo de cõplace
re p̃mo modo: maioꝛ ꝓpoſitio ẽ vera et minoꝛ eſt
falſa. ſi vero loquimur đ cõplacere ſecũdo modo
maioꝛ ꝓpoſitio ẽ falſa et minoꝛ eſt vera. et ſic quo
cũqꝫ modo arguens loquat̃ proceſſus eſt nullus.
¶ Ad. 5m. dicit̃ ꝙ loquẽdo de cõplacẽtia imedia-
ta vltimi finis: minoꝛ ẽ falſa. imo in ea volũtas q̃e
tatur ⁊ ĩmobilitat̃ ſicut in ipſo vltimo fine. ¶ Ad
6m. dicit̃ ꝙ minoꝛ eſt falſa. imo q̃libet naturalit̃ ⁊
ex neceſſitate diligit ſeipm eo modo quo dictũ eſt
in quinto notabili. vbi patet reſpõſio ad alia que
arguẽs ĩducit ĩ ſuo ꝓceſſu. ¶ Ad argumẽta aureo-
li cõtra rõnes ſcti thome: ad p̃mũ cõtra p̃maz rõ-
nem dicit̃ ꝙ aſſumptũ eſt falſum. ſ. ꝙ illa rõ ſit de-
ducibilis ad oppoſitũ. et ad ei⁹ ꝓbationẽ: dicim⁹
ꝙ p̃ncipiũ particłare ĩ ſpeculabilib⁹ nõ neceſſitat
intellectũ niſi qꝛ hẽt neceſſariã depẽdẽtiã et cõne
xionẽ ad p̃mũ p̃ncipiũ vliſſimũ. et eo ipo modo ĩ
appetibilib⁹ etiã particularia appetibilia q̃ neceſ-
ſariã depẽdẽtiã et cõnexionẽ habẽt ad p̃mum ap-
petibile qđ eſt vltim⁹ finis: neceſſitãt volũtatẽ. vt
pari modo ſe habeat ĩtellect⁹ in ſpeculabilib⁹ cir-
ca neceſſitatẽ et cõtingẽtiã: ſicut volũtas in appe-
tibilib⁹. et de hoc lati⁹ dictũ fuit in ſexto notabili.
¶ Ad primã ꝯfirmationẽ dicit̃ ꝙ quocũqꝫ modo
accipiant̃ principia et fines a pħo: nõ obſtat rõni
ſcti doctoꝛis. qꝛ etiã de p̃ncipijs nõ vliſſimis et de
finib⁹ citra vltimũ finẽ: veritatẽ hẽt dictum pħi et
rõ ſcti thome ſuꝑ eo fundata ſi vniformiter vtraqꝫ
capiant̃ q̃m ad depẽdẽtiã et cõnexionẽ ſicut dictũ
eſt. et per hec patet reſpõſio ad ſecũdã confirma-
tionẽ. aſſumit eni falſum. nam fallacia cõſequẽtis
non cõmittit̃ quãdo ſimilitudo vtrobiqꝫ parifoꝛ-
miter reꝑitur ſicut in nr̃o ꝓpoſito. ¶ Ad. 2m. ꝯtra

ſecundam rõnem. S. Tho. dicitur ꝙ arguẽs non
ſatis habuit mẽtẽ. S. Tho. nam cũ dicit omnem
motum reduci ad aliquod imobile: intelligit vlti-
mate et non ita ꝙ ad quodcũq; motꝰ vel mobile
reducitur: ſit ſimpliciter imobile. vnde reſponſio
ibi data bona eſt. Neq; valet eiꝰ prima impugna
tio. nã dictum phi ſi capiat̃ vl̃r de quocunq; ſcire
debet intelligi ꝙ appetit̃ ꝓpter ſe reſpectu exteri
orum bonorum et cõmoditatum huius vite. naz
ipſe in. p°. et. 10. ethi. ordinat omne ſcire ad ſcire
quod habetur de altiſſima cauſa in quo ponit vl-
timã felicitatem. ſi aũt accipit ſcire nobiliſſimũ: cõ
cedimus ꝙ ꝓpter ſe vltimate appetat̃ tanq̃ vlti-
mus finis. Neq; valet ſecunda ipugnatio qm̃ fal
ſum aſſumit. nõ eniz eſt verum ꝙ ꝓpterea omnis
motus aĩalium initit̃ alicui imobili: q2 mouentur
per impulſionẽ. quia nõ ſolum in aĩalibus verum
eſt ꝙ omnis motꝰ initiitur alicui imobili: ſed etiaz
in omnibus partibus vniuerſi et in toto vniuerſo
ſicut probat phs. 8. phy. Et p̃terea falſuz ẽ ꝙ vo-
lũtas nõ moueat̃ ad aliq̃d impulſione nature ad
vltimũ finem. naz et ſi actu elicito ad illũ moueat̃
non tñ ſine impulſu nature quo volũtas talẽ actũ
elicit. vnde nõ eſt in eiꝰ libertate illũ elicere vl̃ nõ
elicere: quia nõ elicit illũ vt voluntas ſed vt natu
ra. et de hoc dictum eſt in ſeptimo notabili. ¶ Ad
3m. contra tertiam rationez dicit̃ ꝙ ad primũ pa-
tet reſpõſio ex ſolutione precedẽte. ¶ Ad. 2m. di
citur primo ꝙ aſſumptum eſt falſum. et ad eiꝰ ꝓ-
bationem dicitur ꝙ cõmittit̃ in ea fallacia conſe-
quẽtis ſic arguendo. voluntas non neceſſitat̃ cir-
ca aliquid quantũcũq; velit illud participatione
vltimi finis: ergo non neceſſitat̃ circa vltimum fi-
nem. nõ valet cõſequentia. ſicut nec valet ſic argu
endo. illud eſt bonum per eſſentiã cuiꝰ participa-
tione eſt bonũ quicq̃d eſt bonũ. ſed nullũ bonum
aliud a deo eſt bonũ ꝑ eſſentiã. ergo nec deus eſt
bonꝰ per eſſentiã. fallit enĩ vtrobiq; q2 arguit̃ ne-
gatiue ab inferiori vel ab eo qđ minꝰ eſt ad ſupius
vel ad id quod maiꝰ aut ꝑfectiꝰ eſt. Dicitur ſecun-
do ꝙ minor eſt falſa vniuerſaliter ſumpta. nã vt
deductũ fuit in ſexto notabili: aliqua ſunt bona q̃
volumus participatione vltimi finis: ad que vo-
lendũ neceſſitat̃ voluntas. ¶ Ad. 3m. dicit̃ falſum
eſſe ꝙ oppoſitum eius quod cõcludit teneat. S.
Tho. imo vt in pluribus locis ille probat: oẽs z
angeli et hoĩes naturaliter diligũt deũ. et omnes
creature appetũt deũ ſuo modo vel implicite vel
explicite ꝑut. S. Tho. ꝓbat de veri. q. 22. ar. 2.
¶ Ad. 4m. principale cõtra quartã rationem pa-
tet reſpõſio q̃m ad primũ eius ꝓceſſuz ex his q̃ di-
cta ſunt in reſponſione ad. p^m. et. 2m. ¶ Ad ſecun
dum eius ꝓceſſum cõcedimus totã deductionez.
non enĩ militat cõtra nos. nam ipſaz ſuſpenſionẽ
actus: voluntas vult ex impreſſione et participa
tione vltimi finis: quia pro eo ꝙ exiſtimat talem
ſuſpenſionem eſſe quid bonum et ſic habere ſimi-
litudinem beatitudinis et ad eam cõducere. Vñ
S. Tho. in hac diſ. q. pª. ar. 3. ſub. arti. 4. ad. 2m.
reſpondet ad ſimile argumẽtũ dicens. cũ quis ap
petit aliquid: ex hoc ipſo efficit̃ vt deſideret illud
in quo eius aliqua ſimilitudo inuenit̃: quãuis pri-
cipale deſideratum habere non poſſit. et hoc mo
do omnes q̃ peccata appetunt: ad beatitudinẽ tẽ-
dunt et ad dei imitationẽ vt dicit auguſtinꝰ ſecun
do cõfeſſionũ. ¶ Ad. 5m. principale cõtra quintã
rationẽ cõcedimus primã deductionẽ. et ad ſecũ-
dam negat̃ aſſumptũ ꝙ. ſ. eſſe et viuere nõ ſint na
turaliter ab omnibꝰ volita. et ad eius ꝓbationem
reſpondet. S. Tho. infra diſti. 50. q. 2. ar. p°. ſub
ar. 3. in cor. ꝙ non eſſe et non viuere põt dupliciť
cõſiderari. vno modo ſm̃ ſe: et ſic nullo modo po
teſt eſſe appetibile cum nõ habeat aliquam rõnez
boni ſed ſit pura boni priuatio. alio modo põt cõ
ſiderari inq̃m eſt ablatiuũ penalis vel miſere vite
et ſic non eſſe accipit rationem boni. carere enim
malo: eſt quoddaz bonum prout dicit phs in. 5°.
ethi. Et in reſponſione ad primũ ait ſic. quod enĩ
dicitur ꝙ eſſe et viuere ab omnibus appetitur na-
turaliter: non oportet hoc accipere q̃m ad malaz
vitam et corruptam et eam que eſt in triſticijs vt
phs dicit in. 9. ethi. ¶ Ad. 6m. contra ſextam ra-
tionem dicitur ꝙ vt ſepe dictuz eſt: aliqua ſunt p̃-
ter beatitudinez que homo naturaliter vult. neq;
eſt verum ꝙ huius oppoſituz experiamur vt argu
ens fingit. vile autez emere et care vendere: non
eſt cõmuniter ab omnibus appetitum quia non
a iuſtis. nec in hoc ſtandum eſt auctoritati mimi ĩ
theatro declamantis. quã arguens inducit tanq̃
fuiſſet doctoris irrefragabilis in cathedra ſenten-
tias decernentis. vnde auguſtinꝰ. 13. libro de tri-
nitate caplo. 3°. in fine reprehendit et deridet illđ
dictum mimi. ¶ Ad. 7m. contra ſeptimam ratio-
nem concedimus totam deductionem. non enim
militat contra nos qui tenemus ꝙ voluntas po-
teſt ſuſpendere actum voluntatis circa vltimũ fi-
nem in ſtatu vie: ſed non contra dictamen ratio-
nis. ¶ Ad. 8m. contra octauam rationem dicit̃ ꝙ
ratio iſta quamuis non reperiatur in forma ſicut
iacet in dictis ſancti thome: poteſt tamen ex ipſis
trahi. et tunc ad reductionem arguentis in eiꝰ op
poſitum: dicit̃ ꝙ falſum nobis imponit dicens ꝙ
oppoſituz nos dicamꝰ. imo vtrãq; ꝓpoſitionẽ ſan
ctꝰ thomas tenet ĩ pleriſq; locis vt ex ſup̃ dictiſ pz.

¶ Ad. 9^{m}. contra nonã rationẽ cõceditur totus
proceſſus. ita ꝙ ſtãte eſtimatione de deo ꝙ ſit in
eo omnis ratio boni ꝛ nihil penit⁹ mali: nõ poteſt
voluntas reſilire ab eius dilectione ſic ꝙ ipſuꝫ o=
dio habeat. et cum arguẽs ex hoc infert ꝙ nullus
poterit peccare niſi prius ſit hereticus: negat̃ con
ſequẽtia. quia nõ omne peccatũ preſupponit odiũ
dei neqꝫ errorẽ hereſis in mẽte. põt eñi quis face=
re cõtra legẽ dei quod eſt peccare: nõ male ſenti=
ens de deo aut de ei⁹ lege. nam non eſt idem pec=
care in legẽ et male ſentire per intellectũ de lege.
et ſi aliqui peccatores deũ odio habẽt ſicut de dã
natis dicitur: illud eſt non quia deũ in ſe odio ha=
beant: imo illũ ſm̃ ſe naturaliter diligũt. ſed quia
aliquos eius effect⁹ oderũt: ex cõſequẽti odio ha
bent deũ. nõ ꝑ ꝫ ſe: ſed inq̃^{m} ẽ taliũ effectuũ actor.
Unde. S. Tho. de veri. q. 22. ar. 2. ad. 3^{m}. deus
inquit põt dupliciter cõſiderari. vel in ſe vel in ef=
fectibus ſuis. in ſe quidẽ cũ ſit ipſa eſſentia bonita
tis: non põt non diligi. ſed in aliq̃bus effectib⁹ ſuis
inq̃^{m} ſunt cõtrarij voluntati ſicut ſunt pene illate.
vel precepta q̃ grauia vident̃: ipſe deus refugit̃ et
quodãmodo odio habet̃. et tamen oportet ꝙ illi
qui eum q̃^{m} ad aliquos effect⁹ odiũt: in alijs effe=
ctibus eum diligant. ſicut ipſi demones ſm̃ dioni=
ſiũ. 4°. caplo de diui. nomi. appetũt eſſe et viuere
naturaliter. et in hoc: ipm̃ deũ appetunt et diligũt.
hec ille. Idẽ in ſentẽtia dicit in hoc quarto diſ. 50
. q. 2. ar. p^{o}. ſub. ar. 5. Et. p^{a}. p. q. 60. ar. 5. ad. 5^{m}.
Et. $2^{a}2^{e}$. q. 24. ar. p^{o}. et in multꝭ alijs locis. Ad
confirmationeꝫ dicit̃. ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito.
preſupponit ſiquidẽ ꝙ in peccando et in odiendo
deum vel non diligendo cum proponitur vt ſum
ma bonitas: ſtet experiẽtia proprie libertatis. qđ
eſt falſum. non enim poſſe peccare eſt libertatis
ſ3 defectus libertatis. vnde et in deo qui peccare
non poteſt ponit̃ liberum arbitriuꝫ. et de hoc. S.
Tho. p^{a}. p. q. 62. ar. 8. ad. 3^{m}. et in pleriſqꝫ alijs lo
cis. ¶ Ad. 10^{m}. contra decimã rationẽ dicitur ꝙ i
deductione arguẽtis: minor propoſitio eſt falſa.
et ad eius primã ꝓbationẽ dicitur ꝙ aſſumptũ eſt
falſum. tum quia non ſolum deus replet totaꝫ ca
pacitatem mentis mediãte actu dilectionis: ſed
etiam mediante actu cognitionis. tuꝫ etiam quia
falſum eſt ꝙ dilectio dei non repleat totam potẽ=
tiam voluntatis. neqꝫ valet huius ꝓbatio. quia li
cet voluntas ſit in potentia ad multas dilectiões
omnes tamen ille referuntur ꝛ ordinantur ad di=
lectionem dei. que omnes illas comprehendit et
ſuperexcedit: vel actu ſicut in patria: vel virtute ſi
cut in ſtatu vie. nam et omnia bona ſunt bona ac
per hoc appetibilia participatione prime bonita=
tis. vnde ſicut dictum fuit ſupra: non ſolũ creatu=
re rationales ſ3 etiaꝫ omnes creature naturaliter
appetunt deũ implicite vel explicite: pro eo ꝙ om
ne bonum creatuꝫ participatiõe diuine bonitatis
ẽ bonũ. quo circa in hac diſ. q. p^{a}. ar. 3. ſub. ar. 4°.
et $p^{a}2^{e}$. q. p^{a}. ar. 6. S. Doc. probat rationibus ef=
ficacibus ꝙ omnia quecũqꝫ homo vult: propter
vltimũ finem vult qui deus eſt. Ad ſecundaꝫ pro
bationem dicit̃ ꝙ minor eſt falſa. naꝫ quãuis deo
preſente voluntas in multis alijs poſſit compla=
cere: nõ ideo eſt quia non ſatiatur dilectione dei
qui habet omneꝫ rõnem boni. ſed illud fit quaſi ꝑ
quandã redundantiam et conſequẽtiaꝫ. ſicut eñi
videns diuinam eſſentiã: videt multa alia ex con
ſequenti quorum omniũ veritas et entitas in di=
uina eſſentia continet̃: ita et diligens deum p̃ſen=
tem: diligit multa alia ex conſequenti quia. ſ. ꝓpt̃
deum et quia in eis diuina bonitas relucet. vnde
ſicut auguſtinus dicit in quinto libro confeſſionũ.
infelix homo qui ſcit omnia illa. ſ. creaturas: te au
tem neſcit. beatus aũt qui te ſcit: etiam ſi illa neſ=
cit. qui vero te et illa nouit: nõ propter illa beati=
or eſt ſed propter te ſolum beatus. ita pariformi=
ter dicendum eſt de dilectione. infelix homo q̃ oĩa
diligit: te autem non diligit. beatus autem qui te
diligit: etiam ſi illa nõ diligat. qui vero te et illa di
ligit: non propter illa beatior eſt aut capacior: ſed
ꝓpter te ſolum beatus eſt. ¶ Ad argumẽta ſcoti
que capreolus adducit in fine reſponſionũ huius
articuli: hic non reſpondemus quia prima diſtin=
ctione primi libri queſtione tertia recitantur om=
nia in forma et ad ea reſpondetur. ¶ Ad argumẽ
tum ante oppoſituꝫ reſpondet. S. Tho. in hac di=
ſtin. q. p^{a}. arti. 3. ſub. arti. p^{o}. ad. p^{m}. ꝙ beatitudo
q̃^{m} ad id quod in ipſa eſt per ſe voluntatis prin=
cipale obiectum: eſt omnibus nota. ſed q̃^{m} ad id
quod accidit per ſe obiecto: nõ eſt nota omnib⁹.
omnes enim cognoſcunt perfectum bonũ et hoc
appetunt dum beatitudineꝫ appetunt. ſed hoc ꝑfe
ctum bonum eſſe voluptateꝫ vel diuitias virtutẽ
vel quicquid huiuſmodi: eſt per accidens. et ideo
circa hoc non eſt inconueniens multos fuiſſe erro
res. Et in hoc articulus terminatur.

VLteriꝰ circa eandē quadrageſimā nonā diſtictionē ꝗritur vtrū intellectꝰ creatꝰ ex ſolis naturalibus poſſit ptingere ad vidēdū deū p eſſētiā et arguit ꝙ ſic. qꝛ dicit in tertio de anima. ſicut ſe habet viſus ad viſibile: ita ſe habet intellectꝰ ad intelligibile. ſed viſus non impeditur a viſione alicuius niſi aliquo quattuor modoꝝ. vno modo ꝓpter corruptionē viſus: ſicut quando eſt aliq macula ī pupilla. quod nō pōt dici de intellectu angelico etiā in ſtatu naturaliū: quia angeli ſunt ſpecula mūda et clariſſima vt dicit dionyſius. 4°. caplo de diuinis nominibus. alio modo ꝓpter abſentiam viſibilis. nec hoc pōt dici in ꝓpoſito. quia deꝰ eſt preſens omni intellectui quia omnia iplet. tertio modo ex hoc ꝙ viſibile nō eſt viſibile in actu ſicut colores in tenebris. nō eni fiūt viſibiles actu niſi per lucē. quod etiā in ꝓpoſito dici nō pōt. qꝛ ipſe deꝰ p ſeipſum eſt viſibilis cū ſit lux intelligibilis vt patet ioānis pmo. quarto modo ꝓpter excellētiam obiecti qḋ correſpōdet ſenſui. nec hoc in ꝓpoſito locum habet. excellētia eni intellectualis nō correſpondet intellectui ſicut excellentie ſenſibilium correſpōdent ſenſui vt dicit tertio de anima. ergo nihil impedit quin intellectꝰ creatus ex ꝓprijs naturalibus deū videre poſſit p eſſentiā. ¶ In oppoſitū arguit. qꝛ Ro. 6. dicit. gr̄a dei vita eterna. ſed videre deū p eſſentiā: eſt vita eterna ſm illḋ ioā. 17. hec eſt vita eterna vt cognoſcant te. ergo videre deū p eſſentiā cōuenit intellectui creato p gratiam et non p naturam. ¶ In hac queſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

QVantū ad primū articulū ſit pma concluſio ꝙ nullus intellectꝰ creatꝰ ex ꝓprijs naturalibꝰ pōt videre diuinā eſſentiā apta viſione. Hanc cōcluſionē tenet. S. Tho. ī hac diſ. q. 2. ar. 6. Et pª. p. q. 12. ar. 4. Itē de veri. q. 8. ar. 3. Et cōtra gen. li. 3. caplo. 52. ¶ Secūda cōcluſio ē ꝙ itellectꝰ creatus indiget adiutorio luminis glorie ad vidēdū clare diuinā eſſentiā. Hanc cōcluſionem tenet. S. Tho. in hac diſ. loco pallegato. Et pª. p. vbi ſup ar. 5. Et de veri. loco prime allegato. Item ꝯtra gen. loco prime allegato. caplo. 53.

QVantum ad ſecundū articulū arguit cōtra concluſiones. Et quidē cōtra pmā arguit ſcotꝰ īpugnādo ꝓbationē eiꝰ qua ſic arguit. cognitio cuiuſcūqꝫ cognoſcētis eſt ſm modū ſue nature. ergo ſi modus eſſendi alicuiꝰ rei cognite excedat modū nature cognoſcētis: oportet ꝙ cognitio ipſius rei ſit ſupra facultatem nature cognoſcētis. hoc eni inquit ſcotꝰ nō ſequit. quia arguit ex ꝓpoſitionibꝰ nō ſylogizatis. nec video ꝙ iſta cōſequētia teneat niſi iſto modo arguēdo. ꝙ ſi modꝰ cognitionis eſt ſm cognoſcentem: ergo nulla cognitio naturalis excedit modū nature cognoſcētis. ergo nulla cognitio naturalis eſt de obiecto cuius cognitio excedit modū nature cognoſcētis. cū ergo modꝰ cognitionis ſit ſm modū cognoſcibilis: ſi modꝰ eſſendi rei cognite excedat modū cognoſcētis: cognitio eiꝰ erit ſupnaturalis. ſic eni arguēdo argumentū tenet: ſ; tūc vna ꝓpoſitio ē falſa. ſ. hec. modus cognitionis ē ſm modū cognoſcibil. et hec ſimilr. ꝙ nulla natural cognitio ē d̄ obiecto cuius natura excedit modū nature cognoſcētis. qꝛ licet cognitio nō ſit ſup naturā cognoſcētis: ē tn̄ obiecti habētis modū cognoſcibilē et modū nature vltra modū nature cognoſcētis. aliter nūqꝫ imperfectiꝰ cognoſceret pfectiꝰ naturalit. nec tūc angelꝰ infimus poſſ; naturalr cognoſcere angelū ſupremū. ¶ 2°. qꝛ ſi rō cōcluderet: tūc intellectꝰ beati cū lumine glie vel quocūqꝫ hitu charitatis nō poſſet ptingere ad viſionē diuine eſſentie. quia modus nature cognoſcētis cū omnibꝰ illis: eēt inferior in ifinitū modo nature cognite. ¶ 3°. quia nō oportet int obiectū et potētiā eē ꝓportionē eqlitatis: ſ; potiꝰ ſimilitudinis q eſt inter actiuū et paſſiuū. q nō eſt ſm ꝓportionē virtutis q reddat quantitatē virtualem alteriꝰ: ſed oportet eſſe ꝓportionē motiui ad mobile: ita ꝙ hoc obiectū poſſit mouere et illa potētia imutari ab illo. vnde obiectū debet ꝓportionari potētie receptiue motionis ſicut opatiuū ꝓportionat termio ſue opationis: et nō quātū ad ꝓportionē duplicis vel triplicis vel alicuius alteriꝰ. ¶ 4°. qꝛ ordinatū ad finē ꝓportionat illi fini in attingendo ipm. et tn̄ ordinatū cū omnibꝰ additis: ē finitū et finis eſt infinitꝰ. ergo ſic in propoſito licet cognitū in ſe ſit natura infinita: tn̄ pōt cognoſci naturalit a cognoſcēte hn̄te naturā finitā. ¶ 5°. qꝛ ſi loquamur d̄ ꝓportione geometrica tūc nulla eſt ꝓportio finiti ad infinitū. quia finitū q̄tūcūqꝫ ſumptū nūqꝫ reddit ifinitū. ⁊ iſto modo ſic entitas creata ē iproportionata ētitati icreate

in entitate: ita et in itelligibilitate. ſed ex hoc non ſequit̃ ꝙ ſit intelligibile iꝓportionabile niſi loquēdo vniformiter de ꝓportionabilitate geometrica. ſed non ſequit̃ ꝙ ſit intelligibile improporcionatū virtuti cognitiue ipſius cognoſcentis: qꝛ ꝓportio obiecti ad potētiam eſt de alio foro. hec ſcot⁹. ¶ Cōtra eandē arguit durādus ſic dicens. nihil cadēs ſub ratione formali obiecti: excedit ꝓportionē potentie ꝑ ſe: licet poſſit excedere ꝑ accidens. ſicut claritas ſolis in ſe excedit viſuꝫ noctue ꝓpter hoc ꝙ organū viſus in noctua ledit̃ et diſſoluitur a claritate ſolis in rota ſua. ſed ſi hoc nō eſſet: viſus noctue poſſet clare et manifeſte videre ſolem. qđ ſatis innuit phs in quodā ſimili cuꝫ dicit ꝙ ſi ſenex haberet oculū iuuenis: videret vt iuuenis. ergo exceſſus obiecti ſuꝑ potētiā nō poteſt eſſe cauſa cognitionis obſcure et cōfuſe niſi ꝑ accidēs: vel rōne organi vt in potētijs ſenſitiuis: vł rōne modi cognoſcēdi vt in potētia itellectiua que non cognoſcit naturaliter deū vel ſubās ſeparatas niſi ꝑ creaturas corꝑales q̄ ſunt inferioris grad⁹ nec poſſunt ꝑfecte repreſentare eum. omnis eniꝫ potētia habet ꝓportionē cū omni eo qđ cadit ſub rōne ſui obiecti. de⁹ aūt cadit ſub rōne entis q̄ eſt formalis ratio obiecti intellect⁹. hec ille. ¶ Contra ſecūdā cōcluſionē arguit ſcot⁹ ꝓbādo ꝙ lumē glorie nō ſit neceſſariū ad hoc ꝙ intellect⁹ creat⁹ deū ꝑ eſſentiā videat. qꝛ ſi tale lumē diſtinctuꝫ ab actu viſionis ⁊ fruitionis requiratur: aut hoc erit ad hoc ꝙ intellectus ſit ſuſceptiu⁹ viſionis: aut ad hoc ꝙ ſit actiu⁹ illius. ſed nec hoc nec illud vt patebit. ergo et cͭ. minor ꝓbat̃. ꝙ eni nō requiratur ad hoc ꝙ intellect⁹ ſit receptiu⁹ beatitudinis: probat̃ quia rō recipiēdi beatitudinē nō poteſt eē aliquis habitus: qꝛ nullo modo ꝑ habituꝫ recipitur actus. qꝛ cum habit⁹ generet̃ ex actibus: ſequetur ad act⁹. ergo habit⁹ nō eſt ratio recipiēdi actuꝫ in via. et multo magis nec in patria. ¶ 2°. ad idem. quia ſuſceptiuum qđ ordinat̃ ad multas formas maxime ordinat̃ ad ꝑfectiſſimā. ſed anima humana ordinat̃ ad plures formas ſuꝑnaturales quaꝝ ꝑfectiſſima ē beatitudo. ergo anima humana maxime ordinat̃ vt ꝑficiat̃ beatitudie. ergo ſi anima humana ſit imediatū ſuſceptiuū alicu⁹ illarū: maxime erit imediatū ſuſceptiuum beatitudinis qꝛ maxime illa ꝑficitur. Dicet̃ forte ꝙ habitus reqrit̃ vt perfectius ꝑficiatur beatitudine: vnde habitus tunc requirit̃ propter ꝑfectioneꝫ beatitudinis: contra. tūc ſequeret̃ ꝙ humana anima ſꝫm ꝙ ꝑficitur beatitudine: nō perficiat̃ ſimpliciter ſed ille habitus ſimpliciter. et tunc ille habitus videret et charitas diligeret deū: et anima humana nō niſi ꝑ accidens et ſꝫm quid. ſed ſicut ſuꝑficies eſt per ſe colorata nō autē ſubſtātia niſi ꝑ accidēs mediāte ſuꝑficie. igit̃ anima humana in puris naturalibus eſt imediatū ſuſceptiuū beatitudinis. Sed ꝓbatur alia pars .ſ. ꝙ nec tale lumē ponendum ſit ꝓpter oꝑationeꝫ eliciēdā. quia aut hoc erit neceſſarium ꝓpter obiectū aut ꝓpter potētiā. non ꝓpter obiectū: quia cū ipſum ſit in ſe preſens: ſufficit ad cauſandū actū viſiōis q̄ꝫ[m] eſt ex parte obiecti. Iteꝫ qꝛ ſi aliquid requireret̃ ex parte obiecti: hoc eſſet ſpecies obiecti quam tñ tu nō ponis. nec poteſt dici ꝙ illud lumē ſit neceſſarium ꝓpter intellectū vt eliciat oꝑationē: quia forte intellect⁹ ſe habet ibi mere paſſiue. tum etiā qꝛ habit⁹ non ē ſimpliciter principiū agendi: ſed ſic agēdi. nā alit̃ habitus eſſet potētia. ergo intellectus habet q̄ ſimpliciter pōt acquirere beatitudinē: licet non habeat quo taliter poſſet in beatitudinē niſi mediante aliquo habitu. ¶ 2°. principalit̃ arguit ſic. omni potētie paſſiue in natura: correſpōdet aliqua potentia actiua in natura. ſꝫ in anima ē potentia paſſiua q̄ naturalr̃ ē receptiua beatitudinis. ergo ſibi correſpōdet aliqua potētia actiua naturał. ergo intellect⁹ ſine tali habitu ſola naturali actione poteſt cōſequi beatitudineꝫ. ¶ 3°. quia ꝑfectio inferior pōt vnitiue ɔtineri in ꝑfectione ſuꝑiori vt patet in eſſentiali ordine ſpecieꝝ. ſed quodcūqꝫ accidens ē imꝑfectius q̄ꝫ ſit natura intellectualis. ergo ſi aliqua natura intellectualis indigeat tali habitu ad conſequendū ſuū finē: fiat aliqua natura intellectualis in tāto gradu in quāto habit⁹ ē neceſſari⁹ nature intellectuali inferiori. ergo poterit ex puris naturalib⁹ cōſequi beatitudinē. hec ſcot⁹ ¶ Cōtra eandē arguit aureolus multipliciter. et primo vult ꝓbare ꝙ lumen glorie non requiratur ad hoc ꝙ illo mediāte intellect⁹ agēs cooperetur diuine eſſentie in cauſando viſionem beatificam. Primo qꝛ quod eſt intellectū in actu ⁊ nullo modo intelligibile in potētia: poteſt ꝺ ſe ſufficienter cauſare intellectionē in intellectu abſqꝫ hoc ꝙ aliquid ſibi cooꝑet̃. ꝓpter hoc eniꝫ ponit̃ intellect⁹ cooꝑari phantaſie: qꝛ phātaſma eſt intelligibile i potētia et nō intelligibile in actu. vnde cōmentator. 3°. de anima cōmento. 31. dicit ꝙ ſi vlīa eſſent extra animā ſicut poſuit plato: nō indigerem⁹ intellectu agēte neqꝫ eſſꝫ aliqua neceſſitas in ponēdo illum. videmus etiā ꝙ calidū in actu pōt generare calorē abſqꝫ aliquo coagēte et ſenſibile ſenſationem. ſed conſtat ꝙ deus nō eſt intelligibilis in potētia imo eſt ſūme intelligibilis i actu. ergo poteſt ſui intellectionē cauſare in potētia abſqꝫ hoc ꝙ coagat ſibi intellectus agens. ¶ 2°. quia actio

intellectus

intellect⁹ agētis eſt ṗncipalis phantaſmatis aut inſtrumētalis. aut ergo ī viſione beatifica intellectus agēs eſt ṗncipalis et eēntia diuina agens inſtrumētale: aut ecōtra. ſed non pōt dici ṗmū: q: tunc homo ex puris naturalibus ṗncipaliter beatificaretur. nec pōt dari ſecundū: q: tunc variabitur actiuitas agētis ⁊ fieret de agente ṗncipali agēs inſtrumentale. ergo nullo modo cauſat viſionē beatificā. ❡.3°. quia illud quod habet mere ⁊ eēntialiter rationē redditi pro merito: debet eſſe totaliter a premiāte effectiue ⁊ nullo modo a ṗmium recipiēte. nam ſi detur oppoſitum: non habebit ex toto rationem premij ſed partialiter tantū. ſed conſtat ꝙ viſio beatifica ē totaliter merces et ṗmium quod ꝓ merito redditur. ergo ex toto ē a deo ṗmiante. Confirmatur ꝑ illud philoſophi p° ethi. ſi aliquod eſt donum deorum hominibus: rationabile eſt felicitatē dei: datū eſſe maxime humanorū quāto optimum. ❡.4°. illud quod habet ſummū ⁊ infimum: in virtute videtur habere quodlibet mediū. ſed conſtat ꝙ intellectus agēs habet virtutem ad intentiones rerū immaterialiū que ſunt infime. ergo ſi habet in virtute viſionē beatificā que ſumma eſt inter intellectiones: ſeqtur ꝙ habebit in virtute oēs intellectiones creaturarū poſſibiliū dato ꝙ ſint infinite poſſibiles ſm opinionē multorū. et ſm hoc erit infinitus ī virtute. ergo. ❡.5°. quandocūqȝ in aliquo genere inuenitur aliquid ignobilius excedēs facultatē nature: videtur ꝙ nobiliſſimū in illo genere multo fortius excedat. ſed inter ea q̄ ſpectāt ad intellectum repiunẗ quedā q̄ naturā excedūt nec ſunt in virtute intellect⁹ agēt aliquo mō vt donū fidei vel habit⁹ ſapiētie ⁊ itellect⁹. cōſtat aūt ꝙ iſta ignobiliora ſunt q̄ȝ actus viſionis btē. ergo viſio beata nullo mō cōtineẗ in virtute itellect⁹ agēt. ❡Secūdo loco arguit idē aureolus ꝓbādo ꝙ nulla actiuitas ē attribuēda intellectui poſſibili reſpectu act⁹ itelligēdi. dicit enī ſic. oīs actiuitas q̄ eſt circa intellectionē: attribuēda ē intellectui agēti ⁊ nulla poſſibili. idcirco ſolū ille appellaẗ lumē tertio de aīa a phō: vbi diciẗ ꝙ ē habit⁹ vel lumē. ⁊ ab auguſtino. 12. d̄ trinitate ca° vltimo ⁊ i plurib⁹ alijs locis. hāc aūt ꝓpoſitionē pono contra illā opinionē q̄ dicit ꝙ intellect⁹ poſſibilis eſt paſſiu⁹ in recipiēdo ſpēm: ſed ē actiu⁹ vna cū ſpē ad intellectionē ṗcipue i cōponēdo et diuidēdo ⁊ diſtribuēdo. ſed hoc nō obſtāte ꝓpoſitio oppoſita vera ē. qḋ patet. q: ſicut ſe hēt materia ṗma in genere ſenſibiliū: ſic intellect⁹ poſſibilis i genere intelligibiliū. ſed ṗma materia cū careat omi actu ⁊ ſit pura potētia: nullā hēt actiuitatē in genere ſenſibiliū nec etiā coagit forme recepte tāq̄ȝ ṗncipiū agēdi. ergo nec intellect⁹ poſſibilis hēt aliquā actionē in genere itelligibiliū nec coagit ſicut cauſa partialis ſpēi recepte ad itellectionē. ❡.2°. q: q̄ oē dicit: nihil excludit. ſed phus dicit tertio d̄ aīa ꝙ intellect⁹ agēs eſt q̄ eſt oīa facere. ergo intellectio ⁊ cōpoſitio ⁊ diuiſio ⁊ diſcurſus fiūt virtute itellect⁹ agēt actiue: ⁊ virtute poſſibilis tm̄ receptiue. vn̄ ⁊ cōmētator tertio de aīa cōmēto. 32°. dicit ꝙ actio itellect⁹ poſſibilis nō eſt actio ſȝ paſſio. ergo ⁊c̄. ❡.3°. ſi itellect⁹ poſſibilis ageret ad intellectionē aut ad cōpoſitionē ⁊ diuiſionē: eēt dare duo agētia. ſ. illud i virtute cui⁹ ſpēs impmiẗ intellectui poſſibili: ⁊ aliud virtute cuius itellectio mediāte ſpē gigniẗ. ſed hoc eſt ſupfluū ⁊ cōtra dicta phorū et ſctōrū q̄ nō diuiſerunt itellectū niſi i iſtas duas differentias. ſ. in agentē ⁊ poſſibilē: nec poſuerūt duo agētia. ⁊ iterū ſeqretur ꝙ multo nobilius ⁊ pſtātius agēs eſſet itellectus poſſibilis q̄ȝ ille q̄ appellaẗ agēs ꝓ quāto ageret ad nobiliorē effectū puta actū itelligēdi. ille vero ad ignobiliorē. ſ. ad ſimilitudinē. ſed hec ſunt abſoluta. ergo oīs actiuitas attribuēda eſt agēti ⁊ nullo mō poſſibili. et hic ē ꝙ appellatur lumē q: luminis ē manifeſtare ad epheſeos. 5°. oē qḋ manifeſtaẗ lumē eſt. ſol⁹ aūt itellectus agēs actiue manifeſtat vt dictū eſt. ⁊ ideo ſolus diciẗ lumē: poſſibilis vero nō. hec aureol⁹ in forma. ❡Tertio loco ꝓbat ꝙ nō exigiẗ lumē glorie ad vigorandū itellectū poſſibilē vt ſuſcipiat beatificā viſionē aut ad ip̄m eleuādum aut ponendū in eē poteſtatiuo vt poſſit ſuſcipere. ṗmo q: illud nō idiget vigorari reſpectu alicui⁹ obiecti: qḋ ab illo obiecto paſſione abiectiua nō patiẗ. ꝑpter hoc enī ocul⁹ noctue idiget vigoratione ſi debet aſpicere rotā ſolis: q: obrueretẗ ⁊ aliqḋ abijcereẗ a ſubſtātia eius rōne ſue materialitatis ⁊ paſſibilitatis. ſed cōſtat ꝙ intellectus poſſibilis nō patiẗ paſſione abiectiua cū ſit imaterialis ab obiecto quocūqȝ etiā a diuina eſſentia imo magis pficiẗ. ergo nō indiget vigoratione ad hoc ꝙ diuinā eſſentiā intueaẗ. Et cōfirmaẗ ꝑ illud tertio de aīa. intellect⁹ poſtq̄ȝ intellexit maxima itelligibilia: nō min⁹ intelligit minora imo magis. ❡.2°. ſicut ſe hēt materia ṗma in genere ſcibilium: ſic itellectus poſſibilis i genere intelligibilium. ſed null⁹ diceret ꝙ materia ṗma indigeat vigorari cū nullū vigorē intriſece habeat ſed ſit pura potētia. ṗcipue reſpectu nobiliſſime forme q̄ eſt aīa rationalis ſm ſic opinantes. imo eam imediate ſuſcipit. ergo intellectus

poſſibilis imediate poterit ſuſcipe nobiliſſimū
actum ad quē eſt in potētia. ſ. viſionē diuine eēn
tie. nec intellectus vigorabitur cū ſit potētia pu
ra. ¶. 3°. qꝛ aut illud lumē eleuaret aut vigora
ret intellectū poſſibilē tanꝙ̄ diſpoſitio mediās
inter potētiam ⁊ actum ī recipiēdo ſicut mediat
ſupficies inter corpus ⁊ colorē qꝛ ꝓprium ē ſup=
ficiei pmo loco colorari ⁊ mediante ea ineſt cor=
pori. aut ſicut diſpoſitio mediās inter potētiam
⁊ agēs in patiēdo ſicut mediat mollicies īter ce=
ram ⁊ ſigillum. nō eni mediat inter cerā ⁊ figurā
quaſi figura pmo inſit mollicici: ſed inter ceram
⁊ ſigillum. quia nec ſigillum poſſet figurā impri
mere nec cera pati niſi rōne mollicici. ſed nō pōt
dici ꝙ reqratur talis habitus ꝓpter pmum. tum
qꝛ actus viſionis pmo ineſſet illi habitui: ⁊ p cō=
ſequēs eſſet pmo beatus. et ideo ſi ſepararet̄ ab
intellectu: fieret beatus ſicut ſupficies colorata.
tum qꝛ actus beatificus īmediate pficit intellec=
tum ⁊ voluntatē in qbus cōſiſtit imago trinita=
tis. quia ex hoc ꝙ aīa ē imago dei: beatitudinis
pticeps eſſe pōt. tum qꝛ nullus actus īmediati⁹
pficit intellectum ꝙ̄ viſio diuine eſſentie: ꝑcipue
cum itellectus poſſibilis ſit ſuſceptiuum imedia
tum oīs actus. nec pōt etiā dari ſecūdū. tum qꝛ
tale medium nō reqritur niſi ꝓpter defectum a=
gentis. vnde deus poſſet impmere oēm figurā
in cera nec indigeret mollicie. tum qꝛ de⁹ poteſt
īmediate intellectui īprimere quicqd ītellectus
pōt īmediate recipe. īmediate autē pōt recipere
viſionē beatificā ſicut ꝓbatum eſt. ergo non re=
qritur lumē ad eleuandum vel vigorandum in
tellectum poſſibilē. ¶ Quarto loco ꝓbatur ꝙ
lumē glorie ponēdum eſt directe ꝓpter intelle=
ctum agētē: ſed cōſecutiue ꝓpter ītellectū poſſi
bilē. pmā partē probat. qꝛ cōſtat ꝙ lumē glorie
nō ponitur niſi ad eleuandū ⁊ vigorādum ⁊ am
pliandū lumē generale qđ eſt defectuoſum ſicut
diffinit decretalis li°. 7. titu. de hereti. ca° ad no=
ſtrum. ſed nullum lumē naturale eſt ī intellectu
niſi lumē intellectus agētis. alioqui ſi intellect⁹
poſſibilis habeat claritatē per ſe ⁊ nō ſit oīs clari
tas eius naturalis ex parte intellectus agētis: ſe
qtur ꝙ ſunt in nobis duo lumina ⁊ ſupfluit alte
rum qꝛ ſufficit vnum. vnde ītellectus poſſibilis
ſolū habet recipere. ſed vigor ⁊ claritas ſm quā
recipit eſt ītellectus agēs. ergo lumē glorie po=
nēdum eſt directe ⁊ per ſe ex parte intellectus a=
gentis cuius defectum ſupplet. ¶. 2°. qꝛ lux illa
incorporea in qua ⁊ ſub qua ſm auguſtinū mēs
rationalis videt quicqd videt: oportet ꝙ ſit lux
vitalis p eēntiam vt pote intellectus in actu vel
ſaltē reducibilis aliquo modo ad iſtam lucē. nō
eni pōt habere p ſe aliqua qualitas non vitalis
introitum ad actum vitalē per modum clarificā
tis ⁊ illuminantiſ: niſi p hoc ꝙ reducitur ad illud
lumē quod eſt p eſſentiam vita. ⁊ eſt exemplum
ad hoc ꝙ figura nullam cauſalitatē habet per ſe
ſup actum penetrandi: niſi quatenus eſt diſpoſi
tio ferri quod penetrat. ſed conſtat ꝙ lumē glo
rie eſt lux quedā incorporea ī qua ⁊ ſub qua vi=
detur diuia eſſentia. nec tamē eſt lux vitalis per
eſſentiam. ergo neceſſe eſt ꝙ reducatur ad illud
quod eſt claritas vitalis p eēntiam. ⁊ illud eſt in
tellectus agēs. ¶. 3°. quādo aliquid conſtituit̄
ſufficiēter ex tribus: ſi ponitur aliqd ad intēden=
dum: poni debet ex parte illius ſub cui⁹ habitudi
ne intēditur. exēplū eſt ad hoc de domo ad quā
concurrunt paries fundamentum tectū. ſi quis
autē vellet domum ampliare ex parte tecti: non
adderet ex parte fundamēti. ſed conſtat vt dicit
ſe ꝓbaſſe ꝙ ad actum cognoſcēdi cōcurrit itelle
ctus poſſibilis ⁊ qualitas actualis repſentatiua
obiecti q̄ cōmuni noīe dicit̄ actus ⁊ claritas aut
vigor ſpūalis ipius aīe q̄ non eſt aliud ꝙ̄ intelle
ctus agens. concurrit autē intellectus poſſibilis
receptiue: qualitas vero aſſimilatiue ⁊ repſenta
tiue. claritas vero ītellectus agētis quaſi directi
ue ⁊ illuſtratiue qꝛ in illa ⁊ ſub illa cernitur obie
ctum. cōſtat autē ꝙ lumē glorie ponit̄ ad actum
beatificum cōcurrere ſub iſta habitudine vt. ſ. in
eo ⁊ ſub eo videatur obiectū. igitur reducit̄ ad
claritatē intellectus agētis p ſe ⁊ directe. ¶ Se=
cunda vero pars ꝓpoſitionis patet. qꝛ quando
aliqd eſt pfectio alicuius aut ampliatio eius: ne
ceſſe eſt ꝙ cōcomitatiue ⁊ cōſecutiue ſit amplia=
tio effectus formalis illius ī ſubiecto ī quo reci=
pitur. vt qꝛ lux eſt in diaphano ſubiectiue: ſi luci
ſtellari addatur lux lunaris ī diaphano: quāuis
vna lux incēdat aliam de p ſe ⁊ directe: tamē dia
phanum erit luminoſius cōſecutiue ⁊ participa
tiue. ſed intellectus agēs ē perfectio intellectus
poſſibilis ⁊ actus in eo cum non ſit niſi claritas ⁊
vigor intellectualis. ergo lumē glorie quod po
nitur ad intelligēdum et ampliandum claritatē
agētis pticipatiue in poſſibilē redundabit. vnde
intellectus poſſibilis dicitur clarus ⁊ vigoroſus
claritate ⁊ vigore q̄ eſt agēs. ſicut diaphanū dici
tur clarum claritate q̄ eſt lux corporea. cū ergo
vigoretur claritas naturalis per lumē glorie: ſe
qtur ꝙ intellectus poſſibilis ſit clarior ⁊ lumino
ſior ꝙ̄ ante ⁊c. Ambe etiā partes propoſitionis
ſimul patent in exemplo oculi corporalis q̄ quā
do caligat: indiget illuſtrari ſi deberet videre ali

quē coloꝛē. conſtat enī ꝙ talis illuſtratio eſt ꝓpter defectū ꝯnaturalis claritatis. et ideo ponetur directe ad vigoꝛandū illā. ⁊ tū participatiue diaphanū oculi eēt vigoꝛioſius ⁊ magis illuminatū. ¶ Quīto loco ꝓponit q̄ttuoꝛ dubia contra poſitionē ſuā ⁊ nr̄am. ꝑmum dubium eſt. qꝛ quēcūq̧ vigoꝛē pōt deus dare per aliquod reale accidēs: videtur ꝙ poſſit dare itellectui alicui ꝑ eſſentiam. vnde illum gradum vigoꝛis quem poſſet dare oculo noctue ꝑ qualitatē ſupadditam ad vidēdum rotam ſolis: dedit oculo aq̄le per ſuam naturam. poterit ergo facere aliquem intellectum q̄ habebit ꝑ eſſentiam tantam claritatē: quantam habet intellectus inferioꝛ cū lumine gloꝛie ſupaddito. ⁊ ſic talis intellectus nō indigebit lumine gloꝛie. ¶ Secundū dubiū eſt. qꝛ illam claritatē in q̄ deficit intellectus ī naturalibus ꝯſtitutus: videtur ꝙ poſſit ſupplere defectio act⁹ beatifici ⁊ claritas ſua. ¶ Tertiū dubiū eſt. qꝛ deus īmediate pōt facere quicq̄d facit mediante creatura. ſed mediante claritate luminis gloꝛie facit ꝙ intellectus videt deum. ergo īmediate poterit ſine illa. ¶ Quartū dubium eſt. qꝛ qualitas q̄ eſt alicui accidētalis: pōt alteri eē ꝯnaturalis. vt caliditas q̄ eſt accidētalis in aq̄: eſt ꝯnaturalis igni. poterit ergo deus lumē gloꝛie alicui ꝯnaturale facere. et ꝑ ꝯſequēs intellect⁹ ille videbit deum ī lumine naturali. ¶ Sexto loco recitat opinionē quoꝛundā dicēs ꝙ de facto non eſt ibi lumen aliud niſi ipa viſio clara ⁊ facialis que dicitur habitus ratione perpetue ꝑmanentie: ⁊ dicitur lumen ratione manifeſtationis obiecti qꝛ diuinam eſſentiam manifeſtat. nec q̄cūq̧ auctoꝛitates cogunt vt aliud lumē ab actu ponatur. illud enī quod dicitur in pſalmo: in lumine tuo videbimus lumē: poteſt ſic intelligi ꝙ in lumine q̄ eſt actus: videbimus lumen obiectiuum quod eſt deus. ¶ .2°. illa auctoꝛitas q̄ ſcribitur apo. 21. ꝙ ciuitas illa non eget ſole ⁊ luna ſed claritas dei illuminabit eam: intelligitur de claritate act⁹ beatifici qua vniuerſa ciuitas beatoꝝ illuminabitur. ¶ 3°. illa auctoꝛitas iſa. 60. ſcripta. non erit tibi amplius ſol ad lucendum ⁊ ſplēdoꝛ lune non illuminabit te: ſed erit tibi dominus in lucē ſempiternam: intelligitur ſm gloſam interlinearē de viſione diuine eſſentie. ⁊ ita non de habitu ſed de actu. ¶ .4°. illa prima ad timotheum: lucem habitat inacceſſibilem quē nemo hominum vidit: ſm gloſam auguſtini exponitur ꝙ nemo eū videt niſi ex dono eius. act⁹ autē cum ſit ſupernaturalis: eſt donum dei. ergo illa ꝑma ioānis. 3°. ſimiles ei erimus quoniā videbimus eum ſicuti eſt: nō poteſt exponi ſicut aliqui exponūt ꝙ exigatur habitus q̄ faciat iſtā ſimilitudinem. quoniam expſſe auctoꝛitas dicit ꝙ viſio faciet eā. ¶ .5°. illa ſaluatoꝛis mathei. 5°. beati mūdo coꝛde quoniam ipſi deum videbūt non cogit ponere talem habitum qui ſit lumen gloꝛie. quia iſta coꝛdis mundicia ſe habet ꝑ modum meriti cui repꝛomititur viſio dei. lumē aūt ſi poneretur non eſſet ꝑncipiū merendi. ¶ .6°. qꝛ decretalis. 7°. extra ꝺ hereticis ca° ad noſtrū que dicit inter alios erroꝛes illū q̄ ponit ꝙ anima rationalis per naturā poteſt eſſe beata: ꝙq̧ non indigemus lumine gloꝛie eleuante ad deū videndum ⁊ beate fruendum: non ꝯcludit habitum. qꝛ ſicut habitus eleuat potētiam effectiue: ſic actus eleuat foꝛmaliter. quoniam erroꝛ ē dicere ꝙ non indigeamus lumine. i. actu ſupernaturali. ⁊ ꝙ iſte ſit intellectus: patet ex ꝑncipio articuli qꝛ dicitur ꝙ anima rationalis poteſt eē beata per naturam. hoc autē ſufficiēter excluditur dato ꝙ non ponatur habitus ſupnaturalis ſed actus. ¶ .7°. illa auctoꝛitas auguſtini dicentis ꝙ anima niſi participatiōe diuini luminis nō eſt beata: intelligitur ꝺ lumine obiectiuo quod deus eſt q̄ participatur ꝑ actum. ⁊ vniuerſaliter nulla auctoꝛitas videtur ex ſuo vero intellectu ponere habitū vel lumē diſtīctum ab actu. quare cum deus ⁊ natura nihil faciant fruſtra ⁊ precipue in ſtatu illo ꝑpetuo ⁊ finali: ⁊ non appareat vlla neceſſitas aut auctoꝛitas qua debeat poni: negandus eſt talis habitus vel lumen gloꝛie preter actum. hec aureolus in quodam quodlibet licet non eodē oꝛdine. Contra eandē ꝯcluſionē arguit durandus dicēs: ꝙ lumē gloꝛie req̄ratur ad confoꝛtandū intellectū vt eliciat actū beatifice viſionis nō pōt intelligi niſi dupliciter. vno mō ꝙ ꝑ ꝯfoꝛtationē intellectus nr̄i a lumine gloꝛie virt⁹ eius intēdatur ⁊ intēſa eleuet̄ ad viſionē diuine eſſentie ad quā ꝑus ꝑtingere nō poterat. alio modo ꝙ intellectus noſter et illud lumē tanq̧ duo impfecta agētia ſuppleant vicē vnius pfecti agētis reſpectu talis viſionis. quēadmodum duo trahunt nauē quoꝛū duoꝛum neuter ſufficeret ꝑ ſe trahere. ⁊ due candele cauſant lumē intēſum quod neutra per ſe ſufficeret cauſare. ꝑmum dici non poteſt propter duo. primū eſt qꝛ intellectus noſter nō eſt foꝛma ſuſcipiens magis ⁊ minus. ſecūdo quia illud quod intēdit per ſe aliud: eſt tale foꝛmaliter vel virtualiter ſicut illud quod intēdit̄. verbi gratia. illud quod intendit caloꝛem eſt calidum foꝛmaliter vt ignis: vel virtualiter vt ſol intendit caloꝛem

aeris.dico autem per ſe:quia cōtrarium per accidens confortat et intendit:ſicut calidum circunſtans comburit: vel frigidū circūſtans intendit calidū.de quo nihil ad preſens. lumen autē glorie non eſt tale formaliter qualis eſt intellectus noſter. nec virtualiter: quia lumen glorie non eſt cauſatiuū virtutis intellectiue. ergo lumen glorie non pōt confortare intellectum noſtrum ipſum intendēdo.ſecūdum etiam dici nō pōt:qꝛ ſi intellectꝰ creatꝰ et lumē glorie ſupplerēt vicez vniꝰ ꝑfecti agentis:tūc quodlibet eorū haberet ſimilē virtutē reſpectu actꝰ intelligēdi:ſicut duo trahētes nauē reſpectu tractꝰ nauis. et ita lumē glīe eſſet quedā potētia intellectiua ſicut intellectus noſter qđ eſt incōueniēs. et ſi dicat̄ ꝙ lumē corporale cōfortat viſum:et tñ viſus nō intēdit̄ nec remittitur ꝑ illud:nec viſus ⁊ lumē corporale ſunt duo imperfecta agētia ſupplētia vicē vniꝰ agētis perfecti:et ſic eodē modo vt videt̄ pōt eſſe circa intellectū nr̄m et lumē glorie:dicendum eſt ꝙ non valet. quia lumē corporale nō reqrit̄ tanqꝫ confortans viſum q̄ ſm̄ ſe pōt in obiectuz ſibi preſentatuz.ſed reqritur vt diſpoſitio medij et organi ad ſuſcipiēdū ſpēm coloris ſm̄ ponentes viſionez fieri per ſpēm.quia medium vel organum nō recipit ſpeciē coloris niſi ſit actu illuminatū. quia color nō eſt natus facere ſpēm ſuā in organo vel medio niſi ſint illuminata.ergo in viſione beata nō requirit̄ lumē glorie vt confortās intellectum nec ex parte obiecti quaſi dās ei virtutem mouēdi intellectum cum eſſentia diuina poſſit hoc de ſe ſine quacūqꝫ virtute creata.ſi ergo aliquo modo requiritur:hoc erit ad diſponēdum intellectum ad ſuſcipiēdum actionē obiecti queadmodū dictum eſt de lumine corporali reſpectu medij et organi qđ ꝑtinet ad ſequētē articulū.¶ Secundo loco arguit ꝙ lumen glorie nō requirat̄ ad ſuſcipiendum actuz viſionis beate que ē forma ſupernaturalis et improportionata nature.cum eni dicit̄ ꝙ nullū obiectum eſt ſuſceptiuum forme ſupernaturalis niſi diſponatur per aliquā diſpoſitionē ſuꝑnaturalē: non eſt verū.quia diſpoſitio ſuꝑnaturalis eſt quedā forma ſupernaturalis.illa ergo aut recipitur immediate in natura:aut mediāte alia diſpoſitiōe. ſi imediate:eadē ratione quelibet alia forma ſuꝑnaturalis.ſi mediate: aut diſpoſitio media erit naturalis aut ſupernaturalis.ſi naturalis: habetur propoſitum ꝙ natura intellectualis ex naturalibꝰ ē capax forme ſupernaturalis. ſi ſuꝑnaturalis:querit̄ quomodo recipitur in ſubiecto:aut mediāte diſpoſitiōe naturali aut ſuꝑnaturali. ⁊ ſic ꝓceditur in infinitū niſi ſtet̄ in hoc ꝙ forma ſuꝑnaturalis recipiat̄ imediate in intellectu abſqꝫ diſpoſitione ſupernaturali. ¶ 3°.arguit contra vtrāqꝫ opinionē cōmuniter. quia ſi requirit̄ diſpoſitio ſupernaturalis ad eliciēdū actuz aut ſuſcipiēdū ipſum:hoc nō ē niſi ꝓpter exceſſuz obiecti ſuper potētiā vt per ipſaz ſit ꝓportionata obiecto q̄ ſm̄ ſe diſtat in infinitū ab ipo. ſed ꝓpter hoc nō oportet ꝙ reqratur diſpoſitio ſuꝑnaturalis.qꝛ ea addita:adhuc tātuz diſtat potētia ab obiecto ſicut priꝰ.ſ.in infinitū. ergo ad hoc non requirit̄ aliqua diſpoſitio ſuꝑnaturalis:cuz nulla forma vl̄ diſpoſitio poſſit erigere itellectū ad illud quod nō pōt ſm̄ ſeipm̄. nec ad recipiendū formam ſuꝑnaturalē vel actuz:oportet ponere ſemper diſpoſitionē ſuꝑnaturalē alias eēt ꝓceſſus in infinitū. ¶ 4°.arguit.qꝛ quicqđ ſit de facto an tale lumē glorie ſit in intellectu beato:tū de poſſibili tenet frat̄ Tho.li.4.diſ.49. ꝙ beata viſio pōt cōmunicari hoi exiſtēti in puris diſpoſitionibꝰ vie ⁊ ita nō habenti lumē glīe. ¶ 5°. arguit ſic. vbicūqꝫ natura et virtus potētie ſe extēdit ad obiectū:preſentato obiecto imediate ⁊ per ſe ⁊ excluſo omni impedimēto enigma cauſante:neceſſario ſequit̄ cognitio clara ⁊ manifeſta qualis poſſibilis ē inter talē potētiam et tale obiectū ſm̄ quēcūqꝫ modū. ſed intellectus non de ſe pōt in diuinā eēntiā tanqꝫ in obiectū:et totū impedimētū clare ⁊ manifeſte cognitionis diuine eſſentie eſt quia cognoſcit̄ per mediū inferioris gradꝰ qđ eſt eſſentia creata. qđ mediū pōt excludi vt ꝓbabit̄. ergo hoc excluſo ⁊ p̄ſentata diuina eſſentia intellectui ſm̄ ſe imediate:ſequit̄ cognitio clara ⁊ manifeſta qualis poſſibilis ē intellectui nr̄o reſpectu diuine eēntie. maior patet qꝛ ex quo potētia pōt i obiectum de natura ſua ipm̄ cognoſcere:et ſi īpedimētū cauſans obſcurā cognitionē excludat̄:cōſequēs ē ꝙ potētia cognoſcat obiectū clare q̄ꝫtū poſſibile ē. minor ꝓbat̄.qꝛ intellectꝰ noſter de ſe pōt cognoſcere diuinā eſſentiā.nā phi ꝓbauerūt deū eē quādā naturā ſubſiſtētē intelligibilē habētē oēm perfectionē. ꝙ aūt hec cognitio eſſet nobis obſcura et eis cauſa eſt quia naturali ordine non cognouerūt nec nos cognouimus deū niſi ex creaturis. que cum ſint inferioris gradus:nō repreſentāt ipam clare et manifeſte. hoc aūt impedimentū poteſt amoueri a virtute diuina q̄ pōt omne qđ nō implicat cōtradictionē. ꝙ autē intellectꝰ noſter qui ſm̄ ordinē nature nō cōſurgit in dei cognitionē niſi ex creaturis: poſſit ipm̄ habere p̄ſentē ſm̄ ſe ⁊ ſic eū cognoſcere excluſa prius cognitione cre

aturarū: nullā cōtradictionē implicat. quia in actionib⁹ ſupnaturalibus videmus φ deus modū agēdi imutat. hoc etiā atteſtatur omnis opinio circa iſtā materiam: quia omnes ponūt φ deus in viſione beata imutabit illum ordinē quo nūc cognouim⁹ ipſum ex creaturis et repreſentabitur intellectui nr̄o nullo alio precognito. ⁊ hec fuit minor. ſequit̄ ergo cōcluſio. ⁊ hāc viā habēt tenere illi neceſſario qui dicūt φ deus pōt viſionē imediatā ſue eēntie cōicare homini exiſtēti in puris diſpoſitionib⁹ vie. quia iſti excludūt ſpēm repreſentantē et lumen glorie a tali viſione. ex quo pōt ſic argui. φ eēntia diuina ſit preſens intellectui in rōne obiecti qđ pri⁹ nō erat ſic ei preſens: oportet φ hoc ſit vel ex mutatione ſui: vel ex mutatione intellectus. non ex mutatione ſui qꝛ ipā omnino eſt imutabilis. nec ex mutatione intellectus per aliqđ receptiuū qđ ſit ſpecies vl' lumē. quia ſpēm negāt: lumē aūt ponūt vt ſit diſpoſitio patrie. ipſi autē dicūt φ talis pōt cōicari intellectui habēti ſolas diſpoſitiones vie. oportet ergo φ per hoc ſolū quia mutatur ordo naturalis quem habet in intelligēdo ſm̄ φ nō cognoſcit deum niſi ex creaturis. hec ille.

Quātum ad tertiū articulū primo notādum eſt φ vt. S. Tho. deducit de veri. q. 8. ar. 2. ad. 2ᵐ. in qualibet viſione triplex modus viſiōis cōſiderari pōt. Primus mod⁹ eſt ipſius vidētis abſolute qui eſt menſura capacitatis eius. ſ. ad videndū. hec aūt capacitas accipit̄ ſm̄ modū virtutis viſiue: quia efficacia actionis mēſurat̄ ſm̄ virtutē agentis. Secūd⁹ modus eſt ipius rei viſe ſm̄ φ viſibilis ē. dicit̄ enī ex parte rei viſe viſio pfecta quādo videt̄ de re id qđ ē. impfecta vero quādo res videt̄ eſſe inferiori vel imperfectiori modo q̄ ſit. Terti⁹ modus ē ipſi⁹ viſiōis q̄ eſt mediū inter vidētem et rem viſam. et ideo dicit modū videntis per cōparationē ad rē viſam. et iſto modo dicit̄ viſio pfecta quādo modus viſionis equat̄ in pfectione modo eēndi rei viſe. ita φ tā pfecte et plene videt̄: quantū res ipā viſibilis ē. dicit̄ aūt impfecta viſio quādo nō tā plene ⁊ perfecte videt̄ quātū viſibilis ē. Prim⁹ mod⁹ viſionis cōſequit̄ modū eēndi rei vidētis. nā cū nihil operet̄ niſi inq̄ᵐ eſt in actu: mod⁹ opandi vniuſcuiuſq; rei ſequit̄ modū eſſendi ipſius. vnde qꝛ aīa aliū modū eſſendi habet vnita corpori ⁊ aliū a corpore ſeparata manēte eadē aīe natura ideo aliū modū intelligēdi habet cū ē vnita corpori. ſ. per conuerſionē ad phātaſmata q̄ in corporis organis ſunt a quib⁹ ſpecies intelligibiles abſtrahunt̄ p illuſtrationē intellectus agentis. et alium modū intelligendi habet ſepata a corpore. ſ. abſq; predicta conuerſione et per cōuerſionē ad ea que ſunt intelligibilia ſimpliciter ſicut et alie ſubſtantie ſepate q̄uis non ita pfecte. Secūdus mod⁹ viſionis conſequit̄ modū eſſendi rei viſe: eo φ vnūquodq; intantū eſt cognoſcibile inquantū habet eſſe actu. ꝓpter quod nec potētia eſt cognoſcibilis niſi per actum: nec priuatio niſi per habitū. quocirca phs dicit primo phy. φ materia prima q̄ eſt d̄ ſe pura potētia: nō ē cognoſcibilis niſi ſm̄ analogiā ad formā. Tertius mod⁹ viſionis cōſequitur et modum eēndi vidētis et modū eſſendi rei viſe: et addit pl⁹ qꝛ preſupponit equalitatē perfectiōis vtriuſq; modi. Ex quibus colligim⁹ φ quādo capacitas videntis ſm̄ virtutē viſiuā excedit̄ a perfectione modi eēndi rei viſe q̄ᵐ ad id quod viſibile ē: viſio ipſa erit imperfecta omnibus tribus modis. ſi vero capacitas vidētis nō excedatur a modo eſſendi rei viſe q̄ᵐ ad id quod ē de ea viſibile ſed excedatur a modo quo eſt res viſibilis: tūc viſio erit pfecta primo et ſecūdo modo viſionis ⁊ nō tertio modo. ſicut ponitur exēplū quādo quis propoſitionē demōſtrabilē noſcit per rationes probabiles vt φ terra ē rotūda: totā propoſitionē nouit q̄ᵐ ad id quod eſt. et q̄ᵐ ad hoc mod⁹ viſionis ē perfectus. ſed quia nō illā nouit omni modo quo ſcibilis ē cū nō eam nouerit demonſtratiue: viſio eſt impfecta tertio modo viſiōis. ❡ Ex premiſſis inferim⁹ ad ꝓpoſitū noſtrū tria ſm̄ tres modos ſupra poſitos. p̄mū eſt φ null⁹ intellect⁹ creat⁹ in puris naturalibus pōt habere perfectā cognitionē de diuina eſſentia. et ꝑ conſequēs nec viſionē que eſt clara et aperta cognitio. ꝓbatur hoc ex premiſſis. quia modus eēndi rei cognite. ſ. diuine eēntie excedit improportionabiliter capacitatē virtutis viſiue ītellect⁹ creati. Secūdū eſt φ intellect⁹ creat⁹ lumine glorie illuſtratus et ipā diuina eſſentia informatus ſm̄ eſſe cognitū qualis eſt intellect⁹ beat⁹: pōt habere pfectā cognitionē ⁊ clarā viſionē diuine eēntie q̄ᵐ ad pfectionē viſionis ſm̄ p̄mos duos modos preaſſignatos. probat̄ hoc. q̄m intellectus creat⁹ ſic adiutus et informatus: ꝓportionat̄ in capacitate mō eēndi diuine eſſentie: preſerti ratiōe forme intelligibilis que ē ipſamet diuina eſſentia qua p ſeipam pficit̄ in eſſe cognito. cui⁹ ratione idē re ē qđ videt̄ et forma per quā videt̄. ac per hoc vnū aliud nō excedit. Tertiū ē φ nul

lius intellect⁹ creati viſio equatur modo quo res viſa ideſt diuina eēntia viſibilis ē ſm ꝑfectionē tertij modi viſionis ſupra poſiti: q̄ntūcūqꝫ itellectus creatus perfuſus ſit lumine glorie ac etiā a diuina eſſentia per ſeipam imutatus. probatur hoc. qm̄ licet intellectus creatus ſit informatus ſm eſſe cognitū per diuinā eſſentiā q̄ eſt de ſe infinita: non ideo fit virtutis infinite in eliciendo operationes ſuas: ſed manet capacitatis infinite. ac per hoc nō pōt niſi finite videre. Ad quod facit quod. S. Tho. dicit i hac diſ. q. 2. ar. 3. ad. 6^m. ꝙ quia actio nō attribuitur forme tātū que eſt principium actionis ſed cōpoſito: ideo actionē oportet mēſurare non ſolū ſm formā que ē principiū actionis: ſed etiā ſm ſubiectum forme inqꝫ^m eſt ꝑ formā perfectibile. vnde viſio q̄ fit ab intellectu creato ꝑ diuinā eſſentiā: nō mēſuratur ſm modū infinitū q̄ eſt diuine eſſentie ſm ſe: ſed ſm modum quo intellect⁹ ꝑtingit ad hoc ꝙ per ipam ꝑficiatur. ad hoc aūt ꝑtingit inqꝫ^m ei cōiungitur ꝑ lumē glorie qḋ eſt finitū. ꝓpter quod viſio ipſa finita eſt ex parte vidētis. Idē in ſententia dicit de veri. q. 8. ar. 2. ad. 3^m.

¶ Secundo Notādum eſt ꝙ mod⁹ eſſendi in quo ḋbet eſſe ꝓportio inter cognoſcentē ⁊ rē cognitā ſm ꝙ. S. Tho. ḋducit ſignāter. p^a. p. q. 12. ar. 4. in. cor. de quo ⁊ locuti ſum⁹ in p̄cedēte notabili: eſt mod⁹ eēndi nō qualiſcūqꝫ ſed faciens ad cognitionē. duo aūt modi eēndi in genere ſunt qui cōferūt ad cognitionē et illā diuerſificāt taꝫ ex parte cognoſcētis qꝫ ex parte cognoſcibilis. ſ. eſſe in actu et eſſe imateriale. vnūquodqꝫ enim intātū eſt cognoſcibile: inquantuꝫ ē in actu. et nihil eſt cognoſcēs niſi ſm ꝙ eſt in actu queadmodū nec agēs vt ſupra dicebatur. et tertio de aīa phs dicit ꝙ ſicut res ſūt ſeparabiles a materia: ſic circa intellectū ſunt. virtutes etiā cognitiue ſm modum immaterialitatis diſtiguūtur. vnde ⁊ phs ſecundo ḋ aīa dicit ꝙ plāte nō cognoſcūt ꝓpter ſui materialitatē: et ſenſus corporales cognitiui ſunt: quia ſunt ſuſceptiui ſpecieruꝫ ſine materia. vnde ⁊ ſctūs doctor loco ꝓxime allegato volēs aſſignare ꝓportionē inter cognoſcēs ⁊ cognitū diſtinguit moduꝫ eſſendi vtriuſqꝫ in diuerſis rebus ſm eſſe immateriale et ſm eſſe in actu. dicit eniꝫ ꝙ quia ſenſus eſt virtus cognitiua habens eſſe nō ſoluꝫ in materia ſed etiā affixum organo materiali: ideo naturaliter nō cognoſcit niſi res habētes eſſe in materia indiuiduali. intellectus vero humanus quia habet eſſe in materia nō tū affixum organo corporali pro eo ꝙ ex ſui natura eſt virtus immaterialis ſicut ⁊ aīa intellectiua inde eſt ꝙ eius capacitas naturalis eſt directe et per ſe circa res materiales ſm tū ꝙ abſtrahūtur a materia indiuiduali. ita vt ſi aliquid cognoſcit ex vi ſue nature de rebus immaterialib⁹ non habentibus eſſe in materia: nō id habet niſi per res materiales. intellectus vero angelicus quia ſimpliciter eſt immaterialis non habēs eſſe in materia: naturaliter cognoſcit directe ⁊ per ſe res immateriales ⁊ ꝑ eas res materiales intelligit. ſed quia nec angelus nec eius intellectus eſt purus actus ſed habet potentiam admixtaꝫ ita ꝙ non eſt habens eſſe pure in actu: eius virtus cognitiua non ſe extendit naturaliter niſi ad res cōpoſitas ex actu ⁊ potētia. ex quo fit ꝙ capacitas naturalis intellectus angelici nō ſe extēdat ad claram ⁊ perfectam cognitionē diuine eſſentie que eſt actus purus: cuius tamen habet aliqualē cognitionem non directe et per ſe ſed per res compoſitas ex potentia et actu. vnde ꝙ intellectus humanus nō ꝑtingat ex ſuis naturalibus ad videndum clare et aperte diuinam eſſentiam: prouenit ex duplici defectu. ſ. ex eo ꝙ eſt habēs eſſe i materia: et quia eſt conſtans ex potētia et actu. ꝙ autem intellectus angelicus nō attingat ex vi ſue nature ad viſioneꝫ claram diuine eēntie: prouenit ex vno defectu. ſ. quia eſt virt⁹ habens eſſe actu admixtum potentie. Gratis ergo et abſqꝫ vlla ratione contra premiſſam deductionē ſancti doctoris obijciunt quidam putātes ꝙ ſe fundet imodo eſſendi ſpecifico et naturali cognoſcētis et rei cognite: vel in alio modo eſſendi qui non directe pertineat ad habēdaꝫ rerum cognitionem: quod eſt falſum. vnde. S. Tho. p^a. p. q. 88. ar. p^o. ad. 2^m. dicit ꝙ ſimilitudo nature non eſt ratio ſufficiens ad cognitionem: alioquin oporteret dicere qḋ ēpedocles dixit ꝙ aīa ē de natura oīum ad hoc ꝙ omnia cognoſceret. ſed requiritur ad cognoſcendum vt ſit ſimilitudo rei cognite in cognoſcente quaſi quedam forma ipſius. hec ſanctus thomas. ⁊ ſuppleri debet vel ꝙ ſit in cognoſcente ipſamet res cognita prout ex pleriſqꝫ locis doctrine ſancti thome accipi pōt. ⁊ preſertim in hac diſ. q. 2. ar. p^o. in cor. Et. p^a. p. q. 12. ar. 2. in. cor. Et de veri. q. 8. ar. p^o. in. cor. Iteꝫ facit ad id de modo eſſendi qḋ et. S. Doc. dicit contra gen. li^o. 3°. ca^o. 51. ſic concludēs. manifeſtum eſt igitur ꝙ eſſentia diuina pōt comparari ad intellectum creatum vt ſpecies intelligibilis qua intelligit. quod non contingit de eēntia alicuius alterius ſubſtantie ſeparate. neqꝫ tū pōt eſſe forma alterius rei ſm eſſe naturale. ſe-

quereretur enim ꝙ ſimul cū alio vnita: conſtitueret vnam naturā quod eſſe nō pōt. ſpecies autē intelligibilis vnita intellectui: non conſtituit aliquā naturam ſed perficit ipm ad intelligendum quod perfectiōi diuine eēntie nō repugnat. hec ille. Ad quod iterum facit quod dicit ꝺ ve. q. 8. ar. 3. ad. 6m. ꝙ. ſ. conformitas naturalis ad deuꝫ que eſt in intellectu angeli: non eſt vt intellectꝰ angeli proportioneꝫ ad eſſentiā diuinā ſicut ad formaꝫ intelligibilē. Itaqꝫ ſm premiſſa proportio inter cognoſcentem et cognitum qꝫm ad modum eſſendi debet intelligi ſm mentem ſcti thome nō de modo eſſendi ſm exiſtentiā naturaleꝫ ſed de modo eſſendi ſm eſſe intelligibile. vt ſcilicet modus eſſendi cognoſcētis inqꝫm eſt cognoſcens ſit conformis modo eſſendi rei cognite ſm ꝙ eſt cognoſcibilis. eſt aūt huiuſcemodi conformitas quādo cognoſcens ꝛ cognitū proportionantur in imaterialitate et in actualitate q̄ vt ſupra diximus requiruntur ad cognitionē ex parte cognoſcētis et ex parte rei cognite. Unde qꝛ modus eſſendi intellectus nr̄i inqꝫm eſt cognitiuus: exceditur a modo eſſendi angeloruꝫ inqꝫm ſunt cognoſcibiles: eo ꝙ angeli ſunt ſimpliciter inmateriales non habētes eſſe in materia: intellectus vero noſter ē habēs eſſe in materia: ideo ex puris naturalibus non pertingit ad cognoſcendum quidditates angelorum. Rurſus quia multo plus excedit̄ a modo eſſendi diuine eēntie ſm rationem cognoſcibilis tam in imaterialitate qꝫ in actualitate: quia diuina eſſentia non ſolum eſt immaterialis per negationeꝫ materie ſed etiā per negationem potentie paſſiue: et nō ſolum eſt in actu ſed eſt actus purus: ideo intellectus noſter ex vi ſue nature pertingere nō poteſt ad videndum clare et aperte eſſentiam diuinam. pertingit tñ ſola dei gratia per quaꝫ eſſentia diuina fit per ſeipſam forma intelligibilis intellectꝰ noſtri vt in beatis coaptās moduꝫ eſſendi ſue cognoſcibilitatis modo eſſendi intellectꝰ noſtri: diſponens et eleuās illum ſupra naturaꝫ ſuā per illuſtrationem luminis glorie. vnde. S. Tho. pa. p. q. 12. ar. 4. in cor. ſic cōcludit. nō igitur poteſt intellectus creatus deuꝫ per eſſentiaꝫ videre: niſi inqꝫm deus per ſuam gratiaꝫ ſe intellectui creato coniungit vt intelligibile ab ipſo.

¶ Aduertendū tñ ꝙ immaterialitas dicitur eſſe ratio cognoſcendi in re cognoſcēte: non prout dicit priuationē materie aut materialitatis. tuꝫ quia vt ſic dicit puram priuationem que nō poteſt eſſe cauſa actionis poſitiue. tum etiam quia non omnis res immaterialis eſt cognitiua idest apta nata cognoſcere: ſicut apparet ꝺ formis inaiatorū et de multis formis accidentalibus. ſed accipitur immaterialitas prout circunloquitur nobis quandam naturam poſitiuam innominatam quā nos vocare poſſumus per accōmodationem naturaꝫ ſpirituale. et de hoc latius dictū fuit. pº. li. diſ. 35. q. pa. ſub notabili quarto.

¶ Tertio Notandum eſt ꝙ cum phs dicit tertio libro de aīa ꝙ intellectus poſſibilis ſe habet in potētia ad intelligibilia inqꝫm nihil eorū eſt actu anteqꝫ intelligat quemadmodum et tabula in qua nihil eſt actu ſcriptū: ſed habet potentiam ad hoc ꝙ in ea plura ſcribant̄: non eſt mentis eius ꝙ intellectꝰ poſſibilis ſit in pura potētia et nō aliquod ens actu. nā et tabula nondū ſcripta vel depicta cui phus aſſimilat intellectuꝫ poſſibilē: quoddā ens actu eſt ſm naturam ſuam quia ē ligнuꝫ vel lapis ſeu quid aliud: qꝫuis reſpectu imaginum vel figurarum que in ea pñt depingi dicatur eſſe in potentia. vnde intellectus poſſibilis licet ſit quodam modo in potētia ad formas intelligibiles inqꝫm de ſe non eſt determinatus ad aliquam ipſaruꝫ anteqꝫ per eam aut per ſuam ſimilitudinē determinetur: et tamen ſm ſe aliqua res ē actu ſcilicet virtus quedaꝫ et potentia anime de predicamēto qualitatis ordinata ad anime operatiōes nobiliores. Rurſus quod dicit cōmentator eodeꝫ tertio libro ꝺ anima ꝙ ſcilicet intellectus poſſibilis ſe habet vt materia prima: non ꝺbet accipi tā quam ſimpliciter dictū et quo ad omnia ſed qꝫm ad aliquid. non enim ſicut materia prima de ſe ē pura potentia: ita et intellectus poſſibilis ex ſui natura eſt pura potentia. ſed debet accipi ſimilitudo qꝫm ad hoc ꝙ ſicut materia prima ex ſui ratione non eſt determinata ad hanc vel illam formam ſed indeterminate ſe habet ad omnes: ita et intellectus noſter poſſibilis non eſt de ſui natura determinatus ad aliquod vnum intelligibile: ſed indeterminate ſe habet ad omnia intelligibilia. ¶ Ex quibus inferimus errorem dicentium ꝙ intellectus poſſibilis nullam habet propriam operationem ſed tantūmodo paſſioneꝫ: pro eo ꝙ ab ariſtotele ponitur potentia paſſiua ꝛ a cōmentatore ponitur ſimilis materie prime. decepti enim ſunt non ſatis aduertentes ꝙ vna et eadeꝫ res poteſt eſſe in actu et in potentia vel ſm diuerſa vel reſpectu diuerſoruꝫ. vt enim notat. S. Tho. de veri. q. 8. ar. 6. in cor. nihil ꝓhibet aliquid eſſe actu vnum: et in potentia alterum. ſicut corpus diaphanum eſt actu quoddā corpus: ſed in potentia tantum coloratum. et ſi

militer eſt poſſibile eſſe aliquod ens actu: quod in genere intelligibilium eſt in potentia tantuꝫ. ſicut enim eſt gradus actꝰ et potentie in entibus quia aliquid eſt in potentia tantum vt materia prima: aliquid actu tantum vt deꝰ: aliquid actu et potentia vt ſunt omnia intermedia: ſic eſt in genere intelligibiliuꝫ aliquid actu tantum ſicut eſſentia diuina: aliquid in potentia tantum vt intellectus poſſibilis. omnes autem ſubſtantie angelice ſunt medie habentes aliquid de potentia et aliquid de actu: non ſolum in genere entium ſed etiam in genere intelligibilium. habent eniꝫ eſſentias proprias ſibi preſentes vt actus in genere intelligibilium: ⁊ ſunt in potentia reſpectu plurium aliorum. veruntamē vt ibi deducit ſanctus thomas: licet intellectus noſter poſſibilis nihil poteſt intelligere prout eſt in potentia ad intelligibilia: poſtq̄ tamē perficiatur actu forma intelligibili: intelligere poteſt rem illam cuiꝰ forma perficiatur.

¶ Quarto Notandum eſt ꝙ vt ſanctꝰ thomas docet in pleriſqꝫ locis ſequens ariſtotelem in tertio libro de anima: intellectus agens in nobis eſt potentia diſtincta realiter ab intellectu poſſibili. dicit̄ enī a philoſopho intellectus poſſibilis quo eſt omnia fieri: intellectus vero agens quo eſt omnia facere ſcilicet intelligibilia. huius autem intellectus agētis ſunt duo effectꝰ. vnus eſt facere intelligibilia in potentia eſſe actu intelligibilia. qđ facit abſtrahēdo a phantaſmatibus per illuſtrationem ſui luminis ſpecies ſenſibilium abſqꝫ indiuidualibus condicionibꝰ. que ſic illuſtrate reſultant in intellectum poſſibilem qui eſt receptiuus ſpecierum abſqꝫ materia et abſqꝫ materialibus condicionibus. et ex hoc primo effectu reſultat ſecundus qui eſt intellectum poſſibileꝫ illuſtrare per ipſam ſpecierum intelligibiliuꝫ illuſtrationem. et quia intellectus poſſibilis intelligere nō poſſet naturali virtute nec habere propriam operationem niſi per actionem intellectꝰ agentis ſm predictos effectus: ideo dicitur intellectus agens vigorare intellectum poſſibilē. vnde ſanctus thomas de veritate queſtione nona articulo primo in corpe. de lumine inquit intellectuali oportet nos loqui ad ſimilitudinē luminis corporalis. lumen autē corporale ē medium quo videmus et ſeruit noſtro viſui in duobus. vno modo in hoc ꝙ per ipſum fit viſibile in actu quod erat potentia viſibile. alio modo in hoc ꝙ viſus ipſe confortatur ad vidēdum ex luminis natura. vnde et lumē intellectuale poteſt dici ipſe vigor intellectualis ad intelligendum. hec ille. et inde eſt ꝙ potētia naturalis intellectꝰ poſſibilis ad intelligēdum: non ſe extendit niſi ad ea que per virtuteꝫ naturalē intellectus agētis poſſunt fieri intelligibilia in actu. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ lumen glorie quo beati vident diuinam eſſentiam: aliud lumē realiter eſt a lumine intellectus agentis qui ponitur naturalis potentia anime noſtre. et non idem re extenſuꝫ aut intenſum prout aliqui opinati ſunt. Probatur hoc. quia illa non ſunt idem re: que non habent eandem operationem. ſed lumen glorie in beatis non habet eandeꝫ principalē operationē quam habet intellectus agens. non enim eius ē facere aliquid intelligibile in potentia: eſſe intelligibile actu: cum eſſentia diuina ad cuius viſionem lumen glorie confert: eſt ſm ſe maxime intelligibilis actu ⁊ nullo modo in potētia. eſt enī actus purus. Unde. S. Tho. 7. quodlibet. ar. p°. hoc inquit lumē ſcilicet glorie non eſt neceſſarium ad hoc ꝙ faciat intelligibile in potentia eſſe intelligibile in actu: ad quod eſt nobis neceſſarium lumen intellectus agentis: quia ipſa diuina eſſentia cuꝫ ſit a materia ſeparata eſt per ſe actu intelligibilis. ſed erit neceſſarium tantummodo ad perficiendum intellectum: ad qđ etiaꝫ nunc lumen intellectus agentis valet. predictū autem lumen glorie ſufficienter perficit intellectum ad videndum diuinam eſſentiam eo ꝙ ipſa eſſentia diuina totaliter eſt lux intelligibilis. vnde lumen glorie ab ea in intellectum deſcendens: facit hoc reſpectu diuine eſſentie in intellectu: quod facit reſpectu aliorum intelligibilium que non ſunt lux tātum: ſpecies rei intellecte ſimul ⁊ lumen. ſicut ſi lux ſenſibilis per ſe exiſteret ad eius viſionem ſufficeret lumen oculum perficiens ſine aliqua ſimilitudine. hec ſanctus thomas. et vt ibi dicit in reſponſione ad q̄rtū: quia viſibilia oculo corporali nō ſunt lux tantū: ideo oportet ad hoc ꝙ viſus determinet̄ ad ea: ꝙ nō ſolum ſit illi lumen ſed etiam ſpecies rei viſe. Et ꝙ lumen glorie nō ſit quoddam augmentū vel intenſio luminis naturalis intellectus agētis: dicit illud ſanctus doctor contra gētiles libro tertio capitulo quinquageſimo tertio. cōtingit inquit alicuius virtuteꝫ dupliciter fortificari. vno modo per ſimplicem ipſius virtutis intenſioneꝫ ſicut virtus actiua calidi augetur per intenſionē caloris vt poſſit efficere vehemētiorem actionē in eadem ſpecie. alio modo per noue forme appoſitionem. ſicut diaphoni virtus auget̄ ad hoc vt poſſit illuminare: per hoc ꝙ fit lucidum actu

per formam lucis receptā in ipſo de nouo. et hoc quidē virtutis augmētum requiritur ad alterius ſpeciei operationē cōſequendā. virtꝰ autē intellectus creati naturalis non ſufficit ad diuinā ſubſtātiam videndaꝫ. ergo oportet ꝙ augeatˀ ei virtus ad hoc ꝙ ad talem viſionē ꝑueniat. nō ſufficit aūt augmentum per intēſionem naturalem virtutis quia talis viſio non eſt eiuſdē rationis cuꝫ viſione naturali intellectus creati quod ex diſtātia viſoꝝ patet. oportet igiˀ ꝙ fiat augmentū virtutis intellectiue per alicuius noue diſpoſitionis adeptionem. hec ille.

¶ **Quinto** Notādum eſt ꝙ lumē glorie ponitur diſpoſitio q̄daꝫ intellectꝰ per quam ꝑficitur et eleuatˀ ad vidēduꝫ clare diuinam eſſentiā in q̄ꝫm eſt lumen quoddam deriuatū et impreſſum a luce diuine eſſentie et q̄dam eius participatio. ſm ꝙ propheta dicit ī pſalmo. in lumine tuo videbimus lumen. non tamen huiuſcemodi diſpoſitio eſt neceſſaria ad videndū diuinam eſſentiaꝫ neceſſitate abſoluta ita ꝙ ſine illa repugnet contradictorie videre aperte diuinam eſſentiam. nam vt. S. Tho. tenet in hac diſtin. q. 2. arti. 7. in cor. ſicut contingit aliquando diuina virtute ꝙ aliqua res miraculoſe producitur abſq; diſpoſitionibus ſibi inherētibus ſicut ꝙ virgo pariat et ignis ī aqua comburat: ita poteſt miraculoſe fieri ꝙ diuina virtute aliquis intellectus creatus non habēs niſi diſpoſitiones vie eleuetur ad videndū deum per eſſentiam. Ideꝫ tenet de veritate queſtione decima articulo vndecimo in corpore. ſicut inquit diuine omnipotētie ſubiecta ſunt corpora: ita mentes. vnde ſicut poteſt aliqua corpora ꝑducere ad effectus quoruꝫ diſpoſitio in predictis corporibus non inuenitur ſicut petrum fecit ſuper aquas ambulare ſine hoc ꝙ ei dotem agilitatis tribueret: ita poteſt mentē ad hoc perducere vt diuine eſſentie vniatˀ in ſtatu vie modo illo quo vnitur ſibi ī patria ſine hoc ꝙ a lumine glorie ꝑfundatur. hec ille. Verūtamē neceſſitate proueniente ex ſuppoſitione diuine ordinationis: dici poteſt lumē glorie neceſſaria diſpoſitio intellectꝰ noſtri ad vidēdū clare diuinam eſſentiā. vt eniꝫ. S. Tho. dicit. pª. 2ᵉ. q. 110. ar. 2. in corpe non eſt cōueniēs ꝙ deus minus ꝓuideat his quos diligit ad ſupnaturale bonū habendum q̄ꝫ creaturis quas diligit ad habendū bonū naturale. creaturis aūt naturalibꝰ ſic prouidet vt non ſolum moueat eas ad actꝰ naturales: ſed etiā largitur eis formas et virtutes quaſdā que ſunt principia actuū: vt ſm ipſas īclinentˀ ad huiuſmodi motus et ſic motꝰ quibꝰ a deo mouentˀ fiāt creaturis connaturales et faciles. ſm illud ſapiētie. 8. et diſponit omnia ſuauiter. multo igitur magis illis quos mouet ad conſequendum bonum ſupernaturale eternum: infundit aliquas formas ſeu qualitates ſupernaturales ſm quas ſuauiter et prompte ab ipſo moueantur ad bonum eternū conſequendū. hec ille. et ſic ex diuina ordinatione lumen glorie eſt neceſſaria diſpoſitio ad videndū diuinam eſſentiam. Secunduꝫ hec igiˀ oportet dicere ꝙ vbi S. Tho. dicit nullū intellectū creatū poſſe videre diuinam eſſentiā clara viſione niſi fuerit lumie glorie illuſtratus: loquiˀ de potētia dei ordinata nō de abſoluta cui attribuūtur opera miraculoſa. vnde de veritate loco proxime allegato in fine: non abſolute ꝯcludit ꝙ nullꝰ ī ſtatu vie deū ꝑ eſſentiā videt: ſꝫ cū determinatione. ſ. ſm cōmunē curſuꝫ.

¶ **Sexto** Notanduꝫ eſt ꝙ vt accipiˀ ex dictis. S. Tho. d̄ veri. q. 8. ar. 3º. in reſponſione ad. 12m. et cōtra gen. li. 3. caplo 157. multiplex gradus ꝑfectionis inueniˀ in rebꝰ ꝑut phs dicit. 2. li. celi et mundi. primꝰ eſt ꝑfectiſſimus vt aliquid cōſequatur bonitatē ſuaꝫ et ſine motu et ſine adminiculo alterīꝰ. ſicut eſt perfectiſſima ſanitas in eo qui eſt per ſe ſanus ſine auxilio medicine et hic gradus eſt diuine perfectionis. ſecundus gradꝰ eſt eius quod poteſt conſequi perfectam bonitatē cum modico auxilio ⁊ paruo motu. ſicut eius qui habet ſanitatem cū modico exercitio. tertius gradus eſt eius quod acquirit perfectam bonitatem cum multis motibus. ſicut ille q̄ acquirit perfectam ſanitatem cum multis exercitijs. quartus gradus eſt eiꝰ quod nūq̄ꝫ pōt acq̄rere perfectam bonitateꝫ: ſed acquirit de bonitate aliq̄d ⁊ multis motionibꝰ. quintꝰ gradus eſt eius quod non pōt acquirere aliq̄d d̄ bonitate nec habet aliquē modū ad hoc. ſicut eſt gradus illiꝰ in ſanitate qui ſanari non poteſt. vnde nullam medicinam accipit. nature igitur irrationales nullo modo ad bonitatem ꝑfectaꝫ que eſt beatitudo ꝑtingere poſſunt. ſed pertingunt ad aliam bonitateꝫ imperfectam q̄ eſt earū finis naturalis queꝫ ex vi nature ſue conſequuntur. ſed creature rationales poſſunt conſequi perfectam bonitatem ideſt beatitudinem: tamen ad conſequendum indigent pluribus q̄ꝫ nature inferiores ad conſequendum fines ſuos. et ideo quamuis ſint nobiliores: non tamen ſequitur ꝙ ex proprijs naturalibus poſſint attigere ad finem ſuum ſicut nature inferiores. diuina nimirum prouidentia aliter diſponit creaturas rationales: q̄ꝫ res alias ſm ꝙ nature conditione ab alijs differunt. vnde ſicut humane nature datum eſt a deo ꝙ per ſuam operationem

veritatem intelligibilez attingere poſſit quod aliis rebus non competit que intellectu carent: ita et diuinitus illi aliter prouiſum eſt etiam in naturalibus: q̄ȝ rebus intellectu carētibus: inq̄ȝm homini datus eſt intellectus per quem veritatem diſcernere et inueſtigare poſſit. date ſunt etiaz ei vires ſenſitiue et interiores ꝛ exteriores quibus ad inueſtigandam veritatem adiuuetur. datus eſt preterea illi loquele vſus per cuius officium veritatem quam mente concipit alteri manifeſtet. ex quo fit ꝙ quia vltimus finis hominis in quadam veritatis cognitione conſtitutus eſt que naturalem facultatem ipſius excedit: vt ſcilicet ipſaz primam veritatē videat in ſeipſa: oportet vt ex hoc fine media illi determinentur que ſint fini ꝓportionata. ac per hoc neceſſarium eſt ꝙ aliquod auxiliuz ſupernaturale homini adhibeatur ꝑ quod in vltimum finem ſuum tendat. Ex quibus colligimus ꝙ licet intellectualis natura creata ordinata ſit ad viſionem diuine eſſentie tanq̄ȝ ad vltimū finem et naturaliter ſit capax illius: non ideo ſequitur ꝙ ex puris ſuis naturalibus attingere poſſit ad ipſum finem vltimum conſequendum. naz talis data eſt illi a deo capacitas naturalis ad vltimum finem: ꝙ non per ſola ſua naturalia: ſed per auxilium ſupernaturale dei ad illū perueniat. Et eſt ſimile de impletione preceptorum. nam quāuis precepta data ſint de operibus virtutum que ſunt de naturali dictamine rationis: non tamen impleri poſſunt ex puris naturalibus abſq̄ȝ auxilio dei ſpeciali et gratuito. vnde hieronimus i expoſitione catholice fidei confitetur ſic noſtrū eſſe liberum arbitriū vt dicamus nos ſemper indigere dei auxilio. et auguſtinus in libro de ſpiritu et littera dicit. non moueat quod apoſtolꝰ. Ro. 2. dixit: naturaliter eos q̄ legis ſunt facere. hoc eniz agit ſpiritus gratie vt imaginem dei in qua naturaliter facti ſumus: inſtauret in nobis.

QUantum ad articulum quartum reſpōdendum eſt obiectionibus aduerſariorū. Et quidē ad primum ſcoti cōtra primā concluſionem dicit primo ꝙ aſſumptum eſt falſum neq̄ȝ arguens illud probat. Dicitur ſecūdo ꝙ formare propoſitiones actu et expreſſe ſm figuras ſylogiſmorum: ad rudimenta pertinet dialeticorum que docti viri nō ſemper tenentur obſeruare in expreſſa forma verborum. imo eorum auctoritati derogat formā ſylogiſticam ſm regulas et figuras dialeticoruz ſūmopere cuſtodire. ſed ſatis illis eſt ſi earum virtutem cum ſenſus veritate in ſcriptis ſuis teneant. et cum arguens in reductione ſua confuſa et incōpoſita dicit duas propoſitiones in ratione ſancti doctoris virtualiter contentas eſſe falſas: dicimꝰ ꝙ verum non eſt. et ad probationem dicimus ꝙ aſſumptum eſt falſum ſi loquamur de cognitione perfecta. non enim poteſt haberi perfecta cognitio rei ſuperexcedentis naturaz cognoſcentis: niſi et ipſa cognitio ſit ſuperexcedens naturalez virtutem cognoſcentis. neq̄ȝ obſtat ꝙ imperfectiꝰ naturaliter cognoſcit perfectius ſicut infimus angelus ſupremū: quoniā talis cognitio ex puris naturalibus non eſt perfecta. et ideo exempluz nonē ad propoſitum vbi loquimur de perfecta et clara viſione diuine eſſentie. ¶ Ad. 2m. reſpōdet. S. Tho. in ſimili de veri. q. 8. ar. 3. ad. 4m. ꝙ quāuis intellectus creatus nūquā tantuz eleuetur per lumen glorie quin in infinitum diſtet ab eo eſſentia diuina: tamen per illud lumē fit vt intellectꝰ vniatur eſſentie diuine ſicut forme intelligibili: quod aliter fieri non poſſet. Contra gentiles vero libro tertio capitulo quinq̄ȝgeſimo quarto reſpōdet q̄ſi idem in ſententia ſic dicens. hmōi autem lumen intellectum creatum ad dei viſionem eleuat: non propter eius indiſtātiam a diuina ſubā: ſed propter virtutem quā a deo ſortitur ad talem effectuz licet ſm ſuum eſſe a deo in infinitū diſtet vt ſecūda ratio proponebat. non enim hoc lumen creatum coniungit intellectū deo ſm eſſe: ſed ſm itelligere ſolū. hec ille. Et ſtat virtus vtriuſq̄ȝ reſponſionis in hoc ꝙ licet lumen glorie q̄ȝm ad eſſe nature in infinitū diſtet a diuina eſſentia: qꝛ tamen habet a deo virtutem ad eleuandū et perficiēdū intellectū creatum vt ei coniungatur diuina eſſentia tanq̄ȝ forma intelligibilis: ſufficit ad diſponendum et vigorandū intellectū ad videndū diuinā eſſentiam. quia inter cognoſcentem et rem cognitam ac etiaz medium cognoſcendi: non requiritur ꝓportio q̄ȝm ad eſſe nature ſed q̄ȝm ad eſſe intelligibile. et de hoc latius dictū fuit in ſecūdo notabili. ¶ Ad. 3m. dicitur ꝙ non militat cōtra nos qui non ponimus proportionē intellectus noſtri ad deum geometricam nec ariſmeticam aut duplam vel triplam: ſed tantūmodo ꝓportionē large dictam cognoſcentis ad cognoſcibile et pfectibilis ad perfectiuū ſm eſſe cognituz. vī. S. Tho. in hac diſti. q. 2. ar. pº. in reſpōſione ad. 6m. dicit ꝙ inter cognoſcentem et cognituz nō oportet eē ꝓportionē: ſed ſufficit quedaz proportionalitas. vt ſcilicet ſicut ſe habet cognoſcens ad cognoſcēduz: ita ſe habeat cognoſcibile ad hoc ꝙ cognoſcatur. et talis proportionalitas ſufficit ad hoc ꝙ

infinitum cognoſcatur a finito et econuerſo. Idē
in ſententia reſpondet ad ſimile argumentuꝫ. p^{a}.
p.q.12. arti. p^{o}. ad. 4^{m}. Item contra gen. li. 3°. ca
pitulo. 54. in fine reſpondet ꝙ proportio intelle
ctus creati ad intelligenduꝫ deum: non eſt ſm cō=
menſurationem aliquam proportionis ꝓpe di=
cte: ſed ſm ꝙ proportio deſignat quandaꝫ habi=
tudinem vnius ad alterum vt materie ad formā
vel cauſe ad effectum. ſic eniꝫ nihil prohibet eſſe
proportionem creature ad deum ſm habitudinē
intelligentis ad intellectum: ſicut et ſm habitudi
nem effectus ad cauſam. ¶ Ad. 4^{m}. patet reſpō=
ſio ex his que dicta ſunt in ſexto notabili. ¶ Ad
5^{m}. dicitur ꝙ proportio que requiritur inter cog=
noſcentem et rem cognitam: nec eſt geometrica
nec ſm aliquem determinatū gradū quantitatis
dimēſiue nec virtualis cōmenſurata: ſed exigitur
quidam modus ꝓportionalitatis vt ſicut cognoſ
cens ſe habet ad cognoſcendū: ita ſe habeat cog=
noſcibile ad hoc ꝙ cognoſcatur ꝑut. S. Tho. di=
cit in hac diſ. q. 2. arti. p^{o}. ad. 6^{m}. et huiuſcemodi
modus attenditur in hoc ꝙ res cognita poſſit fie
ri forma intelligibilis cognoſcentis vel ꝑ ſeipſam
vel per ſuam ſpeciem: et ꝙ intellectus ſit ſuſcepti
uus ipſius forme. hunc autem modum proportio
nalitatis non habet intellectus creatus ex puris
naturalibus: ſed illi prouenit ex lumine glorie qd
facit intellectum ſuſceptiuum eſſentie diuine per
modum forme intelligibilis. ¶ Ad ea que duran
dus obijcit cōtra eandē concluſionē dicitur ꝙ ma
ior propoſitio eſt vera de eo quod cadit ſub rō=
ne formali obiecti per ſe et adequati. quod nō eſt
in propoſito. nam obiectum per ſe intellectus no
ſtri eſt quidditas rei materialis: et obiectum ꝑ ſe
et adequatū intellectus angelici eſt ſubſtantia im
materialis compoſita tamen ex potentia et actu.
ſub quorum neutro comprehēditur diuina eſſen
tia ſed vtrūqꝫ excedit ſicut deductum fuit in ſecū
do notabili. ens autem in tota ſui cōmunitate nō
eſt obiectum adequatum intellectus creati: ſed ē
remotum et mediatum. et ideo nimirum ſi ꝑmū
⁊ ſummū ens excedat proportioneꝫ potētie crea
te ad propriū obiectum. vnde et ipſe arguēs coa
ctus eſt fateri ꝙ potentia noſtra intellectiua non
cognoſcit naturaliter deum vel ſubſtantias ſepa
ratas niſi per creaturas corporales que ſunt infe
rioris gradus: nec poſſunt perfecte repreſentare
eum. Quod autem arguens dicit ꝙ exceſſus ob=
iecti non cauſat confuſam et obſcuram cognitio=
nem niſi per accidens: falſum eſt imo de per ſe. nā
ſicut proportio adequata potentie et obiecti cau
ſat per ſe operationem perfectam potentie circa
obiectum: ita et diſpoſitio ꝑ exceſſum obiecti cau
ſat ꝑ ſe imꝑfectam oꝑationē potentie. Unde. S.
Tho. in. q. de anima. q. 16. ad. 5^{m}. ait. licet intelle
ctus nō habeat organū quod poſſit corrumpi ab
intelligibili excedenti: tamē aliquod excellēs in=
telligibile pōt excedere facultatē intellect⁹ noſtri
in intelligendo. ¶ Ad argumēta ſcoti cōtra ſecū=
dam cōcluſionē: ad primū dicitur ꝙ lumen glorie
eſt neceſſarium ad hoc ꝙ intellect⁹ ſit actiuus ſiue
elicitiuus viſionis diuine. et ad huius improbatio
nem dicimus ꝙ lumen glorie eſt neceſſarium ad
actum viſionis dare eliciendum: non propter ob
iectum ſed propter potētiam. Neqꝫ valēt que cō
tra obijcit. non primū quia aſſumptū eſt falſuꝫ vt
alias probatum fuit: et nunc in tertio notabili fu=
it deductum. Neqꝫ valet ſecundū: quia ſi cum di=
citur: habitus non eſt ſimpliciter principiuꝫ agēdi
ſed ſic agendi: intelligatur q̄ſi hīt⁹ nō ſit principiū
ſubſtantie actus ſed dūtaxat modi agendi prout
arguens videtur intelligere: dictum eſt falſum vt
in precedente queſtione oſtenſum fuit. ſi autē in=
telligatur ꝙ habitus ſolus non eſt ſimpliciter pri=
cipium agēdi abſqꝫ potētia: dictum eſt verū ſꝫ nō
militat cōtra nos. ¶ Ad. 2^{m}. dicitur ꝙ minor eſt
falſa ſi naturaliter capiaꝝ. i. in puris naturalib⁹ ꝑ=
ut arguens intendit. ſi autem intelligatur ꝙ intel
lectus creat⁹ ex ſua naturali aptitudine ſit ordina
tus ad beatitudinem conſequendam: vera eſt ꝓ=
poſitio ſed non militat contra nos prout dictum
fuit in ſexto notabili. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur ad minorē
ꝙ licet accidens ſit imperfectius q̄ꝫ natura intelle
ctualis: non tū ſe habent ſicut eſſentialiter ordi=
nata. et ideo minor non recte ſumiꝝ ſub maiori.
Ad illud autem quod arguens ſubiungit ꝙ. ſ. fiat
natura intellectualis in tanto gradu et c̄: dicitur
ꝙ caſus eſt impoſſibilis ⁊ ideo nihil concludit. vn
de ad illum caſum reſpondet. S. Tho. in hac diſ.
. q. 2. arti. 6. ad. 7^{m}. ꝙ nō quicquid ſuꝑaddiꝝ crea
ture poteſt eſſe de conſtitutione nature ipſius. nā
illud quod ad proprietatem nature ſuperioris ꝑ
tinet: non poteſt cōmunicari inferiori nature vt il
lud naturaliter habeat niſi trāſferatur in ſuperio=
rem naturam. ſicut diaphano non poteſt commu
nicari vt abſente lucido luceat: niſi ipſum luciduꝫ
ideſt nature lucide fiat: quamuis lumen ei a cor=
pore lucido cōmunicetur. determinari autem ad
formam intelligibilem increatam eſt proprietas
intellectus increati: et ideo lumen illud per quod
intellectus vnitur forme intelligibili increate: cō=
municari poteſt intellectui creato: ſed non vt ip=
ſum lumen naturaliter habeat: niſi in naturam in
tellectus increati tranſferatur quod eſt impoſſi-

bile. Idem in ſententia et breuiꝰ reſpondet. pͣ. p. q.12. ar. 5. ad. 3m. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra eandem concluſionē primo loco facta: dicitur ad omnia tertio excepto ꝙ quicquid ſit de ꝓpoſitionibus aſſumptis in earū ꝓceſſu nam nōnulle ſunt falſe et alie impertinentes: et tamē omnia procedunt ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ nos ponamus ꝙ lumē glorie requiratur ad hoc ꝙ illo mediante intellectus agens cooperetur diuine eſſentie in cauſando viſionem beatificam. hoc autem falſum ē. naꝫ non ponimus lumen glorie ſubiectiue in intellectu agente: ſed in intellectu poſſibili cuius eſt diſpoſitio eleuans intellectum et perficiens ad recipiendum diuinam eſſentiam tanꝗ formam intelligibilem et ad eliciendum actum viſionis beate. ¶ Ad. 3m. dicitur ꝙ maior propoſitio non eſt vniuerſaliter vera. naꝫ pro premio ſepe redditur homini a rege ꝙ vel aſſiſtat regi vel ei conſilium prebeat aut etiam ꝙ officium honoris vel commodi exerceat: que ſine eius aſſiſtētia ⁊ actionibus fieri nō poſſunt. et idipſum eſt de premio viſionis beate. quia huiuſcemodi premium conſiſtit in operatione ab homine elicita virtute et dono dei. imo in propoſito noſtro ecōtra argui poteſt ꝙ homo cooperetur premianti. quoniam meritum et premium correlatiue dicuntur et ſibi inuicem correſpondent. ſed meritum hominis non eſt a ſolo homine: ſed etiam a deo ſibi cooperante. ergo et p̄miū non erit a ſolo deo ſed et ab homine ſibi cooperante. Ad confirmationem dicitur ꝙ dictū philoſophi non probat ꝙ felicitas non ſit operatio ab homine elicita: cum ipſe expreſſe doceat in primo et decimo ethicorum felicitatem eſſe optimā hominis operationem. ¶ Ad ea que ſecundo loco obijcit: ad primū dicitur ꝙ aſſumptum eſt falſum. et ad eius probationem dicitur primo ꝙ ſimilitudo intellectus poſſibilis ad materiam: nō tenet per omnia: ſed ſolum ꝗᵐ ad hoc ꝙ ſicut materia eſt in potētia ad formas: ſic intellectus poſſibilis ad intelligibilia. verūtamen in pluribꝰ ſunt diſſimilia. nā materia p̊ma eſt pura potētia ex ſui natura. intellectꝰ vero poſſibilis eſt quedam virtus et forma et actus. et ideo magis ei competit agere ꝗ materie prime. Dicitur ſecūdo ꝙ etiam in agendo pōt dari aliqua ſimilitudo inter materiam et intellectuꝫ poſſibilem. qm̄ ſicut intellectꝰ poſſibilis poſtꝗ informatꝰ eſt forma intelligibili eſt principium agendi: ita etiam materia poſtꝗ per formam informat̃ et actuatur poteſt eſſe principium agendi: nam actiones totius ſunt compoſiti ex materia ⁊ forma et non tantū forme. ¶ Ad 2m. dicitur ꝙ dictum philoſophi ſic debet intelligi: ꝙ intellectus agēs eſt quo eſt omnia facere. ſ. omnia intelligibilia in potentia: eſſe intelligibilia actu per illuſtrationem phantaſmatum. vnde nō debet intelligi ꝙ intellectus agentis ſit omnia facere ideſt omnia ītelligere vel omnes intellectiones elicere: ſed hoc eſt propriū intellectus poſſibilis poſtꝗ ſit actu informatus ſpecie vel forma intelligibili. ¶ Ad. 3m. dicitur primo ꝙ nullum inconueniens reputamus intellectum agentem et intellectum poſſibilem eſſe duo principia agētia reſpectu diuerſarum operationum. alia eni operatio eſt intellectus agentis. ſ. illuſtratio phantaſmatum et abſtractio ſpecierum intelligibilium: et alia ē operatio intellectꝰ poſſibilis. ſ. intelligere vl' indiuiſibiliter vel cōponēdo et diuidendo. Dr̄ ſecūdo ꝙ quia ītellectꝰ poſſibilis operationes ſuas elicit virtute luminis intellectus agentis: poſſunt ambo intellectus pro vno agente computari per illā regulā thopicā. vbi vnuꝫ propter alterū et c̄. nec ſic dicēdo ſequit̃ ꝙ intellectꝰ poſſibilis ſit agēs nobiliꝰ et preſtātiꝰ ꝗ intellectꝰ agens: quia etiam ſi habeat nobiliorē actum aut effectū: non illum habet niſi virtute intellectus agentis. ¶ Ad ea q̄ aureolus arguit tertio loco: ad primuꝫ dicitur ꝙ maior eſt falſa. quia etiam ſi potentia non patiat̃ ab obiecto paſſione corruptiua vel abiectiua: indiget vigorari ſi virtus eius deficit ab excellentia obiecti: queadmoduꝫ in ꝓpoſito nr̄o, ꝓut dictum fuit in reſpōſione ad durandū contra primaꝫ concluſionē. Et ad cōfirmationeꝫ dicit̃ ꝙ non militat contra nos. qm̄ auctoritas ph̄i nō aliud ꝓbat niſi ꝙ ex intelligētia ꝑfectioris obiecti: non reddit̃ intellectus minꝰ potens ad intelligēdū minꝰ ꝑfecta queadmodū contingit in ſenſu ꝓpter organi paſſionem. hoc aūt nihil facit ad noſtrū ꝓpoſitū. naꝫ nec poninꝰ intellectū nr̄ꝫ deficere a clara viſione dei ꝓpter organi paſſionē: nec ꝓpter intelligētiaꝫ ꝑfectioris obiecti. imo ecōtra dicimus ꝙ quia intellectus noſter ex vi ſue nature natus ē intelligere infima vt materialia: nō pōt ex ſolis naturalibꝰ ꝑtingere ad viſionē maximi et ſup̄mi intelligibilis. ¶ Ad. 2m. dicitur primo ꝙ vt reſponſum ē ſupra ſimilitudo materie prime ad intellectū poſſibileꝫ nō tenet in omnibꝰ. Dicit̃ ſecūdo ꝙ etiā materia prima intelligit̃ vigorari ad recipiēdam formam ſubalem per diſpoſitiones per quas ſit apta et ꝓpria talis forme. quia non quodlibet recipitur in quolibet. et conſimiliter intellectꝰ poſſibilis vigorat̃ lumine glorie ſicut quadā diſpoſitione ad recipiēdū diuinā eſſentiā tanꝗ formā intelligibileꝫ et conſequenter ad eliciendū actū viſionis diuine eſſentie. nec vigor iſte eſt magis intrinſecus intel

lectui q̄ vigor materie ex diſpoſitionibus proue=
niens. ꝙ autem anima rationalis infundatur ma
terie imediate: non obſtat propoſito. ¶ Ad. 3m.
dicit ꝙ lumē glorie vigorat intellectū poſſibilem
ſecundo modo. ſ. vt diſpoſitio medias inter agēs
et patiens vel inter potētiam ⁊ obiectū. et ad hu
ius pmā impugnationē dicit ꝙ aſſumptum eſt fal
ſum. qm plerūq requirit tale mediū pp̄ter diſpo
ſitionem patientis. ad ſecundam impugnationē
dicitur ꝙ non eſt ad propoſitū. nam non q̄rimus
hic de eo qd deus pōt facere per potentiam abſo
lutam: ſed de eo quod fit ſm cōmunē curſuz ⁊ ma
gis cōpetit potentie dei ordinate. ¶ Ad ea vero
que inducit quarto loco: ad primū dicitur ꝙ aſſū
ptum eſt falſum q̄ꝫ m ad primā partē. et ad eius p=
bationem negat maior. et ad decretalē quam ar=
guens inducit: dicimus ꝙ falſe allegatur. vnde ſic
dicit littera decretalis referēs quintū errorē begu
ardorum. quinto ꝙ quelibet intellectualis natu=
ra in ſeipſa naturaliter eſt beata: ꝙq anima non
indiget lumine glorie ipſam eleuante ad deū vi=
dendum et eo beate fruendum. hec textus decre=
talis. vbi conſtat nullam eſſe factam mentionem
de intellectu agente cui decretalis lumē glorie at=
tribuat: ſed tantūmodo de anima in qua eſt intel
lectus poſſibilis. cui rationabiliter attribuit tanq̄
ſubiecto lumen glorie pro eo ꝙ eſt diſpoſitio ele=
uans et perficiens intellectum ad recipiendū di=
uinam eſſentiam tanq̄ formā intelligibilez et ad
ipſam clare intelligendum et videnduz. que duo
circa quodlibet intelligibile competūt intellectui
poſſibili non intellectui agenti. vnde ſicut dedu=
ctum fuit in quarto notabili: lumen glorie non eſt
neceſſariū ad hoc ꝙ faciat primū et principalem
effectū quem in nobis efficit intellectꝰ agens: ſed
ad effectus cōcernentes intellectū poſſibilē. ac p
hoc nō debet poni diſpoſitio intellectꝰ agētis: ſed
diſpoſitio et perfectio intellectus poſſibilis. argu
ens aūt deceptus eſt ex appellatione nominis: qr
dicitur lumē glorie. non aduertēs ꝙ lumē appella
ri conſueuit omne illud quod ad manifeſtationē
confert. ſm illud apoſtoli ephe. 4. omne qd ma=
nifeſtat lumē eſt. nec eſt inconueniēs ꝙ in anima
beata ſit duplex lumen vnū naturale et aliud ſup
naturale reſpectu diuerſoꝝ actuum. ¶ Ad. 2m. di
citur primo ꝙ licet lux illa incorporea de qua lo=
quitur auguſtinꝰ. ſ. lux intellectus agētis ſit vita=
lis per eſſentiam quia cum ſit potētia anime viuit
vita anime: nō inde ſequitur ꝙ omnis lux in qua
et ſub qua aliquid videtur: ſit vitalis p eſſentiam.
ſicut patet d luce ſolis in qua et ſub qua mens ra=
tionalis per oculos videt colores: quāuis et ip=
ſa viſio ſit actus vitalis. Dicitur ſecundo ꝙ lumē
glorie reducibile eſt ad lucem que eſt vita per eſ=
ſentiam ſcilicet ad lucez que deus eſt. a qua lumē
glorie profluit ⁊ emanat. ¶ Ad. 3m. dicit ꝙ proce
dit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ intellectus poſſibilis ſit
potētia pure paſſiua et nullo modo actiua. quod
eſt falſum prout in tertio notabili fuit deductum.
ex qua falſitate arguens prorupit in alium erro=
rem. ſ. ꝙ lumen glorie detur ad intendēdum ⁊ au
gendum lumen naturale intellectus agentis. qd
non eſt verum prout in quarto notabili probatū
fuit. imo datur ad vigorandam et ampliandam
virtutem intellectus poſſibilis vt ſepe dictuz eſt.
¶ Ad dubia que aureolus mouet quinto loco cir
ca lumen glorie: ad primū patet reſponſio ex ſolu
tione data ad tertium ſcoti contra ſecundā cōclu
ſionem. ¶ Ad. 2m. et. 3m. reſpondetur ſicut reſpō
ſum eſt ad ſecundam impugnationem tertij argu
menti eiuſdē aureoli tertio loco poſiti. ¶ Ad. 4m
reſpondet ſicut reſponſum eſt ad primuz dubiū.
¶ Ad ea q̄ ſexto loco adducit: ad pmuz dicitur ꝙ
aſſumptū eſt falſum. ¶ Ad reſponſiones vero q̄s
arguens adinuenit ad auctoritates quibus lumē
glorie probatur: dicimus ꝙ licet quedam illarum
non probent efficaciter lumen glorie: verūtamē
ſtante veritate ꝙ lumen glorie infundatur a deo
intellectui beatorum ſicut eius diſpoſitio ad vidē
dum diuinam eſſentiam quēadmodum p eccleſiā
fuit determinatum: omnes ille auctoritates ſuo
modo ad id probandum iuuāt: quāuis ab aduer
ſarijs aliter poſſint exponi. Verū ꝙ prima aucto
ritas dicens in pſalmo in lumine tuo videbimus
lumen: ſatis extorte ac ficticie exponitur intelli=
gendo cum dicitur in lumine tuo: ipſum actum vi
ſionis. tum quia actus videndi quāq requirat lu
men: non tamen conſueuit lumen appellari. tum
etiam quia actus viſionis quo beatus videt deuz
eſt actus ipſius beati et illi inherens et ab eo elici
tus. quamobrē magis proprie dici dbet lumē in=
tellectus q̄ lumē dei: quāuis dono dei ſit habitꝰ.
vnde in quacūq auctoritate ibi recitata lumē vl
lux exponitur de actu viſionis: eſt iproprja et ex=
torta expoſitio. ſed quicquid ſit de alijs auctorita
tibus hic recitatis que vt prediximus non effica=
citer propoſitum probant; auctoritas tamen ec=
cleſie in decretali ſupra allegata extra d hereticis
capitulo ad noſtrum: omnes fideles conuincit fa
teri animā beatam indigere lumine glorie ad vi=
dendum diuinam eſſentiam. Nec valet intelle=
ctus quem aduerſarij ſola proteruia dare conan
tur ad textum decretalis. quoniam actus elicitus
a potentia: habet ſe vt eius effectus et vt aliquid

ab ea procedēs. effectus autē vel actus a potētia procedēs: non pōt eleuare et pficere potentiā ad illū met pducēdum: alioquin anteq̄ actu ſit: faceret ad ſui productionē quod eſt impoſſibile et dictum magne demētie. ¶ Cum ergo decretalis dicat expreſſe q̄ anima indiget lumine glorie ipſā eleuante ad deum videndum: manifeſtum eſt q̄ per lumen glorie non intelligit actum vidēdi deū: ſed aliquid aliud animam perficiēs et eleuans ad viſionem dei. ex determinatione profecto eccleſie in hac decretali omnes expoſitiones auctoritatum in contrarium conficte dānantur. ¶ Ad ea q̄ durandus inducit primo loco contra eandem concluſionem: dicitur q̄ lumē glorie requiritur ad cōfortationē intellect⁹ noſtri: non intendendo eius ſubām aut virtutē naturalē: ſed perficiēdo et diſponendo intellectū per modū forme inherentis. quēadmodum gratia et charitas diſponūt et pficiunt animā ad actus meritorios abſq̄ eo q̄ eius ſubām vel naturalē virtutē adaugeant intēſiue. vnde ceſſant obiectiones arguentis cōtra iſtam partē. Rurſus dicimus q̄ intellectus noſter per lumen glorie habet vicē vnius agētis perfecti reſpectu talis viſionis: ſuppoſita diuina eſſentia preſente intellectui ſicut forma intelligibili. et non ſe habēt intellect⁹ et lumē glorie tanq̄ duo imperfecta agentia quemadmodū ſe habent duo trahētes nauem quorū vtrūq̄ eſt quod agit: ſed ſe habent ſicut agens et principium formale quo agit. et ita ceſſat obiectio qua arguēs concludere putabat lumen glorie et potentiam intellectus eē eiuſdem rationis in agēdo. nam vl̄r verū eſt q̄ principium agendi quo et principium agēdi quod: ſunt alterius et alteri⁹ rationis: quia vnū eſt formale et aliud effectiuū. vnde lumen glorie ſe habet ad intellectū poſſibilem ſicut quedam virtus ſibi inherens et illum informās. ac ꝑ hoc valet intellectū confortare pluſq̄ lumē ſolis ſub quo videntur colores: oculos corporales. eo q̄ nō ſe habet ad oculos ſicut formaliter inherens quēadmodū ſe hēt lumen glorie ad intellectū. ¶ Ad ea q̄ ſecūdo loco obijcit ipſe durand⁹ ad primum dicitur primo q̄ nos non ponim⁹ lumē glorie ad ſuſcipiendū actū viſionis beate vt arguens falſo putat: ſed ad eliciendum ipſum viſionis actū. Dicitur ſecundo q̄ nō eſt ſimile de forma et de diſpoſitione ad formam. nam et in naturalibus et in moralib⁹ forme ē diſpoſitio: ſed nō eſt diſpoſitio diſpoſitionis. quia ſic eſſet proceſſus in infinitum. eſt eni in materia vel ſubiecto ordo et aptitudo imediate recipiēdi diſpoſitionem ad formam. et ideo ad illam recipiendam non requiritur alia diſpoſitio. vnde quia natura intellectualis naturalem ordinem et aptitudinem habet ex ſui creatione ad videndam clare diuinam eſſentiam: eo ipſo eſt apta nata recipere immediate lumen glorie. quod ex diuina ordinatione eſt diſpoſitio propria itellectus creati ad talem viſionem eliciendam et ad recipiendum diuinam eſſentiam tanq̄ formam intelligibilem. non enim ad recipiendum quodcūq̄ ſupnaturale requiritur preuia diſpoſitio: ſed tantūmodo ad recipiendū formam que non eſt principalr̄ alterius diſpoſitio. ¶ Ad. 2^{m}. patet reſponſio ex his q̄ dicta ſunt ad primū ſcoti contra primam concluſionem. ¶ 3^{m}. et. 4^{m}. et. 5^{m}. argumentum concedimus loquendo de potentia dei abſoluta. et d̄ hoc latius diximus in quinto notabili. ¶ Ad argumētum ante oppoſitū reſpondet. S. Tho. in hac diſtin. q. 2. arti. 6. ad. 4^{m}. q̄ intellectus creatus nō impeditur ad hoc q̄ naturaliter poſſit deum per eſſentiam videre: ex defectu diuine eſſentie quia ſcilicet de ſe nō ſit intelligibilis in actu: ſed ex parte ipſius intellect⁹ creati. Et in hoc articulus terminatur.

VLteri⁹ circa quadrageſimā nonā diſtinctionē quēritur vtrū eſſentia diuina ab itellectu creato p aliquā ſimilitudinem videatur: et arguitur q̄ ſic. q: itellect⁹ in actu eſt intellectū in actu. ſicut ſenſus in actu ē ſenſibile in actu. hoc autem non eſt niſi in quantū ſenſus informatur ſimilitudine rei ſenſibilis et intellectus ſimilitudine rei intelligibilis vel rei itellecte. ergo ſi deus ab intellectu creato videtur in actu: oportet q̄ per aliquam ſimilitudinem videatur. ¶ In oppoſitum arguitur. quia dicit auguſtinus. 15. de trinitate q̄ cum apoſtolus dicit: videmus nunc per ſpeculū in enigmate: ſpeculi et enigmatis nomine quecūq̄ ſimilitudines ab apoſtolo ſignificate intelligi poſſunt que accommodate ſunt ad deum intelligendum. ſed videre deum p eſſentiam: non eſt viſio enigmatica vel ſpecularis ſed contra eam diuiditur. ergo diuina eſſentia non videtur per ſimilitudinem. ¶ In hac q̄ſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

QUantuꝫ ad primū articulū ſit iſta ɔ̄cluſio ꝙ diuina eſſentia ꝑ nullā ſimilitudinē creatā videri pōt. Hāc ɔ̄cluſionē tenet. S. Tho. in hac diſti. .q.2.ar.pͦ. Itē.pª.p.q.12.ar.2. Et cōtra gen.li. 3.caplo.51. Itē in cōmēto.pª.Corin.13.

QUantum ad ſecūdū articulū arguit̄ cōtra cōcluſionē cōtra quā arguit aureolus in ſuo q̊libet multiplicit̄. et pͥmo q̄dē arguit cōtra ꝓbationes illius cōcluſionis. dicit enim ſic in forma. ſi debeat tolli ſpecies a beatifica viſione: hoc nō facit rō facialis ⁊ clare noticie nec finitatio ſeu limitatio ſpeciei create ꝓpter opinionē q̄ has rōnes aſſignat. Primā q̄deꝫ ſic aſſignāt. nulla ſimilitudo ſpeciei finita pōt repſentare diuinā eſſentiā. qͦ patet primo auctoritate dioniſij ꝺ diuinis nominibꝰ caplo pͥmo. q̄ dicit ꝙ ꝑ ſilitudinē inferioris ordinis rerū nō pn̄t ſupiora cognoſci: ſicut ꝑ ſpēm corꝑis non pōt cognoſci eſſentia rei corporee. ſpēs aūt creata iferioris ordinis eſt q̄ꝫ diuina eſſentia. ¶ 2ª. qꝛ eſſentia dei eſt ipm̄ ſuum eē qͦ nulli forme create cōpetit. et ꝑ ɔ̄n̄s eam repſentare nō pōt. ¶ Tertia rō eſt ꝙ nullū limitatū ꝑ rōnem ſapiētie vl̄ bonitatis vel ipſiꝰ eſſe pōt eſſe ſimilitudo eiꝰ quod ē incircūſcriptuꝫ et cōtinēs ſuꝑeſſentialit̄ q̄cq̄d ſignificari aut intelligi creato pōt. ſ; talis ē diuina eſſentia. ergo nulla creata ſpecies pōt eam repſentare. ¶ Quartā rōnem aſſignāt ex claritate intuitiue noticie. qꝛ ꝑut ait augꝰ.15. de trini. cuꝫ aplſ dicit. videmꝰ nūc ꝑ ſpeculū in enigmate: ſpeculi ⁊ enigmatis noīe quecūq; ſilitudies ſignificate ab aplo intelligi poſſunt q̄ accōmodate ſunt ad itelligēdū deū. ſed videre deū ꝑ eſſentiā nō eſt cognitio enigmatica et ſpecularis: ſed clara et facialis. ergo nō videt̄ ꝑ ſpēm. ſed hoc dicere ē dicere ꝙ deus in ſe nō videat̄ ſed ꝑ theopharias et ſpeculum qͦ eſt abſurdū vel erroneū. Sed his nō obſtantibus ꝓbo ꝓpoſitionē pͥmo qꝛ limitatio nō impedit ſic. actus q̄ videt̄ diuina eſſentia: eſt expreſſiſſima ſimilitudo ipſiꝰ. ſed actꝰ quo videt̄ diuina eſſentia eſt quid limitatū et finitū. ergo aliqua res limitata et finita pōt eſſe expſſa ſimilitudo diuinā eſſentiam repreſentās. maior patet ꝑ auguſtinū.15. de trini. caplo.11. qui ait ꝙ ſimilima ē viſio cogitationis rei illi vnde format̄ et ex qua gignit̄. Et.14ͦ. de trini. caplo.17. tunc ꝑfecta erit ſimilitudo dei i mēte: quādo dei ꝑfecta erit viſio. apoſtolꝰ enī ioānes ait. ſcimꝰ qm̄ cuꝫ apparuerit ſimiles ei erimus qm̄ videbimꝰ eū ſicuti eſt. hinc apparet tūc in iſta imagine dei plenā ſimilitudinē fieri: quādo eiꝰ plenā ꝑcepit viſionē. hec ille. Et caplo.6. dicit cogitationem qua format̄ mentis intuitꝰ imaginē rei eſſe. Silr̄ et anſelmꝰ dicit monol.33. ꝙ nulla rōne negari pōt cognitionē rei eē imagineꝫ eiꝰ tanq; ex eiꝰ impſſiōe formatā. Rōne etiaꝫ patet. illꝺ enī qͦ vltimate facit formalr̄ vt res aliq̄ mēti appareat luceat et ſit p̄ſens in eē ꝓſpecto et cōſpicuo: ē illiꝰ rei expſſiua ſilitudo. hoc patet. eſſe enī apparēs roſe q̄ mihi obijcit̄ nulla roſa exiſtēte: illud nō ē reale ſed rōnis tm̄ vl̄ intētionale. et ideo nihil ē ex ſe ſ; oportet ꝙ reducat̄ ad aliq̄d reale ex cuiꝰ denominatione ſit. illꝺ aūt in mēte eſt q̄dā res q̄ eſt relucētia et apparitio et p̄ſentialitas et ſilitudo conſpicua rei. ob͞m enī qͦ ſic apparet et relucet relucēs ex apparitione expreſſiua apparet et lucet. ſed actus diuine viſionis eſt illud quo formaliter et vltimate diuina eſſentia mēti apparet obijcit̄ et lucet in eſſe conſpicuo et ꝓſpecto. da enim ꝙ nulla alia mutatione facta nec ex parte dei nec ex parte beati deꝰ annihilet viſionē in mēte beati; cōſtat ꝙ non eſt apparēs lucens nec cōſpicua dei eſſentia illi menti: ſed aberit ſ̓m eſſe proſpectū. et hoc eſt cōmune omni actui cognitiuo. nullus eniꝫ habet in proſpectu mentis rem: niſi dum actu de illa cogitat. vnde auguſtinꝰ.14. de trini. capitulo.6. tanta eſt vis cogitationis: vt nec ipſa mens ſit in proſpectu ſuo niſi dum ſe cogitat. nec aliter poſſit eſſe in conſpectu ſuo niſi cogitando. ſequitur multarum diſciplinarum peritus: ea que nouit eiꝰ memoria continentur. nec tamen eſt aliquid in conſpectu mentis ſue niſi dum cogitat. Et libro.15. dicit ꝙ res lucet in cogitatione virtute ipſius. ergo ipſa viſio eſt expreſſiſſima diuine eſſentie imago et expreſſiſſima ſimilitudo illius. minor autem ꝙ actus ſit res limitata patet. quia eſt creata et accidens in ꝺterminato genere qualitatis. ¶ Ad motiua vero in oppoſitum patet. ad primū quidem dicitur ꝙ ſimilitudinem eſſe inferioris ordinis q̄ꝫ ſit res cognita: itelligi poteſt dupliciter. vno modo eſſentialiter quaſi ipſa ſit ꝑ eſſentiā inferior: et ſic conſtat ꝙ omnis ſimilitudo in intellectu exn̄s vel de angelo vel de quauis ſubſtantia: eſt ordinis inferioris cum accidens inferius ſit ſubſtantia nec ſic intelligit dioniſius. vel poteſt intelligi obiectiue: et ſic dioniſius intendit ꝙ per ſimilitudineꝫ inferioris ordinis rerum hoc eſt que repreſentat inferiora: non poſſunt ſuperiora cognoſci. vnde exemplificat ꝙ per ſpeciem corporis non poteſt eſſentia incorporea cognoſci. non ergo ex hac au-

ctoritate poteſt īferri niſi ꝙ dei eſſentia videri nō poteſt per ſpeciem alicuius creature. ſed quando per ſpeciem creatam non repreſentantem creaturam ſed ſolam dei eſſentiam: non infertur. vnde ī argumento cōmittitur fallacia figure dictionis vł amphibologie cum dicitur per ſpeciem rei inferioris ordinis non poſſunt ſuperiora cognoſci. quia vel pōt intelligi intrāſitiue. ſ. p ſpeciē q̄ eſt p eſſentiā ſuā inferior in ordine: et ſic eſt falſa. vel trāſitiue quaſi p ſpēm que eſt de re inferioris ordinis et ſic eſt vera nō ſolū cōparando ſpēm rei inferioris ordinis ad cognitionē rei ſuperioris ordinis. immo etiā econuerſo quia per ſpēm angeli non pōt homo cognoſci. ¶ Ad. 2^{m}. dicit ꝙ peccat ſm nō cauſam vt cauſam. nam non cauſa vt cauſa eſt ꝙ non poſſit ſpecies repreſentare deum que eſt ſuū eſſe: ꝓpter hoc ꝙ ſpēs non eſt ſuū eſſe. ſicut patet ꝙ ſpēs que vere eſt accidēs et inherēs: pōt repſentare ſubam et ſubſiſtens. vnde nulla eſſet ratio q̄ vellet oſtendere ꝙ angelus non poteſt habere ſimilitudinem archangeli: quia angelus in eſſendo ſubſiſtit. omnis aūt ſimilitudo accidentalis inheret et non ſubſiſtit. et ratio huius eſt. quia repſentatio fundatur ſuper qualitatem ⁊ conformitatē non autē ſup exiſtentiam vel inherētiam. vñ accidit rei repreſentanti ꝙ ſubſiſtat vel inhereat vel ꝙ ſit ſuum eſſe vel non ſit. quāuis etiam falſum aſſumat. ſ. ꝙ ſpecies non ſit ſuū eſſe vt alias oſtenſum fuit. quia eſſe non eſt niſi affirmatio eſſentie vere dicens ipām vt cōmentator dicit. 5. metha. et. 10. per conſequēs omnis res eſt ſuū eſſe realiť quāuis differat ſm modum cōcipiendi. ¶ Ad. 3^{m} dicenduʒ ꝙ ꝓpoſitio cui innititur: non eſt vera. ſ. ꝙ illud quod eſt incircūſcriptū cōtinēs in ſe ſupeminenter quicq̄d pōt ſignificari vel intelligi ab itellectu creato: non poſſit repreſentari per ſpeciē finitam et limitataʒ. ꝓbatū eſt eni ꝙ actus viſionis ſimilim⁹ eſt diuine eſſentie exhibens eam preſentem facialiter in eſſe apparenti et cognito. et tñ eſt quid finitū. hoc patet ſi ponderetur ꝓpoſitio que eſt ꝙ ſpēs rei infinite dicitur infinita. ſm hoc eniʒ ſcientia de diuinitate: eſſet infinita. vnde cum repreſentatio fundetur ſuper qualitatē: finitas autem et infinitas fundetur ſuper quantitatem: eſt mutare quale in quantum cum arguitur. hoc eſt ſimilitudo infiniti: ergo hoc eſt infinitum. quod ī exemplo ſenſibili patet. quia per ſpeciē in pupilla deſcribitur ſimilitudo medietatis celi eque repreſentans eam ac ſi equaretur ſibi in quantitate.

¶ Secundo inquit probo propoſitionem ꝙ clara noticia et intuitiua hoc nullo modo impediat. conſtat enim ꝙ noticia rei preſentis per viſuʒ corporeum apprehēſe et clara et facialis noticia: nō impeditur per hoc ꝙ ponitur ſpecies tanq̄ ratio videndi. et per conſequens etiam non eſt verum ꝙ qui poneret diuinam eſſentiam videri per ſpēʒ tanq̄ p rationem vidēdi: poneret diuinam eſſentiaʒ non videri aut enigmate cognoſci. Preterea illud quod ponit enigma et tollit noticiam facialem: eſt mediū creatum ſe tenēs ex parte obiecti. quaſi act⁹ attigat illud mediū et nō diuinā eſſētiā pſe. nō aūt tollit facialē noticiā mediuʒ quod eſt ratio cognoſcendi. quia in illā non fertur ſed immediate in obiectū: quāuis ratio tendēdi ſit ſpēs ergo nō tolliť facialis noticia ſi ſpēs ponatur iſto vltimo modo. ¶ Quod de auguſtino inducitur patet ꝙ nō intelligit de quacūqʒ creata ſimilitudine q̄ adhibeť ad intelligendū deum ſm modum rationis intelligendi: ſed de illa q̄ adhibeť ſʒ modum cuiuſdaʒ medij obiecti. ſm ꝙ dicit Ro. p°. ꝙ inuiſibilia dei per ea que facta ſunt intellecta conſpiciuntur. et ſic ponere ꝙ diuina eſſentia videať per ſpeciem mediam: eſt erroneuʒ. vnde patet ꝙ contigit equiuocatio de medio in toto proceſſu. hec ille. ¶ 2°. principaliter arguit probādo ꝙ deus videtur in patria per creatam ſimilitudinē: qʒ per actum que eſt vera ſimilitudo obiecti. et hoc eſt cōmune omni potētie cognoſcitiue. ſ. ꝙ nulla alia ſpecies eſt ī ea formaliter aut ſimilitudo alia niſi actus qui ſimilim⁹ eſt ipſi rei. ſic ꝙ actus nō addit vltra ſpeciem niſi actualem repreſentationē. hanc autem propoſitionem que vt dicit forte videtur noua: probat duplici ratione. prima fundata in auctoritate. ſecunda tenente ex ſe. quia ſm auguſtinum de moribus eccleſie contra manicheos: nature ordo in ſe habet vt cuʒ aliquid dicim⁹ rationē precedat auctoritas. nam infirma poteſt videri ratio: que cum reddita fuerit auctoritateʒ poſtea per quam confirmeť aſſumit. ſed quia caligantes hominū mētes conſuetudine tenebraʒ pſpicuitati aut certitudini rationis aſpectum idoneum attendere nequeunt: ſaluberrime compertum eſt vt in lucem veritatis aciem titubantē inducat auctoritas. Primo ergo auctoritate fundata in ratione apparet propoſitio. ſi enim vel in intellectu vel in ſenſu que ſunt potentie cognoſcitiue poneretur aliqua ſimilitudo diſticta ab actu et non eſſet ipſa ſimilitudo idest ſpecies et actus qui imprimiť ab obiecto: ſequeretur ꝙ primuʒ receptiuum in ſenſu nō eſſet ipſa viſio: et intellectio non eſſet purum pati ab obiecto. et hoc patet. qʒ ſm ponentes ſpecies diſtinctas realiter ab actu et ſi ſimul tempore potentia reſpiciat vtrūqʒ: tñ ordine nature prius reſpicit ſpecieʒ per quā facta

in actu

in actu primo: elicit actum ſecundum qui eſt cognoſcere itelligere vel videre. et ita cognoſcere nõ eſt purum pati ab obiecto nec primũ impreſſum in potentia. ſed ſancti et philoſophi dicunt ꝙ primum impreſſum ab obiecto in potentia: eſt actus ipſe vt pote viſio et intellectio. et de ſanctis quidem patet, naʒ auguſtinus de quantitate anime capitulo. 12. dicit. quid patiuntur oculi niſi ipſum viſum cum videant. ſi eniʒ me interrogares quid pateretur egrotans: egritudineʒ reſponderẽ. cur ergo interroganti quid videns patiatur: nõ recte viſum ipſum reſpõderem. ¶ Similiter. 11°. de trinitate caplõ. 2°. dicit ꝙ illa informatio que viſio dicitur: a ſolo corpore quod videtur imprimitur. et ſubdit ꝙ tardioribꝰ ingenijs difficile perſuaderi poteſt in nr̃o ſenſu imagineʒ rei viſibilis formari et eandem formam eſſe viſioneʒ. Et infra. imago rei impreſſa ſenſui: eſt viſio ſenſus ve formatꝰ. et concludit ꝙ imago rei que fit in ſenſu eſt viſio. ¶ Similiter eodẽʒ libro capitulo. 9. dicit ꝙ quattuor reperiuntur ſpecies quaſi gradatim nate altera ex altera. ex ſpecie quippe corporis quod cernitur: exoritur illa ſpecies que fit in ſenſu cernentis. et ab hac: ea que fit in memoria. et ab hac: ea que fit in acie cogitantis. et ſubdit ꝙ due iſtarum ſunt viſiones. ſ. illa que fit in ſenſu cernentis: altera in acie cogitantis. propterea duas in hoc anime trinitates volui cõmendare. vnam cum viſio ſentientis formatur ex corpore. aliaʒ cum viſio cogitantis formatur ex memoria. mediam autẽ volui: quia non ſola viſio dei cũ forma memorie cõmẽdatur. ex quo patet ꝙ forma que imprimitur ſenſui eſt ipſa viſio: et que imprimitur aciei cogitationis. non autem illa que imprimitur memorie quia non eſt potentia cognitiua. ¶ Similiter anſelmꝰ monol. 33. dicit ꝙ nulla ratione negari poteſt cum mens rationalis cogitãdo intelligit: imaginem naſci in ſua cogitatione: imo ipſam cogitationem eſſe imaginem. et concludit ꝙ mẽs rationalis cum ſe cogitando intelligit: habet ſecũ imaginem ſuam ex ſe natam ideſt cogitationeʒ ad ſuam ſimilitudinem quaſi ſua impreſſione formatã ¶ Similiter philoſophus. 2°. de anima expreſſe dicit ꝙ idem eſt actus ſenſibilis et ſenſus: et eadẽ eſt actio ſenſibilis et paſſio ſenſus. et ponit exemplũ cõmentator cõmento. 104. dicẽs. verbi gratia. ſonare eſt actio ſoni: audire autem eſt paſſio ſenſus audientis. et verbi gratia. in viſu paſſio viſus eſt videre licet ſit in figura nominis agẽtis. actio vero ſui ſenſibilis quod eſt color: caret nomine in lingua greca. nunc autem cum actio ſenſibilis ſit ĩpreſſio ſpeciei niſi ipſa ſpecies eſſet ipſa ſenſatio formaliter ſed aliqd conſequens aliud a ſpecie: non eſſet verum ꝙ actio ſenſibilis ⁊ paſſio ſenſibilitatis eſſent idem ſm rem. ¶ Similiter phs 3°. de anima poſtq̃ dixit ꝙ intelligere eſt pati: declarans modum illius pati: dicit ꝙ eſſe ſuſceptiuũ ſpeciei. ipſum intelligere appellans ſpeciẽ. et ideo cõmentator cõmento. 25. ait ꝙ intelligere eſt in capitulo paſſionis et paſſiuus: non actio. et tamẽ eſſet actio ſi per ſpẽm intellectꝰ eliceret actũ. Dicit etiam cõmento. 31. ꝙ abſtrahere nihil aliud eſt q̃ facere intẽtiones imaginatas intellectas in actu poſtq̃ erant in potẽtia intellecte. intelligere vero nihil aliud eſt q̃ recipere has intentiones. conſtat autem ꝙ ibi vocat intentiones ipſas ſpecies. ergo ſm mentẽ ſanctorum et phorũ non eſt aliud actus cognoſcitiuus in quacũq; potẽtia apprehenſiua: niſi receptio ſimilitudinis aut ſpeciei aut forme rei cognite. et per conſequens in ea nõ eſt alia ſpecies ponenda. nec valet ſi dicatur ꝙ auctoritates iſte intelligende ſunt per cauſalitatẽ ⁊ non formaliter. vt ſit ſenſus ꝙ ſpecies ſit intellectio aut ſenſatio quia eſt cauſa earũ. hoc vtiq; nõ valet. tum quia ſm hunc moduʒ poſſent omnes propoſitiones eſſentiales infirmari. vnde poſſet dici ꝙ homo eſt animal per cauſalitatem. tum qꝛ talis modus loquendi improprius eſt nec vſitatꝰ in philoſophia: quia eſt cauſa deceptionis. in hoc enim differt phia ariſtotelis ab illa platonis: quia ille loquebatur methaphorice: iſte vero ſub proprijs verbis. tum quia philoſophꝰ et auguſtinus non probarent illud ad quod adducunt has propoſitiones ſi intelligantur per cauſalitatem. ſicut apparet deducenti illud quod auguſtinꝰ dicit. 11°. de trinitate. intendit enim probare quandaʒ trinitatem in ſenſu: accipiendo pro parente corpus viſibile: et pro prole formam impreſſam ac viſionem ipſam. pro tertio vero intentionem copulãtẽ. ſi ergo intelligeret ꝙ forma et viſio eſſent due res et ꝙ forma eſſet viſio per cauſalitatem et non eſſentialiter: tunc haberet quaternitatem qꝛ duas proles impreſſas ab obiecto ſub ordie quodã ſcilicet ſpeculationem et viſionem. cuius oppoſitum ipſe intendit. ¶ Similiter phs in. 2°. de anima non pbaret ꝙ cognoſcens viſionẽ. ſ. ſenſus cõmunis: cognoſceret colorem ſeu colorationeʒ ex hoc ꝙ idem eſt actus ſenſitiui et ſenſibilis: niſi itelligeret ꝙ primũ impreſſum a ſenſibili eſt ipſa ſenſatio: vt a colore coloratio oculi intentionalis q̃ eſt viſio. vbi etiam cõmentator ait ꝙ intelligere nihil aliud eſt q̃ recipere intentiones intellectas. non poteſt ergo gloſari ꝙ hoc ſit dictum per cauſalitatem: quia falſum diceret cũ effectus ſit aliud

a cauſa. ¶ Secundo inqt idez patet ratione dicē-
te propter quid. illud enim quod exiſtens in potē
tia cognitiua ē ſibi formaliter ratio vt res ſibi ap-
pareat principaliter obiectiue: eſt formaliter act⁹
cognoſcendi. conſtat autem ꝙ actus cognoſcēdi
non eſt niſi quedam formalis apparentia. vnde ⁊
greci vocant phantaſiam et apparentiam. et ꝓp-
ter hoc auguſtinus vt ſupra allegatum eſt. 9°. de
trinitate dicit ꝙ iſta eſt vis cogitationis ꝙ facit rē
eſſe in conſpectu. vnde et conſpicere nihil aliud ē
ꝙ̄ in conſpectu habere. cognoſcere autē et aſpice
re: idem eſt. ſed omnis ſimilitudo formalis exiſ
in potentia cognitiua vltimate diſpoſita: eſt illud
quod formaliter facit eidez potentie rē preſentia
liter et obiectiue apparere. et hoc patet ex dicto
philoſophi. 3°. de anima anaxagoram approban-
tis. dicit enim ꝙ ſi intellectus haberet penes ſe a-
liqualem cōnaturalem ſpeciem: faceret apparere
illud cuius haberet ſpeciem. et ꝙ hoc prohiberet
ſpeciem extranei apparere et quaſi obſtrueret in-
tellectum propter hoc quod auicena dicit ꝙ im-
poſſibile erat ꝙ in intellectu remaneret ſpecies.
quia cuz ſit potentia cognitiua: ſemper appareret
quādiu in ipſo eſſet ſpecies per quam obiectuz ap
paret. propter idem etiam memoria non ponit̄
virtus apprehenſiua: quia ſpecies ibi exiſtētes nō
ſemper faciunt lucere obiectuz. et ratio huius po
teſt patere. quia ſpeciei et ſimilitudinis eſt repre-
ſentare. vnde ponentes ſpecies: dicunt eas neceſ
ſarias vt repreſentent obiectum. et manifeſtum
eſt ꝙ omnis ſimilitudo eſt repreſentatiua ſui ſimi
lis et expreſſiua. et per conſequens cum repreſen
tare ſit rem preſentem facere: patet ꝙ ſi ponitur ſi
militudo in potētia cui poteſt fieri repreſentatio
qualis eſt cognoſcitiua: exhibebit actu rem p̄ſen-
tem. igitur omnis ſimilitudo exiſtens in potentia
cognitiua vltimate diſpoſita: eſt actus cognoſciti
uus. ſed ſi preter actum poneretur alia ſpecies: ſe
queretur ꝙ eſſent duo actus quia adhuc illa ſpe-
cies repreſentaret obiectum et ipſum faceret ap-
parere vt dicit philoſophus. Sed forte dicetur ꝙ
ſpecies non ponitur vt repreſentet obiectuz quia
hoc competit actui: ſed vt ſit intellectui ratio agē
di vel vt coagat intellectui ac ſi obiectum eſſet p̄-
ſens. vnde patet ꝙ tenet vicem obiecti in elicien-
do actum. hoc autem non valet. quantumcunqꝫ
enī coagat: adhuc ex vi ſue eſſentie in intellectu
eſt illud quo formaliter obiectum cuius eſt ſimili
tudo repreſentatur ac preſentialiter apparet. nō
enim poteſt ſpecies ſeparari ab actu ſuo proprio.
ſed actus proprius ſpeciei eſt repreſentatio. imo
non eſt niſi repreſentatio obiecti. ergo abſqꝫ hoc
ꝙ coagat ad productionez alterius ſimilitudinis
ipſa ſeipſa formaliter repreſentaret. Et cōfirma-
tur. quia quod ineſt alicui per rationem cōmunē
ineſt cuilibet participanti illam. ſed actui ineſt ꝙ
exhibeat obiectum et faciat formaliter apparere
ex hoc ꝙ eſt ſimilitudo ⁊ repreſentatio obiecti. er
go et hoc inerit ſpeciei alteri ſi ponatur. Confir-
matur etiam quia talis ſpecies et actus nō differ-
rent niſi ſicut expreſſior ſimilitudo et minus exp̄ſ
ſa: et ſic ſicut maior ſimilitudo et minor. et per cō
ſequens non differrent niſi per magis repreſen-
tare et minus. in aliquo ergo gradu faceret appa-
rere obiectum ſpecies predicta. et per conſequēs
eſſet quedam cognitio et quoddam conſpicere.
Forte etiam dicetur ꝙ nec actus nec ſpecies exhi
bent obiectum preſens nec conſtituunt in eſſe ap
parenti. et ita ratio ceſſat. ſed hoc dici nō poteſt.
negans enim quin obiectum aliquod eſſe inten-
tionale habeat et proſpectum in actu intellectus
negat vniuerſale: negat intentiones ſecūdas: ne-
gat relationes rationis. et vniuerſalit̄ negat etiā
ſcientiam eſſe de rebus et veritatem omniū enū-
ciationum. et ponit ꝙ anima nihil apprehendit
et cognoſcit niſi proprias paſſiones ⁊ illud quod
eſt in ea. negat quidem vniuerſale: quia conſtat
ꝙ nec actus intellectus nec aliquid extra exiſtēs
eſt vniuerſale ſed particulare iuxta dictum por-
phirij ſpecies in ſolis nudis puriſqꝫ intellectibus
poſite ſunt. et ideo vniuerſale nihil ē vel non hēt
eſſe niſi in anima obiectiue et ſm̄ eſſe intentiona-
le et apparens. Secunde etiam intentiones et re-
lationes et entia rationis non habent eſſe reale
nec in anima nec extra: ſed tantum eſſe cognitū.
Similiter ſi actus intellectus quo enūciatur ꝙ ro
ſa eſt flos non habet in proſpectu ipſammet ro-
ſam ſed vel ſpeciem vel ipſum actum: ſequitur ꝙ
illa propoſitio eſt falſa quia ſpecies roſe non eſt
ſpecies floris: nec actus eſt actus. ſequitur etiaz ꝙ
ſcientia de iſta propoſitione: non eſt de rebus. et
vniuerſaliter qd quid eſt quod lucet in phantaſ-
mate cuz ſit aliud a phantaſmate et ab actu intel
lectus: neceſſe eſt ꝙ ponatur ſubſiſtere ſicut poſu-
it plato: vel habeat eſſe intentionaliter et ſm̄ eſſe
apparens. et ad hoc eſt intentio auguſtini. 14. de
trinitate capitulo. 6. vbi dicit ꝙ tanta eſt vis co-
gitationis ꝙ nihil eſt in proſpectu mentis niſi il-
lud vnde cogitat. et ſubdit ꝙ anima cogitando ſe
cōgeminat ſe vt ſit in ſe conſpiciēs et ante ſe conſ
picua. et tota doctrina philoſophi et auguſtini v-
bi loquūtur de actibus cognitiuis: hanc veritatez
clamant ſcilicet ꝙ res ſunt ſm̄ eſſe apparens cog-
nitum preſentiale et proſpectum vel intentiona-

le in acie cogitationis. ¶ 2°. inquit hoc poteſt ꝓbari ratione diuiſiua. ſi eni preter illam ſimilitudinem que eſt actus: ponatur alia ſimilitudo in potentia cognitiua: vel eſſet eiuſdē rationis vel alterius. ſed eiuſdem rationis poni non poteſt. tū quia accidentia eiuſdem ſpeciei ſolo numero differentia in eodem ſubiecto plura eſſe nō poſſunt. tum quia quelibet ex illis ſimilitudinibus eſſet formaliter actus cognitiuus ex quo eſſet eiuſdē ſpeciei. et ita bis et duplici actu cognoſceret potētia quicquid cognoſceret. nec etiam poteſt dici ꝙ alterius rationis: quia tunc vna eſſet nobilior alia: et actus eſſet expreſſior ſimilitudo et nobilior. et per conſequens contineret primā ſimilitudinem in virtute. nunc autem due forme tales quarum vna continet aliam in virtute: incōpoſſibiles ſunt in eodem ſubiecto. vnde quia anima intellectiua continet ſenſitiuam: incompoſſibiles ſunt in eodem corpore. eſſet enim bis animatum et bis ſenſibile. quare et ſimilitudo nobilior que eſt cognitio et ignobilior que eſt ſpecies cum hec contineatur virtualiter in illa tanꝗ̄ in eminēti: incompoſſibiles eſſent in eadem potentia ſimul. ſequeretur enim ꝙ idem bis aſſimilaretur alicui. vnde quia tetragonus cōtinet trigonum: figura tetragona et trigona incompoſſibiles ſunt in eadem ſuperficie. ſimiliter quia calidum continet tepidum: impoſſibile eſt tepiditatem ⁊ caliditatem eſſe ſimul in eodem ſubiecto. et ratio ſumi poteſt quia forma diminuta et forma eminens ſpecifice diſticte differunt ſicut habitus et priuatio. ideo differentia ſpecifica forme diminute includit priuationē. differentia vero forme eminentis includit habitum oppoſitum. tales autem differētie incompoſſibiles ſunt in eodem. ¶ Confirmatur. quia tales forme habent rationem terminorum motus: ita ꝙ ſubiectum tranſit ab vna in aliam. quod patet quia non ex quolibet fit quodlibet primo phyſicorum. ſed exiſtens ſub priuatione: transfertur a priuatione in habitum. vnde quecūq; tales forme habent contrarietatē que exigitur ad terminos motus ſicut patet ꝺ tepido et calido: quia cōtrarietas eſt diſtantia ſm priuationem et habitū vt patet. 10. methaphiſice. cum ergo iſte due ſimilitudines eſſent repreſentationes eiuſdem rei: eſſent in eodem genere: nam quelibet eſt repreſentatiua vnius rei. differrent autem ſm expreſſius et nobilius et minus expreſſum et minus nobile. et per conſequens eſſent termini mot⁹. vnde potentia cognitiua dum reduceretur ad ſimilitudinem que eſt actus: amitteret primam ſimilitudinem. ſicut aqua amittit tepiditatē dum acquirit caliditatem. ergo preter ſimilitudinem que ē act⁹ non eſt ponenda alia ſimilitudo in potentia cognitiua. ¶ 4°. inquit hoc idem patet. quia ſi aliqd obſtaret ſupradictis: hoc maxime videretur quia ſm hoc videtur ꝙ ſpecies in intellectu non remaneant poſt actum conſiderandi: aut ꝙ intellect⁹ omnia actu conſideret quorū habet ſpecies ſi ſpecies ſit idipſum quod intellectio. hoc autē omni experiētie repugnat. ſed hoc nō obſtat. quia dicēdum ꝙ licet ſpecies et actus cognitiuus idem ſint ſm ſuū abſolutū: differūt tñ ratione in hoc ꝙ vbicūq; in potentia non apprehenſiua aut in tali diſpoſitione exiſtente in qua non eſt apprehenſiua illa ſimilitudo ponatur: habet rationē tñmodo ſpeciei et non act⁹. et ideo ſpecies in memoria ſenſitiua aut in medio: non eſt apphēſio. nō additur aūt aliud dū eſt apphēſio: niſi ſola preſentialitas et apparentia obiecti que eſt purū ens rationis. quāuis eni ſimilitudo ſemꝑ ſit apta nata preſentare obiectum et facere apparere: non tamē preciſe hoc habet a ſe nec in omni ſubiecto. et ꝓpter hoc in memoria vel in medio quamuis ſit ſpecies non tamen obiectum preſentialiter repreſentat. alioquin medium et memoria vere cognoſcerēt. habet ergo ſpecies in potentia cognoſcitiua vt faciat apparere. quia vtrūq;. ſ. potentia et ſpēs conſtituunt vnū ad quod ſequit̄ obiecti apparentia. ita ꝙ quia eſſe apparēs eſt eſſe vitale: ꝙ ſit hic apparitio eſt ex potētia. ꝙ vero ſit talis res ſub iſta apparitione: eſt ex ipſa ſpecie. et ideo cōmētator 3°. de anima cōmento. 18. dicit ꝙ ſicut eſſe ſenſibile diuiditur in materiam et formam: ſic eſſe intentionale. dicit etiam ꝙ intentio intellecta et intellect⁹ materialis faciūt vnum in actu: ſic ꝙ intellectio actualis componitur ex intellectu poſſibili et ſimilitudine rei q̄ vocatur intētio intellecta. Sic ergo ad difficultatem dicendū ꝙ ſicut ſpecies exiſtens in memoria vel medio vel ſenſu diſtracto ꝑ fortem imaginationem vel in intellectu ſm ponētes eam differre ab actu remanet ſine actu: in his enim omnibus remanet abſolutū ſpēi abſq; hoc ꝙ actu repſentet et exhibeat pſens obm: et tamē iſtud repſentare et ſpecies ſola ratione differunt: ſic in propoſito erit dato ꝙ ſpecies nō differat ab actu realiter ſed ſola ratione. ſ. ſolo actuali repreſentare preſentiam obiecti. videmus enim ꝙ dextrum et ſiniſtrum in colūna non differt re cū ſit relatio rationis: ⁊ tamē amittet rationē dextri ſola mutatione facta alibi. Eſt ergo ſciēdū ꝙ intentio itellecta obiectiue habet duplex ſubiectū. primū in eo ꝙ eſt verū accipiēdo ver̄ ꝓ eſſe appareti. et hoc ſubm ē intētio imaginata. nūq; eni intellect⁹

noſter fertur in aliquod vniuerſale aut aliquã q̃d ditatẽ obiectiue: niſi ſpeculãdo eam in aliquo par ticulari phantaſmate. ⁊ ideo cõmẽtator ait cõmẽ to. 43. ꝙ ꝓportio intẽtionum intelligibiliũ ad in tẽtiones imaginatas: eſt ſicut ꝓportio colorum ad corpus coloratũ: nõ ſicut ꝓportio colorũ ad ſen= ſum viſus. intellecta enĩ ſunt intẽtiones formarũ imaginationis abſtracte a materia. et idẽ dicit cõ mento. 18. ꝙ intẽtiones intellecte ſunt de intẽtio nibꝰ imaginatis ſicut forme de materia. et phs ait ꝙ intelligentẽ neceſſe eſt phantaſmata ſpeculari. Secũdũ vero ſubin ẽ illud ꝑ quod ſunt entia rea lia. et iſtud eſt intellectꝰ poſſibilis informatꝰ ſimili tudine rei. nam totum iſtud eſt intellectio realis a qua dependet eſſe obiectiuũ intentionis intelle= cte. et hoc patet etiam per cõmentatorem in pre= dictis locis. cum ergo omne dependẽs corrũpat̃ ad corruptionem illiꝰ a quo depẽdet: neceſſe eſt ꝙ circa intellectionẽ contingat duplex corruptio et generatio. vna quidẽ in ſe q̃ꝫm ad reale abſolutum quod ꝑ intellectionem importat̃. et ſic generat̃ in= tellectio in addiſcente de nouo aut ſuſcipiente ſi militudinem rei: et corrũpitur in obliuiſcente. al= tera vero q̃ꝫm ad eſſe ꝓſpectũ cũ corrũpit̃ intentio imaginata in qua ſuſtẽtabat̃ intẽtio iſta et per cõ= ſequẽs intellectio quãtũ ad id quod dicit obiecti ue. et ideo experientia docet ꝙ abeuntibꝰ vel tar= datis phãtaſmatibus: intellectio ceſſat. nõ quidẽ quo ad realitatem abſolutam: ſed q̃ꝫm ad actũ ra= tionis qui eſt repreſentare aut exhibere vniuerſa le in proſpectu. et ideo dicit cõmentator cõmen= to. 49. ꝙ intellectus quidditatis aut vniuerſalis indiget forma imaginata indiuiſibili in qua ſuſtẽ= tetur. et phs de memoria dicit ꝙ volens intellige re lineam ſimpliciter: ponit ante oculos lineã pe= dalem: vt in linea pedali cõſideret quidditatẽ li= nee ſimpliciter. Ex his patet ad difficultatẽ. nam in intellectu poſſibili remanet ſpecies et ſimilitu= do ſine actuali conſideratione: non tamẽ vt faci= ens apparere aut vt preſentans obiectũ. et ita re= manet abſolute vt ſpecies et ſimilitudo: nõ autem vt intellectio. ſed dum phantaſia exiſtens in ſuo actu exhibet intentionem imaginatam ſiue parti cularem phantaſiatum: tũc ſimilitudo illa remanẽs in intellectu: exhibet in eſſe obiectiuo intentionẽ intellectam q̃ in illo phantaſmate ſuſtẽtat̃ et col= ligatur. et propter hoc dicit cõmentator cõmẽto 18. ꝙ generatio et corruptio inſunt intellectui: vł ẜm ꝙ ſunt entia ſimpliciter et hoc cum acquirant̃ aut deleãtur ẜm ſuũ eſſe reale ab intellectu poſ= ſibili: vel ẜm eſſe verum et ſic generantur et cor= rumpuntur in intellectu: nõ in ſe per generationẽ vel corruptionem forme imaginate. Concedendum eſt ergo ꝙ intellectio differt a ſpecie: nõ qui dem quo ad aliquid reale abſolutũ: ſed quia intel= lectio nominat ipſam ſpẽm vt actu exhibet obie= ctũ in eſſe preſentiali et apparenti. Finaliter ergo dicit ad cõcluſionẽ ꝙ ad viſionem beatificã reqri= tur ſimilitudo creata q̃ eſt actus viſionis. ſimilitu do vero q̃ ſit videndi ratio vt q̃ coagat actui ad viſionẽ eliciendã aut q̃ terminet viſionẽ ⁊ mediet inter illam et diuinã eſſentiã: nullo modo eſt po= nenda ſed nec in aliqua alia cognitione. hec ille.

Quantum ad ter= tiũ articulũ primo notandum eſt ꝙ ſicut idẽtitas fundat̃ in ſubſtã= tia et equalitas in quãtitate: ita et ſimilitudo fundat̃ in qualita= te. dicunt̃ enim res ſimiles q̃ participãt eandẽ ſpe cie qualitatẽ. et q2 qualitas eſt quedam forma: ẜm quãcũq3 formã accipitur ſimilitudo extẽſo nomi= ne. vnde ſimilitudo duo neceſſario exigit. ſ. quali tatem pro fundamẽto ſubiectũ ſimilitudinis ĩfor mantẽ: et aliud participãs eandẽ ſpecie qualitatẽ ꝓ termino. eſt enĩ ſimilitudo relatio ſimilis ad ſi= mile fundata in idẽtitate qualitatis vel forme ha bentis modũ qualitatis. Ex quibꝰ inferimꝰ ꝙ ẜm actionẽ vel paſſionẽ non attẽditur ſimilitudo in= ter agens et patiens: ita ꝙ actio vel paſſio ſit fun damentum talis ſimilitudinis. probat̃ hoc p̃mo. quia fundamentum ſimilitudinis prout fuit dictũ eſt qualitas. actio autem et paſſio ſunt alterіꝰ pre dicamenti: predicamenta vero ſunt impermixta. Secundo probatur. quia licet per actionem ⁊ paſ ſionem forma agentis que eſt principiũ actionis conueniat paſſo ſicut calor ignis calefacientis cõ= municatur ligno calefacto: ipſa tamẽ actio calefa ctionis nõ ei cõmunicatur nec paſſio ligni igni agẽ ti cõmunicatur. alioquin lignũ eſſet calefaciẽs ig= nem et ignis eſſet a ligno calefactus quod eſt ab= ſurdum. ac per hoc ſimilitudo agentis et paſſi nõ fundatur ſuper actione et paſſione nec ẜm illa at tenditur. nam ẜm illam formam et qualitatem at tenditur ſimilitudo: que eſt cõmunis vtriq3 ſimi= lium. cum ergo actus intellectionis ſeu cognitio= nis ſit actio vel paſſio: conſequens eſt ꝙ ſimilitu= do inter cognoſcentem et rem cognitam non at= tendatur ẜm ipſum intellectionis vel cognitionis actum: ſed ẜm qualitatem aliquam vel formam que ſit cõmunis vtriq3. et hanc dicimus iuxta do= ctrinam phi ſpeciem intelligibilem que eſt quali= tas impreſſa intellectui a re intelligibili eadẽ ſpe cie forme ſue: non in eſſendo ſed in repreſentãdo

nam talis conuenientia exigitur inter cognoſcentem et rem cognitam. propter quod phs dicebat tertio de anima ꝙ lapis non eſt in anima ſed ſpecies lapidis. Et confirmatur. q2 cõmunis fuit omnium phorum ſentẽtia quia ſimile ſimili cognoſcitur. et licet ariſtoteles diſſentiat ab eis in eo ꝙ dicebant animã ex omnib9 rebus naturaliter cõponi vt omnia cognoſceret: in hãc tamẽ ſententiam conſenſit ꝙ omnis cognitio fit per aſſimilationez cognoſcibilis ad cognitum. ex quo ſequitur ꝙ huiuſcemodi aſſimilatio precedit cognitionem ſicut cauſa effectum. et cum eſſe non poſſit per ipſammet rem cognoſcibilem: ſequitur ꝙ fiat per eius ſpeciem et ſimilitudinem precedentem in intellectu cognitionẽ. ¶ Neqz obſtat ſupradictis ꝙ. S. Tho. intentionem et conceptionem intellectus vocat ſimilitudinem rei intellecte cõtra gentiles libro primo capitulo. 54. et de potentia dei. q. 8. arti. pº. nam in his locis et vbicũqz habet talẽ modum loquendi: accipit cõceptionez vel intẽtionẽ pro conceptu mentis quẽ intellect9 format tanqꝫ terminum intellectionis ſeu cognitionis. qui conceptus alio nomine vocatur verbũ mentis et habet modum cuiuſdaz qualitatis vel forme ꝑ actũ intellectionis vel cognitionis conſtitute. quẽadmodum in naturalibus terminus generationis ẽ forma per ipſaz conſtituta ſeu aggenerata. vnde ſanct9 thomas loco proxime allegato de potẽtia dei ſic dicit. intellectus intelligendo: ad quattuor poteſt habere ordinez: ſcilicet ad rem que intelligitur: ad ſpeciem intelligibilem qua fit intellect9 in actu: ad ſuum intelligere: et ad conceptionem intellectus. que quidem cõceptio a tribus predictis differt. a re quidez intellecta: quia res intellecta eſt interdum extra intellectum. conceptio autem intellectus non eſt niſi in intellectu. et iteruz conceptio intellectus ordinatur ad rem intellectam ſicut ad finez. propter hoc enim intellectus conceptionem rei in ſe format: vt rem intellectaz cognoſcat. differt autem ab intelligibili ſpecie: nã ſpecies intelligibilis qua fit intellectus in actu: cõſideratur vt principium actionis intellectus cum omne agens agat ſm ꝙ eſt in actu. intellect9 autem fit in actu per aliquaz formam quaz oportet eſſe actionis principium. differt autem ab actione intellectus: quia predicta conceptio conſideratur vt terminus actionis et quaſi quoddaz per ipſuz conſtitutum. intellectus enim ſua actione format rei diffinitionem vel etiam propoſitionem affirmatiuam ſeu negatiuam.

¶ Secundo Notanduz eſt ꝙ ſimilitudo proprie accepta eſt relatio quedã inter duo ſimilia. ſed quandoqꝫ large capiendo ſimilitudinem: forma ſm quã attenditur ſimilitudo inter res ſimiles appellatur ſimilitudo vtriuſqꝫ. per quem modum dici conſueuit ꝙ ſpecies ſenſibilis in ſenſu: eſt ſimilitudo rei ſenſate. et ſpecies intelligibilis in intellectu: eſt ſimilitudo rei intellecte. et in iſta acceptione capit ſanctus thomas ſimilitudinem prima parte queſtione octogeſima quinta articulo ſecũdo: ꝙ ſicut forma ſm quam prouenit actio tendens in rẽ exteriorez eſt ſimilitudo obiecti actionis vt calor calefaciens eſt ſimilitudo calefacti: ſimiliter forma ſm quam prouenit actio manens in agente: eſt ſimilitudo obiecti. vnde ſimilitudo rei viſibilis eſt ſm quam viſus videt. et ſimilitudo rei intellecte que eſt ſpecies intelligibilis: eſt ſm quam intellectus intelligit. et accipitur iſte modus loquẽdi extendẽdo nomẽ ſimilitudinis ad omne illud quod aliud deſignat vel repreſentat. Sed ſciendum eſt ꝙ aliquid deſignare vel repreſentare aliud contigit dupliciter. vno modo per continentiam quia ſcilicet eſt res quedam continens in ſe actu vel virtute id quod deſignat ſeu repreſentat ſimpliciter vel ſm quid. et quod iſto modo repreſentat vel deſignat aliud: conſueuit appellari eius ſimilitudo modo ſupra dicto. alio modo deſignat ſeu repreſentat aliquid rem aliam non per modum cõtinentie: vt ſcilicet contineat realiter in ſe actu vl' virtute id quod repreſentat vel deſignat: ſed per modum enunciationis quia ſcilicet eſt quedaz rei quaſi verbalis expreſſio. ſm quem moduz nomẽ deſignat et repreſentat rem cui eſt impoſitum: et diffinitio repreſentat quidditatez diffiniti: et oratio aliquam rei compoſitionem. hoc enim nomẽ homo deſignat ſeu repreſentat naturam humanam: quam tamen ipſum nomen realiter non cõtinet. et hec oratio diffinitiua: homo eſt animal rationale: deſignat et repreſentat hominis quidditatem: cum tamen nec in partibus orationis nec ĩ tota oratione aliquid nature humane realiter cõtinetur nec actu nec virtute. quia nihil reale eſt in ipſa oratione quod actu vel virtute contineat humanam naturam. et quod iſto modo deſignat vl' repreſentat aliud: non conſueuit appellari ſimilitudo illius: ſed bene ſignum vel deſignatio. non enim nomen vel oratio conſueuit dici ſimilitudo rei per nomen vel orationem ſignificate. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ cũ ſanctus thomas dicit diuinam eſſentiam non poſſe videri etiam a beatis ꝑ

aliquam ſimilitudinem creatam quia nulla ſpeci=
es vel ſimilitudo creata poteſt repreſentare diui
nam eſſentiam: intelligit de repreſentatione pri=
mo modo dicta: et de ſimilitudine ſm conſuetū
modum loquendi. ac per hoc doctrine ſue non p̄=
iudicat ꝙ ipſa viſio beata hominum et angelorū
deſignet ſeu repreſentet expreſſe et abſq; enigma
te diuinam eſſentiam. nam huiuſcemodi repreſen
tatio: non eſt per modum alicuius rei vel forme
continentis in ſe realiter perfectionem diuine eſ=
ſentie actu vel virtute: ſm quem modum rep̄ſen=
tationis accipitur ratio ſimilitudinis. ſed eſt que=
dam enunciatiua expreſſio per modū orationis
verbalis eius quod eſt diuina eſſentia. quēadmo=
dum in hac propoſitione homo eſt albus: conti=
netur enunciatiue tantūmodo et verbaliter inhe
rentia formalis qua albedo realiter ī eſt homini.
vnde ſicut nullus ſapiens vnq̄ dixit hanc oratio=
nem homo eſt albus eſſe ſimilitudinem hominis
albi: ita nec ſatis docte aliq̄s dixerit ꝙ intellectio
ſeu cognitio ſit ſimilitudo rei intellecte: quamuis
enunciatiue notificet quid ſit. Ueruntamen vt
eos qui contentionibus ſtudēt omni ex parte cō=
uincamus: dicimus vlterius ꝙ etiam ſi cognitio
ſeu viſio intellectus dicatur abuſiue ſimilitudo rei
intellecte: non preiudicat doctrine ſancti docto=
ris ꝙ viſio beatorum qua diuinam eſſentiam cla=
re vident dicatur ſimilitudo expreſſe repreſentās
diuinam eſſentiam. quoniam huiuſcemodi viſio
ex parte principij. ſ. forme intelligibilis ex qua eſt
in intellectu tota ratio repreſentationis rei intel
lecte: eſt quid increatum et infinitum virtute. nā
talis forma intelligibilis eſt ipſamet numero eſſē=
tia diuina cuius virtute viſio beata habet ꝙ ſit ex
preſſiſſime repreſentans diuinam eſſentiam. ac p
hoc non comprehenditur ſub ſpecie vel ſimilitu=
dine creata: de qua ſanctus thomas dicit ꝙ non
ſufficeret repreſentare diuinam eſſentiam. nam
ipſe ibi loquitur de ſpecie vel ſimilitudine que ex
omni ſui parte eſt quid creatum. Hec diximus ad
obſtruendum os aduerſariorum quaſi reſpondē
tes ad hominē. ſed verum eſt ꝙ ſanctus thomas
negans diuinam eſſentiam videri clare a beatis
per aliquam ſimilitudinem creatam: intelligit de
ſimilitudine que ſit forma intelligibilis qua ſicut
principio formali intellectus determinatur ad in
telligendum rem cuius eſt ſimilitudo. nam vt ip=
ſe dicit de veritate queſtione octaua articulo pri=
mo in corpore: in omni viſione oportet ponere ali
q̄d q̄ videns videat rem viſā. et hoc eſt vel eſſen
tia ipſius rei viſe ſicut cum deus cognoſcit ſeipſū
vel ſimilitudo eius ſicut cū homo videt lapidē. et
hoc ideo quia ex intelligente et intelligibili opor=
tet aliquo modo fieri vnū ī intelligendo.

Tertio Notandū eſt prout ſanctus thomas deducit loco proxi=
me allegato in precedēte notabili: ꝙ in omni cog
nitione que eſt per ſimilitudinem: modus cogni=
tionis eſt ſm conuenientiam ſimilitudinis ad il=
lud cuius eſt ſimilitudo. dico autē conuenientiā
non ſm eſſe nature ſed ſm repreſentationem. ſi=
cut ſpecies intelligibilis in anima conuenit cū re
que ē extra animā non ſm eſſe naturale. et ideo
ſi ſimilitudo deficiat a repreſentatione nature ſpe
ciei non autē a repreſentatione generis: cognoſ
cetur res illa ſm rationem generis: non ſm ratio
nem ſpeciei. ſi vero etiam deficeret a repreſenta=
tione generis: repreſentaret autē ſm conuenien=
tiam analogie tantū: tunc etiam nec ſm rationē
generis cognoſcetur. ſicut ſi cognoſcerem ſubſtā=
tiam per ſimilitudinem entis vel accidentis. Ex
quibus inferimus ꝙ ſimilitudo creata per quam
poſſet cognoſci diuina eſſentia perfecte: neceſſa=
rio deberet repreſentare diuinam eſſentiam q̄m
ad propriam et vt ita dixerim ſpecificam naturā.
hoc autem eſt impoſſibile create ſimilitudini ꝓp=
ter multa ī quibus deficit a tali repreſentatione.
et iuxta propoſitum noſtrum hoc eſt vnum quia
nulla natura creata eſt ſuum eſſe. propter quem
defectum nulla ſimilitudo creata poteſt repreſen
tare proprie et ſpecifice diuinam eſſentiam que ē
ſuum eſſe. Et hanc rationem tangit ſanctus tho=
mas prima parte queſtione duodecima articulo
ſecundo in corpore. vbi non fuit mens eius aſſig=
nare defectū repreſentationis in ſimilitudine cre
ata ex parte modi eſſendi ipſius prout aliqui fal=
ſe intellexerunt: ſed ex parte ipſius nature ſimili=
tudinis ſm quam attenditur eius repreſentatio.
vt formetur ſic ratio ſancti doctoris. in omni ſimi
litudine perfecte et ſpecifice repreſentāte eſſentiā
alicu9 rei: virtus repreſentationis que prouenit
ex natura ſimilitudinis debet ſe extendere ad to=
tum illud quod eſt d̄ eſſentia rei repreſentate. cū
autem nulla natura creata ſit ſuum eſſe nec illud
intrinſece contineat quia in omni creatura eſſe ē
extrinſecum eſſentie et differt ab ea realiter: con=
ſequens eſt ꝙ nihil creatum ex ſui natura habet
vim repreſentandi eſſentiam diuinā que eſt ſub=
ſtantialiter ipſum eſſe purum et ſimpliciſſimum.
Ex hac ratione conſequitur alia. nam quia diui=
na eſſentia eſt ſuū eſſe ſimpliciſſimum: ſequit̄ ꝙ
ſit purus actus nihil prorſus potentialitatis hñs.

cum autem nulla res creata ſit purus actꝰ: quini-
mo omne creatum aliquid habet potentialitatis
vel in ſui cōpoſitione vel ſm ordinem ſeu habitu
dinē aliquā: ſaltē habet potētiam ad eſſe et non
eſſe et fuit priꝰ in potētia q̃ꝫ in actu: cōſequens ē
ꝙ nulla res creata poſſit perfecte ⁊ quaſi ſpecifice
repreſentare diuinam eſſentiam. non enim actus
purus per aliquid potentiale perfecte repreſenta
ri poteſt ſicut nec diſſimile per ſuum diſſimile. qꝛ
vt tactum eſt ſupra: omnis repreſentatio eſt ꝓp-
ter conuenientiam quam habet repreſentans ad
repreſentatum. in eo ergo in quo diſconueniunt
vnum non poteſt directe aliud repreſentare. ī re-
bus autē creatis pōt eſſentia repreſentari ꝑ id qꝺ
nō eſt actꝰ purus: quia nec ipſa rei eſſentia eſt actꝰ
purus ſed aliquid potētialitatis implicans.

¶ Quarto Notandum eſt ꝙ vt acci-
pitur ex dictis. S. Tho. p͛a
.p.q.85.arti.p͛o.et.2. phantaſmata cū ſint simili-
tudines indiuiduorum et exiſtāt in organis cor-
poralibus: nō habent eundem modum exiſtendi
quē habet intellectꝰ humanꝰ qui eſt potentia ani-
me non determinans ſibi organum corporale. et
ideo phantaſmata non poſſunt ſua virtute īpri-
mere in intellectum poſſibilem. nam ſicut corpus
non poteſt agere in rem corporeā propria virtu-
te: ita nec agens organicū poteſt agere ꝓpria vir
tute in potentiā non organicā. virtute tamen in-
tellectus agentis phantaſmata illuminantis: re-
ſultat quedam ſimilitudo in intellectum poſſibilē
que eſt repreſentatiua earum rerū quarum ſunt
phantaſmata. non q̃ꝫm ad principia indiuidualia
ſed q̃ꝫm ad naturam ſpeciei. et per hunc modū di
citur abſtrahi ſpecies intelligibilis a phantaſma-
tibus. non ꝙ aliqua eadē numero forma que ꝑ-
us fuit in phantaſmatibus: poſtmodum fiat in in
tellectu poſſibili: ad modum quo accipitur corpꝰ
ab vno loco et transfertur ad alterū. huiuſcemo
di autem ſpecies intelligibilis in intellectu poſſi-
bili: non eſt id quod intellectus poſſibilis directe
intelligit: ſed eſt principium quo intellectus intel
ligit rem vel naturam cuius eſt ſpecies. ¶ Ex qui
bus inferimus falſam eſſe ne dicam vanam ima-
ginationem quorundam dicentium ꝙ ſimilitudo
rei intelligibilis habet duplex ſubiectum. vnū ſm
eſſe reale quod eſt intellectus poſſibilis. et aliud
ſm eſſe apparens vel proſpectum ſm modum lo
quendi illorum quod eſt phantaſma. tum qꝛ hoc
eſt contra omnem philoſophiam. immo implicat
contradictionem ꝙ idem numero accidens ſit in
duobus ſubiectis: eo ꝙ omne accidens numerat͛
et indiuiduatur a ſubiecto ſuo a quo habet eē. tū
etiam quia ſicut capiunt eſſe proſpectum. ſ. ꝓ eſſe
obiectali apparente: quod eſt in aliquo ſm eē ꝓſ-
pectum: non eſt in eo ſubiectiue ſed tantūmodo
obiectiue. nec ſm tale eſſe indiget ſubiecto ſicut
ens rationis. entia ſiquidem rationis prout dedu
ctum fuit libro primo diſtinctione decima nona
queſtione tertia ſub primo notabili: vt ſic nō ſunt
in aliquo ſubiectiue. quia entia rationis non dicū
tur entia ab eſſe exiſtentie: ſed ab eſſe intelligibili
vel obiectali. ſm quod non dicitur eſſe aliqͩd pro-
prie loquendo exiſtere: ſed magis intelligi aut eē
intellectum vel intelligibile. eſſe enī obiectiue in
aliquo: non eſt aliud q̃ꝫ eſſe eius obiectum. huiuſ-
cemodi autem eſſe: non eſt reale ſed rationis. et
inde ē ꝙ cognoſcibilis in q̃ꝫm cognoſcibile ad cog-
noſcentem vel cognitionem: non eſt relatio rea-
lis ſed rationis tantū prout philoſophus dicit. 5.
methaphiſice. Quod autem iſti dicunt ꝙ ſpecies
ſiue ſimilitudo rei intellecte quam ipſi ratione vi-
cti fatētur ſit idē realiter quod ipſa intellectio aut
cognitio pro eo ꝙ vtraqꝫ facit rem intellectā ap-
parere: eſt minus bene dictum. nam ſicut tactū fu
it ſupra in ſecundo notabili: alio modo facit rem
apparere ſpecies ſeu ſimilitudo rei: et alio modo
cognitio aut intellectio. ſicut et apud omne agēs
creatum alio modo forma ſeu virtus agentis eſt
quo agens agit: et alio modo ipſa actio. nam for-
ma ſeu virtus agentis eſt quo agens agit ſicut ꝑn
cipio agendi et ſicut habēs eſſe permanens in a-
gente. actio vero eſt quo agens agit non ſicut ꝑn
cipio agēdi: ſed ſicut actione que magis habet ra-
tionem effectus ⁊ eſt habens eſſe non permanēs
ſed in fluxu ac ſucceſſione. vnde ceſſante motu a-
gentis: ceſſat et ipſa actio nec amplius manet in
eſſe. forma vero ſeu virtus agentis etiam ceſſan-
te actione permanet. ſed fieri non poteſt ꝙ vna ⁊
eadem res ſimul ſit principium actionis et ipſa a-
ctio aut principium et principiatum reſpectu eiuſ
dem. et iterum ꝙ ſimul habeat eſſe permanens ⁊
eſſe ſucceſſiuū et ſimul ſit et deſinat eſſe. Nec q̃ꝫm
ad hoc valere poteſt diſtinctio rationis inter ſpe
ciem vel ſimilitudinem et intellectionem ad quā
iſti confugiunt. nam nulla diſtinctio rationis ſuffi
cit ad hoc ꝙ de vna et eadem re finita et limitata
verificentur premiſſa cōtradictoria predicta. vn
de et iſti verbis ſuis ſe conuincunt dicentes ꝙ ſpe
cies ſiue rei ſimilitudo eſt in intellectu faciens rē
apparere. ex quo ſequitur ꝙ ipſa ſpecies et ſimili-
tudo ſit cauſa apparitionis: et per conſequens ꝙ
nō ſit ipſa apparitio. quia cauſa aliud eſt ab effectu

intellectio vero et cognitio ex ipſa nominis ratio
ne eſt apparitio rei. vnde ſicut nemo ſatis doctus
diceret formam ſeu virtutem agendi eſſe eandeʒ
rem cum actione quam cauſat: ita nec ſatis docte
poteſt dici ꝙ ſpecies vel ſimilitudo faciens in itel
lectu rem apparere: ſit ipſa rei apparitio.

Quantũ ad arti-
culum quartum reſpondendum
eſt ad argumenta contra conclu
ſionem. Et quidem ad primum
contra primam rationeʒ probã-
tem cõcluſionem: dicitur ꝙ aſſumptum eſt falſuʒ.
et ad eius probationeʒ dicitur primo ꝙ maior ꝓ-
poſitio eſt falſa capiendo ſimilitudinem proprie
et ſm conſuetum modũ loquendi. nam vt dedu-
ctuʒ fuit in primo notabili: actus viſionis ſeu cog
nitionis et generaliter actio vel paſſio non ẽ fun-
damentum ſimilitudinis nec proprie dici poteſt
ſimilitudo. Neq; auctoritates auguſtini illi ſuf-
fragantur. non prima qm̃ falſo allegatur ab argu
ente. non enim auguſtinus dicit ꝙ viſio cogitatio
nis eſt ſimilima rei vnde formatur ſicut arguens
falſe recitat: ſed dicit ꝙ viſio cogitationis eſt ſimi
lima viſioni ſcientie. vbi cogitationeʒ accipit pro
verbo formato ex viſione ſcientie id eſt ex intelle
ctione. vnde poſt verba premiſſa auguſtin⁹ ſubiũ
git. quando ergo quod in noticia eſt hoc ẽ in ver
bo: tunc eſt verum verbũ et veritas. Et parũ in-
fra. verum inquit verbũ eſt: cum de ſcientia bene
operandi gignitur. Et infra libro decimo quinto
capitulo decimo ſexto. cogitatio inquit noſtra ꝑ-
ueniens ad id quod ſcim⁹ atq; inde formata: ver
bum noſtrum eſt. Ad quem intellectum facit qđ
infra dicit capitulo penultimo. ait enim. ipſa ſcili-
cet trinitas oſtendit tibi verbum verum eſſe in te
quãdo de ſcientia gignitur id eſt quãdo quod ſci-
mus dicimus: quãuis nullius generis lĩgua ſigni-
ficantem vocem vel proferamus vel cogitemus
vel ex illo quod nouimus cogitatio noſtra forme
tur. fitq; in acie cogitantis imago ſimilima cogita
tionis eius quam memoria cõtinebat. patet igiť
ꝙ auctoritas allegata per arguentem non facit
ad eius propoſitum. Nec ſecunda auctoritas illũ
iuuat: nam truncate illam arguens recitat. ſic eni
habetur in textu. in hac quippe imagine tunc per-
fecta erit dei ſimilitudo: quando dei perfecta erit
viſio. vbi non eſt mens auguſtini dicere ꝙ perfe-
cta dei viſio eſt perfecta dei ſimilitudo: ſed ꝙ per
fecta dei viſio facit ꝙ in imagine dei que eſt in ho-
mine a ſui creatione eo ipſo ꝙ dei capax eſt vt idẽ
auguſtinus dicit ſupra capitulo octauo: ſit perfe-
cta dei ſimilitudo. pro eo quia vt ſanct⁹ thomas
deducit prima parte queſtione nonageſima ter-
tia articulo ſexto et ſeptimo: imago dei principa-
liter attenditur in homine ſm actum mentis ſcili
cet intellectus et voluntatis. ac per hoc quanto
actus mentis fuerint perfectiores ſicut in patria
tanto imago dei que eſt in mente hominis eſt ꝑ-
fectior dei ſimilitudo. vnde patet ꝙ auctoritas al
legata per arguentem impertinẽs eſt ſuo propo-
ſito. Ad quod nihil etiaʒ facit tertia auctoritas al
legata: nam nec iſta fideliter recitatur. non enim
in toto capitulo reperitur dictũ ſicut arguens illđ
allegat. ſed quod ibi magis ad propoſitum trahi
poteſt: eſt quod in principio capituli dicit. tanta ẽ
cogitationis vis vt nec ipſa mẽs quodãmodo ſe
in conſpectu ſuo ponat: niſi quãdo ſe cogitat. ac ꝑ
hoc ita nihil in conſpectu mentis eſt: niſi vnde co
gitatur. et infra cum dicit. mens igitur quando co
gitatione ſe conſpicit: intelligit ſe et recognoſcit.
gignit ergo intellectum hunc et cognitionẽ ſuaʒ.
Sed certe ex his verbis non probatur arguentis
propoſitum. nam non eſt ſenſus verboruʒ ꝙ ipſa
cogitatio ſit mentis imago vel ſimilitudo: ſed ꝙ
ipſa mens quãdo ſe cogitat: eſt ſibi pro imagine ⁊
ſimilitudine ita ꝙ ſeipſam in ſeipſa conſpicit et in-
tuetur. Apparet igitur ꝙ auctoritates auguſtini ꝑ
arguentem inducte: nihil faciunt ad eius propoſi
tum. Nec iterum auctoritas anſelmi ꝑ arguenteʒ
allegata probat eius ꝓpoſitum. qm̃ cogitatio ibi
capitur non pro actu intellectionis: ſed pro cõce-
ptu aut verbo per illum formato quod eſt termi-
nus intellectionis et habet vim forme non actio-
nis. Et ꝙ anſelmus capiat cogitationem pro ver
bo vel conceptu: conſtat ex antecedẽtibus ⁊ ſub-
ſequentibus. premiſerat enim. vtiq; verbum quo
ſe dicit ſumma ſapientia: cõuenientiſſime dici po-
teſt verbum eius ſm ſuperiorem rationem quia
eius perfectam tenet ſimilitudinem. poſt que ver
ba ſtatim ſubiungit. nam nulla ratione negari po
teſt et cetera que arguens allegat. et infra inquit.
cum enim cogito notum mihi hominem abſen-
tem: formatur acies cogitationis mee in talẽ ima
ginem eius qualem illam per viſum oculorum in
memoriam attraxi. que imago in cogitatione ver
bum eſt eiuſdem hominis quem cogitando dico.
et poſt pauca in vltimis verbis capituli ſic conclu
dit de cogitatione formata. que imago eius ver-
bum eius eſt. ¶ Ad rationem autem quam argu-
ens adducit ad id probandũ dicitur ꝙ aſſumptũ
eſt verũ de illo quod facit rem vltimate et forma-

liter apparere ſicut eius ſpecies aut forma: et non
ſicut operatio que enunciatiue tantūmodo facit
rem apparere. et de hoc latius dictum fuit in pri=
mo et ſecundo notabili. In caſu autem ab arguē=
te dato ſi deus annihilaret viſionem in mēte bea=
ti: dicimus ꝙ conſequentia non eſt vera. nam ip=
ſamet diuina eſſentia per ſeipſam perficiens itel=
lectum: eſſet ſibi apparens et lucens et conſpicua
etiam nullo actu intelligendi elicito ab intellectu
beati. nam et cōmuni curſu prius natura ſpecies
intelligibilis repreſentat et facit apparentē rē cu=
ius eſt: q̄ʒ intellectus eliciat actuʒ intelligendi ad
ipſam rem terminatum. quod multo perfectius
poteſt fieri ſi ipſa res per ſeipſam fiat preſens in=
tellectui quemadmodum eſt diuina eſſentia i bea
tis. prius enim natura q̄ʒ intellectus dicat diffini=
tiue aut enunciatiue hoc eſt hoc de re cuius ſpecie
eſt informatus: habet rem ipſam cōſpicuam et ap
parentem in ipſa ſpecie intelligibili quaſi in quo=
dam ſpeculo: vel in re ipſa ſi per ſe ſit forma intel
ligibilis quemadmodum diuina eſſentia in bea=
tis. Ad auctoritateʒ vero auguſtini dicimus ꝙ qꝛ
ſimul tempore mens ſibi relucet et eſt conſpicua
et ſeipſam cogitat: ideo auguſtinus dicit ꝙ nō eſt
in conſpectu ſuo niſi quando ſe cogitat. ſed nihi=
lominus ordine nature prius eſt mens ſibi appa=
rens et cōſpicua anteq̄ʒ de ea actus cogitationis
formetur. non enim ipſa cogitatio ſeu intellectio
elici poſſet: niſi res que intelligitur aut cogitatur
eſſet menti apparens per ſe vel per ſuam ſpecieʒ.
et poteſt poni exemplum in eo qui videt faciem
ſuaʒ vel alterius in ſpeculo. quia prius natura res
cuius eſt facies ſit apparens et perſpicua per faciē
q̄ʒ viſio oculi conſequatur: quamuis ſimul tempo
re ſit vtrūq̄ʒ. vnde auguſtinus vndecimo libro d̄
trinitate capitulo tertio inquit. ſi autem acies re=
cordantis non formaretur ex ea re que erat i me
moria: nullo modo fieret viſio cogitationis. ſed
vtriuſq̄ʒ coniunctio ideſt eius quam memoria te=
net et eius que inde exprimitur vt formetur acies
recordantis quia ſimilima ſunt: veluti vnam fa=
cit apparere. Ad quod facit in capitulo ſequēti cuʒ
dicit. quod ergo eſt ad corporis ſenſum aliqđ cor
pus in loco: hoc eſt ad animi acieʒ ſimilitudo cor=
poris in memoria. et quod eſt aſpiciētis viſio ad
eam ſpeciē corporis ex qua ſenſus formatur: hoc
eſt viſio cogitantis ad imaginem corporis in me
moria conſtitutam ex qua formatur acies animi.
hec auguſtinus. ex quibus apparet ꝙ viſionem et
cogitationem ſemper precedit in ſenſu vel intel=
lectu: ſpecies vel ſimilitudo per quam res cuius ē
ſpecies reluceat et fiat conſpicua. ¶ Reſponſio=
nes autem quibus arguens nititur reſpōdere ad
motiua pro noſtra concluſione inducta: non ſatiſ
faciunt. non prima. nam capiendo ſimilitudinem
inferioris ordinis eſſentialiter vt arguens dicit
vel vt melius dicitur capiendo genitiuum intran
ſitiue in quo ſenſu intellexit dioniſius: falſum eſt
ꝙ omnis ſimilitudo ſit iferioris ordinis q̄ʒ res cu
ius eſt ſub ratione qua eſt ſimilitudo. naʒ ſicut de=
ductum fuit in tertio notabili: inter ſimilitudineʒ
ſeu ſpeciē repreſentātē et rem q̄ per eam repreſen
tatur: non requirit̄ cōueniētia ſm eſſe nature ſed
ſm repreſentationē. vnde licet ſpecies vel ſimili=
tudo angeli vel cuiuſcūq̄ʒ ſubſtantie ſit inferior ſʒ
eſſe nature: equatur tamen illi ſm eſſe rep̄ſentati
uuʒ ſi ſit ꝑfecta quia. ſ. repreſentat rem q̄ʒ[m] rep̄ſen=
tabilis eſt. hanc aūt perfectā rep̄ſentationē: nul=
la forma aut ſimilitudo creata habere pōt reſpe=
ctu diuine eſſentie: ſignanter ꝓpter illa q̄ ſanctus
thomas aſſignat locis ꝓ cōcluſione allegatis. nec
arguens talem repreſentationeʒ ꝓbauit. ¶ Nec
valet ſecūda reſpōſio. qm̄ falſuʒ eſt ꝙ ratio ſancti
doctoris peccet ſm nō cauſam vt cauſaʒ vt argu=
ens putauit nō intelligens vim rationis ſcti tho=
me. que non ſtat in eo ꝙ eſſe ſit inherens vel non
inherēs vel ſubale vel accidētale: ſed in eo quod
dictum fuit in tertio notabili: quia ſcilicet eſſe dei
eſt ipſa diuina natura ⁊ econtra. ac per hoc perfe
cte repreſentari non pōt niſi per naturā que ſit ſu
um eſſe quod nulli nature create poteſt cōuenire
¶ Nec valet tertia reſponſio. naʒ vt ex premiſſis
reſponſionib' apparet et ex dictis in ſecūdo nota=
bili: actus viſionis non pōt ꝓprie dici ſimilitudo
rei viſe. ꝙ ſi abuſiue arguēs contēdat ſimilitudinē
vocari: dicimus falſum eſſe ꝙ viſio clara diuine eſ
ſentie ſit quid finitum ex ea parte qua vim habet
perfecte repreſentare diuinā eſſentiaʒ prout oſtē
ſum fuit in ſecundo notabili. ¶ Ad ea que argu=
ens ſecundo loco obijcit: ad primum dicit̄ ꝙ pec=
cat per fallaciam ſm non cauſam vt cauſam. non
enim ſanctus thomas negat diuinam eſſentiam
clare videri per ſpēm creatam: ea ratione qꝛ viſio
que fit per ſpēm non ſit clara rei viſio. quia immo
contrarium ipſe tenet ſignāter in hac diſ. q. 2. ar.
p°. ad. 16[m]. ſed illđ negat quia nulla ſpecies crea=
ta pōt perfecte rep̄ſentare diuinaʒ eſſentiam. Et
per hec patet reſpōſio ad ſecūdū quod ꝓcedit ex
eodem falſo ſuppoſito. ¶ Rurſus reſponſio quam
dat ad auctoritatē auguſtini nō valet. qm̄ ſenſus
quem in ea habuit arguens eſt contra intentionē
auguſtini. naʒ auguſtinus ibi duo tetigit in quib'

difert viſio dei quam nunc habemus a viſione pa
trie. vnde in eo ꝙ dixit nunc videmus per ſpecu=
lum: tetigit modum viſionis per mediū obiecti vi
ſi. de qua viſione reſponſio arguentis procedit. ſꝫ
ſub enigmatis nomine: quācūqꝫ ſimilitudinēꝫ de
ſignauit et non ſolū que eſt per mediuꝫ obiectum
prout auguſtinus ibi expreſſe dicit. ait enim. pro=
inde quantum mihi videtur ſicut nomine ſpeculi
imaginem voluit intelligi. ſ. apoſtolus: ita nomi=
ne enigmatis quāuis ſimilitudinem tamē obſcu=
ram et ad proſpiciēdū difficilem. hec auguſtinus.
¶ Ad ea que arguens ſecundo principaliter ad=
ducit ad probandum ꝙ deus in patria videtur p
creatam ſimilitudinem. ſ. per actum viſionis que
eſt vera ſimilitudo obiecti: cōcedimus conſequē=
tiam. eſt enim veriſſimū ꝙ videre et cognoſcere
ſeu intelligere non eſt purum pati ſed ſunt opera
tiones preſupponentes quandam paſſionem pro
ut latius oſtenſum fuit pmo libro diſti. 35. ſub p=
mo notabili. Et ad huius improbationem: reſpō
demus primo ad auctoritates. vnde ad primam
auguſtini dicitur ꝙ ſentire et intelligere preſuppo=
nunt receptionem ſpeciei ſenſibilis et intelligibi=
lis in ſenſu et intellectu. et quia omnis receptio ē
quedam paſſio large ſumpta: ideo ſentire et ītel=
ligere quandoqꝫ dicuntur eſſe quoddam pati. nō
predicatione eſſentiali: ſed per cauſam. quia. ſ. ex
predicta receptione ſpecierum que largo modo
dicitur paſſio cauſatur ītelligere et ſentire. Unde
S. Tho. pª. p. q. 85. arti. 2. ad. 3m. pmo inquit cō=
ſideratur paſſio intellectus poſſibilis ſm ꝙ infor=
matur ſpecie intelligibili. qua quidem formatus
format ſecundo vel diffinitionem vel diuiſionem
vel compoſitionem que per vocem ſignificatur.
Item primo ſententiarum diſtinctione quadra=
geſima queſtione prima in corpore dicit. ſentire
q̄ꝫm ad ipſam receptionem ſpeciei ſenſibilis: nomi
nat paſſionem. ſimiliter et intelligere quod etiaꝫ
pati quoddaꝫ eſt vt in tertio ꝺ anima dicitur. ſed
q̄ꝫm ad actum conſequentē ipſum ſenſum pfectum
per ſpeciem: nominat operationem que dicit̄ mo
tus ſenſus. de quo dicit phs in tertio de anima ꝙ
eſt actus perfecti. hec ſanctus thomas. Ex qui=
bus patet ꝙ ſentire et intelligere q̄ꝫm ad ſui ſubſtā
tiam actiones et operationes ſunt. ſed quia non
ſunt ſine paſſione aliqua. ſ. receptione ſpecierum
aliquando vocantur quoddam pati predicatio=
ne per cauſam. Et per hec patet reſponſio ad au=
ctoritates philoſophi et cōmentatoris in quibus
intelligere et ſentire vocantur pati. in omnibꝰ eni
loquūtur de ſentire et intelligere q̄ꝫm ad receptio=
nem ſpeciei ſenſibilis vel intelligibilis. per quam
ſenſus et intellectus prius natura informantur q̄ꝫ
eliciant operationes ſuas que ſunt ſentire et intel
ligere. et ꝙ iſta fuerit mens phi et cōmentatoris
probatuꝫ fuit libro primo diſtinctione. 35. ¶ Ad
ſecundā auctoritateꝫ auguſtini per quam nititur
probare ꝙ forma vel ſpecies rei viſe in ſenſu vel
intellectu ſit ipſa viſio: dicitur ꝙ arguens non ha
buit verum intellectū in verbis auguſtini. naꝫ in
codeꝫ capitulo expreſſe ponit auguſtinus preter
viſionem: formam ſeu ſpēm corporis viſi impreſ=
ſam ſenſui viſus. ſed vt ipſe auguſtinꝰ ibi dicit: qꝛ
ipſa ſpeciei impreſſio et viſio ſunt ita coniuncte vt
ſimul tempore ſint: non diſcernuntur ſenſu ſed ra
tione quāuis duo diuerſa ſint. ait enim ſic quaſi in
medio capituli. ideoqꝫ non poſſumus quidem di
cere ꝙ ſenſuꝫ gignat res viſibilis: gignit tn̄ formā
velut ſimilitudineꝫ ſuā que fit in ſenſu cum aliqđ
videndo ſentimꝰ. ſed corporis formā quod vide=
mus et formā que ab illa in ſenſu videntis fit per
eundem ſenſum: non diſcernimꝰ. qm̄ tanta cōiun
ctio eſt vt nō pateat diſcernendi locꝰ. ſed ratione
colligimus nequaquā nos potuiſſe ſentire: niſi fie
ret in ſenſu nr̄o aliqua ſimilitudo ꝯſpecti corpis.
hec auguſtinꝰ. et infra ſic cōcludit. que cuꝫ ita ſint
tria hec quāuis diuerſa natura quēadmodum in
quandā vnitatē contēperent̄ meminerimꝰ. i. ſpe=
cies corpis quod videt̄: et impreſſa eiꝰ imago ſen
ſui que eſt viſio ſenſuſ ue format̄: et volūtas ani=
mi que rei ſenſibili ſenſum admouet in eoqꝫ ipſaꝫ
viſionem tenet. et parū infra inquit. cum igit̄ hoꝝ
triū tā diuerſe ſube ſint: tamē in tantā coeunt vni=
tatē vt duo priora vix intercedēte iudice ratione
diſcerni valeant. ſpecies videlicet corpis qđ vide
tur: et imago eius q̄ fit in ſenſu. i. viſio. Itē i caplo
tertio ſequenti parum poſt principiū ſic ait. pro il
la ſpecie corporis q̄ videbat̄ extrinſecus: ſuccedit
memoria retinens illam ſpēm quā per corpis ſen
ſuꝫ combibit anima. proqꝫ illa viſione q̄ foris erat
cum ſenſus corpore viſibili formaret̄: ſuccedit in=
tus ſimilis viſio et c̄. et paruꝫ infra. ſicut inq̄t rōne
diſcernebat̄ ſpecies viſibilis qua ſenſus corporis
formabat̄: et eius ſimilitudo q̄ fiebat in ſenſu for=
mato vt eſſꝫ viſio ita erāt cōiūcte vt omnino vna
eadēqꝫ putaret̄: ſic illa phantaſia et c̄. hec auguſti=
nus. Ex quibꝰ manifeſte apparet ꝙ preter viſionē
auguſtinꝰ ponit ſpeciem ſeu ſimilitudinem corpis
informātē ſenſum viſus. ac p hoc arguens falſum
habuit intellectū in verbis auguſtini dicens augu
ſtinum tenuiſſe nullam aliam formaꝫ vel ſimilitu
dinem imprimi a corpore viſibili in viſum: niſi vi=

ſionem. ¶ Tertia vero auctoritas per arguentē inducta ex caplo nono eiuſdē libri: maniſeſte pro nobis facit. arguēs autē trūcate illam recitat. naʒ ſic iacet in textu. in hac igitur diſtributione cuʒ incipimus a ſpecie corporis et peruenimus vſqꝫ ad ſpecieʒ que fit in contuitu cogitātis: quattuor ſpecies reperiunt̄ quaſi gradatim nate altera ex altera ſecunda de prima tertia de ſecunda quarta de tertia. a ſpecie quippe corporis quod cernit̄: exoritur ea que fit in ſenſu cernentis. et ab hac ea q̄ fit in memoria. et ab illa ea que fit in acie cogitantis. quapropter voluntas quaſi parentē cū prole tercopulat. primo ſpeciē corporis cum ea quam gignit in corporis ſenſu. et ipſam rurſus cum ea q̄ fit ex illa in memoria. atqꝫ iſtam quoqꝫ tertio cuʒ ea que ex illa parit̄ in cogitantis intuitu. hec auguſtinus. vbi maniſeſte ponit ſpēm corporis diſtinctā a viſione quam dicit ſecundā ſpeciem q̄ fit in ſenſu videntis per moduʒ quo proles diſtinguitur a parente. qui in omnibus etiam in diuinis realiter diſtinguūtur. et vocat hanc ſpecieʒ minꝰ proprie ſm acceptionem ſimilitudinis ſecundā quam poſuimus in ſecundo notabili. ¶ Ad auctoritatē anſelmi ſupra reſponſum eſt. ¶ Ad primā auctoritatem phi ex ſecundo de anima dicimꝰ ꝙ non militat cōtra nos imo pro nobis facit. nam actus ſenſibilis ibi ſumitur pro ſpecie rei ſenſibilis qua ſenſus informatur et fit vnum ex ſpecie et ſenſu ſicut ex potentia et actu. ꝙ autē eadem eſt actio ſenſibilis et paſſio ſenſus: non eſt ad propoſitū. nam queſtio noſtra nō eſt an actio et paſſio ſint idem ſed vtrū ſpecies viſibilis et viſio ſint idem. et generaliter vtruʒ ſpecies ſenſibilis aut intelligibilis et ſenſatio aut ītellectio ſint idē. ¶ Ad dicta vero cōmentatoris et ad auctoritates phi quibꝰ videntur dicere ꝙ ſentire et intelligere eſt quoddā pati reſponſum eſt ſupra reſpōdendo ad ea q̄ arguēs ſecundo pricipaliter obijcit. Quod arguens dicit ꝙ ſi viſio aut ſenſatio vel intellectio nō eſſent primū et ſolū quod ſenſibilis res et intelligibilis imprimunt ſenſui aut intellectui: nō probarēt auguſtinus et phs intētionē ſuam: dicimꝰ ꝙ eſt falſum. imo ſi non ponerēt ſpēm rei ſenſibilis vel intelligibilis diſtinctā ab actu ſenſationis et ītellectionis non ꝓbarēt intētionē ſuā: ſicut aperte deduximus ex auctoritatibꝰ auguſtini. ¶ Ad rationem vero quā arguēs putat eſſe dicentē propter quid: dicimus ꝙ maior eſt falſa vniuerſaliter ſumpta. nam dupliciter aliq̄d dicit̄ ratio formalis agendi. vno modo ſicut forma q̄ in agēte eſt principiū agendi ſicut caliditas eſt igni principiū formale calefaciēdi. alio modo dicitur aliquid formaliter agere ꝑ aliud non tanqꝫ principiū actionis: ſed tanqꝫ per ipſam actionē. ignis enī calefacit formaliter caliditate tanqꝫ principio calefaciēdi: et calefactione tanqꝫ actione. maior ergo ꝓpoſitio habet veritatem de eo qđ eſt ratio formalis ſecundo modo et non p̄mo modo: ſm quē ſpecies ſenſibilis et intelligibilis eſt rō formalis ſenſui et intellectui vt res ſenſibilis aut ītelligibilis ſibi appareat obiectiue. vnde omnia q̄ arguēs adducit ꝓ ſe probāt ꝙ actꝰ ſentiēdi et intelligēdi faciūt formaliter rē apparere ſenſui aut ītellectui ſecūdo modo: nō p̄mo modo. Quod autem arguēs adducit ex dicto phi cōtra anaxagorā nō eſt ad ꝓpoſitū. qm̄ phs nō repꝛehendit ipſum pro eo ꝙ poneret in anima vel ītellectu ſpēm aduenticiā a ſenſibꝰ impreſſam: ſꝫ quia poſuit ꝙ anima eſſet cōpoſita ſm eſſe naturale ex omnibꝰ rebus vt ſic omnia cognoſceret. nā et ipſe phs ſpecies rerū intelligibiliū ponit in intellectu a ſenſibilibus acceptas per quas cognoſcit. vnde in eodem tertio libro dicit ꝙ lapis nō eſt ī anima ſed ſpecies lapidis. Cum autem arguēs obijcit ꝙ tunc due eſſent in intellectu ſimilitudines aut ſpecies repreſentantes rem intelligibilē: dicimus primo ꝙ illud non eſt nobis incōueniens cuʒ ſint diuerſaruʒ rationū: quemadmodū et ſunt duo qbꝰ omne agēs creatum formaliter agit vt paruʒ ſup̄ diximus. Reſpondemus ſecundo ꝙ ſpecies ſenſibilis vel intelligibilis eſt ꝓprie ſimilitudo rei. ſed actus ſentiendi vel intelligēdi dicit̄ improprie et abuſiue ſimilitudo rei ītellecte vel ſenſate ꝓut in ſecūdo notabili et in quarto fuit deductuʒ. Et cū iterū arguens infert ꝙ tūc duo actus eſſent in ītellectu: cōcedimus cū ſint diuerſarū rationum. naʒ ſpecies intelligibilis vel ſenſibilis habet rationeʒ actus p̄mi. ſenſatio vero aut intellectio ſeu viſio hēt rationē actꝰ ſecūdi q̄ ē opatio. quēadmodum et in eo q̄ virtuoſe opat̄: ſimul ſunt duo actꝰ diſtincti. ſ. virtꝰ tanqꝫ actꝰ primus opantem informans et opatio virtuoſa tanqꝫ actꝰ ſecūdꝰ ab opāte elictus. vn̄ fruſtra arguēs laborat ꝙ ſi ponit̄ in ītellectu ſpecies p̄ter actū intelligēdi: ꝙ illa erit repſentatiua rei intelligibilis. qm̄ illud nos libenter admittimꝰ. imo ad eundē actū ſpēm intelligibilē ponimꝰ. Cū aūt arguens dicit ꝙ tunc ſpecies ⁊ actꝰ intelligēdi nō differrēt niſi ꝑ magis repreſentare et minꝰ in eadem ſpecie: dicimꝰ ꝙ eſt falſum. quia imo differūt ꝑ magis ꝓprie et minus ꝓprie repreſentare et ſm diuerſam ſpecificā rationē prout in ſecūdo notabili deductū fuit. ¶ Ad ſecundā ꝓbationē per rationē diuiſiuaʒ: accipimꝰ ſecūdā partē

diuiſionis.ſ.ꝙ ſunt alteri⁹ rationis. et ad hui⁹ partis improbationem dicimus ꝙ vna eſt nobilior alia. quia ſpecies eſt nobilior ſimilitudo rei intelligibilis q̄ȝ actus intelligendi: quia eſt magis propria. et cum arguens infert ꝙ tunc actus intelligendi eſſet nobilior ſimilitudo et contineret aliā negatur conſequentia. immo econtra ſpecies intelligibilis eſt nobilior et continet virtute actum intelligendi. quemadmoduȝ omnis forma que ē principium agendi eſt nobilior actione et eaȝ virtute continet cum eius virtute producatur. ¶Cum vero arguens obijcit ꝙ due forme quarum vna continet aliā virtute ſunt incompoſſibiles in eodem ſubiecto: dicitur ꝙ illud habet veritatē quādo forme ſunt eiuſdē rationis et ordinis ſicut due forme ſubſtantiales vel duo trigona et caliduȝ et tepidum et ſimilia: ſed non eſt verum quādo forme ſunt diuerſarum rationum et ordinum quemadmodum forma agendi et actio. ſimul eniȝ ſunt in agente virtus et potentia agendi et actio imanens. et forma ſubſtantialis et forma accidentalis per eius virtutem agens. Neqȝ eſt inconueniens ꝙ idem bis aſſimiletur alicui ſicut vnum pomum bis poteſt.i.ſm duo aſſimilari alteri.ſ. in colore et ſapore. vnde quia totus proceſſus arguētis fundatur in pluralitate formaruȝ eiuſdem ordinis et rationis: nihil ad propoſitū cōfert. ¶Ad illa autem que arguens adducit contra aliqua q̄ obſtare poſſunt ſi ſpecies intelligibilis eſſet idipſum quod intellectio: reſpondemus ꝙ inter ea q̄ obſtant: hoc eſt vnum quod arguens tangit. nec valet reſponſio vel magis fuga ad quam arguēs recurrit. nam diſtinctio rationis quam arguēs aſſignat inter ſpeciem et actum intelligendi: dicens illa eſſe eandem rem abſolutam: eſt fictio quedā impoſſibilis. ¶Probatur hoc. quia omnis actio et operatio aut paſſio eſt de numero entium ſucceſſiuorum q̄ȝ[m] ad ſui ſubſtantiam: de quorū ratione eſt ꝙ peracta tranſeunt et non ſunt: quamobrem dicuntur ſucceſſiua. ergo poſtq̄ȝ intellectio perficitur in intellectu: ſtatim tranſit et non eſt. ac ꝑ hoc non poteſt in memoria remanere ſm ſui ſubſtantiam. Cum auteȝ ſpecies rei intelligibilis in intellectu et in memoria maneat poſt actualem conſiderationem prout ſepe auguſtinus dicit in locis per arguentem allegatis libro vndecimo et quindecimo de trinitate: ſequitur ꝙ ſpecies intelligibilis et viſio ſeu intellectio nō ſunt nec eſſe poſſunt vna et eadem res abſoluta. Et confirmatur. quoniam auguſtinus vndecimo de trinitate capitulo ſecundo expreſſe dicit ſpeciem rei viſibilis et viſionem eſſe duo diſtincta: et ꝙ ſe habent adinuicem ſicut parens et proles: qui non ſolum in reb⁹ creatis ſed etiam in diuinis realiter diſtinguūtur. Et preterea ſignanter in eo libro vndecimo capitulo tertio et quarto aperte ponit in memoria ſpeciē rei viſibilis diſtinctam a viſione. ait enim in principio capituli tertij. quia etiaȝ detracta ſpecie corporis que corporaliter ſentiebatur: remanet ī memoria ſimilitudo eius quo rurſus voluntas cōuertat aciem vt inde formetur intrinſec⁹: ſicut ex corpore obiecto ſenſibili ſenſus extrinſecus formabatur: atqȝ ita fit illa trinitas ex memoria et interna viſione et que vtrūqȝ copulat voluntate. Et parum infra. pro illa inquit ſpecie corporis que videbatur extrinſecus: ſuccedit memoria retinens illam ſpeciem quam per corporis ſenſum combibit anima. proqȝ illa viſione que foris erat cū ſenſus corpore viſibili formaretur: ſuccedit intus ſimilis viſio: cū ex eo quod memoria tenet: formatͣ acies animi et abſentia corpora cogitantur. voluntaſqȝ ipſa quomodo foris corpori obiecto formandum ſenſum admouebat formatūqȝ iungebat: ſic aciem recordantis animi conuertit ad memoriam: vt ex eo quod illa retinuit iſta formetur et ſit in cogitatione ſimilis viſio. ſicut autem ratione diſcernebatur ſpecies viſibilis qua ſenſus corporis formabatur et eius ſimilitudo que fiebat ī ſenſu formato vt eſſet viſio: alioquin ita erant cōiuncte vt omnino vna eademqȝ putaretur. ſic illa phantaſia cum animus cogitat ſpeciem corporis cum conſtet ex corporis ſimilitudine quam memoria tenet ⁊ ea que īde formatur ī acie recordātis animi: tamen ſic vna et ſingularis apparet: vt duo quedam eſſe non inueniantur niſi iudicante ratione: qua intelligimus aliud eſſe illud quod in memoria manet etiam cum aliunde cogitamus: et aliud fieri cum recordamur ideſt ad memoriā redimus et illic inuenimus eandem ſpeciem. quā ſi iam ibi non eſſet: ita oblitos nos eſſe dicerem⁹ vt omnino recolere non poſſemus. ſi auteȝ acies recordantis non formaretur ex ea re que erat in memoria: nullo modo fieret viſio cogitantis: ſed vtriuſqȝ coniunctio ideſt eius quaȝ memoria tenet et eius que inde exprimitur: vt formetur acies recordantis: quia ſimilime ſunt: veluti vnam facit comparere. cuȝ autem cogitantis acies auerſa inde fuerit: atqȝ id quod in memoria cernebatͣ deſtiterit intueri: nihil forme que impreſſa erat in eadem acie remanebit: atqȝ ideȝ formabitur quo rurſus conuerſa fuerit vt illa cogitatio fiat. manet tamen illud quod reliquit ī memoria: quo rurſus

cū id recordamur cōuertat̃: ⁊ ꝯuerſa formet̃ atq̃ vnū cū eo fiat vñ format̃. hec oia augu⁹. et ī caplo 4°. poſt mediū ſic cōcludit. qđ ergo eſt ad corpis ſenſum aliqđ corp⁹ in loco: hoc ē ad animi aciem ſimilitudo corpis in memoria. et qđ ē aſpicientis viſio ad eam ſpēm corpis ex qua ſenſus formatur hoc ē viſio cogitātis ad imaginē corpis in memoria cōſtitutā ex qua format̃ acies animi. et qđ ē intentio volūtatis ad corp⁹ viſum viſionēq̃ copulādā vt fiat ibi q̄dā vnitas triū quāuis eorū ſit diuerſa natura: hoc ē eadē volūtatis intētio ad copulādā imaginē corpis q̄ eſt in memoria et viſione cogitātis. hec auguſtin⁹. Ex q̄bus verbis manifeſte apparet ꝙ tā in viſione exteriori q̃ in viſione interiori: duo ſunt realiter ſpecies ſenſibilis vl̃ intelligibilis et ipa viſio q̄ quādo ē interior vocat̃ quādoq̃ ab auguſtino cogitatio. Rurſus ex p̄dictis verbis auguſtini plane accipit̃ ꝙ niſi ſpecies eſſet in memoria: nō formaret̃ viſio iterna ſeu cogitatio: q2 ex ſpecie format̃ ipſa viſio: ſicut et viſio exterior ex ſpecie ſenſibili. Patet igit̃ eſſe ab arguente cōfictū cōtra intētionē auguſtini ꝙ ſpēs intelligibilis et intellectio ſeu viſio itellectualis ſit vna et eadē res ſola ratione diſticta. vñ arguēs nō valens fictionē ſuā ſaluare et veritate conuict⁹ redit ad nr̃am ſentētiā dicēs. habet ergo ſpēs in potentia cognoſcitiua vt faciat apparere: q2 vtrumq̃. ſ. potētia et ſpēs cōſtituūt vnum ad qđ ſequit̃ obiecti apparentia. hec ille. obiecti vero apparentia: eſt eius viſio ſeu cognitio. vñ cū dicat illaz cōſequi ex potētia et ſpecie ſm ꝙ vnū fiūt. ſ. in eſſe intelligibili: conſequēs eſt ꝙ alia res ſit ſpecies et alia viſio ſicut ſe habēt cauſa et effectus. Dictum aūt cōmentatoris ſane intellectuz: pro nobis facit. nam nos cōſimiliter dicim⁹ ꝙ potētia intellect⁹ et ſpēs intelligibilis ſe habēt ſicut materia et forma ⁊ fiūt vnū in actu ſm eſſe intelligibile qđ cōmētator vocat eſſe intētionale. ita ꝙ intellect⁹ in actu eſt q̇d cōpoſitū ex potētia intellectiua et ex ſpecie intelligibili q̃ᵐ ad eē itellectuale. vnde arguēs queadmodū golias ſuo ſe interimit gladio. ¶ Reliqua vero q̄ arguēs longo ſermone recitat ⁊ cōmēdat notāda: magis certe veniūt reprobāda, ꝓut ex q̄rto notabili fit manifeſtū. ¶ Ad argumētum ante oppoſitū reſpōdet. S. Tho. p̄ᵃ. p. q. 12. arti. 2. ad 3ᵐ. ꝙ diuina eſſentia eſt ipſuz eſſe. vnde ſicut alie forme intelligibiles q̄ nō ſunt ſuū eſſe: vniunt̃ intellectui ſm aliquod eſſe quo informāt ipm intellectū et faciūt ipſum intellectuz in actu: ita diuina eſſentia vnitur intellectui creato vt intellectuz in actu: per ſeipſam faciens intellectum in actu. Et in hoc articulus terminatur.

VLtimo circa quadrageſimā nonā diſtinctionē queritur vtrū vidētes deū videāt in eo oia que de⁹ videt vl̃ q̄ poſſūt in ipſo videri: ⁊ arguitur ꝙ ſic. q2 qui intelligit quod mai⁹ eſt: poteſt intelligere minima vt dicit̃ tertio de aīa. ſed oia q̄ de⁹ fecit vel facere pōt: ſunt min⁹ q̃ eius eſſentia. ergo quicūq̃ intelligit deū ꝑ eſſentiaz: pōt intelligere omnia q̄ de⁹ fecit vel facere pōt. ¶ In oppoſitum arguitur. quia angeli vidēt deum ꝑ eſſentiam: et tamē non omnia ſciunt. inferiores enim angeli purgantur a ſuperiorib⁹ a neſciētia vt dicit dioniſius caplo. 6. celeſ. hierar. ipſi etiam neſciunt futura contīgētia nec cogitationes cordiū. hoc enim eſt ſoli⁹ dei. nō ergo quicunq̃ videt dei eſſentiam: videt omnia. ¶ In hac q̄ſtione erunt quattuor articuli vt ſup̄.

QUantuz ad primū articuluz ſit prima concluſio ꝙ nullus intellectus creatus videndo dei eſſentiā: videt in ipſo omnia que de⁹ facit et facere poteſt. Hāc cōcluſionē tenet. S. Tho. in hac diſ. q. 2. ar. 5. Et. p̄ᵃ. p. q. 12. ar. 8. Itē de veri. q. 8. ar. 4°. Et cōtra gen. li. 3. caplo. 56. ¶ Secūda cōcluſio eſt ꝙ intellectus creat⁹ videns diuinam eſſentiaz quodā modo videt ī ea oīa: nō tñ oīa ſimpl̃r. Hāc ꝯcluſionez tenēt. S. T. cōtra gē. li. 3. capi. 59.

QUantum ad ſecūdū articulū arguit̃ cōtra cōcluſiones. Et q̇dē cōtra p̄mā arguit godofred⁹ ſexto quodlibet q̄ſtione tertia vbi ſic dicit. dicūt q̇daz ꝙ de⁹ pōt videri abſq̃ hoc ꝙ aliq̄ creatura videat̃ in eo. q2 itellect⁹ limitat⁹ pōt ꝯſiderare abſolutuz nō ꝯſiderādo relatiuū: dato ꝙ ſint idē abſolutū ⁊ relatiuū. ſ3 de⁹ ē p̄ncipiū cognoſcēdi ſe ſm ꝙ eſt q̇d abſolutū: ⁊ ē p̄ncipiū cognoſcēdi creaturas ſm rōnē relationis q̄ ē idea. g° itellect⁹ creat⁹ pōt videre deū nō vidēdo creaturā ī ipo: q2 pōt ip3 ꝯſiderare nō ꝯſiderādo ideā. iſtđ nō valet. q2 cū eſſētia diuia ex ſua īfinitate ſit oīu3 repſentatiua; idea aūt nō ē aliud q̃ eſſētia diuia īq̃ᵐ repſentatiua alioꝝ. diſticte g° nō pōt videri abſq̃ viſione idee nec ecōtra. Alij dicūt ꝙ quāto aliq̄s itellect⁹ plura videt ī aliq̄

pncipio:tãto pfecti⁹ ip̄z itelligit. q̄ aūt itelligit i ali q̄ alia cognoſcibilia:cognoſcit ipſum q̄m ē cognoſcibile. et per cōſequēs cōprehēdit ip̄m. ſed nullus intellectus creatus pōt deum comprehendere. ergo nullus intellectus creat⁹ videt in deo omnia:ſed aliqua ſic ⁊ aliqua non. iſtud aūt non valet. vnde ſciendū eſt q̄ quedam ſunt q̄ per diuinā eſſentiā naturaliter repſentanť ſicut omnes qdditates: ⁊ hec videnť neceſſario viſa diuina eſſentia. qd̄ patet primo ſic. quia que equaliter habēt repreſentari p diuinā eſſentiā: equaliter habēt videri per eam. ſed omnia talia equaliter habēt repreſentari per diuinam eſſentiam: ergo equaliter videri. minor probatur. quia eſſentia diuina equaliter repreſentat ea q̄ per eam ſm ſuam infinitatē repreſentanť. ſed eſſentia diuina ſm ſuam infinitatē hab3 naturaliter eſſe ſimilitudo omnia talia repreſentās. ergo et c̄. nec pōt dici q̄ diuina eſſentia ſub ratione vnius idee poſſit repſentare vnu3 et ſub ratione alteri⁹ nō repreſentare illud; q2 ab illo nō pēdet repreſentatio diuine eſſentie: quod ſequitur actū intelligēdi quo eſſentia diuina actu intelligitur. ſed idee ſunt hm̄oi quia intelliguntur conſtitui actu intelligēdi quo diuina eſſentia actu intelligitur vt imitabilis a diuerſis. ergo non pōt dici ex parte idee q̄ eſſentia diuina non equaliter repreſentet. Sed ad hoc dicunt quidā q̄ ſicut de⁹ pōt ſe oſtendere ſub ratione entis et veri ſine hoc q̄ oſtendat ſe ſub rōne boni et finis: et per conſequēs pōt videri et non diligi: ita pōt ſe manifeſtare et ſuſpendere actionem qua nata eſt creatura i ea videri. Sed hoc nihil eſt. quia vtrū q̄ qd̄ aſſumitur eſt impoſſibile. ſ. videri diuinā eſſentiā ſine ratione boni et ſine creatura. tum quia dato q̄ dicant verum: adhuc ſtat q̄ ſi deus non ſuſpendat actionem qua videtur creatura in eo: qua ratione videretur vna et alia: quia nō eſt proceſſus ab vno in aliud vel ab ignoto ad notum. et ideo vel omnes videbunť vel nulla. predicta aūt poſitio non ponit q̄ nulla: ergo omnes. Sed adhuc ad p dicta reſpondetur q̄ quia ad beatitudinē ſanctorum videntiū deum: ptinet videre in deo ea q̄ faciunt ad perfectione3 vniuerſi: ideo illa videntur non aūt alia que deus facere pōt. ſed nec hoc valet. quia licet in cognitione per medium creatum intellectus magis determineť ad cognoſcendu3 iſta q̄ illa: tamen illa cognitione q̄ eſt per diuinā eſſentiam: nō magis cognoſcunt hec q̄ illa: quia ſm mediū cognitionis iudicandū eſt de cognitione. ſed medium eſt eſſentia diuina q̄ equaliter ſe habet ad repreſentandū hec ⁊ illa. ergo cognitio q̄ fit per diuinam eſſentiam: non plus reſpicit pfectionē iſtius vniuerſi q̄ alia. ¶ 2°. patet hoc ſic. quia omnis creatura ſm q̄ habet eſſe in deo: eſt creatrix eſſentia. ergo equaliter ſe habet vt videatur per creatricem eſſentiam. ¶ 3°. quia maius ē videre infinitatem diuine eſſentie: q̄ entitatem cuiuſcū q̄ creature. ſed itellectus beatus efficitur potens videre infinitatem diuine eſſentie. ergo multo plus efficitur potens videre in ea omnem creaturam etiam poſſibilem. et ſic nō eſt dare vnde ſtatuatur numerus determinatus viſibiliu3 in diuina eſſentia quin omnia videantur. Si dicať q̄ plus eſt videre diuinam eſſentiam et res in diuina eſſentia q̄ diuinam eſſentiam tantum: nō valet cum omnia videantur per idem medium. per idem etiam patet q̄ ſi ſpecies rerum ſunt multiplicabiles in infinitum: non eſt inconueniens intellectum creatum ſimul videre eas per tale medium infinitum. ¶ 4°. arguit contra probationē concluſionis dicens. nec tamen ſequitur q̄ intellectus creat⁹ licet videat omnia que naturaliter repreſentantur in diuina eſſentia: comprehendat eam. quia quantitas cognitionis poteſt attendi extenſiue penes numerum cognitorum. et intenſiue ſcilicet penes maiorem limpiditate3. licet autem intellectus creatus videat tot in deo quot ipſe deus q̄m ad quidditates creataru3 rerum: non tamen videt equali limpiditate. quia deus videt ſe et relucentia in ipſo infinita limpiditate: intellectus autem finita. et vnus beatus videt limpidius alio: licet omnes equaliter videāt q̄m ad numerum cognitorum. et quia deus eſt claritas infinita: nullus intellectus creatus comprehēdit eu3 niſi intelligat ipſum limpiditate infinita quod eſt creature impoſſibile. ¶ 5°. arguit contra illud qd̄ adducitur de principio reſpectu concluſionum. dicit enim q̄ hoc non eſt ſimile. quia in principio ex quo concluſiones deducimus: non habet cognoſci ipſe concluſiones in actu et ſub proprijs rationibus ante pertractationem vel perſcrutatione3 principij: ſed in virtute et in potentia. et ideo poteſt cognoſci principium ignorata concluſione. et ſic perfectius cognoſcit principium qui cognoſcit principiū et concluſiones: q̄ qui cognoſcit principium tantum. ſed deus eſt ratio cognoſcendi ſimul et diſtincte in eo omnia que in eo relucent. et ſic eodem actu ſine aliqua pertractatione vel perſcrutatione habent cognoſci deus et que in eo relucēt. et ideo nō eſt pfectius cognoſcere deū cum his que relucēt in eo: q̄ cognoſcere ipſum tm̄. q2 non contingit cognoſcere vnum eorum in actu ⁊ aliud in potentia: ſicut eſt de principio et concluſione. ¶ Sed contra hoc eſt quod dicit auguſtin⁹

de videndo deū: q deus eſt ſpeculū voluntarium et ſi vult videt et ſi nō vult nō videtur. et dicēdū eſt q̄ꝫ ad hoc q deus ē ſpeculū volūtariū inq̄ꝫ q̄ ad viſionē eſſentie diuine ſi vult videt et ſi non vult non videt. ſed ſuppoſito q videatur: non poteſt fieri q videatur q̄ꝫ ad vnū et lateat quo ad aliud q̄ꝫ ad ea que nata ſunt naturaliter repſentari in eo. loquendo autem de viſione qua deus videtur per creaturas mediantibus quibus fiūt alique reuelationes ſanctis in vita iſta: poteſt videri quo ad vnum et non quo ad aliud ſicut placet. et de tali viſione loquitur ibi auguſtinus. alia autem ſunt que non ita naturaliter habent repſentari per diuinam eſſentiā ſicut quod hic proponit facere vel illud taliter et tali tempore: et producere vel non ꝑducere ea q̄ libera voluntate ꝑducit et poteſt non producere: et potuit etiam abſolute velle et non velle ſe facturum talia. et hec nō videntur niſi q̄ꝫ deus vult. qualiter autem lateant vt ſunt talia et qualiter poſſunt de nouo reuelari ſine mutatione beatitudinis: alterius negocij eſt. et de his poteſt intelligi illud ꝑma Cori. 2. que ſunt hominis nemo nouit niſi ſpiritus hominis qui eſt in eo. ita et que dei ſunt nemo nouit niſi ſpiritus dei. ſic ergo patet q videns deū: videt in eo omnia naturaliter relucētia ſicut ſunt rationes quidditatiue rerum. non autem ea que ſubſunt diuino propoſito. ſ. quid intendit facere circa res et quid non. et quia primū ad eſſentiā beatitudinis pertinet non ſecundū: ideo ad perfectā beatitudinem creature ſufficit omnia cognoſcere quo ad primū. hec godofredus ī forma. ¶ Cōtra eandē cōcluſionē arguit durādus dicens. beatus videns diuinā eſſentiam cognoſcit in ipſa omnes res creatas et creabiles cognoſcēdo q̄d ſunt. ſed de nulla cognoſcit an ſit ex natura cognitiōis diuine eſſentie. ad cuius probationem premittendum eſt qualiter res create repreſentantur intellectui per diuinam eſſentiam. quo viſo probabit intentum. Quantum ad primum ſciendum eſt q res create non repreſentantur in diuina eſſentia ſicut res obiecte videntur in ſpeculo: nec ſicut determinata in principio vniuerſali ſylogiſtico: ſed ſolū ſicut creabile in ſuo principaliter creatiuo. ꝑmum patet. quia illud quod repreſentatur in ſpeculo: repreſentatur in ipſo quaſi ab alio impreſſū vel ab eo reflexum ſm duas opiniones que ſunt de imagine ſpeculi. nam quidam dicunt q in ſpeculo eſt vere imago impreſſa ab obiecto. alij dicūt q ſolum ab ipſo reflectitur imago vel ſpecies ad oculum. ſed in diuina eſſentia nihil eſt impreſſum a creaturis vel quocūq alio. nec aliquid eſt ab ea reflexum vt ſic per talem impreſſionem vel reflexionē aliq̄ res creata poſſit videri. ergo res create non repreſentantur in diuina eſſentia ſicut in ſpeculo accipiendo proprie ſpeculum: quia large quandoq vocat ſpeculum omne illud in quo aliquid ſpeculamur qualitercunq: ſiue clare vt in filio cognoſcit pater. vnde et filius ſpeculū patris dicitur ſapientie. 7°. candor eſt enim lucis eterne et ſpeculum ſine macula. ſiue obſcure ſicut in creaturis ſpeculamur deū. de qua ſpeculatione ꝑma Corin. 13. videmus nunc per ſpeculū in enigmate. ſed proprie accipiendo ſpeculū prout diſtiguitur contra alia repreſentatiua: verum eſt q in eſſentia diuina non repreſentant res create ſicut in ſpeculo. Secundum patet. ſ. q in ipſa non repreſentant res create ſicut concluſiones in principio vniuerſali ſylogiſtico. quia per principiū vniuerſale et ſylogiſticū nō repſentat aliq̄ cōcluſio particularis in actu et determinate: niſi facta applicatione et ſumptione ſub ipſo. ſed ſolum in vli et in potētia. ſed ī eſſentia diuina repreſentant creature determinate abſq quacūq deductione et applicatione. ergo nō ſic repſentant res in diuina eſſentia ſicut cōcluſiones repſentant in pricipio vli. Ex quo ſequitur q licet clarius videns principiū ſylogiſticū poſſit ꝑ ipſum cognoſcere plures concluſiones quia ſcit facere plures applicationes et deductiones q̄ꝫ vidēs minus clare: tamē iſtud locum non habet in videntibus diuinam eſſentiam que in actu et determinate repreſentat alias res abſq quacūq applicatione ⁊ deductione. Reſtat ergo tertiū. ſ. q res create repreſentātur a diuina eſſentia ſicut cauſa repreſentat effectū. et ex hoc patet quod dictum eſt. ſ. q intellectus beatus vidēs diuinā eſſentiā: videt in ipſa omnes res creatas et creabiles q̄ꝫ ad id quod ſunt. quod ſic probari poteſt. intellectus beatus videns clare et mūde diuinam eſſentiam: videt in ipſa omnia q̄ per ipſam naturaliter et ex neceſſitate repreſentant. ſed diuina eſſentia repſentat naturaliter et ex neceſſitate omnes res creatas ⁊ creabiles q̄ꝫ ad id quod ſunt. ergo et cē. maior patet. quia ex parte repreſentationis non eſt impedimentum cum repſentet naturaliter et ex neceſſitate determinate. nec ex parte intellectus cui fit repreſentatio: quia ex quo poteſt in eſſentiam repreſentantem: poteſt in omnes res per eam repreſentatas. minor probatur. q enim diuina eſſentia repreſentet determinate omnes res exiſtentes et poſſibiles q̄ꝫ ad id quod ſunt: non eſt dubium quia aliter deus non cognoſceret per eſſentiam ſuam omnes res exiſtentes et poſſibiles. ſed q repreſentet illas

naturaliter et ex neceſſitate: ꝓbatur ſic. quia diui
na eſſentia repreſentat res creatas ſicut cauſa rep
ſentat effectū. ſed diuina eſſentia eſt cauſa ſm po
tentiā omniū rerū qꝫm ad id qꝺ ſunt naturalit ⁊ ex
neceſſitate: licet nō ſit cauſa actu ꝓducēs niſi libe=
re. eſt enī in potētia diuīe volūtatis ꝓducere quā=
libet rem. ſed nō eſt in libertate diuine volūtatis
habere potētiam ꝓducēdi quālibet rē. imo ex na=
turali ꝑfectione diuine eſſentie eſt hr̄e potentiam
omnia ꝓducēdi. ſicut aūt cauſa ſm actū ꝓducit ef
fectum q̊ ad eiꝰ exiſtentiā: ita cauſa ſm potentiam
reſpicit effectū ſm eſſentiā vel qꝫm ad illud qꝺ eſt.
quia ſicut ex parte cauſe eſt ꝓductiuū et ꝓducens
ita ex parte effectus eſt ꝓducibile ⁊ ꝓductū. quo=
rum ꝑmum reſpicit eſſentiā abſolute. ſecundū ve=
ro reſpicit eſſētiaꝫ ſub actuali exiſtētia. ſicut ex ꝑte
cauſe ꝓductiuū reſpicit potētiā abſolute: ꝓduce=
re aūt reſpicit eandeꝫ cum reali actione. res ergo
creabiles qꝫm ad id quod ſunt: eſſentialiter neceſ=
ſario repreſentant̄ ꝑ eſſentiā diuinā vt eſt virtus
ꝓductiua. ſed qꝫm ad actionē extraneam repſentā
tur libere ꝑ eſſentiam diuinā vt eſt actu volens ꝓ=
ducere et ꝓducens. patet ergo minor. ſequit̄ er=
go ꝯcluſio. ſ. ꝙ intellectus diuinā eſſentiā videns
videt ī ea omnia alia qꝫm ad id quod ſunt. ſcit enī
de quolibet ente ſiue ſit naturale ſiue ſupnaturale
quid eſt ꝑfecte. vt quid ē homo vel aſinꝰ: gr̄a vel
gloria vel affectio et ſic de ſingulis: non ſolū in ge
nerali. ſcit enim quilibet beatꝰ nō ſolum quid ē ho
mo quia ē quoddā compoſitū ex aīa et corꝑe: ſed
etiam quid ē hic homo: quia eſt quoddā cōpoſitū
ex hac anima et hoc corꝑe. nō tamē ſcit an homo
vel hic homo ſit in rerū natura quia hoc depēdet
ex voluntate diuina: nec preſentatur neceſſario
in eſſentia diuina. deus tñ ſciens eſſentiā ſuā: non
ſoluꝫ ſcit de rebus quid ſint: ſed etiā an ſint vel fa=
cte ſint aut future ſint. et huiuſmodi cauſa aſſigna
tur ab aliquibus quia deus nō ſolum nouit eſſen=
tiam ſuam vt repreſentat res neceſſario qꝫm ad id
quod ſunt: ſed etiā nouit plenarie volūtateꝫ ſuaꝫ
ꝑ quam res in actu ſunt vel fuerunt vel preterie=
runt. ¶ Sed contra hoc inſtatur. quia voluntas
non fertur niſi in precognitū. ergo voluntas diui
na nō vult aliq̄d eſſe vel fore: niſi ſit precognitum
ab intellectu diuino. ergo intellectꝰ diuinus nō ac
cipit cognitionē ꝺ rebus ex hoc ꝙ cognoſcit actuꝫ
voluntatis: ſed eius voluntas exit in actum volē
di rem aliquam fore vel nō fore ex precognitio=
ne intellectꝰ. quod concedēdū eſt. intellectus enī
diuinus nouit pleniſſime diuinā eſſentiaꝫ. et ideo
nouit de rebus creabilibus nō ſolum q̄d ſunt vel
ꝙ eſſe poſſunt: ſed qualiter ſe habeāt vel habere

poſſint ad condecentiaꝫ bonitatis diuine. et ideo
ſeipſo vt praticus eſt: dictat quid et quando ali=
quid ſit ꝓducendū ad manifeſtationē diuine bo=
nitatis et ꝑfectionis. ad cuius dictamē ſm noſtrū
modū intelligēdi: diuina volūtas inclinat̄ et po=
tētia exequit̄. et ſic intellectꝰ diuinꝰ ſcit quicq̄d di=
uina voluntas vult fore vel nō fore: vel quid erit
vel non erit. ſed talē cognitionē de exiſtētia rerū
non habet ex hoc ꝙ cognoſcit actū voluntatis: ſ;
ſeipſo priꝰ dictat quid erit vel nō erit ſm decētiaꝫ
diuine bonitatis. et illud idē diuina volūtas vult
et potētia exequit̄. et quāuis beati ex natura viſio
nis beate non videāt res creatas in eſſentia diui
na ita vt ſciāt de eis an ſint: tamē hoc ſciūt ꝑ aliaꝫ
cognitionē ſeu ꝑ cognitionē naturalē vel reuela=
tionem qꝫm ad eos attinet. et iſta cognitio ꝑtinet
ad beatitudinē eorū accidētalem. hec durandus
in forma. ¶ Cōtra eandē cōcluſionē arguit aureo
lus improbādo motiuū cōcluſionis dicēs. nō im=
peditur quin vidēs diuinaꝫ eſſentiam videat oīa
ex hoc ꝙ diuina eſſentia ꝯprehendit̄. quod patet
ſic. ſi enim vidēs omnes effectꝰ virtutis diuine: cō
prehēderet diuinā eſſentiā: ſequit̄ ꝙ vidēs infini=
tatē dei intēſiuā: multo fortiꝰ cōprehenderet eam
cū intēſiua infinitas ſit ꝑfectior et intimior deo in
finitate extēſiua: imo ⁊ cauſa illius. ex hoc enī deꝰ
pōt cauſare ⁊ repreſentare infinitos effectꝰ: quia
eſt infinitꝰ intenſiue. et ſequeret̄ ꝙ vidēs duos ef
fectus: ꝑfectiꝰ cognoſceret deū q̄ȝ videns vnuꝫ ſo
lum. et quāto plures: tanto magis cognoſceret. ⁊
ꝑ conſequēs in qualibet reuelatione quā deus fa
cit beato: ꝑfectius deū videret. et ſic eſſentia vel
eiꝰ beatitudo intēderet̄. rurſus ſequeret̄ ꝙ vidēs
vnam creaturā a deo creari: cōprehēderet virtu=
tis ſue infinitatē: cum creatio habeat ꝓ cauſa ſolā
virtutē infinitā. adhuc deus viſus in quolibet gra
du: nō eſſet exemplar omnis creature: ſed viſus ī
minori eſſet exemplar vniꝰ: viſus aūt in maiori eſ
ſet exēplar alteriꝰ. et ſic nō poſſet deus lino reue=
lare ea que petro: niſi poneret ipm̄ in gradu beati
tudinis quē habet petrus. nec angelo inferiori ea
q̄ reuelat ſupiori. ſed hec omnia icōueniētia ſunt.
ergo vidēs oēs effectus qui ſubſunt vel ſubeſſe
poſſunt diuine virtuti: non comprehēderet eam.
Confirmat̄. quia omnes creature in eſſendo nō
adequant dei infinitatē. quare nec ſi ponant̄ om
nes cognoſci: adequarēt eius cognoſcibilitatem.
Et iterum cōprehēſio non attenditur penes hoc
ꝙ omnia que ſunt vel relucent in diuina eſſentia
cognoſcant̄: cum quilibet beatus videat exiſten=
tiam et diſtinctionem triū ꝑſonarū et quicq̄d eſt
reale in deo: cum ſimul ſint. et ꝑ conſequēs cōpre=
henderet.

hẽderet.ſed potius attẽditur penes claritatẽ et gradũ viſionis:quia nõ in tãta claritate et tãtuꝫ videt q̃ꝫᵐ viſibilis ẽ. nõ ſequit̃ ergo ꝙ vidẽs deũ et omnes eius effectus cõprehẽderet:quia non infinite deũ videret. Ad motiuũ autẽ opinionis dicẽdũ ꝙ aſſumit qḋ nõ eſt verũ.ſ.ꝙ vidẽs eſſentiã:per eam videat creaturas ſub ea ratione qua ẽ cauſa efficiẽs ⁊ que cõtinent̃ ĩ eis virtute.nõ videt aũt ſic:ſed potiꝰ tãq̃ꝫ exẽplar ⁊ idea. ſub quocũq̃ꝫ aũt gradu videat̃:oĩum eſt exẽplar. ⁊ iterũ in argumẽto cõmittit̃ fallacia cõſequẽtis. veruꝫ eſt enĩ ꝙ cognoſcẽs cauſam: pfectiꝰ põt cognoſcere plures effectꝰ: et cognoſcẽs pfectiꝰ pncipiũ põt cognoſcere plures cõcluſiões.ſed nõ ſequitur ecõuerſo ꝙ cognoſcẽs plures cõcluſiões:pfectius cognoſcat pncipiũ: aut cognoſcẽs plures effectꝰ cognoſcat pfectiꝰ cauſam.cuiꝰ ratio eſt.q꜡ principiũ in quolibet gradu cognituꝫ: eſt cauſa oĩum cõcluſionũ ꝓportionabiliter: tũ q꜡ vt pfectiꝰ cognitũ:ẽ cauſa cognitionis pfectioris. ⁊ im pfectiꝰ cognituꝫ: ẽ cauſa ipfectioris. quãto ergo quis pfectiꝰ videt diuinã eſſentiã: pfectius videt creaturas dũ ſibi reuelant̃. ſed nõ ſequit̃ ecõuerſo:q꜡ viſa eẽntia in eodẽ gradu: poſſũt plura reuelari ⁊ cognoſci et p cõſequẽs oĩes. ¶ Cõtra ſecũdã cõcluſioneꝫ arguit aureolus ꝓbãdo ꝙ ſi creature videntur in diuina eẽntia ſeu ĩ verbo eadẽ viſione et eodẽ actu quo videt̃ verbũ: ineuitabile ẽ quin vidẽs diuinã eſſentiã: videat omnẽ creaturã. nec poterit alternatim nũc videre vnã creaturã et nũc aliã:ſed qua ratione videt vnaꝫ videt aliã et p cõſequẽs omnes. hoc ꝓbo inquit dupliciter. primo ſic. omnis diuerſitas q̃ eſt circa obiecta in eſſe cognito ⁊ in eſſe intẽtionali: reduci habet neceſſario ad diuerſitatẽ in actu cognitiuo ſm ſuũ eſſe reale. hoc patet. q꜡ eſſe intẽtionale nihil ẽ in ſe:ſed totũ ſuũ eſſe eſt ex actu cognitiuo. et ratio ẽ q꜡ eſſe ĩtentionale eſt tãtũmodo ens rationis. ergo impoſſibile ẽ ꝙ fiat de nouo eſſe intẽtionale niſi p actũ realẽ cognitiuũ: vel ꝙ fiat variatio in iſto niſi fiat in illo. alioqui eſſet p ſe ens in eſſe. et p cõſequẽs eſſet ens reale ⁊ nõ rationis tãtũ. ¶ Et cõfirmat̃. q꜡ nulla actione põt attigi imediate ⁊ directe: ſed attingit̃ actiõe pattingẽte actũ cognoſcẽdi. ad cuiꝰ poſitionẽ vel variationẽ ponit̃ ⁊ variat̃ eẽ cognitũ aut hoc vl̃ illḋ cognitũ ex tali vel tali cognitione. a quo enĩ res habet vt ſit: ab eo habet vt tale vl̃ tale ſit. ſed ad variationẽ actꝰ viſionis diuine eſſentie: nõ habet reduci illa varietas vel diuerſitas qua nũc videtur ſola eſſentia ſine creatura: nũc aũt cũ aliqua creatura: et nũc illa videtur nũc iſta creatura: et nũc vident̃ pauciores nũc plures. ergo neceſſariũ eſt ſi illa viſione qua videtur diuina eſſentia videtur creatura: ꝙ omnes creature videãtur. ꝙ aũt ad variationẽ beatifice viſionis qua videt̃ diuina eẽntia nõ poſſit reduci illa diuerſitas: patet. quia vel reduceret̃ ad diuerſitatẽ ſpecificam vel numeralẽ in eodẽ gradu: vel ad intenſioneꝫ actus et remiſſionẽ actꝰ. nõ põt aũt reduci ad diuerſitatẽ ſpecificã: quaſi actꝰ quo videtur diuina eſſentia nũc cum vna creatura nũc cum alia nũc cũ pluribꝰ nũc cũ paucioribꝰ nũc cũ creatura nũc ſine creatura: ſit alteriꝰ ſpeciei. quia cuꝫ q̃libet ſit beatificꝰ: ſequeretur ꝙ eſſent plures actꝰ beatifici differẽtes ſpecie. et ꝙ in qualibet reuelatione variaret̃ beatꝰ ſm ſpeciẽ et ſua beatitudo: et eẽt beatꝰ ſicut camerleonta quod ẽ incõueniẽs. nec põt reduci ad ſolã diuerſitatẽ numeralẽ manẽte idẽtitate ſpecifica: q꜡ ex quo eẽnt eiuſdẽ ratiõis ⁊ eiuſdẽ gradꝰ: haberẽt idẽ obiectuꝫ ⁊ in eodem gradu ac eodẽ modo. et ita nõ plures nec pauciores creature attingeret̃ p vnũ actũ q̃ꝫ p aliũ. nec põt reduci ad intẽſionẽ ⁊ remiſſionẽ. tum q꜡ in quocũq̃ꝫ gradu videt̃ diuina eſſentia: ſufficiẽter repreſentat omnẽ creaturã cum ſit exẽplar indiuiſibile qḋ totuꝫ attingitur in quocũq̃ꝫ gradu claro vl̃ minꝰ claro cognoſcatur. tũ q꜡ nõ poſſet deus aliquid reuelare ſibi de nouo: quin intenderet eſſentialẽ beatitudinẽ eius. nec poſſet ſibi mãifeſtare tot creaturas quot videt petrꝰ in verbo: quin poneret eũ in gradu beatifico petri qḋ eſt incõueniẽs. ergo ad nullã diuerſitatẽ actꝰ viſionis reduci põt ꝙ nũc plures nunc pauciores creature cognoſcãtur. ¶ 2°. ꝓbat eandẽ condicionalẽ ſic. impoſſibile ẽ actũ cognitiuũ ad obiecta ſecũdaria aliter ſe habere: niſi aliter ſe habeat ad obiectũ primuꝫ qḋ eſt exẽplar ⁊ ratio cognoſcẽdi. ⁊ hoc patet. q꜡ nulla varietas ẽ in effectu: qui habeat reduci ad cauſaꝫ maxime in cauſalitate formali ⁊ exẽplari. ſed actꝰ viſionis quo videtur diuina eſſentia ⁊ cuꝫ hoc creatura: non ſe habet aliter ad obiectuꝫ primũ qḋ eſt exẽplar. ⁊ ideo ratio cognoſcẽdi creaturas ſi debẽt videri nũc plures nũc pauciores: cõſtat ꝙ non põt ſe aliter habere ad diuinã eſſentiã: niſi quia nũc intẽſius nũc remiſſiꝰ feratur in eam: vel q꜡ nũc vnũ nũc aliud videt de ea. et primũ nõ põt dari: quia oportet actũ intendi et remitti ex manifeſtatione nũc pluriũ nunc paucioꝝ creaturaꝝ. nec põt dari ſecũdũ: cum in diuina eſſentia nõ ſit aliud ⁊ aliud ipſa exiſtẽte in fine ſimplicitatis. ergo nulla diuerſitas ẽ in actu reſpectu diuine eẽntie que eſt exemplar ⁊ ratio cognoſcẽdi. ergo nec circa

creaturas poterit eſſe diuerſitas vt cognoſcant
nūc plures nūc pauciores. et per cōſequēs cog-
noſcerent omnes. hec ille. ⁊ finaliter cōcludit ꝙ
ſicut diuin⁹ intellect⁹ nō attingit creaturas tāꝗ
obiecta ſecundaria ſed illud ad quod terminat
eſt vnū ⁊ ſimplex. ſ. ſua eēntia qua attincta vnite
⁊ equipollēter omnis creatura ē cognita: ſic eſt
de intellectu creato beato: q2 vidēdo diuinā eēn
tiā videt omnia. nō quidē terminatiue ⁊ forma-
liter: ſed eminēter et cōtētiue quia videt diuinā
eſſentiā que eſt omnia eminenter et ſubſiſtenter
et contentiue.

Quātum ad arti
culū tertiū primo notanduȝ eſt
ꝙ ꝓut accipit ex dictis ſcti tho-
me in locis pro cōcluſione alle-
gatis ⁊ in pluribus alijs: dupli-
ratione diuina eēntia ē perfectiſſimū repreſenta
tiuū creaturarū. vna eſt quia diuina eſſentia ha
bet in ſe oēm perfectionē eſſendi. ac per hoc quic
quid ꝑfectionis ⁊ entitatis inuenitur in reb⁹ crea
tis aut inueniri pōt: diuina eēntia ꝑfectiſſime cō-
plectit. cū eniȝ de⁹ ſit ipm eſſe per ſe ſubſiſtēs: ni-
hil de ꝑfectione eſſendi pōt ei deeſſe. omniū aūt
reruȝ perfectiones ꝑtinēt ad ꝑfectionem eſſendi
prout. S. Tho. deducit. pᵃ. p. q. 4. ar. 2. ex quo
fit vt diuina eēntia ſit omniū rerū et entitatū ſuf
ficiēs repreſentatiuū. Alia ratione ē diuina eſſen
tia oīum rerū ꝑfectiſſimū repreſentatiuum. q2. ſ.
eſt oīum creaturarū cauſa ꝗᵐ ad omnia q̄ aliq̄d
entitatis ſunt in creaturis. in oīni aūt cauſa cōti
nētur virtute effect⁹ ad quos cauſa illa ſe exten-
dit: cum eius virtus ad omnes illos ſe extēdat.
idē eſt eniȝ dictu ꝙ virtus cauſe ad aliquos effe-
ctus ſe extēdat: et ꝙ ipi effectus in virtute cauſe
cōtineātur. ¶ Differunt aūt hi duo modi repre
ſentādi ꝗᵐ ad tria. primū eſt quia ſm primū mo
dū: eſſentia diuina eſt ꝑfectiſſimuȝ repreſentati-
uū non ſolū oīum ꝑfectionū et entitatū creatax
et creabiliū: ſed etiā oīum perfectionū increabi-
lium. ſ. diuinarū tam eſſentialiū ꝗ notionaliuȝ.
ſm vero ſecundum moduȝ quo eſſentia diuina
eſt repreſentatiua rerū: non repreſentat niſi res
illas ⁊ ꝑfectiones ad quas ſua potētia cauſatiua
ſe extēdit. ¶ Secūdum in quo differūt eſt q2 ſm
primū modum omnis entitas et ꝑfectio creatu-
rarū tā pro aliquo tēpore exiſtētiuȝ ꝗ etiā poſſi-
biliuȝ: actu ⁊ realiter cōtinetur in diuina eſſentia
ꝗuis nō ſm modū ꝓpriū creaturaruȝ qui defe-
ctū aliquem implicat: ſed ꝑfectiori modo. vnde
dioniſius quinto caᵒ de diuinis noibus: deus in-
quit nō quodā modo eſt exiſtēs: ſed ſimpliciter
et incircūſcripte totum in ſeipo eſſe vniformiter
ꝑaccipit. ē enim deus realiter ſapiēs fortis bon⁹
et ſic de ſingulis entis ꝑfectionibus. et per conſe
quēs actu et realiter diuina eſſentia eſt oīnis en-
titatis ⁊ realitatis creaturarū ꝑfectiſſimū repre-
ſentatiuū. Scōm vero modū ſecūdum ꝗᵐ eſt ex
ipſi⁹ ratiōe: nō hēt diuina eſſentia ꝙ ſit actu ⁊ rea
liter repreſentatiuū oīum creaturarū: ſed virtu
te tm̄. naȝ ex ea ratione qua de⁹ eſt cauſa omnis
creature: nō ei cōuenit ꝙ habeat actu realiter et
formaliter ētitates aut realitates omniū creatu
rarū. nō eni de ratione cauſe effectiue eſt ꝙ actu
⁊ realiter habeat in ſe effectus ſuos aut eox ꝑfe
ctiōes: ſed virtute dūtaxat. nā omniū que apud
nos hic inferi⁹ generant: celū eſt cauſa effectiua.
quocirca phs dicit. 2. phy. ꝙ ſol et homo gene-
rāt hoiem. et tū celuȝ nō habet in ſe actu et reali-
ter oīm iſtarū rerū inferiorū entitates et ꝑfectio
nes: ſed virtute tātū. q2. ſ. virtus celi ad produ-
cēdas oīum illox entitates et ꝑfectiones ſe extē
dit. ¶ Aliud vero in quo differunt modi repre-
ſentādi ſupra poſiti ē: quia repreſentatio diuine
eēntie ſm ꝓmū modū: fit ex neceſſitate abſoluta
q2 ex natura rei: quemadmodū et neceſſitate ab
ſoluta ⁊ ex natura rei diuina eſſentia habet in ſe
oīnes creaturarū entitates et ꝑfectiōes inꝗᵐ eſt
eēntia infinita ⁊ infinite ꝑfectionis. infinitū nāꝗ
eēntia ⁊ ꝑfectione: oīnem entitatē ⁊ ꝑfectionē cō
plectitur. Repreſentatio aūt diuine eēntie ꝑ mo
dū ſecūdū. ſ. inꝗᵐ eſt cauſa rerū: nō ē repreſenta
tio ex natura rei ſm ſe ⁊ abſolute. et ꝑ cōſequēs
neꝗ ē repreſentatio ex neceſſitate abſoluta: ſed
ex neceſſitate īmutabilitatiſ volūtatis diuine ⁊ di
uine ꝑordinatiōis. quē modū neceſſitatis theo
logi vocant ex ſuppoſitione. Probatur hoc. qm̄
oīnes res create ſunt a deo ꝓducte libere: nō ex
neceſſitate nature diuine: nā potuit de⁹ eas non
ꝓducere. ac ꝑ hoc nō ſunt neceſſario ꝓducte ex
neceſſitate abſoluta. Ex quo ſequit ꝙ eēntia di-
uina ſm ꝙ ē cauſa rex: nō eſt illarū repreſentati-
uū ex neceſſitate abſoluta. nā vt ſupra dictū eſt
nō alio modo effect⁹ repreſentātur i cauſa: ꝗ eo
mō quo in ei⁹ virtute cōtinent. cū aūt in virtute
creatiua ſeu cauſatiua dei: non cōtineātur res a
deo ꝓducte neceſſitate abſoluta eo ꝙ in virtu-
te dei cauſatiua rex non ſit talis ordinis neceſſi-
tas abſoluta ad rex ꝓductionē: cōſequēs ergo
eſt ꝙ diuina eēntia inꝗᵐ eſt cauſa rex: nō ſit eax
repreſentatiuū actu ⁊ diſtincte. verūtamē q2 ex
natura rei in diuina eēntia ē potētia creatiua re-
ruȝ: dici pōt ꝙ oīnes creature ſunt potētia ⁊ vir-

tute ĩ eſſentia diuina. ⁊ ꝑ cõſequẽs ꝙ eẽntia diuina ex natura rei ẽ in potẽtia ⁊ virtute repñſentatiuũ creaturaꝝ omniũ etiã poſſibiliũ produci.

¶ **Secundo** Notanduꝫ eſt ꝙ res vniuerſi ſiue create ſiue creabiles nõ repreſentant̃ in diuina eẽntia ſicut in ſpeculo: loquẽdo ꝓprie de ſpeculo in quo apparẽt imagines ab alio ĩpreſſe vel ab eo reflexe: ſm duas opiniones ꝺ imagine apparẽte ĩ ſpeculo q̃ ex neceſſitate videt̃ a vidẽte ſpeculũ. naꝫ vt. S. Tho. deducit. 2. li. ſen. diſ. 11ª. q. 2. ar. 4. ⁊ de veri. q. 12. ar. 6. in cor. de⁹ ſeu diuina eẽntia nõ ꝓprie ẽ rerũ ſpeculũ. qm̃ nihil in diuina eſſentia repreſentat̃ vel ꝑ reflexionẽ vel ꝑ impreſſioneꝫ ab alio. ⁊ ideo nec ex natura rei quicq̃d in ea repreſentat̃: videt̃ a vidẽtib⁹ diuinã eſſentiã. immo magiſ econuerſo res create ſũt ſpeculũ dei eo ꝙ in eis repreſentat̃ ⁊ cõſpicit̃. ſm illud Ro. 2°. inuiſibilia dei ꝑ ea q̃ facta ſunt ĩtellecta cõſpiciũt̃ ſempiterna quoq꜠ virt⁹ eius ⁊ diuinitas. quod ⁊ expreſſe dicit apl̃us pª Corin. 13. videmus ĩquit nũc per ſpeculũ ⁊c. i. per creaturas. Quod autẽ ſub noĩe ſapiẽtie fili⁹ in trinitate dicit̃ ſpeculuꝫ ſine macula ſapiẽtie. 7. nõ debet intelligi ꝙ ſit ſpeculũ creaturaꝝ: ſed ipſi⁹ patris ꝑut ſanctus thomas loco ꝑrime allegato ꝺ veritate notat. inq̃ꜩm in filio ꝑfectiſſime ẽ ⁊ relucet ſpecies pr̃is que eſt ipa natura diuina. Fallit igit̃ cõſequẽtia volẽtiũ ex neceſſaria repreſentatione qua ſpeculũ repreſentat imagines in eo reſultãtes cũctis ſpeculuꝫ vidẽtib⁹: inferre neceſſariã repreſentationẽ in diuina eẽntia oĩm rerũ q̃ in ea relucẽt. ita vt om̃es diuinã eſſentiaꝫ vidẽtes: neceſſario videãt om̃ia quorũ eſt ſufficiẽs repreſentatiuuꝫ. fallunt̃ certe iſti falſo putãtes ꝙ diuina eẽntia ſit ſpeculũ creaturarũ. Sed ⁊ ex abũdanti dicimus ꝙ ſuppoſito ꝙ de⁹ ſeu diuina eſſentia dicat̃ ſpeculũ creaturarũ improprie ⁊ abuſiue ſm ꝙ oẽ illud in quo aliquid videm⁹ ſeu ſpeculamur ſpeculũ dici poteſt nõ adhuc neceſſaria cõſequẽtia inferri poſſet ꝙ vidẽtes diuinã eſſentiã: viderẽt om̃ia quorũ eſt ſufficiẽs repreſentatiuũ. nã ⁊ ſi quoquo mõ diuina eſſentia ſpeculũ vocet̃ creaturarũ: dici debet ſpeculũ volũtariũ. in quo vt. S. Tho. dicit. 2. li. ſen. diſ. 11ª. q. 2. ar. 2. ad. 4m. et ĩ hac diſ. q. 2. ar. 5. ad. 6m. nõ videt̃ niſi qꝺ vult oſtẽdere. ſec⁹ aũt ẽ ꝺ ſpeculo materiali qꝺ ex neceſſitate nature repreſentat formas in eo relucẽtes. eſſentia aũt diuina q̃uis ex ratione nature ac naturali neceſſitate ſit ꝑfectiſſimũ repreſentatiuũ oĩm reꝝ quia naturaliter om̃ia in ipſa relucẽt: qꝛ tñ ſic volũtarie oſtẽdit ⁊ ſola gr̃a viſionẽ ſui vidẽtib⁹ tribuit ideo beati eẽntiã dei vidẽtes: nõ om̃ia q̃ naturaliter in ipſa relucẽt vidẽt: ſed illa tm̃modo q̃ dono gratie illis de⁹ vult oſtẽdere. qꝺ dñs ſignificauit Joã. 14. dicẽs. ſi quis diligit me: diliget̃ a patre meo ⁊ ego diligã eũ et manifeſtabo ei meipſum. Et cõfirmat̃. nã viſio dei clara: ẽ vita eterna ſm illud Joã. 17. hec eſt vita eterna vt cognoſcãt te ſoluꝫ verũ deũ ⁊ quẽ miſiſti ieſum xpm. vita vero eterna: ſola dei gr̃a datur quibus datur. iuxta verbũ apl̃i Ro. 6. dicentis. gratia dei vita eterna. ¶ Ex premiſſis ergo inferim⁹ ꝙ licet diuina eſſentia q̃ꜩm ẽ ex ſe naturalit̃ repreſentat oĩm rerũ entitates ac ꝑfectiones: nõ ideo conſequẽs eſt ꝙ quilibet vidẽs diuinã eſſentiã: videat in ea rerũ omniũ ꝑfectiones etiã q̃ꜩm ad ipſas rerũ naturas. et pari ratione nec omnes dei effect⁹ non ſolũ poſſibiles ꝓduci ſed etiam nec om̃es ꝓductos. Probatur hoc. qm̃ ſicut viſio diuine eſſentie ſolo dono gratie ⁊ ꝓ dei volũtate cõceſſa eſt beatis: ⁊ nõ equaliter omnibus ſed ſm magis et min⁹: iuxta qꝺ apl̃us dicebat pª Corin. 15. ſtella differt a ſtella in claritate: ita ⁊ viſio rerũ in diuina eſſentia: dono gratie dũtaxat ⁊ ex diuina miſericordia beatis tribuit̃: nõ equaliter om̃ib⁹ ſed ſm magis ⁊ min⁹ pro volũtatis diuine diſtributione ⁊ nõ ex naturali neceſſitate. Eſt aũt huius nr̃e deductionis fundamẽtũ ꝙ nõ eo modo videntur res in verbo ſeu diuina eſſentia a beatis quo ĩ ipa repreſentãtur. qm̃ repreſentãtur ĩ deo ex vi nature diuine q̃ eſt infinita ꝑfectione. ſed videtur a beatis ſola dei volũtate ⁊ ex mũere gratie. ac ꝑ hoc ſm ei⁹ beneplacitũ aliꝭs plura ⁊ aliꝭs pauciora de reb⁹ creatis in ſe oſtẽdit.

¶ **Tertio** Notãdũ eſt ꝙ ſicut intellectiuũ in hoĩe eſt quedã ꝑfectio cõtinẽs in ſe actu ⁊ formaliter ꝑfectionẽ vegetatiui ⁊ ſenſitiui: ita ratio diuinitatis in deo ẽ ſicut quedã ratio perfectionis totalis cõtinẽs in ſe actu ⁊ formaliter om̃es ⁊ ſingulas ratiões attributorũ diuinorũ. eadeꝫ nãq꜠ ratione qua de⁹ eſt de⁹: eſt ſapiẽs ⁊ iuſtus et potẽs ⁊ bonus ⁊ cetera om̃ia attributa. ita ꝙ ratio diuinitatis ẽ formaliter ratio ſapiẽtie iuſticie potẽtie ⁊ bonitatis ⁊ ſic de ceteris. qꝺ tñ de ſingulis rationib⁹ attributorũ nõ dicitur. nõ enĩ ratio iuſticie in deo eſt formaliter ratio bonitatis aut ratio ſapiẽtie etc̃. q̃uis iuſticia in deo ſit realiter ipa bonitas et ſapiẽtia. hm̃oi enim rationes apprehẽduntur ab intellectu vt quedã rationes partiales totalis perfectionis ipſius diuinitatis. quarum vna formaliter ideſt ſm ſui formalem rationẽ non includit aliam. Ex quibus infertur ꝙ diuina eſſentia ſub

ratione diuinitatis eſt propria et diſtincta ratio omnium et cuiuſlibet creaturarũ. non autẽ ſub ratione iuſticie vel ſapientie aut alicuius alioꝝ attributorum eſſentialiũ. ac per hoc ꝙ ſub ratione diuinitatis ẽ exemplar ⁊ repreſentatiuũ proprium ⁊ diſtinctum cuiuſlibet creaturaruꝫ. non auteꝫ ſub ratione ſapientie vel potẽtie aut aliorum attributorũ eſſentialiũ. Aduertẽdum tñ ꝙ ſicut li°. p°. diſ. 36. fuit deductum: eſſentiaꝫ diuinam eſſe propriuꝫ ac diſtinctum repreſentatiuũ cuiuſlibet creature: dupliciter põt intelligi. vno modo quia ſcilicet eſt principiũ ⁊ diſtinctũ ideſt diſtincto modo repreſentatiuuꝫ cuiuſlibet creature ꝗ̃ ſit repreſentatiuũ aliaruꝫ. ita vt diſtincta ratiõe ⁊ perfectione ſit repreſentatiuũ hu⁹ creature: ⁊ diſtincta ratione ac pfectione ſit repreſentatiuũ alterius et ſic de ſingulis creaturis. ⁊ ſub hoc intellectu diuina eſſentia ſm ſe abſolute ⁊ ex natura rei duntaxat: non eſt proprium ⁊ diſtinctum repreſentatiuum cuiuſlibet creature. imo eſt cõmune ⁊ indiſtinctũ omniũ creaturarum repreſentatiuũ. quia vna ratione ⁊ ſm vnam perfectionẽ tãtũmodo. ſ. diuinitatis eſt omniũ ⁊ ſingularũ creaturarũ cõmune repreſentatiuuꝫ. eo quia vt ſupra dictuꝫ eſt ratio et perfectio diuinitatis continet in ſe actu ⁊ formaliter om̄es ⁊ ſingulas pfectiones creaturarũ ꝗ̃uis modo eminẽtiori. Alio modo põt intelligi eẽntiam diuinam eſſe proprium ⁊ diſtinctũ repreſentatiuũ cuiuſlibet creaturarũ: quia. ſ. eſt omniuꝫ ⁊ cuiuſlibet repreſentatiuũ. nõ ſolum ꝗ̃^{m} ad ea q̃ ſingulis ſunt cõia: ſed etiã ꝗ̃^{m} ad illa q̃ vnicuiqꝫ creature ſunt propria ⁊ quibus ab alijs creaturis diſtinguitur ⁊ in hoc ſenſu eẽntia diuina ſm ſe ⁊ ex natura rei eſt omniũ ⁊ cuiuſlibet creaturarũ propriũ ac diſtinctũ repreſentatiuũ: pro eo ꝙ in diuina eẽntia ſm ſe ⁊ ex natura diuinitatis que eſt infinita perfectione: eſt plenitudo omniũ pfectionuꝫ totius ⁊ cuiuſlibet entitatis prout. S. Tho. deducit. p^a p. q. 4. ar. 2. et. q. 14. ar. 6. et in pleriſqꝫ alijs locis. Unde ⁊ p^a. p. q. 55. ar. 3. ad. 3^m ait. idem ſi ſit excellens: põt accipi vt propria ratio et ſimilitudo diuerſorum. ſicut in hoĩe eſt ꝓpria ratio vniuerſalis prudẽtie ꝗ̃^{m} ad omnes actus virtutuꝫ. ⁊ poteſt accipi vt propria ratio particularis prudẽtie q̃ eſt in leone ad actus magnanimitatis: et eius que eſt in vulpe ad act⁹ cautele ⁊ ſic de alijs. ſimiliter ⁊ eſſentia diuina ꝓpter ſui excellẽtiã accipitur vt propria ratio ſinguloruꝫ que eſt in ea vnde ſibi ſingula ſimilãtur ſm ꝓprias rationes.

¶ Ex premiſſis ſecũdo inferimus ad propoſitũ noſtrum ꝙ quãuis eſſentia et potẽtia in deo ſint vna et eadẽ res numero: cõſideratis tñ proprijs ⁊ formalibus rationibus ſm quas eſſentia ⁊ potentia in deo diſtinguunt: amplior eſt ratio diuine eẽntie ꝗ̃ ratio diuine potẽtie. et per cõſequẽs amplior eſt ratio repreſentatiui in diuina eſſentia ꝗ̃ in diuina potẽtia. Probaꝛ hoc. quia vt ex ſupradictis patet: eſſentia diuina eſt pfectiſſimũ repreſentatiuũ actu et diſtincte omniuꝫ pfectionũ et entitatũ: non ſolũ creatarũ ⁊ creabiliũ ſed etiã increatarũ et increabiliũ. continet enim diuina eſſentia actu ⁊ formaliter nõ ſolũ perfectiões et entitates cõmunicabiles creature: ſed ⁊ ipſas infinitas et imẽſas pfectiones diuinas creaturis nõ cõmunicabiles ſed ſoli deo proprias. diuina aũt potẽtia ſub ratione potẽtie: nõ cõtinet actu ⁊ realiter om̄es rerum pfectiones ⁊ entitates: qꝛ nõ illas q̃ ſoli deo ſunt proprie non cõmunicabiles creature. nõ enim potẽtia dei ad res q̃ in deo et deus ſunt ſe extẽdit. vnde nec ipſarũ eſt repreſentatiuũ. ⁊ iteꝝ nec potẽtia dei ſub ratione qua eſt potẽtia: eſt actu ⁊ formaliter repreſentatiuũ rerũ creatarũ ⁊ creabiliũ: ſed virtute tm̄modo. qm̄ vt dictum eſt ſupra: in potẽtia dei ſub ratione potentie: nõ cõtinentur res ad quas potẽtia ſe extẽdit niſi virtute tñ.

¶ Quarto Notandum eſt ꝙ vt. S. Tho. deducit de veri. q. 20. ar. 4. in cor. nihil põt videri in aliquo niſi illo modo quo eſt in illo. cõtingit aũt multa eſſe in vno dupliciter. vno modo diuiſim ⁊ pluraliter: ſicut plures facies reſplẽdẽt in ſpeculo vnaqueqꝫ diuiſim: ⁊ ſicut plures hoĩes ſunt ĩ domo. alio modo vniformiter et ſimpliciter: ſicut plures effectus ſunt virtute in cauſa vel etiã concluſiones in principio et mẽbra in ſemine. quicunqꝫ aũt aliquid intuetur: cõſequẽs eſt vt illa videat que ĩ illo ſunt multipliciter et diuiſim. eo ꝙ vnũquodqꝫ ita offertur ſicut et illud vnũ in quo cõtinetur. et pro tãto qui videt ſpeculum: videt formas in eo reſultãtes. ſed qui videt aliquod vnũ non oportet ꝙ videat oĩa que ſunt in eo vniformiter ſiue vnite: niſi quãdo totã virtutẽ illi⁹ vni⁹ comprehẽdit. ſicut qui videt aliquod principiũ non oportet ꝙ videat omnes cõcluſiones in eo virtute exiſtentes: niſi forte illud cõprehendat. res aũt create ſunt in deo: non quidẽ multipliciꝫ ſed vnite vt dicit dioniſius. hec ſanctus thomas Ex quibus cõcluditur ꝙ neceſſariũ non eſt omnes videntes deũ ſeu diuinã eſſentiã: videre res omnes creatas q̃ in ea ſunt vnite et vniformiter niſi diuinã eſſentiã comprehẽderet quod eſt impoſſibile intellectui creato. naꝫ illud viſione aut

cognitione cōprehēditur: quod tam ꝑfecte cog
noſcitur quātū cognoſcibile ē. eſt autē cognoſci
bile ſm ꝙ eſt ens actu. deus aūt cuiꝰ eſſe eſt infi=
nitū: eſt ens actu infinitum. ergo et infinite cog=
noſcibilis eſt. nullus aūt intellectus creatus pōt
infinite deū cognoſcere cum eiꝰ ſubſtātia ⁊ virtꝰ
finita ſit. nam cuiuſlibet rei operatio: modum et
efficaciā habet ex ſubſtātia et virtute ipſius. Fa=
cit ad iſta qḋ. S. Tho. vbi ſup̄. ar. 5. dicit ꝙ cog=
nitio illiꝰ quod in alio cognoſcitur: dependet ex
modo cognoſcendi illud in quo cognoſcit̄. quē
admodū ſi quis cognoſcat aliquod principium
et in eo accipiat cognitionē cōcluſionū aliquarū
earū cognitio ex modo cognoſcēdi principium
depēdet. nam quāto aliquis principiū perfectiꝰ
cognoſcit: tanto plures cōcluſiones in eo intue
tur. ſed quātūcūꝫ tenuiter principiū cognoſcat
ſemper ſubſtātia ipſius principij remanet ei cog=
nita: eo ꝙ eſt id quod offert̄ per ſe et principali=
ter cognoſcēdum. vnde eorū quorū intellectui
offert̄ principiū vnū: omnes ipaꝫ ſubſtātiā prīci
pij cognoſcūt. nō aūt oīes eaſdem vel equales
numero cōcluſiones cognoſcūt: quia nō oīes
in modo cognoſcēdi principiū ſunt pares. ſic er
go qui deū per eſſentiā videt: totā dei eſſentiam
videt. quia nihil eſt eſſentie quod ab aliquo nō
ſit viſum: cū eſſentia diuina partē nō habeat. ſed
qꝛ cognoſcere creaturas in eſſentia diuina: depē
det ex modo cognitiōis ipſiꝰ eſſentie: ideo ſicut
impoſſibile ē ꝙ intellectꝰ creatus ꝑtingat ad per
fectū modū cognoſcēdi eſſentiā diuinam: ita im
poſſibile eſt ꝙ ꝑtingat ad cognoſcēdum omnia
que in diuina eſſentia cognoſci poſſunt.

¶ **Quinto** Notandum eſt prout ac
cipitur ex dictis. S. Tho.
p̊ª. p. q. 14. ar. 7. in coꝛ. et ad. 2ᵐ. ꝙ ꝓprie loquē
do aliud dictu eſt aliquid cognoſci in alio: et ali
ud cognoſci ex alio vel ꝑ aliud. nam qḋ cognoſ
cit̄ ex alio vel per aliud: cognoſcit̄ diſtincto actu
cognitionis ab actu quo illud cognoſcit. cū eni
cognoſcimꝰ effectū per cauſam vel ex cauſa: pri=
mo cognoſcimus cauſam: et deinde quaſi quo=
dā diſcurſu alio actu cognitionis cognoſcimus
effectū. et ita vnū ſeorſum ab alio cognoſcitur.
ſed quādo aliquid cognoſcit̄ ī alio: vtrūꝫ cog=
noſcit̄ eodē actu cognitionis: quāuis prius na=
tura cognoſcatur illud ī quo aliud cognoſcitur
referēdo prioritatē nature ad ipſa cognita non
ad eorū cognitionē cū ſit vna met numero vtri=
uſꝫ. vnde. S. Tho. de veri. q. 12. ar. 6. in coꝛ. vi
ſio inquit qua videt̄ deus vt ē rerū ſpecies pre=
ſupponit illā qua videt̄ vt ē in ſe eſſentia quedaꝫ
ſm ꝙ eſt obiectū beatitudinis. vnde impoſſibi=
le ē ꝙ aliquis videat deū ſm ꝙ eſt ſpecies rerū: ⁊
non videat eum ſm ꝙ eſt beatitudinis obiectū.
videre ergo aliquid ī aliquo vt verbi gratia effe
ctū in cauſa: eſt cognoſcere cauſam nō ſolū ꝙ̄ᵐ
ad ſui ſubſtātiā et ꝓprietates abſolutas: ſed etiā
in ꝙ̄ᵐ eiꝰ virtꝰ ſe extēdit ad ꝓducēdū effectū. ideꝫ
ē eē dictu effectū in ſua cauſa cognoſci ⁊ cauſaꝫ
cognoſci ſm ꝙ in ea eſt virtus ꝓducēdi talē effe
ctū. ex quo ſequit̄ ꝙ ꝑfectioꝛ ⁊ capacioꝛ ſit cogni
tio cauſe quādo ī ea effectꝰ cognoſcunt̄: ꝙ̄ ſi cau
ſa ꝙ̄ᵐ ad ſui ſubſtantiā preciſe cognoſcat̄. et ra=
tio eſt. quia cognitio effectuuꝫ in cauſa includit
in ſe et cognitionē effectuū et cognitionē cauſe.
¶ Ex quibꝰ inferimus ꝙ licet maius et ꝑfectiꝰ ſit
videre deum ꝙ̄ omnia alia: tñ maius ē videre ſic
deū ꝙ omnia in eo cognoſcant̄: ꝙ̄ videre ſic ipm
ꝙ nō oīa ſed pauciora vel plura in eo cognoſ=
cant̄. ⁊ hoc dicit expreſſe. S. Tho. p̊ª. p. q. 12. ar.
8. ad. 3ᵐ. Et cōtra gen. li. 3. ca. 56. Si autem res
create ⁊ creabiles repreſentarentur in diuina eſ=
ſentia multiplicit̄ et diuiſim ſub ꝓprijs formis eo
modo quo imagines repreſentantur in ſpeculo
materiali: nō eſſet maius videre in diuina eēntia
oīes ipſas res: ꝙ̄ videre diuinā eēntiā. ſicut nō
eſt aliquid maiꝰ aut difficiliꝰ videre imagines re
ſultantes in ſpeculo materiali: ꝙ̄ videre ipm ſpe
culum. ſed quia res oīes create et creabiles ſūt
in diuina eēntia vnite id eſt ſub vna tm̄modo foꝛ
ma repreſentate que ē diuina eſſentia in qua cō=
tinētur nō actu ſed virtute ſm ꝙ in ea exiſtūt ſi=
cut ī cauſa effectiua et exēplari: ideo nō ita ꝓrop
te et faciliter ac ex neceſſitate videntur a vidēti=
bꝰ diuinā eſſentiā: queādmodū nec cōcluſiones
in principio vniuerſali ſillogiſtico: qꝛ in eo cōtinē
tur non actu ſed virtute: nec vt multe ac diuiſe
ſed vnite. ideo nō ab omnibꝰ oīes vidētur: ꝙ̄=
uis principiuꝫ vniuerſale ab omnibꝰ videat̄: ſed
plus vel minus quilibet videt ſm ſui intellectus
lumē ⁊ virtutē. latēt enim in principio vniuerſa
li effectꝰ ſeu cōcluſiones: quedā plꝰ quedā minꝰ.
Nec valet cōtra hāc rationē ſcti doctoris quod
aliqui reſpōdēt dicētes ꝙ non ſimpliciter repre=
ſentant̄ res create in diuina eēntia quemadmo=
dū cōcluſiones in principio vniuerſali repreſen=
tātur: pro eo ꝙ in diuina eſſentia repreſentātur
creature determinate abſꝫ quacūꝫ ꝺductione
⁊ applicatione: ſed in ꝑncipio vniuerſali nō repre
ſentant̄ concluſiones determinate ⁊ in actu: niſi
facta applicatione ⁊ ſumptione ſub ipo prīcipio.
Sed certe hec illorū obiectio ꝓpoſitū nr̄m non
infirmat ꝓpter duo. primū eſt quia applicatio et

ſumptio concluſionum que fit in nobis ſub prin
cipio vniuerſali: prouenit ex eo ꝙ cognoſcũtur
concluſiones ex principijs et nõ in principijs. qui
mod⁹ cognitionis eſt per quẽdam diſcurſum ab
vno in aliud, put deductũ eſt in principio nota-
bilis. in quo diſcurſu fit applicatio principij ad cõ
cluſiones ⁊ ſumptio cõcluſionum ſub principio.
ſed in viſione beatifica: res create nõ videntur ꝓ-
prie loquẽdo ex eẽntia diuina ſed in diuina eẽn-
tia. ac per hoc ſimul et vno actu videntur cũ diui-
na eſſentia. et quia talis viſio non eſt cum diſcur
ſu: non proprie ibi locũ habet dicta applicatio vl'
ſumptio. Secundũ eſt. quia improprie et large
capiendo prefatam applicationẽ et ſumptionem
dicere poſſumus ꝙ in viſione beatifica eſt quidã
modus applicatiõis principij actiui. ſ. diuine eẽn
tie ad res creatas. et conſimiliter quidã modus
ſũptionis creatarũ rerum ſub ipſo principio in
ꝗ̃m diuina eſſentia ſe volũtarie repreſentat bea-
tis tanꝙ rerum creatarum principiũ: et beati lu-
mine glorie illuſtrati pertingunt ad huiuſcemo
di repreſentationẽ percipiẽdam: et ad vidẽdum
res creatas in diuina eẽntia ſicut in pricipio pro
ductiuo. in quo quidam modus applicationis
deſignatur principij ad eius effectus et ſumptio
nis effectuũ ſub principio. vnde. S. Tho. de ve-
ri. q. 12. ar. 6. in cor. ait. cognoſcere ergo eſſenti
am diuinã et ſpecies. ſ. rerum in ipſa reſultantes
nihil aliud eſt ꝗ̃ cognoſcere ipam in ſe et relatã
ad aliud. prius autẽ eſt aliquid cognoſcere in ſe
ꝗ̃ prout eſt ad aliud comparatũ. huiuſcemodi
aũt cõparatio quidam modus ẽ applicationis.

¶ Sexto Notãdum eſt prout accipit
ex dictis. S. Tho. in hac diſ.
q. 2. ar. 3. et de veri. q. 8. ar. 2. ꝙ illud proprie cõ
prehenditur: quod ſimul capitur cum omnibus
que eius ſunt. hoc aũt eſt illud vndiqꝫ habere in
cluſum. vnde oportet comprehẽſum cõtineri in
cõprehendẽte. quod aũt includitur ab alio mi-
nus eſt includẽte vel ſaltẽ equale. nõ eni vndiqꝫ
incluſum: excedere põt includentem illud. tunc
ergo aliquid per cognitionẽ dicitur comprehẽ-
di: quando cognitũ ex omni ſua parte cognoſ-
citur ita vt actus cognitionis nõ excedatur a re
cognita. exceſſus autem et equalitas: ad quãti-
tatem pertinẽt. vnde ſm duplicem quãtitatẽ eſt
duplex modus comprehẽſionis. ſ. ſm quantita-
tem dimenſiuam: quẽadmodum vas dicitur cõ-
prehendere aquã in eo incluſam. et iſte modus
comprehenſionis non eſt ad propoſitũ nr̃m: qꝛ
quantitas dimẽſiua locũ nõ habet in intellectu
qui ẽ virtus immaterialis. et preſertim ꝗ̃m ad vi-
ſionẽ diuinã q̃ neqꝫ ex parte potẽtie que ẽ imma
terialis et non vtens organo corporali: neqꝫ ex
parte obiecti: neqꝫ ex parte ſui: poteſt accipi ſm
quãtitatẽ molis. ali⁹ modus cõprehẽſionis ẽ ſm
quãtitatẽ virtualẽ. per quẽ modũ materia dicit
cõprehendere formã: quãdo forma nullam aliã
materiam perficere et formare põt ſed tota eius
formalitas aut actualitas cõtinet in ipa materia
quã informat. quẽadmodũ de materia celi phi
dicũt ꝙ totã ſue forme amplitudinẽ capit et con
cludit. et de iſto modo cõprehẽſionis ſcilicet ſm
quãtitatem virtutis: loquunt theologi dicẽtes
ꝙ nullus intellectus creatus comprehẽdere po
teſt ſua cognitione diuinam eẽntiam. Sed ani-
maduertendum ẽ ꝙ quãtitas virtutis alicuius
rei duplex eſſe põt. ſ. intenſiua ⁊ extenſiua prout
accipit ex dictis. S. Tho. p°. ſen. diſ. 17. q. 2. ar.
p°. et. 2°. et de virtu. in cõmuni. arti. 11°. ad. 10m.
quantitas intenſiua attenditur ſm rei perfectio
nem. intenſio enim quedam magnitudo eſt per
fectionis ſm quam attẽditur augmentum vir-
tutis. et de hac magnitudine auguſtin⁹ dicebat
6°. de trini. ca°. 8°. ꝙ in his que non mole mag-
na ſunt: hoc eſt maius eſſe quod eſt melius eſſe.
Alia eſt quantitas virtutis rei extenſiua que ac-
cipitur in comparatione ad illa ad que virtus ſe
extendit ſcilicet ad obiecta vel ad effectus. dici-
tur enim hoc modo maior vl' minor virtus: ſm
ꝙ ad plura vl' pauciora ſe extẽdit. Et ſm vtrũqꝫ
modum quantitatis virtualis poſſumus loqui
de comprehenſione cum querimus an beati vi-
ſiõe beatifica diuinam eſſentiã comprehendant.
Sed ſciendum ẽ ꝙ quia eſſentia diuina in viſio-
ne beatifica ẽ per ſe obiectum ſcibile: triplex quã
titas virtutis in ea poteſt conſiderari. vna in ip-
ſa pfectione diuine virtutis ſm ſe. et alia ſm effe
ctus ad quos diuina virtus ſe extendere poteſt.
et tertia ſub ratione ſcibilis aut viſibilis ꝗ̃m ſcili-
cet ad modum quo viſibilis eſt aut cognoſcibi-
lis. primus et tertius modus dicuntur ſm intẽ-
ſionem. ſecundus vero modus dicitur ſm extẽ-
ſionem. Hac autẽ diſtinctione premiſſa dicim⁹
ad queſtionem ſm mentẽ ſancti thome ꝙ capiẽ
do quantitatem virtutis diuine intenſiuam ſm
primum modum: quilibet beatus viſione beati
fica comprehendit diuinam eſſentiam et virtu-
tem: eo ꝙ totam eſſentiam et virtutem dei vi-
deat: ita vt nihil eſſentie aut virtutis diuine ſit
quod non videat. nam cum diuina eſſentia ſit
ſimpliciſſima: non poteſt aliquid eius videri et
aliquid non videri. quia quod non habet par-
tes: non habet aliquid et aliquid. vnde auguſ-

tinus in libro de videndo deum . totum inquit
comprehenditur videndo: quod ita videtur vt
nihil ipſiꝰ lateat videntē. quocirca. S. Tho. dicit
pᵃ. p. q. 12. ar. 7. ad. 2ᵐ. ꝙ nō ꝓpter hoc deꝰ incō
prehēſibilis dicitur: quaſi aliquid eiꝰ ſit quod nō
videatur. et in hac diſ. q. 2. ar. 3. ad. 3ᵐ. dicendū
inquit ꝙ totā eſſentiā diuinam ſancti videbunt
in patria: ſed nō totaliter. nō ita ꝙ aliquis modꝰ
ſit in deo quē nō videāt: vel aliquis modus ſit in
tellectus ipſorum qui nō conuertatur ad deuꝫ.
ꝙ autē virtus rei poſſit conſiderari ſm ſe preciſe
abſqꝫ reſpectu et ordine ad illa ad que ſe exten-
dit: notat. S. Tho. d veri. q. 20. ar. 5. ad. 3ᵐ. ait
enim ꝙ virtus cauſe vel principij dupliciter pōt
conſiderari. vno modo q̄ꝫᵐ ad ipſam ſubſtātiam
virtutis ſm ſe. alio modo pōt cōſiderari q̄ꝫᵐ ad
ea ad que virtus ſe extēdit ex quibus quantitas
virtutis accipitur. ex qua diſtinctiōe ibi infert ꝙ
anima xpi videt primo modo totā dei virtutem
ſicut et totā eius eſſentiā. nō tamen videt totam
dei virtutem ſecūdo modo: quia nō videt oīa
ad que diuina virtus ſe extendere pōt. ſecundo
vero modo qui accipitur ſm quātitatē virtutis
extēſiuam et tertio modo qui accipitur ſm quā
titatem intenſiuā q̄ꝫᵐ ad rationem ſcibilis: nullꝰ
intellectus creatus comprehēdit diuinā eſſentiā
quia videre nō pōt in eſſentia diuina omnia illa
ad q̄ virtꝰ dei ⁊ omnipotētia ſe extēdere pōt q̄ꝫᵐ
ad ſecūdū modū. nec ipſaꝫ dei eēntiā aut alia q̄ in
ea videt intellectus creatꝰ videre pōt taꝫ ꝑfecto
modo viſionis: quāto diuina eēntia viſibilis eſt
⁊ hoc q̄ꝫᵐ ad tertiū modū. naꝫ deus cum ſit actu
infinitus: infinite cognoſcibilis ē. nullꝰ aūt intel-
lectus creatꝰ pōt deuꝫ infinite cognoſcere: q̄ꝫuis
cognoſcat ipſum eſſe quid infinitum. Unde. S.
Tho. pᵃ. p. loco proxime allegato ad. 3ᵐ. dicit ꝙ
cū dicit deus videtur totꝰ ſed non totaliter: ad-
uerbium totaliter dicit modū obiecti. nō quidē
ita ꝙ totꝰ modus obiecti nō cadat ſub cognitio
ne: ſed quia modꝰ obiecti nō eſt modus cognoſ
cētis. quod exponēs ſubiūgit. qui igit videt de-
um per eſſentiā: videt hoc in eo ꝙ infinite exiſtit
⁊ infinite cognoſcibilis ē. ſed hic infinitus modꝰ
nō cōpetit ei vt. ſ. ipē infinite cognoſcat. ſicut ali
quis ꝓbabiliter ſcire pōt aliquā ꝓpoſitioneꝫ eſſe
demōſtrabilē: licet ipē eaꝫ demōſtratiue nō cog-
noſcat. Ad horū intellectū plurimuꝫ facit quod
ipſe deducit de veri. q. 8. ar. 2. in. cor. et ad. 3ᵐ.
¶ Ex quibꝰ inferimus ꝙ vbicūqꝫ ſanctꝰ thomas
dicit ꝙ ſi aliquis intellectꝰ creatus videret in ver
bo aut in diuina eſſentia omnes creaturas atqꝫ
vniuerſaliter oīa que in diuina virtute cōtinē
tur. i. oīa ad q̄ ꝓducēda diuina virtꝰ ſe extēdit
cōprehēderet diuinā eēntiā ⁊ virtutē: loquit de
cōprehēſione ſm pmū moduꝫ et ſecūdū: non de
tertio modo cōprehenſionis. nā ad cognitionē
omniū q̄ ſunt poſſibilia ꝓduci ꝑ diuinā virtuteꝫ
nō neceſſario infert ꝙ ipa eorū cognitio ex par-
te intellectꝰ cognoſcētis ſit oīi modo ita ꝑfecta
ſicut illa in deo cognoſcibilia ſunt ⁊ ſicut intelle-
ctus diuinus illa cognoſcit.

¶ Septimo Notādū ē prout. S.
Tho. deducit de po-
tētia dei. q. pᵃ. ar. 2. in cor. ꝙ q̄ꝫuis potentia dei
habeat infinitatē ex diuina eſſentia: tamē ex hoc
ipo ꝙ cōparat ad ea quoꝝ ē pncipiū: recipit quē
dā modū infinitatis queꝫ eſſentia ex ſui formali
ratione nō habet. naꝫ in obiectis potētie quedā
multitudo inuenit. in actiōe etiā inuenitur que-
dā intenſio ſm efficaciaꝫ agēdi. et ſic pōt potētie
actiue attribui quedā infinitas ſm cōformitateꝫ
ad infinitatē quātitatis ⁊ cōtinue et diſcrete. diſ-
crete quidē: ſm ꝙ quantitas potētie attribuitur
ſm multa vel pauca obiecta. ⁊ hec vocatur quā
titas extēſiua. cōtinue vero: ſm ꝙ quātitas potē
tie attenditur in hoc ꝙ remiſſe vel intenſe agit.
et hec vocatur quātitas intenſiua. prima auteꝫ
quātitas cōuenit potētie reſpectu obiectorū. ſe-
cūda vero reſpectu actionis. iſtorū enim duorū
actiua potētia eſt principiū. vtroqꝫ auteꝫ modo
diuina potētia eſt infinita. nā nūq̄ꝫ tot effectꝰ fa-
cit quin plures facere poſſit. nec vnq̄ꝫ ita intenſe
operatur: quin itēſius operari poſſit. intēſio aūt
in operatione diuina: nō eſt attendēda ſm ꝙ o-
peratio eſt in operante: quia ſic ſemper ē infinita
cum opatio ſit diuina eſſentia. ſed attendēda eſt
ſm ꝙ attingit effectū. ſic eni a deo mouētur que
dā efficaciꝰ quedam minꝰ efficaciter. ¶ Ex quibꝰ
inferimꝰ ꝙ ſm illū modū quo res create vidētur
in eſſentia diuina: videre infinitatē potētie diui-
ne que accipit i reſpectu ad obiecta. ſ. ad ea que
ſubſunt diuine potētie ſicut ad ꝓducta ⁊ produ
cibilia et etiā in reſpectu ad actionē potētie que
infinitas attēditur ſm efficaciā agēdi: preſuppo-
nit viſioneꝫ infinitatis diuine eſſentie ſm ſe cōſi-
derate: et viſioneꝫ infinitatis potētie quā habet
ab eſſentia diuina. Probatur hoc. quia ſicut vi-
dere res creatas in diuina eſſentia: eſt videre res
creatas vidēdo diuinā eſſentiā ⁊ eadem viſione
qua ipſa videtur: ita vt viſio diuine eſſentie ſit
ratio videndi res creatas prout in quinto nota
bili fuit deductum: ita videre infinitatē potentie
diuine reſpectu rerum creatarum et creabilium
eſt illam videre vidēdo infinitatem diuine eēn-

tie et infinitatem diuine potentie quā habet a diuina eſſentia ideſt in q̄ꝫm eſt idem om̄ino re cum ea. ſic vt viſio infinitatis diuine eſſentie et diuine potentie ẜm ſe conſiderate: ſit ratio videndi infinitatem diuine potentie ẜm ꝙ conſideratur in reſpectu ad res om̄es creatas et creabiles. qḋ autē eſt ratio alterius: preſupponitur ab eo ſaltem prioritate nature. Quia igitur videre in eſſentia diuina res omnes creatas ⁊ poſſibiles creari vel produci a deo quocūqꝫ modo: eſt videre infinitam dei potētiam intenſiue et extēſiue ẜm ꝙ ē rerum productiua: nam omnes huiuſcemodi res adequant diuinam potētiam quia totalitas obiecti adequat totalitatē potētie ẜm ꝙ eſt rerum ꝓductiua: cōſequēs eſt ꝙ qui videret in eſſentia diuina omnes res quocūqꝫ modo ꝓductas et ꝓducibiles per diuinam potentiam: videret et infinitatem diuine eſſentie et infinitatem diuine potentie: non ſolum q̄ꝫm ad id quod eſt: ſed etiam ẜm ꝙ eſt rerum productiua. hoc autē eſſet diuinā eſſentiam et diuinam potentiam intellectu cōprehendere. videre enim rei infinitatem: eſt rem ipſaꝫ infinitam viſu comprehendere. vnde et deus dicit̄ ſeipſum comprehendere: quia ſuam infinitatem perfecte videt. Et ex his rurſus inferimus ꝙ magis comprehenderetur diuina eſſentia et diuina potentia ſi in ea viderent̄ a beatis omnes res ꝓducte et ꝓducibiles quocūqꝫ modo: q̄ꝫ videndo diuinam eſſentiā et diuinā potētiam q̄ꝫm ad ſui naturam preciſe. contra opinionem quorundā dicētium ꝙ vidēs infinitatē dei intēſiuam. ſ. quā habꝫ ex ſui natura: multo fortius comprehenderet illā q̄ꝫ ſi videret dei infinitatem extēſiuā. ſ. in reſpectu ad eius effectus. Falluntur certe iſti non ſatis aduertentes ꝙ viſio infinitatis dei extenſiua quam beati habent viſione beatifica: preſupponit et implicat viſionē īfinitatis dei intēſiue modo ſup̄ expoſito. ſtaret aūt illoꝝ opinio ponēdo vtrāqꝫ viſionē ſeorſuꝫ ab alia. qḋ ī viſione btīfica nō cōtingit.

QUantū ad articulum quartū reſpondendū eſt ad argumēta cōtra cōcluſionez. Et quidē ad primum godofredi q̄ꝫm ad primum quod impugnat cōtra primā cōcluſionem: dicit̄ ꝙ quāuis idea nō ſit aliud re q̄ꝫ diuina eſſentia: diſtinguunt̄ tamen ratione. propter quā diſtinctionē quedā conueniunt eſſentie que nō conueniūt idee et econtra cōſideratis proprijs earū rationibus ꝓut latius dictum fuit li. p̄mo. diſti. 2. et. 23. vnde ſicut eſſentia diuina pōt a nobis conſiderari vt eſſentia ē nō conſiderando rationem idee: ita et poteſt videri a beatis id quod eſt eſſentia diuina: abſqꝫ eo ꝙ videatur ẜm reſpectuꝫ ad creaturas in q̄ꝫm. ſ. eſt ab eis imitabilis ex quo habet rationem idee. vnde ī argumento cōmittitur fallacia accidētis. accidit enim rationi diuine eſſentie ẜm ſe conſiderate: ratio idee. ac per hoc poteſt vnum ſine alio intelligi et videri. ¶ Ad id vero quod obijcit contra ſecundum quod impugnat: dicitur ꝙ aſſumptum ē falſum vniuerſaliter acceptum ſicut ab eo ponit̄. et ad eius primā probationem dicitur ꝙ minor ē falſa loquēdo de repreſentatione actuali quo ad nos. nec valet eius probatio nam aſſumptum eſt falſum. quia licet eſſentia diuina propter ſuam infinitatem habeat ꝙ naturaliter ſit omnium reruꝫ repreſentatiuum: non inde ſequitur ꝙ actualiter ſe omnibus naturaliter repreſentet. ſicut et naturaliter eſt rerum omniū poſſibiliuꝫ productiua: ẜ inde non ſequitur ꝙ omnes res fieri poſſibiles: ex naturali neceſſitate in eſſe producat ſed pro beneplacito ſue voluntatis. ſic quāuis diuina eſſentia ſit ex natura rei omnium reruꝫ repreſentatiua: nō ideo ſequitur ꝙ repreſentet omnia actu ex neceſſitate nature omnibus illam vidētibus. qꝛ q̄ꝫm ad actualem repreſentationem ſui et eorū que in ipſa ſunt: eſt repreſentatiuuꝫ voluntariū q̇ ad alios a ſe. ac ꝑ hoc illis tantūmodo quibꝫ vult et quātū vult et de quibus vult ſe repreſentat. quēadmodum etiā et corpore glorificati a quibus volūt vident̄ corporaliter: et a quibus nolunt nō vident̄ quamuis eorum corpora dēſa ſint et lucida. Reſpōſione autē prima et ſecunda quā arguēs introduxit: non indigemus ideo illā pretermittimus. ¶ Ad illud autē quod obijcit cōtra tertiū dicitur ꝙ procedit ex falſo ſuppoſito ſicut et precedens. ſ. ꝙ diuina eſſentia eq̄liter ſe habꝫ ad repreſentādū omnia quorū naturaliter eſt rep̄ſentatiuū. ꝺ cuiꝰ falſitate ſatis eſt dictū. ¶ Ad. 2m. negat̄ cōſequētia. ꝓcedit eniꝫ ex predicto falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ q̇cquid eſt in diuina eſſentia: videatur actu et diſtincte ab omnibus illam videntibꝰ. ¶ Ad. 3m. reſpōdet. S. Tho. p̄a. p. q. 12. ar. 8. ad. 3m. ꝙ licet maiꝰ ſit videre deū q̄ꝫ omnia alia: tamē maius eſt videre ſic deū ꝙ oīa in eo cognoſcant̄: q̄ꝫ videre ſic ipꝫ ꝙ nō omnia ſed pauciora vel plura cognoſcant̄ ī eo. q̄m multitudo cognitoꝝ ī deo: cōſequit̄ modū vidēdi ip̄m vel magis ꝑfectū vel minꝰ ꝑfectū. Sic etiā reſpōdet cōtra gen. li. 3o. caplo. 56. Nec valet huiꝰ reſpōſionis improbatio. nā licet omnia videant̄ in diuina eſſentia per idem medium: nō tamē per idem mediū equaliter oſtenſum et viſum ſed ẜm magis et minus. et de hoc latius dictuꝫ eſt

in primo et ſecūdo notabili. ¶ Ad. 4m. dicitur ꝙ ꝓbatio cōcluſionis cōtra quā arguit: ſufficiens eſt loquēdo de cōprehēſione ſm primū et ſecunduꝫ modū poſitos in ſexto notabili. de qua cōprehenſione ſanct⁹ thomas intelligit in ea ꝓbatione, put ibi dictū fuit. nō de cōprehēſione tertio modo ibi poſito de qua ꝓcedit argumentū. et ideo nō militat ꝯtra nos. ¶ Ad. 5m. dr̄ ꝙ cōſiderādo eſſentiā diuinā ſm ꝙ eſt cauſa rerū: falſum ē qḋ arguēs dicit nō eſſe ſimile. imo ē ſimile q̄ꝫm ad hoc ꝙ ſicut cōcluſiones virtute continent̄ in principio et vnite non actu diſtincte: ita et res create ſunt in diuina eſſentia, put ē earuꝫ cauſa virtute ac vnite et non actu diſtincte ſicut in p̄mo notabili deductuꝫ fuit. ſi vero cōſideret̄ eſſentia diuina ſm ꝙ includit in ſe actu et realiter omniū rerū ꝑfectiones eminentiori modo: ſic non eſt omnino ſimile. ſed ꝓbatio ſancti doctoris ꝓcedit ḋ eſſentia diuina p̄mo modo. ſ. ſm ꝙ eſt cauſa rerū. et ita valet ꝓbatio a ſimili. vnde minor argumēti ſm hāc cōſideratione diuine eſſentie: eſt falſa. et ideo argumentū nō ꝓcedit. loquēdo tamē ḋ diuina eſſentia, put in ſe cōtinet omniū rerū ꝑfectiones nō per moduꝫ cauſe ſed ſicut ens infinite ꝑfectiſſimū: argumētū nō eſt ad ꝓpoſitū ꝓbationis ſancti thome. ſed nec ſic cōcluderet ꝓpoſitū arguētis. qꝛ licet actu et realiter habeat in ſe omniū rerū ꝑfectiones et ſit earū repreſentatiuuꝫ: qꝛ tamē nō ex neceſſitate nature ſ; volūtarie ſe oſtēdit et repreſentat beatis: nō ſequtur ꝙ oēs oīa videāt quoꝝ diuina eſſentia ē repreſentatiuū. et de hoc ſatis dictū eſt. vñ reſpōſio ibi data ex vḃ auguſtini bona ē. nec valet ei⁹ ip̄obatio. nā falſus eſt intellect⁹ quē arguēs fingit ex dictis auguſtini. qm̄ eſſentia diuina nō appellatur ſpeculū qꝛ ſeipaꝫ rep̄ſentat: ſ; qꝛ in ea relucēt creature. queādmodū ꝛ ſpeculū materiale nō appellat̄ ſpeculū ꝓpter ſui oſtenſionē: ſed qꝛ ī eo imagines alioꝝ corpoꝝ reſultāt et oſtendunt̄. vñ cū auguſtin⁹ dicat eſſentiā diuinā eſſe ſpeculū voluntariū manifeſtū eſt ꝙ ſm volūtariā rep̄ſentationē rerū aliarū in ipſa relucētiū vocat eam ſpeculū voluntariū. nā ꝓpter ſui volūtariā rep̄ſentationē nō vere diceret̄ ſpeculū volūtariū: ſ; res viſa aut obiectū volūtariū. nec rurſus verū eſt ꝙ auguſtin⁹ ibi loquat̄ ḋ viſione qua de⁹ videt̄ p creaturas: qꝛ in tali viſione creature habēt rōnem ſpeculi nō de⁹. nec iterū de⁹ vere ꝛ ꝓp̄e dici debet ſpeculū creaturarū, put in ſecūdo notabili deductū fuit. ¶ Ad argumēta durādi cōtra eandē ꝯcluſionē dicit̄ ꝙ ī eo ꝙ dicit oēs res creatas et creabiles cognoſci in diuina eſſentia q̄ꝫm ad quid ſunt ab omnib⁹ ipſaꝫ videntibus: aſſumptum eſt falſum. et ad ei⁹ ꝓbationem concedimus primū. ſ. ꝙ res create nō videntur in diuina eſſentia proprie loquendo ſicut ī ſpeculo. ſed negamus ſecunduꝫ. ſ. ꝙ non vident̄ ī ea per modū quo in p̄ncipio vniuerſali cōcluſiones videntur. et ad eius ꝓbationē patet reſponſio ex his q̄ dicta ſunt in quinto notabili. cōcedim⁹ p̄terea tertiū eius dictū. ſ. ꝙ res create rep̄ſentant̄ in diuina eſſentia ſicut effect⁹ repreſentant̄ in cauſa. et cū ex hoc conceſſo procedit ad ꝓbandū ꝙ itellect⁹ beat⁹ vidēs clare et nude diuinā eſſentiam videt in ea oēs res creatas et creabiles q̄ꝫm ad id quod ſunt: dicim⁹ ꝙ ꝓceſſus eſt nullus. qm̄ maior ꝓpoſitio eſt falſa. nec valet eius ꝓbatio. quia quāuis ex parte repreſentātis nō ſit impedimētū ꝓpter inefficaciā repreſentādi: eſt tamē impedimentū ꝓpter defectū volūtatis ipſi⁹ rep̄ſentātis qꝛ nō vult omnia ſimplicit̄ omnib⁹ in ſe oſtēdere ſed q̄buſdā plura et q̄buſdā pauciora. et eſt hoc ipedimētum efficax ꝓ eo ꝙ eſt rep̄ſentās actu ſe ꝛ alia volūtarie. item ex parte intellect⁹ cui ſit repreſentatio eſt defectus capacitatis quaꝫ habet p lumē glorie quod non omnibus infundit̄ a deo equaliter ſicut nec omniū ſunt in hac vita equalia merita. vnde longus ꝓceſſus arguentis fundatur ſup falſo q̄ꝫm ad iſtam partem. ¶ Ad ea q̄ aureolus īducit quibus nitit̄ improbare motiuū ꝯcluſionis noſtre: patet reſponſio ex his que dicta ſunt ī ſexto et ſeptimo notabili. fundatur enim in duobus falſis preſuppoſitis. primū eſt ꝙ videre in eſſentia diuina omnes res creatas et creabiles: eſſet videre infinitatē dei extriſecā nō etiā et intriſecaꝫ qḋ ē falſum ſicut patet preſertim ex ſeptimo notabili. ſecundū falſum p̄ſuppoſitū eſt ꝙ comprehēſio dei nullo modo attēdit̄ niſi penes claritatē et gradū viſionis qꝛ. ſ. de⁹ nō videt̄ tā clare q̄ꝫm viſibilis eſt. hoc aūt nō eſt ſimplicit̄ verū ſicut patuit in ſexto notabili. ¶ Ad argumēta eiuſdē cōtra ſecūdā cōcluſionē: ad p̄mū dr̄ ꝙ aſſumptuꝫ eſt falſū q̄ꝫm ad p̄mā pteꝫ. et ad ei⁹ p̄mā ꝓbationeꝫ dicit̄ ꝙ ex toto eius ꝓceſſu nō aliud ꝓbat̄ niſi ꝙ in viſione btifica nulla eſt variatio et alteratio ita vt nunc videat̄ vnū in eſſentia diuina ꝛ poſtmodū aliud: qḋ nos gratis cōcedim⁹: ſed ex iſto cōceſſo nequaq̄ꝫ ꝓbat̄ qḋ arguēs ꝓpoſuit ꝓbāduꝫ videlicet ꝙ ſi creature vident̄ in diuina eſſentia ſeu in verbo eadē viſiōe et eodē actu q̄ videt̄ verbū: ineuitabile ē quin vidēs diuinā eſſentiā videat ī ea omnē creaturā. nā quod recta cōſequētia ex illo conceſſo inferri pōt hoc tantūmodo eſt ꝙ omnia q̄ vident̄ in diuina eſſentia: ſimul et ſemper et a principio viſionis videntur. hoc certe multuꝫ differt a propoſito arguētis. vnde dicimus ꝙ in actu viſionis beatifice

nulla eſt variatio nec alteratio circa quēlibꝫ beatum: et ꝙ plura vel pauciora q̄ a pricipio viſionis quilibet beatus videt in diuina eſſentia: ſemꝑ videt et ſimul oīa illa. ſ3 cū hoc ſtat ꝙ nec a principio viſionis nec poſt videt in deo oēs res creatas. ¶ Ad illud qđ vltimo infert de ſufficiētia repꝛeſentationis diuine eſſentie: reſpōſum eſt ſupra. qꝛ nō ꝓuenit ex ipſiꝰ inſufficiētia ꝙ beati nō videant omnia ſimpliciter: ſed ex cauſis ſup̄ tactis. ¶ Ad ſecūdā ꝓbationē dicit̄ ꝙ ꝓcedit ex dicto falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ idē dictu ſit res creatas videri in eſſentia diuina ſm magis et minꝰ et a quibuſdā pauciores: et dicere nūc videri plures et nūc pauciores. hoc aūt falſum eſt. qm̄ nūc et nūc diuerſitatē tēporis deſignāt circa eandē viſionem quā nos nō ponimus. videri aūt a quibuſdā plures a quibuſdaꝫ pauciores pluralitatē et diuerſitatē ponit viſionū in pluribus et diuerſis vidētibus. hoc autē dicere multum differt ab illo. ¶ Ad argumentum ante oppoſituꝫ reſpōdet. S. Tho. pª. p. q. 12. arti. 8. ad 3m. et in hac diſti. q. 2. arti. 5. ad. 3m. Et in hoc articulus terminatur.

Diſtinctio quīquageſima.

Circa quinquageſimā et vltimā diſtinctionem quarti ſententiaruꝫ querit̄ vtrum aīa a corpore ſeparata aliquid cognoſcat vel intelligat: et arguitur ꝙ non. quia ſi anima ſeparata aliquid intelligit: opoꝛtet ꝙ per aliq̄s ſpecies intelligat. ſed non intelligit ꝑ ſpecies inatas quia a principio eſt ſicut tabula raſa in qua nihil ē ſcriptū. neqꝫ ꝑ ſpecies quas abſtrahit a rebus: qꝛ non habet organa ſenſus et imaginationis q̄bus mediātibus ſpecies intelligibiles abſtrahuntur a rebus. neqꝫ etiā per ſpecies prius abſtractas et in anima conſeruatas: quia ſic pueri nihil intelligerent poſt moꝛtem. neqꝫ etiā per ſpecies intelligibiles diuinitus influxas. hec eniꝫ cognitio nō eſſet naturalis de qua nunc agit̄: ſed gratie. ergo anima a corpoꝛe ſeparata nihil intelligit. ¶ In oppoſitum arguit̄. quia phs dicit in primo đ anima ꝙ ſi nō eſt aliqua opationū anime ꝓpꝛia: non cōtingit ipſam ſeparari. contingit autem animā ſeparari. ergo habet aliquam operationem ꝓpꝛiaꝫ et maxime eam que eſt intelligere. ergo intelligit ſine corpoꝛe exiſtens. ¶ In hac queſtione erunt quattuoꝛ articuli vt ſupra.

Quantuꝫ ad primū articulū ſit iſta ꝯcluſio ꝙ anima ſeparata naturali cognitione nō itelligit res ꝑ ſpecies quas a rebus accipiat poſt ſui ſeparationē a corpoꝛe: ſed bene per ſpecies poſt ſeparationē ſibi a deo influxas. Hāc cōcluſionē tenet. S. Tho. in hac diſ. ar. pº. Et. pª. p. q. 89. ar. pº. et. 3º. Itē de veri. q. 19. ar. pº. Et quodlibet. 3º. ar. 21.

Quantū ad articulū ſecundū arguēduꝫ eſt cōtra premiſſa. Et quidē cōtra cōcluſionē arguit ſcotꝰ ꝓbando ꝙ anima ſeparata nō omnia q̄ intelligit intelligat per ſpecies prius in corpoꝛe acquiſitas vel poſtea in ſeparatione ſibi influxas: ita ꝙ nullaꝫ acquirat extra corpus. Primo qꝛ et ſi non eſſet alia ratio niſi ex iſtis duobus principijs q̄ruꝫ primū eſt ꝙ plura non ſunt ponenda ſine neceſſitate. et accipit̄ a phō p̄mo phy. ſecunduꝫ eſt ꝙ de nulla natura ponendū ē qđ derogat eiꝰ dignitati niſi ſit euidēs ex alio cōuenienti nature ꝙ illud ſibi repugnat. et illud accipi pōt a phō ſecūdo đ generatione. ſemꝑ inq̄t dicimꝰ naturā deſiderare illud qđ meliꝰ eſt. et ſicut in toto vniuerſo: ita in q̄libet eiꝰ parte ponēdū eſt magis illud qđ ē ſibi melius ſi nō euidēter appareat illud ſibi nō cōuenire. nūc aūt hic ponit̄ pluralitas ſine neceſſitate. quia tales ſpecies īfluxe a deo vł angel̄: fruſtra ponūt̄. qꝛ iſta nā ſufficiēter hēt i ſe vñ poſſit attingere ad ſuā ꝓpꝛiā ꝑfectionē ſine talibꝰ datis īfuſis vł a deo vel ab āgelis. vñ hoc nō videt̄ niſi q̄daꝫ recurſus ad deū vł ad āgelos ꝑ hoc ꝙ nō capit̄ ꝑfectio illiꝰ nature in ſe. hec etiā opinio vilificat nāꝫ aīe ītellectiue. ſicut eni ſimplr ē nā vilioꝛ q̄ nullā opationē hēt: ita ꝓpoꝛtionabilit̄ illa videt̄ eſſe vilioꝛ q̄ in opationē ſibi ꝯuenietē nō pōt: q̄ꝫ illa q̄ pōt. aīa autē ſeparata ſm te ex ſibi intrīſecis etiā cū obiectis cōcurrētibꝰ: nō pōt in aliquā opationē ſibi cōuenietē: niſi deꝰ vel angeli dēt ſibi tales ſpēs. lapis autē ex ſibi intrīſecis ſine tali influxu mēdicato: pōt in opationē ſibi ꝓpoꝛtionatā qꝛ deſcēdit deoꝛſuꝫ et ibi q̄ſcit. ergo magis vilificat̄ aīa ſ3 ꝓpoꝛtionē ad ſuam nobilitatē q̄ꝫ natura lapidis. ¶ 2º. ſic. qꝛ

tu tenes alibi q duo accidētia eiuſdē ſpeciei non poſſunt ſimul eſſe. illa aūt ſpecies lapidis vt obiecti influxa: eſt eiuſdē ſpeciei cū ſpecie intelligibili acquiſita in corpe ab anima. hec ergo et illa influxa nō poterit manere: vel oportebit ſpeciē hic acquiſitā non manere. ſed ſecundū eſt falſum. q: ſi ſubiectū ꝓpriū illius ſpeciei ſit icorruptibile: et ipſa ſpecies in ſe poſſit icorrupta manere: ſequit q iſta manebit. ergo nō dabit iſti a deo vel angelo alia ſpecies lapidis. et p cōſequens vel nūq̄ poterit intelligere lapidē: vel poterit intelligere per ſpeciē priorē acceptā a rebus quod negat. Si dicas non dari ſpēm anime habēti prius ſpeciē acquiſitam: nō videt rationabile q illa ſpecie perfecta qualis dat alteri nō habēti: careat iſta aīa. et ſaltē hoc habet cōtra opinionē q alia intellectio ē tūc p ſpeciē pri a re acceptā. Si dicas formā infuſā et acquiſitam differre ſpecie ſicut virtutē acquiſitam et infuſam q̄ ſunt ſimul: nō valet ſimilitudo. tum q: ſuppoſitū de illis virtutibus eſt falſū. tum quia non eſt ſimile. quia virt infuſa habebit aliā propriam regulā q̄ acquiſita. vt ex alietate regule: poſſet poni alia virt ſm ſpeciem. q: virtus in eſſentiali ratione virtutis depēdet a regula cui cōformatur. hic autem nō poterit aſſignari differentia ſpecifica ſpeciei infuſe z acquiſite. quia non eſt hic differentia niſi tantūmodo principij effectiui vel modi efficiēdi. talis aūt non diſtinguit ſpecie vt dicit auguſtin. 3°. de trini. caplo. 9. ¶ 3°. quia actiuo ſufficienti z paſſiuo ſufficienter approximatis poteſt ſequi effectus. et ſi agens ſit naturaliter agens: ſequit effectus. nūc autē anima ſeparata habente lapidē vel aliud obiectum ſibi pſens: cōcurrunt hec omnia agēs ſufficiēs et paſſū ſufficiens proportionatum reſpectu ſpeciei intelligibilis talis obiecti per quā habetur cognitio abſtractiua. minor probatur. quia intellectus agens cū obiecto: eſt cauſa actiua ſpeciei intelligibilis talis obiecti per quam habetur talis cognitio. nec minus cum obiecto extra: q̄ cū phātaſmate de quo tu concedis: quia nihil eſt in phantaſmate propter quod ſufficiat ad cauſandam ſpeciem intelligibilem: quin eminentius inſit rei cuius eſt phātaſma. intellectus autem poſſibilis eſt ſufficiēter receptiuus. ¶ 4°. quia anima ſeparata poteſt habere cognitionem intuitiuā de rebus. ſed ad illā non ſufficit ſpecies intelligibilis nec phantaſma. quia phātaſma repreſentat rem exiſtentem et nō exiſtentem preſentem vel non preſentem. et per conſequens p ipſam nō pōt haberi cognitio de re vt exiſtente in propria natura vel de exiſtētia pſente. talis autē cognitio que dicitur intuitiua pōt dici intellectiua: alioquin intellectus non eſſ certus de exiſtentia alicui obiecti. ſed nec intellectio intuitiua pōt haberi per ſpeciem: quia illa repſentat indifferenter rē exiſtentem et nō exiſtentē p̄ſentem et non preſentē. et ex hoc ſequitur q p ſolas ſpecies influxas a deo vel angelis: non ē poſſibilis anime ſeparate cognitio intuitiua. ſi ergo illa eſt poſſibilis anime ſeparate: ſequitur q erit de re in ſe et non per ſpeciem influxam. etiam diſtātia imoderata obiecti impedit iſtam intellectionem ītuitiuā obiecti. quia ſm auguſtinū in libro d cura pro mortuis agenda: ille anime neſciūt que hic aguntur niſi diſcant ab angelis vel ab animabus alijs d nouo ad eas venietibus. q̄ illa que hic nouerunt poſſunt dicere illis. ſicut ioannes baptiſta predixit animab ſanctis in limbo xp̄m eſſe deſcenſurū. ſicut exponit gregorius illā queſtionē ei mathei. 10. tu es qui venturus es. nūc autē ſi p ſpecies influxas cognoſceret illas cōdiciones ex pterrerum: non oporteret talia nunciari eis a ſanctis vel angelis animabus. ¶ 5°. quia illa ꝓbatio tue opinionis pro parte negatiua .ſ. q anima nō pōt recipere ſpecies a rebus quia non ē conuenientia inter recipiens et receptum: non valet. quia vel ē ex quattuor terminis: vel non concludit propoſitum: vel vna ꝓpoſitio erit falſa. ſi enim accipiatur pro maiori q oportet eſſe cōuenientiam inter recipiens et receptū: et pro minore q res materialis non habet cōueniētiā cū intellectu: ſolū ſequit q intellectus nō recipit rē materialē nec econtra. ſi autē cōcludas q intellect nihil recipiat a re materiali: erit ex quattuor terminis: q: illd pdicatū nō fuit in maiori. ſi aūt nō accipias illā maiorem primā ſed iſtā. ſ. oportet eſſe cōueniētiā inter recipiens et illud a quo recipit: dico q magis proprie diceret eſſe ꝓportionē q̄ cōuenientiā: q: recipiēs hēt rōnem paſſi: et illud a quo recipit rōnē agentis. agēs aūt et paſſum oportet eē ꝓportionabilia non aūt cōueniētia ꝓprie niſi extendēdo cōueniētiā ad ꝓportionē. imo ꝓportio eorū requirit diſcōuenientiā: quia requirit q vnū eorum ſit in actu tale et aliud i potētia tale. ſic ergo illa maior noua falſa erit ſi intelligat de cōuenientia ꝓprie dicta. vel ſi extendas conuenientiā ad ꝓportionem: concedatur. z tunc minor. ſ. res extra nō habet cōueniētiā illo modo cū itellectu: erit falſa. eſt eni i actu vtuali talis q̄lis ē itellect in potētia formali. ¶ Cōfirmat dupliciter. pmo q: tu concedis phantaſma habere talē cōuenientiam ad itellectū. et tñ phantaſma ē oppoſite ꝯdicionis ad illud quod recipit in intellectu in hoc q non repreſentat obiectum niſi vt hic et nunc. quod itelligit

vero ſubrōne vniuerſalis: eſt abſtractum ab iſtis cōdicionibꝰ. nec illa alia ꝯueniētia .ſ. ꝙ phātaſma eſt ſine materia extrinſeca: facit ꝙ phātaſma ē actiuū. eſt eniz vere in materia hoc ē in organo extēſo: et tātū impediret actionē in itellectū exiſtere in hac materia extēſa: quātuz ſi exiſteret in illa materia extrinſeca. ſed tantūmodo ꝑ hoc phātaſma agit in itellectū poſſibilē: q2 eſt rēpſentatiuuz obiecti. ergo eque poterit iſta res in ſe: q2 eque ē repreſentatiua ſui. et hoc credo eſſe verū. quia licet intellectus poſſet abſtrahere a phātaſmate ſine materia exiſtēte: tamē nō pōt imediate accipere cognitionē a re extra vt habeṫ in quodā cōmēto tertij de aīa. ¶ 2°. confirmaṫ. q2 ſequeretur ꝙ angelus nō poſſet imediate accipere cognitionē a re extra. qḋ eſt improbatū in ſecūdo libro diffuſe. ¶ 6°. arguiṫ. quia alia ꝓbatio pro parte affirmatiua .ſ. de illo influxu ſpecierū: nō valet. q2 peccat ſm diuerſum intellectū medij vel habet alteram ꝑmiſſam falſam. cū enim accipitur a maiore ꝙ mediū quanto magis recedit ab vno extremo tāto magis accedit ad aliud: ſi intelligas mediuz vniformiter et accedere et recedere: ꝯcedo. ſi difformiter: falſa eſt. vtpote ſi eſt mediū in eſſendo ⁊ recedit ab hoc extremo in eſſendo: accedit ad aliud in eſſendo. ſimiliter ſi mediū in oꝑando ⁊ recedit ab hoc extremo in operando: accedit ad aliḋ in operando. et ſi eſt medium in eſſendo ſed non in operando ⁊ recedit ab vno extremoꝝ in eſſendo: non ꝓpter hoc accedit ad aliud in operādo. modo minor pōt intelligi vel de medio in eſſendo: et ſic eſt vera. quia quodā modo etiaz anima cōiuncta habet eſſe mediū inter ſubſtantiaz ſeparatam et eſſe corporeū. et tunc conclude. ergo ſeparata anima quando recedit a corꝑe in eſſendo accedit ad ſubaz ſeparatā in modo eſſendi. ſꝫ hoc nihil eſt ad propoſitum ꝙ magis accedat recipiēdo influxum eius ꝑtinentē ad operationem. et ſi ad hoc deduceretur ratio: manifeſtū eſt ꝙ nō cōcludit. tunc eni anima ſeparata magis eſſz capax talis influentie: ꝗ̃ ipſamet coniuncta corpori glorioſo cuz magis accedat ad eſſe ſm corpus ꝗ̃ anima ſeparata: immo magis hoc eſt perfectiꝰ ꝗ̃ ipſa coniuncta corpori corruptibili. ſi autem accipias in minore ꝙ anima ſeparata magis recedit a corpore in operando ꝗ̃ coniuncta: falſum eſt ſi intelligas vt ab obiecto circa qḋ operatur. ita eniz poteſt a corpore ſeparata cognoſcere corpus: ſicut coniuncta poteſt. et ideo non ſequitur ꝙ magis accedat ad ſubſtantiam ſeparatam vt ad obiectum cognoſcibile vel a quo recipiat obiectum cognoſcibile. ¶ 7°. quia illḋ quod adducitur ad cōfirmationem huius confirmationis .ſ. de ſomno et extaſi et illud de cōmentatore tertio de anima: videntur eſſe figmēta. nō eniz ideo in ſomno videntur vera: quia anima recipit a corꝑe in operando vt ab obiecto. tūc enim quāto ſomnꝰ eſſet ꝓfundior: tāto magis talia viderenṫ. hoc autē eſt falſum: quia ſomnia nō accidunt in ſomno ꝓfundiſſimo ſed in tenui ſomno. tūc etiā epilētici regulariter viſitarenṫ a ſpiritibus illis. vnde illud fundamentū videṫ acceptum ex fictionibus machometi qui diciṫ fuiſſe epilenticꝰ et ad cooperiēdum miſeriā ſuā dixit ſe oportere tacere quando angelus loquebaṫ ſibi. ſuꝑ iſtā fictionem eiꝰ auicena reuerenter loquēs ḋ lege ſua fingit tales abſtractiones a ſenſu. 9°. metha. vt fiat reuelatio ab angelꝭ. nos autē chriſtiani non dicimꝰ aliquē in ſomno vł extaſi aliquid videre: niſi ſit ibi alia cauſa poſitiua vt pote quia deꝰ tunc eiꝰ intellectū mutet. de congruo autē magis tunc diſponiṫ per amotionē impedimēti quia .ſ. non eſt diſtractus circa alia obiecta. et vehemēs occupatio circa aliud obiectū impedit intēſe operari circa illud. imo magis videṫ miraculum ꝙ in ſomno veritas reueletur ꝗ̃ in vigilia in intellectu nō minus intēto circa ſenſibilia quia naturale eſt ꝙ in vigilia homo habet vſum rationis non aūt in ſomno. illud etiā dictū auenroiz eſt planū figmentū ꝙ .ſ. illa ſuba ſeparata recipiat a ſuꝑioribus: et tamē vt cōiungiṫ nobis nō recipiat: contradictio eſt. quia nulla ſuba ſeꝑata poteſt nobis cōiungi niſi ratione efficiētis vel mouentis. manifeſtuz eſt autē ꝙ ſi in eſſendo recipit aliq̇d a ſuꝑiori: inꝗ̃m eſt actiuū ē recipiēs ab eodē. ¶ 8°. quia illa ꝓbatio q̄ infert animā fruſtra vniri corpori et c̄: non valet. quia vnio anime ad corpꝰ nō eſt finaliter ꝓpter ꝑfectionē corpis nec ꝓpter ſolā ꝑfectionē anime: ſed ꝓpter ꝑfectionē totiꝰ cōſiſtentis ex iſtis duobus. ⁊ ideo licet nulla ꝑfectio poſſet accreſcere huic ꝑti vel illi q̄ nō poſſit haberi ſine tali vnione: tamen non fit fruſtra vnio: q2 perfectio totius q̄ principaliter intendiṫ a natura non poſſet haberi niſi illo modo. Item eſto ꝙ illa vnio fieret propter perfectionē aīe vt .ſ. acquireret perfectionem ſuam ex tali vnione: non ſeq̇tur ꝙ fruſtra vniatur ſi per aliaz viam poſſet eam acquirere. ſi enim aliquid ordinatur ad finem: nō fruſtra fit ſi alio modo poſſit finis acquiri. ſicut ſi ſanitas poſſit acquiri per ſectionez et potionē: nō fruſtra fit ſectio: ⁊ ſi ꝑ potionē poſſit ſatis haberi. et ita ſi cognitio poſſet acquiri per vſum ſenſuum et ꝑ aliū modū ab ipſa anima ſeparata: nō fruſtra fit vnio ex quo ipſa eſt via cōueniens vno modo ad acquirenduz perfectionem ſalicet cognitionē.

¶9°.quia illa pbatio q̃ procedit de trãſitu extremi ad extremũ ſine medio:nõ valet propter duo. primo quia aliqd eſt mediũ vni virtuti: quod nõ eſt mediũ alteri loquẽdo de medio neceſſario.ſicut in trãſferẽdo corpus de loco ad locuz vbi aliquod eſt mediũ neceſſariũ virtuti naturali motiue.ita q̧ virt⁹naturalis non põt transferre corp⁹ de vbi remoto ad aliud vbi niſi p vbi mediũ.et tamen illud nõ eſt mediũ neceſſariuz virtuti diuine q̃ poteſt ſubito trãſferre corpus de quocunq; vbi ad quodcũq; aliud vbi.ſic eſt in pposito. nã impfecte virtuti abſtractiue mediũ neceſſariuz eſt inter ſenſibile extra et pure intelligibile .ſ. eſſe imaginabile.ſed virtuti abſtractiue pfectiori: non eſt neceſſariũ iſtud mediũ. vnde argumẽtũ poſſ; deduci ad oppoſitũ. quia ſi act⁹ intellect⁹ ſeparati eſſ; perfectior q̃ coniũcti: poſſet tunc ſine tali medio transferre obiectũ ab extremo in extremũ. ſecundo quia dici põt ad illud argumentum q̧ ſub alio extremo cadit eſſe imaginabile qr illud eſt ſimpliciter ſenſibile.illud aũt extremũ hab; ſub ſe diuerſos gradus:qr alio modo in gradu ſenſibili remotiori ab itelligibili ẽ ſenſibile extra : q̃ imagiabile. nũc aũt ab aliq̃ gradu in extremuz põt aliq̃ virt⁹ agere et alia minor nõ põt agere: ſ; ab alio gradu ppinquiori . ita hic licet virtus abſtractiua intellectus nr̃i non poſſit agere a ſenſibili abſtrahẽdo intelligibile niſi ab hoc gradu ſenſibilis.ſ. ab imaginabili:tamen alia virtus ſuperior vel efficacior poteſt abſtrahere a gradu magis diſtante puta a ſenſibili extra.hec ſcotus in forma.

Quantũ ad articulũ tertiũ primo notanduz eſt q̧ ſm doctrinã ph̃i tertio libro đ aĩa:duo requirunt̃ inter cognoſcens et cognituz ad cognitionez habendã. vnũ eſt q̧ cognoſcẽs aſſimilet̃ rei cognoſcẽde. qm̃ ſententia cõmunis fuit omniũ phoꝝ q̧ omnis cognitio fit per aſſimilationẽ cognoſcẽtis ad cognitũ.aliud ẽ q̧ cognitũ vniat̃ cognoſcẽti.naz vt ibi phs dicit ex intellectu et re intellecta fit vnũ ſm eſſe intelligibile.et his duob⁹ reſpõdet qđ phs dicit eodez libro đ intellectu nr̃o poſſibili q̧ eſt om̃ia fieri.dicit̃ eñi intellect⁹ omnia fieri : et qr omnib⁹ reb⁹ cognoſcẽdis ab eo fit ſimilis: et qr illis vnit̃.et ſicut intellect⁹ noſter dicit̃ omnia fieri predictis modis vt omnia cognoſcat: ita et intellect⁹ diuin⁹ ⁊ intellect⁹ angelicus dici p̄it om̃ia eſſe ad om̃ia cognoſcẽda.dicit̃ eñi itellect⁹ noſter poſſibilis om̃ia fieri non omnia eſſe q̃m eſt de ſe: qr vt phs dicit eodẽ libro intellectus poſſibilis de ſe nullo intelligibiliuz eſt formatus aut figuratus:ſ; eſt om̃ib⁹ nudat⁹ ſicut tabula raſa in qua nihil eſt depictũ. intellectus autem diuinus dicit̃ non fieri omnia:ſed eſſe omnia per ſuã eſſentiã que omniũ entitates et pfectiones actu et realiter in ſe hab; perfectiori tamẽ modo q̃ ipſa ſint in ſeipſis. intellectus vero angelicus dicitur omnia eſſe nõ omnia fieri:quia a principio ſue creationis hab; actu formas rerũ q̃ dicunt̃ ſpecies intelligibiles ſibi cõcreatas quib⁹ fit ſimilis omnib⁹ ab eo cognoſcendis et eis vnit̃. Jtaq; eſt differẽtia inter intellectũ diuinum et intellectũ angelicũ q̃m ad hoc q̧ ẽ omnia eſſe . quia intellect⁹ diuini eſt omnia eſſe p ſuã eſſentiã q̃ eſt omniũ rerũ exẽplar pfectiſſimũ. itellectus vero angelici eſt omnia eſſe nõ p eſſentiaz ſuam ſed p formas et ſpecies intelligibiles ſibi cõcreatas quib⁹ eſt plenus,vt dicit̃ in libro de cauſis. Juxta quod auguſtin⁹ dicit q̧ ſicut ratio q̃ creatura condit̃: pri⁹ eſt in verbo dei q̃ ipſa creatura q̃ conditur:ſic ⁊ eiuſdẽ rationis cognitio:prius fit in creatura intellectuali: ac deinde eſt ipſa conditio creature.Hinc eſt quod.S.Tho.dicit.p̄a.p.q.55.ar.2.in cor.q̧ anime humane habẽt potẽtia; intellectiuã nõ cõpletã naturaliter: ſed cõpletur i eis ſucceſſiue p hoc q̧ accipiunt ſpecies intelligibiles a reb⁹. potẽtia vero intellectiua in ſubſtantijs ſpiritualibus.i.in angelis: naturaliter cõpleta eſt inq̃m habent ſpecies intelligibiles connaturales ad omnia intelligenda q̃ naturaliter cognoſcere poſſunt . Nec põt vere dici q̧ aſſimilatio et vnio ſubſtantie ſeparate ad res ab ea cognitas:per eſſentiam ſubſtãtie ſeparate fit.quia vt deducit.S.Tho.p̄a.p.q.55.ar.p°.et de veri.q.8.ar.8.et contra gẽ.li.2.caplo.98.cũ oĩs eſſentia creata ſit determinati generis et determinate ſpeciei : nõ põt đ ſui natura repſentare pfecte res diuerſoꝝ generũ et diuerſarũ ſpecieꝝ vel etiã res alteri⁹ generis et ſpeciei ab ipſa.qr quod eſt limitatũ ad certũ gen⁹ et ad certã ſpeciẽ: excederet nature ſue limites ſi alioꝝ generũ et ſpecierũ eſſet pfectũ repreſentatiuum. ac p hoc nec aĩa ſeparata nec alia ſp̃ualis ſubſtantia creata per eſſentiã ſuaz eſſe poteſt pfectum repreſentatiuũ rerũ omnium ab ea cognoſcibiliũ que diuerſoꝝ generũ ſunt et ſpecierũ.nam vt auguſtinus dicit.li.83.q.ſingule res ſunt a deo cõdite in diuerſitate nature ⁊ ſm aliã et aliã rõnẽ.

Nec iteruz põt eſſe vera opinio dicẽtiũ q̧ eſſẽtia angeli vel aĩe ſepate aut etiã natura itellect⁹ creati:habeat ex ſui rõne q̧ ſe conformet et aſſimilet reb⁹ itelligibilib⁹. qm̃ vt ſanct⁹ thomas cõtra hoc arguit de veri.q.8.ar.9.in cor.eſſentia cuiuſlibet intellectus aut intelligentis:ſemp eſt ex ſui natu-

ra et eodeꝫ modo ſe habens atqꝫ indifferens ad
omnia q̄ ab eo poſſunt cognoſci. vnde niſi per ali
quid aliud ſpecificaret̃ et determinaret̃ ad hanc
vel illā rem cognoſcendā: ad nullaꝫ determinate
eius intuitū dirigeret. omne eñi ex ſe indifferens
indiget aliquo illud determinãte. et inde eſt ꝙ vl
tra effectū aſſimilationis et vnionis cognoſcētis
ad rem cognitā: quem ſpecies intelligibilis efficit
ponit̃ et hic eiꝰ effectus ꝙ intellectuꝫ ſpecificat et
determinat ad hoc vel illud obiectuꝫ: eo ꝙ ex ſui
natura ſe habeat cōmuniter ⁊ indifferēter ad om
nia. Nec valet dicere ꝓut aliqui iſtorū dicūt ꝙ na
tura intellectꝰ aut intelligētis determinat ſe ad in
telligēdū hoc vel illud per ꝓpriam voluntatem.
qm̄ vt ſanctꝰ thomas docet in pluribꝰ locis et ſig
nanter. p^{a} 2^{e}. q. 9. ar. p^{o}. in cor. et ad. 3^{m}. licet vo
luntas moueat intellectū q̄ꝫ^{m} ad exercitiuꝫ actus
ideſt q̄ꝫ^{m} ad hoc quod eſt intelligere vel non intel
ligere: nullo tamē modo habet ꝙ determinet in
tellectū ad propriū obiectū. imo q̄ꝫ^{m} ad hoc volū
tas mouet̃ et determinatur ab intellectu. vñ nul
la ex parte opinio dicentiuꝫ ꝙ aīa vel angelꝰ ex ſe
pōt ꝯformari et aſſimilari rebꝰ: verificari pōt.

Secundo Notādūꝫ eſt ꝓut. S.
Tho. deducit ex dictꝭ
phi. 2. li. de. ce. p^{a}. p. q. 77. ar. 2. in cor. ſicut minꝰ
eſt ad ſanitatem diſpoſitus q̄ non poteſt ꝑfectaꝫ
conſequi bonitatē ſed aliquaꝫ modicā cōſequitur
paucis remedijs: melius aūt diſpoſitus eſt qui po
teſt ꝑfectam cōſequi ſanitatem quāuis remedijs
multis: ita et in rebꝰ vniuerſi meliores ſunt et no
biliores que poſſunt cōſeq̄ ꝑfectioreꝫ bonitatem
quāuis multis virtutibꝰ et potētijs: q̄ꝫ inferiores
res q̄ nō poſſunt ꝑtingere ad tantā bonitatem ⁊
perfectionem ſed ad impꝑfectiorē bonitateꝫ: licet
eam cōſequant̃ paucis virtutibus et oꝑationibꝰ.
vnde ꝑfectior ⁊ altior eſt natura hoīs que poteſt
cōſequi vniuerſalē et ꝑfectā bonitatē: quāuis mul
tis et diuerſis oꝑationibꝰ ac virtutibꝰ ad illam cō
ſequendā indigeat: q̄ꝫ res inanimate aut etiā bru
ta animalia q̄ impꝑfectam bonitatē paucis virtu
tibꝰ et actionibꝰ poſſunt adipiſci. Ut eniꝫ ibi dicit
ſanctꝰ doctor in reſpōſione ad primū: magis ad ſi
militudinē dei accedit anima intellectiua q̄ꝫ crea
ture inferiores per hoc ꝙ perfectiorē pōt conſeq̄
bonitatē: licet per plura et magis diuerſa illaꝫ ac
quirat q̄ꝫ inferiores creature ſuā impꝑfectaꝫ. Et in
reſpōſione ad ſecūdū reſpōdēs ad illō dictū: quā
to virtꝰ eſt magis vnita tāto eſt ſupior: dicit ꝙ di
ctum eſt verū ſi virtꝰ vnita ad equalia ſe extēdat.
ſed virtus multiplicata eſt ſuperior ſi ad plura et
nobiliora ſe extendit. Et idē in ſentētia dicit d̄ ve

rita. q. 8. ar. 3. ad. 12^{m}. per quod reſpōdet ad. 13^{m}
argumentū quod eſt ſimile argumentationi quā
arguens cōtra nr̄am cōcluſioneꝫ adducit. Patet
igit̃ ex predictis ꝙ cōparatio rerū ad inuicē ſꝫ no
bilitatem et perfectionē ſimpliciter: non attendi
tur ſm̄ plura aut pauciora media quibꝰ res attin
gunt bonitatē ſuam et ꝑfectionē ad quā ordinan
tur: ſed ſm̄ gradus altiores vel inferiores bonita
tis et ꝑfectionis ad quā perueniūt. vnde anima
lia q̄ plura habēt genera potentiarū vite vt vege
tatiuū et ſenſitiuū ac motiuū ſm̄ locū: ſunt perfe
ctiora viuētia q̄ꝫ plāte q̄ ſolo vegetatiuo viuūt. et
inter animalia: illa q̄ perfectionē ſuā habent plu
ribus potentijs vt vegetatiua ſenſitiua et motiua
ſm̄ locū: perfectiora dicunt̃ a pħo ſecundo libro
de anima: q̄ꝫ oſtree et cōchilia que carent motiuo
ſm̄ locū. Ex quibꝰ inferimus ꝙ licet anima ſepa
rata a corꝑe pluribus modis poſſit habere cogni
tionē rerū q̄ꝫ coniūcta corpori: qꝛ tamē per illos
plures modos attingit altiorē cognitionē rerum
q̄ꝫ corpori coniūcta aut de rebus d̄ quibꝰ cognitio
nem non habet dum eſt in corꝑe: ideo q̄ꝫ^{m} ad hoc
non vilior ſed nobilior eſt iudicanda.

Tertio Notandū eſt ꝙ duplici rōne
res cognita neceſſario d̄bꝫ eē
preſens intellectui cognoſcēti. vna eſt quia ſicut
deductū fuit in primo notabili: obiectū cognituꝫ
determinat et reducit intellectuꝫ de potentia ad
actū: et hoc vel ꝑ ſeipſum vel ꝑ ſuam ſpecieꝫ. vn
de habet ſe ad intellectū ſicut actus ad potentiā
et ſicut forma ad materiā. quāobrē formale obie
ctū potētie appellatur. ſed actꝰ et forma et forma
liter perficiens aliquid: neceſſario eſt illi preſens
eo ꝙ vtrūqꝫ alteri vniat̃ imo ex vtroqꝫ fit vnū cō
poſitum. Alia ratione res intellecta neceſſario de
bet eſſe preſens intellectui: quia habet ſe ad intel
lectum ſicut agēs motiuuꝫ et ꝑfectiuū ipſiꝰ. omne
autem mouēs ſeu agēs imediatū: oportet eſſe ap
proximatum rei que ab eo mouetur vel circa quā
agit prout pħs dicit. 7. et. 8. phy. eo ꝙ omnis mo
tio et actio fit per contactum. ideo ex conſequen
ti omne mouēs et agēs oportet eſſe preſens rei q̄
mouet̃ et agit̃. nam quod eſt alteri imediatū ita
vt illud tangat: preſens illi dicit̃ largo modo ſūp
ta preſentia et quaſi trāſlatiue. Ad cuiꝰ intellectū
eſt cōſiderandū ꝙ vt deductū fuit. 2°. li. diſ. 2. q.
p^{a}. ſub tertio notabili: res dicunt̃ eſſe ꝑſentes ali
cui ſm̄ vſum loquentiū: quia ſunt ante oculos vl̃
in conſpectu ipſius videntis eas in ſeipſis et non
ꝑ aliquod mediū viſuꝫ. inde ergo tractū eſt vt qꝛ
intellectꝰ vſurpat nomen viſus more loquentiuꝫ
ea q̄ in ſeipſis cognoſcūt̃ ab itellectu et nō ꝑ alias

res cognitas:ſunt quaſi ante oculos mẽtis exiſtẽ-
tia.et ideo dicũtur eſſe viſa ac ꝑ hoc preſentia itel
lectui. illa vero q̃ nõ in ſeipſis cognoſcunt̃ ſed in
alijs rebus cognitis queadmodũ effectꝰ cognoſ-
cunt̃ in cauſis vel ecõtra:non ſe habẽt quaſi ante
oculos mẽtis ſtãtia ꝑ ſeipſa.et ideo nõ conſueue-
rũt dici viſa nec intellectui preſentia. Rurſus qꝛ
in rebus q̃ dicuntur eſſe preſentes viſui aut intel-
lectui:ratio preſentialitatis accipit̃ ex eo ꝙ intel-
lectui et viſui ſm ſe et imediate inferunt̃ ꝑ modũ
obiecti: et intellectus ac viſus per ſuam operatio
nem illis imediate cõiungunt̃: inde eſt ꝙ large ca
piendo preſentialitatẽ: omne agẽs qd imediate
circa aliquid agit dicitur eſſe illi preſens. ¶ Ex q̃-
bus inferimꝰ ꝙ quia res exteriores ſm ſe nõ poſ-
ſunt coniungi intellectui vel hominis vel angeli
cum ſint loco et ſuppoſito ab eo diſtincte ac ꝑ hoc
nec poſſunt ipſum mouere aut circa illum agere
imediate: conſequens eſt ꝙ nec ꝑ ſeipſas poſſunt
eſſe illi preſentes. quaobrẽ neceſſariũ eſt ꝙ ꝑ ali-
quas formas ſeu ſpecies q̃ ſunt ipſarũ rerum ſimi
litudines illi coniungant̃ et fiãt preſentes ad hoc
ꝙ intellectũ moueãt et ꝑficiãt ac etiã ab ipſo cog
noſcant̃.et premaxime quia vt deductũ eſt ex do
ctrina phi tertio de anima: oportet ꝙ ex intelle-
ctu et ex re intellecta fiat vnum principiũ intelli-
gendi.et ex hac neceſſitate ſapientia dei prouidit
ꝙ intellectui angelico a principio creationis an-
gelorũ infunderent̃ ſpecies intelligibiles cõcrea-
te:et ꝙ intellectꝰ humanus corꝑi coniunctꝰ habe-
ret virtutem mediãtibꝰ ſenſibꝰ exterioribus et in-
terioribus ad ſe trahere ſpecies rerũ corporaliũ
vt mediãtibus ſpeciebꝰ res coniũgerent̃ et fierẽt
preſentes vtriq; intellectui vt ſicillum mouerent
et ad actũ reducerent ac per hoc ab eo cognoſci
poſſent. vnde iuxta ꝓpoſitũ nr̃m ſi anima ſepara
ta debeat aliqua cognoſcere quoꝝ noticiã prius
non habuit cõiuncta corꝑi: nec ex ſpeciebꝰ tũc ac-
quiſitis et in ea cõſeruatis haberi põt: oportet ꝙ
recipiat aliquas ſpecies a deo influxas quibꝰ res
cognoſcende intellectui eius cõiungant̃ et fiãt ſi-
bi preſentes: pro eo ꝙ nec eas concreatas habe-
at:nec ſeparata a corpore illas a rebus acquirere
valet. nam cũ res ipſe cognoſcibiles diſtẽt ab ani
ma ſeparata loco et ſuppoſito vel ſubiecto:nõ eas
attingit ſic vt ab eis ſpecies intelligibiles abſtra-
here poſſit. itaq; non ſolũ in angelis verũ non ẽ
ꝙ ſpecies per quam aliq̃d cognoſcit̃ non ſemper
eſt abſtracta a re que ꝑ ipſam cognoſcit̃:ſed etiã
verum nõ eſt in animabꝰ ſm ſtatũ quem habent
a corporibus ſeparatis. ¶ Ad intellectũ premiſ-
ſorum faciũt q̃. S. Tho. dicit de veri. q. 8. arti. 9.
et in queſtionibus d̃ anima. q. 20. in cor. dicit eñ
ꝙ cũ maxima ſit diſtantia inter eſſe intelligibile ⁊
eſſe materiale ſenſibile:nõ ſtatim forma rei mate
rialis ab intellectu accipit̃:ſed ꝑ multa media ad
eum deducitur. forma enim alicuiꝰ ſenſibilis priꝰ
fit in medio vbi eſt ſpiritualiter:q̃ʒ in re ſenſibili.⁊
poſtmodũ in organo ſenſus.et ex inde deriuatur
ad phantaſiam et ad alias interiores vires ⁊ tan
dem ꝑducit̃ ad intellectũ. ſed huiuſcemodi for-
me rerum ſenſibiliũ etiã poſt q̃ʒ facte ſunt intelligi
biles depurate et ſubtiliate per actiones predi-
ctarũ virium ac etiã intellectꝰ agentis: nõdũ eſ-
ſent omnino apte vt ꝑ eas intelligeremꝰ:niſi nr̃o
intellectui vnirent̃ ita vt intelligẽs et intellectũ
fiant vnũ. et ideo oportet ꝙ intellectꝰ hm̃oi for-
mas recipiat. Ex quibus omnibꝰ manifeſtum fit
falſam eſſe opinionẽ dicentiũ ꝙ ad habẽdam cog
nitionẽ de rebus ſufficit exiſtẽtia anime ſeparate
cum ipſa rerũ exiſtentia. qꝛ his ſuppoſitis:itellectꝰ
et res ſunt debite approximata et ſibi inuicẽ pre-
ſentia ad cognitionẽ ipſarum rerũ habendam.

¶ **Quarto** Notandũ eſt ꝙ vt dedu-
cit. S. Tho. i. q. de anima
.q. 20. forme rerum per quas intellectus cognoſ
cit:dupliciter ſe habent ad res. quedã enim ſunt
factiue rerũ:quedam autem ſunt a rebus accep-
te.et ille quidem q̃ ſunt rerũ factiue:intantũ du-
cunt in cognitionẽ rei: inq̃ʒᵐ eius factiue exiſtunt.
vnde artifex qui artificiato tradit formã vel diſ-
poſitionem materie:ꝑ formã artis cognoſcit arti
ficiatum q̃ʒᵐ ad illud quod in eo cauſat.et qꝛ nul-
la ars hominis cauſat materiã ſed accipit eã iam
preexiſtentem que eſt indiuiduationis principiũ
ideo artifex per formã artis puta edificator cog-
noſcit domum in vniuerſali:non autem hanc do-
mum vt eſt hec:niſi inq̃ʒᵐ eius noticiam accipit ꝑ
ſenſum. deus autem per intellectũ ſuum non ſo-
lum producit formam ex qua ſumitur ratio vni-
uerſalis:ſed etiam materiã que eſt indiuiduatio
nis principiũ. vnde per ſuam artẽ cognoſcit vni-
uerſalia et ſingularia. ſicut enim a diuina arte ef-
fluunt res materiales vt ſubſiſtant in proprijs na
turis: ita ab eadem arte effluunt in ſubſtãtias in-
tellectuales ſeparatas ſimilitudines rerum intel-
ligibiles quibus res cognoſcãt ſm ꝙ ꝓducuntur
a deo. et ideo ſubſtãtie ſeparate cognoſcũt nõ ſo-
lũ vniuerſalia ſed etiã ſingularia:iq̃ʒᵐ ſpecies itel-
ligibiles in eis a diuina arte emanãtes ſunt ſimili
tudines reꝝ et ſʒ formã et ſʒ materiã. Nec ẽ icõ
ueniẽs formã q̃ eſt factiua rei quãuis ſit material̃
eſſe ſimilitudinẽ rei et q̃ʒᵐ ad formã et q̃ʒᵐ ad ma
teriam: quia ſemper in re altiori eſt aliquid vni-

formiꝰ q̄ ſit in inferiori. vnde licet in natura ſenſi-
bili ſit forma et materia: tamen id quod eſt altius
et cauſa vtriuſqꝫ: vnū exiſtēs ſe habet ad vtrūqꝫ.
ꝓpter quod ſuperiores ſubſtātie imaterialiter ma-
terialia cognoſcūt et vniformiter diuerſa vt dio-
niſius dicit. 7. caplo de di. no. ſed circa hoc aliter
ſe habet intellectus angelicꝰ et aliter intellectus
anime ſeparate. naꝫ efficacia virtutis intellectiue
que eſt in angelo: eſt ꝓportionata vniuerſalitati
formarū intelligibiliū in eis exiſtētiū. et ideo per
hmōi formas vniuerſales cognoſcūt omnia ad q̄
ſe extendūt. vnde ſicut cognoſcūt omnes ſpecies
rerū naturaliū ſub generibꝰ exiſtētes: ita cognoſ-
cūt oīa ſingularia rerū naturaliū q̄ ſub ſpeciebꝰ
cōtinenł. efficacia aūt virtutis intellectiue anime
ſeparate nō eſt ꝓportionata vniuerſalitati forma
rū influxaruꝫ: ſed magis eſt ꝓportionata formis
a rebus acceptis. propter quod naturale eſt ani-
me corpori vniri. et ideo anima ſepata nō cognoſ
cit ꝑ ſpēs influxas oīa naturalia etiā ſm ſpecieꝫ
determinate ⁊ cōplete: ſed in quadā vniuerſalita
te et cōfuſione. vnde nec ſpecies influxe ſufficiunt
eis ad cognitionē ſingulariū vt ſic poſſent cognoſ
cere omnia ſingularia ſicut ipi angeli cognoſcunt.
ſed tamē hmōi ſpecies influxe determinanł in ip-
ſa anima ad cognitionem aliquoꝝ ſingulariū: ad
q̄ anima habet aliquē ordinē ſpecialē vel inclina-
tionē: ſicut ad ea q̄ patił vel ad ea ad q̄ afficił vel
quorū alique impreſſiones et veſtigia in ea rema
nent. omne eñi receptū eſt in recipiēte ſm modū
recipientis. et ſic patet quare anima ſeparata cog
noſcit ſingularia non tamen omnia ſed quedam.

¶ Quinto Notandū eſt ꝙ vt accipił ex dictis. S. Tho. d veri. q.
12. ar. 3. ad. p^{m}. in cognitione que fit per influxuꝫ
ſpecierum: duo ſunt cōſideranda. ſ. receptio ſpe-
cierum et iudicium de receptis. q̄ꝫ^{m} igitur ad iudi
cium de receptis: potior eſt vigilātis cognitio q̄
dormiētis. quia iudiciū vigilātis eſt liberū: ſꝫ dor-
mientis ligatū vt dicitur in libro de ſomno et vi-
gilia. ſed q̄ꝫ^{m} ad receptionē ſpecierū: cognitio dor
mientis eſt potior. et vtriuſqꝫ rationē aſſignat ibi
ſanctꝰ doctor. ratio primi eſt quia vt phs dicit. 3°.
li. de ce. et mū. complementū artis et nature ē res
ſenſibilis ex qua docemur de alijs iudicare. et i. 6.
ethi. dicit ꝙ ſenſus eſt extremoꝝ ſicut intellectus
eſt principioꝝ. extrema apellās illa in que fit re-
ſolutio iudicātis. quia igił i ſomno ligati ſunt ſen
ſus: non poteſt eſſe verū iudiciuꝫ quin q̄ꝫ^{m} ad ali-
quid homo decipiał intēdens reꝝ ſimilitudinibꝰ
tanq̄ rebus ipſis. ratio ſecūdi eſt qm̄ quieſcenti-
bus ſenſibus ab exterioribꝰ motibꝰ: interiores im
preſſiones magis percipiunł: ſiue ſint ex ſubſtan-
tijs ſeparatis ſiue ex celeſtibꝰ corporibus. qđ ideo
eſt quia in ſomno ligatis exterioribus ſenſibꝰ: in-
teriores vires quaſi quietate ab exteriorū ſenſuū
tumultibus: magis ſuſcipe poſſunt interiores im-
preſſiones factas in itellectu vel imaginatione ex
illuſtratione diuina vel angelica vel etiam ex vir-
tute celeſtiū corpoꝝ. et iterum dum quis vtił ſen
ſibus vigilans: potētia imaginatiua et alie virtu-
tes interiores principaliter intendūt hiis q̄ ꝑ ſen-
ſus accipiunł. et ideo non pōt earū intētio prin-
cipaliter transferri ad ea q̄ aliūde accipiūł. et hic
eſt ꝙ vt ſanctꝰ thomas ibi dicit. arti. 9. in cor. quā-
docūqꝫ fit ꝓphetia ſm imaginariā viſionē: opor-
tet prophetā a ſenſibꝰ abſtractū eſſe: vł in ſomno
quando. ſ. abſtractio a ſenſibꝰ fit per cauſam natu
ralem ordinatā: vel in viſione quando fit abſtra
ctio a cauſa animali ſicut quādo homo ex nimia
attentione ad intelligibilia vel imaginabilia: om
nino a ſenſibꝰ exterioribus abſtrahił. iuxta qđ au-
guſtinꝰ. 12. ſuper gene. ad li. dicebat ꝙ anime hu
mane ſꝫ ꝙ a ſenſibꝰ corporis abſtrahił: competit
futura preuidere. ꝓpter quā etiā rationē gregoriꝰ
quarto libro dialogorum dicit ꝙ anime exiture a
corpore: per reuelationē ventura cognoſcunt. qꝛ
videlicet inſtāte mortis articulo: vires corporis
ſunt debilitate ac ſenſuum vigor ſic eſt attenuatꝰ
ꝙ nullus motus corporalis aut ſenſitiuꝰ inſurgere
poteſt qui mentē impediat a receptione impreſ-
ſionū ſuperioꝝ cauſaꝝ. Et cōſonāt hoꝝ dicta ſctōꝝ
ei quod dicił iob. 33. per ſomniū inquit in viſione
nocturna quādo irruit ſopor ſup homines et dor-
miunt in lectulo: tunc aperit. ſ. deꝰ aures virorum
et erudiēs eos inſtruit diſciplina. vbi iterlinearis
ſup illud per ſomniuꝫ in viſione nocturna dicit. i.
cum ceſſat ab exteriori actione vnde fit quies in
mente. et gloſa marginaria dicit. in ſomno exte-
riores dormiūt ſenſus et interiora cernuntur. vbi
et poſtillator nicholaus de lyra ait. hic ponitur ſe
cundus modꝰ diuine locutionis cū homine ſeu reſ
ponſionis. ſ. per reuelationem diuinam que vt fre
quentius fit in ſomnis eo ꝙ quietatis ſenſibꝰ a tu-
multibꝰ exterioribꝰ: anima eſt magis apta ad per
cipiendū diuinas reuelationes. Patet igił ex pre
dictis ꝙ nō ſatis inſtructi ſunt in ſcripturis ſacris
et in ſanctoꝝ doctorum doctrinis qui dicunt fig-
mēta eſſe machometi reuelationes q̄ fiunt i ſom-
nis a deo vel angelis. Et certe mirabile eſt ꝙ iſti
ignorauerint aut diſſimulauerint vulgatas ſacre
ſcripture auctoritates: e qbꝰ duas adijciam ad p̄-
miſſa. vna eſt illa numeri. 12. vbi dñs ait. ſi q̄s fue-
rit inter vos propheta dñi: in viſione apparebo ei
vel ꝑ ſomniū

vel ꝑ ſomniū loquar ad illū. alia eſt mathei. 2. di
cente euāgeliſta de magis. et reſponſo accepto in
ſomnis ne redirēt ad herodē et c̄. et infra. ecce an
gelus domini apparuit in ſomnis ioſeph dicēs. ſur
ge accipe puerū et matrem eius et c̄. et infra. ecce
angelus domini apparuit in ſomnis ioſeph in egi
pto dicens et cetera.

¶ Sexto Notādū eſt ꝓut. S. Tho. deducit. 8. quodlibꝫ. arti. 3. ꝙ
anima humana ſimilitudines rerū quibꝰ cognoſ-
cit: accipit a rebꝰ illo modo accipiendi quo patiēs
accipit ab agente. ſed in agentibꝰ et patientibꝰ di-
ſtinguendū eſt. eſt enim quoddam agens quod
de ſe ſufficiens eſt ad inducendū formā ſuam i pa
tiens: ſicut ignis de ſe ſufficit ad calefaciendū. q̊d-
dam vero agēs eſt quod non ſufficit de ſe ad idu
cendū formaʒ ſuā in patiens: niſi ſuꝑueniat aliud
agens. ſicut calor ignis non ſufficit ad complēdū
actionem nutritionis: niſi ꝑ virtuteʒ anime nutri-
tiue. vnde virtus anime nutritiue eſt principalit̄
agens: calor vero igneus inſtrumētaliter. Simili-
ter etiam eſt diuerſitas ex parte patientiū. quod-
dam enim eſt patiēs quod in nullo cooperat̄ agē
ti: ſicut lapis cum ſurſum proijcitur vel lignū cū
ex eo fit ſcānum. quoddā vero patiēs eſt quod co
operatur agēti: ſicut lapis cū deorſum proijcit̄: et
corpus hominis cū ſanatur per arteʒ. Et ſm̄ hoc
res q̄ ſunt extra animaʒ: tripliciter ſe habēt ad di-
uerſas anime potētias. ad ſenſus enim exteriores
ſe habent ſicut agētia ſufficientia quibꝰ patientia
non coopātur ſed recipiūt tm̄. ꝙ autem color per
ſe nō poſſit mouere viſum niſi lux ſuperueniat: nō
eſt contra hoc quod dictum eſt: quia tam color q̄ꝫ
lux: inter ea que ſunt extra animā computantur.
ſenſus autē exteriores ſuſcipiūt tantum a rebus ꝑ
moduʒ patiendi ſine hoc ꝙ aliquid cooperentur
ad ſui formationem: quāuis iam formati habeāt
propriam opationē que eſt iudicium de proprijs
obiectis. ſed ad imaginationē res que ſunt extra
animaʒ: comparant̄ vt agentia ſufficientia. actio
enim rei ſenſibilis non ſiſtit in ſenſu: ſed vlteriꝰ ꝑ-
tingit vſqꝫ ad phantaſiam ſiue imaginationē. ta-
men imaginatio eſt patiēs quod coopat̄ agenti.
ipſa enim imaginatio format ſibi aliquarū rerum
ſimilitudines quas nunq̄ꝫ ſenſu percepit: ex his ta
men que ſenſu recipiunt̄ cōponendo ea et diuidē
do. ſicut imaginamur montes aureos quos nūq̄ꝫ
vidimꝰ: ex hoc ꝙ vidimꝰ auruʒ et montes. ſed ad
intellectū poſſibileʒ comparant̄ res ſicut agentia
inſufficiētia. actio enim ipſaꝝ rerū ſenſibiliū neqꝫ
etiā in imaginatione ſiſtit: ſed phātaſmata vlteriꝰ
mouent intellectū poſſibilē. nō autē ꝙ ad hoc ex
ſeipſis ſufficiāt cum ſint in potentia intelligibilia.
intellectꝰ autē non mouetur niſi ab intelligibili in
actu. vnde oportet ꝙ ſuꝑueniat actio intellectus
agētis cuiꝰ illuſtratione phantaſmata fiūt intelli-
gibilia in actu: ſicut illuſtratione lucis corporalis
fiunt colores viſibiles actu. et ſic patet ꝙ intelle-
ctus agēs eſt principale agēs qđ agit rerū ſimilitu
dines in intellectu poſſibili. phātaſmata autē que
a rebus exterioribꝰ accipiunt̄: ſunt quaſi agētia i-
ſtrumētalia. intellectꝰ enī poſſibilis cōparatur ad
res quarū noticiā recipit: ſicut patiens qđ coopa-
tur agēti. multo enī magis pōt intellectꝰ formare
q̊dditatē rei q̄ nō cecidit ſub ſenſu: q̄ꝫ imaginatio

Quantum ad ar
ticulū quartū reſpōdendum eſt
obiectionibus aduerſariorū. Et
quidem ad primū ſcoti contra ꝑ
mā cōcluſioneʒ dicit̄ ꝙ minor eſt
falſa pro vtraqꝫ parte. et ad eiꝰ ꝓbationē pro pri
ma parte dicit̄ ꝙ aſſumptuʒ eſt falſum ſicut appa-
ret ex primo notabili: nec arguens illud ꝓbat. nec
valet eiꝰ ꝓbatio q̄ꝫm ad ſecūdā partē: quia ꝓcedit
ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ illa natura eſt dignior et ꝑfe
ctior ſimpliciter: q̄ paucioribꝰ indiget ad ſuā ꝑfe-
ctionē cōſequēdam. hoc aūt falſum eſt ſicut dedu
ctuʒ fuit in ſecūdo notabili. ¶ Ad. 2m. dicit̄ ꝙ reſ-
pōſio ibi ſecundo data ē bona et ē. S. Tho. in hac
diſ. ar. 2. ad. 4m. et. pᵃ. ꝑ. q. 89. ar. 5. ad. 3m. et ad
eius ꝑmā impugnationē dicit̄ ꝙ aſſumptū eſt fal-
ſum. imo qđ ſupponit̄ de differētia ſpecifica inter
virtutē infuſam et acq̄ſitā: eſt verū. nec arguēs ꝓ-
bat quod dicit. Ad ſecundā vero impugnationeʒ
dicit̄ iterū ꝙ aſſumptū eſt falſum. et ad eiꝰ ꝓbatio
nem dicit̄ ꝙ minor eſt falſa. q2 inter ſpecies infu-
ſas ꝛ acq̄ſitas nō ſolum ē differentia ex parte prīci
pij effectiui: ſed etiā ex ipſa illarū natura. nā ſpeci
es infuſe nō ſunt ita rebus adequate ſicut ſpecies
acq̄ſite. ſunt enī ſpecies ifuſe cōpēdioſiores et vni
uerſaliores et amplioris virtutis ſicut dictū ē i. 2.
li. diſtin. 3. q. 2. ſub notabili quinto de ſpeciebꝰ in
fuſis angelis cōcreatis. ¶ Ad. 3m. dicit̄ ꝙ lapideʒ
de quo in minori arguēs exēplificat: pōt anima ſe
parata habere ſibi preſentē per ſpēm ſui quaʒ cor
pori ꝯiuncta habuit mediāte ſenſuū abſtractione
et ſic illū intelligere quod nr̄a cōcluſio nō negat.
ſed de illis rebꝰ exterioribus quarū anima coniū
cta corpori ſpecies intelligibiles nō acquiſiuit: mi
nor propoſitio ſupponit falſuʒ ꝙ. ſ. ſint preſentes
intellectui poſt eiꝰ ſeparationē. nā vt in tertio no
tabili deductuʒ fuit: res nō poſſunt eſſe preſentes
intellectui: niſi ſibi coniungant̄ per ſe vel per ſuas

D

ſpecies: ita vt ex intellectu et ex ipſis rebus fiat v=
nũ principiũ intelligendi. vnde falſum eſt qđ ar=
guens dicit ꝙ .ſ. intellectꝰ agẽs anime ſeparate cũ
re exteriori ꝓ obiecto ſit cauſa actiua ſpeciei itelli
gibilis talis rei reſultãtis in itellectuꝫ poſſibilẽ nõ
minꝰ q̃ȝ cũ phãtaſmate dũ anima erat cõiũcta cor
pori. et patet falſitas. qm̃ phãtaſma ẽ ſimilitudo
rei cauſata in phãtaſia mediãte abſtractione ſpe=
cierũ a re facta ꝑ ſenſus exteriores quibus res ip=
ſe ꝯiungunt̃ et fiũt preſentes ꝑ proprias ſpecies.
ac per hoc ꝑ ipſum phãtaſma res cuiꝰ eſt ſimilitu=
do cõiungitur et fit preſens phãtaſie: ita vt cõcur
rente actione intellectꝰ agẽtis: poſſit cauſare ſpẽꝫ
intelligibilẽ per quandã reſultationẽ in intellectũ
poſſibilẽ qui cõiunctꝰ eſt intellectui agẽti. ſine phã
taſmate aũt et abſtractione ſenſuũ corpaliuꝫ: res
exterior nõ poſſet cõiungi nec eſſe preſens intel=
lectui agẽti vt ſimul cũ eo ſpẽm intelligibileꝫ cau=
ſaret. ita ꝙ res ipſa abſq; phantaſmate minꝰ ſuffi=
cit q̃ȝ cũ phantaſmate ad cauſandũ ſpeciẽ intelli=
gibilẽ: ꝓpter defectũ ſue preſentie et ꝯiunctionis
ad intellectuꝫ. ¶ Ad. 4m. dicit̃ ꝙ minor eſt falſa.
qm̃ vt deductũ fuit. li. 2. diſ. 3. q. 2. ſub tertio no=
tabili: cognoſcere rem ꝑ propriã ſpẽm ſicut ꝑ me=
dium quo: nõ excludit cognitionẽ intuitiuam. Et
cum arguẽs cõtra obijcit ꝙ ꝑ ſpẽm non põt haberi
cognitio de re vt exiſtẽte in ꝓpria natura: reſpon
detur dupliciter. primo ꝙ nõ reputamꝰ incõueni=
ens: eſſe cognitionẽ intuitiuaꝫ abſq; eo ꝙ cognoſ
catur de re an habeat eſſe in rerũ natura. nam vt
loco preallegato ꝓbatũ fuit: ad cognitionẽ intui=
tiuam nõ plus requirit̃ niſi ꝙ imediate ſit de re ſibi
preſente obiectiue et actualiter exiſtẽte: quãuis ꝑ
eam nõ cognoſcat̃ actu ipſa rei exiſtentia. Secun
do reſpõdet̃ iuxta ꝓpoſituꝫ nr̃m ꝙ ſicut ꝑ ſpecies
cõcreatas angelis cognoſcunt angeli de rebus nõ
ſolum earũ quidditates ſed etiã ipſas earum exi=
ſtentias: ita et ꝑ ſpecies influxas animabus ſepa=
ratis: anime cognoſcũt nõ ſolũ rerũ q̇dditates ſ;
etiam earũ exiſtẽtias quãuis nõ ita ꝑfecte quẽad=
moduꝫ angeli. Et hec efficaciter ꝓbat ſanctꝰ tho=
mas i hac diſ. q. pa. ar. 3. Et. pa. p. q. 89. ar. 4. Et
de veri. q. 19. ar. 2. Et i queſtionibꝰ de anima. ar.
20. Ad illud qđ arguẽs obijcit ꝙ imoderata di=
ſtantia obiecti impedit eius cognitionẽ intuitiuã
in anima ſeparata: dicit̃ ꝙ eſt falſum. qꝛ cũ anima
ſeparata nõ accipiat cognitionẽ ꝑ abſtractionem
ſpecierũ a rebus: nihil differt ꝙ res diſtẽt vel non
diſtent localiter. Et de hoc ſanctꝰ thomas in hac
diſtictione loco ꝓxime allegato ad. 4m. Et. pa. p.
loco ꝓxime allegato ad. 7m. Et ad auctoritatem
auguſtini reſpõdet ſanctꝰ thomas in hac diſtictio
ne vbi ſupra ad primũ: ꝙ quãuis alique anime de
functoꝝ i ſuis receptaculis exiſtẽtes ea q̃ hic agũ=
tur ignorẽt: nõ tamẽ hoc cõtingit ꝓpter localẽ di=
ſtantiam ſed ꝓpter aliã cauſam: vt qꝛ afficiuntur
vehemẽter ad ea q̃ in illis receptaculis patiuntur
vel etiã quia iſluẽtia ſupioris ſubſtãtie quãuis ani
mã ꝑficiat ad aliqua cognoſcẽda: nõ tamẽ ad oĩa
ſed ad illa tm̃ que ei ſm̃ illũ modũ cõpetũt. Ideꝫ
in ſentẽtia reſpondet pᵐa parte vbi ſupra. ¶ Ad
5m. dicitur ꝙ aſſumptũ eſt falſum. imo ꝓbatio ſan
cti thome ẽ ſufficiẽs. et ad eiꝰ improbationẽ dici=
mus iteꝝ ꝙ aſſumptũ eſt falſum: qꝛ nec probatio
ꝓcedit ex quattuor terminis nec aliqua eiꝰ ꝓpoſi
tio eſt falſa ſed cõcludit recte ꝓpoſitũ. ꝙ auteꝫ nõ
ꝓcedat ex quattuor terminis: patet formãdo ſy=
logiſmũ ad intẽtionẽ ſancti doctoris. q̃ eſt ꝓbare
ꝙ anima ſeparata nõ accipit cognitioneꝫ a rebus
abſtrahẽdo ab eis ſpẽs vel ſimilitudines quas in
ſe recipiat ſicut et cõiuncta corpori facit. naꝫ acci=
pitur pro maiori ꝙ oportet eſſe cõueniẽtiaꝫ inter
recipiẽs et receptũ. pro minori vero nõ accipitur
ꝙ res materialis nõ habet cõuenientiã cum intel=
lectu anime ſeparate ꝓut arguẽs fingit. ſed ꝙ ſpe
cies exiſtẽs in rebꝰ non habet cõueniẽtiã cum ipſo
intellectu. et ſic ſunt in ꝓbatione tres termini tã=
tũmodo. ex quibꝰ cõcludit recta cõſequẽtia ꝙ itel
lectus anime ſeparate non recipit imediate ſpe=
cies ab ipſis rebꝰ extra exiſtẽtibus quod eſt eiꝰ pro
poſitum. et loquitur ſanctus thomas in hac ꝓba=
tione de rebus materialibꝰ et ſenſibilibus. probat
autẽ ſanctus doctor illam minorem: quia forma
vel ſpecies exiſtẽs in rebus: habet eſſe materiale
ſimpliciter: tum quia eſt ſubiectiue in materia: tũ
etiã quia eſt cũ condicionibꝰ materialibus. intel=
lectus vero anime ſeparate vtroq; modo eſt im
materialis. ac ꝑ hoc inter ipſum ⁊ ſpẽm ſm̃ ꝙ exi=
ſtit in rebus extra intellectũ: non eſt cõuenientia
qualis requiritur inter recipiẽs et receptũ: preſer
tim ad cognitionem habẽdam cui repugnat ma=
terialitas. vnde patet ꝙ arguens non intellexit ꝓ
bationem ſancti thome. Et cum obijcit in prima
confirmatione ꝙ phantaſma eſt oppoſite condi=
cionis ad intellectum quia non repreſentat obie=
ctum niſi vt hic et nũc: dicimꝰ ꝙ ex hoc non aliud
poteſt inferri recta conſequentia niſi ꝙ phantaſ=
ma nõ recipiat̃ in intellectu. hoc aũt non eſt con
tra doctrinam ſancti thome qui nuſq; poſuit phã
taſma ꝓut repreſentat rem vt hic et nunc: recipi
in intellectu. vnde ſm̃ ipſius doctrinã phãtaſma
in phãtaſia eſt ſubiectiue. nec ſm̃ ſe in itellectu re=
cipitur: ſed per illuſtrationem intellectꝰ agentis
ex ipſo phantaſmate reſultat ⁊ abſtrahit̃ alia ſpe

cies ſubtilioꝛ et ſpūalioꝛ q̄ recipitur in intellectu.
et hec repꝛſentat rem ſm̄ ad naturā ſpeciei: nō ſm̄
ad condiciones indiuiduales. quāobꝛē ſi intelle-
ctus noſter ꝯiunctꝰ coꝛpoꝛi velit cognoſcere rem
vt ſingularē. i. ſm̄ ad cōdiciones indiuiduales: cō
uertit ad phātaſma qḋ repꝛeſentat rē indiuidua-
liter. Unde. S. Tho. pª. p. q. 85. arti. pº. ad. 3m.
phātaſmata inquit cum ſint ſimilitudines indiui-
duoꝝ et exiſtāt in oꝛganis coꝛpoꝛis: non habent
eundē modū exiſtēdi quē habet intellectꝰ huma-
nus: et ideo nō poſſunt ſua virtute imprimere in
intellectū poſſibilē. ſed virtute intellectꝰ agentis
reſultat quedā ſimilitudo in intellectu poſſibili ex
ꝯuerſione intellectꝰ agētis ſupꝛa phantaſmata. q̄
quidem ſimilitudo eſt repꝛeſentatiua eoꝝ quoꝝ
ſunt phātaſmata ſolū ſm̄ ad naturā ſpeciei. et per
hūc modū dicit abſtrahi ſpēs intelligibilis a phā-
taſmatibꝰ. nō ꝙ aliq̄ eadē numero foꝛma q̄ pꝛius
fuit in phātaſmatibꝰ: poſtmodum fiat in ītellectu
poſſibili ad moduꝫ q̄ coꝛpꝰ accipit ab vno loco et
trāffert ad alteꝝ. hec ille. Et ī reſpōſione ad. 4m
ait. phātaſmata et illuminant ab intellectu agēte
et iterū ab eis p virtutē intellectꝰ agētis ſpecies i-
telligibiles abſtrahunt. Et ſupꝛa. q. 76. ar. 2. in
coꝛ. phātaſma inq̄t nō eſt foꝛma ītellectꝰ potētial
ſed ſpēs intelligibilis q̄ a phātaſmatibꝰ abſtrahit.
in vno aūt intellectu a phātaſmatibꝰ diuerſis eiuſ
dem ſpēi nō abſtrahit niſi vna ſpēs ītelligibilis. ſi-
cut in vno hoīe apparet in quo pñt eē diuerſa phā
taſmata lapidis: ꝛ tñ ab omnibꝰ eis abſtrahit vna
ſpēs intelligibilis lapidis. veruꝫ ꝙ et ipm̄ phātaſ-
ma aliquā hēt cōueniētiā cū intellectu nr̄o quam
nō habet foꝛma et ſpēs in re extra exñs: qꝛ habet
eē in phātaſia intētionale et q̄dā modo ſpūale et
imateriale ſicut et ītellectꝰ eſt ſpūalis et imateria
lis. ¶ Ad ſecūdā cōfirmationē dicimꝰ ꝙ nihil con
cludit cōtra nos. imo magis id nos tenemꝰ. et ad
eiꝰ iꝓbationē: fuit ſufficiēter reſpōſuꝫ in ſecūdo
libꝛo ad quē arguēs remittit ꝓbationē. ¶ Ad. 6m
dicit ꝙ aſſumptū ē falſuꝫ. et ad eiꝰ ꝓbationē dici-
mus ꝙ mediū vniformiter capit in ꝓbatione ſan
cti thome: et ſimiliter accedere et recedere. ſ. in eſ
ſendo. vt ſic foꝛmet rō. mediū in eſſendo quanto
magis recedit ab altero extremoꝝ in eſſendo: tā-
to magis accedit ad alteruꝫ in eſſendo et ecōtra.
ſed aīa ſepata recedit in eſſendo ſeu ī modo eſſē-
di a coꝛpe. ergo magis accedit in eſſendo et mo-
do eſſendi ad ſubas incoꝛpeas. et cū arguēs dicit
ꝙ hoc nihil eſt ad ꝓpoſitū ꝙ. ſ. magis accedat ad
ſubas ſepatas recipiēdo influxū carū ꝑtinentē ad
operationem: dicimꝰ ꝙ eſt falſum et non docte di
ctum imo illud eſt multū ad pꝛopoſitū. nam mo-
dus opandi cōſequit naturaliter modū eſſendi.
vnde ex illa cōcluſione ꝙ aīa ſeparata a coꝛpoꝛe
accedit in eſſendo aut in modo eſſendi ad ſubas
ſeparatas: neceſſario cōſequit ꝙ accedat etiaꝫ in
modo opandi et in modo cognoſcēdi. ſ. per ſpe-
cies influxas qui eſt modꝰ cognoſcēdi ſubarū ſepa
ratarū. et cum arguēs cōtra hoc obijcit ꝙ tūc ani-
ma ſeparata magis eſſet capax talis influentie q̄
ipſamet cōiuncta coꝛpoꝛi glorioſo: concedimus
hāc ipſius illationē loquendo de capacitate natu
rali quicquid ſit de capacitate ſm eſſe gratie vel
gloꝛie. quod aūt arguens ꝓbat in fine ꝙ aīa ſepa
rata nō magis recedit a coꝛpe in opando q̄ con
iuncta: accipiēdo receſſum a coꝛpe vt ab obiecto
quia et cōiuncta et ſeparata pōt cognoſcere coꝛ-
pus: nō eſt ad ꝓpoſitū. quia receſſus a coꝛpe in ꝓ
batione ſancti thome nō capit ſicut ab obiecto ſ
ſicut a ſubiecto. quia enī ſeparata anima nō ē ſub-
iectiue in coꝛpe: non hēt modū opandi anime exi
ſtētis in coꝛpe qꝛ modus opandi cōſequit modū
eſſendi. ¶ Ad. 7m. dicit ꝙ aſſumptū nō ſolū ē fal-
ſum ſed et abſonū et nō ſatis docte dictū pꝛout in
quinto notabili fuit deductū. nec valet quod ad
dicti ꝓbationē arguēs adducit de ſomno ꝓfundiſ
ſimo. nā huiuſcemodi reuelationes licet fiāt ī ſō-
nis: nō fiunt ſicut ex cauſa per ſe ex vi ſomni: ſ ex
volūtate ſupioꝛis ſubſtātie ad inſtructioneꝫ eius
cui fit reuelatio: quāuis ſomnꝰ cōferat ad diſpoſi-
tionē recipientis. vnde exigit ad hoc ꝙ aīa capiat
reuelationeꝫ: ꝙ ſomnꝰ ſit talis ꝙ motꝰ et tumultꝰ
coꝛpoꝛales impediat: et vires anime nō omnino
liget quin poſſint motus et influxus ſuperioꝛum
cauſarū recipere. ad hec autē tenuis ſomnꝰ cōfert
nō multū ꝓfundus. et quia in epilēticis et freneti-
cis eſt magnꝰ humoꝝ tumultus et ſpirituuꝫ ꝑtur-
batio quibꝰ inhabiles reddunt ad capiendas ſu-
perioꝝ cauſarū influentias: ideo nō fiunt ad eos
reuelationes. vnde obiectio arguētis ſumpta ex
ſomno pꝛofundiſſimo: magis eſt deriſibilis q̄ ſo-
lubilis. certe arcus nubium non niſi tempoꝛe plu
uioſo apparet. ſed non inde ſequit ꝙ quanto ma-
gis fuerit tēpus pluuioſum tanto magis appareat
nam tēpoꝛe nimis pluuioſo non apparet: quia ad
eius apparentiā requirit pluuie cū ſiccitate quod-
dam tēperamētū pꝛout accipitur ex dictis phi. 3.
metheo. ¶ Ad. 8m. dicitur ꝙ pꝛima ꝓbatio nō va
let. quia licet vnio anime ad coꝛpꝰ ſit pꝛincipalit̄
finaliter ꝓpter bonū totius: nō inde ſequit ꝙ nō
ſit pꝛopter bonū partiū. imo magis ecōtra ſequi-
tur qꝛ bonū totius ex bonitate partiū reſultat. et
inter partes q̄ ſunt anima et coꝛpꝰ: negari nō pōt
ꝙ vnio ſit ꝓpter partem nobilioꝛē que eſt anima

quãobrẽſi ex tali vnione impediretur opatio ani
me:fruſtra anima corpi vnireť q̄ꝫm eſt in ſe.qꝛ fru=
ſtra dicitur quod nõ cõſequitur finẽ ſuũ. finis aũt
rei primus et ꝓximꝰ eſt ipſius opatio a qua ſi deſti
tuitur:merito dicitť res fruſtra fieri.⁊ ſi anima quo
ad ſe fruſtra vniretť corpori:fruſtra etiã eſſet vnio
reſpectu totius cuiꝰ opatio principaliter eſt p ip=
ſam animã: ita vt deſtitutio anime a ꝓpria opa=
tione:eſſet cauſa deſtitutionis totiꝰ compoſiti ab
opatione ꝓpria. et hoc arguẽs debet concedere.
qui in hac queſtione de intellectione anime ſepa
rate reſpõdens ad quartã dubitationem quã mo
uet cõtra cõcluſionẽ ſuã:tenet ꝙ cuiꝰ forma ſpeci=
fica nata eſt p ſe eſſe:illius totius non põt eſſe aliq̃
opatio propria q̄ non poſſit eſſe forme vt operã=
tis: quia opatio pfectiſſima non põt ineſſe niſi ſit
ſm formã perfectiſſimã.ex quo ibi concedit ꝙ in=
telligere eſt ꝓpria opatio totius hominis: ſed ſꝫ
formã pfectiſſimã in eo tanq̄ꝫ ſm ꝓpriam rõnem
operandi.et ideo ſic eſt ꝓpria operatio totius: ꝙ
põt eſſe partis.et ſic concludit negãdo maiorem
argumẽti q̄ erat hec.operatio ꝓpria totiꝰ non po
teſt eſſe ꝓpria opatio partis. ❡ Ad ſecundã ꝓba=
tionẽ dicitť ꝙ arguens in ea ſeipſum cõfundit. naꝫ
nõ aliud ex ꝓbatione cõcluditur niſi ꝙ anima nõ
fruſtra vnitť corpori ſi ĩ eo non habeat ꝓpriã ope=
rationẽ:quia põt illaꝫ habere.ſ. ſeparata a corpo
re.et certe hec cõcluſio cõfundit eius ꝓbationem
et illã interimit. nã ſi anima per aliam viã.i. ſepa=
rata a corpe põt habere ſuam opationeꝫ: optime
ſequitť ꝙ vnio eius ſit fruſtra aut ſaltẽ ꝓbatio con
fundit.non enim ꝓbatur ꝙ vnio anime ad corpꝰ
non ſit fruſtra p hoc ꝙ anima per aliam viam q̄ꝫ
p ſenſus corporis.ſ.ſeparata põt habere ſuã ope=
rationeꝫ. vnde ꝓbatio ex vtraqꝫ parte inepta cõ
uincitť. ❡ Ad. 9m. dicitur ad primã inſtãtiã ꝙ licet
aliqua virtus .ſ. diuina põt ſua opatione vel effe=
ctu trãſire de extremo ad extremũ ſine medio:nõ
inde probatť ꝙ idipſum poſſit anima.qꝛ deus eſt
virtutis infinite et eſt auctor omniũ reruꝫ.anima
autem eſt virtutis finite et ad certum modũ ope
randi limitata: ſiue ſit vnita corpori ſiue ab eo ſe=
parata. nõ eni eiꝰ ſeparatio a corpore dat illi vir=
tutem infinitã aut modũ opandi illimitatũ. vñ ar
gumentũ quod arguẽs deducit ad oppoſitũ: ea fa
cilitate cõtemnitť qua abſqꝫ vlla rõne aut recta cõ
ſequẽtia formatť. hec certe cõſequẽtia: ĩtellectꝰ ſe=
paratꝰ eſt pfectior q̄ꝫ cõiunctꝰ: ergo põt trãſferre
obiectũ ab extremo in extremũ ſine medio qđ nõ
põt cõiunctꝰ:nõ plus valet q̄ꝫ iſta. angelus eſt p=
fectior hoĩe: ergo põt creare mundum qđ homo
non põt.et homo ẽ pfectior equo:ergo põt vola=
re quod nõ põt equꝰ. nõ eni omne qđ nõ põt ĩfe=
riꝰ põt ſupius.nam aliq̃d põt vtriqꝫ repugnare.ſi=
cut eni creare munduꝫ et hoĩ et angelo repugnat
et hoĩ et equo repugnat volare: ita et tranſferre
rem materialẽ p ſeipſam ab eſſe materiali in rerũ
natura ad eſſe intelligibile et obiectale apud ĩtel=
lectũ ſine medijs opationibꝰ et abſtractionibꝰ ſen
ſuum: repugnat et intellectui cõiuncto corpori et
intellectui ſeparato. ❡ Ad ſecundã inſtãtiaꝫ dicitť
ꝙ in probatione ſancti thome extrema ſunt ma=
teriale ſimpliciter.ſ. res corpea exiſtẽs extra ani=
mã:et ĩmateriale ſimpliciter.ſ.res actu intelligibi
lis.iter q̄ mediat ſenſibile abſtractũ opatione ſen
ſuũ:qꝛ parti eſt materiale inq̄ꝫm habet eſſe cũ con
dicionibꝰ materialibꝰ.et parti eſt ĩmateriale ĩq̄ꝫm
habet eſſe intentionale et quodã modo ſpũale a
ꝓpria materia ſeparatũ. vnde patet falſum eẽ ꝙ
eſſe imaginabile ſeu ſenſibile abſtractuꝫ p ſenſus
ſit extremũ ſm ꝙ illud accipit ſanctꝰ doctor ĩ ſua
ꝓbatione. nõ eni illud accipit ꝓut exiſtit materia
liter in rerum natura in quo deceptꝰ eſt arguẽs: ſꝫ
ſenſibile abſtractũ per potẽtias ſenſitiuas. vñ ar=
gumentũ ꝓcedit ex falſo intellectu quem arguẽs
habuit in dictis ſancti thome.qđ autẽ finaliter in=
fert de ſuperiori virtute:eſt abſqꝫ ratione dictum
ſicut et precedẽs. ❡ Ad argumẽtũ ante oppoſituꝫ
reſpondet.S.Tho.in.pa.p.q.89.ar.pᵒ.ad.3m.ꝙ
anima ſeparata nõ intelligit p ſpecies ĩnatas nec
per ſpecies quas tũc abſtrahit nec ſolũ p ſpecies
conſeruatas vt obiectio ꝓbat:ſed p ſpecies ex in=
fluentia diuini luminis participatas. quaruꝫ ani=
ma fit particeps ſicut et alie ſubſtantie ſeparate:
quãuis inferiori modo. vnde tã cito ceſſante cõ=
uerſione ad corpꝰ: anima ad ſupiora ſe cõuertit.
nec tamẽ propter hoc cognitio vel potẽtia non
eſt naturalis:quia deus eſt auctor non ſolum ĩflu
entie gratuiti luminis:ſed etiam naturalis. Et in
hoc articulus terminatur.

VLtimo circa quinquageſimā diſtictionez q̄rif vtrum aīa hoīs ſeparata poſſit corꝑa mouere localiter: et arguitur ꝙ ſic. quia ſubſtātie ſpūali obedit naturalit̄ corpus ad motū localē. ſꝫ aīa ſeparata ē ſuba ſpūalis. ergo ſuo īꝑio pōt mouere corꝑa. ¶ In oppoſitū arguif ſic. quia phs dicit ſecūdo de aīa ꝙ anima non pōt mouere quodcūq; corpus ſed ſolūmodo proprium. ¶ In hac queſtione erūt q̄ttuor articuli vt ſupra.

Qantuz ad primū articulū ſit ꝑma concluſio ꝙ aīa ſepata non pōt ſua naturali virtute mouere aliquod corpus. Hāc cōcluſionez tenet. S. Tho. in. pͣ. p. q. 117. ar. 4. ¶ Secūda cōcluſio eſt ꝙ aīa ſeparata virtute diuinitꝰ et ſupnaturalr̄ ſibi data pōt mouere localiter corꝑa. Hāc cōcluſionē tenet S. Tho. vbi ſup̄. Ad q̄ facīunt ea q̄ docet ſupra diſ. 45. q. pͣ. ar. pͦ. ſub. ar. 3. de exitu aīaruz a ſuis receptaculis poſt mortez in corꝑibus aſſumptis.

Qantum ad ſecundū articulū arguif cōtra concluſiones. Et q̄dē cōtra primam arguit ſcotꝰ ꝑmo qꝛ incōueniens videf ꝙ aīa ſeparata ſit ī aliquo loco vñ non poſſet mouere ſe libere: et p̄cipue ſi ſit in loco ſibi diſcōuenīēti cū quodlibet elemētuz moueat ſe de tali loco. ¶ 2°. qꝛ agēs q̄ pōt hr̄e in ſua virtute actiua aliquē terminū: pōt in illum. ſed terminꝰ motꝰ localis nō eſt niſi vbi. quē terminū pōt hr̄e anima in virtute ſua: qꝛ nullū eſt corpus ita impfectū qui habeat in virtute illū terminum. et ſimilr̄ ad mouēdū aliud ad illū terminuz qꝛ lapis trahit ſecū aliud corpꝰ ad locuz ſuū ſi ſibi cōiungaf. cum ergo aīa ſit ſuſceptiua illiꝰ termini qꝛ eſt in loco diffinitiue: oportet ꝙ habeat illū in virtute actiua. ergo aīa ſepata pōt ſe et aliud corpus mouere nō organice. ¶ Confirmaf. qꝛ ſi repugnat anime ſeparate mouere aliud corpꝰ localiter ſecuz: aut hoc eſſet ex ſua īmaterialitate: aut ꝓpter ſuā impfectionē. nō primo modo: qꝛ mouere ſe et aliud corpꝰ: conuenit nature intellectuali vt angelo qui pōt mouere ſe et celū. nec ſecundo modo: qꝛ cōuenit corpi q̄ eſt impfectiꝰ ens. ſimiliter aīa in virtute ſua habet formā pfectiorē. ſ. intelligere et velle. nō ergo ſibi repugnat rōne impfectionis. ¶ 3°. qꝛ corꝑa gl̄ificata poſt reſurrectionē mouebunf ab aīa et nō organice: ſed totū corpus ſimul mouebif nō vna parte mota et alia deſcente: qꝛ volabunt et nō deficiēt. hec autē motio ſimul totiꝰ corporis nō eſt ꝑ organum. ergo tunc erit in ea virtus qua poterit mouere corpꝰ nō organice. et ſi tunc: ergo et nūc. quia nulla noua potentia ſibi dabif in reſurrectione. hec ſcotꝰ. ¶ Cōtra eandē cōcluſionē arguit aureolus. primo quia aīa xp̄i deſcēdit ad inferos. et cōſtat ꝙ non eſt dicendū quin potuerit ſecū defferre vnaz paleam ſi voluiſſet aut mouere localiter aliq̄ corpꝰ. Confirmaf. quia aliq̄ pie ponūt ꝙ ſecū portauit baculum impialē. ¶ 2°. ſic. anima cōiūcta pōt mouere aliq̄ corpꝰ imediate nō mediāte aliquo organo ſed ſolū ꝑ potentiā motiuā quā hēt in ſe. ergo aīa ſeparata pōt mouere aliq̄ corpꝰ localiter ꝑ eandē potētiam motiuā. tenet cōſequētia. qꝛ non ꝓpter aliud negaf ab aduerſario ꝙ aīa ſeparata moueat aliquod corpꝰ localiter: niſi qꝛ dicūt potētiā motiuā in loco eſſe organicaz. et ideo ſm eos aīa nō mouet corpus imediate ſed mediāte aliq̄ organo: ſicut nec imediate videt aīa ſed oculꝰ. Aſſūptū pbaf. quia iſta eſt expreſſa intētio ariſtotelis in libro de cauſa motꝰ aīalium. vnde ibidē dicit ꝙ non oportet ꝙ in corpe animalis ſit aliq̄ pars imobilis ſic ꝙ nō totū moueaf. cōtingit eni quandoq; ꝙ totū mouef: et nihil eſt imobile niſi punctꝰ. quomodo ergo et a quo tūc eſt motꝰ. reſpondet ꝙ imediate eſt ab anima q̄ primo mouet ſpiritū ⁊ mediāte ſpū totū corpus. Similiter iſta eſt expreſſa intētio cōmentatoris in. 8. phy. vbi commēto. 36. dicit ꝙ in aīali primo mouēs eſt anima motū vero imediate ab ea eſt ſpūs in muſculis et lacertis. et idē dicit in multis alijs locis. Ex q̄bus apparet ꝙ mens cōmentatoris ē ꝙ aīa mouet corpus imediate. ſ. aliquā eius partē imediate mouēdo: non ꝑ aliquā partē mediā. nā ſm eum manifeſtū eſt ꝙ res mouēs et res mota differunt. nihil autē mouef niſi a quieſcēte illo motu. tūc querif illud quieſcēs aut eſt aīa ſola et habeo ꝓpoſitum vel eſt aliq̄ pars corꝑis: et hoc eſt cōtra mentem ariſtotelis et cōmentatoris. qꝛ ſm eos contingit quandoq; vt totum corpꝰ ſit motuz excepto aliq̄ punctali. ſicut ille qui ſaltat mouet ſe totalit̄ vſq; ad aliquē punctū gibbi. et cuz punctꝰ non habeat virtutem motiuā in loco: neceſſe ē ꝙ illud mouēs imobile p̄ ſe ſit anima. ¶ 3°. quia iſta opinio tua non ſtat cum opinione cōmentatoris qui. 12. me

taphy. cōmēto. 33. dicit ꝙ potētia motiua ē ī ſubſtātijs ſeparatis dicēs de virtutibꝰ anime tm̄ reperitur in eis intellectiua et appetitiua et ſm̄ locum motiua. ¶ 4°. quia cōtradicit illis q̄ fide tenemꝰ. legimus enī aliquādo aīas ſctōꝝ apparuiſſe in corporibus aſſumptis. ſicut legimꝰ de agatha apparente ſancte lucie. ¶ 5°. quia cū aīa intellectiua ſit ſubſtātia media inter ſubās abſtractas et ſubās corporeas: inq̄ꝫm eſt forma cōueniēs cū ſubſtātijs abſtractis: habet potētiā intellectiuā et volūtatē ꝛ motiuā ſm̄ locū nō organicā. inq̄ꝫm vero cōuenit cū corpibus: habet potētias ſenſitiuas et motiuā ad locum organice. hec aureolus.

Quantuꝫ ad tertiū articulū primo notandū eſt ꝙ vt accipitur ex dict. S. Tho. ſupra diſ. 45. q. pª. ar. pº. ſub. ar. pº. quāuis aīabus poſt mortē nō aſſignent aliqua corpa quoꝝ ſint forme vel determinati motores: determinant tamē eis q̄dā corporalia loca per cōgruentiā quādā ſm̄ gradus dignitatis earū in quibꝰ ſint quaſi in loco: eo modo quo incorporalia in loco eſſe poſſunt. huiuſcemodi autē cōgruentia, ꝑut ibi. S. Tho. notat ſub. ar. 2. in cor. accipit ſm̄ meritū vel demeritū. nam ſicut in corpibꝰ eſt grauitas vel leuitas qua ferunt in locū ſuum q̄ eſt finis motꝰ ipſoꝝ: ita etiaꝫ eſt in animabꝰ meritū vel demeritū quibꝰ ꝑueniūt anime ad p̄miū vel penā q̄ ſunt fines actionū ipſaꝝ. vnde ſicut corpus ꝑ grauitatē vel leuitatē ſtatim fertur in locū ſuum niſi ꝓhibeat: ita anime ſoluto vinculo carnis ꝑ quod in ſtatu vie detinebant: ſtatim p̄miū cōſequunt vel penaꝫ niſi aliq̄d impediat. et quia locus deputat animabꝰ ſm̄ cōgruētiaꝫ premij vel pene: ſtatim ꝙ aīa a corpe abſoluit: vel in infernū demergit vel ad celū euolat: niſi impediat aliquo reatu quo oportuit euolationē differri vt priꝰ aīa purget. Ex quibꝰ colligit ꝙ ſicut per grauitatē aut leuitatē corpa habēt loca ſibi ꝓportionata in quibꝰ naturaliter quieſcūt et a quibus naturaliter nō recedūt: ita et per merita vł demerita anime ſeparate a corpibus habēt loca ſibi ꝓportionata diuina iuſticia et ꝓuidentia illis deputata. in q̄bus locis ſtant et ꝑmanent ꝑ meritū vel demeritū tanq̄ꝫ ꝑ quaſdā qualitates ſibi adaptatas: quibꝰ fiūt illis q̄ſi loca ꝓp̄a. a q̄bus q̄ſi ſibi cōnaturalibꝰ ſm̄ naturā meriti vel demeriti non recedūt: niſi vis aut motꝰ ſeu imperiū vel influentia ſuꝑioris cauſe illis ſuꝑueniat. ꝑ quē moduꝫ etiam ipſa corpa quibus ꝓp̄e locus debet a ꝓprijs locis quandoq̄ꝫ recedūt. loca aūt per meritū vel demeritum deputata animabꝰ poſt hanc vitā: ſunt finaliter celū ꝓpter meritū: et infernus ꝓpter demeritum. diximꝰ aūt ſignanter niſi vis aut motꝰ ſeu imperiū vel influētia illis ſuꝑueniat: q̄m ſm̄ diſpoſitionē diuine ꝓuidētie aliquādo anime ſeparate a predictis locis ſibi adaptatis exeūt et ad alia loca mouent vt aliqͦd miniſteriū impleāt. vt quando apparent viuētibꝰ hoībus ad eoꝝ eruditioneꝫ vel etiā terrorē. ſed vt ſanctꝰ thomas dicit loco p̄allegato ſub articulo tertio: hoc intereſt inter ſanctos et dānatos. ꝙ ſancti cū voluerit poſſunt apparere viuētibus et ꝑ cōſequēs ad tempꝰ mutare locū: non aūt dānati. ſicut eniꝫ viuentes ſancti in carne ꝑ donū gratie gratis date accipiunt vt ſanitates vel ſigna ꝑficiant que nō niſi diuina virtute mirabiliter fiūt nec ꝑfici poſſūt ab alijs dono gratie carētibꝰ: ita etiā non ē incōueniēs vt ex virtute glorie aliq̄ poteſtas aīabus ſanctoꝝ det ꝑ quā poſſunt mirabiliter apparere viuētibꝰ cū volūt. ac ꝑ hoc mutare locū ſibi d̄putatū. qͦd dānati nō p̄nt niſi interdū a deo ꝑmiſſi. verū ꝙ ſancti hoīes aut ſctōꝝ anime quāuis id agere p̄nt cū voluerit: nō tn̄ id volūt niſi q̄n vidēt diuine diſpoſitioni et voluntati cōgruere: cui in omnibꝰ conformant.

¶ Secundo Notāduꝫ eſt ꝙ anima eſt forma corporis et motor. ſed eſt forma corpis per ſe et primo: ex cōſequenti vero eſt motor ipſius. eſt aūt forma corporis illud animādo et viuificādo. et ꝑ hoc ꝙ corpus viuificat: habet ꝙ illud moueat motu locali. huius ſignū eſt ꝙ ſi aliquod mēbrū corꝑis mortificet: non obedit anime ad motū localē. vnde q2 aīa humana a ſui creatione eſt naturaliter determinata ad viuificādū corpꝰ cui infundit et in quo creat: cōſequēs eſt ꝙ naturali ſua virtute nullum aliud corpꝰ mouere pōt localiter p̄mo et imediate. qͦd addit q̄m mediāte corꝑe qͦd viuificat: mouere pōt aliud corpꝰ extraneū. vt cū aīa mediāte brachio vel pede ſui corꝑis: lapidē vel lignuꝫ aut quodcūq̄ꝫ aliud corpꝰ mouet localiter. Et ꝓpter hanc rōnem ſupra diſ. 43. q. 2. ſub tertio notabili ꝓbatū fuit cōtra opinionē quorundam ꝙ aīa ſeparata non pōt ex vi ſue nature aut etiam ꝓpria voluntate reuniri corpori qͦd prius habuit tanq̄ꝫ eius motor. nā ſicut ibi deductū fuit: anima ſeparata nequaq̄ꝫ pōt reuniri ꝓprio corpori ſua naturali virtute tanq̄ꝫ forma. et quia non eſt ſui corporis motor niſi quia eſt eius forma illud viuificans conſequens eſt ꝙ nec etiam poſſit corpori reuniri ex vi ſue nature inq̄ꝫm motor. vnde quia tanta eſt vis determinationis ſubſtātie ſpiritualis que determinata eſt naturaliter ad aliquod corpꝰ ſal

tem ex auctore nature: inde eſt ꝙ inter ſubſtantias ſeparatas que naturaliter non vniūtur corporibus vt forme ſed tantūmodo vt motores ſicut ſunt angeli: tenet phs ꝙ ſubſtātia ſeparata deputata ab auctore nature ad mouendum celum inferius: non pōt mouere celum ſuꝑius. quanto igitur magis anima q̄ naturaliter eſt determinata ad ꝓprium corpus nō ſolum vt motor ſed etiā vt forma: non poterit aliud corpꝰ mouere localiter. ꝓinde ſi quando anime ſeparate iuſſu aut ꝑmiſſione dei apparēt hominibꝰ in corporibus aſſumptis quod raro contingit: miraculo deputādū eſt non naturali virtuti anime prout ſanctꝰ thomas deducit ſupra diſ. 45. ex dictis auguſtini. qui i libro de cura pro mortuis agēda de huiuſcemodi apparitionibus loquēs inquit. alīj ſunt humanarū limites rex: alia ſunt diuinarū ſigna virtutū: alia ſunt que naturaliter: alia que mirabiliter fiunt.

QUantum ad articulum quartū reſpōdenduz eſt obiectionibꝰ in cōtrarium. Et q̄dem ad primū ſcoti contra ꝑmā concluſionē dicitur ꝙ abſq; vlla rōne dictum eſt ab arguēte eſſe incōueniēs ꝙ anima ſeparata ſit in aliq̊ loco vnde nō poſſit mouere ſe libere. tum quia anime ſeparate ſicut nō debetur ſm ſe locus eo ꝙ cōmunis anime cōceptio eſt ꝙ incorporalia nō ſunt in loco ſm boetium li. de eb. ita nec illi conuenit propria virtute moueri ſm locum. tum etiaz quia licet anime ſeparate non debeat locus q̄zm eſt ex ſua natura: pōt tamē eſſe ſibi debitus ex diuina iuſticia ac ꝓuidentia. ꝑ quam ſicut dictuz eſt in primo notabili: debentur animabus ſeparatis quedam loca receptacula. ſicut enim deꝰ vt eſt auctor nature deputat aīas ſuis corporibus et illis mediātibꝰ certis corpoꝝ locis ita vt nō ſit liberū animabꝰ a locis corporuz ſe transferre ad alia loca nec ad alia corꝑa: ita ⁊ deꝰ ꝓut eſt iuſtus iudex et vniuerſalis ꝓuiſor: deputat et alligat animas ſeparatas certis locis ꝑmiādas vel puniēdas ſm earū meritū vel demerituz. Simile autez qđ arguens adducit de elemēto eſt impertinens. tum q2 elemēto debet ſm ſe locus et ꝑ conſequēs motꝰ localis. tum etiā q2 falſum ē ꝙ elementū ſe moueat quotieſcūq; vult ſeu recedit a loco ſibi diſcōueniēti: cū videamus ſepe partes elementorum detineri cōtra earū appetitū in locis ſibi diſcōuenientibꝰ. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ minor eſt falſa. ſ. ꝙ aīa ſeparata poſſit habere in virtute ſua locū vel vbi. et ad eius ꝓbationē dicit ꝙ nō eſt ſimile de corꝑe et de anima ſeparata. quia corpori debetur locus ⁊ motus localis ex natura ſua. ac ꝑ hoc eſt ꝑfectionis in corꝑe habere locum et ad illum moueri. ſed anime ſeparate ex vi ſue nature non debet locus aut vbi. imo vt. S. Tho. dicit. ꝑa. ꝑ. q. 102. ar. 2. ad. 2m. ridiculū eſt dicere ꝙ anime aut alicui ſpūali ſubſtātie ſit aliq̄s locus naturalis. ⁊ ſic nō eſt ꝑfectionis illi eſſe in loco nec ad locū moueri. et cū arguens probat ꝙ anima ſit ſuſceptiua termini localis quia eſt in loco diffinitiue: reſpōdemus ꝙ ſi arguēs intelligit animā ſeparatam eſſe in loco diffinitiue ex ratione ſue nature: falſum eſt. ſi vero intelligat ꝙ eſſe in loco diffinitiue cōueniat aīe ex diuina iuſticia aut ꝓuidētia non facit ad ꝓpoſitū arguētis. nam ſicut ex dei imperio et diſpoſitione habet ꝙ ſit diffinitiue in loco vel agēdo vel patiendo vel q̊modolibet aliter ita et ex dei imꝑio ac diſpoſitione et non ex virtute ꝓpria habebit ꝙ ſecū portet ad illū locū aliud corpus adiunctū. et hoc nō ꝓbat intētionē arguētis ꝙ. ſ. illud habeat aīa ex virtute propria. ¶ Ad cōfirmationē dicit ꝙ ꝓcedit ex inſufficiēti diuiſione. naz nō repugnat anime ſeꝑate mouere ſecum aliud corpꝰ localiter ꝓpter ſuā imꝑfectionē nec ex ſola imaterialitate: ſ; quia eſt deputata a ſua origine certo corpori ita ꝙ niſi eo mediāte aliud corpus mouere nō pōt. quā deputationē angelus nō habet. neq; valet prout arguēs dicit ꝙ anima ex virtute ſua habet formā perfectiorem. ſ. intelligere et velle. quia non omne quod habet id quod eſt perfectius: habet ex vi ſue nature quicquid eſt imperfectius. alias homo ex vi ſue nature poſſet volare quod eſt imperfectiꝰ q̄z intelligere. ¶ Ad 3m. dicitur ꝙ quicquid ſit de maiori propoſitione nam multi eam negant: et tamen conceſſo ꝙ anima poſt generalem reſurrectionem moueat corpus glorificatū quandoq; ꝓ ſua voluntate nō organice ſed totum ſimul: nihil concludit argumentū contra nos. tum q2 illud erit nō ex vi ſue nature: ſed ex dote ſuꝑnaturali ſue glorificationis. tū etiam quia vltima cōſequētia falſa eſt. ſ. ꝙ ſi tunc erit ab anima talis motio corporū: ꝙ ſit etiā nūc. et patet falſitas conſequētie quia tunc eſt aliꝰ anime ſtatus et habet dotez ſupernaturalem glorie quam nunc non habet. et ad eius probationē dicitur ꝙ aſſumit falſum. quia imo in reſurrectione dabit corporibus noua potētia ad obediēdū anime in tali motione. et anima tūc habebit nouam potētiā quam hic nō hēt. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra eandē cōcluſionē: ad primū dicit ꝙ non eſt ad ꝓpoſituz. quia deſcenſus anime xp̄i ad inferos nō fuit motꝰ naturalis anime ſeꝑate: de q̊ motu ē

ſermo nr̄. ſ; fuit motꝰ ſupnaturalis. tum ex vnione ad pſonā diuinā. tū etiā p dotē glorificationis. et p idē reſpōdeť ad ꝯfirmationē. ¶ Ad. 2m. negať cōſequētia. et ad eiꝰ ꝓbationē dicit ꝙ aſſumptū ē falſum. et ad eiꝰ ꝓbationē dicit ꝙ nec p ea q̄ arguens inducit ex auctoritate ariſtotelis nec p ea q̄ allegat ex auctoritate cōmentatoris ꝓbať eiꝰ aſſumptū. nā aſſumptū qđ arguēs debet ꝓbare ad verificandū cōſequētiā: eſt ꝙ nō ꝓpter aliud negať ab aduerſarijs ꝙ anima ſepata moueat aliqđ corpꝰ localiter: niſi qꝛ dicūt potētiam motiuā ad locū eſſe organicā. hoc certe nō ꝓbant dicta phi aut ſui cōmentatoris ſicut patet cuilibet dicta illorū intelligēti. et ipſemet arguēs ſic cōcludit. ex q̄bus apparet ꝙ mēs cōmētatoris eſt ꝙ aīa mouet corpꝰ imediate. ſ. aliquā eiꝰ partē imediate mouēdo nō p aliquā partē mediā. ſ; manifeſtū eſt ꝙ ex hac cōcluſione nō ꝓbať illud aſſumptū qđ ꝓbare debuit. vnde totꝰ eiꝰ ꝓceſſus in caſſum tēdit. Dicimus ergo ꝙ nō ꝓpter illud qđ arguēs dicit negamus aīam ſeparatā poſſe mouere aliqđ corpꝰ localiter: ſ; qꝛ a ſua origine deputata ē naturaliť ad mouēdū localiter corpꝰ ſuū ꝓpriū in quo creata ē et nō aliud niſi illo mediāte: ſiue motꝰ ſit organicꝰ ſiue nō mediāte organo. ¶ Ad. 3m. dicimꝰ ꝙ cōmētator loquiť de ſubſtātijs ſepatis q̄ nō ſunt create vt ſint forme ſubales corpoꝝ: quales ſunt angeli boni et mali in q̄bus potētia motiua nō eſt affixa organo corpali nec ē ſubiectiue i corpe. nō aūt loquiť de aīabꝰ ſepatis quarū nō eſt potētia motiua niſi ſimul cū corpe. nā eiꝰ potētie motiue ꝓpriū ſubm eſt totū cōiūctū ex aīa et corpe. ¶ Ad. 4m. dicimꝰ ꝙ aſſumptū ē falſū: ⁊ eiꝰ ꝓbatio ē puerilis et friuola. nā apparitiones aīaꝝ ſanctaꝝ quas legimꝰ in corpibꝰ aſſumptis: ſunt miraculoſe. et per ꝯñs miraculoſe et nō naturali virtute corpa aſſūpta ab eis mouenť. et de hoc dictū fuit in ſecūdo notabili. nr̄a aūt ꝯcluſio p̄ma loquiť de motu locali ex vi nature anime ſepate. nā virtute ſupnaturali: nr̄a ſecūda ꝯcluſio ꝯcedit aīas ſepatas poſſe mouere localiter aliq̄ corpa. ¶ Ad. 5m. dicit ꝙ etiā data illa mediatione aīe nr̄e inter ſubas abſtractas et ſubas corpeas quā arguēs aſſignat: nō ꝓbať eiꝰ ꝓpoſitū. qꝛ licet aīa ſepata hēat in ſe radicaliť potētiā motiuā: nō tn̄ illā hēt reſpectu cuiuſcūq; corpis: ſ; tātūmodo reſpectu corpis ꝓprij in q̄ fuit creata et cui ē naturalr̄ ꝓportionatꝰ motor. nā nō eſt eiuſdē rōnis potētia motiua i angeľ et aīabꝰ ſicut nec intellectiua aut volitiua. ¶ Ad argumētū ante oppoſitū reſpōdet. S. Tho. p̄a. p. q. 117. ar. 4. ad. p̄m. ꝙ ſube ſpūali q̄ ex ſui natura nō eſt forma corpis ſicut ē angelꝰ: obedit naturaliter quodcūq; corpꝰ ad motū localē. nō aūt ſube ſpūali q̄ naturaliter ē determinata ad ꝓpriū corpꝰ ſicut eiꝰ ꝓpria forma et motor. et đ hoc dictū fuit in ſecūdo notabili. Et in hoc articulꝰ terminať. Finiūtq; libri q̄rti ſentētiarū q̄ſtiones poſt primi ſecūdi et tertij q̄ſtiones diſputatas ad cōſumationē totiꝰ opis p̄cōcepti. qđ ceptū fuit ad dei omnipotētis gl̄iam et ſancti doctoris Thome đ aq̄no honorē et doctrine ſue veridice ꝯtra aduerſarios defenſionē. Finitū eſt autē ſexta die martij i vigilia eiuſdē ſcti doctoris eximij: anno dñi milleſimo quingenteſimo decimo ſeptimo. Cuiꝰ opis oīa et ſingula dicta et ſcripta ſubmitto determinationi et caſtigationi ſanctiſſimi dñi nr̄i pape et ſacroſācte romane eccl̄ie. cuiꝰ fidē ⁊ obediētiā me incōcuſſe tenere ꝓfiteor vſq; etiā ad ſanguinis effuſionē ſi libeat. ſit deus glorioſus in donis ſuis ⁊ benedictus per ſecula. Amen.

Impreſſum hiſpali arte et ingenio Jacobi kronberger alemani anno chriſtiane ſalutis milleſimo quingēteſimo decimo ſeptimo ſexto idus aprilis.

Didaci deza archiepiſcopi Hiſpalēſis nouarum defenſionum doctrine angelici doctoris beati Thome de aquino ſuper quarto libro ſententiarū queſtiones profundiſſime ac vtiliſſime feliciter finiunt.

Didaci a deça ordinis predicatoruz: miſeratione diuina Archiepiſcopi Hiſpaleñ. defenſiones ab impugnationibus magiſtri Nicho=lai ꝺ lira: magiſtriqꝫ Mathie ꝑ=pugnatoris ſui in poſtillis nõ=nullis ſuper bibliaz con=tra ſanctum Tho=mam.

¶ Didaci a deça ordinis predicatoruz: miſeratione diuina Archiepiſcopi Hiſpaleñ. in defenſiones ſancti Thome de aquino: ab impugnationibus magiſtri Nicholai de lira: magiſtriq; Mathie propugnatoris ſui in poſtillis nonnullis ſuper bibliã Prefatio.

VIrum ſtultum interficit iracundia: et paruulũ occidit inuidia. Que verba Gregoriꝰ quinto libro moralium pertractans inquit. Nec eniz poſſumꝰ inuidere niſi eis quos nobis maiores eſſe putamus. ipſe quiſq; ſibi teſtimoniũ perhibet ꝙ illo minor ſit: cuius inuidie liuore torquetur. Cur enim hoſtis ille antiquus primo homini inuidendo ſubripuit: niſi quia amiſſa beatitudine: minorẽ ſe mortalitati illius agnouit? Cur ⁊ Saul Dauid ſtrẽnuum populi ſui ducẽ perſequebať: niſi ꝙ eum magnis quotidie virtutũ ſucceſſibus ſenſit augeri? Habet hoc nimirum inuidie eſtuantis virus: quod cuncta que inuenerit bene geſta aliorũ inficit ac conſumit. Hec cum ita ſint: iurati hoſtes vt ita loquar inſultare nõ debent: ſi diui Thome aquinatis probatas ſententias fideles atq; veritate plenas: morſibus obtrectatorum patere videant. Siquidem meminiſſe eos oportet id vſu omnibus fere ſcriptoribus alia atq; alia ratione eueniſſe. Uerum hoc vnum admirentur magis: ꝙ doctrinam eius probatiſſimam cernãt tam multorum non vtiq; vulgariũ iaculis propulſatam non extingui. non euerti. aut vel in modico vnq̃ infringi potuiſſe. quod certe necdum ingenij ſui maximi argumentum eſt non exile: verum ꝙ e celo vim mentis ſcribẽdiq; munus fide integerrimum nactus ſit. Illud itaq; ſibimetipſis obijciãt latratores: quod ſancti doctoris dogmata magno ac excellenti ingenio viri vt ipſi aiunt impugnauere. nam id vtiq; non feciſſent: niſi eius apud omnes ſummũ fuiſſet iudicium et virtutis opinio: vt tanto ſibi inde maiorem compararent triumphum: ſi quod eos fefellit fortiſſimum pugilem poſtrauiſſent. ex eorũ tamen oppugnationibus: celeberrimum apud mortales qui modo ceci non ſunt aut ingrati: diuus aquinas nomen aſſecutus eſt. Horũ nuper magiſter Nicholaus de lira et quidem vir doctiſſimus inuentus eſt. qui cũ veteris ac noue legis poſtillator ſederet: nonnulla ſancti Thome theoremata corrigen

da annotauit. Cui cum dominus Paulus Burgeñ. epiſcopus ſe ſancti doctoris defenſorem offerret: magiſter Mathias prouintie Saxonie miniſter: accerrimus Nicholai ſurrexit propugnator. et nunc rationibus eius vt ipſe putat vires accõmodando: nunc nouis quibuſdam argutijs adinuentis: ſententias ſancti Thome labefactare ac prope expugnare conatus eſt. Ego vero non φ me maiorem alijs aut doctiorem exiſtimem (neqꝫ enim vires meas ignoro) ſed quo militie mee diſciplinam pro veritate tuenda cui me deuoui vtcũqꝫ adimpleam: ceptuꝫ pro ſancto Thoma adiui certamen. hunc tamen mihi duntaxat placuit impoſuiſſe terminum: vt et aduerſantium rationes inualidas penitus ac ineptas oſtenderim. ⁊ ſancti doctoris dogmata inconcuſſa probauerim veritate ſubſiſtere. Burgeñ. vero benedicta et que cauſaꝫ ſancti Thome tangere viſa ſunt: in ſortem meam ſuſcepi. cetera que ad rem non pertinent quecũqꝫ illa fuerint vera aut falſa: intacta reliqui.

¶ Circa libꝛū Geneſis.

Capitulo pꝛimo.

IN capitulo p̄mo libꝛi Geneſis ſuper illud. Dixit autem deꝰ: fiant lumiaria ⁊c. Cum poſtillatoꝛ iuxta expoſitionē littere ſecundum tertiā opinionē vellet ꝓbabile oſtendere ac defendere ꝙ coꝛpus ſolis factum fuerit quarta die ex nube lucida. que ſecundum tertiam opinionē fecerat tribus diebꝰ precedentibus diē ⁊ noctē: Improbat quādam ſancti Thome argumētationē. Ex pꝛima parte queſtione. lxvij. articulo vltimo. ad ſecunduꝫ inquiens. Nec valet qđ contra hoc obijcit frater Thomas p̄ma parte ſumme ſue dicēs. ꝙ nō poteſt cōuenienter dici ꝙ in pꝛima rerū pꝛoductione aliquid ſit pꝛoductū ſatꝫ cito coꝛrūpēdū. Ex quo concludit incōueniēter dici: ſoleꝫ factū ex illa nubecula. quia ſic fuiſſet coꝛrupta. Non eniꝫ coꝛrūpunt̄ ꝓpꝛie loquēdo de coꝛruptione ſecundū perfectam eiꝰ rationeꝫ: q̄ tranſmutant̄ in meliꝰ. vt dicit̄ in libꝛo đ generatione. ſicut nō dicunt̄ elemēta pꝛopꝛie coꝛrūpi: quādo ex eis fit coꝛpus mixtuꝫ. quia coꝛruptio ꝓpꝛio modo dicta: eſt via ad defectū. hic vero ad perfectum. illa autem nubecula erat quid impꝛfectum reſpectu ſolis. Ipſe etiā Thomas incidit in id quod repꝛobat. quia in opere quīte diei: dixit ꝙ aues ⁊ piſces facte ſunt ex quattuoꝛ elemētis. licet in textu ſolum nominetur aqua. quod non potuit fieri: niſi per coꝛruptionem foꝛmarum elementarium modo pꝛedicto. Hec poſtillatoꝛ ī foꝛma. ¶ Ad quoꝛum pꝛimuꝫ reſpondet burgeñ. ꝙ poſtillatoꝛ falſo impoſuerit illud ſancto Thome. cum per eaꝫ argumētationem quaꝫ poſtillatoꝛ induxit: nō impꝛobet ſanctus Thomas opinionem que coꝛpus ſolis dixit eſſe factum ex nube lucida: ſed aliaꝫ que pꝛima fuit ſcilicet ꝙ nubes illa: facto ſole in pꝛeiacentem materiam rediſſet. ad quam ſequebatur nubeculam illam vere ⁊ pꝛopꝛie coꝛrumpi cuꝫ in rem viliorem mutata fuiſſet: ſcilicet in pꝛeiacentem materiam. ꝙ autem ex nube lucida non fuerit foꝛmatum coꝛpus ſolis. que tertia opinio recitatur a ſancto Thoma: deſtruit per aliud medium. quia ſcilicet materia ſolis non potuit pꝛefuiſſe ſub alia foꝛma: ſi ponatur ſol ſecundum naturam coꝛpus incoꝛruptibile. Unde ſatis cōſtat ꝙ poſtillatoꝛ non bene aduerterit dicta ſancti Thome. Hec Burgeñ. ⁊ bene. et ad intentionem ſancti Thome. ¶ Verum magiſter Mathias oꝛdinis fratruꝫ minoꝛum Saxonie ꝓuincie miniſter egre ferens hic ⁊ vbiqꝫ defenſionē ſancti Thome: putat quadam ſophiſtica circuitione impꝛobationem poſtillatoꝛis non rectaꝫ: rationabilem oſtendere dicens. ꝙ impꝛobatio tertie opinionis ſecundum ſanctuꝫ Thomam innititur eidem medio quo p̄ma opinio ſecundum eū deſtruitur. Pꝛobat hoc. quia ex obiectione ſancti Thome contra tertiam opinionem: duo ſibi videntur ſequi. Pꝛimum eſt ꝙ ex illa luce ſine ſui coꝛruptione: coꝛpus ſolis fieri non potuit. quia materia ſolis non potuit pꝛefuiſſe ſub alia foꝛma: ſine coꝛruptione p̄oris. cuius foꝛme coꝛruptio non erat cōueniens. quoniam nihil fuit in pꝛincipio cōditum: cito poſt coꝛrumpendum. quod dicit poſtillatoꝛem in verbis ſancti Thome intime perſpexiſſe. ¶ Secundum ꝙ ſequi videtur inquit ille ex dictꝫ ſcī Thome eſt. ꝙ nulla materia exiſtēs ſub foꝛma pꝛioꝛi: poteſt eſſe ſub foꝛma poſterioꝛi niſi pꝛioꝛi coꝛrupta. Et ideo repꝛobat tertiam opinionem quia foꝛma ſolis ſpecifica: foꝛmam lucis genericam non compatitur. pꝛopter quod ex luce non potuit fieri ſol niſi foꝛma lucis coꝛrumperetur. qđ eſt inconueniens pꝛopter medium ꝑ quod pꝛima opinio ſecundum ſanctū Thomā

fuerat improbata. Hec magiſter Ma-
thias. ¶ Sed certe mirabile eſt ꝙ iſte ma
giſter tam multas ſibi texuerit inuolutio-
nes: tanq̃ extraneum habuerit intellectũ:
vbi ſanctus Thomas plane aperuit mẽ-
tem ſuam. Unde videtur magiſtri huius
tota deductio: quadam extorſione pro ſo-
la voluntate conficta. Quod enim primo
dicit vtriuſqꝫ opinionis improbationem
ſecundum ſanctũ Thomam eodem inni-
ti medio: falſum eſt. Cum ambas nõ vna
ſed duplici argumentatione ac diuerſa cõ-
ſtruxerit. Et ad eius probationem dicitur
ꝙ ex obiectione ſancti Thome contra ter
tiam opinionem: non aliud ſequitur q̃ ꝙ
ſanctus Thomas expreſſit ſcilicet ꝙ cor-
pus ſolis non potuit formari de nubecu-
la. Ad quam concluſionem vtitur ea ra-
tione dũtaxat: quia materia ſolis non po
tuit eſſe ſub alia forma ſi ponatur corpus
ſolis incorruptibile ⁊ non ex quattuor ele
mentis. Naꝫ inde ſequebatur ꝙ materia
ſolis eſſet intranſmutabilis. et ita ꝙ non
fuit primo ſub forma nubecule. et per cõ-
ſequens ꝙ ex ea non fuerit formatus ſol.
quia nihil aliud eſt aliquid ex altero com
poſito fieri naturaliter: q̃ materiam vni⁹
primo fuiſſe ſub forma alterius vt habe-
tur ex primo de generatione. ¶ Et cũ ma
giſter Mathias dicit ꝙ in dictis ſancti
Thome includitur iſta: materia ſolis non
potuit fuiſſe ſub alia forma ſine corrup-
tione prioris: verum eſt. Sed eſt falſuꝫ ꝙ
talem corruptionem fuiſſe in prima reruꝫ
productione: ſit illud inconueniens ad qḋ
tertiam opinioneꝫ pretendit ſancti Tho.
ducere. Nec corruptio prioris forme nu-
becule: eſt medium aut fundamentum ſue
argumentationis. ſed conditio appoſita
de incorruptibilitate ſolis. ex qua ſequit̃
materiam ſolis nunq̃ fuiſſe ſub forma nu
becule. aut ſub alia forma. Et per conſe-
quens ꝙ ex nube non fuerit formatus ſol.
Unde ex illa conditione appoſita ſcilicet
ſi ponatur corpus ſolis incorruptibile:
aperte monſtratur ꝙ non fuerit mẽs ſan-
cti Thome tertiam opinionem improba-
re. Per hoc medium videlicet quia nihil
in prima rerum inſtitutione productũ eſt:
cito poſt corrumpendum prout arguens
ſomniauit. Alias: fruſtra adiecta fuiſſet il
la conditio. quoniam ea appoſita vel non
appoſita: non minus probaret tale medi-
um. Nam ſi corpus ſolis factum eſſet ex
nube lucida prout dicit tertia opinio: non
minus ſequeretur nubeculam corrumpi.
ac per hoc aliquid in prima rerum ꝓdu-
ctione eſſe conditum ſatis cito corrumpen
dum. ſiue corpus ſolis ex ea formatũ cor-
ruptibile eſſet: ſiue incorruptibile. Nihil
enim ad illud propoſitum confert corrup
tibilitas ſolis aut incorruptibilitas. Un-
de liquido conſtat ꝙ ſanctus Thomas
non eodem medio tertiam improbet opi-
nionem quo et primam. neqꝫ idem incon-
ueniens ex vtraqꝫ obiectione pretendit.
Sed medium argumentationis eius con
tra tertiam opinioneꝫ: ſumitur ſicut dictũ
eſt ex conditione adiecta ſcilicet ſi corpus
ſolis ponatur incorruptibile: ⁊ inconueni
ens ad quod deducit tertiam opinionem:
eſt implicatio contradictionis. Nam ter-
tia opinione conceſſa: ſequitur materiam
ſolis primo fuiſſe ſub forma nubecule. Et
per conſequens ſubiectum tranſmutatio-
nis. alias: non fuiſſet tranſmutatio natu-
ralis. ſtante autem conditione ſcilicet cor-
pus ſolis eſſe incorruptibile ⁊ non ex quat
tuor elemẽtis: ſequitur materiam ſolis nõ
primo fuiſſe ſub alia forma neqꝫ ſubiectũ
tranſmutationis. Nam incorruptibiliuꝫ
corporum: intrãſmutabilis eſt materia ſe-
cundum formas. ¶ Confirmantur iſta
quia in queſtione ḋ potentia dei. queſtio-
ne quarta de creatione materie informis.
articulo ſecundo in vltima obiectione con
tra illud dictum ſcilicet. ꝙ ex nubecula for
matum fuerit corpus ſolis. Hac eadẽ vti-

tur argumentatione ⁊ non prima. inquit
enim ſic. Sed contra omne illud quod fit
ex materia precedente: habet materiaꝫ ta-
lem in qua poſſibilis eſt forma ⁊ ſucceſſio.
talis autem non eſt materia ſolis nec alicu
ius celeſtiũ corporũ eo ꝙ in eis non eſt cõ
trarietas. vt probat in primo celi et mun-
di. ergo non poteſt eſſe ꝙ ex illa luce: poſt
modum formatum ſit corpus ſolis. Hec
ſanctus Thomas. ¶ Ex ſupradictis ſatꝫ
videtur ꝙ necdum medullam aut intima
in verbis ſancti Thome poſtillator non
vidit: ſed neqꝫ ſuperficiem eorũ tetigerit.
Ea autem que in defenſionem poſtillato
ris magiſter Mathias multiplicat ac in
uoluit: figmẽta ſunt. que nec ex verbis ſan
cti Thome: neqꝫ ex eius intentione ꝓban
tur. ¶ Sed vtrum in quolibet compoſito
ſint plures forme ſubſtãtiales: vel vna tã
tum: quod magiſter Mathias tetigit: nõ
eſt preſentis negotij examinare. cum ſup
hoc nullam fecerit in hoc paſſu ſanctus
Thomas mentionem. Eſt enim noſtri la
boris intentio ea que poſtillator ex dictis
ſancti Thome recitat improbanda: vera
atqꝫ probata eſſe oſtendere. obiectioneſqꝫ
in contrarium pro noſtra capacitate diſ-
ſoluere. Unum tamen eſt ꝙ articuli Oxo
nie condemnati non poterunt nos in hac
parte deterrere. aut linguam vel calamuꝫ
cohibere. ¶ Quod autẽ poſtillator ſecũ-
do ſubiungit ꝙ ſanctus Thomas incidit
in id quod reprobat: quãquã non repugnet
improbationi ſancti Thome cõtra tertiã
opinionẽ: quia tamẽ obiectioni eiꝰ cõtra
primã opinionẽ videretur obſiſtere. Reſ-
pondet Burgeñ. ꝙ ſanctꝰ Thomas i ea
argumentatione non improbat ꝙ in pri-
ma rerũ inſtitutione ex aliqua natura ꝓ-
duceretur ſpecies alia. ſicut herbe ⁊ plan-
te ⁊ aues ⁊ piſces ex quattuor elementis.
ſed dicit eſſe inconueniens ꝙ aliquid tunc
factum fuerit: quod poſtea eſſe deſierit ſe-
cundum totum. vt ꝙ totum vnũ elemẽtũ:
aut alia queuis ſpecies: producta fuiſſet ⁊
poſt modicũ deſineret eſſe. Hec. burgeñ.
¶ Et quãuis ſolutio iſta probabiliter ſu-
ſtineri poſſet: dicitur tamẽ meliꝰ ⁊ magis
ad intentionem ſancti Thome: falſuꝫ eẽ:
ꝙ ſanctus Thomas inciderit in id quod
improbauerat. Nam in productione her
barũ et plantarum aut auium ⁊ piſcium
ex quattuor elemẽtis quam poſuit ſanctꝰ
Thomas: nulla fuit facta corruptio pro-
prie dicta. cũ ibi fuerit generatio perfectio
ris ex imperfectiori. que trãſmutatio neqꝫ
eſt: neqꝫ a ſancto Thoma reputat corru-
ptio ꝓprie dicta: ſed mutatio quedam in
melius q̃ non repugnat prime rerũ inſtitu
tioni. Qđ expreſſe ſanctꝰ Thomas docet
in hoc ꝓpoſito ꝑma pte. q. lxxij. de opere
ſexte diei. ad quintum inquid enĩ. Ad quĩ
tũ dicenduꝫ: ꝙ cũ generatio vnius ſit cor-
ruptio alterius: ꝙ ex corruptione ignobi-
liorũ generent nobiliora: non repugnat
prime inſtitutioni rerũ. Unde animalia q̃
generantur ex corruptione rerũ inanima-
tarũ vel plantarũ: potuerũt tunc genera-
ri. non autem que generantur ex corrup-
tione animaliũ: tunc potuerunt produci:
niſi potentialiter tantũ. Hec ſanctꝰ Tho
mas in forma. Unde contra primam opi
nionem que poſuit nubeculam in preiacẽ
tem materiam rediſſe formato ſole: recte
vtitur ſanctus Thomas illo medio. quia
ſcilicet in prima rerũ inſtitutione nihil fu-
it productum poſtea corrumpendũ. Nã
ibi fuiſſet corruptio in minus perfectũ. ſ.
in preiacentem materiam: que corruptio
repugnat prime rerum inſtitutioni. Sed
contra tertiam opinioneꝫ que poſuit trãſ-
mutationem ex nube lucida fieri in meliꝰ:
ſcilicet in corpus ſolis: non eo medio tan-
quã inſufficienti. ſed alia vſus eſt argumen-
tatiõe. quare obiectio poſtillatoris nõ eſt
ad ꝓpoſitum ſicut ſupra deductũ fuit.

¶ Circa capitulũ q̃rtũ.

In capitulo quarto. cū burgen̄. induceret contra quandā Hebreorū expoſitionē. Unum ſatis notandum ex verbis ſancti Tho. ſecūda ſecunde queſtione. xciiij. articulo vltimo. ad ſecundū. ꝙ in prima etate non fuit idolatria propter recentem memoriam creationis mundi. ex qua adhuc vigebat cognitio vnius dei: magiſter Mathias qui doctrinam ſancti Tho. nouit ſponte declinare: dicit dubiam eſſe hanc ipſius ſententiā. Cum tamē poſtillator non modo hic contrariā nō tenuerit q̄uis expoſitionem Hebreoꝝ quorundā opinatiue recitauerit. Sed ⁊ expreſſe eam ſententiam ſancti Tho. recitat in diſputatione ſua quā edidit vtrū ex ſcripturis receptꝫ a iudeis poſſit efficaciter probari ſaluatorem noſtruꝫ fuiſſe deum ⁊ hominem. quā dicit haberi ex quadam traditione apud Hebreos auctentica: nec tamen tali ſententie contradicit: ſed magis eaꝫ videtur approbare. Inquid eniꝫ dictus magiſter Mathias. nec ſm̄ dictū eſt ita certū quin ſententia magnorū patiatur inſtantiam. Nec ratio ſancti Tho. ad id cogit. quia ſi memoria recens creationis mundi excluſit idolatriaꝫ ꝑ mille ⁊ plures ānos: memoria ſeuere punitionis per diluuiū debuit excludere adhuc per plures annos. certum tamē eſt ꝙ cito poſt diluuium defluxerūt ad idola homines. Hec magiſter Mathias. ¶ Sed ad iſta reſpondetur ꝙ ⁊ ſi dictum ſancti Thome quorundam vt Hebreorum patiatur inſtantiam: probabilius tamen eſt ⁊ verius q̄ꝫ eorum opinio contraria. ſacre etiam ſcripture magis eſt conſonum. tum quia ex textu Geneſis a creatione mundi vſqꝫ ad diluuium: nulla de idolatriꝭ facta reperitur mentio. Cum tamen de homicidio. inuidia. atqꝫ alijs vitijs minoris grauitatis: homines prime etatis expreſſe notentur. Non enim eſt veriſimile ꝙ de idolatria grauiſſimo peccatorum ſubijceretur: alijs vitijs cōmemoratis. ¶ Tū etiā quoniam idolatria ab idolis nomē ducit. que vt magiſter hiſtoriarum refert in ſecūda etate poſt diluuiū exorta ſunt a Nino rege aſſiriorum. vel vt alijs placet a Neroth: qui cogebat homines adorare ignē. Unde iſidor⁹ libro ſeptimo Ethimo. ait. Neroth interpretatur tirannus. iſte enim prior arripuit inſuetam in populos tirannidem. ⁊ ipſe aggreſſus eſt aduerſus deū impietatis edificare turrem. In eam etiaꝫ ſententiam ſatis videtur declinare Auguſtinus. xvj. de ciuitate dei capitulo. x. īquit enim. Cum ergo querim⁹ in illis ſeptuaginta duabus gentibus ciuitateꝫ dei: non poſſumus afirmare illo tēpore quo erat illis labium vnum. ideſt loquela vna: tunc iam genus humanum alienatum fuiſſe a cultu veri dei. ita vt in ſolis iſtis generationibus pietas vera remaneret: que deſcendunt de ſemine Sem per Arphaxat ⁊ tendunt ad Abraham. Sed ab illa ſuꝑbia edificande turris vſqꝫ ad celum q̄ impia ſignificatur elatio: terrena apparuit ciuitas. hoc eſt ſocietas impiorum. Hec Auguſtinus. ¶ Et confirmatur preterea. quoniam ſcriptura volens aſſignare cauſam tante cladis toti⁹ ſcilicet ꝑditionis humane per diluuiū: vitia hominibus obiecit carnalia dicens. Uidentes filij dei filias hominum. ⁊c. et ſequit̄. Dixitqꝫ deus. Non permanebit ſp̄us me⁹ in homine ī eternū quia caro eſt. i. vitijs carnalibus illectus. Sed veriſimile ē ꝙ poti⁹ obieciſſꝫ illis ſcriptura pro ratione tante pene inferende: peccatum idolatrie grauiſſimum ſi tunc fuiſſet. ¶ Ad obiectionem autem arguentis contra rationem ſancti Thome dicitur ꝙ nō eſt ſimile. quia memoria ⁊ cōſideratio creationis vniuerſi per ſe arguit vnitatem dei creantis. Ac eius ſummam perfectionem ⁊ bonitatem et excellentiaꝫ ſuper omnes creaturas ac per hoc ꝙ ſibi

debitus ſit cultus latrie. Unde ⁊ philoſophi naturali ratione ea de deo cognouerunt ex conſideratione ordinis vniuerſi ⁊ ſue inſtitutionis. Memoria autem punitionis ſeuere: non ita directe ⁊ de per ſe ꝓbat deum vnum ſumme bonum atq; eius naturam perfectiſſimã ſup omnes creaturas. Cum pene inceptum huiuſmodi a mala cauſa ⁊ a pluribus infligi poſſint. ⁊ preſertim in hominibus ſecũde etatis potuit memoria illius punitionis non eſſe ſufficiens ad excludendũ idolatriam: quia intellect⁹ hominũ tunc magis erat obtenebratus q̃ in prima etate. tum ex maiori elongatione a prima nature puritate. tũ ex aſſiduitate peccandi. Unde ⁊ cauſa circũciſionis date tempore Abrahe ⁊ legis late tẽporibus Moyſi: aſſignatur a doctoribus obtenebratio mẽtis hominũ ex vetuſtate peccãdi ⁊ diſtantia naturalis rõnis a primo ſui vigore. ¶ Habuerũt etiã homines prime etatis auxiliũ magnum quo in cultu veri dei perſiſterẽt doctrinã ſcilicet Ade qui plene inſtructus erat in naturalibus ⁊ diuinis. Uixit enim Adam per medium tẽpus fere prime etatis ſm computationem Hieronymi. cui ſucceſſit ſextus ab eo Enoch vir iuſtiſſimus. cuius filius Matuſalem mortu⁹ eſt prout Hieronymus refert eodẽ anno quo diluuium inundauit. atq; ita doctrina Ade: de cultu vnius dei: faciliter potuit diſſeminari per totam primã etatem ante diluuiũ. ¶ Et preterea memoria recentis creationis fuit memoria beneficij ſuſcepti. que naturaliter trahit beneficiatum in amorẽ ⁊ recognitionem benefactoris: ſm quẽ moduz dicit Dioniſius. iij. caplo de diuinis nominibus. ꝙ deus omnia in ſe conuertit tanq̃ omniũ cauſa. que recognitio principaliter conſiſtit in exhibitione debiti cultus. ſ. honoris ⁊ reuerentie. Unde ore dei dicitur mala. ꝓmo. Si ego pr̃: vbi honor meus? Quia. ſ. pater habet rõnem ꝓncipij. Sed memoria punitionis: directe ⁊ ꝑ ſe inducit timorẽ ſeruilẽ. q̃ ⁊ ſi quandoq; manũ cohibeat: mentẽ tamẽ directe ⁊ ꝑ ſe nõ reformat. imo ſi fuerit exceſſiu⁹: impedit rõnis iudiciũ ⁊ actus ĩuolũtarios cauſat ſuo modo. Unde nimirũ ſi memoria ſeuere punitionis poſt diluuiũ: nõ ſufficiẽter cohibuerit hoĩes ſcõe etat; ab idolatria queadmodũ memoria creationis recẽs hoĩes etatis ꝓme. Preſerti cũ de⁹ aſſecurauerit federe ſempiterno Noe cũ tota poſteritate dicẽs Ecce ego ſtatuã pactũ vobiſcũ ⁊ cũ ſemine vr̃o poſt vos ⁊ ad oẽm aĩam viuentez q̃ eſt ⁊c. Sequit̃. et nequaq̃ vltra interficiet̃ om̃is caro aq̃s diluuij. nec erit deinceps diluuiũ diſſipãs oẽm terrã. Hui⁹ eniz ꝓmiſſionis cõfidẽtia: potuit eſſe occaſio ꝙ memoria ſeuere punitionis facte per diluuium non ſatis retraheret homines ſecunde etatis ab idolatria.

¶ Circa capitulũ. xxv.

IN caplo. xxv. vbi in replica cõtra Burgeñ. magiſter Mathias dicit. nec poteſt Burgeñ. ꝓbare intẽtũ ſuũ ꝑ ſctũz Tho. q2 ꝓcedit per ypotheſiz q̃ nõ cõcedit: Aduertẽduz ẽ ꝙ nec ſctũs Tho. illã cõcedit imo magis in rei veritate negat. Inquit eni ſic ꝓma ſecũde. q. ciij. ar. ij. ad ſecũdũ. Ad ſecũdũ dicendũ ꝙ rõ illa ꝓcederet ſi cerimonialia ꝓcepta eſſent data ſolũ ad figurandũ futurũ. nõ aũt ad p̃ſentialiter deũ colenduz. Unde ⁊ in corpe eiuſdẽ articuli hec fuerat ſancti Tho. determinatio ꝙ cerimõialia veteris legis nõ ſolu habuerũt cãm figuralẽ: ſz etiã litteralẽ. ſ. cultũ dei ꝑ tẽp illo.

¶ Circa capitulũ. xlvij.

IN caplo. xlvij. cũ burgeñ. circa cõtractus Joſeph induceret ex doctrina ſcti tho. ſecunda ſecũde. q. lxxvij. ar. j. ꝙ in emptiõe ⁊ venditio-

ne equalitas iuſtitie obſeruanda eſt cōtra quoddā poſtillatoris dictū.ſ. φ tm̄ valet res q̄tum vēdi pōt: magr̄ Mathias inquit. Sed ego cū poſtillatore verius puto φ in cōmutatiua iuſtitia equalitas ſm naturā ſeruari non poſſit quicquid dicat ſctūs Tho.ꝑ Burgen̄.allegatus.q꜡ totū aurum mūdi ſm naturā non valet vnum equum.cum tamē in ordine ad humanos vſus modicū aurū valet magnū equum. Hec magiſter Mathias cum alijs q̄ ad horū declarationē ſubiungit. ¶ In q̄bus verbis duplici reprehēſione dign꜠ habet̄. Primo q꜡ ex modo ſuo loquēdi videt̄ ſignificare φ ſctūs Tho.aliq̄n dixerit.aut in loco preallegato ſenſerit.φin cōmutatiua iuſtitia obſeruanda ſit equalitas ſm naturā rei ſpecificā. Cū tamē hoc ſit manifeſte falſum.imo cōtrariū huius docet eadē queſtione articulo ſecundo ad tertiū inq̄t enim. Ad tertiū dicendū φ ſicut Auguſtinus dicit.xj.de ciui.dei: preciū rerū venaliū non cōſideratur ſm gradus nature cū quandoqꜫ pluris vendat̄ vnus equus q̄z vn꜠ ſeru꜠. Sed cōſideraẗ ſm φ res i vſus hominis veneunt. Et ideo non oportet φ venditor vel emptor cognoſcat occultas rei vendite qualitates.ſed illas ſolum per quas redditur humanis vſibus apta. puta φ equus ſit fortis ⁊ bene currat.⁊ ſimiliter in ceteris.has autē qualitates: de facili venditor ⁊ emptor cognoſcere poſſūt. Hec ſanct꜠ Tho.in forma vbi expſſe tenet φ p̄ciū in cōmutatiua iuſtitia nō cōſideret̄ ſm gradū nature rerū. Patet ergo φ mod꜠ loquendi hui꜠ magiſtri fuerit ex falſo intellectu quē habuit in verbis ſācti Tho.⁊ vtinā nō ex malo affectu. ¶ Itez ſcd̄o videt̄ φ iſte magr̄ ꝓpriā vocē ignorauerit.nā dicit φ eq̄litas i cōmutatiua iuſtitia q̄ eſt in cōtractibus nō ſeruat̄.ſed φ ꝑ rōnem iuſtitie mēſurat̄. q̄d eni aliud eſt ſm rōnem iuſtitie res mēſurari: q̄z in earū cōmutatione equalitatem ſeruari? Certe non aliud. necꜫ ex diffinitione Auguſti. quā ꝑ ſe inducit aliud habet̄. vt patet recte eam cōſiderāti. Sed vt mihi videtur putat magiſter Mathias φ quia i commutatiua iuſtitia mēſurant̄ res conſiderata qualitate tēporū.locorū.ac dignitatis rerum in reſpectu ad vſum hoim: φ ideo i ea non obſeruat̄ equalitas. in quo plane decipitur.quia imo nō eſſet iuſtitia cōmutatiua: ſi illa omnia nō cōſiderarent̄ ⁊ ſingula q̄ dignitatem aut valorē rerū exaugent.nec eſt aliud equalitatē in iuſtitia cōmutatiua ſeruare: quam ſm omnes illas circūſtantias res cōmutabiles cōmenſurare. Unde ſctūs Tho. ſecūda ſecūde in q̄ſtione preallegata arti.ſecūdo.ad ſecūdū ſic dicit. Ad ſecūdū dicendū φ menſuras rerū venalium neceſſe eſt in diuerſis locis eſſe diuerſas ꝑpter diuerſitatem copie et inopie rerū.q꜡ vbi res magis abundant: cōſueuerūt eſſe maiores mēſure. In vnoquoqꜫ tamen loco ad rectores ciuitatis ꝑtinet determinare que ſunt iuſte menſure rerū venaliū penſatis cōdicionibus locorū ⁊ rerū.⁊ ideo has mēſuras publica auctoritate vel cōſuetudine īſtitutas: preterire non licet. Hec ſanct꜠ Tho. Ex q̄bus etiā accipit̄ verus intellectus ei꜠ ꝓuerbij legalis quod poſtillator itroduxit.ſ.φ tm̄ valet res quantū vēdi poteſt. Nō eni eſt verū ſi intelligat̄ q̄tum vendi poteſt d̄ facto ⁊ beneplacito cuiuſcūꜫ vēdētis. Sed quantū vendi poteſt de iure.i. ſeruata iſtitutione publica auctoritate aut cōſuetudine firmata. Unde ⁊ ſi quis non cogat̄ ad vendēdū rē ſuam: tn̄ ſi vēdere vult: formā iuris ⁊ regulā iuſtitie debet ſeruare ⁊ equitatis. Quod ⁊ ſi licitū ſit emptori ⁊ venditori ſe iuicē decipe infra dimidiū iuſti p̄cij ſm legē ciuilem q̄ non potuit ꝓhibere q̄cquid eſt contra virtutem: lex tamē diuina q̄ nihil īpunitū relinq̄t qd̄ ſit v̄tuti cōtrariū: illicitū reputat ſi in ēptione ⁊ vēditione equalitas iuſtitie non ſeruet̄. Facit ad

hoc glo. notabil. x. q. ij. Hocius. vbi dicit ꝙ ſi in vẽditione plus offerat ꝙ̃ res valeat: eccleſia non debet recipere. ſed tantum iuſtum precium. Nam eccleſia in ſuis contractibus non debet dolum facere.

¶ Circa capitulum. ix. libri Exodi.

In cap. ix. libri Exodi burgeñ. cõtra poſtillatorẽ allegat ſctũm Tho. dicentẽ ſecũda ſecũde. q. lxxxiij. ar. ij. ꝙ cũ actus humani ſint cauſe quorũdã effectuũ: oportet homĩes agere aliqua vt per actus ſuos impleãt quoſdã effectus ſm ordinez a deo diſpoſitum. ¶ Ubi magiſter Mathias volẽs poſtillatoris dicta dfendere inquit. Sed ꝛ illud ꝙ Burgeñ. ex dictis ſctĩ Tho. ſecũda ſecunde. q. lxxxiij. applicat ꝓpoſito: videt minus catholice dictũ. videlicet ꝙ ex ordinatione diuina oportet hoĩes agere vt effectus a deo inſtituti impleant. Nã ex eo ſequit in materia pñſenti: ꝙ pharaoni peccatum obſtinationis imputari nõ debet. Quia ſm hoc: oportuit eũ eſſe cauſam diuine glorificationis ſi cauſaliter teneri debeat: vt vult Burgeñ. Hec magr Mathias cũ alijs q̃ ad huius declarationem contra Burgeñ. ſubiungit. ¶ Sed ſalua pace ſua certe verius ac honeſtius potuiſſet loqui ſi dixiſſet. ꝙ Burgeñ. inepte et extra mentem ſancti Tho. dicta eius introduxerat. Naꝫ illa de ſe ꝛ in propoſito ſancti Tho. veriſſima ſunt ꝛ catholice fidei omnino cõſona. imo dicere cõtrarium eſſet ordinẽ cauſarum qui optimum eſt in vniuerſo deſtruere q̃ dum diuine prouidẽtie effectus exequuntur: dei ſapientiã commendabilem reddunt que eo ipſo ordine diſponit omnia ſuauiter prout dicit Sapientie ſeptimo. ¶ Eſſet etiam aperte contra ſacram ſcripturam. Dicitur enim ps. ciij. Benedicite dño oẽs virtutes eius miniſtri eiꝰ q̃ facitis volũtatem eius. Et ps. clviij. Ignis grãdo nix glacies ꝛ ſpiritus ꝓcellarum q̃ faciũt verbũ eius. facere voluntatẽ aut verbum dei: eſt facere aliquid vnde effectus dei impleant ſm ordinem a deo diſpoſitũ quod erat dictuꝫ ſctĩ Tho. ¶ Eſſet preterea cõtrariũ huiꝰ ab humanis actibꝰ meriti rationẽ auferre ꝛ fructuꝫ orationis noſtre negare quod eſt erroneũ. non enĩ actus hominis meritorij ſunt vite eterne: niſi quia cauſa ſunt ꝛ ꝑ eos ipletur diuina preordinatio d ſalute hominũ. nec orationes efficaces ſunt ꝛ fructuoſe: niſi quia ꝑ eas implet quod bonitas diuina diſpoſuit precibꝰ ꝛ orationibꝰ cõdonare. ꝓut Gregoriꝰ dicit. Unde ꝛ ſecũda Petri primo dicit. Quapropter fratres magis ſatagite vt per bona opa: certã vr̃am vocationẽ ꝛ electionẽ faciatis. iſta autem bona opa eſſe ab eterno ꝑordinata a deo vt ꝑ ea vocatio ꝛ electio ſctõꝝ ipleat: nullus fideliũ dubitabit. ¶ Verũ eſt ꝙ Burgeñ. nõ recte applicat ad ꝓpoſitũ ſuũ dictũ ſctĩ Tho. qd̃ in ſe veriſſimũ ẽ et catholicũ. Quia ſctũs Tho. loquit d actibꝰ humanis poſitiuis. nõ de actibꝰ pctõrum. q̃ inquãtũ culpabiles ſunt: a deo non ordinant vt fiãt. ſed fieri ꝑmittunt. Cõmiſſa tamẽ pctã ꝑuerſa hoĩm volũtate: verum eſt ꝙ a deo ordinant ꝑ penã. ꝛ ꝙ iſta fuerit doctrina ſctĩ Tho. loquẽdo d actibus pctõꝝ: ex pluribꝰ locis ꝓbat. Nam ꝑma pte. q. xxiij. ar. iij. ad ſcd̃m inq̃t ſic. Ad ſecũdũ dicẽdũ ꝙ aliter ſe habet reprobatio in cauſando ꝙ̃ ꝑdeſtinatio. Nã ꝑdeſtinatio ẽ cauſa ꝛ eiꝰ qd̃ expectat in futura vita in ꝑdeſtinatis. ſ. glie: ꝛ eius qd̃ percipitur in pñſenti. ſ. grẽ. Reprobatio vero non eſt cauſa eiꝰ qd̃ eſt in pñſenti. ſ. culpe. ſed ẽ cauſa derelictionis a deo. Eſt tñ cauſa eiꝰ qd̃ reddit in futuro ſcilicet pene eterne. ſꝫ culpa ꝓuenit ex libero arbitrio eius qui reprobatur ꝛ a grã deſeritur. Et ſcd̃m hoc verificatur dictũ ꝓphete. ſ. ꝑditio tua ex

te iſrael. Hec ſctūs Tho. Eandē ſententiā tenet cōtra gēti.cap.clxj.et.clxij. Idez dicit ꝛ in hoc ꝓpoſito ſup ep̄las Pauli. ſup illud. Dicit autē ſcriptura pharaoni. Ro.ix. Ait enim. Aliter ſuſcitat deus ad bona.aliter ad mala. Nā ad bona: inclinat hominum volūtates directe ꝛ per ſe tanq̄ʒ actoꝛ bonoꝝ. Ad malū autē: dicitͬ inclinare vel ſuſcitare hoīes occaſionaliter inq̄tuʒ.ſ. deus homini aliq̄d ꝓponit vel interius vel exterius ꝙ q̄tuʒ eſt de ſe: inductiuū eſt ad bonuʒ. ſed homo ꝑpter ſuā maliciā peruerſe vtitͬ ad maluʒ. Iob xxiiij. Dedit ei deus locū penitentie. ꝛ ille abutitur in ſupbia. Hec ibi sanctꝰ Tho. Et parū iſra cōcludit ad ꝓpoſituʒ noſtrum dicēs.ꝛ hoc modo circa Pharaonē accidit.q̄ cū a deo excitaretͬ ad regni ſui tutelam: abuſus eſt hac excitatione in crudelitatem. Hec ſctūs Tho.ꝛ infra ſup illud Apoſtoli. Et quē vult indurat. Inquit. Nō dicitur indurare quaſi imitendo maliciā: ſed non apponēdo grām. ¶ Erubeſcat ergo magiſter Mathias volēs q̄dā diſſimulatiōe culpabili: ineptā Burgeñ. applicationem in bene dicta ſcti Tho. retorquere. Sed ꝛ in fine replice ſue contra Burgeñ. vbi dicit. Unde ſi dictuʒ ſancti Tho. veritatē habere poſſet in poſitiuis: verius plane dixiſſet.ꝛ ſi dictū ſcti Tho. in poſitiuis veritatem habeat neceſſario. prout ex ſupꝛadictis ſatis conſtat.

¶ Circa capitulū. xx.

In capl'o.xx. Burgeñ.i magna ſua digreſſione itroducit quandā ſcti Tho. aſſertionē de preceptis dilectionis dei ꝛ ꝓximi.quam dicit ipſe nō plene ſatiſfacere queſtioni ſue. ſed d̄ intellectu verboꝝ ſancti Tho. et ꝙ per ea ſatis dicitur ad queſtionem: vidē infra Leuitici capitulo.xix.

¶ Circa capitulū. xxiij.

In capl'o.xxiij. ſuper illud. Inſontē ꝛ iuſtū nō occides: poſtillatoꝛ recitat verba ſācti Tho. ſecūda ſecunde.q.lxiiij.ar.vj.ad tertiū dicentis.ꝙ cū innocēs per falſos teſtes conuincitur: iudex nō debet euʒ interficere ſi ſciat eius īnocentiam. ſed diligētiuʒ examinare teſtes: vt inueniat occaſionē liberādi innoxium. Si autē hoc non pōt: debet eum remittere ad ſuperiorē. Si aūt hoc nō pōt: nō peccat ſm allegata ſentētiam ferens. qꝛ ipſe nō occidit innocentē: ſed illi q̄ eum aſſerunt nocentē. ¶ Cōtra quā ſentētiaʒ inquit ſic poſtillatoꝛ. Saluo tm̄ melioꝛi iudicio videtͬ contrariū.qꝛ dicit Augꝰ li.de libero arbi. Quomodo apud diuinā ꝓuidentiā a pctō liberi ſunt q̄ pꝛo his rebus q̄s contēni opoꝛtet humana cede polluti ſunt? q.d.nullo modo. Et p res contēnendas intelligit Augꝰ.oīa illa q̄ hoīes inuiti amittere pn̄t. Inter quas eſt vita coꝛporalis.ꝛ multo foꝛtiꝰ dignitas tēpoꝛalis q̄cūq̄ꝫ ꝛ poteſtaʒ iudicādi. Hec poſtillatoꝛ. ¶ Ad q̄ rn̄det Burgeñ.ꝙ auctoꝛitaʒ Auguſtini p poſtillatoꝛē allegata: nō cōtrariatͬ determinationi ſcti Tho. Naʒ ferre ſentētiā moꝛtis cōtra eū q̄ cōuincitͬ in iudicio p teſtes diligēter examinatos: nō eſt peccatū.licet ſciatur a iudice innocēter cōdēnari. Unde ꝑpter hoc nō eſt dimittenda dignitas tempoꝛalis. Hec Burgñ.et bene.ꝙ autē ſentētiā ferre contra talē non ſit peccatum: declarat Burgeñ. per ea q̄ ſanctus Tho. dicit in parte ſupꝛa allegata.q.lxvij.arti.ij.in coꝛpe queſtionis. vbi pulcre deducit qua rōne iudicare ꝑtineat ad iudicē ſm ꝙ fungitur publica poteſtate ꝛ non ſm id ꝙ ipſe nouit tanq̄ʒ pꝛiuata perſona. ¶ Sed cōtra rationē Burgeñ. ſimul etiā contra diſtinctionem quā ſctūs Tho. facit de pꝛiuata ꝛ publica perſona in iudice: iſtat magiſter Mathias dicēs. Sed Burgeñ. cōiter ꝓ ſctō tho. certamē

aſſumens: Hic nõ plus dicit ꝙ ſctũs tho. in locis allegatis ꝑ ip̃m et poſtillatorem. Sed ad auctoritatẽ btĩ Auguſtini ꝑ poſtillatorẽ allegatã: minꝰ cõuenienter dicit Nã ſcdm declarationẽ poſtillatoris manifeſte cõcludit cõtra poſitionẽ ſcti Tho. ꝛ cõmuniter iuriſtarũ. Quis enĩ in cõmuniter accidẽtibus iudicandũ ſit ſcdm allegata ꝛ ꝓbata: nullo tñ iure cautũ ẽ. imo diuino iure ꝓhibitũ: iudicare cõtra agnitã veritatẽ. nec videre meo valet illa diſtictio ꝙ iudex duplicẽ pſonã dicit. ſ. ꝑuatã ꝛ publicã. nã ſi priuata peccat: publica non eximit niſi ſit manifeſta lex q̃ eam excuſet. Nõ eſt autẽ lex puto humana nec diuina q̃ dicat iudicãdum cõtra veritatẽ agnitã. Non videt igitur aliqua lex excuſans ſic iudicantẽ. Hec magr Mathias i forma.

¶ Sed mihi videt ꝙ ſufficienter reſponſum fuerit ad auctoritatẽ Auguſtini ꝑ ea q̃ Burgeñ. ex verbis ſancti Tho. induxit diffuſe. Sed vt magis in ſpeciali ad ſingula deſcẽdamus. dicit ꝙ btũs Augꝰ loquit in caſu quo iudex cõtra iura aut ordine iuris ꝑuerſo: ferret ſentẽtiã cõtra inocẽtem timore aliquo mũdano agitatꝰ. ne. ſ. vita corporali. facultatibꝰ. dignitate aut poteſtate iudicãdi priuet. Patet hoc cum dicat. qui pro his rebus quas contemni oportet. Sed vbi iudex ferret ſentẽtiã cõtra innocentẽ ꝑ teſtes ſufficiẽter examinatos conuictũ: non habẽs ad ſuperiorẽ recurſum. nec aliud quod agat ſcdꝫ iura: nõ id faceret pro his rebus tẽporalibus contẽnendis. ſed zelo coactus legũ obſeruandarũ ſcdm quas tenet ex debito officij ſibi cõmiſſi iudicare ꝛ quas non licet ei ꝑterire. Et in tali caſu loquit ſanctꝰ Tho. Unde auctoritas Auguſtini nõ eſt ad ꝓpoſitũ. Et cũ dicit magr Mathias ꝙ nullo iure cautũ eſt imo diuino iure ꝓhibitũ iudicare cõtra agnitã veritatem: dico ꝙ ſi intelligat cõtra veritatẽ in forma iudicij agnitã ſeruato ordĩe iuris. ſ. ꝑ leges publicas diuinas vel humanas. et ꝑ inſtrumẽta teſteſq; legitimos ac diligẽter examinatos: verũ eſt. Sed nõ militat cõtra ſctũm Tho. Nam in ꝓpoſito ſuo iudex ferens cõtra innocentẽ ſentẽtiam: nõ iudicat contra veritatẽ ſibi agnitã iſto modo: imo ſecundũ veritatẽ ſibi agnitã in forma iudicij. Si vero intelligat cõtra veritatẽ ſibi agnitã aliter ꝙ in forma iudicij. i. ſecũdũ ꝓpriã cõſcientiam ꝛ tanꝙ priuate perſone: falſum ẽ ꝙ dicit. Nam lege diuina nõ inuenit prohibitũ eſſe iudicibꝰ tale iudiciũ ꝛ legibus humanis eſt cautũ q̃ diſponunt iudices iudicare ſecũdũ allegata ꝛ ꝓbata. vt lege ciuili. ff. de offi. preſi. illicitas. §. veritas. lege canonica. ij. q. j. vnus ex vobis. ꝛ caplo. Deꝰ oñs. iij. q. vij. Iudicet. vbi Ambroſiꝰ dicit bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit ꝛ ꝓpoſito domeſtice voluntatis. ſed iuxta leges ꝛ iura pronũciat. ſtatutis iuris obtẽperat. nõ indulget proprie volũtati. nihil preparatũ ꝛ meditatũ d̃ domo defert. ſed ſicut audit: ita iudicat. obſequit legibus. nõ aduerſat. examinat cauſe merita: nõ mutat. Hec Ambroſius vbi glo. tenet ꝙ etiã ſi cõſciẽtia iudicis nõ concordet: põt non delegare cãm ſed d̃terminare ſm allegata. qꝛ aliud facit aliquis in eo ꝙ iudex eſt: aliud in eo ꝙ hõ eſt. Ad quod facit. vj. q. iij. ſi tñ eps. extra de offi. iudi. or. ſi ſacerdos. ꝛ multũ apte de offi. ꝛ po. iu. dele. paſtoralis. §. qꝛ vero. vbi glo. dicit ſup verbo. tenet eandẽ cõtra Hugonem ꝛ eiꝰ ſequaces q̃ dicũt. ꝙ iudex nõ debet ferre ſentẽtiã ſcdm allegata ſi habeat conſciẽtiam leſam in contrariũ. Hec glo. Cũ autẽ dicit magiſter Mathias nõ ſibi videri ꝙ valeat diſtinctio ſcti Tho. de duplici perſona iudicis publica. ſ. ꝛ ꝑuata: dico ꝙ ꝛ ſi ſibi nõ videat forte obcecatus paſſione: nõ ſequit rectã non eſſe ꝛ iuribꝰ ſatis ꝓbatã. nã illa expſſe habet in glo. ſupra allegata. iij. q. vij. Iudicet. Eã etiã diſtinctionẽ facit Augꝰ. ad Bonifaciũ

comitē ⁊ habet̃.xxiij.q.iiij.ſi eccleſia.in fine.Ea etiā diſtinctione ō duplici vni⁹ hominis pſona.i.ꝙ vnus duplici fungatur pſona:vtit̃ capitulū ſupra allegatū.ſi ſacerdos.in fine.Unde non deberet videri iſti magiſtro diſtictio ſcti Tho.quaſi noua quedam adiuentio.Et cū arguit contra diſtictionē ꝙ ſi priuata pſona peccat: publica nō eximit̃.dicitur ꝙ poſito ſꝫ non cōceſſo ꝙ pſona priuata peccaret in caſu nr̃o:ipſe ſibi reſpōdet dicēs.niſi ſit manifeſta lex que eam excuſet.quod eſt in ꝓpoſito prout ſupra deductum fuit.Et tamen nō eſt verū ꝙ in caſu ſcti Tho.priuata pſona peccat.qm̄ illa non occidit aut iudicat innocentem cum non habeat iudiciariam poteſtatem ſuper eum.

¶Circa librū Leuitici.

Capitulo primo.

In capitulo primo Leuiti. ſup illud.ponetqꝫ ſuper caput hoſtie man⁹: Burgen̄. cōtra poſtillatorē ait.Per hanc manuū impoſitionē potius videt̃ denotari ꝙ homo offerēs illud animal eſſet dignus occiſione pro ſuis peccatis ⁊ ꝙ loco illius illud animal oblatum vel imolatū occideret̃.vt in pᵐa ſecūde.q.cij.ar.iij.ad quintū. ¶Cōtra quem magr̃ Mathias inquit.Cū poſtillator exponeret impoſitionē manuū offerentis ſup caput hoſtie:Burgen̄.allegādo ſctūꝫ Tho.dicit illā impoſitionē potius debere intelligi ꝙ hō offerens:ſe proteſtet̃ pro peccatis ſuis dignū morte.⁊ ꝙ per occiſionem aīalis p ipm oblati:vita eius redimeretur.ſed iſta expoſitio ē falſa ⁊ cōtra glo. ordinariā dicentē ⁊c̃.Hec magiſter Mathias. ¶In quibus verbis plane cōuincitur ꝙ neqꝫ ſctūm Tho.legit; neqꝫ dicta Burgen̄.bn̄ aduerterit.Nā ſctūs Tho. in loco ſupra notato:nullꝫ de īpoſitione manuū offerēt̃ ſup caput hoſtie verbū fecit.neqꝫ Burgen̄.ſup expoſitione hui⁹ impoſitionis manuū: allegat ſctūꝫ Tho. ſꝫ in cōfirmationē eius quod ſecūdo ſubiunxerat.ſ.ꝙ loco hoīs q̄ pro pc̄tis ſuis dignus erat morte:animal oblatū vel imolatum occideret̃.De ipſa eni occiſione animalis ꝓ̄ſe locutus ē ſctūs Tho.in eo loco:non de manuū impoſitione.Et intelligenda ſunt verba ſcti Tho.non ꝙ aīalis occiſio ſemꝑ offerentē dignū morte ſignificaret:ſꝫ qn̄ pro peccato offerebat̃.Nā ⁊ in eodē ar.in ſolutione.ad.viij.diſtiguēs triplex ſacrificiorū gen⁹:dicit ꝙ holocauſtū quod totuꝫ cōburebat̃:offerebat̃ deo ſpecialiter ad reuerentiā maieſtatis ipſi⁹. ⁊ in amorē bonitatis eius.⁊ tertiū ſacrificiū quod hoſtia pacifica vocabatur:deo offerebat̃ vel pro gratiarū actione:vel ꝓ ſalute ⁊ pſperitate offerentium.⁊ tamen vtrobiqꝫ animal oblatū occidebat̃.Unde credere ꝙ fuerit magiſtro Mathie occaſio deceptionis ꝙ Burgen̄.vtrūqꝫ.⁊ ō manuū impoſitione:⁊ de aīalis oblati occiſione:ſub vno orationis cōtextu poſuit. Sed ſi legerat ſanctum Tho.ſingula ſingulis adaptarat.

¶Circa capitulꝫ.xix.

In cap.xix.ſup illud.Locutus eſt domin⁹ ad moyſen. Burgen̄.ꝗplurimis verbis egit ad ōclarationē eoꝝ q̄ hoc in loco ſupadduntur ad explicāda vel pfecti⁹ adiplēda ꝓ̄cepta decalogi.Ex quib⁹ quaſi i medio digreſſionis infert.ꝙ ꝓ̄ceptū de dilectione primi ꝓut in lege diuina tradit̃:nō eſt de ꝓ̄ceptis iuris naturalis ꝓ̄mo p ſe notis.Cui⁹ tn̄ cōtrariū dicit ipe ſctūꝫ Tho.ſenſiſſe ꝑ ma ſcōe.q.c.ar.iij.ad ꝓ̄mū vbi dixit.ꝙ ꝓ̄cepta ō dilectione dei ⁊ primi:ſunt ꝓ̄ma ⁊ cōmunia legis nature q̄ ſunt p ſe nota rōni humane vel p naturā vel p fidē.Confirmat Burgen̄.eā fuiſſe ſcti Tho.poſi

tionem: ex eadem. q. articulo. xj. vbi ſctūs
Thomas dicit ꝙ quedā ſunt precepta re
ctiſſima ⁊ adeo manifeſta: ꝙ editione non
indigēt. ſicut mandata de dilectione dei et
ꝓximi. Unde admiratur Burgeñ. vt ipſe
inquit, ꝙ ſctūs Tho. talem dederit in lo-
co allegato doctrinam. ¶ Sed certe ma-
iori admiratione dignum videtur ꝙ Bur
geñ. talem in verbis ſancti Thome ha-
buerit intellectum ꝙ ſcilicet illa duo prece
pta de dilectione dei ⁊ proximi put Deu-
tronomij ſexto et Matthei vigeſimo ſe-
cundo data ſunt: ſint prima ⁊ cōmunia p̄-
cepta legis nature per ſe nota rationi hu-
mane que quia cōmuniſſima ſunt ac ma-
nifeſta: editione non indigent. Nam de p̄-
ceptis iam actu editis atq; traditis vt al-
legatur: qua mente diceret ſanctus Tho-
mas ꝙ editione non indigent: ſignificans
ꝙ nec edita ſunt? Doceret plane in eodē
orationis cōtextu duo cōtradictoria ſimul
eſſe vera. ¶ Et preterea expreſſe diſputat
ſctūs Tho. vtrū de charitate debuerit da
ri aliquod p̄ceptū ſecūda ſecūde. q. xliiij.
arti. p̄mo. ⁊ concludit ꝙ ſic. ⁊ articulo ſcdo
concludit ꝙ duo fuerit data p̄cepta. ſ. d̄ di-
lectione dei ⁊ de dilectione proximi. Non
ergo fuit mens ſancti Thome dicere ꝙ p̄
cepta de dilectione dei ⁊ ꝓximi put diui-
na lege tradita ſunt: ſint p̄ma ⁊ cōmunia
legis nature p̄cepta: que quia per ſe nota
ſunt: editiōe nō indigent. Unde rudis pla
ne eſt Burgeñ. imaginatio. ¶ Dicendū
ergo eſt ꝙ ſctūs Thomas vbi dixit duo
precepta dilectionis eſſe prima ⁊ cōmuniſ
ſima precepta legis nature. Que rationi
humāe per ſe nota ſunt ac p hoc ꝙ editio-
ne nō indigent: loquit̄ d̄ illis p̄ceptis q̄tū
ad ſubſtātiā actus abſolute. i. de dilectio-
ne dei ⁊ ꝓximi ſine modo determinato p-
ut ineſt homini naturaliter. Eſt enim d̄ di
ctamine legis nature omni rationali crea
ture: ꝙ diligat deum ſup omnia: in q̄tū ē
vniuerſale bonum, ac principiū primum
⁊ prima cauſa ſui eſſe: totiuſq; perfectio-
nis naturalis. Item eſt de dictamine ratio
nis naturalis: ꝙ homo ꝓximum diligat.
qui intelligitur omnis hō. in quātū ſibi ſi
milis eſt ſm naturā ſpecificā. ſm illud Ec
cleſiaſtici. xiij. omne animal diligit ſibi ſi-
mile. Docet hoc ſanct⁹ Tho. in plurib⁹
locis ⁊ multū plane prima pte. q. lx. ar. iiij
⁊. v. Itē prima ſecūde. q. cx. ar. iij. Unde
hoc modo loquēdo: dilectio dei ⁊ dilectio
ꝓximi ſunt de primis ⁊ cōmunibus legis
nature preceptis rationi humane p ſe no-
tis q̄ exteriori nō indigent editione ⁊ p̄ſer-
tim adiuncta fide a quibus omnia prece-
pta decalogi deducunt̄ ſicut concluſiones
imediate ex primis principijs. put ſanct⁹
Tho. tradit p̄ma ſecūde. q. c. arti. iij. ad p̄-
mū. Sed in lege diuina Deutro. vj. ⁊ ma
thei. xxij. tradita ſunt precepta de dilectio-
ne dei ⁊ ꝓximi non q̄tum ad ſubſtātiam
act⁹ abſolute ſed q̄tuz ad modū determi-
natuz. ſ. ꝙ deus diligatur ex toto corde ex
tota aīa aut mente. ⁊ ex tota fortitudine. et
ꝓximum diligat quiſq; ſicut ſeipſuz. Iſte
enim modus diligendi deum ⁊ ꝓximum:
non ineſt homini a natura ſed ex gratia.
Unde indiguit expreſſa editione p modū
precepti. cum ſit de neceſſitate ſalutis. Et
inde eſt ꝙ duo precepta de dilectiōe dei ⁊
ꝓximi: dicunt̄ precepta charitatis. quia ī
eis nō ſolum ſubſtātia act⁹: ſed ⁊ modus
ille diligendi qui eſt mod⁹ charitatis: ca-
dit in p̄cepto. ita ꝙ ſine charitate: iſta duo
precepta dilectionis impleri nō poſſunt.
put pulchre deducit ſanct⁹ Tho. prima
ſecūde. q. c. ar. x. Unde Aug⁹. dicit in li. de
pfectione iuſtitie ꝙ hoc preceptū. diliges
dn̄m deū tuū: in plenitudine charitatis pa
trie implebit̄. et ꝙ p hoc preceptū indicat̄
nobis. nō quid faciēdū ſit: ſed potius quo
tendēdum ſit. Ex qua auctoritate ſequit̄
ꝙ dilectio dei cadit ſub precepto q̄tuz ad
modū charitatis q̄ in eo importat̄. cū dici-
tur. ex toto corde ⁊c. Alias in via poſſet p-

fecte impleri. qđ tamē negat Auguſtinus. Idē expſſe tenet ſanct⁹ Tho. ſecūda ſecūde. q. xliiij. ar. vj. et. q. clxxxiiij. ar. ij. ad ſecūdū inqt. Perfectio diuine dilectionis vniuerſaliter quidē cadit ſub precepto. ita ꝙ etiam perfectio patrie non excludit ab illo precepto. Idem tenet in de ṽtutib⁹. q. ij. ar. x. ad ṕmum. Et ꝙ iſto modo intellexerit ſctūs Tho. precepta đ dilectione dei ⁊ ꝓximi data fuiſſe lege diuina: patet. qm̄ ſecūda ſecūde. q. xliiij. vbi ſpecialē de his preceptis tractatū facit: vocat ea precepta charitatis. Et ſub tali pretitulatione đ eis diſputat in tota queſtione. Si enim darētur iſta precepta in lege diuina de dilectione naturali dei ⁊ ꝓximi vel q̄ꝛtum ad ſubſtantiam actus abſolute: falſe dicerent̄ p̄cepta charitatis. cū ſine charitate eſſe poſſit ea dilectio. Unde ⁊ eadē. q. ſecunda ſecūde. arti. ṕmo. Cum tertio loco obijceret ad probandū ꝙ non fuerint danda p̄cepta de dilectione dei ⁊ ꝓximi. ex eo ꝙ inter precepta decalogi non continentur: nō ſoluit obiectionem per hoc ꝙ ſunt đ ṕmis ⁊ cōmuniſſimis preceptis naturaliter notis quemadmodum prima ſecūde. ſed ſoluit. quia omnia precepta decalogi ordinātur ad iſta duo de dilectione dei ⁊ ꝓximi tanq̄ȝ ad finem. propter quod in omnibus includuntur. Hoc intelligendum eſt per moduȝ quo finis includitur in his que ad finem diſponunt vel ordinantur. Omnia enim precepta decalogi: ordinabilia ſunt ⁊ diſponunt ad duo precepta charitatis. non tamen ſicut ad finem adequatuȝ aut cōnaturalem: ſed ſicut ad finem excedentē ⁊ ſupernaturalem. quemadmodum ⁊ virtutes morales ad virtutes theologicas diſponunt ac ordināť. Et hoc modo Apoſtolus dicit prima Thimo. ṕmo. ꝙ finis precepti eſt charitas. ꝑut ſanctus Thomas in poſtilla exponit. ¶ Sequitur ex p̄miſſis ꝙ iſta duo precepta: ſunt ſecunduȝ doctrinam ſancti Thome precepta charitatis prout Deutronomij ſexto ⁊ Mathei vigeſimo ſecūdo tradita ſunt. Quod ⁊ ipſe deducit in eodem articulo. ¶ Habetur expreſſe premiſſe dilectionis dei ⁊ ꝓximi diſtinctio ex dictis ſancti Thome ṕma ſecunde. q. cix. articulo quarto ad primuȝ ⁊ tertium. Et ſecunda ſecunde. q. xxiiij. ar. ij. ad primū. Et. q. xxvj. articulo. iij. ⁊ pluribus alijs locis. ¶ Satis apparet ex predictis ꝙ Burgeñ. deceptus fuerit. nō aduertens diſtinctionem quam ſanct⁹ Thomas habuit de dilectione dei ⁊ ꝓximi.

¶ Quod autem Burgeñ. obijcit đ philoſophis ⁊ peripatheticis qui cum de dictamine naturali ratiōis maxime ſcrutati fuerint: poſuerunt amicitiam inter viros virtuoſos eſſe preciſe: non habet difficultatē. quia amor aut dilectio naturalis quā ponit ſanctus Thomas primum principiuȝ cōmuniſſimū per ſe nōtum: non eſt amicitia proprie loquendo. Nam amor ille naturalis non eſt virtus cum ſe extēdat vſq̄ȝ ad irrationales creaturas ſuo modo: vnde ⁊ inuenitur in bonis ⁊ malis hominibus. Amicitia auteȝ perfecta ꝑut philoſoph⁹ dicit octauo Ethicorum virtus eſt. aut nō ſine virtute. Quod etiam concedit Burgenſis. Mirum ergo ſi in ſolis virtuoſis reperiatur. ¶ Item amor aut dilectio naturalis fundatur vel ſuper cauſalitate eſſe ⁊ nature quibus omnes creature comparantur ad deuȝ: vel ſup proprie nature cōmunicatione per quam quelibet creatura comparatur ad omnes que ſunt ſue ſpeciei. Sed amicitia prout đ ea loquitur Burgenſis fundatur ſuper cōmunicationē virtutis. Ac ꝑ hoc merito non ponitur a philoſophis niſi inter homines virtuoſos. q̄re obiectio Burgeñ. non eſt ad ꝓpoſitū. cum aliud ſit de naturali dilectione. ⁊ aliud de amicitia. imo nec idem iudicium eſt de omni genere amicitie. prout ſanct⁹ thomas deducit ſecunda ſecūde queſtione vigeſima ſexta articulo octauo.

¶ Circa librum Deutronomij. Capitulo quarto.

IN Deutrono. caplo qrto Burgeñ. volẽs pbare quãdã poſtillatoris cõſequẽtiã minus efficacẽ: idurit dictũ ſci Tho. pma pte. q. lxx. ar. ij. Ad quartũ ꝙ nihil phibet dici dignioꝛẽ creaturã: ꝑpter inferioꝛez eſſe factam non ſm ꝙ in ſe cõſideraẽ: ſed ſm ꝙ oꝛdinatur ad integritatẽ vniuerſi. Ex quo dicto Burgeñ. infert contra poſtillatoꝛẽ ꝙ etiam ſi coꝛpoꝛa celeſtia ſint facta ꝑpter hominẽ: ex hoc nõ tolliẽ quin ſint homine dignioꝛa. ¶ Cõtra quẽ magiſter mathias ſic ait. nec ðductio ſancti Tho. quã Burgeñ. adducit: valet. Per ſcolã eni pariſieñ. repꝛobatur ⁊ ad erroꝛez reducit ꝙ celũ ſit digni⁹ hoie ⁊c̃. Hec ille cũ ceteris. ¶ Sed hic reuera valde impꝛopꝛie locutus eſt magiſter Mathias. nõ enim ðductio cui obſiſtit ſcola pariſieñ. ſãcti Tho. eſt nec eius dici debet. ſed Burgeñ. quam deducit ex quodã dicto ſancti Tho. quod veriſſimũ ẽ quis deductio Burgeñ. ex eo: extra mentẽ ſancti Tho. fuerit. nũꝙ eniz ſanctus Tho. voluit aut docuit celum ẽe quid dignius hoie in genere viuẽtiũ. Cũ in eadẽ ſolutione ꝑ Burgeñ. allegata dicat ꝙ hõ ſm aĩam pꝛeferẽ coꝛpoꝛibus luminarium imo nec celũ ſm doctrinaz ſancti Tho. cauſalitatẽ habet aut influẽtiaz directe ſupꝛa hominẽ inꝗ̃tũ homo eſt. et ab alijs inferioꝛibus ſe: diſtinguiẽ. Falſe ergo magiſter Mathiaz ſignificat ꝙ ſãct⁹ Tho. aliud in hoc articulo ſenſerit vl' docuerit a ſcola pariſieñ. licuit igitur magiſtro Mathie ꝑ defenſione poſtillatoris pbare deductionem Burgeñ. ex dict' ſancti Tho. fuiſſe ineptã ⁊ longe a ſancti Tho. ꝓpoſito. aut alias cõſequẽtiã poſtillatoꝛis defendere. Nã dictũ ſci Tho. per Burgeñ. allegatũ: veriſſimũ eſt. neqꝫ eni negari põt ꝙ aliq̃ ſint coꝛpa pfectioꝛa vt celeſtia: facta ꝑpter eſſe ⁊ cõſeruationem coꝛpoꝛũ impfectioꝛuz. ſ. iſtoꝛũ inferioꝛum ꝑut talia ſunt partes vniuerſi ad cuius perfectionem ⁊ conſiſtentiam: coꝛpoꝛa celeſtia condita ſunt ſicut ad quendam finẽ in genere creaturarum. quis omniũ creaturarum deus ſit vltimus finis.

¶ Circa capitulũ. xxiiij.

IN caplo. xxiiij. circa q̃ſtionẽ motã per poſtillatoꝛez. an. ſ. repudiũ vxoꝛis fuiſſet in veteri lege illicituz: cum poſtillatoꝛ recitaret duas opiniones famoſas: Burgeñ. volens pbare longa digreſſione ꝙ opinio dicẽs repudiũ fuiſſe licitũ ſit magis conſona littere ⁊ rationi: inter alia inducit quandã ſancti Thome auctoꝛitatẽ dicẽtis pꝛima ſecũde. q. cij. ar. v. ad tertiũ. matrimoniũ fuit i veteri lege ꝑut erat in officiũ nature. non ꝑut eſt ſacramẽtũ coniũctionis xp̃i ⁊ eccleſie q̃ nondũ erat facta. Unde in veteri lege dabaẽ libellus repudij. quod eſt cõtra ſacramẽti rationẽ. Hec ſcũs Tho. ¶ Sz magiſter Mathias in replica ſua contra Burgeñ. inquit ſic in caplo. xxiiij. vbi poſtillatoꝛ diſputat de libello repudij et diuoꝛtio: ſicut ⁊ Scotus circa quartũ ſentẽtiaꝝ ⁊ cõmuniter doctoꝛes: ſol⁹ Burgeñ. cũ ſctõ Tho. ſe pꝛocaciter determinat ad partẽ min⁹ pꝛobabilẽ volens ꝙ in veteri lege repudiũ erat nõ modo licitũ: ſed etiã a deo pꝛeceptũ expꝛeſſe. Hec magr̃ Mathias in foꝛma. Cuius tamen queſtionis diſputationem remittit ad ea que ſcripſit infra Mat. xix. Sed quoniaz ibi non refert ipſe magiſter ſicut hic ꝙ Burgeñ. cũ ſancto Thoma teneat in queſtione de repudio in veteri lege partem minus pbabilẽ. ſ. fuiſſe licitum: opoꝛtuit hic id quod de ſancto Tho. tetigit: examinare. ¶ Et certe mirabile eſt ne dicam abominabile

ꝙ magiſter Mathias tam effrōte ac apte imponat ſancto Tho. illud falſiſſimū. cum ipſe nunꝙ̄ dixiſſe reperiatur ꝙ repudium in veteri lege fuerit a deo preceptū. nec ſolum hoc: ſed neqꝫ in partem minus probabilem: vt ipſe magiſter falſo refert: ſe determinauit. ſ. ꝙ repudiū fuerit in veteri lege licitum. Nā quarto ſentētiarum diſtinctione. xxxiij. q. ij. ar. ij. ſub ar. ij. eam queſtionē diſputat ex ꝓpoſito. In cuius determinatione recitatis duabus opinionibus quas hic poſtillator tetigit: in fine ſecunde opinionis q̄ tenet repudiuꝫ fuiſſe licitū ex ꝑmiſſiōe diuina: inquit ſic. Et q̄uis hoc ꝓbabiliter dicat̄: tamē primū cōmunius ſuſtinet̄. Hec ſctūs Tho. Fuerat p̄ma opinio ꝙ repudiū in veteri lege fuiſſet illicitū. ꝑmiſſum tamē ad maiꝰ malum vitandū. ſ. vxoricidiū. Ecce q̄ expſſe apparet ꝙ ſctūs Tho. magis ſe determinat in ꝓbabiliorē partē. q̄ tenet hic poſtillator. ſ. ꝙ repudiū fuerit in veteri lege illicitū. Q̄uis dicat aliā opinionez habere ꝓbabilitatē qd̄ cōmūiter doctores dicūt. Itē prima ſecunde. q. cv. ar. iiij. arguit ſic viij. loco. Preterea inter virū ⁊ vxorem ſicut eſt maxima familiaritas: ita debet eſſe fides firmiſſima. ſed hoc nō pōt eſſe ſi matrimoniū diſſolubile fuerit. incōueniēter igit̄ dn̄s ꝑmiſit. Deutro. xxiiij. ꝙ aliquis poſſet vxorē dimittere ſcripto libello repudij. ⁊ ꝙ etiā vlterius eam recuperare non poſſet. Ecce argumētū. Sequit̄ reſpōſio. Ad. viij. dicendū ꝙ lex permiſit repudiū vxoris. non q2 ſimpliciter iuſtuꝫ eſſet. ſed ꝓpter duriciā iudeorū. vt dn̄s dicit mat. xix. Sed de hoc oportet pleniꝰ tractari cū de matrimonio aget̄. Hec ſctūs Tho. in forma. vbi patet ꝙ magis ſe determinat in opinionē que repudiū dicit fuiſſe illicitum. ¶ Item cōtra gētiles. li. iij. cap. xxiiij in fine ſic ait. Per hoc aūt excludit̄ cōſuetudo dimittēdi vxores. qd̄ tamē in veteri lege ꝑmiſſum fuit iudeis ꝓpter eoruꝫ duriciā quia. ſ. ꝓni erant ad occiſionē vxoꝝ. Permiſſum ergo fuit minꝰ malū: ad excludēdum maiꝰ malū. Hec ſctūs Tho. in forma. Ex quibus aperte conſtat ꝙ magis teneat repudiū fuiſſe illicitū in veteri lege. nō enim potuit planiuꝫ oſtendere mētem ſuā q̄ dicere ſicut hic. ꝙ ꝑmiſſum fuit minus malum: ad excludendū maiꝰ malum. Erubeſcat igitur magr̄ Mathias qui plane hoc in loco aut non legiſſe: aut nō intellexiſſe ſctūm Tho. vel maliuoluꝫ fuiſſe ſalua pace ſua comprobat̄. Sed neqꝫ auctoritatē doctoris ſui Scoti fideliter introducit ſignificās ꝙ in eam opinioneꝫ ſe determinet: que repudium dicit fuiſſe illicitum. nā in loco ꝑ eum allegato. iiij. ſentētiarū. diſti. xxxiij. q. ij. vtrāqꝫ recitat opinionē. nec ſe in aliquā partē expreſſe determinat. imo nec alteram earū pretulit alteri. ſed eo magis videt̄ declinare ī eam partem q̄ repudium dicit fuiſſe licitū: q2 multo plures ad eius ꝓbabilitateꝫ induxit rationes. ⁊ argumenta in contrariam partē magis ſollicite diſſoluere conatꝰ ē. ¶ Auctoritas autem ſancti Thome quā Burgeñ. pro ſe introduxit: ꝓpoſituꝫ eius non probat. cuꝫ ibi preciſe dicat ſanctꝰ Tho. ꝙ in veteri lege dabatur libellus repudij. ſed vtrum id licitum fuerit aut illicitū: nō determinat neqꝫ proſequitur.

¶ Circa quartuꝫ libruꝫ Regum. Capitulo. xx.

IN quarto li. Regū cap. xx. ſuper illud. Vis vt aſcēdat vmbra. x. lineis. Burgeñ. allegat ſanctū Tho. prima parte. q. cv. arti. vlti. dicēteꝫ ꝙ inter miracula: ſummū gradum tenent ea que nullo modo natura facere pōt. vt ſunt retroceſſio ſolis. glorificatio corporis humani ⁊ ſimilia. Sed magiſter Mathias q̄ doctrinam ſancti Tho. vel in modico ferre nō valet. etiā ſi agnitā veritatem

impugnare deprehendat: obſiſtit dicens
ꝙ dictū illud ſancti Tho. auctoritati Au
guſtini cōtradicit q̄ in primo de trini. cap.
vj. inq̄t. Maximū miraculū eſſe ſuſcitare
mortuū. ¶ In quo plane magiſter Ma
thias conuincit̄ manifeſtā impugnare ve
ritatē. Nam ſi mirabilia nominant̄ ꝑut
Aug⁹ dicit. xxvj. cōtra fauſtū. Cū deus
aliq̄d facit contra cognitū nobis ſolitūq̄
curſum nature: cōſequens eſt ꝙ miracula
dicant̄ per cōparationē ad facultatē na
ture quā excedūt. Nā ex cōparatione ad
diuinā potētiam: nihil eſt q̄d poſſit appel
lari miraculū. q̄m quodcūq̄ factū: mini
mū eſt diuine potētie cōparatū. Vñ ſeq̄t
ꝙ ſm hoc dicat̄ aliq̄d mai⁹ miraculū: ꝙ
magis excedit facultatē nature. ſed q̄s ne
gauerit id magis fieri ſupra naturam rei
quod naturam excedit: ꝛ q̄ntum ad ſubſtā
tiā facti: ꝛ q̄ntū ad modū fiēdi: q̄ q̄d exce
dit naturā q̄ntum ad modum fiēdi preciſe:
quorū tamē primū in ſolis retroceſſione
aut ſtatione contingit. ſecūdū vero in cor
poꝝ mortuoꝝ viuificatione. Et cōfirmat̄
ꝑ ea q̄ Aug⁹ dicit. xxj. de ciui. dei cap. viij
vbi ex ꝓpoſito cōferēs d̄ miraculo ait ſic.
quid ita diſpoſitum eſt ab auctore nature
celi ꝛ terre: quēadmodū curſus ordinatiſ
ſimus ſiderū: quid tā ratis legibus fixiſq̄
firmatū: Et tñ q̄n ipſe voluit q̄ ſummo re
git imperio ac poteſtate quod cōdidit: ſtel
la pre ceteris magnitudine ac ſplēdore no
tiſſima: colorem. magnitudinē. figuram ꝛ
quod ē mirabili⁹ ſui curſus ordinē legēq̄
mutauit: curuauit. Hec auguſtin⁹. ꝛ poſt
pauca exēplificat de ſtatione ſolis tēpore
Joſue ꝛ de eius retroceſſione tēpore Eze
chie. ex q̄ auctoritate Aug⁹ habet̄ ꝙ ni
hil ita diſpoſitū eſt aut tā ratis legibus fi
xiſq̄ firmatū: quēadmodū curſus ſiderū.
ꝛ ex hoc ꝓcedit Aug⁹ ad ꝓbandū excel
lentiā miraculoꝝ q̄ facta ſunt circa ſidera.
ſequit̄ enim ſi nihil tam firmū ꝛ firmatū eſt
q̄ curſus ſiderū: ꝙ nihil tā magnū eſt aut
tā mirabile q̄ ipſum ſtellarū curſum mu
tare. ¶ Ad auctoritatē Auguſtini in con
trariū facilis eſt reſpōſio. Nō eni Aug⁹
in eo loco ꝑtendebat gradus ꝛ differētias
in miraculis aſſignare. ſed volēs omnipo
tētiā filij ex effectib⁹ demōſtrare ac ꝑ hoc
patris ꝛ filij ſummā equalitatē ꝓbare: di
xit an quicq̄ maius miraculū eſt inter mi
rabilia: corporū mortuoꝝ reſuſcitatione:
quaſi diceret. certe non eſt maius miracu
lū quod ſcilicet pre magnitudine ſua ma
gis arguat omnipotētiā dei q̄ reſuſcita
tio mortuorum q̄ facta eſt per filiū. ita vt
maioritas referat̄ nō ad miraculū in ſe: ſ;
ad cōprobationem vel atteſtationē diui
ne omnipotentie. vt ſit ſenſus ꝙ nihil ē ma
ius mirabile reſuſcitatiōe mortuorū. id eſt
magis diuinā oſtēdēs omnipotētiā. quia
hoc miraculū dei omnipotētiam arguit:
quēadmodū ꝛ alia. Nā ꝛ ſi gradus ſint in
miraculis: oīa tñ diuinā oīpotētiā atteſtā
tur. dicit eni Aug⁹ i epiſtola ad Voluſia
nū. ꝙ in rebus mirabiliter factis: tota ra
tio facti eſt potentia facientis.

¶ Circa librū Job in prologo.

IN prologo libri Job po
ſtillator inquirens q̄ fuerit
intentio auctoris in hoc li
bro recitat poſitionē ſancti
Tho. qui hūc librum ſub
tiliter ꝛ eleganter expoſuit dicentis ꝙ in
tentio ſancti Job in hoc libro fuit ſuppo
ſito ꝙ res naturales diuina prouidentia
regant̄: declarare vlterius etiā actus hu
manos diuina ꝓuidētia regi. ¶ Hāc ſan
cti Tho. aſſertionē poſtillator d̄clinat di
cens eam nō fuiſſe ſancti Job intētionē.
q̄m totus iſte liber ꝓcedit ꝑ modū cuiuſ
dā diſputationis inter Job ex vna parte
ꝛ amicos ei⁹ ex altera. q̄ tamē in hoc cōue
niebāt cū Job vt ipſe dicit ꝙ act⁹ huma
ni regunt̄ diuina ꝓuidētia cū niteret̄ ꝓba

re eum a deo iuſte punitū ꝓ peccatis ſuis. ergo nō erat intētio Job idipm̄ eis ꝓponēs ⁊ diſputatiue oſtēdere. Nā intētio diſputātis cōtra aliquos: nō eſt ꝓbare id in quo cū eo cōueniūt. ſed aliud i quo ab eo diſſentiūt. Vñ dicit poſtillator ꝙ intentio ſcti Job in hoc libro fuit ꝙ aliqñ in pñ ſenti malis eueniūt bona ⁊ iuſtis aduerſa ſm̄ ordinē diuine ꝓuidētie ad quā ꝑtinet punire mala ⁊ p̄miare bona in hac vita ⁊ in futura. Ad quod ꝓbandū ꝓcedit ex conceſſo ab eis. ſ. ꝙ act⁹ humani diuina ꝓuidētia reguntur. Hec poſtillator in ſentētia. ¶ Ad q̄ reſpōdet Burgeñ. ꝙ licet aduerſarij Job concederēt actus humanos diuina ꝓuidētia regi: ſic tamen ponebant modū regēdi: q̄ nō cōpetebat deo inq̄ztū dicebāt ꝙ de⁹ p̄miat iuſtos ⁊ iniuſtos punit ſolū in bonis ⁊ malis tꝑalibus huius vite ꝑut pꝫ in ꝓceſſu etiā ƀꝫ poſtillatorē. Nā hic modus regēdi nō competit diuine iuſtitie. Unde ꝓuidētiā dei circa actus humanos: ſimpliciter negabāt ponētes eaꝫ illo modo quo deo nō poſſet competere. licet prouidētiā dei concederent in confuſo. Hec Burgeñ. ⁊ bene ⁊ ad intētionē ſancti Tho. ¶ Intellexit enim ſanct⁹ Tho. amicos Job negaſſe ꝓuidentiā dei circa actus humanos: non in ſe: ſed in eo ad qđ ſequit̄. ſ. in ſuo effectu. eſt enim effect⁹ quidam diuine prouidētie: ꝙ malis in hac vita bona interdū eueniāt: ⁊ iuſti ſine culpa ſua affligantur. Ad horum ſcilicet exercitium ⁊ ꝓbationē ac maiorem gl'iam et in exemplū aliorum. ſm̄ illud apoſtoli Ro. quito. Gl'iamur in tribulationibus ſcientes ꝙ tribulatio patientiā opatur. patientia autē ꝓbationē. ꝓbatio vero ſpem. Et Jacobi primo. Btūs vir q̄ ſuffert tētationem: quoniā cū ꝓbatus fuerit accipiet coronam vite ⁊c̄. Ad aliorū vero maiorē penam ſm̄ illud Sapientie. xiiij. Creature dei in odiū facte ſunt ⁊ in tētationem anime hominū ⁊ in muſcipulaꝫ pedibus inſipientiū. Unde cum amici Job negarent hunc ordinē diuine ſapientie. quo diſponit aliquando iuſtos in hac vita non pro culpa ſua flagellari: quod ⁊ poſtillator cōcedit: ſequit̄ ꝙ dei ꝓuidētiā circa act⁹ humanos ex cōſequēti negabāt. quod ſanct⁹ Tho. notauit. ⁊ ꝙ iſte fuerit intellect⁹ ſancti Tho. patet ex eo ꝙ fundamētum amicoꝝ Job dixit fuiſſe iuſtoꝝ afflictioneꝫ in hac vita. Ait enim ſic. id autem ꝙ p̄cipue ꝓuidētiaꝫ dei impugnare videt̄ circa res humanas: eſt afflictio iuſtoꝝ. Nā ꝙ malis interdū bona eueniant ⁊ ſi irrationabile videat̄ ⁊ ꝓuidētie cōtrariuꝫ: tñ vtrūqꝫ habere pōt excuſationē ex miſeratione diuina. Sed ꝙ iuſti ſine cauſa affligant̄: certitudialiter videt̄ ſubruere ꝓuidentie fundamētū. Hec ſanct⁹ Tho. ex q̄bus manifeſte appet ꝙ intētio eius fuit ꝙ amici iob explicite ⁊ immediate negarēt afflictionē iuſtoꝝ in hac vita. quod erat implicite deſtruere fundamētū ꝓuidētie diuine. Nō enim intellexiſſet ſanct⁹ Tho. ꝙ eſſet intētio Job ꝓbare amicis quaſi negātib⁹ abſolute ⁊ ſimpliciter ꝓuidētiaꝫ dei circa act⁹ humanos. cū dicat caplo. v. expreſſe heliphat eam aſſeruiſſe ⁊ ꝓuidentiā dei. ſup illud. q̄ ponit humiles. ⁊ ibi. beat⁹ homo qui corripit̄ ⁊c̄. Sed ē mod⁹ loquēdi ſcti tho. in hoc loco. ſicut ſi fidelis q̄s credēs totā ſacrā ſcripturā: negaret ꝑ ignorātiā btūm petrū fuiſſe piſcatorē. certe talis vere diceret̄ negare ſacre ſcripture veritatē. q2 negat aliq̄d ex quo ſequit̄ ſacrā ſcripturā falſum dixiſſe etiā ſi illud neget ignorās ꝙ in ſacra ſcriptura contineat̄. Jta etiam amici Job cōcedētes diuinā ꝓuidētiam circa act⁹ humanos in cōfuſo: potuerunt eam vere negare implicite tamē ⁊ ex cōſequēti negātes in particulari aliquem modū vel ordinē diuine ꝓuidētie quē habet circa actus humanos: queadmodū iudei negātes explicite deum eſſe hoc modo ſcilicet trinū ⁊ vnum: ex conſequēti negāt

vere deū eſſe. ⁊ negātes hunc modū incar
nationis filij dei. ſ. ꝑ natiuitatē ex virgine:
ex conſequēti ⁊ implicite negarēt incarna
tionē filij dei abſolute. Ex premiſſis ſatis
reſpōſum eſt ad rationē poſtillatoris. nō
enim Job ⁊ amici ei⁹ cōueniebāt in cōce
dēdo diuinā ꝓuidētiaꝫ circa act⁹ huma-
nos. nā amici Job cōcedebāt diuinā ꝓui
dētiam tali modo: ex quo ſeq̄batur impli
cite ⁊ ex cōſequēti nullā eſſe dei ꝓuidētiā
circa actus humanos. ¶ Qd̄ auteꝫ magr̄
Mathias dicit ꝙ ſi ꝓpter implicitā ne-
gationē intentio Job fuiſſet ꝓbare deuꝫ
eſſe ꝓuiſorē actuū humanorū: debuiſſet
p̄mo probare deū eſſe qd̄ ſic implicite ne-
gaſſent amici ei⁹ cum nihil aliud ſit deum
eſſe: ꝗ deū eſſe iuſtū: nullaꝫ penit⁹ habet
rōnem. qꝛ etiā ſi ſctūs Tho. vellet ſignifi
care ꝙ intētio Job fuerit ꝓbare ꝓuiden
tiā dei eē abſolute ⁊ ſimpliciter circa act⁹
humanos: nō ideo ſequeret̄ ꝙ primo de-
buiſſet ꝓbare deū eſſe. qd̄ etiaꝫ implicite
negabāt. Nā ad ꝓbandū cōcluſionē nō
cōceſſam: ſufficit in omni argumētatione
ꝓbare principiū primū ⁊ immediatū. ex
quo ſequit̄ talis cōcluſio. neq; eſt neceſſa-
riū ꝓbare oīa p̄cipia mediata ⁊ remota
q̄ quādā deductione a p̄mo ad vltimū ne-
gant̄ cōcluſione negata. niſi forte princi-
piū primū fuiſſet negatū qd̄ nō eſt in ꝓ-
poſito. alias q̄libet ſciētia debuiſſet ꝓba-
re omnia rerū pꝛicipia vſq; ad p̄mas ani
mi cōceptiones ad probandas ꝓprias cō
cluſiōes. qꝛ oīa quodā ordīe negant̄ vna
cōcluſione negata. ꝙ eſſꝫ ſciētias oēs cō-
fundere. ⁊ tñ verū eſt ꝙ ſāct⁹ Tho. intel-
lexit fuiſſe intētionē Job ꝓbare ꝑ rōnes
ꝓuidētiā dei circa act⁹ humāos eo modo
quo ei⁹ amici illā negabāt. ſ. directe ⁊ ex-
plicite: ſecūdū aliquē modū ⁊ ordinē ſicut
declaratum eſt. ⁊ ex conſequēti ⁊ implici-
te: ꝓbare abſolute ⁊ ſimpliciter diuinam
prouidentiam de actibus humanis quaꝫ
illi implicite ⁊ ex conſequenti negabant.

¶ Circa capitulum. iij.

IN capitulo. iij. ſāct⁹ Tho.
exponēs verba Job q̄bus
maledixit vite ſue ⁊ natiui-
tati: dicit ꝙ verba Job in
hoc caplo: nō fuerūt verba
impatiētis ⁊ blaſphemij. ſed illa ꝓtulit
volēs ſignificare diſpoſitionē partis ſenſi
tiue abhorreſcētis miſerias in q̄bus erat.
cui eſt vita talib⁹ miſerijs ſubiecta triſta-
bilis ⁊ odioſa. ⁊ tñ ſm rōnem vitaꝫ ſuam
cū illis miſerijs acceptabat ꝑ virtuteꝫ pa-
tientie ⁊ ſub ſpe p̄mij vite future. Hāc ex-
poſitionē ſancti Tho. poſtillatoꝛ referēs:
dicit pati calumniā ex eo quia amici Job
cū eſſent ſapiētes ⁊ viri litterati nūq; con
tradixiſſent Job hoc modo loquenti. cuꝫ
ſcirēt paſſiones triſtabiles eſſe ſimpliciter
ſenſitiue partis. Unde ſm hāc expoſitio-
nē dicit ipſe tota eoꝝ diſputatio cōtra iob
ꝓcederet in equiuoco. cū nitant̄ oſtēdere
Job ex ī patiētia maledicū ⁊ blaſphemū
tanq; ex erronea rōne loquēteꝫ. quod vi-
det̄ incōueniens dici de viris ſapientibus.
¶ Propter quod ipſe poſtillatoꝛ aliter ex
ponit dicēs. ꝙ Job illa verba ꝓtulit non
quaſi ex ſe ⁊ de mēte propria: ſed cōcludēs
cōtra amicos ſuos ex cōceſſis ab eis ⁊ du-
cens ad incōueniēs. Negabāt eniꝫ amici
Job vt dicit poſtillatoꝛ punitionem pec-
catorū ⁊ remunerationē bonoꝝ in futura
vita. ⁊ ex hac ſententia erronea quā noue-
rat Job: concludebat contra eos ꝙ vita
ſua ⁊ tot ⁊ tantis miſerijs ſubiecta eſſet ſi-
bi odibilis ⁊ oneroſa. ⁊ ꝑ cōſequēs natiui
tas ſua cōceptio ⁊ educatio ſi de hoꝝ tolle
rantia: nulla in futurū eſt expectanda pre
miatio. Hec poſtillatoꝛ in ſūma. ¶ Sed
Burgen̄. oſtēdens expoſitionē ſcti Tho.
verā ⁊ magis rationabilē reſpōdet ad ob
iectionē poſtillatoris dicēs falſum eſſe: ꝙ
ſtante expoſitione ſancti Tho. diſputatio
Job ⁊ amicorum eius procederet in eq-

uoco.qm̄ eoꝝ diſputatio circa hoc erat
principaliter ꝙ Job dicebat ſe eſſe flagel
latū ſine culpa. amici vero aſſerebant ipꝫ
flagellatū eſſe in penā culpe ſue ſicut ex ꝓ
ceſſu patet. ⁊ ita diſputatio eoꝝ nō erat i
equiuoco ſed ſibi inuicē ꝺ directo contra-
dicebāt. alia aūt q̄ in hac diſputatione in-
terpoſita ſunt: nō erāt de ꝑncipaliter intē
tis ſed de ſecūdario ſupueniētibꝰ. vnde ⁊
infra capl'o. xxxij. vbi ceſſauit diſputatio
triū amicoꝝ dicit̄ ſic. omiſerūt aūt tres vi
ri iſti reſpōdere Job. eo ꝙ iuſtus ſibi vi-
deret̄. i. q꞉ nō poterāt ipm̄ cōuincere ꝺ in-
iuſtitia ſua. Amici ergo Job q꞉ pricipali
ter pretēdebāt in diſputatione ꝓbare iob
ꝓ culpa ſua flagellatum: nō ſunt ꝓſecuti
vtrū verba q̄ in capl'o hoc iterpoſuit: fuiſ
ſent ꝓlata ꝭm partē ſenſitiuā vel alias q̄-
ſi nō curātes de illis. ⁊ ſic nec ipſi diſputa
bāt in eq̄uoco: nec Job eos detinuit i ver
bis ad ꝓpoſitū nō expectātibus. vtriuſq̄
eni partis intētio: verſabat̄ principaliter
circa iuſtitiā Job quā ipſe ꝓpōebat. alij
cōtradicebāt. Quod aūt poſtillator dicit
ꝙ Job in hoc capl'o ex ſententia erronea
amicoꝝ ſuoꝝ quā nouerat cōcludit vitam
ſuā odibilē ⁊ oneroſam ducendo eos ad
incōueniēs: dicit Burgeñ. eſſe irrationa-
biliter dictū. tū quia qñ hoc capl'm ꝓpo-
ſuit: nihil legit̄ audiuiſſe ab amicis cū ipe
fuerit ꝑmus loquēs de hac materia. nec ꝺ-
buiſſet eis iponere ꝙ aliqꝺ erroneū credi
diſſent: nō habēs de hoc certā noticiā. tū
etiā quia ſi hoc modo loqueret̄. ſ. ex alioꝝ
poſitione vt eos duceret ad incōueniens:
debuiſſet interponere aliquam dictionē
q̄ ſignificaret ꝙ hoc loqueret̄ ex aliorum
poſitiōe nō ex ſua. quod tñ nō facit. ſꝫ ſim
pliciter loquit̄ tanq̄ ex ꝓpria opinione ſi
cut ſāctꝰ Tho. exponit. Hec Burgeñ. ⁊
bene. ¶ Et certe mirabile eſt vnde poſtil-
lator expoſitionē ſuā adiuenerit ac firma-
uerit cum neq̄ in verbis Job vel amico-
rum eius neq̄ in modo loquendi: vllū ha
beat fundamentum. Sed ⁊ plane expoſi-
tio ſua damnatur per quā rationē putat
expoſitionem ſancti Tho. excludere. Nā
ſtante expoſitione poſtillatoris diſputa-
tio Job ⁊ amicorum eius maniſeſte ꝓce-
deret in equiuoco. Probat̄ quoniā ſi iob
verba maledictionis ꝓtulit non ex ſe ſed
concludens cōtra amicos ſuos ex cōceſſis
ab eis ⁊ deducendo ad incōueniens: hoc
illi nunq̄ intellexerūt nec ipſe ſe expoſuit i
tota diſputatione. imo amici eius verba
Job acceperāt tanq̄ blaſphemātis ⁊ im
patientis. ⁊ de hoc ipm̄ reprehenderunt.
Unde in ſequenti capl'o rñdens ei eliphat
primꝰ ait. nūc autē venit ſup te plaga: ⁊ ꝺ
feciſti. tetigit te: ⁊ cōturbatus es. vbi timor
tuus. fortitudo tua ⁊ patientia tua ⁊ pfe-
ctio viarum tuarū? Et i capl'o. v. dicebat.
virū ſtultū interficit iracundia. quod po-
ſtillator exponēs dictū eſſe cōtra Job: in-
quit. ille eni vere ſtultꝰ ē: q̄ a virtute patiē
tie cadit ꝓpter aduerſitatis pondꝰ. Item
baldach ſuites capl'o. xviij. reſpōdēs ipſi
Job q̄ in capl'o precedēte miſerias ſuas ꝺ
clamauerat: inquit. q̄d pdis animā tuā in
furore tuo? vbi poſtillator ait. q. dicat ta-
lia dixiſti ex impetu furoris tui: q̄ animā a
ſapiētia ⁊ virtute deicit ⁊ ſic eam deſtruit
⁊ pdit. Ecce ꝙ amici Job etiā ꝭm expoſi
tionē poſtillatoris: nequaq̄ intellexerunt
eū dixiſſe verba ſua maledica ex eoꝝ ſup
poſitione vt eos duceret ad inconueniēs.
ſed acceperūt illa tanq̄ blaſphemantis ⁊
impatiētis. Sequit̄ ergo ex his ꝙ eorum
diſputatio ſtāte expoſitione poſtillatoris:
maniſeſte ꝓcederet in equiuoco. ac ꝑ hoc
ꝙ poſtillator in idē incōueniēs incidit: ad
quod putat ſctūꝫ Tho. deducere. ¶ Sed
neq̄ expoſitio ſua vllā videtur habere ꝓ
babilitatē. Nam amici Job penā ac pre-
miū future vite negantes: nullū incōueni
ens putarēt ꝙ vita Job tā multis dolori
bus ac tantis miſerijs ſubiecta: ſibi eſſet
odibilis ⁊ oneroſa. imo ſpōte illud amitte

rent. preſertim cum videret Job in tali ac tanto miſerie ſtatu: de quo non apparebat poſſibilis liberatio via humana ꝑut ipſe poſtillator cōcedit. Probatur illud. qm̄ nō eſſe ⁊ mors inquātū penalis ac miſere vite ablatiua ſunt: ſub ratione cadūt appetibilis. Tollit enim mors vt ſic miſeriā. que eſt omniuꝫ malorum maximū ac per hoc rationem habet boni ⁊ appetibilis. Unde ⁊ dn̄s Mat. xxvj. dicebat. Bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille. ⁊ Eccleſiaſtici. xlj. ait ſapiēs. O mors bonum eſt iudiciū tuū homini indigēti ⁊ qui minorat̄ virib⁹ defecto etate ⁊c̄. Per quē modū dicit̄ Apocal. ix. In diebus illis q̄rent homines mortē ⁊ non inuenient eam. deſiderabūt mori ⁊c̄. Nō ergo amici iob habuiſſent ꝓ inconuenienti ꝙ vita ipſius tantis aſtricta miſerijs: eſſet ſibi nolita et odioſa. ac etiā ꝙ appeteret nō fuiſſe. Fruſtra itaqꝫ foret ⁊ nihil momēti haberet argumētatio ſancti Job ſtante expoſitione poſtillatoris. cū illud cōcluderet: ꝙ vltro ab aduerſarijs cōcederet̄. Nec ꝓbat rationabiliter poſtillator amicos Job habere ꝓ incōueniēti vitā ipſi⁹ ſibi eſſe ꝓ illo ſtatu odioſam ac nolitā: ex eo ꝙ euꝫ ad penitētiā inducebāt dicentes ꝙ ſi hō vere penitet: a quibuſuis miſerijs liberabitur a dn̄o. Nā vtrūqꝫ hoꝝ ſimul ſtare potuit. ⁊ ꝙ agnoſcerent vitā Job tot miſerijs ſubiectā eſſe ſibi ꝓ tunc odioſam: ⁊ ꝙ illi ad penitētiam ſub ſpe ſalutis recuperādē ſuaderēt. Unde nulla rōne ꝓbabile fit ꝙ Job vir ſapiētiſſimus verba ſua ꝓferret maledica argumētando vt amicos duceret ad incōueniēs: quod neqꝫ illi neqꝫ aliquis ſatis doctus ꝓ incōueniēti haberet. Inquit eni Hierony. ſup illud. Bonum erat ei ⁊c̄. Mat. xxvj. multo meli⁹ eſt non ſubſiſtere: q̄ꝫ male ſubſiſtere. Patet ergo ex his inualidū eſſe fundamētū qđ poſtillator in ſua habuit expoſitione. ¶ Sed ⁊ ipſe Job cauſam ſue ïpatiētie ⁊ verboꝝ maledicoꝝ q̄ ꝓtulerat: nō aliam dixit eſſe q̄ꝫ flagella dn̄i q̄ ſuſtinebat. Ait eni caplo vj. vnde ⁊ verba mea dolore ſunt plena: q̄ꝛ ſagitte dn̄i in me ſunt, quarū indignatio ebibit ſpūm meū. Et capitulo. vij. cuꝫ premitteret penas quas patiebat̄: dicit. quāobrē elegit ſuſpendium anima mea ⁊ mortem oſſa mea. deſperaui. Ecce ex omnibus premiſſis ꝙ cauſam qua maledixit vite ſue ⁊ natiuitati ⁊ alia verba impatiētie ꝓtulit: aſſignat fuiſſe flagella ⁊ dolores acerrimos quibus premebatur. neqꝫ vnq̄ꝫ pro cauſa aſſignauit falſam amicorū opinionē de nulla retributione fienda pro meritis ac demeritis in vita futura ꝓut poſtillator exponit. Unde ſatis videtur ꝙ fuerit expoſitio eius ficticia. ¶ Uerum magiſter Mathias ꝓ poſtillatore decertans credit ſe reſpōdere ad ea q̄ Burgeñ. ꝓ expoſitione ſancti Tho. cōtra poſtillatorem ſupra notauit. Unde ex tota deductione Burgeñ. colligit tria puncta. Primū eſt ꝙ materia principalis diſputationis Job fuit ꝙ flagellaret̄ ſine cauſa. Secundū ꝙ Job aſſeruit ſe iuſtū ⁊ per cōſequens ſine cauſa flagellatuꝫ. Tertium ꝙ amici Job ſolum impugnabāt iuſtitiam Job quā ipſe pretēdebat. Alia autē que diſputationi interpoſita ſunt: ꝙ ſint acceſſoria in diſputatione. Hec tria dicit magiſter Mathias Burgeñ. poſuiſſe q̄bus cōprehēdit tota eius digreſſio. ¶ Ad que magiſter Mathias r̄ndet dicēs ꝙ p̄muꝫ dictū eſt ſimpliciter falſuꝫ neqꝫ eſſe imponendū tā cōmendabili viro ſicut Job. ꝓbat illud eſſe falſum. q̄ꝛ aliq̄d in rerū natura fieri ſine cauſa: vna oiuꝫ philoſophoꝝ voce reprobat̄. ¶ Ad ſecūdū ſimiliter reſpōdet falſum eſſe ꝙ Job ſe fore iuſtū aſſeruit. Nā hoc faciēs: foret iniuſtus queadmodū ipē Job dicit. ix. hui⁹. ⁊ p̄ma Joā. j. Si dixerim⁹ q̄ꝛ peccatū nō habem⁹ ipi nos ſeducim⁹ ⁊ veritas ī nobis nō eſt. Un̄ dicit magr̄ mathi. ꝙ verba illa q̄ ad inocē

tiam vel iuſtitiā Job tendere videnť: nō
aliter accipienda ſunt niſi ſicut verba xp̄i
ꝺ ceco nato. Joā.ix. neqꝫ hic peccauit nec
parentes eius ꝛc. q2 iob nō dixit ſimplici-
ter ſe nō pecaſſe. Nam hoc eſſet temera-
riū. ſed dixit ſe nō peccaſſe vt flagellareť.
¶ Simili modo dicit ꝙ tertiū dictū bur-
geñ. ſtare non pōt q2 amici iob nō intēde-
bant eū ꝓbare iniuſtū: ſed habebāt hoc
tanqꝫ euidēs ex flagellis iuxta errorē illo-
rū quo neminē dixerūt flagellari ſine cul-
pa. Ad quod cōcludēdū tendit eoꝝ diſpu
tatio. Concludit ergo magiſter Mathi.
ꝙ materia diſputationis in hoc libro: fuit
neminem puniri in preſenti niſi pro pec-
catis. cui errori Job ſe oppoſuit ꝛ non ꝑ
iuſtitia ſua. ſed pro iniuria deo facta per
derogationem diſputauit. In cuius ſig-
num infra capitulo vltimo de⁹ illos tres
amicos increpās non dicit eos contra iob
locutos: ſed contra deum ꝛ dei iuſtitiam.
ideo dr̄ ibi. iratus ē furor me⁹ in te ꝛ in du
os amicos tuos q2 nō eſtis locuti corā me
rectū. i. dogma verū ſm glo. Si eni locu-
ti fuiſſent cōtra iuſtitiā iob dicit ipſe: vt ſo
nat tertiū dictū Burgeñ. nō poſſent rep-
hēdi quaſi nō rectū locuti fuiſſent. cum et
iob reprehēſibilis erat ꝛ p deū rephēſus.
vt patet infra. xxxviij. ¶ Ad primā obie-
ctionē Burgeñ. contra poſtillatorē rn̄det
magiſter Mathi. ꝙ amici iob fuerūt vi-
ri inſignes. ideo fama ꝑdēte potuit Job
ſcire eoꝝ opiniones ꝛ doctrinas. ꝛ fortaſſe
tp̄e ꝓſpitatis ſe cōtulit cū eis: ſic ꝙ eū nō
latebāt errores illoꝝ. ¶ Ad ſecūdū rn̄det
ꝙ quādo maledixit iob diei ꝛc. ſatis ōdit
intelligere ꝙ ex ſuppoſitione errorū quos
nouerat maledicebat creaturis dei. nā cu3
eſſet voce dn̄i laudat⁹ vt iuſtus ꝛ rectus:
creature dei maledicere nō potuit abſolu
te. ¶ Laborat cōſequēter magiſter ma-
thias refellere rōnem quā ſanctus Tho.
aſſignat de eo ꝙ tā particulariter iob vite
ſue ꝛ natiuitati maledixit dicēs primo ꝙ
non videť ſibi conueniens ſacram ſcrip-
turam poematibus ꝛ poetis comparare.
cū multa ſoleāt mētiri poete. ¶ Secundo
q2 nō videť ſibi bene inferri ex dicto bea-
ti Hiero. paſſus iſte eſt metric⁹: ergo poe
ticus. q2 multa ſunt poetica ꝓſaica. mul-
taqꝫ metra nō poetica. Hec magr̄ Ma-
thi. cōtra Burgeñ. ꝛ in p̄iudiciu3 expoſi-
tionis ſcti Tho. q̄da3 alia notauit contra
Burgeñ. quoꝝ mea nō intereſt cū doctri-
nā ſcti Tho. nō tangāt. ¶ Hec aūt q̄ reci
tata ſunt ex dictis magr̄i mathi. ꝙ facile3
hēant abſolutionē: ex dicēdis patebit. Pri
mū eni qꝺ ex dictis Burgeñ. colligit: cer-
te falſe ſibi impoſitū eſt. nō eni3 in verbis
Burgeñ. inueniť dictū ꝙ materia diſpu-
tationis iob fuerit ꝙ flagellareť ſine cau-
ſa ſed ꝙ flagellareť ſine culpa. mirū eſt er
go q̄re aut vnde id ſibi impoſuerit. Sed
ꝛ ſi dixiſſet ſine cauſa: nō certe eſſet male
dictū. Nā ſenſus eſſet. i. ſine cauſa culpa-
bili. qm̄ ſm regulā Hilarij. iiij. li. de trini.
intelligētia dictoꝝ ex cauſis eſt aſſumēda
dicēdi. Satis eni cōſtat ex cōmuni vſu lo
quēdi etiā ſacre ſcripture ꝙ cū dr̄ q̄s pu-
niri ſine cauſa: intelligatur. i. ſine culpa.
q2 vt cōmuniter cauſa pene culpa ē. Ta-
li eni modo loquēdi vſus ē ipſe iob infra
ix. cap̄. dicēs. ꝛ multiplicabit vulnera mea
etiā ſine cauſa. i. ſine culpa. ſic etia3. p̄s. iij.
diciť. qm̄ tu pcuſſiſti oēs aduerſantes mi-
hi ſine cauſa. ſic ꝛ in multis locis ſacre ſcri
pture. Nō debuiſſet igiť magr̄ math. ex il
lo modo loquēdi: calūniā cōtra Burgeñ.
ſuſcitare. etiā ſi illud dixerat. ¶ Sed neqꝫ
ſm dictū rōnabiliter ipugnat. nā qꝺ bur-
geñ. dicit iob ſe fore iuſtū aſſeruiſſe: verū
eſſe cōſtat ex plurib⁹ locis hui⁹ libri. ſed
p̄ſerti ex cap̄. xvj. vbi exp̄ſſe dicit. Nō pec
caui ꝛ in amaritudinib⁹ morať ocul⁹ me-
us. Et. xxvij. cap̄. dicit iob. neqꝫ eni rephē-
dit me cor meū i oi vita mea. Itē ca. xxxiij
inq̄t helin loquēs cōtra iob. dixiſti ergo i
aurib⁹ meis ꝛ vocē verboꝝ tuoꝝ audiui.

mūdus ſū ego ⁊ abſq̄ꝫ delicto īmaculatus
⁊ nō eſt iniq̄tas in me. Claret ergo ex his
ꝙ iob ſe iuſtū eſſe aſſeruit. Et cū magiſter
math. dicit hec v̄ba ⁊ ſimilia ītelligēda eē
nō abſolute q̄ſi diceret iob ſe nullū habu-
iſſe pctm̄: ſꝫ ſub hoc ſenſu ꝙ nō habuerit
pctm̄ quo dignꝰ eſſet ſic flagellari: dico ꝙ
ipſo eodē ſenſu accipiēda ſunt v̄ba Bur-
geñ. ſicut eni iſte locutꝰ ē ſimplr̄ ſine d̄ter
miatione: ita ⁊ iob. imo ⁊ magis abſolute.
Qua ergo ſapiētia mirabili magr̄ math.
iudicauit v̄ba Burgeñ. eē reꝑhenſione di
gna: cū diceret verba iob merito eē expo-
nēda: videt̃ plane ꝙ non rectis oculis id
diffinierit. ¶ Q̄ꝺ aūt dicit magr̄ math. cō
tra tertiū dictū Burgeñ. ꝙ amici iob nō
intēdebāt eū ꝓbare iniuſtū nec circa hoc
diſputabāt ꝯtra eū ſꝫ habebāt hoc tanq̄ꝫ
euidēs ex flagellis: manifeſte falſum ē nō
ſolū ex ꝓceſſu diſputationis vbi ſingule
obiectiones ⁊ reſpōſiones circa iuſtifica-
tionē iob verſant̃ ꝓ ⁊ cōtra ꝓut diligen-
ter cōſiderāti patebit: ſed ex fine diſputa-
tionis. Dicit̃ eni cap̄. xxxij. omiſerūt autē
tres viri iſti rñdere iob: eo ꝙ iuſtꝰ ſibi vi-
deret̃. Ex q̄bꝰ verbis aptiſſime cōſtat diſ
putationē eoꝝ verſari circa iuſtificationē
iob cū ea cōceſſa ab aduerſarijs ceſſaue-
rit eoꝝ diſputatio. Nā tūc rōnabiliter ceſ
ſat diſputatio: qñ altera pars cōtradictio
nis de q̄ fuerat diſputatio: cōcedit̃ ab ad-
uerſario. Vñ ⁊ heliu diſputationē ꝓſecu
tus ē qm̄ adhuc ꝑtē ipſiꝰ iob nō conceſſe-
rat ſꝫ tenebat iob iuſtū nō fuiſſe, imo pro
ſua iīuſtitia fuiſſe flagellatum. ⁊ ita ſuꝑ iu
ſtificatione iob cepit diſputare dicens ſe-
quēti caplo. dixiſti ergo ī auribꝰ meis mū
dus ſuꝫ ego ⁊ abſq̄ꝫ d̄licto ⁊c̄. Sed ⁊ po-
ſtillator ī eo cap̄. xxxij. plane dicit ꝙ mate-
ria diſputationis iob ⁊ amicoꝝ eius fuerit
verbū iob quo dixerat ſe iuſtū eſſe. Inq̄t
eni ſic. ceſſatio aūt huiꝰ diſputationis fu-
it eo ꝙ tres amici iob ſupra poſiti auditis
verbis iob q̄bus inocētiā ſuā m̄ltipliciter
declarauerat: reputauerūt eū eſſe iuſtuꝫ. ⁊
ideo merito tacuerūt q: cū eo diſputare ce
perāt: eo ꝙ ante cōtrariū tenebāt. ſ. ipſum
a deo fuiſſe propter ſuā iniuſtitiā flagella
tum. Heliu aūt adhuc idē tenebat ⁊ iuſti-
tiā quā Job pro ſe declarauerat ſimula-
tā ⁊ nō verā credebat. Hec poſtillator in
forma. Ex quibꝰ apparet ꝙ magr̄ math.
gratis reꝑhēderit Burgeñ. cuꝫ manifeſte
falſa aſſumpſerit in eiꝰ reprehēſionem et
ſuo poſtillatori aduerſantia. ¶ Signum
autē q̄ꝺ magiſter Mathi. adducit ad ꝓ
bandū ꝙ iob ſe oppoſuerat amicis ꝓ in-
iuria in deum cōmiſſa ⁊ nō ꝓ deffenſiōe
iuſtitie ſue: nullā habet apparētiā. Nam
cū deus ſit veritas ꝑ̄ma a qua omne veꝝ
depēdet ⁊ eſt: q̄cq̄d cōtra aliquā veritatē
dicit̃: pōt dici nō rectū corā deo. ⁊ ita q̄c-
q̄d cōtra veritatē a iob ꝓpoſitā dicebat̃:
merito corā deo nō rectuꝫ eſſe dictum eſt.
Vñ ꝙ amici iob oppoſuerāt contra iuſti-
tiā eius ꝓ cuius defenſione ille certabat:
nō erat rectū corā deo. qm̄ non ſic ſe habe
bat rei veritas. Et cū dicit magiſter Ma
thias ꝙ iob vere reꝑhēſibilis erat ⁊ a deo
fuit reprehēſus infra caplo. xxxviij. ⁊ per
cōſequēs ꝙ nō erat vera iuſtificatio eius:
dico ꝙ ad hoc reſpondet poſtillator queꝫ
ipſe defenſare cōtendit ſuper eodē. xxxviij
capitulo dicens. ꝙ q̄ꝫuis dicta Job ꝓ q̄-
bus a deo reprehēditur vera eſſent: tamē
quia habuerunt ſpeciem mali ⁊ poterant
generare ſcandalū: quia ex modo loquen
di videbatur dicere aliqua in derogatio-
nem diuine iuſtitie ⁊ preſumptuoſe: ideo
reprehenditur a deo. Idem dicit in ſum-
ma capitulo vltimo exponens illud. ſicut
ſeruus meus Job. ¶ Poteſt etiam reſpō
deri per ea que gloſa dicit ſuper illꝺ. neq̄ꝫ
enim reprehendit me cor meum capitulo
xxvij. inquit eniꝫ. Sed quo pacto a corde
ſuo reprehendi ſe negat: qui ſupius dicit.
Peccaui: Peccauit quidē vl̄ cogitādo: ſꝫ
nequaq̄ꝫ ſe a corde ſuo reꝑhēdi confitet̃.

quia et ſi illicita cogitando rectitudini de
fuit: fortiter tamē defuit cogitationi. Hec
gloſa. ¶ Solutio autē quā magr̄ Ma-
thias dat ad primā Burgeñ. obiectionez
quantuz habeat inſufficiētie: ex aduerbio
fortaſſe cui reſpōſio ipſa innitit̄ plane ha
betur. Non enim multū habet veritatis:
quod ꝓponit̄ verū eſſe fortaſſe. ⁊ tamen
poſito ꝙ illud ꝓbabile fuerit: nō adhuc
ſaluari videt̄ expoſitio poſtillatoris. quo
niam et ſi Job vel fama ꝑdente vel ali-
as conferēs cū amicis potuit errorem ip-
ſoꝝ nouiſſe de futura vita: debuit dubita-
re an adhuc ꝓ tēpore quo ad eū viſitādū
ꝯuenerāt: in errore ſuo ꝑſiſterēt. Debuiſ-
ſet ꝑfecto Job vir doctiſſimꝰ grauis ac
prudētiſſimꝰ audire p̄mo eos errorē ſuuz
ꝓponētes. vel ipſis tacētibus: exq̄rere ab
eis an forte cōceptū errorē quē oli habue
rant: ꝓ tūc tenerēt. Vn̄ non videt̄ ꝙ vir
ſanctꝰ exēplar patiētie in tot ⁊ talia ama-
ritudinis ac maledictionis verba p̄cipitā
ter ꝓrumperet ad amicorum cōfuſionem
⁊ reprehēſionē: nōdum cognito per certi-
tudinē ꝙ illi partem tenerēt aduerſam in
errore ſuo perſeuerātes. maxime cum ore
dei laudatꝰ fuerit infra caplo vlti. de recti
tudine ſua obſeruata. ¶ Et preterea nul-
lo pacto veriſſimile eſt ꝙ ſedēs Job i ſter
quilinio ꝑcuſſus vlcere peſſimo a plāta-
pedis vſq₃ ad verticē capitis: q̄ vt dicitur
caplo p̄cedēte teſta ſaniē radebat: tantaz
ſenſuū ac mētis poſſideret trāquillitatez:
ꝙ ipſe prior diſputationē contra amicos
ſpōte ſuſcitaret ſuper eoꝝ̄ erroribꝰ quos
nouerat alias. ¶ Item nec ꝓbabile eſt ꝙ
amicos ſuos ꝓ conſolatione eius pariter
veniētes fletu magno ac ſciſſis veſtibus
pre compaſſione plorantes. puluerez ſup
capita ſpargentes ad diuine miſeratiōis
remediū ipſi Job impetrandū. ſedēteſq₃
in terra ſeptem diebꝰ cum eo ⁊ noctibus
ſeptē: nullū verbum ei loquētes videntes
eius vehemētem dolorem: ipſe ad diſcep
tationem ſuper eorum erroribus vt eos
conuinceret atq₃ reprehenderet: concita-
ret ipſis pre dolore eius mēte cōſternatis.
Talis certe diſputatio: imprudētie ipſius
ingratitudini atq₃ impatiētie: merito poſ-
ſet imputari: quod de tanto viro exiſtima
re fas non eſt. Unde aperte conſtat ꝙ reſ-
ponſio magiſtri Mathie ad primam ra-
tionem Burgeñ. nullaz habeat efficaciā.
ſed neq₃ veriſſimilitudinem. ¶ Neq₃ ſe-
cunda reſpōſio eius alicuius eſt momenti.
Non eniz ex eo ꝙ maledixit Job diei ⁊c̄.
ſignū fuit ꝙ ex amicorum erroribus quos
olim nouerat: loqueretur. cum ex alia cau
ſa potuerint maledictiones ille procedere
abſq₃ preiudicio iuſtitie ſue ⁊ rectitudinis:
volens ſcilicet ſignificare diſpoſitionem
partis ſenſitiue miſerias in q̄bus erat ab-
horreſcentis prout ſanctꝰ Tho. exponit.
¶ Et ꝙ ipſa verba Job maledica nō fue
rit ſufficiens ſignū ꝙ ex amicoꝝ opinio-
ne erronea loqueretur: ex hoc manifeſtuz
eſt ꝙ amici ſui audientes verba illa: nihil
tale cognouerūt. ſed acceperūt ea vt blaſ-
phematoria ⁊ ex impatientia prolata. ꝓ-
ut ſupra ex littera ipſa deductum fuit. Ne
ceſſe igitur habuiſſet Job ſuppoſita ex-
poſitione poſtillatoris aliquod aliud ſig-
num verbis ſuis interponere quod ſuffici-
enter oſtenderet ipſuz ex ſuppoſitione er-
rorum illorum fuiſſe locutum. Quod cum
non fecerit: euidenter concluditur ꝙ ver-
ba Job non id pretendebant quod poſtil
lator concepit: neq₃ alius intellectus i ver
bis illis facile dari poteſt ſalua ipſius iob
iuſtitia ac rectitudine iuxta verbuz dei ca
pitulo vltimo: niſi is quem habuit ſanctꝰ
Thomas. ¶ Ad illa que obijcit magi-
ſter Mathias cōtra rationem ſancti tho-
me quam aſſignat de tam particulari et
acerrima maledictione Job: dicitur ad p̄-
mum. ꝙ ſanctus Thomas non cōparat
ſacram ſcripturam ꝑ omnē modū poema
tibus aut poetis. ſed dicit ex auctoritate

beati Hierony. ꝙ in libro Job ſcriptura vtitur modis aut rónibus poematibus. qđ ad dignitatē ſacre ſcripture ꝑtinet. cū dn̄a ſit cui om̄es ſciētie humane famulā-tur. ⁊ a q̄ ſumpſerūt exordiū prout Caſiodorus ait. et habet̄ in dec. xxxvij. di. legimus. §. ſed econtra legit̄. Inquit enim. Ois ſplēdor rhetorice eloquētie. oīs modus poetice locutionis: q̄libet varietas decore ꝓnunciationis: a diuinis ſcripturis ſumpſit exordiū. Unde Judi. ix. ſcriptura modū loquēdi habet poetarū. cū dicit. ierūt ligna vt vngerēt ſup ſe regē. dixerūꝗ oliue. impa nobis ⁊c̄. Itē ibi. ſi dormiatis inter medios cleros pēne colūbe deargentate ⁊ poſteriora dorſi eius in palore auri ⁊c̄. ps. lxvij. Sic ⁊ ī multis locis ſacre ſcripture repitur mod⁹ loquēdi poetaꝝ. Un̄ ⁊ Ap̄ls p̄ma Cori. xv. et ad titū p̄mo ꝓuerbijs q̄buſdā vtit̄ poetarū. Et Actuuꝫ xvij. ipſe ap̄ls inq̄t. Sicut ⁊ q̄daꝫ vr̄orum poetarū dixerūt. ipſius eni ⁊ geri⁹ ſum⁹. ꝙ ſi poete in ſuis carminib⁹ multa mētiātur: ſacre ſcripture nō nocet. nā talia in teſtimoniū ſue veritatis nō inducit. ſed illa preciſe: q̄ vera poete docuerūt. q̄ non modo nō illicita: ſed ⁊ valde nobis vtilia ſūt. Ex eis q̄ppe vt inq̄t Beda ⁊ habet̄ dec. xxxvij. di. turbat. ſi q̄ inuēta ſunt vtilia: q̄ſi ſua ſumere licet alioqui neꝗ etiam ipſe magiſter gētiū aliquot verſus poetarum ſuis vl̄ ſcripturis vl̄ dictis īdidiſſet. ¶ Ad ſecundū dr̄ ꝙ ſctūs Tho. nō infert ex hoc ſolo ꝙ verſus q̄bus liber iſte cōſcript⁹ eſt ſunt metrici: ꝙ ideo ſint poetici. ſꝫ ex eo ꝙ metrici ſunt ⁊ cū hoc figuris ac coloribus cōſtant. q̄ mod⁹ loquēdi: poetarū eſt ꝑut yſidorus tradit ethimol. li. viij. cap̄lo. vij. Un̄ verba ſancti Tho. ſunt hec. Et ſic pꝫ ꝙ liber iſte ꝑ modū poematis conſcript⁹ eſt. Un̄ ꝑ totū hūc librūꝫ figuris ⁊ coloribus vtit̄ q̄bus poete vti cōſueuerūt. Hec ſctūs Tho. ¶ Ea aūt q̄ magr̄ mat. fingit ſe inducere ꝓ cōſolatione Burgeñ. ex dictis poſtillatoris Hiere. xx. magis ī rei veritate vident̄ ſophiſtaꝝ verba q̄ꝫ conſolatoris. Nā oīa q̄ ad ꝓpoſitū nr̄m poſtillator ibi dicit. ꝑus ⁊ pleni⁹ ſctūs Tho. ſcripſerat hic ⁊ in multis alijs locis a quo ipſe poſtillator accepit. Sed neꝗ ꝑ illa q̄ ibi poſtillator tradit poterat rn̄deri ad obiectionē ſuā quā hoc loco cōtra ſctūꝫ tho. fecerat ex ſuo falſo p̄ſuppoſito. Un̄ neꝗ ei⁹ neꝗ ſui defenſoris indigem⁹ auxilio nos q̄ doctrinā ſcti Tho. tenētes: colim⁹ veritatē. Hoc vnū tn̄ negari nō pōt ꝙ poſtillator hoc loco ipugnat qđ Hiere. xx. docet apte vbi verba Job ex hoc cap̄lo idu cit ſm̄ itellectū ſcti tho. expoſita. Ait eniꝫ ſup illud Hiere. maledicta dies ⁊c̄. Non ſunt ipatiētis ⁊ deſpantis verba: ſꝫ in hoc exp̄mit horrorē ſenſualitatis reſpectu mali iminētis. Qđ tamē patiēter tollerabat. ſicut ſanct⁹ Job exemplar patiētie dixit. Pereat dies in q̄ nat⁹ ſum ⁊c̄. Et ſic ē ſenſus. maledicta dies ⁊c̄. i. ſi ſequerer ſenſualitatis horrorē: tēpori natiuitatis mee maledicerent. Hec poſtillator in forma.

¶ Circa p̄dictū cap̄. iij.

In eodē cap̄lo. iij. ſup illud maledicāt ei q̄ maledicunt diei ⁊c̄. Poſtillator recitat duas ſācti Tho. expoſitiones dicēs. Hoc thomas exponit dupliciter. Uno mō ꝙ ꝑ leuiatā intelligit̄ magnus piſcis q̄ alio nomine vocat̄ cetus quē ꝓpter ſui magnitudinē piſcatores nō audēt inuadere de die vt dicit ſed de nocte tantum. ⁊ ideo quando intendunt eius captioni ſi ſuperueniat dies: maledicunt ei ⁊ ſic ſuſcitare leuiatan: eſt eum inuadere. Alio modo vt per leuiatan itelligatur diabolus quem ſuſcitare habent mali homines ei obedientes. ⁊ iſti odiunt lucē diei. ſecūdū ꝙ dicitur Joānis tertio. omnis q̄ male agit odit lucē. ¶ Sed p̄ma expoſitio nō videt̄ vera q̄ audiui ab illis

qui nouerunt captionē illius piſcis ꝙ nū-
quā inuadit de nocte ſed magis in clara
die ita ꝙ piſcatores a lōge poſſint contra
eum tela directe proijcere. quia ſi appro-
pinquaret: eſſent in periculo ſubmerſiōis
ex motu illius piſcis mare notabiliter per
turbātis. Secūda vero expoſitio videtur
myſtica ⁊ ideo pono aliā litteralē quam
ponūt hebrei dicentes ꝙ hec eſt vera litte
ra. maledicant ei qui maledicūt diei expe-
ctantes orbari ꝺ ſocietate ſua ⁊c. Hec po
ſtillator. ¶ Contra quē Burgeñ. volēs
primam ſancti Thome expoſitionem de
fendere: dicit ꝙ ⁊ ſi piſcis ille magnꝰ non
poſſit capi niſi de clara die ꝓut poſtilla-
tor dicit ſibi fuiſſe narratū a piſcatoribꝰ:
tamen ſi contigeret ꝙ aliqua dies in qua
piſcatores captioni illius piſcis intēderēt
finiretur ante eius captionem: maledice-
rent illi diei. eo ꝙ nō fuit protenſa vſqꝫ ad
finē ſui opis. et ꝺ talibus intelligitur illud
qui maledicūt diei q̄ parati ſunt ſuſcitare
leuiatan ſecundū ꝓprium motiuū ſancti
Thome licet mutetur tempus congruum
ad captionem vtrum nox vel dies. qr hoc
conſiſtit in facto. ideo nō variat motiuum
expoſitionis. Hec Burgeñ. ¶ Sed quia
iſte modus dicēdi Burgeñ. et ſi ſaluet tex
tus veritatē: non tamen ſaluat ea que ſan
ctus Thomas circa eius expoſitionē di-
cit: ideo aliter videtur dicendū ꝙ ⁊ ſi piſ-
cis ille magnus ſcilicet cetus de die capiat
prout cōmuniter aut in partibus in q̄bus
poſtillator de captione eius interrogauit:
non ideo ſequitur ꝙ aliquando vel in ali
js regionibus in quibus ſanctꝰ Thomas
de illius captione percontatus eſt: non ca
piatur ꝺ nocte. vt ſic cōmodius ⁊ ſecuriꝰ:
ſub noctis ſilentio ⁊ obſcuritate repēte ip
ſum dormientem inuadant. ne ipſe de die
alonge videns ⁊ preſentiēs inuaſores vel
tela quibus mactatur: fugiat vel mare p̄
magnitudine ſua ⁊ ferocitate conturbās:
horribiles excitet vndas ita vt inuaſorū
nauem ſubmergat. Nam vt fertur a pira
tis ⁊ piſcatoribus tantꝰ ac tam grauis eſt
ſomnus ceti: ꝙ magnitudo eius mirabilis
ac pinguedo multo magis ſomno q̄ꝫ cibo
nutrimentali fouetur. Unde filium eius
mox cum naſcitur: per annum dicunt dor-
mire. Exemplum erit ad propoſitum no-
ſtrum quoniam ⁊ ſi aues vt cōmuniter ⁊
apud nos ac animalia cetera de die capiā-
tur: non ideo tollitur quin aliquando vel
ſecundum regionum diuerſitatem ſub no
ctis tenebris capi poſſint. Non enim vnꝰ
modus certus eſt capiendarum auiū aut
ferarū etiā q̄ ſunt eiuſdē ſpeciei. neqꝫ in oī
regiōe neqꝫ i oī tpe idē ē modꝰ neqꝫ vbiqꝫ
eadē ſunt inſtrumēta. igit̄ neqꝫ neceſſe eſt
ꝙ idē modꝰ ſit determiatꝰ ita ꝙ nō aliꝰ
piſces capiendi in oī tpe ⁊ in oī maris re-
giōe etiā ſi eiuſdē ſpeciei piſces ſint. ſꝫ cap
tionis eoꝝ ⁊ ars ⁊ inſtrumēta ſm̄ diuerſi-
tatē tēpoꝝ regionū ⁊ mariū poterūt va-
riari. Unde ſatis leui rōne poſtillator cō-
tra expoſitionē ſcti Tho. ductꝰ ē. ¶ Sed
neqꝫ multū vtilis aut neceſſaria erat diſ-
putatio ſua circa eiuſmodi piſcis capturā
in qua tñ non modicā ipſe facit vim. Nā
poterat textꝰ legi eque bene ſiue de die fie
ret illiꝰ piſcis captura ſiue ꝺ nocte. ¶ Ad
id aūt ꝙ poſtillator dicit ſecundā expoſi-
tionē ſcti Tho. myſticā eſſe ⁊ nō litteralē:
rñdet burgeñ. ⁊ bene ꝙ falſum ē. qm̄ pa-
rabolice locutiones aut figuratiue: ſenſū
litteralē faciūt. Et accipit hec rñſio ex his
q̄ ſctūs tho. tradit p̄ma p. q. p̄. ar. vl. ⁊ q̄lꝫ
vij. ar. xv. Nō eni voces parabolice aut
figuratiue ad lr̄am ſignificāt figurā ſꝫ figu
ratū. Nā cū ſcriptura nomiat di brachiū
nō ē lr̄alis ſēſus ꝙ i deo ſit mēbrū huiuſ-
modi corpale qd̄ ē figura quā voces p̄mo
deſignāt: ſed lr̄alis ſenſus ē ꝙ ſit i deo vtꝰ
opatiua q̄ eſt figuratū. Unde in ꝓpoſito
nr̄o ſub figura leuiatā: diabolus ad lr̄am
intelligitur ⁊ non ſm̄ ſenſum ſpiritualē:
quia vt ſctūs Tho. notauit ex auctorita-

te btī hieronymi tot⁹ iſte liber fere colori-
bus ⁊ figuris poeticis conſtat. Ipſe etiā
poſtillatoꝛ īfra. xl. capitulo per leuiatā ad
litteram intelligit demonem. quod tamē
hic non bene aduertens improbauerat.

¶ Circa capitulum. iiij.

In caplo. iiij. ſup illud. porro ad me dictū eſt verbum abſcōditū. ſāct⁹ Tho. ſub dubio relinq̄t vtrū reuelatio quā ſibi eliphat dicit factā fuiſſe: vera fuerit aut ab eo cōficta. qđ Burgeñ. iq̄t rōnabiliter factū eo ꝙ nihil refert in ꝓpoſito an hec reuelatio fuerit vera vl' ficta. ¶ Sed magiſter Mathias dicit neceſſariū fuiſſe cōſiderare an vera fuerit illa reuelatio vel falſa. et concludit cū poſtillatoꝛe ꝙ fuerit cōficta ab eliphat nulla in re exñte reuelatione. Probāt hoc q2 alias de⁹ p talē reuelationē auctoꝛizaret dicta ipſi⁹ eliphat quoꝝ tamē multa falſa ſunt cū dñs in fine libꝛi dixerit ad eū. iratus eſt furoꝛ me⁹ in te ⁊ i duos amicos tuos q2 nō eſtis locuti rectum coram me. ¶ Itē q2 reuelatio illa inducit ad falſum intellectū. ſ. ꝙ nullus a deo punit' in pſenti abſq3 culpa pcedēte. falſum autem non pōt a deo reuelari. Hec magiſter Mathi. poſt poſtillatorē. ¶ Sed certe ambo in hac eoꝝ argumētatiōe decipiunt'. Suppo nūt eni ꝙ reuelatio eliphat ſi vera fuit ⁊ non ab eo cōficta: ꝙ fuerit a deo. qđ tamē nō eſt neceſſariu3. Nam reuelationes etiā per angelos malos fieri poſſunt in q̄bus multa aſtruunt' falſa ⁊ ad falſu3 intellectū ⁊ iterū ad malū finē. Sepe enim ſathanas ſe trāſfigurat in angelum lucis vt apoſtolus dicit ſecūda Coꝛinthioꝝ. xj. et viſibiliter ⁊ inuiſibiliter: imagines circa phantaſiā foꝛmādo faciēs apparere qđ non eſt. ⁊ aliquando vocem audibile3 foꝛmādo: cōcept⁹ ⁊ imaginationes ꝓponendo ⁊ iſpirādo. ſenſus exterioꝛes illudēdo ⁊ alijs modis ſibi poſſibilib⁹. Nā diabol⁹ in virtutes coꝛpeas aut coꝛpeis oꝛganis affixas impꝛimere pōt. ſm hāc demonu3 reuelationē ꝓphetabāt ꝓphete de q̄bus dñs dicit Iere. xxiij. ⁊ in ꝓphetis ſamarie vidi ſaturitate3. ⁊ ꝓphetabāt in baal ⁊ decipiebāt ppl'm meū iſrael. Talis etiā dr̄ reuelatio q̄ facta eſt vxoꝛi pilati. Mat. xxvij. pꝛout etiam poſtillatoꝛ ibi exponit. Unde q2 reuelatione3 hominib⁹ fieri pñt p demōes: monet btūs ioānes pma Ioā. iiij. dicēs. chariſſimi nolite oī ſpūi credere. ſed pbate ſpūs ſi ex deo ſint. Ad huiuſmodi demonū reuelationes valet ⁊ neceſſaria eſt grā q̄ ab aplo dr̄ diſcretio ſpūu3. ¶ Cū ergo reuelatio eliphat poterat fieri operatione demonis: ideo merito ſanctus Tho. relinq̄t ſub dubio an vera fuerit vel ab eo cōficta. tū q2 iudicari nō poterat p certo. Nā omnia q̄ ꝓtulit eliphat ⁊ falſa ⁊ ad falſum itellectū: potuerūt eſſe ⁊ cōficta ab eo nulla exñte ſibi facta reuelatiōe: ⁊ etiā habita p reuelationē nō a dō ſ3 a demone: vt pbatū eſt. Tū etiā q2 ſiue ficta vel vera eſſ3 talis reuelatio: nihil refert ad ꝓpoſitū. ¶ Patet itaq3 nullitas argumētationis poſtillatoꝛis ad ꝓbandū certitudinaliter fuiſſe fictā cū ꝓcedat ex fūdamēto nō certo ſ3 valde dubio. ſ. ꝙ reuelatio eliphat ſi vera fuit ⁊ nō ab eo conficta: ꝙ fuerit a deo. Et q̄uis in caplo ſequēti cu3 diceret eliphat: ad aliquē ſctoꝝ cōuertere: aliquo mō ſignificauerit ſe ſpū dei habuiſſe illā reuelationē: id tñ nō expſſit ꝓut magiſter Mathias ſibi īpoſuit. ſ3 et ſi expꝛeſſiſſet: nō ideo certū eſſet nobis. cum ⁊ alia falſa in reuelatione ſua tradiderit.

¶ Circa capitulum. v.

In caplo. v. ſup illud. voca ergo ſi eſt q̄ tibi rñdeat. burgeñ. inducit expoſitionē ſcti Tho. dicentis. Uoca ergo ſi eſt qui tibi reſpondeat.

quaſi dicat ſi mihi hoc reuelatū non cre-
dis:tu ipſe inuoca deū ſi forte ipſe tibi ad
hanc dubitationē reſpondere voluerit. et
ſi p merita propria hoc obtinere a deo nō
putas:ad aliquē ſanctoꝝ cōuertere. vt eo
mediāte huius rei veritatē a deo cognoſce
re poſſis. Hec ſctūs Tho. ¶ Quā expoſi
tionē qꝛ burgeñ. ꝓfert expoſitiōi poſtilla-
toris:ideo magiſter Mathias ſe illi op-
ponit dicens ꝙ ſtante expoſitione ſcti tho.
non debuit eliphat remittere Job ad ali-
os ꝓ acquirēda fide de reuelatione ſibi fa
cta.ſed tenebať ꝓbare reuelationē ſibi fa
ctā fuiſſe:vel p ſigna ſicut Moyſes fecit
Exodi tertio.vel per ſcripturas quemad-
modū xp̄s ꝓbauit ſe miſſum a deo. quod
etiam ꝓbauit p multa ſigna. Ex quo ma
giſter Mathias vult cōcludere ꝙ expo-
ſitio ſancti Tho. fuerit minꝰ rationabilis,
qm̄ ea ſtante: ſequeretꝛ predictū inconue-
niens.ſ.ꝙ eliphat remitteret Job ad alios
ꝓ fide habēda de eius reuelatione. et non
eam probaret ſufficienter ꝑ ſigna vel per
ſcripturā ad quod teñbať. ¶ Sed ad iſta
dupliciter reſpondeť. Primo ꝙ aſſump-
tum magiſtri Mathie falſum eſt niſi plꝰ
addať. Nō enim verū eſt ꝙ q̄ ſibi factā re
uelationem denūciat:teneať illaꝫ ꝑ ſigna
vel ꝑ ſcripturā probare.qꝛ nullꝰ tenetur
ad id quod nō eſt in poteſtate ſua.ſed ſi ig
noranti ſcripturas fiat reuelatio: vel etiaꝫ
ſciēti:ſed de his q̄ nondū in ſcripturis ha-
benť:nō hēt in poteſtate ſua illā ꝓbare ꝑ
ſcripturā.cū ſcripturarū dicať ignarꝰ. vľ
nulla de tali re p̄ceſſerit ſcriptura . neq̄ ꝑ
ſigna:quia facere miracula donuꝫ dei eſt
quod gratis datur.neq̄ eſt i poteſtate ho
minis niſi a deo deť.ergo ꝛc. ¶ Sed forte
dicetur ꝙ cuꝫ reuelatione ſemper datur a
deo ad eiꝰ confirmationē: vel ſcripturarū
noticia ſi de eā re habetur : vel gratia mi-
raculorū. Sed hoc directe eſt cōtra apl̄m
prima corin.xij.dicentē.diuiſiones grāꝝ
ſunt ꝛ alij datur per ſpūm ſermo ſapiētie.
alij autem ſermo ſciētie. alteri fides. alteri
operatio virtutū.alij ꝓphetia. alij diſcre-
tio ſpirituū.alij genera linguarū . ꝛ alij in
terpretatio ſermonū. Ubi apl̄s oīa iſta do
na diuidit ꝛ ſeparat ad iuicē ita ꝙ quodli
bet dari pōt a deo ꝛ plerūq̄ datū eſt ſine
aliis. In qua re nullus theologoꝝ varie
ſenſit. Unde ioſeph reuelationeꝫ ſuā quā
pharaoni denūciauit circa ſomniū. Geñ.
xlj.neq̄ ſcriptura.neq̄ ſignis cōprobauit.
neq̄ daniel cōfirmauit ſcriptura aut ſig-
nis:reuelationē ſibi factam a deo de ſonio
nabuchodonoſor.cū etiaꝫ expreſſe ſibi di-
xiſſꝫ ſe a deo habuiſſe talē reuelationē .da
nielis ſecūdo. Nullius ergo efficacie ē ra-
tio magiſtri Mathie cōtra ſanctū Tho.
cum ſumpſerit ꝑ fundamēto ꝙ falſum ē.
Verū eſt tamē ꝙ ſi q̄s vellit fidē facere ꝑ
ſe ipſum de reuelatione ſua vt ab aliis in-
cōcuſſe credať:ꝙ teneť eam ſignis aut ſcri
ptura efficaciter ꝓbare. Sed hoc eliphat
noluit ꝑut patet ex textu. Nam ipſuꝫ iob
pro fide reuelationis ſue habenda:ad ali-
os remiſit. ¶ Poteſt etiam ſecundo reſpō
deri ꝙ poſito ſed non conceſſo ꝙ eliphat
per ſcripturam vel ſigna teneretur ꝓba-
re reuelationem ſuam:quod tamen non fe
cit:nullum inde ſequitur inconueniens ex
poſitioni ſancti Thome.non enim eſt ne
ceſſe excuſare ipſum eliphat a negligētia
ignorantia vel defectu quem in confirma
tione ſue reuelationis habuerit:cuꝫ in nō-
nullis ſue reuelationis dogmatibus erraſ
ſe conuincať preſertim ex intentione finis.

¶ Circa capitulum. vj.

In caplō.vj. vbi dicitꝛ. q̄re
detraxiſtis ſermonibus ve-
ritatis. Burgeñ.expoſitio-
nē poſtillatoris declinās:re
citat approbatq̄ expoſitio-
nē ſcti Tho.dicētis d̄tractionē eliphat eē
intelligendaꝫ qua in derogationem fame

ipſius iob: cõtradixit ſermonibus eius ve
ris quos p̃mo ꝓtulerat in ſua lamẽtatio-
ne. ⁊ ꝺtractio illa fuit inꝗtũ eliphat viſus
eſt reprehendere iob quia ſe innocentẽ di-
xit ⁊ ſine culpa ſua punitum. Huiꝰ expo-
ſitionis maiorẽ approbationẽ ⁊ laudẽ ma
giſter mathias egre ferẽs: ſe Burgeñ. ac
ſctõ Tho. opponit dicẽs. Primo ꝙ expo
ſitio ſcti Tho. videt̃ impropria. quia de-
tractio fame cõſiſtit in facto ⁊ nõ in ſermo
ne. In littera autẽ nõ dicit̃ detractũ facto
fame: ſed ſermonibus veritatis. ergo. ⁊c̃.
¶ Secũdo qꝛ nõ inueniunt̃ alij ſermones
veritatis quibus eliphat detraxerit niſi il
li quibus iob obiurgabat errores amico-
rum ab olim ſibi notos ſcilicet ꝙ nulla fu
tura ſit in alia vita ꝓ bonis aut malis re-
tributio ꝑut i hoc paſſu poſtillator expo-
nit. Hec magiſter Mathias. ¶ Sed cer
te in prima harum obiectionũ magiſter
Mathias non ſatis docte ſe videt̃ habe-
re. nã cum dicit ꝙ detractio fame conſiſtit
in facto ⁊ non in ſermone: ſi intelligat ſi-
cut modus loquendi ſonat ꝙ detractio q̃
aliquis detrahit fame alterius fiat per fa-
cta ipſius detrahẽtis ⁊ non per verba: ma
nifeſte eſt falſum ⁊ contra vſum ac doctri
nam loquentiũ. Diffinitur enĩ detractio
ꝙ eſt aliene fame denigratio per occulta
verba. Unde prouerbioꝝ. iiij. remoue a te
os prauũ ⁊ detrahẽtia labia ſint procul a
te. ⁊ caplõ. xxiiij. dicit̃. ventus aquilo diſſi
pat pluuias. ⁊ facies triſtis linguã detra-
hentẽ. Lingue aũt ⁊ labijs verba accom
modãt̃: nõ facta. Et ſup illud Roma. j. ꝺ-
tractores deo odibiles. dicit glo. qꝺ ideo
addit̃: ne leue putet̃ detractio: ꝑpter hoc
ꝙ cõſiſtit in verbis. Itẽ gregorius ſuper
ezechielẽ omel̃. ix. ait. linguas detrahentiũ
ſicut nr̃o ſtudio nõ debemꝰ excitare ne ip
ſi pereant: ita p ſuã maliciã excitatas debe
mꝰ equanimiter tollerare: vt nobis meri-
tũ creſcat. ecce ꝙ gregoriꝰ linguis attribu
it ꝺtractionẽ. Sũt ⁊ alie ꝗplurime aucto
ritates ſacre ſcripture ⁊ ſanctoꝝ doctoꝝ
in quibus detractio nõ niſi verbis aut lin
gue accõmodatur. ¶ Si autem intelligat
ꝙ detractio fame cõſiſtit in facto ⁊ non in
ſermone. i. ꝙ factis alterius detrahit̃ ⁊ nõ
eius verbis: nõ minꝰ falſũ eſt. nã ſicut fa
ma vel nomen bonũ habetur de factis al
terius ſi recta ſint: ita ⁊ de ſermonibus eiꝰ
ſi conſonãt veritati. Fama enĩ aut nomẽ
bonũ: a pſona vſq; ad facta eius ⁊ verba
conſueuit extendi. Laudamus enim non
ſolum hominẽ: ſed verba eiꝰ ⁊ facta ſi ve
ra ⁊ recta ſint ſm illud. In deo laudabo
ſermones meos. ps. l. ergo per oppoſitũ
denigratio fame q̃ eſt detractio nõ ſolum
fieri põt de benefactis alterius: ſed ⁊ ꝺ eiꝰ
ſermonibus veris. ⁊ ſicut factis: ita etiam
ipſi ſermoni detrahitur. Et hoc loco iob
ipſis ſermonibus ꝑut eſt datiui caſus: di
xit fuiſſe detractũ vt etiã magiſter mathi.
cũ poſtillatore exponũt. Unde patet p̃me
obiectionis inefficacia ⁊ nullitas. ¶ Ad ſe
cundam dicit̃ ꝙ ſermones q̄bus eliphat
detraxerat: ſermones ipſius iob ſunt. ſ; nõ
ſunt illi quos poſtillator notauit. na; illos
iob nõdũ protulerat. ſed quos ſctũs tho.
expreſſit. illi. ſ. quibus iob dixerat ſe inno-
centẽ vt flagellaret̃ ibi. nõne diſſimulaui.
nõne ſilui. nõne q̄eui ⁊ venit ſup me indi
gnatio. ſupra caplõ. iij. vbi ſctũs tho. inq̄t.
Si quis colligere velit q̃ in hac deplora-
tione iob dicta ſunt: ſciẽdũ eſt tria in ea cõ
tineri. Primo enĩ oſtẽdit ſibi vitã ſuã eẽ
tedioſã. Secũdo magnitudinem miſerie
quã patiebat̃. ibi anteq; comedo ſuſpiro.
Tertio oſtẽdit ſuã inocẽtiã ibi. Nõne diſ
ſimulaui. Hec ſcũs tho. ea igit̃ verba iob
ſunt de q̄bus in cap. iſto dicit. q̃re detraxi
ſtis ſmõibꝰ veritatis. quos magr̃ math.
inuenire nõ poterat. ꝑut ex modo iterro-
gatiõis ſue accipit̃. illis enĩ verbis iob: de
traxerat eliphas in cap. iiij. ibi. Recorda-
re obſecro te: q̄s vnq; inocens perijt. ꝑut
etiam poſtillator exponit.

¶ Circa capitulũ.xxiiij.

In caplo.xxiiij.ſuper illud. nec ambulet p viam vinearũ. Burgeñ. põit expoſitionẽ ſancti Tho. exponentis verba illa de peccatis ipiorũ.ſed magiſter Mathias dicit expoſitionẽ poſtillatoris illa exponẽtis de pena reproborũ:eſſe magis conſonã littere. Sed cũ id non pbet:eadez facilitate qua dictũ eſt:pro nulla reputatur. vnũ tamen eſt q cũ ſctũs Tho.exponit illa verba de peccatis impiorũ:nõ eſt expoſitio ſua aliena a penis reprobo in vita iſta.de quib9 p prie fiũt imprecationes ſeu maledictiones. Nam peccata:plerũqz pene ſunt precedẽtiũ peccato put ſanct9 Tho. declarat prima ſecũde queſtione.lxxxvij.arti.ij.

¶ Circa caplm. xxxvj.

In caplo.xxxvj. qd dicitur in manibus abſcõdit lucẽ. ſanct9 Tho.exponit de luce ſpũali. Dicit tñ q illud. annũciat de ea amico ſuo. poteſt etiã exponi de corpali luce ſm opinionẽ platonicorũ. quorũ ſententiam recitat de animarũ effluxu ab animab9 ſtellarũ z de earũ reditu ad ſiderum claritatez. ¶ Contra hãc ſancti Tho. expoſitionẽ magiſter Mathias dicit. pmo q poſtillator cũ beato gregorio z gloſa ordinaria legunnt illud. Immanib9 put eſt datiui caſus nominis immanis et hoc immane. Sed ſanctus Tho.aliter. quia prout eſt ablatiuus nominis man9 cũ prepoſitione.in.quod ſibi videt abſqz rõne factum. ¶ Secũdo qr expoſitionẽ ſecundã de luce corporali ſup illud.annũciat zc. pbat p quedã q ſm fidẽ nrãm falſa ſunt z erronea.ſ.q anime deriuent a natura ſtellarũ z ad earũ claritatez recte viuẽdo reuertãtur.q opinio fuit platonicorũ. Hec magr Mathias. ¶ In quorũ pmo quod dicit poſtillatorẽ exponere illud Immanibus put eſt datiui caſus. z ſanctum Tho. put eſt ablatiui caſus:neſcio vnde accepit. Nam ſicut in verbis ſcti Tho.dicitur ad expoſitionẽ illi9 particule in manibus .i. p ſue virtutis opa vel ex poteſtate dei que in ſcripturis figurat per manũ: ita in verbis poſtillatoris dicit.i. p eius virtutez.ſ. dei q ſimiliter p manũ ſignificari conſueuit. Unde nõ min9 videt ex verbis poſtillatoris q in manib9 fuerit ablatiui caſus qz ex vbis ſancti Tho. neqz magis q fuerit caſus datiui:imo ſi bene põderent verba poſtillatoris ſimul cũ textu:ſatis apparet q poſtillator legerit. In manib9: put eſt ablatiui caſus. alias nõ conſonaret expoſitio eius:textui. Dicit eniz in littera In manibus abſcõdit lucez z precipit vt z rurſus adueniat. Certũ eſt autẽ q aduerbiũ rurſus: pprie denotat reiterationẽ reſpectu eius quod preceſſit. Unde ſi immanibus eſſet datiui caſus:ſignificaretur in littera q lux immanib9 ideſt ſuperbis aut crudelib9 ſemel abſcondita: rurſus.i. iterũ ad eos rediret. nã reſpectu aliorum: nõ diceret rurſus. Unde gregori9. xxvij. mora.quia legit immanibus datiui caſus hiſdẽ.ſ.ſupbis exponit lucẽ ſpũalez qñqz abſcondi z rurſus aduenire. Hoc aũt poſtillator nõ vult ex ſua expoſitione. Nam dicit q lux grẽ z glorie aliqbus abſcondit vt reprobis: z aliquib9 cõcedit vt electis. Itaqz vult q nõ eiſdẽ concedit a quibus abſcõdit. Nõ ergo li.in manibus intellexit poſtillator eſſe datiui caſus ſed ablatiui.vt ſit ſenſus. In manib9.i.in vtute dei z diſpoſitiõe.vt ipſe exponit:abſcõdit lux bonis z cõcedit malis. Ex quib9 etiã apparet q ſi ſanct9 Tho.expoſuit. In manib9 put eſt ablatiui caſus nois man9:nõ id fecit ſine rõne. Naz multũ cogit ad ſic exponẽdũ aduerbiũ rurſus put deductũ eſt. z tũ meli9 eſt exponere illud d receſſu z reditu lucis corporalis q cõmuniter fit

oib⁹ hoib⁹ ꝑut ſcũs tho. expõit: ꝗ̃ de receſſu lucis reſpcu quoꝛũdã ⁊ reditu ei⁹ reſpcu alioꝝ ſic poſtillatoꝛ expõit. ⁊ hoc ppter aduerbiũ rurſus. ¶ Illud vero qd ſecũdo obiicit mgr math. cõtra expõem ſecũdã ſcti tho. d luce coꝛpoꝛali: certe nõ aliud õndit ꝗ̃ ꝙ ipſe mgr malo cõtra ſanctum tho. moueat affcũ. ita vt nõ erubeſcat etiã in quibus ſctũs tho. ſm alioꝝ opiniõem aperte ꝓcedit: calũnioſas ſibi rões obiicere. Cũ. n. ſctũs tho. ſecũdã expoſitionẽ de luce coꝛpoꝛali pꝛobet per dicta ꝑlonicoꝛũ q̃ ipſe in ꝗ̃ plib⁹ ſue ſcripture locis cõdẽnat: q̃s niſi aut maliuol⁹ aut penit⁹ ignorãs nõ cognoſcat ꝙ eã expõem det ꝑſuppoſita falſa ſententia heliu quã cõem cũ platonicis hẽret de aĩarũ efluxu ab aĩab⁹ ſtellarũ? Uñ ſcũs tho. nõ dicit abſolute ꝙ illa verba heliu: de luce coꝛpali debeãt expõi. ſꝫ ꝙ ſic pñt exponi. ſ. ꝑſuppoſito ꝙ heliu falſam ꝑlonicoꝝ opinionẽ de oꝛtu aĩarũ teneret. Atq̃ ita nõ declarat ſctũs tho. per ea q̃ fides catholica dãnat: illa q̃ in ſacra ſcriptura cõtinent̃ tãq̃ in ſe ⁊ abſolute vera. ſed ea q̃ in ſcriptura ſacra hñt dicta ſm falſam quoꝛũdã ⁊ erroneã opinionẽ. Talia eni falſa ⁊ erronea ſcripturarũ cõmentatoꝛes nõ verent̃ per alia erronea dcã expõer̃. imo recte fit. nã ⁊ ſi ſic ꝓcedat̃ ex falſis: ꝓceditur tñ ex cõceſſis. Nõ eni verit⁹ eſt poſtillatoꝛ ſupꝛa ca. iij. ꝑ falſa ⁊ erronea dicta amicoꝝ iob ſm ſuã expõem ꝓbare ea q̃ d maledictõe vite iob ⁊ natiuitatis i ca. i. cõtinẽt̃. qꝛ. ſ. ꝑſuppõit ipe ꝙ text⁹ ibi loquat̃ ſm eoꝝ falſaꝫ ſniaꝫ quã hũerãt d punitiõe ⁊ remũeratiõe hoim a deo.

¶ Circa librũ Pſalmorũ in pꝛologo.

IN ꝓlogo ſup libꝛuꝫ pſal. poſtillatoꝛ mouet queſtionẽ de cõparatiõe dauid ad alios pꝛophetas. In cuius pꝛoſecutõe cõmemoꝛat qd ſctũs tho. ſcripſit ſcda ſecũde. q. clxxiiij. ar. iiij. vbi diſputãs de cõparatiõe ꝓphetaꝝ ad inuicẽ. dicit ꝙ ⁊ ſi dauid ꝗ̃tũ ad aliq̃d fuerit excellẽtioꝛ ꝓpheta moyſe in eo ſcꝫ ꝙ plenius cognouit et expꝛeſſit miſteria icarnationis xpi: ſimplr̃ tñ loquẽdo de ꝓphetia: moyſes fuit excellẽtioꝛ illo ⁊ ceteris ꝓphetis veteris teſtamẽti. ¶ Pꝛimo ꝗ̃tuꝫ ad viſionẽ intellectualẽ. eo ꝙ vidit ipſam dei eſſentiã ſicut paulus i raptu. Secũdo ex pte denũciatõis: qꝛ moyſes denũciauit ꝓphetiã ſuã toti pplo fideliũ ex perſona dei q̃ſi legẽ ꝓponẽs. nõ ſic aũt dauid nec ceteri ꝓphete. Tertio ꝗ̃tũ ad operatõeꝫ miraculoꝝ q̃bus ꝓphetia confirmat̃. qm̃ maioꝛa ſigna fecit moyſes toti pplo: ꝗ̃ dauid ⁊ alij ꝓphete. Hec. ſ. tho. ¶ Sꝫ. q̃cqd ſit de cõcluſione inq̃t poſtillatoꝛ, rões inducte nõ videt̃ valere ad ꝓpoſitũ. Nõ pꝛima qꝛ claritas cognitionis actũ ꝓphetãdi excludẽs: nõ põt cõſtituere excellẽtiorẽ gradũ ꝓphetie. Nam ſic idẽ cõſtitueret et excluderet. Sꝫ viſio diuine eẽntie excludit actuꝫ ꝓphetãdi ſicut ⁊ actũ fidei qꝛ vterq̃ eſt enigmaticus ergo ⁊c. ¶ Pꝛeterea ſi pdicta rõ valeret dicit ipſe: ſequit̃ ꝙ moyſes fuerit excellẽtioꝛ oibus aplis pꝛeter paulũ q̃bus nõ eſt cõceſſuꝫ videre diuinã eſſentiam in vita pñti. qd tñ ſctũs tho. negat i loco pallegato. ¶ Nec ſecũda rõ videt̃ valere. qꝛ denũciatio ꝓphetie ẽ aliquid ſequens ꝓpheticã cognitõem. ideo nõ videt̃ variare graduꝫ ꝓphetie ex hoc ꝙ plibus vl̃ paucioꝛibus denũciat̃. ¶ Et eadẽ rõe dicit ipe: tertia rõ ſcti tho. nõ valet qꝛ cõfirmatio p ſignũ: ſequit̃ ꝓphetiã. vñ ⁊ ioãnes baptiſta nullũ ſignũ fecit vt dicit̃ io. x. ⁊ tñ. S. tho. cõcedit ꝙ fuerit maioꝛ ꝓpheta ipo moyſe. Uñ cõcludit poſtillatoꝛ ꝙ ꝓbabilr̃ põt dici ꝙ dauid fuerit excellẽtioꝛ ꝓpheta moyſe. ad qd cõfirmãdũ arguit tripl̃r. ¶ Pꝛimo qꝛ licet moyſes queadmodũ ⁊ dauid acceperit veritatem ſupnaturalẽ abſq̃ q̃buſcunq̃ figuris ⁊

ſignis ſenſibilibus:nõ tñ totiẽs nec ita cõ-
muniter habuit tales illuſtrationes ſicut
dauid. ¶ Secũdo q2 ꝓut ſanctus tho. di
cit dauid plenius ⁊ clarius expreſſit miſte
ria xpi ꝙ moyſes. ſed lex vetus ⁊ ꝓphete
ordinabanꝰ ad xpm ſicut ad finem. q2 vt
apl's dicit gal.iij. lex pedagog⁹ noſter fuit
in xpo. ergo dauid excellẽtior ꝓpheta fuit
ꝙ moyſes. cũ finis ſit nobilior his que ſũt
ad finẽ. Uidetur eni ꝓphetia dauid ꝙdã
habere excellẽtiã ex hoc ꝙ xpi miſteria ſic
expreſſit. ¶ Tertio q2 beat⁹ grego. expreſ
ſe dicit ꝙ dauid clariorẽ cognitionem ꝙ
moyſes habuit homel. iiij. ſup ezechielẽ.
Hec poſtillator in ſententia cõtra ſanctũ
tho. ¶ In quoꝝ abſolutionẽ ⁊ ſi burgeñ.
multa dixerit: non tñ reuera mentẽ ſancti
tho. ſicut neq3 poſtillator aduerſarius ei⁹
cõcepit. Non enim fuit mẽs ſcti thome in
queſtione propoſita: ex clara viſione diui
ne eẽntie quã habuit moyſes: ꝓbare pro-
phetiã moyſi fuiſſe excellẽtiorẽ aut perfec
tiorẽ ꝓphetia dauid: ſumẽdo ꝓphetiam
ſm propriam ⁊ formalẽ eius rationẽ. Nã
ꝙ ꝓphetia ſm formalẽ rationẽ dicat enig
maticã cognitionẽ ſm aliquẽ modũ. ⁊ ꝙ
clara viſio diuine eſſentie vt ſic rationẽ ꝓ
priã excedat ꝓphetie: expreſſe docuit ſan-
ctus tho. ſecũda ſecũde. q. clxxiij. ar. j. ⁊ q.
clxxiiij. arti. v. ⁊ in de veritate. q. xij. ar. vij.
⁊. xij. ⁊ in pluribus alijs locis. Sed mens
eius fuit dicere ꝙ q2 moyſes vidit diuinã
eſſentiã: excellẽtior ꝓpheta fuit ꝙ dauid
ꝙtum ad rationẽ generis prophetie: qđ ẽ
cognitio idest ꝙ fuerit excellẽtior cognitio
moyſi cognitione dauid: ꝙuis ꝓpter diui
ne eſſentie clarã viſionẽ: cognitio illa moy
ſi min⁹ proprie dicaꝰ ꝓphetia. Et ꝙ iſta
diſtinctio de ratione prophetie generica ⁊
ſpecifica fuerit de mẽte ſancti tho. patet ex
preſſe in. q. de veritate. q. xij. ar. xij. in cor-
pore queſtionis vbi ſic dicit. Reſpondeo
dicẽdũ ꝙ cu3 natura ſpeciei cõſiſtat ex na
tura generis ⁊ natura differẽtie: ex vtraq3
dignitas ſpeciei põt pẽſari. ⁊ ſm has du-
as cõſiderationẽs inueniũtur aliqua ſe in-
uicẽ in dignitate excedere. quãdoq3 ⁊ quã
tu3 ꝑtinet ad rationẽ ſpeciei: ſemper illud
participat ꝑfectius ſpeciei rationẽ: in quo
differẽtia formaliter ſpeciẽ conſtituens: no
bilius inuenitur. ſed ſimpliciter loquendo
quãdoq3 eſt nobilius id in quo natura ge
neris ẽ ꝑfectior. quãdoq3 vero id in quo ẽ
perfectius natura differẽtie. Cũ eni natu
ra differẽtie addit aliquã ꝑfectionẽ ſupra
generis naturam: preeminẽtia q̃ eſt ex par
te differẽtie: facit aliqđ eſſe ſimpliciter no-
bilius: ſicut in ſpecie hominis q̃ eſt aĩal ra
tionale ſimpliciter eſt dignior ille q̃ eſt po
tior in rationalitate ꝙ qui eſt potior ĩ his
q̃ ad rationẽ aĩalis ſpectãt. vt pote ſenſus
⁊ motus ⁊ alia hmõi. Quãdo vero diffe-
rẽtia aliq̃ imperfectionẽ importat: tũc id ĩ
quo eſt cõpletius natura generis: eſt ſim-
pliciter nobilius. vt patet in fide q̃ eſt cog-
nitio enigmatica eorũ. ſ. q̃ nõ videtur. qui
eni habũdat in natura generis ⁊ deficit in
fidei differẽtia vt pote fidelis qui iam per
cipit aliquẽ intellectũ credibiliũ ⁊ quodã
mõ iam ea videt: habet ſimpliciter nobi-
liorẽ fidẽ eo qui minus cognoſcit. ⁊ tñ ꝙ-
tũ ad rationẽ fidei pertinet: magis ꝓprie
habet fidẽ ille q̃ oino non videt illa q̃ cre-
dit. ⁊ ſic etiã eſt in ꝓphetia. Prophetia. n.
videꝰ eſſe quedã cognitio obũbrata ⁊ ob
ſcuritati admixta ſm id qđ habeꝰ. ij. Pe. j
Habetis firmiorẽ ꝓpheticũ ſermonẽ. ⁊c.
Hec ſctũs tho. Et concludit ꝙ ſi cõpare-
mus ꝓphetias ꝙtũ ad differẽtiã q̃ ratio-
nẽ ꝓphetie cõplet: illa inuenitur ꝑfectionẽ
ꝓphetie habere ⁊ magis proprie: cui ima
ginaria viſio admiſcetur. Sic. n. veritatis
ꝓphetice cognitio obũbratur. Si aũt cõ
parem⁹ ꝓphetias ſm id ꝙ ꝑtinet ad natu
rã generis. ſ. cognitionẽ vel viſionẽ: cõclu
dit. S. tho. ꝙ illa prophetia eſt perfectior
⁊ dignior q̃ habet iudiciũ ⁊ acceptionem
ſupernaturalẽ ſm viſionẽ intellectualem

ſine imaginaria viſione. cui cõcluſioni cõ
ſonat qꝺ dicit ſecũda.ij.q.clxxiiij.ar.ij. In
quit.n.dignitas eoꝝ q̃ ſunt ad finẽ:ꝑcipue
cõſideratᷣ ex fine.finis aũt ꝓphetie ẽ mani
feſtatio alicuiꝰ veritatis ſupꝛa hoiem exiſ
tẽtis. Vñ q̃to huiuſmodi mãifeſtatio ẽ
potioꝛ:tãto ꝓphetia ẽ dignioꝛ. Manifeſ
tũ ẽ aũt ꝙ manifeſtatio diuine veritatis q̃
fit per nudã cõtẽplationẽ ipſius veritatis:
potioꝛ eſt illa q̃ fit ſub ſimilitudine coꝛpo-
raliũ rerũ.magis.n.appꝛopiquat ad viſi-
õnẽ patrie ſm quã ĩ eẽntia dei veritas cõſ
picitᷣ. Et inde ẽ ꝙ ꝓphetia ꝑ quã aliq̃ ſu-
pernaturalis veritas cõſpicitᷣ ſm itellectu
alẽ viſionẽ:ẽ dignioꝛ q̃ illa in qua veritas
ſupernaturalis manifeſtatᷣ ꝑ ſimilitudinẽ
coꝛpoꝛaliũ rerũ ſm imaginariã viſionez.
Hec.S.tho. Ex quibꝰ liq̃de apparet ꝙ
aliq̃s dici põt excellẽtioꝛ ꝓpheta alteroꝛ:
q̃ tñ minꝰ ꝓpꝛie ⁊ nõ ſm foꝛmalẽ rationẽ
recipit denominatiuã pꝛedicationẽ ꝓphe
tie.⁊ ĩ hoc ſenſu accipiẽda ſunt verba ſcti
tho.in loco p̄allegato ꝺ cõparatione moy
ſi ad alios ꝓphetas cũ dixit ꝙ moyſes ea
ratione fuit excellẽtioꝛ ceteris ꝓphetis ve
teris teſtamẽti: qꝛ vidit ipſam dei eſſentiã.
Nõ.n.intellexit ꝙ ab illa clara viſiõe de-
nominaretᷣ moyſes ꝓpheta magis ꝓpꝛie
⁊ foꝛmaliter q̃ dauid ⁊ ceteri.ſed ꝙ excellẽ
tioꝛ eſſet ꝓpheta.ſ. q̃tuz ad naturã gene-
ris.i.dignioꝛ ⁊ ꝑfectioꝛ cognoſcẽs aut vi-
dẽs. eo ꝙ in ꝓphetia et fide ⁊ ſimilibus q̃
ex ſua differẽtia ſpecifica dicũt imꝑfectio-
nẽ:tota dignitas ⁊ ꝑeminẽtia accipitᷣ ſim-
pliciter loquẽdo:a natura generis ꝓut ſu
pꝛa deductũ eſt. Nõ eni ex eodẽ eſt ꝙ ali-
quis denominetᷣ ꝓpꝛie ⁊ foꝛmaliter ꝓphe
ta: ⁊ excellẽtioꝛ ꝓpheta. Vñ ſctũs tho.ſe
cũda.ij.q.ſupꝛa allegata.clxxiiij.ar.ij.ad
iij.ſic dicit. Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ nihil ꝓhi-
bet aliq̃t eſſe ſimpliciter melius:qꝺ tñ mi-
nus ꝓpꝛie recipit alicuius p̄dicationẽ. ſi-
cut cognitio patrie ẽ nobilioꝛ q̃ cognitio
vie q̃ tñ magis ꝓpꝛie dicitᷣ fides:eo ꝙ no-
mẽ fidei ĩpoꝛtat imꝑfectionẽ cognitionis.
Similiter aũt ꝓphetia ĩpoꝛtat quãdã re
motionẽ ⁊ obſcuritatẽ ab intelligibili ve-
ritate.⁊ ideo magis ꝓpꝛie dicuntᷣ ꝓphete:
q̃ vidẽt ꝑ imaginariã viſionem q̃uis illa
ꝓphetia ſit nobilioꝛ:q̃ eſt per intellectua-
lẽ viſionẽ.dũ tñ ſit eadẽ veritas vtrobiq̃
reuelata. Hec ſctũs tho.in foꝛma. ¶ Et ſi
cõtra hoc inſtetᷣ ꝙ pari rõne btĩ in patria
exñtes potuerũt denomiari excellentioꝛes
ꝓphete.i.ꝑfectiꝰ vidẽtes ⁊ cognoſcentes:
rñdet ſanctus Tho.ar.v.q.ſupꝛa notate.
clxxiiij.vbi arguit ſic p̄mo loco.moyſes vi
dit diuinã eſſentiaz q̃ tñ ꝓpheta dr̄.ergo
pari rõne btĩ poſſunt dici ꝓphete.ecce ar
gumẽtũ.Sequitᷣ rñſio. Ad p̄mũ dicẽduz
ꝙ viſio illa moyſi:fuit rapti ꝑ modũ paſ-
ſionis.nõ aũt ꝑmanẽs ꝑ modũ btĩtudinis
Vñ adhuc vidẽs erat ꝓcul.ꝓpter hoc nõ
totaliter talis viſio amittit rõnẽ ꝓphetie.
Hec.ſ.tho. ¶ Ex q̃ ſolutione duo capiũtᷣ.
Vnũ eſt ꝙ ſm intẽtionẽ ſcti Tho.ĩ illa vi
ſione clara diuine eſſẽtie ꝓpter quã moy-
ſes dr̄ excellẽtioꝛ ꝓpheta ceteris:modicuz
fuit ꝺ rõne ꝓp̄ia ⁊ foꝛmali ꝓphetie. Pa-
tet hoc cũ dicat ꝙ talis viſio nõ totalr̄ ami
ſit rõnez ꝓphetie q̃ſi ſignãs ꝙ multum ꝺ
foꝛmali rõne ꝓphetie amiſerit.qꝺ facit ad
ea q̃ ſupꝛa dicta ſũt fuiſſe ꝺ mẽte.ſ. Tho.
¶ Aliud qꝺ ſequitᷣ ex p̄dicta ſolutione eſt
ꝙ actꝰ viſionis clare diuĩe eſſẽtie nõ oĩno
ꝓhibet:qui ſic vidẽs poſſit dici ꝓpheta ſi
viatoꝛ ſit. Et huiꝰ rõ ẽ. q̃m ⁊ ſi vidẽs ĩ il-
lo actu vidẽdi nõ ſit ꝓcul ab eterna veri-
tate ĩ ſeipſa:ẽ tñ ꝓcul ſm ſtatũ ſuũ. cũ nõ-
dũ ꝑuenerit ad vltimã ꝑfectionẽ ⁊ cõiun-
ctionẽ ad deũ. Vñ apl̄s.ij.coꝛi.v.q̃diu in
coꝛꝑe ſumꝰ:peregriamur a dño. Eſt etiã
ſic vidẽs ꝓcul a cõmuni hoim ſenſu cũ q̃-
bus cõuerſatᷣ q̃ diſtãtia conſequitᷣ ꝓphe-
tiã tã intrĩſece ⁊ de ꝑ ſe:ꝙ illa ſola ſufficit
ad hoc ꝙ ſuꝑnaturaliter vidẽs denomine
tur ꝓpheta. Vñ ſctũs Tho.iij.ꝑte.q.v.
arti.viij.arguit ſic ſecundo loco. Sicut fi-

des eſt eorꝝ q̄ non videntᷣ ⁊ ſpes eorꝝ q̄ nō
habentᷣ:ita ꝓphetia eſt eorꝝ q̄ nō ſunt p̄=
ſentia.ſ3 diſtāt. Nam ꝓpheta dr̄ q̄ſi pro=
cul fans.ſed in xp̄o nō ponitᷣ fides nec ſpes
vt ſupra dictū ē:ergo ꝓphetia non debet
poni ī xp̄o.ecce argumētū. Sequitᷣ rn̄ſio.
Ad ſecūdū dicēdū ꝙ fides ē eorꝝ q̄ non vi
dentᷣ ab ip̄o credēte.⁊ ſimiliter ſpes ē eorꝝ
q̄ nō habentᷣ ab ipſo ſperāte.ſed ꝓphetia
eſt eorum q̄ ſunt ꝓcul a cōmuni hominū3
ſenſu cū quibus ꝓpheta cōuerſatᷣ ⁊ cōmu
nicat in ſtatu vite.⁊ ideo fides ⁊ ſpes repu
gnāt ꝑfectioni beatitudinis xp̄i.nō aūt ꝓ
phetia. Hec ſctūs Tho. ¶ Ex his rn̄detᷣ
ꝑ ordinē ad argumēta poſtillatoris cōtra
rōnes ſcti Tho. Ad primū dr̄ ꝙ maior ē
vera de illa claritate cognitionis q̄ ſimpli
citer excludit actū ꝓphetādi. ſed minor ē
falſa in ꝓpoſito nr̄o.nā viſio diuine eſſen
tie qualē habuit moyſes: nō excludit actū
prophetādi ſimpliciter ſicut ſupra decla=
ratū eſt.tum q2 fuit raptim ⁊ ꝑ modū paſ
ſionis.tū etiā quia fuit viatoris ꝓcul exi=
ſtētis ab eterna veritate ſ̄m ſtatum ſuum.
imo talis viſionis claritas cōſtituit excel=
lentiorē gradū ꝓphetie q̄tum ad rōnem
generis ipſi⁹ ꝓphetie.de quo modo excel
lentie ſanct⁹ Tho.intellexit ſicut ſupra ſa
tis deductū eſt. ¶ Ad ſecundū negatᷣ con
ſequētia. Na3 ⁊ ſi alij apoſtoli xp̄i preter
paulū nō habuerint in hac vita clarā di=
uine eſſentie viſſonē: omnes tn̄ habuerūt
ꝑ doctrinā xp̄i ⁊ reuelatione3 ſpūs ſancti
pleniorē noticiā de myſterijs fidei ⁊ rebus
diuinis q̄3 moyſes ⁊ ceteri ꝓphete veteris
teſtamēti. Poſt aduētu3 eni xp̄i maior fu
it plenitudo grārum q̄3 ante. q2 grā ⁊ ve=
ritas ꝑ ieſum xp̄m facta eſt. Joā.j. Unde
Mat.xiij.dn̄s dixit ap̄lis.vobis datū eſt
noſſe myſteriū regni celorꝝ.⁊ infra. Mul
ti ꝓphete ⁊ iuſti cupierūt videre q̄ vide=
tis ⁊ non viderūt ⁊ audire q̄ auditis ⁊ nō
audierūt.quod expōnēs Hylari⁹ ait.apo
ſtolici tēporis beatitudinē docet quorum

oculis atq3 auribus cōtingit dei ſalutare
videre ⁊ audire: ꝓphetis atq3 iuſtis cupi=
entibus videre ⁊ audire in plenitudine tē=
porū deſtinatū. Et inde eſt q̄d ap̄ls dice=
bat Ephe.iij.alijs generationibus nō eſt
agnitum filijs hominū.ſicuti nunc reuela
tum eſt ſanctis apoſtolis eius ⁊ ꝓphetis
in ſpiritu.⁊ Ro.viij.de ſe ⁊ alijs ap̄lis di=
cit.ſed ⁊ nos ꝑmitias ſpūs habētes.i.ꝑfe=
ctionē ſpūalium grārum. Quare btūs gre
gorius dicit ꝙ ſ̄m incrementa tēporꝝ:cre=
uit ſciētia ſctōꝝ patrum. ⁊ q̄to viciniores
aduētui ſaluatoris fuerūt:tanto ſacramē=
ta ſalutis pleni⁹ perceperunt. Neq3 viſio
clara diuine eſſentie qua3 habuit raptim
moyſes:arguit efficaciter ꝙ in eo fuerit ex
celentior cognitio ꝓphetica q̄3 in apoſto=
ſtolis.aut ꝙ plura de diuinis myſterijs in
ea cognouerit. quoniā vidētes diuinā eſ=
ſentiā etiam beati:nō omnia vident in ea.
quanto igitᷣ pauciora videbūt qui quodā
priuilegio ad talē viſionē eleuantᷣ dū hac
vita mortali viuūt? Et eſt ſpecialis ratio
de moyſi.quia vt doctores cōmuniter di=
cunt ſequentes auguſtinū.moyſes adhuc
viuēs ad viſionē diuine eſſentie admiſſus
fuit:eo quia doctor erat ⁊ magiſter iudeo=
rū. Unde tantū de reb⁹ ꝓphetādis ſibi ī
ea viſione oſtēſa videntᷣ fuiſſe:q̄tū opor=
tebat ꝑ tēpore illo populo iudeorꝝ tradi.
Nam fidei doctorib⁹ datur manifeſtatio
ſpūs ad vtilitatē ꝓut dicitᷣ p̄ma Corin.
xij. Unde ſatis videtᷣ dicendū ꝙ paulus ī
raptu vides diuinā eſſentiā:plura viderit
in ea de myſterijs fidei ⁊ clariorē habue=
rit cognitionē de eis:q̄3 moyſes q̄n habu=
it ſimilem diuine eſſentie viſionē.quia tē=
pore plenitudinis gratie habuit illam vi=
ſionē paulus. Non enim tēpus poſt aduē
tum xp̄i appelatur tempus gratie reuela=
te:niſi quia in eo copioſior facta eſt reue=
latio myſteriorum gratie. Unde nulli pa=
tri veteris teſtamenti nec etiam moyſi tot
⁊ tā explicite myſteria fidei reuelata ſunt.

prout pulcre deducit ſctūs Tho. ſecunda ſecunde. q. j. arti. vij. et. q. clxxiiij. arti. vlti. vbi dicit q̄ moyſes pleni⁹ fuit inſtructus de ſimplicitate diuine eſſentie q̄ȝ alij p̄res veteris teſtamēti. Sed poſtmodū tēpore grē ab ipſo filio dei reuelatum eſt myſterium trinitatis. Idem expreſſe dicit euſebius exponēs illud luce. viij. exijt qui ſeminat ꝛc. Inquit eni moyſes etiā ꝛ ꝓphete poſt eum nō inſeruerūt hominib⁹ regna celoꝝ. ſed retrahēdo inſipientes ab errore neq̄cie ꝛ ydoloꝝ cultu: quaſi colebant animas hominū ꝛ noualia redigebant. ſolus autē omniū ſator verbū dei exiuit euangelizatur⁹ noua ſemina. ſ. myſteria regni celoꝝ. Hec ille. ¶ Ad argumēta contra ſecundā ꝛ tertiam rōnem ſancti Tho. dicit̄ q̄ non aliud ꝓbant niſi q̄ grad⁹ eſſentiales ꝓphetie nō varians̄ ſm diuerſuȝ modum enunciationis aut cōfirmationis per miracula. ſed nō obſtāt quin ex earum diuerſitate: accipiant̄ diuerſi gradus dignitatis ꝛ pfectionis ꝓphetie tanq̄ȝ ex q̄buſdam ſibi accidētibus. Nā neq̄ȝ in reb⁹ naturalibus tota pulcritudo perfectionis q̄ debetur rei: eſt ſibi a forma ſubſtantiali q̄ dat ſpeciem. ſed multū ſuperaddit̄ ex accidentibus ſuperuenientibus. ſicut in homine ex figura ꝛ colore ꝛ alijs quorum ſi aliquod deſit: contingit malū ꝛ defect⁹. neq̄ȝ etiam in actionibus tota plenitudo perfectionis ꝛ bonitatis cōſiſtit in earuȝ ſpecie que ſumit̄ ex obiecto. ſed aliquid additur ex his que aduenīūt tanq̄ȝ accidētia q̄ circunſtātie dicunt̄. Unde ſi aliquid deſit q̄ȯ requiratur ad debitas circūſtantias: ſequtur actio mala ꝛ deficiēs. ¶ Quod autem magiſter Mathias in fauorem poſtillatoris addit. ſ. q̄ gradus rei eſt ipſi rei modus intrinſecus qui per nihil extrinſecum poteſt variari: nullā addit difficultatem. ſed eſt eiuſdem inutilis repetitio. Unde dicitur q̄ veritatem habet ō gradu rei eſſentiali ꝛ ſpecifico. quem gradū ſanct⁹ Tho. dixit variari ſm maiorem ꝛ perfectiorem illuſtrationem luminis prophetici. Sed gradus accidētales non ſunt ipſi eſſentie intrinſeci. quare ꝛ a cauſa extrinſeca eſſentie rei: cōſequi ꝛ variari poſſunt. Et ſi dicat̄ q̄ gradus rei ꝛ ſi ſit modus extrinſec⁹ eſſentie ſaltem eſt ipſi rei intrinſecus. i. inherens: nō obſtat quia etiam ſi denunciatio ꝛ confirmatio per miracula ſint extrinſeca prophetie: ordo tamen prophetie ꝛ relatio ad ea ſicut ad finem: eſt quid inherēs prophetie ꝛ intrinſecum q̄ȝuis nō de eius eſſentia ꝛ ex illo ordine diuerſo: variatur gradus qui eſt modus intrinſecus ꝓphetie. Et eſt ſimile quod ſctūs Tho. dicit in alio ꝓpoſito prima ſecunde. q. xviij. arti. iiij. arguit enim ſic ſecundo loco. Bonitas actus eſt aliquid in ipſo exiſtens. finis autem eſt cauſa extrinſeca. non ergo ſm finē dicit̄ actio bona vel mala. Ecce argumentum. Sequitur reſponſio. ¶ Ad ſecundū dicendum q̄ q̄ȝuis finis ſit cauſa extrinſeca: tamen debita ꝓportio ad finem ꝛ relatio in ipſum: inheret actioni. Hec ſanctus Thomas. ¶ Quod autem vlterius dicit magiſter Mathias q̄ denunciatio prophetie vni vel pluribus non ſolum eſt accidens extrinſecum ſed accidens per accidens: falſum eſt. nam cauſa per accidens eſt prout dicitur ſecundo phiſicorum ad quam effectus qui ſequitur nullum habet ordinem. Sed prophetia: ad denunciationem ordinatur tanq̄ȝ ad quendam finem ſecundum illud prima Corinthiorum. xij. vnicuiq̄ȝ datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem. ꝛ infra. xiiij. qui prophetat: hominib⁹ loquitur ad edificationē ꝛ exhortationem ꝛ cōſolationē. ¶ Unde ꝛ Iſidor⁹ dicit libro. vij. ethimologiarum capitulo. viij. q̄ ꝓphete dicuntur q̄ſi prefatores. eo q̄ porro ideſt a remotis fantur ꝛ de futuris vera predicant. Cum ergo ordinetur ꝓphetia ad denunciationem ꝛ vtilitateȝ: ſequitur q̄ dignior ſit il-

la que ad vtilitatem pluriū pluribus denunciat̄. qm̄ ſm dioniſiū ⁊ philoſophuȝ. bonū tanto diuinius eſt: q̄to cōmunius. ¶ Similiter ⁊ ad id q̄ addit magr̄ Mathias de confirmatione que eſt p miracula: dicit̄ q̄ q̄uis facere miracula ſit accidēs extrinſecum nō ſequens de neceſſitate ſpiritum ꝓpheticū. tamē q̄r ordinat̄ ad prophetie cōfirmationē ſm illud Mar. vltimo. ſermonē cōfirmāte ſequentib⁹ ſignis: multū confert ad eius dignitatē. ac p hoc pfectio ⁊ excellētia ꝓphetie merito variatur ſm diuerſum modum ⁊ genus miraculorum. Dictum eſt enim q̄ ex accidentibus que etiam extrinſeca rei ſunt: aliquid dignitatis ipſis reb⁹ accedit. Unde ad excellentiam prophetie moyſi inducuntur Deutro. vlti. miracula que per eum facta ſunt. dicitur enim nō ſurrexit propheta vltra in iſrael quē noſſet domin⁹ facie ad faciem in omnib⁹ ſignis atq̄ portentis. Et inde eſt q̄ ꝓphetare: nonnunq̄ in ſacra ſcriptura pro operatione miraculoruȝ accipitur: eo q̄ miraculorum operatio argumentuȝ ⁊ confirmatio eſt prophetie. dicit̄ eni Eccleſiaſ. xlviij. q̄ corpus heliſei mortuuȝ ꝓphetauit. i. miracula fecit. ¶ Illud autem quod poſtillator obijcit de Joāne baptiſta q̄ ſcilicet nullum ſignum fecit cū tamē ponat̄ a ſancto Tho. excellentior ꝓpheta moyſe ⁊ ceteris veteris teſtamenti bene probat q̄ nō habuerit ei⁹ ꝓphetia illam perfectionem que accreſcit prophetie ex confirmatione miraculorum. excelluit tamen prophetas veteris teſtamenti in alijs duobus. ſ. in cognitione quam habuit expreſſiorem ⁊ perfectiorem ⁊ denūciationem digniorem. ipſe enim xp̄m filium dei ⁊ mundi ſaluatorem cognouit explicite non ſolum in ſpiritu: ſed preſentialiter. vnde dixit. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi. Joā. p̄mo. ⁊ infra. et ego vidi ⁊ teſtimonium perhibui quia hic ē filius dei. Item miſſus eſt precurſor ⁊ denūciator aduentus xp̄i toti populo iudeoruȝ quibus preparauit viam. nec alōge vt ceteri prophete prenunciauit: ſed quē denūciabat digito demonſtrauit ſm illud. et tu puer ꝓpheta altiſſimi vocaberis preibis enim ante faciē dn̄i parare vias eius. Luce p̄mo. vbi dicit Criſoſto. Alij enim ꝓphete eminus xp̄i myſterium predicauerunt. Hic vero ꝓpius predicauit vt euȝ ceteris indicaret. Et q̄tum ad hec duo ponitur a ſancto Tho. ioannes baptiſta excellentior antiquis ꝓphetis. non q̄tuȝ ad miraculorum confirmationem. Non eniȝ eſt neceſſe q̄ qui excellētior dicitur ꝓpheta: in omnibus que ad ꝓphetiam cōcurrūt precellat. ¶ Ad ea que poſtillator adducit ꝓ confirmatione ſue opinionis. Ad primū reſpōdet Burgeñ. ⁊ bene q̄ dictuȝ poſtillatoris nullū habet fundamentū ex ſacra ſcriptura neq̄ aliquam auctoritatē ipſe allegat id ꝓbantem. vnde nec cogit. ſed neq̄ magiſter Mathias propugnator eius id ratione aliqua vel auctoritate ꝓbauit. q̄re reſponſione non eget. ¶ Ad ſecundum ipſe ſanct⁹ Tho. reſpondet in preannotata queſtione. clxxiiij. ⁊ arti. iiij. Ad primū. Concedit enim q̄ prophetia dauid excellentior fuit q̄ꝫ ꝓphetia moyſi q̄tum ad hoc q̄ dauid plenius cognouit ⁊ magis expreſſit myſteria incarnationis xp̄i. Sed excellentia iſta eſt ſm vnum aliquid. moyſes vero habuit excellētiā q̄tū ad plura ⁊ potiora vt ibi deducitur. Unde merito dicitur moyſes ꝓpheta excellentior ſimpliciter. dauid autem ſecundū q̄d. Sed magiſter Mathias in fauoreȝ poſtillatoris probat q̄ dauid fuerit excellentior ꝓpheta ſimpliciter ex eo quia excelluit ſecundū aliquid intrinſecuȝ ꝓphetie. ſ. ſecundū cognitionem. quod reuera nō eſt ſatis erudite dictum. Non eniȝ q̄ in vni⁹ rei particularis cognitione preſtantior ē: dicitur in mentiȝ acumine aut in ſciētie habitu excellere ſimpliciter alteruȝ qui ī plu-

rium cognitione rerum difficilium ꝛ in doctrina ꝛ in ceteris que ad habitū ſcientie ꝛ ingenij nobilitatem faciunt: doctior ꝛ ſubtilior inuenit etiam ſi cognitio illius rei ſit aliquid de his que intriſece ꝓbant ꝛ ſciētiam habitualem eſſe in aliquo ꝛ mentis perſpicacitatem. Neqꝫ eniꝫ dicimꝰ ptholomeū ipſo ariſtotele doctioreꝫ fuiſſe ſimpliciter ꝓpterea ꝙ de motu orbium ꝛ planetarū ac eorū ſitu plura ꝛ docuit ꝛ cognouit. Unde in ꝓpoſito nr̄o ꝛ ſi dauid excellentior dicat ipſo moyſe q̄ꝫtum ad aliquid ꝓphetie intrinſecum: non ideo dicet excellentior illo ſimpliciter cū ille in q̄ꝫplurimis ꝛ in eo ꝙ potius eſt ipſum precellat. ſed dicetur excellentior ꝓpheta ſm̄ quid. non id eſt ꝑ accidēs. ſed. i. ſecūdū aliq̄d particulare. ¶ Ad auctoritatē Gregorij quā vltimo inducit poſtillator reſpōdet Burgenſis ꝛ bene. ꝙ intelligenda eſt q̄ꝫtuꝫ ad cognitionem myſteriorū xp̄i quā habuit clariorē ꝛ expreſſius tradidit q̄ꝫ moyſes. ꝛ q̄ꝫtum ad hoc excellentior dicitur ꝓpheta. ꝛ ſumit reſponſio iſta ex his q̄ ſanctus Thomas ſcripſit exponens aliam Gregorij auctoritatem huic ſimilē. In de veritate. q. xij. articulo vltimo. Ad primuꝫ.

¶ Circa pſalmum. l.

Circa. p̄s. quinquageſimuꝫ Burgen̄. in prima additione ſequēs doctrinam ſancti Tho. p̄ma ſecunde. q. cxiij. dixit ꝙ iuſtificatio ꝑ grām: eſt cauſa remiſſionis culpe. Iteꝫ ꝙ ſi gratie infuſio ꝛ remiſſio culpe conſiderentur q̄ꝫtum ad ſubſtantiam actus: idem ſunt. quia eodem actu deus largitur gratiam ꝛ remittit culpam. ſed ſi conſiderent ex parte obiectorum: ſic differunt ſm̄ differētiaꝫ culpe que tollitur: ꝛ gratie que infundit. ¶ Harum aſſertionum prime: magr̄ mathi. obſiſtit dicens ꝙ de cōmuni lege ꝑor eſt remiſſio culpe q̄ꝫ iuſtificatio. nā ꝛ vulgo dicitur ꝙ expulſio vitij virtutis meret ingreſſum. nullum autem poſterius ē cauſa prioris vt ſic. Secundam improbat ꝑ hoc quia ſtat ꝙ detur gratia ꝛ non remittatur culpa ſicut in beate virginis cōceptione. In quo magiſter Mathias ipſum etiam poſtillatorē cuius ſe defenſorem ꝓclamat: aperto ore impugnat. In principio enim huius pſal. poſtillator idem eſſe dicit ſm̄ rem duo iſta. ſ. remiſſionem culpe ꝛ gratie reſtitutionē ſola ratione differre. ¶ Sed certe has magiſtri Mathie obiectiones non erit difficile ſoluere. Et ad p̄mam negatur aſſumptū. ſ. ꝙ de lege communi prior ſit remiſſio culpe q̄ꝫ iuſtificatio loquendo ꝺ prioritate ſimpliciter. ꝛ ad dictum vulgare reſpondet ſanctus Tho. iiij. libro ſentētiarū diſti. xvij. q. j. arti. iiij. ſub arti. p̄mo in pede queſtionis dicēs ꝙ extirpatio vitioꝝ dicitur operari virtutis ingreſſum ꝑ moduꝫ cauſe materialis: ſm̄ quē ordinē ꝑor eſt naturaliter remiſſio culpe q̄ꝫ iuſtificatio ꝑ gratiā quia ē quedam diſpoſitio materialis ad eam. ſed ꝑ modū cauſe efficientis formalis ꝛ finalis: infuſio gratie aut iuſtificatio ꝑ gratiā: ꝑor eſt naturaliter q̄ꝫ remiſſio culpe. ꝛ quia talis ꝑoritas ē ſecūdū plura ꝛ potiora genera cauſarū: dicit infuſio gratie prior ſimpliciter ipſa culpe remiſſione. ꝛ per conſequēs eiꝰ cauſa ſimpliciter loquēdo. Eandē doctrinam tradit p̄ma ſecunde. q. cxiij. arti. viij. ꝛ in ꝺ veritate. q. xxviij. arti. vij. ¶ Ad obiectionē eius cōtra ſecūdū dictuꝫ ſc̄ti tho. reſpondet ꝙ quicq̄d ſit de veritate caſus dati: non eſt tamen ad ꝓpoſituꝫ. quia ſanctus Tho. in queſtione allegata ꝑ Burgenſeꝫ loquitur de iuſtificatione ꝑ gratiā que importat tranſmutationeꝫ quandam de ſtatu iniuſtitie ad ſtatum iuſtitie: vt de iuſtificatione impij. ſicut ipſi premittit in articulo primo eiuſdē queſtionis. in qua iuſtificatione ſemper verū eſt ꝙ gratia remittit culpam. De doctrina autem

ſcole fratrum minorum circa conceptionē beate virginis quam magiſter Mathias allegat: non eſt preſentis propoſiti diſputare.

¶ Circa pſalmū. lxviij.

SUpra pſalmuz. lxviij. burgenſis volens aſſignare rationes quibus chriſtus orare diſpoſuit: inducit verbuz xp̄i Joānis. xj. dicentis. ꝑpter populum qui circunſtat dixi vt credāt quia tu me miſiſti. quod dicit intelligēduz eſſe etiam ſecundum deitatem. Ad quod allegat ſanctuz Tho. iij. parte queſtione xxj. articulo primo. ¶ Sed magiſter mathias ſitiens contra ſanctum Thomaz calūnias vtcūqꝫ ſuſcitare: commemorat dicta Burgeñ. firmans eum iuxta intentionem ſancti Thome fuiſſe locutū. q̄ꝫ ſanctus Thomas in loco ſupra allegato talem intentionem neqꝫ oſtēderit neqꝫ habuerit. Unde contra magiſtrum mathiaz ſtabit ꝙ vel ſanctum Thomaz non vidit vel non intellexit: ne dicam ꝙ malicioſe veritatem quam nouit: reticuerit. Nuſqꝫ eni ſanctꝰ Thomas ſcripſit nec verbis ſignificauit ꝙ chriſtus ſecundum diuinitatem aut ſecundū ꝙ deus: orauit, imo id aperte negat queſtione ⁊ articulo per burgeñ. allegatis. Inquit enim in corpore q̄ſtionis. oratio eſt quedam explicatio proprie voluntatis apud deum vt eam impleat. Si igitur in deo eſſet vna tantuz volūtas. ſ. diuina: nullo modo competeret ſibi orare. quia voluntas diuina per ſeipſam ē effectiua eorum que vult ſm illud p̄s. om̄ia quecunqꝫ voluit fecit dominus. ſed quia in xp̄o eſt alia voluntas diuina ⁊ alia humana. Et voluntas humana non eſt per ſeipſam efficax ad implendum que vult niſi per virtutē diuinā: manifeſtum eſt ꝙ xp̄o ſm ꝙ eſt homo ⁊ humanā voluntatē habens: competit orare. Itē eadez. iij. pte q. liij. arti. iiij. ad ſecundū inquit. Ad ſecūdum dicēdū ꝙ xp̄s orando petijt ⁊ meruit ſuam reſurrectionē inq̄ꝫtum hō. non inq̄ꝫtum deus. Hec ſctūs Tho. in forma. falſe ergo imponit magr̄ Mathias ſancto Tho. ꝙ ſm eius intētionem: Burgeñ. dixerit xp̄m ſm deitatem oraſſe. Sed preterea vt fratri neceſſitatem patienti ſucurramus iuxta illud p̄s. Eripite pauperem et egenum ⁊c̄. Dicimꝰ ꝙ nec Burgeñ. xp̄z ſecundū deitatem oraſſe ſcripſit. Nō eniz tanti erroris atqꝫ demētie: ſenex preſul arguatur: Sed illud verbum domini Joannis. xj. vt credant quia tu me miſiſti: dixit intelligendum eſſe etiam ſecundum deitatem. in hoc ſenſu. vt credant ꝙ ſecundum deitatem a te proceſſi: ⁊ ad hoc ꝓpoſitum eſt auctoritas illa. x. de trinitate quam allegat. ſ. nobis orauit: ne filius ignoraretur ſcilicet ꝙ a patre ſit miſſus. Utrū autem hilariꝰ intellexerit de ignorātia miſſionis temporalis filij a patre: vel eternalis ſicut dicere videtur Burgeñ. viderint qui pro eo certamen aſſument. Noſtri quidez laboris eſt veram ſancti Tho. doctrinam a calūnijs ⁊ fallacibus rationibus defenſare. ¶ Unde gloſa ſupra dicta ad v̄ba xp̄i Joan. xj. ſcilicet ꝙ intelligitur etiam ſm deitatem: Burgeñ. eſt: nō ſancti Thome.

¶ Circa pſalmuz. cx.

IN p̄s. cx. Burgeñ. in p̄ma additione allegat ſanctum Tho. iij. p. q. lxxv. arti. viij. Ad tertium dicentem ꝙ circa ſacramentū euchariſtie i conuerſione panis ⁊ vini in corpus ⁊ ſanguinē xp̄i: plura difficilia ſunt q̄ꝫ in creatione. ¶ Cōtra quod magiſter Mathi. ad ſolam ſancti Tho. vt videtur nominationem concitatus veluti cecus qui vocez inimici ſonantem cōfuſis baculi ſui iactibus a dextris ⁊ a ſiniſtris ꝑſequit̄: obijcit ꝓbans a ſufficiente diuiſione ꝙ maior ſit

dificultas in opere creationis q̃ in tranſſubſtantiatione panis ⁊ vini in ſubſtātiā corporis ⁊ ſanguinis chriſti. ¶ Sed certe magiſter Mathi. vano occupatur labore. cum argumentatio ſua extranea fuerit a propoſito ſancti Thome. Non eni ſanctus Tho. in loco prenotato cōparat difficultatem tranſſubſtantiationis memorate ad creationis difficultatē: q̃tum ad intēſionem. vt velit dicere ꝙ maior difficultas ſit in tranſſubſtantiatione q̃ in creatione. ſed facit cōparationem q̃tum ad numer̄ dicens. ꝙ plures difficultates concurrunt in illa tranſſubſtantiatione q̃ in creatione. quia in creatione hoc ſolum eſt difficile: ꝙ aliquid ſit ex nihilo. In tranſſuſtantiatione non ſolum eſt difficile ꝙ hoc totū conuertatur in illud totum: ita ꝙ nihil ꝓoris remaneat: ſed etiam eſt difficile ꝙ accidentia remaneant corrupta ſubſtantia et multa alia que in illa conuerſione ſunt difficilia. ¶ Patet ergo ꝙ argumētatio magiſtri mathie: dictum ſancti Tho. nō tangit. ¶ Utrum autem difficilius ſit aliquid ex nihilo creare: q̃ panem ⁊ vinum in corpus ⁊ ſanguinē chriſti conuertere. aut ecōtra: alia queſtio eſt.

¶ Circa pſalmū. cxviij.

Supra ps. cxviij. cū poſtillator diceret ꝙ meritum congrui eſt qn̄ homo ex virtute naturali ſtudet bonū operari. ⁊ ſic facit quod in ſe ē ⁊ ꝑ cōſequēs meret̄ de cōgruo ꝙ de⁹ det ſibi gratiā: Burgeñ. notat ex dictis ſcti tho. ꝑma ſecūde. q. cix. arti. vj. i corpe q̄ſtionis ꝙ hō ex ſola virtute naturali: nō pōt aliquod opus facere ꝑ quod mereatur de cōdigno aut de congruo ꝙ deus det ſibi gratiam. quoniam ipſa preparatio ad gratiā habitualem: nō ē ex ſola virtute naturali cum preſupponat aliquod auxilium gratuitum ex parte dei interius animam mouentis. licet tale auxiliū non ſit per donū habituale. ¶ Sed contra hanc ſcti Tho. doctrinam magiſter Mathias ſic arguit. Non minus reſpōdet de⁹ homini habēti ꝑ virtutem naturalē bonū vſum liberi arbitrij: q̃ angelo. ſed angelo i prima morula exiſtenti in beatitudine naturali q̄ nihil eſt niſi bonus vſus rationis: reſpondit deus per collationem gratie in ſecūda morula: igitur ⁊ homini. Nec oportet huiuſmodi vſum precedere aliquod donū gratuitum vel diſpoſitionem gratuitam. ſed ſolum gratis datam que cōtinetur ſub naturali facultate. Hec magiſter mathias. Ad que reſpondetur negando preſuppoſitum. ſ. ꝙ angelus in prima morula fuit beatus beatitudine naturali gratiam non habens. loquendo de morulis tēporis vel ſucceſſionis realis. Nam vt cōmunius tenetur et magis dictis ſanctorum conſonum eſt: angeli creati fuerūt in gratia. Dicit enim Auguſtin⁹. xij. de ciuitate dei ꝙ deus creauit angelos ſimul in eis condēs naturam ⁊ largiens gratiam: neq̧ magr̄ ſententiarum vbi eum magiſter mathias allegat expreſſe dicit ꝙ angeli in puris naturalibus creati fuerunt. ſed hoc ſolum ꝙ angeli per ea que in prima ſui conditione acceperunt: proficere non potuerunt. Ad quod tamē ſanct⁹ Tho. reſpōdet diſ. iiij. eiuſdem ſecūdi li. arti. iij. ¶ Ad ſecundum ꝙ dicuntur a magiſtro angeli non potuiſſe ꝓficere: nō q2 mereri nō potuerunt: ſed q2 per ſuam virtutē in glīam trāſferri nō potuerūt niſi ampliori lumine infuſo. Et cū dicit arguēs ꝙ bonū vſuz liberi arbitrij in hoie nō oportet aliqd̄ donū gratuitū vel gratuitā diſpoſitionē ꝓcedere: ſ; ſufficit facultas naturalis: falſuz eſt ⁊ contra verbū dn̄i. Ioā. vj. Nemo pōt venire ad me niſi pr̄ qui miſit me traxerit eum. Ubi Aug⁹ dicit. magna gr̄e cōmēdatio nemo venit niſi tract⁹. ¶ Itē cōtra illud Ioā. xv. ſine me nihil poteſtis facere. vbi glo.

interlinearis dicit. neqȝ parum. paruȝ autem dicitur opus moraliter bonum quod eſt modicum quid: reſpectu operis meritorij. quo loco dicit Auguſtinꝰ magna gratie commendatio corda inſtruit humiliuȝ. ora obſtruit ſuperborum. nonne huic reſiſtunt veritati: ad bona opera facienda deum ſibi neceſſarium non putantes: nō aſſertores: ſed precipitatores liberi arbitrij. Hec Auguſtinus. et in libro de correctione ꝛ gratia ait. ſine gratia nullum prorſus ſiue cogitando ſiue volendo ꝛ amando ſiue agendo: faciunt homines bonum. ꝛ accipitur gratia in dictis Auguſtini ꝑ ſpeciali ꝛ gratuito dei auxilio naturalibus ſuperaddito. Cōſonat premiſſis quod habetur Trenoꝝ vltimo. Conuerte nos domine ad te ꝛ conuertemur. Et illud apoſtoli Romanoruȝ. ix. non eſt volētis neqȝ currentis. ſed dei miſerentis. Item Philippen. ij. deus eſt qui operatur in nobis velle ꝛ proficere pro bona voluntate. vbi dicit Gloſa. hoc nobis expedit ꝛ credere ꝛ dicere quia pium eſt ꝛ verum eſt vt ſit humilis confeſſio ꝛ totum detur deo. Per ꝓprium enim arbitrium niſi gratia dei iuuetur: nec ipſa bona voluntas eſſe in homine poteſt. Hec gloſa.

¶ Circa librum Eſaie.

Capitulo. iij.

Circa librum Eſaie in capitulo. iij. ſanctus Thomas ꝛ poſt eum poſtillator exponit prophetiaȝ que incipit. Ecce dominator dominus. de captiuitate babilonica. contra quā expoſitionem Burgēſis arguit. quia in captiuitate babilonica multi fuerunt ꝓphete ſicut Hieremias. Ezechiel. Daniel et alij. Et tamen in ea auctoritate dicitur. et auferet ab hieruſalem ꝛ iudam iudicem ꝛ prophetam ꝛ arioluȝ ꝛc. Et intelligit ſanctus Thomas de vero ꝓpheta. ſicut bene ſonat littera. Unde videtur Burgenſi ꝙ prophetia illa non pertineat ad ſtatū babilonice captiuitatis. ¶ Sed ad hanc Burgenſis inſtantiam: facile patet reſpōſio. quoniam textus prophetie non ſic itelligi debet ꝙ dominus auferet ſimpliciter a gente iudeorum vel iſraelitica iudicem ꝛ ꝓphetaȝ ꝛc. ita ꝙ nullꝰ vltra in orbe ſurrexerit de populo illo. ſed ſenſus ē ꝙ auferet dominus ideſt transferet ab hieruſaleȝ ꝛ iudam ideſt a terra illa duarum tribuuȝ iudicem ꝛ prophetam ꝛc. quoniam oēs iudices et prophete ꝛ omnes principes et viri fortes robuſti ꝛ bellatores ꝛc. tranſlati ſunt per medos a terra hieruſalem ꝛ iuda in babiloniam ſecundum quod plane habetur. iiij. Regum. xxiiij. Naȝ vt ibi dicitur nihil relictum eſt exceptis pauperibus populi terre. Unde ſanctꝰ Thomas poſtqȝ expoſuit litteram vſqȝ ad illud verbum. et prudentem eloquij miſtici. oſtendens quomodo impleta fuerit prophetia: ait. Et d omnibꝰ his habetur. iiij. Reguȝ penulti. ꝙ tranſlati ſunt a nabuchodonoſor in babiloniam. ecce ꝙ ꝓbat verbum ſuperius ſcilicet auferet: per id quia tranſlati ſunt.

¶ Circa capituluȝ. viij.

In capitulo. viij. ſanctꝰ thomas circa expoſitionem ſigni dati in principio capituli: dicit ꝙ hoc ſignum iudei exponunt de filio eſaie. per cuius nomen dominus ſignificare voluit deſtructionem decē tribuum quorum. l. iudeorum expoſitionem ſubiungit. deinde ponit obiectiones quorundam catholicorum dicentium ꝙ non poſſit ſignuȝ illud intelligi de filio Eſaie. ſed de chriſto tantum. quemadmodum ꝛ ſignum primum quod ponitur ſupra cap. vij. Ecce virgo

concipiet ⁊c̄. vnde ⁊ conſequenter exponit
hoc ſecundum ſignū ꝑ particulas ſuas de
xp̄o. demū cōparans expoſitionē vtriuſq̃
ſigni ait ſic. Hec autē expoſitio. ſ. ſecunda
nō eſt tāte auctoritatis ſicut ſuperior q̄ fu-
it ſupra cap̄. vij. qꝛ magis extorta eſt ⁊ ex
ſcripturis nō habet auctoritatē ſicut illa
Mat. j. vnde quidā dicūt nō eſſe incōue-
niēs ſi hoc intelligat̃ ad lr̄am d̓ filio eſaie.
ita tn̄ ꝙ puer iſte ſit figura xp̄i ſicut etiam
ſupra dictū eſt in q̄dā glo. vij. capl̄o ſuꝑ.
Ecce virgo. Hec ſctūs Tho. ⁊ cōſequen-
ter rn̄det ſm̄ hāc opinionē ad obiectiones
ſupra poſitas in cōtrariū. ¶ Sed contra
hec verba ſcti Tho. poſtillator magnam
ſuſcitat calūniam dicēs ꝙ dicta ſcti Tho.
nimis fauēt errori hebreoꝝ dicentiū ꝙ in
iſtis tribus capl̄is. vij. viij. ⁊ ix. nō fiat mē
tio de xp̄o. Unde iducit quedā verba ſm̄
caldaicam tranſlationē ad ꝓbandum ꝙ
verba illa ſigni. ⁊ adhibui mihi teſtes ⁊c̄.
Et illa. ⁊ acceſſi ad prophetiſſam ⁊c̄. non
fuerint verba eſaie: ſed dei. ⁊ ꝑ conſequēs
ꝙ filius cōceptus de quo loquitur ſignū
ſit xp̄s ad lr̄am. nō filius eſaie. ¶ Ad hoc
tamē reſpōdet Burgen̄. ⁊ ſatis ſufficiēter
ꝙ verba ſancti Tho. in nullo fauent he-
breoꝝ errori. qm̄ ſanctꝰ Tho. nō impro-
bat expoſitionē que dicit ſignū huius ca-
pituli intelligi ad lr̄am de xp̄o. ſed dicit ꝙ
nō eſt tante auctoritatis talis expoſitio ſi-
cut ſuꝑior in capitulo precedēte. Cuiꝰ ra
tionē aſſignat manifeſtā. Nā prima ha-
bet auctoritatē ex euangelio Mat. j. vbi
dicitur. hoc totū factū eſt vt impleret̃ qd̓
dictum eſt per ꝓphetā. Ecce virgo conci
piet ⁊c̄. ſed expoſitio huiꝰ ſigni non habet
tantā auctoritatē, cum in ſacra ſcriptura
non contineatur: ꝙ hoc quod dicitur hic:
acceſſi ad ꝓphetiſſam: intelligatur d̓ bea
ta virgine. ¶ Item principale fundamē-
tum poſtillatoris ad firmādā hāc expoſi-
tionē eſt illud qd̓ continet̃ in tranſlatione
caldaica. qd̓ licet verū ſit: non tamē eſt tā-
te auctoritatis ſicut ſi in littera contineret̃.
ideo v̓ba ſcti Tho. ſunt manifeſte rōnabi
lia nec in aliquo fauēt errori hebreorum.
Hec Burgen̄. ¶ Sed cōtra hāc rn̄ſionē
magiſter Mathias zelo quodā. ſed non
charitatis excitat̃. ita vt in verba ꝓrūpat
amaritudinis. Unde ꝓbare contendit ꝙ
ex tribus appareat dicta ſancti Tho. erro
ri hebreorū fauere. ¶ Primo quia friuo-
lis ac falſis aſſertionibus nitit̃ ſoluere ar-
gumēta catholicoꝝ. ¶ Secundo quia nō
roborauit argumēta catholicoꝝ nec aliq̇d
facit ꝓ eorū vera expoſitione: ſed litterā
exponit ⁊ diuidit pro perfidia iudeorum.
¶ Tertio quia dicit catholicā expoſitio-
nē extortā ⁊ nō eſſe tāte auctoritatis ſicut
illa ſupra capl̄o. vij. vbi ille paſſus. Ecce
virgo cōcipiet: exponit̃ de xp̄o auctorita-
te euāgeliſte. ¶ Poſtremo q̄rit iſte magr̄
de auctoritate quā ſanctus Tho. prefert
an ſit apud iudeos auctentica magis: an
apud xp̄ianos. ſed certū eſt dicit ipſe ꝙ nō
apud iudeos. quia tranſlatio caldaica cui
inititur expoſitio huiꝰ littere: eſt apud iu-
deos maxime auctoritatis. Exemplū aūt
cui innitit̃ expoſitio. vij. cap̄. nulliꝰ eſt au-
ctoritatis apud hebreos. igit̃ maioris ē au
ctoritatis apud iudeos expoſitio huiꝰ ca-
pituli q̄ꝫ. vij. qm̄ ad faciendū fidē infideli
bꝰ ꝑ euāgeliū qd̓ nō recipiūt: nihil cōclu-
dimꝰ. niſi cū hoc initamur eoꝝ fundamē-
tis q̄ negare nō cōſueuerunt. Hec magr̄
math. ¶ Que certe q̄ꝫ indocte ⁊ pueriliter
dicta ſint: facile erit oſtēdere. ¶ Un̄ ad p̄-
mā eiꝰ ꝓbationē dr̄ p̄mo ꝙ rn̄ſiōes date
a ſcō tho. ſūt ſꝫ opinionē exponētiū ſignū
huiꝰ capl̄i de filio eſaie: patet qꝛ q̄ſi ime-
diate p̄miſerat. Un̄ q̇dā dicūt non ee̅ in-
conueniēs ſi hoc intelligat̃ ad litterā ⁊c̄.
¶ Secūdo dr̄ ꝙ ⁊ ſi ponant̃ rn̄ſiones da
te fuiſſe de mēte ſcti tho. ⁊ ꝙ ipſe voluerit
ſignū huius capituli poſſe exponi ad lr̄ā
de filio eſaie ꝓut eſt figura xp̄i: nullū icō-
ueniēs ē. qm̄ in ſacra ſcriptura idē tertius

poteſt exponi ad lrãm de duobus. in q̃ztũ vnũ eſt figura alteri⁹. ꝑut magis dicetur in articulo ſequenti.ſ.caplo.ix.eſaie. Sed nec poſtillator rñſiones ſancti Tho.ſufficienter ipugnat. Nõ pmã: q2 ẜm illã opinionẽ zacharias de quo eſt hic ſermo non eſt ille filius barachie q̃ vnus eſt ex.xij. ꝓphetis.ſed ali⁹ q̃ tũc tpis nat⁹ erat prout in rñſione.iiij.ẜm illã opinionẽ ſctũs tho. recitat.quod tñ ⁊ ſi poſtillator neget:nulla tñ rõne aut auctoritate irrefragabili illud impugnat.neq̧ ſu⁹ magr Mathias poſt eum. Nam ex tranſlatione caldaica: nõ trahitur efficax argumẽtũ. Neq̧ impugnatio reſpõſionis ſecũde valet.quia ⁊ ſi poſtq̃ dicit.⁊ adhibui mihi teſtes: non dicatur.⁊ ſcripſi:ſatis fuit premiſſum eſſe in mandato dñi illud.⁊ ſcribe in eo ⁊c. ita vt non fuerit neceſſarium poſtea dicere et ſcripſi.certũ eſt eñi q̄ iuxta preceptuz dei ſcripſit.ad quã ſcripturã:itelligit illa opinio q̄ adhibuit teſtes. ¶ Qđ etiaz obijcit cõtra tertiã rñſionez:nihil eſt q2 ſupponit q̄ in rñſione falſum aſſumatur.ſ.q̄ fuerit alius zacharias q̃ propter auctoritatẽ ſacerdotij:diceretur fidelis.⁊ tñ poſtillator nõ ꝓbat efficaciter illud falſum eſſe.ſed ſupponit ẜm intellectũ quem habuit in tranſlatione caldaica qui nõ conuicit vt dictuz eſt. ¶ Ad illud aũt qđ poſtillator inducit cõtra quartã reſpõſionẽ: rñdet Burgeñ. ⁊ bene q̄ ⁊ ſi theglaphalaſar nõ expoliauit totũ regnũ ſamarie:ſatis vere põt dici q̄ expoliauit ſamariã.ea rõne q2 expoliauit aliquas ciuitates regni iſrael cui⁹ metropolis erat ſamaria. Cõſuetũ eſt eñi in huiuſmodi locutionibus q̄ ponatur totum ꝓ parte per ſinodochem. ¶ Sed cõtra ſolutionem hanc Burgeñ. inſtat magiſter Mathias q̄ ꝑ ſpolium factũ per theglaphalaſar nõ ẽ ablata fortitudo damaſci ⁊ ſamarie ꝑut innititur littera.ſed fuit particularis inuaſio. Hec magiſter Mathi. ¶ Que plane non ſatis perite dicta ſunt. ꝑutat eñi magr Mathi. q̄ ablatio fortitudinis damaſci ⁊ ſpoliatio ſamarie: vna ⁊ eadẽ deuaſtatione facta fuerint et ſic deceptus arguit q̄ per ſpolium ſamarie non eſt ablata fortitudo damaſci. ſed littera nõ dicit q̄ ſimul vtrũq̧ factũ fuerit neq̧ q̄ propter ſpolium ſamarie:ablata fuerit fortitudo damaſci.nã non pertinebant ad eandẽ prouinciam neq̧ ad idem regnum. cuz damaſcus eſſet metropolis ſirie.ſamaria autem metropolis regni iſrael. Sed ẽ ſenſus littere q̄ anteq̃ ſciret puer vocare patrem ſuum ⁊ matrẽ:auferenda eſſz fortitudo damaſci.quod impletum fuit quãdo theglaphalaſar aſcendit in damaſcuz ⁊ deuaſtauit eam ⁊ tranſtulit habitatores eius cirenem ⁊ raſin regem occidit prout habetur.iiij.Regũ.xvj. ¶ Itez q̄ anteq̃ ſciret puer ⁊c. auferẽda erant ſpolia ſamarie.quod fuit impletũ regnãte facee quãdo theglaphalaſar cepit abion ⁊ abel domũ maaca ⁊ alias ciuitates prout habetur iiij.Regũ.xv.q̃uis inter eas nõ nominetur ipſa ciuitas ſamarie.ſed intelligitur per ſynodochem vt ſupra dictuz eſt. ¶ Ecce patet euidenter q̄ rñſiones date a Sancto Tho.ẜm opinionẽ exponentiũ ſignũ huius capituli de filio eſaie:nõ ſunt per ea q̃ poſtillator obijcit euacuate. Unde magiſter Mathi.gratis imo ad verecundiam ſuam dicit eas friuolis ⁊ falſis aſſertionibus eſſe inixas quas tamẽ ⁊ ipſe intactas reliquit. ¶ Item neq̧ ſecunda eius magiſtri probatio contra dictum Burgeñ. q̄ ſanctus Tho. in nullo fauet iudeorum errori:aliquid habet momenti. Nam falſe ⁊ maligne dictum eſt q̄ nihil ſanctus Thomas faciat pro vera xp̄ianoruz expoſitione.ſed pro pfidia iudeorum. quoniam totam litteram ſigni huius capituli diſtinguit.diuidit ⁊ exponit per partes ſuas de chriſto ⁊ beatã virgine melius certe ⁊ plenius q̃ poſtillator vt recto oculo inſpicienti patebit. Uerum eſt q̄ dicit hanc

expoſitionē magis extortam eſſe ⁊ minus
habere auctoritatis q̄ȝ expoſitio illa. Ecce
virgo cōcipiet. capituli precedētis q̄ ex tex
tu Mat. j. ꝓbatur. Sed q̄s niſi inſaniens
aut omnino deſipiēs arguet ſanctū thō.
ſceleris ꝓpterea ꝙ pfert auctoritatē euan
gelij auctoritati trāſlationis caldaice cui
ſoli innitit̄ in ſua expoſitione poſtillator:
neq̄ȝ enī eſt aliq̄s textus ſacri canonis ex
quo talis expoſitio habeat auctoritatem.
¶ Itē cum dicat ſanct⁹ Tho. ꝙ expoſi-
tio q̄ intelligit ſignū de filio Eſaie nō ha-
bet incōueniens dum tamē puer ille ſit fi-
gura xpi: ſatis approbat primā expoſitio-
nem de xpo. Nam illis verbis aperte ſig-
nificat ꝙ expoſitio q̄ eſt de filio eſaie non
eſt cōueniēs: niſi intelligat̄ puer ille eſſe fi
gura xpi. ¶ Et pterea expoſitio illa de fi-
lio eſaie recitat̄ a ſancto Tho. vt ē catho-
licoꝝ quorundā expoſitio. quib⁹ videtur
nō eſſe incōueniēs ꝙ ſic textus exponatur.
Non enī ab eo recitaret̄ eo ꝙ a iudeis ac
ceptatur. cū eoꝝ ſctūs Tho. acerrim⁹ fue
rit impugnator ſicut ex doctrina ſua liq̄t ⁊
ex ſanctitate eius ꝓbatū exiſtit. ¶ Quod
aūt obijcit magiſter Mathias ꝓ magno
incōueniēti ꝙ ſanct⁹ Tho. nō roborauit
argumēta catholicorū: popularis quedā
videtur acclamatio. quaſi iā periclitaret̄
fides incarnationis xpi: niſi argumēta illa
vim ſuam ⁊ robur haberēt. aut niſi ſignū
huius capituli exponeretur ad l'ram de ſo
lo xpo. ⁊ niſi catholici doctores oēs vno i
hoc paſſu ore loquant̄ tanq̄ȝ multitudine
ſe armātes. certe obiectio iſta ſalua pace
dixerim magiſtri mathie rudis ac puerilis
eſt. Nā alie auctoritates ſunt q̄ȝplures q̄
veritatem fidei de cōceptu virginis ⁊ icar
natione chriſti expreſſius ac efficacius ꝓ-
bant. ita vt veritas ipſa ſine hoc ſigno de
chriſto expoſito: ſatis bene atq̄ȝ incōcuſſe
ſubſiſtat. vt eſt illa auctoritas. non aufere-
tur ſceptrū d̄ iuda ⁊c. Gen̄. xlix. Item illa
precedētis capituli. Ecce v̄go cōcipiet ⁊c.
Et illa agei ꝓphete. ⁊ veniet d̄ſiderat⁹ cū
ctis gētib⁹. agei. ij. ⁊ plures alie que cauſa
breuitatis omitto. ¶ Unde ⁊ poſtillator i
queſtionib⁹ ſuis q̄s edidit iudaicā pfidiā
circa xpm ⁊ eius aduentū improbātes: cū
in ſecundo arti. induceret auctoritates ſa-
cri canonis ad ꝓbandū perſonē diuine in
carnationē. et in. iij. articulo alias ad ꝓbā
dum tēpus aduētus xpi iam preteritū: nul-
lam de auctoritate hui⁹ ſigni fecit mētio-
nē: quam nequaq̄ȝ omiſiſſet: ſi ad xpi icar
nationis ꝓbationē: multū haberet effica-
cie ⁊ euidētie. Sed hic magiſter Math.
obijcit ſancto Tho. tanq̄ȝ crimē leſe ma-
ieſtatis hoc ſolū ꝙ nō roborauerit argu-
mēta quorundā doctoꝝ catholicorū vbi
plane nullū iminebat periculū fidei: ⁊ vbi
eorū expoſitionē ad plenū tradidit neq̄ȝ il
lam in aliqua ſui pte tanq̄ȝ falſam aut nō
l'ralem excluſerit: poſtillatorē tamē ſuū ir-
reprehenſibilē predicat qui illud Gen̄. j.
In principio creauit de⁹ celū ⁊ terram. ex
ponit ad l'ram de pricipio tēporis aut du-
rationis. nulla mētione facta d̄ expoſitiōe
catholicoꝝ qui exponunt ad l'ram. in prin
cipio. i. in filio. Ex qua auctoritate cōmu-
niter ꝓbant trinitatē perſonarū. vt in pri
mo li. ſentētiarū diſ. ij. Itē ecc'ia cōmuni-
ter tenet ꝙ vbi dr̄ Gen̄. xviij. ⁊ apparue-
rūt ei. ſ. abrahe tres viri: facta fuerit illi re
uelatio d̄ trinitate pſonaꝝ ⁊ d̄ vnitate eſſē
tie. vn̄ cātat ecc'ia. abrahā tres vidit ⁊ vnū
adorauit. vbi Ambroſi⁹ ait. vide pmo fi-
dei myſteriū de⁹ illi apparuit ⁊ tres aſpe-
xit cui de⁹ refulſit trinitate nō ſine filio pa
trē ſuſcipit nec ſine ſpū ſctō filiū cōfitetur.
Hec ambroſi⁹. Et tn̄ poſtillator d̄ tali re
uelatione ⁊ d̄ myſterio trinitatis: nullā fa
cit mētionē ſed expoſitionē hebreorū ibi
approbat ⁊ ptractat. ¶ Itē illō v̄bo dn̄i
celi firmati ſunt ps. xxxij. doctores catholi
ci exponūt d̄ trinitate pſonaꝝ. vt patet li.
pmo ſen. diſ. ij. In cui⁹ tn̄ expoē poſtilla-
tor nullā habuit d̄ diſtictione perſonarū

conſiderationem. ¶ Itē illud p̄s.iij. Ego dormiui ⁊ ſoporatus ſum. ad litteram exponitur ſecunduꝫ doctores catholicos de xp̄i morte ⁊ reſurrectione. Vn̄ ⁊ Eccleſia illud cātat in die ſctō paſce. ſed poſtillator nulla facta mētione d̄ xp̄o illud exponit d̄ dauid quando fugit a facie abſalō. ſecut⁹ titulū p̄s. ſm hebreos. vt ip̄e fatet̄ in principio p̄s. ¶ Itē in hoc libro Eſaie capl̄o xlv. illud. Rorate celi deſup ⁊ nubes pluant iuſtum. vniuerſalis eccl̄ia intelligit dictū eſſe de xp̄o ⁊ d̄ nullo alio. vnde ⁊ in officijs diuinis illud cātat de xp̄o p̄ciſe. ſed poſtillator exponit illud etiaꝫ de rege ciro ad litterā ſub figura xp̄i. ¶ Item circa librū Canti. a p̄mo capl̄o vſq₃ ad. vj. incluſiue exponit poſtillator de eccleſia veteris teſtamēti ſub figura ſp̄ōſe ſm intellectum hebreoꝝ. cum tamē doctores catholici totū librū exponāt cōmuniter de eccleſia noue legis vt ſp̄ōſa ⁊ de xp̄o ſp̄ōſo. vt ipſemet poſtillator ibi fatet̄. quoꝝ catholicoꝝ expoſitionē nō veret̄ q̄tum ad hoc defectuoſam aſſerere. ⁊ ꝙ plus eſt quia in ſex capitulis primis illi⁹ libri q̄ poſtillator d̄ veteri teſtamēto p̄ciſe exponit: ſunt nōnulle auctoritates quas eccleſia de beata virgine cōcinit vt in capl̄o. j. illud. In odorē vnguētoꝝ tuoꝝ currim⁹. Itē illud. Ecce tu pulcra es amica mea ⁊c̄. Et illud. ſicut liliū iter ſpinas. Illud etiā in capl̄o. ij. ſurge ꝓpera amica mea ⁊c̄. Et illud. q̄ ē iſta que aſcēdit ꝑ deſertū ſicut virgula fumi? Et illud capitulo. iij. tota pulcra es amica mea ⁊ macula nō eſt in te ⁊c̄. vſq₃ ad fineꝫ fere capituli. Et plura alia ſunt ī dictis capitulis: q̄ de beata virgine cōmunis eccleſia cātat. q̄ omnia poſtillator exponit d̄ ſinagoga q̄ dicitur eccleſia veteris teſtamēti. Multi alij paſſus poſſent notari in ſacra ſcriptura in quibus poſtillator plane diuertit a cōmuni doctoꝝ catholicorū expoſitiōe quos ne arguar prolixitatis: placuit ſubticere. ¶ Vnde iuxta verbum domini admiror. cum poſtillator tanto trabis pondere oculis ſuis cecutiat: quomodo in oculo fratris ſui feſtucam clamat videre? Qua etiam fronte magiſter Mathias audet ſanctū Tho. probris afficere pro eo ꝙ in hoc paſſu nō ſe exhibuit illoꝝ ꝓpugnatorem: a q̄bus poſtillator quem ipſe defenſat ſepe recedit. ⁊ quorum ſe conſtituit nonnū q̄ impugnatorē? iudicet dn̄s. ¶ Allegat tertio contra ſctūꝫ Tho. magiſter Mathias ꝙ dixit expoſitionē catholicorū in hoc capl̄o extortam. ſed non aduertit iſte magiſter ꝙ illud dictum ſit ꝑ cōparationem nō ad aliā expoſitionē que intelligit de filio Eſaie: ſed ꝑ cōparationē ad aliam auctoritatē precedētis capituli. Ecce virgo cōcipiet ⁊c̄. Vnde verba ſcti Tho. ſunt iſta. Hec autē expoſitio non ē tante auctoritatis ſicut ſuperior que fuit ſupra. vij. de illo ſigno. quia magis extorta eſt ⁊ ex ſcripturis non habet auctoritatem ſicut illa Mat. j. Hec ſanctus Tho. ¶ Item obijcit magiſter Mathias ꝙ dixerit ſanct⁹ Tho. expoſitionē hui⁹ capituli de xp̄o nō eſſe tante auctoritatis ſicut illa. ecce virgo cōcipiet. ſupra. vij. que exponitur de xp̄o auctoritate euāgeliſte. Sꝫ cū expoſitio hui⁹ capl̄i nō habeat auctoritateꝫ ex ſacra ſcriptura: ⁊ alia ſic Mat. j. vt magiſter Mathias bene cōcedit: nō videtur mihi ꝙ ſit alia reſpōſione dignus. niſi ꝙ parcēdū eſt illi. ¶ Arguit tertio ip̄e magiſter q̄rens an illa auctoritas quaꝫ p̄fert ſact⁹ Tho. ſit auctētica magis apud iudeos: an apud xp̄ianos. ⁊ ꝓbat ꝙ nō apd̄ iudeos. quod ⁊ nos cōcedim⁹: ſed dicimus ꝙ eſt magis auctētica ⁊ ſm ſe: quoniā ab ipſa veritate eſt in euangelio probata. et apud chriſtianos qui textum euangelicū cum ſincera ac inconcuſſa fide tenent ⁊ firmiter confitentur ⁊ non ſic caldaicam trāſlationem. Quod nunc inconueniēs putat magiſter Mathias hoc eſſe? nullum certe. ſed nec ipſe inuenit.

¶ Circa capitulū nonū

IN capitulo.ix.ſctūs tho. exponit principiū capituli.primo tēpore ꝛc.ad lr̄am. vſqꝫ ad illā partem. populus qui ambulabat ꝛc.de duplici captiuitate filioꝝ iſrael. Nā p̄ma fuit facta per theglaphalaſar regnāte facee in ſamaria q̄ captiuauit duas tribus cū dimidia q̄ erāt trāſiordanē reſpectu hieruſalē. ꝛ d̄ tribu zabulō ꝛ neptalim q̄ erāt citra iordanē:tn̄ quod poſſet equiparari dimidie tribui.de qua captiuitate dicitur.iiij.regum xv. ¶ Secūda fuit facta per ſalmanaſar ix.āno oſee q̄ captiuauit reſiduos ex.x.tribubus qui erāt citra iordanē reſpectu iudee.Et d̄ hac habetur.iiij.re.xvij. Sꝫ poſtillator hāc expoſitionē dicit eſſe īcōpetētez propter quattuor. Primo qꝛ implicat cōtraria ſaltē in modo loquēdi. qꝛ primā captiuitatē nominat alleuiationem:ꝛ ſecūdā aggrauationē.cum tamē fuerint eiuſdē rationis.¶ Itē qꝛ ſi loqueretur de ſecūda captiuitate:cuꝫ dicitur. Et nouiſſimo aggrauata eſt ꝛc. non fieret ibi mētio de galilea q̄ in prima captiuitate fuit captiuata ſaltem in magna parte.ſed magis d̄ ſamaria que erat ciuitas metropolis regni ꝛ p̄ncipaliter fuit obſeſſa ꝛ capta per ſalmanaſar. ¶ Tertio quia matheus.iiij.ca.dicit hanc prophetiā fuiſſe completā ad litterā in xp̄o.dicens ſic de xp̄o. Et relicta ciuitate ſua nazareth venit ꝛ habitauit in ciuitate capharnaū maritima in finibus zabulon et neptalim:vt adimpleretur quod dictū eſt per eſaiam prophetaꝫ. Terra enim zabulon ꝛ terra neptalim via maris trās iordanē galilee gētium. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucē magnā ꝛc. ¶ Item cum omnes expoſitores catholici dicant ꝙ neceſſe eſt de xp̄o intelligi illud quod dicitur ſupra ſeptimo. Ecce virgo concipiet ꝛ pariet filium ꝛc. Eo ꝙ dicitur Mathei primo. Hoc autē totum factum eſt:vt adimpleretur quod dictū eſt a dn̄o per prophetam dicentē. Ecce virgo habebit in vtero ꝛ pariet filium ꝛc. Eadem neceſſitate compellitur quilibet doctoꝝ catholicus expōere de xp̄o quod dicitur hic. Primo tempore alleuiata eſt ꝛc. Cū matheus dicat hoc impletū eſſe in xp̄o. Hec poſtillator. ¶ Que quātum efficacie habeant cōtra expoſitionem ſancti tho.ex reſpōſionib⁹ ad eius obiecta patebit. ¶ Unde ad primū dicitur ſm̄ intellectum ſancti tho.ꝙ q̄uis vtraqꝫ perſecutio captiuitas fuerit ac per hoc eiuſdem rationis:non tamē eiuſdē grauitatis fuit vtriuſqꝫ afflictio Nam in prima fuit terra iſrael minorata habitatoribus ſuis.non penitus expoliata. ꝛ propterea alleuiatio appellatur per comparationē ad ſecundam captiuitatem q̄ fuit generalis totius reſidui.x. tribuum que regnum iſrael exterminauit. vbi omnis populus trāſlatus eſt cū rege ſuo ī terram aſſirioꝝ prout ioſephus etiam narrat antiquita. Juda.li.ix.capi.xv. Unde ſatis proprie ꝛ vere dicitur ꝙ terra q̄ primo fuerat alleuiata.i.minorata non totaliter vaſtata:ac per hoc leuiter percuſſa ꝑ teglaphalaſar:fuerit nouiſſime aggrauata.i.grauiſſime ceſa per ſalmanaſar q̄ totam terrā expoliauit ꝛ omnes trāſtulit habitatores. ꝛ ita merito appellatur prima captiuitas alleuiatio reſpectu ſecunde.

¶ Ad ſecundā obiectionem duplex poteſt eſſe reſpōſio. Una ꝙ in textu nō dicit̄ galileā fuiſſe captiuatā in ſecunda captiuitate ꝓut poſtillator fingit.ſed ꝙ via maris ideſt regio per quā itur ad mare qd̄ mare eſt trās iordanem galilee:aggrauata fuerit. Tota enī terra.vij.tribuum cuꝫ dimidia q̄ poſt primā captiuitatem relicte fuerant per cuius aliquam partē erat via ad mare trans iordanem:fuit in ſecūda captiuitate penitus vaſtata. Unde illa via non ſolum per prouinciam galilee tranſibat:

ſed etiā per aliquā partē.vij.tribuū cū dimidia q̄ pars dicit̄ hic aggrauata mō expōito ꝛ nō ipa galilea. ¶ Pōt.ij.rn̄deri ꝙ in p̄ma captitate nō tota galilea fuerit captiuata: ſed maioꝛ pars a q̄ tota appellat̄ trāſlata. ſicut tota ciuitas dicitur facere: ꝙ maioꝛ ps ciuitatis ſtatuit. In ſecūda aūt captiuitate fuit galilea penitus cōſumpta ꝛ depopulata. ꝛ pꝛopter hoc dicitur nouiſſimo aggrauata. ¶ Ad tertiū duplex ſilr pōt eſſe reſpōſio. Una eſt ꝙ q̄tum eſt ex lr̄a Mat.iiij.nō ꝓbatur efficaciter tertū huius capl'i eſaye ab illa pte. Primo tpe. Uſq; ad illā.ppl's qui ambulabat in tenebꝛis: debere exponi ad lr̄am de xp̄o. Nam apō matheū vbi ꝓphetia huius capituli allegatur: nulla fit mētio aut de duobus ꝛ diuerſis tēpoꝛib⁹: aut de alleuiatiōe ꝛ aggrauatione terre de quibus in hoc caplo eſaye eſt ſermo. ſed illis omiſſis: inducitur ex hac prophetia eſaye id p̄ciſe. ſ. ppl's qui ambulabat in tenebꝛis vidit lucē magnā. quod erat ad ꝓpoſitum euāgeliſte. Dixerat enim euāgeliſta ꝙ iheſus venit ꝛ habitauit in ciuitate capharnaū maritima in finibus zabulō ꝛ neptalim. ex quo infert ꝙ impletū eſt dictū eſaye ꝓphete. q; .ſ. ex pꝛeſentia xp̄i in terra illa in qua cepit pꝛedicare: populus qui ambulabat in tenebꝛis vidit lucem magnā. ꝛc̄. vt pꝛedixerat eſayas Quod autē dicitur in euāgelio. terra zabulon ꝛ terra neptalim via maris. ꝛc̄. non reſpōdet ibi ad illud quod dicit̄ in hoc capitulo eſaye. Primo tēpoꝛe alleuiata ē terra zabulō ꝛ terra neptalim: ſed ē expō illius. populus qui ambulabat in tenebꝛis. vt ſit ſenſus in euāgelio mathei. ꝙ iheſus venit ꝛ habitauit in ciuitate capharnaū in finibus zabulon et neptalim vt adimpleret̄ quod dictū ē per eſayā pꝛophetā. terra zabulō ꝛ terra neptalim. ꝛc̄. qui populus ambulabat in tenebꝛis: vidit lucem magnā ꝛc̄. ſ. ex p̄ntia ꝛ pꝛedicatione xp̄i. itaq; ſecūdū pꝛopꝛium ſenſum littere mathei: id pꝛeciſe ex pꝛophecia eſaye inducitur: quod ſcribitur ab illa parte. populus qui ambulabat in tenebꝛis vidit lucē magnam ꝛc̄. ſed pꝛemittitur terra zabulō. ꝛc̄. tanq̄ expoſitio. ad denotādum qui populus erat ille. ¶ Et cōfirmatur quia apud matheum nihil differenter dicitur de terra zabulon ꝛ terra neptalim: ꝛ de via maris trāſioꝛdanē ſed vnū ponitur vt expoſitio alterius. Sed in hoc capitulo eſaye: aliud refertur ꝛ pꝛo alio tēpoꝛe ad terram zabulon ꝛ terram neptalim. ꝛ aliud ꝛ pꝛo alio tempoꝛe refert̄ ad viā maris trāſioꝛdanē. Ūn̄ quedā glo. Mathei.iiij. dicit ſic. hic aūt in euāgelio diuerſi noīatim: ad idem verbum reducunt̄ ita. ꝛ terra zabulō ꝛ terra neptalim q̄ eſt via maris que eſt trāſioꝛdanē. ſ. populus galilee gentiū qui ambulabat in tenebꝛis. Hec glo. vbi expꝛeſſe legit illud via maris expoſitiue ꝛ totā litterā refert ad vnum. ¶ Glo. etiā Raba. ait hoc loco. quod p̄mo poſitū eſt: pꝛetermittit euāgeliſta. ſ. pꝛimo tēpoꝛe alleuiata eſt terra zabulon ꝛ terra neptalim ſicut ꝛ quod in medio ē. ſ. nouiſſimo aggrauata ē via maris. quod ideo facit. quia intendit oſtendere initiū pꝛedicationis xp̄i. ꝛ ideo quod miſticū ē tāgit. Hec glo. vbi aperte dicit ꝙ euāgeliſta nō allegat illud quod de alleuiatione ꝛ aggrauatione ſcribitur in pꝛophetia eſaye quod tn̄ poſtillatoꝛ legit gratis vt videtur. ¶ Sed q; ſanctus tho. etiam illud. populus qui ambulabat in tenebꝛis. refert ad liberationē factam iudeis per angelū a perſecutionē tertia excitata per ſenacherib. de qua habetur.iiij.re.xviij. ideo videtur ꝙ ſtet adhuc inſtantia contra ſanctū tho. Sed ad hoc p; ſolutio ex ſecunda reſpōſione que iam ponetur. ¶ Poteſt ſecundo reſpōderi ꝙ q̄uis euāgeliſta Mat.iiij. exponat pꝛincipium huius capituli eſaye ad litteram de xp̄o: nō ideo ſequitur ꝙ non poſſit vere exponi ad lr̄am de duabus hebꝛeoꝛū capti-

nitatibus. ¶ Ad cui⁹ intellectū animaduertendū eſt φ ſm Auguſtinuz.xij.cōfeſ. in fine.quencūqꝫ ſenſum in ſacra ſcriptura hoīes inuenire poſſunt: credēdū ē ſpūz ſanctū q̄ auctoꝛ ſacre ſcripture eſt:habuiſſe.⁊ qꝛ ſenſus lr̄alis eſt quē auctoꝛ lr̄e intēdit:inferūt doctores.et eſt doctrina ſancti Tho.p̄ma pte.q.j.ar.vlti.φ in vna lr̄a ſacre ſcripture plures nōnunqꝫ ſunt ſenſus lr̄ales ⁊ nō ſolū reſpectu dei q̄ ſub vna littera plura pōt intelligere:ſed ⁊ ꝺ ꝓphetis inq̄t Hieronym⁹ ſup oſee.φ ita loq̄bant de factis p̄ſentib⁹:φ etiā intēderūt futura ſignificare.a qua intētione vtraqꝫ expoſitio ⁊ de factis p̄ſentibus ⁊ ꝺ futuris: vere pōt dici lr̄alis. Nā nō ꝓprie dr̄ ſenſus litteralis quē voces ſignificāt:ſꝫ magis quē auctoꝛ lr̄e intēdit.⁊ inde eſt φ inter.vij.regulas exponēdi ſacrā ſcripturā quas Iſidoꝛus tradit libꝛo p̄mo ꝺ ſūmo bono.xxv. caplo:vna eſt ſm intellectuz poſtillatoꝛis φ eadē lr̄a aliq̄n habet duplicē ſenſuz litteralē ꝑut ip̄e p̄mittit in ſecundo ꝓlogo ſuo ſup Gen̄.qua regula poſtillatoꝛ ſepe iuuat̄.⁊ niſi vera eſſet:argumētatio ſua q̄ hoc loco vtit̄ cōtra ſanctū Tho.in ſe ip̄m retoꝛqueret̄. Naꝫ illud exodi.xvij. percutieſqꝫ petrā ⁊c̄.poſtillatoꝛ exponit ibi ꝺ petra materiali.ſed ap̄ls.j.Coꝛin.x.dicit illꝺ intelligēdū eſſe de xp̄o.inquiēs. petra aūt erat xp̄s. Item illud Deutro.xxv.nō ligabis os bouis terētis in area fruges tuas. poſtillatoꝛ ibi exponit ad lr̄am de animalibus bꝛutis q̄bus non debet fieri iniuria. ſed ap̄ls p̄ma Coꝛi.ix.exponit ad lr̄am dictum eſſe ꝺ pꝛedicatoꝛib⁹ fidei q̄buꝫ neceſſaria miniſtrāda ſunt. imo ⁊ videt̄ ap̄ls. p̄mā expoſitionē a lr̄ali ſenſu excludere cū dicit:nunq̄d de bobuꝫ cura eſt deo?an ꝓpter nos vtiqꝫ hec dicit? ¶ Itē illꝺ. iuxta te eſt ſermo valde in oꝛe tuo ⁊ in coꝛde tuo. Deutro.xxx.poſtillatoꝛ exponit ibi ad litterā de verbo pꝛeceptoꝛum decalogi. que quodāmodo ſcripta ſunt in coꝛdibus noſtris.ſed ap̄ls. Ro.x.illud exponit dictum eſſe ꝺ verbo fidei Ieſu xp̄i qꝺ pꝛedicabat ¶ Itē illud. Ego ero illi i patrē:⁊ ip̄e erit mihi in filiū:ap̄ls inquit dictū eſſe de xp̄o Hebꝛe.j. ſed poſtillatoꝛ ibi ⁊.ij. Ro.vij. vnde ſumit̄ auctoꝛitas:exponit illud ad litterā de xp̄o et de ſalomone. In quibus locis exp̄ſſe dicit φ aliqua ſunt in ſacra ſcriptura que ad lr̄aꝫ ſunt intelligēda ꝺ duobus.quoꝝ tamen vnū figura ſit alterius. ¶ Itē illud oſee.xj.ex egypto vocaui filiū meū. Poſtillatoꝛ ibi exponit ad lr̄aꝫ ꝺ populo iſrael.ſed Mat. ſecundo euāgeliſta exponit illā ꝓphetiā ad lr̄am de xp̄o qui poſt moꝛtē herodis vocatus fuit de egypto.vbi ⁊ poſtillatoꝛ dicit auctoꝛitatē iſtaꝫ duplicē habere ſenſum litteralē ſicut ⁊ ſupꝛadictā.ego ero illi in patrē. Et ſupꝛadictis ſatis patet ſolutio ad tertiā obiectionē poſtillatoꝛis. Nam nullū incōueniēs ē φ euangeliſta exponat ꝓphetiā hui⁹ capituli ad lr̄am de xp̄o:⁊ exponat̄ etiā ad litterā de pſecutione hebꝛeoꝝ modo quo dictum eſt. Et p idē patet reſpōſio ad quartā obiectionē. Cōcedim⁹ enim φ iſta ꝓphetia p̄ſerti ab illa parte.populus q̄ ambulabat in tenebꝛis. debeat exponi ꝺ xp̄o eo φ euangeliſta id intellexit.ſed non ſeq̄tur φ nō poſſit etiā intelligi de pſecutione iudeoꝝ ante xp̄i aduentū.nā vtrūqꝫ auctoꝛ illi⁹ lr̄e intellexit. vt ſupꝛa deductū ē.

¶ Circa capitulꝫ.xiiij.

In capitulo.xiiij. Burgen̄. ſm doctrinā ſcti Tho.dicit ꝓbabilioꝛē eſſe illā opinionē que ponit diabolꝫ peccaſſe ſtati poſt pꝛimū iſtās ſue creationis. Cōtra quā ſentētiā magr̄ Mathias arguit qꝛ motus ſpūuꝫ nō mēſurant̄ tēpoꝛe. Nā in euo vt communiter ponitur nō eſt pꝛius ⁊ poſteri⁹ inſtans:niſi nature pfectionis vel oꝛiginis.nō ſucceſſionis.qm̄ vt dicit eadē eſt menſura opa-

tionis rei: q̃ eſt nature. vnde cũ natura angeli ſm eſſe ſit indiuiſibilis: erit etiã indiuiſibilis ſm operari. ¶ Sed certe in hac argumẽtatione tria magiſter Mathias aſſumit falſa. ideo argumentatio eſt nulla. vnum falſum eſt ꝙ motus ſpirituũ nõ mẽſuretur tpe. Hoc eni eſt cõtra Auguſtinũ viij. ſup Geñ. ad lrãm dicẽtem ꝙ deꝰ mouerit creaturam ſpũalem ꝑ tempꝰ. quod ⁊ poſtillator pro quo ille certat ſupponit. di. ſuper illud. q̃ mane oriebaris. q: inter creationẽ eius ⁊ lapſum: fuit modicũ tempus. Uerum ẽ ꝙ eſſe ⁊ natura angelorũ non mẽſurant̃ tpe. neq; opatio eoꝝ beatifica. qm̃ in iſtis nullã habẽt trãſmutationem. ſed alie opationes ſm quas inuenit̃ in angelis tranſmutatio: tẽpore mẽſurant̃ cum in eis ſit priꝰ ⁊ poſterius. Nõ tamen tẽpus illud eſt eiuſdẽ rõnis cũ tẽpore quo res corporales ⁊ earũ motꝰ mẽſurantur: cum nõ depẽdeat a motu celi. ¶ Secũdũ falſum eſt: ꝙ eadẽ eſt mẽſura opationis rei q̃ eſt nature. Hoc eni eſt ꝯtra philoſophũ iiij. phiſicoꝝ. q̃ dicit ꝙ inſtans eſt mẽſura ſubſtãtie mobilis in toto motu. ⁊ tñ motꝰ que ẽ eiꝰ opatio non inſtãti: ſed tempore mẽſurat̃ vt ibi ꝓbatur. ¶ Itẽ corpa celeſtia q̃ intrãſmutabilia ſunt ſm ſuã ſubſtãtiam ⁊ eſſe: euo mẽſurant̃. ſed eorũ motus non euo: ſed tẽpore mẽſurat̃. vt etiã philoſophi docuerũt. ¶ Itẽ in euo non ẽ pus ⁊ poſteriꝰ ſucceſſionis vt etiam magiſter Mathias concedit. quo euo ſubſtãtia angeli menſurat̃. Et tamẽ multe opationes ſunt angelorũ quas nõ ſimul a principio habuerunt neq; nũc habẽt: vt opationes ille quas habẽt circa nos. Itẽ ⁊ opationes immanentes vt ſunt noue illuminationes quas nõ ſemp neq; ſimul habuerũt. Itẽ ⁊ eoꝝ intellectiones q̃ dicunt̃ veſpertine q̃ non oẽs ſunt ſimul ⁊ ſemp. ꝑut Auguſtinus vult. viij. ſup Geñ. ad lrãm. Et cum omnes huiuſmodi opationes non ſint ſimul in angelis ⁊ ſemp a ſui principio: manifeſtũ eſt ꝙ erunt in ſucceſſione. ⁊ ꝑ cõſequens ꝙ non mẽſurant̃ euo: quod eſt totum ſimul quo ſubſtantie angeloꝝ mẽſurant̃. ¶ Unde aſſũptũ illud falſiſſimũ ẽ. ⁊ per cõſequẽs obiectio eius nullius eſt momẽti. Sed contra morulas ipſas quas magiſter Mathias tetigit: plura ſe offerebant: niſi a principio me conſtituiſſem veritatis ſancti Thome defenſorem: non aduerſantium vbi etiam erraſſe eos conſtaret: offenſorem.

¶ Circa capitulũ. xlviij

In caplo. xlviij. cum poſtillator exponeret illud. laude mea infrenabo te ne intereas: de impoſitione cerimonialiũ quibus deus occupauit populũ iudeoꝝ ac ꝑ hoc infrenauit ne idolis ſeruiens interiret. Burgeñ. dicit magis ꝓprie exponi ſic. q: ꝑ diuinaꝫ laudem hõ aſcẽdit in deũ ꝑ affectũ. in tantũ ꝙ per hoc retrahitur ab his q̃ ſunt contra deũ. Ad quod allegat ſanctũ Tho. ſecũda ſecunde. q. xcj. ar. ꝑmo. ¶ Cõtra quã expoſitionẽ magiſter Mathias arguẽs inducit poſtillã ſancti Tho. in hoc loco q̃ oĩno conformis eſt expoſitioni poſtillatoris. et in fine vt aliquid in ſctũm Tho. rephenſionis retorqueat: dicit Burgẽſem relinq̃re dicta ſancti Tho. in cõtradictiõe quaſi cõtradictio ſit inter expoſitionẽ ſuã hic et ea q̃ dixerat ſecũda ſecuude. ¶ Sed certe hic magis eſt arguẽdus magr̃ Mathias mali affectꝰ q̃ꝫ falſi intellectꝰ. Nam non ignorabat ꝙ ⁊ ſi textus huius capituli ad lrãm ⁊ hiſtorice intelligedꝰ eſſet ſm expoſitionẽ quã habuit ſanctꝰ Tho. in hoc capitulo ⁊ poſt euꝫ poſtillator: ꝙ moraliter exponi poſſit de quocũq; q̃ occupatus in laudibꝰ diuinis retrahit̃ ab his q̃ ſunt cõtra deũ. In quo ſenſu allegat ſctũs Tho. auctoritatẽ huiꝰ capituli i ſecũda ſecũde. ¶ Unde cõſtat ꝙ nulla i dictis eiꝰ ẽ cõtra=

dictio niſi dixerit magiſter Mathi. q̄ ſenſus ſpũales. vt allegoricus. anagogic⁹. et moralis cõtradicũt ſenſui litterali. Quod eſſet nouam ⁊ extraneam theologiam ne dicam erroneam inuenire.

¶ Circa librum Hieremie. Capitulo. x.

In capitulo. x. Hiere. Burgen. in ſua additiõe allegat ſctũ Tho. dicentẽ p̄ma. p. q. lxx. ar. iij. q̄ inter ponẽtes corpa celeſtia eſſe animata: ⁊ ponẽtes ea nõ animata: parua vel nulla differẽtia eſt in re ſed in voce tm̃. ¶ Cõtra q̃ magr̃ Math. arguit q̄ꝛ Plato ⁊ alij philoſophi ponẽtes corpa celeſtia eẽ animata: dixerũt mũdũ eſſe animal. ac p̄ hoc poſitio gẽtiliũ voluit aïas cõiũgi corporibus celeſtib⁹ ſic vt cõſtituerẽt vnum p ſe cũ eis ⁊ tanq̄ forme. Sed poſitio catholicoꝝ eſt q̄ anime mouẽtes corpa celeſtia vniant̃ eis vt motores p̄ciſe ⁊ non vt forme. vnde cõcludit manifeſtũ eſſe q̄ nõ ſit modica differẽtia inter p̄dictas opiniones nec vocis tantũ: ſed rei. Hec magiſter Mathi. ¶ In quib⁹ plane conſtat q̄ de opinionib⁹ ariſtotelis ⁊ platõis circa animationẽ celeſtiũ corpoꝝ: nõ recte ſenſerit. Naꝫ plato vt Gregori⁹ niſen⁹ refert q̃ ⁊ tãgit ariſtoteles. ij. de anima: poſuit hominẽ nõ eſſe aliq̃d cõpoſitũ ex aïa ⁊ corpore. ſed q̄ ẽ aïa vtens corpe vt intelligat̃ eſſe in corpe ſicut nauta in naue. vnde nõ ſolũ corpa celeſtia: ſed etiam corpa humana dixit nõ aliter animata niſi in q̄tũ anima vnit̃ corpi ſicut motor mobili. ⁊ inde ẽ q̄ poſuit animã intellectiuã vniri corpori p ſpũalem cõtactũ. imo poſuit vt philoſophus dicit ſecũdo celi ⁊ mũ. q̄ moueret celum p quandã coactionẽ ⁊ violẽtiã. quod eſt cõtra rõnem forme ſubſtãtialis alicui⁹ corpis. De ariſtotele vero mãifeſtũ eſt ex viij. phiſicoꝝ. et. ij. de celo q̄ non poſuit in corporibus celeſtib⁹ de virtutib⁹ anime: niſi intellectiuã. vnio aũt intellectiue p̄tis p̄ut a ſenſitiua ⁊ vegetatiua ſeparatur: ẽ ſicut dirigẽtis mouẽtis ⁊ gubernãtis. vñ euidẽter patet q̄ ariſtotelici ⁊ platõici nõ docuerint animas celeſtiũ corpoꝝ eẽ eorũ formas ſubſtãtiales nec cũ eis aliq̃d vnũ p ſe ⁊ ſubſtãtialiter cõſtituere. ſed eis vniri ſicut motor mobili p̄ciſe. Ex quo ſequit̃ catholicoꝝ poſitionem ⁊ illorum philoſophoꝝ: ſola voce differre. nõ in re p̄ut ſanct⁹ Tho. dicit. ¶ Q̃d autẽ arguens obijcit ex dictis Aug⁹. q̄ platonici poſuerũt mũdũ eſſe aïal: nõ obſtat. q̄ꝛ platonici ſic dicẽtes: in vocis appellatione errauerũt appellãtes animal: aggregatũ ex aïa p̄ motore ⁊ corpe p̄ mobili. Quod valde ĩpropꝛie imo ⁊ falſe dictũ eſt. Non enĩ q̃litercũq̄ꝫ cõiũgant̃ aïa ⁊ corp⁹: cõſtituũt aïal. ſed ſi coniungant̃ vt forma ⁊ materia q̃ illi negabãt. vnde in voce ⁊ nõ in re deficiebãt. ⁊ eſt ſimilis mod⁹ loquẽdi cuiꝫ magr̃ ſentẽtiaꝝ dixit. xxij. diſ. tertij libri. xp̄m in triduo mortis fuiſſe hoïem. Nõ enĩ errauit in ſenſu credẽs aïam xp̄i in triduo mortis ei⁹ non fuiſſe a carne vere ⁊ realiter ſeparatã. q̄ꝛ hoc eſſet erroneũ. ſed errauit in vocis appellatione putãs aïam ⁊ corpus etiã non coniuncta: ſufficere ad hoc q̄ ſuppoſitum diuinum cui vtrũq̄ꝫ vnitũ manſit: denominaretur homo.

¶ Circa euãgeliũ mathei. Capitulo. iiij.

In caplõ. iiij. Mat. ſup illud. maritima in finib⁹ zabulõ. Poſtillator reprobat expoſitionẽ q̃ intelligit illaꝫ eſaie p̄phetiã: de duab⁹ captiuitatib⁹ hebreoꝝ. quaꝫ poſuit ſanctus Tho. ſupꝛa eſaie. ix. ⁊ obijcit hic poſtillator hiſdẽ rõnibus q̃bus ibi. ſed de reſponſione p ſctõ Tho. vide ibi eſa. ix. Ratio autẽ q̃ hic p poſtillatorẽ addit̃ q̄ q̄ꝛ illud.

Paruulꝰ natꝰ eſt nobis exponit̃ ab om
nibꝰ de xp̃o. ꝙ ideo totũ p̄cedens capituli
debeat de ſolo xp̃o exponi: nõ cogit. quo-
niã ſm regulas traditas ab Iſidoro de
modo exponẽdi ſacrã ſcripturã. q̃s etiam
poſtillator p̄miſit in ſecũdo ꝓlogo ſuper
Gen̄. aliq̃n ſcriptura ſimul cõtexit ſermo
nes q̃ ad diuerſa referunt̃. Unde ⁊ in eodẽ
capitulo eſa. cũ exponat̃ illud. paruulꝰ na
tus eſt nobis d̄ xp̃o ad lr̃am: ſtati ſequen-
tem. ſ. verbũ miſit dñs ⁊c. ipſemet poſtil-
lator exponit de liberatione pp̄li iude a re
gibus iſrael ⁊ ſirie ipm̄ ꝑſequentibus.

¶ Circa capitulum. xj.

In caplõ. xj. Burgen̄. i ſua
additione induxit ad ꝓpoſi
tum ſuũ ꝙ xp̃s in ſciẽtia ac-
q̃ſita ac expimẽtali ꝓfece-
rit ſm ꝓceſſum etatis. Qđ
dictũ eſt ſm doctrinã ſancti Tho. iij. p. q.
xij. ar. ij. q̃uis Burgen̄. illud non alleget.
¶ Sed magiſter Mathi. ne aliq̃d de do
ctrina ſãcti Tho. ſuis calũnijs relinquat
intactum: inquit. dictũ illud ea rõne eſſe
dubiũ: quia ſi xp̃s aliquid didiciſſet ꝑ ex-
perientiã quod p̄us vel qualiter p̄us non
nouit: ſequit̃ ꝙ non fuit ab inſtanti cõcep
tionis ſue omniſciẽs. quod eſt cõtra ſan-
ctos doctores ⁊ magiſtrũ ſentẽtiarum li-
bro. iij. Hec magiſter Mathias. ¶ In
qua argumẽtatione ſi accipit omniſciens
ſm ꝓpriam ſignificationẽ ⁊ cõmunẽ vſũ
loquẽdi ſanctoꝝ doctoꝝ. ꝓut. ſ. dicit̃ om-
niſciẽs. i. omnia ſciẽs: certe nõ eſſet magnũ
ꝙ mediocriter doctꝰ in dialecticis: plene
atq; in ꝓmptu rõnem ſuã euacuaret. dice
ret enim ꝙ in argumẽto cõmittit̃ fallacia
figure dictionis. nã mutat̃ quid in quali-
ter. cũ dicitur xp̃s eſt omniſciẽs ab inſtan-
ti conceptionis: ergo ꝑ proceſſum etatis
nõ alio modo nouit aliquid q̃ꝫ prius. Un
de concedimus ꝙ nihil xp̃s nouerit ꝑ ſciẽ-
tiam experimentalem quod ante per ſciẽ-
tiam inditam ac beatã non ſciuerit. Sed
cum hoc ſtat ꝙ per ſcientiam acquiſitam
vel experimentalem ſciuerit alio modo. ſ.
per actionẽ intellectꝰ agentis abſtrahen-
tis ſpecies intelligibiles a phantaſmatibꝰ.
¶ Si forte accipit arguens omniſciens
abuſiue ⁊ extra mentem loquentium ideſt
omnia ⁊ omnimodo ſciens: ſic non conce-
dit ꝙ xp̃s ab iſtanti cõceptionis fuit om-
niſciẽs. nec illđ ſcti doctores vnq̃ dixerũt.

¶ Circa capitulum. xix.

In caplõ. xix. cuꝫ Burgen̄.
de indiuiſibilitate matrimo
nij tractaret cõtra modum
dicẽdi poſtillatoris: induxit
ad ꝓpoſitũ ſuũ quoddã ſã-
cti Tho. dictũ ex p̄ma ſecũde. q. cij. ar. v.
ad tertiũ. ſ. ꝙ matrimoniũ fuerit in veteri
lege ꝓut eſt in officiũ nature. nõ aũt ꝓut
eſt ſacramẽtum cõiunctionis xp̄i ⁊ eccleſie
q̃ nondũ erat facta. ¶ Sed magr̃ Ma-
thias ſua mirabili ſapiẽtia obijcit in con-
trariũ. Primo q; vt btũs Gregorius ait.
eccl̃ia incepit ab abel iuſto. ergo incõueni
ens eſt dicere ꝙ in veteri lege non fuiſſet
deo coniũcta. ¶ Secũdo q; vetus teſta-
mentũ frequẽter oſtendit ſinagogam deo
deſpõſatã. q̃ deſponſatio eſt in vna ſpõſa
vſq; ad nouiſſimũ iuſtũ. cui eccleſie totali
xp̃s vt ſpõſus ſm deitatẽ ab initio cõiun
ctus ẽ. Nã xp̃s ⁊ ſi ex tp̄e eſt factꝰ homo:
eternaliter tamẽ fuit xp̃s. q; a patre vnctꝰ
ꝓut vnctio ſignificat cõmunicationẽ per
generationẽ. ¶ Itẽ ſm magiſtrum ⁊ do-
ctores libro. iiij. matrimoniũ fuit ſacramẽ
tum ante peccatũ. igit̃ alicuiꝰ ſacre rei ſig
num ⁊ nõ niſi cõiũctionis dei ad animam
iuſtã q̃ eſt eccleſia vel i eccl̃ia. Hec magr̃
Mathi. ¶ In quibꝰ admiratiõe dignũ
habet̃ quo ſpũ de ſacris litteris ac ſacra-
mẽtis diuinis: argumẽtis dũtaxat ſophi-
ſticis ſuſcitet diſputationem. Cum enim
ſctũs Tho. dicit ꝙ in veteri lege nonduꝫ

facta fuerat cōiunctio xp̄i ad ecc̄liam: loq̄
tur vt cōmuniter doctores loquunt̄ ď xp̄o
ꝛ ecclesia. De xp̄o: ẜm ꝙ nominat subsi-
stēs in duabus naturis. diuina. s. ꝛ huma-
na. Q̄d ꝛ ꝓpria nominis significatio im-
portat. Itē loquit̄ de cōiunctione xp̄i ꝛ ec
clesie q̄ facta est mediāte incarnatione per
quā factū ē vnum corp⁹ ecclesie ẜm cōfor
mitatem nature cui⁹ xp̄s est caput prout
ap̄ls ait p̄ma Cori. xij. ꝛ Ephe. p̄mo ꝛ. v.
Unde magr̄ li. iiij. xxvj. distin. exponens
illud ap̄li ephe. v. ego aūt dico in xp̄o ꝛ ec
clesia: ait. ecclesia xp̄o copulat̄ volūtate ꝛ
natura qꝛ idem vult cū eo ꝛ ipse formā as
sumpsit de natura hoīs. Itē loquit̄ sctūs
Tho. de cōiunctione spūali q̄ fit ꝑ nouita
tē gr̄e in sacramētis ex ope operato collate:
per quē modū ap̄ls dicit prima Cori. xij.
etenī in vno spū oēs nos in vnū corpus
baptizati sum⁹. De qua etiā cōiunctione
dn̄s dicebat Mat. vlti. ecce ego vobiscū
sum omnib⁹ dieb⁹ vsqꝫ ad cōsumationē
seculi. q̄ modus cōiunctionis. s. ꝑ gratiam
datā in sacramētis ex ope operato: non fue-
rat ante xp̄i incarnationē. ¶ Item loquit̄
de ecclesia ꝓut dicit multitudinē fidelium
noua lege gr̄e ꝛ nouis gr̄e sacramētis adu
natam. de q̄ ap̄ls dicit Ephe. v. ꝙ xp̄s di-
lexit ecclesiā ꝛ seipsum tradidit ꝓ ea vt il-
lam sanctificaret mūdans eam lauachro
aque in verbo vite. De qua etiā dn̄s inq̄t
petro. tu es petr⁹ ꝛ sup hanc petrā edifica
bo ecc̄liā meā. Mat. xvj. Ecclesia enim
in hac significatione: nō fuit āte xp̄i incar-
nationē sed formata fuit ꝑfluentibus vn
dis aque ꝛ sanguinis ex latere xp̄i dormiē
tis ꝓut habetur expresse de summa trini-
tate ꝛ fi. catho. in cleme. ¶ Secundū has
acceptiones xp̄i ecclesie ꝛ coniunctionis q̄
sunt ꝓprie ꝛ in cōmuni vsu loquendi do-
ctorum: patet euidenter equiuocatio com-
missa in primis duobus magistri Ma-
thie sophismatibus in quibus accipitur
xp̄s ꝓ supposito filij dei. nō vt subsistit in
natura humana. ꝛ ecclesia generaliter ꝓ
quacūqꝫ fidelium cōgregatione: ꝛ coniun
ctio ꝓ vnione anime ad deū ꝑ grām cō-
muniter dictā. ¶ Quod aūt dixit xp̄ꝫ eter-
naliter fuisse: sub hoc intellectu quia fili⁹
est a p̄re vnctus ꝓut vnctio significat cō-
municationē ꝑ generationē: noua q̄dam
adinuētio est ꝛ modus loquēdi periculo-
sus. nā vt sctūs Tho. notabiliter dicit con
tra gētiles li. iiij. cap̄. xxxiiij. nusqꝫ ante in-
carnationē dn̄i: scriptura nominat deum
aut dei verbū: xp̄m. qm̄ xp̄s vnctus inter-
pretat̄. xp̄s aūt Jesus: vnctus dicit̄ spiri-
tu sancto ꝓut btūs petrus exponit actuū
x. Unde cū fili⁹ dei ab eterno nō sit vnct⁹
spū sancto qꝛ sic spūs sanct⁹ esset maior fi
lio vt sanctificās sanctificato. vel fili⁹ pro
cederet a spū sancto. vocādo improprie ꝛ
abusiue vnctionē emanationē qd̄ est erro
neū. Sequit̄ ꝙ filius dei nō fuerit ꝓprie
loquendo xp̄s ab eterno nisi ẜm dei ꝓde-
stinationē. ¶ Ad tertiū quod est ex aucto
ritate magistri ꝛ doctorꝫ li. iiij. dicit̄ ꝙ an-
te peccatū vtiqꝫ verū est: matrimoniū fuis
se sacramētum vt cōmuniter dicit̄. i. sacre
rei signū. Non solū coniunctionis dei ad
animā vt arguēs min⁹ subtiliter obiecit:
sed etiā coniūctionis xp̄i ad ecclesiā tēpo-
re plenitudinis gr̄e realiter fiēde. ẜm quē
modū nō negat sanct⁹ Tho. matrimoni-
um ante peccatū fuisse sacramētū: sed ex-
presse illud docet secūda secūde. q. ij. arti.
vij. qd̄ sacramētum dicit p̄mū hominē nō
ignorosse. idē sentit. iij. parte. q. p̄ma arti.
iij. Et multū expresse. q. lxj. ar. ij. ad tertiū.
Et tn̄ nō ideo sequit̄ ꝙ matrimoniū vt ē
sacramentū noue legis: fuerit ante pecca-
tū. Certum est enī matrimonium esse sa-
cramentum noue legis vnū de septē sacra
mētis ecclesie. Cū hoc teneat ecclesia ꝛ cō
trariū dicere sit hereticū ꝑ cap̄. ad abolen
dā de hereticis. ꝛ ꝑ cōsequēs ꝙ institutio-
nē habuit a xp̄o sicut ꝛ cetera ecc̄lie sacra-
mēta. In q̄ acceptione nō fuit realiter ꝛ i

actu ante xp̄i incarnationē alias nō fuiſſꝫ inſtitutum a xp̄o. Et in hac ſignificatione loquit̄ ſanct⁹ Tho. de ſacramēto vbi in loco p̄allegato p̄ma ſecūde dicit matrimoniū in veteri lege nō fuiſſe ſacramētū. Unde et. iij. p. q. lxj. ar. ij. ad. iij. vtrūqꝫ concedit. et ꝙ ante peccatū non fuit ſacr̄m. et ꝙ fuit ſignū cōiunctionis xp̄i ad eccleſiam. Inq̄t eni ſic. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ matrimoniū fuit iſtitutuꝫ in ſtatu inocētie nō ſ̄m ꝙ eſt ſacr̄m: ſed ſ̄m ꝙ eſt in officiū nature. ex cōſequēti tñ aliq̄d ſignificabat futurū circa xp̄m ⁊ eccleſiā ſicut ⁊ oia alia i figura xp̄i preceſſerūt. Hec ſctūs Tho. Male ergo inepte ⁊ ſophiſtice magiſter Mathi. impugnat dictum ſcti Tho. In quo ⁊ apte magiſtro Scoto aduerſat̄ cuius doctrinā ipe colit q̄. xxvj. di. iiij. li. tenet ꝙ matrimoniū ante pctm̄ non fuit ſacr̄m ꝓprie loquēdo. Itē ⁊ poſtillatorē cui⁹ ſe fatetur defenſorē: nō min⁹ q̄ꝫ ſanctū tho. rep̄hēdere cōprobat̄. Nā ſup illud ephe. v. Ego aūt dico in xp̄o ⁊ eccl̄ia. ſic ait poſtillator. licet eni filius dei p̄rem nō reliq̄rit qꝛ ſemp eſt in ſinu patris vt dicit̄ Ioā. p̄mo: tñ ſ̄m quandā apparētiā dicitur patrē reliquiſſe inq̄ꝫtum apparuit in mūdo viſibilis in forma ſerui ad cōiungēdum ſibi eccleſiā ꝑ myſteriū incarnationis ⁊ paſſionis ſue ſicut ſpōſam. Hec poſtillator. vbi coniunctionem xp̄i ⁊ eccleſie dixit fuiſſe per incarnationem filij dei.

¶ Circa capitulū. xxj.

IN capitulo. xxj. occaſione illius verbi. Hic eſt heres. poſtillator mouet q̄ſtionem vtrū iudei cognouerint Ieſum nazarenū eſſe xp̄m ſibi ꝓmiſſum. In cuius abſolutione recitat opinionem q̄ ſancti Tho. eſt. iij. parte. q. xlvij. articulo. v. ſcilicet ꝙ in poplo iudeorum ij qui dicebant̄ minores vt laici ⁊ vulgares ea dūtaxat ſcientes que ſunt de neceſſitate ſalutis: ſubtilia tamē ſcripturaꝝ ⁊ ꝓphetarū dicta ignorātes: nō cognouerunt Ieſum eſſe xp̄m ꝓphetam in lege ꝓmiſſum. ea rōne quia ſcripturas ignorabant q̄ de temporis determinatione ⁊ de ſignis aduētus ſui loquunt̄. Sed maiores qui principes eorū dicebant̄: cognouerūt eum eſſe ꝓphetā a deo ꝓmiſſum ⁊ miſſū. quia cū ſcirent ſcripturas q̄ de ſignis ⁊ tēpore ſui aduētus loquunt̄: videbāt oīa in eo impleri q̄ ſcripta erāt. ipſum tamen eſſe deū non cognouerunt. Unī ap̄ls dixit p̄ma Corin. ij. Si enī cognouiſſent nūq̄ꝫ dn̄m glie crucifixiſſent. q̄ſi diceret. nūq̄ꝫ eius diuinitatē cognouerūt. ¶ Hoc tamē ſecundū poſtillator declinat ⁊ tenet ꝙ maiores ac pricipes iudeoꝝ cognouerūt xp̄m eſſe deū. ⁊ ꝓbat illud cōtra poſitionē ſancti Tho. tum qꝛ Ioānis. xv. xp̄s ait. nūc autē viderūt ⁊ oderūt me ⁊ patrē meum. qḋ autē videtur: manifeſte cognoſcit̄. tuꝫ quia ſup illud ꝙ dicit̄ in hoc caplo. Agricole vidētes filiū dixerūt intra ſe. Hic eſt heres. Dicit Hieronym⁹. manifeſte probat dn̄s his verbis iudeoꝝ principes nō per ignorantiā ſed ꝑ inuidiā dei filiū crucifixiſſe. tum etiā per rōnem. qꝛ ſicut ſcripture determinate loquunt̄ de tēpore aduētus xp̄i Danie. ix. ⁊ de ſignis ſui aduētus. Gen̄. xlix. ⁊ de modo ei⁹ veniēdi. in paupertate ⁊ humilitate zacha. ix. ita expreſſe vel expreſſius loquuntur ſcripture ꝓphetaꝝ de eius diuinitate. Hiere. xxiij. ecce dies veniunt ⁊c̄. In qua auctoritate vbi ponitur dn̄s: habet̄ in hebreo nomē tethagramaton. qḋ nullo modo pōt dici de alio niſi ḋ deo vero. Unde cū iſta auctoritas etiam ſ̄m doctores hebraicos expoſita ſit ḋ xp̄o. ſequit̄ ipſum eſſe verū deū. ¶ Itēꝫ Eſaie ix. Paruulus datuſ eſt nobis ⁊c̄. Sequit̄. ⁊ vocabitur nomē eius admirabilis conſiliarius. deus fortis. que auctoritas etiaꝫ ſ̄m hebreos intelligitur de xp̄o in qua ſit expreſſa mentio de eius diuinitate. Ex q̄-

bus cōcludit poſtillatoꝛ ꝙ maioꝛes de po
pulo iudeoꝝ ſicut habuerūt noticiaʒ de tē
poꝛe ⁊ ſignis aduentus xp̄i: ita noticiam
per ſcripturas habuerūt de eius diuinita-
te. ⁊ ſic dicit ꝙ in p̄ncipio p̄dicationis xp̄i:
iudeoꝝ maioꝛes verā de ipſo habuerunt
extimationē ⁊ in habitu ⁊ in actu ꝙ. ſ. eſſʒ
deus. ſed cū incepit contra eos pꝛedicare:
paſſionibus ire inuidie ⁊ rancoꝛis excita-
ti ſunt contra eum. quibus paſſionibꝰ im
pediti ab actuali cōſideratione eius veri-
tatis quam p̄us habuerāt de xp̄o: machi-
nati ſunt in eius moꝛtem ad modū incōti-
nētis qui paſſione cōcupiſcibili abſoꝛtꝰ:
elegit foꝛnicari. quod alias nouit eſſe ma-
lum ⁊ fugiēdū. Hec poſtillatoꝛ ĩ ſumma.
¶ Que tamē revera modicam ſctō Tho.
afferunt difficultatē. Nā ad pꝛimas duas
auctoꝛitates ip̄e ſctūs Tho. reſpōdet exp̄ſ
ſe. iij. par. loco p̄allegato. Ad p̄mā ꝙ in ea
auctoꝛitate. ſ. viderunt: nō refertur ad di-
uinitatē neqʒ ad pſonam xp̄i: ſed ad mira-
cula q̄ ante eos fecerat. ex q̄bus ꝙ eum nō
cognoſcerēt filiū dei: ex odio ⁊ inuidia ꝓ-
ceſſit. Unde ante illa verba p̄mittiť ſi ope
ra nō feciſſem que nemo alius fecit: pecca
tum nō haberēt. Sequiť immediate. nunc
autem viderūt. ſ. op̄a. vnde nō diciť vide-
runt me. ⁊ ita auctoꝛitas illa non facit pꝛo
parte poſtillatoꝛis. Ad ſecundaʒ r̄ndet ꝙ
pꝛincipes iudeoꝝ in pſona colonū dixerūt
xp̄m eſſe heredē: quia cognouerūt ipſum
eſſe xp̄m p̄miſſum in lege. ⁊ eſſe filiū dei.
nō per naturā: ſed p excellentiā grē ſingu
laris. nō eniʒ poterāt mēte cōcipere ꝙ cru
cifigerēt eum ſi ipſum eſſe filiū dei p natu
ram cognouerāt. Nam vt bene dicit bur-
geň. nullus in tantam deuenit inſaniaʒ: ꝙ
credat diuinā maieſtatem in ꝓpꝛia pſona
ſuperare. ¶ Ad rōnem poſtillatoꝛis reſ-
pondet Burgeň. ⁊ bene. ꝙ q̄zq̄ʒ ſcripture
ſacre ꝓphetarum que mentionem expꝛeſ
ſam faciunt de diuinitate xp̄i ſint ƀm verū
intellectū ſatis euidētes fidelibus ad eiuſ-
modi myſterium oſtēdendum: ex illis ta-
men non ſumitur efficax argumētum ad
hoc ꝙ pꝛincipes iudeoꝝ tale myſteriuʒ de
diuinitate xp̄i cognouiſſent. quia hoc my
ſterium in tm̄ capacitatem humanā exce-
dit: ꝙ raro vel nūq̄ʒ ſine auxilio dei ſpecia
li intelligi pōt. Unde p̄miſſas auctoꝛita-
tes veteris teſtamenti maioꝛes iudeoꝛum
varie poterant exponere non valentes tā-
tam excellētiam capere. niſi quibus diui-
na fiebat de eo reuelatio. Poterant enim
putare ꝙ eſſent intelligēde non ƀm ꝓpꝛiā
ſignificationē: ſed ſimilitudinarie. ſicut cū
deus in ſacra ſcriptura leo appellatur vel
agnus aut lapis. Nec eſt ſimile quod po-
ſtillatoꝛ inducit de alijs xp̄i conditionibꝰ.
vt de tempoꝛe ⁊ ſignis aduentus eius. de
virtutibus ⁊ eius excellētia reſpectu alioꝝ
ꝓphetarū ⁊ ſimiliū. Nā cognitio harum
cōditionū non excedit cōmuneʒ humane
itelligētie capacitatē vt ꝺ ſe patet. ¶ Sed
magiſter Mathi. hanc ſolutioneʒ putat
eſſe minꝰ ſufficientē dicēs. ꝙ vbi ſacra ſcri
ptura plane dicit aliquid ad fidē ⁊ moꝛes
ꝑtinens: ibi fides debet adhiberi ꝑut di-
cit btūs auguſtinꝰ. xj. de ciui. dei. Unde cū
ſacra ſcriptura clare dicat ꝑut etiam a do
ctoꝛibus hebꝛeoꝝ exponiť xp̄m foꝛe deuʒ:
ei fides accōmodanda ē. ⁊ p cōſequēs non
erat neceſſaria ſpecialis reuelatio apud
doctos ⁊ p̄ncipes iudeoꝝ ad illud ſciēduʒ.
ſed ſufficere potuit fides acq̄ſita nō impe-
dita p pꝛauā volūtatē. ¶ Et pꝛeterea di-
cit ipſe diſſimilitudo inter noticiā ꝺ xp̄i di-
uinitate ⁊ noticiā de tēpoꝛe ⁊ ſignis ⁊ ali-
js cōditionibus aduētꝰ xp̄i quā Burgeň.
aſſignat: non valet. qꝛ tēpus aduētꝰ xp̄i in
ſcripturis ita fuit occultatū in cōputatiōe
ebdomadarū a daniele deſcriptarū: ꝙ nō
ſolū apud hebꝛeos: ſed etiā apud catholi-
cos doctoꝛes in expoſitione multa eſt di-
uerſitas. Similiter ⁊ alij paſſus ſonantes
tēpus aduētꝰ xp̄i ab hebꝛeis modernis ⁊
antiq̄s coꝛrupte exponunť. ergo non pōt

ſumi ex ſcripturis argumētuꝫ efficax ꝺ aduētu xp̄i ſicut nec ꝺ ei⁹ deitate. Hec magr̄ Mathi. Nonnulla alia deducit contra Burgeñ. q̄ certe digna eſſent reprehēſiōe niſi ꝓpoſiti nr̄i fuiſſet vt a pͥncipio ꝓmiſimus: ea p̄ciſe q̄ ſact⁹ Tho. docuit defendere ac ꝓbare. ¶ Dicim⁹ ergo ad primam impugnationē magiſtri mathie. pͥmo falſum eſſe ꝙ ſacra ſcriptura veteris teſtamēti clare dicat xp̄m fore verū deū ita ꝙ certitudinē faciat euidentie. nec ſit neceſſaria fides infuſa ſed ſufficiat fides acquiſita ꝓut ipſe dicit. Nam myſteriū incarnatiōis xp̄i expreſſius ponit̄ in nouo teſtamēto q̄ꝫ in veteri vt de ſe patet ⁊ ab omnib⁹ conceditur. ⁊ tamē multi heretici totū nouuꝫ teſtamentum recipiētes: illud ꝓ ſuis erroribus exponūt. ⁊ aliq̄ negant diuinitateꝫ in xp̄o vt arri⁹. Aliqui verā humanitatem ſicut maniche⁹. Alij dicūt xp̄ꝫ nō habuiſſe animā intellectiuā vt appollinaris. Ex quibus erroribus ſequit̄ xp̄m nō eſſe verū deum ⁊ hominē. ergo ſi predicti heretici exponebāt ꝓ ſe nouū teſtamētum: multo magis iudei poterūt ꝓ ſe exp̄oere ſcripturas veteris teſtamēti in quibus minus expreſſe myſteriū incarnationis habetur. Sed ⁊ poſtillator cuius magiſter mathi. ſe defenſorem predicat: expreſſe dicit hoc loco in fine q̄ſtionis ſue ꝙ noticia quaꝫ iudei habuerūt per ſcripturas ꝓphetarum: non erat certa certitudine euidētie. Tum quia talis certitudo p demōſtrationē habetur. tum etiā quia ꝓphetie poſſunt multipliciter exponi. Et in diſputatione ſua quā fecit vtrū ex ſcripturis receptis a iudeis poſſit efficaciter ꝓbari ſaluatorē noſtrum fuiſſe deū ⁊ hominē: manifeſte tenet ꝙ id ꝓbari non poteſt efficaci ꝓbatione. ita ꝙ nullo modo poſſit euitari ſine euidēti negatione vel cōtradictione ſacre ſcripture. Non ergo poſtillator vellet ſic p magiſtruꝫ Mathi. defendi. ⁊ cum dicit ꝙ a doctoribus hebreoꝝ exponit̄ per auctoritates ſcripture xp̄m eſſe verum deū ⁊ hominē: dico ꝙ eam expoſitionē quidā ſpeciali dei auxilio habuerūt magis q̄ꝫ ex ipſa auctoritatū euidētia. vnde ⁊ legētiū huiuſmodi auctoritates alij verū habuerunt intellectū: alij falſum. in quo ⁊ nō modica inuenit̄ varietas. Ex quo ſequit̄ falſum eſſe qꝺ ſecundo dicit. ſ. ꝙ apud doctos et principes iudeoꝝ non erat neceſſaria ſpecialis reuelatio ad ſciēdum xp̄m eſſe deuꝫ ⁊ eſt cōtra id ꝙ ap̄ls dicit pͥma Corin. ij. oculus nō vidit nec auris audiuit nec i cor hoīs aſcēdit q̄ preparauit de⁹ hijs qui diligunt illum. nobis aūt reuelauit de⁹ per ſpūm ſuū. vnū enim eoꝝ q̄ preparata ſūt diligētib⁹ deū: eſt cognitio myſterij icarnationis ſm̄ illud Joā. xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te deū verū ⁊ queꝫ miſiſti ieſuꝫ xp̄m. Itē cōtra illud Sapiē. ix. ſenſum autē tuū quis ſciet niſi tu dederis ſapientiam ⁊ miſeris ſpūꝫ tuū de altiſſimis: et Job. xxxij. inſpiratio oīpotentis dat intelligētiā. ¶ Quod aūt vlteri⁹ dicit magiſter Mathias ita fuiſſe occultatum doctis iudeoꝝ ex ſcripturis legis ⁊ ꝓphetarū tēpus aduētus xp̄i queadmodum et ei⁹ diuinitas: manifeſte falſuꝫ eſt. tū quia de tp̄e ⁊ modo aduētus xp̄i: ſunt auctoritates in veteri teſtamēto multū expreſſe i ſe ⁊ ex circūſtātijs. ſicut patet plane gen. xlix. Agei. ij. Danie. ix. ⁊ alijs locis. De diuinitate aūt xp̄i nō tā explicite habet̄ i ſcriptura veteris teſtamēti. tum etiaꝫ qꝛ ⁊ ſi de xp̄i deitate tā exp̄ſſe ⁊ explicite loq̄rent̄ auctoritates ꝓphetarū ſicut ꝺ ei⁹ aduētu: tn̄ qꝛ myſteriū diuinitatis xp̄i excedit non ſolū humane ſed ⁊ angelice itelligētie capacitatē: ⁊ eſt miraculū miraculoꝝ: magis occultū eſſet hoībus ⁊ incōprehēſibile etiaꝫ doctis in ſcripturis: q̄ꝫ tēpus aduēt⁹ eius quod ſi explicite deſcribat̄: non excedit facultatē hominis naturalē. ¶ Itē falſum ē ꝙ de tp̄e aduētus xp̄i: nō habent̄ expoſitiones hebreoꝝ vt ip̄e magr̄ dicit. ſed ⁊ in

hoc a ſuo poſtillatore recedit qui in diſpu
tatione ſua ſupra allegata circa tẽpus ad-
uent⁹ xp̄i: recitat expoſitiones hebreoꝝ
cõcludẽs ex eis tẽpus illud iã preteritum.
¶Et ꝑterea magiſter Mathi. non ſoluit
ſufficiẽter rõnẽ Burgeñ. cõtra opinionẽ
poſtillatoris ſumptã ex illa auctoritate hu
ius capli. Hic eſt heres venite occidamus
eum. Nã vt Burgeñ. hic tangit ⁊ magis
expſſe ꝑma Corin. ij. nõ valet dicere ſicut
hic ſoluit magr̄ Mathi. ꝙ ãte crucifixio-
nem habuerũt docti iudeoꝝ nondũ inui-
dia ⁊ odio excecati: verã extimationem de
xp̄i deitate in vniuerſali ſm quã dixerũt.
hic eſt heres. et tñ tpe crucifixionis habue
rũt falſam extimationẽ in particulari ꝺ ei⁹
deitate odio ⁊ inuidia deprauati. Nõ eñi
hec ſolutio ſatiſfacit: qm̄ parabola euãge
lica manifeſte loquit̃ de tpe crucif[illegible]onis
cum dicat. Hic eſt heres. venite occidam⁹
eum. ¶ Itẽ nõ ſatis apparet q̃d velit ſig-
nificare magiſter Mathi. cum dicit. Iu-
deos ante crucifixionẽ habuiſſe verã exti-
mationẽ in vniuerſali de xp̄i deitate, ſꝫ ꝙ
extimatio particularis. ſ. tpe crucifixionis:
fuerit impedita odio ⁊ iuidia. Nam ſi vo-
cet extimationẽ in vniuerſali de xp̄i deita-
te. hãc. ſ. ꝙ xp̄s eſſet vel futurus eſſet deus
quicũqꝫ hõ in particulari diceret̃ xp̄s: cõ-
cedimus. ſed illud doctrine ſcti Tho. non
aduerſat̃. Negat eñi ſctũs Tho. ꝙ iudei
cognouiſſent illũ hoiem xp̄m quẽ oculis
videbãt in actu exiſtẽtẽ inter eos conuer-
ſantẽ: eſſe deũ cũ eſſent odio ⁊ inuidia ex-
cecati. ſed non negat quin ꝑ ſcripturas ꝓ-
phetarũ: docti eorũ habuiſſent noticiam
deo inſpirante: ꝙ xp̄s quicũqꝫ ille foret fu
turus eſſet deus. Si autem appellet exiſti
mationẽ in vniuerſali eam quã iudei ha-
buiſſent ante crucifixionẽ ꝙ. ſ. ille ſingula
ris homo xp̄s quẽ actualiter ⁊ preſentiali-
ter videbant inter ſe cõuerſantẽ eſſet de⁹
⁊ extimationẽ in particulari appellet ip-
ſammet extimationem ꝓ tempore crucifi-
xionis quam dicit iudeos nõ habuiſſe: ine
pte ⁊ cõtra omnia artis dialectice documẽ
ta loquit̃. Non enim ꝓpoſitiones de eo-
dẽ ſubiecto numero ⁊ predicato variant̃
ſm rõnem vniuerſalitatis ⁊ ſingularitat̃:
ꝓpterea ꝙ diuerſis temporibus ab intel-
lectu aut formant̃ aut cõcipiuntur: ſed ac-
cipiunt̃ vniuerſalitas ⁊ ſingularitas i ꝓ-
poſitionibus: ſm ꝙ res ſubiecta abſtrahi
tur vel nõ abſtrahit̃ ab idiuidualibus cõ
ditionibus. q̃ diuerſitas non fuit in exiſti-
matione aut apprehẽſione iudeorum ꝺ di
uinitate xp̄i pro tempore crucifixionis xp̄i
⁊ ante crucifixionem. cum in vtroqꝫ tẽpo-
re: de eodem homine ſingulari ꝑut parti-
culariter et indiuidualiter videbant eum
actu exiſtere ⁊ inter eos cõuerſari: habue-
rint exiſtimationẽ ſuam. ¶Ex q̃b⁹ oibus
ſatis apparet ꝙ rationes poſtillatoris cõ
tra ſctũm Tho. ſunt inualide ⁊ ꝙ valde
inepte ⁊ minus ſufficiẽter ꝑ dicta magiſtri
Mathie ꝓbentur. ⁊ ꝑ conſequẽs ꝙ poſi
tio ſancti Tho. rationabilior ac verior ſit.
ꝙ forte diligẽti⁹ cõſiderans poſtillator ꝑ
ma Corin. ij. ſup illud. Si enim cognouiſ
ſent ⁊c̄. ad modũ dicendi ſcti Tho. redire
videt̃. Inquit eñi ⁊ breuiter põt repeti cõ
cluſio. ſ. ꝙ periti iudeoꝝ qui principes hic
dicunt̃: cognouerũt ieſum nazarenũ eſſe
meſſiam in lege ⁊ ꝓphetis ꝓmiſſũ. quia
videbant ꝓphetias ꝺ ipſo impletas quã-
tum ad tempus ⁊ locũ ⁊ alias circunſtan-
tias. Sed quia cepit predicare contra vi-
tia eorũ publice: cognitio illa ꝑ odium et
inuidiã contra xp̄m inſurgentẽ fuit in eis
obſcurata ⁊ ceperunt ꝓphetias aliter in-
terpretari. Hec poſtillator. In qua cõclu
ſione nullam fecit mentionẽ de diuinitate
xp̄i. imo videt̃ ꝙ ea intẽtione hanc conclu
ſionẽ voluit repetere: vt ibi corrigeret qꝺ
in hoc capitulo mathei dixerat de xp̄i diui
nitate cognita a iudeis. nã alias: bene po
terat tranſire in eo loco ſine replicatione il
lius concluſionis. preſertim quia ante cõ-

cluſionem ſubiunxerat. de hoc plenius di-
xi ſuper .xxi. capi. Mat. qḋ certe poterat
ipſum excuſare a tali reiteratione: niſi vo-
luiſſꝫ ibi corrigere: que hic apud Mathe
um ſcripſerat.

¶ Circa euāgeliū marci. Capitulo quinto.

In capl'o .v. poſtillatoꝛ mo
uet queſtionē ſi xp̄s fecerit
miracula ſola virtute diui-
na. In cuius ꝓſecutione re
citat modū dicēdi qui cōmu
nioꝛ eſt. ꝙ .ſ. virtus ſancti viri opantis mi-
racula: non eſt aliqua virtus pmanens p
modū habitus. ſed per modum paſſionis
trāſeuntis ſicut ⁊ pphetia. Et inducit ad
hoc rationem q̄ ſancti Tho. eſt in q̄ſtioni
bus de potētia dei. q. vj. de miraculis. arti.
iiij. quā etiā tangit ſc̄da ſecūde. q. clxxviij.
arti. p̄mo ad p̄mū. qꝛ ſi virtꝰ faciēdi mira
cula in viris ſanctis eſſet p modū habitus
pmanēs: quotieſcūqꝫ vellet miracula face
rent. ¶ Hāc rationē poſtillatoꝛ dicit inua
lidam inquiēs. Sed quicq̄d ſit ḋ cōcluſio
ne. ratio tamē nō valet. quia ſicut dictum
eſt: talis virtus opandi miracula non ē p̄n
cipalis. ſed tātū inſtrumētalis. Inſtrumē
tum autē operari non pōt q̄uis ſit pfectū
per foꝛmā ſuā: niſi moueat' actualiter per
manū artificis. ſicut patet ꝙ ſecuris nō po
teſt ſecare niſi p manū artificis moueatur.
⁊ ideo dato ꝙ talis virtus ſit manſiua: nō
poteſt tamen operari ad miracula abſqꝫ
motione diuine virtutis pꝛincipaliter agē
tis. Hec poſtillatoꝛ. ¶ In quibus plane
dupliciter deficit: quare ⁊ rō ſancti Tho.
in ſuo manet vigoꝛe. deficit pꝛimo qꝛ vni-
uerſaliter loquēs dicit inſtrumētū q̄tum-
cūqꝫ p foꝛmā ſit pfectum: nō poſſe opari
niſi tunc pꝛeciſe quando a pꝛincipali agē
te actualiter mouetur. Hoc enim falſuꝫ ē.
Nam ſeruus vt philoſophꝰ dicit in p̄mo
politi. inſtrumētuꝫ eſt dn̄i ſui ⁊ tamē agit
vt inſtrumētum cū exequit' pꝛeceptū eius
ceſſante actuali motione dn̄i que eſt impo
ſitio pꝛecepti. Itē ſemē ſm̄ philoſophos
inſtrumētum eſt anime generātis. ſed quia
virtutē habet non trāſeuntē ſed manentē
a generante derelictā: agit diſponendo ad
animā geniti etiā poſtq̄ꝫ actu ceſſat motio
actualis generantis q̄ in ſeminis deciſione
conſiſtit. Item herbe potiones emplaſtra
⁊ alie res medicinales inſtrumēta ſunt ſe-
cundum aliquē modum medicoꝝ. ſed pp
ter virtutes agendi quas habēt pmanen-
tes: operant' ad ſanitatis reſtitutionē: ceſ-
ſante actuali medicoꝝ motione que in ta-
lium rerū applicatione conſiſtit. ⁊ idem in
multis huiuſmodi inſtrumētis inuenitur.
falſa ergo eſt illa pꝛopoſitio poſtillatoꝛis
abſolute ⁊ vniuerſaliter intellecta ſicut ip
ſe loquitur. ¶ Deficit ſecundo in illatio-
ne quam intēdit. non enim recte infert' ab
ſolute ⁊ vniuerſaliter. Inſtrumētum non
agit niſi actualiter moueatur a pꝛincipali
agente: ergo q̄tūcūqꝫ perfectū ſit per foꝛ
mam: non habet in poteſtate ſua agere cū
voluerit. Apparet manifeſte falſum. naꝫ
miniſtri ſacramētoꝝ inſtrumēta dei ſunt ī
diſpēſandis ſacramētis. ⁊ deus p̄ncipali-
ter ⁊ actualiter agit circa ſacramentoꝛum
collationem. Sed qꝛ ſacerdos caractereꝫ
habet que eſt virtus pfecta permanens ⁊
imobiliter ſe habens p modū habitꝰ q̄ꝫ-
uis habitꝰ non ſit ſed potētia: pōt quoti-
ens voluerit cōficere debita materia p̄ſup
poſita. vnde ⁊ intētio agēdi requirit' ī mi-
niſtro ſacramentoꝝ de neceſſitate. qḋ non
eſſet: ſi in eius poteſtate nō eſſꝫ circa ſacra
menta agere. Itē nec erroꝛ qui in ſacramē
tis accideret miniſtris imputaret': ſi ſacra-
mentoꝛum diſpenſatio in eoꝛum poteſta-
te non eſſet. Itē humanitas xp̄i inſtrumē
tum fuit diuinitatis: ſed nephas eſt dicere
ꝙ per actiones ſuas ⁊ paſſiones non me-
ruerit homo xp̄s nobis ſalutem. meritum
autem eſt ſm̄ actiōes vel paſſiones q̄ ſunt
in poteſtate eius qui meretur. vnde qꝛ na-
turalia in poteſtate noſtra non ſunt: ideo

ſecundum philoſophum naturalibus nō meremur. Item viri iuſti in actionib⁹ ſuis inſtrumenta ſunt ſpiritus ſancti. ſm illud Roma. viij. quicūq ſpiritu dei aguntur hij filij dei ſunt. ⁊ tamen operationes iuſtorum in poteſtate eorū ſunt: alias nō eſſent ſibi meritorie. cauſa autē quare ſūt in eorum poteſtate eſt: quia ſpirit⁹ ſanct⁹ mouet viros iuſtos dando eis virtutē agēdi permanentem p modum habit⁹. ſ. gratiā ⁊ charitatē ⁊ dona ſua. Unde qꝛ magiſter ſententiarū. xvij. diſ. pmi li. fuit huius opinionis ꝙ charitas nō eſt aliquid creatum in anima: ſed ꝙ motus dilectionis eſt a ſpiritu ſancto nō mediante aliquo habitu: cōmuniter a doctorib⁹ nō tenetur. Na ſic ſequebatur ꝙ mēs humana eſſet i actu dilectionis mota tantū ⁊ nullo modo pricipium talis act⁹ ⁊ p cōſequens ꝙ act⁹ dilectionis nō eſſet homini volūtarius ac per hoc nec ſibi meritorius. quod eſſz erroneum. ¶ Et ꝑterea ex diffinitione habitus patet falſū ꝙ ſi inſtrumētū aiatū aia rationali p formā habitualē pfectū ſit: non poſſit per eam agere quotiēs voluerit: qm habitus a cōmen. iij. de aia diffinit quo quis agit cū voluerit. Item Augu⁹ in li. de bono cōiugali diffinit. habitus eſt quo aliqd agitur cū tēpus affuerit. Male ergo infert poſtillator abſolute ⁊ vniuerſaliter loquendo ꝙ inſtrumentum qūtūcūq perfectum p formā: non habet in poteſtate ſua agere. debuit enim ⁊ de inſtrumēto ⁊ de forma quam participat ad agendū diſtinguere. ⁊ tunc veriſſimam ac validā inueniſſet ratione ſancti Tho. Uerum ꝙ principalis agentis quod deus eſt: actualis motio requiritur ad actionem cuiuſuis inſtrumenti. ſed hoc eſt ꝑpter totalē ⁊ vniuerſalem rationem cauſalitatis ⁊ influentiam continuam quā habet reſpectu omnium creaturarum. ⁊ non ſolum reſpectu eorum que proprie ſunt inſtrumenta. Un non reqritur motio dei actualis ad actionem omnis iſtrumēti ſui vniuerſaliter loquendo inqūtum inſtrumētū eſt ꝑprie et ſtricte acceptū put ab alijs agentib⁹ diſtinguitur: ſed inqūtum eſt agēs creatum. Nullū eni agens creatū nec celū nec angelus (que tamē nō conſueuerūt appellari ſtricte ⁊ ꝑprie inſtrumenta) agere poteſt ſine actuali dei influētia ⁊ motione prout pulchre deducit ſanctus Tho. in de potētia dei. q. iij. arti. vij. Sed ꝑpterea nō tollitur libertas arbitrij in agendo agentib⁹ per intellectum ⁊ pfectis ſm formam habitualem que ſit principiū agendi cū voluerint. in quo poſtillator deceptus eſt. et huius ratio eſt: quia motio diuina que ad agendū requiritur: nūq deeſt. ⁊ ita ſi ponatur agens intellectuale perfectum p formam habitualem que ſit principium agēdi: in poteſtate ſua habebit agere. Certū eſt enim ꝙ ſine actuali dei motione nullā homo poteſt habere operationem. cū de⁹ operetur in omni operante. Unde Eſaie xxvj. dicit. omnia opa nr̄a operat⁹ es i nobis dn̄e. Sed hoc nō obſtante: dictum eſt Eccleſiaſ. xv. deus ab initio conſtituit hominem ⁊ reliquit illū in manu cōſilij ſui. ⁊ infra. Ante hominē vita ⁊ mors bonū ⁊ malū quod placuerit ei dabitur illi. Inſtantia autem poſtillatoris tenet de inſtrumento inanimato preciſe. ⁊ quod non habet virtutem agendi imanentem.

¶ Circa euangelium luce, Capitulo. ij.

Circa euāgeliū luce i ca. ij. poſtillator recitat duas opiniones de ſcia humana xp̄i. vna ē ꝙ i xp̄o fuerit hitual ſcia acqſita experimētalis q accipitur per operationem ſenſuum ⁊ illuſtrationum intellectus agentis. In qua ſcientia xp̄s pfecit per proceſſum etatis. Et hec poſitio eſt ſancti Tho. iij. pate. q. ix. arti. iiij. et. q. xij. arti. ij. Alia opinio eſt ꝙ xp̄s in tali ſcientia non pfecit ſm habitum ⁊ ſecūdū ſe. ſed ſolum qūtum ad oſten

ſionē in effectu. quia. ſ. ſcientiam ſuam aut ſapientiā magis ac magis oſtendebat ƀm pceſſum etatis ꝛ beneplacituꝫ ſuū. ac ꝑ ut nr̄e ſaluti expediebat. Et ꝑ iſta opinione arguit poſtillatoꝛ ad quā ipſe videtur declinare. qꝛ duo habitꝰ eiuſdeꝫ rationis: non poſſunt eſſe ſimul in eodē intellectu. ſed in xp̄o ponit̄ ſciētia infuſa: q̄ non eſt alterꝰ rōnis a ſciētia acquiſita cū ſe extēdat ad omnia ad q̄ ſciētia experimētalis ꝛ acq̄ſita ƀm ponētes eam: ergo ꝛc̄. Probat illud p exemplū. quia oculꝰ miraculoſe datus: eiuſdē rōnis eſt cū oculo dato vel generato p naturā. eo ꝙ ſunt circa ideꝫ obiectum. ¶ Soluit cōſequēter motiuum prime opinionis dicēs ꝙ nec ꝑpterea intellectus agēs in xp̄o fuit ocioſus. qꝛ operatio intellectꝰ agentis nō ſolum eſt neceſſaria in abſtractione ſpecierū intelligibiliū: ſed etiam in cōſideratione ƀm habitum ſcientie ꝑus acquiſite in qua nō abſtrahitur d̄ nouo ſpecies. Hec poſtillatoꝛ. ¶ Ad que Burgeñ. rn̄det. pmo ad rōnem ꝙ habitꝰ ſciētie iſuſe nō eſt idē ſpecie cū habitu ſciētie acquiſite etiā ſi ſint de eodē ꝛ circa ideꝫ obiectum. qm̄ habitꝰ non ſolū diſtinguūtur ƀm obiecta: ſed etiā ƀm principia actiua taliū habituū ſeu diſpoſitionū ꝑut ſāctus Tho. dicit pma ſecunde. q. liiij. ar. ij. Et inde eſt ꝙ habitꝰ ſciētiarū diuerſificātur nō ſolū ƀm diuerſitatem obiectoꝝ: ſed etiā ƀm diuerſa media q̄bus demōſtrant̄ cōcluſiones ipſarum ſciētiaꝝ. ſicut habitus ſciētie aſtrologie de rotunditate terre qui d̄mōſtrat̄ p media mathematica: aliꝰ eſt ab habitu ſciētie naturalis de eadē rotunditate terre q̄ per mediū naturale d̄mōſtrat̄. Unde cū principiū actiuū habitus ſciētie acquiſite ſit lumen naturale intellectus agentis. principiū vero actiuū habitus ſcientie infuſe ſit lumem ſupernaturale: ſequit̄ ꝙ tales duo habitus ſunt diuerſarū rōnum. ꝛ ſic poſſunt eſſe ſimul i eodē intellectu. ¶ Reſpondet cōſequenter ad exemplum inductum ꝙ non eſt ſimile. quia res naturales diſtinguuntur ſpecie ƀm principia intrinſeca tantum precipue ƀm formam. non ƀm principia extrinſeca. Nam ignis generatus ex alio igne: idem eſt ſpecie cum igne generato ex reflexione radiorum ſolarium eo ꝙ forma ſpecifica vtriuſqꝫ ignis: eſt eadem licet cauſa efficiens ſit diuerſa. ſed in habitibꝰ differentia ſpecifica accipitur ƀm pncipiū extrinſecuꝫ vt eſt principiū efficiens ſicut etiam diuerſificatur ƀm obiectuꝫ quod eſt extrinſecū. Sic reſpondet Burgeñ. ¶ Sed quia in dictis eiꝰ aliqua ſunt dubia ꝛ extra mēteꝫ ſancti Tho. melius ꝛ planiꝰ dicitur ſicut ſctūs Tho. reſpondet ad ſimile argumentū pma ſecūde. q. lxiij. arti. vlti. Erat eniꝫ argumētum tertio loco. virtus acquiſita ꝛ virtus infuſa differunt ƀm illud ꝙ ē immediate a deo factuꝫ: ꝛ a creatura. ſed idē eſt ſpecie homo quē deus formauit ꝛ quē generat natura: ꝛ oculus quem ceco nato dedit ꝛ quē virtuſ formatiua cauſat: ergo videtur ꝙ eſt eadē virtꝰ infuſa ꝛ acq̄ſita. Ecce argumētum. Sequit̄ reſpōſio. Ad tertiū dicēdum ꝙ oculū ceci nati deus fecit ad eundē actum ad quem formant̄ alij oculi ƀm naturam. ꝛ ideo fuit eiuſdeꝫ ſpeciei. ꝛ eadē rōne eſſet ſi deus vellet miraculoſe cauſare in homīe virtutes quales acquiruntur ex actibus. ſed ita non eſt in ꝓpoſito. Hec ſāctus Tho. Declarauerat non eſſe ita circa virtutes infuſas ꝛ acquiſitas in corpore eiuſdem articuli. ¶ Similiter dico in caſu noſtro ꝙ ſcientia anime xp̄i infuſa a deo ꝛ acquiſita: non fuerunt eiuſdem rationis cum non eſſent circa idē obiectum proprium ꝛ adequatum. neqꝫ circa eundem actum. Nam per habitum ſciētie infuſe: anima chriſti habuit cognitionem non ſolum omnium rerū quecūqꝫ pertinent ad ſcientias humanas: ſed etiaꝫ omniū eoꝝ que p reuelationē diuinā hoībus inoteſcūt. Item cognouit omnia ſin-

gularia pꝛeſentia pꝛeterita ⁊ futura. Item ⁊ eſſentias ſubſtātiaꝝ ſepataꝝ̄ p moduꝫ quo nate ſunt cognoſci ab aīa ſepata put ſctūs Tho. deducit. iij. par. q. xj. ar. pmo. p habitū vero ſciētie acqſite: eoꝝ pāiſe habuit cognitionē: q lumine naturali itellectus agentis ab hoīe cognoſci poſſunt. Item cognitio p p̄imuꝫ habitū infuſum: poterat eſſe ſine conuerſione ad phātaſmata. per ſcientiā vero acquiſitā: nō ſine huiuſmodi cōuerſione. nec etiā eiuſdeꝫ rationis fuerunt in xp̄o ſpecies intelligibiles infuſe ⁊ acquiſite neqꝫ p media eiuſdem rationis vtraqꝫ ſciētia que pꝓꝛie dicit noticiā concluſionis: deducebat. cū ſpecies infuſe fuerint in maioꝛi vniuerſalitate ⁊ abſtractione ⁊ min⁹ cōtracte q̄ꝫ acquiſite ⁊ maioꝛis virtutis. vt pote ad plura ſcibilia ſe extendentes. vnde cōſequēs eſt ꝙ neqꝫ habitus ſciētie infuſe in xp̄o fuerit eiuſdeꝫ rationis cum habitu ſciētie acquiſite. d hoc ſanct⁹ Tho. multū apte in. q. de aīa ar. vij. ad pmū et quintū quēadmodū q2 ſpecies inate quib⁹ angeli intelligūt ſunt alteri⁹ rōnis a ſpecieb⁹ noſtri intellectus cum ſint magis vniuerſales ⁊ ſimpliciores ac magis capaces. ⁊ ſimiliter media per q ſciētia in eis habet: ideo ⁊ ſcientia angeloꝛuꝫ alterius rōnis eſt a ſciētijs humanis q̄uis ſciētia angeloꝛum ſit circa obiecta oīa circa q ſciētie humāe verſant. non tamē adequate ſed ſupercedenter. nam p paucioꝛes ſpecies cognoſcit intellectus angelicuꝫ eadem cognoſcibilia: q̄ꝫ intellect⁹ humanus ⁊ p media min⁹ contracta. ſicut ſi gr̄a exēpli dicam⁹ ꝙ per ipſam ſpeciē entis ⁊ per media quib⁹ concludunt pꝓꝛie entis paſſiones in q̄tum ens: cognoſcat angelus ⁊ habeat ſcientiā non ſolū entis in ſui cōmunitate ⁊ eoꝝ̄ q cōſequunt ens in q̄tū ens: ſed etiā habeat entis mobilis ſciētiam circa qđ naturalis philoſophia verſat. aut ſi p vnam formā animalis ⁊ p media quibus de animali in q̄tum animal habetur ſciētia: omneꝫ animaliū ſpecieꝫ cognoſcat. quas intellect⁹ hoīs nō niſi p multas ſpecies ⁊ p diuerſa media cognoſcit. ¶ Ex q̄bus patet ꝙ nulli⁹ efficacie ſit inſtātia magiſtri mathi. ſumpta ex auctoꝛitate philoſophi. iij. d aīa. ſecant ſciētie quēadmodū ⁊ res. Nā loquit philoſoph⁹ de reb⁹ ſm rōnem formalē earū in q̄tū ſunt ſcibiles ſm quē modū nō fuit ſciētia infuſa xp̄i circa eadē obiecta circa q fuerat ſciētia acqſita. nā cū ſciētia īfuſa in xp̄o fuerit p ſpecies inatas ſicut in angelis: ſequit ꝙ fuerit p ſpecies paucioꝛes ſimplicioꝛes ⁊ magis vniuerſales ac etiā p media magis ſimplicia ⁊ min⁹ contracta q̄ꝫ ſciētia ei⁹ acqſita q habet p ſpecies acceptas a ſenſibilib⁹. ac p hoc p media alteri⁹ rōnis q̄tū ad ſcibilitatē. nā maioꝛ ⁊ minoꝛ ſimplicitas vniuerſalitas ⁊ cōtractio medioꝝ ⁊ pūcipioꝛum demōſtrationis: variāt eoꝝ rōneꝫ foꝛmalē. ſicut patet in demōſtratione methaphiſica ⁊ naturali. ⁊ patuit ſupꝛa de ſcientia angeloꝝ̄ ⁊ noſtra circa eaſdē res. quēadmodū etiā ⁊ circa virtutes pꝺuctiuas rerū inuenit. Nā quia ratio foꝛmalis virtutis generatiue aut pꝺuctiue leonis ī ſole ſimplicioꝛ eſt ⁊ min⁹ cōtracta atqꝫ capacioꝛ q̄ꝫ rō foꝛmalis virtutis generatiue in leone generante: ideo virtus ipſa in ſole ⁊ leone nō eſt eiuſdem rōnis q̄uis ad eundē effectum cōcurrāt. vnde ſol ⁊ leo in generatione leonis: agentia ſunt nō vniuoca. ¶ Ex quibus infert ꝙ ratio foꝛmalis pꝛoꝑij ⁊ adeaquati obiecti ſciētie xp̄i infuſe: fuerit vniuerſalioꝛ. ſimplicioꝛ. ⁊ maioꝛis capacitatis q̄ꝫ ratio foꝛmalis pꝓꝛij ⁊ adequati obiecti ſciētie acqſite. ⁊ per ꝯſequēs ꝙ fuerit alteri⁹ rationis. Pꝛobat hoc qm̄ foꝛmalis rō obiecti ſcibilis in q̄tū eſt ſcibile: ſumit ex pncipijs p q ſcit put habet ex dictis philoſophi pmo poſterioꝝ̄ in capitulo certioꝛ aūt ſcia. ⁊. altera aūt ſcia eſt ab altera. Ergo vbi media dmōſtratiōis q ſunt pncipia ſcientie alteri⁹ rōnis ſunt: ⁊

ipſa ſcientia ⁊ rō formalis ꝓprij ⁊ adeq̄ti obiecti alterius erit rōnis. qđ ⁊ exp̄ſſe philoſoph⁹ dicit in cap̄. allegato in. ꝟ. altera aūt ſciētia eſt ab altera ⁊c̄. ¶ Ex ſupra dictis plane cōſtat ꝙ rō poſtillatoris in ꝓpoſito nr̄o nullius fuerit momēti. cum preſupponat eiuſdē rationis fuiſſe habitum ſcientie infuſe ⁊ habitum ſciētie acquiſite in xp̄o. quod tamē falſum eſſe diffuſe probatum eſt. Sed nec rn̄ſio eius ad motiuū ſancti Tho. efficaciā habet. tum quia vt Burgen̄. tangit magnū inconueniens eſt ꝙ aliqua naturalis actio humane nature ⁊ que principalior eſt intellectus agentis ſcilicet ſpecierū intelligibiliū abſtractio: defuerit aīe xp̄i. Tum etiā qꝛ ipſa poſtillatoris rn̄ſio: manifeſte ſeipſam deſtruit. Probat̄ hoc qm̄ op̄atio intellect⁹ agētis que eſt neceſſaria in cōſideratione ſm̄ habitū ſcientie prius acquiſite: neceſſario p̄ſupponit op̄ationē eius p̄mā. q̄ cōſiſtit in ſpecierū intelligibiliū abſtractione. Nā ſine hac nō fit in intellectu poſſibili habitus ſciētie acquiſite ꝓut haberi poteſt ex iij. de anima. Et ꝑ conſequēs nec eſt conſideratio ſm̄ habitū huiuſcemodi. Vn̄ cū reſpōſio illa cōcedat nō fuiſſe in xp̄o operationē intellect⁹ agētis primā que conſiſtit in ſpecierū intelligibiliū abſtractione: neceſſe habet cōcedere ꝙ nec in eo fuerit operatio intellect⁹ agētis q̄ eſt in cōſideratione ſm̄ habitū ſciētie acquiſite. quod tamē negat. vnde patet ꝙ ſeipſam deſtruit ea reſponſio. ¶ Et preterea ſi in xp̄o fuit conſideratio ſecundum habitū ſcientie acquiſite prius vt in reſpōſione concedit poſtillator: ergo fuit in xp̄o habitus ſcientie acquiſite. quod tamē ipſe pretendit negare. Quare videtur plane ꝙ ꝓpriam vocē ignorauerit. Auctoritas autem ſcti Tho. quam primo loco Burgen̄. induxit. ꝙ. ſ. habitus diſtinguuntur ſecundum diuerſa principia actiua: non eſt ad propoſitum. quia illa diſtinctio accipitur ſecundū communē habitū rationē in quātū ſcilicet forme ſunt ꝓducte ex ſimilibus agētibus. eo ꝙ omne agēs facit ſimile ſecundū ſpeciē. nō autem accipitur illa diſtinctio ſecundū ꝓpriam habituū rationē in quantū habitus ſunt. ſecundum quā conſiderationē diſputatur in ꝓpoſito de habitu ſcientie infuſe in xp̄o ⁊ acquiſite. quare argumentatio magiſtri Mathie contra diſtinctionem habituū datam a Burgen̄. ſecundū diuerſa principia effectiua: non tāgit ſanctum Thomā. ¶ Sed contra id qđ ſanctus Thomas dicit in loco allegato per Burgen̄. in reſponſione ad ſecundū. ſ. ꝙ quia per aliud medium demonſtrat naturalis ⁊ per aliud aſtrologus: ideo habitus naturalis ſciētie ⁊ habitus aſtrologie diuerſificantur: arguit magiſter Mathias dicens ꝙ illud improbet philoſophus p̄mo poſterior̄ in cap̄. augentur autē non ꝑ media. nā vt ipſe magiſter dicit. ex illo textu habet̄ ꝙ demonſtratio non variat̄ per media. ſed in poſt vel latus ſubſumendo. ¶ Nec valet iterū dicit ipſe qđ adducitur de medijs mathematico ⁊ naturali. nam ſi eadē concluſio ꝓbat̄ ꝑ diuerſa media: ex hoc nō variatur ſciētia. qꝛ manet eadē cōcluſio q̄uis diuerſimode probata. ſicut ſi eadē concluſio. ſ. deus eſt vnus ꝓbaret̄ ratione ⁊ auctoritate ſacre ſcripture: vnū eēt p̄ncipiū creditū. aliud aūt rōcinatiuū. eadē tn̄ eēt ſciētia illi⁹ cōcluſiōis. q̄uis non idē p̄ncipiū. vn̄ i talib⁹ bn̄ diuerſificat̄ intellect⁹ ſꝫ nō ſciētia. qꝛ itellect⁹ ē p̄ncipiorū ſciētia vo cōcluſionū. ¶ Infert vltimo ꝙ opinio burgen̄. et ſcti tho. eſt cōtra aug⁹. iij. de trini. ⁊ bti ābroſij d̄ incarnatione v̄bi. quorū ſētētia ē ꝙ differētia originis nō diuerſificat ſpeciē. ⁊ ponūt exēplū d̄ hoīe creato ⁊ gen̄rato q̄ ſūt eiuſdē ſpeciei. Hec magr̄ mat. ¶ In qb⁹ ꝓ certo ſalua pace dixerim nō ſatis erudite locutus eſt de poſterior̄ analeticorū documētis. Vnde ad primā argumentationē dicitur ꝙ in textu

philoſophi quē allegauit falſum ac pue-
rilē habuit intellectū. Nā philoſophꝰ ibi
nullā de differētia aut diuerſitate ſpecifi-
ca vel generica demōſtrationū facit men-
tionē. nec̨ cōparat diuerſas demonſtra-
tiones ad inuicē: ſed loquēs de potiſſima
demōſtratione in qua ꝓpria paſſio ꝓbat̄
de ſubiecto ꝓprio ⁊ adequato: dicit ꝙ ta-
lis demōſtratio nō auget̄ per media. ē di-
cere ꝙ nō ſunt multa media per que mul-
te demōſtrationes potiſſime fiāt quibus
vna ⁊ eadē ꝓpria paſſio de ꝓprio ⁊ ade-
quato ſubiecto demōſtret̄. Nō enim riſi-
bile pōt ꝑ multa media duplici aut pluri
demōſtratione potiſſima demonſtrari de
homine. ſed vna tm̄ ⁊ ꝑ vnū mediū. Cu-
ius rō eſt qm̄ mediū in demōſtratione po
tiſſima: eſt ꝓpria diffinitio. vt dr̄. ij. poſte
rioꝝ. Sed vniꝰ rei vna tm̄ eſt diffinitio ꝓ-
pria ⁊ cōpleta. ergo ⁊ vna dūtaxat erit po
tiſſima demōſtratio ꝑ quam vna ꝓpria
paſſio de ſubiecto adequato ꝓbetur nec̨
etiā in poſt vel latus ſubſumēdo: augent̄
demōſtrationes potiſſime de eadē paſſio-
ne. ſed virtute vnius medij demōſtrantur
plures cōcluſiones. quarū tamē ſola pri-
ma eſt ꝓpter quid ⁊ potiſſima. alie vero
ſunt particulares. ¶ Patet ergo ꝙ male
intellexerit magiſter Mathi. lrām philo
ſophi cū longe valde ſit ſenſuꝫ illiꝰ a ꝓpo
ſito nr̄o. Nō eni poterat philoſophꝰ dice
re ꝙ ſm̄ diuerſitatē medioꝝ nō diuerſifi-
carētur demōſtrationes. ⁊ ꝑ conſequens
habitꝰ ſciētiarū cū ipſe expreſſe dicat ſecū
do poſterioꝝ in cap. pmo mediū eſſe cau-
ſam demōſtrationis ⁊ ꝙ om̄is q̄ſtio vere
ſcibilis: ſit q̄ſtio medij quo habito ceſſat
omnis q̄ſtio. et ꝙ tota virtꝰ demōſtratio-
nis ſit in medio quod dicit ꝓpter q̄d: ipſe
philoſophꝰ inquit in pluribꝰ locis pmi ⁊
ſecūdi poſterioꝝ. ¶ Itē media demōſtra-
tionum diffinitiones ſunt ꝓut dr̄ ſecūdo
poſterioꝝ. Sed diffinitiones totā cauſam
dicūt demōſtrationuꝫ q̄bus paſſiones de
ſubiectis ꝓbant̄ ꝓut ibidē philoſophus
ait. ¶ Inepte ergo ⁊ cōtra pncipale artis
reſolutorie fūdamētū negat magr̄ math.
demōſtrationes variari ꝑ media. vnde et
in primo poſterioꝝ ꝓbat philoſophꝰ ꝙ ſi
media ſunt infinita: ⁊ demōſtratio ꝓcedit
in infinitū. ⁊ ſi media ſunt neceſſaria: ꝙ cō
cluſiones neceſſarie erūt. ita ꝙ tota rō de-
monſtrationis: ex medijs ipſis accipitur.
¶ Ad ſecundā eiꝰ inſtātiā dr̄ ꝙ in exēplo
dato de medijs mathematico ⁊ naturali:
eadē cōcluſio materialiter ꝓbat̄ ꝑ diuer-
ſa media. ſed nō eadē cōcluſio formaliter
id eſt in q̄ꝫtū ſcibilis: imo ſm̄ formalē rōnē
diuerſa eſt cōcluſio. Nā terrā eſſe rotūdā
aliā rōnem ſcibilitatis habꝫ cū dmōſtrat̄
ꝑ mediū mathematicū: ⁊ aliā cū ꝑ mediū
naturale ꝓbat̄. Nā prima rō accipit̄ ſm̄
pncipia q̄ꝫtitatis. ſecunda vero ꝑ pncipia
motus vel entis mobilis. ergo terrā eē ro
tūdā: aliud ſcibile eſt formaliter loquēdo
cū demonſtrat̄ ꝑ mediū naturale: ⁊ aliud
cū ꝑ mediū mathematicū demōſtrat̄ q̄ꝫ-
uis vna ſit cōcluſio materialiter. ⁊ ita non
ad vnā ſꝫ ad diuerſas ſciētias ꝑtinet. Nā
vnitas. idētitas. aut diuerſitas ſciētiarum
nō accipit̄ ex vnitate: idētitate: vel diuerſi
tate materiali obiectoꝝ: ſed a formali q̄ eſt
ratio ſcibilis in q̄ꝫtuꝫ ſcibile ꝓut pulchre
deducit ſctūs Tho. in ſcripto ſup Boetiū
d̄ trini. lectione. iij. q. pma arti. pmo. et ſup
pmū poſte. i cap. certior aūt ſciētia. ¶. alte
ra aūt ſciētia ē. Itē ſup pmuꝫ phiſi. in pn
cipio. Unde q̄ꝫtūcūq̨ ſcibilia ſint diuerſa
materialiter. dū tm̄ cōueniāt in vna rōne
formali ſcibilis in q̄ꝫtū ſcibile: ad eandem
ſciētiā ꝑtinēt. ſicut voces humane multuꝫ
differūt a vocibꝰ inanimatoꝝ corporum.
ſed q2 cōueniūt in vna ratione formali ſci
bilis ſm̄ conſonantiam: eadem eſt ſcien-
tia que de vtriſq̨ conſiderat. ⁊ econtra ſi
idem obiectuꝫ ſcibile ſit materialiter dum
tamē habeat diuerſas rōnes formales ſci
bilis in q̄ꝫtū ſcibile: ad diuerſas ſcientias

pertinebit formaliter loquēdo. qꝛ in cꝓtuȝ
ſcibile: nō vnū eſt obiecto ſȝ duo. ſicut cor
pus mathematicū ⁊ naturale idē ſunt ma
terialr̄. ſ. ſubiecto. ſȝ qꝛ diuerſa ſunt ſcibi-
lia: ad diuerſas ſciētias ꝑtinēt. ❡ Ad exē-
plū qꝺ magiſter mathias īducit ꝺ hac cō
cluſione de⁹ eſt vn⁹: ſimili mō dicendum
eſt ꝙ ipſa eadē cōcluſio materialr̄ ꝓbari
pōt ⁊ rōne ⁊ auctoritate. ſed nō ipſa eadē
formaliter. Nā ꝗ aliā rōnem formalē cog-
noſcibilitatis habet ꝓbata ꝑ auctoritatē
ſacre ſcripture. quia. ſ. rationē crediti ⁊ rō-
nē non viſi ſeu nō apparētis. ⁊ aliā rōneȝ
formalē habet cū per rationem demōſtra
tiue ꝓbatur. nā ſic habet rationē ſcibilis.
viſi. ⁊ apparentis. ⁊ ꝙ iſte due rōnes ſint
formaliter diuerſe: patet. quoniā ſe inuicē
excludunt ab eodē ſubiecto. Ratio enim
ſcibilis in quantū eſt viſi ⁊ apparētis: ex-
cludit ab eodē ſubiecto rōnem formalem
crediti ꝑ fidem q̄ eſt ratio nō viſi ⁊ nō ap-
parētis q̄ ſe habet ad primam. vt ꝓuatio.
Non eni eſt poſſibile qꝺ de eodē ſecundū
idem: vn⁹ idē homo habeat ſimul fideȝ ⁊
ſcientiā. prout ſctūs Tho. docet. iij. ſentē-
tiarū diſti. xxiij. q. ij. arti. ij. ſub arti. ij. ⁊ ſe-
cūda ſecūde. q. ꝓma ar. ij. Et ꝺ veritate. q.
xiiij. ar. ix. ❡ Quod aūt vltimo dicit ma-
giſter Mathias ꝙ pricipijs demonſtra-
tionis exiſtētib⁹ pluribus manet eadē cō
cluſio: nō ſatis docte dictū eſt. eſt enim ex-
preſſe cōtra philoſophū ꝓmo poſteriorū
ꝓut ſupra allegatū eſt in cap̄. certior aūt
⁊c. Et ſunt hec verba ei⁹. altera aūt ſcien-
tia eſt ab altera: quarumcunqꝫ principia
neqꝫ ex eiſdē neqꝫ ex alteri ſunt. ❡ Ad au-
ctoritatē ambroſij ⁊ auguſtini ex rn̄ſione
ad ꝓmam argumētationē: patet q̄d dicen
dum ē. nā nō eſt ſimile ꝓut ſāct⁹ Tho. di
cit ꝓma ſecūde. Et ibi allegatū ē de diuer
ſo modo originis in aliq̄ natura. vt ꝺ ho-
mine creato ⁊ generato: ⁊ ꝺ diuerſo modo
ſciēdi aut demōſtrādi. Naȝ ꝑ vtrūqꝫ mo-
dū originis ꝓducit̄ eadē natura ſpecifica
⁊ ad eundē modū eſſendi. ⁊ ad eoſdē act⁹:
qꝺ nō eſt ī ꝓpoſito. Nā ꝑ diuerſa princi-
pia ſciēdi: alia ⁊ alia rō formalis ſcibilis
accipit̄ vt ex ſupradictis patet.

❡ Circa euangeliū Joannis. Capitulo. xiij.

Circa euāgeliū ioānis ī cap̄.
xiij. Burgeñ. allegat ſctūȝ
Tho. ꝓma ſecunde. q. cviij.
ar. iiij. dicentē ꝙ in veteri le
ge q̄ erat lex ſuitutis nō da
bant̄ cōſilia: ſȝ tm̄ p̄cepta q̄ neceſſitatē im
portāt. ❡ Cōtra hoc arguit magr̄. Ma
thi. ex lr̄a veteris teſtamēti vt dicit qꝛ ꝓ-
uer. ꝓmo dr̄. deſpexiſtis om̄e cōſiliū meū.
Et cap̄. iij. cuſtodi legē atqꝫ cōſilia ⁊c. Ex
q̄bus videt̄ ſibi ꝙ in veteri lege data fue-
rint cōſilia. ❡ Sed certe rudi modo acce-
pit magr̄ math. nomē cōſilij ī verbis ſcti
Tho. vel obiectio ſua tētatiua eſt ſolā ha
bēs apparētiā. Cōſiliū eni in ꝓmiſſis au
ctoritatib⁹ ⁊ alijs veteris teſtamēti: acci-
pit̄ largo modo ꝓ quacūqꝫ ꝑſuaſiōe aut
monitione q̄ cōmūiter ordinat̄ ad vite hu
mane cōſuetudines ⁊ hoim̄ ꝓuidentiā ac
cōuerſationeȝ circa res agēdas. ſm̄ queȝ
modū diuinū etiā p̄ceptū ab eq̄li vel infe-
riori ꝓpoſitū: cōſiliuȝ appellari pōt. ſed
ſctūs Tho. loquit̄ de cōſilijs ſm̄ ꝓpriam
⁊ ſtrictā acceptionē ꝓut ſe habēt ex addi-
tione ad p̄cepta dei qꝛ. ſ. dant̄ de actib⁹ ſu
pererogatiōis ordinantib⁹ ad ꝑfectioneȝ
vite ſpūalis q̄ cōſiſtit in ꝑfectione charita
tis dei ⁊ proximi ad quā nō om̄es tenent̄ q̄-
liter apl̄s accepit cōſiliū ꝓma Corin. vij.
cum dixit. De virginib⁹ autē p̄ceptū dn̄i
non habeo: cōſiliū aūt do. dant̄ eni hm̄oi
conſilia de illis q̄ ſunt via ad ꝑfectū gra-
dū charitatis q̄ haberi pōt ī via. ſicut ꝺ ꝑ
fecta pauꝑtate. caſtitate. ⁊ obedientia ꝓp
ter xp̄m ſub q̄ modo cōſilioꝝ cadūt gene-
raliter illa ſuperogationis opa: q̄ voto ſuſ
cepta ꝑpetuo: ſtatū ꝑfectionis cōſtituunt.

huiuſmodi.n.cõſilia in veteri teſtamento
data nõ ſunt.q꞉ vt apl's inq̇t Hebre.vij.
nihil ad ꝑfectum adduxit lex. Unde ſup il
lud. Si vis ꝑfectus eſſe ⁊c̄. Mat.xix.di-
cit interlinearis.ecce cõtẽplatiua q̄ ad euã
geliũ ꝑtinet.idẽ dicit glo.raba.ait eni.ecce
duas vitas hoibus propoſitas audimus.
actiuam ad quã ꝑtinet. nõ occides ⁊ cete-
ra legis mãdata.⁊ contẽplatiuã ad quaꝫ
ꝑtinet. Si vis ꝑfectus eſſe. actiua: ad le-
gẽ ꝑtinet.cõtẽplatiua: ad euangeliũ. Hec
glo.patet ergo ꝙ obiectio magiſtri math.
nõ eſt ad ꝓpoſitũ ſcti Tho.ſed ⁊ poſtilla
tor ſuꝰ plane obſiſtit dicẽs Mat.v.xp̄m
addidiſſe ad p̄cepta veteris legis: cõſilia.
exponẽs illud.nõ veni ſoluere legẽ ⁊c̄.

Circa epiſtolam ad Romanos. Capitulo.v.

In cap̄.v.epiſtole Ro.cum
Burgeñ.cõtra poſtillatorẽ
diceret peccatum originale
nõ eſſe puraꝫ priuationẽ.ſꝫ
habitũ corruptũ. Induxit
ad illud auctoritatẽ ſcti Tho.p̄ma ſecun-
de.q.lxxxij.ar.p̄mo id expſſe dicẽtis in ſo-
lutione ad p̄mũ. Cõtra quẽ modũ dicẽ
di magr̄ math.arguit. Primo q꞉ om̄e po
ſitiuũ ẽ effectiue a deo. Si igiť peccatum
originale ẽ tale poſitiuum: erit effectiue a
deo.cõcluſio falſa: ergo aliq̄ premiſſarũ.
nõ maior.q꞉ ab oibus cõceſſa.igiť minor.
falſitas cõcluſionis ꝓbať.nã ſi deus effe-
ctiue ꝓducit aliq̇d poſitiuũ ad peccatum
originale ꝑtinẽs: aut ꝓducit illud cõcurrẽ
te cauſa ſecũda: aut nõ.ſecũdũ nõ põt da-
ri q꞉ in cauſato a ſolo deo: nulla eſt obliq̇
tas vitioſa. In peccato autẽ originali eſt
morbus: corruptio ⁊ obliquitas.igitur a
ſolo deo effectiue ꝓduci non põt. Nec pri
mũ põt dari q꞉ in huiuſmodi ꝓductione
non cõcurrit primꝰ parẽs. q꞉ eo nõ exiſtẽ
te: nihilominꝰ cõcurrit peccatũ originale.
nec ꝓximꝰ parẽs eadẽ rõne. Si aũt con-
currere dicit̃ cõtrahẽs: tũc potiꝰ eſt dicen
dũ actuale q̃ originale. Cõfirmať di-
cit ipſe: q꞉ nihil indifferẽs ad ſtatũ culpe ⁊
gr̃e imo vtriq̃ ſtatui cõpoſſibile: põt eſſe
peccatũ originale ſed fomes. q̄litas mor-
bida.corruptꝰ habitus.q̄liter cũq̃ nomi-
neť ex quo cõſurgit rebellio viriũ anime:
eſt vtriq̃ ſtatui p̄dicto cõpoſſibilis.igitur
talis habitꝰ cõfictꝰ non ẽ peccatũ origina
le. Maior ꝓbať q꞉ peccatũ originale nõ
ſtat cũ gr̃a.imo conſtituit filios ire. Mi-
nor patet q꞉ paulꝰ apl's exiſtẽs in gr̃a in-
fra cap̄.vij.et gala.v. de huiuſmodi q̄lita
tibꝰ ſibi aherẽtibus ⁊ eum collaphizãti-
bus facit q̄relas ⁊ petit abſolui ⁊c̄. Eſt er
go pctm̄ originale pura p̄uatio ꝑ Anſel.
⁊ alios ſic deſcripta. Peccatũ originale ẽ
quedã carẽtia iuſtitie originalis cũ debi-
to habẽdi eaꝫ.ſic ꝙ debitũ habẽdi: ſit for
male in deſcriptione illa. Hec magr̄ ma-
thi. Sed ad iſta reſpõdeť. Ad primum
cõcediť p̄ma cõſequẽtia nec cõcluſio eius
eſt falſa vt arguẽs dicit. Et ad ꝓbationẽ
ſue falſitatis dico ꝙ illud poſitiuuꝫ qꝺ in
peccato origiali icludiť tanq̃ materiale:
effectiue ꝓduciť a deo q̃tum ad id qꝺ hꝫ
entitatis cõcurrẽtibꝰ cauſis ſecũdiſ q̄ cau
ſe ſunt originis hoiſ peccatũ origiale cõ-
trahẽtis.eſt eni materiale in pctõ origina
li q̃tum ad id qꝺ hꝫ entitatis poſitiue et
realitatis: diſpoſitio q̄dã viriũ aie in com
paratione ad actꝰ ſuos. qꝺ auteꝫ hꝫ talis
diſpoſitio corruptionis obliq̇tatis ⁊ defe-
ctꝰ (diciť eni hitus corruptꝰ aut inordina
ta diſpoſitio) eſt nõ a deo niſi ꝑ accidens
tanq̃ a remouẽte ꝓhibẽs: ſꝫ a cauſa ſecũ
da defectuoſa.ſ. a volũtate inordinata p̄-
mi parẽtis ⁊ a natura infecta ⁊ deficiẽte q̄
ꝑ viciatã originẽ ab adã ꝑ ꝓximos parẽ-
tes traduciť. Uñ ⁊ p̄mꝰ parẽs mediate ⁊
ꝓximꝰ parẽs imediate: ꝯcurrũt ad ꝓdu-
ctionẽ tal'hitꝰ corrupti.i.habilitatꝭ ⁊ iordi
nate diſpoſitiõis eo mõ q̇ hm̄oi corrupte
diſpoſitioni cõuenit ꝓduci. Nã ſicut non

eſt ens ꝑ ſe ſubſiſtẽs: ita nec ꝑ ſe ꝓducitur
ſed ad ꝓductionẽ alteriꝰ .ſ. nature huma-
ne infecte. ¶ Nec valet improbatio huiꝰ
qꝛ ⁊ ſi ꝑmus parẽs actu nõ exiſtat in ſe ꝑ-
ſonaliter: nec iſto modo concurrat ad tra-
ductionẽ peccati originalis: exiſtit tamẽ ⁊
cõcurrit virtute tanq̃ ꝑma cauſa in fieri.
cõcurrẽtibꝰ intermedijs parẽtibꝰ qui ab
eo deſcẽdũt ⁊ naturã ac virtutẽ generati-
uam ab eo acceperũt ſicut a pͥcipio ⁊ cau
ſa ꝓductiua. qua v̾tute: ex cõſequẽti pec-
catũ originale traducit̃ in puero nato. q̇c-
quid enĩ eſt cauſa cauſe: cauſa eſt cauſati.
Unde falſum eſt ꝙ nõ exiſtẽte primo pa-
rẽte neq̧ in ſe neq̧ in ſuo effectu vel virtu
te aut natura ab eo deriuata: peccatũ ori-
ginale cõtrahat̃. Et cum dicit arguens ꝙ
neq̧ parẽs ꝓximꝰ exiſtit .ſ. in ſe. cuꝫ puer
natus cõtrahit pctm̃ originale: dico ꝙ ⁊ ſi
illud def̃ vt in poſtumis: exiſtit tñ ⁊ cõcur
rit mediãte .ſ. virtute generatiua ab eo cuꝫ
ſemine deciſa. Et hoc ſufficit ad illud qđ
principiũ eſt ⁊ cauſa in fieri qualiter ſe ha
bẽt parẽtes ꝓximi ⁊ remoti in generatio-
ne ꝓlis ⁊ peccati originalis traductione.
Unde ſi argumentũ magiſtri math. vale
ret: ſequeret̃ ꝙ neq̧ primꝰ parẽs neq̧ ꝓ-
ximꝰ parẽs concurreret nõ ſolũ ad tradu-
ctionem peccati originalis: ſed neq̧ ad ge
nerationẽ pueri nati. ⁊ ita nec parẽtes eiuſ
dicerent̃. Nõ enĩ magis requirit̃ exiſten-
tia parẽtum ad peccati originalis tradu-
ctionẽ: q̃ʒ ad pueri generationẽ. ¶ Ad cõ-
firmationẽ dr̃ ad minorẽ ꝙ fomes. quali-
tas morbida. corruptꝰ habitꝰ ⁊ qualiter-
cũq̧ nominet̃ diſpoſitio illa viriũ inordi-
nata: nõ manet in ſtatu grẽ ſm ꝙ ponitur
peccatũ originale .ſ. in q̃ʒtum eſt defectus
quidã culpabilis. Nã per grãm baptiſ-
malẽ tollit̃ culpa ⁊ reatꝰ pene ſoluit̃. Re-
manet autẽ fomes aut illa viriũ inordina-
ta diſpoſitio ꝓut eſt defectꝰ quidã natu-
re in ſe relicte. ſm quã rõnem nullũ incon-
ueniens eſt ꝙ remaneat ſub vtroq̧ ſtatu.
qꝛ baptiſmus naturã nõ purgat niſi q̃ʒtũ
ꝑtinet ad infectionem perſone.

¶ Circa ep̄lam ad Hebreos. Capitulo. viij.

IN epiſtola ad Hebre. cap.
viij. Burgeñ. volẽs rõnes
aſſignare q̄re lex noua non
fuit data in ſcriptis. allegat
ſãctũ Tho. ꝑma ſecũde. q.
cvj. ar. ꝑmo dicẽtẽ. ꝙ lex noua ꝑ̇ncipaliter
eſt grã ſpũs ſcti cordibꝰ hoim indita q̃ da
tur ꝑ fidẽ xp̃i. Inde cõcludit Burgeñ. ꝙ
lex noua .ſ. principalis nõ ſolũ non debu-
it ſcribi a xp̃o: ſed nec etiã potuit ſcribi. qꝛ
grã ſm ſuã eſſentiã ẽ quedã qualitas mẽ
tis q̃ nõ ẽ ſcriptibil̃. ¶ Sed cõtra hoc ma
giſter Mathias dicit fundamẽtũ illiꝰ ra
tionis Burgeñ. eſſe erroneuꝫ: qm̃ tollit a
xp̃o omnipotẽtiã ⁊ ꝑ cõſequẽs deitatem.
Probat. qꝛ dicere xp̃m aliq̇d nõ poſſe qđ
cõtradictionẽ non iplicat: eſt ab eo tollere
omnipotẽtiã. ſed qualitatẽ ſpũalez ſigno
ſenſibili exprimere ſicut verbo vel ſcripto
minus icludit cõtradictionẽ q̃ʒ patrẽ i vo
ce: ⁊ ſpũm ſctũm in colũbe ſpecie appare-
re: ergo nõ eſt ipoſſibile xp̃o: grãm ſpũa-
lem ſenſibiliter ſcribere ⁊ ꝓnunciare. Un
de infert incautũ eſſe fundamẽtũ rationiſ
Burgeñ. Et vt in ſanctũ Thomã retor-
queat iuxta deſideriũ cordis ſui qđ putat
male dictũ eſſe ꝑ Burgeñ. dicit ꝙ illud fũ
damẽtuꝫ Burgeñ. acceperit a ſctõ Tho.
cum tamen ſanctus Tho. mentioneꝫ nul-
lam fecerit vtrum gratia ſpiritualis ſcrip
tibiliſ fuerit a xp̃o: vel non. neq̧ plura ex-
preſſerit circa queſtionem ꝑ poſtillatoreꝫ
motam: quam ipſe poſtillator qui totius
queſtionis deciſionẽ a ſctõ Tho. accepit.
Unde nõ magis potuit habere Burgeñ.
fundamẽtũ ſue cõcluſionis de inſcriptibi-
litate gratie ex dictis ſcti Tho. q̃ʒ ex dictis
poſtillatoris. imo minus ꝓut patet intuẽ-
ti. Sufficeret ergo dicere ad obiectionem

magiſtri Mathie q̄tum ptinet ad id qđ de ſctō Tho. tetigit: ꝙ falſe ⁊ vtinaꝫ non malicioſe ſibi ipoſuerit fundamētū rōnis Burgeñ. ¶ Sed ne ſibi ſapiēs videat: dico ꝙ etiā ſi ſctūs Tho. dixiſſet legē nouā ideſt grām ſpūalē nō potuiſſe a xpo ſcribi: verū eſſet dictū in ſenſu quē Burgeñ. habuit. Nō eni mēs Burgeñ. fuit cuꝫ dixit grām eſſe q̄d inſcriptibile: ꝙ ipſa aut alia ſpūalis qualitas p corpale aut ſenſibile ſignū ſignificari: aut ſuo modo repreſentari nō poterat. Nā id magne eſſet dementie cū ipſe ſepiſſime viderit ac legerit nomē gratie qđ ipſam eſſentiā grē ſignificat: litteris ſcriptū. imo ⁊ figuram corporeā in pariete depictā grām aut charitatē rudibus repreſentātem. Sed intellexit Burgeñ. ꝙ grā eſt q̄dam qualitas mētis q̄ in natura ſua eſt quid inſcriptibile cum ſit res pure ſpūalis. ⁊ in hoc ſenſu argumētatio magiſtri mathie nulliꝰ eſt momēti. Nā minor ꝓpoſitio eiꝰ ē falſa. quoniā qualitatē penitus ſpūalē corpeis litteris ſcribi aut formari p ſe ⁊ ſm ſeipſam: iplicat cōtradictionē: nā qđ ſm ſe ⁊ in natura ſua ſpirituale eſt: incorporeū eſt ⁊ inſenſibile: ſed qđ ſcribi aut depigi poteſt ſm ſe in natura ſua: neceſſario ē ſenſibile ac corporale. Eſſe autē ſenſibile ⁊ nō eſſe ſenſibile. ⁊ eſſe corporeū: ⁊ nō eſſe corporeum: cōtradictionē importāt. Igit id quod ſpirituale eſt ſm eſſentiā ſuā literis ſcribi aut corpaliter depingi ſm ſe ipm ⁊ in natura ſua: cōtradictionē includit. ac p hoc omipotētie dei nō ſubiacet. ¶ Neqꝫ ꝓpoſitū ſuū ꝓbat ipſe magiſter p ſimile qđ inducit de apparitione pr̄is in voce. ⁊ ſpūs ſancti in ſpecie colūbe. qm̄ pater fuit in voce ſicut in quodā ſigno q̄tū ad aliq̄d qđ pr̄i attribuit repſentatus. ſed nō fuit in ſe ipo q̄tum ad id quod ē: voce formatꝰ. Nam qđ voce formaṫ: ſenſibile eſt ⁊ corpale. ſic ⁊ ſpūs ſctūs fuit in ſpecie colūbe ſicut in ſigno quodā deſignatus q̄tum ad aliqđ attributū. ſed nō fuit ſm ſe ⁊ i natura ſua: corpali colūba formatꝰ. hoc eni eſt ipoſſibile. Unde auguſtinꝰ in ſmone de trinitate loquens de huiuſmodi apparitione ait: Hec aūt opatio viſibiliter expſſa ⁊ oculis oblata mortalibꝰ: miſſio ſpūs ſācti dicta eſt. nō vt appareret inuiſibilis eiꝰ ſubſtātia: ſed vt corda hoim exterioribꝰ viſis cōmota: ad occultā eternitateꝫ cōuerterētur. Ita etiā nec ipſa vox facta: ad naturā patris loquētis ptinet. Ait eni dñs Joan. v. Neqꝫ vocē eiꝰ .i. pr̄is vnq̄ꝫ audiſtis. neqꝫ ſpeciē eiꝰ vidiſtis. Quod expones Criſoſto. inquit. Nō hoc dicit ꝙ ſpeciē ſenſibilē habeat. aut viſibilē: ſed qm̄ nihil horuꝫ eſt circa deū. ¶ Patet ergo ꝙ ex apparitione pr̄is in voce. ⁊ ſpūs ſancti in ſpecie colūbe: nō ꝓbaṫ contra Burgeñ. ꝙ grā ſit ſecūdū ſe ipſam ⁊ in natura ſua res ſcriptibilis. Unde cōſtat apte ꝙ impugnatio magiſtri mathie i hoc paſſu gratis ⁊ p ſola cupiditate aduerſandi fuerit exorta.

DEO GRATIAS.

¶ Hec ſunt [redacted] q̄ magr̄m Nicolaū in poſtilla ſup bibliā magiſtrūqꝫ Mathiā ꝓpugnatorē ſuū validis ac catholicis ſācti Thome ſentētijs repi obieciſſe. In quoꝝ abſolutionē vt a pricipio laboris mei pollicitus ſum: ſatis me dixiſſe arbitror. Et q̄dem ſpo diuino fretꝰ auxilio. id catholicū. id religioſum. idqꝫ inſtitutis ſanctis cōſonū omnino fore. At ſi q̄d fortaſſe ex lapſu excideret lingue vel alias diuinis nō cōſentaneū documetis: ex nūc itidē reuoco: irritū eſſe volo. meqꝫ ſacroſancte Romane eccleſie ꝓ cuius fide ſanguinē fundere paratus ſum: in omnibus et ſingulis dictis atqꝫ ſcriptis ſubijcio. Finit.

QUantum ad ꝑ-
mum articulū ſit ꝑma ꝯcluſio ꝙ
ſuba panis et vini non remanet
in hoc ſacro poſt cōſecrationez.
Hāc ꝯcluſionē tenet. S. Tho. i
hac diſ. q. ꝑª. ar. ꝑº. ſub. ar. ꝑº. et. 2. Et. 3ª. p. q. 75
ar. 2. ¶ Secūda ꝯcluſio eſt ꝙ ſuba panis aut vi-
ni licet nō maneat in euchariſtia: nō tn̄ ꝓprie an-
nihilat᷑. Hāc cōcluſionē tenet. S. Tho. in hac diſ.
loco ꝓxime allegato. ar. 2. Et tertia pte loco ꝓ-
xime allegato articulo. 3º. ¶ Tertia ꝯcluſio ē ꝙ
in hoc ſacro ſuba panis et vini cōuertit᷑ in corpꝰ
et ſanguinē xp̄i. Hāc cōcluſionē tenet. S. T. loco
ꝓxime allegato in hac diſ. ar. 3º. Et. 3ª. p. ar. 4º.

QUantum ad ſe-
cūdū articulū arguēdū eſt cōtra
ꝯcluſiones. Et quidē cōtra ꝑmā
arguit᷑ a quodā Joāne pariſieſi
volēte ꝓbare improbabilitatez
nr̄e poſitionis et ꝓbabilitatē oppoſite. ſ. ꝙ ꝓbabi
lius ē ponere ſubam panis remanere in ſacro: ꝙ̄
ponere oppoſitū aut ſaltē poſſibilitatez ſue noue
poſitionis. Primo auctoritate Damaſceni q̄rto
libro caplo quīto vbi dicit ꝙ panis aſſumit᷑ et v-
nitur diuinitati in hac eſca ſpūali ſicut carbo ē lig
nū vnitū igni et humanitas deo in incarnatione.
Itē idē Damaſcenꝰ libro q̄rto caplo quīto dicit
ſic. nūc interrogas qualiter panis ſit corpus xp̄i ⁊
vinū et aqua ſanguis xp̄i. tibi dico et ego ꝙ ſpūs
ſanctꝰ ſuꝑuenit et hec facit q̄ ſup rationē et itelle-
ctū. panis aūt ⁊ vinū aſſumunt᷑. et hoc dicit Da-
maſcenꝰ ꝯſequēter ei qđ dixerat đ aſſūptione hu-
mane nature a ſuppoſito filij dei. de quo dictū eſt
virgini p angeluz ſpūs ſctūs ſuꝑueniet in te et c̄.
Itē infra eodē caplo dicit᷑ ſic. quēadmodū in ba-
ptiſmate qꝛ cōſuetudo ē hominibꝰ aqua lauari ⁊
oleo vngi: ꝯiugauit oleo et aque grām ſpūs ⁊ fe-
cit illud lauacrū regenerationis ita qꝛ ꝯſuetudo
eſt hominibꝰ panē comedere et bibere vinum et
aquā: cōiugauit eis diuinitatē et fecit ea corpus ⁊
ſanguinē eiꝰ. Similiter infra loquēs de hoc ſacro
dicit. carbo aūt lignū ſimplex nō eſt ſed vnitū ig-
ni: ita ⁊ panis cōmunionis non panis ſimplex ē ſꝫ
vnitꝰ diuinitati. Dioniſiꝰ etiā de eccleſia. hierar.
caplo tertio parte q̄ intitulat᷑ theoria vocat iſtud
ſacrm̄ aſſumptionis vel ſumptionis. et īfra expo
nit dicēs ꝙ xp̄s hic aſſumit nr̄a vt cōmunicet nob
ſua. ¶ 2º. qꝛ aplus dicit ꝑª. Cori. 10. panis quem
ꝯmunicamꝰ et c̄. ¶ 3º. qꝛ ab antiquo inuēta ē hec
opinio nō ſolū de poſſibilitate ſed de entitate. et
rō eſt qꝛ plures difficultates tollunt᷑ ꝑ hanc poſi-
tionē. ſolū enī difficultas de vnione eſt hic. cū er-
go pauciora ſint ponēda in articulis fidei et q̄ ſal
uant apparētia. apparent aūt in hoc ſacro eſſe pa-
nis et vinū qđ ꝯuerſio nō ſaluat ſed aſſumptio. ⁊
aſſumptio eſt ſpecialis articulus. ergo ⁊ c̄. ¶ 4º.
qꝛ cōfeſſio berēgarij eſt ꝙ corpꝰ xp̄i ſubaliter frā-
gitur. nec obſtat ꝙ nō eſſet ibi vnitas vel veritas
qꝛ ſicut dicit ſubam panis manere id eſt ſuba q̄ eſt
panis vt creatura ſaltem: ſicut dicimꝰ corpꝰ xp̄i. i.
corpꝰ qđ eſt xp̄s. ⁊ hoc ē corpꝰ meū quod ꝓ vobis
tradet᷑. ¶ 5º. qꝛ iſta poſitio q̄ ponit ſubam panis
manere quo ad eſſentiā nō quo ad eſſe et p aſſū-
ptionē: in multis differt ab illa q̄ ponit ſubaz pa-
nis manere ſine aſſumptiōe et reputat᷑ heretica.
Primo qꝛ illa ponit poſt ꝯſecrationē duo ſuppoſi
ta. hec aūt vnū ſolū in tribꝰ naturis. Secundo qꝛ
illa ponit manere panis ſubſiſtētiā: hec aūt ſubaz
p modū accidētis nō ſubſiſtētie. Tertio quia illa
ponit manere panē quo ad eē ꝓpriū: hec aūt quo
ad eſſentiā tm̄. Quarto qꝛ illa ponit eundē panē
et idē vinū: hec vero aliū panē et aliud vinum: li
cet eandē paneitatē et vineitatez. Quinto qꝛ ex
illa ſequitur veraciter nō eſſe corpꝰ xp̄i in altari đ
nouo cum nec ipm mutet᷑ nec aliud in ipꝫ: hec au
tem ſic qꝛ ponit vinū mutari quo ad eſſe. Sexto
qꝛ ex illa non ē cōmunicatio idiomatuꝫ cum ſint
ſicut duo ſuppoſita: ex iſta autem ſic. Septimo qꝛ
ex illa nō adorat᷑ quicq̄d eſt in altari adoratione
latrie: ex iſta aūt ſic ꝓpt᷑ vnitatē ſuppoſiti. Octa-
uo qꝛ illa dicit ſic eē: hec autē non ſic ſed poſſe eē.
¶ 6º. qꝛ quecūqꝫ ſunt idē ſuppoſito limitata: vbi
cūqꝫ eſt vnum ibi ē reliquū. ſicut vbicūqꝫ eſt muſi
ca ſortis ibi eſt eiꝰ albedo. dico aūt limitata: qꝛ ſi
vnū eſſet limitatū ⁊ aliud illimitatū: quāuis vbi-
cūqꝫ eſſet limitatū ibi eſſet illimitatū: nō tn̄ vbi-
cūqꝫ eſſet illimitatū ibi eſſet et limitatū. nec iden
titas ſuppoſiti ſufficeret ad hoc. Vbi grā. licet eniz
vbicūqꝫ eſt corpꝰ xp̄i ibi ſit xp̄s: nō tn̄ vbicūqꝫ eſt
xp̄s ſm̄ diuinitatē ibi eſt ſua humanitas. ſed pa-
ne aſſūpto corpꝰ xp̄i humanū et corpꝰ panis eſſet
vnū ſuppoſito et vtrūqꝫ eſſet limitatū. ergo cū in
altari eſſet panis aſſumptꝰ: ibi eſſet p cōſequens
corpꝰ xp̄i. ¶ 7º. qꝛ mediū eſt ꝓpiquiꝰ ꝙ̄ extremū.
ſed ſi xp̄s aſſumeret panē vel paneitatē: hoc face
ret mediāte ſua corporeitate: qꝛ īdigniꝰ aſſump-
tibile eſt mediāte digniori ſm̄ cōgruitatē aſſump
tionis. igit᷑ cū ſuppoſitū xp̄i aſſumēs eſſet in alta-
ri cū pane aſſumpto: multo magis ibi eſſet corpꝰ
xp̄i qđ eſſet mediuꝫ aſſumptionis. ¶ 8º. qꝛ ibi eſt
xp̄s ſacr̄aliter: vbi ē virtute ſacri directe. ſed dire
ctius ſit xp̄s in altari p aſſumptionē ꝙ̄ p cōuerſio

nē: qꝛ forma huiꝰ ſacri q̄ efficit ſignādo: directius
efficit illud qḋ magis ꝓpe ſignat. et hoc eſt vnio
per aſſumptionē q̄ cōmunicant̄ idiomata. ita vt
hic ſit illud qḋ ſonāt verba forme: hoc ē corpꝰ me
um. nō aūt vnio ꝯuerſionis: qꝛ ꝑ illā panis nō eſt
xp̄s nec ecōuerſo ſed panis fit xp̄s vel ꝯuertit̄ in
xp̄m. igit̄ et c̄. Ponit ergo iſta opinio tria. p̄mo
dicit q̄ corpꝰ xp̄i eſt vel pōt eē in euchariſtia ꝑ aſ-
ſūptionē nature panis mediāte corꝑe qḋ ē pars
et nō toto ſuppoſito vel humanitate vt ſit cōmu-
nicatio idiomatū corꝑis et panis ſicut nūc eſt dei
et hoīs: qꝛ imediate aſſumpſit humanitatē. non
aūt aſſumētis ad aſſumptū qꝛ reputat̄ erroneū
dicere verbū ipaneatū ſicut verbū icarnatū. ſicut
dr̄ albꝰ cui albedo ineſt mediante tota ſupficie. ꝫ
ethiops dr̄ albꝰ dēte: qꝛ dēs eiꝰ eſt albꝰ qꝛ ē pars
mediāte q̄ ineſt albedo. ꝫ nō ipe dr̄ albꝰ qꝛ nō ꝫm
totū ſui ꝯiūgit̄ albedini. Secūdo ponit hec opi-
nio q̄ ex hoc ſequit̄ corpꝰ xp̄i d̄ ꝟgine natū cruci-
fixū eē hic realr̄: qꝛ quecūqꝫ p̄dicat̄ de p̄dicato ⁊
de ſubo. cū ergo panis ſit hic qꝛ corpꝰ xp̄i eſt pa-
nis: ꝑ ꝯn̄s corpꝰ illud ē hic. ſicut qꝛ hō erat in p̄ſe-
pio vel in cruce vl̄ in vtero: ibi erat deꝰ q̄ erat hō.
et ſicut qꝛ deꝰ eſt ille hō q̄ eſt paſſus et mortuꝰ ⁊ c̄
deus ē. ita ſic ꝑ ꝯn̄s qꝛ panis mādicat̄ frangit̄ et
comedit̄ vel diuidit̄: ꝯſequēter corpus xp̄i qḋ eſt
panis frāgit̄ et c̄. Tertio ponit q̄ nihilominꝰ ſal-
uant̄ auctoritates ſctōꝝ de ꝯuerſione cū aſſump
tione. cū eni eſſe differat ab eſſētia: vnū pōt aſſu
mi alio nō aſſūpto. vn̄ nō ſic eſt verbū incarnatū
ſicut ipaneatū: qꝛ in illa aſſumptione p̄uenta fuit
eſſētia aſſūpta anteq̄ hēret eſſe. vn̄ nūq̄ habuit
eē aliud ab eē diuino ſibi ꝯmunicato. ꝓpt̄ qḋ fuit
aſſūptio ſine cōuerſione aliq̄ aſſūpti in aſſumēs ⁊
ecōuerſo. vn̄ eccl'ia dicit: nō ꝯuerſione diuinitatis
in carne nec ſuple ecōuerſo: ꝫ aſſūptione humāi-
tatis in deo. ſed panis p̄exn̄s habet eē ⁊ eſſentiā
et aſſūptio ad vnitatē ſuppoſiti ꝯſumit ipm̄ ſubſi-
ſtere: nō ꝑ ānihilationē ſed ꝑ aſſūptionē eſſentie
ſubalis pficit̄ hoc myſteriū. et ſic oēs auctorita
tes d̄ trāſubatione loquētes et ꝯuerſione ꝑn̄t ref
ferri ad eē et nō ad eſſētiā. et auctoritates dicen-
tes q̄ poſt ꝯſecrationē nō manet panis ꝫ fuit: ve
rū eſt ꝫm eē ſed ſolū ꝫm eſſentiā. ſic ergo dicit iſta
opinio q̄ ita veraciter pōt eſſe ſacr̄aliter in altari
corpꝰ xp̄i ſine ꝯuerſione ꝑ aſſumptionē paneitat̄
ſicut modo ponit̄ cōmunit̄ ꝑ ꝯuerſionē. ¶ Cōtra
ſecūdā ꝯcluſionē arguit Scotꝰ ꝓbādo q̄ ſuba pa
nis ānihilet̄ in trāſubatione ſic. illud qḋ p̄ceſſit et
nihil eiꝰ remanet: ānihilatū ē. ꝫ ſuba panis p̄fuit
et nihil eiꝰ manet qꝛ nec materia nec forma. totū
eni totalr̄ trāſit. ſ. materia i materiā et forma in
formā. ergo et c̄. ¶ 2ᵒ. ſic. qḋ prefuit et modo ni-
hil eſt nec in ſe nec in alio: ānihilat̄. panis autem
poſt ꝯuerſionē nihil eſt i ſe. nihil etiā eſt in corꝑe
xp̄i: qꝛ tūc corpus xp̄i augeret̄ ꝑ ꝯuerſionē panis
in ipm̄. illud eni fit maiꝰ in quod ꝯuertit̄ aliḋ quā-
tū manēs. ¶ Si dicat̄ q̄ nō eſt ānihilatio qꝛ ter
minus ad quē huiꝰ trāſitꝰ eſt aliq̄d. ſ. corpus xp̄i: ꝯ
hoc arguit̄. qꝛ etſi deſitionē huiꝰ panis comitetur
poſitio corꝑis xp̄i: hic tn̄ illa deſitio panis ꝫm ꝓp
am rōnem nō diſtiguit̄ ab ānihilatione. qꝛ termi
nus ad quē eius ē nihilitas panis. Cōfirmat̄ ꝑ ſi-
mile. qꝛ corruptio nō eſt ānihilatio modo nō ꝓp-
ter hoc ſolū qꝛ generatio cōcomitat̄ eam. qꝛ ſi ꝓ-
pter hoc et ꝓpt̄ terminū generationis preciſe nō
eſſet ānihilatio: ipſa corruptio eſſet mutatio poſi
tiua ꝓpter terminū mutationis poſitiuū qḋ ē fal-
ſum. nūc ergo corruptio ꝫm ꝓpriam rōnem ſui vt
diſtinguit̄ eſſentialr̄ a generatione cōcomitante
nō eſt ānihilatio qꝛ aliq̄d corrupti manet. ſ. mate
ria. et ex hoc ſequit̄ q̄ negatio ad quā eſt: ē nega
tio in apto nato: ergo p̄uatio. ergo ꝑ oppoſitū cū
in ꝓpoſito nihil termini a quo maneat nec nega-
tio eſſe panis ſit p̄uatio qꝛ nō in apto nato ꝫ puꝝ
nō eſſe: ſequit̄ q̄ iſta deſtructio panis ꝫm ꝓpꝛiā ra
tionē ſui ſit ānihilatio. Cōfirmat̄ vlterius. qꝛ ꝑ ſe
ratio alicuius nō variat̄ ex aliquo cōcurrente per
accidēs cum eo. ſed ꝑ accidēs eſt q̄ cū diſtinctio-
ne panis cōcurrit poſitio corꝑis xp̄i hic p̄mo. poſ
ſet eni primū ſeparari a ſecūdo. ergo ꝓpt̄ iſtā po-
ſitionē corꝑis xp̄i hic: nō variat̄ ratio huiꝰ deſtru-
ctionis. ſed ſi ſola eſſet ſine illa poſitione eſſet an
nihilatio panis. ergo ⁊ modo. Itē ſi panis ānihi-
laret̄ ⁊ corpus xp̄i poneret̄ hic preſens: omni eo-
dē modo haberet ſe tā panis q̄ corpꝰ xp̄i quātū
ad omnē cōditionē tā eſſe q̄ nō eſſe ſicut modo
ſe habet. ſed qḋ omni eodem modo ſe hēt ſicut ſi
eſſet ānihilatū: illud ē ānihilatū. ergo et c̄. p̄ma ꝓ
poſitio manifeſta ē. qꝛ ſi eſſet ānihilatio: non for-
ma nec materia eius maneret. ⁊ eodē modo nec
nūc. ſed etiā tūc corpꝰ xp̄i eſſet preſens ſub acci-
dētibꝰ: ita et nūc. Itē qꝛ terminꝰ noue actionis ē
nouus. ergo negatio eſſe panis vt terminus deſi
tionis panis: noua ē. ſed vt in corꝑe xp̄i nō eſt no
ua: nā illo modo quo diſpatū includit negatio-
nē diſpati: ante d̄ſitionē panis corpꝰ xp̄i fuit non
panis. et ſimilr̄ corpꝰ xp̄i fuit prius. igit̄ terminus
illiꝰ deſitionis nō eſt corpꝰ xp̄i nec negatio panis
in corꝑe xp̄i. Si dicas q̄ nō eſſe panis vt in corꝑe
xp̄i nō eſt noua negatio ſicut nec diſpatio corꝑis
xp̄i ad panē eſt noua: ſed tn̄ nō eſſe panis eſt no-
uum: cōtra. ex hoc ſequit̄ q̄ nō eſſe panis eſt ter-
minus: qꝛ negatio iſta vt in corꝑe: eſt rōnē diſ

7. ¶ Verbum nõ eſt intellectio: ſ3 aliqd p intellectionẽ formatũ. i. ſ. d. 10. 2^m. ſcoti.
8. ¶ Verba ⁊ cõcept⁹ dicit aureolus eſſe phantaſie. i. ſ. d. 27. q. 2. 7^m. contra pmã.
9. ¶ Verbi formationem: nõ de neceſſitate pcedit inqſitio aut diſcurſus. i. ſ. d. 27. q. 2. notabili. 2.
10. ¶ Verbũ nõ eſt neceſſe q ſit perfecta ⁊ adequata ſimilitudo de re: ſ3 ſufficit q adequet actũ intelligendi. i. ſ. d. 27. q. 2. notabili. 4.
11. ¶ Verbũ nõ cõſtituit imediate p actũ intelligẽdi: ſ3 p aliã opationẽ trãſeuntem. ſ. p dicere. primo ſententiarũ. d. 27. q. 2. notabili. 4. 4^m. durandi cõtra pmã.
12. ¶ Verbũ nõ ponit in intellectu ad hoc vt ſuppleat abſentiã rei cuius eſt: ſed vt terminet actũ intellectus. pmo ſentẽtiaꝝ. d. 27. q. 2. notabili. 4.
13. ¶ Verbũ intellectus nr̃i eſt illa cõceptio vel ſimilitudo quã intelligẽs p actũ intelligendi format ⁊ pducit. pmo ſententiaꝝ. d. 27. q. 2. cõclu. pma.
14. ¶ Verbi emanatio tanto pfectior eſt: quãto magis ſimile eſt ei a quo pcedit: ⁊ quãto ẽ magis intimũ ei a quo emanat. pmo ſententiarũ. d. 9. notabili. 2.
15. ¶ Beati formãt vbũ de eẽntia diuina clare viſa. i. ſ. d. 27. q. 2. no. 4. beati. 2.
16. ¶ Verbũ in diuinis dicit reſpectũ ad creaturas nõ ex ſua ppzietate pſonali: ſed rõne eſſentie q̃ includit in ſignificato pſone. i. ſ. d. 27. q. 2. cõclu. 2. ⁊ pmũ 3. 2^am.
17. ¶ Verbũ dicit reſpectũ rationis ad creaturas: nõ tamẽ huiuſmodi reſpect⁹ cõuenit verbo inq̃tũ eſt quid notionale. i. ſ. d. 27. q. 2. notabili. 6.
18. ¶ Verbũ ⁊ donũ importãt reſpectũ ad creaturas habitualẽ. i. ſ. d. 18. notabili. 2. donũ.
19. ¶ Verbũ licet ſit noticia genita: relationem importat ad creaturas nõ inq̃tũ genita: ſed inq̃tum ſapiẽtia vel noticia. i. ſ. d. 27. q. 2. notabili. 6. ⁊ 7.
20. ¶ Verbũ ſi capiat ppe dr̃ pſonalit in diuinis de ſolo filio: ita ⁊ imago. i. ſ. d. 27. q. 2. cõclu. 3.
21. ¶ Verbũ diuinum pcedit in oĩmoda idẽtitate ſubſtãtie: ⁊ hẽt rõnem filij. i. ſ. d. 9. notabili. 2.
22. ¶ Dicit fili⁹ vt oſtẽdat cõſubſtãtialis patri: vbũ vt oſtendat imaterialiter genit⁹: imago vt oſtendat oĩno ſimilis ⁊ coetern⁹ patri ⁊ ſplẽdor patris. i. ſ. d. 9. notabili. 2.
23. ¶ Verbũ dr̃ eadẽ ppetate q̃ ⁊ fili⁹. ſ. natiuitate. i. ſ. d. 9. notabili. 2.
24. ¶ Verbũ inq̃tũ verbũ abſolute nõ eſt fili⁹: nec filius inq̃tũ fili⁹ eſt verbũ: ſed inq̃tũ verbũ p ſui pceſſionẽ accipit diuinã naturã vere eſt fili⁹: ⁊ inq̃tũ filius dei pcedit imaterialiter p actionem intellectus vere ⁊ ppꝛie dicit verbũ. i. ſ. d. 11. notabili. 4.
25. ¶ Verbũ in eo q verbũ: dicit relationẽ originis ad dicẽtẽ. i. ſ. d. 27. q. 2. notabili. 2.
26. ¶ Verbũ diuinũ increatũ eſt ipſa res viſa in viſione beatifica ⁊ nõ termin⁹ adeq̃t⁹ ⁊ ppꝛi⁹ ipſius viſionis: ſed vbũ formatũ a beato de eſſentia diuina. i. ſ. d. 27. q. 2. notabili. 4.
27. ¶ In diuinis vnũ tm̃ eſt verbũ: vnũ tm̃ intelligere: ⁊ vn⁹ act⁹ intelligẽdi: licet ſint tres intelligentes. pmo ſententiarũ. d. 27. q. 2. notabili. 4.
28. ¶ Eadem intellectio eſt patris: filij: ⁊ ſpũs. ſ. cuius termin⁹ eſt emanatio verbi: ſed a ſolo patre. pmo ſententiaꝝ. d. 7. q. 2. 2^m. vltimo loco.
29. ¶ Verbũ in diuinis ſoli⁹ pr̃is ẽ verbũ taq̃ dicẽtis: ſui ipſius aũt ⁊ ſpũs. ſ. ⁊ omniũ reꝝ: taq̃ reꝝ q̃ verbo manifeſtant. i. ſ. d. 27. q. 2. notabili. 4. pater. 21. ⁊ 22.
30. ¶ Verbũ diuinũ nõ ſolũ eſt p quod intelligit: ſed quod eſt vere intelligens ⁊ amãs rem per ipſum expꝛeſſam. i. ſ. d. 11. notabili. 4. pncipiũ. 21. ſpũs. ſ. 12.
31. ¶ Verba diuerſoꝝ tẽpoꝝ attribuũtur deo. i. ſ. d. 9. 3^m. 3. 6^am. eternitas. 6. 7. 8. ⁊ 9.

Veritas.

1. ¶ Veritas pncipalit ẽ i itellectu: i reb⁹ aũt nõ ẽ niſi ƀ3 q hñt ordinẽ ad itellectũ. i. ſ. d. 19. q. 3. 3°. 1^m
2. ¶ Veritas ƀm ſuam formalẽ rõnem dicit cõformitatẽ quãdã ei⁹ quod intelligitur de re ad ipſam rem. pmo ſententiarũ. d. 19. q. 3. conclu. 2.
3. ¶ Veritas ẽ cõditio entis ƀm eẽ intelligibile qđ habet in intellectu. i. ſ. d. 3. q. 5. notabili. 3.
4. ¶ Veritas formalit loquẽdo eſt cõformitas cõcept⁹ ad rẽ extra. i. ſ. d. 3. q. 5. notabili. 3.
5. ¶ Veritas ppꝛie ⁊ formalit eſt cõformitas cognitionis: vl' cõcept⁹ enũciatiui d̃ eo qđ intelligit ad eſſe ipſi extra aĩaꝫ. i. ſ. d. 3. q. 5. notabili. 3. ⁊ d. 19. q. 3. notabili. 3.
6. ¶ Non omnis adequatio aut cõformitas rei ad rẽ eſt veritas: ſ3 ſoli⁹ intellectus ad rem q̃ intelligitur. pmo ſententiarum. d. 19. q. 3. notabili. 2. ⁊ 3.
7. ¶ Veritas ⁊ falſitas ſunt modi qui conſequũt id quod intelligitur put eſt obiectum intellectus. pmo ſententiarum. d. 19. q. 3. notabili. 1. ⁊ 2.

8\. ¶ Veritas ꝛ falſitas formaliter loquendo nõ ſunt in rebus formaliter aut ſubiectiue nec in cõparatione ad intellectũ diuinũ nec noſtrũ: ſed tantũ fundamẽtaliter: in intellectu autem ſunt obiectiue. ꝑmo ſentẽtiarum. d.19.q.3.notabili.1.ꝛ.2.

9\. ¶ Impropẽ loquẽdo ꝛ extenſo nomine veritatis: ipſa habitudo ſimilationis ad intellectum diuinum dicitur veritas: ꝛ ſic veritas ꝓut includit relationẽ adequationis ꝛ fundamentum dicitur vera rei entitas.i.ſ.d.3.q.5.notabili.3.ꝛ.d.19.q.3.notabili.2.

10\. ¶ Res dicunt̃ vere qꝛ aſſecute ſunt id qḋ intellectꝰ dei de eis cõcepit: ꝛ ſic omnes dicũt̃ vere vna veritate.i.ſ.d.3.q.5.notabili.3.ꝛ.d.19.q.3.notabili.2.

11\. ¶ Cũ dicit̃ ꝙ in rebꝰ creatis ſunt plures veritates qbꝰ dicunt̃ vere formaliter: large ſumit̃ veritas. ꝑmo ſententiarũ.d.19.q.3.notabili.2.

12\. ¶ Veritas domus includit i ſe entitatẽ ꝛ relationẽ ad itellectũ domificatoris ſicut res naturales in ordine ad diuinũ.1.ſ.d.3.q.5.notabili.3.

13\. ¶ Res naturales dicũt̃ vere in ordine ad itellectũ nr̃ꝫ: nõ formalit̃ ſꝫ cauſatiue ꝛ in ordine ad intellectũ angeli: niſi ꝙ in eis ỽitas cauſat̃ a ſpetiebꝰ eis cõcreatis.i.ſ.d.3.q.5.notabili.3.

14\. ¶ Res naturales dicunt̃ vere nõ a veritate q̃ formaliter ſit in ipſis: ſed denominatione extrinſeca a veritate intellectꝰ diuini a quo dependẽt: ꝛ eodẽ modo res artificiales in cõparatione ad intellectũ a quo dependẽt ſm ſuũ eſſe.1.ſ.d.19.q.3.notabili.2.

15\. ¶ Res nãles ꝛ artificiales dicunt̃ vere extrinſeca denominatione ꝑ cauſam inq̃ntũ.ſ. nate ſunt facere verã apprehẽſionẽ de ſe in intellectu.i.ſ.d.19.q.3.notabili.2.ꝛ.ad.1^{m}.2^{oo}. cõtra.2^{am}.

16\. ¶ Veritas cuiuſlibet negatiue in exiſtentibꝰ: ſup veritatẽ affirmatiue fundat̃.1.ſ.d.11. notabili.5.

17\. ¶ Veritas formaliter ſumpta q̃ conſiſtit in cõformitate intellectus eſt relatio rationis. ꝑmo ſententiarum.d.19.q.3.ꝑmũ.2^{oo}.contra ꝑmã.

18\. ¶ Si nullus intellectꝰ eẽt eternus: nulla veritas eſſet eterna.1.ſ.d.19.q.3.notabili.2.

19\. ¶ Circũſcripto omni actu intellectus etiã diuini: nõ eſſet veritas ꝓprie ꝛ formaliter: remaneret tamẽ fundamẽtaliter in entitatibꝰ reꝝ.1.ſ.d.19.q.3.ꝑmũ.2^{oo}.ꝯ̃ ꝑma.

20\. ¶ Veritas q̃ ẽ in rebꝰ ẽ ipa ẽtitas reꝝ ꝛ ita veꝝ ꝯuertit̃ cũ ente ſꝫ ſbm.ꝑmo ſententiarũ.d.19.q.3.7^{m}.2^{oo}.cõtra ꝑmã.

21\. ¶ Verũ eſt obiectũ intellectꝰ cõponẽtis ꝛ diuidẽtis: nõ ſimplicis.1.ſ.d.19.q.3.2^{m}. aliorum.

22\. ¶ Verũ ꝛ falſum q̃ntũ ad ꝓprias rõnes ſunt nomina 2^{e} intẽtiõis ꝛ ſignificãt quoſdã modos ſeu habitudines q̃ cõſequũtur obiectũ itellectꝰ aut id qḋ intelligit̃ ſm ꝙ itelligit̃.i.ſ.d.19.q.3.no.1.

23\. ¶ Ens dicitur verum inq̃ntũ eſt adequatũ intellectui diuo: potẽs ſibi adequare intellectum humanum.1.ſ.d.19.q.3.7^{m} contra ꝑmam.

24 ¶ Rõ veritatis ꝯſiſtit in eo ꝙ res hñt illud qḋ ſue nature ꝯuenit ſm ꝑordinationẽ itellectꝰ diui vl̃ humani: vl̃ ſm ꝙ nate ſunt ḋ ſe facere verã extimationẽ.i.ſ.d.19.q.3.ꝑmũ.2^{oo}.ꝯ̃. 2^{am}.

Veſtigium 1. ¶ Veritas: bonitas: ꝛ vnitas ſm q̃ attẽdit̃ veſtigium trinitatis differũt in creaturis a re q̃ vna: vera: ꝛ bona ẽ. ỽitas ꝛ bonitas diſtictione reali: vnitas vero diſtictione rõnis. ꝑmo ſententiarũ. d.3.q.5.conclu.ꝑma.

2\. ¶ Ratio ꝓpria veſtigij in hoc cõſiſtit ꝙ eſt repreſentatio cauſe: q̃ntũ ad ſolã cauſalitatẽ abſq₃ repſentatione forme.i.ſ.d.3.q.4.ꝯclu.ꝑma.

3\. ¶ Rõ veſtigij nõ repit̃ ꝓprie ꝛ ſm ſe in accidẽtibꝰ.1.ſ.d.3.q.4.ꝯclu.2.creatio.7.

4\. ¶ Veſtigiũ vt ab imagine diſtinguit̃: eſt q̃dã ꝯfuſa ꝛ impfecta repſentatio ꝑ quã venimꝰ in cognitionem cauſe rei in qua eſt veſtigiũ.1.ſ.d.3.q.4. notabili.i.

5\. ¶ Repreſentatio veſtigij nõ eſt ſm formã ſpecificã: nec ſm accidens ꝓprium: ſed ſm accidentia cõmunia. ꝑmo ſentẽtiaꝝ.d.3.q.4.notabili.i.

6\. ¶ In omnibꝰ creaturis ẽ veſtigium trinitatis: ꝛ repreſentant attributa q̃ diuis pſonis attribuuntur: nõ ſm ꝓpria: ſed ſm appropriata.i.ſ.d.3.q.4. notabili.2.

Virtus. 1. ¶ Virtutes morales ſedant motus paſſionum ꝛ impediunt vehementiam paſſionum. ꝑmo ſententiarum.d.2.ꝓlogi.7^{m}.contra.4^{am}.

2\. ¶ Virtutes acquiſite tollunt contrarias diſpoſitiones: ꝛ infuſe a ꝑncipio non ita delectabiliter faciunt operari.i.ſ.d.17.q.ꝑma.notabili.i.ꝛ ad.4^{m}.habitꝰ.18.ꝛ.19.

3\. ¶ Virtutis habitꝰ nõ ſolũ ponit diſpoſitionẽ in opante ꝛ modũ agendi: ſed etiã dat actui quãdã bonitatẽ vel malitiam.i.ſ.d.17.q.i.notabili.i.ꝛ.5^{m}.2^{oo}.actus.16.

4. ¶ Virtutis habitus facit ꝙ habens habitū ꝓmpte operur ꝛ delectabilit̃ q̄tū eſt ō ſe: nullo exiſtē impedimēto. i. ſ. d. 17. q. 1. notabili. 1. ꝛ ad p̄mū. 2^{oo}. ꝛ ad ea q̄ arguens inducit.

5. ¶ Virtutū infuſarū habitib⁹: ad tria indigem⁹. i. ſ. d. 17. q. 1. notabili. 1. actus. 17.

Sol. 1. ¶ Sol pōt ꝑ virtutē aliquā nobis occultā vel ꝑ calorē: agere in viſceribus terre. vel ſi radius ſolis non attingat in vno emiſpio res exiſtētes in alio: nec penetret vſq̄ ad cētrū terre: atingit tamē illas ꝛ penetrat ꝑ ipſius virtutē. i. ſ. d. 37. 2^{m}. contra p̄mā.

Viſio. 1. ¶ Non ſunt due viſiones ſimul cū duo alba ſimul vident̃: ſed vna diſtincta ꝛ ꝑfecta: alia vero cōfuſa ꝛ imperfecta. i. ſ. d. 7. q. 2. 3^{m}. ad e. contra p̄mā. act⁹. 39.

Vita. 1. ¶ Vita ſunt omnia in deo. i. ſ. d. 36. notabili. 6.

Vniuocum. 1. ¶ Vniuocū nomē debet importare formā q̄ formaliter exiſtat in vniuocatis ꝛ ꝙ ſit eiuſdem rōnis in ipſis: nec vni conueniat ꝑ aliud: ꝛ ꝙ habeat eundem modum eſſendi in eis. p̄mo ſententiarum. d. 3. q. 1. notabili. 4. nomen. 6.

2. ¶ Vniuocū nomē eſt cōmune multis ſm ꝓpriā rationē equalit̃ participatā: nec impedit vniuocationē ꝙ vna ſpecies ſit ꝑfectior alia in ordine ad aliā. i. ſ. d. 29. notabili. 3.

3. ¶ Vniuoci ratio ab omnibus equaliter participat̃: nec a forma exiſtēte in vno: alia vniuoca dnominant̃. i. ſ. d. 3. q. 1. notabili. 4. ꝛ. d. 29. notabili. 3.

4. ¶ Vniuocū ꝛ analogū dicunt vnā formā aut rōnem cōmunē pluribus multū differēter. p̄mo ſententiar̄. d. 29. notabili. 3. analogum. 8.

5. ¶ Nomen equiuocū eſt cōmune multis ſolum ſꝫ nomē abſq̄ vlla cōnexione vel ꝓportione quā habeāt int̃ ſe vel ad 3^{m}: ſꝫ oīno ꝑ accidēs ē impoſitū nomē illis ꝛ a caſu. i. ſ. d. 29. notabili. 3

6. ¶ Prius ꝛ poſteri⁹ ſm eſſe nō impedit vniuocationē: ſed p̄us ꝛ poſteri⁹ ſm rationem alicui⁹ cōmunis inq̄tū cōmune eſt. i. ſ. d. 29. notabili. 3. ꝛ. 3^{m}. contra. 3^{am}.

Vnitas. 1. ¶ Vnitas continuitatis eſt in tota aqua: ꝛ ex continuitate duarū aquarū ꝛ coniunctione cauſat̃ vnitas cōtinuitatis. i. ſ. d. 24. 4^{m}. contra p̄mā.

2. ¶ Vnitas nō habet partes in actu: ſꝫ eſt q̇ddā cōtinuū ī actu: nec eſt in aliq̄ parte d̾terminata ſubiecti: nec eſt quāta dimēſiue: ſꝫ quātitas. i. ſ. d. 24. 6^{m}. ꝯ. p̄mā.

3. ¶ Vnitas a forma eſt. i. ſ. d. 30. ad. 5^{m}. gregorij.

4. ¶ Vnitates numeri ſunt cōnexe in vna forma numeri. i. ſ. d. 24. 3^{m}. aure. cōtra p̄mā.

5. ¶ Vnitas nō eſt illud formaliter q̇ aliq̇d eſt ſibi vel alteri idem: ſed eſt fundamētum idētitatis. p̄mo ſententiarū. d. 30. ad. 5^{m}. gregorij.

6. ¶ Vnitas eſſentie eternitatis ꝛ potētie opatiue in diuinis: licet ſint idē re: alia tñ ꝛ alia rō ē trium vnitatū: nec vna includit aliam. i. ſ. d. 19. q. 2. notabili. 1.

7. ¶ Vnitas ſiue cōmunitas humane nature ad plura ſuppoſita: eſt ſolū ſm cōſiderationē intellect⁹. i. ſ. d. 4. q. 1. notabili. 2. ꝛ. d. 30. notabili. 4. genus. 16. ꝛ. 17. natura. 8.

8. ¶ Minor vnitas videt̃ eē ī cōmuni rōne gn̄ris: q̄ ī cōi rōne ſpēi. i. ſ. d. 8. q. 2. no. 4. ꝛ. d. 29. no. 3.

9. ¶ Maior vniuocatio eſt indiuiduor̄ in ſpetie: q̄ ſpetierū in genere. i. ſ. d. 29. notabili. 3.

Vle. 1. ¶ Cū dr̃ vle poſteri⁹ ē: loq̄t̃ de nā cōi cui attribuit̃ itētio vlis. i. ſ. d. 35. q. 2. p^{m}. durā. ꝯ. 2^{am}

2. ¶ Vle aliḋ ē q̄ eē itellectū abſq̄ ꝯditiōib⁹ mālib⁹ ꝛ aliquā itētionē addit. i. ſ. d. 35. q. 2. ad. 1^{m}. du.

3. ¶ Nulla res habet vniuerſalitatem extra animā: tamē res q̄ habet vlitatē in intellectu: eſt extra animam. i. ſ. q. 4. ꝓlogi. 7^{m}. contra p̄mam.

4. ¶ Nō cōuenit nature generis ex natura rei eſſe ꝯtrahibilē: niſi intelligat̃. i. ꝙ non repugnat ei. primo ſententiarū. d. 8. q. 2. 6^{am}. ꝓba. 7. ꝯ. p̄mā.

5. ¶ q̄dā ſūt p̄dicata q̄ nō repugnāt nature aīal̃: nec tñ ſūt d̾ eēntia ei⁹. i. ſ. d. 8. q. 2. 6^{am}. ꝓba. 7. ꝯ. 1^{am}.

6. ¶ Humanitas petri cōmunicat̃ ꝛ participat̃ a ioāne: ꝛ ē eadē ī vtroq̄ q̄tū ad eēntialia hūanitatꝭ: licet q̄tū ad p̄ncipia idiuiduātia: alia ſit humanitas petri ꝛ ioānis. i. ſ. d. 8. q. 2. 5^{m}. contra. 4^{am}.

7. ¶ Seduſa opatione intellectus: humanitas huius ꝛ illius ē eadē q̄tū ad p̄ncipia eſſentialia humanitatis inq̄tū humanitas. i. ſ. d. 8. q. 2. 5^{m}. contra. 4^{am}.

8. ¶ Res cuius ſpecies eſt in itellectu: ſingularis ē in eſſendo ꝛ vlis in repſentando q2 abſtracta eſt a cōditionib⁹ indiuidualib⁹. i. ſ. d. 35. q. 2. p̄mū grego. obiectum. 10.

Vnum. 1. ¶ Vnū in ſuo formali ſignificato includit ens: licet addat indiuiſionē. i. ſ. d. 24. 4^{m}. ꝯ. 3^{am}.

2. ¶ Vnū quod cōuertit̃ cum ente nō addit aliq̇d poſitiuū ſupra rē: ſꝫ bene vnū quod eſt p̄ncipium numeri. i. ſ. d. 24. 3^{m}. in. 2°. notabili. ꝛ. 2^{m}. ꝯtra. 1^{am}. ꝛ. 7^{m}. ꝛ. 2^{m}. 2^{oo}.

3. ¶ Unum qđ cōuertit̃ cum ente nō ſolā indiuiſionem importat: ſed ei⁹ ſignificatū ē ens indiuiſū. 1.ſ.d.24.notabili.2.⁊ pmū ⁊.4^m.ſcoti ꝫ.3^am.⁊.d.30.5^m.grego.cōtra pmā.

4. ¶ Unū aliquam entitatē dicit aut ſubſtantialem: aut accidētalē: ⁊ vltra entitatem predictā dicit ratione quādam ꝓuatiuā.ſ.indiuiſionem.1.ſ.d.30.ad.5^m.grego.cōtra pmā.

5. ¶ Unūquodq₃ eſt vnū per ſuā eſſentiam.1.ſ.d.30.ad.5^m.grego.cōtra pmā.

6. ¶ Ratio formalis vnius cōſiſtit in indiuiſione.1.ſ.d.24.notabili.2.⁊.pmū.⁊.3^m.ſcoti ꝫ.3^am.

7. ¶ Unū inq̃tū vnū eſt indiuiſibile: ⁊ tot modis dicitur: quot modis dicitur indiuiſibile.pmo ſententiarū.d.24.notabili.2.⁊ pmū ſcoti cōtra.3^am.

8. ¶ Ex hac ratione indiuiſibilitatis cōſequit̃ quedā ꝓꝑetas vni⁹.ſ.eſſe mēſurā.1.ſ.d.24.no.2.

9. ¶ Unū inq̃tū ē indiſibile hēt rōnē pme mēſure: nō tñ dr̃ pma mēſura iq̃tū icludit negatiōnē i ſe: ſ₃ vt iportat poſitiuū.ſ.ꝯtinuū: qđ tñ eſt indiuiſum actu.1.ſ.d.24.notabili.2.⁊.2^m.ſcoti ꝫ 3^am.

10. ¶ Unū formaliter ⁊ ſimplicit̃ ſumptu₃ nō inuenit̃ niſi in quātitate diſcreta.1.ſ.d.24.notabili.2.

11. ¶ Duo cōueniunt vni.ſ.eſſe indiuiſibile: ⁊ eſſe menſurā: ex q̃bus ſumit̃ ratio diſtinctionis vni⁹: in vnum qđ cōuertitur cū ente: ⁊ in vnū quod eſt ꝓncipiū numeri.1.ſ.d.24.notabili.2.

12. ¶ Unū quod eſt ꝓncipiū numeri: in duob⁹ differt ab vno qđ ꝯuertit̃ cum ente.1.ſ.d.24.no.2.

13. ¶ Ratio vni⁹ qđ cōuertitur cum ente ſumit̃ ex indiuiſione: ⁊ rō vni⁹ quod eſt ꝓncipiū numeri ſumitur ex mēſura q̃ pmo ⁊ reſolutorie conuenit vni.1.ſ.d.24.notabili.2.

14. ¶ Unū quod eſt ꝓncipium numeri inuenitur in alijs generibus ꝑ tranſlationem ſm q₂ in ipſis eſt inuenire aliquem modū quantitatis.1.ſ.d.24.notabili.2.

15. ¶ Unum ſpetiale quod contrahat vnū qđ conuertitur cū ente: in quolibet genere eſt dabile: non tamē ſm modū loquendi philoſophi: niſi in genere quātitatis.1.ſ.d.24.notabili.2.

16. ¶ Unū oppoñit̃ multitudini ⁊ diuiſioni: q̃ in genere quātitatis hñt ſpetialē rōne₃.1.ſ.d.24.no.2.

17. ¶ Unū quod ꝯuertit̃ cū ente opponitur multitudini ꝑ modū ꝓuationis ⁊ ꝓpe ⁊ ꝑ ſe opponitur diuiſioni priuatiue non multitudini: vnū vero quod eſt ꝓncipiū numeri vt mēſura menſurato.primo ſententiarū.d.24.2^m.contra.3^am.⁊.4^m.ſcoti.

18. ¶ Unū qđ ē ꝓncipiū numeri ē aliq̃d abſolutū qđ ꝯſeq̃t̃ relatio mēſure.1.ſ.d.24.1^m.⁊.3^m.1.2°.no.

19. ¶ Unū qđ ē ꝓncipiū numeri ē idiuiſum i actu: diuiſibile tñ i potētia.1.ſ.d.24.no.2.⁊.3^m.ꝯ pmā

20. ¶ Unū quod eſt ꝓncipiū numeri: eſt plura in potentia.1.ſ.d.24.3^m.grego.cōtra.2^am.

21. ¶ Unum in ſubſtantia fundat idētitatem: vnum in quātitate: equalitatem: vnū in qualitate: fundat ſimilitudinem.1.ſ.d.19.q.2.notabili.3.

Voluntas. 1. ¶ Volūtas diuina licet eadē volitione velit diuinam eſſentiā ⁊ creaturas: nō tñ neceſſario vult creaturas: ſicut neceſſario vult ſuā eſſentiā.1.ſ.d.45.ꝯclu.2.

2. ¶ Volūtas diuina q̃cq̃d vult: eternaliter vult: ⁊ ad id volendū determinata ē.1.ſ.d.45.ꝯclu.3^a.

3. ¶ Licet voluntas diuina conſequens ⁊ beneplaciti ſemper impleatur: non tamen imponit neceſſitatem rebus volitis.1.ſ.d.45.ꝯclu.4.

4. ¶ Voluntas diuina eſt radix contingentie in rebus: non q₂ contingentia rerum aut neceſſitas reducatur in contingentiam aut neceſſitatem diuine voluntatis.⁊ huiuſmodi reductionō ē vniuoca ſed analoga.1.ſ.d.38.notabili.1.contingentia.9.

5. ¶ Voluntas diuina eſt pma radix contingentie rerum non contingēs: ⁊ neceſſitatis earūnon neceſſaria ſed libere adaptat cauſas contingentes ⁊ neceſſarias ſuis effectibus ad complementum vniuerſi.1.ſ.d.38.notabili.1.

6. ¶ Voluntas diuina ſemper ⁊ eternaliter ſe determinat ⁊ determinata eſt: non ſolum circa ſe ſ₃ etiam circa creata.pmo ſententiarū.d.45.notabili.3.

7. ¶ Volūtas diuina circa ſe neceſſario tēdit neceſſitate abſoluta ⁊ naturali: ad oīa aūt volita alia a ſe libere ⁊ nō neceſſario ſe determinat.1.ſ.d.45.notabili.3.⁊ ad.4^m.ꝫ.2^am.ad confir.

8. ¶ Voluntas diuina vno ⁊ eodem actu vult ſe ⁊ alia: ſed habitudo eius ad ſe eſt neceſſaria ⁊ naturalis: habitudo eius ad alia eſt ſecundū quandam congruentiam: non autem neceſſaria.pmo ſententiaꝝ.d.45.ad.4^m.contra.2^am.ad confir.

9. ¶ Eodem velle eternalit̃ ⁊ ſemꝑ manente: de⁹ voluit creare mūdū: ⁊ voluiſſet nō creare mundū ſi placuiſſet ſibi.1.ſ.d.45.ad.5^m.contra.2^am.

10. ¶ Volūtas diuina circa volita alia a ſe neceſſariā determinationē hēt neceſſitate imutabilitatis q̃ alias dr̃ ꝯditionalis ſeu ꝯſequētie q̃ nō repugnat libertati.1.ſ.d.45.notabili.3.

11\. ¶Voluntas diuina ex hoc ꝙ libera eſt ad omnia creata: habet ꝙ ſit ad vtrumlibet. ſed ſuppoſito
ꝙ vellit nõ põt nõ velle. ⁊ ex ſuppoſitione de neceſſitate vult. i. ſ. d. 45. no. 3. ⁊. 1^{m}. ꝯ. 2^{am}. par. 3.
12\. ¶Deus põt velle aliqd ⁊ nõ velle. ⁊ huiuſmodi locutio verificatᷣ in ſenſu diuiſo. i. ſ. d. 45. no. 4.
13\. ¶Volũtas diuina quãtũ eſt de ſe ⁊ ex natura politi: nõ ē determinata ad hoc vt velit aut non ve
lit aliqd circa creaturas: nec habet ordinē neceſſariũ ad illas. i. ſ. d. 45. notabili. 4.
14\. ¶Cũ dicitᷣ deus põt velle aut nõ velle: verbũ põt nõ ſignificat potentiã imperfectã aut nõ coniũ-
ctam actui ſed voluntatis libertatem. i. ſ. d. 45. notabili. 4.
15\. ¶Volitum duplicem habitudinē habet ad voluntatem: vnã inq̃tũ eſt volitũ: aliã inq̃tũ ꝓducē
dum in actu p voluntatem: prim⁹ reſpectus nõ eſt neceſſarius abſolute: ſecũdus eſt neceſſarius
propter voluntatis diuine efficatiam. i. ſ. d. 45. notabili. 3.
16\. ¶Si de⁹ vult aliqd volũtate beneplaciti: d neceſſitate ſeqᷣ ꝙ illud fiat. i. ſ. d. 45. notabili. 3.
17\. ¶Habitudo quã hẽt velle diuinũ ad creaturas volitas ē relatio rõnis. i. ſ. d. 45. notabili. 3.
18\. ¶Velle diuinũ nõ eſt realitᷣ elicitũ a diña voluntate: ſʒ ſm modum intelligẽdi ⁊ ſignificandi tm̃.
primo ſententiarũ. d. 45. conclu. ṗma. i. ſ. d. 45. 3^{m}. ⁊. 5^{m}. ꝯ. 2^{am}.
19\. ¶Velle diuinũ eo ꝙ terminatur ad creaturas: habet ſe ad modũ actionis tranſeuntis in exterio
rem materiam. i. ſ. d. 45. notabili. 2.
20\. ¶Velle eſt actio in volũtate manẽs: ⁊ põt ferri in aliqd nõ extra exñs actu. i. ſ. d. 45. notabili. 2.
21\. ¶Omnia q̃ ꝓ aliquo tẽpore habẽt eſſe: ſunt ab eterno deo preſentia ⁊ poſſunt accipi a deo vt ter
minus ſue volitionis. i. ſ. d. 45. notabili. 2.
22\. ¶Volũtas poteſt habere determinationem a deo: ab intellectu ⁊ a ſe ipſa. i. ſ. d. 45. notabili. 3.
23\. ¶Motus intellect⁹ q̃ preſuponitᷣ ad exercitiũ act⁹ volũtatiſ: etiã mouet volũtatē in ratione ob
iecti: ⁊ ipſum velle etiam apprehenditᷣ ab intellectu ſicut quoddã bonũ. i. ſ. d. 45. notabili. 3.
24\. ¶Voluntas vno modo reſpicit finem: alio modo vt in fine q̃eſcit: alio modo vt eſt terminus ali
cuius qd in ipſum ordinatᷣ. i. ſ. d. 1. q. 1. notabili. 6.
25\. ¶Velle eſt actus volũtatis vt reſpicit finem abſolute: fruitio vt in eo q̃eſcit: intentio aũt vt ten-
dit in finem. i. ſ. d. 1. q. 1. notabili. 6.
26\. ¶Volitio finis nõ eſt cauſa volitionis medioꝝ: niſi cauſa ſine qua nõ: ſed ipſe finis. i. ſ. d. 1. q. ṗma
notabili. 7. ⁊ ad ṗmum. ⁊. 3^{m}. cõtra. 3^{am}.
27\. ¶Aliud eſt dicere. medicina eſt volita propter ſanitatem: aliud dicere medicina ē volita: q2 ſani-
tas eſt volita. i. ſ. d. 1. q. 1. notabili. 7.
28\. ¶In prima volitione: ratio volẽdi media ponitᷣ finis: in ſecũda volitio finis. i. ſ. d. 1. q. 1. notabili. 7
29\. ¶Motio volũtatis ē q̃dã ei⁹ dterminatio: ⁊ ab illo volũtas mouetᷣ a q̊ dtermiatᷣ i. ſ. d. 45. no. 3.
30\. ¶Volũtas mouetᷣ ab aliquo duplicitᷣ. vno modo in rõne obi: alio modo in rõne ṗncipii. ṗmo mo°
mouetᷣ a bono cognito imediate ⁊ ab intellectu: ſecũdo modo a deo ⁊ a ſeipa. i. ſ. d. 45. no. 3.
31\. ¶Volũtatem mouẽt q̃tũ ad determinationē act⁹ mouẽtia in rõne obiecti: ⁊ q̃tũ ad exercitium
act⁹ mouent mouentia in ratione ṗncipij. i. ſ. d. 45. notabili. 3.
32\. ¶De⁹ põt vtroqʒ modo mouere voluntatē in rõne. ſ. ṗncipij ⁊ obiecti. i. ſ. d. 45. notabili. 3.
33\. ¶Volũtas a ſeipſa non poteſt exire in actũ: niſi mota ab intellectu ⁊ preſuppoſita motione ei⁹ in
ratione obiecti. i. ſ. d. 45. notabili. 3.
34\. ¶Intellectus nõ neceſſitatᷣ in cõſideratione vltimi finis: ſʒ volũtas neceſſitatᷣ in volitione eius.
primo ſentẽtiaꝝ. d. 1. q. 3. 6^{m}. ſcoti ꝯ ṗmã. ⁊. 2^{m}. ad eꝯ. 3^{am}.
35\. ¶Iſta neceſſitas naturalis. ſ. inclinationis nõ opponitᷣ libertati voluntatis: ſʒ neceſſitas coactio-
nis. i. ſ. d. 1. q. 3. 6^{m}. ſcoti ꝯtra ṗmã. ⁊ ad. 2^{m}. ad e ꝯtra. 3^{am}.
36\. ¶Voluntas neceſſario vult finē vltimũ apprehenſum ſub ratione ſua vniuerſali: ita ꝙ nõ eſt i po
teſtate volũtatiſ ſtante apprehenſione finis vltimi ſub rõne optimi boni ꝙ ipſa volũtas nolit
aut refugiat vltimũ finem. i. ſ. d. 1. q. 3. conclu. 1. beatitudo. 8. eſſentia. 34.
37\. ¶Licet volũtas neceſſitate naturalis inclinationis velit beatitudinē apprehẽſam ſub cõmuni rõ
ne ſũmi boni: nõ tamē vult eam neceſſario apprehẽſam ſub aliq̃ ſpetiali rõne illius in quo conſi-
ſtit ⁊ hoc dum eſt in via. i. ſ. d. 1. q. 3. conclu. 2
38\. ¶Cũ. S. T. dicit ꝙ libertas ineſt volũtati q̃tũ ad actũ q2 põt velle vel nõ velle: ⁊ hoc in quoli-
bet ſtatu nature: ⁊ reſpectu cuiuſlibʒ obiecti: debʒ intelligi vel de q̊libʒ ſtatu nature in via: vł de
bet intelligi q̃tũ eſt ex pte volũtatis ꝓut ē dña ſui act⁹. i. ſ. d. 1. q. 3. notabili. 4.

39. ¶Ad vltimū finem apprehenſum ſub ratione vltimi finis: voluntas naturaliter inclinatur .i.ſ.d. ꝓma.q.3.ad ꝓmū ad c̄ꝯ.3^{am}.⁊.6^{m}.⁊ ad confir.⁊ ad. 8^{m}.

40. ¶Apprehenſo ꝑ intellectū de aliqua re q̄cunq̄ȝ illa ſit ꝙ eſt ſummū bonū: nō poteſt volūtas nolle aut reffutare illud: ⁊ hoc ꝑ quocūq̄ȝ ſtatu.i.ſ.d.1.q.3.notabili.2.

41. ¶Implicat ꝯtradictionē ꝙ volūtas reſpuat aut fugiat eēntiā diuinā clare viſam in q̄ nil mali aut triſtabilis apparere pōt: nec ꝑ potētiā dei abſolutā fieri pōt.1.ſ.d.1.q.1. notabili.4.

42 ¶Non eſt in poteſtate voluntatiſ velle carere viſione ⁊ fruitione eſſentie diuine. i.ſ.d.ꝓma.q.3. ad omnia argumēta ad c̄ cōtra.3^{am}.beati.11.

43. ¶Impoſſibile eſt ꝙ volūtas poſſit velle nō diligere eſſentiā diuinam clare viſam: aut nō delectari in ea: aut ſuſpendere actū ſuum: ꝑ potētiā tamē dei abſolutā pōt deus ſuſpēdere actū volūtatis in patria eſſentia diuina clare viſa: ⁊ etiā in via p̄ſentata beatitudine generali in q̄ȝ^{m} eſt ſummum bonū.i.ſ.d.1.q.3.notabili. 4. ⁊ ad argumenta ad c̄ cōtra.3^{am}.fruitio. 12.

44 ¶Sūmū bonū etiam in via apprehenſum in vniuerſali: neceſſitat volūtatem neceſſitate imutabilitatis.1.ſ.d.1.q.3.ad.3^{m}.ſcoti contra.3^{am}.

45. ¶Volūtas mouet̄ neceſſario in vltimū finē clare viſuȝ ⁊ nō in aliquod aliud bonū: nō quia vnuȝ mouet finite aliud infinite: ſed q2 volūtas habet naturalē ⁊ neceſſariā habitudinem ad vltimū finem: circa quodcunq̄ȝ vero aliud bonū ſe habet voluntas libere libertate que eſt ad oppoſita. 1.ſ.d.1.q.3.ad.4^{m}.ad c̄ contra.3^{am}.beatitudo.8.

46. ¶Voluntas beati omnia alia diligit in ordine ad deuȝ: nec ampli⁹ ſatiat̄ eius naturale deſideriū cum amore illoꝝ: q̄ȝ cū dilectione ſolius dei.i.ſ.d.1.q.3.ad.7^{m}.ſcoti contra.3^{am}.

47. ¶Ponere viſionem in intellectu ſine gaudio aut dilectione in voluntate: nullam implicat contradictionem.1.ſ.d.1.q.3. notabili. 4.

48. ¶Voluntas ⁊ intellectus in anima rationali ſunt due potentie realit̄ diſtīcte.i.ſ.d.3.q.6.ꝯclu. 2

49. ¶Velleitas eſt velle conditionatum quo aliq̄ñ dicimur velle ea que nobis ſunt impoſſibilia.primo ſententiarū.d.1.q.3.notabili.3.

50 ¶Voluntas in poteſtate ſua habet mouere ſe in finem: ſed non niſi mediāte ratione. i.ſ.d.1.q.3. ꝓmum ſcoti in ſecunda ſolutione.

51. ¶Mouentia volūtatē in rōne obiecti: ꝑ ſe ⁊ directe mouēt volūtatē q̄tū ad determinationē act⁹ mouētia aūt in ratione p̄ncipij mouent voluntatem directe q̄tū ad exercitium actus.ꝓmo ſententiarū.d.45.notabili.3.intellectus.10.⁊.11.

52. ¶Voluntas mouet intellectum q̄tū ad exercitium.i.ſ.d.35.q.1.notabili.3.

53. ¶Voluntas mouetur a bono cognito immediate: ⁊ ab intellectu mediate: mouet̄ adeo p̄ncipaliter ſicut a p̄ncipio extrinſeco: a ſe ipſa ſicut a principio intrinſeco: ſed a ſe ipſa moueri non poteſt niſi preſuppoſita motione intellectus.1.ſ.d.45.notabili.3.intellectus.

Uti

1. ¶Uti eſt actus elicitus a ſola voluntate: vſus vero vel elicitus vel imperatus.1.ſ.d.1.q.2.no.1.
2. ¶Alie potētie a voluntate: nō dicuntur ſe ipſis vti licet dicant̄ habere vſum ſui.1.ſ.d.1.q.2. no.1.
3. ¶Uti eſt libere applicare rem ſuo vſui ꝓpter aliud bonū.i.ſ.d.1.q.2.notabili.2.
4. ¶Reſpectu vltimi finis ꝓprie non eſt vti.1.ſ.d.1.q.2.notabili.2.
5. ¶Uti preſupponit amorem ⁊ electionem.i.ſ.d.1.q.2.notabili.3.
6. ¶Uti ⁊ frui q̄tū ad ſubſtantiam actus diſparata ſunt non contraria: q̄uis contrario modo ſe habeant in ordine ad ꝓpria obiecta .i.ſ.d.1.q.2.notabili.2.

SIquid autẽ in hoc opere deeſſe de his que ad integritatem operis neceſſaria videbunt̃: vt nõnullorum argumentorum ſolutiones: aut etiam impreſſorum incuria aliqua addita: ablata: ſeu mutata lector diligẽs repererit: que vel intellectum difficilem: vel forte contrariã mẽti Reuerendiſſimi auctoris ſententiaꝫ ſignãt: omnia per originale opus coram dominatione ſua Reuerẽdiſſima emendata ꝛ poſita in fine ſunt totius libri per diſtinctiones: q̃ſtiones: folia: columnas ac lineas notata.

¶Queſtione prima ꝓlogi. fo. 2°. colu. 4. argu. 7°. vbi dr̃ (non poterit) ſuꝑfluit negatio non.

¶¶Folio. 4°. colu. 2ª. linea. 3ª. vbi dicitur (cõtra. 5am.) debet dici. cõtra. 4am.

¶Folio. 5°. colu. 2ª. in fine vbi dicit̃ (viuens) debet dici. videns.

¶Queſtiõe. 2ª. ꝓlogi. folio. 11°. colu. 1ª. i medio vbi dicitur (ꝯtra. 4am.) debet dici. cõtra. 3am.

¶Folio. 11°. colu. 3ª. ad. 3am. ꝓba. vbi dicit̃ (mathematica) debet dici. methaphiſica.

¶Queſtione. 3ª. ꝓlo. folio. 12°. colu. 3ª. in argumẽto 3° vbi dicit̃ (neceſſaria) debet dici. neſcientia. ꝛ ſequit̃ (illa inq̃ꝫm eſt ignorãtia) ꝛ debet dici. illa inq̃ꝫ ignorantia eſt.

¶Folio. 13°. colu. ꝑma vbi dicit̃ (ſed quin) debet dici. ſed quod.

¶Folio. 15°. colu. 1ª. vbi dicitur (vnde alie rerũ ſcibiliũ) debet dici. vñ alie differẽtie reꝝ.

¶Folio. 15ª. colu. 2ª. ad ꝑmũ ꝯ. 2am. vbi dicitur (ꝑma ſolum) debet dici. illa ſolum.

¶Queſtione 4ª. ꝓlogi folio. 17°. colu. 1ª. i 2° argumento vbi dicit̃ (ſciẽtia ꝛ compreben.) ſuperfluit aduerbium et.

¶Folio. 19°. colu. 2ª. i medio vbi dicitur (actu concluſio) debet dici. actu q̊ concluſio.

¶Folio. 19°. colu. 4ª. linea. 4ª. vbi dicit̃ (notabili. 4°.) debet dici. notabili 7°. ꝛ paulo inferius vbi dicit̃ (notabili. 3°.) debet dici. 2°.

¶Folio. 20. colu. ꝑma ad. 3m in fine vbi dicitur (deductis) debet dici. deducti.

¶Diſtictio. 1ª. q. 2ª. folio. 28°. colu. 3ª. vbi dicit̃ (vel intemꝑato) debet dici. in intemperato. ꝛ inferius vbi dicitur (incõtinẽte) debet dici. in incõtinente.

¶Queſtio. 3ª. folio. 29°. colu. 2ª. i fine vbi dicitur igitur cõnexio voluntatis (cum fine erit) debet dici. cũ fine non erit.

¶Queſtio. 3ª. notabili. 4°. folio. 31°. linea. 17ª. vbi dicit̃ (ꝑfectiſſimũ bonũ) ꝯſunt iſta q̃ ſequũt̃ debꝫ ſic dici. ꝑfectiſſimũ bonũ: qđ aũt. S. T. dicit ꝺ ỽitate. q. 22. ar. 6°. in corꝑe quaſi in fine ꝙ. ſ. libertas ineſt voluntati quãtũ ad actũ qꝛ põt velle vel nõ velle ꝛ hoc in quolꝫ ſtatu nature et ꝛ reſpectu cuiuſlibꝫ obiecti: debet intelligi vel ꝺ quolibꝫ ſtatu nature in via tam. ſ. in ſtatu nature integre ante peccatũ q̃ꝫ in ſtatu nature corrupte ꝑ peccatũ. Uel ſi intelligat̃ de ſtatu nature in patria: debꝫ accipi dictũ de natura voluntatis q̃ꝫm eſt ex parte ſui ꝓut eſt dña ſui actus non aũt ſecũdũ ꝙ ab intellectu clare vidẽte deũ in patria ꝓponit̃ ſibi deꝰ vt ſũmũ bonũ ꝛ rõ totiꝰ bonitatis: nã ſic non põt volũtas auertere aut ſuſpẽdere actũ volẽdi aut amãdi deũ vt ſupra ꝺductũ ẽ. Primꝰ tñ itellectꝰ videt̃ eſſe magis ad itellectũ. S. T. nam. 1ª. 2e. q. 10. arti. 2. in corꝑe vbi illud idẽ dictum ſcribit. ſ. ꝙ volũtas q̃ꝫm ad exercitiũ actꝰ: a nullo obiecto ex neceſſitate mouet̃ aſſignãs dicti rõnem inq̃t. põt. n. aliq̃s de q̊cunq̃ꝫ obiecto nõ cogitare ꝛ ꝑ ꝯñs nec actu velle illud. ꝛ in. q. de malo. q. vel materia. 6. ar. 1. in corpore ꝛ ad. 7m. eandẽ rõnẽꝫ dicti aſſignat. Sꝫ ꝯſtat ꝙ in patria nõ põt btũs nõ cogitare de vltimo fine ꝛ ſũmo ac ꝑfectiſſimo bono qđ eſt diuina eſſentia cũ ſit in cõtinua ꝛ ſempiterna ac indeficiẽte actuali eiꝰ viſione. beatitudo. n. creata in opatione ꝛ actu ꝯſiſtit: nõ in hitu. ſequit̃ ergo ꝙ in patria neceſſario volũtas mouet̃ in vltimũ finẽ nõ ſolum q̃ꝫm ad ſpecificationeꝫ obiecti: ſed etiã q̃ꝫm ad exercitium actꝰ. ꝛ his cõſonat qđ. S. T. dicit ꝺ ỽitate. q. 24. ar. 8°. arguit. n. ſic. 2° in poteſtate liberi arbitrij eſt vti gr̃a vel non vti ſed ſi liberũ arbi. gr̃a ſuꝑinfuſa non vtit̃ cedit in malũ. ergo nulla gr̃a ſuꝑueniẽs põt liberũ arbitriũ cõfirmare in bonũ. Preterea liberũ arbitrium habet dominiũ ſui actꝰ: ſed vti gr̃a eſt q̃daꝫ actꝰ liberi arbitrij. ergo. Ad hec duo reſpõdet S. D. ꝙ in poteſtate liberi arbitrij eſt nõ vti habitu: cũ põt hoc ipm ſibi proponi ſub ſpetie boni qđ ꝺ gr̃a nõ põt accidere in beatis vt dictum eſt hec ille. ꝛ cõſimiliter nec ꝓponi põt vt bonũ non cogitare de deo clare viſo. Sequitur in littera de potentia autem dei. ꝛc.

¶ Folio.32°.colu.3ª.ad.2m.vbi dicitur(nō ꝓbam⁹)debꝫ dici.non approbam⁹.

¶ D.2ª.fo.35°.colu.4ª.in medio vbi dicit̃(7° p̄ncipaliter)debet dici.5°.p̄ncipaliter.

¶ D.3.fo.37°.colu.4ª.linea.8ª.vbi dicit̃(ꝛ ſenſibilib⁹)debet dici.ex ſenſibilib⁹.

¶ Folio.39ª.colu.3ª.i fine p̄mi notabilis vbi dr̃(repreſentari pōt)dꝫ dici.nō pōt.

¶ Folio.40.colu.4.linea.5ª.vbi dicit̃(icorporeas)debet dici.corporeas.

¶ D.5ª.fo.46.colu.4ª.verſus finē vbi dicitur(ens aūt cōuertit̃ cū ente)debet dici.bonū cōuertitur cum ente.

¶ D.6ª.fo.51°.colu.3ª.linea.9ª.ꝛ.12.vbi dicit̃(dicuntur)debet dici.diſtinguunt̃.

¶ Folio.52°.colu.1.linea.23.vbi dicit̃(ꝓducti uum effectuū)debet dici.ꝓductiuū effectiuū.

¶ Folio.53°.colu.2ª.linea.4ª.a fine vbi dicit̃(nec etiam cū)dꝫ dici.neqꝫ etiam ſi.

¶ D.4.fo.59°.colu.2ª.in p̄ma linea vbi dicit̃(quātū ad.3m.)debꝫ dici.quātū ad.2m.

¶ Folio.61.colu.1.quaſi in medio vbi dicit̃(ſubſtantijs vero materialib⁹)debet dici.imaterialibus.et colu.2ª.ad.7m.vbi dicit̃(ꝙ verbū eſt)debet dici.ꝙ verum eſt.

¶ D.5.folio.63.colu.2.linea.6.a fine vbi dicit̃(generari)debet dici.negari.

¶ Folio.66.colu.4ª.ad.22m.vbi dicit̃(termino impoſſibili)debet dici termino ſuppoſitali.

¶ Folio.67°.colu.1.2ª.linea a fine vbi dicitur(ideſt ab ipſa re q̄ eſt eſſentia)debꝫ dici.ideſt ab ipſa re.ſ.eſſentia.

¶ Folio.68°.colu.2ª.linea.4.vbi dicit̃(predicatum)debet dici.predicamentum.

¶ D.6.folio.70.colu.2.linea.4ª.a fine vbi dr̃(ꝙ omne)debet dici.quia omne.

¶ Folio.72°.colu.2.ad p̄mum ſcoti vbi dr̃(ad oppoſitum)debet dici.ad ꝓpoſitum.

¶ D.7.q.1.folio.75°.colu.p̄ma linea.8ª.a fine vbi dr̃(ꝛ eſſentia relationis)debet dici.ꝛ eſſentie ꝛ relationis.

¶ Folio.75°.colu.4.linea.6.vbi dicit̃(q̄d i aliquid)debet dici.in adaliquid.

¶ D.2.colu.4.linea.19.vbi dicit̃(refractionē ſeu reflexionē aut reuerberationē)debet dici.refractio ſeu reflexio aut reuerberatio.ꝛ infra vbi dicitur linea.30.(refractas ꝛ terminatas)debꝫ dici.refracte ꝛ terminate.

¶ D.8ª.q.2ª.folio.93°.colu.3ª.in medio vbi dicitur(exprimens)debet dici.exprimentē.

¶ Folio.94°.colu.2ª.linea.3ª.a fine vbi dicit̃(1°.d.22ª.)debet dici.infra.d.26.

¶ D.10ª.folio.11°.colu.2ª.linea vltima vbi dicitur(ꝙ ſi)debet dici.ꝙ.ſ.

¶ D.12ª.folio.125°.colu.1ª.linea.3ª.vbi dicit̃(cōtra.2am.)debꝫ dici.cōtra.3am.

¶ Folio.125°.colu.1ª.linea.7ª.in p̄mo notabili vbi dicitur(principium ſpirant)debet dici.p̄ncipium ſpirans.

¶ Folio.125°.colu.3ª.verſus finem vbi dicitur(ſuppoſito indiſticte)debꝫ dici.ſuppoſitū idiſticte

¶ Folio.125°.colu.4ª.circa finem vbi dicitur(diiunctum)debet dici.diſiunctim.ꝛ infra linea 8ª.a fine vbi dicit̃(ſi multiplicabilis)debꝫ dici.ſit.ꝛ penultima linea vbi dicitur(confundit ꝛ diſtribuit)debet dici.confundi ꝛ diſtribui.

¶ In hac diſtinctione deeſt ſolutio ad argumētū aureoli ꝯtra.3am.conclu.Argumētū ei⁹ ſic incipit ꝙ licet iſta opinio verū dicat.ꝛc̃.Ad quod ſic reſpōdemus.ꝙ quia ipſe arguēs inſufficient ꝛ ſupficialiter vidit ſcripta.S.D.videt̃ ſibi eius mod⁹ dicēdi inſufficiēs ꝛ ſupficialis:certe ipſe inueniſſet in ꝓpoſito ſufficiētem rationē dicti.S.T.ſi legiſſet accurate ſcripta eius.1°.ſ.d.9ª.q.1ª arti.2°.in corpe.et p̄ma p̄te.q.39ª.arti.3° i corpore.et de poª dei.q.9ª.ar.6°.in corpe.et i pluribus alijs locis.Nec valēt impugnationes arguentis in contrariū.nō p̄ma q2 licet adiectiuū ſignificet ſolam formā:ſignificat tamē illā vt inherentem ſubiecto:ſecūdū quē modū ſignificandi habet indiuiduari ꝛ numerari ad indiuiduationem ꝛ numerationē ſubiecti ſicut ꝛ ab eo hēt ſuppoſitationem.Nec valet 2ª.nā cōceſſo antecedēte:ꝯña eſt nulla loquendo de plurificatione ſpirationis ex parte virtutis ſpiratiue eo ꝙ ipſa determinatio.ſ.ſpiratio ſecundū ſe eſt vna ſimplex et indiuiſibilis in duobus ſpirantib⁹.ꝛ ideo ſub noīe ſubſtātiuo:ſub q̄ ſignificat̃ ip̄a forma ſꝫ ſe non plurificatur.ſi tamē arguens in cōſequente intelligat de plurificatione ex parte ſuppoſitorum conceditur tot⁹ proceſſus:conſonat profecto noſtre concluſioni.

¶ D.13ª.folio.131.colu.3ª.linea.6ª.a fine vbi dicitur(diſtinguant)debet dici.diſtinguāt̃.

¶ Folio.135°.colu.2ª.ad.8m.vbi dicit̃(diſtigui realiter)debet dici.diſtincte.

¶ D.16ª.folio.138°.colu.3ª.linea.2ª.vbi dicit̃(q.19ª.)debet dici.q.109.

¶ Folio.139°.colu.3ª.linea.8ª.vbi dicitur(formale ſignificatione)debꝫ dici.formali.ꝛ ifra vbi dicitur(quod miſſione diuinaꝝ pſonarū)debet dici.miſſioni.

¶ Folio.140.colu.p̄ma verſus finem vbi dicit̃(ꝛ ſui ſignificato)debet dici.ex ſui.

¶D.17.q.1ª.folio.144°.colu.3ª.linea.10ª.vbi dicitur (rationalit̃) debʒ dici.rõ naturaliter.ꝛ infra linea.17.a fine vbi dr̃ (signant̃) debet dici signanter.ꝛ infra linea.4.a fine vbi dicitur (nunquam eni homo) debet dici.nũq̃.n.

¶D.2.folio.146.colu.2.in pncipio.q.vbi dr̃ (ꝙ nullum) debʒ dici.quia nullũ.

¶Folio.152.colu.3.linea.10.vbi dicit̃ (ẜm intentionẽ) debet dici.ẜm intẽsionẽ.ꝛ infra vbi dr̃ continuã vel (distinctã) debʒ dici.discretam.

¶Folio.153.colu.2.linea.11.vbi dicitur (comunio) debet dici.eo modo.

¶Folio.155.colu.1.vbi dicit̃ (4°.notãdũ) dʒ dici.5°.ꝛ vbi dicit̃ (5°.) debʒ dici.6°.ꝛ vbi dicitur (6°.) debet dici.7°.

¶Folio.156.colu.1.linea.2.ꝛ in medio versus finem: ꝛ in vltima linea vbi dr̃ (8°.notabili) debet dici.4.

¶Folio.156.colu.1.ad.8m.vbi dicit̃ (oppositio) dbʒ dici.ꝓpositio.ꝛ linea.16.a fine vbi dicit̃ (vñ tamẽ) debet dici.vnde hoc.ꝛ vbi dr̃.(8°.notabili) ꝛ in vltima linea debet dici.4°.

¶Folio.158.colu.2.ad.4am rõnẽ vbi dicit̃ (cõpossibiles sunt) debʒ dici.incompossibiles.

¶Folio.159.colu.1.ad p̃mũ alioꝝ vbi dr̃ (p̃mũ respõdeat) debet dici.p̃miũ.

¶D.19.q.3.folio.167.colu.1.in argumento.3.vbi dr̃ (ignorare) dʒ dici.nõ ignorare.

¶Folio.167.colu.2.in.7°.argumẽto vbi dicit̃ (entitas p̃ncipalit̃ ibi erit) debʒ dici.p̃ncipalit̃ sit in rebus extra: ꝛ veritas p̃ncipaliter ibi erit.

¶Folio.167.colu.4.linea.12.a fine vbi dicit̃ (simili⁹) debet dici.sillogism⁹.

¶¶Folio.169.colu.3.ad p̃mũ ꝯ.2am.vbi dicitur (intẽsione) debʒ dici.intẽtione.

¶D.24.folio.179.colu.4.ad.6m.vbi dicitur (singulis) debʒ dici.singularis.

¶¶Folio.182.colu.2.in vltima linea vbi dicitur (anima) debet dici.animal.

¶D.25.folio.183.colu.2.in argumẽto.3°.vbi dicit̃ (significat in recto) debʒ dici.significat̃.ꝛ colu.3.in argumẽto.3.vbi dicit̃ (qñdo) debʒ dici.quomodo.

¶Folio.185.colu.2.ad.2m.2°°.vbi dicit̃ (non enim) dʒ dici.nõ est.ꝛ infra linea.3.a finẽ vbi dicitur (nec est esse) debʒ dici.nec est essentia.ꝛ colu.3.ad p̃mũ ꝯ 2am.vbi dicit̃ (notãdũ enim psona) debʒ dici.ꝙ psona.

¶D.26.folio.190.colu.2.ad p̃mum scoti vbi dicit̃ (vel est res subsistẽs: vt suppositũ) debet dici.vel est res subsistens: sit suppositũ.

¶Folio.190.colu.3.ad.7m.vbi dicitur (sed sit) debet dici.sed si esset.

¶D.27.q.2.folio.196.colu.3.i argu... vbi dicit̃ (diligendi) debʒ dici.intelligendi.

¶Folio.199.colu.4.penultima linea vbi dicit̃ (cũ.s.actus) debet dici.cuiuslibet.

¶Folio.200.colu.4ª.linea.15.vbi dicit̃ (intellectus simplicẽ) debʒ dici.p simplicẽ.

¶Folio.201.colu.1.quasi i medio vbi dicit̃ (nõ non) supfluit nõ.ꝛ infra linea.5.a fine vbi dicit̃ (puenit) debet dici.puenit.

¶Folio.202.colu.3.ad p̃mũ vbi dicit̃ (illa fortuna) debet dici.forma.

¶D.28.folio.206.colu.1.vbi dicit̃ (nõ tamen p̃uat) debʒ dici.non tm̃.

¶D.28.folio.208.colu.3.vbi dicit̃ (ad.8m.) debet dici.ad dicta damasceni.

¶Folio.209.colu.2.vbi dr̃ (ex his q̃ dicta sũt ad p̃mũ ꝯ.4am.ꝯclu.) supfluũt ista verba ꝛ dʒ est solutio ad argumẽtũ.dbet sic dici.patet respõsio p ea q̃.S.T.docet.p̃ma.p.q.40.ar.4°.in cor. ꝙ relatio in diuinis põt ꝯsiderari dupliciẗ.vno modo vt est relatio: ꝛ sic secũdũ itellectũ p̃supponit actũ notionalẽ.alio mo° secũdũ ꝙ est cõstitutiua psone: ꝛ sic relatio preintelligitur actui notionali sicut psona agens preintelligit̃ actioni.

¶D.29.folio.209.in argumento in oppositũ vbi dicit̃ (ex parte spirare) debet dici.spirati.

¶Folio.210.colu.4.vbi dicit̃ (sunt vna figura non tñ vn⁹ triangulus) debet dici.sunt vna figura nõ tamẽ econtra: cũ ysocheles ꝛ ysopleuros dicant̃ vna figura nõ tamẽ vn⁹ triangulus.

¶Folio.213.colu.4.ad.5m.vbi dicitur (cũ aptitudine ad omne in reꝝ natura) debet dici.ad esse in rerum natura.

¶D.30.folio.214.colu.4.linea.6.a fine vbi dicit̃ (negatio) debet dici.relatio.

¶Folio.222.colu.3.linea.2.vbi dr̃ (fũdamẽtum) debet dici.fundamẽtis.

¶Folio.223.colu.3.linea.2.vbi dicit̃ (quemadmodũ) debet dici.quo ad modũ.ꝛ infra linea 6.vbi dicit̃ (absoluto) debet dici.ab absoluto.

¶Folio.227.colu.2.linea.1.vbi dicit̃ (contra 2am.debet dici.ꝯtra.3am.ꝛ infra linea.17.vbi dicitur (ad.2m.) debʒ dici.ad ea q̃.2°°.arguit ad p̃mũ.ꝛ infra linea penultima vbi dicit̃ (serua realib⁹) debet dici.sine realibus.

¶D.32.folio.232.colu.1.vbi dicitur (3°°.) debet dici.2°°.ꝛ colu.sequẽti linea.20.vbi dicit̃ (quam vel qđ pater) supfluit illa particula quaʒ et infra.4°°.vbi dicitur (perfectioꝛ) debet dici.perfectio.

¶D.35.fo.246.colu.2.linea.7.vbi dicitur

...o modo) debz dici. principiũ quo. ꝛ ...ĝ.8. a fine vbi dicitur (hoc tñ probat) ...ciã. hoc tantũ.

¶ Folio.247. colu.1. linea.13. vbi dicitur (in in tellectu) debet dici. tam in intellectu.

¶ Folio.248. colu.3. linea.12. vbi dicit̃ (ſed in telligente) debet dici. in intelligente.

¶ Folio.257. colu.1. linea.1. vbi dicit̃ (ꝓba) de= bet dici. ꝓbationẽ. ꝛ colu.2. linea.2. vbi dicitur (repreſen) debet dici. repreſentat ſingularia.

¶ Q.36. folio.266. colu.2. linea.5. a fine vbi dicitur (eſſẽtiã ad creaturas) debz dici. eẽntiã ꝛ.

¶ Folio.267. colu.2. linea.10. vbi dicit̃ (vnũ) debz dici. viuum.

¶ Q.37. folio.269. colu.3. linea.3. vbi dicitur (altiorem) debet dici. altius. ꝛ infra notabili.4. linea.2. vbi dicit̃ (alicubi) debet dici. alicui.

¶ Folio.270. colu.1. penultima linea vbi dicit̃ (quantitis) debz dici. quãtitatis. ꝛ colu.2. linea. 6. a fine vbi dicit̃ (ſingularia) debet dici. ſingula.

¶ Folio.274. colu.3. in medio vbi dicit̃ (illuz dictũ) debz dici. illud dictũ.

¶ Q.38. folio.275. colu.2. linea.15. vbi dicitur (deũ ſm) debet dici. deum ſed ſm pſentialitatẽ.

¶ Folio.276. colu.2. linea.15. a fine vbi dicit̃ (cauſalia) debet dici. caſualia.

¶ Folio.277. colu.2. linea.13. vbi dicit̃ (diſtin= ctione.19.) debet dici.39.

¶ Folio.278. colu.4. ad.3m. vbi dicit̃ (in deo vniuerſali) debet dici. in deo vel actu diuino.

¶ Folio.279. colu.2. poſt ſolutionem ad.7m. deeſt ſolutio ad.8m. ꝛ eſt talis. Ad.8m. reſpõdet̃ ex reſpõſione. S. T. ad ſimile argumentũ. 1. p. q. 14. ar.13. ad.2m. ꝛ d̃ veri. q.2. ar.12. ad.7m. ex noticia enim attingente rem vt pſentẽ põt in= ferri ꝙ res eſt in pſenti ſecũdũ pſentialitatẽ quã habet res in ipſa noticia: nõ ſecũdũ pſentialita= tem quã habet res in ſe ipſa niſi qñ noticia rẽ at tingẽs accipit̃ ꝛ originat̃ ab exiſtẽtia rei quem= admodũ eſt noticia nr̃a. hoc aũt nõ tenet de no ticia dei res vt preſentes attingẽte: cũ nõ cauſe= tur a reb9 imo ſit rez cauſa. vnde ſimile quod ar guens adducit de ſciẽtia nr̃a nõ eſt ad ꝓpoſitũ.

¶ Folio.279. colu.2. ad pmũ vbi dr̃ (ſecundũ tamẽ ꝯſequit̃) debet dici. ſecũdũ tñ ꝙ ꝯſequitur.

¶ Folio.280. colu.1. linea penultima vbi dicit̃ (i ſine id) ſupfluit particula id. ꝛ colu.4. ad.2m vbi dicitur (.ſ.) debz dici. ſed ꝺ eo. ꝛ infra ad.4m vbi dicit̃ (non ꝓuidẽtiã) dbet dici. non pũidẽtiã.

¶ Q.40. folio.283. colu.4. linea.13. vbi dicit̃ (ordinata) debet dici. ordinantia.

¶ Folio.284. colu.3. linea.20. a fine vbi dicit̃ (dici) debet dici. elici.

¶ Folio.285. colu.4. vbi dr̃ (ad argumentum ante oppoſitũ patet reſpõſio ex ſupra dictis) ſup fluũt iſta verba.

¶ Q.43. q.1. folio.289. colu.1. linea.9. a fine vbi dicit̃ (percipitur) debet dici. pficit̃. ꝛ colu.2. linea.19. vbi dicitur (ſuum) debz dici. ſuam.

¶ Folio.290. colu.1. linea.9. vbi dicit̃ (mũdũ) debet dici. modũ.

¶ Q.2. folio.296. colu.2. ad.2m. in fine vbi dicit̃ (diuerſaꝝ) debet dici. diuiſarũ.

¶ Folio.298. colu.1. vbi dicit̃ (induere corrup tionẽ) debz dici. incorruptionẽ.

[illegible]